Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ
Vittorio Emanuele III
LIV
G
12
NAPOLI

L.IV
G
12

L.IV
5
12

IOANNIS AVENTINI

Viri CL.

ANNALIVM BOIORVM, SIVE VETERIS GERMANIÆ

LIBRI VII.

IN QVIBVS NON SOLVM BOIARIÆ, SIVE BAVARIÆ REGIONVM, VRBIVM, FLVminum, & Syluarum, ſed etiam GERMANIÆ veteris deſcriptio Chorographica populorum, religionis, legum, conſtitutionum & morum, vt & Heroum, Ducum & Regum veterum & recentiorum Germaniæ; bellorum & rerum geſtarum, migrationum & expeditionum hiſtoria adeo luculenta & fideliſſima habetur, vt non tam BAVARIÆ, quam totius GERMANIÆ Chronicon dici mereatur.

OMNIA EX VETVSTISSIMIS MONVMENTIS ET SCRIptis authenticis ſumma fide & diligentia, laboreque incredibili collecta, conſcripta.

A

NICOLAO CISNERO IC. ELECTORALIS CVRIÆ PALAtinæ Proiudice, & Conſiliario ſingulari fide edita, reſtituta, aucta.

INDICE *etiam duplici locupletiſſimo inſtructa.*

FRANCOFVRTI

Impenſis LVDOVICI REGIS, ANNO M.DCXXVII.

ILLVSTRISSIMIS PRINCIPIBVS

WILHELMO, LVDOVICO, ET ERNESTO,

FRATRIBVS GERMANIS,

Præfectis prætorio Rheni, ſuperioris, inferiorisq́ Boiariæ Ducibus D. N. N. N. ſuis clementiſſ. atque indulgentiſſ.

IOANNES AVENTINVS S. D.

TERTIVS iam agitur annus (Principes Illuſtriſſ.) dum mandatis veſtris pareo: dumq; tam religioſo, tam memorabili veſtræ pietatis deſiderio, atque propoſito, ſatisfacere, & reſpondere, ſumma ope ſtudeo, atque nitor. Cum enim ego potiſſimum delectus, & hoc liberali, perpetuoq́; ſtipendio condonatus fuerim, vt Boiorum clariſſima quæq; facinora literarum æternitati commendarem; ſeu potius conſecrarem: non committendum putaui, quo aut expectationem mei fallerem, aut ſumptus, impenſæq́; perderentur. Religio inſuper mihi fuit, rem tam immenſam: & maiorem priuatis opibus, non ſua cura, ac induſtria, ſed illotis (vt aiunt) manibus aggredi, atque tractare. Pro virili itaq; parte laboraui: multa tuli, feci, ſudaui, & alſi: totam Boioariam perluſtraui, omnia contubernia ſacerdotum penetraui: ſcrinia, publicas Bibliothecas omnes curioſius perſcrutatus ſum: libellos, codicillos, donaria, commentarios, faſtos, Annales omnium gentium, diplomata, inſtrumenta publica, & priuata euolui: ſigna, ſacra, lapides, trophæa, epigrammata ſepulchrorum, picturas, inſcriptiones, titulos, templa, omnia deniq; antiquitatis monumenta exploraui, atque perſpexi: nihil intactum, nihil intentatum reliqui. Omne genus ſcriptorum excuſſi, omneis penè angulos perreptaui: vbi certa deerant monumenta, famæ rerum ſtetimus. Omiſſis tamen, quæ poeticis fabulis magis decora, quàm incorruptæ rerum geſtarum veritati accommoda fuerant. Datur hæc venia antiquitati, vt fabuloſa veris miſcēdo primordia ſua auguſtio-

Auentinus moleſtas regiones viſit.

ra faciat: alioqui etiam (quemadmodum de fabulis, & obſcura opinione collecta, & deprauata) veritas à vulgo ſolet variis ſermonibus diſſipata corrumpi. nullo non addente aliquid ad id, quod audiuit. Veterum, dirutarumq́; vrbium, & arcium veſtigia (quarum nomina apud Ptolomæum, cæterosq; illuſtreis autores commemorantur) inueni ex diligentiſſima paſſuum, ſegmentorum, partium comparatione, & obſeruatione indagaui: ſine quibus id negocij ſibi ſumere, hominis eſt imprudentis, & intemperanter abutentis ocio, atq; clementia principum. Fateor nec inficias eo, duram admodum cepi prouinciam: Sed haud inuita (vt mea quidem fert opinio) Minerua, repugnanteve natura. Nempe bonam partem ætatis patrimonij, valetudinis perluſtrando Germaniam, Gallias, Italiam, Sarmatiam, Pannoniam exhauſi: longo quoque tempore Mathematicis opem dedi. Inde à ſtudio ad Aulam latus ſum: vbi licet docendi officio ocupatus fuerim, ſucciſiuis tamen iſta horis curaui. Quando verò huiuſcemodi munere docendi defunctus, rudeq́; donatus ſum, non fuit conſilium, ſocordia atque deſidia bonum ocium conterere, ſed iuſſu veſtro, atq; mandato (principum Maximi) ſtatui Annales Boiorum perſcribere. Res præclara, magnifica, & generoſis animis digna, mortuis vitam dare, obſoletis nitorem, obſcuris lucem, dubiis fidem, mortalibus immortalitatem. Quis porro tam iniquus rerum æſtimator erit, qui neget rerum geſtarum memoriam (præter id quod omnibus ætatibus dulcis & iocunda eſt) Reip. eſſe vtiliſſimam? cum eam ob rem ſenes prudentiores ſint adoleſcẽtulis: & nihil eorum, quæ ante te acta ſunt ſcire, id ſit ſemper puerum eſſe. Mihi enimuero diuinarum literarum theſaurum perſcrutanti, compertum eſt, Deum Opt. Max. vt donum peculiare, ſacrumq́; ſolis ſacroſanctis vatibus ſcribendæ hiſtoriæ officiũ conceſſiſſe. Vbi tanquam in ſpeculo vitas omnium vnusquiſq; noſtrum inſpicit, atq; ex aliis ſumit exemplum ſibi, & quid facto opus ſit admonetur. Videt quiſq; apertè, quã caduca, quam fluxa, quam fragilis ſit diuitiarum, & potentiæ gloria, quam breui dilabatur: pietatem vero atq; virtutem eſſe claram atq; æternam, per quam pro mortalibus immortales, deosq́; fieri liceat, vel imperitus animaduertit, atq; plane ſentit.

Hiſtoriae vtilitas.

Proinde (principes Illuſtriſſ.) opto, vti quæ vobis placuerint, Chriſtus dominus, Deusq; noſter ad probet, beneq́; euenire ſinat, & ceptis tanti operis, quod veſtris auſpiciis cudimus, quod vobis dedicamus. aſpiret.

Nomenclaturæ vtilitas.

Verum antequam initium narrandi faciam, operæ precium (vt opinor) facturus ſum ſi propria nomina, quibus maiores noſtros vſos fuiſſe reperio, ſecũdum ordinem literarum commemo-

memorem, atq; interpretatus fuero. Plurimum lucis ea res diligentius inquiſita adfert hiſtoriæ: neglecta tenebras offundit, infinitos parit errores. Non vno loco admonet Strabo autor grauis imprimis, nomina pro varietate ſermonum varie efferri. Nulla in re frequentius, turpiusq; peccatur: alibi facile, alioquin eruditos, ſæpius nugari deprehendens. Etenim arduum eſt Barbaris dare gratiam. Vergilius Poëtarum doctiſſimus offenſus aſperitate nominum Illyrum, res geſtas Auguſti deſcribere omiſit. Nam (vt ait Plinius) in illo nonnullus labor eſt, vt Barbara, & fera nomina latinitati nō reſultent, arte, curaq́; mitiganda ſunt: ad leuitatem extendenda, contrahenda, inflectenda. Et huiusmodi audentia non delicata, ſed neceſſaria eſt. Ouemadmodum Auſonius quoq; docet, propria nomina locorum, & hominum, quæ Barbara ſunt, peritè, & concinne modulate, & dulciter, ita iuxta naturam Romanorum, accentuū enunciāda ſunt, vt tamen veris, ac primigeniis vocibus ſua veſtigia nō pereant. Vt in ſacris literis, & in Hebræis nominibus quoq; Septuaginta interpretes feciſſe reperio. At mira eſt Græciſantium felicitas: in mediis te Athenis diuerſari credas, nuſquā Græcula non recantat Echo, adeo gentilicia cognomina euertunt, Græca & peregrina ſibi aſciſcunt. Quaſi vero idem illuſtres autores factitarint: aut non dignitas nominum, decorum rerum veritasq́; inuertatur: ſi in alterum detorta, deprauataq́; huiuſcemodi nomina fuerint ſermonem, niſi id docendi, non ludendi gratia fiat.

Grammatici Philoſophi.

Habet vnaquæq; profeſſio ſuos peculiares locos quibus potiſſimum dubia comprobat. Iureperiti, iuriq́; dicundo præfecti inſtitutis maiorum, edictis, reſcriptisq́; principum, ſapientum reſponſis, legū poteſtati ſeruiunt: atq; his locis, quos Philoſophi, Cicero artes expertes vocare ſolent, Grammatici autoritati, exemplis quoq; poëtarū, & oratorum addicti ſunt. Innituntur Philoſophi ſuis præceptis, Theologi vt ſacramento rogati, religioneq́; adacti maieſtatem diuinarum literarum præferunt. Nomenclatura, notatioq́; apud rerum ſcriptores multum pollet, plurimum momenti obtinet.

Veteres haud temere fortuitouè abſq; delectu, ſed auſpicato, & die luſtrico nomina ſibi dixere, quæ eſſent aut ingenij, aut fortunæ indicium. Diuinationis fuiſſe genus neminem latere poteſt, qui Philoſophos, Platonem, Poëtas, Vates, Moyſen, Theologos, Originem, ſacrarum literarum vtraq; inſtrumenta accuratius lectitauerit. Auſonius eleganter id explicat his verſibus:

Nominum impoſitio apud veteres.

Nam diuinare eſt (inquit) *nomen componere, quod ſit*
Fortunæ & morum vel, necis indicium.

Idem ad Probum præfectum prætorio:

Age,

Age, vera proles Romuli,
Effare cauſam nominis,
Vtrum ne mores hoc tui
Nomen dedere: an nomen hoc
Secuta morum regula?

An ille venturi ſciens,
Mundi ſupremus arbiter
Qualem creauit moribus
Iuſſit vocari nomine?

Idcirco eleganter Diuus Hieronymus ita docet: Votiua (inquit) & quaſi ob virtutis auſpicium impoñutur vocabula hominibus, & Appellatiua vertuntur in propria, ſicut apud Latinos Victor, Probus, Caſtus; cæteráque his ſimilia ex virtutum vocabulo liberis à parentibus imponuntur.

Compertum ego habeo, Germanos in hac re paulo ſuperſtitioſiores fuiſſe, vt qui pertinaciſſime, tanquam infauſto omine abſtinuerint à peregrinis, & ſibi incognitis nominibus: Suis ſemper vſi ſunt, in ſignibus tamen, & (vt ita loquar) omnoſis. Vt vel hinc apertiſſime illorum figmenta ſemet prodant; qui neſcio quos nobis Dædalos, Troianos pingunt; magis quã Græci audâces: quibus nihil eſt negatum.

Nobis non licet eſſe tam diſertis,
Qui Muſas colimus ſeueriores.

Hominis nimirum ſuaues, in rebus incompertis ad equum Troianum, tanquam ad aram confugiunt: quemadmodum imperiti naturæ ad numen diuinum. Sed liberius, ali[illegible]q; proceſſi, dum me arrogantiæ, & odioſę oſtentationis Ar[illegible]onum piget, tædetq́;. Nunc Nomenclaturam agamus.

Petrus, Georgius, Paulus, Ioannes; Anna; Margaretha, Barbara, Catharina, & huiuſmodi nominum ſylua nobis recens eſt: & demum poſt mortem Imp. Friderici ſecundi Cæſaris Augusti apud Germanos nata, labefactata tum ſacroſancto Imperij Romani Majeſtate factione Romanorum flaminum quorum aſtu (ne quid grauius dicam) hactenus diſcordia inteſtina laboremus: neq; quicquam præclari tanti temporis ſpacio a nobis geſtum eſt, ſed in initio querelis abſtineamus, quæ & tum quidem gratæ erunt, cum neceſſariæ fuerint. Illud potius in primis notetur, noſtram linguam Græcæ confinem eſſe, rectiusq; noſtra ſcribi Græcis literis, Latinis non itidem: & Germanos, Teutonas, Venedosq; complures conſonántes, abſq; vocalibus ſolere coniungere, vnaq; ſyllaba proferre, quibus Romani ſonantes interponunt. Atq; hinc rem auſpicabimur.

Lingua Germanica Græcæ cõfinis.

VITA

VITA IOANNIS AVENTINI BOII.

NOBILI, ET ORNATISSIMO VIRO Oſvaldo ab Eckh & Randeckh, &c. Domino ſuo obſeruando, Hieronymus Zieglerus

S. D. P

QVOTIESCVNQVE apud te, Oſvalde Ornatiſſime de Auentino præceptore tuo mentio fit, animaduerti non ſemel tè ſumma pietate erga illum, etiam dudum mortuum, commoueri, & ita laudes eius prædicare, quaſi nullis prorſus officiis eius in te fidei & diſciplinæ perpetuo ſatis facere queas. Macte iſto animo; & hac pia memoria, Oſvalde ornatiſſ. macte inquam, ſic enim fiet, vt multi abs te exemplum capiant, atque huiuſmodi affectum erga ſuos præceptores mordicus retineant. Nam vulgo videmus nihil fere abiectius eſſe præceptoribus. Vtinam igitur omnes te in hoc pietatis officio ſequerentur. Cuius rei gratia tibi publice teſtis eſſe volui, atq; Auentini vitam (ſicuti ex te, aliisq; excepi) deſcripſi: & eam tuo nomini inſcripſi, inſcribo, & dedico. Nihil nunc (crede mihi) viri de te optime meriti manibus gratius facturus es, quam ſi vitæ eius bene & honeſte peractæ teſtis eris, patrocinioque tuo quicquid de illo ſcriptum eſt, tuebetis. Accipe à me in præſentia hoc paruum munuſculum, donec tibi, cui multum debeo, in grauiori argumento gratificari detur. Vale vir ornatiſſ. perpetuo feliciter.

IOANNES AVENTINVS natione Boius, noſtro ſeculo antiquitatis ſtudioſiſſimus indagator, ex Abuſina (oppidum eſt ſuperioris Boiariæ, quod vulgo Abenſperg dicitur) oriundus. Patrem habuit Ioannem Thurmair Pandocheum eius oppidi, virum honeſtum: vnde & à nobiliſſ. viro Leonardo ab Eckh Thurniomarus in epigrammate quodam dictus. Quod vero ſeſe Auentinum nominarit, in cauſa eſt patriæ antiquum nomen. Nam Abenſperg in vetuſtiſſimis literis Auentinium, ab Antonino Rom. Imp. in Itinerario ſuo Abuſina vocatur. Natus eſt Auentinus anno Chriſti Domini noſtri 1466. quam primum pater filium ſtudiis dicaſſet, breui temporis ſpacio prima fundamenta Grammaticæ, quod tamen eo tempore rarum erat, deprehendit. Deinde Ingolſtadium à parentibus miſſus eſt: vbi cum in philoſophia & liberalibus artibus multum profeciſſet, conſilio præceptorum ſuorum, atque ex innato erga honeſta ſtudia ardore; Lutetiam Pariſiorum profectus eſt. Quod Gymnaſium primas præ omnibus aliis in Europa tum tenebat. Ibi ita ſeſe in omni ſtudiorum genere exercuit, vt ſeptem artium magiſterii dignitatem aſſequeretur. Præceptores Pariſiis habuit Iacobum Fabrum Stapulenſem, & Iodocum Clichtoueum, ſicuti ipſe in lib. 6. Annalium ſcriptum reliquit. Poſtea anno ſalutis tertio in Germaniam ex Gallia rediit, Viennam petiit. Quo cum veniſſet, priuatis auditoribus libros aliquot oratorios & poeticos (quod ibidem pauci antea tentaſſent) prælegit. Anno vero quarto Ratiſponam ex Vienna venit. Sub qua profectione in morbum grauiſſimum incidit. Bigis igitur vectus ad Andream Brims, patrem Domini Eraſmi Ratiſponæ nunc agentis, diuertit, rogans vti ſibi liceret in præſenti frigore ſeſe apud fornacem fouere pauliſper. Vbi cum acquieuiſſet

Andreas, hoſpitio eius per totam hyemem vſus eſt, & ſe fouit. Etſi moleſtum nonnihil erat hominem ægrotantem tam diu retinere, tamen ob viri ſingularem probitatem, & eruditionem ratam parentes Eraſmi patienter tulerunt, donec priſtinæ ſanitati reſtitueretur. Quod vbi factum eſt, & ipſe vires paululum reaſſumpſiſſet, in patriam rediit, ibique totum annum permanſit. Anno ſexto rurſum Viennam abiit, Eraſmumque ſupra dictum, agentem iam decimum & quintum annum, ſecum abduxit. Quo tempore D. Maximiliani Roman. Imp. liberalitate doctiſs. totius Germaniæ viri Viennæ agebantur: nempe Conradus Celtes primus inter omnes Germanos poeta Laureatus, Ioannes Stabius Cæſareæ maieſtatis Methematicus, Ioannes Cuſpinianus Imperatoris Orator, D. Velocianus Pinderus, Ioachimus Vadianus, &c. Quibus partim vſus eſt præceptoribus, partim familiariter cum eis vixit. Anno ſeptimo Cracouiam profectus eſt: ibi Grammaticam Græcam publice legit: Mathematicisque tum magnam operam, vti ipſemet lib. 4. Annalium ſcribit, dedit. Sed ad patriam per literas reuocatus, Eraſmo Brimſio comite Viennam ex Cracouia venit, inde Ratiſponã, & tandem vſq; in patriam commigrauit. Anno nono cum Eraſmo Ingolſtadium abiit, vbi Somnium Scipionis, & Rhetoricam Ciceronis ad Herennium profeſſus, magnam laudem conſequutus eſt. Poſt bellum Bauaricum ſcripſerat heroicum carmen gratulatorium ad Albertum ducem Boiorum, conditionemque aliquam tum petebat. Porro anno duodecimo Monacum vocatus, Illuſtriſs. principum Ludouici, & Erneſti fratrum Germanorum præceptor conſtitutus, eos Burckhuſii honeſtis literis diligenter inſtituit. Poſt paucos annos cum Illuſtriſs. principe Erneſto, &c. in Italiam profectus, multas ibi cum principe vidit vrbes, & mores hominum: præcipue Mantuæ ſanguinem Chriſti miraculoſum ſub Carolo Magno repertum (ſicuti ipſe lib. 4. ſcribit) inſpexit. Tandem officio præceptoris defunctus, noluit vitam reliquam in ocio, ſed in negotio tranſigere, & Annales Boiorum ſcribere incœpit. Quod cum Illuſtriſ. principes Wilhelmus, Ludouicus & Erneſtus duces Boiorum, &c. intelligerent, eum liberaliſſime ſumptibus iuuare polliciti ſunt. Hinc diplomatis ad omnia monaſteria Boiariæ ſumptis, vtramque Boiariam perluſtrauit: atq; quæ ibidem inſpexerit, ipſe in ſua dedicatoria Epiſtola Annalium enumerat. Bonam partem etiam antea ætatis, patrimonii ſui, valetudinis perluſtrando Germaniam, Galliam, Italiam, Sarmatiam, Pannoniam exhauſit. Poſtcaquam varia & multa ad propoſitum ſuum idonea collegiſſet, Annales ſeptem libris latine conſcripſit: quorum maiorem partem Ratiſponæ apud Eraſmum Brims, quædam etiam in patria, vbi ædes cum adiuncto horto extra mœnia habebat, abſoluit. Verum ſolitudinem pertæſus, ad Eraſmum ex Abuſina ſcripſit hæc verba: Neminẽ habeo, cum quo loquar. quare decretum eſt apud me, rurſum ad te venire, &c. Nam aliquando integrum, quandoque dimidium annum Eraſmi hoſpitio Ratiſponæ vſus eſt. An: Domini 1529. menſe Octob. à Ratiſpona in patriam rediit. Quàm primum vero ædes ſororis Abuſinæ ingreſſus eſſet, ſtatim captiuus (quam ob cauſam neſcio) abductus, per aliquot dies in vinculis detentus eſt. Verum paucis poſt diebus mandato Illuſtriſs. Boiorum principum libere, nulla infamiæ nota prorſus illata, dimiſſus eſt. Sed ita fit, vbi aliquando quidam clementia principum, in bonorum perniciem abutantur. Quanquam illud viro philoſopho aliquo modo tolerabile eſſe debuiſſet, tamen nonnihil in alium mutatus videbatur, valde inſuper timidus & puſillanimis, de diſpendio valetudinis, & captiuitate multum conqueſtus, nimium anxius, ita vt illam ſolicitudinem veram melancholiam in eo eſſe multi arbitrarentur. Ad Venerem nunquam procliuis, & quantum omnes, cum quibus vixit, teſtantur, ab amoribus mulierum alieniſſimus ſemper fuit. Cum vero iam ad annum vſq; 64. ætatis ſuæ cœlibẽ vitam duxiſſet, cum Oſvaldo Rueland, & Eraſmo Brimſio de vxore ducenda conſulere cœpit, ſerioq; ſæpius multos locos ex ſacris literis, ſuadentis & diſſuadentes matrimonium protulit. Sed ſenectutem ſuam omnino conſiderans, tandem pro-

rum-

rumpens in hęc verba, dixit: Senex ſum, mihi miniſtrati opus eſt. Dux igitur Sueuam, moroſam mulierem, illepidam, & omnino pauperem: deceptus ab anu quadam, quæ ei illam vt famulam ſaltem, adduxerat. Ducta vxore, Ratiſponæ in via Angilorum domum emit: vbi aliquandiu cum vxore habitauit. Anno 33. ſalutis à Nobiliſſ. viro Leonardo ab Eck, &c. Ingolſtadium, vt filium ſuum Oſvaldum inſtitueret, euocatus eſt. Quo cum veniſſet, Petro Apiano Mathematico clariſſimo extra familiam familiariſsime vſus eſt: honeſtiſſime ibi perpetuo vixit, raro in publicum prodibat, domi ſeſe Horatianis carminibus cantandis, à prandio & cœna, cum Oſvaldo ab Eck, & aliis oblectabat: ſicuti mihi Venerandus vir D. Chriſtophorus Rumel ad D. Mauritiũ Auguſtæ Canonicus, & ſenior, qui vna cum Auentino eo tempore, & in vnis ædibus habitauit, ſæpius dixit. Veſpere aliquando ad Danubium prodeambulabat: vbi ego memini me illum ſemel videre. Circa Natalitias ferias anno 33. vehiculo Ratiſponam venit, vt vxorem cum filia infante ſecum Ingolſtadium aueheret. Verum, vt ſunt res mortalium caducæ, bonus & pius vir, ſiue ex frigore (quod ei ſemper quam aliis infeſtius fuit) ſiue quod alias ſenex, atque exhauſtus viribus eſſet, in itinere morbo correptus, ſtatim cum Ratiſponam veniſſet, calidum popoſcit. Illi qui aderant, & inter cæteros Oſvaldus Rueland, & Eraſmus Brims vaporarium calefieri curarunt: tandem etiam calida offula abſorpta, ſe in cubile declinauit. Altero die præſentibus amicis, & familiaribus ſuis multa & varia loquutus eſt. Inter cætera Annalium ſuorum memor, optauit principem tanto ſuo labori, atque operi fautorem: complura (dicens) adhuc forent inquirenda in Boiemia, Vngaria, Auſtria, quæ vetus ſunt regnum Boiariæ, ſed non eſt qui curet. Denique ingraueſcente morbo, indies peius habere cœpit, tandem V. Idus Ianuarij, complicatis manibus, cum deuotiſſime Deo per Chriſtum animam ſuam commendaſſet, omiſit ſpiritum ſimilis dormienti, anno ætatis ſuæ 68. præſentibus Wolffgango Ryſio, vxore ſua, atque anu vna. Vxorem habuit vnam, quam diximus, moroſam: ex qua filium Carolum, qui infans obiit, progenuit: deinde filiam Giſalam nomine poſt ſe reliquit nouem ſaltem hebdomadarum, quæ etiamnum in viuis eſt, patremque ex facie proxime refert. Quam, vt audio etiam nuper Ludouicus Lindauer Illuſtriſſ. Principis Alberti Secretarius, &c. ducere decreuerat: & id quidem ob veterem amicitiam, quam cum Auentino habuit. Sed quid eas nuptias impediat, nondum ſcio. Mediocri fuit ſtatura Auentinus, obæſo tamen corpore paulum. Barbam crocei coloris, quam ſubter genas alebat, ſupra radebat omnem, habuit. Studia ſua ſemper à crepuſculo, cum ſacra lectione, auſpicatus eſt. A cœna paululum ocioſus, deinde ad mediam frequenter noctem libris incumbebat, nunquam delectabatur ſodalitio multo, ſibi & ſuis ſtudiis vixit. In conuerſatione tamen erat valde pius, & affabilis: in familia ne puero (vt dicitur) oneroſus, perſonam omnino philoſophicam referebat, parciſſimi victus, inter edendum crebro bibebat, ſed quaſi pitiſſando vix ſuprema labra proluebat. Plerunque non cœnabat propter ſtomachum, nam eo repleto dormire nocte non valebat: In veſtitu non erat mollis & effœminatus neque ſordidus, ſed honeſtus, Pecuniæ quoque minime auidus. In lyricis verſibus ſcribendis admodum fœlix, & Horatii imitator egregius. Multa habet Oſvaldus ab Eck Poemata ab Auentino ſcripta, quæ, vti ſpero, propediem publicabuntur. Plurima ſcripſit quæ excuſa ſunt. Vallam promiſit, ſed non edidit: & vt audio exemplar in monaſterio Ror adhuc habetur. Communia ſua dicta erant: Naſcentes morimur. Homo bulla. Non res ipſas reprehendimus; ſed abuſum, & homines rebus abutentes. ἀνέχου καὶ ἀπέχου. &c. quibus ſeſe conſolabatur, & quam nihil in rebus humanis conſtans eſſet, indicabat. O vir recte exempli, cuius laudem ad aſtra extollere vere deberemus: qui tanto ardore antiquitatum indagator fuit, quanto nullus alius noſtro æuo. Apud D. Haimeramum Ratiſponæ ſepultus eſt cum tali Epithaphio, & æternitatis monumento.

NOMEN.

NOMENCLATVRA
QVORVNDAM PROPRIORVM
GERMANORVM NOMINVM

A.

A Magnam communitatem cum O habet apud Germania gentes. Vt man, ſiue mon: id eſt, Vir. Boiarum vera ruſtico proferunt, vbi vrbanis eſt a: quemadmodum in toge, & tage, hoc eſt dies: Boior, Baier, Boius.

Abenſperg, ſiue Auentſperg, in veteribus tabulis, patria mea eſt, oppidum Vindelicorum in ripa Apſi fluminis ſitum. Antoninus Abuſinam vocat: vt ex computatione paſſuum via publica à Bathauia Strubioque Auguſtam Rhetica verſus palam.

Paſſavv.
Straubing.

Abenſt, ſiue Abinſt. fluuius Boiariæ ſuperioris terminus: oritur in inuſo pagi (Halleribaum incola nuncupat) qua Aquilonem, Fauoniumque ſpectat.

Albreich. Reich diues eſt, albe ſemper. Albericus eſt.

Adel, Adal. (Nam a, ipſi e admodum apud nos adfine eſt) ſignificat nobilitatem. Vnde multa nomina virorum, ac mulierum apud nos componuntur.

Adelprecht, Adelbrebht, Adalbrecht Diminutiue Albrecht, & Elbel, eſt domitor (ſeu vt ita loquar) fractor nobilitatis. In aliquibus monumentis Adelbrecht lego: quod à dignitate denominatur. Brecht enim dignum declarat. Vnde ob commoditatem enunciandi, quam facile ſit brecht, difficilius, aſperiuſque apud nos eſt Albrecht, Latine Albertus. Plura in brecht. Adalogerio pagum) Allerſpach.

Adalfred, nobilitatis pax Adalofredus Adalburg, Adelburg nobilitatis regia ac ciuitas, Adalopyrga.

Adalger, Adelger: nobilitatis auidus: Eſt latine Adalogerion, Rex Boiorum, cuius filius Theodo primus Boios in hanc Regionem, quam adhuc poſſident deduxit.

Adelheit, Adalhait: quæ colit, ac fouet nobilitatem. Adalcdam Latini vocant. Vxor fuit Ottonis Magni Imperatoris Romani: Superum albo adſcripta eſt.

Adelgund, Adalgund: quæ fauet nobilitati. Romanis eſt Adalogunda.

Adalgœtz: nobilitatis Deus. Adalogotus.

Adalhoch: nobilitas ſuprema. Adalochus.

Adelhold Adelhuld, diminutiue Adold: qui nobilitatem amat: hold ſiue huld, amor eſt. Latini Adeloldum, Adeloaldum, Adoldumque inuertunt. Fuit Rex Italiæ, filius Theodelindæ Reginæ Boiorum.

Adolholf Athaulphus, qui fuit Rex Oſtrogothorum, Adolf, holf eſt auxilium helfen. auxiliari: nobilitatis auxilium. Adolphus ſiue Athulphus eſt Latinis.

Adelhard, Adalhard, Alhard, hard eſt theſaurus vocabulum poeticum, ac amatorium. Nobilitatis fons & theſaurus, Adelardus.

Adelram, Adalram, Alram: nobilitatis gloria, Adaloramus.

Adalrich, Alreich, nobilitas regni, ſiue nobilitatis diues. Reich & regnum & opes declarat Adalaricum, & Alaricum, Latini faciunt.

Agilophemus) De Aglaſſtain.

Claudianus.

Gildonis furias, Alaricum barbara pence.

Adalmund: Nobilitatis os. Adalomundus.

Adalsbint: ventus, ſiue ſpirans nobilitatem: ſiue nobilitatis teſtis, ac vinculum. Adalouinda. Adalmer, Almer, Almar: nobilitatem augmentans. Adalomarus.

Adalbeich, cedens nobilitati, via nobilitatis. Adalauicus. Adalouinda inueniés nobilitaté.

Adalper, Alper Alberonẽ Romani faciunt. nobilitatis gemma, ac bacca. A & E communitatem habent, vt Adel, Adal: Bair, Beir, Boius.

AI Diphthongon, Germani ita quidem efferunt, vt vtriuſque vocalis ſonus audiatur: alii per a diphthongon more latino, vt air, aer, ouum: Mair, mer, villicus: Bair, Ber, Boius. Kaiſer, Keſer, Cæſar.

Aich, quercus eſt: vrbium inde nomina Aichſtadium, & Aicha.

Abelflede, ſemper lauta, & munda. Albofleda eſt ſoror Ludouici Magni regis Francorũ.

Aldodoryphum) Altorff.

Alman. Hercules.

Alman, ſiue Almon: crebrum apud maiores nomen (vt etiu factu eſt) al totus eſt, ſiue omnino, man, ac mon, Vir: Rex fuit Germaniæ cognomine Hercules, conditor Boiorum: à quo adhuc fluuius, oppidum, arx, pagus in Boiaria Germania Magna nomina retinent. Vulgus iure ſuo, ob leuitatem, in Armul corrumpit. illud aſperius offendit aures vulgi. Nam vti Cicero docet, aurium iudicium ſuperbiſſimum eſt, vt quæ ſæpe probant, quod veritas reprehendit, voluptatis aurium gratia: peccare Aurium iudicium ſuperbiſſ.

conſue-

Conſuetudo. Vſus. *conſuetudinem, vſumque, eruditiſſimi animaduerterunt oratores: Quamobrem ab ipſis, & Grammaticis tantopere Euphonia, vocalitaſue prædicatur. In vetuſtis diplomatibus Conradi primi, & Ludouici tertij Cæſarum noſtrorum, quæ mihi oſtendit Gabriel ab Eyb, clariſſimus natalibus oriundus, Pontifex Aichſtadienſis,* Alimoniũ. Alimonia. Alamanus. *Almonium, & Almoniam vocari inueni. Cæterum Beroſus, & Claudianus, Romanique Alemannum. Stephanus Bizantius Alamanum, nuncupant.*

Altman, Altmon: ſi aliud nomen à ſuperiore eſt, antiquum declarat virum. Verum in inſtrumentis publicis, & priuatis reperio idem nomen, T que additum eſſe ob commoditatem dicendi: quem enim vulgus Atmul vocitare ſolet, inſtrumenta recentiora Altman appellant: antiquiora, vt certiora, emendatioraque Alman.

Almelein fœtus nutrire, educareque, propriè auium. Amel, nutrix eſt. Complura inde fœminarum nomina. Inde & Amaleia. Hoc nomine fuit vxor ducis Ludouici.

Amelprecht, qui puero nutricem parat Amalopertus.

Amalsbint nutricem ſignificat, Regina fuit Italiæ. Amaleſuinda, filia Theodorici Regis Gothorum.

Amelſperg, nutricionis mons. Amaloberga, Regina Turogorum, neptis huius Theodorici.

Amelfred, nutritionis pax. Amalo freda.

Analdinus) ab Anhalt.

Angel & Engel: aculeum, & cardinem, limitemque nobis valet. Vnde multa propria virorum deducta ſunt. Inde Angili Ptolomæo, & Angli Tacito populi Germaniæ dicti.

Engelmair, augmentans limitem, ac cardinem, Angilo marus.

Angiloſtadium, Ingolſtat: vrbs Boioariæ in ripa Germaniæ Danubiana publicum Boiorum Gymnaſium.

Angiloburgium. Engelburg.

Angu, qui inſtituit: Angiſus eſt. Hic Chronicariis genuit Anchiſem Troianum.

Argle, Aergle, Arcle, Aercle: ferus eſt leo, Latini inde Herculem fecere, cognomen Alemani regis, parentis Boiorum, cuius inſigne Leo fuit. Quo etiam nunc Germaniæ principes variato colore fere vtuntur. Deus belli ob fortitudinem maioribus noſtris fuit, quem ineunt prælia inuocabant, ſicuti nunc Diuum Georgium.

Aribo, Erb: hæredem ſignificat, Epiſcopus fuit Fruxinenſis: qui ſub Theſſalone tertio, duce Boiorum vitas Diuorum Ruperti, Corbiani, Emerami carmine Heroico conſcripſit.

Ariodunum, oppidum Boiariæ inferioris primum: medio itinere inter vrbes Monachium, atque Landshutam, abeſt ab vtraque xx. millia paſſuum. Erding.

Arioniſtus, Ernſt: ſignificat ſeuerum, In antiquis exemplaribus Arnuſtum lego. Erneſtum vulgo appellant. Cæſar Arioniſtum.

Arioniſtus, Ernueſt: pertinax decoris, ac honeſtatis conſtans.

Arionardus, Erhard: honeſtatis theſaurus.

Arionulphus, Arnolph: decus honeſtatis, adiuuans.

Arionoldus, Arnold: qui decus honeſtatis amat. Pro eodem tamen nomine vſurpari animaduerto, quem vrbani Arnolff, agricolæ, Arnold vocant.

Ariſtouicus, Erſtberg, Erſtbic. Rex Gallorum, ſiue Germanorum in Italia, ſignificat primariam viam.

Areopagus, honoris rinus, Aerenpeck: fuit hiſtoricus Boiorum hoc nomine. As, cadauer eſt nobis. Inde Aſmar, militare nomen, qui cadauera augmentat. Aſomarus itidem.

Aſprecht, qui cadauera facit. Aſopertus dux limitis Antoripenſium, à quo Carolus Magnus genus ducit. Alij ab Hannſprecht corruptum ferunt, Hunopertumque quaſi Hunnorum domitorum à patre Vtilone dictum volunt.

Alt, & Ald vetus, antiquumque declarat, à quibus complura ſunt cognomina.

Altbein, Altuuein: antiquum vinum. Latini Albinum vocant. Fuit hoc nomine Rex Longobardorum. & Philoſophus Caroli Magni præceptor.

Au ſiue ou, mutuo ſibi cedunt hæ diphthongi (ſupra admonuimus a cum o habere apud nos affinitatem,) ſignificat & pratum, & inſulam: Plinius & Romani ſcriptores fere auiam inde faciunt in compoſitione præſertim, vt Bathau Bathania, Oſterau Auſtrania, Schonau Scandiauia, iam Schœndenmarck: alij in Augiam, vbi ſolum eſt commutant. Integrum enim Auge Sueuum eſt.

Auſtrauia, Oſterhofen: ciuitas inferioris Boiariæ.

Auſtria Oriens eſt lingua Germanorum. In o plura offendes. inde Oſterreich: id Orientis regnum.

B.

B Inferiores Germani, & Saxones, more Græcorum, perinde ac f, ſiue v, conſonantem efferunt: ſuperiores Germani more Latinorum, vt lob, lof, laus: lib, lif, amor: Boeth, Voeth, aduocatus: quamobrem Rom. in noſtris vocabulis fere in v conſonantem mutant, vti benden, Venedi Bandlar, Vandaliz Libhart, Liuardus, frater D. Leonardi. Habet enim b non paruam adfinitatẽ cum p vbi in noſtra lingua eſt ſonus p, Latini fere b accipiunt: vt pard, bareus, Langpard, Langopardus, hoc eſt, longa barba. Bad, balneum: badſcheid, eſt picea lignum. à quo Padus Italiæ fluuius maximus nomen habet.

Bandern, Bandlen, peregrinari eſt, ac commutare, inde Bandler, hoc eſt, Vandali dicti.

Bendein, commutare: Benden, Venedi. Bald, ſylua eſt. Vbi maiores noſtri ſacrificarunt: vnde ballẽ, ballengen, eſt votis ſuſceptis ad templa peregre proficiſci. Bald in Valda Latini cõmutant.

Balgein,

Balgein, belgein, volui eſt, ac volutare: ab his duobus verbis multa apud nos nomina deducta ſunt. Vt, Belgius dux Gallorum, & Germanorum. Itidem Belloueſus (Baluueu) peregrinationum ductor, Rex fuit, cuius meminit Titus Liuius.

Bar, verum eſt: vnde barnmond, verax ore, Variomundus eſt, quem Celtici Pharamundum vocant: adhuc nobilitati in vſu eſt.

Beroritas) Bernried.

Bibelicum) Waibling.

Beiſein, ducere, Beiſer dux, & ductor: in verſum Romani vertunt: vt Belloueſus, Sigoueſus, victoriæ Dux.

Bein, vinum eſt: vnde multa nomina. Beinmair. Beinmer, vinum augmentans: Vinomarus. & Beinfrid, pacificus, vinum bibens, Vinofridus eſt, qui & Boniſacius primus Moguntinus Archiepiſcopus.

Bertha, digna: mater Caroli Magni. Beit, longe, lati, Viſeuuindus longe lateque notus.

Beg, bec, bic, id eſt via: in vicum vertunt Latini, vt in Ludouicus Ariſtouius.

Bellen eſt velle: billen voluntas, bold, bald, qui vult. Inde plura cognomina: Romani in valdam inuertunt, vt Seeg bold. Seibold. Segiovalda: Gerbold Gariovalda Cornelium Tacitum ſequor.

Biaritum) Bairrent atque Reyharting.

Billehelm, Bilhalm, qui vult galeam, helm galea eſt, Vilelmium Pomponius Lætus, vir linguæ Latinæ peritus, & antiquitatis admirator, vocat. Quidam admodum duriter in Gulielmum ſubuerterunt.

Billebald, Bilbold à ſylua cognominatur, Valiualda eſt primus Aichſtadienſis pontifex.

Belph, catulus & canicula, vnde Belphardus, qui & Belpho: Veliphonem ego facio: hoc nomine duces fuere Boiorum complures, Chronicarij Guelphones nominant.

Ber aper eſt, & Vrſus Græcis & Germanis, inde Beron Verona, & Bereoau Berunum, Virunumue vrbs Noricorum: cuius Plinius, & Ptolomæus mentionem faciunt. Extant veſtigia propter lacum Chiminum.

Beringer, apro congredi audens. Berengarium Latini vocant.

Beren eſt durare: bæren vero arcere.

Bernhard, durus, & durans fortiter vt aper. Veronardus eſt Rex Italiæ, filius Papini regis Italiæ, nepos Caroli Magni. Eo adhuc vtimur.

Bernher, arcens exercitum: analogia poſtulat Veroneronem, crebrum nobis.

Berg. mons eſt: birg alpes.

Berger montanus. Plinius in bergis mutat in briga Ptolomeus, tranſpoſitione literarum. Metatheſis familiaris eſt Germanis, maxime ſuperioribus, vt born brun fons. pirnein prinein ardere.

Boij. *Bergom eſt montanum: inde Bergomum, vrbs Italiæ condita à Boiis, & Gallis, quorum lingua ciuitatem montanam ſignificat (ita tradunt ſcriptores) ideo Gallos fere Germanos intelliga à Græcis ab albedine ita dictos.*

Berith, beriche, Germanum, Hebræumque vocabulum, fœdus, pactum, compoſitionem ſignificas: inde Bertbold pacis amator. Berthboldus dux Boiorum.

Berth, ſiue bercht dignus eſt. Latini in Berthius, & perſus tranſmutant, inde Bertha, ſiue Berichtha, hoc eſt digna: mater Caroli magni, crebrum maioribus noſtris nomen.

Brecht ſiue precht: promiſcue b ac p ſine vllo diſcrimine vtuntur fere Germani: pompam, apparatum ſignificat. ſi à prangen. & prenck venit, ſi à prechen, hoc eſt, frangere domare, eum qui domat, ac frangit declarat. Poteſt etiam eſſe deductum à bringen & brengen, quod eſt adferre, adducere, accerſere, parare. Complura in nomina virorum deducta ſunt, vt Dietprecht, Hildeprecht, Rigebrecht, Rueprecht: quæ omnia ſuis locis reddemus. Alij idem quod berth. tranſpoſitam eſſe vnam (vt ſit) literam tradunt. aſperius hoc, lenius illud eſſe ſolet in compoſitione.

Beſt, Beſte, iſt Occidens: beſter Occidentalis Vnde Veſtria (Beſterreich accidentale Franſorum regnum. Celtæ in Neuſtriam corrupere, inde coniuncti Veſtrogoti, Occidentales Goti: Romani Veſſogotos appellant & Veſtrios, ſiue Veſtriacos: lenius eleg antiuſque hoc eſt.

Beſſo. qui & Veſſo: ab occidente cognominatur fuit venator Theſſaloni ſerui, quo Veſſobruna Cœnobium ſuperioris Boiariæ nomen habet.

Berden fieri: inde Bitdmer coniunctum qui maior fiet. Viridomarum Romani ſcriptores nominant.

Boden eſt fundus, latiſundia, prædia, vndo Marobodus Rex Sueuorum, ab augmentando dictus Merbod. Inde Bodmcus, Padus fluuius Italiæ, dictus quod fundo careat. Veſſo.

Bogen arcus eſt: Boigen inflectere. Vnde Boiger, ab inflectendo, & arcu dictus. Boius Latinis eſt, a quo & Boij cognominati ſunt. A Baiger, quod abſcœnius eſt, ob voluptatem aurium, factus eſt Baiger. Ita in vetuſtis diplomatibus lego, vnde Boiarii, Bagoriiue Latine dicti ſunt. Vnius tandem literæ g omiſſione (quemadmodum crebro factum in ſermone noſtro, vt in g litera leges) Barr diminute factum eſt. Amat enim vſus (vti Cicero quoque admonet) eliſiones literarum: vulgo Germanorum vſitatiſſima eſt diminutio, quam Græci Syncopam vocant. Non eſt fere vocabulum proprium loci præſertim, atque hominum, & gentium, quin aliter, quam vulgo efferatur, in Inſtrumentis antiquis ſcriptum reperias. Vſus breuitate gaudens diminuta vſurpat. Inſtrumenta ocioſis lectoribus ſcripta veris, & integris vtuntur rerum vocabulis. Cæterum I, inter duas ſonantes habet vim g & duplicis Conſonantis. Quamobrem placuit Ciceroni ii duplex ibi ſcribi, & efferri. Vti vulgo apud nos ei ius dici ſolet. Verum vſus iam aliter apud Germanicæ linguæ magna mutatio.

nos

nos illud I inter duas conſonantes, ac vnum accipit: vt in Troia, Aquileia, Apuleius, meio, & mille huiuſmodi. Maxima praeterea in noſtra lingua facta eſt mutatio, adeo vt ea quae ante trecentos annos ſcripta fuerint, aegre etiam peritus intelligat.

Lupus bonum omen, Lepus malum.

Bolph eſt: Lupus omen auſpicaciſſimum Germanis gentis bellicoſae: vti à diuerſo in auſpicatum Lepus. Inde ego Volphonium, authoritate, & analogia fretus Romana incude formauerim. Vnde complura nomina deducta ſunt.

Bolphgang, diminute Bolph & Boelfel: Lupi inceſſus viaque. Fuit hoc nomine Pontifex Reginoburgenſis. Peculiare Boiorum nomen. Wolphgangus Latinis eſt.

Bolphard, fortis vt Lupus, Voliphardus heros Germaniae adhuc canitur.

Bolfhyld. Boliphylda, vxor Hainrici octaui Ducis Boiorum.

Bolfram, luporum venator, Volipheramus, purgans terram à Lupis.

Bosb, eſt nuncius, & interpres. Bosbo Latinè.

Antiquis Germanis Brenn galeam ſignificat.

Brennen, eſt comburere, ac igne vaſtare, caſtrenſe verbum, quo bella indicimus, inde Brenner, igne, flammaque vaſtans, crebrum adhuc cognomen. Latinis eſt Brennus, atque Brenno Rex Sueuorum, qui Romam cepit. Trogus Brennum, Liuius Brennonem appellat. Pir P. noſtri quoque ſcribunt, hic ambitioſis genuit Priainum. Nam Saxones prienner dicunt.

Brenni quoque, ſiue Breuni populi Vindelicorum intra Iſaram, & Oenum, quorum meminit Ptolemaeus, & Horatius.

Braunau.

Braunau vrbs Boiariae. Brundunum eſt.

Braunhyld, Brunhyld, vrens amor. Brunhylda Latinis. Regina Francorum, mater Hyldeberti ſecundi: de qua complura noſtri ſcriptores. Frequens quondam foeminarum apud nos cognomen.

Breit latum, vnde Breitmar, qui late auget, Latini Britomarum nominant.

Berokergenſe) Peſlberg, monaſt.

Burch, burg, burc, ciuitas, caſtrumque eſt, & locus munitus. Inde burger ciuis. Inde etiam Burgundiones dicti, intra moenia habitantes, ſiue locis muniti. In burgium Tacitus, & Ptolemaeus formant, vt Vlſiburgium ciuitas Rheni.

Teutoburgium.

Teutoburgium vrbs Panoniae, vbi Drauus influit Danubium, vbi haud longe Quinque Eccleſias nominant. Eſt etiam ſylua in confinio Beſtfalorum, & Heſſonum, in qua Quintilius Varus caſus à Germanis.

Burghard, Burchard, fortis vt caſtrum. Burckhardus eſt Latinis.

Burgiographus, vrbis praefectus eſt.

Burchauſen, Burgaſium, vrbs eſt & arx Boiorum in Norico munitiſſima, quam amnis Iuuauus alluit.

In p plura offendes. nam inuicem cedunt b & p Germanis. Diſcernere non eſt in promptu.

C.

CAtterum praeſules) Abbates.

C, eandem vim habet quam K & Q. figura & nomine ſolum differunt, poteſtate nihil penitus, affines ſunt ipſi litera g. Vbi ſuperiores Germani g fere proferunt, inferiores & Saxones in c. & k mutant, vt beg, bec, via, burg. burc caſtrum, regia. Item nobis ch aſpiratum eſt Saxones tenue habent, bach pac, riuus, ſchand, ſcand dedecus.

Chelhanis, vrbs Boiorum in Germania, vbi Alemanus fluuius Danubio miſcetur, Kelhaim.

Carl, virum fortem Teutonem lingua declarat, facto etiam inde prouerbio, quod adhuc frequens in ore vulgi eſt. Venedorum & Hunnorum lingua Rex eſt. Romani Carolum appellant, primus Germanorum Imperator.

Carlman, fortis vir, Carolomannus Rex Boiorum & Italiae, pronepos Caroli Magn., pater Arnulphi Imp. Romani.

Chirichemos) kirchaim.

Circobergenſis) Comes à kirchberg

Chynnen, ſcire, noſcere. vnde Conrad, qui ſcit conſilium dare, diminute Chuno, Chuonz, Chuonzl. Latinis eſt Chunradus.

Chynig, Chyni, Rex eſt, Inde Chynigund. Chunigund, Chunel, regis fauor. Chunigunda eſt vxor Diui Hainrici ſecundi, ambo in diuorum numerum relati. Chunza quoque diminutè dicitur.

Chunihild, regis amor, Chunildam, & Chunigildam vocant. Vxor Hainrici tertii Imper. Romani.

Kempen. Kemphen. eſt pugnare, & ſingulari certamine congredi.

Kemper, Kempher, pugil, qui ad ſingulare certamen prouocare audet. Inde Cimbri, & Cimmerii antiquiſſimi Germaniae populi ac ſunt, quibus Dani & Saxones ſucceſſerunt, de & Sycambri qui & Sigambri, itidem populi Germaniae, vbi nunc Beſtuſalia habitant, pro victoria pugnantes, ita cognominat.

Chilpericus, Chyldebertus Clotadopheus in H leges.

Chatti, nunc Heſſi ſunt, genus tormenti quoque eſt, quo ſaxa iaculati ſunt maiores, ſi nat adhuc praefectura vetus nomen.

D.

DEgen, pugio, & heros eſt vnde Dagprecht, Dagobertus, & Dagopertus eſt Rex Francorum.

Dieths vocabulum vetus, diuitias & officium, facinora praeclara ſignificat. Latina incude Theodo. formatur Complures eo nomine duces Boiorum fuere, poeticum eſt, turbam, famuliumque ſignificat.

Dietphord, Theodonis traiectus, ſiue va

)((dum

dam: quod Græcis, & Germanis phoros eſt. Theodophoros.

Dietreich facinorũ diues: eſt Theodoricus.

Diethprecht officioſus, Theodopertus.

Diethbold, qui vult officium facere. Vario effertur, Theopaldus, Dieboldus. Diethpoldus, Ego authoritatem Cornelij Taciti ſequutus, Theodonaldum vocabo.

Diethmar, Theodomarus, Rex Gottorum, augens officium.

Diouelta, Zneifalten monaſterium.

Drau, Drou fides eſt. Drauen, drouen fidem habere. Fœminarum inde complura nomina, vt Gariodruda Ariodruda.

Druides Philoſophi Galliæ, pulſi à Tiberio Cæſare in Germaniam. Vulgus adhuc cuiuſdam numinis genus eſſe putat, quod noctu premat ſontes: & quo infantes territant: ſaltationis, figura Mathematica, calcei Philoſophici genus, adhuc nomen ab ipſis retinet. Drudteufues: Item Diuites Domini de Trubending.

E.

E Et I non paruam habent communitatem, vt Ludbig. Ludbeg.

Eber aper eſt: inde Eburones populi qui nunc Limburgenſes.

Eberhard, fortis vt aper Eberhardus.

Eburobergomum Eberſperg monaſt.

Eck. egk. cornu eſt, angulusq́; inde dictus Eckhard, ſiue Egkhard, conſtans vt angulus, & ſuſtentans. Egardus, & Eckardus eſt, quod ſonantius eſt. Eckhardus ſiue Ecardus.

Ei diphthongus eſt Germanis, Saxones vti i longum efferunt. Superiores Germani vtriuſque vocalis vim ſeruant, vt bein, Reich. Latini in i vertunt, vt Eiſen ferrum, Eiſennhard, durus vt ferrum, Iſenardus eſt. Eiſenot, qui in calamitate, aduerſitateque perinde ac ſi ferrum eſſet, non cedit, Iſenotus.

Elend, exul, exilium. Elsland, Elandus.

Elephantoſtonenſis Ab Helffenſtain.

Eliſabetha Hebrais, Iſabella Gallis & Hiſpanis. Eliſſa. Germanis eſt Elſa.

Engel in Angel.

Ennß flumen eſt Norici Ripenſis, olim Hunnorum, Abarorum terminus, & Boiorum. Nos Anaſſum vocamus. Ptolomæo, & Plinio Aenus eſt per a diphthongon. nam per æ diphthongon Oenus alius eſt, quem Græcorum more Oin vocamus.

Enodoriphi, Ensdorff.

Er, eren, honeſtas, decus, honor. Latini in Ario vertere ſolent:

Ernueſt. Spartiano, & Iordano Arioviſtus eſt: vbi corrupte Ar-ſtouicus, & Ariouiſcus legitur. Titulus adhuc eſt nobilitatis: honeſtatis pertinax & conſtans.

Erneſt, Ernſt. Arneſt, Arnuſt, ita in vetuſtis lego diplomatibus, eleganter Latino charactere ſit Arioviſtus. Beroaldus vti viri multæ lectionis, ita in hac re non adeo magni iudicij, Arioviſtus legit, vt ſit ex Græco Marte, & Latino iuſto compoſitum, cum Germanum ſit vocabulum: ſeueritatem, remque ſeriam ſignificans.

Erber grauis, honeſtus inde Eberbein, eliſo primo ob aſperitatem qui etiam vinum potans ſeruat honeſtatem, Ebuæoninus eſt Celtæ in Ebroinum corrumpunt.

Erenprecht, Erenbertb. honore dignus. Ariobertbus, eſt Rex Italiæ origine Boius.

Ernhold, qui amat honeſtatem. Arionoldus ſiue Erchanoldus eſt Latinis.

Erendraud, quæ fidit honeſtati, Ariodruda Vates Boiorum, mulierque fatiloqua, quæ cum fratre Ruperto Philoſophiam Chriſtianam interpreta eſt Boiis.

Ergle, Ercle: Hercules: in A.

F.

F Germani, quemadmodum & Græci non habent, pro eo idioma noſtra lingua poſtulat aut ph aut b. ſiue v conſonantem, licet ſcriba multa praue ſcribente: latinorum more ſv ſurpent, vbi ph. eſſe debeat, vt ph rd, perd, equus: phaph, paph, vbi nos ph aſpiratum legimus, ibi Saxonibus eſt p tenue, Vſus tamen in quibuſdam dictionibus vt per f ſcribantur, obtinuit.

Frei, freige liber eſt freium, freigum freihait libertas. Inde denominantur Francus, & Franco: creberrimum in faſtis noſtris nomen. Francus vnde dicatur.

Frantzel, Franculus eſt ac Franciſcus diminutiuum. Frantzos, id eſt: Francigena: ita Celtæ vocamus.

Frid & Fred pax eſt vnde plura cognomina. Celtæ

Fred, pax. gaudium. Fregund fauor, & pax & gaudium, Fregunda vxor Hilperici Regis Francorum.

Friderei.h, Fritz. Frids, Fridel diminutiua ſunt pacis ſiue pax regni. Vſus Fridericum nominat. Eugypius Fridurichum: D. Hieronymus, Fretellam.

Frigiobergenſis) Freyberger.

Forſt & Farſt, ſylua eſt Germanis: forſter eſt præfectus & cuſtos ſyluæ. Inde Foreſtam, & Foreſtarium à nobis Celtæ receperunt. In u plura leges.

Frisegil regina Germaniæ, quam D. Ambroſius per literas religionem Chriſtianam docuit.

Fruxinum Freiſing: ita in vita Diui Maxiliani Archymyſta Laureacenſis nuncupatur.

G.

G Adſiue eſt u, ſupra docuimus, diciſculum eſt, omittitur in multis dictionibus, freio freige, freigum freien liber, libertas. Segibold Seibold. Ita Segifrid, Seifride, Sigmund, Simund, propria virorum ſunt. Hau, Haug, vnde Hugo Chunig, Chuni, Rex: Baigerprun, Bairprun, regia diruta in ſuperiori Boiaria. Seli, ſelig, beatus: hali, halig, ſacer.

Gallus

Gallus

Gallus proprium nomen crebrum Germanis, Rex fuit, vnde Gallos cognominatos credunt: an in Germania imperitauerit, nondum compertum habeo: hoc ſatis conſtat, Germanos etiam Gallos à rerum ſcriptoribus grauiſſimis vocari.

Gantz, totus, Gantzreich, totus diues, ſiue integrum regnum. Genſericus eſt Rex Vandalorum.

Gar omnia. geren, auere. Inde Gardrud, & Gertraud, quæ omnino fidit, Gariotruda eſt.

Garbald, Gerbolt, qui penitus & omnino vult: à Tacito Garionalda vocatur. Fuit hoc nomine Rex Boiorum.

Pagus.

Ga & Gaſa Græcis & Germanis terram ſignificat: vt Nordge & Nardge, id eſt, Aquilonis terra. Pagum tamen Latini vocant, quod nos Ge appellamus: portio ſcilicet regionis eſt: a flumine, valle ventoue dicta. Sunt enim pagi partes, quas diuidi ſolet regio, Plinius, & Cæſo Tribus quoque adpellant: fit hoc per flumina, ventos, valles & huiuſmodi, Geren cupere, auere. Inde.

Germanus vnde dictus

German, qui auet viro congredi, prouerbium etiam nunc apud nos in audentem, qui non terga vertit, ſed vltro hoſtem petit (gert des mans) vnde Germanus, Germaniæque vocabulum. Romani tanquam ſuum ob ſimilitudinem accepere, quod fratres ſignificat legitimos. Eſt tamen nobis vernaculum, aliudque nimirum, quod dixi, declarans, pudet à Græcis, atq; Italis mutare rationem Germaniæ.

Gerbirg, Gerpyrg, quæ deſiderat regiam, Gariopyrga.

Giſala.

Geiſel eſt obſes, Giſala Latinis. Crebrum apud nos fœminarum nomen fatale fuit hoc nomine ſoror Hainrici ſecundi Auguſti, vxor Stephani primi Regis Vngrorum, cuius ope gens ipſa legem Chriſtianam recepit.

Gib, eſt da. Gibuld, da pacem. Gibuldus Rex Sueuorum eſt, Eugipius eius mentionem facit.

Gotofridus Rex. Hier.

Got, Deus eſt, gut, bonum. Gotfrid, diuina pax. Gutfrid, bona pax. Gotofridus Germaniæ princeps, qui Hieroſolyma cepit. Celtæ corrupte Iafridum. & Goafridum nominant.

Præfectus, Comes.

Gotprecht, Deo dignus. Godopertus rex Italiæ.

Graph. Graphus, Comes eſt. Priſca ætas præfectum nuncupauit.

Greimhyld, Grimaylda, Filia Guntheri regis Turegorum.

Greimhold, impetum amans. Grimoldus Latine fit.

Grothyld, magnus amor. Grothylda Regina Francorum.

Gut, bonum, inde Gutha. Græcis Agatha.

Gutrudis

Gudraud, Gutdrud, bene fidens, nihil mali timens. Gutroduda Regina Longobardorum, Vxor Litroprandi. filia Theodonis ducis Boiorum.

Gutram, bona fama, & gloria Gutoramnus eex Francorum in numerum deorum relatus.

Guntbold fauor & amor, Guntboldus filius Garionalda Regis Boiorum, dux Aſtenſis, eius nepos potiti ſunt Italia.

H.

H Aſpiratio, crebrior maioribus noſtris, præcipue ſuperioribus Germanis, ſicut & quondam Romanis (vti Catullus notat, & Fabius Quintilianus refert) fuit. Vſi ſunt in principio, medio, fine. L quoque aſpirarunt, & diriuſcule è gutture pronunciarunt. Celtæ ch eſſe crediderunt, quemadmodum in Hebræis dictionibus à Græcis factitatum eſſe ſcribit Hieronymus. Vbi ſuperioribus Germanis aſpiratio, eſt inferioribus tenuis litera vt hilp, hilph auxilium. Auſtriaci ſolum h efferunt, vbi nos ch proferimus, vt Kirhen, Kirchen, templum.

Haben, habere eſt: hat, qui habet, & haſt, habes: Inde hadfreid, quæ gaudium habet. Hadofreda eſt filia Ludouici Magni regis Francorum, vxor Theodorici Regis Oſtrogotarum.

Haſthylph, habes auxilium. Haſtulphus eſt Rex Longobardorum, ac Italiæ, qui & Hathulphus.

Hanen. haugen, hongen, cæſim ferire. Inde Haug, qui & Hau. qui cæſim ferit. Latini Hugonem nominant.

Hauprecht, Hugopertus dux Boiorum.

Haunold, Hunoldus, dux Aquitaniæ.

Haunen, gentes ſunt, quas Latini & Græci Hunnos, & Chunnos vocant: vtrunque enim ſcriptum reperio in antiquis exemplaribus. Habitauerunt in ea regione, quæ nunc Auſtria nominantur, Carolus Magnus eos deleuit: eorum reliquias Turcas eſſe ſuſpicantur. Inde Haunprecht, Hanprecht, & ſine aſpiratione Aſprecht is eſt Hunopertus diui Arnulphi auus. Hunni. Infra lib. 4.

Haien, fouere, colere: haid, quæ fouet, nutrit, colit, alit. Multa inde fœminarum nomina, & Adelhaid, quære in A.

Hadunig, Hatdunic. Hedouica, Vxor ducis Georgij, filia Caſſimari Magni Regis Polonorum. Caſimiri.

Haim, haim, eſt domi: reich diues, & regnum, atque Imperium. Inde:

Haimrich, Haimerich, Heinrich, Haintz, Haintzel, Hintzel: vbi Sueui n, ibi Boij, qui craſſius loquuntur, m habent. Veteres Honoricum dixere, quos Franciſcus Philelphus ſequitur, in vſu eſt Heinricus, Vgri Hamericum, & abſque aſpiratione Aemericum vocant, ipſum pro diuo colunt. Fuit filius Stephani primi Regis Vgrorum, & Giſalæ ſororis D. Hainrici ſecundi Imp. Romani, ducis Boiorum tertij. Significatur hoc nomine prudens, & bonus paterfamilias, & qui colit regnum & Imperium. F. Phil.

Hard, theſaurus, gaza: hart, durus, ſauus, plura inde denominata nomina.

Hardunic, hartuneg, dura via. Hartouicus.

Hartz, eſt reſina, pixq;: vnde ſylua Hercynia, ortumque nomen. Varia à locis ſor- Sylua Hercynia.

tiuir nomina, vbi oritur inter caput Danubij, & Rhenum, ſylua nigra ab incolis vocatur, Ptolomeus, & Cæſar Heluetiorum appellant, magno errore illorum, qui eam Bacenim crediderunt. Iuxta Danubium Boiemiæ ſylua, Noreta à Ptolomæo dicta, nomen retinet. Apud Turogos gentis nomen occupat. Apud Cattos, & Sycambros, Beſtervvald, hoc eſt ſylua Occidentalis nuncupatur. Vbi Saxones & Turogos ſeparat, nomen vetus ſeruat, à Cæſare Bacenis nominatur, circum quam olim Sueui conſederunt.

Hecken, mordere eſt, & proprie venenatorum animalium, & beſtiolarum. Vnde hecht, lupus piſcis & hechter, Hechtor, proprium nomen in faſtis noſtris. Vnde factus eſt Hector Troianus Chronicariis. Metaſthenes tamen Hectorem quoque adpellat, cuius filius ſit Francus, Rex Germaniæ, author Francorum.

Heilig, heilic, id eſt, ſancta. Helica progenitrix noſtrorum principum.

Hetzen, hatz, venari canibus. Inde Hatzega, id eſt Venatrix, (Hatzge) condidit Schirenſe cœnobium.

Hele clarum. ſerenum, unde Helenus Troianus progenitus Chronicarius.

Helſen, helpen, auxiliari. Hilph, hilp, auxilium.

Helphreich, hilpreich, adiuuans regnum, Hilpericus. Celtæ in Chilpericum deprauant.

Helt, heros, Helitonius à Liuio vocatur, Rex Germanorum, & Gallorum.

Hyld, huld, amor eſt. Huldreich, Hyldenreich amor regni, ſiue amoris diues, corrupte Chyldericum nominant.

Hyldeprecht, qui amari dignus. Hyldebertbus, Celtæ Chyldebereus.

Hyldebrand, amoris titio. Hyldebrandus.

Hyldegart, amoris hortus. Hyldegarda Sybilla Germaniæ, & Caroli Magni vxor.

Himel, cœlum. Himeltraud, Himeldrud, quæ cœlo fidit, Himeltruda.

Heer, exercitus, heren, vaſtare exercitum, vnde Herman, Vir exercituum. Priſci Hermionem vocant, recentiores Herimannum, Rex Germaniæ, à quo tertium genus Germanorum Hermiones dicti, qui tractum Danubij accolunt, quorum pars, ait Plinius, Sueui.

HœrtZog, qui ducit exercitum. Nunc duces ſunt, Imperatores Romani Præſides vocabant.

Hued, huet, eſt cuſtodia, ſiue galea. Hutonem, Hudonem, & abſque aſpiratione Vtonem, & Vdonem veteres appellant, tandem factus Otto ob linguæ Romanæ honeſtatem.

I.

INgrani, infenſus, infeſtus maxime. Ingramus [illegible] Boiorum, [illegible] faſtis reperio.

Ingeuo[illegible]. Rex Germaniæ, à quo Ingeuones populi [illegible]maniæ, proximi Oceano [illegible]maniæ, quos nunc Selandos vocarunt. Se, lacus eſt, Ing[illegible]
ſiue Oceanus atque mare, land, regio dictis quod interiora Germaniæ habitent, quaſi In- Ingeuon
gevvoner, inge, interius, vvonen, habitare valet.

In, fluuius eſt Oenus, Strabo Aeheſinum nominat, in alpibus, ſeparat Noricos (Tyroliot) Tacitus lo-
à Rhetis (Engedinis) vti Tacitus ſcribit, licet cus reſti-
apud eundem deprauate Rhenus legatur. In tutus.
planicie ſeparat Noricos à Vindelicis, hoc eſt Auſtriacos, id eſt, Boios Orientales, à Boiis Occidentalibus.

Iſteuon Rex Germaniæ, à quo Iſteuones, populi Germaniæ, Rhenani nunc ſunt, quod extima Germaniæ inſideant, dicti tanquam Euſſereſten, id eſt extimi, vvoner habitatores.

Iugund, iuuentus eſt. Iugunda filia Hildeberti Regis Francorum quam corrupte Ingundam nominant Celtæ.

L.

L Aſpiratum in diplomatibus à maioribus noſtris reperio in proprijs nominibus, ita H L. Celtæ CH opinati ſunt eſſe

Lom, lacus limus, inde Laimiſſo Rex Longobardus

[illegible], patria, inde Hollandia, Cancellus, [illegible] cela dia, terra maritima, & Landographus, regionis præfectus, & Landhylda, id eſt patriæ amans, filia Hildrici primi regis Francorum.

Land [illegible], Landunum, vrbs inferioris Boiariæ patriæ præſum.

Landshuet, galea, ac cuſtodia terræ Landshuta vrbs Boiorum, opus Ottonis primi ducis Boiorum.

L[illegible]rem Rex & heros Germaniæ canitur adhuc. Credidit Laerten Tacitus, eius arma nunc oſtendunt Rhæti & Norici, & credi poſtulant.

Le, leb, Leo eſt, Germanis omen fortunatiſſimum, fere principibus noſtris inſigne, quemadmodum Aquila Romanis.

Lib, Lus, amor. Liuardus, amoris Gaza.

H Lut, Leit, populus, vnde plurima principum nomina coniuncta ſunt.

H Luitbeg. Luitbec, Luitbic, id eſt populi via. Vulgo Celtarum Loys, & Clou eſt. Recentiores latine nuncupant Ludouicum, Celtæ Clodoneum, Cæſar Litauicum, quem ſequor Theodoricus Rex Gottorum, procurator Italiæ, & occidentis Ludbin nominat.

H Liutel, Luitl, Ludel diminutiua ſunt ſuperioris nominis, Clodionem faciunt Celtæ. [illegible] eſt Lu[illegible] primus pater Hylderici [illegible] Francos ex antiqua Francia, qua & Fran[illegible]nia, trans Rhenum in Gallias duxit. [illegible]

Luitmer, HLuitmer, qui populum a[illegible]et, Liutmarus eſt [illegible]odomirum Celtæ corrup[illegible]cant.

Luit old, Luitbald qui popularis eſt, & bene [illegible] aliquar [illegible] popul[illegible], corrupt ſtune, [illegible] latinitate donatur. [illegible]copoldus. & Leopaldus

Leopoldus vulgo eſt, his Lupoldus, aliis Luitbaldus. Ego Cornelij Taciti authoritatem, & analogiam æmulatus, non ineleganter, niſi fallor, Litoualdum nuncupabo.

Luitpurg populi regia, arx, caſtrum: Litopyrga. vxor Theſſalonis tertii ducis Boiorum, filia Deſiderii regis Italiæ.

Luitprand, populi titio, & amor. Litoprandus Rex Longobardorum.

Luitprecht, populi domitor.

Luithold populi amator, Litholdus.

Luithilff populi domitor Litopertus Litholfus. pro vno tamē nomine vſurpari video, quem eruditi Litolphum. vulgus Litoldum voluptati aurium ſeruiens vocat.

Louther, clarus, ſincerus. Iunius Lutharium. Cæſar Lutherinum nominat.

Loun, præmium eſt & merces. Latinis in Leon mutant vt Leonardus, mercedis, præmiiq; theſaurus, peculiaris Boiorum diuus, à quo vicus cognomen ſortitus eſt, vbi frequens coit populus votaque reddit. Zu S. Leonhar.

Louner. qui mercede conductus eſt, & ſtipendia facit, Liuius Lomnerium ſtrabo Leonerium vocat.

M.

MAn, mon, eſt vir, & fortis. Inde Manus Rex Germaniæ, tempore Semiramidis Reginæ Babyloniæ, & Abrahami authoris Hebræorum. Illius filius Treuir, Treuiros in Gallia Belgica condidit, quis vſque ad Rhenum protenſi. Parentes noſtri ſcripſere propria nomina Longobardis literis ita MANI, legerunt, imperiti Nim, vt nomen notiſſimum: illud etiam pauciſſimis eruditis notum: referunt u. ipſi Galli, Iulio Cæſari Belgas eſſe ortos à Germanis, Rhenum antiquitus traductos propter loci fertilitatem ibi conſediſſe, Gallosque qui ea loca incolerent expuliſſe. Scribit Cor. Tacitus, Treuiros circa affectionem Germanicæ originis, vltro ambitioſos eſſe, tanquam per hanc gloriam ſanguinis à ſimilitudine & inertia Gallorum ſeparentur. Fama quoque conſtantiſſima, & vulgatiſſima eſt, Treuiros primos eſſe Germanos, nimirum in Gallia Belgica, conditos paulo poſt diluuium, quo totum genus mortalium periit. Noſtro æuo Belgæ omnes, non ſolum Treuiri, bona pars Celtarum. inſtitutis, lingua, moribus Germani ſunt, Germanis parent Germani vocantur. Quatuor potentiſſimi Electores Germaniæ principes in Belgica, & Celtica habitant. Imperator Germaniæ inungitur, & coronatur apud Belgas: ſi Galli ſunt inſcitiæ, ſi Gallos dixeris, indignantur. Maxima pars Imperij Germanici intra Gallias eſt. Franci, Burgundiones, Nordmanni, qui cæteras Galliæ partes obtinent, oriundi ex Germanis ſunt: ex Germania, profecti, expulerunt Gallis Romanos.

Belga

Marc, March, limes, inde Marchgraph, id eſt, Marchio. Præfectos duceſque limitis priſca vocauit ætas.

Marcmer, limitem augmentans, Marcomarus eſt Claudiano.

Marſihalc, quaſi Maroſalieus, qui maior eſt in Sala, hoc eſt, aula: maior domus à recentioribus dictus. Veteres Romani Magiſtrum Equitum vocarunt.

Matten, domare. Vnde Matthæus Germaniæ Orientalis, qui cum Philippo patre Alexandri Magni bella geſſit.

Maza, Virago: genus tormenti quoque bellici, quibus ſaxa, globos ferreos iaculantur. Vxores Cimbrorum viris ſocietate militandi coniunctæ, Mazones dictæ ſunt. Græci Amazones vocant.

Membard, mea Gaza, meus theſaurus. Memardus. Alias Manfredus.

Meinfrid, meum gaudium, mea pax. Menofredum Latini ſcriptores nominant: filius fuit Friderici ſecundi Rom. Imperatoris. Mersburg.

Meren, augmentare. Mer, qui maior, Latini ſcriptores in marum formant, vt Viridomarus, Britomarus: de quibus ſupra in B.

Merberg, qui viam augmentat. Meroneus. Latinus eſt. Rex Francorum, qui cum Attila pugnauit. Fuit tamen & antiquior rex Germaniæ, à quo Maroningi populi Pelonico proximi Turogis. & Mersburg, vrbs, hoc eſt Merouciburgium, quæ nunc Hercynophoros, eſt caput Turegorum.

Merbod, qui augmentat terram. Merobodus rex Sueuorum à quo Marobudum vrbs, regia eius, quam nunc Pragam nominamus, caput Boiemorum, ex diligenti ſegmentorum computatione palam eſt.

Mund, os eſt, & hoſtium fluminis, plura inde nomina. Variomundus, Segismundus, hic victoria os, & nuncius ille os verax veritatis Vuarmund.

N.

N Solet omitti per aphæreſim in principio, Nerth, erth, terra: natr, atr, ouum.

Neren, alere, nutrire: narum, norum, victus. Inde Nerein, & Norein proprium Regis, quem Græci & Latini Noricum appellant. Quidam ſcriptores Germaniæ Neronem, atque Noreium nuncupant, vnde &:

Noreinland, id eſt, Noricum. Complectitur nunc partem Boiariæ trans Oenum, Auſtriam, Stiriam Chariones, Tyrolios.

Names Dux Boiorum. Nummeium Cæſar appellat.

NeosGræcum, & Germanicum vocabulum, lum, nouum valet.

Neuburg, Neuſtad, Neumarckt: noua Vrbs, nouum forum. Neoburgum, Neoſtadium, Neomartos, Romana monde haud ineleganter formaueris.

Nord Nard Aquilo eſt, ac Septentrio.

Nordman, Aquilonis vir. Nordmannus, & Nordbec Aquilonis vir Nordouici: Hi ſub

Rege Danorum ſunt, qui Cimbri à priſcis dicti: din depopulati ſunt Gallias, vbi victores ſedes tandem occuparunt, quas adhuc habent.

Norge Nardge: Aquilonis terra. Pars eſt Boiariæ, quæ in Germania Magna. Vulgus Norca vocare ſolet: Nariſci ſunt Cornelio Tacito.

Noreta ſylua Germaniæ Ptolemæo, haud procul Danubio, proxima Boiemia: ea pars Hercyniæ, quæ Boios & Boiemos diſterminat, nomen ſeruat, Norduuald, hoc eſt, Septentrionalis ſylua, à vulgo vocatur. Apud Ptolemaum deprauate Gotet a legitur.

O.

OV diphthongus, Germanis, & Græcis Saxonibus u longum valet. Superiores [illegible] mani vtriuſque vocalis naturam ſeruant. Boïis tanquam ou proferunt, pour, pur, agricola.

Oi quoque Germanis diphthongus eſt. aliqui (vt Græci) ac ſi i longum eſſet, pronunciant: alij per oe longum more Latinorum enunciant. Alij vtriuſque vocalis ſonum ſeruatur vt Oin. Oenus fluuius eſt. & Main, Mænus. Hanc ſcripturam in vetuſtis diplomatibus offendi. noit, aduerbium negandi.

Oede, incultum, deſertumque. oedein incultum facere, vaſtare deſerere in ſolitudinem redigere. Inde Otagker, & Oetagker, vaſtator agrorum: nomen proprium, & militare Regum Germaniæ, Oetagrius Græcis. Odacer, Odagrius, & Odager Latinis.

Oſt, Ouſt, Auſt, oriens eſt: Oſter, Ouſter, Orientale: o & au diphthongus ſicuti apud Latinos quoque inuicem cedunt, palauſtrum, ploſtrum. Claudius, Clodius.

Oſterreich, Auſterreich Ouſterreich, id eſt, Orientale imperium, & regnum. Auſtriam ſcriptores Romani nominant.

Outo, Oudo, Vto, Vdo cum aſpiratione & ſine aſpiratione ſcriptum varie reperio: vnum nomen eſt, à cuſtodia deducitur, tandem [illegible]to factus eſt.

Outher, cuſtodia exercitus. Vtharius atque Autharius inde factus eſt. Rex Italiæ fuit, genuit Antenorem Troianum impiritus, & ambitioſis.

Outilo, Houtilo, à cuſtodia & galeola deducitur. Vtilonem nuncio ducem Boiorum.

Ottinga vrbs Noricorum. [illegible]tinum eſt, inſigne veteri templo Deiparæ Virginis.

[illegible]

P Ad fine eſt b, ſcribimus fere fine diſcrimine, vnde per, pernhard, pronner, perg, & nulle huiuſmodi in b quærenda ſunt.

Ph durſuſcule ſuperiores Germani efferunt, quaſi pf: Inferiores rectius, aut tenue, aut aſpiratum.

Pfaffe[illegible] fen. *Paph, pfaph, ſacerdos eſt. Paphi vrbs in ripa Ilmi amnis Pfaffenhofen.*

Paltz Pfaltz, palatium, prætoriumque eſt. Inde Paltzgraff, Pfaltzgraff, Comes Palatinus, quem veteres præfectum prætorio, Legatum, & Candidatum Cæſaris nominarunt. Nam fiſci curam, [illegible] vices Cæſaris abſentis gerit. Quæque regio ſuum quondam habuit: officium eius pauciſſimis [illegible]ognitum eſt.

Perth, equi perther, equorum exercitus, & dominus. Bertharius Latinis dicitur.

Pertbrich, equorum diues. Berthariçus Rex Italiæ, oriundus e[illegible] terra.

Phund, pund, pondo, libra [illegible]vos craſſius pfund.

[illegible]horos, tractus & vadum eſt, phor, & phord, Germani addita d nominant, ob d cendi commoditatem [illegible] phurt, al[illegible] dhuc [illegible] phar, &c.

[illegible]

[illegible] renei inde montes, quod a[illegible] buſti ſunt, referunt [illegible]dorus, [illegible] ſeparant Gallias ab [illegible] Rur[illegible]lem vocant. [illegible] Altitelem, & Ottonem [illegible], montem [illegible] quem vulgur p[illegible] Pyreneum quoque nun[illegible] dorus, Aribo Epiſcopus [illegible] menſis Br[illegible] adpellant, ni fallor, & Fortunatus po[illegible] Pil[illegible]num.

[illegible]rg, caſtrum, [illegible] eſt, Græcum & Germanicum eſt vocabulum. Pyrgos enim turris eſt Græce. Multa inde [illegible] nomina compoſita, Segipyrga, [illegible]pyrga Lito[illegible], Reginopyrga.

Plutſang [illegible] eſt. [illegible] amor filia Lotharij primi, Regis Francorum C[illegible] Pyctyldam vocant, quæ [illegible] amorem [illegible] tem ſignificat.

Plathr[illegible] ida vx[illegible] perioris [illegible] ducis Boiorum [illegible].

R.

R[illegible]in, antes ſunt [illegible]

Raitenhaslach, [illegible]rum. [illegible] ſula Cœnobium prope [illegible], [illegible] lea principum noſtrorum.

Reich, diues, regnum, imperium. Inde p[illegible]raque nomina.

Reichardus, diuitiarum ſiue regni theſaurus. Pro Diuo colitur. Rex [illegible] Anglorum.

Reichardis, Augoſta, vxor Imperatoris Caroli tertij: albo ſuperum in[illegible]ripta eſt.

Reich[illegible], id eſt, d[illegible] Auguſta, vxor Imperatoris Lutharij [illegible]cunde.

Regen, erigere, rigidum eſſe. inde Regino, quo nomine fuit hiſtoriographus Arnolpho imperante, qui de rebus Gallicis, & Germanicis [illegible]nt[illegible] ripſit. R[illegible]

Regenburg, Reginopyrga, Vxor The[illegible] donis R[illegible]

donis ducis Boiorum, à qua Reginoburgium vrbs. quæ nunc à literatioribus Ratisbona vocari ſolet. A Carolo Magno Reginoburgium, quemadmodum vernacula lingua, Regeſpurg, nuncupatur.

Regendraud, Reginodruda. Vxor Theodonis tertij ducis Boiorum.

Rue, rued, quies, & ocium. Inde
Rudiger, qui petit ocium, & quietem:
Rogerium Latini vocare ſolent.

Ruetprecht, qui ocium, quietemq; frangit. Galli Robertum, nos Rupertum nominamus.

Rudolph, quietem pacem adiuuans. Rudolphus eſt Heſychius, & Heſychius Græcis: Tranquillus Latinis.

S.

Tectoſaces. *SAc, ſigum, ſaccus. Inde Schecken, veſtis militaris, qua maiores noſtri pro lorica vſi. Tectoſaces inde dicti populi Germaniæ, ac Galliæ.*

ex Salica *Sal, Sala, aula eſt. Salicus denominatiuum eius id eſt, aulicus. Lex Salica, terra Salica, Salica prædia, Salici clientes, apud imperitos Galliæ, atq; Germaniæ: dicti quod ad aulã ſpectent. Salij quoq; Franci dicti ſunt, refert Marcellinus a duobus fluminibus, quæ Franciam antiquam, hoc eſt Franconiam incunabula Francorum, irrigant, ambo Salas nuncupantur.*

Sala. S[illegible] Neoſtadi[illegible] *Sali, ſalig, beatus. Salingi populi Germaniæ, quorum meminit Ptolomæus, cum Boij Vindelicum occuparunt. Salingoſtadium oppidum eorum, iam Neoſtadium appellant, ſitum eſt in ripa Danubij, abeſt ab Abuſina, patria mea Occidentem verſus quinque millia paſſuum.*

Se. lacus. Oceanus, mare eſt. Selandia, regio paluſtris, vel in ſalo ſita. Eſt duplex, vna ad hoſtia Rheni expoſita eſt, Caninefatium inſulam Tacitus vocat: quondam principibus noſtris, nunc Burgundiæ ſubdita. Altera iuxta Albis hoſtia, regi Danorum paret, Scandia à Ptolomæo dicta.

Segi, ſiue Sige, victoria eſt.

Sigmund Segimund. diminute Sigel, Segimundus eſt à Tacito: ſigillum iuſtitiæ.

Sigfrid Seifrid, Segfrid, Seitz victoria pax. Segifridus. ſiue victoria gaudium Segifredus.

Sigbert, victoria ductor. Sigouerſus eſt Livio.

Sigbot, Seiboe, Seibole, victoriæ interpres, & nuncius Segibothus eſt.

Sigember qui pro victoria pugnat, inde Sycambri, & Sigambri gentes Germaniæ, vbi nunc Weſtfali habitant.

Son eſt Sol. Sonno inde Claudiano, Sunnia Hieronymo.

Stat: nunc in vrbium ſtadium commutatur, Neoſtadium, Angloſtadium.

Stam, lapis. complura cognomina ædibus nobilitatis coniuncta ſunt. Plinius Stenos: Strabo Stechos nuncupat.

Sued, Sud, Notus, Auſter, Meridies: eius denominatiua, Sueden, Suden, Sunder, hoc eſt, Auſtrale, Meridionale.

Sunderge, pars Boiariæ cis Danubium, Auſtrum verſus, & præcipuè ſuperior Boiaria alpibus ſubiecta.

Sudini populi Danubiani Ptolomæo proximi Boiemiæ, nomen pars Boiariæ ſeruat, Suedenge, vulgus corrupte, vt ſolet, Suenge nominat.

Suiones Germaniæ gens Tacito: nunc Suedi ſunt.

Suits, Suid, ſudor: Suitein, Suidſin, ſudare.

Suito, ſiue Suido, Rex & gens Germaniæ, proxima Viſtulæ, & Suionibus, quondam continua. Sidones Ptolomæus, Sitones Tacitus appellat, Sueuiq; connumerat. Hi Hylderico Rege Francorum, ſeu pulſi à Venedis, ſeu ob famem, & inundationem terrarum, Rege Sidone, qui & Sito, in Gallias profecti ſunt, Burgundiæ loca, & Rheno proxima, vbi quondam Heluetij conſederant, occuparunt. Suidſer vernacula lingua nuncupamus nos. Saxones vero Suitzer, & Suider: ſuſpicor apud Tacitum Suitones ſcriptum fuiſſe. Sidon. Sito.

T.

T, adfine eſt d: habet & magnam communitatem cum ſ, vbi ſuperiores Germani t pronunciant, Saxones ſ efferunt. Niſi vnam dixeris eſſe literam, th, quia à diuerſis vario dicatur, quemadmodum apud Græcos, & Hebræos quoq; in huiuſmodi fieri litera palam eſt fluxioſis eiuſmodi verum: Bather, Bathau, aqua, aquoſum.

Tuiſtiien, Tuytſten, Tuitzen, eſt interpretari: vnde Tuiſtho, Tuizo, hoc eſt Tuiſco, conditor Germanorum & Sarmatarum. Quem maiores noſtri, vt nuncium, ac interpretem Deorum venerati ſunt.

Theodericus, Theodopertus, Theodo, Theodomarus in d, litera.

Tectoſaces in ſ, quære.

Teuto ab innuendo dictus rex Germaniæ. quem quidem Mercurium Germania interpretati ſunt. Inde Teutones dicimur. Teutones

Theſſel dux Boiorum: à quo riuus Theſſelpach in ſuperiore Boiaria. Quidam Thaßilonem, alij Taxilonem. Sunt qui Theſſalonem vocitent. Ego (vt Iuſtinus) eum Latine Theſſalonum vocabo. Fuit hoc quoque nomine dux, qui cum Brenno Delphos celeberrimum templum Græciæ oppugnauit.

Trocini à laceſſendo, ita Toliſtobogi à ferendis arcubus cognominati: ſocij Brenni, & Theſſaloni. In Aſia ſedes poſuerunt, dicti Galatæ, ad quos D. Paulus ſcripſit. Golatæ

Treuir, agitator eſt, & tortor. Conditor Treuirorum in Gallia.

Tunau, ſiue Tonau, Danubius eſt & Hiſter.

Tunage, hoc eſt terra Danubij, pagus Boiariæ proximus Danubio, vulgus Tunca nominat. A Ptolomæo Tunicates vocantur, licet ibi corrupto Runicates ſcriptũ ſit, populi Vindelicorum

)( ) 4 V, com-

V.

V, conſonans cum b habet adfinitatē. Nam ubi b eſt quibuſdam, ibi aliis eſt u conſonans: ſupra admonui.

Variſta populi Germaniæ in Boiemia cum Marcomannis habitarunt, quorum pars erant dicti, quòd ſaltus tenuerint. qui Varſt Germana lingua dicuntur. Hi grauiſsimum bellum Imperatori M. Aurelio Antonino Philoſopho mouerunt.

Vindelici in Boiaria ſuperiore, inferióreq́; habitarunt. Vindelicia enim ea regio eſt, quam nunc ſuperiorem, inferioremq́; Boiariam nominamus: ita dicta quod ſub Lyco ſita ſit, quā Rhetiam ſecundam etiam vocari compertum habeo. Nec me mouent aliorum inſomnia. In ſecundo libro teſtimonia ampliſsima, quibus refragari inſcitia eſt, citabo. Iniquum eſt negligentiam imperitorum innumeratumq́; errorem diligentiæ ac virtuti præſcribere.

Rhetia ſecunda.

Vlſing crebrum nomen maioribus noſtris. Fuit hoc nomine heros Germaniæ: antiquis adhuc celebratur carminibus. Vlyſſem Cornelius Tacitus vocat.

Vlreich, eius diminutiua Vetz, yl, yel: Vlricus eſt: in Hylderico offendes.

Vcho nomen frequens in faſtis noſtris, volucris eſt, raro tamen in Hercinia adparens: ſunt qui ſe vidiſſe iactent, pennas eius noctu, vt ignis lucent. Meminit Plinius: pictam vidi, Voccionem Cæſar adpellat, fuit tamen Rex Noricorum.

Tohburg.

Vocioburgium vicus, & arx Danubio imminens in Boiaria ſuperiore: olim potentiſsimis clara principibus.

Voeth Græcum, & Germanicum vocabulum, aduocatus eſt, & patronus. Græci tamen per b ſcribunt Boethus.

Vothei patrocinium: Græci Boetheia. Inde Boethi populi Germaniæ Magnæ. Pars olim Nariſcorum, atq; Boiorum nunc pleriq; Franciæ adtribunt. Meminit quoq; Ptolomæus Boethorum circa Danubium. Interpres cum ſit proprium, commune eſſe credidit, interpretatusq́; eſt auxiliatores.

Voetblandia, hoc eſt terra Boethorum, id eſt aduocatorum: quemadmodum Æneas Sylnius licenter, ne dicam inepte vertit. Propria enim nomina non ſunt vertenda, ſed literis aucta, aut diminuta, Romana incude formanda ſunt. Ita Plinius docet: ſic Hermolaus Barbarus commonet. Et ego apud illuſtrium rerum ſcriptores diligentius obſeruaui.

Vta, vxor Imperatoris Arnulphi Cæſaris & filia Theodonis quinti ducis Boiorum: a cuſtodia deductum nomen, aſpiratio omiſſa eſt.

Veber cuſtodis exercitus. Veteres crebrius vſi ſunt aſpiratione, nos parcius.

Vtharius eſt Rex Longobardorum, maritus Theodolindæ, filiæ Garioualdæ Regis Boiorum.

Vtil, qui & Houdil, diminutiuum eſt a cuſtodia, & galea. Vtilonem Latini nuncupant. Rex eſt & dux Boiorum.

Vto, qui & Oto. Vtinum oppidum Oeno contiguum, Otinga eſt: maiores hæc omnia aſpirarunt.

Z.

Z, crebrum Sueuis, Boiis, Francis, valet t & ſ, quamobrem Cimbri & Saxones t, ſolum efferunt, vbi ſuperiores Germani Z & ſcribunt, & proferunt, vt bezalen, ſoluere. Scribæ Germanici, tanquam ſolum ſ, valeret, quemadmodum & Venedi, t ſere præponunt, vt betZalen.

Zant dens eſt.

Zeccen laceſſere. Zecco qui laceſsit, Latini Ciconium nominant.

LIBRO

LIBRORVM ARGV-MENTA.

In primo libro hæc dicuntur.

De carminibus antiquis (quod vnum apud maiores noſtros, memoriæ & annalium genus eſt) quibus Cornelius Tacitus vſus, & quæ Carolus Magnus auxit, quidam recentiores corrupere.

De his neq; in hoc lib. 1. neq; in lib. 2. Hiſtoriæ Germanicæ Auentinus primo loco egit, ſed ordinem inuertit.

Germaniæ veteris deſcriptio ac Chorographia cum vetuſtis ac recẽtioribus locorum vocabulis. Quinq; toparchiæ iuxta quinq; maxima flumina atq; ſinus, prima ac vetera nomina [illegible] rum ſcriptoribus, Græcis, Latinis, [illegible] Cæſare, Strabone, Pomponio Mela, [illegible] no, Plutarcho, Ptolomæo, Cornelio Tacito, item antiquis Druydibus noſtris admodum eruditis. Iſtæuonum, Heluetiorum, Boi[illegible], Bathauorum, Mattiacorum, Chattorum, [illegible]ptorum, Tẽcterorum, Bructerorum, Chamanorum, Angriuariorum, Tubantum, Buſnctorum, Sycambrorum, Sulcborũ, Longobardorum, Ingrionum; Vargionum, Ca[illegible]hnorum, Cimbrorum mediterraneorum, Ne[illegible], Eburonum, Treuirorum, [illegible]natium, V[illegible], Vangionum, Nemetum, [illegible]bochorum ſedes [illegible].

Belgas [illegible] ortos [illegible] quam veteres Gallicam vocarunt, eandem eſſe, [illegible]m nunc [illegible] appellant, Galloſq; [illegible] Teutones.

[illegible]ram [illegible] non eſſe Batenim, ſed Hel[illegible] ex Cæſare, Tacito, Ptolomæo.

[illegible] qui [illegible] cultores.

[illegible]em Iugæ[illegible]onum, Cau[illegible]horum, Cimbrorum [illegible] pars quondam Saxones fuerut) [illegible]um, Vandalorum quoq;, Burgundionum, B[illegible]onum, Varinorum, Charinorum, [illegible] & Hermionum, Hermundorum, Nar[illegible]orum, Chat[illegible]orum, Cheruſcorum, Su[illegible]uorum, item Peucinorum, Baſtarnarum [illegible].

A[illegible] Meſiæ, [illegible]iæ, Sueuiæ, eiusq; populorum, Rugionum, Angl[illegible]orum, A[illegible]orum, Se[illegible], [illegible]ncohardorum, Marc[illegible]rum, Q[illegible]dorum, Auionum, [illegible]orum, Vaſi[illegible], Leuon[illegible]rum, Suionum, Oſ[illegible]rum, Go[illegible]rum, L[illegible]orum, Æſtiorum, S[illegible]onum, Fen[illegible]m, [illegible]des & re[illegible]nes, quomodo nunc hæc loca, ſed partim [illegible] cultoribus vocitentur:

De Venedis (qui ſua lingua ſunt Sclaui) veteres & [illegible] corum ſedes.

De his plura in lib. 1. Germanicæ Hiſtoriæ, in qua vndecim diuerſa illorum nomina refert.

De varijs & veteribus Germaniæ vo[illegible] abuſis.

Hæc quoq; copioſe explicat in lib. Germanicæ Hiſtoriæ, in hac vero nonnulla obiter attingit.

Religio, leges, Philoſophia, Aſtrologia, menſes, annus, feſta, literæ, veteres ſapientes, vates, Druydes, Alrunæ, ac Sibyllæ Germanorum.

XX primi heroes, dij atque reges maiorum noſtrorum; quorum mentionem faciunt Appianus Alexandrinus, Cornelius Tacitus, Beroſus & Metaſthenes, quomodo à proauis noſtris vocentur. De Ori, Iſide, Lybio, Hercule Hiſpanico, dijs & heroibus Ægypti, vt in Germaniam venerint. Primæ expeditiones maiorum n[illegible]orum in alienas exteraſq; nationes: eorum res militaris.

Huius quoq; in eodem lib. 1. Germanicæ Hiſtoriæ, non in hoc libro meminit.

De Alope vrbe, cuius mentionem Homerus facit, & [illegible]ius commentarij, atq; inde Amazonas deducunt.

Plura in lib. 1 Hiſtoriæ Germanicæ quam in hoc.

V[illegible] h[illegible] & origo Amazonum ex Horatio, & noſtris authoribus: irruptio earum pariter cum Cimbris (quorum pars Saxones) in Aſiam, Scytharumq; regna.

Secundi libri Capita.

Ab hoc primo capite orditur lib ſecundum hiſt. Latina.

Ab excidio Troiano vſq; ad vrbem Romam c[illegible]m. Bellum Troianum.

De hoc paucis agit lib. 1. huius Hiſtoriæ, pluribus autem lib. [illegible] Hiſt. Germanicæ.

De Teuthrante rege & heroe Germaniæ, a[illegible], eius filijs ac nepotibus, eius vxor[illegible] Troiana, res geſtæ eius, quomodo à maior[illegible]is noſtris nuncupentur.

Tertium & quartum caput tantum in lib. 1. hiſt. Germanicæ eſt perſecutus.

De Pen[illegible]ſilea, Hippolyto, Melanippe Amazonum r[illegible], quid veteres Germani in ſuis carminibus de his ſcribant, ibidem nomina eorum vera Germanica.

De hoc copioſius in lib. hiſtor. 1. Germanica in Latina.

Euer-

Euerſio [illegible] vrbis Aſſiriorum, cauſæ viciſſitudinis rerum, quomodo Germani ſub Imperio Aſſiriorum vocati ſunt, eorum irruptio in Aſiam.

Tertij libri, Summa rerum.

Quæ hic attribuit lib. 3. illa omnia redegit in lib. 1. vniusq; hiſtoriæ. ſed ſpeciatim nonnulla ſolum. Largius autem pleraq; in hiſtoria Germanica complexus eſt.

Babyloniorum captiuitas, vetera nomina Francorum & Gothorum, irruptiones Germanorum in Aſ[illegible]m, migrationesque in alienum ſolum, bella eorum aduerſus magnos Perſarum reges, qui tum maiores noſtri atque Cyrus ab ipſis vocetur.

De Rhætis, quæ ſit Rhætia, Vindelicia, Noricum, Pannonia ſuperior.

De Rhætobonna, Tetrapoli ſiue vrbe quadrata Danubiana, quam veteres Germaniæ, Druydes atq; vates Græca nominis interpretatione [illegible] nominant, vulgus indoctum corrupto licentia vetuſt[illegible]tis nonnihil ſono Ratiſponam vocare ſolet. Credit La[illegible]u eſſe vocabulum, cum ſit Barbarum ac ſemigermanum, quemadmod[illegible]m Bendobonna atq; Bonna vrbes Galliæ ac Noricorum.

Bella proauorum noſtroru[illegible]uerſus Macedonum reges, Philippum, Al[illegible]andr[illegible]m Magnum, eorum ſucceſſores, quomodo Germani a Macedonibus vocentur.

Irruptio Germanorum in Aſiam, item bella aduerſus Romanos liberos, [illegible]igratio in Gallias Hiſpaniasq;, origo Brabantinorum & Flandrorum.

Quomodo recens Germaniæ vocabulum inuentum, reges Germaniæ à cond[illegible]ta vrbe, resq; geſtæ vſq; ad diuum Iulium.

Hæc Auentinus & in Latina, & Germanica Hiſtoria in lib. 2. contulit. Plura autem comprehendit in vtroq; libro quam vel hac vel illa, quæ lib. [illegible]. vtriusq; hiſtoriæ ab eo præpoſita rerum ſumma indicet. Nec ſolum res geſtas Romanorum Imperatorum, præſertim cum Germanis, vſq; ad Theodoſium Magnum, ſed & vſque ad mortem Zenonis Imperatoris debit.

Quartus habet magnitudinē Roman[illegible] Imperij, prouincias cum vrbibus inſignioribus, rem militarem, regesq; Germaniæ ac gentes, resq; geſtas cum Ro[illegible] Impe[illegible]atoribus vſque ad obitum Theodoſij Mag[illegible].

Quæ ſit ſplendidiſſima colonia Rhæuæ, item ciuitas H[illegible]mundorum fida Romanis. Quisnam Albis fluuius, qu[illegible] Tacitus olim inclytum & notum, nunc tan[illegible] audiri dicit,

Quinto libro narrantur iſthec.

De his in vtraq; hiſtoria Auentinus agit lib. 3. ſed non a principio, verum non longe ante [illegible]nem. Deducit autem narrationem vſque ad Carolum Magnum, non ad Pipinum patrem eius tantum.

Francia antiqua reg[illegible], qu[illegible] in Gallia & G[illegible] [illegible], Gal[illegible] in Germaniam tran[illegible]ulerun[illegible] vſq; a[illegible] Pip[illegible] patrem Caroli Magni, quorum men[illegible] Claudianus & Sid[illegible]nius.

Maxima rerum mutatio, quæ vbique gentium perculit Chriſtianos. Irruptiones Germanorum in ſacroſanctum Romanorum Imperium.

Rugiorum, Longob[illegible]dorum, T[illegible]rogorum, Boiorum, Vand[illegible]rum, Sa[illegible]onum, Scotorum, Angliorum, O[illegible]lrogetarum, Veſſogetarum, Burgundionum, Alanorum, Hunnorum, Sueuorum, Nauarrorum & V[illegible]orum, Venedorum. *De his lib. 1, 2. [illegible]. & 4.*

Veteres ſedes, qu[illegible]do [illegible] G[illegible]rmania interiore atq; Viſtula amne ad Rhenum & Gallias migrarint.

Veſſoget[illegible]rum mi[illegible] ex regno [illegible] nunc nominant Vngariæ p[illegible] [illegible], G[illegible] in Hiſpaniam, item Sueuor[illegible]q; Van[illegible]alorum, Nauarrorum & Varinoru[illegible].

Migratio Oſtrogetarum ex Norico & Auſtria, it[illegible]m Rugiorum in It[illegible]. Venedo[illegible] (qui ſua lin[illegible]a Sel[illegible] [illegible] quos Iordan[illegible] noſter, Prolo[illegible]xus Græcis, [illegible] Ro[illegible] deſcrib[illegible]t) irruptio in Germ[illegible] & poſtea [illegible] Danubi[illegible] P[illegible] N[illegible]ricum, Libur[illegible]m, D[illegible] ſinu V[illegible]co extr[illegible] [illegible] ricos vſq; p[illegible]etrarut [illegible] occuparent [illegible] potentiſſima con[illegible] [illegible]gna.

Lancobardorum vero or[illegible] & [illegible]us, item Angliorum ſiue Angilorū, qu[illegible] ou[illegible]nes S[illegible]uiæ Tacitus & Ptolomæus t[illegible], rec[illegible]res Saxonibus, qui Ital[illegible] Brit[illegible] adhuc te[illegible] vtraq; nati[illegible], teſte Ptolom[illegible] Lang[illegible]bardi ſiue Lancobar[illegible] d[illegible].

Br[illegible] vetu[illegible] re[illegible].

Omnis nob[illegible]tas, R[illegible] [illegible], It[illegible]iæ, Galliarum, Hiſpaniaru[illegible] G[illegible] nem duc[illegible]t.

Quomodo Ger[illegible]a vetus vocabul[illegible] [illegible]tauit, lib. 2. 3. & 4. [illegible]q; poſt hac dicta [illegible], teſte etiam diuo Hieron[illegible]mo.

Hæc continentur in vtraq; h[illegible]ſtoria.

Sextus [illegible] Re[illegible] C[illegible]s Germaniæ [illegible] ex [illegible] nibus proge[illegible]tos vſque [illegible] ad [illegible]um primum.

Auſtriæ varia no[illegible] Hun[illegible]orum, aduentus V[illegible] qui nunc p[illegible]dent, [illegible] aduerſ[illegible] noſtros Imperatores, qu[illegible] & tr[illegible]utarios [illegible]runt.

De his tractat in lib. [illegible] vtriusq; h[illegible]ſtoria.

S[illegible] ex Saxo[illegible] V[illegible] vocabulum [illegible], [illegible] Imp[illegible] quomodo [illegible] riot, Germ[illegible] n[illegible]rum reg[illegible] d[illegible] Vene[illegible].

T[illegible] Ro[illegible] [illegible].

Impe-

Imperatores & Cæſares Francos vſq; ad Heinricum V. in poſteriore parte lib. 5. perſequitur: Sueuos vero Vuelphosq; tum Lotharium III. Conradum III. Fridericum I. lib. 6. At reliquos Cæſares & reges à Frederico I. oriundos, Ottonem IV. Item hiſtoriam Conradini & Friderici Sueuiæ & Auſtriæ Ducum capite plexorum à Carolo rege Neapolitano. Præterea contentiones ac bella diuerſorum Principum ac populorum propter regnum Neapol. Deniq; bella ſacra. & Tartarorum irruptiones, lib. 7. enarrat.

Octauus liber habet Francorum Imperatores, atq; auguſtam ſobolem Sueuos. Ibi quoq; referuntur bella plus quam ciuilia Romanorum Pontificum, variæ ſeditiones, diuerſi motus contra Cæſares. Nam ope Gallorum, reges noſtri Sueuiæ ac Auſtriæ, Badorumq́; Principes capti, ſecuribusq; percuſſi, diſcordia ſeminata inter Gallos Germanosq́;, atq; rurſus inter Hiſpanos & Gallos, item Vngaros, ob regnum Neapolitanum, Siciliaque. Bella ſacra Germanorum expeditionesq́; Aſiaticæ Imperatorum & Principum noſtrorum. Tartarorum irruptio in Poloniæ, Boiemiæ, Vngariæ regna.

De his agitur lib. 7. vtriusq; Hiſtoriæ. Sed in Germanica Hiſtoria, tantum vſq; ad Ludouicum III. vt in indice ille vſq; ad Carolum IV.

In nono referuntur Imperatores noſtri in Hollandia, Hiſpania, Anglia, Auſtria, Boiaria, Habſiburgij, Luciloburgij, Naſſouię orti. Rurſus ſeditio ac motus P. M. contra Imp. ac diſcordia ſeminata inter Chriſtianos Principes. Polonia quomodo aduerſus Imp. à P. regnum factum.

Hæc in lib. 7. Latinæ, & lib. 8. Germanica Hiſtoria, & multa alia præterea, præſertim Hiſtoria Ducum Boiariæ & Palatinorum Rheni ab Othone Witelſpachio deſcendentium, &c. eiuſdem origo exponuntur.

Decimo vſq; ad noſtram memoriam commemorantur Imperatores noſtri in Auſtria, Boiemia, Vngaria orti. Irruptio Turcarum in Europam, victiq́; Imp. reges & Principes noſtri.

Quinque bella infauſta aduerſos Boiemos, auſpiciis Pontificis Romani, ab Imperatoribus & principibus geſta. Complura alia vulgo non protrita, cognitu vtiliſſima, atq; iucundiſſima referuntur in hiſce commentariis, quæ hic indicare nihil operæ precium eſt.

Enthea

Enthea Auentinis Pietas Sociata Camenis
Veridico æternum pectine pandit opus.
Ipſa humanarum obſeruatrix prouida rerum
Clio, diuinis auſibus vſq; annuit:
Res Germanorum, Boiorumq́; inclyta origo,
Quin magna Europæ hic ſcribitur Hiſtoria.
Felices Boij quorum monumenta perennant,
Boÿ Teuthonico gens dominata ſolo.

I. GRASSERVS Ciuis Romanus.

IOAN.

IOAN. AVENTINI
ANNALIVM BOIORVM:

LIBER PRIMVS.

BAVARVS nomen Barbarum, obſcœnum inauſpicatumque: ſemidocto vulgo protritum, recens eſt, nuper ab imperitis vſurpari cœptum: nec Latinum, nec Germanicum. Nuſquam apud veteres, nuſquam in vetuſtis exemplaribus, monumentis, literis, Epiſtolis, legibus, [illegible] lis, Diplomatibus, inuenio: quæ omnia lingua Romana ſcripta ſunt. Demum enim poſt Friderici ſecundi fata, Germania ſuum ſermonem depingere literis Latinis didicit. Semper Boioarios, aliquando & Boiarios, ſcriptum lego. Barbariæ quidem vocabulum poſt Carolum Magnum, eiusque nepotes, à priuatis literatoribus (vt ſunt mores eorum) additum eſt. Etenim cum illi in ea regione (quæ Anaſſo amni Orientem verſus ſubiecta eſt, & nunc Auſtria vocari ſolet, tum Abaria atque Hunnia erat) ad internecionem Hunnos, quos Boij Abares cognominant, deleuiſſent, nomen & gentem penitus excidiſſent, colonias ibi Boiorum deduxerunt: Boiariæque regno coniunxerunt, vt vna gens, vnus Ducatus poſthac foret. Grammaticæ tum tribus ex Boiis & Abaribus vocabulum compoſuerunt: quod & huiuſcemodi rei monumentum eſſet, & vtramque regionem vno cognomine complecteretur: quemadmodum à Gotis & Alanis eſt Gotolania, & ex Celtis & Hiberis Celtiberia. Longo tamen tempore Babaria in ludo Declamatorum delituit. Equites, patresque ſemper Baioaria interim, & Boiaria, & ſcripſerunt, & dixerunt: pedetentim vicit pertinacia Grammaticorum, Babaria paulatim irrepſit Baioariam, atque Boiariam extruſit, ac tandem publicè recepta eſt, ſicuti monumenta publica, priuata oſtendunt. Reginoburgij in templo Diui Haimerani Babariæ vocabulum in ſaxo inciſum exiſtit. Bauarus verò poſt Imperatorem Fridericum ſecundum demum natus eſt, cuius parentes ſi Boios & Auares dixero, fortaſsis non mentiar: quos enim Boij, & Græci Abares, Romani Auares vocant: id fortè ſerò à Grammatiſtis animaduerſum eſt. Eo nomine proauos noſtros, tanquam infauſto omine, ignominiæque nota, quæ & in prouerbium ceſſerit, b nimirum, auaro, additum, emptum à Boiis eſſe, abſtinuiſſe, compertum habeo. Quod autem Boiarij apud maiores noſtros Norici etiam cognominentur, non ideo fit, quod Boiarij ſint Norici, ſed quòd Noricum pulſis Romanis (ſicuti in tertio narrabimus libro) occuparint, atque poſsideant. Nam omnes gentes in Norico habitantes Auſtriaci, Styrij (quorum caput Græcium Boiorum cognominatur) Chariones, Tyroli, Boiarij ſunt, ab ipſis originem ducunt: vnus olim principatus, vnumque regnum fuit: pars Norici adhuc Boiaria cognominatur. Burckhauſen, Traunſtain, Reichenhall, Braunau, Scharding, OEtinga vrbes, & gentes Norici, noſtris parent principibus. Kopfſtain, Ratenburgium, & Kutzpühel Imperator Maximilianus mea memoria abſtulit Boiorum ducibus, Tyroliſque addixit.

Bauarus nomen Barbarum.

Germania [illegible]

[illegible] Gotolania. Celtiberia. Bauariu.

Cur Boij Norici dicantur.

Boij Romanos ex Norico expulere. Pairiſch. Gretz.

Quamuis omnia mihi ex publicis inſtrumentis exploratiſsima ſint, tamen & operæ precium eſt aliorum prius audire de Boiariis ſententiam. Raimundus Lullius, (quem diuinitus omne ius humanum, diuinumque hauſiſſe fama proditum eſt) Pius ſecundus Pontifex Max. Raimundus Marlianus, Conradus Celtis, Præceptor meus, & plerique omnes noſtræ tempeſtatis viri eruditi, harum rerum curioſi perſcrutatores, eos Boios eſſe autumant, quos vulgus literatorum Bauaros vocitat. Vitum quoque Arenpeckium (vt domeſtica adferam teſtimonia) horum ſententiæ eſſe video: ſeruatur in Bibliotheca Fruxinenſium Pontificum. Item Tigurinorum, venerandæ vetuſtatis codex literis Romanis ſcriptus, in quo inter cæteros Heroas Chriſtianos, eſt vita Diui Euſtaſij, ſub Luthario Magno Francorum Rege [illegible], ibi hæc ad verbum leguntur. Ad Boios, qui nunc Baioarii vocitantur, tetendit. Vuigoleus pontifex Bataulenſis vetus mihi exhibuit diploma, vbi Boiaria ſcriptum eſt. exemplar ſubieci: Hainricus Dei gratia dux Boiariæ. Quemadmodum Chonradus pontifex Bataulenſis, germanus noſter deprecatus fuerat, ab curatione templi Diui Hippolyti, Albertum cognatum amoueo, abdicoque in celebri loco Anaſsi. Cuius rei teſtimonium hoc diploma eſto. In rebus geſtis Imperatoris Hainrici quarti, ducis verò Boiorum ſeptimi, quæ carmine Heroico perſcriptæ, venales circumferuntur, ij verſus ſunt in libro ſecundo.

De Boiariis doctorū virorum ſententia.

Agmina Vangionum cum robore Boiariorum.

Item:

Pauci Francorum, pars plurima Boiariorum

In libro tertio:

Signa ducis ſequitur gens inclyta Boiariorum
Quam toties domitu celebrat victoria Parthu.
Et nunquam violata fides, belluq́, probata.
Virtus Boiemicis, multuq́, ſuperba triumphis.

Germanicum quoque, ac vernaculum nomen, longè magis adfine eſt Boiis, quàm Bauaris. Nam vt Romanus, nobis eſt Romer, & Brennus Brenner, Venetus Venedier, Vngarus Vnger, Bergus apud Plinium Berger. Vandalus Wandler, Steirius Steirer, & mille huiuſmodi iuxta idioma & proprietatem ſermonis noſtri, vs in er vniuerſo: ita Boius, Boier ſit neceſſe eſt: ex quo quàm facillime, ſit Baier vna duntaxat literula (vti fit crebro apud nos) voluptatis aurium gratia, immutata. Quin agricolæ vel hodie Boier dicunt. Suprà docuimus Ruſticis noſtris o eſſe, vbi Vrbanis a eſt. Quos itaque vulgus literatorum Bauaros, noſtri ſcriptores Boioarios, & Boiarios: priſci Græci & Latini Boios appellare ſolent. Eorum ſitum paucis quàm veriſsimè explicabo.

Boiariæ diuiſio.
Nariſci.

BOIARIA eſt omnis diuiſa in tres parteis: quarum vnam incolunt Nariſci, qui indigenæ ſunt: aliam quondam obtinuerunt Vindelici: Tertiam Norici, quemadmodum in ſecundo libro pluribus explicabo. Nariſcos à cæteris Danubius diuidit: Imperatores & Reges noſtri horum regionem Nordge, & Nardge nuncupare ſolent: quòd Aquiloni ſubiecta ſit. nam Nordge Aquilonis terra valet. Quemadmodum in diplomatibus, & inſtrumentis Boiariæ pars contraria, cis Danubium, Meridiem verſus Sunderge, hoc eſt Meridionalis terra cognominatur. Illam ſuperiorem Narca vulgus diminute ſuo iure, adpellant: vnde à Cornelio Tacito Nariſci dicti ſunt: in multas ciuitates diuiſi. Capita populorum nominaſſe ſufficiat. Alemanos, Nariſcos propriè dictos, Boëthos, Chamabos, Sudinos, Iliſios: horum omnium meminit Ptolomæus in deſcriptione ſeptentrionalis, nomina retinent. Flumina memoratu digna quæ in Danubium feruntur. Alemanus apud Kelhaim. Nabus ſupra Reginoburgium, Regnus infra, Iliſſus Bathauiæ: vnionum, gemmarum, aureorum granorum feraces ſunt. In Mænum influit Bambergæ Rhedoneſſus. Vrbes liberæ & Imperatoriæ Norinberga, & Weiſſenburgum. Pontificiæ, Aichſtadium, Bamberga. Noſtrorum principum ſunt Angiloſtadium. vbi cœtus ſtudia æmulantium, Diethfurth, Kelham, Suburbium oppidum Reginoburgij, quam Ripariam à vulgo literatorum reperio vocari: Deckendorff, Grauenau, Furdt. Maiorem tamen partem præfectus prætorio Rheni, vt Dux Boiorum, poſsidet. Cæterùm & Nurenbergenſibus, eorúmque præfecto, hoc eſt Burggrauio, nunc Marchionibus Brandenburgenſis pleraque oppida parent. Hunc totum tractum à ſcriptoribus noſtris cognominari vno nomine Boiariam veterem, & Franciæ, compertum habeo. Eorum vna pars, quam Noricos obtinuiſſe dictum eſt, initium capit à flumine OEno, vergit ad Orientem, & Auſtrum: attingit illinc Vgros, hinc Italiam. Hæc in multos diſſecta eſt Regulos. Vrbes in

Fluminum Noricorum nomina.
Vrbes.

Alpium vrbes

Alpibus Traunſtain, Reichenhall: vbi ſalis fontes ſunt: iuxta OEnum Braunau, Schardinig. In ripa Iuuani Burckhauſen oppidum, & arx Boiariæ muniti ſsima. Chimenſis maximus Noricorum lacus, in ambitu millia paſſuum quadraginta complectens. Sub imperio noſtrorum ſunt principum. Pontifices habet complures Iuuanenſem Archimyſten opulentiſsimum: Sebonenſem, qui eſt Brixinenſis: Chimenſem, Lauentinum, Secouienſem, Guricenſem: Fauianenſem, qui & Viennenſis dicitur. Gentes valentiſsimæ, quæ ſuos tetrarchas habent, Auſtriaci, Stirij, Chariones, Tyrolſij: qui omnes lingua, inſtitutis, moribus, genere Boij ſunt. ſicuti omnia inſtrumenta vetera, priuata, & publica teſtantur. Adferam tamen & externam locupletiſsimumque teſtem. Paulus Varnefridus Ticinenſis, domeſticus ſacerdos Deſiderij Regis Italiæ, & Imperatoris Caroli Magni, ſcribit in lib. tertio hiſtoriæ Longobardæ: Noricorum prouinciam inhabitare Baioariorum populum, habereque ab Occidente Sueuiam: à Septentrione Danubium: ab Oriente Pannoniam: à Meridie Italiam. Vnus nimirum quondam princeps Boiorum (quem Græci Monarchen vocant) ſicuti vni genti imperitauit. Sed in tertio, & ſequentibus libris res ipſa magis manifeſta erit.

Tetrarchia Boiariæ.
Paulus Varnefridus diaconus.
Norici ſitus.

Vindelicia deſcriptio.

VINDELICIA, vnde mihi origo eſt, tota principibus noſtris paret, continetur fluminibus altiſsimis, Lyco, Danubio, Iſara, OEno: nec non & Alpibus, quas Ptolomæus Penninas, nos Boiarorum nominamus. Hanc potiſsimum deſcribam.

Alpes penninæ, quæ & Boiæ.

Lycus oritur ex Rhetis, Grauiſque Alpibus, in ſylua Brigantina, & monte Tanobergo haud procul à vetuſto oppido Brigantio, vbi extra Alpes ſe euoluit campum per latiſsimum, millia paſſuum nonaginta expaciatur, campo ab eo cognomen inditum eſt: vbi Germani pugnatura copias ferè cogit. Diſterminat Rhetos à Vindelicis: alluit oppida Rhetorum, Fauces ſiue Abuſincum, Diui Magni ſepulchro inſigne, Schongiam (quæ tamen Boiorum eſt) Auguſtam Rhetiæ prouinciæ ſplendidiſsimam (ſicuti ait Tacitus) Coloniam. Vindelicorum verò Landſpergiam, Fridbergiam, Rhain: à quo non longius millibus paſſuum tribus Danubio miſcetur.

OEnus

OEnus (quem Strabo Atheſinum vocat) apud Rhetos Engadinos effuſus ex inacceſſa præcipitique valle altiſsimi montis, quem accolæ Vermonis, rerum ſcriptores Penninum cognominant: millibus paſſuum ferè ſeptuaginta, magno ſtrepitu aquarum, ſpumans, & minabundus per ſubiecta cadit ſaxa, impatiens omnis nauigij: Riui complures in eum de celſiſsimis montium verticibus vtrinque præcipitantur: incolæ ſuperiorem vallem OEni nuncupant. Separat Noricos Tyrollios dictos à Rhetis, quos Engadinos vulgò nuncupamus. Deinde circa vrbem Noricorum OEnobrigam nauigabilis, placidiorque: ſertur tamen intra Alpes adhuc millibus paſſuum penè quinquaginta. Conſuetudo vallem OEni inferiorem appellat. Præterfluit oppida Noricorum, Hall, vbi coquitur ſal, Schuuatz, Ratoburgium: ibi metalla argenti ſunt, Kopfſtain: Inde non longè alpes velut cornua, in duo iuga diſtenduntur, pars ad Orientem, pars in Occidentem. Auſtrum verſus ingenti flexu curuatur, atque ſurgit. Hinc OEnus per plana diffuſus labitur, millibus paſſuum non minus centies tricies, circumiacentes campos rigat & fœcundat. Vindelicos à Noricis diuidit: Bathauiæ in Danubium erumpit.

Strabo li. 4. in fine.
OEnus. V. nonus mons.
Inthal.
OEnobriga, id eſt OEnipontum.
OEni hoſtia.

ISARA amnis rapidiſsimus, inter hos medius incedit, profluit ex ſaltu Schiratio, (qui eſt in gremio Alpium Penninarum) ab alueo OEni, non amplius millibus paſſuum quindecim. Ratium patiens: complures arces, vrbes, vicos Vindelicorum alluit: Infra Deckendorff cum Danubio miſcetur: vbi millia paſſuum centum, quinquaginta curſu ſuo compleuit: quæ etiam ab hoſtiis Lyci ad hoſtia OEni Vindeliciæ longitudo eſt: quam noſtra tempeſtate in ſuperiorem inferioremq; diuidimus Boiariam. SVPERIOR ſubdita eſt alpibus, Auſtroque: quamobrem Sundetge, hoc eſt Meridionalis terra in diplomatibus edictiſque Imperatorum noſtrorũ dicitur. Impedita crebris paludibus, lacubus ingentibus, fluminibus rapidis, ſyluis aſpectu horridis: præter vrſos, apros, cæteraſque huiuſmodi feras, centenarios ceruorum alit greges: quos abſque conſenſu principis, venari crimen eſt. Pecuariis, pecoribuſque paſcendis, magis idonea eſt. Pomiferarum arborum fœcunda: trimeſtris duntaxat frumenti, non tamen omnis, maximè farax: rarius habitatur. Lacus qui nominantur ſunt, Staphelinus, Cochilius, Valentis, Tigurinus, Silurnus, Ambro, & Vetres omnium maximi: hic optimis abundat piſcibus, longitudine millia paſſuum quindecim, altitudine quinque comprehendit: alter in longum mille paſſus decies, in latum ter patet. Amnes partim OEno, partim Iſaræ, pars Danubio miſcetur. Erumpunt in Danubium Barius, Ilmus, Abſus: cum Iſara confluunt Libuſa per Cochilienſem lacum delatus, Moſa Fruxini. Ambro lacui, per quem fertur, dans nomẽ, in hunc defluunt, Verres, ex eiuſdem nominis lacu effuſus, & Gelonus. In OEnum fluit Magnowalda ex Tigurino lacu profluens. Vrbes iuxta Lycum ſupra dictæ ſunt. In Ambronis ripa cubat Belaunorum oppidum vetuſtiſsimum, quo tractu fertiliſsima eſt ſuperior Boiaria. Barrius alluit Aicham, Schrobenhauſen. Ilmus *Pfaffenhofen*: Apſus verò Abuſinam, patriam meam, cuius meminit Imperator Antoninus in Itineratio. Vrbes in Danubij ripa ſitæ Neoburgium, Ingolſtadium, & Neoſtadium, olim Saliugoſtadium dictum, patria Auguſtini Kolneri à Secretis principum noſtrorum, & eorum Epiſtolarum Magiſtri. ISARA interfluit Monachium ſplendidiſsimam præclariſsimamq; vrbium earum, quæ vulgo Ducales vocantur, tribus alueis: deinde Fruxinum adlabitur, id Epiſcopo paret ſuo. Iuxta OEnum Roſenhaim eſt, & Waſſerburgium, Mũldorff pontificis Iuuanenſis municipium. Vti ſuperiorem Boiariam abſolui ita inferiorem deſcribam.

Iſaræ deſcriptio.
Vrbes ad Danubium ſitæ.

BOIARIA inferior, fertilior eſt, crebrius frequentiuſque habitatur, propter Danubium, Iſaram, Lauarum amnes, vitium ferax. Flumina in Danubium Lauarus, Vilſus: In Iſaram Seno: In OEnum Iſeniſcus & Rhodanus defluunt: à quibus pagis, tribubuſque cognomina accolæ fecerunt. Vrbes prope Danubium Reginoburgium caput Boiorum, Cæſari paret, paſtophorio quoque Epiſcopi inſigne eſt, Straubinga, Oſterhofen, Vilshouia: vbi hoſtia Vilſi, vnde nomen vrbi. Bathauiæ pontifex imperat. In Senonis ripa eſt Ariodunum. Iſaræ contermina oppida ſunt Mósburgium, Landeshuta, Prætorium principum noſtrorum, Landau, Dingelfing. Terra in vniuerſum ſatis ferax, ſale, frumento, pecore, piſcibus, ſyluis, volucribus, paſcuis, feris (in ſumma) omnibus quæ ad victum, cultum & vſum vitæ ſpectant, ſatis ſuperque abundat. Diſtrahuntur, diuenduntúrque in alienas regiones, & deferuntur, ſal, pecudes, frumenta, vina aliunde conuehuntur, ex Italia, Hiſtria, Rhetia, de Rheno, Nicro, Francia, Pannonia prima: nuſquam melius victitatur, nuſquam melius cubatur: id quod & vulgatiſsimo nobilitatum eſt prouerbio.

Boiariæ inferioris deſcriptio.

Venti Subſolanus, & Fauonius crebrius ſpirant, ædificando vt noxij obſeruantur. Ille Boiariæ ſerenus & tranquillus nubes & pluuias compeſcit: hic frigidus, humidus & nubilus hyemat. Dies longiſsimus ſeptemdecim ferè horarum, breuiſsimus octo. Populi religioſi, ſimplices: agri, pecoris magis quàm belli cultores: Baccho, & liberis operam dant. Inhumaniores paulo, proceruiores atque pertinaciores ſunt, propterea quòd domi conſident, ac conſeneſcunt, raró natale ſolum relinquunt. Mercaturæ non multum dediti,

Boii. ſimplex populus & religioſus.

di[illegible]i,minimeque ad eos ſæpe mercatores commeant. In omni autem Boiaria,eorum hominum,qui aliquo ſunt numero atque honore, genera tria ſunt.

Tria genera hominum in Boiaria.

Nam plebs in agris degit,agriculturæ,pecuariæque vacat: quæ per ſe nihil audet, & nulli adhibetur conſilio: haud tamen ſeruorum habetur numero. Nec enim in hanc eadem omnia iura, quæ dominis in ſeruos: partem reddituum,fructuúmve,ac ſeruitutem ruſticam Patronis debet: alioquin ſui iuris,ſuæ ſpontis: totos dies, præcipuè feſtos,noctesque continuare potando, ſaltationibus laſciuire,arma,enſem,venabulum ferre: effuſiſsimè indulgere dapibus in dedicationibus templorum, & epulo nuptiali,nulli fraudi,nulli probrum eſt. Sed de his tribus generibus vnum eſt Sacerdotum,ſiue myſtarum,qui in collegia cooptantur. Alterum Equitum. Tertium Ciuitatum.

Equites. Ciues.

Sacerdotes locupletiſsima,magnificaq; poſsident templa, ſuperiores opibus cenſentur: interdiu noctuq; per ſtatas horas rebus diuinis,propiciandæ ſupremæ Maieſtatis gratia, à principibus inſtituta, interſunt: laudesque Superûm perſtrepunt. Equites venatibus,aucupibus ætatem tranſigunt: in agris,turi extra vrbeis habitant. Ciues Rempublicam ipſi,oppidaque curant,aut artifices,aut caupones, agricolæue ſunt: pleriq; ad vſum vitæ neceſſaria venditant: tenuiores operas ſuas locant. Paucisſimi ſuis vectigalibus contenti,in Patriciorum ſunt numero. Principes de omnibus rebus reliquis conſultant,omnia apud principes pertractantur. Niſi quando aut bellum ineundum, vectigal nouum pendendum,cenſúſue agendus ſit: aut denique diſcordes principes fuerint. Quod ſi huiuſmodi res,ſiue aliud inconſuetum inciderit,omnes ii iuſſi & vocati,die locoque præſcripto coëunt,atque conueniunt: Equitum ſinguli,ex quaque ciuitate,vnus vel bini. Collegia ſacerdotum eum,qui præeſt, mittunt.

Comitia prouincialia Boiaria.

In iiſdem concilis ex ordinibus,vt numerus placuit,eliguntur,penes quos eſt arbitrium decernendi. De Boiaria Vindeliciæ,& eius Vrbibus ac incolis ad neceſsitatem rei ſatis dictum eſt,nunc vti res poſt illa[illegible] originem gentis,quàm paucisſimis aperiam.

Origo gentis Boiorum. Alemanus Hercules.

BOIORVM gentem (ſicuti ego in Annalibus,& Bibliothecis Boiariæ publicis reperio) condidit Alemanus Hercules,vndecimus Rex Germaniæ Magnæ: quem maiores noſtri cœleſti nomenclaturę adſcripſerunt,belloque præfecerunt: & primum omnium virorum fortium ituri in prælia cecinerunt. Eius æreum ſignum in Richauia Cœnobio Sueuorum hactenus ſeruatum, Ioannes Stabius Hiſtoriographus iuſſu Imperatoris Maximiliani Cæſaris Augusti,noſtra ætate tranſtulit Tyrollios: Regia eſt Noricorum in ripa Atheſis. Manent adhuc in Boiaria vicus & arx Almoſtain pagus, & flumen Alemanus: cuius accolæ ſe vetuſtiſsimos Boiorum prædicant: quemadmodum & vetuſta diplomata oſtendunt,quæ mihi legenda exhibuit Gabriel pontifex Aichſtatenſis,Epiſcoporum Germaniæ doctiſsimus. Eſt etiam proximè Reginoburgium Boiorũ caput,mons, ſylua Danubio imminens cognomine Hercules. Res ipſa hortari videtur (quoniam de Germania tempus admonuit) ſuprà repetere,ac paucis ſitum exponere,nationes attingere, rem omnem à prima origine differere,quo ad cognoſcendum omnia illuſtria magis magiſque in aperto ſint.

Deus ſummum bonum.

IAM primum omnium ſatis conſtat, inter omnésque conuenit (etenim communis eſt animi ſententia,& conſenſus gentium) illud quicquid eſt,ſummum, quod Deum vocamus, omnia poſſe, eſſe vnum, optimum, maximum,immenſum,æternum,infinitum. Nulli denique alij quàm ſibi ſatis notum: cuius vim & maieſtatem, neque mente concipere,nec verbis enarrare quiſquam poſsit. Quia neque tantæ intelligentiæ lucem pectus humanum, neque explanationem tantæ magnitudinis capit lingua mortalis. Proinde is certiſſimè Deum noſcit (quemadmodum à ſapientibus pro confeſſo & indubitato habitum eſt) qui certiſsima comprobarit ratione fieri non poſſe,vt Deus intelligentia comprehendatur.

Quis Deum noſcat.

Quem mundum hunc,& totam molem iſtam de nihilo in ornamentum maieſtatis ſuæ feciſſe,& propter hominem machinatum eſſe, & ipſum propter ſe,tanquam diuini templi antiſtitem,ſpectatorem operum,rerumque cœleſtium: atq; vniuerſa ſua poteſtate & prouidentia & gubernare,& adminiſtrare (exploſa iam pridem falſa Philoſophorum de perpetuitate mundi opinione) receptum eſt: ſacræ literæ docent: poëtæ fatentur: id quoque in arcanis ſanctæ religionis ſcripturis proditum eſt, Deum Opt. Maximum ſibi innumerabiles procreaſſe miniſtros,quos Græci Dæmonas, & Angelos: Romani,Genios,lares,nuncios vocare ſolent.

Dæmones. Angeli. Lares.

Horum pars ſuapte arrogantia,ſuopte liuore,tanquam veneno infecta, ex bono ad malum tranſcendit: ſua ſponte corrupta, corruptior genus Dæmonum e[illegible]alit,condemnata à Deo cùm generis authoribus, & eorum principe. Huius generis,mali princeps,qui ex bono malus per ſe effectus eſt,ab Hebræis Sathanas,à Græcis Antitheos cognominatur, tanquam hoſtis publicus,& Dei & hominum. Nuncupatur & Græcè Diabolus,Latinè criminator. De his in hymnis ita ſcripſimus:

Sathan.

Cœli perfidus eſt transfuga Iuppiter,
Deſertrix ſuperùm eſt praua Deum cohors:
Noſturni Lemures ſunt.
Pulſum & vulgus iners pols

De

De cælo pepulit vana proteruitas:
Prædonum Furias, atque ſuperbia
Authores ſcelerumq́,
Nunc mortalibus imminent.
Humanum capiunt mille modis genus.
Tendunt mille plagas, mille nocent modis,
Vanis pectora ineſcant,
Falſa capta cupidine.

Sunt nempe ij fallaciſ[illegible]mi, nequiſsimique ſpiritus, ſupremæ & venerandæ illius Maieſtatis carnifices, per quos & impij mulctantur, & mali puniuntur homines, (quibus cœlum, vnde ipſi pulſi inuident) per horum ſæuitiam quoque innocentes aſsidua vexatione ad virtutem exercentur: vt inuicta patientia putæ, ac victrices animæ ad Deum, id eſt, originem ſuam reuert[illegible]ntur: & de illis vt hoſtibus, defuncta hac terreſtri militia, perpetuò triumphent. Nam & victo[illegible]ia conſtare ſine certamine non poteſt: ſic nec virtus quidem ipſa ſine hoſte. Torpens enim ocio & ſecuritate perdit naturam ſuam: nulla virtus ſit neceſſe eſt, [illegible]i aduerſarius deſit. Verùm de horum præſtigiis præclarè ſc[illegible]ipſit Diuus Cyprianus Magus ex Antiochia oriundus, non ille Carthaginenſis Epiſcopus vir eloquentiſſimus. Conſummato (ad ordinem ſuſceptæ materiæ redimus) mundo, rebuſque omnibus mirabili di[illegible]poſitione compoſitis, vt vſui hominibus (quorum cauſa facta ſunt omnia) eſſe poſſent, [illegible]upremus ille opifex rerum, ex limo terræ poſtremò figurauit hominem: q[illegible]em i[illegible] mortalitate donaret. Poëtæ hoc in fabulam Promethei transferunt. Nemo mihi vitio det, quòd Poëtarum vtar teſtimoniis: cum Diuus Paulus eloquentiæ Chriſtianæ princeps, Poëtas, Prophetas vocet, eorum teſtimonia, & contra prophanos, & inſtituendis Epiſcopis vſurpet. Homo itaque recens factus, inductus eſt in hunc mu[illegible]dum, quaſi in domum paratam, & inſtructam. Cumque ſupremum numen, marem primum finxiſſet, tum etiam fœminam configurauit, vt duo inter ſe permixti ſexus, propagare ſobolem poſſent, & omnem terram mul[illegible]itudine opplere. Poſthac Deus hominē, qua dixi ratione genitum, poſuit in Paradi[illegible]o, id eſt, in horto fœcūdiſsimo & amœniſsimo: quem in partibus Orientis omni genere ligni, arborumque conſeuit, vt ex earum variis fructibus aleretur: expersque omnium laborum Deo patri ſumma deuotione ſeruiret. Tum dedit ei certa mandata, quæ ſi obſeruaſſet, immortalis maneret: ſi tranſcendiſſet, morte adficeretur. Id a[illegible] præcept[illegible]m quidem fuit, vt ex arbore vna, quæ fuerat in medio Paradi[illegible], non guſtaret. Tum criminator ille inuidens operibus Dei, omnes fallacias & calliditates ad decipiendum hominem intendit: vt ei adimeret immortalitatem. Et primò mulierem dolo illexit, vt vetitum cibum ſumeret: & per eam ipſi quoque viro perſuaſit, vt tranſcenderet Dei legem. Quod poſteaquam auſus eſt, illico pœnas dedit. Nam quia Deo pat[illegible]i no[illegible] paru[illegible] ne ipſe quidem ſibi impetare potuit, ſenſit enim il[illegible]ico turbam affectuum p[illegible] cum ratione. Quamobrem pudere eum nuditatis ſuæ cœpit, abſcondiditque ſe a facie Dei, quod antea non ſolebat. Tum Deus eiecit hominem de Paradiſo, ſententia in peccat[illegible]es lata, vt v[illegible]ctum ſibi labore conquirerent. Ipſumq́; Paradiſum igni circumuallauit, ne homo poſſet accedere: qui perdita immortalitate morti obnoxius eſſe cœpit, & variis t[illegible]mpeſtatum proc[illegible]iactari.

D. Cyprian. Magus.

Creatio hominis.

Prometheus.

Poeta.

Eua configuratio.

Paradiſus.

Macies, & noua febrium
Terris incubuit cohors
Semotiq́, prius tarda neceſſitas.
Leti corripuit gradum.

Horat. lib. 1. od. 3.

Poſtea autem cum hominum numerus cœpiſſet increſcere, & orbis terræ oppletus eſſet hom[illegible]bus, inualuere ſimul & ſcelera, ſimul cum hominum numero creuere vitia.

Erat tum in Syria Damaſcena circa montem Libanum, Vrbs maxima nomine Enos, q[illegible]m G[illegible]ntes tenebant, qui vniuerſo imperitabant Orbi, immani corporum magnitud[illegible] c[illegible]ptu religionis, ſuperûmque inſignes. Nihil penſi habebant, omnia voluptate & [illegible]ate metiebantur. Violentis ius omne in viribus, atque armis erat: freti robore, & c[illegible]ris vaſt[illegible]tate. Alios opprimebant, ac ſpoliabant: priuatim ac publicè aliena inuadebant, rapiebant, conſumebant: cædis atque ſanguinis auidiſsimis, gratiſsimus cibus, homine[illegible] erant. Abortus medicaminibus procurabant à quibus ne dentibus quidem abſtinebant. Luxu perditi, pecudes, homineſque citra vllam ſanguinis, aut ſexus rationem quò libido ferebat, inibant. Tum plerique omnes, quibus æquum & bonum cordi erat, crimina huiuſmodi deteſtabantur, flagitia arguebant, ſcelera palam carpebāt, imminens toti orbi exitium præciuebant, laterculis coctilibus imprimebant. Sed ſurdis canebatu[illegible]broneſque irritabantur. Imò indies magis atque magis malitia gliſcebat. Ipſi enim h[illegible]ſmodi minas, tanquam aniles nænias, inania inſanorum vatum terricul[illegible]menta, com-

ta commentaque [illegible]: magis in vitia, vetitúmque præcipites ibant, & ruebant. Necà vi temperaſſent, ſi non ſuprema illa Maieſtas ſuos Vates præſenti ope ſeruaſſet. Cum ergo Deus pater indulgentiſsimus, cuncta fruſtra tentaſſet, vulnuſque immedicabile eſſe videret, ne latius vlcus ac lues huiuſmodi ſerperet: néue impij ſcelus ſceleri addentes peius ſibi conſulerent, ſtatuit morbum ad viuum reſecare, genúſq; humanum aquis perdere. Sed tamen ad multitudinem reparandam delegit vnum, quod corruptis omnibus ſingulare iuſtitiæ ſupererat in Syria exemplum. Qui centeſimo vigeſimo ante diluuium anno, *(Noe iuſticiæ exemplum.)* iuſſu Dei nauim in modum arcæ fabricare cœpit. Materiæ cædendæ, conuehendæq; quadraginta duos impendit annos. Reliquos vero ſeptuaginta octo, opus, irridentibus atque illudentibus cunctis, confecit: in quod ipſe (ſicut ei præceperat Deus) cum côiuge, ac tribus filiis, & cum totidem nuribus intrauit, occluſitque hoſtium, anno ab orbe côdito milleſimo, ſexcenteſimo, quinquageſimo ſexto. *(Noe ingreditur arcam.)* Porrò impios ſolita licentia furentes, nec quicquam tale ſuſpicantes, nihilq; minus timentes, æquor & amnes cœleſti ira aucti corripuerunt. Illuuies aquarum obrutas terras tenuit, omnes terræ merſæ profundo, vnda vniuerſos altiſsimos montes operuit. Quicquid extra nauim erat, extinctum eſt. Ita expiatus luſtratuſque eſt orbis terrarum. Hanc rem poëtæ myſterio Deucalionis velarunt. Subſidentibus deinde aquis paulatim, nauis ipſa recubuit in vertice Gordei montis maioris Armeniæ. *(Noe egreditur arca. Sagalbina vrbs. Araxis.)* Siccatoque orbe egreſſus Noas (ita enim ille vocabatur) Deo ſacrificauit & litauit. Vrbem inde Sagalbinam (cuius Ptolomæus quoq; meminit) iuxta Araxim amnem maioris Armeniæ condit. Vbi cum filiis habitare cœpit. Incredibile memoratu eſt, quàm breui numerus hominû increuerit, vt eam multitudinem vna regio [illegible] poſſet: fauore quippe ſingulari numinis ſupremi, benignitate quoque recentis, nondum effœtæ, langueſcentiſque naturæ. Gemini ſemper, frater, & ſoror coniuges vno partu edebantur: & nemo omnium interim morte abſumebatur. Accedebat longinquitas aut ſpacium vitæ longiſsimum mundo dum adoleſceret. Nam ante diluuium vniuerſum orbem terrarum, omnéſque eius partes hominibus oppletas, habitatas, cognominatasque fortitas eſſe, quæ Noa ſeruauit, in tanto æui ſpacio, & adoleſcente adhuc mundo certum eſt: cum poſt diluuium, ſeneſcente iam rerum natura in centum annorum tantulo annorum ſpacio, refertus fuerit colonis. Cum itaque Armenia oppleta eſſet hominibus, anno centeſimo primo *(Moſes. Peleg naſcitur.)* (id quod & Moſes tradit, ſi diligentius conſulueris, hoc anno Pelegnatus eſt Hebro) poſteaquam genus humanum in Armenia reparatum fuit, diuiſit ipſe Noas terram, *(Noas diuiſit orbem.)* ſeruatis antiquis nominibus (vti ante illuuiem fuerat aquarum) in partes tres Aſiam, Europam, Aphricam: & has filiis, vectus naui circum litora, oſtendit [illegible] principes & colonos deſignat, atque conſtituit. Decimo deinde anno reuerſus in Armeniam, *(Tuiſcon.)* Tuiſconis (quem in Armenia genuerat) poſteros [illegible] haud dubiè Italiæ, orbiſque potiundi. Ipſum inde ex Armenia in Europam mittere conſtituit, & parat. *(Rhenus. Tanais.)* Quicquid intra Rhenum & Tanaim amnes continetur, eidem adſignat: authores terrum Germaniam vocant, cuius ſitum ac gentes, vt nunc ſunt, & vt pollicitus ſum, pro neceſsitate expediam.

(GERMANIA.) Germania terrarum Europæ maxima, & pluribus diſtincta nominibus. Nam & Sythia, Gerarúmque regio, qua contingit Pontum, vocabatur: vltra Viſtulam Orientem verſus, Sarmatia: citra verò, & Galatia, & Gallia, & Celtica: eadem etiam nunc Alemania, Francia, & Teutonia. Separatur à Gallia Narbonenſi, Celtiſque, ſiue Gallia Lugdunenſi *(Germaniæ fines.)* (quam Franckreich, hoc eſt, Francorum Imperium Germani [illegible] alpibus Diui Quintini, Rhemorum agro, & Campania: montibus Vogeſo, & Iura: fontibus Matronæ, Araris, Rhodani fluminum: Diſterminatur ab Italia Verbano, Lario, Benaco lacubus maximis: agro Veronenſi, & Aquileienſi. A Turcis Sto & Danubio [illegible] ab Moſchis Aſiaque Tanai amne ſubmouetur. Cætera Oceanus ambit, latus ſinus, inſularum, peninſularumque immenſa ſpacia incompertæ magnitudinis complectens.

(Germaniæ amnes.) Amnes in alias gentium exeuntium regiones (ait Mela) Danubius & Rhodanus: in Oceanum defluunt (refert Plinius) Amiſius, Ptolomæus Amaſium, Tacitus Amiſiam vocat, [illegible], Albis, Viſtula: clariſsimi, Rhenus, Moſa, Gutallus qui & Sueuus, & Oder.

(Germanorū genera quatuor. [illegible]) Germanorum genera ſunt quatuor, Theutones, Veneti, Cimbri, Vgri. Hi omnes lingua [illegible], religione moribus differunt. Pictos, Hannonios Luthareos, Burgundiones Allobroges, Salaſſos [illegible] inter Germanos ne numerem [illegible], ambigo: medij ſunt inter Celtarum, Germanorúmque Imperia. Germani parent Imperatoribus, primi ſemper in diſcordia, cuius vtrinque cura.

(Teutonum diuiſio.) Teutones a Celtis Alemani: à Venedis Nomades, ac Nemetes à iaculando [illegible] ab [illegible] Scytulæ, ſiue Scythæ, hoc eſt Calei, ac lactis [illegible] quos Græci [illegible]phagos, & Galactophagos nuncupant. Alij in ſuperiores, [illegible] diuidunt [illegible] reli- [illegible] mixtim habitant, vt ambiguum ſit, [illegible] maximam partem Germaniæ, [illegible]arum non paruam, Rhetias, Vindelicii non ſolum tenent, ſed etiam implent. Eorum partes ſunt Neruij, Flandri Aduatici, Holandi Gannefates, Brabantini

Mena-

[illegible]i, Me[illegible] Gel[illegible]ſes, Barhaui, Selandi, Friſi, Saxones, à quibus originem [illegible]: Picti, Angli qui Brit[illegible]nniam incolunt. Pome[illegible]ij, Mechalobutgij, Brandeburgenſes, Th[illegible]on[illegible]s olim propriè dicti. Boruſci, Gotones, & Leuonij ſiue Hilleuiones ſacratis Teuton[illegible]m parent [illegible]uitibus. Ducatuum hæc nomina ſunt, Tungri, Agrippinenſes, Eubrones, Ducatus Limburgenſis, Iuliacenſis, Cliuenſis, Sicambri, Beſtoual[illegible]. Præfectura prætoriana Rheni in compl[illegible]res diſſecta principes: Treuiri, Veſtria, Mediomattices, Mogontini, Vangiones Borbetomagus. Nemerum Auguſta Spira. Auguſta Romandorum, Luciloburgium, Ba[illegible]ea, Auguſta Rauracum, Tribochi, Eliſatij, Argentoratum, Straſſoburgium, Argentuaria, C[illegible]olinaria: Suitones, quos OEdognotes, id eſt, confœderatos vocamus. *PRAEFECTVRA RHENI. Suiten die Aidgnoſſen.* Sibe[illegible]burgenſes Gæpidæ in veteri Dacia: Sileſij, Luſacij, ij tamen vt plerique alij, Venedis adſcribi poſſunt: bilingues enim ſunt. Luſatiorum terram quondam Sueui Senones tenuerunt. Auſtriaci, Norici, St[illegible]rij, Chariones, Carni, vtramque Venedam, & Teutonam linguam norût. Tyro[illegible]j, Vindelici, Boij, Rheti, Sueui, Engadini, Curij, Franci, Catti, Heſsi, Bochi, Turogi, Moe[illegible], V[illegible]edi noſtro ſermone, ſuo ſunt Sclaui: bilingues ferè ſunt, multarum gentium capita dicti. *Sclauones.* Nam & Dalmatiam, Liburniam, Illyricum, Pannoniæ Noricíq; partem, Iuſtiniano primo imperante, tranſito Danubio occuparunt, ſicut ibi adhuc Sclauonia nominatur. Valentiſsimas nationes nominaſſe ſatis erit. Zechos ſua, id eſt, Boemos noſtra lingua, Bolios, Maſſobios, Morauos, Bodolios, Roxalanos, Lirauos.

[illegible]um partes ſunt Dani, Scandia, Selandia, Scandiauia: vbi Nordonici, & Nordmanni S[illegible]ones, qui & Sueſij, & Suedi, Fenni, Gori, ab his ſinus Codanus nomen habet. *Cimbrorum nationes & lingua.* Græci G[illegible]as. Latini Dacos vocare ſolent, Laruarum ibi ergaſtula, exiliumque, ipſi Trollos vocant. Lingua eorum cum Saxonibus communitatem habet. Nam ego ante tres annos, quam hæc proderem, legi Epiſtolam miſſam a Chriſtierno Rege Cimbrorum, ad Wilhelmum principem noſtrum, Saxonum ferè ſono perſcriptam Cimbros à tergo claudunt homines ſilueſtres, quos Wildenlappos, hoc eſt veros ſaruos adpellamus, nobiliſsimarũ pellium commercio notiſsimos: conſpectus aduenarum vitant, fluminis vlteriore ripa merc[illegible] politas, iuxta venalia, tollunt, ſi placeat permutatio. Horum & Tacitus mentionem facit. Vgri, qui ipſorum lingua Mægari vocantur, vna gens eſt, non in plures nationes diuiſa, vt cæteri Germani. latiſsimum poſsident regnum, Venedis Teutonibus imperitant, *Vgri.* aduenæ ſunt, origo eorum in quarto narrabitur volumine, incolunt Pannoniam, & eam partem Germaniæ, quam Iaziges, Gori, Getæ, Gepidæ olim tenuerunt. Nec enim Hunni ſunt. Nam Hunnis ſucceſſere Venedi & Boij. Hos pepulere Vgri, quemadmodum in quarto referemus libro, in vita Imperatoris Arionulphi Cæſaris Aug[illegible]ſti. *Hunni.* Pro neceſsitate ſuſcepti operis ſatis diximus de Germania, quam diligẽtiſsimè Cor. Tacitus, & alij complures illuſtrarunt ſcriptis, vt hodie quædam in ſuo quiſque tractu ex eorum commentariis, q[illegible] nunquam eò acceſſere, verius noſcat, quàm indigenarum ſcientia.

Verum accuratius, quàm fieri ſolet, illi legi debent ob toties mutatam regionum fortunam, quæ rebus humanis illudẽs ex libidine, & vocabula, & cultores variat. *Nota. fortunæ vis.* Maximarũ vrb[illegible]um populorũ potentiſsimorum nullæ reliquiæ, nulla veſtigia ſuperſunt. laborat an[illegible]num diplomatumque fides, vt illos fuiſſe credamus. Nu[illegible]a in Germania gens eſt, præter Fr[illegible]os, Nariſcos, F[illegible]ancos, quæ vel vetera cognomi[illegible], vel veteres ſuas ſedes obtineat, quod à perquàm paucis animaduerti, non vehementer mi[illegible] non poſſum. Eluuies quaſdam gent[illegible] eſſe, doctiſsimi tradunt Philoſophorum, quo fiat manifeſta lex naturæ. Nationibus etiam, & regnis tempore, & fine dicto, ſiue id fataliter, ſiue iuxta [illegible]is noſtræ, hoc eſt placita veritatis ſupremæ, venerandæque Maieſtatis arbitrio, ob ſcelera hominum, contingat & fiat. Vrbes enim deleri, oppida ſubuerti, gentes ex[illegible]di, regna tota, quemadmodum mortales, quorum ne memoria quidem, aut vllum veſtigium extet, interire, Veterum exemplis probare minimè opus eſt, quando Turcæ in [illegible]is ſunt, ceruicibuſque noſtris imminent, & tandem, niſi reſipiſcimus, vel ingratis iu[illegible]is (quemadmodum Macedoniæ, Thraciæ, Scythiæ, Dalmatiæ, Græciæ literarum parenti, Ægypto, Aſiæ, Illyrico, Liburnis, Moeſis finitimis nobis) imponent gra[illegible]um.

Nec [illegible] quòd nobis blandiamur de Chriſto ſeruatore noſtro, cuius ſanctiſsimam religionem iampridem polluimus, ne dicam factis abnegamus. Non nos (ait Diuus Am[illegible]nuda nomina, inanes tituli caſſæque cærimoniæ fallant. Quamuis in Imperato[illegible]noſtri verba ſacramento rogari iuraue[illegible]mus, nihilo ſecius tamen authorem & princi[illegible] noſtr[illegible]m deſeruimus [illegible] fidem datam frangimus, ad hoſtes deficimus, ſunt com[illegible] publica literarum Gymnaſia, ſunt quoque complures omnis diuini humaníque [illegible]ri. Verum enimuero magis lites quàm literas amant. Adeò & pecuniæ [illegible] & ambitione in preceps abeunt, Ventri Veneríq; veluti pecora ſeruiunt. Nomi[illegible]xat Chriſtiani, reipſa quiduis aliud. Chriſtiani fiunt, non naſcunt[illegible]r, poteſt pater Omnipotens degeneres abdicare liberos, & adoptare atq; procreare nouam ac germanam ſibi ſobolem. Attamen ſiquidem noſtro ſæculo alij non contigerint mores, iam diu ita vi-

uitur,

uit[illegible], [illegible]tus [illegible], vt nihil boni diuinet animus. Vanus ſim precor augur, [illegible] noſtris premimur malis. Ecce dum hæc ſcribo, Imperator Maximilianus Cæſar Augu[illegible] Terras reliquit, continuò Vlricus Dux Wirtenbergenſis Reutlingam vrbem Cæſare[illegible] obſidet, occupat: eius conatibus occurſuri Sueui & eorum fœderati, delectus ag[illegible]t arma parant, copias cogunt. Wilhelmium principem noſtrum copiar[illegible]m Imperatorem comm[illegible] om[illegible]um ſuffragio declarant. Vldericus pulſus terra, omnibus oppidis, vicis, arcibus vrbibus exutus eſt. Hoſtes eius regione potiuntur, principes qui eligendi Imperatoris [illegible]bi partes ſumunt, vulgo malè audiunt, quòd interregnum tamdiu contra leges maiorumque inſtituta continuent, nec caput creent, quod huic vulneri mederi poſſet. Atque e[illegible] etiam, quamobrem id fiat haud ſcio, & [illegible] ſciam dicere non auſim. verùm longi[illegible] quam [illegible]oleb[illegible]m eu[illegible]gat[illegible]s ſum, dum me flagitiorum ætatis noſtræ tædet pigetque, ad rem dimiſſam [illegible]edeo.

Nymbroth Regnum Babylonia. Tuiſco.

Ab orbe reſtituto anno centeſimo triceſimo primo, Nymbrothus regnum Babyloniorum, quod & Aſſyriorum, condidit. Cuius primordio Tuiſco Gygas pater Germanorum, & Sarmatorum cum viginti Ducibus Sami [illegible]atris ſui nepotibus, ex Armenia venit in Europam: amnem Tanaimque tranſgreſſus [illegible]dem Orientem verſus, e[illegible] frater Scytha priſcus tenuit. Ab hoc Germani Scythæ adpellari ſunt. Quemadmodum Plinius quoq; in libro quarto naturalis hiſtoriæ prodidit. Pars Germaniæ in confinio Auſtriæ, & Vngariæ Scythiæ nomen etiam nunc retinet. Porrò Tuiſco luſtrato longè lateque eo toto tractu, qui eſt inter Rhenum, & Pontum Euxinum, & Tanaim, omnem ambitum in regna, Toparchias, & Tetrarchias diuiſit, Regulis di[illegible]buit, Colonias vbique deduxit, regiones habitatoribus oppleuit, anno regni viceſimo quinto. E[illegible] ad [illegible]etinendam memoriam rerum ſuarum montibus, fluminibus, regionibus nomina principum, indid[illegible] quæ forent certiſsima monumenta poſteris. Id apud veteres perquam vſitatum f[illegible] vti etiam in penetralibus ſanctæ hiſtoriæ traditur. Ab illo Tuiſcones etiam nunc adpellamur, Itala, & noſtra nimirum Saxonum lingua, qua & inferiores Germani vtuntur. Extat in ripa Rheni e regione Aggrippinenſis Coloniæ ciuitas quondam, nunc vicus & cœnobium, eodem cognomine, accolæ ſicut incunabula gentis noſtræ venerantur. Haud ab re fuerit Regulos huiuſmodi Tuiſconis, qui & in penetralibus ſacræ veritatis à Moyſe teſcuntur, ordine commemorare.

Scythæ. Germani Scythæ dicti.

Tuiſcones. Tuitſch vocus. Tuiſconis comites in Europam.

Sarmata 1. Germani Sarmatæ dicti.

Primus dux fuit Sarmata, vir armorum ſtudioſus, & peritus rei benegerendæ, amoriſq; popularium conciliandi. Ab eo apud priſcos Sarmatæ quoque nuncupamur. Claudius Ptolemæus Coſmographorum haud dubiè princeps, eam regionem, q[illegible] v[illegible]a V[illegible]lam Eurum ſpectat, Sarmatiam vocat, quam noſtro æuo incolunt Venedorum nationes valentiſsimæ, Bolij, Bodolij, Multauij Boruſci, Leuonij, Litaui, Maſſobij, Roxalani, Moſchi, ſiue Maſſagetæ. Princeps ſecundus Dacus, qui & Danus, condidit Danos, quorum Rex nominat[illegible]ſi[illegible]us eſt in Germania, & Latinè vocatur Rex Dacorum, qui nobis eſt Danorum. Veteres Græci & Latini Cimbros, Cimerioſque adpellarunt, ita Strabo, Diodorus Siculus, Stephanus Bizantius docent. Geta dux tertius, noſtro ſermone Get[illegible], a quo Gotolandia inſula nomen retinet in ſinu Venedico, è conſpectu Viſtulæ am[illegible] oſtia ad Auſtrū ſpectant. Ab illo prognati ſunt Getę & Goti: qui poſt aliquot annos (Hunno filio Herculis Alemano imperante Germanis) egreſsi, regibus Berico & Philomaro profecti ſunt ad amnes Danubium, Tibiſcumque, cui quartus Tetrarchus nomen dedit, ibi nunc ſunt Vngari Magni, Septem caſtrenſes, Valachia, Regnum Got[illegible] m[illegible] annos m[illegible], author eſt Iordanus Epiſcopus, genere Gotus. Ab Dano & Geto [illegible] Cudanus nomen [illegible] eſt ita Plinius & Mela nominant. Quicquid inter hoſtia Albis & Viſtulæ iacet, nos Oſterſe, id eſt Orientale mare nunc appella[illegible] ſol[illegible]. Sinus eſt ingens Oceani Germanici, quem accolæ Weſterſe, id eſt, occidentalem lacum nuncupant. Mœſa quintus Regulus, inter Danubium & Sauum, pontumque Euxinum cum filiis Brigo, qui & Phryges, Thyno, ſiue Bithyno, Moëſos condidit: a quibus ex Europa tranſierunt in Aſiam P[illegible] ge[illegible] Bryges, My[illegible] Thyni, dicti Bithyni, Strabo docet, Plinius recenſet, & Claudianus. eius carmina [illegible]

Getolandia.

Hunnus. Tibiſcus 4.

Mœſa 5. Phryges 6. Thyni 7. M[illegible] Bithyni.

Gens vna fuere,
Tot quondam populi, priſcum cognomen & vnum,
Appellata Phryges.
Thyni [illegible] erant, qua nunc Bithynia fertur.

Mœſia. Dalmata 8. Iader 9. Albanus 10.

Moëſias tenent Boſnen[illegible]s, Ser[illegible], Bulgares, Turcis omnes ſer[illegible]nt. Dalmata, Dalmatas genuit nomen manet. Quondam ſubiecti Boiorum præfectis ex Dachau, & Andechs or[illegible]di[illegible] ita vetera teſtantur diplomata. Huic pr[illegible] Iader & Albanus, Liburniam [illegible] Illyricum propriè tenuerunt. Ibi fuit Iadera Colonia, cuius mentionem Pli[illegible]. & Ptolomæus f[illegible]. [illegible] quoque Albaneſes populos [illegible]erat Plinius: Germani Venedic[illegible]m Mar[illegible] [illegible]minant, parent Auſtriacis Ducibus. Sauus vndecimus Tuiſconis Comes clariſsimi amnis nomen fecit, qui Pannonias a Mœſiis ſeparat, oritur in alpi-

Sauus 11. Pannon 12.

in alpibus Carnicis, ſupra Labacum, Carnorum caput eſt. Pannonem Pannoniam incoluiſſe cum fratribus Salone & Azalo, nemo omniũ inficias ibit, qui Beroſum, Ptolomæumque legerit. Sunt Ptolomæo in Pannoniis Sala vrbs, & Azalorum populus. Hiſter filius Ehri author condendæ turris Babyloniæ, cum Nymbroto, omnium Europæ maximo, Hiſtriæque (quam quondam Boij principes ex Damaſia oriundi poſſedere) celebre apud poſteros nomen indidit, conſedit inter flumina Draum & OEnum. Superiora Fauonium verſus tenuit Adulas, cuius nomen adhuc mons altiſsimus inter OEnum & Rhenum refert. Eius meminit Ptolomæus in deſcriptione Rhetiæ. Diclas, Obalus, Epirus vbi nam gentium conſederint, vt incompertum mihi quidem prætereo. Anno regni Tuiſconis centeſimo, duodeuiceſimo, Belus Iuppiter filius Nembrothi, Rex Babyloniorum ſecundus, naturæ fatóque conceſsit. Ninus filius patri in regno ſuccedens ſeu vt diuina ſtirpe natus videretur, ſeu pietate motus, vt memoriam defuncti genitoris coleret, ſeu, quod magis credam, inſtincta mali Genij parentem conſecrat, pro Deo ab omnibus coli præcipit: eidem diuinos defert honores, ab omnibus deferri edicto publicè iubet. Templum inſuper addit (cuius Plinius meminit) in media Babylonia ſtatuam ponit, atque dedicat, quæ ab omnibus adoraretur. Ibi tum deſertores lares, ſpiritus fallaciſsimi, diuinitatis adfectatores, vt huiuſmodi errorem humano generi immitterent: atque ea peſtis latè longéque inualeſceret, auocaretque à veri Dei notione, per quam ſolam poteſt mors æterna vitari, illapſi huiuſmodi potentiſsimorum regum ſimulachris, adſciuerunt eorum nomina. Mentitis itaque, atque adſumptis eorum nominibus, vt fallerent, reſponſa dederunt, & ſub horum titulis, honores ſibi Deorum vendicarunt: ſub nominibus mortuorum deliteſcentes viuentibus plagas extenderunt. Humanas etiam hoſtias, ipſi hoſtes humani generis, excogitarunt, vt per quam multas deuorarent animas. Ita deiiciendi hominis cauſſa ſe Deos mentiti ſunt, & varios ſibi cultus peruerſa religione condiderunt: cum enim ſint perditores hominum, cuſtodes tamen ſe vocatunt, vt ipſi colerentur, Deus non coleretur. Quoniam cum ſint ſpiritus tenues & incomprehenſibiles, inſinuabant ſe corporibus hominum, occultè valetudinem vitiabant, morbos citabant, ſomniis animos terrebant, mentes furoribus quatiebant, vt homines his malis cogerentur ad eorum auxilia decurrere: prodeſſe putabantur, cum nocere deſinebant, qui nihil aliud poſſunt, quàm nocere: pluuias quas iam ſentiebant, repromittebant, fallaciæ eorum fuit aqua cribro geſtata, cos nouacula diſciſſa, nauis cingulo promota, vt numina lapides crederentur, & Deus verus non quæreretur. In arcanis diuinarum literarum huiuſmodi ſimulati ac commenticij dij vno nomine Bel, Baal, pro idiomate ſermonis adpellantur. Cumque hactenus fines Imperij tueri magis quàm proferri mos fuiſſet, infra ſuam cuique patriam regna finiebantur, primus hic omnium Ninus veterem & auitum gentium morem, noua Imperij auiditate commutauit, primus intulit bella finitimis, & rudes adhuc ad reſiſtendum populos, terminos vſque Libyę perdomuit, & totius Orientis gentes ſubegit. Cuius arma fugiens Sabatius Saga patruus eius Magnus Rex & Pontifex Maximus Armeniorum, relicto ibi filio Barzane, quem etiam poſtea Ninus ſuperauit, ad Tuiſconem elapſus eſt. Vnde in Italiam ad Ianum, qui & Noas, poſt aliquot annos proficiſcitur. Nam anno regni Tuiſconis centeſimo, triceſimo ſeptimo Noas perluſtrata Aſia, Aphrica, in Europam tranſitum facit, in Italiáque in agro Viterhienſi conſedit, Ethruſcos Italiæ indigenas condidit, dictus Ianus, id eſt Vini repertor: Iain Hebræi vinum vocare ſolent. Intelligens denique atque conſiderans ipſe pater Germanorum, Sarmatarúmque Tuiſco ſine iuſtitia, & abſque religionis metu, neque Rempub. coaleſcere, neque licentiam hominum contineri poſſe, iura dedit, leges tulit, carminibúſque complexus eſt, quæ publicè & priuatim cantarentur: ne aut obliuio obliteraret, aut ignorantia excuſaret. Impune pleríque peccant, prætextu ignorantiæ, quæ tamen onerat ac reuincit, licet excuſare videatur. Nos huiuſmodi Carmina adhuc leges vocare ſolemus, quemadmodum, & Græci (vti eſt apud Ariſtotelem Stagiritam) nomos: etiam nunc leges, quas Moſes à Deo immortali recepit, in reipublicis patrio ſermone canimus. Sacerdotibus quidem duntaxat animaduertere, vincire, verberare permiſit: non quaſi in pœnam, aut Ducis iuſſu, ſed velut Deo imperante. Virorum fortium facta, quæ exemplum poſteris eſſent, carminibus celebrare inſtituit, quod adhuc apud nos vnum annalium genus exiſtit. Cæterùm lucos & nemora, in quibus res diuina ritè perpetraretur, conſecrauit. Arbitrabatur cœleſte numen pro magnitudine ſua ne parietibus cohiberi, nec in vllam humani oris, vultuſue, fluxæque rei ſpeciem adſimulari debere. Cum ſecretum illud ab omni contagione fecis terrenæ ſola reuerentia videatur: cuius effigiem, formamque quærere, imbecillitatis eſt humanæ. Manent adhuc nobis a Luco, quem Wald dicimus, Walfart, Wallen, Wallengen, denominata, deductaque vocabula: illud celebrem ob religionem conuentum, hæc ad ſacras ædes ſalutatum ſuperos proficiſci ſignificant. Auſpiciorum, ſortiúmque diſciplinam edocuit, ex quorum obſervatione ſacerdos publicè prius Deum precatus, cœlum ſuſpiciens futuros euentus interpretabatur.

Sala. Iburnia. Iauera. Labach. Salon 13. Azalus 14. Hiſter 15. Hiſtria. Adulas 16. Diclas 17. Obalus 18. Epirus 19. Belus Iupiter. Ninus. Idolatria initium. Bel. Baal. Ninus primus finitimis bellum intulit. Sabatius Iupiter. Barzanes. Ianus, qui & Noas. Noa cur Ianus dictus. Tuiſconis leges. Annales Germanorum. Auſpicia & ſortes.

Iuſsiſ

Iuſsit & ædificia magis neceſſaria pro cœli iniuria vitanda, quàm ambitioſa extruere, oppida condere parua, attamen munitis natura locis. Qui inter ſuos ius dicerent. Principes regionum atque pagorum conſtituit: controuerſiaſque minuere præcepit, nulli certum modum agri, aut fines proprios habere permiſit: ſed Magiſtratus ac principes in annos ſingulos gentibus cognationibuſque hominum, qui vnà coierunt, quantum eis, & quo loco viſum erat, attribuebant agri, atque anno pòſt, aliò tranſire cogebant, ne latos fines parare ſtuderent, potentioreſque humiliores poſſeſsionibus expellerent: néue accuratius ad frigora atque æſtus vitandos ædificarent, ne qua oriretur pecuniæ cupiditas, qua ex re factiones, diſſenſiones naſcerentur, vt animi æquitate plebem continerent, cum ſuas quiſque opes cum potentiſsimis æquari videret. Victum & amictum parabilem comparari iuſsit, vt quæ in lacte, caſeo, carne, pellibus, & paruis rhenonum tegumentis conſiſterent. Adulteria præſenti pœna cohibuit, nulla publicatæ pudicitiæ venia: ab paruulis duriciæ ac labori ſtudere ſobolem præcepit: vt qui diutiſsimè impuberes permanerent, maximam inter ſuos ferrent laudem: hoc ali ſtaturam, ali hoc vires, neruoſque confirmari putabat. Intra annum viceſimum fœminæ noticiam habuiſſe, in turpiſsimis haberi iuſsit rebus, quo ſera iuuenum ætas, eóque inexhauſta pubertas foret: nec Virgines feſtinarentur, ſed eadem iuuentus, ſimilis proceritas, pares, validíque miſcerentur, vt robora parentum liberi referrent.

Sub Tuiſcone communis rerum vſus. Victus. Adulterij pœna. Matrimonij vſus.

Tradunt quidam ipſum quoque literas inueniſſe. Roxalani adhuc propriis vtuntur literis, non omnino diſsimilibus Græcis. Venedi quoque qui Dalmatiam Liburniámque incolunt, (quæ gentes omnes genere Germani ſunt) & ex Germania velut officina gentium prodierunt. Seruatur Reginoburgij in templo Diui Haimerani vetuſtiſsimum diploma à Carolo Magno datum, Latino quidem ſermone, aliis tamen literarum figuris ſcriptum, Longobardas quidam, alij Geticas arbitrantur: perquàm ſimiles Græcis ſunt. Monumenta & tumulos quoſdam literis Græcis inſcriptos in confinio Germaniæ Rhetiæque extare lego apud Tacitum Iulius Cæſar refert, in caſtris Heluetiorum, Boiorúmq; qui procul dubio, teſte Pomponio Mela, Germani ſunt, tabulas (in quibus ratio nominatim confecta erat qui numero domo exiſſent, eorum qui arma ferre poſſent, & item ſeparatim pueri, ſenes, mulieréſque) repertas eſſe literis Græcis confectas, quas priſci Galatas vocant, & Græciæ intuliſſe referunt Cadmum circiter ſexaginta ante captam Troiam annos. Eos Homerus poëta, patria Meon, conſenſu totius Græciæ à Troia capta anno quingenteſimo emendauit. Noſter profectò ſermo præcipuè Saxonum, literarum natura & poteſtate, diphthongorum vi & numero, ſyllabarum pronunciatione, declamatu, articulis, accentu (quos & noſtra lingua tonos vocamus) ratione loquendi, cæteriſque huiuſmodi dictionum proprietatibus, maximam habet communitatem: plurimum retinet commercij cum Græcorum lingua, rectiúsque literis Græcis ſcribitur. Infinita ſunt vocabula, quæ nobis & Græcis idem valent. Nonnulla enumerare ad faciendam fidem perplacet. α priuatiua particula, Thyra hoſtium: Hyperthyron, ſuperius limen. Kyſſein oſculari. Phorcion onus. Cemos frenum. Porncia, libido, laſciuia. Apo, ab. Hyper ſuper. Meta, cum præpoſitio. Amar vas vaſis. Rhacos veſtis. Hammata himation veſtis. Thymos impetus. Thraſites confidentia. Euphrænein gaudere. Knaptos fullo. Knaptein laniare. Atmizein ſpirare. Arma ſpiritus. Politeia Reſpublica. Bele (b pro conſonante u pronunciando, vt ipſi Græci faciunt) ſagittæ. Pneuma Græcè proferendo ſpiritus, anhelitus. Ge, Geia terra, rus. Boëtos aduocatus, patronus. Boëthia patrocinium (b more Græcorum efferendum, ac ſi u conſonans eſſet) Lychnon, lucerna. Gæcin gloriari. Thronos, ſedes. Argos piger, tardus, malus. Phaulos malus, piger, non bonus. Rhabdos virga. Echtros hoſtis publicus. Sizein ſtridere. Lyſein ſoluere Æthax lacerta. Ictis genus muſtelæ. Cacos malus. Deſpotes, dominus orientalibus Germanis: ita doma, domus. Vthar, vber. Lœſtos, vltimus. Cercos, cauda. Laccos, ſtagnum, palus Zeugle vincula iumentorum. Zacotos litigioſus. Helos, ignauus. Mania, manos furioſus, Mogein pati. Mochtein facere. Mylon, Myle, mola. Heteros amicus: h, in u mutata, vt heſperus, veſperus. Scherlios infeſtus. Rheſſo rumpo. Reiſſein rumpere. Typhlos cæcus. Ephialtes incubus. Pithos dolium. Brotos cibus, panis. Aſtatos inſtabilis. Antios contrarius. Æthrios ſerenus. Blyſſein fluere (b apud Græcos u conſonantem valet) Boros edax. Echtein odio proſequi. Bremein fremere. Bombos ſonus. Graphein ſcribere, ſculpere. Aglæzein ſplendere. Vnde gleſſum, id eſt, vitrum deducimus. Neos, Neon nouum. Demos populus, turba. Pyrgos turris, locus munitus. Tribos ſemita. Docos trabes. Pyr, Pyrnein ignis, ardere. Pege riuus, fons. Notis humor. Telos tributum. Telones publicanus. Eleos miſeria, eleemoſyna. Crypta locus ſubterraneus. Axine ſecuris. Mene luna. Mem menos menſis. Dokein videre. Qui diligentior fuerit, & doctior plura conquiſiuerit. Vir doctiſsimus Ioannes Cameratius à Dalburgio, Vangionum pontifex, aliquot millia dictionum collegit, quæ vtraque lingua Græca & Teutonica idem ſignificant. Hęc obiter adnotaſſe feſtinanti ad res geſtas Boiorum ſufficit.

Tuiſco literas inuenit. lib. 1. belli Gallici. Germanorum ſcriptura, literæ Galatæ. Homerus Græcas literas emendauit. Græcogermanicæ voces. Θύρα. ὑπέρθυρον. Κυσαι. κημός. ἄτμος. βέλος. γραντγία. βοητός. θρόνος. ἀργός. φαῦλος. ἐχθρός. αἴθαξ. ἴκτις. λοῖσθος. λάκκος. ζεῦγλη, λή. ζάκοτος. μύλων. ἑταῖρος. ἐναντίος. αἴθριος. βλύζειν. βορός. ἔχθειν. βρέμειν. ἰκτάρ. ἐλεημοσύνη.

Ab orbe

Ab orbe luſtrato anno ducenteſimo nonageſimo ſecundo natus eſt Abramus conditor Iudæorum in Syria, quæ quondam terrarum maxima, & pluribus diſtincta nominibus. Eadem & Aſſyria dicta, atque Meſopotamia. cuius pars Babylonia eſt, patria, nataleque ſolum Abrami: in arcanis ſacræ veritatis Vr Chaldæorum vocatur. Ptolomæus, Vrchoam, Plinius Vram adpellat. Fuit is annus centeſimus, viceſimus primus regni Tuiſconis. Qui cum bene ſapienterque cum omnium amore & reuerentia maxima poteſtatis annos centum, ſeptuaginta ſex expleſſet. nam vitæ pluſquàm ducentos (vt tum erant mores & tempor.) compleuit, ex hac vita migrauit, anno orbis ab aquis liberato ſupra * trecenteſimum ſeptimo. Et quoniam ob merita ſuarum virtutum & munerum clarus fuit, his quibus imperitauerat, magnum deſiderium ſui mortuus reliquit. Quamobrem priſci ipſum communi omnium ſuffragio ob miraculum ſapientiæ & bonitatis, ſicut indigetem, & Dei interpretem ac nuncium (id enim noſtra lingua Tuiſco valet) cõſecrarunt: eundémq; pro Deo habere cœperunt. Matrem quoq; eius Nertham, hoc eſt terram, ex qua editum crediderunt, numinibus aſſcripſerunt, eam interuenire rebus hominum, inuehi populis arbitrati ſunt. Fuit is mos apud vetuſtatem vſitatiſſimus referendi bene merentib. principib. gratiam: quo per amorem meriti memoria coleretur, gratiaq; referri bene meritis videretur, & ſucceſſores eorũ ad bene imperandũ allicerentur. Nempe conſecratio ex hominum nata eſt meritis: ſuſcepit quippe vita hominũ, conſuetudóq; communis, vt beneficiis excellentes viros in cœlum fama & voluntate tolleret: ac tendéq; virtutis gratia, aut quo libentius Reipub. cauſa periculum adiret optimus quiſque, Virorum fortium memoria, honore Deorum immortalium conſecrata. Quemadmodum placuit etiam veteribus ex utilitate publica, ſub titulo gratiarum agendarum effuſius efferre principes præſentes, vt futuri, non quaſi à Magiſtro, ſed tamen ſub exemplo præmonerentur, qua potiſsimum via poſſent ad eandem gloriam niti: atque boni quæ facerent, recognoſcerent mali quæ facere deberent. Nam præcipere qualis eſſe debeat princeps, pulchrum quidem, ſed oneroſum, ac propè ſuperbum eſt. Laudare verò optimum principem, ac per hoc poſteris velut è ſpecula lumen, quod ſequantur oſtendere, idem vtilitatis habet, arrogantiæ nihil.

Abram quãdo natus.
Syria & Aſſyria dicta.
Vr Chaldæorum.
** Alii ſic habent, ſupra 147.*
Conſecratio ex quo nata.
Principes quomodo laudandi.

TVISCONI ſucceſsit filius Manus: is potitus eſt rerum ſexaginta ſex annos. Cuius regni anno quadrageſimo tertio Noas, qui & Ianus, in Italia mortem obiit, ab illuuie aquarum anno ſupra trecenteſimum quinquageſimo. Imperauit ea tempeſtate Babyloniis Semiramis vxor Nini. Sub idem tempus Treuir condidit Treuiros vrbem, ac gentem in Gallia Belgica, & ripa Moſellæ. Quidam filium Nini, alij verò Mani huius fuiſſe tradunt, hos vt ſequar, inclinat animus. Siquidem Cornelius Tacitus, qui quàm diligentiſsimè de Germaniæ gentibus ſcripſit, Treuiros vltrò ambitioſos eſſe in affectatione Germanicæ originis, literis mandauit. Ipſi quoque Galli Iulio Cæſari referunt, Belgas a Germanis ortos eſſe. Quin fama conſtantiſsima huc vſque manauit, Treuiros primos Germanos eſſe trans Rhenum, qui etiam nunc lingua, moribus, imperio Germani ſunt. Eorum pontifex deligendi Imperatoris Romani non extrema tenet. Eſtque & vocatur Germani Principis ſcribarum præfectus Archicancellariusque in Galliis. Complura ſuprà recitauimus. Manum ob fortitudinem animi in numerum Deorum ataui noſtri retulerunt. Hic filio alteri Ingeuoni cognomine, regnum per manus tradidit, ab eo Ingeuones, alterum genus Germanorum cognomen tum exiſtit, proximi Oceano, ſunt dicti, quod interiora Germaniæ incolunt. Maiores namque noſtri, vt eſt apud Plinium, Corn. Tacitum, Pomponium Melam, Germaniam in quinque diuiſere Toparchias, quas Oceano, Hercynia: amnibus maximis Rheno, Danubio, Viſtula, Tyra, Hypani, Boryſthene deſcripſerunt, & determinarunt. Primam Viſtula, & ſinu Venedico (mare Suetiæ vocat Cuſa) incluſam, incoluère Vandali. Quorum pars iuxta Plinium & Ptolomæum, & Tacitum Burgundiones Varinæ Charini, Guthones, Venedi, qui & Schlauini. Alteram proximo Oceano Ingeuones tenuerunt: hos nunc Selandos dicimus, eorum pars ſunt Friſij, Cauci, Bremenſes, Luneburgenſes, Litorei Saxones, Cimbri, Dani, Teutones, Hamoburgenſes, Lubicenſes, Mechaloburgenſes, Pomerani, Boruſci.

Manus.
Noas quando mortuus.
Semiramis.
Treuir.
Belgæ à Germanis orti.
Elector Treuirenſis.
Ingeuon.
Germaniæ vetus diuiſio.
Vandalorum vbi ſedes.
Ingeuonum ſedes.

Proximi Rheno Iſteuones ſunt, Rhenenſes dicimus. Hermiones medij ſunt, contingunt Hercyniam ſyluam, ſpectant Danubium: Vltimi Germanorum Melæ, pars eorum Sueui, Boij, Hermunduri, Nariſci, Chatti, Cheruſci, Cimbri, Mediterranei Plinio. Quinta pars Peucini, & Baſternæ contermini Dacis, ad Tyran & Boryſthenem, conſederunt. Tyras Venedica lingua Danaſter, Teutonum Neſter vocatur. Boryſthenes verò Danuber eſt, & Neper. In Iordani codice perperam Danubium excuſum leges, tu repone Danubrum per r conſonantem. Hæc vera & antiqua ſunt nomina Germaniæ. Tempore Ingeuonis Abramus in Palæſtina habitauit, Iſacus quoque natus eſt. Ipſe Ingeuon poſteaquam quinque & quadraginta annos regnauit, vita defunctus eſt, relicto auiti regni hærede filio Iſteuone, qui tertium genus Iſteuones, extrema Germaniæ, vnde nomen, incolen-

Iſteuones.
Hermiones Sueui.
Tyras flu.
Iordanis locus reſtituitur.
Iſacus naſcitur.

tes, con-

Iacob patriarcha naſcitur. *Hermio.*

tes, condidit. Hij proximi Rheno ſunt, à quo nunc Rhenenſes nominantur. Iſteuone tribus & quinquaginta annis Germaniam adminiſtrante, natus eſt Iacobus Iſaco, nepos Abrahami. Præfuit deinde Germanis annos tres, & ſexaginta Herminon, qui & Hermion, Vir ferox armis, ait Beroſus. Vnde & ipſi nomen. eſt enim vir exercituum: ab ipſo inditũ nomen Hermionibus, qui quartum genus Germanorũ à Plinio, & cæteris rerum ſcriptoribus cenſentur. Eorum pars fuêre Sueui, qui cum latiſsimè imperitabant, Chatti, Heſsi, Franci, Hermunduri, qui Danubium accolunt: Sueui & Boij, Cheruſci, Magdenburgenſes, Braunſchuigum.

Diſciplina militaris.

Diſciplinam militarem Hermion apud Germanos inſtituit, remq; militarem ita colere docuit. Quotannis aliquot millia armatorum bellandi cauſa ſuis ex finibus educebantur. Reliqui qui domi remanſerant, ſe atque illos alebant. Hij rurſus inuicem anno pòſt in armis erant: illi domi remanebant. Sic neque agricultura, neque vſus belli intermittebatur. Mercatoribus erat ad eos aditus magis eo, vt quæ bello cæperant, quibus venderent, haberent, quàm quo vllam rem ad ſe importari deſiderarent.

Vinum ad Germanos ferre prohibitum olim.

Vinum ad ſe omnino importari non ſinebant: quòd ea re ad laborem ferendum remolleſcere homines, atque effœminari arbitrabantur. Sed quid non longa dies mutat? Nunc apud cæteras nationes malè audimus, vt qui omnes potando ſuperemus, ebrietatemque vel quotidie inter ſeria exerceamus. De qua re in nos, neſcio cuius, non omnino inelegans circumfertur diſtichon.

Petrus Bolandus Landenburgenſi. presbyter eſt autor.

Germani cunctos poſſunt tolerare labores,
O vtinam poſſent tam bene ferre ſitim.

Harmanſal. *Oſyris qui & Apis & Serapis. Iſis Mizraim.* *Marſ.*

Sed ad Hermionem redeo: qui ob virtutem in cœlum ſublatus à ſuis, cultusque pro Deo. Eius templum ac ſignum dictum Hermanſal, hoc eſt, Hermionis ſala, id eſt, aula. Carolus Màgnus ſolo æquauit, & demolitus eſt, ſicuti in quarto narraturi ſumus libro. Dum Germania potitur Hermion, Oſyris, qui & Apis, & Serapis, cum ſorore, eadem & vxore Iſide in Ægypto regnauit, agriculturam docuit: Moſes Mizraim vocat. Paruit deinde Germania annos ſex & quadraginta Marſo, ab augmentando ita cognominato, eius opus Marſoburgium oppidum Miſniæ, progenies Marſi, & Marſigni Tacito, & Straboni, terga Marcomannorum Boiemiam incolentium clauſerunt: quidam maris accolas interpretatus, non longè ab Albis hoſtiis. Ad Marſum Oſyris rex Ægypti profectus eſt, aratrum inuenit, & terramenta, quibus terra coleretur: manibus prius hominum verſa, ipſi primus iumenta iunxit, arbores, vites putare docuit, prata tondere, transferre ſtirpes, & plantare: pecuariam inſtituit, paſtionesque villaticas. Zitum ex hordeo conficere Germaniam ab [illegible] didicêre. Deinde in Italiam Oſyris iter fecit, eam à Tyrannis liberauit. Fuit cum di[illegible] duos menſes in Achaia, quo tempore etiam Ioſephus in Ægypto dominabatur, ad quem profectus eſt Iacobus parens eius, ſicut & Diuus Aurelius Auguſtinus tradit. Marſum excipit Gambriuius, idem, ſicuti ego exiſtimo, Cimbrus, & Cimbreus eſt, ob literarum adfinitatem, & varietatem linguæ. A pugnando, exercitandoque dictus: eum, qui ad ſingulare certamen prouocat, propriè ſignificat. Beroſus virum ferocem interpretatur, & fuiſſe, literarum memoriæ commendauit. Ab ipſo Cimbri conditi ſunt:

Cimbri. Cimbrica Cherſoneſus

qui nomen peninſulæ dederunt, Cimbrica Cherſoneſus eſt, nunc Danomarchiam vocamus. Quanquam Gambriuios Tacitus & Strabo ſeparatim ponant, quos à Plinio Cimbros, Mediterraneos dici ſuſpicari liber. Fuêre Cimbri fortiſsimi ferociſsimique Germaniæ populi, de quibus Homerus, Diod. Siculus, Strabo, Corn. Tacitus complura narrant, quæ memoratu digna ſunt.

Oſyris à fratre interemptus. *Lybius Hercules.*

Sub idem tempus Oſyris reuerſus in Ægyptum, à fratre Typhone interemptus eſt. Typhonem Lybius cognomine Hercules (qui in arcanis cœleſtium literarum eſt Lehabim) auxilio matris Iſidis, genitoris ſui necem vindicans, Typhonem cum conſciis parricidij occidit. Totum inde peragrauit cum exercitu terrarum orbem. Tyrannos inmitè dominantes vbique ſuſtulit, acceſsit & ad Gambriuium in Germaniam.

Pyrenei montes.

Montes qui Hiſpanias & Gallias ſeparant, conflagrarunt, vnde Pyrenei cognomen acceperunt: pyrnein ardere Teutonibus ſignificat, Runciuallem iam vulgò nominant, negligentia id paſtorum acciderat, qui temerè ignem fruticibus ſubiecerant. Poſt Gambriuium, qui quatuor & quadraginta annos regnauit, Germanis imperitaſſe Sueuum inuenio annis duo de quinquaginta.

Sueuus. Sueuorum origo. Angli. Bochi. Turogi. Miſni. Sueuus. Odera

Condidit hic Sueuorum gentem, quæ quondam interiora Germaniæ, & maiorem partem obtinuit, propriis nationibus & nominib. diſcreti, in cōmuni Sueui dicti fuerunt, quorum Angili, ſecundum Ptolomæi deſcriptionem, ea loca incoluerunt, quæ nunc Bochi, & Turogi, Miſniique poſsident: ab Hercynia ſylua vſque ad medium Albis protenſi. Inde ab Albi Sueui Senones (ubi nunc Luſacij ſunt, & Sileſij) vſque ad Sueuum amnem tenuerunt, quem accolæ nunc Oderam vocant.

Marchſel. Legy Sitone Sueuus mons Carpatus.

Marcomani pulſis Boiis, Boiemiam, & eum tractum ad Danubium habitarunt Quadi, Marchoueltæ, Rugi, Suiones, Leuonij nomina ſeruant. Legij, Sitones Poloniā cis Viſtulam tenuerunt, cōtermini ab Orientis ora Getis & Dacis: contigerunt Sueuum montem, quem Ptolomæus Carpatum, nos Chremnizium, & Semnitzium nuncupamus. Hæc capita Sueuorum. Ipſi poſt mortem Attilæ, pars Theodoſij Magni antea, auitis exceſſere ſedi-

bus,

bus, partim ſoli melioris gratia, partim pulſi à Venedis, qui ea nunc loca mixti Saxonibus obtinent. Marcomani, Quadi, Hiſpanias occuparunt. *Marcomani. Quadi.* Cæteri Rhetias, Galliam, Franciam: ſed hæc in ſequenti volumine referentur. Lybius Hercules (Sueuo regnante) in Hiſpania. Iſis mater eius regina Ægypti, poſt cædem mariti, interitumque filij, in Germaniam ad Sueuum venit, frumenta temerè incognita mortalibus inter cæteras herbas naſcentia reperit, ſerere, molere, & terere, & inde panes conficere docuit: Lanificij, & olei, & vini vſum monſtrauit, ob id Dea credita, Sueuique eam conſecrarunt, atque pro Dea coluerunt. Signum eius in modum Liburnæ figurarunt, quæ doceret aduectam religionem, peregrinumque ſacrum. Diſceſsit inde Iſis in Italiam, Ceres ibi, & Iuno cognominata. *Iſidis ſignũ. Iſis, quæ Ceres & Iuno.* Hebræi tum mortuo Ioſepho in Ægypto lateres coquere coguntur annis centum & quadraginta quatuor. Potitur inde Germaniæ regno annos vnum & quadraginta Vandalus, author Vandalorum & Venedorum, quos primum genus Germanorum Plinius eſſe docet. *Vandalus Rex Germ.* Partes eorum Burgundiones, Varinæ, Charini, Gutones: Ptolomæo Phrugundiones, haud ſcio an corrupte. *Vandalorũ genera.* Auarini, Chariones, Gythones dicti, trans Viſtulam omnes habitarunt, in ora ſinus Venedici: vbi nunc conſident trans Viſtulam Bolij, Boruſci, Maſſobij & huiuſmodi Venedorum gentes, quas & Tacitus, Ptolomæus, & Iordanus refert. *Vandalorũ antiquæ ſedes.* Cæterùm Vandali poſt mortem Theodoſij Magni deuaſtatis Galliis, Hiſpaniis, Romanis Prouinciis, Aphricam, Carthaginemque occuparunt: Burgundiones partem Galliarum, quæ adhuc retinet nomen. *Vandali irrumpentes in Ro. Imp.* Decimus apud nos regnauit Teuto, Imperij eius anni ſunt ſeptem & viginti. *Teuto rex.* Poſteri verò Teutones, & Teutoni, Ptolomæus Teutonarios vocat, proprium, ac peculiare olim nationis, nunc autem commune gentis vocabulum. Conſederunt in litore ſinus Codani, intra Albis & Viſtulæ hoſtia, quæ loca noſtro æuo tenent Luneburgenſes, Mechelburgenſes, Pomerani, & Boruſci cis Viſtulam. paulo pòſt plura de hac natione narrabo. *Teutonum antiqua ſedes.* Quidam Teutonem eſſe Mercurium Germanorum interpretati ſunt: cuius Cornelius Tacitus mentionem fecerit. Ego vt incompertum mihi in medio relinquo. *Teuto Mercurius Germ.* Eius tempore natus eſt in Ægypto Moſes ille Dux Iudæorum, & legifer nobiliſsimus, colloquio familiari Dei immortalis. *Moſes quãdo natus.*

Poſtremus regum Germaniæ, quos Beroſus enumerat, eſt Alemanus cognomento Hercules, conditor primus Boiorum. *Alemanus. Hercules Boiorũ primus conditor.* Inſigne eius Leo fuit, cauſa cognominis: proinde alere Leones gentilicium eſt principibus noſtris. Diuus Hieronymus & Euſebius primum fuiſſe Herculem autumant. De eo plura in ſuperioribus explanauimus, quæ hic repetere fruſtra eſt. Alemanos propriè dictos, quæ pars eſt, atque pagus, & flumen Boiorum, nomen etiam nunc retinens, procreauit. *Alema. qui.* Celtæ in commune omnes Germanos, Alemanos vocare ſolent. Sub idem tempus fuiſſe perhibetur diluuium illud Deucalionis trimeſtre, poëtis decantatiſsimum, proinde pueris vel in ſcholis notiſsimum. *Deucalionis diluuium.* Amnes non ſolum crebris, ac continuis imbribus aucti, verum etiam obſtructis hoſtiis, meatibusq; planiciem camposque operuerunt, ſeu quodam iniquo fato, ſeu ſpiritu incluſo, ac fumida caligine luctante, & ad libertatem exire nitente, intumefacta tellus eſt. Nam poſteaquam venti peruicere, erupereuntque, terra intremuit, apertis meatibus, flumina in priſtinos alueos redierunt. Vnda quidem recubuit, ſed grauius ignis ſæuiit: nam exuſtione conflagratiõneque terris inſecuta, graui peſtilentia quoque conflictatum eſt mortale genus. Poëtæ incendium Phaëtontis vocant. *Phaetontis incendium.* Ea etiam tempeſtate in Ægypto Hebræi intolerabili iugo ſeruitutis premuntur (eorum maiores ſterilitate atque inopia laborantes tranſierant in Ægyptum rei frumentariæ gratia) tum eorum miſertus Deus, eduxit eos, ac liberauit eos de manu Chencris regis Ægyptiorum, poſt annos ducentos quindecim duce Moſe: in qua eductione oſtendit virtutem ſuæ Maieſtatis Deus. *Exitus Iſrael de Ægypto.* Traiecit enim populum medio mari rubro, diuino iuſſu, vento noctu ſcindente aquam, vt populus per ſiccum gradi poſſet. Quare audita Chencres Tyrannus Ægyptiorum cum magna ſuorum manu inſecutus eſt: & mare adhuc patens temerè ingreſſus, coeuntibus aquis, cum exercitu deletus eſt. *Chencres rex. Tranſitus maris.* Hebræi vero egreſsi, in ſolitudine multa mirabilia viderunt. Nam cum ſitim paterentur, ictu virgæ rupe percuſſa, proſiliit fons aquæ, populumque recreauit. *Manna.* Quorurſus eſuriente, cœleſtis alimẽti pluuia deſcendit: quinetiam coturnices in caſtra eorum ventus induxit, vt non modo pane cœleſti, ſed etiam inſtructioribus epulis ſaturarentur. Pro his tam diuinis beneficiis honorem Deo non reddiderunt, ſed depulſa iam ſeruitute, iam ſiti, fameque depoſita, in luxuriam prolapſi, ad profanos Ægyptiorum ritus animos trãſtulerunt. Cum enim Moſes dux eorum aſcendiſſet montem, atque ibi quadraginta diebus moraretur, aureum caput Bouis, quem vocant ipſi Apin, quod eos ſigno præcederet, figurarunt. *Apis.* Quo peccato ac ſcelere offenſus Deus impium & ingratum populum pro merito pœnis grauibus affecit: placatus tandem, ſuppletis ſolennibusque precationibus, legem per Moſen dedit. Sed ad Herculem, vnde diuerti, redeo. Eidem complures adſignantur liberi. Noricus primo genitus, Hunnus, Heluetius, Boius minimus natu. *Noricus. Hunnus. Heluetius. Boius. Rhomus.* Poſteaquam mortuus eſt, fratres vti fit, de regno contendunt. Rhomus qui tum trans Rhenum in Gallia imperitabat, propter diſſenſionem fratrum regnum diuidit, terminosq; Imperij ſinguli

diſtribuit. Noricus intra amnes Danubium, OEnum, Draum, Italiamque: Noricos, antea Tauriſcos dictos, à Tauriſco rege quem Hercules interemit, progenuit, à ſe dato nomine. Omnes eiuſdem cardinis populos Herculeam eſſe prolem, Plinius literis mandauit. Quando autem plures fuiſſe Hercules pro vero conſtet, cuius nam filius Noricus fuerit, ambigitur. Schritouinus & Freithulphus tribuunt eum Lybio Herculi Ægyptio, qui in Hiſpania interiit. Vitus Arenpeck Græcorum Herculi, vltimo Piratarum duci vendicat. Me haud pœnitet eorum eſſe ſententiæ, qui ipſum ex Hercule noſtro prognatum adfirmant. Opus Norici eſt Noreia vrbs Tauriſcorum. De qua ita Strabo narrat: Aquileia extra fines Venetiæ eſt, flumine ab Alpibus deſcendente diſterminatur, per quod ſurſum nauigatur ſtadia mille ducenta vſque Noreiam, vbi Cn. Carbo collatis aduerſus Cimbros ſignis, re infecta diſceſsit: eandem à Boiis oppugnatam Cæſar: interiiſſe Tauriſcis Plinius refert. Quidam Goriciam eſſe autumant: quod neque affirmare neque refellere in animo eſt. Nerobergam quoque, quæ diplomatibus & Cæſaribus Noreioberga eſt, ab ipſo conditam eſſe tradunt annales noſtri: quam ſi interpreteris Norici montem valet: quo nomine ab Ottone pontifice Fruxinenſi nominari ſolet, Hunnus Sarmatiam, Orientalemque Germaniam tenuit, Hunnos procreauit. Quorum ſedes prima fuit (quemadmodum Ptolomæus deſcribit) intra montes Amadocum & Alanum, amnem Boryſthenem, Mæotim paludem, interque Baſternas atque Roxolanos. Ibi Tartariæ nunc confinium caputque Heluetius Iſteuones poſſedit, à quo Heluetij dicti: qui inter Hercyniam ſyluam (quam Ptolomæus Heluetiorum, accolæ nunc Nigram vocant) inter Rhenumque, & Mænum amnes (Tacitum ſequor) tenuere ſedes. Deinde tranſgreſsi Rhenum in Gallia Belgica Colonias deduxerunt (Pomponium Melam diligentius legito) Heluetium, & Aueuticum Vrbes condiderunt, quæ in Antonini itinerario ex computatione paſſuum Sileſtadium, & Verona ſunt. Ad Rhodanum flumen fines promouerunt, qui in longitudine millia paſſuum ducenta quadraginta (ſicuti Cæſar dimetitur) patebant: ſub quibus ſecundũ Strabonis etiam opinionem Tribochi, Vangiones, Nemetes continentur, qui haud dubiè, inquit Cornelius Tacitus Germaniæ populi. Hercynia quoque, vt Cæſar deſcribit, oritur in finibus Heluetiorum, quam partem eius nunc, vt dixi, Nigram Syluam appellare ſolemus. Geſſereque continua bella non cum Germanis, quemadmodum Cæſar aliis temere credidit, ſed cum Rhetis, vti Strabo longè diligentius Cæſare narrat. Nam vti eſt apud Suetonium, Pollio Aſinius commentarios Cæſaris parum diligenter, parumque integra veritate compoſitos putat. Cum Cæſar pleraque & quæ per alios geſta erant, temere crediderit. Et quæ per ſe, vel cõſultò, vel etiam memoria lapſus perperam ediderit, exiſtimat reſcripturum, & correcturum fuiſſe. Vlteriora Boius poſſedit: hic Alemanos à patre conditos, Hermionum non paruam partem, à ſe Boios nuncupauit. Manet adhuc, inquit Tacitus, Boiemi nomen, ſignátque loci veterem memoriam, quamuis mutatis cultoribus. Prima itaque Boiorum ſedes fuit intra Hercyniam ſyluam, & extra, qua occidentem, Danubiúmque ſpectat, Hercynia ſylua eos pro natiuo muro in modum cordis, citharæue muniuit. Quam regionem ab ipſis adhuc Boiemiam cognominamus, quaſi tu dicas, Boiorum patriam, & domum: id enim noſtro ſermone Boiemia declarat. Condidit ibi Babienum, ſiue Boiobinum Vrbem, quæ & Marobudum poſtea fuit, nunc Praga eſt. Boioemia eiecerunt Boios Sueui, Marcomani propriè dicti, hos Zechi: natio eſt Venedorum, hoc eſt Sclauorum, adhuc Boiemiam poſsidens. Inferius plura enarrabimus in tertio volumine. Extra Hercyniam intra amnes Danubium, Alemanum, Rhedoneſſum contiguas ſedes habuerunt Boij: vbi adhuc nunc conſident, ſeq; incunabula Boiorum incolere & tenere gloriantur. Quemadmodum à nobis ſuprà quoque commemoratum eſt ibi Boiorit is, & Boiobergomum: hoc Boium montem, illud Boiorum nouale ſignificat. Ibi Vichto mons, à pinaſtris ita dictus. Inſignis, partu quatuor fluminum, quos ad quatuor cœli cardines profundit. Sala Septentrionem petit, Mænus occidentem Solem, Ægra ad [illegible] fluit, Nabus meridiem verſus. In confinio etiam Boiemiæ Vindelicorum & Noricorum inter confluentes maximorum amnium Danubij, Oëni, Illiſsi, Boiodurum, ab Boio conditum exiſtit: Boiis id turrim valet, Romani Bathauiam nominarunt. Vulgus quoque retinet nomen, corrupto tamen licentia vſus, & vetuſtatis ſono. Vitus Arenpeckh, & quidam alij, Boium, ac Heluetium poſt inundationem terrarum profectos eſſe ex Armenia, ſcriptis prodiderunt, quos Moſes pro idiomate Hebræi ſermonis Heuilach, & Iobab vocet: quemadmodum Lybium Lehabim, Oſyrim Mizraim, Sarmatam Hazarmoth, Hiſtrum Iactan, Saum Saba, Adulam Hadoram appellet: quiſque pro ingenio ſuo demat, vel addat fidem. Nam quis rem tam veterem pro certo adfirmet? In huiuſmodi rebus niti coniecturis ſatis eſt: id quod interpretibus ſacrarum literarum in pleriſque licere video. Hoc enim compertum habeo, imperitis facile imponere ambiguitatem. quod complura vno nomine nuncupentur, quæ diſcernere, niſi peritiſsimis, in promptu non eſt. Multa proinde in vnum confundunt ſæpius imprudentes: quemadmodum cum accepiſſent à maioribus Boium fuiſſe tempore Diluuij Deucalionis, & imperitaſſe Hermio-

Noricus vbi regnauerit. Norici populi.
Lybius Hercules. Græcorum Hercules.
Noreia. Strabo li. 5.
Goricia.
Norinberga.
Hunnus in Sarmatia regnat. Amadocus mons. Alanus mõs. Baſternæ. Roxolani. Tartaria.
Heluetius à quo Heluetij. Nigra ſylua. Heluetium Aueuticum. Schleſtat. Verona. Tribochi. Nemetes. Vangiones. Hercynia ſylua.
Commentaria Cæſaris qualia.
Boij. Boiemi. Boiorũ prima ſedes. Boiemia. Babienum. Boiobinum. Marobudũ. Praga.
Zechi. Sueui eiecerunt ex Boiemia Boios.
Boiorum ſedes hodie.
Boiorit is. Sala. Mænus. Ægra. Nabus. Boiodurũ. Heuilach. Iobab.
Veterum errores multi.

Hermionibus, ſimilitudine nominum decepti, credidere diluuium primum, & Armeniam, vt notiora ipſis, fuiſſe. Itidem hallucinati ſunt de Norico, & Hercule. Cuius filij dum Germania potiuntur, Moſes fatiloquus, & veridicus Dei interpres, vir conſultiſſimus omnis diuini humaniq́ue iuris, cum centum & viginti annos vixiſſet, ex hac vita migrat. Quem & Ethnicis ſcriptoribus Beroſo, Diodoro Siculo, Trogo Pompeio, Iuſtino, Plinio, Straboni, Iuuenali, & plerisque aliis notum eſſe reperio. Moſi ſuccedit Ieſus, qui & Ioſues (Hebræis Ioſchuah eſt) præfuit Iudæis xvij. annos. Hic Iudæos vi & armis iuſſu diuino in Paleſtinam duxit, Reges vnum & triginta occidit, Vrbes ſolo æquauit, gentes excidit, regna ſubuertit, in homines pecudesque, & ſupellectilem citra omnem ſexus, & ætatis rationem iure belli ſæuitum eſt: mulieres cum infantibus deletæ. Huic genti, dati à ſuprema illa Maieſtate quatuordecim prætores ad Samuelem & Saulum (vt eſt in arcanis ſacræ hiſtoriæ) per annos trecentos nouem, & triginta. Eadem tempeſtate Coritus Rex Italiæ, nepos Libyi Herculis, mortem obiit: inter filios eius Iaſium in regno, & Dardanum maiorem natu, ante regnum natum, vt infida eſt ſocietas regni, parricidiale oritur bellum. Dardanus interfecto fratre Iaſio profugus in Aſiam maiorem euaſit. Vbi Dardaniam condidit, quam nos regnum Troianum vocare ſolemus, ab reſtituto orbe anno octingenteſimo duodetriceſimo, à primordio regni Germanici anno ſexenteſimo nónageſimo ſeptimo: Tum etiam ex Gotolandia ſinus Venedici Inſula (quæ è regione Viſtulæ amnis ſita, ab Aquilone Scandinauiam peninſulam ſpectat) Goti, qui Dani, Daci, & Getæ ſunt, rege Berico egreſsi ad Danubium, migrarunt in eas regiones, quas noſtro æuo Vgri, Tranſdanubiani, Tranſſyluani, Septemcaſtrenſes, Valachi tenent. Regnatū ibi à Getis & Dacis, vſque ad Valentis Auguſti annum quartum decimum. Hunni tum eos ſedibus auitis eiecerunt. Getæ à Romanis in Thracia collocati ſunt: vbi auaricia Maximi præſidis, fame coacti rebellarunt, & Romanos deinde variis cladibus attriuerunt. Poſt filios Herculis apud nos regnaſſe reperio Ingeramum, cognomento Herminium, filium Boij, eiusque nepotem Adalogerionem. Ingeramus condidiſſe fertur Hermeniam oppidum inter confluentes Nabi, Danubij, & Rhegi: quæ poſtea translata in aliam ripam, fit Reginoburgium. Adalogeropagum præfecturam Boiorum in tabulis & inſtrumentis ſæpius reperio. Cœnobium eodem nomine etiam nunc eſt in Boiaria (hodie Allerſpach) cuius præſul Wolffangus Marius Philoſophus & Poëta, cui hos dedicauimus verſiculos.

Moſes moritur. Dio Sic li. 3. cap. 5. Ioſue. Iud. ceſſ. Israelit. Samuel Saul. Coritus rex Italiæ. Iaſius. Dardanus. Dardania. Regnum Troianum. Goti. Dani. Daci. Getæ. Septemcaſtrenſes. Getæ in Thracia. Ingeramus. Adalogerio. Nabus. Danubius. Regus. Reginoburgium. Adalogeropagum. Allerſpach.

Tu bonis cantas auibus, Deumq́,
Concinis Vates meliore plectro:
Tu crucem noſtri Domini, Deiq́,
Ritè ſalutas.
Poſſides templum per amœna prata,
Qua rigat Vilſus ſpecioſa vallis
Arua, nec longe tenuis ſub vndas,
Perditur Iſtri.

Vilſi hoſtia.

Ingerami, & Adalogerionis nomina frequentiſsimè in faſtis referuntur, Ipſos more maiorum antiquis proaui celebrarunt carminibus quæ in Bibliothecis extant, Subſequūtur quos patrio ſermone adhuc canimus, & Cornelius Tacitus enumerat, Laërtes, & Vlyſſes: Hic Vliſburgium, vulgo Aſchiburgium, in ripa Rheni à ſuo nomine adpellauit: in confinio Rhetiæ, & Noricorum oſtenduntur arma, Laërtis fuiſſe incolæ credi poſtulant. His imperantibus, Gedeon prætor Iudæis ius dixit. Et Venedi, Cimbrique, qui etiam Cimmerij ſunt (teſtibus Strabone, Plinio, Diodoro Siculo, Stephano Byzantino) ſeu ob inundationem Oceani, ſeu ad exonerandam turbam, prægrauantem regnum domi, ſiue vt alij ſcriptis mandarunt, latrocinandi more & cupidine prædæ, rege Medo patriæ relinquunt penates, nouarum ſedium auidi, ab vltimis terrarum oris proficiſcuntur, (Egeſippus diſcipulus Apoſtolorum narrat Germanos olim Imperium orbis agitaſſe) pars in Hercyniam ſyluam Boiemiæ fertiliſsimæ, vbi tum Boij (ſicuti ex Eratoſthene, Poſsidonio, Cornelio Tacito prædiximus) habitabant, tranſitum faciunt. At Boij correptis armis, agmineque facto illos adoriuntur atque finibus ſuis exturbant. Cimbri à Boiis pulſi Danubium tranſmittunt, in Illyrico, Norito, Pannoniis, Gallogræcos Venetos in Italia condunt. Alij verò manus Cimbrorum Sarmatis domitis ad oram Meotis lacus, Pontique porrexit: peninſulam Tauricam occupat, oppidum Cimmerium, quod & Cimbricum, autore Plinio, extruitur: ab ipſis & Cimmerius Boſphorus nomen retinet: ibi nunc Tartariæ initium. Cimbrorum quoque vxores ſocietate militandi viris coniunctæ. Maiore Europæ parte ſubiecta, Aſiæ quoque nonnullas Vrbes occupauêre. Ibi Epheſum, multasque alias Vrbes condiderunt. Aſiam deinde armis perdomitam vectigalem fecerunt. Erant inter illas ſacerdotes diuinationis peritæ, quas patrio ſermone Alirunas nūcupant. Hæ incinctæ Zonis nudæ pedibus, canis capillis, linteaque tunica, & alba veſte, quæ ſub-

Corn. Tac. in li. de Germ. moribus. Vlyſſes. Aſchiburgiū. Arma Laertis. Gedeon. Venedi. Cimbri. Medus Rex. Egeſippus de Germanis. Boij Germanos Cimbr. ex Boemia profligant. Cimbri quos populos condiderint. Cimbri ad Pontū proficiſcuntur. Cimmerium oppidum. Tartariæ initium. Cimbrorum vxores milites.

tus fibulis annexa erat, amictæ: captiuis per caſtra ſtrictis occurrebant enſibus, quos ad humum ſternentes, ad æreum pertrahebant craterem, deinde eos in ſublime tollendo iugulum ferro aperiebant, & profluente tum ſanguine in craterem, euentum belli vaticinabantur. Aliæ diſſecto ventre ex inteſtinis victoriam interpretabantur. Inter præliandū verò pelles ad carrucarum velamina extenſas, crebris pulsabant ictibus, ingens ſtrepitus cum horrore edebatur. Mazonas nos, id eſt Viragines: Græci Amazonas vocant. Referre operæpretium eſt, quæ Cor. Tacitus, quo nemo plura (qui quidem extet) de nobis ſcripſit, in libro de ſitu & moribus Germaniæ, recitat. Germani (inquit) aliquid ſanctum & prouidum ineſſe mulieribus putant, ad matres, ad coniuges vulnera ferunt, nec illæ numerare, aut exigere plagas pauent. cibóſque, & hortamina bellantibus geſtant. Memoriæ proditur, quaſdam acies inclinatas iam & labantes à fœminis reſtitutas. Dotem quinetiam non Vxor marito, ſed maritus Vxori offert. Munera non ad delicias muliebres quæſita, nec quibus noua nupta comatur, ſed boues & frenatum equum, & ſcutum cum framea, gladióque. In hæc munera Vxor accipitur: atque inuicem ipſa armorum aliquid Viro adfert, ne ſe mulier extra bellorum caſus putet: Ipſis incipientibus matrimonium auſpicijs admonetur, venire ſe laborum, periculorúmque ſociam: Idem in pace, idem in prælio paſſuram, auſuramque. Narrat etiam Lucius Florus in eo bello, quod Imp. Cæſar Auguſtus cum Germanis, eorumque finitimis geſsit, fœminas noſtras deficientibus telis, infantes ipſos humo afflictos, in ora militum aduerſa miſiſſe. Noſtro etiam æuo mulieres caſtra ſequuntur, militum numerum aliquando æquantes: damnoſæ magis, quàm viri. De Cimbris, & eorum Vxoribus fabuloſa multa confinxere Græci, Poëticis magis decora fabulis, quàm incorruptis rerum geſtarum monumentis. Notiſsimi enim ſunt, celebratiſsimique Græcorum annalibus Cimbri, & eorum Vxores Amazones: quorum & Homerus omnium ſcriptorum Græciæ vetuſtiſsimus meminit, Cimbríſque Amazonas coniungit: quas & Euſebius, & Hieronymus, & Plinius, Pomponiúſque Mela, Cimbris, Germaníſque addicunt. Et Flauius Vopiſcus in bello Germanico ab Aureliano captas Amazonas, & triumphatas narrat, qui Germanas fuiſſe apertè dicit, Cimbros alij Getas, Danóſque: alij Scythas, & Galatas, quiſque notiore ſibi vocabulo nuncupant. Id ſatis conſtat, collectitiam manum fuiſſe ex variis Germaniæ Magnę nationibus, Cimber, noſtra lingua pugnacem, & latronem quoque valet.

Ephesus cōdunt. Alirunæ. Alirunnarū vaticinia. Amazones. Marones. Cor. Tacitus. Fœminæ Germanorū. Dotis ratio apud veteres Germanos. Aug. Imper. Amazonū Homerus meminit. Cimbri varijs nominibus a... Cimbri collectitia manus. Cimber, id eſt Kempfer.

Poſt hæc apud nos Brennus regnauit: de quo carmina vernaculo ſermone facta legi in Bibliothecis. Bathauiæ ſepultum eſſe fama tenet: ſupra quàm haud longè Brennobergomum caſtellum, atque gens perdurat, quaſi tu dicas Brennonis montem. Huic filium aſſignant, qui vulgo ſit Hiccar (frequens etiam nunc cognomen) in faſtis Hichtar, ſcriptoribus Annalium Hector, cuius filius Franco, Franconas progenuit. Deprauatus apud Ciceronem in lib. 14. Epiſtol. 6. ad Atticum, locus, cuius initium: Pridie Iduum Fundis accepi tuas literas, &c. in cauſſa fuit, vt hæc ſcriberet Auentinus. Nam vulgò legebant Sueui, Francones, &c. Sed certum eſt, Francorum, aut Franconum Ciceronem non meminiſſe, quin id temporis nondum id nomen vſui parum fuit. Quin nec Tacitus, nec Ptolomæus Francorum meminerunt. qua de re aliàs pluribus. Itaque alij aliter lectionem emendant, vt & citato capite Beatus Rhenanus lib. 2. rer. Germ. p. 103. Alij & ex his Paullus Manutius verba illa in ſuis æditionibus prorſus ſuſtulerunt. qua de re aliàs pluribus. Ipſi à Cicerone cum Sueuis numerantur, poſtea & Galliis, & Roma potiti ſunt. Eorum virtus Romanum Imper. in Germaniam tranſtulit. Varias eſſe propriorum nominum tranſmutationes, experientia rerum magiſtra, docet: & antea ex Strabone admonui. Tempore huius Franconis, quarto ante Samſonis præturam anno, decem annos continenter ad Troiam belligeratum eſt, quo bello nihil notius vulgo etiam ignobili apud Germanos exiſtit. Idcirco Reges Troianos pauciſsimis enumerare non pigebit: ſimul vt animaduertatur, nil humanorum certum eſſe: ſceleráque nunquam impunè abire: ſceleſtis ſemper licet pede claudo comes eſt pœna. Primus apud Troiam regnauit Dardanus annos vnum, & triginta: cui filius Erichthonius quinque & ſexaginta annos ſucceſsit. Ipſum ſubſequitur Tros, a quo Troia nuncupata: qui poſteaquam poteſtatis ſexaginta expleuit annos, regnum auitum per manus tradidit Ilo, conditori Ilij vrbis, quam Troiam vulgus nuncupat. Hic poſt quinque & quinquaginta annos Laomedonta habuit ſucceſſorem, patrem Priami: ille ſex & triginta, hic quadraginta regnauit annis. Priami filius Alexander, qui & Paris violato iure hoſpitij, Helenam vxorem Menelai Regis Græci, hoſpitis ſui, rapuit. Græci principes decem annis oppugnatam Troiam, tandem dolo capiunt, igne vaſtant, atque delent. Alij duntaxat captam & direptam, non euerſam tradunt. Ob vnius tum mulierculæ ſtuprum Aſia & Europa infeſtis concurrerunt armis: terra, marique varia præliorum fortuna inuicem ſe trucidarunt. tot inuicem data, acceptaque damna, tot millia hominum perierunt: tantum ſanguinis humani effuſum eſt. Regnatum eſt apud Troiam à ſex Regibus annos ſupra ducentos ſeptem & nonaginta. Scythas, Moeſos, Amazonas, Germanos bello Troiano interfuiſſe, præter vulgatiſsimam famam,

Brēnus Rex. Brēbergaim Schlos vorden vvald Hiccar. Hector. Franco Francones. Hagcar. Propriorum nominum variæ mutationes. Samſon. Bellum Troianum. Scelera nulla impunita. Dardanus. Erichthonius. Tros. Ilus. Laomedon. Alexander, qui & Paris. Helena vxor Menelai. Troia capitur. Qui populi bello Troiano interfuerint

mam,& leges Imperatoris Caroli quarti Cæſaris Auguſti,à quo prouocandi ius non eſt,authores hi[illegible], quos ſequar. Et vt conquirere fabuloſa,ac fictis oblectare legentium animos procul grauitate cœpti operis crediderim, ita vulgatis traditiſque demere fidem non auſim. Vera enim (vti eſt apud D.Hieronymum) lex eſt hiſtoriæ,vulgi opinionem exprimere. Mihi enimuero ad hoc opus conficiendum omnia experto, non adeò Barbari maiores noſtri [illegible] videntur,quin immortalitati,famæ,memoriæque rerum,ſuo more,ſuiſque monumentis conſuluerint: quæ ſi veſtigiis & via, qua debent, accuratius inquirantur, ne hac quidem parte,aut Græcis,aut Romanis cedemus. Ita eſt profectò,quemadmodum ſcripſi ad Conradum Beuthingerum Iureconſultum,licet Reipublicæ procellis obrutum, iſta tamen ſedulo curantem.

Carolus 4. Rom. Imp. — *Hiſtoria lex.* — *Germani veteres nõ omninò barbari.* — *Conradus Beutinger.*

Fœcunda vatum Roma fidem ſibi
Feciſſe fertur, ſi tua Beuthine
Virtus celebraſſet parentes
Non tacitis premerentur Orco.

Quis porrò tam animo communi lenique erit, qui non ſtomachetur, in tanta hominum ignauia, præcipuè eorum qui ſibi literarum principatum ſumunt, & rerum habenas mordicus tenent, cui non moueat ſocordia bilem, plerique cum nihil laude dignum gerant ipſi, laudari quoque ineptum putant, inuitus refero, veritas odium parit, dicam tamen. Proximè Ingolſtadium,ſaxa Romanis literis inſcripta effoſſa ſunt ab agricolis,ab ipſis & ſeruantur & oſtenduntur. Actum eſt,etiam nomine Principum,cum his qui ſibi Vrbis & Gymnaſij proceres videntur,vti ea monumenta Ingolſtadium deueherentur, in [illegible] loco ac conſpicuo conlocarentur: ſed ſurdis contauimus,qui etiam alio huiuſcemodi lapide ([illegible] cuius ſuam opera in Danubio Ingolſtadium vectus) vniuerſis in humum literis priuati hominis oſſa contegi permiſerunt. Adeò agricolis noſtris plus cordi ſunt virtutum præclara monumenta,quàm iſtis ſcholaſticis,hoc eſt, vmbraticis declamatoribus,ſordidiſque pecuniæ & auræ popularis mancipiolis. Mirum tamen eſt cum omnia ſibi permittant,quàm in alienis libris ingenioſi ſint,quàmque obtrectatione alienæ ſcientiæ famam ſibi [illegible] cupentur. Nemo de ſimplicitate mea côqueri poteſt,niſi qui de ſe ipſo male ſenſerit: ſed longius à ſuſcepti operis materia defecti ſumus. Ego omiſsis Vitilitigatoribus reliqua ſubnectam.

Qui nam Reges poſt ſuperiores Germaniæ Boiariæ'ſe imperitauerint,quærere diſtuli. Nec enim fas eſt ſcire omnia. Apud authores,quos ego quidem euoluerim,nihil certi de Boiis,vſque ad Tarquinium Priſcum Regem Romanorũ ſcriptum reperio. Si quid præclarè geſtum eſt,id in commune tum Galli, nunc Germani ſibi vendicant. De quibus pro [illegible] perſcribere maius eſt,quam vires meæ ferre poſsint. Et huiuſcemodi ſine exactiſsima Germaniæ, partiumque eius perluſtratione tentare inſania eſt. Quæ Græci Latinique, licet hoſtes noſtri rerum ſcriptores,de noſtris maioribus literarum memoriæ commendarint,quam paucißimis potero magis indicabo, quam narrabo. Quòd ſi quis ea [illegible], quemadmodum referuntur,in librum transferre velit, maius profectò opus [illegible] d[illegible]iora,certiora,verio[illegible]ret,qua quidam noſtratiũ,vt ita dicam, Chronicarior[illegible] ex profeſſo hanc operam condiderunt. At quoniam in Gallos incidimus,de ipſis, quid grauiſsimi ſentiant authores, non fuerit alienum abſoluere, in eóque paululum commorari. Priſci annalium ſcriptores, (ſicut Ephoros, & Strabo, graues in primis authores in libro primo de ſitu orbis tradunt) omneis populos ſubiectos Aquiloni Scythas: occiduo verò ſoli,tum Gallos,Galatatue,tum Celtas, aut Celtoſcythas in commune cognominauerunt. Quamobrem in Annalibus fere apud eos præcipuè ſcriptores, qui ante Romanos Imperatores vixerunt,Germani haud aliter quam Celtæ & Galli, Galatæue appellantur. Ariſtoteles Stagirita veritatis diligentiſsimus interpres, in libro ſecundo Meteorologicon Celtis Hiſtrum,qui Germanicum eſt,attribuit. Diodorus Siculus in libro ſexto regionem inter Rhenum, Danubium, Scythiæ conterminam, vbi & Hercynium iugum eſt,Galatiam magnam,vti Ptolomæus Magnam Germaniam, nuncupat. Teutonas,Cimbros,Boios,haud dubiè Germaniæ gentes Saluſtius, T.Liuius, Cornelius Tacitus Feſtus,Gallos: Appianus Alexandrinus Celtas nominat. Sextus quoque Ruffus, vir Conſularis, qui ad Valentinianum Imperatorem ſcripſit,non aliter quam Gallos,Germanos v[illegible] ſolet. Gallos quoque,qui Romam incenderunt, Delphicum templum ſpoliarunt,in Aſiam profecti ſunt, Teutonas,Germanoſque fuiſſe,authores habeo,Diodorum Siculum, Appianum Alexandrinum,Diuum Hieronymum, Gotofridum Viterbienſem, quem[illegible]dum & vernaculis apud nos annalibus proditur,& carminibus antiquis celebr[illegible]is. Compertum ego habeo Gallicam linguam eam vocari, quæ modò eſt Teutonum. Cato, Plinius, Sextus Ruffus, Feſtus Pompeius, Diodorus Siculus Padum, Podincum, Bulgam, Bo[illegible]omum, Cimbrum, Emporedum, Rhedam, Pyrenen, Ceruiſiam, docent Gallica eſſe vocabula,& valere piceam, fundum, montanam Vrbem, ſaccos, Scortres, latronem,

Boij ſub Tarquinio Priſco nati. — *Germanorũ veterum res geſtas Græci & Romani deſcripſere.* — *Ephorus.* — *Strabo.* — *Scythæ.* — *Galli.* — *Celtæ qui.* — *Ariſtoteles.* — *Diod. Siculus.* — *Galatia Magna quæ.* — *Gallica lingua Teutonum eſt.*

tronem, equorum domitorem, currum ſiue rotas, combuſtum, potum [illegible] in Ægypto Zitum, in Hiſpania Celia, in Gallia Ceruiſia. His omnibus vocabulis [illegible] adhuc vtuntur, ipſiſque valent, quemadmodum ab illis refertur ſcriptoribus. Adde quod omnia nomina propria populorum, Regum, Ducum (quos authores rerum Gallos [illegible]cant) Germanica, Teutonicaque ſunt, & adhuc vſurpantur. Sicuti Sigoueſus, Belloueſus, Lutharius, Viridomarus, Britomarus, Brennus, Theſſalonus, Tectolaces, Trocini, de quibus abundè ſupra in initio explanauimus. Libet docere, quod perquam paucis cognitum eſſe animaduerto, Ioannem Stabium, Conradum Celtem, Vates abſque odio oſtentationis vndecunque doctiſsimos, quos ob eruditionem Imperator Maximilianus Cæſar Auguſtus in aulam vltrò acciuit, in ea eſſe opinione, audiui quam referam. Quemadmodum Belgæ pars Celtarum adhuc Germanicè loquuntur, ita cæteros Gallos non alia lingua, quàm Teutonum & Alemanorum (vti vocant) eſſe vſos. Huius rei hæc maxima habent documenta, quod Strabo Germanos quaſi legitimos fratres, cognatoſque Gallorum, legibus, moribus, lingua interpretetur. Quod etiam Iulius Cæſar narrat, ſe per interpretem colloqui Gallis ſolitum: Arioviſtum verò regem Germaniæ vſum abſque interprete eſſe Gallica lingua. Noſtrates inſuper Hiſtorici in treis diuidunt partes Galliam, Romanam, Teutonum, & Gallogræcam. Narbonenſis verius Italia eſt (ait Plinius) incolæ ſe Italos etiam nunc eſſe contendunt. Celtæ Aquitani ob longinquam ſeruitutem, qua à Romanis oppreſsi fuerunt, in Romanos ritus transformati, amplius propriæ linguæ memoriam non ſeruant, Romanè corruptiſsimo tamen ſono loquuntur. Teutones, Belgæ & Germani ſunt Ciſrhenani. Gallogræcia Illyricum, Pannonas, Noricos complectitur, quod proxima fuerit Græciæ. Nec me fugit quoſdam aliter ſentire de Gallogræcis, ſed ego domeſtica [illegible] teſtimonia. Denique Philoſophi Gallorum Bardi, Druydeſque [illegible] à Tiberio & Claudio Imperatoribus Romanis ex Galliis in Germaniam Magnam trans Rhenum tanquam cognatam, & eiuſdem ſermonis gentem tranſmigrarunt. Cæterùm Gallos atque Galatas à candore corporis dictos eſſe, quidam literis mandarunt. Inter quos eſt & D. Hieronymus in commentariis in Epiſtolam D. Pauli ad Galatas: Suæ ſententiæ autores citat Lactantium, Sybillam, Marcum Varronem cunctarum antiquitatum diligentiſsimum perſcrutatorem. Vnde poëta, Tum lactea colla, Auro innectuntur, &c. potuiſſet (inquit D. Hieronymus) dicere candida. Idem patrium Galatarum ſermonem eum eſſe adfirmat, qui ſit Treuirum, quos eſſe Germanos palam & manifeſtum eſt. Appianus verò Alexandrinus narrat Germaniæ, & finitimis regionibus imperitaſſe quondam tres fratres Celtem, Gallum, ſiue Galatam, Illyrium, qui Celtas, Gallos, Illyricos condiderunt. Adhuc nobis Galli nomen crebrum, ſacroſanctumque eſt, vt qui eo nomine Diuum colamus, cui & Vrbem Cœnobio inſignem maiores noſtri conſecrarunt. Eſt & pagus & tribus in inferiori Boiaria ad vtramque Danubij ripam in diplomatibus Cæſarum Keltege, hoc eſt, Celtis terra nuncupatus. Nomen [illegible] facit, & regiæ ſitæ ad hoſtia Almani, vulgò Kelham, id eſt Celtæ domus vocatur patria Leonardi ab Eckh, Boiorum doctiſsimi Iureconſulti, & inter nobiles eloquentiſsimi & inter eloquentes nobiliſsimi. Illud præterire non debeo, Gallos pleroſque ortos eſſe à Germanis, ita ipſi Galli apud Cæſarem referunt, & Marcellinus ait, Gallos ex tractibus tranſrhenanis oriundos eſſe, inde [illegible] pa[illegible] habitaſſe. Hoc ſatis quoque conſtat quemadmodum poſt [illegible] Chriſtum longo [illegible] Germaniæ coniuncta Gallia fuit, ex Germaniaque [illegible] Regibus paruit. Iam ante Chriſtum natum Germanis obediſſe [illegible]bus, vnumque regnum, vnum Imperium cum Germania fuiſſe, authores ſunt. Nam & Romani (vti ſcribit Tacitus & Cæſar) Galliam intrarunt vocati à Gallis contra Germanos. Pars Celtarum Belgæ vero omnes, Burgundiones, Nordomanni, Franci ex Germania migrarunt, in Gallia ſedes collocarunt, quas adhuc tenent, Germanicisque cognominantur vocabulis. Sed ad rerum geſtarum ordinem redeo.

Propria nomina Gallorum [illegible] Germanica. — *Io. Stabius. Con. Celtes. Belgæ. Galli qua lingua olim [illegible]. [illegible] Galli fratres.* — *Gallia in tres diuiſa partes. Galli cur nunc aliter quàm olim loquantur. Gallogræcia.* — *Bardi Druides. Galli vnde dicti. Galatarum ſermo qui.* — *Celtes Gallus Illyrius. S. Gallus. S. Gallen [illegible]. Keltege ſiue Kelnge. Kelham. Leonardus ab Eckh. Galli à Germanis orti. Gallia Germanis [illegible] Regibus. Romani Galliam ingreſſi. Belgæ. Normanni. Burgundiones. Franci.*

Euſebius, & Diuus Hieronymus in Chronicis annotarunt Cimbros & Amazonas coniunctis copiis arma Aſiæ intuliſſe poſt captam Troiam, tempore Sauli primi Regis Iudæorum, quemadmodum ante captam Troiam partem magnam Europæ, non paruam Aſiæ tributariam, vectigalemque fecerunt: vbi coniunctim eos enumerant rerum autores, id quod paulo ante [illegible], in Aſia Cimbros, & Amazonas [illegible]. Huiuſmodi pleraque bella poëtico more velata myſteriis fabularum apud nos patrio ſermone, & numeris ſcripta leguntur. Populares noſtri heroum Codicem, quod Heroum Germaniæ geſta contineat, cognominant. Verſus ſunt Ouidij:

Amazones [illegible]. — *Heldenbuch.*

Exit in immenſum fœcunda licentia vatum.
Alligat hiſtorica nec ſua verba fide.

Me[illegible] quoque [illegible] Imperator Maximilianus Cæſar Auguſtus more maiorum fabulares geſtas [illegible] velauit, & omnem vitæ ſeriem carminibus, & patriis & Latinis numeris [illegible]

mi[illegible]bus

minibus confictis celebrandam curauit, Teurodancum vocant. Rurſus cœptæ [illegible] ſeriem proſequar.

Tarquinio Priſco Romæ regnante Ligures, Inſubres, Sueui, Senones, Sicambri, Cimbri, Chamani, aliæque Galliæ & Germaniæ Magnæ gentes, ductoribus Bel[l]oueſo, Sigoueſo, Medone, Helitonio alpes hactenus inſuperabiles tranſgreſsi, Italiæ ſeſe ſuperfundunt. Deinde Boij (quorum maxima pars erat) pulſi Boiemia, Hercyniaque à Marcomanis Sueuiæ populis veſtigia priorum, rege Cic[…]nio, ſubſequuntur. Cum iam inter amnem Padum, alpeſque omnia tenerentur, Pado traiecto ratibus, non Ethruſcos modò, ſed etiam Vmbros veteres colonos agris pellunt: Anconam vſque omnia occupant. Cis Apeninum ſe tamen tenuêre. Condiderunt Mediolanum, Ticinum, Comum, Brixiam, Veronam, Bergomum, Tridentum, Vincentiam, M[…]tinam, Parmam, Bononiam, Laudem Pompeiam, & alia pleraque oppida inſtaurarunt. Boiorum tribus fuiſſe centum & duodecim, autor eſt Cato, Plinius recitat. Fluuius eorum Rubico finis, Ptolomæo teſte, eſt: tum Italiæ Lacus Benacus, & L[…]ius, qui Gardæ & Comenſis, & Rauenna ſunt. Bononia caput fuit, ipſis Boiobonia di[…]a, ſicut quidam literis ſcriptum reliquerunt. In Sueuorum vernaculis annalibus ca[…]tur, Brennum ducem ſuum centum, ac decem annos cum Romanis belligeratum: ſex vrbes in Italia ab eo conditas eſſe Hochoſenam, Teutonicam Senam, V[er]o[na]m, Brixiam Ticinum, Mediolanum, eo tempore, quo Romæ Capitolium conditum ſit: aliòqui [i]n vetuſto Sexti, Feſti Pompei exemplari in membranis manu ſcripto le[g]o, Mediolanenſem agrum Boiis attribui. Idcirco has gentes promiſcuè habitaſſe in Italia Ciſapenina veriſimile eſt. Nam & Plinius Laudem Pompeiam à Boiis trans alpes profectis conditam refert. Habitarúntque Boij Galliam Togatam, quæ eſt ſub Apenino, Padoque amne, à Placentia vſque Rauennam, atque Rubiconem flumen, vl[tr]a hoc Sueui S[en]ones, quorum caput Senagallica. Cauſa in Italiam veniendi, ſedeſq; nouas quærendi, inteſtina diſcordia, & aſsiduæ domi diſſenſiones fuerunt, quarum tædio in Italiam migrarunt. Traditur tamen quoque fama hanc gentem dulcedine fr[u]gum, maximè vini, noua tum voluptate captam, Alpes tranſiiſſe: & inuexiſſe in Galliam & Germaniam vinum illiciendæ gentis cauſa Aruntem Cluſinum, ira corruptæ vxoris, ab Lucumone (cui tutor is fuerat) ipſo præpotente iuuene, & à quo expeti pœnæ (niſi externa vis quæſita eſſet) nequirent. Hic Aruns tranſeundi Alpes gentibus his d[u]x & author fuit. Produnt alij hanc primam habuiſſe cauſam oppugnandæ Italiæ, quod Hel[i]co ex Heluetiis ciuis eorum fabrilem ob artem in Italia commoratus ficum ſicc[a]m & vuam, oleum, ac vinum remeans ſecum tuliſſet. Porrò Thuſci duce Rheto auitis ſedibus amiſſis Alpes occupauêre, & nomine Ducis Rhetiorum gentem condiderunt, quos loca ipſa efferarunt, ne quid ex antiquo præter ſonum linguæ, nec eum incorruptum retinerent. De Rhetis plura in ſubſequenti volumine narrabuntur. Dum autem hæc in Europa geruntur, in Aſia, Hieroſolyma Paleſtinæ vrbs peculiariter Deo immortali conſecrata, ob ſcelera & impietatem gentis à Rege Babylonio euerſa ſunt. Reges t[r]ucidati, oculis priuati, captiuique cum populo abducti ſunt Babylonem. Regnatum e[st] in Paleſtina poſt prætores annos quatuordecim ſupra quingentos.

Tempore tarquinii Germaniæ populi Italiam inuadunt. Boij à Marcomanis ſedibus pulſi in Italiam irruunt. Boiorum ſedes primæ in Italia. Mediolanū Ticinum Comū. Brixia Verona. Vide Ptolomæū de Sueuorū & Boiorum vrbibus in Italia. Rubico flu. Lacus Benacus & Larius. Bononia caput Boiorū. Brennus cū R. 110. ann. pugnauit. Hohenſena. Capitolium. Boij in Gallia Togata. Cauſa cur Boij Italiam ingreſſi ſint. Vinum in Germaniam inferunt primum. Aruns Cluſinus. Helico. Rhetus dux a quo Rheti. Hieroſolyma à Babylonus euerſa. Captiuitas Babylonica.

Quoniam ad mentionem Babyloniorum ventum eſt, quos etiam Aſſyrios Reges cognominari reperio, altius horum primordia repetam, in gratiam eorum, qui rectè in diuinis literis Philoſophari percupiunt. Quatuor eſſe regna fatalia, ſummaque mundi Imperia (quas Græco vocabulo Monarchias vocant) Aſſyriorum, ſiue Babyloniorum, Perſarum, Græcorum, & Romanorum, in ſanctæ religionis annalibus traditur: quæ quatuor metallis auro, argento, æri, ferro comparantur. Rectores horum capere vrbes, nationes ſubigere, libidinem dominandi, cauſam belli habere, maximam gloriam in maximo Imperio putare. Cæteri Reges ſine cupiditate vitam agitabant, ſua cuique placebant. De quatuor ordine dicam.

Monarchiæ quatuor.

Regum Aſſyriæ duo genera fuerunt. Primi ill[i] proles Semiramidis ſunt, & Nini, qui alio nomine Aſſur dictus eſt, & nepos fuit Nembrothi, filius verò Beli, Aſſyrios, & Vrbem ibi Ninum condidit, hæc à ſacris vatibus Niniue vocari ſolet. Vbi regnatum eſt annos mille trecentos, quinquaginta duos. Poſtremus Nini regnauit Tonoſconcoleros, qui & Græcis Sardanapalus, vir muliere corruptior, cibo potuique immodicè deditus: inter ſcortorum grege effæminabatur, raro in publicum prodibat. Contra hunc Phulobelechus Babyloniorum Dux (quem Diodorus Beleſum nominat) communicato conſilio cum Arbacto, ſiue Arbace, quem Rex Medis præfecerat, clanculum coniurat. Erat ille inter ſacerdotes (quos Babylonij Chaldæos vocarunt) inclytus iuſticia, religioneque, conſcius [deo]rum, peritique aſtrorum. Is tum exitium fatale Sardanapalo, vrbiq; imminere aper[te] ſocios ad arma cohortatur, gentes ad defectionem ſolicitat. Vbi ſatis virium comparatum, Nini iuxta Euphratem Sardanapalus obſidetur: Deſperataq; ſalute in regia pyra extructa, recluſiſq; in medio pyræ vxoribus, & Eunuchis, ſe & diuitias vltro in incen-

Aſſyriorum regnum. Ninus qui & Aſſur. Ninus vrbs quæ & Niniue. Sardanapalus. Phulobelechus. Lib. 5. cap. 7. Ar[b]aces. Chaldæi.

Sardanapa-li mors. *Perſarum regnum.* *Palæſtina fit tributaria.* *Manahes Rex Iſraelis.* *Teglatophulaſſar.* *Achaz.* *Salmanaſſar.* *Diuiſio regni Iudæorũ.* *Cauſa malorum praui ſacerdotes.* *Sennacherib.* *Ezech. Rex Iuda.* *Sennacher. occiditur.* *Aſſaradon.* *Merodachus.* *Miraculum Dei.* *Benmerodachus Rex.* *Manaſſes.* *Eſaias ſerra necatur.* *Nabuchodonoſor.* *Strabo lib. 15.* *Nechao rex Ægypti.* *Ioſias.* *Iechoas.* *Ichoiakim.* *Heliakim.* *Nabocodroſorus Magnus.*

dium mi... atque cum tota regia, & omni ſupellectile conflagrat. Poſt hæc Belochus cum Arbacto regnum, quod virtute ſua partum erat, diuidit. Arbactum Perſis præficit, ipſe Aſſyrios occupat, regnique ſedem Babyloniæ conſtituit. Poſteri horum, alterum Regum Aſſyriæ genus vſque ad Cyrum, Dariumque reges Perſarum, annos quatuor ſupra trecentos potiti ſunt rerum. Ipſe Phulobelechus Paleſtinam, quæ Samariæ, hoc eſt Iſraelis Regibus parebat, graui admodum tributo attriuit. Ab ipſo regnum mercatus eſt Manahes mille talentis argenti. Lege, ſi libet, ſacræ hiſtoriæ libros, quos Regum inſcribere ſolent, vnde hæc excepimus. Belocho, qui regnauit annos octo, & quadraginta ſuccedit filius Teglatophulaſſar annos quinque & viginti, euocatus in auxilium ab Achaz Rege Iudæorum, regem Syriæ interfecit, Galilæam, partémque regum Samariæ in Aſſyrios tranſtulit. Poſt hunc Salmanaſſar gubernacula tenet annos ſeptemdecim, Samariam ſubiecit, decem Iudæorum tribus ab ipſo captiuæ in Medos & Aſſyrios ... ſunt. Regnatum eſt in Samaria ducentis, vno & quinquaginta annis. Poſt fata Solomonis Regis Hebræorum (vt pro neceſſitate ſacræ hiſtoriæ Reges Iudeæ explicem) Hebræi in duas diuiſi factiones, ex vno Imperio duo fecere regna. Proles Iudæ, Beniaminque filium Solomonis ſecuta eſt. Cæteri verò (vt quibus deprecantibus ... a patre impoſitum grauiora conſilio adoleſcentum ... fuerat) ab eo d... corporis Regem creant. Illud regnum Iudæ, hos Samariæ ſue Iſraëlis poſt... dictum eſt. Caput illius Hieroſolyma, huius Samaria fuit. Nec temere offendes, ... rerum, fortunæque viciſsitudo: tam crebro reges mutati, cum ſtirpeque ... ſuam radicitus exciſa ſunt. Sæpius fame, ſæpius peſtilentia laboratum eſt, ſæpius hoſtis obruit. Clauſa etiam cœli beneficia ingrato populo, pij vates, & ſacerdotes (qui mandato Dei immortalis, patris indulgentiſsimi ad iuſtitiam, ver... ... ortabantur) non ſolum non auditi, verum crudeliter interempti ſunt. Cauſa horum malorum non minima praui ſacerdotes fuerunt, qui ſub prætextu religionis populum fallebant, legem interpretando (quemadmodum & noſtro æuo fieri ſolet) ſuis moribus aptam faciebant. Ad vltimum (plebes quæ fere regenti ſimilis eſt) ... dos Aſſyrios ... iuſta, pœnas contemptæ religionis dedit. Sennacheribus poſtea filius Salmanaſſaris regnum accipit, cuius Herodotus quoq; mentionem facit. Is odio proſequebatur Hebræos, contra Ezechiam Regem Iudæ, principem pientiſsimum arma mouet, Hieroſolyma expugnaturus. At nocte vna in exercitu eius centum octoginta quinque millia hominum diuinitus extincta ſunt. Ipſe turpi fuga domum elapſus ſeptimo regni anno in templo à propriis filiis trucidatur. Regnat deinceps Aſſaradon, qui & Aſnaphar decem annis, ... Samariam Medos, Babylonios mittit, qui terram colerent, ne deſerta habitationique hominum minus idonea redderetur, hereéque latibula ferarum. Excipit Aſſaradonem Merodachus cognomento Baladan, tenuit regnum annos duos, & quinquaginta: ad Ezechiam ſuperiorem ... cum ... legatos mittit exploratum, quid ... portentum ſibi vellet, quod tunc acciderat. Ezechias ... cui deſperanti ſalutem, complorantique fatum ſuum Maieſtas æterna quindecim annos adiecit. Et diem præter naturæ legem, haud ſcio quot horis producit. Sed iuſſu autoris naturæ retrorſum Orientem verſus tendens curſus iterat relictos ... longiſsimum diem mortalibus miniſtrat. Id ... eſt, animaduerſumúe à Chaldæis. Annos deinde vnum & viginti ... Benmerodachus. Is M...ſſem Regem Iudææ ... Eſaiam Prophetam ſerra lignea conſectum ... vinctum Babylonem duxit: vbi eidem poſt tot aduerſitates reſipiſcenti, & ... profitentique, ſe non amplius peccaturum, ſupremus Deus pater ... (qui purgari homines à peccatis maximècupit) non ſolum veniam omnium criminum ..., verum rurſus quoque ad Imperij culmen ipſum euexit, quo ſoret illuſtre di... monumentum. Benmerodacho ſuccedit in Aſſyria annos quinque & triginta Nabocodroſorus (ita enim Strabo eum adpellat, qui ſacris literis eſt Nabuchodonoſar) contra quem Nechao Rex Ægypti vſque Euphratem arma mouet: & Ioſiam ... Iudæ regem Babylonis fœderatum, occidit ... hoſtiliter prælio ... Deinde Ioachaz filium Ioſiæ, quem populus regem iuſſerat, vinctum ... in Ægyptũ deportat. Centum talentis Ægypti, & talento auri terram mulctat: quod tributum viritim exactum eſt, regnúmque vendidit fratri huius Ichoiakim, ſiue Heliakim, quem enim Hebræi Heliakim, Syri Heli, Ægypti Iehoiakim, vulgus Ioakim vocare ſolet. V... Rex Babylonius collectis copiis iuxta Euphratem Ægyptium cædit, ... regi Ægy... maximam partem regni aufert: Paleſtinam deinde tributariam ..., victorque Babyloniam redit, regnum per manus filio tradidit: qui Nabocodroſorus Magnus adpellatur, Herculique à Chaldæis præfertur: potitus eſt rerum annos ... & quadraginta. Ei Rex Iudææ ... detrectaret, ipſe Paleſtinam inuadit, Hieroſolyma expugnat, Ioakim ... catenis Babylonem miſſurus, mutato conſilio, ante mœnia vrbis trucidat. Templi inſtrumenta, Gazam omnem domum defert, in fano ſuo Babylone

loca-

locauit. Interim Iehoiakim filius ſuperioris Iehoiakim annos natus octodecim regnum inuadit Paleſtinæ,tenetque menſes tres,dies decem. Babylonius enim rex octauo regni anno copias rurſus aduerſus Paleſtinam mittit,cœptaque eſt vrbs Hieroſolyma obſideri, ſubſecutus eſt & Rex cum nouo milite: ſed Iehoiakim conſilium ſecutus Hieremiæ vatis dium,cum matre,& purpuratis Ezechiele Propheta,cum famulitio vltro ſeſe victori permittit,qui omnes relegati ſunt, cum Gaza regia Babylonem, in carcereque ſeruati. Cæterùm Nabocodroſorus Paleſtinæ regem dedit, Sedechiam filium Ioſię patruum huius Iehoiachim,quem vulgus Ioachim vocat. Verùm Sedechias domum redeuntibus Aſſyriis, immemor beneficij,Hieremiæque legati Dei monita ſpernens Babylonio regi ſeruire recuſat,ab eóque deficit. Nabocodroſorus vbi hoc accepit,continuò cum exercitu,hoſtilíque animo in Iudęam proficiſcitur,Hieroſolyma biennio circumſidet,tandem expugnat, Sedechiam Regem luminibus priuat, Vrbem cum templo ſuccendit,mænia dirui,ſolo æquari iubet,populus (præter paucos admodum vinitores, & agricolas, & quos fuga ſeruauit) captus abductus Babylonem in exilium impietatis pœnas graui ſeruitio pependit. Factum eſt id vndeuicesimo regni anno Nabocodroſori Magni. In Daniele Propheta, & Hieremia plura de hoc rege ſcripta offendes: me indicare huiuſmodi ſatis ſupérque eſt.

Nabuchodo noſor templo Dei ſpoliat. Iehoiakim iunior. Hieroſolyma obſidetur. Hieremias. Sedechias Rex. Sedechias oculis priuatur.

Amilinus Euilomerodachus Nabocodroſoro parenti ſuccedit. Primo regni anno Ioachimum è carcere eripit, in precióque habet,regiæ menſæ conuiuam adhibet: vitam proximam regiæ Maieſtati degere permittit,eidem annonam, & veſtimenta tribuit: Neri tum ei cognomen populus indidit,quod lucerna Dauidici generis, quæ videbatur extinguenda,in ipſo reaccenſa ſit. Quamobrem hymnorum ſacrorum carmen octauum & octogeſimum factum eſt,gratiæ immortali Deo actæ,bonisque ominibus, & votis, precationibus etiam ſolennibus,celerior Meſsiæ aduentus efflagitatus eſt. Diſceſsit Amilinus regni anno tricesimo,tribus relictis filiis,qui Imperium tenuerunt annos non amplius quatuordecim. Primus Regaſſar nomine tres regnauit annos: alter Labaſſarodochus ſex: Balthaſar tertius quinque. Tum Cyrus & Darius annos natus ſexaginta duos fratres, filij Aſueri Hiſtaſpis Medi,deuicto Apanda (Græcis eſt Aſtiages) rege Medorum, & Balthaſare hoc interempto Imperium ad Perſas transferunt: regnum Medorum,& Babyloniorum ſoluunt, qua tempeſtate Romæ exacti reges ſunt ob ſtuprum illatum Lucretiæ, Perſarum Reges pro neceſsitate ſacrarum literarum paucis commemorabo. Metaſthenem Perſam ſequor,qui veriſsimè de his,tempore Alexandri Magni prodidit. Cyrus & Darius auctores regni Perſarum ex æquo regnarunt in Perſide annos duodecim,Babyloniæ duos, mortuo tum Dario Cyrus ſolus annos duos & viginti. Ipſi primo anno, quo Babyloniam ceperunt,Hebræos,qui iam ſeptuaginta annos exularant,publico edicto reſtituunt ſolo natali,templumque cæleſti numini reſtaurari mandant: ſumptus publicè à Regibus ex fiſco præbiti. Iudæi igitur duce Barachia,quem Zorobabel vocant,ſoluta captiuitate in Paleſtinam læti migrant. Nec mora è veſtigio aram,vbi ſacrificarent æternæ Maieſtati conſtruunt. Cúmque iam anno altero fundamenta templi iecisſent, opúsque ſurgeret, Darius Rex decedit. Finitimi ob gentile aduerſus Iudæos odium,eos ab incepto vi prohibuere. Longius aberat Cyrus,quàm vt adiri poſſet. ſubacta enim Aſia & vniuerſo Oriente in poteſtatem redacto,Scythis bellum intulerat. Erat autem eo tempore Scytharum Regina Thomyris,quæ non muliebriter aduentu hoſtium territa,cum prohibere eos finibus poſſet, vadum Araxis fluminis tranſire permiſit. Itaque Cyrus traiectis copiis,cum aliquantiſper in Scythiam proceſsiſſet,caſtrametatus eſt. Deinde poſtera die cum ſimulato metu & refugiens,caſtra deſeruiſſet,vinum affatim & ea quæ erant epulis neceſſaria reliquit. Quod cum nunciatum Reginæ eſſet, adoleſcentulum filium ad inſequendum eum cum tertia parte copiarum mittit. Cum ventum ad caſtra Cyri eſſet,ignarus rei militaris adoleſcẽs,veluti ad epulas,non ad prælium veniſſet,omiſsis hoſtibus,inſuetos Scythas vino ſe onerare patitur: priusq; Scythæ ebrietate quàm bello vincuntur. Nã cognitis his,Cyrus reuerſus per noctem ſaucios opprimit,omneſque Scythas,cum Reginæ filio interfecit. Amiſſo tanto exercitu,& quod grauius dolendum,vnico filio Thomyris orbitatis dolore non lachrymas effundit,ſed in vltionis ſolatia intendit,hoſteſque recenti victoria exultantes pari inſidiarum fraude circumdedit. Quippe ſimulata diffidentia, propter vulnus acceptum,refugiens Cyrum aduſque anguſtias perduxit. Ibi compoſitis in montibus inſidiis ducenta millia Perſarum,cum ipſo rege trucidauit: in qua victoria etiam illud memorabile fuit, quòd ne nuncius quidem tantæ cladis ſuperfuit. Caput Cyri amputatum, in vtrem humano ſanguine repletum coniici iubet, cum hac exprobratione crudelitatis, Satia te ſanguine, inquit, quem ſitiſti. Cyrus regnauit annos ſex, & triginta, non initio tantum regni, ſed continuo totius temporis ſucceſſu mirabilis: vt de quo veridici Dei immortalis interpretes longo antè tempore, adiecto etiam proprio nomine,vaticinati ſunt.

Amilinus Euilomerodachus. Pſal. 88. Regaſſar. Labaſſarodochus. Balthaſar. Cyrus. Darius Aſſuerus Hiſtaſpis. Apandas qui & Aſtyages. Reges Roma exacti. Lucretia. Metaſthenes. Perſarũ regni autores. Iudæi captiuitate ſoluti. Barachia qui & Zorobabel. Iudæi templum ædificant. Cyrus bellũ Scythis infert. Thomyris. Araxis flu. Thomyris filius occiditur. Cyrus vincitur & occiditur.

Cyrum excepit nepos ex fratre Dario Aſuerus Artaxerxes primus (in hiſtoria Iudithæ Nabuchodonoſor cognominatur, Græcis eſt Cambiſes) eius regni anno primo præſides

Artaxerxes qui & Cambiſes.

præſides Syriæ (ob antiquam cum Iudæis ſimultatem) grauiter Iudæos Epiſtola accuſant perfidiæ, cædis, defectionis eoſdem arguunt: quamobrem Ieſus Pontifex (demandata filio Heliakim, qui & Iehoiakim interim prouincia pontificis) legatus crimina obiecta confutaturus Babylonem proficiſcitur, ibi tum ſe Rex continebat: vlturuſque cædem patrui meditabatur expeditionem aduerſus Arpaxat, cuius fraude atque ope Cyrus perierat. Ipſe quoque Medos, Perſas, & Aſsirios occuparat. Cum itaque bellicis tumultibus Aſuerus intentus eſſet, Ieſus auditus non eſt. Victor tandem Aſuerus, cum Holofernem ducem ſuum ab Hebræis trucidatum accepiſſet, vetuit publicè reſcripto mœnia vrbis & templum extrui. Tum Ioakim pontifex abſente parente res geſtas Iudithæ memoriæ commendauit. Tenuit gubernacula Artaxerxes annos viginti. Ipſi ſuccedit filius Darius annos ſeptem & triginta, cum fratre Cyro Artabane ob regnum contendit: deinde ad arma ventum eſt, ibi victor Darius, non ſolum acta parentis reſcidit: ſed votis nuncupatis quoque ædificari templum publicè edicto præcepit. Anno regni eius primo Ieſus pontifex redit. Altero deinde anno adhortantibus Aggeo, & Zacharia nuncius Dei Opt. Max. Hebræi templum conſtruunt, quarto demum anno perficiunt. Darius tertius cognomine Nothus poſtea Perſis imperat annos vndeuiginti. Græci haud ſcio quem ſibi pro hoc Dario Xerxem fingant. Hic à patre acceptum regnum filio per manus dedit. Is eſt Aſuerus Artaxerxes Magnus, Darius Meneon maritus Ediſſæ, quæ & Heſter neptis Mardochei, qui vitæ annos centum nonaginta octo expleuit. A quo per Epiſtolam admonitus, rogatuſque Ioakim pontifex rem geſtam literis mandauit: Anniuerſariumque ſacrificium inſtituit. Septimo huius regni anno Eſdras ſacerdos armarium diuinæ legis Paleſtinam migrauit: Viceſimo deinde anno pocillator Regis Neëmias ſubſequitur, mœnibus Hieroſolyma cingit. Regnauit Artaxerxes annos quinque, & quinquaginta. Poſtea Artaxerxes Ochus filius Ediſſæ tenet regnum annos ſex & viginti: eius filius Arſes quatuor. Poſtremus apud Perſas regnauit annos ſex Darius quartus Arſami filius Codomanus ante dictus, præfectus Armeniorum, bellum cum Alexandro Magno diu variante fortuna, magna virtute geſsit. Poſtremo victus ab Alexandro, à cognatis occiſus inſidiis: vitam pariter cum regno Perſarum finiuit, quod annos duntaxat (vt ſunt omnia humana caduca) tres ſupra trecentos manſit: quemadmodum Arabarzanes quoque apud Q. Curtium, Alexandro literis aperuit. Sed longius ab incepto ſtudium & neceſsitas ſacræ hiſtoriæ nos traxit. Nunc ad Europam, Germanoſque reuertar, ſi prius admodum pauca de Imperio Macedonum, quod & Græcorum vocari ſolet, attigero. Alexander ille Magnus Imperij Græcorum author, puer acerrimi ingenij, literarum ſtudiis eruditus fuit, exacta pueritia per quinquennium ſub Ariſtotele doctore inclyto omnium Philoſophorum creuit. Accepto deinde Imperio Regem ſe terrarum omnium, & mundi appellari iuſsit. Annos natus viginti, cum triginta duobus peditum millibus, equitum quatuor Aſiam Perſarumque regnum inuadit: Hac tam parua manu, vniuerſum terrarum orbem, vtrum ſit admirabilius, vicerit, an aggreſſus fuerit, incertum eſt. Cum ad tam periculoſum bellum, exercitum legeret, non iuuenes robuſtos, nec primo flore ætatis, ſed veteranos, pleroſque etiam emeritæ militiæ, qui cum patre, patruiſque militauerant, elegit, non tam milites, quàm magiſtros militiæ electos putares. Ordines quoque nemo niſi ſexagenarius duxit: vt ſi principia caſtrorum cerneres, Senatum te alicuius priſcæ Reipub. videre diceres. Illius amici eius virtutis erant, ac venerationis, vt ſingulos Reges putares. Quippe ea pulchritudo & proceritas corporis & virtutum, & ſapientiæ magnitudo in omnibus fuit, vt qui eos ignoraret, non ex vna gente, ſed ex toto terrarum orbe electos iudicares: nec vlla gens vnquam tam clarorum virorum prouentu floruit, quos primum Philippus pater, mox Alexander tanta cura legerat: vt non tam ad ſocietatem belli, quàm in ſucceſsionem regni electi viderentur. Quis igitur miretur talibus militibus, Orbem terrarum victum? Sed vt breui hos imperiũ coaluit, ita breui collapſum eſt. Cum Alexandro maieſtas eius orta, cum eo pariter occidit. Ipſe enim ſublato hoſte (vt ſunt animi hominum nimia fælicitate merſi, impotentes ſui) ſucceſſu rerum elatus, impatienſque tantæ fortunæ, vt Deus adorari voluit. Nec iracundiæ, nec voluptatibus temperare potuit: inter epulas ebrius ſuorum ſe ſanguine aſperſit: quorum ope potiſsimum vicerat, trucidauit crudeliſsimè. Duodecimo tandē regni anno, inſidiis petitus à ſuis, qui eius crudelitatem latius ſerpere metuebant, veneno in ipſo flore ætatis Babylone extinctus. Duces Alexandri declarato fratre eius Philippo Rege, primo ſpecie alieni Imperij procurandi ingentia inuadunt regna (ſed aduerſus immodicas cupiditates nullus ſtat terminus, & difficile eſt eo contentum eſſe, quod offert occaſio, ſordent prima, cum maiora ſperantur) interfectis Alexandri vxoribus, liberis, matre, omnibus denique, quicunque Alexandrum etiam longinqua cognatione contigerant: reges ſe à populo appellari iubent, ita ex vno Imperio quatuor confecere regna, Aſiæ, Syriæ, Macedoniæ, Ægypti. Quodque Imperium ſub vno ſtare potuiſſet, dum à pluribus ſuſtinetur, corruit. Ipſi denuo in ſemetipſos arma vertunt, & cum ciuilibus bellis vires ſuas,

ſeque

Ieſus pontifex. Iehoiakim.
Arpaxat.
Iudithæ hiſtoriæ author.
Darius. Cyrus Artabanes.
Aggæus, Zacharias.
Darius Nothus.
Aſuerus Artaxerxes.
Darius Meneō. Ediſſa quæ & Heſter.
Heſter hiſtoriæ author.
Eſdras.
Neemias.
Artaxerxes Ochus.
Arſes Rex.
Darius quartus.
Codomanus.
Alex. Mag.
Darius vincitur.
Arabarzanes.
Monarchia tertia.
Ariſtoteles.
Diſciplinæ militaris exemplum.
Philippus Alex. pater.
Alex. Mag. mores.
Philippus frater. Alex. rex eligitur.

ſeque confeciſſent, facilem præbuere victoriam Romanis. Qui Regibus captis, trucidatis, pulſis, eorum regna in formam prouinciarum redegerunt. Paulus Æmilius Macedoniam, vno die duabus, & ſeptuaginta vrbibus direptis, ac venditis. L. Cornelius Scipio Aſiaticus Aſiam: Cn. Pom. Magnus Syriam: Imperator Cæſar Auguſtus Ægyptum Romano ſubiecit Imperio. Hæ nunc regiones omnes Turcarum ſeruiunt Imperatori, non ſine maxima Chriſtianorum principum infamia, iacturaque Reipub. Chriſtianæ: pudet, pigetque dicere, quàm degeneres ſimus. Nos peſsima, atque diuerſa inter ſe vitia, luxuria, atque auaritia peſſundant. Maiores noſtri (apud quos pluris ferrum, quàm aurum erat) lacte, & caſeo, auenæ pulte, parco ac parabili victu contenti, pellibus ferarum, & rhenonibus (quæ venatio ſubminiſtrabat) veſtiti, Darium opulentiſsimum Perſarum Regem (qui Græciam debellauit, Macedoniam domuit, ſolas nauali prælio ſuperauit) turpi ex Germania ſubmouere fuga: ipſe enim Germanorum Orientalium (quos Scythas & Getas vocare ſolent) regi Landino nomine bellum intulit. Huius filiam Darius in matrimonium petierat. Landinus Perſæ adfinitatem, amicitiamque ſpreuit. Darius ita ſe contemni non æquo ferens animo, ponte Danubium committit, armatis ſeptingentis millibus hominum Daciam, qui nunc Septem caſtrenſes ſunt, ingreſſus eſt. Non facientibus hoſtibus pugnæ poteſtatem, ſero animaduertit interrupto ponte Hiſtri, reditum ſibi intercludi poſſe. Inſidias igitur metuens, amiſsis nonaginta millibus hominum, trepidè refugit, quæ iactura abundante multitudine inter damna numerata non eſt. Regnante deinde apud Perſas Artaxerxe Magno, marito Ediſſæ, quæ & Heſter, Germani ſeu ex veteri & antiquo gentis inſtituto, ſeu abundante domi multitudine, cum eos non caperent terræ, quæ genuerant, trecenta millia hominum ad ſedes nouas quærendas velut peregrinatum miſerunt. Alij ſcribunt latrocinandi ſtudio, alienique rapiendi, more priſco, cæteris contemptis, patrios deſeruiſſe penates. Sunt qui tradant ab vltimis terrarum oris, cum omnia cingerentur Oceano, ingenti agmine profectos, eam iam media vaſtaſſent. Ex iis portio, duce Brenno filio Regis Angilorum (Sueuorum natio eſt) in Italia fauentibus (qui ante Alpes transgreſsi erant) Germanis conſedit: quæ & Vrbem Romam captam incendit: quemadmodum mox enarrabimus. Et portio Illyricos ſinus per ſtrages Barbarorum penetrauit, & in Pannonia conſedit: ibi domitis Pannoniis per multos annos cum finitimis bella geſsit. At in Italia M. Cæditius de plebe, nunciauit Tribunis, ſe noctis ſilentio audiſſe vocem clariorem humana, quæ Magiſtratibus dici iuberet, Gallos (hoc eſt albos) & Teutonas, atque Germanos aduentare: Id (vt fit) propter autoris humilitatem ſpretum eſt, & quod longinqua eum, eoque ignotior gens erat. Brennus Sueuorum Regulus, legatos ad Dionyſium Siciliæ Regem (qui tum aduerſus Græcos eam partem Italiæ incolentes, quæ tum Magna Græcia dicebatur, vbi eſt Tarentum oppidum, bellum gerebat) mittit, ſocietatem ac amicitiam petitum: gentem ſuam inter hoſtes eius poſitam eſſe, magno vſui ei futuram, vel in acie bellanti, vel de tergo intentis in prælium hoſtibus, aperuit. Grata legatio Dionyſio fuit. Ita pacta ſocietate, & Teutonum auxilio auctus, bellum velut ex integro reſtaurat. Germani quoque eius ſocietate freti, Ethruſcorum oppida, quæ nondum expugnarant, ſibi depoſcunt, belloque laceſſunt. Boij, qui ante ducentos annos in Italiam tranſcenderant, cum Senonibus (quos fuiſſe Sueuos inter illuſtres conſtat authores: & etiam nunc apud nos carminibus antiquis canitur) Melpum Vrbem opulentia præcipuam, euertunt, atque delent, author eſt Cornelius Nepos. Brennus deinde Cluſium obſidet, auxilio fuiſſe Boios Sueuis ex Plinio exiſtimare licet. Romani tum Imperij radices Tiberino agro, Latioque antiquo millibus paſſuum quinquaginta finiebantur. Vicinæ Vrbes, velut æmulæ, vltro etiam bello laceſſebant. Cluſini nouo, & incognito hoſte exterriti legatos Romam, qui auxilium à Senatu peterent, miſerunt. De auxilio nihil impetratum, legati tres miſsi, qui Senatus & populi nomine agerent cum Germanis, ne ſocios populi Romani, atque amicos, à quibus nullam iniuriam accepiſſent, oppugnarent, Romanis eos bello quoque, ſi res cogat, tuendos eſſe. Legatis in concilio Germanorum reſpondetur: Qui nam gentium ſint Romani, neſcimus: nec quicquam nobis cum ipſis rei eſt, Cluſini partem agri, quem latius poſsident, quàm colant, concedant, aliter pax impetrari non poteſt. Suſcipientibus deinceps Romanis, atque quærentibus, quid nam Germanis in Italia omnino rei, & quod nam ius id eſſet, agro poſſeſſores ſpoliare. Accenſis inde vtrinque animis, primò ad iurgium ventum eſt, mox prælium conſeritur. Legati quoque contra ius gentium arma capiunt, & fortiter ante ſigna [illegible] pugnant. Quod vbi Germani agnouere, ſigno dato, per totam aciem receptui canunt. Omiſſa inde ira aduerſus Cluſinos, in Romanos belli ſtudium conuertunt. Erant qui extemplò Romam eundum cenſerent. Vicit ſeniorum ſententia. Legati prius mittuntur queſtum iniurias, poſtulatumque, vt pro iure gentium violato, legati dederentur. Vbi mandata popularium Germani expoſuerunt,

Senatus

P. Æmilius. L. Corn. Scypio. Imp. Cæſ. Auguſt.

Darius Rex Perſarum.

Germani Orientales quibus Landinus Rex.

Darius aduerſus Germanos expeditionem parat.

Darij fuga ex Germania.

Germanorum transmigratio.

Brennus.

Germani in Pannonia conſident.

M. Cæditius.

Boij.

Melpum delent Boij. Cluſium.

Romani Imperij radices.

Se[illegible]tus [illegible]nem de poſtulatis ad populum reiicit. Vbi plus gratia, ac opes valuerunt, vlt[illegible]onos habitus violatoribus iuris humani, Magnitatus delati, ne d[illegible]m mulcta indiceretur. Ipſi Tribuni militum conſulari poteſtate creati ſunt, tant[illegible]m a[illegible] de‑derentur, aut deeorum pœna ageretur. Infenſi Germani bellum propalam minitantes, ad ſuos redeunt, confeſtim citato agmine Romam verſus tendunt. Vrbes alias raptim prætereuntes omnia tumultu complent. Romam ſe ire magno clamore ſignificant. Fit fuga agreſtium. Romam fama, nunciiſque Cluſinorum, aliorumque populorum exciti, ad vndecimum lapidem ab vrbe iuxta Alliam flumen hoſtibus occurrunt. Brennus Regulus Sueuorum, omiſſa multitudine, quæ in æquo campi conſederat, in ſubſidiarios, qui editum locum occuparant, impetum dat. Parum per illos rutatus eſt locus. Vbi loco pulſi, continuò omnes terga vertunt, fit fuga paſsim, pauci Romam, pars maxima Veios perfugit. In turba impedientium fugam, qui ad ripam Tiberis abiectis armis defugerant, magna ſtrages facta: multos imperitos nandi, aut inualidos, hauſere gurgites. Erat inter viam Salariam & Tiberim lucus permagnus, plerique victi ac fugientes è prælio ſe occultauerunt ibidem: vbi & quotannis feſta in hoc luco poſthac celebrant, lucariaque vocabant. Germani tam repentina victoria præter ſpem potiti, haud multo ante Solis occaſum ad Vrbem Romam perueniunt. Vbi cum Equites progreſsi, non portas clauſas, non ſtationem pro portis excubare, non armatos eſſe in muris retuliſſent, noctem, inſidiasque, & ignotæ ſitum vrbis veriti, extra Vrbem conſederunt. Romæ vbi hoſtes adeſſe nunciatum eſt, qui tum ibi erant totam Vrbem lamentis implent, rati reliquos omneis cæſos eſſe. Iuuentus armata in arcem fugit. Cæteri qui inutiles bello, ex vrbe cum liberis, vxoribus effuſi, per agros dilabuntur, vrbesque petunt finitimas: ſacra in doliolis condita, Flamines ac Veſtales virgines ſacello defodiunt, cum cæteris quæ ferre poterant ex vrbe excedunt. Turba ſeniorum, qui amplisſimis vſi erant honoribus, domos regreſſa, inſignibus magiſtratuum, cultu[illegible]ue fortunæ priſcæ amplisſimo, in medio ædium, ſellis eburneis ſedens, hoſtium aduentum expectabat. Senones poſtero die apertam Vrbem inuadunt, primoque trepidabant, ne qui ſubeſſet dolus. Mox vbi ſolitudinem vident, Vrbem patente porta ingrediuntur, in forumque perueniunt acie inſtructa. Solitudine abſterriti, ſuſpectis locis præſidia collocant, ne quis in diſsipatos impetus fieret. Cæteri dilap[illegible] ad prædam patentes paſsim domos adeunt, ubi ſedentes in ſellis ſenes Auguſto ornatu, habituque veluti ſimulachra Deorum venerabundi intuentur. Vnus ex ſenibus in caput Sueui barbam ſuam (vt tum omnibus promiſſa erat) permulcentis ſcipionem eburneum impegit: ab eo initium cædis ortum, omnes cæteri quoque in ſuis ſellibus trucid[illegible]ntur. Tecta deinde diripiunt Germani, exhauſtis faces admouent, totam Vrbem igne, ferro vaſtant: ſex menſes circa arcem hærent, obſeſsi in Capitolio Romani ex mulier[illegible]m capillis tormenta faciunt, inde ædem Veneri Caluæ conſecrarunt. Panis iactatus in G[illegible]manorum caſtra, vt deſperarent inopia ſubigi poſſe Romanos. Peſtilentia enim, famesque obſeſſos pariter & obſidentes vrgebat: induciæ factę, obſidio ſoluta e[illegible]t. Mille pondo auri Romani redimunt pacem: inter accipiendum aurum Camillus collectis prof[illegible]gis ex prælio Romanis, Germanos imparatos, inopinatosque, & nihil mali ſ[illegible]ſpicantes facile cecidit. Fugientibus, ne deſperantibus rediret in præcordia virtus, non ſolum via data, ſed & nauigia permiſſa, quibus Tiberim tranſirent, & commeatus, ita cenſente Senatu, præbiti ſunt. Capta Roma eſt quartodecimo, Calendas Augusti, ab V.C anno ſupra trecenteſimum quarto & ſexageſimo. Hanc diem Roma faſti[illegible] mandauit, aterque decreto pontificum iudicatus eſt. Cum reliquiis & aliis Italiam incolentibus ſubinde pugnatum eſt. M[illegible]nlium Torquatum, M. Valerium Cor[illegible]num, aliosque Romanos duces cum his belliſſe in Annali[illegible]us inuenio. Complura prælia tumultuaria latrocinantium more fuerũt. Ipſi enim ingenti ſæpius precio mercedeque conducti ab Ethruſcis, Vmbris, aliiſque Italiæ populis infeſtis Romæ velut in ceruicibus poſitæ, Romanum peruaſerunt agrum. Cum ſæpe alias, tum eo anno, quo Q. Fabius Maximus, quintum, P. Decius, quartum C[illegible]ss. fu[illegible]nt, T[illegible]tonici tumultus præcipuus terror ciuitatem tenuit: Imperatoresque bello ambo del[illegible]ti, Senones Sueui multitudine ingenti, rurſus ad Cluſium (quod Carmas o[illegible]im appellabant) venerunt, legionem Romanam, caſtráque oppugnatum. Scipio qui caſtris præerat, loco adiuuandam paucitatem ſuorum militum ratus, in collem, qui intra V[illegible]bem & caſtra erat, aciem erexit: ſed ut in re ſolita, par[illegible]m explorato itinere ad iugum perrexit, quod hoſtes ceperant, parte alia aggreſsi: ita cæſa a tergo legio, atque in medio, c[illegible]m hoſtis vndique vrgeret, circumuenta: deletam legionem, ita vt nuncius non ſupereſſet, quidam authores ſunt. Nec ante ad Conſules, qui iam haud procul à Cluſio aberãt, eius cladis fama perlata eſt, quàm in conſpectu fuere Teutonici equites: pectoribus equorum (qui mos adhuc eſt Orientalium Germanorum) ſuſpenſa geſtantes capita, & lanceis infixa. Congreſsi cum duobus Coſſ. cum equitatum Romanum in fugam vertiſſent, Decium deuotum Diis Manibus occidunt: ſuperſtitione magis deinde, quàm virtute victi ſunt. Iidem paruo poſt tempore, cum ipſis populus Romanus bellum ob violatos legatos in‑

Galli Senones Romam petunt.
Alienſis cõflictus.
Romanorũ fuga.
Lucaria feſta.
Senones Romã ingreſsi.
Capitolium obſidetur.
Venus Calua
Camillus Senones cædit, & Romã liberat.
Plinius de Viris illuſt. cap. 13
Roma capta quando.
M[illegible] T[illegible]r‑ quatus & M. V[illegible] Cor‑ uinus.
Galli Senones aduer[illegible] R[illegible] merced. condu[illegible]cti
Cluſiũ Car‑ m[illegible]
Scipio
[illegible] Rõ a Gallis cæſa.
Decius
L. Cal[illegible] præ[illegible] caſus
Philippus Macedoniæ Rex.

nos in[illegible]ſſet, L. Cœlium prætorem cum legionibus profligarunt. Hæc ad Occidentem, & M[illegible]em tum geſta, in Oriente, & Aquilonis in ora, non minur tumultus fuit Ph[illegible]pus Macedonum Rex, pater Alexandri Magni, poſteaquam multis vrbibus direptis, Gręciam domuerat, finitimos in poteſtatem redegerat, in eam Magnæ Germanię partem, quę Hiſtro, Pontóque contermina eſt, Danubio traiecto, prædandi cauſa proficiſcitur, more negociantium impenſas belli alio bello refecturus. Mathæas qui eo tempore erat Rex har[illegible]m regionum, cum copiis occurrit. Cumque ſui virtute, ac animo præſtarent, aſtutia Philippi vincuntur. Capta pecoris magna vis, & viginti millia puerorum ac fœminarũ, auri, argentíque nihil. Sed reuertentem Philippum accolæ Hiſtri armis excipiunt. Philippus ita in femore vulneratus eſt, vt per corpus eius equus interficeretur, cum omnes occiſum putarent, præda amiſſa eſt. Nec impunè nos Philippi filius Alexander magnus laceſsi[illegible]t. Nam Zopyrion præfectus Ponti ab ipſo relictus, ocioſum ſe ratus, ſi nihil ipſe geſſiſſet, adunato triginta millium exercitu, maioribus noſtris bellum intulit. Cæſus cum omnibus copiis, pœnas temere illati belli genti innoxiæ luit. Ea quoque tempeſtate Germanos in Aſia militaſſe, præter famam vulgatiſsimam, antiqua carmina, domeſtica videlicet teſtimonia, autorem habeo Q. Curtium, qui inter auxilia Darij Regis Perſarũ (quem v[illegible]æ gentes ne ſociis ſatis quidem notæ ſequebantur) Sueuos connumerat. Canitur apud nos Alexandrum Aſia perdomita in Europam arma conuertere decreuiſſe, miſiſſeque ad Germanos, finitimóſque quendam ex amicis, qui denunciaret ne Tanaim atque Hiſtrum amnes iniuſſa Regis tranſirent: à latrociniis ſe continerent. Maiores noſtri militiæ factis magni, ad verborum, linguæque certamina rudes, gladium Alexandro miſere per legatos, quos conuiuio adhibitos cum Alexander, quid nam maximè timerent, ratus ſe dicturos, interrogaret: Nihil aliud Rex præſtantiſsime (inquiunt) quàm ne cœlum in nos corruat. Adfuerunt & Germanorum Orientalium (quos Sarmatas, & Scythas ſcriptores rerum, nos Venedos, ipſi ſe Sclauos vocant) oratores, hos ita locutos accepimus: Si Deus auiditati tuæ par corpus dediſſet, orbis terrarum te non caperet, altera manu Orientem, altera Occidentem contingeres. Et hoc aſſecutus ſcire velles, vbi ſolis fulgor abſconderetur. Sic quoque concupiſcis quæ non capis, ab Europa petis Aſiam, ex Aſia tranſis in Europam. De[illegible]nde ſi humanum genus omne ſuperaueris, cum ſyluis, & niuibus, & fluminibus, feriſque beſtiis bellum geſturus es. Arbores magnæ, quæ diu quidem creſcunt, vna hora extirpantur. Leo quoque minimarum auium pabulum eſt, & ferrum rubigo conſumit. Nihil tam firmum eſt, cui periculum non ſit etiam ab inualido. Quid nobis tecum eſt? nunquam terram tuam attigimus, qui ſis, vnde venias, licet ne ignorare in vaſtis ſyluis, pal[illegible]di[illegible] uſque viuentibus? Nec ſeruire vlli poſſumus, nec imperare deſideramus. Gloriaris te ad latrones perſequendos venire, omnium gentium quas adiſti, latro es. Iam eti[illegible]m ad pecora noſtra auaras, & inſtabiles manus porrigis. Impone fœlicitati tuæ frenos, facilius eam reges: ſi Deus es, tribuere mortalibus beneficia debes, non ſua eripere: ſi autem homo es, id quod es, ſemper eſſe te, cogita. Nos Aſiæ, & Europæ cuſtodes habes: vtrique imperio tuo finitimos, hoſtes an amicos velis eſſe conſidera. Contra Rex fortuna ſua, & conſili[illegible] ſuorum ſe vſurum eſſe reſpondit: nam & fortunam cui confidat, & conſilium ſuad[illegible]m ne quid temere, aut audacter faciat, ſe ſecuturum. Ita dimiſsis oratoribus Tanaim tranſit, ibi more veterum ducum aram, atque columnam in terminis poſuit, meminit Ptolomæus. Inde Alexandria in ripa Tanais condita, in Aſiam reuertitur: ſatis & ad gloriam, & vtilitatem perfectum ratus, Germanos vlteriores laceſſere declinauit. Alexander popularibus noſtris etiam imperitis notior eſt, quàm ſui reges, & Imperatores: quor[illegible]n ne nomina quid[illegible]m norunt. Saxones, & Sueui tum ſe ſtipendia feciſſe præd[illegible]nt. No[illegible]icos, Boióſque eidem bellum indixiſſe antiquis canitur carminibus. Poſt mo[illegible]tem ei[illegible]s magna hominum vis, ſeu inopia agri, ſeu ſpe prædæ Germania, Pannoniaque migrarunt. Hortante deinde ſucceſſu, diuiſis agminibus alij Macedoniam patriam Alexandri Magni duce Belgio: Alij Græciam ducibus Brennone, Euridano, & Theſſalono: Pars Thraciam viginti millia hominum, cum Lomnorio, & Luthario Regulis, ferro omnia proterens, periuit. Circa Hemum caſtra locant, contra Caſſandrum, & Lyſima[illegible]m Reges Macedonum, cum valli gratia ſyluas cæcidiſſent, fontes nati ſunt deciſa ſylua, quos arborum alimenta conſumebant. Dromicheres quoque Getarum Rex Lyſimachum regem viuum capit inferentem ſibi bellum: oſtendens ei inopiam ſuorum, liberum dimiſit: admonens opulenti populi ducem ſtolidè aduerſus inopes occupaſſe bellum: quòd magis domi illi timendum ſit: quod belli certamen anceps, præmia victoriæ nulla, damna manifeſta: cum diuite in hoſte plura concupiſcenda, vltro magis prodituros obuiam: proinde inquit, ne talibus bellum inferas, ſed potius amicis vtere. Tantus deinde Germanici nominis terror erat, vt etiam reges non laceſsiti, vltro pacem ingenti pecunia mercarentur. Solus Rex Macedoniæ Ptolomæus Ceraunos, frater Ptolomæi Philadelphi Regis Ægypti, aduentum horum intrepidus audiuit, iiſque cum paucis occurrit. Belgius igitur ad tentandos Macedonum animos, legatos ad Ptolomæum mittit,

Mathæas Germaniæ Rex.

Philippus vulneratur.

Alex. Mag.

Zopyrion.

Germani in Aſia militant.

Sueui in Darij exercitu.

Alex. Mag. legatio ad Germanos.

Germani facti magni. Arrianus de rebus geſtis Alex.

Germanorũ ad Alexãdrũ rogata, reſponſio.

Germanorũ inſolentia in reſpondendo & interrogando.

Ara Alexãdri.

Alexãdria.

Saxones, Sueui.

Belgius. Brenno. Euridanus. Theſſalonus. Lomnorius.

Germani aduerſus Lyſimachum & Caſſandrum.

Dromicheres. Lyſimachus capitur.

Belli certamen anceps. Reges multi à Germanis pacem emerũt.

Ptolemæus Ceraunus. Belgius.

offerens pacem, ſi emere velit. Sed Ptolomæus inter ſuos belli metu pacem Germanos petere gloriatus, nec minus ferociter ſe legatis, quam inter amicos iactauit. Aliter ſe pacem daturum negando, niſi principes ſuos obſides dederint. Non enim fidem, niſi inermibus habiturum, milites ſe habere, filios eorum, qui ſub Alexandro rege ſtipendia toto orbe terrarum victores fecerint. Renunciata legatione riſere Germani, vndique acclamantes breui ſenſurum, ſibi, an illi conſulentes pacem obtulerint. Interiectis diebus

Macedones victi. Ptol. Ceraunus captus occiditur. Soſthenes defendit Macedoniã. Brennus in Macedoniã irrupit.

prælium conſeritur, victi Macedones cæduntur, Ptolomæus multis vulneribus ſaucius capitur, caput eius amputatur, & lancea fixum tota acie ad terrorem hoſtium circumfertur, paucos ex Macedonibus fuga ſeruauit: cæteri aut capti, aut occiſi. Hæc cum nunciata per omnem Macedoniam eſſent, portæ Vrbium clauduntur, luctu omnia replentur. Deſperantibus omnibus, Soſthenes vnus de Macedonum principibus, contracta iuuentute, & Germanos exultantes victoria compeſcuit, & Macedoniam ab hoſtili depopulatione defendit. Interea Brennus, quo duce portio Germanorum in Græciam ſe effuderat, audita victoria ſuorum, qui Belgio duce Macedonas vicerant, indignatus parta victoria, opimam prædam, & Orientis ſpoliis onuſtam, tam facile relictam eſſe, centum quinquaginta millibus peditũ, & quindecim millibus equitum in Macedoniam irrupit. Cum agros, villaſque depopularentur, occurrit ei cum inſtructo exercitu Macedonum Soſthenes.

Macedones à Brenno victi.

Sed vincuntur Macedones, intra muróſque ſe condunt. Victor Brenno, qui & Brennus, nemine prohibente, totius Macedoniæ agros deprædatur. Inde animum ad delubra auro, argentóque ornata conuertit, dictitans aurum eſſe offenſam religionis, locupletéſque deos nullis opibus egere: vt qui eas largiri hominibus ſoleant. Statim igitur

Templũ Apollinis apud Delphos.

Delphos vertit iter. Vbi templum tum Apollinis erat poſitum in monte, rupe vndique impendente, orbi terrarum celebratiſsimum, locupletiſsimúmque. Vbi & oracula edebantur, reſponſa ab inſanis Vatibus dabantur conſulentibus. Ciuitatem ibi fecerat hominum frequentia, qui vndique concurrebant. Multa ibi & opulenta regum, populorúmque munera. Igitur Brennus cum in conſpectu haberet templum, diu deliberauit, an confeſtim rem adgrederetur, an verò feſsis de via militibus noctis ſpacium ad reſumendas vires daret.

Euridanus. Theſſalonus

Euridanus & Theſſalonus duces, qui ſe ad prædę ſocietatem iunxerant, amputari moras iubent, dum imparati hoſtes, & recens ſuus aduentus terrori eſſet. Interiecta nocte, & animos hoſtibus, forſitan & auxilia acceſſura, & vias quæ nunc pateant, obſtructum iri. Sed vulgus inconditum, ex longa inopia attenuatum, vbi primum vino, cæteriſque commeatibus referta rura inuenit, non minus abundantia, quàm victoria lætum per agros ſe ſparſerat, deſertiſque ſignis ad occupanda omnia, pro victoribus vagabantur. Prius itaque ſuam Vrbem Delphi viribus ſociorum permunire, quam hoſtes vino velut prædæ incubantes ad ſigna reuocarentur. Habebat Brennus lecta ex omni exercitu peditum quinque & ſexaginta millia: Delphorum & ſociorum non niſi quatuor erant millia. Quorum contemptu Brennus ad acuendos ſuorum animos prædę vbertatem omnibus oſtendebat: ſtatuaſque cum quadrigis, quorum ingens copia procul videbatur, ſolido auro fuſas eſſe, pluſque in pondere, quàm in ſpecie habere prædæ, adfirmabat. Hac aſſeueratione incitati Germani, ſimul & heſterno mero ſaucij, ſine reſpectu pe-

Apollo Delphis auxilio venit.

riculorum in bellum ruebant. Contra Delphi plus in Apolline Deo ſuo, quàm in viribus ſpem ponentes, cum contemptu hoſtium reſiſtebant: ſcandenteſq; Germanos é ſummo montis vertice, partim ſaxis, partim armis obruebant. In hoc partium certamine, repentè vniuerſorum templorum antiſtites, ſimul & ipſi Vates cum inſignibus & infulis, pauidi vecordiæ ſuæ in primam pugnantium aciem procurrunt. Aduenisse Deum clamant: eumque ſe vidiſſe deſilientem in templum per culminis aperta faſtigia: dum omnes opem Dei ſuppliciter implorant, iuuenem ſupra humanum modum inſignis pulchritudinis, comiteſq; ei duas armatas Virgines, ex propinquis duabus Dianæ, Mineruæq; ędibus occurriſſe. Nec oculis tantum hæc ſe perſpexiſſe, audiſſe etiam ſtridoré arcus, ac ſtrepitum armorum. Proinde ne cunctarentur Diis anteſignanis hoſtem cædere, & victoriæ Deorum ſocios ſe adiungere, ſummis obſecrationibus monebant. Quibus vocibus incenſi omnes certatim in prælium proſiliunt. Terræ motu mox (ſeu natura ſeu præſtigiis malorum geniorum id factum) portio montis abrupta, Germanorum ſtrauit exercitum, & confertiſsimi cuncti hoſtium, non ſine vulneribus diſsipati ruebant. Inſequuta deinde

Brennus ſe met interficit.

tempeſtas eſt, quæ grandine, & fulgure ſaucios ex vulneribus abſumpſit. Dux ipſe Brennus, cum dolorem vulnerum ferre non poſſet, pugione vitam finiuit. Hæc Græci ſcriptores de Brenno. An verò hæc ſint commenta ſacerdotum, inſanorumque Vatum, & fallacißimorum ſpirituum præſtigiæ, inaniaque terriculamenta, haud facile dixerim. Maio-

Euridanus ad Sauum venit & ſedes occupat Scordiſci qui. Theſſalonus vbi ſederit.

res noſtri inter cæteros heroas Germaniæ Brennum antiquis celebrant carminibus: Sueuum fuiſſe, victoria & præda potitum traditur. Commilitones quidem eius (quod ſanè conſtat) onuſti auro & argento, per eadem veſtigia, qua venerant, domum repetiuere. Pars Euridano duce ad confluentem Saui amnis ſedes ceperunt, Scordiſci poſthac appellati ſunt. Theſſalonus verò non cum mediocri populo prædæ dulcedine Illyricum repetiuit.

[illegible] is, in Pannoniæ a[illegible] Nor[illegible] [illegible] pen[illegible] Propertius [illegible]

Torrida ſacrilegum teſtantur lumina Brennum,
Dum petit intonſi [illegible]thia templa Dei.
At mons laurigero concuſſus vertice, ductas
[illegible]allica Parnaſi ſparſit in arma niues.

P[illegible] quindecim millia, equitu[m] [illegible]ria, qui (cum Brennus proſ[illegible]etur in Græ[illegible] gentis te[illegible]endos relicti fuera[illegible], ne ſoli deſides viderentur, [illegible]gatis [illegible] a[illegible]m, Tr[illegible]orumqu[e] copiis, Macedoniæ imminentes ad Regem Antigonum (qui Ptolomæo, Soſthenique ſucceſſerat) legatos mittunt, qui pacem venalem offerrent, ſimul & regis caſtra ſpecularentur. Quos Antigonus pro regali munificentia, ingenti apparatu ad cœnam inuitauit. Sed Germani expoſitum grande auri, argentique pondus admirantes: atque prædæ vbertate ſollicitati, [illegible]ores quam venerant, redierunt. Quibus Elephantes, velut inuſitatas [illegible] formas Rex oſtendi[illegible] iuſſerat, naues onuſtas copiis demonſtrari, ignarus, quod quibus oſtentatione virium metum ſe iniicere exiſtimabat, eorum animos vt ad opimam prædam ſollicitabat. Itaque Legati ad ſuos reuerſi, omnia in maius extollentes, opes pariter, & negligentiam re[gis] oſtendunt: refe[rt]a auro, & argento caſtra eſſe: [illegible] vallo, foſſaue munita, & [illegible] m[u]nimenti in diuitiis haberent, ira eos [illegible] militaria [illegible]miſiſſe: prorſus quaſi ferri auxilio non indigerent, quoniam abundarent auro. Hac relatione animi ſatis ad prædam incitabantur. Accedebat tum exemplum Belgij, qui non magno antè tempore Macedonum exercitum cum rege trucidauerit. Itaque conſentientibus omnibus, nocte caſtra Regis aggrediuntur, qui præſentiens [illegible] tantam tempeſtatem, ſignum pridie dederat [illegible], vt omnibus rebus ablatis, in proximam ſyluam taciti ſe occultarent. Neque aliter ſeruata caſtra, quam deſerta ſunt. Siquidem Germani, vbi omnia vacantia, nec ſine defenſoribus modò, verum etiam ſine cuſtodibus vident, non fugam hoſtium, ſed dolum arbitrantes, diu intrare portas timuerunt. Ad poſtremum integris & intactis munimentis ſcrutantes potius, quàm diripientes caſtra occupauerunt. Tunc ablatis quæ inuenerant, ad littus conuertuntur: ibi dum naues incautius diripiunt, a remigibus, & ab exercitus parte, quæ eo cum liberis & coniugibus confugerat, nihil tale metuentes trucidantur.

Antigonus Rex.

Germanorũ legatio ad Antigonũ.

Belgius.

At Lomnorius, quem Strabo Leonorium nominat, & Lutharius tertij agminis reguli (quos ſuprà commemoraui) in Thraciam iter auertunt. Ibi cum reſiſtentibus pugnando, pacem petentibus ſtipendium imponendo, Byzantium (quæ nunc Conſtantinopolis eſt) perueniunt: eam omnem oram vectigalem faciunt. Vrbes regionis eius obtinent, & [illegible] poſſederunt. Cupido deinde eos in Aſiam tran[illegible]ndi capit, [illegible] audiſſent ex propinquo, quanta vbertas terræ eius eſſet. Lyſimacha vrbe capta, Cherroneſo omni armis poſſeſſa, ad Helleſpontum deſcenderunt: ibi cum exiguo freto diuiſam cernerent Aſiam, multo magis animis incenduntur. Nuncios itaque ad Antipatrum præfectum de tranſitu mittunt. Quæ res cum lentius ſpe ipſorum protraheretur, inter Regulos ſeditio orta eſt. Lomnorius retro, vnde venerat, cum maiore parte hominum repetit Byzantium. [illegible] Macedonibus (quos Antipater per ſpeciem legationis ad ſpec[u]landum mi[illegible]es, & tres lembos ad[illegible], [illegible] alios, atque alios, dies noctes[que] tranſuehen[illegible] pa[illegible] omnes copias tra[illegible]. Haud ita multo poſt Lomnorius quoque Nicomede Rege Bithyniæ adiuuante, à Byzantio tranſmiſit. Ex Europa itaq; tranſgreſſi coeunt in vnum rurſus Reguli, copiaſque iungunt. Primo Ilium (quam Troiam vulgo dicunt) occupant, ibi ſe munire decreuerant. Verum cum ſine mœnibus eſſet, reliquunt. Deinde Nicomedi, qui aduerſus Zybœam, partem tenentem Bithyniæ bellum gerebat, auxilia ferunt. Eorum ope [illegible] ictus Zybœa eſt, Bithyniaque omnis in ditionem Nicomedis deceſsit: cum quo Germani diuiſere regnum. Profecti ſubinde ex Bithynia in Aſiam proceſſerunt: non plus ex viginti millibus hominum, quam decem armata [illegible] erant: tamen tantum terrorem omnibus gentibus iniecerunt, vt quas adiſſent [illegible] ad [illegible] imperio paterent, tributa penderent. P[illegible] ipſi ex tota Aſia cis T[illegible] exigebant. Denique neque Reges Orientis ſine mercenario eorum exercitu vlla bella geſſerunt: neque pulſi regno ad al[illegible] quam ipſos confugerunt. Tantus terror Germanici nominis, ſiue armorum inuicta felicitas fuit, vt aliter neque maieſtatem ſuam tutam, neque amiſſam recuperare ſe poſſe ſine Teutonica virtute arbitrarentur. Teutonum [illegible] ea tempeſtate tantæ fœcundit[illegible], vt Aſiam omnem velut examine al[illegible]plerent. Itaque (vt iam dixi) à rege Bithyniæ in auxilium inuocati, regnum cum eo parta victoria diuiſerunt, ad Halim amnem conſederunt, eam regionem Galatiam, Gallogræciamque authores rerum nominant, quos Germanos fuiſſe ſuprà ex D. Hier[ony]mo docui. Nam & corpora procera, promiſſæ, & rutilatæ comæ (quales Cn. Manlius [a]pud T. Liuium refert) non aliam regionem, quam Germaniam indicant, quæ [illegible]ue Gallia di[illegible]. Video & à tempeſtatis noſtræ ſcriptoribus Carolos, Loth[illegible]os,

Str[abo] li. 12.

Lutharius.

[illegible]

Germani occupant.

Lyſimacha vrbs.

Germani ad Antipatrum nuncios mittunt.

Seditio inter Germanorũ regulos.

Nicomedes Rex Bithyniæ.

Troia Germani occupant.

Zybæa.

Germani Aſiam tributariam fecerunt.

Strabo li. [illegible]

Galatia.

Gallogræcia.

[Ge]rmania di[cta] Gallia olim.

Lotharios, Lud[illegible], [illegible] [illegible]manos, Arionulphos, Godob[illegible]dos, Baldou[illegible], F[illegible] Brabantinos, [illegible] Belg[illegible]s, cum German[illegible]int, appell[illegible] tamen Gallos. De Gal[illegible] [illegible]perioribus Claudianus Poëta, qui plurima de nobis ſcripſit, ita canit:

Galli qui di canitur.

Nuper ab Oceano Gallorum exercitus ingens,
Illic, ante vagus, tandem regionibus haſit,
Pro Rheno poturus Halim, &c.

Hæc omnia ex lib.12. Pinnus, alij Peſinus. Tauium. Tarentum. Pyrrhus. Romani quando trans Apenninum arma tulerint. Romani contra Boios. M. Claudius Coſ. Viridomarus a Romanis [illegible].

A[illegible] hos D. Paulus [illegible]bit. Peculiaria genti nomina Tholiſtobogi, quorum caput P[illegible]ſinus, Voturi, Ambiati, Tectoſages, Ancyra ciuitas, Teutobodiaci, Trog[illegible], ſiue T[illegible]oc[illegible], quorum eſt Tauium. Sed ad Europam, Italiamque rurſus redeo. Poſt Tarentum, Py[illegible]hum Regem, Carthaginenſeſque primo bello deuictos, ſubacta iam Italia, trans Apenni[illegible]num primum promota ſunt arma Romana: plurima deinde bella Romano populo cum Bo[illegible] ſociisque eorum fu[illegible]e: plures de ipſis Triumphi, quam de toto orbe terrarum a[illegible] ſunt, donec Boij, qui amplißimi erant, eiecti ſunt, ſocij eorum deleti. Ante bellum igitur Punicum ſecundum M. Claudius Coſ. primus Romanorum cum exercitu Apenninum montem, Padumque amnem tranſcendit: cum Boiis & ſociis eorum manus conſeruit, eos aliquot prælis e[illegible]re[illegible]é fudit, ad pacis demum conditiones coegit. Nam Vi[illegible]domarum [illegible] m[illegible], [illegible]man[illegible] occidit, tertia poſt Rom[illegible]m opima ſpolia, quæ d[illegible]x d[illegible] de[illegible]t, [illegible]. de hac victoria Propertius hæc fecit carmina:

Claudius a Rheno traiectos arcuit hoſtes,
Belgica cum vaſti parma relata ducis.
Virdomari genus hic Rheno iactabat ab ipſo Nobilis, &c.

Placentia. Cremona.

In agro [illegible]orum Coloniæ deductæ ſunt Placentia & Cremona, velut clauſtra ad eorum tumultus oppoſita, Romano Colono oppletæ ſunt. Miſſus quotannis ab vrbe prætor cum exercitu, qui illos in officio, fideque contineret, ceruicibusque ipſorum immineret.

Hiſtria. Illyrici. Hannibal. Traſimenus lacus. Cannæ. L. Poſthumius. T. Semp. Grachus. Mutina. Litana ſylua, an der Leitten. Liuius li. 3. dec 3. Boij. Poſthumius cæditur. Germanorum mos vetus.

Hiſtriam quoque tum & Illyricos ſubiecere Romani. Non longo poſt deinde tempore Hannibal dux Carthaginenſium, grauiter Italiam armis premit: ad Traſimenum lacum Germanis acerrime pro Romanis pugnantibus, deductis ordinibus [illegible] abe[illegible] poteſtatem, abeuntes ſine ſuorum ſanguine ſternit. Deinde Romanum militem graui prælio ad vicum Cannas fudit. Eodem anno noua clade adfecta eſt Roma, alia ſuper aliam cumulante in eum annum fortuna. L. Poſthumius prætor conſul abſens tertium, cum Tito Sempronio Gracho creatus, cum exercitu à Boiis deletus eſt. Sylua erat circa Mutinam vaſta (Litanam vocabant) qua exercitum traducturus erat, eius ſyluæ dextra, læuaque circa viam Boij arbores ita inciderunt, vt immotæ ſtarent, momento leui impulſæ occiderent. Legiones duas habebat Poſthumius, ſociumque à ſupero mari conſcripſerat tantum, vt quinque & viginti millia armatorum in agros hoſtium induxiſſet. Boij oras extremæ ſyluæ cum [illegible] Tunc: vbi intrau[illegible] agmen ſaltum, extremas arborũ ſucciſarum impellunt, alia in aliam inſtabilem per ſe, ac malè hærentem incidentes, an[illegible] ge[illegible]rma, viros equos obruerunt, vt vix decem homines effugerent. Nam cum exanimati plerique eſſent arborum truncis, fragmentisque armorum, cæteram quoque multitudinem inopinato malo trepidam, Boij ſaltum omnem circumſedentes interfecerunt paucis è tanto numero captis, qui fluminis pontem petentes, obſeſſo ante ab hoſtibus ponte, interclusi ſunt. Ibi Poſthumius omni vi ne caperetur reluctans, occubuit, ſpolia corporis, caputque ducis, [illegible]æc[illegible] Boij ouantes, templo, quod ſanctiſsimum apud eos erat, intulerunt. Purgato inde capite (vt mos tum erat Germaniæ quemadmodum & P[illegible]s & Paulus Ticinenſis produnt) caluam auro cælauerunt. Idque ſacrum erat, quo ſolemnibus libarent: poculúmque idem ſacerdotis eſſe, ac templi Antiſtitis. Vidi ego noſtrates ex oſsibus capitum h[illegible]norum bibere, d[illegible]orúmque capitibus pro pateris vti. Præda haud minor, quam victoria Boiis fuit. Hac clade nunciata Romæ [illegible] m[illegible]no pauore per multos dies Vrbs fuit: bellum ideo anno omiſſum, quanquam ita ſimularet, de hoſte Hannibale conſultatum eſt. Quo ſuperato, legati Placentinorũ, Cremonenſium, Romę conqueruntur, ab [illegible]s Boiis agrum ſuum incurſari, & vaſtari, magnam partem Colonorum dilapſam e[illegible] [illegible]tes ſe Vrbes, agrum vaſtatum ac deſertum habere. Cn. Ser[illegible]s [illegible] contra [illegible] [illegible], ſed nulla re memorabili geſta, patre C. Se[illegible] Tr[illegible]rio, & C. L[illegible] patruo ex ſeruitute poſt ſextumdecimum annu, receptis, qui ad vicum Can[illegible] [illegible] Mutinam capti fuerant. Hinc patre, illinc patruo latere circumdatus, pri[illegible] [illegible] decore Romam rediit. Facta deinde pace cum Carth[illegible] [illegible] C[illegible] a Boiis incurſio[illegible] [illegible] tactas, d[illegible]s legi[illegible] [illegible] [illegible]tus e[illegible]s cauſa ſcriptis, additique ad eas quatuor [illegible] cohortibus de exercitu [illegible] C. A[illegible] præfectum ſociorum, tumultuaria hac manu agrum Boiorum inuadere [illegible] ipſe [illegible] pe[illegible] montes duxit. Appius ingreſſus ho[illegible]m fines, pri[illegible] [illegible] [illegible] ſecit [illegible] ca[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] neque ex[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible])

po[illegible]is,

[illegible] Boiorum cum frumentatoribus eſt [illegible]. Inde pa[illegible] [illegible]matos cœpit: ad ſeptem millia hominum palantia per [illegible] ſunt cæſa, inter quos ipſe C. Appius præfectus, cæteri in caſtra metu propulſi, inde ſine certo duce, conſenſu militari, proxima nocte, relicta magna parte rerum ſuarum, ad Conſulem per ſaltus prope inuios peruenere: qui (niſi quod populatus eſt Boiorum fines, & cum Ligustibus fœdus icit) nihil quod eſſet memorabile aliud in prouincia cum geſsiſſet, Romam rediit. Continuò deinde Boij cum ſociis Placentiam, ceruicibus ſuis impoſitam, de improuiſo inuadunt, capiunt, diripiunt, ac magna ex parte incenſi, vix duobus millibus hominum inter incendia ruináſque relictis, traiecto Pado, ad Cremonam diripiendam pergunt. Vicinæ Vrbis audita clades ſpatium Colonis dedit ad claudendas portas, præſidiáque per muros diſponenda, vt obſiderentur tamen prius, quàm expugnarentur, nunciósque ad populum Romanum mitterent. L. Furius Purpurio, qui tum prouinciæ præerat circa Ariminum, conſulari exercitu, & ſociali auxilio cum Boiis obſidentibus Cremonam, pugnam conſeruit. Ancipiti prælio exceptus ædem Ioui vouit, ſi eo die hoſtes fudiſſet. Tandem cum vtrinque diu fortiter pugnatum eſſet, iam huc, iam illuc inclinante fortuna, cæſi ſunt tres Imperatores nobiles Boiorum. Ipſi Boij in fugam verſi, caſtris exuti ſunt. Læta victoria Romæ fuit literis allata, ſupplicatio in triduum decreta, Furius de Boiis triumphauit. Deinde Cn. Cornelius Cethegus, & Q. Minutius Ruffus Coſ. in agrum Boiorum legiones ducunt, Iunoni in foro olitorio ædem vouent, ſi [illegible] victoria: effuſis populationibus peragrant fines hoſtium. Boij ob ſociorum defectionem fracti animis, pugnam detrectant, relictis caſtris dilapſi, diſsipati per vicos ſunt, vt ſua quiſque defenderet. In ſequenti anno L. Valerius Coſ. circa Litanam ſyluam Boios fudit. Idem ſub ſequenti anno proconſul circa Mediolanū cum Boiis, & ſociis eorū, Dorulaco ipſorum Imperatore ſignis collatis, pugnat: aliquot millia hoſtium cæſa ſunt. Eodem anno (deuicto iam Philippo Rege Macedoniæ) florentiſsimis [illegible] rebus Imperij, & augeſcentibus [illegible] fortuna, victis potentiſsimis regibus. & Imperatoribus T. Sempronius Coſ. in Boiorum agrum legiones ducit, Boiorum rem tum Dorulacus Regulus eorum, cum duobus fratribus Britomaro, & Ariouiſto gerebat, tota gente cōcitata ad rebellandum, caſtra locis apertis poſuit, dimicaturus cum Conſule. Qui vbi, quantæ copiæ, quanta fiducia eſſet hoſti ſenſit, ad Cornelium Scipionem Aphricanum (qui Hannibalem vicerat) collegam nuncium mittit, vti maturaret venire, ſe tergiuerſando in aduentum eius rem extracturum. Contra Boij vbi conſilium Romani Conſulis intellexerunt, maturandum rati priusquam coniūgerentur [illegible] copiæ, per biduum ſteterunt parati ad pugnam, ſi hoſtis contra egrederetur. Tertia die vi vallum, caſtra ab omni parte aggreſsi ſunt. Conſul iubet efferre Romanos ſigna, ſed in ipſo exitu ita conferti ſtetere Boij, vt clauderent viam. Diu in anguſtiis pugnatum eſt, obnitebantur Romani, vt ſigna foras efferrent: vrgebant corporibus, ſcutis Boij, vt aut ipſi caſtra penetrarent, aut exire Romanos prohiberent. Quorum duo inde primipili centuriones, ſigna adempta ſignifer is in hoſtes iecerunt. Dum milites repetunt enixè ſignum, erupere ſecundana porta commilitones. Iam [illegible] pugnabant, alia ex parte Boij in portam Quæſtoriam irruperant, L. Po[illegible] Quæſtorem, duos præfectos, & ducentos fermè milites reſiſtentes pertinacius [illegible], cætera que ab ea parte caſtra erant: ſed ab aliis Romanis Boij, qui intra vallum [illegible] partim occiſi, partim eiecti ſunt. Tandem & Romani abij erupere caſtris: ita ſimul tria prælia circa caſtra locis diſtantibus erant. vſque ad meridiem æquis viribus pugnatum. Labor & æſtus emollida & fluida corpora Boiorum, & minime patientia ſitis, decedere pugna coëgit. In paucos reſtantes impetum faciunt Romani, fuſóſque compellunt in caſtra. Signum receptui à conſule datum: ad quod maior pars receperunt ſe. Pars certaminis ſtudio, & ſpe potiundi caſtris hoſtium perſtitit ad vallum. Boij erumpunt ex caſtris, fuſi deinde Romani, qui imperio Conſulis parere noluerant. Ita varia hinc atque illinc, nunc victoria, nunc fuga fuit. Boij ſeſe receperunt in intima finium. Conſul Placentiam legiones duxit. Scipio alio exercitu iuncto cum collega per Boiorum agros populantes eunt, quoad ſyluæ paludéſque paſſæ ſunt. Poſt hæc L. Cornelius Merula Coſ. M. Marcellus, & T. Sempronius viri Conſulares in Boiorum fines arma mouent, pugnatum diu vtrinque varia fortuna, donec ſol ingenti ardore torrebat minimè patientia æſtus corpora Boiorum. Boij inde licet diu obſtabant, demum terga dederunt, in fugam [illegible] perierunt. Deinde L. Quintius Cn. Domitius Ænobarbus Coſſ. Boiorum agros duobus agminibus rurſus vaſtant. Equites pauci cum præfectis, deinde vniuerſus ſenatus, poſtremò, quibus aut fortuna aliqua, aut dignitas erat, ad mille, ad Coſſ. transfugerunt. Ad vltimum dum M. Attilius Glabrio cum Antiocho Magno Rege Syriæ, & Aſiæ (qui Dacos, & Getas Germaniæ magnæ populos auxiliares habuit) bellum gerit. P. Cornelius Naſica, vir optimus à Senatu iudicatus, Coſſ. in agrum Boiorum legiones induxit, cum Boiorum exercitu ſignis collatis proſperè pugnauit: Boios acie vicit, caſtris exuit. Cum tot millibus Boiorum, nemo Imperatorum ante Scipionē hunc conflixit. Ingens

C. Appius occiditur.
Placentia à Boiis capta.
L. Furius Purpurio.
Furius de Boiis triumphat.
Cn. Corn. Cethegus.
Q. Minutius Ruffus.
L. Valerius.
Dorulacus.
T. Sempronius.
Britomarus.
Arioviſtus.
Corn. Scipio Aphricanus.
L. Cor. Merula.
M. Marcellus.
T. Sempronius
L. Quintius.
Cn. Dom. Ænobarbus.
M. Attilius Glabrio.
Antiochus.
P. Cor. Naſica.

 bellum,

[illegible] captatorum. [illegible] extre[illegible] a Bo[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] Romanus [illegible] [illegible] æ c[illegible] ade[illegible] [illegible] [illegible] nobilem. Ne [illegible] quidem p[illegible] [illegible] m Romam ve[illegible] Senatu [illegible] quærit [illegible] [illegible] m Boiorum ipſas reli[illegible] [illegible] placuit om[illegible] Italia [illegible] Boios. Boi [illegible] bellis [illegible] de[illegible] rete[illegible] e [illegible] dendum [illegible] h[illegible] ad Tauriſcos, N[illegible] & v[illegible] ad [illegible] m[illegible] & [illegible] inter amnes Danubium, & Dra[illegible] occiden[illegible] [illegible] qui ad Illyricum pertinet [illegible] [illegible] vbi nunc pars Auſtriæ Vngariæque eſt. Bellum [illegible] os, [illegible] opem D[illegible] tum [illegible] gerunt ita apud S[illegible] inuenio. Tenuere Italiam annos quadringentos. P[illegible] m Coloniæ à Romanis deducuntur, Galliæ Togata [illegible] ſubiacet montibus Apennini, vſque ad Rauennam & R[illegible]

[illegible] Bononiam, Latinam Coloniam ex S[illegible] C[illegible] [illegible] Sarr[illegible], L. Valerius Tappo Triumuiri deduxerunt, [illegible] Equitibus ſeptuagena iugera, cæteris C[illegible] [illegible] Boij, quorum Bononia fuerat. B[illegible] [illegible] Parma Coloniæ Romanorum ciuium deductæ [illegible] [illegible] Boiorum. Ante T[illegible] [illegible] acceperant. Duo [illegible] M. A[illegible] [illegible] & T[illegible] L. Quintus Criſpinus. Aquileia quoque [illegible] peditum [illegible] [illegible] C[illegible] Equites [illegible] perunt. D[illegible] [illegible] arum. [illegible] quis cognoſcere vellet [illegible] Noſ[illegible] ſatisfecimus. Refert Strabo [illegible] Tau[illegible] & Nori[illegible] a tempeſtate Auri [illegible] procul Aquileia repertas, altitudine à ſolo duo duntaxat [illegible] A[illegible] in modum fabæ, partim [illegible] partim [illegible] [illegible] Noricos, ſed vbi [illegible] Italis [illegible] N[illegible] acc[illegible] [illegible] endiderunt. Eodem [illegible] poſt An[illegible] M[illegible] Cn. Manlius Vol[illegible] cum German[illegible] A[illegible] [illegible] ntibus [illegible] G[illegible] [illegible] vocant, quod [illegible] auxilia Antiochi [illegible] m gel[illegible] [illegible] que ad pacis conditiones pep[illegible]: [illegible] m [illegible] vt a[illegible] [illegible] agendi cum ar[illegible] [illegible] m [illegible] cæteri [illegible] legibus viuerent. N[illegible] [illegible] T[illegible] [illegible] Senatus. Hic Manlius [illegible] ge[illegible] [illegible] æ peregrinæ [illegible] [illegible] H[illegible] R[illegible] manus parſimoniæ, paupertatis [illegible] R[illegible] [illegible], b[illegible] di[illegible] es, nullis opibus, nullus pecuniæ h[illegible] it. La[illegible] b[illegible] de paulatim diſciplina, creſcentibusque vitiis cum magnitudine Imperij [illegible] ſtudium pecuniæ [illegible] ambitus [illegible] [illegible] des cum [illegible] venalis cœpta habere R[illegible] [illegible] s, [illegible] ator[illegible] C[illegible] m G[illegible] [illegible] [illegible] eſt. A[illegible] ab V. C. ſexcenteſimo [illegible] C[illegible] P[illegible] Coſſ. [illegible] [illegible] A[illegible] tempore [illegible] M[illegible] [illegible] Am[illegible] Rep[illegible] Cel[illegible]. Teut[illegible] ch[illegible] [illegible] Roman[illegible] um, [illegible] G[illegible] naniæ Ma[illegible] O[illegible] [illegible] Danique [illegible] Roman[illegible] præd[illegible] [illegible] M[illegible] facilem [illegible] Cn. Papirio C[illegible] C[illegible] [illegible] pa[illegible] [illegible] Italiæ [illegible], [illegible] N[illegible] m Vrbem [illegible] A[illegible] R[illegible] nam, occurrit [illegible] d[illegible] cedit. Germani [illegible] [illegible] malem [illegible] [illegible] ator[illegible] e[illegible] I[illegible] m [illegible] clent. De[illegible] de h[illegible] [illegible] in ob[illegible] m ad [illegible], [illegible] in [illegible] H[illegible] [illegible] C[illegible] da pa[illegible], lo[illegible] [illegible] [illegible] e, m[illegible] [illegible] ip[illegible] ſe c[illegible]. C[illegible] [illegible] in Galliam [illegible] que depopulantur. Transgre[illegible] P[illegible] [illegible] eos montes [illegible] [illegible] m

[illegible] c[illegible] [illegible] Cimbri [illegible] modum [illegible] Arpino c po[illegible] [illegible] ex [illegible] præsidio [illegible] [illegible] [illegible], cum [illegible] bellum [illegible] [illegible] d[illegible] [illegible] ce[illegible] Mosam, [illegible] loc[illegible] m d[illegible] Aduaticos & N[illegible]. [illegible] Germ[illegible] [illegible] Cornelius [illegible] am[illegible] [illegible] Brabantinos, Flandrosq[illegible] [illegible] Cimbri, Teutones, Ambrones, & Tigurini Diuicone principe, cum omnem Galliam occupassent, in Prouinciam exire atque inde in Italiam contendere parabant. In prouinciam igitur Romanorum recta tendebant: iter inde in Italiam facturi. Quacunque ibant late, longeque omnia [illegible]. Lucium Cassium Cos. in finibus Allobrogum Sabaudiæ [illegible], cum exercitu cædunt. L. Pisonem legatum auum L. Pisonis, soceri Iulij Cæsaris, eodem prælio interficit. Milites qui ex clade superstites erant obsidibus datis, & dimidia rerum omnium parte vt incolumes dimitterentur pacti, sub iugum missi sunt. Mox Germani ad M. Iunium Syllanum alterum Consulem in castra legatos mittunt. Inde ad Senatum petentes vt populus Romanus aliquid sibi agrorum terræue daret, quasi stipendium: cæterum, [illegible] manibus atque armis suis vteretur. Senatus negauit. R[illegible] quod nequiuerant precibus, armis petere constituunt. Syllanum [illegible] in fugam vertunt, castris exuunt, cum exercitu cædunt. Inde Aurelius Scaurus [illegible] Co[illegible]. haud secundiore fortuna confligit, fuso eius exercitu ipse captus est & cum in consilium ab hostibus euocatus, deterreret eos, ne alpes transirent Italiam peterent, eo quod diceret Romanos minime vinci posse à Bolo rege feroci iuuene occisus est. [illegible] à M. Manlio, Q. Seruilio Cæpione proconsulibus male pugnatum est. victi [illegible], fugati, binis castris exuti sunt: octoginta millia Romanorum cæsa sunt, calonum & lixarum quadraginta. Germani itaque (sicuti est apud Tacitum) ea tempestate, Carbone, & Cassio, & Scauro Aurelio, & Seruilio Cæpione, M. quoque Manlio fugatis & captis, quinque simul consulares exercitus populo Rom. abstulerunt. quo metu omnis Italia contremuit. Vouit Victor [illegible] populus ludos Ioui Opt. Max. si Rem[illegible]licam in [illegible] statum restituisset.

A[illegible] de Imperio, [illegible] C. Marius [illegible] contigisset. Is tum bellum prospere gerebat in Aphrica aduersus Iugurtham regem Numidarum. Absens contra legem, maiorumque instituta Consul factus: eique decretum bellum Germanicum. Et [illegible] spes, atque opes Vrbis [illegible]. Ipse ergo Marius cum Q[illegible] Cos. non [illegible] c[illegible], milites [illegible] in castris, donec [illegible] ille ardor, & [illegible] consenesceret. Ad explorandam quoque Gallorum, & Ligurum fidem, [illegible] Consul, quarum primæ prohiberent, ne interiores, quæ signatæ erant, ante certum tempus aperirent. Eas ante diem præfinitum [illegible], reseratas reperit [illegible] agi intellexit. Germani cunctationem Marij metum interpretantes, [illegible] agmine fiducia [illegible] potiundæ per alpes, id est, claustra Italiæ feruntur. Habebant Romani pro [illegible] alpes ab ipsis exuperatas, quemadmodum antea ab Hannibale Teutones & Ambrones alpes [illegible], summa vi castra Marij oppugnant summa vi à Mario [illegible]. Lucius Marius Romanus Teutono pro[illegible] [illegible] e [illegible] men respondit, si cupidus mortis esset, laqueo eum posse vitam finire. Cumque demonstraret gladiatorem contemptæ staturæ, & propè exactæ ætatis, dixit si eum superasset, cum [illegible] cum victore congressurum. Marius deinde ne hostium copiæ coniungerentur, occupatis compendijs, velocitate præuenit: primos Teutones sub ipsis alpium radicibus assequutus in loco Saluiorum, quem Aquas Sextias vocant, [illegible] pugnaturus postero die, Marcellum cum parua manu Equitum. peditumque noctu post terga hostium misit. Et ad implendam iusti equitatus speciem agasones, lixas armatos simul ire iussit & iumentorum magnam partem instratorum centunculis: qui, cum mane prælium [illegible], in terga hostium irruerunt. Ita Marius duobus prælijs victos oppr[illegible] in fugam vertit. Metatores Marij per imprudentiam ita castris locum [illegible], vt Germani vallem tenerent, Romanis nulla aquarum copia esset. Flagitanti [illegible] exercitu, Viri (inquit Marius) estis, en illic habetis. itaque tanto ardore pugnatum [illegible], [illegible] cædes fuit, vt flumen cruore flueret. Reliquias Teutonum, quia nox [illegible] circumsedens Marius, sublatis inbinde clamoribus per paucos suorum [illegible], [illegible] hostium detinuit. Ex eo consequutus, vt postera die irrequietum [illegible] debellaret.

Teutobo[illegible] hu[illegible] Rex, quaternos, senosque transilire solitus, proximo in saltu comprehensus insigne spectaculum fuit. Quippe vir proceritatis eximiæ, super trophæa ipsa eminebat. Sublatis Teutonis, & Ambronibus, in Cimbros conuertitur. Hi repulsi, fugatoque ab Alpibus, Q. L[illegible] C[illegible] proconsule, qui fauces alpium insederat, & ad flum[illegible] Athesim castellum editum reliquerat. Ipse a Cimbris pulsus cum vnam spem

[illegible] *Dim[illegible]* *L. Cassius.* *L. Piso.* *M. Iunius Syllanus.* *Aurelius captiuus.* *Bolus Rex [illegible]* *M. Manlius, Q. Seruilius Cæpio [illegible]* *quinque exercitus consulares Ro. ablati.* *[illegible] Marius. [illegible] Numida.* *Q. Catulus.* *Germani per alpes [illegible]* *[illegible] castra Marij oppugnant.* *[illegible] Marius.* *Aquæ Sextiæ.* *Marij victoria contra Germanos.* *Teutobochus Rex.* *Q. L. Catulus.*

[illegible] ſtantibus,cuius ipſam hoſtes [illegible]. In [illegible]
pias oſtendit,tanquam caſtra poſiturus,præcepitque ſuis [illegible] ſarcinas ſol[illegible]
deponerent, ne [illegible]ibus,aut [illegible] diſcederet. Et quò magis per[illegible]
ſtrum confir[illegible] ca tabernacula in conſpectu [illegible] iuſsit, ignes fieri,vall[illegible]
dam ſtatuere, quoſdam lignatum ire, vt conſpicerentur. Cimbri iſta verè exiſtimantes
agi, ipſi etiam caſtris delegerunt locum: diſperſi in proximos agros ad comparanda ne-
ceſſaria manſuris, dederunt Catulo occaſionem traiciendi fluminis. Fugientem igitur
proc[illegible]em,exercitumque per hyemem Tridentinis [illegible] in Italiam [illegible],
[illegible]. Siſtitur [illegible] agmine Vrbem pet[illegible],grande diſcrimen [illegible]ſet. C.Marius,
& Q.Catulus coniunctis exercitibus cum ſoli,cœlique clementia robur hoſtium el[illegible]
Fuluius. ſet,eos vini dulcedine mitigatos,dolo in tempore aggrediuntur. Fuluius collatis cum
hoſte caſtris, Equites ſuos iuſsit [illegible]cedere ad munitiones eorum. Laceſsitis hoſtibus,ſi-
mulata fuga,rec[illegible] [illegible] facit. Aude [illegible]ſequentibus Cimbris, animaduer-
tit caſtra eorum [illegible] per partem exercitus, conſuetudine cuſtodita poſt caſtra hoſtium
contendit, atque cœpit deſerta caſtra. Diem deinde pugnæ à Mario petunt Cimbri: ille
proximum dat,additque virtuti dolum. Primum namque diem nebuloſum [illegible] ho-
ſti inop[illegible] [illegible]: tum ventoſum quoque,puluis in oculos & ora hoſtium ferebatur.
Tum [illegible] in Orientem,ex ſplendore galearum,ac repercuſſo quaſi [illegible] e cœlum
Marij cum Cimbris pugna. viſ[illegible]. Se[illegible] Marium [illegible] die pugnaturum, firmatum cibo [illegible]
ante caſtra colloca[illegible] per aliquantulum ſpacij,quo hoſtes aberant,exercitus [illegible] no-
ſtrum labore [illegible] proſterneretur: fatigationi deinde eorum aliud incommodum ad[illegible]
diſſe, o[illegible]dinata acie [illegible]orum vt aduerſo Sole, vento, puluere hoſtium occuparetur exerci-
Cimbri victi. tus. Cimbri itaque, & Teutones fuſi, deletique ſunt. Nec minor cum, vxoribus [illegible]
rum pugna, quam cum ipſis fuit,cum obiectis vndique plauſtris,atque carpentis, [illegible] de-
Vxores Cimbrorum fortiter pugnant. ſuper, quaſi de turribus,lanceis,contisque pugnarent. Deſperata tandem ſalute, [illegible]
catis,el[illegible]que paſſim infantibus,[illegible] muris concidere vulneribus, aut vinculo e cri-
nibus ſuis facto, [illegible] arboribus,iugisque plauſtrorum pependerunt. Canes quoque Cim-
Celeus Rex. bros defenderunt,cæſis dominis eorum plauſtris impoſiti. Celeus Rex in acie dimicans
impigre, nec [illegible] occubuit.

Tertia Tigurinorum manus,quæ quaſi in ſubſidio Noticos inſederat alpium tumu-
los,in diuerſa lapſi fuga ignobili, & latrocinijs euanuit eodem momento. Hunc tam læ-
tum,tamque felicem libertatis Italiæ, ac tertiique Imperij nuncium (autores ſunt Plinius,
Caſtor & Pollux. & L.Florus) per Deos Caſtorem & Pollucem datis Prætori literis populus Romanus ac-
Oſtentum de victoria Ro. contra Cimbros cepit. Factum hoc quoque, bellis illis populi Romani Quiritibus [illegible]. Nuceriæ
in luco Iunonis Vlmus,poſteaquàm ei cacumen amputatum erat, q[illegible] [illegible] ip-
ſam procumbebat, reſtituta eſt ſponte, ita vt protinus floreret. A [illegible] tempore
Maieſtas populi Romani reſurrexit,quæ ante vaſtata cladibus fuerat. [illegible] & deinde
vſque ad noſtram memoriam (inquit Saluſtius) Romani ſic habuere [illegible]
ſuæ prona eſſe,cum Germanis pro ſalute, non pro gloria certare. Marius [illegible]
ciuitat[illegible] ſummo honore receptus eſt: pro duobus Triumphis [illegible] con-
tentus fuit. Nobilitas quoque, quæ nouo homini [illegible], [illegible] coacta eſt
fateri,conſeruatam ab eo Rempublicam. Vix horum bellorum [illegible] expiatis,vncta
Mithridates. arma erant. Mithridates Magnus Rex Ponti intonuit, duarum & viginti gentium Rex,
totidem linguis iura dixit, pro concione ſingulos ſine interprete aff[illegible]. [illegible]
ſua ætate Regum,in reliqua ingenij magnitudine,M[illegible] curioſus. [illegible]
Mithridates medicina ſtudioſus. [illegible]bus ſubiectis, qui fuere pars magna terrarum, [illegible], quid [illegible]que radix
poll[illegible]ret,ad quos [illegible] herbarum folia pertinerent. Scri[illegible]ation[illegible]arum,&
exemplaria,& effectus in arcanis ſuis reliquit. Pompeius Regis præda Potitus, tra[illegible]fer-
re ea ſermone Romano, Libertum ſuum Leneum Grammaticæ artis doctiſsimum iuſsit.
Leneus Grammaticus [illegible] Pompei. Hic igitur de quo dixi Mithridates, velut turbo Septentrionem Orientemque inuoluit
armis aduerſus Romanos. Ad Sarmatas,Germanosque legatos mi[illegible] be[illegible]ficio-
Arſaces Rex Parthorum. rum muneribus [illegible], Arſacem Regem Parthorum ad belli ſocietatem [illegible], ad [illegible]
lium ferendum cohortatus, ad opprimendumque Romanos,gentium latrones, hoſtes-
Tigranes. que regum concitat. Tigranem quoque Regem Armeniæ & Syriæ ſibi coniungit. Sic
exc[illegible] [illegible] in bella Romana deſcendit. Tanta eius magnitudo fuit, vt non ſui
tantum temporis Reges,verum etiam ſuperioris ætatis vicerit. Bella cum Romanis per
Aquilius. ſex, & quadraginta annos varia fortuna geſsit. Cum ſummis Imperatoribus res [illegible],
Mithridates. Sylla, Lucullo, Pompeio Magno: Aſiam occupauit, iuſſu eius quicquid ciuium Romano-
Græciam & Athenas cepit. rum in Aſia fuit, vno die trucidatum eſt. Aquilio duci capto aurum in os infudit, Græ-
[illegible]am, Athenas cœpit: ita victus, vt maior clariorque reſurgeret: inſtaurando prælio,dam-
Bellum Gladiatorum. niſq[illegible] [illegible] redderet[illegible]. Denique ad poſtremum non vi hoſtium victus, ſed vo-
Granicus Dux [illegible] luntaria morte, [illegible] ex hærede filio deceſſit. Dum hæc in Aſia geruntur, &
Græcia, Germani, [illegible] Galli [illegible] tumultu Granico duce Italia correptis armis vaſtant. CL.

Pul-

Publium P. Vorenum prælio vincunt: domiti tandem ſunt à M. Craſſo. Quoniam ad Armeniæ mentionem venimus, origo eius altius repetenda eſt. Nam eam noſtratibus vulgo notam eſſe (vt in qua ſeparatum ſit genus humanum poſt illam aquarum cladem decantatiſſimã) reperio. Armenia duplex eſt, maior, & minor: hæc cis Euphratem eſt, ad ſeptentrionem, Occidentemque, Cappadociam, ad Auſtrum verò Ciliciam ſpectat. Vrbes in ea Nicopolis (vbi Pharnaces filius ſuperioris Mithridatis Romanas adflixit copias) Claudiopolis, Iuliopolis. Maior trans Euphratem ponticas gentes Medos, Aſſyrios, Meſopotamiam contingit: ciuitates Artaxata, caput gentis, Tigranocerta, Sagalbina in ripa Araxis fluminis, vbi Noas habitauit. In ea ſunt montes Gordei, in quorum verticibus Nauis, qua vectus Noas, recubuit. Paruit Armenia Regibus Aſſyriorum, Perſarum, deinde Macedonum. Victo verò Antiocho Magno à Romanis, peculiares cœpit habere reges. Regnarunt ibi Araxias, & Radriadas: poſt hunc Tigranes, quem primo Lucullus, deinde Pompeius deuicit captis Artaxatis. Eidem Syriam ademit: in Armenia ſupplicem regnare permiſit. Tigranocerta Tigranes condidit: reliquit duos filios Tigranem, & Artabazum, quem vt proditorem M. Antonius Triumuir occidit. Imperat. Cæſar Auguſtus Armeniam in formam prouinciæ redegit. Dati tamen à Romanis aliquando reges fuerunt. Pompeius (vnde digreſſus ſum) Aſiam extremam prouinciarum tum Romani Imperij mediam fecit, tanta felicitas vnius hominis valuit. Interim ad ſeptentrionem Rex Germaniæ Arioniſtus (cuius vxor ſoror erat Voccionis Regis Noricorum) cum copiis Rhenum in Gallias tranſit. Galli ſemel atque iterum armis contendunt, pulſique magnam calamitatem acceperunt: omnem nobilitatem, omnem ſenatum amiſerunt: fracti præliis, calamitatibus, obſides dederunt. Centum viginti millia Germanorum in Gallias traducta ſunt: agrique inter ipſos diſtributi ſunt. Boiorum quoque (qui trans Rhenum incoluerant inquit Cæſar, & in agrum Noricum tranſierant, Noreiamque oppugnarant) triginta millia Rege Numeio ad Heluetios vicinos, & conſanguineos ſuos, vtramque Rheni ripam longe lateque incolentes, pergunt. Nunc ea loca tenent Suitenſes, Briſacij, Elſacij, & huiuſmodi gentes, quę inter Rhenum, Mœnúmque amnes domicilia habent (Ptolomæum, Tacitúmque ſequor) inter quas, & accolæ ſyluæ Nigræ, quam & Ptolomæus, & Cæſar Heluetiorum cognominant, magno errore illorum, qui eam Baceuim crediderunt, quum hæc Sueuos, ac Cheruſcos pro natiuo muro diuidat, ambæque gentes accolæ Albis fluminis fuerint: autores Claudianum, Lucanúmq; in tanta teſtium copia citaſſe ſufficiat, quorum prior ita refert.

Ingentesq́, Albim liquere Cheruſci.
Alterius verſus hij ſunt.
Fundit ab extremo flauos Aquilone Sueuos.
Albis.

Sed cœptam rem proſequar. Heluetij, & Boij coniunctis copiis, occupare Gallias, in prouinciam Romanam exire, atque inde in Italiam contendere, quemadmodum antea Teutonas, Cimbróſque feciſſe nouerant, compoſitis neceſſariis ad huiuſmodi expeditionem, meditabantur. Ad flumen igitur Rodanum, Geneuam oppidum extremum Allobrogũ armati conſident. Ex eo oppido pons ad Heluetios pertinebat. Diuitiacus Heduus Galliarum princeps profugus Romam ad Senatum auxilium poſtulatum venerat. Mittitur in Galliam à Romanis cum legionibus aliquot C. Iulius Cæſar, vir Conſularis, ſocer Cn. Pompei Magni. Is iter prohibiturus pontem, qui erat ad Geneuam, reſcindere iubet. Boij cum Heluetiis retro pedem referunt ad Ararim flumen (Soanam vocant) in fines Heduorum (Burgundiones ſunt) perueniunt: agros populantur, ratibus, lintribus iunctis flumen tranſeunt. Tres partes tranſierant, quarta ferè pars circa flumen Ararim reliqua erat. Ad eam Cæſar in auxilium vocatus ab Heduis peruenit. Eos impeditos inopinantésque adgreſſus, cędit, in fugam vertit: ponte deinde ſubito in Arari facto, exercitum traducit. Boij cum ſociis repentino aduentu Romanorum commoti, Legatos ad Cæſarẽ mittunt, cum de pacis conditionibus inter eos nõ conueniret, ancipiti prælio diu, ac acriter pugnatum eſt ab hora ſeptima ad veſperam: inde ad multam noctem Boij cum ſociis victi, caſtriſque exuti, ſupplices à Cæſare, internunciis vltro citróque miſſis, pacem impetrarunt. Heluetij domum vnde venerant redire iuſſi ſunt. Boios (petentibus Heduis) quod egregia virtute erant cogniti, vt in finibus ſuis collocarent Cæſar conceſſit. Quibus illi Gergouiam oppidum, & agros dederunt: eóſque poſtea in pacem iuris, libertatiſque conditionem, atque ipſi erant, receperunt. Cum Romanis æquo iure fœdus ictum eſt, quamobrem & a Plinio in deſcriptione Galliæ Lugdunenſis Boij fœderati appellantur. De his Corn. Tacitus ita: Maricus quidam è plebe Boiorum, inſerere ſeſe fortunæ, & prouocare Romana arma ſimulatione numinis auſus eſt; iámque adſertor Galliarum, & Deus (nomen id ſibi indiderat) concitis octo millibus hominum, proximos Heduorum pagos trahebat. tum grauiſsima ciuitas electa iuuentute, adiectis à Vitellio Cæſare cohorti-

Armenia duplex. *Armenia minor.* *Nicopolis.* *Claudiopolis.* *Iuliopolis.* *Artaxata.* *Tigranocerta.* *Sagalbina.* *Noas.* *Gordeimontes.* *Araxias.* *Radriadas.* *Tigranes.* *Tigranes alter.* *Artabazus.* *Armenia prouincia Rom. facta.* *Arioniſtus.* *Voccio.* *Galli pulſi à Germanis.* *Germani in Gallias traducti.* *Suitenſes.* *Briſacij.* *Elſacij.* *Sueuorum antiqua ſedes.* *Heluetiorũ & Boiorum in Italiam irruptio.* *Geneua.* *Diuitiacus.* *C. Iul. Cæſar in Galliam miſſus.* *Araris qui Saona.* *Hedui.* *Cæſar Heluetios cum Boiis vincit.* *Boiorũ ſedes apud Heduos.* *Gergouia.* *Boij fœderati dicti.* *Maricus.* *Cor. Tacitus lib. 18 annalium.*

[illegible] cohort[illegible] [illegible]udinem d[illegible]ecit. C[illegible] pr[illegible] prælio [illegible] ris obiectus: quia non laniabatur, ſtoli[illegible]dum v[illegible]lgus [illegible]em cre[illegible] [illegible] inſpectante interfectus eſt. Paulinus etiam ad Auſonium Poëtam [illegible] facit, Theodoſio rerum potiente. Verſus eius hi ſunt

Paulinus.

An tibi me, domine illuſtris, ſi ſcribere ſit mens,
Qua regione habites placeat reticere nitentem
Burdigalam, & piceos malim deſcribere Boios.

Ludouicus Gibboſus dux Bauariæ. Borbonios nunc vocari autores habeo, vnde genus maternum Ludouicus G[illegible] vltimus Angiloſtadienſium princeps, auorum memoria duxit. Bello ſuperiore Heluetiorum, Boiorumque confecto, totius Galliæ legati ad Cæſarem conueniunt, de Germanis conqueruntur, multa millia quotidie Rhenum tranſire, quibus locos, ſedes, agros dare cogerentur [illegible] eſſe paucis annis vti omnes e Galliæ finibus pellerentur, atque omnes Germani Rhenum tranſirent. Deinde Gallis occupatis, vt ante Cimbri, Teutones feciſſent, in prouinciam exirent, atque inde in Italiam contenderent. Cæſar Gallorum animo[s] verbis confirmat, [illegible] eam rem curæ fore reſpondit. Legatos ad Arioniſtum Regem Germaniæ mittit, qui ab eo poſtularent, vt aliquem locum medium vtriuſque colloquio deligeret, velle ſe de Republica, & ſummis vtriuſque rebus cum eo agere. [illegible] Legati [illegible] mandatis [illegible], vt venire[t] ad Cæſarem, dicerent. Quis autem eſt Cæſar? Arioniſtus reſpondit, & ſi vult veniat, inquit ad me: ſi quid mihi à Cæſare opus eſſet, venirē forſitan. [illegible] quid ad illum, quid agat noſtra Germania? Num ego me interpono Romanis? Nō ſatis mirari poſſem, quid nam in mea Gallia, quā bello vici, aut Cæſari, aut omnino populo Romano negocii ſit. Cum vult Cæſar cōgrediatur, intellecturus eſt, quid inuicti Germani, exercitatiſsimi in armis, qui intra quatuordecim annos tectum non ſubierant, [illegible]. Tantus itaque ſubito terror omnem exercitum Cæſaris occupauit, vt te[illegible] in caſtris ſcriberent, Galli, mer[illegible] [illegible] magnitudine corporum Germanos, incredibili virtute, atque exercitatione in armis eſſe prædicabant: ſæpenumero ſeſe cum his congreſſos, ne vultum quidem, atque oculorum aciem dicebant ferre potuiſſe. Quidam petebant à Cæſare, vt eius voluntate a caſtris diſcedere liceret: & alius alia cauſa illata, quam ſibi ad proficiſcendum neceſſariam eſſe diceret. Non [illegible] [illegible]nunciabant non fore dicto audientes milites, cum caſtra moueri iuſsiſſet. Cæſar conuocato concilio, orationeque confirmatis militibus, a Veſontione Sequanorum maximo oppido Rhenum verſus proficiſcitur. Cum iter non intermitteretur, ſeptimo die quatuor, & viginti millibus paſſuum a copiis Arioniſti caſtrametatur. Ibi v[illegible] [illegible] remiſsis legatis, de pace fruſtra actum eſt. Inde Arioniſtus caſtra promouet, mil[illegible] [illegible] ſex à Cæſaris caſtris ſub monte conſidet, a Rheno millia paſſuū quinq;. Copias [illegible] caſtris continet, nec pugnandi copiam Romanis facit. Germanis [illegible] nec fas erat, ante nouam Lunam dec[re]ſcente[m] [illegible] ſydere, prælio contendere. Quod vbi Cæſar intellexit, religione impeditos aggreditur, coacti Germani pugnant, poſt multa illata, acceptaque vulnera in fugam verſi, ad flumen Rhenum peruen[er]unt, ibi viribus confiſi, Rhenum tranare contenderunt: aut lintribus inuentis ſalutem ſibi petierunt. In his [illegible] Arioniſtus, [illegible] naui[c]ulam ad ripam deligatam nactus ea profugit. Reliquos [illegible] Romani conſecuti [illegible]. Belgæ deinde (qui à Germanis orti [illegible]) apud Cæſarem Rhem[illegible], Rhenumque antiquitus traductos, propter [illegible] ibi conſediſſe, Gallos qui ea loca incolerent, expuliſſe [illegible] communi omnium ſuffragio arma [illegible], Germanis transrhenanis ſe coniungunt. [illegible] Belgas [illegible] præliis [illegible] in deditionem, poteſtatemque populi Romani redigit. Germanos transrhenanos Gallia expulit, inde in Illyricum proficiſcitur. Galli rurſus rebellant, in Germaniam pro [illegible]. Redit Cæſar, Belgas [illegible]perat, Aquitaniam ſubiicit, à Menapiis, qui Geldrenſes [illegible], & nunquam legatos ad Cæſarem miſerant, ſylu[is], paludibus & tempeſtatibus prohibitus eſt. Germani transrhenani [illegible] Rhenum vocati a Gallis tranſeunt, non longè à mari, quo Rhenus influit. Inde late, longeque populantur: obuiam venit cum exercitu Cæſar, [illegible] in fugam eos vertit, cædit, trans Rhenumque pellit. Mittit & nuncios in Germaniam [illegible] interminatur, ne poſthac in Gallias veniant. Sed ingentes eius minæ [illegible]. Cæſar vt Germanos terreret, haud procul infra eum locum, vbi nunc Agrippina Colonia eſt ſita ponte [illegible], licet ſumma difficultate, curat opere omni effecto, exercitum traducit, relicto ad vtranque partem præſidio. Germani ſe in ſyluas abdiderant, ibique conuenie[ba]nt frequentes. Cæſar [illegible] de[illegible] diebus trans Rhenum conſumptis, ſatis & ad laudem, & [illegible]tatem per[illegible] in Galliam ſe recepit, pontemque reſcidit. Me[illegible] fruſtra tentati a [illegible]. Treuiri quoque neque ad concilia Cæſaris vocati [illegible], neque imperio [illegible]ebant. Transrhenanos Germanos [illegible] [illegible]cebantur. Duo de principatu Treuirorum inter ſe contendebant Induciomarus, inimico

Paulinus. (margin, beside "inſpectante")

Ca[illegible] legati ad Arioniſtum.

Arioniſti reſponſum.

Veſontium oppidum.

Germanorū ſuperſtitio in conſ[illegible].

Germanorū fuga.

Belgæ à Germanis [illegible] ſunt.

[illegible] de bello Gal[illegible].

Menapii [illegible].

[illegible] in Agrippinē.

Induciomarus. [illegible]ingetorix [illegible].

[illegible] Romanos erat animo: Cingetorix gener Induciomari Romanæ [illegible] partes. Eburones Germani ciſrhenani inter Moſam, & Rhenum, vbi nunc [illegible] ducatus eſt, Q. Titurium Sabinum, & L. Aurunculeium Cottam legatos Cæſaris, [illegible] gionem, cum quinque cohortibus in finibus, vt ait Suetonius, Germanorum inſidiis [illegible] ficiunt. Hac clade audita, Cæſar adeò indoluit, vt barbam, capillumq; ſubmiſerit. [illegible] quoque Belgæ omnes, quos Cæſar ciſrhenanos Germanos vocat, ad arma conc[illegible]. Omnes ſuſpecti præter Heduos, & Rhemos erant. Induciomari igitur Treuirorumq; [illegible] nuncius impulſi Belgæ, lignatoribus oppreſsis, Romana oppugnant caſtra. M[illegible] num Germanorum conductam Rhenum tranſiſſe paſsim Galli prædicant, [illegible] te Romanos vincunt. Treuiri apertè rebellant, alioſque concitant. Menapij, qui vni ex Gallia, de pace ad Cæſarem nunquam miſerant, arma capiunt. Germani tr[a]nsrhenani flumen traiiciunt, hyberna oppugnant, quæ ſumma vi & difficultate, maximoque periculo Q. Tullius frater Ciceronis defendit. Belgæque non expectato auxilio Germanorum Romanos adgrediuntur, ſed fuſi, terga vertunt. Germani fuga Belgarum intellecta, domos reuertuntur. Romani interfecto Induciomaro Treuiros recipiunt. Senatores Treuirorum in Germaniam trans Rhenum profugiunt. Quietior poſthac Gallia fuit. Cæſar ægrè ferens Germanos toties Rhenum traiicere, rurſus ponte facto, vbi nunc Agrippinenſis Colonia eſt, Rhenum cum copiis tranſit. Germani in ſyluis delectus agunt. Cæſar p[illegible] pontis, qua Germaniam attingebat reciſa, in Galliam reuertitur. Noſtrates vi[illegible] m eſſe, dixiſſeque referunt, Satis eſt, ſuperque vidiſſe Germanos. Et Pompeius narrat apud Lucanum, fugiſſe Cæſarem ex Germania.

[illegible] ad ar- [illegible] rnat.

Treuiri rebellant.

Q. [illegible]

[illegible]

Cæſar Rhenum tranſit.

Cæſaris dictum.

Dant animos (inquit) *Rheni gelidis quod fugit ab vndis.*

Venit in mentem ſcitum illud Imperatori Maximiliano dictum, qui Flamini Romano interroganti, num Cæſaris commentaria legiſſet: reſpondit, Cæſarem de rebus ſuis inflatius ſcripſiſſe, vt qui ſe victorem, cum victus ſit, faciat.

Imp. Max. dictum ſcitū.

Cæſar igitur cum compertum haberet, Germanos nullis aduerſus Romanos auxilia denegare, nec minis, nec armis terreri, quin Rhenum tranſeant: neque Gallos, ſine eorum fiducia, & conſenſu in officio quietos contineri poſſe (Galli enim ſæpius animos tollebant, ſæpius rebellabant, inflati auxilio Germanorum, quorum vicinitas propinqua, & multitudo erat infinita) trans Rhenum in Germaniam mittit, Germanorum animos, quos ferro non poterat, auro ſibi conciliat, muneribus allicit, ſtipendiis inuitat: ab ipſis Equites, pediteſque accerſit, quorum opera perdomitam Galliam (quę vniuerſæ communi omnium conſenſu libertatis vindicandæ, & priſtinæ belli laudis recuperandæ, coniurarat inflata quingentorum Equitum ex Germania aduentu) feliciſsimè in ditionē ac obſequium redegit. Gallia itaque omni nouem annis deuicta, & in prouinciæ formam redacta, ſupplicatio viginti dierum Romæ decreta eſt. Galli poſthac, vt Strabo refert, armis poſitis, agriculturæ operam dare coacti ſunt. Fecere deinde Romani in Gallia Belgica duas Germanias, Superiorem & Inferiorem, quæ adhuc nomina retinent. Plinius, Tacitus, Ptolomæus, cæteri rerum ſcriptores explanant, nos in ſubſequens volumen relegamus. In bello deinde quoque Ciuili, Cæſar opera Germanorum vſus eſt, in Græcia, Hiſpania, Europa, Ægypto, Aſia, Aphrica, quemadmodum ipſe Hircius narrat. Nam & Voccio Rex Noricorum in id bellum trecentos Cæſari miſit Equites. Apud Pompeianos etiam quingenti fuere Germani, quos antea Alexandriæ reliquerat Aulus Gabinius præſidij cauſa apud Regem Ptolomæum, qui pulſus à ſuis Romam venerat, auxilium poſtulatum, & iuſſu Pompeij reductus eſt in Ægyptum. Cauſas huius belli, pluſquam Ciuilis paucisſimis aperiam, quæ niſi in Republica Chriſtiana peius ſæuiant, mentiar, diſpeream[q]ue. Sed ad Romanos ſtylum verto. Iam penè toto orbe iuſtitia, ac labore pacato, cuncta maria, terræque patebant Romanis. Sæuire fortuna cœpit (otium enim, ac ſecundæ res animos ſapientum fatigant, nedum mali licentiæ temperēt) creuit primò ſtudium pecuniæ, deinde libido dominandi: paulatim diuitiæ honori eſſe cœperunt, & eas gloria, potentia ſequebantur. Virtus hebeſcere, paupertas probro haberi cœpta eſt. Ex diuitiis ſuperbia, inuidia, luxuria, doli, fallaciæ inualere. Qui plurimum largiebatur, plurimum authoritate pollebat. Probitas pleriſque paupertatis cauſa erat: fides, pietas, cæteræque bonæ artes ſubuertebantur. Omnia venalia erant. Plerique mortales inimicitias, amicitias ex commodo æſtimabant. Omnia vtilitate metiebantur: aliud clauſum in pectore, aliud promptum in lingua habebant. Magis vultum bonum, quàm ingenium præſtabant: diſcordiæ, ſeditiones pro honore, Magiſtratibuſque graſſabantur, cædes impunè edebantur: diuina humanaque commixta erant, vt fit, vbi ignobile vulgus, paucorumque potentia dominatur. Nunquam haud dubiè coire aut conſentire corpus Imperij potuiſſet, niſi vnius præſidis nutu, quaſi anima & mente regeretur. Quod cum fieri non poſſet citra ſanguinem, & abſque bello Ciuili, cuius victoria ferè cruentiſſima eſſe ſolet: acerrima quippe ſunt proximorum odia. Inclinare cœpit tandem fortuna ad C. Iulium Cæſarem. Cuius proprium ac peculiare fuit clementiæ inſigne, qua vſq; ad pæ-

Cæſaris legatio ad Germanos.

Gallia prouincia facta

Germania duplex.

Voccio Rex.

Aulus Gabinius. Ptolomæus Auletes.

Diuitiarum fructus.

C. Iul. Cæſar princeps [illegible]

ad pœnitentiam omnes ſuperauit. E[illegible] dictum refertur: Nihil ſibi ſolemnius eſſe, [illegible] ſupplicibus ignoſcere. At factio nobilitatis, cuius commune malum eſt ſuperbia, C[illegible] inuidebant: eius victorias calumniabantur, fortunæ ac felicitati oblattabant. Ipſ[illegible] ad[illegible]em Marij procerum inimiciſsimum, & quem Sylla Dictator optimatium par[illegible] cauen[illegible], exitióque futurum prædixerat, criminabantur: ſpoliare eum exercitibus, inde in ordi[illegible]em redigere, atque opprimere conabantur. Nam & amici Cæſaris omnes vrbe pul[illegible]nt. Cæſar vim vi pulſurus, accitis Germanis, & Gallis, cum legionibus, quibus G[illegible]am ſubegerat, in I[illegible]aliam tranſit, armata manu verſus Romam contendit. Vbi omnis nobilitas metu perculſa, duce Cn. Pompeio vrbe, Italiaque profugit. Cæſar Romam vacuam aduerſariis intrat, Conſulem ſeipſum facit. Republica Romæ ordinata, aduerſarios latè per orbem terrarum palantes inſequitur, feliciterque, celerius opinione omniũ, deuincit. Inde Romam reuerſus cuncta in ſuam vnius poteſtatem, arbitriumque trahit.

C. Marius. L. Sylla.

Ariouiſtus ob regna[illegible]. Bo[illegible]biſta Da[illegible].

Ita finis Reipub. datu[illegible]. mos viri parendi repertus eſt. Sub idem tempus poſt Ariouiſtum [illegible] Germania maximè Orientali, imperitaſſe reperio Boërobiſtam, genere Daeum, qui po[illegible]res ſuos Dacos & Getas crebris hactenus & bellis, & cladibus attritos, victus ſobrietate & [illegible]entia recr[illegible]dos c[illegible]uit: & quotidiana armorum meditatione, laborúmque patient[illegible] inſtr[illegible]ctos, eo promouit, vt fac[illegible]le cæteris Germaniæ tum populis virtute antecirent. Vſus eſt antiquo more gentis, ſacro conſultore, vateq; fatidico Diceneo quodam Mago, qui diu Ægypti oras peragrarat, ſacerdotéſque audierat. Huius perſuaſione vites excisæ ſunt, vitamque abſtemiam ſine vino agere decretum eſt. Denique Boërobiſtas his bonis [illegible]orum artibus fretus, latiſsimum intra paucos annos peperit Imperium: finitimis omn[illegible]bus ſubiectis, audacter Danubium traiicit. Ipſum Iulium Cæſarem mundi dominatorem, victoremque gentium populum, armis laceſſere auſus eſt. Thraciam, Macedoniam, Illyric[illegible]m pro[illegible]incias Romanas ferro, flamma deuaſtauit. Vrbes diripuit, vicus [illegible]cendi[illegible] præda ingenti potitus, impunè vltro, citroque commea[illegible]. Apu[illegible]iam, inde Romam [illegible]adere [illegible]arauit, maximum terrorem, & Iulio Cæſari, & pop[illegible]lo Romano inc[illegible]ſſit. Bo[illegible]os qui [illegible] amnes Danubium, Arabonem, & Draum ſedes cent[illegible] [illegible]nquaginta annos ten[illegible]ut, poſteaquam Italia pulſi, vti paulo ante narrauimus, eo [illegible], in Germani[illegible]m Magnam transduxit. Intra flumina Tyram, & Boryſthenem, & V[illegible]ſtulam, finitimáſque regiones vicatim diſtribuit, vbi nunc Roxolani, Bolij, Bodolij, Vngari, Moldauij, Valachi nominantur, habitarunt ibidem Boij commixti Baſternis, Alanis, Gepidis, Vandalis, Quadis, Sarmatis, & dicto audientes fuerunt Regibus Dacorum, quos & Getas, & Scythas vocant. Nos Danos, & Gotos adpellamus. Ipſi ne Boij poſthac duces, Reges habuerint, nemo tradit, nec ego facile dixerim. Apud ſcriptores, quos ego quidem hactenus e[illegible]oluerim, ne nomen quidem Boiorum poſthac inuenio. Quicquid geſtum actú[illegible]eſt, vt notioribus, Gotis adtribui ſolet: quorum magnit[illegible]do Boios f[illegible]le obſcuriores reddidit. Atque haud ſcio an [illegible]ſint, quos Ptolomæus, corruptè fort[illegible]s Boe[illegible]os n[illegible]ncupat, & gentem magnam dicit, ſuperioribus [illegible] confinem. S[illegible]tis c[illegible]ſtat tria tum fuiſſe genera Boiorum. Tria & triginta [illegible]a ob virtutem à I[illegible] Cæſare, in Gallia Lugdunenſi, in oppido Gergouia in monte ſito, collocati ſunt. Quidam Borbonjos eſſe aut[illegible]mant.

Vites excisæ apud Germanos. Boiorum in Germania m[illegible] ſite. [illegible] E[illegible] Po[illegible]lo[illegible]. [illegible] Ro[illegible]. Mo[illegible]uij. V[illegible]lachi. Baſternæ. Alani. Gepidæ. Va[illegible]dali. Quadi. S[illegible]matæ. Getæ. Scythæ. Dan[illegible]. Go[illegible]. Boemi. Gergouia op[illegible]idum.

N[illegible]ſci (quos in initio commemorauimus) auitas nunquam amiſere ſedes, ab Oriente ſ[illegible] contingunt Boiemiam. Ex qua alia m[illegible]nus Boiorum profecta in Italiam. Inde [illegible] T[illegible]uriſcos in Noricum, & ad circum[illegible]os H[illegible]o[illegible] [illegible]ommigrarunt. P[illegible]ſtremo tædio accolarum Romanorum, agrum omnem [illegible]d I[illegible]yricum pertinet, paſcendis ouibus id[illegible]ne[illegible]m vicinis reliquerunt, in exilium velut pereg[illegible]inatum ad Getas ſec[illegible]ſſerũt, cum quibus, & Hunnis militare poſthac conſueuerunt. Nam Hirro[illegible] Sch[illegible]os, Bu[illegible]os haud dubiè Boio[illegible]m n[illegible]iones, inter illorum au[illegible]lia lego. Poſt mort[illegible]m A[illegible]læ dem[illegible]n velut noua [illegible]le a[illegible], vi[illegible]es recuperaru[illegible]t. Sed iſthæc in tert[illegible]um d[illegible]ffero [illegible]brum. Harum rerum o[illegible]nium t[illegible]ſtes non [illegible]m patrios Annales, verùm & Iu[illegible] C[illegible]ſarem, Strabonem, Franc[illegible]m Philelphum, alios [illegible]luſtres ſcriptores habeo, qui [illegible] rogentur omnibus: in pler[illegible]ue fidem meam non adſtringo. Regio autem quam reliquere Boij, in ſ[illegible]lit[illegible]dinem pen[illegible]us redacta eſt, quamobrem adpellantur à rerum ſcriptoribus, Deſerta Boiorum. Pro[illegible] Pannoniam ſuperiorem more ſuo nominat: cæteri Noricis coniungunt. Operæ [illegible]ec[illegible] eſt verba Plinij, autoris grauiſsimi, ſubſcribere: Noricis (inquit) iunguntur la[illegible]c[illegible]s Pe[illegible]o, De[illegible]erta Boiorum. Iam tamen Colonia Diui Claudij Sa[illegible]aria, & o[illegible]da Sarcabannia, Iulia habit[illegible]bantur. Inde glandifera Pannoniæ. Sabaria patria D[illegible] Ma[illegible]tini, nomen re[illegible] Græcium Boio[illegible]m, quod caput St[illegible]iæ eſt, e[illegible] ar[illegible]itrant[illegible]. Vbi Di[illegible]nus Q[illegible]nus Epiſcopus Si[illegible]anus ſub Imperatore Gale[illegible]o Maximiano p[illegible]o religione Chri[illegible]an[illegible] ſe deuouit. molari ad collum eius ligato, in amnem Sabarum præcip[illegible]tus eſt è ponte: diut[illegible]mè ſupernatat, populum docet, hortatur ad conſtantiam C[illegible]ianæ pietatis: vix tandem precibus à cœleſti numine obtinuit, vt mergeretur. Meminit huius D. H[illegible]o[illegible]ymus. Vitam eius carmine complexus eſt Prudentius, vir perquam eruditus, indignus

[illegible] [illegible]ſi. Tauriſci.

B[illegible] ad Ge[illegible] migrãt. Hirri. S[illegible]. Buri.

De[illegible] Bo[illegible]. [illegible] c. 24. [illegible]. Sabaria. Sa[illegible]arbãria. Iul[illegible]. Gr[illegible] Bolo[illegible]. Ga[illegible]. D[illegible]in. Sa[illegible] amnis. D. Hieron. Prudentius.

[illegible] à Christianis non [illegible] Sabarim flumen quidam [illegible] M[illegible] [illegible] cantur. Sacarbantia abfuit à Sabaria iuxta Antonini Itinerarium [illegible] passuum [illegible] & triginta. [illegible] media inter Sabariam, & Carnuntum, insignis olim [illegible] Diui Quirini, de quo iam diximus. Cum Germani eas regiones infestas redderent [illegible] farentque, Romani fugam capessunt, in Italiam profugiunt, ossa Diui Quirini Romam secum transferunt. C[illegible] Plinius, Diuus Hi[illegible] mentionem faciunt, fuit [illegible] sub Danubio, in confinio Vgrorum, & Austriacorum. H[illegible]nnoburgium esse, sunt qui opinentur magis, quàm sciant. Ibi Imperator M. Antoninus Philosophus mortuus, & Imperator Septimius Seuerus electus est. Ptolomæo, & Græcis Carnus Carnuntis est. Extat & in eodem tractu adhuc oppidum Sempronium OEdeburgium, id est, [illegible] Vrbem [illegible] nominant. [illegible] lacui Pelsoni nomen fecit, qui in longitudinem [illegible] & quadri[illegible] millia passuum, quindecim in latitudine patet: [illegible] re- [illegible] Arrabonem fluuium. Iuliam quidam esse ar[illegible] [illegible] Stiriæ, quæ nomen retinet. Alij Iulium Carnicum, Charionem oppidum [illegible] & id nomen corrupto nonnihil sono, vt fit licentia vetustati, & vulgi consuetudine [illegible] E[illegible] mihi incomperta in medio relinquo, nec adfirmare, nec refellere [illegible] est. D[illegible] Boiorum, nunc Vgrorum sunt. Cum autem posthac ad Romanorum Imp[illegible] res ventur[illegible] mus, & Romani Imperij nomen sacrosanctum Germaniæ p[illegible] tempus postulat, à prima origine radices eius, quam paucissimis in subse[illegible] repetam: per quos cæperit, per quos adoleuerit, vt deinde paulatim, la[illegible] [illegible] onse[illegible] erit, donec ad hanc extremam, & decrepitam ætatem perueniret, [illegible] G[illegible] ma[illegible] ios a[illegible] m agi[illegible].

M. Antonin. Philosop.

Imp. Sempronium OEdeburgium.

Arrabo fluuius.

Iulium Carnicum.

Per nefas cæci ruimus · ruunt res
Imperi, florent minus, & minus iam,
Nilq́, nunc restat nisi vana magni
Nominis vmbra.

FINIS PRIMI LIBRI.

ANNALIVM BOIORVM LIBER SECVNDVS HAEC CONTINET.

VRBIS Romæ Romaniq́, Imp. Originem.
Romanos Imp. quid quisq́, cum Germanis gesserit.
Romani Imp. descriptionem. & prouincias.
Vindeliciæ, Norici, Rhetiæ situs.
Vindelicia quando subiecta sit Romanis.
Vrbium nomina, situs, vistigia, quas ibi condidere Romani.
Vetustates Romanæ, quæ passim in Boiaria reperiuntur.
Præsides Romanos harum regionum.
Declinationem Romani Imp. quomodo à Germanis solutum sit, præcipuè in Occidente, Europa, & Aphrica.

AVTORES QVOS SECVTI SVMVS.

DOMESTICI.

Vitus Arempeck eius mentio suprà facta est.

Romerius de rebus gestis Germaniæ.

Ioannes Ebram à Wilnberg, Equestris ordinis decurio (Wilx est Wilnberg quinq, millibus passuum à patria mea) præfectus Burckhusianæ arcis, curatorq́, Hedouigæ vxoris Ducis Georgij, auspiciis Imperatoris Friderici tertij Cæsaris Aug. de rebus Boiorum patrio sermone, magna cura, & impensis perscripsit.

Ge[illegible] us Hu[illegible]o Philosophus, curator Altaichij inferioris (Cœnobium est Diuo Benedicto dicatum) iussu Georgij Ducis, Latinè perscripsit Boios.

LATINI.

Veteres [illegible] Diuorum, quæ paſſim in Bibliothecis deliteſcunt adhuc.
Diuus [illegible] genere Noricus.
Suet[illegible]us Tranquillus, Magiſter Epiſtolarum Imperatoris Hadriani in vitis Cæſarum.
Cornelius Tacitus Eques Rom. in hiſtoria Auguſtali, ab exitu Auguſti, ad Imp. Traianum triginta libros ſcripſit.
A[illegible]ius Spartianus: AElius Lampridius: Iulius Capitolinus: Trebellius Pollio: F[illegible]uius Vopiſcus: Vulcatius Gallicanus, in vitis Cæſarum, ad Imperatores Diocletianum, & Conſtantinum Maximum, atq; ad Iunium Tiberianum, virum illuſtrem, præfectum Vrbis.
Ammianus Marcellinus in vitis Cæſarum, ſub Imp. Conſtantio, Iuliano, Iouiano & Valentiniano equo meruit.
Eutropius vir Conſularis ad Valentem Auguſtum ſcribit, fratrem Valentiniani, præfectus Equitum, ſtipendia fecit ſub Conſtantio, & Iuliano.
Sextus Ruffus Feſtus vir Conſularis ad Valentinianum Auguſtum ſcribit.
Sextus Aurelius Victor in vitis Cæſarum, vſque ad Theodoſium Magnum, vir Conſularis, præfectus fuit à Iuliano Imp. Pannoniæ ſecundæ.
Eugypius Noricus ſub Attila vixit, ſcripſit vitam Diui Seuerini Norici, Importuno Conſ. Romano.
Aurelius Caſiodorus Vir Conſularis, in libro de Conſ. ad Theodoricum Regem Gotorum, Occidentis procuratorem, præfectus prætorio, & Magiſter Epiſtolarum, eius particula ſine capite, ſine calce adnexa eſt Chronicis D. Hieronymi, falſoq; Proſpero aſcribitur.
Proſper Aquitanus Burdegalenſis, in Chronicis, tempore Attilæ ſcriba Leonis primi Pont. Maximi.

GRAECI.

Dion Bithynus in vitis Cæſarum.
Herodianus de temporibus ſuis.
Euſebius Pontifex Cæſarienſis in Chronicis, & Eccleſiaſtica hiſtoria.

ANNALIVM BOIORVM
Liber ſecundus.

PROOEMIVM.

HACTENVS quæ à m[illegible] ante Cæ[illegible]um tempora geſta ſu[illegible], [illegible] ap[illegible]rum autores inueni, breui[illegible] pe[illegible] [illegible]s: n[illegible]c [illegible]r-q[illegible]am pa[illegible] indu[illegible]o, quemadmodum Romanos, rerum d[illegible]os, m[illegible]ore[illegible] armis vltro etiam laceſſere auſi fuerint. Duos quippe pe[illegible] hoſtes Parth[illegible]s atque Germanos (Romani Barbaros vocare ſol[illegible]) hinc Oc[illegible]de[illegible]s, illinc Orie[illegible] R[illegible]æ Maieſt[illegible] velut obices [illegible] Quod V[illegible]s [illegible] Di[illegible]rum, h[illegible]emq[illegible] (e[illegible] d[illegible] quam o[illegible], doc[illegible]nus vates ob[illegible], elegantiſsimè tamen, vt omni[illegible] h[illegible]us attigit.

Hinc mouet Euphrates, illinc Germania bellum, &
Ante p[illegible]eruatis amborum finibus exul.
Aut Ararim Par[illegible]hus bibet, aut Germania Tigrim.

Nec hoc H[illegible] ac[illegible]imi vir ingen[illegible] præteriuit.

[illegible]uis Parthum (inquit) paueat? quis Gelidum Scythen
[illegible], Germania quos horrida parturit
[illegible], incolumi Cæſare.

Ipſa

Ip[illegible]ia ſæpius triumphata, nunquam tamen [illegible] eſt. [illegible]cem [illegible]a, acc[illegible]pt[illegible]que. Non Samnis (verbis vtor Taciti) non Pœ[illegible]no[illegible], G[illegible] Pa[illegible] quidem ſæpius admo[illegible]te, quippe regno Arſ[illegible]cis acrior eſt [illegible]norum [illegible]as. Nec impune C. Marius in Italia, D. I[illegible]s in Gal[illegible]a, Dr[illegible]s, ac N[illegible] & G[illegible]rma[illegible]s, in ſuis eos ſedibus perculerunt. Nam vti ſcribit ad Conſtantinum Maximum Nazarius inſ[illegible]is Rhetor (cuius filia Eunomia Chriſto virginitatem deu[illegible]it, & patrem eloq[illegible] æqua[illegible]) Ge[illegible]anorum natio per ſe potens, & poſt Romanam m[illegible]tu[illegible]em ſec[illegible]nda in terris, nunquam non operam, & fœdera [illegible]ata [illegible] Romanis principibus. Q[illegible]madmodum quoque docet Claudianus Alexandr[illegible]s, Vates doctiſ[illegible], de Germania ita cantans: *Eunomia.*

Illi terribiles, quibus ocia vendere ſemper
Mos erat, & fœda requiem mercede paciſci.

Et ſicuti noſtro æuo Rex Celtarum Suitonibus, & Germanis al[illegible]is rei bellicæ pe[illegible]itis, dona muneraque quotannis diſtribuit, ſtipendia perpetua largitur: ab ipſis pacem, & fœdus mercatur. Ita empta auxilia ſunt G[illegible]manorum contra Germanos: etiam hoſtem hoſte oppugnauit Romanus, quòd idem Vates doc[illegible] hiſce carminibus,

V[illegible]tur auxilijs damni ſecurus, & aſtu
Debilitat ſæuum cognatis viribus Hiſtrum
Et duplici lucro committens prælia, vertit
In ſe barbariem nobis vtrinque cadentem.

Fera[illegible]m gentium vel[illegible] exa[illegible]a Da[illegible]bi[illegible]s, ac R[illegible]e[illegible]ns in Romanũ effud[illegible]re ſolum: vrbs c[illegible]pta e[illegible] æ to[illegible]m cœpit orbem. Vand[illegible] A[illegible]m, F[illegible] Bu[illegible]g[illegible]es Gallias occupa[illegible]. Saxones Britann[illegible]m, Long[illegible]r[illegible] It[illegible]m tenent. Su[illegible] R[illegible]s: B[illegible]j Vindeliciam, atque Noricorum regna poſſident. Pannoniam Hunnus, Mæſias Bul[illegible]es. Dalmat[illegible]m Illyricum Venedus inuaſit. Quod tamen mirere, Roma gentium [illegible]mina, haud alijs, quàm Germanis, hoſtibus ſ[illegible]is, Imperatorum ſuorum (ſicuti nunc Po[illegible]ſic[illegible]) ſ[illegible]item, ac vi[illegible]m cred[illegible] te a[illegible] eſt. [illegible] m[illegible]hortes à Cæ[illegible], ad cuſtodi[illegible]s corpo[illegible] [illegible]as, m[illegible]is experi[illegible] fid[illegible] le. Pol[illegible]emo om[illegible]m demum, ad [illegible]rmanos gentem [illegible] commiſſæ ([illegible] Tac[illegible] patientiorem, terr[illegible]rum Dea, gentiumque Roma c[illegible] p[illegible]t eſt nihil, & [illegible]m [illegible]n faſci[illegible]us, & A[illegible]ilis commigrauit. Eius primordia, vt negocium poſtula[illegible] am[illegible]iam aperiam.

C[illegible]pta Troia in cæteros ſæ[illegible]m eſt Troianos. [illegible]b Ænea vetuſti iure [illegible] & [illegible] pacis, redd[illegible]dæ[illegible]e He[illegible]næ ſempe[illegible] [illegible]thor fuerat, om[illegible] ius belli Græc[illegible]. Æ[illegible]n[illegible]as [illegible]eind[illegible] ca[illegible]bus terra mariq[illegible] iactatus, in eam partem Italiæ ve[illegible], quam t[illegible]m Rex Latinus tenebat, qui filiam ſuam Lau[illegible]am nomine in matrimoni[illegible]m Æneæ dedit. Æ[illegible] vtram[illegible]que gentem Latino[illegible] nominat, oppidum condit, ab vxo[illegible]s nom[illegible] [illegible] [illegible]ppel[illegible]. R[illegible]at[illegible]m eſt ibi triginta [illegible] a[illegible]. Aſ[illegible]anius fil[illegible] Æneæ [illegible] pa[illegible] [illegible]lum, I[illegible]ia gens a[illegible]tore no[illegible]is [illegible] n[illegible]pa[illegible]) L[illegible] tam [illegible] [illegible]m[illegible]s er[illegible] matri, ſeu nouercæ [illegible]q[illegible]it, [illegible] ipſ[illegible] monte c[illegible] d[illegible] [illegible]æ ab [illegible]itu p[illegible]æ in d[illegible]m [illegible]bis Longa Alb[illegible] a[illegible]. S[illegible]l[illegible] deinde regn[illegible] A[illegible] filius, c[illegible]u q[illegible]odam in ſylu[illegible] na[illegible]us. Is Æne[illegible]m Sylu[illegible]am [illegible]: is deinde Latinũ Syluium. Manſit poſteà Syluius omnibus cognomen, qui Al[illegible]æ regnarũt: Latino Al[illegible] ortus, Alba Atys, Aty Capys, Capy Capetus, Capeto Tiberin[illegible], [illegible] [illegible]ctu Albu[illegible]æ amn[illegible]s ſubmerſus, celebre ad poſteros nomen fluminì dedit. Agripp[illegible] [illegible]de T[illegible]ber[illegible]ni fi[illegible]. Poſt Agr[illegible]am Romul[illegible] Syl[illegible]sà patre accepto [illegible]pe[illegible]o r[illegible], A[illegible]n[illegible]tino, fulmine ict[illegible]is ipſe, regn[illegible]um per manus [illegible]didit. Is ſepul[illegible]s [illegible]n eo colle ([illegible] nunc pars eſt Romanæ vrbis) cognomen colli fecit. Proca deinde regn[illegible]t. is Numitorem, atq; Amulium procreat. Numitoris ex filia nepos Romulus, vrbem Romam, Romanumq; c[illegible]it imperium: [illegible]ndecimóque Kalendas Maij vrbis Romæ natal[illegible] eſt. Vates æternam fore præ[illegible]unt. Res Albana ſecundum T[illegible]m Liui[illegible]m, [illegible], V[illegible]iliumque Mar[illegible]em [illegible]ercentum ſtetit a[illegible]nos. Sub ſeptem de[illegible]nceps reg[illegible]s r[illegible]at[illegible] Romæ. ab cond[illegible]be ad [illegible]iberatam annos ſ[illegible]prà ducentos q[illegible]atuor & q[illegible]dr[illegible]ginta. Nec amp[illegible]us, quàm ad ſextum decimum lapidem Romanum radices imperium egerat. Regium Imperium, t[illegible]mè[illegible] (quod initio conſeruandæ, at[illegible]; augendæ Reipub. fuerat) [illegible]n ſuperbiam, dom[illegible]ationem[illegible]ue ſe conue[illegible]rat? Re[illegible]es exa[illegible] ſ[illegible]t, Reg[illegible]um [illegible]omen antiquatum, vt ex[illegible]m, inuiſu[illegible]e Romani [illegible]reiu[illegible]ando ada[illegible]i, [illegible]m[illegible]em [illegible]s R[illegible]mæ re[illegible]urũ. Immutato more [illegible]ua imper[illegible]a, binóſque Imperatores [illegible]bi fecer[illegible]t, quos Con[illegible], à con[illegible]ſ[illegible]n[illegible]odixerunt. eo modo minime putabant licentia inſoleſcere animum humanum. Co[illegible]tum ductu & auſpici[illegible], incredibile memoratu, quantum Reſpub. creuerit. Domi, mil[illegible]æq[illegible]e boni mores colebantur, concordia maxima, minimáque auaritia erat. Domi parci, [illegible]m[illegible] fideles erant [illegible] p[illegible]pert[illegible]ti, ac pa[illegible] nomæ honos m[illegible] e[illegible]t: q[illegible]o[illegible]rum min[illegible]to minus cupid[illegible]is erat. Ius, bon[illegible]mque non ma[illegible]s legibus q[illegible] natura

Æneas.
Latinus rex.
Lauinia.
Lauinium oppidum.
A[illegible] & Iulus
Lõga Alba.
Siluij.
Alba. Atys
Capys.
Capetus.
Tiberinus.
Tib[illegible] fluuius.
Agrippa.
Romulus Syluius.
Auentinus.
Proca.
Numitor.
Amulius.
Romulus Romæ conditor.
Roma natal.
Reges exacti.

tura

tu [illegible] quæ iam [illegible] is perp[illegible] ræce[illegible] [illegible] bus [illegible] remoque[illegible] ur poſteris. Re[illegible] proinde [illegible] es [illegible] Mæ[illegible]as, Noricum, Rhætias, Vindelicos [illegible] A[illegible] Carthago æmula Imp. Romani a ſtirpe [illegible] pa, Meſopotamia armis Romanis parere coactæ [illegible] P[illegible] Æ[illegible] fœdus ic[illegible]m eſt. A [illegible] ad Iulium Cæſarem [illegible] anni quadringenti lx & q[illegible] : ab V. C[illegible]

IVLIVS.

IMPERATOR C. IVLIVS CÆSAR dictator [illegible] optimatum [illegible] bus, p[illegible] Reipub. [illegible] tum [illegible] vnus [illegible] Romanorum egit Imperium. Qui mos [illegible] per annos [illegible] quinque contin[illegible] adhuc manet. Imperatoris [illegible] populi exercitus ductabat [illegible] us, vt docet [illegible] ab [illegible] oppreſsit [illegible] ante, præno[illegible] ad p[illegible] Romanorum. [illegible] C[illegible] Germanis. De [illegible] & [illegible] Pl[illegible] *Auſpicatius (in [illegible] enecta parente quidam gignuntur. [illegible] prior natus [illegible] qua de cauſa & Cæſones appellati. ſimili modo natus & M[illegible] qui C[illegible] ex [illegible]* Nec [illegible] Sext[illegible] m Feſtum Pompeium Æ[illegible] Spar[illegible] [illegible] præ[illegible] Plinium [illegible] eſt.

C[illegible] C. Iulio ge[illegible] iple[illegible] eſt C[illegible] P[illegible] Maximo [illegible] prædixiſſe [illegible] A[illegible] æ f[illegible] Eam in Gallia bellum gerens [illegible] (L[illegible]) Cæl[illegible] eſt. Ipſe ſine C. Iulius Cæſar eloquentia, & [illegible] fuit. Reliquit de analogia, duos ad Ciceronem [illegible] libros, & [illegible] commentarios Gallici, Ciuiliſque belli [illegible] Faſtos quoque correxit [illegible] Pontif[illegible] di licentiam [illegible] turbatos, vt neque [illegible] V[illegible] comperere[illegible]nt. Ad [illegible] Solis [illegible] S[illegible] ad trecentos ſexaginta quinque, plenum annum in d[illegible] nec [illegible] qua [illegible] K[illegible] dum hac[illegible] ve[illegible] V[illegible] Solis [illegible] emendatos Ioannes de Monte Regio [illegible] P[illegible] æt[illegible] Germania maxime Populi R[illegible] D[illegible] ven[illegible] Deliberauit ſuper C[illegible] ædem [illegible] ex [illegible] pa[illegible] Bi[illegible] Græc[illegible] & Latin[illegible] p[illegible] ta [illegible] Item, vt clem[illegible] de Re[illegible] ſub[illegible] & [illegible] Rerum [illegible] N[illegible] æt[illegible] m[illegible] eſt [illegible] D[illegible] ceteræque Germaniæ Orien[illegible] R[illegible] S[illegible] repertis, b[illegible] R[illegible] Romana [illegible] cultabant. & [illegible] Horatius, [illegible] vrbem D[illegible] C[illegible] quos d[illegible] R[illegible] & [illegible] æque [illegible] tandem [illegible] ſanguine [illegible] impleuit.

OCTAVIVS

IMPERATOR [illegible] enim a [illegible] & Antonio [illegible] Augustus Ac[illegible] ab [illegible] C[illegible] D[illegible] o[illegible]tem

bem Rom[illegible]m co[illegible] neceſſe f[illegible]it. Quibus dum duodecim ferè annos conſi[illegible]r, diſtringuntúrque circa mala ſua imperium, Daci, Getæ, cæteri Germaniæ magnæ populi Romanos diſsidentes armis adoriri, & inuadere parabant. Vnus ducum, Scorilo nomi[illegible] duos ca[illegible] in conſpectu popularium commiſit, hiſque acerrimè inter ſe pugnantibus, Lupum oſtendit: quem protinus canes omiſſa inter ſe rixa adgreſsi ſunt. Ita ille non tam verbis, quam rebus hoc ſpectaculo admonuit, Romam mature ruituram, ſuiſque viribus perituram, ſi hoſte careat externo. Quo tempore & Octauianus Cot[illegible] Getarum regi (vt facilius Germani noua adfinitate contin[illegible]entur) Iuliam filiam deſpondit ſibi quoq; inuicem filiam Regis in matrimonium petit. Finitis bellis ciuilibus, Republica in meliore ſtatu confirmata, tractatum in Senatu eſt, an qui[illegible] condidiſſet Imperium, Rom[illegible]lus vocaretur. Cenſentibus quibuſdam ita eum appellari oportere, quaſi & ipſum conditore Vrbis, Munatij Planci oratoris, diſcipuli Ciceronis (qui rector Galliæ Comatæ Lugdunum extruxit) ſententia præualuit, vt Auguſtus potius vocaretur, non tantum nouo, ſed etiam ampliore, ſanctiore, reuerentioreque cognomine: quòd loca religioſa, & in quibus augurato quid conſecretur, Auguſta dicantur ab auium geſtu, guſtiue, id eſt, quæ ab auibus ſignificata ſunt, & aues paſtæ id ratum facere, ſicut Ennius docet ſcribens.

Auguſto augurio poſtquam incl[illegible]ta condita Roma eſt.

Ouidius quoque in Faſtis.

Sacra vocant Auguſta patres, Auguſta vocantur
Templa ſacerdotum rite dicata manu.
Huius & augurium dependet origine verbi
Et quodcunq; ſua Iuppiter auget ope.

Conuerſus inde Auguſtus ad gentes exteraque bella, inter alia totum Danubij tractum (Rheni oram, qua Galliam contingit, Iulius domuerat) pacare, in Romanam ditionem redigere ner[illegible] s[illegible]tendit, ferociſsimè ad Septentrionem conuerſa plaga emicabat. In Galliam igitur C[illegible]ma[illegible]m, Germanorum incurſionibus & diſcordia principum inquietam, needum frenis ſeruitutis adſuetam, cum exercitu Cl. Tiberius Nero priuignus Auguſti profectus eſt, (gloriatur ipſe apud Tacitum, ſe nouies in Germaniam miſſum eſſe ab Auguſto, pluraq; ſe conſilio, quam vi perfeciſſe) muneribus animos Germanorum, & ingenti pollicitatione præmiorum ſibi conciliauit. Sycambros, Chattos, Sueuos in ditionem accepit. Quadraginta eorum millia, qui ſe dediderant, in Galliam trad[illegible]it & tr[illegible] extaque Rheni ripam in proximis Rheno agris, ſedibus adſignatis collocauit.

MAROBODVS quoque Rex Sueuorum magnitudine beneficiorum in fœdus illectus eſt. Habitabant tum Sueui in Boiemia, Luſatia, & finitimis regionibus trans Albim: quemadmodum & Lucanus hiſce docet verſibus.

Fundit ab extremo flauos Aquilone Sueuos
Albis, &c.

Is Marobodus à puero verſatus Romæ erat: fuerat ab Auguſto magnas opes conſecutus. cum domum rediit, maximum, latiſsimumque adeptus eſt regnum. Ipſe Bubienum caput Boiemiæ Marobodum à ſe cognominauit, quam nunc Pragam dicimus, id mihi ex Strabone, Corn. Tacito, & Ptolomæo ex diligentiſsima ſegmentorum, & partium obſeruatione compertum eſt. Cimbri quoque Lebetem, plurima ſacrorum cæremonia conſecratum Auguſto dono miſere, & amicitiam poſtularunt, deprecantes veteres iniurias, quibus adfecerant eorum parentes populum Romanum. Compotes voti facti domum remearunt. Deinde M. Lollio demandata cuſtodia Rheni, arma ad Danubij tractum conuerterunt. Tiberius, Druſuſque Nerones fratres Germani, priuigni Auguſti, Rhetos, Vindelicos, Noricos in ditionem redigunt Romanam. Sed de his paulò poſt pluradic. m. Pannonios, qui tribus fluminibus Sao, Drao, Danubio vallantur, V[illegible] M. Vinicius domuit. Marcomanni, Quadi, Variſtæ, Sueui incolæ Boiemiæ, de locis [illegible] Draum & Danubium pulſi. Moëſi ab Oriente, & Sao flumine Pannonios excipiunt, inde cum Danubio ad Pontum Euxinum, & confinia Aſiæ procurrunt. Hi per Marcum Craſſum [illegible] ſunt. Vnus ducum antè aciem poſtulatu ſilentio. Qui vos inquit eſtis? reſponſum in[illegible]m, Romani [illegible]m domini: & illi, ita (inquiunt) fiet, ſi nos viceritis: & [illegible]m ante aci[illegible] immolato equo concepere vota, vt Cæſarum ducum e[illegible]s & [illegible]itarent, & ve[illegible]rentur. D[illegible] & Getæ, & Goti, transdanubianus populus ſub Cotiſone rege agebant. quoties conc[illegible]etus [illegible]u Danubius iunxerat ripas, decurrere ſolebant, & vicini[illegible] populari. Nacti quo[illegible] has oc[illegible]ſionem crebro incurſiones in Romanas prouincias faciebant. Contra [illegible] Auguſtus Le[illegible]m cum quinquaginta millibus hominum miſit, qui tribus eorum [illegible] cum magna c[illegible]ia cæſis, impetus repreſsit, vltra vlteriorem ripam pepulit, citra p[illegible] conſtitu[illegible]. A ducentis millibus militum ad quadraginta millia eorum [illegible]um poten[illegible]a[illegible]cta eſt: tot millia [illegible]m eo bello trucidata ſunt. Nec parum aberat, quin Roma[illegible] ſubditi fuiſſent Imperio, ſi non opibus cæterorum Germanorum

Cotiſo.

Octauianus vocatur Auguſtus.
Munatius [illegible] dunicolitor

Cl. Tiber. Nero Auguſti priuignus.

Marobodus Rex.
Sueuorū antiquæ ſedes.

Bubienum Marobodū dicitur quæ Praga eſt.

Pannony.
[illegible]
M. Vinicius.
M. Craſſus.
Florus lib 4. cap.12.
Daci qui & Getæ, & Goti.

Lentulus Germanos repreſſit.

fre[illegible] dexi[illegible] D[illegible] no[illegible] Viade[illegible], No[illegible], P[illegible] M[illegible] A[illegible] opa Romana præſidi[illegible] mina [illegible] re [illegible].

[illegible]rte ciuiles ſuper vrbe curas *Medus in[illegible] lud[illegible]*
O[illegible]idit Daci Cotiſonis agmen *[illegible]*

Inter hæc Sicambri, [illegible] Beſt[illegible] h[illegible], d[illegible] M[illegible], & d[illegible] pro[illegible] Romanos [illegible]d[illegible]riuntur. M. [illegible] m[illegible] co[illegible] tæ legioni[illegible] po[illegible]tur inc[illegible]emantque. In ignominii[illegible] p[illegible] Rom[illegible] nes [illegible]t. Exinde al[illegible] quoque pacem [illegible] in armi[illegible] & H[illegible] V[illegible] doctiſsimus meminit, hi[illegible] verſibus.

Con[illegible] nes maiore poeta plectro
Cæſarem, quandoq; trahet feroces
P[illegible] ſacrum cliuum merita decorus
Fronde Sycambros Idem
[illegible]e gaudentes Sycambri
Compoſitis venerantur armis.

Augustus [illegible] Germanos gerit.

Cæ[illegible] igitur Augu[illegible] ſentiens [illegible] G[illegible]as, & conterminas pro[illegible] pe[illegible] quo[illegible] Germani in Romanas prouincias facie[illegible] m[illegible] cuncta va[illegible] p[illegible] Rhen[illegible], bell[illegible] niam [illegible] concepi[illegible]. C[illegible] onus Germ[illegible] ro[illegible] deie[illegible]ab. V[illegible] igitur ad ripam Rhe[illegible] per[illegible]. legat[illegible] interue[illegible], [illegible] non l[illegible] P[illegible] n[illegible] el A[illegible] vi[illegible] ab v[illegible] progredie[illegible]. Dr[illegible] B[illegible] N[illegible] pont[illegible] ex[illegible] ch[illegible]. [illegible] S[illegible] S[illegible] id e[illegible] H[illegible], [illegible] Th[illegible] A[illegible] p[illegible] Albim, & in Boiemia (quorum Re[illegible] M[illegible]obod[illegible] fœder[illegible] C[illegible] Albim transgredi vetuit, ra[illegible] ſe facilius domiturum [illegible] T[illegible] co[illegible] laceſsiſſet. Species quoque mulieris Germanæ habit[illegible] Dr[illegible] mon[illegible] Latino prohibuit. [illegible] Druſus in tutelam pr[illegible] tiones militares diſpoſ[illegible], foſſas noui, & [illegible] oper[illegible] eſſe[illegible] m[illegible] flum[illegible] per Albim, p[illegible] Viſurgim, per R[illegible] ca[illegible] e[illegible]xit. Pr[illegible] R[illegible] m[illegible] Se[illegible] I[illegible] tandem inter Rhenum & Sa[illegible] flumina, [illegible] tr[illegible] no, q[illegible] id accider[illegible] oppetiit, in Germ[illegible] æ[illegible] altri[illegible]. Tiberius Nero nocte ac die [illegible]ſsim[illegible] r v[illegible] ſe[illegible] ad Druſum fratrem ægr[illegible] in G[illegible], in ea fuerit [illegible] millia p[illegible].

Druſiana [illegible], & caſtella.

Druſus [illegible] Tiberius [illegible] Aug[illegible] nos Druſi[illegible].

Claudianus d[illegible] D. [illegible] Imperatorem H[illegible]norium:
Nobilitas veteres Germanica fœdera Druſos.
Marte [illegible] ladi[illegible] empta.
Ouid[illegible] vet[illegible] m Dr[illegible]llam vxo[illegible] Augu[illegible] b[illegible]xam.
O[illegible]cidit exempl[illegible] iuueris venerab[illegible] emorum
Maximus [illegible] armis Maximus ille toga.
Ille genus Su[illegible] acre [illegible]ndomitosq[illegible] ambros
Contudit, inq; [illegible] mba bara[illegible] rga dedit.
Ignotumq; tibi [illegible] triumphum,
Protul[illegible] terras imperiumq; nouas.
Funera ducuntur Romana pe[illegible] da Druſi,
Heu [illegible] per qua victor [illegible] erat.
Per qua del[illegible] Rhetorum venerat armis,
Heu mihi q[illegible]am diſpar huic fuit illud iter?
Nec tibi d[illegible]letos poterit narrare [illegible]ambres,
E[illegible] & Sueuos terga [illegible]
Fluminaq; [illegible] montes, & nomin[illegible] magna [illegible]rum,
Et ſi quid miri vidit in orbe nouo.
Facta ducis viuent, operoſaq; gloria rerum
Hæc manet, ha[illegible] auidos effugit vna rogos.
Stabis & in roſtris tituli ſpecioſus [illegible]nore
Cauſaq; dicemur nos tibi Dru[illegible] necis.
At tibi [illegible] [illegible] ſuper [illegible] nullum,
Poſtmodo tu pænas [illegible]arbare morte dabis.

Sp[illegible]

[illegible] dominax [illegible]
[illegible] Cæsariſque in [illegible]
Aſpiciam [illegible] colla catenis,
[illegible] per ſauas vincula nexa manus.
[illegible] Faſti.
[illegible] mortem, & nomen Druſo Germania [illegible].

In [illegible] monumentum adhuc Moguntiaci monſtratur, cuius & Diuus Hieronymus men- [illegible]. Exercitus enim ei honorarium tumulum excitauit circa quem [illegible], [illegible] quotannis miles decurreret, Galliarumque ciuitates publicè ſupplicarent. De- [illegible] fratre, Tiberius ab Auguſto adoptatus, [illegible] in Germaniam mittitur. Nam intra Rhenum, Albimque Saxoniæ gentes per- agratis cum exercitu inde in vrbem redit. C. Sentium Saturninum virum Conſularem [illegible] præficit. Inde Noricum petit Boiemiam, vbi tum Marcomani, Sueui genere, [illegible] Maroboduo [illegible], a tergo illis Sentium Saturninum im- mittere [illegible]. [illegible] in Germania præfectus Equitum P. Velleius Paterculus ſcriptor hiſtoriarum. Tum Pannonia, Dalmatia rebellat. Idcirco Tiberius Marcomannis omiſsis Pannonias aggreditur. Paterculus Annalium ſcriptor quæſtor [illegible] exercitum Romana [illegible] ab Auguſto ad Tiberium perduxit, legatus deinde eius [illegible]. [illegible] Saxoneſque [illegible], indigi [illegible] Romani [illegible]. Totum Illyricum, quod inter Italiam, re- [illegible] & [illegible]ciam, & Macedoniam, interque Danubium flumen, & [illegible] ab [illegible] Romanæ ſeruitutis [illegible] iugo. Gentes [illegible] Marcomani [illegible] nemine dubitante, quin Germani iunctuiſſe Pannoniis [illegible] Illyricum debellatum eſſet. Occupata armis Macedonia, [illegible] decreuere. Omnia in omnibus locis igni, ferro vaſtata, op- [illegible] negociatores, magnus vexillariorum numerus ad inte- [illegible]. [illegible] Senatu vox Auguſti decimo die, ni caueretur, poſſe hoſtem in [illegible] conſpectum. Senatorum, Equitúmque Romanorum exactæ ad id bellum [illegible] delectus: reuocati vndique omnes veterani, [illegible] fœminæ [illegible] ex [illegible] milites. Ad tutelam ripæ Rheni flumi[illegible] ad præ- [illegible] C[illegible] Rhenum Danubiumque [illegible]ationem, [illegible] Romani [illegible] liberum ſub proprio vexillo adſcribuntur. D[illegible] Tiberio Neroni tribunitia poteſtas in quinquennium, delegatur & Germaniæ pacandæ ſtatus. Sed [illegible] Illyrici defectione tr[illegible] ad curam noui belli: quod grauiſsimum [illegible] externorum bellorum poſt Punica, per [illegible] legiones, [illegible] ſit, magni rerum omnium difficultatibus, ſumma frugum [illegible] perſeuerauit, metuens, ne vniuersis & præualens hoſtis inſtaret [illegible]. Cum Pannonij in aciem oriente Sole ſtatim proceſsiſſent, continuit [illegible] & hoſtem [illegible], & imbribus, qui fortè eo die crebri erant, verbera[illegible], ac de[illegible] ſum ſtando, & pluuia non ſolum animo ſed laſsitudine quoque deficere animad- uertit, dato ſigno adortus ſuperauit, perdomuit, ac in ditionem redegit. S[illegible] tempore dum hæc in Illyrico geruntur, Germaniæ [illegible] magis [illegible] am d[illegible]. Quintilius Varus ab Auguſto præficitur. C[illegible] auariciam, libidinem, atque ſuper- biam, [illegible] læta bello gens ferre non poſſent, proceres h[illegible] Libes ſacerdos Chat- torum S[illegible] filius Segeſt, ſacerdos Che[illegible] Vitomarus Chattus E[illegible] & [illegible] Cheruſci Berthorites frater ſuperioris Melonis, [illegible] Theodericus [illegible] Sicambri, [illegible] coniurant, autore Armenio, h[illegible] Segimeri ex Cheruſcis [illegible] V[illegible] & Al[illegible] habitant, & communi nunc voc[illegible] Saxones vocantur. S[illegible] huiusque frater [illegible] cum Romanis ſentiebant. Varum dete- [illegible] commonent, ipſi ad Romanam etiam fugiunt ripam. Varus [illegible] multitudine militum rem [illegible] modi contemnit, ſuſpectus coniurationis ad [illegible]. Germani duce Armenio [illegible] corripiunt, improuiſi vndique inua- dunt, opp[illegible] relictentes, [illegible] occ[illegible] m præfixis haſtis ad vallum Ar- menius d[illegible]. Caſtra inde [illegible] tres legiones, totidem alæ, [illegible] cohortes [illegible], & auxiliis omnibus, in ſaltu Teutoburgenſi (vbi ad- huc [illegible] nomen ſeruat, in ducatu Cleuenſi, vbi quondam emporium, quod [illegible] Franc[illegible]tum, [illegible] deletæ ſunt, ante diem quartum Nonas Sextiles, quem [illegible] inter [illegible] placuit. V[illegible], [illegible] cædes per ſyluas, per pa- [illegible] crudeliſsimis [illegible] oculis erutis, [illegible] manibus amputa- tæ. V[illegible] manu tenens Germanus inquit, Vipera, ſibilare d[illegible] A[illegible] hoſtium venere. Hacq; eſt de factum eſt, vt imperium, quod diu [illegible] non ſteterat, in ripa Rheni fluminis ſtaret. Atrociſsima calamitas,

Druſi monumentum Moguntiaci.
Tiberius ab Auguſto adoptatus & in Germaniam mittitur.
C. Sent. Saturninus.
Marcomani. Sueui.
P. Vel. paterculus hiſtoriographus.
Illyricum & Pannonia [illegible]
[illegible] Macedonia armis occupata.
Illyrico bello grauiſsimum [illegible] Tiberius.
[illegible]
Saxonum principes.
Varus.
Germanorū crudelitas.
Saltus Teutoburgenſis. Franckfurt.

qua [illegible] poſt C[illegible] in Parthis damnum, in externis [illegible]bus [illegible] Ro[illegible] E[illegible] omnium [illegible], [illegible], manu, exp[illegible]que [illegible], [illegible] nos m[illegible] lites [illegible] inter [illegible] more pecudum [illegible]. A[illegible] ([illegible] T[illegible] narr[illegible]) libera[illegible] dubiè G[illegible] : [illegible] m[illegible] Reges, duc[illegible] ſed [illegible] potentiæ [illegible] ſeptem & triginta an[illegible] æ[illegible] apud Barbaras gentes, Græcorum ann[illegible] rantes Romanis haud perinde celebris, dum vetera [illegible] Romæ in[illegible] Auguſtus excubias per Vrbem ind[illegible] & [illegible] prouinci[illegible] pr[illegible]pagauit imperium contra leges [illegible] vt à [illegible] & pe[illegible] Vouit & ludos magnos Ioui [illegible] p[illegible] melio[illegible] Adeò namque c[illegible] natus [illegible] m[illegible] es barba[illegible] capillo[illegible] caput interdum foribus illideret, [illegible] Q[illegible] V[illegible] legiones redde. Diemque cladis quotannis mæſtum habuit, ac l[illegible]. S[illegible] [illegible] temp[illegible] hoc ad Occidentem, inter Rhenum Albimque geruntur, T[illegible] victor Romam redit, prætextatus, & laurea coronatus vrbem intrauit, triumphũ tamen [illegible] mæſta ciuitate clade Variana. Proximo deinde anno [illegible] Germania, va[illegible] Rh[illegible] gentium a[illegible]os, Gallias confirm[illegible]. Quum animad-[illegible] V[illegible] & negligentia ducis accid[illegible] [illegible] ele[illegible] cum pl[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ſolito exactiorem præſtitit. T[illegible] Rhenum [illegible] tum [illegible] ad certam formulam reſtrictum, non ante tranſmi[illegible] ripam [illegible] loraſſet [illegible] onera, ne qua deportarentur, niſi conceſſa [illegible]. T[illegible] R[illegible] eum [illegible] ordinem tenuit, vt ſeden[illegible] in ceſpite n[illegible] [illegible] Sæ[illegible] tentorio perno[illegible]. Præcepta diei ſequentis omnia, & ſi quid ſubiti [illegible] eſſet, per libellos daret: addita monitione, vt de quo quiſque dub[illegible] alio [illegible] quacunque vel noctis hora, vteretur. Diſciplinam acerrime [illegible] animad-[illegible] & [illegible] g[illegible] ex antiquitate repetitis: atque [illegible] legio-[illegible] quod pa[illegible] cum liberto ſuo trans ripam venatum m[illegible] nota-[illegible]. V[illegible], abolereque [illegible] quoniam, non ſuperare Germ[illegible] pr[illegible] erat. q[illegible] licet tan[illegible] putaſſet vincere Auguſtus, ipſa magis tam [illegible] turpiter a[illegible] glorioſe ac [illegible]. Tiberius re proſpere geſta, non multum ab[illegible] occ[illegible]. Ex Germania in vrbem poſt biennium reuerſus triumphum, quem diſtulerat, egit. B[illegible]-[illegible] Pannoniorum ducem, ingentibus donatum præmiis Rauennam tranſtulit, [illegible] quod ſe quondam cum exercitu iniquitate loci circumcl[illegible] paſſ[illegible] cadere. T[illegible] Germanicus Tiberius Cæſar, filius Druſi, ſub obit[illegible] fere A[illegible] Germaniam, [illegible] gent[illegible], ſed vindicandæ cladis acceptæ ca[illegible] per[illegible] ia-[illegible] adhuc inſepultæ [illegible] Varianæ cladi [illegible] N[illegible] pollicitus [illegible]) ad Rhetos, Vindelicos, Noricoſque redeo.

Occidentale Rhetiæ [illegible] apud CL. Ptolomæum Coſmographum haud d[illegible] b[illegible] [illegible]mum) Rheno [illegible] deq; d[illegible] linea ad [illegible] Danubij [illegible]. Septen-[illegible] le Danubius, Orien[illegible] OE[illegible] Alpibus. [illegible] extra Al[illegible] [illegible] nominat) quæ ab Auſtro R[illegible] etiam ab Italia ſubmouent. E[illegible] S[illegible] D[illegible] inco[illegible] C[illegible], E[illegible] Graopundi, Volcure[illegible] C[illegible] A[illegible], T[illegible] ſupra Veronam [illegible] R[illegible]etorum p[illegible] V[illegible] vbi [illegible], V[illegible] B[illegible]-[illegible] bodu[illegible]. A[illegible] [illegible] R[illegible]æ C[illegible] T[illegible] appella[illegible] Pt[illegible] Q[illegible] tal[illegible] Vindelicoru cogn[illegible]. [illegible]mus Rhe-[illegible] T[illegible] Tetrarches nomine Adula: à quo mons [illegible] nomen re-[illegible] D[illegible] poſt [illegible] Rhe[illegible] dux Ethruſcorum, Itali[illegible] occupa-[illegible] nomine adpell[illegible] Tarquin[illegible] R[illegible] Romæ [illegible]. De-[illegible] Al[illegible] S[illegible] Hy[illegible] pri[illegible], & Lud[illegible] Fra[illegible]os [illegible] R[illegible]

N[illegible] OE[illegible] D[illegible] in alp[illegible] Nor[illegible] P[illegible] v[illegible] N[illegible] Auſtriaci, St[illegible], C[illegible], Tyrolij Nor[illegible]m te[illegible]ent. T[illegible] [illegible]rum [illegible], H[illegible] filium Ebri in hanc regionem c[illegible] & Helriæ ce[illegible] ad poſteros nomen ded[illegible]. Poſt hos [illegible] peculiarem Nor[illegible] Deum, & [illegible]m, à quo mons T[illegible] S[illegible] Nor[illegible] d[illegible], [illegible] P[illegible] P[illegible] Al[illegible] & [illegible] A[illegible] V[illegible] V[illegible] & [illegible] V[illegible]m.

h[illegible]

Germania [illegible] [illegible]ator.

Verba ſunt Corn. [illegible] lib [illegible]

Auguſtus [illegible] habuit [illegible] anno.

Tiberius victor Romam redit laurea coronatus.

T[illegible] vita [illegible].

[illegible] militarem.

Tiberius triumphum agit. Batho Dux [illegible].

Germanicus [illegible] Tiberius.

Rhetiæ [illegible] gentes & vrbes.

[illegible]

[illegible] Achi[illegible],voc[illegible] [illegible] T[illegible] T[illegible] [illegible] He[illegible]. P[illegible] d[illegible] rerum Noric[illegible]s filius A[illegible] [illegible] Germaniæ magnæ, vnde Noric[illegible]m cognomen recepit. Tempore [illegible] [illegible] natum Chriſtum ſeruatorem noſtrum, regem Noricorum fuiſſe reperio V[illegible] [illegible] Cæſari contra Pompei[illegible]m in bello ciu[illegible] trecentos Equites [illegible] auxilium m[illegible] [illegible] ſororem duxit Ar[illegible] [illegible] ex Germa[illegible]næ magnæ. Poſt h[illegible] [illegible]ltimus R[illegible] N[illegible] [illegible] poſt[illegible] N[illegible] [illegible] Romana[illegible] [illegible] d[illegible]ct[illegible] [illegible]. H[illegible] [illegible] Regum nomina [illegible] in [illegible] reperio antiqu[illegible]. Medij [illegible] V[illegible]delici, Rhetis Lyco, à Noricis OEno, à Germania magna Danubio ſep[illegible] [illegible] [illegible] ſupe-riorem, inferioremque Boi[illegible]tiam nominamus, vti ſupra i[illegible] li[illegible]ro primo [illegible]xplanauimus. Itaq[illegible]oque & inſcriptio, & vetus monumentum comprobat Re[illegible]nobur[illegible] qu[illegible] caput B[illegible]um eſt, lapid[illegible] hu[illegible]us inſcrip[illegible]nem p[illegible] ſeri[illegible] oſt[illegible]ndes. Q[illegible] Vind[illegible]lic[illegible] [illegible] m diu[illegible] faciunt authores. Porphirio T[illegible] [illegible] A[illegible]ro-[illegible]bus [illegible]ex[illegible] ſe c[illegible]ntuliſſe, hi[illegible] regionibu[illegible] [illegible]ediſſe c[illegible] [illegible]tat. Vet[illegible] S[illegible] Am[illegible]zonum Cimbrorumque ſobolem t[illegible]ſtimonio Hora[illegible] [illegible]ſe cenſet. Sunt [illegible] à Vand[illegible]-[illegible] Rege Germaniæ conditos, & dictos v[illegible]lunt. Al[illegible] a Vi[illegible]dis, & Lyco di[illegible]tos eſſe o[illegible]nan-tur. S[illegible] autem Vind[illegible] pagi Boi[illegible]æ intra Iſaram, & Lycum. Nam fluuium Rhetia, q[illegible] A[illegible]guſtam Lyc[illegible] [illegible] v[illegible] Berciam, Lat[illegible] & F[illegible] Vind[illegible] [illegible] quis vnqu[illegible]m Vind[illegible]m dixerit [illegible] qu[illegible]bi ſomni[illegible] finget, & gra[illegible]ſsim[illegible]s [illegible]-ch[illegible] [illegible]gna[illegible]æ patrocinium malunt erroris [illegible]idic[illegible]li acc[illegible]are, quam operam dare, v[illegible] intel[illegible]igant. Ego cum Rhetiam ſecundam hanc regionem & inc[illegible]as a T. Li[illegible] [illegible]manos vocari reperiam, facile in eam ducor coniecturam, [illegible]t V[illegible]nd[illegible]licorum [illegible] V[illegible]d[illegible]lec, Germanico vocabulo, q[illegible]od intra Lycum declarat, [illegible], commut[illegible]-[illegible] [illegible]ut conſuetudo ſcriptorum eſt) detortum eſſe ex[illegible] [illegible]nem. quem-a[illegible]modu[illegible] & [illegible] [illegible]am [illegible]is lego exemplaribus, & etiam n[illegible]nc Auſtria ſupra flu-men Anaſſum, int[illegible] a[illegible] vſurpar[illegible] ſolet. Fuere V[illegible]ndel[illegible] Norici, Rh[illegible], gentes ferociſsi-mæ, Italorum [illegible] [illegible]mi hoſtes, crebro in Ital[illegible]am incurſationes [illegible]aba[illegible] ign[illegible], ferro, flamma omnia vaſtabant, [illegible]rbes diripiebant. C[illegible]m vicum, aut oppidum cæperant, non modo pube[illegible]es, verum etiam infantes trucid[illegible]bant. Nec hi[illegible]ce cont[illegible]nt[illegible] fæmin[illegible]s etiam [illegible] ferent[illegible] [illegible] necant, quaſcunque in vterum concepiſſe Vates, & ſacri[illegible]culi ſui diuina-b[illegible]nt. Ad re[illegible]nd[illegible]nd[illegible] [illegible]rum omni[illegible]m g[illegible]ntium crudelitate, anno a[illegible] n[illegible] m [illegible]-[illegible], [illegible] re[illegible] m, & donin[illegible]n mundi, qu[illegible]ntod[illegible] [illegible]o, Claudi[illegible]s T[illegible]erius, & [illegible]u-ſus, Neron[illegible]s, fratres Germani, priuigni Auguſti à vitrico, cum legioni[illegible] & copiis miſsi [illegible]nt. Et, vt ver[illegible]is Paterculi vtar, diuiſis partibus, Rhetos, Vindelicoſque adgreſsi, mul-t[illegible] [illegible] & Caſtel[illegible]rum oppugnationibus, nec non delecta quoque acie feliciter functi, gente[illegible] [illegible] [illegible]nas [illegible] diffic[illegible]imas, numero frequentes, f[illegible]ritate truces, maiore cum p[illegible] qu[illegible]dam [illegible] Ro[illegible]ani exercitus, plurimo cum ear[illegible] ſa[illegible]ne [illegible]te vna, [illegible]-[illegible] c[illegible] p[illegible]los perdomuerunt. Bis aperto Marte pugn[illegible] m e[illegible]t, m[illegible]lt[illegible]m ſan-g[illegible] m eſt. R[illegible] cruore humano colorem mutarunt. Mul[illegible]res deficientibus t[illegible] [illegible]ctos humo in ora militum aduerſa mi[illegible]erunt. Hora[illegible]ius F[illegible]accus Poet[illegible] [illegible] qu[illegible]rtū librum Carminum longo interuallo poſter[illegible] [illegible]u Auguſti ad cele-brand[illegible] [illegible]n hoc bell[illegible]m conſc[illegible]pſit. Eius carmina hæc ſunt: ocioſis, & curioſis placuit ſubtexere.

Videre Rhæti bella ſub alpibus
Druſum gerentem, & Vindelici, quibus
Mos vnde deductus per omne
Tempus Amazonia ſecuris
Dextras obarmet, quærere diſtuli
Nec ſcire fas eſt omnia, ſed diu
Lateq; victrices cateruæ
Conſiliis iuuenis reuictæ, &c.

Horat. lib. 4. Ode 4.

Idem ad Auguſtum.

O qua ſol habitabiles
I[illegible]luſtras oras, maxime principum,
Quem legis expertes Latinæ
Vindelici didicere nuper
Quid Marte poſſes. milite nam tuo
Druſus G[illegible]l[illegible]nos, implacidum genus,
Brennoſq; veloces, & arces
Alpibus impoſitas tremendis
[illegible]ecit acer plus vice ſimplici
M[illegible] Neronum mox graue prælium
Commiſit, immaneſq; Rhetos
Au[illegible] pepul[illegible]t ſecundis.
Spe[illegible]tan[illegible] in certamine Martio
Deuota mor[illegible] pectora liberæ
Quantis fatigaret ruinis,
Vt barbarorum Claudius agmina
Ferrata vaſto diruit impetu.
Primoſq;, & extremos metendo
Strauit humi ſine clade victor
Te copias, te conſilium, & tuos
Præbente diuos, nam tibi, quo die
Portus Alexandria ſupplex
Et vacuam patefecit aulam.
Fortuna luſtro proſpera tertio
Belli ſecundos reddidit exitus,
Laudemq;, & optatum peractis
Imperiis decus arrogauit.

Ite[illegible]

Item Ouidius de Druſo, ad L[illegible] Druſ[illegible]am A[illegible]g[illegible]

Fortuna arbitrijs tempus diſpendit vbique,
Illa rapit iuuenes, ſuſtulit illa ſenes.
Quæ tamen hoc vno triſtis tibi tempore venit,
Sæpe eadem rebus fauit amica tuis.
Quod ſpes implerunt, maternaq́; vota Nerones.
Quod pulſus totiens hoſtis vtroq́; duce.
Rhenus. & alpinæ valles, & ſanguine nigro
D[illegible] color, infecta teſtis Iſargus aqua.
Danubiusq́; capax, & Dacius orbe remoto
Appulus huic hoſti per breue pontus iter.
Armenius [illegible] fugax, & tandem Dalmata ſupplex,
Summaq́; diſperſi per iuga Pannonij.
Conſul, & ignoti victor Germanicus orbis.
Qui fuit, heu morte, publica cauſa legor.

Sed ordinem cœptum proſequar. Romani victores ſuperiores regiones in formam prouinciæ redegerunt, Colonias dedu[illegible] Romanis, Italicis C[illegible]is opple[illegible]unt. Arces, & monimenta locis editioribus, & [illegible]a munitis, condiderunt. Per [illegible] Danubij ripam na[illegible] excubitoria præſidia, ſtationes[illegible]; militares, quæ Germanos vado arcerent, diſpoſitæ, atque conſtitutæ: exerci[illegible]q; prouinciatim diſtributi, qui [illegible] in fide continerent, & ab incurſationibus Germanorum defenderent. Prædia ſtip[illegible] (Partochias vocabant [illegible]us, quemadmodũ noſtr[illegible] a uo ſac[illegible]rdotib[illegible]s, a[illegible] ita [illegible]nt.

Parrochia prædia ſtipendiaria.

[illegible]ſtodiere Vindelici[illegible], præter auxilia tres legiones, M[illegible] Quarta, Quinta [illegible] per[illegible]m Danubij per [illegible] [illegible]iones & cohortes collocatæ ſunt. Calia [illegible]io, vallo, [illegible]ſque munierunt, æſtiua & hyberna conſtitu[illegible]runt, vbi militares c[illegible]s, & [illegible]a excubarent, [illegible]que tuerentur, ſi hoſtis inualuiſſet. Æſtiu[illegible] fuer[illegible] Be[illegible] [illegible]ricus Gilderia. Hibernorum veſtigia monſtrantur in ſuperiore [illegible] pra Gr[illegible]s vicum, & Cœnobium ſacratarum fœminarum, vulgus V[illegible] & c[illegible] Rom[illegible]a nominant. Aurariæ, & Ferrariæ Noricorum, quas & Strabo, & P[illegible]

[illegible]leria. G[illegible] Graſpu[illegible] Auraria & F[illegible] Norricorum.

H[illegible]ratii [illegible]e memorant, Reipub. fiſcoq; addictæ ſunt. Nobilitas, [illegible]nc pe[illegible] [illegible]dores (ne relinqueretur materia bellandi) aut occi[illegible] Roman[illegible]um [illegible] [illegible]d[illegible]c[illegible]th[illegible]s c[illegible]llo manibusque colligati, triumph[illegible] de[illegible]m I conti[illegible] A[illegible] & huiuſmodi beſtiis in circo, [illegible] Rom. populo c[illegible]ide[illegible] pe[illegible]c[illegible]lam. ſanguinariamque præbuere voluptatem: pa[illegible] in car[illegible] ne[illegible] ſunt: quemadmodum noſtro æuo Turcas fa[illegible]tare fama eſt. Plebes a[illegible] [illegible]dere [illegible]æ operam dare (vineas tamen, ac vites colere pro[illegible] [illegible] mores [illegible]monemque [illegible] Romanis [illegible] legibus patriis, linguaque paulatim [illegible] [illegible]num. Non ſolum manu Roma gentium regina (vt ait Plinius) ſed etiam lingua ſupe[illegible] gentes. Nec [illegible] apud victorem, & magiſtratus alia lingua, quàm Roman[illegible] quæ vſi[illegible] [illegible] loqui vel agere quicquam licebat [illegible] reſcripta, re[illegible]nique alio [illegible] more. L[illegible]imus Imperatores ipſ[illegible] Ser[illegible] etiam [illegible] [illegible] Græco [illegible]oc[illegible]rem, veniam po[illegible] q[illegible] d[illegible] [illegible] [illegible]rem decretis pat[illegible], Græc[illegible]m commutandam voc[illegible]m con[illegible] & [illegible] [illegible] requirendam [illegible] ſi non reperiret[illegible]r, vel plur[illegible]b[illegible] per [illegible] [illegible]andam. Mi[illegible]tem [illegible]que Græcè teſtimoni[illegible]m [illegible] [illegible] fuit. Data ſi[illegible]dem oper[illegible] ita Diuus A[illegible] Auguſt[illegible] [illegible]ibit [illegible] [illegible] ciuitas non ſolum [illegible]um [illegible] etiam lin[illegible]am [illegible] domi[illegible] [illegible], per p[illegible] ſocietatis imponeret, per [illegible] deeſſet, imo & [illegible]daret etiam intre[illegible] [illegible]. Superiores regiones quas [illegible]xi, præcipuè Vindel[illegible]ia ([illegible] nam, & c[illegible]tum, ge[illegible] [illegible]ere publicis [illegible]nus, Romani [illegible] quo[illegible]atos triginta quinq; annos M[illegible] datus eſt [illegible] Romano Imperatore re[illegible] & præſidem, pro[illegible] [illegible]em, d[illegible]ce, [illegible]em, legatum [illegible]) qui manu imper[illegible] ea prouincia habebat ſecum [illegible] [illegible]pem: & [illegible] [illegible]nendi [illegible]la, d[illegible] tamen [illegible]er, [illegible] [illegible]ecantum [illegible]. [illegible]æ prouinciæ homines ſuperiorum [illegible] [illegible] & adi[illegible]lus exter[illegible]s, [illegible] omm[illegible]ſſent mali. Primus præſes fu[illegible] [illegible] [illegible] T[illegible] & Druſum Nerones. L. [illegible] Con[illegible]. Præterea Q[illegible] at[illegible] pr[illegible] ſcriba, qui prædia Ca[illegible], & [illegible] b[illegible] [illegible] diceret, [illegible] dati ſunt. al[illegible]dere [illegible] dum taxat [illegible] [illegible]. Nec [illegible] prouinci[illegible] [illegible]. N[illegible] [illegible]m ſo[illegible] [illegible] breuiter & in tranſ[illegible] d[illegible] [illegible]dm [illegible] [illegible] [illegible]m, [illegible]putq [illegible] R[illegible], [illegible] [illegible] [illegible], tot [illegible] d[illegible] [illegible], [illegible] linguis [illegible] [illegible]erit ad

Roma lingua etiam gentes ſuperauit.

V[illegible] [illegible] [illegible] paruit.

L. Piſo præſes.

Roma caput mundi ſpar[illegible] face[illegible] imperia.

c[illegible]o[illegible]um,

[illegible] hominı dederit, breuiter. vna cunctarum gentium in toto orbe patria [illegible] fuerit, prius Claudiani de tanta vrbe carmina ſubnectere libet.

Claudian. In laudem Stiliconis panegyrico 3.

Proxime Dis Conſul, quæ tantæ proſpicis Vrbi,
Qua nihil in terris complectitur altius æther,
Cuius nec ſpatium viſus nec corda decorem,
Nec laudem vox vlla capit, quæ luce metalli
Æmula vicinis faſtigia conſerit aſtris.
Quæ ſeptem ſcopulis zonas imitatur olympi,
Armorum, legumq́ parens: quæ fundit in omnes
Imperium, primiq́ dedit cunabula iuris.
Hæc eſt, exiguis quæ finibus orta, tetendit
In geminos axes, paruaq́ a ſede profecta
Diſperſit cum ſole manus: hæc obuia fatis,
Innumeras vno gereret cum tempore pugnas:
Hiſpanas caperet, Siculas ſubmitteret vrbes,
Et Gallum terris proſterneret æquore Pœnum.
Nunquam ſuccubuit damnis, & territa nullo
Vulnere, poſt Cannas maior, Trebiamq́ fremebat.
Et cum iam premerent flamma, murumq́ feriret
Hoſtis, in extremos aciem mittebat Iberos
Nec ſtetit Oceano, remiſq́, ingreſſa profundum,
Vincendos alio quæſiuit in orbe Britannos.
Hæc eſt in gremium victos quæ ſola recepit,
Humanumq́ genus communi nomine fouit
Matris non dominæ ritu: ciueſq́ vocauit
Quos domuit, nexuq́ pio longinqua reuinxit.
Huius pacificis debemus moribus omnes,
Quod veluti patriis regionibus vtitur hoſpes,
Quod ſedem mutare licet, quod cernere Thulen,
Luſus & horrendos quondam penetrare receſſus.
Quod bibimus paſſim Rhodanum, potamus Orontem,
Quod cuncti gens vna ſumus, nec terminus vnquam
Romanæ ditionis erit: nam cætera regna
Luxuries vitiis, odiiſq́ ſuperbia vertit.

At nunc regina vrbium gentiumq; domina non ſolum ſemidiruta, ſed libertate etiam amiſſa ſeruo ſeruit ſeruorum. Sed rem cœptam proſequar.

Romani diligentiſsimè omnium diſciplinam militarem reſque bellicas coluerunt, atque milites [illegible]. Ita ſuperauit omnium penitus nationum regna, maximum [illegible] condidere imperium, quod etiam cæleſtis Philoſophiæ [illegible] continetur. *Vbicunque Romanus vicit* (verba ſunt Senecæ) *habitauit, Colonos in omnes prouincias miſit.* Ad hanc commutationem locorum libens nomina dabat: & relictis aris ſuis, trans maria ſequebatur Colonus ſenex. *Poſteaquàm enim* (narrat Seuerinus Boëthius) *Romanus hoſtilem terram obtinuit, deletis hoſtium ciuitatibus, denuò nouas vbes conſtituit, dato Coloniæ nomine, ciues ſuorum ampliauit, milites Colonos fecit: vrbes prouinciarum exercitus adſignare iuſſit: propter ſubitas bellorum acies, non ſolum eas ciuitates demum cingere muris, verum etiam loca aſpera, & confragoſa ſatis allegari præcepit.* Nam huiuſmodi agros (ſicuti refert Tacitus) vliginoſes paludum, inculta montium emeriti accipiebant, vt illis maximè propugnaculo eſſet iſta loci natura: Id etiam docet Ouidius iſthoc carmine.

Militaris disciplina apud Rom.

Ro. Imp. latiſsimum.

Feſſus in acceptos miles deducitur agros.

Ab hac agrorum noua dedicatione culturæ, Coloniæ appellatæ, quæ his victoribus, qui Reipublicæ cauſa arma cœperunt, adſignatæ ſunt.

Milites copias in duo diuiſerunt genera, Legiones, & Auxilia. Legiones ab eligendo dictæ, ex propriis militibus, tanquàm ordinariis & legitimis conſtitutæ fuerunt: ſatius enim eſſe arbitrabantur, ſuos erudire armis, quàm alios mercede conducere. Nec cuiquàm militare licuit, [illegible] ſacramento rogatus, ſolenni ritu in verba Imperatoris, præeunte legato, iuraſſet. Hoc authoramento ſoluti, exauthorati vocantur. Paſcebantur publica annona milites: & partē donatiui dimidiam apud ſigna deponere cogebantur, ne per luxum, & laſciuiam peculiū caſtrenſe abſumerent, aut temere ab ſignis, & fortius pro ſuo dimicarent. Auxilia ſeruus [illegible]cepta ab exteris, etiam ab hoſtibus contra hoſtes accerſita, emptaq́, mercede ſunt: & tanquam leuis armaturæ in acie legionibus adiungebantur, vt in his prœliandi magis adiumentum, quàm principale ſubſidium foret. Verum eordines, prouinciatim diſtributi ſunt. Præterea ærariū militare, prouinciæ, oppida, prædia ſtipendiaria (Parrochias vocabant, quemadmodū apud nos Eccleſiaſtica munera, & ſacerdotibus)

Coloniæ.

Auxilia.

Parrochia.

militibus conſti[illegible] vt perpetuò ſine diſſ[illegible] ſ[illegible]ppete[illegible]nt [illegible] proſequend[illegible]. Quicquid vbique militum fui[illegible],ad certam ſtipen[illegible] mioriſmque f[illegible] ad ſtrictum eſt,definitis pro gradu cuiuſque,& te[illegible]poribus [illegible] & c[illegible]mmod[illegible] [illegible]m[illegible] aut ætate,aut inopia p[illegible]ſt mil[illegible]nem ad res nouas ſo[illegible] poſſ[illegible]nt. Ag[illegible] de hoſtibus,donati militibus f[illegible]erunt addita [illegible]menta & ſ[illegible]rus,[illegible] ſent [illegible]ere quod acceperant,ita vt ad hæredes quoque,ſi mil[illegible]arent nec [illegible] ganos tranſ[illegible]ent: quo diligentius pro Repub. bellicis muneribus operam n[illegible] rura defenderent. Emeritis,maximè tribunis,ducibus, præfectis,agri, villæ, oppida,quæ neceſſaria [illegible]oad [illegible],ſ[illegible]ppedit[illegible]rent,dab[illegible]ntur: illis quoque libero ,ſi vtiles imperio fo[illegible], [illegible] de[illegible] [illegible] perm[illegible]ſſ[illegible]m eſt. Præter hæc ab Imperatore accipiebant præſides [illegible] p[illegible]ndo vicena,phialas ſenas,mulos binos, eq[illegible] [illegible]os, veſtes [illegible] domeſ[illegible] ca[illegible]las,aureos centenos,cocos ſingulos. Et ſi v[illegible]ore[illegible] [illegible]ber[illegible] [illegible]s con[illegible]bi[illegible],[illegible]od ſine his eſſe non poſſent. Redditurì depoſi[illegible] [illegible] ſtr[illegible] m[illegible] m[illegible] equos, [illegible]ones,& cocos: cætera ſibi habituri ſi bene egiſſent in quadr[illegible]plo [illegible] d[illegible] [illegible]. Ante Legat[illegible]m quoque decem milit[illegible] ſolit[illegible] [illegible] ſ m-p[illegible] [illegible]. I[illegible]m verò militum, ſiue miſſurum, ſiue aliam quandam ob [illegible] m, [illegible] penè menſibus Tyrones ſuffecti [illegible] quos [illegible]mis, ad [illegible] id[illegible]um p[illegible]nctum,cæſim feriendo: notando,gradiend[illegible],ſaltand[illegible],ia-[illegible],mi[illegible]bus [illegible] lapidum,& huiuſmodi præexercitamentis accurati[illegible] [illegible] exercuer[illegible]nt. Vnde Tyrocinia dicta ſunt,quæ [illegible]ulgus [illegible]atorum T[illegible] [illegible] ſolet. Pen[illegible]s qu[illegible] Imperatorum breuiarium totius Im[illegible] [illegible] vbique ſ[illegible] [illegible] m[illegible] [illegible]æ in ærario, & fiſcis, & [illegible] ad-[illegible]s eor[illegible] [illegible] a quibus r[illegible]o exigi poſſet. Milites [illegible] q[illegible] [illegible] [illegible]lo [illegible] breues,in quibus [illegible]mina,d[illegible] & ſti-pend[illegible] [illegible]m ſol[illegible] erant, hæc recenſebant. de p[illegible] [illegible], & an[illegible] [illegible]. Cla[illegible] etiam Rauennæ,& altera Miſeni ad [illegible] mans collo[illegible] fu[illegible]. N[illegible] mare Venetum, Longobardorumq[illegible] [illegible] Vnde c[illegible] Afri[illegible],A[illegible],Græciam, ad omnes partes [illegible] Imper[illegible] ſi quid [illegible] poſſet.

OR[illegible] terrarum,qui Romani paruit,Reges, Pontifices, Tetrar[illegible]æ te[illegible]-runt: qu[illegible] ver[illegible] ipſi hab[illegible]erunt,prouinciam [illegible]ocarunt. Præfectos,& Quæſ[illegible]res in e[illegible]m miſere. Fuerunt etiam nonnullæ ciu[illegible] l[illegible]eræ cond[illegible]. Aliæ [illegible] per amicitiam, aliæ ab [illegible] h[illegible] [illegible]tare donatæ: hæ ſec[illegible] [illegible]s [illegible]at, ſ[illegible]æ,fæde[illegible] [illegible]ant. Quinque oppidorum gene[illegible] [illegible] le-go,Co[illegible] M[illegible],v[illegible]es fæde[illegible]tas liberas, Stipendiarias. Hæ [illegible] contr[illegible]bueb[illegible]. Æ[illegible] quoque militari vectigale erant. Fœderatæ [illegible] pa[illegible], [illegible]æ fœdere expr[illegible] f[illegible] contringeba[illegible]tur. Liber[illegible] item [illegible] mi-ni quicquam præſt[illegible], [illegible]æ ſponte [illegible] voc[illegible] [illegible]. M[illegible] con-[illegible] ſicut Gellius docet [illegible] ciuitatis Ro[illegible] hon[illegible] quid[illegible] ca[illegible] ſed [illegible]n,atque oner[illegible]us vacarent. Et Municipes fue[illegible] ciues Roma[illegible] & [illegible]us ve[illegible] [illegible]m cum populo Romano participes, à [illegible] [illegible]dp[illegible] d[illegible] [illegible] [illegible]ritibus,neque [illegible] lege Pop. Ro[illegible]. a-[illegible]. [illegible]æ ſuis radi[illegible]b[illegible] [illegible],ſed ex [illegible]tate q[illegible] [illegible] pr[illegible]p[illegible]atæ ſunt, & [illegible] [illegible] itaque omnia populi Romani,non ſuo arbitrio habent: quæ [illegible] [illegible] ni [illegible]xia, & [illegible] libera, potior tamen & præſtabilior ex[illegible] [illegible] m-p[illegible] [illegible]m[illegible] populi Romani, [illegible]æ Col[illegible] [illegible] effig[illegible]æ,ſimu-l[illegible]. Nam, vt D. A[illegible], A[illegible]us ait, *Ciuitates a maio-r[illegible], velut populorum examinibus conditæ Coloniæ nuncupantur.*

[illegible] m[illegible] d[illegible]o genera erant. Vali[illegible]ores, quæ mil[illegible] [illegible] præſidio indigeb[illegible]nt, vt gen-[illegible] [illegible] mæ, ſte[illegible] ,& cult[illegible] diſ[illegible]ciles erant & [illegible] m[illegible]giſtra-[illegible] f[illegible] nec iutum erat, Cæſ[illegible]res ſu[illegible] epe[illegible]n, admin[illegible] [illegible] L[illegible], Præſid[illegible], Rectore[illegible], Pro[illegible]ores, Duces voc[illegible] ap[illegible] d rerum [illegible]o. R[illegible] qu[illegible] q[illegible] [illegible] Pontifices, & Tetrarchæ ad ius Cæſ[illegible] ſemper ſpe-[illegible]. [illegible] [illegible]tæ [illegible]unt, & facile [illegible] [illegible] retineb[illegible]ntur populo Rom. [illegible] Cæ[illegible]n [illegible]r[illegible]nt, pr[illegible], & prætoribus [illegible] [illegible]perm[illegible]. Ge[illegible]s [illegible]is, r[illegible] [illegible] a[illegible] [illegible] in [illegible]ibu[illegible] op[illegible], Romani ſ[illegible]pe[illegible]. Et quo c[illegible] [illegible], qu[illegible] [illegible] q[illegible], [illegible]ò n[illegible] [illegible] [illegible]s n[illegible]es, d[illegible] [illegible] cô-[illegible]ſt. [illegible] qui [illegible] loco proter[illegible]b[illegible] literas, [illegible] quid res [illegible]gat, interro-gat [illegible]. O[illegible] t[illegible]ſſe videor, ſi [illegible]erquam pa[illegible] ma[illegible] d[illegible]m Romani I[illegible] [illegible]s c[illegible] [illegible]gnior[illegible] [illegible]rbi[illegible], in [illegible] tabella d[illegible]-[illegible] [illegible]è [illegible] e[illegible]n [illegible] [illegible] [illegible] d[illegible] h[illegible] [illegible] [illegible],

[illegible]nique

[illegible] Romanorum petierit Imperium, quod omnium [illegible] [illegible] dum Deorum opes (vt ait Liuius) maximum fuerit. [illegible] [illegible] is omnium gentium populi, omnium terrarum alumna, [illegible] pa- *Italia omnium ... alumna.* [illegible] orbis pœnas nec dum expiata, adhuc luit, pro qua, tanquàm re d[illegible] pu[illegible] [illegible]nt ſæuiſsime iampridem Pontifex Romanus, Germani, Franci, Gal[illegible], [illegible]æ, H[illegible] Eandem tanquàm d[illegible]iæ poſſeſsionis in medio poſitum ſolum, pro vt q[illegible] [illegible]ualuit, trahunt, vexant, lacerant, v[illegible]tant. Sed feſtinanti ad res Boiorum, quod pollicitus ſum, modo aperiendum eſt, altiusque repetendum.

Romani ex vna ciuitate profecti, belli, pacisque artibus omnium mortalium quondam clari[illegible], primo totam Italiam, deinde proxima quæque Italiæ, poſtremò Europam, A- *Romani Imperij magnitudo deſcribitur.* p[illegible]icam, Aſiam armis, & virtute [illegible] parère coegerunt. Cum Oceano, Gallico, Hiſpanico, mare Mediterraneum omne, quacunque latiſsimè diffunditur, cum Inſulis omnibus in obſequium redegerunt.

Terrarum orbis vniuerſus in tres diuiditur partes, Europam, Aſiam, Aphricam. Origo *Orbis terrarum diuiſio.* ab occaſu Solis, & Gaditano freto, qua irrumpens Oceanus Atlanticus in maria interiora diffunditur. Hinc intranti dextera Aphrica eſt, læua Europa, ante has Aſia eſt. Termini Tanais & Nilus. Europam totam tenuerunt Romani, præter eas partes, quæ inter D[illegible]ium Rhenum, & Tanaim amnes, Septentrionalem Oceanum côtinentur, ita Strabo [illegible]. Danubius enim, ac Rhenus extremam Rom. Imperij (ſicuti Plinius nominat) ma[illegible] eni alluerunt. Id quidem eleganter Claudianus deſcribit. Verſus eius hij ſunt. *Claudianus.*

Prominet Hercynia confinis Rhetia ſyluæ,
Quæ ſe Danubij iactat, Rhenique parentem:
Vtraque Romuleo prætendens flumina regno.

Al[illegible] pa Romanorum, alia Germanorum fuit. Danubij ripam, qua Rhetos, Vind[illegible]s, Pannonios, Moeſos præfluit, Legiones viginti, Rheni vero oram Galli[illegible]s, ſuperior inferior cuſtodierunt. In vno quoque quatuor fuere legio[illegible] cognomina earum apud Tacitum leguntur. Atque hij amnes cum aucti a[illegible]mnibus, qui oram Galliæ, Rhetiarum, Vindelicorum, Noricorum, Pannoniæ, [illegible] icolebant, dijs honor habitus, gratiæque actæ. Quod ſi defeciſſent, aut ſiccitate dec[illegible]ent, aut denique glacies ripas coniunxiſſet, omnis [illegible]m ætas, at[illegible]e ſexus, [illegible]nes, ſenes, pueri, puellæ publicè, & priuatim indixere iuſtitium: ab [illegible], ſacrificiis [illegible]iæ conceptæ, ſupplicationes decretæ, circa omnia pu[illegible]aria deorum ſupplicatum eſt: hoſtiæ maiores, minores mactatæ, & peculiaribus c[illegible]emonijs, [illegible] ſolennibus, votis, & comprecationibus Ioui Elicio operati ſunt Pontifices [illegible]ores, & maximi Flamines, vt impetrarent pluuiam, inundationemque; horum fluminum [illegible] ne Germanis pateret tranſitus. Meminit & Claudianus.

Alta nec incerto metimur flumina voto
Excidio latura moram, non poſcimus amnes
Vndoſam ſeruare fidem, nubesque fugaces,
Aut coniuratum querimur ſplendere ſerenum.

A[illegible] ora, quæ nobis ex ad[illegible]t, tota R[illegible], [illegible]ue Æ[illegible]opas. Nam reliqua *Aphrica.* vel in[illegible] & ſterilis eſt, [illegible]a pa[illegible]oribu[illegible]litur.

Aſia quoque; quæ ad nos vergit, tota R[illegible]m[illegible] ſubiecta [illegible] in perio, præter Scythas, Par- *Aſia.* thos, Ser[illegible], Indos. A quibus tamen ſemper aliquid quotidie demere ſolebant. Termini Tigris, Caucaſus mons, mare Rubrum, & Pontus Borealis.

Europam, [illegible]atenus paruit Romanis, in ſex diuiſerunt partes, quarum [illegible]namquàm [illegible]ne *Europa.* prouincias [illegible] ſus determinarunt. Nomina illarum hæc ſunt. It[illegible]a, Hiſpania, Gallia, Illyr[illegible]m, Thraci[illegible], Græcia.

Italia patet longitudine, vbi longiſsima eſt, decies centena, & viginti millia paſſuum. *Italia.* Latitudo varia eſt. Vbi latiſsima, quadringenta millia paſſuum explet[illegible] al quibus locis cent[illegible]que non excedens. Italiam Imperator Cæſar Auguſtus in vndecim d[illegible]nes, quibus adiectæ ſunt ſex prouinciæ, Sic[illegible], Sardinia, Corſica, Rhetia prima, Rhetia ſecunda, Alpes Graiæ, Pe[illegible]næ.

Prima Italiæ regio incipit a Tyberi, terminatur Vulturno amne, continet Latium, *Italiæ regio 1.* Campaniam, Picentinos: antiquum Latium a Tyberi Circeios ſer[illegible]m, millia paſſuum quin[illegible] longitudine. Deinde proceſsit ad Lirim amnem, ibi Roma terrarum caput. A[illegible]r, quæ & Terracinæ Vo[illegible]m, Tibur, Præneſte, Ardea, Fideuæ, Fo[illegible]iæ, Sinueſſ[illegible]: ext[illegible]mum in adiecto Latio Campania eſt à Sinueſſa ad Surrentum promontorium, in ea ſunt Sarnus amnis, Vulturnus amnis: oppida, Capua, Aquinum, Cumæ, Miſenum, vbi Claſsis Romana, Puteoli, Neapolis, Nola Lacus Auernus. Nunc regnum eſt Nea[illegible], varios ſortitum dominos pro libidine Romanorum Pontificum. Conra- *Conradus vltimus [illegible] nia Dux & Sueuiæ Rex.* dum [illegible]m Sueuorum ducem Celtæ [illegible]. hos pepulerunt Hiſpani. Pi[illegible]tini a S[illegible]o promontorio, ad Silarum amnem triginta millia paſſuum procedunt.

 Oppi-

O[illegible] Secunda amplexa est Hirpinos,Calabri[illegible],Pe[illegible] Ap[illegible] Hirpinorum fluuius A[illegible]fidus,Beneuentum, Cannæ, nobiles clade Romana [illegible] oppida,Brundusium,Hidrus,Hidruntum. Pediculorum,Rhudia,[illegible]gnatia,Bar[illegible] quod ante Iapyx. Apuliæ vrbes sunt,Salapia, Sipus,Sipontum, vbi Nicolaus P[illegible] pontifex fuit,vir de lingua Latina bene meritus. Est & in Apulia Garganus [illegible] oppidum Galleopolis.

Nicolaus Perottus.

Tertia Italiæ regio complectitur a Siraoamne [illegible]canam,Brutiam,Magnam Græciam. Lucanorum oppida,Pestum,Velia,Brutiorum Regium. Magnæ Græciæ,Locri,Tare[illegible]tum [illegible],Croton,Metopontum,quo tertia Italiæ regio finitur. In quarta sunt Frentani a Triferno flumine, Anaxini, Carentini, Peligni quorum oppidum Sulmo. Marsi, Fucinus lacus,Velini. Equiculorum,Chtetini Carteoli. Sannites qui & Sabelli Sab[illegible] [illegible] Nar & Anio,& ortus Tyberis.

Lucanorum oppida.

Q[illegible] regio continet P[illegible]tes Picenosque,Hadriam Coloniam, & Anconem [illegible] [illegible] sextaque in[illegible]. Hæc complectitur Vmbriam, agrum Gallicum, circa Ar[illegible]. Ab Ancone Gallica ora incipit,Togata Gallia cognomine. Oppida in ea sunt [illegible],Pisa[illegible]. Septima regio sub Apennino est a Macra fluuio ad Tyberim, [illegible] Het[illegible] [illegible] & Tuscia est. Sunt in ea Luna primum Hetruriæ oppidum (vbi [illegible]), Senæ,Pisæ,Luca,Pistorium, Florentia, Aretium, Perusia. O[illegible] regio [illegible] Arimino,Pado,Apennino, in ea sunt Gallia Togata Arim[illegible], [illegible] fluuius,vt ait Ptolomæus Boiorum quondam finis Italiæ, Rauenna. Bononia Felsina vocata cum esset princeps Hetruriæ. Mutina,Parma,Placentia,Fo[illegible] Clodi [illegible],Cornelij [illegible],Fauentia. In hoc tractu interierunt Boij (quorum [illegible] centum.& duod[illegible] fuisse autor est Cato) & Senones,qui ceperant Romam. Nona est Liguria [illegible] Alpibus inter amnes Varum, & Macram, qui Liguriæ fines Apennino[illegible], N[illegible], Al[illegible] Vada Sa[illegible],Genua, Dertona,Pollentia, Asta, Alba Pompeia. Decima [illegible] Venetiam, Carnos,Histros. Lacus in hac regione inclyti Larius,Verbanus, Benacus,qui sunt Cardæ,Oppida Venetiæ sunt,Tridentum,Vicentia,Athesis ex Tridentinis [illegible] ortus,Patauium. Cænomanorum Brixia,Cremona, Mantua,Verona. Carnorum,Iulienses,Foroiulienses,Tarui[illegible],Aquileia,Tergeste. Histriæ,Parentium,Pola. Vndecima regio Italiæ,secundum descriptionem Augusti Transpadana vocatur, in qua sunt Augusta Ta[illegible]norum,Salassiorum, Augusta prætoria, Eporedia, Vercellæ Libiciorum,Novaria,Ticinum,Laus Pompeia,Insubres,Mediolanū,Bergamum,Comum. Italiæ regionibus hæ prouinciæ coniunctæ fuerunt,Italicæque cognominatæ Sardinia,Corsica,quæ & Cirnos,Sicilia. Insulæ hæ primum prætoriæ fuerunt,postea singulæ a præsidibus rectæ sunt. Alpini omnes populi,è supero ad inferum mare (Venetum,& Longobardum nos vocamus) Rhetia prima, Rhetia secunda, quæ & Vindelicum [illegible] mox [illegible] R[illegible] & Vindelicia [illegible] parte,a Boiis & Sueuis, [illegible] Italia [illegible] [illegible] Italia præter Romam, Imperio ablata fuit, per Longobardos gentes Germanas, à [illegible] Italiæ adhuc cognomen manet. Carolus Magnus, qui primus Germanorum potit[illegible] Romanarum rerum,rursus Imperio coniunxit.

Interitus Boiorum.

Venetiæ oppida.

Italiam Imperio ablatam Carolus Mag. [illegible]

S[illegible] vt prima Romanis prouincia [illegible] fuit,ita vltimo prærepta est Romanis Imperi[illegible] [illegible] detrimento Reip. Christianæ,occiso crudelissimè Conradoadolescente, [illegible] [illegible]rum [illegible] manibus amplius ducentos annos cōtinenter [illegible] tua Cæ[illegible] [illegible]panorum,Germanorūmq; cæde patentatur,velut paria facere [illegible] manis [illegible] tentibus,quibus opulenti[illegible] quasq; regū maximè formidolosi[illegible]. Paret [illegible] S[illegible] Carolo Imper. Maximiliani nepoti,regum nominis Christiano p[illegible] Hispaniarum prouinciæ septem erant,Betica,& Lusitania Cōf[illegible] fuerunt,Pl[illegible] Se[illegible] [illegible] Romano [illegible]tributæ,in alias præsides a Cæsarib. mittebant. Nunc tota Hispania, [illegible] [illegible]aniam, potitur Carolus superior Imper. Maximiliani Cæsaris Augusti ex filio n[illegible] Tarraconensis prima prouincia Hispaniæ,citerior quoq; adpellata Hispania,ad P[illegible] cubit, quæ Runc[illegible] vallem vocamus: nunc est Nauarræ Castiliæque regnum. C[illegible] secunda est,a Carthagine noua [illegible] Goro[illegible] namq; v[illegible] Betica tertia prouincia, Granatæ est regnum, vlterior dicta quondam Hispania, in [illegible] Gades,Hispalis,Carthago quæ & Tartessos,Corduba,Calpe mons. Quarta Hispaniæ prouincia [illegible] Lusitania,nobis est Portugallia. Caput eius,& emporium [illegible] Vlysippo. Calleciam,siue Callecos quintam prouinciam, Galliciam nominamus [illegible] D. Iacobi sepulchro insignem,quò [illegible]quens susceptis votis Germaniæ populi [illegible]. Sexta est Tingitana, Mauritania [illegible] in terra Aphrica, [illegible] & [illegible] Hispaniæ extremum montem, & Abylam Aphric[illegible] ius [illegible] Betic[illegible] & Hisp[illegible] ta [illegible] mons fabul[illegible]. Vltima Hispaniæ insulæ [illegible], Baleares Insulæ [illegible] casadpellaui[illegible]. Hispanias pu[illegible] Romanos, post [illegible] Germaniæ magnæ populi Goti, A[illegible]

Hispaniarum prouinciæ septem.

Hispaniarum prouinciæ.

In Gal-

[illegible] Romani ſexdecim prouincias, quarum hęc nomina ſunt. Germa-[illegible] habent vrbes, & copioſas, & ampliſsimas. Agrippinenſem Coloniam, & [illegible] Amnis Scaldis Plinio terminus fuit. Germania prima, præter alia municipia [illegible] Araris fontes ſecundum Marcellinum, Argentoratum, Nemetum, Augu-[illegible] Vangionum ciuitatem, Borbetomagum, Moguntiacum. Belgicæ primæ vrbes [illegible] Treuerorum Auguſta, domicilium Auguſtorum, Mediomatrici. Leucorum vrbs Tullum, Verodunum, hæc tota Imperatoribus noſtris dicto audiens eſt. Belgicæ ſecundæ oppida Rheni, Sueſiones, ſiue Veſſonum Auguſta, Veromandui, Attrebates, Ambiani, Cathalauni, Turnacum, Cameracum vrbs Imperatoria Morini, Bononia Flandrorum, pars Germanis paret, pars Francis Occidentalibus. Sequanorum (quæ quinta eſt prouincia Galliarum) vrbes ſunt Veſontio, Auenticum, caput Heluetiorum Verona eſt, Baſilienſium ciuitas, Vindoniſſa, Argentuaria (Colmaria eſt) Rauracorum Auguſta, ſubdita Germanis: ſunt quos Francos Orientales quondam vocarunt. Alpes Cottiæ à rege Cotto dictæ habent Seguſionem oppidū clarum ſepulchro Cotti, Centronum Tarantaſiam. Viennenſis prouincia amplectitur Viennam, Geneuam, Valentiam, Arelaten, Maſsiliam, regnum Arelatenſe olim dictum, nunc Delphinatus vocari ſolet. Carolus quartus, filius eius Sigiſmundus, Imperatores Romani, primogenito Regis Francorum dono dederunt. Tabulas legi Lutetiæ Pariſiorum in Cænobio Diui Victoris, dum ibi adoleſcens ſtudium Philoſophiæ ſectabar, pars Cæſaris adhuc clientes ſunt. Narbonenſis primæ oppida Narbo, Martius, Toloſa, Nemauſum, Agatha: Secundæ, Aquæ ſextiæ, Apta Iulia, forum Iulij Antipolis. Lugdunenſis primæ Prouinciarum Galliæ decima continet Lugdunū, Heduos, Lingonas, Cabillonem. Lugdunenſis ſecundę ſunt Rothomagus, Turoni, Conſtantia. Tertiæ verò Senones Carnutum, Trecaſſes, Aureliani, Lutecia caſtellum quondam Pariſiorum, nunc vrbium maxima, caputque Celtarum. Aquitania prima complectitur Burdegalam, patriam Auſonij Poetæ, Santhonas, Pictonas, Petrogorios. In ſecunda Aquitania numerantur Auerni, Rutheni, Cadurci, nouem populorum prouincia, cuius & Hieronymus meminit. Eius vrbes Auſci, Eluſates, Conuennæ, & Conſoranni, meminit & Marcellinus. Britannia prima, ſecundaque, nunc ſunt Anglia, & Scotia. Gallias præripuere Romano Imperio Franci, Burgundiones, Nordomani ex Germania profecti: Britannias Angli, Scoti, Saxonum, Sueuorumque ſoboles, ingentia ibi regna condiderunt, quæ adhuc nominantur.

Galliarum prouinciæ ſexdecim, Germania ſecunda. Germania prima. Belgica prima. Belgica ſecunda. Sequani.

Illyrici decem erant prouinciæ. Noricum Ripenſe, iuxta Danubium eſt: Ripenſum enim Danubium à Romanis vocari, autor eſt Metellius Tigurinus in Lyricis. Inde & Riparij, Riparioliique dicti milites, qui Danubium limitem cuſtodiebant, Auſtria eſt. Noricum Mediterraneū primum, ſiue ſuperius, Boij trans OEnū, & Tyrolij poſsident. Noricum Mediterraneum inferius, atque ſecundum, Stirios, Carionas vocamus. Valeria quarta prouincia Illyrici, quondam pars Pannoniæ, inter Draum, Danubiumque, Occidentem verſus continetur, à Valeria filia Imperatoris Diocletiani ita cognominata, pars eſt Auſtriæ, & Vngariæ. Pannonia inter amnes, Draum, Saum, Danubiumque, nunc eſt Vngaria, Carniique: in ea fuit Sirmium, vbi Bacontius flumen in Sauum fluit, & Almus mons, quem viribus Aurelius Valerius Probus conſeuit. Ipſe enim primus Gallos, Hiſpanos, Illyricos, prouinciales que omnes Europæ vineas colere, vinaque exprimere permiſit, anno Chriſti ducenteſimo, octogeſimo ſecundo. Nominantur adhuc in Vngaria vina Sirmenſia. Inde quadraginta quinque millia paſſuum Taurunum, Græca Alba eſt: vbi Danubio miſcetur Sauus. Pannoniæ iungitur prouincia, quæ Mæſia adpellatur. Incipit à confluente ſupradicto, ad Pontum vſque decurrit. Duas fecere Romani, ſuperiorem, inferioremq; ie: tenuerunt illam Triballi, nunc Seruij & Bulgares vocantur: hanc Scythæ minores, & inferiores, Valachi ſunt, & Bulgares. Inter has fuit Dacia Ripenſis, octaua prouincia, quam Romani cis Danubium amiſſa Dacia Danubiana, fecerunt. In Liburnia, Illyricum propriè dicta, Iadera Colonia eſt, Sclauoniam vocant. Vltima prouinciarum Illyrici fuit Dalmatia, vrbes ſunt Salona, Epidaurus, quæ & Reguſium. Præter Noricum, & Pannonios, quos tamen continuis laceſsit armis, cæteras prouincias nunc poſsidet Rex Turcarum. Terminus inter Chriſtianos, & Turcas Sauus eſt fluuius. Noricū Boij, Pannonias Vgri tenent. Thracia inter valentiſsimas Europæ gentes, ſex amplexa eſt prouincias. Hemimons eſt prima, ibi Meſigeræ, & Scythæ: deinde Ponti ora, cuius vrbes Meſembria, Apollonia, Sythonij. Inde Rodope tertia Thraciæ prouincia, clara eſt Philippopoli, quæ antea Peneropolis, & à ſitu Termontium dicta. Hadrianopolis prætorium eſt Regis Turci.

Illyrici prouinciæ decem. Riparij, Riparioli q; milites. Noricū mediterraneū. Pannonia. A. Val. Probus Almum montem viti bus conſeuit. Sauus fluuius terminus eſt inter Chriſtianos & Turcas. Thraciæ prouinciæ ſex.

Quarta Europa propriè dicta, & prætura Vrbana, Conſtantinopolim caput Turciæ cōtinet. Quinta eſt Propontidis ora, cuius vrbes ſunt Selimbria, Perinthus, Heraclea. Biſalta, Cherſoneſus ſexta inter prouincias Thraciæ, & vltima habet vrbes Seſton & Callipolim. Hæ prouinciæ omnes iam pridem exploſa Philoſophia Chriſtiana, Turcis ſeruiunt.

Thraciæ coniungitur Græcia, quam in ſeptem prouincias diuiſere Romani. Quarum

Græciæ prouincia ſeptē.

prima Macedonia erat, inclyta Alexandro Magno regum fortunatiſ[illegible]o terra[illegible], imperio. Eius pars Pœonia, vrbes Dyrrachium, Neapolis, Philippi, Amphipolis, Apollonia, Theſſalica, Berœa, quibus omnibus D. Paulus religionis noſtræ myſteria aperuit. Theſſalia cohæret Magneſiæ. In ea ſunt Lariſſa, Peneus flumen, Pharſalia, Tempe.

Epyrus. Epyrus tertia, prouinciarum, nunc Romania eſt, continet Chaoniam, Pindum montem, Moloſſos, Actium, Nicopolim, Acarnaniam, Acheloum flumen. Huic coniuncta eſt Hellas, quæ & proprie Græcia a Rom. dicta eſt. Hæc habet Ætholos, Naupactum, Locros, Phocida, Delphos, Parnaſſum montem, Opunta, Caſtalium fonté, Dorida, Beotiam, Thebas, Helicona montem. Attica, in qua Athenæ vrbs quondam nullius indiga præconij amplius, tanta claritas ſuperfluebat, ne nomen quidem nunc auditur.

Peloponeſus peninſula. Peloponeſus quinta prouincia Græciæ, Pelaſgia antea dicta, nunc Morea vocatur. peninſula eſt, anguſtię vnde procedit Iſthmos adpellata: ibi Corynthus, & Cenchreæ. Achaiæ nomen prouinciæ ab Iſthmo incipit, in qua ſunt Patræ Colonia, vbi Diuus Andreas pro pietate Chriſtiana ſe deuouit, Meſſenia, Helis, Pila, Lacones, Sparta, Amiclæ Argolica, Inachus fluuius, Argos, Mycenæ, Epidaurus. Arcadia mediterranea Peloponeſi tenet: Pal[illegible] ibi oppidum: vnde Palatium Romæ nunc commune prætorij vocabulum vulgo vſurpatum. Euboëa inſula, nunc Nigropont vulgo vocatur, in ea vrbs Calcis, hæc ſexta eſt Græciæ prouincia. Septima eſt Creta inſula, eadem & Candia, Græciæ (vnde claritas non ſolum literarum, ſed religionis noſtrę quoq; effulſit) omnes prouincias poſsidet Turca, occiſis Chriſtianis in ditionem redegit, dum nos manibus conſultationibus tempus trahimus, & [illegible] bellis maieſtatem Reip. Chriſtianæ, Imperijq; fœde ſugillamus. Quicquid in Aphrica altera orbis terrarum parte poſſederunt Romani, in duo diuiſerunt membra Aphricam proprie dictam, & Ægyptum. Deinde vtramq; in ſuas prouincias. Aphrica Græcis eſt Lybia.

Aphricæ prouinciæ ſex. Aphricæ ſex fuerunt prouinciæ. Prima proconſularis, in qua Carthago, Romani olim Imperij pertinax æmula, & Vtica morte Catonis clara. Prouincia ſecunda erat Bizantium, ybiphenicia quoq; dicta: regio eximiæ fertilitatis. Oppida in ea ſunt Leptis primum, Adruntum, Ruſpa, quæ & Ruſpina. Huic ab Occidente [illegible] prouincia Tripolitana prędidialis, in qua Leptis patria Septimij Seueri Imp. Rom. & Numidia Conſularis: hæc has habet vrbes: Cirtham, Siccam, Hypponem, Regium.

Mauritaniæ prouinciæ duæ. Mauritaniæ duæ erant, Siricenſis, & Cæſarea, eadem & Bochi. in hac numerantur Cæſarea, caſtra Germanorum. Has prouincias interceperant Vandali, gens Germanica, poſt mortem Imperatoris Theodoſij Magni. Reſtituit Iuſtinianus primus. Saraceni Imperatori Heraclio, eiuſque nepotibus, & religioni Chriſtianæ abſtulerunt, & adhuc poſſident.

AEgypt. prouinciæ ſex. Ægyptus, Cereris horreum Romani populi fuit: ex qua maxima habuere tributa Romani Cæſares. Cuſtodierũt eam legiones tres, vndecim cohortes, præter auxilia. Diſtributa fuit in ſex prouincias. Prima erat Alexandria, in qua Alexandri vrbs nomen retinet. Canopos, huic connexa eſt Auguſtana in qua fuerunt Peluſium, Bubaſte. Tanis, vbi Moyſes miracula fecit. Memphis, cui propinquum erat caſtellum Babylon nomine, nunc Alchairam vocant, prætorium regis AEgypti, vulgus Sultanum vocat. Thebais tertia AEgypti prouincia, contermina AEthiopiæ, complectitur Dioſpolim Magnam, quæ & Thebæ, centum portarum fama nobilis. Quarta prouincia AEgypti, Romanis Lybia ſicca, Græcis [illegible] Marmarica: in ea ſunt Paretonium, Mareotis, Catabathmos [illegible], & vall[illegible] quexa. Cyrenaica eadem & Pentapolitana, regio quinta fuit: [illegible] Hyll[illegible] maxime quinque vrbibus Beronice, Arſinoe, Ptolemaide, Apollonia, Cyrenæ. Inde extima Romanorum prouincia in AEgypto Ammoniaca dicta: in ea fuerunt Alexandri ſtatio, Ammon, Syene caſtrum, finis, vt ait Plinius, Rom. Imperij.

AEgyptus a Saracenis occupata. Selimus Turcarum Rex. Aegyptum, victo Imperatore Heraclio, deletis Romanis, pietate Chriſti exſibilata, occuparunt Saraceni: quam ad noſtram vſq; ætatem tenuerunt. Abhinc triennium Selimus Turcarum Rex Saracenis prælio victis, victor Memphim intrauit. Greges olim Monachorum, & Heremitarum examina aluit Aegyptus.

Aſiæ prouinciæ. ASIAM tertiam orbis terrarum partem (quæ maior Europa, & Aphrica eſt) ab occidente totam poſſederunt Romani. Termini ab Oriente Tigris, à Septentrione Pontus, & Caucaſius mons, Caucaſiæque portæ: à meridie mare Rubrum fuit: vbi inſtituta claſsis à Romanis Imperatoribus erat, vti per eam Indiæ fines vaſtarentur. Diuiſere Romani Aſiam in quatuor membra, Aſiam proprie dictam, quæ & minor, Pontum, Syriam, Inſulas. Vnaquæq; in plures ſuas habuit prouincias.

Aſia diuiſa. Aſiæ prouinciæ 12. Aſiæ minoris prouinciæ fuerunt duodecim. Myſia minor, quæ Eolis ante dicta: adiacet Heleſponto, continet Lampſacum, Abydum, Parium. Hanc ſequitur Phrygia minor, quæ & Troas: in ea ſunt vrbes Troas, eadem Alexandria. Colonia Romanorum, Aſſam, Ilium, quam Troiam vulgo nuncupant. Myſia maior, tertia minoris Aſiæ prouincia, continet oppida Adramyttium, & Pergamum. Quarta prouincia Lydia, quæ & Mæonia olim, & Phrygia: in ea ſunt Hierapolis, vbi Diuus Philippus cum filiabus honorifice ſepultus, Thyatira, Sardi, Philadelphia. Huic ſubiecta eſt quinta Ionia, cuius ſunt Smyrna, Colophon, Epheſus. Sexta huic cohæret cognomine

m... Caria, & Doris, vbi Miletus, Halicarnaſſus, Gnidus Loadicia. Lyciæ ſeptimæ Aſiæ minoris ... ſunt Patera, & Myrina, Galatiæ octauæ Pepinus, Ancyra, Claudiopolis. ... nouæ prouinciæ verticibus quondam Solymi fuerunt: quorum Colonia Cæſarea, eadem & Antiochia. Piſidiæ connectitur Iſauria, quam Calicadnus amnis ſecat mediam, oppida Seleucia, Claudiopolis colonia. Decima Aſiæ minoris prouincia Pamphilia nominatur, Meſopia ante dicta, in qua ſunt Attilia, & Perge. Lycaoniæ vndecimæ ſunt Iconium, ciuitatum quatuordecim, vrbs celeberrima, Liſtra, Derbe. Duodecima Aſiæ minoris prouincia eſt Cilicia, vrbes in ea Tharſus, patria Diui Pauli, Pôpeiopolis, Philadelphia, Epiphania Auguſta. Ponti fuerunt vndecim prouinciæ. Prima Boſphorana eſt, continet Chalcedona, Nicomediam. Deinde eſt Bithynia, cuius vrbes ſunt, Nicea, Pruſa, Iuliopolis, Bithynis, quæ & Claudiopolis. Paphlagonia tertia eſt: oppida in ea ſunt Pompeiopolis, Hieropolis, Germanopolis. Inde Pontus eſt Amaſiæ, qui & Galaticus: vrbes eius ſunt Amaſia, & Sebaſtopolis. Sequitur Pontus Polemoniacus, cuius ſunt Cæralus & Trapezus, Neocæſarea. Cappadocia ſexta prouincia ſubiicitur Ponto Polemoniaco, ante Leucoſyri dicti, quorum ſunt Thyana, Mazaca, eadem & Cæſarea, Thermodoon flumen, hinc ab Oriente excipiunt Armeniæ duæ. In minori ſunt Satala, Iuliopolis, Claudia, Melitina, Nicopolis. In Armenia maiori numerantur Albanopolis, vbi D. Bartholomæus obiit, Artaxata, Tigranocerta, Sagalbina, quam Noas poſt inundationem terrarum condidit, amnis Araxes, Gordæi montes, vbi Noas nauim, qua ſeruatus eſt, reliquit. Colchica regio, Iberia, Albania tres prouinciæ ſubduntur Ponto, & Caucaſo monti, qui eas à Sarmatia Aſiæ diſterminat. Colchi inſignes ſunt Phaſi amne, & vrbe Dioſcuriade, quondam adeo clara, vt in eam trecentas nationes, quæ diſſimilibus linguis loquerentur, deſcendiſſe proditum ſit: poſtea à Romanis centum & triginta interpretibus negocia ibi geſta ſunt. In Hyberia ſunt portæ Caucaſiæ, quæ in Sarmatiam tendunt: ingens opus naturæ, môtibus interruptis, fores obditæ, ferratis trabibus ſubter medias amne fluente: carcere illi erant, qui eas Caſpias vocare ſolent, longiſsimè inde diſtantes, vix vllo propter adpoſitos montes aditu ad Caſpium mare. Caſpiæ portæ in Media ſunt, tendunt ad Parthos. Albaniæ oppida ſunt Cabalacha, & Albania.

Solymi. Pamphilia. Liſtra, Derbe. Cilicia. Tarſus. Ponti prouinciæ xi. Boſphorana. Bithynia. Pontus Polemoniacus. Cappadocia. Albanopolis. Colchica regio.

Syria terrarum maxima, pluribus diſtincta nominibus, decem Romanorum prouincias complexa erat. Prima Palæſtina communi vocabulo adpellata, comprehendit Idumæam, Palæſtinam propriè dictam, Iudæam, Galilæam, Samariam, Arabiam: cuius oppida Boſtra, Geraſa, Philadelphia, Saracenos, Mare Rubrum, in quo claſsis Romana. Vrbes Palæſtinæ Azotus, Aſcalo, Cæſarea ante turris Stratonis, Lydda, Aſſaron, Ioppe, antiquior inundatione terrarum. Hieroſolyma quondam fuere clariſsima vrbium Orientis. Inde ſecunda prouincia erat Syria Damaſcena, quæ & Decapolitana, continet Damaſcum, Scitopolim, Philadelphiam: Tetrarchias regnorum inſtar ſingulas. Phœnicia tertia prouinciarum inclyta Tyro, & Sydone, Berito, Sareptáque oppidis, & monte Carmelo. Antiochia quarta pars eſt, Ciliciam contingit. clara eſt Antiochia, quæ ante Epidaphne cognominata, Oronte amne diuiditur. Vbi primum Chriſtianum nomen ortum eſt. Comagena, quæ & Auguſtofratenſis: Syria citra montem Taurum eſt, vbi Samoſata, ſedes quondam Comageni regni clariſsima. In hanc vergit Sophena, Taurúmque montem tranſit. Adiabenen ſeptimam prouinciam Tigris, & montes cingunt: eius caput eſt Antiochia, quæ, & Niſibis vocatur. Aſſyriorum ibi initium, quorum vrbs eſt Cteſiphon. Cœleſyriæ connumerantur Edeſſa, Epiphania, Salamis, Conſtantia. Antiochia ſeparatur à Cilicia Amano monte, Iturea, Traconitis, Palmyra, Paradyſus, Seleucia. Meſopotamia inter Euphraten, & Tigrim eſt: Vrbes ſunt Charræ, Ediſſa: huic coniungitur Babylonia Syriæ vltima prouincia. Inſularum nominatiſsimæ Cyclades, Rhodos, & Cypros. In Rhodo humatus eſt Chriſtophorus dux Boiorum, patruus noſtrorum principatum. In Cypro obiit mortem Welpho primus, dux Boiorum.

Syria prouincia. Palæſtina. Vrbes Palæſtinæ. Syria Damaſcena. Antiochia. Aſſ. ii. Babylonia. Syria vltima prouincia. Chriſtophor. dux Boiorū in Rhodo ſepultus. Welpho dux Boiorū in Cypro obiit.

Vniuerſas Aſiæ prouincias legati Chriſti, & potiſsimum Diuus Paulus dux, & anteſignanus religionis noſtræ peragrauit, & Imperatori, ſeruatorique noſtro ſubdidit. Vnde velut ex fonte ad nos veritas defluxit. Verùm paulatim Romano Imperio armis, viſque ablatæ, explota Philoſophia Chriſtiana Turcis ſeruiunt. Nos crebris parricidiis (nam dicere odibus, mihi religio eſt) pro opibus, gloria, potentia, rebus fluxis, & fragilibus, ſub religionis obtentu ſæuius graſſamur, & æterna bona profligamus. Bona verba quæſo. olim dictum eſt, omnis homo mendax: & vitia erunt, donec homines erunt. Qui vitia odit, homines odit. Ego ad Vindelicos rurſus redeo, vnde Imperij Romani contemplatio me abduxerat.

Vindelicorum gentes Tunicates, Conſuanetæ, Belauni, Senones, Brenni, Geloni. Lycatij, Ptolomæo, Plinio, L. Floro, Flacco Horatio commemorantur: eas ordine paucis abſoluam. Tunicates Septentrionalem oram iuxta Danubium tenuerunt, vulgo Tunca vocari ſolet. Imperatoribus, & regibus noſtris eſt Tonage, hoc eſt, Danubij terra, ſiue pagus. Apud Ptolomæum corruptè legitur Runicates, Habitarunt inde Leuni, quos

Vindelici.

Hor[illegible]Gel[illegible] adpellat. In ſuperiore Boiaria inter amnes Iſaram, & [illegible] nominantur [illegible],& Pag[illegible]s Glan & Glaneck, hoc eſt Geloni [illegible]rnu. S[illegible] Conſ[illegible]anetæ ſi[illegible]e C[illegible]tuanetes,quos a Floro Senones vocat[illegible]. [illegible]nter Iſaram [illegible]que tribubus, & fluminı nomen fecerunt [illegible] & Senta) c[illegible]ſuetudo ob co[illegible]tatem dicendi,vt fit, t,literam addit. Belaunorum vrbs antiquiſſima ita [illegible]co [illegible]runt in ripa Ambronis. non longè ab eiuſdem nominis lacu, adhuc extat. Ibi ſu[illegible] Boiaria fertiliſsima eſt. Inde haud procul in ſylua diſiecta viſitur pyramis,ingentı [illegible] ſaxorum c[illegible]nſtructa cum hac inſcriptione.

M. ANTONIN. IMP. AVG.

Brennos Horatius,& Florus adpellant.quos Ptolomæus,Breunos,quarta litera u vocalis eſt,quod inſcitia librariorum [illegible] eſſe apparet. Inter Oenum & Iſaram ad radices alpium,adhuc oſtenditur arcis d[illegible]utæ veſtigium,& ſylua,quibus Bre[illegible] nomen [illegible]net:quamuis eodem nomine mons ſit Noricorum nominatiſsimus, quem à Caſsiodoro Breonum,ab Ariſtotel[illegible],Plinio,Ottone noſtro Pyreneum vocari compertum eſt. Ambo vocabula idem valent,à comburendoque deducta ſunt. Lycatij ab occidente claud[illegible] Vindelic[illegible]um,accolę [illegible]ſunt,vernac[illegible]a lingua à nobis,Lechrainer, quód ripam L[illegible]ci inſedeant,dicti. Pergam[illegible]s nunc ad vrbes,& arces,aliaque munimenta à Rom[illegible] Vindel[illegible] coexſtructa, quæ celebrati a[illegible]thores prodidere : & ego miſſus à principibus [illegible] ad hæc commentanda,indagaui quorum omnium veſtigia,& vocabula,ſono tamen nonnihil,l[illegible],c[illegible]ſuetudine & vetuſtatis iure corrupto,manent , & demonſtrantur. [illegible] num[illegible],arg[illegible]tea,ærea,varia ſupellex inſtrumenta dom[illegible], [illegible],eff[illegible]d[illegible] [illegible]tim [illegible] Romanis literis inſcripta. Quamuis lapid[illegible]n,atque [illegible]torum maxima pars partim confracta,& in calcem ſolut[illegible] co[illegible], p[illegible] infoſſi,tectorioque oblita,& literis inuerſis, intrinſecus ad humum , par[illegible] poſsim quibuſdam iniuria cœli imbriumque eliſæ ſunt literæ. Quæ ext[illegible] & [illegible]ſunt refer[illegible]m,[illegible]que primum ab hoſtijs Lyci,ad hoſtia Oeni Danubium [illegible]

Brennid, der Brenner. Lycatij, Lechrainer. Schonfeld. Kaiſhaim. Lechsgmünd.

Lyc[illegible]ltom[illegible]arx, nunc ſemidiruta,olim celebratiſsima, principes [illegible]s [illegible], qui Cœnobia Schon[illegible]ld,& Cæſaream condidere. ibi hoſtia ſunt Lyci, q[illegible] ibi in [illegible] erumpit. Vnde nomen loco, & patrio ſermone, quemadmodum Græco Lechesmond, hoc eſt Lycios,vocari integrè ſolet : corruptè, vulgi (vt fit) vſus effert Lechsgmund. Lapis hic repertus ſubſcribitur.

D I M
IVL VST V
S V A XXVI
AMABILI
S MATER
F C.

Indead octauum lapidem,occidentem verſus, ſupra Neoburgum vrbem, oſtenduntur,& viſuntur duarum arcium veſtigia,Calatinum,ſiue Galeodunum,& Atilia:[illegible]llam Calatin,atque Cæſarisburgium,hanc Altoburgium accola nunc adpellat. Vetuſti lapides, qui ibi fuere Neoburgium tranſlati ſunt.

D. M.

TIB. CASSIO CONSTANTINO IVNIORI MISERRIMO QVI VIXIT ANNOS III. M. [illegible] D. XXII. FECIT TIB CL CONST[illegible]AN-TINVS PATER FILIO DVLCISSIMO, A QVO SIBI FA[illegible]N-DVM OPTAVERAT. ET CASSIÆ VERÆ MATRI EIVS ET CLAV-DIO IANVARIO, VICTORI ET MARCELLINO LIBERTIS FIDE-LISSIMIS VIVIS FECIT FIDELI QVONDAM ET CAIO ET MODISTO SVIS RARISSIMIS
PER[illegible]TVÆ SECVRITATI

Aliud ibi monumentum.

P Æ L T SATVRNINVS ATILIENSIS COLONIÆ VETERANO RVM CIVIS VET. VIXIT A LXXV. SATVRNINVS C R F S C ET S IIII KLENDS IAN.

Sunt ad[illegible]c i[illegible] com[illegible]s hu[illegible]modi lapides,ſed legere nemo poteſt: partim fracti, partim obl[illegible]ſunt liter[illegible] introrſum verſis. Infra Neoburgium deinde quinque circa millia paſſ[illegible]m,in r[illegible] Germaniæ cubat Aureatum,nunc vicus,& regia Epiſ[illegible]pi Aichſtatenſis,qui & ſe Aureatenſem cognominare ſolet Pontificem,Naſſotelſſ[illegible] d ibi palustris loc[illegible]s ſit, v[illegible]one adp[illegible]llatur. Ibi præter n[illegible]ſmata c[illegible]lcar[illegible] f[illegible]la,Samia, & huiuſmodi [illegible] Gabriel Pont[illegible] A[illegible]atenſis oſtendit varia monumenta repe[illegible], A[illegible]d[illegible]umque tranſuecta,ita mihi idem retulit Pontifex. Inſcriptiones illorum ſubnotabo.

Aureatum Naſſenfeld.

DEO

DEO MERCVRIO
CL ROMANVS
DVPL ALÆ AVR
V S L L M.

IN HO
D D
MARTI
VICTORI LILI F
V S L M

I O M
DIS DEA
BVSQ. PVB
CONSTITV
TIANVS

A Lyci hoſtiis,vnde cæpimus,ripa Danubij clementioribus quidem col[illegible]ibus, crebris tamen,& ſyluoſis adtollitur, Aureati paulatim ſubſidere, extendiq; incipit, Labitur inde Danubius maximè per plana,ad tricelimum fermè lapidem, & qua Germaniam contingit planicies,agrique iacent fertiliſsimi,feraces Zeæ,quinque millia paſſuum in latitudine patent. *Zea fermen.* Ad arcendos Germanos duxere à tergo Romani vallum,aggeremque ſuperioris longitudinis: alta præterea foſſa munierunt,in quam immiſere paludem, cuius ſupra mentionem iam fecimus: veſtigia adhuc videmus. Quidam falsò veterem Danubij alueum eſſe arbitrantur: accolæ ſuo more corrupto ſono Pfal, hoc eſt vallum adpellant, Romanorum eſſe aiunt. Extat etiam nunc ibi mons cognomine Romanus. A tergo *Pfal.* [illegible]imenti ſyluæ aſpectu horridæ,Hercinei ſaltus particulæ apparent verſus Sep[illegible]m,Almanumque fluuium vergunt. Supra Necſtadium finitur huiuſmodi vallum.vbi rurſus ora Germaniæ,vaſtis iugis, informis ſaltibus,abruptis ripis,triſti aſpectu, & cultu: vſque ad hoſtia OEni inſurgit, adeò vt nobis etiam qui in altera ripa Vindelicum inco[illegible]imus,horrorem incutiat.

Proximè Ignolſtadium in ripa Schutari,veſtigia munimenti viſuntur: ibi hic lapis oſtenditur.

MERCVRIO
TEMPLVM
EX VOTO SVS
CEPTO CL AV
GVSTANVS
L L M

Inde Cæſarea vicus,& regia contingit vallum ſuperius,tanquam porta,abeſt ab Aureato quindecim,ab Angloſtadio quinque millium paſſuum interuallo. *Cæſarea.* Vulgus breuitati ſimul, *Keſching.* & commoditati dicendi,vt ſolet,ſtudens,Keſcing nuncupat. In diplomate Diui Hainrici Imperatoris,quod mihi Reginoburgij in inferiori ſacratarum fœminarum Cænobio demonſtratum eſt,inregre Keſchring,hoc eſt, Cæſarea vocatur. Iſtæc ibi exiſtunt monumenta.

PII CÆS. DIVI HADRIANI FIL. DIVI TRAIANI NEPOTI
DIVI NERVÆ PRONEPOTI AVREL.HADRIANO ANTONIN.
AVG. PIO PP. PONTIF. M. TRIB.POT. IIII. COS. III. ÆL. FL. C.

Poſitum hoc monumentum eſt circa annum Chriſti centeſimum,ac ſexageſimum.

Aliud.

D M
M VARIVS
MONTANI
NVS V A XXII
VAGƷMI
NA MATR
P. C.

Subſequens in ara eſt,elilis quibuſdam literis

D M
IVL GƷNAN SENI
LIS C MI IVL
VETA L VIX
AN LXILLVA
H.

Diſtat ab hac ad decimum lapidem Epona, & ipſa tamquam porta contingens valli extrema. *Epona. Phorō,Phering.* In campis,atuóque prope Phering vicum Danubianum,& OEtolingonas arcem,vbi Celſus oritur veſtigia extant. *Otling.* Pinoburgium accolæ vocant,in inſtrumentis eſt *Celſus die Kelez* Epinaburgium ſcriptum; ibi reperi lapides Romanis literis inſcriptos. *Ponburg.*

1.
D. M.
LOCEANEOLO
MAXIMILLIO
MIRIOCIVICA
NÆ AN XX
MARENIA CC.

2. VAL VALESIÆ
VAL FLORVS CON
IVGI FITEM SIBI
V. F.

3.
D. M.
PEMPTENA
DALMATA VIX
AN XXV.

4.
CAMPES ET
EPONÆ ALAI
SNTGHPCR QVI ET
AꝫBASSIANVS
ꝰRRÆF VSLEM.

In prætorio Orolingonum.
IN HONOR. DD.
EENAVꝫVSTAꝫF
CONLABSM COR
NEL ROGATVoR
AꝫFCº HIMLSQVER
CONI ME EREST.

Artobriga minor, quæ & Cenum. Enning. Artzberg.

Artobriga minor, quæ & Cenum: maior quæ & Valentia, duobus millibus paſſuum diſtant, nomina ſeruant, Artzberg vernacula lingua in inſtrumentis Pontificum, & Principum vocantur. Abſunt ab Epona, itidem patria mea Abuſina, quinq; ſupra Reginoburgium viginti millia paſſuum interuallo: vtraq; Danubij ripam contingit. Illa iuxta pagum Enning, hæc iuxta Cænobiũ Weltenburgium. Extant foſſa, par[illegible] mœ[illegible]um, a[illegible]er, loco edito, & natura munitiſsimo: extenduntur in Peninſulam, quam [illegible] & Danubius efficiunt, latitudine duo ferè millia paſſuum patent, in longitudine [illegible]or, vſque ad ripam Alemani, qui non longè in Danubium euoluitur. Præruptæ ibi rupes [illegible] Aleman[illegible], & Danubium cohibent: accolæ Romanam Salam nuncupant. Lapidem ibi reperi [illegible], in quo ſculpta eſt Minerua, & altera parte ara, vbi ritu ſolenni Taurus Mineruæ immolatur, cui ſubiectæ ſunt hæ literæ in eodem monumento inciſæ.

NVNC RET MINER SAC CENO COH III BRIT
ARAM T F L F E L X PRÆF EX VOTO POSVIT
L M DEDICAVIT KAL DEC GENTIANO ET
BASSO CONS.

Septim. Seuerus Imperator in Britannia mortuus anno Christi 213.

His Coſſ. vti Caſsiodorus prodit Imperator Septimius Seuerus mortuus eſt in Britannia, fuit is annus Chriſtianæ ſalutis ducenteſimus, atque tertius decimus.

Proximè patriam meam.

D T M
IVL DVB AVS C R V V I AN LXX INGENVA.
IN GEN VI AN LXX IVLIANA VI AN III FILI
F C.

Abach.

Abudiacum Danubij (Abach eſt) vicus, & arx ſupra Reginoburgium ad decimum lapidem: incunabula Diui Hainrici Imperatoris Romani, ipſe pontifici Bambergenſi, vbi humatus eſt, dono dedit. Diuus Oto eiusdem vrbis Epiſcopus Cænobio, quod extra Reginoburgium condidit, in ripa Danubij donauit: deſtructaque arx eſt, ne ab Auaris occuparetur principibus. Ludouicus primus dux Boiorum, præfectus quoque prætorio Rheni, vicum occupauit arcem inſtaurauit, alia [illegible]us Cęnobio prędia, ſatisfecit Monachis. Haud procul treis offendi lapides cum hac inſcriptione.

Otto Epiſcopus.

Ludouicus primus Boiorum Dux arcem destructam inſtaurauit.

I O M STATORI
FL VET. VIE. AVVS
LEG. Iıı ITA NREVER
SVSAB[illegible]X PEDIEBVRICA
E X VOTO
POSVIT

DEO MERCVRIO FORTVNÆ
D SACRVM VIR MARCELLVS
DECIALI FILSA SING
CO[illegible] PP K III. D SI
L MD LXKIVNLV.

D S M
CL MATERNIN MATRI
VIX AN LX HILARINE
SAMMOT CONIVG VIVÆ.

Reginaburgium = Quartanorum Vrbs.

Inde Quartanorum Vrbs, à quarta legione ita dicta, habitatur, eadē & Augusta ab Imperatore Tiberio cognominata, nūc Reginoburgium, vernacula lingua adpellamus [illegible]cut

Leo i) P[illegible]ex M[illegible]x. narrat. Atque haud ſcio, quamobrem vulgus literatorum Ratiſbonam vocet. Ego in diplomatibus Imperatorum noſtrorum Reginoburgium, aliquando & Reginum vocari reperio. Ita eam Diuus Wilibaldus quoque, primus Aichſtadienſis Pontifex, ſua tempeſtate eloquentiſsimus nuncupat: vt quemadmodum Auguſta Augſpurg, Iulia Iulenburg, Noreia Noremburg, Velétia Weitenburg eſt, ſic & Regina Regenſpurg. Grammatiſtę odioſi ingeniorum olt[illegible]tores, quod Reng Germanis imbrem, Burg ciuitatem valeat, nunc Græco vocabulo Hyeropolim: nunć ſemilatino, ſemigræcoque Imbripolim fecerunt. Sunt qui nugari non deſinant Germana fornace, & Græca, Reginopolim conflarunt. Sicuti & noſtro æuo Angiloſtadium, hic Auripolim, alius Chryſipolim: ille Angelipolim licenter ambitioſeque, ne dicam ineptè, atque ineruditè faciunt. Hyetos Græcis eſt pluuia, polis ciuitas, Chryſos aurum. Sequor ego Carolum Magnum Imperatorem Romanum, qui ex Rengſpurg barbaro vocabulo, Reniburgium, Romana incude haud infeliciter format. Quod nomen accepit à Reginopyrga vxore Theodonis primi, qui pulſis Romanis & occiſis (ſicuti in tertio narrabimus libro) Boios ibi collocauit. Saxa quæ integra ſunt adhuc, & leguntur, illæc ſunt.

VVilibaldus primus Aichſtadiēſis Pontifex.

Reginopyrga vxor Theodonis primi.

DE PERPETVÆ SECVRITA † IVL MVRSÆ
CONI PIENT VIX AN XLII. ROAFRI † FEMINÆ
REVERENTISSIMÆ ꝫ· FILII FILIÆ OBITIS
ꝫ· IVL NONNÆ MA TRI PIENT VIX AN LXXX
ꝫ IVL VICTORINÆ SOCR VIX AN LXI ·EM
VI[illegible]S AVREIIÆ AVR MILITARI FIL·E AMICIS
Q[illegible]RVM I M CINESIA ·E RIBISCA ꝫ AES
SVNT ET POST H OBITVM EOROSSA RE CON
DI INE SEPVLCHR PERMISIT M A VR MILIT
OMHM EX E O LI[illegible]I † ALI VIVVS V FECIT.

Aliud ibidem.

D M
·E MEMORIE
MISERRIMOR M
VINDELI CIS
PR MOCENI AN
·E VICTORI
ꝫ· VRE FIL
VINDEL SVRINVS
INFEL X PATER FC.

IOM ET PERPETVÆ SECVRITATI ET
MEMORIAE DVLCISSI
MAE AVRELIAE M
AVRELIAE P ÆL IVVIANVS
CONIVGI INCOMPARABILI.

D M
TOGIO ·E IVNGATO
·E SEVERINO FILIS
EIVS TVLLIA MARI
TO ·E FILIS PIENTI
SSIMIS MEMOR FEC.
IANVF
·E CONI
RARISSIM
Æ VANI. XX
PRC CL D IV
STVS CNNIVX.
SIG PRO SA
S V L L M
ALBINO ET ÆMILL
COSS.

D M
ET PERPETVAE SEC
VR DEO TITANO V
IXIT AN XV FEC IVL PO
TIT TVS FILIO IMIGR
I ·E L ET FL IANVARIA MATER
ET IVL VENVLANTA VIVI FE.

Ab

Pſe[illegible] ro[illegible] *Strubinga.* *Gigantis magnitudo oſtenditur.*

[illegible] ad exorientem ſolem quintodecimo lapide, Ve[illegible] [illegible]las [illegible]. Haud procul inde æſtiua ſunt Romana: effoſſa ibi ſunt oſ[illegible] [illegible] ad Albertum, parentem princ[illegible]pu[illegible] noſtrorum. [illegible] o[illegible]um menſura, [illegible]ndum membrorum naturalem inter ſe rationem, magnitu[illegible] [illegible]cta Gygantis Strubingæ oſtenditur.

Muntzing. *Azalburg.* *Pronium.* *Incolæ Biſchelburg.*

A quo [illegible]nque mil[illegible]ia paſſuum Occidentem verſus abeſt Mocenia, [illegible], [illegible]men ma[illegible]. [illegible]oſtia ibi Lanari amnis. Auguſta Acilia: Azalburg, vetuſq[illegible] [illegible]bs eſt [illegible] ita vo[illegible] [illegible]lent, extra Strubingam, nouum celebre inferioris Boiariæ oppidu[illegible]. Regia quondam [illegible] prætorium principum Boiariæ, Selandiæ, Hollandię, Phryſię Hannoniæ, q[illegible]orum ibi oſtenditur Mauſoleum. Inde decem millibus paſſuum extat Pilonium: a[illegible], portæ, mœnia integra ſ[illegible]nt, intus villæ c[illegible]bant incolæ Biſchelburg adpellan[illegible] referu[illegible]t po[illegible]e marmor[illegible] ibi Da[illegible]bij ripas coniu[illegible]ctas fu[illegible]ſſe, fornicúmque baſes adh[illegible]c c[illegible]ci, c[illegible]m aqua plus ſolito breuior eſt. Quintanorum vrbs ſupra Vil[illegible]i hoſtia, ad octauum lapidem, in villas abiit, nomē pago fecit, Kyntzge ſuo ſermone incola vocat: inſignis eſt ſepulchro Diui Syluani, qui tempore Attilæ vixit. Diuus quoque Se[illegible]erinus Noric[illegible]s poſt mortem Attilæ verſatus eſt ibi. Viſuntur veſtigia putei Salmarij. Eugiſippus, & A[illegible] [illegible] mentionē faciu[illegible]. Baioduru̅, Bathauia eſt: vtrunque nomen manet. Tria ibi [illegible] (vnde cognomen Bathauiæ inditum) confluunt: ab Occidente Danubius, Mer[illegible]di[illegible] OEnus, à Septentrione [illegible]ſſ[illegible]s. Baiodurum, & Artobrigam Ptolomæus quoq; ponit ſub Danubio vrbes. Baioduri lapis vetus exiſtit, in quo inſculptæ ſunt Rumanæ literæ, quas hic notabo.

Kyntzem. Kun[illegible]zge. D. Seuerinus Noricus.

FAVSTINI
ANO VECTI
ILLYR VIL
IN GENVS
FIL ET FELIX
-SC EX VIIZ
EIVS B M PP

Hæc ſunt monumenta, vrbes, arces, quæ iuxta Danubium poſſedêre Romani. In via, qua a Strubi[illegible] [illegible]a Auguſtam Rhætiæ pecora agi, butyri oleum, & huiuſmodi deue[illegible] ſolent. R[illegible]gi[illegible]m pagum alluit Lauar[illegible]s amnis, qu[illegible]ndecim millia paſſuum à R[illegible]ginoburgio Auſtrum verſus. Rockingam viſus, Imperator Hainricus ſecundus Rogingam nuncupat. Quidam falſo Reginoburgium eſſe arbitrati [illegible]nt. Inde Abuſina, patria mea, Regia, & oppid[illegible]m ad Apſum amnem ſita, extat turris quadro ſectoque lapide extructa [illegible] [illegible]c[illegible]læ ferunt, à Romanis. Viſuntur in agro Abuſino veſtigia Caſtrorum, Italic[illegible] vulgus adpellat. Hæc quondam ſ[illegible]is inclyta fu[illegible]t præfectis, quos Cumites vocant, me puero [illegible]cerunt. Hinc ad vigeſimum lapidem Vallatum, pagi[illegible] eſt, & ſylu[illegible], ibi Hyberna [illegible] Roma[illegible]or[illegible]m fama proditum eſt: foſſam Romanam, & Pfal. hoc eſt vallum confuet[illegible] do[illegible] [illegible]ncupat. Ab eo millia paſſuum quindecim Sumuntorium, Hochouartum, hoc eſt, alta [illegible]c[illegible]la vocatur: vicus & cœnobium fæminarum eſt. olim arx munitiſsima, vnd[illegible] quam la[illegible]ſſim[illegible] [illegible]uoque v[illegible]ſum patuit proſpect[illegible]s: ipſa nobilitata quoque ſuis principibus f[illegible]. H[illegible]c [illegible]unda e[illegible] m[illegible]ter Diui Conradi Conſtantienſis Pontificis. ſupplicandi gr[illegible]ia adhuc [illegible]ue[illegible]s coit populus. Multa hic Diuorum oſſa condita ſunt. Iuxta Iſaram hæc f[illegible]re oppida: Ingtrium, nunc Mittenuald nominant, vicus eſt non longe a fonri[illegible]us I[illegible]a[illegible]æ. L[illegible]pidem [illegible]ſcriptum Romanis literis Imperator Maximilianus Cæſar Auguſtus O[illegible] [illegible]am inde de[illegible] [illegible]ſit. Cambodunum, iuxta lacum Tigurinum fuit, complu[illegible]bu[illegible] p[illegible] hoc nom[illegible] [illegible]m[illegible] net. Ita F[illegible]uxi[illegible]m, & Tolluſium vetera retinent voc[illegible]b[illegible]la. Inter h[illegible]c fuit Auguſt Vinde[illegible]corum, iuxta trad[illegible]tione Ptolomæi ex[illegible] [illegible]ſsimi Co[illegible]ographorum ad quindecimum fere lapidem ſupra Monachium, proxime Wolfrazhuſium [illegible]c[illegible]m & arcem, claram olim potentiſ[illegible]mis principibus, qui Dalmatia, Hiſtria, Norico, Vindel[illegible]a, Francia, Bu[illegible]ndi[illegible] potiti ſunt. Condita fuit Auguſta, vt reliqua ſubnectam, ad Pon[illegible]es Scapho[illegible], vbi duo rapid[illegible] [illegible]mi amnes Luſa, & Iſara ex alpib[illegible]s confluunt. Con[illegible] viam, q[illegible]æ ſtrata à Rom[illegible]nis ab OE[illegible]o ad Lyc[illegible]m adhuc monſt[illegible], Boius Huchoſtra[illegible]m adpellat. Pro[illegible]imus eſt Verres l[illegible]c[illegible] Vindelicorum maximus. & campus Perlacha, in quo Theod, M[illegible]nus le[illegible]iones Rom[illegible]nas ſecundo prælio fudit. Pagi haud procul abſunt, q[illegible]ibus no[illegible] vetu[illegible] manet, vb[illegible] & m[illegible]numentum extare dicitur. Nunc OEni oram [illegible]ole[illegible]uar, Medullum [illegible]rope Myldorff fuit, extant veſtigia arcium nomina retinent[illegible]. Habuere [illegible] præſ[illegible]de[illegible] [illegible]uere Myſtis D. Aurelij A[illegible]gu[illegible]ini duo collegia Garzum & Augiam. Carnod[illegible]num ſ[illegible]pra Waſſerburg[illegible]m extitit: vbi nunc Aital Cœnobium & Hochunum quondam vrbs fuit[illegible] quæ olim & ſuis nobilitata erat principibus, Waſſer[illegible]urgium tranſlata eſt. Cubat adhuc in ripa OEni vicus & arx, Carnoburgium appe[illegible]mus quondam præfectis lin[illegible]itum inclyta, quos Marchionas vocant: duos ibi inve[illegible] lapides, qui has continent literas.

Lauarus amnis. *Rockinga. Koginga.* *Pfal.* *Ingtrium Mittenuald vicus.* *Strabo l. 4. Ptol. lib. 2. cap. 11.* *S[illegible] [illegible]lar. L[illegible] & I[illegible] ra[illegible] m[illegible]. Campus Perlacha.* *Medullum.* *Ga[illegible]um, Augia, collegia.* *Carno[illegible]ur[illegible] vicus & arx.*

D M

D M
CLOD. MARIANO
FRVMENTARIO
LEG. VII. GEM
LVCANIVS
LAVRENTIVS
FACEVNDVM
CVR.

Non integrum eſt.

ET CASS PO
TENTINVS
IIVIR
CILONE II ET
LIBONE COS
XV KAL NO.

His Conſulibus fuit Imperator Septimius Seuerus, & vti Caſsiodorum, Hieronymúmque le[illegible]ti palam eſt, fuit is annus ab orbe ſeruato ducenteſimus Inde ab Carnoduno abeſt [illegible]d quintum lapidem Auriſium, nobis Rod Cænobium, diuo Benedicto dedicatum: olim prætorium, inſigne etiam peculiaribus præfectis atque Comitibus. Ingentis moles hic columnæ, pilæque è ſaxo integro exciſæ, quæ templi cameram ſuſtinent. *Rod Cænobium, D. Benedicto dedicatum.*

Hoc Auriſij monumentum reperi. *Auriſij monumentum.*

D M
ET PERPETVÆ S
CORNELIO COH
V. LEG XX MILITI
PRETORIONEN
LIII VIXIT AN
CERVNT COR
NICEFORVS E
PRÆPES LIBERS
PATRONO BE
NE MERENTI
POSVERVNT.

Abudiacum proximè Roſenhaim, & hoſtia Magnoualdæ fluminis in villas abiit Happinga agricolæ vocant, lapis hic ibi demonſtratur.

D M
SEPTIMIÆ
TYCHE QVÆ
VIXIT ANNIS
XXXVI SEPTI
MIVS IVLIA
NVS CONIV
GI ET LIBERT
KARISSIMAE.

Eſt & alius ibi lapis, ſed detritis literis legi, præter hæc, non poteſt.

IVL ET SEPTIM
AMANDVS EQR
ET BASSVS POSVIT.

Co[illegible]meratur in Itinerario Antonini Iſeniſcus, flumen, & vicus eſt, vbi collegium ſa[illegible]dot[illegible]in, Pontifici paret Fruxinenſi. *Iſin.* Vti & Parthanum in alpibus Penninis. Ambro flumen, & pagus in ſuperiore Boiaria, nomen vetus ſeruat. *Ambro flumen.* Hæc eſt Vindelicia cum vrbibus, oppid[illegible]vi[illegible]is, arcibus & regiis, ſecundùm deſcriptionem Romanorum. Vindelicis extra alpes, in[illegible]a vero Rhetis iunguntur Norici, quorum oppida iuxta Danubium ſunt *Norici.* Aredata, La[illegible]rea[illegible]bi Archymi[illegible]tes quondam, Bathauiam nûc tranſlatus eſt. Infra Lyn[illegible]vici ſunt noſtro æuo Ardacar, & Larc vocamus. Claudonium, Plinius Claudiam [illegible]pat dimetienti circulos, & ſegmenta, Pi[illegible]clara Pontificis Reginoburgenſis municipium eſſe videtur. Cec[illegible]j, Patria Diui Floriani, ad radices montis eiuſdem cognominis, in villas abiit, Cei[illegible]muram incola vocat. Fauium ab Eugipio Norico, Eugenio ſecundo Pon[illegible]M[illegible]cupatu[illegible]. In codicibus Plinianis Flauium legit[illegible] nunc Vienna eſt A[illegible]ſtriæ: Nori[illegible]orum vrbs max[illegible]a, clariſsimáque. *Vienna, Noricorũ vrbs maxima & clariſsima.* Longè à Danubio abſunt Celeia, Patria Diui Maximiliani Archymiſtæ Laureacen[illegible], & P[illegible]tauio, quemadmodum apud

Plini[illegible]m,

Plinium, Ptolomæum, Diuum Ambroſium, & Marcellinum leguntur, [illegible]. Iuxta OEnum fuere pontes OEni. Vinnum eſt Regia, & Mauſoleum Re[illegible], celebre [illegible]ſto Deiparæ Virginis templo. Vbi confluunt tria flumina OEnus, [illegible] Vindelicus, & Marena Noricus.

Gallus: Hiſpanus, Tiberiſq́, Potor
Hiſter, & Rhenus coeunt frequentes
Votaq́, reddunt.

In anguſtiis alpium ſunt Sabona, arx eſt, nomen ſeruat, imminet Cluſio oppido. Pontifice inſigni ſerat, qui nunc Brixiam incolit. Ibi via manufacta interr[illegible]tis anguſto tranſitu iugis, ita vt vix ſingula meent plauſtra, longitudine decem fermè m[illegible] paſſuum, dextra, læuaque impendent ſcopuli, patet vallis altiſsima, inceſſaque. In qua I[illegible] amnis præceps, ſpumanſque cum magno ſtrepitu per ſaxa fertur ſubiecta. Monumenta quæ ibi inueni, hæc ſunt. Columna marmorea iuſſu Imperatoris Maximiliani ſeruata, hanc habet inſcriptionem.

Fi[illegible]. Colunna marmorea à Maximiliano Imperatore ſeruata.

IMP CÆS AVG MAXIMILIANO
P. F INVICTO

Quatuor quoque ibi ſaxa oſtenduntur.

ISIDI
MYRIONYMÆ
SACRVM
FESTINVS T IVLI
SATVRNINI G PP
SERARI POSVIT
FORTVNATVS
EIVSDEM SER T S
FACIVNDVM
CVRAVIT
D I M
Ǝ SOLI SOCI
O SAC VALEN
TINVS SE
CVNDO NS
OB MEMOR
PATRIS SVI
EX COLLEG
V S L M
ISIDI AVG
FESTINVS
T IVLI SATVR
NINI G PP SER
RARI EX VOTO.
MATRI AVG
CONSERVATORI
CORPORIS SVI
MERCVRIALIS AVG
N [illegible] EX IVSSV NVMI
NIS IPSIVS SIGILLVM
MARMOREVM POSVIT

Iulium Carnicum. Iuuauia. Salisburgium. Salza.

Iulium Carnicum, ſunt qui Villacum eſſe [illegible]. [illegible] nunc Sal[illegible]gium eſt, Potlicum Ptolomæo (ita vetera diplomata oſtendunt) pagus ibidem nomen ſeruat. Archiflamini, & Legato Romano perpetuo paret. Iuuauus flumen præterfluit, Saltzam nominamus. Monumenta ſubſcribo.

In Lambach Monaſterio ſuper flumen Ens.

P AEL FLAVI DEC ET II VIR ET FLA
MINIS AEL CECIENSIVM ITEM DEC
ET II VIR ET PONTIFICIS COLONIA AV
RELIA ANTONINIANA OVIL TRIB LEG
III AVG ET AELIAE P FILIAE [illegible]AVIANAE
FILIAE EIVSDEM ET AEL MAVSVƎ-
PATRIS EIVS [illegible] ORDETIAE SISAE MA
TRIS EX PRECEPTO EIVS [illegible]RGA
TI[illegible] VRSA PROPINQVA INPENDIO
HEREDIS FILRI INSTITVIT

L CO.

L COTINIVS
L F MARTIALIS
DEC IVVAVE II. I. D
SIB ET PECCIÆ LAT
INAE VXORI V F.

SERENVS CLA
PRÆSENTINÆ
CONIV OPTIMÆ.

FRONTO COS
SONIS FIL AN
NORVM LXXX
BANONA AGISI FIL
OBIT AN LXXXV.

IVLIÆ PROCILIÆ AN
XLVIII L COCCEIVS CVPITVS
MARITVS IVLIVNIAA
ET COCCEI PROCVLVS FLO
RENTINA CVPITVS FILII
F E C E R V N T.
MERCVRIO ÆDEM
FECIT ET
SIGNVM
POSVIT
T TOGIONIVS
CVPITVS
C TOGI SVMMVS
FIL REFECIT.
IVL HILARÆ
CON A XL.
T CORNELIVS
MARCELLINVS
T PATERNIA
FLORINA CON
VIV SIB FEC.
RENNIVS FIRMVS
SAMIANTA VIVENI
VRSO FILIO OBIT
ANNORVM XXX.
VIVI FECERVNT.
HERCVL
AVG N
PVDENTIVS
MAXIMINVS
VET EX DEC
ALÆ TAMI
V S L M.
IMP CÆS N L
SEPTIMI SAVERI
PII PERTINACIS
AVG ARAB
ADIAB PARTHICI
MAX. ET IMP CÆS
M AVREL ANTONINI
AVG
IVVAVIA DD.
SEPTIMIVS SEVERVS
PIVS PERTINAX
ARAB PARTHICVS
MAX ET M
AVREL ANTONINVS

AVGG LE
GIONE N
SVMPT MIL
CÆSARI G AVGG
PR. PR.
CI ARABICÆ
STA
B POLLIENO.
AEMILIANO.

Aguntum. Garibaldus dux Boiorũ. Seum Monaſterium Seon. Aguntum, ſive Agontum, Plinius, Ptolomæus, Antoninus, Paulus Longobardus, Fortunatus commemorant. Ibi Gariovalda dux Boiorum cum Venedis & Sclauis pugnauit veſtigia extare circa Iuuauim aiunt: ego nec adfirmo, nec refello. Quatuor quidem illic reperti ſunt lapides, ad Seumque Monaſterium tranſlati. Inſcriptiones hic libuit notare.

1

CN TREBONIO FIRMO ET VAL IANTVMARÆ
C TREBONIVS FAVSTVS II VIRVM ET PRÆF
ID CIVITATIS AGVONT PAREN. OPTIM ET SBI
ET TREBONIÆ MAXIMIÆ EXORATÆ
CONIVGI FECIT.

2

IOMDD
C RESTITVTVS
RESTITVTIANVS
GIEGEI IVLIA
HONORATA
CONIVX EIVS
V S L L M.

3

FVSCIA PRO
CVLI FILIA SE
CVNDA OBIT
ANN XXX H S E
HEREDES PVDENTI MATRI
FECERVNT.

4

BEDAIO AVG
ET ALOVNIS
SACR
C C ATIVS
SECVN DIA
N VS IIVIR
IMP ANTONIN
II ET SACERDOTE COS.

Macrinus Ro. Imp. an. Chriſti 220. His conſulibus occiſus eſt Macrinus, qui Imperium occuparat, ſicut eſt apud C[illegible]dorum, fuit annus à nato Chriſto Domino, & Deo noſtro ducenteſimus & viceſimus. Ita [illegible]ſebius, & D. Hieronymus adnotarunt in Chronicis. Iuxta radices Caru[illegible]ncæ [illegible], ad Chiminum lacum Noricorum maximum, Teurina, & Berunum, [illegible]te (quod ide eſt quidam opinantur,) Virunum, quondam celebres fuere vrbes: quarum & Plinius & Ptolomæus mentionem faciunt: nunc ſunt pagi, villæque monientium reliquiæ, qui[illegible]na manent. *Teurina. Berunum, pagi.* Sub dio viſuntur, pauimenta conſtrata ex teſſellis marmur[illegible], v[illegible], varias rerum facies ſimulantia. Multiplex ibi effoditur ſupellex, præter Ro[illegible]mata. Hoc monumentum ibi extat.

L TERENTIO VERO IIVIRO TEVRN PRÆF
IVRID OBIT AN LX ET SEPPIÆ C F PRESENTIÆ
L TEREN VERINVS ET C TERENTIVS PRE[illegible]N-
TINVS PARENTIBVS OPTYMIS FECERVNT

Tridentum Noricorum. Tridentum à Strabon[illegible] R[illegible]tis, à Ptolomæo Venetiæ attribuitur, [illegible] No[illegible]corum eſt auctæ Germaniæ terminus. Theodericus Rex Gotorum mœnibus [illegible] B[illegible]os. In c[illegible]m l[illegible]m plura [illegible] differo. Oppida Noricorum V[illegible]anam, Æ[illegible]m, Solvenſe, q[illegible]æ [illegible]: & G[illegible]durum, Gebodunum, Badacum, Vacorium P[illegible], Idunum, Sianticum. quæ Ptolomæus recenſet. prætereo: ad alios, q[illegible] diligent[illegible],

[illegible]lego. [illegible] eſt ea duntaxat ſtudioſius perſequi, quæ ad Vindeliciam, genitale ſo[illegible] ſpectent. Romana monumenta, quæ in Boiaria Noricorum Brunduni, Burckhuſij, Styrac[illegible]. *Brundunum. Burckhauſen.*

Burckhuſij.

L B[illegible]LLICO L F QVARTIONI DE[illegible]VRIONI
IVVAVENSIVM II VIRO IVR[illegible]SDICVNDI VIXIT
AN LV[illegible]I SAPLIÆ BELATVMARÆ CONIVGI
AN LXII B[illegible]LLICIVS SECCIO ET BELLICIVS
ACH[illegible]LES CVM CONIVGIBVS EX TESTAMEN-
TO FACIVNDVM CVRAVERVNT

Aliud in agro Burckhuſiano.

LOL. POCCA VF SIBI ET
VIATORI
CONIVGI
OBIT AN L.
ET ANNONI FIL
OBIT AN XXX
POSTERIS O SVIS
V F

Brunduni in ripa OEni.

VICTORIÆ AVG. RESTITVT
PERPETVS ET ATTINIANA MATRONA
PRO SE [illegible]E RESTITVTIS RESTITVTO [illegible]E
FLORINO FILIS V S L L M.

Styracij in alpibus Noricis.

POSTHVMIA
VICTORIA
SIBI ET
TI CLAVDIO RAE
TICIANO GENE
RO PIISSIMO

In ripa Iuuaui prope Lauffen Noricorum.

SEX IVL APTVS
VETERAN EX PR
OB AN L *Apud Laphos. Lauffen.*
MAXIMILLA MARITO
OPTIMO ET SIBI
V. F.

In ripa Iuuaui lapis II.

MARCIVS ATT
IVS MARC[illegible]LLIN
VS VET CON P S O
AN XXX MAR *Quidam legunt L.*
CIVS MAESV T
F MÆRM CVB
III.
CL S[illegible]N[illegible]CA
OB AN LXV
SENECIO TER
HONORATÆ SER
MATRI ET FRATRI
ET SIBI ET SVIS
V. F.

Satis euagati ſumus, ad narrationem redeo. Auguſtus (inde enim d[illegible]erti) [illegible]us LVII. M. VI. poteſtatis expleuit, cum M Antonio duodecim annis, ſol[illegible]s q[illegible]tuor & quadraginta Rem[illegible]licam [illegible]d[illegible]m[illegible]auit. Princeps belli, paciſque artibus [illegible]xta c[illegible]ri[illegible]ſimus, verſu, proſa, Græcè, Latine valuit. Ingenia ſeculi ſui omnibus modis fouit, rec[illegible] *[illegible] quandiu imperarit. Auguſti genus loquendi.*

f 2 tantes

tantes benigne, patienterque audiuit. Plurimum dilexit Horatium, Vergiliumque Poetas. Genus loquendi ſecutus eſt elegans, & temperatum: vitatis ſententiarum ineptijs: atque concinnitate, & reconditorum verborum (vt ipſe dicebat) fœtoribus, præcipuam curam duxit, ſenſum animi quam apertiſsimè exprimere, quod quò facilius efficeret, aut nec vbi lectorem, vel auditorem obturbaret, ac moraretur: neque præpoſitiones verbis addere, neque coniunctiones ſæpius iterare dubitauit: quæ detractæ adferunt aliquid obſcuritatis, etſi gratiam augent, Cacozelos (id eſt nimis anxie ſuperſtitioſeque loquentes, ſtylumque moroſitate quadam obſcurantes) item antiquarios, vt diuerſo genere vitioſos, pari ſtudio ſpreuit.

Auguſtus Ortographiam neglexit.

Ortographiam, hoc eſt formulam, rationemque ſcribendi à grammaticis inſtitutam, non adeò cuſtodiuit: ſecutus potius eorum opinionem, qui perinde ſcribendum, ac loquamur exiſtimant. Ad epiſtolas omnes, horarum quoque momenta, nec diei, ſed & noctis, quibus datæ ſignificarentur, addebat. In euoluendis vtriusque linguæ authoribus, nihil æquè ſectabatur, quàm exempla & præcepta publicè, vel priuatim ſalubria. eaque ad verbum excerpta, aut ad domeſticos, aut ad exercitum, prouinciarumque rectores, aut ad Vrbis Magiſtratus, plerunque mittebat, pro vt quique monitione indigerent.

Anni ratio.

Etiam libros totos & Senatui recitauit, & populo notos per edictum fecit ſæpe: quo magis perſuaderet rem non à ſe primò animaduerſam, ſed antiquis iam tum curæ fuiſſe. Annum à Iulio ordinatum, ſed poſtea negligentia Pontificum conturbatum, ad priſtinam rationem redegit. Faſtos correxit, & motum Lunæ tum ſua opera inuento, adnotauit. Orbem terrarum diligentiſsimè deſcripſit, Vrbi ſpectandum propoſuit porticum, quæ huiusmodi rem complecteretur, perfecit. Dionyſium orbis terrarum ſitus authorem, tum recentiſsimum ad commentanda omnia in orientem, vnde oriundus erat, præmiſit, ituro in Armeniam ad Parthicas, Arabicasque res maiore filio.

Auguſti dicta.

Eius dicta memoratu digna ſunt iſthæc. Satis celerè fieri, quicquid fit bene. Aureo quiſ hamo eum piſcari, qui bella temerè ſuſciperet, vbi maior damni, quàm emolumenti ſpes eſſet. Domini appellationem, vt maledictum, & opprobrium ſemper exhorruit.

Eius modeſtia.

Cuius modeſtiam vtinam Deus faxit, vt Chriſtiani ſequamur, edicto dominumque ſe poſthac appellari vetuit, ne à liberis quidem, aut nepotibus ſuis, vel ſerio, vel ioco paſſus eſt: atque huiusmodi blanditias etiam inter ipſos prohibuit. Non temere vrbe, oppidóue vllo egreſſus, aut quopiam ingreſſus, niſi veſpere, aut noctu, ne quem officij cauſa inquietaret. Marmoream (vt ipſe dicebat) Romam reliquit, quam latericiam acceperat. Eius fœlicitas cæteris poſtea optata eſt Imperatoribus. Ipſis enim acclamari ſolitum, felicior Auguſto, melior Traiano. Omnes ſibi illatas graues ignominias cladesque duas omnino, nec alibi, quàm in Germania accepit, Lollianam, & Varianam: ſed Lollianam maioris infamiæ, quàm detrimenti: Varianam penè exitiabilem, quæ fœda maieſtatis eius (ait Plinius) ſugillatio fuit.

Auguſti mors.

Mortuus eſt quarto decimo Kalend. Septemb. hora diei nona, ſeptuageſimo & ſexto ætatis anno, diebus quinque & triginta minus, duobus Sextis, Pompeio, & Apuleio Coſs. Imperante Auguſto crebro, & paſsim plus ſolito, pleráque oſtenta, prodigiáque in cœlo, & in terra viſa ſunt. Conſulti Aſtrologi, Vates, ſacrificuli, ipſa etiam deorum oracula reſponderunt, principem, Dominúmque terrarum naturam parturire. Romani id ad Auguſtum referebant, prudentiores de Chriſto viuentium Rege, & Domino mundi interpretabantur:

Chriſtus Imperij Auguſti anno 42. 8. Kal. Ianuarij natus.

qui altero, & quadrageſimo Imperij Auguſti anno natus eſt, octauo Kalendas Ianuarias: quo die tum (vti Plinius ait) bruma erat, literatores hyemale ſolſtitium vocant. Ea potiſsimum tempeſtate poſt hac omnia oracula conticuiſſe, atque defeciſſe, cultores etiam Deorum teſtes ſunt, Strabo, Plutarchus & alij plerique omnes. Chriſti ſeruatoris generis humanæ auos, proauosque, & totius generis ſeriem, pro neceſsitate ſacrarum literarum, vti tempus poſtulat, ſubnectam. Huius mundi ætates, in cæleſtis ſcripturæ ſacrario, ſenario numero (vt Mathematici docent, pleno) eſſe definitos comperio: quas tamen non annorum multitudine, ſed prole, nepotúmque numero dimetimur, & ſtirpis ſucceſsione. Duodecima ſobole, tres reliquæ quartadecima determinantur. Vtérque numerus, alius aliam ob cauſam Philoſophis, Vatibus, & Theologis ſacroſanctus eſt.

Ætas prima. 656. Secunda. 292. Tertia. 941. Quarta. 473. Quinta. 596. Sexta, & vltima 7 [illegible] annos nemo ſcit. Virg. Maro.

Prima ætas eſt ab orbe condito, ad eundem aquis obrutum annis mille ſexcentis, ſex & quinquaginta. Ab orbe ab aquis reſtituto ad Abrami conditoris Iudæorum natalem [illegible] anni ducenti nonaginta duo, qui ſunt ſecunda ætas. Inde ad regnum D[illegible] [illegible] continet annos nongentos, vnum & quadraginta. Quarta ætas à Dauide ad exilium, dum à [illegible] oribus ſummi Dei Babylonem migratum eſt, complectitur annos tres & ſeptuaginta ſupra quadringentos. Ab exilio Babylonico ad natum Chriſtum anni [illegible] ſexcenti, quatuor minus, quæ eſt ætas quinta. Chriſti ſexta, & vltima eſt: cuius dies, & annos ſcit nemo. Eandem Philoſophi quidam, Sybillæ, & Poëtæ [illegible] ſeram, qua de cœlo rediret depulſa olim terris Iuſtitia. De hac & Virgilius [illegible] habeo Diuum Aurelium Auguſtinum, Poëtarum nob[illegible] ex ſententia Sybillæ ita cecinit.

Vltima Cumæi venit iam carminis ætas.
Iam noua progenies cælo demittitur alto.
Iam redit & Virgo, redeunt Saturnia regna.

A no [illegible] orbe condito ad [illegible], & tricesimum annum regni Herodis primi, quo natus eſt Chriſtus, ſecundum Philonem ſunt ter mille, nongenti, quinquaginta octo. *Herodes primus. 1958.* Et quantum eſt à primordio mundi ad Abramum, tantundem penè ab eo ad Chriſtum, ademptis duobus & ſexaginta annis: quibus populus Dei, quaſi vita defunctus, capite diminutus ſeruiuit Regi Babylonio. Propago generis ante Dauida clara, manifeſtáque eſt, poſt [illegible] non ſolum ſcrupulorum atque nodi habere videtur, ſed illis ſtribus fretus ſcriptoribus omnia eximam, diſſoluamque. Imperator Iulianus Cæſar Auguſtus, & Porphyrius Phœnix philoſophus, rabidi aduerſus Chriſtum canes, calumniātur Euangeliſtas noſtros, quaſi duos genitores vni tribuant filio: *Iulian. Imp. Porphyrius.* cum tamen Matthæus proauos contexat ipſius Ioſeph, partim legales à Salomone ad Ioram, cuius filius Ozias non quidem gradu ſanguinis, ſed lege & ſucceſsione fuerit: inde naturales ſubtexat. Lucas verò deſcribit genus Deiparæ Virginis, cuius maritus Ioſephus, ipſius Heli (qui & Ioakim vulgo eſt pater Mariæ) filius erat, non quidem natura, ſed, vt ait. D Hieron. lege matrimonij. *Ioſephus. Heli qui & Ioachim.* Lege ſancitum erat apud Hebræos, quæ iubebat defuncto fratri abſque liberis, poſteros inſtauraret viuentem: & ita natus duos habebat parentes, vnum natura, alterum lege, & ſucceſsione, *Nota.* in cuius (nimirum mortui) nomen & familiam adoptatus, hæreditatem ipſius defuncti quoque adibat. Ita in regia familia quoque conſtitutum eſt. Dauida enim complures habuiſſe filios, inter eóſque regno certamen eſſe ortum, ipſo adhuc viuente, conſtat: *Dauid.* donec Dauid lege cauit, & edicto declarauit, Salomonem minimum natu fore regem, atque eius nepotes: tum proximum illi ætate fratrem Germanum, Nathan nomine, eiuſque poſteritatem regiæ domus præfectos perpetuo eſſe iuſsit. Ex quibus & regia progenies, ſi Salomonis deficeret, inſtauraretur. Quamobrem Ahiaſarim, & Mathathim, Hebræo ſermone hi dicti ſunt fratres principis, & donati ſucceſsione regia. Ipſi enim tanquam regiæ ſobolis reſtitutores cum filiis regum educabantur, erántque præfecti prætorio, palatiique & Aulæ rectores: tribum poſsidebant Beniamin: quemadmodum proles Salomonis tribum Iudæ. Intercidit autem genus Salomonis in Ochozia Rege. Qui cum vnum regnaſſet annum occiſus eſt, nec liberos reliquit. *Ochozias. Athalia.* Mater eius Athalia, videns filium ſuum interfectum eſſe abſque liberis, conata eſt delere omnem prolem Regiam. Interfecti itaque ſunt omnes poſteri Nathan, quorum ius erat recuperare & reſtituere regiam ſtirpem, quæ in Salomonis ſobole defecerat. Attamen diuinæ Maieſt. nutu, & opera ſororis Ochoziæ vxoris Pontif. vnus infans à Nathan octaua ſuboles, ſeruatus, ſubtractúsque periculo in templo clanculum educatus eſt. Is ſeptimò deinde anno, interfecta Athalia, Rex à populo creatur, appellatúsque Ioas Simeon, primus Rex de progenie Nathan, cum iam Salomonis genus intercidiſſet. *Ioas Rex.* Fuere poſthac omnes Reges binomines, aliqui & trinomines. Vt autem omnia facilius intelligantur, rudiuſculè, pinguíque Minerua rem ſubiiciam oculis, ſtemmaque proponam.

Paralipomenon lib. 1. cap. 3.

David.
BERSABE

REGES	PRÆFECTI DOMVS REGIÆ.	
Salomon annos 40. regnat.	Nathan.	
Roboam 17.	Mathathan.	
Abia 3.	Menna.	
Aſa 41.	Heliachim.	
Ioſaphat 25.	Iona.	
Ioram 8.	Iudas.	
Ioachas.	Ioas.	Rex primus de ſobole Nathan, vnde prognata deipara Virgo: regnat annos 40. interfecta Athalia.
Ochozias.	Simeon.	
Azarias.	Amaſas.	
In hoc defecit progenie Salomonis poſita rerum annos 95. Mater huius Athalia ſuccedit, ſeptem regnat annos; interfecit prolem regiam.	Leui 29.	
	Ozias.	
	Mathat. 52.	
	Ioatham.	
	Iorem 16.	
	Achas.	
	Heliezer 16.	
	Ezechias.	
	Ieſus 29.	
	Manaſſes.	

Lib. Reg. 3. cap. 4.

Lib 1.Par. cap 3.

Her 55.
Amon.
Helmadan 1.
Iolias.
Ohoſan 31.
Iechonias.
Neri.
Ioachim.
Iehoiachim.
Meſezabel.
Schealthiel.
Iechonias.
Melchi.
Heliachim.
Ioakym.
Iehoiakym.
Ioachas.
Addi.

Regnauit tres menſes, dies decem, migrauit Babylonem, vltro ſe Chaldæis tradidit.

Duces inde pro Regibus fuerunt.

Regnat 11. ann. occiſus a Chaldæis.

Tres menſes regnat, captiuus abductus in Ægyptum.

Babylone natus eſt, vulgo Salathiel dicitur, genuit & ipſe Babyloniæ Barachiam, cognomento Zorobabel.

Neemiæ 3.

DVCES Iudæorum progenies Chriſti. | BARACHIAS Zorobabel Dux. | A Babylone reuerſus Hieroſolyma, fuit dux annos 58.

Maenia adificat Neemiæ 3.

Remſa.
Moſolla.
Moſcholla 66.
Iohannaben.
Reſa 53.
Iudas primus 14.
Ioſephus primus 7.
Semei.
Abner 11.
Mathathias.
Elyh 12.
Maath.
Aſar 9.
Hagge.
Artaxat 10.
Heſli.
Agai 8.
Naum.
Maſlot 7.
Amos.
Syrach 14.
Mathathias.
Siloa 10.
Ioſephus Iunior.
Arſes 60.
Iaune ſecundus.
Hircanus.
Melchi.
Leui.
Mathat.
Heli.
Maria.

Hircanus cognomine tempore Alexandri Magni.

Abiud.
Ananias.
Eliakym.
Azor.
Sadoch.
Achim.
Eliud.
Eleaſar.
Mathan.
Iacob.
Ioſeph.

Progenies Ioſephi Paral. lib. 1. cap.

Filius Heli non natura, ſed lege matrimonij.

Familiaris fuit Ptolomæo Euergetæ tertio, Regi Ægyptio.

Euſebius & Philo.

Ab Ptolomæo quinto Epiphane honore magno exceptus eſt, et Iudas Machabæus Pontifex prępripuit ducatum, quod magnarum calamitatum Iudæis cauſa extitit.

Hic Hebręis eſt Heliakym, Ægyptiis Iehoiakym, vulgo Ioakym, pater Deiparæ Virginis, auus Chriſti ſecundum [illegible]nem.

Xριστός.

CHRISTVS (vt nominis rationem propter ignorantium errorem exponam) [illegible] proprium nomen eſt, ſed nuncupatio poteſtatis & [illegible]: ſic enim Iudæi R[illegible]es [illegible] adpellant. Erat Iudæis ante præceptum, vt ſacrum conficerent vnguentum, quo po[illegible] po[illegible]ns

poſſent [illegible] abantur ad ſacerdotium, vel ad regnum. Et ſicut Romanis indumentum purpura erat inſigne (ut nunc Aquila eſt) Regiæ dignitatis, ſic illis vnctio ſacri vngnenti nomen ac poteſtatem regiam conferebat. Maſchach Hebræis vnxit eſt, & inde Meſsias. Græci etiam veteres χρίεσθαι, vngi dicebant. Ob hanc rationem nos eum Chriſtum nuncupamus, id eſt vnctum, qui Hebraicè Meſsias dicitur: vtroque nomine Rex ſignificatur. Non quòd ille regnum terrenum fuerit adeptus, fragile nimirum, & caducum atque fluxum: ſed quod cæleſte, ac ſempiternum eſt. Proprium eius nomen eſt IESVS, Hebræis IEHOSCHVAH, quod ſervatorem valet. Nos eum communi nomine regis, tanquam natura immortalem, unum, ſolum, verum Regem, regiæque poteſtatis mancipem adpellare ſolemus. Cæteri Reges umbratici ſunt, voluntate & arbitrio vulgi & creantur, & abdicantur, naſcuntur, & intereunt ut cæteri mortalium. Perplacet inſcriptiones numiſmatum, quę Imperatorum Romanorum nota ſignata ſunt, quod hæc res iucunda lectoribus, & ſtudioſis vtilis eſſe ſoleat, ſubſcribere: eorum duntaxat, quæ in provincijs, quas Boij nunc poſsident, inveni, & comparaui. Nam paſsim in agris, uti ſupra commemini, effodiunt agricolæ.

Meſsias. Χριστὸς.
IESVS.
Inſcriptiones monetarũ apud Romanos.

DIVVS AVG.
S C

Altera ex parte nota eſt.
Aquila volans ex ſuggeſto.

CÆSARI AVGVSTO
S. P. Q. R.

Altera parte ſubſcriptam currui triumphali.
AVG P M COS IIII
AVGVR TRIPOT

Aliud
NERO CLAVD CÆSAR
AVG GER P M TR P IMP P P
DECVRSIO
S C.

Aliud.
NERO CLAVD CÆSAR
AVG GER PM TR P IMP P P
GENIO AVGVSTI
S C.

TIBERIVS III.

CLAVDIVS TIBERIVS Nero, triſtiſsimus (vt ait Plinius) hominum, cœpit anno Chriſti quintodecimo imperare, cum filius Germanico adoptivo, & Druſo naturali. Sub initium Imperij eius, robora Germanorum (inquit Tacitus) qui tum cuſtodes Imperatori aderant, mittuntur cum Druſo filio in Illyricum ad Pannonicas legiones ſedandas, quæ exitiabili tumultu fremebant. Friſij quoque Tranſrhenani ſub idem tempus pacem exuunt, milites Romanos cruci adfigunt: clarum inde inter Germanos Friſium nomen. Germanicus ſub Auguſti penè mortem miſſus in Germaniam ad vindicandam cladem Varianam, recipiendaque ſigna cum Varo amiſſa, aliquod præliis Chattos, & Cheruſcos fudit. Varia belli fortuna cum Arminio, authore ſtragis Varianæ, pugnavit. Vxor Arminii Thoſnelda nomine capta eſt cum Thumelico filio trimulo. Seſithacus etiam, & Rhamis vxor eius, filia Harpi Chattorum principis capti ſunt. Inter auxilia Romana Chauci (Germana gens erat) Miſſorum quoque dux Malouendus fidus Romanis, & Flauius Arminij frater Romanus erat miles. Segeſtes præterea, cuius filiam Arminius rapuerat, nutio à genero diſſentiens, ad Romanos transfugerat. Sueui inſuper cum Rege Marobodo, Romanis fœderati erant. Arminius tamen bello non victus, prælijs ambiguus, bellum continuauit, donec Imperator Tiberius Cæſar Auguſtus, præſidia, exercitus, copias Romanas omnes, citra Rhenum in Galliam Belgicam deduci iuſsit: ne hoſtes conciret, neue cæteri Germani, qui hactenus quieti fuerant, & fœdus ſeruarant, irritarentur: & iunctis viribus Romanum inuaderent Imperium. Germanicus poſt ſextum cladis annum, anno ſeruatoris noſtri vndeuigeſimo, Imperij verò Tiberij quarto, ſeptimo Kalendas Iunias triumphauit, Aquilas tamen duas, aliquaque ſigna (ſicut narrat Florus) ſua adhuc ætate Germani detinebant. id fuit ſub Traiano. Segeſtus cum cognati ſui triumpharentur, adfuit, honorificè habitus, incedebat in pompa.

Cl. Tib Neronis Imperium.
Germani cum Druſo in Illyricum mittuntur.
Chatti & Cheruſci à Germanico fuſi.
Arminius Varianæ ſtragis autor.
Harpus Chattorum princeps.
Sueui Romanis fœderati.

Reddita libertate Germaniæ, pulſiſque Romanis, Armenij fauor apud omnes gliſcit: paſsim vt adſertor Germaniæ, more gentis canitur. Marobodi Regis nomē inuiſum, ipſe

Germania in libertatem aſſerta pulſis Romanis.

proditor,& deſertor patriæ nuncupatur, vt qui fugam [illegible] Herc [illegible] laut [illegible]. Non ſolum Cherusci,& ſocij eorum,vetus Armeniæ miles,bellum ſumū,ſed è re [illegible] no Marobodi quoque,Senones,ac Longobardi Sueui genere deficiunt. Pulſus Marobodus ſecedit,inuocatque Romanos: transgreſſus Danubium,qui Noricam prouinciam præterfluit,Rauennæ duodeuiginti annos conſenuit. Catoualda quoque,qui Marobodo pulſo, eius regnum occuparat,viribus Hermundorum,à Viuilo Germania deturbatur. Ipſe ad Romana itidem confugit arma. Ductus eſt Forum Iulij Narbonenſis prouinciæ;vtrunque comitati confinio Moraniæ Auſtriacorum, Vgrorumque [illegible] M[illegible]um, & Cu[illegible]m flumina collocantur,dato Rege Vannio gentis Quadorum: Huius regni Vannium meminit & Plinius. Druidas quoque Gallorum Philoſophos,& vates Imperator Tiberius exegit omni Gallia,ſucciſa eorum ſylua,ip[illegible] in Germaniam trans Rhenum demigrarunt. In ſyluis,& ſub quercubus d[illegible] rerum,& Deorum Philoſophati ſunt. Terticulamenti no[illegible] genus,calciament[illegible]m Philoſophicum,figura Mathematica,apud nos adhuc ab his nomina [illegible]. [illegible] ambobus filiis,iam ſenem, orbumque Imperatorem Tiberium Germani [illegible], ruptis limitibus Imperij, Rheno atque Danubio, Gallias, Pannonias Mœſias [illegible],flamma,præda deuaſtant. Vicos diripiunt,incendunt,pecora, captiuos abigunt,impunè vltro citroque commeant: magno dedecore (teſte Suetonio) In[illegible], nec minori diſcrimine. Obijt Tiberius octauo & ſeptuageſimo ætatis anno: ter[illegible] vigeſimo Imperij,ſeptimodecimo Kalendas Apriles, Cneo Acerronio Proculo, Caio Pontio Nigro Coſs. Rector Vindelicorum tempore Tiberij & Caij Cæſaris fuit Fabianus,[illegible] Annales patrij produnt. Ferunt Tiberio excogitatum vitri temperamentum, vt flexibile eſſet,& totam officinam artificis eius abolitam,[illegible] æris,argenti,auri metallis precia detraherentur: eaque fama diu crebrior,quam certior fuit. Ipſe Tiberius ſtudioſiſſime artes liberales vtriuſque generis coluit, ſed adſectatione [illegible] ſtylum obſcura[illegible] aliquanto [illegible] tempore,quem [illegible],haberet [illegible] præſ[illegible]. Carmen [illegible] cum compoſuit [illegible] fecit & Græca Poëmata. De C[illegible] præcl[illegible] pe[illegible]ſcripſit. Aduer[illegible],m[illegible] mores,famoſa de [illegible] carmin[illegible] [illegible] hodie in Pontifices Romæ eduntur) [illegible] iactabat: in ciuitate libera,linguam [illegible] debere. Præſidibus on[illegible] tributis prouincias ſuaden[illegible] pa[illegible] eſſe tondere pec[illegible],non de[illegible]re. Eius Imperij anno d[illegible], Dominus mundi Deuſque noſter Cruci a[illegible] eſt a Iudæis, duobus Ge[illegible] Coſs. [illegible] Kalendas Aprilis: quo [illegible] æquinoctium. Eadem tempeſtate Pontius Pilatus, & ipſe iam pro[illegible] conſ[illegible] (vt [illegible] Florens) Chriſtianus,[illegible] Iudæa atque Hieroſolymorum,omnem vitam, mi[illegible]laque Chriſti Tiberio Cæſari per [illegible] aperit: violentia ſuffragiorum à Iud[illegible], vt in Crucem eundem dederit,eadem an[illegible] epiſtola. Cæſar rem ad Senatum cum prærogati[illegible] ſuffrag[illegible], vt C[illegible] pro Deo reciperetur. Sena[illegible] quòd ad ſe Pilatus n[illegible]. [illegible] vetus erat decretum ne quis Deus, [illegible] Imperatore conſec[illegible]. Senatus itaque cont[illegible] vrbe eli[illegible] Chriſtiani. Cæſar in ſent[illegible] mortem [illegible] toribus Chriſtianorum. Cum autem Cl[illegible] iuſſu præceptoris,& magiſtri ſui, poſt reditum eius in cœlum,veritatem (quæ [illegible], & odium parere ſolet) Iudæis Hieroſolymis primùm a[illegible], [illegible] & [illegible] flagrantes Iudæi non ſolum cœleſtem P[illegible] h[illegible] ante tempore per ſac[illegible]os Vates ab immortali Deo pro[illegible] & Doctores [illegible] nitatibus adl[illegible] neci dediderunt. Iacobum [illegible] Ioann[illegible] perc[illegible]. Stephanum lapidibus obrutum interimunt. V[illegible] Chri[illegible] pro[illegible] præd[illegible]is,agro, peculio, pecunia ſpoliant: bonis eorum publicant. Diuus Petrus in vincula coniectus,diuinitus li[illegible] crudeli[illegible] Iudæorum. Cæteri auditores Chriſti per prouincias diſperſi, fundamenta Eccleſiæ vbique [illegible] per orb[illegible], [illegible] à Iudæorum [illegible] perpeſſi [illegible] ad [illegible] in ſacra c[illegible]. Diuus Paulus Th[illegible]tenſis, ſæuiſſimus antea hoſtis, de cœlo tactu deuictus eſt, & ab Imp[illegible] noſtro militiæ noſtræ armamentarius cœleſti oraculo deſignatus,conſtitutus eſt. Qui [illegible] ſe fatetur ab Hieroſolymorū vrbe exorſus,per c[illegible] quoque verſum re[illegible] longè lateque vſque ad Illyricum,& Danubium [illegible], [illegible] oribus deorum primo arma militiæ Chriſtianæ intulit. Et [illegible] deorum viribus,duci noſtri [illegible] vbi [illegible] fixit. Eius commi[illegible] cognatus Lucius Cyrenenſis in Vindelic[illegible], & R[illegible] prou[illegible] uſque Hiſtro c[illegible] Chriſtianæ pietatis ſementem fecit, quæ pau[illegible] radices egit,ac [illegible] occulto velut arbor æuo. Creſcens in G[illegible], hoc eſt Gallias, Germ[illegible] niáſque Titus in Dalmatiam, ita D. Paulus narrat,profect[illegible] eſt [illegible] homam Germa[illegible] Sc[illegible] prædic[illegible] teſtis eſt Suphro[illegible]. Oppidatim [illegible] o[illegible] ſi[illegible] de[illegible] ſacerdotes,qui popul[illegible] docer[illegible]. Verùm poſtea ob di[illegible] [illegible]rum fraudem, qui ſub obtentu ceremoni[illegible] religionem [illegible]nabantur, co[illegible]placitum eſt caput,& vnum,qui cæteris præeſſet, conſtituere. [illegible]rum itaque

Marobodus proditor dictus.
Catoualda.
Viuilus.
Vann. Quadorum rex.
Druidæ
Druidenſueþ.
Tiberij obitus.
Fabianus Vindelicus rector.
Tiberius artium liberalium ſtudioſiſſimus.
Tiberij dictum.
Quando Chriſtus paſſus.
Pontius Pilatus.
Perſecutio Chriſtianorum.
D. Iacobus.
D. Stephan.
D. Petrus.
D. Paulus.
Lucius Cyrenenſis.
Creſcens.
Titus
D. Thomas.

itaque ciuitatum Pontifices Aquileiæ Patriarches, Laureaci Archimyſtes creatus eſt. In actis Diuorum & Pontificum Laureacenſium ſcriptum lego, Diuum Marcum, quem D. Paulus collegam ſuum vocat, eiuſque mentionem & in Epiſtola ad Timotheum, & Philemonem ſcripta facit, in Norico Laureaci Philoſophiæ noſtræ myſteria interpretatum fuiſſe. Archimyſtæ Laureacenſi (qui ab Vtilone Duce Boiorum Bathauiam, inde à Carolo Magno Salisburgium tranſlatus eſt) duo & viginti Pontifices minores, dicto audientes fuiſſe fama & literis proditur. Pannoniam ſuperiorem, & inferiorem: Noricum, & Vindeliciam, eidem olim addictas fuiſſe, vetera Romanorum Pontificum diplomata, quæ extant, teſtantur, vrbium hæc fuere nomina, quæ etiam apud celebratos authores reperiuntur, complurium nomina manent, quarundam veſtigia mihi quidem incerta ſunt. In Pannonia (nunc Vngaria) interiore Siſcia, Bolentium, Vetuaria, niſi Veſoprinum ſit, inſtauratum ab Giſala Regina, ex Boiaria oriunda, Teutoburgium, iam quinque Eccleſias vocant. Nitraua nomen retinet vetus: ita & Iulij mons, quod & Augusturium, in Germaniæ ripa, & Morauia. Arrabo, ſiue Gautinum adhuc nominatur in Pannonia. In Noricorum regno, in Stiria Petanio atque Petauio, & Celeia extant: Pictauienſis, & Aſturis reliquiæ oſtenduntur: apud Charionas Tiburniæ, Solij, & Liburniæ veſtigia ſupereſſe, periti regionis adfirmant. Iuuauia, nunc Salisburgium, Sabona, Brixina, atque Cluſium eſt in alpibus Noricis Auſtriæ ſunt Fauonium, nunc Vienna, & Valentia, vocabulum retinens vetuſtum, corrupto, vt fit, non nihil ſono. Vindelicorum & Boiariæ fuiſſe reperio Bathauiam, Aureatum in vicum abijt, Auguſta Vindelicorum interijt, reliquiæ tamen monſtrantur. Plures ab alijs adducuntur, ego alijs inueſtigandas relinquo.

Aquileia. Laureacum. D. Marcus.

Archiepiſcopus Laureacenſis.

Siſcia. Bolẽtium.

Petanio. Celeia. Petauio.

Vueliſ.

NERO CLAVD. CÆSAR DRVSVS
GERM. EX S C SACERD. COOP.
CÆSARES AVGVSTI F
COS DESIG.
NERO CLAVDIVS CÆSAR
AVG GER P M TRP IMP
S C

ROMA.

CALIGVLA. IIII.

CAIVS CÆSAR GALIGVLA, cognomen à caſtrenſi loco traxit, quia manipulario habitu inter milites educabatur. De hoc ita Auſonius.

Caligula vnde nomẽ ſortitur.

Poſt hunc Caſtrenſis Caligæ cognomine Cæſar.
Succeßit ſæuo ſæuior ingenio.

Fax fuit generis humani. De eo dictum eſt, nec ſeruum meliorem ullum, nec deteriorem dominum fuiſſe. Contra Germanos, qui ſub Tiberio, vt diximus, Mæſias, Gallias, Pannonias, cæteraſque prouincias Romanas depopulati fuerant, ingenti conatu, & minacissimus bellum inſtruxit. Quos vt alicuius immenſi operis fama terreret, ſinum medium Baiarum, & Puteolanas moles trium millium & ſexcentorum ferè paſſuum interuallo, ponte iunxit: contractis vndique onerarijs nauibus, & ordine duplici ad anchoras locatis, ſuperiecto aggere terreno ac directo in Appiæ viæ formam, æmulatione Xerxis, qui non ſine admiratione Helleſpontum aliquanto anguſtiorem contabulauerit. Inde imperium Germanicæ expeditionis cæpit, legionibus, auxilijs, quantum antea nunquam vndique accitis: delectus vbique acerbiſsimè egit. Innumeras ex omnibus prouincijs contraxit copias, & omnis generis commeatum. Eo apparatu ad Rhenum profectus, nihil penitus geſsit: ingentes eius minæ in ludibrium verſæ, fruſtra omnis conatus fuit. Germani Gallias vſque proruperant, Galliæ quoque defeciſſent, niſi Sergius Galba, qui poſt imperauit, coercuiſſet. Quamobrem ipſe ornamenta triumphalia accepit, & ſacerdotium triplex inter Quindecim viros, ſodales Titios, item Auguſtales cooptatus. Germani Caligulæ imperitiam inſaniamque hominis ridentes, metu ſimulato in tutis locis in inſidijs delitescebant, vt hoſtem in intima, & ignota perinde iniqua pertraherent loca. Cum autem ipſe Caligula trans Rhenum inter anguſtias, denſumque agmen iter faceret, dicente quodam, non mediocrem conſternationem, ſicunde hoſtis appareret. Equum illico conſcendit, ac propere verſus ad Pontes, vt eos calonibus, & impedimentis ſtipatos reperit, impatiens moræ, per manus, ac ſuper capita hominum translatus eſt, turpique fuga Romam redijt. Conuerſus inde ad curam Triumphi, Gallorum proceriſsimum quemque legit, ac ſepoſuit ad pompam: cogitque non tantum rutilare, & ſubmittere, comam, ſed & ſermonem Germanicum addiſcere: & nomina Germanica ferre. Germani interea Romanas inuadunt legiones, fundunt, pellunt. Ipſe malæ pugnæ nuncio perterritus, fugam & ſubſidia fugæ, claſſis adparauit. Vni ſolatio acquieſcens, tranſma-

Caligula generis humani fax.

Sergius Galba.

Caligula Romam fugit.

rinas

rinas ſibi ſuperfuturas prouincias, ſi victores alpium iuga, vt C[illegible], [illegible] etiam vrbem, vt Senones, occuparent. Verùm pecunia pacem emit à Germanis. Vixit annos duodetriginta: imperauit [illegible]iennio, & decem menſibus, diebúsque octo, occiſus eſt à ſuis triginta vul[illegible] anno Chriſti [illegible]ltero & quadrageſimo. Ad primum tumultum in auxilium ad[illegible]nt Ge[illegible] cuſtodes corporis: diſcurrunt gladiis ſtrictis defenſuri Cæſarem: ac nonnull[illegible] ex percuſſor[illegible]us, quoſdam etiam ſenatores, inter quos Aſprenas, Norbanus, & Atteius, innoxios intereme[illegible]nt. In Theatrum inde procurr[illegible] populum Romanum ſeſe ad internecionem deleturos occiſuróſque comminantur. Verum ſuppliciter rogati cer[illegible]oreſque facti, Caium mortuum eſſe, pro mortuo, qui eorum pericula remunerari non poſſet, amplius pugnare detrectant. itaque deſiſtunt infeſtare Romanos. Eloquentiæ C[illegible] pl[illegible]mum attendit, quantumuis facundus, & promptus, peroranti verba & ſententiæ ſuppeditabant. Lenius & comptius genus dicendi contempſit. Senecam tum maximè plac[illegible]ntem, commiſſiones meras componere, & arenam eſſe ſine calce dixit. Sub eo Matthæus primus, oct[illegible]uo poſtquam Chriſtus in cœlum redierat anno, Euangelium in Iudæa ſcripſit. Ioannes in Græcam linguam tranſtulit: & Pontius Pilatus m[illegible]ltis calamitatibus obnoxius ſibi mortem conſc[illegible]it. Occiſo Caligula, Senatus in aſſerenda libertate conſenſit, cenſuitque nomen, & memoriam Cæſarum abolendam: diruendaq; templa odio crudelitatis. Conſules cum ſenatu & cohortibus Vrbanis, forum Capitoliumq; occuparunt, aſſe[illegible] communem libertatem: biduo de mutando Reipublicæ ſta[illegible] hæſitatum eſt. Claudius, patruus Caligulæ, quinquagena[illegible]s, rumore cædis nepotis ſui exterr[illegible]tus, prorepſit ad ſolarium proximum, interque prætenta foribus vela ſe abdidit: latentem [illegible]ue diſc[illegible]rens forte Germanus miles, nomine Gr[illegible]s, animaduerſis pedibus è ſtudio ſciſcitandi qui[illegible]nam eſſet, agnouit: extractumque, & ad genua ſibi accidentem adprehendens, ſequentibus ait, iſte eſt Germanus, eum imperatorem ſalutemus. Hinc ad commilitones alio[illegible] [illegible]ementes, perduxit. Ab his (quia ſui defugerant [illegible]) [illegible] ſuccollantibus, in caſtra delatus eſt triſtis & trepidus: miſerante obuia turba qu[illegible] ad pœnam raperetur inſons. Receptus intra vallum, inter excubias militum pernoctauit, minore ſpe quam fiducia. Vbi Gratus ſuperior his verbis con[illegible]latus eſt, & hor[illegible]atu[illegible]: Noli de ſalute tua [illegible]ſus eſſe, fortis, magno, altoque ſis a[illegible]m vt Imperatorem decet, ac potius Imper[illegible] c[illegible]gitato. Accitus deinde ipſe per [illegible] in cu[illegible]am [illegible]d per[illegible]adenda q[illegible]æ viderentur, vi ſe, & neceſſitate teneri r[illegible]pondit. Ve[illegible]m p[illegible] die, & ſenatu ſegniore in exequendis c[illegible]natibus pertædium diuer[illegible] cen[illegible], & m[illegible]tudine, quæ circumſtaba[illegible] vnum rectorem, & nominatim expoſcente, armatos pro concione iurare in nomen ſuum paſſus eſt: promiſitque ſingulis ingentem pecuniam. Primus Cæſarum fidem militis etiam præmio pigno[illegible]atus.

Germani victores.

Pecunia pacem a Germanis emit Caligula à ſuis occiſus.

Caligulæ eloquentia.

Seneca.

Matthæus quando Euangelium ſcripſerit.

Pontii Pilati mors.

Claudius, patruus Caligulæ.

Gratus miles Germanus der Gratt dictus.

CLAVDIVS V.

TIBERIVS Claudius Druſus cæpit anno Chriſti altero, & quadrageſimo imperare. Imperauit annos tredecim, menſes nouem dies octo & vi[illegible]: oc[illegible] eſt boleto venenato ab vxore Agrippina, matre Neronis pri[illegible] ſui, tertio Idus Octobris, Aſinio Marcello & Acilio A[illegible]ola Coſs. quarto & ſexageſim[illegible] ætatis anno, Imperij quartodecimo. Omnibus l[illegible] ſtudiis pertinaciter d[illegible] infac[illegible], nec indoctus fuit. Hiſto[illegible] ſc[illegible]ipſit hortante T[illegible] Liuio. Item [illegible] defen[illegible]nem [illegible] Aſinij Gall[illegible] libros, [illegible] ditam. Maxima c[illegible] G[illegible] [illegible]dia ſecutus eſt. Nouas commentas eſt literas tres numero, quaſi maximè neceſſarias, X antiſigma pro pſ. Diagamma Æolicum Ⅎ pro u conſonante, non inutiliter, vt ait Quintilianus. Extat tal[illegible] ſcriptura, quam in titulis lapidum legi, ita, Ⅎale, Ⅎita. Sed poſt imperium ei[illegible]s e[illegible]nuere, nemine audente veterem ſcripturam mutare. Quærente eo de ſiſci exi[illegible] non abſ[illegible]rdè dictum, abundaturum ſi à duobus liberti[illegible] in ſocietat[illegible] r[illegible]. Druidarum religionem apud Gal[illegible]ias [illegible]boleuit, exciſa ſylua, in [illegible] docere Dr[illegible]des con[illegible]ueuerant ipſos in Ge[illegible] a[illegible]fugiſſe [illegible]ra admon[illegible]m[illegible]s. G[illegible]ano[illegible] coluit, & muneribus proſecutus eſt. Legati eorum in [illegible]hedra ([illegible] Theatro, vbi Senatus ſpectabat ludos, à ſaltando dictus [illegible] implicitate, & fiducia eorum motus, quod in popul[illegible]ria de[illegible]ucti [illegible] Parthos & Armenios ſedentes in ſenatu) ad ead[illegible]m loca ſp[illegible]nte tran[illegible]ierant: nih[illegible] d[illegible]teriorem virtutem, aut conditionem ſuam prędicantes. Britannias Orc[illegible]adéſq; inſulas per Veſpaſianum, qui poſtea potitus eſt reru, a[illegible] Germanorum Roman[illegible] diecit Imp[illegible]rio. Cheruſcorum etiam gens regem Romæ [illegible] no[illegible] pe[illegible]ia bell[illegible] reliquo [illegible] re[illegible]æ, [illegible] apud Vrbem [illegible] at in nomine It[illegible]us [illegible] I[illegible]o fratre Arminij, maternũ è Carho[illegible] principe Chattorum. C[illegible] C[illegible] pecunia, add[illegible]s ſtipatoribus, miſit [illegible]eptus paulo poſt a no[illegible], Longoba[illegible] opibus refectus, vicit. Pater eius Flauius, patruus Arminiu[illegible]s,

Claud. Druſus ab vxore Agrippina occiſus.

Claud. Druidarũ religionẽ aboleuit.

Italus ex Cheruſcis [illegible] quasi Italicus.

auus Cathomarus fuit, clariſsimi tum Germaniæ Principes. Chauci eadem tempeſtate Germaniam inferiorem, quæ eſt in Gallia Belgica, incurſant, dux gentis Gannaſco, qui leuibus nauigijs prædabundus Gallorum maximè oram vaſtabat, non ignarus dites & imbelles eſſe, dolo inſidijsque interceptus à Romanis interficitur. Nece eius Chaucorum mentes inuadere Romanum imperium ſummis viribus deſtinabant: ſed deſiderabatur dux tanto conatui non impar. Claudius ne hoſtem conſciret, adverſaque in Rempubl. caſura mala, nouam vim in Germanias prohibuit & referri cis Rhenum in Galliæ ripam præſidia, copiasque Romanas iuſsit. In ſuperiore quoque Germania trepidatum eſt iiſdem temporibus, aduentu Chattorū latrocinia agitantium: ſed per luxum vino & ſomno viſi, oppreſsi ſunt a Romanis. Quidam è clade Variana quadrageſimum poſt annū ſeruitute exempti ſunt. Vannius etiam a Romanis & Druſo Cæſare filio Tiberij Imperatorib. Sueuis impoſitus, auctoribus Viuilo rege Hermundorum, Vandone & Sidone ſorore Vannij genitis, pellitur regno. Claudius ſæpe oratus non arma interpoſuit certantibus Germanis, tutum Vannio perfugium promittens, ſi pelleretur: ſcripſitque P. Atilio Hiſtro, qui Pannoniæ præſidebat, legionem, ipſáque è Pannonia lecta auxilia pro ripa, ſubſidio victis, ac terrori aduerſus victores, ne fortuna elati Romanam quoque pacem turbarent. Nam vis innumera Legij, aliæque gentes aduentabant, fama ditis regni, quod Vannius per triginta annos prædationibus & vectigalibus auxerat: ipſi manus propria, pedites, Eques ex Sarmatis, Iazibúsque erat, impar multitudini hoſtium. Legius, Ermonduri (Sueuorum genera ſunt) ingruerat, prælio funditur Vannius, ad claſſem in Danubio opperientem perfugit, ſecuti mox clientes, acceptis agris in Pannonia, deſertisque Boiorum locati, Vando & Sido inter ſe partiti ſunt regnum.

Chauci. *Gannaſco.* *Vannius.* *Viuilus Rex Hermundorum.* *Vando.* *Sido* *P. Atilius.* *Legij.*

Agrippina coniunx Claudij, mater Neronis, in Vbiorum oppidum, in quo genita erat, Veteranos, Coloniamque deduci imperat, cui nomen Agrippinenſis Coloniæ inditum eſt ex vocabulo ipſius. Auus M. Agrippa genti Auguſti, eam gentem in ſuam fidem acceperat Rhenum transgreſſam. Claudio principe legatus Vindelicorum fuit M. Antonius.

Colonia Vbiorum. *M. Agrippa.* *M. Antonius.*

Philippus auditor Chriſti Hierapoli (ciuitas eſt Aſiæ) lapidibus obrutus, crucique affixus eſt. Felix quoque tum præſes Iudææ fuit, apud quem D. Paulus vinctus perorat cauſam ſuam. Sub idem tempus Imperij Claudiani anno ſecūdo, quidam Petrum Romam veniſſe credunt. Quod mihi non fit veriſimile: maximè cum Diuus Paulus narret Galatis, ſe duodeuigeſimo poſt ſuam conuerſionem anno Hieroſolymis Petrum adiiſſe: qui fuit annus imperij Claudiani decimus, Chriſti verò alter & quinquageſimus. Ibidem refert poſt hæc Petrum Antiochiam adiiſſe. Hoc ſatis quoque conſtat, tertio Neronis anno, Paulum & Lucam Romam deductos, biennio ibi commoratos fuiſſe. Vnde D. Paulus nomine ſuo, & Timothei ad pleróſque ſcripſit, quos obſcuriſsimorum quoque Romæ degentium verbis ſolicitè & anxiè ſalutat. Atque neque Paulus, neque Lucas vllam mentionem Petri faciunt, profectò non prætermiſſuri, ſi tum ipſe Romæ fuiſſet. Denique cum Paulus in Epiſtola data Corinthi ad Romanos, vltimo Imperij Claudiani anno (quod curioſe [illegible] hiſtoriam, perpalam fiet) ex via properans Hieruſalem, iubeat ignobiles Romæ [illegible] tantum ducem, legatum Chriſti, nunquam ſilentio præteriret. Præterea in ſecunda ad Timotheum Epiſtola, dum ſecundo tribunali ſiſteretur, & gladius Neronis capiti eius immineret, conqueritur ſe ab omnibus derelictum, ſolum Lucam ſecum eſſe. Cum itaque non ignobiles [illegible] celebrati authores ſint eodem quidem die, verum non eodem anno Petrum & Paulum a Nerone Romæ occiſos fuiſſe, ſuſpicantur hi Petrum, Nerone principe, & poſt cædem Pauli, demum Romam commigraſſe. Quamuis non deſint, qui ipſum Romæ viuum quidem fuiſſe omnino pernegent: quòd Paulo (quemadmodū eſt in arcanis ſacrarum literarum) prouincia docendi cultores Deorum (quorum caput Roma) demandata fuerit à Chriſto, Petro Hebræos dūtaxat inſtituendi copia facta: quamobrem ipſe & Babyloniæ (vbi tum [illegible] Iudæi, vt Ioſephus ſcribit, erant. adeo vt potentiſsimum regem Parthorum [illegible]) & ad Iudæos Chriſti ſectatores ſcripſerit. Hæc ego pugnas ad contentioſos [illegible] relego. coniecturas humanas, certi nihil adferre poſſem. Nam Babyloniam a Petro, ſicut à Ioanne Romam adpellari, authores ſunt: alij Babyloniam Ægypti intelligunt, quæ nunc eſt Alchairum, antiquis Memphis.

D. Philippus. *Felix præſes Iudææ.* *Paulus & Lucas Romā deducti, & biennio ibi commorati ſunt.*

NERO VI.

DOMITIVS Nero Ænobarbus in Germanos perquam munificus fuit: ipſiſque (vt ait Tacitus) plurimum confidit. Qui in Armenia Britania, quæ defecerant, recuperandis, tutandáque Syria, ſedulo ei operam nauarunt. Milite quoque Germano in Ægypto, Hiberia, Albania in expeditione, quam ad Caucaſias portas parauit, vſus eſt. Friſij gens Germaniæ Magnæ, agris vacuis ripæ proximis, militum vſui [illegible] poſitis, tum inſedere, auctore Verrito, & Malorige. Hi profecti Romam ad Neronem dixere, nullos mortales armis, aut fide ante Germanos eſſe. Aderat iis Boiocalus, vinctus [illegible] Cheruſca rebellione, iuſſu

Domitius Nero in Germanos munificus. *Verritus.* *Malorix.* *Boiocalus.*

ne, iuſſu

ne, iuſſu Arminij referens, mox Tiberio, & Germanico ducibus ſtipendia quinquaginta annorum obſequio meruiſſe. Nero vtrumque ciuitate donauit. Percrebuerat oriente toto vetus & conſtans opinio, eſſe in fatis, vt eo tempore in Iudæam profecti, rerum potirētur. Plærique de Romano Imperatore (vt exitus probauit) interpretati ſunt: prudentiores ad Chriſtum referunt. Iudæi (quorum caput Hieroſolyma: nam cæteri ſub Agrippa, & Regibus amicis in obſequio quieti permanſerunt) ad ſe hoc vaticinium trahentes, cum & Cæſtij Flori prædidis auaritiam ferre non poſſent, cæſo præpoſito, rebellant. Legatum inſuper Syriæ conſularem, ſuppetias ferentem rapta Aquila in fugam vertunt. Contra rebelles Flauius Veſpaſianus præfectus militiæ, vt induſtriæ expertæ, nec metuendus vllo modo ob humilitatem generis ac nominis, cum maiore filio legato mittitur à Nerone cū cupiis. Et huic expeditioni miles Germanus interfuit. Aliquot vrbes Iudeæ captæ ſunt. Flauius Ioſephus ſcriptor hiſtoriarum, dux belli Iudæorum, victus captúsq; in vincula coniectus a Veſpaſiano vt interficeretur, conſtantiſsimè adſeuerauit fore, vt ab eodem breui ſolueretur, verùm iam Imperatore. mortem quoque Neronis prædixit. Ob hoc viuere permiſſus à Veſpaſiano imperatore, deinde libertate donatur: in nomen & familiam adoptatur. Bellum & antiquitatem Iudaicam, & alia plæraque ſcripſit. Veſpaſianus duobus prælijs Iudæos ſuperatos intra mœnia Hieroſolymorum compulit. Dum hæc in Palæſtina geruntur, Galliæ tumultuantur, & Iulio Vindice duce, qui eas pro prætore obtinebat, rebellant.

Caſtius Florus.
Fla. Veſpaſi.
Fl. Ioſephus hiſtor. cur.
Iul. Vindex.

Acciti à Nerone Germani, viginti ferè millibus Gallorum occiſis, Vindicem ad mortem compellunt, Gallias Neroni reſtituunt. Sed Hiſpaniæ quoque a Vindice antea ſollicitatæ, deſciſcunt, Sergium Galbam Tarraconenſis Hiſpaniæ rectorem, Imperatorem ſalutant. Vbi hoc diuulgatum, cæteri exercitus, & prouinciæ rebellant ob hominis ſcelera, fac[tu]m ſequuntur Hiſpanorum, in verba Galbæ iurant. Quinquennio quidem nemo melius Nerone imperauit, Rémquepublicam adminiſtrauit: teſte etiam Traiano, Principe omnium optimo, qui dicere ſolitus fuit: Omnes principes longè abeſſe à quinquennio Neronis. Poſtea in omne facinus flagitiúmque erupit, magicæ vanitati, artium fraudulentiſsimæ deditus: cuius ſpecies plures eſſent: namq; & ex aqua & Sphæris, & ex aëre & ſtellis, & lucernis, ac peluib. ſecurib. quoq; ac multis alijs modis, diuina promittit. Præterea vmbrarum, inferorumque colloquia: quæ omnia Nero, vana falſaque comperit. Primum imperare dijs concupiuit: nec quicquam generoſius voluit. Nemo vnquam illi arti validius fauit: omnia ſuppetebant, quæ huic ſolennia eſſe finguntur prauæ ſuperſtitioni. Immenſum, & indubitatum exemplum eſt falſæ artis, quam dereliquit Nero. Proinde autem (ait Plinius) perſuaſum ſit, inteſtabilem, irritam, manem eſſe, habentem tamen quaſdam veritatis vmbras, ſed in ijs veneficas artes pollere, non magicas. Attamen Senatus ille Romanus, ordo ampliſsimus, Simonem Magum ſtatua & inſcriptione ſancti Dei inaugurauit: credo vt ob perſecutionem in noſtros motam, blandiretur Mago Neroni, cui homines immolare gratiſsimum. Ipſe enim Vitricum Claudium, à quo adoptatus fuerat, & Britannicum fratrem veneno ſuſtulit: vxorem Octauiam, matrem Agrippinam ferro occidit: Lucanum Poëtam, eius patruum Senecam, præceptorem ſuum mori coëgit. Optimum quemque trucidauit, virtutes ipſas penitus excindere connitebatur. Nulli delegauit officium, vbi non adijceret, ſcis quid mihi opus ſit: & hoc agamus, ne quis quicquam habeat. Vrbem Romanam incendit, & luſitabundus è turri proſpectauit. Peſsimum omnium, & hoſtem generis humani fuiſſe vulgus etiam imperitum apud nos prædicat, adeò vt nomen eius ad Tyrannos adhuc tranſeat. Talem principem paulo minus quatuordecim annos perpeſſus terrarum orbis, tandem deſtituit. Statio militum diſceſsit, cuſtodes cubiculi direptis ſtragulis diffugerunt. Nunciata defectione exercituum, prouinciarumque literas prandenti redditas, concerpſit, menſam ſubuertit, Chryſtallinos ſcyphos duos gratiſsimi vſus ſolo illiſit. Deſertus itaque ab omnibus, vrbis & orbis conſenſu, per libertorum fidiſsimos tentauit Tribunos. Centurionésque de ſocietate fugæ: ſed partim tergiuerſabantur, partim apertè detrectabant. Vnus verò etiam proclamabat, vſque adeo ne mori, miſerum? Varia deinde agitauit, cogitauítque, Galbam ne ſupplex peteret, an atratus prodiret in publicum, proque roſtris quanta poſſet maxima miſeratione veniam præteritorum precaretur, ac ſi animos flexiſſet: vel Ægypti præfecturam concedi ſibi oraret. Sed deterritus eſt ne priuſquam in forum perueniret, diſcerperetur. ſic cogitationem hanc in poſterum diſtulit diem. Ad mediam ferè noctem excitatus, proſiluit è lecto, miſit circum amicos: & quia nihil a quopiam renunciabatur, ipſe cum paucis hoſpitia ſingulorum adiit: verum omnium fores clauſæ erant, nullus penitus reſpondebat. Ita rurſus domum in cubiculum rediit, percuſſorem, cuius manu periret, requiſiuit: & nemine reperto, Ergo ego (inquit) nec amicum, nec inimicum habeo: procurrítq; quaſi præcipitaturus ſe in Tiberim, ſed reuocato rurſus impetu, vt nudo pede erat atque diſcinctus, penulam obſoleti coloris ſuperinduit, adopertoque capite, & ante faciem obtenſo ſudario, equum cōſcendit, ad ſuburbanum Liberti ſui circa

Quinquennio nemo melius Nerone imperauit.
Nero flagitioſus, & facinoroſus.
Simon Magus.
Nero de morte ſibi conciſcenda cogitat.

quantum

ca quartum milliarium ab Vrbe fugam capeſsit. Statim tremore terræ, & fulgure aduerſo pauefactus audiit è proximis caſtris clamorem militum, & ſibi aduerſa, & Galbæ proſpera ominantium. Etiam ex obuiis viatoribus quendam dicentem, hii Neronem perſequuntur. Alium ſciſcitantem, ecquid in Vrbe noui de Nerone. Equo autem odore abiecti in via cadaueris conſternato, detecta facie agnitus eſt à quodam, & ſalutatus. Dimiſsis deinde equis, inter fruticeta ac vepres, per arundineti ſemitam ęgrè, nec niſi ſtrata ſub pedibus veſte, ad aduerſum villæ parietem euaſit. ibi hortante liberto ſuo, vt interim in ſpecum egeſtæ arenæ concederet, negauit ſe viuum ſub terram iturum. At parumper commoratus, dum clàdeſtinus ad villam introitus pararetur, aquam ex ſubiecta lacuna poturus, manu hauſit. Poſtea diuiſa ſentibus penula, traiectos ſurculos raſit, atque ita quadrupedes, per anguſtias effoſſæ cauernæ receptus in proximam cellam, decubuit ſuper lectum, modica culcitra vetere pallio ſtrato, inſtructum: fameque & iterum ſiti interpellante panem quidem ſordidum oblatum aſpernatus eſt, aquæ autem tepidæ aliquantum bibit. Tum vt quamprimum ſe impendentibus contumeliis eriperet, ſcrobem coram fecit, dimenſus ad corporis ſui modulum: aquam, ligna, alia quoque conferri iubet, curando mox cadaueri neceſſaria. Flebat ad ſingula, atque dictitabat, Qualis artifex pereo? Inter moras certior factus, ſe hoſtem à Senatu iudicatum, & ad Gemonias ſcalas condemnatum, & quæri, vt puniatur more maiorum, interrogauit, Quale eſſet id genus pœnæ. Et cum comperiſſet, nudi hominis ceruicem inſeri furcæ, corpus virgis ad necem cædi, cadauer per Vrbem trahi, atque in cloacam abijci, conterritus duos pugiones, quos ſecum tulerat, arripuit, tentataque vtriuſque acie, ruſus condidit: cauſatus nondum adeſſe fatalem horam. Ac ruſus ſegnitiem ſuam his verbis increpat, Viuo deformiter, turpiter pereo. Iam equites adpropinquabāt, quibus præceptum erat, vt viuum eum adtraherent. Quod vt ſenſit, ferrum iugulo adegit, iuuante Epaphrodito à libellis. Ita ſimilem moribus ſuis exitum vitæ inuenit triceſimo & ſecundo ætatis anno, die quo quondam vxorem ſuam Octauiam interemerat, Anno reſtituto ſalutis ſeptuageſimo. Non defuerunt tamen poſtea, qui eum viuere adhuc aſſerebant, & breui magno inimicorum malo reuerſurum. Denique poſt viginti annos extitit conditionis incertæ, qui ſe Neronem eſſe iactabat: tamque fauorabile nomen eius apud Parthos fuit, vt vehementer adiutus, & vix redditus ſit. Quamobrem & quibuſdam regionis noſtræ ſectatoribus perſuaſum fuiſſe exiſtimarim, ipſum adhuc viuum alicubi clāculum detineri, foreque Antichriſtum, adeò, quod & id ſentire Diuum Paulum interpretati ſint. Ipſe verò, inter cætera flagitia, Chriſtianos ſupplicijs adflixit, quibus tamen primordio Imperij fauit: vt quem D. Paulus in vincula coniectus adpellauerit, ad ipſumque ductus Romam fuerit: vbi biennio liberè, & nemine prohibente, Philoſophiæ Chriſtianæ veritatem docuit: & quoſdam ex familia Cæſaris recipere perſuaſit. Plebs Romana audita morte Neronis, pileata concurrit, tamquam ſeruitute crudeliſsimi domini liberata, atque manumiſſa. Hiſce temporibus apud Rhætias, Vindeliciamque legatum fuiſſe Portium Septimium, & Seuaſtum reperio, &c.

Gemoniarū ſcalarum pœna.

Neronis interitus.

Quidam ſe Neronem eſſe iactanis.

Port. Septimi[illegible]. Seuaſtus

Quemadmodum Lactantius narrat, Petrus & Paulus cum futura, quæ ipſis Chriſtus aperuit, & alia multa mira Romæ prędicarent, tum etiam hoc futurum eſſe dixerunt, vt poſt breue tempus immitteret Deus Regem, qui expugnaret Iudæos, & ciuitates eorum ſolo adæquaret: ipſos autem fame, ſitique confectos obſideret, tum fore, vt corporibus ſuorum veſcerentur, & conſumerent ſe inuicem.

Lactantius.

Poſtremò vt capti venirent in manus hoſtium: & in conſpectu ſuo, acerbiſsimè coniuges ſuas vexari cernerent. Violari, atque proſtitui virgines, diripi pueros, paruulos allidi, omnia denique igni, ferro, vaſtari: captiuos in perpetuum terris exterminari, eo quod exultauerunt ſuper amantiſsimum, & probatiſsimum Dei filium. Itaque poſt illorum obitū, cum eos Nero interemiſſet, Iudæorum gentem, & nomen Veſpaſianus extinxit, fecitque omnia, quæ illi futura prædixerant. Quandoquidem autem de Chriſtianorum excruciatione, & ſanguinis eorum ſeminatione mentio incidit, non abs re fuerit, paucis religionis noſtræ primordia texere, vt intelligamus planè, quantum à vita, moribus, & inſtitutis maiorum deſciuerimus. Veriſsimum eſt profectò, aut illud Plinianum, multum referre in quæ tempora cuiuſque virtus inciderit: aut hoc D. Hieronymi dictum, auctos temporalibus, ſpiritualibus diminutos eſſe. Admonet D. Paulus eos, qui piè velint viuere, multa aduerſa perpeſſuros. Admonet & Chriſtus ſeruator hominum, Doctor, & Magiſter noſter, ſe gladium & ignem, non pacem miſſurum. Tantum abeſt, vt nobis pollicitus fuerit opes, gloriam, ſecundaſque res huius ſeculi: pauperes, nudi, ęgrè veritatis grauitatem ferūt, nedum diuitijs, honoribus, imperijs onerati ferre poſsint: quæ plerumque malos efficiunt, ſceleſtos reddunt, bonos nunquam faciunt. Et ſpinæ, ſenteſque, nolis velis, appellari ſolent a Chriſto. Qui poſteaquam immortali triumpho ad cœlos euectus, & cœleſtis ſpiritus [illegible] orum filiorum mentibus illapſus eſt, eius comites, diſcipulique (ſicut in ſanctæ hiſtoriæ ſacrario continetur) duntaxat Iudæos in Palæſtina, & vbiq; gentium paſsim habitantes, tanquam diuinæ ſtirpis radicem Chriſtianæ pietatis fonte imbuerunt. Ibi ſacerdotes

Veſpaſianus Iudæos extinxit.

De religione Chriſtiana.

Plinius. D. Hieronymus.

NOTA.

cerdotes & pontifices ira ſimul & inuidia commoti, quod à multitudine deſererentur, & ſua vitia patefierent, cognatos & gentiles ſuos Chriſto deuotos ſupplicijs affligunt, eos, velut impios, & patriæ religionis deſertores, Deique immortalis (cuius legem datam Moſi ſoluerent) hoſtes, & proditores occidunt, trucidant, vrbibus eliminant. Primus Diuus Paulus omiſſa peruicacia & obſtinatione inflexibili, Iudæorum, quoniam oculi veritati occlusi erant, cultoribus Deorum ianuam ſalutis aperuit: eiuſque exemplum cæteri diſcipuli ſecuti ſunt. Ibi tum mali genii, laruæque, cum cernerent ſe diuinitate, quam hactenus inuſurparant, ſpoliari, ſuasque præſtigias & commenta in vulgus edi & prodi, non ſolum externos hoſtes, verum etiam proprios domeſticosque templo Dei concitarunt inimicos. Quidam enim ſectæ noſtræ philoſophi (quemadmodum rerum Chriſtianarum ſcriptores explicant) ſub obtentu nominis, vitia celando malè audiebant, vulgoque caſtigabantur, quod aliter viuerent, quàm ſapientibus conueniret. Et extiterunt (quod miſere) Petro & Paulo tam vigilantiſsimis paſtoribus oues paſcentibus, & procurantibus inter gregem latitantes qui veræ pietatis expertes titulo cæremoniarum, cœleſtem philoſophiã (vt illi vocant) cauponabantur: & per auaritiam facticijs ſermonibus de vili plebecula negociabantur. O mores, ô tempora. Quid nunc fieri cenſes, vbi fides, iuſticiaque etiam vulgari triſtique prouerbio depulſa terris in cœlum redijt? Vbi paſtores non tantum non vigilant, ſed & ipſi tecti pelle ouina oues deuorant, peſsimis moribus perdunt, exemplis nimium periculoſis ſauciant, interimunt, & comedunt? Grauiſsimus eſt morbus qui à capite diffunditur. Illorum mores locum fecerunt mendacio prophanorum, qui intonſiſsimos Chriſtianos infanticidij, inceſtus crimine prædam nabant: quibos flagitijs noſt[illegible] æuo Iudæi inuiſi, & infames ſunt vulgo. Rumor erat, diſciplinæ noſtræ p[illegible], [illegible]nus hominum nouæ ſuperſtitionis ac maleficæ, non ſolum Magos, omnium [illegible] ſcelerum reos eſſe, ſed in abditis quoque conuiuari, vbi [illegible] ſanguis inde pane exciperetur, quo ſectæ candidatus veſceretur. Vbi p[illegible] pabulum Iudæ nuncupabant) canes ad hoc adſuefacti lumina euerterent, [illegible] deinde aut ſororem, aut matrem inceſto pollueret. Hæc initia, hos ritus [illegible] eſſe, fama ementiebatur. Et vt odium letale intelligas, inquiri in nos [illegible] ſceleratos factitabatur) neglectum eſt: nec volebant illud, neci[illegible]bant hoſtes, vt nomen inuiſum præſumptis, & non probatis criminibus, ſolum ſui confeſsione damnaretur, & ne fama huiuſmodi falſa eſſe conuinceretur, & probarentur non eſſe, quæ credere malebant. Tolerabiliora hæc, quòd hominem Chriſtianum, Deorum immortalium, Imperatorum, legum, morum, humani generis hoſtem, naturæ totius inimicum, omnis cladis publicè, omnis popularis incommodi cauſas exiſtimabant. Vnde vulgo protritum prouerbium fuit, Defecit pluuia cauſa Chriſtiani nominis. Illud prætereo, quod ſuperſtitioſos, inutiles Reip. penituſque infructuoſos, ſtultiſsimos, crimini læſæ religionis Romanæ obnoxios, nos eſſe prædicabant. Alio quoque iniuriarum titulo poſtulati ſumus, ſed leuiuſculum hoc & odio dignum) quod ſcilicet noſtrates ſe fratres inuicem adpellarent, [illegible] eſſent quod Romano Imperio (quod æternum fore credebant) malè ominarentur, interiturumque adfirmarent: [illegible]usque vocati ſumus, quod Aſinum, ac Solem adoraremus. Cum odio ſibi acerba [illegible] veritas: lux ſemper inuiſa fuit tenebris. Totus orbis terrarum conſen[illegible] in nomen Chriſtianum conſpirauit. Philoſophi oblatrarunt, aduerſus religionem [illegible] ſtram complures euomuerunt libros: impiam, aniſemque [illegible] perditionem eſſe [illegible] tur. Contra pios quoque impia iura con[illegible]rs, conſtitutiones ſacrilegæ [illegible] Iureperitorum iniuſtæ aduerſus nos [illegible] leguntur, reſcripta co[illegible] vt docerent iniqua Iuriſconſulti quibus pœnis adijci deberent, qui ſe Dei cultores co[illegible] Iudices, & prætores plus auſi [illegible]nt, quam iubebantur: non ſolum authores fac[illegible] perſecutionis fuerunt, ſed & mordacius in nos, & Chriſtum, eiusque c[illegible]es debacchati ſunt. Quos & Magiæ, & latrocinij accuſarunt vt proſcriptorum damnatorumque bonis potirentur. Quidam etiam ad nos ſcripſere, vt humanè benigneque conſulere putarentur: vulgus cæcum iure ſuo. Chriſtianos in publico apparentes luto, lapidibusque inceſſebat: dijs ſuis ſanguine noſtrum inſa[illegible] clamoribus depoſcebat & deuouebat. Non iam Iudæi tempeſtate noſtra in[illegible], quam nos [illegible] tempore fuim[illegible] Pontifices minores, Maximi, Flamines, Aruſpices, Augures, item reges, ſacrificuli, ſæpe cauſa fuerunt iuſtitiam perſequendi. Cum enim quidam noſtratium ſacrificantibus dominis adſiſterent, impoſito frontibus ſigno immortali, cœleſt[illegible]e nota, deos eorum fugauerunt: ne poſſent in viſceribus hoſtiarum futura depingere. Quod cum [illegible]gerent, conquerebantur, profanos homines ſacris intereſſe [illegible]os, quos oderint [illegible]. Ita adegerunt principes ſuos in furorem. Vbique [illegible] vbique [illegible] mortis im[illegible]o: iuſtos & bonos vbique [illegible]nquam ma[illegible]s, & im[illegible]os perſequebantur, excruciabant, damnabant, occidebant. V[illegible] genera crudeli[illegible] ſpecies excogitatæ ſunt. Inſontes C[illegible] [illegible] in ex[illegible], hoſtes Reip. [illegible] cati, ad be[illegible] [illegible] V[illegible] pop[illegible] con[illegible] crucibus adh[illegible] lapidibus ob[illegible] in [illegible] pr[illegible],

huic

[illegible] no[illegible]is der[illegible] ſic igne excoctus: viuis lux, mortuis terra denegata eſt. Nu[illegible] vo- *Lactantius*
[illegible]minum numerus capiet (Lactantius proximus his rebus inquit) tam infinita, tam varia genera crudelitatis. Sæuiores illi carnifices, grauioresque fuerunt, qui neminem ſta[illegible]er[illegible] [illegible]idere, ni[illegible]que aliud cogitarunt, quàm vt [illegible]incerent. hi exquiſitos dolores corpori[illegible]is [illegible]ehant, & nihil aliud euitabant, quàm vt ne torti morerentur. Iubebant tortis c[illegible] [illegible]genter adhiberi, vt ad alios cruciatus membra renouarentur. & repararetur nouus ſanguis ad pœnam. Hanc carnificinam quoldam biennio pertuliſſe literis proditum eſt. *Iulianus Ro. Imp.* [illegible]nus quoque Imperator talia tentans, vnius conſtantiſsimi adoleſcentis, Theodori nomine, [illegible]rt[illegible]dine, (vt D. Aurelius Auguſtinus refert) à furore nos perſequẽdi deterritus eſt: ne [illegible]dem [illegible] al[illegible]s victus, & minime compos, pudore, ruboreque adficeretur: & religionem, quam extirpare deſtinarat, corroboraret, & ſtabiliret. Exquiſitior quippe crudelitas, illecebra erat magis, ſectæ plures efficiebantur, quoties metebantur, ſemen erat ſanguis Chriſtianorum. Excruciati verò gratias agebant Chriſto, Deoq; canebant: nec patiendo defecti, carnificum vires del[illegible]ſſabant. O[illegible]is ætas, omnis ſexus, omnis ordo, ex ciuitatibus vicis, agris, mulierculæ, pueri, puellæ (de viris taceo) certatim ad cruciamenta ruebant, dilacerati ſe toto corpore perpetiebantur: i[illegible]is gemitum nec ignis extorqueri potuit. Accuſatio votũ, pœna felicitas erat. Neque aliunde, quàm de hoſtibus imperator immortalis copias ſuas ſuccenturiauit quod præter adflatum diuinum, hoc modo fiebat: Plurimi odio crudelitatis à deor[illegible]m c[illegible]ltu fugaban[illegible]ur. [illegible]lacebat quibuſdam virtus, ac fides ipſa: nonnulli ſuſpicabãtur deorum cultum no[illegible] ſine cauſa malum putari à tam multis hominibus, vt emori malint, quàm id facere, quod alij faciunt, vt viuant. Aliqui cupiebant ſcire, quidnam eſſet illud bonum, quod ad mortem vſque defenderetur: quòd omnibus, quæ in hac vita chara ſunt, præferretur: à quo nec bonorum, nec lucis amiſsio, nec dolor corporis, nec viſcerum cruciamenta deterrerent. Valebant hæc plurimum, ſed & [illegible]læ maximę cauſæ noſtrorum numerum ſemper auxerunt. audiebat circumſtans populus inter ipſa tormẽta dicentes. Nolle ſacrificare lapidibus humana manu factis, ſed Deo viuo, qui ſit in cœlis. Multi hoc verũ eſſe intel[illegible]igebant, & in pectus demittebant. Deinde (vt fieri ſolet de rebus incertis) dum inuicem inter ſe quærebant, quæ eſſet huius perſeuerantiæ cauſa: multa quæ ad religionem pertinebant, d[illegible]uulgata, ac per rumorem viciſsim aucupata diſcebant: quæ quia bona erãt complacere nece[illegible]e fuit. Præterea vltio conſecuta (ſicut ſemper accidit) ad credendum vehementer impellebat. Nec hæc quidem leuis cauſa erat, quod immundi dæmonum ſpiritus, accepta licentia, multorum ſe corporibus immergebant, quibus poſteà reiectis, omnes qui ſanati erant, adhærebant religioni: cuius vim ac potẽtiam ſenſerant. Ipſorũ quoque deorum teſtimonia Chriſtianos facere cõſueuerunt: adiurati enim à Chriſtianis. Dæmonas ſe malos, & vnum eſſe Deum, cu[illegible] Chriſtiani mancip[illegible]rentur, confeſsi ſunt. Coactique per nomen duntaxat Chriſti, profitebãtur vnum Deum, vt diſciplina Chriſtiana doceret, colẽdũ eſſe: Chri[illegible]tumque omnes ab æuo animas, reſtituto corpore iudicaturu[illegible]n. Hæ tot cauſæ in vnum collatæ, magnam Deo multitudinem mirabiliter adquirebant. Non defuere tamen (tanta eſt pe[illegible]tinacia impietatis, & ea erat contumacia Philoſophorum) qui cum viderent, tot & tantis perſec[illegible]ionibus religionem noſtram no[illegible] ſolùm non diminui, ſed è diuerſo mirabiliter inual[illegible]ere. commenti ſunt haud ſcio qu[illegible]s verſiculos, tanquam oraculum cõſulenti diuini[illegible]us editos, [illegible]n quibus Chriſtum omnino quidem cr[illegible]mine ſoluebant. Petrum verò maleficio, magicoque l[illegible]utro, occi[illegible]o anniculo infante, dilaniatoq;, & ritu nefario ſepulto, extorſ[illegible]e Deo trecentos ſexaginta quinque annos, adfirmabant, quibus Chriſti nomen coleret[illegible].

Expleto hoc annorum interuallo, deinde continuo Chriſti nomen penitus in obliuionem peruenturum ementiti ſunt. Cõfinxere hanc fabulam eruditi, nimirum doctores Philoſophię quę ſemper maioribus noſtris ſuſpecta fuit: vt cuius profeſſores, adulatores, & tẽpori ſeruientes, per ina[illegible]e nomen ſapientiæ (ſicut D. Paulus cõmonefacit) ſimplices ſeducebant. Ipſi enim (refert Tert[illegible]lianus) inimicè adfectarunt veritatem, adfectandoque corruperunt: & quibuſdam ſuis opinionibus ſacras literas, ad Philoſophicas ſentẽtias adulterauerunt: adeo [illegible]citiſſimè à noſtratium quopiam dictũ eſſe referat ſacer Hieronymus, Philoſophos eſſe p[illegible]triarchas Hæreticorum (vt adpellant) hoc eſt, impiarum ſectarum, mendaciorum, diſs[illegible]ue authores. Nam Philoſophus, vt idem ait, eſt gloriæ animal, & popu- *Philoſophi patriarchæ ſunt hæreticorum.*
laris auræ, a[illegible]que rumorum venale & vile mancipium. Immortalis etiam Ambroſius, vt Chriſtiani deo male opinarentur, philoſophiam profiteri cœpit. Verùm noſtro quo diuinæ penetralia veritatis, philoſophiæ ignaris præcluſa eſſe opinantur clauesque cœleſtis Theſauri Ariſtoteli Stagiritæ, Dialecticisque acceptas referunt. At quàm piè, quàm verè, vid[illegible]nt doctiores. [illegible]o ad reliqua pergo. Quòd ſi maximè verum eſſet, nullus Theologus eſſet in vniuerſa Ge[illegible]mania, quem ego quidem norim.

NERO CÆSAR AVGVSTVS
VESTA

IMP. NERO CAES AVG. P. MAXIMVS
VICTORIA AVG.
S C.

GALBA VII.

Galba militari laude apud Germanos floruit.

SERGIVS GALBA nobiliſsimus, veteri & honorabili proſapia oriundus: dum [illegible] gebat, militari laude apud Germanos floruit & fortitus proconſul Tarraconenſem Hiſpaniam, diu prudentiſsimè adminiſtrauit prouinciam. Tandem Neronem timens, in deſidiam & segnitiem, quod nemo rationem ocij ſui reddere cogeretur, conuerſus eſt. Carthagine deinde Noua conuentum agens, tumultuari Gallias comperit. Legato Aquitaniç auxilia implorante, ſuperuenerũt Vindicis literæ hortãtis, vt humano generi adſertorem, ducemq; ſe accommodaret: nec diu cunctatus, conditionem partim metu, partim ſpe recepit. Nam & mandata Neronis de nece ſua ad procuratores clam miſſa deprehenderat. Morte Vindicis conſternatus non parum, perſeuerauit tamen, adſumptoque Cæſaris nomine, ad vrbem properauit. Nero ab omnibus deſertus ſeipſum interemit. Vulgatumq; eſt arcanum Imperij alibi quàm Romæ poſſe fieri Imperatorem. Galba vbi Romam venit, Germanorum cohortem a Cæſaribus olim ad cuſtodiam corporis inſtitutam, multisq; experimentis fidiſsimam diſſoluit, ac ſine vllo commodo remiſit in patriam. Quamobrem factione a M. Saluio Otone, res nouas moliente, immiſſis equitibus in medio foro vrbis Romæ, a ſuis deſertus contrucidatus eſt tertio ac ſeptuageſimo ætatis anno, Imperij menſe ſeptimo. Nemo Imperatori opem ferre conatus, excepta Germanorum vexillatione, hi ob recens meritum, quod ſe ægros, atque inualidos magnopere ſouiſſet, in auxilium aduolarunt: ſed ſerius, itinere deuio, per ignorantiam locorum retardati, &c.

Galba Vindici auxilio fuit.

Vindex mortuus.

Galba a M. Saluio Otone occiſus.

OTO VIII.

Oto Imperium arripuit.

M. SALVIVS OTO, Neronis quondam intimus, & omnium conſiliorum particeps, occiſo eius fraude Galba dominationem occupat, Imperiumque arripit. Germanici tum exercitus fremebant, fraudari ſe præmijs, nauatæ aduerſus Gallos & Vindicem operæ. Primi ergo obſequium rumpere auſi apud Agrippinenſem Coloniam in verba Auli Vitellij iurant, qui pronus ad res nouas, à Galba in inferiorem Germaniam miſſus erat. Salutatur itaque Vitellius Imperator, conſenſu exercituum vtriuſque Germaniç ſtatim Germanicus dictus eſt. Sperans inde auxilia aliorum Germanorum ſecutura, in Italiam, Vrbemque expeditionem parat. Præmiſsis vexillis Germanorum, ad Placentiam ventum eſt. Dalmatiæ, Pannoniæ, Moeſiæ, Norici, Illyrici legiones, & totus Oriens, & Africa Otoniani erant. Placentia obſeſſa à Vitellianis, cohortes Germanorum, cantu truci, more patrio, nudis corporibus ſuper humeros ſcuta quatiens hoſtes territãt, naues mergunt Otonianorum. Victus itaque aliquot prælijs Oto Imperator mori decreuit, pugioneque & vno ictu ſe traiecit, infra leuem papillam: & ita exanimatus eſt quinquageſimo, & octauo ætatis anno, & nonageſimo, quinto Imperij die, &c.

Vitellius ſalutatur Imperator.

Placentia à Vitellianis obſeſſa.

Otonis mors.

VITELLIVS IX.

AVLVS VITELLIVS Poſt Otonem defunctum, Roma deinde potitur, ſed octauo Imperij menſe deſciuerunt ab eo exercitus Mæſiarum, atque Pannoniæ & [illegible] Iudaicus, & Syriacus, ac pars in abſentis pars in præſentis Veſpaſiani (qui pro [illegible] cum [illegible] in Iudæa bellum gerebat) verba iurant. Recuſauit primo Veſpaſianus Imperium recipere, ob Germanicorum exercituum famam, & robur. Quibus vt par occurreret, [illegible] ipſe in partes Germaniæ gentes, Danubij accolas, principes Sarmatarum & Iazigum. Sido & Italicus Reges Sueuorum in commilitium acciti ſunt à Veſpaſiano. Cui Volgeſus quoque Rex Parthorum auxiliares copias pollicitus eſt, poſitis in latus auxilijs. Sido, & Italicus Sueui cum delectis popularium in prima acie verſabantur. Infeſti Rhætia, cui Portius Septimius incorruptæ erga Vitellium fidei, procurator erat, Sextilius Felix cum ala Auriana (vrbs fuit in ripa Atheſis ſupra Tyrolios) & octo cohortibus ac Noricorum iuuentute ad occupandam ripam Oeni fluminis (quod Rhætos Noricosq; interfluit) miſſus eſt. Nec his aut illis prælium tentantibus, fortuna partium alibi [illegible] acta eſt. Flauius Sabinus frater Veſpaſiani, & reliqui Flauiani Romę in Capitolium compulſi & a Germanis militibus ſuccenſo templo Iouis, oppreſsi ſunt. Domitianus filius Veſpaſiani apud æditum clam pernoctauit, & mane Iſiaci celatus habitu [illegible] que ſacrificulos vanæ ſuperſtitionis, quum ſe trans Tyberim ad condiſcipuli [illegible] comite vno [illegible], [illegible] tuit, vt [illegible] bus, qui veſtigia [illegible] ſecuti fuerant deprehendi non potuerit. Cæteri verò Germani, qui domi remanſerant, vbi [illegible] fligare, [illegible] inuicem hoſtilia, ciuilibusque armis Romanos diſcordes eſſe acceperunt, arma [illegible] ipſi rapiunt ſpeque prædandi

[illegible]

Sextilius Felix.

Flauius Sabinus [illegible]

[illegible] aduorſ prouincias. Roxolani Sarmaticæ gentes [illegible] [illegible]ibus, magna ſpe ad Mœſiam irrumpunt. Fronteium Agrippam [illegible] [illegible]demque occidunt: Dacorumque gentes expugnatis cohortium [illegible] [illegible]que Danubij ripa potiti ſunt: inde caſtra legionũ excindere parabant. Per Rhætias quoque & Vindelicum ingens vis Germanorum timebatur. Hæc ad Danubij [illegible] Rhenum [illegible] [illegible]que [illegible]fectauit. Author belli Claudius Ciuilis [illegible], ſocij armorum acceſſerunt Brenno Caninefas, id eſt Selandus, Iulius Sabinus Lingon, Tullius Valentinus Treuir regio genere procreatus, ẽ maioribus hoſtis populo Romano. Incitabat etiam non parum Velleda nationis Bructerę Virgo fatidica: alta turri habitabat. Prætoriam Triremem Romanis in Rheno ademptam, flumine Luppia, [illegible] traxere Velledæ Germani. Vbij, gens [illegible] Germanicæ originis (eiurata patria, Romanorum nomine Agrippinenſes vocabantur) recepti ſunt legati [illegible] a Germanis traſrhenanis ad concilium Agrippinenſium, qui primo gradati, quod rediſſent in numerũ, & corpus Germaniæ, deinde mœnia deſtrui, vectigalia abrumpi, Romanosq́ trucidari poſtularunt. M[illegible] quoque obſeſſum eſt, & cæſæ legiones Romanę ſunt: quarum cęde p[illegible] (vt dicunt) [illegible] dux belli propex[illegible], rutilatumq́; crinem depoſuit [illegible] Bathauiam Inſulam, excluſo ſinu maris reddidit quædam [illegible] Germaniæ. pleraque huiuſmodi tum copioſiſſimè tum elegãtiſsimè narrat C[illegible] Tacitus [illegible] Auguſtali. Ego breuitati ſtudens ad Boios feſtino. hæc [illegible] pollicitus ſum, oſtendo, quam diſſero. Dum hæc in Germania geruntur, agminis V[illegible] Romam iam ſuperant. Tum Vitellio [illegible] abs ſe dilabentibus [illegible] plena circumdedit, confugitque in cellam [illegible]toris: religato [illegible] cane, lecto & culcitra obiectis. Vnde extractus & agnitus, religatis poſt terga manibus [illegible] ceruicibus laqueo, veſte diſciſſa, ſeminudus in forum tractus eſt. Inter magna [illegible] & verborum ludibria, reducta coma capite, mento mucrone gladij ſubiecto vt vi[illegible] præberet faciem, neue ſubmitteret. Quidam cœno ſtercoreque inceſſebant, [illegible] corpus & animi probra [illegible]. Tandem apud Gemonias, vbi fratrem Veſpaſiani [illegible] permiſerat [illegible] minutiſsimis ictibus excarnificatus, atque confectus eſt. Et inde vnco tractatus in Tyberim, anno vitæ ſeptimo & quinquageſimo, &c.

Alia [illegible] ſupra præfecti occiſus.

[illegible] Ciuilis.

Brenno. Iul. Sabinus Tul. Valentinus. Velleda.

Bathauia inſula Germaniæ reddita.

Vitellius captus & occiſus.

VESPASIANVS X.

FLAVIVS Veſpaſianus, matre Veſpaſia Polla genitus, filia Veſpaſiani Pollionis ter tribuni militum, [illegible] caſtrorum) relicto filio maiore Tito in Iudæa: cui & belli conficiendi curam demandauit, ipſe Romam omnium votis deſideratus aduenit. Incertum diu, & quaſi vagum Imperium, quod ignauia Cæſarum ab exceſſu Auguſti per annos ſex, & quinquaginta penè decoxerat, firmauit. Nihil antiquius duxit, quàm propè adflictam, [illegible] Rempub. ſtabilire. Cœpit imperare ſer[illegible] orbis [illegible], & ſeptuageſimo D[illegible] filius eius, dum pater abeſt, expeditionem in Galliam & Germanias diſſidentibus paternis amicis [illegible]: tantum Lugdunum vſque progreſſus, pater Veſpaſianus [illegible] Germanos muneribus & præmijs ſibi conciliauit. Dum enim adhuc priuatus eſſet, ei [illegible] amicus erat Ciuilis Bathauus dux Germanorum, qui, à Cereale duce Romano, à Veſpaſiano [illegible] filio eius Domitiano ad Germanos pacandos miſſo, ad colloquium inuitatus, arma & bellum depoſuit, fœdus cum Veſpaſiano init, quod ad Domitianum vſque obſeruatum eſt. Germanorum [illegible] Ioſephus, ſedarunt bella Ciuilis. Itaque Veſpaſianus, vt ait idem, pacauit Heſperiam tumultu Germanorum concuſſam. Vindelicorum præſes fuit ſub Veſpaſianis Imperatoribus Sextilius Felix. Cæterùm Titus filius Veſpaſiani, inter hæc Hieroſolyma graui obſidione cincta expugnat, atque capit. Templum ſuccendit, ſolo omnia æquat. Ipſi Iudæi obſeſsi, ſiti, fame confecti, corporibus ſuis pa[illegible] inuicem bello [illegible] conſumpſerunt, Poſtremo capti in manus hoſtium venerunt: in conſpectu ſuo acerbiſsimè coniuges ſuas vexari viderunt, violari, & proſtitui virgines, diripi pueros, allidi paruulos: omnia denique igni, ferroque vaſtari: captiuos in perpetuum terris ſuis exterminari, Vndecies centena millia hominum fame & gladio perierunt, [illegible] centum millia capta publice venundata ſunt. Coierat frequentior Iudæorũ m[illegible] Hieroſolyma ex toto orbe terrarum Paſchalibus. Hi enim adfore ſuum Meſſiam [illegible] perſuaſerant, ſed ita pœnas ob Chriſtum in crucem actum homicidæ dederunt. Capta itaque vrbe, templo ſubuerſo, deinde ciuitatis vſque ad Hadrianum, per quinquaginta annos m[illegible] iacere reliquiæ. Prædicarunt hæc Romæ, omnia fore poſt breue tempus Iudæis, Petrus & Paulus: & ea prædic[illegible] in memoriam ſcripta permanſit. Veſpaſianus pace terra marique parta, cum Tito filio triumphauit, turbata Rempublicam tot malis in meliorem ſtatum redigere, ſummam operam nauauit, ingenia & artes maximè fouit. Primus [illegible] Latinis, Græcisque Rhetoribus annua centena conſtituit. Præſtantes artifices, necnon poetas coe[illegible]. Ærarum [illegible] tria millia, quæ ſimul cum Capitolio conflagrauerant, reſtituenda [illegible], vndique [illegible] exemplaribus. Inſtrumentum Imperij [illegible] ac ve[illegible]ſtiſsimum, quo continebantur penè ab exordio Vrbis ſenatuſcon-

Veſpaſianus rel[illegible] Tito in Iudæa Romam exoptatus aduenit.

Domitianus filius Veſpaſiani.

Cerealis dux.

Sextilius Felix. Vindelicorum præſes ſub Veſpaſiano.

[illegible] Hieroſolymam vaſtat.

Veſpaſianus cum [illegible] triumphauit.

Veſpaſianus ingenia & artes fouit.

Templum pacis ædificatum.

natuſ [illegible] fora, de ſocietate ac fœdere, ac priuilegio cuicunque con[illegible]. Templum pacis [illegible] ædificauit, quod indocti concionatores mentiuntur, corruiſſe antequam extructum ſit. Comiſsimus, dicaciſsimusque fuit: quendam è charis miniſtris diſpenſationem cuidam quaſi fratri petentem, quum diſtuliſſet ipſum candidatum ad ſe vocauit, exactáq; pecunia, quantam is cum ſuffragatore ſuo pepigerat, ſine mora ordinauit. Interpellanti mox miniſtro, alium tibi ait, quære fratrem, hic, quem tuũ putas, meus eſt. Quidam auarum natura fuiſſe tradũt: idque ei exprobratum a [illegible] bubulco, qui negata ſibi gratuita libertate, quam adeptum Imperium orabat proclamauerit, Vulpem pilum mutare, non morem. Sunt tamen qui contra opinentur, ad cupiditatem neceſsitate compulſum ſumma ærarij fiſcique inopia, quod & veriſimilius videtur, quando malè partis optimè vſus eſt. Amicorum libertatem cauſidicorum figuras ac philoſophorum contumaciam leniſsime tulit. Imperauit annos nouem, menſes vndecim, dies duo & viginti: mortuus eſt Octauo Calendas Iulij, annum gerens ætatis ſexageſimum ac nonum, ſuperq; menſem ac diem ſeptimum. ne extremo quidem periculo mortis iocis abſtinuit.

Veſpaſiani mors.

Prima morbi acceſsione, vt puto, (inquit) deus fio. Et aluo repente ad defectionem [illegible], imperatorem, ait, ſtantem mori oportere. Dumque conſurgit ac nititur inter manus ſubleuantium extinctus eſt, &c.

VESP. AVG P M COS IV. IMP. CÆ.
SALVS AVG
IMP. CÆSAR VESPASIANVS
AVG. TR. P.
TRIVMP. AVG.
IMP. CÆS VESPASIANVS
VICTORIA AVG.
S. C.

IMP. T. CÆS VESP.
AVG. P M TRI P COS. VII.
ÆTERNIT. AVG.
S C.

TITVS XI.

FLAVIVS Titus Veſpaſianus adhuc priuatus, atque etiam ſub patre principe, inciuilius, violentiuſque egit, præter ſæuiciam. Luxuria etiam in eo ſuſpecta fuit, nec minus libido ſuſpecta & rapacitas, quòd in concionibus patris nundinari ſolitum conſtabat: ne odio quidem nedum vituperatione publica caruit. Propalam alium Neronem & opinabantur, & prædicabant. Nec temere quis, tam aduerſo rumore magiſque inuitis omnibus tranſit ad principatum. At illi ea fama pro bono ceſsit, conuerſaque eſt in maximas laudes: neque vllo vitio reperto, & contra virtutibus ſummis materiam omnem vitiorum amouit. Beronicen Reginam, cuius amore infamis fuerat, inuitus inuitam ab vrbe dimiſit. Tantumque illi ad promerendam omnium voluntatem vel ingenij, vel artis vel fortunæ ſuperfuit. Et quod difficillimum eſt in Imperio, vt amor & deliciæ generis humani cognominatus ſit. Merum miraculum eſt, quod in vno homine fuere ante principatum tot vitia, in principatu tot virtutes. Cum frequentius magiſtratus corrumpat antea integros, adeò vt non inſcitè Lucanus dicat,

Exeat aula, qui vult eſſe pius:

Titus armorum periſsimus, lingua Græca & Latina diſertiſsimus.

Virtus & ſumma poteſtas non coeunt: id quod etiam vulgo dici ſolet: Diu in aula, diu apud inferos. Fuit Titus armorum, equitandi periti[illegible]ſimus, Latina, Græcaque lingua diſertiſsimus: Oratione & poematibus promptus, & facilis ad extemporalitatem vſque: notis quoque velociſsimè excipiebat, chirographa quæcunque vidiſſet, imitabatur. Idem omnium officiorum curam ad ſe recepit patris nomine, & epiſtolas dictauit, edicta conſcripſit, orationes in Senatu recitauit. Natura beneuolentiſsimus fuit. [illegible] me tenuit, ne quem ſine ſpe dimitteret. Non oportere, aiebat, quemquam à ſermone principis

Titi dictum

triſtem diſcedere. Laudatur etiam a noſtræ religionis profeſſoribus, illa vox memorabilis, recordatus quondam ſuper cœnam, quod nihil cuiquam eo die præſtitiſſet. Amici [illegible] (inquit) diem perdidi. Sub eo triſtia, & fortuita acciderunt: conflagratio Veſuuij montis in

Incendium Romæ.

Campania: Incendium Romæ per triduum, totidemque noctes: item peſtilentia, [illegible] non temere alias. Sed liberrem [illegible] ſenatore. Mons eſt in Campania iuxta Neapolim nomine Veſuuius, ad mare vergit, ex quorum magnus ignis ſubitò, nono Calendas

Veſuuius mons.

Prodigia.

Septembris, hora diei ferè ſeptima exarſit quud hoc modo factum eſt: [illegible] magnitudinem omnem naturam excedentes, quales Gigantes deſcribun[illegible] in finitimis [illegible] per [illegible] atque noctu per terram oberrantes, [illegible] viſi ſunt. Poſt hæc veh[illegible]citas, & vehe[illegible] m[illegible]. Montes ſubſiliebant, ſonitus è cauernis ſubterraneis tonitrui per[illegible]miles ede[illegible]r, terra m[illegible]re audi ba-

a [illegible] cœlum reſonabat [illegible] deinde [illegible] dé-
[illegible] Exiliebant primi lapides ingentes: inde tantus [illegible], ac ſumus, vt [illegible] totum obumbraret, totum ſolem occultaret, mox ex die nox, & [illegible] ex luce factæ ſunt. Exiſtimabantur Gigantes reuixiſſe: apparebant enim illorum effigies in fumo. Præterea tubarum ſonitus audiebatur. Apparebant quoque nubes, inuſitata ſpecie & magnitudine procul intuentibus, incertum ex quo oriebantur. Erat forma & ſimilitudine arboris pini, longiſsimo velut trunco, elata in altum, quibuſdam ramis diffundebatur. Deinde in latitudine euaneſcebat, candida interdũ, interdum ſordida, & maculoſa.

Arſuri timuere gentes fulgura mundi.
Tempus adeſſe putabant
Quo mare, quo tellus, correptaq; regia mundi
Ardeat, & mundi moles operoſa labores.

Pars ex domibus fugiebat, ſub dioque extrema operiebatur: alij ex terra in mare, & rurſus ex mari in terram profugiebant. Quidam trepidi & amentes præſenti periculo oppreſsi ſunt. Eructabatur immenſus cinis, occupabat terram, mare aera: incidebat calidior & denſior, quo propius accedebatur. Iam pumices nigri & ambuſti, & fracti igne lapides. Pluribus locis latiſsimæ flammæ atque incendia elucebant, quorum fulgor & claritas tenebris noctis excitabatur. Lędebantur homines pecudesq́ue, piſces, & aues abſumebantur. Iam dies alibi, illic nox omnibus noctibus nigrior denſiorque, quam tamen faces multæ, variaque lumina ſoluebant. Deinde flammæ flammarumq́ue prænuncius odor ſulphuris præceſſerat, per multos dies tremor terræ minus formidoloſus, quia Campaniæ ſolitus. Illa vero nocte ita inualuit, vt non moueri omnia, ſed euerti crederentur: crebris, vaſtisque tremoribus tecta nutabant, & quaſi cuncta ſedibus ſuis, nunc huc, nunc illuc abire, aut referri videbantur. Areæ ex quibus tecta adibantur, cinere, miſsiſque pumicibus oppletæ inſurgebant, vt ſi longior ſub tecto mura eſſet, exitus negaretur. Sub dio, leuium exeſorumque pumicum caſus timebatur: quidam ceruicalia capitibus impoſita linteis conſtringũt, id munimentum aduerſus decidentia fuit. Iam hora diei prima, & adhuc dubius, & quaſi languidus dies: rurſus iam quaſſatio tectis, certæ ruinæ metus, excelſum oppidis. Vehicula quanquam in planiſsimo campo in contrarias partes agebãtur: ac ne lapidibus quidem fulta, in eodem quieſcebant. Præterea mare in ſe reſorberi, & tremore quaſi repelli videbatur: certè proceſſerat littus, multaque animalia maris in ſiccis arenis deſtituebat. Ab altero latere nubes atra, & horrenda ignei ſpiritus, certis, vibratiſque diſcurſibus rupta, in lõgas flammarum figuras dehiſcebat: fulguribus illæ ſimiles, & maiores erant. Nec multo poſt illa nubes deſcendere in terras, operire maria cœpit, quæcunque oppida, vicos cinxerat. Iam cinis his adhuc tamen rectus irruebat, fugientium tergis denſa caligo imminebat, quæ torrẽtis modo infuſa terræ, ſequebatur in aperto fugientem. Mox nox, qualis in clauſis locis lumine extincto. Audires vlulatus fœminarum, infantium quiritatus, clamores virorum: alij parentes, alij liberos, alij coniuges vocibus inquirebant. Vocibus noſcitabant hi [illegible], illi ſuorum miſerabantur. Multi ad deos manus tollere, plures nuſquam iam deos vllos, æternamque illam, & nouiſsimam noctem mundo interpretabantur. Nec defuerunt qui fictis mentitiſque terroribus vera pericula augerent. Paululum reluxit, ſed non dies: ſed aduentantis ignis indicium videbatur. & ignis quidem ſubſtitit, tenebræ rurſus, rurſus cinis multus & grauis. Hunc identidem adſurgentes excutiebant, operti alioquin atque obliſi pondere. Tandem illa caligo tenuata, quaſi in fumum nebulamue diſceſsit. Mox dies verè, ſol etiam refulſit, luridus tamen qualis eſſe, cum deficit, ſolet. Occurſabant trepidantibus adhuc oculis mutata omnia, altoque cinere tanquam niue obducta: metus præualebat. Nam & tremor terræ perſeuerabat, & plerique lymphati, terrificis varijs nationibus, & ſua & aliena mala ludificabantur. Duæ ciuitates conflagrarunt Herculaneum, & Pompei ſedente in theatro populo. Tantus puluis fuit, vt ab eo loco in Africam Syriam, AEgyptum, Romamque penetrauerit. Totus aer imminens puluere oppletus [illegible] obſcuratus, obtenebratusque eſt. Permultos dies metus erat maximus: neſciebant homines, quidnam rei eſſet, quod factum erat: nec coniecturari poterant: Exiſtimabant omnia euerti, infima imis miſceri, ſolem in terram ferri. Sequenti anno, ignis à terra progrediens vrbem Romam populatus eſt: ſubſequuta eſt peſtis grauiſsima. Iudæi iræ, & diuinæ vindictæ tribuebant pœnas violati templi, ac ciuitatis a deo electæ & euerſæ, Cæſarem Titum atque Romanos dare interpretabantur. In his tot aduerſis, ac cladibus, Imperator Titus non modò principis ſollicitudinem, ſed & parentis adfectum vnicum præbuit. Nunc conſolando per edicta, nunc opitulando, quatenus ſuppeteret facultas, medendæ valetudini leniendiſque morbis: nullam diuinam, humanamq; opem non adhibuit [illegible] omnium ſacrificiorum, remediorumque genere. Curatores reſtituendæ Campaniæ [illegible] conſularium numero ſorte duxit. Bona oppreſſorum in Veſuuio, quorum hære[illegible] bant, reſtit[illegible] adflictarum vrbium [illegible]. Vrbis incendio [illegible] publicis [illegible] templis, [illegible] ſuorum prętoriorum deſtinauit. Præpoſuit coplures

ex eque-

Herculaneum, Pompei.

Titus obiit.

ex equi[illegible] quæque maturius perager[illegible]. A[illegible] no, ſi ta[illegible]bus & [illegible]s ſæuus contigiſſet, ac cru[illegible] Im[illegible], [illegible] præuentus, m[illegible] (ſcribunt) hominum damno, [illegible] ſu[illegible] bris poſt biennium & menſes duos, dieſque viginti, [illegible] dra[illegible]ſimo ætatis anno. Quod vt palam factum eſt, non [illegible]cusac in [illegible]u, mæ- ten[illegible]bus publice cunctis, vbique fletus vbique lachrimæ fuerunt. [illegible]dus Ve- ro[illegible]s vir omni[illegible]m rerum ſtudioſiſsimus, qui præclara monumenta [illegible] li- cet occ[illegible]patiſsimus eſſet officiis maximis, & amicitia [illegible]cipum, p[illegible]s n[illegible] tis miraculum propius, vt eruditiſsimus, noſcere c[illegible], ætatis a[illegible] & quin- quageſimo. Scripſit idem bellorum Germaniæ viginti libros; quibus om[illegible]m Ro- mani bella vnquam geſ[illegible]imus, collegit inchoauit cum in Germania mi[illegible] li- bri non ext[illegible]nt, perier[illegible]nt incuria temp[illegible]. Nec eſt qu[illegible]d, ſi per fata lice[illegible]m[illegible].

C. Plinius Secundus periit.

IMP. TITVS CÆS VESPASIA
NVS AVG P M TR P IX
XV AVG VII P P

IMP. T CÆS VESP AVG P M TR P COS VII
AETERNIT. AVG
S C

DOMITIANVS A[illegible]

Domitianus Titi frater impius imperator

FLAVIVS D[illegible]mitian[illegible] Tit[illegible] & parenti di[illegible] [illegible] Pri[illegible] d[illegible]m & [illegible] [illegible] Epigramma Marti[illegible]lis, qui [illegible] & Quint[illegible] abe[illegible] Tentau[illegible]t in Chri[illegible]nos [illegible]cœ[illegible] tis [illegible] relegauerat Mathematic[illegible], & Phi[illegible]phos vrbe pep[illegible]. Be[illegible] a[illegible] Antoni[illegible], ſupe[illegible] totis Germaniæ præſide, ab[illegible] per N[illegible] fecit m[illegible] a[illegible] felicitate. [illegible] dimicatu[illegible] hora, [illegible]lutus r[illegible]e Rh[illegible] ad Antonium Germanorum c[illegible]ou ſſet. Ger[illegible] deinde tr[illegible] danubianique fœdus cum ſuper[illegible]us p[illegible]nci[illegible]bus [illegible]um ſolui[illegible] a D[illegible] tian[illegible], quod ſolitis ſtipendi[illegible] defraudaba[illegible], c[illegible]m noti. Tranſit[illegible] Rheno & D[illegible] tra[illegible] ripa potiuntur, Galliam, Mæſi[illegible]m, P[illegible]oniam, Vindel[illegible]m, Rh[illegible] No[illegible] prou[illegible]c[illegible]as Romanas, igne, ferro, præd[illegible] A- grippa Pompeius legat[illegible] Illyrici: O[illegible]tiris, [illegible] cui ſummam belli Domitianus c[illegible] ſum, per populares circumlatum. Dom[illegible] Rh[illegible] D[illegible]nu[illegible] du[illegible] pon[illegible]is contabulauerat: viribu[illegible] R[illegible] Imperi Germa[illegible]os [illegible] (vt ait Tacit[illegible]) tot exercitus oppreſsi, [illegible] delet[illegible] tot m[illegible] expu- gnat[illegible] capti ſunt, vt iam non de [illegible] Imper[illegible] & [illegible] legionum, & poſſeſsione prouinciarum d[illegible] dam [illegible] nenbus, & cladibus inſigni[illegible]batur. Nec [illegible]m de [illegible] Germani[illegible] Plinius ſed de virt[illegible]e Romanorum c[illegible]rtabant: ac ne inducias quidem, [illegible] æquis [illegible] bant, l[illegible]geſq[illegible] ac[illegible]pe[illegible]t, dabant [illegible] tibus dam[illegible] Cæc[illegible] li[illegible] m[illegible]ea[illegible]dem pax [illegible] a Ge[illegible] tuta, vt [illegible] ns Rhen[illegible] Da[illegible]e c[illegible] N[illegible] Domitianus iners ipſ[illegible], al[illegible]que [illegible] Traia[illegible]m [illegible]) virum & bell[illegible], & pacis arti[illegible], vt q[illegible]q[illegible]m ill[illegible] ætate [illegible] val[illegible]iſsimum præſidium exciuit ex Hiſpani[illegible] Germ[illegible] in Ga[illegible] Germ[illegible] t[illegible]rhenani virtute quoque Traiani, & adm[illegible]ne [illegible] netent [illegible]r. Quibus licet Domitian[illegible]s coa[illegible]us fue[illegible]t pen[illegible]e [illegible] Germ[illegible] d[illegible]t ſeſe. F[illegible]m ex Germanis duxe[illegible] hum c[illegible] per c[illegible] habitus & crines in captiuorum ſpeciem for[illegible]arent[illegible]. Domiti[illegible] co[illegible] vx[illegible] re[illegible] ſua Domitia L[illegible]ngina, in cubi[illegible] v[illegible] ſeptem [illegible] q[illegible]imo [illegible] Octobris, anno ætatis q[illegible] [illegible], Imperii [illegible] decimo[illegible] me[illegible]m. Clypei & im[illegible] Roma[illegible] terram deiectæ, & [illegible] conc[illegible]tæ. Re[illegible] vnicu[illegible] quas [illegible] P[illegible]olsi[illegible]nt præ[illegible]dit So[illegible] Se[illegible]cio. [illegible] conſulari D[illegible] C[illegible] [illegible] pr[illegible] Rhet[illegible] & Philoſo[illegible] phil[illegible] Rom[illegible] Domitian[illegible] G[illegible] Germ[illegible] D[illegible]m [illegible] vitæque apud Ge[illegible] C[illegible]

Romani primi ipſi caſi.

a Germanis pacem emerunt.

Domitianus dicitur Germanicus.

[illegible] intereunt

Ian Chryſoſtomus.

IMP. CAESAR DOMI
TRAIANVS AVG TR P COS
VII.

NERV[illegible]

NERVA XIII

COCCEIVS Nerua, occiſo Domitiano cepit imperare anno Chriſti, tertium Domini, Deique rerum vndecentelimo, imperauit annum vnum, mēſes quatuor. Adoptauit Traianum (qui tum Germaniæ, quæ eſt in Gallia Belgica præſidebat, annum ætatis ſecundum & quadrageſimum gerebat) ipſum Cæſarem deſignauit. Imperij inſignia ei in Coloniam Agrippinenſem miſſa ſunt. Domitiani omnia acta reſciſſa, reſtituti quos relegarat. Porrò Nerua perijt in hortis Saluſtianis, ætatis anno altero & ſeptuageſimo.

[margin:] ... ſignia ... Traia... ter imi

IMP. NERVA CAES. AVG P M TR
P COS II P P
SALVS PVBLICA.
IMP. NERVA CÆS AVG P M TR P
COS II P P.
CONCORDIA EXERCITVVM
DIVVS AVGVSTVS
IMP NERVA CAES AVG
S C

TRAIANVS XIIII.

M. VLPIVS Traianus, apud Agrippinenſem Coloniam, Rheno conterminam, & inferioris Germaniæ (quæ eſt in Gallia Belgica) caput Imperator ſalutatus eſt: Germanos magno labore ad pacem illexit: ipſis munera & ſtipendia ex imperij maieſtate largitus eſt. In vtroque flumine Rheno & Danubio nauigauit: de quo Claudianus ita cecinit.

[margin:] Traianus Imperator ſalutatus. Claudianus

Ante tubam nobis audax Germania ſeruit.
Cedant Druſe tui, cedant Traiane labores.
Veſtra manus quicquid dubio diſcrimine geſſit,
Tranſcurrens egit Stilico, totidemq́; diebus
Edomuit Rhenum, quod vos Pauiſtis in annis,
Quem ferro, alloquiis, quem vos cum milite, ſolus.

[margin:] Traianus contra Dacos.

Cæterùm in Dacos (qui ſint, ſæpius dictum) expeditionem parauit. Traianus indignè ferebat, annua his dependi tributa. Lapideum pontem, ingens & vix credibile opus, infra Sauum amnem in Hiſtro faciundum curauit: viginti pilæ ex quadrato & ſecto lapide conſtructæ, fornicibus coniunctæ, totum opus ſuſtinebant: quarum altitudo, prꝑter fundamenta, erat centum & quinquaginta pedum latitudo pedes ſexaginta patebat: diſtabant inter ſe centum, & ſeptuaginta pedes: eratque lõgitudo pontis pedum tria millia, & pedes quadringenti. Rex Dacorum Decebalus, dux autem Suſagus in Mœſia Callidromum ſeruum Laberij Maximi cæperant, muneriique Parthorum Regi Pacoro miſerant. Primũ ad fœdus à Traiano cum cæteris Germanis Daci illecti fuerant. Verùm deinde viribus Parthorum freti, pacem exuunt, fœdus rumpunt. Traianus cum copijs Danubium tranſit: vbi dum incautus agit, penè confoſſus eſt ab ſicarijs à Decebalo immiſsis. Buri, gentes Boiorum, fungum Romanis literis inſcriptum miſere Traiano, hortatique ſunt & monuere, vt domum ipſe reuerteretur. Traianus intrepidus bellum continuauit, cum Dacis conflixit, ac totam Daciam trans Danubium in Barbarico ſolo (quæ in circuitu habet decies centena millia paſſuum) ſubegit, atque in prouinciꝗ formam redegit, Coloniam deduxit. Segethuſa Regia (quæ nunc Corona nuncupatur) vi capta eſt. Decebalus Rex ibi mortem conſciuit. Ea nunc regio Teutonas habet, Sibenburgenſes nominatos. Ibi apud Albam Iuliam hic nummus inuentus eſt hoc anno, mihique donatus à ... ne Vangione Franco, viro admodum erudito, & medico earum gentium, cum ad me Abuſinam (natale ſolum) petens, diuerteret.

[margin:] Lapideus pons in Hiſtro. Rex Dacorũ Decebalus. Suſagus. Pacorus Parthorum Rex. Traiani bellum cum Dacis. Segethuſa regio vi capta. Dacia quæ Sibenburg hodie dicitur. D. Vangio.

IMP. M. IVL. PHILIPPVS
PROVINCIA DACIA.

Porrò Traianus Romam reuerſus de Dacis triumphauit. Inde arma ad Orientem trãs Euphratem vertit. In Armenia cepit Satalam, Elegiamque vrbes. Deinde Babyloniam, Niſibim, Ecbatana, Seleuciam, Arbelam occupat: Vbi Alexander Magnus cum Dario Rege Perſarum pugnam conſeruit. Inde in mari Rubro Traianus nauigauit, vſque ad Indiæ fines ditionem Romanam propagauit. Inter hæc Senatus ille Romanus, cuius authoritas plurimum ſub Traiano valuit, leges, quas ante aduerſus nos, vt contumelia Deorum inſignes tulerat, exerceri Senatuſconſulto iuſsit. Chriſtiani ideo vbiq; , & iudicum impietate capiti, quaſi deorum immortalium, Reipublicæ hoſtes, læſæ religionis Romanæ crimine condemnati ſunt: complures occiſi, omnis ordo, ætas, ſexus, per vicos, agros, vario ſuppliciorum genere adflicti. Inter quos Simeon Pontifex Hieroſolymorum, filius Cleopæ (qui frater fuerat Ioſephi mariti

[margin:] Traiani triumphus de Dacis. Chriſtiani condemnati ſunt. Symon Pontifex.

Deiparæ

Deiparæ Vi[illegible]tus annos centum,& viginti cruci a[illegible] eſt. [illegible]idem I[illegible]s Antiochenæ Epi[illegible] Romani miſſus ad beſtias condemn[illegible]. Cæcil[illegible] P[illegible]us N[illegible]menſis,qui tum proconſul Bithyniæ erat,commotus mu[illegible]itudine pe[illegible]ntium,vltro pereuntiumque ad mortem procurrentium, ſollicitus myſteria religionis no[illegible], admotis etiam quæſ[illegible]ibus inq[illegible]ſiuit: deinde Traianum conſuluit,eidem aperit, nihil [illegible]ud ſed a Chriſtianis [illegible]uen[illegible]e, [illegible]am ſol[illegible]to ac ſtato die,ante lucem conuenire,carmen C[illegible] [illegible] Deo, dic[illegible]re [illegible] cem: ipſosque ſacramento non in ſcel[illegible] al[illegible]quod obſt[illegible], [illegible] ne furta, [illegible]ne adulteria committant: aut ne fidem fallant, neue depo[illegible] [illegible]egent. Quibus peractis,morem diſcedendi eſſe,ruſusque coeundi ad capien[illegible] [illegible] promiſcuum tamen,atque innoxium. Reſcripſit Traianus, Conquirendos non e[illegible] [illegible]ſtianos: ita quadam ex parte fruſtratus eſt leges ſuperiores contra nos latas. Sub [illegible] tempus terra tremuit,multæ vrbes euerſæ ſunt. Antiochia penè deleta eſt hoc malo. Iud[illegible]i tum quoque (gens olim Dei domeſti[illegible], nunc opinione ſua calamitoſior) arma corripiunt per orbem Romanum (obierat enim Agrippa vltimus Rex eorum) Romanis rebellant, Meſſiam [illegible] quem adhuc populus inf[illegible]lic[illegible]ſſimus expectat) ad[illegible]ore credeba[illegible]t. No[illegible] & [illegible] Ca[illegible]ianis col[illegible]ocabant, qui vt cultores vnius Dei tum à Rom[illegible]s vari[illegible]s ad[illegible]e[illegible]b[illegible]. In Lybia circa Cyrenem ducibus Andrea & Luca, cultores deorum Romanos. Græcosq[illegible] ſine diſcrimine ſubito inuadunt,ſtatim trucidant, nec cæde contenti, hominis ca[illegible]bus veſci cœperunt: horum inteſtinis ſtillante adhuc ſanguine tincti pel[illegible]busque velati multos per medium vſque ad verticem diſſecant: plures beſtiis dilaniandos obijc[illegible], [illegible] inter ſe digladiari cogunt. Ducenta & amplius ibi hom[illegible] [illegible]eo furore a[illegible] [illegible] dæ[illegible]m per[illegible]mpti ſunt. Ingens i[illegible]em ab eis cædes i[illegible] Æ[illegible]pt[illegible]: in Alex[illegible] cultores n[illegible]minum Iudæos ſuperarunt. Nec m[illegible]re c[illegible] [illegible] tu[illegible] cor[illegible]bus enim deorum occiſis,Salaminam vrbem Iudæi [illegible] [illegible] Ar[illegible]em[illegible]ne conſpirarant. Circiter ducenta, & quadraginta mil[illegible] [illegible] Iudæis [illegible] da[illegible]ſunt. Quamobrem lex lata eſt,qua inſulam vel vi tempeſtatis, vel er[illegible] contingere [illegible] hac Iudæo capitale foret. Sed non inulta tanta ſtrages man[illegible] [illegible] Lu[illegible] Q[illegible] cum exercitu, alijsque ducibus contra Iudæos mittit, [illegible] Meſopotamia exturbauit Quietus: deinde per vniuerſum orbem ter[illegible]arum,eos, qui conſilij c[illegible] erant, p[illegible] ſ[illegible]ita tum Iudæorum millia oc[illegible] dele[illegible]e eſſe referunt & Euſebius, & H[illegible]ronymus. Iidem ſcribunt diuum Ioannem [illegible]angel[illegible] Traiano deceſsi[illegible]. Vt Doro[illegible] tamen Martyr,& Pontifex Tyri narrat, diuus Ioannes ſub Traiano e[illegible] in P[illegible] in [illegible]ibique Euang[illegible]lium ſcripſit: & Epheſi edidit per [illegible] hoſpitem [illegible] miniſtrum ſuum, cuius & D. Paulus meminit in Epiſtola,quã ad R[illegible]manos ſcripſit. P[illegible] mortem ſepeliuit. Vixit annos centum & vigin[illegible]. Sunt tamen qui di[illegible]unt ipſum n[illegible] ſub Traiano,ſed Domitiano exulaſſe in Pathmo. Quod adoleſcens & imberbis pin[illegible],pictorum [illegible] ſolita mendaci[illegible], quibus licet quicquid velint: cum non minor C[illegible] a[illegible] fuerit. Ter[illegible]ulianu[illegible] refert, q[illegible]d Ioannes miſſus à Ne[illegible]ne in feruentis olei do[illegible], p[illegible]ior, & veget[illegible]or exiuerit. Trai[illegible]s apud Sel[illegible]tem Ciliciæ vrbem, quæ de[illegible]de Tr[illegible]ianapolis d[illegible]a eſt, ob[illegible] mortem,cum imperaſſet annos vndeuiginti, me[illegible]es ſex, [illegible]ies q[illegible] decem. Vixit annos L XII. M. IX. D. IV. Quæcunque ab egregijs expectantur p[illegible]ncipibus, ſan[illegible]itas domi, in armis fortitudo in Traiano fuere. Optim[illegible] cognomen ob virtutes ei [illegible]ditum fuit: eiusq[illegible]e bonitas deinde cæteris Imperatoribus, ſolennibus a[illegible]clam[illegible]tionibus optata eſt. Senatus. popu[illegible]que Romanus ita deſignato Cæſari Ro[illegible] [illegible]ba[illegible]: Sis f[illegible]ior A[illegible], m[illegible]ior Traiano. Primus externorum Romanarum r[illegible] pot[illegible]us eſt: nec e[illegible] ex Italia ſ[illegible] ex Hiſpaniis oriundus fuit. Cuius etiam re[illegible]em C[illegible], nepotem Imperat[illegible] [illegible] C[illegible]ſarem, Germani[illegible] ce diebus deſigna[illegible], quem Chriſtus te[illegible]rarum [illegible] nu[illegible] deusque rer[illegible] amet, & meliorem Traiano reddat[illegible] [illegible]tem Remp. C[illegible]nam tandem [illegible]. Traiani tempore procurauit prouincias,quas tenemus C L Reſtitut[illegible] R[illegible] [illegible]utoru monumentũ adhuc apud nos extat, ſupra in Auguſto, ſi libet leges.

Inſcriptiones num[illegible]matum, quas in Boiaria inueni

I[illegible]P. C[illegible]ES. NERVA. TRAIAN. AVG.
G[illegible]RM. PONT. M. TR P. COS. II

IMP. [illegible]RAIANO AVG. GER. DAC PMTRP. COS. V
P P S P Q R OPTIMO PRINCIPI.

[illegible]MP. CAES. NERVA[illegible] TRAIANO AVG. GER. DAC.
P M TR P COS. VI PPSPQR OPTIMO PRINCIPI
S C.

IMP. CAES. NERVA TRAIAN. AVG. GERM. PM
[illegible]TR POT S C.

I[illegible]P. CAES. TRAIANVS
P M TR COS IV

Terræmotus. Iudæi. [illegible] Agrippa [illegible] Rex Iudæorum. Salamina [illegible] Traiani mors.

HADRIANVS XI.

AELIVS HADRIANVS adoptatus à Traiano, verſu, oratione proſa, vtraque lingua doctiſsimus. Græcorum ſtudijs nimis deditus, adeò vt Græculus cognominaretur. ac à Plinio dictum de eo exret,

Hadrianus imp. à Traiano ad pra sus.

Hominem ne Romanum tam Græce loqui?

In omnibus artibus peritiſsimus, nihil eorum ignorauit quæ & in pace, & in bello, ſiue ad principem, ſiue ad priuatum ſpectent. incredibilis memoriæ, nominatim quoſque ſalutauit, adeò vt nomenclatores corrigeret. Officia militaria, munia aulica, & Palatina munera, poſt Auguſtum ad certam formam redegit, quæ ad Conſtantinum & Theodoſium Imperatores, & declinationem Ro. Imperij paucisſimis mutatis obſeruata eſt. Liberaliſsimus in omnes fuit: non paſſus eſt quicquam à ſe peti, pro neceſsitate cuiuſque vltro omnia fecit. Æquo animo ferebat etiam ab humilimo quoque ſe admoneri & corrigi. Talem Imperator (dicere ſolebat) erga quemque, qualem, ſi ipſe priuatus eſſet, erga ſe Imperatorem eſſe vellet. Tranſeuntem mulier quædam orabat, vt ſe audiret. Et cum ille reſpondiſſet, ocium mihi non eſt, illa deinde clamans, ait, Noli ergo imperare. Tum conuerſus eam audiuit. Sæpe iactauit ſe ita Remp. geſturum, vt ſciret rem populi, non ſuam propriam eſſe. Vulgus imperitum, abuſi ſimplicitate, & clementia noui principis (abſq; præceptore, teſte etiam Diuo Hieronymo, & Euſebio) Imperatores ſanguinarijs acclamationibus noſtros ad pœnam depoſcere ſemper conſueuerunt, vt ſcilicet à pietate princeps auſpicaretur Imperium: propitiosque deos haberet, qui placati Chriſtianorum, hoſtium ſuorum, ſanguine ſucceſſus proſperos Cæſari darent, & aduerſa à Rep. in caput impiorum auerterent. Plurimi tum qui Chriſtianos oderant, in nos ſæuire cœperunt. Quadratus Pontifex Athenienſium, legatorum Chriſti auditor, & Ariſtides Athenienſis philoſophus eloquentiſsimus, libros, in quibus tutati ſunt religionem noſtram, præſenti Hadriano legendos exhibuerunt: & tantæ admirationi omnibus fuerunt, vt perſecutionem grauiſsimã illorum excellentia ſedarent ingenia. Serenus quoque Granius legatus Galliç Belgicæ, vir adprimè nobilis, ad Hadrianum literas mittit, iniquiſsimum eſſe dictitans, clamoribus inſanis vilis plebeculæ, hominum innocentium ſanguinem concedi, & ſine vllo crimine, nominis tantum, & ſectæ reos fieri. His omnibus commotus Hadrianus, Minutio Fundano proconſuli Aſiæ reſcripſit, ſine obiectu criminum Chriſtianos condemnandos non eſſe. Cogitauit, & Chriſtum inter deos recipere, & templa ſine ſimulachris in omnibus ciuitatibus, quæ Chriſto dicarentur, extrui iuſsit: quæ idcirco quòd numina non habebãt, Hadriani longo tempore, vſque ad Conſtantinum dicta ſunt. Sed Hadrianus à propoſito deterritus eſt per ſacrificulos & philoſophos: qui in fatis eſſe dicebant, ſi hoc faceret, deorum religionem, cum Romani Imperij maieſtate interituram, & omnes Chriſtianos futuros, cæteraque templa deſerenda. Hieroſolyma pridem euerſa, ruſus habitari iuſsit, atque vrbem Æliam Capitolinam, ſiue vt apud Ptolomæum lego, Capitoliam, adpellauit. Ioui item ex aduerſo templi ædem excitauit. In aditu quondam templi ſtatuam ſuam equeſtrem dedicauit. In loco reſurrectionis Chriſti ſeruatoris noſtri, ſimulachrũ Iouis: in Crucis vero cæ rupe, ſtatua Veneris marmorea à ethnicis deorum poſita: & vbi Chriſtus rerum Deus natus eſt, cultus Adonidis Amaſij Veneris inſtitutus eſt. Arbitrabantur authores perſecutionis extolli poſſe fidem reſurrectionis & immortalitatis, ſi loca ſacroſancta Chriſtianis numinum cultu polluiſſent. Hoc ita manſit per annos circiter cẽtum & octoginta, vſque ad Imperium Conſtantini. Porrò bellum hinc graue, & diuturnum natum eſt. Magno enim dolore adficiebantur Iudæi, quod indignabantur, peregrinos ſecum habitare in ciuitate, & illud quoque grauius ferebant, externa ſacra fieri. Quieuere tamen ab armis & cædibus Hadrianum veriti: qui per ea tempora in vicinis locis conſtiterat. Nihilo tamen ſecius clanculum conuentus agebant commeatus, arma præparabant: quibus vti poſſent, quoties belli neceſsitas poſceret. Poſteaquam verò longius aberat Hadrianus, in arma vertuntur: quanquam aperta acie cum Romanis congredi auſi non fuerint: tamen de cauernis, & cuniculis, mœnibusque quaſi latrocinia agitabant, quoties violabãtur, per occultos meatus ſubterraneos, quos ante ad hunc caſum fecerant, elabebantur. Impetus eorum primo Romani contempſerunt. Deſiderat haſtenus Iudæis dux. Deinde quidam nomine Barcozabas, id eſt, filius mendacij. Meſsiam ſe diuinitus miſſum mẽtitur: ſtipulam ſuccenſam in ore anhelitu ventilabat, vt flammas euomere putaretur. Huic Haquiua, Hebræorum vates adhæſit, eum que immutato nomine nuncupauit Barcocaban, hoc eſt, filium ſtellæ, de qua Baleamus apud Moſen Balaco Regi prædixit. Darah, inquit, cocabmi Iaacob: id valet, orietur ſtella ex Iacob. Vniuerſa tum prouincia tumultuari cœpit: & qui vbique gentium erant, conſpirauere Iudæi. Vniuerſus orbis terrarum ex motu Iudæorum concuſſus eſt. Multa mala partim clam partim aperte in Romanos edebant Iudæi. Antea quoque Chriſtianorum Cocabas ille tentauit, hortatusque eſt ad ſocietatem belli, vt conſilio armisque communibus, parique ſtudio cognatam religionem, & vnius veri ſummique Dei cultum aduerſus Romanos, falſorum numinum

Hadriani liberalitas.

NOTA.

Quadratus Pontifex. Ariſtides philoſophus. Serenus Granius legatus.

Templa Hadriani.

Hieroſolyma reſtituitur.

Iouis ſimulachrum. Statua Veneris. Cultus Adonidis.

Iudæi bellũ contra Romanos mouent.

Barcozabas.

Haquiua vates.

Christiani a Iudæis enecati. *Hadrianus contra Iudæos.* *Barcocabas ab Hadriano occiſus.* *Hadrianus pacis magis quam belli cupidus.*

mi[illegible]m cultores adſererent. Quod cum Chriſtiani rec[illegible]ſarent, variis ipſos cruci[illegible] necant. Hadrianus vbi intellexit, quam graue & periculoſum bellum exortum foret, præcipuos Romanorum duces aduerſum Iudæos milit. Artinium Ruffum, Martium Turbonem & alios quorum primus Iulius Seuerus, in Iudæam ex Britannia vocatus. Hic minime auſus e[illegible] prælium committere. multitudine impar erat, & hi de ſalute deſperauerant. Diuiſis igitur copijs, carptimque adortus eſt, vt quoſque poterat comprehendens pro multitudine militum, atque tribunorum, tum ab alimentis & commeatu interclusos, tardius quidem, ſed minore cum periculo penitus oppreſsit. Decem enim annos cum ipſis bellatum eſt: pauci admodum euaſere, atque a cæde ſuper[illegible]ſtites [illegible]erunt. Arces eorum quinquaginta celeberrimæ dirutæ ſunt. Vici ad nongentos, & octoginta quinque (qui ſane frequentes, & nominatiſsimi erant) direpti, & mox igne conſumpti ſunt. Viri in præliis bellicoſi[illegible]mi ad quinquaginta millia, & trecenta cęſi ſunt, fame, igni, morbis ingens multitudo abſumpta: fere omnis Iudæa de[illegible]lata eſt. Barcocabas ab Hadriano occiſus eſt. Vltima hęc Iudæorum ſtrages, atque ruina. Huc vſque, ſicuti eſt apud Philonem, reges habuerant poſt excidium Hieroſolymorum Agrippam, atque Agrippinum. Omnis tum dignitas penitus ablata, per orbem terrarum reliquiæ diuenditæ ſunt. Lege cautum eſt, ne poſthac perpetuo, vel aduenarum iure, terram patriam (ne veſtigio quidem) ſalutare Iudęo liceret, nedum Aeliam intrandi ius eſſet. Quanta deliquen[illegible] fiducia legis mortuæ & patrum inflati? probat exitus hodiernus ipſorum. diſperſi, pal[illegible] b[illegible], & c[illegible], & [illegible] extorres vagantur per orbem, ſine lare, ſine homine, ſine [illegible] rege. Re[illegible]nobur[illegible], caput Boiorum, ſe ante natum Chriſtum habitaſſe cred[illegible] p[illegible]ſtula[illegible]t. tamen h[illegible] expu[illegible] exactique. Aedes eorum dirutæ, ſoloque æquatæ fu[illegible] [illegible] paræ v[illegible] [illegible]emplum conſtruitur, frequensque eo it ſtutnat[illegible] popu[illegible]. Fu[illegible] Hadri[illegible] omnium c[illegible]rioſitatū explorator: quæcunque leg[illegible]t, aut audivit, exper[illegible] co[illegible] eſt. Omnes prouincias adiuit, per omnes vrbes Imperij peregrinatus eſt: amator pac[illegible] [illegible]llum mouit [illegible]ellum. Omnes neruos intendit ad pacem per orbem terra[illegible]m re[illegible]endam. In Ger[illegible]aniam tranſijt, pacis magi[illegible] quam belli cupidus. In Danubio, Rhenoque nauigauit. Adeo tamen militiæ diligens fuit, adeò mil[illegible]tes exciuit, vt equites eius armati D[illegible]ubium tranſnatauerint, & hoſte[illegible] b[illegible] pe[illegible]ſecerint. Quærentibus Germanis de imm[illegible]uris ſtipend[illegible]js, cognita cauſa fœdus compoſuit, ab ipſiſque pacem redemit: munera haud mediocria ipſis diſtribuit. Germani receptis pecunij[illegible] nihil nouarum rerum moliti ſunt. Vindelicorum tum Duces fuerunt Aelius Verus, L. Aurelius Annius, Tiberius, & Italicus vir conſul[illegible]is. Vixit Hadrianus annos LXXII. M. V. D. XVII. Imperauit a[illegible]os, XXI. M. X[illegible].

HEL. HADRIANVS
S. C.

HADRIANVS AVG COS III PP
SALVS AVG.

HADRIANVS AVG. COS. III. PP
RESTITVTORI GALLIAE.

HADRIANVS AVG. COS. III. PP.
ROMA FELIX.

HADRIANVS AVG. COS. III. PP
MONETA AVG.

HADRIANVS PF AVG.
COS. III. PROVIDENTIA AVG SC.

IMP. TRAIANVS HADRIANVS AVC. PM
TR. P. COS. AETERNITATI AVGVSTI SC.

DIVA SABINA AVGVSTA
HADRIANI AVGVSTI CONIVX

ANTONINVS PIVS XVI.

TITVS Aelius A[illegible]ianus Antoninus Pius, quem Hadrianus adoptauit, natura omnium principum clementi[illegible]imus fuit, & placidiſsimi ingenij. Vnde merito cog[illegible] Pi[illegible] à v[illegible] ibu[illegible] ſortitus e[illegible]t, pacis amator, nec glo[illegible]æ cu[illegible]idus. Di[illegible] le[illegible]at, m[illegible]le[illegible] vnum ciuem [illegible]are, q[illegible]n mille hoſtes occ[illegible]dere. Eloquen[illegible]tæ [illegible] Rhetor[illegible]u[illegible] Philo[illegible] per omnes prouincias [illegible]laria & honores decren[illegible] [illegible]ue com[illegible]p[illegible]cuus fuit: largus ſui, alieni abſtinens. Nullam prouinciam adijt, quod grauis eſſet, p[illegible] [illegible] et[illegible]m pat-

... mitatus prouincialibus, in vrbe reſedit, vt medius, vndique nuncios citius acciperet. Nulli eorum, quos Hadrianus prouexit, ſucceſſorem dedit. Nihil ſordidius, imo crudelius eſſe dictitabat, quàm ſi hi Rempub. arroderent, qui nihil in eam ſuo labore conferrent. Quanta in eo æquitas fuerit, nationes exteræ declarant: quæ (vt etiam noſtrates referunt) poſitis armis, ipſum vt patrem, vt numen aliquod terris de cœlo demiſſum venerati ſunt: cauſaſque ſuas, & controuerſias eius arbitrio permiſerunt. Numæ Pompilio in omnibus comparatus fuit. Tantæ authoritatis apud omnes gentes, vt per tres & viginti annos profuſo ſine ſanguine ciuili, & hoſtili (quod nemini principũ cõtigit) imperauerit. Dacos & cæteros Germanos in initio poſt Hadriani mortem inuadere Romanos fines meditantes facile virtutibus ad pacem & fœdus illexit. Erat hiſce temporibus Auidius Caſſius legatus prouinciarum, quas nos iam tenemus. Tria millia Tranſdanubianorum Danubij ripis hoſtili animo conſiderant, quos negligentius agentes, auxiliaria manus authoribus Centurionibus circumuenit, atque trucidauit: & ingenti præda ad Caſsium redijt. Sperabãt Centuriones præmium, quod per parua manu tantum hoſtium, ſegnius agentibus & ignorantibus ducibus ſuis deleuiſſent. Caſsius rapi illos, ac in crucem iuſsit tolli, ſeruilique ſupplicio adfici: cauſatus euenire potuiſſe, vt inſidiæ eſſent, & ita reuerentia Maieſtaſque Imperij periſſet. Cum ingens in exercitu ſeditio orta eſſet, proſiluit nudus, ſolum campeſtri tectus, & ait, percutite me, ſi audetis: & corruptæ diſciplinæ facinus addite. Tunc conquieſcentibus ſeditioſis, meruit metui, quia non timuit. Terroreque huius facti perculſi Transrhenani, centum annorum fœdus ab Antonino abſente petierũt. Iuſtinus Philoſophus, Chriſtianæ pietatis myſtes, Antonino & filijs eius, Senatuique Romano librum ſcriptum contra deos pro religione noſtra obtulit Romæ: atque inſidiis Creſcentis Cynici Philoſophi accuſatus, pro Chriſto ſanguinem ſuum fudit. Cæterum Antonius, ubi Antonium generum ſuum adoptauit, febre deceſsit, ætatis anno altero & ſeptuageſimo. In numerum deorum, vt omnes Imperatores, qui bene gubernarunt, relatus eſt a Senatu Romano. Roma enim alios deos recepit, Cæſares dedit. Fuit eidem ara in prouincia, quã habitamus, dicata extat inſcriptio, quam ſupra in Auguſto oſtendos. Ritum huiuſmodi conſecrandi Imperatores explicare neceſſe eſt. Vita defuncto Imperatore, erat tota urbe Romana quaſi luctus quidam feſtæ celebritati promiſcuus. Corpus quidem ſumptuoſo funere more cęterorum hominum ſepeliebatur. Ceream deinde imaginem, mortuo quam ſimillimam fingendam curabant: eamq; in Regiæ veſtibulo proponebant ſupra eburneum lectum, maximum, atq; ſublimem, veſtibus inſtratum aureis, et imago illa ad ægroti ſpeciem pallida recumbebat. Circum lectum vtrinque magnam partem diei ſedebãt, a læua quidem Senatus omnis atratus, a dextra verò matronæ, quas virorum, aut parentum dignitas honeſtabat. Quæ ſine omni mundo muliebri lugentium ſpeciem præ ſe ferebant: nulla aurum geſtabat, nulli monilibus ornata conſpiciebatur, omnes veſtibus albis exilibus indutæ erant. Hæc ita per ſeptem dies continuos fiebant. Medici quotidie ad lectum accedebant, inſpectumq; ie velut ægrum deterius ſe habere ſubinde pronunciabãt. Deinde vbi iam viſus obiiſſe mortẽ, lectum humeris attollebant Equeſtris, Senatorijq; ordinis nobiliſsimi, ac lectiſsimi iuuenes: perque viam ſacram in vetus forum deferebant, vbi magiſtratus Romanorum deponere Imperium ſolebant. Vtrinque autem gradus quidem erant ad ſcalarum ſimilitudinem extructi, in quibus altera ex parte puerorum chorus erat è nobiliſsimis, atq; e patricijs: altera fæminarum illuſtrium hymnos in defunctum carminaque canentium, numeris lamentabilibus. Quibus peractis, tollebant iterum lectum, atque extra vrbem in campum Martium deferebant. Vbi quà latiſsimè campus patet, ſuggeſtus quidam ex ingentibus lignis ſpecie quadrata extructus erat in formam tabernaculi: quod interius totum aridis fomentis oppletum, extra intextis auro ſtragulis, atque eboreis ſignis, varijſque picturis exornatum erat. Infra verò alterum minus poſitum, forma & ornatu perſimile erat. Tertium item, & quarum ſemper ſuperiore contractius, ac deinceps alia, donec ad extremum, quod eſt omnium breuiſsimum, perueniatur. Lecto igitur in ſecundum tabernaculum ſublato, aromata, atque ſuffimenta omnis generis, fructus, herbas, ſuccos omnes odoratos conquirebant: atque omnes aceruatim effundebant: certatim quiſque hoc munere perfungebatur. Vbi ingens aceruus aromatum adgeſtus erat, ac locus omnis expletus, tum circa ædificium illud equitabant vniuerſi equeſtris ordinis certa quadam lege recurſit, & motu in orbem decurrentibus. Currus item circum agebantur inſeſsi purpuratis rectoribus, qui perſonas ferrent ducum omnium Romanorũ, principumque illuſtrium. Quæ vbi celebrata erant, facem capiebat Imperij ſucceſſor, eãque tabernaculo admouebat. Tum cæteri omnes vndique ignem ſubijciebant, cunctaq; illico fomitibus illis aridis, odoramentiſque referta igni valido corripiebantur. Mox ab extremo, minimoque tabernaculo, tanquam è faſtigio quodam, ſimul cum ſubiecto igni Aquila dimittebatur, quæ in cœlum credebatur ipſam principis animam deferre, ac iam ex illo vna cum cæteris numinibus, Imperator colebatur. Patres ne conſultos tam dementes fuiſſe, vt diuinitatem, quam mortales ſtultiſsimi non poſsidebant, ſeſe tribuere aliis poſſe

Antoninus ſine ſanguine imperauit.

Auidius Caſsius legatus.

Iuſtinus Philoſophus martyr.

Antoninus febre mortuus, & inter deos recenſitus.

Ritus conſecrandi Imperatores.

Alius eſt in antiquis numis expreſſus ordo eiuſmodi tabernaculi. Sed quia Antoninus ita ſenſit, conſcendamus.

posse

hi poſſe opinarentur:& tam ſtolidos extitiſſe, qui iſtis ineptiſsimis ludibriis cœlum [illegible] re crederent, ſatis mirari non vacat. Nummi apud nos paſsim ab agricolis [illegible] antiquorum oppidorum viſuntur, effodi ſolent: in quibus huiuſmodi ædificium, & inde Aquila volans conſpicitur, cum hac inſcriptione.

DIVVS AVG.
DIVVS M. ANTONINVS PIVS
CONSECRATIO.

ANTONINVS AVG PIVS P P. TR. P II
MVNIFICENTIA AVG. COS. IV.
S C.

IMP. ANTONINVS PIVS AVG
FIDES MILITVM

ANTONINVS PIVS FEL. AVG.
CONCORDIA MILITVM
ANTONINVS AVG P. P
TRIBVNICIVS. H.
ANTONINVS AVG. PIVS F. TR. P.
COS. S C.
IMP. ANTONINVS PIVS AVG.
TR. POT. XVI.
ANTONINVS PIVS TR. P. P. M.
COS XIX.
ANTONINVS AVG. PIVS TR. P. COS. III.
AVRELIVS CÆSAR TR. P. COS. S C
AVRELIVS CÆSAR ANTONINI AVG.
PII FIL. TR. POT. COS. II. S C.

M. ANTONINVS XVII.

M. Aurelius Antoninus pius re & nomine philoſophus Eutychius. Proculus. Prodigia Rom. imp. cladem portendentia. Volgeſus Rex. Attidius Cornelianus.

M. AVRELIVS Antoninus pius, ante Annius Verus dictus: ſapientiſsimus gratiſsimuſque principum, omni virtutum genere ſe exercuit, literarum ſtudio, nemini Græcorum, Romanorumque ſecundus. Quamobrem philoſophus & cognominatus eſt, & fuit. Præceptor eius in Grammaticis Eutychius. Proculus Siccenſis. extat in Bibliothecis Boiariæ non longe è patria mea. Admodum clemens at[illegible]erga omnes fuit. Adeuntium cuius dextram placidè dabat. Tranquillitati ſummæ [illegible]ſſerat (quo manifeſta fiunt rerum humanarum volumina) ſæuiſsima tempeſtas, cui diuinitus Marci prudentia, conſtantiaque obiecta eſt. Niſi hiſce virtutibus prædictus rector contigiſſet, de Romano Imperio actum fuiſſet: adeo terræmotus, inundationes aquarum, lues grauiſsima, genus humanum, orbem terrarum adflixerunt. Locuſtæ infeſtæ agris, depaſtæ ſunt prata & arua. F[illegible]me inde laboratum eſt. Crebra quoque bella, ferociſsimi hoſtes emicuere. Vologeſus Rex Parthorum, fugato Attidio Corneliano, qui Syriam tum adminiſtrabat, Romanas inuaſit prouincias, interfecto legato, & cæſis legionibus, Syris defectionem meditantibus, orientem vaſtauit. Imperator L. Aurelius Antoninus Verus (antè L. Commodus dictus) frater & filius adoptiuus Marci, contra Parthos arma mouit. Ipſe Antiochiæ voluptati deditus erat. Duces eius Statius Priſcus, Auidius Caſsius, Martius Verus confecerunt bellum Parthicum: prouinciis Romanis non ſolum Parthos expulerunt, ſed & Babylonem in Mediamque penetrarunt. In Babylonia de templo Apollinis, ex arcula aurea, quam miles fortè inciderat, ſpiritus peſtilens euaſit. Inde peſtilentia ſubſecuta, totum orbem adflixit: nec minus fames, inundatioque ſæuit. Tum quidam ex his calamitatibus, & ſolitudine hominum, diripiendæ Romæ occaſionem quærens, cum quibuſdam conſciis concionabundus de Caprifico arbore in Campo Martio aſſeuerauit, ignem de cœlo lapſurum, finemque mundi adfore, ſi ipſe lapſus in ciconiam verteretur. Decidens deinde ex [illegible] ciconiam emiſit. Sed proditus Marco eſt, [illegible] ipſi[illegible] deductus. Imperator confeſſo veniam dedit. Chatti quoque, & Chauci tranſrhenani Germaniæ Magnæ populi, Gallias irrumpunt, vaſtant. Item Rhætos, Vindelicos, Noricum pari ſæuitia p[illegible]gantur. Britanni quoque rebellant. contra hos Calphurnius Agricola miſſus eſt. In Gallias, & Germaniam ciſrhenanam proficiſcitur Didius Iulianus, qui poſt imperauit. Noricorum, Vindelicorumque duces Aufidius Victorinus, & P. Ælius Pertinax, poſt Cōmodum rerum potitus, patrio etiam carmine apud nos celebratus, ab hoſtili Germanorum incurſatione Rhætias, Vindeliciam, Noricumque vindicarunt. M[illegible] quoque Sue[illegible]natio eſt. quæ tum in Boemia ſedebat, vſque ad Danubium [illegible] Romanis [illegible] Pannonias, Moeſias, Illyricum vaſtabat, dum [illegible] bellum. T[illegible] Marcomanici [illegible] vndique ſacerdotes [illegible] pere[illegible] Roma omni genere religionum luſtrata, celebrata Romano ritu, [illegible] per ſeptem dies. Scriptum ducibus, vt quauis arte bellum traherent [illegible] [illegible]ſperent,

Callidum commentum cuiuſdam.

Didius Iulianus.

ſpendere at, donec orientale finiretur: ambos Imperatores neceſſarios eſſe bello Germanico. [illegible] L. Antonino, ambo Imperatores M. & L. (ea enim tempeſtate primum Reſp. à duobus Auguſtis æquo iure adminiſtrata eſt) paludati vrbe profecti ſunt. Marcomannis omnia conturbarant, aliæ quoque gentes pulſæ à Marcomanis, bellum Romanis minabantur, niſi reciperentur, in Romanoq́; ſolo ſedes concederentur. Amiſſus eſt Furius Victorinus præfectus prætorio: eiuſque exercitus interemptus. Imperatores iam Aquileiam venerant, quo Germani (qui iã ab armis Pannonia relicta diſceſſerant domũ) legatos miſerant, pacem poſtulant, authores tumultus interemptos eſſe referunt, veniamque præteritorum orant: ſe poſthac neminem regum, qui nõ ſit à Romanis principibus datus, paſſuros pollicẽtur. Lucius cum nihil periculi amplius eſſet, Romam redeundum cenſebat. Marcus vero exiſtimabat Germanos fugam ſimulare, & cætera, quæ pacem oſtenderent: ideo ne tamen conatus adparatuſque fruſtra forent, inſtandum eſſe dicebat. Vrgente tamẽ Lucio, compoſitis prius omnibus, quæ ad munimẽ Italiæ atque Illyrici pertinebant, Romam reuertuntur. Lucius ſubito morbo, quem Apoplexiam Medici noſtri vocant interiit. Inter hæc omnes gentes ab Illyrici limite, vſque in Galliam conſpirant, Marcomani, Variſtæ, Ermunduri, Boiemiæ tum incolæ: quibus coniuncti ab orientis ora Quadi, Danubii ripam in Germania incidentes. Atque hi omnes Sueui fuerunt. Quibus auxiliares fuere Boiorum nationes, & Venedorum atque Sclauorum trans Viſtulam & citra eo tempore habitantium. Quorum hæc nomina Buri, Hirri, Halii, Salii, Laziges, Guhtones, Vandali, Sarmatæ, Roxolani, Baſternæ, Alani, Peucini, Sicobotes, Saboci, Cyſtoboci. ſiue Caſtoboci. Horũ Ptolomæus ferè, qui ſub idem tempus quàm clariſsimè Mathematica commentatus eſt, mentionem facit. Hoc bellum grauiſſimum fuiſſe, quantum nulla vnquam memoria extiterit, tradunt Romani ſcriptores, Marcomanicum vocari ſolet. Grauis peſtilentia multa millia paganorum, & militum abſumpſerat pene ad internecionẽ Romanus deletus eſt exercitus. Marcus omni cura hanc expeditionem parauit. Seruos (quemadmodum bello Punico factum erat) in militiam aſciuit, quos Voluntarios, exemplo Volonum, adpellauit. Armauit etiam gladiatores, hos obſequentes latrones nuncupauit. Dardaniæ quoq;, ac Dalmatiæ milites legit: emit & auxilia Germanorum contra Germanos. Quotidianas deditionem accepit: infinitos in Romano ſolo collocauit. plurimos in Italiam tranſtulit. Cum autem hoc bello ærariũ exhauſiſset, ſtipendiaque (quę militibus largiretur) deficerent, neque in animum induceret, vt prouincialibus, Senatuique moleſtus eſſet, extra ordinem aliquid tributorum imperando, auctionem, ſectionẽque fecit, inſtrumenta Imperatoriæ ſupellectilis, Cæſareique cultus, ornamenta & res aulicas in foro Traiano diuendidit: aurea, Chryſtallina, Myrrhina, argẽtea vaſa & pocula: gemmas, mundum muliebre, vxoris Fauſtinæ, veſtem ſuam & cõiugis auratam, ſericam vendidit: ſigna quoque cum tabulis magnorum artificum. Per duos continuos menſes iſthæc venditio celebrata eſt: tantumque auri redactum, vt reliquias Marcomanici belli ex animi ſententia perſequerentur. Nam & Pannonias, Germanis pulſis, ſeruitio liberauit. Marcomannos in tranſitu Danubij deleuit, prędam excuſsit, prouincialibus reddidit. Multi tamen nobiles Romani, plurimarumque gentium proceres bello hoc Germanico, atque Sueuico interierunt, quibus omnibus ſtatuas in foro Vlpiano poſuit. Suadebant ſæpius amici, vt à bello diſcederet, Romamque veniret: monitus ipſorum contempſit, in propoſito perſtitit: Danubioque traiecto, Quadorum regionem, Danubio continuam (quã Marcoſeldas nominamus) occupat. Ibi fugam ſimulantibus Germanis, ad inſidias, locaque iniqua cum omni exercitu tractus, a ſubito erumpentibus Germanis circumuentus eſt. Romanus miles non ſolum de labore, via, defatigatus, verũm æſtu, & ſiti quoque laborabat. Nec ſpes vlla erat ſalutis, quin vti pecudes, & oues depręnſi in cauea, miſeri à multitudine hoſtium trucidarentur, atque mactarentur. Legio rum Chriſtiana comprecationibus pluuiam exercitui Romano, quo ſitim ſedaret, & aduerſum Germanos fulmina diuinitus impetrauit. Manus Germanorum de cœlo tacta ad internecionem deletur abſque ope humana. Extant Imperatoris literæ, quæ teſtantur Chriſtianorum militum precibus ſe, & Romanas vires ſeruatas eſſe. Legio inde Chriſtianorum Fulminatrix cognominata eſt. Et Auguſtus noſtrates, non tãtum crimine, & legibus aduerſus nos latis, ſoluit, ſed & pœnam accuſatoribus Chriſtianorum edicto publico comminatus eſt, & ſtatuit. Dedicarant & ipſi Marco religionis noſtræ apologiam, legendamque exhibuerant, Iuſtinus Philoſophus, Melito Aſianus Sardenſis Epiſcopus, Apollinarius Aſię Hieropolitanus pontifex, & Bardeſanes ex Meſopotamia oriundus. Ingratiſsimi hominum Romani, ex inueterato in nomen Chriſtianum odio, magicis artibus, moribuſue Marci, cœleſte beneficium, diuinamque opem tribuunt, quod & Claudianus docet, ita ſcribens:

Nec tantu patriæ ſtudiu ad templa vocatus
Clemens Marce redis, quin gentibus vndique cinctam
Exuit Heſperiam, paribus fortuna periclis.
Laus ibi nulla ducum. nam flammeus imber in hoſtem
Decidit. hunc dorſo trepidum flammante ferebat

Furius Victorinus cũ exercitu perit.
Marcus Germanorũ dolum ſuſpicatur.
L. Apoplexia extinctus.
Marcomanicum bellũ longè grauiſsimum.
Peſtilentia Iactura exerc. tus Romani.
Voluntarij Volones.
Gladiatores obſequentes latrones nũcupati.
Cæſarea ſupellex Romæ venditur.
Pannoniæ ſeruitio liberantur.
Cæſis in bello Ger. nobil. ſub Rom. ſtatuæ in foro Vlpiano ponuntur.
Quadorum regio nunc Das Marchfeld dicitur.
Romanus miles in anguſtijs poſitus.
Piorum precum effectus.
Chriſtiana Legio fulminatrix.
Impij Romani Cœleſte beneficium magicis artibus tribuũt.

Amb[illegible]ſtus ſonipes, hic tabeſcente ſolutus
Subj[illegible] galea, liqueſactaq; fulgure cuſpis
Canduit, & ſubitus fluxere vaporibus enſ[illegible]s,
Tum contenta polo mortalis neſcia teli,
Pugna fuit, Chaldæa Mago ſeu carmina ritu
Armauere Deos: ſeu quod reor, omne Tonantis
Obſequium, Marci mores potuere mereri.

Marcus Bohemiæ & Poloniæ regnum romanæ ditioni ſubijcere conatur.

Volu[illegible] deinde Marcumaniam, hoc eſt Boemiam adgredi armis, eam[illegible] prouinciæ [illegible]. Verum in oriente Auidius C[illegible]ius rebellauit, coact[illegible] [illegible]tem perijt. C[illegible]ſius occiſus eſt, caput eius abſciſſum, ad Marc[illegible]. Q[illegible] reuertus Romam, ornamenta Imper[illegible], quæ ante vendiderat [illegible] ab emptor[illegible]us. Nul[illegible] quidem, q[illegible] ea ſeruare voluit, ac reuendere noluit, moleſt[illegible]s fuit. Deinde [illegible] ad conficiendum bel[illegible]m Marcumanicum conuerſus, triennio cum Quadis, Marcomann[illegible]s, Sarmatis bellauit. Conni[illegible]ebatur Marcomaniam, & Sarmat[illegible]m, hoc eſt Boemiæ & Polo[illegible]æ regn[illegible]m prouincias facere. In adm[illegible]ratione h[illegible] bel[illegible] [illegible]nutum in[illegible]tbu[illegible] [illegible]. Vbi ſal[illegible]tem deſp[illegible]auit, aduoca[illegible] am[illegible]cos [illegible]m. & hor[illegible]us eſt, ne reli[illegible] [illegible]tem [illegible]eret, atque ita maieſtatem Rom. Imperij p[illegible]et. Terre[illegible] Marcum Germa[illegible] gens vicina, [illegible]iam nondum planè ſubiecerat, ſed p[illegible] ſocieta[illegible] [illegible]ficentia a[illegible]ciuerat, alios bello, armis d[illegible]erat. N[illegible] [illegible] metu Marci in p[illegible]tis ſe continebant. Timebat [illegible]us [illegible] [illegible]lu gens arma rel[illegible]. [illegible] c[illegible]m vol[illegible]ens defec[illegible] Ben[illegible] [illegible] primo. Imperij vnde[illegible] [illegible] ſupra men[illegible]. Imperau[illegible] [illegible]. Dece[illegible] [illegible]o Commodo hærede, cum maximo Reip. incom[illegible] [illegible] annos [illegible] ab exitu Domitiani ad Commod[illegible] [illegible] re Romanæ [illegible] p[illegible] [illegible]mi qui egregiè po[illegible] [illegible] ri[illegible]que Remp[illegible] adm[illegible] [illegible]. N[illegible] [illegible]tate, [illegible] [illegible]ſſim[illegible], meri[illegible] me cog[illegible] [illegible] P[illegible] patriæ, ſan[illegible] ſapient[illegible], p[illegible] op[illegible], prud[illegible]ſsim[illegible] [illegible] Imperatores. Centum deinceps an[illegible] [illegible] peſ[illegible]len[illegible], calamitoſi, infames, pernicioſi Reipublicæ, bonis maliſque omnib[illegible]s. Q[illegible]dam noſt[illegible]m[illegible] ſtima fata impedere orbi terrarum, rebuſque, & Chriſtum regem cœli [illegible]aieſtate aduent[illegible]rum co tec[illegible]lo [illegible] ſunt, ſcripti[illegible]que prodide[illegible]t. Fuit tempe[illegible]s ſanè concitatiſsima creb[illegible]is bell[illegible] tumul[illegible]ibus, t[illegible]rbulentiſsima ciuilium armorum proce[illegible]lis, continua principum mutatione inſignis, quor[illegible]m ma[illegible]ima pars ſæui, truculenti, auari, cædi[illegible], ſanguini[illegible]que auid[illegible]ſsimi: ſtupris, ganeis dediti: flagitiis ſupra captum h[illegible]anū (quæ mihi apertè nominare religio eſt) polluti. Virtutum literarumque hoſtes, optimi c[illegible] capitales [illegible]mici. Quo[illegible] eti ſuprema illa Maieſtas, ſalutaribus p[illegible], [illegible] paucis, interpolarit ne[illegible] perirer Rom[illegible] Imperium, pa[illegible] [illegible] potuerunt, breui re[illegible]um poti[illegible], perempti, trucidati[illegible]que ſunt: poſthabi[illegible]a tum Se[illegible] p[illegible]ulique Romani authoritate. Turba militaris ſubito principes dedit: ſubito eode[illegible] ſcelere [illegible]. Imperium enim cauponari ſolebant: ita omnes Cæſares, vi, fraudeque p[illegible] ſine diſc[illegible]m[illegible] iuxtà boni, maliique. Præterea latron[illegible]m be[illegible], Trig[illegible] Ty[illegible]os, qui per diuerſas orbis partes Rempub. rapuerunt, diſ[illegible] [illegible]. [illegible] que atque ditiſsimus ciuium interemptus eſt in Itali[illegible], & prouin[illegible]ijs. Quæ p[illegible] m[illegible]rum dominorum compilationes, a Germanis in Occidente, a Parthis, Perſiſq[illegible] [illegible]ente, c[illegible]b[illegible]s excur[illegible]ationibus vaſtatæ, [illegible]reptæ exha[illegible]ſtæ [illegible] ſunt. Peſtilentia, [illegible] [illegible] labor[illegible] Rom[illegible] incendio vaſtata, ib[illegible]que tem[illegible] [illegible]. N[illegible], quæ ſen[illegible] [illegible] ſentire, quæ loquerare, licebat. E[illegible] [illegible]mutati[illegible] [illegible] Rempub. aut omnino Rom[illegible] [illegible] nomen, m[illegible]leo. Q[illegible] [illegible] cum illis, [illegible] hæc omnia perpeſsi [illegible]nt, [illegible] [illegible]ndunt[illegible], [illegible] euoluenti memoria, horrorem & do[illegible]rem [illegible]. O m[illegible] [illegible] da, ô [illegible] da R[illegible] Roma[illegible], quam iure pilam fortunæ dixeris. [illegible] [illegible] imbecillitatis R[illegible] Domini, [illegible] m[illegible] [illegible]ulas Victorinam in Oc[illegible] [illegible] Z[illegible] [illegible], [illegible]uati, armiſque de[illegible] Sub Dioclet[illegible] [illegible] Rom[illegible] [illegible] parentem, conditoremq[illegible] aurei ſæculi rer[illegible]m autores [illegible]are ſolent. Iam [illegible] numiſmatum, quæ in Boiaria reperi, & inueni, Commodi [illegible]que pauc[illegible] [illegible]texam, &c.

Optimis Imperatoribus ſuccedunt peſſimi anni centum.

Notatio peſſimorum principum.

Triginta tyranni paſſim Remp. arripiunt. Roma incendio vaſtata. Romani per mulierculas ſeruati. Zenobia Victorina. Dioclesianus parens aurei ſeculi dictus.

L. AVREL VERVS AVG ARMENIA
CVS TR POT P M COS II
S C

MARC ANTONINVS AVREL VERVS
AVG IMP II COS TR P IV
S C

IMP M AVREL ANTONINVS AVG
CONCORD AVG TR P XVI
COS III

FAVSTINA

FAVSTINA DIVA AVG
FÆCVNDITAS.
FAVSTINA AVG
CONCORDIÆ.

DIVA FAVSTINA
AETERNITAS.
PIA FAVSTINA AVGVSTA
DIA VENVS VICTRIX.

COMMODVS XVIII.

MAVRELIVS Commodus Antoninus imperauit annos tredecim: ſæuior Domitiano, impurior Nerone fuit. Ab aulico famulitio (quos mures, & tineas Imperator Lic[illegible]s vocare ſolebat) corruptus eſt. Hi cum voluptates vrbis crebro adoleſcēti commemo[illegible], perpulere eundem, vt contra monita parentis, contra conſilia amicorū p[illegible]ernorum, bellum à patre contra Germanos cæptum, & penè confectum, deſereret. Nā Germanos magnis præm[illegible]is in amicitiam ſibi adiunxit, qui (vt ait Herodianus) periculorum d[illegible], aut populationibus, incurſibuſque victum parant, aut propoſita mercede pacem v[illegible]lem habent. Commodus igitur, vt pecunia, qua maximè abundabat, ſecuritatem red[illegible]meret, n[illegible]l Germanis, videlicet petentibus, denegauit. Regibus Germanorum addictu[illegible] arma depoſuit, Romamque profectus eſt. Vbi omni flagitiorum ſcelere ſe contamin[illegible]uit: crudel[illegible]imus in omnes, etiam ſuos, fuit. Britannia (c[illegible]ius duces Clodius Albinus & [illegible] Seuerus) Dacia, Germani in Gallia, eius imperi[illegible]m detrectarunt, omnia ſedata per duces ſunt. M[illegible]ternus quidam conqu[illegible]ita ingenti latronum man[illegible], grauiter Hiſpanias, Gallias, Italiam adtri[illegible]: Romam quoque tētauit, vbi prod[illegible]us a ſuis occubuit. Templum pacis combuſtum eſt. Tandem Romam i[illegible], fames, peſtilentia adflixit. Tandem electus cubic[illegible]arius Q. AElius Lætus, Præfectus prætorio, Martia concubina, aduerſos Commodum con[illegible]pirant: veneno primo hominem adgrediuntur. Quòd cum parum proficeret, per Narc[illegible]m athletam, cum quo exerceri ſolebat, Commodus ſtrangulatus eſt Anno ætatis tricesimo ſecundo. Sic fecit, ſic paſſus eſt. Nomen eius ex omnibus monumentis eraſum. Legatus in prouincia Vindelicorum, quam Boij tenent, fuit Septimius Seuerus, p[illegible] Roma potitus: canitur adhuc apud nos. Apollonius Senator Romanus, accuſatus a ſeruo, quòd Chriſtianus eſſet, iuſſus religionis rationem reddere, inſigne volumen primus latinorum Romana lingua de religione noſtra ſcripſit: & in Senatu recitauit, ſecurique percuſſus eſt ſententia Senatus ob pietatem in Chriſtum. Vetus enim lex erat, Chriſtianum delatum, niſi negaret Chriſtum, non dimittendum, ſed capite plectendum eſſe.

Notatio M. Aurel. Commodi Ant. & quã diu imperauerit.

Maternus.

Q. Aelius Laetus.

Septimius Seuerus.

Apollonius ob religionē Chriſtianā interemptus

COMMODVS ANTON AVG TR. P IMP. S C
COS IV.
M. COMMODVS ANTONINVS AVG PIVS BRIT
P M TR P X IMP. VII COS II P P.

PERTINAX XIX.

PVBLIVS Aelius Pertinax obſcuris crepundijs apud Ligures natus, eruditiſsimum Grammaticum Sulpitium Apollinarem audiuit. Poſt quem Grammaticen profeſſus ludum aperuit literarium. Vbi cum minus lucri eſſe videret, ad militiam ſe contulit: egregiè operam rebus bellicis nauauit, à Marco amatus, in Senatumque electus. A Commodo legatus in Britanniam miſſus eſt: eam, & exercitus in ea alium Imperatorem flagitantes pacauit. Deinde à Commodo, præfectus Vrbis creatus eſt. Interfecto Commodo, percuſſores Commodi ei Imperium obtulerunt, quod ſenatuſconſulto accepit. Spes erat omnibus, per eius virtutes reſtitui poſſe omnia. Verùm Vrbanæ cohortes, prætorianique milites, Imperatorū cuſtodiæ adhibiti, rapinæ, ſtupris, ganeę ſub Cōmodo adſueti, ſanctitatē Pertinacis ferre non potuerunt: impetuq; in Palatinas ędes de improuiſo facto, quinto Calendas Apriles Imperatorem trucidarunt. Vixit annos LX. M. VII. D. XXVI. Imperauit menſes duos, dies quinque & viginti. Sub idem tempus Victor primus Pontifex Romanus de religione noſtra latinè commentatus eſt: ſecundus poſt Apollonium Theologus factus.

Pub. Aelij pertinacis natiuitas & vitæ genus.

Pertinax trucidatus.

Victor. R. P. Theologus.

IVLIANVS XX.

DIDIVS IVLIANVS Seuerus Mediolanenſis, Iurisperitus, ingenti pecunia emit a militibus præ[illegible] Imperium. Nam cum hi Pertinacem occidiſſent, venale [illegible] erit m pro[illegible]re. F[illegible] S[illegible]nus Conſul, pręfectus Vrbis, ſocer Pertinacis, & I[illegible] licitati ſunt. C[illegible] ille ſuſpectus ob adfinitatem occiſi Imperatoris militibus [illegible], & [illegible] promitteret, admiſſus in caſtra Imperator ſalutatur. Hinc primū corrupti militum mores, auaritia latiùs ſerpente, vſque ad cōtemptum & languorem imperatorum,

Didius Iulianus Seuerus & Flauius Sulpicianus imperium licitantur.

peratorum, [illegible] itaque militibus fuit in poſt[illegible], ut quam [illegible] f[illegible]nique eu [illegible] Iulianus ſtipatus militari turba in Senatum ve[illegible] nat[illegible] conſul[illegible] Imperator adpellatus eſt. Verum exercitus cæteri, [illegible] ſtodiebant, [illegible] deteſtabantur: in eius verba iurare detrectabant, [illegible] in p[illegible] em iſſet, & eius fraude Imperator Pertinax Cæſar Auguſtus (cuius [illegible] ſtatem Romanam inſtaurat in [illegible] periiſſet. A Germanis [illegible] apud [illegible] in Gallia Clodius Albinus Legatus Britanniæ, iuxta Danubiū in Norico Septimius [illegible] Cæſares declarantur. Seuerus Romā infeſto agmine petit. Rauēnate claſſe occupat. Inde [illegible] d V[illegible] cum Germanorum auxiliis tēdit. Quod ubi Iulianus accepit, [illegible] gauit Senatum, ut Virgines Veſtales, cæteri ſacerdotes, eum Senatu obuiam ex[illegible] Seuero [illegible] dent, prætentis [illegible] que pro Iuliano orent: vitamque impert[illegible] precentur. [illegible] ſtus Quintilius Conſularis Augur contradixit, aſſerens, non debere imperare eum, qui aduerſario non poſſet reſiſtere. Sententiam huius Senatus ſecutus eſt. Iam Seuerus Romæ ad[illegible] pœnaque & præmiis [illegible] at literas quibus Imperatoris Pertinacis percuſſores ſeruari iubebat: Se[illegible] ornate Iuliano Imperium abdicatum. Statim Seuerus Imperator adpellatus eſt: miſſi que a Senatu, quorum cura, per gregarium militem in palatio occiſus eſt Iulianus, ab omnibus deſertus: ætatis anno ſexto & quinquageſimo, ſuper meuſe [illegible] rior. Imperauit menſes duos, dies quinque. Corpus a Seuero redditum eſt Manliæ Scantiliæ uxori eius &c.

Clod. Albinus.
Seuerus Iuliani imperio abdicat.
Fauſtus Quintilius augur.
Seuerus imperator.

SEVERVS XXI.

SEPTIMIVS Seuerus Pertinax, à legionibus Germanicis apud Carnuntum [illegible] oppidum, siue (ut alii ſcribunt) Sabariæ, Imperator [illegible] is ſenatus Centeſimo ſuper quartum, & nonageſimum [illegible] intratus, quaſi ultor Pertinacis Auguſti ab omnibus receptus eſt. [illegible] & [illegible] ca[illegible] ſibi [illegible] xit. Extant de eo [illegible] bliothecis. Prætori[illegible] armis, veſtibus, [illegible] ex[illegible] mum ab urbe lapidem apparere vetuit. Impera[illegible] ta voluntatem militum in numerum Deorum retulit. Arma contra Nigrum [illegible] riente ſe Imperatorem vocarat) moturus, ne duplici bello implicaretur, Clodium Albinum Britanniæ Legatum Cæſarem a militibus iam adpellatum, ipſe quoque Cæſarē d[illegible] atque d[illegible] clarat. Victo Nigro, quippe inuidia eſt ſocietas regni, omnem [illegible] in Albinum (quem autē conſortem Imperii fecerat) conuertit, ipſum apud Lugdunum deuicit, Galliæ oppidum. Ambobus capita abſciſſa, piloque circum lat[illegible] oc[illegible] ſi, uxores necatæ, amici interempti, bona fiſco addicta ſunt. Rebus bellicis omnium principum clariſsimus fuit Seuerus. Per[illegible] s, Parthos, Arabas, Br[illegible] tannos [illegible] Britannia, vallum murumque per [illegible] ad Oceanum [illegible] ſtationes Romanos muniuit fines. Græcis literis, latinique [illegible] ſuam priuatam, & publicam fidem ſcripſit, ſolum crudelitatis [illegible] exenſans. Ingē tia animi bona perfidia fraude Punica, (nam ſolus Africanorum [illegible] perauit) auaritia, & crudelitate contaminauit. Plus quam quadraginta viros [illegible] mos viros Conſulares, & Prætorios ad [illegible] ta cauſa occidit. Hiſpanorum & [illegible] [illegible] etiam mulieres illuſtres interfectæ [illegible] p[illegible] idem de Chriſtianis ſanxit, quo [illegible] nos [illegible] Leonides pater Origenis, deuictus [illegible] occidi, quam fidem datam Deo authori viti tæſangere. Sub idem tempus Q. Septimius Florens Tertullianus Africanus, & Cæcilius [illegible] ſacerdos, præceptor Diui Cypriani [illegible] Omni genere literarum [illegible], a-cumine [illegible] rerum eruditione ſ[illegible] de cæteris præſtat. Cauſam religionis [illegible] ferendæ [illegible] in eo libro, cui Apologetico nomen [illegible]. Primus latinorum, [illegible] [illegible] Theologus. Vixit Seuerus annos [illegible] in [illegible] ta, imperauit duodeuiginti [illegible] Sabſtij, [illegible] hoſtium [illegible] Antoninomas [illegible] Rempub. accepi, pacatam etiā Britannos [illegible] Impertum Antoninis meis [illegible] imbecillum, ſi m[illegible] Obiit in Britannia. De eo ita Senatus [illegible] aut naſci non de[illegible] quod & nimis crudelis, & nimis [illegible] Reip. vid[illegible]

Sept. Seuerus Pertinax.
Seueri bellum contra Nigrum & Albinum.
Eius crudelitas.
Leonides Origenis pater martyr.
Tertullianus, Cypriani præceptor.
Seueri vltima verba.

IVLIA MESA AVG
SÆCVLI FELICITAS
HEL SEP SEV PER AVG COS II
BONÆ SPEI
SEVERVS AVG PAR MAX
RESTITVTOR VRBIS

SEP SEV PER AVG COS II
INVICTO IMP.

SEP SEV PERT AVG
COS II P P P M TR P III

CARACALLA XXII.

M. AVRELIVS Antoninus Baſſianus Caracalla,ita à veſtimento demiſſo vſq; ad talos,quod populo dederat,cognominatus,filius Seueri Imperatoris. Fratrẽ [illegible] Getam Antoninum interemit,vt ſolus rerum potiretur: eundem in numerum deorum [illegible]. Sit diuus (inquit) dum non ſit viuus. Inter cænandum interfecit Serenum [illegible] virum [illegible] tempeſtate doctiſsimum,cuius medicinalia verſibus conſcripta extant. Æmilium Pa[illegible]m Papinianum,præfectum prætorio,aſylum Iuris,& doctrinæ legum theſaurum,ſecuri percuti in cõſpectu iuſsit,quod parricidium diluere oratione recuſaret,[illegible] mans non tam facile parricidium excuſari poſſe,quàm fieri. Iuliam nouercam [illegible] duxit,quæ pulcherrima fuit. Ea cum per negligentiam forté fortuna maxima [illegible] à priuigno: qui libidinis impatiens dixit ad e[illegible] reſpondit Si libet,licet: Imperator es,leges dare ſoles,non accipere. [illegible] xit,& vxorem duxit,cuius filium interemerat. Germani [illegible] Rhætias,Vindeliciam,prouincias,quas incolimus,vaſtant, diripiunt. Caracalla ad Danubium proficiſcitur,Germanos omnes ſibi adiungit, atque in amicitiam conciliat,amplisſimis proſequitur largitionibus. Ex illis bellorum ſocios: & c[illegible] ſimum quemque,& pulcherrimum adciſcit. Sæpe etiam Ro[illegible] Cæſariem (Germanorum [illegible] imponens. Germani eum mirifice dil[illegible]erunt. Pergens inde à Danubiano limite per Thraciam & Macedoniam in Orientem tendit, & Ægyptum. Vnde ad Euphratem contra Parthos mouit,quos fraude vicit. Inde Meſopotamia,medio itinere inter Edeſſam,& Charras,dum leuandæ veſicæ gratia ex equo deſcendiſſet,à Martiale ſtratore ſuo,[illegible] rem indicta cauſſa occiderat,per latus confoſſus interiit. Conſ[illegible] cædis,& [illegible] Macrinus præfectus prætorio,qui poſt imperauit. Germani, quibus deſ[illegible] Caracalla,& c[illegible] corporis vtebatur,propiores cæteris,primique facinus c[illegible] fugientem Martialem conſecuti miſsilibus confodiunt. Occiſus eſt Caracalla octauo Idus Aprilis natali ſuo,Imperij anno ſexto,vitæ tertio & quadrageſimo,&c.

Caracalla fratrem Getam occidit. *Caracalla Getam Antoninum fratrẽ occidit.* *Eius crudelitas & incestus.* *Eius bella.* *Caracallæ mors.*

SEPT GETA CÆS PONT M
PRINC IVVENTVTIS
SEPT GETA CÆS.

Columna lapidea OEnobrigæ (vt bs eſt Noricorum) cuius is titulus.

IMP. CÆSAR M. AVRELIVS ANTONINVS.

MACRINVS XXIII.

OPILIVS MACRINVS, homo nouus, obſcuriſsimè natus,occiſo Imperatore Antonino Caracalla (cuius præfectus prætorio fuerat) cum filio Diadumeno, quem Antoninum nuncuparunt,rebus Romanis imponitur. Alibi ſuſtitit Romam cum ſuo periculo venire tardauit. Imperauit annum vnu, menſes duos: à militibus, cum luxuriam eorũ atq; auiditatem comprimere conaretur,cum [illegible] occiditur in ſuburbano Chalcedonis vrbis Bithyniæ. Iam milites cædibus & ſanguine Cæſorũ im[illegible],ſimul luxuria perditi,auaricia & pecuniæ ſtudio deprauati,omnia venalia habere cæperunt. Vbi nummorum maior auriq; fulgor adfulſit,continuò cõſilium iniere principis mutandi: [illegible] que ſummam rerum tranſferendi,qui plura largiturus ſperabatur. Verè [illegible] de Romano milite Lucanus ſcribit.

Parthi à Macrino ſuperati.

Nulla fides pietasq; viris qui caſtra ſequuntur:
Venalesq; manus,ibi [illegible] as ubi maxima merces.

HELIOGABALVS XXIIII.

M. AVRELIVS Antoninus Baſſianus Varius Heliogabalus, monſtrum potius, quam homo,Romanam maieſtatem biennio,& menſibus octo polluit,cui Nero comparatus,bonus eſt. Quomodo venerit ad Imperium,aperire neceſſe eſt: vt videamus, quibus nam dominis Italica virtus,Romaq; caput mundi ſeruierit. Moeſa Varia ab Emeſa ciuitate Phœniciæ ſoror fuit Iuliæ Auguſtæ vxoris Septimij Seueri Auguſti. Quamobrem apud ſororem in aula ſub duobus Cæſaribus verſata eſt. Habuit duas filias Semiamirã, & Mammæam: hæc ex Vario marito peperit Alexianum Arcenæ,quæ vrbs eſt Syriæ: illa conſtuprata in palatinis ædibus a Caracalla,genuit Heliogabalum, Varium cognomine, quòd [illegible] conceptus credebatur. Macrinus imperio potitus,mulierem aula exegit,domumque [illegible] it. Milites pecunia,quam ſolam ſpectabant a Moeſa, quæ ditiſsima erat, [illegible] ſcati,eius nepotẽ Heliogabalum,vt filium Antonini Caracallę Auguſti,[illegible] agentem

Heliogabal. quomodo ad Imperium venerit.

quartumdecimum, Imperatorem, & Auguſtum ſalutant: M. Aurelium Antoninum nuncupant: declarato conſobrino huius Alexiano Cæſare: quem Alexandrum nominarunt. Interfectoque Imperatore Macrino cum filio, Romam contenderunt. Vbi quæ ſcelera,

Eius infanda ſcelera.

quæ flagicia Heliogabalus commiſerit, fas non eſt, & pudet dicere. Ne nomina quidem Germanis cognita ſunt: ſed ſimilem exitum vitæ inuenit, vt vixit, ita interiit. Milites

Mors eius.

ſui, facto impetu, in latrina, ad quam confugerat, eum occiderunt: c[illegible]lo matre, aciam, ſeruos pariter, & miniſtros ſcelerum trucidant. Corpus eius per publicum, per vias, per ſpacia Circi tractum, & in cloacam abiectum. Nouiſsimè cum anguſtior eſſet cloaca,

Eius nomen eraſum.

[illegible]àm vt cadauer reciperet, inde ad Tiberim pertractum in flumen præcipitatur, annexo pondere, ne fluitaret, aut emergeret, néue vnquam ſepeliri poſſet. Vnde nec poſt mortem c[illegible]elia caruit, vulgo Tracticius, Tiberinusque cognominatus. Nomen eius ex monumentis Senatuſconſulto eraſum eſt: vixit annos ſedecim. Neſcio quo fato Germani ſub eo quieuerunt. forſan nemo literarum memoriæ commendauit: aut ſiquidem ſcriptum fuerit, periit incuria, ut plæraque temporum. Nam bellum Heliogabalum optaſſe authores habeo. Nam cum Marcomannis bellum inferre cuperet, dictum eſt a quibuſdam carminibus & conſecratione, iuſſu Marci Antonini, Marcomanos populo Romano deuotos eſſe, nec vnquam fore hoſtes. Quæ cum inquireret, ſuppreſſa ſunt. Conſtabat enim ob hoc conſecrationem quærere, vt eam recantaret, ſpe belli concitandi, & idcirco maximè, quod audierat reſponſum fuiſſe, ab Antonino bellum Marcomanicum finiendū eſſe. Prætereire non debeó (nempe res admonuit) alium Cæſarem, alium Auguſtum fuiſſe apud veteres. Auguſtus princeps erat, quem Senatus comprobaret, [illegible] habenas mode-

Auguſt. qui apud veteres.

rabatur: quem nunc à Romano Pontifice inunctum voce latina [illegible] mone Cæſarem, nuncupamus. Cæſares dicti ſunt, quaſi qui [illegible] princip[illegible] Aug[illegible]-

Cæſar qui.

rum filij, & deſignati Auguſtæ Maieſtati hæredes, atque ſucceſſores: nunc Reges R[illegible]rum vocare ſolemus: maiores F[illegible]neorum nominabant, quaſi Franci Occidentales Delphinos nuncupant.

ALEXANDER XXV.

M. AVRELIVS Septimius Alexander Seuerus, antè Cæſar deſignatus, Imperiū cum Auguſti nomine à Senatu accepit: Peſti generis humani, adoleſcens ſane optimus, domi foriſque iuxta clariſsimus ſucceſsit. Qualem poſt Auguſtum Reſpub. non

Alexandri virtutes.

facilè habuit. Viuum virtutum exemplar, quibus enarrandis liber immorari. Primum adulatores, paraſitos, oxoleros, acroamata, eunuchos & huiuſmodi peſtes principum, aula amouit, vendiditque. Dominum ſe appellari, vetuit, Amauit literatos omnes vehementer, eos formidans, ne de ſe aſperius quid in literas mitterent. Literas græcas & latinas

Eius ſtudia erga literas.

impensè coluit. Græca tamen facundia plus valuit, verſu non inuenuſtas, Vitas bonorum principum carmine complexus eſt. Ex Græcis legit Platonem, ex Latinis Ciceronem ſæpius in libris officiorum, & maxime de Republica. Legit item Horatium, & Vergilium, quem Platonem poëtarum vocare ſolebat. Doctis ſalaria inſtituit: Grammaticis, Rhetoribus auditoria quoque decreuit. quibus pauperum filios, ingenuos modò, cum annonis dari iuſsit: quemadmodum & apud nos in pleriſque Academiis noſtro æuo Imperator Maximilianus factitauit. Conſtituit & annonas oratoribus in prouinciis, quos venales linguæ non eſſe, ſed gratis agere conſtitit. In conuiuio pri[illegible]o [illegible]ur ei ad menſam. Conuiuis ſemper adhibuit doctos, vt haberet confabulationes [illegible] as [illegible]ibus ſe recreari, ac paſci dicebat. Ad Athenæum Romæ frequens [illegible]it, vt [illegible]ret poëtas, oratores, Græcè. Latinè recitantes. Feſſo rebus publicis, & [illegible]licitudine ſumma illa oblectatio fuit, catulorum cum porcellis luſo: aut perdic[illegible]m [illegible]arum ſurſum deorſum volitatio. Bene meritos de Repub. ſ[illegible] habu[illegible] & [illegible], & [illegible] larg[illegible]a [illegible]uit: dicto nom[illegible] eius, in quem [illegible]. [illegible] aut [illegible] petierat, aut non multum acceperat; eundem vltrò vocauit, [illegible] verbis compellauit: Quid eſt, cur mihi [illegible] petis? an me vis tibi [illegible]re d[illegible]bitorem? pete ne priuatus de me queratis.

Eius Imperium fuit, Anæmaton.

Anæmaton eius Imperium fuit, hoc eſt citra ſanguinem imperauit. Amicos optimos habuit, [illegible]orum c[illegible]ilio & opera, in bello, in ocio, in [illegible] vſus eſt. Dom[illegible], Vlpianus, Tyrius M[illegible] er [illegible]larum, & [illegible] fuit [illegible] reperitiſsimus. Itidem Iulius Paulus leg[illegible] c[illegible] [illegible]umus: & cæteri Papiniani diſcipuli, iuris profeſſores, [illegible] familiaritate & conſuetudine Alexandro coniuncti fuerunt, quorum nomina hæc ſunt. Pomponius, M[illegible]rtian[illegible]s, Cal[illegible] [illegible] Hermogenes Alphenus, Africanus, Florentinus, Ve[illegible], Tryphonius, Mætinus, [illegible] Proc[illegible]lus, Modeſtinus. Hi ad h[illegible] no[illegible] N[illegible] milo [illegible] pr[illegible]m adit [illegible]lam paruit. per præconem in ve[illegible] præco[illegible] d[illegible]. Ne[illegible] [illegible]qui ſe non innocentem nuuit. Ne ſalur[illegible] q[illegible] ſe e[illegible] furem. In a[illegible]mo habuit omnibus officiis, & Magiſtratibus propriam [illegible]em d[illegible], vt ex ve[illegible] d[illegible] [illegible]ſcere[illegible]tur. Inuitos, non ambientes Reſpub. admouit. Sapientibus, quos conſ[illegible]lere ſolitus fuit, ſpecimen dedit ad [illegible]m, ne non m[illegible] Re[illegible], angenti[illegible]bus c[illegible]ur. Quando de iure, & negocio ciuili ambigebat[illegible]

aurigius

iu[illegible] doctos adhibuit: ſi verò de re militari agebatur, mil[illegible]es, b[illegible] bell[illegible]m, & c[illegible]rum peritos, & maximè eos, [illegible] n[illegible] fa[illegible]. Inqui[illegible]ens ab his, q[illegible] am [illegible] re, de qua di[illegible]es In[illegible] Romani, vel exter[illegible]um gentium fec[illegible]ent. Vnumquemque agere, quod n[illegible]bere militares ſuas adminiſtrationes, habere literatos dicebat. Diligen-tiſsim[illegible] nemo p[illegible]ſſet imponere: & ſi quis vrbanè tentabat, intellectus mox dedit pœna[illegible]. Daturus rectores, præpoſitos, procuratores, nomina eorum proponebat publicè, ho[illegible]bat[illegible] op[illegible]m, vt ſi quid crimmis qui[illegible]piam eorum quo[illegible]m nomina edita erãt, haberet, m[illegible]is probaret acc[illegible]ſator rebus: quòd ſi non [illegible]rgueret, capit[illegible] l[illegible]eret pœnam. Grau[illegible] ſſe dictitabat [illegible]d non fieri in prou[illegible]c[illegible]arum rectoribus, quibus & fort[illegible]næ, & ho[illegible]n [illegible] committerentur. Quod Chriſtiani factitarent in prædicandis ſacerdoti-b[illegible]s, q[illegible] n [illegible]nitiand[illegible] forent. Nos ne vmbram quidem huiuſce rei tenemus, Infantes a[illegible] imperiti [illegible] qu[illegible]q[illegible]e, cæteris rebus inepti, vltro ſe non vocari contra reli-gi[illegible] gratulati[illegible]que ingerunt. Quòd [illegible] quis repulſam p[illegible] Rumam propeat, Vbi muliones, cocos, & ineptiſsimos quóſque (quos Ge[illegible]p[illegible]phan[illegible]m, ſacris a[illegible]cer) atis Dei Optimi Maximi admouent ſan-ct[illegible] magna bunorum ignominia, adeò vt iam Sacerdos contumeliæ ſit vocat[illegible]. I[illegible] profectò, aut de ſeipſis & religione, malè ſentire & opinari, aut il-lu[illegible] C[illegible]no neceſſe eſt. opera oſtendunt artificem ex fructu arbor cognoſci-tur. Chriſt[illegible] nos ſeruet Petrus dormit Simon ne dicam. Antichriſtus re[illegible]m po-titur. Alex[illegible] m qu[illegible]m a[illegible]t bracteolam auri poſuit: ſu-ſ[illegible] Pe[illegible] q[illegible]d [illegible]. I[illegible] Chriſt[illegible]m vt De[illegible]m c[illegible]luit, eiq; te[illegible] e[illegible]ndem inte[illegible] deos pu[illegible] recip[illegible]. V[illegible]gum v[illegible] de[illegible], ne [illegible] D[illegible] ab I[illegible] erat re[illegible]ciaretur, [illegible] a Senatu p[illegible]. C[illegible]ti-nos fieri p[illegible]ſus eſt: Q[illegible] p[illegible] locum occupaſſent, quem popina[illegible] di-cebant, reſcripſit, melius eſſe [illegible] quoq[illegible] m[illegible]do Deum coli, quàm popinariis dedi[illegible]. Cla-m[illegible]at ſæpius, [illegible] ab alio pati, quod alteri facis? Audierat enim à Chriſtianis, & memoria re[illegible]ebat [illegible] per præconem, cum aliquem emendabat, dici iubebat, Quod tibi n[illegible] vis fier[illegible], al[illegible]. Q[illegible]m ſententiam adeo probau[illegible]t, vt & [illegible] palati[illegible], & [illegible]cis operibus p[illegible]r[illegible]bendam [illegible]. Hæc ni[illegible] lex Dei eſt, quæ om[illegible]es [illegible]æ nume-ros compl[illegible] d[illegible]mæ, omni deuotione parendum eſt: [illegible]dem Dei d[illegible], tem [illegible], [illegible]mortalitatis candidati ſumus, nos ipſos in altero cogitemu[illegible]. Nam [illegible] hoc tel[illegible]nis, & ſacra philoſophiæ ſ[illegible]m[illegible] conſiſtit, vt non facias alteri q[illegible]cquid ipſe ab alt[illegible] pa[illegible]. Qu[illegible] hanc legem ſequitur, ſupra omnes leges eſt: quæ nih[illegible] ſine mo[illegible]. (v[illegible] F[illegible]) vanæ pro[illegible]ciunt. Et tam m[illegible]tæ, tam obſcuræ ſunt, vt neq; legi, neq; intel-ligi queant, [illegible] à pauc[illegible]ſsimis: qui cum æquiſsimas habét leges, in[illegible]iſsimis tamen viu[illegible]nt moribus. Id quod & in prorricum prouerbium, vel vulgo impe[illegible] ceſſerit. Tabella-ri[illegible]m Alexander, vt ad rem redeam, q[illegible] falſum cauſæ breuem retulerat, inciſis digitorum neruis, ne vnquam eam ſcriberet, deportauit. Veturium Thurinum familiarem (quod [illegible] hic [illegible] ſuffragationem vendere, dictitans in ſua poteſtate eſſe Imperatorem, quum nihil ad i[illegible]m ref[illegible] ad ſtipitem in foro ligatum, fumo necar[illegible] cum hoc elogio. fumo pe[illegible], qu[illegible] fumum vendi[illegible]. Militarem quoque diſciplinam d[illegible]ligen[illegible]ſsimè tenuit: qu[illegible]dam leg[illegible]nes, quod laſciuirent licetius, int[illegible]gras exauthorauit. Item eum q[illegible]andam anic[illegible]lam adſectam iniuri[illegible]s a m[illegible] audiſſe[illegible], exauthoratum eum militia, ſeru[illegible]m anui do-dit, vt ipſam paſceret, [illegible]uòd carpentarius eſſet. Et eum doleret hoc commilito[illegible]nibus, ter-ruit eos, perſuaſitque omnibus, vt modeſte ferrent. Cæterùm mil[illegible]tes, & eorum annonam d[illegible]ligenter curauit: Tribunos, qui per ſtellaturas milites def[illegible]daſſent, capital[illegible] ſupplicio affecit. I[illegible]ualuit & apud nos ſtellaturæ crimen in aulis princ[illegible]p[illegible]m. M[illegible]tes ditauit, quòd [illegible]d omne f[illegible]nus armatum impelleret. Artaxerxem pote[illegible] Perſar[illegible]m Regem (qui interf[illegible]o Ar[illegible]bano: c[illegible]m omni familia, re[illegible]um m[illegible]xi[illegible]o regn[illegible]m a Pa[illegible] ad Perſas tranſtulit) d[illegible]cit, centum & vi[illegible]nti millia Per[illegible]m oc[illegible]: de Pe[illegible] ſpe-ctab[illegible] pompa triumphauit. Trecenti Elephanti turriti, cu[illegible], & ſ[illegible]gittatum on[illegible]e ca[illegible], ducenti interfecti: falcati currus mille ablati Perſ[illegible]. inter amnes Tigrim, & E[illegible]hrat[illegible]m prouinciæ receptæ, quas Artaxerxes deuaſtarat. Dum hæc in oriente ger[illegible], G[illegible]mani Rhenum Danubi[illegible]mq[illegible]e transgrediuntur, in fines Romanos hoſtiliter in[illegible]t, opp[illegible]que exercitus r[illegible]pis inſidentes, atque cædunt, dein-de per vicos, & vrbes d[illegible]nt, Gallias vaſtationibus di[illegible]pi[illegible]t, Ital[illegible]æ ceruicib[illegible]s imminent. Hæc vbi Alex[illegible]ndro Antiochiæ tum agenti literis [illegible]nciata ſunt, conti-n[illegible] profectionem edicit & compoſitis rebus in Oriente, præſidio firmatis limitibus [illegible]pe[illegible], & ripis Euphratis atque Tigris. Ipſe cum reliqua omni multitudine, appa-r[illegible] [illegible]ua[illegible] maximo aduerſus Germanos properat. Barbaraſque Orientis nationes, quæ ſ[illegible]gi[illegible] pl[illegible]rum v[illegible]lent, A[illegible]nios, Oſdroenos, Parthos: item Mauros iaculatores op-timos ſecu[illegible] ducit. Cont[illegible]o celeriter itiner[illegible], Romæ cum maximo omnium gaudio excipi-

Eius inſtitia.

Veturius Thurinus.

Nos penitus nullam habemus.

Stellatura ſinantur? Alexandri victoria de Artaxerxe Perſarum Rege, & triumphus.

Eius bellum contra Germanos.

excipitur: T[illegible]phóque pulcherrimo acto, ſeptimo Calendas Octo[illegible] [illegible] de rebus geſtis verba fecit. Poſt hoc cum ingenti gloria, comitante S[illegible]atu [illegible]ne, omni denique populo, circumfuſis vndique mulieribus, & infantib[illegible]s, pedes P[illegible] ædes conſcendit. Retro currus Triumphalis à quatuor Elephantis trahebatur: [illegible] turque manibus hominum Alexander, vixq; illi per quatuor horas amb[illegible]re permiſſu[illegible]. Vndique omnibus adclamantibus, ſalua eſt Roma, quia ſal[illegible] eſt Ale[illegible]. Poſt hæc a[illegible]ipam Rheni arma mouet, deducentibus eum cunctis per centum & quinquaginta millia paſſuum. Erat autem grauiſsimum bellum Reipub. Alexander Moguntiacum iam venerat, ibi res ad bellum huiuſmodi neceſſarias comparat. Pontem ibi primo iunctis inter ſe nauibus in Rheno fecit: vt per eum exercitus transgrederetur in Germaniam Magnam, quò iam Germani deprædatis Gallis conceſſerant. Huic bello [illegible], milites fraude Maximini, Tyronum præfecti, qui eos grandibus pollicitationibus [illegible], Alexandrum cum paucis agentem in vico Sicilia in agro Mogontino interficiunt, Mammeámque matrem eius contrucidant. Matrem auaritiæ, filium, quod vt pupill[illegible]s mulieri nimis imperioſæ obſequeretur, accuſabant. Imperau[illegible] Alexander tredecim annos, dies nouem, vixit annos [illegible]ginta, menſes tres, dies ſeptem. Hiſce temporibus Origenes ille maximus omnium, ſecundum legatos Chriſti (teſte Hieronymo & Auguſtino) veritatis diuinæ aſſertor, magna fama, maiori gloria, cœleſtes literas interpret[illegible]: & philoſophiam Chriſtianam, magna auditorum frequentia publicè docuit. C[illegible] quoque d[illegible]orum venerabilis [illegible]d Imperatores Romanos, Cæ[illegible]es A[illegible] [illegible] [illegible]am in [illegible]lam vocatus, acceſsit ad eoſdem literas [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]dum, doct[illegible] admirationi fuerunt. Vindelicis tum p[illegible] M. [illegible] Noricum Arrabonæ natum, qui poſtea imperauit, in annalibus Boiorum reperio. [illegible]durum Vindelicorum Bathauiam cognominauit: ſiue à confluentibus trium maxime[illegible] fluminum, qui ibi miſcentur: ſiue à ſtatione militari, quam ibi Bat[illegible] pop[illegible] Germ[illegible] habuerunt, empti à Romanis contra Germanos. [illegible]dem Sycam[illegible]ros in Pann[illegible] c[illegible]catos eſſe, à quibus Sycambria dicta ſit, quæ nunc Buda, & Opha eſt, caput [illegible]grorum, habeo quos ſequar.

Origenes ſub Alexandro floruit.

Bathauia. Sycambria. Buda, Opha.

IMP SEV ALEXAND AVG
VICTORIA AVG.
IMP ALEXANDER PIVS AVG
MARS VLTOR.
IMP C M AVR SEV ALEXAND
AVG TR P VI COS II P P
IMP M AVR SEV ALEXANDER
S C
IMP SEV ALEXAND AVG
COS III P P M TR P VIII.
IMP ALEXANDER AVG
MARS VLTOR.

MAXIMINVS XXVI.

IVLIVS MAXIMINVS in Thracia natus eſt, patre Gotho nomine M[illegible]a, matre verò Ababa, Alana genere. Primò paſtor, op[illegible]lióq[illegible] fuit. C[illegible] corpore, & robuſto ſupra quam credi poteſt (adeo vt Caligæ Maximini [illegible]) [illegible] homines prodigioſæ magnitudinis, & ſtaturæ ceſſ[illegible] [illegible] militiam adſcitus, [illegible] [illegible] ſtatu[illegible]m & fortitudinem corporis, inter ſtipatores à Seue[illegible] Imperatore in aula ſemper conſiſtere. Sub Seueri filio Caracalla Tribunus militum fuit. Alexander eum quartæ legioni Tyronum, & deinde in perniciem ſuam toti exercitui præfecit. Fuit Maximinus ſ[illegible], truculent[illegible]s, ad artes [illegible]acis, ciuileſque res penit[illegible] [illegible] barbarus: facie ruſticana planè & deformi, & quæ ([illegible] in num[illegible] adparet) præ ſe [illegible] ſæuitiam & barba[illegible] [illegible]minis: bello tamen præclarus. Militibus nemo principum plura larg[illegible] [illegible] q[illegible] fidem, vt ſibi muneribus oppigneraret, deuotámque redderet, nihil [illegible] habe[illegible]. an[illegible]s, [illegible]pax [illegible] appetens: locuple[illegible]ſimóque cuique per delatores [illegible] terend[illegible]. Conſcius [illegible] militaris [illegible] ab o[illegible]bus ſe contemni [illegible]picabat[illegible] degeneres animos ti[illegible] in præc[illegible]s agitat. Per[illegible]atum habuit, non poſſe imperium, niſi crudeliter retineri: o[illegible] nobilitatem amouit, neminem clarum circa ſe paſſus eſt. Patrio [illegible] cædis auid[illegible]ſim[illegible]s, pluſquam quatuor millia hominum immiſsis delat[illegible] [illegible] cauſa occidit. Sæuos, [illegible] p[illegible]ces, & [illegible]ui quamſimillimos prouinciis proc[illegible]es [illegible] dedit qui per [illegible]tas, [illegible] pecunias ext[illegible]queb[illegible]nt, o[illegible] [illegible]iſsimos quo[illegible] ad ſummam redigebant egeſtatem. Nec mitiores in templa deorum, & publicum pauperis vul[illegible] annonam fuerunt. Priores principes continuò, poſteaquam Imperatores ſalutat[illegible], ad [illegible]na-

M[illegible], Gotthus, Maximini pater.

Maximini barbaries.

Tanta crudelitate imperium retineri Maximinus putauit.

ad Senatum Romanum rem deferebant, petebantque vt patres conſulti authores fierent. Senatusconſulto [illegible] electus Imperator declarabatur. Primus Maximinus contentus conſenſu militari, citra authoritatem Senatus imperauit: ab exercitu electus, vbi eius fraude, & crimine Alexander interemptus eſt. Iam enim milites inſueuerant tumultuario iudicio Imperatores creare: eadem temeritate tollere Romanum Imperium: velut ludibrium, pilaque fortunæ, obſcuriſsimo & humilimo cuique, præcipuè per officia militaria, quaſi per gradus aſcendenti in propatulo expoſitum direptui patuit. Nemini non ad tantum faſtigium aſpirare licuit: Opiliones, bubulci, Suarij, fabri ferrarij ad hoc culmen rerum euecti ſunt. Ne mulierculis quidem intercluſa via fuit, quo minus arriperent, & longius opinione omnium mordicus tenerent. Tantæ prædæ (vt ſunt animi mortaliũ auidi, & omnes ſibi eſſe melius malunt, quàm alteri) plærique omnes inhiabant. Inde pertinax genit[illegible] ræ ſtudium, ſomnia qualiacunque etiam nemo neglexit. Nullus omina, ſupra modum friuola contempſit: inſtigabant inſaniam hominum haruſpices, augures, Vates, Aſtrologi, Conſulti. Pro vt Aquila temere conſpecta addixit veſtis donata, ſalutatio, pecus recens natum, ſedes locata, & huiusmodi nugamenta arriſere: dictum, factúmue vllum, & ventulus leuiſsimè adflauit, ſpem ſibi orbis potiundi ſtultiſsimi mortalium fecere. quæ [illegible] es pluribus ſupremi periculi cauſa extitit. Pauci admodum nec citra periculum tamen, voti compotes facti: inter quos & Maximinus rerum potitus, cum Germanis varia pugna dimicauit. Nonnunquam acie res gerebatur, ex qua Germani perſæpe haud impares Romanis abibant: pulſi tamen numero militum Galliis exceſſerunt. Liberatis Gallus Maximinus collecto exercitu omni, bellum Germaniæ Magnæ transrhenanæ intulit, pontem [illegible], ſecuta ingens vis mortalium, præter Romanas vires, Mauri, Osrhoeni, Parthi, Armenij, Arabes. Germani omnia in ſyluas, paludesq́ue tranſtulerant: ibi in inſidiis deliteſcebant, erupturi vbi res poſtularet, atque hoſtes circumuenturi. Ad paludem quandam atrox prælium fuit. Maximinus temerè ingreſſus ſtagnum, à Germanis circumuentus, & niſi eum equo inhærentem ſui liberaſſent, occidiſſet. Quadringenta millia paſſuum (vt ipſe apud Senatum gloriatur) longè lateq́; incendit vicos Germanorum: & ſe altitudine paludum, vlterius tendere prohibitum iactitat. Dum hæc ad Rhenum geruntur, Germani Danubium accolentes, cum Sarmatis Illyricum, Pannonias, Mœſias, traiecto Hiſtro depopulantur, incendunt, diripiunt, legionesq́ue oppugnant. Certior factus Maximinus, ad Iſteuones Rheni accolas oratores de pace mittit: qui pollicerentur, Romanum illis principem ex Germania quoque oriundum, quorum opus foret præbiturum, pecuniamque da[illegible]urum magna copia. Germani conſueti auro pacem Romanis cauponari, facilè conſenſerunt. Maximinus pacem, & fœdus ab illis emercatus, pacataque Germania, qua Rheno alluitur, in Pannoniam pergit cum omnibus copiis, accito etiam, & empto auxilio Germanorum contra Germanos (vti noſtro æuo Rex Celtarum factitare conſueuit) Sirmium maximam in iiſdem regionibus, in ripa Saui, vrbem perueni[illegible]. Vbi quòd hyems inſtabat, expeditionem vernam in Germanos, Sarmatásque m[illegible]atur: itidem minitans, exciſurum ſe ac ſubacturum Oceanótenus omnes Sarmatiæ [illegible]ermaniæque gentes. Religionis quoque noſtræ ſacerdotes, myſtas, & doctores, vario cruciamentorum genere adflixit, necique dedidit. Inter hæc exercitus in Africa defecit. hic[illegible] procurator, qui ſtudio Maximini omnes ſpoliarat, à plebe ruſtica & militibus occiſus eſt. Authores cædis, conſcij crudelitatis Maximini, quem laceſſierant, extrema tentare cæperunt. Gordianum proconſulem Africæ, ſenem, prudentem, & nobiliſsimum, octogenarium, inuitum imperium ſumere vi cogunt: ipſéque adpellatur ab omnibus Afris, cum filio itidem Gordiano nomine, apud oppidum Tiſdrum, Auguſtus. Inde Carthaginem Gordiani, pater & filius proficiſcuntur. vnde legatos Romam cum literis ad Senatum, populúmque Romanum mittunt: rem omnem, vt acta eſt, aperiunt: ſe adhuc incertos, fluctuantésque Senatus iudicium expectare declarant. Legati vbique benignè auditi ſunt. Literæ in Senatu per Iulium Sylanum Conſulem recitatæ, adpellati à Senatu Gordianus ſenex, & iuuenis Auguſti, in odium Maximini. Interfecti deinde omnes delatores, omnes calumniatores, omnes amici Maximini occiſi ſunt. Cæſus eſt a populo Sabinus præfectus vrbis, & Vitalianus dux militum prætorianorum: omnis ſex Maximinianæ crudelitatis deleta, capti, occiſi, tracti, in cloacámque abiecti, tantum odium apud omnes Tyranni erat.

Bellũ Germaniæ illatum a Maximino.

Gordiani, pater & filius.

Tyſdrum.

Iulius Syllanus.

IMP. MAXIMINVS PIVS AVG.
PAX AVGVSTI.

GORDIANI XXVII.

AELII ANTONII Gordiani, Auguſti imperarunt annum vnum, menſes ſex. Sen[illegible]s vbi eos Auguſtos adpellauit, hoſtẽ Maximinũ liberè, apertéq; indicauit. Viginti elegit duces, viros Conſulares, qui regiones Italicas cõtra Maximinũ, quiſq; ſibi ſorte

Gordiani annum vnum imperarunt & 6. mẽſes.

adtri-

adrributam pro Gordianis tutarentur. Literæ deinde miſſæ ad om[illegible] communi ſaluti libertatique conſulerent. Quæ auditæ [illegible]nt ab omni[illegible]us [illegible] amici, adminiſtratores, duces, Tribuni, milites partium Maximini interfe[illegible] ſunt: ſtatuæ Maximini deiectæ, nomen eraſum eſt. Ciuitates perpaucæ hoſti publico fidem ſeruarunt: proditisque [illegible], qui miſſi fuerant, ad Maximinum per indices detulerunt. Li[illegible]atum Senatus exemplum hoc fuit. S P Q R per Gordianos principes, ab i[illegible] tri[illegible]ma bellua liberari cæptus, proconſulibus, præſidibus, legatis, duc[illegible]bus, Tribunis, Magi[illegible]tibus, ac ſingulis ciuitatibus, & municipiis, & vicis & c[illegible]ſtellis ſalutem ([illegible]quam nũc primum recipere cæpit) dicit. Diis fauentibus Gordianum proconſulem, vir[illegible] ſanct[illegible]ſimum & grauiſsimum Senatorem, principem meruimus. Non ſolum illum Auguſt[illegible] adpella[illegible]s ſed etiam in ſubſidium Reipub. obtinendæ, & ad ſcelera defendenda, & ad i[illegible]m bel[illegible]am, atque illius amicos, vbicunque fuerint, perſequendos, a nobis etiam Maximinus cũ filio ſ[illegible]o hoſtis eſt iudic[illegible]tus. Vbi hæc nunciata ſunt Maximino, diuiſo ingenti ſtipendio militibus, accitis Germanis in ſocietatem, quorum haud c[illegible] numerus erat, & quos ſemper ante primam aciem collocare ſoleb[illegible], ad Italiam Roma[illegible] infeſto hoſt[illegible], animo contendit. Dum in itinere eſt, Capellianus partium Maximin[illegible] M[illegible]ros regens, quòd Gordianus ſucceſſorem ei dederat, comparato exercitu, cum Gordianus congr[illegible]ſus eſt. Victi Gordianis, filius in bello periit, pater laq[illegible] vitam finiuit. T[illegible]c Capellianus victor, vt præ ſe ferebat, pro Maximino, omnes aduer[illegible] partis interim[illegible], proſcripſit, vrbes ſubuertit, fana diripuit, donaria militibus diu[illegible] [illegible] ſibi conciliauit, clanculum adfectans Imperium. Interim [illegible] in A[illegible] Gord[illegible] patre & filio Auguſtis, cum Maximinus furens ad vrbem pro[illegible]. S[illegible]mo Calendas Iunias coit, conſulturus Reipub. Ibi ex [illegible] Sal[illegible] co[illegible] duo principes delecti ſunt, Maximus Pupienus, & Clodius B[illegible]: quorum [illegible] res domeſticas curaret, in vrbeque reſideret. alter obuiam cum ex[illegible] Maximino p[illegible]r. Communi deinde Senatus, populique Romani conſenſu, illi [illegible]o Aug[illegible] ad[illegible]. G[illegible]nus adoleſcentulus, quartum decimum agens annum, filius Gordiani [illegible] Capelliano, Cæſar deſignatur, declaraturque. Ita tres principes contra M[illegible] [illegible]os ad Palatinas ædes, ſtipatos armis ded[illegible]xerũt. Deinde Gordiani ambo in Diuos relati ſunt.

Maximini nomen eraſum.

Gordiani à Capiliano victi.

Maximus Pupienus, & Clod. Balbinus Auguſti appellati.

GORDIANVS CAESAR XXVIII.

MAXIMVS PV[illegible]nus, Clodius Balbinus Auguſti, Gordianus adoleſcens Cæſar [illegible] ſimul anno vno. Continuò vbi electi ſunt, omnibus viribus ad [illegible]endum M[illegible] [illegible]tenderunt. Nihil prætermiſſum, quod ad profligandam hoſtem [illegible], [illegible]dam Italiam pertinere videbatur. Tracta ſunt & Germano[illegible] [illegible] Romani) robora in partes Imperatorum, & vrbis cuſtodi[illegible]. B[illegible] Gordiano Romæ ſubſtitit. Maximus vir bellicis rebus præc[illegible], & [illegible] Ger[illegible], quæ ſunt in Gallia, rexerat, cum exercitu & copiis militaribus [illegible] eſt Rauennam. Ibi quæ ad bellum ſpectabant, comparauit, vt paratu[illegible] Maximino occ[illegible] iam fines Italiæ attigerat, & Hæmonam Colonam Pa[illegible] extremam, [illegible], vacuam cultoribus, patentibus portis intrarat vbi æ[illegible], Aquileiam, quæ inde ſex & ſeptuaginta millibus p[illegible] aberat, quadrato agmine progreditur. Aduenienti Aquileienſes portas clauſere. Capta eſt v[illegible] obſideri cum iam orbis terrarum in odium Maximini conſpiraſſet. Milites eius quieſcentem meridie, tertio poteſtatis anno in papilione cũ filio obtruncant. Cadauera in pr[illegible]fluentem proie[illegible]a, capita contis præfixa Aquileiam, deinde Romam miſſa, in[illegible] populo in campo Martio exuſta ſunt. Ita rebus proſperè geſtis, pacatisq; om[illegible]us, Romam cum exercitu Maximini, Maximus venit. Gratiæ Diis actæ, omnium r[illegible]m obliuio decreta, militibus ſtipendia data, ab omnibus in verba trium principũ iuratum. Vbi cum adclamatum eſſet (vt mos eſt gentis) ſapienter electi principes, ſic agunt: per imperitos electi, ſic pere[illegible]. Milites ſe denotari iniquo tulere animo, alioquin iam [illegible]plis diſplicere Imperatores [illegible] Sen[illegible] ceruicibus impoſiti cæperunt. ludo[illegible]ebant & c[illegible] eius, quem ipſi delegerant. Hæ[illegible] interim muſsitabant, expectabant occaſionem. Non ani[illegible] tollendi [illegible] inuiſos principes. [illegible] locus deerat, quem fortuna tandem ſubminiſtrauit. Nam Germanos q[illegible] [illegible] principum, metuebant. Fama erat Parthos orientè vaſtare Germanos [illegible] accolas, & Sarmatas & Scythas ([illegible] pro[illegible] vocabulo Latini Da[illegible] Græci G[illegible] Germana lingua Gothi ſunt) Mœſias. H[illegible]m, Illyric[illegible] excindere. Iam [illegible] decretum erat, vt maximus Perſas, Balbinus Germanos peteret, Gordianus Romæ rem meret. Cum igitur ludis Scenicis aulici omnes [illegible], & [illegible] Imperatores in Regi[illegible], ambos ſenes corripiũt, veſte imperato[illegible] ex[illegible], [illegible] caſtra raptare nitu[illegible]. S[illegible] Germanos, re cog[illegible]ita, correptis arm[illegible] auxiliũ [illegible]peratorum conc[illegible] acc[illegible]per[illegible], occiſos relinquunt. Gordianum Cæſarem manibus ſublatum in caſtra

Gordianus filius iunior Gordiani [illegible].

Pupieno & Cl[illegible] Albino Auguſtis imperauit.

Maximus bellator.

Maximini interitus.

Maximus cũ Maximini exercitu Romam venit.

Gordianus ſolus Imperator.

tuhu deducunt: Auguſtum conſalutatum. Germani vbi oppreſſos audierunt, quorum cauſa properabant, cum nollent irritum bellum pro viris vita defunctis ſubire, extra mœnia vrbis ad ſuos reuertuntur. Gordianus deinde princeps ab vniuerſis declaratus, ſolus Romanum ſuſcepit Imperium.

MAXIMVS CÆS GERM
PRINCIPI IVVENTVTIS
S C.
IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG
ÆTERNITATI AVG.
IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG
CONCORDIA MILIT.
IMP GORDIANVS PIVS FEL
AVG P M TR P III COS P P.
IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG
LÆTICIA AVG N S S.

GORDIANVS XXIX.

AELIVS ANTONIVS Gordiani filius Gordianus, Auguſti, qui in Africa in bello periit, imperauit annos ſex, militum, Senatus, populi, omnium deniq; maximo fauore. Deliciæ generis humani cognominatus eſt, tanta indoles in adoleſcente erat. Duxit filiam Miſithei, virorum doctiſsimi, ac ſanctiſsimi: cuius prudentia (præfectus enim prætorio fuit) Romana Reſpublica bene, ſapienterque adminiſtrabatur. Scribit ad hunc Gordianus Auguſtus, miſerum eſſe Imperatorem, apud quem vera reticentur: qui cum ipſe publice ambulare non poſsit, neceſſe eſt, vt audiat: & vel audita, vel à plurimis roborata, confirmet. Dum Romani cum Maximino decertant, Daci (qui & Getæ ſunt. quos Germano ſermone Gothos, communi vocabulo Scythas appellare ſolent) a Traiano perdomiti, fractique, hactenus quietem agitarant, hac tempeſtate vires recuperant, Regem Arguntchem (quem noſtri Auſtrogotham vocant) creant, deinde coniunctis ſibi finitimis, Vandalis, Gepidis, Sueuis, Marcomanis, Quadis, Peucinis, Baſternis, Carpis, Boiis tranſito Danubio, Mæſias, Thracias depopulantur. Marcianopolim caput Mæſiorum obſident, obſeſsi pacem auro emunt. Gothi ingenti præda potiti, cum ſuis incolumes domum redeunt. Miſitheus præfectus prætorio, & ſocer Gordiani Auguſti, ſolita ſtipendia, quæ ſibi diminuta conquerebantur, pollicitus, cum eis pacem, fœduſque icit: eius nutu quieuit Germania. Tum initium fuit belli Scythici, ſiue Gothici, quod continenter per multos annos geſtum eſt, cum omnibus fermè Romanis Imperatoribus, donec Italia, Roma, poſtremo Hiſpaniis potiti ſunt Gothi. Romani Imperatores (quemadmodum noſtro æuo Reges Celtarum; quibuſdam Germaniæ principibus & nationibus, maximè Suitonibus) quotannis maioribus noſtris donatiua, ſtipendiaque elargiri ſolebant, præcipue oram Rheni Danubiique accolentibus. A populatibus noſtris præmiis, muneribusque ingentibus pacem mercabantur: fœdus & fidem Germanorum auro pignorabantur: vti ſe intrà Rhenum, Danubiumque continerent: atque ipſorum opera armis, & manibus, vbi vſus foret Reſpublica Romana vteretur. Cum verò toties Romani principes mutarentur, Rempublicam tot Tyranni per diuerſas orbis partes raperent, dilaniarent; quibus vt fidem, & animos militum Romanorum ſibi conciliarent, plurima elargiri neceſſe erat Fiſcus attenuabatur, ærarium exhauriebatur, quo minus Germanis promiſſa, conſtitutaque, & integra congiaria ſolui poſſent. Germani tum læta bello gens, alioqui, & prædæ auiditate facile illicibiles ob diminuta ſtipendia, & quod apud Romanos omnia diſcordiis ciuilibus que armis conflagrarent; pacem, fœduſque rumpebant: Romanas prouincias ſuperatis Rheno, & Hiſtro inuadebant. Milites Romani ab ipſis oppugnabantur, caſtra diripiebantur: Omnia ferro, præda flamma, cæde vaſtabantur. Auſi ſunt etiam in Romano ſolo collocare ſedes. Et hoc modo per trecentos annos continenter tumultuatum: reſpirandi ab armis duntaxat aliquando ſpacium dabatur. Interim Danubius, & Rhenus ſimul eodem tempore ſe Romanis prouinciis ſuperfundebant. Interim per vices, hoc ſæuiente, alter quieſcebat. Ita paulatim, carptimque attritis Romanis viribus, tandem Germani inualeſcunt: in occidente Romanum Imperium ſoluunt. Pannonias, Mæſias, Illyricum, Noricum, Rhætias, Vindeliciam, Gallias, Hiſpanias, Britannias, Italiam, ipſamque Romam intercipiunt: Romaniſq; præcipiunt Imperatoribus: & ingentia regna condunt, quæ adhuc manent. Nec aliter Perſæ in Oriente ad Tigrim, & Euphratem inſurrexere. Aduerſus quos Gordianus arma mouit, fecitq; iter per Mæſias: atque in ipſa expeditione, quicquid hoſtium in Thracia fuit, deleuit, fugauit, expulit, ſubmouit: Saporem regem Perſarum, filium Artaxerxis ſuperauit. Moritur tum Miſitheus ſocer Gordiani, præficitur prætorio Philippus. Dumque Gordianus victor Romam reuertitur, fraude Philippi, quem prætorio præfecerat, per milites, quos in ſeditionem Philippus concita-

Gordianus generis humani deliciæ.

Bellum Gordiani Auguſti.

Daci, Getæ, Gothi, Scythæ.

Arguntchet Rex.

Belli Gothici initium.

Miſitheo Præfecto mortuo interfectus Philippus.

Gordiani interitus. rat, interimitur, ætatis anno altero, & viceſimo: ſepelitur apud Zaram (qui [illegible] arborem ſignificat) iuxta Euphratem. Sub idem tempus præſes, & dux [illegible], quas *Cor. Licinius Valerianus.* Boij tenent, fuit Cornelius Licinius Valerianus, qui poſt imperauit. Ignari linguæ Romanæ ipſum Boium fuiſſe autumant, quod dux fuiſſe prouinciæ, quam Boij nunc tenent, literis proditum ſit, cum dux eo tempore aliud ſignificarit atque noſtro vſurpetur.

PHILIPPVS XXX.

M. IVLIVS Philippus, obſcuriſsimis natus crepundiis, patre latronum nobiliſſimo ductore: quidam Arabem, noſtri Pannonium faciunt. Occiſo eius fraude *Philippus fraude Imperiũ ſuſcepit.* Gordiano, literas ad Senatum Romanum dat: quibus apperit, Gordianum morbo periiſſe, ſeque Imperatorem ab exercitu delectum, orat, vt patres authores fiant. Senatus ignarus rerum omnium, Philippum Auguſtum adpellat, Gurdianum in numerum deorum refert. Philippus vbi Romam venit, filium ſuum C. Iulium Philippum participem Imperij facit, anno Imperij eius ſecundo, Chriſtianæ verò ſalutis ſuper octauum, & quadrageſimum, ducenteſimo. Milleſimus annus ab vrbe condita agebatur. quamobrem vndecimo Calendas Aprilis natali Romæ ludi omnis generis celeberrimi, magno ſumptu, & adparatu per continuos tres dies, & noctes acti Apollini, Dianæ, hoc eſt Soli, Lunæ ſacri, quæ *Seculares ludi, annus Iubileus.* ſidera res humanas regere videntur: Seculares vocant quod ſingulis ſeculis, hoc eſt centum annis ſemel fiant. Nos anuũ Iubileum vócamus. De his Horat. vates iucundiſsimus.

Daci, Getæ Danubium traiciunt.

Phœbe ſylvarumq́ potens Diana,
Lucidum cæli decus ô colendi
Semper & culti date quæ precamur
Tempore ſacro
Quo Sibyllini monuere verſus
Virgines lectas, pueroſq́ caſtos,

Dis (quibus ſeptem placuere colles)
Dicere carmen
Certus vt denos decies per annos
Orbis cantus referatq́ ludos,
Ter die claro, totieſq́ grata
Nocte frequentes.

Interea Daci, Getæ & cæteri accolæ, cum quibus Gordianus fœdus fecerat, ob diminuta ſtipendia, & prædæ dulcedine Danubium traiciunt. Pannonias, Mœſias inuadunt, oppida, vicos, vrbes diripiunt: ædificia incendunt, pecora, homines captiuos abigunt, reſiſtentes obtruncant. Philippus Imperator contra hoſtes Decium cum ſupplemento copiarum mittit, ad tutandum limitem Romani Imperij. Decius vbi ad exercitus Danu*Decius Auguſtus appellatus.* bianam ripam, & Illyricum cuſtodientes venit, concordi omnium ſuffragio, renitens repugnanſque Auguſtus adpellatur. Philippus cum hoc accepit, arma corripit, milites exercitumq́; comparat, armata manu contra Decium proficiſcitur, filium verò Romæ relinquit. Dumque iam Veronam veniſſet, ibi ab exercitu interficitur, medio capite ſupra ordines dentium præciſo: Romæ quoque filius eius duodenarius à prætorianis ferro necatur. Ferro adeptus Imperium, ferro vitam pariter cum Imperio finiuit. Imperauit annos quinque. Plures ei adſignantur liberi: nam & diuum Quirinum, & Gallum Iulium *S. Quirinus.* Saturninum filios eius fuiſſe, authores ſunt. Quidam Chriſtianum fuiſſe, quidam cultum Chriſtianum ſimulaſſe: alij matrem eius ab origine audiſſe myſteria religionis noſtræ tradunt, quod veri minus facit hominis perfidia, maximè quando Lactantius, & Ambroſius teſtentur, Conſtãtinum primum Imperatorem Romanorum fuiſſe, qui maieſtatem vnius veri Dei agnouerit, & coluerit. Eadem tempeſtate Eucherius Laureacenſis Archimyſtes Italos, Romanos, Chriſtianos, & prouinciales in Norico Vindelico, cæleſti pabulo pauiſſe refertur.

IMP IVL PHILIPPVS AVG
SALVS AVG.
M IVL PHILIPPVS CÆS
PRINCIPI IVVENTVTIS.
IMP C PHILIPPVS AVG
ADVENTVS AVG.
MARCIA OTACILLA SEVERA AVG
SÆCVLARES AVGG.
S. C.
IMP PHILIPPVS AVG
VIRTVS AVG.
IMP M IVL PHILIPPVS
PROVINCIA DACIA.
IMP M IVL PHILIPPVS AVG
FELICITAS TEMP.
S C.
SEVERINA AVG.
VENVS FELIX.

DECIVS XXXI.

M. Q. TRAIANVS. Decius, Bibali inferioris Pannoniæ vrbe, cuius & Ptolomæus meminit, natus eſt claris admodum parentibus. Vir domi foriſq; præclarus, Romanis amatus, à Senatu Auguſtus adpellatur. Ipſe filium Decium Cęſarem declarat. Oppugnauit templum Dei: ad pernegandam veritatem, Chriſtianos varijs excruciamentis adflixit, perſeuerantes neci dedidit. Inter quos fuere Fabianus Pontifex Romanus, & D. Laurentius igne excoctus. Romæ tum Secundianus Togatus, Verianus Pictor, & Marcellianus orator eloquentiſsimus, commoti conſtantia Chriſtianorum, cum adhuc cultores numinum eſſent, de religione noſtra, vt fit, diſſerere, & confabulari cœperunt. Fortè fortuna in manus, atque mentem venere, verſus illi Vergiliani ex ſententia Sibyllæ deſcripti:

Decius Domitianus (?) ... Decius religionem perſequitur. Fabianus ... Secundianus, Verianus, Marcellianus.

Vltima Cumæi venit iam carminis ætas,
Magnus ab integro ſeclorum naſcitur ordo,
Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna,
Iam noua progenies cælo demittitur alto.

Accuratius huiuſmodi verſibus lectis, adflati diuino ſpiritu, religionem Chriſti profeſſi ſunt. iuſſu deinde Decij lecti percutiuntur. Cœpit hæc perſecutio ſæuiente vulgo ante Imperatoris decretum. Nec noćte, nec die noſtri auſi ſunt in publicum prodire: vt quiſquam apparuit, ſtatim inſani vulgi clamore correptus, in ignem coniectus eſt. Sub idem tempus Chiniua Rex Gothorum, cum cæteris Danubium adcolentibus Germanis Mæſiam irrumpit, Neuſtadium, hoc eſt, nouam ciuitatem Mæſiæ (quam apud Eugipium lego fuiſſe ſedem Theoderici Regis Gothorum, qui a Zenone Auguſto in Italiam miſſus fuit) fruſtra obſidet. Arcetur enim a Gallo Treboniano duce Sarmatici limitis defendebatur. Inde Gothus Nicopolim petit, & inuadit (noſtri Schiltum nominant, vbi Sigiſmundus Imperator, proauorum memoria à Turcis victus, caſtris exutus eſt, nobilitas noſtra trucidata, principes capti ſunt) Decius cum filio Nicopoli auxilium laturus, arma in Gothos mouet: eos obſidionem ſoluere cogit. Inde Philippopolim hoſtes petunt, diripiunt. Decius hoſtium veſtigia inſequitur, liberaturus vrbem: verum à Gothis fuſus, in Mæſiam ad Gallum Trebonianum fuga elabitur: ibi reparatis viribus, coniunctiſq; omnibus copijs, cum Germanis rurſus pugnam conferit apud Abrittum vrbem. Atrox ibi prælium fuit, ambo Decij pater, & filius, ambo Imperatores, cum exercitu cæſi ſunt. Inde locus Ara Deciorum nominata. Imperarunt annum vnum, menſes tres.

Chiniua Rex Gothorum. Schiltum ... Decius a Gothis fuſus.

GALLVS ET VOLVSIANVS XXXII.

C. VIBIVS Trebonianus Gallus, vrgente hoſte inſtanteque, à legione quæ integra ſtragi ſupererat, Imperator ſalutatur. Ad eum reliquiæ cæſarum legionũ, velut ad conſeruatorem confugiunt. Senatus Imperium eius confirmat, Auguſtumque adpellat. Ipſe cum populis barbaris noſtris init fœdus, tributa quotannis pependit ducenta millia Drachmarum auri. Iſto fœdere Romam venit, C. Vibium Voluſianum filium participem Imperij facit. Et hij hoſtes Chriſtiani dogmatis extiterunt: Cornelius, Lucius, Stephanus Pontifices Romani, interempti, pietatem Chriſtianam ſanguine conſecrarunt. Peſtilentia tum perniciosa orbem Romanum adflixit, pleraque oppida vacua cultoribus relicta ſunt. Æmilianus dux Sarmatici limitis in Mæſia res nouas molitur: ab exercitu Imperator creatur. Contra eum C. Vibius Gallus, & Voluſianus Roma armati mouent, ſed à militibus deſerti cæduntur, poſteaquam rerum potiti ſunt annos duos, menſes quatuor. Exercitus Rhætici, & Vindelici limitis Bathauiæ in confinio Rhætiarum, Vindeliciæ, & Norici tum P. Cornelium Valerianum, virum Cenſorium cum nobiliſsimũ, tum optimum, rebus Romanis imponunt, Æmilianus à militibus ſuis interfectus eſt tertio poteſtatis menſe. Valerianus ob claritudinem generis, & laudatos mores totius orbis conſenſu ab omnibus recipitur.

Gallus tributarius. Peſtis in orbe Romano graſſata. Gallus & Voluſianus caſi. Æmilianus interficitur.

VALERIANVS XXXIII.

P. CORNELIVS Licinius Valerianus omnibus melior, amicus bonis, hoſtis criminum, hoſtis vitiorum, primus genere, nobilis ſanguine, doctrina clarus, exemplum antiquitatis, Senatuſconſulto declaratus eſt ſub Decijs Imperatoribus. Quamobrem facile orbis conſenſu rerum habenas conſecutus eſt. Verum (vt ſunt ſtultiſsimi, vaniſsimique mortalium animi, veritati diuinæ nō ſubnixi) in pietatem Chriſtianam (cui primum fauit) ceterum pietatem deprauatus à malis conſultoribus, ſæuit. Tarda ad mortem ſupplicia, conquirebantur. volentibus mori non permittebatur occidi, torti quidem, mellē

Valerianus corruptus à malis conſultoribus.

perunĉti ſub ardentiſsimo ſole ligatis manibus muſcarum aculeis [illegible] plenus adoleſcēs in amœniſsimis hortulis inter lilia candentia, rubent[illegible], cum leni iuxta murmure ſerperet riuus, & molli ſibilo arborum folia ventus perſtringeret, ſuper lectum extructum plumis, reſupinatus eſt: & ne ſe inde excuteret, blandis ſerico nexibus irretitus, relinquitur. Amotis omnibus arbitris, ſpecioſum ſcortum iuſſu prætoris aduenit, delicatis ſtringit colla complexibus, & quod dictu ſcelus eſt, mulier impudica manibus in libidinem concitat iuuenem Chriſti. Miles Dei præciſam morſu linguam, in oſculantis ſe faciem expuit: ac ſic victor extitit. Occiduntur Xyſtus Pontifex Romanus, & Diuus Cyprianus Carthaginenſis Epiſcopus. Hic (ſicuti refert Lactantius) vnus Chriſtianorum apud Latinos præcipuus, & clarus extitit: qui magnam ſibi gloriam ex artis oratoriæ profeſsione quæſierat: & admodum multa conſcripſit in ſuo genere admiranda. Erat enim ingenio facili, copioſo, ſuaui, & quæ ſermonis maxima eſt virtus, aperto, vt diſcernere nequeas, vtrum ne ornatior in loquendo, an facilior in explicando, an potentior in perſuadendo quiſpiam fuerit. Nunquam diem abſque lectione Tertulliani præceptoris ſui præteriuit: crebro ſic dicere ſolitus, Da Magiſtrum, Tertullianum nimirum ſignificans. De quo plura in Seuero narraui. Iſtoc etiam tempore Eucherium Archiflaminem Laureacenſem terras reliquiſſe. Diuum Quirinum ſucceſsiſſe reperio. Duces Vindelicorum fuerunt (quam prouinciam poſsidemus) Fuluius Boius, & Aurelianus, qui poſt imperauit, ſi patriis credimus annalibus. Imperator Valerianus profectus contra Perſas, imperitia cuiuſdam ducis ſui, cui ſummam belli commiſerat & fraude hoſtium ad iniqua loca deductus, circumuentus, captus eſt ab hoſtibus. Sapor Rex Perſarum eo vt viliſsimo mancipio, & abiectiſsimo vſus eſt: Regi Perſarum equum aſcendenti Imperator Ro. Cæſar Auguſtus quadrupes pro ſuppedaneo fuit, ſenex infeliciſsimus, imperauit cum filio Galieno ſex annos. Eius dictum fertur cum cenſuram ſub Deciis recuſaret: Tempora ſic repugnant, vt cenſuram hominum natura non ferat. Rhenusque [illegible] ac Da[illegible] feratiſsimas gentes in Romanum effudere ſolum, quemadmodum mox narrabimus.

Xyſtus. Cyprianus.

Eucherius. D. Quirin. Duces Vindelicorum.

GALIENVS XXXIIII.

Licinius Galien. captus. Cornelia Salonina vxor Galieni. Galienus voluptuarius captus.

P. LICINIVS Gallienus cum filiis Cornelio Valeriano, & Salonino Gallieno, poſt patrem imperauit annos nouem. Capto patre noſtratibus publico edicto pacem reddidit, ſanxitque vt vnusquiſque ſuo more id, quod diuinum eſt, colat, atque adoret. Vxor eius Cornelia Salonina, Bibera Germano nomine dicta, quod muliebre decus ſignificat, filia Regis Marcomanorum (hoc eſt Sueuorum, qui tum Boiemiam vſque ad Danubium incolebant) deperit eam Gallienus: quamobrem, vt eam à patre impetraret, [illegible] dedit ſocerū partem ſuperioris Pannoniæ, Noticique: ipſe Romæ, amori, libidini, deliciis, rebus ineptiſsimis vacauit, Remp. neglexit. Idcirco conſpiratione totius mundi, Romanus orbis concuſſus eſt. Perſæ Imperatore capto Orientem vaſtitant, Meſopotamiam inuaſerunt, in Syriam incurſitarunt. Germani, qui tum ſe Alemanos cognominarunt, [illegible] in Romanum erupere ſolum, pars Gallias inanes Rege Chroco, ferro flamma, peruagari, Moguntiaci pontem tranſierant, ædes, templa diripiunt, incendunt. Cabillo vrbs expugnata: Priuatus Epiſcopus igne combuſtus: Arelas Treuerorum Auguſta, Mediomatricum Vrbs vaſtatæ ſunt. Hiſpanias deinde obtinuerunt, Tarraconem caput Hiſpaniarum expugnarunt. Alia manus Germanorum Rhætias, Vindeliciam, Italiam depopulati ſunt, Rauennam vſq; omnia protriuerunt. Goti Aſiam, Pontum, Cappadociam peruadunt: templum Dianæ Epheſi [illegible] dirutum, incendunt. Bithyniæ vrbes Altacum, quæ & Nicomedia, Chalcedona, ſimili clade [illegible]: hæc à Cornelio Auito reparata eſt. Heracleam vſque arma Gotorum intulere. Ilium, quæ & Troia, a Gutis euerſum eſt. Ingenti itaque præda potiti, domum redire Getæ parant, nauibusque comparatis, per Pontum Euxinum Danubium intrant Mæſias, inde Thraciam, Græciam, Achaiam, Macedoniam Epyrum, Illyricum, non minore maleficio adficiunt. Athenas cum cæpiſſent, ingentem librorum aceruum in foro cumulant, quem comburere vellent, quidam prohibuit. Dimittamus (inquit) illos Græcis, quibus dum incumbent, imbelles ſunt. Sueuorum gentes Pannonias, Noticum, à quibus cum Danubio ſeparabantur occupant. Ingens vbique luctus, vbiq; mœror. Indignabantur exercitus, quod Imperator Romanus, pater principis, ſeruiliter apud Perſas captiuus teneretur. & filius Romæ captiuitate patris gauderet, [illegible] diffluerer. In diuerſis [illegible] Romani Imperii [illegible] ſeu Cæſares, ſeu Tyranni, hoſtibus ita cogentibus, triginta numero [illegible] arripuerunt, vt corruentem Romanam Rempub. humeris ſuſtinerent [illegible] vulneribus, armiſque ciuilibus confecerūt. Inter [illegible] & felicius ſeſe hoſtibus oppoſuerunt diutiusque cum [illegible] ad A[illegible] Imperatorem rerum potitæ ſunt. Zenobia cum marito Odenatho [illegible] Herenniano, Orientem adſeruit, pulſisque Perſis, trucidatis, captis, Or[illegible] Maieſtatem armis fœmina [illegible] In Occidente apud Rhenum

Templū Dianæ Epheſi dirutum. Troia euerſa. Athenæ captæ.

Hiſpania à Germanis capta.

Chrocus rex. Cabillo vrbs expugnata.

Faſ. et Imperatores inter ſe digladiati.

Rhenum V[illegible]ſtrorum cognominata, Agrippinæ Auguſtalem [illegible]it purpuram cum [illegible] adfine Tetrico Gallias & Hiſpanias,à Germanorum direptionibus liberauit po[illegible]que. Sepulchra Victoriæ, [illegible] filiorum in Colonia Agrippinenſi extare tradit T[illegible] P[illegible]lio. Nec Ægyptus, ac Africa quieuere: ſuos habuere,hoſtes,atque Tyrannos, aut ſi mauis dicere, Auguſtos. Fuit etiam in Gallus faber ferrarius Vecturinus nomine.Imperator à militibus ſalutatus. Ita omnia ſurſum, deorſumque ferebantur: ima ſummis miſcebantur. Tandem Gallienus,dum contra Aureolum Tyrannũ arma mouet,Mediolanumque obſidet, fraude Martiani præſidis Mæſiæ, & Cecropij Dalmatarum legati,cum filio [illegible]erficitur: moriensque Claudium,qui tum Ticini ageb[illegible]t, ſucceſſorem declar[illegible]t,ipſi veſtem,inſignia Imperatoria per Gal[illegible]onium Baſilium mittit. Hac tempeſtate vetera cognomina (vti fit dum rebus bellicis noui homines emergunt) Germania mutauit. Fecerant & Romani duas in Gallia,Belgica & Celtica Germanias. Maiores noſtri transrhenani,ne Romanis & ipſi ſicut cisrhenani ob commune,idemq; cognomen ſubeſſe viderentur,vetus Germaniæ vocabulum exibilarunt,noua ſibi fecerunt cognomina. Chauci,Cheruſci,Saxones,Cimbri,Dani,Daci,& Getæ antea,Goti poſt hic dicti ſunt. Franci [illegible] gens Germaniæ Magnæ,non tam lata, quàm valida, (teſtes ſunt Cicero,Diuus Hieronymus,& vulgo protritũ apud nos prouerbium) obſcuriores hactenus, ſub nomine partim Chattorum,& Heluetiorum, partim Turogorum atque Boiorum delituerunt, [illegible]emadmodum apud Diuum Gre[illegible]orium Turonenſem,Theodericus primus Rex Franc[illegible]rum in Turogos perorat) iam ind[illegible] clariores fieri, pedetentim increſcere cæperunt, eo magnitudinis tandem deuenere, vt & Gallias omnes,& Romanum Imperium in Germaniam tranſtulerint. A quibus & Germania Francia dicta eſt. Et apud Celtas adhuc Fra[illegible]corum Rex nomin[illegible]ur. Aliæ G[illegible]rmaniæ nationes Alemanos,quaſi tu dicas, omnes viri [illegible]us,ſe c[illegible]g[illegible]nominarunt, vnde Alemania adhuc Germania vocatur.

Vecturinus faber ferrarius ſalutatur Imp.

Claudi. Gallieno ſubſtitutus.

Germ. cognomina vetera mutauit.

Germania Francia dicta nunc Alemania Alemani.

GALLIENVS AVG.
PIETAS CONSERVAT.
IMP. C. P. LIC. GALLIENVS AVG.
CONCORDIA AVG.

CLAVDIVS XXXV.

FL. CLAVDIVS principum omnium decus, author generis Conſtantiorum, maxima omnium gratulatione Romana[illegible] [illegible]cepit habenas. Aureolus Tyrannus continuò Mediolani occiditur à militibus. Dum deinde conſultatur Germani ne & Goti, an Tyranni forent oppugnandi: Primum Claudius ſibi illos depoſcit, quod Reip. hoſtes eſſent: hij verò dumtaxat principum. Inde arma in Gotos, ſociásque gentes mouet: quæ longè latéq[illegible] [illegible] Romanis prouinciis vagabantur. Trecenta [illegible]ginti millia barbarorum (vt ipſe a[illegible] [illegible]at[illegible]m ſcribit) in Romanum ſolum armati venerant. Cum quibus nauali terreſtri[illegible] [illegible]lio pugnauit feliciſſimè variis locis. Apud lacum Benacum Germanos [illegible]dit. V[illegible] Goti in Mæſia, Martianopoli & Nicopoli in Thracia, Bizantij, & Theſſalonicæ [illegible] [illegible]edonia. in C[illegible]pro quoque inſula, & vbique gentium attritus eſt Geta. T[illegible]cta ſunt [illegible] [illegible]cis [illegible]patis lanceolis: omnia littora operta, campi [illegible]ol[illegible]ibus contecti: G[illegible] Ma[illegible] Thracia, Illyricum liberatæ. Ægyptus recepta eſt: quamobrem clypeus aureus, & [illegible] aurea in Capitolio ponenda, decreta eſt Claudio. Qui cum victor Pannoniam reuertitur, Sirmij mortuus eſt, poſteaquam imperauit annum vnũ, menſes nouem. Claudij tempeſtate ſcurra quidam dixit, in vno annulo bonos principes poſſe ſcalpi.

Claudius Imperator omnium principum decus.

Claudius arma mouet in Gotos.

Goti victi. Claudius Sirmij mortuus Dictũ ſcurræ.

CLAVDIVS CÆSAR AVG
P. M. TR. P. IMP. S. C.
IMP. C. CLAVDIVS VVG.
ANNONA AVG.

QVINTILIVS XXXVI.

F. QVINTILIVS frater Claudij, Italici præſidij dux, vbi nuncius in vrbem de Claudi morte venit, Auguſtus à Senatu adpellatus eſt. Exercitus interim Aurelianũ Imperatorẽ legit. Quintilius ſeptima decima imperij die, Aquileiæ à militib. occiditur.

Quintilius Claudio fratri ſucceſſit & 17. die Imperij occiſus.

AVRELIANVS XXXVII.

VALERIVS Aurelianus, princeps magis neceſſarius, quàm bonus (quod clementia præ[illegible] Imperatorum dote caruerit, teſte etiam Diocletiano Imperatore) potitus [illegible]erum annos quinque, menſes ſex. Goti, Alani, Roxolani, Vandali, Sarmatæ, Danubij O[illegible]ten[illegible] accolæ Illyricum vaſtant, diripiunt. Marcomani, Sueui, Vindelicum occupant, in ſe[illegible]tutem redigunt, & Rhætias depopulantur. Inde in Italiam i[illegible] faciũt,

Illyricum vaſtatio.

Seditio Romæ orta. circum Me[illegible] omnia terrore complent. Cuius belli m[illegible] Romæ orta eſt: pauc[illegible]us c[illegible] eadem, quæ ſub Galieno, euenirent. Iuſſu Imperatoris libri Sib[illegible] inſpecti, prod[illegible] verſus, luſtrata [illegible], cantata carmin[illegible] am[illegible] celebratum [illegible] Dij falſi prop[illegible] D[illegible] Aure-

Aurelianus Imperator contra Gotos bellauit. Canabaudes dux Gotorum perijt. Aurelianus Dacia. lianus contra Gotos [illegible] prælijs dimicauit, victorque pro[illegible] liber[illegible]. C[illegible]audes dux [illegible]torum perijt: captæ ſunt, & decem mulieres, virili habitu inter Gotos pugnantes [illegible] hæ quoque multæ prælio fortiter reſiſtentes ceciderunt, quas triumph[illegible] tas de Amazonum eſſe genere [illegible] prædicabat. Cum autem Aurelianus Illyricum v[illegible]m, ac M[illegible] le videret, prouinciam [illegible]m. [illegible] D[illegible]m veterem [illegible], a Traiano conſtitutam, Sibenburgenſes Ge[illegible] ſeptem caſt[illegible] exercitu, & pro[illegible]ncialibus translatis, reliquit [illegible] eam poſſe [illegible] ex ea populos in Mæſia collocauit, adpellauitque ſuam Daciam, quæ Mæſias diuidit. R[illegible] Illyrico, pacatoque Danubij limite, inde Italiam [illegible] Placent[illegible] æ clade [illegible] exceptus eſt [illegible] Marcuman[illegible]

Illyricum reſtitutum. Germani enim qui d[illegible] Marte congredi non poſſent [illegible] de[illegible]ſſimas [illegible]runt, atque in Rom[illegible] incumbente, irrumpunt: exer[illegible] patus multitudine turbant, [illegible] adficiunt. Et [illegible] (vt ſcribunt Rom[illegible] authores) di[illegible] poſt inſpe[illegible] [illegible]rum codicum, ſacrificiorum cæremonias ſolennes, [illegible] quibusd[illegible] ſpec[illegible] diuinis implic[illegible] fuiſſent G[illegible] Romanum [illegible] D[illegible] a[illegible] M[illegible] videlici quoque [illegible] O[illegible] poſt hac, [illegible] Zenobia quæ [illegible] imper[illegible],

Tetricus ad Aurelianũ ſe ſugit. Franci Galliam vaſtantes oppreſſi. re[illegible] Galli[illegible] (qui poſt victoriam ibi Imperator ſalutatus) tene[illegible] apud Catalauos exercitum [illegible] d[illegible], ac prod[illegible] Aurelian[illegible] erat condi[illegible] D[illegible], eo nimirum præci[illegible] gl[illegible] militi[illegible], atque m[illegible] licebat. Agenda erat [illegible] Recepto [illegible] ipum a[illegible] nec [illegible] nere [illegible] Fr[illegible] Rheno [illegible] in Mogontino [illegible] tamen [illegible]: in Germaniamque [illegible] compulit. Ideo hoc carmen paſsim [illegible] cantari cœptum:

M[illegible] Francos, mille Sarmatas, ſemel occidimus,
Mille mille, mille mille, mille Perſas quærimus.

Aurelianus errore militum occiſus. Contra hos, dum poſt indictum bellum Aurelianus expeditionem parat, & contra nos v[illegible] hoſte[illegible] [illegible]orum ſuorum, & Reipub. morem Senatui, populóque Roman[illegible] gerens, peſsimisque [illegible] ſ[illegible]ionibus & auaris obſequens [illegible]: Fulmen iuxta eum, ei[illegible]que comites de[illegible]. [illegible] inter Heracleam, & Conſtantinopolim occiſus eſt errore mi[illegible], apud q[illegible] valent, dum [illegible] audient, & [illegible] [illegible] prope ſemper expertes. [illegible] q[illegible]s

Bonoſus dux bibaciſſimus. Aureliani de Bonoſo dictum. maiores noſtri pulſis Romanis occuparant, [illegible] Bonoſ[illegible]. H[illegible] B[illegible] bibit quantum hominum nemo. De h[illegible] Aurelianus Imperator ſæpe dixit, N[illegible] natus eſt, ſed vt biberet. Eum in honore habuit Aurelianus [illegible] militiæ. Nam ſi quando legati Germanorum ve[illegible] propinabat, vt hos [illegible], atque ab [illegible] per [illegible] cuncta ſec[illegible] cognoſceret. Ip[illegible] quantum hoc b[illegible] ſemper

Bonoſus Imperium arripuit. ſecurus, & [illegible] brius, & adhuc in vino prudentior. Q[illegible] bibit, tantum mi[illegible] nec vnquam pectore, aut veſica aut ventre grauatus eſt. C[illegible]m Romanis Roman[illegible] liburnas incendiſſent, timore ne pœnas daret ſumpſit Imperium diutiusque tenuit, quàm [illegible]batur.

Bonoſus à Probo ſuperatus laqueo vitam finijt. Hunila Bonoſi vxor. Longe namque, grauique certamine a Prob[illegible] laqueo vitam finiuit. T[illegible] quidem ioc[illegible] extitit, amphoram pendere, non hominem. Vxor eius Goticæ g[illegible] nobiliſſima, regio genere orta, Hun[illegible] quam [illegible] nuptum [illegible] dederat Imperator Aurelianus, vt per eam à Gotis cun[illegible]a cognoſceret.

IMP AVRELIANVS AVG.
FORTVNA VEROX

IMP. C AVRELIANVS AVG.
ORIENS AVG

IMP. C. AVRELIANVS AVG.
IOVI CONSERVATORI

IMP. C AVRELIANVS AVG.
CONCORDIA MILITVM

TACITVS XXXVIII.

P. ANNIVS Tacitus, à Senatu lectus eſt. Occiſo Aureliano, exercitus ad Senatum ſcripſit, ex Senatorioque ordine principem petit. Rurſus rem Senatus ad exercitum retulit, idque ſæpius factum. Ita per ſex totos menſes orbis Romanus ſine imperatore fuit. Tacitus ſexto menſe Imperij Tharſi à militibus occiſus eſt. Cornelium Tacitum Auguſtæ hiſtoriæ ſcriptorem, quòd authorem generis ſui diceret, in omnibus Bibliothecis collocari iuſsit: ſingulisque annis deſcribi aliquoties, ne incuria deperiret. Verum nihil hæc diligentia profuit ſcriptori præſtantiſsimo, ſemilacer eſt ſine capite, ſine pede. Quinque Primi libri & hi non integri, ſuperioribus annis in Germania inuenti, à Leone Pont. Max. editi leguntur. M. Annius Florianus frater Taciti Imperium citra authoritatem Senatus, quaſi hereditarium arripuit: ſexageſimo Imperij die Tharſi interimitur à militibus, qui iam Probum imperare audierant, quem omnis delegerat exercitus, Senatus optauit, populus Romanus acclamationibus petiuit. Dum ita Imperatores ſcelere militari pereunt, Germani rupto Rhenano limite, occiſo Poſthumo legato, Gallias nemine reſiſtente, ſecuri inuadunt, diripiunt, omnes Gallias occupant ſeptuaginta nobiliſſimas vrbes capiunt. Danubij quoque accolæ in Rhetiam Vindelicumque irrumpit, Illyricas prouincias depopulatur.

P. Ann. Tacitus Imperator ex ordine ſenatorio lectus.
Tacitus occiſus.
Cor. Taciti hiſtoriæ ſæpe deſcriptæ, ſed mutilatæ.
M. An. Florianus frater Taciti Imperiu arripuit, & poſtea interfectus.
Galliā Germani inuaſerunt, & 70 vrbes nobiliſſ. ceperunt.

Caſparus VVintzerer Vir nobilis natione Boius eques auratus, & in diſciplina militari exercitatiſſimus, ex Strubiis attulit.

IMP. C. CL. TACITVS AVG.
PROVID. DEOR.
IMP. C. M. CL. TACITVS AVG.
PROVIDENTIA AVG.

PROBVS XXXIX.

AVRELIVS Valerius Probus omnium bonorum iudicio Imperator factus Sirmio oriundus fuit. Germanos Gallijs exturbauit, captas vrbes recepit. In Germania trans Rhenum ad Nigrum flumen, quod ius Danubium verò ad Albim, quem intercidiſſe quidam dicunt, & nos Alemanum nuncupamus, deuenit, ibique caſtra locauit. Alius eſt Albis, fluminum Germaniæ maximus, Germaniam Magnam in duas ſecat partes: per Boiemios, & Saxonas fertur, apud ceruicem Cimbricæ peninſulæ ſinui Codano miſcetur. Probus Germanos Rhenum contingétes ad pacem coēgit, & amicitiam: ſexdecim millia Tyronum ab illis oblata limitaneis diſtribuit. Inde pacauit Rhætias, Vindeliciamque & Illyricum: factoque fœdere cum Germanis Danubium accolentibus, centum millia Baſtarnorum in Romano ſolo collocauit. Item & alias nationes Gepidas, Gathungos, Vandalos per Romanas diuiſit prouincias. Hi (occupato Probo bellis ciuilibus aduerſus Tyrannos) per totum orbem Romanum vagati, multum cladis maieſtati Romanæ intulerant. Bonoſus quoque, ac deinde Proculus apud Agrippinam Imperium arripiunt, Gallias Hiſpanias, Britannias occupant. Germani transrhenani, Franci, ad ſocietaté belli inuitati ſunt: ſed Probus perpetuo cæleſtis numinis fauore, victor vbique, quietam, pacatámque Rempublicam reddidit, oppreſsis vbique gentium hoſtibus: adeo vt dicere ſolitus ſit, ámplius non opus eſſe militibus. Qui hoc dicto exulcerati, Sirmij in natali ſolo principem, non ſolùm nomine, verùm etiam re probum, fugientem in turrim ferratam (quam ſpeculæ cauſſa altiſsimam & latiſsimam ædificarat) interimunt. Imperauit annos ſex, menſes quatuor. Gallis, Hiſpanis, pannoniis Prouincialibus per Europam, vites colere, contra maiorum inſtituta permiſit, & vinum conficere. Sæuit vitibus militari manu montes, Almum prope Sirmium, & Aureum in ſuperiore Mœſia. Idem Caſparus Wintzerer nobis dedit, harum rerum cultor, & antiquitatis admirator.

Aurel. Val. Probus Imperator Sirmio oriundus, Gallias à Germanis liberauit.
Bonoſus & Proculus Imperium arripuerūt.
Probus in patria occiſus.
Probus per Europam vites coli permiſit.

IMP. C. PROBVS P. F. AVG.
CONCORDIA MILIT
XXIII.
IMP. C. M. AVR. PROBVS P. F. AVG.
SOLI INVICTO.

IMP. PROBVS P. F. AVG.
PAX AVGVSTI
XXI.

IMP. C. PROBVS P. F AVG.
CONCORDIA MILIT.
XXI. S.

CHARVS XL.

Chari filij Cæſar. deſignati. Numerian. adoleſcens poeta. Charus Romanas provincias liberans. Fulmine ictus perijt. Arrius Aper præfectus Imperiū ambiens. Numerian. occiſus.

M. AVRELIVS Charus interfecto Probo, Imperator declaratur: ſtatimque liberos ſuos Cæſares deſignat, Charinū ad Gallias contra Germanos tutandas cum [illegible] dimittit: ſecum Numerianum adoleſcentem tum lectiſ[illegible]um, tum diſertiſ[illegible]mum oratorem, & poetam ſui temporis potentiſsimum retinuit. Danubij accolę audit[illegible] morte Probi, ferociter Danubium tranſeunt, Pannonias inuadunt, minantur ſe non ſolum [illegible]ricum, ſed etiam Thraciam, Italiamque peruaſuros. Charus fortiter occurrit, in Germaniam [illegible] pell[illegible], pro[illegible]cias Romanas liberat. Inde contra Perſas arma vertuntur. Vbi Im[illegible]rator victor totius gentis, caſtra ſuper Tigride habens, fulmine ictus de cœlo periit. N[illegible]merianus æger o[illegible]lis vehebatur lectica, ipſum Arrius Aper præfectus prætorio, ſocer eius, Imperium am[illegible]ens, dolo interfecit: cadauer aliquot dies occultarū fætor prodidit. D[illegible]ocletianus domeſticos regens, Vir inſignis & callidus amansque Reipubl. Aprum [illegible] manu con[illegible]. Imperarunt annos duos. E[illegible]laſius hoc tempore præſedit Vindelicis, & Noricis.

IMP. M. AVR. NVMERIANVS
AVG. MARS VICTOR
S. C

DIOCLETIANVS XLI.

Diocletianus post M. Antoninum philoſophum princip[illegible] optimus. Val. Maximianū Herculeum Pannon. adoptans. Ruſticorum factio deleta. Amandus. Æliandus. Duces. Amandus.

Achilleus. Caranſius, alias Cranſius.

C. AVRELIVS V[illegible] Diocletianus Io[illegible], D[illegible]ata, I[illegible] ab exercitu [illegible] Per[illegible] o[illegible], a Senatu comprobar[illegible]. Poſt [illegible] Anto[illegible]phum principem opt[illegible]: adeò vt ne adulatio quidem meli[illegible]rem co[illegible]. Ad[illegible] M. Aurel[illegible]um Valerium Maximianum Herc[illegible]le[illegible] Pan[illegible]on[illegible], Imperiiq[illegible] p[illegible]pem fecit, [illegible]uo conſcio iam pridem Diocletianus Imperi[illegible]m animo inuaſerat. Ch[illegible]no inde Cæſ[illegible]is filio Chari Imperato[illegible]is interempto, factionem ruſtic[illegible]in ([illegible] B[illegible]udarum no[illegible] indid[illegible]rat, & d[illegible]cib[illegible]s Æ[illegible]ndo, & Am[illegible]ndo per G[illegible]s g[illegible]aſſabatur [illegible] deleuere Imperatores. Car[illegible] tanti tumultus concit[illegible]or, & caput [illegible]s mali in Britanniam auſu[illegible] e[illegible]mq[illegible] intercepit. exercitumque ad inferio[illegible]em Germaniam per Rhenum mittit. Præfec[illegible] ſ[illegible]eriores Amandus, & Æliandus. Contr[illegible] hos profecti principes ſunt, accit[illegible] [illegible]quis a[illegible]xi[illegible]s. Et dum hæ[illegible] geruntur, ecce tibi [illegible]es Germaniæ gentes be[illegible], [illegible]undiones, Alem[illegible], H[illegible] vi[illegible], [illegible]ocis [illegible]mi, & pleri[illegible]que [illegible] G[illegible]ll[illegible], pro[illegible]ceteris Rom[illegible] com[illegible]nati, in Gallias, Rh[illegible] V[illegible]de[illegible]cum N[illegible] irrumpunt, irr[illegible]. In Mæſiis q[illegible]que, & Pannon[illegible] ad [illegible] epidat[illegible]m. Nec P[illegible]rlæ quie[illegible]. In[illegible]ere etia[illegible] [illegible]a. Ach[illegible]leus totam Aegyptum occ[illegible]it. Car[illegible]s Br[illegible]bat. Q[illegible] erant milites tumul[illegible] Af[illegible]ic[illegible]lere. Omnia vbi[illegible] fe[illegible]banti[illegible]. Prou[illegible] d[illegible] [illegible]ige[illegible]antur. V[illegible]diq[illegible] ita [illegible] b[illegible]ellorum t[illegible]s Maieſtatem Roman[illegible] in c[illegible]q[illegible]ſ[illegible]tibus, q[illegible] facilius, citi[illegible]que tr[illegible]nquill[illegible] de[illegible]etur orbi terrarum, du[illegible] C[illegible]es ad Auguſti[illegible] de[illegible]l[illegible]ran[illegible]ur. F[illegible] C[illegible]antius C[illegible]lor[illegible] præſectum Dalmatiæ, [illegible] Charus quoq[illegible]e Imp[illegible]r Cæſ[illegible] de[illegible] (q[illegible]d [illegible]orunc melior v[illegible] v[illegible]b[illegible] decre[illegible] [illegible] M[illegible], & H[illegible]o o[illegible]s[illegible]. A[illegible] Cæſar Galerius M[illegible]x[illegible]s, Arm[illegible]ntarius [illegible]od a[illegible]men[illegible]m [illegible] f[illegible]at[illegible] cog[illegible]ominatus. Dacia R[illegible]ſis ci[illegible]is fuit. Et[illegible] h[illegible] ſi[illegible] tete c[illegible] [illegible]erent[illegible] G[illegible]erius Valeriam Diocle[illegible] [illegible]m duxit vxorem: C[illegible]s repud[illegible] H[illegible]na matre Conſtantini [illegible] Diuus Am[illegible]roſius [illegible] Tr[illegible] al[illegible]n [illegible] ob eximiam pulchritu[illegible]em adam[illegible]) [illegible]matr[illegible]ep[illegible] Th[illegible]m, priuignam M[illegible] Her[illegible], ex qua [illegible] fi[illegible] C[illegible]. Conſtantius Gallias, Hiſpanias Britannias [illegible], ipſe Germ[illegible] Germani fortiter eum circa Lingonum v[illegible]em [illegible]nus exci[illegible]pit[illegible] [illegible]vert[illegible]nt. Conſtantius vix fuga elapſus ad [illegible]am vrbem auſ[illegible]: c[illegible] h[illegible]ſtib[illegible] clauſæ erant, [illegible] fune demiſſo per mœn[illegible]a ſubl[illegible] fu[illegible]t, [illegible] v[illegible]us deueniſſet. R[illegible]p[illegible]tis deinde [illegible]bus cum Germanis co[illegible]gr[illegible] G[illegible] h[illegible], Romanis legibus reddidit: cum Germanis fædus icit.

B[illegible]-

Perſonius per Aſclepiodotum præfectum prætorio recepit. Maximianus Herculeus in Africam ... Diocletianus Ægyptum ſibi depoſcit. Galerius Maximianus Rhætias, Vindelicos, limitem Danubianum, & Hiſtro contiguas prouincias ſibi tutandas deſumit. Perſis Hiſtri accolis, ſtipendio & militiæ adſcitis, ac quibuſdam in Romanum ſolum ..., Burgundionum parte, inter Rhenum & Nigrum fluminibus diſtributis, Perſas aggreditur.

Bellum Perſicum.

Primo victus à Perſis ad Diocletianum fuga elapſus venit: ante carpentum indignabundi Diocletiani non admiſſus, purpuratus pedes cucurrit aliquot millibus, Reparatis tamen ex Germanis, & limitaneis Hiſtri exercitibus copiis, rurſus Perſas adoritur. Ipſe in Armenia maiore cum duobus equitibus explorauit hoſtes, & cum viginti millibus militum ſuperuenit caſtris hoſtium, ſubito innumera Perſarum agmina aggreſſus Narſeum Regem turpi fuga ſalutem quærere cogit: vxore eius ac filiabus potitur. Summa eas pudicitiæ cuſtodia reſeruat.

Narſeus.

Quamobrem Perſa ad pacem illectus cum Romanis fœdus icit. Meſopotamiam cum quinque populis trans Tigrim Romano Imperio reddidit.

Perſarum fœdus cum Romanis.

Hæc pacis conditio vſque ad Diui Conſtantini mortem durauit. Ita terra mariqúe parta victoria, reſtitutaque felicitate Reipub. & orbi Romano pace, Auguſti triumpharunt. Quatuor tum principes mundi, fortes, ſapientes, benigni, & admodum liberales: idem in Repub. ſentientes, graues, religioſi, amatores Senatus, populíque Romani, quales optari ſolent, Romanum Imperium, orbemque terrarum adminiſtrarunt. Diocletianus tanquam communis, & ſupremus parens arcem tenebat. Cæteri vt apparitores vltro citroque diſcurrebant, Diocletiano obtemperabant. Erat Diocletianus callidus, amans Reipubl. ad omnia paratus: alti conſilij, & prudens, & qui operam nauaret, vt vita, & clementia quam ſimillimus M. Antonino eſſet.

Diocletiani calliditas & prudentia.

Veterum Imperatorum res geſtas ſtudioſiſſime inquiſiuit, literis quoque mandari iuſſit. Eius verba hæc quæ ſubſcribam, ſcribit Vopiſcus. Nihil difficilius eſt quàm bene imperare, colligunt ſe quatuor vel quinque, atque vnum conſilium ad decipiendum Imperatorem capiunt. Dicunt ex compoſito quicquid liber. Imperator qui domi clauſus intra cubiculum eſt, vera non nouit, facit iudices, quos fieri non oportet: amouet à Republ. quos debebat obtinere: bonus, cautus, optimus venditur Imperator.

Nota Diocletiani dictum.

Eidem diſplicebat Maximiani ſui aſperitas, quam cum deprehendiſſet, dixiſſe fertur: Primam dotem Imperatorum clementiam eſſe: quamobrem Aurelianum ob nimiam ſæuitiam magis ducem eſſe debuiſſe, quam Imperatorem.

Prima dos Imp.

Omen Imperij Diocletiano in Germania inferiore apud Tungros contigit. In caupona quadam cum rationem quotidiani conuictus faceret, anicula quædam ipſum increpans dixit: Nimium auarus, nimium parcus es Diocletiane, qui ioco reſpondit: largus ero, cum Imperator fuero: ſubiunxiſſe anus fertur, Imperator eris, cum aprum occideris.

Omen Imperij Diocletiano contigit.

Tum vbi fuit occaſio ſemper apros in venatu manu occidit Diocletianus. Et cum Aurelianus, Probus, Tacitus, Charus Imperatores ſalutarentur, dixit, ego ſemper apros occido, ſed alius veſcitur ſemper pulpamento. Idcirco Arrium Aprum, præfectum prætorio ſua manu occidit, ac gloriare Aper (inquit) magni Æneæ dextra cadis. Et cum interfeciſſet, ait, Aprum fatalem occidi: vt impleret aniculæ dictum, & ſuum firmaret Imperium. Alioquin haud tali crudelitate princeps clementiſsimus auſpicaturus Imperium.

Arrius Aper occiſus.

Quando autem (quemadmodum expoſuimus) leui admodum momento milites impulſi, ab Imperatoribus manum, & ferrum non abſtinebant vt poſthac Imperatoria Maieſtas ſacroſancta foret, adorari ſe Diocletianus ab adeuntibus non aliter, quàm vt Deum, more Regum Perſarum, iuſsit, edictoque ſanxit, vti omnes adituri principem, eius pedibus acciderent, ipſosque oſcularentur. Antea Imperator in modum Iudicum ſalutabatur, & clamyde purporea dumtaxat à priuato habitu diſcernebatur. Diocletianus gemmas veſtibus, & calceamentis inſeruit, id quod & C. Caligulam feciſſe memorant. Morem iſtum adorand. Romani Pontifices pertinaciſsimè æmulãtur, qui ſi Chriſtum ament, oues paſcant.

Diocletianus ſe adorari iuſsit.

Salua eſt Reſpublica Chriſtiana, quæ adtrita eſt ſub Diocletiano. Nam anno Imperij Diocletiani quartodecimo, a Chriſto nato ſeruatore noſtro, ducenteſimo ſuper primum, Titus Veturius Magiſter militiæ, Chriſtianos milites, quaſi hoſtes deorum, & principum, quos adorare nollent, exauthorauit, neci dedidit, eorum bona vſurpauit. Paulatim deinde eadem crudelitas gliſcens, authore Galerio Maximiano, cæteros noſtræ religionis conſecraneos adrigit, & inuoluit.

Titus Veturius perſecutus Chriſtianos.

Atque hunc ignem excitauit ſuperbia, & vitia Epiſcoporum noſtrorum, qui Tyranni potius (ait Euſebius) quàm ſacerdotes modeſtia Chriſtiana reiecta, ſpiritus Tyrannorum ſibi ſumpſerant. Quanto igni nunc opus eſt, vt excoquantur crimina noſtra? Cœlum ipſum petimus ſtultitia: neque per noſtrum patimur ſcelus, iracunda Deum ponere fulmina. Anno priore quàm Diocletianus ſe imperio abdicaret, Eccleſiæ Chriſtianorum ipſis paſchalibus ſubuerſæ ſunt: multitudo in nauicula impoſita in mare præcipitata eſt. Ciuitas in Phrygia cum populo, quod ciues omnes Chriſtiani eſſent, à militibus combuſta, bona noſtra à prætoribus occupata, populus Dei trucidatus, literæ ſacræ exuſtæ ſunt.

Sub Diocletiani Imperio Eccleſia Chriſtiana euerſa.

Atque

Atque is furor ſæ[illegible]ſsimè per continuos quatuorde[illegible]im annos, ſub decem principib[illegible] nos debacchatus eſt. Altero huiuſce impietatis anno, Diocl[illegible], poſteaquam vi[illegible]perauit annos, Imperium Nicomediæ exuit: in priuatum ordinem ſe redegit. No[illegible]ge à Salonis vrbe Dalmatiæ (Spalatum vulgus nominat) in villæ [illegible] palatio conſen[illegible]gric[illegible]ræ, ma[illegible]me hortorum voluptati operam dedit. Vixit ibi annos decem: mo[illegible] eſt anno vitæ duodeoctogeſimo, & ſolus omni[illegible]m priua[illegible]us inter deos refertur. Ma[illegible]anus Herculius idem facere à Diocletiano coactus, pu[illegible] principum inſigne, in[illegible] Mediolani depoſuit. Poſtea Imperium arripere tentans [illegible] C[illegible] generi ſui, cui [illegible], Maſsiliæ ſtrang[illegible]latus eſt: homo ſæuus, truculentus, [illegible], ædisque [illegible], & rei bellicæ peritus, genuit ex Eutropia Syra muliere Maxentium, & [illegible]ſtam coniugem C[illegible]nſtantino, cuius patri Conſtantio Theodoram priui[illegible] nupt[illegible]m collocarat. Carus Aquilinus Vir Conſularis, hiſce temporibu[illegible] Vindelici limitis dux fuit Romanis. Sub idem tempus anni domini CCLXXXIX Diuus Maximilianus Vindelicorum, atque Noricorum Archimyſtes Laureacenſis, Celeiæ p[illegible]o Rep. Chriſtiana [illegible] de[illegible]. Succedit Eleuthe[illegible]us, a Xyſto pont. Max. datus. huic D. Quirinus [illegible] pl[illegible] præ[illegible] pannoniæ.

Spalatum. Dio letianus inter deos relatus. Maximianus Herculius ſtrangulatus. Carus Aquilinus dux. Eleutherius

IMP. DIOCLETIANVS
AVGV.

GENIO POPVLI ROMANI
S. F.

PRIMI DECENNALES
COS. III.
S. C.

M. VAL MAXIMIANVS AVG
NOB. C.
VOT.
X. X.
Z.

IMP C MAXIMIANVS
P. F. AVG.

SACRA MONETA AVGG
ET CÆS. NOSTR.

MAXIMIANVS NOS. CÆS.
GENIO POPVLI ROMANI
R. T.
T. R.

Columnam marmoreā ſupra in Auguſto reperies, quæ hiſce Imperatoribus poſita eſt.

CONSTANTIVS XLII.

FL. CLAVDIVS Conſtant[illegible]s Chl[illegible] & Galeriu[illegible] Maximianus Armēt[illegible]us, Aug[illegible] a Senatu adpell[illegible]ntur: vbi Diocletianus, & Aure[illegible]s Maximianus, repudiatis re[illegible]m [illegible]ernaculis, priuatam degere vitam decreuerunt. Conſtantius natus patre Eutro[illegible], Dard[illegible]æ gentis nobil[illegible]ſsimo viro, & matre Claudia, filia Claudii Cæſaris Auguſti, A[illegible] & [illegible]æ [illegible]dminiſtrationem recuſauit, Gallias, Hiſpanias, Britānias retinuit, & q[illegible]e[illegible] p[illegible] collegæ permi[illegible]. Fu[illegible] a[illegible]ra clementiſ[illegible]mus, diuitiarum contemptor. [illegible]ea p[illegible] ab a[illegible]cis c[illegible]mmodato accip[illegible]bat, vt abacum exornaret: pau[illegible]m [illegible]ontentus, [illegible]bus non abhorrebat. E[illegible]us [illegible]beralitate deuicti Germani ab ar[illegible]t. Galerius Maximianus, cum Conſtantius Africam, & Italiam reliquiſſet, [illegible]es [illegible]it Seuerum, & Galerium Maximinum, ſororis ſuæ filium: hunc Orienti [illegible] pr[illegible] Italiæ, & Africæ præfecit, ipſe in Illyrico medius v[illegible]ſabatur. Hic cum C[illegible] fid[illegible] a patre datum Romæ tene[illegible]t, eiuſque ſaluti inſidias tenderet, Conſtantin[illegible]s ſib[illegible]ga conſuluit: quaqua iter fecit publica iumenta, ad fruſtrādos veſtigia inſequentes, [illegible]. Ad patrem Conſtantium incolumis in Britanniam peruenit, quem morbo lethali adf[illegible]um offendit. Conſtantinus Germanos ſibi ſtipendiis conci[illegible]iat, Regem Germaniæ [illegible] nomine, auxil[illegible] gratia c[illegible] copiis ad ſe trahit. E[illegible] ope Imperii h[illegible]ben[illegible] pa[illegible]e, occupat. Imper[illegible]it Conſtantius, vt Auguſtus, annos duos, inter deos relatus eſt.

Gal. Maximian[illegible] duos Cæſares creauit.

I M P.

IMP. CÆS. GALERIVS MAXIMIANVS INVICTVS
AVG. P. M. GERM. AEGYP. TAEBAICVS SAR.
QVINQVIES PERSICVS BIS CARPICVS
SEXIES ARMENICVS MEDORVM ET ADIA.
BENORVM VICT. TRIBVNICIAE POT.
VICIES IMP. DECEMNOVIES CONSVL OCTIES
P. P. PROC.
IMP. CAES. FL. VAL. CONSTANTIVS PIVS FELIX
INVICTVS AVG. P. M. TR. POT. IMP. V. COS. IV.
P. P. PROC.
IMP. CAES. GALERIVS MAXIMINVS GERM.
SARM. P. F. INVICTVS AVG.
FL. IVL. CONSTANTIVS
PROVIDENTIAE
CAESSEANO
DN. CONSTANTIVS P. F. AVG.
FEL. TEM PRAEPARATIO
A. Q. S.
CONSTANTIVS NOB. C.
GENIO POPVLI ROMANI.

CONSTANTIVS AVG.
DALMATIA DEVICTA

CONSTANTINVS XLIII.

MFL. VALERIVS Conſtantinus, maximus, pius, fœlix, ſemper Auguſtus Conſtantij Pij filius, anno ab reſtituta ſalute trecenteſimo ſuper decimum, perſecutionis verò anno quarto, à patre gubernacula per manus accepit, tenuitque cum Galerio Maximiano Armentario Auguſto annos quatuor: cum M. Valerio Licinio Liciniano participe Imperij ſexdecim: cui accito Mediolanum ſororem ſuam Conſtantiam in matrimoniũ dedit: ipſum Galerius Maximianus Carnunti Auguſtum adpellatat. Eadem tempeſtate poſteaquam Conſtantius naturæ conceſsit, Maxentius filius Maximiani Herculii Romæ à Senatu, & prætorianis Auguſtus nuncupatur. Apud Africam Alexander Imperium arripit. Orientem tum, atque Aegyptum gubernabat Galerius Maximinus. Seuerus Italiam tenebat, cui attribuebantur Rhætiæ, & Vindelicia, quam Boij nunc tenent. Galerius Maximianus Illyricum, cuius pars eſt Noricum, poſsidebat. Valens quidam, haud ſcio vbi, res nouas eo quoque tempore molitus eſt. Romanus tum orbis tot principibus regebatur, ſub quibus perſecutio, quæ ſub Diocletiani vltimis annis cæpit, ſub Conſtantio progreſſa, per diuerſas orbis Romani partes, omnium grauiſsima in nos crudeliſsime graſſata eſt. Nam Galerius Maximianus author fuit huius crudelitatis: Maximianus ab Hieronymo vocatur. Senatus conſulto Eccleſiæ Chriſtianorum deſtructæ ſunt, diuini libri ignibus traditi: omnes inſulæ, metalla, carceres, confeſſorum, & Martyrum gregibus catenatis impleti. Chriſtianum nomen conati ſunt principes, quaſi ex Senatus conſulto extinguere: Chriſtiani vrbibus edicto perpetuo in æs inciſo eliminati ſunt. Nulla acceptabilior hoſtia dijs immortalibus, quàm inuiſum genus Chriſtianum, credita. De crudelitate in fœminas perpetrata pudet referre. Mortium, & pœnarum genera enarrare maius eſt viribus noſtris: cruciamenta ingenium ſuperant meum. Citra rationem ætatis, ordinis, ſexus, in omnes ſæuitum, tum templum Dei euerſum, iuſtus populus laceratus, veritas abiecta iacere videbatur: Senatus, Philoſophi, milites, iudices, principes nos lacerarũt, vexarunt. Infinita hominum millia per prouincias cunctas, & vrbes pro Chriſto quotidie occiſa ſunt: alij in flumen præcipitati, alij ſecti, alij exuſti ſunt. Tum apud nos, & in prouincijs, quas Boij incolunt, interempti ſunt, Diuus Maximilianus Archimyſtes Laureacenſis, Florianus Tribunus cum quadraginta militibus, Quirinus, Victorinus Petauionẽſis Epiſcopus, quorum Diuus Hieronymus meminit. Mauritius cum legione, & Afra, & plerique alij. Iudices inhiantes poſſeſsiunculis noſtris, plus audebant, quàm iubebantur. Ex quorum numero quidam in Bithynia, author in primis faciundæ perſecutionis fuerat, quo ſcelere non contentus, etiam ſcriptis quos adflixit, perſecutus eſt. Extiterunt quoque qui ſe Antiſtites philoſophiæ profitebantur, ſub pallio, & barba, ac capillis vitia ſua tegendo, authoritate falſi nominis ad amicitias iudicum miro modo penetrabant. Ipſi tempori ſeruientes contra noſtram religionem, nomenque Chriſtianum libros euomuerunt, in quibus profeſsi ſunt ante omnia officium eſſe philoſophi, erroribus hominum ſubuenire, atque illos ad veram viam reuocare, id eſt immortalium cultus deorum: quo-

Conſtantinus pius felix cum Gal. Max. Armentario imperium tenuit.

Furor in Eccleſias Chriſtianas.

Martyres.

Philoſophiæ Antiſtites. Chriſtianiſmi hoſtes. Philoſophi officium eſſe dum hos philoſophiæ Antiſtites.

rum:quorum numine,& maieſtate (vt illi dicebant) mundus gubernar[illegible] ho- mines imperitos quorundam fraudibus inijci; ne ſimplicitas eorum prædæ,ac pabulo ſit hominibus aſtutis. Itaque ſe ſuſcepiſſe hoc munus philoſophia dignum,vt præferrent lumen ſapientiæ non videntibus:non tantùm, vt ſuſceptis deorum immortalium cultibus reſaneſcant, ſed etiam vt pertinaci obſtinatione depoſit[illegible] corporis cruciamenta deuitent, nec ſæuas membrorum lacerationes fruſtra perpeti velint. Deinde eſſuſi in principum laudes, quorum pietas, & prouidentia in defendendis religionibus claruiſſet: conſultum eſſe tandem (aiebant illi philoſophi) rebus humanis,vt cohibita noua, impia, & anili ſuperſtitione, vniuerſi homines legitimis, & auitis ſacris vacatent, & propicios deos ſibi experirentur. Verum noſtri freti diuinis muneribus, cœleſtibusque beneficiis irriſere huiuſmodi nebulones,vt de quorum mentibus aduerſum nos maligni genii depugnarent. Et qui profiterentur ſe illuminaturos alios,cum cæci eſſent:reducturos ab errore,cum ipſi ignorarent vbi pedes ſuos ponerent:erudituros ad veritatem, cuius illi ne ſcintillam vnâ quidem vidiſſent aliquando:quippe cum ſapientiæ profeſſores profligare ſapientiam niterentur. Quamuis tot malis peteretur veritas,emicuit tamen, ac vicit clariſsimumque de hoſtibus egit triumphum,adeò vt claritas eius etiã Imperatoribus apparuerit manifeſtè.

Gal. Maximianus, atque Gal. Maximinus perſecutores Eccleſiæ ſaniſsimi. Conſtantinus pacem reſtituit, & Licinium interficit.

Galerius Maximianus ſæuitia in Chriſtianos inſignis, vſque ad infamiam fruſtra pœnituit,quod innocente Chriſtianorum ſanguine ſe maculaſſet: pro eius ſalute & vita fruſtra Chriſto preces decretæ. Simili fato & ſera pœnitentia defunctus Galerius Maximinus,ſæuiſſimus omnium,non minor in nos in Oriente,& Aegypto fuit. Tharſi,vitam am[illegible] ſis l[illegible]ibus, inedia ſimul & laqueo finiuit:violatæ pietatis pœnas dedit Maxentius Seuerum occidit:ignem perſecutionis in nos Romæ edicto extinxit. Conſtantinus vocatus à Senatoribus Maxentium,& Alexandrum interemit. Licinius Valentem. Conſtantinus tandem decimo Imperij ſui anno pacem noſtris reddidit. Licinium,quod Chriſtianos è palatio exegiſſet, in nosque ſæ[illegible]ret,armis ſuperauit, purpura exuit, priuatum Theſſalonicæ occidit,ſexageſ[illegible]m[illegible] agentem annum. Literarum hic hoſtis fuit,quas Reipublicæ perniciem vocabat. Aulica [illegible] mulicia mures, & tineas ver[illegible]ſime adpellabat. Rebus bellicis clarus extitit,oriundus ex Dacia Ripenſi. Romani rerum domini, dum cultum Dei Opt.Max.expugnare,ac radicitùs excindere [illegible]onantur, deos ſuos prodidere,ſuperſtitionem ſuam funditùs euerterunt,religionem noſtram ſtabilierunt. Ex ſanguine Chriſtianorum guttatim ſoboles noua renata eſt,edicto publicè,iuſſu Conſtantini aræ deorum euerſæ,templa deorum clauſa ſunt. Totius orbis conſenſu, veritas inuicta tot aduerſitatibus,recepta eſt:Chriſtuſque depulſis diuinitate dijs fal[illegible],triumphauit. Dij in ædes paucorum diuitum compulſi,in culminibus,velut bubones,delituerunt. Dæmones perdita diuinitate,domeſticos templo Dei,excitarunt inimicos.

Arrius Conſtantiæ viduæ Licinij ſacerdos, dogma ſuũ in Eccleſiam ſparſit. Tatius Cyrillus.

Vix cultores deorum viceramus Arrius ſacerdos,Cõſtantiæ viduæ Licinij,ſorori principis inſinuatus (Diuum Hieronymum ſequor) virus in philoſophiam Chriſtianam effudit. Conuen[illegible]us Chriſtianorum Pontific[illegible]m Niceam Bithyniæ vrbem à Conſtantino indictu[illegible]:peſt[illegible]feri hominis errorem impientiſsimum redarguit & exploſit. Conſtantinus laudis auidus fuit, bellis fortunatus,eloquentiæ, & literarum amator. Romanorum principum hiſtorias memoriæ literarum commendandas curauit: per Tatium Cyrillum è Græcis in Latinam linguã vert[illegible]it. Habitum Imperatorum gemmis,& diademate perpetuò au[illegible]it. Cum Germanis Rhenum conting[illegible]tibus,quorum auxilio imperium nactus fuerat, pacem habuit: eos muneribus placauit. Goti,& Orientales Germani Thracias vaſtarun[illegible],cum præda domum reuerſi ſunt. Conſtantinus Danubium ponte iunxit,in Germania tranſit, hoſtes cõtudit.

Gebericus Rex. Suevi à Fl. Iul. Criſpo victi.

Gebericum Regem filium Hylderici in fœdus donis traxit: cum Gotis pacem firmauit Germanis notiſsimus fuit,quorum opera in bellis vſus eſt. Præfecit limiti Danubi[illegible]o Fl. I[illegible]l. Criſpum filium ſuum:Cæſarem eum adpella[illegible]:is Sueuos de[illegible]icit, tr[illegible]ſtulit trans Hiſtrum in Pannonias. Vandalos,& partem horum Burgundionas, ad Rheni, Danubijque ripas deinde diſtribuit. Germaniæ hæ nationes ſunt:Rex earum Viſomarus erat. Paulo ante Conſtantini Imperium à Viſtula,& ſinu Venedico, Codanoque per integrum annum profecti,ad ripas Hiſtri,Mariſiæque conſederant: vbi ab Oriente Getas con[illegible]gebant[illegible] Meridie Danubium,ab Occidente verò Quadis,Marcomannis,hoc eſt Sueuis, à Septentrione Hermonduris contermi[illegible]erant. Burgundi[illegible]nes partem Sue[illegible]æ,iuxta Danubium oc[illegible]uparant. Franci etiam vaſtatis Galliis,Hiſpanias inuaſerant. Conſtantinopolim ipſe Conſtantinus nuditate omnium vrbium (ait diuus Hieronymus) dedicauit. Deeo vulgo iactatum eſt,decem annis præſtantiſsimus, duodecim latro, decem pupillus ob immodicas largitiones.

Fauſta nouerca Criſpi C[illegible] ob mendacium Fauſtæ à patre interfectus.

Criſpum filium (quem ex Mineruina concubina ſuſtulerat) Fau[illegible] nouerca d[illegible] pro interpellat,renuentem adole[illegible]ntem ad patrem defert: vim eun- dem ſibi inferre voluiſſe mentitur. Conſtantinus credulus verbis vxoris, filium Polæ in H[illegible] interfecit. Erudierat hunc literis Lactantius, vir omni ſuo tempore eloquentiſsim[illegible] ed adeò pauper in [illegible]ac vita,vt plerunque neceſſariis indiguerit, ne dum deliciis diffluxerit. Occ[illegible]us eſt & Lic[illegible]nus [illegible]nior,filius Licinij Auguſti, & Conſtantiæ ſororis Conſtantini,

ſtantini, fraude Fauſtæ, ne filiis eius officere poſſet: Tandem & ipſa Fauſta à Conſtantino marito in ardentes balneas proiecta, extincta eſt. Helena filium ob nepotem interemptum increparat, & Fauſta Conſtantinum ſæpius ad ſacrificandum diis impulerat. Conſul Ablauius diſticho clam Palatinis foribus adfixo, domum Conſtantini notauit.

Criſpus [illegible] fraude Fauſtæ occiſus.
Fauſta, à Conſtantino occiſa.
Ablauius Conſul.

Saturni aurea ſecula quis requirat?
Sunt hæc gemmea, ſed Neroniana.

Quia ſcilicet prædictus Auguſtus (recitat Sydonius Aruernorum Epiſcopus) iiſdem temporibus coniugem Fauſtam calore balnei, filium Criſpum frigore veneni extinxerat. Qui dum ſenex expeditionem in Perſas meditatur, morbo correptus, in extrema ætate lauacro cæleſti more Chriſtiano tinctus eſt ab Euſebio Nicomediæ pontifice, in villa eiuſdem vrbis: ita diuus Hieronymus, diuus Ambroſius, & alij celebrati authores adſeuerant. Decreuerat in Iordane aquis luſtrari Cônſtantinus, verùm vltimo fato vrgente mortuus eſt in Bithynia, anno Imperij tricesimo ſecundo, minus duobus menſibus: ætatis ſexto & ſexageſimo. Reliquit ex Fauſta tres filios, Conſtantinum, Conſtantem, Conſtantium: filias Helenam, Eutropiam, Conſtantiam, Conſtantinam vxorem Galli Cæſaris. Quæ de Syluestro, & donatione Conſtantini prædicantur, ficta, falſa, inepta, pugnantiaque ſunt. miror extare tam ſtolidos, qui credant: & tam impudentes, qui defendere audeant: præcipuè, cùm etiam Pius ſecundus Pont. Max. vir harum rerum peritus, nugas huiuſmodi, vt commenta anilia, fabulamque inanem rideat.

Conſtantinus mortuus in Bithynia.

CONSTANTINVS IVN. NOB. C.
GLORIA EXERCITVS
VOT.
X.

CONSTANTINVS IVN. NOB. C.
CÆSARVM NOSTRORVM
VOTA.
X. X.
S. T. R.

MAXENTIVS P F AVG
DN VAL LICIN LICINIA
NVS NOB. C.
IOVI CONSERVATORI.

CONSTANTINVS AVG.
PROVIDENTIÆ AVG.
IMP. CÆS. FL. VALERIVS CONSTANTINVS.
P. F. AVG. P. M. TR. POT. IMP. V.
CONSVL P. P. PROCONSVL.

CONSTANTINVS AVG. N. C.
DEA TERRA.
CONSTANTINVS P. F. AVG.
SOLI INVICTO COMITI
A. Q. T.

CONSTANTINVS AVG.
VIRTVS AVG. CONST.
IMP. MAXENTIVS
P. F. AVG.

In patria Eining.

CONSTANTINVS
ITA NOB. C.
CÆSARVM NOSTRORVM
VOT.
PL. SC. S. C.

IMP. CONSTANTINVS AVG.
SOLI INVICTO COMITI
T. F.

IMP. CONSTANTINVS P. F. AVG.
SOLI INVICTO COMITI
T. P.

CONSTANTIVS. XLIIII.

Augusti fratres. *Conſtans.* *Conſtantius.* *Dalmatius Cæſar.* *Sapor Rex Perſarum.* *Conſtantinus.* *Bellum inter fratres Auguſtos.*

CONSTANS, Conſtantius, Conſtantinus, fratres Germani Auguſti: & Dalmatius Hanniballiani fratris Conſtantini Maximi filius Cæſar, orbem Romanum ſortitò ex teſtamento diuiſerunt. Conſtans Illyricum, Noricum, Pannonias, Mæſos, Liburnos, Dalmatas, Thraciam, Græcos, Macedoniam, Achaiam, Africam, Italiam ſortitus eſt. Conſtantius totum Orientem à freto Propontidis, vbi Conſtantinopolis ſita eſt. Dalmatius Cæſar Armenias, & conterminas regiones accepit, qui factione Conſtantij patruelis à militibus interfectus eſt. Eius portionem occupauit Conſtantius: contra Saporem Regem Perſarum crudeliſsimum (qui in Chriſtianam pietatem ferrum quoque ſtrinxit) continuò bellum gerens. Conſtantino cuncta trans alpes data ſunt, Britanniæ, Galliæ, Hiſpaniæ. Verùm, vt eſt infida ſocietas regni, & auiditas animi inſatiabilis, diſcordia inter fratres de adminiſtratione Italiæ, Africæque oritur. Conſtantinus non contentus ſorte ſua, nouam poſtulat diuiſionem: quam cum non impetraret, accitis Francis, & aliis Germaniæ populis, Rhætias, Vindeliciam, Noricum latrocinantium more peruagatur, atque occupat: Italiam inuaſurus, non longè ab Aquileia à militibus Conſtantis fratris ſui (qui tum ad Danubium in Mæſia aduerſus Gotos verſabatur) prælio excipitur. Vbi dum incautius temulentusque manus conſerit, non agnitus obtruncatur: caput amputatum in Alſam amnem abiicitur: Imperij anno tertio, vitæ quinto & viceſimo. Conſtans, vbi de cæde fratris accepit, regiones eius recipit. in Galliis obtinendis maximus illi labor fuit. Franci inter ciuilia bella, Rege Theodomaro filio Richomari Gallias deuaſtarant & inuaſerant: ſedesque ibidem iam cœperant. Vario euentu belli vtrinque pugnatum eſt integro biennio. Theodomarus filius Richomari Rex cum matre Haſtila Saxona gladio perit. Pax

Theodomarus cum matre Haſtila gladio perit. *Magnentius dux Auguſtus dicitur.* *Conſtans interfectus.* *Nepotianus Imperium arripiens opprimitur.* *Murſa vrbs.* *Vetranio Imperator creatur.*

inde conuenit, empta ab Auguſto, fædusque ictum eſt cum Francis, Galliæ liberatæ ſunt. Conſtans Galliis receptis, ſtudio venandi per ſaltus & ſyluas errabat. Magnentius dux Rhætici, & Vindelici limitis, pecunia ſibi animos militum conciliat: authoribus Creſtio, & Marcellino tribunis, Auguſtus appellatur. Conſtans vbi certior factus eſt de hac conſpiratione, Hiſpaniam verſus fugere cœpit. Miſsi ſunt qui eum inſequerentur, & occiderent. Ab his haud procul Hiſpania comprehenſus interficitur. Nemo morienti Imperatori aſtitit, præter Laiuium Gaiſonem Tribunum, genere Francum. Imperauit Conſtans annos tredecim: vixit annos ſeptem, & viginti. Tum Romæ quoque Nepotianus filius Eutropiæ ſororis Auguſtorum, rerum habenas arripit. Verùm à Magnentianis duodetriceſimo Imperii die opprimitur. Iam enim & Italia cum Roma Magnentio ceſſerat. In Illyrico etiam nouus emerſit Tyrannus apud Murſam Pannoniæ vrbem quæ aberat ſexdecim millia paſſuum Occidentem verſus à Teutoburgio, vbi Drauus amnis Danubio miſcetur. Quinque Eccleſias nunc vulgus adpellat. Vetranio Magiſter militum Imperator ab exercitu creatur, totumque Illyricum occupat. Conſtantius, vbi accepit de nece fratris, & Europam à Tyrannis inuaſam audiuit, pacem cum Perſis & inducias fecit. Gallum patruelem ſuum Cæſarem declarauit: ipſe ad Europam liberandam arma conuertit. Inter

Iudæi debellati. *Vetranio ab Imperatore veniam precatur.* *Nodomarus Rex.*

hæc Iudæi interfectis per noctem militibus, arma corripiunt, Romanisque apertè rebellant. Gallus qui in Oriente Antiochiæ relictus erat, contra Iudæos cum copiis hoſtili animo pergit. Citra omnem ſexus, ætatis rationem, Iudæos ſternit, fundit, trucidat. Ciuitates eorum Diocæſarea, Tiberias, Dioſpolis, & alia complura oppida, ab irato milite diripiuntur, euertuntur, ac incenduntur. Conſtantio verò iam Thraciam tenenti Vetranio clam ſe ab exercitu ſubducens, depoſita purpura obuiam fit: pedibus Conſtantij accidit, veniam precatur & impetrat. Imperator ſenem ducem amplexus, patrem vocat, cœnæ adhibet. Pruſiada (vrbs eſt & caput Bithyniæ) abire iubet: oppida tribuere victum mandato Imperatoris. Conſenuit ibi Vetranio ocio & ſumma tranquillitate. At Magnentius declarato in Galliis & trans alpes Cæſare fratre ſuo Decentio, Illyricum, Murſamque intercipit: ibi Conſtantium prohibiturus, milites legit, copias inſtaurat. Interim Germaniæ nationes Alemanni, Franci, Chamani, viuere rapto aſſueti, Nodomaro Rege Gallias inuadunt. Decentium Cæſarem aperto Marte profligant. Primo latrocinando Gallias deuaſtabant. inde funeſtis cladibus prouincias adfecerunt: ditatique rapinis Romanorum ſunt. Iam Conſtantius ſuperiorem Murſam, Drauumque flumen

Bellum parricidiale. *53000. caſi.* *Magnentius manum ſibi intulit.*

adrigerat. Oritur parricidiale bellum. Magna vi vtrinque decertatur: fit prælium atrox: intercidere eo certamine vires Romanæ. Cæſa ſunt tria & quinquaginta millia hominum: optimus quiſque militum interiit. Hactenus Romano ſolo dumtaxat oriundi, prouinciis Magiſtratibus, & rebus bellicis præficiebantur: poſthac Barbari etiam, hoc eſt Germani, & alienigenæ in Romano ſolo non orti, magiſtratibus, prouinciis, rei bellicæ cœpere præfici, non ſine Romani Imperij exitio: ſicut rerum authores produnt. Victor Conſtantius Illyricum, Noricum, Rhætias, Vindelicum, Italiam recuperat. Magnentius in Gallias, vnde oriundus fuit, Lugdunum aufugit: ibi reparare vires contendit. At Conſtantianis vrgentibus, ſibi mortem ferro conſciſcit. De-

centius

centius frater eius laqueo vitam finiuit. Syluanus dux Germaniæ inferioris in Gallia Belgica, qui pro Conſtantio contra Magnentianos, Alemannosque acertimè Gallias tutatus fuerat, apud Auguſtum (cuius aures patulæ erant ſuſurronibus) grauiter ab inuidis aulicis (falsò tamen) quod res nouas moliretur, accuſatur: quamobrem ei ab Auguſto inſidiæ tenduntur. Quod vbi comperit Syluanus, conqueritur apud exercitum in Colonia Agrippinenſi. Nec mora, à fremente milite Imperator creatur. Mittitur ad ipſum Agrippinam à Conſtantio Vrſicinus dux rei militaris peritiſsimus, cum eo Ammianus Marcellinus ſcriptor hiſtoriarum. Tribuni Syluani pecunia corrupti, imperum in regiam de improuiſo faciunt, fugientem Syluanum in Eccleſia Chriſtianorum trucidant, vndetriceſimo Imperij die.

Decenti mors. Syluanus dux.
Vrſicinus dux.
Amm. Marcellinus hiſtoriograph.

Gallum deinde Conſtantius Cæſarem, quòd crudeliſsimè ſæuiret in quoſque, omnibusque probris ſe contaminaret, blanditijs & fraude ad ſe vocatum, mortua ſorore Conſtantina, apud Petanionem vrbem Noricorum, detecto dolo capi iubet. Inde ductus Polam Hiſtriæ vrbem, crudeliter necatur, capite abſciſſo, poteſtatis anno quarto, vitæ vndetriceſimo. Natus fuit apud Tuſcos in arce Therbenſi, patre Conſtantio, fratre Conſtantini Maximi, matre Galla, ſorore Ruffini, & Cerealis: qui Coſs: duces, & prouinciarum rectores fuerant.

Gallus Polæ necatur. Gallia patria.

Dum itaque ciuilibus bellis Romani ſeſe inuicem atterunt, Germani adſueti diteſcere prædis Romanorũ, in Gallijs florentiſsimas vrbes & antiquiſsimas capiunt, diripiunt, excindunt caſtra, hyberna, æſtiua expugnant, legiones cũ auxilijs delent. Nobilitas omnis Gallorum aut ferro in acie cecidit, aut capta Germanis ſeruiuit. Vndecim millia nobilium capta eſſe tradunt Romani ſcriptores. Iuxta Rheni fluenta, caſtra Herculis, Vlſiburgium, Vndeviceſimanorum æſtiua, Noueſium, Agrippina, Bonna, Antoniacum, Bingium, Moguntiacum, Vangiones, Nemetes, Wormatia Borbetomagus, Argentoratum exciſæ, direptæque ſunt. Agros illorum contra conſuetudinem occuparunt Germani, ibique ſedes, quaſi perpetuò manſuri, fixere Franci cum Camanis ad Toxandros iuxta Scaldim flumen, in confinio Hannoniæ, Brabantiæ, Flandriæ in Romano tum ſolo, cum liberis, & coniugibus conſedere: intima Galliarum vſque Hiſpanias ſolita depopulari. Nam & Tarbellos in Aquitania, Sebuſianos in Gallia Lugdunenſi, vaſtarunt & occuparunt. Alia manus Germanorum in Rhætias, Vindelicium erumpit: Italiæque imminet. Vadomarus Rex, & Gondoundus frater eius, qui inter Danubij caput Nigram ſyluam, & Rhenum oppoſiti Rauracis, & Baſileæ regnabant (quæ regio nunc Priſcia vulgo literionum nominatur) tranſgreſsi Rhenum crebro, limites Romanos & confines prouincias vexabant. Ingentes opes ex ſpolijs Romanis compararant.

Vadomarus Rex. Priſcia. Briſgoia.

Contra hos Conſtantius Arelate egreſſus, Valentiam petit verno tempore. Ibi commeatus, qui ex Aquitania deuehebatur, opperitur. Crebris imbribus aucti torrẽtes prohibuere rem maturari. Apud Cabillonem vrbem, nunc Burgundiæ, delectus agebantur. huc profectus Imperator exercitum luſtrat: inde ad Rauracos, Rhenumque caſtra mouet, in Germaniam ibi traiecturus aduerſus ſuperiores fratres. Alemãni pontem nauibus compactum ſoluunt, tranſitum amnis Romanis intercludunt. Imperatori quid nam agat anxio, adeſt quidam gnarus locorum, vadum mercede accepta monſtraturus: noctuq; Germanis aliorſum intentis, copias Romanas traducturus. Verùm ex magno Germanorum numero, quibus militię cura apud Conſtantium Auguſtum commiſſa erat, & qui multum apud eum pollebant, nonnullos Germanicis rebus fauere natura cogebat, iiq; populares ſuos certiores faciunt. Alemanni igitur, qua tranſituri erant Romani, omnibus copiis ingruunt, Imperatoremq; vado arcent. Actum eſt deinde de pace. legatis vltro citroq; miſsis, conſenſu totius exercitus fœdus ſolenni ritu ictum eſt. Auxilia Germanorum Romanis neceſſaria eſſe Conſtantius Auguſtus dictitabat. Imperator inde ad hyberna Mediolanum diſcedit.

Conſtantius Valentiam petit. Cabillo vrbs.

Poſthæc Alemannis Rhætias vaſtantibus bellum indicit. Progreſſus Mediolano in Rhętiam vſque ad Caninos campos Atheſi contiguos deuenit. Ibi conſultatum eſt de belli ratione. Placuit ad oram Brigantini lacus (quem Bodmicum, & Conſtantienſem, accola tum Rhætius Murgantium vocabat) caſtra, Romanasque vires ad cuſtodiendas Rhætias collocare: in confinio Rhætiæ & Germaniæ, quòd ibi triginta duntaxat millia intereſſent, Inter fontes Danubij, & alueum Rheni, qui Rhætias ſeparabant: hic à Gallis, ille à Germanis, nullius amnis obiectu ibidem Rhætia munitur. Idcirco facile Alemannis ex Germania patebat tranſitus.

Alemanni Rhætias vaſtant.
Conſtantius bellum indicit.

Arbetio igitur Magiſter Equitum cum validiſsimo mittitur exercitu, illuc cum Germanis congreſſurus pergit: ſed non expectatis exploratoribus in inſidias delatus eſt. Alemanni ex latebris de improuiſo vndique proſiliunt, de improuiſo Romanos iniquitate locorum circumuentos inuadunt, fundunt, ſternunt. Romanis nulla ſpes ſalutis niſi in fuga erat, placuit retro pedem referre atque cedere. Terga inde vertunt incompoſito agmine huc atque illuc palantes, plerique per anguſtas ſemitas ſparſi, tenebroſæ noctis beneficio ſeruati ſunt: qui reddita luce quiſque ſuo agmini ſe coniunxere. Multi tamen Romanorum periere: decem Tribuni deſiderati ſunt. Ob quæ Germani elati animis quotidie prope Romana caſtra, munimentaque Romanos laceſſentes ſtrictis gladiis diſcurrebant, adimente nebuloſo die lucem. Scutarij de improuiſo erumpunt, ab Alemannis

Arbetius magiſter Equitum.
Romani ab Alemannis fuſi.

mannis obiectu corpórum repelluntur in vallum. Ibi ſuos ad pugnam cient: ſed pleri que

Eutropius Equitū præfectus.

territi cladis periculo hærere caſtris. Tres tandem Tribuni ſimul erumpunt, & Eutropius præfectus Equitum & auxiliares copiæ miſſæ ab Imperatore Conſtantio in prælīū ruunt. Omnibus deinde fit portis eruptio. Germani multitudini hoſtium impares in fugam ver-

Rhætia liberata.

tuntur, prouincia exturbantur, in Germaniasque extruduntur Rhætiis. Ita Rhætiæ liberatæ ſunt, quas non iuſto prælio, ſed prædatoriis excurſationibus infeſtarant Alemanni. Imperator ouans in hyberna Mediolanum reuertit. Germani, qui trans Rhenum in Galliis ſedes fixerant, vias ingentibus truncis arborum claudunt, ne tranſitus hoſti pateat: inſulas quoque Rheni muniunt: vnde ex inſidiis latentes, contra Romanos ſi ingruerent,

In Galliis cædes, rapinæ & incendia.

pugnare poſſent. Galliæ incuria neglectæ nullo omnino renitente, nemine penitus adiuuante, cædes acerbas, rapinas, incendia perferebant: metu hoſtili clauſæ ciuitatum portæ: nemini tuto iter facere licebat. Ita Germani longè lateq; licenter, crudeliterq; ruptis limitibus graſſabantur. Opulentiſsimæ vrbes excilæ: Galli ad internecionem vaſtati ſunt. Nihil ſupererat hominibus præter lachrymas, & terrorem. Germani per Romanas prouincias diffuſi, Italiæ iam imminebant. Quocirca Imperator Conſtantius periclitanti Galliæ conſulturus, Iulianum patruelem ſuum ſuperioris Galli fratrem (qui tum Athenis li-

Iulianus Cæſar declaratur.

teris operam dabat) Mediolanum accerſit, ibique octauo Idus Nouembris Cæſarem declarat, Arbitione, & Lolliano Coſs. Anno ſalutis Chriſtianæ trecenteſimo & ſexageſimo, Imperij Conſtantij viceſimo. Helenam inde ſororem ſuam Auguſtus Iuliano connubio iungit: qui quatuor annos continenter cum Germanis decertauit. Calendis Decembris Iulianus ab Auguſto Ticinum vſque deductus, per Taurinos Gallias petiit. Viennam ingreſſo anus prædicit deorum templa eundem reparaturum. Dum Viennæ hyemem exigit, audit Auguſtodunum Burgundionum nunc vrbem, repentino impetu à Germanis in-

Germani Auguſtoduno vrbe repulſi.

uaſam eſſe, obſiderique. Vrbi auxilio venit, Germani repulſi ſunt. Dehinc Trecaſſes adit Cæſar, portas hi metu Germanorum incurſantium clauſerant. Apud Veſontionem Romani copias cogunt, delectus agunt: placuit per decem pagos Alemannos adgredi. Primam

Brotomagū ſeu Borbetomagum.

omnium vrbem Brotomagum Cæſar occupat, atque munit: ita eam Marcellinus & Antoninus vocant, quam Ptolomæus Borbetomagum adpellat. Alemanni Iuliano aduentanti obuiam armati venerant, ſed fuſi fugarique ab eodem ſunt. Cæſar poſtea Rigodolum ad confluentem Moſellæ, & Rheni ſitum proficiſcitur: hinc Agrippinam recuperat. Huc

Franci pacē impetrant.

Francorum reguli oratores mittunt, pacem & fœdus impetrant. Inde Iulianus per Treueros Senonas petit. Vix oppidum ingreſſus fuerat, Alemanni adſunt, oppidum arctiſsima obſidione cingunt: periclitanti Cæſari nullus ducum, qui in ſtationibus proximis agitabant, opem tulit. Summa vi vrbs oppugnata eſt, ſumma vi defenſa. Germani triceſimo obſidionis die rati auxilia Iuliano aduentura, diſcedunt. Auguſtus eadem tempeſtate Ro-

Hormiſda perfuga.

mam adit cum Hormiſda filio Regis Perſarum perfugo: is interrogatus, quidnam de Roma ſentiret, perplacet (inquit) quòd hic quoque homines moriuntur. Sub idem tempus Sueui ſuperato Danubio, Rhætias, Vindeliciam, Noricum, vſque Valeriam, ferro, flamma, præda depopulantur. Sarmatæ ſiue Goti ſuperiorem Mæſiam, & ſecundam Pannoniam incurſant. Imperator, vbi hoc accepit, quarto Calendas Iulias per Tridentum in Illyricum, prouincias auxilia laturus feſtinat, ne latius malum ſerperet, Germani ve vagarentur. At Iulianus hyeme apud Senonas exacta, Germanis vndique circumfrementibus, cum

Barbatio dux.

Marcello Seuero duce copiarum, Rhemos proficiſcitur. Barbatio dux alia parte, iuſſu Auguſti cum quinq; & viginti millibus (vt hoſtes quaſi forcipe in anguſtiis inter vtrumque exercitum incluſi ad internecionem cæderentur) Rauracos, Baſileamque peruenit. Germani inter vtriuſque exercitus caſtra clauſi, ea prætergrediuntur. Lugdunum vrbem

Germani Lugdunum vaſtarunt.

incautam inuadunt, diripiunt, ac deuaſtant. Quicquid extra mœnia fuit, flamma vorax conſumpſit. Cæſar inſecutos Alemannos, palantes quoſdam occidit. Arnobaudes, & Va-

Bainobaudes ab Am. Marcellino Lib. 16. dicitur.

lentinianus, qui poſt imperauit, præfecti Equitum miſsi, redeuntes Germanos non ſunt auſi adgredi. Iulianus Tres tabernas (ab Argentorato viginti millia paſſuum munimentum, vallumque ita vocatum, quo arcerentur Germani ab interiore Gallia) recuperat, atque munit. Barbationis interea caſtra Germani oppugnant, magno impetu exercitum in fugam vertunt, fugientes Rauracos vſque perſequuntur, impedimenta diripiunt. Barbatio cum reliquiis ad Conſtantium Imperatorem in Illyricum ex Galliis diſcedit. Nodomarus Rex Germaniæ, Agenarichus, Serapio nepos ex fratre Mederico: Reguliique Alemannorum, Veſtroualdus, Vrius, Vrſicinus, Suomarius & Hortarius ad Argentoratum copias cogunt coniunguntque. Hi inter Mœnum, Rhenumque amnes, & Hercyniæ particulam, quam nigram ſyluam nunc accolæ nuncupant, Heluetij quondam dicti, habitabāt, ad Iulianum Cæſarem legatos mittunt, iubentque eundem Galliis excedere ſuis, quas virtute, & ferro iure belli viciſſent: in ſuam poteſtatem, & ditionem redegiſſent. Quòd ſi mandatis non pareret Cæſar, congrederetur, ſenſurus haud dubiè quid Alemanni exerci-

Pugna inter Iulianū & Nodomariū.

tatiſsimi in armis virtute poſſent. Iulianus audita legatione Nodomari Regis Alemannorum, è veſtigio cum omnibus Reipublicæ Romanæ copiis ad hoſtes arma mouet. Vbi

adpro-

adpropinquat. Nodomarus Rex dimiſſo equo, inter pedites certamen concitauit fortiter: vtrinque acriter pugnatum eſt. Equites Romani vulnerato rectore in fugam verſi ſunt. Iam omnium animi ad cedendum Alemannorum impetui inclinati erant. Cæſar cedentibus obiecit ſe, raptumque ſignum in medios hoſtes proiecit: Deinde milites hortatus ad pugnam, aciem reſtituit. Redintegrato itaque prælio, fortuna Romanos adiuuit: Alemannorum ſex millia eo certamine in campo ſtrata numerata ſunt: complures natando Rhenum ſuperarunt: alij nauiculis tranarunt: pars pondere merſi fluctibus Rheni perierunt. Nodomarus Rex ad naues in Rheno, ad huiuſmodi caſum paratas fugiens, [illegible] tusque interceptus eſt, & captiuus Romam miſſus: morbo ibi periit. Iulianus victor [illegible] Argentoratenſe prælium, Moguntiacum proficiſcitur: Rhenum ponte iungit. [illegible] gati Germanorum veniunt, pars pacem poſtulat, pars bellum minatur. Cæſar aliquot milites claneulum in Germaniam tranſportat nauibus. (Alemanni pontem obſeruabant vt prohiberent Romanos) illi ad decimum vſque lapidem ferro, flamma, præda, [illegible] teque omnia vaſtant. Monumentum, quod Traianus erexerat in ſolo Alemannorum, ab ipſis deſtructum, reficiunt, Germani oratores mittunt, pacem petunt, [illegible] dus impetrant: huic bello interfuiſſe diuum Martinum reperio. Eodem tempore Seuerus Magiſter Equitum ex Agrippinenſi Colonia per Iuliacum Rhemos petiturus, offendit Francos, [illegible] cua præſidiis vaſtare, duoque munimenta occupaſſe, vbi ſe tutarentur. Huc Cæſar properat, Caſtellum oppidum, quod Moſa ambit, obſidione clauſit, quatuor & quinquaginta dies menſe Decembri, & Ianuario. Qui obſidebantur Franci, fame coacti ſe dedunt: multitudo cætera, quæ auxilio venerat clauſis, ad ſua caſtra repulſi ſunt. Cæſar ad Pariſios ibi hyematurus reuertit. Inter hæc Alemannorum alia manus Rhætias, Vindeliciam vaſtat, Italiæque imminet, oppidorum præter ſolitum obſidiones tentat. Barbatio peditum præfectus valido cum exercitu prouincias ingreſſus, Germanos in Germaniam trans Danubium pellit. Inſtabant & Perſæ Orienti, ſed Perſicum bellum arte & aſtu dilatum eſt, donec Germania pacaretur. Prouinciæ enim Romanæ Rheno, Danubioque conterminæ, crebris tributis, vectigalibus adtritæ, excurſionibus continuis Germanorum, vaſtatis poſſeſsionibus ad egeſtatem redactæ erant. Cæſare apud Pariſios hyemante, Franci, qui adhuc Belgicam inferiorem, & ſecundam poſsidebant, cæteros Germaniæ populos ad irruptiones ſolitas in Gallias concitant. Iulianus, vt horum conatus præueniret, antequam in vnum cogerentur, tranſuecta annona ex Aquitanis, petit primùm Francos, Salios cognominatos, & Chamanos, auſos in Romano ſolo, apud Toxandros trans Scaldim amnem, in confinio Hannoniæ, Brabantiæ, Flandriæ, Picardiæ, ſedes quondam collocare. Cum Tungros veniſſet Cæſar, legatio horum Francorum præſtò eſt: pacem ea lege poſtulant, vt ſe tanquam ſuis ſedibus quietos Romani dimitterent, nec laceſſerent: cæterum manibus & armis eorum bello vterentur. Iulianus oratores muneribus donat, reſponſo ambiguo ſuſpenſos dimittit: eorum veſtigia inſequitur. Subitò de improuiſo Francos in Scaldis ripa aggreditur: inopinato metu perculit. Chamanos idem auſos acriter repugnantes cædit, viuos captos in vincula coniicit: deinde his Francia pacem tribuit ea conditione, vt incolumes in Germaniam ad ſuos lares redeant: fœdus cum Romanis ſeruent. Poſthæc Iulianus munimenta & caſtra iuxta Moſam, quæ Germani exciderant, reparat ad tutelam Galliarum. Miles ibi fame laborans in Iulianum conuicia iactat, Aſianum mollem, Græculum fallacem, ſtudio ſapientiæ ſtolidum adpellabant. ægrè ſeditionem militum Cæſar blandimentis repreſsit. Cognominabatur ab aulicis Conſtantij Auguſti Iulianus, Capella, loquax, talpa, purpurata ſimia, literio Græcus, vmbratiliſque. Verùm hæc diſsimulabat prudenter Cæſar, qui Francia Gallia depulſis; Rhenum tranſire Seuerum Magiſtrum equitum, virum bellicoſum iubet. Is veritus inſidias Alemannorum, Romanas longius progredi vetuit. Rex Alemannorum Suomarus pacem ac fœdus cum Romanis init, captiuos omnes reddit. Hortarius alius Alemannorum Rex ad Iulianum venit, captiuos paucos reſtituit, complures retinuit. Comites eius detenti, ipſe domum dimiſſus, omnes captiuos reddere coactus eſt. Cæſar deinde ad conſueta hyberna Luteciam Pariſiorum concedit. Dum hæc apud Rhenum geruntur, & Auguſtus Syrmij hyemat. Sueui, Quadi, Sarmatæ, Scythæ communi vocabulo dicti, qui ſunt propriè Daci, Goti, Getæ, ſimiles moribus & armis, Pannonias, Mœſias latrocinantium modo incurſant. Arma his omnibus erant haſtæ longiores, lorica ex cornibus taſis & leuigatis, plumarum in ſpeciem linteis innexis. Equi caſtrati bini; ne aut fœminarum viſu exagitarentur: aut in ſubſidiis ferocitantes hinnitu proderent vectores. Per amplisſima hiſpacia diſcurrebant, aut inſtantes, aut cedentes. Permutatio etiam vires equorum recreabat, qui mos adhuc Turcarum eſſe ſolet. Conſtantius verno tempore in Danubio pontem nauibus ſternit, cum exercitu in eam Germaniæ, Sarmatiæque partem tranſit, quæ ſpectat Pannoniam ſecundam, & Valeriam. Incolæ per colles euadere. Exercitus Romanus vaſtatis cunctis ad Quadorum continem regionem arma mouet, quicquid obuiam, ſternit, fundit. Reges & reguli Quadorum, & Sarmatarum Ziza, Frægiledus, Rumatus.

Romani fugerunt.

Prælio redintegrato Alemanni ſtrati ſunt.

[illegible] omarius [illegible] morticinus.

D. Martinus

Seuerus E[illegible] Ala[illegible]

[illegible] ſe dediderunt.

Germani pulſi à Barbatio.

Iulianus cum militis affectus.

Cæſar Luteciam venit.

Romani contra Quados arma mouerunt.

Barhetus, ad Conſtantium ſupplices veniunt, captiuos reddunt, veniam præteritorum orant, & impetrant, obſideſque dant. Moti hac clementia Auguſti Arabarius, & Vſafer reguli, quorum alter Quadis, qui aufugerant, alter Sarmatis quibuſdam præerat: locorum confinio, & morum feritate coniunctiſsimi, Imperatorem & ipſi adeunt Romanum, in *Sarmatæ auxilium à Romanis petunt.* ſocietatemque recipiuntur. Ibi Sarmatæ conqueruntur de ſeruis ſuis, auxilium abs Romanis petunt, ne tantum ſcelus inultum ſit. Inualuerant ſerui, armaque in dominos ſuos Sarmatas, ſiue Gepidas conuerterant, anno Chriſti, diuo Hieronymo, trecenteſimo triceſimo ſeptimo. Liberi Sarmatæ cum coniugibus, & liberis ad Victobalos longius diſcretos, confugiunt, maluerúntque obſequi defenſoribus, quàm ſeruis: petebant *Ziza Rex.* hi opem à Conſtantio. Promiſſum eſt auxilium, & Rex Ziza eis præfectus. Mota ſunt inde caſtra Bregetionem oppidum (cuius & Antoninus, & plerique alij mentionem faciunt: Bregetium eſt Ptolomæo, Danubianum ſuperioris Pannoniæ oppidum extremum, ab Arrabone triginta millia paſſuum) ſunt qui Strigonium eſſe tradant. In animo *Vitrodorus Rex.* erat Auguſto reliquias belli Quadorum perſequi. Vitrodorus Rex filius Viduarij Regis, & Agilimundus Regulus pacem rogant, impetrantque. Et more gentis, eductis mucronibus (quos pro numine colebant) iurauere ſe in amicitia Romana permanſuros. Dein aduerſus confines Sarmatas ſeruos Imperator pergit. Nam & ipſi, ac ſi liberi eſſent, Romanum limitem irruperant: in hoc ſolo concordes cum hoſtibus, & dominis ſuis. Placuit ad longinqua hanc gentem propelli, non crimen vlciſci, ne ſcilicet Romanis nocere poſſent. ſuſpicati, conſcientia ſcelerum ſeperi, ad dolos verſi ſunt, ferrum & preces pararunt. Verùm Romani exercitus aſpectu exterriti, vitam precati ſunt: annuum tributum, & delectum validæ iuuentutis, & ſeruitium ſpoponderunt: migraturi quocunque iuberentur. Tamdiu tuti fuerant locorum freti præſidiis, vbi lares poſt exactos dominos *Parthiſcus amnis.* elegerant. Parthiſcus amnis (quem Plinius Pathiſſum nominat) obliquo admodum meatu Hiſtro miſcetur, ſpacia longa, lataque ſenſim præterlabitur, ea cogit in arctum prope hoſtia: accolas ab impetu Romanorum Danubio defendit: ab aliis verò tutos ſuo præſtat alueo. Loca ibi pleraque humida ſoli natura, & incrementis fluminum redundantia, ſtagnoſa, & referta ſalicibus ſunt, ideoque inuia, niſi perquam gnaris, [illegible] quoque aditu patent. Ea amnis Pathiſcus ambiens, quaſi peninſulam reddit, a terráque ſeparat. Conſtantius conuocatos ad vlteriorem ripam Hiſtri transferre voluit repugnantes, idq; metuens clauſit vndique exercitu, omneſq; obtruncari iuſsit. Caſas poſt eorum miles incendit: latitantes in paluſtribus locis. Poſt hos domitos, ad internecionemque cæſos, ſupererat adhuc pars Sueuorum, Picenſes à loco dicti. Ad hos domandos, quod imperitus locorum Romanus miles erat, acciti ſunt in auxilium Sarmatæ liberi, & Thaiphali. Romani loca contigua Mæſiæ inuaſerunt: Thaiphali proxima ſuis ſedibus adgrediuntur: Sarmatæ liberi terras è regione ſibi oppoſitas occupant. Vndique ita hoſtibus ſerui circundati, pauore perculſi ſunt, diu conſultatum eſt, oppeterent ne, an ſupplices pacem, & veniam commiſſorum orarent? Vicit tandem ſententia ſeniorum. legatos ad Romana caſtra mittunt, qui deditionem faciant. Accepta publica fide, cum coniugibus, liberis, opibus, tranſlati ſunt in Pannoniam, vt ibi tranquillè viuerent. nominatur ad*Seruia.* huc ibi Seruia, quam etiam Sextus Ruffus inter partes Pannoniæ enumerat. Marcellinus Seruorum nomen Latinum, & commune eſſe credidit. Alios video, vt barbarorum, & proprium Gotorum accipere. ego amplius quærendum eſſe cenſeo. Conſtantius libe*Zizam regẽ Sarmatis Conſtantius dedit.* rato Illyrico, Sarmatis liberis Zizam regem dedit, loca ſeruorum attribuit: victor Sirmium rediit, Sarmaticuſque cognominatus eſt. Pars Sarmatarum, qui ſe non dedidere, ad loca longinqua migrare compulſi ſunt, ne poſſent pacem interturbare Romanam. Iulianus inter hæc apud Rhenum ſuſpectos habens animos Alemanorum, Hariobaudem Tribunum, peritum linguæ Germanicæ, nullo conſcio, legationis ſpecie ad Hortarium Regem mittit, vt ſpecularetur, quid nam confines Germani molirentur, qui Romanis fœ*Cæſar ciuitates à Germanis exciſas reparat.* dere iuncti non erant. Ipſe Cæſar interim ciuitates exciſas à Germanis occupat, reparat, & munit: horrea inſtaurat, vbi condereretur annona à Britannis transferri ſolita. Recupe*Herculis caſtra recuperata.* rauit tum ſeptem vrbes ab Alemannis deſtructas. Caſtra Herculis, Vndeuiceſimarum æſtiua, Vlſiburgium, Nouеſium, Bonnam, Antoniacum, Bingium, quo Florentius præfectus commeatum poſuit. Hariobaudes reuertitur hoſtilia agi aperit. Iulianus Mogontiaci copias cogit. Florentius & Lupicinus rei militari præficiuntur, pontem ibi con*Alemãni ne pons ſtrueretur à Cæſare, prohibere conati ſunt fruſtra.* ſtitutum Cæſar nitebatur tranſire. Alemanni Suomarum Regem amicum Romanis monent minaciter, vt tranſitu arceat Romanos: eius pagi ripis vlterioribus Rheni adhærebant: Reſpondit Suomarus, ſe ſolum non poſſe reſiſtere Romano militi. Coeunt igitur Alemanni prope Mogontiacum prohibituri tranſitu Cæſarem, & ne pons ſtrueretur, obſeruabant. Iulianus vt pugnaciſsimam gentem pacaret, quadraginta nauibus milites impoſitos, in ripam aduerſam à caſtris Germanorum longius noctu & ſummo ſilentio clanculum exponi iubet. nihilominus crebros ignes ad pontem, vbi Germani excubabant, præcepit incendi. Hortarius Rex Romanis fœderatus Reges finitimos, & Regulos ad

conuie

conuiuium tum fortè conuocat: epulæ more gentis ad tertiam vigiliam noctis extractæ ſunt. Diſcedentes è conuiuio Germani principes, in Romanos milites, nauibus in Germaniam iuſſu Cæſaris tranſuectos incidunt: ſed tenebrarum, equorumque beneficio euaſere. Lixæ, ſeruique qui pedibus dominos ſecuti fuerant, partim occiſi, partim fuga elapſi ſunt per noctem. Germani, qui ne pons strueretur obſeruabant, vbi in Alemannia militem Romanum conſpexere, fuga dilapſi ſunt. Pons poſtea perfectus Mogontiaci: Iulianus cum omnibus copiis tranſit in Germaniam, intacto regno Hortarij, qui amicus erat, rebellium domos, meſſes exurit, reſiſtentes trucidat. Ita ad regionem, cui Capellatij, vel Palas nomen eſt, vbi terminales lapides Romanorum & Burgundionum confinia diſtinguebant, veniens caſtra locat. Huc ſupplices venerunt Macrianus & Hariobaudus reguli fratres. Subſequitur Vadomarius Rex, cuius regia contra Rauracum erat, deferens ſecum ſcripta Conſtantij Auguſti, quibus & amicus & familiaris Auguſti adpellabatur. Theodomatus quoque à puero apud Romanos educatus, ipſiſque amicus precator pro Vrio Vrſicino, Veſtroualdo † regulis, præſtò fuit. Cum omnibus fœdus ictum eſt amicitiaque firmata, receptique in ſocietatem Romanorum, omnes captiuos reddiderunt, quorum vndecim millia fuiſſe authores habeo. Sub idem tempus Rex Perſarum vrbes aliquas expugnauit in Romano ſolo. Serui quoque, quos in Pannoniam Conſtantius tranſtulerat, rebellare nituntur. Imperator è Sirmio in Valeriam proficiſcitur, vndique cinctos exercitu Seruos, è ſuggeſtu concionabundus ad pacem hortatur. Quidam Sarmatarum calceum impletum ſtercore humano, in faciem concionantis Imperatoris proiicit. Inde populares in Romanum principem impetum faciunt: ſella regia cum aureo puluinari direpta eſt. Verùm omnes à milite irato trucidati, ne vno quidem ſuperſtite. Conſtantius inde pacato Illyrico Sirmium, deinde Conſtantinopolim petit, occurſurus Perſarum furoribus. Ad ſeptentrionis plagam Scoti, & Picti, Saxonum populi, Britannias vaſtant. Lupicinus dux cum auxiliaribus copiis Herulos, Bathauos, à Mœſia miſſos, Bononiæ Flandrorum nauibus imponit, in Britanniam nauigat. Iulianus Cæſar ob Alemannorum metum non auſus fuit excedere Galliis. Recepta itaque omni Gallia, liberataque è direptionibus Germanorum, Lutetiæ Pariſiorum à militibus, & Celtis, fauſtis adclamationibus Iulianus Cæſar adpellatur Auguſtus. Inde in limitem ſecundæ Germaniæ proficiſcitur, Toxandro oppido adpropinquat (Toxandriam in vita diui Landoberti Epiſcopi Traiecti Moſæ vocari legi) vnde ad Rhenum arma mouet, ſubitò inuadit Francos, Antuarios dictos, licentius intima Galliarum perſcrutari ſolitos. Hos nihil hoſtile metuentes, nimiumque ſecuros occuparat: pace cum ipſis facta, per Rhenum reuerſus, præſidia, limites inſpicit, diligenter munit: ad Rauracos pergit. Omnia recuperauit, quæ Germani interceperant, & vt propria poſſederant: reddidit limitem Romanæ poſſeſsionis. Omnibus ita ex ſententia animi compoſitis, per Veſontionem Viennam, ibi hyematurus diſcedit. Vt autem omnium animos ſibi conciliaret, Chriſtianiſmum propalam ſimulauit: à quo tamen iam pridem occultè deſciuerat. Feriarum celebri die, quæ menſe Ianuario celebrantur (Epiphaniã vocamus) in templum Chriſtianorum progreſſus eſt, ſolenni ritu ſacris perpetratis diſceſsit. Certiorem deinde facit Conſtantium, ſe Auguſtum à Gallis & militibus adpellatum, orat, vt author fiat: ſe non aliter, quàm ſi adhuc Cæſar eſſet, obtemperaturum. Poſt hæc vere iam adpropinquante, Alemanni à pago Vadomarij Regis, à quo poſt fœdus ictum nihil hoſtile timebatur, incurſant confines Rheni tractus, & deuaſtant. Mittitur contra eos Libinus præfectus, ipſe à Germanis apud Sanctionem occiditur: cæteri in fugam verſi ſunt. Vadomarius poſtea Rex in conuiuium trans Rhenum à Romanis inuitatus dolo capitur, in Hiſpaniamque à Iuliano relegatur. Qui cum Conſtantium flectere non poſſet, timens eundem nunquam in gratiam rediturum, crudelitatemque eius in cognatos animo verſans, apertè ſe Conſtantio hoſtem oſtendit, maluitque occupare hominem. Firmata igitur pace cum Germaniæ gentibus, acciti ſque his in partes, Vadomario rege cum copiis ſecum abducto in Illyricum, à Rauracis per Marcianas ſyluas ad Hiſtri fluenta contendit: ipſe cum paucis flumen nauigat. Copias per mediterranea Rhætiæ, Vindelicorum, Norici proficiſci iubet. Iam Italiam, Rhetias, Noricum, Pannonias tenebat Iulianus, ſola Aquileia Iuliano militi portas clauſit, obſideri que cœpta eſt. Ipſe Iulianus iam Sirmium etiam acceperat: vnde Conſtantinopolim pari velocitate contendit. Conſtantius contra Perſas cum bellum gerens, vbi de Iuliani defectione certior factus eſt, inducias cum Perſarum rege init: obuiam Iuliani conatibus ire parat. Verùm in itinere in Cilicia Tharſi febri acutiſsima correptus, paulo poſt extinguitur, Iuliano ſucceſſore declarato. Imperauit Conſtantius annos quatuor & viginti, menſes quinque, dies duodecim. vixit annos quatuor & quadraginta. Vbi hæc palam facta, Iulianus ab omnibus totius orbis conſenſu recipitur. Aquileienſes portis præfractis Iulianos admittunt, authores rebellionis viuos exurunt. Conſtantius in religione ſemper Arrianus fuit, idcirco Athanaſius Alexandria pulſus apud Treueros receptus à Maximino pontifice, delituit vſque ad mortem Conſtantij. Hilarius Pictonum Epiſcopus Gallia pulſus,

Iulianus in Germaniam tranſit.
Mar li. 19.
Palas.
Vadomarius à Marcellino d..tus.
† Veſtraldus à Marcell dicitur.
Britannia vaſtatur à Scotis.
Lupicinus dux.
Iulianus Cæſar Auguſtus dicitur.
Toxandria.
Iulianus Viennam diſceſſit.
Iulianus Chriſtianiſmum ſimulauit.
Libinus à Germanis occiſus.
Iulianus ab omnibus receptus.
Conſtantius Arrianus fuit.
Athanaſius.
Hilarius.

pulſus,

pulſus, Conſtantio Conſtantinopoli librum pro ſe obtulit, domumque redire permiſſus eſt. Eo quoque tempore obit Diuus Antonius ætatis anno centeſimo ſupra quintum.

Ael. Donatus Hieronymi præceptor. *Victorinus Rhetor.* *Fauſtina vxor Conſtantij prima.* *Euſebia vxor eiuſdem ſecunda.*

Ælius Donatus præceptor Diui Hieronymi inſignis Grammaticus tum Romæ docuit. Victorinus Rhetor & martyr ſtatuam in foro Traiani meruit. Narratur Conſtantius nunquam ſpuiſſe in publico, nec vnquam poma guſtaſſe. Fuit cupidus eloquentiæ, patiensq; laboris. Reliquit Fauſtinam vxorem ſecundam grauidam, vnde nata eſt poſthuma, quæ Gratiano Imperatori nupſit. Prior Conſtantij vxor fuit Euſebia fœminarum pulcherrima, ſoror Hipatij, & Euſebij conſulum. Quemadmodum etiam cultores deorum referunt, Conſtantius religionem Chriſtianam ſimplicem, & abſolutam magis polluit diſsidiis, & concertationibus verborum vmbraticis, quàm reuerenter compoſuit. aluit in ea lites, omnia ad ſuum ritum trahere conatus: Fautor, vt dixi, Arrianæ hæreſeos. ſicut tamen Diuus Hieronymus (qui ſe ſub Conſtantio infantem fuiſſe ait) refert, Conſtantio, & bonis omnibus curæ fuit, vt Oriens, atque Occidens pacis vinculo ſibi necteretur. At egregij quidam videlicet Chriſti ſacerdotes, fruſtrarunt tantos conatus Imperatoris, & bonorum: decepit hos bona de malis exiſtimatio. Non arbitrabantur ſacerdotes Chriſti aduerſus Chriſtum pugnare, qui argumentationum riuos de Ariſtotelis fontibus mutuati ſunt, & ſimplicitatem Chriſtianæ pietatis, philoſophorum deliramentis, ſpinetisque dialecticorum contaminarunt.

CONSTANS P. F. AVG.
VICTORIÆ DD AVG.
C. Q N A Q T.

DN. CONSTANTIVS AVG.
IVN. NOB. C.

DN. CONSTANTIVS NOB. C.
CONCORD. EXERCITVVM.
FL. IVL. CRISPVS NOB. CÆS.
ALEMANNIA DEVICTA SIRMI.

IVLIANVS. XLV.

Iuliani Imperatoris patria, & parentes.

CL. IVLIANVS, natus Conſtantinopoli, patre Conſtantio, fratre Conſtantini Maximi, matre Baſilina (vt etiam noſtri fatentur) optimæ indolis fuit. In Chriſtiana religione inſtitutus, educatusque ab Euſebio Nicomedienſi Epiſcopo. Nactus Libanium Sophiſtam (cuius epiſtolæ extant, à bibliopolis & Chalcographis diuenduntur) magiſtrum improbum, Chriſtum authorem ſuum deſeruit, clamque ad deos defecit. Acerrimi ingenij fuit: omnium diſciplinarum genere eruditiſsimus, virtutibusque ciuilibus domi foriſque iuxtà laudatiſsimus. Accuſatori non re, ſed verbis vrgenti reum negantem, & vociferanti, quis accuſabitur, ſi negare ſufficiet? Reſpondit: Et quis innocens erit, Si accuſari ſufficiet?

Iulianus defectio.

Scenitis Arabibus (quos Saracenos poſteri vocant) ſalaria plus ſolito diminuta conquerentibus, inquit: Imperatorem ferrum, non aurum habere. Inanis gloriæ, laudiſque nimis auidus fuit, audaciorque quàm Imperatorem decet: cuius ſalus ad ſecuritatem omnium, cum ſemper, tum maximè in bello conſeruanda eſt. Curioſior Adriano in

Iulianus Magiæ deditus.

perſcrutandis arcanis, præſagiis futurorum, Haruſpicinæ, Magiæ artium fallaciſsimæ, euocandis manibus, augurio, & huiuſmodi nugaciſsimis deliramentis nimium deditus fuit: & in venerandis numinibus (quod ne amici quidem negant) magis ſuperſtitioſus, quàm iuſtæ religionis cultor extitit. Tot pecudes mactauit, vt boues defuturos, ſi e Perſide reuerteretur, timerent. Mercurium omnibus prætulit, & maximè coluit, quaſi mundi velociorem ſenſum, motumque mentium excitantem. Primò hæc occultè ob metum patruelis operatus, ſpecie & habitu philoſophi, vitæ pericula declinauit. Nam eius cognati omnes à patruele necati ſunt, ob regum infidam ſocietatem. Sublato Conſtantio, cum quatuor annos Cæſar fuiſſet, potitus rerum, neminem iam metuens, apertè edicto templa deorum aperire iuſsit: aras deorum inſtaurari, victimasque admoueri, legeque ſanciuit, ne Chriſtiani artes liberales profiterentur, atque diſcerent. Eos magis munerum, honorumque blandimentis atque illecebris, quam vi à veritate deflexit. Multi eius blandimentis capti ſponte in præceps abierunt. Chriſtianorum antiſtites diſsidentes, cum plebe diſciſſa in Palatium vocatos admonuit, vt conſopita ciuili diſcordia, quiſque nullo vetante ſuæ religioni ſeruiret. Audite, inquit, me, quem Alemanni & Franci audierunt. Expeditionem meditans Perſicam libros Sibyllinos Romæ inſpici, more maiorum iuſsit.

Apollinis fanum conflagrat.

Venit deinde Antiochiam, vbi fanum Apollinis cum ſimulachro conflagrauit, ſuſpicatus id fraude Chriſtianorum factum eſſe, ſacram Chriſtianorum ædem claudi, &

quæſtio-

quæſtiones ſolito acrius exigi mandauit. Templum Hieroſolymis reſtaurare orſus eſt: verùm fundamenta de cælo tacta, operarij fulmine adflati extincti ſunt. Conflagrarunt & Romæ quartodecimo Calendas Aprilis, carmina Sibyllæ cum Apollinis templo. Syri (vt genus eſt hominum in conuiciis promptiſsimum, Antiochiæ præcipuè) ipſum Auguſtum facricolam victimarium, hircinamque barbam cognominabant. Quibus ſubiratior Iulianus contra Perſas arma mouet: vt propicios deos haberet, ipſis (ſi victoria poriretur) ſanguinem noſtrum deuouit. Contra Chriſtum etiam in ipſo Perſici belli medio ardore ſeptem libros euomuit. Dum exercitum fame & via feſſum incautius multitudini hoſtium exponit, & dum incautius ſuis laborantibus ſubuenit, haſta equeſtri, incertum vnde, petitus eſt, ea per brachium in coſtas penetrauit, fibrisque iecinoris hæſit. Poſt hæc in caſtra Iulianus defertur, ne animam quidem agens, à contumelia terrarum Domini, Deiq; terum abſtinuit. Viciſti, inquit, Galilæe, viciſti. Ita enim Chriſtum ſeruatorem noſtrum cognominabat, quem primùm in Gallia, ſicut ait D. Hieronymus, denegauerat. Imperauit poſt Conſtantium annum vnum, menſes ſeptem, periit ſexto Calendas Iulias. Cadauer eius Tharſum delatum eſt, ibique ſepultum. D. Hieronymus tum (vt ipſe ait) adhuc puer in Grammaticæ ludo exercebatur. & omnes vrbes victimarum ſanguine polluebantur: ac cum ſubitò in ipſo perſecutionis ardore nunciatus eſſet Iuliani interitus, eleganter quidam de Ethnicis: Quomodo (inquit) Chriſtiani dicunt, Deum ſuum eſſe patientem, & *ἀνεξίκακον*, nihil iracundus, nihil hoc furore præſentius: ne modico quidem ſpacio indignationem ſuam differre potuit.

Templũ Hieroſolymitanum reſtaurare orſus. *Carmina Sibyllæ & Apollinis templum conflagrata.* *Iuliani mors.* *D. Hieronymus.* *Ethnicorum dictum.*

DN. FL. C. IVLIANVS P. F. AVG
SECVRITATI ET SP. AVG.
T. CONSTANTIA.

IOVIANVS. XLVI

IOVIANVS fuit Varronani notiſsimi præfecti filius, qui veteranus iam & emeritus, muneribusque militaribus defunctus, in Pannonia Singoduni patrios agros exercebat. Die ſequenti mortem Iuliani, qui erat quintus ante Calendas Iulias hoſtibus vndique vrgentibus collecti duces de Imperatore creando conſulrant. Omnium ſuffragio Salluſtius præfectus Galliarum petebatur. Quo ſenectutem, & morbum excuſante, Iouianus domeſticorum primus delectus eſt. Vir inſignis corpore, læto ingenio, literatum, & philoſophiæ Chriſtianæ ſtudioſus: Germanorum ſigniter, qui diu Rhenanos texerat limites cum nouo principe diſsidens, cum quo etiam priuato diſſenſerat, ad Saporem Regem Perſarum diſceſsit: aperuitque Perſis Iulianum obiiſſe, electumque eſſe inertem & imbellem. Quo audito, Perſa continuò cum Romanis dimicare properat, terga Romanorum inuadit. Acies ad quartum lapidem porrigebatur: fortiter ſe tutati ſunt Romani. Verùm cùm poſtea inedia, & fame laborarent, pax cum Perſarum rege conuenit. Fædus annorum triginta factum eſt, iureque iurando firmatum, obſides inſuper dati. Traditæ quoque ſunt Perſis quinque Transtigritanæ prouinciæ, quindecimque caſtella: præterea Suſa, & Niſibis cum finibus ſuis. Singara caſtra Maurorum munimentum optimum, dedita ſunt: incolæ & ciues in Romanum ſolum translati. Niſibi ſepultus erat Iacobus vir ſanctiſsimus, Conſtantino quoque Maximo admodum acceptus, cuius precibus ſæpius (vt ait Hieronymus) vrbs ſeruata eſt ab impetu Perſarum. Fama conſtans erat, eam non poſſe ſuperari, dum ibi Iacobus ſeruaretur. Quamobrem eum Conſtantinus ibidem humari iuſsit. Iulianus pietati Conſtantinorum inuidens, corpus ex vrbe auffert. Niſibis deinde ſub Perſarum imperium coacta manſit. Ita diminutus eſt limes Romani ſoli, quod anteà ab vrbe condita nunquam factum eſt. Arſaci quoque regi Armeniæ, amico, & ſemper fido Romanis, vetitus eſt Imperator auxilium ferre, non ſine maxima Romanæ maieſtatis ignominia. Iouianus infantem filium Verronianum ſecum Conſulem deſignat, dum ad Europam properat. Dadaſtanæ exanimatus in cubiculo, incertum quo fato, inuenitur, octauo Imperij menſe, ætatis tertio, & triceſimo. Diuus Hieronymus refert fætore prunarum ſuffocatum eſſe. Huc vſque ſub Conſtantiis, & Conſtantinis, proximisque Imperatoribus, limitis Danubiani, quem Boij pulſis Romanis poſsident, hos duces, præſides & legatos fuiſſe inuenio, Auum, virum bellicoſum: Magnentium qui Imperium arripuit, Neuitam virum Conſularem.

Salluſtius Galliarum præfectus ad Imperium petitur. *Iouianus delectus.* *Perſarum Rex Sapor contra Romanos arma mouet.* *Romani pacem cũ Perſis ineunt.* *Niſibi S. Iacobus ſepultus.* *Niſibis ſub Perſas coacta.* *Verronianus filius Iouiani Conſul fit.* *Iouiani mors.*

VALENTINIANVS. XLVII.

FL. VALERIVS Valentinianus Cibali (vrbs eſt Pannoniæ, à Sirmio occidentem verſus quinquaginta millia paſſuum diſtans) patre Gratiano natus eſt. Sub Iuliano (vti D. Ambroſius, & Auguſtinus referunt) militares honores amore religionis noſtræ deſeruit.

Valentiniani ortus.

Mortuo

Valentinianus Nicææ Imperator delectus.

Mortuo Iuviano ab exercitu communi omnium ſuffragio Nicææ (caput eſt Bithyniæ) abſens Imperator delectus eſt. Dum accitur Anchialo, vrbe Thraciæ (vbi tum erat) decem dies ſine capite fuit Romanum Imperium, quod quinto Calendas Martij recepit. Deinde Conſtantinopoli Calendis Aprilibus, Valentem fratrem ſuum participem Imperij facit: eoque in Oriente relicto, ipſe Mediolanum proficiſcitur. Germani ex veteri more inſtitutoque legatos ad nouum principem mittunt: pacemque venalem offerunt. Qui cum minora, quàm ſperarant, munera accepiſſent, abiectis donis, in Germanias reuertuntur. Vbi grauiter in auaritiam perfidiamque Romanorum perorantes, ſæuiſsimas concitarunt nationes. Omnis Germania tranſrhenana in armis fuit: limites proximos ſibi, quæque gens perſultat.

Germani in armis ſunt.

Gallias ſimul, & Rhætias, Vindeliciamque Alemanni depopulantur. Suevi, Quadi, Noricum, Pannonias: Sarmatæ Mæſias vexant: Goti Thracias deprædantur: Scoti, Picti, Saxonum nationes Britannias, oramque Gallicam ærumnis adterunt continuis, abſcindunt, & pro delicijs ſummis comedunt. In oriente quoque Conſtantinopoli Procopius purpuram induit. Valentinianum obuiam Tyranni conatibus iturum, frequentes Galliarum, Prouinciarum, & vrbium legationes adeunt, obſecrant, ſupplices orant, amicos ambiunt Imperatoris, ne deſerantur, & crudeliſsimis Germanorum vaſtationibus relinquantur. Flexus legatorum lachrymis, precibusque amicorum Valentinianus manſit dicens, Procopium eſſe hoſtem ſuum, Germanos Reipub. Gallias primò adſeruit, deinde Britannias, Saxonas per Theodoſium ducem, patrem Theodoſij Imperatoris contudit & Mauros. Quam rem & Claudianus hiſce carminibus docet, ſcribens ad Honorium Imperatorem de auo ipſius Theodoſio:

Procopius Valentiniani hoſtis.

Hinc proceſſit auus
Ille leues Mauros, nec falſo nomine Pictos
Edomuit. Scotumq́, vago mucrone ſecutus
Fregit Hyperboreas remis audacibus vndas.
Quid rigor æternus, cæli quid frigora proſunt?
Ignotumq́, fretum. maduerunt Saxone fuſo
Orcades, incaluit Pictorum ſanguine Thule:
Scotorum tumulos fleuit glacialis Hyberne.

Valentinianus Alemannos vicit.

Alemannos auxilio Francorum, quorum auxilia contra populares emerat, cecidit Valentinianus, victorque ad Oceanum peruenit vſque. Deinde ad Danubij contiguas prouincias conuerſus, Rhætias, Vindelicos, Noricum pulſis. Sueuis: Pannonias. Mæſias deuulſis hoſtibus recepit. Thracijs Gotos exegit, Athalaricum Guthungorum Regem (natio eſt bellicoſa) in fugam vertit, ei poſtea pacem dedit. Dum Bregetioni (cuius ſupra ſitum deſcripſimus, quidam Strigonium, alij Piſonium eſſe autumant.) Quadorum & Sueuorum legationi, latrocinia excuſantium, reſpondet, & propter Illyrici deuaſtationem totius gentis excidium minatur, ſubitò corruit, extinctusque eſt, quintodecimo Calendas Decembris, anno ætatis quinto, & quinquageſimo, Imperij duodecimo, minus diebus centum. Gratianum filium iam ante octo annos Auguſtum adpellarat. In Oriente à Valente auxilio Vadomari Regis Germaniæ Procopius victus, & interemptus eſt. Vadomarus ob hoc Phœniciæ ducatu donatur. Sub idem tempus Diuus Nicetius genere Gotus apud Gotos, & confines nationes in Germania Hiſtro conterminas, religionis noſtræ myſteria aperit. Verùm Harranaricus Rex Gotorum in Chriſtianos ſæuit, eos Germania in Romanum ſolum exturbat. Diuus Nicetius captus à Gotis iuxta Danubium cùm nollet deos adorare, viuus igni exuſtus eſt. Fuit Valentinianus ſolerti admodum ingenio, eloquens & facundus, rei militaris, ciuiliumq́; morum perquā prudens, ſeuerus, grauis: omnibus vitiis maximè auaritiæ infeſtus: Si fidelioribus ei per fata licuiſſet vti amicis, ne hiſtoriæ quidem meliorem haberent principem. Auſonius Poeta iuſſu eius centonem nuptialem concinnauit ex Marone: ita ipſe Valentinianus antè luſerat. Eadem quoque tempeſtate Treueris (quæ domicilium tum Auguſtorum erat) & in Germania ciſrhenana, aliquādiu literarum ſtudiis operam dedit, cum Ruffino, & Florentio, & Bonoſo condiſcipulis, & conphiloſophis ſuis, diuus Hieronymus: ibiq́; cæpit primùm velle Deum colere liberius: patriamq́;, ſororem, diuitias, villas, cenſum, & patrimonium deſerere.

Athalaricus Guthungorum Rex in fugam verſus.

Valentiniani mors.

Procopij interitus.

D. Nicetius martyr.

Valentiniani virtutes.

DN. VALENTINIANVS PIVS
PERPETVVS IMP. SEMPER AVG.
DN. VALENS P. F. AVG.
DN. VALENS GOTICVS MAXIMVS
PERPETVVS AVG.

GRATIANVS. XLVIII.

Gratiani patria.

GRATIANVS natus eſt Sirmij anno ab orbe ſeruato trecenteſimo, ſexageſimo tertio. Mortuo parente, continuò fratrem ſuum Valentinianum adhuc impuberem, Auguſtum nuncupat. Alemannorum gentem, quę Gallias more ſolito inuaſerat, iuxta Argen-

Argentuariam (nunc Colmaria Elſatij oppidum) magna clade attriuit. Gens tum Hunnorum (cuius originem, ſitum, ſuprà in primo libro explanauimus) Rege Volomaro in Gotos erumpit, eo[s]que auitis ſedibus eliminat. Legatos Goti ad Valentem Imperatorem mittunt, ſupplice[s]que orant, vt in Romano collocentur ſolo, in limite Danubiano: & quaſi murus opponantur ferociſsimis Scythiæ & Germaniæ gentibus: ſe fore cuſtodes termini Romani, & philoſophiam Chriſtianorum recepturos pollicentur. Grata legatio Valenti fuit. ſuſcepti Goti à Romanis, ſine armorum depoſitione. Diſtribuuntur per oram Norici, Pannoniæ, Moeſiæ, Daciæ Ripenſis, Valeriæ, Illyrici, Danubiotenus: Sacerdote[s]que Arriani, qui illos inſtituant in religione, à Valente mittuntur: qui & ipſe egregias ſuas virtutes impietate, ne dicam crudelitate Arriana polluit, & contaminauit. Goti deinde myſtæ ſuæ linguæ nationibus Burgundis, Vandalis, & huiuſmodi gentibus Chriſtum prædicant: eos errore Arriano imbuunt. Porrò Goti per auariciam Maximi, & Lupicini ducum Romanorum fame ad rebellandum coacti, per totam Thraciam, Illyricum, occiſis Maximo, & Lupicino diffunduntur: legiones Romanas ad internecionem cædunt, alios occidunt, alios in exilium trudunt. omnia ferro, præda, flamma demetunt. Meminit Claudianus in Theodoſij laudibus.

Hunni contra Gotos.

Goti a Romanis ſuſcepti.

Valens Arrianus.

Goti Arriani.

Nam qu[u]m Barbaries penitus commota gementem
Irrueret Rhodopen, & mixto turbine gentes.
Iam deſerta ſuas in nos transfunderet arctos,
Danubij tota vomerent quum prælia ripa,
Quum Geticis ingens premeretur Mæſia plauſtris,
Flauaq; Biſtonios operirent agmina campos.
Omnibus adflictis, & vel labentibus ictu,
Vel propè caſuris, vnus tot funera contrà
Restitit, extinxitq; faces. agrosq; colonos
Reddidit, & leti rapuit de faucibus vrbes.

Valens ex Antiochia in Europam veloci curſu contendit, à Gotis atrociſsima pugna excipitur, & in fugam ſaucius ſagitta vertitur. Cum ob dolorem nimium vulneris ſæpius equo laberetur, in caſulam viliſsimam ſeptem millia paſſuum ab Hadrianopoli delatus eſt. Goti veſtigiis inhærentes, villæ ignem ſubiiciunt, Imperatorem comburunt: anno tertio poſt mortem fratris, Chriſti trecenteſimo, octogeſimo primo. A quo anno occaſum Romani Imperij enumerant & Ruffinus, & diuus Hieronymus. Nam poſthac in mediis Romani Imperij regionibus Barbari conſidentes exterminari non potuere. nihilque imbecillius fuit Romanis viribus, quando & in bellis ciuilibus, & aduerſus diuerſas nationes, aliarum gentium Barbararum indiguere auxilio. In mediis Imperii deinceps prouinciis continenter pugnatum eſt: præter paucos ſenes (ait Hieronymus) omnes in captiuitate, & obſidione generati ſunt, Romaque in gremio ſuo non pro gloria, ſed pro ſalute pugnabat, immò ne pugnabat quidem, ſed auro, & argento, & cuncta ſuppellectile vitam redimebat. Ne gemitus quidem liberi erant: nemo audebat flere, quæ patiebatur: periculoſa tam hæc dicentibus, quàm audientibus erant. Sed ad Valentem redeo. Goti extincto Imperatore, Græciam totam deuaſtant, vrbes diripiunt, incendunt, victricibus ſignis Conſtantinopolim obſident. Dominica Auguſta, vxor Valentis ingenti pecunia data, obſidionem ſoluere perſuaſit. Gratianus vbi de nece patrui certior factus eſt, cum omnibus Reipub. legionibus, & robore auxiliorum Gotos ad internecionem deleturus (etiam diuo Ambroſio hortante, qui fatum eius vltimum impendere ex vatibus diuinis interpretabatur) Sirmium caſtra mouet. Cùm autem videret Daciam, Thracias, Pannonias, genitales terras, à Gotis, Triballis, Hunnis, Alanis teneri, extremumq; periculũ Romano orbi imminere, Theodoſium ex Hiſpania Betica (vnde oriundus erat) accitum, cunctis fauentibus Sirmij Auguſtum, Auſonio, & Olibrio Coſs. adpellat ipſumque Orienti præfecit. De hoc Claudianus ad Honorium Imperatorem:

Valens a Gotis ſaucius.

Valens comburitur.

Occaſus R. Imp. quando caperit.

Goti Græciã vaſtans.

Dominica Auguſta Valentis vxor.

Gratianus Imperator contra Gotos.

Theodoſius Orienti præficitur.

Nulla relicta foret Romani nominis vmbra
Ni pater ille tuus, iamiam ruitura ſubiſſet
Pondera, turbatamq; ratem, certaq; leuaſſet
Naufragium commune manu.

Theodoſius igitur Auguſtus declaratus Gotos ſibi depoſcit. Gratianus in Gallias contra Germanorum incurſationes reuertit. Interea dum Theodoſius Gotos adgreſſus fuiſſet, magnumque terrorem ipſis incuſsiſſet, lethali corripitur morbo, deſperataque eius ſalute, adeſt Gratianus, cum Gotis pacem firmat, fœdusq; icit, in ſocietatem eos Romanam recipit: & militiæ adſignatis ſtipendiis adſciſcit. Theodoſius inter hæc conualeſcit. Vbi comperit pacem cum Gotis conueniſſe, fit & ipſe author. Goti prouinciatim ſeparantur: pars in Thracia, & Illyrico collocantur, hi dicti ſunt Veſogoti: alij in Phrygiam Aſiæ minoris particulam transferuntur, quos vulgus Oſtrogotos, Claudianus Poeta proximus harum rerum ſcriptor Oſtrogetas vocat: quaſi tu dicas occidentales, & orientales Gotos.

Theodoſius cõtra Gotos.

Gratianus Theodoſio agrotante pacem cum Gotis firmat.

Veſogoti qui Oſtrogoti qui.

Id enim

Id enim Germana lingua ea nomina valent. Libet ſubſcribere carmina Claudiani, qui depravatiſsimè excuſus eſt.

Non tibi Pyphais hoſtis quærendus ab oris,
Non per Caucaſias arcta turbine valles
Eſt opus. Oſtrogotis colitur, mixtisq; Gruthungis
Phryx ager, hos parvæ poterunt impellere cauſæ.

Idem de Halarico Veſſogeta:

——Vaſtatur Achiua
Gentis, & Epirum nuper populatus inultam
Præſidet Illyrico: iam quos obſedit amicus
Ingreditur muros. Illis reſponſa daturus,
Quorum coniugibus potitur, natosq; peremit.

Athanaricus Gotorũ dux.

Athanaricus Rex Gothorum Conſtantinopolim cũ Imperatore profectus eſt. Vbi cum maieſtatem vrbis, & magnificentiam Auguſti contemplatus fuiſſet, dixiſſe fertur: Deus profectò terrenus eſt Imperator, & qui Imperatori repugnat, parricida eſt. Periit Conſtantinopoli Athanaricus. Alarico Getarum nobiliſsimo iuueni ducatus limitis Danubiani, tutelaque commiſſa eſt. Vectigalia prouinciarum Illyricarum ipſi attributa ſunt. Porrò

Gratianus Germanos auro conciliauit.

Gratianus conciliauit ſibi magna ſumma auri Alanos, Hunnos, Francos, Saxones, & cæteros Germanos, adeò vt eorum more aliquando veſtitus prodiret. Aegrè id tulit Romanus miles. Quamobrem Maximus Tyrannus in Britannia Imperium arripit, inde Gallias petit.

Gratiani interitus.

Gratianus deſertus, & proditus à Romano exercitu ab obuijs vrbibus non receptus, dum in Italiam fugere tendit, apud Lugdunum fraude occiditur, anno poſt patris mortem nono, ætatis quarto & viceſimo.

Gratiani eruditio & virtutes.

Fuit Gratianus literis haud mediocriter eruditus, carmine, & oratione inſignis, ſagittarum iaculandi peritus: alijsque virtutibus præditus.

Auſonius poeta Gratiani præceptor.

Eius præceptor fuit Auſonius Poëta, quem & Conſulem cum Olibrio creauit. Multum eundem diuus Ambroſius commendat: ad eum contra Arrianos de Catholica fide ſcripſit: Eius ope Arrianorum ſecta deminuta eſt. Idem victor libidinis, & voluptatum, præter vxorem ſuam cum nulla alia mulierum rem habuit. Ita refert de eo Ambroſius. Aram Victoriæ, quam adhuc Romanus Senatus in curia colebat, euerti iuſsit, maximo patrum conſcriptorum dolore, vti poſthæc indicabo. Sub Gratiano & patre eius Vindeliciæ præſes Maiorianus auus Maioriani Imperatoris.

THEODOSIVS MAGNVS. XLIX.

Theodoſij parentes.

THEODOSIVS patre Theodoſio, qui genus ſuum ad Traianum referebat, matre Thermantia natus eſt.

Dedit hunc Hiſpania: principibus fecunda pijs.

ſicut ait Claudianus. Gotos Hunnos contudit, qui ſub Valente graſſabantur, cum ipſis fœdus fecit.

Theodoſius à Gratiano ad Imperium euectus.

Cum Gratiano, à quo ad Imperium euectus eſt, ſex imperauit annos.

Maximus Galliam occupat.

Maximus occiſo Gratiano fraude Andragatij, Romanum militem, totam Galliam occupat. Guthungi interim populantur Rhætias ob fertilitatem loci, & impulſore Maximo, qui domicilium Auguſtorum, Treuerorum Auguſtam conſtituit: quæ ſecundum Romam caput mundi, maxima vrbs in Europa fuit, ante conditam Neoromam à Conſtantino. Extendebatur ea tempeſtate ad vtramque Moſellæ ripam: authores ſunt Tacitus, & Marcellinus. Inter clariſsimas, maximasque & celebratiſsimas totius mundi vrbes ſecundum Romam, & Conſtantinopolim in Europa: in Africa Carthaginem: in Ægypto Alexandriam: in Aſia Antiochiam, ſexta ab Auſonio Poëta recenſetur: ad quam miſſus eſt legatus diuus

D. Ambroſius Legatus à Valentiniano miſſus.

Ambroſius à Valentiniano (qui tum Mediolani cum matre degebat) vt repeteret corpus Gratiani fratris Valentiniani. Poſcebat Maximus ſibi hunc, vt puerum tradi, eius ſe fore tutorem pollicebatur. Ambroſius id fieri poſſe negabat, ob hyemis aſperitatem, & tenellam Valentiniani ætatem, quæ adhuc materna egeret educatione.

Valentinianus exul.

Iterum ob eandem cauſam Ambroſius ad Moguntiacum orator Valentiniani proficiſcitur. Verũ excluſus à Tyranno, re infecta Mediolanum reuertitur: Valentinianum admonet, vt ſaluti conſulat. Valentinianus ad Theodoſium Conſtantinopolim fuga elabitur, à quo haud aliter, quàm Auguſtus (licet exul & omnium rerum egenus) honorificè exceptus eſt. Ambo deinde Imperatores expeditionem in Tyrannum parant, ad vlciſcendam mortem Imperatoris Gratiani.

Maximus Victorem filium Cæſarẽ deſignat.

Maximus Victorem filium ſuum impuberem Cæſarem deſignat ac nuncupat, Treuerisque relinquit. eundem cum Gallis Nanneno, & Quintino magiſtris equitum commendat: ipſe edicta Romam mittit: Rhætias Vindeliciam, Noricum inuadit: Aquileiam occupat. Germaniæ nationes vltrò partium Valentiniani, & Theodoſij (vt etiam Diuus Ambroſius commemorat) erant, adeò, vt plerique cum Tyranno ſentientes, illatam manus euaſerint, cùm ſe Valentinianos ſimularent. Iuſſerat Maximus aliquot millia virginum, quæ in Gallijs diſtribueret, Treueros ex Britannia tranſuehi. Hunni & Saxones,

atque Picti ducibus Vannio & Melga, eas, vento in oram Germaniæ abreptas adorti, cum omnibus, qui eaſdem deducebant, trucidant circum Coloniam Agrippinenſem, vndecim millia ab vulgo creduntur, ab alijs ſeptuaginta vnum millia fuiſſe narrantur. Franci quoque Genoualda Sonnone, Marcomaro ducibus, Rhenum circa Moguntiacum tranſgrediuntur. Haud inde procul in vico Sicilia nomine copias Maximi profligant: in totam Germaniam ciſrhenanam, quæ eſt in Gallia Belgica, erumpunt, limite rupto, pluribus mortalibus cæſis, fertilibus maximè oris deuaſtatis. Agrippinenſi Coloniæ metum iniiciunt. Quod vbi Treuiros nunciatum eſt, Nannenus, & Quintinus collecto exercitu, apud Agrippinam conueniunt. Sed iam Franci optima quæque depopulati, onuſti præda Rhenum in Germaniam tranſiciunt. Aliquot tamen reliquerant in Romano ſolo ad iterandam deprædationem, quos Romani adgreſſi apud Carbuariam ſyluam fundunt, cædunt, pauci fuga elabuntur. Conſultant poſthæc duces ipſius Maximi in Franciam, ne trans Rhenum infeſto exercitu iniurias vltum caſtra mouent. Nannenus ire recuſat, cauſatus Francos haud imperatos & domi proculdubio fortiores fore. Quod cum Quintino, reliquiisque formidinem, ac ignauiam interpretantibus diſpliceret, Nannenus Moguntiacum reuertitur. Quintinus armis infeſtis circa Nuſsium caſtellum, quod eſt Noueſium, Rhenum tranſgreditur. Secundis à Rheno caſtris, caſas, ingentesque vicos vacuos habitatoribus offendit. Franci enim ſimulato metu, ſeſe in ſaltus ſecretiores abdiderant, truncis arborum maximis per extrema ſyluarum paſsim collocatis. Romanus miles exuſtis domibus, noctem inſomnem in armis ducit. Primo mane, Quintino duce, ſaltus ignotos, nec ante exploratos, temerè ingreditur: ad meridiem vſque aberrat, ambagibus viarum peragratis, omnia clauſa ſeptaque offendit. Et cum tandem in campos paluſtres, qui ſyluis iungebantur, erumpere conatur, Francorum pauci adparent, in codices arborum paſsim compoſitos conſiſtunt, & velut è faſtigiis turrium, ſagittas veneno illitas ſpargunt: vt ſolo contactu ſummæ cutis, ſi ferrum in corpus altius non deſcendiſſet, mortem inferret telum. Deinde maiore Francorum numero circumuentus Romanus exercitus, in apertos campos, quos Franci reliquerant, auidius effunditur. Vbi primùm equites voraginibus merſi mixtis hominum, equorum querimonijs opprimuntur: pedites verò, qui onere equorum compreſsi non erant, humo hærent ægrè greſſum explicant. Ruſus ſe ſyluis, vnde pauloantè emerſerant, trepidi condunt. Turbata igitur acie Romana, cæſoque Heraclio legionis Tribuno, ac penè omnibus, qui militibus præerant extinctis, paucis effugium tutum nox & latibula ſyluarum præbuerunt. Saxonum quoque auxiliares copiæ, ad Illyrici tutelam ab Auguſtis accitæ, vires Maximi fundunt, cædunt, circa Siſciam ſuperioris Pannoniæ vrbem, & circa Petanionem, quam Marcellinus, Ambroſius, & Antoninus Petauionem vocant, & Hieronymus Sophronius Petabionem nuncupat: quemadmodum & in vetuſtis membranis, in actis pontificum Iuuauenſium ſcriptum reperi, Noricorum id oppidum nomen ſeruat, à quo Siſcia centum millia paſſuum, ſicut ab Aquileia ducenta abfuit. Nam apud Siſciam Theodoſiani Sauum tranant: Maximi miles terga vertit, ad muros properat vrbis, foſsis abſorbetur, in flumen præcipitatur. Signifer ibi abſorptus. Portæ metu illis occluſæ. Deinde Marcellinus frater Maximi delectas copias trahebat, aperto Marte pugnat, fuſus in fugam verſus, nox prohibuit fugientes occidi. Tertia manus ſubmiſsis precabunda vexillis, petit veniam, oſculis terram premens; calcanda corpora & arma Theodoſij pedibus præbuit. Gratia facta iunguntur ſocio agmini. Maximus itaque vbique gentium victus Aquileiam intruditur: ibique ab Imperatoribus obſidione clauditur. Proditus à militibus ſuis, Theodoſio & Valentiniano traditur: ad tertium ab Aquileia lapidem ſecuri percutitur. Andragatius dux, in mare Hadriaticum, vbi claſsi præerat, ſe præcipitem dedit, atque ſubmerſus eſt. Arbogaſtus Germanus, ex Francia oriundus, Germanæ cohortis præfectus (verùm genitali ſolo pulſus à Sonnone & Marcomaro fratribus Regulis Francorum) in Galliis Victorem filium Maximi interemit. Victores Auguſti domos redeunt, Theodoſius Byzantium, Valentinianus Mediolanum. Celebris ibi tum legatio Senatus Romani adeſt: cuius princeps Symmachus vir illuſtris, & conſularis, atque eloquentiſsimus. Petebant patres conſcripti, & ordo ille ampliſsimus, aram Victoriæ, veteres & auitas ceremonias tolli cui, quibus colendis Roma creuiſſet, & ad id faſtigij, nempe totius orbis Imperium, conſcendiſſet. Veritatem non vna adiri via: ob haſce neglectas, Rempublicam tot calamitatibus vndique opprimi, atque tandem perituram eſſe. Extat huiuſmodi oratio ſatis luculenta. Sed acriter Diuus Ambroſius iuſſu Valentiniani reſpondit. Deinde & Prudentius Poëta carmine. Rem hancce nefandam poſtulandi animos dabant, vires eloquentiæ, præſtigiæque humanæ ſapientiæ, quòd Valentinianus puer imperitus rerum erat. Et quòd quidam Chriſtiani, qui in aula verſabantur, Imperatori ſuadebant, tot ſanctiſsimis, & prudentiſsimis Romanæ curiæ patribus indulgendum eſſe: ipſos ſuo periculo errare. Neminem inuitum ſeruandum eſſe. Illud quoque adoleſcenti inculcabant Imperatori, Valentinianum genitorem ipſius, licet nouæ reli-

Franci Maximi copias fundunt.

Nuſſium quod eſt Noueſium.

Romana acies turbata.

Maximini caſi à Saxonibus.

Petanio, vel Petauio, vel Petabio.

Marcellinus frater Maximi in fugam verſus

Maximi interitus.

Andragatius dux ſubmerſus.

Victor occiſus ab Arbogaſto Germano.

gioni addictum, veterem non prohibuiſſe: ſeruatum idcirco ipſi, & proli ſuæ orbem terrarum eſſe. Fratrem verò Gratianum vetuiſſe, & ob id ira periiſſe eundem intelligi volebant. Valentinianus ſatis aſtutè, & admodum prudenti reſponſo has peſtes abs ſe abegit. Ego ſicut pater (inquit) non prohibeo: at ne ingratus, & planè impius eſſe videar, acta pientiſsimi fratris (cuius pietas me ad Imperij culmen euexit) reſcindere non poſſum: vtriuſque acta tueri fas eſt, æquitas poſtulat.

Valentinianus in Gallias.

Valentinianus deinde in Gallias proficiſcitur, Arbogaſtum rei militaris Magiſtrum legit. Iam enim virtus Romana, Italicaque degenerarat adeò, vt Germanorum fortitudini & fidei res bellica, rerumque ſumma committenda foret.

Stilico Vandalus.

Nam & Stilico itidem ex Germania oriundus, Vandalus genere, in oriente ſecundum Theodoſium plurimum pollebat.

Serena fœmina doctiſsima Theodoſii neptis.

Eidem Theodoſius neptem ſuam ex fratre Honorio Serenam, fœminam doctiſsimam matrimonio iuxit: ex qua Mariam & Thermantiam Vxores Honorij Imperatoris, & Eucherium progenuit Stilico. Pater eius Stilico ſub Valente Imperatore, Germanorum cohortis præfectus fuit, rei militaris ſcientiſsimus.

Fœdus cum Perſis.

Theodoſius cum Perſis vltrò petentibus fœdus fecit. Ob hanc rem Stilico miſſus eſt Babyloniam. At Arbogaſtus in Galliis Valentinianum adhortari non deſinit, vt in Francos arma moueat, qui de Germania, quæ eſt in Gallia Belgica, prædas egerant. Cariertus, & Syrus Nanneno & Quintino in Germania ciſrhenana, ac Romana ſufficiuntur, Germanis tranſrhenanis cum exercitu opponuntur.

Arbogaſtus vindictæ auidus Imperatorem contra Francos incitat.

Arbogaſtus gentili odio proſequebatur Sonnonem, & Marcomarum Regulos Francorum. Vindictæ auidus Imperatorem aduerſus ipſos incitabat Francos: poſtulabatque vniuerſa, quæ ſuperiore anno cæſis legionibus diripuerant, reſtitui: & authores belli, Sonnonem & Marcomarum nimium petens, dedi: in quos, vt perfidos, pacis violatæ crimine reos more maiorum animaduerteretur. Poſt paucos deinde dies Valentinianus Imperator ad Rhenum proficiſcitur: inuitatos ad colloquium Sonnonem & Marcomarum, imperatis ex more obſidibus, in Germaniam dimittit. Ipſe Treueros ad hyberna concedit. id diſplicuit Arbogaſto: Ideo non ita longo poſt tempore, conſcio Eugenio ſcriba & à ſecretis Auguſti, Arbogaſtus in Valentinianum conſpirat.

Arbogaſtus in Valentinianum conſpirat.

Principem ipſum Viennæ intra prætorium ædeſque Palatinas includit, in ordinem ad priuati modum redigit, militaris rei curam Francis ſatellitibus ſuis committit: ciuilium quoque munerum præfectos in ſuas trahit partes. Nemo omnium, ne miles quidem, licet ſacramento adactus, familiari principis colloquio vti, aut iuſsis obſequi audebat. Imperator his neceſsitatibus adactus, cùm nulla ſalutis ſpes eſſet, diuum Ambroſium Mediolano clanculum acciuit, ab eo lauacro cœleſti, initiari ſuſt atque poſtulabat.

Valentinianus lauacro cœleſti luſtrandus ſtrangulatur.

Verùm cùm Ambroſius aduentaret, ante à coniuratoribus ſtrangulatur, necaturque anno octauo poſt fratris necem. Cadauer exanime (ait Diuus Hieronymus) ſuſpendio, (quaſi ſibi ipſe mortem conſciuerit) laqueoque infamarunt.

Arbogaſti ſimultas in Franciæ Regulos.

Dum hæc aguntur, interea Arbogaſtus ob veterem ſimultatem in Sonnonem, & Marcomarum [illegible] ciæ Regulos, hyeme maximè rigente, Agrippinenſem Coloniam cum omnibus copiis petit: ratus omnes Franconiæ receſſus tutò penetrari vbique poſſe, cùm decuſsis folijs nudæ atque aridæ ſyluæ inſidiantes occultare non poſſent: & paludes congelatæ peruiæ militi Romano forent. Collecto ergo exercitu, tranſgreditur Rhenum, Bructeros ripæ proximos, Chamanorumque pagum depopulatur, nullo vnquam hoſtium occurrente, adparenteque, præter admodum paucos ex Anſuariis & Chattis, qui Marcomaro duce in vlterioribus collium iugis ſe oſtendebant. Itaque Arbogaſtus non auſus ſe credere ſyluis, territus periculo Quintini, nulla re memorabili geſta trans Rhenum Agrippinam reuertitur: Eugeniumque (qui antequam in aulam delatus fuit, ludi literarij magiſter fuerat) Imperatorem Gallis creat.

Eugenius Galloris Imperator creatus.

Eugenius continuò ad Rheni limitem caſtra mouet, & cum Regibus Alemannorum & Francorum ex veteri nouorum principum inſtituto, fœdus init: munera & donatiua ſtipendiaque diſtribuit: vt immenſum ferarum gentium exercitum Theodoſio, necem Valentiniani vlciſci paranti, oſtentaret & obiiceret. Alani, Geræ, Germani Danubij accolæ Theodoſio, Rhenani Eugenio tulere auxilio.

Eugenius aram victoriæ Senatui reſtituit.

Eugenius Flauiano præfecto vrbis, petente aram Victoriæ, ſumptus cæremoniarum ſenatui Romano reſtituit, quod Valentinianus negarat. Theodoſius cælo ſuperiſque fauentibus, Tyrannos in alpibus ſuperauit: decem millia hominum deleuit. Apud Theodoſianos ventorum turbo, & procella exorta in hoſtes ſæuiit, eoſdem ſtrauit. tela hoſtium manibus excuſſa in dominos retorquet.

Arbogaſti interitus.

Eugenius captus pœnas capite luit. Arbogaſtus ſibi gladio mortem conſciuit. Claudianus eleganter de hoc bello ad Honorium Imperatorem ita ſcribit:

Barbarus Heſperias exul poſſederat vrbes,
Sceptraq́; deiecto dederat Romana clienti.
Te propter gelidis Aquilo de monte procellis
Obruit aduerſas acies, reuolutaq́; tela
Vertit in authores & turbine reppulit haſtas.
O nimium dilecte Deo, cui fundit ab antris
Aeolus armatas hyemes: cui militat æther,

Et con-

Et coniurati ueniunt ad claſsica venti.
Alpina rubuere niues, & frigidus amnis
Mutatis fumauit aquis, turbaq́ cadentum
Staret: ni rapidus tuiſſet flumina ſanguis.

Victor Theodoſius Iouis aurea ſimulachra cum fulminibus triſulcis: itidem aureis minitantibus diripi à ſuis permiſit, non ſine ioco: à Ioue, inquiebant, fulminati volumus. Illa aduerſus Theodoſium, neſcio quibus viribus conſecrata, in alpibus poſita erant. Inde vbique gentium edicto ſigna deorum ſuſtulit Theodoſius, euertique iuſsit. Germani quoque, qui Gallias inuaſerant, pacati ſunt. D. Ambroſius per Epiſtolam Fritegilem vxorem Roſemundi Regis Marcomannorum (Sueuorum natio eſt, Boiemiam tum Danubium vſque tenebant) in religione Chriſtiana inſtituit, eius ope vir cum Romanis pacis fœdera (hortante Ambroſio mulierem) ſeruauit. D. quoque Hieronymus ad Sunniam, & Ererellam, Germaniæ myſtas, Nitrauenſem, & Augutenſem, per Firmum presbyterum ſcribit. Dauidis diuinos hymnos ad Græcorum fidem, & Hebraicam veritatem emendat. Docet Germanos, quemadmodum literis perierant, quo pacto deprauata in Pſalmis reſtitui debeant, iuxta Hebræorum fontem, & ſeptuaginta editionem, ab ipſo Hieronymo ſub aſteriſcis, & obelis prius traditam. Operæprecium eſt verba Hieronymi ſubnectere, vt planè liqueat, maiores noſtros non adeò barbaros fuiſſe atque ignobiles, quales imperiti quidam, & qui ſua duntaxat admirantur, faciunt. *Verè in vobis* (inquit) *Apoſtolicus & Propheticus ſermo completus eſt. In omnem terram exiuit ſonus eorum. & in fines orbis terræ verba eorum. Quis hoc crederet, vt Barbara Getarum lingua Hebraicam quæreret veritatem? & dormitantibus immo contendentibus Græcis, ipſa Germania Spiritus ſancti eloquia ſcrutaretur? In veritate cognoui, quoniam non eſt perſonarum acceptor Deus, Sed in omni gente, qui timet Deum, & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi. Dum calleſcentes tenendo capulum manus & digiti tractandis ſagittis aptiores, ad ſtylum calamumq́ molleſcunt, & bellicoſa pectora reuertuntur in manſuetudinem Chriſtianam. Nunc & Eſaiæ vaticinium cernimus opere completum: Concident gladios ſuos in aratra, & lanceas ſuas in falces: & non aſſumet gens contra gentem gladium: & non diſcent vltra pugnare. Rurſumq́ in eodem. Paſcetur lupus cum agno, & pardus requieſcet cum hœdo: & vitulus & leo, & taurus paſcentur ſimul, & puer paruulus ducet eos: & bos, & vrſus in commune paſcentur. Paruuli eorum erunt pariter, & leo & bos comedent paleas: non vt ſimplicitas transeat in feritatem, ſed feritas diſcat ſimplicitatem.*

Theodoſius idola euertit.
Fritigilis vxor Roſemundi regis, in relig. Chriſtiana inſtituitur.
D. Hieronymus Pſalterium Dauidis emendat.
Ieſa. 2. 5. 4.

Theodoſius Deo & hominibus acceptus, extinctis Tyrannis, parta terra marique pace, victricia ſigna Mediolanum intulit: Imperiumque filiis ſuis Arcadio, & Honorio diuiſit. Hunc accitum Mediolanum Occidenti, Romæ, Europæ (præter Thracias, & Græcias) & Africæ præfecit: illum Orienti, & Conſtantinopoli, & Græcis rectorem dat. Eos ex Flacilla filia Anthemij, patris Maiorani Auguſti genuit: Placidiam ex Galla filia Valentiniani primi, ſorore Valentiniani ſecundi ſuſcepit. Ex qua, & Conſtantio, natus eſt Valentinianus tertius, qui poſt Honorium auunculum ſuum Roma potitus eſt. Expreſsit Theodoſius animo, & filo corporis Traianum principem. Simplicia ingenia amauit, erudita admiratus eſt, adeò vt ad quoſdam doctos contra morem principum, familiares & autographos (ita ipſe adpellat) ſermones tranſmiſerit, poſtulans ſcripta eorum, faſſusque ſit, ſe amplius, quàm Octauianus ſolitus ſit diligere literatos quoſque. Singularis clementia in hoc Imperatore fuit: ſola purpura ſe à cæteris mortalibus differre dictitabat. Nullos auidius traxit (ait Symmachus) quàm nil deſiderantes: morum egit delectum, & in ſuos cenſuram. Beneficus in omnes homines, bonos effuſius diuitiis tollebat. Victor libidinis, inanis gloriæ, voluptatum & gulæ lege prohibuit miniſteria: pſaltrias commeſſationibus adhiberi vetuit. Conſobrinorum nuptias, vt inceſtum deteſtatus eſt. Bella non mouit, ſed inuenit. Mediocriter literarum peritus, ſi perfectos nimium contempleris. Sagax, diligensque ad noſcendas res geſtas, hisque legendis plurimum operæ impendit. Ex quibus non deſinebat execrari veterum principum crudelitatem, ſuperbiamque. Iraſcebatur ſanè facile rebus indignis, ſed citò flectebatur. In ſumma, vt omnia complectar vno verbo, Viuum Chriſtiani principis exemplar fuit. Qui plura de tanto Imperatore cognoſcere velit, præter annalium ſcriptores, diuum Ambroſium & Auguſtinum, Claudianumque Poëtam legat. Vixit annos ſexaginta, obiit poſt Valentiniani necem anno tertio, ſextodecimo Calendas Februarij, Chriſtianæ ſalutis trecenteſimo, & ſeptimo ſuper nonageſimum, Imperij ſeptimodecimo. Imperauit cum Gratiano & Valentiniano, fratribus vxoris ſuæ Gallæ, annos quatuordecim. Contigere huic ſeculo præclariſsima ingenia, Gregorius Nazianzenus, Gregorius Nyſſenus, & frater eius Baſilius Magnus: Ioannes Chryſoſtomus, ob dicendi facultatem ita cognominatus. Hieronymus, Ambroſius, Auguſtinus, Claudianus Poëta, Prudentius Poëta, Auſonius Poëta, Pontius Paulinus Symmachus vir Conſularis & illuſtris, Pontifex Max. acerrimus cultus deorum defenſor. Et plerique alij, quos recenſere, ab incœpti operis propoſito longius abeſt. Poſt hos bonæ literæ, ſimul cum ſacroſancta hactenus Imperij maieſtate, graui admodum caſu interiere, pluſquam per mille annos ſepultæ: Noſtro demum ſeculo reuiuiſcunt inuitis hoſtibus ſuis, qui cah-

Theodoſius Imperium filiis diuidit.
Flacella.
Placidia.
Theodoſius literatorum amans.
Theodoſii virtutes.
Theodoſius viuum Chriſtiani principis exemplar.
Patres qui ſub Theodoſio vixerint.

cie & habitu duntaxat religionem per ſe ferentes, ingenia in ſeruitutem crudeliſsimis tyrannia inſolentiores redegerant.

D. N. THEODOSIVS P. F. AVG.
CONCORDIA AVG. C. G.
A Q P S.

HONORIVS. L.

Honorius & Arcadius fratres, Cæſares.

HONORIVS, & Arcadius, fratres Germani, filij Theodoſij Magni, optimo parenti impuberes ſuccedunt. Eorum ætas nondum matura imperio rutoribus prædæ expoſita fuit, direptuique patuit. Reſpublica orba, & in medio poſita, dilacerata eſt: indies magis atque magis ſenſim decreſcere cæpit. Sibi quiſque ducere, rapere, trahere: ita omnia in plures partes diſtracta ſunt. Simplicia iuuenum ingenia omnes moribus ſuis metientium, diuendita ſunt à proceribus, qui & diſcordias inter fratres ſerere cæperunt: pecuniæ, opum, dominandi libido furioſa inualuit. Rabioſa & furens auaricia, omnia ſibi vendicans, omnes hoſtium numero ducens, corripuit gradum: omnes prouinciæ venales fuerunt. Priuatis creuerunt æraria damnia: prouincialium diuitiis inſidiati ſunt Rectores. Dona plus æquo valuerunt. Præſides legum, præmiis, muneribusque corrupti, vel in remuneratione malorum, vel perniciem iuſtorum, ſententias venditabant. Sibi quiſque conſulere, ius in viribus computare, nocere inuicem, fraudare, dolis circumſcribere, augeri patrimonia locupletum per damna miſerorum cæperunt. Prouinciæ plus à magiſtratibus, quàm hoſtibus vaſtatæ ſunt: nouis vectigalibus attriti populi. Diuiſæ prouinciæ ſunt, portio tantondem pendere iuſſa eſt, quantum tota ſolebat tribuere. Ducum numerus pereuntibus terris auctus eſt: milites neglecti: militaris diſciplina ſpreta eſt: peditibus arma grauia eſſe cæperunt. milites Romanos deſidia & negligentia inuaſit. Primò cataphractas, deinde caſsides abiecere, ſic nudati, detectis pectoribus ac capitibus congreſſi cum Gotis, Hunnis, Alanis, Germanis, multitudine ſagittariorum ſæpè deleti ſunt. Caſtrorum quoque muniendorum ſcientia intercidit. Nemo iam deductis foſsis, præfixis ſudibus caſtra conſtituebat. ſic noctu, dieque ſuperueniente equitatu hoſtium, Romani exercitus frequenter adfligebantur. Cedentes munimentum caſtrorum, quo ſe reciperent, non habebant: more animalium inulti cædebantur: nec primam oriendi finis, quàm hoſtibus voluntas fuit perſequendi. Exercitus luxu Aſiatico perditi, à ſignis aberant, potabant, ſcortabantur, olebant vnguenta, fortiter computabatur, qui plus biberat. Accuſationis occaſio erat adiuratum per Cæſarem, frequentius non bibiſſe. vomebant vt biberent: bibebant vt vomerent. tribuni militem ſuum ſtipendiis defraudabant. Inter hæc ducibus ita inſtituentibus, quo ex ſua libidine omnia gubernarent, Imperatores neglecta Roma, locis obſcurioribus voluptati operam dabant: ocio torpeſcebant: negocia in alios relegabant. Rectores externi, quibus rerum ſumma commiſſa erat, plus auxiliis, quàm legionibus Romanis tribuere conſueuerunt. Romanorum militum numerum in demortuorum locum non ſufficere: cum hoſtibus paciſci, quibus tamen promiſſa præmia negabant, vt Romanas prouincias illi incurſarent: & hac via duces Imperium adfectabant. Quiſque primus omnium eſſe contendebat, alios criminabatur, flocci faciebat: neminem emergere, aut ad honores peruenire, niſi ſuarum partium patiebatur: ita ima ſummis miſcebantur. ad pugnas inde cum pernicie Reipublicæ deueniebatur. Ciuilis quoque diſcordia, & Tyrannorum rabies plus quàm hoſtium arma debilitarunt vires Romanas. Domeſtica bella barbarorum pugnam ſuperarunt. Romani Senatus inſuper ſuperbia, atque impietas, non minima cauſſa fuere omnium calamitatum, ſi diuo Hieronymo, & Auguſtino credimus, qui ea tempeſtate iſtæc pericula ſenſerunt, & pars huiuſmodi incommodorum fuerunt. Germania ob negata ſolita donatiua ab omni parte, ruptis limitibus ſæuire cæpit, in Romanorumque ſolum irrupit. Theodoſius moriens, tribus ducibus Imperij gubernacula, diuiſis terminis commendarat.

Ruffinus. *Stilico.* *Gildo.*

Ruffinus oriundus ex Eliſa oppido Britanniæ, Aſiam, Ægyptum, Orientem procurabat. Stilico Occidentem, & Vrbem Romam in poteſtate habebat. Gildo Africam nomine Honorij tenebat. Primus Ruffinus inſatiabile auariciæ Barathrum, ius diuinum humanumque violauit. Continuò, poſteaquam Theodoſium deceſsiſſe audiuit, dum adhuc abeſt Romanus miles Orientalis, in Italia munera Germaniæ, Sarmatiæ gentibus hactenus tributa intercepit, fœdera fregit, extorquereque hac perfidia Imperium Arcadio pupillo conabatur.

Maſſagetæ & Hunni Aſiam inuadunt.

Maſſagetæ, & Hunnorum examina Aſiam inuadunt: inſperato vbique pernicibus equis adſunt, huc illucque volantes vincunt, non ætati, non religioni, non ſexui, non vagienti infantiæ parcunt. Muri neglecti, pacis incuria ſarciuntur. Antiochia obſeſſa eſt: vrbes reliquæ, quas Orontes, Halis, Euphrates, Cidnus præterfluunt, vaſtatæ ſunt. Tracti greges captiuorum. Arabia Phœnix, Palæſtina timore captiuæ matronæ, & virgines Dei ſtupratæ

ſunt: moenia capta, ingenui & nobiles ludibriò fuerunt. Capti pontifices, ſacerdotes interfecti, ſubuerſa templa, ad aras ſtabulati equi. Chriſtianorum, qui pro fide occiſi erant, oſſa effoſſa ſunt. vbique luctus, vbiq; gemitus, vbique plurima mortis imago. Rumor erat eos Hieroſolyma ob cupiditatem auri petere. Diuus Hieronymus compulſus eſt parare naues, eſſe in littore, hoſtium aduentum præcauere: virginum caſtitati conſulere. Alani, Baſternæ, Moſchi, Geloni, Getæ tranſito Danubio, occiſo Promoto duce. Græcias, Theſſaloniam, Macedoniam, Pannonias, Mæſias, Scythiam, Dardaniam, Thraciam, Illyricum, Noticos ſociis Getis, cæde, præda, flamma vaſtant. coloni agris captiui abducti ſunt, Mænia vrbium metu hoſtium, clauſa fuerunt: Conſtantinopolis obſeſſa eſt. Hanc cladem eleganter & copioſè deſcribit Claudianus in libro ſecundo contra Ruffinum: ſtatim in principio eiuſdem voluminis: quem ſi libet, lege, nos breuitati ſtudemus. Dum hæc in Oriente geruntur, Stilico (quemadmodum Theodoſius mandarat) ad Rhenum profectus eſt, cum Germanis veteri ex more amicitiam iungit: fidem eorum Honorio nouo Imperatori muneribus oppignerat: authores ſeditionum & latrociniorum ſuperat. Marcomarum Regulum Francorum cepit, in Tuſciamque relegauit. Fratrem huius Sonnonem prælio occidit. Claudiani, qui tum ſub Stilicone militauit, de hac re iſtæc ſunt carmina:

Conſtantinopolis obſeſſa.

Regia Romanus diſquirit crimina carcer,
Marcomarus, Sonnoq; docent, quorum alter Ethruſcum
Pertulit exilium: quum ſe promitteret alter
Exulis vltorem iacuit mucrone ſuorum.
Res auidi conſcire nouas, odioq; furentes
Pacis & ingenio ſcelerumq; cupidine fratres.

Compoſitis rebus in Occidente, Stilico cum exercitu orientali ob tutelam Romani Imperij Conſtantinopolim verſus tendit. Illyricum Danubij oram, Græcamque domitis partim vi, partim donis hoſtibus pacat. Ruffinus timens Stiliconem ab Arcadio literas ad Honorium impetrat, in quibus ab Honorio poſtulabatur, vt Stiliconem reuocaret: cui Occidens, non Oriens commiſſus eſſet. Stilico epiſtola Honorij admonitus, contra voluntatem exercitus Orientalis ad Italiam redit. Milites Orientales in necem Ruffini coniurant, qui res nouas moliri dicebatur. eius conſilio Maſſagetæ, & Hunni, Getæ fœdera rupiſſe ferebantur. Dum cum cadauere Theodoſij extra mœnia Bizantinæ vrbis exercitus ab Arcadio excipitur, quintodecimo Calendas Decembris, Ruffinum lateri principis hærentem trucidat. Ruffini caput pilo Conſtantinopoli circumlatam, & abſciſſa dextra ad dedecus inſatiabilis auaritiæ hoſtiatim ſtipes emendicauit. Hoc Claudianus ita deſcribit:

Stilico Conſtantinopolim tendit.

Ruffini interitus, & ignominia.

Nec minus aſſiduis fragrant elidere ſaxis
Prodigiale caput: quod iam de cuſpide ſumma
Nutabat digna rediens ad mœnia pompa.
Dextera quinetiam ludo conceſſa vagatur
Æra petens fraudes animi perſoluit auari
Terribili lucro, viuosq; imitata retentis
Cogitur adductu digitos inflectere neruis.

Gildo quoque Africæ legatus ab Honorio ad Arcadium deficit: hoc perfidiæ prætextu ſibi Africam vendicare cœpit, Ægyptus, & Africa Cereris Horreum tuere Romanis vbi Neoroma condita eſt, huic Ægyptus addicta eſt. Africa veteri Romæ manſit. Gildo victus eſt, pœnaſque capite luit. Eutropius inde Eunuchus ab Arcadio vxoris precibus victo, Conſul Romanus, cum Malleo Theodoro declaratur. Eunuchus veſtigia Ruffini ſecurus, Oſtrogeris & Guthungis debita præmia præripit. Ipſi Tarbigilo duce fœdera ſoluunt. Aſiæ minoris vberrima quæque depopulantur. Oſium, cocum quondam, & Leonem Lanarium obuiam cum exercitu miſſos, cædunt, fundunt. Eunuchus ab faſcibus deturbatur, in Cyprumque deportatur: annuſque velut in fauſto omine, Conſule Eunucho pollutus luſtratur. Stilico Conſul deſignatur: qui occultiore via imperium filio ſuo Eutherio parans, duas filias ſuas Honorio Imperatori deſpondet (extat Epithalamion Claudiani) vtraque morte ſine prole ſublata eſt. Stilicò Germanis promiſſa denegat, eos in Romanos concitat. ſuſpicabatur hoſtibus vndique vrgentibus ſibi filioque ſuo, vt Rei bellicæ peritiſsimis, Romana gubernacula committenda, præſertim cum Honorius gener ipſius, iuuenis & imperitus huic tempeſtati & procellæ impar foret. Veſſogetæ primi fœdus exuunt, relicta Thracia triplici agmine rectà In Italiam tendunt, ſpe potiundæ Romæ. Rhadagæſus cultores deorum ducebat: qui Chriſtiani erant, ſub Alarico militabant. Honorius rum Rauennæ verſabatur, fugamque ornabat in Gallias. Alaricus in ſubſidiis intra Padum & Atheſim amnes ſeſe continuit. Tertiam manum Hunnorum, & Getarum, Vldinus & Sarus ducebant. Rhadagæſus in Tuſciam penetrauit.

Gildo ad Arcadium deficit.

Gildo occiſus.

Eutropius conſul Rom.

Stilico Conſul deſignatur.

Veſſogetæ fœdus exuunt.

Rhadagæſus.

Alaricus.

—Iam Danubij quoque fœdera gentes:

Exuerant Lary audita clade feroces,
Vindelicos ſaltus, & Noricaruratenebant.

[illegible] Germanos ad ſe trahit.

Stilico, inter quem & generum medij Veſſogetæ erant, per alpium iuga in Rhætias ad Danubium pergit, improuiſo adeſt. Germanos ingentibus pollicitationibus & muneribus in ſuas partes trahit. Auxilia contra Getas emit, contra Rhadagæſum arma mouet.

Goarus rex Alaunorū.

Omnes legiones, quæ Rhætias ad Rhenum cuſtodiebant abductæ in Italiam. Goarus Rex Alaunorum partes Romanas ſecutus eſt: itidem Vldinus & Sarus ingenti mercede redempti. Rhadagæſus haud procul Roma, certus potiundæ vrbis caſtra locarat: quotidianis

Idololatræ.

ſacrificiis diis, vt eos propicios haberet, ſacrificabat. Tum cultores deorum prouolant: coeuntque, in religionem Chriſti conuicia iactant, eam omnium calamitatum, omnis ſtragis & cladis cauſam eſſe vociferantur. Iratis diis Italiam opprimi: orbem Romanum ruere ob veteres ceremonias neglectas: Contrà, Veſſogetas, id eſt, amicos deorum immortalium, auitæque religionis ſectaneos, ſecundis vbique frui ſucceſsibus, nec ſuperari poſſe. Extremum Imperio haud dubiè fatum imminere, niſi ſuperos placarent. Vetera, & auita ſacra, quibus Roma creuiſſet, reciperent. Philoſophi prophani à ſacramento Chriſti tum religionem noſtram interitutam prædixerunt. Eo anno, quo id fore ementiti ſunt, iuſſu Imperatorum religioſiſsimorum per Gaudentium & Iouium præfectos &

Templa deorum exciſa. Stilico Rhadagaſi copias delet.

Comites, quartodecimo Calendas Apriles templa deorum exciſa, ſolo æquata ſunt: ſimulachra in cineres comminuta. Stilico autem collectis viribus Romanis, & acciris vndique auxiliis in Rhadagæſum bellum conuertit: & citra periculum ferè ſuorum, omnes Rhadagæſi copias ad internecionem delet. Cumque Imperium filio ſuo Euchetio denegaretur, Alarico pacem dedit: alias clam Germaniæ gentes in Romanos concitauit: quarum ſæui-

Germani Galliã perdunt.

tiam miſera Gallia ſenſit. Saxones Britannias depopulantur: Alani, Gepidæ, quorum rex Roſopendial: Vandali rege Modegiſilo, cuius filij Gundericus, & Genlericus, Marcomannorum, Quadorum, Salingorum (Sueui ſunt) rex Hermanericus, Burgundionum Gandericus. Franci quoque, pridie Calendas Ianuarias, hyeme rigente Rhenum tranſeunt in Gallias irrumpunt, vniuerſas Gallias occupant: quicquid inter alpes Pyrenæumque, quod Oceano & Rheno includitur. Moguntiacum (vt ſcribit diuus Hieronymus) nobilis quondam ciuitas, capta atque ſubuerſa eſt, & in æde ſacra multa hominum millia tru-

Albanus Pontifex Nicaſius Pontifex.

cidata cum diuo Albano Pontifice. Vangiones longa obſidione deleti. Remorum vrbs præpotens capta, direpta. Nicaſius Pontifex cum ſorore Eutropia interemptus. Ambiani, Attrebates, extremique hominum Morini. Tornacum, Argentoratum, Nemetes, Auguſta Treuerorum, & pleræque Galliarum vrbes tranſlatæ in Germaniam. Lingonum vrbs

Deſiderius Pontifex. Antidius Epiſcopus.

capta, Ciues Chriſto canentes occiſi. Deſiderius pontifex Vincentio a ſactis in templo periit. Antidius Veſontiorum Epiſcopus cum ſuis trucidatur. item Florentius, & Hilarius Sedunenſes. Aquitaniæ, Nouemque populorum, Lugdunenſis, & Narbonenſis prouinciæ, præter paucas vrbes, deuaſtata ſunt cuncta, quas & ipſas foris gladius, intus fames

Exuperius Epiſcopus Tholoſſam ſeruat.

depopulabatur. Tholoſſam precibus diuus Exuperius Epiſcopus ſeruauit, qui aurum templi pauperibus diſtribuit: auariciam de ſacrario eiecit. Quod reliquum fuit Galliarum, Tyranni Conſtantinus, & Conſtans: Iouius, & Sebaſtianus Tyranni atterunt. Burgundiones continuò loca proxima Rheno, vbi quondam Heluetij habitarunt, (nam horum regionem minorem Burgundiam olim dictam fuiſſe inuenio) ad Ararim quoque & Rhodanum flumina, confines regiones occupant, ſedesque locant, ſicut adhuc ibi Burgundia nominatur. Oritur inde inter Vandalos & Franconas certamen ob prædam. Inualueruntque Francorum vires, Vandalosque fundebant, cædebant, ſternebant. Venit in tempore auxilio Vandalis Roſopendial Rex Alanorum. Franci feſsi ſuperati facile ab integris, amiſſa præda, in Franciam antiquam pelluntur. Alani, Sueui, & Vandali poſtea deuaſtatis Galliis præda, ferro, flamma, in Hiſpanias irrumpunt, easque inter ſe diuidunt. Alani Luſitaniam, & Carthaginenſem prouinciam ſortiuntur, Sueui & Vandali Berhicam Calleces, Callaicos, ſiue Galliciam, Cantabros, & Aſtures quos modò Vaſconas, Nauartos, Caſtiliosque vocamus, occupant. Tarraconenſia prouinciæ populi à Romanis non defecere, ſeque fortiter tutati ſunt. Franci quoque creato Rege Variomundo, partem Galliarum Rheno propinquam, rurſus amne tranſito occupant. Porrò in Italia Stilico

Stilico pacẽ cum Alarico initam frangit.

Alarico pacem dat: ei Rhætias & Galliam attribuit. Quo dum pergit Alaricus, Stilico pacem violat, fidem frangit, Getas inopinatos paſchalibus, nec quicquam mali meruentes, nec repugnantes adgreditur, cædit, fundit. Tandem Getæ arma corripiunt, aciem inſtruunt, hoſti fortiter reſiſtunt, copiasque à Stilicone miſſas, delent: deinde rectà Romam tendunt. Interim exercitus Romanus perfidiam Stiliconis reſciunt, perniciosum

Stilico ab Romanis opprimitur.

igitur tutorem, cum filio Eucherio opprimit: morte horum Reipublicæ conſulit: plerique etiam conſcij fraudis cecidere. Nam hæc (vt ait Diuus Hieronymus) non vitio principum, qui vel religioſiſsimi ſunt, accidere, ſed ſcelere ſemibarbari proditoris, qui noſtris contra nos opibus armauit inimicos: nimirum Stiliconem hiſce notat verbis Hieronymus. Sed ad Veſſogetas, & Alaricum, & hiſtoriam redeundum eſt. Moritur inter hæc

Arca-

Arcadius Imperator Orientis, frater Honorij, relicto ſucceſſore filio Theodoſio, hærede Imperij Orientalis, decedit ab orbe ſeruato, CCCC. XI. Baſſo & Philippo Coſſ. Alaricus arcta Romam obſidione claudit, fameque ad deditionem cogit: qua graui ſimè in vrbe laboratum eſt. Quidam auro redimentes vitam, ſpoliati, rurſus Romam ceduntur. Ad nefandos cibos erupit eſurientium rabies, & ſua inuicem membra laniarunt. Mater non lactanti infantiæ pepercit, recepit vtero, quem paulò antè effuderat. Vix pauci, qui caperentur, inuenti ſunt. Feſſis omnibus inedia, cùm nullum ab Imperatoribus ſperaretur auxilium, nocturno Vrbs caput mundi capta eſt. Capitur vrbs quæ totum cepit orbem. Antequam tamen Alaricus Romam cum exercitu introiret, edicto (quod nunquam factum aliàs legés) ædes ſacras Chriſtianorum inuiolatas fore ſciuit: eoque confugientibus impunitatem, & ſalutem condonauit. Multi tum falſorum numinum cultores ſe Chriſtianos (quos antè acriter conuiciis oppugnarant verbis & inſanis vociferationibus) eſſe ſimulantes: euaſere manus hoſtium. (inquit Hieronymus)

Roma capta à Alarico.

Quis cladem illius noctis, quis funera fando
Explicet? aut poßit lachrymis æquare dolorem?
Vrbs antiqua ruit multos dominata per annos,
Plurima perq; vias ſparguntur inertia paßim
Corpora, perq; domos, & plurima mortis imago.

Tota Orientis, Ægypti, Africæ litora, olim dominatricis Vrbis ſeruorum, & ancillarum numero completa ſunt: & nobiles quondam vtriuſque ſexus, atque omnibus diuitiis adfluentes ſuſceperunt mendicantes. Ab iniuriis ædificiorum temperatum eſt: aurum, defoſſæ opes, Vrbs direpta eſt. Capta eſt Roma anno à nato Chriſto præſide, & domino mundi Quadringenteſimo ſuper duodecimum, Calendis Aprilibus. Ex hoc tempore prouinciæ paulatim defecerunt, gentes deletæ, regna exciſa ſunt: rerum omnia turbare, miſceri. Germani inualeſcere cœperunt. Et cùm orbis terrarum (teſte diuo Hieronymo) rueret, in hominibus peccata nón ruebant. Vbique oſſa regum, principum, ſacerdotum, populorum eiecta fuere de ſepulchris: & vniuerſa completa ſunt oſsibus mortuorum, ita vt lachrymæ ſ... erint. Subdit alio loco vir doctiſsimus, *Vaſtatis vrbibus, hominibuſq; interfectis, ſolitudinem, & raritatem beſtiarum quoque fieri, & volatilium, piſciumq; ... teſtis Thracia, teſtis in quo ortus ſum, ſolum: vbi præter cælum, & terram, & creſcentes vepres, & condenſa ſyluarum cuncta perierunt. Iram quippe Dei Opt. Max. etiam bruta ſentiunt animalia. Quid multis opus verbis? Romanus corruit orbis: Occidens in Germaniam tranſlatus eſt.* Victor Alaricus ſexto die egreſſus Romam, abducit captiuam Placidiam filiam Theodoſij magni, ſororem Imperatorum: eam in foro Cornelij Hatulpho cognato ſuo connubio iungit. Lucaniam, Campaniam ſimili clade peruagatur. In Siciliam, inde in Africam nauigare conatur, naufragio prohibetur: dum Conſentiæ hyemat, ſubitò perit. Getæ ludibria effoſſi cadaueris metuentes, Buſſentum amnem, qui vrbem Conſentiam præterlabitur, alibò deriuant: cadauer in alueo cum ingentibus opibus condunt: rurſus flumen veteri meatui reddunt. Hinc Hatulphum Regem creant: quo duce rurſus Romam inuadunt. Quicquid reliquum, quicquid ſupererat ſuperiori cladi, arreptum eſt. Italia deuaſtata, Hatulphus in Gallias tranſit. Vxoris moribus mitior effectus, fœdus init cum Romanis, quamobrem à ſuis interficitur. Sigericus huic non ita longo tempore ſuccedit. Deinde Vallia, vir admodum prudens, ſeuerusque à Veſſogetis regia poteſtate euehitur. Is Vandalos, eorum conſanguineos Alanos ſtrauit ad Calpen Arganthonini. Honorius Occidentis Imperator, Conſtantium rei bellicæ diſciplinæque militaris exercitatiſsimum, ingentiſque animi ducem ad Gallias vindicandas mittit. Nam & Tyranni ... fieri auxilio Germanorum, Britannias, Gallias, Hiſpanias (præterquam id, quod à Germanis tenebatur) rapuerant. Conſtantius pacem cum Veſſogetis componit, danturq; ipſis quædam vrbes Aquitaniæ Secundæ, aliaq; oppida confinium regionum. Pars Galliarum eſt proxima Hiſpaniæ. Redditur Honorio Placidia ſoror: eam ducit Conſtantius. Proinde Cæſar ab Honorio Auguſto adpellatur. Conſtantinus deinde Tyrannus Arelati obſidetur, ac capitur quarto obſidionis menſe, miſſuſque in Italiam Honorio, ad Mincium flumen Tyrannidis pœnas capite pendit. Conſtans filius eius à Gerontio præfecto Viennæ ſimili fato perimitur. Eadem ſtrages Iouinum, Saluſtium, & Sebaſtianum Imperij occupatores, à Gotis deſertos inuoluit. A ducibus Honorianis crudeliter interempti ſunt Valentiæ: vrbs eſt Galliarum nobiliſsima. Maximus Hiſpaniæ Tyrannus captus Rauennam ductus, Honorio tricennalibus (quæ pro liberando Imperio vouerat) ſpectaculo fuit. Alani à Gotis, & Vallia Rege domiti ſunt, adeò vt omiſſo regio nomine, Getis ſe permitterent. Vnde ab ipſis Tarraconenſis Hiſpaniæ pars, & Carthaginenſis Gotolania nomen retinet. Britanniæ quoque à Scotorum, Pictorum, Saxonum incurſatione liberatæ ſunt. Fato poſthæc Conſtantius Cæſar, relicto filio

Placidia filia Theodoſij Magni Hatulpho connubio iuncta.

Alaricus perit.

Hatulphus Rex à ſuis interfectus.

Sigericus.

Vallia Rex.

Alanos ſtrauit.

Placidiam Conſtantius ducit.

Conſtantinus Tyrannus pœnas capite luit.

Valen-

Honorij mors.

Valentiniano trimulo, concedit. Honorius ſororem paulo poſt ſibi inſidias tendentem, in Orientem cum filio ad Theodoſium nepotem pellit. Ipſe imperauit annos duos cum patre: cum fratre Arcadio tredecim: cum Theodoſio fratris filio quindecim: obiit febricula, Imperij anno triceſimo, ætatis quadrageſimo. Hiſce temporibus Marcum Aurelium Vindelicis præſediſſe, & Conſtantium Archiflaminem Laureacenſem in Prouinciis, quas Boij tenent, oues Chriſti annis quadraginta amplius pauiſſe reperio.

D. N. ARCADIVS AVG.
VICTORIA AVGG. G.
M. D.
COM. O. B.

VALENTINIANVS TERTIVS. LI.

Ioannes ſcribarum Magiſter Imperium Romæ arripit.

POST mortem Honorij, Ioannes ſcribarum Magiſter, factione Caſtini Scythæ ducis copiarum, Imperium Romæ arripit: legatoſque ad Theodoſium Auguſtum Neoromam, vt author fieret, fruſtra mittit. Quin cum mandatis atrocioribus oratores nuſquam benignè auditi, redeunt. Tyrannus Aetium cum præfectum prætorio, ad Hunnos, auxiliares copias petitum, proficiſci iubet. Erant Hunni amici Aetio (apud eos enim obſes fuerat) Hunni ineſcati muneribus, cum Aetio ad Italiam pergunt. At Theodoſius Auguſtus, vbi de morte patrui certior factus eſt, Valentinianum octo duntaxat annos natum, amitinum ſuum, Cæſarem declarat: & matrem eius Placidiam Auguſtam cum exercitu, & filio in Italiam & Romam, ad accipiendum Occidentis Imperium dimittit. Ioannes ab Orientali exercitu victus, interemptus eſt. Rauenna ab irato milite diripitur. Caſtinus dux in exilium agitur. Aetius, qui iam cum Hunnis Italiam adtigerat, veniam impetrat. Nam eius ope Hunni domum abſque maleficio reuertuntur. Spes erat ſub illo Imperatore diſciplinam militarem, cæteraque reſtitutum iri. Fuerunt ea tempeſtate in Occidentali aula tres duces celebrariſsimi, Caſtinus Scytha, & Bonifacius Thrax, legatus Africæ, familiaris Diuo Aurelio Auguſtino: hos anteibat Aetius, patre Gaudenrio, Magiſtro militum, occiſo à militibus in Galliis, & matre Itala progenitus Doroſtori: vrbs eſt primaria Mæſiæ inferioris, quam & Scythiam minorem à rerum ſcriptoribus vocari reperio. Illi (vt ſunt mores procerum) inuicem inuidere, mordere clanculum ſolebant: quiſque primus eſſe contendebat, nec ferre parem volebat. Aetius apud Placidiam Auguſtam nactus occaſionem, Bonifacium criminari non deſinit. Caſtinus tandem ab exilio reuocatur, ſucceſſor Bonifacio datur. Vandali tum morte Gunderici Regis, filij Modegiſili turbati, à Sueuis ſociis ſuis ob dulcedinem prædæ premebantur. Vtque paucorum clade bellum finiretur, placuit partibus, ſingulari duorum certamini fortunam aleamque committi: vt gens, cuius miles ſuperatus foret, Hiſpania vltrò cederet: eam victori, popularibuſque eius quietè relinqueret. Vicit Sueuus. Hermanericus igitur Rex Sueuorum poſtulabat, vt Vandali ex pacto Hiſpaniis abirent. Vandali Genſericum fratrem Gunderici Regem faciunt, ſeque expeditioni accingunt. Adeſt in tempore Bonifacius, Vandalos inuitat in Africam, atque traiicere permittit. Caſtinus à Vandalis fuſus eſt. Vandalus victor longè lateq; Africam depopulatur: vrbes obſidet, expugnat, diripit. Aurelius inter hæc Auguſtinus mortem obiit, decimo poſt diuum Hieronymum anno: anno Chriſtianæ ſalutis quadringenteſimo altero, & triceſimo Bonifacij deinde innocentiam vbi Placidia Auguſta comperit, eundem ad ſe Romam vocat. Bonifacius omnium fauore, & gaudio Italiam petit. Aetium ſibi reſiſtentem ex aula proturbat. Aetius ſe in Romano ſolo tutum fore deſperans, ad Rugilam Hunorum regem, cuius obſes fuerat, aufugit. Bonifacius interim vita defungitur. Aetius amiſſum honorem recuperat, in aulam redit, rei militari præficitur, & Magiſter Equitum adpellatur. Rex Sueuorum Hermenericus, vbi Vandali Hiſpaniis exceſſere, terram eorum quam reliquere, inuadit: magnam partem Hiſpaniæ Romanis pulſis, armis ſibi parere cogit: & poſt multa præclara facinora deceſſerit, filio Richila declarato rege, qui regnum per manus itidem filio ſuo Richario tradit: hic Luſitaniam quoque regno ſuo adiecit. Nauarri, & Heruli Aſtures inuaſerunt. Maldra inde tenet gubernacula: Richomundus ipſi ſuccedit. Poſt hunc Sueuorum in Gallicia regem fuiſſe [illegible] reperio. Ad quem diuus Martinus Galliciæ Epiſcopus Pannoniis oriundus, [illegible] uditus, d[illegible] quatuor [illegible] rtutibus (vt adpellant) Cardinalibus ſcripſit, qui libellus falsò Senecæ adtribuitur. Miro defunctus Eurico filio Galliciæ, Sueuorumque regnum per [illegible] tradit. Poſtea Sueui coniuncti ſunt Veſſogetis: paulatim ex tota Hiſpania eiecere R[illegible] es. Horum progenies adhuc Hiſpaniis dominatur. Quæ in Carolo nepote diui Maximiliani denuo noſtro æuo, velut noua ſtirpe, de integro inſtauratur. Aetius (vt redeam vnde digreſſus ſum) Galliis adſerendis animum intendit. Primò cum Maiorino, qui

Valentinianus Cæſar declaratur. Ioannes occiſus.

In Occidentali aula tres duces celebratiſſimi.

Vandali à Sueuis preſſi.

Vandalorum expeditio.

Caſtinus à Vandalis fuſus.

Hermenericus Sueuorum Rex.

Miro Rex Galliciæ. D. Martinus Epiſcopus Gallicus.

Aetij expeditio [illegible] cos.

no, qui poſt imperauit, in Francos, qui Galliam proximam Rheno occupare auſi fuerant, expeditionem parat. Rex tum Francorum Variomundus deceſſerat. Quamobrem Francones haud difficulter (vt qui præſidio tectoris orbati erant) trans Rhenum in Germaniam Magnam à Romanis pulſi ſunt. Eadem quoque tempeſtate in Gallia vlteriore ruſtici, ſeruitiaque Battone duce conſpirant: à Romanis deſciſcunt: grauiſsimum excitant motum: Bagaudarum ſibi nomen induunt. Factionis plebeiæ id genus eſt, aduerſus nobilitatis ſuperbiam, & luxum ſacerdotum ſæuientis. Nos à calceamento Ruſtico Bundſchucham vocitamus. Aëtius capto Battone, cæteris veniam dedit, in authores ſeditionis animaduerſum eſt: ipſi partim necati, partim in vincula coniecti ſunt. Eudoxius Medicus callidi ingenij vir, Bagaudæ author primarius, aufugit ad Hunnos. *Eudoxius Medicus.* Ita Galliæ Lugdunenſis, Belgicaque pacatæ ſunt, Romanoque iuri redditæ. Aëtius inde Aquitaniam à Veſſogeris: Hiſpanias ab Alanis & Sueuis liberaturus, iuſſu Valentiniani, ne à tergo premeretur, & ſimul pluribus bellis impeditus, impar multitudini hoſtium foret, cum Burgundionibus & Vandalis pacem firmat, fœduſque init: illis Allobrogum regio quam Sabaudiam dicimus, his portio Africæ addicitur. Hos veluti minus validos facilè, vbi velit pelli poſſe confidebat, ſi valentiſsimas nationes Veſſogetas, Sueuos, Alanos ſuperaſſet. Indicitur igitur bellum Veſſogetis, Hunnus in auxilium accitur. *Veſſogetis bellum indicitur.* Nam Vallia Rex, cum quo fœdus conuenerat, iam mortem obierat, ſucceſſeratque Theodericus Magnus. Is vbi ſe peti ſenſit, filiam ſuam in matrimonium dat Richardo Sueuorum Regi. Vandalos, & alias Germaniæ gentes ad ſocietatem belli, communeque periculum propulſandum hortatur: Et contra Romanos veteres hoſtes concitat: Qui nunquam maioribus fidem ſeruauerint, ſemper fraudi aliquam ſpeciem iuris impoſuerint: & qui quieſcere non valeant, ſi caput ſuſtulerint, niſi omnes Germanos deleuerint. Lætis bello populis facilè perſuadet Theodericus, arma reſumere, præcipuè aduerſus Romanum Imperium, cui ex profeſſo Germani hoſtes perpetui erant. Genſericus cum Vandalis Carthaginem inuadit, capitque. *Carthago à Genſerico capta.* Franci traiecto (Clodone duce) Rheno, Belgicam ſecundam vaſtant, patentes Atrebatum terras quoque peruadunt. Tornacum & Cameracum vrbes diripiunt. Saxones Britannias inturbant. Bleda, & Attila Reges Hunnorum, filij Mundozuchi, nepotes Valomari, qui patruis Hectori, & Rugilæ ſucceſſerant, Thracias, Illyricum, Pannonias, Mæſias vaſtant. Arnegiſtus Magiſter militum à Martianopoli Mæſiæ egreſſus, fortiter cum Hunnis dimicans, equo amiſſo, occiſus. *Arnegiſtus occiſus.* Hunni inde Græciæ imminent. Theodoſius Auguſtus ſeptem millibus librarum auri pacem mercatur: mille libras annuatim promittit. *Theodoſius pacem emit.* Theodericus Rex Veſſogetarum Septimaniam ſuam faſtidit, Aruernorum municipio potiti, producere fines in Rhodanum contendit. Litorium ducem Romanum cum copiis aduerſum ſe miſſum, capit. Veterum finium limitibus effractis, omni virtute, atque mole poſſeſsionis metas in Rhodanum, Ligerimque ab Oceano protermina. Aruernos (qui ab Iliaco ſanguine creti, ſoli reſtitere Gotis) fratres Romanorum, obſidet. Sed ab Auito præfecto Galliarum, qui pòſt imperauit, mitigatur: fœdus cum Romanis renouat. *Auitus Galliarum præfectus.* Auitus ille precibus Sidonij Poetæ, & Epiſcopi generis ſui, medius inter Gotos, & Rempublicam interceſsit. Nam ob virtutes ciuiles, & bellicas, & nobilitatem generis, Gotis amiciſsimus erat. Leo à conſiliis regis rogat Sidonium, vt ſcribat hiſtoriam, itidem Sidonius Leonem. *Sidonius de Lithorio.* Aëtius quoque Ligeris liberator affatu, prandio remouet ferociſsimum Regem Gothiæ ab Arelate, quem non potuit prælio. De Lithorio Sidonius ita ſcribit:

Lithorius Scythicos equites, tum forte ſubacto
Celſus Aremorico Geticum rapiebat in agmen.
Per terras Aruerne tuas, qui proxima quæque
Diſcurſu flammis, ferro, feritate, rapinis
Delibant, pacis fallentes nomen inane.

Bella hæc apud nos Poeticè celebrata leguntur, & canuntur à popularibus noſtris. Moritur paulò pòſt Theodoſius Neoromæ Imperator, ætatis anno quinquageſimo: ab orbe reſtituto, quadringenteſimo quinquageſimo tertio. *Theodoſius moritur.* Vxor eius Eudocia Leontis Athenienſis philoſophi filia Homerocentonas de Chriſto compoſuit: Soror Theodoſij Pulcheria Auguſta, princeps eligendi Auguſti, Fl. Valerium Martianũ diademate Cæſareo donat. Hic dicere ſolitus fuit, Quoad in pace eſſe licet, non ſumamus arma. Imperauit in Oriente annos ſex, menſes totidem, quietiſsimum habuit Orientem ab armis: Niſi quòd ſuperbia atque ambitio Epiſcoporum, Impietas Monachorũ Orientem vexauit. Anatholius Epiſcopus Conſtantinopolitanus vſurpabat primas: alios ſibi ſubeſſe Epiſcopos volebat. Subſcripſere Anatholio Illyriciani Epiſcopi. Leo primus Pont. Max. ſcribit Martiano Auguſto, verè Chriſtiano, verè religioſo principi: itidem Pulcheriæ Auguſtæ, ambitionem Anatholij damnat. *Leo primus Pontifex ſuperbiam Epiſcoporum damnat.* Ille verò, inquit, erit magnus, qui fuerit totius ambitionis alienus, XI Calendas Iun. Herculano Cos. Is eſt annus Chriſti 455. Item Anatholium admonet, vt reſipiſcat: principes laudat Valentinianum, atq; Martianum, & ait, clementiſsimorum

Adolphius Cos. anno Chriſti 454. Leo primus Pontifex contra Eutichetis & Neſtorij hæreſes.

morum principum tam ſancta eſt fides, tam religioſa deuotio, vt in eis non ſolùm Chriſtianum, ſed etiam ſacerdotalem experiamur affectum. V. Idus Iulij, Adolphio Cos. eſt Chriſti annus 454. Ad Eudociam quoque Auguſtam, quæ poſt mortem mariti in Palæſtina habitauit, Pulcheriamque Auguſtam extant epiſtolæ Leonis primi Pont. Max. Contra Dioſcori Eutichetis patris Monachorum hæreſiarchæ, atque Neſtorij factionem: Pulcheriam Auguſtam orat, vt concilium conuocetur ab Imperatore: Eudociam, ne faueat illis erronibus. Neſtorius Chriſtum de matre virgine hominem ſolum adſerit natum, eámque hominis tantùm fuiſſe genitricem, qui poſtmodum ſit à Verbi deitate ſuſceptus, duabus ſcilicet diſtinctis perſonis. Eutiches de eadem virgine natum, non noſtræ credidit eſſe naturæ. Dioſcorus eius ſocius, attamen in vnitatem perſonæ deitas, atque humanitas, & conceptu virginis conuenit, & partu. Tum quoque ob ferias Paſchales contentio, diſcordiaque inter Orientem, ac Occidentem oritur, anno à Chriſti natiuitate 459. In faſtis, quos Theophilus Epiſcopus Alexandrinus (cuius & Hieronymus meminit) ad Theodoſium Magnum ſcripſit, in octauum diem ante Calendas Maias ſignata erant Paſchalia. Annales verò Pontificij Romanorum transferebant ea in duodecimum diem ante Calendas Maias. Martianus Auguſtus conſulit Ægyptios, quòd ea regio antiquitùs ſyderum ſtudioſa fuerit, vt Occidentales cum Orientalibus concordes forent. Sententia Theophili recepta eſt, octauoque Calendas Maii eius anni celebratæ ſunt vernæ feriæ. Cumque Martianus Auguſtus numerum diuorum auxiſſet, Conſtantino & Ruffo Coſs. anno Chriſti 460. Eutichianiſtæ excitant tumultum: ſæuiunt in aduerſarios: Proterium Alexandriæ Epiſcopum interficiunt. Leo Pont. Max. Romanus Leoni Auguſto ſcribit. petit, obſecrat, vt Eutichianorum furorem comprimat. Gratulatur primum quidem, quòd omnium electione ad Imperium cooptatus fuerit, in cuius virtutibus & Romana Reſpubl. & religio Chriſtiana gaudet, Leone & Maioriano A A. Coſs. anno Chriſti 461. Contrà in Occidentem ſæuiſsimæ armorum procellæ ingruerunt, prouinciæ vaſtabantur. Nam Attila Rex Germaniæ, Scythiæ, Sarmatiæ potentiſsimus, orbis Imperium animo agitans, cum Genſerico Rege Vandalorum Africam tenente fœdus icit. Grymyldam Gunther Regis Turogorum filiam vxorem ducit: Omnes principes Germaniæ Magnæ receptos ad ſe in aulam, in commilitium acciuit, ſociosque ſibi aſciſcit. Vt autem Veſſogetarum, Burgundionum, Francorum vires ſibi coniungeret, in Galliam ad Rhenum expeditionem edicit. Aliud tamen (vti erat conſilio quàm manu promptior) apud Imperatorem Valentinianum ſimulat. Et Veſſogetas hoſtes Reipub. Romanæ ſibi depoſcit, quos Gallia depulſurus ſit. Theodericus Veronenſis, Triarij filius, & Macrinus Anthemius conſul, gener Valentiniani Imperatoris, præſes Danubij & Vindeliciæ, qui pòſt imperauit, Danubiani limitis duces, prouinciarumque quas poſsidemus legati, annuente, Auguſto cum Attila, pacem his conditionibus ineunt. Oppidis quidem clauſis, itineris faciundi facultatem exercitui, copiisque Attilæ concedunt, rati eum Reipublicæ Romanæ ergò hanc ſubiiſſe expeditionem. Fuit ſanè Attila ſupra quàm cuique credibile eſt, ſupplicibus mitis, & perquàm benignus erga eos, quos ſemel in fidem accepit. Complura extant apud nos de eius virtutibus carmina, patrio ſermone, more maiorum perſcripta. Nam & adhuc vulgo cantatur, & eſt popularibus noſtris, etiam literarum rudibus, notiſsimus. Anguſto fuiſſe corpore fertur, at lato & ingenti pectore, & qui animi magnitudinem inceſſu præ ſe ferret. Reperi Reginoburgij in Bibliotheca diui Haimerani, de rebus ab Attila geſtis, opus heroico verſu, & Latina lingua non ineleganter factum. Vnde iſthæc de Hunnis, & Attila carmina excepi:

Proterius Alexandriæ Epiſcopus ab Eutichianis occiſus.

Expeditio Gallica ab Attila edicta.

Danubiani limitis Duces.

Fœdera ſupplicibus donat, ſternitq́; rebelles,
Vltra millenos fertur dominarier annos.

Aëtius præfectus militiæ Gallicæ.

Porrò Valentinianus interim aſtutia Attilæ intellecta, Aëtium præfectum militiæ in Gallias mittit: qui per Auitum poſtea Imperatorem, Veſſogetas, Burgundiones, & Francos fœdere Romanis coniungit: & aduerſus Attilam, humanæ gentis & orbis latronem concitat. Conueniunt copiæ ducum in Galliis. Attila vbi hoc accepit, nihilominus quod conſtituerat facere conatur. Vbi iam ſe ad eam rem paratum eſſe arbitratus eſt, Danubium cum Hunnis, Turogis, Boiis, Sueuis, Alemanis, quorum Rex G.buldus erat, traiicit. Vnà cum Attila proficiſcuntur Hardaricus Rex Gepidarum, & Oſtrogetarum reges, tres fratres, Theodemarus Vidomarus, & Volomarus. Attila cum omnibus copiis per Noricum, Vindeliciam per Rhætiarum fines, ad locum Brigantinum, & Rauracorum Baſileæque fines peruenit. Ibi Gundaricus, & Segimundus reges Burgundionum armati occurrunt: Attilam tranſitu Rheni amnis prohibituri: ſed facilè ab exercitu Attilæ cæduntur, funduntur, ad internecionem cum copiis cæduntur. Inde Galliam Belgicam inuadit Attila: vrbium portæ clauduntur: agricolæ relictis caſis, in ſyluas, montes, tutaque loca ſe recipiunt. Ciues qui oppida non ità munita incolebant, ad firmiora mœnium præſidia confugiunt: atque cum vxoribus & liberis commigrant. Octauia Tungrorum vrbs tum maxima inferioris Germaniæ, quæ eſt in Gallia, expugnatur, diripitur, incenditur.

Octauia vrbs Tungrorum vaſtatio.

Azana:

Azanarius vrbis Epiſcopus, vir perquam ſanctus, precibus eam ſeque ſeruare non potuit. Ipſe Traiecti Moſæ periit: diu prædixit cladem hanc, nemo credidit. ruina oſtendit, quæ fuerit illa. Mediomatricum poſtea ciuitas ſimili clade pridie Paſchalibus deuaſtatur: vrbis Epiſcopus Auctor captus: in ædificia flamma ſæuit. ciues paſsim, ſacerdotes ante aras trucidantur. Clementiorem Attilam ſenſere Trecaſſes ob Pontificis Lupi facetiam, qui ante mœnia vrbis Attilam excipiens, Saluum aduenisſe (inquit) gaudeo, flabrum & iram Domini. Deique mei. Pro cognomine, & elogio poſthac Attilam vſum eſſe, fama eſt. Pariſij Lutetiam ſuam cum coniugibus, & pignoribus relinquere, ad eas vrbes confugere, quas intactas hoc bello fore ſperabant, decreuerant. Verùm remanſere, monente & prædicente diua Genouepha, ſancta virgine, omnes vrbes ad quas migrare conſtituerant, iam iam interituras. Lutetiam quidem nunc ſecuram, tutamque ab omni periculo eſſe: paucos poſt annos tamen obſidentibus Francis fame expugnandam: ſicuti poſtea narrabimus. Depopulatis item reliquis Galliæ vrbibus, Aureliam Attila obſidet. Anianus Epiſcopus vir maximus ſeruauit vrbem cælitùs: ciues bono animo eſſe iubet. Aëtium legatus proficiſcitur Arelatem: vbi legiones & auxilia coibant, delectuſque agitabant: rem in diem conſultationibus contrahebant. Nam Getæ auxilio Romanis grauabantur venire, domi Hunnos expectaturi. De hac re ita Sidonius ad Auitum Imperatorem ſocerum ſuum ſcribit:

Azanarius Epiſcopus. *Mediomatricum vaſtatur.* *Genouepha virgo.* *Attila Aureliam obſidet.* *Anianus Epiſcopus.*

Mox ſubito cum rupta tumultu
Barbaries, totas in te tranſfuderet arctos
Gallia: pugnacem Rugum comitante Gelono
Geppida trux ſequitur. Scotum Burgundio cogit
Chunus, Bellonothus, Neurus, Baſterna, Toringus,
Bructerus vluoſa quem Volicer abluit vnda.
Prorumpit Francus, cecidit cito ſecta bipenni
Hercinia in lintres, & Rhenum texuit alno:
Et iam terrificis diffuderat Attila turmis,
In campos ſe Belga tuos vix liquerat alpes.
Aetius attenue, & rarum ſine milite ducens
Robur, in auxilium Getici male credulus agmen,
In caſſum propriis præſumens adfore caſtris.

Aëtius ſupplex Auitum rogat, ad Getas mittit, per Deum hos exorat. Deinde cum legionibus Romanis, & Theodoricus Magnus rex Veſſogetarum cum filio Thuriſomundo, Franci cum Regibus Meroueo, ac Hilderico vrbi auxilium laturi manuſq; cum Attila conſerturi, Aureliam armati caſtra mouent. Attilam obſidionem ſoluere cogunt. Ipſe ab obſidione repulſus, campum Mauriacum (quem Catalaunicum etiã vocant) petit. ibi cum copiis ſuis conſidet: Romani quoque vires ſuas explicant. Erat in medio caſtrorum collis, quem vtraque pars armis occupare conabatur. dum certatim quiſque ſuperare contendit, & alter alterum laceſsit, à tumultuaria pugna in apertum, legitimumque Martem res exarſit: totis pugnatur vndique viribus. Fit prælium atrox, & diu anceps: vtrinque maxima vi decertatur, nemine cedente, aut pedem referente. Riuulus ibi humano cruore auctus in modum rapidiſsimi torrentis inundauit. Theodoricus Magnus ab Andagiſo Oſtrogeta telo confoſſus, equoq; delapſus oppetiit. Gundaricus Burgundionũ, Meroueus rex Francorum quoq; interiere. Cæſa vtrinque fuiſſe referuntur centum octoginta millia hominum. nox prælium diremit. Attila receptui canit, & in caſtra, quæ more Germanorum Carris & Rhedis vallauerat, cum ſuperſtitibus ſe recepit. Vbi illuxit, in caſtris ſuos tota die continuit: tubarum tamen clangore, & ſtrepitu armorum, vociferationeque militum eruptionem minatur. Apud Romana caſtra de reliquiis belli huiuſmodi profligandis conſultatur. Franci & Veſſogetæ caſtra hoſtium obſidenda, inſtandum eſſe cenſent: tam inconditum vulgus, & ex tam variis nationibus confuſum, commeatu prohibendum, facilimè citra ſanguinem & periculum fame edomari poſſe, præcipuè Thuriſomundus, & Theodoricus iunior, vbi de interitu parentis accepere, ferocius caſtris inſultant: & haud dubiè ſanguine Attilæ manibus genitoris parentaſſent. Ferunt namque Attilam deſperata ſalute, pyram ex impedimentis conſtruxiſſe, in quam ſubiecta flamma, ſi hoſtis irruiſſet, ſe coniiceret, ne in poteſtatem hoſtium perueniret. At Aëtius non minus Getas & Francos, ſi ſublatis, & exciſis Hunnis inualuiſſent, pernicioſos Reipub. Romanæ arbitratus, ſuadet Thuriſomundo, vti ipſe domum redeat, ne audita morte patris, fratres, quos domi reliquerat, regnum præripiant. Erant Thuriſomundo quinque fratres, Fridericus, Euricus, Rotomarus, Himericus, & Theodoricus. Thuriſomundus hæc ex animo & ſyncerè ſibi dicta credens, Tholoſſam contendit. Ibi Rex à Veſſogetis adpellatur. regnat tres annos. Succedit frater Theodoricus iunior, annos tredecim fidus Imperatori Auito. Hunc excipit frater Euricus, pater Alarici occiſi à Francis, quorum regem Aëtius ſimili cõmento, & vaframento (ſicut diuus Gregorius Turonenſis narrat) fugat, domumq; properare compellit. Franci noſtri hinc li-

bertatis

Theodoricus Magnus Rex Veſſogetarũ. *Prælium magnum.* *Regum interitus.* *Thuriſomũdus Theodorici Magni filius, Tholoſſæ Rex appellatur.*

bertatis ſuæ initium auſpicantur, & in publicis celebribusque conuentibus procerum iactant. Depugnata eſt hæc pugna (ſecundum Caſsiodori Chronicon) anno inſtauratæ ſalutis quadringenteſimo quinquageſimo quarto, Martiano Auguſto, & Adelphio Coſs. Attila vbi Veſſogetas & Francos diſceſsiſſe, & ſe metu periculoque liberatum eſſe videt, omnem impetum belli in Italiam conuertit. Primò omnium Aquileiam, caput Venetiæ (quæ decima eſt regio Italiæ) inuadit: quam cùm vacuam offendiſſet, ſolo æquauit, mœnia dirui iuſſit, ædificia incendit. Inde oppida Hiſtriæ, Venetiæ, Galliæ Togatæ, Inſubrium, hoc eſt Longobardiæ, Vicentiam, Veronam, Ticinum, Mediolanum, & alia pleraque oppida ſimili clade ſtrageque adterit. Pleríque in inſulas Hadriatici ſinus aufugiunt, ibi ciuitatem in mediis fluctibus condunt, quam communi regionis, vnde migrarant vocabulo, Venetias appellant. Ea nunc eſt omnium vrbium potentiſsima in Europa, Aſia, Africa, in toto terrarum orbe celebratiſsima. Attila poſthæc deinde ad Mincium amnem caſtrametatur, deliberatque Romamne infeſtis ſignis petat. Verùm territus exemplo Alarici, qui poſt captam vrbem ſubitò periit, ſubſtitit. Et dum variis huc atque illuc curis animus anxius ampellitur, adſunt ſupplices à Valentiniano Imperatore miſsi oratores. Leo primus Pont. Max. Aurelius Candidus ſcriba Imperatoris, pater Caſsiodori, amiciſsimus Aëtio, & Carpilio Gaudentius filius Aëtij, pacem & fœdus à rege potentiſsimo deprecationibus & muneribus impetrant. Attila cum omnibus copiis vltra Danubium in Daciam, quæ nunc eſt Vngaria transdanubiana reuertitur. Dum cum noua nupta Hyldegunda, filia Herrici Reguli Francorum ſeſe oblectat, ſubitò inuitá exhalauit animam. Cantatur apud nos antiquis carminibus: Sycambriæ, quam nos Ophen, Vgri Budam vocare ſolent, Attilam habitaſſe, & oppetiiſſe. Sidonius Apollinaris, qui eo tempore has calamitates ſenſit, res Attilæ ſcribere cœpit, ſed victus magnitudine obticuit. Sub idem tempus crimine Maximi patricij Aëtius Magiſter Equitum ab Auguſto occiditur. Boëthius præfectus prætorio amicus Aëtij à ſtipatoribus principis gladiis confoditur. Subſequenti anno Valentinianus eiuſdem Maximi fraude Romę in campo Martio concionabundus à militibus Aëtij interfectus eſt: poteſtatis anno altero, & triceſimo, ætatis vndequadrageſimo. Imperauit cum Theodoſio Anitino, & ſocero ſuo annos ſeptem & viginti: cum Fl. Valerio Martiano quinque. Hi enim in Oriente, & Neotomæ rerum potiebantur.

Attila in Italiam expeditio. *Aquileia caput Venetiæ vaſtata.* *Venetia.* *Attila moritur.* *Sidonius Apollinaris res Attilæ ſcribere cœpit, ſed non perfecit.* *Aëtius, & Boethius perempti.* *Valentiniani interitus.*

MAXIMVS. LII.

MAXIMVS Parricida poſt necem Valentiniani Imperium Romæ arripit: nec diu ſcelere lætatus eſt. Franci & Saxones Gallias inuadunt. Alemanni, Suitones Rhenum iuxta caput. Maximus Auitum, qui poſtea imperauit, Peditum, Equitumque Magiſtrum legit. is liberat Gallias. Alemanni miſsis legatis veniam petunt.

Saxonis incurſus ceſſat, Cattusque paluſtris, Alligat Albis aqua naues.

Auitus legatus ad Veſſogetas vadit in Aquitaniam, & ad Garumnam flumen Theodoricum iuniorem regem Veſſogetarum, cum fratre Eurico in fide continet: Tholoſſæ fœdus icitur: vbi Veſſorum proceres, hoc eſt Veſſogetarum conuenere, qui & Veſtogoti. Inter hæc Eudoxia vxor Valentiniani, in vltionem mariti Genſericum Regem Vandalorum ex Africa acceſſit. Ipſe nauibus ad Italiam adpulit, Romam inuadit, capit, diripit, ſpoliat. Senatus, patres conſulti ad Tyrrhenum mare aufugiunt. Maximus territo tyrannidis menſe à militibus interemptus, à populo membratim diſcerptus, in Tiberim abiicitur. Genſericus quarto decimo die vrbe egreditur, abducit ſecum Auguſtam Eudoxiam, cum duabus filiabus, quarum altera Thraſomundo Genſerici filio nupſit: ea Hyldericum peperit, qui matri morem gerens, verus Chriſti cultor extitit. Miles Genſerici auidus prædæ in Campaniam incurſat: Capuam euertit, Neapolim expugnat, Nolam obſidet, vrbes reliquas diripit: Brutios & Siciliam tutatus eſt Caſsiodorus auus Caſsiodori, qui poſtea ſcriba Theodorici Regis Oſtrogettarum fuit, & ſacrarum literarum interpres cenſetur. Vandali onuſti præda cum ingenti captiuorum numero Africam repetunt. Roma mundi & orbis terrarum caput intra ſex & quadraginta annos ter à Germanis omnibus opibus ſpoliata eſt. Nolæ Epiſcopus diuus Paulinus vir eloquentiſsimus, Senatorius, cùm multi ex Campania in Africam captiui transferrentur à Vandalis, ipſe ſeſe pro filio viduæ vltrò obtulit genero regis Vandalorum: filium vnicum viduæ redemit, ſeſe in ſeruitutem dicauit: coluit hortos domino diligenter: eidem induſtriam ſuam admiranti, ad colloquiumque ſæpius admittendi, prædixit mortem Regis. Gener ſocerum certiorem facit. Turbatus Rex acceſſit Paulinum, in ſomnis ſibi viſum refert: rogat, quinam ſiet. Epiſcopum ſe fatetur Paulinus, libertate donatur, & facultas petendi quicquid velit. Omnes ſuæ ciuitatis captiuos impetrauit: lateris dolore in terræ motu exanimatus periit. Poſſedere Vandali Africam ſub ſex Regibus annos quatuor, & nonaginta. Genſericus primus regnauit annos ſeptem & triginta: rei bellicæ peritiſsimus, medio corporis habitu, & caſu equi claudus: ingentis animi, callidus, & aſtutus ad ſerendas diſcordias, genteſque turbandas, volupta-

Maximus Parricida Imperium arripuit. *Maximi interitus.* *Hyldericus Eudoxiæ nepos verus cultor Chriſti.* *Roma intra ſex & 40. annos ter à Germanis occupata.* *Paulini mors.* *Genſericus 1. quando regnarit, & qualis fuerit.*

voluptarum contemptor. Hic tres habuit filios: quorum maximo natu lege gubernacula addixit. Is fuit Honoricus, expleuit poteſtatis annos octo. Succedit frater alter Gundamundus annos duodecim. Poſt hunc regnat tertius fratrum T[illegible]dus. Cum ſex & viginti annos regnaſſet, ſucceſſorem reliquit filium Hyld[illegible]cum Ch[illegible]n, quem octauo regni anno Gelo matus interemit. Qui tres annos ſcelere lætatus a Iuſtiniano Imperatore victus, & captus, Bizantium deductus. Limitis deinde Perſici dux ad hoſtes arcendos conſtitutus eſt. Crudeliſsimè hi reges omnes, præter Hylder[illegible]cum, in nomen Chriſtianum ſæuierunt in Africa: vnde peculiare cognomen carnific[illegible]na illa accepit: de qua etiam libros editos legi. Cum Valentiniano Auguſto fortitudo Italica, feliciáſque ſepulta eſt. Degenerauit Romana virtus ſenectute defeſſa. Neoroma, & Græculi, iam veteri Romæ Cæſares mittere & dare ſolebant. Acceſsit ad hoc malum, quod hi tum inteſtinis bellis, & armis pluſquam ciuilibus ſeipſos concidunt, rem Romanam alioqui in caſum pronam, peſſundederunt: & Germanis eam inuadendi anſam præbuerunt, atque feneſtram aperuerunt.

AVITVS LIIII.

AVITVS Magiſter militiæ, ciuilium morum, reique bellicæ peritiſsimus, cum Martiano fœdus iniit, fretus auxilio Theodorici regis Veſſogetarum. In Galliis apud Treueros purpuram induit: à Gallis, Senatu, populoque Romano Auguſtus adpellatur: cum patribus conſcriptis, & Gallis deducentibus Romam proficiſcitur. Pannonias amiſſas reſtituit poſt multa ſæcula Romano Imperio. Ipſi eius gener Sidonios Apollinaris Poëta, & Aruernorum Epiſcopus Romæ Panegyricum dixit, vitam deſcribens. Fuitque Imperator Auitus ex clariſsimis natalibus prognatus, & de Romano Imperio bene meritus, amicus Aetio, præclarus rebus geſtis. Aetius nihil ſine eo, ipſe complura ſine Aetio geſsit. Præfectus Galliæ prætorio, Magiſter militiæ, peditum, equitumque f[illegible]t: amiciſsimus Veſſogetis, ideò adiuuarunt partes eius. vnde Sidonius de rege eorum Theodórico iuniore. *Sidonius Apollinaris poeta Theodorici cui Rex Veſſogetarum.*

Hinc te Martius ille rector, atque
Magno patre prior, decus Getarum,
Romanæ columen, ſaluſque gentis
Theódoricus amat, ſibique fidum
Aduerſos probat ante per tumultus.

Theodoricus magnum inde ſibi nomen apud Germanos, Romanos, Perſas peperit, Seruator ab omnibus cognominatur: omnes eius amicitiam ambiunt, ſicut Sidonius eleganter deſcribit.

Iſtic Saxona cærulum videmus
Adſuetum ante ſalo ſolum timere.
Cuius verticis extimas per oras
Non contenta ſuos tenere morſus
Arctat lamina marginem comarum,
Et ſic crinibus ad cutem receſis
Decreſcat caput, additurque vultus,
Si tonſo occipiti ſenex Sycamber.
Poſtquam victus es elicu retrorſum
Ceruicem ad veterem nouos capillos.
Hic glaucis Herulus genis vagatur
Imos Oceani colens receſſus.
Al[illegible]oſo prope concolor profundo.
Hic Burgundio ſeptipes frequenter
Flexo poplite ſupplicat quietem.
Iſtis Oſtrogotus viget patronis,
Vicinoſque premens ſubinde Chunnos.
His quod ſubditur, hinc ſuperbit illis
Hinc Romane tibi petis ſalutem.
Et contra Scythicæ plagæ cateruas
Si quos Parrhaſis vrſa fert tumultus
Theoderice tua manus rogantur,
Vt Martem validus per inquilinum
Defenſet tenuem Garumna Tibrim.
Ipſe hic Parthicus Arſaces precatur,
Aula Suſidis vt tenere culmen
Poſſit Fœdere ſub ſtipendiali.
Nam quòd partibus arma Boſphoranis
Grandi hinc ſurgere ſentit adparatu,
Maſſam Perſida iam ſonum ad duelli,
Ripa Euphratide vix putat tuendam.
Qui cognata licet ſibi aſtra fingens,
Phœbæa tumeat propinquitate,
Mortalem hic tamen implet obſecrando.

Sidonij affines, & maiores functi præfecturis vrbanis, prætorianis, militaribus ipſe conuiua, & coll[illegible]tor regis Theodorici Veſſogetæ, Galliæ Belgicæ tum præficitur. Aegydius Romanus Magiſter Equitum cum Siagrio Cos. filio legato, Galliam Lugdunenſem regere iubentur Paulus, & Seruandus præfecti. Narbonenſi præſedit Decius, filius Auiti Imperatoris, qui habenas iuſſu Senatus tenebat. Dominus Seuerus præfectus prætorio, atque aulæ legitur: Conſentius in aulam expetitur, ſolis moribus inter arma tutus. Trigetius tr[illegible]ui Danubiano contra incurſantes Maſſagetas præficitur. Vetum Martianus Auguſtus inter hæc anno ab orbe ſeruato CCCCLX. moritur. Leon Magnus Tribunus militum, omnium ſuffragijs eligitur (vt ſcribit Leo primus Pont. Max. in cuius virtutibus & Romana Reſpublica, & religio Chriſtiana gaudebat) Maiorianus tum quoque Cæſar declaratur. is copias legit, cum Auito manus conſerit, Auitum vincit, eundem de faſtigio Imperij Placentiæ abdicauit, in priuatamque redegit vitam. Sidonium *Præfecti ab Auito in Gallia conſtituti.* *Martianus Auguſtus moritur. Leon eligitur Imperator.*

Maiorianus Cæſar declaratur.

Poëtam, poſtea Epiſcopum Aruernorum, qui cum ſocero bello interfuerat, & ex clariſſimis progenitoribus, bellicis rebus peritis, genus ducebat, ob eruditionem vita & patria Aruernorum vrbe donat, conuiuam adhibuit. Ipſe Poëta Panegyricum Imperatori dixit Romæ, Petro ſacri ſcrinij Magiſtro dicauit hiſce verſiculis:

Et tibi Flacce acies Bruti Caßique ſecute
Carminis eſt author qui fuit & venia.
Sic mihi diuerſo nuper ſub Marte cadenti
Iußiſti placido victor vt eſſem animo:
Seruiat ergo tibi ſeruati lingua Poetæ
Atque mea vita laus tua ſit precium.

MAIORIANVS LIIII.

IVLIVS Valerius Maiorianus, Maioriano auo tractus Hiſtri præſide, patre Anthemio ſocero Theodoſij Magni natus eſt. Suitones tum partem Rhetiæ ac Galliæ iuxta caput Rheni occupant. Maiorianus Burdonem Rhætiæ præficit. is pecunia ſibi conciliat animos Germanorum, Danubium accolentium: Petroque ſacrorum ſcriniorum Magiſtro interprete, cum Suitonibus pacem componi. De his ita Sidonius ad Auitum:

Conſcenderat alpes,
Rhetorumque iugo per longa ſilentia ductus
Romano exierat populato trux Alemannus
In prædam centum nonies demiſerat hoſtes.
Obſequium genus vna negat, quæ nuper ab Hiſtro
Retulit indomitum ſolito truculentior agmen
Quod dominus per bella caret, populoque ſuperbo
Turgida plectendas in prælia ſuggerit iras

Richomarus Maiorianū interficit.

Porrò Maiorianum, cùm imperaſſet annos quatuor, menſes ſex, Richomarus patre Sueuus, matre Geta, nepos Valliæ regis Gotorum ex filia, patricius, fretus auxilio Sueuorum, Dertonæ interficit.

SEVERVS LV.

Anthemius Cæſar declaratur.

SEVERVS Lucanus à Richomaro Rauennæ Cæſar deſignatur. Hoc quoque poteſtatis anno quarto Romæ in palatinis ædibus veneno ſublato, Roma abſque Cæſare biennium ferè fuit. Tandem Anthemius à Leonte Auguſto Cæſar Neoromæ declaratur: Romamque ad Italiam mittitur, Marcelliana coniuratione pro diademate, turbata Repub. in Sicilia opprimitur.

ANTHEMIVS LVI.

Anthemij genus & propinquitas.

ANTHEMIVS Perhennus Conſul, gener Valentiniani Auguſti: Euphemia vxor, filia Valentiniani, filius Procopij Magiſtri Equitum, eius auus Anthemius. ipſe Richomaro ſuperiori filiam nuptum collocat. Mortuo autem Seuero, Oſtrogetæ in Norico, Franci in Gallia, Italiæ imminebant. Et huic Sidonius vocatus Romam interfuit nuptijs Ricineris patricij. Legatus Aruernorum Sidonius, Romæ conſulatum Imperatoris Anthemij celebrauit, Romæ præfectus annonæ factus. Poſt nuptias patricij Ricineris, id eſt, vtriuſque imperij opes ventilatas accuſatus, quod Satyram ſcriberet, conuiua Cæſaris fuit. Eius hæc carmina & verba ſunt.

Facta priorum

Exuperas Auguſte Leo, nam regna ſuper ſtas.
Qui regnare iubet,
Auxerat Auguſtus naturæ lege Seuerum
Diuorum numerum.
Noricus Oſtrogotum qui continet, ille timetur.
Gallia quâ Rhenus Martem ligat, illa pauori eſt.
Anthemium concede mihi, ſit partibus iſtis
Auguſtus, longumque Leo mea iura gubernet.
Quem petij. patrio veſtire murice natam
Gaudeat Euphemiam ſydus diuale parentis.
Si t. ſocer Auguſtus genero Ricinere beatus:
Inuictus Ricimer, quam ſemper publica fata
Reſpiciunt.

Aruandus præfectus Galliæ in exilium.

Tum Aruandus præfectus Galliæ accuſatur Romæ à legatis Galliarum. Literæ eius interceptæ ad Regem Gotorum quibus diſſuadebat pacem & fœdus cum Imperatore Græco. Britannos ſuper Ligeri oppugnandos. cum Burgundionibus Gallias gentium diuidun-

[illegible] : Imperium adfectat : in exilium relegatur. Heditius Serenatus præfectus Gallis Romanenſes opprimit, præcipuè Aruernos, exultans Gotis, inſultans Romanis. leges Theodoſianas calcat, Theodoricianas proponit. Sic nulla Reipublica opes, nulla præſidia : ſi nullæ, quantum rumor eſt, Anthemij principis opes ſtatuit Sydonius, atque nobilitas, ſeu patriam dimittere, ſeu capillos. Licinianus Quæſtor Rauenna venit, codicillos portat, Heditio honor patricius defertur. Hic ærarium publicum priuatis manubiis locupletauit. Poſt quintum ipſe Anthemius annum fraude Richomeri generi ſui occiditur, graui ciuitatis clade. Quadrageſimo pòſt die Richomarus moritur. Imperij habenas Olymbrius arripit Romæ, ſeptemque menſibus potitur. Poſt eum Glicerius Rauennæ, Iulius Nepos Romæ armis pariter ac moribus ſummus Auguſtus, qui deceſſores Anthemij fidem obligatam abſoluit, Cæſares adpellantur. Vltimus deinde extitit Auguſtulus filius Oreſtis patricij, ſub quo Imperium Romanorum in Occidente intercidit, à Germaniſque ſolutum eſt, ſicut iam explicabimus. Dum enim Italia crebra principum ſucceſſione, cum malis ſuis conflictatur, Scoti, Saxonum pars Britannias, Romanam adhuc prouinciam incurſant, vaſtant, lacerant. Britanni cum à Romanis principibus nullum auxilium ſperarent, Anglios itidem Saxonum (aut ſi Taciro credimus) Sueuorum nationem, ex Germania contra Scotos accerſunt Viridogerno Rege. Verum Anglij ſibi deminuta eſſe ſtipendia cauſantes, & munera promiſſa ex fide non eſſe ſoluta vociferantes, cum Scotis pacem firmant. Atque hæ gentes arma in Britannos vertunt ipſos, & Romanos veteres colonos partim occidunt, partim inſula exigunt. Inter ſe æquo iure inſulam patiuntur : ibique duo regna condunt : quæ regna Angliæ, & Scotiæ adpellare ſolemus. Alia item Saxonum manus, Picti cognominati, Odagrio ductore, in oram Galliæ Belgicæ, Lugdunenſiſque irrumpit : varia fortuna cum Romanis decertat. Pars Galliarum adhuc ab ipſis nomen retinet. Britanni in Galliam nauigant, ſedes ibi collocant in Romano ſolo, pecora abigere & ipſi, deprædarique Gallias cæperunt. Verum de Saxonibus ita Sidonius. *Nammatio duci Romano contra Saxonas miſſo, refert : Archipyratæ Saxones ſimul omnes imperat, parentque, docent, diſcunt latrocinari : hoſtis eſt omni hoſte truculentior, improuiſus adgreditur, prouiſus elabitur : ſpernit obiectos, ſternit incautos. ſi ſequatur, intercipit : ſi fugiat, euadit. Ad hæc exercent illum naufragia, non terrent. Et eis quædam cum diſcriminibus pelagi non ſolum notitia, ſed & familiaritas : ſi qua tempeſtas eſt, ſecuros efficit, incautoſque eos qui petuntur, atque Saxonas hoſtes nihilominus irruentes proſpici vetat : in medio fluctuum, ſcopulorum confragoſorum, ſpe imminentis leti, periclitantur. Præterea priuſquam de continenti vela laxent, hoſtico vado anchoras vellunt. In patriam rediturus, atque remeaturis mos eſt, decimum quemque captiuorum ſorte legere, ſuperſtitioſo ritu necare. in crucemq; agere. Talibus votis atque victimis ſoluunt : hoc que ſacr. lego ſacrificio, de captiuo magis exigunt tormenta, quam precia.* Franci quoque homines bellandi cupidi (in quos Græcum extat prouerbium crebrum olim Romanis. τὸν φράγκον φίλον ἔχῃς, γείτονα μὴ ἔχῃς. Hoc eſt, Francum amicum habeas, vicinum ne habueris) ſæpius Gallias, vbertioris ſoli gratia, & prædæ dulcedine adfectarant, ſæpius inde à Romanis pulſi amiſerant. Hi tum pro multitudine hominum, & pro gloria belli, atque fortitudine anguſtos fines ſe habere arbitrabantur. Et iam tempus veniſſe ſibi perſuaſere. quo facile Galliæ totius Imperio potiantur : quod hactenus toties per multos annos maiores, nequicquam conati fuiſſent. Cognatos ſuos e Germania profectos, Burgundiones Narbonenſem Galliam, Veſſogetas Aquitaniam poſſidere. Vandalos Africam : Sueuos, Alanos Hiſpanias protritis Romanis tenere : Saxones Britannis occupaſſe, & Gallias infeſtare. His rebus adducti, & authoritate Lucij Treuerenſis patricij permoti (huius vxorem præſes Romanus ſtuprauerat, ipſe ad Franconas in Germaniam Magnam profugerat, eos in Romanos concitabat) conſtituunt ea, quæ ad proficiſcendum pertinent. Quòd vnum tantæ rei imparem fore opinarentur, duodecim proceres deligunt, ſummæque rerum præficiunt, & Reges adpellant : quorum tamen primus ſit Hyldericus Rex, filius Merouei Regis. Eo modo putabant ſe magis formidoloſos, & firmiores futuros, vt hoſtes tot regibus ſe poſſe reſiſtere deſperarent, & pro dignitate rerum maiores copias ſuſpicarentur. Omnibus itaque comparatis, Rhenum traijciunt, Romanos fundunt, cædunt, ſuperiorem Germaniam in Gallia occupant, templa diripiunt, vrbes Moguntiacum, Vangionum, Borbetomagum, Nemetum Auguſtam recipiunt : huicque tractui, nequis à tergo metus immineat, quinque Reges præficiunt, Arbogaſtum, Drogum, Gebericum cum filio Gunthario, Garouicum, Haganonem. Inde caſtra in Germaniam ſecundam aduerſus Agrippinenſem Coloniam mouentur, quam Aegidius Romanus legatus Galliæ Belgicæ firmo præſidio firmarat fruſtra. Vrbe Franci potiuntur, regeſque ciuibus, & finitimis dant, Segibertum cum filiis Litauico, & Herrico. Poſtea Belgicam inferiorem in obſequium redigunt, Morini, Remi, Cameracum, pleræque omnes ciuitates de pace legatos ad Francos mittunt, declaranturque his reges tres fratres Litomarus, Renomarus, & Richarius. Aegidius dux Romanus cum filio Aeſtagrio intra mœnia Auguſtæ Sueſſonum (Ptolomæus Veſſonum vocat) impellitur. Horum agro vaſtato, Franci ad Galliam Belgicam pu-

Heditius Serenatus præfectus Galliæ.

Anthemius fraude Richomari occiditur. Olymbrius. Glicerius. Iulius Nepos. Cæſares appellantur. Auguſtulus vltimus.

Scoti Saxonum pars. Scoti & Angli gentes Saxonicæ.

Picti in Galliam irrumpunt. Britanni in Galliam nauigant.

Sidonius de Saxonibus.

Prouerb. de Francis.

Franci Gallias affectant.

Franci inſtigati à Lucio Treuerenſi patricio.

Superiorem Germaniam in Gallia occupant.

Colonia Agrippina potiuntur.

Belgicam inferiorem in poteſtatem redigunt.

Franci Galliam Belgicam petunt.

Treuiri. Mediomatrices, & Tullum se Francis dedunt.

primam per[illegible]unt. Lucius ſuperior eis Treueros tradit, qui[illegible] Helib[illegible] [illegible]. Dedunt ſe & Med[illegible]omatrices: Leucorumque vrbs Tullum: quibus Melo & Godogiſalus, Pat[illegible]ridusque nepos ex ſorore ſuperioris Haganunis imponuntur. De hinc Hyldericus initio fœdere, & [illegible] cum Odagrio Saxone Galliam Lugdunenſem ad[illegible]reditur: cui dux Romanus nomine Paulus præſidebat. Luteciam Pariſiorum fame [illegible] deditionem cogit: Aureliam inde capit. Circa Andegauos congreſſus cum Romanis Paulum præſidem [illegible] interficit: reliquæ tum ciuitates Galliæ oratores ad Francos ite gratulatum iubent. Iam enim pertæſæ ignauiam, ac auaritiam Romanorum, vi[illegible]ri ſine certamine ſubijciuntur. Odi[illegible] Romanorum Gallis incu[illegible] præſidium, rapacitas, a[illegible] libido: exactio public[illegible] nomen & calumniæ litium. Quod tam facile Romanæ prouinciæ Cæſaribu[illegible] [illegible] Chriſtia[illegible] eripiebantur à Germanis, etſi alienis à religione noſtra [illegible]antur, tres pot[illegible]ſſimum refert cauſas Caius Sollius Sidonius Apollinaris Poëta, & Aruernorum Epiſcopus [illegible] Auguſtorum: qui ſenſit has calamitates (quippe eo tempore vixit) ignauiam Cæſar[illegible], magnitudinem tributorum, auaritiam, ac ſupe[r]biã præſidum & Epiſcoporum. Imperatores auari, & fœneratoribus Magiſtratus, & Rempublicam non tam communicabant, quam vendirabant. Nulla virtutis præmia erant, nulla præſidia viro forti, nulla emolumenta fido Reipublicæ à principe contingebant. Præſides auari. Quæſtores rapaces, populum & prouinciales nouis vectigalibus, & mulctis atterebant: ſeruitute vrbes, ciues, agricolas ad egeſtatem redigebant, ærarium publicum priuatis manubijs collocupletabant. Sed Sidonij verba referam. *Romana Reſpublica in extrema hac miſeriarum defluxit, quo ſtudioſos ſui nunquam remuneretur. Natio. ac tribus fœneratorum non ſolum incui[illegible] R[omanas] vires adminiſtrant, verum etiam funditus à fundamento eruunt. Nobilium virorum militariumq; præter ſpem, atque opinionem aduerſæ partes bellicoſo non tam facta, quam præmia deſunt. Parum quæ[illegible] communi conſulunt Epiſcopi, quibus tractanda à principe committuntur. Cum in conſiliis [illegible], non tam curæ publicæ mederi, quam priuatis ſtudent fortunis. Præſides, præfecti prou[illegible] [illegible] Romanos opprimunt, fidis Reipublicæ inſultant, cum hoſtibus pac[illegible] [illegible]untur. Illis tamen Co[illegible] [illegible] quæſt[illegible], ab Imperat[or]ibus patricius honor defertur. N[ul]læ Reipub. opes, nulla præſidia, nullæ opes R[om]anis [pr]incipis. Ego atque cætera nobilitas cogimur aut [patr]iam dimittere, aut [illegible]pillos.* Sed ad hi[ſ]toriam redeo. Franci & Saxones oppidatim [illegible] Gallia Lugdunenſis, & Belgica præreptæ ſunt Romano Imperio, in Germaniam tranſlatæ: haſque noſt[illegible] Francor[um], hoc eſt, Francorum Imperium: regionem vero Germaniæ, vnde Franci profecti, ſunt Francóland, hoc eſt, Francorum patriam vocar[illegible] [illegible]: quod hic nati ſint, illic imperent Franci. Aegydius dux Romanus d[illegible] [illegible] mœnibus Sueſſonum ignauus defendit, mortem obijt. In prouerb[ium] [illegible] [illegible] N[illegible] in vſu adhuc apud nos eſt, ab ipſo natum, crebrum in meticuloſos, igna[uos] [illegible] d[ic]tum, vel vulgo inducto protritum, Gyli Franzol. hoc eſt, Aegydius Franzol[illegible]: A[eg]ydium namque Germani Gylonem adpellant. Filius Hylderici Lūdouicus Magnus ferre parem non [illegible]lens, fraude omnes ſuperiores reges Francorum ſuſtulit, opes eorum occ[upa]uit. Sueſſonum quoque vrbem cœpit: Eſtagrium ducem Romanum in A[illegible] [illegible] pulſum, & reditum occidit: Romanos omnino Gallijs exturbauit. [illegible] regiam conſtituit, quæ conuentu celebri Gallorum, & Germanorum [illegible] H[illegible] præſ[illegible] diui [illegible] ad Imperatorem Ludouicum prim[illegible]. Inter hæc ad Rhenum & in Gallijs geſta. In Germania etiam inter [illegible] & Danubium amnes, interque [illegible] Codanum, poſt mortem Attilæ [illegible]. M[illegible] [illegible]toribus, nomina quoque regionum, & vrbium comm[illegible] [illegible]. Filij Attilæ [illegible] plurimos ex diuerſis vxoribus habuit, dum de diuidundo imperio à patre pa[r]to d[illegible] contendunt, vitam ſimul cum regno amiſere. Ab [illegible] [illegible] deficiunt, Hunnorumque ſol[illegible] Imperium: ipſos quin au[illegible] [illegible]ant. Primus Hardaricus Rex Gepidarum correptis armis inuadit filium Attilæ [illegible] natu, Hellacum nomine, pugna ſuperatum interemit: Hunnorum triginta millia occidit. Cæteri fratres Hellaci, quos bellum non abſumpſit, fugam capeſſunt. Extorres ſine certis ſedibus, quo tempeſtas de[illegible] palantes per Germaniam, per Sarmatiam diſperſi vagantur. Gepidæ eorum loca oc[cu]pant, [illegible] Daciam antiquam rerum [ſcr]iptores, vulgus literatorum, partim Vngariam, p[illegible] Caſtrenſes, Tranſyluaniamque nunc vocare ſolent. Cum Imperatore R[om]ano Martiano fœdus ictum eſt. Oſtrogetæ [illegible] H[u]nn[i]s [illegible] ab Imperatore impetrarunt: ſicuti Theodori[illegible] Rex [illegible] P[illegible] ſcribit. Reges Oſtrogetarum Theodomarus, Valom[ir]us, & Vidimarus, duces [illegible] ab A[ug]uſto adpellantur, & conſtituuntur: datiq́; ſe [illegible] Leonti primo A[illegible] T[illegible] filius Theodoricus, octo dum [illegible]xat annos na[illegible]. E[illegible] Sclauos vocant antiquiſsima Germaniæ natio: [illegible] Peucinos, Fennos; ſyluarum, & montium erig[illegible]ur, [illegible] O ſcelera (inquit Iordanus ſcri[pt]a & Pontifex) noſtra ſæuire, [illegible] vt quicquid inter Albim & Tanaim amnes,

prouerb. ab hoc Aegydio natum.

[illegible] Ludouicus Magnus. [illegible] in Germania.

[illegible] Attila de Imperio [illegible] dividundo [illegible].

Gepidæ Daciam [illegible] [illegible].

amnes, inter Codanum, & Hadriaticum ſinum longè lateque porrigitur, paulatim inundauerint, atque impleuerint. Ab his ſinus Vendicus Ptolomæo, nomen habet. Plura de ipſis in primo libro retulimus. Hi igitur primo Viſtulam transgreſsi vſque ad Albim, accolas ſinus Codani inuaſerunt. Tenebant eo tempore ea loca Sueuorum gentes fortiſsimæ, & valentiſsimæ, Longobardi, Rugij, Suitones. Longobardi ab Occidente Albim contigere, ceruicemque peninſulæ Cimbricæ, ad Septentrionem ſpectarunt, Scandiam inſulam, quam nos Selandiam Danorum, dicimus. Suitones ab Orientis ora Viſtulæ, à Septentrione Suitonibus continebantur. Rugij medij inter hos fuere, qui adhuc ibi nominantur, in ſinu Codano, ad hoſtia Chaluſi fluminis, qui nunc Spreus eſt ex aduerſo Sudæ, principum Pomeranorum oppidi. Eos vterque & regulus Brandeburgenſis, & rector Pomeranorum ſibi vendicat, atque Rugiam ad Religionem Chriſti conuertiſſe reperio Hainricum Leonem regulum Gotorum, atque Saxonum potentiſsimum. Hi omnes Venedis ceſſere, Danubiumque verſus perrexerunt. Longobardi per Marungos, Vipetes, Viſipios (Sueuorum nationes ſunt) ad Gothinos, Gothonaſque ſeceſſerunt: & hi Sueuiæ populi ferrum effodere ſolebant. Pauca campeſtrium, cæterùm ſaltus, & vertices montium iugum inſidebant: quo continuò tum Sueuia, nunc Boëmia, Sileſia, Morauia ſcinditur, atque dirimitur. Suitones rege Sidone, ad Rheni amnis caput, fonteſq; penetrarunt. vtramque ripam pulſis Romanis, Burgundionibuſque occuparunt, à quibus adhuc ea loca nomina ſeruant. De his omnibus, ita Sidonius Epiſcopus, qui eo tempore vixit, ad Auitum Imperatorem ſocerum ſuum ſcribit. *Aetio mactato, Imperatore Valentiniano caſo, vix diadema Maximo impoſitum erat*, illico.

Sedes antiqua Longobardorum. Suitonum. Rugiorum.

Henricus Leo Rugiã, ad religionem Chriſti conuertit.

Suitones quæ loca occuparint.

Francus Germanum primum, Belgamq; ſecundum
Sternebat, Rhenumq; ferox Alamanne tenebas
Quin & Aremoricus piratam Saxona tractus
Ludus, & adſuto glaucum mare findere lembo.
Terrarum ſpacia princeps iam Maximus, vnum.
Sic perdita cernens,

Romanus ripis, & vtroque ſuperbus in agro
Sperabat, cui pelle ſalum ſulcare Britannum.
Te tibi Auite legit.

Quod fuit in rebus, pedituma; equitumq; Magiſtrum.

Cum Rugijs Rex Flaccitheus Danubianam ripam inſedit, qua Noricum, hoc eſt, Auſtriam Hiſter præterfluit. Confederata, tributariaque fuit Rugijs Fauinorum vrbs, quam Viennam nunc nominant. Author eſt Eugypius, diſcipulus & comes Diui Seuerini. Hic enim Africa oriundus, ſub idem tempus in Norico, Vindeliciaque celebri fama vixit. Ipſe pietate inclytus, vitæ integritate venerabilis, venerabilior cæleſtium arcanorũ miraculo etiam Germaniæ feris nationibus. Poſt mortem Attilæ, haud ſcio an crudelitatem Vandalorum deuitans, ad has Romanorum prouincias cum fratre Victorino conceſsit. Frequens & Bathauiæ, & Quintianæ (Quintanorũ colonia eſt) in Vindelicia, atq; Viennæ in Norico habitauit. Bathauiæ in ripa eidem extat dedicatum templum, eſtq;, vti adpellatur, parochia. A Vienna verò ad tertium lapidem pagus eſt Seuerinus, cognomen adhuc retinet. Vtroque habitaſſe diuum Seuerinum fama, & literis proditur. Diuinitùs hunc talem virum, ab illa ſumma & prouidentiſsima maieſtate Domino, & parente indulgentiſsimo tum miſſum fuiſſe crediderim: qui Romanos has regiones adhuc incolentes, deſtitutos à principibus ſuis, & Germanis circumfrementibus expoſitos, ſua deuotione, virtute, iuſtitia, ſeruaret: pietateque, voto & ſupplicijs, non iaculo, nec arcu tueretur. Quippe oppida Noricorum, Vindelicorum certatim eum accerſebant: quocunq; aduentaret, aduentus eius ſaluti eſſe pro certo habebatur. Romanos nempe, qui adhuc haſce prouincias poſsidebant, non aliter, quàm parens re ipſa conſolando erexit. Ipſi eius freti pietate tuti fuerunt. Ad reges Germanorum, aduerſam Danubij partem tenentium, Gibuldum, qui Sueuos Boiemiæ incolas, & finitima loca regebat. Flaccitheum, Filitheum, Fridericum Rugiorum principes, legatus non ſemel profectus eſt: illos ſua authoritate ab incurſationibus repreſsit: ſocietate, & fœderibus Romanis coniunxit: captiuos Romanos partim precibus, partim pecunia redemit, & impetrauit. Lucillus, & diuus Valentinus, D. Syluinus Vindelicorum myſtæ, Conſtantius, Paulinus, Maximus Noricorum Epiſcopi, ſine Seuerini conſilio nihil egerunt: ſæpius ad ipſum acceſſerunt: ſæpius nuncios miſerũt. Mamertinus, & Pierius harum regionum præſides conſilia, & monitus Seuerini ſecuti, Germanorum maximam multitudinem latrocinia agitantium ceperunt, prouincias tutas ab huiuſmodi procella reddiderunt. D. Seuerinus in vniuerſum omnes ad meliorem frugem ducere conabatur: omnes in commune, in genuinam, germanamque Chriſtianam æquitatem, & æqualitatem hortabatur. Exemplis docebat deo immortali confidere, & ſpem omnem in Chriſto Domino, præſideque mundi ſitam eſſe: qui ſæpe maiores noſtros

Rugij Noricum i. Auſtriam inuaſerunt.

Eugypius diſcipulus & Comes Seuerini.

Victorinus frater Seuerini.

Seuerinus pagus a D. Seuerino dictus.

D. Seuerini admonitio ad pœnitentiam.

in maximis periculis ſeruauerit. Germanos hoſtes Reipub.& religionis non armis, nec ſagittis, ſed innocentia, & liberalitate in pauperes vinci poſſe. Sacerdotibus nihil tum ſalacius, opulentius, nil parcius, ac tenacius erat: pauperum in omnibus oppidis maxima colluuies verſabatur (vti neceſſe eſt) vbi metu belli, & timidiorum hoſtium agricolæ, vulguſq; promiſcuum & inconditum, relicto rure in oppida confugiunt, ibique victum damnoſer quæritare compelluntur. Diuites frumenta coemere, atque condere ſolebant, futuræq; fami reſeruabant, quam in huiuſmodi rerum alea crebro accidere certum erat. Illa Seuerinus liberaliter, & benignè pauperibus elargiri iubet: alioquin Barbaris mox diripienda. Sacerdotum quoque luxum carpens, decimas pauperibus diſtribuere iuſsit: & ne fabulas, neue quæſtum ſuum, ſed Chriſtum prædicarent, eundem ſectarētur, ſedulo admonuit. Romanas prouincias, Noricum atq; Vindeliciam, haud ita longo tempore poſt mortē ſuam perituras: in his Romanum omnino nomen extinguendum prædixit. Nec templa immunia fore, omnia humano ſanguine luſtrari, expiariq; oportere. Oppida (inquit) Vindelicorum, Noricorumq; excindentur, templa euertentur, ædificia cuncta ſolo æquabuntur, gentes & populi, ciues delebuntur, ſacerdotes trucidabuntur: in vaſtiſsimā redigentur cuncta ſolitudinem, adeò vt hoſtes conditoria cadauerum, ſuſpicati ibi latere aurum, diruent. Proinde contempta fragilium rerum ſorde, ſpreto caducorum ſtercore, quæ cælo nos adſerant, immortalitatis candidati, cogitate. Nec vllum (quoad ipſe vixit) oppidum, neque Noricorum, nec Vindelicorum, quod quidem eius mandatis paruit, aliquid maleficij, aut incommodi accepit. Solum quatuor ciuitates, quæ dicto eſſe obedientes dedignabantur, ac ipſum vt inſanum vatem irridebant, a Germanis exciſæ ſunt. duæ Vindeliciæ, & totidem Noricorum. Tres ab hoſtibus, quarta a ciuibus aliò migrantibus, dedita opera exuſta. Aſturom oppidum, in confinio Norici Ripenſis, & Pannoniæ periſt. Aperuerat Seuerinus ciuibus calamitatem, in templo horam quoq; indicans, vti reſipiſcerent, obſecrabat. Verum ſurdis cantat. Aſtures ipſum irrident, eò magis voluptati operam dantes, vt iam iam morituri, geniū ſuum defraudarent. Effugit inde Seuerinus. Germani irrumpunt, capiunt, vaſtant, delent, omnes trucidant: ſenex vnus, qui nuncius cladis foret, euaſit ad Seuerinum Comagenas. Oppidum id Noricum erat triginta millia paſſuum à Cetijs, itidem vrbe Noricorum. Bathauiam deinde Seuerinus, relictis à ciuibus, ob crebras incurſationes Alemannorū, migrat. habitauit in ripa Oeni, vbi iam templum eius colitur. Dum ibidem vitam agitat, Gibuldus Rex Alemannorum, viſurus (vt ſimulabat) Seuerinum, Bathauiam cum exercitu properat. Ne vrbs aduentu tanti Regis adtereretur. Seuerinus it obuiā Gibuldo: ipſum tanta conſtantia allocutus eſt, vt Rex eius authoritate permotus, iter inceptū reliquerit: abiensq; optionē poſtulandi Seuerino, quicquid velit, vltrò obtulerit. Seuerinus nihil aliud ab opulentiſsimo rege petijt, quam vti gētem ſuam abs Romanorum infeſtatione cohibeat, pacem cum Romanis ſeruet, captiuos ipſi condonet. Promiſit Rex ſe omnia facturum, domumq; rediſt. Vidomarus ſub idē tempus, patruus Theodorici Regis Oſtrogetarum, cum Gotis, Herulis, Turogis, Alemannis, Narhiſcis, & aliæ Germanorum nationes, Noricorum incurſant prouincias. Hoc facturos prædixit ante Seuerinus Paulino pontifici Tiburniæ: hæc tum erat caput Norici, quod Charini, Chattones, & Carni nunc poſsident. Paulinus per ſuam prouinciam, diœceſim, & parochiam triduano ieiunio deum placat: cunctis tamen in agris vaſtantur. Nullum caſtellum, quod monitis paruit, captum eſt. Iuuauenſibus quoq; per Moderatū Pſalten Bathauienſem nunciat, mandat, vt ſaluti ſuæ conſulant. Omnes ſine mora, ſi ſalui eſſe velint, oppido excedant: inexorabile exitium fatumq; impēdere vrbi renunciat. illi parere recuſant. Rurſum Quintaſium quendam mittit, qui aperiat ſibi ſeq; omnes inde interituros, ni e veſtigio aufugiant. Sed Iuuauenſes, Maximum quoq; Pontificem ſuum admonet Seuerinus, ipſi, veluti hoc fieri non poſſet, cōfiſi viribus, & quod hoſtes lōgius abeſſent, pro vano imperiti terriculamento ducebant. Quintaſius, vbi obſtinata mente in fata præcipites agitari videt, ipſe vrbem deuotam relinquit, fugam ad Seuerinum Bathauiam capeſsit. Eadē nocte inopinatò adſunt Germani, vrbem inuadunt, capiunt, diripiunt, incendunt, populum captiuum abducunt. Maximū in crucem agunt, amplius quinquaginta quinq; cum ipſo ſimmiſtas contrucidant, è rupiumq; cauernis, quo fugerant, ſicut adhuc monſtratur, præcipites agunt. Humati referuntur in æde diui Amandi, quæ nunc eſt diuæ Margaritæ. Id factum eſſe ab orbe liberato, anno quadringenteſimo, ſeptuageſimo ſexto reperio. Quo etiā anno Imperator FL. Valerius Leon primus deceſsit Neoromæ, FL. Val. Leonte ſecundo, ſuo nepote ex filia Ariadna, Auguſto deſignato. Qui paucos poſt dies eodem fato auum ſecutus: capiti Zenonis patris ſui diadema Cæſareum prius impoſuit, ipſumq; ſucceſſorem reliquit. Imperarunt ambo Leontes annos ſexdecim, menſes ſex. Poſtremi Imperatores Romani in Conſtantinopoli cōſidere, ocio, & ignauia, corporisq; gaudijs vita tranſigere cœperunt, luxu Aſiatico perditi, Græciſq; ineptijs eneruati torpuerunt: Occidentales prouincias neglexerunt: paucorum arbitrio belli, domiq; Reſpublica agitata eſt, qui abuſi ocio principum, ærarium expilarunt: penes eoſdē magiſtratus, prouinciæ, honores, munera,

Germani Aſturem vrbem incendunt.

Goti, Heruli, Turogi, Alemanni, Larisci, Noricum incurſant.

Iuuauia vrbs, hodie ſalzburgū. Maximus epiſcopus Iuuauenſiū.

Imp FL. Valerius Leon moritur. FL. Val Leō ſecundus Cæſar deſignatus moritur.

Quare prouincias Romanas Germani vexarint.

munera, annonæ erant. Milites Riparij, & limitum cuſtodes, ad inopiam vrgebantur, ſtipendia denegabantur: nec in demortuorum locum alij ſufficiebantur: ita paulatim deminuto Romanorum, Ripariolorúmque militum numero, Germani crebro flumina indiligenti cuſtodia tranſibant: igne, ferro, præda omnia deuaſtabant. Romanos captiuos quaſi pecora in Germaniam trans Danubium abducebant: id quod hac tempeſtate Turcas factitare ſentimus. Quintanorum vrbis incolæ, huiuſcemodi calamitatibus cômoti, ex vrbe ſua communi ſuffragio, cum vxoribus, liberis, & omni ſuppellectile Bathauiam commigrant, rati duarum ciuitatum populos, coniunctis viribus facilius Barbaris irruentibus poſſe reſiſtere. Quintani abeuntes, tectis ſuis ipſi ignem immittunt, mœnia diruunt, ædificia ſolo æquant. Villæ ibi adhuc nomen ſeruant: extatque ibi templum, vbi Diuus Syluinus Myſta Vindelicorum familiaris Seuerino humatus colitur. Alemanni, Germanique, poſteaquàm accepere vnis mœnibus duarum vrbium oppidanos claudi, magis illecti, infeſto exercitu Boiodurum inuadunt: ſperabant ſe duorum oppidorũ prædæ facilè vno impetu potituros. Bathauienſes animati verbis Seuerini, eius ſupplicationibus freti, & diuina ope confiſi, Alemannos fortiter excipiunt, in Germaniámque repellunt. Parta victoria, hoſtibúſque exturbatis, honor Chriſto Deo immortali habitus, gratiæque actæ ſunt. Bathauienſibus deinceps negociandi commeatum à Filotheo Rugiorum Rege ſibi impetrari flagitantibus, Seuerinus denunciat, non commercia hoc tempus poſcere, bona, opes, vitam, dignitatem, animam denique omnium, liberos paruos, coniuges in periculo verſari: Extremum exitium ſupra caput eſſe: Fatum ineuitabile Boioduro imminere: ne ſacras quidem ædes, templáque intacta fore. Proinde ſuadet, ſaluti ſuæ conſulant, ſecum Laureacum demigrent. Quod cum perſuadere non poſſet, & abiturum ſe minaretur, Myſta Bathauienſium, abi ſane quò vis gentium, (reſpondet) nam ſi diutius hic manſeris, inedia omnibus nobis, quemadmodum minitaris, pereundum eſt. Seuerinus exceſſum ciuitatem relinquit, cum ſuis, qui ipſum audiuere, Laureacum conceſſit. Cum res Imperij Romani validiores eſſent, milites, qui limites cũſtodia munirent, publicis alebantur ſtipendiis: vbi Imperatores ocio ſe manciparunt, negociáque in paucorum potentiam a ſe relegarunt, rebus præfecti, pecuniæ, gratiæque ſeruire cæperunt. Peculatus ærarij factus eſt: publicè egeſtas, priuatim opulentia creuit: militibus ſtipendia, & prædia ſtipendiaria intercepta, militares copiæ deminutæ, ſimul cum limitibus ruptæ ſunt, Bathauino vtcunque numero durante. Hi tum quoſdam, commilitonibus ſtipendium allaturos, Romam ire iubent. Verum intercepti à Germanis obtruncantur: cadauera in Danubium proiiciuntur. Erat iam meſſis, & Bathauienſes pleriq́ue, quo alimenta futuræ hyemis conueherent, per agros feraces (qui procul ab vrbe diſtant) demetendo frumento intendebant. Nam Boiodurum vndique rupibus præruptis, & ſterilibus cinctum eſt. Quadrageni cuſtodes ad portas vrbis excubabant. Hunimundus Rex Alemánorum ciuitati inſidias ponit, quæ de improuiſo erumpunt, portas occupant, cuſtodes cædunt, vrbe potiuntur. Adeſt Hunimundus cum exercitu, Bathauiam intrat, fit miſeranda cædes. Pontifex in templo ſupra labrum luſtrici, ad quod confugerat, interficitur: oppidum diripitur, ac igni vaſtatur: in ſolitudinem redigitur. Reliquiæ captiuæ in Germaniam trans Danubium abducuntur. Fuit is annus Chriſti regis, & Domini noſtri quadringenteſimus, ſeptuageſimus ſeptimus. Qui fuga elapſi ſunt, & oppidula in ripa Danubij ſita, minusque firma, metu hoſtium vacua reliquerant, frequentes Laureacum migrant. Quos Seuerinus conſolatur, docétque nuſquam niſi in clementia Dei ſpem habere: magis ſpiritualibus armis, quàm carnalibus fidendum eſſe, ſi inſtantium hoſtium vires & robur ſuperare, inſidias declinare cupiant. Admonétque vti rem omnem, pecora, frumenta, fænum intra mœnia ex agris abigant, deuehant. Conſtantium Laureacenſem Archiepiſcopum, proceresque per Valentem comitem ſuum cohortari non deſinit, vt Deo Optim. Maxim. confiſi noctem peruigilio celebrent, excubias per murum agitent. Adoriuntur nocte ſilenti, Alemanni, Sueui, Nariſci, Turogi vrbem: ſcalas mœnibus admouent: ſed animaduerſi muro deturbantur. Et cum illi in agris foris offenderentur, penuria annonæ & famæ coacti, abactis pecoribus eorum, qui conſilium Seuerini contempſerant, traiecto Hiſtro domos redeunt. Poſt hæc continuò Filitheus Rugiorum Rex (quem Fauium, Fauianumque vocant Annales) cum exercitu Laureacum petit, vt capta vrbe incolas abducat, ac in oppidis ſibi tributariis, finitimisque diſtribuat: quorum vnum Fauium erat, quod Danubio amne a Rugiis duntaxat ſeparabatur. Seuerinus viceſimo ab vrbe lapide Regi occurrit, pacem æquis conditionibus impetrat. prodeunt ciues Laureaco, cum Rugiis æquo iure fœdus feriunt. Inde Seuerinus Fauium diſcedit, extra Vianæ mœnia Deo & Religioni vacat. Odagrius Regulus ad ipſum venerabundus venit: nominatur ibi adhuc ab illo Odagria pagus. Seuerini vaticinio confirmatus Odagrius cum variis Germaniæ gentibus, cum parte Rugiorum, quibus præerat, Italiam inuadit, Anno Chriſtianæ ſalutis, ſecundũ Caſsiodorum, & Iordanum, quadringenteſimo, ſeptuageſimo octauo, Baſiliſco iterũ

Quintanorũ vrbis excidium.

D. Seuerin. Bathauiæ extremũ exitiũ denunciat.

Bathauium à Germanis deletur.

Epiſcopus Bathauienſis in templo interficitur.

Laureacum oppugnatur ab Alemannis.

Odagrius Rugiorũ regulus veneratur Seuerinum. Italiam inuadit.

& Armato Coſs. Oreſtes, & Paulus fratres militiæ præfecti, capti, atque interempti ſunt. Auguſtulus veteris Romæ Imperator, in Campaniam in exilium relegatus eſt.

Auguſtulus in exilium relegatur.

Odacer tertiam partem agrorum ſuis diſtribuit: Italiam cum Roma quatuordecim annos tenuit, decem quietè, & ſolus quatuor cum Theodorico Rege Oſtrogetarum. Odacer accepta Italia ſe regem adpellari iuſsit: cum tamen nec diademate, nec regiis inſignijs vſus ſit.

Italia & Roma potitus, ſe regem appellari iuſsit.

Eodem tempore Flaccitheus Rugiorũ Odacer Rex, qui plurimum Seuerino tribuere ſolebat (nam Seuerini ope à Gotis anteà ſibi infeſtis, ſocietatem impetrarat) obiit mortem: reliquit duos filios, Filitheum & Fridericum: ille in regno patri ſuccedit, hic à fratre Fauianorum vrbem ex paucis oppidis, quæ in ripa Hiſtri extabant accepit. Erat Filitheo coniunx Giſa, mulier auara, crudelis & imperioſa, Romanos captiuos abduci non ſolum iubebat, ſed grauiſsima ſeruitute quoq; velut viliſsima mancipia premebat. captos etiam aurifices, & Phrygiones Romanos, arctiſsima cuſtodia clauſerat, ad ergaſtula condemnarat. Obiurganti mulierem Seuerino reſpondet: Quid tu homuncio? aliena quæ nihil ad te attinent, curas: quin in conclaui preculas immurmuras? cum ſeruis noſtris quidnã iure noſtro agimus, ne cogitare quidem tibi fas eſt. Mox Fridericus filius Giſæ, & Filithei morbo corripitur. Giſa omnes Romanos carcere ſoluit, liberos poſtliminio redire dimittit: veniam à Seuerino petit.

Giſa vxor Filithei.

Seuerinus gratiam facit, precibus filium ſanitati reſtituit. Poſt paucos annos, cum ſibi finem vitæ adeſſe intelligeret, Filitheum, Giſam, Fridericum, Rugiorum principes ad ſe vocat: ipſis Romanos, qui clementiã Regis ea loca adhuc incolebant, commendat, vt fœdus cum eis obſeruent, Rugios obteſtatur. ſectari hortatur. Rugij omnia pollicentur. Vicinos deinde Seuerinus Romanus morte eius turbatos conſolatur, bonóque animo eſſe iubet. Quamquam hæc (inquit) loca nunc frequentata hominibus ſolitudinem redigentur vaſtiſsimam: tamen vos bene ſperare licet, breues omnes incolumes in Italiam profecturi eſtis: atque tum vobiſcum oſſa mea auferre. Deceſsit ſexto Idus Ianuarij anno à reſtituta ſalute quadringenteſimo, octogeſimo primo.

Mors Diui Seuerini. Romani in Italiam abeunt.

Poſtea Fridericus Viennæ princeps, à Friderico fratris filio interficitur. Filitheus pater huius Friderici opes occidi occupat. Odacer Rex Italiæ vindicaturus parricidium, variarum gentium quibus præerat collecto milite, in Noricum arma mouet: Filitheum regem pugna victum cum vxore Giſa capit: vinctos in Italiam deportat: ibi exules extincti ſunt. Viennam & totum Noricum recipit: Rugios reliquos in obſequium deditionemque redigit. Fridericus fuga elapſus eſt. Aſt Odacer cum ingenti captiuorũ numero in Italiam reuertitur. Fridericus rurſus Viennam, Noricũmque occupat. Odacer cum valida manu Anulphum fratrem contra Fridericum proficiſci iubet. Fridericus denuo pellitur ad Theodoricúmque regem, qui ad Sauum Neoſtadij habitabat aufugit. Anulphus fratris mandato omnes Romanos ea loca incolentes migrare in Italiam imperat: & quæ huiusmodi itineri neceſſaria forent comparare iubet: reliquias Rugiorum ſecum transfert. Poſthæc Pierius præſes, Diuus Lucilius Epiſcopus, omnes Romanos finitimos Fauio in Italiam abire cogunt: ipſi ſecum oſſa D. Seuerini auferunt. Prouinciales igitur oppidis Danubio & Viennæ cõtiguis relictis, ſimul pergunt: per diuerſas Italiæ regiones ſedes ſortiti ſunt. Eugypius etiam harum rerum ſcriptor, tum Norico genitali ſolo relicto, in Italiam migrauit. oſſa D. Seuerini in agro Neapolitano recondidit.

Longobardi Auſtriã ſiue Marcouelitã occupant.

Longobardi per Sueuorum ſedes, qui tum Boiemiam, & Morauiam adhuc tenebant, eam partem Germaniæ Hiſtro cõterminam occupant, quam Rugij poſſedere: & nunc communi vocabulo Auſtria vocatur, proprio verò Marcouelta. Inter hæc Fl. Val. Zenon Imperator Theodoricum regem Oſtrogetarum, arcta ſibi familiaritate coniunctum, iam inde ab eo tempore, dum Theodoricus obſes Bizantij fuit apud Imperatorem Leontem primum, ſocerum Zenonis, Conſulem Romanum, cum Venantio deſignat, Magiſtrum militum, ducem militiæ Romanæ declarat: Imperij procuratorem (quem noſtri Vicarium, priſci legatum Imperatoris vocarunt) nuncupat. Eidem Senatum, populúmq; Romanum, Italiam, Occidentale Imperium, Prouincias ſupra Sauum, Fauonium verſus, Pannonias, Noricum, Vindeliciam, Rhætias committit: quemadmodum etiam apud nos cani ſolet. Theodoricus igitur iuſſu Imperatoris cũ Oſtrogetis, & Arrhemidoro affine Auguſti, quo maior authoritas foret, caſtra ex Pannonia mouet, intentò exercitu in Italiam intendit. Haud procul Aquileia vires Odacris reſiſtentes ſuperat, fundit. Inde in agro Veronenſi Odacer iterum à Getis ſuperatur.

Odacer ter à Getis vincitur.

Tertium prælium ad Adduam flumen fuit: ibi quoq; Odacer non meliore fortuna aleam belli tentauit. Victus Romam aufugit. Roma venienti portas claudit. Odacer Rauennam retro properat, eámq; munit: ibi triennio obſidetur: noctu ſæpius erumpit, Gotos affligit. Conuenit tandẽ pax inter Reges ita vt ambo pari iure ex æquo regnent: ſed diſſociale regnũ eſt.

Odacer cæditur.

Odacer cæſus eſt: Theodoricus nemine pugnante, Italia, Vrbeq; Roma potitur: Dalmatiam, Pannonias, Noricũ, Vindeliciam: itẽ Siciliam, prouincias Romanas recipit. Dalmatiæ Oſuinũ, Pannoniis Coloſſeum, Norico Seuerinum, Vindelicis Seruatum præficit, præſides prouinciarum cum exercitibus mittit. leges regendi præſcribit. Quibus iubet milites cum Romanis ciuiliter viuere: Prouincias ab incurſatione hoſtili defendere. Duci-

bus

bus imperat, [illegible] creditos populos tuentur: abſtinentiam, iuſtitiámque ſectentur, æmulenturque veterum Romanorum prudentiam, vti prouinciales planè intelligant, atque ſentiant, eos à principe Romano datos eſſe rectores. Et quamquam omnia ad veterem Romanæ Reipublicæ ſtatum & morem reuocare, & occidentis Imperium (vt videri voluit) inſtaurare præſe ferret, & ſummopere operã nauaret: attamen fortunæ inconſtantiam memor rerum humanarum, ne facilè pelli poſſet veritus, omnes Germanos reges, qui vel in Germania imperitabant, vel in prouinciis Roman. regnabant mutuo fœdere ſibi & affinitate iunxit. Herulorum reliquias ad ſe in Italiam ex Germania acciuit. Ipſe Hadofledam ſororem Lutauici Magni regis Francorum, vxorem duxit. Filias ſuas Theodogutam Alarico Veſſogetarum: Alteram Oſtrogutam Sigimundo Burgundionum regibus nuptum dedit. Tertiam filiam Amalouindam Eutharico Cilicæ, Getæ, & Conſuli Romano connubio iungit. inde natus eſt Atalaricus, qui cum matre Theodorico ſucceſsit. Germanam itidem ſuam Amalofredam Thraſamundo Vandalorum: Amalopyrgam Amalofredæ filiam, neptem ſuam, literis inſtitutam, Herminofredo Turingorum regi connubio copulauit. Multa præclara magnificè in Italia extruxit: ſtudioſiſsimus literarum, morum, pacisque fuit: liberalitate omnes ſuperauit: monetum editione veteres æquauit Romanos: nec quiſquam Theodorico acceptior fuit. Crebras legationes ex Germania cum donis gratulatum miſſas, etiam ab intimis ſinus Codani, Venedicique accolis accepit, le[illegible] adhuc à noſtratibus ſolet. Nec temere alius quiſquam veterum regum in ore vulgi immeritò frequentior eſt. Hac tempeſtate Theodorus Lauracenſis Archimyſtes Chriſtianos Romanos in Pannoniis, Norico, Vindelicia cæleſti doctrina pauit. Extat ad eum epiſtola Symmachi Pontificis Romani, qui Regis Theodorici iuſſu contra Laurentium Romanus Epiſcopus nuncupatus eſt. Vrbium regina Roma dominaque terrarum, intra annos ſeptem & ſeptuaginta, quinquies Germanorum robori ceſsit. Quinquies à Germanis ſub iugum miſſa eſt. Sub idem tempus, dum hæc in occidente fiunt: Conſtantinopoli Zenon Imperator moritur, Anno Chriſti, ſecundum Caſsiodorum, quadringenteſimo, nonageſimo primo, Olybrio iterum Conſule. Succedit Flauius Valerius Anaſtaſius Dicoros, opera & ſtudio Ariadnæ vxoris Zenonis. Obiit mortem ſubitò, ſeu, vt alij tradunt de cœlo fulmine tactus, vitæ anno octauo & octogeſimo, imperij & poteſtatis ſeptimo atque viceſimo, Chriſtianæ æræ (ſi Aurelio Caſsiodoro ſcribæ Theodorici Regis credimus) quingenteſimo, duodeuiceſimo, Magno vnico Conſule. Per idem tempus Italiam, Vrbem Romanam, Occidentis prouincias Romani Imperatores (quemadmodum & hoc ſeculo) titulotenus duntaxat poſſedere. Idcirco ego nunc omiſsis Romanis rebus, & aliarum nationum hiſtoriis iam deinceps, perpetuò ab exitu Attalæ, ad meam vſque memoriam, fauſtis auibus, boniſque ominibus, duces, & reges, & regulos, & principes, Tetrarchas in Dynaſtas, Cæſares Imperatores Boiorum proſequar: Quorum auſpicio id operis à me inceptum eſt. Atque hinc tertium librum exordiar.

Theodoricus Occidentis Imperium inſtaurare conatur.

Laudes Theodorici.

Theodorus Lauracenſis Archiepiſcopus.

Roma quinquies à Germanis deuicta.

Zenon Imperator moritur.

FINIS SECVNDI LIBRI.

ANNALIVM BOIORVM LIBER TERTIVS HAEC CONTINET.

Adalogerio Rex Boiorum.
Migratio ad Nariſcos.
Pugna, & fœdus cum Francis.
Theodo primus dux Boiorum.
Irruptio in Vindeliciam.
Theodo Magnus, & ſecundus: eius pugnæ & bellum cum Romanis.
Irruptio in Noricum.
Theodo tertius, Vto: Theodoualda fratres: Diuus Rupertus hos in religione Chriſti inſtituit.
Theſſalonus primus, & Theodopertus patrueles.
Diuus Columbanus in Boiaria Venedis prædicaturus.
Garioualda Rex Boiorum, ab Hyldeberto Rege Francorum pellitur: Theſſalonus, cui Garioualda Boiariam præripuerat, reſtituitur.

Gario-

Garionalda Dux filius Theſſaloni.
Theodo quartus cum filiis Theodoperto, & Theſſalono ſecundis: Diuus Euſtaſius in Boiariam venit ad hoſce.
Theodo quintus, Grimoldus, Theodopertus tertius fratres.
Diuus Haimeranus occiditur.
Theodo ſextus cum filiis Theodone ſeptimo, Grimoldo ſecundo, & Hugoberto.
Diuus Corbinianus Boios paſcit.
Vtilo. Diuus Bonifacius ſacerdotes in Boiaria in ordinem redegit.
Theſſalonus tertius, cum filio Theodone octauo à Carolo dignitate abdicatur.
Item Reges Francorum a Ludouico Magno ad Carolum Magnum.
Item Guntholdus filius Garionaldæ Regis Boiorum cum poſteritate, qua Italia, & regno Longobardorum potita eſt.

Domeſticis poſthac duntaxat vtar teſtimoniis, præter ſuperiores rerum noſtrarum & Annalium ſcriptores. Volcomarus, & Hermannus Monachorum Antiſtites non infœliciter huic rei operam nauarunt: quorum induſtria multum (fateor) adiutus ſum. Hic Altaichio inferiori, ille Cœnobio Furſtenfeldenſi præficit.

Volcomarus Ludouico, Imperatoris Ludouici quarti parenti: at huius aus, & patruo Ottoni, & Henrico Hermannus a conſiliis fuit.

ANNALIVM BOIORVM Liber tertius.

PROLOGVS.

CÆCI ſunt, & excordes hominum animi, furioſa eſt mortalium libido, qui iure humano, diuinóque violato, mare & cœlum, ima ſummis miſcent, ſudore & ſanguine innocentiū, inopúmq;, opes, imperia, triūphos ſibi comparare conſueuerunt. Quicquid delirant reges plectuntur Achiui. Vt vnus auro rutilet, vnus Oſtro, purpuráue niteat, tot ad egeſtatem redigendi: tot clientes ſpoliandi, tot loculi expilandi ſunt. Vnus eſt tamen interitus pauperis, & diuitis. Opulentus, & mendicus iuxtà occidunt, ſed grauior caſu: illi ab alto decidunt, qui æternis animæ immortalis bonis contemptis, veluti pecora corpori caduco, & fragili ſeruiunt: & nullum finem, diuitias, honores gloriam, potentiam (fluxa nimirum, ac temporaria quæ leuiſsimo momento, huc illucque transferuntur) ambiendi, & conſectandi ſibi faciunt. Conquirunt anxiè illa, at neſciunt cui. Eiſdem ſæpius hoſtis, aut capitalis inimicus potitur. Romani rerum domini patriam meam, nataléque ſolum Aboriginibus captis contrucidatis, inuaſerunt. Quingentos triginta quinque annos tenuerunt. Boij tum vlti indigenas, Romanas profligare cœperunt vires. Tantò temporis ſpacio, ego quidem hactenus, ne nomen quidem Boiorum apud aliquem ſcriptorum offendi. Ne opus hiulcum foret, Romanos principes, vſque ad Anaſtaſium (qui Vindelicis, Noricísque potiti ſunt) & res geſtas Germanorum oſtendi duntaxat: vt præclara noſtratium ingenia, ad iſthæc luce hiſtoriæ illuſtranda excitarem. Quæ ſi, vti pro magnitudine par eſt, diſſerere tentarem, tempus me deſereret. Sub Anaſtaſio Imperatore maiores noſtri in Vindeliciam, & Noricum irruperunt. Romanos fuderunt, ceciderunt, & exegerunt, atauis ſanguinem Romanorum inferias retulerunt. Poſsidemus mille ſuper vndecim annos haſce regiones. Quòd ſi ... cæ limites ditionis ſuæ aduerſum nos vſque, quantum mea memoria, promouerint: & nos, ſicuti ſoliti ſumus, ſuperbi erecta ceruice, huiuſmodi rem deſpexerimus, profectò nobis trans Danubium in Germaniam magnam, ad rupes, & in ſyluas rurſus redeundem eſt.

Valet ima ſummis
Mutare, & inſignem attenuat Deus,
Obſcura promens, hinc apicem rapax
Fortuna cum ſtridore acuto
Suſtulit, hic poſuiſſe gaudet

Cum Chriſti Regis viuentium, & domini dominorum anno (Caſsiodorum ſequor) quadringenteſimo, quinquageſimo ſexto Attila, metus orbis terrarū, Germaniæ & Sarmatiæ Rex

[illegible] Rex potentiſſimus, vita defunctus eſſet, variarum gentium nationes, quas Attila in cõ[illegible]ilitium acciuerat, pacem exuere, ſæuire & regna conturbare cœperunt. Vt quiſque plurimum viribus pollebat, ita maximè imbecilliores opprimere conabatur ſicuti fieri ſolet, vbi Imperia capite, ac præſide orba, tanquam corpus ſine anima, diſſoluuntur & tabeſcunt. Id quod nimirum hoc anno ipſi ſentimus, quo Imperator Maximilianus Cæſar Auguſtus mortem obiit. Vlricus quippe Dux Wirtenbergenſis nondum funere Cæſaris complorato, pacem exoſus, arma in finitimos vertit, minaciſsimus. Dux noſter Wilhelmus Sueuici fœderis Imperator, cum ſociis illum terris auitis exegit. Vlricus aliquot menſes extorris, nemo ſcit vbinam gentium ignotus delituit. Dum hæc ſcribo, ſubitò apparet, ciuibus ſine vi vltro ſe dedentibus, oppidum Stugardiam recuperat. Princeps Wilhelmus cum fœderatis copias eius aggreditur, ſternit, fundit, ipſum in fugam vertit, omnia rurſus occupat quæ ille recepetat. Vlricus denuo exterminatus patriis ſedibus, vbinam gentium agat, mihi quidem incompertum. Relinquo, & ad cœptum redeo.

Attila Rex Germaniæ & Sarmatiæ.

Reuixit, & ope Langrauij omnia recuperanti, Sueuus, & Auſtriacis in fugam verſis.

Res humanæ ſluxæ, & mobiles ex fortuna pendent. ſæpius in aduerſa mutantur: atqui omnes rerum mutationes etiam in ſecunda aduerſis cædem, fugam aliáque hoſtilia portendunt: præſertim vbi temere multorum arbitrio diſtrahuntur. Huiuſcemodi proinde cauſis commoti Boiorum populi, Schiracij, Hirri, Schiri, Trani, Salij, Salingi, Sciti, Stiracij, Halij, Buri plurimis & valentiſsimis cincti nationibus, Sueuis, Bulgaribus, Hunnis, Rugiis, Gepidis, Oſtrogetis, Alanis, Sarmatis: quo firmiores, tutioréſque forent, coëunt Adalogerionem. Hunni Veliphonis filium, virum fortem, & prudentem, qui paternam originem Alemannum Herculem referret, Regem creant, atque ſalutant. Et quo vtilitas vocat, nunc Getis ac Sueuis, nunc Hunnis & Rugiis coniuncti, tranſito Danubio prædatitia ex Romanis prouinciis annona victitarunt. Oritur poſt hæc certamen inter Sueuos, Oſtrogetáſque propter abacta pecora. Boij concitati à Sueuis aduerſus Gotos, Valomarum regem pugna interficiunt. Nec Goti inultum regium ſanguinem reliquerunt. Theodomarus pater Theoderici, frater Valomari rex Oſtrogotorum, hyeme rigente, cùm iam Danubius (ſicut in his regionibus fieri ſolet) gelu conſtitiſſet, ſuperato amne Sueuos, Boios (quos communi vocabulo Alemanos vocabant) non parua clade (ita & in vernaculis annalibus ſcriptum lego) adfecit: eorum opes attriuit. A tergo quoque Venedi in Germania interiore conualeſcere cæperunt. Inde in finitimos ſæuire, Sueuos, Boios laceſſere, infeſtare, opprimere non ceſſarunt. Rex Alaricus Sueuorum cum popularibus ſuis Boiemiam, Sileſiam, Luſatiam, & finitimas regiones Boream ac Eurum verſus deſerit, diſcedit ad Occidentem. Agrum propinquum Danubio, Rheno, Nigro, Alemano fluminibus, capit: traiecto deinde Rheno, atque Danubio partem Galliarum, & Rhætiam ſupra Lycum Occidentem verſus, Italiam vſque, paulatim occupauit. Boij quoque Sueuorum veſtigia inſecuti, ab Orientis ora per Hiſtri ripam, ad Nariſcos auitos agros, incunabulaq; gentis, cuius Norieioberga caput tum erat, conceſſerunt. Venedorum Reges Zecho, & Croc[illegible] loc[illegible] à Sueuis, & Boiis deſerta inuaſerunt, & adhuc poſsident. Conſedere quieti maiores noſtri apud Nariſcos. Nonnihil rei cum vicinis Francorũ Regibus Childerico, & Ludouico fuit. Hi pares ferre non poterant, & ſoli regio nomine imperitare in G[illegible], Germania contendebant. Indignabantur etiam Boios, & Sueuos vicinos ſibi, ſuis l[illegible]bus viuere, immuneſque Imperij Francorum agitare. Ludouicus itaque Mag[illegible]s, Rex Francorum, iuuenis natura ferox, victis tum Turogis, & viribus Romanis cum AEſtagrio legatu penitus in Gall[illegible]is deletis, ferocior Alemânis bellum indicit: omnibus neruis expeditionem in hos meditatur. Colebat ipſe Deos: Vxor verò eius Crothyldis filia Childerici regis Burgundiæ Chriſtiana erat, crebro, fruſtra tamẽ, virum ad veritatem amplectendam cohortabatur. Sueui & Boij vbi animum Ludouici acceperunt, ratl potius eſſe extra fines ſuos hoſti occurrere, quàm domi hoſtiũ aduentum expectare: tranſito Rheno cum Regibus ſuis Alarico, & Adalogerione, haud procul à Tubbiaco oppido, ab Agrippinenſi colon[illegible]a ad ſecundum, & triceſimum lapidem. Francum haud imparati alacriter excipiunt. Segibertum regulum Agrippinenſem, ducem copiarum, in genu ſauciant, ex quo vulnere claudus ſemper fuit, & inde cognomẽ ſortitus. Franci deinde terga vertunt, in fugam paſsim effunduntur. Boij, & Sueui fugientibus inſtant, fugitantium tergo hærent, ipſos cædunt, fundunt. Ludouicus Rex vbi nullâ ſpem ſalutis, nec in armis, nec in fuga eſſe videt, ad vota, & cælum conuerſus ait: Chriſte potens rerum, quem vxor mea colit, veneratur, præd[illegible]cat, ſiſte fædam fug[illegible]m, deme Francis metum: tu mihi ſolus poſt hac iam eris Deus. Ego tua ſacra cum Francis meis recipiam, & tibi templa dicabo. quod erit perpetuum poſteris monumentum, tua præſenti ope ſer[illegible]tos eſſe Francos. Vix hæc fatus erat, Franci reſiſtunt, redintegratur prælium. Vterque Rex hoſtium cecidit. Franci ſuperiores fiunt. Sueui ad Theudericum regem in Italiam confugiunt, eo depre[illegible]atore erga Francos vtuntur. Extat huiuſmodi epiſtola. Boij cum Francis fædus, ſocietatémque perpetuò faciunt hiſce conditionibus: Boij de corpore ſuo, vbi opus fuerit, principem legant, at ducem, non Regem adpellent: Reges Franco-

Boiorum populi.

Adalogerion.

Adalger.

Valomarius interfectus.

Theodomarus.

Venedi.

Alaricus.

Sueuorum migratio.

Crothyldis.

Segibertus ex vulnere claudus.

Ludouici regis Francorum votum.

Boiorum fœdus cũ Francis.

Hatto Archiflamen.

Francorum autores fiant. In bellis auxilio Francis ſint Boij, eoſdem pro amicis, & hoſtibus habeant: cæterùm ſuis inſtitutis, ac moribus liberi viuant. Hoc fœdus perſanctè à Boijs obſeruatum eſt: & amicitia Boiorum bona, atque honeſta Francis permanſit: Adeò vt poſt hac Francorum Reges nihil penitus quicquam præclari, ſine ope Boiorum, neque in rebus bellicis, ac domeſticis, neque in diuinis, atq; humanis vnquam geſſerint: quemadmodum res ipſa indicabit, & Hatto Archiflamen Moguntinus ad Ioannem nonum Pontificem Max. ſcribit: quæ Epiſtola adhuc extat in Bibliothecis noſtris, & actis pontificum Boiariæ. Hoc prælium factum eſſe reperio, Anno Chriſtianæ ſalutis quadringenteſimo nonageſimo tertio Ludouicus Rex Francus, parta victoria, vbi prius ſuos de dijs abijciendis conſuluit, philoſophiam Chriſtianam recepit cum filio Theoderico, ſororibus ſuis, Albefleda, & Landhylda, ſimul cum tribus millibus hominum de exercitu, & amplius, lauacro ſpirituali tinctus eſt. At Boij Theodonem filium Adalogerionis ſuperioris, rectorem faciunt, atque iubent, in eiuſque verba iurant.

Albefleda Landhylda.

Paucis poſt annis Ludouicus Rex Francorum in Gotegiſelum, & Gundebaldum parentem Diui Sigiſmundi, fratres, Reges Burgundionum, parricidiali bello ob gubernacula decertantes, arma mouet: Burgundiones tributa quotannis pendere vi cogit. Inde rupto fœdere, ſeu libidine dominandi, ſeu, vt præ ſe tulit, ob pollutam toties religionem, Veſſogetis, & Alarico Regi ipſorum, quod Arriani eſſent; bellum indicit. Vires, tela, arma, iacula, annonam tormenta comparat, ſocios, auxilia accerſit. Trahit etiam in partes Boios, Theodonemque ipſorum Regulum in commilitium ex pacto acciuit.

Gotegiſelus Gundebaldus. D. Sigiſmundus filius Gundebaldi vel vt alij volunt Gundicarij.

Rex Theudericus vbi hoc in Italia accepit, nihil intentatum reliquit, ſedulo operam nauauit, ſi qua æquitate hominum res ad ocium deduci poſſet: & Veſſogetas, Francoſque pace & ſocietate, quam ſacramento ſolennibus cæremonijs inierant, ipſe contineret. Ad vtrumque Regem legatos cum mandatis & literis proficiſci iubet, utrumque monet, obteſtatur, & pro iure adfinitatis, quo ambobus deuinctus erat, poſtulat, vti ab armis diſcedant: ſanguine cognato, belloq; ipſis, ſuis quam pernicioſiſsimo manus abſtineant. Si ſe mutuis vulneribus conficere perrexerint, rem gratiſsimam facturos, iucundiſsimumque ſpectaculum editvros Romanis hoſtibus ſuis: qui haud dubiè exangues, & defatigatos ipſi recentes, & integri inuadent: ſuaque vi, & armis repetent. Si quid peccatum ſit, ſe arbitrum fore pollicetur: Vtrique parti iuxtà fauere, ſe alterius ſocerum, alterius generum eſſe. Nec hiſce contentus Theodericus, ad Burgundionum, Herulorum, Varinorum, Turogorum Reges oratores cum epiſtolis legat, quarum ſententia (quemadmodum in Bibliothecis legi noſtris) hæc fuit.

Theodericus legatos ad Reges mittit. Epiſtolarum ſumma.

Princeps abſque iuſticia nil aliud profecto eſt, quàm gentium latro publicus. Quippe vbi leges regi, non regere ſolent, pro iure libido, & licentia inuadit, malicioſus, fallax, verſutus, ſapiens nominatur: calliditas, & aſtucia prudentia appellantur: pro æquitate ſuperbia, pro abſtinentia auaricia, peſsima vicia ſub ſpecie virtutum dominantur. Ambæ peſtes inuident, rapiunt, opprimunt, aliorum opibus inhiant, omnes pro hoſte ducunt. cuncta ſibi ſeruire adpetunt. Hac via nuper Attila graſſatus, & ſi Veſſogetarum robore fractus, furoris tamen ſui hæredem & ſucceſſorem reliquit Ludouicum Regem Francorum, qui iam pridem (vt eſt natura mortalium auida imperij, & præceps ad explendam animi cupidinem) animo Imperium orbis inuaſit, & tantos ſibi ſpiritus, tantam ſibi arrogantiam ſumpſit, vt neminem ſecum dignitate exæquari velit. Alarico Veſſogetarum Regi, citra affinitatis affectum, vinculo ſocietatis, fidei ſacramento violato, nefandum & impium indixit bellum. Nemini dubium eſſe poteſt, quin ſuperatis Gotis, ſigna victricia in vos conuertat. Euricus genitor Alarici non ſolum opibus pecunia, ſtipendijs vos adiuuit, verùm etiam ab hoſtium impetu, & oppugnatione defendit: vires Romanas à ceruicibus veſtris auertit. Obſecro itaque atque obteſtor per ea beneficia, uti cum amicis meis, veſtri quoque ad Francos, Ludouicumque legentur, qui verbis omnium noſtrum, vt potentiſsimorum, & opulentiſsimorum Regum, nuncient, velle, & cenſere, eos ab armis diſcedere, ita ſeque, illiſque dignum eſſe. Sed fruſtra omnes conatus, fruſtra omnes minæ fuerunt.

Euricus.

Franci ſ decimo ab Vrbe Pictonum lapide Alaricum pugna victum interimit. Gotos in fugam vertit, Toloſſam capit, totam Aquitaniam (Galliarum partem proximam Pyrenæis montibus, & Hiſpaniæ) ſubigit. Amalaricus filius Alarici, nepos ex filia Theoderici, in Hiſpaniam elapſus, regnum ibi Veſſogetarum, atque parentis recepit: ſub tutela aui Theoderici Regis Oſtrogetarum quiete poſſedit. Dum hæc in Gallijs, & Aquitania geruntur, Theodericus cognatus ſuis Veſſogetis, & genero, quàm ſocero amicior, Ibbam ducem cum exercitu in Galliam Narbonenſem mittit, triginta Francorum millibus occiſis, Auinionem, Arelatem, Maſsiliam recepit. Et vt ipſe ad prouincialis Galliarum gloriatur, eam portionem Galliæ à Barbarorum, id eſt, Francorum iugo eripuit: Romanæ libertati, & iuri Italiæ reſtituit. Dat inde præſides, & legatos, viros legum Romanarum, & morum peritos, æquitatiſque amatores, Gemellum Arelatenſibus, Marobodum Maſsilienſibus, Auinioni Vandilum præfecit. Mœnia inſuper vrbium ſuo ſumptu inſtaurari iubet, commeatum, & ſtipendia exercitui (qui pro cuſtodia Gal-

Alaricus interemtus. Toloſſa à Frãco capta. Amalaricus regnum paternũ recipit. Ibba Dux.

Gemellus. Marobodus. Vandilus.

liis

liæ contra Francos excubaret) ex Italia miſit, ne Galli tributo grauarentur. Ludouicus rex Francorum exactis Veſſogetis ex Gallia in Hiſpaniam, ſubacta omni Aquitani[illegible] arta victoria, Lutetiam Pariſiorum contendit, ibi regiam ſedem conſtituit, vbi ad ſe [illegible] otis omnibus arbitris, Theodonem vocat, & huiuſmodi verbis (quo par pari referret, & ſtragem illatam Theoderico compenſaret) Regulum Boiorum alloquitur: Egregia tua virtus atque fides ſpectata, & grata mihi, faciunt, vt ingratus eſſe videar, niſi te magnum & clarum, maiorem, & clariorem omnibus principibus Germaniæ, mihique ferè [illegible] rem opibus & gloria, meo conſilio, mea denique opera reddidero. Vides Sue[illegible]os Hiſ[illegible]nias, Gotos Italiam, Burgundiones, & nos Gallias, relicta inculta Germania, ſo[illegible]m Rom[illegible] ferациſsimum & amœniſsimũ tenere. & ex pauperrimis opulentiſsimos [illegible] eſſe. Q[illegible]d tu inglorius cum tot viris fortibus in lapidoſis ſyluis obſoleſcis? Quin tu q[illegible]oque v[illegible]ſtigia cognatorum tuorum æmularis, relictis horridis ſaltibus, & rupibus aſperis prou[illegible]nci[illegible]s Romanas (à quibus Danubio duntaxat ſummoueris) fertiles, & vberes, agris occ[illegible]? Ego arma, vires, pecuniam præbebo. Quicquid animo libet tuo [illegible]ne, vtere. Nec [illegible]ſt quòd Romanos timeas, apud quos pluris aurum eſt, quàm ferrum. Iampridem con[illegible]nuere orbi Romano, fatum excidij aduentauit, iam ſaluieſſe non poſſunt, niſi crudeliſsimorum hoſtium opibus fulciantur. Theoderici, & Oſtrogetarum robora, perfidia hoſtium, inter quos verſantur, & quos grauiſsima ſeruitute opprimunt, domi continebunt. Neque Theodericus ſe ſuorum præſidio nudabit, & iugulum feriendum inimicis præbebit. Quòd ſi bene noui animum Theoderici, nemo omnium Romanas vires radicitus intercidere plus optat, quo ipſe, & ſua poſteritas perpetuò Italia potiatur: Falleris, ſi eum à Romanis amari credis. Qui deorum proditor, ſacra quoque Chriſtiana polluit, vtriuſq; religionis deſertor, & leuiſsimus transfuga, neque in hac, neque in illa parte fidem habet. Facto, non conſilio, & tantummodo incepto opus eſt. Cætera res expediet. Senties, crede mihi, bellum eſſe leuiſsimum, in quo nihil penitus periculi, gloriæ multum, præmij plurimum erit. Theodo, vbi Rex finem dicendi fecit, gratias agit, quòd curæ haberetur, ſibi neque maius quicquam, nec charius authoritate Regis, Francorumque eſſe reſpondit: ſeque quoad vires, & vita ſuppetat, eniſurum, vti voluntati, & voto Regis ſatis faciat. Poſt hæc impetrata abeundi facultate, domum reuertit. Aduocata concione, mandata Regis patefacit, & huiuſcemodi verba habuit:

Tutetia ſe-des [illegible]

Ludouici Regis verba ad Theodonem.

Sæpe maiores noſtri (ſicuti ego à ſenioribus accepi) melioris, ſoli gratia, bellandique ſtudio ſedes commutarunt, priſcis ſeculis ex his locis, & Boiemia, quæ adhuc à nobis cognomen retinet, in Italiam commigrarunt: cum Sueuis Vrbem Romam incenderunt: Inde pulſi à Romanis, ad Tauriſcos, & finitima Hiſtro loca conceſſerunt, quibus tædio vic[illegible]orum Romanorum deſertis in Germaniam Magnam trans Danubium, velut peregrinatum, profecti ſunt. Noſtro poſtremo ſeculo, quas regiones, quæ loca, in orientali Germania, cum cognatis noſtris, Rugiis, Sueuis, Gotis, Hunnis, Gepidis, Alanis, Vandalis, Herulis, Vulgaribus, Marcomanis, Quadis conflictati, peruagati, & peragrati ſumus, in memoria recenti habetis, & ſinguli ſenſiſtis, donec peruentum eſt ad hæc noſtra incunabula, & ſeminaria nobilitatis noſtræ, anguſtiora, & infœcundiora quam quę tantam multitudinem ferre, ac alere diutius poſsint. Vicinus eſt ager Romanorum fertiliſsimus, ampliſsimus, & latiſsimus: Danubio duntaxat à nobis ſeparatus, hunc vi, & armis facile occupabimus. Hoſtes imbecilli, imbelles, opportuni iniuriæ, metuentes magis, quàm metuendi: fœminis timidiores, fugaciores ceruis ſunt. Illorum Imperatores dediti corporis gaudiis, per luxum, atque ignauiam viam ætatem agunt, Græculorum munditiis eneruantur. Alij populi Germaniæ cognati, & adfines noſtri Italiam, Vrbem Romam, domicilium Imperij, Gallias, Hiſpanias, Britannias, pulſis, trucidatis Romanis, eorum prouincias, opulentiſsima regna poſsident. Nobis ſuppeditant exercitus, pecunia, ſociorum auxilia. Quo nos fortuna, Dij immortales, Alemanus Hercules inuictus parens, & autor generis noſtri vocat. ibimus ô ſocij, comiteſque: Atauis noſtris ſanguin[illegible] Romanorum parentabimus. Habetis enim ducem, qui & conſulere, & defendere, & per ſeipſum, quoad viuet, cuncta præſtare poſsit. Qui prouidebit, vt in perpetua pace vitam omnium veſtrum, bona, fortunas, [illegible]iuges, liberos componat: & tandem laborum requiem, finem ærumnarum, c[illegible]s n[illegible] tranquillum, atque optatum, omnibus ſaluis, vobiſcum contingat.

Ludouici regis mandata ad Theodonẽ.

Theodo, vbi hæc dixit, & omnium animos arrectos, & alacres ad bellum eſſe videt, dimiſſo conuent[illegible], ar[illegible]a, tela, rhedas, naues, copias, commeatum, ſtipendia, auxilia, pecuniam, & alia huiuſmodi: [illegible]antæ expeditioni vtilia comparare ſtudet. Quo facilius exercitus tra[illegible]cerent, Alemannum amnem pluribus quam vno loco, pontibus lapideis coniungit: Prope extimo[illegible] villa & oppidum etiam nunc Theodophorus (hoc eſt Theodonis vadum, & tran[illegible]s) nuncupatur. Vbi iam regulus Boiorum ſe ad eam rem paratum [illegible]rbitratus eſt, re fr[illegible]me[illegible]a pro[illegible]ia, profectionem indicit in annum, qui fuit Chriſtianæ ſalutis, Quingenteſimus [illegible]uper[illegible]uum: Imperij Anaſtaſij ſeptimus decimus: Seuerino Boëthio ea tempeſtate viro doctiſsimo Coſ. Romano. Trahit in ſocietatem belli rector Boius, Hunno-

Theodo expeditionem ſuſcipit.

Diethfurt an der Altmur Anno Chriſti 508. Anaſtaſius Rom. Imp. Boethius.

n tum

rum reliquias, Abares & Auaros, Angilos, Venedorum nationem, Chatinos adhuc incertis ſedibus vagantes. Auxilia quoque à Francis acciuit. Coeunt poſtea duces, de belli ineundi modo conſultant. placuit copias partiri, & diuerſis locis ſimul Romanos, ne alius alij auxilio eſſe poſſit, adoriri. Et primo caſtella minora oppugnanda cenſuerunt. Vltimo omnibus viribus Auguſtam Tiberij, caput harum regionum, vrbem munitiſsimam aggere, foſſa, vallo, & mœnibus in quadrum ex ingentis molis ſaxis quadratis, quorum veſtigia adhuc videntur, conſtructis, cinctam arcta obſidione claudere, eoque omnem belli fortunam transferre, periti rei militaris ſtatuerunt: quo tanquam in caueam hoſtes, relictis agris, & aliis locis compellerentur: & ibi tanquam feræ indagine cingerentur, vnóque impetu caperentur, & multi ferarum ritu velut in fouea deprehenſi, cæderentur. Ea ciuitas ab Aquilone Danubio, vti nunc etiam, acceſſu hoſtes arcebat: cæteris partibus æquo pede adibatur. Venedi igitur cum Giſalone duce in inferiore Boiaria, vbi pagus, montes præfectura Venedorum nominantur, ſupra oſtia Iſaræ, Hiſtrum ſuperāt, Piſonium, Auguſtam, Acilium, Mocæniam, Vetera caſtra & Æſtiua expugnant: fit fuga Auguſtam Tiberij. Intra Oēnum, & Iſaram Bathauia, & Quintanorū Vrbs ante deletæ fuerant. Giſo Hunnorū, Abarorum, Angilorū rector, Aureato, Cęſarea & ibi traiecto Danubio, hybernis potitur, eáque diſiecit, Lycoſthoma. Calatinum, Attilia vacua cultoribus inuenta, Remedius, præfectus ad ſuperiorem Vindeliciam, & Noricum euaſit. Irmaus cum Francis Eponam & Cænum adgreditur, & occupat, tranſitque Danubium. Theodo cum maiore parte copiarum, Artobriga maximam huius regionis vrbem, quæ ad Alemanni fluenta vſque portendebatur, ſibi depoſcit, expugnauitque. Plæriq; e fuga euaſere, nauibus delati ſunt Tiberij Auguſtam. Theodo apud Chelhaim, vbi Alemanni oſtia ſunt, cum cæteris armatis Hiſtrum traiecit. Paruula leuiaque vbique fuere prælia, quorum loca ab incolis adhuc, iuxta Danubium maximè, paſsim monſtrantur. Romani magis de fuga quam pugna cogitauere: ipſos plus pedes quam arma tutati ſunt. Plæráque oppida, & caſtella initio belli deſerta ſunt. Oppidani cum vxoribus & liberis & quæcumque auferre ſecum potuerunt, Auguſtam Tiberij aufugere. Riparij quoque milites cuſtodiæ Danubianæ deſtinati omnes Auguſtam Tiberij conceſſere. Abudiaci quoque proximæ vrbis ciues illuc migrarunt. [illegible] patriam meam eſt ſylua in qua viſuntur veſtigia caſtrorum more Romano, vſus Italica nuncupat. Haud inde procul certamen fuiſſe incolæ ferunt, Sigenburgiúmque trophæū eſſe: vicus eſt, in ripa Apſi amnis cubat, & victoriæ caſtellum ſignificat, peculiares quondam principes habuit. Poſteaquam verò Theodo ſuperato cum omnibus copiis Danubio, hoſtes in vna mœnia concluſos eſſe animaduertit, adunatis omnibus viribus ad obſidendam Auguſtam Tiberij, infeſto iutentóque exercitu procedit. Milites Romani pro porta cum accedentibus manus conſerunt. ſed impetum Boiorum ferre non potuerunt, ſtrenuiſsimus quisque, & maximè manu promptus interemptus eſt. Cecidere ibi aliquot millia Romanorum. Inde Romani intra mœnia compulſi ſunt, vrbsque cœpta eſt obſideri. Ditiores Romani clam noctu nauiculis ad hunc caſum paratis, fuga ſibi conſulunt. Laureacum, & ad Noricum, quod adhuc Romani tenebāt, veniunt. Interea intra Vrbem Auguſtam Tiberij metus & formido graſſabantur, foris omnes viæ, omnia itinera hoſtibus clauſa, latronibus obſeſſa erant. Manere periculoſum, fugere pernicioſius erat. Vulgus inconditum promiſcuum magis, res ſuas, atque paruos liberos deflebat, quàm defendebat. Timore exanimatis ciuibus, & incolis, [illegible] agentibus, noſtri quoniam copiis, & numero abundabant, reſcindunt ferramentis aggerē, vallum, foſſámque complent. circumiecta multitudine ſagittariorum, funditorum [illegible] totis mœnibus, in murum lapides, miſsilia, tela, ſagittæ ſpargi cœpta ſunt. Murus defenſoribus nudatus. quod tum facilè fiebat, nam Huni, & Venedi arcu ſpiculisque exercitatiſsimi erant: tantáque eorum multitudo ſpicula, ac tela coniiciebant, vt in muro alioqui metu languefcentibus incolis conſiſtendi poteſtas non eſſet. Pars [illegible] mœnia aſcendunt, pars teſtudine facta, portis ſuccedunt. Boij vndique ab omni parte vrbem oppugnant, & portis effractis, magno impetu irrumpunt: citra omnem rationem ætatis, ſexus, & dignitatis fit cædes miſeranda, cui finem ſacietas victoris fecit. Præda omnis militibus conceſſa, & donata eſt. Templa direpta, euerſa, incenſa, omnia ferro, flamma vaſtata. Sacerdotes ante aras ſacrificantes combuſti. Lupus tum vrbis Pontifex, perierit ne, an aufugerit incertum eſt. Romani prouinciales (nam duo genera Romanorum fuere prouinciales, & Italici) captiui in ſeruitutem redacti, velut viliſsima mancipia venundati, ad operas agrorum, & ergaſtula condemnati ſunt. Inde arces, vrbes, & oppida ſolo æquantur: ædificia diruuntur: ſepulchra quoq; mortuorum, victor ſuſpicatus ibi latere [illegible], effodit, & ſcrutatus eſt. Adiecit poſt hæc animum Theodo ad parta tuenda, Danubij oram præſidiis firmat. Bathauia ad confluentes Oeni, Danubij [illegible]. Auguſta quoque Tiberij [illegible]. Hanc mutato veteri cognomine Reginoburgium, a nomine Reginoburgæ (quod nomen celebre in faſtis eſt) vxoris ſuæ rector Boiorum appellat. Veteres fœminarum nomina auſpicatiora credidere. Ataui noſtri præcipuè, qui fœminis

Auguſta Tiberij hodie Ratiſpona.

Ciuitates & loca à Boariis occupata.

Theodo Auguſtā Tiberij obſidit.

Romani occiſi, & in fugam verſi.

Ratiſpona expugnatio.

Lupus Epiſcopus Ratiſponenſis

Duo genera Romanorū.

Theodo, quæ à Rom. ceperat.

un[illegible]

ineſſe ſanctum aliquid, & prouidum putarunt, nec aut conſilia earum aſpernat[illegible] aut reſponſa neglexerunt. Condita quoq; [illegible] in ripa Danubij Neo[illegible] & Salingoſtadium: quod nunc aliò ad tertium lapidem fermè translatum Ne[illegible] vocari ſolet. Haunſtat, Engeldorff, Aberndorff regiæ & pagi oppidũ Angiloſtadium: ab Hunnis, Angilis, Abaribus cognomina ſeruant. Irinoſigæ, id eſt Irini victoriæ Irinus præfectus nomen fecit. Giſouelcas, Giſa: Gi[illegible]olariam, Giſalo, ita à ſuis vocabulis nuncuparunt: vici ſunt, hunc Lauarus, alterum Ilmus præterfluit: ille haud procul Hibernis, Giſonis caſtra, alter propter æſtiua Romanorum. Giſalonis exercitum declar[illegible] Parentum memoria vtriuſque oſſa inuenta, effoſſaque eſſe audiui. Et quoniam Romani (qui Chriſtiani erant) à Boiis alienis à veritatis agnitione adflicti, & contriti ſunt, religio noſtra ab his regionibus tum exploſa eſt, templa diruta, ſacerdotes contrucidati ſunt: quarundam vrbiũ nomina mutata, quarundam ad poſterorũ memoriam ſeruata ſunt. Thedo lucum & montem. proxime Reginoburgium Danubio imminentem, more maiorum. Alemanno Herculi victori, & bellorum præſidi dedicauit, eiúsque nomine adpellari iuſsit: ibi ſacris, ritu patrio, Diuis operari præcepit. Ea ſylua poſtea monachis D. Haimerani, more maiorum dicata eſt. Extabant in ripa Danubij, & [illegible] Germaniæ duæ vetu[illegible] prodigioſæ magnitudinis, millibus paſſuum [illegible] diſtabant: altera ſupe[illegible] rior, cognominabatur, Has quoque gentili cæremonia Boius conſecrau[illegible] populus coiit, victimásque immolauit. Boij vbi religionem Chriſtianam recepe[illegible]nt, in templa, & inde cœnobia commutarunt: vtrumque nomen vetus ſeruat, Altai[illegible]umque voc[illegible] ſolet, quod lingua Boia, veterem quercum ſignificat. Nam nihil ſa[illegible] ercu maiores noſtri habuere: nulla ſacra ſine huius arboris fronde confecere: ſacri[illegible], epuliſq; ritè ſub hac arbore perpetratis Deos adprecati ſunt. Viſcum eius è cœlo mi[illegible] putarunt, ſignũmque eſſe à Deo electæ arboris: omnia ſanantem, ſuo vocabulo adp[illegible]: fœcunditatem eo potu dari cuicunque animalium ſterili arbitrati ſunt. Contra venena omnia eſſe remedio. Eo perinde ac nos aqua luſtrica, in expiationibus ſolenn[illegible] vſi ſe[illegible]. Manauit hæc fama hucuſque, etiam nunc noſtratibus admir[illegible] eſt & [illegible] obſeruatur, & curioſius inquiritur, precium auri apud quoſdam habere, & magis adhuc eſſe in vſu audiui. Romani præſides & præfecti Seuerinus, Remedius, & Seruatus, [illegible] Vindeliciæ eam portionem, quam nos inferiorem Boiariam adpellare ſolemus, amiſſam, & à Boiis occupatam eſſe vident, Noricum, & partem Vindelicorum Alp[illegible] quam incolæ Superiorem Boiariam nuncupant, retinere, & tutari enitu[illegible]: quod hæc ſaltibus horrendis, crebris paludibus communita, & fluminibus impe[illegible]. nec deerat his animus perdita recuperandi. delectus itaque agunt, oppida muni[illegible] confirmant, milites cogunt. Theodericus ex Italia vice Imperatoris Anaſtaſij Cæſaris Auguſti exercitum, ſtipendia, annonam ſupplet, ac ſubminiſtrat. Reciſis reliquis pontibus, Vrbem Norici (quam re ipſa Pontes Oeni vocabant, nos Vtinum, vulgus Otingam nomin[illegible]) præſidi[illegible] firmant, caſtra aggere, foſſa, vallo muniunt. At Boij ne copias Norici, ac Vindelici coniungere, neue alter alteri opem ferre poſſet, vires omnes in duos exercitus diuidunt. Auxiliares Hunnorum cohortes in confinio ſuperioris, inferiorisque Boiariæ, non longè à Mosburgio ſupra Landshutam, vbi oſtia Iſaræ, & Senonis ſunt, Iſaram transe[illegible]nt, locum caſtris capiunt, ſeque carris, & rhedis, more Germanorum circumſepiunt. Villæ ibi adhuc Hunnouangiones, hoc eſt, Hunnorum currus nuncupantur. Theodo in Inferiore Boiaria Iſaram ſuperat, propter Rhodanum amnem, vbi iam Ottonis Veltæ, vicus admodum ædificiis cultus ſitus eſt conſedit. Vnde Theodophoro vtrique pago nomen eſt. In medio vtriuſque exercitus Pontes Oeni erant. Vindelici, & Norici, ſi vtrinque commeate, & vires coniungere tentabant, inter duos noſtratium exercitus intercipiebantur. Theodo dum expeditionem in Noricum meditatur, & caſtra Romana inuadere in animo habet, naturæ concedit, quarto anno poſteaquam Vindeliciam inu[illegible]ſit: is fuit annus orbis ſeruati quingenteſimus vndecimus: clarus potentiſsimorum Germaniæ principum funere Theodonis primi Reguli Boiorum, & Luduuici Magni regis Francorum. autor eſt Gregorius Turonenſis. Boius duos reliquit filios. Theodonem, cui cognomen Magni à rebus geſtis poſtea inditum eſt, & Vtilonem. Francus ver[illegible] quatuor filiis ſucceſſoribus deceſsit Theoderico, Hyldeberto, Litomaro, & Luthariu: atque hi Imperium Francorum in quatuor diſſecuere regna. quibus prætoria Regum nomina fecerunt. Aurelianenſ[illegible] Litomarus: Pariſi[illegible]orum Hyldebertus: Sueſſonum Lutharius: Theodericus maximus [illegible] Mediomatric[illegible]m ſub quo Aquitania, Turones, Rhemi, Belgica prima, & Germaniæ continentur, poſſedit. Hic gener diui Sigiſmundi regis Burgundiæ fuit. Porr[illegible] Theodericus Oſtrogotorum Rex Imperatoris Romani Legatus, vbi de ſuperiorũ principum morte certior [illegible] eſt, Veſſogetas conſanguineos ſuos in Francos excitauit. captæ ſunt nonnullæ vr[illegible] Aqui[illegible] à Gotis; Danorum primum eadem tempeſtate audita ſunt arma, incertum [illegible] autore Theoderico: extant certè eius Epiſtolæ ad ſinus Codani incolas. Cochelaricus Rex Danorum, inferioris Germaniæ oram Gallicam grauiter adflixit.

Foeminarum authoritas apud veteres.

Quercus duæ conſecratæ.

Oberaltaich. Nideraltaich.

Anben Miſtel.

Aqua luſtrica veterum.

Anaſtaſius, Rom. Imp. Pontes Oeni. Vtinũ, Otinga.

Mosburg. Landshut. Iſaræ Sempta.

Hunnenuuang.

Otti[illegible] Veltẽ. Dietfurt.

Theodonis mors [illegible]

Luduuici Regis Francorum mors & filij.

Veſſogetæ. Dani.

Cochilarico rex Danorum.

Theodopertus filius Theoderici Regis Francorũ, & Vtilo Boius filius Theodonis, armato milite aduerſus Danos properant, terra, mariq́ue hoſtes inuadunt, fundunt, cædunt, interfecto Rege Cochelarico prædam omnem, ac captiuos recuperant. Vtilo quòd egregia virtute cognitus erat, & eo bello fortiter fecerat, limiti Antoripenſi præfectus eſt, finitimæque oræ rector datus, nos Marckgrafionem vocamus, ſororem Theoderici Franci vxorem duxit. Ab hoc Vtilone proſapiam Caroli magni deducunt, qui ſtemma principum noſtrorum propoſuerunt: vtique rem ſe habere iidem putant, quàm paucisſimis in quarto dicam volumine. Cæterum fides eius rei penes authores erit. Turogorum inde regnum euerſum, exciſumq́ue eſt à Francis. Tres fratres Germani, Bertharius pater Diuæ Radegundæ, Baldericus, Herminofridus gener Theoderici Getæ, tum Turogis dominabantur, atque inter ſe ne... tumultuabantur bello, quo Bertharius extinctus eſt: reliquos duos fratres dum mutuis vulneribus ſæuiunt, Franci reges inuitati, ſuſtulerunt.

Diua Radegunda.

Diua Radegunda capta, abducta in Galliam Belgicam ſecundam, Luthario Regi Francorum nupſit. Sed ad Boios redeo, qui Theodonem filium, defuncto patre, rebus imponunt. Anaſtaſius Imperator, & Theodericus Imperij procurator, ratti Boios principibus deſtitutos obnoxios eſſe fraudi atque iniuriæ, quod Theodo adoleſcens rudis, & imperitus rerum eſſet, legatos ad Boios mittũt. Hi data copia fandi, huiusmodi orationem habuerunt.

Anaſtaſii legatorum ad Boios oratio.

Et ſi Imperatores Romani, rerum præſides, rectoréſque mundi, iniuriæ, contumeliæque haud temerè obliuiſcuntur, & his duntaxat qui promeruerint, amicitiam dare cõſueuerint, ſanctisſimus tamen, atq; felicisſimus Imperator Anaſtaſius Cæſar Auguſtus, memor rerum humanarum, nec ignarus ludi fortunæ, & quòd illi qui aliena iniuſtè inuaſerunt, Deo Optim. Maxim. pœnas reddiderunt, gratiam facit, pacem & ſocietatem vltrò vobis, ô Boij proceres, offert: prouinciam quam occupaſtis, licet armis, & ferro recuperare facile eſſet, vt humano parcatur ſanguini, condonat. Vos in clientulos accipit, Reipub. Romanæ ſocios aſciſcet, quos omnibus viribus defendet, ac tutabitur: atq; ab iniurijs Barbarorum adſeret. Pro his beneficiis, ſicuti certæ pignus amicitiæ, ſanè exiguum eſt, quod poſtulat, annuum nimis in munuſculum. Quid ſtolidius eſt, quàm quæ citra periculum comparare posſis, malle ſanguine tuorum tentare, & incerta pro certis amplecti? Conſueuit Deus ſummus & immortalis, quo grauius ex commutatione rerum homines doleant, his ſecundiores interdum res concedere. Nemo igitur compos mentis victoria inſolenter gloriari ſolet. Quàm fragiles, quàm incertæ ſint res humanæ, quotidie videmus: ipſæ ſæpius in aduerſa commutantur, & tum maximè, vbi quæ vltro offertur ſecunda fortuna ſordeſcit. Proinde nequid temerè committatur Dux veſter Theodo cum paucis ad Theodericum in Italiam proficiſcatur, ibi de communibus negociis conſultabitur. Nihil eſſe æquius, ac vtilius nemo veſtrum eſt, qui inficias ibit, aut ambiget. Haud credo vos tam ſuperbos eſſe, qui hanc benignitatem, atque clementiam, vltro oblatam, ſi... aſpernatis: quæ omnibus modis, ſi negaretur, ambienda foret. Diuturniorem impunitatem haud vnquam ſuprema, & æterna illa cœli Maieſtas hoſtibus Romani Imperij conceſsit: Sacroſancta eſt Roma, & curia ſuperum, princeps Romanus Deus & Dominus eſt orbis terrarum. Alaricus, & Attila, qui lædere Romanam Maieſtatem auſi fuerunt, ſ... o interierunt, raptati ad inferos æternis ſuppliciis mactantur.

Roma ſacroſancta.

Ad hæc Theodo paucis reſpondit.

Theodonis reſponſum.

Cuiuſmodi eſt (inquit) Romanorum pax, & ſocietas, maiores noſtri experti ſunt, & nos à ſenibus audiuimus. Iumenta eum locum vbi ſemel lapſa ſunt, ſemper cauere ſolent. Germani aliis tributa imperare, non pendere inſueuerunt. Quis nam ſic Anaſtaſius ... rare nobis licet. Græculos literiones, & Aſiæ molles fœmin... fabulis terrruet. Italiam nunquam niſi victor & cum exercitu videbo. Theodericus, populares eius Getæ, Italiam Romana penetralia Imperij, Hiſpanias vi & armis cœperunt, vi & armis tenent. noſtra deterior non eſt conditio. Quæ ferro parta ſunt, ferro vt fortes decet viros tutabimur. Hæc pugnis cepimus, pugnis retinebimus. ſic ſtat ſententia. Hic hic me quicunque vult, quærat neceſſe eſt: Hic hic Theodonem Anaſtaſius, & Theodoricus ſi lubet, inuenient. Ita re infecta, irritatis animis legati diſceſſerunt, quos pars pro obſidibus retinendis cenſuerat. Vicit tamen prudentiorum ſententia, & ius gentium plus quàm lubido valuit. Poſthæc vtrinque duces bello intenti, locis æquis ſe continere, inſidias cauere ſtuduerunt. Neque pugnam faciebant, neque otium patiebantur, hoſtem tantummodò ab incepto retinebant. Neutri ſuos temere periculis obiectare, aut loci iniquitate circumueniri conſilium, Vterque occaſionem, tempus magis opportunum expectabat: & niſi æquo loco, aut opportunitate data, dimicandum non exiſtimabat. Et nec his, nec illis prælium tentantibus fortuna belli non ita citò tranſacta, aliquandiu dilata, & protracta eſt. Inter hæc Anaſtaſius fulmine adflatus Conſtantinopoli perit. Iuſtinus Thrax genere deinde obtinuit Imperium. Hic à teneris annis ſues egit, paui... Vbi adoleuit, annos natus ſexdecim, relictis porcis militare cœpit. Vbi modeſtisſime ... tendu, & manu promptus, breui enituit, atque emeruit. Nam pollens viribus, hoſtes primus, aut in primis ferire, vbi maximum periculum, ibi potisſimum verſari conſueuit.

Anaſtaſius fulmine ictus perit. Iuſtin. Imp.

& in

& in tantam claritudinem breui peruenit, vt hoſtibus maximo terrori, Imperatoribus vehementer charus eſſet. Ab his primò Tribunus factus, deinde rei militari præfectus eſt. Ad ipſum Amantius Imperatoris Anaſtaſij Eunuchus, Cæſaream gazam, & ingentem pecuniam detulit. orauitque vt Iuſtinus donatiuum longè maius, quàm priores principes militibus promitteret, ſi Theocritianum quendam à cubiculo Imperatorem legiſſent. Iuſtinus potitus pecunia, eam quidem virium Tribunis, & militibus diſtribuit, ſed beneficium in ſe tranſtulit. Atque hoc donatiuo animus ſibi militum conciliauit, ſuffragia cautè emit. Quocirca, cum exercitus de creando Imperatore conſultat, ne vno quidem diſcrepante, Iuſtinus deligitur. Amantius & Theocritianus è medio ſublati ſunt. Vitaliano, qui Anaſtaſio rebellarat, & coniunctis ſibi Scythis grauiter Orientem vaſtarat, gratia facta eſt: ipſe cum Ruſticu Conſul declaratur. Dum hæc Neoromæ geruntur, Theodo impatiens moræ & finiendi belli cupidus, nactus tempus oportunum, ſuperiorem exercitum ad Pontes Oeni aciem mouere, Romanos laceſſere, amnis traiectum ſimulare iuſsit. Ipſe interim cum copiis ſuis paululum infra eum locum (vbi nunc Brundunum cundirum, & hoſtia M ychæ ſunt, qui ibi Oeno miſcetur) Oenum ſuperat, vnde Theodophoro campo ibidem nomen eſt. Cum peritis poſtea locorum ductoribus cum electiſsimo æquitatu, cæteris iuſſis ſe ſubſequi, emenſis ſyluis, & fluminibus de improuiſo ex proxima ſylua Romanos inopinatos à tergo, nil mali ſuſpicantes, magno impetu ante lucis ortum inuadit: fit tumultus clamorque. Noſtri qui in altera ripa erant, & ipſi acrius inſtare, pro ponte decertare cœperunt, pulſo præſidio tergo fugientium hærentes ponte potiuntur. Pars Oenum traiicere tentat. Interim & alia manus, quæ Theudonem ſecuta fuerat, apparet. Romani vndique circumuenti, cæſi ad internecionem: pauci ex noſtris deſiderati ſunt. Locus ibi adhuc Mortauelta, hoc eſt, cædis campus adpellari ſolet. Effodiuntur etiam nunc quotidie arma, oſſa, calcaria, & huiuſmodi pugnæ documenta. Vetus Vrini inſigne eſt Lupus ſub fruticeto in inſidiis deliteſcens; huiuſmodi triumphi non vulgare more gentis trophæum, atque monumentum. Incidit ea clades Romanis (ſicuti in Annalibus & Faſtis annotatum reperio) in annum Chriſtianæ ſalutis. Quingenteſimum, atque viceſimum, Imp. Iuſtini tertium. Valerio, & Iuſtiniano, qui poſt imperauit, Conſulibus profligatis Romanis, Theodo reliquias belli perſequendas, hoſtibus metu perculſis, fama victoriæ recentis exanimatis, inſtandum eſſe, optimum factu duxit. Iam enim ſibi perſuaſerat, nullam requiem, aut pacem laboribus fore, niſi omnia ad Italiam vſque, vi & armis in obſequium, & ditionem redigeret. Ne igitur à tergo periculum immineret; quòd Pannonias, Alpes, Noricas, Laureacum, alias Vrbes munitas, & amplas adhuc Romani tenerent, præſidium Hunoorum inter Tranum Oenumque amnes collocat. Regio adhuc ibi Hunnorucco (quod Hunnorum ſubſidium valet) appellari ſolet. Regulus Boiorum cum reliquis copiis oram Oeni vſque ad anguſtias Alpium, quas intrare expauit, ſubigit. Tumultuarium prælium inter Carnodunum & Abudiacum, propter Auriſium (vbi nunc Rod, contubernium Monachorum eſt) fuiſſe proditur eo loco, qui ab accolis Stritangero vocatur, hoc eſt certaminis pratum. Inde Theodo Auguſtam Vindelicorum verſus (quam ſupra in ſecundo libro in Auguſta deſcripſi) infeſto tendit exercitu, ad Magnoualdam fluuium caſtra locat: & huic loco Theodophoro nomen eſt. Rumanæ legiones obuiam veniunt, belli aleam denuò tentare decreuerunt. Procedunt & Boij acie intenta inter amnes I aram, & Magnoualdam, vbi pagus, & planicies ſpacioſa ſub radicibus montium, cognomine Perilacha, procumbit, armis concurritur. Victoria penes Boios fuit, legiones Rumanæ perierunt: Auguſta Vindelicorum euerſa eſt, & ſolo æquata. Similis clades alia caſtella, & oppida inuoluit. Peremptì ſunt inter cæteros ſacerdotes D. Amanus, & D. Marinus Epiſcopus: hic ante aram ſacrificans trucidatur, templum ignis conſumpſit: D. Marinus vt expirauit abs quercu pependit, vbi adhuc religioſè colitur. Oſſa amborum longo poſt tempore Rhodam ſuperiorem tranſlata ſunt: ibi adhuc condita ſeruantur. Romani, quibus fuga ſibi conſulere licuit, campis relictis, alpes occupant. fauces & aditus præcludunt præſidiisque firmant. Nam Vindelicia, quam nunc Boiariam vocamus, clauditur ab Auſtro perpetuis montium iugis, & hoc dorſum a Lyco ad Oenum pertinet. Quod amplius, ſi anfractus ſequeris, centum, & viginti millia paſſuum percurrit. Quod ſi hiſce quincuncem dempſeris, reliquum eſt recti itineris interuallum. Alpes à Ptolomæo Penninæ nuncupantur, ſicut celſiſsimæ vndique præruptæ, & abſciſſæ rupes. Cacumina perpetua niue albicant, longè late ad quadrageſimum, & amplius lapidem a peritis diſcernuntur. Recta Boiorum Alpium tractus, cuncta terrarum ſibi ſubiecit: quamobrem ſubdita montibus Ba[illegible] at montium iugum Walhenſe cognominarunt Boij: Hæc Italorum lacus, ac t[illegible], illud B[illegible]orum regio valet. Atque iſthæc nomina pagis adhuc manent. Theodo tota [illegible] Vindelicia, captiuos quos ceperat, peritos locorum conuocare iubet, qui docebant, per ual-

Amantius Anaſtaſij Eunuchus.

Vitalianus Ruſtic. coſſ. Brannaum.

Mar[illegible] Dietlfurt.

Mordfeld.

Inſigne Vrini

Anno Chriſti 520.

Valerius. Iuſtinianus Conſules.

Rod Monaſterium.

Auguſta Vindelicorũ. D. Amanus. D. Marinus.

Alpes Penninæ.

les, quà Oenus, & Iſara, & Libuſa amnes erumperent, viam plauſtris patere, cætera eſſe colles ſylueſtres vix ſingulis peruios.

Inutrium. Mittenwald.

Illis itaque ductoribus ad Inutrium (Mittoualda eſt) velut clauſtrum tum munitiſsimum obiectum hoſtibus, Boij pulſis præſidiis penetrarunt. Leue ibi prælium fuit. Romanus iam fugere magis, quàm pugnare conſuetus terga vertit, deſertis caſtellis, oppidis, præſidiis, ad quintum, & ſexageſimum lapidem, Italiam verſus fugam capeſsit. Fugientium veſtigiis hærent Boij, emenſis ſyluis, anfractibus. Pyreni montis iugo, velut vno agmine, vtrique planiciem, vbi Stiraciorum vrbs condita extat, deuenerunt. Ibi Romanus reſtitit, manus conſerit, ſed repulſus:

Brixina. Sabona Seben Botzen. Iſacus die Eyſack. Theodoricus Rex Getarũ.

Inde viceſimo lapide inter Brixinam, & Sabonam conſiſtit, rurſus prælium redintegrat. Boij ſuperiores facti Romanos ſternunt, fundunt. Reliqui omnes his locis, & finitimis omnibus excedunt. Propter Piſonium, vbi Iſacus Atheſi miſcetur, Romanorum legiones, & auxilia conueniunt, caſtraque locant, pro ſalute vltimam belli aleam tentaturi. inter Tridentum, & Piſonium vltimum certamen Boiis, & Romanis fuit. Theodoricus Rex Getarum, qui pro legato, & procuratore Cæſaris hactenus Italiam adminiſtrarat, & Occidenti præfederat, Tridentum mœnibus cingit, Verrucam montem Atheſi contiguum murat, contra ferociſsimas vt ipſe ait, gentes. Theodo quoque cum copiis ſuis omnibus & auxiliis, ſuperatis montibus, gnaris locorum ducentibus, in vallem Atheſis euaſit. Hoc extremum prælium, & finem laborum ratus, incenſis animis ſuorum, Romanas acies auidius, quam maximo poteſt impetu adgreſſus eſt. Volckouinus ſignifer eius, Seuerinum præſidem interfecit. Ipſe Theodo Seruatum viuum captum in crucem egit. Cæteri profligati deinde abſque labore ſunt.

Seruatius. Terminus inter Boios & Romanos.

Electis itaque hiſce prouinciis Romanis, victor Theodo Eſiloprunnam (fontem Aſinorum declarat, & locus eſt prope Piſonium in ora Atheſis) terminum inter Boios, Italóſque deſignauit. Piſonio, & limiti Atheſino ducem præfecit, qui eam Noricorum partem tutaretur: nobis Marchographio patrio ſermone adpellatur: qui longo poſt tempore ab Andechs, ac deinde Tyrolij cognomen ſortitus eſt. Illa tempeſtate

D. Vigilius. D. Remedius

D. Vigilium Pontificem Tridentinum, cum quibuſdam ſymmyſtis interfectum eſſe à Boiis: D. Remedium Noricum præfectum cum ſociis pulſum, habeo quos ſequar. Illud quoque literis proditur, Theodorum Archiflaminem Lauracenſem tum interiiſſe, & Laureacum euerſum, atque à Boiis de integro inſtauratum eſſe. Romani cum toties cum Theodone, & Boiis male pugnaſſent, deſperatione debilitati, & ſucceſsibus Theodonis fracti, Mœſias, Pannonias, Noricum reliquum diffidentes rebus ſuis, deſerunt, in Italiam aufugiunt. Vernaculis quoque hæc carminibus celebrata ſunt, quæ in Bibliothecis ſeruantur: id enim vnum Annalium genus vulgo & rudibus literarum. Theodericus Geta iam Imperatoribus formidoloſus, & Romanis inuiſus eſſe cæperat, ob Romanorum, & quorundam Senatorum necem, quos ob ſuſpicionem adfectatæ libertatis, immiſsis delatoribus in carcere ferro necarat. inter eos fuit Boëthius vir Conſularis, perquam eruditus, & initio Theoderico admodum gratus, vt literæ Theodorici indicant.

Boetij ſepulchrum. Ioannes P. M. Agapetus. Galla filia Symmachi barbata. Ruſticiana. Theodorici mors. Adalaricus. Amalouinda. Venedi, qui & Chariones.

Sepulchrum Boëthij oſtenditur Ticini. Ioannem quoque Pontificem Romanum adfligendo occidit. Symmachum Patritium ferro trucidat. Ioannes Pontif. Max. legatus ad Imperatorem Iuſtinianum ſeniorem profectus: Paulo poſt & Agapetus Gotorum cauſſa. Darius Mediolanenſis Epiſcopus aufugit ad Iuſtinianum. Gallam filia Symmachi conſulis, ac patricij nobiliſsimi barbam enatam ſibi ob conſ[illegible] corporis igneam, Medicorum conſilio atque arte vellere noluit, maluit ita Deo placere, quàm barba vacua ad ſecundas nuptias tranſire. Ruſticiana Vxor Symmachi fuit. Canitur apud nos. Theodericum ſubito nuſquam comparuiſſe. Adalaricus eius nepos ex filia, cum matre Amalouinda Italiam, Siciliam, Dalmatiam ſub tutela, & auſpiciis Imperatoris Romani gubernauit. Eutharicus Cillica genere Gotus gener Theudorici, quem Iuſtinus Imperator ſecum Conſulem nuncuparat, ante ſocerum ex hac vita migrauit. Iuſtinus quoque paucis poſt annis declarato Iuſtiniano ſororis ſuæ filio Cæſare, deceſsit Mauortio Coſs. Porrò neque Goti, neque Romani poſthæc, vires ac perditas prouincias recuperare niſi ſunt. Theodo Marte parta inter ſocios Boios diuiſit. Venedi Chariones propriè dicti, eam Norici portionem, quæ infra Taurum montem Orientem ſpectat, inter fontes Muræ, Draui, Saui includitur, vſque Aquileienſem agrum occuparunt, & adhuc poſsident.

Abares. Hunni. Haly. Stiri. Stira ij. Trani. Carpi. Schiri. Schiracij. Hirri. Saly. Salingi.

Abares & Hunni infra amnem Anaſſum Noricum Ripenſe Danubio conterminum inuaſere. Ea regio in Diplomatibus Imperatorum & Pontificum Romanorum in vetuſtis literarum monumentis Abaria, ſiue Auaria, eadem & Hunnia vocari ſolet: Pars montium adhuc nomẽ retinet. Plura per quam paucis cognita in vita Caroli Magni docebo. Cætera Italiam, & Hiſtrum vſque Boij tenuere, inter ſeque diuiſere. Noricum, Halij, Stiri, Stiracij. Trani, Carpi cæperunt. Superiorem Vindeliciam, Schiri & Schiracij: inferiorem Hirri, Sali, Salingi poſſedere. Venedi, & Hunni propriis inſtitutis liberi vixerunt, donec Venedos iuſſu Hyldeberti, & Dagoberti regum Franciæ, Boij in obſequium, & ditionẽ redegere. Hunnos radicitùs mandato

Caroli

Caroli magni exciderunt. vtroque poſtea Coloniæ Boiorum deductæ ſunt. Nam regulus Boius (quem Boiorum maximum & ſummum Ducem, atque Monarchen noſtri authores vt nunc Auſtriacum & Orientalem principem Archiducem vocamus, appellare conſueuerunt) Quatuor Tetrarchas, & limitum præfectos dicto audientes habuit: non perpetuo quidem primum, ſed vt libuit, amouit præfecitque. Ab Oriente contra Hunnos & Venedos Analſi, & Stiriæ cognominatus, & demum Auſtriacus, id eſt, Orientalis limitis præfectus dictus eſt. Ab Auſtro aduerſos Italos Romanoſque Aiheſinus qui & Piſonij quondam, nunc Torolij Rector nominatur, inſtitutus eſt. Lycatiorum occidentis ab ora præſidem variè cognominatum reperio: nam & Damaſium ab Andechs, Ambrogeum & ab Vvolfratshauſen, vt appellant comitem, huic limiti præfuiſſe reperio. Chamaborum, & Nariſcorum maxima Tetrarchia fuit, aduerſum Boiemiæ Venedos, & Sorabes inſtituta: iſque Tetrarchas Boëthorum, velut patronus aliorum terminorum cognominatus eſt: quod is apud veteres, & maiores inſtaurator generis principalis habitus ſemper eſt, vbi Regulorum ſoboles interciderat, Boethi limitis præfectus Ducatui totius Boiariæ ſufficiebatur. Verum hi terminorum præfecti, tandem per ſe principes & Reguli eſſe cæperunt, & ſoli Imperatori obtemperare conſueuerunt. Theodo tum Atheſino limiti Adalogerionem cognatum ſuum, Lycatijs Heroldum præfecit. Analſi Tetrarchiæ Hirandum, Rudolphum cum filio Boëthis, & Nariſcis, Chambijq; cuſtodes & rectores dedit. Ipſe Reginoburgij velut in medio conſedit.

Marchiones Boiar. &c. *Comites d Dieſſen.* *Reginoburgum ſedes principum Boiorum.*

Longobardi ſub idem tempus ſucceſſu Boiorum inuitati, in Pannoniam, à qua Danubio diſcreti erant, proceſſerunt. Porrò Regulus Boiorum, diuiſis prouincijs ad pacis artes animum intendit: iuſtitiaq; populum formare, & regnũ confirmare conſtituit. Vt autem feroces animos gentis mitigaret, leges dedit, quibus, quo ſanctiores forent, Theodericus rex Francus author factus eſt: & eas ſuo auſpicio promulgauit. extant in Bibliothecis. In his, quia Boij Chriſtiani non erant, plæraque aduerſa veritati diuinæ permittebantur: quæ Hyldepertus, & Lutharius reges Francorum poſtea abrogarunt. Sunt qui tradunt hunc Theodonem non abhorruiſſe à pietate Chriſtiana, ad eumque veniſſe diuum Rupertum, regio Francorum genere procreatum, quem vt nuncium, & interpretem ſanctiſſimæ philoſophiæ, à Chriſto ſeruatore noſtro ad maiores noſtros diuinitùs legatum veneramur. Verum Boiorum proceres vociferabantur, ſe non poſſe deſerere auitas cæremonias, quæ ipſis tot triumphos præſtitiſſent. Hanc nouam religionem aduerſam eſſe viris fortibus, & rei bellicæ ſtudioſis: religionem Chriſtianam, vt vera ſit, tamen inutilem eſſe Reipub. principem, ſiquidem ſuo officio fungi velit, non poſſe eſſe Chriſtianum. Romani quod à veteri cultu numinum deſciuerint, hoſtibus ſuis inferiores eſſe. Chriſtum omnium deorum eſſe pauperrimum, qui ſuis cultoribus nihil aliud, præterquam contumelias, & egeſtatem polliceatur, & tribuat. Inuidere denique ipſum cæteris dijs, deabuſque, conſenſu ab æuo totius orbis receptis, diuinitatem. Rupertus cum fruſtra inuitos ſeruandi operam ſibi ſumpſiſſet, domum reuertit paucis poſt annis. Vbi Theodo pacem genti ſuæ peperit, & longinquæ peregrinationi finem fecit, Boijs hactenus ſine Lare, ſine Focis palantibus, & vagis, ſedes fixas, ſtataſq; adſignauit. Vbi Noricum, & Vindeliciam ſub Imperiũ ſuum coëgit, hæque prouinciæ in nomẽ Boiorum conceſſere, cum poteſtatis ſex & viginti annos impleuiſſet, mortẽ obijt, anno à nato Chriſto quingenteſimo, ſuper ſeptimum, & triceſimum. Theodo tertius, Vto, qui & Oto, Theodoualda fratres Germani, poſteaquam parentis funeri ritu patrio iuſta fecerunt, Boiariam in treis parteis diuiſerunt. Theodo qui maximus natu erat, Nariſcos, Regionoburgiũ, ea loca, quæ inferiorem Boiariam vocamus, inter Oenum, & Danubium poſſedit. Theodoualda Piſonium, Atheſinos, montes Oeno continuos, finitima Italiæ accepit. Vto Laurcacum, Noricũ Ripenſe, quicquid inter Taurum & Alpes, inter Anaſſum, Danubium, & Oenũ amnes clauditur, & Vindeliciam ſubditam Alpibus, ſortitus eſt. Pontes Oeni reſtaurauit, à ſuo vocabulo Vtinũ adpellauit, Otingam vulgo vocant. Ibi regiam conſtituit Vto, atque habitauit: vbi tria flumina confluunt Oenus, Iſeniſcus, Merena. Ea tempeſtate Francis imperitabat Theodopertus rex pientiſsimus, filius Theoderici ſuperioris, qui treis annos ante Theodonem Magnum regulum Boiorum terras, & vitam cũ regno reliquerat. Theodopertus filiã ſuam Reginodrudam Theodoni tertio Boiorũ Duci deſpondet, & in matrimonium dat. Iubet deinde ad Boios proficiſci diuum Rupertum (de quo iam ſupradiximus) cum duodecim Myſtis, diuinæ ſapiẽtiæ conſultiſsimis: quorũ hæc nomina fuiſſe reperio: Giſolarius, Domingus, Maternus, Dignulus, Chunaldus, Iſenardus, Gerardus, Ariofridus, Vitalis, Ratharius, Erchanofridus: Soror quoque Ruperti Ariodruda virgo ſancta & cordata ad Boios perrexit. Rupertus cũ ſocijs à Theodone Reginoburgij benignè receptus eſt: priuatim, & publicè in concionibus hortari, monere ad ſapientiam cæleſtem non deſtitit populum Boiorum. Omniq; modo intentus, aditum vitæ, & veritatis reſerauit, & in concionibus huiuſmodi verbis diſſeruit. Omnes homines natura duce felices atque beati eſſe deſiderant. Nemo

Lõgobardi. *D. Rupertus.* *Theodo ſecundus moritur 537.* *Theodo 3. Oto. Theodoualda fratres. Boiaria diuiſa.* *Vtinum vnde dictum.* *Theodopertus.* *Reginodruda* *D Rupertus & eius Comites Ariodruda.*

quoad

quoad licet, vult falli aut decipi, aut miſer eſſe. Omnes bene viuere experimus. Quocunq; nomine illud ſummum bonum (quod natura omnes expetimus, & quod adepti, nihil eſt equidem quod amplius ab homine deſiderari queat) ſiue bona vita, ſiue felicitas, atq; beatitudo nuncupetur, in ſummo ſit, neceſſe eſt. Veriſsimum eſt illud Poetæ, tametſi à religione noſtra alieni, teſtimonium, qui in præclaro opere, ita ait:

Ouid. 1. Met.

Pronaq́; cum ſpectent animalia cætera terram,
Ille opifex rerum, mundi melioris origo,
Os homini ſublime dedit, cælumque videre
Iuſsit, & erectos ad ſidera tollere vultus.

Animas non interire vel maiores noſtri, atque Druides docuerunt. Cæleſtis nobis eſt origo: eò ſpectandum, nitendum eſt, ſi infelices & miſeri, mortaleſque eſſe nolumus. Eò denique per virtutis, & iuſticiæ callem redeundum eſt, ne adpetitus natura nobis inſitus fruſtra ſit. Quamobrem cæremonias deorum vanas planè, fictas, ac falſas eſſe nemo, niſi indoctus, & incultus negauerit: quæ tam multiplices, tam variæ, tam multæ ac pugnantes, tam oneroſæ ſunt. Quæ non ſolùm ſtatis diebus, & concionibus ad rectè, beatéque viuendum cultores ſuos non erudiunt, verùm etiam ad ſceleroſa, impiaq; facta, nefando ritu feneſtram impudentiſsime aperiunt. Dij illi, nocturni lemures ſunt: non à vitijs cohibent, ſed ad ſcelera illiciunt. Cælum, vnde ſuperbia depulſi ſunt, mortalibus inuident, ſub nominibus potentiſsimorum, clariſsimorumq; regum ſacra ſibi commenta ſunt prophana, diuinos honores peruerſa religione falsò ſibi vſurparunt: hominumq; mentibus, ſimulata & mentita diuinitate tenebras offuderunt: tum maximè, cum benefacere videntur, nocent. Multis dominis ſeruire miſeria, & pernicioſa eſt multitudo imperatorum. Vna anima infinita corporis membra regit, incubat: infinita & diuerſa hominis munera defungitur, videt, ſentit, audit, olfacit, ambulat, intelligit, loquitur, veſcitur, potat, lauat, vigilat: ac ne ſomno quidem quieſcit. Et vnus Sol totum mundum lumine colluſtrat, vices temporum ex vſu naturæ meatu ſuo temperat, cuncta calore fouet atque animat. Haud aliter vnus cæli imperator totam molem adminiſtrat, aſtra, cælum res hominum, atque deorum, mare & terras, varijſq; mundum temperat horis. Ipſe præſens rebus incumbit, incubat, tenebras hominum generi aufert, lucē & vitam largitur. Vera igitur ea ſolum religio eſt, quæ vna & ſimplex apud omnes gentes in vniuerſo terrarū orbe exiſtit. Vnum rerum numen optimum maximum adorat, & hominibus aditum ad cælum reſerat: viam qua ad aſtra itur, patefacit. Hæc omnium facilima, & commodiſsima eſt. Nil præcipit, nil oneris imponit, quàm vt nos in altero cogitemus, ita cum alio agas, quemadmodum agi tecum velis. Et ne alijs feceris, quod ab alio pati nolis. Hæc ſumma eſt iuſtitiæ, hoc caput eſt legis diuinæ. Satis piè, ſatis religioſè litauit, qui innocentiam deo authori ſuo offert. Qui, vt erga pios indulgentiſsimus pater, ita aduerſus impios rectiſsimus iudex. Ipſe præmium, ipſe merces iuſtorum eſt. Quibuſdam ſanè cultoribus ſuis opes, potentiā, regna largitur, ne ea mala, neue beneficia laruarum eſſe putarētur: plæriſq; verò pernegat: quæ ſi omnibus condonaret, facile, vt ſunt omnes homines procliues natura ad vitia, aut nihil aliud a Deo peterent, & expectarent, aut etiam omnino Deus immortalis in obliuionem illis in reb. veniret. Quippe diuitiæ, imperia, honores, & alia huiuſmodi omnia, quæ caduca, & fluxa ſunt, breui dilabuntur, & poſtremò, vt corpus, intereunt: plærumq; ſceleſtos nunquam bonos faciunt. Sæpius fallaci ſpecie amatores decipiunt, ipſiſq; ſpinæ ſunt. Secundæ res animos ſapientum quoq; fatigant: nedum illi inculti, imperiti, quorum maxima pars eſt, licentiæ & libidini temperarent. Aduerſæ res patientiam præſtant, quæ prima virtutum cælo nos æquat: & militem, fidem ſeruare Imperatori ſuo probat. Supremus ille & ſingularis largitor Deus, omnium bonorum, Francos cognatos veſtros, poſteaquam ſacra Chriſtiana receperunt, nulli opibus ſecundos eſſe voluit. At Romani proceres omnium ſuperſtitionum (vt quidam ait) ſentina, quod veluti canes rabioſi diuinæ iuſticiæ ſemper oblatrarunt, crimē læſæ ſummæ maieſtatis luunt. Nec eſt enim quicquàm felicius, ac ditius homine Chriſtiano, qui omnia bona ſua ſecum portat, nihil perdere poteſt, omnia poſsidet: Chriſtiano nil mali accidere poteſt, vtpote cui diuinitas præmiū, & merces eſt, hæreditas cælū, diuitiæ virtutes. Proinde atros genios, & furias inferis relinquite, veritatem agnoſcite, eam religionem capeſsite, vbi homines pro mortalibus æterni fiunt: vbi omnes reges, omnes principes, omnes pontifices, omnes ſacerdotes, & cæleſtis aulæ ciues erimus. Hæc atq; alia huiuſcemodi ſæpe dicendo diuus Rupertus Boiorum populo perſuadet, vt deſerta auita ſuperſtitione, exploſo atq; exbilato gentili numinum cultu, ſapientiam Chriſtianam reciperent, & vnius Dei cultum amplecterentur. Primum Theodo cū filio Theodoperto Reginoburgij aqua cæleſti luſtratus eſt: deinde Rupertus in Danubio nauib. delatus, vbiq; cōfluentibus certatim Boijs myſteria philoſophiæ noſtræ edidit: atque ita Laureacū deuenit: inde per Noricum Vtinum perrexit, ibi Vtonem Ducem ſacro lauacro,

De gentiliū lemurib.

Anima humanæ officia diuerſa.

d Rupertus Boi. religionem Chriſtianam perſuadet.

S. Rupertus Laureacum venit.

lauacro, Theoualdam Piſonij abluit. Vtrinitum, atque Reginoburgij Chriſto Deo, eius genitrici prope prætoria principum, templa extruuntur, à Ruperto conſecrantur, vtcunq; adhuc ſacellum, ædiculaq; vetus vocari ſolet. Poſt hæc per omnes Boiorum regiones ſacræ ædes paſsim ædificantur, & à Ruperto & ſocijs dedicantur: Vt Velteburgij, haud longè à patria mea, & extra mænia Reginoburgenſium Diuo Georgio, tutelari Chriſtianorum militũ numini, tum templa inaugurata ſunt. Quædam d. Martino, Maximilianoq; dicata: ea adhuc monſtrantur. Pontificiam ædem Ruperto monſtratore propter lacum Valerium apud Noricos, vbi Phiſcam amnem effundit, Reguli Boiorum extruxere: iuxta Cucullas, vetuſtiſsimam Romanorum Coloniam (cuius etiam Eugipius mentioné facit) octoginta amplius ibidem vectigalia penſitare Ruperto imperant. Fuere autem Cucullæ Norici ſuperioris oppidum iuxta Alpes Gauzonem, atq; Luduzonem in pago Atergea & propter Phiſcam amnem: vbi poſt fata Attilæ Martianus ſacerdos, & Seuerinus locuſtas carminibus, ſupplicijſq; deorũ fugarunt.

Cuculla oppidum.

Maiores noſtri religioſiſsimi mortales, viua Dei ſimulacra, & templa ſe ipſos eſſe exiſtimarunt, & pro vero habuerunt: mentes noſtras penetralia, pectora ſacraria, corda aras eſſe ſpiritus cæleſtis: illa non auro, pictura, aut pecunia, rebus nimirum prophanis, ac quibus vera ſacra pollui ſolent, ſed iuſtitia, modeſtia, benignitate, & liberalitate in pauperes, pietateq; excoluerunt. Certiq; in hac vita nequaquam ſe habitare, ſed peregrinari duntaxat: non ſumptuoſas, aut magnificas ædes, nec ſibi, nec ſuperis conſtruxerant: peranguſtis delubris, ac domibus, quæ iniuriã cæli arcerent, contentos fuiſſe, compertum habeo. Nihil pompæ datum eſt, pietatem magnificè coluerunt. Nihil voluptati oculorum indulſere, paupertatis amatores, non luxus, aut diuitiarũ admiratores. Cuncta neceſsitate metiti ſunt. Nulla tum auaritia, aut ambitio: cõcordia maxima erat, victus & amictus in diuitijs cõputabantur. Sacerdotes pij, caſti, diuinæ ſapientiæ vacabant. Populus ſacerdotibus decimas diſtribuebat. Sacerdotes cũ pauperibus, & egenis, quorum nomina ſcripta habebant, æquo partiebantur: quenquam enim egere, atq; mendicare pati, ſummum eo tempore flagitium habebatur. Quod ſi noſtro ſeculo Chriſtianorum animi virtus, vti decet, valeret, æquabilius, ac conſtantius res humanæ ſeſe haberent: neq; aliud aliò ferri (vt ait nobilis Hiſtoricus) neq; mutari ac miſceri omnia cerneres. Et profectò, ſi nobis bonarum rerum tanta cura eſſet, quanto ſtudio aliena, ac nihil profutura, multum etiã periculoſa petimus, ſapientia Chriſtiana floreret, neq; regeremur magis caſibus, quàm regeremus caſus. Res iam pridem, & pietatem perdidimus, vtinã vmbram rerum teneremus. Virtuti nullus eſt honos. Inuicem inuidere, floccifacere, mordere clanculum, fraudare, fallere, longinqua conſuetudo eſt: nihil penſi, nihil ſancti habere, aliena intercipere, vultum bonum ſimulare magis, quàm præſtare, ſumma prudentia adpellatur. Iam ipſa pietas, ſtultitia eſt. Sed ad id, vnde diuerti, regredior.

Atergea. D. Martianus. S. Seuerinus.

Principes Boiorum, vbi philoſophiam Chriſtianam receperunt, Romanos omnes, quos adhuc captiuos, & ſeruos inter ergaſtula, & in agris, veluti mancipia, & pecora exercebant, Diuo Ruperto deprecatore ſoluunt, liberoſq; in Italiam abire permittunt. Inuenere ſub idem tempus Salinas in Norico. Iuuauiam Romanorũ olim Coloniã, denuo ædificari iubent, à Salis prouentu Salsburgium vocant. Vbi templa duo viris, & ſacris fæminis dedicarunt. Virginũ maxima diua Ariodruda fuit, ſoror D. Ruperti. Pontificiã ſedem eo transferunt, Rupertũ migrare præcipiunt. Accolæ circũcirca ad decem millia paſſuum paſcere illum, cũ tribu ſua, iuſsi. Ratharius Reginoburgenſib. Pontifex datur. Laureacenſi tẽplo Gerardus præficitur, Boiorum maximus Pontifex, & Archiepiſcopus nunc apatur. Diuum tum Ingenuinũ Sabonentem, qui nunc Brixinenſis eſt, antiſtitẽ fuiſſe reperio.

Salinæ inuentæ. Iuuauia. Salsburgiũ. D. Ariodruda. Ratharius Epiſcopus Rauſpanenſis. Gerardus Archiepiſcopus Laureacenſis. Ingenuinus.

Dum hæc in Boiaria geruntur, in Italia Amalouinda (vt ſupra diximus) mortuo patre Theodorico, Regnũ ſuſcepit Oſtrogotorum, cũ filio Adalarico, decem duntaxat annos nato. Qui vt bonis artibus moribuſq; inſtitueretur, eruditis, ſenibuſq; grauiſsimis à matre cõmiſſus eſt. Id ægre tulerunt Gotorũ proceres, ad Reginam vociferantes veniunt: Non placere Gotis Regem in vmbra ſcholæ ſub magiſtrorum, & ſenum ferula obſoleſcere: Decere magnũ Regem arma, equos tractare muneribus bellicis exercitari, non ſub ſomniculoſis ſenibus, & ignauis literatoribus, libris & calamo impalleſcere, metuq;, ſegnicie, & ſocordia frangi, atq; torpeſcere: hiſce animum, & corpus eneruari: illis robur, & peritiam ali. Nec ob id factum regem, vt ludi magiſter populum literas doceat, ſed vti bello, armis tuetur, atq; defendat. Regina quamuis ingentis animi eſſet, non auſa tamen refragari, filio liberius viuendi poteſtatem fecit. Ipſe igitur cum æqualibus noctes, dieſq; ganeis, ſtupro, corporis gaudijs deditus, laſciuire, potare, ſcortari inſueuit, vt ſunt ingenia adoleſcentum procliuia ad luxũ: maximè vbi opes, ætas, aſſentatores perniciosiſsimum principibus genus, ad huiuſmodi voluptatum illecebras impellunt. Ita Adalaricus nimio luxu ægritudinem contraxit letalem, perijtq; anno ætatis duodeuiceſimo.

Amalouinda. Adalaricus.

Mater eius orbata marito, & filio, ne orbitas contemptui eſſet, Theodatum amitinum ſuum, filium Amalofredæ conſortem matrimonij, & regni adſciſcit. Sed homo omnium ingratiſsimus, ignauiſsimuſque, Theodatus, immemor tanti

Adalarici mors. 532. Theodatus. Amalofreda.

beneficij, vbi ipſe gubernacula rerum adeptus eſt, vxorem in balneo extinxit. Gotorũ plæriq; inde infenſi regi, iniquiſsimo tale facinus perpetiebãtur animo.

Iuſtinianus Ro. Imp.

Iuſtinianus Imperator vbi hæc accepit, ratus oportunum tempus liberandæ Italiæ aduenisse, expeditionem Italicam meditatur. Incitabat Auguſtũ felicitas Imperij. Nam Perſas, Parthos victricibus ſignis trans Euphratem ſubmouerat.

Africam domuit. Gilomarus Vandalorũ Rex.

Africam & C[illegible]rthaginem domitis Vandalis, capto Gilomaro horum Rege (c[illegible]ius in ſecundo libro mentionem feci) Romano reſtituerat Imperio. Diuerſis idcirco locis Gotos inuadi iubet, Beliſarium Conſulem in Italiam: Mundũ ducem in Dalmatiam aduerſus Oſtrogotos cum copijs mittit.

Beliſarius. Mundus.

Beliſarius Siciliam primò inuaſit, eandem victis, pulſis Gotis recuperauit. In Dalmatia res aduerſæ fuere Romanis. Mundus cum Mauritio filio cæſus eſt à Gotis.

Sibyllæ carmen.

Sunt autores, fatidica Sibyllæ carmina pronunciata eſſe, quorum ſententia, periturum cum prole ſua Mundum, vbi Africa denuò armis Romanis recepta foret. Hoc Sibyllæ vaticinium plæroſque mortales conterruerat, qui [illegible]nxij, tabefactiq; metu, excidium orbi terrarum imminens expectabant. Verùm exitus, & nex Mundi ducis, filijq; ſui docuit, probauitq́; huiuſcemodi vaticinia tam obſcura, ambiguaq́; eſſe, quàm fallaces ſunt eorum artifices atrigenij. Conſtantinus deinde bello Dalmatico præficitur.

Gryppo dux Gotorum. Neapolis à Beliſario expugnatur. Vitigiſus Rex Gotorum. Agapetus S. P. Boij Auxilia ſua vendicare ſolent.

Gryppo dux Gotorum inde pulſus mari Rauennam delatus eſt. Beliſarius iuſſu Iuſtiniani in Italiam ſoluit ex Sicilia. Omnis ea ora ad Imperatorem deficit à Gotis: ſola Neapolis Beliſario portas clauſit: ſed à Beliſario obſeſſa, & expugnata eſt. Goti perfidiam, & ſocordiam Theodati exoſi Vitigiſum Regem creant. Theodatus [illegible]m Rauennam aufugit, occiſus eſt. Vitigiſus Romanum populum, Agapetum Pontificẽ Maximum iureiurando ſibi deuincit: Inde Roma Ticinũ ad contrahenda vndiq; auxilia [illegible]ficiſcitur. Fœdus cũ Theodoperto Rege Germaniæ & Ducibus Boiorum facit. Maſſili[illegible] & Gal[illegible]iã Narbonenſem Germaniæ regibus cõcedit, quos Imperator Iuſtinianus m[illegible]cunia in Gotos concitarat. Nam Boios ex vſu ſuo auxilia, nunc Imperatori vendic[illegible]e recunia in Gotos concitarat. Nam Boios ex vſu ſuo auxilia, nunc Imperatori vendic[illegible]le reperio.

Beliſarius Romam [illegible]. Vitigiſus Romã obſidet. Sylverius Vigilius S. P.

Beliſarius interea Romam infeſto, intentoq; exercitu procedit. Romani fracta h[illegible]à Gotis deficiunt: Beliſarium cũ copijs in Vrbem recipiunt. Vitigiſus Romã contendit, ea[illegible] arctiſsima claudit obſidione menſes quatuordecim. Syluerius Romanus Pontifex, quod cum Gotis ſentire videbatur, in exiliũ actus eſt. Ibidem Maximus, (pronepos Maximi, qui Imperiũ poſt Valentiniani tertij mortẽ arripuerat) Vigilius à Beliſario Romanis Pontifex datur. Sub idem tempus Ariminum, Ancona, Comum, Bergomum, Mediolanum, & aliæ complures vrbes à Gotis ad Imperatorẽ deſciuerunt. Vitigiſus à Theodoperto rege Germaniæ, & Ducibus Boiorum auxiliares copias ex pacto acceſſit. Narſes quoq; Eunuchus Quæſtor, & intimus Iuſtiniani, auxilia Germanorum emit, cum Herulis, & alijs Germaniæ populis, qui Hiſtrum accolunt, in Italiam venit. Sed continuò inter duces Beliſarium, & Eunuchum diſcordia oritur: quiſque in ſe ſummam rerum trahebat.

Mediolanũ à Gotis obſeſſum capitur.

Decem tum millia Germanorum à Theodoperto rege in Italiam ex fœdere miſſa ſunt Gotis. Hi coniunctis copijs obſedere Mediolanum. Iuſtiniani miles non auſus fuit tranſire Padum: nam & duces diſſentiebant: caſtriſque diſiunctis bellum gerebant. Mediolanum à Germanis capitur, ſolo æquatur: qui arma ferre potuerunt, omnes trucidati ſunt. Mulieres, pueri, ſenes dati Theodoperti regis Germaniæ copijs auxiliaribus: ciuiũ triginta millia cæſa ſunt. Beliſarius rem omnem literis ordine Iuſtiniano aperit. Narſes ab Italia in Græciam reuocatur. Theodopertus rurſus, & cum eo duces Boiorum cum octoginta millibus in Italiam pergunt: Ticinum, Padumq; tranant, caſtra Beliſarij expugnant. Gotis quoq; illorum aduentus formidoloſus fuit. Verum ea regio crebris cladibus adtrita grauiter erat. Theodopertus penuria commeatus ſimul, & peſtilentia ſæuiente coactus, pluribus amiſſis, cum reliquijs domum reuertit.

Vitigiſus Rauennæ obſidetur.

Vitigiſus ſoluta obſidiune Romæ, Rauennam intrauit, ibiq; à Beliſario obſeſſus eſt. Theodopertus factis inducijs, legatos Rauennam mittit, qui quinquaginta millia militum Gotis polliceantur, ſi Theodopertũ ſocium dominationis in Italia Goti admiſerint. Beliſarius quoq; dolo aggreſſus Vitigiſum, ei perſuaſit, vt ſe Imperatori traderet: ductuſq́; eſt à Beliſario Byzantium.

Vitigiſus Byzantiũ abijt. Araricus.

Interim Goti Hyldebrandũ ducem Veronenſem regem eligũt: ipſe omnes vrbes trans Padum, & Venetiæ recuperauit. Nam auaricia Prætorum Imperatoris, Italorum animos ab Iuſtiniano abalienauit. Hyldebrando regi extincto Araricus ſuccedit: hic quinto menſe regnum cum vita finiuit, intra biennium duobus regibus Gotorum ſublatis.

Totila.

Totila omnium conſenſu, & fauore, Taruiſij anteà rector, nepos ex fratre Hyldebrandi, rex ſalutatur. Veronam pulſis copijs Imperatoris, eodem die recipit: duces Iuſtiniani vbiq; vicit: plæraq; Hetruriæ oppida cæpit: mœnia Beneuenti diruit, Neapolim obſedit, recepitque cum Apulia, Lucania, Calabria: terra mariq; copias, & claſſem Imperatoris ſuperauit.

D. Benedictus.

Ad diuum Benedictum Richonem ab armis, cultu regio præmittit: cum Volone, Ruderico, Blidino purpuratis, aulicoq; famulitio ſubſequitur, de regno, & rebus ſuis conſultaturus. Se Roma potiturum, nouem annos regnaturum, decimo moriturum audit.

Peruſia. Floridus. Corbonius.

Peruſia ſeptem annis ab Totila obſeſſa, fame expu[illegible]nata. Floridus Epiſcopus vrbis capite truncatus. Corbonius Populonij Epiſcopus vrſo obiectus. Aquina vrbs vacua relicta ob arma hoſtiũ, & peſtilentiã. Goti ob iuſtitiam

Totilæ

Totilæ inualeſcebant: Iuſtiniani duces ob auariciam inuiſi etiam ſuis erant. Milites defraudati ſtipendijs vrbes relinquere, ac pugnare recuſabant. Sub hoc tempore Vto Tetrarches, & regulus Boiorum, anno octauo poſt mortem Theodonis parentis ſui deceſsit. Theodo frater eius regnum recipit cum filio Theodoperto. Fuit is annus à Chriſto ſeruatore noſtro nato quingenteſimus, ſuper quintum & quadrageſimum. Subſequenti anno Beliſarius in Italiam redijt, Polam primò, deinde Rauennam appulit. Conſiderato Italiæ ſtatu, Iuſtiniano ſcribit, niſi auxilia Hunnorum, & aliorum Germanorum adſciſcat, Gotos inſuperabiles eſſe. Inter hæc Totilas Romam obſidet, capitq́; ſextodecimo Calendas Ianuarij, Anno Chriſtianæ ſalutis quingenteſimo, duodequinquageſimo. Totila bona omnia militibus condonat: cæterum corpora eſſe libera edicto ſanxit. Inde legatos cum mandatis Neoromam ad Iuſtinianum ire iubet. poſtulabat ab Imperatore Italiam, fœduſque, quemadmodum ſub Imperatore Anaſtaſio, & Theodorico rege fuiſſet. Quod ſi non impetraret, minabatur Totila, ſe Vrbem, quam retinere non poſſet, nomenque Romanum exciſurum. Iuſtinianus reſpondit: Beliſarium in Italia eſſe, cui res Italicas commiſiſſet. Totila igitur vbi poſtulatis Imperator non annuit, Vrbem Romam euertere decreuit. Mœnium partē maximam pluribus locis ſolo æquat, Capitolium incendit: omnes ciues cū coniugibus, & liberis vrbe excedere iubet. Plebs per oppida Cāpaniæ diſperſa eſt: Senatores patricioſq́; Totila ſecū pro obſidibus retinuit. Inde ædificijs ignis immiſſus eſt: incenſam omni parte Romam Gotus vacuam reliquit. Tredecim dies incendium emicuit: Fuit Vrbs Roma amplius quadraginta diebus in ea ſolitudine, vt nec mulier quidē, nec vir quiſquam in ea fuerit. Eo tempore obijt Theodopertus rex Francorum ſiue Germaniæ: qui tres duces Bucelinum, Amingum, Lutherium in Italiam aduerſus Romanum Imperatorem cum copijs abire iuſsit. Bucelinuſq́; cū Francis in Campania Fundeſe contuberniū ab Honorato in Samnia extructū (cuius præſul ſecundus erat diuus Libertinus) quod ditiſsimum ingentes pecunias poſsidere ferebatur, diripere conatur. Ipſi Franci ſub hoc tumultu rerū per Italiā armis vagati ſunt, prædamq́; ingentem Theodoperto in Germaniam miſerūt. Succedit Theodoualda filius annos ſeptem. Euerſa vrbe, Totilas in Lucanos, Calabroſq́; caſtra mouet. Beliſarius vacuam vrbem occupat, celerius omniū opinione foſſa, vallo, aggere, turribus ligneis, partem vrbis munit: nam tota inſtaurari non potuit hactenus. Totilas adeſt: ſed repulſus Tibur diſcedit. Beliſarius in Græciam ab Imperatore reuocatur. Totila Romam obſidet, capit: ita vno anno Roma caput mundi, gentiumq́; domina, ter capta eſt. Totilas mutata mente, reuocatis vndiq́; ciuibus, Romam inſtaurare decreuit, atque firmare: deinde ad Siciliam pergit. Germanus patruelis Iuſtiniani ducta Amalouinda nepte Theoderici, quo animos ſibi Gotorū conciliaret, Dux belli Italici à Iuſtiniano declaratur. Cum in Illyrico neceſſaria tantæ expeditioni comparat, Venedorum portio, qui & Sclaui, tranſmiſſo Danubio, prouincias Romanas Liburniam, Dalmatiam inuadunt, adhuc poſsident, ab ipſis Sclauonia, & Venedorum Marchia vocatur. Territus Iuſtinianus Germanum retro Bizantium tendere iubet. Narſes deinde Eunuchus Italiæ præficitur. Hic diſtributa ingēti pecunia Germanis accolis Danubij: Longobardos, Herulos, Boios, Hunnos, Gepidas ſecum in auxilia traxit. Totilā prælio occidit, decimo poteſtatis anno regnum cum vita finire cogit. Simili fato Theiam Regem ſucceſſorē Totilæ extinxit: Bucellinū, Amingumq́; duces Theodoualdæ regis Germaniæ fudit, interfecit. Lutherius tertius, dux, dū præda onuſtus in Germaniā redire parat, inter Veronā, Tridentumq́; propter lacum Benacū naturæ conceſsit. Tota Italia cum vrbe Roma à Narſete recipitur, & poſt annum ſeptimum, atq́; ſeptuageſimū Romano adſeritur Imperio. Adminiſtrauit Italiā, Vrbemq́; Romā Narſes annis ſexdecim. Finitū hoc bellum Geticum anno duodeuiceſimo, qui fuit liberati orbis annus quingenteſimus, quinquageſimus quintus.

Theodo dux Boiorū. Theodopertus. 545. Romæ excidium. Theodopertus Rex moritur. Fundenſe Cœnobium. Theoualda. Roma vno anno ter capta. Venedorum Marchia. Totilas occiditur. Theia Rex. Bellum Geticum. 555. Theodoualdæ ſiue Dieboldi mors.

In Germania cum Theodoualda pronepos Ludouici Magni regis Francorum, defunctus eſt. Lutharius primus ſuperſtes fratribus, & nepotibus ſuis tota potitur Francia. Germaniæ, & Galliæ rurſus ad vnius poteſtatem redactæ ſunt. Lutharius cum ducibus Boiorum per Turogos profectus aduerſus Saxonas, ad Viſurgim vſque amnem penetrauit. Ipſe paucis poſt annis naturæ conceſsit, cum vnum, & quinquaginta annos regnaſſet. Imperium Francorum quatuor eius filij diuiſere in Tetrarchias: quarum ſingulæ inſtar regnorum fuerunt. Gotoramus Aureliam: Burgundiam: Heriobertus Luteciam Pariſiorum poſſedit: Sueſſonum Auguſta, Gallia Belgica ſecunda à Scaldi flumine ad Sequanam Hylperico. Regnum Rhemenſe, quod & Mediomatricum eſt, Segiberto traditur. Portio huius regni Aquitania, Turones, Germaniæ, Gallia Belgica prima fuerunt. Auſtriam quoque vocari reperio, ſicut ſuperiora Veſtriam: hoc Occidentale Imperium, illud Orientale valet lingua Germanica: etiam nunc in vſu ſunt ea regionum cognomina, à ſitu, & cæli cardine indita. Verùm Celtici ſcriptores ignari linguæ Francæ, Neuſtriam atque Auſtraſiam corruptè, vti fit, nuncupant. Porrò Hunnorum gens, quæ ad vtramque Danubij ripam, infra Anaſſum amnem, in ea regione, quam nunc Auſtriam nominamus, medij inter Boios, & Longobardos conſederant, audita morte Lutharij, in

Lutharius moritur. Auſtria Veſtria. Neuſtria. Auſtraſia. Hunnorū antiqua ſedes.

Fran-

Segibertus Rex Franc.

Duces Boiorum capiuntur.

Cacanus capitur. Francorũ & Boiorũ cũ Hunnis fœdus.

Priſcianus Grammaticus. Arator Poëta Vigilius Pont. Fortunatus Epiſcopus.

Franciam antiquam, & Turogos arma mouent, ferro, flamma, præda omnia deuaſtant, Segibertus rex Francorum, Theodoualda, & Theodo duces Boiorum copias cogunt, illos finibus ſuis pellunt. Interim Hylpericus frater Segiberti regis Rhemos vrbem occupat. Segibertus domitis Hunnis in fratrem arma mouet, ablata recipit. Hunni redintegratis viribus, rurſus in ſuperiores regiones irrumpunt. Segibertus rex Francus reguli Boiorum, hoſtibus armati obuiam procedunt, ſed impetum Hunnorum nec Franci, nec Boij ferre potuerunt. Rex Segibertus terga vertit. Theodo & Theodoualda Boiorum præſides in hoſtium poteſtatem viui venerunt: captique à Cacano (ita enim regem ſuum Hunni Abareſque appellabant) cuidam præpotenti Hunno traditi ſunt. Hic ingentibus pollicitationibus & præmijs Boiorum corruptus, duces clanculum liberos dimiſit. atque ipſi coactis denuò copijs, in Hunnos de improuiſo irruunt, Cacanum capiunt. Deinde æquo iure perpetuum fœdus Segibertus, & Boij cum Hunnis, & Abaribus fecerunt. Celebres tum fuere Priſcianus Cæſarienſis, Grammaticus inſignis Conſtantinopoli Arator Poëta Romæ res geſtas Legatorum Chriſti verſu heroico celebrauit, dedicauitque Vigilio Pont. Romano. Venantius Honorius Clementianus Fortunatus Tauriſio oriundus, Epiſcopus Pictonum, ad diuum Gregorium magnum Pont. Max. vndecim libros carminum ſcripſit: libri ſecundi oda tertia eſt Hymnus, cuius initium eſt.

Crux fidelis inter omnes *Arbor vna nobilis.*

At eiuſdem libri, oda ſexta ad Felicem de paſchate illud Elegiacum.

Salue feſta dies toto venerabilis æuo,
Qua deus infernum vicit, & aſtra tenet.

Theodo dux Boiorum moritur 565. Theodoualda dux Boiarum. Iuſtinianus moritur. Iuſtinus Cæſar Herminigildus Rex.

Eadem enim tempeſtate, vt ipſe Fortunatus refert, tranauit Drauum, Muram, Oënum amnes: profectus per Aguntum, Breones, Boiariam, Lycum, Rhenum, Germaniam. Sub idem quoque tempus grauiſsima lues in Italia, vſque ad limites Boiariæ ſæuit. turmæ bellantium viſæ, & tubæ auditæ ſunt in cælo. Inter hæc Theodo dux Boiorum anno ab humano genere ſeruato quingenteſimo ſexageſimo quinto deceſsit. ipſum cum vxore Salisburgij aiunt eſſe humatum. Theodoualda minimus natu cæteris fratribus ſuperſtes, tota potitur Boiaria. Eodem tempore Imperator Iuſtinianus morbo adfectus, non compos mentis, Byzantij obijt, declarato prius Iuſtino nepote ex filia Cæſare. Herminigildus Veſſogotorum rex, filius Leuigildus, Richaridus alter filius ab Leandro ab Arriana impietate conuertuntur ad pietatem veram. Apud nouum principem (vti fit in Aula) Narſes Eunuchus authoritate, qua valuit apud Iuſtinianum, caruit. non ſolum amotus eſt adminiſtratione, & ſucceſſor ei Longinus datus: verùm à Sophia Auguſta quoq; contumelia inſigni adfectus eſt. Reuocauit Auguſta Narſetem ad muliebria munera in Gyneceon, vt colo purpuram neret, penſa inter virgines partiretur. Nam Narſes eunuchus erat, quod nomen, à ſeruandis cubilibus & mulieribus cuſtodiendis deductum eſſe volunt: id etiam Claudianus docet ſcribens.

Cumque omnibus vnica virtus
Eſſet in Eunuchis, thalamos ſeruare pudicos.

Semiramis prima via Eunuchis.

Nam his ſolæ Reginæ vſæ ſunt. Prima Semiramis Regina Aſſyriorum hos feciſſe fertur. De quibus idem Claudianus ita refert:

Hos fecère manus, ſeu prima Semyramis aſtu
Aſſyrijs mentita virum, ne vocis acutæ
Molliceis, leueſque genæ ſe procedere poſſent:
Hos ſibi coniunxit ſimiles, ſeu percita ferro.
Luxuries vetuit naſci lanuginis vmbram,
Seruatoq; diu puerili flore coegit
Arte retardatam Veneri ſeruire iuuentam.

Narſes.

Theodoualda in Italiã irrũpit.

Theſſalonus. Theodopertus.

Narſes nimis impatienter tantam ignominiam ferens, dixiſſe fertur: Egoquidem talem telam Auguſtæ ordiar, quam admodum difficilem textu fore ipſa ſentiet. Inde Eunuchus Theodoualdam ducem Boiorum conterminum Italiæ contra Romanos haud difficulter concitat. Theodoualda vrbes Italiæ cis Padum ſibi proximas inuadit, ac in [illegible] m redigit: idcirco à plæriſque Regem Italiæ vocari invenio. Poſt paucos tamen dies [illegible] humanis exceſsit, anno Chriſtianæ ſalutis quingenteſimo, ſexageſimo ſeptimo: regnat [illegible] tannos vnum & triginta. Eius filius Theſſalonus, & Theodopertus filius Theodo[illegible] ij, patrueles Boiariam æquis legibus partiuntur. Ea pars Boiariæ, quæ ab Oëno ad [illegible] n, inde ad Francos veteres, Boiemiamq; porrigitur, Theſſaloni: reliquum trans

Oëni

Oeni fluenta, inde vsque ad Hunnos, Venetos, Italos, Theodoperto euenit. Atque hi reguli (à quibus poſt mortem Theodoualdæ Itali defecerant) cum Longobardis ſocietatem amicitiamque ineunt. Boijs fauentibus, anno ſubſequenti mortem Theodoualdæ, Longobardi inuitati à Narſete, in Italiam cum vxoribus, & liberis commigrant. Pannoniam quam reliquere, Hunnis & Abaribus, ab Occidentis ora conterminis, ea lege conceduut, vti Hunni hiſce locis rurſus cedant, ſi Longobardi remigrare cogantur. Vix à bellorum procellis reſpirarat miſera Italia, vehementiore continuò turbine inuoluitur. Truculentior oritur tempeſtas: acies igneæ viſæ in cœlo ſtragem portendebant. Diuus Gregorius orbi finem imminere, & diem illum maximum Chriſti inſtare opinabatur. fames quoque adflixit: peſtilentia in inguine, vt adhuc ſolet, percutiebatur tenella illa pars. Longobardi nemine obſtante Italiam inuadunt. Paulus Aquileienſis patriarcha aufugit. Templa Chriſti euerſa ſunt, ſacerdotes occiſi, ac Monachi pedibus in crucem acti. Hostes templa Monachorum vi irrumpunt, diripiunt, Monachos gladio obtruncant, arboribus ſuſpendunt, diaconi capite truncati. Vulgus & agricolæ, quod caput Capræ confectorum adorare, immolare dijs, & de carnibus immolatis dijs veſci nollent, interempti ſunt. Præter Rauennam, & Romam, Italia ſub Imperium Longobardorum redacta est. adhuc ab ipſis Lombardia vocari vulgò ſolet. Gummarit crudeliſsimus dux Longobardorum, eo tempore, dum intrant Italiam, cuncta vaſtauit. Eccleſia ſancti Laurentij à illis incenſa, diaconi capti, ſacerdotes occiſi, quamuis ſanctiſsimi (teſte Gregorio) erant: Longobardi enim nimium crudeles ad ſpectacula mortis concurrebant. Sed audi ſi libet, verba D. Gregorij de hac calamitate. *Quid eſt iam rogo, quod libeat in hoc mundo? Vndique luctus aſpicimus, vndique gemitus audimus: deſtructa vrbes, euerſa caſtra, depopulati ſunt agri, in ſolitudinem terra redacta eſt. Nullus in agris incola, penè nullus in vrbibus habitator remanſit, & ipſa parua humani generis reliquia adhuc quotidie ſine ceſſatione feriuntur, & finem non habent flagella cœleſtis iuſtitia: quia nec inter flagella directa ſunt actiones culpa. Alios in captiuitatem duci: alios obtruncari, alios interfici videmus. Quid eſt ergo quod in hac vita libeat fratres mei? Si & talem adhuc mundum diligimus, non iam gaudia, ſed vulnera amamus. Ipſa autem qua aliquando mundi domina eſſe videbatur, qualis remanſerit Roma conſpicitis: immenſis doloribus multipliciter attrita, deſolatione ciuium, impreſſione hoſtium frequentia ruinarum. Vbi iam Senatus? vbi populus: Omnibus ſecularium dignitatum ordo extinctus eſt in ea, & vacua ardet Roma. Hac perpeſſa eſt à Longobardis Eccleſia, Italia atque Roma.* Idem Gregorius Dialogorum libro ſecundo, de Roma. *Vaticinium verum eſt: Roma à gentibus non exterminabitur, ſed tempeſtatibus, coruſcationibus, & turbinibus, à terræmotu fatigata marceſcet in ſemetipſa.* *Et profectò* (ſubdit Gregorius) *in hac vrbe diſſoluta mœnia, euerſas domos, deſtructas Eccleſias turbine cernimus, eiuſq; ædificia longo ſenio laſſata, quia ruinis crebreſcentibus proſternuntur, videmus.* Idem Diuus Gregorius etiam nocturno Martyrum reſponſo, aſſeruit, finem mundo, vniuerſæque carni inſtare. Inuulgauit ſcriptis, & prædicauit regnare Antichriſtum. Præſtat verbis talis viri vti. *Mox terribilia in cœlo ſigna, haſtæ, acies ignes ab Aquilonis parte videbantur. Mox Longobardi gens efferata in noſtras ceruices graſſata eſt. Humanum genus, quod in hac terra præ multitudine nimia, quaſi ſpiſſa ſegetes ſurrexerat, ſucciſum: arua, vrbes depopulata, euerſa caſtra, concremata Eccleſia, deſtructa ſunt Monaſteria virorum, atque fœminarum: deſolata ab hominibus prædia, atque omni cultura deſtituta: in ſolitudine vacat terra, nullus hanc poſſeſſor inhabitat: occupauerunt beſtiæ loca, quæ prius multitudo hominum tenebat. Et quid in alijs mundi partibus agatur, ignoro: in hac terra, in qua nos quidem viuimus, finem ſuum mundus non iam nunciat, ſed oſtendit.* Sub idem tempus Diuus Columbanus ad Boios, Venedos perditurus, perrexit. Decreuerat aperire, Venedis religionis Chriſtianæ myſteria. Theſſalonus anno à nato Chriſto Quingenteſimo ſeptuageſimo quinto in ripa Danubij (vbi olim Artobriga Colonia Romana, harum regionum maxima fuerat) contubernium Monachis condidit, Vueltenburgium adpellamus. Ab Aquilone Danubius, ab Auſtro, & Orientis ora vndique præruptæ rupes cingunt, ab Occiduo cardine vnus aditus patet: ſed quem vix ſingula plauſtra permeent. Extant ibi veſtigia Artobrigæ, quæ ſatis ſupra in ſecundo libro explicauimus. Vueltenburgij primus Antiſtes fuit Viſundus. Obſcura fama manat, ibidem Theſſaloni filium ab apro in venatione percuſſum, interijſſe. Monumentum huiuſce rei eſſe aiunt, regulum apro depictum in ſpecularibus adyti. Nihil pertinacius eſt libidine dominandi, nihil perfidius ſocietate regni. Hilpericus rex Francorum regnum fratris ſui Segiberti inuadit, vrbes in Aquitania vaſtat, euertit: templa incendit, ſacerdotes interficit, cœnobia diruit, virgines ſtuprat, cum fratre Gutoramo conſpirat. Segibertus accitis Germanis tranſrhenanis, Theſſalone Duce Boiorum, vim vi pulſurus, aduerſus fratrem Hylpericum arma mouet. Theodopertum filium Hylperici prælio occidit, Sueſſonum Auguſtam, Pariſiorum Lutetiam, aliaſque Hylperici vrbes occupat. Hylpericus cum filijs, & vxore Fredegunda Tornacum fuga elabitur, ibique ſe munit. Segibertus ad ſe Lutetiam Brunhyldem vxorem cum filio Hyldeberto adduci iubet. Deinde præmiſsis copijs, ad obſidendum Tornaci Hylpericum fratrem contendit. Hac

Longobardi in Italiam migrant.

Acies ignea in cœlo viſa. D. Gregorius.

Paulus Aquileienſis.

Longobardorum ſæuitia.

Gummarit dux Longobardorum.

Verba diui Gregorij.

Vaticinium de Roma.

D. Columbanus.

Theſſalonus Vueltenburg condidit 575.

Viſundus Antiſtes Vueltenburgenſis.

Hilpericus.

Theodopertus [illegible] Fredegunda Brunhyldis [illegible] occiduntur.

O   Omnes

Brunhylda capta. Hyldebertus Rex ſalutatur. Iuſtinus Ro. Imp. mors. Tib. Conſtantinus Mauritius Ro. Imp. Focas Ro. Im. Eraclius.

[illegible]nes, qu[illegible] Hylperico parebant, ad Segibertu[m] [illegible]. Sed fraude Fredegundæ Vxoris Hylperici à duobus perfugis Segibertus nihil minus metuens, quippe ab eiſdem fratris conſilia explorans, confoditur. Exercitus ſine duce, quo quemque timor tulit, fuga dilapſus eſt. Brunhylda capta Hyldebertus impubis imminenti periculo ereptus, à Gundoualda duce in Germaniam abd[ucitur]: [illegible] Medi[o]matricum vrbe rex ſalutatur, octauo Calendas Ianuarij. Dum hæc in Gallijs [geru]ntur, Theodopertus regulus Boiorum ex hac vita migrat. Quo tempore & Imperator Iuſtinus, cum Tiberium Conſtantinum Thracem adoptaſſet, obijt. Hic cum ſeptem imperaſſet annos, Mauritium generum ſuum ſucceſſorem habuit, anno Chriſti. D. LXXXIII. teſte diuo Gregorio. Quem, cum viginti imperaſſet annos, Focas occidit, & is octauo Imperij anno ab Eraclio interimitur. Porrò Theodoperti filius Garioualda Segiberti mortem diuulgat, Th[e]ſſalonium ſimul perijſſe dictitans. Deinde ducatum Boiariæ intercipit Boios in ſua verba iurare cogit, & quo Auguſtior foret (contempta Hyldeberti pueritia, Hylperici & Gutorami regum Franciæ ignauia, quod ſtupris, luxuque perditi, mutuis inſuper ſeipſos vulneribus conficerent) Regem ſe adpellat. Deinde vt opes firmaret ſuas, Longobardorum proceres affinitate ſibi iungit: dat in matrimonium Euino duci Tridentino filiam, alteram Theodolindam nomine (muliebris ſexus vnicum decus, ad quam diui Gregorij Magni extant Epiſtolæ) Vthario regi Longobardorum deſpondet.

Vtharius rex Longobardorum qui & Autarius.

Qui fama ſponſæ motus in aulam ſoceri cum paucis incognitus venit: viſa ſponſa, nemini agnitus, rurſus abiit. Theſſalonius domo apud Hyldebertum exulauit. qui vbi adoleuit, Argentorati (Straſſoburgium eſt) copias cogit, cum exercitu in Sueuiam venit, vbi Landofredum [illegible] deturbat, Vncilenumque Sueuis imponit. Inde in Boiariam proficiſcitur.

Theodelinda.

Garioualdam [illegible], Theſſalonium reſtituit, Boiariæque præficit, qui ſe ducem non regem nuncuparet. Theodelinda filia Garioualdæ Regis Boiorum, cum fratre Guntholdo in Italiam fuga [elabitur], in agro Veronenſi honorifice, non vulgari gaudio ab Vthario excipiuntur. Vtharius continuo Theodelindam vxorem ducit, & legatos cum mandatis ad Gutoramum, & Hyldebertum reges Francorum mittit, pacem & fœdu[s] poſtulabant perpetuo. Nihil enim [illegible] concordia, & ſocietate, & Longobardis, & etiam Franci[s] [illegible]: veramque gentem ex Germania oriundam [illegible] teſtes ſuo[s] habi[illegible].

Vtharij mors.

[illegible] Vtharius rex Ticini moritur. H[illegible] nempe anno Chriſti D. XCI. diuus Gregorius Pontifex, non Romanorum ([illegible] Ioanni patricio conſuli [illegible] factus eſt, ſed Longobardorum. Et tum Sclauorum gen[s], quæ & Venedorum ex Germania Magna oriunda, tranſgreſſa Danubium, irruit in Illyricum, quemadmodum ſcribit Diuus Gregorius ad Iouium Illyrici præfectum, Mauri[tij] Auguſti anno ſeptimo, quemadmodum & Epiſcopis Illyrici ſcribit diuus Gregorius, præcipi[ens] vt edicto Auguſtali obediant, Epiſcopos ab hoſtibus pulſos paſcant. De calamitatibus horum temporum, quas Illyrici à Venedis, Itali à Longobardis Germaniæ nationibus perpeſſi ſunt, verba D. Gregorij huc transferre placuit. *Mulieres cum viris ad inſulas confugere, Longobardorum ſæuitiem declinantes.* Ipſe Gregorius Epiſcop[illegible] ob Longobardos. Longobardi deſtituti rege, ad tutelam muliebrem confugiunt. Ad reginam [illegible] indoles in Theodelinda erat) frequentes conueniunt. [illegible] fortunam, coniuges, liberos omnium noſtrûm tuæ fidei tradimus, atque committimus. Tu pro t[u]a ſumma ſapientia, principem coopta, qui tuus coniunx, noſter verò rex ſit.

Agilulphus

Theodelinda ex omnibus Agilulphum ducem Taurinorum cognatum Vthari[j] [illegible] delegit: ipſumque [illegible] tale ſperantem accerſit. Venerabundum [illegible], & [illegible] conſortem nuncupat: inde nuptiæ regio [a]pparatu Mediolani fi[unt]. E[illegible] dux Tridentinus, cuius vxor ſoror Theodelindæ erat, [illegible] & [illegible] Gutoramum & Hyldebertum reges legatus mit: fœdus perpetuũ cum Francis [ictum] eſt.

Theodelindæ virtutes.

Fuit ſanè Theodelinda [illegible] perliberali facie. ſingularisq; prudentiæ, & raræ pietatis in Chriſtum, [illegible] em, fæmina: ſicut in Epiſtolis, quas ad eam dedit diuus Gregorius M[agnus] [illegible] Max. [illegible]go. [illegible] ferociſſimæ animos bonis artibus inflex[it], atque [illegible] mitigauit. Et vt re[illegible] nem noſtram reciperen[t], cum Romanis Imp[illegible] fœdus fa[cerent], pacem depoſitis armis ſeruarent, ſua prudentia, atq; virtutibus [illegible]. Omnium gentium annalibus eam notiſsimam eſſe video.

Gundoaldus dux [illegible] Venedi [illegible].

Gunthaldus frater Theodelindæ, filius Garioualdæ Regis Boiorũ, ducatu Aſtenſi à ſororis marito do[natur]. H[au]d ita longo poſt tempore eius filij, nepotes, pronepotes, quemadmodum [illegible] potiti ſunt Italia, & regno Longobardorum. At Theſſalonus Boiorum Regulus, [illegible] ma[n]d[at]o Hyldeberti Regis Francorum, & German[illegible]. Venedos ab Orientis [illegible], arma mouet: Venedos ſuperat, pe[illegible] dom[illegible]: cum ingenti captiuorum numero præda maxima victor reuertitur. Sed Venedis r[illegible], vbi Theſſalonus domum redijt, Boiorum ac Francorum iugum detrectantibus, duo millia

Boioru[m]

Boiorum in regionem Venedorum armati proficiſcuntur. Interuenit Cacanus rex Venedorum, Boij circumuenti omnes trucidati ſunt, ne nuncio quidem cladis ſuperſtite. Hoc quoque tempore, ſicuti S. Gregorius Epiſcopis Hiſtriæ ſcribit, inuaſere Hiſtriam Venedi. Paucis poſt diebus Theſſalonus moritur, anno ab orbe reſtituto Quingenteſimo, nonageſimo octauo. Qua denique tempeſtate Hyldebertus rex Francorum cum vxore Fæliba perijt. Brunhylda mater Hyldeberti cum nepotibus Theodoperto, & Theodorico auito, paternoque regno Francorum potitur. Theodericus Aurelianos, Burgundias, Eliſatium poſſedit: cætera Theodoperto euenere. Diuerſa ingenia his fratribus fuere: hic clemens religionis, pietatis & bonorum cultor: alter ſæuus, truculentus, ſtupris, ganeiſque deditus. Ad hoſce D. Gregorius Magnus, reges, literas commendaticias dedit Auguſtino, Ioanni, Laurentio, Iuſto, Honorio, Mellito Epiſcopis, quos ad Anglios in Britanniam legauit, vt interpretarentur philoſophiam Chriſtianam. Abares, Hunni, Venedi gentes vicinæ, latrocinijs victum quæritantes: vbi audiuere de morte principum ſuperiorum, vicinos ſibi Boios, Turogos, Francos, Longobardos incurſare cœperunt. Hunni Turogos & Francos: Abares, qui & Auares forum Iulij, Longobardorum Ducatum. Venedi Boios ſibi armis depoſcunt. Cum Hunnis in confinio antiquæ Franciæ, & Turogorum, varia fortuna depugnant Theodopertus, & Theodoricus reges Francorum. Hunnorum auia Brunhylda (illata acceptaque vtrinque clade) pacem ab Hunnis emit. Abares Venetiarum fines inuadunt: Sigulphum ducem cum copijs cædunt, Forum Iulij obſident. Rhomylda vxor Sigulphi capta amore Cacani, pacta eſt nuptias, Forum Iulij Abaribus prodit. Hoſtes vrbem incendunt, infantes, impuberes & mulieres captiuos in Pannoniam ſuperiorem abducunt, viros trucidant. Rhomylda quoque cum liberis abacta eſt. Non amplius vna nocte regis Auarum potita eſt. In campo eam Cacanus palo confixit, quæ patriam, liberos, coniugem prodidit: haud alio (inquit) digna eſt marito. Eius duæ filiæ Appa, & Gæla, longè matri diſsimiles, pudicitiæ conſuluere, crudæ carnis fætore, quæ faſcia pectorali mamillas cohibente, à virginibus ob caſtitatem ſeruandam poſita, calore computruerant. Barbari natura fætere ita Longobardorum mulieres opinati, intactas reliquere. Ipſæ venditæ Boijs, & Sueuis poſteà ſunt. Appa Sueuorum, Gæla Boiorum regulo nupſit. Venedi fines Boiorum incurſant, Garioualdam filium Theſſaloni in Agunto ſuperant, terga vertere cogunt. inde Noricum præda, ferro, flamma depopulantur. Garioualda collectis rurſus viribus, Venedos præda onuſtos, abire contendentes adgreditur. Prædam omnem recuperat, Venedos Norico exterminat. Ipſi Hiſtriam, occiſis Romanis militibus occupant. De Agunto plura ſuperius in ſecundo volumine adduxi Vrbs eſt Norici, ſecundum Antonini Itinerarium: abeſt ab Aquileia nonaginta millia paſſuum: à Iulio Carnico ſexaginta. Quidam in confinio Stiriorum. Carniorumque fuiſſe, haud procul à Mura, Drauoque autumant. Ego amplius quærendum cenſeo. Hoc pro vero conſtat, Muram & Drauum apud veteres diſterminaſſe Boios, & Venetos, præter vetera inſtrumenta teſtes ſunt duæ Vrbes, Græcia Boiorum, & Græcia Venetorum: hæc in Draui ripa cubat, Venetorum terminum declarat: illa caput Stiriæ eſt, Boiorum limitem valet: Mura eam alluit. Græcia diminutè, at integrè Grænicia, Boio ſermone limitem, terminum, & confinium ſignificat. Garioualda Gælam ſuperiorem connubio ſibi iunxit, Boiariæ regnum per manus tradidit filio Theodoni quarto. Theodone procreati ſunt ſecundi Theodopertus & Theſſalonus: hic Noricos, ille Vindeliciam, & Nariſcos poſſedit. Sub his Boiorum præſidibus Maximi Boiorum Pontifices, & Archimyſtæ (quos Archiepiſcopos Laureacēſes nominant) fuere Erchinofridus, & Odacer. Minores Epiſcopi verò Iuuauenſium Vitalis vir eruditus, admodum populo acceptus & Anzologus qui & Monachorum gregem aluerunt, Saleburgij Reginoburgenſium omnes pauere Velpholægus, & D. Haimeranus. Sabonæ populus diu Conſtantius & Præconius docuerunt. Heraclius tum, occiſo Foca Conſtantinopoli Romanum ſuſceperat Imperium: Perſas, qui Syriam, Palæſtinam, Hieroſolyma ceperant & diripuerant, varijs prælijs vicit, fudit, deleuit: ducibus omnibus Perſarum cum militibus cæſis. Nouiſsimo prælio Coſroës rex ſuperatus, infinita multitudo Perſarum interempta, pugnæ dies adhuc nobis celebris eſt. Fugientem Coſroën Heraclius Auguſtus perſecutus, Euphratem, Tigrim, in intima Perſidis victor penetrauit: in vrbes, templa, homines iuxta, à Romano ſæuitum eſt exercitu. Coſroës deſperatis rebus, Cteſiphontem aufugit, vbi à Siroë filio interfectus eſt, quod pater Medarſem minorem natu ſucceſſorem declarauerat. Siroës patrato parricidio, primo de morte patris, & fratris ad principem Romanum ſcribit. Poſtulanti Perſæ pax data, limes Romani Imperij flumen Tigris conſtitutus eſt. Sed aliud ex alio malo. Mahomethus tum homo verſipellis, & magicæ fallaciæ non imperitus, in Arabia ortus eſt. Arabes Scenitæ (quos Saracenos dicimus) ob auariciam Quæſtorum defraudati ſtipendijs cum ſuperiore bello contra Perſas egregiè operam nauaſſent, correptis armis à Romano deficiunt, Imperio. Mahomethus oportunum ſuæ veſaniæ tempus nactus, rebelli populo ſe ducem præbet: & quo maior foret autho-

Cacanus.

Theſſalonus moritur 598.

Brunhylda ab Hunnis pacem emit

Sigulphus.

Rhomylda.

Rhomylda ſupplicium.

Appa. Gela.

Garioualda ſuperatur.

Aguntum vrbs Norici Aquileia Iulium Carnicum Terminus inter Boios & Venetos.

Erchinofridus Odacer Vitalis.

D. Conſtantius, Præconius.

Heraclius Rom. Imp.

Coſroes Rex Perſarum.

Tigris, Rom. Imp. limes. Mahomet. Arabes Scenitæ, Saraceni à Rom. ad Mahometū

ritas, ſe nuncium & interpretem Dei cælitus demiſſum ſimulat: legis diuinæ latorē mentitur. Nouam ſuperſtitionem ipſe commentus eſt. Syriam, Damaſcum, Palæſtinam, Ægyptum inuaſit: Aſiam, Africam, & bonam partem Europæ iſta lues, ignauia principum noſtrorum, labefactauit. Tum paulatim in Oriente, ſicut ante aliquot in Occidente cœperunt deficere prouinciæ donec patrum memoria Romanum in Oriente deletum eſt Imperium: expugnata Conſtantinopoli à Turcis, quorum longè, lateque poteſtas omnia affligit. Iam etiam ad noſtras regiones proteruas, & rapaces manus porrigit. Sub idem tempus Vulgares Germaniæ Magnæ & Sarmatiæ, quæ eſt in Europa ferociſsimi populi tranſito Hiſtro, Bathia rege, Pannoniam inferiorem vſque, ad Hiſtrum flumen, Mœſiaſque inuadunt ac ſubigunt: a quibus nomen illæ regiones adhuc retinent, licet Turcis ſeruiant. Quid non inſana regni libido cogit? In Francia, Gallia & Germania haud leuius armorum procellæ intonuerunt. Theodericus & Theodopertus reges Francorum, contra Lutharium filium Hylperici, itidem regem Francorum, quod illos armis laceſsierat, cum exercitu procedunt. Luthario atroci prælio deuicto, copijs eius trucidatis, & depulſis, regnum Lutharij inuadunt: in deditionem redigunt, Luteciam Pariſiorum occupant fugato Luthario: & admodum parua portione regni, circa Oceanum Gallicum eidem relicta: pacis leges, quæ victoribus libuere, dicunt. Inde Aquitanos, Vaſconaſque vaſtant Brunhylda mulier aſtuta auia Theodoperti & Theodorici, ob ſcelera ſtupraque ex regno Theodoperti pellitur: Ipſa ad Theodoricum aufugit. Lutharius fide fracta regnum Theodorici inuadit, Aureliam obſidet. Theodoricus obſeſsis auxilio venit, Lutharium in fugam vertit. Beritholdus dux, præfectus aulæ Theodorici, quem Maroſalicum, hoc eſt, Maiorem domus nuncupant) dum audacius hoſti congreditur, occubuit. Prothadius quidam ope Brunhyldæ Reginæ (cum qua ſtupri conſuetudinem habere conſueuit) Bertholdo [illegible], prætorioque præfectus eſt. Fraude horum non diu regnum in concordia manſit. Theodopertus, & Lutharius cum infeſtis ſignis conueniſſent, armis abiectis, exoſi ciuile bellum, pacem & fœdus ineunt. Theodericus deinde in Theodopertum fratrem ſuaſu auiæ Brunhyldæ, & Prothadij caſtra mouet. Nec ſegnius Theodopertus ſua defenſurus arma induit. Cum pugnaturi fratres haud procul diſtarent, vtriuſque exercitus militibus ducibus huiuſmodi parricidia bellum abominantibus de concordia nuncijs vltro citroque miſsis, actum eſt. Soli Prothadio [illegible] conferre placebat. Quocirca [illegible] à militibus impetu [illegible] autore Vuzelino duce Sueuo [illegible] papilione regis Theodorici trucidatur. Deinde nemine refragante, fratres reconciliati domos abeunt. Diuus tum Columbanus flagicia Brunhyldæ & Theodorici redarguit, ac ipſos grauiter increpat: & vt reſipiſcant admonet, obſecrat. Sed quem Deus neglexit, nemo ad ſanitatem reducet. Columbanus à Brunhylda regno Theoderici exigitur. Ipſe ad Luth[illegible]m, inde ad Theodopertum regem fuga euaſit. Reliquit Luxouij (cœnobium eſt à Segiberto rege conditum) Diuum Euſtaſium. Theodopertus honorifice Columbanum cum ſocijs Romarico, Gallo, & Leodegario excepit, ipſis in regno ſuo, quamcunque optant ſedem, offert. Columbanus Brigantini lacus oram delegit. Vrbs nunc Diui Galli. Pax fratrum rurſus interturbatur Brunhylda mulier flagitioſa, ſe haud aliter pro libidine dominari poſſe arbitrabatur, niſi nepotes diſcordes eſſent. [illegible] auiæ ſuaſu Theodericus fratri bellum indicit. Vucelenum Ducem Sueuum ob mortem Prothadij ca[illegible], ducatu, amputato pede, mouet. Theodopertus Sequanos, Turonos, Campaniam, E[illegible] occupat. Sueui iuſſu eius, ducibus Cambolino, & Herpino Auenticum expugnant. Vltra [illegible] montem Burgundiæ omnia ferro, flamma deuaſtant. Victores cum magna præda domos reuertuntur. Columbanus & ſocij Moguntiacum concedunt, expectaturi euentum Martis: ibi pro Theodoperto deprecari Chriſtum Optimum Maximum non ceſſant. Theodericus inde cum exercitu, hoſtili animo, fines Theodoperti ingreditur. Aut quam prohibere deceret, claſsicum canente, in Agro Tullenſi fratres confligunt. Cæſis [illegible] multis, Theodopertus victus, Agrippinenſem Coloniam aufugit. Theodoricus cohortante Leuntio Epiſcopo Mogontino inſequitur fratrem. Theodopertus reſtaurans copijs Tulbiaci Theodorico occurrit. Sed iterum victus Agrippinam contendit. Veſtigijs hæret victor: Coloniam Agrippinenſem capit: theſauros Theodoperti occupat: filium fratris infantem trucidat. Theodopertus à fratre Theodorico in vincula coniectus, ad Auiam miſſus eſt. Cabillone (vrbs eſt Burgundiæ) ab Auia, ſicuti Monachus tonderetur: paucis poſt diebus ab eadem crudeliter necatur. Columbanus ad Theodelindam Reginam in Italiam abit: relicto in Suenia diuo Gallo, febri tum laborante, Theodoricus dum Mediomatricum vrbem ingreditur, de cælo fulmine tactus interijt. Brunhylda Segibertum filium Theodorici ex concubina pronepotem ſuum Regem ſalutat. Diuus Euſtaſius Antiſtes Luxouij, & niſi fallor Pontifex Mediomatricum, legatus à Luthario rege ad Boiorum reg[illegible]os proficiſcitur quibus Imperium mulieris ſceleratæ diſplicebat. Euſtaſius à ducibus perhumaniter exceptus eſt. Eius monitu Theſſalonus in lacu Chiemino Noricorum maximo, duo templa ſacratis viris & fœminis condidit. quinque millibus paſſuum.

Vulgares ſiue Bulgares Bathias rex

Theodericus Theodopertus. Lutharius fugatus.

Brunhylda regno expulſa.

D. Columbanus.

Luxouium.

Romaricus Gallus Leodegarius Brigantinus lacus. Sangallen.

Auenticum.

Theodopertus victus.

Theodoperti mors. D. Gallus.

Theodoricus fulmine tactus peris Segibertus Rex.

ſuum diſtant. Hanc ob rem (ſicut in diplomate Imperatoris Arionulphi Cæſaris Auguſti legi) huius collegij miſtæ Mediomatricum, Luxouijque Antiſtiti dicto audientes fuerunt. Ipſe Arionulphus Theodomaro primo Iuuauenſium Pontifici demum addixit, & Luxouium Mediomatricum Epiſcopo, quo ipſi ſatis faceret, reddidit. Primo eius contubernij Monachi diui Benedicti ceremonias ſectabantur: poſt quingentos annos Aurelij Auguſtini inſtituta presbyteri cœperunt. Lutharius qui ſolus de Germano Regum Franciæ ſanguine ſuperſtes erat (inuitantibus principibus Auſtriæ Pipino, Arionulpho, & Boiorum regulis, quibus Brunhylda ob crimina inuiſa erat) contractis copijs, in Germaniam proficiſcitur. Brunhylda & Segibertus dum repugnare conantur, Vvormaciæque ſe munire contendunt ab omnibus deſerti, viui in Lutharij poteſtatem deuenere. Segibertus vnà cum quinque fratribus interemptus eſt, Brunhylda indomitorum equorum caudis alligata, interijt. Germania, & Gallia, quod Imperium Francorum nominabant, poſt quinquaginta ſex amplius annos rurſus ad vnum redijt. Lutharius veteres Boiorum leges emendauit: nouas Sueuis tulit, quas in Bibliothecis legi noſtris. Agreſtinus diſcipulus ſuperioris Euſtaſij Boios adit, ſacras literas in Boiaria docuit. Conuentus ſacerdotum coacti ſunt aduerſus Columbani & Galli nouas ceremonias, quibus populum Chriſti ſanguine redemptum, liberatumque in ſeruitutem redigere atque onerare contra maiorum inſtituta conarentur. Eadem tempeſtate Arholdus nepos Gariouuldæ Regis Boiorum, filius Theodolindæ, & Agilulphi decimo regni anno à ſuis Italia pulſus, ad regulos Boiorum migrauit: à quibus perbenignè receptus, honorificè per Boiariam deductus eſt. Alij referunt, eundem Græci legati veneficio deſipuiſſe, nonnulloſque principum interemiſſe, à quibus veneno ſublatum eſſe tradunt. Heroldus maritus ſororis eius in regno Longobardorum ſuccedit annos ſeptem. Vxor huius ſoror Arholdi Gundopyrga, filia Theodolindæ, neptis Gariouuldæ regis Boiorum fuit, cui etiam, quemadmodum matri, marito mortuo, poteſtas facta eſt à Longobardis coniugis, & regis cooptandi. Ipſa delegit Rotharium, qui filium Ratholdum hæredem Italiæ reliquit. Hic ob ſtuprum interfectus, ſucceſſorem habuit in regno Longobardorum, & Italiæ Heriobertum ex Boiaria oriundum, filium Guntholdi ducis Boiorum. In Francia quoque Lutharius rex eodem tempore mortuus eſt, anno Chriſti D. C. XXXI. Duos reliquit filios. Dagobertus relicta Aquitania ſola fratri ſuo Heriberto, alia omnia poſſedit. Illam quoque (cum tertio regni anno frater obijſſet) recepit. Initio imperij Dagobertus familiariter vſus diuo Arionulpho Epiſcopo Mediomatricum, & diuo Huniperto Agrippinenſi Archimyſta Pipinus vir prudentiſsimus, filius Carolomani, Dux Brabantiæ, præfectus erat prætorio. Atque dum hiſce Dagobertus obtemperat, optimum ſanè egit principem. Poſtea (vti mobiles ſunt, & ſibi ſæpe aduerſæ regum voluntates) ſpreto illorum conſilio, quò libido impulit præceps abiuit: ſtupris & adulterijs, inceſtuque infamis extitit. Ipſe leges Boiorum correxit, legem Salicam perfecit. Samo rex Venedorum (qui ad Draui, Sauique fontes adhuc habitant, ruri adhuc Veneda lingua in vſu eſt, Boius ſermo in vrbibus, & caſtellis inualuit) negotiatores Dagoberti regis Neoronia venientes ſpoliat, interficit. Reguli Boiorum iuſſu regis, tribus exercitibus Venedorum regionem inuadunt: in obſequium, & ditionem redigunt: Venedos quoque ſub iugum religionis Chriſtianæ mittunt. Venedis cum ab Aquilone, Boijs verò ab Orientis ora confines erant Hunni. Atque hi paucis poſt diebus in Venedos grauiter incurſantes agitant. Borutho dux Venedus, ad Boiorum rectores legatos auxilium poſtulatum ire iubet. Nec mora, Boij Venedis auxilio veniunt, armati in Hunnos ruunt, eos vincunt, pellunt: hocque beneficio Venedos, & confines eorum regibus Francorum deuotiſsimos reddunt, obſides ipſis imperant, inter quos filius Boruthonis Caraſtus, & Chitomarus nepos eius, in Boiariam ducti: ibique cœleſtem philoſophiam more Chriſtiano diſcunt. Dagobertus poſt hæc rex Francorum moritur. Filij eius Ludouicus, & Segibertus Francorum Imperium partiuntur. Segibertus Galliam Belgicam vtramque, & Germanias: Cætera Occidentem verſus Ludouicus eum matre Mathylda poſſedit. Pipinus tum ſenior filius Carolomani deceſsit. Grimoldus Pipini filius magiſtratum, & authoritatem patris apud Segibertum obtinet. hic in paucis diebus moritur, relicto filio Dagoberto: quem cum Grimoldus aulæ præfectus regnum adfectans, more ſacerdotum tonderi ac ſacris initiari iuſsiſſet, ad Scoroſque relegaſſet, Franci arma corripiunt, Grimuldum in vincula conijciunt, Luteriam Pariſiorum Ludouico ſecundo deportant: vbi in carcere perijt. Ludouicus Auſtriam, Germaniamque recepit. Angiſus filius diui Arionulphi, præfectus limitis Autoripenſis, Beggam ſororem Grimoldi ſuperioris, filiam Pipini, ſororem itidem diuæ Gariodrudæ, vxorem ducit, aulæque Orientali præficitur, & ducatu Brabantino à rege donatur. Vnà cum Dagoberto Maieſtas Imperij Francorum collapſa corruit. Præfecti prætorio (quos Germani Maroſalicos, id eſt, Maiores domus & aulæ, & duces Francorum nuncupant) Rempublicam trahere, rapere, lacerare, atque omnem potentiam in ſe transferre, omnia munia Imperij obire cœperunt. Reges ocio torpeſcere, inane numen Regis ferre: ſe abdere à conſpectu vulgi, ſalutan-

Lutharius in Germaniam profectus.

Segibertus occiditur. Brunhylda interitus.

Lutharius leges Boiorum emendauit.

Gūdopyrga filia Theodelindæ.

Rotharius.

Ratholdus.

Heriobertus.

D. Hunnipertus.

Pipinus.

Lex Salica.

Samo rex.

Venedi ad fidem Chriſticonuerſi.

Borutho dux.

Ludouicus & Segibertus.

Pipini mors.

Grimoldus Pipini filius, in carcere moritur.

Dagobertus filius Segiberti regis.

Reg. Frāc. inane nomē.

tiumque, tanquam ſacra: voluptati operam dare omnem ætatem ſilentio, & venationibus tranſigere: neminem admittere: neminem audire: nihil cognoſcere conſuerunt. Omne negocium domi foriſque in aulæ præfectos relegare, fas regiumque ducebatur. Pollui Regem conſpectu ſupplicis perſuaſum erat. Pertulere centum fermè, annos huiuſmodi ignauiam, ſocordiamque principum Galliæ, Germaniæque populi. Inter hæc

Teſſalonus 2 moritur. 650 Theodo 5 Grimoldus. Theodopertus; Vta filia Theodonis vitiata D. Haimeranus.

Theſſalonius ſecundus fato concedit, anno Chriſti ſexcenteſimo quinquageſimo. Tres eius filij. Theodo quintus, Grimoldus, & Theodopertus tertius Boiariam in treis partes diuidunt. Theodo Reginoburgium, Nariſcos, Vindeliciam ſortitus eſt. Grimoldus Bathauiam, Laureacum, Iuuauiam, Vtinum, Noricum Ripenſe, & contigua loca accepit. Ea pars Norici, quæ inter Oenum, & Atheſim amnes in montibus cubat, Theodoperto euenit. Theodo Reginoburgij frequens verſabatur. Erat ei filia Vta nomine. Hæc à Segiboto quodam decurione equeſtri compreſſa eſt. aluo intumeſcente, proditur flagitium. Vta Diuum Haimeranum Pontificem Reginoburgenſem (qui tum fortè fortuna, pietatis ergò Romam verſus, ante treis duntaxat dies, Reginoburgio profectus erat) ceu authorem culpæ honeſtiorem, patentem nuncupat. Landobertus frater puellæ, vbi hoc accepit. ſororis ignominia, & ſceleris indignitate commotus, Pontificem apud Helffendorff (pagus eſt in ſuperiore Boiaria, inter Oenum, & Iſaram amnes) conſequitur: iraque percitus, eundem necquicquam tantum ſcelus abnuentem, comprehendit: ſocij diffugiunt.

D. Haimerani Martyrium Coenobium D. Haimerani Ratiſbonæ ædificatur.

Nec mora Landobertus Haimeranum ſupra ſcalas duciter colligat, membratim diſſecat, ſemineceemque relinquit. Innocentia Pontificis cœleſtibus miraculis patefit. Artus diſſecti à populis vndique coeuntibus ad Iſaram deuehuntur (quinque millia paſſuum infra Monachium extat ædicula huiuſce rei monumentum) ibi nauiculæ impoſiti in Danubium: inde Danubio aduerſo quinquaginta millia paſſuum, Reginoburgium deferuntur. Obuiam certatim effunduntur, dux Theodo, proceres, & ciues, opulenti, egeni, ſacerdotes, prophani, fœminæ, pueri, puellæ, reuerentur ritu ſolenni Pontificis corpus excipiunt: in templo diui Georgij extra mœnia vrbis condunt. Regulus Theodo, vt inſontis Epiſcopi cœdes manifeſta aliquo piaculo lueretur, ibi ædem perquàm amplam ædificat: diui Benedicti cæremonijs, & monachis dicat. Ingens eò numerus conſecraneorum eiuſdem ritus breui conuolauit, qui bonas arteis, ſacraſque literas profiteri, interpretarique cæperunt. Cœtus hic ſtudia æmulantium poſthæc celebres fuere, ad proauorum vſque memoriam. Illic tum literis inſtituti ſunt diuus Arionardus, & D. Hyldolphus frater eius, genere Norici: ille Reginoburgenſis, hic Treuerenſis Archymiſtes poſtea fuit. Diuus Haimeranus ſuo templo celebre apud poſteros nomen fecit. Primus Antiſtes Apollonius fuit. Mauſolea ibidem Principum, Regum & Imperatorum Boiariæ adhuc

Apollonius primus Abbas ad D. Haimeranum Mauſolea vetera ducum Boiariæ.

oſtenduntur. Boios enim duces cum vxoribus in eo cœnobio ferè vſque ad Fridericum primum condi ſolitos reperio. Seruatur ibi libellus, in quo Epiſcopus hortatur amicum ad pietatem: adeò vetuſtis literarum notis ſcriptus eſt in membranis, vt mihi de integro in literarium piſtrinum redeundum, & elementorum figuræ condiſcendæ fuerint. Ad vmbilicum hæc verba adſcripta ſunt: Scripſi ego ipſe Vhicterbus, quanquam peccator, Epiſcopus iam ſenex, puto nonagenarius, aut ſupra, dolentibus membris, & caliginantibus oculis: hoc non quaſi potens, ſed pro ſtudio charitatis quam circa te habeo, quia volebam dum ſeculi dignitatem regis, vitam æternam nunquam perdas. Pax tibi,

Pipinus rex Francorum.

& vita à domino augeatur, Amen, & fiat, fiat. Tertio anno regnante Pipino filio Caroli, rege Francorum, in menſe Iunio, in diebus decem ſcripſi hunc libellum, hoc eſt anno D. CC. IIII. à natiuitate Chriſti, ſeptima indictione. Hunc ego Vhicterbum, in carminibus quæ ſub Ludouico pio Auguſto, filio Caroli, de Epiſcopis Boiariæ ſcripta extant in eodem Monaſterio. Pontificem Reginoburgenſem fuiſſe reperio: cui a D. Bonifacio, &

Geonalda Epiſcopus. Vta filia Theodonis relegata.

Vtilone Boiorum regulo ſuffectus ſit Geonalda. Theodo Vtam filiam in Italiam relegat. Landobertus profugus apud Abares in Hunnia, atque Pannonia obijt: ſoboles omnis à ducatu, & faſtigio Boiariæ deturbata eſt, in ordinemque equeſtrem redacta. Diuus Haimeranus Pictauia Noricorum vrbe, cuius Hieronymus meminit, oriundus fuit, quæ colonia quondam Romanorum inſignis, tum municipium Boiariæ erat: nunc in villas abijt.

Varenpach Benedictina Regula Monaſterium.

Eius principes Boiorum quondam clariſsimi, Variopagum Vindeliciæ inferioris Monaſterium, proxime arcem ſuam Neoburgium in ripa Oeni amnis, condidere: vbi ſepulti ſunt. Archimyſtes Laureacenſis ſub his rectoribus Boiorum fuit Bruno. Reginoburgenſes Epiſcopi Ethardus, & Albertus. Salisburgenſes cœleſti doctrina pauerunt Sauolus, & Ezius. Sibonenſes Vrſus, & Pigentius. In Italia Ratholdo rege, pronepote Garioualdæ regis Boiorum mortuo, Heribertus filius Guntholdi ducis Boiorum, & Altæ, nepos Garioualdæ regis Boiorum, rex ſtatuitur, cum impleſſet poteſtatis annos nouem, deceſsit. Duos filios regni hæredes reliquit Berthariccum, & Godopertum: Berthariccus Mediolani, Godopertus Ticini habitauit. Continuo aulici mures cœpere diſcordias ſerere inter fratres. Godopertus Grimoldo duci Beneuentano ſororem connubio iungit: & virum rei bellicæ perquàm peritum, nec minus domi callidum, in auxilium contra fratrem

accerſit,

acceſſit. Grimoldus vbi cum copijs Ticinum receprus eſt, arma in Godopertum vertit, ipſum cædit. Filius Godoperti adhuc infans Reginopertus clam peticulo ſublatus, clam educatus eſt.

Godopertus occiditur. Reginopertus.

Berthariᴄus vbi de nece fratris accepit, cum annum vnum, menſes treis regnaſſet, fuga ſalutem quæſiuit apud Hunnos, & Abares, deinde Francos exulauit. Tota Italia ad Grimoldum defecit. Soli Aitenſes ob beneficia aui Guntholdi Berthꝛrico fidem ſeruarunt: nec Grimoldum receperunt. Qui vbi nouem regnauit annos, medicis malè venã ſecantibus, interijt.

Grimoldus moritur.

Berthariᴄus de morte eius certior factus, in Italiã redit, magno vbique gaudio recipitur: Italiaque tota, interfecto Garioualda filio Grimoldi, Berthꝛrico ſponte ſubditur.

Berthariᴄus. Godobertus Grimoldus dux Beneuentanus. Garioualda filius.

Verùm Alagiſus dux Tridentinus, cum præfectum Boiorum (Graphionem nominamus) qui Piſonium, & cætera caſtella Atheſinæ vallis proprætore adminiſtrabat, tumultuoſo prælio ſuperaſſet, regi ſuo rebellat. Cumque ſacerdotem regijs armis indutum, quem regem eſſe putarat, pugna occidiſſet, & ſpoliatum galea, caluicies ſacerdotum fuiſſe proderet, votum concepit, atque nuncupauit: ſi victoria potiretur, ſalacibus myſtis fibulam ſe impoſiturum: genitalibusque ſacerdotum puteum oppleturum. Sed voti non compos, pœnas dedit. Berthatico genitus Hunnibertus, infantem Litopertum auiti regni ſucceſſorem habuit: cui virum prudentem Landoprandum tutorem teſtamento dedit. Sed regni cupiditas diuina, humanaque iura iuxtà contemnit. Reginopertus filius Godoperti ſuperioris, in patruelem arma ſumit: Landoprandum pugna victum Italia pellit: Litopertum viuum capit, eodemque annos mox inuitam exhalat animam. Heribertus filius Reginoperti, Litopertum puerum patruelem ſuum in balneo extinguit, regnum occupat. Landoprandus cum fil. Litoperto per Curiam Vrbem Rhætiarum, ad Theodopertum regulum Boiorum in Boiariam fuga elabitur: ibique nouem annos extorris lare patria fuit. Decimo anno Theodopertus rector Boiorum, Landoprandum cum filio, vi & armis in Italiam reducit.

Theodopertus dux Boiorum.

Heribertus, dum fuga ſibi conſulere conatur, in lacu Lario ſubmerſus eſt. Landoprandus rex à Longobardis creatur, hæredem regni reliquit Liroprandum filium, qui Gutrudam filiam Theodoperti ducis Boiorum vxorem ducit. Hucuſque Boiaria oriundi, annos aliquot, nimirum ſexaginta potiti ſunt Italia, regnoque Longobardorum: quod ſimul cum vita, dum inuicem id inuident, amiſerunt. In Francia cum Ludouicus ſecundus, rex Germaniæ, & Galliarum obijſſet, treis reliquit filios, Lutharium, Hyldericum, & Theodericum impuberem.

Lutharius Rex Veſtriæ.

Hyldericus Germanias, Gallias cis Sequanam, Orientem verſus, Auſtria eſt: cætera quæ Occidentem ſpectant ſolem (vnde Veſtria dicta) Lutharius poſſedit. Veliphaldus dux Hylderici aulam moderatus eſt. Diuus Landobertus Traiecto Moſæ oriundus, à Theotardo Traiectenſium Pontifice educatus, cum amiciſsimus Hylderico, & in aula magnæ authoritatis eſſent, mortuo Theothardo, Traiectenſibus datus eſt Pontifex. Eticho, qui & Hyldericus filius Litherici, diuæ Otiliæ pater, ab Hylderico rege, ab eodem cugnomen ſortitus, Eliſatio præficitur: vxor eius fuit Berethouinda affinis & cognata D. Leodegarij, quem Lutharius Auguſtoduno Epiſcopum dedit.

Theothardus Epiſcopus.

Eburouinum tamen quendam hominem ſceleratiſsimum, flagitioſiſsimum aulæ & prætorio præfecit: qui multa mala libidine dominandi deſignauit. Obijt Lutharius tertio regni anno.

Lutharij mors.

Eburouinus Theodericum fratrem Lutharij, quo licentius ſub puero graſſaretur, Gallis & Occidentali regno imponit. Celtæ exoſi ſcelera hominis Eburouinum capiunt, templo captorum includunt, Theodericum à rebus amouent: ad contubernium Monachorum relegant. Hyldericum ex Germania, & Auſtria, cum Voliphaldo duce reuocant, in verba Hylderici iurant. Sed dum Hyldericus venationi, & rebus leuiuſculis, neglecta Republica deditus, pleraque temerè ac inconſultè agit: & cum tot gentibus, lingua, moribus, inſtitutis inter ſe differentibus imperaret, nulli ſuam legem ſeruat, Magiſtratus pro libidine promiſcuè regionibus præficit, inter venandum cum liberis & vxore grauida trucidatur.

Hyldericus qui & Vdalricus. Vdalricus occiditur.

Theodericus frater eius antea repulſam paſſus, regno reſtituitur, Eburouinus vbi hoc accepit, relictis Monachis, in aulam prorumpit, dignitatem, quam amiſerat, recipit, optimum quemque grauiter adfligit, & opprimit. Diuum Leodegarium occidit: Leodeſium filium Arnoldi, qui præfectus Palatinis ædibus fuerat, fide data interimit.

Leodegarij interitus.

Voliphaldus in Germaniam aufugit. Angiſus tum pater Pipini iunioris occiſus eſt in bello a Venedis.

Angiſus occiditur.

Landopertus Traiecto pulſus, Leodium aufugit: Variomundus quidam eius ſacerdotium occupat. Germani, regibus abſentibus, Pipino filio Angiſi curam & regni poteſtatem, ne quid Reſpublica detrimenti capiat, permittunt. Erat vxor Pipini Pluthruda filia Grimoldi Reguli Boiorum.

Pluthruda Pipinus.

Pipinus cum principibus Germaniæ, & Auſtriacis proceribus, arma, caſtraque in Celtas contra Eburouinum, Barochum, Gilomarum, Bertharium inuicem quoque ob aulæ præfecturam decertantes, & contra Theodericum regem mouet. Victoria penes Auſtriacos fuit. Eburouinus occiſus: cæteri ſimili fato ſublati ſunt.

Eburouinus occiditur.

Theodericus rex captus eſt à Pipino. Pipinus accepta gaza regia, regi Theoderico pacem dedit: Nodobertum quendam de ſuis aulæ impoſuit. Ipſe in Germaniam reuertitur, diuum Landopertũ Traiecto reſtituit Radobo-

dum

dum Friſiorum regem, falſorum numinum cultorem, Gotofridum ducem Sueuorum, qui cum Theoderico ſenſerant, cæſo Otouino, & Arionoldo ducibus copiarum in obſequium redigit. Mortuoque Theoderico rege, qui treis filios Ludouicum, Hyldebertum, & Lutharium reliquit, Ludouicum regem ſtatuit.

Ludouicus rex eligitur. Grimoldus Dux Boiorũ moritur. 695.

Biennio pòſt Grimoldus regulus Boiorum, ſocer Pipini ex hac vita migrat, anno ab orbe ſeruato ſexcenteſimo, nonageſimo quinto. Theodo ſextus filius eius pietatis fama, prudentiã domi militiæque longè lateq; inſignis, regnum Boiariæ obtinet. Vxor ipſius Gliſonotha: filij Theodo ſeptimus, Grimoldus ſecundus, & Hugobertus fuerunt. Atque hi quatuor Boiariam in quatuor diuiſere partes. Theodo pater Reginoburgium, Boiariam inferiorem, Nariſcos ſibi retinuit. Bathauiæ, Iuuauiæ, Vrino, & finitimis locis Hugobertum præfecit: ſuperiori Boiariæ alpibus ſubditæ Grimoldum impoſuit: hic in Fruxinenſi arce habitauit, vbi villæ, & veſtigium regiæ, quam Grimolthuſium, id eſt, Grimoldi domum, etiam nunc vocant. Theodo filius Atheſinam vallem ſupra Tridentum, quam Venuſticam nominant, & conterminos fines, partẽ Theodoperti patrui, qui iam obierat, adminiſtrauit. Hi principes (vt tũ erant mores) Diuo Corbiniano familiariter vſi ab eo legem diuinam audire ſoliti ſunt. Præfectus eſt Corbinianus Fruxinenſi templo, quod in arce ducis Grimoldi dedicatum erat.

B. Corbinianus. Epiſcopus Friſingenſis.

Primus inde Pontifex Fruxinenſium adpellari ſolet. Archimyſten tum Boiorum fuiſſe reperio Theodorum: Laureacenſis eſt Archiepiſcopus. Minores Pontifices, Reginoburgenſium Victoterpus, Saleburgij Flobargiſus, Sabonenſis Maſtulo fuit. In Francia Ludouico Rege quarto poteſtatis anno defuncto, Pipinus fratrem eius Hyldebertum rebus imponit. Omnis poteſtas penes Pipinum fuit: ille inane nomen Regis titulo tenus geſſit. Suſtulit Pipinus ex Pluthruda fœmina nobiliſsima duos filios, Drogum & Grimoldũ. Drogus eam partem primæ Galliæ Belgicæ, quæ Matrona flumine (ſicut Cæſar ſcribit) à Celtis diuiditur: vbi Catalauni ſunt, & vulgo Campania dicitur, poſſedit. Grimoldus defuncto vita Nordoberto, à patre prætorio præficitur, vir iuſtus & modeſtus. Vxor eius Theodouinda, filia Radobodi regis Friſiorum, peperit Theodoualdam.

Drogi mors. Dagobertus Rex. Theodo pater moritur. Grimoldus interficitur.

Drogus tum filius Pipini decedit. Hyldebertus quoque regnum cum vita finit. Dagobertus filius eius à Pipino rex creatur: Frater Daniel ſacris initiatur. Sub idem tempus eodem penè tus anno, nempe Chriſti ſeptingenteſimo ſuper octauum, Theodo pater regulus Boiorum ex hac vita migrauit. Grimoldus eius partem occupauit. Anno deinde Chriſti ſeptingenteſimo quartodecimo, dum Grimoldus præfectus palatij ex Gallijs ad ægrotantem patrem Pipinum viſendum in Germaniam profectus eſt, à Ræuario Friſio, cultore Deorum Leodij in templo Diui Landoberti perimitur. Pipinus Grimoldi filium nepotem ſuum Theodoualdam parenti ſufficit, ac præfectum aulæ in Gallias mittit menſe Aprili. Ipſe eodem anno Decembri vita defungitur: adminiſtrauit Imp. Francorum annos ſeptẽ, & viginti. Paucis pòſt diebus nimirum ſubſequẽti anno, & Dagobertus Rex obiit.

Pipini mors. Dagoberti mors. Daniel Rex eligitur.

mortuo itaque Pipino, & Dagoberto rege, Galli Lugdunenſes, qui & Celtæ, & Francigenæ, Theodoualdam nepotem Pipini aula exigunt: præficiunt Palatinis ædibus Reginofridũ quendam Regem declarant Danielem ſacerdotem, mutatóq; nomine Hylpericum nuncupant. Duxerat Pipinus viuente Pluthruda, & ſecundam vxorem Albædam. Illa Carolum filium Albædæ nouercali odio proſequebatur, ipſumque in vincula coniecerat. Carolus (quem fortem, & authorem generis ſui Principes noſtri nuncupant) auxilio Auini carcere liberatur. Ad ipſum proceres Germaniæ & Auſtriæ frequentes coeunt, ad regnum vltro inuitant. Ipſe principatum, ducatumque Francorum, & pręfecturam aulæ, & prætorij accipit, regium nomen recuſat. Hylpericus Rex Reginofridus palatinæ domus rector & Galli, infeſto exercitu ad Moſam amnem procedunt, caſtráque locant.

Ratbodus idololatra.

Ratoboldus Rex Friſiorum & multorum Deorum cultor, quem Galli ſibi pecunia coniunxerant, altera ex parte Agrippinæ, trans Rhenum nihil illæſum, intactũmq; reliquit menſe Iulio, omnia templa Chriſtianorum diripuit. Landofridus, & Theodoualda Duces Sueuorum, & ipſi Hylperici partium, Carolo aduerſi fuerunt. Theodoualda Diuum Pirminium antiſtitem Sueuia exturbat (fauere dicebatur Carolo) Pirminius patrem monachis Etonem dẽſignat: & hunc Theodoualda Dux ob odium in Carolum, in Vraniam relegat. Pirminius in Eliſatium, inde ad Boios conceſsit. Carolus, vndique inſurgentibus bellorum procellis, ingentis animi princeps, primò hoſtibus religionis noſtræ Friſijs occurrit. Sed ſuperatus à Rathobodo, amiſsis multis, in fugam vertitur. Venit tum Diuus Vinofridus, qui & Bonifacius, ex Anglia Traiectum magnum, qui Friſiorum regem Rathobodum, ex prælio victorem reuertentem, alloquitur, obteſtatúrque; vti clementiam maximam regum dotem æmuletur: ab innoxiorum pauperum vaſtatione, qui nil commeruere, abſtineat: ad amplectendam veritatem diuinam quoque regem potentiſsimum, atque ferociſsimũ cohortatur.

Rathobodi mors.

Et inflexerat nonnihil barbari regis animum, ſed ipſe paucis pòſt diebus ſubitò interiit. Hylpericus, & Reginofridus vbi audiuere Carolum malè pugnaſſe, Arduennam ſyluam transgrediuntur: omnia ferro, flamma, præda, Moguntiacum, Agrippinenſem agrum, regiones Rheno

conti-

contiguas, depopulantur. A Pluthruda vidua Pipini muneribus, ac donis placati Ablauū redeunt. Interim Carolus collectis reliquiis exercitus ſui, de improuiſo caſtra inuadit, inopinatosque haud mediocri clade adfecit. Partes inde aperto Marte de ſumma rerum confligere ſtatuunt. Nihil vtrinque prætermiſſum, quod ad victoriam facere videbatur. Vinciaci (in agro Cameracenſi vicus eſt) tertiodecimo Calendas Aprilis (quę tum dies ſolis ante Paſchalia erat, & ab auſpiciis Palmarum cognominari vulgo ſolet) infeſtis concurritur armis. Victoria penes Carolum fuit. Hylpericus rex, & Reginofridus fuga ſibi conſuluerunt. Carolus victor cum Auſtriacis, & Germanis Agrippinenſem Coloniam intrat, Gazam parentis Pipini à nouerca Plutruda recipit: Lutharium que patruum Hylperici regium nomen ferre iubet. Hylpericus, & Reginofridus copias redintegrant, Vtonem ducem Aquitaniæ ſocium ad ſe adſciſcunt, coniunctis viribus rurſus in agro Cameracenſi caſtrametantur. Carolus cum Auſtriacis, Belgis, Germanis, haud impigrè infeſto, intentoq; exercitu, aduerſus eos procedit, hoſtes inuadit, ſternit, fundit. Hylpericus Rex, Vto Dux Aquitaniæ, per Pariſios, ablata ſecum regia ſupellectili, in Aquitaniam fuga elabuntur. Reginofridus Andegauos petit, ibique ſe munit. Carolus, & Germani, & Belgæ hoſtium veſtigia ſequuntur, omnia ſibi ſubigunt. Andegauos cum Reginofrido ad deditionem cogunt, totam Galliam Lugdunenſem, quam & Celticam vocant (quæ a Sequana fluuio, ad Ligerim Ptolomæo, Plinio verò, & Cæſari ad Garumnam flumen protenditur) recipiunt: hancque à ſuo vocabulo victor Carolus, Caroliam, incolas Carolios nuncupari iuſsit: quod diu apud Germanos Belgasque obſeruatum eſt. Milonem Rhemorum Pontificatui præficit, abdicato Rigoberto, qui ſibi aduerſus Reginofridum properanti portas vrbis clauſerat. Ob eandem cauſam Eucherium Aurelianenſem Epiſcopum in Hiſpaniam relegat. Deinde legati in Aquitaniam ad Vtonem ducem mittuntur, qui repetant Hylpericum regem, & regiam gazam, & gratiam Vtoni, ſi reſipiſcat, faciant. Vto regem cum Theſauris legatis reddit, inde ad Carolum Hylpericus deducitur. Inter hæc, anno Chriſti D. CC. XIX. Lutharius rex obiit: in paucis diebus anno ſequenti, patrui fatum & Hylpericus ſubſequitur. Franci, & Carolus Theodoricum quartum filium Dagoberti ſecundi regem ſalutant.

Vinciacum vicus.
Vto dux Aquitaniæ.
Gallia Lugdunēſis, quæ & Celtica. Carolia.
Milo Epiſcopus.
Eucherius Epiſcopus.

Dum hæc in Galliis geruntur, Boiariæ Dux Theodo ſeptimus, Romam reus voti proficiſcitur: condemnatisque à Gregorio ſecundo Pontiſ. Maxim. domum in Boiariam reuertitur, ex hac vita migrat. Frater eius Grimoldus partem eius ſimul cum vxore Viludruda vſurpat. Diuus Corbinianus tum quoque Romam ſupplicandi gratia conceſſerat. Grimoldus ne talem virum amitteret ab ſe, Maienſibus (colonia Boiorum fuit, in ripa Atheſis, vbi nunc Tyrolium & Merania cubant, in villas abiit quæ nomen retinent) demandat, vti Corbinianum, ſi eò venerit, (inde enim ipſe oriundus erat) captiuum ad ſe Fruxinum deducant. Redit Corbinianus Maias, quæ ſibi patria erat, à Magiſtratibus ſtatim Grimoldi detinetur, fideque data, ad Grimoldum perrexit: qui ipſum paſtorem Fruxinenſem declarauit, ſacramentóque adegit, ne inde poſthac, relicto grege, diſcederet. Pontificem regiæ menſæ conuiuam ferè adhibet. Corbinianus nactus tempus opportunum, Grimoldum increpare cœpit, quòd vxorem fratris duxiſſet, id eſſe repugnans legi diuinæ. Mulier, vbi iſthæc audiuit, inſidias vitæ Corbiniani tendit. Admonitus diuus, noctu fuga ſibi conſuluit, in Italiámque ad Litoprandum regem elapſus eſt. Oritur deinde tumultus in Boiaria, in parteſque vulgus ignobile ſcinditur. Nepotes Grimoldi, filij Theodoperti qui ducatu ob impuberem ætatem excluſi erant, iam ex ephœbis exceſſerant. Portionem regni poſtulabant. Pluthruda quoque vidua Pipini in Boiariam, vnde oriunda erat, aufugerat, Boiosque contra Carolum priuignum ſuum in arma concitabat. Grimoldus eo tumultu occiſus eſt: vbi nam, nondum, licet curioſius perſcrutatus fuerim, inueni. Quidam myſtæ monachi, non de omnibus loquor, cum ipſi nihil ſapiant, inſtrumenta, ex quibus res geſtæ diſci ſolent, in capſas, ciſtáſque, non vna claue iucludunt, nec eruditos, ne id quid (vt ſunt religioſuli) metuentes, videre, nedum legere ſinunt. Ita horum ſanctulorum ſtoliditate, & ignauia virtutum monumenta, & hiſtoriæ intercidunt: cum tineis, & blattis depugnant: ſuis prædiis homines auari, & quaſi malæ fidei poſſeſſores nimis timent. Cauent mortalium ingratiſsimi, atque ſuperbiſſimi ſummopere, ne in vulgus eatur, quorum beneficio ditati fuerint. Grimoldi vxor (reuertor vnde euagatus ſum) Viledruda cum filiis ad Carolum ducem aufugit, orbitatem ſuam, & indignam viri cædem deplorat. Conſcij ſceleris cum ſociis authoritatem Caroli ſe iungunt. Litoprandus Rex Longobardorum, cuius vxor ex Boiaria oriunda erat, dum Boij ſe diſcordia debilitant, & ciuilibus armis diſſentiunt, Maias, & cætera Boiariæ caſtella, quæ Atheſis præterfluit, inuadit, atque in deditionem coegit. Diuum Valentinum, qui Maiis humatus fuerat, Tridentum transfert. Carolus cum exercitu in Sueuiam proficiſcitur, Theodoualdam ducem Sueuiæ ducatu depellit, Landofridum armis ſibi parere cogit. Pirmuiium reſtituit,

Corbiniani fuga.
Pluthruda Pipini vidua.
Grimoldi interitus.
Sacrificorū timor.
Viledruda.
D. Valentini.

Medio-

Eto Epiſcopus Argentoratenſis. Hyldolphus frater Erhardi. Hugobertus Dux Boiariæ: Lauterhofen. Ingolſtat. Carolus Martellus. Albertus Oiger. Vto.

Mediomatricum inſuper templo præfecit. Etonem Argentorati Pontificem conſtituit. Inde perdomitis Sueuis, Boiariam petit. Hyldolphum, fratrem Arionardi (qui ex nobiliſsima Boiorum familia orti, literis operam Reginoburgij dederant, ibique educati fuerant) Treuerenſi donat templo. Nouercáque recepta, Hugobertum Boiariæ tetrarcham præfecit. Eius neptem Sueinhyldam vxorem ducit. Extat haud procul F... pagus ab ipſa etiam nunc cognomen ſeruans. Lutherouium vicum, & regiam, Angiloradium oppidum Nariſcorum, regibus Francorum addicit Martellus, quo pateat in Boiariam liberè, & nemine prohibente tranſitus. Ita Carolus Magnus in capitibus meminit, quæ ad legem Salicam addidit. Alberto Otogerioni, & Vtoni, quos quidam filios Grimoldi fuiſſe ſuſpicantur, Bargiones, & Tigurini, inter Iſaram, & Oenū ſubditi Alpib. traduntur. Landofridus, Elilandus, Valdoramus, fratres filij Theodoperti, Anthoryphos, loca finitima Iſaræ, & Lyco fluminibus, acceperunt, Hugobertus regulus Boiorū declaratus (quem etiam Fruxini habitaſſe aiunt) continuò Diuum Corbinianum, diuinæ ſapientiæ profeſſorem ex Italia miſsis legatis acciuit, Fruxinique in arce ſua collocauit: ab ipſo aqua ſacra expiatus eſt. Obiit diem Fruxini Corbinianus. Et vt teſtamento ſtatuit, Maias patriam iuſſu Hugoberti delatus, ibi humatur: quod oppidum Boiorum adhuc Longobardi tenebant. Ob ignauiam regum, & crebra bella, licentia (vti fit) populum Chriſtianum in Francia inuaſerat. Nihil ſalacius, nihil ſuperbius ſacerdotibus erat: canes & ſcorta alebant, luxu, atque auaritia perditi. Decimas & huiusmodi donaria intercipiebant contra inſtituta maiorum: nil egenis elargiebantur: Eccleſiaſticas opes, bona pauperum ſoli abliguriebant. In concionibus non rem Dei Optim. Maxim. ſed negocium ſuum agere ſolebant. Quotidie liberis operam dabant, nihilo ſecius ſacrificabant. Sacroſanctam victimam impuris manibus, pollutiſsima conſcientia contaminabant. Ipſi temperantiæ, omnibus virtutibus, maximè caſtitati, bellum indixerant. Tibullus poëta non ſolum alienos à veritate cœleſti, ſed amorum quoque ſcriptor, caſtos duntaxat, ſacris admittit falſorum numinum, verſus eius libuit ſubtexere.

Vos quoq; abeſſe procul iubeo, diſcedat ab aris,
Cui tulit heſterna gaudia nocte Venus.
Caſta placent ſuperis: pura cum veſte venite,
Et manibus puris ſumite fontis aquam.

G. Vinofridus. Gregorius 2. Pont. Max.

Nec facile, nec tutum erat, huiusmodi vlcus tangere, atque iſthanc lacunam mouere. D. Vinofridus vir cum eruditus, tum bonus, vbi huiuscemodi ſacerdotum cupiditatem, nequitiámque inualuiſſe videt. Romam pergit, rem omnem ad Gregorium ſecundum Pontif. Maxim. defert, qui Vinofridum, ſanctæ philoſophiæ magiſtrum, Germaniæ gentibus deſignat, fidemque hoc diplomate facit: *Gregorius ſeruus ſeruorum Dei Vinofrido religioſo ſacerdoti. Ob pietatem, & ſtudium literarum, quæ ab ineunte ætate in te ſita eſſe comperio, docendi Francos, & à malis falſisq; ſacerdotibus purgandi prouinciam noſtro iure tibi demando. Tu verò non fabulas hominum, nec quæſtum tuum, ſed Chriſtum, & ſacras vtriuſq; inſtrumenti literas prædicato. Si quæ grauiora quam vt à te ritè. beneq; perfici queant, inciderint, ad me deferto. Datum Idus Maij. Imperante Domino Piiſsimo Auguſto Leone. à Deo coronato, anno tertio Imperij eius, indictione ſecunda.* Fuit is annus Chriſti authoris noſtri ſeptingenteſimus, vndeuiceſimus. Luſtra diducenti patefiet. Tum & Viuilus archimyſtes Boiorum templo Laureacenſi præfectus eſt. D. Vinofridus Roma in Franciam tendit, hoſpitio perquam humaniter Ticini à Litoprando rege Italiæ excipitur. Per Boiorum fines incognitus ad Turogos tendit. Inde ad Friſios proficiſcitur, iam enim Rathobodus Rex obierat. Heſſones deinde petit in confinio Saxonum. Vbique ſceleſta ſacerdotum arguit: de legato ſibi officio grauiter & ſtrenuè defungitur. At Vdo Dux Aquitaniæ fidem frangit, noua molitur, Carolo rebellat. Carolus collecto ingenti Auſtriacorum exercitu, Aquitaniam hoſtili animo petit, ſuperato Ligeri amne, Vdonem terga vertere cogit. Abdiramus Rex Scenitarum (Saracenos nos dicimus, qui paulo ante ex Africa transeuntes Hiſpanias inuaſerant, Veſſogetarum, & Sueuorum regnum attriuerant) in auxilium ab Vdone accitus cum liberis & coniugibus, quaſi perpetuò in Aquitania habitaturus, cum valida manu aduenit. Fit fuga Garumnam vſque flumen, templa direpta incenduntur. Burdegala, alia pleraque oppida, Pictones expugnati ſunt. Turones obſeſsi. Carolus Dux inuictus, fretúsque Deo immortali, fortiter tantam hoſtium turbam adgreditur, fundit, delet. Cæſa ſunt Saracenorum trecenta octoginta quinque millia cum rege. In exercitu noſtro mille duntaxat, ac quingenti deſiderati ſunt. Teſtis & Vdo Dux in epiſtola, quam ad Gregorium ſecundū Epiſcopum Romanum ſcripſit. Nam Vdo recuperata gratia Caroli, eos quos ſocios ad ſe acciuerat, grauiſsima quoq; ſtrage profligauit. Interim Burgundia rebellat. Carolus cōtinuò cum copiis aduolat, Lugdunū expugnat, Burgundia potitur, eamq; firmis præſidiis munit. Mox Vdonis mors Carolo nunciatur. Carolus Aquitaniam abſq; Marte recipit. Inde

Viuilus Archiepiſcopus Laureacenſis.

Vdo dux Aquitaniæ Carolo rebellat à Siberto Eudo dicitur.

Saraceni cæduntur. Hæc pleraq; ex Sigeberto.

Inde claſſe ingenti comparata, contra Friſios multorum numinum cultores arma promouet, iam lucos hoſtium ſubuertit, extirpat, incendit interfectis quàm plurimis, cæſo Popone duce Friſiorum, victorque redit. Saraceni ruſus euocati à filiis Vdonis Bæphario, & Hunoldo, & a Mauronto duce prouinciæ in Galliam rege Athima nauibus adpellunt, Auinionem capiunt. Nec mora, Carolus adeſt, Auinionem obſidione claudit, erat intus Rex Athima. Arabes qui adhuc in Hiſpania erant, rege Amoreo obſeſsis auxilio veniũt: Arelatam capiunt. Carolus euocatis à Litoprando rege Longobardorum auxiliariis copiis hoſtes inuadit, quatuor prælis ſternit, fundit, cum regibus delet. Pauci, qui ad naues cõfugerunt, ſæuiente in eos diuinitùs ira cœleſti, fractis nauibus in mari ſubmerſi ſunt. Maurontus Dux finibus exactus eſt. Hugobertus quoque Dux Boiorum cum filio Vtilone huic bello interfuit, Carolóque opem tulit. Receptis itaque, atque ſubactis Galliis, Aquitania, Belgis, Celtis, Prouincia Narbonenſi, Sueuis, Boiis perdomitis, Carolus contra Saxonas, alienos à religione noſtra, ad Viſurgim vſque amnem proceſsit. Vtrinque magno ardore, nec minore clade depugnatum eſt. Superati tandem Saxones, vectigales facti, tribuere quotannis trecentos equos. Carolus itaque dux inuictiſsimus, Imperium Francorum, quod inquietiſsimum acceperat, extinctis vbique hoſtibus tandem pacauit: rediitque diu optata tranquillitas, & Maieſtas Francorum tot cladibus vaſtata reſurrexit. Vnde Martello ipſi Carolo cognomen inditum eſt, quod lingua Franca, atque Germana, ſignum eſt blandientis, & à cæde hoſtium deductum. Ob tam bellorum vehementes & crebros turbines, ærarium omnino exhauſtum erat, fiſcus attenuatus, deficiebant militibus ſtipendia. Carolus opes templorum, ſacrámque pecuniam vſurpauit: ex hac commilitonibus mercedem laborum diſtribuit: quamobrem ipſum ſacrilegij pœnas apud inferos dependere Myſtæ ſibi credi poſtulant, quaſi verò non legerimus in vita diui Egidij (qui tum vixit) illi ſcelera, quæ vel nequaquam vlli mortalium confiteri voluerit, à Deo condonata eſſe, id quotannis ſtato die cantant, prædicant publicè, priuatim domi, & in templo ſacrificuli. Eucherius Pontifex Aurelianenſis dignitate motus à Carolo, optimo principi, hanc infamiæ notam inurere auſus eſt. Sed ego ad D. Vinofridũ redeo. Qui ſtrenuè mandatis defunctus Romam ad Gregorium Pontificem reuertitur: ab eo pridie Calendarum Decembrium epiſcopus conſecratur immutato veteri nomine, Bonifacius, veluti bene ominato, & auſpicatiore, adpellatur, & conceptis verbis auctoramento exſignato. ac in corpore Diui Petri impoſito ita fidem ſuam adſtringit. *In nomine Domini, Deiq;. & ſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti, imperante domino Leone à Deo coronato, magno Imperatore anno ſeptimo poſt Conſulatum eius, ſed & Conſtantini Magni Imperatoris eius filij anno quarto, indictione ſexta, Bonifacius diuino munere Epiſcopus, tibi beate Petre, qui comitum Chriſti extitiſti primarius, Gregorio vices tuas modò gerenti, omnibus ſucceſſoribus tuis promitto. per patrem, & filium, & ſpiritum ſanctum: qui tres, vnus natura ſimpliciſsimus Deus eſt, per hoc ſacroſanctum corpus tuum ſpondeo, germanam Chriſtianæ pietatis veritatem, quoad vita & vires ſuppetant, ſectabor, concordiam ſeruabo, ſacrificiis interdictos deuitabo, mendaciorum ſectas, errores peſtiferos: contra maiorum ſcita Romano Pont. renunciabo.* Atque his ceremoniis ritè perpetratis, Gregorius Bonifacio commendaticiam dat Epiſtolam ad Carolum ducem Francorum, cuius exemplum ſubtexere æquum & neceſſarium fore duxi: vt planè intelligatur, qua cura veri paſtores creditum ſibi gregem pauerint. *Domino glorioſo, filio, Carolo duci, Gregorius Pontifex Romanus: Bonifacium virum bonum, & eruditum, quem æquitatis, & ſapientia Chriſtiana amantiſsimum eſſe compertum habeo. Epiſcopum deſignaui, ipſumq; ad docendum varias, & diuerſas Germaniæ nationes quæ Orientalem Rheni ripam, adcolunt, miſimus. Obteſtamur per Chriſtum terrarum principem, regemq; regum, cuius regni tu Dux, & anteſignanus es, vti pro potentia tua in hoc ſanctiſsimo propoſito Bonifacium non deſeras? fac opem tuam præſentem (qua tua pietas, ac ſpontanea eſt) ſentiat.* Pontificibus quoque maioribus, minoribus, flaminibus, ſacerdotibus, myſtis, ducibus, præfectis præſidibus, proceribus, omnibus principibus, populo, plebi Germaniæ, cunctis denique Chriſtianis in hanc ſententiam ſcripſit. *Bonifacium omnis diuini, humaniq; iuris conſultiſsimum, Pontificem, & paſtorem gentibus Germaniæ, quas Rhenus ab Orientis ora præterfluit, conſecrauimus: flagito, atque iure noſtro poſtulo, vt ipſum tanquam legatum, & nuncium Chriſti Dei, & Imperatoris noſtri benignè excipiatis & ſedulo audiatis, ipſi ſicuti parenti veſtro (quo ſibi ratio de animis veſtris ante ſupremum, ac iuſtiſsimum prætorem conſtare poſsit) obtemperate. Ignauus & literarum rudis, vitioſus aris arceatur. Decimæ, tributa donaria, & huiuſmodi templorum vectigalia in quatuor diſpartite partes, vnam Bonifacius, alteram ſacerdotes ſedulo paſcentes, ac docentes populum accipiant. Tertia egenis, & pauperibus diſtribuatur: quarta ad inſtaurandas, reficiendasq; ſacras ædes reſeruetur. Nemo citra mortis neceſsitatem niſi paſchalibus & quinquageſimalibus cœleſti lauacro, tingatur. Si quis aduerſus hæc quicquam auſus fuerit, diris deuotus eſto, iram, & pœnam cœleſtem ſentito. At vos, Deus Optimus Maximus ſeruet, filij chariſsimi. Data Kalendis Decembribus, Imperante domino piiſsimo Auguſto Leone, a Deo coronato, magno Imperatore, Imperij eius anno ſeptimo, ſed & Conſtantini Magni Imperatoris eius filij, anno quarto indictione ſexta.* Fuit is annus æræ Chriſtianæ, ſi iuſtia recte diduxeris, ſeptingenteſimus alter, & viceſimus. Bonifacius his acceptis mandatis in Ger-

Popo Dux Friſiorum.

Bepharius Hunoldus. VVaifarius. & Hunaldus à Sigeberto dicti.

Athima rex Saracenorũ.

Ann. Domini 736.

Maurontus

Hugobertus Dux Boiorũ.

Vtilo.

Saxones victi.

Carolus cur Martellus dictus.

Eucherius.

D. Bonifacius.

Epiſtola Gregorij commendatitia ad Carolũ Francorum ducẽ Bonifacio data.

Alia eiuſdẽ epiſtola.

Bonifacius in Germaniam proficiſcitur.

in Germaniam proficiſcitur, mandatum Romani Pontificis pateſacit: falſos ſacerdotes auaros, impudicos, ſuperbos, ſordidi quæſtus, libidinis, popularis gloriolæ mancipia, fabulatorumq́ue præcones, & huiusce factionis capita, Dortouinum, Bettherum, Anoberthum, Honoredum exaugurat, dignitate mouet, deuitandósque populo, velut contagiones latè ſerpentes, cenſet, atque renunciat: ſocios ſibi ex Anglia natali ſolo acceſsit: non ſolum viros Burckhardum Lullum Wileualdam, fratrem eius Wunebaldam, Bittam Gregorium: ſed & fœminas materteram, Lulli Chunitrudam, Teclam, Liobam & Valdopyrgam ſororem Wileualdæ, & Wunebaldæ. Chunylda, & filia eius Beragytha admodum bonis literis eruditæ ad Turogos legantur: Chunitruda, & Valdopyrga (cuius è corpore adhuc oleum ſudat, & religioſe Aichſtadij colitur) in Boiariam pergunt. Tecla, & Lioba in Francia veteri conſiſtunt. Dumque hi operi diuino ſedulò inſtant, falſosque ſacrificulos etiam mulierculæ abigunt, Gregorius ſecundus Romæ moritur, Gregorius tertius ſuccedit. Hic vbi Bonifacij egregia facinora accepit, gratulatorias eidem mittit literas: operam & virtutes eius collaudat, Archimyſtem Germaniæ eundem declarat, palliumq́; inſigne philoſophi & paſtoris Christiani ipſi dono dat: eundem minores pontifices initiare iubet: Germanos veſci caballo ſylueſtri, ac domeſtico vetat. Bonifacius inde ad Hugobertum ducem Boiorum diuertit: veritatē illi, ac Chriſtum accurate prædicat.

Sacerdotes mali exauthorati.

Mulieres Angle Euangelio operam dantes.

Arnunolph.

Ariopholiuonem, qui ſummam habebat authoritatem, & dignitate excellebat, eiusque farinæ ſacerdotulis, pecuniarum, & gloriolæ aucupibus, ſeruis voluptatum, ſub ſpecie & obtentu religionis in gregem Dei graſſantibus ſacrificiis interdicit, admonetque populum, proceres regulum Boiorum, vt illi nebulones numero ſceleratorum impiorum habeantur: ab illis omnes diſcedant: aditum, eorumque ſermonem defugiant, ne quid ex contagione incommodi accipiant, atque polluantur. Vetat inſuper illis ius petentibus reddi, honorémue vllum communicare. Neque ſacris adeſſe: neque conſilium inire illis fas eſſe: ſacerdotes deinde adlegit, ſuffragiis cooptat, qui oues Chriſti, non ſuas, cœleſti pabulo, non fabulis hominum paſcant, non lanient. Qui imperent cupiditatibus, refrenent libidines, ſpernant voluptates, iracundiam teneant, coërceant auaritiam, cæteras animi labes repellant. Vtriusque inſtrumenti exemplaria nocturna verſent manu, verſent diurna.

Reformatio ſacerdotum per Bonifacium.

Poſthæc Bonifacius comitantibus plurimis Boiis, Romam ad Gregorium tertium proficiſcitur. Moritur interea Hugobertus regulus Boiorum, anno Chriſtianæ ſalutis ſeptingenteſimo ſuper quintum & triceſimum. Poſt hunc regnum Boiariæ obtinet Hugoberti filius Vtilo, qui educatus in aula ducis Francorum, Hyldrudam filiam Caroli Martelli, & ſororem Carolomanni & Pipini adamauit, rapuit, vxoremque duxit, progenuit Theſſalonum tertium. Sub idem tempus Hunni & Abares, audita morte ducis Boiorum, quæcunque Boij infra Anaſſum poſſedere, flamma, ferro, vaſtant. Laureacum delent, excindunt. Ob hanc cladem Vtilo Viuilum Archimyſten Laureacenſem, cum ſymmyſtis, & Monachis, vnà cum ſacratis fœminis, qui periculum euaſerant, Bathauiam commigrare iubet: eaque vrbs poſthac Laureacenſium Archiepiſcoporum domicilium fuit. Ipſi adpellati ſunt Pontifices Bathauenſes, & Archimyſtæ Laureacenſes: ſicuti legi in diplomatibus Imperatorum Arionulphi & Ottonis: quorum copiam exſcribendi mihi fecit Vigilius Froſchulus Pontifex Bathauenſis, huius vrbis tum Epiſcopus.

Hugoberti mors 735. Vtilo dux Boiorum.

Viuilo, cæteriſq́; Boiariæ ſacerdotibus, Gregorius Pontifex Romanus literas per Martinianum Epiſcopum, Georgium presbyterum, Dorotheum diaconum, hoc exemplo miſit: *Gregorius ſeruus ſeruorum Dei, dilectiſſimis nobis Epiſcopis in regione Boiaria. Continuò vbi noſtram receperitis Epiſtolam, Vtelonem ducem veſtrum à vobis adiri volo, vt eius edicto conuentus ſacerdotum, Antiſtitum, procerum, gentisq; indicatur. Ibi veros ſacerdotes omnium ſuffragiis cooptate, prauos, & criminibus deſignatos exauthorate: Concilia pro ſalute Chriſtiani populi bis quotannis, iuxta Danubium, vbi libuerit cogite, in hiſce controuerſia, cauſa omnium, ſecundum Chriſti ſeruatoris noſtri legem, & placita Euangelij, Pauliq; legati, Chriſti ſeita cognoſcantur. Omnes concordiam, & pacem Chriſtianam operibus comprobent, iuxta Euangelij doctrinam, & more Chriſtiano viuant. In omnibus, quemadmodum à Bonifacio edocti eſtis, agite, oues ſedulò paſcite, parochos ſæpius viſent Epiſcopi, presbyteros rectè viuere compellant. Dent denique operam, ne lupi tecti pelle ouina, ouile irrumpant. Archimyſtes communi omnium ſuffragio deligatur, isq; continuò Romam eat: vt ſi dignus fuerit, qui populo Chriſti præſit, à Romano pontifice conſecretur. Nemo prauus atq; ineptus ſacris admoueatur. Cum Eccleſiaſticis opibus, cœleſti lauacro (ita fieri par eſt) ſicut Gregor. prædeceſſor meus ſtatuit. Nemo ſcorta, aut concubinā alat, nunq; aut caſtè viuat, aut vxorē ducat, quam repudiare fas non eſto. Nihil immundū in cibis iudicetur. niſi ſimulachris falſorū deorum immolatum. Somnia, auguria, incantationes, dies nullus obſeruet. Diſsidentium donaria aris, & ſacris ædibus arceantur: nec ea ſacerdotes recipiant, niſi reconciliati fuerint. Nemo ſe perfectum, nemo inſtulum, nemo ſanctulum eſſe confidat. Tota vita Chriſtiani pœnitentia eſt, & bellum. imbecilli, & homines ſumus. Omnes egemus clementia Dei Optimi Maximi.* Hæc mandata Pontificis Maximi, vbi Boiis pateſacta ſunt, diuus Bonifacius Roma, Ticinum ad Litoprandum regem Longobardorum diuertit. Vtilo regulus Boiorum, miſsis vltro nunciis, Bonifacium denuò ad ſe inuitat, ob pertinaciſsimam falſo-

falſorum ſacerdotum obſtinationem, maliriamque fraudulentam. Ipſi ſecriter ſuos mores tuebantur, tanquam pro focis & aris depugnantes. facile plurimi parci, piis reſiſtebāt: ſub obtentu religionis fictis, & fabuloſis plebem oblectando ſibi obligarant. Aduerſarios pietatis ſpecie territabant, quorum dolus, cum aliter deuitari non poſſet, fauente Vtilone duce Boiorum, Boiaria in Eccleſiaſticas diœceſes, & parochias (vt adpellant) diuiſa eſt: falſi, & praui ſacerdotes tribu moti, in ordinem redacti, & exauguriti ſunt. Bonifacius veram pietatem Chriſti Boios docet, treis viros literarum ſcientia, & morum ſanctimonia celebres ac nobiles, Epiſcopus Boiis declarat. Ioannem Saleburgij, Arbeonem fratrem Diui Corbiniani Fruxini habitare iubet. Reginoburgio verò, quod caput Boiorum erat, Geonaldam Pontificem deſignat, nuncupat, ſocium Vhicterbo, qui ſenio confectus erat, adſciſcit. Viuilus antea à Romano Pontifice conſecratus fuerat, Bathauiamque Laureaco exciſo, tranſierat. Hæc vbi facta ſunt, poſtea ad Romanū Pontificem deferuntur, qui in hunc modum reſcripſit: *Reuerendiſſimo, & ſanctiſſimo fratri Bonifacio Coepiſcopo. Gregorius ſeruus ſeruorum Dei. Quòd tua opera, & Caroli principis Francorum, quemadmodum ex literis tuis cognouimus, tot millia Germanorum ad bonam frugem & Chriſtum ſeruatorem noſtrum reducta ſunt, ſane pro vt debeo, gaudeo vehementer. In Boiaria (vbi praui ſacerdotes, fabulis hominum veritatem hactenus corruperant, ſceleribus religionem polluerant, plebem exederant) bene ſapienterq; egiſti. Ne labor noſter fruſtra ſit, iuxta Danubium conuentus, conciliaq; more Chriſtiano celebrari iubeo. Tu vt militem Imperatoris cœleſtis decet, fortiter decertato. Nemo tibi impedimenta paret. Data quarto Kalendas Nouembris, imperante Domino piiſſimo Auguſto Leone, huperij eius anno vigeſimo tertio: ſed & Conſtantini Imperatoris filij eius, anno vigeſimo, indictione octaua.* Is fuit annus Chriſti ſeptingenteſimus, atque vndequadrageſimus. Purgata itaque, atque luſtrata Boiaria à prauis ſacerdotibus, certatim ab optimatibus Boiorum opes pauperibus diſtributæ ſunt: Chriſtianam paupertatem plærique contemptis diuitiis, & voluptatum illecebris proſequi cœperunt. Sub idem tempus in Boiaria apud Vtilonem fuiſſe & Diuum Pirminiū Pontificem Mediomatricum reperio. Vndeuiginti Cœnobia, & collegia Monachorum, & ſacerdotum tum extracta, inſtitutáque ſunt. Regulus Boiorum ſeptem ædes Monachis, id eſt atratis Druidibus conſtruxit. Vnum propter Menen lacum Noricorum: ſex in inferiore Boiaria, iuxta Danubium conſtruxit. Bathauiæ Nidroburgum virgines incolunt. Auſtraniam, Paphomonaſterium, Aldechium ſuperius, inferiusque (huius monachi omnium locupletiſſimi ſunt) dedicauit Diuus Pirminius. Eto Argentoratenſis Epiſcopus conſecraneos Diui Benedicti dedit. Ioſephus Epiſcopus Fruxinenſis ope Vtilonis collegium Myſtarum inſtituit: cui flumen Iſeniſcus, in cuius ripa conditum extat, nomē fecit. At in ſuperiore Boiaria itidem conſenſu Vtilonis, Alto quidam Heremita, Altonis Monaſterium auſpicatus eſt. Oto, frater Alberti, & Ortgerionis, quos ſuprà commemoraui, Ilmi Monaſterium, Ilmo flumini contiguum condidit: Collegium fuit ſacerdotum, qui mea memoria, cum Diuo Arſatio Monachium tranſlati ſunt. Albertus & Ortogerion in Noricoripenſi & Hunnia Diuo Hippolyto templum ædificarunt: Vrbi inde cognomen adhuc manet. In ſuperiore vero Vindeliciæ intra Iſaram, & Oenum, in faucibus Alpium, propter lacum Tigurinum contubernium Monachis dedicarunt, quorum preſul cæteros omnes Boiariæ Antiſtites dignitate excellit. Nam Cœnobium foſſa, mœnibus, tormentis bellicis, & aliis huiuſcemodi inſtructum, inſtar regiæ, poſsidet, & more regulorum, Equeſtris ordinis Tetrarchas perpetuos, præfectum aulæ, rectorem Palatinarum ædium, Archimagirum, & Pincernam habet. In ſaltu Schiratio, vbi Iſaræ fontes ſunt, Reginopertus, Guntianus, & Ato fratres, Monachis domos conſtruxerunt. Intra Iſaram, & Lycum, ſub ipſis alpium radicibus (rectore Boiorum haud abnuente) Landoindus, Valdotamus, Elilandus fratres, octo ſacratis viris, & fœminis ſacras ædificarunt ædes, Beurn, Schlechdorff, Siuerſtat, Sandau, Veſſobrunnam maribus. Pollingum, Stapfelſee, Cochelſee, virginibus tradiderunt. Quibus præfecerunt Gælonindam ſororem ſuam. Cochelſee & Stapfelſee ad lacus eiuſdem cognominis: Siuerſtat verò, & Sandau haud longe à Lyco, ab Vgris exciſa, deletáque penitus interierunt. Cætera extant. Weſoprunnam, Pollingum. Theſſalonus filius Vtilonis poſtea amplianit, de integro inſtaurauit. atq; hæc omnia templa Diuus Bonifacius fertur conſecraſſe, cæremoniisque D. Benedicti initiaſſe. Schlechdorf, Pollingumque ab Vgris adflicti. Excuſſo Monachorum iugo, Myſtæ D. Aurelij Auguſtini ſunt & appellantur. Eadem tempeſtate vita defunctus eſt Carolus Dux Francorum, cum ſeptem & viginti annos Imperium Francorum, Gallias, & Germanias adminiſtraſſet, tres reliquos filios Carolomannum, Pipinum, Gryphonem: Verùm ad Carolomannum, quod maximus natu eſſet, omnia negocia referebantur: Omnis poteſtas Francorum penes illum erat. Theodericus quoque Rex tum obiit, Hyldericus frater eius à Carolomanno, & Pipino ſubſtituitur. Saxones audita morte Caroli ab iugo impoſito reſiliunt: tributa, quæ hactenus pendere ſolebant, pernegant, in libertatémq; ſe vendicant. Theodeualda quoque Dux Sueuorum pulſus à Carolo rediit, rebellat, Eliſatium occupat. Hunoldus etiam Aquitaniæ Dux parere regulis Francorum detrectat. Carolomannus, &

Vtilo Bonifacium ad ſe inuitat.

Diuiſio Boiariæ in Eccleſias. Ioannis Epiſcopus Saleburgenſis ...

Gregorii ad Bonifacium Coepiſcopum ...

Monaſteria in Boiaria conſtructa.

Caroli Martelli mors. Carolomannus, Pipinus, Gryphe. Theoderici Regis mors. Saxones rebellant.

Pipinus Aquitanos, deinde Suenos celerius opinione imperata facere cogunt. *Vtilo Boiorum Dux Saxonas vincit.* Vtilo Boiorum regulus Saxonas in obſequium redigit. Carolomannus domitis hoſtibus, à pietate, vti Chriſtianum decet principem, regnum auſpicatur, fautorque religionis labentẽ Chriſtianiſmi diſciplinam ad ſtatum priſtinum reducere ſtuduit. *Carolomanni edictum.* Huiuſcemodi edictum, quod oppidatim pependit, promulgauit. *In nomine domini Dei noſtri IESV CHRISTI. Carolomannus Dux & princeps Francorum, anno a nato Chriſto ſeruatore & authore noſtro, ſeptingenteſimo ſecundo, vndecimo Kalendas Maij: Suaſu, & conſilio ſacerdotum Dei Optim. Maxim. & amicorum meorum, Pontifices regni mei, maximos, minores, cum presbyteris, nimirum Boniſacium Archimyſten, Burchardum, Reginofridum, Vitanum, VVilleualdum, Dadanum, & Addanum, cum collegis eorum, & ſacrificulis, cætu Chriſtiano conuocaui, vti mihi conſulant, quo pacto iuſticia, & Chriſtiana deuotio inſtauretur, qua negligentia, & ignauia ſuperiorum principum labefactata, collapſa, terris depulſa iорuit. Qua denique induſtria populus Chriſti, a falſis & prauis ſacerdotibus hactenus deceptus, & per anfractus conſ agoios & deuios ſeductus, ad veritatis ſemitam reducatur. Iuxta igitur religioſorum ſacerdotum, & procerum meorum conſilium rogauimus, iuſſimus, decreuimus, voluimus, hacq́; placita praſcripſimus. Epiſcopi omnes, quos per ciuitates deſignauimus, Boniſacio Archiflamini, nuncio Chriſti, & legato Diui Petri dicto audientes ſunto. Quotannis concilia celebrentur: In hiſce pietatem Chriſtianam, candoremq́; Germanum, a malis ſacerdotibus pollutum expiato: Decimas bona Eccleſiaſtica, occupata a prophanis reſtituimus. Falſi diaconi, presbyteri, ſacrificuli adulteri, ſcortatores, ſacris opibus nequaquam alantur: Quos omnes in ordinem redegimus, atque exauguraumus: Ad pœnasq́; pro criminibus luendas compulimus. Nemo ſacris initiatus diuinoq́; miniſterio mancipatus arma omnino ferat aut in bellum, aut in hoſtem pergat. Vnus aut ad ſummum duo Epiſcopi, delecti ſuffragio cum ſuis ſacerdotulis principem comitentur ad bella, ſacrificandi, comprecandiq́; cauſa. Cuiq́; tribuno, vnus duntaxat a ſacris pœnitentiæ, & confeſſionibus eſto. Initiati canes, accipitres, & huiuſmodi aues ad venandum nequaquam alunto. Aris & templo deſtinatus, venatus ſi fuerit, diris deuotus eſto. Quiuquis ſacerdos Epiſcopo ſuo pareat, in quadrageſima rationem ſuſcepti muneris reddat. Ignoti presbyteri, Epiſcopi (niſi in conuentibus ſolennibus eruditio eorum, & mores comprobati fuerint) repulſi ſunto. Quiuquis Pontifex det operam, præfectus (quem Franci Graphionem vocant) ſummo ſtudio adnitatur, vti incantationes auguria, ſortilegia, & huiuſmodi præſtigia impunè non abeant: qua etiam auſpicio Dei Optimi Maxim. diuorumq́; eius fiunt: quos huiuſcemodi contaminationibus magis ad iracundiam prouocari certum eſt.* *Graphio. Graf.* *Sacerdos ſcortator, libidinuq́; mancipium in carcere pane, & aqua paſtus pœnas luat. Hoc quoque conſenſu myſtarum, & populi Chriſtiani ſciuimus, vt propter crebra bella & feroſiſſimarum gentium, quibus vndique cingimur, aſsiduas in nos incurſationes pars Eccleſiaſticæ pecuniæ, nempe duodeni denarij, quem ſolidum vocamus, contribuantur mihi quo militibus noſtris præmia condigna laboribus ſoluantur. Adulteria, inceſta matrimonia ſeuerius cohibeto.* *Nota.* Hæc ſi noſtro æuo fierent & obſeruarentur, magis propitius Chriſtus nobis foret, nec tanta vitia nos eneruarent. Si verum fateri licet, & Diuo Petro, Pauloque credimus deteriores Turcis, dum inuicem ita ſæuimus, ſumus: vmbram, ſpeciemque pietatis præ nobis ferimus: virtutem verò ac rem factis abnegamus: Licentia, laſciuiaque & copia rerum nos corrupit. Sed ad ordinem narrationis reuertor. *Theodorici regis mors.* Moritur eodem tempore Theodoricus Rex Francorum. Longo iam tempore reges noſtri precario regnare, in angulis delitеſcere, ſilentio, venationibus, ocio, omnem ætatem tranſigere inſueuerant. negocia, munia que regni, præfectus prætorij obibat. Semel quoque in anno Rex ille vmbratilis, bobus vectus ad conuentum regni ſolennem, menſe Maio aduectabat. Ibi data acceptaque ſalute, mox ſe latebris rurſus abdebat. *Miſerrima regis conditio.* Paſcebatur cum familia abs duce. Libet referre verba, quæ excepi ex Epiſtola, quam Hadrianus quartus Romanus Pontifex, aduerſus Imperatorem Fridericum, ad Hillinum Treuerorum, Arionuldum Moguntinum, Fridericum Agrippinenſem Archimyſtas Germaniæ dedit. *Quales*, inquit, *Reges Teutonici habebantur qui etiam in carpento boum, ſicut philoſophi circumferebantur ſicut Hyldericus, & ſui anteceſſores. Quam glorioſus erat Rex Alemannorum, dum in carpento boum, quaſi Archiſynagogus reſideret, & ducem ſuum, qui tum Maior domus vocabatur, tractare regni ſui negocia videbat? Rex miſer erat qui nihil aliud habebat, quam quod ei Maior domus diſponebat.* *Maior domus.* Vtilo igitur regulus Boiorum, generoſi ſpiritus, ingentiſque animi princeps, pertæſus huiuſmodi regum ignauiam, quod opibus antecelleret, regiam quoque vxorem haberet, ſe regem adpellat. *Vtilo ſe regẽ nominat.* Plurima ipſi bella fuerunt cum Landofrido, & Gotofrido Sueuorum rectoribus. Circa Lycum in limitibus vtriusque regni, omnia ferro flamma, præda adtrita ſunt. Carolomannus, & Pipinus collectis copiis, Theodoualdum filium Godofridi Sueuiæ regulum perdomitant: per Sueuiam in Boiariam ad Lycum vſque intento exercitu procedunt, ante mœnia Auguſtæ Rhetorum, in campo latiſsimo caſtra locant. *Auguſta Rhetorum.* Vtilo quoque haud imparatus ibi hoſtium aduentum expectarat; verum prælio victus, terga vertit. *Vtilo vincitur.* Carolomannus Saxones noua molientes petit. Pipinus Lycum ſuperat, ſuperiorẽ Boiariam inuadit: Fraxinũ, quæ tum caput, & regia principũ in ea regione erat, occupat, potiturq; tota ſuperiore Boiaria. Vtilo ſe Reginoburgij continet, Pipinus ad ſe deficientes benigne ſuſcipit. Be- *Pipin. Boiariã poſsidet.* tham vxorem accerſit: Fraxini, & in conterminis regiis, & arcibus cum ea quieuit, vitatio-

tioni-

Bertha vbi Pipino. Carolus Magnus vbi natus ſit, Carlsburgi.

tionibusque operam dedit. Peperit tum Bertha (ſicuti fama conſtantiſsima eſt, & antiquis more patrio celebratum carminibus) Carolum Magnum in ea arce, quæ inde Carolobergomum, hoc eſt, Caroli mons vocatur. Nam iſthoc anno Carolum natum eſſe conuenit inter autores. Oſtenditur illa arx, etſi ſemidiruta in ſuperiore Boiaria, ſupra Monachium quindecim millia paſſuum, propter Verrem lacum Vindelicorum maximum: vbi eiusdem nominis fluuius effunditur. Eſt regiuncula ſuperioris Boiariæ amœniſsima, venationibus aucupiis piſcationibusque: neque ex alio lacu numeroſior materia ganeæ: alit omnis generis piſces laudatiſsimos, ac nobiliſsimos qui in magno honore ſunt, & quibus authoritas præcipua eſt, accolæ etiam nunc regiam ſuperiorem, velut incunabula tanti Imperatoris venerantur, & monſtrant. Villas, & templum Pipinum nomine in eiusdem fluminis ripa, à Pipino, Diuo Dionyſio tum eſſe extructum, dedicatumque pro certo habetur. Sicuti & prope Fruxinum Pipinhuſium: ad fontes Ilmi Pipinotitus. In ripa Iſaræ Pipinopagus. Vici, & ædes ſacræ, Diuo Dionyſio conſecratæ à Pipino, qui hæc condidit, cognomina ſeruant, & monſtrantur. Pipinhuſum (Pipini domum valet) prætereà ibi veſtigia viſuntur: Pipino titus, Pipini nouale, lingua Franca, ſiue Germanica ſignificat. Iam Carolomannus ex Saxonia in Boiariam ad fratrem Pipinum redierat, ibi adnitente Hyldruda vxore Vtilonis, quæ ſoror Carolomani, & Pipini erat, pax inter duces conuenit. Vtilo abdicato nomine regio, in ordinem ducum redigitur. Coniunctis poſtea copiis Carolomanus, Pipinus, & Vtilo aduerſus Saxonas toties fidem frangentes, & deinde aduerſus Theodoualdam ducem Sueuum, & Hunaldum Aquitaniæ regulum arma mouent. Gebolibum Moguntinum Pontificem tribu ſacerdotũ mouent. Pater huius Geroldus, itidem Moguntiaci Epiſcopus, occiſus prælio à Saxonibus fuerat. Filius vindicaturus parentem, ſuperiores regulos in Saxoniam comitatus, iuxta Viſurgim amnem, Saxonem, qui Geroldum patrem eius interemerat, ad colloquium familiare euocatum trucidat, hoc adiecto elogio:

Pipini ſocer. Hyldruda, vxor Vtilonis.

Accipe iam ferrum, quo patrem vindica charum.

Accuſatus quoque eſt Gebolibus, quòd cum canibus, & auibus venaticis, contra officium ſacerdotis Dei luſerit. Noſtro æuo venari munus Epiſcopi honeſtiſsimum, & præcipuum eſſe exiſtimatur: Pontifices noſtri cætera munia a ſe longius in alios relegant: venationi velut ad hoc cooptati, deſeruiunt. Quin & Monachorum quidam præſules, caluicie duntaxat, & Bardocucullo pietatem præ ſe ferentes, magis ſuperſtitioſi, quàm pij, de huiusmodi nugis nobilitati, & principibus lites mouent. D. Bonifacius quod ob huiusmodi luſum tanquam rem prophanam, iurè ſuo Gebolibum exaugurauit, à Carolomano & Pipino Moguntiaco præficitur. Mortuus eſt ſub idem tempus Gregorius tertius, poſt quem ouili Romano paſtor eligitur Zacharias. Gebolibus ſuperior, Clemens, & Samſon Scoti; Albertus Gallus, & eiusdem ſectæ ſacerdotes, atque Epiſcopi, nummarij, auari, libidinoſi, ſacrilegi, peculatores, temulenti, Diuo Bonifacio aduerſari vehementiſsimè cœperunt. Erat illorum Deus venter, & ea quæ ſub ventre ſunt. Venationibus dediti, & aucupiis, canes, auesque alebant: arma ferebant, in militiam proficiſcebantur: bella ſectabantur: humano cruore, cæde, homicidio ſeſe polluebant, nihilo ſecius tamen ſacrificare, Euangelium legere, nec erubeſcebant, nec metuebant. Atque hi nebulones, quod vulgo gratiſsimi ob ſimilitudinem morum erant, in concionibus populum, qui fabuloſis maximè capitur, aduerſus Bonifacium concitabant. Eum mendaciorum autorem, legis, atq; pacis Chriſtianæ turbatorem, corruptoremque eſſe vociferabantur. Quamuis quidam in vincula à ducibus Francorum coniecti erant, cæteri tamen plurimum negocij Bonifacio, & eius ſociis faceſſebant. Proceres ſanctorum, Diuus Bonifacius rem omnem Zachariæ Pontifici Romano miſsis legatis aperiunt: atque hi ſolenni ritu publicè, frequenti flaminum ſenatu Romæ auditi ſunt. Cognitaque cauſa in concilio, huiuscemodi ſacrificulorum turba reiecta, atque diris deuota eſt. Gratiæ actæ Carolomanno, & Pipino ducibus Francorum, quòd Bonifacio in tales errones animaduertendi, impios exaugurandi, pios inaugurandi, data poteſtas. Epiſcopos ibi collocandos Roman. Senatus cenſet, iubet, vbi prædia abundant, quæ alendis pauperibus ſuppetant. Pontificem enim peni, & alimoniæ pauperum promum, condum, procuratorem eſſe. Ipſe legatus Germaniç deſignatus, & eius ſucceſſores, Archimyſtæ Franciæ perpetuò declarati. Lege ſancitum eſt, Moguntiacum ſemper fore Francorum Germaniæ caput, atq; Metropolim: id quod Carolomannus, & Pipini poſtea perpetuo edicto ſtatuerunt. Zacharias inſuper Pontifex Maxim. in hanc ſententiam Galliæ, Franciæque nationibus reſcripſit. *Zacharias ſeruus ſeruorum Dei, Epiſcopis, ſacerdotibus, diaconis, Monachorum Maximis, regulis, ducibus, præfectis præſidibus omnibus denique, piis, Deum immortalem timentibus, qui Gallias, & Francorum regiones incolunt, ſalutem. Deo Opt. Max. (fratres, & filij chariſsimi) gratias ago, cum pro vobis ſemper deprecor, vt quod facere, diuino ſpiritu inſtruente & ſuffragante veritate, cœpiſtis, perpetuo faciant. Quemadmodum enim certiores nos fecit Reuerendiſsimus, atque ſanctiſsimus, frater noſter Bonifacius Epiſcopus, ſolenni ritu Chriſtiano cõuentum celebraſtis, adnitentibus filiis noſtris Pipino, & Carolomanno. falſos, refractarios ſacerdotes,*

D. Bonifac. Archiepiſcopus Moguntinus fit. Gregorij 3. mors. Zacharias. S Pont. Alij annales habent Zachariam ante Gregorium 3. Sed ego nihil inter illos iudico.

Epiſcopi officium quod.

ſcortatores, homicidas, militantes repudiaſtis, exegiſtis: obſecro, & per Deum immortalem dominum noſtrum IESVM CHRISTVM obteſtor, vti Bonifacio legato CHRISTI, & nuncio ſupremæ illius Maieſtatis ſicuti hactenus conſueuiſtis, bene præcipienti ſedulò obtemperetis: prouinciâ, & mandatis noſtris fungitur: veſtrum agit negocium, nempe vt vos in viam rectam reducat, & à criminibus Chriſti propitio expiet, ac pro mortalibus æternos efficiat, die, noctuq́; operam ſtrenuè nauat. Euenere hactenus vobis cœleſtis ira, ob ſcelera veſtra, ſacrificuli errabundi, & cæcutientes, qui & vos, & ſe fallere cõſueuerunt. Ingrati Deo, inuiſi ſuperis. Nullum hactenus diſcrimen inter ſacris initiatum & prophanum fuit. Sicut populus, ſic & ſacerdos iuxtà toto errarunt cœlo. Cæcus cæcum duxit: perierunt greges cum paſtoribus. Ouili haud impar pecus fuit, dignumq́; patella operculum. Quamobrem hoſtes veſtri vndiq; inualuere: vos obiq; victi eſtis. Nec quicquam precula ſacerdotum inanes profecerunt, quibus pugnare non licet. Quo pacto victoriam ſperare auſis, eo bello, quo ſacerdos ſimul, & humano cruore, ac cæde polluitur, & ſacroſanctam hoſtiam impuris manibus ſceleratiore mente contrectat? Sacerdoti, qui paſtor eſt arma non ferre, nedum quenquam bello occidere licet. Officium boni paſtoris eſt, oues ſeruare, paſcere: pecus verò, quod palans ab grege aberrat, ad ouile cogere. Hos qui Chriſtiani ſunt ſeruate: his qui Chriſtiani non ſunt, Chriſtum prædicate, veritatemq́; adnunciate. Cœleſtis doctor & magiſter Myſtis ſuis præcepit: Vos eſtis ſal terræ, quod ſi ſal deſipuerit, quonam condietur? Nihil valet vltra, ne in ſterquilinium quidem vtile eſt, abiiciatur foras in lutum, & conculcetur pedibus. Dum hæc ita ſunt (nempe veritas mentiri non poteſt) & tales ſuffertis ſacerdotes, quales E. hactenus ferrent, hoſtes ſuperiores fieri neceſſe eſt. Huiuſcemodi ſacerdotuli Deo non litant, ſed ipſum magis irritant: & ſuperos ad iracundiam prouocant. Quomodo oues à lupis tutæ erunt, ſi eas paſtor deſtituerit? Proinde ſi Bonifacio dicto audientes eritis, & pios, caſtos ab omni Venere, ab omni labe mundos, immunes homicidij, ſacerdotes vobis delegeritis, quemadmodum iure diuino præſcribitur, & noſtro munere functus Bonifacius frater noſter prædicat, omnibus formidoloſi eritis Barbaris. Nulla natio conſpectum veſtrum ferre poterit, ferociſſimæ gentes, exſortes veritatis, quæ vndique armis circumfremunt, Arabes, Scenitæ, Saxones, Hunni, Venedi, Auares, Abares, armis veſtris ſuccumbent. Simul & bene, rectéq; viuetis, & in cœlum poſt hanc vitam recepti, cum Deo Opt. Max. & ſuperis, ſempiterno perfruemini æuo. At vos chariſſimi fratres, qui eſtis veri Chriſti ſacerdotes, perinde ac fidei miniſtri Chriſti, ac myſteriorum Dei œconomi, procuratores, & diſpenſatores, & adminiſtratores arcanorum eius, de quibus tanquam re aliena rationem redditurí eſtis, cœleſtis Imperatoris negocium, non rem veſtram agite. Veram ſectamini diſciplinã, quæ nobis in ſacrario, & ſacrarũ literarũ theſauro expreſſa eſt. Mores veſtri etiam apud alienos à religione noſtra inculpati exiſtant. Vita veſtra ſit ſpeculum, & exemplar viuum cæteris Chriſtianis: ita & apud homines fama celebres vos conſequetur. Adeò autem immortalitate donati, perpetuò felices in cœlo viuetis. Quotannis conuentus cogatur, in quibus de concordia, & pace Chriſtiana agatur. Si quid aduerſum fuerit, reſecetur, quo templum Dei firmum, ac immobile perſtare poſſit. Data Kalendis Aprilibus. Imperante domino piiſſimo Auguſto Conſtantino, à Deo coronato, Anno viceſimo quarto Imperij eius, Indictione vndecima: anno autem reſtituti orbis ſeptingenteſimo, quadrageſimo tertio. Sub idẽ tempus Diuus Vergilius, diuinarum, humanarumque rerum perquàm peritus, in Germaniam cum Dabda Græco ſacerdote ad Carolomannum, & Pipinum duces acceſsit. Ob eruditionem, & prudẽtiam ſingularem breui principibus inſinuatus, in aula acceptiſsimus fuit: biennio ibi in ſumma authoritate verſatus. Inde in Boiariam ad Vtilonem regulum dimiſſus, non minore in honore fuit. Ab eo, mortuo Ioanne, Iuuauenſibus paſtor datus eſt. Erat in Boiaria ſacerdos quidam Latini ſermonis ignarus, is candidatos religionis luſtrarat hiſce verbis, Baptizo te in nomine patria, & filia, & ſpiritus ſancti. Diuus Bonifacius illos ceu prophanos abominabatur, & rurſus aqua luſtrica tingendos cenſebat. Sidonius maximus Boiorum Pontifex (quem Archiepiſcopum Laureacenſem, & Epiſcopum Bathauenſem nuncupabant) Diuus quoque Vergilius diſſentiebant, pugnantemque ſententiam ſectabantur, prohibebantque huiuſmodi iterum lauacro ſacro expiari. Nam pro Chriſtianis ritè luſtratis eoſdẽ habebant. Et cum Bonifacius non cederet, ad Zachariam Pontificem Romanum prouocant. Hic Bonifacio reſcripſit, Sidonij, & Vergilij opinionẽ adprobat: tales tinctos eſſe declarat. Siquidem ſacrificulus ille ob inſcitiam Latinarum duntaxat literarum abſque omni fraude, ac dolo malo lapſus ita ſit: nec aliquam fallaciam errori intenderit. Erat Vergilius etiam in diſciplinis, quas Mathematicas vocamus, & in philoſophia prophana magis quàm tum Chriſtiani mores ferebãt, eruditus. Ex illiuſmodi literarum ſcitis, contra opinionem vulgi, & D. Aurelij Auguſtini, & aliorum fortè docuerat, id quod noſtro ſeculo non argumentis inueſtigandum, ſed experimentis cognitum eſt, circumfundi terræ homines vndique, & conuerſis inter ſe pedibus ſtare, vnde Antipodas Græca nuncupat voce. Hoc ita acceptum eſt, quaſi Vergilius alium mundum, alios ſub terra homines, alium denique Solem, atque aliam Lunam eſſe adſereret. Bonifacius hæc velut impia, & philoſophiæ diuinæ repugnantia, refutat: Vergilium publicè, priuatim arguit, ad recantandum has nænias prouocat, efflagitatque iure ſuo vt legatus Germaniæ, ne ille huiuſmodi deliramentis ſynceram, & ſimplicẽ Chriſti ſapientiam polluat, atque contaminet. Diuus Vergilius (vt omnes homines ſumus, & nihil eſt ex omni parte beatum) hac iniuria, ac contumelia laceſſitus, animum Vtilonis reguli Boiorum, apud

Vide Magiſtrum in ſententiis lib. 4 diſt. 6 cap. 5.

Antipodæ. Diſſenſio inter Vergilium & Boniſac.

apud quem plurimum valebat, abalienare à Bonifacio, atque inter eos diſcordiam, & odium ſerere conatur: Iactabat etiam, à Romano Pontifice deſignatum Epiſcopum, qui primus ex his quatuor, quos Bonifacius Boiis conſecrarat, deceſsiſſet. Diuus Bonifacius id Zachariæ Pontif. Maxim. literis conqueritur. Zachariæ quoque philoſophia Vergilij ſuſpecta eſſe cœpit. Ipſe igitur legatos cum mandatis, & literis ad Vtilonem ire iubet, partes ſuas Bonifacio commendat. Vergilium philoſophum (ſi ſacerdos ſit, inquit, neſcio) ab templo Dei, & Eccleſia depellito, ſacerdotio in concilio abdicato; ſi illam peruerſam doctrinam fuerit confeſſus. Sidonio quoque, & Vergilio comminatorias ſcripſit literas Romanus Epiſcopus, poſtulauitque, vt Bonifacio obſequantur. Inſuper regulo Boiorum denunciatum eſt, vt Vergilius Romam mittat, vbi Vergilius rationem reddat; ac à Pont. Romano examine comprobetur. Diuus Bonifacius poſt hæc duos conſecrauit Epiſcopos, Diuum Burckhardum antiquæ Franciæ, iuſſu Carolomanni dedit. Wirtzburgi, Peoniæ dicti, habitare iuſsit. Diuum Wilibaldum conſenſu Vtilonis, & Suitogerionis præfecti Boiorum, qui propriè Alemanni vocantur, Aichoſtadij collocauit, anno Chriſti DCCXLIIII. Vrbs eſt Nariſcorum, eam præterfluit flumen Alemannius (à Ptolomæo Alcimunium vocari inuenio, quanquam deprauatum eſſe nomen; ob inſcitiam librariorum, & ſimilitudinem Græcarum literarum, vti facillimè fit, in huiusmodi codice præcipuè) ſuſpicer. Veram eſſe lectionem Alimannum, ſiue Alimoniam, veriſimile eſt.

D. Burckhardus.
D. VVilibaldus.

Eodem tempore Carolomannus Dux Francorum, imperij Franci administratione Pipino fratri derelicta, in ordinem priuatum ſe redigit. Romam profectus Monachi vitam ſectari, & in monte, quem Soracte adpellant, degere cœpit. Huius montis in lyricis hiſce verſibus Flaccus meminit:

Carolomannus fit Monachus.

Vides vt alta ſtet niue candidum
Soracte, nec iam ſuſtineant onus
Syluæ laborantes, geluq;
Flumina conſtiterint acuto.

Grypho frater Pipini, quòd excluſus gubernaculis, minoris eſſet authoritatis, fratri rebellat, elapſusque ad Saxonas, perpetuos Francorum, & aliorum Germanorum Occidentalium hoſtes gentem ferociſsimam, bellicoſámque, quæ adhuc falſos Deos colebat, haud difficulter contra Pipinum concitat: armáque ſumere perſuadet. Pipinus Dux Francorum, & Vtilo vires coniungunt, ingenti comparato exercitu, aduerſus Saxonas, & Gryphonem procedunt. Grypho vbi Pipinum, & Vtilonem Saxoniæ fines adtigiſſe, & feruere bellum animaduertit, in Boiariam clam diuertit. Exceptus benignè ab Hyldruda ſorore ſua, vxore Vtilonis; eam cum Theſſalono infante in ſuam poteſtatem redigit, Suitogerionis ope, auxilio Landofridi Ducis Sueuorum, ducatum Boiariæ occupat: Boios in ſua verba iurare cogit. Nonnulli Boiorum proceres Gryphoni fauebant, quòd mater eius ex Boiaria oriunda erat, & ſub iuuene feroce omnia ſibi licere exiſtimabant. Pipinus & Vtilo, vbi iſta hæc accepere, compoſitis rebus in Saxonia, properè arma in Boiariam mouent. Grypho & Landofridus capti in Franciam abducti ſunt. Hyldruda & Theſſalonus liberati, Vtilo Boiariam recipit. Grypho paulo pòſt cuſtodia elapſus, princeps inquietiſsimus, dum in Italiam fugam adornat, interfectus eſt à præfectis Pipini. Et dum hinc ab Orientis ora Saxones occiſo Hyldegario Pontifice Agrippinenſi: illinc ab Occiduo ſole Bæpharius Dux Aquitaniæ (quam Gaſconiam, & Langodocam vocant) crebrò, pace, fœderéque ſoluto, in Francos, Gallósque incurſant, prædas abigunt, captiuos veluti pecorum gregem abducunt, templa diripiunt, omnia ferro, flamma deuaſtant. Hyldericus Rex in ſyluis Galliæ venationibus, laſciuiæ ſeruilibus officiis intentus, inter ſorices & tineas, quaſi nihil harum rerum ad ſe adtineret, gaudiis corporis vacabat, Rempublicam omnino negligebat, ſupplicem audire, cauſam cognoſcere nunquam in animum induxit. Nec domi, nec foris, nec in pace, nec in bello quicquam præclari facinoris edidit. Nam nec conſilio, nec manu valebat. Epiſtolæ, & diplomata, tabellæ eius nomine ſignabantur: porrò omnia arbitrio ducis, præfectique prætorio conficiebant. Nomen regis penes Hyldericum, ius autem omnis imperij penes Pipinum erat. Vtilo regulus Boiorum primus inter amicos muſsitare cœpit. Indignum vehementer, & iniquum, maximum denique eſſe dedecus toti Germaniæ & Galliæ tam ignauum hominem, tam diu ferri: qui melior monachus, quàm Rex eſſet. Principem ideo deligi à populo, vt domi & belli tanquam communis parens omnibus iuxtà in commune conſulat. Regem à regendo, lingua Romana: Franco verò ſermone Chinigum, ab audendo, & prudentia gubernandi, peritia conſulendi, dictum eſſe. Hæc vbi in vulgus (alioquin rerum nouarum auidum) emanarunt, cuncti fremere, ſtomachari, Hyldericum floccifacere cœperunt. Nec à contumeliis temperatum eſt, ille vmbraticum, ille pupparum, alius puerorum regem cognominabant. Et vt eſt in vtramque partem immodica plebs, Pipinum ad cœlum vſque laudibus ferebant: illum ſolum ſcire, quidnam regium deceat animum: in illo fortunam, vi-

Grypho Pipini frater.
Vtilo Boiariã recipit.
Gryphe interficitur.
Aquitania quæ & Gaſconia atque Langodoca.
Rex unde dicatur.
Chunig.

tamque omnium ſitam eſſe prædicabant. Francones tantùm à ſuis maioribus degeneraſſe Hyldericum iniquiore accipiebant animo, quòd ipſi tanti Imperij authores forent, & ante ducentos & nonaginta annos cum Rege illo Hylderico Magno, cuius hic ignauus nomen ferret, Rhenum ſuperaſſent, Romanis victis, pulſis, trucidatis, Gallias à ſeruitute dura liberaſſent, in Germaniamq́; tranſtuliſſent. Fit igitur conuentus Francophori primorum. Perplacuit omnibus, legatos ad Zachariam Pontificem Romanum percontatum ire, diutius ne tot viris fortibus eum Regem tolerare liceret, qui nec corporis, nec animi viribus populo Christiano conſulere poſſet: qui vmbra, & inani honore duntaxat dignitatis contentus eſſet, cęterùm tanto oneri impar, nihil penſi haberet pateretúrque maieſtatem Imperij Francorum tot cladibus ab hoſtibus regni & religionis deuaſtari: ipſe interim ocio obſoleſcens.

Voloradus. Burcardus.

Miſſi ſunt Romam Voloradus, vir admodum prudens, & eruditus, à ſacris Pipini, & Diuus Buschardus Pontifex Franciæ antiquæ, Wirtzeburgenſem Epiſcopum nos, literiones Herpipolenſem nuncupant. Ipſe adhuc Francorum Dux eſt, & vocatur. Zacharias Pontif. Maxim. vbi mandata Francorum audiuit, huiuſcemodi verbis reſponſum dedit: *In diuinarum literarum ſacra hiſtoria populum, a rege ignauo & ſocordi, laſciuoq́ʒ, ſpreto prudentium conſilio, intento indulgente ſumma, ac æterna illa Maieſtate, defeciſſe: virumq́ʒ prudentem a ſuo corpore Regem creaſſe inuenio. Regnum omne poteſtasq́ʒ Dei Optim. Maxi. eſt, principes miniſtri duntaxat regnorum ſunt. Duces populo ideo deliguntur, vt ſupremi Imperatoris in omnibus ſectentur voluntatem: non pro libidine ſua agant. Is demum verus Rex, qui populum ſibi à Deo creditum iuxta diuinæ legis præcepta, placitaq́ʒ moderatur, quo ſimul feliciter conſiant, & vitam adipiſcantur beatam. princeps populo, cuius beneficio poſſidet, obnoxius eſt. Quæcunq́ʒ enim habet potentiam gloriam diuitias, honorem, dignitatem, a populo accipit: plebi accepta referat neceſſe eſt. Regem plebes conſtituit, eundem & deſtituere poteſt. Proinde fas eſt, & licet ipſis Francis Germanisq́ʒ, repudiato degenere monſtro, eligere eum, qui belli, domi ſapientia coniuges, liberos, parentes, omnium deniq́ʒ vitam, & fortunas tutari & defendere queat, & valeat.* Hæc vbi Zacharias dixit, Diuo Bonifacio literis aperit, eidem partes ſuas in hac re committit. Huius epiſtolæ finis: *Data pridie Nonas Nouembris, Imperante domino piiſsimo Auguſto Conſtantino Imperatore, imperij eius ann. XXXIII. indictione quinta.* Fuit is annus Christi DCCLII. Legati deinde in Germaniam reuertuntur, Moguntiaci, vbi proceres Francorum, & Germaniæ frequentes conuenerant, literas reddunt, ſententiam Pontificis Max. patefaciunt.

Auguſta Sueſſonum.

Indicitur igitur concilium Auguſtã Sueſſonum (Veſſonum Ptolomæus nominat) vrbs eſt Belgicæ ſecundæ in confinio Germaniæ, & Galliarum. Ibi Hylderico regium nomen communi omnium ſuffragio abrogatur: Pipinus Rex ſalutatur. Quem deductum in templum Diuus Bonifacius Pontifex Moguntinus, ritu ſolenni, & more Christiano inungit. Quamobrem Moguntinus Archimyſtes tenet hactenus primas deligendi Imperatoris Germani, quem regem Romanũ vocant.

Hyldericus ca ...fit Mona.hus.

Hyldericus captus, tonſus in Monachorum ordinem, capite diminuto redigitur. Itidem & Giſala regina. Ambo traditi Vtiloni & Theſſilono filio Vtilonis regulis Boiorum, ipſi eos in Boiariam deduxerunt. Hyldericus in Monaſterium Diui Hemerani Reginoburgij (caput eſt Boiorum) includitur.

Cochelſe Monaſterium ſuis.

Giſala regina Cochiliam in cõtubernium ſacratarum fœminarum, in ſuperiore Boiaria, ſub radicibus alpium, ad eiusdẽ cognominis lacum, relegatur. Vbi & vita defunctam, atque humatam eſſe & fama, & literis proditur. Etenim id Cœnobium ab Vgris exuſtum eſt: nomen, Bagus, ædes ſacra ſuperant: cætera ędificia ſolo æquata ſunt. ſicut quinto narrabimus libro. Vtilo filium ſuum Theſſilonum, qui iam adoleuerat, adiectis ei viris grauibus, aulam Pipini concomitari iuſsit. Erat Pipinus auunculus Theſſiloni. Ipſe Vtilo iuſſu Pipini regis, Venedis, qui Noricũ infra Taurum montem, & ſuperiorem Pannoniam, in cõfinio Dalmatiæ, Lyburniæ, Illyrici ad fontes Draui, & Saui amnium habitant,

Chitomarus Dux Venedorum. Lupus abbas Maioranus. Hachulphus Romam obſidet Conſtantinus. Copronymus.

Chitomarum, in Boiaria à puero educatum, ducem dedit. Lupus pater Monachorum cœnobij, quod in Chimino lacu Noricorum maximo ſitum, Augiam, hoc eſt inſulam vocitabat conſuetudo, Chitomaro, quòd eius Carocheſtes, hoc eſt compater erat, Maioranum nepotem, diuini iuris conſultum à ſacris eſſe iubet, qui vulgo Charinorum (ita enim propriè illi Venedi dicuntur) ſapientiam Christianam interpretaretur. Sub idem tempus Hachulphus Rex Longobardorum Romam obſidet, omnia quæ Imperatori parebant, igne, ferro depopulatur. Romani opem Conſtantini Copronymi, filij Leonis Cononis Iſauri, Imperatoris ſui implorant. Iam neglecta veteri Roma, Cæſares Auguſti Neoromæ, vti noſtro ſæculo in Germania, habitare inſueuerant. Conſtantinus ad Pipinum proficiſci iubet legatos, quorum princeps Stephanus Epiſcopus Romanus. Ipſi marito in itinere cum muneribus ad Pipinum deuenere. Munera Imperatoris, quæ à legatis deferebantur, erant

Organum in Germaniam primũ.

inſtrumentum Muſicæ maximum, res adhuc Germanis & Gallis incognita, Organon adpellant. Cicutis ex albo plumbo compactum eſt, ſimul & follibus inflatur, & manuum, pedumque digitis pulſatur. Pontifex Romanus Legati Imperatoris Pipinum obteſtantur, præmia pollicentur, vti à tergo Hachulphum adgrediatur, ab obſidione vrbis Romæ ad ſua tutanda auertat. At frater Pipini Carolomannus,

qui

qui iam monachum profitebatur, & ex Italia ad fratrem profectus fuerat, expeditionem Italicam, fruſtra tamen, fratri diſſuadet. Pipinus cum vxore ſua Bertha, illum Viennæ Galliæ, vbi & paucis poſt diebus morbo correptus, interijt, ſubſiſtere iubet. Ipſe in Italiam arma mouet, in anguſtijs alpium occurrentem Harulphum prælio ſuperat, Ticinum repellit, atque ibi obſidione claudit. Vtilo quoque regulus Boiorum vallem Atheſinam, Venuſticam vallem alij vocitant, Maias, Piſonium Colonias Boiorum, & reliqua caſtella, quæ Litoprandus rex Longobardorum Boijs abſtulerat, vi & armis recuperat. Tridentum inſuper inuadit, ac occupat, quod poſthac ſemper Noricorum principibus diuulſum Italia paruit. Harulphus ad pacis conditiones quas hoſtis dixit, compulſus, iuſſus eſt obſides dare, erepta oppida atque caſtella Romanis reddere, & vt reddita nunquam repeterentur, ſacramento fidem facere. Pipinus victor domum in Franciam reuerſus, maiorem partem exercitus inter redeundum intemperie cœli amiſit. Harulphus dum pacto omnia reſcindere parat, in venatione percuſſus interijt. Succedit in regno Italiæ, atque Longobardorum Deſiderius, cuius filia Litopyrga Theſſalono filio Vtilonis deſponſa eſt. Eadem tempeſtate Turcarũ primo audita ſunt arma. Plinius & Pomponius Mela Sarmatiæ Aſiaticæ fuiſſe incolas, vicinosq; Budinis, Thyrſagetis, Gelonis, Thuſſagetis, Tanaim amnem incoluiſſe, vaſtas ſyluas occupaſſe, vſq; ad ſolitudines ſaxoſis conuallibus aſperas, alimenta quæſiſſe venando. Alij Hunnorum ſobolem, ac reliquias exiſtimant: atq; hi nunc Turci vocantur, & per cõtinuos ſeptingentos, ſexaginta quinq; annos, ad hanc vſq; ætatem, ob ſcelera & flagitia noſtra, adeò paulatim increuere, vt ab Euphrate totam Aſiam, pulſis, trucidatis noſtris, nuper & Ægyptum, debellatis Saracenis, Europam vſq; ad Sauum amnem inuaſerint, ac teneant, & poſsideant. Iam de poſſeſsione Germaniæ, Pannoniæ, & Italiæ ambigunt, & nobiſcum armis contendere parant: quotannis irruptionem minantur. Sola diſcordia hoſtium nos ſeruat. Rex enim Perſarum Turcis quoque negocium facit. Deus omnipotentiſsimus auertat has peſtes ab orbe Chriſtiano. Faxit Chriſtus Opt. Max. vt poſitis animis, ſtultitiaq;, mortales nos eſſe cogitemus: eoq; ſtudio æterna, veraq; bona proſequamur, quanto ardore pro diuitijs, potentia, gloria, rebus leuiſsimis, fluxis & fragilibus pugnis decertamus. Si vera ſunt carmina & vaticinia diuæ Hyltegardæ, & Brigittæ, Sibyllarum Germaniæ, & Bardorum fatidicorũ, qui ea quæ noſtro æuo completa vidimus, longo antè tempore nobis cecinerunt, Agrippinenſis Colonia, nolimus, velimus, Turcarum caput erit: ſed ad Vtilonem Boiorum regulum redeo. Qui vbi triginta annos potitus eſt Boiaria, obijt mortem quintodecimo Calendas februarij, anno orbis ſeruati ſeptingenteſimo, ſexageſimo quinto. Sepultus eſt in Auſtrauia, vbi & regiam, prætoriumq; principale fuiſſe reperio: oſtenduntur ibi conditoria duo albo marmore extructa. Alterum eſſe aiunt (ſicut & antiquiſsima literarum monumenta Veſſobrunnæ oſtendunt) Hyldrudæ vxoris: alterum Vtilonis mariti Hyldrudæ. Horum filius Theſſalonus natus eſt anno reſtitutæ ſalutis ſeptingenteſimo quadrageſimo primo. Nactus annum duodecimum, ab Vtilone parente, cum grauibus viris, quorum authoritate adoleſcens (ne quid temerè per ætatem ageret) regeretur, in aulam Pipini regis auunculi ſui miſſus eſt. Vbi duodecim annos verſatus, omnibus bellis in Saxonia, Aquitania, Vaſconia, Langodoca, Italia, Gallijs aduerſus Bæpharium ducem, & Hathulphum regem Longobardorum interfuit. In verba Pipini, & filiorum eius dextra in reliquijs oſsibus diui Dionyſij, Germani, Martini impoſita, ipſe & proceres eius iurarunt. Pipinus eius fidei, & tutelæ Boiariam, Imperij Francorum valentiſsimam partem commiſit. Verùm certior factus de ægritudine parentis Theſſalonus, non impetrato cõmeatu, inſalutatoq; auunculo, clam ſe de exercitu ſubducit, qui tum in Aquitania contra Bæpharium bellabat: domum ſe proripit, mortuo genitore, Boiariam accipit. Proceres Boiorum, epiſcopi, & monachorũ præſules (vt mos gentis eſt) Aſchaëmis (vicus eſt ſuperioris Boiariæ intra Oënum, & Iſaram) conueniunt. Veteri conſuetudine nouo principi adminiſtrandi leges præſcribunt huiuſmodi.

Harhulphi mors

Deſiderius rex.

Turca.

Hyldegarda Brigitta.

Vtilo moritur anno 765.

Oſterhofen

Vueſſofrunn monaſterium.

Theſſalonis natiuitas.

LEGES NOVI PRINCIPIS BOIORVM SECVNDVM VETEREM CONSVETVDINEM.

Templa ſacroſancta ſunto. Vti Pontifices res Eccleſiaſticas procurent. Monachi rectè viuant. Omnes decimas tribuant ſacerdotibus. Princeps iure ſuo operam dato, pupillos, viduas, inopes ab calumnia potentum defendito: pauperum, & inopum querimonias ipſe audito, & cognoſcito. Magiſtratibus, præſidibus, præfectis, prætoribus, ne ciues, colonos, pauperes ſeruitute opprimant, demandato, neq; illorum auaritiæ inopes præda eſſe ſinito. Nec enim æquum eſt, vt illi de viſceribus Reipub. cum antea pauperes, & mendici fuerint, collocupletentur, & fortunis miſerorum ditentur. Credita ſunt illis prouinciæ, vt tanquam parentes conſulant pauperibus, non vt diuites fiant, & luxurientur. Leges Boiorum vbique obſeruato, ne qua fraus ipſis fiat, caueto. Inceſta coniugia, adulteria cohibeto. Culpam ſupplicio recidito: primum iis, legesq; exerceantur, deinde eas clementia lenire fas eſto, & temperare. Quemadmodum Imperator cœleſtis per Moſen regi præcipit, omnibus cognitionibus, conuiuijs ſacerdotem legis Chriſtianæ peritum adhibeto: quo omnis ſententia, omnis ſermo principis diuino ſale conditus fiet. Ne quid

temerè, Chriſtianæ iuſtitiæ aduerſum fiat, aut committatur: quo Deus Opt. Max. ad iracundiam prouocetur. Neue iudices munera accipiant, & noxij (ita mores ſunt) inſontibus præferantur. Deinde

Dingelfing.

celebrior conuentus Boiorum in inferiore Boiaria Dingulofini fuit, oppidum eſt in ripa Iſaræ. Interfuere ſex epiſcopi, & Pontifices tredecim Monaſteriorum rectores. Atque hi fuere epiſcopi, Mannus Neoburgenſis, ea prouincia; & Diœceſis poſtea diuo Vdalrico condonata, Auguſtam Rhetiæ translata eſt. Almus Sabonenſis, Diuus Vergilius Saleburgenſis. Biſericus, Laureacenſis Archiflamen, Pontifex Bathauenſis, Syneberrus Reginoburgenſis, Aribo Fruxinenſis. Nomina Antiſtitum, qui cœnobijs, ac contubernijs præfuerunt, hæc ſunt. Oportunus Menenſis, Wolfprechtus Altaichij inferioris pater. Albertus Tigutinus, Aro Schiratius, qui iam ad Schlechdorff, & in templum

Albertus. Aro. Vto. Landofridus. Albunus Abbas in Sandau. Ruthardus Arioniſtus. Reginobertus. Volcardus. Berchtoldus. Segidus.

ibi diuo Dionyſio dedicatum demigrarat, relicto ſaltu Schiratio, Vto, qui & Aro, Ilmenſis: Landofridus Burenſis, Albunus Sandunenſis, Ruthardus Weſſobrunnæ præſul, Arioniſtus ſuperioris Altaichij, Reginobertus Pfafomonaſterij, Wolcardus Auſtrauiæ, Berichtoldus Chimenſis, Segido Vveltenburgenſis rector. Vice Reginoburgenſium, Bathauenſium, & Monachorum Iuuauenſium functi ſunt eorum Pontifices. In iſthoc concilio leges Boiorum veteres correctæ, emendatæque ſunt, ſicut in Bibliothecis adhuc extant. Conſultum quoque patrum huiuſmodi factum eſt. *Sacerdotes ſanctitatem, quam habitu, caluicie & nomine profitentur, moribus exhibeant. Euangelij, patrumq; ſcita vita exprimant. Omnis plebs populusq; Pontificibus pareat. Monachorum quiſque in conclaui ſuo delitescat, iuxta vocabuli ſui rationem: ſuam ſolius curam agat. Parochus contra maiorum placita nequaquam adminiſtret, fœminas ſacratas nemo ducat. Nobilis tamdiu equeſtris ordinis cenſeatur, quam diu beneficia & prædia principis regniq; poſſideat: quamdiu fidem principi ſuo ſeruarit, & vtilis Reipublicæ fuerit. Feſto die Solis, ocio diuino intentus, prophanis negocijs abſtineto: qui hoc die vehiculariam, aut huiuſmodi operam fecerit, iumenta eius publica ſunto: ſi contumax perrexerit, Deum ad iracundiam, polluendo feſtum, irritare, in ſeruitutem redigatur.* Alia pleraque huiuſcemodi (quæ nunc à nobis irrideri ſolent, & corruptis moribus ludibrio eſſe) decreta ſunt, quæ longum eſſet, tædioque plenum, commemorare. Ex pluribus hæc quaſi capita, delegi: ex quibus ſtudium maiorum noſtrorum in pietatem, Rempublicam & ſimplicitatem Chriſtianam intelligatur. Quorum ſi parſimoniam, integritatem, omiſſo luxu & faſtu, æmularemur, melius nobiſcum ageretur, & minus diſcordiæ, minus litium & contentionis inter nos eſſet. Theſſalonum (illuc, vnde abij redeo) hunc regulum Boiorum fauiſſe rebus diuinis, religioniſque amantiſſimum, ſtudioſiſſimumque fuiſſe inuenio. Templum maximum Iuuauiæ, itidem Reginoburgij, &

D. Valentinus. D. Columbanus.

Bathauiæ à fundamento conſtruxit. Diuum Valentinum conſilio Aribonis epiſcopi Fruxinenſis, Tridento Bathauiam tranſtulit, & diuum Columbanum Maijs, vrbs eſt Boiorum quam Atheſis alluit, Fruxinum, Matheſeum, Lauriſæmos, quod D. Floriani collegium adpellatur, & Chremiſſæ Monaſterium, vbi Guntherus filius eius ab

Guntherus ab apro occiſus.

apro in venatione percuſſus perijt, diuque quæſitus à cane proditur. Qui fame coactus, relicto cadauere, in aulam prorupit latratu præter ſolitum crebro: quaſi queſtubus dominum deplorans, ſimiliſque hortanti ſua veſtigia ſubſequi patrem, ad interfectum filium deduxit. Qui ad huiuſce rei monumentum eodem in loco contubernium Monachis conſtruxit. Ita quidam prodidere, mihi verò non ſit veriſimile. Nam in oratione, quam Theſſalonus in eiuſdem templi dedicatione habuit, Theodonis quidem filij ſui mentionem facit; de Gunthero, & huiuſmodi fabula ne verbum quidem offendes: profectò tantam rem ille non taciturus, ſi ita fuiſſet. Deprehendi ego Monachos, vt originem, principiaque templorum ſuorum auguſtiora vili plebeculæ faciant, animos vulgi imperiti huiuſcemodi fabellis ad quæſtum confictis, allicere, & oblectare ſolere. Intra

Polling Vueſſobrũ. Münchmünſter. Valdoricus.

Ambronem & Lycum amnes Polhonas & Vveſſobrunnam auxit locupletauitque. Haud longè ab hoſtijs Ilmi, ſupra patriam meam. Occiduum ſolem verſus decem millia paſſuum, Monaſterium dedicauit, Monachorum cognominant. Theſſaloni ope. & fauore Valdoricus ſacerdos, equeſtris ordinis, decem millia paſſuum ſupra monachium in Pipino pago, in ripaq; Iſaræ diuo Dionyſio conſtruxit ædem: tradiditq; Symmyſtis, & conſecraneis diui benedicti: à ſcapha nunc cognomen, mutatis quoque cæremonijs habens.

D. Nordopertus. Beritholdus.

Nam canditati ſunt. & diui Nordoperti Myſtæ, Præmonſtratenſes ſe nominant. Adalundus quoq; Hyldeualda, Odacer, Garioualda, Antonius fratres, claris orti natalibus ad Sylurnum lacum ſuperioris Boiariæ, intra Oẽnum, & Magnoualdam flumina, itidem Monachis atris templum ædificarunt, Aribo epiſcopus Fruxinenſis dedicauit: Berithol um iuris diuini conſultum, ipſis patrem dedit. Huius Aribonis, & diui Vergilij conſilijs Theſſalonus obſequens, optimum præſtitit principem. Vbi primo Aribo, deinde D. Vergilius in ſequenti anno ſuperos perijt, prauis vſus conſultoribus ambitione præceps datus eſt, Lytopyrgæ vxoris filiæ Deſiderij regis Italiæ illecebris nimiũ deditus, Carolum Magnum præ ſe contemnere cœpit. Suaſu eiuſdem vxoris, & paucorum procerum ſcelere, à Carolo Magno deſciuit. Quod principali alioquin optimo, eiuſq; ſoboli, omniũ calamitatum (imo,

vt verius loquar, felicitatis ſuæ, quippe quem Monachi deum faciant, cœloque locent) cauſa extitit. Nam & eius virtus, opéſque iam Pipino ſuſpectæ, & formidoloſæ eſſe cœperunt. Pipinus Wormatiam Francorum proceres accerſit, ibi de pace, amicitia, nuncijs vltro citróque miſsis, ſumma diligentia actum, nihil prætermiſſum, quo res ad ocium, & quietem deduceretur. Bœpharius dux Aquitaniæ rurſus rebellat: Pipinus contra ipſum pergit armatus, eundem interficit, Remilponum patruum eius in crucem agit, Aquitania potitur. Victor in agrum Pariſiorum reuertitur: ſex millia paſſuum à Lutetia ex hac vita migrat, tertio poſt mortem Vtilonis anno. Sepulchrum eius & parentis Caroli Martelli conſpexi in Cœnobio diui Dionyſij, vbi ferè reges Celtarum, & pleriq; noſtri ſepulti ſunt. Filij Pipini Carolomannus & Carolus cognomento Magnus, ex æquo Francorũ partiũtur imperium. Theſſalonus Lytopyrgam Deſiderij regis Italiæ filiam vxorem ducit. Bertha mater regum in Boiariam proficiſcitur: inde ad Deſiderium in Italiam, à Theſſalono abit. Irmogardam ſororem Lytopyrgæ ſecum abducit, Carolóq; filio in matrimoniũ dat. Qui tamen eam paulò poſt, neſcio quam ob cauſam, repudiauit, & Hyltegardam, Hylteprandi ducis Sueuorum, & Rugardæ ex Boiaria oriundæ, filiam ſibi connubio iungit. Iuſſu Theſſaloni Modeſtus à diuo Vergilio epiſcopus conſecratur, cum Cothario, Latino, Battone, Reginoberto presbyteris, cum Richardo diacono, alijsque ſacris initiatis, ad Charionas mittitur. Ipſi poteſtas templa conſecrandi, ſacerdotes cooptandi iuxta patrum, & maiorum conſulta datur. Tum ædes ſacræ in Solio & Liburnia ciuitate extructæ, atque à Modeſto conſecratæ ſunt. Modeſto defuncto, D. Vergilius à Chitomaro Charinorum duce inuitatus, illuc Madoldum, & Variomanum ſacerdotes proficiſci iubet. Ipſe venire noluit ob ſeditionem & diſcordias Venedorum. Quorum primores Chitomaro principi rebellabant, quod exploſa auita religione, quam feliciter maiores ſectati fuiſſent, nouum ritum colendi deum accepiſſet. Theſſalonus dux in Venedos arma mouet, parere Chitomaro cogit. Quo mortuo, Venedorum proceres iugum religionis Chriſtianæ excutiunt, ſacerdotes in Boiariam exigunt. Theſſalonus Boiorum regulus, in Charionum regionem infeſto, intentoq; exercitu procedit: Valdungum ducem Venedis imponit. Huic Vergilius Hæmonem, Reginoualdam, Maioranum, Gothariũ, Erchinobertum, Reginardum, Auguſtinum, & Guntharium ſacerdotes, diuini, humanique iuris iuxtà peritos, dedit, vt Venedorum vulgo myſteria religionis noſtræ aperirent, philoſophiámq; Chriſtianã, falſorum deorum ſuperſtitione exploſa, plebem Charinorũ recipere perſuaderent: à qua tribus procerum, equeſtris ordo omnino abhorrebat. Ingo Venedorum regulus, qui Baldungo ſucceſsit, iſthoc vaframento, & aſtu nobilitatem Chriſto lucrifecit. Conuiuium ſcitè exornat, vilem plebeculam ſimul cum Equeſtris ordinis proceribus inuitauit: atque pro foribus recumbere nobiles iuſsit, pane duntaxat cibario, & caruncula rancida pauit, vinũq; fictilibus propinauit aſperum. At agricolas intra cœnationẽ menſæ regiæ adhibuit, ipſis in conſpectu ſuo diſcumbentibus, cœnam dubiam adpoſuit: vinum optimum, poculis aureis, argenteis, gemmatis adminiſtrauit. Stomachari tum nobilitas, bile ferueſcere ac fremere cœpit: hæc omnia in ſui contemptum fieri interpretabatur. Ingo vbi ſatis luſit, tumidis ira infit: Agricolæ vncti, lauti ſunt cæleſti lauacro: vos nummum ſordibus ſqualentes, hircum impietatis oletis, nauſeámque mihi, qui delicatiore ſum ſtomacho, facitis. Hocque ſale aſperſi proceres Venedorum, certatim ad ſacrum fontem properarunt. Inter hæc Carolomanus quarto regni anno decedit. Galliæ, Germaniæque ad vnius deoluuntur poteſtatem. Carolus omni Francorum imperio potitus, Vuormaciam concilium procerum indicit: ad ſe omnes Senatorij ordinis, & qui aliquo numero & honore erant, venire iubet. Adſunt, & Imperatoris Romani, Hadrianique Pontificis Maximi legati, Formoſus & Damaſus Epiſcopi. Hi Carolum aduerſus Deſiderium regem Longobardorum in Italiam inuitabat. Ipſos Carolus, cum Richulfo à ſacris, & Eberhardo pincernarum præfecto, ad Theſſalonum in Boiariam Reginoburgium legat. Theſſalonus Diuum Vergilium, & Aribonem Epiſcopos, & cæteros amicos vocat: deinde legatos accerſit, qui paucis mandata aperiunt. Amitini tui regum maximi (princeps Chriſtianiſsime inquiunt) & amici tui, Hadriani Romani epiſcopi, viui illius ſupremæ Maieſtatis oraculi, cui refragari ſcelus inexpiabile eſt, oratores ſumus, ijdem poſtulant, vt ſocietatem, quam iam pridem cum Pipino, filiiſque eius, cognatis tuis, ſacramento rogatus, verbis conceptis inijſti, re ipſa (vti te dignum eſt, & Chriſtianum, & veri, ſupremíque numinis cultorem decet) comprobes. Pax potior bello eſt. Nemo ſapiens certa incertis mutat. Deus, & Imperator noſter abiturus à nobis, ad ſuperóſque rediturus, nil aliud, quàm pacem ſuam, ſicuti maximum, quod abs deo immortali mortalibus condonari poſsit, nobis reliquit. Hanc teſſeram, hoc ſignum militibus ſuis dedit. Proinde tibi regnoq; tuo conſule, florentes res tuas cum perditis ne miſceas. Ad ea Theſſalonus conſilio Diui Vergilij, & aliorum Pontificum, ſatis placidè, benignéque verba fecit: Sibi nihil antiquius eſſe pace, & ſocietate Regũ Franciæ, præcipuè Caroli, cui ſanguine proximus eſſet. Boiariæ principes maiores ſuos, ſemper prætuliſſe authoritatẽ Francorũ cæteris

finitimis

Bœpharius interficitur.

Carolus Magnus.

Bertha.

Irmogarda.

Hyltegarda.

Rugarda.

Modeſtus.

Chitomarus.

Madoldus.

Variomanus.

Ingo dux callidus.

Carolomanni mors. Carolus concilium procerum indicit.

Synobertus epiſcopus. *Ingolſtat. Lauterhofe.* *Deſiderius cum Ganſa vxore capitur.* *Theodo baptizatur.* *Rudogandus dux.* *Conſtantinus Caroli filiam vxorem ducit.* *Ato epiſcopus.*

finitimis regibus, ſe quoque in poteſtate Caroli cognati ſui fore. Proficiſcitur deinde cum his legatis Vvormaciam ad Carolum Magnum: fidem ei ſuam duodecim obſidibus adſtringit. Hos Synobertus epiſcopus Reginoburgenſis ad Carolum deduxit. Porrò Theſſalonus domum reuerſus, auxiliares copias Carolo cum filio Theodone mittit. Carolus (ſicut refert in legibus, quas Boijs tulit) Anglloſtadium, Lutheraniam Nariſcorum vrbem & vicum: quæ tum Francorum regibus parebant, & auus occuparat, precariò Theſſaloni conceſsit. Hunni & Abares ingenti exercitu tum ad Oēnum amnem, quem Anaſſum vocant, proceſſerant, caſtraque locarant: verùm ſine vllo maleficio domum reuerſi ſunt. Interim Carolus in Italiam arma mouet, Deſiderium regem cum vxore Ganſa Ticini obſidet, & capit, Romam it: Vbi Theodo filius Theſſaloni ab Hadriano epiſcopo Romano lauacro cœleſti luſtratus eſt. Rudogaudus Fori Iulij dux, viuus captus eſt, iuſſuque Caroli ſecuri percuſſus. Rupertum alium Longobardorum ducem, præfecti Boiorum, & Theſſaloni Gauinus, & Idouinus apud Piſoninum, in valle Tridentina pugna deuictum, interficiunt. Carolus Magnus ſubacta Italia in Germaniam proficiſcitur: contra Hiſpanos, Saxonas feliciter ſæpius dimicauit, plurima bella ſtrenuè geſsit. Paucis pòſt annis ad legatos Imperatoris Romani, qui tum Cóſtantinopoli habitabat, Romam cum liberis ſuis, maribus, & fœminis tranſitum facit. Audita legatione Cæſaris Auguſti, Conſtantino, filio Imperatoris Leonis, & Irenæ Auguſtæ Ruthrudam filiam deſpondet. Iam D. Vergilius, & Aribo epiſcopi, iuxtà eruditi, ac boni, ſine quibus nihil Theſſalonus agere inſueuerat, terras reliquerant. Lytopyrga mulier imperioſa, & impotens, ſui (cuius licentia hactenus authoritate et alium virorũ tanquam freno repreſſa erat) ſerò ſibi perſuadet, poſſe vlciſci parentes, fratres, & ſorores, opibus mariti. Cũ paucis igitur fumi venditoribus (quibus omnia chariora quàm fides, & iuſtitia erant) conſpirat. Neminẽ niſi ſuæ factionis coniuratum authoritate apud Theſſalonũ inualeſcere permittunt. Itaq; principis animum & ſuperbia & amore ægrorũ in deteriora impulerunt, à Carolo ſenſim abalienare pergunt. Crebrò in vtramq; aurem (ſicuti patulæ ſunt aſſentatoribus aures principũ) obganniunt. Pipinum & Carolum nouos reges non ſolũ Germaniæ, ac Galliæ paulatim duces omnes ſuſtuliſſe, ſed in ſuos quoq; dominos, nobiliſsimos Francorum Imperatores, à quibus ac læ præfecti fuerint, conſpiraſſe, captos in carcere necaſſe: nec à fraterna cæde, nec ſororum ſanguine libidine dominandi impias manus abſtinuiſſe. Solum ex tot vetuſtiſsimis, clariſsimisq; ducibus vnũ ſupereſſe Theſſalonum, qui lenocinio ſpecioſoq; vocabulo amicitiæ illectus, propediem fraudulenti, & omnia ſibi ſeruire appetentis dolos, non ſine malo ſuo ſenſurus ſit. Adduntur his iniuriæ in ſoceros & affines cõmunes commiſſæ: Memorẽ eſſe debere Theſſalonũ auitæ libertatis, quam per manus à tot maiorib. traditam, à patre accepiſſet: ſuppetere Boijs vires, pecuniã, ſocios. Carolum tot hoſtes habere, quot vicerit. Hæc atque huiuſmodi ſæpe inſuſurrando nebulones illi, qui omnia vtilitate metientes, bellum in quo eniteſcerent, ſibi fore vtilius pace arbitrabantur, Theſſalono amicitiam Caroli ſuſpectam fecerunt. Fit fœdus aduerſus Carolum cum Hunnis, Auaribus & religionis, & Imperij Francorum inimicis & hoſtibus. Deinde his qui fidem ſeruandã, pacem bello præferendam cenſebant (quorum maxima pars erat) inſidiæ ſtruuntur, mortiſq; periculum intenditur. Præcipuè Atoni Fruxinenſi epiſcopo Theſſalonus & Lytopyrga infeſtiores extiterunt: eundẽ plus fauere & fideliorem eſſe Francis, quàm Boijs criminabantur. Et vt tamen omnis culpa in Carolum (qui iam vt diximus Romæ apud legatos Imperatoris erat) transferretur. Arnonem epiſcopum Salisburgenſem, Hainricũ monachorum Menenſium patrem, Romam ad Hadrianum Põtificem Max. proficiſci iubet. Rector Boius conqueſtum, regem Francum ebrium, ſucceſſu rerum parem ferre nõ poſſe: contra omnem ſanguinis, & amicitiæ neceſsitudinem arma minaciſsimum parare, expeditionemq; aduerſus Boios meditari. Boios inuitos ad libertatem, liberos coniuges defendendos, in bellum trahi: petere Theſſalonum à Pontifice Romano, ſicuti cõmuni orbis Chriſtiani parente, vt fautor, atque conſultor adſit. Hæc vbi Romæ à legatis Hadrianus audiuit, apud Carolum expoſtulauit. Carolus nihil peritus harum rerum, quibus accuſaretur, ſe ſibi eſſe conſcium adſeuerat: atq; vt omnem huiuſmodi ſuſpicionem à ſe procul amoueat, Pontificis arbitrio omnem cauſam permittit. Hadriano data ſibi à Carolo poteſtate functuro, & pacis perpetuæ leges promulgaturo, Arno, & Hainricus obſtrepere, tergiuerſari & vociferari cœperunt: Nequaquam iſtud ſibi mandatum eſſe, nec idcirco Romam veniſſe. Rem magnam eſſe, oportere Theſſalonum præſentem adeſſe: nihil ſine eius conſenſu ratum fore: ſe quidem iſthæc domũ ad principem ſuum relaturos. Senſit Pontifex dolos, & legatis ait: Ite ergo, & renunciate duci veſtro vt fidem datam Carolo ſeruet. Quod ſi pacem exoſus, ſicut fraudulentus eſt, fidem fregerit, & Pientiſsimo regi neceſsitatem pugnandi impoſuerit, vireſque eius laceſsierit, ſtupra virginum, mulierum contumelias, excidia vrbium, egeſtatem populi, templorum direptiones, religionis contemptum, atque omnes huiuſmodi peſtes, quæ bello ſacra pro h[illegible] polluendo graſſari ſolent, iram denique Dei Opt. Max. à milite Caroli in ipſum, ſolennibus ſupplicijs iure

nostra

noſtro auertor: ipſum dijs, & huc fine deuoueo. Caput ducis veſtri execror, Carolum, ego & milites eius crimine ſoluo. Ipſe Theſſalonus dux veſter commiſſa luet: ipſe pro hiſce crudelitatibus Chriſto iuſtiſsimo iudici pœnas dabit. Arno & Hainricus cum hiſce mandatis in Boiariam Roma reuertuntur. At Carolus compoſitis Romæ rebus, cum legatis Imperatoris Romani in Franciam Vvormaciam (Rheni vrbs eſt nominatiſsima) redijt, vbi Faſtrada coniunx eius verſabatur. Indicto ibi concilio, communi procerum conſenſu, huc Theſſalonum citat. Theſſalonus non ſolum nō venit, ſed ne reſponſo quidem Regem dignatus eſt. Verùm Theodonem filium conſortem regni declarat, renunciat. Carolus non amplius, ſed pugnis eſſe opus ratus, tribus exercitibus Boiariam inuadit. Antiqui Franci, Saxones, Turogi, duce Carolo, Caroli filio per Nariſcos, nemine prohibente ad Danubium penetrant. In ripa Danubij in vico Phoro, decem millia paſſuum à patria mea, caſtra locant. Pipinus cum Italis Tridentum, Piſoniumque vrbes Boiorum occupat. Ipſe Carolus cum alia manu Boiariæ fines adgreditur: extra mœnia Auguſtæ Rhetiæ prope Lycum amnem, qui Sueuos & Boios, Rhetos, & Vindelicos diſterminat, cum exercitu conſidet, Theſſalonus vndique hoſte cinctus, cum videret Boios magis Carolo, quàm ſibi fauere, & pugnam detrectare, ab omnibus deſertus, armis abiectis, ad Carolum Auguſtam in caſtra vltro & ſupplex venit, ſe peccaſſe fatetur, errorem deprecatur, veniam petit: Boiariam cum ſceptro, cui homo inſculptus erat Carolo tradit: clementiæ Caroli, ſe, coniugem, & liberos dedit. Carolus, quòd Theſſalonum delicti pœniteret, & quòd ipſe ſanguine proximus eſſet, gratiá facit, ipſum bono animo eſſe iubet, eidem Boiariam reddit, verùm tredecim obſides imperat, inter quos & Theodo filius Theſſaloni fuit. Carolus acceptis obſidibus, demiſsis copijs, in Franciá proficiſcitur: Angilemis decem millia paſſuum infra Moguntiacum, natalem Chriſti, & Paſchalia ritu ſolenni celebrat. Theſſalonus Reginoburgium in regiam ſuam redijt, ſolutuſque metu, & periculo liberatus, concione aduocata, huiuſmodi orationem habuit: Ego à teneris vnguiculis vſque ad hoc ætatis (comites deuotiſsimi) dies noctesque, manibus ac pedibus, vt aiunt, nihil aliud conatus ſum, & id ſolum dari mihi à Chriſto & Deo noſtro optaui, vt quæcunque facerem, vtilia, ac grata vobis eſſent omnia. Is enim mihi demum bonus rector eſſe videtur, qui omnia plebis vtilitate metitur, omnia ad commodum eorum, quibus præfectus eſt, refert, omnibus bonis prodeſſe ſtudet: officere nemini. Qui denique pacem, quietem, quod iuuat, quod charum, quod iucundum eſt, popularibus comparat, relinquit atque concedit. Ipſe ſibi curas, laborem, pericula, ſudorem, vigilias, puluerem, & alia talia viris epulis iucundiora, vindicat & ſeruat. Etenim haud aliam ob cauſam, à cœlorum ſummo principe, cuius præſides & legati ſumus, Dij quoque adpellamur, qui bona, diuitias largiri cultoribus ſuis, ab his nihil præter honorem, gloriam, & amorem poſtulare ſoliti ſunt. Dum hæc accuratè ago, atque curo, & capitis periculum, dum proſim vobis, adeò paucorum ſcelere proditus verbum vulgo protritum, frangi neceſsitate ferrum, veriſsimum eſſe comperio, ac planè ſentio. Ne vos hoſtium crudelitati exponerem, id quod neceſſe erat, facere compulſi ſumus. Deo diſplicere dicimus ſacramenta, quæ vi extorquentur, legibus ſolus huiuſmodi prudentes reſpondent. An ego eos, qui & ſe, & coniuges, & liberos, atque fortunam ſuam mihi crediderunt, deſeram? Aut vos fidei, & tutelæ meæ cœlitus commiſſos ludibrio hoſtibus eſſe, & in ſeruitutem redigi patiar? Non faciam profectò. Nemo mortalium mihi cœleſte beneficium adimet. Simulac Imperator immortalis iuſſerit, non antè iſtud vna cum vita relinquam, aut moriar: & decem liberos potius amiſero, aut libertatē, gemmis & quouis auro chariorem à maioribus nobis quaſi per manus traditam retinebimus. Sunt opes, ſunt inuictiſsimorum ſociorū auxilia, quorum vultum, nedum arma, diſpeream, ſi hoſtes noſtri ferre poſsint. Vos igitur populares chariſsimi, deum Opt. Max. diuum Haimeranum, cuſtodem huius regionis & noſtrum veneramini, & in tecta veſtra diſcedite: ego vt in perpetua pace eſſe poſsitis, prouidebo. Imperitis hæc fauorabiliter & populariter dicta erant: prudentioribus, qui pacem bello præferebant, & quo iſthæc ſpectarent, callebant, non perinde grata erant. At nec mutire nec hiſcere contra iſta audebant. In tempore tamen eorum opera fit certior Carolus. Nec mora, concilium Angilemos propetè cogit, Pontifices, maiores, minores, ſacerdotes, prophanos, regulos, duces, tetrarchas, præfectos, ciues, oppidanos, ad ſe venire iubet: in re maxima eorum conſilio opus eſſe. Nemo non paret: omnes certatim iuſſa capeſſunt. Nobiles, ignobiles, ſacri, prophani, quicunq; in aliquo numero aut honore erant, die dicto frequentes coëunt, atq; conueniunt. Illuc quoq; Theſſalonus proficiſcitur: quem etiam paucis pòſt diebus Lytopyrga vxor eius ſubſequitur. Præſto fuit & Boiorum, vt iuſſa erat, legatio. Poſteaquam conſedere Duces, oratores Boiorū introducti, in conſeſſu procerum paucis ita locuti ſunt: Non tam impudentes, nec tam obſtinati ſumus (patres conſultiſsimi) vt ea quæ luce clariora ſunt, omnibuſq; patent, more perditorum negemus: illud oramus, ne perpaucorum crimen in omnes diffundatur. Maxima pars adhuc ſyncera eſt. Quæ dum iuſtitiæ & æquitati omnes neruos intendit, & fidem regi optimo ſeruare commu-

Faſtrada Caroli vxor.

Carolus cū exercitu in Boiariam venit.

Pfering infra Ingolſtadium.

Ingelheim.

Ingelheim.

connititur, capitis periculum adiuit. Aut malos fieri neceſſe eſt, aut extorres patria ſine pignore, ſine lare, ſine tribu errabimus, niſi quid veſtra prouidentia proſpiciat. Linquenda tellus, domus, vxor, liberi. Eſſe fidum, nefas eſſe ducitur. Regiâ deo Opt. Max. cœlitus demiſſo parere crimen eſt. Pax exulat, arma parantur: cum hoſtibus crudeliſsimis fœdus ictum eſt: amicis bellum indicitur. Bonorum omnium vita in extremo verſatur diſcrimine. Dux & author horum malorum, quo magis pudeat, fœmina eſt: ille, quem prohibere oporteret, vxorius eſt, & noſtra conſilia aſpernatur. Suaſu coniugis ſuæ Hunnos & Auares noſtræ religionis acerrimos hoſtes, & ſanguinis noſtri auidiſsimos, aduerſus pientiſsimum principem concitat. Huius amicis inſidiæ ſtruuntur, deniq; mors intentatur: ſæpius data fides regibus optimis, ſæpius (nullo noſtro merito, nulla culpa, omnib. bonis diſſuadentibus) fracta, nunquam ſeruata eſt. Meliora forſitan ſperanda ſunt. Illud vltimo, quod in concione omnes audiuimus, præterire non poſſumus, ſatius eſſe decem filios amittere, quàm obſequium regi præſtare, in ſeruitutemque (ita adpellat) redigi. Fallitur, egregio quiſquis ſub principe credit ſeruitium: nunquam libertas gratior extat, quàm ſub rege pio. Hæc vbi dicta ſunt, & Theſſalonus ire inficias non potuit, quippe quæ teſtibus præſentibus comprobata erant, ex codice lex recitata eſt, qua fidem regi non ſeruare, cum hoſtibus fœdus aduerſus regem inire, capitale erat. Secundum legem itaque Salicam ex veteri inſtituto, Theſſalonus crimine læſæ Maieſtatis reus peractus, capitali ſupplicio condemnatur, Boiaria regi adiudicatur. Vbi hæc ſententia ritu ſolenni renunciata eſt, Theſſalonus ad genua Caroli accidit. Carolus eundem tolli iubet, rogatque, quidnam facturus ſit, ſi vita donetur. Ille ſe in contubernio monachorum omnem ætatê acturum, ſcelera ſua atque crimina deprecaturum. Carolus igitur ipſum tonderi more religioſorum iubet, in monaſterium diui Nazarij in Bergoſtraſſa, Vvormatienſium agro ſitum, Laureacum literatores vocant, relegat. Vbi humatus tanquam diuus adhuc colitur. Theodo filius Theſſaloni ſacris initiatur: ſacerdotum tribui cooptatur. Vxor Lytoperga in ſacratarum fœminarum cœtu degere iuſſa eſt. Pauci Boiorum, qui cum Theſſalono ſenſerant, in exilium acti ſunt. Caroli deinde præfecti, Gramatius, & Odacer, cum legatis Boiorum in Boiariam proficiſcuntur. Reginoburgium, totam Boiariam numine & auſpicio Caroli accipiunt. Boij certatim iuſſa capeſſunt. Dum hæc in Francia geruntur, Auares, & Hunni coniurati Theſſaloni, ex pacto fines Francorum duobus agminibus inuadunt, pars Venetiam, Forumque Iulij ſibi depoſcit: altera manus Boiariam petit, ad Anaſſum amnem, infeſto & intento procedit exercitu. Boij correptis armis, ducibus Gramatio, & Odacre legatis Caroli, in hoſtes ruunt: Hunnos & Auares cædunt, fundunt, ſternunt, paucos fuga ſeruauit. Hunni, & Abares, qui domi relicti fuerant, vindicaturi ſtragem ſuorum, exercitum cogunt, hoſtili animo in Boiariæ terminos tendunt. Boij armati obuiam procedunt, manus conſerunt cum hoſtibus: & hic victoria penes Boios fuit. Hoſtes in fugam vertunt, pars in Danubium, vbi pereunt, propelluntur à Boijs, reliqui cum ignominia, & maximo detrimento domum repulſi ſunt. Carolus vbi hæc accepit, in Boiariam pergit, Reginoburgium ad ſe venire, & in verba ſua iurare iubet Boios. Nemo Imperata detrectar, omnes parere ſtudent. Carolus Boiariam contra Hunnos & Auares firmis præſidijs munit: præſidem Boijs dat virum bonum, bellicoſum, ſapientem Geroldum nomine. Hyldegardæ vxoris ſuæ fratrem, Hyldebrandi ducis Sueuorum, & Rugardæ ex Boiaria oriundæ filium. Facta ſunt hæc anno Chriſti ſeptingenteſimo, octogeſimo octauo. Superiore anno pleraque obtigere prodigia, monſtraque. Sol defecit, ſanguine pluit, ſanguinis ex terra riui manarunt, cruces, in veſtimentis hominum apparuere. In agrum Funſingenſium aëre ſereno & tranquillo, diuerſi generis ligna de cœlo ruiſſe, literis proditum eſt. De Theſſalono complura fabuloſa conficta reperio, quæ magis ſomnijs, viſiſq; mente captorum, quàm rebus geſtis decora ſunt. Neſcio qua ratione vulgus imperitum, & plerique ſapientum etiam, plus fabulis, quàm veritate capiantur. An ſicut domeſtica vilia ſunt, atque ſordent, & raritas conciliat rebus charitatem, atque veniſſe è longinquo, precium eſt: ita quæ verè geruntur ceu vetera, vſitata: quæ quotidie fiant, ſurda tranſimus aure. Nemo magnopere obſeruat, aduertitque animum: at conficta velut noua, inconſueta, inſolita, & mera miracula admiramur, aures arrigimus, labra mouemus, tenaciuſq; memoriæ huiuſmodi nœniæ hærent. De Carolo quoque multa præter hiſtoriæ fidem, ſed Poëtico more, & patria lingua apud nos ſcripta ſunt. Extat liber in Bibliothecis antiquis verſibus, ſermone Germanico, de vita Caroli, educatione, rebus geſtis conſcriptus. Ego in ſequenti volumine ipſum Carolum, poſteros eius, Imperatores, & reges Boiorum narrabo.

Lex Salica
Theſſalonus ducatu priuatur.

Theſſalonus tonditur vt monachus.
Theodo ſacris initiatur. Gramatius. Odacer
Carolus Boiaria potitur.

788.
Prodigia.

FINIS TERTII LIBRI.

Subſequitur quartus authore Ioanne Auentino.

Continet Carolum Magnum, cum eiuſdem poſteritate, qui potiti ſunt Boiaria, vſq; ad Hainricum primum ducem, fratrem Ottonis Magni Cæſ. Auguſti, tum Francis ſucceſſere Saxones.

ANNALIVM BOIORVM IOANNIS AVENTINI LIBER QVARTVS.

In quarto libro Annalium Boiorum hæc explicantur.

Caroli magni proſapia.
Franciæ deſcriptio: Francorumque origo.
Diuus Carolus Magnus, primus German. Imp. Caſ. Aug. rex Boiorũ.
Imperator Ludouicus Pius, filius Caroli Magni, rex Boiorum.
Imperator Lotharius rex Boiorum, filius Ludouici Pij.
Imperator Ludouicus Caſ. Aug. filius Lotharij, nepos Ludouici, pronepos D. Caroli.
Imperator Carolus Caluus, filius Ludouici Pij, Nepos Caroli Magni.
Ludouicus illuſtris rex Boiorũ, ac Francorũ: filius Ludouici Pij, nepos Caroli Magni.
Carolomanus rex Boiorũ, & Italiæ. Ludouicus eius frater, rex Francorũ, & Boiorum.
Imp. Carolus tertius Caſ. Aug. Alemanorum rex, & Boiorum.
Imp. Arnulphus Caſ. Aug. Boiorum regulus.
Ludouicus tertius, filius Arnulphi Augusti, & Conradus primus reges Boiorum.
Lupoldus, Arnulphus, Eberhardus, Berchtoldus, præſides, dynaſtæ & rectores Boiorum.
Vgrorum irruptio in regnum Boiariæ.

AVTORES QVOS PRAETER PVBLICA INSTRVMENTA SECVTVS SVM.

Eginhartus cancellarius Caroli Magni libris quatuor res geſtas Caroli complexus eſt.
Angiſus Abbas Lobienſis, trium Imp. Caroli, Ludouici, Lotharij leges & edicta, in quatuor redegit volumina.
Regino Abbas Prumienſis ſub Arnulpho Imperatore, & Ludouico filio eius de rebus Germanicis, Gallicisq́; perſcripſit.
Litoprandus Ticinenſis Francofordiæ res geſtas, memoria ſua parentumq́; literis commendauit, Ottone Magno Imperante, ad quem in Germaniam fugit, pulſus Berengero vltimo rege Italiæ, cuius Magiſter Epiſtolarum, ab eoq́; Conſtantinopolim legatus fuit: educatus eſt in aula Hugonis regis Italiæ. Pater eius ab eodem rege legatione ſuſcepta in Græciam ad Imperatorem Orientalem profectus eſt.

ANNALIVM BOIORVM Liber Quartus.

PROOEMIVM.

SCITE admodum ait Appius, Fabrum eſſe quemque fortunæ. Idcirco dum Romani iuſtitiam, vigilantiam, patientiam, arma, rem bellicam, diſciplinam militarem, æquitatem in pace, in bello audaciam, atque fortitudinem coluerunt: & præter cæteros mortales egregiè eas artes, quibus imperia parantur, domi foriſq; conſectati ſunt: iiſdem diuinum numen, quod omnium mortalium vitã inuiſere ſolet, florentiſsimum, opulentiſsimum, ac ſecundum deorum opes maximum contulit Imperium. Nam neq; bonum, neq; malum facinus cuiuſquam pro nihilo habetur: ſed ex natura diuerſa præmia bonos, maloſq; ſequuntur. Vbi pro labore deſidia, pro continentia, & æquitate libido, atq; ſuperbia: pro paupertate auaritia, ac ſimul ambitio: pro parſimonia luxuria, atque voluptas inualere victorem gentium populum, fortuna ſimul vnà cum moribus immutata eſt. Amor ſui iurgia, diſcordia, ſimultates, domeſticæ ſeditiones, bella plusquàm ciuilia, inualuere. Vera conſilia, gratia, timor, voluptas corruperunt. Opes imminutæ, ſeruitus impoſita eſt. Reges exacti, Conſules, Tribuni plebis. Magiſtratus alij ſæpius per diſſenſiones, ſæpius diſceſsiones. Non ſemel leges & inſtituta, haud citra ſanguinem commutata ſunt. Exanguem & tot caſibus agitatam, tot procellis fatigatam

Rempublicam ſuſceperunt Cæſares. Deinde cum hi Aſiatico luxu, Græcanico ocio Conſtantinopoli effœminantur, Romam caput mundi faſtidiunt. Vrbs potens, vrbs orbis domina, deſerta, orba, effœta, Germanos Carolumque Magnum acciuit, adoptauit: ciuitate & iure Quiritium donauit. Ita vnà cum Aquilis, tantoque Imperio, vti fieri ſolet, omnia quoque vitia obrepſere: quos arma Romanorum non fregerant, vitia vicerunt. Pecuniæ, quæ maxima pernicies eſt omnium, nullus vſus, nullum decus erat apud maiores noſtros. Ipſi aurum atque argentum perinde ac fictilia habuere. Vetuerunt vinum ad ſe inuehi, mercatoreſque commeare: parco, parabilique victu, & rhenonibus ſuis, ad implenda naturæ deſideria contenti fuerunt. Viuebant lacte, caſeo, auenæque pulte. Veſtitus erat pelles ferarum, luporumque, quas venatio ſubminiſtrabat. Atqui nunc luxu cum quauis natione contendimus: omnia Venus, Bacchuſque corrumpunt. Intempeſtiua conuiuia, & perpotandi peruigilandique inſana cupido, adulteria, ludi, greges ſcortorum inuaſere Germaniam, & gradum corripuere. Omnia in externum lapſa morem ſunt. Exoticas veſtes, Gallicaſque ſumpſimus. Non omen quidem veriti, quod à victoris populi inſignibus, in deuictæ gentis tranſimus habitum. Apud cæteras nationes malè audimus, quòd ſemper ebrij, nunquam ſobrij ſimus. Studium pecuniæ, auri ſacra fames (quæ diuo Paulo radix eſt omnium malorum, & ſimulachrorum cultus) Germanorum fidem ab hoſtibus etiam collaudatam, labefactare cœpit. Quibuſdam charior pecunia, quàm fides eſt. Hique famæ & integritati, poſtremò omnibus rebus commodum anteferunt. Patriæ deſertores nil aliud quam priuatam vtilitatem ſpectant. Cupiditas eoſdem excæcauit.

O populis felix ſemper Germania fidis
Syncera celebrata fideq́;:
Ecce tuus miles, longo quoque ſtemmate cenſus,
Libertatem exoſus auitam,
Francigenis ſeruit, Celtarum degener hoſpes
Te contra fert proditor arma,
Non pudet atque piget ſcelerum? Germania Celtis
Funeſto venduntur auro.

Illud pro vero conſtat, omnes victores diuitias contempſiſſe: victos concupiuiſſe. Quæ per virtutem, ac inopes parta ſunt, per opulentiam ferè amittuntur. Virtus in mediocritate, quam auream Poëta vocat, conſiſtit. Vitium eſt, quodcunque exuperat, aut excedit. Proinde quemadmodum Ariſtoteli (qui nihil non attigit, atque doctiſsime & ſimul veriſsimè explicauit) placere video: Diuitiæ multæ, magnæque opes, nihil penitus ad felicitatem, beatitudinemque conferunt: immò officiunt magis. Idem cenſet, eos qui cæteros opibus antecellere connitantur, ad æquitatem in ordinemque in bene præclareq́; conſtituta Republica redigendos eſſe, ne ſcilicet, quando opes parant animos, inſoleſcant: alios opprimant, & ſibi ſeruire poſtulent. Vnde inuidia, lites, odia, egeſtas, inde magnum pauperies opprobrium, iubet quiduis & facere & pati: virtutiſque viam deſerit arduæ. Hinc ſequalens legum ſylua, iuris callida interpretatio, latius quam Reipub. vtile eſt, proſerpit. Apud maiores noſtros plus boni mores, quam alibi bonæ leges valebant. Nil proſunt Senatuſconſulta, aut plebiſcita, niſi moribus, & bonis artibus homines imbuti fuerint. Sic ſentit, & probat Stagirites, veritatis & maieſtatis naturæ fidiſsimus interpres, in libris, quos de Repub. inſcripſit. Sic Flaccus poëtarum ſapientiſsimus, non minus ferè quam eleganter in Lyricis docet, inquiens,

Quid triſtes querimoniæ?
Si non ſupplicio culpa reciditur.
Quid leges ſine moribus
Vanæ proficiunt?

Corruptam eſſe Rempublicam, vbi plurima decreta ſunt, res verum eſſe docet, & rerum omnium magiſter vſus. Vbi plurimi medici ſunt, ibi plurimos morbos eſſe neceſſe eſt: ait diuinus ille Plato, & Strabo ſcriptorum grauiſsimus refert.

Germania illa quondam nobiliſsimarum, & fortiſsimarum gentium alumna, officinaque, in ſeptem regna, & totidem regulos: in tot principes, tot Pontifices, tot dynaſtas diſſecta, dilacerataque: nunquam in vnum corpus coiuerit, niſi Carolus Maximus Cæſar & rex Hiſpaniarum, Aſiæ & Africæ princeps, ex Norico oriundus (cuius aduentum ex Hiſpanijs Germania fauſtis votis, ſolennibus ſupplicationibus deſiderat, & expectat) authoritatem pecuniæ auriſugis, mercatoribuſque demat: concordiæ bona firmet, diſcordiæ mala expellat, luxuriæ, ſumptuumque licentiam refrenet: rapinarum & litium calumnias reſcindat: pietatem & iuſtitiam, iam pridem terris depulſam, de cœlo reuocet. Id demum fiet, ſi Germanica iuuentus accuratè probitati, & induſtriæ operam nauauerit, ſtudium pecuniæ, cupido diuitiarum ſublata aut quoad fieri poteſt, diminuta fuerit. Aliter neque priuata res, neque publica regi poteſt.

Vel

Vel nos in mare proximum
Gemmas & lapides, aurum inutile
Summi materiam mali
Mittamus. Scelerum ſi bene pœnitet.
Eradenda cupidinis
Praua ſunt elementa, & teneræ nimis
Mentes aſperioribus
Firmanda ſtudijs.

Longius abiui, in viam redeundum eſt.

Caroli Magni origo paterna & Genealogia. *Vilo dux Boiorum.* *Vilo Marchio Antorſfenſis.* *D. Arnulphus.* *Pipinus & Bertha parentes Caroli Magni.*

Imperator D. Carolus Magnus Cæſar Auguſtus, ſicut ſupra docui, genus originemque paternam ex vetuſtiſsimis Boiariæ principibus ducit. Nam Vilo frater Theodonis Magni regul. Boiorum, limiti inferioris Germaniæ inter Scaldim, Moſam, Rhenumque amnes, & Oceanum aduerſum impetus Danorum latrocinia tum agitantium, pyraticamque exercentium, à Theoderico primo rege Francorum præfectus, appellatus eſt Satraba Antorffenſis. Is Hugobertum, Hugobertus Aſopertum genuit, qui ex Pluthylda filia Lotharij regis Francorum Arnulphum tuliſſe fertur. Is deinde diuum Arnulphum procreat, relicta Repub. in ſacerdotum curiam ac Senatum adlegitur: capitur; pontifex Metomatricum. Et vbi honeſta morte defunctus eſt, in ſuperum numerum refertur. Angilo & Begga filia Pipini ſuperioris ortus, Pipinus inferior, Pipino Carolus Martellus, Carolo Martello Pipinus rex Francorũ. Carolus Magnus inde Pipino rege & Bertha genitus, à patre accepto Imperio Francorum regnat. Equidem in ſtémate proponendo, & imaginibus exequendis cum authores diuerſa prodant, vt nulli duo concinant plura tranſcribo quàm credo. Nam nec affirmare ſuſtineo, de quibus dubito: nec ſubducere, quæ accepi. Huiuſcemodi generis elogia partim vetuſtas obliterauit, partim vt plæraq; alia illuſtria literatum monumenta, iniuria temporum & Stoicorum, Matæologorumq; tyrannide & ſuperſtitione non ſolũ neglecta, ſed etiam miſerè accepta ac dilacerata ſunt. Superioribus enim ſeculis iſtis Theologiſtis dominantibus; qui cultioribus literis bellum indixerant, nihil (quatenus ipſis licuit) niſi quod eorum barbariem, nugas & hæreſim oleret, ſeruatum eſt. Verum gentis Francorum ſitum, res geſtas, egregia facinora, genus, antiquitatem (vti tempus admonuit) paucis veriſsimè indicabo. Francia (ſicuti ego apud rerum ſcriptores, & in publicis inſtrumentis, actis, tabulis, diplomatibus Imperatorum, & regum noſtrorum comperio) triplex eſt. Antiqua propriè dicta, quæ & libera, noua, eadem Occidentalis. Orientalis ipſa eſt Germania atque Alemannia & Teutonia. Hanc Auſtriam Auſtraſiamq;, illam Veſtriam, corruptè Neuſtriam, Germanicis appellant vocabulis. Vetus eſt libera Francia, quam vulgus literatorum Franconiam: incolas vtramq; Mœni ripam accolentes Franconas nuncupat, patrio ſermone nos illam Francolandiam, id eſt, Francorum patriam, incolas Francon, ſiue Franconas appellamus. Caput gentis Francfordia, vrbsq; primaria Wirzeburgium, quam & Pæoniam vocatam reperio: Eius Pontifex Francorum dux eſt & nominatur. Ibi quoque eſt flumen Salas, alius ab eo qui in Albim confluit, & Turogos à Sorabis atque Miſnenſibus ſeparat. Ab illo Salios Francos cognominatos autumant. Porrò Tuiſconum lingua Sala Aulam Baſilicamque ſignificat. Vnde lex Salica, prædia Salica, clientes Salici, quæ ad Aulam ſpectant dicti. Adhuc nobis in vſu eſt, oreque frequenti Salbuch, hoc eſt, Salicus codex, vbi prædia regia principalia, Eccleſiaſtica vectigalia redditúſq; prædiorũ deſcribuntur. Extat paſsim in Bibliothecis.

Francia triplex. *Antiqua & libera, noua & occidentalis, orientalis & quomodo ea aliàs nominatur.* *Auſtria* *Auſtraſia.* *Veſtria.*

Lex Salica lata eſt ab antiquis Francorũ regibus aliquot annos ante Iuſtinianum Imperatorem, qui Romana iura (vti nunc in vſu ſunt) publicauit. In hac lege Salica, vbicunque legiſlatorem nomen Latinum, vt tum erant tempora, fugit: ibi ex Franco, hoc eſt, Germanico ſermone, vocabulum Rom. incude formauit. Leges ibi: Sparuarium Habichum, Foreſtam, Foreſtarium, Houauarchum, Veltezunium, Campionem, Meracham, Trinumgeltum, Verageltum, Frilaſſum, Marcham: pro accipitre minore, maiore, ſaltu, ſaltuario, cane villatico, ſepe aruorum, ſingulari certamine, æqua, tripli, quadruplique condemnatione, libertino, limite. Morgengeba quoque (quod vocabulum in conditionibus pacis, quæ dictæ ſunt inter Gutramũ, Hyldebertumq; reges Francorũ D. Gregorius explanat.) pro matutina donatione uſurpatur: quæ more Germanorum ultra dotem condonari ſolet ſponſæ virgini, cum mane, vnde nomen, ex thalamo ſurgit, veteres Iuriſconſulti Græca dictione Paraphernã (niſi fallor) vocant. Plus mille huiuſmodi offendes ſemibarbara vocabula, quæ omnia Teutonica adhuc in uſu ſunt. Nomina etiam regum, principum, fœminarum, marium Germanica ſunt: quæ tamen Celtici ſcriptores ob inſcitiam Francæ linguæ corrumpunt. Francorum cum Sueuis Cicero quoque meminit, vbi de rebus geſtis Iulij Cæſaris cũ Germanis agit. & D Hieronymus in vita Hilarionis, cuius verba operæpretium eſt ſubijcere. *Candidatus*, inquit, *Conſtantij Imper. rutilus coma & candore corporis indicans prouinciam, inter Saxones quippe & Alemannos: Genis eius non tam lata quàm valida, Apud Hiſtoricos Germania, nunc verò Francia vocatur.* Francorum enim nomen cum poteſtate (vt modo Suitonum) paulatim latius ſerpſit, & Germanias, Galliáſque occupauit. Germani à ſe inuento nomine Franci appellati ſunt. Francones autem antiquiſsimi ſunt Germaniæ magnæ populi; quod etiã vulgo adhuc protritum prouerbium in uſu crebrum

Locus corruptus.

Franciones vnde dicti. Alſfranckiſch. Præci olim ignoti. Francus ſiue Franco rex. Freihait. Freigemb. Die freien Frankenn. Merouenus. Hyldericus Attila rex.

conteſtatur. Solemus enim paſsim rem priſcam ac nimis antiquam, Francam vocitare. Ipſi obſcuriores fuere vſq; ad Gallieni Auguſti ætatem. Ab eo tempore hactenus ſemper præclari rebus bellicis habiti: Græcorum etiam annalibus notiſsimi ſunt. Antea partim ſub Cattis & Turogis: partim ſub Heluetiorum & Boiorum magnitudine delituerunt. Quemadmodum eſt apud Cor. Tacitum, Claud. Ptolomæum, Gregoriumque Turonenſem epiſcopum. Author & parens gentis eſt Francus ſiue Franco rex Germaniæ, ex antiquiſsimis Boiorum regulis procreatus: ſi vernaculis rerum authoribus credere fas eſt. Hoc nomen crebrum eſt in faſtis antiquis, deductum à libertate, quæ Teutonum lingua Freyhait / Freyhen / Freyhait vnd Freien dicitur: quod cognomen adhuc Franconibus noſtris tribui ſolet. Vocitantur enim vulgo Die Freien Franken / hoc eſt, liberi Franci. Itidem nobiles Francones. Ipſi ſæpius Rhenum tranſiere: ſæpius Gallias adfectarunt. Sæpius inde pulſi a Romanis, quemadmodum in ſecundo libro explicaui. Merouеus & filius eius Hyldericus cum popularibus ſuis auxilio fuere Romanis, cum Attilaque pugnauere anno Chriſtianæ æræ quadringenteſimo quinquageſimoquarto. In eo bello periit Theodericus rex Veſſogetarum, & Merouеus rex Francorum. Hyldericus filius eius commento, & fraude Aetij ducis Romani, obtentu ſalutis, in Germaniam magnam trans Rhenum fugatus eſt. Quemadmodum idem Thuriſmundum filium Theoderici ad Gotos, Romanis prouincijs extruſerat. D. Gregorium Turonenſem epiſcopum, & domeſtica ſequor teſtimonia. Paucis pòſt diebus anno reſtituti orbis 459. cum Romæ Valentinianus Auguſtus occiſus eſſet, Maximus Romæ arriperet Imperium, & Genſericus rex Vandalorum ex Africa traijceret, & Maximo cæſo, Romam diriperet: in Italiaque Maiorianus, in Gallijs Auitus Cæſaream purpuram induerent, inuicemque

Maioriannus. Martianus Cæſar.

contenderent. Hyldericus cum Franconibus ſexto Martiani Cæſaris anno, etiam Ioanne Varrone Coſs. Gallias inuadit: profligato Romano milite, Gallias in Germaniam tranſtulit. Eoque magnitudinis Francones venere, vt & Galliæ, & Germaniæ in nomen Francorum cum Romanorum Imperio conceſſerint. Vtrâque enim regna inde dicta ſunt Francorum Imperium. In huiuſce rei memoriam, monumentumque, etiam nunc ſolenne eſt, non alibi quã Francofordię, quæ vrbs primaria Francorum eſt, comitia Cæſarea Imperatoriaq; haberi. Quoniam de Alemannis res admonuit, de his comperii mihi pauciſsimis narrauero. Alemanos quidam in commune omnes Teutonas, alij duntaxat

Alemanni qui.

eos, qui Franci & Saxones non ſunt, nuncupant. Imperatores, & reges noſtri, Alemaniam ferè Sueuiam: interdum & flumen, pagumque Boiariæ antiquæ, quæ trans Danubium Franconiæ finitima eſt, adpellant. Franciam Occidentalem, Nouamque Francoricham, id eſt, Francorum Imperium: incolas Franzoſos, quaſi tu dicas Francigenas,

Francia Occidentalis. Francia Romana. Pius 2. P. Max. Leopoldus epiſcopus.

nominare ſolemus. Sunt qui eam Franciam Romanam dicant: quod Romana lingua, licet ſono corrupto vtatur. Apud veteres erat Galliæ Belgicæ ſecundæ pars, & Gallia Lugdunenſis, Celticaque Pius ſecundus Pont. Max. Leopoldus Iureconſultus, epiſcopus Bambergenſis, cenſent, Celtas non tam Francos, quàm Francigenas nuncupandos eſſe. Neque ipſi vnquam vſquequaque Franci, aut eorum regio, Francia dicta eſt, niſi quatenus ſub Imperio fuere Francorum. Franciam, Francoſque ſemper Germanos, Germaniamque intelligimus: & Imperium atque regnum Francorum, quod modò Teutonicum, ac Romanorum adpellatur. Ita etiam ſentire video Ottonem epiſcopum Fruxinenſem, filium D. Luipoldi principis Auſtriaci. D. Gregorius Thuronenſis (qui ſub Hyldeberto rege Francorum, & proneporibus ſuperioris Hylderici hiſtorias condidit, & ſæpius in Germanias legatus iuit) Germanias, Franciam Auſtriam nominare ſolet: cætera regna Galliarum. Et in vrbibus Galliæ, vbique Gallos & Francos, in eodem oppido ſeparat, ac vt diuerſos recenſet. Sicuti fit in prouincijs, quas armis externa gens occupat, vique tenet. Meminit idem & Coloniarum Saxonum in Gallia Lugdunenſi. Zacharias item Pont. Max. in epiſtola cõmendaticia, quam D. Bonifacio dedit (ſuprà enim in libro tertio offendes) itidem Imperatores Carolus, & Ludouicus in perpetuis edictis, quæ in iure Pontificio referuntur, Gallos à Francis ſeparant, per Francos Germanos intelligunt. Quamobrem rectius Imperatores noſtri in titulis ſe reges Francorum adſcriberent, quod eos feciſſe inuenio. Haud alienum eſſe opinor, ſi publicorum inſtrumentorum Boiariæ authoritatem ſecutus quorundam caput, exemplar, calcem, & deſcriptionem Franciæ, Galliæ, Saxoniæ (quæ in Bibliothecis Boiorum paſsim extat) ad fidem

Schafidarn. Pasto.

faciendam ſubſignauero. Ex actis cœnobij Schaphalarenſis, quod & Pipinopagus à veteribus cognominatur.

Chilianus abbas.

Sacroſancto monaſterio Sancti Dionyſij, quod eſt conſtructum in regno Francorum in ducatu Boiariorum, ſuper fluuium, qui dicitur Iſara: Ego ipſe Petto epiſcopus, & abbas, primum ob Dei amorẽ, ſeu pro peccatu meu muniendũ, ſeu pro æterna retributione, dono Hachingam, & Puelocham. Actum in Monaſterio S. Dionyſij, ſub oppido villa, quæ nuncupatur Skeffilari publicè. Teſtis Orendil Comes, ſixto Idus Auguſti, anno ſexto Imperij Domini noſtri Caroli Magni Imperatoris, Regni eius in Francia triceſimo octauo. Duarum exempla tabularum, quas mihi Chilianus inferioris Altaichij antiſtes exhibuit,

exhibuit, hæc ſunt. *In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. HLudouicus diuina fauente gratia rex, Gotsbaldo Virzeburgenſi epiſcopo, & rectori monaſterij Diui Mauricij eiuſdem monachis facio eligendi abbatis poteſtatem. Data octauo Idus Martij, anno Chriſto propitio quintodecimo regni, domini HLudouici glorioſiſsimi regis in Orientali Francia, indictione nona. Signum domini HLudouici sereniſsimi regis. Reguibertus diaconus ad vicem Redleiti cognouit. Actum Regensburg, ciuitate regia.*

Aliud ibidem.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. HLudouicus diuina fauente gratia, Rex Baioariorum Gotsbaldo abbati perpetuo dono in villa Engelſtat, duas Eccleſias, curtim dominicatam, cum ædificijs deſuper poſitis. Signum domini HLudouici *sereniſsimi regis. Ego Dominicus Notarius ad vicē Radleici recognoui, quinto decimo Kalēdas Sept. Anno Chriſto propitio, Domini HLudouici Pijſsimi regis ſeptimo in Orientali Frā. actū Helicbrunno in palatio regio.*

Vuigoleus Bathauenſis pontifex, ſubſequentium inter alia mihi copiam fecit: *In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. HLudouicus diuina fauente gratia rex Reginario epiſcopo Bathauenſi in regione Auarorum dono Chirchpach, terramq́; centum prædiorum per circuitum vſq; ad Chumenberg. Signum HLudouici glorioſiſsimi Regis Adalleodus Diaconus ad vicem Grimoldi recognouit XIII. Kalendas Martij, Anno Chriſto propitio, tertio regni HLudouici in Orientali Francia, Indictione XIII. Actum Oſtrohoua palatio regio, in Dei nomine feliciter, Amen.* *Vuigoleus Bathauenſis pontifex.*

Aliud ibidem diploma, quod ad verbum exceptum à me, in hiſtoria Vtinenſium publicatum, venale circumfertur. Caput hic & calcem duntaxat ſubnotabo. *Karolus diuina fauente clementia Imperator Auguſtus, dono dat aliqua prædia Vtinenſi templo. Datū VIII. Kal Sept. anno incarnationis Domini DCCC. LXXXV. Indictione III. anno imperij Pijſsimi Imperatoris Caroli in Italia quinto: in Francia quarto, in Gallia primo. Actū ad Vueibelingā. In Dei nomine feliciter, Amen.*

Extat eiuſdem Imperatoris aliud diploma Reginoburgij, quod mihi exhibuit Catharina a Reduuitz, ſacratarum fœminarum monaſterij ſuperioris Maxima. Eius initium eſt, quod tum ferè in vſu fuit. *In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Karolus diuina fauente clementia Imperator Auguſtus, cœnobium ſuperius libertate, & immunitate donat, quòd ibi mater ſua Hemma ſepulta ſit, quæ hoc ab Bathurico epiſcopo Reginoburgij acceperit, anno ſalutis D.CCC.XXXI. eiq́; reddiderit Monoſeum monachorum contubernium. Data XIIII. Kal. Martij, anno Dominicæ incarnationis D.CCCLXXXVI. Indictione IIII. anno verò Pijſsimi Imp. Caroli, in Italia VI. in Francia V. in Gallia II. Actum in villa quæ Rotunila vocatur. In Dei nomine feliciter, Amen.* *Catharina à Reduuitz.*

Huius quoque Imperatoris & alia tabula ſeruatur in Monaſterio inferioris Boiariæ, Metenam vocamus, Carolus Magnus condidit. Caput quod in ſuperioribus, ad vmbilicum ita ſubſcriptum erat: *Datum IIII. Kal. Auguſti, anno Chriſto propitio D. CCC. LXXXII. anno Auguſtali in Italia II. in Francia I. Actum Aſcoba.*

Veſſobrunnæ in ſuperiore Boiaria, iſthoc mihi monſtratum eſt inſtrumentum. *Henricus epiſcopus Ratiſponenſis, ob patrocinium ſancti Michaelis, & meritum S. Wolffindis virginis ſcilicet, & Martyris, trado Eccleſiæ de Rubach decimas omnis Teſtis Henricus vicarius noſter in pago Norico, anno ab incarnatione Domini M. C. XXXIX. anno regni Domini, Conradi ſereniſsimi Regis Francorum ſecundo. Actum Ratiſpona.* Antequam reges noſtri Romæ conſecrati fuerunt, vocati ſunt Reges Francorum, vt nunc Romanorum. Nunc Franciæ, Galliæ, Saxoniæ deſcriptionem ad verbū ſubijcio, ex venerandæ vetuſtatis antiquiſsimo codice, Romanis literis in membranis exaratam. Vrbes regni Francorum, vbi habitant epiſcopi Aquæ Graneæ, ſedes regni Francorum. Moguntiacū, Agrippina, Treueri, Mediomatrices, Tullum, Verdunū, Veſontia, Baſilea, Argentoratum, Spira, Wormatia, Tungri, Leodium, Traiectum, Cameracū, Wirczburgiū, quæ & Herbipolis. Mons pauonis, qui Babenberch dicitur. Curia, Conſtantia, Salipolis vel Iuuauia, Ratiſpona, Friſinga, Aigiſtadiū, vel Eiſterem, Bathauia. *Henr. proſeſſor.* *Noſa.* *Vrbes imperij in Germania.* *Aquæ Graneæ.* *Mogunciacum.*

Prema, Parthenopolis, vel vrbs Virginum, quæ & Madeburgium, Martipolis ſiue Merſoburgium, Ciſa, Albaceſtadium, quæ & Halberſtat, Monaſterium, Fons podoli, quæ Padebrunnæ, Mindina, quæ & Miſena. Hiltisheim, Olinoburgium, Brandeburgium. *Ciuitates Saxoniæ. Prema.*

Pariſij Rhemi, Laudunum, Lugdunum, Lingones, Cænomani, Vienna, Aureliani, Ambiani, Senones, Andes, qui & Andegaui, Antiſiodorum, Rhotomagus, Arelatæ, Pictones, Turones, Sueſsiones, Tornacum, Valentia, Maſsilia, & complures aliæ ſedes Pontificum, quas enumerare nihil ad propoſitum. Ex his planè intelligimus, proprium ac genuinum regnum Francorum eſſe, quod modò Teutonicorū ac Alemannorum dicitur. Quod verò Occidentalis Galliæ Reges Francorum adpellantur, fit propterea, quòd non modò reges, verum etiam omnis nobilitas ex germana Francorum ſtirpe genus traxerint, & quidem vtrumque noſtræ tempeſtatis Celtarum rectores ex Francia Orientali, Germaniaue oriundi ſunt, nempe Saxonia. Vitechundus namq; Saxonum mercede à Carolo Caluo conductorum dux contra Nordomannos accitus, è Germania in Galliam Lugdunenſem migrauit: & Andibus, Andegauenſibusúe profectus eſt. Vitechundi filius Rupertus primorum fortiſsimus, ob rei militaris periciam, Francorum dux ab Imperatore Carolo Caluo conſtitutus aduerſus impetus Nordomannorum, ab ipſis prælio occiditur. Eius filius Otto ob merita parentis, iuſſu Arnulphi Auguſti regnum Celtarum procurauit. Huius frater *Ciuitates Galliæ.* *Vitechundus.* *Rupertus dux Francorum.* *Otto.*

Celtæ.

Rupertus, Hugonem Magnum Pariſiorum principem procreauit. Is ex ſorore Imperatoris Ottonis Magni Cæſaris Auguſti, Hugonem regem Francorum tulit. Ad quem noſtræ tempeſtatis Galliarum reges paternam originem referunt. Celtarum tamen ſcriptores, maximè recentiores, Germaniam, Auſtriam, ſiue Auſtraliam: Celtas verò, Francos, non tam verè, quàm ambitioſe nuncupant: cum nec à nobis, nec ab ipſis ita vernacula lingua nominentur, ſed vtraque lingua Franzoſi, hoc eſt, Francigenæ dicantur. Atqui vtcunque ſe adpellent, cognomen ſortiti ſunt à Francis Germaniæ populis: ſicut omnes Galliæ incolæ Germania oriundi ſunt. Germanica cognomina retinent. Non ſolum Franci, ſed Burgundiones quoq; Nordomanni: Belgæ olim & pars Celtarum ex Germania profecti, adhuc ferè Teutonum vtuntur ſermone, & noſtris Imperatoribus parent. Satis ſuperque pro neceſsitate rei Francis immorati ſumus, ad Carolum reuertor. Natus eſt D.

Caroli Magni natiuitas, Ingelheim.

CAROLVS anno ab orbe ſeruato ſeptingenteſimo altero & quadrageſimo, quidem Angilæmis, haud procul Mogontiaco genitum exiſtimauerunt, ſecuti leuem coniecturam, quòd ibi veſtigia prætorij, nutrimentorumq; eius adhuc locus oſtendatur: quaſi verò non conſtet inter authores rerum, Carolum iam rerum potientem, illas ædes Palatinas condidiſſe. Nec deſunt, qui in Brabantia natum opinentur: decepti affinitate nominum. Quippe Carolomannos ibi regnaſſe, natoſq; fuiſſe conuenit inter ſcriptores Annalium.

Carlsburg am Vrmſebe.

Sed vt apud nos canitur, certioreſq; tradunt, natus eſt in Carlsburg, quæ arx eſt ſuperioris Boiariæ, & inde hoc nomen retinet, religioſeque adhuc colitur, ac monſtratur. Suprà plura in tertio libro retuli. Nam apud nos de ea re extat liber verſibus antiquis more maiorum confectus. Educatum quidem apud Ingelhaim, non longè à Mogontiaco tenet opinio.

Paulus Piſanus archipræceptor.

Literis Latinis, & Græcis inſtitutus eſt à Paulo Piſano, viro eiuſdem tempeſtatis in vtraque lingua doctiſsimo. Quintum ac viceſimum agens annum, parentem amiſit: vbi funeri patris iuſta fecit, cum Carolomanno fratre, ex æquo Imperium Francorum apud Pariſios partitus eſt. Carolomannus Auſtriam, Belgas, Germanias accepit. Magnus Veſtriam, & Occidentalia regna Burgundiam, Narbonenſem Galliam, Aquitaniam, Galliam Lugdunenſem: & eius ſecundum Cæſarem, vrbes, Mogontiacum, Wormaciam. Inſuper Aquas Graneas, quò ipſe profectus regio diademate decoratur. Frater eius Auguſtæ Sueſſonum rex ſalutatur, ſeptimo Idus Octubris. Eadem tẽpeſtate vbi mors Pipini regis euulgata eſt, Aquitani (ſicut fieri ſolet, vbi qui imperia obtinuere, moriuntur)

Hunoldus.

gens inquieta, rerũque nouarũ auida à Carolo defecere. Hunoldus filius Bæpharij patris arrogantiam ſequutus, ingens excitauit incendium. Aquitaniam occupauit, depulſis Frãcorum præſidijs.

Lupus princeps Vaſconum. Aquitania.

Lupus quoque Vaſconum princeps noua molitur. Eſt autem Aquitania pars Galliarum quarta, finitima Hiſpaniæ: cõtinetur Ligeri amne, montibusq; Pyreneis. Authores duplicem faciunt, Vlteriorem, & Citeriorem. Hæc Garunna & Ligeri fluminibus clauditur, proprieque Aquitania nuncupatur. Vlterior à Garumna amne ad Hiſpanias pertinet: eam propriè Vaſconiam nominant, à Veſſogotis hoc nomen eſſe detortum autumant. Nec me fugit, Vaſconas in Hiſpania enumerari ab antiquioribus. Apud diuum Hieronymum & eos qui Romanas deſcripſere prouincias, tertiam quoq; Aquitaniam reperio. Ipſi nouem populorum adpellant: cohæret Pyreneis montibus, Narbonenſi, & Toloſatium agro continua, quæ ſunt vrbes Galliæ prouinciæ finitimæ. Quidam Auſcitanam prouinciam nunc eſſe tradunt. Vaſconas Lupus, vti diximus, Hunoldus Aquitanos tenebat. Carolus in Hunoldum expeditionem indicit, acceſsitq; auxiliares copias a fratre, quas is pollicitus erat. Verùm prauis vſus conſultoribus (qui etiã fratres germanos committere haud verentur, cum alioqui rarò ſit fida regni ſocietas) auxilia Carolo non miſit: Leodio in Franciam redit. Erat huic ferox ingenii, quod peſsimos nactus amicos, improboſq; magiſtros, plerunq; in deteriorem partem adplicabatur: ægreq; concordia fratrum manſit. Cæterùm Carolus natura beneuolentiſsimus, ſummoperè cauit, ne locum ſimultati faceret: leniſsimè tulit contumaciam fratris, eiusq; domeſticorũm minus ſui reuerentium licentiam aſtutè diſsimulauit. Et nihilominus in Aquitaniam cum exercitu proceſsit: Aquitanos in obſequium redegit, Francorũ impoſito præſidio. Hunoldus cum vxore ad Vaſconum principem Lupum, impar viribus Magni, fuga euaſit. Hæret fugientis tergo Carolus, amneq; Garunna, qui Vaſconas ab Aquitanis diuidit, cũ copijs tranſmiſſo, per legatos Hunoldum à Lupo repetit: niſi ille reddatur, omnem belli impetum ſe in Vaſconas conuerſurum minatur. Lupus ſeniorũ obſequens conſilio, non ſolum Hunoldum cum coniuge reddit, ſed ipſe quoq; in verba Caroli iurat: ab eoq; Vaſconiam, ſiue Aquitaniam vlteriorem in fidem accipit. Hunoldus in Italiam relegatus, ibi lapidibus obrutus eſt. Subacta itaq; tota Aquitania, in Germaniam Carolus redit, Wormaciã conuentum Francorũ indicit. Actum ibi de concordia fratrum. Bertha regũ mater ad Carolo-

Irmegarda filia Deſiderij regis.

mãnum minorẽ natu profecta, filios in pace continuit. Inde per Boiariã Romã ſupplicandi gratia pergit. Inter redeundum Irmogardam filiam Deſiderij regis Italiæ in Germaniã ſecum abducit, Caroloq; connubio iungit: quã ipſe poſt annũ, quòd infœcunda vitio corporis & clinica erat, ſententia Pontificũ repudiauit. Moritur inter hæc Carolomannus. Eius

vxor.

vxor cum liberis,& perpaucis,qui diſcordias inter fratres ſerere conati fuerant,in Italiam ad Deſid[illegible]um regem aufugit. Cæteri omnes Villærius Epiſcopus. Sed.Vnenſis, Volradus & Volocherus à ſacris,Berinus,& Adulardus præfecti prætorio,cum aliis aulæ proceribus Magno ſe dant. Quatuor circiter annos imperarunt hi fratres. Carolus Concilium Wormatiam conuocat. Populi qui Carolomanno paruerant,in clientulos ſe Carolo commendarunt, atque in fidem dederunt. Apud Saxonas longè nobiliſsimus, ac dit[illegible]ſsimus fuit Vitechundus. Is perfacile perſuaſit popularibus ſuis, vt Carolo rebellarent. [illegible] alieni à pietate Chriſtiana, virtute præſtabant, & multitudine. Omnes reges Francorum veteres, & florentiſsimos quosque centum quinquaginta ferè annis, & armis laceſsierant, præliis ambigui, bello nunquam domiti. Carolus aduerſum hoſce arma induit: re frumentaria prouiſa,auxiliis copiisque comparatis,Rhenum tranſit. Inter Rhenum & Viſurgim amnes,vniuerſam regionem Veſtophalorū, hoc eſt Occidentalium Saxonum,ferro,flamma depopulatur,agros deprædatur. Hæroburgium primo impetu capit. Erat templum Hermionis,Saxonibus vetuſta religione auguſtiſsimum, quo frequens populus coibat, & vota reddebat. Multa ibi opulenta regum, populorumque viſebantur munera: ingens auri argentique ibi copia oſtendebatur: quæ vota reddentium grata voluntas congeſſerat. Saxones Hermanni Salam vocabant: id eſt aulam,ſiue baſilicam Hermanni,Hermioniſue. Is fuit quintus Germaniæ Magnæ Imperator, pronepos regis Manni,filij Tuiſconis, parentis,& authoris noſtri. Ipſum maiores noſtri ob bellica facinora in numerum Deorum retulerunt,pro numine, & belli præſide hactenus coluerant. Eius fanum Magnus diripit,militibus aurum & argentum, opes Hermioni conſecratas diſtribuit. Delubrum militari manu incendit,diruit,& ſolo æquat, vt ne veſtigium quidem eius appareret. Siti triduana laborante exercitu,ſubitò torrens diuinitus,ita rumor diſsipatus,iactabatur,largiſsimè efluxit. Saxones poſt tot accepta damna,deſtituti etiam Deo ſuo,primi de pace legatos mittunt ad Carolum: qui imperatis,& acceptis duodecim obſidibus,in Franciam reuertitur. Heriſtallij hyemat. Hoc initium Saxonici belli,quo neque atrocius,neque diurnius vnquam Francorum regibus fuit. Magna vtrinq; animorum contentione,maiore Saxonum,quàm Francorum damno,continenter per tres & triginta annos belligeratū eſt. Saxones quippe,qui vt cæteri Germaniæ populi ſuapte natura feroces,bellorumque auidi,ferociores ſuperſtitio falſorum Deorum reddebat: cultui multorum deorum obnoxiis,noſtrarumque cæremoniarum hoſtibus fidem frangere, pacem (vt libitum fuit) exuere, diuina,humanaque polluere,nulla religio fuit. Confinia in plerisque locis, non altitudine fluminum, neque iugis montium, nec ſyluis aſpectu horrendis,ſed camporum planicie iungebantur, mutuóque metu ſeparabantur. Nec quicquam obſtabat,quin vt quæque gens inualuerat,alterius agros inuaderet. In huiusmodi diuerſorum imperiorum limitibus vti fit,crebrò cædes edebantur: crebrò prædæ inuicem agebantur: quotidie tumultuariis decertabatur præliis. Dolus frausque Saxonum hoc bellum protraxit tamdiu. Quotannis bello petiti ſunt: quotannis rebellarunt. Haud facile dixerim,quotiens gens bellicoſa,animorumque cupida victa ſit: quoties [illegible] libertatis ab impoſito reſilierit iugo. Homines bellandi cupidi,vbi viri cæſos,excindi ædes, vaſtari agros,pecora abigi,rapi virgines,coniuges in captiuitatem abduci,pueros diuelli à cōplexu parentum,fana atque domos ſpoliari,cædem,incendia fieri. Poſtremò armis,cadaueribus cruore,atque luctu omnia compleri videbant,ſupplices manus dabant, imperata ſe facturos pollicebantur: absque omni cunctatione, obſides, qui imperabantur, exhibebant: legatos qui mittebantur,audiebant. At vbi exercitus noſter finibus exceſſerat, iam liberati periculo,gens quietis & ocij impatiens,deficiebant,armis correptis in Francorum patentes campos incurſabant. Sæpius ita adtriti ſunt, vt ſe cultum numinum exploſuros, & Chriſtianam philoſophiam recepturos vltrò pollicerentur. Non tam faciles ad iſthæc acceptanda,quàm leues ad ea rurſus detrectanda: vbi periculo liberati fuerunt, ad negandum,an promittendum proniores eſſent,haud facile diſcerneres. Capax orbis terrarū animus Magni,quamuis ſimul variis locis bellis diſtineretur,& vndiq; circumſtreperēt arma, non paſſus eſt inultam abire gentis perfidiam. Continuò vbi pacē homines bellicoſi exuerunt,de ipſis aut per præfectos,aut ipſe pœnas exegit, & rurſus malè obſequentes in ditionem redegit. Tot armorū procellis vndiq; ingruentibus parem fuiſſe Carolum haud mirabitur,ſi quis magnitudinem animi eius,& cœleſte ingenium penitus conſiderauerit,perpetuæ in aduerſis,iuxtà ac proſperis cōſtantiæ fuit. Nec ſecundis inſoleſcēbat,nec anguſtis perditisq; deſperabat,æquo vtramq; ſortem animo compos mentis tolerabat. Viuax pectus eius ocium ac inertiam,vt peſtē deuitabat. Vt ad bella ſuſcipienda alacer,ac promptus erat animus,ſic reſiſtens,ac minimè mollis ad calamitates perferendas mens eius erat. Maior profectò Alexandro illo Magno,cuius magis fortunam,quàm virtutem laudaueris. Nempe huic cum imbellibus Aſiæ fœminis res fuit: noſtro cum ferociſsimis quibusq; nationibus,quas ne attingere quidem Alexander auſus fuit. Peſsimū boni principis exemplar, vtpote qui perpetuo ſucceſſu rerum ebrius, impotensque ſui, amicorum ſanguine

Villarius Epiſcopus.

Vitechundus Saxo.

VVeſtphali.

Irmenſuel que & Irmanſul idolum.

Martis in VVeſtphalia de quo [illegible] Saxonia.

Legati Saxonici ad Carolum miſsi. Carolus Heriſtalij hyemat.

Saxonicum bellum.

Magni virtutes.

inter pocula, quibus tamen victorias acceptas referebat, ſeſe pollueris. In cæteris animi dotibus ne vllo quidem pacto cum noſtro comparandus eſt, excepta fortuna, quæ peculiariter Alexandro perpetuò fauit. Quid obſecro in eo rege, præter flagitia, libidinem, ſuperbiam, parricidia, & ea ſcelera, quę nominare mihi religio eſt, inuenies? De noſtro verò quid attinet plura ſcrupuloſe dicere? Cui virtutes & præclara ſua facinora cœlum aperuerunt. Ipſe in Superum ſenatum adlectus, adhuc religioſe colitur. Alexandrum nemo non, niſi cui fibra eſt, execratur. Diſpeream ſi Hircus ille Græculus (ita enim à ſacris vatibus nuncupatur) tum Saxonum immanitatem qui adhuc cruda carne, nempe ſuilla veſci ſolent, ferre potuiſſet. Sed ad ſeriem narrationis redeo. Hiſce diebus Neotomæ obiit mortem

Conſtantinus Copronym. Leon.

Imperator Conſtantinus Copronymus Cæſar Auguſtus: Romanum Imperium per manus tradidit Leonti quarto filio ſuo. Deſiderius Rex Italiæ Romanum infeſtat agrum, caſtella, oppida Romanis eripit, quaſi ſupplicandi gratia Romam admiſſus, quoſdam ſenatorũ luminibus priuat. Longobardi totam Italiam in ſuas partes trahere conabantur. Romani, & Pontifex ad Carolum Magnum auxilium poſtulatum, legatum ire iubẽt Petrum quendam, qui Romæ nauem ingreſſus, mari delatus ad portum Maſſilienſem adpulit. Inde terreſtri itinere ad Magnum Theodouię (quæ vrbs in ripa Moſellæ, in ducatu Lutzelburgenſi condita extat, medio verè itinere inter Mediomatrices, & Lutzelburgium) hyemantem proficiſcitur. Vbi defunctus legatione, qua venerat, rediit Romam. Nam

Deſiderius Rex Longobardorum.

Deſiderius, & Longobardi omnes vias, omnia itinera, aditúsque præcluſerant. Erat non leuis ſimultas inter hos reges. Deſiderio ſuſpecta erat potentia Caroli generi quondam ſui: ipſeque ignominiam filiæ repulſæ impatienter ferebat. Carolo dolebat, quòd perfugas de ſuo regno Deſiderius reciperet:

Diettkofen

nepotéſque ex fratre Carolomanno ad ſpem Imperij Francorum ſollicitaret. Diu tractatum, deliberatumque eſt, armis ne alienis ſeſe inuoluerent Franci. Tandem communi conſenſu procerum, Romanis opem ferendam eſſe decretum. Inde expeditio in Italiam paratur: omnes copiæ ex diuerſis regionib.

Geneua.

Geneuæ (extremum id oppidum Allobrogum, iam Sabaudiæ, proximum Heluetiorum, Sutonum) nunc coire iubentur. Eò quoque Carolus primo Maio venit: ibi de belli gerundi ratione conſultatum: ſummam ſpem in celeritate ſitam eſſe, copias in duo agmina partiri placuit. Pars Bernardum patruum Magni ducem, per Alpes Coccias, quas alij montem Iouis nominant, ſecuta eſt:

Cineſius mõs

cum reliquis Carolus per Cibennica iuga (Cineſium montem nuncupant) penetrauit. Superato itaque Alpium iugo, celerius opinione omnium, circa fauces, quæ in Taurinum agrum ducunt, ambo exercitus conueniunt. Deſiderius ibi armatus occurrit, clauſtra præcludit, aditu Italiæ Francos arcet. Carolus locum caſtris capit: Interim clanculum cohortem cum expeditis delectiſque militibus per montes in Italiam præmiſit, qui à tergo inuaderent Longobardos. Vbi hoc Deſiderius accepit ne

Ticinum.

quid ſe abſente animi ſuorum labaſcerent, concitus Ticinum, quod caput gentis erat, properat. Carolus incolumi vtroque exercitu per patentes Alpium anguſtias, nemine prohibente, ad plana Italiæ deſcendit. Inde intento exercitu procedit, Ticinique Deſiderium arcta obſidione claudit. Nec ſegnior Rex Italiæ in munienda vrbe fuit: diurius protracta eſt obſidio. Carolus natalem Chriſti in caſtris celebrauit: Paſchalibus, dimiſsis copiis in obſidione, pietatis ergò Romam perrexit. Hoc tum carmine eleganti, nunc inconditò

Reſponſoriũ in diebus feſtis Apoſtolorum.

exceptus eſt. *Ciues Apoſtolorum & domeſtici Dei aduenerunt hodie, portantes facem & illuminantes patriam: dare pacem gentibus, & liberare populum domini.* Cantari adhuc ſolet in feſtis diebus Legatorum Chriſti. Carolus deinde ab Imperatore, Pontifice, Senatu, populoq; Romano,

Carolus fit Rom. Patricius.

lege data, Conſul, Tribunus, Dictator perpetuus, Patriciusq; dictus eſt. Seruatur Reginoburgij illæſum adhuc diploma à Carolo Cœnobio D. Haimerani datum, cuius initiũ ſubtexo, & finem. *Carolus Dei gratia Rex Francorum, & Longobardorum, ac Patricius Romanorum donat quædam Monaſterio D. Haimerani, quod ſitum eſt (vt ait) extra muros ciuitatis noſtræ Reganiburgenſium. Datum VIII. Kal Martij, regnorũ noſtrorum anno XXVI. & XX. in Francofurd.* Adfuere eadem tempeſtate Romæ centum quinquaginta tres Epiſcopi, quos Hadrianus Pontif. Romanus conuocarat: patrum conſultum perpetuum, quod in libris Pontificalibus refertur, factum eſt, in verbáque Caroli iuratum: Nullum poſthac fore neque Romanum, neque aliorum templorum Antiſtitem, niſi quem Carolus, ſucceſſoréſque eius ſciuerint & iuſſerint. Refragantes huiuſcemodi patrum decreto, diris deuoti ſunt, & niſi reſipuerint, adiecta proſcriptio. Defuncto igitur prǽſule quopiam, ſacerdotes lituum cum annulo ad aulam mittebát, cui ea princeps ſolenni ritu tradebat, is eiuſdem fani rector deſignatus erat. Ita obſeruatum eſſe ſine controuerſia ad Henrici quarti Imperium legimus. Chariſsimi quique ac ampliſsimi viri, aduenę etiam vltro aulam frequentabant, ſpe dignitatis augendæ & adipiſcendi ſacerdotij illecti, abſque ſtipendio in omnibus principi dicto audientes erant: quemadmodum noſtro æuo Romæ fieri ſolet. Sub Henrico quarto, & Gregorio ſeptimo, cum maximo Reipublicæ Chriſtianæ detrimento, de hoc aucupio armis, non

Nota.

citra ſanguinem decertari cœptum. Imperatores veterem morem à tot ſanctiſsimis pontificibus traditum, comprobatumque mordicus retinere: Max. Pontifices iam pares opibus

Cæſareis

Cæſareis in ſe trahere conabantur: nec amplius ferre parem, nedum ſuperiorem, ditati ab Imperatoribus noſtris, & ad id faſtigij perducti, poterant. Eſt omnino iniquum (ſicut ait Plinius) ſed nobiſq; noque vſu iam receptum, quòd honeſta conſilia vel turpia, prout malè, aut proſpere cedunt, ita aut probantur, vel reprehenduntur. Indè plerunque eadē facta, modò ſuperſtitionis, modò pietatis, modò Chriſti, modò Antichriſti, modò iuſticiæ, modò tyrannidis nomina accipiunt. Diutius in ſe Chriſtiani principes, ſumma pietatis & religionis iactura debacchati ſunt. Vicit tandem Romanorum flaminum fortuna. Sed hæc omnia quàm veriſsimè in quinto volumine explicabo. Dum hæc in Italia geruntur, Saxones ob abſentiam regis deſciſcunt, arma corripiunt: continuos ſibi Francorum fines, quos Haſſos nuncupamus, inuadunt. Buriaburgium incolæ, aufugiunt. Saxones in caſas vacuas, villas, & agros ſæuiunt: cuncta ferro, flamma depopulantur. Dum templum à Diuo Bonifacio conſecratum, exurere nituntur, cælitus ſubito terrore perculſi terga vertunt, domumque pauidi reuertuntur. Carolus patriciatu, tribuniciaque poteſtate perpetua recepta, Roma Ticinum reuertitur: nihil omittit, quod ad expugnationem vrbis facere videbatur. Erat diſcordia inter ciues, pauci cum Deſiderio ſentiebant: peſtis quoque in ciuitate graſſabatur. Maxima pars pertæſi longinquæ obſidionis, aperiendas eſſe portas Carolo cenſebant. Hique tandem intra mœnia Magnum admiſere, Ticinúmq; Francis tradiderunt. Captus Deſiderius cum vxore Anſa & filia in Germaniam Leodium deportati ſunt, ibique exules mortui ſepeliuntur. Cæteræ vrbes Italiæ exemplum Ticinenſium ſecutæ, certatim ſe victori permiſere. Verona capta eſt, in qua Antharicus Francus cum vxore Carolomanni, & liberis latitabat. Adalogiſus filius Deſiderij fuga ſibi conſuluit, in Græciam elapſus Conſtantinopoli abiecta ſpe recuperandi perdita, in ſummo ſecundum Auguſtum honore quem Patriciatum nominant, conſenuit. Magnus compoſitis rebus in Italia, erepta reſtituit Romanis: firmo Francorum præſidio Ticini relicto, præfecto Foro Iulij Rudoganſo, in Franciam ad Ingelhaim ſe confert. Tres legiones aduerſus Saxonas, citius quàm ipſi Carolum rediſſe ſuſpicabantur, mittit. Omnia incendiis rapina, direptionibus vaſtantur. Cuncti reſiſtentes trucidati, cum ingenti præda, acceptis obſidibus, Francus miles domum rediit. Subſequenti anno accitis ex tota Germania viribus, Saxoniam petit Carolus: aut penitus exciſurus gentem, aut coacturus ipſam, vt philoſophiam Chriſtianam recipiat. Segiburgium, vbi validum Saxonum præſidium erat, oppugnat, & vi capit: Hæreburgium ab hoſte deſtructum, reficit. Ad Viſurgim amnem procedit. Brunonis Bergomi caſtra locat. Ibi manus Saxonum occurrit, à tranſitu fluminis noſtros arcere conantur. Franci primo impetu Saxonas ripa deturbant. Rex amne traiecto quoſdam ad cuſtodiendum flumen relinquit, cum cæteris ad Ouacrum fluuium contendit. Ibi omnes Oſtophali, id eſt, Orientales Saxones, cum Duce Heſſouino conueniunt, Carolo ſe dedunt, obſides dant, in verba Caroli iurant. Bruno quoque regulus Angriuariorum, quos inter Amiſiam & Viſurgim Tacitus locat, exemplum Orientalium Saxonum ſecutus, Magno ſe permittit. Teutonico ſermone & ornatu magna ex parte miles Caroli, atque adeò ipſe Carolus vtebatur. Saxones igitur eiuſdem cultus & linguæ Francorum, qui ad Viſurgim relicti cuſtodes fuerant, pabulatoribus hora diei nona in caſtra reuertentibus quaſi commilitonibus ſuis ſeſe commiſcent: atq; in caſtra Francorum irrepunt. Dormitantes ac ſemiſomnes adoriuntur, plurimos trucidant, ſed vigilantium fortitudine caſtris repulſi ſunt, in fugamque verſi. Quæ vbi Magnus accepit, fugitantium terga inſequitur, eoſdem cædit, ſternit, fundit. Occidentalium agros, Weſtphalos nominamus, depopulatur: & hos dare obſides cogit, cum quibus & ingenti præda in Franciam ſe recipit. Vbi certior fit, Rudogaudem, quem Foro Iulij præfecerat, noua moliri, & regnum Italiæ affectare, iamque nonnullas vrbes ad illum defeciſſe, Carolus feſtinandum ſibi ratus, Sleſtadij oppido Eliſatij natalem Chriſti celebrat, ſtrenuiſsimum quenque aſciſcit. Inde quam maximis poteſt itineribus in Venetiam contendit & Forum Iulij peruenit, Rudogaudem in poteſtatē redigit, ſecuriq; percutit. Taruiſium ac cæteras vrbes præſidio Francorum firmat, his præficit Henricum. Inter hæc Saxones opportunitatem, vt ipſi rebantur nacti, quod longius Francorum Rector abeſſet, pacem exuunt, Hæreburgium obſidione claudunt. Tandem pulſo præſidio Francorum, expugnant, incendunt. Inde Segiburgium infeſto tendunt exercitu. Nec mora, caſtrum admotis ſcalis adoriuntur: Franci qui intus erant, hoſtes incautius oppugnationi intentos, eruptione facta, à tergo inuadunt: plurimis interfectis, reliquos non ſolum ab oppugnatione repellunt, ſed in fugam quoq; vertunt: palantes diſperſóſq; vſq; Luppiam flumen perſequuntur. Inter quē & Amiſiam Cor. Tacit. Bructeros collocat: ſicut inter Viſurgim & Albim Cheruſcos. Nos omnes huiuſcemodi noſtro æuo gentes in communi Saxonas appellamus. quæ cum Auguſto, Tiberio, Claudio potentiſsimis Imperatorib. Romanis bella quoq; geſſere. Nec deterruit eas magnitudo Romani Imperij, quo minus armis victorem gentium populum, rerumq; dominos laceſſerent, ex Germaniaq; vi deturbarent. Carolo cum id nunciatum eſſet, Saxones fidem denuò fregiſſe, expugnaſſe Hæreburgium, maturat ex Italia proficiſci,

Saxones Francorũ fines inuadunt. Haſſi.

Deſiderius capitur cum vxore & filia, qui exules Leodij moriuntur. Verona capitur. Adalogiſus filius Deſiderij, Conſtantinopolim fugit, vbi conſeneſcit.

Carolus Saxones inuadit.

Bruno regulus Angriuariorũ ſe Carolo dedit.

Carol. Weſtphal. cogit. Schleſtat. Caroli expeditio in Rudogaudem.

Defectio Saxonum.

Cor. Tacitus de Germanorũ moribus.

Wormae

Carolus iterũ bello moto in Saxones eos ſub poteſtatem ſuam redegit.

Wormatiamque properat. Ibi coactis ingentibus copiis, celeritate conatus hoſtium omnes præuenit: fines Saxoniæ abſque cunctatione penetrat, velut turbo omnia humi ſternens, caſtella, oppida impetu vallo irrupit, cuncta obuia proterit. Saxones hiſce perterriti ad Luppiæ fontes conueniunt, ſupplices veniam præteritorum orant, ſeſe & omnia regi committunt: pietatis quoque Chriſtianæ iugum ſe ſubituros pollicentur. Rex Hæreburgium inſtaurat, aliud ca‍ſtellum in ripa Luppiæ conſtruit. Ibi Saxones lauacro cœleſti luſtrati ſunt, obſideſque dederunt. Refectis caſtellis, præſidioque impoſito, Rex in Franciam Heriſtallium reuertit. Vbi cum hyemem exegiſſet, primo vere Neomagum, inde in Saxoniam cum valida manu procedit: conuentum Saxonum Padebrunam Maio menſe indicit. Omnes Saxones eò conuolarunt. Ibi fidem Carolo, eiuſque filio dederunt, conceptis verbis iorarunt ſe nũquam defecturos à Chriſtianiſmo. Quod ſi atro genio acti tantum ſcelus commiſerint, deminuto capite in ſeruitutem redigantur, extorres, lare, foco patria, in exilium extrudantur cum liberis & coniugibus: ius denique teſtandi ſuccedendique amittant. Witechundus occidentalium Saxonum primarius cum paucis Saxonibus illi Nordomanniam ad Segefridum Danorum regem aufugit, auxiliúmque cõtra Carolum petiuit. Ad quem in Saxonia agentem Ibinarabus & Ioſephus cum multis Saracenis ex Hiſpania profecti ſunt, deditionemque fecerunt. Idcirco compoſitis rebus Saxonicis, diſpoſitis in cõfinio præſidiis, expeditionem Hiſpanicam Magnus parat: & quam maximo poteſt apparatu innumeras copias vndique acceſſit. Ex Burgundia, Germania, Boiaria, pars etiam Longobardorum in auxilium venit. Superato itaque in Vaſconum regione Pyreni iugo, Magnus Pompelonem Nauarrorum oppidum in deditionem accepit. Inde ad Iberum flumen caſtra mouet. Tranſmiſſo amne, Cæſar Auguſtam maximam in his locis ciuitatem, quam veteres Numantiam vocarunt, accedit: ibi acceptis obſidibus à Saracenis, ſubactis Nauarris atque Vaſconibus, Pompelonem victor reuertitur. Mœnia eius ne rebellare poſſet, dirui iubet. In Pyreneis iugis transeundis perfidia Vaſconum non mediocre vulnus accepit. Cogebatur ob anguſtias loci exercitus lõga acie progredi: Vaſcones in verticibus montium in inſidiis latebant. Sunt enim ibi ſyluæ maximæ, quarum opacis vmbris locus eſt opportunus inſidiis. Hoſtes ſubito de editiore loco in extrema impedimenta tutantes impetum faciunt, ac in ſubiectam vallem deturbant. Fit prælium impari fortuna: Vaſcones ſuperiores loci ſitu, leuitate armorum, noſtros graui armatura, & iniquitate loci oppreſſos, ad vnum omnes trucidant, impedimenta diripiunt, beneficio noctis, quæ imminebat, protecti ſubitò in loca tuta, ac nota abſque periculo dilabuntur.

Vuitechind. Occidentalium Saxonum primarius, à Danorum rege auxilium petit contra Carolum.

Eckhardus Anshelmus Rolandus: Næmus ab aliis Namus

Cecidere eo prælio Eckhardus regiæ menſæ, Anshelmus prætorio præfectus, Rulandus Dux Britannici limitis, Næmus Boiaricarum copiarum ductor, cum compluribus aliis. Nec hæc tam inſignis clades vindicari potuit, quia hoſtis adeò diſperſus erat, vt ne veſtigium quidem, vbi quæreretur, adpareret. Inter redeũdum Hyldegarda regina geminos peperit, vnus duntaxat ſuperſtes fuit, cui Ludouico parentes dixere nomen. Iiſdem diebus Witechundus, vbi vidit regem in Hiſpania longius abeſſe, ex Dania regreſſus domum Saxones populares ſuos aduerſus Carolum concitat: illique correptis armis, ad Rhenum promouent. Quem cum ſuperare non poſſent, à Tuiſconis oppido è regione Agrippinẽſis Coloniæ, vſque ad confluentem Moſellæ cuncta ferro, igne proterunt: ſacra, prophana omnia miſcendo polluunt: nec ætatis, nec ſexus rationem habent. Monachi Fuldenſes Saxonum veriti crudelitatem, ſumptis ſacris de templo aufugiunt, in latebris Herciniæ ſe condunt. Quod vbi nunciatum eſt, Carolus Heriſtallios cum cæteris copiis ad hyberna contendit: Franconas, & Boios properare, & obuiam ire conatibus hoſtium demandat. Illi quàm maximis poſſunt itineribus trans Rhenum contendunt. At Saxo vbi audiuit aduentare certiſsima ſemper regis auxilia, domum abire parat. Noſtri veſtigiis hærent, Adranam amnem, in pago Haſſurum, conſequuntur hoſtem, & mox cædunt, fundũt: pauciſsimi Saxonum incolumes euaſere.

Adrana flumen.

Cornelius Tacitus in hiſtoria Auguſtali, Adranam flumen Chattis tribuit, ipſe nunc Haſſorum eſt? ſeruat ibi antiquum præfectura, principatusque nomen. Carolus cum reliquis viribus Heriſtallios in hyberna conceſsit, natalem Seruatoris noſtri & Paſchalia ibidẽ ritu Chriſtiano perpetrauit.

Hyldebrandus Dux.

Hyldebrandus Dux Spoleti (vrbs eſt Italiæ) in Germaniam profectus eſt, Carolo deditionem facit. Inde Magnus arma in Saxones mouet: omnésq; Occidentales in ditionem cogit. in ripa Viſurgis caſtra locat, Angriuariõs, & Orientalis Saxoniæ nationes ad obſequium redigit: acceptaq; fide, & obſidibus imperatis, VVormatiæ hyematurus in Franciam reuertitur. Sequenti quoque anno cum magno exercitu Saxonum fines intrat, ad fontes Luppię conſidet: quo conuentum totius regni conuocarat, vt facilius Saxones magis victi, quàm domiti in amicitia, & ſocietate continerentur. Dimiſſo concilio, infeſto intentóque exercitu ad Albim vſque procedit. Citeriorem ripam Saxones, vlteriorem tum Venedi, ſiue Sclaui inhabitabant. Plærique hoſtium, aqua cœleſti luſtrati ſunt. Compoſitiſque rebus Saxonicis, atque Venedis, Romam voti ſoluendi gratia, cum Hyldegarda vxore & liberis pergit. Natalibus Chriſtianis rem diuinam Ticini fecit, Paſchalibus Romæ. Obierat tum Imperator Leon

quartus

[illegible] Cæſar Auguſtus Conſtantinopoli. Vxor eius Irena cum filio Conſtantino quinto, cui R[illegible] Caroli deſponſa erat, rerum Romanarum potitur. Pontifex Romanus Caroli [illegible] filium Maium, lauacro ſacro abluit, Pipinúmque vocat. Ludouicus alter filius Caroli [illegible] cunis Romam geſtatus, rex Aquitaniæ ſalutatur. Inde Carolus Mediolanum [illegible], vbi filia eius Giſala fonte viuo luſtratur. Carolus menſe Maio, vti Franco[illegible], concilium totius regni Wormatiam indicit. Interfuit & Theſſalo[illegible] tertius Dux Boiorum, amitinus Caroli. Hoc anno cruces in veſtibus adparuere, ſanguine plu[illegible], qui & è terra [illegible] traditur. Alia quoque multa prodigia narrata ſunt. Carolus conuentum regni ad fontes Luppiæ rurſus cogit. Præſto fuere omnes Saxonum proceres, præter Witechundum rebellem. Ad paruere legati exterarum gentium Aldodanus, & Hoſomundus Sigefridi regis Danorum, & Iugurri, Cacani Auarorum. De pace & amicitia actum eſt. Francus Rex rebus diſpoſitis, in Franciam reuertitur Wormatiam. Interea Venedorum gens Sorabes dicti, qui inter Albim, & Salam conſidebant, vbi nunc Moc[illegible]j nominantur, in fines Turogorum, & Saxonum, qui erant contermini, prædandi cauſa ingreſsi, igne, direptionibus quædam loca vaſtant. Witechundus quoque à Nordomannis, ad quos profugerat, in patriam reuerſus, magna ſpe animos Saxonum erigit, ad defectionem concitat. Iam copiæ Caroli ex antiqua Francia delectæ ducibus Adelgiſo, præfecto cubiculi, & Grilone magiſtro equitum, quem Magiſtrum ſtabuli nuncupamus: cum Wolrado aulæ moderatore, fines Venedorum adtigerant. Vbi audiuere defectionem Saxonum, in hos armati contendunt. Venit his obuiam Theodericus cognatus regis, qui raptim ex Ribuaria, vbi certior factus eſt hoſtem fidẽ datam fregiſſe, militem collegerat. Atque hi communicato conſilio exploratores mittunt, vbinam gentiũ Saxones, & quid rerum agant. Conſederant in Aquilonis ora circum montẽ quendam continuum Viſurgi amni. Quod vbi per exploratores noſtris renunciatum eſt, eò inſtructa acie tendunt. Theodericus citra eum ſuis caſtra locat: alij Viſurgim traiiciunt; vt montem circumeant, & in altera ripa papiliones figant. Et veriti ne titulus victoriæ Theoderico adſcriberetur, ſi eundem ſocium certaminis adſciſcerent, aut expectarent, ſine illo Saxones adgredi ſtatuunt, ſine ordine. Incompoſito itaque agmine, ſolutis ordinibus, inuidia cæcutientes, correptis armis in Saxones ruunt, quaſi ad prædam & non in acerrimũ hoſtem, in acie conſiſtentem, ſed terga vertentem properant, quo quemq; impetus equi tulit delatus. Saxones qui pro caſtris in acie ſtabant, fortiter Franconas magis feſtinãtes, quàm maturantes excipiunt: & dato loco circumueniunt: plærósq; interficiunt. Paucisſimi qui euaſere ad caſtra Theoderici confugiunt. Legati duo Adelgiſus, & Grilo cecidere: ſuccubuere & quatuor principes, viginti nobiles, clariſsimis orti natalibus, præter cæteros quos fama obſcura recondit. Celeriter ad Carolum huius cladis fama perlata eſt, qui Saxonibus recenti victoria elatis, quam maturrimè occurrendum putabat. Quam celerrimè igitur coactis copiis, cum valida manu, magnis in Saxoniam contendit itineribus: ad confluentes Alaræ, ac Viſurgis, caſtris locum capit. Ibi ſtatiua habet, Saxones ſubigit: proceres omnes acce[illegible], authores perfidiæ diligentiſsimè inquirit, atque tradi ſine cunctatione iubet. Erant numero ad quatuor millia, & quingenti, omnes vno die, eodem in loco, iuſſu Magni [illegible] perc[illegible]ſi ſunt. Horum clade facta, Witechundus caput horum malorum ab omnibus accuſabatur. At ipſo [illegible] ven[illegible] Carolum ſenſit, fuga [illegible] non præter ſolitum con[illegible]erant, ad Cimbros, ſiue Danos atque Nordomannos incolumis euaſerat. His perpetratis, Carolus in Franciam ad Diettenhofen ad hyberna redit. Eodem tempore naturæ concedit Hylegarda regina, pridie Kalendas Maij, atque adeò feſti, quo Chriſtus cœlos conſcendit. Carolus vbi inferias vxori dedit, in Saxoniam rurſus rebellem copias ducit: cum hoſte aperto Marte conſligit, magnaque ſtrage eundem adficit. Perpaucos hoſtium fuga ſaluauit. Parta victoria, Francus Padobrunnam reuertitur, caſtra ibi ponit: maiorem exercitum, quem de Francia antiqua acciuerat, operitur. Vbi hæc cognouit, Saxonas delectus agere, omnes qui arma ferre poſſent, vnum in locum Haſę fluminicontermninum conueniſſe, hic Francorum aduentum expectare, atque ibi decertare conſtituiſſe. Quod vbi, vt dixi, Carolus comperit, quam celerrimè ad hoſtes properat: intrepidus toties rebelles, victósque adgreditur, fundit, trucidat. Eadem felicitas regem non deſeruit. Cæſa eſt infinita multitudo hoſtium, magnus captiuorum numerus abductus, ingens præda capta. Victor inde Viſurgim exercitus traducit, ad Albim vſque & Orientales Saxonas procedit. Omnibus vicis, ædificiis incenſis, frumentisque ſucenſis, ſe in fines Franciæ recipit. Hiſce diebus moritur Bertha mater Caroli quarto Idus Iulij. Carolus Wormatiæ Faſtradam filiam Rudolphi principis Franconiæ vxorem duxit: confectisque nuptiis, ad reliquias belli Saxonici perſequendas animum intendit. Nam non ſolum Saxones deſciuerant, ſed & Friſorum partem ad ſua ſtudia, armorúmque ſocietatem traxerant. Rex igitur Saxoniam orientalem totam peragrat, nemini parcit, omnia vſque Viſurgim vaſtat. Illuuies aquarum ob iuges pluuias, Orientales & Septentrionales Saxonas defendebat. Carolus cum parte exercitus filium Carolum c[illegible]

Welb-

Leon 4. Imp. Conſtantinopolitanus.
Rudrada qua & Rorrudis
Pipin filius Caroli.
Carolus ſanctus habet.
Sigefridus Rex Danorũ
Horugator. Crantzius.
Aliciem & Aſmundum vocat lib. 2. ca. 13. Sax.

Hylegarda quæ & Hildegardis obiit.

Bertha moritur.
Faſtrada quæ & Sefrada vxor Caroli.

Weſtphalos dimittit. Ipſe per Turogum fines in campeſtria Saxoniæ, quæ Albi atque Salæ fluminibus circumiecta ſunt, deuenit. Depopulatis orientalium Saxonum agris, ac villis,& caſis combuſtis,in Franciam redit. At Occidentales Saxones iuxta Luppiam copias cogunt: cum filio regis manus conſerunt. Victoria penes Francos fuit. Victor Carolus filius Wormatiam ad genitorem cum triumpho reuertitur.

Carol. filius Magni.
Carolus Dux Geldriæ.
Maximilianus Imp.

Nulla quies ab armis dabatur optimo principi. Quemadmodum mea memoria Carolus Dux Geldriæ, ab Imperatore Maximiliano, eius liberis,& nepotibus Philippo, Margaritha, Carolo, & Ferdinando ſæpius victus, tamen ſemper à Francigenarum rege refectus, & concitatus hactenus rebellauit: ſic tum Witechundus confiſus opibus regis Danorum, nullo non anno à popularibus receptus, res nouas molitus eſt, negociúmque nõ mediocre Francis exhibuit. Carolus iniquiſsimo ferens animo, gentem toties à ſe ſuperatam nõ ceſſare ab armis, bruma rigente Saxoniæ fines hoſtili animo intrat: in caſtris ſuper Ambronem flumen natalem ſeruatoris,& authoris noſtri feriatur: ad Oceanum vſque, Viſurgimque amnem cuncta terrarum peragrat, cum milite armato,& ad obſequium redigit. Ab vlteriore Saxonia hyemis aſperitas pluuiæ crebræ prohibuere, noſtros Magnus Hereburgium hybernatum concedit. Eò vxorem cum liberis accerſit, per ſe, per Duces continenter agros hoſtium incurſat, prædas inde agit, pagos vaſtat, caſas exurit, cuncta incendiis, & cædibus impler.

Saxonia depopulata.
Padeburna ab aliis dicta.
Amalouin.

Tota Saxonia fœdiſsimè depopulata commeatus ex Francia adducti ſunt. Sequenti anno concilium vniuerſæ Franciæ Maio menſe Badobrunam indicit. Dum flo conuentu, omnes Saxoniæ fines perreptat, nullo penitus iam reſiſtente. Miſsi deinde legati ſunt, quorum princeps erat Amalouinus Franco, cuius authoritas plurimum in aula pollebat, cum Saxonibus ad Witechundum,& Albionem, qui in Saxonia transalbiana, exulabant. Ipſis gratiam Carolus faciebat: veniam præteritorum, atque obliuionem, ſi reſipiſcerent, condonabat.

Witechundus.
Albio.
Hæc Crantzius l. 2. c. 13. Saxoniæ.
Hartorhadi conſpiratio.

Witechundus & Albio igitur, acceptis obſidibus, quos petiuerant, fideque publica interpoſita, ad Carolum à legatis deducuntur, Chriſtianamque religionem recipiunt. Ita Saxonia tota ſubacta aliquot annos quieuit, ab armiſq; reſpirauit. Eidem tẽpeſtate Hartorhadus in Franconia cum ſociis aduerſus regem conſpirauit, quòd Carolus nimium deditus vxori imperioſæ ſæuius cum Francis ageret: crudelitatiq; muliebri indulgens à ſui ingenij benignitate, innataque clementia exorbitaret. Sed coniuratio detecta eſt, indicioque regi delata, authores partim cæcati, partim in exilium acti ſunt. Nemo vita mulctatus: tres duntaxat, qui ſe ſtrictis gladiis ne comprehenderentur, defendebant, interfecti ſunt.

Britanni tributarij regis.
Adolphus menſæ regiæ præpoſitus.

Dum hæc in Germanis geruntur, Britanni (qui ab Angliis, ac Saxonibus Britannia inſula pulſi ſunt,& traiecto mari in vltimis Galliarũ finibus Venedorum,& Curioſolitarum conſederant) hactenus tributarij regibus noſtris vectigal inuiti pendebant, ab impoſito iugo reſilire conabantur, imperata detrectabant. Ad horum motus comprimendos Adolphus epularum curam habens, à rege cum exercitu miſſus eſt. Qui celerius opinione, audaciam perfidæ gentis compeſcuit: acceptos obſides cum proceribus ad Carolum in Vangionum vrbem deduxit. Ibi in verba Caroli iuratum. Britannos eo tractu, vbi nunc nominantur, in Gallia Belgica Plinius quoque recenſet, adeò vt ſuperior opinio de Britannis ab Angliis pulſis, & tum demum in Gallia nominatis, dubia eſſe videatur: quanquam vtrumq; verum eſſe poſsit. Et antea in Gallia quidẽ conſediſſe Britannos,& poſtea ab Angliis pulſos, ab inſula ad illos in Galliam conceſsiſſe.

Italia in duos principatus diuiſa.
Longobardorũ regnum.

Erat tum Italia in duos principatus diuiſa. Quicquid ab Alpibus hinc vſque Rauennam, illinc vſque ad Vulturnum amnem, Neapolimq; latè porrigebatur, præter Vrbem Romam, Longobardorum regnum erat. Cætera Romanis,& eorum Imperatori parebant. Pacata itaque Germania Galliàque, Carolus Beneuentanum ducatum Longobardici regni, vltra Romam, vbi nunc regnum Neapolitanum eſt, adiicere regno Italiæ Longobardorumque decreuit. Turpiſsimum ſibi, ac Reipub. Francorum eſſe arbitrabatur, reliquum regni nõ adſerere, cuius maximam partèm, atque caput teneret. Periculoſum eſſe videbat, tam propinquum habere ducem, qui dicto audiens non eſſet, neque ſibi hominem ferum, bellandi cupidum, obtemperaturum exiſtimabat, quin cum anſa prębita foret, res nouas moliretur,& pacem Francam interturbaret. Huiuſcemodi rebus Carolus commotus, maturandum ſibi exiſtimauit, ne ſi Beneuentani cum Græcis coniungerentur, minus facile reſiſti poſſet. Itaque copiis Francorum quam celerrimè potuit contractis, magnis itineribus acri hyeme, in Italiam contendit. Florentiæ Tuſciæ vltimo Decembri feriis Chriſtianis operatus eſt. Inde Romam maturat, vbi maximo honore exceptus eſt à Romanis, eorumque Pontifice: aliquot dies Romæ verſatus eſt.

Hæregiſus Dux Rumoldus.

Hæregiſus Dux Beneuentanus metu percullus, vbi ſe peti tanto rerum apparatu audiuit, Rumoldum filium, legatos item alios, cum ingentibus donis ire iubet placatum eundem muneribus, pacémq; poſtulatum. Promittebat ſe poteſtate regis, ibique, vbi præſcripſerit is, futurum, & ea facturum, quæ imperauerit. Magnus admonente Pontifice Romane præcauendum ſibi homines fraudulenti dolos exiſtimauit, retento itaque ſecum filio ducis, armatus fines ducatus Beneuentani ingreditur: ad Capuam, quam cepit, caſtra locat. Inde omnem vim belli in Beneuenta-

neuentanos conuerſurus. At Hæregiſus Beneuentum deſerit, Salernum aufugit, ibiq; ſe munit. Nihilominus Grimoldum alterum filium ſuum ad Carolum legat, aurum, obſides offert, pacem ſupplex petit. Vnum illud orat, vt timori ſuo concedatur, ne in conſpectum regis, aut cuiuſquam Franci veniat. Cæterùm in fide Francorum ſe, quoad vita ſuppetat, fore, perſanctè iurat. Carolus conuocato concilio ſuorum, ſententias rogat. Pontifex Romanus bellum perſequendum cenſet, ſed ſacerdotes cæteri & amici regis, ne pauperes, & ægri vaſtarentur, ſacri, prophani ad egeſtatem redigerentur, poſtulationem Hæregiſi ab iuſto naſci timore, veniam petenti dandam, obſides accipiendos eſſe, & munera; iudicant. Adſentitur his Carolus, Hæregiſum in amicitiam & ſocietatem accipit: duodecim obſides imperat, tertium decimum Grimoldum filium eſſe iubet. Quotannis quinque & viginti millia nummûm aureorum tributum imponit. Beneuentani omnes in verba Caroli iurant: qui acceptis obſidibus, paſchalibus Romam reuertitur. Adſunt legati Imperatoris Romani, de concordia principum, & connubio liberorum actum eſt. Mortuo hiſce diebus Hæregiſo Duce, Beneuentanis à Rege filius illius Grimoldus præficitur. Eadem tempeſtate Romæ fuiſſe Theſſaloni tertij, Ducis Boiorum, legatos, & quid actum ſit, ſuprà in tertio libro narraui, nec opus eſt hic repetere. Carolus Ticino in Germaniam redit. Longobardorum nobiliſsimum quemque ſecum ducit, in Franciámque relegat, Wormatiam conuentum regni indicit. Inde Boios triplici exercitu petit: pace firmata cum Boiis, ad Ingelhaim in hyberna concedit. Eò in Maium menſem concilium indicit. Vbi Theſſalonus regulus Boiorum cum vxore, & filio dignitate mouetur: in ordinémque Monachorum, deminuto capite, redigitur. Boiaria Regi, ſententia procerum, Pontificúmque adiudicatur: quæ omnia ſuprà enarrauimus. At Hunni, & Auares, vti Theſſalono promiſere, duplici agmine inuadunt fines Boiorũ infra Oënum amnem, vtroque malè pugnant, & amiſsis multis, domum cum dedecore, atque maximo detrimento repulſi ſunt. Quam iacturam velut vindicaturi, iterum Boios maioribus longè copiis impetunt. Sed in campo Iboræ primo impetu à Boiis ad Danubium propelluntur: innumera cæſa eſt multitudo: multi ſibi fuga conſulere, & tranate Danubiũ conati, ſubmerſi ſunt. Dum iſthæc in Boiaria fiunt, Conſtantinus Imperator Romanus ſuſpectam habens potentiam Caroli, Theodorum Siciliæ præfectum fines Beneuentanorum vaſtare iubet. Hyldebrandus Dux Spoletanus, Grimoldus qui patri Hæregiſo in ducatu Beneuentano ſucceſſerat, Vinogiſus legatus Caroli, cum Francis, & Longobardis in Calabria copias Imperatoris vincunt, Longobardorúmque regno eiiciunt: cum ingenti præda, captiuorúmque numero ad caſtra reuertuntur. Porrò Carolus Reginoburgium, quod caput Boiorum eſt, proficiſcitur. Grauiſsimum cum Theſſalono regulo Boiorum bellum fore metuebatur, citra tamen ſanguinem (ait Eginhartus Magiſter Epiſtolárum Caroli) confectum eſt, Boiariáque abſque armis in poteſtatem regis Francorum deuenit. Erant duo ſacerdotes Diuus Amalbertus, & Vto in Boiaria inferiore, cæteris pietate, & eruditione anteſtabant. His Magnus, & eorum ſymmyſtis templum magnificè conſtruxit ſupra hoſtia Iſaræ, vbi riuus Metena, qui nomen Monaſterio facit in Hiſtrum fertur. Illi adhuc ibidem religiosè coluntur. Rector Francorum compoſitis rebus in Boiaria, limitiſi præſidiis collocatis, præſide Geroldo dato, ad Aquas Graneas in hyberna concedit. Atque Carolum Magnum, cum Reginoburgenſibus, tum alienis à religione noſtra, conflixiſſe, ſuperbos atque genios pugnæ interfuiſſe, cœlitus gladium Carolo demiſſum eſſe, ipſum Boios oppugnaſſe, ſub iugum religionis Chriſtianæ miſiſſe, vrbem vi cepiſſe, locum caſtrorũ in templum, quod à Diuo Petro conſecratum ſit, cementibus noctu in tenebris neſcio quibus Scotis, vertiſſe, falſum eſſe confidenter exiſtimare debemus: fabulæ ſunt impoſtorum, ad quæſtum confictæ, qui prædam (vt ait Hieronymus) putant religionem. Nos veritatem in tertio libro ſuprà veriſsimè ſimul & copiosè enarrauimus. Commenta, atque imperitorum deliramenta prætereo: acta, faſtos, diplomata ego ſequor. Huiuſcemodi ineptias atque nænias noctuis relinquo: quarum oculi lucem ſolis ferre nequeunt. Huiuſcemodi nebulones, figmentis, meríſque miraculis rudes vilis plebeculæ animos oblectare, & in admirationem ſui rapere ſolent. Eget enim (teſte Diuo Hieronymo) falſitas multa operoſitate perſuadendi, vt vera videatur. Quamobrem vultures illi, cadauerum appetentiſsimi, vulgi indocti ſimplicitati nugis ſuis, & ſuperſtitionibus imponunt, pecuniæque plagas tendunt. Reginoburgij quidem ſacra quotidie fieri, atque hiſce à cœleſti auxilio triumphóque cognomina indita eſſe, vulgo iactare non negauerim. Ad populum phaleras: ego te intus, & in cute noui: fateor & hoc, & video. Imperitiſsimorum nebulonum fabulæ depictæ, ſuſpenſæ, trophæis erectis, ſaxo literis inciſæ, contra publicam inſtrumentorum, vrbis, patriæ, & regum authoritatem impudentiſsimè cõfictæ leguntur, & ſpectantur: ſed quas ipſimet, qui commenti ſunt, eradunt, & quotidie emendare conantur. Adeò inuicta eſt veritas, licet tot inſidiis circumuenta, tamen elucet. Nullum tam impudens mendacium eſt, quod teſte careat: ingenioſiſsima eſt auaritia ad fraudes, ima ſummis confundit. Cœlum ipſum, fabuláſque, inanes ſibi ſeruire cogit. Deos infimos, medioxi-

Hæregiſus pacem à Carolo petit, & impetrat.

Carolus Romam reuertitur.

Hæregiſus moritur.

Theſſalonus Dux Boiorũ priuatur ducatu.

Hunni. Auares.

Boij cæſi.

Conſtantinus Imp. Theodorus Siciliæ præfectus. Hyldebrandus Dux. Vinogiſus.

Boiaria in poteſtatem Francorum redacta. D. Amalbertus. Vto Metenſis monaſterij. Geroldus praſes. Scotorum figmenta.

Veritas inuicta.

mos,ſupremos,ſtipendiarios facit. Iſtæ vulpeculæ fretæ rudiate vulgi imperiti, prætexunt mendacio ſuo religionẽ: dulci melle venena oblita propinant. Ducẽtos ante annos, quàm Carolus naſceretur,Chriſtiani fuimus. Rupertos,Ingenuinos,Columbanos,Euſtaſios,Haimeranos,Erhardos,Hyldulphos,Altonas,Corbinianos,Bonifacios, Willebaldos, Vergilios Sympertos,Ertrudas,Regintrudas, Walpurgas, Theſſalonos, tot ſanctiſsimos martyres,Põtifices, doctores,principes tot ſanctarum virginum, ſacratorum virorum examina,populariumq́ue greges in cœlum præmiſimus,& nondum Carolus Boiaria potiebatur ne dicam natus erat. Iſti fallaciarum fabri,mendaciorum loquaciſsimi,malè de ciuitate, quæ non modò Boiariæ,ſed Germaniæ Magnæ quoque clariſsima eſt, peius de Boiis merentur: quorum tot ciues egregios,tot maiores,affines,cognatos, amicos principéſque optimos,monachos,ſacerdotes,nota impietatis,perfidiæque inurunt:& de cœlo ad inferos deturbant. Peſsimè de Chriſto ſeruatore noſtro ſentiunt: cuius vires laceſſere non erubeſcunt,cum ei infinita millia dedi[di]tiorũ ſubtrahunt, in partéſque hoſtium trahunt. Sed ad hiſtoriam reuertar. Cum eſſet Carolus in hybernis ad Aquas Graneas, crebri rumores ad eum adferebantur,literiſque item certior fiebat, omnes Sclauos,antiquiſsimos, valentiſsimos Germaniæ Magnæ populos, quos Venedos Romani, & Teutones nuncupant,contra ſe,atque Francos coniuraſſe,Abroditarum fines incurſare.

Sclauorum antiqua ſedes Vuiſmar. Meckelburg

Hi amici erant,& Saxonibus continuabantur trans Albim,in ora ſinus Codani ſedebant. Eorum vrbs Wiſmariam,ac Mechelburgium fuiſſe,ſunt qui tradant. Sinus quidem incompertæ magnitudinis, ab Septentrionali oceano, qua Germaniam Magnam alluit: à Fauonio Eurum verſus,ab Albi flumine ad Viſtulam,& vltra protenditur,citrà,rerum authores Sinum Codanum,vltrà,Venedum nuncupant.

Sinus Codanus. Sinus Venedus. Dani. Suenes.

Hunc ferociſsimæ nationes circumſident. Dani ſiquidem,& Suiones,quos in commune Nordmannos Franca, ac Teutonum lingua, hoc eſt,Septentrionales viros vocamus,Aquilonis litus,& omnes in eo inſulas complent. At Auſtralem oram tenebat Æſtiorum gens, ſuccinum,ac gleſum legens. Deinde aliæ Venedorum nationes ferociſsimæ (capita enumeraſſe ſufficiat) Sorabes, Boiemi, Abroditæ fœderati: his continuabantur Veletabi,& Vilizi: atque hi authoritate & hominum numero valebant: maximéque feri inter illos habebantur. Plæriſque huiuſcemodi Venedis ſucceſſere Saxones,qui ſub Saxonum Imperatoribus ad ea loca translati ſunt. Carolus in Agrippinenſi Colonia ingẽtes copias ex Saxonibus Francis,Friſiis comparat, Ludouicum quoque filium regem Aquitaniæ in auxilium acceſſit. Rhenum inde exercitus tranſit,per Saxonũ fines ad Albim procedit. Ibi caſtris poſitis,Magnus flumen duobus pontib. coniungit,quos vtrinque,qua ripam contingebant, vallo,turribus ligneis,limo oblitis, firmo relicto præſidio,communit.

Bizo.

Inde ductore Bizone Abroditarum principe, qui amici & ſocij erant, in Vilizorum fines deuenit. Agros vaſtat,vicos,ædificia incendit, cum Vilizis,Boiemis ferro decernit. Hiſque deuictis,cæteri Venedorum ſine pugna ſe tradiderũt.

Dragonitus Rex.

Dragouitus hiſce coactus malis Rex Sclauorum vltro ſe,obſides & fidem dedit. Magnus ſubactis ferociſsimis nationib. vſq; ad Viſtulã amnem in Saxoniã rediit. Abſolutis rebus Saxonicis,ſe in hyberna Wormatiam recipit, ibi natalibus & Paſchalibus omiſſa armorũ tempeſtate,poſthabita rerum prophanarũ bellicarumq; ſolicitudine, & cura,ſicut religioſiſsimi mos erat principis,cœlo duntaxat intentus,votis & ſuppliciis ſolennibus, auxiliũ ſupremi numinis ſibi parabat. Bellicoſo regi hoc anno ab armis quies data eſt. Ipſe in toga abſq; Marte Wormatiæ verſatus,rebus ciuilibus operã nauauit. Et ne ocio torpeſceret,Mæno nauigat ad Salizam,prætorium id celeberrimum regum Franciæ in Germania Magna,iuxta Salam flumen extructũ. Inde qua venerat in Mæno Wormatiam Vangionũ vrbẽ reuertitur. Vbi Palatinæ ædes nocturno incendio conflagrarunt. Hoc eodem anno venere legati Hunnorum,de confiniis, conſtitutione limitum duorum Regnorum Boiariæ, & Auariæ actum eſt.

Hunni. Aua es. Anaſſus.

Nam Hunni (quos etiam Auaros, & Auares à Rege quodam ita cognominatos Annalium ſcriptores, noſtri verò Abares, Abaróſque adpellant) Boiis contermini erant. Certus,notuſque limes duarum gentium flumen Anaſſus fuit. Supra ad Fauonium vergens Boiaria erat: infra Hunnia,eadem & Auaria: ſicut docet Eugenius ſecundus Pontif. Maxim. ſcribens ad Pontifices Regni Boiariorum, nimirum ad Rarhefredum Fauienſem,qui nunc Viennenſis,Methodium Augururenſem, ſiue Iuliomontanum,Olomontiumq́ue,Alchouinum Nitrauenſem,Annonem Vetuarienſem,& ad Turundum,& Moẽmarum regulos Morauorum,vt obtemperent Vrolpho archiflamini Laureacenſi,Epiſcopo Bathauenſi,paſtori & parenti eorum Eccleſiaſtico.

Vrolphus Archiepiſcopus Laureaci & Pataui ... fuit an. domini 805.

Ego verò in diplomatibus quibuſdam Imperatorum noſtrorum, maximè Caroli Magni, & eius filij Ludouici Pij,quæ data remplis Boiariæ extant, ſupra Cecium montem,qui Caluus eſt,reperio Hunniam propriè nominari,infra Auariam. Nam ab illis in Hunnia Ceiſenmurus, Traiſma, Tullana, Wachouue, Spica, Chremiſſa: In Auaria Liza, Circopagus, Comagenus mons, Comobergi enumerantur. Carolus tamen Magnus in alio diplomate,quod Vrolpho præſuli Altaichij inferioris dedit, Bylachum fluuium, qui infra Melicum Danubio iungitur,Auariæ tribuit. Eius inſtrumenti initium hoc eſt; *In nomine patris, & filij, & ſpiri-*

& ſpiritus ſancti. Karolus Sereniſsimus Auguſtus à Deo coronatus, Magnus, pacificus Imperator, Romanum gubernans Imperium, qui & per miſericordiam Dei, Rex Francorum, & Longobardorum. Inde calce ſubſcriptum eſt: *Datum VI. Kal. Dec. Anno Chriſti propitio Imperij XII. Regni in Francia XLIV. in Italia XXXVII. Actum Aquisgrani palatio regis.* At filius Magni Imp: Ludouicus Pius in tabulis, quas Reginerio Bathauenſi Epiſcopo conſignauit, flumen Erlaphum, qui ſupra Melicum in Danubium profluit, Hunniæ adſcribit. Caput eius inſtrumenti: *In nomine Dei & ſaluatoris noſtri IESV CHRISTI, H Ludouicus diuina ordinante gratia Imperator Auguſtus, &c.* Acta verò: *Data Anno incarnationis DCCCXXII. indictione prima, IV. Kalen. Iulij, regnante domino H Luduuico annis decem feliciter, Amen. Actum Franconfurd in Dei nomine.*

Erlaphus flumen.

Eraſmus Mintzius D. Haimerani præſul, oſtendit mihi Reginoburgij diploma, cuius initium: *In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Otto diuina fauente clementia Imp. AVG.* Refert, Volfgangum Reginoburgenſis ædis, quæ D. Petro, & D. Haimerano dedicata eſt, Epiſcopum in Auaria, inter Erlaphum maiorem, & minorem Ibiſſum amnes, qui locus longo tempore deſertus fuerit, Colonias Boiorum deduxiſſe: dat his caſtelli conſtruendi, muniendique aduerſus Vgros poteſtatem. *Datum pridie Idus Octobris, Anno Chriſti DCCCC. LXXIX. Anno regni Ottonis ſecundi XV. Imperij IX. Actum Reginæ.* Proinde promiſcuè, ac ſine diſcrimine hæc vocabula in commune rerum authores vſurpant, tanquam pro vna gente, & pro eo tractu Norici, qui infra Anaſſum amnem Orientem ſpectat, ad vtramque Danubij ripam. Poſſedere quidem plæraque etiam Boij infra eum fluuium, quæ mutuo metu ab Auaribus & Hunnis ſeparabantur. Cum itaque de limitibus Boiis, & Auaris non conueniret: & Auari gens efferatiſsima, infeſtiſsimaque Boiis templa, oppida, vicos, agros Boiorum in confiniis crudeliter depopularetur, Carolus illis bellum indicit, anno ab orbe ſeruato ſeptingenteſimo ſuper nonageſimum. Ipſos Hunnos, ſiue Auares, Boiis, cum hi adhuc multos deos colerent, ſocietate militandi coniunctos fuiſſe, & pulſis Romanis Noricum inter ſe diuiſiſſe, ſuprà narrauimus. Porrò Auari portionem ſuam, nouem ſegmentis & circulis, quos Rhingos & Landuueras dicimus, tutandi cauſa cinxerant. Diſtabant inter ſe huiusmodi tutelæ circiter millia paſſuum quadraginta, vnaquæque circuitu millia paſſuum quinquaginta amplectebatur: & ſepta erat aggere militari ſine foſſa, qui murus à Varrare, à Teutonibus Haga, Heccaque vocari ſolet. Cuius ratio ita inſtituta fuit. Crebri ſtipites, truncique abiegni, querni, fagini in orbem in terra defixi erant. His item contrarij iungebantur è regione, vicenum pedum interuallo: id vbi aut ſalicib. conſtratum, limóue completum erat, ceſpitibus integris contegebatur. Latitudo itaque huiuscemodi ſepimenti extendebatur viginti pedibus totidem altitudo eminebat. Obſeri ſolebat vtrinque intus & extra hoc genus valli ſalicib. maioribus, vlmis, albis populis atque arboribus, quæ putatæ, propagine farciunt locum ſeneſcentium. Hæ enim vbi pullularunt, vel maximè fructuoſæ ſunt, ſuſtinent ſepem, frondem iucundiſsimam pecori, atque bobus miniſtrant. Virgas præbent ſepibus, ligna foco, ac furno. Tam inexuperabile munimentum perangusta, velut à latrocinantibus adibatur porta. Intra hoſce aggeres, vici & villæ, quantum vox humana hauritur, diſtabant: extra verò illa ſepta, prædia, & ædificia ita quoquò verſum diſpoſita, ſitaque erant, vt in vnoquoque quoduis ſignum tuba datum, in altero audiretur. Proximi inuicem quiritari poterant: ne procul repetendum eſſet mutuum auxilium. In hæc tutiſsima ſiue caſtra ſiue latibula adpellari libeat, per trecentos fermè annos omnium gentium latrones, opes orbis congeſſerant. Ipſi interim intacti omnino ab exteris populis. Grauiſsimum hoc bellum ſecundum Saxonicum, quod vnquam geſſere reges Francorum, apparuit. Ideo iſtud Carolus maióre apparatu, fortitudine, & audacia geſsit. Vnam expeditionem per ſe, alias per legatos, præfectos, Duces, & filium Pipinum fecit. Octo annis magnitudine ſua tractum eſt: incruentum penè militi noſtro fuit. Duo duntaxat Francorum proceres deſiderati ſunt, Geroldus Dux limitis Boiorum, & Henricus præfectus Foro Iulij. Non extiterat in memoria hominum bellum, vbi tantum auri, argenti, & diuitiarum Franci comparaſſent. Antea pauperes fuerant, bellum Hunnicum ditiſsimum militem Francum reddidit. At è diuerſo hoſtium omnis nobilitas periit, plurima edita ſunt prælia, multum ſanguinis effuſum eſt. Omnis gloria, qua longo tempore Hunni clariſsimi extiterant, extincta, gaza, theſauris, prædis omni hoſtri potiti ſunt. Terra ita ferro, cædibus, flamma attrita, vt ne veſtigium quidem regiæ adpareret: nomen Auarorum, Hunnorum ſimul cum gente exciſum euanuit. Hiſce igitur cum Carolus, vt dixi, bellum indixiſſet, Wormatia, vbi hyemauerat, ſoluit. Reginoburgium, caput Boiorum eſt, cum vxore Faſtrada, cum liberis, & filiis Pipino atque Ludouico, Caroloque cum omni aulico famulitio migrat. Huc vndique copias contrahit, quæ vtilia fore tantæ expeditioni putabat, comparat: pontem naualem, quo huc bello vteretur, & flumina traiiceret, confecit: is anchoris, & funibus ita cohærebat, vt & iungeretur, & diſſolueretur, quemadmodum tempus poſtulabat. Re frumentaria prouiſa, commeatu vndique confecto, dimiſsis coniuge, liberis, filio Ludouico Reginoburgij, cum omnibus copiis ad Anaſſum Magnus proficiſcitur. Primis ibi caſtris

Reginoburgij diploma.

Carolus Auaris bella indicit.

Ein hag vnd heccen.

Secundum bellum Saxonicis grauiſsimum.

locatis,ſupplicatio trium dierum decreta,militi ieiunium indictum eſt, æternæ maieſta-
tis perlitandæ gratia,vt omnia ex ſententia ſuccederent. Partito deinde exercitu, Theo-
dericus nothus Caroli,& Magofridus cubiculi præfectus, cum Saxonibus & Friſiis, in A-
quilonari ripa: altera parte ipſe cum Franconibus & Sueuis in medio Danubio Pipinus
cum Boiis,ac claſsiariis,qui annonam deuehebant,ſecunda aqua vectus, infeſta, intenta-
que acie, pulſis præſidiis hoſtium ad fines Hunnorum vſque ad Auarorum munimenta
Cambus fluuius procedunt: vnum ſuper Cambum fluuium, haud procul ab vrbe Chremſa Septentrionem
Chremſa ſpectabat: alterum iuxta Comagenos oppidum in monte Camenberg ad Auſtrum ver-
Camenburgum gens, vallo firmiſsimo (vti paulo antè explicauimus) erat cinctum: fuſis hoſtium præſi-
Camenberg. diis,huiuſcemodi munimentis captis,exciſis,omnia ferro,igne adteruntur: cuncta cædi-
bus & cadaueribus complentur. Cæteri Auares vbi conſcipati ſunt vtraque ripa exerci-
tus,& medio Hiſtro claſſem, terrore ſubitò ingenti,diuinitus velut dono Dei (ſicuti eius
tempeſtatis ſcriptores credi volunt,exanimati ac ſtupefacti fuga comparata, finibus ſuis
vltra Arabonem fluuium excedunt,ſeque in ſolitudinem,ac ſyluas abdunt,notaſque late-
bras quærunt. Carolus incolumi milite,nemine reſiſtente, vſque ad Arabonem , & ad
confluentem eius,& Danubij,cum triplici exercitu caſtra mouet. Ibi aliquot dies ſtati-
ua habet Et cum non eſſent,qui vincerentur,eam regionem,quam Marte cepit, præſi-
diis validis firmat. Hoſtes vallis fixis,congeſtis aggeribus excludit. Deinde Boiorum
colonias Geroldum Boiariæ præſidem deducere iubet,templa extrui imperat,agros,pra-
ta,vineas inter præfectos,equites,monachorum magiſtros,pontificeſque Boiariæ,ſicut ve-
tera teſtantur diplomata, diſtribuit: in ditione eccleſiaſtica Bathauenſi ſubdit Epiſcopo.
Auſtria vnde dicta. Eaque regio Auſtria,hoc eſt,Orientalis Boiariæ limes tum vocata, adhuc nomen retinet.
Peculiaribus iam ſubdita principibus , progenitrix regum & Imperatorum noſtrorum.
Noricum Ripenſe. Eaque pars Norici nuncupatur à Romanis Noricum Ripenſe: Deinde Rugilandia,à Ru-
Rugilandia. giis,Longobardia à Longobardis: eadem Hunnia,& Auaria,pòſt Orientalis Boiaria,id eſt
noſtro ſermone,Auſtria dicta. Sæpius mutatis cultoribus,varia cognomina accepit. Plu-
ra infrà referentur. Incruenta hæc expeditio Carolo fuit: equorum iacturam fecit. Nam
lues in iumenta ſæuiit. Decimus quiſque equus de tot millibus ægrè ſuperſtes fuit. Cæ-
terùm Magnus dimiſsis legionibus,Saxones,& Friſios cum legatis Theoderico, & Mæ-
Sabaria. gefrido per Boiemiam domos redire iubet. Ipſe Sabaria Reginoburgium in hyberna ad
vxorem,liberos,filium Ludouicum concedit vltimo Decembri: Paſchalibuſque ritè mo-
Auares cæduntur. re Chriſtiano, perlitat. Auares vbi audiuere Carolum procul abeſſe.ex latebris prodeũt,
cum Boiis pugnam conſerunt: ſed victoria penes Boios fuit. Hoſtes in traiectu Danubij
intercepti,cæſi,fuſi,magna ſtrage necati ſunt. Continenter per octo annos belligeratum
Irena. eſt à Boiis aduerſus hanc gentem ferociſsimam. Sub idem tempus Irena Auguſta Impe-
Conſtantin. Imp. ratorem Conſtantinum quintum,filium ſuum,à quo à gubernaculis deturbata , in ordi-
nemque redacta fuerat,luminibus priuat,ſolaque mulier habenas Romani arripit Impe-
rij,mordicuſque tenet.pacem cum Francis exuit. Eius milites Beneuentanos agros fœ-
dè vaſtant. Qui ducatus olim Longobardorum,tum verò Francorum erat. Rex Pipi-
num, Ludouicumque filios, cum exercitu è Reginoburgio in Italiam mittit. Ipſi con-
iunctis copiis vicere Imperatorias partes: Italiæque regno, quod & Longobardorum, ex-
trudunt. Carolum in Boiaria eodem tempore Reginoburgiique biennio toto habitaſſe,
eò concilium ſacerdotum,rerum diuinarum,Eccleſiaſticarumque procurā:di gratia,eiuſ-
Felix Orgellorum Epiſcopus. dem iuſſu congregatum fuiſſe reperio. Orgellorum vrbs eſt in Pyreneis ſaltibus, huius
Epiſcopus Felix,conſultus ab Eliprando Toletano Pontifice,Chriſtum dominum,deum-
que noſtrum quatenus is homo eſt,filium Dei Optim. Maxim. eſſe adoptiuum, literis ad
ſuperiorem Epiſcopum ſcriptis cenſebat: editis quoque libris id ratiocinatiunculis pro-
bare connitebatur. Contra ſcita maiorum religionis noſtræ , in Chriſto ſeruatore no-
ſtro , ſicuti duas naturas , ita duplicem perſonam aſſerebat , nimirum perſonam filij
veri,& perſonam filij adoptiui. Quamobrem deductus in Boiariam ad Carolum, Re-
ginoburgij in conuentu celebri Pontificum , quos ex omni Germania , Italia , Gallia
Rex conuocarat , impietatis condemnatus, recantauit errorem. Libri eius combuſti
Engelbertus. ſunt. Ipſe deinde Romam miſſus per Engelbertum quendam monachorum præſulem
eò deductus, coram Hadriano Pontif. Maxim. in æde Diui Petri denuò herbam porrigit,
ceditque opinioni peſtiferæ Plæráque (quæ ſi bene dicuntur, vti eſt apud Diuum Hiero-
nymum, pura confeſsio eſt) velut impia patrum decreto exploſa lego, ob fraudem deci-
puláſque nebulonum peſtilentiſsimorum: latebat ſub melle venenum. Huiuſcemodi
namque impeſtorum genus fraudulentiſsimum,ſimul arrogantiſsimum, captiolis nomi-
num ambiguitatibus inſidiari,retia tendere mentibus hominum ſolet, verborum ſtrophis
ſimplicitati Chriſtianæ,eiuſque profeſſoribus,quaſi fatuis ac pueris illudere geſtit. Olere
partim Neſtorium, partim Arrium videtur error ſuperior. Eum enim qui adoptiuus eſt
filius,aliquando non fuiſſe filium,vt adoptaretur,neceſſe eſt. Quemadmodum nos cum
naſcimur filij iræ,ſimus per fidem & adoptionem filij Dei: at Chriſtus ſeruator noſter nũ-
quam

quam non fuit filius Dei. Et ſicut idem diuinitate eſt filius virginis, ipſaque Theodocos, hoc eſt Deipara vocatur, natura & nexu vnionis, non adoptione: eodem pacto Chriſtus ſecundum humanitatem filius Dei, non propter adoptionem, ſed ob vnitatem perſonæ in duabus naturis. Verùm iſthæc nihil ad hiſtoriam: licet quædam (authore Hieronymo Romanorum doctiſsimo) cum Paulo ignorare: & ſcientiæ Dei concedere, ſecreta ſecretè, ſancta ſanctè tractentur. Gregorius Nazianzenus inquit: *Cum omnibus myſteriis ſilentij fides debeatur, ſacris literis proditum eſt, perſcrutator Maieſtatis opprimetur à gloria.* Proinde ſanctius, & reuerentius eſt credere, & ſuſcipere, quàm temere inquirere facta ſupremæ illius Maieſtatis.

Gregorius Nazianzenus.

Quæ niſi Regem ſeruaſſet, peſsimum facinus Reginoburgij iſthac æſtate patratum foret. Adeò nihil penſi is habet, quem cupido regni per præceps abire cogit, & violare iuſtitiam, pietatem floccifacere impellit. Non eſt cuiquam mortalium credibile, quæ animus imperij auidus, ambitioneque ebrius moliatur. Erat Carolo filius naturalis, pulcher quidem facie, gibbo tamen deformis, nomine Pipinus, natu maximus. Is ſimulata ægritudine, contra parentem coniurat cum quibusdam proceribus Francorum, qui Regem vxorium eſſe, neque ſe iam impotentis naturæ fœminæ imperia iniuſta, ſuperba, crudelia, barbara, ſæua perpeti poſſe cauſabantur.

Pipin. filius Car. le gibboſus.

Conſilium igitur opprimendi regis cepere, Pipinúmque rebus imponere anteà decreuerant. Magnus iam dimiſsis copiis, conuentuque Eccleſiaſtico ſoluto, ſecurus ſui cum paucis agebat. Aula mulierculis duntaxat referta erat, quæ obſequia reginæ, filiabusque & liberis regis præſtabant, & pro officio apparebant. Ea prorſus opportuna coniuratis videbantur.

Conſpiratio in Carolum.

Nocte igitur quæ præceſsit diem parricidio deſtinatum, coniurati omnes in templum Diui Petri conueniunt, obſecrandi gratia pro ſalute regis, filiorúmque ſe frequentes coire ſimulabant, verùm de modo inuadendi regis conſultant. Forte fortuna ſacrificulus quidam, genere Longobardus, egenus, ipſi nomen Fardulpho erat, haud ſcio quamobrem, forſan ibi (vt mos gentis eſt) dormitarat, in angulo templi delitebat. Is vbi intelligit, quantum periculum regi immineat, properè nocte intempeſta ad prætorium ſe proripit (id fuit in Orientali vrbis parte, pone cœnobium D. Claræ, vbi adhuc platea regia, portaque, obſtructa tamen, nominatur) crebris ictibus pulſat fores: ægrè vtpote ignotus, præcipuè id temporis ad Regem admiſſus, tragœdiam conſpirationis detegit.

Fardulphus qui a P. AB. . . . . ndulphus dicitur.

Mox conſcij ſceleris, nil mali ſuſpicantes, in vincula conijciuntur. Pipinus nothus in ordinem monachorum redigitur, ad Sueuos in cœnobium D. Galli deportatur.

Pipin monachum agere cogitur.

At Pipinus Rex Italię, & Ludouicus Rex Aquitaniæ, vbi audiuere de coniuratione, ex Italia in Boiariam reuertuntur: Salisburgij à parente excipiuntur, inde Reginoburgium cum patre diuertunt, ibi æſtatem, autumnum & hyemem exigunt. Paucis in diebus Carolus, poſteaquam indicium de ſe delatum eſt, interrogaturum de animaduerſionis in conſcios ſceleris genere, quosdam amicos ad Pipinum nothum proficiſci iubet.

Carolus ad Pipinū amicos mittit.

Qui hunc, hortum fortè repurgantem, ſteriles herbas eligentem, excrementa, & gramina vellentem, quo ſeges adoleſcat, offendūt: ſtatim mandata parentis aperiunt. Quibus auditis, ſubiungit Pipinus: Si Rex me meumque conſilium ſectatus fuiſſet, ego hac ærumna, hocque crimine carerem. nihilque aliud prorſus reſpondit. Oratores eius dicti ambiguitatem non intelligebant. inſtant, vrgent, ne ſe abſque reſponſo ad genitorem dimittat. Commotus Pipinus cum ſtomacho, nihil opus eſt verbis (inquit) herbas inutiles radicitus extirpo, vt fruges bonæ creſcant. Ite & renunciate regi quæ ego facio. Illi reuerſi ad Carolum, ſuperbiam Pipini accuſant: Nihil reſpondiſſe referunt: quæ egerit, ſicut ipſe iuſſerat, narrant. Carolus aſtutior, mentem filij intellexit: continuò de cæteris coniuratis ſupplicium ſumptū eſt: partim capite mulctati, partim in cruces acti ſunt.

Coniuratorū ſupplicium.

Vnum, qui in Francia celſiſsimū ſibi collem ad habitandū, vnde longè lateque omnia proſpiceret, delegerat, eodem in monte, in altiſsima trabe, ſuſpendi Rector Francorum iuſsit. Index huiusce coniurationis cœnobio Diui Dionyſij præfectus, iſtocque præmio remuneratus eſt. Pipinus deinde ad Prumiam ditiſsimum tum monachorum templum in agro Treuerenſium ſitum, vt lenius foret exilium, transfertur.

Pipinus ad Prumiam transfertur.

Cum talia in Boiaria fierent, quidam regi adſeuerabant, fieri poſſe, vt à Danubio in Rhenum nauigaretur, ſi inter Rhedoneſſum, & Alemannum, flumina Nariſcorum, vbi vligo paluſtris erat, foſſa duceretur, quæ nauium capax foret, in quam paluſtres aquæ ſubſidentes vtrinque flumini committerentur. Nam Rhedoneſſus Bambergæ Mæno, hicque Rheno Moguntiaci miſcetur. Alemannus verò millia paſſuum octo à patria mea, in Danubium profluit, iuxta oppidum Kelham, patriam Leonhardi Eckij, qui licet claris crepundiis ortus ſit, Iureconſultorum facundiſsimus, & eloquentiſsimorum Iureconſultiſsimus eſt. Fit igitur iuſſu regis, ab maximo Boiorum, Francorum, Sueuorum numero foſſa lata trecentos pedes, longa millia paſſuum duo. Totum autumni tempus in tam præclarum opus, vtileque abſumptum eſt, quod à pago ad pagum Graben, inde Weiſſenburgium verſus tendebat. Sed inuidit fortuna labori, qui inuito cœlo cœptus erat: prodigiis, portentiſque iram ſuam natura rerum oſtendit.

Prodigia & portenta.

Immenſi acerui frumentorum, & omnis generis granorum reperti in campis, quæ ſi pecus guſtarat, e veſtigio peribat: fa-

rina inde facta ſub manibus euaneſcebat. Noctibus auditæ ſunt voces mugientium, & laſciuientium, confuſi ſtrepitus circum ſuperiorem foſſam. Accedebant continui imbres, in loco alioqui paluſtri. Ideo quicquid terræ interdiu egerebatur, noctu humo relabente ſubſidebat. Nemini mortalium fortuna perpetuò bona eſt.

Saxones à Francis deficiunt.

Saxones inter hęc, qui octo iam annis ab armis, quaſi reſpirandi gratia abſtinuerant, deleto Theoderico cognato Caroli iuxta Viſurgim cũ copiis, quas per Friſiam ducebat, ab obſequio, & religione Francorum deficiunt, ad auitum deorum cultum reuertuntur. Saraceni quoque fines Septumanorum, quæ & Gothia, pars Galliæ Narbonenſis, vbi Rhodanus cum mari confluit, incurſant, cæſis limitum Ducibus, multiſque Francorum interemptis vaſtata regione, cum ingenti præda incolumes domos redeunt. Quamobrem Carolus Decembri Reginoburgium exit Saloueltas, & ad foſſam ſuperiorem nauibus per terram tractis progreditur.

Salfelden.

Inde nauibus in Regneſô delatus in Mænum, Wirtzeburgium (caput eſt antiquæ Franciæ D. Kiliani ſepulchro inſigne) vltimo Decembri peruenit.

Wirtzburgium. D. Kilianus.

Vnde Francfordiam migrauit, ibique reliquum hyemis exegit. Huc frequentes coire Pontifices Galliarum, Italiæ, Germaniæ Imperat. Adfuere Romani Pontificis legati Theophylactus & Stephanus Epiſcopi. Tertio ibidem condemnata eſt hæreſis Feliciana, Elipandanaque de adoptione filij Dei. Omnes ſubſcripſere ſacerdotes, Elipando agnoſcenti errorem venia, itidem Felici, data: dignitas ambobus ſeruata. Scita Græcorum de Imaginibus adorandis reſciſſa ſunt.

Faſtrada moritur.

Faſtrada regina quarto Idus Auguſti tum fato conceſsit, humata eſt Mogontiaci in templo Diui Albani. Carolus poſt hæc bino exercitu Saxoniam, quam quietam octo ferè annos habuerat, adoriri parat.

Carol. filius Saxones inuadit.

Eius filius Carolus Agrippinæ Rhenum copias traducit, & ab occaſu Saxones inuadit. Magnus per Turogorum fines ab Auſtro in hoſtile ſolum tetendit. Conuenerat omnis Saxonum multitudo, omnes puberes armati quodam in loco, vbi Caroli aduentum expectare, & cum ipſo aperto Marte confligere decreuerant. Francorum Imperatores pater & filius coniunctis copiis, eò infeſtis ſignis properè caſtra promouent. Comprobat conſilium fortuna. Hoſtes deterriti maieſtate regis, & quod duobus exercitibus interceptos ſe eſſe videbant, armis abiectis, ſatisfaciundi cauſa legatos ad Carolum mittunt. Is cum omnes proceres ad ſe venire præcepiſſet, dicto audientes fuerunt: Chriſtianam ſimularunt religionem, fidemque regi dederunt. Magnus hisce peractis in hyberna ad Aquas Graneas exercitum deducit. Cumque compertum haberet Saxonum ferociſsimam gentem non facile in officio contineri, & temerè arma reſumere, ex vſu Reipublicæ fore putauit, ad eorum fines quam proximè accedere. Ex hybernis igitur maturè prodit, ac ſe Mogontiacum confert: ibi traiecto Rheno, è regione vrbis in pago Rueſtain, in ripa Mœni amnis conuentum totius regni vernum (vti tum ſolenne Francis erat) agit menſe Maio. Inde in Saxoniam arma promouet: ad Albim flumen caſtra facit.

Bizo.

Bizo Abroditarum (Mechelburgenſem ducatum eſſe quidam tradunt) regulus, dum ad Regem contendit, in traiectu Albis fluuij à Saxonibus interceptus interficitur.

Zotan.

Zotan, Thuduni maximi Auarorum rector, deditionem gentis Carolo facit, in philoſophia Chriſtiana inſtitui, & imbui petit. Hoc anno, qui fuit Chriſtianæ ſalutis ſeptingenteſimus quintuſque nonageſimus, Atto Fruxinenſis Epiſcopus, Meginhardum, Tigurinorum monachorum præſulem ob quatuordecim decimas interceptas in ius trahit ad Regem. Dictus vtrique dies in contubernium Tigurini lacus: Arno Salisburgenſis Epiſcopus, & Eleuandus primarius ſacerdos iudices à Carolo dati: cognita cauſſa, iuſſere monachos templa, decimasque ſuo Pontifici reddere.

Tegernſehe.

Porrò Magnus grauiter afflictis Saxonibus qui cõſcij cædis erant, accepto maiore obſidum numero, in Franciam remigrat, in vrbem inferioris Germaniæ, quam Aquas Graneas nuncupant, & vbi Imperatores noſtri ſacro oleo inungi ſolent. Eadem tempeſtate Hadrianus Epiſcopus Vrbis Romanæ deceſsit, terraſque cum vita reliquit. Leo tertius genere Romanus in demortui locum communi ſacerdotum, populique Romani ſuffragio cooptatur. Is continuò Legatos ad Regem noſtrum proficiſci iubet, eidem claues ſacras, inſigne Pontificiæ dignitatis, & Aquilam, ſignum ſacroſancti Romani Imperij, Vrbiſque terrarum dominæ mittit: ſe & Romam caput mundi in eius fidem commendat: poſtulatque, vt aliqui viciſsim Romam legentur, qui populi Romani fidem ſacramento Carolo adſtringant. Miſſus eſt Engelbertus præſul D Richarij.

Engelbertus

Interea Pipinus filius cum Boiis, Bunomarus Venedus Tribunus Henrici, quem Rex Foro Iulij præfecerat, iunctis copiis arma in Auaros, qui vltra Arabonem ad Eurum vergebant, & inter ſe quoque tumultuabantur, ac ciuili bello diſsidebant, promouent. Iringus & Iugurto Cacani, hoc eſt Hunnorum reguli, interempti ſunt, Rhingus prætorium eorum, & caput Abarom munitiſſimum, vbi Gaza Regia, captum, direptum, ſolo æquatum eſt. Thudunus Rex Auarum, vti ſuperiore anno pollicitus erat, ſe nobis dedit cum magno popularium numero, & ingenti theſauro ad Carolum ire iuſſus, cœleſti lauacro cum omnibus luſtratus eſt: ampliſsimiſq; acceptis muneribus, in Hunniam infra Arabunem remittitur. Paulo poſt

tamen

tamen fidem frangit, ſed ſtatim à Pipino & Boijs, qui firmis præſidijs prouinciam tenebant, pugna interficitur. Is Thudunus vltra Danubium in ea regione, quam Ptolomæus Iazigas habitare tradit, ſupra Tibiſcum amnem Occidentem verſus regnauit: eius regionis caput Bormanon prætorium Thuduni, qui & ibidem ſepultus eſt, haud ita procul ab Agria. Auares qui reliqui erant, ruſus vires reparant, Chaiam quendam regem creant. Qui poſtquam videt copijs hoſtium ſe clauſum, neque fugæ, neque præſidij vllam ſpem ſor.., optimum factu ratus, aut vincere, aut ſuccumbere: ſtatuit fortunam belli tentare, atque quam primum cum Pipino, & Geroldo præſide pugnis contendere. Animis igitur ſuorum ad prælium concitatis, erectiſque in aciem procedit. Nec noſtri certamen detrectant. Acriter vtrinq; & diu ancipiti prælio conflictatum eſt. Hunni tandem, amiſſo rege terga vertunt. Victor Pipinus & Boij omnia ab Arabone, & Peiſone, ſiue lacu Odenburgenſi, vſque ad Draui fluenta, & ad eiuſdem, atque Hiſtri confluentes, vi & armis ſubigunt: cuncta in ditionem & obſequium cogunt, reſiſtentes cædunt, Auaros fugientes, qui ſe tradere recuſabant, vltra flumen Tiſſam ſubmouent, reliquias in fidem accipiunt, firmiſsimis valentiſsimiſque Boiorum, Venedorumque præſidijs prouinciam muniunt. At Carolus vaſtata eodem anno Saxonia, ad Aquas Graneas ſolito more hyematum reuertitur. Quò & Pipinus victor ex Auaria, Boiariaque cum ingenti theſauro & præda ſe recipit. Huc quoq; Zatunus ex Hiſpania venit Barcinen, in limite Hiſpanico, coloniam quondam Romanorum Fauentiam nomine, dedit Carolo, quam alij Barcinonam, vulgo ſunt qui Barcilonã vocitant, Pomponio Melæ, Claudio Ptolomæo Barchino eſt. Ludouicus inde filius Caroli cum exercitu in Hiſpaniam contendit Oſcam vrbem, cuius Ptolomæus meminit, obſidet, & capit. multa præclara ibi gerit. Pipinus quoque in Boiariam, atque Hunniam reuertitur. Ipſe Carolus cum nauibus maximis per terram tractis in Saxoniã proficiſcitur: omnes receſſus, omnes angulos perreptat, paludes, inuia loca, ſaltus, flumina, vſq; ad Oceani oram ſuperat, atq; penetrat. Omnes Saxonum nationes ad obſequium officiumq; cogit: inde ad Aquas Graneas redit, vt legatos exterarum gentium audiret, qui ibi eius aduentum operiri nunciabantur. Inter quos erat Abdella Saracenus, filius Ibinomaugæ regis, à fratre regno pulſus, & profugus, à rege opem poſcẽs, Theoctiſcus etiam Nicetæ, Siciliam tum auſpicio Romani Imperij procurantis legatus, cum literis Irenæ Auguſtæ, quæ filium, vt dixi, excæcarat, adfuit. Auditis igitur legationibus, rebuſq; omnibus compoſitis, Carolus menſe Nouembri, hyemandi cauſſa cum copijs in Saxoniam contendit, ad Viſurgim amnem, caſtris, ſimul vrbi condendæ locum capit, iubétque nuncupari Hæreſtallum, quod eſt Franca, & Teutonum lingua exercituum ſtatio, ſiue ſtatiua, atque ſtabulum. Reuocat eò ad ſe ex Hiſpania Ludouicum filium, Pipinum ex Italia. Ibi Auari quoque, ac Hunni cum muneribus adparent. Inde Abdella Saracenus cum filio Ludouico in Hiſpaniam mittitur. parebat Hiſpania citerior Francis, Germanoque regi vſque ad Iberum amnem, quem propter vniuerſas Hiſpanias Græci adpellarunt Iberiam. Pipinus ad Boiariæ Orientalem limitem, & poſtea in Italiam perrexit. Magnus totam hyemem ad domitandam ferociſsimam gentem in Saxonia iiſdem caſtris reſedit: ibi natalem & triumphum Seruatoris noſtri, ſacris ritu Chriſtiano perpetratis, concelebrauit. Hiſce diebus Callecorum, id eſt, Galleciæ, & Aſturum rex Haldefonſus nomine, per Florum legatum ſuum, Papilione pretioſæ artis, antea apud nos incognito, regem donat Saxonum quoque natio quædam, trans Albim ſedem tenens (Nordolitos, hoc eſt, Aquilonares populos nuncupabant) conſultos Caroli, iuri dicundo intentos, tumultu commoto in vincula coniiciunt, quoſdam occidunt, quoſdam tanquam ſalutis pignora, quibus connitentibus facilius veniam commiſſorum impetrarent, ſeruant. Reliqui fugam ad Carolum in caſtra capeſſunt. Qui continuò motis caſtris Hæriſtallo in deſertores bellum & arma conuertit. Nil intactum ferro, & igni citra Albim relinquit: vltra Traſacho Venedorum Abroditarum regulus, Heboriſus Magni legatus Nordolitos inuadunt, trucidant: cæteri obſides nobiliſsimi cuiuſque liberos vltrò offerũt, pacem ſupplices petunt, & impetrant. Hiſce rebus confectis rex Francus ad Aquas Graneas ſe recipit Legatos Irenæ Auguſtæ (cuius filius Imperator Conſtantinus Quintus ex vulnere mortem iam obierat) Michaelam Phrygię præſidem patricium & Theophilum à ſacris audit, epiſtolam legit, & pacem ac amicitiam, vt petebatur, cum Auguſta Romanarum rerum gubernatrice ex veteri more confirmat. Siſinnium etiam fratrem Tharaſij Neoromæ epiſcopi, captum pridem in Italia, diuſculeque apud ſe captiuum detentum, liberè redire in patriam permittit. Inſulas Baleares, quas Maioricas, Minoricáſque vocant, Mauri & Saraceni fœdè, crudeliterque depopulantur. Inſulani oratores opem poſtulatum ad Carolum in Franciam proficiſci iubent. Haldefonſus rex, cuius iam ſuprà mentionem fecimus, Vliſypponem, quam nos Liſibonam, maximum Europæ emporium, quo Indiæ, Auſtri atque Orientis merces conuehuntur, Saracenorum tum caput, cepit, diripuit. Septem mulos, totidem Mauros captiuos, & loricas ad Aquas Graneas, dono regi noſtro, gratificandi cauſſa, per Froiam, & Baſiliſcũ, amicos ſuos mittit. Magnus duodecim proceres, iuris diuini prudentes in Italiam, Romamque legat,

Lib 3 cap. 7. Geographiæ. Germanum a Ptolomæo.

Caſſnburgum a nonnullis Agria, Erlaw Vngaris.

Chaia rex.

Zatunus.

Barcinona. Barcilona. Barchino.

Oſca. Ptol. lib. 2. Geog.

Abdella Saracenus.

Theoctiſcus.

Hereſtallii.

Callecii.

Haldefonſus rex, qui & Alfonſus.

Traſacho. Heboriſus.

Michael. Theophilus. Siſinnius.

Frola Baſilicæ. Paulinus. Arno. Valdoricus qui & Walreich, & Baldericus.

qui controuerſias cognoſcant, ſupplices audiant, cauſſas abſoluant, lites dirimant, iuſque dicant. Illorum principes erant, Paulinus Aquileiæ. Arno Salisburgenſis pontifex. Cumq; eo tempore Valdoricus archimyſtes Laureacenſis, qui & Bathauenſis epiſcopus vita defunctus: & (ſicut Agapetus ſecundus Pontifex Max. Geroldo ſecundo Bathauenſi epiſcopo literis refert) Boiorum regnum Apoſtolico Vicatio orbatum eſſet, Leo Pontifex Romanus iuſſu Caroli Arnonem Iuuauenſem, eiusque ſucceſſores perpetuò archiflamines poſthac fore Boiariæ ſanxit, pallio Chriſtiani philoſophi inſigni decorauit. Ita Archiepiſcopus de Bathauia, Laureacoq; vbi à primordio Chriſtianiſmi hactenus ſedem tenuerat, Iuuauiam anno reſtitutæ ſalutis ſeptingêteſimo, nonageſimo octauo translatus eſt, vbi adhuc exiſtit. Verùm maximum inde diſcordiæ incendium paucis pôſt annis inter hoſce ſacerdotes ſuſcitatum exarſit: quod vix per Romanos Pontifices, & Imperatores, nô ſine ruina & detrimento Boiariæ extinctum eſt. Anno ſubſequenti Romæ tumultuatum eſt, vbi ſolenne eſt in demortui Epiſcopi amicos ſæuire: itidem viciſsim hoſce inuidere ſucceſſori. Cognati Hadriani Leonem Pontificem criminantur, ſceleriſque ſcæna inſimulant, & excitata vulgi mobilis turba, eundem in ſupplicatione ſeptimo Calendas Maij capiût, genas nouacula incidunt, & in D. Eraſmi monaſterio in catenas conijciunt. Verùm Leo

Virundus.

Albini cubicularij ope liberatus, noctu per mœnia dimiſſus ad Virundum præſulem, & Vigiſum Spoletanorum ducem legatos Caroli, qui tum fortè ad templum d. Petri diuerterant, fuga euaſit. Inter hæc Carolus more ſolito ex hybernis in Saxoniam cum copijs tranſitum facit, Badobrunnæ, quo concilium regni indixerat, & Ludouicum filium ex Aquitania euocarat, conſidet. Carolum filium cum parte exercitus circumire Saxoniam, & ad Albim ad conuentus Saxonum, Venedorumq; agendos, progredi iubet. At epiſcopus Romanus cum Vrbis Senatoribus amplius ducentis in Boiariam venit Reginoburgium, vbi adhuc templa monſtrantur, quæ tum dicarit. Inde per Nariſcos, Norinbergamq; in Saxoniam ad Magnû contendit: Pontifex, Senatusq; Romanus Magnû Romam inuitant. nunquam à malis hominibus quietum fore caput mundi conqueruntur, niſi Carolus Vrbis æternç Conſul, & Tribunus perpetuus, præſens operam det, ne quid ipſa detrimenti capiat, & authoritate ſua ſtatum Reipublicæ componat. In fœmina nullum præſidium fore, quæ rebus Romanis incubaret: tantum Imperium capite orbum eſſe. Rex benignè reſpondit, ſe quamprimum per hoſtes liceat fieri, Romam profecturum pollicetur. Pontificem, & patres conſcriptos mandato eius Hylpoldus Hyldeualda archiflamen Palatinus, & Arno archiepiſcopus Salisburgenſis per Boiorum rurſus fines in Italiam domum deducunt, Romamq; reſtituunt: Magnus Badobrunnæ aduentum filij operitur, qui cum compoſitis reb. Saxonicis, Venediciſq; ad parentem redijſſet, Imperator Fraucorum, comitatus duob. filijs regibus ad Aquas Graneas cum copijs ſe recipit: ibi Danielem legatum Michaelis Siciliæ præfecti, Auguſtæq; audiuit, atq; abſoluit. Eadem tempeſtate Auarorum fortiſsima natio magis victa, quàm domita, & tot antea triumphis clariſsima ab impoſito reſilit iugo, deſciſcit ab Imperio Francorum gens bellandi cupida, hactenus leges dare, non accipere, nemini parere, ſed alijs imperare conſueuerat. Armis igitur correptis, contractiſq; ſuorum copijs confligere cum noſtris decernunt Eo tumultu Geroldus ſignifer, & intimus Magni, Boiariæ præſes, frater Hylderici reguli Sueuorum, & Hyldegardæ reginæ, quæ fuerat vxor prima Caroli, dum aciem inſtruit cum Hunnis deſertoribus pugnaturus, ac obequitans, ſtrenuiſsimum quemque nominatim hortatur in perfugas, incertum à quo miſſa ſagitta cum duobus comitibus interfectus eſt. Hainricus quoq;, quem rex Venetiæ & Hiſtriæ præfecerat, inſidijs hoſtium ſuccubuit.

Geroldus martyr. Reichenaw. Arno.

Geroldi cadauer in Richauiam Sueuiæ monaſterium, quod ipſe multum collocupletauerat, defertur, ibique humatur, & pro martyre colitur (ita apud Strabonem noſtrum lego.) Arno archimyſtes Iuuauenſis, qui iam ex Italia redierat: & Pipinus filius Magni, iuſſu regis cum exercitu in Orientalem Boiariæ limitem, quàm maturrimè infeſta intentaque acie contendunt, Hunnos ac Auares vlciſcuntur, gentem excindunt, nomen delent, & reiectis Auaribus, fines Boiariæ vſque ad Draui fluenta

Colonia Boiorum deducta.

promouent: ibi Colonias Boiorum, Venedorúmq; deducunt. Cœpere itáq; in eo tractu, vnde Hunni extruſi fuerant, multiplicari Boij atq; Venedi: qui adhuc ibi mixti Vgris habitât. Atq; is Boiariæ Orientalis limes firmis præſidijs vtriuſq; gentis munitur. Boiorum præfecti fuere Goteramus. Wernerus, Albericus, & Godofridus. Sed Venedorum ex ipſis rectores fuere Primislaus, Cemicas, Stomarus, Otogerion. Poſt hos duces, & huiuſmodi Venedorum natio, & qui inter fontes Saui Drauique conſident, cum finitimis gentibus, Boiariæ nobilitati commiſſa eſt. Porrò in rebus diuinis, religionéque procurandis, eam omnem prouinciam à Drauo flumine Anaſum verſus, vnde Hunnos, & Auares exactos diximus, Arnoni pontifici Iuuauenſi, eiúſq; ſucceſſoribus perpetuò addixit Carolus. Idcirco ab Arnone ſacrificulus creatur Theodericus, qui in iſta nuper parta regione, templa quidê dedicet, ſacerdotes cooptet, populum inſtituat, rerum cœleſtium curam gerat, ritus colendi ſummum Deum, eiúſq; voluntatem condoceat. Verùm ipſe tamen ſubditus ſit, & pareat Pontificibus Iuuauenſibus. Confectum itáque eſt octauo tandem anno bellum Auarorum,

rum,quod & Hunnorum adpellant: non ſine magno (vt verbis D.Ludouici Pij Cæſaris Auguſti,filij Magni,quæ refert Reginerio Bathauenſi Epiſcopo, vtar) præliorum labore. Boiariæque regnum vſque ad Drauum flumen, eiuſque oſtia prolatum eſt.

Orientale Boiorũ regn.ũ. Auſtria nũc dicitur.

Vnde ea regio Oſterrich, Auſtriaque,id eſt Orientale Boiorum regnum, ac limes poſthac cognominata eſt. Cuius etiam pars nunc ſupra Licham flumen ac Occiduũ ſolem vergens, Teutonicè Oſterricha, & facto nomine Auſtria Latinè vocari ſolet. Peculiaribus ſubiecta principibus,qui iam diu Romano potiuntur Imperio. Infra Licham,nunc pars Vngariæ eſt.

D. Henricus Rom. Imp. Stephã. Rex Vngaria

D.enim Henricus ſecundus Cæſar Auguſtus,regulus Boiorum tertius, Stephano regi, Giſalæ ſororis ſuæ marito,quo facilius gens effera religionem noſtrã reciperet, quaſdam vrbes Boiorum,regnique Boiariæ,quæ infra Licham ſitæ ſunt,quaſi dotis nomine tradidiſſe legitur: nempe Poſonium, Vratiſlaburgium, Sempronium, OEdenburgium, & alia huiuſmodi oppida: alioqui Vngri,in principio quoque regnum Boiariæ inuaſerant, ibique ſedes locarant. Iſthæc omnia ex vetuſtis Imperatorum, & Pontificum noſtrorum diplomatibus,& epiſtolis excepimus. Maximè D.Pilegrini Laureacenſis archimyſtæ, & Imperatoris Ottonis ſecundi. Complura in ſubſequentia relego volumina,vbi commodior fuerit narrandi locus. Sub idem tempus Inſulæ Baleares in Hiſpanico mari ſitæ,imperato & recepto abs rege noſtro pręſidio,à Maurorum incurſatione defenſæ,& liberatę: ſigna adempta hoſtibus in certamine,Carolo exhibita ſunt.

Vido

Vido quoque Dux limitis Britannici,Britannorum totam regionem,quæ noua moliebatur, & rebelles ſumpſerat ſpiritus, in ditionem cogit: arma ducum inſcripta ipſorũ nominibus,regi ad Aquas Graneas mittit. Vbi adfuit cum ſacris plæriſque orator ab Hieroſolymitano Patriarcha: & Azanus Oſtæ vrbis Hiſpaniæ præfectus,claues oppidi,& munera regi Franco miſit. Qui anno ab orbe reſtituto octingenteſimo hybernis ad Aquas Graneas peractis,& Palæſtino legato abſoluto,ac Zacharia à ſacris,cum magno pecuniarum,quæ egenis,& pauperibus diſtribuerentur,numero,Hieroſolyma miſſo,mẽſe Martio Aquis Graneis exit: progreſſus omnem Oceani Gallici oram perluſtrando percurrit. Claſſes aduerſus Nordomannos Inſtituit. Hi Piraticam exercebant,Gallicumque litus infeſtum reddebant. Paſchalibus deinde rem diuinam in cœnobio D.Richarij facit. Inde iterum litus Oceani peragrandi Rhoromagum peruenit. Ibi Sequana amne tranſmiſſo,comprecandi gratia ad D. Martinum in vrbem Turonum pergit.

Luitgarda Auguſta mors.

Vbi aliquot dies commoratur ob aduerſam Luitgardæ coniugis ſuæ valetudinem,quæ pridie Nonas Iunij defuncta ibidem humatur. Poſt hæc Magnus per agrum Aurelianorum,atque Lutetiam Pariſiorum, ad Aquas Graneas reuertitur pridie nonas Iulij. Item ſeptimo Idus eiuſdem Menſis,contra æſtatis naturam, proprietatemque pruina ex rore gelidiſſimo genita fuit: citra iniuriam tamen,præterque damnum frugum,& aruorum,alioquin pernicioſior, vt quæ lapſa perſidet,gelatque. Ne aura quidem vlla omnino depellitur: quia non fit Ariſtoteli (quod & experimur quotannis) niſi immoto aëre,& ſereno. Menſe Auguſto Mogontiaci Rector Germanus totius regni conuentum,delectúmque agit,exercitum luſtrat,profectionem in Italiam, Romámq; parat. Ad ſe Ludouicum filium ex Aquitania euocat,ſed rurſus miſsis obuiam nuncijs, nequid abſentibus regibus in limite occiduo turbæ excitaretur,domum redire iubet. Filius interim in Hiſpaniam vſque Oſcam vrbem vi & armis penetrauit. Parens verò cum alijs filiis,Pipino & Carolo Mogontiaco profectus,Rauennam peruenit. Ibi ſeptem dies cõmoratus,Anconam tranſitum facit. Ibi dimiſſo Pipino,& in Beneuentum,Campaniámque partem exercitus ducere iuſſo,cum altero filio Carolo Romam verſus iter facit.

Leo ſummus Pont.

Cui pridie,quàm eò venit,duodecimo ab Vrbe lapide ad Nomentum oppidũ, Leo primarius ſacerdos Vrbis,Senatores occurrunt,venientémque regem nullo non honoris genere adhibito,vti gentis mos eſt,excipiunt. Ipſi viciſſim regio conuiuio accipiuntur. Poſteaquã menſæ,epulæque remotæ,eodem die Pontifex Romam præcedit: poſtridie eius diei ſummus ſacerdos per vicos,regiones,per omnia loca,quà iter foret,ſubornat non ſolum ciuiũ, ſed peregrinorum quoque choros,qui aduenienti regi laudes dicant: virtutes,triumphóſque eius canant,& Romano more fauſtis acclamationibus proſequantur: parietes, pauimenta,ſolum omne,auro,oſtro,tapetibus contegi atque ſuſterni iubet. Ipſe cum Epiſcoporum,flaminum,ſacerdotum,ſacrificulorum cohortibus, cúmque præſulum & monachorum gregibus ante fores ædis D.Petri aduentum Magni præſtolatur. Porrò Martia Roma triplex equitatu,plebe,Senatu, populus, Equitéſque, patréſque certatim obuiam procedunt. Vrbis æternæ ſigna ſacra,diuinas effigies, ſacrorum geruli progerunt: paſsim plateæ,regiones,fora,templa occupantur: pueri,puellæ,fœminæ gratulãtes tanto hoſpiti obuiam exeunt.

Carolus Romam venit.

Exceptus itaq; eſt Caroli aduentus octauo Kal.Dec. nũc pridie D.Catharinę ferias,incredibili honore,atq; amore. Nihil relinquebatur,quod ad ornatũ portarum, itinerum,locorum omniũ,qua rex iturus erat,excogitari poſſet: cum liberis omnis multitudo præcedebat. Carolus expectatiſsimus tanta magnificentia opulentorũ,& cupiditate humiliorũ ad fanum D.Petri iter capeſsit: hicq; equo deſcendens à Pont. Max. Curiáque myſtarum & ſacerdotum,cæremonia,ritúq; ſolenni reuerenter excipitur. Summus ſacerdos,

dos,de literis,de libro,fauſta,læta præfatus,& luſtricis ſupplicamentis bene precatus,cuncta proſpera principi Magno ominatur. Ipſum in templum, ſacricolis diuina carmina perſtrepentibus: & populo quod fœlix bonum ſiet,adclamante,deducit. Gratiæ deinde ſuperis actæ,grateſq; habitæ Deo Opt. Max. per omnium fanorum puluinaria ſupplicatū eſt.

Carolus aduentus ſui rationem reddit.

At Carolus ſeptem diebus Romæ conſumptis,in ædem D.Petri concionem aduocat. cauſſas aduentus ſui aperit,oſtenditq; ſibi placere de cōtrouerſiis iure apud ſe potius,quàm inter ſe armis diſceptare. Nihil ſibi charius,antiquius eſſe,refert,quàm vt ſua opera. Vrbs terrarum Dea, cuius Conſul, & Patricius, ac dictator perpetuus ſit, priſtinam recuperet maieſtatem,bonaque concordiæ colat: diſcordiæ mala,quibus huccine imbecillitas perfundata ſit,eradicet,atque paſtorem animorum diuinitùs datum, vt nuncium ſupremæ maieſtatis, veneretur & obſeruet: quo religionis noſtræ,diuinæq; ſapientiæ Antiſtes mūdum paſcat cœleſti pabulo abſque impedimento: & fretus tranquillitate ſumma,ac ſecutus,oues ad ouile æternum per virtutum calles deducat. Proinde ſi quid perperam actū eſt (inquit) iure licebit agatur,teſtibus comprobetur: nos iudicium reddemus, iuſque dicemus. Turpe eſt in ea Vrbe,quæ Orbis domina, & legum parens eſt, quicquam temerè per tumultum,& ſeditionem,quemadmodum apud Barbaros fieri ſolet,committi. Sapienti & prudēti viro omnia patienda ſunt,quoad ſpes ſibi aliqua relinquitur, iure potius diſceptandi,quàm belli gerendi,aut tumultus excitandi. Poſt hæc Epiſcopus Romanus, in quem nefanda crimina improbi quidam confinxerant, adparet,legitimè,& ſub Carolo de ſceleribus ſibi obiectis ſeſe purgaturus,& iure diſceptaturus cum accuſatoribus, rationemq; omnium actorū redditurus. Cum autem nemo omnium præſto eſſet, qui negocium Pontifici exhiberet,aut accuſationem intenderet, Pontifex Maximus huiuſcemodi verba (ſicut extant in Bibliothecis,& pars in iure Pontificio refertur) fecit: Audiſtis, opinor,fratres,nempe longè,lateq; per complures regiones fama diuulgatum eſt,quas turbas quidam peſsimi mortalium aduerſus me concitarint: atq; vt me ſugillare conati fuerint, & grauiſsimis criminibus falſo inſimularint. Ob quod negotium cognoſcendū, iſte clementiſsimus,ac illuſtriſsimus Princeps,& Dominus Rex Carolus cum ſacerdotib. & purpuratis ſuis hancce Vrbem acceſsit,& celebre concilium in auguſtiſsimam orbis terrarum ædem congregari iuſsit. Atque hic locus,hic dies, ac conuentus, huic rei conſtitutus eſt. Vbi ego à nemine iudicatus,nec coactus,ſed vltrò ac ſponte, volénsq; præſto ſum in cōſpectu veſtro. Coram Deo, cui paremus,& cuius oculis conſcientia noſtra peruia eſt: coram D.Petro,in cuius tēplo conſiſtimus: coram omnibus deniq; ſuperis,à quibus deſuper,quaſi in theatro omnibus momentis ſpectamur,me me iuramenti ſacramēto de ſceleribus falſo mihi ab improbis obiectis expedio,perſanctéq; deiero,nihil mihi conſcium eſſe: eáq; facinora,quæ in me falſo conficta ſunt,neque commiſiſſe,neq; iuſsiſſe. Aliud ſi ſcirem,quo firmate meam apud vos poſſem fidem,ſanctius quam iuſiurandū,id pollicerer, nos inſontes eſſe. Teſtis eſt Deus,qui omnia ſcit,in cuius conſpectu viuimus: cui nihil absconditum, nihil poteſt eſſe ſecretū: qui & iudex & teſtis ipſe futurus,cui rationem vitæ expoſcenti, actus ſuos inficiari non licebit. Atque iſthæc facio,vt imperitos errore,me ſuſpicione exoluam. non quod ius,fáſq; ſiet: aut quo neceſsitatem cuiquam actuum ſuorum rationis reddendæ cuilibet ſycophantæ imponam. Lege naturæ,iuréq; ciuili ſancitum eſt, actori incumbere probationem,& acculatore non probante,nedum nuſquam gentium quopiam, qui accuſet,exiſtente,reum abſolui oportere.

Zacharias ſacerdos. claues & haſta Chriſti.

Eodem die Zacharias domeſticus ſacerdos Caroli,& duo monachi legati Pontificis Hieroſolymitani Romam ad regem veniunt, & adferunt claues,& haſtam,ſigna, Vrbis & monumentorum Chriſti autoris, & ſeruatoris noſtri, quæ honoris,& boni ominis cauſſa miſſa Carolo,ipſi omnia pateſcere,ſubdiq; cuncta, ſignificabant. Monachos aliquot menſes ſecum detinuit Magnus: Aprili demum eos, ampliſsimè remuneratos domum dimiſit: ipſe Romæ hyemauit. Incubabat per idem tempus Romano Imperio fœmina,adeò virtus Italica,Romáque victórque gentium populus,rerum domini,degenerarant. Per trecentos amplius annos,Imperatores omnes neglecta Roma,ſacrario Imperij, Auguſtorúmque parente, apud Græcos Conſtantinopoli conſederant,Occidentis Principes titulotenus vocabantur, quo ferè Carolus, inclytus iuſticia,virtutibúsque regiis ad vnguem præditus, bene de Republica Romana, & religione meritus potiebatur. Eius maiores, popularéſque Germani, gens ſimplex, aperta, fidei patientior, libertatis auida,armorum ſtudioſa, Europam, Africam, Imperatoribus Romanis,adhuc inualidiores abſtulerant: Romam ſæpius ceperant, vaſtarant, diripuerant,tum cum florentiſsima,potentiſsimis domicilium eſſet Auguſtis. Hisce cauſsis permoti,Pontifex,Senatus,PopulúſqueRomanus,& iam offerendum vltro rati,quod forſitan omiſſuri erant, Imperium transferre, iure ſuo in Germanos Carolúmque tacito Senatus conſulto, plebiſcitóque decernunt. Cum igitur octauo Kalendas Ianuarij, Auguſtiſsimo Chriſtianorum feſto Rector Francorum Magnus in templo Diui Petri,ad aram, quo ſe ſupplicandi gratia inclinarat,conſiſteret,eius capiti, dum nihil minus ſperaret, Pontifex Maximus diadema Cæſareum imponit,cuncto populo Romano adclamante (quæ

conſue-

conſuetudo Italiæ eſt) CAROLO AVGVSTO, A DEO CORONATO, MAGNO ET PACIFICO IMPERATORI ROMANORVM, VITA ET VICTORIA. Poſthæc ab eodem Pont. vt cæteri veterum principum, more maiorum adoratus eſt Magnus, ſubſequentibus alijs. Statuæ eius ante aram D. Petri collocatæ. Prætereuntes capite adaperto genua ſubmittebant. Statuas enim & imagines Imperatorum adorari ſolitas, refert diuus Hieronymus. Adorare autem longè aliud, ac vulgus putat Grammaticorum, valet. Nec ab ore compoſitum eſt, eſtque præſtare honorem magis corporis geſtu, quàm aut animo, aut verbis. Agere enim veteribus ſignificabat, teſte Feſto. Et iuxta Marcellum ab Ador, id eſt, farre venit, ſiue Adorea, quod gloriam ſignificat. Gloriam ipſam à farris honore veteres Romani Adoream adpellabant. Nam ador atque far, epulis & immolationibus ſacris adhibebant. Varius verò adorandi mos apud diuerſas nationes fuit. Perſæ in humom corpora ſternebant, mentoque oſculoue ſolum contingebant, quemadmodum monachos quoſdam facere vidi. Romæ capite velato adorantes circumuertebant ſe, deinde procumbebant. Antiquiores in adorando dextras ad oſculum referebant, totumque corpus circumagebant: quod in læuam feciſſe Galliæ religioſius credebant. Solum nunc Pontificem Romanum accidendo eius pedibus hoſque oſculando adoramus. Cæteris principibus adoperto capite, poplite flexo duntaxat inclinamur, & porrigentes dextram, aut ſi quid aliud ad oſculum prius referimus. Sed ad Carolum redeo. Qui abdicato patricij nomine, quo antà vſus eſt, Imperator & Auguſtus Romanorum adpellatus eſt. De hac re ita Hadrianus quartus Pontifex Maximus in Epiſtola, quam ſuprà in tertio libro citaui, ad Archiepiſcopos Germaniæ hiſce refert verbis. *Ipſum Teutonicum Regnum dum eſſet minimum omnium regnorum, abs Romano Pontifice promeruit, vt vocaretur & eſſet regnum Romanorum & caput omnium regnorum. Ideo Imperium à regno Græcorum tranſlatum eſt in Alemannos, vt rex Teutonicorum, non antequàm à Pontifice Romano conſecraretur, Imperator vocaretur, & eſſet Auguſtus: Pontifex Rom. promouit Carolum, fecit ei nomen grande, vt eſſet Imperator. Et vt ab eo vſq; tempore poſthac perpetuò rex Teutonicorum foret Imperator, & patronus ſedis Apoſtolicæ.* In pontificialibus decretis ſcriptum quoque legimus, Imperium Romanum à Græcis tranſlatum eſſe ad Germanos per Carolum Magnum. Potiti ſumus Rom: annos ſeptingentos, vndeuiginti. A Carolo enim Magno, vſque in ſeculum noſtrum tot numerantur anni. Quibus partim inertia Cæſarum, ignauiaque principum, partim, ſi dicere fas eſt, factione Romanorũ flaminum, quaſi conſenuit, atque decoxit tantum Imperium: niſi quod ſub Carolo Maximo moturum lacertos ſperatur. Sub quo vtinam ſenectus Reip. Chriſtianæ, quaſi reddita iuuentute, reuireſcat. Quis non, Deus bone, obſtupeſcat, qui tantam rerum viciſsitudinem conſiderarit? Terrarum domina potiuntur Germani. Gens infeſtiſsima quondam Romano nomini, & perpetui Italiæ, vel ex profeſſo hoſtes, quos Romani barbaros, infami apud ſe cognomine, vocitare ſolent: támq; Barbariei obnoxios fuiſſe referunt, vt pacem non intelligerent, adpellabant olim & Romanos Græci Barbaros. At nunc Tiberis in Rhenum, Danubiumque fluxit. Noſtro æuo Apollinem cum Muſis Heliconem, Parnaſſumque deſeruiſſe, & amœnos Herciniæ ſaltus occupaſſe videmus. Migrauit Græcia in Germaniam. Epicurus hæc caſui, fortunæque tribuit, Stoici fato: aſtrorum periti, ſyderum conuerſioni, fluxuique aſtrorum adſcribunt: nos maieſtati æternæ, cui cuncta accepta fieri oportet. Breues & mutabiles vices rerum ſunt. Deus Opt. Max. ita ordinauit, vt Romanum Imperium, quod ſecundo curſu per mille & centum annos, ad ſummum faſtigium euexerat, adeò vt æternũ, ac firmum fore putaretur, deinde varietate fortonæ iactatum, magno motu concuteret, ac quadringentos annos Conſtantinopoli adfligeret, & demum in Germaniã transferret. Nos admonet pater indulgentiſsimus huiuſcemodi rerum florentiſsimarũ caſu & ruina, fragilitatis humanæ, cuius nimia in rebus proſperis eſt obliuio. Nõ fortè, caſuque rectores terris dantur, ſed diuinitùs à ſupremo numine conſtituuntur. Neq; occulta fatorum poteſtate principes hominibus imponuntur: abs Deo Opt. Max. ſicuti D. Paulus Chriſtianæ philoſophiæ anteſignanus docet, eliguntur. Virtutis ergò Germani Caroluſque aucti ſunt iure Quiritium. Ipſe Carolus natali Chriſti ſeruatoris noſtri, dona dei fecit auri puri, purique pondo quingenta. Itẽ Calendis octauóq; Idus Ianuarij, quos feſtos dies nos Circumſectionem, & Epiphaniam vocare ſolemus, in templo coronam auream librarum quinquaginta varijs, & precioſiſsimis diſtinctam gemmis dedicauit: quæ tholo cathenis adfixa, ante aram Diui Petri pependit. Item ad monumentum Diui Petri, conſecrauit tres calices, duos pro liberis, vnum pro ſe, librarũ binûm quadragenûm, cum operculo, quod duo & viginti pondo ponderaſſe, in literas relatum eſt. Egenis verò, ac pauperibus libras argenti ter mille elargitus eſt. Paucis poſt hæc diebus in ius vocat eos, qui in Pontificẽ conſpirarant. Quæſtio de ipſis habita, vt participes ſceleris indicare cogerentur. Ipſe iuxta legũ Romanarũ ſcita crimine læſæ maieſtatis cõdemnati, ſupplicia luerunt. Capita & autores factionis Paſchalis, Nomẽclator, Sacellarius, Cãpulus ſecuri percuſsi ſunt. Cæteri quos treſentos fuiſſe quidam produnt, deprecatore Leone ſalutem impetrant ab Imperatore. Vita quidem

Tranſlatio Rom. Imp. ad Germanos.

Adorare quid.

Gloria vnde.

Varius adorandi mos.

Hadrianus 4 Pont. Max.

Carolus Max. eius nominis 5. Ro. Imp.

Germani Barbari dicti.

Magiſtratus autoritas à Deo.

quidem donati, in exilium acti ſunt. Compoſitis itaque Romanis Italicisq; rebus, diuinis atque humanis negocijs ritè confectis, miſſo rurſus filio Pipino cum exercitu in Beneuentanum agrũ, Magnus ſeptimo Calendas Maij, Roma excedit, in Spoletum peruenit. Dum

Terræ motus in Spoleto.

ibi verſatur, pridie Calendas Maij, hora noctis ſecunda terra grauiter tremuit. Tectum Diui Petri Romæ corruit. In Italia, Germania, Gallia circa Rhenum, vrbes pleræque, & villæ adflictæ ſunt. Ob hyberni temporis clementiam ſubſecuta eſt peſtilentia. Imperator Spoleto relicto, Rauennam contendit: aliquot ibi diebus conſumptis, Ticinum

Amaromurmulus rex Perſarum. Iſacus Iudæus.

pergit. Vbi certior fit, Legatos Amaromurmuli regis Perſarum, & Abraami Admirati Saracenorũ, hoc eſt regis Africæ, in portu Piſano appuliſſe, quos miſsis continuò nuncijs, qui eos deducerent, inter Vercellas, & Eporediam ſibi occurrere iuſsit. Hi nunciarunt Iſacum Iudæum, quem antea quadriennium Cæſar ad regem Perſarum cum Landefrido, & Segifrido legarat, reuerti cum Elephanto, & ampliſsimis muneribus, Landefridum, & Segifridum naturæ conceſsiſſe. Donum adferunt Perſæ Simias, Cercopithecos, Nardum, Opobalſamum, odoramenta exotica. Afri Leonem Marmaricum, Vrſum Numidicum, ferruginem Hiberum, Tyrium muricem, peculiares Ægypti & Africæ opes. Carolus auditis oratoribus externis, Etchinoualdam ſcribam ad Liguriam ad comparandas naues, quibus elephantus, & dona Perſica, Africanaq; ſubueherentur, proficiſci iubet. Ipſe ſolſtitium æſtiuum Eporediæ egit. Deinde Alpes tranſgreſſus, in Gallias diuertit. Hac æſtate in Hiſpania, Italiaq; res proſpere geſtæ ſunt. Barcinon Hiſpaniæ biennio & amplius cir-

Zatuno in vincula coniectus.

cumſeſſa à noſtris, capta eſt. Zatuno vrbis præfectus alij cõplures Saraceni in vincula coniecti ſunt. In Italia Rheate vrbs quartæ regionis Italiæ, in ora ſinus Hadriatici, à Caroli milite incenſa eſt. Rothelinus, qui vrbis imperium obtinuerat, captus. Cætera caſtella, quæ

Zatuno & Rothelinus exules.

huic patebat, recepta ſunt. Zatuno, & Rothelinus vno die ad Magnum deducti, ambo in exilium deportati ſunt. Menſe Octobri Iſacus Iudæus cum gaza Perſica, de Africa in portu Veneris adplicuit. Vercellis totã hyemem conſumpſit: niues Alpes tranſire prohibebant. At Imperator ad Aquas Graneas hyemauit: eoq; conuentũ principum conuocauit, ſacramenta renouauit, annum totum ibidem commoratus eſt. Oratores qui ius dicerent, æquitatem adminiſtrarent, controuerſias cognoſcerẽt, lites diminuerẽt, omnia Imperia mem-

Saxones rebellant.

bra perluſtrare, & peragrare iubet. Saxonas quoq; tranſalbianos, qui dũ Carolus Ro. abeſt, rebelles ſpiritus ſumpſerant, per duces, & Legatos ferro, flamma deuaſtat, ad obſequium

Irena legatos ad Carolum miſit.

redigit, in officio continere nititur. Inter hæc Irena, quæ Græcorum, & Orientis principatum obtinebat, vbi à Romanis Carolum Auguſtum ſalutatum eſſe accepit, metuens ne & Orientem is adſereret, ſibique præriperet, ad eundem legatos, ad amicitiam, ac pacem confirmandam Leontem militiæ præfectum mittit, cum quo Cæſar & ſuos Ieſſem epiſcopum Ambianenſem, & Helmogaudum purpuratum proficiſci iubet, qui connubium Irenæ peterent, vt ſimul cum occidente oriens (qui quadringentos annos diuulſus fuerat, coniungeretur) atq; Romani Imperij priſca maieſtas reſurgeret. Irena quidem benignè legationem audiuit, annuitque poſtulatis: verùm Græculi ſuſpectam habentes potentiam

Aetius patricius. Irena in exiliũ mittitur. Nicephorus Imp. conſtans. Helmogaudus.

Caroli, authore Aetio patricio Irenam capiunt. Imperio abdicant, in Lesbon inſulam relegant: in ordinemque ſacratarum fœminarum redigunt: Nicephorum rebus Orientis imponunt. Atque hæc omnia facta ſunt, dum adhuc legati Cæſaris Romani Conſtantinopoli commorantur. Quos Cõſtantinopolitanus princeps vbi audiuit, eoſdem deinceps rogat, quid nam rerum Carolus filius ſuus agat: & num ſatis pacatum regnum eius ſiet. Cui princeps legationis Helmogaudus reſpondet, Abundè pacata ſunt omnia: vna duntaxat Germaniæ natio, quam Saxonas vocant, crebris latrocinijs fines Francorum infeſtat. Suſcipit Imperator Orientalis: Cur filius meus contra hoſtes paucos numero, virtute & fama ignobiles fruſtra tanto tempore laborat? Ego qui Imperium orbis terrarum teneo, & cœleſti numine electus, rerum ſum dominus, ac quos volo, ex humilimo loco ad ſummam dignitatem, iure meo perduco, te Ducatu harum gentium dono. Quod cum Helmogaudus reuerſus domum in Franciam Imperatori renunciaret, is ſubridens ait: Melius tecum actum fuiſſet, ſi te fœminalibus rex Græcus condonaſſet. Idem legatus cum autumno Neoromam veniſſet, & hoſpitio, iuſſu rectoris Græci à quodam epiſcopo, cuius parſimonia, temperantiaque, iuſtitia, ſanctitasque ab omnibus prædicabatur, exceptus eſſet, ac per totam hyemem, crebris ac intempeſtiuis ieiunijs, Pontifice indulgente, fame, ac inedia penè extinctus eſſet, vere ad Nicephorum admiſſus, ab eóque quidnam de pietate tanti patris referret, interrogatus: Sanctiſsimus eſt veſter pontifex (inquit) quatenus aduerſo Deo fieri licet. Admiratus ambiguitatem dicti Græcus princeps, rogat, quî nam fieri poſsit, vt quiſpiam ſanctus abſque numine cæleſti ſiet? Literis ſacris, ait ille, proditur: Deus eſt charitas, cuius iſtum epiſcopum omnino expertem eſſe noſtro periculo ſenſimus.

Elephãtus Abulabaz dictus. Ortona vrbs Italiæ.

Eadem tempeſtate tertiodecimo Calendas Auguſti peruenit ad Aquas Graneas Iſacus Hebræus cum elephanto, & donis Medorum, Perſarum, Saracenorum, & Africanorum, eáque Imperatori exhibuit: nomen beluæ Abulabaz erat. Ortona tum vrbs Italiæ maritima, in ſinu Hadriatico cubans, in ſecunda regione Italiæ pulſis Græcis expugnata,

vali-

Vinogiſus. Grimoldus Longobardus.

validoque Francorum præſidio firmata. Vinogiſus præfectus Spoletanus vrbi rector datus, & Francis præpoſitus eſt, quem aduerſa valetudine laborantem Grimoldus Longobardus, Beneuentanus regulus, regij adfectator nominis, nec noſtris, nec Græcis fidus, obſedit, in poteſtatemque coegit. Verùm animo voluens, quodnam incendium ſuo periculo excitaſſet: & quas vires haud impunè inceſsiſſet, mutato rurſus animo, vt in pace bellum, ita in bello pacem quæſiuit, Vinogiſum incolumem Imperatori honorificè reddit, ſeque & omnia Carolo dedit, annua tributa pendit. Inter hæc Boij Auarorum regionem inter ſe partiuntur, iunctique Venedis, Danubio proximis, & Noricum incolentibus, Pannoniam, quæ inter Danubium, Sauum, Drauumque amnes iuxta Romanam deſcriptionem includitur, inuadunt, & in Daciam, alteram ripam Danubij pertinentem, arma hoſtili animo mouent: Auarum, Hunnorumque reliquias cædunt, fundunt, ſuperant, in deditionem cuncta terrarum, vſque ad Saui hoſtia ſubigunt. Colonias ibi Boiorum, Venedorumque deducunt: vtramque prouinciam, vtriuſque gentis firmis præſidijs muniunt. Regnum Boiorum vſque ad Sauum amnem promouent. Atque hæ gentes adhuc commixti Vgris in hiſce regionibus habitant.

Capanus rex baptiſatur, & Theodorus dictus eſt.

Capanus Hunnorum Auarorumq; rex ſe cum ſuis dedit: ſacroque fonte ablutus, Theodorus cognominatus, & in fidem acceptus eſt æræ Chriſtianæ anno octingenteſimo ſuper tertium. Imperator Carolus Cæſar Auguſtus, de Aquis Graneis ex hybernis progreſſus Mogontiaco, in Boiariam Reginoburgium peruenit. vnde in limitem Boiariæ orientalem contendit: ad Sauum vſque amnem, & hoſtia eiuſdem fluminis percurrit: cuncta perluſtrat, eúmque omnem tractum Boiorum nobilitati in fidem ac tutelam tradit. Rem diuinam Arnonem archimyſten Iuuauenſem ibidem procurare iubet.

Bulgares.

A Vulgaribus arma abſtinuit, qui trans Sauum in Mæſijs habitabant. Exciſis enim Hunnis, atque Auaribus (vt ait Eginhardus ſcriba) Vulgares quietos fore exiſtimabat, nihilque Francis nocituros opinabatur, cum Græciæ, & Orientalis principis ceruicibus imminerent. Ordinatis itaque & compoſitis diuinis, humaniſque negocijs, Salisburgium, quæ & Iuuauia quondam Romulæ genti dicta fuit, menſe Octobri reuertitur. Ibi Michael epiſcopus, Petrus monachorum magiſter, Caliſtus candidatus, legati Nicephori Conſtantinopolitani Imperatoris, & Georgij Hieroſolymitani patriarchæ, præſtò fuere. Actum eſt de pace, & fœdere inter vtrumque Imperatorem. Atque ita inter eos tandem conuenit, atque hæc diuiſio facta eſt.

Orbis partitio in duo Imperia.

Decretum eſt, vt Carolus, eiúſque ſucceſſores perpetuò ſint & adpellentur poſthac Romani, Latini, Occidentaléſque Imperatores. Nicephorus cum poſteris vero Conſtantinopolitanus, Græcorum, & Orientis Cæſar vocitetur. Caput mundi Roma, tota Italia ad Aufidum, Vulturnúmque amnes (quorum hic in inferum, ille in ſuperum mare profluit) & vſque ad terminos, vt nunc vocant, ducatus Calabriæ. & regni Neapolitani, Romano Imperatori, quam alioqui tenebat, addicta eſt. Poſſedit idem Pannonias, Daciam, Hiſtriam, Liburniam, Dalmatiam, præter perpaucas vrbes maritimas, quæ Orientali Imperatori ob amicitiam, traditæ & conceſſæ ſunt. Norici, Vindeliciæ, Rhetiarum, Boiorum, Sueuorum, Germaniæ, Galliarum, Inſularum Balearicarum, Hiſpaniæ ad Hiberum amnem, principatum iam pridem noſtri reges, Carolusque tenebant. Cætera Europæ Orientem, & Meridiem ſpectantia, Conſtantinopolitanus Imperator retinuit. Hæcque ſocietatis conditiones, Imperijque diuiſio tabulis inſcriptæ, & à Leone pontifice Romano ſubſignatæ ſunt. Hiſce perfectis, Rector Romanus è Salisburgio, Vtinum Boiariæ oppidum, Oëno conterminum, aucupijs, piſcationibus, venationibúſque maximè opportunum, conceſſit, ibíque aliquandiu commoratus viſco, amite, laqueis, retibus, hamo, auibus, piſcibus, inſidiatus eſt. Syluas indagine cinxit, vulpes, lynces, lepores, ceruos, meles, canibus vrget, & manet ſub Ioue frigido, ſeu viſa eſt catulis cerua fidelibus, ſeu rupit teretes Boius aper plagas.

Atto epiſcopus Fruxinenſis.

Sub idem tempus Atto Fruxinenſis pontifex Litofridum collegij monachorum D. Benedicti magiſtrum (quod Augiam, intra Chiminum lacum Noricorum, Boiariæque maximum, ſitum vocabant) apud Carolum accuſat, in iúſque trahit, tria templa ſibi intercepta à monachis conquerebatur. Imperator rem Arnoni pontifici Salisburgenſi, Erchinoualdæ præfecto, Otberto, & Albrico prætoribus committit.

Erchinoualda, qui & Erubold. Aibling.

Hique in conuentu celebri, quem in ſuperiore Boiaria in vicum Amblicorum, inter Iſaram Oënúmque amnes, vbi fiſcus publicus, ærariúmque regium erat, iubente Carolo coegerant: monachos Chiemenſes auaritiæ condemnant: tres ædes ſacras inſtructas, nimirum Villicam, Hegiolam, Bergen pontifici Fruxinenſi reddunt.

Vvilling. Hegling. Berg.

Subſequenti anno, tertio nempe ac triceſimo, poſteaquam bellum Saxonicum cœperat, Saxones, maximè qui trans Albim colunt, & Orientem ſpectant, ſolicitati per Cimbrorum regem, à Francorum ſocietate ad Danos deficiunt. Nordomannis ſuſpecta erat potentia, & vires Imperatoris noſtri. Iactabatur vulgo Auguſtum auidum Imperij orbis terrarum, ferre parem non poſſe, exciſurúmq; regium nomen ex Germania, qua latiſsimè patet. Hanc totam cum Sarmatia in obſequium, ditionémq; coacturum.

Gotofridus rex.

Proinde Gotofridus rex Septentrionalis Germaniæ (vnde Nordomannorũ cognomen inditum) potentiſsimus, qui Danis, Suionibus, Fennis,

Nordouicis, Gotis, nationibus ferociſsimis imperitabat: Qui Cimbricam, & Scandinauiã incomparabilem magnitudinis peninſulam, Scandiam, Gotolandiam, cæteras inſulas ſinus Codani, Venedicique longè lateque poſsidebat: adſeuerabat ſibi iure deberi regnum Germaniæ: ſe enim uero genuinum Germanum, vetuſtiſsimumque Germaniarum regem eſſe: qui tenax diſciplinæ patriæ, auitos deos, fines, mores nunquam deſeruerit. Carolum degenerem ad Gallorum, Italorumq́; & eorum, quos vicerit, vitia, ſuperbiam atq; auaritiam deſciuiſſe: habitus peregrinos recepiſſe, natale ſolum, inſtitura maiorum, religionem auitam iuxta faſtidire, victos victoribus imperare. Quòd ſi Saxones Danorum finitimorũ, conſanguineorumq́; ſuorum amicitiã & ſocietatem, ſeruituri Francorum, Caroliq́; deſertorum patriæ, & ritus auiti proditorum præferrent, & ſecum fœdus facerent (iactabat rex Nordomannus) in animo ſibi eſſe, communibus armis, communiq́; conſilio, Germaniam, communẽ patriam vindicare, à ſceleribus, & criminibus Italorum, Gallorumq́;, in libertatem priſtinam adſerere. At Cæſar, vbi eſt hæc agitari comperit, cum exercitu properè in Saxoniam contendit: in ripa Albis caſtra facit. Carolus filius Auguſti Neomagi Rhenum ſuperat, vires ſuas cum parente coniungit. Ludouicus quoq; ex Aquitania euocatus cum haud contemnendis copijs Noueſij Rhenum traijcit, ad caſtra fratris, genitorisque quàm maturimè progreditur. Saxones vndiq; armis circumuenti imperata faciunt, & redacti in poteſtatem, quicquid oneris imponatur ſe ferre recipiſit. Omnes reſiſtentes profligati: cuncti Tranſalbiani cum liberis, vxoribus, mancipijs in Franciam tranſlati: eorum ſedes Abroditis, Venedis antiquiſsimis, & coniuratiſsimis Francorũ ſocijs attributæ ſunt: perpauci ad Cimbrorum regem perfugere. Citra Albim decimus quiſq; tranſmigrare iuſſus eſt. Decemq; tum millia Saxonum liberorum, cum paruis pignoribus, coniugibus, ſeruis, per cæteras paſsim Germanias diſtributa ſunt. In quorum domicilia, grauiſsimi quiq; delecti, vitæ, & morum probitate inſignes, ex omni Germania tranſlati, penes quos foret, arbitrium, & poteſtas animaduertendi etiam indicta cauſa, in pacis & fidei violatores, religionisque deſertores. Inde ius, vt vocant, Vveſtophalenſe deriuatum, ſilentio & taciturnitate ſacroſanctum. Iudices, quos Conſcios nuncupant, neſcio quibus cæremonijs initiati ſe inuicem agnoſcunt. Porrò prophanis ritum prodere, religio eſt, & pro piaculo habetur. Neq; quiſquam omnium adhuc inuentus eſt, qui huiuſmodi myſteria evulgarit. Parentum, auorumque memoria, cum ſordidæ conditionis quique in album huiuſmodi conſultorum deſcribuntur, hique paſsim per cæteras Germaniæ regiones, vt collibitum fuit, quoſuis licentius, quàm boni ferre poſſent, furti perfidiæque alligant, indemnatos necant, laqueo, & ſuſpendio infamant, huiuſmodi licentia antiquata cohibita eſt à principibus noſtris, etiam in publico procerum conuentu. Extat diui Friderici tertij Auguſti, proaui Caroli Maximi Cæſaris publicum decretum, quo cauetur, vt in poſterum, quemadmodum à Carolo Magno inſtitutum, morem obſeruent huiuſmodi iudices. Saxones quidem hac ſæuiendi libertate, animaduertendique libidine in officio retenti, exploſa auita, & longinqua ſuperſtitione, ſacra Chriſtiana receperunt. Ipſique in amicitiam & ſocietatem Francorum adſciti, vnus cum eis hactenus cenſetur populus: pacis ac pietatis amore præter cæteros Germanos egregiè inſignes. Et licet cum Saxonibus continenter per tres, & triginta annos Magnus belligeratus ſit, bis tamen duntaxat, & vno menſe, quod admirari ſubit, apertè acie depugnauit. Hiſceque duobus prælijs in tantum fracti ſunt animi hoſtium, vt poſthac nunquam æquo Marte congredi noſtris auſi fuerint. Reliquum belli tumultuarijs, paruis, leuibus pugnis & excurſationibus latrocinantium, & ex æquis locis inſidiantibus modò productum. Cæterùm Gotofridus rex Danorum, cum claſſe ingenti, cum copijs omnibus, equitatuque Septentrionis, ad peninſulam Cimbricam, in confinio Saxoniæ, regnique ſui adpellit. Legati vltrò, citroque miſsi, de pace actum eſt. Rex Cimbricus ab Imperatore ad colloquium, vbi de communibus vtriuſque rebus conſultaretur, inuitatus, aduentaturũ ſe promiſit. Iamq́; proficiſci, vt deſtinarat, meditatur. At amicorum quidã regem adeunt, ipſum periculosè plenum opus aleę incœptare docent: doloſam eſſe referunt Francorum ſocietatem, quibus imbutis leuitate Gallica, perfidiaq; Italorum, familiare ſit, ridendo fidem frangere. Inculcant præterea, ipſum dum obſequi Auguſto ſtudet, ſatis periculi & diſcriminis adire. Qui relicto genitali ſolo, vbi plus poſſet ad Imperatorem, tot exercitibus munitũ, opibus & viribus, numero & robore, alioqui præſtantem accedere: ac ſe & ſuos fortunæ, & libidini eorum, qui iam à germanis patrijsue degenerarint virtutibus exponere parat. Debere Francos ad Nordomannos, ſi quid velint venire. His commouefactus, deterritusq; Danus, immutata adpellandi, conueniendiq; Cæſaris voluntate, Sleſuici, vrbs eſt primaria Cimbricæ Cherſoneſi, conſedit. Magnus certior de conſilio eius factus, legatos ire iubet, poſtulatq; ſibi omnes captiuos, transfugaſq; reddi, pacemq; offert Cimbris, & fœdus: veniam, ſi reſipiſcant, præteritorum dat. Inter principes his poſteà conditionibus fœdus ictum eſt. Captiui, & perfugæ redditi ſunt vtriq;: ſuis legibus, vt libet, viuere permiſſum. Cæterùm eoſdem pro amicis ac inimicis habendos, ſancitum eſt. Carolus æſtate maximus bellis confectis, maturius paulo quàm

Vveſtophalenſes. Fridericus 3. Ro. Imp. Gotofridus rex Daniæ. Sleſuuik.

quàm tempus poſtulat, medio Septembri ad Aquas Graneas redit, in hyberna exercitum deducit. Sanguis domini, Deique noſtri Mantuæ tum inuentus ferebatur. Leo Pontifex Romanus vt exploraret veritatem, Mantuam proficiſcitur: reque comperta, ad Imperatorem iter facit. Cæſar filium Carolum obuiam, pontificiusque ad D. Mauricium Allobrogum vrbem in ripa Rhodani ſitam, officij, ac honoris cauſa proficiſci iubet. Ipſe eûdem in Rhemorum vrbe honorificè excepit. Seruatur adhuc ille ſanguis ſacroſanctus Mantuæ: & eſt nota ærei nummi. Vidi ego, dum prælucentibus cereis illuſtri principi noſtro Erneſto Duci Boiariæ monſtratur: nam nos à literis eiusdem reguli, tum cum eo ſtudij cauſa in Italiam abieramus.

Erneſt. dux Boiorum.

Imperator, & Pontifex Romani, natalem Chriſti Cariſiaci, maximum Ianuarij feſtum, quod Epiphaniam vocant, ad Aquas Graneas concelebrant. Eodem anno Auarorum regulus Theodorus nomine, de quibus ſuprà ſcripſimus, ad Imperatorem proficiſcitur, aperitque Venedos, inter quos verſetur, ob veteres ſimultates inimicos ſibi eſſe, ſuæque virtuti inuidere, nec poſſe diutius inter inimicos habitare.

Theodorus Auarorum, Dux.

Vnum à Cæſare petere, ac deprecari, vt pro ſua clementia, ac conſuetudine reliquias Hunnorum, quos conſeruare ſtatuiſſet, in eam regionem, vbi Boiorum duntaxat municipia eſſent, transferret. Carolus poſtulatis annuit: ipſeque Theodorus cum reliquiis Abarum, locum inter Sabariam, & Carnuntum ſupra Arabonem fluuium, Occidentem verſus, vbi tum tantum Boij habitabant, nunc verò eſt confinium Vgrorum & Auſtriacorum, in domicilium delegerunt: ibique iuſſu Imperatoris ſedes acceperunt. In paucis tamen diebus Theodorus moritur, Abraamo principatum Auarorum relinquit.

Auarorum ſedes. Theodori mors.

Is continuò ad Cæſarem legatos ire iubet, ſe ſuaque omnia poteſtati Caroli permittit, petitque vt eius authoritate liceat more maiorum gentis ſuę imperio potiri: ſe quoque pietatem Chriſtianam recepturum pollicetur. Voti itaque compos ex animi ſententia factus, vltra flumen Noricorum Phiſchā, luſtralibus aquis expiatur vndecimo Kalendas Octobris, qui dies feſtus eſt D. Matthæo.

Abraamus princeps Auarorum.

Interim dum hæc fiunt, Carolus filius copias Boiorum ac Sueuorum contrahit, cum valida manu arma in Venedos, atque Sclauós, qui lingua Romana & Teutonum, Boiemi, ſua Zechi ſunt, arma mouet.

Venedi & Sclaui qui Zechi.

Zechonem gentis regulum aditu Hercynei ſaltus noſtros prohibere connitentem, prælio occidit. Inde nemine reſiſtente, per nemus Orcinium in Boiemiā penetrat: totam regionem ferro, flamma vaſtat: nationem ferociſsimam ad obſequium redigit, victor cum triumpho ad parentem reuertit. Qui anno reſtitutæ ſalutis octingenteſimo ſexto in Diethenhouen Concilium procerum Imperij indicit. Quo Billærus, & Beatus duces Venetiarum: Paulus Iaderæ præfectus. & Donatus eiusdem vrbis Pontifex, legati Dalmatarum cum muneribus miſsi ſunt, ſe & omnia Imperatori Romano, peroſi Græcorum ignauiam, tradiderunt. Rebus Dalmaticis abſolutis, Imperator Conſilium Principum habet: in quo Imperium, ne qua diſcordia, turbáue poſt mortē ſuam (vti ferè fieri ſolet) concitarētur, ita inter tres filios diuidi placuit, vt ipſe quidem ſummam eius, quoad viueret, obtineat.

Diuiſio Imper. inter filios Caroli.

Cæterùm poſt fata demum parentis ſuam quisque filius hæreditatem adeat. Hiſpania citra Iberum amnem, Vaſconia, Aquitania à Ligeri amne, præter Turones, Narbonenſis Galliā Alpes litoreæ & Cottiæ, vbi ſunt Tarantaſia & vallis Seguſiana, Ludouico deſtinata ſunt.

Tarantaſia.

Italiam verò cum Hiſtria, Liburnia, Dalmatia, Pannonia atque Noricum, cum Rhætia, Sueuia, excepta Auguſta, tractuq; Lyci, cum Vindelicia, Boiaria, vſque ad Danubij confluenta, cum Angiloſtadio, & Lautershouen, quæ in vlteriore Danubij ora ſita ſunt, Pipinus obtinerē iuſſus eſt. Cætera nempe Gallia Lugdunēſis, Celtæ, Belgæ, Germaniæ, Francia, Turogi, Saxonia, Friſij, Venedi, Sueuia vltra Danubium, Aquilonem ſpectans, cum Auguſta Rhetiæ: itidem Boiariæ pars Septentrionalis, vltra Hiſtrum (Nordge Imperatores, vulgus Narca, Tacitus Nariſcos vocat) præter Angiloſtadiū & Lautershofen, Carolo, qui maximus natu erat, ceſſerunt.

Nordge Narca.

Eidem in finibus Ludouici ager Turonenſis. Pipini verò Auguſta Rhetiæ data, ſicut Pipino in regno Caroli Angiloſtadium, & Lautershouen adtributa ſunt. Cuique enim fratrum in alterius parte, vrbes, & agri dati ſunt, quo cōmodius alius alij eſſe auxilio poſſent: cum viciſsim aditus pateret, & quiſq; in fratris ſui finibus domicilium, quo ſe reciperet, poſsideret. Eodem cōcilio fratres absque liberis maribus defuncti, ſuperſtites Germani hæredes cōſtituri ſunt. At ſi reliqua ſoboles maſcula, defuncta, eidem, idem ius quod parenti fuerit, fore, decretum eſt. Imperatum inſuper fratribus, vt inuicē fideles ſint, pacē ſeruent, amicitiam mutuò colant, mutuò opem ferant: cum hoſtibus & externis iurgia, diſcordias, ſimultates, pugnas exerceāt. Vetitum quoque, ne quisquam alterius aut regnum ingrediatur, transfugas recipiat, retineátue, quin cōtinuò remittat: aut quicquam agri emat: donóue accipiat in fraterno ſolo. Incolis etiam transmigratio interdicta: filiabus poteſtas facta, cum quouis Germanorum, quemadmodū collibeat, degendi: ſiue cœlibes ipſæ manſerint, ſiue nubere voluerint: iuſsi ſunt fratres inſtruere ſumptus, ac dotem dare. Et vt omnis occaſio diſcordiæ de diuidendo imperio omnino tolleretur, iſthęc pręterea diſtributio portionis cuiusque, ſi eius dominus absque liberis maribus naturæ cederet, hoc modo præſcripta eſt. Carolus qui maximus natu eſt, cum obierit, Pipinus Germanias, Ludouicus Gallias recipiat. Siquidem Pi-

pinum fata tulerint, Auguſta Rhetiæ, quicquid infra Lycum, Vercellæ, Ticinum, Mutina cuncta citra Padum, læua Italiæ, ſinus Hadriatici ora cum ducatu Spoletano Carolo cedat: ſuprà verò Lycum, Rhetiam, Italię dextram portionem cum inſulis maris Tyrrheni Ludouicus obtineat. Quòd ſi Ludouicus ante Germanos abſq; maribus hæredibus decedit, Pipinus Galliam Narbonenſem, Hiſpaniam vſque Iberum amnem: Carolus Aquitaniam, & Vaſconiam accipiat. Atque hæc omnia in libellos redacta ſunt: quibus miſsis Romam Pontifex Max. ſubſcripſit. Poſthæc Imperator Pipinum in Italiam, Ludouicum in Aquitaniam, Carolo vt conſueuit ſecum retento, remittit. Inde naues apud Diethouen conſcendit, Moſella in Rhenum, Rheno Neomagum, Bathauorum tum vrbem, in hyberna defertur. Ibidem concelebratis paſchalibus, ad Aquas Graneas pergit. Carolus filius aduerſus Venedos, qui Sorabi eo tempore dicti ſunt, nunc Mæſia eſt, valida manu, hoſtili animo contendit: atque ad Albim cum Sclauis ferro decertat. Hoſtium regulus Miloduchus nomine, eo prælio cecidit. Duo deinde caſtella, Francorumque prælidia genti impoſita, vnum ad Salam, alterum ad Albim. His perdomitis, Boiorum Sueuorumque copiæ in finitimos Venedos, atque Sclauos, quos Boiemos nuncupamus, arma mouent, Boiemiámque rebellem inuadunt, tota regione deuaſtata, nullo accepto damno, nationem fortiſsimam ad officium Imperatoris cogunt. Hiſce & ſuperioribus aduerſus Venedos, Auares Hunnóſque bellis cum Sueuis & Boijs, interfuiſſe Gigantem, equóque ſub Carolo meruiſſe reperio. Nomen ipſi Aënochero, quod exercitum æquipararet, fuit: ortus ex Durgia pago Sueuiæ. Flumina, quæ pontibus iuncta non erant, poſt ſe equum ſuum trahens, ſuperare ſolitus fuit, adiecto in reluctantem ſonipedem hoc ioco: Ita meus Deus adiuuet me, vel ingratus ſequare neceſſe eſt. Is Venedos, Auareſque in modum fœni demetebat, & in morem auicularum haſta velut cuſpide fixos, humeris ſuſpendebat. Cumque domum reuerſus à popularibus (vti fit) de ſucceſſu euentúque belli, & de conditione ac viribus hoſtium quæreretur: quid multa de iſtis ranunculis (indignabundus inquit) commemorem (ego interdum ſeptem, octoue, interim & nouem haſta mea transfixos, neſcio quid coaxantes vltro, citróque tuli. Neutiquam operæprecium fecimus, nec quicquam Auguſtus & nos ingenti impendio aduerſus huiuſmodi vermiculos arma promouimus. Tantulum bellum quod nobis ſumpſimus, minoris multo conſtare potuiſſet. Iiſdem temporibus trepidatum eſt in Corſica inſula, aduentu Maurorum latrocinia agitantium. Pipinus contra hoſce claſſem armis inſtructam ex Italia miſit. Hoſtis vbi de noſtrorum aduentu certior factus, fugam capeſsit, Inſulam deſerit. Vnus Hadomarus Francus ſatrapa, præfectus Genuæ, & litoris Liguſtici, dum incautius fugientes perſequitur, interijt. In Hiſpania Nauarri Pompelonenſes: qui ſuperioribus annis ad Saracenos defecerant, recepti ſunt. Nicephorus Græcorum Imperator fœdere fracto, Nicetam patricium cum claſſe ad recuperandam Dalmatiam aduerſus noſtros ad Veneticum ſinum mittit. Oratores Magni qui ante quatuor annos ad Regem Perſarum legati fuerant, Græcarum nauium ſtationem, nullo hoſtium ſentiente, prætergreſsi in Taruiſiano portu incolumes adpellunt. Imperator ad Aquas Graneas non præter ſolitum hyemat: Medorum atque Perſarum legatos operitur. Nam Abdella Medorum atque Perſarum ſatrapes, orator regis ſui aduenire cum legatione Palæſtinorum nunciabatur. Tantus terror Caroli, is nominis eius armorumque metus, ita nomen ac fama, maximum in bellis momentum, non ſolùm Græciam, verùm etiam Africam & Perſiam quoque penetrarat, atque inuaſerat: vt Ægypti, Africæ, Perſarúmque reges, per tam longiſsimi itineris ſpatia & ſtipendia, per tot ferociſsimas gentes, linguis & moribus, ac religione diſſonas, miſsis legationibus, ac muneribus, vltro amicitiam Magni ambire non grauarentur: ſuſpicabâtur homines, Carolum omnes prouincias Orientis adſerturum, priſtinámque Romani Imperij maieſtatem inſtauraturum. Ipſe verò amicitiam illorum adſectabat, vt Barbarorum ingenia, mitiora tractabilioráque Chriſtianis, qui ſub ditione eorum degebant, forent. Lego de prædijs regijs denarios per Germanias tributos, huiuſcemodique Chriſtianis, quo redimerentur, atque alerentur, viritim diſtributos. Vltro citróq; ex Germania in Perſiam, à Parthis ad Teutonas commearunt legati. Mædus Rhenum, Alemannus Euphratem bibit. Id quod Vates omnium nobiliſsimus haud vnquam fieri poſſe exiſtimauit, hiſce carminibus:

Ante pererratis amborum finibus exul,
Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim.

Is Arar, de quo hic Maro doctiſsimus mentionem facit, Germaniæ Celtarum fluuius nomen ſeruat, Rheno confunditur, apud Suitonas, olim Heluetios profluit. Nam de Arari flumine, quod per fines Heduorum & Sequanorum fertur, ac Saona nunc vocatur, & Rhodano committitur, nihil penitus ad mentem Virgilianam, quamuis & huius fontes oriantur in Germanico Imperio. Atque ipſis Perſis non Græciæ parentis literarum, aut Gallię, Hiſpaniæue: non clariſsimarum vrbium, nec Italiæ omnium gentium victricis, aut Romæ terrarum deæ, magnopere conſpiciendarum cupido inceſsit. Quacunque ipſi pergebant, ſola Germania, genitale ſolum Caroli in ore fuit: incunabula tanti Imperatoris duntaxat

Sorabi. Miſna.

Boij & Sueui Boiemiã inuadunt.

Aenotherus Gigas ſub Carolo militauit. Durgeuu.

Corſicam Mauri inuadunt. Hadomarus Francus.

Nicephorus Imperator Græcorum.

Arar fluuius Virgilij locus declaratur.

duntaxat videre deſiderarunt. Per Germaniam igitur deducti ad Aquas Graneas, vbi tum Carolus more ſuo degebat, vltima Quadrageſimæ ſeptimana peruenerũt. Admiſsi ſunt ad conſpectum Imperatoris in celeberrimo paſchalium feſto die, quo de induſtria crebrior procerum atque cõfluxerat populus: frequentes Pontifices ſacrificuli, magis cultu graui, ſeuero, ac decoro quam nimio, aut luxurioſo apparebant. Milites, equites, proceres plus ferro quàm auro fulgentes, dedita opera paſsim ſurſum deorſum ambulant: & magis decoris armis conſpicui, quam luxu cultu ad prætorium incedebant. Perſæ maieſtate Imperatoris, eiuſque vultus terribili ſeueritate pauefacti, quaſi nũquam ante hac Regem vidiſſent, diutius illum admiratabundi contemplati ſunt. Tandẽ, corporis habitus nequaquam indignitur famæ repugnat. Terreos antea duntaxat mortales vidimus, nunc aureum cernere hominem licet. Imperator benignè ac hoſpitaliter legatos adpellat, facitque quicquid animo eis ſedeat ſciſcitandi colluſtrandique copiam: conuiuio deinde regio in frequenti purpuratorum corona excepti ſunt Parthi. Ipſi Germanorum arma, ornatum, corporum habitum curioſius conſpicati ſunt. Cæſarea ſupellex, vaſaque conuiualia magis ad vſum, quàm ad oſtentationem luxus comparata erant. Poſthæc Imperator Perſas venatum deducit in nemus: Vbi iubati biſontes, Vriue alebantur: genera Boum ferarum ſunt excellenti vi, & velocitate. Sola Germania hæc gignit. Vidi, cum Cracouiæ, quæ Sarmatarum caput eſt, Mathematicis diſciplinis operam dedi. Perſæ immani, nec prius viſarum belluarum magnitudine territi, terga vertunt. Carolus equo inſidens, cominus Vro caput enſe amputare deſtinabat, verùm bellua declinato ictu Imperatori tibias ſummo cornu leuiter perſtrinxit, ocreaſque diſcidit. Iſenbardus filius Varini Tetrarchæ Dynaſtæque Sueuorum, eminus miſſo iaculo, feram inter guttur atque armum lethali vulnere traiecit, in terramque dedit. Legati itaque Medorum familiarius indulgentiùsq; tractati, audaciuſculè colloquendi cum Cæſare ſibi ſumpſere confidentiam: per ludúmq; dixere, ſibi videri maiorem apud Orientis nationes, quàm pro magnitudine Imperij, Caroli terrorẽ eſſe. Interrogati cur ita opinarentur, reſpondent, proceres veſtri, vt nobis compertum eſt, præſentem Cæſarem quidem ſummopere obſeruant ac venerantur: verum abſentis apud eoſdem parum valet authoritas. Græci, Armenij, Aſiatici: Syri, omnes Orientis nationes, quacunq; nobis iter fuit, neminem mortalium, ne deorum quidem præter Carolum formidat. Et vbi nos ad eundem contendere accepere, nullo non honoris benignitatisq; genere adeuntes exceperunt, abeuntes proſecuti ſunt. At poſteaquam Imperij Francorum fines attigimus, præfecti vrbium, præſides regionum, Pontifices, parum abfuit, quin nos, licet ex longinquo ad eorum Imperatorem properantes: tecto mœnibus arcerent: nedum indigentibus & poſcentibus, obteſtati etiam amore principis ſui, pro iure hoſpitij atque reuerentia Cæſaris quicquam concederent. Carolus cum hæc audiſſet, omnes præfectos, duces, per quorum prouincias iter fecere Perſæ, magiſtratu mouet, in ordinem priuatum redigit, Pontifices ingenti pecuniæ numero mulctat. Legatos omni cura, officio ſummo, pietate domum deducendos curat: regique Perſarum dona viciſsim mittit, Aſturcones equos, mulus Hiſpanicos, quibus non vulgatus in curſu gradus, ſed mollis alterno crurum explicatu glomeratio. Item paludamenta Friſia alba, cœrulea, proprium Germanorum veſtimentum, Et canes nobiles ad venandum, quos Germania gignit velocitate, & ferocia inſignes: atq; hos feris omnibus infeſtas eſſe, & tantam in illis animalibus ad venandũ cupiditatem ingeneraſſe naturam, vt in vulnere prædæ dente moribundi quoque infigant. Teutones qui ſimul in Perſiam legati a Carolo fuerant, regem Perſicum ſciſcitantem de indole canum docent, & vt illorum vim Perſis oſtenderent, iuſsi vnà cũ rege venatum proficiſcuntur. Protinus vbi in conſpectu leo fuit eximiæ magnitudinis, canib. copula detrahitur, ipſique celeriter feram occupant. Germani, qui aduenerant talibus miniſterijs, equis deſiliunt, Leonem cominus enſe interficiunt, canes inhærentes Leoni, auellunt. Tum dixiſſe maximum regem regum memoriæ proditum eſt: Felicem Carolum fratrem meum, felices populares eius Teutonas. Equidem audiui ſæpius, & vt video, non eſt vana fides, vos eſſe à teneris vnguiculis in venationibus: at huiuſmodi quotidiana exercitatione aſſuefactos, vires & ingenium alere: in hóſque artus, atque in eam corporis, & animi magnitudinem pergliſcere, vt haud immeritò pares atq; capaces ſitis Imperij orbis terrarum. Delectatus itaque munere illo Medus, vt Imperatori noſtro gratificaretur, Palæſtinam, cuius Imperium obtinebat, eidem reddidit. Verum quoniam Carolus aberat lõgius, quàm vt eam prouinciam facilè adminiſtraret tueretúrq;, ipſe quidem Parthus eam retinuit, atque pro prætore gubernare decreuit. Cæterùm vectigalia, redditus fiſco Caroli adtribuit: Carolúsq; in illam Quæſtorem miſit, cui ex fide omnes fructus Palæſtinę, Hieroſolymorumq; Perſa tribui iuſsit. Hinc fabulam, quę, Carolum Aſiæ arma intuliſſe, Palæſtinã vi ſubegiſſe, Hieroſolyma expugnaſſe, & pleraq; alia factitaſſe, quæ magis credunt, quàm ſciunt homines, temere vulgauit, ortam eſſe credimus. Carolus namque nunquam Italia, Hiſpania, Gallijs, Germaniáq; exceſsit. Legati quidẽ Thomæ Patriarchæ Hieroſolymitani, & nuncij Palæſtinorum, Felix, atq; Georgius monachorum montis Oliuarum Antiſtites, gente

Iſembardus.

Legati Medorum.

Carolus Perſarum Regi munera.

Teutones.

Abdi[illegible] Germanus Angeluuold dictus.

G[illegible] manus, à parentibus Angeluuoldus dictus, iuſſu regis Perſarum ad Aquas Graneas ſuperuenerunt: Imperatorique noſtro ſe, & regionem dediderunt. Hosque Carolus cum Sattapa Medorum aliquot diebus ſecum retinuit. Inde in Italiam deduxit: vbi nauibus impoſitos domum remiſit. Elephantos, ſimias, cercopithecos, c[y]nocephalos, ſatyros, Papiliones, Tabernacula, Veſtes Perſicas, Horologia, Candelabra, maioris artis quam vſus: [it]em ingentem vim atque copiam peregrinorum ſuccorum, vnguentique exotici, quæ illic oexpirant, ac ſuis moriuntur horis, munera regis Parthici, Aſiatici luxus, Perſicæque o[pu]lentiæ, oſtentationem, ſuperſtitioſius narrare ſuperſedi. Commemorare anxie ſuperuacaneum eſt, nihilque operæ precium.

Saraceni.

Eadem tempeſtate Saraceni ex Hiſpanijs ſoluunt, in Sardiniam inſulam adpellunt. Verùm Sardi correptis armis, quatuor millia hoſtium pugna occidunt: cæteros in fugam vertunt, inſuláque vi exigunt. Ipſi in Corſicam retro aufugiunt, in portumque ſubeunt.

Burkardus.

Burckardus Inſulæ præfectus à Carolo datus, cum claſſe Saracenis occurrit, cum ipſis manus pugnámque conſerit. Victi Saraceni à noſtris, tredecim nauibus, & compluribus ſociorum amiſsis, perpauci fuga ſibi conſuluere. Ita mare Tyrrhenum à piratis purgatum eſt. At in ſinu Hadriatico Nicera Imperatoris Græci legatus, inducias cum Pipino filio Cæſaris noſtri ad Auguſtum menſem facit: Venetijs cum claſſe Conſtantinopolitana ſoluit, Neoromam cum copijs reuertitur. Eodem anno ob decimas, opesque ſacras, inter monachos & ſacerdotes in Boiaria ligatum eſt. Iuſſu Magni Salisburgium concilium indictum eſt, ad ſeptimum decimum Calendas Decembris. Interfuere epiſcopi, & monachi, atq; ſacerdotes Boiariæ & maximè quorum intererat, Arno Archiflamen Boiorum, & Pontifices, Atto Fruxinenſis, Adalouinus Reginoburgenſis, Henricus Sabonenſis, Harto Laoreacenſis: decretum iuxta legis Chriſtianæ inſtituta, maiorúmq; Eccleſiæ placita, donaria templorum, bona Eccleſiaſtica, in quatuor diuidenda eſſe portiones: atque vnam ſortiri epiſcopos, alteram ſacrificulos, quorum quidē munus accuratius paſcere oues eſſet, recipere tertiam pauperum eſſe: quarta ſacras ædes refici, inſtaurariq; oportere. monachi quoque iuſſi ſunt decimas ſuis epiſcopis pendere. Pontificibus imperatum eſt, id quod iure Pontificio præcipitur, vt egenos, valetudinarios, vitio membrorum obnoxios, qui ob valetudinem aduerſam, aut vitia corporis manibus laborare non queant, quod fieri liceat, paſcant, veſtiantque illos iure ſuo, victum & amictum adminiſtrent.

Arno Archiepiſcopus.

Iſthoc anno deliquium Lunæ ter, Solis ſemel factum eſſe literis traditur. Subſecuta eſt hyems clementiſsima, peſtilensque. Imperator Aquis Graneis relictis, Neomagum petit.

Ariodulphus Rex Angliæ.

Huc Ariodulphus rex Anglorum, qui Britanniam inſulam incolunt, pulſus regno ad Magnum exul venit, aduentus ſui cauſam aperit. Inde Romam pietatis ergò proficiſcitur. Vbi Roma redit, per legatos Imperatoris Hardofridum monachorum [p]atr[e]m, ſcribam Cæſaris, Nantharium monachorum Diui Otmari paſtorem, & [p]er Adulphum diaconum Pontificis Max. genere Anglium in regnum reducitur.

Hardofridus

Magnus paſchalibus more patrio Neomagi celebratis, ad Aquas Graneas rurſus concedit. Inter hæc Dani, & qui & Nordomanni, & Cimbri piraticam exercere, & littora Galliæ Germaniæq; deprædari ſoliti, copias contrahunt, cogúntq; ex omni Aquilonis ora.

Gotofridus Rex Germaniam ambit.

Gotofridus rex gentis imperium totius Germaniæ ambire cœpit, animóque inuaſit. Iam Friſiam, ac Saxoniam, Venedorúmq; regiones, non aliter atq; ſuas prouincias adpellabat, Minabatur, rumoréq; diſsipabat, ſe breui atq; propediem ad Aquas Graneas, pro prætorio Caroli caſtra facturum: in amœniſsimaq; Molellæ valle, legatis reſponſa, popularibus iura redditurum. Potentiſsimo regi, & antiquiſsimorum, fortiſsimorúmq; Cimbrorum hæredi turpiſsimum eſſe, pati Germaniam, patriā ſuam, conſanguineóſq; ſuos Teutonas & Venedos ſeruitute opprimi. Quēadmodū vna domus duos gallos, a[c] m[un]dus duos Soles ferre nequit: eodem pacto Germaniam duobus maximis regibus ſaluo Reipublicæ ſtatu, gubernari nequaquam poſſe. Carolum, Gallorum, Italorúmq; ditione in quorum vitia, mores, habitum, ſuperſtitionem, longinqua victus conſuetudine, contemptis patrijs inſtitutis tranſiſſet, oportere contentum eſſe, & relinquere ſibi liberas Germanias omnes: ſe adhuc ſincerum Germanum, Germanis integris imperaturum. His & huiuſcemodi alijs fama i[n]flatis minac[i]ſsimas primum finitimos ſibi Venedos, Vil[t]zos dictos, ſtatim adgreditur. Ipſi, quód malè F[ran]ci[s] o[b]ſequentes erant, protinus Danos recipiunt: & iunctis copijs cum Godefrid[o], [in] [Ob]o[tri]tes Abroditas Francorum ſocios, arma & omnem impetum belli conuertunt.

Abroditæ Francorum ſocij. Godo[f]ri[dus]

Gode[l]ebum gentis regulum Danus rex pugna captum, in crucem agit: aliquótque [c]aſt[ell]is [expu]gnatis, maximam regionis portionem in obſequium ac ditionem redu[x]it, [tributari]que facit. Traſchonem alterum regulum filium obſidem ſibi dare co[git]. [Ha]c [autem] cruentam victoriam adeptus eſt: ſtrenuiſsimum quemque, & manu pr[omptiſsimos] Reginobaldum fratris filium, deſiderauit: qui in oppugn[a]tione [c]a[ſtelli] [in]ter primoribus Cimbrorum interijt.

Traſcho.

Reginobaldus.

Carolo vbi hæc renunciata ſunt, filium [c]o[g]no[mi]nem ſ[u]i quam celerrimè cum exercitu contra Godofridū contendere, tutaríq; Saxonia[e] fines ab impetu hoſtium iubet. Atque is celeriter ad Albim pontem erigit, flumen cum copijs ſuperat, Linonum, & Simelodicorum, qui ad Danos de-

erant agris vaſtatis, incolumem militem in Saxoniam transducit. *Vilizi.* Vilizi ſocij Danorum [illegible] ſe [illegible] ipiunt. Aquilonis Rector Rericum, maximam in Oceani litore vrbé, quo frequentes mercatores commeare ſolebant, vnde magna portoria, vectigaliaque ad fiſcum [illegible] dibant, excindit: mercatoribus cum ciuibus, & rebus omnibus ſecum tranſlatis, inde ſoluit: ad portum Schleſvvici claſſe reliquas copias ſubducit: ibi aliquot dies ſtatiua habet. *Schleſvvich.* Cimbricæ peninſulæ ceruicem, limitem regni ſui, qua Saxoniam adtingit, aggere & vallo munire ſtatuit. Quicquid loci inter Oceanum Occidentalem, & ſinum Codanum Orientalem, in longum tenditur, per ripam Egiduræ Borealem munimento deſtinat. Et qui extruendæ tutelæ præeſſent ducibus relictis, interque ipſos opere diuiſo regni petit. Adgeſta igitur terra truncis, & ſtipitibus arborum compacta, ingens ſepimentum ſurgit. Vnica porta, quo equiti, carroque ſiue rhedæ aditus pateret, relicta eſt. Subſequenti anno, vt variæ ſunt Regum voluntates, & ſibi ſæpius aduerſæ, Rex Nordomannus *Nordomannus Rex.* mercatores ad prætorem, qui Friſiam pro Cæſare adminiſtrabat, proficiſci iubet: atque hij referunt, Regem Cimbrum quidem audiſſe, iraſci Imperatorem, quòd is arma laceſſitus, vltum iniurias, in Abroditas vertiſſet. At falſò ipſum, & immeritiſsimum accuſari fœderis violati. Proinde abs Cæſare poſtulare, vt aliquem locum medium amicorum colloquio deligeret, qui de Republica & ſummis vtriusque rebus agerent, & cognoſcerent: velle iure potius illum diſceptare, ſi quid peccatum ſit, quàm bellum gerere. Hiſce ad Magnum relatis, amborum principum amici trans Albim in confinio vtriusque regni die conſtitutà conueniunt. Franci poſtulant iuxta amicitiam, primum, vt Godofridus Abroditis ablata reſtitueret, obſides redderet, ſtipendium remitteret: deinde ne amicos Imperatoris, & ſocios amplius iniuria laceſſeret. Vilizos hoſtes, & perfugas reciperet: néue deditios Imperio ſubtraheret. *Franci & Dani poſtulata.* Quód ſi ita fecerit, perpetuam gratiam, amicitiamque Imperatoris cum Danis futuram. Ad hæc Francorum poſtulata Dani reſponderunt, Regem ſuum iniuriam propulſaſſe, non intuliſſe. *Danorum reſponſio.* Venedos illi, quoniam belli aleam tentaſſent, & armis congreſsi & ſuperati eſſent, ſtipendiarios iure belli eſſe: licere victoribus iure ſuo agere cum victis, his tributumque imponere. Nec poſſe principem optimum deſerere eos, aut ipſorum iniuriam negligere, qui ad ſuam fidem ac tutelam confugiſſent: amicitiam Imperatoris regno Danorum, Nordomannorum ornamento & præſidio eſſe oportere, non detrimento. Contentionibus itaque irritatis vtrinque duntaxat animis, colloquium diremptum eſt: legatique re infecta diſceſſere. Traſicho regulus Abroditorum *Traſicho regulus.* contractis raptim populariu[illegible] reliquijs, acciris Saxonibus auxiliaribus copijs, finitimos [illegible] bi Vilizorum agros populatur, præda ingenti potitur: Smeldingorum maximam vrbem expugnat, omnes qui ab eo defecerant, abſque cunctatione ad deditionem, & officium rurſus, ac imperata obedienter facere cogit. In paucis pòſt diebus à Danis ad colloquium inuitatus, dolo vir bellicoſus, & inſignis amicitia Imperatoris interficitur. *Traſicho interficitur.* At Carolus quàm maturrimè hiſce rebus occurrendum putabat. Ipſe enim Godofridus tantos ſibi ſpiritus, tantam arrogantiam ſumpſerat, vt ferendus non videretur. Quamobrem Imperatori placuit Coloniam, præſidiumque Francorum, Cimbrorum ceruicibus imponere: conſcriptiſque, atque coactis ex omni Germania, qui nomina ſua dederant, Egberto *Egbertus.* principi, proceribusque Saxonum deducendæ Coloniæ, capiendique ſoli datur poteſtas. Qui cum comparatis armis, re frumentaria, cæteriſque omnibus rebus [illegible], nouos Colonos per Friſiam deducunt: trans Albim ad Sturiam amnem, locum Eylo[illegible] nuncupatum, occupant Idibus Martij. *Sturia fluu. Eylo[illegible].* Deinde mœnibus, foſſa, vallo celerrimè muniunt. Veteranis agros diuidunt, & nouam ciuitatem præſidio Francorum aduerſus incurſiones Nordomannorum, validiſsimo firmant. Dum hæc ad Septentrionem geruntur, ad Auſtrum, Orientemque in Italia, & Dalmatia trepidatum, ac tumultuatum nonnihil eſt. Paulus præfectus claſsis Græcæ, in Dalmatiam claſsiarios expoluit: verùm victus à noſtris, Venetias appulit, ibique hyemauit. *Paulus præfectus claſſis.* Et dum (quemadmodum in mandatis ſe habere adfirmabat) pacem, & fœdus confirmare cum Pipino, & Imperatore Romano operam nauat, Venetiæ Duces Villærius & Beatus, qui nec Orientali, nec Occidentali Cæſari magnopere obtemperabant, pacis conditiones interturbant, ſe in libertatem vindicare connitebantur. *Villærius & Beatus Venetiæ Duces.* Paulo Græcorum Duci inſidias ponunt: quibus compertis, Paulus Conſtantinopolim cum nauibus reuertitur. Saraceni ex Hiſpania ſoluunt, Corſicam inuadunt in Sabbato paſchalium. Ciuitatem quandam expugnant, omnes ciues captiuos abducunt. In Occidente Ludouicus Rex Aquitanorum, filius Caroli, in Hiſpaniam cum exercitu contendit. Dertuſim vrbem, quam præterfluit Iberus, fruſtra obſidet. *Dertuſa vrbs.* Soluta obſidione, cum vrbs oppugnatu difficilis eſſet, incolumi exercitu in Aquitaniam ſe recipit. Aureolus citerioris Hiſpaniæ legatus naturæ concedit. *Aureoli mors.* Amurozus eius ducatum occupat, mittitque oratores ad Imperatorem: eidem ſe dedit, & in fidem commendat. *Amurozus.* Cæſar menſe Nouembri conuentum ſacerdotum ad Aquis Graneas indicit: de proceſsione Spiritus ſancti Ioannes monachus Hieroſolymitanus Pontificibus, patribus negocium exhibuit. Huiuſce rei cauſa Bernardus Van- *Bernard Epiſcopus V[illegible].*

f 4 gionum

gionum Epiſcopus, Adolardus Corbienſium monachorum pater, miſſi ſunt Romam ad Leonem Pontif. Max. In eodem Concilio de vita, & honeſtate ſacrificulorum, quorum mores à diſciplina maiorum lapſi, ad luxum, libidinemque, plusquam prophano licet, tẽdebant, leges latæ ſunt. Saraceni rurſus primo vere, primùm Sardiniam, deinde Corſicam, cum nullo tenerentur præſidio hæ Inſulæ, depopulantur. Pipinus filius Auguſti, perfidiam Venetorum, qui Græcis magis, quàm Francis fauere dicebantur, vlturus, vi bem terra marique obſedit, ad deditionemque coëgit: ducibusque & populo io fidem receptis, iureiurando à ſingulis futuros in poteſtate Francorum exacto, claſſem ad vaſtanda Dalmatiæ litora miſit. Paulus Græcus Dux cum Conſtantinopolitana claſſe ad opem ferendam Dalmatis prouolat. Noſtri cædunt, domosque ſe recipiunt. Inter hæc ducentæ Nordomannorum naues, de Cimbrica peninſula in Friſiam hoſtili animo feruntur: cum quibus Friſij ter pugna congreſsi, ter ſuperati, inferiores abiere: victisq́; non ſolum ab hoſte tributum impoſitum, ſed talento quoque argenti à victore pacem mercari coacti ſunt.

Hohenburg. Odo. Hochobochorum quoque oppidum, Albi conterminum, quod Odo legatus Imperatoris, & Saxonum præſidium tenebant, captum expugnatumque eſt a Vilizis ſocus D[illegible]. Carolus poſtquam de his cladibus certior factus, abſque cunctatione vndique, quam latiſſimè patet Imperium, copias militares euocat: ad ſe quamprimum properare iubet. Ipſe nihil cunctatus abſque mora de Aquis Graneis progreditur: Rhenum celeriter tranſit, ad Luppiam amnem tabernacula figit: ibiq́; aliquot dies, veritus ne paucitas ſociorum ſperneretur, maiorem manum expectare ſtatuit. Quò cum ex Galliis, Germaniis, Italia, militares cohortes, equitumque turmæ prouolaſſent, Imperator [illegible], inſtructaque exercitu, acieque inſtructa ad confluentes Alaræ, & Albis fluminum contendit: ibi caſtra ponit. Statuitque quamprimum cum Gotofrido confligere, ipſumq́; domi ſuæ armis laceſſere: omnemque belli impetum in Daniam transferre. Nec ante pacem ſibi cum huiuſcemodi populis, alienis a religione noſtra fore cenſebat, quàm totum eum Septentrionis tractum omnes eiusdem cardinis nationes, Danos, Cimbros, Suionas, Fennos, Nordouicos, Gotos, Getas ſubegiſſet, atque ſub imperium obſequiumque vi & armis redegiſſet, & coëgiſſet. Legiones, equitatus, auxilia, commeatus, annona, pecuniæ, ſtipendia militibus, impedimenta, tormenta, arma, machinæ bellicæ, cuncta denique ad tantam molem neceſſaria vtiliaque adfatim comparata erant. Verùm omnis conatus fruſtra fuit: Ira cœli, peſtis grauiſsima in iumenta, bouesque primum deſæuit. Vni monachorum præſuli vna nocte centum boues dira lues abſtulit, omen haud dubiè copiis noſtris infauſtum. Auguſtus ne contra ſtimulum calcitret, neue inuitis ſuperis, læuoque numine quicquam caſurum in caput ſuum moliretur, à propoſito deſtitit. Nam & claſsis Cimbrica, audito Imperatoris aduentu, ex Friſia exceſſerat.

Godofridus interficitur. Et Godofridus dum Halieris Anates venatur, & Aquilam à præda auellit à filio, cuius matrem pellice ſubinducta, repudiarat, interficitur.

Hemingus Rex Danæ. Hemingus nepos ex fratre Rex à Cimbris ſalutatur. Isque primus de nece patrui ad Imperatorem ſcripſit: & miſsis legatis pacem & fœdus à Cæſare ſupplex petiuit, & impetrauit.

Ægidura flumen. Duodecim vtriusque aulæ purpurati ad flumen Ægyduram coëunt, fœdus feriunt: vtraque pars ſolennibus cæremoniis ritu patrio religione iuriſiurandi ſocietatem ſanciũt.

Ruhendis filia Caroli. Pipinus moritur. Eodem anno qui fuit Chriſtianæ æræ Octiogenteſimus & decimus, Rothrudis filiarum Caroli natu maxima, octauo Idus Iunij moritur: ſororis fatum in paucis pòſt diebus ſubſequitur Pipinus. Nam poſt menſem octauo Idus Iulij regnum ſimul cum vita amiſit. Magnus compoſitis rebus Saxonicis, finitoque bello Cimbrico, Octobri Aquas Graneas petit. Vbi diuerſi exterarum gentium legati, Nicephori Conſtantinopolitani Imperatoris,

Abulazo Rex Beticæ. Abulazonis Hiſpaniæ vlterioris, ſiue Beticæ, ac Granatæ regis, eius aduentum præſtolari nunciabantur. Cum vtriſque pax facta, fœdusque ictum. Hiſpanus Henricum purpuratum à Saracenis iam pridem captum Imperatori remiſit. Eius filius Abdiromanus Cæſar Auguſtæ præficitur. Amorozus Oſcæ: at Nicephoro Venetiæ redditæ ſunt.

Augia diues Atque cum eius Tribuno militari Arſaphio, Hædo monachorum Augiæ diuitis magiſter & Pontifex Baſilienſis, ingenio, & corpore eximio, qui iter huiuſcemodi memoriæ literarum commendauit,

Hugo Dux ab Ægo Hugo, Turonum Dux nobiliſsimus, Ægo foro Iulij oriundus. Byzantium legantur, cum ipſis Leo Siculus transfuga, & Billarus Dux Venetus, dignitate ob perfidiam motus, Conſtantinopolim deportantur. Sub idem tempus Imperator Nicephorus a Vulgaribus à ſe ſæpius victis, improuiſo noctis impetu vltra Saum in Mæſia opprimitur cum toto exercitu ad internecionem cæditur. Filius Nicephori Stauratius, ſaucius humeram, vix Hadrianopolim euaſit: ibiq́; Imperator à Græcis ſalutatur. Is iniquior noſtris fuit. Populonium Tuſciæ vrbem dolo magis, quàm vi captum diripit: quamobrẽ noſtri legati, haud benignè, hoſpitaliterq́; accepti, ſed ſeparati, Græcis ludibrio fuere. Tandem contumelioſe accepti, contumelioſiusue dimiſsi, cum magna rerũ iactura difficultateq́; in Germaniam redeunt. Interea, apud Græcos Michael Curoplates, cognomento Rangabes, cui Nicephorus propriam filiam in matrimonium dederat, fratrem coniugis ſuæ Stauratium a faſtigio rerum perturbat, contubernio monachorum [illegible]

habenas

habenas Orientalis Imperij,cum vxore arripit: ab hocque In paucis inde diebus Michael Epiſcopus,Theognoſtus præfectus equitum legati,profecturi ad Carolum,qui Aquas Graneas habitabat,ſuperueniunt in fines noſtros. Forte fortuna Hædo,& Hugo (quorũ iam paulo antè mentionem feci) apud Imperatorem noſtrum verſabantur, ipſiſque narrabant, quo pacto accepti à Græcis fuiſſent. Vetus dictum eſt,ab alio expectes,quod alteri feceris. Magnus,Græcos per longiſsimos,maximéque deuios anfractus alpium, ſurſum deorſum circumduci imperat,donec annona,pecunia, ſupellectile omni abſumpta, egere inciperent. Tandem vbi penuria omnium rerum adtriti,per ſylueſtres calleis montium seducti ad Aquas Graneas perueniunt: ne heic qoidem continuò,& recta abſque ludo in conſpectum Caroli admiſsi ſunt. Siquidem cum per quatuor ſummorum aulæ Magiſtratuum conciones,quæ ita ex induſtria ſubornatæ erant,oberrarent: & illos, quòd corporis habitu,cultuque cæteris præſtarent,rati eſſe Carolum ſuo more adorare,& venerari conniterentur,verberibus ex compoſito,pugniſque adfecti, extruſi ſunt: ridiculo, ludibrio noſtris fuerunt,proteruè illudentibus nobilibus pueris ex Cæſarea cohorte, & adclamantibus: non eſt hic Cæſar. Mos eſt proceribus noſtris, adultos liberos principibus tradere, ad munia haud multum à miniſterijs ſeruilibus abhorrentia. Hi velut ſeminarium præſidum,præfectorumque apud Germanos ſunt. Primum itaque Græci in veſtibulo regiæ magiſtrum Equitum in ſublimi ſolio reſidentem,circumiecta miniſtrantium corona, offendunt. Hunc ſuſpicati eſſe principem, venerabundi ſalutant: in humum pronum corpus ritu patrio abiiciunt: ſed,vt iam dixi,non ſine ignominia propelluntur. Deinde in præfectum prætorio,in baſilica inter aulicos concionantem incidunt, atque Cæſarem eſſe rati,protinus procumbunt: verùm pari contumelia repulſi ſunt. Inde in Archimagirum, inter purpuratos, & eos qui ab epulis, & à potu Auguſto erant,eminentem impingunt, ipſum itidem eſſe Carolum exiſtimabant: at haud aliter heic,ac ab aliis excepti erant,tractantur. Nouiſsimè ad palatia Imperatoris,& ad militarem cohortem ferro, armiſque nitentem,& ad cubicularios,eorumque præfectum deuoluuntur. Hi proximi foribus ædis,in qua Magnus verſabatur, excubabant, ſtabantque, vt egreſſum principem deducerent. Græci pauefacti inſolita rerum facie,totque contumeliis ſaturi,iam oculis ſuis non ſatis fidentes,ne ipſi quidem Auguſto abundè fidem amplius habituri, incerti erãt,quemnam pro principe ducerent. Præfecti cubiculariorum pedibus, qui excellebat cæteros habitu,ornatuque corporis, aduoluuntur, ignorationem nunquam ante viſi Cæſaris excuſant. Is eos manu alleuat,benigneque compellat: hic in prætorio Auguſtum eſſe docet,vt quamprimum admittantur ſuam operam pollicetur. Magnus omnium rerum cõſcius,Græcis obuiam proceres,qui illos honorificè ad ſe deducãt,ire iubet. Stabat Auguſtus Imperatorio cultu iuxta feneſtram,innixus Hædoni, Hugonique. Dextra læuaque Ludouicus Rex Aquitaniæ,Carolus filius Rex Germaniæ,& Galliæ deſignatus: & Bernardus filius Pipini,Rex Italiæ. Item Cæſareæ puellæ,reginæ,filiæ & nepotes Cæſaris proximè adſtabant. Pone hoſce ingens ducum,Dynaſtarum, Pontificum, præſulum, & purpuratorum turba conſtiterat. Quiſque pro ſorte ſua, vt captus eſt Germanorum, cultus veſtibus,auro,purpura,armis,gemmis fulgebat. Græci inſolita rerum facie,ſubito terrore perculſi, maximè quod Hedoni,& Hugoni,quos ipſi ita contumeliis adfecerant, præcipuus honor haberetur,velut amentes,& attoniti,non oculos tollere, non hiſcere auſi, linquente animo in pauimentum incumbunt. Carolus eoſdem alleuari iubet,comiter excipit,benignè adpellat. Ipſique paulatim recipientes ſpiritum, ac vocem, cum iam dicturi viderentur,rurſus Hædonem & Hugonem à ſe ita ſpretos,in tanto honore eſſe cõſpicati conſcientia delicti,& periculi magnitudine corpora humi ſternunt. Nec prius ſurgere auſi,quàm Imperator perſanctè,per ſupremam cœli maieſtatem deierat, ſe peccato & errori ignoſcere,veniam præteritorum dare,ipſos impunè abſque omni maleficio incolumes abituros. Ita accepta fide,vbi animum reſumpſere,legatione more gentis defunguntur. Auguſto genua ponunt,oſculo mentoque humum contingunt: Carolum orbis terrarum rectorem (vt eſt gens adulandi prudentiſsima) mundique dominum,ſua lingua ſalutant. Ipſi liberiſque eius bene precati,omnia fauſta, cuncta proſpera ominantur. Pax inde,quæ cum Nicephoro conuenerat,& cum Michaële confirmatur, legeſque pacti in libellum rediguntur: Qui Romæ in templo D.Petri à Leone Pontifice, Senatu,populoque Romano,hiſce Græcorum legatis domum repetentibus,traditur. Atque ipſi Conſtantinopolim reuerſi,de cętero in Germaniam non venere. At Magnus,vt ſolenne Francis fuit, conuentum Imperij, ad Aquas Graneas celebrat. Eo ſoluto, in tres mundi cardines,tres exercitus mittit. Ipſe interea ad claſſem contemplandam, quam ſuperiore anno inſtrui imperarat, petit Bononiam, Flandrorum in ora Oceani Germanici, Belgicique ſitam. In eius vrbis litore turrim inſtaurat, cuius vſus nocturno nautarum curſu ignes oſtendere, ad prænuncianda vada, portuſque introitum. Ipſe ignem incendit primus in vertice turris, quam Pharon nuncupant, à Pharo inſula Ægypti, adpoſita oſtiis Nili: In qua Ptolomæus ſecundus cognomento Philadelphus, Rex Ægypti,

Michael Curopalates ab [illegible]

Græci cum ignominia repulſi.

Pharus inſula.

Ægypti, huiuſcemodi turrim maximam ſuper quatuor vitreos cancros extruxit, nauigātibus noctu lumen exhibentem: hæc inter ſpectacula mundi recenſentur. Cæterùm Pharos inſula tempore Plinij Alexandriæ ponte iuncta fuit, quæ olim, Homeri nimirum ætate, (quod mirari ſubit) noctis, dieiq; velifico nauigij curſu, à continente aberat. Sub idē, vt dixi, tempus ad Septentrionem, Linones, Vilzi, Valatabi, Sclaui, atque Venedi, ſinus Codani accolæ trans Albim, qui ad Danos deſciuerant, rurſus in ditionem redacti ſunt. Hochobochorum caſtrum ſuperiore anno ab his exciſum, refectum eſt. Idem impetus fortunæ ab occidente Britannos ciſmarinos, noua molientes domuit, in officio vi retinuit.

Michael Imp. Conſtantinopol. fit monach. Leon.

Orientali Boiariæ limiti ſæuior procella impendebat. Michael Conſtantinopolitanus Imperator infra Sauum in Mæſia, cum Vulgaribus malè pugnauit. Victus ab hoſtibus, & caſtris exutus. Ob res infeliciter geſtas animo fractus, monaſterio ſe abdidit. Leonti Pardi Patricij filio, Orientis Imperium concedit. Victores Vulgares, à nobis duntaxat Sauo flumine ſeparati, Boiariæ metum incutiunt. Nam in Boiorum regno reliquiæ Auarorum, & Venedi Hiſtro contermini, ciuili diſcordia laborabant: videbanturq; feneſtram irrumpendi in Boiariam Vulgaribus aperire. Miſſi ſunt ab Imperatore Carolus filius, & duces cum copiis, qui cognitis rebus, diſſentientes ad concordiam reuocarunt, controuerſias, lites diremerunt, atque hi cuncta ſtrenuè tranſegerunt. Canizaucus Auarorum regulus, & Thuduno Hunnorum rector, cum proceribus Sclauorum Venedorumque iuſſi ad Aquas Graneas ſe conferunt. Vbi & Ancouinus & Hebbio, Hemingi regis Nordomannorum legati, cum muneribus aduentum præſtolabantur Augusti.

Scaldis.

Carolus filius Magni moritur an. 811.

Qui, poſteaquam ei id renunciatum eſt, Bononia relicta, Scaldim fluuium, quem etiam Plinius Germaniæ tribuit, Gandauóſque petit. Vbi claſſiariæ naues parabantur, materiáque cædebatur. Medio deinde Nouembri ad Aquas Graneas ſe recipit: legationes audit, & abſoluit. Carolus filiorum Magni natu maximus vita in Boiaria defungitur, pridie Nonas decembris, anno ab orbe ſeruato octingenteſimo atque vndecimo.

Hemingi Regis Danorū mors.

Anno deinceps proximo ab Aquilone bellorum turbo intonuit. Hemingus Danorum rector abſque liberis mortem obiit: mox duo de principatu diſceptare incipiunt. Complacuit primum regnum diuidi: ſed cum inter eos de regni partitione non conueniret, ſcinditur ſtudia in contraria populus Cimbrorum. Pars Gotofridi ſuperioris nepotem Segifridum, pars Anylonem nepotem tridem Heroldi regis ſectantur. Ambo reges comparatis copiis armis decernunt: ac eo prælio vterque regum periit. Cæterùm Anylonis pars ſuperior fuit: hique aduerſarios victorium metu ad ſe trahunt. Victi coacti ſunt arbitrium victoris ſequi, communi ſuffragio

Reginofrid. & Heroldus Reges creantur.

Reginofridum, & Heroldum fratres Anylonis reges creant. Cecidiſſe eo certamine ſuper noningentos & quadraginta decem millia hominum proditum eſt literis. Noui reges Oratores ad Imperatorem pacem petitum legant: Hemingum fratrem obſidem dant vltrò. At Imperator Hemingum fratribus remittit, ſexdecim proceres Francorum in peninſulam Cimbricam, fœdus iureiurando ſolenni confirmatum proficiſci iubet. Reges tum aberant in vltimo Septentrione, qua Britanniam & Occidentem ſpectat, vbi nunc

Nordouegi.

Nordouici bellum gerebant. Hiſce gentibus perdomitis, ad legatos Imperatoris concedunt: In confinio Saxoniæ, Cimbrorumque vtrinque ſexdecim purpurati, ſingulis, præeunte ſcripto fæciali, patréque patrato, iurant, inter ſe pacem ſeruaturos: eoſdem pro amicis, ac hoſtibus habituros. Ita ſacramento religionis, cæremonia vtriuſque nationis, fœdus ſancitum eſt, amicitia, ſocietáſque inita. Hæc vbi fiunt, Godofridi regis filij, & plærique Danorum, qui pulſi patrio ſolo profugi apud Suionas iampridem exulabant, contracto coniuratorum vndique haud contemnendo numero, multiſque ad eos ex Cimbrica

Denmarck.

peninſula, quam Dannomarchiam dicimus, prouolantibus, cum iam ſpeciem iuſti exercitus haberent, aleam belli tentare, congredi prælio, & acie cum Reginofrido & Heroldo certare ſtatuunt. Reges quoque, abſque cunctatione armati obuiam procedunt, facultatem pugnandi faciunt. Sed illi ſine magno labore victi à regibus, natali ſolo, penatibus, foco, aris exciderunt. Interea dum hæc ad Sinum Codanum in extremo Germaniæ Magnæ angulo geruntur, ad mare Tyrrhenum in Auſtrali Italiæ ora, cuncta tumultu, luctúque complentur. Saraceni, Maurique ex Africa & Hiſpania cum compluribus nauibus ſoluunt, ad deuaſtandam Italiam nauigant. Imperator cum valida manu ad defendendam Italiam, Bernardum ex filio Pipino nepotem, item Vallonem Bernardi patruēlis

Bernardus filius Pipini, nepos Caroli.

Vallo.

Sardi.

ſui filium, quam celerrimè contendere præcipit. At Saraceni pars Corſicam, pars Sardiniam inſulas inuadunt. Sardi fortiter ſe, ſuáq; tutati ſunt: hoſtes penè ad internecionem deleuerunt. Corſica ab altero Saracenorum exercitu, fœdè crudeliterque deuaſtata eſt: ingens præda capta, magnus captiuorum numerus abductus eſt. Sed haud proſperè hæc victoria Saracenis ceſſit. Nam redire domos conantes, Irmingerion Balearicarum inſularum præfectus, ex improuiſo & inſidiis adgreditur, ac circumuenit: partē nauium ſubmergit, prædā excutit, octo naueis capit: quingentos Corſicæ inſulæ in hiſce repertos cap-

Corſica.

tiuitate liberat. Cæteri Saraceni hancce cladem vlciſci, ignominiā abolere meditantur:

Irmingerion.

Nicæam Galliæ Narbonenſis, censū cellas Tuſciæ, vrbes dolo captas diripiunt, incendūt.

Iude

Inde victores in Sardiniam adpellunt: ſed a noſtris victi, pulſique multis amiſsis turpiter domos repetunt. Vulgarum Rex ſucceſſu rerum impotens animi, proſperitateque bellica inſolentior, quòd Imperatores Orientales ſæpius deuicerat, Nicephorum occiderat, Michaelem caſtris exutum de Mæſia exegerat: infeſto intentoq́ue exercitu ad Conſtantinopolim regiam Orientis contendit: ante portam vrbis caſtra locat. Et cum mœnibus incautius obſequitat, Imperator Græcorum Leon Pardi filius, eruptione facta, ipſum grauiter ſauciat, in fugamque vertit: & retrò domum ferre pede in Mæſias compellit. Ad hunc Leontem Byzantium miſsi ſunt ab Imperatore noſtro, ex more & longinqua conſuetudine, Oratores. Huiusce legationis fuere principes, Amalarius archiflamen Treuerorum, qui Itinerarium conſcripſit, & Petrus collegij monachorum Nonantulenſium magiſter.

Bella, quæ Magnus per diuerſas orbis partes per ſeptem & quadraginta annos (tot enim imperauit) continenter geſsit, paucis, & breui, impareque ingenio (fateor ingenuè) expoſui. Quis enim ad alia feſtinans, & tantulo ſpacio ſibi ad vires colligendas conceſſo, tanto oneri non ſuccumbat? Homerũ iſta poſtulant: Qui ſi reuiuiſceret, atque ab Inferis rediret, huicque ponderi manum admoueret, ludum, iocumque præ hocce fuiſſe diceret vnũ bellum Græcorum, qui circa vnam vrbem decem continuos annos hæſere. Et licet eos victores faciat vatum antiquiſsimus, tamen ſi quis gentis diſſenſiones, altercationes, parricidia, homicidia, damna, cædes, exilia, naufragia conferat cum vnius vrbis direptione, ſimilior ſit victo, qui vicerit. Carolus regno Francorum, quod à patre accepit, tantundem, & longè plura addidit. Francorum, Germanorumque maieſtas ſubeo in ſummo ſtetit. Salam, Ligerim, Anaſſum amnes. Alpes maritimas, litoreas, Cottias Iulias, Rhætias, Graias, Peninas, Noricas, extrema Imperij Francorum, media fecit. Antea ſub ditione Franca erant Celtæ, Narbonenſis Gallia, Belgæ, Germanię, quæ ſunt in Gallia Celtica, & Belgica: Sueui, Boij, Franci, Turogi, Friſij, Bathaui: ſubegit inuictus armis Carolus vi Franciam, atque Germaniam tranſtulit. Hinc Aquitaniam, Langodocos, Vaſconas, tractũ omnem Pyrenei montis: Nauarros, citeriorem Hiſpaniam, vſque ad flumen Iberum: illinc Italiam, regnum Longobardorum, cum terrarum Dea gentiumque Roma, Hiſtros, Carnos, Liburniam, Venedorum Marchiam, Dalmatiam, Schlauoniam, Noricum inferius, Pannonias, Hunniam, Auariam, Daciam, Saxoniam, Venedorum, atque Sclauorum nationes ferociſsimas, & valentiſsimas: Sorabes, Mæſos, Boiemos, Zechos, Morauos, Luſatios, Sileſios, Bolios, Abroditas, Mechelburgenſes Vilizos, Velatabos, Hammeſburgenſes, Brandenburgenſes, Pomeranos, Boruſcos: atque hæ gentes nunc intima Germaniæ Magnæ à Sala, & Albi, atque ſinu Codano, vſque Viſtulam, & Danubium incolunt: opulentiſsima ibi regna poſsident, quæ loca quondam Sueui tenuere: Imperio Francorum iſtæc omnia Magnus adiecit. Tantum vnius hominis virtus, felicitasque valuit. Referam nunc qualis fuerit erga exterarum gentium reges & in diſciplina militari, ac in rerum humanarum, diuinarumque adminiſtratione. Deinde interiorem, ac familarem eius vitam: quibus moribus, atque fortuna domi inter ſuos egerit, pauciſsimis indicabo. Ex quibus exiſtimari licebit, longè alios mores, aliam vitam, alia inſtituta, in prophanis, & ſacris, maioribus noſtris fuiſſe. Ad quæ ſi quis noſtrum ſæculum reuocare contenderit, nihilo profectò plus agat, quàm ſi det operam, vt cum ratione inſaniat. Extrema dementia eſt, cum inveteratis moribus pugnãdo, nihil aliud quàm odium ſui quærere. Vulgatum apud Germanos prouerbium eſt, Canem vetulum eſſe indocilem. Hieronymus quidem ſe nequaquam deterreri adſeuerat, quo minus vera diſcat, atque doceat: & ſibi ac ſuis canat: Quamuis tòtus mundus errorum varietate ſit repletus. Caroli (inde enim digreſſus ſum) amicitiam exterarum gentium, orbisque terrarum maximi quique reges, miſsis oratoribus, atque donis, vltrò ambierunt. Extant epiſtolæ regum Britanniæ, Angliorum, Scorumque: & vlterioris Hiſpaniæ. In his, Carolum patronum nuncupant, ſe eius clientes profitentur. Perſarum, Ægypti, Africæ opulentiſsimi rectores peculiares, & precioſiſsimas ſuarum Regionum miſerunt opes. Perſa vectigalia, fructusq́; omnes Palæſtinæ reddidit. Imperatores Romani Conſtantinus Copronymos, Leon quartus filius eius, & nepos Conſtantinus quintus: Pontifex, Senatus, Populusque Romanus, morum, legumque regimen æquè perpetuum detulerunt. Conſtantinopolitani principes Irena Auguſta, Nicephorus, Michaël, Leon Armenius Pardi filius, precibus, crebrisque afflagitationibus fœdus impetrarunt. Diſciplinam militarem ſeuerius exercuit: militibus, qui gnauiter fecerant, præmia conſtituit: negligentes ignominia notauit: vbique virtutis ſpectator extitit. In Saxonico bello cum duo gregarij milites, facta teſtudine munitiſsimæ vrbis aggeres diſsipaſſent, ac portas effregiſſent, ambos ad ſe vocatos pro concione laudauit, & ipſis præfecturam inter Rhenum alpesque dedit. In eodem itidem bello duos Tyrones, licet vulgo conceptos, fortiter in medio hoſtium agmine depugnantes, inter cubicularios, ſtipatoresque ſuos eſſe iuſsit. Item duorum regulorum filij adoleſcentes iuſsi ante prætorium noctu excubare, quòd largius æquo vino indulſerant, ſomno graui opprimuntur, Carolus, vt eius mos erat, euigilat, noctu cum paucis clam caſtra circuit, explorat, num omnia

omnia ritè fiant: vbi ſomno præpeditos offendit, præterit quidem, ad tabernaculum redit. Poſtridie tamen concilio vocato, ſciſcitatur quid nam is commeruerit, qui principem & caput Francorum hoſtium manibus prodiderit, atque expoſuerit. Illi primi ſententiam rogati ſuo ſe enſe iugulant: huiuſcemodi hominem capitali pœna condemnant. Carolus illos grauiter increpitos, ignominiaque notatos, exauthorat, cætera incolumes dimittit. Milites datis nominibus ſacramento adacti in eius verba iurarunt, ſe illi ſecundum Deum deuotiſsimos fore: nec mortem pro eiuſdem, atque Reipubl. ſalute recuſaturos. Vetuit ne quicquàm amicorum, præter herbam, ligna, aquam, à militibus inter proficiſcendum attingeretur: néue alius alium ad bibendum prouocaret, aut cogeret. ebrium in exercitu de cæterò aquam potare compulit. Capitali animaduerſione eos puniuit, qui absque miſsione caſtra atque militiam deſeruiſſent. Militiam, ſacramentumque dettectantes, prædiis, villis, agris, donis militaribus priuauit, ea in alios cõtulit. Cenſum, Chunigoſteuram, & Vanolehen vocant, quinq; denarios modius frumenti quotannis penſitat. Is qui militiam dettectabat, morbo aut ſenectute æs illud mulcticium, militateque pendebat. Nam munia bellica, cenſumque quàm accuratiſsimè exegit, quẽ Germanicis vocabulis, Heriſchuldam, ipſe & Heribannum ab exercitu, vulgus Raiſogeltum, ab expeditione nuncupat. Et vt ſalubrem magis quàm ambitioſum principem ſcires, ne templis quidem munia bellica, æs militare, vt pote neruos, ſine quibus Reſpubl. nequaquam ſalua eſſe poſsit, condonauit. Ea tempeſtate ſacerdotes paucis, victu, veſtitu leui, parabili, ac parco, ad naturæ deſideria implenda contenti fuerunt, decimis victitarunt: de quibus nemini quicquam contribuerunt. Magnus, non ſolum prædia ſtipendiaria, agros, prata, vineas, villas, molas, laterarias, calcarias, & huiuſmodi redditus, vectigaliáque: item iumenta, pecudes, mancipia, verùm & propriam ſupellectilem præfectorum præſidum, pontificum, fœminarum ſacratarum, & virorum deſcriptam habuit. Iuxta multitudinem iugerum, agrorum, opum, certus numerus militum, auri, argenti, iumentorum, boum, pecudũ, rhedarum, vehiculorum, annonæ, veſtimentorum, paludamentorum, armorum, cataphractarum, gelearum, gladiorum, ſcutorum, haſtarum, arcuum, ſagittarum, pharetrarum: item ferramentorum (quæ ſunt palæ, bidentes, ligones, raſtra, cophini, dolabræ, ſecures, aſciæ, ſertæ) indictus, & definitus eſt. At nunc miſera eſt conditio imperitantium, qui expertes omnium vectigalium, vniuerſorum exortes tributorum ſunt. Cunctis opibus imperij, prædiiſq́ue regiis. Epiſcopi, Duces, Tetrarchæ, Dynaſtæ incubant. Hi vbi iniuria à quopiam adfecti fuerint, continuò officium Cæſaris, etiam illius periculo, implorant: ipſi interim nec Reipubl. nec Imperatori, etiamſi hiſce procella ingruerit, quicquam penitus, niſi grandi pecunia redempti præſtant. Eodem pacto cum ducibus fit, & agitur. Comites eorum, equites, monachi, myſtæ, quamuis beneficia populi, & regulorum occupent, ipſi tamen huiuſmodi munia à ſe in principem, & egenos agricolas, & ciues (quibus nihil emolumenti, ne obolus quidem, aut è fiſco, ærariòue accedit) relegant. Equites, quibus fiſcus, & æraria ſeruiunt, niſi auro oppignerati, non patent. Ita regna, regiones, vrbes, pagi, oppida principes cæteri omnes ad egeſtatem rediguntur: paucorum potentia, diuitiæque in immenſum ſubitò creſcunt. Hiſce motibus complura, quæ maiores ſanguine ſuo, & multo ſudore pepetere, perdidimus. haud dubiè & reliqua quæ adhuc poſsidere videmur, niſi reſipiſcamus, amiſſuri. Nullus delectus Tyronum eſt, nulla præmia veteranorum: vltrò militiam, non ſacramento rogati, religionéque adacti, leuiſsimus quisque, ac ſtrenuus potior ſectari ſolet: nec de conditione, moribúſue aliqua quæſtio. Sunt autem noſtro æuo militum Germaniæ, quorum opera potiſsimum in bello Europei vtũtur principes, tria genera. Primos à Boiemia natali ſolo, Boiemos adpellamus. Hi clypeos, tormenta, ſiue Bombardas, gladios maximos, quos Sariſſas vocamus, ferunt. Laborioſiſsimi ſunt in caſtris, vallis, foſsis, munimentis excitandis: in obſidionibus perferendis cõmendantur plurimum. Secundum genus collectitia manus eſt, ex omnibus Teutonum regionibus. Ipſi patria lingua ſeſe Landoknechtos, hoc eſt, patriæ miniſtros nuncupant. In conflictu, vrbium oppugnatione præſtant. Tertium genus à pago, Suitones nominantur: ipſi ſe Eidgnoſſen Alemannica lingua, quaſi tu dicas, fœderatos, dicunt. Liberi ſunt, & immunes omnis Imperij. Baſilea à Maximiliano Cæſare, mea memoria, ad hos defecit. Supra quã ea loca, quæ olim Heluetij incoluerunt, non ſolùm tenent, ſed etiam implent. Ex altera parte Rheni coniunguntur eis Rhætorum populi, ſupra Comum, qui propriis vocabulis ſunt Voltureni, Engadini, Graopundi, Curiones: atque inter hos, & medios internecinum odium eſt: licet eiuſdem linguæ ſint, eiſdem armis, Amazonia ſecuri haſtis longioribus, pugione, & bombardis vtuntur. Nequaquam ſimul ſtipendia factitare ſolent: diuerſos ferè duces comitantur, partéſque contrarias ſequuntur. Suitones quidem ſuperbiæ nobilitaris aduerſi, modeſtia, concordia, victus parſimonia, diſciplina præferuntur. Verùm vulgo malè audiunt, caſtigantúrque, quòd omnia auro poſthabeant: nihil præter pecuniam ſpectent, vt apud quos omnia venalia ſint. Sed bis omiſsis, ad Carolum redeo. Qui vetuſtiſsimæ Francorum legi Salicæ capita quædam addidit, quædam ex integro ſanxit:

vt de

Nota.

Herischuld.
Herbann.
Raisgelt.

Landsknecht.
Schweitzer
Eidgnossen.
Basilea.

Suitones.

vt de moneta, menſuris, ponderibus, quæ per totum Romanum Imperium ad æqualitatem redegit. Item Galliam in quinos conuentus diuiſit, Vienñenſem, Lugdunenſem, Senonenſem, Rhotomagenſem, Rhemenſem. His cætera oppida contribuit. Vnumquodque ius in finitimo ſibi conuentu petere iuſſum. Apud Germanos, quos Cæſar vocat Ciſrhenanos, qui in Gallia Belgica, Celticaque habitant, iuridici conuentus instituti ſunt, Veſontinus, Mogontinus, Treuerenſis, Agrippinenſis, Cameracenſis. Sanxit Magnus, vt in primaria cuiuſque regionis vrbe, quam Metropolim Græca voce dicunt, pontifex & prætor ter quotannis, Aprili, Octobri, Ianuario ius dicerent, reſponſa redderent: & primùm pauperes, viduas, pupillos, dato his prudentiſsimo patrono, diligentiſsimè audirent, inimicos reconciliarent. Vetuit inſuper Magnus, ne illi lites in diem differrent, neve calumniis locum facerent. Opulentos quidem, ac locupletes, pontifices, præfectos, ſi qui in concordiam redire nollent, ad ſe haud aliò delegarent. Sumptuarium decretum huiuſcemodi iuri dicundo intentis promulgauit: quotidie pontifici quadraginta panes, gallinaſtras tres, porcellum vnum, oua quindecim: de potu modios tres, de auena caballis modios tres. Prætori panes triginta, modios duos, cætera tantundem ſtatuit. De portoriis, ſingularique certamine complura ſanxit, quæ, quòd nunc ludibrio ſunt, corruptis noſtris moribus, prudens prætereo: illa iam vetera, ſed optimi moris, quæ nunc exoluerunt; vtinam poſſent obtineri, referam. Ebrietatem inhibuit, neve alius alij propinaret. Sine diſcrimine vniuerſos ad Euangelica oracula, ad placita Chriſti Domini, Deique noſtri ſectanda coëgit. Nundinas diebus feſtis ademit. Edixit quoque prophanum pluſquam ter in anno de ſacroſancto conuiuio, quod Euchariſtiam nuncupamus, veſci non placere. Feſtos, & ſolennes, ſtatoſque dies Chriſto ſeruatori noſtro dicatos, nimirum natalem eius, Calendas Ianuarias, quando more Iudæorum circumſectus eſt, Epiphaniorum ſacrificium, ante octauum Iduum eiuſdem Menſis ſolennè; & luſtrationis quarto Idus Februarij: annales verò ferias, quibus idem Chriſtus reuixit, mortem, atque inferos ſuperauit, ac hiſce triumphatis, cœlos conſcendit: & deinde in legatos ſuos ſpiritus æthereus illapſus eſt, tantum celebrandas eſſe ſciuit. Præterea ſacros, religioſoſque dies in æſtate, D. Ioanni Baptiſtæ, diuis Petro & Paulo. In hyeme diuo Martino (cuius ſacra ſecum ferre conſueuere reges Franci) Andreæ, Stephano, Ioanni Euangeliſtæ, & infantibus ab Herode contrucidatis adiecit. Præcepit etiam vt monachi, ſacerdotes literis operam ſedulò darent, emendatè & rectè ſcriberent. In omnibus contuberniis monachorum, epiſcoporum ædibus pueros docerent: Mendicis palantibus vetuit quicquam tribui, ſuos quamque regionem inopes alere: ſanos, validos labore victum quæritare, ac deſiderio ſufficere manus iuſsit. Idcirco opes eccleſiaſticas in locupletioribus templis in tres diuiſit partes, duas egenis, tertiam ſacerdoribus attribuit. In ædibus anguſtioribus donaria æqua lance inter egenos, & ſacerdotes bipartitus eſt. Autor & aliarum legum fuit, in quibus cauit: Ne temerè, & paſsim ſacrificiis interdiceretur: neve cadauera in ſanis humarentur; neu ſacerdotes auaritiæ; Venerique dediti eſſent: vt Pontifices officio publicè in templo docendi plebem fungerentur: vt ſacerdotes auaritiam; gulam, caupones, negocia prophana, familiaritatem mulierum euitarent; aut ſacerdotio cederent, aut tribu mouerentur. Vt fures, homicidæ, & huiuſmodi crimina committentes, ſi ad aſylum, templumve fuga elapſi forent, repeterentur, atque vi eriperentur. Quòd ſi quis monachorum pontifexve præfectusve illos reddere recuſaret, ſatiſdaret damni infecti, compenſandique præſtaret, promitteret: ſi illorum quiſpiam aufugiſſet, id non ſua opera eſſe factum, iuraret. Ius aſsiduè ſumma diligentia dixit, nonnunquam manè, dum indueretur, tanta temporis iactura apud eum erat. Nulli plures Ducatus, præfecturaſque, aut ſacerdotia conceſsit, dictitans, ſibi & alios demerendos, beneficiiſque oppignerandos eſſe. In epiſcoporum ſenatum haud temerè quempiam adlegit: eruditionem, atque bonitatem in cooptandis illis potiſsimùm ſpectauit. Neminem niſi antea ſibi probatum, & cognitum creauit. Nam eum ordinem ad priſtinum modum & ſplendorem à D. Paulo præſcriptum reduxit. Curioſè cauit, ne quis auarus, aut ambitioſus, luxuve perditus, vnquam pontificalem apicem adipiſceretur. Hyldegardæ reginæ petenti pro ſacrificulo ſuo, idem proceribus aulæ rogantibus, reſpondit: Idoneo, & ſi pauperi iam deſtinaui: Imperatorem mentiri, aut falli non decet, vt obtrudat ſuperis, cuius vitam, mores, ingenium ignoret: & tali oneri par ſit, compertum non habeat. Epiſcopum Mogontinum, quod lituum aureum; diſtinctum gemmis, inſtar Cæſarei ſceptri vſurpaſſet, ſeueriſsima coercuit oratione: eidem auaritiam, & ſuperbiam pro concione propalam exprobrauit: indignabundus; & clamitans, En, ait, paſtores noſtros, crucem Chriſti profeſſos, qui ſpreta cura & paſcendarum ouium ſolicitudine, oſtentatione, opibus, luxu, Imperatorem quemuis opulentiſsimum laceſſant. Quendam pridie feriarum D. Martini deſignatum epiſcopum, quòd is auctus tanta dignitate, amicis cœnam exhibens, & vti fit, mero ſeſe nimium onerans, ſomno deinde oppreſſus, noctu diuinis rebus non interfuiſſet, rurſus ſacerdotio mouit: intolerabilem, negligentiſsimumque fore ratus, qui primo die ſibi non temperaret, vt ſui compos Deum ad iracundiam non prouocaret. Item alium

Germani à Cæſare Ciſrhenani vocati.

Leges à Carolo ſancitæ.

Feſti dies à Carolo inſtituti.

Opum eccleſiaſticarum diuiſio.

Epiſcopus Mogontinus à Carolo obiurgatus.

lætiorem ob pontificatum donarum, atque geſtientem, & ab humo in equum abſque ſcamno, ſiue ſubpedaneo, vno impetu ſubſilientem, reuocauit, Vales, inquit, vt video viribus, & eques haud malus es: tua opera in bellis, vbi tua virtus eniteſcat, indigeo: proinde ignobili & imbecillo oues & gregem pecudum relinque.

Publica ædificia Caroli.

Publica opera plurima fecit. Ex quibus præcipuum eſt templum Deiparæ Virginis, adhoc toti Europæ venerabile ad Aquas Graneas; ex aduerſo Palatinæ domus: cui & porticus, & procerum ædes ita circumiectæ, ita extructæ fuerant, vt vndique paterent ex prætorio proſpectanti. Columnæ marmoreæ Roma, Rauennaq; deuectæ.

Tanco monachus D. Galli.

Tanco monachus Sueuorum, Diui Galli conſecraneus, tintinabula fudit. Ædes ſacras vetuſtate collapſas, aut alio quouis modo abſumptas, reficere Pontifices, & patres finitimos præcepit: & vt maturius quæque perficerentur, prætores præfecit. Veteres pontes, naues, portus, vias, & huiuſmodi minora monumenta prætoribus ſuis reficiunda diſtribuit: maiora & noua, communi omnium epiſcoporum, monachorum, equitum impenſa conſtruxit. Neminem qui beneficia fiſci, ærarij, populive poſsideret, immunitate donauit. Moguntiaci Rhenum ponte iunxit: cuius longitudo erat quingentorum paſſuum: tanta ibi eſt latitudo amnis. Decem annis per vices opera Europæ extructus eſt, perpetuus fore viſus. Anno antequàm decederet, de cœlo tactus, tribus horis conflagrauit: adeò vt ne veſtigium quidem relinqueretur: pro ligneo lapideum reſtiturus, prius ex hac vita migrauit.

Regiæ duæ Caroli.

Excitauit à fundamento duas regias: vnam haud procul Mogontiaco apud Ingelhaim, alteram Neomagi, vrbs eſt inferioris Germaniæ. Viam quoque ab Agrippinenſi Colonia. Pariſiorum Luteciam tenus muniſſe, atque ſtrauiſſe, vulgo refertur. Ad tutelam Germaniæ, Galliæ, Italiæ claſſes reparauit, binas inſtruxit, aduerſus Nordomannos, & Saracenos. Naues iuxta flumina, quæ ex Germania, atque Gallia, Italia in Oceanum, mareque Tyrrhenum defluunt, fabricauit. In omnibus portubus, & oſtiis fluminum, qui nauium patientes erant, ſtatiua, claſsiariosque habuit: tutasque Germanias, Italiam, Gallias, quantum præuideri humana ratione potuit, etiam in poſterum præſtitit.

Nordomanni qui.

Nordomanni, qui nunc Dani, à veteribus Cimbri dicti, aſsiduis incurſationibus Gallicum litus infeſtum reddebant. Saraceni, ſiue Mauri Italiæ, Galliæque crebrò imminebant. Carolus captiuos horum pueros, atque infantes ad enſem metiri ſolebat, quicunque exceſsiſſet enſem, capite obtruncabatur. Ideo nullum graue detrimentum, neque Italiæ à Mauris, neq; Germaniæ & Galliæ à Nordomannis adiunctum eſt. Duntaxat Centumcellæ, Etruriæ oppidum, ac Nicea Galliæ Narbonenſis ciuitas à Saracenis proditione capta, atque vaſtata. Et in Friſia quaſdam inſulas, proximas litori Nordomanni deprædati ſunt. Quatuor habuit vxores. Adoleſcenti mater eius Bertha, Irmogardam filiam Deſiderij regis Italiæ collocauit: verùm cum ea diuortium fecit. Deinde Hildegardim Sueuam in matrimonium accepit, ex qua tulit tres mares, Carolum, Pipinum, & Ludouicum: totidémque filias, Rotdrudim, Bertham, Giſalam. Defuncta Hildegarde, Faſtradam Franconum genere procreatam duxit. Ea duas filias peperit, Hildrudim, & Rothaidem. Poſt mortem Faſtradæ Luitgardim Alemannam connubio ſibi iungit, ex qua nihil liberorum tulit. Habuit & plurimos liberos ex concubinis. Nam Gerſuinda de Saxonum progenie oriunda Adeldrudim, Reginopyrga Drogonem, & Hugonem.

Reginopyrga, quæ Regina ab Eginharto dicitur.

Adeluida Theodericum progenuit. Giſalæ ſorori, matrique præcipua officia præſtitit: maximos honores tribuit. Matrem in Cœnobio D. Dionyſij, ad ſextum à Lutecia Pariſiorum lapidem, apud Pipinum patrem condidit. Eorum monumenta inſpexi, dum in vrbe Pariſiorum Philoſophiæ ante annos duodeuiginti operam dedi. maxima cura liberos educauit. nunquàm domi ſine ipſis cœnauit: nunquàm iter fecit, quin filij adequitarent: filiæ vehiculo extremo agmine claudente, ſubſequerentur. Ipſos liberalibus ſtudiis, quibus ipſe operam dabat, inſtitui iuſsit. Mares ſimul ac per ætatem licuit, more Germanorum equis, armis, venationibus exercuit: fœminas verò etiam lanificio, colo, fuſoq;, ne ocio torperent, adſuefecit. Atque hæ cùm admodum pulchræ eſſent, nullam earum nuptum dedit vſque ad mortem, cauſſabatur ſe earum conſuetudine carere non poſſe. In hacque re fortuna eum deſtituit. Nam filiæ probro impudicitiæ notatæ, malè audierunt: ſed ea ſiue crimina, ſiue maledicta patienter tulit, diſsimulauitque. Duos filios Carolum & Pipinum, vnam duntaxat filiam Rotdrudim amiſit. Filium Pipinum gibboſum ex concubina, cuius nomen non traditur, ſuprà commemorauimus. Pipini liberos, vt ſuos educauit. Bernardo paternum Italiæ regnum conceſsit.

Sic Eginhartus filias Pipini nominat.

Adelhaidem, Atalam, Gondradam, Bertaidem, Thedradam inter filias enutriuit. Amicitias Romanorum Pontificum, & adfinium conſtantiſsimè retinuit: peregrinos, & hoſpites humaniſsimè (qui vetus eſt Germanorum mos, ſicut inter illuſtres annalium authores conſtat) excepit. Multa in eos beneficia effuſius contulit. Eorum multitudo non ſolùm aulam, verùm totum Francorum quoque regnum prægrauare videbatur.

Carolus hoſpitalis.

At Carolus fiſci detrimentum, fama genuinæ hoſpitalitatis, benignitatisque gloria compenſabat. In pauperes & egenos munificentiſsimus fuit: in Syriam, Ægyptum, Africam, & vbicunque Chriſtianos in egeſtate, & inopia viuere accepit, pecuniæ ingentem numerum miſit. Aſiæ, & Africæ regum ſocietatem ambiuit, vt inde Chriſtiani, qui illis parerent,

Caroli temperantia.

ſent, quicquam emolumenti nanciſcerentur. Cibi, potuſque parciſsimus erat: in potu tamen temperantior, vt qui ebrietatem in quolibet, infimæ etiam conditionis homine, nedum ſuis, velut mali ominis abhorreret: lege data eam prohibuit. Cœna quotidiana quaternis duntaxat ferculis, præter aſſam: qua maximè delectabatur, & quam venatores verubus inferre ſolebant, conſtabat. In cœna non ampliùs ter ferè neque temerè interdiu bibit. Æſtate pro potione ſumebat aliquid pomorum, & ſemel duntaxat bibit. Conuiuabatur rariſsimè, & hoc celeberrimis tantū diebus feſtis, magno conuiuarum numero. Inter comedendum legebantur ei hiſtoriæ, & antiquorum rerum geſta. In Quadrageſima ob miniſteria octaua cœnabat: quum hora nona demum prandere conſuetudo eſſet, poſt rem diuinam veſperi factam. Quod & Prudentius hiſce carminibus docet:

Prudentius.

Nona ſubmiſſum rotat hora ſolem,
Partibus vix dum tribus euolutis,
Quarta deuexa ſupereſt in axe
Portio lucis.

Epiſcopum qui gulæ cauſa anteuerti horam calumniabatur, ieiunium ſeruare præcipit, nec quicquam vel guſtare permittit, donec ipſe, hinc duces, dynaſtæ, miniſteria cuncta deinceps comediſſent: ita epiſcopus demum poſt multum noctis fame tabefactus, cœnitare permiſſus, re ipſa doctus eſt, quamobrem Imperator anteuerteret horam. Non hic horæ æquinoctiales, ſed cuiuſque diei, quas inæquales, & planetarias vocant, ſignificantur. Fraus nunc fit à ſacrificulis decreto, Veſpertinum ſacrum ſacrificio iungunt, vt perpetrata rediuina, veſperi fieri ſolita, eodem tempore comedere videantur. Id enim ieiunium primum duntaxat ſacerdotibus ſolenne fuit, ſicuti in Pontificalibus libris legi: & Auſonius teſtatur hoc carmine,

Et deuota pij celebrant ieiunia Myſtæ.

Noctu dum in cubili cubaret, capiti pugillares ſupponebat, ſi quippiam vtile (vt fieri in lectulo ſolet) in mentem veniebat, adnotabat, ne memoria laberetur. Somnum quater, aut quinquies non ſolùm expergiſcendo, ſed ſurgendo etiam interrumpebat. Æſtate interdiu binis, aut ternis pomeridianis horis condormiebat. Manè dum amiciebatur, ac calciaretur, non ſolùm amicos ſalutatum, ſed & litigantes admiſit, & eorum decidit negocia, iuſq; dixit, tanta parſimonia temporis erat. Eo quoq; tempore officia & quicquid heri tota die placeret, breuiariis aperuit. Corpore fuit amplo, atque robuſto: ſtatura eminenti, quæ tamen iuſtam non excederet: quam Eginhartus ſcriba eius ſeptem pedum fuiſſe tradit. Caput habuit, more Germanorum, rotundum. Oculos itidem, vt Germani cęruleos, prægrandes, & nitidos. Vultu erat tranquillo, & ſereno. Naſus paululum mediocritatem excedebat. In ſenecta canicie pulchra fuit, ceruice obeſa & breuiore, ventre proiecto, ſed qui commoditate, & æquitate membrorum occuleretur. Inceſſu fuit firmo, & tota corporis habitudine virili: voce clara, minore tamen, quàm quæ proceritati conueniret. Authoritas, dignitaſque plurima ſedenti, ac ſtanti non defuit. Vſus valetudine proſperrima: tempore vitæ toto penè illæſa, niſi quòd per quatuor annos, quàm ex hac vita migraret, crebra febri corriperetur. Ad extremum vno pede claudicaret. Et tum quidem valetudinem ſuo arbitratu rexit, ſine adiumento medicorum: quibus infenſior erat, quòd aſsis, quibus delectabatur, interdicerent, & elixis vti ſuaderent. Veſtitu, calciatu, & cætero habitu, patrio, hoc eſt, Teutonico vtebatur: non multum à vulgari abhorrente. Subucula, tunica artus ſingulos exprimente, quæ ſerico limbo ambiebatur: thorace pelliceo, tibialibusque lineis muniebatur. Amictus inſuper ſago Veneto. Enſe ſemper accinctus, cuius capulus, vt balteus; aut aureus, aut argenteus erat. Celebri feſto, aut quando exterarum gentium legati veniſſent, veſte, gladio, diademate aureis, atque gemmatis prodibat: peregrina, atq; exotica veſtimenta, precioſa quanquam, omninò contempſit. Romæ bis duntaxat Hadriano, item Leone Pont. Max. enixius orantibus togam, chlamydem, calceoſque more Romano ſumpſit. Etiam habitum, veſtitumq; priſtinum reducere ſtuduit: qui is, quem deſcribam, erat. Pagus Boiariæ in Norico eſt, ad Maticham flumen, inter Iuuauum, Oenumque amnes, cubat, (Maurkirchen vocant) ibi in tēplo duo equites, gypſo cocti, poſiti conſpiciuntur Franco veſtitu. Calceamentis vtrinq, lora trium cubitorum inſerta ſunt: Tibialia fœminalia linea, ac vermiculata faſciolis eius coloris conſtringuntur. Atque hæc omnia ſuperiora lora cancellatim intendebantur. Extremum veſtimentum paludamentum quadrangulum cæruleum & duplex, quod humero iniectum, lateribus vtrinque patet: oræ eius priores, poſterioreſq;, vſq; ad calcem, plantamque perueniunt. Franci inter Gallos militare ſoliti, eorum ſagis virgatis, breuioribuſq; vti iam cœperant. At Carolus viſa quondam Bracharorum turba, indignabundus exclamauit: En liberos Francos, qui eorum quos vicere veſtimenta haud bono omine, & inauſpicatò vſurpant: quid iſta pittaciola proſunt? Totum non operiunt corpus, maxima ex parte nudum relinquunt: neque à pluuiis, ventiſq; defendunt. Quin etiam ad naturæ neceſſaria ſecedenti tibiæ congelaſcunt. Edixit deniq; ne de cætero huiuſmodi Gallica ſaga in Germania aut venderentur, aut emerentur à quopiam. Hyeme vt eſt

Habitus corporis Caroli. *Caroli veſtitus.* *Veſtitus veterum.* *Maurkirch.*

Germaniæ mos vetuſtiſsimus, longinquaq; conſuetudo, rhenone ex pellibus lupinis, ouillisve muniebatur. Cumque apud Forum Iulium hybernaret, ac videret Francos exoticas pelles, peregrina veſtimenta à Venetis mercatoribus magno emptitare: huncque ſericatum, illum gemmatum, iſtum armillatum, alium manuleatum, cycladatumve procedere, omnes vti veſtiti erant, ſecum venatũ pluuia imminente proficiſci imperauit, veſtibusq; hiſce imbre corruptis, ſpinis atque fruticibus, dum feras inſequuntur, conſciunt, dilaniatis cruore atque ſanguine oblitis, domum reuertit, iuſsitque vniuerſos mox ſecum in prætorium coire, atque eodem habitu ſecum cœnare. Ob frigus tum omnibus ad focum certatim conſidentibus, conuiuium ad multam noctem protraxit. Poſtridie iiſdem indutos amictibus, cunctos apparere iubet. Tum vbi huiuſmodi indumenta, partim imbre, pluuia, ſentibus dilacerata, cruore oblita: partim igne rugis conſtricta, proinde rupta, diſciſſque conſpexit, lupinas pelles, quas, vti fieri ſolet, aëre ſiccarat, integras oſtendit: Stolidiſsimi mortalium, inquit, quod veſtimentum nunc vtilius, precioſiusve eſt? Meum uedrachma comparatum, an veſtra, tot libris, atque integro patrimonio coempta? Exercitationes equeſtres, venatorias, quæ illi gentiliciæ erant, nunquam omiſit. Germani enim à puero illis ita exercentur: vt nulla gens alia eis æquari poſsit. Animi laxandi cauſſa lauacris oblectabatur: ſæpiua calidis vtebatur, lauandoque, crebro natatu ſe exercebat, adeò vt omnes nando ſuperaret.

Serenus Grauius legatus.

Ideo ad Aquas Graneas (quibus Serenus Grauius legatus Germaniæ Ciſrhenanæ Hadriano imperante tam celebre apud poſteros nomen dedit) Regiam extruxit; ibi extremam ætatem egit. Ad balneum non modò liberos, ſed proceres etiam ac amicos admiſit. Nonnunquam & cæteros aulicos, cuſtodesq; corporis inuitauit: interdum pluſquam cum centum hominibus lauit.

Caroli eloquentia & doctrina.

Eloquentiſsimus fuit, copioſè ſimul, ac perſpicuè, & ornatè de quacunque re dicturus erat, perorabat vſque ad extemporalitatem. Vtraque lingua, Romana atque Germanica iuxtà facundus, ac promptus: nam linguam Latinam iuxta patriam, hoc eſt Teutonicam calluit. Græcas quoque literas attigit, quas tamen melius intelligeret, quàm pronunciaret.

Albinus Saxo.

Artes liberales ſtudioſiſsimè coluit. Audiuit in eis Albinum Saxonem, Angliumque virum optimum, eius tempeſtatis vndecunque doctiſsimum, quem ſecò ſecum, vbi à bellis feriæ erant, in aula magno honore detinuit. Habeo rhetorica, dialecticaque, quæ Albinus rogatu Caroli ſcripſit. Coſmographiam, & deſcriptionem orbis terrarum in menſa argentea cælatam habuit. Aſtrorum diſciplinæ plurimum operæ nauauit: abaco exercitatiſsimus, cœli, ſyderumque meatus, atque naturam curioſiſsimè rimatus eſt. Rem quoque muſicam apud Latinos auxit, cum apud Romanos, nempe Eccleſiaſticos, quatuor duntaxat tropi ſeu modi, Phrygius, Dorius, Lydius, Mixolydius, quos vulgus cantorum tonos Autentos (ἀυτέντης, id eſt clamoſos, ἀυτὴ enim clamor, ἀυτέω voco, reſono Græcum eſt) vocat, hactenus in vſu fuiſſent. Ne Latini vlla ex parte Græcis cederent, ducem à comite diuiſit, quatuor ſubditios modos à quatuor primariis diſtinxit, octo tropos fecit: illos cantores plagios, id eſt, obliquos Græco vocabulo nuncupant.

Carolus D. Auguſtini libris delectatus.

Admodum delectabatur libris D. Aurelij Auguſtini, præcipuè iis, quos de Ciuitate diuina inſcripſit. Ingenia ſæculi ſui omnibus modis fouit. Artium liberaliũ doctores præter cæteros egregiè veneratus eſt: magnis illos adficiebat honoribus, plurima in illos beneficia conferens. Conſtat quoſdam celebres è ludo literario in aulam receptos, ſacerdotia locupletiſsima, & pontificatus conſecutos fuiſſe. O ſi mihi, inquiebat, fata duodecim Hieronymos, Auguſtinósve concederent. Subiunxit ſtomachabundus præceptor eius Albinus, ſuauis homo: Qui duodecim poſtules, cùm ſuprema illa, atque æterna maieſtas, tanto temporis ſpacio duos duntaxat habuerit? Linguam patriam, hoc eſt, Teutonicam locupletauit. Menſibus, & Ventis Germanica vocabula, à quatuor mundi partibus impoſuit. Subſolanum Oſten, & Oſter. Auſtrum Suden & Sunder, Aquilonem Norden, Fauonium Weſten, Weſter nuncupauit. Ex hiſce cæterorum vocabula, vti à Græcis factum eſt, compoſuit. Menſibus quidem iſthæc nomina fecit.

Menſium nomina à Carolo inuenta.

Ianuarium ab hyeme Wintermonet: Februarium à ceſſando Hornung: Martium à tempore Lentzmonet: à Paſchalibus Aprilem Oſtermonet: Maium à gaudio Wunnemonet: Iunium ab arando Brachmonet: Iulium à fœniſecio Heumonet: Auguſtum à meſſe Arnmonet: Septembrem à ſatione Witonmon: Octobrem à vindemia Weinmonet: Nouembrem Windtmonet: Decembrem à natalibus Chriſti Heiligmonet adpellauit. Scripſit & Grammaticam patrij ſermonis, quam extare aiunt: conatus eſt regulis ac præceptis cultiorem & elegantiorem, ad æmulationem Græcorum, Romanorumque linguam Teutonicam reddere, omnique barbarie exuere. Teutonica, & antiquiſsima carmina, quibus Heroum, ſicuti mos eſt Germanorum, geſta canuntur, ſcripſit, & memoriæ mandauit. Liberalia literarum ſtudia, penè iam, vt ipſe ait, incuria maiorum obliterata, inſtaurare ſummopere connisus eſt. Et vt ſui exemplo ad ea amplectenda cæteros inuitaret, ex

Clemens, Albinus.

Hybernis duos Scotos, Clementem, & Albinum acciuit, vt tum erant tempora, eruditiſsimos. Item ex Anglia alterum Albinum euocauit. Albinum Scotum Ticiuum miſit, ibiq; ludum literarium aperire iuſsit. Commilito huius Clemens, mandato Caroli in Lutecia Pariſiorum concedit; eique Magnus annonam, ſtipendia è fiſco tradit; procerum, pauperumque

rumque pueros, ingenuos modò, erudiendi cauſa tradidit, commiſit: vt noſtro æuo Imperator Maximilianus Viennæ Noricorum factitauit. Albinum Anglium ſecum detinuit. inde Diui Martini Cœnobio in agro Turonum ſito, vbi doceret, cùm in aula nó eſſet, condonauit. Valdonemque Augiæ Maioris Magiſtrum ad diui Dionyſij templum in agrum Pariſiorum, ex Sueuia docendi ergò tranſtulit. Et cùm longo poſt tempore in Galliam diuertiſſet, pueros quos Clementi commiſerat, epiſtolis, verſibus, carminibus, orationibus, panegyricis, ſcriptis, vt periculum de eorum ingenio, atque indole faceret, ſibi exhiberi iubet. Vbi tenuiores præter ſpem profeciſſe, nobiles verò gaudiis corporis deditos, cultum animi neglexiſſe deprehendit, illis ad dextram ſegregatis: Vos quidem macti virtute, inquit, eſtote filioli pientiſſimi, qui noſtro imperio gnauiter defuncti eſtis, veſtra erunt ſacerdotia locupletiſſima, & pontificatus maximi. Ego vos in aulam aſciſco: ex vobis Senatores cooptabo: vos in album Prætorum, & patrum curiam adlegam. Deinde ad nobilium liberos, quos à læua collocarat, vultu haud iram diſſimulans, ait: At vos comatuli, & delicatuli, freti opibus, & ſplendore parentum, noſtram maieſtatem conſpreuiſtis, vitia, ocia, luxum, & inertiam bonis literis virtutibusque, contempto decreto noſtro, prætuliſtis, iubeo, & Deum immortalem teſtor, nihil penitus commodi, honoris, ne obolum quidem ab Imperatore veſtro, cuius iuſſa aſpernari eſtis, expectate: faxim vt omnibus mortalibus ludibrio viuatis: & in vos exempla edam, niſi reſipueritis, & negligentiam diligentia expiaueritis. Vniuerſos quoque Veteris ac Noui Inſtrumenti libros, librariorum imperitia, lectorum oſcitantia, interpretum inſcitia, & incuria temporum deprauatos, ad amuſsim, & veritatem fontis correxit. Extat publicum decretum: nec fiuit, vt tanti Imperatoris verbis vtar, in diuinis lectionibus, templisque inter ſacra officia, inconditos ſolœciſmos, barbariſmosque inconcinnos obſtrepere: in quibus quidam religioſuli noſtra memoria, ſanctitatem collocant, quaſi verò erroris; aut inſcitiæ turpitudo, præſtigioſæ atri genij tenebræ, itaque ſuperum Deo Optimo ſcientiæ, & ſapientiæ la[...]ori, fabroq; complaceant. Atque illi crabrones iniquiſsimo ferunt animo, quòd no[...] demum feliciſsimo, Chriſto propitio, ſeculo, Eraſmus Roterodamus (quo nemo multis iam ætatibus vtilior Chriſtiano contigit orbi) iuſſu Leonis decimi Pontific. Maximi; Noui inſtrumenti ſacros libros, ad Græcorum fidem, hoc eſt, veritatis fontem; emendauit. Ad Carolum reuertor. Pietatem Chriſtianam reuerentiſsimè à teneris vnguiculis coluit. Rei diuinæ, quacunque hora ſolitæ fieri, interfuit. Omnem grauitatem, ſeueritatemque, procul omni leuitate, in templis præ ſe tulit. Carmina ſacra, & ritum cantandi, quo propiciari ſuperos credimus, & quemadmodum noſtro æuo adhuc in templis fieri ſolet, inſtituit per Paulum Warnefridum à ſacris. Qui etiam, malo actus genio, Sexti Pompeij Feſti viginti prolixa de verborum ſignificatione volumina, in compendium, quod venale circumfertur, redegit, Carolo dicauit. Cùm Græci apud Aquas Graneas patriis cæremoniis rem diuinam facerent, & pſallerent, Magnus occultè ſubauſcultans, & captus dulcedine cantus, iuſsit vt ſui ſacrificuli eiuſmodi numeros exciperent. Indicto conuentu principum, ſupra modum auariciam in ſacerdotibus deteſtabatur. Conuentus epiſcoporum, ſacerdotum per regnum, Mogontiaci, Turonis, Rhemis; Cabillone, Arelatico egit: de vita, moribus, honeſtate ſacerdotum pleraque ſtatuit: ne hiſce legibus fraus vlla fieret, ſummopère cauit. Mortem eius, de qua hinc dicam, euidentiſsimis oſtentis præcognitam fuiſſe, Eginhartus quidem author eſt. Verùm quæ ſuperſtitioſiora, leuioraque, quàm vt huic operi à me inſerantur, Philoſopho atque Chriſtiano homini videantur, qui addictus, & deuotus perſuaſioni, cuncta à ſupremo numine adminiſtrari. Anno igitur ab orbe reſtituto octingenteſimo ſuper tertiumdecimum, cum morbo, ſenectuteque prægrauatus, extremum finem haud procul abeſſe præſentiret, vt omnem diſcordiæ anſam præriperet, Ludouicum filium ſuum ex Aquitania ad ſe vocatum, conſilio Principum Auguſtum adpellat. Aquas Graneas Regni Francorum caput, Regiamque perpetuò fore ſtatuit: vbi hactenus ex more Imperatores noſtri inungi, atque coronari ſolent. Dimiſſo inde in Aquitaniam filio, non præter ſolitum reliquum autumni venando exegit. Vnde Calendis Decembribus ad Aquas Graneas reuerſum, ibique hyemantem grauis febris menſe Ianuario inuaſit. Morbum abſtinentia, vt ſolebat, aut mitigare, aut pellere conanti, laterum dolor acceſsit. Quem dum inedia temperare conatur, & corpus duntaxat potu refouet; ſeptimo poſteaquam ſuccubuit die defecit, & exceſsit ad ſuperos, hora diei tertia, V. Kal. Februarij, anno vitæ ſecundo atque ſeptuageſimo, poteſtatis ſeptimo, & quadrageſimo: Reſtitutæ ſalutis octingenteſimo atque quarto decimo, indictione ſeptima. Ipſe de ſepulchro, funereque nihil mandarat. Humatus eſt in templo Deiparæ Virginis, quod ad Aquas Graneas condidit. Vbi adhuc religioſè colitur, & eius ſepulchrum reuerenter aditur, atque monſtrari ſolet. Nam anno Chriſti ſeruatoris noſtri M. C. L X V I. Indictione X I I I I. Imp. Friderico primo Cæſ. Auguſto imperante in numerum cœlitum relatus eſt. Teſtamentum ante trienntium quàm decederet, fecit: Gazam omnem atque regiam ſupellectilem, Cæſareum cultum, aurum, argentum, gēmas, veſtimenta, ſtragula, precioſiſsima rerum, & veſtium: vaſa

Carolus veteris & noui Teſtamenti libros correxit.

Eraſmus Roterodamus.
Leo 10. Pōt. Max.

Paulus Vuarnefridus à ſacris Caroli.

Anno Chriſti 813. Caroli morbus.

Carolus Magnus moritur 814.

Carolus canoniſatur.

 pre-

precioſæ artis vniuerſa, æd:ō Palatinarum inſtruméta: æramenta, ferramenta, arma, diſcos, pocula, pateras, canthatos, trullea, pollubra, in duodecim partes more veterum diuiſit. *Varro.* Nam, vt ait Varro, multa antiqui duodenatio numero finierunt. Liberos duntaxat ex vncia hæredes inſtituit. Itidem vnciam legauit aulico famulitio: pauperibus, atque egenis dextantem, nempe reliquas partes largitus eſt. *Aurea menſa & tres argenteæ vendita.* Auream quoque menſam, item tres argenteas, in quarum vna Neoroma, in altera vetus Roma, in tertia orbis terrarum deſcriptus erat: quas multo comparauit, vendi: precium pauperibus diſtribui iuſsit per Archiflamines, iuxta quorum numerum, legata pauperibus in vnam, & viginti portiones diuiſit. Quippe tot primariæ vrbes, quas Græci Metropoleis vocant, in Imperio Caroli erant, quorum nomina ſubtexui. In Italia Roma, Rauenna, Forum Iulij, Gradus, Mediolanum cenſebantur: Alpium maritimarum, & Cottiarum Ebrodunum, & Tarantaſia. In Gallia Narbonenſi (quæ verius Italis, quàm prouincia ait Plinius) erant Vienna, Arelas, quæ & Arelatæ: Aquitaniæ Burdigala, & Bituriges: Celtarum Senones, Turones, Lugdunum Belgarum Rhemi, Rhotomagus, Veſontio. Francorum Agrippinenſis Colonia, Treueri, Moguntiacum, Iuuauia, quæ & Saliſburgium. *Ludouicus Pius Imp.* Imperator LVDOVICVS Pius filius Caroli, viuente adhuc patre, ſuperiore anno. quàm is decederet, communi principum decreto Cæſar deſignatus, nuncupatus eſt: continuoque in Aquitaniam rediit, vbi degens, de morte parentis fit certior, crebris legationibus in Germaniam inuitatur. *Valo, qui & Vuaio, & Vvala.* Valo pronepos Pipini conſanguineus plurimum in aula apud Carolum potuerat. Huius potentia, & authoritas formidoloſa Ludouico erat. Aliud quoque accedebat malum. Sorores eius, vti ſuprà commemoraui, vulgo malè audiebant, quòd ſub patre licentius, quàm maieſtas domus Cæſareæ poſtularet, & liberius quàm neceſſe eſt probis, vixiſſent. Nam ſunt nonnulli, qui ita exiſtimant: eas parum honeſtè pudicitiam habuiſſe, atque cuilibet infimæ conditionis proſtituiſſe. Has ob cauſas Ludouicus, ne ſe abſente, aut ſeditio, aut tumultus abs nouarum rerum cupidis ſceleratis excitaretur (quemadmodum fieri ſolet, vbi capite orbat[um] eſt Imperium) maturandum putabat: alioquin patientius mortem, quàm dedecora ſuorum ferre conſuetus. *Bernardus Italiæ rex.* Primùm ad Bernardum Regem Italiæ, nepotem ſuum ex fratre oratores mittit, poſtulatum, vt is patruo ad Aquas Graneas occurrat. Deinde cum copiis Valam, Wernerum, Landprechtum, Iungebertum præfectos, & amicos ſuos præmittit: quàm maximis itineribus Aquas Graneas properare iubet: mandátque, vt operam dent, diſsimulando obſeruent, ne quid interim flagitij committatur: neve ſtuprorum conſcij fuga elabantur: præcipiántque exteros, & populares aduentum noui principis præſtolari, eique cuncta integra ſeruare. Vbi hi ad Aquas Graneas venere, Wernerus communicato conſilio cum Lanberto, cæteris collegis Vala, & Iungeberto ignorantibus, nec conſultis, *Harvvin.* Hatuinum quendam, quem lihidinoſiſsimum eſſe, & ſtupri conſuetudinem in aula feciſſe conſtans erat opinio, ad ſe venire imperat. Is conſcientia ſcelerum, ſe vocari vt comprehenderetur, ratus, venit quidem, ſed armis, & prauo animo inſtructus. Nam admiſſus Wernerū nihil mali ſuſpicātem interficit. Landoberto crus fregit: *Vverneri interitus.* ipſe à miniſtris Werneri gladio confoſſus interiit. *Ludouicus à Germanis excipitur.* Ludouicus interea per Aurelianorum, Pariſiorum, Hariſtalliorum agrum cum vxore, & liberis tertio Calendas Martij, triceſimo poſt Caroli obitum die, ad Aquas Graneas peruenit. Ibi à Germanorum principum, Pontificum maximo numero honorificentiſsimè excipitur, ritu patrio inungitur, & ſecundo ſenatuſconſulto, plebiſqueſcito Imperator, & Auguſtus adpellatur. *Fides Germanica.* Teſtamentum deinde parentis aperit, recitatque in ſenatu Cæſareo, ſoluitque legata fide Germanica, hoc eſt, ſumma: ſororibus quoque teſtata repræſentat. Verùm cœtum fœminarum maximum aula exigit: præter paucisſimas, probitate & caſtitate inſignes, quarum miniſterio regia carere nequibat. *Ludouicus cur Pius dictus.* Poſtea (licet natura in vlciſcendo leniſsimus eſſet, vt eidem cognomen tum Pij meritò inditum ſit) conſortes flagitiorum, participes cædis ſuperioris omnes in vincula coniicit, nulli eorum ignoſcit. Vita quidem donatos, luminibus priuat: fratres ſuos tonderi, in monaſteriiſque concludi præcipit: multitudinem principum ſibi, Reipublicæque pernicioſam fore arbitrabatur. Deinde legationes exterarum nationum, maximè Leontis Imperatoris Conſtantinopolitani abſoluit, cuius oratores Chriſtophorus ab enſe, & Georgius à ſacris, cum Hamalario, & Petro à Carolo ad Græcos legatos fuiſſe diximus, aduenerant. *Nordbertus Richouinus.* Cum Græcis ſuos quoque, Nordbertum epiſcopum Reginenſem, & Richouinum præfectum Patauinum ire iubet, qui ſolenni ex more fœdus inter principes, orientalem, occidentalemque initum, de integro renouarent. Eodem anno conuentum procerum Imperij ad Aquas Graneas cogit, ſacramenta apud ſe dicere, maximè prætores, prorſus nihil munerum accepturos, iubet. Ipſis pauperea ſummopere commendat. Vetat inſuper, ne populum extraordinariis tributis, nouisve ſeruitutibus expilent. Nulli delegauit officium, vt non adiiceret, Vide quid agas: Non hominis, ſed Dei Opt. Max. miniſter es, eiuſdem ſacramento authoratus es: & agamus, ne quis popularium nos accuſet. Quodcunque iudicabis facturusve es, in te redundabit. Ita tecum agetur, quemadmodum cum alio egeris. Non eſt enim apud dominum

Deum

Deum noſtrum iniquitas, aut cupido, acceptiove perſonarum. Rex Deus omnibus idem, qui nos ad rerum humanarum faſtigium prouexit, vt inopes plebemque ſuam ab iniuria potentiorum, ſeruituteque diuitum defendamus, & adſeramus: non vt populi labore, atque ſudore partis abutamur, ditemurque. Cardo & ſumma religionis Chriſtianæ in amandis, prometendis egenis conſiſtit. Hi cœlos poſsident, ab ipſis locupletes, & potentiſsimos quoſque mercari oportet. Exiguo conceditur miſericordia, potentes potenter tormenta patientur. Honoratiſsimus, atque maximus titulus, quem Deus peculiariter ſibi vendicat, vſurpat, pauperum propugnator, pupillorum tutor, viduarum curator. Huic administrati imperij ſui reddemus rationem.

Dei titulus maximus.

Poſthæc Grimoldo duci Beneuentano graue tributum deprecanti, inopiam & mediocritatem rei familiaris excuſanti, annuum vectigal diminutum. Antea vicena quina millia nummûm, quos ſolidos vocabant, fiſco reddebat, iuſſus eſt ſeptena duntaxat millia quotannis pendere.

Grimoldus dux Beneuentanus.

Bernardus quoq; in Italiam reuertit, iuſſu Auguſti, qui eodẽ tempore Saxonibus patrias leges, ius teſtandi, quæ pater ademerat, reſtituit. Hæc quidam malignè, alij benignè interpretabantur: vt nemo omnium eſt, ne Deus quidem Opt. Max. cuius cuncta facta inculpata ſint apud vniuerſos: hi clementiæ, illæ imperitiæ tribuebant. Eadem tempeſtate Reginofridus, & Heraldus reges Danorum à filiis Gotofridi, qui vires recuperarant, armis inuaduntur, ad fortunamque prælij irritantur. Nec illi certamen detrectant: ſed victoria penes Gotofridi liberos fuit. Reginofridus bello occidit, vitam ſimul cum regno amiſit. Heraldus fratre amiſſo, rebus ſuis diffidens, ad Imperatorem aufugit, ſe illi in fidem committit, opemque ab eo poſtular.

Reginofridus occiditur.

Cæſar Bernardum ex Italia ad ſe reuocat, filios reges nominat. Lotharium filium regem Boiorum nuncupat: Boiorum illi regnum (quod à Lyco ad Sauum amnem protendebatur, hinc Boiemiæ, Venedis, Franciæ antiquæ, illinc Italiæ conterminum erat) committit: in Boiariam eundem migrare iubet. Boiariæ orientalis limitibus Helmovuinum, Albegeronem, Babonem, & Geroldum præficit. Pipinum alterum filium in Aquitaniam dimittit, Ludouico adhuc puero ſecum retento.

Lotharius rex Boiorũ.
Regni Boiorum magnitudo.

Heraldum regem Nordumannorum in Saxoniam deducit. Ibi Badobrunnæ ſubſtitit: hucque conuentum totius Imperij indixit. Adfuere legati orientalium Sclauorum plerique. Cæterum Heraldum per Waldricum legatum ſuum, & Saxones, Venedoſque reducere in Cimbricam peninſulam fruſtra conatur. Nam filij Gotofridi validiſsimis præſidiis, claſſe inſuper ducentarum nauium comparata, regnum mari, terraque tenebant. Noſtri nulla re memorabili geſta, ad Imperatorem in Saxoniam reuertuntur. Rumor tum erat, ſine certo authore, Romanos proceres in Leonem Pontificem conſpiraſſe: huncque authores coniurationis contrucidaſſe. Ægrè ferebat Imperator id in vrbe ſua abſque ſuo iuſſu fieri. Idcirco compoſitis Venedis, Cimbricisque rebus, Heraldo Saxonibus commendato, in Saxoniamque dimiſſo, ſoluto concilio Francofordiam proficiſcitur.

Ludouicus Francofurdiam proficiſcitur.

Inde Bernardum nepotem regem Italiæ domum remittit: Romam eundem ad inquirendum, & cognoſcendum, quæ temerè audierat, proficiſci iubet. Bernardus vbi Romam venit, ægritudine impeditur. Verùm Geroldum præfectum ſuum: item Ioannem epiſcopum, Theodorum à commentariis, Sergin duce legatos Pontificis Romani ad ſatisfaciendum Auguſto in Germaniam ire imperat.

Bernardus Romã venit.

Interim Leo Pontifex morbo corripitur. Atrox oritur tumultus Romæ: Imperator, ne quid Reſpublica detrimenti caperet, Romam vt vrbis ſuæ turbas ſedaret, profecturus, comperit negotium à Bernardo rege, miſsis eò cum Winogiſo præſide Spuletano copiis, eſſe compoſitum: quamobrem ex Germania excedundum ſibi haudquaquam exiſtimauit.

Vvinogiſus qui & Vvinigiſus.

Porrò Lotharius Rex Boiorum, quorum regnum à Lyco flumine ad Sauum amnem protendebatur: atque hinc Francis, Turogis, Venedorum nationibus Sorabis, Boiemis, Morauis, illinc Italiæ continuabatur, in Orientali Boiariæ limite, ſicut parens mandarat, Albogeronem, Helmovuinum, Babonem, Geroldum quatuor limitum præfectos ex Boiorum nobili proſapia oriundos inſtituit. Hos tutari terminos contra Bulgarés iubet. Ipſe in ſuperiore Boiaria in pago Lycatiorum, Thierhauptum contubernium diuo Benedicto: item alia duo, diuo Aurelio Auguſtino collegia inſtituit. Vnum apud Damaſiam, & propter lacum Ambronem, iuſſu & mandato Lotharij Regis Boiorum myſtis Auguſtinianis conſtruitur: Architecto Rathardo ſacerdote, ex nobiliſsimis Boiariæ proceribus procreato: cuius frater Hanto Pontifex Auguſtæ Rhetiarum templum inaugurauit. Alterum eiuſdem regis mandato Hitto Pontifex Fruxinenſis condidit, nempe ædiculam diui Stephani in monte qui proximus Fruxino imminet, Aurelianeis confecraneis tradidit: ſex in collegium ſacrificos cooptauit, ſeptimum magiſtrum, qui cæteris præeſſet conſtituit. Poſt ducentos annos imperante D. Henrico ſecundo Romanorum principe, duce Boiorum tertio, idem templum traditur cæremoniis Benedictinis. Sacerdotes in ædem diui Viti ad radicem eiuſdem montis migrant, vbi adhuc habitant.

Collegiũ D. Viti apud Friſingam.

Saxones Franconesque in Sorabes, Sclauos, qui ab impoſito iugo reſilire conabantur, exercitum ducunt: vnoque caſtello duntaxat expugnato, gentem ad obſequium redigunt. Vaſcones quoque, qui trans Garumnam circa Pyreneos montes conſident; & ob Siguuinum ducatu

Hæc ex libello de reb geſtis ſub Ludouico, incerti autoris.

 ab

Leo Pontif. Max. moritur. Stephanus 4. Pont. Max. Ludouicus coronatur.

ab Imperatore motum rebellarant, domiti ſunt. Tum Romæ Leo Pontiſex vrbis defunctus eſt. Stephanus quartus ei ſufficitur. Is continuò ad Imperatorem, vt author fieret, legatos miſit: ſeque ad eum venturum, aperuit. Cæſar Rhemorum vrbem petit, ibi epiſcopum Romanum, miſsis ante obuiam, qui eundem deducerent, honorificè & reuerenter excepit: ſacriſque veteri more perpetratis, conſecratus eſt, anno Chriſtianæ ſalutis DCCC. XVI. Menſe Octobri. Hiſce confectis, Stephanus Romam, Pius Compendium ſe confert: conſumptis hic viginti diebus, ad Aquas Graneas in hyberna pergit: auditque exterarum gentium oratores, qui pacem & fœdus petebant. Abdirachman filium Abulazi regis Saraceni Hiſpaniæ, Nicephorum à Leonte Orientali Imperatore ob Dalmatiam diuidendam miſſum: certamen erat de finibus vtriuſque regni. Cadolach limitis Dalmatici dux, Albigarius nepos Vnrochi, cùm quibuſdam Italis Sclauiſque Dalmatiæ finitimis, illuc in rem præſentem ire iubentur, iureque potius, quàm armis diſceptare. Reges quoque Cimbrorum, filij Godofridi ob crebras Heraldi incurſationes, legatos de pace ad Imperatorem mittunt: dolo tamen, qui vbi paruit Heraldo, auxilium contra eos decretum eſt.

P. moritur, Paschalis 1. succedit. Pontifex Rom. à populo creabatur, Augustus author fiebat.

Inter hæc Stephanus quartus primarius Vrbis Romæ ſacerdos moritur: Paſchalis primus ſuccedit. Qui miſsis legatis ad Pium cum munere, & epiſtola, ſe confirmari petit. Nam Pontificem Maximum antè populus Romanus creabat, Auguſtus author fiebat: illum nunc flamines, lege à ſe lata cæteris excluſis, ſufficiunt. Adeluinus quoque Reginoburgenſis epiſcopus tum obiit, & Bathuricus ab Imperatore ſufficitur. Subſequenti anno dum Pius ad Aquas Graneas tertio die ante Paſchalia è templo redit, porticus lignea corruit, Imperatorem, & viginti homines ruina operuit: Auguſti auris dextra vulnerata, femur dextrum iuxta genitalia trabe colliſum: pars ſiniſtra imi pectoris capulo gladij adflicta: ſed cura Medicorum intra viceſimum diem curatus eſt Pius. Qui inde Neomagum profectus, venationi operam dedit. Poſt ad Aquas Graneas reuerſus, conuentum primorum regni,

Pipinus. Lotharius.

more Francorum agit. Interfuere filij eius Pipinus rex Aquitaniæ, Lotharius rex Boiorum. De ſacerdotum ibi luxu Imperator legea tulit, quibus pontificibus, monachorum patribus, vniuerſis denique ſacerdotibus, veſtimenti precioſi, ſerici, gemmarum, auri, argentei etiam in balteis, cultris, vaginis, phaleris, calcaribus, & huiuſmodi vſus interdicitur. Dicere ſolebat Pius, portentum, abominabileque inferum ludibrium, aris addictum, deuotumque ſacris, qui paupertatem Chriſti amplecti, crucem eius portare deberet, ad gloriam luxumque prophanorum aſpirare. Sed epiſcopi præcipuè Galliarum, iniquiſsimo hæc acceperunt animo. Eodem concilio Ludouicus eum quoque diem, quo Deipara Virgo terris relictis, in ſenatum cœlitum adlecta eſt, faſtis addit, celebrarique præcipit. Conuentu ſoluto, poſteà in prætorio apud Ingelhaim, prope Moguntiacum. Græcanici Cæſaris legatos audit, abſoluitque. Inter hæc Abroditæ Venedorum natio trans Albim, veteres Francorum ſocij ab Imperatore ad reges Cimbrorum, filios Godofridi deficiunt: Sa-

Thrasico, Sclaomir. Ceadragus.

xoniamque vaſtant. Poſt mortem Thraſiconis reguli Abroditarum, Sclaomir ducatu eius gentis donatus eſt à Carolo, Ceadrago filio Thraſiconis adhuc impubere, immaturoque rebus. Is vbi adoleuit, à Pio partem paterni regni impetrauit. Sclaomir iuſſus cum eo diuidere regionem, nimis impatienter tulit: iurauit ſe nunquam in Imperatorum conſpectum, aut aulam poſthac peruenturum. Nec hoc contentus, fœdus atque ſocietatem cum regibus Danorum init: exercitum terreſtrem, naualemque accipit. Claſsis igitur Nordomanna per Albim ad Eſſesfeld vſque nauigat, Sturia flumini contermina loca depopulatur.

Eſſesfeld caſtellum. Gluomus habens alij, ab Aventino Gelomus dicitur.

Gluomus dux Nordmannici limitis pedites cum Abroditis ducens, ad ſuperius caſtellum terreſtri itinere proceſsit: verùm cùm noſtri fortiter ſe defenderent, & copiæ miſſæ ab Imperatore, præfectique limitis Saxoniæ (quibus mandatum erat, vt terminos ſibi commiſſos tuerentur) ad auxilium obſeſsis prouolarant, hoſtes domum retrò diſceſſere. In Italia Bernardus nepos Imperatoris ex fratre, quorundam prauorum conſultorum conſiliis obſequens, aditus omnes in Italiam patruo præcludit. Vniuerſas vrbes in ſua verba iurare cogit.

Ex eodem libro incerti authoris.

Authores huius conſpirationis, epiſcopi erant; Anshelmus Mediolanenſis, Vvolfoldus Cremonenſis, Theodolphus Aurelianenſis: proceres verò aulæ Egideus amicorum regis primus, Reginhartus cubiculi præfectus, Reginharius Mæginharij filius, cuius auus Hartradus olim in Germaniæ Francia cum multis ex ea regione nobilibus aduerſus Magnum conſpirarat. Celtæ & Itali Bernardo: Belgæ & Germani Auguſto fauebant. Ad hos motus comprimendos Imperator ex omni Germania, Galliaq; comparato quàm celerrimè exercitu, in Italiam contendit. Bernardus à ſuis deſertus rebus ſuis diffidens, armis abiectis, apud Cabillonem Heduorum vrbem Burgundiæ patruo ſe dedit. Quem cæteri ſecuti, non ſolùm ſe tradunt, ſed vltro etiam non admoti quæſtionibus, omnem technam huius rebellionis detegunt. Auguſtus omnibus aduerſariis in ſuam poteſtatem redactis, in annum ſequentem, qui fuit reſtituti orbis octingenteſimus, duodeuiceſimus, ad Aquas Graneas, cùm ibi hyemaſſet, in Maium menſem conuentum Imperij indicit. Vbi procerum ſententia iuxta leges Romanas, Salicamque, rex cum ſociis omnibus, & conſciis adfectatæ tyrannidis læſæ maieſtatis reus peragitur, capitalique ſupplicio condemnatur.

Verùm

Verùm Imperator nepotem vita donatum, luminibus duntaxat priuari, monaſterio concludi iubet: bona publicata, confiſcataque ſunt. Epiſcopi decreto tribu ſacerdotum mori ſunt, in cœnobiaque relegati. Bernardus in paucis poſt diebus ex vulnere, ſiue quod veriſimilius eſt, ignominiæ dolore, atque mœſtitia interiit. Reliquit filium Pipinum, qui tres liberos procreauit, Bernardum, Pipinum, Heribertum. Eodem anno Mormanus Britonum præfectus regem ſe adpellat, totam Britanniam citeriorem occupat. Imperator cum omnibus copiis Britanniam petit, in Venedorum vrbem concilium primorum conuocat: aduerſariorum munimenta expugnat: Mormanum tyrannum prælio interficit. Quo cæſo, tota Britannia, ne vno quidem refragante, ad Imperatorem redit: obſides dat, obedienter imperata facit. Cæſar ſubactis Britannis, dimiſsisque copiis, in Andium vrbem reuertitur ad vxorem Irmingardim filiam Ingerami, quam ibi ægrotantem reliquerat. Ipſa altero die, quàm Pius aduenerat, mortem obiit, quinto Nonas Octobris. Reliquit tres filios reges, Lotharium, Pipinum, Ludouicum. Imperator Rhoromago, Ambionis, Cameraco, Haiſtallio in hyberna ad Aquas Graneas maturat. Ibi Beneuentanum Ducatum, mortuo Grimoldo Sigoni committit. Sclaomir regulum Abroditarum captum à præfectis limitis Saxonici, atque ſibi exhibitum à popularibus ob perfidiam grauiter accuſat, in exilium deportat. Itidem Lupum Vaſconum procuratorem, quòd pacem interturbaſſet cum Berengario Toloſæ, ac Vuarino Aruerni præſide pugnaſſet: eo certamine Garſandum amiſiſſet, in exilium agit. Poſt Natalem Chriſti deindè conuentum ad Aquas Graneas cogit: pontifices, monachos, ſacerdotes, vitam Chriſti, authoris noſtri, legatorum eius æmulari, ſpretis negociis prophanis, literis operam dare, ſacræ philoſophiæ ſtudere, pueros docere, libros omnium profeſsionum ſcribere iuſsit, ſciuit: ne ſacratas quidem fœminas ab hoc labore liberauit. Extant paſsim in Bibliothecis cuiuſuis generis libri, in membranis, quos virgines ſanctæ ſcripſerunt. Monachos monachas ad vnum veſtitum ritumque viuendi Pius redigit: legibus quædã capita addidit. Feſtũ diem omnium Cœlitum in Calẽdas Nouembris tranſtulit. Hiſce confectis, Iuditham filiam Welphonis dynaſtæ Sueuorum, ſororem Conradi & Rudolphi, quorum poſteritas potita eſt Boiaria, quemadmodum in ſexto narrabo libro, matrimonio ſibi iunxit. Interea dum hæc fiunt, Lindevuitus Sclauus ob negata, vt præ ſe ferebat, ſtipendia, rebellat, magnumque incendium in orientali Boiaria excitat: tractis in ſuas partes Bulgaribus, Carnis, & quibuſdam Carionibus. Pannoniam inferiorem occupat, eam igne, ferro vaſtat. Ingens exercitus abs Pio aduerſus eundem mittitur. Mandatum Bornæ duci Dalmatiæ Cadalocho præfecto Foro Iulii. Baldricho; & cæteris Boij limitis procuratoribus, vt darent operam, ne quid maleficij hoſtis nobis inferret. Hi copias Lindevuiti in ripa Draui fluminis contra Charinos miſſas, adſecuti, cædunt, fundunt, delent, ex regionibus noſtris hoſtes propellunt. Cum ipſo Lindevuito Borna dux Dalmatiæ, Dragomoſus ſocer Lindevuiti, ſed fidem genero præferens, propter Colapium amnem confligunt: ſed victi fuga ſibi conſulunt. Lindevuitus victricia ſigna in Dalmatiam transfert, cuncta depopulatur, & cæde incendiiſque complet. Borna cum impar viribus eſſet, nèc aperto Marte cum hoſte congredi auderet, in caſtellis, & locis munitis ſe continet: ex inſidiis pugnans, opportuneque erumpens, vires hoſtium paulatim carpſit. Tria millia tandem vno prælio interfecit: trecentos equos cepit: impedimenta diripit, præda magna potitus eſt: Dalmatia deniquè hoſtem excedere cogit. Hoc bello ſcriptus eſt codex, qui ex membranis compactus, monſtratur in monachorum monaſterio, quod à patria mea decem millia paſſuum occidentem verſus hyemalem, in ripa Ilmi conditum extat. Sunt in illo libro deſcriptæ vitæ Diuorum, à Paſchaſio è Græca lingua in Romanam translatæ: Item Hilarion Diui Hieronymi, adeò antiquis literis, vt mihi repueraſcendum, & ad prima elementa redeundum fuerit. Hæc ad verbum in calce leguntur: *Hic liber fuit inchoatus in Hunia in exercitu, Anno Domini DCCCXIX. IIII. N. IVN. & perfinitus apud ſanctum Florianum, pridie Idus Septembris, in hebdomada quintadecima.* Dum hæc in Oriente geruntur, in Occiduo ſole Pipinus filius Cæſaris Vaſconas, ſublatis ſeditionis authoribus, vi & armis in officio continuit. Heraldus rex Danorum ab Imperatoriis copiis in Septentrionale Germaniæ reductus, à Godofridi filiis conſors imperij recipitur. Cæſar reſoluto conuentu, quem apud Ingelhaim Iulio menſe primò egerat, primò Cruciniacum, inde Bingium petit: ibi naues conſcendit, Rheno ſecunda aqua ad Confluentes Moſellæ nauigat: vbi in Arduenna ſylua, more ſolenni venationi indulget. Puſtea in hyberna ad Aquas Graneas concedit: quo in Ianuario frequentes proceres, ciues, ſacerdotes coire iubet. Adfuit & Borna Dalmaticus præſes: huius conſilio Lindevuitus hoſtis iudicatus, atque proſcriptus: eidem bellum indicitur: Decretumque fit, tribus exercitibus perfidum hominem compeſcendum, atque eradicandum eſſe. Præterea Bero præfectus limitis Hiſtriæ accuſatus, quòd cum hoſtibus ſentiret, capitis ſupplicio condemnatus eſt. At clementia principis ſeruatus, in exilium agitur. Tres ſub idem tempus iuſſu Pij exercitus congregati, diuerſis itineribus contra Lindevuitum Sclauum procedunt. Intra Sauum, Drauumque coniungere vires iuſsi. Primus ex Italia per alpes Noricas

magna

Bernardus rex obcæcatus monaſterio includitur.

Mormanus.

Sigo dux Beneuentanus.

Feſtum omnium ſanctorum.

Iuditha filia Vvelphonis, Sueuorum Ducis Cæſar nupſit.

Colapius flu.

Borna.

Heraldus Danorum rex.

Bero

magna difficultate, renitentibus hoſtibus, ſerò ad definitum locum peruenit. Alter quoque Franconum, & Saxonum per Danubij ripam, ad Drauum amnem peruenit: in tranſeundo flumine, & profluuio ventris grauiter adflictus eſt. Boij verò ſecundiore vſi fortuna, per Charionum regionem ter hoſtibus victis, Drauo amne ſuperato, in Pannoniam penetrarunt: ibi cùm ſuperiores exercitus operiunt: qui cùm ſerius veniſſent, coëunt, vires coniungunt, ferro, igne quicquid hoſtium fuit, deuaſtant. Nullo detrimento accepto, Lindevuito nuſquam adparente (qui in quodam munitiſsimo caſtello in arduo monte ſito, ſeſe abdiderat) domos abeunt. Carni, qui circum fontes Saui ſedes habent, & Charionum pars, qui ad Lindevuitum defecerant, à noſtris recepti ſunt.

Abulazarus rex Saracenus.

Abolazaro quoque regi Hiſpaniæ Saraceno bellum indictum. Octo naues mercatorum à Sardinia in Italiam nauigantium à latronibus mare infeſtantibus, interceptæ. Piratæ Nordomanni tredecim nauibus Flandrenſem oram inuadunt, ſed à limitaneis ducibus fortiter repulſi ſunt: paucæ cæſæ, incenſæ, non magnus pecorum numerus abactus incuria, & negligentia præſidentium. Inde ad hoſtia Sequanæ delati latrones, ſimilia tentantes eadem à milite litora cuſtodiente perpetiuntur. Tandem in Aquitaniam appellunt, potiunturque vico, cuius præda ditati ad naues diſcedunt. Hoc anno iuges pluuiæ corrupere fruges; prohibuereque eas matureſcere: ipſæ in aruis computruere.

Eluuies aquarum ingens.

Eluuies aquarum in autumno ſementem fieri inhibuit. Atrox peſtilentia hominum, boumque ſubſequitur. Imperator Februario ad Aquas Graneas rurſus conuentum principum cogit, de belli gerundi in Hiſpania, & orientali Boiaria ratione conſultat. Placuit triplici exercitu vaſtari hoſtes. Mandatum limitum præfectis, vlciſci ferro, flamma, perfidiam rebellantium. Interim menſe Maio frequentes proceres Neomagi conueniunt. Arno Archiflamen Boiorũ tum obiit. Adelramus à Pio Nonis Iunij in eodem oppido eius ſacerdotio donatur. Is mortuo Theodorico ſacrifico (quem Arno conſtituerat) Otonem Venedis, Illyricum, Noricum, Pannonias, Liburniam incolentibus pontificem ſacrificulum creat, quem archiepiſcopum illi, nos Suffraganeum vocamus. Cæſar ſoluto conuentu Treuerorum Auguſtam, deinde Mediomatricum vrbem petit. In Vogeſi ſaltu more gentis venatur. Inter hæc Borna Dalmatiæ legatus vita defungitur.

Lada Sclauus. Fortè Lindeuito.

Nepoti eius Ladæ Venedo genere, Ducatus ab Imperatore committitur.

Fortunatus patriarcha.

Fortunatus patriarcha Gradenſis amiciſsimus Ludouico, ob hoc ab Auguſto accerſitus, Conſtantinopolim aufugit.

Diethenhofen, quæ & Theodonis villa.

Medio Octobri celebris tertiò principum conuentus fit in Diethenhofen. Solenne fuit quondam noſtris Regibus, & Imperatoribus, quotannis concilia cogere, præcipuè Maio menſe. Vbi à ſingulis exactum iuſiurandum, futuros in poteſtate principis. Apparuere tum cum ampliſsimis muneribus Theodorus, & Florus legati Romani epiſcopi.

Vtinam noſtro etiã tempore fieret.

Pius ſocios Bernardi ab exilio reuocat; ipſis prædia reddit. Adelhardum præſulem, eius fratres Valonem, Berordum cognatos & propinquos ſuos, quos in Corbienſe monaſterium deportarat, reſtituit. Publico piaculo ſæuitiam, quam in nepotem, eiusque factionem & ſectam perpetrarat, luit. Cum fratribus, quos inuitos ſacris initiarat, in gratiam redit.

Lotharius fit Cæſar.

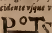
Lotharium filium Cæſarem adpellat conſortem Imperij legit: eidem Irmingardim Hugonis filiam deſpondit. Inde ad Aquas Graneas cum filio, & nuru remigrat: vbi nuptias maximo apparatu conficit; Anno Chriſtianæ æræ octingenteſimo viceſimo primo: vti hoc Bathauenſis templi diploma ſignificat, cuius initium: *IN NOMINE domini Dei, & ſaluatoris noſtri IESV CHRISTI, HLudouicus & HLotharius diuina ordinante prouidentia, Imperatores Augusti (inquit ille) dilecti filij noſtri HLudouici regis Baiariorum, & Geroldi Comitis, dedimus monaſterio noſtro Chremiſa in Pago Troungeu, vbi Sigehardus Abbas donò territorium in pago*

Summerbach.

Gruntzvuiti, iuxta montem Summerberch, ab oriente à Summerberch vſque Dreiſma, ab Hohegeplrtching, inde ſurſum vſque territorium epiſcopi Bathauienſis. Inde ad Auſtrum vſque Heribrunnum: in occidente vſque vbi Flinſpach exit de ſylua: ab Aquilone vt ſylua pergit ad dictum locum, &c.

Flinſpach.

Signum

HLudouici ſereniſſimi Imperatoris. Signum HLotarij glorioſiſſimi Imperatoris. Durandus Diaconus ad vicem Fridagiſi recognouit. Anno Chriſti propitio XV. Imperij Domini HLudouici ſereniſſimi Imp. & HLotarij VI. Actum Aquiſgrani palatio regio.

Ceadragus Abroduarũ princeps.

Eodem anno Lotharius in vrbe Vangionum, Ludouicus Aquis hyemauit. Ceadragum rumor fuit pacem feciſſe cum regibus Danorum. Quocirca inimicus eius Sclaomir ab exilio reuocatur, Abroditis præficitur. Qui cùm in Saxoniam veniſſet, morbo correptus, luſtralibus aquis expiatus, decedit. Sequens annus, qui eſt CHRISTI DCCC.XXII.

Prodigium in Turingia 822.

prodigiis portentisque nobilitatus eſt. Apud Turogos ceſpes ſeſquipedalis ſubitò in aëra ſublatus, ab eo loco, ſpacio pedum quinque & viginti integer reperitur. In confinio Saxoniæ, & Miſuiæ terra intumuit in modum aggeris, ſurrexitque iuxta lacum Arnſeum, quaſi vallum tribus millibus paſſuum in longitudinem. Hyems ſolito longior fuit: Altiſsima Galliæ, & Germaniæ flumina, Danubius, Rhenus, Albis, Sequana gelu conſtitere acutiſsimo per glaciem, quaſi in continenti tricenis ampliùs diebus, plauſtra vltrò citroq; & vehicula commearunt. Proximo anno Ludouicus Francofordiæ conuentus agit, æſtiuatq;. Ab eodem Rabanus Franco, eiuſdem tempeſtatis Poëta, Theologus, nulli ſecundus,

Fuldenſi

Foldenſi monaſterio præficitur. Scripſit is inter pleraque alia ad Ludouicum Auguſtum de cœleſti immortalis Imperatoris nota, carmen inſigne, æmulatus Porphyrionem, qui ad Conſtantinum Maximum idem factitauit, cuius D. Hieronymus non ſine laude mentionem facit. Eum noſtro æuo Ioannes Stabius Cæſareus Hiſtoriographus, præceptor meus, in Auſtria inuenit, & Viennæ mihi oſtendit. Literæ carminum ſingulæ ita compoſitæ ſunt, ſeparatim, vt calces, media capita, verſum, ſurſum deorſum, in orbem quoque lecta quoquo verſum metra referant. Idem Rabanus commentaria, quæ in librum Iudithæ ſcripſit, Iudithæ Auguſtæ dedicauit. Sub idem tempus Boij cum ingenti exercitu ad tutandum orientalem limitem, Drauum amnem aduerſus Lindevuitum Sclauum traiciunt.

Bellum Lindevuiticũ.

Is impar viribus in Dalmatiam aufugit, ibi à Litomuſalo, auunculo Bornæ legati Dalmatarum interficitur. Pius in matrimonium dat filio ſuo Pipino filiam Theodoberti Dynaſtæ Matricenſis.

Thietbertus comes Matricenſis.

Eundem confectis nuptiis in Aquitaniam redire, Lotharium ad ius reddendum in Italiam proficiſci iubet: ipſe ad Francofordiam ad conuentum agendum in hyberna concedit. Interfuere cum muneribus omnium Orientalium Venedorum oratores, Abroditæ, Sorabes, Vilizi, Boiemi, Bolij, Moraui, Gepidæ, qui & Prædenecenti, Daciam aduerſi Mæſiis incolentes, interfluente Danubioque contermini: & Auari, qui in Pannonia inferiore ſedes inter Boios, Venedoſque receperant. Sacramenta in eodem concilio renouantur: leges parendi de integro feruntur. Adparuere & Heroldi, regnúmque Nordomanniæ, Aquilonaris Germaniæ legati. Hocque anno crebrò, inſolitaque terruere mentes mortalium. Apud Aquas Graneas Palatinæ ædes contremuerunt. In Tullenſi Leucorum, ſiue Lothareorum agro, puella nacta duodecim annos, integros decem menſes omni cibo potuque abſtinuit. In Friſatio pago Saxoniæ tres & viginti vici fulmine adflati conflagrarunt. Fulgura tranquillo aëre, ſerenoque delapſa, præter ſolitum, domus de cælo tactæ: homines, ac pecora extincta ſunt: lapidibus grandinauit. Circa ſolſtitium æſtiuale in Burgundia cruſta glaciei, longitudine pedum quindecim, latitudine ſeptem, altitudine binûm de cœlo ruit. Secuta eſt dira lues. In Maio more Francorum ſolenni, Francofordiæ concilium procerum totius regni cogitur. Ibi Meligaſtus, & Celeadragus reges, filij Liubi, de regno diuidendo iure diſceptant.

Meligaſtus & Celeadragus, Vilſorũ ſiue Vilizorum reges.

Eorum pater prælio ab Abroditis interfectus erat. Vilizi Meligaſtum maiorem natu regem adpellarunt: ſed cùm is aduerſus morem gentis, voluntatem popularium regnum adminiſtraret, eundem gubernaculis ſubmouent, fratrem eius minorem rebus imponunt. Ambo reges ad Imperatorem venere, qui ibi eos audiuit: minorique natu regnum à popularibus delatum, quod animos nationis proniores ad eum eſſe comperit, confirmat. Ceterùm ambos fratres in fidem acceptos, domum dimittit. Ceadragus Abroditarum regulus ad hoc concilium non venit.

Ceadragus Abroditarũ princeps.

Miſsi ad eum legati ſunt, ipſe ſe hyeme venturum pollicetur. Lotharius rebus in Italia expeditis, Romam proficiſcitur, Paſchalibusque à Romano epiſcopo conſecratur, à Senatu, populoque Romano Auguſtus adpellatur.

Lotharius Romæ conſecratur.

Inde Ticinum pergit, Iunio ad parentem venit. Qui Drogonem fratrem ſuum Mediomatricibus deſignat epiſcopum. Sub idem tempus renunciatum eſt Imperatoribus noſtris, Theodorum, atque Leonem generum eius Romanos, quòd principibus noſtris fidem ſeruarent, Pontificum ambitui intercederent, conſilio & iuſſu Paſchalis epiſcopi Romani interfectos eſſe. Idcircò Pius Adalungum antiſtitem monachorum diui Vedaſti, Honfridum præfectum Rhætiæ Curienſis Romam proficiſci imperat.

Sanctus Vedaſtus. Hunfridus.

Inter hæc Paſchalis Pont. Max. per Ioannem epiſcopum, & Benedictum diaconum, ſeſe de hoc crimine apud Imperatorem in Germania purgat. Ipſe Romæ coram ſuperioribus legatis iurat, ſe non ſolùm non iuſsiſſe, ſed penitus ignarum quoque huius cædis eſſe: & miſsis rurſus aliis in Germaniam legatis, ſatisfecit Imperatoribus. Qui per Vangionum agrum Compendium Galliæ (quo ad Kal. Nouembris Comitia indixerant) ſeſe conferunt. Huc Ceadragus venit tandem, licet eius aduentus ſuſpectus eſſet, quòd anteà ad Auguſtum accedere contempſiſſet: nec ſuæ cunctationis ſatis cauſæ adferre poſſet: ob merita tamen parentum, remiſſus eſt ad auitum regnum. Præſtò fuit & Heroldus rex Danorum, auxilium aduerſus Gotofridi filios poſtulauit.

Heroldus ab aliis & Heriholdus dicitur.

Ideò vt pax inter reges Nordomannos componeretur, miſsi ſunt in Daniam Theotharius & Rotmundus præfecti: Ebbo epiſcopus Rhemorum, qui complures Cimbrorũ philoſophiam Chriſtianam recipere perſuaſit, aquaque ſacra luſtrauit. Ormortag etiã Bulgarorum rex legatos ad Auguſtos miſit.

Ormortag Bulgarorũ rex.

Hi fœdus à nobis, & vt certi termini inter ſe Boios cõſtituerentur, petebãt. Ludouicus admiratus inſolitam legationem (nam Bulgari ad orientale Imperium ſpectabant) Michelinum Boiariæ dynaſtam in Bulgariam legat, perſcrutatum quid nam ſibi rex Bulgarorum huiuſmodi inconſueta legatione velit: Bulgaros exploratum regiones veniſſe muſsitabatur.

Michelinus Boius.

Dum hæc fiunt, Paſchalis Romæ moritur.

Paſchalis Pont. Max. moritur.

Duo à diſcordi populo Pontifices deliguntur: nobilitatis tamen pars vicit, à quib. Eugenius cooptatus conſecratur, obtinetq; ſacerdotium.

Eugenius Pont. Max. fit.

Cæſares vbi de hac re certiores facti ſunt, Romam adeundam eſſe decernunt. Ideò Lotharius eò contendit: ſtatum Reipub. quem ſuperiorem Pontificum ambitio immodica, inſatiabilis auaritia, verſutiaq; improba cõturbarat, componit: intercepta

dire-

direptaque fraude à flaminibus, dominis iuſtis, antiquisque poſſeſſoribus reddit. Ludouicus interea diuiſis copiis triplici exercitu Britanniam inuadit rebellem. Vnum Pipinus filius, alterum Ludouicus alter filius, ipſe tertium ductabat. Perdomitis itaque Britannis, acceptis obſidibus, Rothomagum ad vxorem, quam ibi reliquerat, quintodecimo Calendas Decemb. reuertitur. Legatos Michaelis Balbi Imperatoris Græcorum (qui Leonte Armenio Pardi filio cæſo, orientale Imperium arripuerat) audit, pacem & fœdus veteri more Græculi petebant: & neſcio quid vltra de ſimulachris colendis locuti, Romam ad Pontificem Maximum relegati ſunt.

Fortunatus patriarcha Aquileiæ.

Fortunatus patriarcha Venetiæ, nos Aquileiæ adpellamus, quem ſuprà fugiſſe diximus, reuerſus Imperatori fugam ſuam purgare connisus eſt. Poſthæc Pius ex Gallia in Germanias ad Aquas Graneas tranſitum facit. Natalem Chriſti ibi celebrat: Bulgarorum legatos, qui in Boiaria erant, ibi, donec vocentur, detineri iuſſit.

Gepidæ Predenecenti dicuntur.

Gepidæ qui vulgò Predenecenti dicti ſunt, Daciam, vt dixi, incolentes, aduerſus Bulgarorum incurſationes, latrociniaque conqueruntur: opemq́; ac præſidia poſtulant. Auguſtus veriſque diem in Maium ad Aquas Graneas dicit.

Aeblus & Aſinarius in Hiſpaniā progredientes capiuntur.

Aeblus, & Aſinarius cum valida manu Vaſconum, in Hiſpaniam ad Pompelonem, acie infeſta progrediuntur: incolas armis in obſequio continent, inter redeundum in Pyrenæi montis iugo aſtu incolarum in inſidias delati capiuntur: copiæ eorum cæduntur. Aeblus captiuus Cordubam ducitur: Aſinarius ad proprios lares redire permiſſus eſt. At Imperator Ludouicus poſt Paſchalia, quæ ad Aquas Graneas peregit, Neomagum venandi cauſa pergit. Inde medio Maio ad Aquas Graneas, quò proceres regni conuocarat, reuertitur: auditq́; Bulgarorum, Gepidarumque, inſuper & Boiorum legatos.

Hitto epiſcopus Fruxinenſis.

Horum princeps erat Hitto epiſcopus Fruxinenſis. Actum eſt de limitibus deſignandis inter Boios, atque Bulgaros. Lotharius menſe Auguſto ex Italia ad conuentum à parente coactum redit. Gotofridi filiis regibus Danorum petentibus, pax datur.

Ludouicus filius Pij rex Boiorum.

Ludouicus filius à parente poſtulantibus Böiis rex declaratur, qui anno ab orbe liberato octingenteſimo, viceſimo quinto, cum vxore Hemma in Boiariam migrat, Reginoburgiique habitare cœpit. Imperatores ſoluto conuentu, Neomagum ad venandum ſe recipiunt. Deinde in hybernа ad Aquas Graneas redeunt. Ludouicus autẽ rex Boiorum iuſſu parentis Bertrichum præfectũ prætorio per Chationum regionẽ deducit ad Geroldũ, & Balderichum, Auarici limitis duces, vt ſimul explorarent res Bulgaricas. Nam Bulgaros, qui Sauo amne à regno Boiariæ dirimebantur, tumultuari, & in armis eſſe rumor erat. Eadem tempeſtate regis Boiorum mandato Vrolphus Bathauenſis pontifex Auares, & Hunnos in Pannonia, & Norico conſidentes, vbi nunc Auſtria, & Vngaria nominatur, in religione Chriſti inſtituit (nam illi partim Chriſtum dominum, Deumque noſtrum, partim auita numina adhuc colebant) falſorum deorum ſuperſtitionem radicitùs extirpat.

Tutundus rex. Ratfrid. Fauium.

Tutundum regulum Auarorum atque Hunnorum ſacris Chriſtianis luſtrat, & Ratofredum ipſis conſecrat epiſcopum: Viennæque inter eos habitare iubet. Vbi & eo tempore Romanorum epiſcopus conſedit; à quibus Fauium vocatum reperio. Tranſgreſſus inde Vrolphus Danubium Morauos, Venedorum populum, itidem ſacra noſtra recipere perſuadet.

Moemarus dux. Methodius Iuliomontanus. Adeluuin.

Moemarum ducem cum popularibus, & tota gente ad cognoſcendam veritatem cohortatur. Pontifices qui eos ſedulò docerent, Methodium Iuliomontanum, Adeluinum Nitrauenſem eſſe iubet. Hæ vrbes nomina adhuc ſeruant. Et dum Sueui & Gepidæ ea loca incolerent, Pontificum fuere domicilia. Hæc vbi ad Eugenium ſecundum Pontificem Maximum delata ſunt, Vrolpho epiſcopo Bathauenſi, Archimyſtæ dignitatem, honoremque cum Morauia, Pannonia, Hunnia, Auaria reſtituit: præcepit ſuperiores paſtores cum grege, & ducibus Vrolpho archiflamini Laureacenſi, ſicut parenti non quidem corporis, ſed animorum, nuncio Dei, & à ſe miſſo obtemperare. Extat huiuſmodi diploma. Dum verò hæc ad Orientem geruntur, ab Occiduo ſole Pipinus ex Aquitania cum præfectis & ducibus limitis Hiſpanici Calendis Februarij tranſitum facit ad Auguſtos. Conſultatum eſt; decretumque de ratione belligerandi aduerſus Saracenos Hiſpaniam incolentes. Pipinus In Aquitaniam rediit.

Pius ad Ingelheim venit.

Pius autem Maio de Aquis Graneis egreſſus, Calendis Iunij ad Ingelheim deuenit. Ibi in celebri conuentu diuerſarum nationum oratores audit: Pontificis Romani, Dominici præſulis Palæſtini à monte Oliuarum: item Danorum, Sclauorum, Abroditarum, Sorabum.

Heroldus, qui & Heraldus rex Daniæ baptiſatur.

Heroldus rex Danus cum liberis & vxore, cum magno Cimbrorum numero Mogontiaci luſtralibus aquis expiatur, domumque redit per Friſiam, vbi præfectura donatur, quo ſe reciperet, ſi regno pelleretur à liberis Gotofridi. Vvalricus, & Geroldus præfecti orientalis limitis à Ludouico rege Boiorum miſſi docent Imperatorem, nihil omnino ſeſe de bello Bulgarico comperiſſe: nec Bulgares hoſtili in nos animo eſſe.

Georgius ſacerdos.

Georgius tum ſacerdos Venetiis oriundus Muſicæ Hydrauticum inſtrumentum, quod Organon vocant, ad Aquas Graneas conflat. Vnde Pius Saliſſam petit KL. Octobribus Francofordiam, inde ad Ingelheim Rhenoque, Mænoque nauigat.

Ceadragus. Tunglo. Azo, qui & Aizo.

Ceadragum, Tunglonem Venedorum regulos perfidiæ inſimulatos audit, acceptis ab eiſdem obſidibus, domum redire permittit. In Hiſpania res malè à noſtris geſtæ ſunt. Azo Gothus ex aula fuga elapſus ad Saracenos in Hiſpaniam ſe contulit.

Acce-

Acceptis copiis à Baderomano rege Saraceno, Gerundenſium, atque Barcinonenſium agros vaſtat: grauiter ferro, flamma atterit. Exercitus noſter, qui aduerſus Saracenos ad Hiſpaniam citeriorem tutandam miſſus fuerat, ignauia ducum ſerius aduenit. Iam hoſtes cum ingenti præda incolumes abierant. Ad Septentrionalem Germaniæ angulum Heroldus rex Danus à ſuis regno pellitur, fraude Hochorici filij Gotofridi, cuius aduentum, vt pollicitus fuerat, fruſtra diutius Pius Neomagi expectauit.

Heroldus, alias Herolbol ius dicitur.

Ab ora Orientis Bulgares pacem exuunt; regnum Boiariæ inuadunt, & nauibus per Drauum flumen delati Pannoniam vaſtant, occupant, ſubigunt. Pulſis noſtris rectoribus, Bulgares duces regioni imponunt. Ad Auſtrum Romæ Eugenius Epiſcopus obiit. Valentinus à populo cooptatus, conſecratusq; quadrageſimo die occubuit. Huic Romani Gregorium quartum ſubſtituunt. Is non antè conſecratus eſt, quàm legatus Auguſtorum Romam venit, vt ſi dignum, qui vicem Chriſti ſeruatoris noſtri præſidendo rebus diuinis fungeretur, populus creaſſet, author Cæſaris auſpiciis fieret.

Eugenius P. M. moritur. Valentinus fit Papa. Gregorius 4. Gerolaus.

Februario frequentes proceres ad Aquas Graneas coeunt: legati, & præſides Hiſpanici limitis. Itidem Geroldus, Waldricus Boiorum orientalis termini duces, ducatu amoti, pecunia mulctati, ignominia notati, quòd eorum negligentia atque deſidia fines noſtri ab hoſtibus deuaſtati eſſent, in ordinem priuatum redacti. In paucis diebus nacti ſtolidum Pipini & turbulentum ingenium, graue incendium excitarunt Imperatori. Qui ſoluto concilio, ad Ingelhaim luiſio accedit: inde Francofordiam pergit. Ibi paucis diebus conſumptis, Wormatiam, deinde ad Theodonis villam tranſitum facit. Vnde Lotharium, & Pipinum filios ſuos contra Saracenos in Hiſpaniam arma mouere imperat.

Diedenhofen.

Porrò Saraceni aduentu noſtrorum territi, domi ſe continuere, nec quicquam malefici j Hiſpaniæ, quatenus noſtris principibus parebat, intulere. Pipinus in Aquitaniam, Lotharius ad parentem in Germaniam, ad Aquas Graneas, quò ſe iam ille contulerat, reuertitur.

Pipinus in Aquitaniam reuertitur.

Inter hæc graue vulnus in Septentrione accepimus. Totius Saxoniæ reguli, duces, præfecti, tetrarchæ, præſides, dynaſtæ in confinio Cimbrorum iuſſu Pij conuenerant, ſeduloq; de pace inter Heroldum, & inimicos eius reges Danorum agitabant. Heroldus impatiens iræ, paci arma temerè miſcet: inconſultis noſtris Cimbrorum regnum inuadit; atque exuſtis villis ad Saxonas regreditur. At filij Gotofridi ſubitò correptis armis, raptimque copiis contractis, tranatoque Egidora amne, noſtros in altera ripa deſidentes, nec quicquam mali ſuſpicantes, inopinatos de improuiſo adoriuntur, caſtris exuunt, in fugam vertunt, cunctisque direptis ad ſua caſtra cum ingenti præda redeunt.

Egidora amnis.

E veſtigio tamen ad Imperatorem Ludouicum legatos ire iubent, factum excuſant, culpam in Heroldum conferunt, qui bellum amicitiæ interuerit: ſe neceſſitate coactos vim vi repuliſſe. Ablata poſteà reſtituunt, pacem ſupplices, & veniam præteritorum petunt, pollicentur ſe ſatisfacturos, atque reſponſuros, quemadmodum Auguſtus imperauerit. Proſperiore ad Auſtrum, Orientemque vſi ſumus fortuna. Bonifacius Corſicæ præfectus, cum fratre Bernardo, & Tyrrheni litoris Claſsiariis, & marc Tuſcum à piratis purgaturus Corſicam, Sardiniam circumuehitur. Nullo latrone inuento, in Africam Vticam, & Carthaginem adpellit. Nauibusq; egreſſus cum multitudine Afrorum, Saracenorumque prouolantium, quinquies confligit, quinquies pari victoria hoſtes in fugam dedit: trucidatisque multis; ad naues incolumi exercitu paucis admodum deſideratis, ſe recipit, domos abiit: ingentem terrorem Africæ incuſſit, & ſcrupulum iniecit.

Bonifacius Corſicæ præfectus.

Ludouicus rex Boiorum cum copiis contra Bulgares proficiſcitur, hoſtes Pannonia, Boiaria expellit. Rathobodum ducem orientali limiti dat cuſtodem. Brynonem, qui & Priuina quoque Morauorum regulum, qui trans Danubium in Aquilonari ripa habitabat cum filio Hezilone, ad ſe venientem benignè ſuſcepit, eundem in religione Chriſtiana inſtituit, Traiſmæ (vicus eſt in Auſtria epiſcopi Saliſburgenſis) in templo D. Martini ſacro fonte abluit, & Rathobodo legato ſuo commendat.

Rathobodus. Brynoquæ & Priuina.

Erant Brynonis vrbes Nitrauia, Piſonium, quæ & Vratislaburgium, & Brynna, quæ adhuc nomen ab eo ſeruat. Adelramus archiflamen Iuuauenſis Nitrauiæ templum dedicat.

Nitrauia, Neutera. Piſonium, Presburg.

In ſequenti anno Imperator Ludouicus in Auguſtum menſem Wormatiam conuentum indicit: Lotharium filium in Italiam abire iubet. Cumque quorundam Inſidias comperiſſet; Bernardum Hiſpanici limitis antea ducem, ſpectatæ fidei, & fortitudinis expertæ; contra voluntatem procerum Galliæ cubiculo præfecit. Dimiſſo poſteà conuentu ad venandum Francfurdiam, inde Nouembri ad Aquas Graneas hybernatum reuertitur. Hoc anno cum Vrolphus pontifex Bathauenſis, archimyſtes Laureacenſis obiiſſet, Bathauenſi templo Reginerius pontifex capitur. Is litem mouet Adelramo archiflamini Iuuauenſi, ob regiones, quæ vltra montes Comagenos cubant: Dicebat hic; Arnonem deceſſorem ſuum ibidem religionis myſteria aperuiſſe: ille, Bathauenſi, Laureacenſique templo ſubditas eſſe comprobabat. Rex Boiorum Reginoburgium vtrunque ad ſe accerſit; epiſcopos diſcordes ad pacem reuocat; Inter vtrunque ita ſuperiorem regionem partitur. Aquilonarem, occidentalemque oram, qua Spiraza amnis exoritur, & cum altera Spiraza, atque Arabone confluit, Bathauenſi adiudicat: Reliquã orientem, Auſtrumque ſpectantia in rebus diuinis procurare Saliſburgenſes

Spraza.

genſes iubet pontifices. Extat hæc tabula, eius initium eſt: *In nomine domini Dei & ſaluatoris noſtri IESV CHRISTI. HLudouicus diuina ordinante prouidentia rex Boiariorum, & finis eius is eſt: Actum Reganesburch anno Chriſti propitio D. CCC. XXIX. Anno XVII. HLudouico Imperatore, filio eius HLudouico regnante in Boiaria. anno V. XIIII. Kal. Decembris. Luna XVI. Indictione VIII. Angelmarus ad vicem Gotzbaldi ſcripſi, & ſubſcripſi.* Interim dum hæc fiunt, Imperator Rhenum in Germaniam Magnam tranſit. Francofordiæ toto autumno commoratus, venationibus operam dedit. Medio deinde Nouembri Aquas Graneas acceſſit, ibidem hyemauit. Anno poſteà proximo, qui eſt æræ noſtræ Octingenteſimus ſuper triceſimum, circa Quadrageſimam in Galliam migrat, oram Gallici Oceani peragrat. Galliarum proceres, monachi, epiſcopi rerum nouarum auidi, aliorum detrimenta ſua commoda exiſtimantes, nacti occaſionem aduerſus Imperatorem conſpirant: populares ſuos Celtas in eum concitant. Duces multitudinis, atque authores coniurationis (qui tum in Francorum Imperio ſapientiſsimi, & Gallicæ rei columen cenſebantur) Hyldouinus Dionyſianus, Vala Corbeienſis antiſtites monachi: Ebbo archimyſtes Rhemenſis, Hugobertus Lugdunenſis, Bernardus Viennenſis, Ieſſe Ambianenſis, Helias Tricaſsiorum pontifex: hique Celtarum Dynaſtæ Machofridus, Hugo, Landbertus, Godofridi pater & filius, Richardus, Hugbertus, Bergaretus, venatorum Auguſtalium quondam præfectus. Inuidia, quod commune malum aulicorum eſt, irritati ſunt, propterea quòd Bernardus præfectus prætorio, atque cubiculo, plus quàm ipſi apud Imperatorem authoritate valeret, & quòd cum Bernardo rege Italiæ clanculum ſenſiſſe ſuſpecti eſſent, pœnasque metuerent. Primùm quidem inter ſe communicato conſilio, coniurationem faciunt, vt à gubernaculis rerum ſubdolè deturbent Pium. Deinde alios minis, & potentia territant, alios partim fraude atq; pecunia, partim ingentibus pollicitationibus lactant: hoſce confictis, vt erant aſtutiſsimi, in Cæſarem criminibus ab eodem alienant, & vt conciliarent ſibi animos vulgi Gallici, quod alioquin mobile eſt, & ſemper noui principis faciundi percupidum, tributa, vacationem militiæ, admodum hactenus grauia, remiſſum iri promittunt: factionem quoque ſuam indulgentia & largitionibus confirmant. Plerique omnes, qui antea ſententia principum ob perfidiam & ſcelera ſua damnati exilio, aut ignominia notati, prætorio, magiſtratibusque moti erant, & beneficio clementiſsimi Imperatoris vita donati, precario viuebant, vltrò nemine alliciente, prouolant. Coniurati igitur pontifices, Primores Galliarum, freti multitudine, titulum ſolennis officij ſceleri præferentes, Pipinum filium Ludouici, adoleſcentem ſtolidi ingenij, imperitumque doli adeunt. Se maxima Imperij membra eſſe, quibus principis, Reipublicæque ſalus & cura incumbat, inculcant primò: iactitant deinde ſe Imperatori non eſſe inimicos, dolere ſe vicem eius: imò etiam quæ crediddiſſent vtilis eſſe, ſuaſiſſe: & quia fidele conſilium dediſſent, ſe contemni, & in periculo capitis verſari. Dolere ſe communem calamitatem miſerorum, præcipuè Gallorum, qui imperioſioris, quàm boni iugum ferre poſſent, fœminæ, & alienigenæ mancipia eſſent: neque placere imperium Bernardi, qui hanc gratiam, authoritatemq; ſtupri conſuetudine comparaſſet apud impotentem mulierem, quæ nouercali odio priuignos, eorumque fideles perſequeretur: quæ ſtupris, libidinum probris, homicidiis, inceſtu, ſe & Cæſaream domum contaminaret: omnesque aula, quos ſuis flagitiis aduerſarios fore ſuſpicaretur, exturbaret, proponunt. Inde Ludouicum ex amore dementem, flagrare illecebris, blanditiisque captum, addictum vxori, non principem, ſed miniſtrum agere: eundem coniugis compendio, ſtudio ac libidine, honores, exercitus, prouincias, impunitates, ſupplicia largiri, & quidem neſcientem plerunque & ignarum. Poſtremò commemorant, cæteros fratres longiùs abeſſe, quàm vt huic malo mederi queant: ſolum Pipinum reſtare, ad quem boni omnes, tanquam ad tutiſsimum portum naufragi confugiſſent. Oportere bonum filium dolere vicem parentis, nec pati paucorum flagitiis ac dedecore, tantum imperium collabi, & patrem infamem fieri. Imperatorem ab huiuſmodi probroſa fœminæ ſeruitute, libertati, mentique ſuæ reſtituendum: Imperiumque Francorum à dominatione muliebri aſſerendum: hocque factum famam virtutum ſecuturam. Perfacile iſthæc ſine vi, & armis fieri, modò tot principum, epiſcoporum ſapientiſsimorum, religioſiſsimorumque monachorum conſiliis obtemperet. Pipinus, vt adoleſcens fraudis humanæ imperitus, credulus illis, cum coniuratis & ſuis copiis Aureliam petit. Machofridum amoto Ottone vrbi reſtituit: inde Berimbriam procedit. Auguſtus vbi comperit illos contra ſe & vxorem, atque Bernardum inimico obſtinatoque animo vitam adſectare, Bernardo vt fuga ſibi conſulat, ſuadet. Auguſtam Lugduni in contubernio ſacratarum fœminarum Deiparæ Virgini dedicato, conſiſtere iubet, ipſe Compendium petit. Porrò qui cum Pipino Berimbriam venerent, miſſo Varino, & Landberto, aliisque compluribus, Auguſtam ex monaſterio ad ſe deduci imperant: eidem mortem intentant, niſi iuret ſe perſuaſurum Imperatori, vt quàm primùm armis abiectis, Imperio ſe abdicet: capillis detonſis cum vxore in contubernium monachorum ſe includat: vbi ambo, inſtar voluntariæ mortis, precariæque ſalutis, difficiliore religionis obſequio, caſtimoniarum

abiti-

Hyldvinus. Vvalo ab aliis. Ebbo archiepiſcopus. Hugbertus. Bernardus. Ieſſe.

Pipinus.

Bernardus qui ab aliis Vvernhardus.

abſtinentia ſatis ardua ſcelera, flagitiaque expient. Auguſta metu necis perculſa, etiam maiora promiſſura, ad maritum à coniuratis deducta, ſecretiusque colloquendi copia data, iuſſa aperit. Pius quo ab imminenti morte vxorem eriperet, vt ipſa quidem monaſterio includeretur, ſacerdotiſſaque caperetur, annuit: at de ſe deliberandi ſpacium paucia diebus poſtulat, ſe in poteſtata principum Imperij fore reſpondit. Illud ægrè à coniuratis impetratum eſt. Nam qui ſupplicio capitali condemnati, beneficio Imperatoria clementiſsimi viuebant: & quos lege iureque occidi fas erat, ſtimulante conſcientia cogitati ſceleris, ſalutem Pio, quam ab ipſo acceperant, inuidebant. Porrò Iuditha vbi rediit ad coniuratos, clamore inſani vulgi ob ſcelera, ſtupra, adulteria ad pœnam depoſcitur: verùm in exilium monaſterium D. Radegundæ, vbi flagitiorum notam, victu duriore, temperantia, parſimonia vitæ elueret, deportatur. *Monaſteriũ D. Radegundæ.* Inter hæc Lotharius Maio menſe ex Italia in Galliaa venit, parentem Compendij offendit. Mox ad eum omnis illa ſentina nebulonum confluit; turba ſceleratorum coit, quæ pridem Pipino, & huic inculcant: ipſum ad ſupremum Imperij faſtigium pertrahunt. Lotharius quidem acta horum non reſcindit, genitorem tamen nullo dedecore alio, vel maleficio adficit. Conniuente eo, Heribertus frater Bernardi aulæ moderatoria, qui aufugerat, renitente fruſtra Ludouico, luminibus orbatur. *Heribertus lumine orbatur.* Otto conſobrinus illius, Aurelianenſis quondam vrbis præfectus in exilium agitur, tanquam criminum, quæ Iudithæ, & Bernardo imponebantur, conſcij & fautores. In tali igitur ludibrio, periculoque Imperator titulotenus inter ſpem & metum dubius, in Galliis æſtatem exegit. Cum iam autumnua appeteret, aduerſarij, vt concilium vniuerſi Imperij in Gallia conuocaretur, ſumma ope nitebantur. Imperator diffiſus leuibus Gallorum animis, magisque Germanis credens, aſtutè clamque renitens, obtinuit, vt conuentus Neomagi (vrbs eſt inferioris Germaniæ) indiceretur. Metuens quoque ſuorum paucitatem, inimicorum verò multitudinem, imperauit, vt ſine armis, atque cum paucisſimis quiſque appareret. Landbertum præfectum, & Heliſacharum præſulem iubet itinera armis obſidere, fines tutari, ius reddere. *Lambertus præfectus. Heliſacharus.* Poſteaquam hæc in Germania de Imperatore nunciata ſunt, vniuerſi Germaniæ populi auxilio Cæſari futuri, arma corripiunt. Ludouicus quoque rex Boiorum cum delecta ſuorum manu ad Auguſtum in Galliam quàm celerrimè contendit. Pius acceptis auxiliariis copiis Germanorum, filioque Ludouico, Neomagum ad diem præfinitum, quò & alij filij Pipinus & Lotharius, & conſcij coniurationis frequentes coëunt, ſe confert: fretusque robore Germanorum primò Hyldouinum monachorum Dionyſianorum in agro Pariſiorum præſulem, authorem conſpirationis; qui cum pluribus, quàm iuſſum erat, aduenerat, læſæ maieſtatis condemnat: Badobrunnam in Saxoniam releget: vt ibi militari tabernaculo hyemet, præcipit. Deinde alterum ducem multitudinis & caput huiuſce mali Valam ſpecie pietatis caluicie, & Bardocucullo inſignem, percellit: eundem ad Corbeienſe monaſterium deportat, & arctiore ſtudio ſeruari iubet. *Vala.* Pipinus quoque alioqui inſtabilis, atque minus firmi animi, facilè Germanorum fortitudini ceſsit. Hiſce perterriti cæteri coniurati, deſperantesque rebus ſuis, & vincula, ſcelerum conſcientia exagitante, formidantes, tota nocte ſurſum deorſum ad prætorium Lotharij properant: ignauiam ſuam accuſant, Lotharium, & ſe proditos, actum eſſe vociferantur, niſi maturè cauerint, ſuadent & hortantur, antequam inulti omnes pereant, aut bello confligendum, aut aliquò ſecedendum eſſe. Eam noctem in huiuſcemodi conſultatione inſomnes parricidij cogitati conſcientia ducunt. At Cæſar vbi quàm primùm illuxit, ad filium legatos cum mandatis ire iubet. *Cæſar ad filium legatos mittit.* Hi admonent Lotharium, ne cõmunibus inimicis credat, hoſtibusve Dei & Reipublicæ fidem vllam habeat: ſed omiſſa flagitioſisſimorum parricidarum ſentina, atq; verſutiſsimorũ perfidorum praua cohorte, ad dominum & parentem indulgentiſsimum etiam inimicis clementiſsimum, qui eum genuerit, educarit, ad ſupremum generis humani faſtigium prouexerit, quàm maturrimè veniat: ibi de rebus communibus cum parente & reliquis fratribus conſulturus. Lotharius poſtulata non iniqua cenſens, non refragatur, licet purpuratis ſuis diſſuadentibus, ad parentem pergit, à quo magis paterno adfectu benignè, quàm aſperè increpatus, in gratiam recipitur. *Lotharius.* Dumque Lotharius veſtibulum regiæ iam attigerat, ciuilis ſeditio vulgi ignobilis excitatur: in ſeque mutua cæde ſæuire parabat. Hic filij, ille parentis tuebatur partes: ille Lotharianus, & Cæſarianus, hic Auguſtalis erat. Peſsimumq; vitium perpetratum foret, niſi Imperator cum filiis in conſpectum proceſsiſſet, feralem tumultum ſua præſentia compoſuiſſet. Poſthæc Cæſar vniuerſos coniurationis conſcios diligenter cuſtodia militari, ne quiſquam elaberetur, circumdat, ſeruarique imperat. Inde iure peritiſsimos quoſq;, item proceres, pontifices conuocat: eoſdem cõſidere ad cauſſam coniuratorum cognoſcendam, iusque dicendum iubet: ſuam vicem filios ſuos Lotharium, Pipinum, Ludouicum regem Boiariæ, præſidendo pro tribunali, defungi mandat. *Coniurator capi.* Omnium ſententia ſocij conſpirationis, parricidii, læſæ maieſtatis acceſiti, extremo ſupplicio condemnantur. Verùm Pius ne vnum quidem eorum occidi paſſus eſt. Prophanos in ordinem monachorum, adtonſo & deminuto capite relegat: ſacerdotum atque pontificum turbam itidem in mona-

ſteria abdit. Hanc quidem clementiam, lenitatem illi, alij leuitatem, pro ſuo quiſque ingenio interpretabantur. Cæterùm Auguſtus hiſce rebus confectis, ſumpto leni animo de coniuratis ſupplicio, ad Aquas Graneas hybernatum proficiſcitur. Lotharium ſecum, aliis filiis ſubſequentibus, ſtudioſius ſemper retinuit. Coniugem poſteà ex Aquitania, fratres eius Conradum & Rudolphum, cum ſorore Auguſta in exilium actos reuocat. Nec ipſa ante ad thalamum Cæſareum recipitur, quàm legitimè, ritu ſolenni, in celeberrimis Deiparæ Virginis feriis, quas quarto Nonas Februarij cæreis incenſis celebramus, ſeſe iureiurandi religione, teſtibusque ab obiectis purgaret criminibus. Filij deinde Auguſti domos abeunt: Lotharius in Italiam, Pipinus in Aquitaniam, Ludouicus in Boiariam reuertitur. Imperator per totam Quadrageſimam, atque Paſchalia in ſuperiore vrbe, vbi ferè habitabat, commoratus eſt: & poſt Paſchalia ad Ingelhaim accedit. Mitigatus coniuratoribus, & nil magis quàm iniuriæ obliuiſci conſuetus, in exilium actos de integro reſtituit. Detonſis, & in monaſteria relegatis, in ordinem monachorum redactis, ad patrios lares, viamque priſtinam quaſi poſtliminij iure redeundi copiam facit, eundem illis amicitię gradum apud ſe patere pollicetur. Inde piſcationibus, venationi, aucupio indulget. Autumno conuentum regni ad Diethenhofen cogit: quò legati Saracenorum odoramenta, ſuccos, veſtes, paludamenta, Arabicas opes Imperatori dona ferunt. Huc quoque Bernardus, præfectus prætorio, qui in Hiſpania fuga ſibi conſulens deliruerat, ſe contulit: ad ſingulare certamen (quod genus purgandi tum ſolenne maioribus noſtris fuiſſe inuenio) accuſatorem prouocat: & nemine vires conferente, religione iureiurandi ſeſe ab obiectis criminibus exoluit. Pipinus huic concilio non interfuit, ſed iam ſoluto conuentu demum aduenit. Pius vt contumaciæ filij, & corruptis moribus à conſultoribus prauis mederetur, eundem ſecum Aquis Granis detinuit vſque ad Ianuarium. Verùm Pipinus iniquo ferens animo, ſua facta à quopiam obſeruari ac notari, inſalutato patre, offenſatum minimè diſſimulans, in Aquitaniam clam diſcedit. Circa idem tempus, dum Imperator ad Aquas Graneas hyemat, grauis ei motus ex Boiaria nunciatur. Apud Langkhaim Ludouicus rex Boiorum, cum quibuſdam principibus Germaniæ conuenerat, vnde nata ſuſpicio eſt, rumorque diſſipatus, quaſi rex Boius deſciſcere à patre, Auſtriamque, hoc eſt regnum Orientis, nempe Germanias, Rhætias, Vindeliciam, Illyricum, Noricum, Pannonias, Liburniam ſibi vendicare tentaſſet. Auguſtus cum exercitu Auguſtam Rhætiæ (quam quidam olim caput Boiorum fuiſſe autumant, ego Auguſtam Tiberij, quam nunc Reginoburgium vocamus, ſiue Auguſtam Vindelicorum, quæ ſupra Monachium in ora Iſaræ interiit, arbitror, deceptosque imperitos ſimilitudine nominum exiſtimo) petit. Ibi Boios parenti atque tumorum temeritatem ſatisfecit. Pacata igitur Boiaria, Auguſtus Gallias adit. Aureliam frequentes proceres, filiumque Pipinum coire iubet: Ipſe cum valida manu Germanorum eò contendit. Pipinus timens vires parentis inuitus abeſt, ob prauum ingenium, à patre Treueros in Germaniam relegatur, arctaque cuſtodia obſeruari iubetur. Pius in Aquitaniam tranſmiſſo Ligere, procedit. Bernardum, cuius conſilio vti Pipinus conſueuerat, aula, magiſtratu, honoribus ſe abdicat. Inter hæc Pipinus negligentius cuſtoditus noctu aufugit: profugus, & vagabundus quacunque licuit, deliteſcit, vtraque conſpectum parentis, qui in Nouembrem alium conuentum in Aquitaniam, quo ad ſe fugitabundum retraheret filium, fruſtra indicit. Aſperrima hyems cum incubuit repentè, grauiterque exercitum Imperatoris, primò iuges pluuiæ, hinc gelu acutiſſimum adflixit: adtritæ vngulæ equorum, perpauci equis vſi ſunt. Acceſſit & Aquitanorum improuiſa & crebra incurſatio. His fiebat, vt Imperator cum copiis ſuis, & ab intemperie cœli, & incolis terræ malè acceptus, Ligerim tranate, ex Galliis in Franciam ad Aquas Graneas maxima cum difficultate, nec citra ignominiam & dedecus, retro referre pedem cogeretur. Dumque talia fiunt, peſſimi mortalium proceres quidam, ac Pontifices, qui omnia vtilitate & ambitione metiebantur, vt erant aſtutiſſimi, ex induſtria inter ſe operas partiuntur, ad filios Imperatoris vltrò citrò commeant, illis perſuadent, parentem addictum vxoris illecebris, & iniuſtæ nouercæ præſtigiis captum, inſidiari vitæ liberorum, omniumque, quos amare eoſdem intelligeret. Filij ob odium in nouercam, quòd eam alioqui mulierem verſutam, & vulgò malè audire, parentemque vxorium eſſe agnoſcebant, communicato conſilio, coniunctis viribus in Alſatia apud Lugenfeld coëunt. Gregorius quartus Pontifex Romanus Maximus, vbi hoc incendium inter parentem atque liberos, prauorum conſiliis excitatum eſſe accepit, quod ad detrimentum Reipublicæ Chriſtianæ maximum procul dubio pertineret, ad reſtinguendum id, ad filios in Germaniam proficiſcitur, ſeduloque operam nauat, ſi qua æquitate hominum pernicioſus, parricidialisque tumultus, ad otium & quietem reduci, & filij parenti reconciliari poſſent. Imperator menſe Maio cum valido militum Germanicorum robore, in Vangionum vrbem ſe confert. Vbi tempus diutius conſultationibus tractum, placuit tandem, nec quicquam ſalubrius viſum eſt, Bernardum pontificem cum aliis optimis quibusque, ad filios, & Romanum pontif. proficiſci. Qui primùm filios, vt redirent ad genitorem, cohortarentur: deinde pontificem Max. compellarent.

Exules reuocat.

Conuentus regni ad Diettenhofen.

Bernardus & Vernhardus. Kampff.

Langkhaim.

Pipinus relegatur.

Pipinus aufugit. Conuentus in Aquitania.

Aquitanorum incurſatio.

Procerum factio.

Imperator filios per legatos ad ſe reuocat.

pellarent, rogarentque, cur ipſe more maiorum Auguſtum e veſtigiò, & rectà non adiret. Rumor erat ideo eundem aduenisſe, vt Cæſari, & amicis, epiſcopisque eius, niſi obtemperarent filiis Auguſti, ſacris interdiceret. Germaniæ pontifices, maximè Drogo Mediomatricum paſtor, reſpondere: Si Romanus ſacerdos nobis malè precaturus aduenit, ipſe quoque malè audiet, & diris deuotus abibit. Quid plura? fruſtra vltrò citrò legati commearunt, ſurſum deorſum nuncij curſitarunt. Inualuerant peſsimorum conſultorum doli, qui pacem contra ius gentium, citra ſanguinis rationem interturbabant, & filios cum patre armis committere ſummopere laborabant. Omnia miſceri, atque turbari cupiebant, ſaluo iſto rerum ſtatu, Auguſto, amicisque eius, ſe incolumes fore diffidebant. Pius igitur intento exercitu ad Lugenfeld proximè filios, octauo Calendas Iulij, diuo Ioanni Baptiſtæ dicato, procedit. Stabant vtrinque acies infeſtæ, iam iamque patricidiali prælio, cognatoque ſanguine ſe contaminaturæ. Intercedit pontifex Romanus, ad Auguſtumque ſe demum confert, quem ille in acie conſiſtens, ſine vllo honore indignabundus (cauſatus quòd contra maiorum decreta, patrum ſanctiſsimorum, præter ſolitum, iniquo inſuper animo acceſſerit) excipit. Ductus tamen primarius ſacerdos in prætorium, docet Imperatorem, ſe ob nullam aliam omnino cauſſam adeſſe, quàm vt filios, atque parentem in gratiam redigeret, bellum nefandiſsimum populi Chriſtiani, cuius paſtor eſſet, ceruicibus auerteret. Mitigatus hoc reſponſo Pius, pontificem ad filios remittit: facit eidem comprimendi tumultus, pacis & amicitiæ reintegrandæ confirmandæq; poteſtatem. Verùm nequaquam Gregorius, poſteaquam ad filios reuertit, ad Cæſarem, vt iuſſus fuerat, redire permittitur. Nam dolo fraudeque coniuratorum iactabatur, Ludouicum à pontifice Maximo ob nouercale in filios odium, inferiis deuotum eſſe. Qua de cauſſa ſæuit ignobile vulgus, gregariique myſtæ, apud quos ſemper ſuperſtitio, commentaque humana, & craſſæ cæremoniæ ſpeciem pietatis præ ſe ferentes, efficaciores ſunt quàm iuſta religio, plerique donis allecti, alij promiſsis ineſcati, pars minis territi, quidam ſuopte ingenio deprauati, nouarumque rerum cupidi, deſerto imperatore, ad filios cateruatim prouolant. Ita hac fraude ſubtractis copiis Cæſari, in dies magis atque magis aduerſariorum factio inualuit: vires Imperatoris authoritasque diminutæ ſunt: adeò vt pridie Calendas Iulij vilis plebecula gratificatura, vt rebatur, filiis, in Imperatorem irruere, imperiumque facere deſtinarat. Quæ cum Pius agitari ſenſiſſet, haud parem ſe furori multitudinis inſtar diluuij furentis, ratus, filios certiores facit, admonetque, ne parentem ab omnibus deſtitutum, contra fas, legesque naturæ prædam fore direptui, atque ludibrio infami vulgi, & non ſ[illegible]corum ſceleri patere permittant. Filij, vt caſtris relictis, ad ſe quàm maturimè obuiam proceſſuros, accedat, remandant. Imperator igitur neceſsitate rerum, iniquitate factionis adactus, caſtris excedit, ad filios contendit. Itidem filij faciunt: & licet quibuſdam (vt plures ſunt mali, quàm boni) diſſuadentibus, obuiam ire parenti feſtinant. Vbi ambæ partes in conſpectu fuere, atque conuenere, mox filij equis deſiliunt, oſculoque ab Auguſto excipiuntur. inde ſimul ad caſtra filiorum proficiſcuntur. Tum abſque cunctatione Iuditha Auguſta, quam cauſſam omnium malorum eſſe vociferabantur, ab Imperatore ſeparatur, ad tabernaculum Ludouici regis Boiorum deducitur. Lotharius patrem cum filio Carolo adhuc impubere ad ſuum papilionem abducit, ibique conſiſtere iubet. Interim omnes qui aderant, in verba filiorum iurant: Imperiumque à fratribus in tres diuidundum partes eſſe decernunt: Auguſta Dertonam, quæ vrbs eſt nonæ regionis Italiæ, relegatur. Gregorius epiſcopus Romam, vbi improbitatem paucorum plus quàm æquitatem valere videt, non ſine maximo mœrore petit. Ludouicus quoque pertæſus impotentiam coniuratorum Galliæ, ſerò intelligens, quò conatus illorum peſtiferi tenderent, fugitans incendium, quod reſtinguere non poterat, in Boiariam, Pipinus in Aquitaniam reuertitur. Lotharius verò atque coniurati, cunctis ex ſententia confectis, conuentu dimiſſo, Gallias peragrare inſtituunt, populum ſacramenta Lothario dicere iubent. Lothariusque ita rerum potitus, parentem deſtitutum à ſuis & priuatum, filiorum ſuorum captiuum, venaleque inimicorum ſuorum mancipium, velut ludibrium fortunæ cum Carolo infante circumducit: paucis cuſtodiæ eius deſtinatis equitibus. in Mediomatricum vrbem, inde Verodunum, poſtea in Sueſsionum Auguſtam procedit: ibi in monaſterium D. Medardi patrem abdit. Carolum necdum puberem Bruniam relegat; nec tamen tonderi iubet: Conuentum poſt hæc regium, Compendium Galliæ Belgicæ vrbem, in Calendas Octobris indicit. Ipſe interim venationibus indulgens, poſt patrem ſecum Compendium producit. Vbi legatos & munera Imperatoris Græci ad Pium miſſa audit, ſuſcipit, abſoluit. Iam pedetentim, vt animis hominum perinde ac fortuna nihil verſatilius eſt, indignatio, inuidia temporis ſpatio lenita, in commiſerationem conuertebatur. Miſerabantur vniuerſi, præcipuè Germani, fortunam Pij, qui ab his, quos ſeruarat, proditus, à ſummoque rerum faſtigio deiectus, indignis modis paucorum ſcelere tractaretur, & dum miſereſcunt, fauere incipiunt. Purpurati, quorum conſilio huiuſcemodi fiebant, ſerò ſibi metuere cœperunt, ne ſi Imperator reſtitueretur, ipſi pœnas darent, quoſdam epiſcopos, quibus cha-

Drogo.

Prælium parricidale.

Imperator ad filios tendit.

Iuditha Augusta à Ludouico separatur.

Augusta relegatur. Gregorius episcopus Romam petit.

Carolus impuber relegatur.

rius erat aurum, ac honor, quàm fides aut iuſtitia, impulere partim fraude, partim donis, vt denuò Cæſarem abſentem, indictaque cauſa, velut indignum apice rerum ſummo, ob flagitia quæ ipſe confeſſus eſſet, publico iudicio condemnarent: & conſeſſu patrum celebri, ad ſacra D. Methardi atque Sebaſtiani armis exuerent: atque ante aram Maieſtate Cæſarea exaugurarent, imperio exauthorarant, deinde pulla veſte indutum, atratum, in arctam cuſtodiam obtruderent. Complures conſenſere: maxima pars, ne primores, qui rerum

Drogo Caroli Magni ex pellice filius.

habenas tenebant, offenderent, ſubſcripſere. Perpauci, quorum princeps erat Drogo epiſcopus Mediomatricum, frater Auguſti, huiuſcemodi conſilio refragati ſunt. Hique protinus in Germaniam, & Boiariam ad Ludouicum regem Boiorum, qui inter fratres prudentior, atque ad manſuetudinem pronior cenſebatur, fugam tendunt: perſuadentque facile regi Boio, vt ad liberandum ex iniuſta ſeruitute pudendaque parentem, fraude iniquorum circumuentum, operam nauaret. Mittuntur igitur à Germania & Boiaria, à Ludouico rege Boio, & Drogone patruo eius, & ab his qui eò confugerant, paſsim in Gallias: Hugo abbas in Aquitaniam, qui Pipinum ad liberandum genitorem inſtiget: Bernardus & Varinus in Burgundiam. Hique populum ad eripiendum Imperatorem incitabant. Interea dum talia fierent, Lotharius cum patre ad Aquas Graneas in hyberna ſe confert: iſtaque hyeme Galli, Burgundi, Aquitani, Germani frequentes coeunt, grauiter de paucorum potentia conqueruntur, quorum flagitio Auguſtus Pientiſsimus in ſeruitutem redactus ſit. Nec deerat illis animus vi eripiendi Cæſarem. Lotharius primo vere vim Teutonum metuens, in Gallias redit, Luteciam Pariſiorum petit, populum cogit, atque ſacramenta ſibi

Egobardus qui & Egbardus.

dicere iubet. Egobardus partium Imperatoriarum armatis obuiam Lothario tendit, eum ad certamen prouocat. Verùm Pio adnitente ab huiuſmodi nefario prælio abſtinuere manus. Inde Lotharius ad monaſterium Diui Dionyſij ſe confert. Iam Pipinus ex Aquitania, Ludouicus ex Germania, & Boiorum regno cum validis copiis, & his qui ad eum confugerant, in auxilium Auguſti properare nunciabantur. Lotharius igitur omnium fluminum pontes reſcindit, naues omnes ſubmergit. Nihilominus tamen Cæſariani fama aduentantium virium erecti, paſsim armati prodeunt, atque conueniunt. Pipinus cum Aquitanis ripam Sequanæ inſederat. Varinus & Bernardus ex Burgundia ad Matronam amnem peruenerant. Erat tum Quadrageſimæ ſeptimana prima, dieſq; quin-

Rathboldus. Gantzelinus.

tus. Rathboldus præſul, Gantzelinus præfectus ad Lotharium à Cæſarianis mittuntur. Atque hi: Ad te oratores venimus, inquiunt: Ludouicus rex Boiorum, Pipinus rex Aquitaniæ, fratres germani tui, vniuerſa Germania, omnes denique boni poſtulant, vt nobis Auguſtum, illis genitorem reddas. Quod ſi fiet, cuncti erroris deprecatores, veniæ atque ſalutis authores tibi apud Imperatorem erimus: ſin repulſam patimur, armis, Deo iuſto iudice impetrabimus, quod precibus nequimus: bellum & pacem tibi offerimus, vtramuis conditionem, vt libet, accipe. Lotharius cùm æqua poſtulari cenſeret, & quo

Lotharij reſponſum ad legatos pro Ludouico Pio.

periculo eſſet animaduerteret, remotis arbitris, legatis benignè reſpondet. Nemini omnium magis cordi eſſe, quàm ſibi, parentem: diſplicere admodum, quæ iniqui in illum perpetraſſent: nec eſſe quenquam omnium, qui iis diu noctuque cogitet, quonam pacto iniuriam illi illatam, qui & vitæ & poteſtatis ſuæ author ſit, vindicet: Non potuiſſe hactenus id ritè, ſapienterque fieri ſacerdotum ſuffragiis, adhibitis ſuperis, patrem ſuum de ſolio regio detractum, ſe ibi collocatum eſſe: decere eundem iiſdem ſacris, auſpiciiſque proueh. Si quid perperam actum ſit, non in ſe culpam transferendam eſſe, ſed in eos, qui patrem ſuum deſtituiſſent, atque planè prodidiſſent. proinde placere ſibi, vt celebris totius Imperij conuentus, quo libeat, indicatur: vbi parens ſuus auſpicatò, & quaſi iure poſtliminij libertatem reciperet. His auditis, Legati ad ſuos redeunt, in commune conſultant, quonam die rurſus coeant. Interea Lotharius verſutorum callidorumque amicorum (qui ſi is in gratiam cum parente rediret ſibi timebant) conſilio vſus, relicto patre in æde Dionyſiana cum huiuſcemodi malicioſis veteratoribus, & ſcelerum fabris, Burgundiam, Viennamque petit: ibi ſtatiua facere, vires ad reſiſtendum comparare, & ſeſe munire, decreuere iſti obſcuri, fallaces, magis quàm ingenui, iuſti, boniue conſultores. Cæterùm Auguſtus iudicio epiſcoporum capite diminutus, eorundem ſententia, arma, Auguſtalem cultum legitimè, ritu ſolenni reſumit, die Solis, quam mediam Quadrageſimam nuncupamus, dum ſacrificij exordium eſt hoc carmen, *Lætare Hieruſalem*: quod feliciter, proſpereque euenire ſignificauit populi adclamatio inſecuta. Imperator poſtea cum Lotharium, licet amicis ſuadentibus, perſequi nollet, Cariſiacum ſe confert:

Imperator filios excipit.

ibi maximo omnium gaudio excipit filios, Pipinum regem Aquitanum, & Ludouicum regem Boiorum, qui maximis itineribus cum his, qui ad ſe confugerant, ad parentem liberandum properarunt. Hymni Deo Opt. Max. dicti, honosque habitus eſt. Pius Pipinum in Aquitaniam dimittit, cum Ludouico in Germaniam ad Aquas Graneas redit. Ibi Auguſtam ex Italia ab exilio reuocatam, à Ratholdo epiſcopo, & Bonifacio adductam recipit. Concelebratis Paſchalibus, venationibus deinde ſe exercet. In occidenti Galliarum regno, Lothariani, Landbertus, & Machofridus cum ſociis omnia tumultu complent.

Prouin-

Prouinciam ſibi à Lothario traditam, vi retinere conabantur, Cæſariani, quorum princeps Otto præfectus Aurelianorum, & Theodo antiſtes fani D. Martini Turonenſis incautius cum illis manus conſerunt. Cæſi ſunt Otto, frater eius Wilhelmus, atque Theodo, cum compluribus, à Lotharianis, cæteri fuga elapſi ſunt. *Otto.* Lothariani, quamuis victores, tamen quòd hoſtes vires recuperabant, eoſque acriores hac clade exaſperatos fore ſuſpicabantur, tam vtrunque ſibi periculoſum, & manere, & aufugere, nuncios ad Lotharium ire iubent, vt ſuppetias perditis rebus ferat, poſtulant. Lotharius ergo ſuis periclitantibus opem laturus à Varino, & Cæſarianis, qui firmo præſidio Cauillonum Burgundiæ oppidum tenebant, præpeditur: armiſque laceſſitus, & irritatus vrbem obſidet, expugnat, diripit, incendit: Gothelmum, Hamilum; Mathelmum dynaſtas capite truncat. Gariopyrgam vxorem Wilhelmi, quaſi veneficam in flumine ſubmergit, atque necat. His perpetratis, Auguſtodunum ſe confert; inde Aureliam, pòſt Cænomanum pagum petit. Contrà Auguſtus, vbi in Germania id accepit, cum filio Ludouico rege Boiorum perſequi Lotharium ſtatuit, & Lingonum vrbem accedit. Lotharius receptis ſuis haud procul à caſtris genitoris caſtra facit: eodemque loco quatuor dies legatis vltrò citroq; qui de pace ac concordia agitabant, commeantibus, commoratur. Quinto die retro in Galliam vlteriorem ad Ligerim amnem in Aquitaniam tranſiturus, copias fratris Pipini ſibi coniuncturus, contendit. Imperator compendio filio anteuertit, ad Ligerimque conſidet: vbi & Lotharius vires ſuas explicat, proximè Bleſenſe caſtrum, vbi Ciſſa Ligeri confunditur. *Bleſ. Ciſſa.* Pipinus tum rex Aquitaniæ cum auxiliaribus popularium copiis ad parentem peruenit. Lotharius poſteaquam ſe circumuentum vndique, ſpe deſtitutum, nec in fuga, nec pugna ſalutem eſſe videt, attonitus mœſtitia ſimul & deſperatione, inter ſpem & timorem hæſitans, triſtium ſpecie abiectis armis ad parentem venit, preces, ſupplicia admouet: veniam erroris atque ſtultitiæ impetrat. Nam Ludouicus natura ſimplex & mitis, gratiam facit deprecanti, peccaſſeque confitenti ignoſcit. *Ludouici clementia.* Contentus, filium, eius proceres in poteſtate ſua futuros, iuraſſe. Inde incolumes omnes cum filio in Italiam migrare iubet: cuſtodes tamen in anguſtiis collocat, qui ſcrutarentur commeantes, atque obſeruarent, ne quiſpiam ſine commeatu aut ire, aut adire, rediréve queat. Inde cum rege Boio Germaniam verſus tendit: per Aurelianum, Pariſiorumque agrum in hyberna ad Aquas Graneas proficiſcitur: in ſequentis anni vernum tempus, conuentum procerum Wormatiam indicit. Decembri ad Diethenhofen, inde Mediomatricum vrbem accedit: cum Drogone fratre natalem Chriſti ſeruatoris noſtri peragit. Februario rurſus Diethenhofen petit: Pontifices *Drogo.* quorum ſcelere fraudeque captus fuerat, condemnat, ſacerdotiis & dignitate mouet, proſcribit, in exilium agit. Ebbonem in Saxoniam ad Hyldeshaim relegat. Agobertum *Ebbo qui & Ebbo reſtituitur.* Lugdunenſem, qui vocatus præſtò non fuit, nihilo ſecius à curia pontificum mouet. Cæteros quoque in Italiam elapſos per omnium ſacerdotum religiones deuouet. Poſthæc primo Solis die Quadrageſimæ, velut nondum ab iniuſta ſacrificulorum execratione ſolutus, rurſus à ſeptem archymiſtis ſolenni ritu bene precantibus, lectis de libro ſupplicamentis, fauſtis, boniſque ominibus, cum maxima omnium qui aderant, lætitia, populo acclamante, fœliciter expiatur: quaſi verò in poteſtate hominis ſit, in arcaque ſiue vitro, ſicuti ater genius magico ſuſurro, clauſa teneatur æterna illa Maieſtas, vt nutu noſtro vel claudat vel aperiat cœlos. Ludouicus ſuperis itaque conciliatus cum filiis Pipino, & Ludouico regibus ad concilium Wormatiam ſe confert: illo ſoluto, Diethenhofen, hinc Aquas Graneas petit, ibique hybernat. Eodem anno, qui eſt ab humano genere ſeruato octingenteſimus triceſimus ſextus, Adolramus archiflamen Boiorum pridie Idus Ianuarij ex hac vita migrat. *Adolramus moritur.* Leopramus hoc ſacerdotio ab Imperatore, regeque Boiorum donatur. Is Venedis Illyricum, Noricum, Pannoniamque incolentibus, pontificem, ſacrificulum creauit Oſvualdum, ad quem in pontificalibus ſcitis extant binæ epiſtolæ ſcriptæ à Pontifice Maximo. *Oſvualdus paſtor Venedorum.* In quarum vna ſacerdos, qui cultorem falſorum deorum licet ſe defendendo occiderat, de curia myſtarum, claſsibuſque ſacrorum mouetur, iubeturque in turba prophanorum conſiſtere. In altera, itidem presbyter à ſacris, ariſque arcetur, quod diaconus ab eo leuiter duntaxat verberatus, equo cadens ceruicem fregerit: ex hoc vulnere obierit. Satius enim eſſe, ait Romanus epiſcopus, in humiliore religionis gradu ſeruari, quàm alta petentem petire. Subſequenti anno Imperator, quòd aduerſarij in Italiam aufugerant, & à Lothario reciperentur, expeditionem Italicam meditatur, quæ neceſſaria fore opinatur, parat. Ad Nordomanni Friſiam Inſulam quondam, Oceani Germanici oram armis inuadunt: Hantorff, Bicolam, emporium iuxta oſtia Rheni incendunt, Doroſtadium expugnant, cæſis præfectis Eckhardo, Hemingo Halpodani filio, cum compluribus, cuncta ſibi armis parere cogunt, in ditionemque ſubigunt. *Hantorff, Hamburgenſis, Nordmannorum dux.* Britones quoque fœdera rumpunt duce Muromano. Copiæ quas Auguſtus aduerſus hoſce proficiſci iuſſerat, parum profecere virtute. Fortuna quidem Cæſarem non deſeruit. Muromanus paulò pòſt vitam ſimul cum regno finiuit. In orientali Boiariæ limite, Moraui, Venedorum, Sclauorumque natio eſt, qui cum aquilonaram Danubij ripam, qua Noricum inferius,

ſiue Pannoniam ſuperiorem præterfluit, inſidebant, regi Boio rebellant. Autores tumultus Ratiſolaus, Brynoque cum filio Heſilone, ad vlteriores Venedos, qui Ratomaro parebant, à Rathbodone duce limitis Boiarici, iuſſu Ludouici regis ſubmoti ſunt. Venedorum vrbes Brynam, Piſonium, Nitrauiam, reliqua caſtella rex Boius occupat, in Boiariámque transfert. Auguſtus omiſſa expeditione Italica, Romam Fulconem, & Adrovualdum monachorum magiſtros, Richardum præfectum in Italiam ad Lotharium legat. Hi reddi transfugas, illi rebellibus ſacris interdici à Romano pontifice poſtulant. Ingrata legatio Lothario, eiusque amicis fuit. Romam verò miſsi benignè auditi ſunt. Pontif. Romanus duos epiſcopos, Petrum & Georgium, eius rei gratia ad Imperatorem in Germaniam proficiſci iubet: qui cùm Bononiam, in Germaniam tranſitum facturi perueniſſent, vltra procedere arcentur. Leo purpuratus à Lothario illò miſſus, vetuit eos verbis Lotharij, ne vſquam pedem ex Italia, ad Imperatorémve ferrent. Illi miniſterrïti parent, Romamque redire coguntur. Adrovualdusque epiſtolam ab eis ad Auguſtum ſcriptam occultè accipit, atque cuidam, qui eam habitu mendici trans Alpes ferret, tradidit. Ita diligentia Lotharianorum, veſtes, ſinus, bulgas, calciamenta ſcrutantium, excutientiumque eluſa eſt. Inter hæc Imperator in Friſiam aduerſus Danos mouet. Cimbri audito Imperatoris aduentu, exacto à Friſiis tributo incolumes domum redeunt. Quod vbi Pio nunciatum eſt, dimiſſo

Humeius. exercitu ad Ingelhaim reuertitur. Humeio Britannorum ducatum in tutelam fidemq; commendat. Lues dira Lotharianos conſultores inuadit, præcipuè eos, qui coniurationis autores extitere, vniuerſi intra duos menſes à Septembri ad Nouembrem extinguuntur. Pius cum filio Ludouico rege Boiorum Lugdunum pergit, In demortuorum epiſcoporum decurias alios allegit. Inde hybernandi cauſa ad Aquas Graneas diſcedit. Sequentis anni

Cometa adparuit. tertio Idus Apriles, ſtella crinita per continuos quinque & viginti dies fulſit, errantium ſyderum modò ab occidentis ora in orientem mouebatur. Quam cùm Auguſtus, talium ſtudioſiſsimus, conſpexiſſet (quippe Aſtronomiæ deditus, de huiuſmodi rebus cum eiuſmodi diſciplinæ peritis confabulari ſolebat) Aſtrorum peritum, qui in aula verſabatur, acceſſit: eius ſententiam de huiuſmodi ſtella; ſiue (vt verum fateamur) igneo nodo, inqui-

Variæ de Cometis opiniones. rit, cum illo de natura eius diſputat. nam variæ ſunt de Cometa philoſophantium opiniones. Democritus & Anaxagoras errantium ſyderum, dum coëunt, fulgorem conuolutum eſſe arbitrati ſunt. Hippocrates ſtellam errantem eſſe tradit, paſci, atque ali humore terreno: in hoc repercuſſu radios reddi, qui comæ, barbæve videantur. Sunt qui & hæc ſydera perpetua eſſe credant, quemadmodum Pythagorici, ſuoque ambitu ire, ſed non niſi relicta à Sole cerni. Alij verò, ſicuti Ariſtoteles, docent igneam vim eſſe, tracto alimento humoris, & moueri cum aëre, naſci nimirum ex humore fortuito, atque halitu radiis Solis adſumpto, raptoque ex terris in ſupremam aëris partem, proximam igni, alimento tellure ſubinde tracto: terrificum magna ex parte ſydus, ac non leuiter expiatum; & maximè ad reges pertinere, ventos, æſtus ſignificare tradunt. Qua de cauſa in hominibus feruens difficili bile tumeſcit iecur. Licèt quoque literis proditum ſit, ſalutare & fauſtum terris eſſe, portendere cædes, bella, commutationes rerum, exitium principum, excidia regnis. Hocque veluti monſtro, mortales vt reſipiſcant, à ſupremo numine parte indulgentiſsimo admoneri, vulgo magis credunt, quàm ſciunt. In hanc ſententiam dum Viennæ Auſtriæ cultioribus literis, maioribusque Muſis operam darem, & tum Cometa ibi fulgeret, luſimus:

Vidimus ardentem, non certè impune, Cometam.
Non premit intactos vitio iuſta Deûm.

Philippus rex Hiſpaniæ interiit. Et profectò eodem anno, vt verum fateamur, Philippus rex Hiſpaniæ, pater Imperatoris Caroli Maximi Cæſaris Auguſti interiit. Cæterùm Ludouicus (inde enim diuerti) dum diutius de natura rerum philoſophatus eſſet, paulò indulgentius vino pepulit curas

Iuditha Auguſta. & ſolicitudines: cæteros vt idem facerent, cohortatus eſt. Tum Iuditha Auguſta, callida, atq; aſtuta mulier, miniſterio Palatino (vt mos aulæ eſt, & mutuum muli ſcabunt) adnitente, ab vxorio marito haud difficulter Burgundiam, Rhætias, Sueuiam, vnde ipſa oriun-

Carolus filius Ludouici. da erat, Carolo filio ſuo adhuc impuberi; ad Aquas Graneas celeberrimo loco extorquet. Hanc ob rem cæteri filij de tanta re nouercam, quæ vulgo malè audiret; nec maioribus, nec fœminæ conuenientibus negociis abſtineret, imò magis æquas partes potentiæ ſibi vindicaret, licentiusque quàm matrem familias deceret, cuncta ex libidine ageret, ſententiam ferre perindignè ferentes, in valle Tridentina, vbi confinium eſt Boiariæ, atque Italiæ, ad huiuſcemodi acta reſcindenda conueniunt. Interim Morauí res nouas moliuntur,

Rathomarus regulus. Rathomarus regulus, ad quem ſuprà Brynnonem aufugiſſe commemorauimus, Boiis præfectis obtemperare recuſabat, Imperiumque Boiorum aſpernabatur. Rex Boius Rathobodum Auſtriaci limitis ducem, quem Marchionem vocamus, cum validiſsimo exercitu aduerſus Rathomarum proficiſci iubet: mandatque Rathobodo, vt perfidum caput non ante perſequi ceſſet, quàm aut occidat, aut regione penitus exturbet. Rathomarus, & Brynno Venedorum rectores haud impatati noſtris obuiam procedunt,

cum Boiis pugna confligunt. Verùm amiſsis multis in fugam vertuntur: atque rebus deſperatis, cum iis, qui euaſere cædem, ad Bulgaros in Mæſiam trans Sauum aufugiunt. Rathomarus ibi periit, Brynno tædio exilij, cum ſine pignore, ſine lare extorris patria errarer, fretus clementia Ludouici regis Boiorum, Sauum amnem, accepta publica fide abs Salachone, eius limitis procuratore, in Boiariæ regnum tranſit, ad Ludouicumque regem Boiorum, ab eodem præſide Reginoburgium mittitur: atque non ſolùm veniam præteritorum impetrat, & vrbes Nittanam, Piſonium, Brynnam, & alia perdita recuperat: verùm etiam partem inferioris Pannoniæ, & Norici iuxta Seunam flumen, quæ tum deſerta erat, recipit. Vbi cum filio Hezilone dirutas colonias, & arces à Romanis quondam deductas, & à Germanis ſolo æquatas, inſtaurat. Inter quas Celeia & Petanio, & Moſaburgium numerantur. Templa quoque de integro à Brynnone ibi ædificata, à Leopramo Iuuauenſi archiepiſcopo Boiorum conſecrantur. Nullus ſtat aduerſus immodicas cupiditates terminus. Auaro difficile eſt ſibi temperare, & eo contentum eſſe, quod offert occaſio: quippe ſordere ſolent prima, quum maiora ſperaueris. Non minus auidæ rerum, quàm mutabiles ac religioſæ ſunt fœminæ, præcipuè vbi copia iudicum moratur. Idcirco Auguſta ſpreta priore conditione, regno Imperij Francorum florentiſsimo inhiare cœpit. Dabat animos id tentandi mariti facilitas, qui obnoxius vxori nihil penſi habebat, nihil eidem deprecanti negare ſolebat. Primò igitur Iuditha aulicos, quos opportunos eſſe videbat, partim muneribus & ingentibus pollicitationibus, partim blanditiis, quibus plurimum pollebat, ſuos facit, atque ſuffragatores parat. Deinde Pipinum regem Aquitaniæ ſocordis, tardique ingenij, pari aſtu in ſuam trahit partem. Poſtremò eò Imperatorem illecebris pellicit, vt in Galliis Catiſiaci celebrem conuentum Celtarum cogeret. Vbi præſente Pipino Carolum enſe, diademate regio ornat, regemque Lugdunenſis Galliæ adpellat. Hiice confectis, Pipinus in Aquitaniam redit: paulo pòſt menſe Nouembri, relictis duobus filiis, Pipino & Carolo, vita defungitur. Imperator ad hyberna ad Aquas Graneas reuertitur. Auguſta territa ob mortem Pipini, aduerſamq; Pij valetudinem, cui finem vitæ in foribus adeſſe, eundem propediemq; moriturum animaduertebat, ſibi filioque ſuo impuberi conſuetè, tutorem, patronumque parare, cautè prudenterque operam nauat. Communicato itaque conſilio cum amicis Auguſti, quos ſuis rebus ſtudere ſenſit, quemnam priuignorum ad hoc munus accerſat, conſultat. Lotharius magis opportunus, magis ex vſu viſus eſt. Expugnato igitur aſtu, precibus, blanditiis animo Pij, Iuditha partim iuſſu mariti, partim ſponte ſua perquàm honorificè legatos ad Lotharium in Italiam mittit. Qui primò dicunt, mitigatum eſſe Imperatorem Lothario, ipſi, eius amicis, eundem amicitiæ gradum apud Cæſarem non ſolùm patere, ſed & Imperij ſucceſſorem illum à parente indulgentiſsimo deſignatum eſſe. Deinde ſuadent Lothario, vt quàm celerrimè ad Auguſtum, maximam Imperij partem occupaturus contendat. Quo autem hæc quæ Auguſta conſtituerat, facilius ex voto, ſententiaque animi perficerentur, Ludouico regi Boiorum publico decreto reliquis regionibus interdicitur. Imperator eundem, victus techna coniugis, excedere Boiariam vetat, & alio quouis gentium ferre pedem prohibet. At Ludouicus rex Boiorum cùm hæc fieri inſidiis iniuſtæ nouercæ, paucorumque flagitio (qui amore ac ætate deſipientem Auguſtum, morboque adfectum, & valetudine minus ſui compotem, ſuo arbitratu circumdarent) intelligeret, tertio Calendas Decembris Francofordiam venit, coacto Francorum, Saxonumque ſenatu, iniurias iniuſtæ nouercæ, Inimicorumque inſolentiam commemorat: qui Auguſti adfecti valetudine, obnoxiique ſeruituti vxoriæ, lenitate in communem omnium perniciem abuterentur. Edictum tum ridiculum, tum iniquum aduerſus ſe proponit. Quid ab huiuſmodi fumi venditoribus reliquis expectandum ſit, cum filio & regi obſequentiſsimo genitorem præripuerint, declarat: beneficia ſua prædicat: orat ac poſtulat, Rempublicam ſuſcipiant, vnà ſecum adminiſtrent, In commune rebus conſulant: nec patiantur genuinam, germanamque Francorum ſedem, prauorum prædæ atque auaritiæ patere. Germaniæ primores, quòd eis iam pridem cognita erat manſuetudo, prudentia regis Boiorum, pronunciant, ſe in eius poteſtate fore. Operam deinde ſuam certatim ſpondent, & nequaquam ſe eum deſerturos, Reipublicæque defuturos pollicentur. Pius vbi hæc ei renunciata ſunt, omiſſa Aquitania, quò ire, & defuncto filio regionē pacare conſtituerat, vires cogit, vltimo Decembri Mogontiaci Rhenum tranſit, Triburiæ caſtra facit, conſidet, maiores copias expectat. Quæ vbi conuenere, aduerſus filium infeſto, intentoq; exercitu Hodonnam procedit. Rector Boius nefas ducens, filium cum parente ferro decernere, ſortem ſuam ſupremo numini commendat, in Boiariamque cedit. Iubet eos, qui ſuis rebus fauebant, ſibi conſulere, ad Auguſtumque redire. Hique ab Alberto Cæſarianarum partium dynaſta, ingentibus pollicitationibus, & ſpe veniæ ad Pium reducuntur. Proceres Francorum frequenter ad Cæſarem conueniunt, docent, neque ſe, neque reliquos Germanos pati poſſe Ludouicum regem Boiorum, & Auguſtæ Maieſtatis hæredem, de omnibus & Republica bene meritum, tantis rebus aduerſus Venedos, Imperij, & religionis Francorum hoſtes publicos, geſtis, oppidis, mœnibusque prohiberi, ludibrioque

Pipinus Aquitaniæ Rex moritur.

Iuditha legatos ad Lotharium mittit.

Ludouicus rex, duas [illegible] copias colligit, Germanorum opem implorat [illegible].

Boius [illegible]

fore impotentis naturæ animali, & ſoricibus peſtilentibus. Se primaria membra, nempe conditores & authores Imperij Francorum eſſe, non poſſe quenquam ſine ſuo conſenſu rebus imponi: rem ſui iudicij eſſe, armis haud dubiè muliebri audaciæ, peſſimorum conatibus obuiam ituros. Proinde (inquiunt) Auguſtus habeat rationem poſteritatis, periculique Reipublicæ: caueat ne hancce dum flagitioſiſſimorum (qui omnia permiſcere, cuncta ad ſuam potentiam, dominatumque conuertere, rem ad arma deducere ſtudeant, temeritati obſequatur, peſſundet atque perditum eat. Admonent, ne quid raptim turbateque agat. Poſtremò petunt, atque iure ſuo poſtulant, vt cum filio omnium optimò ac ſapientiſsimo in gratiam redeat. Imperator hiſce commotus verbis, qui, alloqui quippe tenuis, infirmi, ne dicam inſtabilis animi, vento & nutu conſultantium circumferebatur, regi Boiu gratiam facit: iſque ad patrem ſupplex venit. His compoſitis, Pius Francofurdiæ hyemat: in Quadrageſimali ieiunio Confluentiæ Rhenum tranſit: inde in Sueuiam pergit, Paſchalia prope lacum Brigantium perpetrat. Menſe Maio Wurmatiam proficiſcitur. Huc ex Italia Lotharius, promiſsis, vt ſuprà dixi, ineſcatus, euocatus à patre, venit: à quo honorificè & benignè præter ſolitum excipitur. Deinde Imperium Francorum, relicta ſola Boiaria Ludouico, inter Lotharium, Carolumque conniuente Auguſta diuiditur. A flumine Muſa Orientem ſolem, Auſtrumque verſus cuncta Lotharius animo inuadit: regna Occidentalia Galliarum Carolo relinquit: eiusque tutor Auguſtæq; curator adpellatur. Adſunt Aquitanorum quidam, qui de nouo rege ſententiam Imperatoris expectabant, verùm qui domi remanſerant, regem niſi à ſe creatum aſpernabantur, Carolumq; recipere detrectabant. Pipinum nepotem Imperatoris ex filio Pipino, rebus Aquitanicis imponunt, ad regiumq; ſolium ſubleuant. Imperator quaſi re bene geſta, & ceu omnem diſcordiæ de diuidundo imperio feneſtram præcluſiſſet, ſeriò triumphabat: lætus hilaremque Lotharium in Italiam dimittit, ipſe Aquitaniam petere aduerſus nepotem ſuum conſtituit: dictitabat, ſe non inuidere nepoti, ſed conſulere, ne ſcilicet ferox eius ingenium, ætasque tenera, leuibus atque proteruis Gallorum, pertinacibus Aquitanorum moribus corrumperetur: eundem apud ſe in Germania educatum iri oportere prædicabat. Cùm coniuge igitur, ac Carolo ſecum ducto, arma in Aquitaniam mouet, proceres iurare Carolo adigit: refragantes in vincula conijcit, quæſtionibus admouet. Pipinum nepotē in Germaniam mittit, educandū Drogoni Mediomatricum pontifici cōmendat. Interea dùm talia in Occidente geruntur, Ludouicus rex Boiorum impatiens doloris, quòd æquâ portione regni, auitaque hæreditate (quaſi vulgo conſeptus, impatéve matrimonio natus) excluſus eſſet, confiſus Germanorum voluntatibus, Sueuorum ſibi animus primò conciliat, deinde Francofurdiam petit. Quò frequentes ad eum Francorum, Saxonum, Venedorum duces, tetrarchæ, dynaſtæ, pontifices, ſacrifici, monachi, item legati Cimbrorum coeunt. Vbi rex Boius patientiam ſuam prædicat, inimicorum fraudem proponit, à fratribus bis captum genitorem, à ſe bis ſeruatum eſſe commemorat: egregiam ſanè hiſce meritis gratiam referri, illis imperia ob parricidia tribui, ſe ob pietatem velut nothum, exhæreditatum eſſe: &, ſi Dîs placet, Germaniæ hactenus liberæ dominum muliebri ſcelere imponi, ſe ſemper cum fratribus de virtute certaſſe: ſe vt antea operibus ſtuduerit, ſic iuſtitia & æquitate velle ſuperare: petit ſui rationem haberi. Fit patrum conſultum, Germanis regem apud ſe educatum cordi eſſe, placere eius modeſtiam ac iuſtitiam, quas iam pridem ſenſiſſent, ac experimentis cognouiſſent. Non placere populo inuicto, nationi orbis reginæ, principem cuius vitam ac mores ignorent. Hyemabat ſub idem tempus apud Pictonas in Aquitania Imperator Ludouicus, crebriſque nunciis, item literis fit certior, Ludouicum filium vniuerſas Germanias occupaſſe, in eiusque verba omnes Alemannos, atque Venedos, & Sclauos iuraſſe: Regesque Cimbrorum, Danos, Suionas, Nordomannos, Gothos, Finnos eidem operam ſuam pollicitos eſſe. Hocque triſti nuncio accepto, languore, & pectoris inflatione tentari, crebris ſingultibus concuti cœpit, cauſam valetudinis ex mœrore contraxit: pituita, ac diſtillationibus, quæ aliàs pulmonem, & viſcera huiuſcemodi vitalia vitiatant, & auctæ tum frigore hyemali, læuoque tumore intumuere in ſuppurationem & apoſtema. Relictis igitur vxore ac filio Carolo in Aquitania, Drogum archiflaminem Auguſtalem, Albertum magiſtrum Equitum ad tutandam occidentalem Rheni ripam, & in officio continendos accolas, præmittit: initio Quadrageſimæ ex Aquitania egreditur, cum copiis, licet annis, & morbo adfectus, ſubſequitur: ad Aquas Graneas ante Paſchalia cum exercitu peruenit. Peractis ibi feſtis diebus, Mœno Francofordiam nauigat, ad Herueldenſe monaſterium, Turogósque, vbi filium conſidere, ſtatiua habere, fama erat, petit. Cùm fines Boiariæ, Nariſcorumque nullo hoſte obuio adtigiſſet, Ludouicum filium per Boiemiam, & aliorum Venedorum prouincias magna difficultate, atque haud mediocri diſcrimine penetraſſe, in Boiaria meridionali incolumem degere audit. Porrò adgrauata valetudine retro pedem refert, Salſam vicum regium deuenit: ibi ſolennes ſupplicationes facit, triumphumq; Chriſti concelebrat. Inde Rheni ora, inſulis in agro Moguntino circuitis, dum ſeceſſu mediamnis, proximè Ingelhaim fixis papilionibus ægritudinem leuare parat, ſuccubuit.

Imperator in gratiam cū filio redit.

Ludouicus Francofurdiam petit.

Herſfeld.

Vocatis ad ſe Drogone fratre archimiſta Cæſareo, epiſcopo Mediomatricum, Hettone Treuerenſi, Ottogerione Mogontino pontifice, cum omnibus mitis in gratiam redit, filio Ludouico ignoſcit, ſupellectilem Imperatoriam diſtribuit. Diadema, enſem gemmatum, auratumque, ſacra & inſignia Imperij Lothario legat. Hiſce peractis ad cœlum conuerſus, diuiniſque rebus intentus, nulli poſthac negocio prophano animum accommodauit, duodecimo Calendas Iulij, anno vitæ LXIIII. poteſtatis XXVII. CHRISTI authoris noſtri DCCCXL. animam efflauit, & in hac voce defecit, Auſs, auſs, quod non tam diminutæ, alienatæque mentis ſignum, quàm atros genios abominantis verba fuere. Nam apud Germanos is ſermo abigentis eſt, declaratque foras foras, hoc eſt, abi, abi hinc in malam crucem. Corpus Drogo in Mediomatricum vrbem deportauit, in ædem diui Arnulphi, vbi genitrix eius humata erat, intulit, mauſoleoque condidit. Supra quàm cuiquam credibile eſt, mitiſsimus Pius fuit. Quem ſi verè cognominauero, haud immeritò pilam fortunæ dixero, in qua iocos, luſuſque ſuos illa exercuit: aut vt veritatis placita ſequar, in Ludouico hoc, rerum & naturæ parens vim ſuam planè oſtendit: quemcunque, vt vti libet, attollit in altum, & de ſublimi rurſus præcipitat. Nec eſt quiſquam omnium qui refragari audeat, aut quærere cur nam ita agis? Virtutem illam ac magnitudinem animi, & fortitudinem parentis Pius non eſt adſecutus: Vis illa immortalis ingenij, quæ in Magno extitit, in filio defecit. Hic magis peruicax in ſecundis, quàm aduerſis fuit, atque in proſperis pertinax, in anguſtiis mollis, ac minimè reſiſtens fuit. Vxori, animoque nimium indulgens: ad nutum tinearum aulicarum circumferebatur. Minus cautè, parum prudenter pericula cauit. Nec incolumitati Reipublicæ quàm longiſsimè poſt ſe conſuluit. Quòd ſi factum parentis dediuidundo Imperio æmulatus fuiſſet, haud tam citò Imperium vires Francorum occidiſſent. Nec tantum armis licuiſſet, neque tantum ſanguinis Chriſtiani, parricidiali bello effuſum adhuc Reſpublica lugeret. Sed nihil verſatilius fortuna. Vulgatum apud nos prouerbium eſt: Summa quæque tandem ad ima rurſus relabi, quæ ſi amplius intendantur, in neruum erumpent: habeniſque laxatis ſenſim, donec occidant, remittuntur. Quibuſdam fortè, ac temerè humana negocia volui, agique perſuaſum eſt: alij fato, & æterna conſtitutione, nexuque cauſarum latentium, & multò ante deſtinatarum, ſuum quenque ordinem ineuitabili lege percurrere arbitrantur. Nos ita omnia æternæ, ſupremæque maieſtati ſubiicimus, vt tamen animi noſtri liberi ſint motus. Et quiſque ſuo vitio ſibi malum accerſat: immortalis quidem illa prouidentia, cuius fortuna euertenda eſt, eius conſilia corrumpit. Lothario vbi renunciatum eſt parentem obiiſſe, ex Italia in Germanias, Galliaſque maturè quàm maximis poteſt itineribus contendit. Aquas Graneas, regiam & caput Franciæ occupat, Galliarum, Germaniarumque primores accerſit, ſacramenta ſibi dicere iubet. Legatis Caroli & Ludouici, fratrum ſuorum, qui æquam auitæ paternæq; hæreditatis diuiſionem poſtulabant, conſilio Alberti præfecti prætorio (is plurimum apud Lotharium poterat, & diſcordiam fratrum, quàm concordiam, bellum quàm pacem ſibi vtiliora exiſtimabat) reſpondet, ſe iam pridem à Pontifice Maximo S P Q R. Imperatorem appellatum, ac Romæ ſolenni ritu Auguſtum conſecratum, conſortem Imperij à parente adlectum, ab eodem inſuper teſtamento hæredem, & ſucceſſorem Auguſtalis maieſtatis, Imperij, qua latiſsimè patet, miſsis eius inſignibus declaratum, perniciosam eſſe Reipublicæ multitudinem principum: Vulgo dici, negligi quod a pluribus cuſtoditur. Quamobrem ſibi vt maximo natu, ſummam rerum à parente, communi procerum Imperij conſenſu traditam eſſe. Decere pios filios, bonoſque rectores acta parentis, vniuerſique populi tueri. Se quidem Ludouico Boiariam, Carolo Aquitaniam, vbi vterque regio more degat, concedere: hac tamen lege, vt hæc regna precario poſsideant, in fidemque à ſe accipiant: atque ſibi, ſicuti Auguſto orbis & vrbis domino obtemperent, quemadmodum ſub parente, & auo factitatum ſit. Hæc vbi ad reges Carolum, & Ludouicum relata ſunt, communi conſilio Lothario bellum indicunt, armis impetrare, quod iure nequiuere ſtatuunt. Carolus à tergo, Ludouicus à fronte fratrem aggreditur. Is ſoluto conuentu, ex Aquis Graneis egreditur, coniuncto ſibi Pipino nepote, qui in Mediomatricum vrbe educabatur, cum magno exercitu Mogontiacum primariam Germaniarum vrbem, inde Germaniam Magnam, quatenus longiſsimè, latiſsimeque porrigitur, vendicaturus petit. Rex Boiorum cum antiquorum Francorum non tam numeroſa, quàm valida manu, ſuburbanis Mogontinis fratrem occupat, retrò pedem ferre cogit: Quippe Lotharius timens robora Francorum cedit, aduerſuſque Carolum in Occidentem arma conuertit. Interea Ludouicus Francos Orientales omnes, Saxonas, Haſſos, Francones, Turogos, Sueuos, Venedos, Sclauos, proceribus multa largiendo, complura ciuitatibus promittendo, ſingulos benignè appellando ſibi conciliat, in ſuaque verba iurare pellicit. Orientalem Rheni ripam validis præſidiis confirmat. At Lotharius crebris legationibus eorum, qui ſuis rebus fauebant, reuocatus, omiſſo Carolo, è Galliis rurſus in Germaniam iter flectit, & proximi anni Aprili quamceleſrrimè ad Rhenum procedit. Iuxta Vangionum vrbem cum exercitu clam flumen tranſit.

Ludouicus Pius obiit anno Chriſti 840.

Ludouici Pij ſepultura.

Ludouicus Pius pila fortunæ.

Prouerbium.

Lotharius ex Italia in Germanias & Gallias redit.

Bellum Lothario à fratribus Carolo & Ludouico indictum.

Lotharius in fugam pulſus.

Ludo-

Ludouicus à ſuis partim ciuile bellum deteſtantibus, partim principatum affectantib. deſertus, & planè proditus ab hoſtibus, de improuiſo circumuentus, cum paucis vix euaſit, in Boiariamque aufugit. Lotharius diſpoſitis præſidiis iuxta Rhenum, ne ſibi à tergo bellum immineret, partem ibi copiarum cum Alberto magiſtro equitum ad prohibendos Ludouici conatus, ad impediendumq;, ne iā vires cum Carolo coniungat, relinquit: omnē impetum belli in Carolum conuertit, qui iam ad Moſam, Ludouico ſe cōiuncturus perueniſſe ferebatur. Ab hoc rex Boiorum in auxiliū per legatos euocatus, per Sueuiam cum ſuis abſq; cunctatione armatus ad fratrem Carolum properat, fratrisque alterius præfectos ſibi reſi-

Ludouicus victor euaſit.

ſtentes, & iter intercludere conantes, graui admodum clade afficit, Albertum magiſtrum equitum huiuſcemodi belli nefandi authorem cum plurimis Lotharianis prælio occidit: victorq; nemine omnino prohibente Gallias petit, copias cum Carolo iungit. Lotharius

Fontanedū vicus Galliæ.

cum ingenti exercitu in Fontanedo vico Antiſsiodorenſi (quæ ciuitas Galliæ Lugdunenſis tertiæ) conſederat. Rex Boius, & Aquitanus armis coniunctis, ad fratrem procedunt, oratores ad eum proficiſci iubent, qui pacem offerant, ſi ille æquam portionem fratribus germanis, vti ius gentium eſt, redderet. At ille auiditate Imperij excæcatus, nullius ſalubris conſilij patiens, ſummā rerum mordicus tenere connititur, nec vllam aliam conditionē concordiæ, ne audire quidem, ne dum accipere voluit. Iam enim fatis admouebantur Francorum genti bella ciuilia. Deſtinati igitur ſorti ſuæ fratres, patricidiali prælio manus conſerunt: ſe cognato ſanguine contaminant ſeptimo Calendas Iulij. Acriter diu pugnatum eſt: vtrinque magna accepta clade, victoria tandem cruenta, Ludouico & Carolo ceſſit. Lotha-

Lotharius fugit.

Iordanus Oſnaburgenſis.

rius ad Aquas Graneas aufugit. Concidere hoc certamine vires Francorum: centena amplius millia hominum hac pugna interiiſſe author eſt Iordanus Oſnaburgenſis: Francique ſoliti hactenus fines regni proferre, elaboratos ac acquiſitos à maioribus ægrè poſthac tutati ſunt. Carolus & Ludouicus caſtra fratris diripiunt, corpora occiſorum humari iubent. Deinde rex Boius dimiſſo fratre in Gallia, menſe Auguſto in Germaniam reuenit; Saliam regium vicum accedit. Lotharius rurſus reparatis viribus, & vndecunque ſuis collectis,

Lotharius Saxonum opem petit.

ea æſtate Mogontiacum occupat, Lotharium filium ad Saxonas mittit, eōs ad ſe Auguſtam Nemetum properare præcipit. Ipſe interim Rhenum traiicit, contra Ludouicum intento, infeſtoque exercitu procedit: exitium regi Boio minatur: eundem non ſolum Francia, Boiariave, ſed etiam Europa exacturus, vſque Boiariam Franciæ antiquam peruenit. Verùm huiuſcemodi minæ in ludibrium verſæ. Boij & eorum rex fortiter ſe, ac fi-

Lotharius re infecta Vvormaciam petit.

nes ſuos tutati ſunt. Lotharius re infecta, Vvormaciam redit: ibi filiæ ſuæ nuptiis confectis, Gallias petit. Tota hyeme fruſtra aduerſus Carolum arma mouit; nullaque re memorabili geſta, ad Aquas Graneas reuertitur. Inter hæc Rabanus Fuldenſis antiſtes, vir ea tempeſtate vndecunque eruditiſsimus, Vates, Theologus inſignis, quòd nimis literis deditus, rem familiarem negligeret, à monachis Monaſterio eliminatur. Ipſe ad Ludouicum regem noſtrum ſe contulit. Primo deinceps vere, cùm ne victus quidem Lotharius à pertinacia reſiſteret, Ludouicus cum Francorum, Boiorumque valida manu ad Rhenum contendit. Vrbes in occidua ripa ſitas, quæ Lotharianæ erant, ad deditionem cogit. Carolus Argentorati ad regem Boium venit. Ambo reges coniunctis viribus aduerſus Lotharium arma mouent, XVII. KL Aprilis eundem cum metu ſuperioris pugnæ

Lotharius in fugam verſus.

ſui diſlabentur, in fugam vertunt. Fama erat, ipſum deſperatis rebus Italiam petere. Hac de cauſa Ludouicus & Carolus Imperium Francorum inter ſe partiuntur. Ludouicus Germanias, Carolus Occidentalia Galliarum ipſi ſibi deſtinant. Lotharius verò repara-

Lotharius vires reparat.

tis de integro viribus, apud Matiſconem vrbem Burgundiæ caſtra locat, ſe vallo, foſſa munit, denuo aleam belli tentaturus. Quod vbi Ludouico & Carolo renunciatum eſt, eò cum ſuis copiis procedunt. Cæterùm iam omnibus huiuſcemodi bella parricidialia deteſtantibus & abominantibus (nam quibus bellum quàm pax magis cordi fuerat, occiderant) amicis fratrum vltrò, citrò commeantibus, reges reconciliati ſunt. Conſilium deinde prin-

Imperiū inter fratres tertiò diuiſum.

cipum virorum habuerunt; in quo placuit, vt quadrageni cuiuſque ſenatores, gnari regionum, locorum coirent, deinde imperium deſcriberent, & iurarent, ſe abſque fraude, doloque malo illud inter fratres partituros. Centum itaque & viginti proceres in Germania apud confluentes Moſellæ, Rhenique coëunt, totum hunc annum ibi commorantur. Vrbes, oppida, caſtella, Imperij membra in libellum redigunt: deinde in tetrarchias diui-

Ludouicus in Saxoniā arma mouet.

dunt. Interim eius anni æſtate Ludouicus in Saxoniam mouet arma. Serui atque libertini in dominos conſpirarant. Oppreſſa coniuratione, authoribus factionis capitali ſupplicio adfectis, Auguſto menſe ad Saliam, vbi regium prætorium erat, ad conuentus agendos proficiſcitur. Inde Septembri ad Carolum fratrem Argentoratum pergit, Lothario cum in Dithenhouen diuerſante. Inſequentis anni Auguſto, qui fuit ab ſeruato orbe octingenteſi-

Verdun in Lotharingia. Verdunum ab aliis dictum.

mus, ſuper quadrageſimum tertium, Verodunī (vrbs eſt Cæſariana Galliæ Belgicæ primæ) reges, & centum viginti principes viri coeunt, diuiſio Imperij renunciatur: Aquitania Pipino datur, Lothario cedunt cognomen Auguſti, Roma caput mundi, Italia victrix quondam gentium, Alemanni & Teutones, qui ſecundū Iulium Cæſarem, & veteres

Coſmographos,Gallias,Belgicam,Celticamque incolunt. Germania ſecunda,cuius partes ſunt Agrippinenſes,Tungri,Brabantini,Flandri,Toxandri,Hannonij, Cam[illegible]cenſes, Picardi vſque ad Sonnam flumen. Hi omnes quondam inferior Lotharing[illegible] dicti. Inſuper Germania prima præter Moguntiacum, Wormatiam, Borbetomagum. A[illegible]guſtam Nemetum Gallia quoque Narbonenſis,quæ & Prouincia, Sequanique, Veſont[illegible] Lugdunum,Hedui,Lingones,Burgundia,Gallia Belgica ſuperior,cuius quatuor à Ro[illegible]nis ſcriptoribus primariæ cenſentur vrbes,Treuerum Auguſta,Mediomatricum vrbs L[illegible]corum Tullum,& Verodunum,hæc adhuc à Lothario Lotharingia vulgò nuncupatur. Cætera Galliarum, nempe Galliam Belgicam ſecundam, cuius vrbes ſunt Rhemi, Sueſſ[illegible]num Auguſta,Veromandorum Auguſta,nobis Sanctus Quintinus eſt,atq; Galliam Lugdunenſem,quæ & Celtica,Carolus accepit:eaque pars adhuc regnum Francorum, & Francia Occidentalis vocari ſolet,cuius caput eſt Luteria Pariſiorum. Ludouico deſtin[illegible]e ſunt vniuerſa,quæ à Rheni fluentis Orientem ſolem longè lateq; ſpectant: Germani[illegible] Magna, Rhetia,Sueuia,Vindelicia,Illyricum,Noricum,Pannoniæ,Liburnia,Boij & Venedi. Additi ob vini prouentum in ripa Rheni occidua Mogontini, Vangiones, Nemetes. Hiſce confectis,reges iureiurandi religione pacem ſanciunt: inde quiſque in ſuum regnum diſcedunt: continuoq; à prauis conſultoribus inter Carolum Regem Celtarum,& Pipinum Regem Aquitaniæ ob limites diſcordiæ flamma excitatur. Carolus Aquitaniam crebris incurſionibus infeſtat: Bernhardum limitis Hiſpanici præſidem trucidat. Cæteri Pipini Duces ſeptimo Idus Ianuarij copias Caroli de improuiſo adoriuntur, fundunt, cædunt. Interiit hoc prælio Rhabanus,ſignifer Caroli,& cum eo magnus nobilitatis numerus: hique monachorum magiſtri Richobotus,Hugo patruus Caroli. Inter hæc Gregorius quartus Pontifex Romanus ex hac vita migrat: cui Sergius, antè Os porci dictus, ſuffragio Imperatoris,ſacerdotum, Senatusque populi Romani ſufficitur. Saraceni ex Mauritania ſoluunt,Italiam inuadunt,Beneuentum capiunt. Rector Germaniæ orientali Boiariæ limiti in Pannonia filium Ludouicum præſidere iubet. Ipſe Venedos trans Albim conſidentes,& ad Orientem vergentes,qui res nouas moliebantur, occiſo eorum regulo Gozomuzilone, perdomitat, Ducesque ipſis Teutonicos,ne deficerēt in poſterum, imponit. Rhabanus noſter, librum de ſacroſancto domini Deique noſtri vexillo, vt ſupra narrauimus,conſcriptum, per Aſchorichum, & Rupertum monachos Romam Sergio Pontifici Maximi petenti mittit. Quod opus laborioſum noſtro æuo, opera Ioannis Reuchlini,Hebræarum literarum inſtauratoris,ab Thoma Anshelmo diligentiſsimè excuſum eſt.

Germania ſecunda.

Gallia Belgica.

Lutetia Pariſiorum.

Inter Carolū & Pipinum diſcordia orta.

Bernardus præſes trucidatur.

Rhabanus ſignifer.

Richobotus & Hugo abbates.

Sergius Papa, antè os porci dictus.

Nordomanni lattocinij ſtudio ex Cimbrica peninſula nauibus delati, ducibus Regnero,& Rorico,regnum Caroli inuadunt,ſecundum Sequanæ ripam Pariſios tendunt: monaſterium D.Germani diripiunt: Carolum qui cum Britannis malè pugnarat, amiſsisque multis cum paucis vix euaſerat, gens ferociſsima pacem à ſe mercari cogit. Poſt hęc Dani domum in Oceano Germanico nauigantes, Friſiam inuadunt,ter pugna cū Friſiis conflixere. Primo inferiores prælio diſceſſere, duobus noſtros ingenti ſtrage adfecerunt, inde victores reuerſi,in Saxoniæ Cimbrorumque confinio Hamburgium deuaſtant: verùm noſtris ad auxilium paſsim euolantibus retro tulerunt pedem. Porrò Ludouicus Rex noſter conuentum procerum in Saxoniæ Padobrunnæ cogit. Adfuere fratrum,& Erici Regis Nordomannorum legati,item Sclauorum omnium, Bulgarorumque oratores,cum quibus omnibus pax fœdusque confirmatum eſt. Nordomanni captiuos reddidere,ablata reſtituerunt. Haraldus Danus,princeps inter ſuos, philoſophiam noſtram recipit,in Franciaque manere maluit, in Saxonia ſedes & domicilia à Rege noſtro accepit: præcipuo in honore apud noſtros fuit. Boiemi quoque religionem noſtram recepere. Quatuordecim gentis Dynaſtæ,cum popularibus ſuis ſacra aqua luſtrati ſunt: iuſſusque eſt Bathuricus Pontifex Reginoburgenſis Zechos, (ita enim ſua lingua Boëmi nominantur) inſtituere in philoſophia Chriſtiana. Nam Boiemia ab Occidente & meridie Boios ſpectat, Boiariæque finitima eſt, in rebus diuinis paruit Epiſcopis Reginoburgenſibus, vſque ad Diuum Wolfgangum, cuius conſenſu de cætero proprios habuere Pontifices, quos Imperatores noſtri dederunt, ſicuti in quinto narrabimus libro.

Dani Friſiā inuadunt. Hamburg deuaſtatur.

Horici alias ſed Crātzius Eric. habet.

Heraldus gus & Heroldus baptiſatur, vt Crantzius lib. 1.

Boiemi fiunt Chriſtiani. Zechi qui.

Boiemia ſitus.

Non ſolum externi hoſtes Francorum fines infeſtarunt, indigenæ quoque ciuiles inter ſe diſſenſiones concitarunt. Lotharius Bolocratum ducem Arelatenſem, Burgundiones à ſe deſciſcere parantes, vi ad deditionem cogit: armisque in obſequio continet. Giſalbertus Caroli præfectus filiam Lotharij rapit, in Aquitaniamque profectus eam ſibi connubio iungit. Auguſtus id Carolo annuente, fauenteque factum eſſe exiſtimabat. Ideo par pari referre, expeditionem aduerſus Carolum iniuriam iniuria compenſare meditabatur. Subſequentis igitur anni vere Rex Germanus in Occidentem ad Carolum proficiſcitur. Ibi in conuentu celebri vterque Regum iuramento ſe purgat, inſcios eſſe raptus: neque placere hoc coniugium. Inde Ludouicus ad lacum Brigantinum reuertitur: pridie nona Aprilis, ibi Paſchalia celebrat, Cæſarem Carolo reconciliare fruſtra ſumma ope nititur. In Auguſto cum exercitu in Morauiam tumultuantem pergit, quæ latiſsima erat. Ab Occi-

Giſalbertus filiā Lotharij rapit & inde bellum oritur.

Morania.

dente Boiemiæ continuabatur, Orientis ab ora, & Meridie rum cum Danubio, vſq; in Pontum fermè excurrebat, atque cum Europa finiebatur. Eius regulus ſummus Sclauorum Princeps cenſebatur. Germanus rector compoſitis rebus genti Ratislaum nepotē Moēmari imponit. Nitrauæ, Brynnæ, eidemque tractui antea Brynnonem, itidem Venedum præfecerat: per Boëmiam Reginoburgium reuertitur. Vbi vita functo Bathurico, Arioſridum eiusdem vrbis ſummo ſacerdotio donat. Saraceni, quos Mauros nominant, templum D. Petri Romæ, cum vrbem capere non poſſent, vaſtant. Templum Diuo Ruperto dicatum Iuuauiæ conflagrauit. Anno deinceps proximo qui fuit æræ noſtræ octingenteſimus quadrageſimus ſeptimus, quies ab armis fuit, Auguſtus Regem noſtrum inuitauit: ipſe viciſsim ab eo inuitatus eſt. Huncque annum hi duo fratres, mutuis conuiuiis, venationibus, ſagittatiis muneribus, equeſtribus ſpectaculis, ac cæteris regiis voluptatibus tranſegerunt. Attamen Ludouicus, vt Imperat. Carolo Regi Celtarum reconciliaret, fruſtra operam ſumpſit. Nimis impatienter ferebat Lotharius ignominiam ſibi ob raptam filiam illatam: nec ab animo eius ſuſpicio illa amoueri vllo pacto potuit, quin hanc technam Caroli eſſe opinaretur. Eodem anno Ottogerione Pontifice Mogontino mortuo, Rhabanus ille ob eruditionem à Ludouico Rege Archimyſtes primarius Germaniæ nuncupatur ſexto Kalendas Iulij, iuſſuque Ludouici Kalendis Octobribus Moguntiacum cœtum ſacerdotum cogit: viuendi normam ſacrificulis præſcribit. Quantumuis enim ager fertilis, ſolum fœcundum ſit, niſi aſsiduo cultu agricolæ purgetur, ſpinas, & lolium tibi germinat. Fuit eadem tempeſtate in Sueuia, agro Conſtantienſi inſana quædam vates Theoda nomine, quæ conſilio cuiusdam ſacerdotuli, quæſtus gratia, freta vilis plebeculæ credulitate (vt ſunt animi imperiti vulgi ſuperſtitioſi magis quàm religioſi) futura canere cœpit: ambiguisque dictis mortales ſtultos, ſtultiores reddebat. Contra ſcita D. Pauli, muliercula publicè concionabatur: de miniſteriis diuinis prophaniſsimè philoſophabatur. & de his, quæ ſoli Deo nota ſunt, temerè pronunciabat. Viſus cœleſtes ſimulabat, congreſſus, collocutiones cum ſuperis, à quibus cuncta diſceret, ementiebatur. Extremum fatum orbi terrarum, & illum diem, Poëtis quoque alienis à religione noſtra decantatum, impendere illthoc anno prædicabat. Viri, mulierculæ, pueri, puellæ metu perculſi, ſturnatim, graculatimque prouolant, munera deferunt, deprecatricem apud Deum immortalem parant. Quidam Stoicidæ, obſtipo, caluoque capite, vultu triſti, & ſordibus notabilibus duntaxat religionem præ ſe ferentes, eandem velut Sibyllam, cœlitus demiſſam, Deoque plenam non ſolum venerabantur, verùm etiam ſectabantur. Nam Phariſæorum hoc genus irritabile adhuc noſtra quoque ætate, poſthabitis ſacrarum literarum fontibus clariſsimis, cœnoſas lacunas potare ſolet. iſti fabulæ nugis, humanisq; commentis rationaciunculis ſophiſticis, ac tumultu (vti ait pater omnipotens) carminum ſuorū, felicitatem collocant, immortalitatemque in figmentis mortalium præceptiunculisque conſiſtere opinantur: quaſi verò cogitationes hominum atque DEI plus quàm per Diapaſôn interuallum non diſtent: aut non dictum ſit, Iuſtitia veſtra, pannus profluuij menſis muliebris. Sed ad fatidicam illam reuertor. Ea iuſſu regis noſtri, Mogontiacum à Solomone Epiſcopo Conſtantienſi deducitur, in templo D. Albani à Rhabano, & cæteris Epiſcopis diligentius audita, accuratius quæſita, ſcenam omnem vaticinij ſui deregit: ſe edoctam à quodam ſacerdotulo, lucri gratia hæc commentam eſſe fatetur. Palo igitur & verberibus admota, ſilere poſthac iuſſa, ludibrio de cætero fuit. Fuere item in Germania ea tempeſtate poëtæ, hiſtorici diuinæ philoſophiæ doctores clariſsimi. In Sueuia Strabo, qui & Walfridus monachorum D. Galli antiſtes. Rhabanus Archiflamen Mogontinus, Germaniæ primarius Pontifex. In Francia apud Fuldam Rudolphus. Hi commentarios in omnes ſacræ hiſtoriæ libros ediderunt, vulgo Gloſſa ordinaria nuncupatur. Circa idem tempus Imperator Lotharius Cæſar Auguſtus bellum Carolo fratri Regi Galliæ Celticæ, Belgicæque ſecundæ indicit, atque in eum arma mouere parat. Ne autem hoc fieret, Ludouicus Rex Germaniarum apud confluentes Rheni, Moſellæq; fratrem Lotharium conuenit, iureque ſuo intercedit. Boiemos eruptionem meditantes per Ludouicum filium reprimit: ferocem populum legatos pacis gratia mittere, & obſides dare cogit. Kalendis Octobribus concilium procerum Germaniæ Mogontiaci celebrat. Oratores Imperatoris, & Caroli fratrum ſuorum: item Nordomannorum, & Sclauorum audit, & abſoluit. Carolus metuens minas Auguſti, quo eidem ſatisfaceret, Giſalbertum, raptorem Cæſareæ puellæ, regno ſuo excedere iubet. Is confiſus clementia Rectoris Germaniarum in Franciam Orientalem aufugit: ſupplex Moguntiacum ad Ludouicum venit: Regeque noſtro deprecatore, à Lothario, qui tum in Dithenhouen conuentum agebat, in gratiam recipitur: cum Carolo quoq; de pace conuenit. Eodem nempe Mogontino concilio Godeſcalcus genere Belga, profeſsione ſacerdos, qui docebat homines quoſuis, ineuitabili lege, & neceſsitate prouidentiæ diuinæ, ſiue inferis, ſiue ſuperis deſtinatos eſſe à decuriis Pontificum noſtrorum exploſus, ad Hincmarum Rhemorum vnde oriundus erat, Epiſcopum traducitur: prius ſacramento dicto, ne vltra Franciam Orientalem vnquam,

Ratislaus Sclauorum regulus.

Lotharius & Carolus fratres reconciliantur.

Ottogerio qui & Odogarius moritur Anno Christi 847.

Theoda vates in agro Cōſtantienſi: vide Sigebertum.

Mulier publicè concionatur.

Strabo, qui & VValfridus.

Rhabanus.

Rudolphus.

Gloſſa ordinaria.

Godeſcalcus hæreticus. Nō meliora hodie reformati docent.

Hincmarus Epiſcopus de quo & Sigibertus.

vnquam,regnúmue Ludouici adeat. Qui ſe ſoluto conuentu, in Boiariam Reginoburgium, hyemandi cauſa confert. Boiemi rurſus,gens belli, prædeque auida rebellant. Erneſtus Dux limitis Nariſcorum,inter amicos Regis Principem obtinés locũ,cum magno militum,equitum,præſidum,præfectorum numero arma aduerſus Boiemos mouet: noſtrique caſtra hoſtium vallo munita vaſto impetu inuadunt,ſumma vi oppugnát,multi vtrinque ſauciantur.

Erneſtus.

Ex noſtris Dachulfus procurator Sorabici limitis,vir bellicoſus, in genu ſiniſtro ſagitta vulneratus. Hoſtes ſe viribus rati impares fore tanto exercitui,legatos de pace cum ſuppliciis mittunt: obſides qui petantur offerunt,imperata ſe facturos pollicentur,copiamque colloquendi cum Dachulfo,cui magis,quòd is linguam,inſtituta Venedorũ callebat,fidebant,petunt.

Dachulfus Marchio Miſniæ.

Dachulfus igitur Miſniæ præſes, diſsimulato vulnere ac dolore,equo ſedens,Boiemos pro caſtris audit: horum preces ad concilium procerum defert.

Dachulfus Miſniæ præſes.

At quidam ducum inuidia commoti,quòd gloria pacatæ Boiemiæ in Dachulfum transferretur,armis correptis,dum cæteri cum Boiemis paciſcuntur , contra fas iusque gentium,in Boiemos nihil mali ſuſpicantes,vt qui de pace cum noſtris agebát,impetum faciunt. Venedi inuocato Deo perfidiæ vltore,fortiter reſiſtunt, Teutonas cædunt,ſternunt,& quaſi pecudes mactant: Francos in fugam vertunt,atque in caſtra repellunt.

Teutoni cæſi à Venedis.

Noſtris de caſtris ſpectantibus,nec erumpere audentibus, ſpoliant occiſorum cadauera: deinde caſtris vndique circumſiſtunt, excidium Teutonibus minantur. Noſtri euadendi,ſurreſiſtendi ſpe penitus deſtituti,ſupplices legatos mittunt, vitam duntaxat petunt. Boiemi obſidibus acceptis,exutos armis, ſpoliatos bonis, cæterùm incolumes, via publica abire domos permittunt. Iisdem diebus Hochſtadij (vicus eſt agri Mogontini) quidam inſtinctu atri genij percitus dementia efferebatur: nocensque ille ſpiritus lingua inſani abuſus, gloriabatur, ſe cum collegis ſuis bello Boiemico præfuiſſe: diſcordiam inter Duces ſeruiſſe,Teutonas cum Venedis commiſiſſe: authoreque ſe, plurimum ſanguinis humani effuſum eſſe.

Hochſtad.

Dum hæc in Germania Magna , & regno Ludouici geruntur,in Imperio Auguſti Roracus Nordmannus (qui ad Imperatorem Pium cum fratre Haraldo aufugerat,ab eodem Dorſtadium in fidem acceperat,& precario hactenus tenuerat) falſo apud Lotharium perfidiæ accuſatur, in vincula coniicitur. Vnde ope diuina elapſus in Germaniam Magnam ad Regem noſtrum aufugit, innocentiam ſuam oſtendens.

Harald. qui & Haroldus.

Ab illo benignè excipitur, in confinioque Saxoniæ,& Daniæ collocatur,collectaque populariũ haud parua manu,piraticam exercere,& litus oceani Gallici quatenus Lothario parebat,infeſtare cœpit. Tandem ad hoſtia Rheni fluminis delatus, Dorſtadium rurſus occupat: ibique ſe aduerſus Imperatorem munit. Sed vltrò citrò commeantibus amicis in gratiam cum Imperatore redit: ab eodemq́; aduerſus gentis ſuæ latrocinia Dux eiusdem oræ conſtituitur: Regia vectigalia fiſco Cæſaris reddere iuſſus eſt. At regnum Caroli Godefridus Cimbrus inuadit: per Sequanamque furſum aduerſus amnem proficiſcens, circumcirca cuncta deprædatur.

Gotfridus Cimbrus.

Carolus opem Lotharij Imperatoris implorat. Cumque Auguſtus aduerſus hoſtes ſuorum copias contraxiſſet,& manus cum ipſis cóſerturus proximè Danos cóſediſſet,Carolus pacem ab hoſtibus mercatur,Lotharius domum reuertitur.

Carolus pacem mercatur

Fames tum admodum grauis Germanias,maximè circa Rhenum atteriuit. Modius Mogontiacus tritici denis argenti ſiclis veniebat. Rhabanus Archiepiſcopus tum in vico Mogontinenſi Neocella dicto,degebat,quotidiè trecentos amplius pauperes vndique prouolantes paſcebat: præter eos qui in conſpectu ſuo quotidie alebantur.

Rabani pietas in pauperes.

Venitque eò mulier quædam inedia adfecta, infantem ſecum portans, vix limen ædis Pont. attigerat,collapſa,efflat animá,fame perit. Infans mortuæ genitricis, quaſi viuentis papillam lingua,morſuque ſenſim appetens,ſpectaculo diro,miſerabiliq́; cunctos collachrymare, flereque coëgit. Apud Turogos quidam à Grabenfeld oriundus, dum eſuriei rabie efferatus ſyluas cum infante petit, & filium interficere, atque comedere meditatur: iam iamque parricidio manus admouet, ſubitò,haud dubiè,diuinitus,duos lupos ceruam laniantes conſpicit. Eueſtigiò lætus,manus à ſuis viſceribus abſtinet, fera lupos abigit, cadauere feræ veſcitur. Acceſsit ad hoc malum Sorabum defectio , qui crebris incurſationibus, igne,præda,Teutonum fines fœdiſsimè adflixerunt.

Sorabum defectio.

Ludouicus per Turogos, Miſniam hoſtili animo petit: ſegetes,fruges, agros,frumenta,vicos,horrea ſuccẽdit: quæcunque victum adminiſtrarent,exutit. Fame hoſtes ad deditionem cogit. Ad occiduum ſolem Pipinus Rex Aquitanus à Carolo parruo ſuo capitur, in ordinemque ſacerdotum redactus,in Auguſta Sueſſonum monaſterio D. Methardi includitur.

Pipinus in monaſterium detruditur.

Frater quoque eius Carolus more monachorum tonſus in Corbienſe cœnobium conditur. Vnde fuga elapſus in Germaniam Magnam ad Ludouicum alterum patruum euaſit.

Carolus monachus fieri cogitur

Eodem anno Irmogarda ex hac vita migrat.

Irmogarda Auguſta moritur.

Subſequenti,hoc eſt,anno Salutis octingenteſimo & quinquageſimo,Haraldus,de quo ſuprà memini, ſuſpectus Ducibus Cimbrici limitis proditionis eſſe cœpit,pœnasque ſeu opinati, ſeu cogitari ſceleris dedit. Per idem tempus Ludouicus maximum concilium ſacratorum , & prophanorum Mogontiaci cogit. Singulorum controuerſiæ auditæ,cauſæ cognitæ, lites diremptæ ſunt. Pax per vniuerſam

Germaniam iureiurando firmata. Interfuere Bulgarorum, Sclauorum legati. Rex dimiſſo conuentu, in Boiariam Reginoburgium migrat: paucis pòſt diebus ad Auguſtum, ad Agrippinenſem Coloniam proficiſcitur. Inde in Saxoniam pergit. Conuentum Iuridicum ad amnem Viſurgim agit, prædia regia, quibus procerum quidam incubabant, neque quicquam tribuebant, recuperat, fiſcoque adiecit. Leges Saxonum emendat, Iudices auaritia notatos, iura venditare, munera accipere ſolitos, albo prætorum eradit, bona eorum confiſcat, inſtitutorum veterum, atque legum peritos, pecuniæ contemptores, prouinciis iuris dicundi præfecit. Perluſtratis Saxoniæ finibus ad Turogos ſe confert. Erdfurdiæ itidem concilium gentis cogit, ibi vetiti ſunt magiſtratus patrocinia vendere, aut cuiquam in ſua præfectura adeſſe.

Erdfurt.

Diminutæ ſunt cauſidicorum merces, quorum perfidia nihil venalius. Nec eſt quicquam, quod Teutonas noſtro æuo magis ad ſummam egeſtatem redigit, quàm litium calumniæ, & leguleorum auriſuga turba, qui quaſi Sardi venales, fora conſtipant.

Iurisperiti notâ, & rabulæ forẽſes. Nannetum Crantzius vocat.

Hiſce rebus legitimè confectis, Ludouicus hybernandi cauſa in Boiariam, atque Reginoburgium remigrat. In ſequentis anni vere Nordomanni compluribus nauibus Oceano Germanico, Belgicoque circumeunt. Hoſtia tandem Ligeris ſubitò occupant, ac de improuiſo Nanetum vrbem inuadunt, cædibus, incendiis, rapina cuncta complẽt, Epiſcopum ciuitatis pridie Paſchalium ex more ſacrum fontem luſtrantem in templo interficiunt, ſacerdotes trucidant, omnem latè circa regionem depopulantur.

Hæc Crantz. & Sigebert. Pipinus euadit. Vide Reginonem.

Nemine reſiſtente Andegaues primò, deinde Turonas capiunt: templum ibi Diui Martini comburunt, omnia quaſi turbo humi proſternunt. Inter hæc Pipinus Rex Aquitaniæ, auxilio duorum monachorum è cœnobio euadit, fuga ſibi conſulit. Aquitanorum legati ad Ludouicum in Boiariam Reginoburgium veniunt, ignauiam atque diſcordiam Regum ſuorum, ſæuitiam atque crudelitatem imminentium hoſtium commemorant, Regnum Aquitaniæ offerunt, petuntque, vt aut parens, aut filius Ludouicus illuc pergat: Aquitaniam hæreditario iure poſſideat, in medioque hoſtium Nordomannorum, & Saracenorum ſitam defendat, docent popularibus ſuis cordi eſſe Ludouicum, fratres eius diſplicere: ac niſi poſtulata impetrent, ſe deſertos à iuſtis hæredibus, cogi, vt non abſque detrimento Reipubl. Chriſtianæ ad externorum opem confugiant. Ludouicus igitur filius à Rege Germaniarum, in Aquitaniam, nationem in fidem accepturus tranſitum facit.

Sed iterum captus (inquit Regino) inſula. Nectes caſtro monaſterio cuſtodiæ mancipatur.

Verùm cum eò perueniſſet, longè aliter rem eſſe, quàm legati narrarant, comperit, timensque leuitatem gentis ſemper rerum nouarum auidæ, in Germaniam reuertitur. Pipinus ruiſus capitur à Carolo, apud Syluanectum Galliæ Belgicæ oppidum arctiſſima cuſtodia ſeruatur. Nordomanni deuaſtato crudeliter regno Caroli cum ingenti præda domum redeunt. Vbi ciuile bellum ob gubernacula inter Ericum Regem Danorum, & Gutorinum nepotem ex fratre exarſit. Dani hactenus finitimos latrocinantium more deprędari ſoliti, in ſe manus victrices conuertunt, mutuis vulneribus cadunt, vulgus infinitum interit: Regia ſtirps, excepto vno infante radicitus exciſa eſt. Apud Wirtzburgum caput antiquæ Franciæ, vicies terra tremuit, grandine, turbine, inſolita cœli intemperie, homines, pecudes, agri adflicti ſunt.

Teſtantur Sigebertus & Crantz.

Templum Diui Kiliani nonis Iunij, defunctæ lucis ſalutationibus, horam nonam nunciantibus, atque perſtrepentibus ſacerdotibus, ſubitò fulmine adflatum eſt, ignisque laquearia lambens, & ſenſim inualeſcens, feneſtram pleriſque euadendi aperuit: ſacerdotes tamen quidam veſte illæſa extincti ſunt. Cæterùm ædes vix ſeruatis, ablatisque ſacris igni concremata eſt. Muros, deinde ſexto Idus eiusdem menſis ventus euertit, & ſolo æquauit. Godeboldus vrbis Pontifex, & Altaichij inferioris in Boiaria monaſterij antiſtes vita defunctus. Monachi excuſſo iugo Diui Benedicti, poſthac populariter viuere cœperunt, ad myſtarum decurias deſciuerunt, vſque ad Imperatoris Hainrici ſecundi ætatem.

Ratiſolaus. Rathobold.

Ratiſolaus Morauis & Sclauis à Rege noſtro procurator datus, rebellat, imperata facere detrectat, Regem ſe appellat. Rathobodus vir bellicoſus, qui priore anno præfectura motus fuerat, rurſus Auſtriaco, hoc eſt Orientali limiti Boiariæ in Pannonia præficitur.

Ludouicus contra Venedos.

Ipſe Rex Ludouicus comparata vndique valida manu, Reginoburgio egreditur, infeſto intentoque exercitu aduerſus Venedos procedit: omnia incendiis, cæde, direptionibus complet, Ratiſolaum quodam firmiſsimo loco ſe continentem, obſidione claudit. Hoſtes dum caſtra noſtrorum temerè expugnare nituntur, à Teutonibus acriter excepti, ad internecionem deleti ſunt. Rector Franciæ Orientalis deſperans tam munito loco absque clade ſuorum poſſe potiri, inde cum exercitu diſcedens, Reginoburgium reuertitur. Satis pœnarum ab hoſte ſe exegiſſe, ipſum ab armis huiuscemodi inſolentia, poſthac ſibi temperaturũ arbitrabatur.

Rathobodus fugit.

Verùm longè aliter ac rebatur Ludouicus, euenit. Quippe Ratiſolaus vbi Regem longius abeſſe audiuit, hoſtili animo in Boiariam, traiecto Hiſtro tranſit, Rathobodum præſidem in fugam vertit, iuxta Comagenum montem cuncta depopulatus eſt, atque ſuccendit.

Lotharius Imperium reſignat, an. 855.

Sub idem tempus Imperator Lotharius Reipublicæ cura ſe abdicat, cõuocatis proceribus. Imperium tribus filiis in tres partitur partes: Ludouicum Cæſarem declarat, eidem vrbem Romam, Italiamque tradit. Carolum, qui minimus natu erat,

Galliam

Galliam Narbonenſem, Burgundiam obtinere, cætera Lotharij, cognominis ſui, prouinciam eſſe iubet. Ipſe Prumiæ (monaſterium id eſt in agro Treuerenſi) monachus fit, & in paucis pòſt diebus morte obiit honeſta, terras reliquit, cœlum petit, tertio Kalendas Octobris, Imperij anno ſexto decimo, Seruatoris noſtri octingenteſimo quinquageſimo quinto. Eodem anno Hyldeſcalcus Epiſcopus Tridentinus (vt nihil auarius vulgaro etiam prouerbio inueniri ſacerdotibus ſolet, quæſtum, ſicut ait Paulus, religionem putant) vineas Epiſcopi Fruxinenſis apud Piſonium Coloniam Boiorum ad Iſaci, & Atheſis confluentes, occupat. Anno Epiſcopus rem ad Ludouicum Regem defert: is Pontificibus diem dicit, apud Aybling in publico Boiorum conuentu, vico ſuperioris Boiariæ, in ripa Mangualde: iure diſceptare iubet. Qui cauſam cognouere Iudices, vineas Fruxinenſi templo addixere. Defuncto Lothario, proceres, & Pontifices regni Lothariani, ad Ludouicum Regem Orientalem Francoſordiæ frequentes coëunt: Lotharium filium Imperatoris ad patruum deducunt, ibique Regem ſalutant. Lotharius Thietbyrgam ſororem Hugberti vxorem ducit. Sub idem tempus Rhabanus Archiepiſcopus pridie nonas Februarias ex hac vita migrat. Hatto quoque Fuldenſis præſul decedit. Ludouicus Rex Mogontinis Carolum nepotem ſuum ex fratre Pipino Rege Aquitaniæ, Fuldenſibus Theodonem præficit. In Orientali Boiorum limite filium ſuum Carolomannum maximum natu Venedis, Morauis, Bulgaris opponit. Ipſe comparatis copiis, per Sorabes Albim tranſit, Venedos trans Albim conſidentes (vbi quondam Sueui fuere) prælio ſuperat, ad obſequium redigit: & acceptis obſidibus, tributarios facit. Cecidere ex noſtris cum compluribus Bardo, & Herpho præfecti equeſtres. Ludouicus Boiemiam quoque percurrit: inde hybernatum in Boiariam Reginoburgium ſe confert. Deinde Februario vt adpellaret Lotharium nepotem, ad Confluentes Moſellæ, & Rheni proficiſcitur. Poſtea Vangionas ad conuentus agendos petit. Roricus Nordomannus Dorſtadij præfectus commeatu accepto à Lothario Rege, honeſtaque miſsione exauthoratus, res ſuas nauibus imponit, ad Oricum Regem Danorum migrat. Ab eo ducatu in ceruice Cimbricæ peninſulæ inter mare & Egidoram flumen donatur. Inter hæc apud Sclauos, nationem Germaniæ Magnæ, tum populoſam, tum ferocem, tumultuatum eſt. Schlauitza, Wiztrachi Boiemiæ dynaſtæ filius cum fratre de potentatu contendit: fratrem Boiemia exigit, principatum occupat: & Regi noſtro non eſt audiens dicto. Germanus ad Regem exul profugit, ab eoque ducatum impetrat. Erneſtus Dux limitis Septentrionalis Boiariæ, Rudolphus præfectus prætorio, Odgerus Epiſcopus Aichſtadienſis cum copiis in Boiemiam pergunt, exulem Boiemum vi reducunt, popularibusque imponunt. Schlauitza fuga ſibi conſuluit, ad Ratiſolaum Regem Morauiæ elapſus eſt. Carolomannus filius regis noſtri coactis copiis ex Boiaria, quà tenus Auſtrum, Orientemque ſolem ſpectat, cum Brynnone regulo Venedorum, qui Danubium accolebat, arma in Morauos mouet. Copias Ratiſolai cædit, fundit, vniuerſam Morauiam (vbi quondam Quadi, Sueuorum natio, ac Gepidæ & Daci, qui Getæ & Gothi, conſederunt) præda, igne, ferro depopulatur: ſegetes ſuccidit, agros, domos exurit, pecora abigit: captiuos pueros, puellas, viros, fœminas, ciues, agricolas, ſeruos, nobiles abducit: vſque ad Suartzam amnem cuncta luctu, cæde, rapinis complet. His denique coactus Ratiſolaus, legatos primùm pacem petitum ad Carolomannum præmittit. Accepta fide, deinde ſupplex aduenit: regioque nomine abdicato, in verba Carolomanni iurat. Tributa impoſita quotannis penſitaturum pollicetur, pacatis itaque Sclauis, cœpere rurſus deſerta Boiorum habitari, oppida, & vici in Auſtria, ſiue Pannoniis inſtaurari. Ludouicus in autumno conſilium Mogontiaci habuit. Iiſdem diebus varia prodigia viſa, in acta, faſtoſque relata. Septimo decimo Kalendas Octobris in Agrippinenſi Colonia, igneus draco in cœlo apparuit. Ciues territi in templum ad propitiandam ſupremam maieſtatem prouolant. Ibi cum tres ſimul diuerſis locis eodem momento vno ictu fulminis extincti ſunt. Apud Treueros in æde ſacra, & ſella Epiſcopi, ater canis viſus ſubitò, nuſquam comparuit. Kalendis Ianuariis Mogontiaci maximus terræmotus extitit: templo Diui Vrbani, & muris proſtratis. Babyloniorum, Aſtrologorúmue placita, hæc vi ſyderum exiſtimant fieri. Phyſici, maximè Ariſtoteles in cauſa eſſe tellurem, naturamque exhalationum, nec ad nos quicquam, reſque humanas pertinere arbitrantur. Vulgus & hiſtorici Deum emittere, præſagia inauſpicata eſſe, & ex fide iram ſuperûm, aut leua fata mortalibus, præcipuè principibus portendere, ſacris quibuſdam tamen ac comprecationibus cogi credunt. Vnde procurationes, luſtrationesq; huiuſcemodi oſtentorum, cæremoniasque, & ritus ad Deum Optim. Maxim. placandum inſtituta à maioribus legimus: quorum plæraque adhuc à ſacrificulis obſeruari ſolent. Sed hæc equidem arbitrio cuiuſque exiſtimanda relinquo. Illud ſecundum Ariſtotelica Peripateticorum placita certum eſt, nihil aliud eſſe in terra tremorem, quàm in nube tonitrum. Quippe vtroque incluſus ſpiritus luctatur: & erumpere, atque ad libertatem exire, à cardineque, vt natura exhalationis eſt, ad aplida ſurſum

Lotharius monach. fit. Lotharij mors 855.

Hyldeſcalcus Epiſcop. Tridentin. Bozen colonia Boiorum. Anno Epiſcopus Friſigenſis.

Lotharius Thietbyrgā ducit vxorē. Rabāi mors. Hattonis mor.

Carolus Epiſcopus Mogontinen. ſit Carolomann.

Roricus qui & Rorecus Rex. Oricus Rex.

Sclauitza.

Raſtiſlaus Rex.

Schwartza amnis.

Deſerta Boiorum.

Prodigia varia.

Terræ motus Mogontiaci.

Tremor terræ quid.

ſum tendere nititur. Hyldegarda filia Ludouici noſtri tum deceſsit. Rector Te on m Venedorumque menſe Februario Forchaimium accedit, inde Vlmam oppidum Sueuiæ ad conuentus agendos pergit. Ibi legatos Imperatoris Ludouici Nothingum Epiſcopum, Eberhardum præfectum audit: cum Auguſto nepote ſuo ex fratre, pacem, ſocietatem renouat. In media Quadrageſima Francofordiam diuertit: ibi Paſchalia celebrat. inde ante diem octauum Kalendarum Maij ad Confluentes Moſellæ, Rhenique amnium migrat: vti Lotharium alterum nepotem ſuum adpellaret: qui vti condixerat, nec venit, nec nuntios miſit. Carolus enim Germanus Lotharij, filius Lotharij Cæſaris, & frater Ludouici Imperatoris Romani, Rex Galliæ Bracharæ, ſiue Prouinciæ, atque Burgundiæ abſq; liberis animam efflarat. Carulus Rex Celtarum, nepotis regnum inuadere conatur. Lotharius armis reſiſtit.

Imp. Ludouicus de potentatu cum Carolo contendit.

Imperator quoq; Ludouicus fratri Lothario auxiliares mittit copias, de potentatu cum Carolo contendit, eaque controuerſia hoc pacto compoſita eſt. Carolus ab hisce terris decedit, Lotharius cum Carolo aduerſus Ludouicum Auſtriacum conſpirationem facit, & cum fratre Auguſto regnum diuidit. Cæſar Galliam Narbonenſem vltra Rhodanum, citra verò Lotharius Burgundiam poſſedit: eiusque ducatum inter montem Iuram, & Cottias Alpes (illæ nunc Peligardi, hæ Diui Bernardi nuncupantur) dat Hugberto, fratri coniugis ſuæ, quem Zaringiæ Ducem longo pòſt tempore cognominarunt. Nunc ſunt Ichtlandi. Sedunenſes. Valeſij pars Suitonum.

Mompelgart S. Bernarts berg. Ducatus Zaringiæ. Ichtland. Wallis.

Ludouicus Rex Orientalis Francofordiam redit, dumque ibi moraretur, vnum illud propoſitum habebat, interiora regni ſui in pace continere: à finitimorum iniuria defendere. Itaque limites validiſsimis firmare præſidiis inſtituit. Ideo delectus habet, exercitus luſtrat, tyrones legit, copias ſupplet. Aquiloni, & ſinui Codano aduerſus Danos & Venedos tranſalbianos Ludouicum filium: Orienti contra Morauos, & Bulgaros itidem filium ſuum Carolomannum præſidere iubet.

Ludouicus filius Ludouici. Carolomannus filius Ludouici.

Sic enim exiſtimabat, Germanias, regnumque ſuum tutiſsimum fore, ſi Cimbri, quorum maxima & eximia virtus erat, & Venedi, atque Sclaui, quorum ob multitudinem authoritas ſumma eſſet, exercitus continerentur. Ab Auſtro Imperator Ludouicus in Italia amicus erat. Ipſe Rex Franciæ Teutonicæ in Occiduo ſolo Francofordiæ concedit: eoque eiusdem anni Iulio Adelhardus præſul, Otto dynaſta cum compluribus, qui in Germanias ex Galliis odio Caroli profugi abierant, ex Occidentali Francorum regno ad Ludouicum adueniunt: ſe de ſua omniumque ſalute, è communi totius Franciæ Veſtriacæ conſenſu legatos eſſe docent.

Legati ad Ludouicum.

Vbi data copia fandi, primò calamitates, ſtrages, miſeriam, ærumnas populariuм aperiunt: ignauiam deinde Caroli, atque crudelitatem commemorant. Referunt eum ſuperbè & crudeliter imperare: nobiliſsimum quemque tollere, in eos omnia exempla cruciatus, leui admodum ſuſpicione edere, ſi qua res non ad nutum, aut ad voluntatem eius facta ſit. Hominem eſſe meticuloſum, temerarium, imperitum, non poſſe eius imperia diu ſuſtineri. Landbertum, qui ducatum inter Ligerim & Sequanam renuerit, dolo interfectum. Iuuianum virum potentem, atque nobilem, ſimili fraude circumuentum periiſſe. De Gorhberto quoq; equeſtri præfecto, & cõpluribus aliis, Caroli iuſſu capitale ſumptũ eſſe ſupplicium. Hiſce de cauſis Britannos, veteres Francorum inimicos extuliſſe animos: è corpore ſuo ſibi Nomenoium Regem creaſſe, ab impoſito Francorũ iugo non ſolum reſiliiſſe, ſed etiam traiecto Ligeri, omnia vſq; Pictonas crudeliſsimè incendiis, cædibus, præda adtriuiſſe: vicis, ædificiis incenſis, ciues occidiſſe, templa, oppida, agros, frumenta ſuccendiſſe: virgines ſtupraſſe, coniugibus vim intuliſſe: atq; cum ingenti captiuorum numero, onuſtos præda domũ incolumes reuerſos. Carolum accepto damno in Britanniam cum pluribus legionibus, & auxiliariis Saxonum copiis (quorum ductorem Witechundum itidem in Saxonia ortum Andegauenſibus præfecerat) hoſtili animo contendiſſe: Saxones in prima acie collocatus, vt primum impetum gens bellicoſa exciperet: vim, imbremq; ſagittarũ nequiuiſſe ſuſtinere, ſed retrò pedem ad Francorũ agmen retuliſſe: propterea quod Britanni equis depugnant, ſagittis plurimũ valent. Et nunc ſubditis calcaribus equo, quaſi perrupturi aciem, atq; homines iumentaq; perculſuri, vaſto impetu aduolant, ſpicula plurima ſimul ſpargũt, tutius elabuntur: modò vrgent, modò aufugiunt. Cominus, eminus pugnant, adeò vt cedendo, an inſtando pernicioſiores ſint, diſcernere non ſit in promptu. Francos cominus ſtrictis gladiis decertare ſolitos, nec fugacem hoſtem perſequendi ob grauem armaturam idoneos: neq; conglobatos in acie conſiſtentes ab pluuia ſpiculorũ tutos, facile ſuperatos, grauiſsimum vulnus, maximam ſtragem accepiſſe, noctem prælium diremiſſe. Carolus cum bis malè pugnaſſet (pergebant legati) ſuis deſertis, ipſis ignorantibus clam nocte intempeſta aufugit, relicta omni Regia ſuppellectili cum papilionibus. Exercitus Francorũ vbi ſe proditos, deſtitutos à Rege vident, fuga dilabuntur: fugientes hoſtis perſecutus pluſimos trucidauit, pleroſq; viuos cepit, potitusq; caſtris, opimis ſpoliis, Regia Gaza opibus, armis, cultu Francorũ in Britanniam victor reuertitur. Et licet hæc detrimentoſa ſint, tamen domeſtica ſæuitia crudelitatẽ hoſtiũ ſuperat. Preterea poſtremò legati deinde docẽt, ſe inuitos cogi vt aut ad hoſtes à legitimis hæredibus, neceſſariisq; ſuis deſciſcãt, aut domo

emi-

emigrent [illegible] domicilium, alias ſedes remotas ab hoſtibus, inimicisq; petant. Quippe futur[illegible] [illegible]ucis annis, vt omnis nobilitas omnis ſenatus, omnis equitatus tollatur, ni[illegible] qu[illegible] d au[illegible] in germanis cognatis, parentibuſque ſuis, atque in Ludouico eorum rege ſiet. Fra[illegible] occidentales tot aduerſis defeſſos, ad orientales Franconas fratres, & conſanguineos [illegible]es confugere: illos à Germanis ortos, antiquituſque ante aliquot annos ab Hylderico magno rege, Germaniæ traductos Rhenum, partim agri bonitate & loci fertilitate, partim bellandi gloria in Gallia conſediſſe: Romanos qui tum ea loca tenebant, expuliſſe, [illegible]; nuper a Germania diuulſos eſſe, cupere in corpus Germaniæ rurſus redire: Ideoque ad Ludouicum Teutonum, Venedorumque regem, propter iuſticiam prudentiamq; ſummam rerum, omni voluntate deferri. Orare igitur, vt is auxilium ferat, in Occidentale regnum tranſeat: magnum eius nomen atque opinionem eſſe, authoritate ſua, fama exercitus, totque bellorum proſperè geſtorum in diuerſis locis, aduerſus bellicoſiſſimas nationes triumphis, Galliam omnem ab iniuria inimicorum, hoſtiumque poſſe defendi: Rempub. tot populis, tot regnorum ſalutem, tot egregios Senatores, ciues, Equites, ſacerdotes præferendos priuatæ neceſsitudini, vniuſq; homuncionis auaritiæ: Decere eum imperare, qui cæteris ſapientia, bonitate, fortitudine præſtet: Vtilius fore imperito cedere & parere prudenti rectori, qui nauem in tempeſtatibus & fluctibus gubernare, & conſeruare calleat, quàm aduerſis ſuperis temerè clauum arripere, ſe & alios perditum ire. Ludouicus omnibus his rebus auditis, ſpatium deliberandi ſumit, diutius cum amicis conſultat, animo fluctuabat, quid nam ageret. Incertus erat in Galliam proficiſci, miſeris auxilium ferre, opitulari ſupplicibus: Neceſſarios non deſerere, honeſta ratio erat. At contra fratrem arma mouere, eius hæreditatem contra religionem iuriſiurandi præter fas & æquum, ſpreta ſanguinis neceſsitate intercipere, ſceleratiſsimum ac planè impium videbatur. Accedebant malignè cuncta interpretantium crimina. Quem enim fore, qui hæc ſyncero animo, vtilitate Reipublicæ fieri credat, ac non potius auiditati imperitandi tribuat? Rurſus tantam fortunæ benignitatem vltrò oblatam è manibus dimittere: eos qui ad ſuam fidem confugerint, derelinquere ac deſerere, neque ſuæ, neque populi Germani dignitatis eſſe ſtatuebat. Deuictus igitur cùm precibus oratorum, tum conſilio Senatus perſuaſus, in occidentalem Franciam proficiſci decreuit. In Augusto itaq; apud Wormatiam Vangionum vrbem, copias vndecunq; contrahit: cumq; valido exercitu per Elſatiam, Burgundiamq; in regnum Caroli fratris ſui procedit. Ciuitatem Senonum, tertiæ prouinciæ Lugdunenſis caput, dedentibus ſe ciuibus accipit. Sunt autem Senones in Gallia Celtica, iuxta Ptolomæi, Iulij Cæſaris, Antonini Pij Auguſti deſcriptionem, proximi Belgis, Pariſijs, Trecaſsibus, atque Burgundionibus: ab illisque tertia Lugdunenſis Galliæ portio, Senonenſis prouincia à Romanis cognominata eſt, qui in ea octo primarias vrbes enumerant. Ipſam Metropolim Senonum Agendicum Cæſari, & Agedicum Ptolomæo, Carnutum oppidum, Gebanum, Autricum, Antiſiodorum, Tricaſſum, Auguſtobonam, Aurelianos, Pariſiorum Lutetiam, Meldos: hi ſunt Melodunum Cæſari. Atq; ſi Straboni credimus, Senones à Sueuis Germaniæ populis oriundi ſunt: qui antiquitus & in Gallias, & Italiam ex Germania Magna, ob loci fertilitatem, bonitatemque ſoli migrarint. De his ſatis, ſuperque pro neceſsitate rei dixi, ad hiſtoriam redeo. Ponticone vico regio frequentes Francigenarum proceres ad Ludouicum coëunt, in verba eius iurant: pauci admodum prælio non adfuere. Nimirum illi qui cum Carolo verſabantur. Is tum iuxta Ligerim amnem cum Britannis pacem fecerat: eos in ſocietatem muneribus illexerat. Nam Nomenoius rex Britanniæ animam efflarat: Heroboius filius eius pacis, quàm armorum ſtudioſior, ſe & omnia Carolo permiſit, ei fidem, ſe in eius poteſtate fore dedit. Carolus ducatum inter Ligerim & Sequanam aduerſum Britannos Ruperto viro bellicoſo, quem noſtri Iudæ Machabæo comparant, & ex Saxonia cum patre Witechundo in Galliam migrarat, commendat. Ipſe vbi certior factus eſt, Ludouicum fratrem, haud fraterno erga ſe animo intra regnum ſuum conſidere, intento infeſtoque exercitu aduerſum eundem procedit, in Briacoque caſtra facit. Cum autem robori orientalium Francorum, & eorum qui à ſe ad Ludouicum deſciuerant, viribus imparem eſſe, proinde prælium ſibi detrimentoſum fore animaduerteret, quaſi modò pugnam conſerturus aciem inſtruit, verùm cum paucis clanculum ſeſubducit. Exercitus vbi Imperatorem, pro quo decertaret abeſſe, ſe relictum ſenſit, continuò ad Ludouicum tranſit: eidem ſacramentum dicit. Sæuit poſthæc ignobile vulgus, Carolum perſequendũ cenſebat. Vix Ludouicus tumultum populi furentis authoritate ſua compeſcuit: periculoſum fore dictitans huiuſcemodi inſequendi temeritatem: prius miſsis ſpeculatoribus, vbi itam gentium hoſtis agat, quidue rerum moliatur, explorandum: ciuilia negocia regni antè cognoſcenda, componendaque eſſe, regniq́ue res in ordinem ac pacem redigendas eſſe. Omnibuſque hiſce rebus confectis, conſilio procerum Galliæ, Auſtriacum exercitum certiſsima auxilia in Germaniam dimittit: nec quenquam timens, nimiumque ſui ſecurus, fretus his imprudenter, qui ſuo fratri fidem non ſeruarant

Ludouici auxilium imploratur.

Ludouicus legatorum precibus locum dat.

Senones.

Senonenſis prouincia.

Senones Sueuorum nati.

Nomenoius rex Britanniæ.

Heroboius.

Rupertus vir bellicoſus.

in Gallia hyemare decreuit: ibique ſex omnino menſes commoratur, & Conradi præfecti filios ad ſpeculanda, obſeruandaq; acta fratris proficiſci iubet. Atq; hi, quod multo minus ipſis ſub Ludouico aſtutiore, quàm ſub Carolo tardioris, hebetiorisq; ingenij licebat, ad hunc, vt ab eodem gratiam nouo ſcelere inirent, deficiunt. Ludouicum quemadmodum anteà Carolum deſerunt: muneribus & præmijs corrupti aperiunt, Ludouicum ſecurum ſui cum paucis admodum ocioſè agere. Carolus vbi iſthæc accepit, quoſcunque potuit, partim minis, partim pecunia ac pollicitationibus ſingulos deniq; benignè adpellando, veniam præteritorum & emendationem promittendo, ad ſuas partes trahit, ſibiq; clam conciliat: & Ludouicum nil tale metuentem occupare meditatur. Plebes mobilitate & leuitate animi nouis Imperijs ſtudebāt: potentibus qui vulgò occupare regnum deſtinarant, præſentanea poteſtas, rex propinquus diſplicebat, longinquum accerſerant, vt eo rurſus in Germanias remigrante, atq; pacandis Venedis, Danisq; remotiſsimè à Gallijs in extremo terrarum angulo occupato, interim alienis auſpicijs, reiecta inuidia dominationis in Ludouicum regnarēt: nutu ſuo omnia adminiſtrarent, amicos ſubleuarent, inimicos opprimerent. Et profectò grande periculum Ludouico iniunctum fuiſſet: quippe haud dubiè deſertus à ſuis in poteſtatem inimicorum veniſſet, niſi aduerſæ res in Germania eundem ſeruaſſent. Fortè fortuna Venedi, Sorabes dicti, ac abſente rege imperata facere detrectabant: rebelles ſpiritus ſumpſerant. Ziſtibertum ducem Ludouico amiciſſimum prælio occidunt. Inde finitimos Turogos, Saxonas, Francos, Boios crebris incurſationibus adfligunt. Hoc vbi Ludouico enunciatum eſt, quàm celerrimè maximis itineribus ex Gallia, occidentaliq; Francia, vbi hyemarat, primo vere in Germaniam ad tumultum hunc comprimendum contendit, reuerſus is, vbi hoſtes oppreſſerit, ac Germaniam Franciamq; orientalem pacarit. Carolus vbi frater diſceſsit, nemine omnino reſiſtente cuncta recuperat facilius, quàm amiſerat. Et in Germania Galliaque Celtica, haud procul à Bingio oppido, vbi Nauas flumen Rheno miſcetur, pagus Camonti (quaſi tu dicas caput montium) vulgò dictus, quod ibi initium montium, qui cum Rheno procurrunt Aquilonem verſus, inditum à Romanis loco nomen eſt, dum ea loca poſsiderent, atque incolerent. Iisdem hiſce diebus deſertor, ac perfuga ſpiritus multa miracula edidit: circulatorias præſtigias luſit, incolas infeſtauit. Primò vmbra feralis à nemine quidem conſpecta, lapides in homines iactare, pulſare fores cœpit. Mox ſub humana effigie peſtilens, ac nequiſsimus ille genius deliteſcens reſponſa reddidit, furta prodidit. Criminatus quoſcunque nota infamiæ aſperſit, diſcordias, ſimultates excitauit. Paulatim horrea, caſas omnes ſuccendit, atque exuſsit: ſed vni moleſtior extitit: perpetuo eius lateri, quocunq; diuerteret, hærens, atq; domum comburens. Et vt viciniam vniuerſam in necem innocentis concitaret, ob ſcelera illius hunc locum infamem, ac deuotum eſſe prauus mendaciorum faber, iactabat. Coactus eſt homo ſub dio manere. Ab omnibus enim quaſi lemuribus nocturnis ſacer, tecto arcebatur. Atque vt ille confinibus ſatisfaceret, candens ferrum manibus portauit, ac cum non violaretur, inſontem ſe comprobauit. Nihilominus tamen in agris frumenta eius in aceruos compoſitos, idem lar contaminatus ac perditus combuſsit. Et cum odioſus in dies magis atq; magis eſſe pergeret, coacti pagani, rem ad Pontificem Mogontinum deferunt. Sacerdotes miſsi agros, villas, ſacris ac comprecationibus ſolennibus luſtrali aqua, ſaleque luſtrico expiant, atque conluſtrant. Praua, ac conturbata mens, primo quidem retinebatur, ac lapidibus quoſdam vulnerauit: verùm diuinis carminibus incantatus, efficacibusq; ſupplicamentis adiuratus tandem conticuit, nec vſquam gentium apparuit. Vbi diſceſſerunt myſtæ, ſpiritus ater atq; peſtilens rurſus adeſt. Interim dum illi, inquit, caluaſtri ſacrificuli, neſcio quid immurmurarent, ſub linteo amiculo ſacerdotis (nominatim hunc ce notabat) qui meo ſuaſu filiam hoſpitis ſui ſuperiore nocte compreſsit, delitui. Atq; hiſce relatis ingenti edito eiulatu, vmbra feralis ex illis migrauit ſedibus loca ritè luſtrata reliquit, tenuesque euanuit in auras. Quoniam tempus admonuit, haud alienum fuerit à ſuſcepti operis propoſito, de candenti ferro, aqua feruente, & ſingulari certamine, & huiuſmodi cæremonijs expiatorijs, prætoriiſque paulo altius rem repetere. Maiores noſtri religioſiſsimi mortales, magis Deo, quàm ſibi confidebant, plus diuinæ iuſtitiæ, eiusque promiſsis, quàm ſuo ingenio aut ſapientiæ innitebantur, potiusque cœleſtibus decretis quàm ſuis opinionibus ſtabant. Officijs omnibus, atq; actis ſupremum numen intereſſe voluerunt: eaq; demum rata haberi, quum diuinum auſpicium addixiſſet. Cuncta quaſi in theatro ſuperûm, deſpectantium in conſpectuque Dei Opt. Max. geri ſtatuerunt. Proinde in cauſis ambiguis, maximè criminibus, quæ nullo humano teſtimonio comprobari poterant, ad cœleſtia beneficia, ad ſummam maieſtatem, quæ falli non poteſt, tanquam ad arbitrum honorarium, & iudicem omnium confugiebant. Senatus, populus atq; ſacerdotes, qui ſingulare certamen ſpectatum frequentes venerant, interim, ſicuti in lege Salica lego, diuinā opem implorabant: beneficia memoriter cōmemorabant, quæ in ſimili negocio deus immortalis Chriſtus ſeruator noſter, ipſis pro ſua benignitate, atq; clementia cōtuliſſet. Admonebant promiſſorum, exempla recitabant

Ludouicum a ſuis deſerunt.

Ziſtiber dux

Nauas qui ab aliis Vanas Camonti vicus.

Hæc refert Sigebertus ſcribens ab anno Domini 858.

Maiores noſtri nobis religioſiores.

cabant; comprecabantur vt ſumma poteſtas in re præſenti, pollicitare, ſicuti hactenus ſemper factitaſſet, comprobaret. Et quæ ſua eſſet iuſtitia, innocenti adeſſet, victoriamque cœlitus concederet. Reo eligendi, atque conducendi quemcunque vellet, copia fiebat. Criminator ipſe pugnare cogebatur. Candens ferrum, aquam feruentem, iſtis ſupplicamentis conſecrata eſſe à myſtis, in antiquis ſacrificiorum libris reperio: ea ad faciendam fidem ſubnecto.

Ferrum candens.

Conſecratio aquæ feruidæ.

DEVS IVDEX iuſtus, fortis & patiens, qui es author, & amator iuſtitiæ, qui iudicas æquitatem, iudica domine quod iuſtum eſt quia recta tua iudicia ſunt. Qui reſpicis ſuper terram, & eam facis tremere. Tu domine omnipotens, qui per aduentũ filij tui Domini noſtri IESV CHRISTI mundum ſaluaſti: & per eius paßionem genus humanum redemiſti. Tu hanc aquam per ignem feruentem ſanctifica qui tres pueros, id eſt Sidrach, Miſach, Abdenago, iußione regis Babylonis miſſos in caminum ignis ſeruaſti. Tu clementißimè præſta, vt ſi quis innocens in hanc aquam feruentem, manum mittat, ſicut tres pueros ſupradictos de camino ignis eripuiſti: & Suſannam de falſo crimine liberaſti: ita Domine manum illius ſaluam & illæſam perducas. At ſi quis culpabilis, vel incraſſante diabolo cor induratum, præſumpſerit manum mittere, tua iuſtißima pietas hoc declarare dignetur: vt in eius corpore, tua virtute manifeſtetur, & anima illius per pœnitentiam ſaluetur.

Conſecratio ferri.

DEVS IVDEX iuſtus, qui author pacis es, & iudicas æquitatem, te ſuppliciter rogamus, vt hoc ferrum ordinatum ad iuſtam examinationem cuiuslibet dubietatis faciendam, Benedicere, & ſanctificare digneris. Ita ſi innocens (de prænominata cauſa vnde purgatio quærenda eſt) hoc ignitum in manus acceperit, illæſus adpareat. Et ſi culpabilis atque reus, iuſtißima ſit ad hoc virtus tua, in eo cum virtute declarandum: quatenus iuſtitia non dominetur iniquitas, ſubdatur falſitas æquitati, per Dominum noſtrum, &c.

Atque hæc, tantum abfuit, vt impia iudicarentur, vt ſanctiſsimos pontifices, principes Chriſtianiſsimos, viros atque fœminas ſacratas, vſurpaſſe iſtas purgandi cæremonias inueniam. Iſtud tum erat ſapere, fidem deo habere, omnem ſpem in ipſo collocare. Noſtro ſæculo nihil minus. Quippe nihil aliud eſt quàm delirare, deumque immortalem irritando ad iracundiam prouocare. Solet idem factum, vt video, diuerſis ætatibus, hic pietatis, alibi erroris, nomen accipere. Nec nobis ſuperſtitio ſua, impoſtoresque impientiſsimi deſunt, quid ante pauciſsimos, nempe, vt opinor, duodecim haud amplius annos, Dominicani Bernæ apud Suitones, dum morionem nobis adorandum, factitiumque Franciſcum conantur exhibere, moliti ſunt, ab alijs abundè Romana, Teutonicaque lingua, enarratum eſt. Equidem illud præterire facimus non poſſum, quod opera Chunegundæ prudentiſsimæ atque nobiliſsimæ fœminæ, genitricis principum noſtrorum anno abhinc quinto detectum eſt, non ſatis mirari poſſum, qui fiat, vt huiuſcemodi præſtigijs libentius quàm Chriſti ſeruatoris noſtri atque comitum & legatorum eius vaticinijs admonentibus, huiuſcemodi peſtes cauendas eſſe fidem habeamus. Nullum eſt tam impudens mendacium, quin teſtes & fautores, maximè eos qui ſibi matæologiæ (hem lapſus ſum verbo, Theologiæ volui dicere) principatum vendicant, inueniat. Et vt paucis fabulam narrem. Anna laminita, Auguſtæ (quæ Rhetiarum caput eſt) multos annos cibo & potu omni ſe abſtinere, cœlitus, ſpirituque duntaxat viuere, ementita eſt, inſuper colloquia ſuperûm, nocturnos Deorum congreſſus finxit, qui ſibi quædam diuinitus reuelarent. Quæ non ſolum ſtolidum vulgus, indocta plebecula, ſed etiam ſanctuli illi noſtri magiſtri credidere. Noui Theologiæ profeſſores (vt ipſi putant) omnium præſtantiſsimos, qui illius belluæ amicitiam vltrò affectarunt, eamque pro dea coluerunt, & eius teſtimonio, in rerum diuinarum diſputationibus, ſcriptisque libris vtuntur. Quid de ſocordia epiſcoporum, ſacerdotum impietate commemorem? hi veneficam meretriculam quotidie ſacris aris Chriſtianæque cœnæ conuiuam, quaſi Iouis nunciam admouere. & lupa tecta ouina pelle tamdiu (ſtultis ad eam pecudibus vndique confluentibus, & ſanctitatem eius venerantibus haud tuto ſeque illi committentibus) in ouile Dei graſſata eſt, & diutius ſcortum viliſsimum orbi Chriſtiano (ea eſt diligentia Paſtorum) impoſuiſſet, niſi impientiſsimum proſtibulum vocatum monachium a Chunegunda, ſanctiſsima fœmina matre principũ Boiariæ, ſorore Cæſaris Maximiliani, in conclaui ſecluſum, deprehenſum atque admonitum foret, vt de cætero mentiri, populumq; fallere deſineret. At ſcortillum egregium Auguſtam reuerſum pertinacius ſuos mores, (ita ſunt ingenia malorum) tutatur, cœpitq; ſanctiſsimam fœminam Boiorum primariam mendacij arguere. Quamobrem Chunegunda omnem rem fratri Imperatori literis prodit. Huius igitur iuſſu laminita illa ſanctiſsima nectare & ambroſia tot annos paſta, finibus Imperij eliminatur, ad Suitones cũ ingentibus opibus quas religione peperit, conceſsit, militique robuſtiſsimo ob diuitias in manum venit: nunc ob ſcelera ſubmerſam eſſe prædicant, taceo, quot ſtupra, quot inceſtus ſub prætextu religionis in illius domo commiſſa fuerint. Faxit Deus Opt. Max. & meliorem mentem det pontificibus noſtris, vti omiſſo luxu faſtuq; diuitem principem tenebrarũ ſequi deſinãt, fallaciſsimi mundi huius caduca atq; fragilia bona faſtidiant, Chriſtũ pauperem æmulentur, eiuſq;

calicem

calicem bibere, eius crucem humeris portare, tandem diſcant. Ita fiet vt vulgò malè vltrò non audiant atq; caſtigentur, quòd gregem Chriſtianum, populum Dei peculiarem compilent, venundent, deglubant, & tanquam eſcam panis deuorent, adeò vt tolerabilior miſeris foret conditio ſub imperio Turcarum. Sed malè ominatis verbis parcamus, ad rerum ordinem redeo. Ludouicus Germanus ex Gallijs reuerſus pacatis Venedis per duces, Wormatiam venit, ad fratrem Carolum, & nepotes Ludouicum Auguſtum, Lotharium regem, legatos ad placandum fratris animum ire iubet. Eiuſdem legationis hæc ſententia fuit: Se rogatum, vocatumque in Gallias veniſſe, non oppugnandæ, ſed conſeruandæ Galliæ, concordiæq; firmandæ, ac ſui muniendi cauſa exercitum eò transduxiſſe: ne quid ob inteſtinas ſimultates, ciuilia, ac externa bella, imminentibus ſæuiſsimis hoſtibus Reſpub. Francorum detrimenti caperet: ſe temporis gratia auſpicium, & occidentale Imperium occupaſſe, cum nouis initijs, nouis hominibus, nouo denique rege ad res ſtabiliendas opus eſſet. Ideò compoſitis rebus ſe in ſuum, nempe orientale Imperium deceſsiſſe, integrumq; regnum iuſto regi abſceſſu ſuo fiducia reſtituiſſe. Petere igitur vti dies conſtituatur, vbi côueniant, & de communibus omnium rerum ſtatibus colloquantur, in communeque conſultent. Poſtremò, ſi cuiquam iniuriam fecerit, ſe ſatisfacturum pollicetur. Amicis deinde vltrò citroq; miſsis, die conſtituta, tres reges orientalis, occidentalis, medioximus, iuſsis cæteris in ripa Rheni conſiſtere, cum admodum paucis, quos quiſque de alterius regno nominatim delegerat, iuxta Antoniacum oppidum, in inſula quadam coëunt, manuſq; iungunt. Primus Ludouicus excuſare cœpit potentum Caroli perfidiam, auaritiam, ambitionemq; lethalem: ſe vt fratrem conſeruaret in Gallias profectum, ne is bello Britannico occupatus, à ſuis deſertus interciperetur: atq; Galliæ, ea vulgi gentilicia eſt leuitas, ab imperio Francorum ad hoſtes Franci nominis deficerent. Carolus accepta excuſatione, vltrò citroq; multis verbis habitis, purgando tempus teritur: quiſq; regum detinearum & ſuricum fraude doloq;, ac de primorum auiditate inuicem conqueruntur. Placuit tandem communem omnium Francorum conuentum Baſileam in autumno indicere. Hiſce peractis, principes, quiſq; domum ſuam diſceſſere.

Theodo Abbas Fuldenſis.

Ludouicus Theodonem Fuldenſem antiſtitem ad Imperatorem Ludouicum nepotē ſuum, & Nicolaum primum pontificem Romanum legat, petitq; vt ipſi quoq; oratores ſuos ad ſuperius cōcilium mittant. Theodo Romæ honorificè excipitur, defunctusq; Imperio regis, cū epiſtola primarij ſacerdotum in Germaniam redit. Interea Ludouicus Baſileam proficiſcitur: verùm nec Lotharius nec Carolus, vt condictum erat, eò acceſſere.

Vide Am. Marcel li. 30 Baſilea vnde nomē habeat.

Ludouicus è Baſilea reuerſutus in Boiariam, ad lacum Brigantinum procedit: vbi Theodonem redeuntē ex Italia obuium habuit. Lectis literis epiſcopi Romani, Reginoburgium in hyberna ſe confert. Theodo Fuldam redit. Baſilea (quoniam eius mentio incidit, quam & Baſiliam in vetuſtis exemplaribus vocatam reperio) Colonia quondam Romanorum in Gallia, Germaniaq; Celtica, nomē accepit à L. Minutio Baſilio legato populi Rom. Ab his qui Romanas deſcripſere prouincias, Sequanis attribuitur. Regio eadem adhuc ibi nomen vetus vulgò ſeruat.

Sequano oppida.

Sequanorum autem nouem à Romanis oppida numerantur: Veſoncio, Colonia equeſtris, & Rauriaca, quæ & Auguſta Rauricum, quam duo millia paſſuum ſupra Baſiliam interijſſe, in villas abijſſe à peritis eius regionis accepi. Auenticum Heluetiorum caput, Veronam eſſe autumant, aut prope. Baſilea, Vindoniſſa, vbi hybernacula Romanorum militum, exercitusque fuere. Argentuaria, Colmaria eſt. Heluetium quod Sletſtadium eſſe aiunt. Ebrodunum, ſiue Abucini. Hasque vrbes Burgundi, dehinc Sueui, vtraque gens Germanica, Romanis pulſis occuparunt. Nam hæ ſedes quas nunc Suevi tenent, non ſunt eorum genitale ſolum: ſed fuere domicilia quondam Rhetorum, Heluetiorum, Sequanorum atque Rauracorum. Eſt etiam triplex Sueuia, ſicuti Strabo noſter in Sueuia ortus narrat, quæ ſuo tempori, & ſextò libro ſeruentur: nunc cætera exequi pergam. Hyems præter ſolitum longa, acutaq; fuit: niue ſanguinea pluit. Sinus Hadriatici maris, vbi Venetiæ conditæ ſunt, congelauit: à continenti in vrbem vehiculis, equis, plauſtris onuſtis mercibus, vltrò citroq; commeauit mercator. Ludouicus rex, Carolus frater eius, & Lotharius nepos illorum, reges Francorū, apud Confluentes inter Moſellam atq; Rhenum conueniunt, paxque inter tres duces in hoc fœdus componitur, quod iureiurandi religione conceptis verbis ſancierunt. Ludouico, qui maximus natu erat, præeunte hoc modo: Ita me Deus adiuuet, vt ego poſthac, quàm diu vixero, iſtum fratrem meum Carolum, & nepotes meos, imperatorem Ludouicum. & Lotharium amabo, atq; pro viribus adiuuabo, fautor & conſultor aduerſus omnes homines ipſis adero. Non regnum eorum praua cupidine adfectabo, nec vitæ inſidiabor. Dabo equidem operam vt principatus, quos obtinent, perpetuò cum prole poſsideant, quoad per ipſos licuerit, & ipſi viciſsim erga me fecerint. Atque iſthæc omnia ſyncero animo, abſque dolo malo agam: vt Chriſti domini deique noſtri in omnibus rebus voluntati obtemperetur. Eius ſcitis ſtetur: eius religio & pietas vera propagetur: bona pacis & iuſtitiæ confirmentur: diſcordia, lites, controuerſiæ minuantur: & populus Chriſtianus à deo immortali nobis

con-

commiſſus, ſumma nobiſcum perfruatur tranquillitate. Ad vltimum vnà ſimul, curſu noſtro in hoc procelloſo, ſæuo, turbulentiſsimo mari defuncti, portum contingamus æternum. Subſequenti anno, qui fuit Chriſtianæ æræ octingenteſimus ſexageſimus primus, Ludouicus pòſt Paſchalia in Boiaria Reginoburgij conuentum egit. Ibi Erneſtus, omnes amicos regis dignatione vincens, & qui principem locum inter purpuratos, & amicos regis hactenus obtinuerat: item Vto & Beringerius fratres atque Sigardus præfecti equeſtres: Valdo monachorum antiſtes, cum pluribus alijs tribu & decurijs moti, in ordinem redacti ſunt, quòd munera ab hoſtibus accepiſſent.

Erneſtus.

Richerus quoque Boiorum dynaſtes, Ratobodus Boiariæ orientalis limitis præfectus, perfidiæ condemnati, in exiliũ aguntur. Vto, Beringerius, Valdo fratres ad Carolum in Gallias migrarunt: cæteri domi ſuæ quieti manſerũt: nec vſquam aufugere, aut pedem retulere. Carolomannus filius regis nactu maximus orientali Boiariæ à patre præfectus.

Carolomannus.

Duces limitis Pannonici, Carnicíque Angelſcalcum, Wilhelmum, & Babonem, quòd inter ſe diſsidentes occaſionem Ratiſlao rebellandi, atque terram deuaſtandi dediſſent, dignitate abdicat, terris à patre commiſsis exigit. Illi hoc iuſſu regis Ludouici factum ſuſpicantes, ad Ratiſlaum Morauiæ regulum ſe conferunt. Carolomannus limitibus Boiariæ, Carnis, & Venedis ſuos amicos præficit. Vnde nata ſuſpicio, quaſi deſciſcere à patre, Auſtriámque, hoc eſt, orientis regnum ſibi vendicare tentaret. Et vt varia ſunt in aula ingenia, plerique omnia in maius tollere ſueti, planè cauendum parenti filium dictitabant. Quare Carolomannus Reginoburgium feſtinans contendit, rumorum de ſe temeritatem arguit: parenti actorum rationem reddit, eidem ſatiſfacit, ſe in eius poteſtate futurum iurat, inde in Auſtriam redit. Porrò Ludouicus accepta excuſatione filij Mogontiacum, vt Lotharium nepotem adpellaret petit: deinde arma in Venedos trans Albim Saxonibus conterminos mouet.

Ludouicus in Venedos arma mouet.

Tabomyzilonem regulum gentis ad officium redigit: eundem filium ſuum, & alios pleroſque nobiliſsimi cuiuſque filios obſides dare cogit: poſthæc Reginoburgium ſe confert. Hiſce diebus Meinradus Augiæ diuitis monachus, primus incola deſerti Claronæ, vbi vetus Colonia quondam Romanorum, Turicum ad marginem eiuſdem cognominis tum cubat, duodecimo Calendas Februarij à latronibus perimitur. Poſtea ſolitudo ea in celeberrimum conuerſa eſt templum, quo frequens populus adhuc coit. Dum autem Ludouicus Reginoburgij hyemat rurſus grauis tumultus in Boiariæ regno excitatur. Vehemens incendium inter filium ac parentem (adeò infida eſt ſocietas regni) ſuſcitatum, paucorum cum ruina reſtinctum eſt. Ratiſlaus Venedorum regulus (qui vt ſuprà diximus ſe in clientelam Carolomanni dicarat) aduerſus Brynnonem amicum Ludouici, itidem Sclauorum, qui Danubij oram aquilonarem tum incolebant, ducem, hoſtili animo cũ exercitu procedit, eundem prælio ſuperatum occidit.

Brynno occiditur.

Angelſcalcus & Wilhelmus, qui pulſi à Carolomanno fuerant, ad Ludouicum ſe conferunt: publicè grauiter Carolomannum parenti criminãtur: dominationis adfectæ, cogitati parricidij accuſant: eius iuſſu Ratiſlaum arma reſumpſiſſe, Brynuonem fideliſsimum regi occiſum eſſe calumniantur. Addunt in ſummo denique periculo omnium amicorum regis ſalutem, ac dignitatem verſari, quibus aut filius aut parens offendendus ſit. Ludouicus vocata concione, fidem illorum laudat, milites paganos ſacramenta ſibi denuò dicere iubet: filium hoſtem iudicat, contra Rempublicam feciſſe videri decernit. Teſtatur homines, deumque quo ad viuat, nunquàm in gratiam cum filio rediturum, illum repulſam paſſurum: nec vnquam in aliquo apud ſe honore futurum. Expeditionem deinceps ad Charionum regionem aduerſus cum meditatur. Angelſcalcum & Wilhelmum dignitati reſtituit.

Angelſcalc. & Vuilhelmus dignitati reſtituuntur.

Eſt genus hominum peſsimum, qui cuncta vtilitate, & dignatione ſui metiuntur, & primi omnium eſſe volũt. apud hos nihil eſt nefas, modò libidinem animi expiant, ac compotes voti fiant. Hi cum in amicitiam principis dolo ac fraude, aliaúe quauis ratione irrepunt, frontem perfricant, cuncta ſibi ſeruire concupiſcunt, in ſuamque dominationem trahere nituntur. Quaſi tineę ac mures, opimos quoſq; ſibi diſsimiles, quos ſuis conatibus obſtaturos ſuſpicatur, arrodunt: eoque vecordiæ procedunt, vt malis gaudeant, atq; ex incommodis aliorum ſua vt comparent commoda. Et quo ſcelera lateant, odijs, ſimultatibus, armis omnia miſcent: fratres cum fratribus, parentes cum filijs committere haud erubeſcunt, fallaciarum fabri aſtutiſsimi. Quantumuis bonus, cautus, prudens fuerit princeps, decipitur, fallitur, venditur. Ab huiuſcemodi fumi venditoribus iſtiuſmodi, vt leuiſsimè dicam, commenta non tam difficilia explicatu, quàm incredibilia imperitis ſunt, ipſi qui experti ſumus vix oculis & auribus noſtris credimus, quas inſidias paucis antè annis in aula noſtra atque regno ſtruxerit: quos tumultus concitari, quid turbæ, quid machinari, quid rerum moliri. Quam nam diſcordiam inter fratres germanos ſerere ſtuduerit. Hieronymus Stuphius præfectus prætorio, nulli procerum vniuerſæ Boiariæ: quod negari non poteſt, ſiquidem bonus eſſe voluiſſet: eloquentia, opib. prudentia, natalib. ſecũdus, vulgò notum eſt, vt de quo quarto ab hinc anno, in celebri atq; frequentiſsimo Boiorum cõuentu Ingolſtadij ſuppliciũ ſumptum ſit. Carolomannus omnium rerum ignarus, ex Charinis ad parentẽ Reginoburgium

Carolomannus de hoſtili patris animo certior fit.

Ludouicus belli vim in filiũ cõuertit. Gundaker.

Carolomannus proditus.

Mens ſibi conſcia recti nihil timet.

Carolus dux Aquitaniæ filius Pipini regis epiſcopus moritur anno 863.

de triumpho gratulaturus properè contendit. In itinere fit certior de inimicorum acerbitate & animo in ſe hoſtili parentis. Inſolito nuncio territus, quàm maximis poteſt itineribus Charionas petit: ibi ſe munire, ac defendere, ibi obuiam ire, atq; ſcelera animaduertere, ſtatuit: donec miſsis oratoribus ad parẽtem, innocentiam ſuam, ſcelera ſibi falſo obiecta in authores atq; criminatores retorqueret. Interea Ludouicus collecto exercitu, quaſi aduerſus Ratislaum profecturus, cum Bulgarorum auxiliaribus copijs ſuas coniuncturus, Reginoburgio egreditur. Verum omnẽ vim belli in filium conuertit. Gundagrius dux, copiarum Carolomanni, clam à Ludouico corruptus (nam ſibi ducatus Charinorum ſi ad Ludouicum deficeret promiſſus fuit) miſſus, vt Muræ fluminis, Drauiq; vado regem arceret, adituq; prohiberet, cum omnibus copijs tranſit ad Ludouicum, a quo Charionibus præficitur. Carolomannus cum videret ſe proditum, accepta principũ fide, diſsimulata perfidia ſuorum, fretus de innocentia ſua, teſteq; deo, intrepidus ſanè, atq; imperterritus, nihil hæſitans, in conſpectum parentis venit, Regem reuerenter ſalutat, cæteros benignè adpellat, hilarem ac lubentem ſe facit: vt nihil ſibi conſcius plus licentiæ, nihil pauoris, oſtendit, lætus cõuiuia agit, aleam exercet, ſpectaculis equeſtribus, ſagittarijs muneribus, venatibus indulget. Nec conſcientiæ notas, ſceleriſue indicium (cum difficile ſit crimen non prodere vultu) quiſpiam aduerſariorum in ipſo ore deprehendere quiuit. Iiſdem diebus Carolus epiſcopus Mogontinus è vita decedit, Ludibertus à rege allegitur Ludouico. Qui vbi Carolomannum filium Boiariæ regno excedere, in Francia antiqua conſiſtere iuſsit, atque is obedienter obſequitur, impetum omnem belli in Ratislaum Morauiæ rectorem conuertit. Auguſto menſe Danubium cum omnibus copijs ſuperat, in munitiſsimo caſtro Douina dicto, hoſtem arctiſsima obſidione claudit. Pacem ſupplicem petere, obſides, quos imperaret, dare, eundem de integro ſacramentum dicere, in clientelam ſe dicare, atq; idem proceres eius facere cogit. Hiſq; ex ſententia geſtis, victor in Boiariam reuertitur. Septembri deinceps in oppido Tuſconis cum fratre Carolo conuentum agit: ibi omnium rerum obliuio decreta eſt, fœdus & amicitia denuo renouata. Si quid poſthac ambigi contigerit, aut quippiam controuerſiæ natum fuerit, iure potius, quàm armis diſceptandum eſſe ſtatuunt: atq; cum arbitros, qui cauſam cognoſcant, de negocio pronuncient, vterque regum de alterius regno, Ludouicus Hincmarum Rhemenſem, virum eruditum, Galliarum primarium pontificem, Angelramum præfectum equeſtrem: Carolus Ludibertum Moguntinum Germaniæ ſummum ſacerdotem, Adelfridum ſacræ philoſophiæ antiſtitem capiunt. Dum talia fiunt, Carolomannus perquam fidos amicos ad reges, patrem, & patruum legat, innocentiam ſuam, pietatem, benefacta prædicat: inuidiam omnem in aduerſarios cõuertit: inimicorum facinora, perfidiam commemorat. Huiuſcemodi (inquit) nebulones, concordiam regum exoſam habent armis omnia miſcent, paci, vbi eorum opera ſuperuacua eſt, præferunt bellũ. Vbi enitescunt, ac ditantur, & ſæuiciam, latrocinia, peculatum, furta, alias facinorum peſtes licentia armorum occulãt. Quippe vbi ſumma tranquillitate omnia pacata ſunt, nihil huiuſmodi impunè licet. Hæc dum per legatos parenti aperit, Carolomannus, confiſus Boiorum, atque Charinorum voluntatibus in Boiariam pergit. Qui vbi de Carolomanni aduentu certiores facti ſunt, omnes à Gundagrio, qui ob perfidiam inuiſus erat, deficiunt, ad filium regis certatim cuẽunt. Exagitante eum ſcelerum conſcientia ad Ratislaum Morauum aufugit. Hetzilon

Moſaburg in Charinthia.

filius Brynnonis limiti Charionum à Carolomanno præficitur: ipſe Moſaburgium arcem conſtruxit: templum ibi Adalbinus Salisburgenſis epiſcopus dedicauit. Ludouicus ope fratris cum Carolomanno filio in gratiam redit, eique poſt ſua fata regnum Boiorum deſtinat. Poſthæc Francofordiam proficiſcitur, quò Arſenius epiſcopus, Imp. Ludouici, Nicolai pontificis Romani nuncius venit. Actum de fœdere & ſocietate redintegranda, ſicuti pridem inter Imperatorem, fratrem eius Lotharium, atque inter patruos horum Carolum Galliæ, Ludouicum Germaniæ Magnæ regem conuenerat. Hanc ob rem ad Agrippinenſem Coloniam concilium indicitur, cui Ludouicus & Carolus fratres interfuere. Lotharius non venit, Arſenius cum Ludouico Francofordiam redit, leges fœderis

Arſenius epiſcopus.

Wernherus dignitate mouetur. Germanorũ gratia rara.

quæ Ludouico eius germano, cum Imperatore, & Lothario nepotibus ſuis conſtiterant, accipit, Romam ad Auguſtum pontificemque refert. Wernherus Francorum ſatrapes, quòd a Ratislao munera acceperat, ipſum a rege deficere, bella mouere cohortatus fuerat, dignitate mouetur. Ecce mox aliud tibi impium bellum exardet. Ludouicus filius Ludouici regis noſtri, ægrè ferens ſibi præferri à parente Carolomannum fratrem, ſicut germanorum quoque gratia rara eſt, prauis vſus conſultoribus, quos ob flagitia, rex capite deminuerat, in ordinem redegerat, atque aula eliminarat, aduerſus genitorem conſpirat. Wernherum, Vtonem, Berengarium coniunctos, iudicijs, dignitate ob perfidiam abdicatos, ſocios, adſciſcit, reſtitutorũ ſe illos pollicetur. Deinde miſsis nuncijs ad Turogos, & Saxonas, adoleſcentes, inertiæ, ignauiæque deditos, qui alea, libidine, ganea partia, obligauerant bona, ſollicitat: item obæratos, inopes, egenos, quibus nullæ diuitiæ, & qui vetera oderant, noua exoptabant, atq; odio ſuarum rerum, quippe egeſtas ſine damno habetur,

betur, omnia mutari ſtudebant, ſibi conciliat. Præterea quoſcunque moribus, aut fortuna nouis rebus idoneos credidit, per ſe, aut per alios in partes trahit: poſtremò ſocios ſibi quoque adiungit, prò factis iudicium timentes. Poſthæc Hainricum præfectum militarem ad Ratislaum proficiſci iubet, qui Morauo perſuadeat, vt à tergo regem adoriatur, ſe à fronte occurſurum. Hæc vbi parens reſciuit, Carolomannum ad tutandum Boiariæ regnum relinquit, ipſe properè in Franciam tranſitum facit. Vndique omnes quibus charior fides quam pecunia erat, euolant ad regem: omne ſcelus filij deteſtantur; factum abominantur. Nemo in tanta rerum turba fuit; qui quidem arma ferre potuit, quin certatim procurreret Francofordiam ad regem: adeò vt parens longè ſuperior filio eſſet. Et niſi indulgentiſsimus pater huic parcere maluiſſet, haud dubiè præſentes pœnas parricidialis conſpirationis dediſſet. Ludibertus archimyſtes Mogontinus, alijque pacis magis quàm armorũ ſtudioſi, profecti ad filium perſuaſere ei, vt armis abiectis, exauthorata prauorum ſentina ſupplex ad patrem veniret. Nam horum conſilio obſequens Vuormatiam in Nouembri ad genitorẽ pergit, ſe peccaſſe fatetur: veniam erroris precatur, & impetrat. Nicolaus quoque Pont. Max. vbi hæc ei renũciata ſunt, ad filios Ludouici dedit epiſtolam, in qua iure ſuo philoſophabatur, de honore parentibus exhibendo, docebat, atque hortabatur regios iuuenes, vt parenti obtemperarẽt, id eſſe voluntatem, præceptumq́ue ſupremi parentis, legemq́ue æternam naturæ. Interea in Boiaria Carolomanno Guudboldus præfectus, & ipſe res nouas molitus, rebellat, prælióque cum filio regis dimicat: ſed victus amiſſo exercitu ipſe vix fuga euaſit. Ludouicus rex in Boiariam hyematum Reginoburgium reuertitur. Oratores Bulgarorum ibi regem deprecantur, poſtulántque vt ſibi philoſophiæ ſanctæ periti mittantur, qui popularibus ſuis pietatis Chriſtianæ elementa tradant, religionemq́ue interpretentur. Facilè id impetratum eſt à rege pientiſsimo. Iubentur illuc proficiſci Irmenricus pontifex cum myſtis, & diaconis. Itaque ope regis noſtri gens Bulgarorum in Miſnia, Mæſijs habitans, abdicata multorum deorum ſuperſtitione, ad ouile Chriſti reducti ſunt. Auares quoque, atque Hunnos, qui in Dacia trans Hiſtrum infra Tibiſcum, Mœſis oppoſiti tum conſidebant, atque Pannonia, Norico, à Boiis eiecti ſub Carolo Magno erant, in Venedum nomen tranſierant, tum Ludouici opera Chriſti cultum recepiſſe inuenio. Circa idem tempus eccleſiaſticus conuentus Teutonum & Venedorum, iuſſu regis, apud Vangiones actus eſt. Myſtæ & pontifices Germaniæ Græcorum ineptijs, quas ad eos Romanus epiſcopus retulerat, reſponſa reddiderunt. Dúmque talia fiunt, Carolomannus traiecto Danubio Morauos, alióſque Venedos Ratislao parentes inuadit, bis cum hoſte congreſſus, bis vicit. Quicquid terrarum, viginti diebus cum exercitu percurrere potuit, igne, ferro, rapinis deuaſtauit. Ingenti præda potitus, cum nihil reliqui feciſſet, in homines, pecudes, agros, ædificia iuxta ſæuiſſet, incolumi milite in Boiariæ Auſtriacum regnum menſe Maio reuertitur. Sed maiore rurſus vi Sclauorum nationes pleræque, inſtigante Ratislao aduerſus regem reſurgunt. Boiemi terminos Boiariæ incurſant, pagos quoſdam incendunt, pecora, mulieres captiuas abigunt. Sorabes, Suiſoli, Turogos vaſtant, plerosque noſtratium incautis reſiſtere conantes interficiunt. Ratislaus quoque in armis fuit, copijsq́ue ſuis Gundagrium perfugam, Auſtriaci limitis quondam ducem, præfecit. Rex Boius atque Francus Reginoburgij quidem ſubſtitit, per duces Sorabes, Boiemos rebelles rurſus ad obſequium coëgit. Carolomannus filius eius exercitum Morauorum bis fudit, Ratislao maximam ſtragem fecit. Gondagrium virum bellicoſiſsimum imperatorem eius, cuius conſilio Ratislaus, & Venedi toties ab impoſito reſiliebant iugo, armáque reſumebant, prælio occidit: cœleſte auxilium adfuiſſe, diuum Haimeranum tutelarem Boiemorum martyrem, huic bello interfuiſſe ſcriptores eiuſdem tempeſtatis tradunt. Nam antequam Gundagrius occideret, eum dixiſſe ferunt ad ſuos, Ite commilitones fortiſsimi, vos patriam, aras, focos, coniuges, liberos veſtros defendite, me me, mea fata trahunt: venit hora fatalis, nos cœleſtis ira vrget. Diuus Hemeranus cuius ſacris adhibitis Ludouico regi, eiusq́ue filijs fidem dedimus, ſcutum atque haſtam tenet brachia, oculóſque conſtringit: manus, pedesq́ue, omnes artus, omnia membra loris duriter colligauit, vt ne manum quidem ad os admouere poſsim. Vix hæc ille fatus erat, noſtri aciem hoſtium, perrumpunt, transfugam occidunt, cæteri more pecudum inulti à Boijs mactantur. Carolomannus potitus tanta victoria, regionem hoſtium, nemine obuio peragrat, caſas, horrea incendit: frugibus ſucciſis nihil intactum reliquit. Incolæ in munitiſsima aufugere loca. Ipſe domum magno captiuorum, pecorum, aliarúmque rerum numero repetit. Vbi hæc ad Regem Reginoburgium filij literis delata ſunt, ſupplicatio decreta, grates Deo Opt. Max. actæ honorq́ue habitus omnia tintinabula vrbis commugiere. Dúmque talia in Germania Magna, & finitimis regionibus fiunt, in Gallia, Franciáque occidentali, Heroboius rex Britonum interficitur à ſuis: Solomon vir bellicoſus, rerum potitur. Carolus arma in parricidas mouet. Nec ſegniores Britanni fuere, armati obuiam procedunt, amicis intercedentib. fit pax cum Solomone, qui cum Heroboio fuit. Vix hæc Carolus arma exuerat, alius belli ardor flagrat. Nordomanni Haſtingo

Luitbertus qui & Ludibertus archiepiſcopus.

Guudboldus Carolomanno rebellat.

Bulgari religionẽ Chriſtianam recipiunt.

Conuentus eccleſiaſticus

Morani bis fuſi.

Gundager prælio occiſus.

D. Hemeranus.

Heroboius qui à Sigeberto Heriſpous dicitur Solomon

Haſtingus dux Nordomannorum.

duce oram Ligeris inuadunt, Nannetes, Andegaues, Pictones, Turones crudeliter deuaſtant. Rupertus dux eius limitis, Ranulphus Aquitaniæ legatus collectis raptim copijs, hoſtibus obuiam pergere contendunt. Quod vbi Dani per ſpeculatores explorarunt, ad claſſem quam in litore reliquerant, retro referre pedem parant: ſed intercepti ab exercitu Francorum, id quód conſtituerant, facere nequeunt. Templum igitur amplum, & lapideum, quod viæ hærebat, occupant. Pars intus, pars foris quo ad licuit, ſe propetè muniunt. Haſtingus cum maximo ſuorum numero ædem tenebat. Qui extra fanum erant, abs Ruperto & Ranulpho abſque cunctatione trucidati ſunt: reliqui circũſidentur. Machinæ, aggeres certatim fiunt à noſtris. Poſtridie templum vndique ſummis viribus tota die oppugnatur. Veſperi Rupertus æſtus de labore impatiens, galeam, & loricam exuit: dumque auram captat, interim hoſtes de improuiſo vaſto impetu erumpunt. Noſtri correptis armis Cimbros repellunt. Rupertus inermis (ſubitò vti fit periculo) galea & lorica nudatus, ſuis opem laturus prouolat, hoſtes fugientes incautius inſequitur. Dum templum cum agmine hoſtium irrumpere contendit, interficitur: corpore hoſtis potitur, in fanumq; trahit. Ranulphus quoque per feneſtram ſagitta vulneratus occubuit. Exercitus Gallorum amiſsis ducibus obſidionem ſoluit, domum trepidus & triſtis reuertitur. Haſtingus cum popularibus nemine prohibente, ad naues progreditur. Hugo abbas, vir iuſtus, omni virtute præditus, ducatum Ruperti adminiſtrare iubetur. Nam filij Ruperti Otto, & Rupertus, adhuc impuberes erant. Nordomanni verò rurſus nauibus egrediuntur, prædandi auiditate continentem inuadunt. Andium ciuitatem incolis fuga dilapſis vacuam occupant: ibique ſe muniunt, cum liberis & coniugibus perpetuò ibi habitaturi. Inde finitimos deprædantur. Carolus vrbem obſidione cingit. Solomon rex Britonum flumen, quo vrbs muniebatur, ab alueo aliò deriuat. Hoc conſpicati hoſtes cum Carolo paciſcuntur, pacem licitantur, ſi incolumes dimittantur, ſe Gallijs exceſſuros, nec vnquam reuerſuros pollicentur. Accipit Carolus conditionem, obſidionem ſoluit, copias dimittit. Hoſtes vbi periculo liberati ſunt, nihil eorum quæ cum Carolo pacti erant, ſeruarunt: Longè plura maleficia fecerunt, nec finibus Galliæ exceſſerunt, in Gallia ſedes poſuere. In paucis diebus Solomon rex Britonum à ducibus ſuis Paſiſcano, & Vrofando dolo interficitur. Regnum inter ſe dum hi diuidere tentant, quod minor pars Paſiſcano faueret, bellum ciuile excitatur. Nordomanni Paciſcano auxiliares fuerunt: Vrofandus, licet victor, in prælio interijt. Paciſcanus paulo pòſt naturæ conceſsit. Eius frater Alanus, & Iudichilo nepos ex filia Heroboij Britanniam inter ſe bifariam partiuntur. Plura inter eos quoque fuere prælia. Iudichilo à Nordomannis occiſus eſt. Poſthac Alanus ſolus potitur regno.

Ranulphus à Cranizeo Reginulphus dicitur.

Rupertus interficitur Ranulphus ſagitta vulneratus occumbit.

Andes ſiue Andegauenſes. Crãtzius lib. 2. de rebus geſtis Nordmannorũ.

Lotharius Tetbergam repudiat. Vualdrada pellex.

Lotharius Tetbergam reginam odio habere cœpit, captus amore & illecebris Vualdradæ, cũ qua adoleſcens ſub patria poteſtate conſtitutus conſueuerat. Hanc, repudiata Tetberga, iuſtam vxorem, ſi liceret, vt libebat, habere ambit. Tetbergam igitur, vt nunquã deſunt regibus perniciosiſsimum genus hominum, aſſentatores inceſti falſo accuſant, quaſi vitiatã ac conſtupratam à fratre germano, prætextato diuulgant, vt tantum ſcelus diutino ſeueriore religionis iugo expiet, in monaſterium redigendam vociferãtur. Guntherus Agrippinenſis Coloniæ epiſcopus, archimyſtes regius, primò per alios, deindeà rege de hac re conſultus. Lotharius ei omnẽ rem detegit, neptem eius ſe ducturũ promittit, ſi eius ope, cæterorumq; collegarũ authoritate Tetberga careret. Guntherus his promiſsis lætatus, operam ſuam pollicetur, rem cum Tetgaudo Treuerorũ archiepiſcopo, non admodum docto communicat. Indicitur conuentus eccleſiaſticus. in Mediomatricũ vrbem coëunt omnes regni Lothariani pontifices, præter Hungarinum Traiectenſem, qui tum ægrotabat. Iure ſuo illi reginæ diem dicunt, eam in media corona circumſiſtunt, ſubornati prodeunt teſtes, qui præter alia grauia crimina, inceſtus reginam alligant: ita eam confeſſam eſſe teſtantur. Continuo de huiuſcemodi flagitijs ſcita maiorum, quibus huiuſmodi ſceleribus pollutis matrimonium interdicitur, recitantur: deinde Tetbergæ ſententia epiſcoporum libellus repudij datur: interdicitur alterius cuiuſquã viri connubio, pœnæque huiuſmodi crimina lueret, deſtinatur. Rex voti compos, rurſus aliud myſtarum ſuorum concilium ad Aquas Grauenas cogit: pro concione verba facit. confitetur primò adoleſcenti ob furorem ætatis cœlibem vitam (quæ potius æternarum mentium quàm mortalium ſit) periculoſam eſſe, præterea proponit ob regni publicum bonum, ne id ſe ſine hærede defuncto, diſcordiæ malis atteratur, ſe continere non poſſe, quin det operam liberis. Neque enim cuiuis eſſe, adoleſcentiæ ſucciplenæ frenos imponere, aut vitam Superũm ducere: proinde petere, vti ſibi vxorem, liberũm procreandorum cauſa, auſpicibus ſanctiſsimis patribus ducere liceat. Fit deinde hoc ſacerdotum conſultum. Quoniam Tetberga inceſti polluta, nunquam iuſta vxor clariſsimi regis noſtri fuit, ac ne eſſe quidem vnquam ob crimina, quæ vltrò confeſſa eſt, poteſt, principi noſtro clementiſsimo, religioſiſsimo, iuxta diui Pauli, & magiſtrorũ religionis noſtræ placita, aliud matrimonium indulgemus. Dicto citius, confeſtim Vualdrada apparatu regio incedit, Regina ſalutatur, in manusque Lothario datur. At fratres Tetbergæ

Vualdrada fit Regina, & Lothario nubit.

omnia

omnia ad Nicolaum Pont. Max. referunt, qui Haganonem, & Rutholdum ſimmyſtas percontatum in Lotharij regnum ire iubet. Quibus rex reſpondet, ſe ſanctiſsimorum patrum conſulto paruiſſe. Illiq; Romanenſes hortantur quidem regem, vt Agrippinenſem, Treuerorumq; pontificem ſatisfaciundi gratia ad Romanũ epiſcopum ire iubeat: Verum acceptis muneribus Tetbergæ nequaquã copia adpellandi facta: ab rege dicati, onuſti auro Romam redeunt, inſcitiæq; omnes Galliæ, Germaniæ epiſcopos incuſant. In paucis pòſt diebus Guntherus, & Tetgaudus archimyſtæ, vt ſecum omnibus ſimmyſtis ritè, ſapienterque feciſſe, Lotharium inſontem eſſe adſeuerarent, Romam proficiſcuntur: libellum vbi geſta ſcripta erant, ſacro cõcilio, Nicolaoq; exhibent. Illo publicè ab eo, qui ſcriptum faciebat, recitato, rogati à Romano epiſcopo, Num hæc ita eſſe cõfiterentur? Non tam inſani ſumus (inquiunt) vt authographa pernegemus. Poſtea nec collaudati, nec conſatati iuſsi abeunt, reuerſuri quando vocarentur. Non longo pòſt tempore Pontifex Rom. ſenatum, epiſcopos, ſacerdotes, diaconos cogit. Lothariani pontifices acceriuntur. Tum conſeſſu omnium acta eorum velut impia, ſcelerata reſcinduntur. Tetgaudus & Guntherus curia pontificum mouentur, albo ſacerdotum eraduntur, ſocijs exaugurantur. Illi tam inſigni contumelia Romæ accepti, ad Imperatorem Ludouicum fratrem Lotharij, qui tum Beneuenti morabatur, veniunt, procacitatis atque temeritatis pontificem Ro. accuſant, qui Imperatoriam maieſtatem, concionem totam Chriſtianam ſpreuerit: eaque facta perpetrauerit, quæ niſi princeps atque cæteri templi Chriſti ſeruatoris Archimyſtæ omnes authores fiant, rata eſſe non poſsint. Imperator fruſtra operam ſumpſit, vti ſacerdotes reconciliaret. Nam Pont. Max. per orbem Chriſtianum miſsis literis, quæ egerit, iure ſe feciſſe adfirmat, pluribusq; verbis & teſtimonijs comprobare nititur. Itidem epiſcopi Lothariani acta ſua tuentur. Romanumq; ſacerdotem iniuſtitiæ, proteruitatis, arrogantiæ carpunt, arguunt. Verùm operæpreciũ eſt huiuſcemodi epiſtolarum ſententiã veriſsimè, quàm paucisſimis ſubtexere. *Nicolaus ſeruus ſeruorum Dei, Reuerendiſsimis & ſanctiſsimis fratribus noſtris Archiepiſcopis in regno HLudouici regis Germani conſtitutis. Scelus quod Lotharius rex (ſi modò, qui libidini ſeruit, nec ſibi imperare poteſt, qui ſtupris, adulterijs regiam maieſtatem polluit, Rex dicendus eſt) perpetrauit, vulgò nõtiſſimum eſt, ſatis quoque liquet, atque huiuſcemodi flagitiorum authores Guntherus, & Tetgaudus, ſanctiſsimi ſcilicet Archimyſtæ exiſtunt. Quod de epiſcopis credere nunquam omnino in animum induxiſſem meum, niſi ijdem non modo vltrò conſeſsi coram nobis Romæ, verùm ſcriptis quoque tanquam benefacta impudentiſsimè perfricata fronte tutati fuiſſent. Quid multis opus verbis? veritas ruſtica, aperta, ſimplex munditijs eſt, non eget lenocinio: mendacium vafrum, obſcenum, vt verum videatur, fuco & ampullis ſublenari ſolet. Nos qui Dei Opt. Max. vicem cuiuſcumque præſidendo, defungimur, communi ſacri cœtus ſententia, ritu ſolenni acta epiſcoporum (qui ſub pientiſſimo Imperatore Ludouico, indictione vndecima, menſe Iunio in Mediomatricum vrbe conuenerunt) velut impia, nefanda, Chriſtianæ philoſophiæ aduerſa reſcidimus, Guntherum & Tetgaudum duces cæterorum à curia pontificum amouimus, albo initiatorum omnino eraſimus. Nemo omnium poſthac eoſdem in claſsibus ſacerdotum cenſeat. Cæteri epiſcopi, qui iſtis impientiſſimis actis ſubſcripſere ſi reſipuerint, & ſe peccaſſe confeſsi fuerint, veniamq; ſupplices petiuerint, gratiam facimus hocq; piaculo reſoluimus. Quòd ſi quiſpiam aliter factitare auſus fuerit, aut illis (quibus à nobis ſacris interdictum eſt) dicto factóue conſultor, fautor adfuerit, diris deuotus eſto, à ſupremo numine proſcriptus, beneficijs diuinis excors, Reipub. Chriſtianæ extorris, transfuga cœlo, cum perfugis Laribus, cœleſti patria perpetuò exulato.* Contra hæc epiſcopi Belgarum ita reſcripſere. *Nicolao pontifici, Guntherus ac Tetgaudus patres, epiſcopi. & fratres coepiſcopi noſtri, nos ad te miſere: ipſi quoq; ſponte Romam venimus, acta tibi obtulimus, vt ſi quid in his peccatum, erratumúe videretur, tu tanquam parens pientiſſimus benignè cõmonefaceres. atq; vti præceptorem decet, modeſtè diſcipulos doceres. Tu verò accepto libello noſtro, compluribus diebus nullum omnino reſponſum, vel per internuncios reddidiſti: tantum abfuit, vt in conſpectum tuũ admitteres. Nos inter hæc otioſi Romæ ſedimus, poſt menſem penè demum nos accerſitos, & abſq; cunctatione aduolantes, nihil mali ſuſpicantes, more latronum oppreſsiſti. Nempe vbi in ædem recepti ſumus, peſſulis foribus obditis, comites noſtros ſacratos, prophanos excluſiſti. Expoliatos itaq; omni ope humana, turba paganorum, & ſacrificulorum tuæ factionis coborte. ſine cœtu eccleſiaſtico, contra fas, contra decreta, moremq; maiorum nos, circumſletiſti: Nemo archiepiſcopus, nemo collegarum, nemo pontificum adfuit. Neque tu aut de errore noſtro quicquam diſſeruiſti. erroremúe teſtimonio, ratione aliqua arguiſti: ſed ſubitò, & de improuiſo, cum lateri tuo hæreret Anaſtaſius monachus ambitus condemnatus, ſententiã iniuſtam, temerariam, nefandam, Chriſtianæ religioni repugnantem, de chartula effutiſti. ſatis proteruè tuis fratribus, atque conſeruis illuſiſti. Immortalis Imperator Auguſtam & ſponſam ſuam clara æternaq; ſupellectile ſuſtruxit, dote non fragili ac caduca condonauit, ſed perpetuo diademate, ac ſceptro ornauit: fecit eidem poteſtatem, dediq; copiam, vt viuos conſecraret, cœlo adſereret, ægrotos curaret. mortuos immortalitate donaret. Quæ beneficia tu veluti latro intercipis. templo Dei præripis in teq; transfers. His factus fucus, quibus abuteris. viuos occidis, fortes ſuperis detrahis, vulneribus gladium melle litum condis: mortuos, quibus per te reuiuiſcere non licet, ad inferos extrudis. Tu Pontificis quidem perſonam præ te fers, at tyrannum agitas: ſub habitu & cultu paſtoris lupum ſentimus. Titulus parentem mentitur, tu re factis leonem oſtentas. Cum ſis ſeruus ſeruorum, Dominus Dominorum eſſe contendis. Iuxta diſciplinam*

Libellus repudij Nicolao papæ exhibetur.

Tetgaudus & Guntherus à Pontifice ſua remoti, Pontificem iniuſtitiæ accuſant.

Epiſtola Nicolai ſummi Pont.

Reſponſoria epiſtola epiſcoporum.

Anaſtaſius monachus.

Christi ſeruatoris noſtri infimus omnium miniſter templi Dei: tu verò libidine dominandi in præceps abis: quicquid tibi libet, licet. Factus es Christianis. Hinc e as ſis, nec tuum collegium noſtrum, neq; edictulum tuum ſtamus, neq; vocem tuam agnoſcimus, neq; tuas bullas tonitruaq; timemus. Tu eos qui ſenatusconſultis impijs non parent, impietatis condemnas, ijſdem ſacrificijs interdicis. Nos tuo te iuſo iugulamus, qui edictum Domini, Deiq; noſtri sponſum concordiam collegij ſcindis, pacem immortalem, cœleſtis principis teſſeram, violas. Spiritum ſanctum author eſt omnium eccleſiarum, quæ longiſsimè, latiſſimè, terrarum orbis porriguntur. Ciuitas dei noſtri, cuius municipes ſumus, ad vniuerſos cardines pertinens, maior eſt vrbe, quæ Babylonia à ſacris vatibus adpellatur, vt quæ diuinitatẽ vſurpat, cœlo ſe æquat, ſe æterna fore iactitat, perinde ac ſi eſſes deus, immortaliq; ſapientia, nec vnquam erraſſe, neque errare poſſe mendaciter gloriatur. &c.

Huiuſcemodi conuicijs ſurſum deorſum iactatis, Imperator Romanus, reges Francorum Carolus, & Ludouicus fruſtrà ſibi operam reconciliandorum pontificum, Lotharijque ſumpſere.

Guntheri & Tetgaudi mors.

Guntherus, & Tetgaudus in Italia obierunt. Lotharius vt fulmen Pont. Max. euitaret, reiecto ſcorto viliſsimo, legitimam coniugem recipere coactus eſt. Iurauit ſe vt iuſtam vxorem habiturũ: idem duodecim proceres iurarunt. Verùm hæc concordia non manſit diutius.

Lotharius Tetbergam vxorem repudiatam vexat.

Lotharius illecebris, conſuetudineque concubinæ captus, & cum ſatis alioquin ſua ſponte inſaniret, ab aſſentatoribus magis inſtigatus, Tetbergam ſubornatis teſtibus adulterij condemnare, deinde de ea, quaſi adultera pœnas ſumere, ſiue eandem ad ſingulare certamen prouocare ſtatuit.

Tetberga uxor falſi adulterij accuſata, fuga elabitur.

Quod vbi ipſa reſciuit, clam in Galliam ad Carolum fuga elabitur: Pont. Max. adpellat ſe regno, marito, opibus cedere, cœlibem vitam, & priuatam, ſi modò liceat, degere pollicetur. Quod etiam Nicolaus mulieri, niſi idem faciat maritus, pernegat. Scribit igitur Imperatori, ſcribit regibus Francorum, ſcribit Lothario, obſecrat, petit, admonet, minitatur, territat, vt aut Lotharius Veneri bellum indicat, aut vxorem recipiat, Vualdradam in numero ſceleratarum, impiarumque haberi præcipit. Iubet vt omnes ab ea diſcedant, aditum, ſermonem eius defugiant, ne quid ex contagione incommodi accipiant: vetat petenti ius reddi, vllumue honorem communicari.

Prouerbium.

Prouerbium vulgò protritum apud Germanos eſt. Omnia fert ætas. Quæ tum crimina maxima fuere, noſtro æuo, modò Senatus Romani conſenſu fiant, pia cenſentur.

Ludouicus 12. Gallorum rex Carolum [illegible]

Ludouicus duodecimus Celtarum rex, nuper cum Carolus octauus eius deceſſor obijſſet, vxorem ſororem Caroli repudiat, indulgenteque Alexandro ſexto Pont. Max. viduam Caroli ducit vxorem. Romani pontifices cum adhuc pauperes cum Chriſto eſſent, modeſtiores fuere: nec os ſuum in cœlum auſi ponere, tantam ſibi ſoluendi legibus, vt libet, permiſere poteſtatem.

Hormiſda Pont. Max. anno domini 514.

Haud alienum fuerit, de hac re Hormiſdæ pontificis Romani verba referre. *Ego me* (inquit) *in hoc periculo immittere non audeo. quia nec talia ſunt merita mea, vt aliorum peccata in me excipere præſumam: nec tantam eloquentiam habeo, vt ante tribunal Chriſti contra tales & ſanctos ſacerdotes, qui decreta ſtatuerunt, cauſam dicere poſſim.* Hæc Hormiſda.

NOTA. Hucbertus abbas & dux frater Tetbergæ.

Ego ad Hiſtoriam redeo. Hucbertus frater Tetbergæ Lothario rebellat, coacta latronum haud contemnenda manu latrocinia exercet, regnum Lotharij infeſtat, pulſis, occiſis Lotharij præfectis loca finitima occupat: prædia, agros, villas ſuis commilitonibus diſtribuit. Fruſtra contra hos ſæpius à rege miſſus exercitus. Nam illi fauces, ſyluas, valles, cacumina alpium Cottiarum, Iuræq; montis inacceſſa occupabant, quæ intrare exercitus expauit. Tandem tamen Hucbertus à Conrado præfecto occiſus eſt.

Nicolaus 1. moritur. Hadrianus 2. Pont. R.

Lotharius dum Romã purgandi ſe cauſa proficiſci parat, Nicolaus primus decedit, qui Hadrianus ſecundus ab Imperatore, ſacerdotibus, ſenatu populoque Romano ſubſtituitur. Apud hunc Lotharius innocentiam ſuam prædicat, pertinaciam Nicolai commemorat, eundem plus credidiſſe mendacijs inimicorum quàm inſonti cauſatur: ſe tanquam filium Hadriano obtemperaturum promittit. Inter hęc Saraceni Italiam, Campaniam, ducatum Beneuentanum, & vt nunc vocant, regnum Neapolitanum inuadunt. Imperator quo facilius hoſtibus reſiſteret, ne paucitas ſuorum contemneretur, neue viribus impar foret, in auxilium fratrem euocat. Lotharius cum robore regni ſui, vndecunq; collecto milite ad Imperatorem in Italiam quàm celerrimè contendit. Fratres coniunctis copijs Saracenos ſuperant, ex Italia proturbant, Lotharius à Beneuento reuerſus victor Romam ingreditur: ibi honorificè ab Hadriano pontifice excipitur. Nihil more gentis prætermiſſum, quod ad ornatum aduentus eius ſpectare videbatur. Dumq; ibi lætum ſe ac hilarem facit, ſubitanea peſtis in eius exercitum graſſari cœpit. Cateruatim milites, equitesq; ſub oculis eius cadunt. Infamem igitur locum relinquere parat: amiſsis penè omnibus, cum paucis Placentiam octauo Idus Auguſti peruenit.

Lotharius moritur. 869.

Ibi die Solis, hora nona obmuteſcit ſubitò, animam agit, poſtridie eius diei fato conceditur. Anno Chriſtianæ ſalutis Octingenteſimo vndeſexageſimo. Eodem huius anni menſe Ludouicus Germaniæ rector, tres exercitus, quibus filios præfecit, aduerſus Venedos toties rebelles arma mouere præcepit. Ipſe morbo correptus Reginoburgij decubuit, deſperataq; ſalute omnem regiam ſupellectilem, gazamq; pauperibus elargitus eſt. Interea Ludouicus filius eius cum Saxonibus & Turogis, Sorabes, & ſocios eorum adgreſſus. Sorabes bis pugna victos ad deditionem rurſus

cogit,

Boiemos ab illis mercede cõductos occidit. Rudolphus dux limitis aquilonaris Boiariæ, Boëmiam inuaſit, cuncta igne, ferro, præda, luctu compleuit, Boiemos ad obſequiũ redegit. Carolus minimus natu cũ Franconibus, atq; Sueuis, Morauos, & Sclauos Ratiſlao parentes ſibi depoſcit, hoſtes prælio fuſos, in fugam dedit: vrbes incendit, mœnia diruit. Incolæ in ſyluas ſe, & res ſuas condunt. Ratiſlai munimentum, quod firmiſsimum, ac inexpugnabile credebatur, vi expugnatum. Ratiſlaus fuga ſibi conſuluit, in obſcuris ſyluis Herciniæ delituit. Nam Morauiam, & vniuerſas eius cardinis gentes, raras vrbibus, frequentes vicis obumbrat, munitq; Orcinium nemus. Noſtri quodã lucos ingreſsi, defoſſa in agris, abſcondita in ſyluis reperiunt, magna præda potiuntur. Carolomannus cũ Boijs Suatebogum nepotem Ratiſlai, debellauit, ipſum ſub iugum, à quo reſiluerat, miſit. Suatebogus ſe fidem regi, filijs eius ſeruaturum, quæ imperentur facturum iurat. Hiſce perfectis Carolomannus, & Carolus germani fratres victores in Morauia conueniunt: grates Deo Opt. Max. reliquis cœlitibus agunt: inde domos incolumi milite abeunt. Ratiſlaus vbi noſtros finibus exceſsiſſe accepit, prodit è latebris. Erat ipſi moleſtum, quòd nepos ſuus regnum à Carolomanno in fidem acceperat. Quamobrem Suatebogo (ita enim nepos illius adpellabatur) inſidias tendit: ipſum in vincula conijcere tentat. Conuiuium inſtruxit; nepotem inuitat. Suatebogus ignarus fraudis, doliq; ſecurus aduenit: rem ibi omnem reſciſcit. Quidam partim commiſeratione, & indignatione facti, partim iure hoſpitij, ſpe præmijue illectus, commotus, technam omnem detegit. Suatebogus nauiter diſsimulato indicio, dum epulæ, dum cœna adparatur, ſimulat ſe venatum Anates cum Aquila proficiſci, nec redijt, ita ſeruatus eſt. Vbi Ratiſlao inſidiæ non proceſſere, ad vim conuerſus, aperto Marte nepotem perdere contendit. Suatebogus accitis Boijs finitimis auxiliaribus copijs, haud imparatus Ratiſlao occurrit. Fit pugna, Suatebogus vt cauſa, ſic fortuna ſuperior fuit. Ratiſlai exercitus cæſus eſt, ipſe viuus in manus hoſtiũ deuenit, & Boijs vinctus traditur: & ab ijs ad Carolomannum, ab eo ad regem Reginoburgium deductus eſt. ibi in concilio Francorum celebri, Boiorum, Sclauorum, perfidiæ, læſæ maieſtatis fit reus: iuxta legis Salicæ decreta, ſupplicio capitali condemnatur. Verùm Ludouicus rex pœnam leuat, vitam condonat. Nam oculi Ratiſlao eruti, poſteà cæcus monaſterio incluſus eſt. Boiemi quoq; cum Carolomanno ſe tradunt. Qui tranſito Danubio, regnum Ratiſlai, nemine prohibente, reſiſtente ue cum exercitu peragrat: cuncta oppida, caſtella deditionem faciunt. Quibus Carolomannus ſuos præſides imponit, rebuſque ex animi ſententia compoſitis, regia potitus gaza, in Auſtriam atq; Charinos ſe confert. Inter hæc Carolus rex occidentalis, nuncio de Lotharij morte, de fratris aduerſa valetudine, Venedorumque rebellione accepto, Lotharianum regnum inuadere meditatur. Inde Attiniacum procedit: ibi ad eum conueniunt Lotharingæ, Ludouicique fratris ſui legati, poſtulantque ne fines regni Carolus intret, donec frater eius ſalubritate percepta, quem præter ægritudinem Venedi quoque vrgeant, conualeſcat, & pacatis Sclauis ad Ingelhaim regiam ſe conferat. præterea Imperator iuſtus hæres certior fiat: tum conſilio amicorum habito, vniuerſa iure, non ex libidine tranſigi poſſe. At Carolus nihilominus quod facere conſtituerat, perficere conatur, quanta poteſt celeritate Verodunum contendit, Hattonem epiſcopum, ciues ſibi ſacramenta dicere iubet. Nonis deinde Septembribus Mediomatricos petit. Aduenticium vrbis epiſcopum, Franconem Tungrenſem, Arnulphum Tullenſem pontifices, cum oppidanis & compluribus alijs in fidem accipit. Poſthæc quinto Idus eiuſdem menſis in templo diui Stephani, coram rege, & epiſcopis, adconuocata concione populi, Aduenticius huiuſcemodi verba fecit. *Quas calamitates, quæ maleficia ſub rege Lothario, fratres chariſsimi, perpeſsi ſumus, ſenſiſtis: eius morte perterriti, ad opem cœleſtis Imperatoris, cuius omne regnum eſt, cœlos, prece, abſtinentia ſatis aſsidua fatigamus, vt nobis princeps iuſtus, clemens, qui nos tutaretur contingeret, voti compotes ſumus. Hunc regem noſtrum à deo nobis datum, vltrò ambiuimus, ſponte eundem in hanc huius regni primariam ſedem accepimus. Sed ipſum iam audiamus.* Hæc vbi dicta, Carolus incipit primum omnium: *Populares pientiſsimi ore, quæſo bonum habetote animum, quemadmodum me regem ſumma concordia deſignaſtis atq; recepiſtis, ita ſumma ope pietatem in primis, iuſtitiamq; colam. Dabo equidem operam ne muteim factum, neue quiſquam à ſermone noſtro triſtis diſcedat, bonos præmijs, malos pœnis exercebimus.* Poſthæc Hincimarus archiepiſcopus Rhemorum (nam Treuerũm pontifex, cuius hoc munus erat, in Italia, vt & Agrippinenſis, obierat, nec adhuc alius cooptatus in locum demortui fuerat) cæteris epiſcopis ſacra operantibus, ſacerdotibus carmina diuina perſtrepentibus, Carolum regio diademate adornat. Quod felix, fauſtumq; foret, populo adclamante. Plerique procerum quibus hæc diſplicebant, ad Ludouicum in Germaniam Boiariamque aufugiunt. Carolus deinde ad Aquas Graneas, hinc Neomagum, regias Francorum ſe confert. Richildam concubinam, cum qua poſt fata Irmotrudæ iuſtæ coniugis, rem habere conſueuit, vxorem ducit, nuptias ingenti adparatu apud Aquas Graneas concelebrat. Ibi cum Berchtolfum nepotem Aduenticij Treueris, Hildouinum monachorum magiſtrũ, Agrippinenſibus pontifices deſignat, nuncupat, ipſiq; à Francone Tungrorum epiſcopo conſecrantur,

Rudolphus condemnatio.

Carolus Morauos mactat.

Morauia.

Carolomanni. Suatebogus.

Ratiſlaus vita donatur à Ludouico.

Aduenticij oratio.

Hincmarus, qui & Hincomarus. Carolus rex inungitur.

Richildis, quæ & Richildis ſive Irmotruda.

Berchtolfus Hildouinus

Gothardus, Paulus, Leon.

crantur. Eo quoq; tempore Gothardus, Paulus & Leon epiſcopi, oratores Imp. pontificioq; Rom. veniunt, iubentq; Carolum regno alieno manus abſtinere, Lotharingia mox diſcedere. Ni obtemperet, arma, proſcriptionē, atq; per omnium ſacerdotum religiones, deuotionem minitantur: non poſſe alium Lotharij hæredem eſſe, quàm germanū fratrem, Imp. Rom. Carolus reſpondet, ſe à libero Francorum populo vocatum, non poſſe eos deſerere, qui ad ſuam fidē & tutelam confugerint. Inde ratus haud dubiè fratri vltima fata imminere, Alſatios petit, Hugonem Leitfridi, & Bernardum Bernardi filium in ditionem redigit. Moxq; Aquas Graneas repetit, ibi natalis Chriſti anniuerſarium ſacrum peragit. Interim Ludouicus frater eius maturius expectatione, vigorem animi & corporis recuperat. Viribus itaq; corporis receptis, celeritate quanta poteſt Calēdis Februarijs Francofordiam feſtinat. Confugiunt ad eum pleriq; omnes ex Gallia, Germania, Belgica & Celtica, quibus rex Carolus cordi non erat. Luitpertus archiepiſcopus Mogontinus, Adlfridus Saxonum Hyldeshaimenſis pontifex, vitæ probitate, morum ſanctimonia, ſapientiaque nobiliſsimi, ad Carolum legati proficiſcuntur, receptiq; ab Agrippinenſibus inuito Carolo. Willebertum iuſſu Ludouici, epiſcopum vrbi conſecrant. Inde ad Carolum ſe conferunt, hancq; orationem ibi habuerunt.

Luitpertus archiepiſcopus. Adlfridus epiſcopus. Hyldeshaimenſis. Willebertus cōſecratur epiſcop.

Quoniam (inquiunt) *hactenus tibi ludibrio fuimus, tuq; animo indulgens, conſilia, preces, poſtulata noſtra floccifacis, neq; vlla iuris, pietatis, ſanguinis ratione habita aliena intercipis, nihil vltra, verbis fruſtra tempus teremus. factis opus eſt, armis prærepta repetemus: vi ablata, ferro adſeremus. Vulgò apud nos dici ſoles: Qui aliena appetit, ſui eſt negligens: & nimis multa concupiſcens, perpauca adipiſcitur, proinde pacem, & bellum hîc offerimus. Vtrum vis, mox tibi ſume: aut continuò cum omnibus comitibus in tuum regnum, quonis gentium ex hiſce diſcede terris, aut iam aciem inſtrue. Iam iam inuictiſsimus rex noſter, regnq; inuictus Carolus, Ludouicus, Carolomannus fulmina belli, victrices copiæ aderunt, ingruent. cum his bellicoſiſsimi & ferociſsimi: Germania pugnacis populi, nationesq;, ne focis ſatis quidem nota, Sclaui, Venedi, Cimbri, Dani, Nordomanni. Abrodita, Bœmi, Zechi, Sorabes Morani, Boly, Velatabi Turogi, Franci, Saxones, Boij, Sueui, Chariones, & cæteri quos ſcrupuloſius referre ſupernacnum eſt. Hi ſuperis fauentibus freni, auidus ti impo-nent, te ferro docebunt, quid nam periculi ſit fratrem fallere, & alienam hæreditatem praripere.*

Carolus commotus authoritate, & conſtantia grauiſsimorū Pontificum, amicorumq; ſuorum ſuaſu, eueſtigiò Lotharingiam liberam relinquit: vno itinere in regnum ſuum Compendium remigrat. Deinde Ottonem Bellouacorum epiſcopum, Harduinum equeſtrem præfectum cum decem proceribus Francofordiam ad fratrem ire iubet. Placuit, reges quemq; cum decem conſultoribus, triginta verò equitibus apud Marſanam, in ripa Moſæ coire, ibiq; controuerſiam tollere: quod æquum faſq; foret de diuidundo nepotis regno conſtituere. Rector orientalis anniuerſarias ſupplicationes, Quinquagenalia Weiſſenſtadij apud Vangionas ritè feriatus, Maio conſedit, Iunio Occidentem petit. Apud Flammatoſæmos Ribuariorum pago, dum in diuerſorio cœnaculum aſcendit, cōtignatio vetuſtate laxata collabitur, rexq; tigno latus adflictus caſu duas coſtas fregit. Aulicis continuò prouolantibus locumq; detergentibus ac purgantibus illico proſilit, ſe incolumem eſſe proclamat, diſsimulato, victoq; dolore poſtridie ad fratrem (vti cōdictum erat) Marſanam peruenit: regesq; Francorū regnum Lotharingiæ, nulla ratione Imperatoris iuſti hæredis habita, ita bifariam partiuntur. Quicquid intra Moſam, Rhenumq; amnes, citra Voſegum Iuramq; montes, Auſtrum Orientemq; ſpectat, Neomagum, Geldubam, Nouefium, Agrippinenſem Coloniam, Traiectum, Aquas Graneas, Leodium, cuncta citra Moſam, Epternacum, Luxouium, Diuum Gundolphum, Sanctum Theodatum, Treueros, Mediomatrices, Alſatiam, Argentoratum, Baſileam, Solodurum, Suitones Ludouicus poſſedit: cætera Viennam, Lugdunum, Veſontionem, Tullum, Verodunum, vltra Moſam ad Aquilonem, occiduumq; ſolem vergentia, Tungros, Toxandrorum præfecturam, Cameracum, Brabantinos, Flandros, Pictonas, Hannonios Carolus accepit. Qui facta diuiſione, Heriſtallionas petit: Ludouicus ad Aquas Graneas accedit: ibi penè duos menſes decubuit, obligari coſtas demum iuſsit. Sub idem tempus Winclodius, Ioannes, & Petrus epiſcopi. Bernardus purpuratus ab Imperatore, Romanoque epiſcopo veniunt, poſtulantq; vt Ludouicus Imperatori nepoti ſuo hæreditatem paternam reſtituat. Ipſe benignè reſpondet, ad ſe vltrò confugientes in tutelam recepiſſe, prohibuiſſeq;, ne totum regnum Galli præriperent: per ſe non ſtare, quo minus reddat, niſi quid aliud aut frater, aut Lotharingij velint. At hiſce princeps propinquus, & præſens ab ipſis creatus, & acceptus placebat: ingratusque erat longinquus, & Imperator Italicus, qui hactenus venire grauatus eſſet. Ille verò imperiū, quod obtineret & poſsideret, inuitis popularibus alteri tradere ſtultum cenſebat. Ita legati re infecta, in Italiam, Romamq; redierunt. Cogitur deinde VI. KL. Octobris iuſſu regis noſtri cōuentus eccleſiaſticus apud Coloniam Agrippinenſem. Interfuere archiepiſcopi Luitpertus Mogontinus, Bertulphus Treuerorum, Willebertus Agrippinenſis, Adeluinus Iuuauenſis, cū epiſcopis, ſacrificulis, ſacerdotibus monachis ſuis D. Pauli ad Timotheū Titumq; de libro epiſtolę recitatæ ſunt. Sacerdotes, epiſcopi, auari, veneri ventriq; dediti, ignominia notati, tribuq; moti ſunt. Cæteri iuſsi

Otto Bellouacorum.

Ioannes & Petrus legati Imperatoris & S. Pont.

ſunt

ſunt viuere iuxta Chriſti ſeruatoris noſtri placita. Imperatum myſtis, vt literis ſacræ philoſophiæ operam darent, vt oues paſcerent, néue gregem à Deo creditum malis exemplis trucidarent: neu lac conſumerent, de lanis ſe contegerent. Ante omnia vt curam pauperum agerent Epiſcopi, parrochique, præceptum fuiſſe lego. Kalen. Nouembribus Rex Germanus Reginoburgium in hybernacula conceſsit. Eodem anno terræmotus, varia prodigia eueniſſe curioſius quidam nimis meticuloſi tradunt. Vnum notaſſe ſatis faciat: nubes in aëre quarto Idus Auguſti, velut exercitus vibratis inuicem igneis ſpiculis cõcurrerunt. Dum hæc in Francia fiunt, Adalgiſus Dux Beneuentanus In Italia Imperatori rebellat. Plures vrbes Campaniæ, Lucaniæ, à Cæſare Ludouico ad illum deficiũt, Auguſtus Beneuentum obſidione vrbem cincturus petit. Adalgiſus vbi ſe imparem eſſe videt, magno pecuniæ numero pacem mercatur, deditionem facit, gratiam recuperat: iurat ſe in poteſtate Cæſ. tis perpetuò poſthac fore. Imperator inde in Campaniam exercitũ transfert, omnes ciuitates ſine labore recipit, ſola Capua portas clauſit. Cingitur obſidione ciuitas, omnis aditus intercluditur, circum circa oliuæ, vites, arbores fructiferę ſucciduntur. Vniuerſa iratus miles diripit, ædes, caſæ, prædia, agri incenduntur. His calamitatibus Capuani adacti, fame, inopiaque debellati cum Epiſcopo ſuo, & Diui Germani vrna, alia quoque ſacra progerentes, portis apertis prodeunt: caſtra Imperatoris inermes togati adeunt, pedibus Auguſti ſupplices accidunt, veniam errorum obſecrant, a clementi principe impetrant: Qui ciuitatem præſidio firmat; & admiſsis copiis Beneuentum cum paucis adit. Adalgiſus ſuperior contemnens paucitatem Cęſarianorum, aduerſus Imperatorem conſpirat, ſubitò arma corripit, Palatinas ædes, vbi meridie Imperator acquieſcebat, expugnare nititur. Ludouicus tumultus ſtrepitu excitatus, arma corripit, cum corporis cuſtodibus, qui ſanè perpauci erant, ad oſtium prouolat, aditu latrones ferro arcet. Adalgiſus vbi expugnare prætorium diffidit, ignem ſubiicit, exuriq; Regiam iubet. Auguſtus in eo articulo rerum, à fortuna deprehenſus, pacem poſtulat, conditiones quas Adalgiſus dixit, accipit. Manus pignoribus diuorum Imponit, iura ſe Beneuenti fines continuò relicturum: neque vnquam perpetuò reuerſurum, hancque contumeliam vindicaturum. Poſtridie illicò Beneuento Romam migrat, conuocato Pontifice, Senatu, Populoque Romano fraudem, dolum, perfidiam Adalgiſi commemorat. Fit ſenatusconſultum, Adalgiſus hoſtis Reipublicæ iudicatur, proſcribitur. Ioannes Pont. Max. Imperatorem religione iuramenti iure ſuo ſoluit, Adalgiſum per omnium ſacrificulorum cæremonias diris deuouet. Imperator quidem manus bello, tatus etiam hoſti fidem ſeruandam, abſtinuit. Cæterùm Angeldruda Auguſta arma in Adalgiſum mouet. Qui vbi ſe peti cernit, conſcientia ſtimulante, deſperatis rebus ſuis, fuga ſibi conſuluit, in Corſicam euadit, Beneuentum Auguſta recipit. Eadem tempeſtate Methodius philoſophus Venedas inuenit literas, vertitque diuina oracula in vernaculum Sclauorũ ſermonem: perſuaſitque popularibus Dalmatiam incolentibus, vt exploſa lingua Latina, exibilato ritu Romano, ſuum conſecrarent eloquium. Poſthæc in regnum Boiariæ perrexit, in Liburnia, Norico, Pannoniis, Venedis, habitantibus idem perſuaſurus. Richoualdus ſacrificulus Pontifex Adeluinus, archimyſtes Salisburgenſis: item Iuuauenſes ſacerdotes, qui hactenus in ſuperioribus regionibus ex decreto Caroli Magni, per quinq; & octoginta annos, rebus diuinis præfuerant, ſacrificia priuata, publica procurarant, religionem interpretati fuerant, Reges adeunt, concionibus, epiſtolis populum concitant aduerſus Methodium, qui regno Boiariæ factione Iuuauenſium myſtarum pulſus, in Morauiam aufugit. Vbi humatus eſt in vrbe, quæ nunc caput Morauorum cenſetur, vulgo Olmuntz, hoc eſt Iulij mons adpellari ſolet. Duos fuiſſe Methodios neceſſe eſt: niſi eundem dixeris, ad quem ſuprà Eugenium ſecundũ Pont. Max. ſcripſiſſe narraui: qui ob bella crebra Morauia relicta in Dalmatiã abierit, ibiq; inuentis literis rurſus ad Morauos redierit, quem ipſi in album ſuperũm adſcripſerunt, adhucq; religioſè colunt. Sacerdotes Liburniæ, qui Archiduci Noricorum noſtro æuo parent, adhuc ignari ſunt Romanæ linguæ, ſacrificia patrio ſermone, nempe Sclauorum, procurant. Quorum literis in publicis monumentis, ſummos Noricorum Principes (ſicuti Viennæ Auſtriæ in templo D. Stephani cuiuis conſpicere in promptu exiſtit) viſos eſſe reperio. Sed ordinẽ rerum proſequar. Ludouicus & Carolus fratres Germani cum quibuſdam adoleſcentulis Imperitis rerũ, & aliis, qui ob ſcelera aula moti erant, aduerſus parentem, & fratrem Carolomannum conſpirare conantur. Coniurati & rerum nouarũ auidi, frequentes ad iuuenes regios coëunt, pagum Pirenſem occupant. Amabatur plus cæteris fratribus ob virtutes atque prudentiam Carolomannus à parentibus, famaque diſsipatum erat, Carolo & Ludouico, veluti conceptis poſthabitis, parentem Ludouicum poſt fata ſua Carolomanno ſummam rerum deſtinaſſe. Is poſteaquam rem accepit, Boiaria exit, Francofordiam Kalendis Februariis ſe confert. Ibi nunciis vltrò citroque miſsis in conuentu celebri Orientaliũ Francorũ pax vtrinq; religione iureiurãdi firmata eſt. Rex in Boiariam Reginoburgiũ reuertitur. Filij eius Ludouicus, & Carolus ad limites Imperij proficiſcũtur. Vix ciuile incendiũ, ope & conſilio bonorũ reſtinctũ erat, alia rurſus procella ingruit.

Adalgiſus dux Beneuentanus in Italia Imperatori rebellat & pacem emit.

Capuani debellati.

Adalgiſi in Imperatorẽ conſpiratio.

Adalgiſ. proſcribitur.

Angeldruda Auguſta.

Methodius philoſophus literas Venedas inuenit.

Olmuntz, id eſt Iulij mõs.

Ludouicus & Carolus in parentem & Carolomannũ fratrem conſpirant.

Suatebogus nepos Ratiſlai. Schlagomarus. Morauicaſi.

Suatebogus nepos Ratiſlai Morauorum regulus rerum nouarum, perduellioniſque incuſatur. Carolomannus eundem in vincula cōiicit. Sclaui Morauiæ rati Principem ſuum iam pœnas dediſſe, Schlagomarum cognatum eius, licet ſacerdotem rebus imponunt. Iſque continuò aduerſus Wilhelmum & Angelſcalcum legatos Carolomanni arma mouet, eos ex ciuitatibus, quibus cum præſidiis præfecti erant, exigere ſumma ope connititur. Illi verò in hoſtem perfidum toties à ſe deuictum & ſuperatum alacres ruunt, Morauos cædunt, adfligunt, ſacerdotem cum Sclauis terga vertere cogunt. Ludouicus Rex Maio tribuariam ad conuentus (vt ſolēnne tū Francis erat) agendos proficiſcitur. Saxonē quendam, Hainrici præfecti eqoeſtris clientē excæcari iubet, quòd inter parentem, liberoſque diſcordiam ſerere conaretur. Ægrè id tulere filiorum amici, ſed prudentia Regis, benignitate & pollicitis, filij in officio retenti ſunt. Rex Iunio Galliam Celticam Belgicamque quatenus ſibi parebat, peragrat. Inter hæc Suatebogus (quod crimina, quorum poſtulabatur, nemo legitimè arguere poterat) à Carolomanno poſtliminij iure libertati & poteſtati reſtituitur: atque vt eidē ſatisfieret, muneribus Regiis collocupletatus in Morauiam ab exercitu Carolomanni reducitur: iuratque Carolomanno, ſe Schlagomaro hoſtem futurum expugnaturumque. Sed vbi domum venit, magis magiſque periculi ſui quam beneficij Carolomanni memor fuit, ignominiaque pertinacius animo hæſit. Quippe ipſe non eadem fide in gratiam redierat cum Carolomanno, qua is cum illo reuerſus fuerat. Quamobrem omiſſo bello contra Schlagomarum æmulum ſuum, vires, ſtudium omne doloſque, ad vindicandam contumeliam, & eluendam ſanguine Boiorum notam à Carolomanno ſibi inuſtam, verſutum callidumque ingenium conuertit. Comparatis ergo copiis, quaſi Schlagomarum expugnaturus innumeris Boios, qui eum reduxerant, nimium ſecuros, nil prorſus mali ſuſpicantes, in caſtris ſubitò inuadit: inopinatos imparatoſque multos viuos cepit: exercitum paucisſimis fuga elapſis ad internecionem delet. Ita fortuna, qua nihil verſatilius eſt, & quæ nunquam ſimpliciter indulget, maieſtatem populi Boiariæ hac ſtrage fœdè ſugillauit, & ſerenitatem tot triumphis à Boiis hactenus aduerſus hanc gentem præcipuè partam, ſubita tempeſtate obſcurauit. Nulla domus Boiariæ excors publicæ cladis fuit, vbiq; pernicies, luctu omnia complerā ſunt. Carolomannus tanta ſuorum ruina perturbatus, omnes obſides qui in Boiariæ regno erant, Suatebogo, vt ſuos quos captiuos ab hoſte detineri rebatur, redimeret, reddidit.

Rathobodus.

Verùm duntaxat vnum Rathobodum ſeminecem recepit: cæteri omnes à Suatebogo contrucidati erant. Iisdem diebus Ludouicus Adolardum ad Carolum fratrem in Gallias ire iubet, eundem ad colloquium, pacemque renouandam inuitat, ipſique menſe Auguſto apud Traiectum Moſæ conueniunt. Eò filij Ludouici minores natu accedere recuſarunt, excuſantes ſibi verbis promiſſa pridem non ex fide contributa eſſe. Cæterùm Rex Orientalis ſalutato fratre ad Aquas Graneas redit. Vbi cum audiret Imperatorem nepotem ſuum ab Adalgiſo Duce Beneuentano dolo necatum eſſe, Aquis Graneis egreditur, confinium Boiariæ atque Italiæ, nempe Tridentum petit. Eò Angelpyrga Auguſta ad eum peruenit, quæ de Cæſare marito ſuo temerè vulgata erant, falſa eſſe docet, repetitque ab eo Lotharingiæ partem. & Ludouicus ſe verò facturum reſpondet, ſi idem quidem Carolus frater fecerit. Auguſta ad huncce amicos, qui partem poſtularent mittit. Atq; is rurſus ſuos remittit. Ita tempus internunciis, inanibuſque conſultationibus tractum eſt. Poſthæc Princeps Germanus ad Aquas Graneas reuertitur, vt ſibi filios Ludouicum ac Carolum minores natu placaret, Rhætiam ipſis precario conceſsit. Inde menſe Octobri Francofordiam, inde in Boiariam Reginoburgium ſe confert. Boiemi tum irruptionem in Boiariam meditantur. Ipſi quendam locum aditu difficilem vallo firmiſsimo munierant, vnoque itinere anguſto acceſſus patebat: quò ſi quis temerè ingreſſus foret, velut in cauea deprehenſus inultus more pecudum, cum nuſquam ferre pedem poſſet, trucidabatur. Contra hos iuſſu Regis Boij armati procedunt, quorum Duces erant Arno Wirtzburgenſis Pontifex, & Rudolphus limitis Boiorum Septentrionalis præfectus. Inter hæc Moraui nuptias in Boiemia fecerant, ſecumque nouam nuptam, filiam Ducis Boiemici inſtructam domum ducebant. Vbi id noſtri per ſpeculatores comperiunt, inſidias nuptiis intentis. & nimium ſecuris tendūt, ſeque condunt.

Tridentum confinium Boiariæ & Italiæ.

Mox in Morauos prætereuntes impetum faciunt: illi terga vertunt ad munimentū ſuperius, quod Taboriam vocant, in anguſtias feruntur. Boij fugitantium tergo hærentes, equis, armis, gaza, inſtrumento nuptiali, noua nupta potiuntur. Nam Moraui omnibus impedimentis abiectis, equis quoque, onera, & impedimentum rati, relictis, quo expeditior fuga foret, nudi aufugiunt, ægreq; euadunt: in latebris Hercyniæ ſe cōdunt. Boij ſexcentos, & quadraginta quatuor equos ſtratos militaribus ornamentis in caſtra ſua, nemine reſiſtente, reducunt. Hæcque victoria, atque præda in prouerbium, de Sponſa & nuptiis, quod adhuc vulgo protritū eſt, ceſsit. Nam ad nuptias venire, & dubium eſſe, quiſnam ſponſam domum ducet, crebri apud nos adagiones in ore vulgi ſunt: quibus id ſignificamus penè, quod Latini, inter os & offam, Græci, inter calicē, ſupremaq; labra, multa ſæpius ſolere interuenire aiunt. Id quod

& nos

& nos aliter dicimus, nempe inter telum, & metam, ſiue ſcopum. Circa eundem temporis tractum Baſilij Macedonis Græcorum Imperatoris legati cum epiſtolis, atque muneribus aduentare nunciabantur. Carlomannus ipſis obuiam officij cauſa procedit, eoſdem Salisburgij excipit, & deinde nonis Ianuarij ad parentem Reginoburgium deducit. Græci inter cætera munera criſtallum prodigioſæ magnitudinis, auro, gemmis precioſiſſimis incluſam dona ferunt. Maxima quoque ſalutiferæ crucis portione, & alijs ſacris Regem noſtrum donarunt. Fœdus ſicut apud maiores fuerat, ictum cum Græcis. Ludouicus poſteà in medio anniuerſarij ieiunij ſacro apud Forchaim conuentum regni cogit, ne poſt mortem diſcordia, vti ferè fit, de diuidundo Imperio excitetur, conſilio procerum habito, regnum Orientale in treis partes diſtribuit. Carolomanno regnũ Boiariæ, Sclauorumque prouinciæ deſtinantur. Franciam, Saxonas, Turogos, Friſios, Lotharingiæ regnum Ludouicus demum poſt fata parentis obtinere iuſſus eſt. Sueuia Carolo qui minimus natu erat, relicta eſt. Hique duo fratres in conſpectu totius exercitus iurarunt, ſe parenti fidem perpetuo ſeruaturos. Inde Rex Germanus in Boiariam reuertitur, Paſchalibusque ritè Reginoburgij perpetratis, vindicare ab vltimo dedecore à Suatebogo iniuncto, nomen gentemque Boiorum parat. Quatuor exercitus ad diuerſos orbis cardines in Venedos arma mouere præcipit. Primi Saxones atque Turogi ab Aquilone Morauos, qui tum latiſsimè omnium Venedorum imperitabant, inuadunt. Cum ſine Rege eſſent, ac ductores diſſentirent, terga dedere hoſtibus, in fugamque fuſi, compluribus amiſsis, domos turpiter repulſi ſunt. Quidam præfecti dum pauidi pedem referunt, à mulierculis hoſtium fuſtibus verberati, de equisque reiecti, trucidati ſunt. Arno Pontifex Wurtzburgenſis, Sigehardus Fuldenſium monachorum pater, cum Francis ab Auſtro hoſtibus congreſsi, eos pugna ſuperarunt, victoresque, vaſtata ſibi deſtinata portione, tamen pluribus prælio deſideratis, magnis difficultatibus annonæ, & itineris (nam per Boiemorum confinia ductabant) domos rediêre. At Luitpertus archimyſtes Mogontinus cum Rheni accolis, cumque Lotharingiis, Boiemiam per ſaltus Hercynios vi penetrat: manu, ferroque viam fecit. Zentislaum, Vrislaum, Hermannum, Spotimarum, & Moſolaum regulos quinque Boiemorum cum manu valida occurrentes, coniuratos Suatebogi in fugam coniecit: multos occidit, plerosque in Multam amnem actos ſubmerſit, paucis in ciuitates munitiſsimas elapſis. Boiemiam prędando, exurendo peragrat, incolumis cum triumpho reuertitur. Carolomannus cum Boiis Orientis ab ora ſuperat nauibus Hiſtrum, Amboricum Epiſcopum Reginoburgenſem cum parte copiarum, ſtationes & excubias ad claſſem ſedulò agitare iubet. Ipſe extremos fines Morauorum adoritur, fruges incendit, arbores ſuccidit: in homines, pecora, ædificia, ferro, igne iuxtà ſæuit. Hoſtes in latebras ſyluarum paludumque ſe condunt. Inter hæc Suatebogus mittit clam exercitum, qui Boios ad tutandas naueis in flumine Hiſtro relictas, ac non attentiore cura excubias agentes, incautos opprimit: hos ferro occidit, illos in flumen agit, atque mergit, paucos captiuos abducit. Solus Amboricus cum paucis elapſus eſt, fuga ſibi cõſuluit, ſeruatusq; eſt. Sex millia Boiorum cæſa fuiſſe referunt noſtri ſcriptores. Carolomannus ob acceptam cladem ſæuior totam Morauiam percurrit, quicquid obuiam velut turbo ſternit, victorq; in Boiariam in hyberna concedit. Eadem tempeſtate grandines, fulgetra crebriores ſolito territarunt mortales, fruges, homines, pecudes afflixerunt. Templum D. Petri Vangionum de cœlo tactum conflagrauit, parietes ſolo æquati ſunt: tertio nonas Decembris hora prima terra intremuit, Mogontiacum euerſum eſt. Ludouicus Francofordiam ad conuentum agendum migrat, natalem Chriſti ibidem concelebrat: ibique in frequentiſſimo Pontificum, tettarcharum, Ducum, Rege quoq; præſente ſeptimo Kalendas Februarij, Carolus minimus natu filiorum Regis, ſubitò proſiliit, menteque emota inſanire cœpit, abiecto enſe & baltheo, veſtem quoque exuturus, à ſex robuſtiſsimis viris ægrè ſuſtinetur: & modò tenui, modò maiore voce mugiebat magis, quàm clamabat, hiantique ore dentibus minabatur. Angi eum malo genio, inſtinctuque dæmonis, percitum dementia interpretabantur, opinabantur. Tum Ludouicus ad alterum filium cognominem ſibi inſit: Viden' vt peruerſæ poteſtatis ſeruituti vltrò vos ſubiicitis? vt inceſtis vagis, nequiſsimis ſpiritibus veſtro periculo vos mancipatis? Deſerere ac fallere parentem, nedum aduerſus hunc inimico animo cõſpirare, parricidium haud vnquam leuiter piatum habetur. Vulgò apud Germanos dici ſolet, nullum homicidium diutius latere, tantum abeſt, vt ſcelus in vitę, dignitatisque authorem commiſſum impunè cadat. In neminem quempiam flagitioſorum, quàm parricidas à Deo Opt. Max. rerum, naturæq; parente grauius exempla eduntur. Proinde crimen deprecamini, & reſipiſcite, ſupremum numen ſedulò propitiate: ego quidem paterno animo gratiam facio, erroremque condono, lachrymis & precibus obſecro, vt ille præſes mundi, & rector vniuerſi, qui ſcit omnia, cuius oculis nihil ſeptum eſt, faxit vt tandem mutuo erga me animo ſitis. Porrò Carolus effertur, inſanit, vlulat, minatur, furoribus quatitur, intorquetur, in templum ducitur: ibi contaminatus ille ſubdolus ac perditus ſpiritus per maieſtatem Chriſti, ſolennibus ſacrificiis & carminibus

Ludouicus regnũ Orientale inter filios diuidit.

Ludouicus contra Venedos bellum gerit.

Arno. Sigehardus abbas.

Luitpertus qui & Ludibertus, & Liudibertus dicitur.

Amboricus.

Carolus inſanus.

minibus efficacibus archimyſtæ adiuratus à Luitperto Mogontino, de corpore, quod obſederat, excedit; Caroluſque ab animo incurſibus furiato liberatus, in ſenſuſque priſtinos reſtitutus, pro palam pro concione confitetur, continuò ſe incurſum conturbatæ ac prauæ mentis ſenſiſſe, poſteaquàm in animo conceperit, ſe aduerſus parentem, quòd is ſibi ſolam Sueuiam tribuerit, res nouas moliturum. Carolum quoque Occidentalium Galliarum rectorem fortuna itidem in ſobole deſtituit. Tulerat ille ex Irmodruda priore coniuge tres mares liberos, Carolomannum, Carolum, Ludouicum. Carolus dum ſolus noctu, Albini, fratris Biuini & Betronis, à venatione domum redeuntis vires ac fortitudinem

Albinus Carolum interficit.

(quæ tum vulgò prædicabantur) temerè periclitari ac ſuperare contendit, ab eodē ſuſpicante ſe à graſſatore peti, confoditur, in terramque datur, ſemiuiuus relinquitur, Albinusque victor equo, armis occiſi potitur. Verum vbi filium Regis illum eſſe comperit, fuga mortem vitauit. Carolomannus alter filius ſacris initiatus adhuc puer, parentis iuſſu in claſſem Diaconorum (vt vocant) miniſtros ſacrificantium ſacerdotum, & pauperibus opes templi elargientes, cooptatus fuerat. Pòſt vbi adoleuit, relictis aris, bellum ſacerdotibus indicit, templa, opes myſtarum diripit. ſæpius à parente admonitus redire ad mentem noluit. Propterea captus à genitore luminibus orbatus eſt, in vinculaque coniectus.

Carolomannus luminibus orbatur.

Reperio quoſdam id inſidiis iniuſtæ nouercæ tribuere. hæc in Gallia facta ſunt. In Germania ſub idem tempus Rex Teutonum, Venedorumque Francofurdiæ hyemauit. Perpetratis ritu patrio Paſchalibus Wiſſenſtadium in agro Vangionum, ad conuentus agendos petit: filios ſuos Ludouicum ac Carolum in album prætorum adſcribit, eoſdem aduentantium cauſas cognoſcere, ius vnicuiq; reddere, lites dirimere, controuerſias minuere, ſi quid grauius ſit ad ſe referri iubet. Ipſe legatos Danorum, Cimbrorumque fœdus petentes audiuit. Peracto conſilio Mogontiacum, inde ad Aquas Graneas ſe confert. Menſe Auguſto in Mediomatricum vrbe conſilium procerum agit ibi Berthmarus dynaſta Sueuus, ſuperiore anno à Morauis captus, à Suarebogo hac lege, vt legationem ad Regē ſuſciperet ac ex fide defungeretur, dimiſſus, perſuaſit Ludouico Regi noſtro, vt Suatebogo ſupplici gratiam faceret, peccata fatenti veniam præteritorum donaret: in fidem ac clientelam acciperet.

Berthmarus qui & Berthramnus dicitur.

Eodem concilio Rorichus quoque Nordomannorum ſatrapes, in clientelam ſe noſtro Regi dicauit. Sigfridus, Halbdanus fratres, Reges Cimbrorum, iiſdem diebus magnum auri pondus, & argenti puri, puri, enſeſq; Regi noſtro donant, ſupplices pacem & amicitiam petūt, ſe tanquam filios pientiſſimos in tutelam Ludouici parentis indulgentiſſimi commendant. Aurum & argentum ex compoſito in ſolum abiicitur, pedibus commeantium, remeantiumque paſſim prouoluitur: enſem in manus Rex Francus accipit, dumque mucronem admouere conatur, rumpit. Mox alium, quem Danus porrigit, eodem pacto, integrum tamen, quòd mollius ferrum erat, intendit atque remittit. Tum Cimbri, faxit Deus (inquiunt) vt & noſtris regibus magis ferrum, quàm aurum cordi ſiet. Fœdus deinde datur Nordmannis, in quo comprehenſum, vt pax facta in omni Germania, communi patria, foret: & apertum mare, quodcunque alluit Germaniam, hoſpitali littorum omniū appulſu eſſet: mercatores ſecuri vltrò, citrò commearent: nec amplius permitterent Nordmanni Reges, populares ſuos Germaniam, commune genitale ſolum, latrociniis infeſtam reddere. Vtrinque deinde legati miſſi, in confinio Saxoniæ, Cimbrorumque religione iuriſiurandi huiuſcemodi pacta ſanxerunt. Vtraq; natio iuxta ritum ſuum, Franci ſacris Chriſtianis, Dani more veterum Germanorum, frameis interpoſitis iurarunt. Poſthæc Ludouicus ad Alſatiam, gentiſque caput Argentoratum ſe confert. Ibi Diethmarum archimyſten Boiorum, in demortui Adeluini locum declarat.

Diethmarus Archiepiſcopus Boiorū.

Inde hyemandi cauſa in Boiariam Reginoburgium concedit: vbi ſuperior Diethmarus Idibus Septembris conſecratur. Huc quoque Carolomannus filius Caroli è vinculis elapſus ad patruum aufugit, acerbitatem inimicorum & nouercæ commemorat, & tragico more ærumnas ſuas deplorat. Ludouicus Rex miſeratus inopem, & tali calamitate oppreſſum, Luitperto Mogontino Archiepiſcopo commendat: eidem monaſterium Diui Albani, atq; D. Villebrodi Epternacum attribuit, hic paucis pòſt diebus moritur, ac ſepelitur.

XIII Albert. Ebrach.

Legati Boiemorū, qui dolo ſpeculandi gratia in Boiariam, Reginoburgiumq; conceſſerant, in catenas coniecti ſunt. Eodē anno dira fames per vniuerſam Germaniam, Italiamq; ſupra modū ſæuit. Plures inedia extinguuntur. Prima æſtate grandiores ſolito locuſtæ, pollicem viri implentes ab Oriente, externa pabula quæſituræ, Occiduū ſolem verſus tanto ſtridore pennarum peruolarunt, vt aliæ alites crederentur, ſoléq; per quinq; millia paſſuum obumbrarent: ſollicitè ſpectantibus populis ne ſuas operirent terras, dira meſſes contegebant nube, multa contactu adurentes, omnia morſu eradentes: cortices quoque arborum, atque fores tectorum.

Fames in Germania & Italia. Locuſtæ.

Centum quinquaginta iugera vno die depaſtas fuiſſe memoriæ proditur. Viginti millib. paſſuū vno die per aëra, inſtructa acie, compoſitiſq; ordinibus ferebantur, terræ incūbentes caſtra faciebant. Duces cum paucis itinere vnius diei præcedebant agmen, quaſi loca opportuna caſtris capturi. Eadem hora, qua antecurſores pridie venerant, vniuerſæ copiæ poſtridie aderant. Ante ortum

ſolis

ſolis à loco cui inſiderant, non mouebantur: orto ſole demum, per cohortes ſuas proficiſcebantur. Varro author eſt à locuſtis in Africa pulſam eſſe ciuitatem. Illud quoque traditur à grauiſsimis ſcriptoribus, etiam longinqua maria ab iis tranſiri, continoata plurium dierum profectione. Populus Germaniæ inopiæ metu, ad diuina remedia confugere coactus eſt. Tandem illæ à vento ſublatæ in Oceanum Belgicum actæ ſunt, reiectæque æſtu ad continentem, fœtore corruperunt aëra: ſubſecuta dira peſtilentia eſt. In Italia quoque eadem tempeſtate, in agro Brixienſi tribus diebus, & noctibus ſanguine pluiſſe, in acta, & faſtos relatum eſt. Subſequenti anno, menſe Iunio Rudolphus Nordomannus de regio genere ortus, qui occidentale Caroli regnum crudeliter longo tempore vaſtarat, ad Orientalem appulit Franciam. Præfecturam Friſiorum inuadit, incolis tributum denegantibus, ac imperata detrectantibus, ſuperbè reſpondet, ſe omnes mares occiſurum, pueros, puellas, mulieres captiuos abducturum minatur: hocque impetu arma in Friſios mouet. At hi contrà armati, ſua defenſuri procedunt. Fit prælium atrox, Rudolphus cum octingentis commilitonibus cæſus eſt à Friſiis: cæteri cum fuga ad naues non pateret, in quadam æde ſe muniunt. Quos cum noſtri obſiderent, vitam, præda omni quam ex Galliis hactenus coëgerant, à Friſiis mercantur: nec ſe vnquam in poſterum regnum Ludouici ingreſſuros promittunt. Hisque pactis iureiurando ſancitis, incolumes omnium rerum nudi, à noſtris ad naueis deducuntur: etenim ij deſperarant. noſtri feſsi erãt, timebantque varium belli euentum, fortunamque, quæ nunquam ſimpliciter indulgere ſolet: proinde non fuit rerum humanarum memoribus, & victoria inſperata potitis, conſilium, Martem vltra laceſſere. Nouembri Agathon Archiepiſcopus Orientalis, Imperatoris legatus, Reginoburgium ad Ludouicum venit. Tachulfus Dux Sorabici limitis, eiſdem diebus vita defungitur. Quamobrem Sorabi Venedorum ferox populus, & finitimi eorum res nouas moliuntur. Luitpertus Mogontinus Pontifex, Rachulphus, quem Rex Tachulfo ſucceſſorem dederat, Ianuario, Salam flumen ſuperant, igne, ferro, præda in obſequio hoſtes continent. Ludouicus Kalendis Februarij Francofordiam venit, temerè vulgatum erat, Ludouicum filium à parente deſciuiſſe. Poſt Paſchalia Rex Fuldam adit, inde ad conuentus agẽdos Tribuariam proficiſcitur: vnde per alpes Noricas Italiam petit. Veronæ Ioannem Pontificem Maximum Imperatorem Ludouicum nepotẽ ſuum appellat. Adfuere oratores Sclauorum, Suatebogi Morauię reguli, & Boiemorum. Princeps legationis erat Ioannes myſta, oriundus Venetiis. Petebant Venedi, & Suatebogus ſupplices pacem. ſe in clientelam, & ſeruitutem regi noſtro dicabant: modò liceret frui pace, ab armisque ceſſare: quæcunque imperarentur, ſe obedienter facturos promiſerunt, atque iurarunt. Annuit Ludouicus poſtulatis. Hiſceque rebus confectis, in Boiariam ſe confert, Iulio menſe Francofordiam, & ad Aquas Graneas contendit: Decembri Heriſtallione apud D Lambertum fratrem Carolum conuenit: vnde tertiodecimo Calendas Ianuarij reuerſus reliquum hyemis Francofordiæ exegit. Sæua admodum lues hoc anno pleroſque mortalium extinxit: vix tertia pars ſuperſtes euaſit diram peſtem. Peractis hybernis, Ludouicus in Boiariam ad Hemmam vxorem ægrotam pergit, quæ Reginoburgij morbo (quem Græci paralyſin, & hemiplexiam vocant) correpta, ſubitò obmutuit: tribus literatorum Apoplexiam nuncupat. Vulgo perſuaſum eſt, id euenire gutta è capite in cor delata: ideo id genus morbi a Teutonibus conuiciis & maledictis frequentatum, Tropfe atque Schlage, hoc eſt gutta, ac percuſsio appellari ſolet. Non deſunt qui diſcernant, paralyſin eſſe, cum pars: Apoplexian, cum totum corpus afficitur. Ludouicus rurſos Iunio Tribuariam ad conuentus agendos proficiſcitur. Octauo rum Idus eiuſdem menſis Cometes viſus eſt. Aſchoprunnam vicum in pago Nitenſi ſubita imbrium inundatio quinto nonas Iulij intempeſta nocte obruit, pecudes, iumenta, homines octo & octoginta in cubilibus, mares, fœminas, pueros, puellas extinxit: caſas, horrea, conditoria, templa, arbores radicitùs euertit: adeò vt ne veſtigium quidem illius apparuerit. Cadauera mortuorum tellure pluuiali, humore ſoluta, aliò delata in finibus alterius pagi inuẽta ſunt. Dumque hæc fiunt, & Rex Germanus concilium Tribuariæ menſe Auguſto celebrat, Imperator Ludouicus in Italia moritur, ſepeliturque Mediolani in templo Diui Ambroſij. Quod vbi Carolus comperit, inconſulto fratre, quàm maximis poteſt itineribus contra pacti religionem in Italiam feſtinat, Cæſarea gaza, & ſupellectili potitur, vrbes, Italiam vniuerſam ſibi ſubigere conatur. Quamobrem Ludouicus ne frater Imperium interciperet, filios ſuos Carolomannum per Boiariæ fines, Carolum per Sueoiam in Italiam aduerſus Carolum Occidentalem cum copiis proficiſci iubet. Ipſe interim vt fratrem ad ſua tutanda reuocaret, Occidentalem Franciam inuadit cum filio Ludouico: Galliam percurrit, eam rapinis vaſtat, diripit. Attiniaci natalem Chriſti celebrat. Eò ad eum optimates Caroli atque Pontifices veniunt ſupplices, orant, obſecrant, vt populo inſonti, qui nihil commeruerit, quæ ſua ſit clementia, ac iuſticia parcat: Arma in authores perfidiæ, qui cum Carolo in Italiam conceſſerint, vertat: ſe quidem operam daturos, quoad fieri liceat, perſuaſuroſque Carolo, vt pacem ſeruet,

Rudolphus cæſus.

Agathõ Archiepiſcop.

Tachulfi mors.

Ioan. Pont. Max.

Apoplexia.

Cometa oritur.

Imbrium inundatio.

Anno 875.

Ludouicus Galliam vaſtat.

Italiam cum fratre ſecundùm fœderis pridem verbis pacti conditiones, diuidat: Ludouicus pro ſuâ manſuetudine, miſericordia innocentis plebeculæ commotus, precibusque procerum, & Epiſcoporum exoratus per Treuerum Auguſtam Mogôtiacum vltimo Ianuarij venit, vnde ad conuentus Februario agendos Francofordiam ſe contulit. In Italia cum Carolus nepotes ſuos vi arcere aditu non poſſet (etenim, ſuperatis anguſtiis, ac iugis montium iam plana Italiæ cis Padum occuparant, atque armis tenebant) legatos de pace mittit, magno pecuniæ numero auri, gemmarumque pondere nepotes donat, ad colloquium inuitat, benignè appellat, ſe ideo intraſſe Italiam, vt eam ſibi ac fratri ſuo ſubigeret, commemorat: nihil perfidius, ac mobilius eſſe Italorum animis: moleſtè ferre eos alienam dominationem, præcipuè Francorum, & Germanorum. Timuiſſe ne à Francorum Imperio ad Græcum Imperatorem deficerent, aut de ſuo corpore Regem crearent: diſcederent igitur nepotes ab armis, exercitus dimitterent, ex Italia ſe domum conferrent, ſe quoque idem facturum. Poſſe paruo labore hanc controuerſiam tolli, ſe quamprimum ad fratrem acceſſurum, eius conſilio & authoritate Italiam ex æquo diuiſurum promittit. Carolomannus igitur & Carolus creduli verbis patrui, ſine cunctatione abeunt, domos reuertuntur, exercitus dimittunt.

Carolus Romam venit.

Cæterùm Carolus Occidentalis quàm celerrimè magnis itineribus Romam contendit. Quò cum ſextodecimo Kal. Ianuarij perueniſſent, corruptis pecunia Pontifice, Senatu, populoque Romano, contra fœderis fidem nono dein de die natali Chriſti Seruatoris noſtri celebri, octauo Kalendas Ianuarij Auguſtus ſalutatur. Ioannes primarius ſacerdos Senonum Pontificem, primarium ſacerdotem Patriarcham Galliæ & Germaniæ conſtituit. Auguſtus nonis Ianuarij ex vrbe egreditur, in Gallias redit, contempto Francorum veſtitu, calciatu, & cætero habitu, cultum Græcorum ſumit: pallam auream indutus, ſericatusque, baltheo ad pedes dependente in publicum procedit: ſe Principem omnium Regum ſummum appellari iubet.

Irmogarda. Boſo Rex Galliæ creatur. Hemma moritur.

Irmogardam filiam Ludouici Auguſti, Boſoni Richildæ vxoris ſuæ fratri dat in matrimonium, eumque Regem Galliæ Narbonenſis nuncupat. Inter hæc Hemma vxor Ludouici Germani, Reginoburgij in media Quadrageſima diem obiit, in monaſterio ſacratarum fœminarum ſuperiore ſepelitur, ſicuti Imperator Carolus tertius filius eius prodit in diplomate, quod in eodem cænobio ſeruatur, & eius ſuprà in Magno mentionem feci. Sunt tamen, qui eam in templo D. Heremani conditam tradunt: vbi & adhuc eius mauſolæum oſtenditur: quod ego Vtæ Auguſtæ vxoris Arnulphi Imperat. eſſe credo.

Vta vxor Arnulphi Imp. VVilibertus Archiepiſcopus.

Ludouicus vbi coniugi funus duxit, & ſecutis diebus iuſta peregit, Francofordiam adit, procerum ibi concilium cogit. Willibertum archimyſtam Agrippinenſem, Adelhardum, & Menogardum præfectos equeſtreis ad Carolum fratrem legatos cum mandatis proficiſci iubet. Poſtulabat, vt frater aliquem locum medium vtriusq; colloquio deligeret, vbi, quemadmodum pridem inter eos conueniſſet, religioneque iuriſiurandi ſancitum eſſet, Italiæ regnum diuideretur: atque maiori natu, qui Ludouicus erat, Auguſtale cognomen decerneretur.

Caroli ſuperba reſponſio.

Ei legationi Carolus primum ſuperbè reſpondit. Si moleſtus mihi (inquit) Rex Germanus eſſe perrexit, copiis militaribus, atque equeſtribus Rhenum exhauriam, ſiccoque pede in Germaniam irrumpam, totque equis vaſtam illam ſolitudinem obruam, vt riui, flumina, lacus, paludes haud potui ſuppetant. His reſponſis relatis, Ludouicus vehementer commotus, maturè vanitati Auguſti occurrendum ſibi exiſtimat, bellum Cæſari indicit, vndique copias contrahit, certiſsima ſemper auxilia Teutonas, & Sclauorum robora Boiemos, atque Morauos. Verùm amicis vtriusque, Gallis, Italis, Germanis, vltrò citrò commeantibus, Imperator à Rhemiorum vrbe Ioannem, & Otonem Pontif. Max. Epiſcopos, cum ſuis oratoribus ad fratrem legat, pacem poſtulat. Dumque die dicto regnum Italiæ cum fratre diuidere ſtatuit, is morbo corripitur. Gliſcente indies magis, atque magis ægritudine, quinto Kalend. Septembris Francofordiæ decedit, anno ætatis ſeptuageſimo, regni Franciæ ſexto & triceſimo, Boiariæ altero, & quinquageſimo: Chriſtianæ æræ octingenteſimo ſeptuageſimo ſexto.

Ludouicus Ludouici Imp. mort. Laureacum. Lariſhaim. Larch, idem Ludouici virtutes.

Corpus à Ludouico filio ad contubernium Diui Nazatij in Vangionum agrum delatum, ſepelitur. Laureacum, & Lariſhaim, nuncupant literatores, vbi & Theſſalonum Boiorum regulum conditum eſſe ſuprà commemoraui. Sed de Ludouici moribus, pauca explanáda ſunt. Extitit enim Princeps ſanè optimus, cuius virtutes nullo confinio vitiorum læderentur: fuit magna vi animi & corporis, ingenioq; bono, corpore firmo, ac procero, oculis nitidis, atque micantibus: voce clara, atque virili: vultu vel in ſermone, vel tacitus adeò tranquillo, vt intuentis in eum triſticiam diſcuteret: forma eximia, venuſtiſsima, dignaque, vt Græci aiunt, imperio. Patientiſsimus laboris, dolorum tolerantiſsimus extitit: inertiam, ocium, libidinem, luxuriam, ſuperbiam, arrogantiam, velut peſtem vitauit: fortis ac durus in aduerſis: armis felix, fortunatus. Ciuiles ſacrasque res, & diſciplinas iuxtà calluit: aſsiduo ſtudio res geſtas veterum principum euoluit. In templum innocentiam ac ſanctitatem, puram, caſtamque mentem magis, quàm meditatum carmé, aut aurum inferre ſtuduit, in pauperes pietatem, benignitatem, liberalitatem exercuit. Dum Reginoburgij, Francofordiæque ſacras ædes muro hærentes,

tes, mœnibus ſolo æquatis ampliari iubet, auri theſauros reperit, egeniſque elargitur. Chriſtianis in Aſia, Africa opem eius expoſcentibus, denarios ſingulis regiis prædiis exactos ad inopiam ſubleuandam miſit. Sacerdotibus & monachis prauo ingenio, indoctiſne, ne in conſpectum quidem eius venire licuit. Idem in vitandis inimicorum inſidiis, & prætorum ſuorum moribus agnoſcendis, ſupra quàm cuiquam credibile eſt, callidus, & aſtutus fuit: Ius diligentiſsimè dixit, controuerſias accuratius determinuit: auaritiam Magiſtratuum maximè odio habuit, atque puniuit. Nemo ei impunè verba dedit. Iniquos, contemptoreſque pecuniæ prouinciis præfecit. Nemo aut ambitione, aut muneribus in eius animum irrepere valuit. Haud quiſpiam ad ciuilem eccleſiaſticámue dignitatem malis artibus, auro, cupiditate temerè aſpirare auſus fuit. Nunquam captores munerum, auaritiáue notatos, ambitus, aut repetundarum condemnatos, ſiue ob aliud quoduis crimen ſemel magiſtratu abdicatos, poſthac reſtituit: ratus, vulpem pilos, nunquã animum mutare: & magis illos periculi quàm beneficij memores, haud vnquam ſyncerè fidos fore. Armorum apparatus, quàm conuiuiorum ſtudioſior fuit, plus ferrum, quàm aurum dilexit: vſum auri, ſericique, præcipuè militibus ademit. Si quem in exercitu ſericatum, aut inauratum conſpicatus fuit, Eho mortalium ſtultiſsime, non ſatis eſt tibi (inquit) vt ſolus pereas, niſi & res tuas hoſtibus tradas, atque eos locupletes, quo diutius faciliuſque nobis reſiſtant? Externos habitus edicto prohibuit: ſumptuariam legem exercuit ſeueriſsimè. Simplici ac parabili victu, veſtituque patrio contentus, cum infimo quoque parſimonia & frugalitate certauit: plerumque carne, huiuſcemodi lautioribus cibis abſtinuit.

Nota.

Quatuor liberos, tres mares Carolomannum, Ludouicum, Carolum: vnam fœminam Luitgardam, Virginum in Chimmo lacu Noricorum Maximam, reliquit. Hos ex Hemma, vt aiunt, Hiſpana tulit.

Carolomannus. Carolus. Ludouicus. Luitgarda abbatiſſa in Chiem.

Poſteaquam verò mors Ludouici Regis Germaniæ Carolo Imperatori nunciata eſt, totum Orientale regnum, quicquid fratri paruit, animo inuadit, in ditionemque vel vi redigere decreuit. Coactis idcirco quamceleriimè copiis, cum quinquaginta amplius millibus abſque cunctatione Franciam Auſtriacam intrat: Aquas Graneas Regiam Francorum ſedem occupat, paucos ibi dies commoratus ad Agrippinenſem Coloniam contendit, ibique caſtra facit: hucque ad ſe tanq iam Auguſtum & Regum Franciæ ſeniorem, & perinde iuſtum hæredem, omnes Francos venire imperat. Imperata detrectantibus excidium minatur.

Carol. filius Orientale regnum inuadit.

Dum hæc fiunt, filij Ludouici Germani, Carolomannus, & Carolus fratres rurſus expeditionem meditantur, armaque Italiæ inferre parant Ludouicus qui funeri parentis, dum efferetur, interfuerat, Francofordiæq; iam degebat, vbi patruum vrbes primarias regni ſui tenere accepit, cum paucis in aduerſa ripa Rheni, conatibus Cæſaris, ne Rhenum ſuperare, occurrit. E regione Vbiorum in altera amnis ripa ſtatiua locat, ibi ſuorum aduentum, quos celeriter ad ſe maturare præceperat, opperitur. Legatos inter hæc ad patruum proficiſci iubet, qui peterent ab Auguſto, vt ab hæreditate nepotum manus abſtineret, in ſuum regnũ rediret, pacem, quam teſte Deo Opt. Max. iuramento cum genitore ſanxiſſet, cum filiis ſeruaret, id æquum faſque, Imperatoria maieſtate, charitate patria dignum eſſe. Cæſar ſe pepigiſſe cum fratre, non cum nepotibus reſpondet. Hocque ad Ludouicum relato, ſupplicationem decernit, ſuperos teſtes ſuæ iuſticiæ inuocat, candenti ferro, aqua feruida (quod tum ſolenne erat) regnum paternum vindicat. Sed iſthæc omnia ludibrio fuere Carolo. Iam globi Saxonũ, Turogorum, Francorum gregatim ad Ludouicum propere prouolabant. Caſtra Ludouicus quàm maximo poteſt ambitu metatur, paucos admodum qui ignes incendant, excubias ſimulent, reliquit. Ipſe clam Imperatore (qui caſtrorum duntaxat locum obſeruabat) cum omnibus copiis inter confluentes & Antoniacum, nemine reſiſtente Rhenum ſuperat, iuxtaque Antoniacum conſidet. Auguſtus cum ſe dolo à nepote occupatũ animaduerteret, & ipſe fraude agere cœpit. Richildam Auguſtam cum Hylduino præſule, & Francone Epiſcopo apud Heriſtalliones ſubſiſtere, euentum belli expectare iubet: fretuſque multitudine virium, recta Rheni ripa aſcendit, pacem ſimulat, oratores, qui cum nepote de amicitia agant, præmittit.

Richilda.

Ludouicus benignè legatos appellat, mandatis paret, nil malique ſuſpicans, ſecurus de pugna, maximam partem exercitus ſui, pabulatum, frumentatumque dimittit, aduentum Imperatoris, diemque colloquio dictum præſtolatur. Carolus nihilo ſecius, imò magis hoſtili animo aduerſus nepotem pergit, nonis Octobribus ad Meginenſem pagum, haud longè ab Antoniaco, & caſtris Ludouici cum robore exercitus peruenit: noctuque ſurgens (cum forte fortuna pluuiarum crepitus dolos tegeret, ſtridorem armorum, ſtrepitum proficiſcentium hebetaret, atque obtunderet) infeſtis ſignis, per anguſtas & inuias ſemitas, in nepotem, nihil minus opinantem ſubitò & de improuiſo irruere, & incautum opprimere contendit.

Bellum inter Carolum & Ludouicum.

Willibertus archimyſtes Vbiorum, vbi hoc animaduertit, intrepidus Imperatorem increpat, talem perfidiam deteſtatur, parricidium abominatur, Deum immortalem haud dubiè vltorem fore prædicit. Dumque à pertinacia Carolum reuocare non valet, per quendam fidum ſacrificulum ſuum, nomine Hartuicum (qui vt ſine armis, & gnarus locorum expeditior compendio Imperatori, co-

piiſque anteuertit) technam omnem patrui Ludouico aperit. Iam Auguſtus ad Antoniacum peruenerat: & Ludouicus certior factus, vt dixi, de inſidiis, & animo in ſe Cæſaris, arma cum ſuis corripuerat, in aciemque proceſſerat. Mox candida linea, ſignum dat bello, irruẽtem patruum haud imparatus, vt ille rebatur, excipit. Saxones ciere pugnam, & primum impetum hoſtium ſuſtinere, frangereue iubet: qui territi multitudine aduerſariorum retro referre pedem cœperunt. Verùm Francones per confertiſſimos Celtarum

Regomarus qui & Rengmarus.

Carolus vincitur.

cuneos penetrant, Regomarum dynaſtam, qui aquilam ferebat, trucidant, ſigno potiuntur, aciem Cæſarianam perturbant armis. Nec mora, fit fuga, Cæſariani abiectis armis, laxatis ordinibus in fugam paſsim effunduntur. Auguſtus quoque terga vertit, ad vxorem fugam capeſsit, ſolusque relicto Cæſareo cultu cum paucis euaſit. Auſtriaci fugientes Veſtriacos perſequũtur. multi qui effugiſſent, multitudine ſuorum attriti interierunt. Maximus hoſtium numerus interficiebatur, vbi ſe in anguſtiis viarum conſtiparant receſſumque primi vltimis non dabant, alius alij obſtabat, inuicemque conflictabantur. Equites qui equis aufugere parabant, ab agricolis trucidati, ſpoliati, & exuti ſunt. Iacebant paſsim ſtrata cadauera virorum, equorum impedimenta, arma, ſarcinæ mercatorum, qui exercitum Imperatoris ſequuti fuerant: hiſceque via fugientibus intercludebatur, perpaucos fuga ſeruauit. Omnibus impedimentis, machinis, gaza Cæſarea, gemmis, mercimoniis, armis, caſtris, potitus eſt Ludouicus: ea diripuit, inter milites que prædam omnem diuiſit. Accepit hoc tam graue vulnus ob auaritiam ſuam (etenim, vt vulgò dici ſolet, cui aliena cordi ſunt, ſua odio habet) Carolus octauo Idus Octobris. poſtridie eius diei, vbi Auguſta maritum malè pugnaſſe audiuit, ab Heriſtalliombus, actum de Cæſare rat. , aufugit. noctu peperit infantem, recensq; natũ humeris geſtans, non antè fugere deſtitit, quàm Attiniacum perueniret, tanta fama victoriæ erat, quæ referebat omnes copias ad interne-

Carolus profugus.

cionem, ne vno quidem ſuperſtite, deletas eſſe. Eodem die Carolus ad monaſterium Diui Lamberti profugus peruenit. Ortulphus Epiſcopus, & Gotholinus præſul monachorum, Regnarius, Adelramus, Adelhardus, Eberuinus, Hieronymus, Wernhardus dynaſtæ, & Duces Franciæ Occidentalis cum multis aliis viui capti, humaniter à victore accepti, liberique omnes tandem, & incolumes dimiſſi ſunt. Ludouicus pulſo hoſte, liberatisque Germanis, victricia ſigna ad Aquas Graneas confert. triumphabundus regnum Lotharingiæ luſtrat, compoſitis rebus, receptis oppidis, vicis, quæ ad Auguſtum patruum ſui in defecerant, ad confluentem Rheni & Moſellæ redit, vbi Carolus frater eius ex Sueuia gratulatum ei occurrit. Ludouicus inde Francofordiam, Carolus Mediomatrices petit. Dein Nouembri tres fratres ad Salueldas conueniunt, Imperium paternum, quemadmodum

Diuiſio regni inter fratres.

parés ſtatuerat, inter ſe partiuntur. Carolus minimus natu Rhætias, Sueuiam, Alſatiam, ſuperiorem Lotharingiam, atque Germaniam, quæ eſt in Gallia Celtica, accepit. Ludouicus inferiorẽ Lotharingiam, Belgas, Mediomatricos, Treueros, Aquas Graneas, Vbios, Mogontinos, Francos, Bathauos, Friſios, Saxonas, Turogos retinuit. Carolomannus, qui natu erat maximus, regnum Boiorum, Sclauorum tetrarchias, Boiemos, Morauos, Pannonios, Carnos, Noticos, Vindelicos poſſedit. Italia quoque, quam ab Cæſare armis repero-

Conuentus Francofordiæ à Ludouico indictus.

ret, eidem deſtinata eſt. Ludouicus Ianuario inſequentis anni, conuentum Francofordię agit, captiuos omnes in Galliam remittit, Venedos tranſalbianos ab impoſito iugo reſilientes, tributum, quod hactenus penſitare ſoliti fuerant, regibus noſtris pernegantes, per Duces in officio armis continet, ad obſequium vi cogit, vectigal annuum ſoluere cogit. Inter hæc Carolomannus Rex Boiorum expeditionem in Italiam parat, copias coëgit, comparata Boiorum, Venedorum diuerſorum validiſsima manu in Longobardorum fi-

Carolus Imp. in Italia conuentum indicit.

nes arma mouere cœpit. Imperator Carolus vt Italia nepotem arceret, ex Galliis in Italiam contendit, Ticinumque ſe confert, conuentus agit. Interfuit & Ioannes Pont. Max. At Carolomannus ſuperatis alpibus ad plana Italiæ deſcendit, Veronam, Mantuam, cun-

Carolomannus in Italiã venit.

cta cis Padum occupat: decertaturus ferro cum Cæſare, Ticinum infeſto Intentoque exercitu procedit. Cumque aduentare nunciaretur, Imperator ſuorum animis ſuperiori anni aduerſa pugna adhuc perterrefactis, & immanium Sclauorum robore exanimatis, fugam adornat. Primò Auguſta Richilda, deinde Cæſar fugam capeſſit, comites Ducem ſequuntur. Pontifex Romam feſtinat. Imperator dum in Gallias properat, profluuio ventris extinguitur, anno Chriſtianæ æræ octingenteſimo ſeptuageſimo ſeptimo. Poſthæc ciuitates Italiæ ad Carolomannum gratulatum proficiſcuntur. in eius verba iurant. Pacata citeriore Italia, in fidemque recepta, in Boiariam ipſe redit. Cæterùm Lambertus, & Albertus filij Bonifacij, Duces copiarum cum firmiſsima manu Romam procedũt,

Ioann. ſummus Pont.

Ioannem octauum Pont. Rom. qui regi Boio aduerſabatur, arcta cuſtodia claudunt. Senatus, populusque Romanus, ſe fore in poteſtate iurare adacti, in clientelam Carolomanni ſe dicant. Vniuerſa quoque Italia ad ipſum redit. Quamobrem Ioannes Epiſcopus ira percitus, Diui Petri ædem claudit, ſacrificia ibi procurari vetat, expilatis templis, ec-

Ludouicus Balbus.

cleſiaſticis opibus ſecum ablatis, per mare Tyrrhenum in Gallias nauigat annumque integrũ ibi moratur: Imperij titulos in Ludouicum Balbum filium Imperatoris Caroli transferre

ferre conatur. Vbi hoc non procedit, cum Boſone, quē Galliæ Narbonenſi atq; Prouinciæ Carolus Caluus præfecerat, Romam redit: Boſoni Italiam ſubdere, Carolomanno auferre ſumma ope, fruſtra tamen ſtuduit. Nam Italiæ populi, Germanica fide Carolomanno virtutis ergò fauebant: qui ſe tamen duntaxat regem, non Imperatorem, aut Auguſtum, Cæſarémue nuncupabat. Quemadmodum diplomata ab eo ſacerdotibus, & monachis data, quæ adhuc ſeruantur, indicant: quorum quædam in Vrinenſi hiſtoria iàm publicaui. Vnius quod Reginoburgij in templo Diui Haimerani integrum extat, caput & calcem ſubtexo. *In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Carolomannus diuina fauente gratia Rex, &c. donat quædam prædia, &c. æra hæc eſt XII. Kalendas Octobris, anno tertio regni Carolomanni ſereniſſimi regis in Boiaria, & in Italia ſecundo, actum ad Hobberahah curte regia.* Pannoniorum limiti, Orientalique regno Boiariæ Arnulphum filium ſuum Carolomannus præfecit. Ipſe frequens Vrini habitauit, vbi templum myſtis Diui Benedicti extruxit; quod collocupletauit etiam Italicis prædiis, ſicuti diplomata teſtantur. Ibi etiam Diuum Maximilianum, Diuam Felicitatem, brachium Diui Philippi legati Chriſti, complura alia ſacra reuerenter condidit, quemadmodum in Vrinenſi hiſtoria diligetitius explanaui. Dum talia in Germania, Italiaque geruntur, Ludouicus Balbus filius Imperatoris Caroli, cognomento Calui, Celtarum rector, ſucceſſu patruelium ſuorum territus, ad Ludouicum Auſtriacum legatos mittit: iniuriam à parente, ſe inuito illi illatam deprecatur, fœdus & pacem expoſcit. Orientalis princeps benignè legatos patruelis ſui accipit, abſoluitque, menſe Octobri ad Aquas Graneas ſe confert. Haud inde procul in ripa Moſæ apud Merſanam ambo Ludouici, Auſtriacus, & Veſtriacus conueniunt, ſocietatem his legibus ſanciunt. Lotharingiæ partem quisque regum, quemadmodum parentes diuiſere, retineto. Italiam Carolomannus, vti ſubegit, poſsideto. Vterque vtrique cordi ſunto: auxilium mutuum alius alij, abſque dolo ferunto. Superſtes, defuncti vita liberûm tutor eſto, conſilio, & armis, quò illi hæreditatem paternam mancipent, fautor ac conſultor adeſto. Diſcordiæ, ſimultatum, odij authores procul in malam crucem ex aula abigunto. Quisquis publicè iure potius, quàm vi, atque fraude diſceptare recuſarit, vtroque regno in exilium ſine lare, ſine pignore extrudatur. Ad Carolomannum, & Carolum clariſsimos reges amici proficiſcantur, qui ipſis, vt hæc quoque pacta recipiant atque obſeruent, perſuadeant. Nam vt Reſpublica Chriſtiana ſtabiliatur, ſalua ſit, & ſtare poſſit, idem nos nolle atque velle neceſſe eſt. Poſthæc Ludouicus Germanus in Franciam hybernandi cauſa ad Forchaim redit. Hocque anno dira lues in boues ſæuit, maximè circa Rhenum: Vbi in Vangionum agro, haud procul ab Ingelhaim in Walshaim pago, canes villatici omnes cadauera laniatum, vt fit, conuenerunt. Deinde vno die, vna ſimul cohorte, nemo ſcit, quo nam gentium ex hiſce finibus migrarunt: nec viui, nec mortui cuiusque aut veſtigium poſtea inuentum. Circa idem tempus, nempe anno ab orbe ſeruato octingenteſimo vndeoctogeſimo Carolomannus morbo materno Vrini adficitur, ac decumbit, officioque linguæ ſubitò deſtituitur. Ludouicus frater eius vbi hoc audiuit, maturius ex hybernaculis progreditur, Boiariamque petit. Reginoburgium ad ſe omnes proceres Boiorum accerſit, ſibique, nullum alium regem, ſi Carolomannus deceſſerit, recepturos, ſacramenta dicere iubet. Rebus Boiariæ compoſitis, Francofordiam ſe recipit, Paſchalia ibi celebrat. In Gallia eadem tempeſtate Ludouicus Balbus, tertio Idus Aprilis moritur, princeps ſimplex, manſuetus, religionis & pacis ſtudioſus. Adoledam vxorem grauidam, & duos filios Ludouicum, & Carolomannum, quos ex Anſgarda concubina procrearat, reliquit: moxque de regno certamen editur. Theodericus & Hugo abbas, Dux limitis inter Sequanam & Ligerim, Carolomannum ac Ludouicum adoleſcentes admodum ſcitos, bonæ indolis, ingentisque animi ad auitum paternumque ſolium ſubleuandos, decernunt. Quidam Boſonem, Richildæ Auguſtæ fratrem, quem Imperator Carolus Caluus Narbonenſi prouinciæ præfecerat, accerſendum putabant. Atque Boſo vbi ei renunciatum eſt de morte Balbi, nouum Imperium adoleſcentulorum, velut vulgo conceptorum aſpernatus partim minis, partim pollicitationibus Epiſcopos, atque Burgundiam, ſine certo regis & regni hærede ſibi attrahit, Lugdunique ab Aureliano vrbis archimyſta, & cæteris Epiſcopis Rex Burgundionum adpellatur, ſacroque oleo inungitur. At Gotholinus monaſterij D. Vincentij, atque Germani extra mœnia Lutetiæ Antiſtes, & Conradus Pariſiorum præſes, cum plerisque, Gallias Germaniæ, vnde omnis nobilitas Franca oriunda eſſet, rurſus coniungendas cenſebant. Hactenus ambo regna ſub vnius Imperio florentiſsima extitiſſe, & ad ſummum orbis terrarum faſtigium euecta fuiſſe, diuiſa verò in partes, ſenſim collabi, & ad interitum properare: Imperiumq; Francorum, quod ſub vno ſtare poſſet, dum à multis ſuſtinetur, haud dubiè tandem caſurum eſſe. Has ob cauſas Ludouicum Franciæ Orientalis regem iuſtum hęredem, cuius humanitatem, iuſtitiam, vimque bellicam iam factis ſenſiſſent, vltrò vocandum ad auitum regnum eſſe. Nec mora, rogatus ab hisce Ludouicus Germanus, cum exercitu ad Mediomatrices accedit, inde Verodunum petit. Copiæ eius quòd ipſis annona ab incolis ca-

Vrinēſis hiſtoria, Oetingē hiſtoriā.

Arnulphus filius Carolomanni.

Canum prodigium.

Carolomannus apoplexia tacitus. Ludouicus Boiariam petit.

Ludouicus Balbus moritur.

Adelhaida aliàs Anſgarda.

lis carius venditaretur, ad prædam conuerſæ, quicquid commeatus in agris, villis, vicis, oppidis fuit, diripiunt. Hugo & Theodericus, qui rebus iuuenum regum fauebant, Baltherum Aurelianenſem Epiſcopum, Goeramum, & Anſocherum equeſtris præfectos ad Ludouicum legant: ipſi Lotharingiæ partem, quam auus, parensque ſuorum regum poſſedere, vltrò reddunt, orantque, vt cæteras Gallias principibus ſuis omni deſtitutis humana ope, pro iure conſanguinitatis relinquat, ac domum absque maleficio redeat, regesque ſuos cognatos vti filios amet. Rector Auſtriacorum cum iam etiam in ſolentiam Germanici exercitus Gothelmo, & Conrado diſplicere animaduertit, poſtulatis annuit, conditionem accepit. Veroduno in fidem accepto, atque Leucorum Tullo ad Moſam, inferioremque Lotharingiæ partem, quæ Imperatori Carolo Caluo, filioq; eius Ludouico Balbo paruerat, migrat, ad ſe omnes Epiſcopos vltra Moſam incolentes venire iubet, ſacramentaque dicere præcipit. Cameracum itaque, Tornacum, Flandri, Brabantini, Toxandri, Hannonij iuſſu Ludouici, & Carolomanni regum Celrarum illum accipiunt eidem deditionem faciunt. Inter hæc Adelhaida vxor Ludouici Balbi marem edidit, cui Carolo cognomen aui fecit, qui & Carolus poſthumus dictus eſt. Cæterùm Ludouicus noſter auctus regno Lotharingię integro, præter Lugdunum, quod Boſo occuparat, Mogontiacum, inde Francofordiam ad vxorem Luitgardam frementem, iurgiaque crebrò ingerentem, quòd non omnes Gallias vltrò oblatas accepiſſet, ſeſe recipit. Id vbi accepere Gothelmus & Conradus, ad reginam in Germaniam diuertunt: inde cum literis in Gallias redeunt, patres regis Germanici confirmant, eum mox cum copiis affuturum, vbi res Boiariæ, quas prærìperè nepos ex fratre conaretur, compoſuerit, adfirmant.

Adelhaida ſiue Adelgeda Carolus poſthumus.

Iisdem enim diebus Arnulphus, filius Carolomanni, ex concubina genitus, Landberrum, aliosque pleroſque præfectos Boiorum, quos minus dicto audientes ægroto parenti eſſe cauillabatur, dignitate mouerat, Boiaria exegerat: ipſique ad Ludouicum, opem eius implorantes aufugerant, criminabanturque Arnulphum tanquam regnum Boiariæ ſibi adſerere vellet.

Arnulphus Carolomanni filius ex concubina.

Ludouicus igitur cum vxore Luitgarda, & filio Ludouico in Boiariam, vocatus quoque à fratre Carolomanno, properat. Adeſt & Carolus frater natu minimus, Rex Sueuorum. Ambo Vtinum ad Carolomannum Germanum conueniunt. Carolomannus deſperata ſalute, cum ęgritudo gliſceret, ne diſcordia bellóue poſt fata ſua populus adterer[…], cum lingua non poſſet, authographo Ludouico regnum Boiariæ tradit, ipſi vxorem, & filium commendat, Caroloque per manus dat Italiam.

Ludouicus cũ Luitgarda vxore in Boiariam tendit.

Hic comparato vndique milite, cum Richarda vxore, in Italiam irrepere tentat per alpes Iulias, circa quarum radices ipſi Ludouicus, & Carolomannus Germani fratres, reges Galliarum, Boſonem tum oppugnantes, officij cauſa obuiam procedunt. Carolus ſalutatis nepotibus de improuiſo Italiam inuadit, cis Padum, omnia celerius opinione occupat. Et vt maior authoritas foret, archimyſtes primarius Germaniæ Luitpertus Mogontinus iuſſu Ludouici, & Theodomarus Iuuauenſis Archiepiſcopus Boiorum mandato Carolomanni & Caroli proficiſcuntur. Vbi Rauennam ventum eſt, concilium ibi procerum Italiæ cogitur. Ioannes Pont. Romanus, patriarcha Foroiulianus, Archiepiſcopus Mediolanenſis, Senatores, Epiſcopi, tetrarchæ, dynaſtæ, proceres Italici frequentes coeunt, in verba noui principis iur[…]nt. Conuentu peracto, Carolus cum vxore Romam proficiſcitur, à Ioanne octauo Pontif. Max. cum coniuge inauguratur, Auguſtusque à ſenatu, populoque Romano acclamationibus ſolennibus conſalutatur, octauo Kalendas Ianuarij. Accepto igitur Augusti cognomine in Italia habitauit.

Diethmarus ſiue Theodomarus.

Theodomarus Diuum Vincentium à Romano Epiſcopo impetrauit, in Boiariamque Iuuauiam tranſtulit. Porrò Ludouicus Boiariæ totum regnum in deditionem accipit, alimenta, ſumptusque, prætores fratri præbere iubet. Partem Pannoniæ, vbi fontes Draui Sauique amnium ſunt, Arnulpho in tutelam commendat, Charini limitis Ducem appellat.

D. Vincentij corpus Iuuauiam transfertur.

Etichonem ſocerum ſuum Sueuum genere oriundum ex Altorff, Rauenſpurgioque Lycaciis Occidentali Boiariæ termino præficit. Vbi haud longè à fontibus Ambronis fluuij in vico eiusdem cognominis templum Diuo Benedicto, eiusque duodecim conſecraneis dicauit. Hainricus filius eius à ſororis marito, quicquid in ſuperiore Boiaria aureo vehiculo à prima luce ad meridiem ambiret, quaſi ludo expoſcit. Ludouicus ratus fratrem coniugis pauperiorem eſſe, quàm vt aureum currum poſsideret, poſtulatis annuit. Mox Hainricus plauſtro ruſtico, in ſinu quidem aureum curriculum admodum paruum geſtans, vnde cognomen ei adhæſit, circumuectus eſt à Lyco ad Ambronem: à Gelono flumine ad alpes Peninas. Arriſit Ludouicus dolo, & quæcunque hisce finibus continentur, Hainrico donauit.

Charinorum Dux.

Huius proles, itidem Hainricus, Hatam ex Hohenvvart, & Damaſia oriundam vxorem ducit, ex qua Diuum Conradum tulit: nam eius poſteritas potita eſt Boiaria: in ſuperioreque Vindelicia conſtruxere. & collocupletauere cœnobia Altonis monaſterium, Rattenbuch, Staing, den: vbi eorum mauſolæa adhuc oſtenduntur. Sed hæc ſuo tempori reſeruabo. Ludouicus per Duces ſuos, Hugonem filium Lotharij regis, & Waldradæ concubinæ latrocinia in Gallias agitantem, haud longè à Veroduno ſuperat, commilitones eius trucidat, arce potitur,

D. Cõradus.

tur, eam ſolo æquat. Dumque Reginoburgij Boiorum negotiis intentus eſt, Ludouicus filius eius impubis, quem Lutgarda vxor iuſta peperit, de feneſtra Palatinarum ædium decidens, ceruices fregit, animamque efflauit. Parentes luctu, triſtitiaque ſaturi, hyematum Francofordiam tendunt. Deinde primo vere cum vxore Lutgarda Rex Boius, Francorumque ad Aquas Graneas migrat. Dein Gallias ſubacturos Cluſiacum petit. Obuiam veniunt Gothelmus & Conradus, cum ſuæ factionis hominibus, regemque Germanum cum vxore honorificè excipiunt, per Galliæ Occidentalis oppida, vicoſque, Attiniacum Herculiacum, Ribodi montem circumducunt. Tandem Ludouicus, & Carolomannus Germani, Veſtriacæ Franciæ reges armati cum ſuæ partis proceribus ſeſe aduerſariis opponunt, ab vlteriore regno eos vi prohibere meditantur. At amicis conniuentibus, pax quæ ſuperiore anno inter reges conuenerat, redintegratur & iuriſiurandi religione ſancitur. Vniuerſo Lotharingiæ regno (vti ſuprà) Galli denuò cedunt, & ad id quod quaſi mancipio dare regi Auſtriaco debuerunt, velut liberales veoditores ſolent, auctarium addidere: Atrebates nimirum, atque Diui Vedaſti templum. Facto itaque fœdere cum nepotibus, & indicto Gundolphiam conuentu, Ludouicus noſter domum reuertitur. Inter redeundum in Carbonaria ſylua, ad Salitam fluuium, iuxta pagum regium Thimum, Nordomannos cum præda magna, claſſem repetere cónantes oſtendit, ſigno dato, in latrones irruit, quinque millia trucidat: reliqui fugam capeſſunt ad ſuperiorem vicum, ibi gradum ſiſtunt, ibi ſe defendere, atque munire parant. Hugo filius regis naturalis dum incautius dimicat, grauiter vulneratur, ab hoſtibusque capitur, interque eorum manus animam efflat. Ludouicus ratus filium viuere, receptui canit, ſuos ab oppugnatione, ſi quo pacto filium redimere queat, reuocat. Interim nox intercedit, colloquium & prælium diremit, noſtroſque ad caſtra redire compellit. Noctu Dani corpora ſuorum, qui prælio ceciderant, flammis exurunt: ita tenebris tuti ad claſſem euadunt. Vbi illuxit, Ludouicus inter cadauera agnoſcit filium, corpus eius ad Laureacum monaſterium transfert. Eodem tempore in Dania graue vulnus accepimus. Nordomanni noſtros fraude ſuperarunt, penitusque deleuerunt, vt dici ſolet, à caluo ad caluum. Bruno regulus Saxoniæ patruus Hainrici primi Cæſaris Germaniæ, Bardo frater Luitgardæ reginæ, Theodericus, Marichardus Hildeshaimenſis, Epiſcopi, Vichomannus, Bardones duo, Theoderici duo, Getticus, Luithulfus, Folmarus, Auaous, Lotharius Duces, vndeuiginti præfecti, quorum nomina ſubtexo, Aderami, Alouini, Addaſtæ, Ædones bini, Botho, Valo, Adeluini duo. Bernardi duo, Theodericus, Æluaritus, Ariouiſtus, Iſenothus cum valida manu in Nordomanniam ad perdomitandos toties perfidos proficiſcuntur, ibique caſtra faciunt. Eſt Danorum regio cauernoſa, mare interfluit; ſed obicibus arcetur: hos cum Cimbri reiecere, admiſereque vndique aquam, caſtra aquis operta ſunt. Noſtri omnes à caluo ad caluum (vti dicitur) à minimo ad maximum vodis obruti, extincti ſunt, ne vnus quidem, qui cladem nunciaret, euaſit. Mea memoria eodem ſtrategemate Cimbrorum regi populares ſui rebellantes aliquot millia abſtulere. Per idem tempus Ludouicus reuerſus è Gallia, Francofordiæ Paſchalia celebrat. Sorabes, Boiemi, cæteri transalbiani Sclaui, vbi malè pugnaſſe Saxones audierunt, Tutogorum fines inuadunt, iuxta Salam fluuium omnia ferro, flamma deuaſtant. Poppo Dux limitis Sorabici Venedos onuſtos præda, incautosque velut profligato, deletoque hoſte ouantes, de improuiſo adgreditur, cædit, fugat, & ad internecionem, ne nuncio quidem cladis ſuperſtite, delet. Sub idem tempus Carolomannus Rex Boiorum, & Italiæ XII. Kalendas Aprileis, Anno ſalutis octingenteſimo ſuper octogeſimum Vtini diem obit, ibique ſepelitur: quemadmodum eius ſepulchrum extat. Fuit peritus literarum, pietatis, & abſtinentiæ, atque armorum iuxta ſtudioſus. Quoties ipſe quidem cum hoſte conflixit, ſemper victor extitit. Imperij ſui terminos ferro plurimum prolatauit. Aduerſus Venedos Orientales, Boiariæ conterminos, bella plurima ſub patre duodeuiginti continenter annos feliciter geſſit. Omnibus bonis artibus corporis, atque animi præditus, forma fuit venuſta, iuſta ſtatura, corpore robuſtiſsimo: affabilis, placidus, clemens erga ſupplices: ſæuus ac truculentus hoſtibus, ſumma facilitate, atque modeſtia cum ſuis verſatus eſt. Nil popularitatis omiſit, populum, plebem omni comitatis occaſione, ſalua tamen maieſtate, tractauit. In republica adminiſtranda magiſtratibus conſtituendis, officiis delegandis peculiarem præſtitit ſolertiam: in his non ſolum principis, ſed & parentis affectum exhibuit vnicum: omnium laudum concordia, omnis gloriæ concentus huic regi contigit. Tanto tamen principi legitima ſoboles nata non eſt, ob ſterilitatem vxoris. Ex Litouinda concubina, ex Charinis oriunda, fœmina raræ nobilitatis, eximiæ ſpeciei, filium tulit, cui Arnulpho nomen, ſanctiſsimi Mediomatricum Epiſcopi, authoris generis ſui nomen dixit. Ludouicus interea frater Carolomanni conuentum in Vangionum vrbe agit, Gundolphiam, vti conſtitutum erat ad nepotes ſuos ipſe quidem non venit, at legatos cum haud contemnenda manu miſit. Duces ſuos Hainricum, & Albertum aduerſus Hugonem no-

Gothelmus & Cōradus.
Ribodi mõs.
Arras.
Hugo occiditur.
Laval aim.
Bruno regulus saxonia.
Danorum regio qualis.
Poppo.
Carolomanni regis Boiorum mors sio.
Leituuinda Luouinda.

thum Lotharij regis, Gallias infeſtatem proficiſci iubet. Ipſe contra Nordemannos, qui Neomagum occuparant, exercitum ducit, hoſtesque obſidet: nec prædas agere ſinit, leuia vtrinque fuere prælia. Ex noſtris Eberhardus, filius Meginardi Saxonum dynaſta, captus eſt, quem Eueſa mater ære redemit, incolumenque poſtliminio recepit. Dum ibi ſtatiua habet Rex, eius Duces Hainricus, & Albertus cum Hugonis copiis manus conſerunt, acriter vtrinque pugnatum eſt. Diethboldus tribunus militaris ex ſorore Hugonis progenitus, multis illatis, acceptisque vulneribus, tandem in fugam à noſtris coniectus euaſit. Hugo prælio non interfuit. Duces noſtri victoriam, haud tamen incruentam adepti, profligatis latronibus, triumphantes Gundolphiam ſe ad reges Veſtriacos conferunt. quò & Imperator Carolus ex Italia perrexerat. Veſtriaci, & Auſtriaci coniunctis viribus, cum regibus Galliæ Ludouico, & Carolomanno, cum Carolo Romano Imperatore aduerſus Boſonem Burgundiæ regem arma ſimul mouent. Maſticonem vrbem Burgundiæ obſident, vique expugnant. Bernardum quem cum valido præſidio in ea Boſo

Boſo fugit.

reliquerat, in ditionem accipiunt. Boſo Viennam fugam capeſsit, ibique ſe munit. Imperator, & reges Celtarum fugientis veſtigiis inhærent, ſimul ad Viennam armati contendunt. Boſo relictis ibi Richardo fratre, & filia, item vxore Irmodruda, filia Ludouici Augusti, conſanguinea principum, tertius ad cacumina alpium inacceſſa perfugit. Imperator fœdere iuramenti religione cum patruelibus ſancito, in Italiam abit. Galli, Germanique Viennam obſidione claudunt. Nordmanni cum Ludouico rege Germaniæ paciſcuntur, ſe nunquam de cætero regnum eius inuaſuros, dant fidem, ſi Rex incolumes abire abductis copiis ſinat. Ludouicus ex pacto Francofordiam redit, exercitum dimittit.

Danorum incurſio in regnum Occidentale.

Dani incenſo prætorio, hoſtia Rheni repetunt, nauibus cōſcenſis, in Occidentale regnum irrumpunt, vicos, oppida, templa diripiunt, comburunt. Ludouicus Rex Occidentalis relicto fratre Carolomanno in obſidione Viennæ, in Galliam Belgicam ſecundam contra Cimbrorum incurſationes properat. eidem Gundolphiæ Ludouicus noſter obuiam venit. Huc quoque Hugo aduerſa pugna, & cæde ſuorum fractus, accepta publica fide acceſsit: gratiam, veniam præteritorum impetrauit, principi Germano ſe in clientelam dedicauit. Is ipſi quasdam præfecturas, & contubernia in fidem commendat. Verùm Hugo prauis obſequens conſultoribus, fidem frangit: quamobrem à militibus noſtris regno Orientali in Burgundiam expulſus eſt. Ludouicus inde Germanicus in Boiariam tranſitum facit, totam ibi æſtatem verſatur.

Ludouicus Rex Galliæ moritur.

Ludouicus Gallicus cum Nordmannis dimicat, nouem millia Danorum trucidauit, potitusque tanto triumpho, paulo pòſt diem obiit. Carolomannus frater eius dimiſsis quibusdam in Burgundia, aduerſus Nordmannorum reliquias contendit, perpaucos hoſtium, quos fuga ſeruauit, domum retro ferre pedē cum ignominia & dedecore, vi & armis cogit. Vbi illi reparatis viribus, vtraque regna inuadere meditantur, interim Vienna expugnatur.

Vienna expugnatur.

Vxor Boſonis & filia, frater Richardus captiui, ad Heduorum vrbem Auguſtudunum deducuntur, ipſique Carolomanno ſe dedunt. Auxiliares copiæ, quas Rex noſter miſerat Carolomanno, domum reuertuntur. Vix hic armorum crepitus, tubæque ſonitus conticuerat, ab Aquilone ſæuior tumultus, inauſpicatumque fulmen intonuit.

Godofridus & Sigefridus reges. Vormus. Haliſo. Haſalon oppidum. Anno domini 881.

Godofridus & Sigefridus reges, Vormus, & Haliſo Duces Cimbrorum, menſe Nouembri ad hoſtia Rheni adpellunt: deinde Haſalon in ripa Moſæ oppidum XIIII. millia à Rheno paſſuum firmiſsimum occupant: locum caſtris capiunt, validius vallo, foſſa muniunt. Deinde finitima quæque loca Germanici regni crudeliter ferro, flamma depopulantur. Cameracum, Attrebates, Tornacum, pagum Hiſpanicum, Morinorum, Mœnapiorum, Bathauorum fines, Diui Vdalrici, & Richarij cōtubernia, Gandauos, quicquid ad Scaldam flumen pertinet, adterunt: Louanium, Tungros, Traiectum, Leodium, monaſterium Diui Lamberti concremant: vniuerſam inde Ribuariam inuadunt, Noueſium, Iuliacum, Vbiorum vrbem, Bonnam ſimili clade adficiunt: Aquas Graneas incendunt, in ſacta ædicula regis equos ſtabulantur. Indū Malomundarium, Stabulum. Monaſterium diripiunt, exurunt, in cineres & fauillas cuncta redigunt. Arduennam pòſt ſyluam haud mitiore animo percurrunt. Prumiam templum monachorum opulentiſsimum Epiphaniorum feſto die irrumpunt, triduo ibi conſident, circum circa omnia deuaſtant, nihil intactum relinquunt, agricolæ, ciues, vulgus inconditum, inermeque, bellandi imperitum, nec diſciplinæ militaris expertum, abſque ordine, ingenti edito clamore, quaſi lupos venaturi in hoſtem irruunt, ſed veluti pecudes inulti mactantur à Cimbris: fit fuga ex vicis, oppidis, cœnobiis, pars in mœnia firmiora ſe conferr, pars latebras ſyluarum, paludumque, & cacumina montium petit. Monachi, ſacerdotes, fœminæ ſacratæ, qui aufugere potuerunt, Mogontiacum ſe conferunt, ſacra ſecum auferunt. Hoſtes ingenti onuſti præda, Prumia incenſa ad caſtra reuertuntur. Nam Ludouicus Rex reuerſus ex Boiaria Francofordiæ ægrotabat, contractisque vndique copiis, Duces ſuos contra Nordmannos proficiſci imperat, qui proxime hoſtes conſedere.

Terræ motus. Cometa.

Tum tertio Kalendas Ianuarij Mogontiaci terra intremuit, poſtea XV. Kalendas Februarij ſidus crinitum viſum eſt. Tertio deinceps die Ludouicus

rex

rex noſter naturæ concedit, anno Chriſtianæ æræ octingenteſimo, octogeſimo ſecundo, mox effertur ad Laureacum, ibiq; iuxta parentem conditur. Exercitus morte regis conturbatus, velut ſine capite corpus tabeſcit, atque dilabitur, quiſque domum ſuam redit. Nordomanni vbi hæc cernunt, veſtigijs noſtrorum hærent, vſque Moſellæ confluentem, nihil intactum, inuiolatumque relinquunt. Mogontiaci tum trepidatum eſt: murus ſemidirutus inſtauratus celeriter, atque refectus, foſſaque perducta. Dani recta Moſellæ ripa aſcendunt. Treuerum Auguſtam ciuibus, atq; incolis partim cæſis, partim in fugam datis, inuadunt, Nonis Aprilibus, qui tum dies quintus ſeptimanæ erat, quem cultores deorum, Iouis vocant, & nos ob Veſperam nouiſsimam Chriſti ſeruatoris noſtri, anniuerſario ſacro celebrem habemus, capiunt: Paſchalibus quietem agunt, iumenta, militesq; commeatu reficiunt. Poſthæc vrbem, omnem agrum finitimum flamma proterunt, concremant: ad Mediomatrices infeſta acie contendunt. Valo vrbis pontifex, Adelhardus præfectus, Bertolfus Treuerenſis archiepiſcopus, armati ſe Cimbris opponunt. Primo impetu Valo occiditur: cæteri in fugam paſsim effunduntur. Acceſsit ad hoc malum, quòd Boſo Burgundiam occupare, Hugo Lotharingiam connitebatur: ille occidentali, hic orientali Franciæ imminebat: ambo pari inſania prædas agebant, latrocinia exercebant, vtrunq; regnum infeſtum reddebant. Iam Imperator Carolus Cæſar Auguſtus, filius Ludouici regis Boiorum, Francorumq;, Ludouici Pij nepos, pronepos Caroli Magni, audita morte fratris, & hoſtium ſæuitia, ex Italia cum pluribus legionibus aduentare iactabatur. Quamobrem Nordmanni cœptum deſerunt iter, retrorſum vela dant, curſus iterant relictos, onuſti præda, ne palantes circumuenirentur, ad caſtra ſua iuxta Moſam, vbi Aſchilocha à Rheno XIIII. millia paſſuum diſtat, feſtinant, ibi Imperatorem expectare ſtatuunt. At Cæſar certior factus eſt de morte fratris, & incurſatione hoſtium, crebris nuncijs Germanorum, Gallorumque rogatus, vltimo Aprili in Boiariæ regnum, metu Arnulphi nepotis ex fratre, ex Italia mouet, incolas Vindelicos, Noricos, Pannonios, Sclauos, Venedos, ſibi ſacramenta dicere iubet. Arnulpho Charinorum ducatum, quem a fratre acceperat, in tutelam committit. Eundem copias Boiorum, & Venedorum, quas contra Danos duceret, contrahere, ſeque ſequi iubet: ipſe Calendis Maij ad conuentus in vrbe Vangionum agendos proficiſcitur. Certatim proceres, epiſcopi, ſacrorum, antiſtites, ciues aduolant, in verba Imperatoris iurant, & de exigendis hoſtibus conſultant. Ex Italia, Gallia, Germania, qua latiſsimè porrigitur, vndique legiones euocantur. placuit copias partiri. Imperator cum Longobardis, Sueuis, Francis ab Occiduo ſole, recta Rheni fluminis ripa deſcendit. Arnulphus cum Boijs, & Venedis aduerſa amnis parte arma mouet, Antoniaci copias tranſmittit, coëuntque exercitus. Hic ruſus in tria agmina vires diuiduntur. Hainricus cum Franconibus, Arnulphus cum Boijs præmittuntur, diuerſis itineribus properant, ſi inſidijs hoſtem occupare poſſent, præcedunt: ſubſequitur Carolus cum Italis, & Sueuis, iuſtoque exercitu Hainricus & Arnulphus celerius opinione, & præter ſpem ad hoſtium caſtra delati, de improuiſo hoſtes adoriuntur, pleriſq; occiſis, cæteros in oppidum repellunt, expugnanda caſtra eſſe decernunt. At quidam Francorū proceres, auro à regibus Cimbrorū corrupti, periculoſam eſſe oppugnationem pro concione proponunt, ſe ad tantam multitudinem haud æquo Marte dimicaturos, ad Imperatorem, ne ob paucitatem ab hoſtibus contemnantur, ac deniq; circumueniantur, redeundum eſſe vociferantur. Milites ab his concitati, inuitis ducibus ad Carolum retrò cedunt. Imperator coniunctis copijs, ad Cimbrorum munimenta infeſto ac intento procedit exercitu. Illico reges, duces, omnis equitatus, pedites vniuerſi, hoſtium in caſtra obtruſi ſunt, obſidioneq; cincti. Nec aditus, nec exitus cuiquam patebat. In duodecimum diem iam circumſeſsio protracta fuerat: ecce tibi ſubitò duodecimo Calendas Auguſti, poſt meridiem nubila obducuntur, tenebræ caſtra noſtratium obumbrant. Tum fulgetra crebra oculos perſtringere, crebra item tonitrua aures obtundere cœperunt. Grando dira, nec antea noſtris viſa, conglaciato imbre, oui anſerini inſtar cadit: equi afflicti, repagulis præfractis, habenis abruptis, ſurſum deorſum recalcitrando feruntur. Mœnia quoque oppidi, quod circumſidebatur, corruunt, adeò vt equeſtris turma, niſi vallo, foſſaque arceretur, irrupiſſet. Secuta eſt ob æſtum plus ſolito grauiorem, peſtilentia. Ea foris & intus, extra & intra mœnia in homines, & iumenta iuxtà ſæuire cœpit. Dira lues cadauerum fœtore gliſcebat: in eodem luto & obſidentes, & obſeſsi hæſitarunt. In eo articulo vtrinque conſtrictis, primi hoſtes de pace oratores ſuppliciter mittunt: Auguſtusq; vocato concilio, mandata Godofridi, & Segifridi regum Cimbrorum cognoſcit: quibus manditis poteſtas appellandi Cæſarem, fœdusque faciundi amicorum vtriuſque partis arbitrio, & interim induciæ ab Auguſto poſtulabantur. Ea Hainrico & Arnulpho & pleriſque placuere: pauci verò ferocius decernunt, ſcilicet ignari rerum humanarum, & fortunæ, qua nihil verſatilius eſt, illæ quoque fluxæ, & mobiles ſæpius in aduerſa mutantur, & ex tranquilliſsimo portu. Cæterùm Dani impetratis omnibus, fideque publica accepta, prodeunt, & primu Sigefridus, cuius vires validiores erant, ex oppido cum ſuis

Ludouicus rex Boiorū moritur 882. ſepelitur in Laríshaim.

In cœna Domini.

Arnulphus arma mouet.

Sigefridus.

egreditur, ad Imperatorem in caſtra deducitur, ibi ſe continuò cum omnibus Imperio exceſſurum, nec vnquàm de cætero eò venturum iurat: duos dies ita ſimul rex & maior poteſtas ſumunt. Inde Sigeſridus cum quadraginta millibus ad naues properat, ſinubusque orientalis Franciæ excedit.

Gotfridus baptizatur. Giſala Lotharij filia.

Porrò Gotofridus in verba Imperatoris iurat, Chriſtianam philoſophiam recipit, fitque regis luſtricus pater Imperator, Cimbroque dat in matrimonium Giſalam patruelis ſui Lotharij filiam: eandem inſtruit Francis auri libris bis mille, atque octoginta, quod eſt nunc noſtratis pecuniæ, aureûm nempe nummûm millia ducenta, ſexaginta ſex, & paulo plus, ducenti nimirum, & quadraginta aureoli. Inſuper nouus ſponſus ducatu Friſiorum donatur ab Auguſto. Qui hiſce rebus geſtis ad Confluentes Moſellæ, atque Rheni cum exercitu redit: vbi omnes honeſta miſsione exauthoratos domos abire iubet. Boijs reuertentibus grauis peſtilentia comes fuit, quæ toto Boiariæ regno vbique graſſata eſt.

Poppo & Egino comites tumultum concitant.

Ciuilem tumultum inter Turogos, ac Saxonas Poppo & Egino præfecti Turogum concitant. Saxones ſuperiores marte fuerunt. Imperator Wormatiam ad conuentus agendos proficiſcitur. Interfuere huic concilio Venedorum legati. Ibi Boſo, qui Burgundiam occuparat, ſe regem vocarat, Imperatori deditionem facit. Et Hugo filius Lotharij in gratiam Cæſaris redit, Mediomatricum templi ſacerdotibus curator datur. Hugo abbas legatus Carolomanni regis Galliæ ex pacto partem Lotharingiæ reddi poſtulat. Vniuerſos pacatos Carolus dimittit.

Richardis Auguſta. Luithardus qui & Liutwaldus.

Richardem Auguſtam Romam, vbi degat regiam vitam, per Luithardum Vercellenſem epiſcopum, magiſtrum epiſtolarum deducit. Interea Sigefridus Nordmannus inferiorem Germaniam contra fœdus incurſationibus infeſtat. Hainricus frater Popponis, palantes Nordmannos, prædationibusque intentos, ſubitò aggreſſos vniuerſos ad internecionem cecidit. Imperator ſoluto Wormatiæ conuentu Calendis Nouembribus in Sueuiam ſe recipit: ad lacum Brigantinum progreditur, apud ſanctum Gallum, oppidum Sueuorum natales Chriſti concelebrat.

Harmut abbas S. Galli. Bernardus abbas S. Galli. Ioannes Pont. Ro. moritur. Marinus Pont. creatur. Vido Tuſciæ dux.

Hartmudum monachorum magiſtrum, virum tum prudentem, tum ſenem in aulam adſciſcit, Bernhardum, monachis præficit. Inde in Boiariam Reginoburgium ſe confert, Paſchalibus ibidem conuentum cogit, quo peracto Romam contendit. Ioannes octauus pontifex vrbis, animam efflarat. Marinus à ſenatu populoque Romano, communi omnium conſenſu in Pontificatum maximum cooptatur, Cæſarque author fit. Eiſdem diebus Vido Tuſciæ dux rerum nouarum poſtulatur, Spoletum ei dies dicitur. Verùm ipſe ſibi fuga conſulit, cum Saracenis Mauritaniam incolentibus fœdus icit. Beringarius conſanguineus Imperatoris cum exercitu Vidonem perſequitur: at peſte ſæuiente in militem Cæſarianum, non penitus debellare hoſtem, atque omnibus oppidis, & caſtellis exuere potuit. Imperator ex Italia in Sueuiam reuertitur, inde Boiariam petit, Boiosque arma in Italiam mouere aduerſus Vidonem præcipit, illique ad obſequium Vidonem coegere. Dum hæc ita fiunt, Gallia ab occiduo ſole, Boiaria ab orientis ora grauiſsimum accepere vulnus. Wilhelmus & Angelſcalcus vita decedunt. Hi fratres, proceres Boiorum, bellicis artibus præclari, à Ludouico rege Boiorum, parente Auguſti limiti Boiorum Auſtriaco, hoc eſt, Pannoniæ iuxtà Ptolemæum, ſiue Norico iuxta Romanos, quatenus ab Arrabone flumine ad Danubium, Drauumque amnes pertinet, præfecti fuerant: nec minus fortiter, quàm prudenter inferiorem Boiariam adminiſtrarant, Morauos, Sclauos, Venedos, Suatebogum ſæpius debellarant, ſæpius vicerant: terminos Boiorum ad Morauiam vſque promouerant.

Pannonia deſcriptio.

Et vt de Pannonia, quod ad Ptolemæi opinionem facit, explicem, etiam nunc pars Norici, quæ Iuuauenſi archimyſtæ ſubdita eſt, Pannonia vulgo vocari ſolet. Quamobrem crediderim totum eum tractum Norici, vſque ad Hiſtrum ab Ptolemæo Pannoniam ſuperiorem nuncupari, de qua Romani ſcriptores ne verbum quidem, qui regnum Noricorum vſque ad Drauum amnem protelant, vnamque Pannoniam enumerant, quæ intra Sauum, Drauum, Hiſtrumque amnes contineatur.

Aribo Boius.

Huncce ducatum Imperator Carolus (vt redeam vnde euagatus ſum) Ariboni Boio tradidit, id permoleſtè Wernherus, Vzilo, Megigothus: & Poppo, Boiorum ditiſsimi, ſuperiorum præſidum liberi, & cognati, tulerunt, cœpereque Aribonem miſſum à Cæſare procuratorem flocciſacere, miniusque ei quàm par eſt, dicto audientes eſſe. Erat horum capitalis inimicus, quòd à parentibus eorum crebris cladibus perdomitus fuerat Suatebogus Morauiæ regulus. Cum hoc Aribo ſocietatem facit, eidem filium dat obſidem, in auxilium eundem acceſſit. Suatebogus homo callidiſsimus, atque verſutus, ſub ſpecie huiuſce fœderis, clades ſibi à Boijs, iam diu illatas vlciſcendi nactus, opportunitatem ad prætextum crudelitatis & vindictæ, quam in Boiariæ gentes exercere iam pridem concupiſcebat, aduerſus hoſtes Cæſaris cum magno Venedorum numero in Boiariæ orientales fines ingreditur: ſpecioſum titulum ſceleri prætendit, ſe aduerſus hoſtes Reipublicæ atque Auguſti Chriſtianiſsimi arma ferre iactitat: ſe opitulatum ire legato principis Romani diuulgat. Caſas, villas, agros exurit: ſine diſcrimine inimicos, amicos iuxtà obterit: ferro, prædationibus vniuerſa vaſtat, in homines, & iumenta ſæuit: & cum magna præda, incolumi exercitu in Morauiam redit.

tedit. Superiores dynaſtæ collectis copijs, comitibus pleriſq; Boiorum primoribus. Aribonem authorem huiuſce mali ex orientali Boiariæ limite vi & armis exigunt, ipſi ducatum Pannoniæ, quæ tum à Boijs expulſis Hunnis, atq; Auaribus incolebatur, uſurpant. Suatebogus ceu Auguſto principi ſui rebelles domiturus rurſus arma in Boiariam mouet, obuiam procedunt Scalauis in Aquilonari Danubij ripa, vim vi repulſuri Wernherus & Vzilo præſides, præliumque cum Morauis committunt, ſed à Suatebogo ſuperantur, atq; capiuntur: ipſisq; genitalia, lingua, dextræ amputantur. Commilitones eorum viciſsim læua, dextraq; mutilantur. Deinde Moraui victores ſuperato Hiſtro, ab Arrabone flumine, orientem verſus cuncta terrarum, vbi tum Boij (vti plus millies iam dixi) habitabant, vaſtando percurrunt, nemine reſiſtente rapiunt, cædunt, vrunt, hominum, ſuperûm opes diripiunt. Vbi ſatis ſæuitum eſt, domos redeunt. Megigothus & Poppo hiſce malis coacti, cum pleriſq; eum tractum incolentibus ad Arnulphum confugiunt, Is tum orientalem Boiariæ limitem, qua ad Auſtrum vergit, hoc eſt ſuperiorem portionem, inferioris Pannoniæ, vbi Saui, Drauiq; fontes ſunt, procurabat. Amnes ij clari, atq; nauigabiles in Danubium fluunt. Drauus ex Noricis violentior, Sauus ex alpibus Carnicis placidior: atq; ea regio adhuc ſummo Noricorum principi, quem Archiducem vocamus, parere ſolet. porrò Suatebogus ad Arnulphum legatos ire iubet, ſuos, & Reipub. atq; Cæſaris rerum domini hoſtes ſibi reddi poſcit: adigitq; minis ac criminibus Arnulphum, vt is ſolenni ritu iuraret, & religione iuriſiurandi ſe expiaret, neq; res nouas moliri, neq; in necem Auguſti, atq; Suatebogi, quemadmodum rumore diſsipabatur, conſpiraſſe: neq; cum Bulgaribus, qui ſuperiore anno Imperij fines vaſtarint, ſenſiſſe. Poſthæc Suatebogus rurſus Sclauos ſuos cogit, Boiariam Auſtriacam inuadit, regionem copiarum multitudine operit, adeò vt ab ortu ſolis ad veſperam locum quemuis datum vix præteriret exercitus. Megigothus & Poppo cum quibuſdam Pannoniam incolentibus arma corripiunt, aduerſus Suatebogum procedunt. Dum primo impetu incautius pugnam cient, ſuperantur, terga vertunt, armis abiectis verſus Arrabonem flumen fugam intendunt. Ibi conſiſtunt, prælium inſtaurant, victi Boij rurſus ab hoſtibus in flumen acti ſubmerguntur: Woltherus epiſcopus trucidatur, Megigothus & Poppo cum pleriſq; Boiorum haud inulti cadunt. Berchtoldi frater cum nonnullis captus eſt. Poſthæc Suatebogus atq; Moraui ab Arrabone verſus Eurum cuncta crudeliſsimè depopulatur: nemini ſæuiſsimus hoſtis parcit. Quicquid antea reliquerat intactum, obterit, colonos cædit, trucidat, ſeruos, ancillas cũ paruis liberis extinguit, greges, pecora abacta ſunt. Nobilitas partim cæſa, partim capta, lingua, manibus genitalibus truncata eſt. Ita ea Boiariæ, ſiue Pannoniorum, ſiue Noricorũ pars ab Arrabone flumine orientis oram ſpectans, alioquin (vt nunc quoq;) raris habitata cultoribus per treis cõtinenter annos, Imperatore alijs rebus occupato, ac diſsimulante, ita truculentiſsimè attrita, in vaſtã redacta eſt ſolitudinem. Id quod eius tempeſtatis ſcriptor verſiculis hiſce, non admodum cultis, ſummatim comprehendit, quos libuit ad faciendam fidem ſubtexere.

Suatebogus arma in Boiariam mouet.

Drauus flumen. Sauus flu.

Omne dicit IESVS fieri non ſtabile regnum
In ſe diuiduum. & nil diſſociabile firmum.
Hinc dolor, anxietas tibi formoſiſſima tellus:
Hinc labor exoritur, quondam Pannonia felix,
Hinc patria planctus, & eſt miſerabile funus.

Imperator tandem ex ſuperiore Boiaria in Pannonias, & fines orientalis Boiariæ, ad componendum tumultum hunc proficiſcitur, ad flumen Tullinam, montemq; Comagenum conuentum Boiorum, atq; Venedorum agit. Ibi Suatebogo in verba ſua iuranti, Morauiam, tum latiſsimam Sclauorum tetrarchiam, conterminam Boiariæ, dat in fidem. Cæterùm ducatum Pannoniæ ſecundæ, quæ tum portio Boiariæ erat, & ad inferiorem partem Draui, Saui amnium, & ad Danubium pertinebat, Viatislao viro bellicoſo commendat. Totius verò Boiarici regni curam Arnulpho, filio Carolomanni regis Boiorum, & Italiæ, nepoti ſuo tradit & committit. Hiſce peractis in Italiam ſe confert, procerum & ciuium concilium Ticini cogit, in Epiphaniorũ ferijs. Vido ſuperior apparet, ſe & omnia Imperatori permittit: ſe à criminibus falſo obiectis iuramento exoluit. In Galliam interea Segifridus Cimbrorum rex, qui ex orientali Francia cõfœderatus Carolo diſceſſerat, impetum facit, ad Sonnam Galliæ Belgicæ inferioris flumen adpellit, regnum occidentale ferro, flamma, rapinis depopulatur. Carolomannus rex, quòd impar viribus, nihil aduerſus Danorum incurſationes armis proficeret, abs gente, auri, prædarumq; cupida pacem, maximoq; pecuniæ ſignatæ numero cauponatur: in duodecim quoq; annos, argenti pondo millibus duodenis, auri quatuor, & viginti inducias paciſcitur. His atq; pecunia acceptis, Nordmanni ad claſſem, quam in littore oceani Gallici habebant, reuertuntur. Inter hæc Carolomannus venatum proficiſcitur, & dum ab apro occupatur, à ſtipatore opem ferre conante, venabuloque incautius feram petente, lethali vulnere ſauciatur, inq; paucisque pòſt diebus interijt. Verùm ne innocens occideretur, ab apro ſe percuſſum diuul-

Tullina ſiue Tulna. Comagenus mons.

Vido ſe Imperatori dat.

Sonna flumen, qui & Sonnum dicitur.

Carolomannus moritur ex vulnere.

diuulgauit. Dani certiores facti de morte regis curſus relictos iterant, in Francia Veſtricam redeunt, prædas agunt, ædificia comburunt. *Hugo abbas.* Hugo abbas inter Sequanam & Ligerim præſes, cæteri optimates, legatos ad Cimbros mittunt, fœdus violatum vociferantur. Adhæc Nordmanni reſpondent, ſe cum rege, non cum incolis pepigiſſe, illo defuncto pacta ſoluta eſſe, oportere ſucceſſorem pacem tantidem redimere. Hanc obrem continuò pontifices, duces, dynaſtæ, primores Galliarum occidentalium ad Imperatorem Carolum, vt legitimum hæredem, in Italiam frequentes abeunt, deditionemq; faciunt. Moxque Auguſtus rogatus, vocatusque ex Italia, in occidentalem Franciam tranſitum facit: Gallique ad Gundolphiam ipſi occurrunt, in ipſius verba iurant. Ita Galliæ, Germaniæ, Italiæ quarto ac quadrageſimo anno, poſteaquam diuiſæ fuerant, ad vnius poteſtatem rediguntur. Nordmanni quod fœderati erant Auguſto, retro cedunt, domumq; reuertuntur. Cæſar rebus Gallicis pacatis, ad conuentus agendos Wormatiam in Germaniam pergit. *Marinus Pont. obijt. Hugo.* Quò dum Marinus Romanus epiſcopus contendit, & iam medium iter perfecerat, diem obijt. Eadem tempeſtate Hugo filius naturalis Lotharij regis, quibuſdam ſolita vanitate ſpem eius inflantibus olim agitatum ſcelus exequi ſtatuit, clam à Gotfrido rege Danorum, cui Giſala ſoror ſua nupta erat, expoſcit auxiliares copias: quibus auitum paternumq; regnum adſerat, atq; cum ſorore & Gotfrido partiatur. *Gotfridus in Auguſtū conſpirat.* Gotfridus igitur cum Hugone, inaudita antea facinoris ſocietate inita, in Auguſtum conſpirat: eum tollere, eidem regnum præripere decernit. Quod cum vi, atq; iure non poſſet, fraude aſſequi tentat. Gerolphum & Gardolphum Friſiorum primores ad Imperatorem mittit, ea poſtulat, quæ ſiue negata, ſiue conceſſa, prorſus ſibi opportuna forent. Proponebat autem, ſe in paluſtribus locis, atq; incultis vitam abſtemiam, indignā genere & meritis ſuis, in omni rerum penuria agere, direptuiq; Danis vicinis & popularibus ſuis (quibus ob lares, ſacra, mores patrios deſertos, inuiſus eſſet) patere: petere igitur à Cæſare, vt in mediullū Imperij, ad loca culta, vitifera, & tutiora, nempe ad confluentes, Moſellæq; [illegible] amœniſſimas, vbi more regio pro virtute ſua degat, transferretur. Cæſar etſi fallacem gentē ſemper alia cogitantem, alia ſimulantē bene cognitam habebat, atq; eum tam impiæ voci quantum nefas ſubeſſet, non lateret, tamen nunc animo temperat: ſi enim ea quæ petebantur, apertè negarentur, ſe iure deſciſcere poſſe, iam ſibi Danus perſuaſerat. Ne igitur meritò cum velit queri, ac res nouas moliri Nordmannus queat, Imperator legatos benignè appellat, cuncta ſibi curæ fore reſpondet, Gotfrido nunciare iubet, vt conſtituto die in Bathauorum inſula, cum paucis præſtò ſit: eò ſe miſſurum amicos, qui cum illo de ſummis vtriuſq; rebus colloquantur, ac de poſtulatis ex voto, animiq; ſententia, pro vt æquum, vtriſq; dignum fuerit, tranſigant. Poſthæc Imperator remoris arbitris Hainricum militaris diſciplinæ præfectum, prudentem, ac fortem vocat. Deinde Auguſtus, & legatus ſecretum conſilium ineunt, diu aliud atq; aliud conſilium volutant, quo nam pacto, externum & aduenam regem in fines Imperij, velut aſpida in ſinum ſoricemúe in bulgam receptum, rurſus abigant. Cum id vi ob inacceſſa paludinoſaq; loca haud fieri poſſe perſpicerent, placuit fallaciam fallacia trudere: & perfidum atq; fraudulentum caput dolo aggredi, ac tollere inſidijs. Cæſar Eberhardum præfectum equeſtrem apud ſe exulantem, à Gotfrido domo pulſum, clam in Bathauiam cum armatis proficiſci iubet: ibi latitare, atq; tandem die dicto in curiam armis veſte tectis irrumpere, fidem Cæſaris inuocare, Gotfridum accuſare, atq; reſpondere connitentem ferro aggredi præcipit. Hainricus quoq; ſuos non cateruatim, ſed ſparſos per Saxoniam ad Bathauos irrepere: ibi ſe cum armis occulere, aduentum ſuum expectare, auditoq; tumultu ad ſe conuolare ex latebris imperat. Ipſe cum paucis Agrippinenſem Coloniam accedit, ſecumq; Williberto vrbis archimyſta aſſumpto, in Bathauiam pergit. Gotfridus audito horum aduentu, obuiam illis procedit, coëuntq; partes Hœreburgij: vbi Rhenus bicornis huc & illuc diſpargitur, & parte, *Vala. Vacalos.* quæ vulgo Vala, à Cæſare niſi fallor, Vacalos adpellatur, inſulam Bathauorum efficit. Vbi primus dies vſq; ad veſperam ſermonibus vltrò citroq; de imperio & regno habitis, extractus eſt, vtriq; poſtridie reuerſuri, diuerſoria quiſq; ſua petūt. Vbi illuxit altero die, Hainricus mandat epiſcopo, vt Giſalam vxorem Gotfridi ex inſula ad ſe vocet, *Giſala Gotfridi vxor.* cum ea colloquatur, atq; eam cohortetur, vt ipſa virum mitiget, perſuadeatq; pacem ſeruare, amicitiā Cæſaris, certa incertis præferre. Interim ipſe cum Gotfrido coit: cum conſediſſet vterq; cum pauciſsimis amicorum, Eberhardus, ſuperior intrat, fidem Auguſti, rerum domini, præſidiiq; mundi implorat, legatū eius quiritando appellat, Gotfridi ſæuitiam, iniuriam ſibi illatam commemorat. Dumq; hiſce intentus reſpondere Danus parat, ab Eberhardo ſubitò, enſe ſtricto lethaliter in capite vulneratur. Excitato mox ſtrepitu ac tumultu, Cæſariani omnes vndiq; ex latibulis prouolant: concurſu facto vniuerſos Nordmannos, quos in inſula inueniunt, obtruncant. Sublato hoſte, atq; inimico pernicioſiſsimo, poſtea ad Cæſarem Gunolphiā pergunt: *Hugo captus punit.* vbi Hugo huiuſce tumultus author captus, cum ſuis conſultoribus pœnas luit. Imperator oculos Hugoni erui imperat, eundem in Sueuiā in ædem D. Galli deportat. Inde in Prumiam transfert, vbi ille decedit, atq; humatur. Dum hæc ad

Rhenum

Rhenum geruntur, pax fœduſque inter Arnulphum regulum Boiorum & Suatebogum Morauū, in Auſtriaco Boiariæ limite, in conuentu celebri Boiorum ſacramenti religione, affinitate & luſtrica liberū adoptatione ſanciunt. Suatebogus Giſalam ſororem Arnulphi vxorem duxit, filium Arnulphi ex concubina genitum luſtrali die arrogat. Imperator hybernatum in Boiariam ſe confert, Reginoburgij hyemem conſumpſit. At Nordmanni cæteri, audita clade ſuorum, vndecunq; confluunt, duce Rollone Germaniam inferiorem inuadunt, Louanij trans Moſam caſtra faciunt. Contra quos Hainricus cū exercitu, prædas agere, gentem ferociſsimam prohibet. Ipſi Fauonium verſus iter tendunt, Lutetiam Pariſiorum, caput orientalis Franciæ obſident. Hainricus iuſſu Imperatoris, dux copiarum cum vtriuſq; regni valida manu, vrbi & obſeſsis ſuppetias fert. Inter hæc Cæſar in Italiam pergit, Pontificatum maximum Hadriano tertio, à populo Romano in albū Romanorum epiſcoporum inſcripto, ſicuti tum mos fuit, committit, atq; iure ſuo fit author. Dumq; Ticini conuentus agit, Paſchalia ibidem celebrat. Scribarum Luithardus præfectus, epiſcopus Vercellenſis Romam ad cauſas cognoſcendas, liteſq; dirimendas pergit: decretum à Romano epiſcopo refert, licere epiſcopis Parochias, quas hoſtis alienus à religione Chriſti inuaſerit, delerere, atq; ad alias migrare vrbes, haſq; incolere. Seditio tum atrociſsima orta eſt Ticini inter ciues, prætorianoſq; milites. Hi cæſi, illi grauiter vulnerati, dum metu pœnæ vrbem relinquunt, fugam capeſſunt, inter fugiendum afflicti ſunt. Letalis quoq; ambitus, inuidiaq; commune malum aulicorū inter purpuratos in apertum martem exarſit. Luitpertus, de quo iam dixi, amicorū Imperatoris locupletiſsimus erat, omnes ſenatores Cæſaris dignitate vincebat, ab omnibus colebatur, omnes ad eum decurrebant, gratiam eius expetebant, ipſi parebant. Nemo niſi per illum ad gradum amicitiæ Cæſarianæ aſcendere quibat. Omnes illius amici eſſe volebant, ſed totidem, quot volebāt, eſſe non poterant. Huic Beringarius dux Fori iulij bellum indicit, Vercellas capit, ſupellectilem, gazam opulentiſsimi ſacerdotis diripit. Cumq; talia in Italia fiunt, in Gallia Nordmanni certiores facti aduerſus ſe exercitus, robora Germanorum, Gallorum aduentare: ante caſtra ſua foueas crebras, vnum pedem quoquo verſum latas, tres altas effodiunt, virgultis, ac ſtirpibus operiunt, & quaſi perterriti in caſtris ſe continent, pauciſsimos ſuorum in faucibus viarum latitare iubent. Vbi Hainricus legatus Imperatoris cum copijs eò peruenit, cum paucis exploratoribus ſpeculatum caſtra, vbi nam facillima expugnatu forent, obequitat. Qui anguſtias viarum inſederant, prodeunt, virum ſagittis cominus laceſſunt. Hainricus calcar æquo ſubdit, contempta hoſtium paucitate, acri impetu in eos inuehitur. Dani fugam ſimulant, nota diuerticula petunt. Hainricus ſtudio inſequendi ad ſcrobes trahitur. Equus in foueas cadit, excutitque ducem. Nordmanni adſunt, vidente toto exercitu legatum occidunt, armis exuunt. Noſtri quidem opem laturi, verum ſerò prouolant: in fugam hoſtibus coniectis corpore potiuntur. Quod Sueſſonum Auguſtam deportatum, in templo D. Medardi humatur. Exercitus amiſſo capite dilabitur, domum quiſque ſuam reuertitur. Imperator poſteaquam certior factus eſt de nece legati, & virium ſuarum diſsipatione, copias contrahit, ex Italia per Burgundiam in Gallias infeſto intentoq; exercitu contendit, Gallias percurrit, in agro Pariſiorum aduerſus Danos caſtra locat. Hugo tum dux Veſtriæ, Gothelinus Pariſiorum epiſcopus, duo fulmina belli, terrorq; hoſtium moriuntur. Cæſar Otoni Saxonia oriundo, filio duci. Ruperti à Danis occiſi, ducatum in tutelam: ſacerdotium Aicherico in fidem commendat. Fœdus deinde cum Nordmannis origine Danis facit, tradiq; ipſis vrbes trans Sequanam, quæ ipſum nondum receperant, imperataq; detrectabant Cimbri confirmata pace, initaq; ſocietate cum Carolo, regionem ab Imperatore condonatam inuadunt, Rhotomagum occupant, cæteras vrbes in deditionem redigunt, ſuperant, ſubigunt: cum coniugibus & liberis ibi ſedes perpetuò manſuri capiunt. Eaque Galliarum pars adhuc ab ipſis Normannia vocari ſolet. Id factum eſſe reperio anno Chriſti DCCCLXXXVI. Rollonem ducem gentis anno poſtea abhinc XXVI. Carolus poſthumus, vxore illi data, cum popularibus religioné noſtram amplecti perſuaſit, ipſum Rupertum vocauit. Porrò Cæſar pacata Gallia Germaniam petit, in Alſatia grauiſsimo capitis dolore decumbit, cui inciſione mederi, ob atrociſsimos morbi cruciatus coactus eſt. Recuperata ſanitate in Sueuiam procedit: apud Waiblingam conuentus agit. Vbi Beringarius Luitperto ſatisfacit, delicti veniam impetrat. Irmindruda filia Imperatoris Ludouici ſecundi, mortuo Boſone coniuge, Ludouicum filium impuberem (qui poſtea Italiam occupauit, ab Beringario excæcatus eſt) ad Auguſtum deducit, eidem illum commendat. Imperator liberis legitimis carebat, puerum, ſobolem iuſtam Auguſtorum, nepotem Ludouici ſecundi Cæſaris Auguſti, patruelis ſui, cognatum ſuum apud Kirchaim pagum Rheni adoptat, hæredemque atque ſucceſſorem deſignat. Sub idem tempus Luithardus magiſter epiſtolarum, à Sueuorum proceribus ſtupri inſimulatur, quòd familiarius, quam domus Cæſareæ maieſtatis poſtularet, cum Auguſta viueret, dignitate mouetur, prætorio eliminatur, in Italiam abit. Richarda tanta contumelia affecta, tam ſiniſtro

Rollo dux Nordmannorum

Lutetia obſidetur.

Hadrianus 3. Pont.

Luithardus epiſ. opi Romani decretū refert.

Seditio Ticini.

Luitperti authoritas.

Beringarius dux.

Hainricus legatus caſtra explorat.

Henricus à Nordmānis occiſus.

Hugo Veſtriæ dux.

Nordmannia.

Rollo fit Chriſtianus & Rupertus dicitur.

Vuaiblinga.

Irmindruda filia.

Luithardus qui & Luituardus, & Luitualdus.

Richarda quæ & Richardis Augusta.

rumore

rumore aſperſa, candenti ferro crimen adulterij obiectum diluit, diuino beneficio rumorum temeritatem coarguit. Deinde haud vnquam tactam ſe à Cæſare, nedum à quopiam alio mortalium violatam eſſe perſanctè deierat.

Andelaun.

Miſſo, ac remiſſo repudio in Andelauu ſacratarum fœminarum ædem, quam ipſa dedicauit, petit, ibi obijt, & ſepulta eſt. Carolus poſthæc rurſus aſperrima ægritudine afficitur, non ſolum corporis, verùm animi quoque vigorem amiſit: ingenio, mente torpeſcere, & repueraſcere cœpit. Dum ergo Francofordiæ menſe Nouembri conuentum agit, omnes ſubitò proceres, maximè Franci, Turogi, Boij, Saxones, ne ſine capite corpus imperij tabeſceret, ab eo tanquam deſipiente, ac planè iam delirante deficiunt:

Hildgarda quæ ab alijs Luitgarda dicitur, abbatiſſa in Chyembſee.

connitente Hyldgarda fœmina cordata, ſorore Caroli, Arnulphum regulum Boiorum, filium Carolomanni regis Italiæ, atque Boiariæ, vltrò ad ſubeundam Imperij molem trahunt, rebus imponunt; curam Reipublicæ ſuſcipere iubent: Carolumque patrueli bellum indicere parantem, Sueui quoque, qui hactenus maximam habuerant apud illum authoritatem, & nec dum deſciuerant, deſerunt, ad nouum regem certatim, ne tarditas fraudi foret, properant.

Imperator egens & famelicus.

Imperator ab omnibus deſertus, ne vno quidem miniſterij miſericordiæue cauſa remanente, triduo in ſumma egeſtate fuit: fame perijſſet, niſi Luitpertus Mogontinus archimyſtes commiſeratus verſatilem rerum humanarum ſortem, eum aliquot dies pauiſſet. Nihil infirmius ac mobilius eſſe potentia; documentum eſt clariſsimus princeps. Qui cum eſſet Italiæ, Galliarum, Germaniarum, Rhætiarum, Vindeliciæ, Noricorum, Pannoniarumque rector locupletiſsimus: tamen in illum fortunæ ſæuienti tantum licuit, vt ſubitò de ſummo generis humani faſtigio ad ima deiectus, obolo etiam eguerit. Quanquam literarum peritia pietate in deum, liberalitate erga pauperes inſignis fuit: tamen fati iniqui vim, immeritiſsimus ſenſit, patienterque tolerauit. Nam tandem filium naturalem Bernardum ſupplex ad nepotem miſit, ſe atq; prolem eius fidei ac tutelæ commendauit: victum duntaxat orauit.

Nidinga. Neudingẽ. Carolus moritur.

Arnulphus patruo Nidingã pagum Sueuiæ, vbi habitaret concedit, redditus eiuſdem vici, vnde victitaret, tribuit. Et in paucis pòſt diebus Carolus vita defungitur Idib. Ianuarij, anno ab humano genere ſeruato octingenteſimo, octogeſimo octauo. Imperauit annos VII. D. X.

In Augea maiore ſepultus.

in Veneto Rheni lacu ſepelitur. Primus annos Chriſti ſeruatoris noſtri omnibus epiſtolis, libellis, diplomatibus addidit. Poſthac id vſque ad noſtrum æuum hactenus obſeruatum eſt. Porrò nepos illius ex fratre Carolomanno Arnulphus Cæſar à Francis deſignatus, in Boiariam concedit, Reginoburgium conuentum indicit. Francones, Turogi, Sueui, Boij, Venedi, Saxones frequentes adſunt, in verba noui principis iurant, atque ipſe Arnulphus tanta fortuna ſibi de improuiſo data, quam maximo poteſt apparatu natalem Chriſti, Paſchaliaque Reginoburgij perpetrat. Lætus præſenti rerum ſtatu, rudis tantæ molis, extrema Imperij membra curare negligit: quæ ſi abſque cunctatione continuò in tempore; quod omnium primum eſt, adijſſet, haud dubie Imperij corpus integrum ſeruaſſet. Dum itaq; ceſſat, & poteſtate accepta frui, quàm vti mauult, præclariſsima Europæ regna, quæ ante tres annos coiuerant, rurſus dilacerantur. Berengarius filius Eberhardi, foro Iuliani præſidis filius, Italiam intercipit, ſe regem adpellat. Ranulphus Aquitaniæ ſibi diadema imponit. Radulphus filius Conradi, nepos Hugonis abbatis, ducis Galliæ Lugdunenſis, cuius ſæpius ſuprà mentionem feci, ſuperiorem Burgundiam, inter Iuram montem, & alpes Cottias inuadit, apud diui Mauricij oppidum, quod Rhodanus alluit, acritis proceribus, & epiſcopis quibuſdam, quos muneribus, ac blandimentis pellexit, rex ſalutatur.

Ludouicus Boſonis filius. Vido qui & Vuedo.

Galliam Narbonenſem Ludouicus Boſonis filius ambit, Belgis inhiat Vido filius Lamberti ducis Spoletani. Nec Lotharingorum animos, tres hi auiditate pares, precibus, pollicitationibus, miſsis oratoribus tentare, & ſollicitare ceſſant. Otto Franciæ orientalis procurator, filius Roberti præſidis à Nordmannis occiſi, à Saxonia oriundus, à Celtis, quibus hactenus iuſſu Imperatoris Caroli tertij, precario præſederat, Galliæ Lugdunenſi imponitur. Arnulphus intellecta perfidia hominum, ſerò tandem Franciam petit, Francofordiæ concilium agit: ſuperiores Tyrannos, niſi ad præſcriptam diem præſto Wormatiæ ſint, proſcribit: eos contra Rempub. Francorum feciſſe videri iudicat: contractisq; copijs tranſito Rheno in Vangionum vrbem contendit.

Carolus poſthumus.

Solus Otto Galliæ Celticæ legatus, ſupplex ad Arnulphum, quòd Carolus poſthumus nactus annos duodecim, nepos Imperatoris Caroli Calui, iuſtus hæres ſuperſtes eſſet, pergit. Eius ſic ratio erat, ſic animum induxerat ſuum, ſtultum eſſe, bello, ſanguineq; quærere, quod beneuolentia poſsis retinere. Poſteaquam ergo fandi poteſtas facta eſt, Veni, inquit, maxime principum, ducatum à patruo fidei meæ cõmiſſum, nepoti reddo: nec pœnitet me famæ, ſolum feciſſe id, quod alij facere ſummopere fugitant. Chriſtianus ſum, concordiam amo. Chriſtus Deus Opt. Max. prohibeat nefas, ne eorum incommodo, quibus prodeſſe debeo, meam comparem dignitatem. Non ſum tam perditus ambitione: maius eſt regnum faſtidire, ſi verum fateri volumus, quàm accipere. Franci occidentales, Francorum tuorum progenies, à Germania orbis regina, quæ tibi ſummam rerum commendauit, migrarunt in Gallias. Nuper quoq; Witechundus, auus meus, apud Saxonas ortus, euocatus ab Im-

ab Imperatore Carolo Caluo, parruo tuo magno, in Gallijs cum ſuis conſedit. Nunquam equidem committam, vt ob auiditatem meam nefarium bellum inter cognatos, atque conſanguineos concitetur, populusque Chriſtianus trucidetur. Si per te regnare licet, vtar beneficio tuo, & dabo operam, ne ſim ingratus: ſi aliud tibi placuerit, malo pace tua, tranquillo ocio, procul à Repub. aulæque ſtrepitu perfrui, quàm te inuito regnum, quod vndique arma crudeliſsimorum hoſtium, & nomini Chriſtiano infeſtiſsimorum circumfremitant, non tam poſsidere, quàm à Nordmannis obſeſſum vi vindicare. Et regiam, & priuatam vitam pati didici: æquo animo opes, atque inopiam fero. Nimiarum opum magna iactura eſſe ſolet. Tu modò vide, amicum ne fidum, atque cognatum, an fortan quempiam aduenarum, hoſtiumue, rerum Gallicarum potiri malis. Arnulphus contentus forte, quæ præter ſpem oblata erat, ipſam vel Germaniam maiorem, quàm vt ab vno commodè regatur: ratus, Franciam occidentalem fidei tutelæque Ottonis committit: addit & Aquitaniam, vt hanc Ranulpho auferat, illam aduerſus Cimbros iure ſuo tuetur, mandat. Et Otto quo viciſsim Arnulpho gratificaretur, ſacra Galliæ peculiaria ſurripit, Arnulpho tradit. Nempe Dionyſium illum Gallorum tutelarem cœlitem: & quem tanti æſtimant, librum auratum, atque gemmatum, ob honorem tanti herois, iuſſu Imperatoris Caroli Calui, rectoris occidentalium Francorum, aureis literis ſcriptum, & ædi eiuſdem diui ampliſsimæ in agro Pariſiorum ſitæ, dono datum. Arnulphus hæc pietatis monumenta, Reginoburgij in templo D. Haimerani tutelaris Boiorum numinis condidit, vbi adhuc monſtrantur, religioſe coluntur, paſsim coit frequens populus, vota reddit. Nosque hos dies, quibus illa religionis pignora ex Gallia furto ſublata, & in Boiariam translata ſunt, in faſtos & acta retulimus, & feſtos habemus. Atque is, de quo dixi, codex, vitam & diuinam philoſophiam Chriſti Domini Deique noſtri, quos quatuor Euangeliſtas vulgus nuncupat, continet. In liminari pagina, Imperator Carolus Caluus, rex Franciæ occidentalis, depictus cultu regio, ſolio reſidet in alto: dextra læuaque adorabundi, ac ſupplices cornucopiæ exhibent, cum hiſce carminibus.

Otto fit rex Franciæ.

S. Dionyſius in Boiariam tráſfertur.

Carolus Caluus.

Francia grata tibi rex inclyte munera defert,
Gotthia te pariter cum regnis inchoat altis.

CIRCVM REGEM HÆC PENTAMETRA,
hexametraq; elegiaca ſcripta leguntur:

Hic reſidet Carolus, diuino munere fultus,
Ornat quem pietas, & bonitatis amor.
Hludouic iuſtus erat, quo rex non iuſtior alter,
Qui genuit prolem hanc tribuente Deo.
Alma viro peperit Iudith de ſanguine claro,
Cum genitor regnis iura dabat proprijs.
Hic nomen Magni Caroli de nomine ſumpſit,
Nomen & indicium, ſceptra tuendo ſua.
Iſtius imperio codex reſplendet, & auro,
Qui bona conſtruxit multa fauente Deo.

AD VMBILICVM HI VERSICVLI SVNT:

Bis quadringenti volitant, & ſeptuaginta
Anni quo Deus eſt virgine natus homo.
Ter denis annis Carolus regnabat & vno,
Cum codex actus illius imperio.
Hactenus vndoſum calamo deſcripſimus æquor,
Littoris ad finem noſtra carina venit.
Sanguine nos vno patris, matriſq; creati,
Atque ſacerdotis ſeruat vterque gradum.
En Beringarius, Leuthardus nomine dicti,
Queis fuerat ſudor difficiliſq; nimis.
Hic tibimet Lector ſuccedant verba precantis,
Vt dicas, capiant regna beata poli.

Seruantur inſuper in contubernio D. Haimerani ſaxa quadrata, in quibus hoc epigramma literis Romanis maiuſculis inſculptum eſt.

DIONYSIVS AREOPAGITA HIC REQVIESCIT SVB ARNVLPHO IMP. ET OTONE REGE SVB EVBVLONE ABBATE MONASTERII SANCTI DIONYSII GISALBERTVS FVRATVS EST QVINTO NONAS IVLII FVRTO SVBLATVS HVC VENIT PRIDIE NONAS DECEMBRIS TEMPORE TVTONIS EPISCOPI.

Giſalb. rim.

IS Giſalbertus procerum locupletiſsimus fuit, ex compoſito ſacrilegij condemnatus, de induſtria monaſterium D. Dionyſij deportatus, libenter a monachis recipitur, cum quibus frequenter bene viſitans (nam & habebat, quod daret, & dabat nemo largius) longè gratior factus eſt. Vbi ſatis fidei ſibi habere videt, ſumptus affatim ſuppeditans, dubiam cœnam, vini ſtudioſè optimum monachis & contubernalibus omnibus monaſterij, regio luxu apparat, in noctem protrahit conuiuium: illisque omnibus vino, ſomnoque ſepultis, tum Giſalbertum ſacrilegium perpetraſſe literis proditum eſt. Quin etiam oſtenditur diploma datum D Haimerani myſtis à Leone nono Pont. Max. qui coram oratoribus Galliæ Reginoburgij in æde D.Haimerani, in re præſenti, ſcrinia & monumenta vniuerſa eiuſdem fani perſcrutatus, litem diremit, ſententiam dixit, tantum cœlitem e Gallia furto ſublatum, Imperatori Arnulpho traditum, in Boiaria Reginoburgij ſitum eſſe pronunciauit. Gallos, niſi mentiri deſinant, deuouet. Et quid ſatis eſt? cui hæc parum ſunt, ego cum pertinacibus digladiari nolim. Nam iſtis teſtimonijs non credere, complorata, perditaque eſt impudentia. Cæterùm Arnulphus (inde enim ablatus ſum) compoſita pace cum Ottone, Belgas, Germanos, Celticæ atque Belgicæ Galliæ incolas, atque regnum Lothatingiæ percurrit, in ditionemq; accipit: Vidonem in Italiam propellit.

Vido in Italia pulſus.

Deinde aduerſus Rudolphum in Burgundiam arma mouet, petit Alſatiam. Ibi conſilio cum Sueuorum dynaſtis habito, Burckhardo regulo Sueuiæ, vt cum popularibus Rudolphum, atq; Burgundionas ad obſequium ferro cogat, præcipit: ipſe per Franconas in Boiariam hyematū Reginoburgium redit.

Arnulphus in Rudolph. bellum mouet. Vnum terdor forta ſſe.

Porrò Rudolphus, Burckhardo aduerſus ſe addentanti Bindrodum Sueuos à finibus ſuis vi prohibiturus armatus occurrit, prælium committit, ſed amiſsis multis, à Burkhardo ſuperatur, caſtris exuitur, & cum paucis ægrè ad iuga inacceſſa alpium, ſibi nota, perfugit: præruptisque rupibus latitare cœpit. Verùm mente meliore vſus cùm ſero ſuo periculo didiciſſet, omnia conſilio prius, quàm armis ſapienti tentanda eſſe. maluit prius omnia experiri verbis, quàm aleam iactare, & turſus armis fortunam belli laceſſere, de pace ad Sueuos legatos mittit, ſuppliciter colloquium petit. Accepta igitur publica fide Reginoburgium ad Arnulphum pergit: Burgundiam ab eo in tutelam accipit, ſacramentumque dicit, ſe Arnulpho, regibusq; Francorum perpetuò fidem ſeruaturum.

Bertha Sueua. Burgundiæ regnum durat 142. annos.

Bertham poſtea filiam Burckhardi Sueui, quo firmiores res illius forent, vxorem ducit. Manſitque regnum Burgundionum annos centum quadraginta duos. Perdomita Burgundia placuit Italiam adſerere. Arnulphus igitur comparata valida manu per Tridentina iuga, Atheſinamque vallem in Italiam contendit. Quod vbi nunciatum eſt Berengario, ſuos amicos nobiliſsimum quemque officij cauſa obuiam procedere Arnulpho iubet: fœdus, amicitiam, pacem petit, ſe in poteſtate regis Francorum, Germaniæque fore pollicetur. Quibus impetratis ipſe Tridentum ad Arnulphum ſe confert, deditionemque facit, iuſſus quotannis militibus Francis ſtipendium pendere, rectorique Germano exercitum alere: cæterùm Italiam vniuerſam ab Arnulpho in fidem recepit, præter paucas vrbes, quæ Germaniæ, Boiariæq; regno addictæ fuit. Italia pacata Arnulphus Forum Iulij petit, Pannoniarum ſuperiorem partem, quæ ad Italiam vergit, Carnos, Sauum, Drauum, Noricos tractus, Charionum fines perluſtrans, ibidem hyemauit. Apud Charionas natalem Chriſti concelebrauit: reuerſus in Boiariam, Reginoburgij ver exegit. Æſtate prima apud Forchaim concilium cogit, procerum permiſſu Suatebogum, ac Ratholdum filios ſuos naturales, quos ex Helenrada tulit, reges conſtituit.

Suatebogus quo alij. Zuendebaldus. Zuendebech, & Zundebolch dicitur.

Siquidem Vta iuſta vxor legitimam ſibi prolem non enixa foret. Eodem concilio adfuere Venedorum, Nordmannorum oratores, cum quibus fœdus more maiorum renouatum eſt. Soluto conuentu Cæſar Reginoburgium ad hybernandum proficiſcitur. In Gallia Nordomanni agro Pariſiorum vaſtato, Burgundiæ terminos inuadunt, ſex menſes Senonum vrbem fruſtra obſident, fortiter incolis ciuitatem defendentibus. Soluta igitur obſidione Lutetiam repetunt: inde recta Matronæ fluminis ripa aſcendunt, Tricaſsiorū vrbe potiuntur, eam diripiunt, incendunt vſque Verodunum, Tullumque oppida, & confinia vtriuſque Franciæ, rapinis, cæde, incendijs, luctu complent: igne, ferro, vniuerſa depopulantur. Malè tum quoque à noſtris pugnatum eſt trans Albim aduerſus Sclauos. Arno Wirtzeburgenſis epiſcopus inter ſacrificandum cæſus eſt. Luitpertus archiepiſcopus Mogontinus vita deceſsit. Sunderholdus literis ab ineunte ætate Fuldæ inſtitutus, à Poppone Turogorum tetrarcha educatus, ab Arnulpho ad ſacerdotium transfertur, ſublevatur. Grando inſolita: eluuies aquarum, fruges, fœnum corrupit, obruit, vias obſtinauit. apud Turogos nimbus de cœlo repentè cadens villas obruit, trecentos amplius homines cum pecoribus extinxit. Eodem anno qui fuit æræ Chriſtianæ octingenteſimus ſuper vndenonageſimum, vicini noſtri Vgri, qui ſua lingua ſunt Mægari, rege Cuſſale ex Scythia, Sarmatiaq; Aſiatica, ex maximo Roxolanorū ducatu, tranſito Tanai in Europam, Sarmatiamque Germaniæ veniunt.

Vgri qui & Mægari.

Quidam ſoli melioris gratia patrios reliquiſſe lares, alij ad exonerandam prægrauantem domi ſtragam multitudinem, alij pulſos à finitimis ferunt, pars ab Arnulpho aduerſos Sclauos, & Suatebogum, cuius tum imperium in Germania

mania inferiore latiſsimum erat, euocatos, immiſſosque Germaniæ tradunt. Vtcunque ſit, hæ ſententiæ tamen minimè repugnant, neque ſibi aduerſæ ſunt, ſimul omnia conſieri potuere. Hoc ſatis conſtat, eius gentis progenitores (ſicuti periti eius regionis ſcriptis produnt) adhuc habitare vltra Tanaim Rhaque flumen extra Sarmatiam Aſiaticam, in Scythia, in extremo Aquilone, eſſeq; accolas Oceani Scythici, maximè Septentrionalis, quibus ſedes nemora, alimenta piſces, feræque, veſtimenta lupi, vulpes, martes, vrſi ſunt. Sub imperio principis magni Moſchorum, atque Roxolanorum, quos nos Maſſogetas atque albos Ruſſos appellamus. Hisque quotannis pro tributo, precioſas pelles murium quos venantur, & nos Zobelos vocamus, penſitare: *Zobeli.* vbi alij hyperboreos, montes aureos Gryphas cuſtodientes ponunt, & eos qui felicitate telluris aeriſque temperie diutiſsimè viuant, donec eos ſatietas magis, quàm tædium vitæ capiat. Hoc anno, quo hæc ſcripſimus, dynaſta ille Maſſogetarum maximus cum ſacratis Teutonum equitibus in Sarmatia, ſinuque Venedico conſideotibus, cumque Alberto illorum præfecto, ex Brandenburgenſibus principibus oriundo, fœdus inijt, illis auxilia miſit aduerſus Sigiſmundum Poloniæ regem. *Albertus Brandiburgenſis Marchio.* Diutius iſtuc bellum protractum eſt ob Boruſcos à Polonis interceptos. Sed ad Vgros redeo: qui tres annos per orientalis Germaniæ magnæ, Sarmatiæ vtriuſque fines, ferociſsimas nationes, vaſtas ſolitudines, ſyluasque palantes pererrarunt, prædando, latrocinando, venando victum quæritarunt. Quarto demum anno ab Arnulpho ſtatas ſedes impetrant. Tum Daciam vltra Tibiſcam amnem, quæ cum Hiſtro ad Eurum vergit, inuadunt. Auaros, Hunnos (quos eò ſubmotos, propulſos eſſe ex Noricis, Pannonijs à Pipino Boijsq; commemorauimus) excindunt, delent, terram illorum occupant, quam adhuc tenent. Auarorum tum, atq; Hunnorum gens, nomen in Europa quidem interijt. Vbi Hiſtri accolæ fuerunt, partim in Dacia, partim Pannonijs, Noricoque quingentos ſuper nouem annos hactenus habitarant. Iidem tum Vgri, Venedos quoque qui Daciam incolentes Morauiæ regulo Suatebogo parebant, magis ruina, quàm ſtrage adficiunt: vniuerſam Daciam ſubigunt quæ adhuc ab ipſis Vngaria Germaniæ Magnæ appellatur. Poſt mortem denique Arnulphi, Moëmaro, Suatebogo regulis Morauorum interfectis, Morauiæ quoque portionem occupant: & ſuperato Danubio Boiariam inuadunt. Pannonias ad Hiſtrum pertinentes, regno Boiorum auferunt: ſanguinem humanum potant, qualia aptius ſuis locis referétur. Nunc ad ordinem rerum redeo. Primo vere ſubſequentis anni Arnulphus Pannoniam, tum orientalem Boiariæ limitem luſtrat, Omontobergomi conuentum agit. *Ormonte.* Adfuere legati Stephani quinti Pont. Max. Senatus populique Romani oratores, orabant vt rex Francus iure ſuo vrbem Romam, Italiam adſereret à Saracenis, & peſsimis Chriſtianis liberaret, Francorumq; rurſus imperio coniungeret. Quippe Vido filius Lamberti Spoletani ducis repulſam in Gallia paſſus, in Italiam redit, vrbem Romam, Rauennam, Italiam vltra Padum cum filio Lamberto, Beringario abſtulerat. Saraceni quoque Fraxinetum in confinio Italiæ, Narbonenſisque prouinciæ inuaſerant, vtraq; regna incurſationibus vexabant. Arnulphus legatis reſpondet, ſe non paſſurum, quàm primum per negocia licuerit, vt ſe viuo, terrarum Dea, gentiumq; Roma victrixq; mundi Italia, Saracenis & peſsimis quibuſque ludibrio ſit, atq; direptui pateat. Suatebogo poſtea Morauiæ regulo, quòd is priuato amicus fuerat, & filio ſuo luſtrico die nomen indiderat, Boiemiam quoq; condonat. Verùm iuxta prouerbiũ. Morauus auctus regno, dum fortunæ ſeſe permittit, naturam ſuam dedidicit. Soluto poſthæc concilio iſtoc, Arnulphus aliud ſolenne menſe Maio, more gentis apud Forchaim habet. Vbi ab eo Irmindruda Boſonis Imperatoris Ludouici ſecundi filia, cum filio Ludouico Galliam Narbonenſem in fidem accepit. *Irmindruda Boſonis vxor.* Hugo ex Francia antiqua oriundus, Arelatenſi præfecturæ præficitur. Hocq; conuentu peracto, Germanus præſes ſupplicandi gratia Conſtantiam, inde Venedum lacum adit. Poſthæc Reginoburgium in hyberna concedit. Ambricus vrbis epiſcopus tum defungitur, Tuto, in album Pontificũ Reginoburgenſium ab Arnulpho adſcribitur, anno ſalutis octingenteſimo nonageſimo primo. *Ambricus epiſcopus Ratiſpon. Tuto epiſcopus.* Eiuſdem anni quarto Idus Auguſti Reginoburgium conflagrauit cũ vniuerſis templis, præter duas ædes Haimerani, & Caſsiani. Nordmanni ab Ottone, Galliarum rectore, apud Axonam flumen afflicti ſunt. A Britonibus quoq; duobus prælijs ſuperati, duodecim millia hominum amiſere. Succenturiatis igitur copijs, nouoq; popularium delectu acto, in Orientale regnum tendunt. *Segibertus teſtatur ſub anno 894.* Segifridus quoque & Godfridus reges ex ſeptentrionali Germaniæ angulo, Cimbrorum, Suionum, Danorum, Nurduicorum, Fennorum, Gothorum, Nordmãnorum, maximo numero collecto (ſuper centum millia fuiſſe tradunt annalium ſcriptores) ſucceſſu ſuorum (qui vt dixi, Galliæ partem ab Imperatore Carolo tertio extorſerant) inuitati, comparata claſſe, veſtigia priorum inſequuntur, in Gallia Belgica, Germaniaque inferiore adpellunt. Coniunctis inde viribus, quibuſdam ad tutandas naues relictis, ne via abeundi intercluderetur, orientalem Franciam vltra Moſam inuadunt, incolæ ad munita loca fugam intendunt. Nordmanni propter Louanium in ripa Thiliæ amnis locum paluſtrem occupant, ibi copias exponunt. Dumque talia fiunt, Suatebogus *Suatebogus.*

Arnulpho rebellat.

auctus Boiemia ſe regem appellat, res nouas molitur, Arnulpho rebellat. Arnulphus ad hunc motum comprimendum, Auſtriacum Boiariæ limitem petit. Sunderholdum archimyſtam Mogontinum, Arnulphum præfectum rei bellicæ, aduerſus Cimbros cum Lotharingijs proficiſci iubet. Hicq; repentè contractis copijs ex Germania ſuperiore & inferiore, quæ ſunt in Gallia Celtica, & Belgica, circa Leodium propter Moſam caſtra locant: prætoria tendunt: à traiectu amnis hoſtes arcere decreuerant.

Dani Moſā ſuperant.

At Dani prius traiecti, quàm omnes noſtratium copiæ coirent, Moſam ſuperant, relictis à tergo caſtris noſtris ad Aquas Graneas in ſyluis, paludibus, & alijs locis opportunis inſidias locant, in quos noſtri, vt qui paſsim ſine ordine, ad exercitum feſtinantes commeatum conuehebant, incidunt, atque cum annona intercipiuntur. Quod vbi Francis nunciatum eſt, vocata concione, quónam pacto, aut vbi nam gentium hoſtibus occurrendum ſit, conſultant. Inter hæc pauci Nordmannorum adparent: noſtri incompoſito agmine, quo quemq; iræ impetus tulit, non præmiſsis ſpeculatoribus, Nordmannos fugam ſimulantes inſequuntur, ad inſidiarumq; locum pertrahuntur. Fit clamor, Cimbri vndiq; erumpunt, pharetras more patrio gentis concutiunt: it clamor vtrinq; cœlo, prælium committitur.

Lotharius & Lotharingius pro eodem.

Lotharius quod inuitus ſolutis ordinibus, iniquo loco pugnare cogebatur, terga vertit, paſsim fugitur, paſsim more pecudum trucidantur. Sunderholdus archiepiſcopus, Arnulphus dux copiarum, pleriq; nobilium, vulgus promiſcuum, ſine numero cæſi ſunt. Hoſtes deinde caſtris, quæ vino, commeatuq;, & opibus referta erant, potiti, ea diripiunt, captiuos trucidant, occiſis ſpolia detrahunt: accepimus hoc vulnus ſeptimo Calendas Iulij.

Dani Landolphia occupant.

Dani poſthæc victores, nemine reſiſtente, ad prædam conuerſi, omnem tractum inter Moſellam, Rhenumq; luctu complent, Ribuarium pagum vſq; Bonnam vaſtant, Landolphiam occupant. Sed reliquijs profligati exercitus, quæ iam vires receperant, aduolantibus, noctu deſcendunt. Prumiam tendunt, monachi diffugiunt, ſeruitia trucidantur. Inde Cimbri in Arduenna ſylua, caſtellum in loco editiore conditum, quò vulgi inconditi magnus numerus confluxerat, expugnant, diripiunt: interfectisq; omnibus, ſuperata Moſa, ad Louanium, vbi, vt dixi, conſederant, cum ingenti præda reuertuntur.

Arnulphus contra Suatebogum.

Nam Arnulphus crebris literis, item nuncijs certior de ſtrage ſuorum factus, compoſito vtcunq; orientali Boiariæ regno, Boios domi reliquit, Suatebogo opponit, cum Sueuis & Franconibus fidiſsimis ſemper Germani principis auxilijs infeſto intentoq; exercitu, quàm maximis poteſt nocturnis & diurnis itineribus ſpem ſummam in celeritate exiſtimans, ad hoſtes cōtendit: quos trepidos certamenq; detrectantes offendit. Mox proxime eos tabernacula figere iubet, animoq; volutat, quo nam modo prælium cōmittat. Tutabatur à tergo Danos Thylia flumen, à fronte & læua, dextraq; lacus paluſtris erat, nec equitatu Cimbri adiri poterant. Sueui quòd Nordmannos incredibili virtute, atq; exercitatione in armis eſſe audiebant, perculſi metu, perterritiq; ſuperioris pugnæ euentu clam dilabuntur.

Arnulphi oratio.

Arnulphus infracti animi heros nihilominus aut vincere, aut honeſtè mori voluit, pedeſtriq; certamine confligere decreuit. Vocatoq; Francorum equitatu, En latrones mundi, ſupremæ maieſtatis hoſtes, inquit, comites deuotiſsimi: conſpicite obſecro, quemadmodum cœlitus attoniti, & mortis imminentis metu perterriti, velut ante lanium victimæ trepident, ac vix arma retineant. Chriſtus dominus, & Deus noſter, ſcelerum vltor adeſt: cuius diuinitatem gens impia conuicijs laceſſere auſa eſt, eius religionem polluit, ſacra prophanauit, myſtas occidit, templa diripuit, aras euertit, ædes diruit, ac ſolo æquauit: venit hora, prædones, ſacrilegos ſupremum cœli numen in has anguſtias conſtipauit, vt à nobis militibus eius velut in cauea deprehenſi, inulti more pecudum mactentur. Non parentes, cognatos, affines, fratres, ſorores, coniuges, & liberos, atq; amicos, iniuriam noſtram vindicare in animo eſt. Contumeliam Dei Opt. Max. ferro noſtro, execratæ nationis ſanguine expiabimus. Maiores noſtri, ſocij, proceresq; pientiſsimi, ſæpenumero admodum pauci cum infinitis hoſtium legionibus feliciter pugnauere. Paucorum ferè victoria eſt, qui freti cauſa, & cœlo, cautiores ſunt. Multitudo confiſa viribus ſuis, paucitatem aduerſariorum contemnens, oblita dei, incautius agens, ruinæ magis quàm ſtragi obnoxia eſſe ſolet. Proinde commilitones optimi, ſpem in Chriſto deo Opt. Max. habere: virtutem parentum æmulamini, ſicut bonos ac pios decet viros, vt hactenus factitare conſueuiſtis, fortiter agite, & quò ſeruator noſter, ſuperiq; cœleſti auſpicio nos vocant, ite: me ducem, & Imperatorem ſequimini: ego primus hoc enſe capita deuota petam: ego primus aciem perrumpam. Hisq; dictis de equo in pedes deſilit: cæteri idem faciunt, obſecrantq;, vt ipſe equo ſedens ſe pugnantes à tergo procuret, ne quid detrimenti à tergo accipiatur. Moxq; alacres compoſito agmine, à fronte, & ſiniſtra, & dextra vndique Danos conſertiſsimos inuadunt, contis haſtisque primò ſternunt, in flumen, quod vti dixi, tergo hærebat, propellunt. Hoſtes ira dei conſtipati, alius alij impedimento erat, nec arcus tendere, quo volebant, quibant. Deinde cominus ſtrictis gladijs res agitur. Nec vllus modus Franco cædis fuit, donec hoſtes cæſi, fuſi in flumen præcipitati, ibi ſubmerſi, ad internecionem (ne vno quidem, qui ad claſſem cuſtodientes nuncium cladis referret, ſuperſtite) penitus

dolori

deleti fuerunt. Duo reges Gotfridus, & Segifridus cum nonaginta amplius millibus popularium cæſi ſunt. Alueus fluminis cadaueribus oppletus ſicco pede tranſibatur: quia cruore hoſtis infecta eſt. Noſtris omnino incruenta victoria ceſsit: nemo deſideratus eſt. Donum id dei fuit. Quamobrem eodem in loco Calendis Septembribus Arnulphus cum vniuerſo exercitu ſupplicatum iuit, cœleſti numini grates egit, ſuperis honorē habuit: iſque dies in faſtos Boiariæ relatus eſt. Sexdecim ſigna hoſtibus ablata, in monumentum victoriæ in Boiariam miſſa ſunt. Poſthæc Arnulphus ingenti onuſtus præda victorem exercitum Mogontiacum reducit, Francorum copijs dimiſsis. Hattonem monachorum, lacum Venerum, incolentium, magiſtrum perquàm callidum, & prudentem, pontificem Mugontinum nuncupat. Inde Sueuiam in hyberna petit, Vlmæ hyemauit. Hacque clade factum eſt, vt gens ferociſsima, quæ per quadraginta amplius annos continenter vtrunque regnum Franciæ crebris incurſationibus deuaſtauit, in poſterum domi ſe continuerit. Etenim Nordmanni qui ad naues ſeruandas relicti fuerant, domū aufugere. Nam & illi, quos Imperator Carolus tertius in Gallia collocauit, eadem tempeſtate, à Carolo poſthumo, data in matrimonio regia puella Hunthoni regi eorum, quem alij Rollonem vocant, pace Chriſtiana imburi ſunt. Atq; hunc Carolum filium Ludouici Balbi, nepotem Imp. Caroli Calui, hiſce diebus Franci occidētales apud Rhemos, dum Otto in Aquitania aduerſus Ranulphum & filios eius bellum gerit, regem ſalutant. Folco archiepiſcopus Rhemenſis eundem ſacro oleo inungit, diuturnumq; certamen his duobus de regno occidentalis Franciæ fuit. Vterq; amicitiam crebrò miſsis legatis, & muneribus, fauoremq; Arnulphi ambiuit. Is primo vere Auſtriacū Boiariæ limitem petit, menſe Maio celebrem regni conuentum apud Hengſtoueld agit. Quò cum Suarebogus venire contemneret, hoſtis Reipub. iudicatur. Interfuere eidem concilio Vratiſlaus vlterioris Poloniæ præſes, & Caſalæ regis Vgrorum, qui adhuc incertis ſedibus in Sarmatia Europea vagabantur, legati, pollicentes omnes vires ſuas aduerſus Suatebogum, ſi ſibi quaſi proſtipendio terra, quam armis occuparent, daretur. Grata legatio Arnulpho fuit. ſtatim ipſe annuit, & Morauos triplici exercitu inuadere decreuit, Cuſalæ & Vgris popularibus ſuis Dacia deſtinatur. Vratiſlaus à tergo iuſſus eſt cum Venedis ſuis arma inferre. Arnulphus à fronte cum Francis, Sueuis, Boijs ingruit: per integrū menſem, nempe per totum Iulium Morauiam vniuerſam percurrit, cuncta incendijs, cæde, rapina, luctu complet. Quicquid obuium fuit, trucidatur: fruges, villæ, agri, caſæ, ædificia ardent. Arbores pomiferæ ab irato milite radicitus ſuccidūtur. Porrò Cuſala & Vgri longè crudelius ſæuiunt, vtramque Daciam, citra & vltra Tibiſcum, quatenus à Grano flumine, cum Sueuo monte, Danubioq; amne ad Pontum Euxinum excurrit, velut nimbus inundant, ferro viam aperiunt, colonos veteres trucidāt, regionem inter ſe forte diuidunt, ibiq; perpetuò manſuri domicilia locant. Quæ adhuc Vngaria, Tranſſyluani, Septem caſtrenſes, à literatoribus vulgò nuncupantur. Ea loca quondam incoluere Iaziges, Getæ, qui & Daci, & Goti contermini Scythis, à veteribus propriè Dacia, communi vocabulo Scythia vocatur. Getas pepulere Attila, & Hunni. Poſt mortem Attilæ, Hunnis exactis, Gepidas, ſobolem Getarum, ibi conſediſſe authores ſunt. Longobardi gens Sueuorū Gepidas deuicere. Vbi illi in Italiā migrarunt, poſtea ibidem Venedi inualuere. Pars quoq; Hunnorum atq; Auarorum à Boijs & Carolo Magno, Norico, & Pannonijs pulſi, vltra Tibiſcum amnem armis ſubmoti ſunt. Hæq; gentes tum dicto audientes fuere Suatebogo Sclauorum potentiſsimo, bellicoſiſsimoq; principi. Vgri igitur Venedos, Auaros, Hunnos, Daciam incolentes, deleuere, Suatebogo ea loca iuſſu Arnulphi abſtulere, ibi ſedes ſibi delegere. Vgris nunc Turcæ imminent, excidiumq; quotannis minantur. Ita nihil humanarum rerum certū eſt: vt homines, ita & regiones ſuus finis manet, ſua fata vrgent. Suatebogus nondum ſatis tot cladibus perdomitus, in pertinacia manſit, latebras Hercyniæ petit. Vratiſlaus, & Arnulphus peragrata Morauia, hoſtili animo, victoreſq; conueniunt, iuſſu Arnulphi Vratiſlaus legatos eius ad Litomarum Bulgarum regem deducit, fœdus more maiorum cum Bulgaribus ictū, in quo comprehenſum eſt, ne rex eius gentis ſalem ad Morauos deuehi è regno ſuo de cætero permitteret. Sequenti anno Arnulphus templa orientalis Franciæ ſupplicandi gratia colluſtrat, in Vangionum vrbe concilium procerum cogit. Eo Carolus poſthumus, quem Otto, compoſitis rebus in Aquitania, & frater eius Rudpertus Gallia exturbarant, venit, opem patruelis implorat, oratq; Arnulphum, ne ſe ſanguinem ſuum, & legitimum Franciæ hæredem deſtituat, aduenæ & externo ludibrio eſſe patiatur. Ad hæc Arnulphus, Per me, inquit, patruelis chariſsime nō ſtabit, quo minus auitum, paternumq; regnum adipiſcare, te puero & impubere ne à Nordmannis vndiq; vrgentibus Galliæ interciperētur, Ottonem virum fortem & bellicoſum precario ibidem regnare permiſi: ſi quid ab eo forte vel vi, vel prece, quouis modo extorquere poteris, Lotharingios, Galliæ finitimos opem ferre iubeo. Carolus itaq; accepto Galliæ regno in fidem ab Arnulpho, ab eoq; auxiliaribus copijs adiutus, trans Moſam procedit, in Galliā vi irrumpere contendit. Verum Otto armatus occurrit, ab aditu regni vi aduerſarios prohibiturus. Nun placuit

Gotfridus & Segifridus occidūtur.

Huntho rex Nordmannorum.

Otto, qui & Odo.

Folco archiepiſcopus.

Conuentus ab Arnulpho apud Hēgſtoueld agitur.

Arnulphus & Vratiſlaus in Morauiam bellū mouent.

Sibenburg.

Iaziges. Getæ, Daci. Goti. Attila.

Gepidæ.

Lōgobardi.

Vgri.

Lutmair Bulgarum rex.

Carolus in Galliā contendit.

Francis cognatas acies committere, victriceſq; dextras in ſua viſcera conuertere. Idcirco dimiſſo vtrinq; milite, Otto Luteciam Pariſiorum, Carolus Burgundiam petit. Inter hæc

Engelſchalk

Angelſcalcus orientalis Boiariæ præfectus, quem Marchionem Pannoniæ vocant, gener Arnulphi, Wilhelmus patruelis eius Reginoburgij, in celebri Boiorum conuentu, quòd cũ Suatebogo clam ſenſerint, munera ab eo acceperint, ſentẽtia crimine læſæ maieſtatis condemnantur. Angelſcalco oculi exſculpuntur, Wilhelmus capite pœnas luit. Huius frater ad Morauos fuga elapſus eſt, gentemq; alioqui auidam belli concitauit.

Arnulphus rurſus Morauiam inuadit.

Arnulphus ergo rurſus Morauiam inuadit, præfractis clauſtris iuxta Granum amnem, montemq; Sueuum, Ciſalam regẽ Vgrorum in Morauos iterum immittit. Tota Morauia rurſus cæde, rapina, incendijs, luctu completur. Suatebogus ſerò tandem intellexit, quas vires laceſsierit, coactus deniq; tot, & tantis malis pacem ſupplex petit, filium Moẽmarũ vltrò dat obſidem, ægreq; pacẽ ab Arnulpho impetrat. Ipſe in paucis pòſt dieb. triſtitia, ægritudineq; animi

Suatebogus moritur.

mortem oppetijt. Filij eius Moemarus, & Suatebogus ab Arnulpho Morauis imponuntur. Circa idem tempus Auſtriaco Boiariæ limiti Luitpoldum virum bellicoſum, à quo cuncti principes Boij genus paternũ trahunt, Arnulphus præficit. Ciſala in Daciã quam armis ſubegerat, reuertitur. Poſthac ſex annis, quoad vixit Arnulphus, Vgri ſibi ab incurſationibus finitimorum cõtemperarunt, ſeq; intra terminos armis partos continuere. Vbi Arnulphus obijt ſuperato Danubio, Pannonias, quatenus Danubio cohærent, Boijs præripuere: quæ ſuo tempore cõmodius narrabo. Arnulphus perdomito Suatebogo, Morauis ſubactis, cum Vgris fœdere facto, Vtinum Boiariæ oppidum in Norico Oeno conterminũ, victor perit.

Vta vxor Arnulphi. S. Adalberus. Comes à Dillingen Epiſcopus Aug. Ludouicus, Arnulphi filius. Vido, qui & Guido dicitur.

Vta vxor eius ibidem habitare conſueuerat, ea ibidem tum puerum peperit, quem Hatto archiepiſcopus Mogontinus, & Adalberus, clariſsimis ortus natalibus, epiſcopus Auguſtæ Rhetiarum, ſacro fonte luſtrauere, eiq; nomen Ludouici proaui fecerunt. Eadem tempeſtate Berengarius, nepos Arnulphi, cui Italiæ regnum cõmendarat, bis cum Vidone conflixit, bis acie victus eſt: quamobrem in Boiariã ad Arnulphum aufugit. Arnulphus filium Suatebogum, & Berengarium cum exercitu in Italiam contra Vidonem proficiſci iubet: ipſiq; viri, Ticinum incolumi milite penetrarunt, ibiq; vnum & viginti dies hæſere. Proceres à Vidone auro corrupti certamen detrectabant. Ideo nulla memorabili re geſta Berengarius, & Suatebogus inuiti in Boiariam ad Arnulphum reuertuntur. Legati quoq; Formoſi Pontificis Maximi Senatus, populuſq; Romanus, his diebus Vtinũ veniunt, eos Reginoburgij Arnulphus audiuit: poſtulabant, vt Franci rerum domini, Romam, Italiamq; à ſeruitute Vidonis liberarent.

Decembrem forſan, & natalem Domini voluit intelligere.

Arnulphus conſilio procerum habito, Italicam expeditionem meditatur: annoq; orbis ſeruati octingenteſimo, nonageſimo quarto copijs contractis, apud Aibling in ſuperiore Boiaria feſtos dies, quos in vltimo Ianuario celebres habemus, conſumit. Inde cũ Sueuis per iuga Tridentina in Longobardiã tendit. Receptus à Veronenſibus, & cæteris Venetiæ, & finitimis vrbibus, Bergomum, quod cum firmo præſidio Ambroſius præfectus Vidonis tenebat, intento petit exercitu. Cumque portæ vrbis occluſæ eſſent, & nemo omniũ prodiret, proxime mœnia caſtra fieri imperat. Sagittis de muro defenſores deturbat, tota nocte excubias agitare ſuos, partito opere, ciues laceſſere iubet. Poſtridie vbi illuxit, rebus diuinis ritè perpetratis, Bergomum diuiſo exercitu ab omni parte oppugnat Calendis Februarijs, vrbeq; vi potitur: ciuibus trucidatis, eam diripiendam militi dedit.

Ambroſius Bergomi præſes ſuſpenditur.

Ambroſium vrbis præſidem, cum baltheo, armillis militaribus, cumq; cultu principali, & inſignibus poteſtatis, ante portam in crucem agit. Cæteræ inde ciuitates metu perculſæ vltrò oratores mittunt: certatim obuiam cum clauibus portarum procedunt, deditionẽ faciunt, ſe imperata obedienter facturos pollicentur. Arnulphus Ottonẽ Saxonum regulum, generum ſuum ad recipiendum Mediolanum præmittit, ipſe rectà Ticinum pergit. Vido cum vxore Angeldruda & Lamperto filio fuga ſalutem quæſiuit.

Arnulphus Italiam in ditionẽ ſuã cogit.

Arnulphus itaq; pulſo fugatoq; tyranno, totam Italiam a ſupero ad inferum mare percurrit: cuncta in deditionem cogit. Nihil tam firmum, tamq; munitum fuit, quod ei reſiſtere auderet. Waldfridum læuum Italiæ latus, Meginfrido dextrum cõmittit. Inde oppidum Eporediam, Sibyllinis libris à populo Romano condi iuſſum, in poteſtatem, fugato Anſgerione eius tractus præſide, redigit. Subacto itaq; Longobardorum regno, per alpes Cottias, oppidum D. Mauricij, per Burgundiam in Franciam redit, apud Vangionas conuentum agit, Suatebogum filium regem Lotharingiæ appellat. Ibi Ludouicus filius Boſonis cum matre Irmindruda ab Cæſare quaſdam vrbes Burgundiæ impetrat.

Otto Galliarum rex.

Otto quoq; Galliarũ rex cum ampliſsimis munerib. adeſt, Arnulphũ ſibi conciliat: ab eo de integro occidentalem Franciam in fidem accipit: ſancitaq; pace, in Gallias redit. Paucis pòſt diebus & rex Carolus poſthumus aduenit, Arnulphũ, eius amicos orat, ambit regnum auitum, paternumq; ſibi à patruele antè traditum, recuperare ope patruelis connititur. Verùm auxilium illi aduerſus Ottonem negatum, reſponſumq; redditũ eſt, expectãda eſſe ſuprema fata Ottonis, eũ, quem Franci regẽ ſciuerint: quãdoquidem & ſummus Francorũ rex author ſit factus, impugnari contra rempublicã, præter æquũ bonumq; videri. Licere Carolo vbi velit, in Francia oriẽtali, & ſub imperio patruelis ſuo more degere.

At

At Suatebogus quidem filius ab Arnulpho Rex Lotharingiæ declaratus, quaſi Carolo aduerſus Ottonem ſuppetias laturus, Lugdunum obſidet. Otto qui tum in Aquitania bellum gerebat, obſeſſis in auxilium feſtinat. Quod vbi Suatebogus audiuit, ſoluta obſidione domum reuertit. Eadem tempeſtate Arnulphus Luitgardam maritam ſuam, cuius ope imperium Francorum nactus fuerat, quòd connubium, regnumq; affectare inculabatur, ad Chiminum lacum Noricorum, Boiariæq; maximum, in contubernium ſacratarum fœminarum, vbi adhuc eius ſepulchrum oſtenditur, relegat. In Italia tum Vido diuinitus percuſſus interiit. Filius eius Lambertus cum matre à Conſtantino & Stephano, qui principes tum Senatus Romani erant, Romam euocatur, Auguſtusq; nuncupatur. Quamobrem Arnulphus literis, & nunciis aliorum Romanorum, & Formoſi Pont. Max. accitus, menſe Octobri iterum Italiam petit. Cumq; ad Padum perueniſſet, diuiſis copiis, Sueuos Bononia per Apenninum Florentiam adire iubet: ipſi eodem, ora Liguſtici, Tyrrheniq; maris perluſtrata, proficiſcitur. Lunæ, quod primum Ethruriæ oppidũ, portu nobile, anniuerſarium ſacrum, vltimo Ianuario concelebrat, quos dies natales Chriſto domino, deoq; noſtro habemus. Ob crebros imbres, iugesq; pluuias in ſuperando Apennino (qui mons Italiæ ampliſsimus perpetuis iugis ad Siculum fretum tendit) Sueui nonnihil detrimenti in impedimentis, ſupellectileq; acceperunt. In equos peſtis graſſata eſt: bobus clitellæ impoſitæ. Acceſsit aliud incommodũ: Berengarius nepos Arnulphi, ſolitus ſcutum, acenſem prægerere rectori Francorũ, atq; Cæſari, ſecreto colloquio cum Alberto Tuſciæ prædiuite dynaſta habito, conſpiraſſe clanculũ aduerſus Arnulphum ferebatur: nihilo minus tamen copiæ Florentiæ incolumes conueniunt, rectaq; Romam tendũt. Angeldruda &c Angelbertus aduenienti Cæſari portas vrbis claudũt. Ille in tẽplo D. Pancratij ſupplicatione vnius diei decreta, perlitat: deinde cõcione vocata, ita verba facit. Inuicti orbis Chriſtiani proceres, meretrix impudica, paucorum ſcelere, Romam terrarũ caput, mercedem ſtupri tenet, Pont. Max. communem mundi parentẽ in vinculis habet, veſtrasq; victrices dextras ſcortum contemnit. Agite principes, & milites optimi more veſtro, facinus antehac inauditum, ne ſyncera pars trahatur, ad viuũ ferro reſecate. Quæ ſit imbecillitas aduerſariorum, ſatis fœmina imbellis, quæ eis dominatur, oſtendit: ipſi ne vultum quidẽ veſtrum, atq; aciem oculorum, nedum arma ferre potuerũt, modo expugnationem ſimulate, & diffugient. Dum hæc heros magnanimus loquitur, fortè fortuna lepus concionantis voce excitatus, vrbem verſus fugam tendit. Milites (vti fit) leporem ſublato clamore inſequuntur. Qui in muro erant, ſe peti rati, mœnia relinquunt. Quod vbi conſpicatus eſt exercitus, vndique vrbem adgrediuntur: pars ſcalas mœnibus admouet, in vrbemque inuadunt, & dolabris portas effringunt. Cæteri ariete crebro, ferratis vectibus mœnia quatiunt, ac ſuffodiunt. Tandem veſperi vrbe potiuntur. Inter hæc Angeldruda, & Lambertus fuga elapſi ſunt. Pontifex, Senatus, populusque Romanus à ſeruitute muliebri liberati frequentes nullo honoris genere prætermiſſo, ſacerdotum tribus cum ſacris, diuina carmina, laudesque Superũm perſtrepentes, obuiam Cæſari ad pontem Miluium procedunt: eum veluti liberatorem vrbis cum triumpho in templum D. Petri deducunt, Auguſtum appellant, Imperatoremque Romanum conſecrant. Populus deinde Romanus in æde Diui Pauli Imperatori ſacramentum dicit, quod huiuſcemodi fuiſſe in annalibus noſtris reperio. Teſtor Deum Opt. Max. omnesque cœlites, & per diuina myſteria iuro, me quoad viuã, fore in poteſtate Imp. Arnulphi Cæſaris Auguſti: haud vnquam, ita me Deus beet, Lamberti, aut matris eius rebus ſtudebo: nec facto, nec verbo fautor, aut conſultor adero: per me ipſi nunquam quippiam dignitatis adipiſcentur, tantum abeſt, vt hanc vrbem ope mea rurſus in ſeruitutem redigant. Poſthæc Conſtantinus & Stephanus, qui principem locum in ſenatu obtinebant, cum Angeldruda coniurarant, ei vrbem Romanam prodiderant, perduellionis crimine condemnari, in vincula cõiiciuntur, in Boiariam in exilium deportantur. Cæteri huius conſpirationis authores capite ſupplicium luunt. Hiſce rebus confectis, Imperator Pharoldum quendam è ſuis præfectum vrbis creat, Romæque relinquit. Ipſe quintodecimo poſteaquam eo venerat die egreditur: Spoletum oppidum, vbi Angeldrudam latitare rumor erat, obſidet, expugnat. Quam cum hîc non inueniſſet, Camerini, quo aufugerat, & quod oppidum firmiſsimum erat, eam obſidet. At venefica, cum vi nil proficeret, ad aſtum muliebrem conuertitur. Per Rodpyrgam, quæ lineas veſtes aulicis lauabat, auro corrumpit Grimanum, & Curtiũ prægustatores Auguſti: his virus peſtiferum, quaſi poculum amatorium, quo animus Arnulphi erga Angeldrudam leniretur, tradit. Id illi potioni Cæſaris indidere, isque continuò capitis aſperrimo dolore excruciatur. Metuens ne ſub alieno cœlo morbus latius ſerpens perglisceret, relicto filio Ratholdo in Italia, genitale ſolum feſtinus repetit. Veronã, atque per iuga Tridentina menſe Maio in Boiariam peruenit: deinde Pannoniam, Orientalesq; Boios luſtrat. Mosburgium Vratislao Duci committit. Inde Reginoburgiũ ſe confert. Ibi Lazarũ Epiſcopũ Leontis Imperatoris Conſtantinopolitani, Baſilij filij legatum audit; pax fœdusque more veteri inter vtrunq; Imperatorem ſancitum eſt. Princeps

Lugdunum obſidium.

Luitgard. quæ & Hildegard.

Lunæ oppidum

Forſan Decembri ſoluſ ſacra.

Berengarius Arnulphi nepos.

Angelbertus, qui tamen verius Lambertus filius Vidonis fuit.

Conſtant. & Stephanus in exilium miſsi.

Venenum Cæſari datũ.

Mosburg. Lazarus. Leon. Imp. Conſtant.

ceps Occidentalis Vtini hyemat, Morauorum legatis ſocietatem, amicitiamque petentibus annuit. Maio menſe Reginoburgij concilium procerum cogit, quo ſoluto, quod æger erat, in Boiariæ ſeceſsibus hyemare decreuit. Fames eodem anno Boios afflixit, complures inedia perierunt. Auguſtus Iunio inſequentis anni in vrbem Vangionum conuentum indicit, Suatebogum filium, & proceres eius in gratiam redigit, propitiandi ſupremi numinis gratia, Fuldam proficiſcitur, Salſam inde præ. orium petit, Venedorum, Sorabum mandata cognoſcit. Poſtea in hybernacula Reginopurgium concedit: ibi Boiemiæ Duces cum muneribus benignè accipit, opemque ipſis, quemadmodum poſtularant, contra Morauos, quorum res tum validiores erant, pollicetur. Totum autumnum in Aquilonari Danubij ripa tum ob vires corporis recuperandas, tum vt Boiemis continuus Boiariæ opem ſua authoritate præſentem ferat, tranſigit. Ciuile tum bellum Moravos inuoluit, quibus duo fratres Moëmarus, & Suatebogus imperitabant.

Morauis ciuile bellum habens.

Inter hos prauis conſultoribus diſcordiæ letalis flamma adeò exarſit, vt non ſolum inuicem mutuis cædibus, rapinis, incendiis, ſæuirent, verùm alter alterius vitæ inſidiaretur. Pars quibus hoc parricidiale bellum diſplicebat, ad fidem Imperatoris confugiunt. Suatebogus quoque Cæſari obtemperabat. Moëmarus autem imperata detrectabat. Aribo præfectus, Luitboldus progenitor principum noſtrorum, Auſtriaci Dux limitis, Auguſti iuſſu arma in Morauiam mouent, eos qui dicto audientes non erant, igne, ferro perdomitant. Per idem tempus Aribertus Boiorum dynaſta, quòd hoſtibus faueret, munera ab his acciperet, ab Vratislao Duce in vincula conijcitur, Luitpoldo ſuperiori traditur, cathenatus ab eodem imperatori exhibetur, qui tum hyemabat in Norico apud Ramerdorff, Oeno conterminum, vbi nunc templum Aurelianorum myſtarum eſt, proxime vrbem Braunavv. Eadem hyeme Boij rurſus Morauos vaſtant cum ingenti præda, incolumi exercitu domos abeunt. Sub idem tempus in Gallia mortuo Ottone Carolus poſthumus ab omnibus Occidentalibus Francis recipitur.

Carolus à Francis recipitur.

Is cum copijs primum hoſtili animo ad Suatebogum filium Auguſti iuxta Moſam venit. Verùm amicis vltrò, citrò commeantibus, pax ac fœdus inter Duces conuenit, religione iuriſiurandi ſancitur. Exacta hyeme Imperator Reginoburgium migrat, vbi Vta Auguſta iuramento ſe ab adulterij ſuſpicione exoluit: eam inſontem eſſe duo & ſeptuaginta optimates iurarunt. Iisdem diebus Arnulphus paralyſi affectus, ægrotare cœpit.

Arnulphus paralyſi afficitur.

Erupitque tandem fama venenum illi datum, authores ſceleris eſſe, quos ſuprà commemoraui. Radpyrga & Gramanus capti, quæſtionibus adacti, facinus confitentur. Curtius fuga ſibi conſuluit, in Italiaque delituit. Gramanus Vtini capitali pœna plectitur.

Gramanus decollatur. Radpyrga in cruce agitur.

Radpyrga apud Aibling vicum primæ Vindeliciæ in crucem agitur. In Morauia Moëmarus Suatebogum fratrem prodente Eyſenricho Boiorum purpurato, capit, in vincula conijcit, necare parat. Boij iuſſu Imperatoris in tempore ſuppetias capto ferunt: vrbem vbi captiuus detinebatur, expugnant, Duces, omnes captiuos liberant. Suatebogum ſecum in Boiariam deducunt. Imperator verò quòd aduerſa valetudine laborabat, nauibus ſecundo Danubio in Orientalem Boiariam deuehitur, Eyſenrichum apud Mutaram (vrbs eſt adhuc Auſtriæ) obſidet, oppido vi potitur.

Mauterna. Eyſenrichus cuſtodia elabitur.

Eyſenrichus licet fortiter repugnaret, viuus tamen in poteſtatem Cæſaris deuenit. Dumque Reginoburgium ducitur, negligenter cuſtoditus, conſcientia ſcelerum ſe ad ſupplicium trahi ratus, fuga euaſit: Ad Morauos, & eorum regulum Moëmarum transfugit. Eodem tempore Angelmarus Bathauiæ Epiſcopus diem obiit: Bichingus ab Imperatore ſacerdotio condonatur.

Morauorum primus Epiſcopus.

Is fuit primo Morauorum Epiſcopus, quem petente Suatebogo Magno, Stephanus quintus Pontifex Maximus conſecrarat. Ipſum Suatebogus non Morauiæ antiquæ, quam Pontifex Bathauenſis in rebus diuinis procurabat, ſed vlterioribus Sclauis impoſuit: quos idem Dux armis domitarat, philoſophiam Chriſtianam recipere coegerat. Cumque Suatebogus Imperatori rebellat, Bicbingus ad Imperatorem aufugit, atque ab eo Bathauiam accepit. Verum in paucis diebus, quibus hæc acta ſunt, Imperator moritur.

Arnulphus Rom. Imp. moritur.

Theodomarus Iuuauenſis archimyſta Boiorum cum collegis ſuis ad gregem deſertum redire iubetur, claſſe Bathauenſium Epiſcoporum mouent, Richarium in tribum Pontificum Bathauiæ referunt, anno ab orbe ex ſeruitute inferorum liberato, vndenoningenteſimo. Cuius anni ſexto Kalendas Decembris Imperator Arnulphus Cęſar Auguſtus paterna ægritudine Vtini extinguitur: vbi quidam eum apud parentem ſepultum tradunt, alij eundem inde Reginoburgium translatum ferunt, ibidem quippe Mauſoleum eius in æde D. Haimerani monſtratur: & eidem quotannis eo die, quo ex hac vita migrauit, parentatur, & ex teſtamento panes pauperibus erogantur. ſunt qui Arnulphum pediculari morbo, qui Phthiriaſis Græcè vocatur, interiiſſe velint, qua fœditate & Sylla dictator, & Alcman ex clariſsimis Græciæ poetis obiere. Poſteaquam autem Arnulphus è medio exceſsit, ſæuiſsima armorum tempeſtas tranquillitatem Chriſtianam conturbauit. Diſcors Italia, victrix quondam orbis, nunc fœcunda Tyrannorum, externiſque ob diſſenſiones ciuiles direptui patens, à pluribus miſere dilacerata eſt Tyrannis. Rathboldus filius Imperatoris per lacum Larium in Germaniam

maniam redit. Lambertus filius Vidonis, capto, ſecurique percuſſo Mæginfrido legato Cæſaris, Mediolanum, Ticinum, & continuas vrbes inuadit Berengarius. Walfrido itidem Arnulphi præfecto honeſta morte defuncto, Veronam, & finitima loca occupat. Albertus locupletiſsimus Ethruriæ princeps Rauennam, Bononiam, Romam in poteſtate habuit. Eius ſocrus Theodora ſcortum nobile, atque imperioſum Romæ dominabatur: Ioannemque nonum, amatorem ſuum, Bononienſibus primò, deinde Rauennatibus, poſtremò Romanis impoſuit, primariumque ſacerdotem creauit, vnde fabellam ortam crediderim, quæ temerè vulgarit, hiſce temporibus fuiſſe ſacerdotē maximam fœminam, quæ appellata ſit Ioannes. Albertus præfectus Eporediæ alpibus, quà iter eſt in Narbonenſem prouinciam, incubabat. Saraceni item ex Africa in Campaniam, Calabriam, Apuliam, iuſſu Imperatorum Conſtantinopolitanorum, quibus ſuperiores regiones rebellabant, traiiciunt: crudeliter eam Italiæ partem depopulantur. Nec miniores fuere ſuperiores tetrarchiæ. Qui, vt diſſociabile eſt regnum, in ſe, licet affinitate coniuncti forent, ſæuire cœperunt. Lambertus in venatione ab Hugone filio Meginfridi trucidatur, is patris necem vlciſcebatur. Berengarius inde potentia & authoritate creuit, maximè data filia ſua Giſala in matrimonium Alberto Eporediæ principatum obtinenti. Vnde ſuſceptus eſt Berengarius ſecundus, & vltimus Italiæ tyrannus, qui cum vxore Villa exul in Boiaria Bambergæ diem obiit. Dum talia poſt obitum Arnulphi in Italia geruntur, in Germania proceres, Pontifices, populus Francorum, anno ab orbe liberato nongenteſimo apud Forchaim oppidum Franciæ, Boiariæque a[illegible] conueniunt frequentes, communi conſenſu Ludouicum legitimum filium Arnulphi, ſeptimū agentem annū, regem nuncupant. Tutores eius, Ottonem Saxoniæ regulum, cui ſoror Ludouici nupta, & Hattonem Mogontinum Archiepiſcopum eſſe iubent. Rei militari Luitpoldum, Orientalis Boiariorum limitis Ducem, parentem principū Boiariæ, virum bellicoſum præficiunt. Valdoni Fr[illegible] Epiſcopo, vt regem puerum literis inſtruat, mandant. Scribarum epiſtolarum magiſtrum Theodomarum Iuuauenſem archimyſtam Boiorum conſtituūt. Moxque Lotharingij à Suatebogo, filio naturali Arnulphi, quòd Epiſcopus verberaret nobilitatem, grauiſsimos quosque floccifaceret, ſcortorum, venatorum, & viliſsimi cuiusque tinearum, ſcortorumque arbitrio regnum adminiſtraret, ad Ludouicū Orientalis Franciæ regem declaratum deficiunt, tentatim ad eum procurrunt, eundem armis trans Rhenum ad Diethenhofen producunt, vbi in noui regis verba iurant. Ludouicus receptis Germanis, quæ ſunt in Gallia Belgica, Celticaque in Boiariam redit. Vtini frequens habitauit. Frater eius Suatebogus impare matrimonio natus, contractis latronum & ſceleratorum viribus, incendiis, deprædationibus Lotharingiam deuaſtat. Dum incautius iuxta Moſam cum copiis fratris Ludouici confligit, à Stephano, Gerardo, Machfrido præfectis interficitur. Creuerant ſub principe puero tum in Germania vitia ſacerdotum. Nam & Romanus Pontifex ob ſcelera malè audiebat vulgò, venter & ea quæ ſub ventre, illis Deus erat. Vino, ocio, Veneri & Cereri dediti ſacras prophanas literas iuxtà contemnebant. Virgines ſacratæ paſsim inceſtu polluebantur. Adulterio nihil cōmunius erat. Arrogantia, ſuperbia, luxus, libido, auaritia communia ſacerdotum mala, induerant loquacitatem illi omnem, veſte, inceſſu, armis, quaſi carnifices circulatoresque præ ſe ferebant: pauperes, pupillos, viduas compilabant. Nemo hos defendebat: Carmina amatoria paſſim cantitabantur, emere, vendere ſacra, pietas erat. Conradus Hæopagus atque Geophardus Argentoratenſis, vates diuini, tum facundiam in vitia ſacerdotum & monachorum auiditatem exercebant. Ac niſi reſipiſcerent flagellum DEI Attilam adfore propediem prædicabant. Sed nemo his rectè præcipientibus admonentibusque obtemperabat. Ira Dei mortales vrgebat, cum inſipientiſsimi eſſent, ſapientiſsimos ſe eſſe credebant, ſuperſtitionem religioni, vmbram rei ſpeciem pietati præferebant, ſed mox pœnas pecudes ſtolidiſsimæ crudeliſsimas dederunt, qui patri indulgentiſsimo bene monenti obedire detrectarunt. Hactenus Morauia Epiſcopis Bathauenſibus, à quibus religionis noſtræ rudimenta acceperat, in rebus diuinis dicto audiens fuerat. Mortuo autem Imperatore Arnulpho, Moraui, qui Moëmaro parebant, Eiſenricho transfuga inſtigante ad Ioannem Pontificem Romanum, ſtupris & auaritia infamem, legatos mittunt, grauiter ſacerdotum Boiorum mores accuſant. Eos cum Vgris alieniſà religione Chriſti amicitiam fœdusque iniiſſe, Vgros vt Italiam inuadant, ab his concitari. Inſuper illos per canes lupum deierare: cum Sueuis & Francis diſsidere, Sclauis inimicos intolerabiles eſſe criminantur: pecunia denique Murani ſe ab iugo Epiſcoporum Boiariæ redimunt. Quippe Ioannes Archiepiſcupus, Benedictus, & Daniel Epiſcopi, oratores Romani Pontificis in Morauiam proficiſcuntur: Morauos à legibus myſtarum Boiariæ ſoluunt: ipſis archimyſtam peculiarem deſignant, & ex vna Pontificali prouincia quinque conficiunt, reclamantibus Boiariæ ſacerdotibus. Nam Moraui hinc anſa arrepta, Ludouico rebellant, præfectis Boiorum obtemperare recuſant. Quamobrem Boij per Boiemiam, in commilitium ſecum Boiemis aſcitis, in Morauiam hoſtili animo tranſitum

faciunt:

Berengarius regno potitur

Albertus Ethruriæ princeps.

Fabula de Papa muliere.

Saraceni in Italiam.

Lamberti mors.

Villa quæ & Vuilla.

Ludouicus filius Arnulphi fit Imp.

Lotharingia vaſtatio. Suatebogus interficitur.

Sacerdotes Boij ab Eiſenricho accuſant.

Morauia deuaſtatur.

Hatto Archiepiſcopus.

faciunt: per menſem ferè totam regionem ferro, flamma, cæde, incendiis, rapinis, fœdè deuaſtant, cum præda copioſa incolumes domos redeunt. Hatto archiflamen Mogontinus, quinque Boiorum Pontifices, quorum nomina iam infrà commemorabo, Ioanni vrbis Romæ primario ſacerdoti literis conqueruntur, ſe falſo, & immeritiſsimos accuſari à Sclauis: Ioannem facinus indignum, aduerſum pietati Chriſtianæ, & maiorum decretis commiſiſſe, liberè, & apertè, multiſque verbis docent. Hortantur poſtremò, vt Morauos mendaciorum loquaciſsimos, corrigat. Niſi Boiorum præfectis & Epiſcopis pareant, fulmine ſuo terreat. Oportere primarium ſacerdotem plus tribuere Boiis, qui rem Romanam reſtituerint, quàm Morauis, qui Romanam maieſtatem vaſtant, & manubrio (ex facto huiuſcemodi legatorum) Epiſcopi Romani occupato, à rege Ludouico deficere conentur. Boios tam ſacratos, quam populares pietatis Chriſtianæ officio nulli genti ſecundos eſſe, à quibus nolint velint Sclaui, Moraui ſub iugum mittentur. Claudunt denique his verſibus epiſtolam.

Alme pater mundi, dignus prænomine Petri,
Nomine quem ſequeris vtinam virtute ſequaris:
Suq; tuis ouibus protector verus, & ipſas
Commendes Domino, cælo qui præſidet alto.

Vgri igitur ſeptimo anno poſteaquam Daciam occuparant, vbi Imperatorem Arnulphum obiiſſe, Imperium in tot principes, & inter ſe diſsidentes diſſectum, Chriſtianorum diſcordias vident, contempta pueritia regis, cuius ætas obnoxia fraudi foret, Pannoniam terram fertiliſsimam, ipſis finitimam, pecoribus paſcendis opportunã, occupare ſtatuunt.

Cuſala Vgrorum Rex.

Quod vt facilius, feliciusque adſequerentur, Cuſala Rex gentis celebrem admodum ſuorum legationem ad Ludouicum, Boiosque vicinos ſuos mittit hisq; mandat, vt diligẽtius cuncta, ſitum Boiariæ, mores incolarum explorent. Legati per Boiariæ fines equis vecti, Reginoburgium perueniunt, nunciare iubent regi, velle ſe ad eum mandata popularium ſuorum perferre. Admiſsi in regiam, iuſsique conſidere, fœdus quod cum Arnulpho conuenerat, de integro renouari expoſcunt: Vgros amicitiam Boiorum, vicinorum ſuorum, quorum ope ſtatas ſedes poſsideant, omnibus præferre nationibus commemorant, ſemper huius beneficij memores fore: inſuper Morauiam ſe ſuis armis perdomituros, ſubactosque Boiis pollicentur. Rex Germanus, & proceres fidem habent, pacem confirmant. Vratislaus quoque Poloniæ vlterioris, Venedorumque rector fidus nobis in hac ſocie[illegible]te comprehenditur.

Vgri Morauiam inuadunt.

Poſthæc Vgri, ſpecie ſocietatis cum Boiis factæ Morauos hoſtes Boiorum inuadunt, omnia incendiis, cæde, luctu complent: Moemarum, & Suatebogum regulos prælio occidunt, Morauiæ partem ſibi vſurpant. Deinde Morauis quibusdã (quibus religio Chriſtiana ſordebat, & qui odio Boiorum ob antiquam ſimultatem tenebantur) duplici agmine Boiariæ regnum (ſicuti Imperator Otto ſecundus Cæſ[illegible] Auguſtus in diplomate, quod dedit Pilegrino Bathauenſi Epiſcopo, & is in epiſtola ad Bened[illegible] primum Pontif. Max. data, refert) inuadunt. Pars Aquilonarem [illegible] Dan[illegible] vſque ad Anaſi hoſtia ſibi deſtinat. Rex Cuſſal alteram ora[illegible]. Erat [illegible] Boiaria latiſsima, à Septentrione, & Occidente, & A[illegible] (vti [illegible]que eſt, Francis, Boiemis, Morauis, Lyco, & Sueuis atque Italiæ contermin[illegible]: ab Oriẽ[illegible] ora Sa[illegible]ne claudebatur: eratq; eiusdem pars Pannonia. cui Cuſſal Rex Vgrorum ſ[illegible] de improuiſo ſuperfudit, Boiosq; vlteriores ob fœdus factum, nihil [illegible]inde imparatos adgreditur, fundit, trucidat, ducenta quinquaginta am[illegible] ſuum, longè lateque vno die Boiariam infra Anaſſum depopulatur: om[illegible] æd[illegible] incendit, vulgus inermeque cædit, nobilitatem, viros ac fœminas in ſer[illegible] captiuos abducit, monachos, ſacerdotes cum templis comburit: adeò vt in Boi[illegible] Orientali, & Pannonia, maxima Boiorum prouincia (vbi hactenus quatuor fuerint Pontifices, quatuorque eccleſiaſticæ iurisdictiones, quas tum Parochias, nunc Diœceſeis vocant, quæ Archimyſtæ Boiorum Laureacenſi, Epiſcopo Bathauenſi paruerant) ne vna quidem ædes ſacrata relicta fuerit, eaque regni Boiariæ pars, quæ ad Eurum vergens, inde Auſtria dicta, ita deſerta, ac in ſolitudinem redacta ſit, vt nullum vſque ad Ottonem Magnum, cultorem Chriſtianum habuerit. Verbis vtor Benedicti ſeptimi Pont. Maxim. quæ ad Hainricum ſecundum, regulum Boiorum ſcripſit. Pars quoque Vgrorum Italos, quòd imbelles, ac dites eſſe audierant, petunt: ferro ſibi viam aperiunt, Duces limitis Charini Gotfridum, & Eberhardum occidunt, Gregorium Aquileienſem patriarcham in fugam vertunt, Aquileiæ, Veronæ agros vaſtant. Berengarium primum cum vrbibus totius Italiæ occurrentem ſuperant, eius copias cædunt, ipſum in fugam vertunt: viginti amplius millia hominum vno die, milites, equites, ſacerdotes, Pontifices, monachos, contrucidant. Inde Italiam cis Padum ſimili ruina inuoluunt. Luituardum Vercellenſem Pontificem, omnium locupletiſsimum, Imperatoris Caroli tertij olim Magiſtrum epiſtolarum, cum maximis theſauris fuga ſalutem quærentem,

Cuſſal Rex Vgrorum.

Boij ſubi.

Monachi combuſti.

Gotfridus & Eberhardus Duces occiſi.

tem, in eos incidentem, mox interficiunt, opibus eius potiuntur. Longobardia ita crudeliter deuaſtata, incolumes eadem via, qua venerant, ad regem reuertuntur. Atque ego non Chronicariorũ (vt ita loquar) ſomnia, ne dicam mendacia, ſed publicam inſtrumentorum fidem Pontificumque Boiariæ ſector authoritatem. Seruantur in Bibliothecis Boiorum publicis, Hattonis Archiepiſcopi Mogõtini, Theodomari archimyſtæ Salisburgẽſis, Richarij Bathauenſis, Valdonis Fruxinenſis, Erckenvvaldi Aichſtatenſis, Zachariæ Sabonenſis (qui iam eſt Brixinenſis) Epiſcopi epiſtolæ, datæ ad Ioann. nonum Pont. Max. in quibus, quę ſcripſi, quæ ipſi pręſentes ſenſerunt, quorũ maxima pars fuerũt, plusquã tragico more complorant. Sed ad reliqua pergamus. Boij citeriores vbi de ſtrage Boiorũ Auſtriacorum certiores facti ſunt, ad arma, ad arma ingeminant: pars in ripa Anaſi amnis, communi impendio, non longè à Laureaco vetuſtiſsima atque celeberrima quondam Romanorum Colonia, nouum oppidum extruunt: communi impendio aduerſus Vgros foſſa, vallo muniunt, præſidioque firmant Anaſoburgium, ab amne præterfluente nuncupant. Sighardus Senonum Princeps, in ſuperiore Boiaria, inter Oenum & Senonem amnes in ſylua, quam Carnodunenſem vocatam reperio, arcem aduerſus Vgrorum irruptiones, admonentibus ſacris vatibus Conrado, & Gebhardo (quos ſuprà nominaui) condidit: ab apro, quem ibi inuenit, Eberſperg, quod apri montem valet, & nunc in templũ ampliſsimum monachorum verſum eſt, vocauit. Inter hæc pars primusque Luitpoldus pręfectus militaris, cum paucis, cum Richario Bathauenſi Epiſcopo, infeſta acie, Vgris obuiam ire, perfidiam vlciſci feſtinant. Hoc vbi Cuſſal comperit, cedit, caſtra ad Phiſcham amnem infra Viennam Auſtriæ cum principibus ſuis locat. At partem eius exercitus, qui ab Aquilone vſque ad Anaſi hoſtia cuncta attriuerat, ibique ſedens pro victore ſe agebat, Luitpoldus adſecutus, de improuiſo inopinatos adgreditur, primo impetu mille & ducentos in Danubium agit, præcipitat, atq; ſubmergit, cæteros in fugam dat, cædit, proſternit, vſque ad Preſpurg, nunc primam Vngariæ vrbem. Vbi traiecto Hiſtro Cuſſalem victoria cum ſuis exultantem inuadit, aciem perrumpit, turbat, regem cum maximo procerum ſuorum numero ad ſuperiorem amnem Phiſcham interficit. Noſtri cæſis hoſtibus ibi ſtatiua aliquot dies habent, Deo immortali gratias agunt, per omnia templa Boiorum ſupplicatio decreta eſt. Dumque Vgros rege orbatos, cæde procerum fractos Boij rurſus regno pellere, ad internecionem excindere meditantur, mox ciuilium armorũ ſtrepitus in Francia Lotharingiaque, quo quinque Duces ablati ſunt, intonat. Ludouicus Rex, Luitpoldus militaris tribunus, Boiorumque proceres, eò ad domeſticos tumultus comprimendos proficiſci coguntur. Nam in Francia antiqua proceres mutuis vulneribus in ſeipſos ſæuiebant: in Lotharingia trans Rhenum incendia, rapinas, cædes agitabant. Rudolphus Wirzeburgenſis Epiſcopus, & Albertus, Adelhardus, Hainricus fratres filij. Hainrici, qui Bambergæ habitabant, diſcordia pernicioſa digladiabantur, leuiculam ſanè, atque pudendam ob cauſam, nempe de claritate generis, opumq; magnitudine ferro decertabant. Albertus cum fratribus, & Francorũ valida manu aduerſus Rudolphũ hoſtili animo de Bamberga in aciẽ procedit. Nec ſegniores Eberhard. & Gebhard. Haſsi & Chatti fratres Epiſcopi Germano ſuppetias ferunt: irruentem temerè Albertum fortiter pugna excipiunt, ferro aciem perrumpunt, militem Alberti ſternunt, Hainricum pugna occidunt, Adelhardum viuum capiunt, is paulo pòſt iuſſu Gebhardi ſecuri percutitur. Eberhardus quoque multis vulneribus in prælio confoſſus, inter cadauera ſemianimis inuentus, domumque à ſuis deportatus breui animam efflat. Albertus qui fuga elapſus fuerat, reparatis copiis Rudolphum Wirtzeburgio pellit, opes, prædia Epiſcopi diripit, incendit, colonos interficit. Eberhardi filios oppidis, caſtellis ſpoliat, vltra Hercyniæ particulam, quæ Speshart vocatur, relegat, omnia cæde, incendiis, rapinis complet. Contra hæc Conradus Haſſonum præſes Friteslariæ copias equitum, peditumque cogit, frater eius Gebhardus in pago Franciæ antiquæ, quæ Wederavv dicitur, aduerſus Albertum armatus conſidet. Albertus ex Bamberga antequam vires illi iungerent, cum ſuis proſilit, ſeque Gebhardum petere ſimulat, moxque iter & arma in Conradum conuertit: eundem imparatum occupat, vulneribusque multis confoſſum neci dedidit, tertio Kalendas Martij: cæteros in fugam vertit, inter fugiendũ ipſos proſternit. Inde per tres cõtinuos dies regionem eam ferro, flamma crudeliſsimè depopulatur, cum maxima præda, atque cum ſociis poſthæc Bambergam ſe confert. Sub idem tempus in Lotharingia Conradus Dux Moſellanus, filij eius Gebhardus, & Conradus aduerſus Gerardum & Machofridum pugnis decertant. Argentoratenſes quoq; cum Baldramo Epiſcopo ſuo diſſentiunt. Hiſce coacti Ludouicus Rex, & eius Magiſter equitum Luitpoldus, Boiorumq; equites (vtcunque compoſitis, firmatisque limitibus aduerſus Vgros, quos interea quieturos, ob necem regis, primorumque ſperabant) ad conuentum celebrem Tribuariæ (vicus eſt in agro Mogontino, Rhenique ripa) indictum abeunt. Ibi Alberto dies dictus, quò venire recuſauit. Ludouicus eum Theraſſæ in agro Bambergẽſi circumſeſsione claudit. Cumq; obſidio lõgius opinione traheretur, & fames vrgere obſeſſos inciperet, Albertus ad

Meminit etiam huius deuaſtationis Sigebertus.

Boij Auſtriaci.

Laureacum Ro. Colonia. Hodie Ens oppidulũ eſt quod olim Enſburg dictum eſt.

Seno & Sila etiam dicitur.

Eberſperg monaſteriũ.

Viſcha amnis olim Fiſcaha dictus.

Cuſſal interfectus.

Ciuile bellũ in Francia & Lotharingia.

Rudolphus Epiſcopus VVirtzburgen à Reginone homo ſceleſtus vocatur.

Speshart ſylua.

Tribuaria.

Tereß monaſterium infra Bambergã.

fraudem tõuerſus, deditionem ſimulare ſtatuit: vbi ſoluta obſidione, periculo exemptus, copiæque, quæ tam facile cogi ruſus non poſſent, diſsipatæ forent, ſe demum omnia latrociniis, cæde, flamma, ferro, igne deuaſtaturum, aduerſarios perdomiturum decernit. Supplex igitur in caſtra venit, veniam præteritorum orat. Verùm Egino, qui eius intimus fuerat, ab ipſo ad Ludouicum, ſalute propoſita, deficit, vniuerſa conſilia prodit.

Albertus Comes de Bamberg decollatur.

Quamobrem Albertus communi optimatum ſententia, manibus poſt terga reuinctis, ſpectante vniuerſo exercitu, ſecuri percutitur, quinto Idus Septembris, Thereſſæ ſepultus, opes eius, & prædia infiſcantur, inter purpuratos quaſi ſtipendia diſtribuuntur. Fama vulgatiſsima eſt, Alberto quòd ſe Regi committere meruerct, ab Hattone Mogontino Epiſcopo, impunè venturum, impunè reductum iri, fidem datam, ambosque proinde poſteaquam ex regia egreſsi erant, ruſusque quaſi ientaculum oblitos rediiſſe, deinde epulatos in caſtra veniſſe: ibi Albertum nec quicquam quiritantem, fidemque Pontificis, qui reditu iureiurandò ſe liberatum interpretabatur, implorantem, pœnas capite perſoluiſſe. Pacata Francia Ludouicus in Mediomatricum vrbem ſe confert: in frequenti procerum concilio Gerhardum & Machofridum proſcribit. Inde Argentoratum petit Epiſcopum, & ciues in gratiam redigit: hiſque confectis in Boiariam redit. Sub idem tempus, Boiorum vniuerſi Epiſcopi, præſules, nobiles, proceres, ciues, quib. iter in Orientale Boiariæ regnũ, quam Auſtriam vocamus, erat, ad Ludouicum Regem Vtinum conueniunt, rapacitate publicanorum, magnitudine portoriorum, vicos, ciuitates, colonos, ſacerdotes, expilari & exinaniri conqueruntur. Rex benignè ſupplices audit, negocium cognoſcit: Aribom Auſtriaci limitis Duci præcipit, vt cum Boiis Orientalibus à ſenioribus diligenter inquirat, quónam pacto portoria, tempore Ludouici & Carolomanni Regum Boiariæ data ſint. Præterea Theodomaro Archiepiſcopo Saliſburgenſi, Burckhardo Bathauenſium Pontifici, Odagrio præfecto, negocium committit, ſua voce hos defungi, ac in rem præſentem

Odagrius, qui & Odacer.

itare mandat. Fit igitur frequens conuentus Boiorum Raffelſtadij, præſentibus quos iam numeraui, Epiſcopis, & dynaſta, Ariboneque limitis præfecto. Quadraginta ampliſsimi nobiles iurarunt, portoria ita exacta eſſe, ſicuti hiſce legibus, quas tum tulere, comprehenditur.

Leges portoria.

Merces, naues improfeſſæ publica ſunto.

Nauis quæ ab Occidentali regno venit, poſteaquam ſyluam Bathauenſem prætergreſſa eſt ſiue Roſdorphiũ, ſiue alibi venundandi gratia appellitur, ſemidrachmam, hoc eſt, vnum ſcutatum pendat: ſi infra Lintzium tendit, ſemimodios tres, hoc eſt, tres ſcaphulas ſalis ſoluat: copia poſtea ſit cuiq; quolibet verſus Boemiam, diſtrahendi gratia vehi.

De mancipiis, cæterĩq; rebus nihil penditur. Boius domum ſalem tranſuehens, nihil pendat. Boij, Sclaui bobus, caballis, clitellis, vt victum emant commeantes, immunes ſunto.

Naues Tranorum nil præſtant.

Carri clitellarij, qui Anaſſum tranſeunt, ſcaphulam præbent.

Venedi, qui de Rugis Boiemis mercandi gratia veniunt, de clitella vnum ſcutatum tribuunt: de mancipio caballo vendito, Saicam vnam. Venedi verò in Boiaria incolentes, ementes, vendentes nil tribuunt.

Eberſperg an der Traun.

Naues ſalinariæ ſyluam Bathauenſem egreſſæ, nil pendant, donec ad Eberſperg veniant: ſi quis ad Morauiam nauigat, de naue ſolidum ſoluat.

Mercatores, Iudæi, vndecunque ſint, de rebus, & mancipiis iuſtum pendant vectigal.

Dum autem talia in Francia, & Lotharingia, & Boiaria fiunt, Vgri duos Reges Durſacum, & Bugothum creant. Pannonias ante in vaſtam ſolitudinem, Danubio tenus redactas, occupant, eas Boiis auferunt, vbi Colonias Vgrorum deducunt. Ipſaque Pannonia toties mutatis cultoribus, ſæpenumero variis eſt appellata nominibus. A Græcis, &

Pannonia varia nomina

Latinis rerum authoribus Pannonia vltra Drauum, citra verò à Romanis Noricum, Ptolomæo ſuperior Pannonia nuncupatur. Eadem Gallogræcia quondã dicta à Scordiſcis,

Gallogræcia.

Boiis, & cæteris Gallis (hoc eſt Teutonibus) reliquiis Boiorum ex Italia pulſorũ, & Brenni, quæ ex Græcia Ducibus Euridano, & Theſſalono eò commigrarunt. Poſt Gotos ab Hunnis ex Dacia pulſos & mortem Attilæ, Goti & Rugi hanc tenuere regionem, quocirca Gotthia, & Rugilandia: moxque Longobardia, hinc Hunnia, atque Auaria: poſtremò

Gothia. Rugilandia.

denique Venedia, & Boiaria, ſicuti ante Iulium Cæſarem erat, fuit. Nunc eſt ſexcentos, & viginti fermè annos Vngaria: parum abeſt, quin & noſtro æuo Turcia tandem fiat, & eueniet: ea eſt ignauia noſtra, niſi quid Deus proſpiciat. Sed ad rem redeo. Ludouicus Rex Germaniæ, atque Boiorum ex omni Boiaria peracto delectu, Anaſiburgium nouam

Ens oppidũ Auſtriæ.

Boiorum Coloniam ſe confert. Adſunt Epiſcopi monachorum antiſtites, proceres Boiorum, quinto decimo Kalendas Iulij, anno Chriſtianæ ſalutis noningẽteſimo ſuper ſeptimum. Ibi decretum omnium ſententia Vgros Boiariæ regno eliminandos eſſe. Vires igitur ex vniuerſis Boiariæ prouinciis, ex Nariſcis, Boëthis, Chamabis, Vindelicis, Noricis, Vennonibus, Athefinis, Stiriis, Venedis, Charinis, Carnis contrahuntur: bellum Vgris indici

indicitur, intento infeſtoque exercitu vtraque Danubij ripa, proceres Boiorum in hoſtes contendunt. Ludouicus cum Burckardo Bathauenſi epiſcopo, Arabone præfecto, Anaſſiburgij ſubſtitit. Belli deinde periti, omnes copias in tria agmina partiuntur. Luitpoldus Auſtriaci limitis dux, ripa Aquilonari, Meridionali verò in parte Theodomarus archimyſta Iuuauenſis, Zacharias Sabonenſis, Otto Fruxinenſis, cum monachorum præſulibus Gumpoldo, Hartuico, Helmprechto Vratislauiam vſque procedunt, ibique caſtra faciunt. Eodem in Danubio nauibus copias Sighardus Senonum princeps cognatus regis, Ratholdus, Hattochus, Meginvuardus, & Eyſengrinus dynaſtæ Boiorum perducunt. Nec Vgri ſegnitiei atque ſocordiæ, vbi ſe tantis apparatibus peti vident, ſe dedunt. Cuncta antea, quæ neceſſaria forent, arma, viros, equos comparant, iamque non pro gloria, ſed ſalute pugnaturi, acriter reſiſtunt. Interim aliquot equites, cæteras Boiorum legiones laceſſere iubent. Regesq; vtriq; infinito equitatu, quo plurimũ tum valebãt, agmen epiſcoporum inceſſunt: quaſi perrupturi aciem pernicibus equis magna vi impetunt: ingentem ſagittarum imbrem infundunt, Boios ſpiculis, quæ corneis arcubus iaculabantur, obruunt, ruſuſque cædunt. Velociores erant, quàm exercitus noſter graui armatura inſtructus. Rurſus cùm procul abeſſe credebantur, aderant: eadem velocitate & ſequebantur, & fugiebant. Dum te viciſſe putares, in diſcrimine maximo eras. Eminus ſagitta Vgri inimicos petebant. Nec enim aperto Marte, pedeſtri prælio, acie congredi, enſe cominus pugnare, vrbes obſidere, oppida oppugnare, caſtella expugnare tum nouerant: ſed nunc cedendo, nunc vrgendo, inſidiiſque dimicare ſoliti erant. Et tantus in illis dolus, tanta velocitas, tanta peritia militiæ inerat, vt abſentes, an præſentes, fugitantes, an inſtantes, pacem ſimulantes, an bellum gerentes, pernicioſiores eſſent, in incerto haberetur. Dum igitur vaſto impetu aduolant, rurſus verſo equo inſtant: vtroque modo ſpicula ſpargunt, tela ingerunt, dextra, læua, à fronte, à tergo incurſant, noſtros defatigant: tandem vndique ingruunt, vndique Boios feſſos inuadunt, ſuperant, ſternunt, cædunt quinto Idus Auguſti. Noctuque clanculum Danubium tranant, Luitpoldum legatum Ludouici, Eyſengrinum epulatum magiſtrum, cum omnibus copiis, cum quindecim dynaſtis in caſtris trucidant. Poſtridie, hoc eſt tertio Idus Auguſti, eos qui ad naues erant, facile abſque labore, metu perterritos, ſimili ſtrage adficiunt. Tres dies continenter irato cœlo pugnatum. Maxima pars nobilitatis Boiariæ perit, vulgus promiſcuum ſine numero occiſum. Luitpoldus dux orientalis Boiariæ, author generis regulorum Boiariæ, præfectorumque prætorio Rheni, cum vndeuiginti Boiorum dynaſtis, quorum hæc ſunt nomina, cæſus eſt, Piligrinus, Dietpoldus, Hebbo, Eyſengrinus, Hathechus, Bero, Rudmundus, Leitfridus, Walrherus, Arebertus, Babo, Iringus, Gundboldus, Eyſengrinus, Hathochus, Meginvuardus, Ratholdus, Albertus, Luitpoldus, hunc noſtrorum principum progenitorem Nariſcum, Boethumque, ex proſapia Imperatorum & regum noſtrorum oriundum eſſe, in diplomatibus vetuſtis reperio.

Nomina occiſorum ab Vgris.

Nam ipſum Ludouicus rex, illuſtrem Comitem, & dilectum propinquum ſuum appellat. Conditum ferunt cum vxore Adelhaide filia Ottonis Saxonici, ſorore Hainrici primi Cæſaris Germaniæ, Melici, quod contubernium diui Benedicti eſt in Auſtria, reliquit duos filios Arnulphum & Berchtoldum, qui regno Boiariæ potiti ſunt.

Melck monaſterium. Arnulphus. Berchtoldus.

Nec quicquam vltra de paternis Luitpoldi maioribus, quo gradu contingat familiam Caroli Magni, ego quidem hactenus reperi, licet accuratè veſtigarim. In bibliothecis Nariſcorum, Boethorum, Bambergenſium, vbi ortus fuit, amplius quærendum cenſeo. Perpauci (vt reuertar ad id, vnde euagatus ſum) quos fuga ſeruauit, ad Ludouicum Anaſsiburgium perueniunt. Aribo in demortui Luitpoldi locum ſubſtituitur.

Aribo Luitpoldo ſubſtituitur.

Vgri tanta perpetrata cæde, potiti caſtris & præda, fugientium veſtigia inſequuntur. Ad quos coërcendos Ludouicus vires exercitus diſsipati colligit, recenteſque copias, quas ſecum retinuerat, ignarus inſidiarum, quas hoſtis parauerat, educit. Nam Vgri in ſyluis, quæ erant fortè campo iunctæ, ſuos condiderant. Vbi in conſpectu vterque exercitus fuit, hoſtis fugam ſimulat. Noſtri auidius incompoſito agmine, ſolutiſque ordinibus inſequuntur, ad inſidias perducuntur. Vbi prætergreſsi ſunt ſyluam, qui in ea latitabant, ex improuiſo terga noſtrorum, cum clamore adoriuntur. Qui antè fugerant, gradum ſiſtunt, fortiter repugnant. Boij à tergo, à fronte vndique circumuenti interimuntur. Ludouicus rex Bathauiam aufugit.

Boij cæduntur.

Quidam ſimilitudine nominum, quæ vna duntaxat literula diſtant, decepti, hanc cladem Boios accepiſſe tradunt ad Auguſtam Rhætiæ, quæ Teutonum ſermone Auſpurg, vt Anaſsiburgium Ansburg nuncupatur. Vgri bis triumphatores tanto rerum ſucceſſu elati, nondum ſanguine humano ſatiari, totam Boiariam cæde, rapina, incendiis, luctu, cadaueribus complent: vrbes quidem, oppida, arces, loca munita declinant, quippe vi oppugnare, expugnare, obſidere, adhuc res ipſis incognita erat. Monaſteria, collegia, virgines ſanctas, viros ſacratos, quòd hos inermes eſſe, auro, argento, gemmis, veſtibus ſericatis, precioſæ artis, ſignis aureis, argenteis, pecunia abundare acceperant, maximè petunt. Monachi, ſacerdotes capti, & trucidati: partim igne excocti ſunt, pars aufugit. Primò itaque hoſtes, infra Anaſſum templum diui Floriani diuique Hippolyti diripiunt, combu-

runt, nihil intactum relinquunt. latebras omnes perſcrutantur, colonos occidunt. [illegible] ga, Chriſtiani ira Dei attoniti, metu perculſi, deſertis vicis, oppidis, pagis ad Iuuauiam, Bathauiam, Reginoburgium, pars ad Alpes, & ad latibula ſyluarum, paludum, vligines, cacumina montium, ad munitaque loca aufugiunt. Nemo niſi in tutiſsimis locis Vgrorum præſtolatur aduentum. Qui vt maiorem terrorem ſui mortalibus, vulgoque incuterent, ſanguinem occiſorum potant, ſupra cadauera epulantur, aluum excindunt, inteſtina ſcrutantur, corda particulatim diſſecant, atque quaſi efficax remedium deuorant: nulla miſericordia, cæde, & ſanguine gaudentes, mouentur. Eadem ferocitas fœminis inerat. Tot

Hoc & Scythæ credebant.

ſeruitia poſt fata in alio mundo contingere, quot hoſtes mactaſſent, credebant. Vaſtatis Boiariæ finibus, infra Anaſſum amnem equis (vt Turcarum mos, & Scytharum eſſe fertur) tranant. Matichouiæ prætorium, Mateſeum templum myſtarum incendunt, di[illegible] piunt. Inde nemine omnino obſiſtente, Vtinum petunt, ibi vrbem, regiam, & monachorum ædem in cinerem, & fauillas redigunt. Ciues, monachi, ſacerdotes cum ſacris, brachio D. Philippi legati Chriſti, D. Maximiliano, & aliis diuorum pignoribus Bathauiam aufugiunt, eaque in pariete inter duas pyramidas condunt. Quæ Friderico ſecundo imperante, pariete vetuſtate collapſo, atque refecto, primùm prodita, atque reperta ſunt. Poſthæc Vgri Chiminum lacum adfligunt, Oeno ſuperato ad Tigurinos, quòd ibi locupletiſſimos degere monachos à perfugis certiores fiebant, contendunt: templum ſolo æquant. Schlierſee eadem ruina inuoluunt. Deinde Iſaram traiiciunt, pontes Schaphonios, Beu[illegible]n, Cochel, Schlechdorff, Stapffelſee inuadunt: fœminæ ſacratæ, virginum maximæ monachi magiſtri contuberniorum diffugiunt. Vgri ſpoliatis ſacris ædibus, igne ædificiis immiſſo, Polling, Damaſiam, Weſſeprun (vbi ſeptem ſacerdotes deprehenſos excruciant) adoriuntur, comburunt. Nec mitiorem fortunam Sandavv, Sineſtat, Thierhaupten Lycatiorum monaſteria ſenſere, & hæc ab Vgris exciſa euerſaque ſunt. Inde hoſtes peragrata ſuperiore Vindelicia Fruxinum, & ad inferiorem Boiariam tendunt, monachorum monaſterium, haud longè à patria mea deſtruunt. Rectaque Danubij ripa ad Abudiacum per[illegible]niunt, monachorum numerum per maximum, veluti pecorum gregem ante ſe abigunt: pueros, puellas, mulieres capillis colligarant. Boij rurſus aleam belli tentare ſtatuunt, iuxta Lengenſeld vicum viam prohibituri, prædamque excuſſuri, armatos ſe opponunt: ſed vincuntur, funduntur, ſternuntur ab Vgris.

Reginoburgi [illegible] incenduntur. Oſterhofen.

Qui exuſto Reginoburgio nouo, nondum mœnibus cincto (nam eam Imperator Arnulphus, ſicut ipſe in quodam diplomate refert, ampliauit) Oſterhofen, vbi monaſterium, ædes Palatinæ, Mauſoleumque regulorum Boiariæ erant, combu[illegible]unt. Ibi Danubium tranſeunt, Alraich ſuperius, inferius, templum locupletiſsimum ſpoliant. B[illegible] continuam Boiemiæ, Nariſcos, Boethos, Chamabos peragrant, vaſtant. In co[illegible]o Franciæ, & Boiariæ Francos occurrentes ſuperant, trucidant. Ge[illegible]dum regulum Francorum, B[illegible]dum Turegorum tetrarcham cum copiis occ[illegible]nt: S[illegible]os, Saxonas, Tur[illegible] F[illegible]cos impunè nemine prohibente adterunt: iram Dei fuiſſe manifeſtum eſt. Nationes pugnaciſſimæ, gentes fortiſsimæ, tot hactenus triumphis clariſsimæ, deſperatione cœlitus debilitatæ, animoque fractæ, nil niſi de fuga cogitabant. Quas ſtrages, quæ vulnera tum orientalis Francia, & præcipuè Boiaria ab hoſtibus religionis Chriſtianæ acceperit, haud facile dictu eſt. Materia maior eſt viribus meis, diſertioribus iſthæc enarranda relinquo.

Rex Boiorũ pacem ab Vgris emit.

Rex Boiorum, Francorumque his malis, poſt tot acceptas clades coactus pacem auro, tributoque annuo ab Vgris emit. Pontifices Boiariæ, ſacras veſtes, lineas, ſericas, laneas, opes templorum, vaſa Eccleſiaſtica, ſigna diuorum aurea, argentea, ſacraque ob tenuitatem ærarij, egeſtatem populi hoſtibus contribuere addacti ſunt.

Ludouicus moritur anno 911. Luitgarda, ab aliis Mathilda dicitur.

Ludouicus in paucis poſt diebus, ægritudine animi animam efflat Reginoburgij, duodecimo Calendas Februarij, ibi in templo D. Haimerani extat adhuc eius ſepulcrum. Liberos non reliquit, Luitgarda ſoror Ottonis, amita Imperatoris Hainrici primi ei deſponſa fuit. Expleuit annos poteſtatis vndecim, ætatis duodeuiginti. In eo familia regia in Germania & Boiaria defecit. Vgri quoque audita morte eius venalem pacem Boiis offerunt, ac niſi auro actutum amicitiam mercentur, excidium vniuerſæ nationi minantur. Has ob cauſas Boiorum proceres, atque pontifices, Nariſci, Vindelici, Norici, Chariones, Auſtriaci frequentes Reginoburgij conueniunt, inferias regi reddunt: ex veteri inſtituto (quo ipſis ex ſe, & Nariſcia principem, vbi defeciſſet principalis proſapia, inſtaurare licebat) Arnulphum regem Boiorum ſalutant, regio auſpicio opus eſſe ad atrociſsimos hoſtes ſuperandos rebantur.

Arnulphus Luitpoldi occiſi filius fuit.

Fuit is filius Luitpoldi, quem ab Vgris prælio cæſum diximus, vir prudens, pacis, ac belli artibus iuxta præclarus, qui ſortitus Boiariæ regnum [illegible]tatus eſt. primuſque Vgros, quos inuictos crediderant, vinci poſſe docuit: atque non ſolum populum Chriſtianum ab incurſatione eorum defendit, atque liberauit, verùm etiam hoſtes religionis ad fœdus & ſocietatem, quoad vixit, armis coegit. Sub hoc principe Maieſtas tot cladibus vaſtata ſurrexit, Franci quoque iure ſuo, & Hatto Mogontinus archiflamen, Otto regulus Saxonum, penes quos ſumma rerum poſt mortem Arnulphi hactenua

ſtenua fuerat, rebua Germaniæ, & orientali Franciæ, Conradum Haſſum; filium Conradi, quem Albertus Bambergenſis prælio occiderat, nullo gradu contingentem, regum Cæſarumque domum imponunt. Ideo Arnulphus rex noſter, Giſalbertus dux Lotharingiorum, Erenger, Berchtoldus fratres, & Burckhardus Sueui, Conradum recipere recuſarunt, Carolum poſthumum iuſtum hæredem ex Galliis, & Occidentali Francia accerſendum cenſebant: & à Lotharingiis Carolus acceptus eſt. Cumque in paucis pòſt diebus Otto Saxonum præſes diem obiiſſet; filiua eius Hainricus, Conrado quoque parere contempſit. Et ne quid mali deeſſet, Albertua Tuſcus, & Albertus Eporedus, gener regis Berengarij, qui principatum in Italia obtinebant. Ludouicum Buſonia regis Narbonenſis prouinciæ filium, nepotem ex filia Imperatoris Ludouici ſecundi aduerſus Berengarium regem in Italiam vocant, Romam perducunt. Vbi ab Pontifice S. P. Q. R. Imperator Cæſar Auguſtus vno die appellatur. Ipſe deinde totam Italiam cis & vltra Padum, Veronam quoque tam fidelem Berengario armis aufert. Berengarius ſecundò in Boiariam aufugit, ibique aliquot annos delituit. Ludouicus cùm totam Italiam ſubegiſſet, in ditione & obſequio retineret, Itali mandata obedienter facerent, dimiſſo exercitu Veronæ nimium ſecurè cum paucis degit. Quod vbi Berengarius in Boiaria reſciuit, auro quoſdam Veronenſium portarios, & mœnium cuſtodes corrumpit. Ab hiſce noctu in vrbem receptus, Ludouicum imparatum occupat, in templum confugientem capit, eidem oculos eruit, & rurſus Italia potitur. Vgris iſthæc omnia opportuna erãt, armis comparatis, ab Arnulpho & Conrado rege nouo tributum poſtulant: quod niſi vt Ludouicus reddat, omnia ſe deuaſtaturos, ſoloq; æquaturos cõminantur. Arnulphus legatis reſpondet, Ego, inquit, ab ineunte ætate cæteris imperare, non parere didici: veniant Vgri, & nos habere ferrum, & in pugna (hanc oſtentabat) quinos digitos ſentient. Vgri his auditis, continuò Boiariam copioſiſsimo equitatu inuadunt. Arnulphus imbelles cum rebus ſuis, & ſupellectile ad tutiora loca migrare iubet. Milites, equites, per ſyluas, paludes, & loca Noricorum opportuna in inſidiis paſsim condit: cum paucis expeditis, delectoque equitatu hoſtibua apparet, rurſuſque cedendo fugam ſimulat. Vgri ſuperato Anaſſo amne, per Noricum quatenua Oeno conterminum eſt, freti viribus ſuis, & multitudine, fidentesque ſuperiori proſperitati, peruagantur, pernicibus equis ſurſum deorſum volitant. Vtrim tandem curſitando feſsi, traiecturi Oenum, coëunt: ibique conſident, ſe pro victoribus in castris agitant, & quaſi ſecum nemo armis congredi audeat, ſeriò triumphant. Arnulphus explorata hoſtium ſocordia, cum omnibua qui latitabant, vndique ſubitò erumpit: de improuiſo adeſt, vndique ab omni parte hoſtem circumuenit, omnem cædendi copiam, quo pacto gens bellicoſa tanta cot fugere cooſueuerat, intercludit, vaſto impetu à læua cataphracti, haſtatique: a dextris muniti contis, Arnulphus à fronte cum ſagittariis Vgros aggrediuntur, cædunt, propellunt, fundunt, in Oenum agunt, ibique ſubmergant. Flumeo quod ante propitius erat, in contrarium verſum, & alteram Oeni ripam noſtratuum pars ſigno ab Arnulpho dato, armati inſederant, tranare conantes excipiebant, ita ne locua quidem ad fugam hoſti fuit. Omnes ad internecionem, ne vno quidem ſuperſtite, deleti ſunt. Victor Arnulphus vota pro victoria ſuſcepta reddit. Boiariæ limites firmiſsimis munit præſidibus, fratrem ſuum Berchtoldum, Vennonas & Arheſinos adminiſtrare iubet. Auſtriæ infra Anaſſum, Rogerium armorum, Martiſque ſtudioſiſsimum, inclytum fabuloſis Teutonum carminibus, cuius & Metellus Tigurinus in Lyricis meminit, præficit, Vgris opponit. Ibi vicos, templa reparare, colonias Boiorum, Venedorum deducere ſtudet. Nam & ante Vgros ea pars Norici cum Pannonia pluribus vicis quàm vrbibus frequens fuerat. Charinis rectorem dat Richoldum Senonum Dynaſtam. Cæteri Vgri, qui domi erant, quòd repulſi à Boiis Franciam, Sueuiam, Saxoniam intrare nequibant, facto cum Arnulpho, & Boiis perpetuo fœdere, iram in Italos vertunt. Berengarius ab ipſis pacem venalem mercatur. Hiſce diebus Arigerion, & Berchtoldus fratres Sueuiam aduerſus Conradum regem occupant, partium eius epiſcopos oppugnant. Aenardus igitur Nemetum pontifex excæcatur. Solomon, Conſtantiæ primarius ſacerdos in vincula coniicitur. Otbertus Argentoratenſis ferro necatur. Richuinus demortui dignitatem inuadit. Inter hæc Vgri Sclauos, Saxoniam, Turogos, Franciam vſque Fuldam peruaſtant, inde per Sueuiam delati Rhenum tranſeunt, Lothariogiam, Alſatiam depopulantur, Baſileam euertunt. Conradum pacem pecunia redimere, annuo tributo ſtipendioque adigunt. Deinde Longobardos impetunt, Berengario conſentiente. Aduerſus Lambertum epiſcopum Mediolanenſem, & Albertum generum regis Hyldebertum præfectum prætorio: item contra Giſalbertum, & alios principes Italiæ, regi rebelles, feliciter dimicant, cum ingenti prǽda domum incolumes reuertuntur. Eadem tempeſtate anno ab orbe ſeruato nongenteſimo ſuper ſextumdecimum, indictione quarta, duodecimo Calendas Octobris, regni Conradi piiſsimi & Chriſtianiſsimi regis, quinto concilium ſacerdotum frequens apud Althaim, in pago Rhætiæ cogitur ab Ottonenſi epiſcopo, legato Ioannis decimi Pontificis Maximi. Vbi hæc decreta fuiſſe reperio.

Quiſquis regi fidem non ſeruarit, aut idem rebellare conatus fuerit, diris deuotus eſto.

Arnulphus rex Boius. Giſalbertus dux Lotharingiæ.

Berengarius rurſus Italia potitur.

Vgri à nouo rege tributũ poſtulant.

Vgri Boiariam inuadunt.

Rogerius Rudiger à Germanis dictus. Metellus Tigurinus poeta in Bibliotheca Tegernſenſi habetur.

Richoldus von der Semp.

Arigerion & Berchtoldus fratres, & Berchtoldus comes Sueuiæ.

Turonum primus Imperium à Francis ad Saxones tranſtulit.

Aenardus epiſcopus, ab aliis Bernardus, & etiã Gebhardus dicitur.

Solomon Comes vel Baro à Ramſchwang epiſcopus Conſtant.

Otbertus occiſus 30. Auguſti, anno Domini 913. Richuinus.

Lambertus epiſcopus.

916. Synodus celebratur.

Concilium ſacerdotum.

Decreta Ioann. decimi pontif.

Erchingerus captus.

Erchingerus quandoquidem cum ſociis vitæ regis, domini ſui, & Chriſti Dei in[illegible] eſt, a claſsibus Reipublicæ, armorumque exors eſto, in monaſterio captus perpetuo arctioris religionis diſciplina ſcelus expiato.

Herigerus epiſcopus Mogunt.

Richuinus Argentoratenſis ædis occupator Herigero Mogontino archimyſtæ ſatisfacito. Quod ſi contempſerit, curia ſacerdotum exauguranror.

Epiſcopi Saxonum, qui præſto eſſe recuſarunt, ſacrificiis abſtinentor: donec Romam ad eluendum facinus perueniant.

Erchingerus, Berchtoldus, Burckhardus, Arnulphus, quòd noſtro decreto non ſteterunt, nec dicto audientes fuerunt, in numero impiorum, atque ſceleratorum habentor: nemo non eorum aditum, atque ſermonem deſugito, ne quid ex contagione incommodi accipiatur.

Conradus contra Arnulphum. Conradus Reginoburgiũ capit. Arnulphus proſcribitur.

Conuentu hoc peracto, Conradus in Boiariam aduerſus Arnulphum cũ exercitu tranſitum facit, caſtra Reginoburgio admouet. Arnulphus ſiue vim eius ferre non valens, ſiue ne ciuili bello diſsidentibus Vgri ingruerent, Iuuauiam ſecedit, ibique ſe continuit. Conradus Reginoburgij acceptus, Boios ſibi ſacramentum dicere iubet: Vindelicos, Nariſcos occupat. Nonis Octobribus Reginoburgij concilium procerum, & epiſcoporum cogit. Ibi Arnulphus proſcribitur, eidem ſacerdotes malè precantur, huiuſcemodi denique precibus Thyeſtæis ipſi ſacrificiis interdictum eſt. Quoniam Arnulphus, & ſociis eius (inquiunt) regi & principi ſuo parere detrectant, inferis perpetuò deuoti ſunto: nec vllo vnquam piaculo reſoluuntur, cum Iuda proditore, cum malis geniis ignis æterni carnificina excruciantor. Poſthæc Conradus Boiariam in tutelam tradit Eberhardo fratri ſuo, & contra Erchingerum & Berchtoldum proficiſcitur: redactosque in poteſtatem Aldingæ ſecuri percuti iubet. Interea Arnulphus è Iuuauia erumpit, Eberhardum Boiaria pellit, Reginoburgium, & Boios recipit. Quod cùm Cunrado nunciatum eſſet, hoſtili rurſus animo in Boios caſtra mouet, Arnulphum Reginoburgij obſidet. At is eruptione facta euaſit, & ad alpes

Anno Domini 915.

Noricas, Carinasque fugam capeſsit. Conradus deinde Reginoburgium ad deditionem facilè cogit: Boiariaque in obſequium redacta, in Franciam redit, in Hereldenſi monaſterio natalem D. Iohannis celebrat. Sequenti anno morbo affectus cùm deſperaſſet ſalutem, conuocatis proceribus Francorum, Hainricum regulum Saxoniæ, nepotem ex filia Luitgarda Imperatoris Arnulphi, ſucceſſorem deſignat: ſceptrum, enſem, diadema, inſignia Imperij per fratrem Eberhardum eidem mittit: populũ Germanum, Rempublicam Chriſtianam eius fidei & tutelæ commendat: deceſsit anno Chriſti domini Deique noſtri nongenteſimo vndeuigeſimo, regni ſeptimo, Fuldæ ſepultum eſſe aiunt. Arnulphus vbi certior factus eſt de morte Cæſaris, eueſtigiò ex latebris pr[illegible]dit, Reginoburgiumque redit, certatim ad eum Optimates, Pontifices Boiorum c[illegible]ueniunt, reditum gratulantur: eundem denuò regem Boiariæ ſalutant. Hainricus Saxo poſteaquam hæc accepit, Boiariæ fines cum exercitu petit. Ediuerſo Arnulphus intrepidus procedit. Vbi in conſpectum vtraque acies iam dimicaturæ ſteterunt, Hainricus caduceatorem cum mandatis præmittit, qui denunciaret intereſſe Reip. vt Arnulphus ſolus cum ſolo, communis ſalutis cauſa, de ſummis vtriuſque rebus ſecretò colloquatur. Non reſpuit conditionem Arnulphus, amboque duces abſque cunctatione, æquo ferè ſpatio a copiis vtriuſque ad colloquium venerunt. Priorque Hainricus: Non te tam barbarum (inquit) aut imperitum religionis noſtræ exiſtimo, quin planè intelligas regem non à fortuna temerè dari, nec à fatis imponi, ſed à ſupremo cœli numine cõſtitui. Cuius mandata qui non facit, is haud dubiè cœlo, naturæq; repugnat. Senatus, proceres, populus, plebes, quæ multorum capitum bellua eſt, me regem vno omnium conſenſu declararunt. Horum mentibus niſi vnus & ſummus Deus author pacis & concordiæ incubaret atque moderaretur, haud vnquam fieri poſſet, vt non ſuus cuique mos eſſet: non tot ſententiæ, quot homines eſſent. Vndique inimici imminent, Galli, Burgundi, Itali, Vgri lacerant, diripiunt, in nos ſæuiunt, incurſant. Si quis gregem ab immortali maieſtate ſibi creditum non tutaretur, non vniuerſa ad plebis vtilitatem, veluti parens communis à Deo datus refert, nihil aliud quàm latro, & eius regnum publicum eſt latrocinium. Proinde ſi Senatus, populusque Francus me hoc faſce leuarit, tibique hoc oneris impoſuerit, libens ceſſero, libentiſsimè tibi paruero. Atque vt apertè tute ſentias, quàm nihil minus mihi cordi, quàm dominandi libido ſiet, non ſolùm Boiariæ

Regnum Boiariæ quale fuerit olim & quam diues.

regnum locupletiſsimum, Nariſcos, Alemannos, Chamabos, Boëthos, Sudinos, Iliſſos, Marcomannos, Quados, Vindelicos, Noricos, Auſtriacos, Tyrollios, Atheſinos, Vennonas, Stirios, Charnos, Venedos, Carnos, Pannonias tibi, ſicuti poſsides, permitto: verùm ſacratarum ædium quoque, opum eccleſiaſticarum, epiſcoporum, ſacerdotum, myſtarum, monachorum, antiſtitum, omnium curatorem te eſſe iubeo, & patronum: illos tibi in clientulos dico, modò nomen regis inutile abdicato. Cuncta alia tibi habeto: quid nunc aliud tibi vis? Quid vltrà deſideras? quæ concupiſcis? quæ poſtulas? Vniuerſis tibi fauore & gratia mea abſque periculo, ſine vi, ſine armis obtinere licet. Facile ratio tam ſalubris conſilij ab Arnulpho recepta eſt. Quocirca principes abſque cunctatione, dextris

datis,

datis, pacem faciunt, quam liberorum connubio, ſponſalibusque confirmant, Juditha filia Arnulphi, Hainrico filio Cæſaris deſpondetur. Gerbirga filia Cæſaris Arnulpho filio ducis datur in matrimoniũ. Coniunctisq; viribus Boiemiam vndiq; pro natiuo muro ſaltib. Hercyneis clauſam penetrant, Boiemos ad obſequium cogunt. Tum Reginoburgenſis epiſcopus, cuius prouinciatum erat, ibidem Pragæ (caput eſt gentis) templum diuo Vito dedicat. Hactenus Boiaria per centum triginta annos Reges & Imperatores habuit atque dedit: poſtea per duces adminiſtratur. Quorum primus Arnulphus Reginoburgium nouum ab Arnulpho Auguſto, vt dixi, prolatatum, nec dum muro cinctum, mœnibus, breuius opinione, diuiſo opere inter proceres Boiorum communiuit. Pontifices Boiariæ, tum Iuuauenſis, Bathauenſis, Fruxinenſis, Sabonenſis, Auguſtanus, Aichſtatenſis & ſubſequenti ſeculo Bambergenſis, ingentia condidere, accepereque Reginoburgij, circum ædes reguli Boiorum, prætoria, quæ adhuc ibidem noſtro æuo & dux, & hi epiſcopi poſsident. Fuit enim Reginoburgium ſedes longo tempore regulorum Boiariæ, ſacerdotesque ſuperiores aulam principis Boiorum frequentes ſectabantur. ſtatis diebus, quotannis, conuentibus iuridicis, cæterisque Boiariæ concilijs, intereſſe ſolebant. Reges illo ſeculo in demortuorum epiſcoporum locum, in ſenatum pontificum, præſulum quoſcunque libuit, allegabant. Eam cooptationem pontificum, præſulum, myſtarum, monachorum, Hainricus in Arnulphum tranſtulit: eaq; poteſtas ſacerdotes creandi beneficium poſthac Arnulphi fuit. Qui ad Dingelfing oppidum inferioris Boiariæ, in ripa Iſaræ ſitum, concilium Boiorum conuocat. Interfuere quinque Boiariæ primarij ſacerdotes, Hyldebertus archimyſta Iuuauenſis, Iſengrinus epiſcopus Reginoburgenſis, Gerardus Bathauenſis, Wolframus Fruxinenſis, Nithardus Sabonenſis, & Sarcolochus, & Godbertus ſacrificuli, quos Chorepiſcopos vocant. Noncij Vdalfridi Aichſtatenſis tum ægroti. Hoc concilio Arnulphus, prædiorum Eccleſiaſticorum, quæ Vgri depopulati fuerant, ab aliisq; ſe occupabantur, vſusfructus ſacerdotibus, monachis reſtituit: templa, ſacras ædes refici, inſtaurari iuſsit. Maias & Caninas, item vicos, vineas, aliaque prædia prope Tyrolios, in Vennonum, Atheſisque valle, quæ adhuc ibi myſtæ Fruxinenſes poſsident, Wolframo reddidit. Epiſcopos, monachos, ſacerdotes, quorum quidam excuſſo ſeuerioris rel gionis iugo populariter viuere cœperant, ſub arctioris diſciplinæ iugum miſit. Sub idem tempus in occidentali Francia Rupertus frater Ottonis regis Carolo poſtumo rebe[...]t, ſeque regem appellat. Carolus Rupertum pugna victum haſta confodit, Franciam orientalem Germaniamque ſicut iuſtus hæres repetit: vſq; Mogontiacum procedit. Caſtra in agro Vangionum facit, ſed ab Hainrici copijs in fugam vertitur. Eodem anno Hainricus Mediomatricum vrbem obſidet, in deditionemque cogit. In Italia Lambertus archiepiſcopus Mediolanenſis, cæteriq; principes Italiæ à Berengario deſciſcunt, Rudolphum regem Burgundiæ (cui filia Burckhardi Sueuorum reguli nupta erat) euocant in Italiam, regemque conſtituunt. Is præter Veronam, Italiam totam Berengario præripuit, treisque annos quiete regno Longobardorum potitur. Dum quarto anno in Burgundiam redit Berengarius Foroiulianus, qui hactenus ſe Veronæ continuerat, à Flammoberto quodam trucidatur: fugientem à ſe Italiam comprehendere niſus, cum Vidone, eius filio Lamberto. Spoletanis, Luduuico Narbonenſi, Rudolpho Burgundo, vario euentu per quinque & triginta annos ferro diſceptauit. Bis pulſus in Boiariam aufugit, bis reuocatus regnum recepit, tandem Veronæ nec. tus, vitam ſimul cum regno amiſit. Mox Longobardi à Rodolpho quoq; deficiunt, Burckhardũ ſocerum Rudolphi, qui genero ſuppetias ferebat, dolo circumueniunt, interficiunt, Rudolphus Italia excidit. Hugo Arelatenſis ab Italis accitus regno potitur Longobardo. Albericus eius priuignus, cum matre Marzia vrbem Romam occupat, vitricum vrbe pellit, Ioannem fratrem ſuum Pont. Max. deſignat. Dum itaque Chriſtiani ciuilibus armis in ſua viſcera ſæuiunt, Vgri à nouo rege tributum poſtulant. Quod cùm negatum eſſet, Italiam duce Salardo inuaduot, Ticinum comburunt. Inde Sueuiam, Lotharingiam, Gallias ferro, flamma vaſtant. Tranſito in agro Vangionum Rheno, Franciam, Turogos, Saxonas armis prædando perluſtrant: ſed à rege Mersburgij ſuperati, proceresq; plerique capti ſunt. Cæteri vt hos redimerent, atq; incolumes domum dimitterentur, nouem annorum inducias paciſcuntur. Poſthæc Carolus, & Hainricus Confluentiæ primò, deinde Bonnæ conueniunt, amicitiam iureiurando confirmant. Carolus Germanijs, tota Orientali Francia excidit, neque poſthac ad noſtrum vſque ſeculum ſub vnius ditionem coiere Galliæ atq; Germaniç regna. Quamuis iſtuc ſumma ope ſuperiore anno Franciſcus occidentalis rex Franciæ (dum competitor Romani Imperij, atq; candidatus, Carolo Belgæ, atq; Norico fuit) ſtuduerit efficere. id quod antehac quidem ſæpius factitatum fuiſſe, & hinc vſque ad Imp. Hainricum ſecundum pronepotem Arnulphi ex filia tentatum fuiſſe reperio. Atque cis Arnulphus cùm à Ratherio genere Belga, religione monacho, profeſsione eius tempeſtatis eruditiſsimo, dignitate epiſcopo Veroneuſi, ſicut ſinitimus, præclaris virtutibus domi, beliique inſignis, aduerſus Hugonem euocatus, per Tridentinam vallem recta Atheſis ripa, & per fauces, quæ pilæ Veroneſes appellantur (iter vix binos capit armatos) in Italiæ

Hainricus poſtea cognomento auceps dux Boiorum.

Iuuo epiſcopus Reginoburgenſis.

Reges in Boiaria per 130 annos.

Hyldebertus qui & Odelbertus.

Vdalfridus epiſcopus, qui & Hylteofridus.

Rubertus rebellis ſit. occiditur.

Hæc Sigebertus ſub anno domini 924.

Flammobertus Berengarium occidit.

Hugo.

Albericus priuignus Hugonis.

Franciſcus rex Gallorũ. Carolus V. Rom. Imp.

Ratherius.

Berner Clauſen.

plana cum exercitu deſcendit, Veronamque ſuæ ditionis fecit. Cumque pars Boiorum de
Gauſeningū caſtellum. Gauſeningo caſtello Boiariæ incautius erumperet, ab Hugonis equitatu intercepta eſt. Ar-
nulphus eo vulnere accepto perfidiam gentis metuens, in Boiariam, cum maioribus copiis
reuerſurus abiit, ſecumque quoſdam Veronenſes abducit. Moxque Verona Hugoni reddi-
Ratherius exul. tur. Ratherius capitur, Ticinumque in exilium deportatur. Moxque Hugo munera, lega-
tos, pacem, & fœdus petitum mittit ad Hainricum regem Germaniæ (qui Sclauos, Danos,
Cimbros, intima Germaniæ magnæ tenentes perdomuerat, ſub iugumque religionis
Chriſtianæ miſerat) amicitia confirmata eſt inter reges. Iiſdem diebus finitis induciis, V-
gri tributum à rege noſtro expoſcunt. Hainricus illis canem villaticum, auribus, cauda
mutilum, ſcabie ſordidum reddi iubet, ſe aliud tributum populo falſorum deorum culto-
ri, pendere pernegat. Inde apud Teutonas, fabulam, Vgris canem imperitaſſe, ortam cre-
Vgri arma capiunt. diderim. Vgri tam inſigni contumelia irritati arma capiunt, dolo copias augent. Equitum
propemodum innumerabilis turba maiorem etiam, quàm pro numero, ſpeciem præbens,
relictis Boiis, cum quibus & Arnulpho, vt vicinis pacem, initam pridem perſanctè ſerua-
bant, per Franciam, Sclauos, Sueuos, Turogos interiora Saxoniæ, vbi rex verſabatur, pene-
trat. Cuncta præda, incendiis, rapina, luctu complet, paſsim diffunditur: centum amplius
Henrici votum. millia fuiſſe perhibentur. Hainricus votum nuncupat, ſi victoria potiatur, ſe nundinas ſa-
crorum ex Germania ſublaturum promittit. Nactusque nebuloſum diem, ſubitò inopi-
natos, palantes hoſtes inuadit, ſternit, cædit, terga vertere cogit. Qui fugam dedere, à co-
lonis paſsim trucidati ſunt. Cæteris deletis, ſeptem duntaxat ſeruati, quos auribus, ma-
nibus, naribus truncatos rex ad confinia Vngariæ deducit: & ite (inquit) & nunciate ve-
ſtris populatibus, vt de cætero domi ſe contineant, nec aliena appetant: neque ad ea loca,
vbi huiuſmodi in eos carnificina exercetur, vltrò accedant. Vgri in poſterum viuente
Hainrico, Germania manus abſtinuere: Græcis, Bulgaribusque in Mœſiis conſidentibus
negocium exhibuere. Hainricus triumphans, Chriſto domino, deoque noſtro honorem
habet, ſupplicatione decreta, grates ſummo Imperatori, cæteriſque cœlitibus agit, paterq́;
Henrici Aucupis Rom. Imp. mors. patriæ conſalutatur. Dumque expeditionem Italicam meditatur, ex hac vita migrat, ſuc-
ceſſorem teſtamento declarat filium ſuum Ottonem, cognomento Magnum. Eodem tem-
pore, nempe ſequenti anno æræ Chriſtianæ noningenteſimo triceſimo ſeptimo, Arnul-
Arnulphus dux Boiorū moritur. phus quoque dux Boiorum honeſta morte defunctus eſt, ſicuti in faſtis publicis Boiariæ,
myſtarum, monachorum reperio, pridie Idus Iulij. In quem diem Paſchalia incidere non
poſſunt, quibus eum, quòd prædia monachorum diripuerit, proceribus Boiorum diſtri-
buerit, ſubitò interiiſſe ad Stygias paludes, quaſi Cyclopas ad Ætnam, raptatum, cada-
uer in lacum Schirenſem abiectum fabulantur. Qui amiſſo puro veritatis fonte ad lacu-
nas lutoſas conuertuntur, & pietatem quæſtum, religionem prædam exiſtimant. Homi-
nes ſuaues, ſe æditus cœli faciunt, vbi nec fuerunt, nec ſunt, nec vnquam erunt: niſi tan-
dem nugari deſinant. Referam quod ego comperi, quod hiſce auribus audiui: Imperato-
Ludouicus 4. Rom. Imp. rem Ludouicum quartum monachi, & ſacratæ Virgines Boiariæ, in quos is beneficus fuit,
Deum faciunt, cœloque locant: vnde eum ad inferos detrudant Romani flamines, quòd
D. Hainricus 2. Rom. Imp. eorum ſuperbiæ obuiam iuerit. Item Diuum Hainricum ſecundum Cæſarem Auguſtum,
Bambergenſes myſtæ, quos ditauit, in album Superûm adſcripſerunt. At audiui quoſ-
dam, nempe quorum templis nihil tribuit, hi illum ignominiosè claudum appellant, &
nuditate aliorum, ſpoliiſque Bambergenſe templum dedicaſſe cauillantur. Sed ad Ar-
D. Haimerani ſepulcrū. nulphum, vnde euectus ſum, redeo. Is Reginoburgij in templo diui Haimerani ſepultus,
ibique eius ſepulchrum oſtenditur. Suſcepit ex Gerbirga filia Rudolphi, vt opinor, fratris
D. Conradi quatuor liberos, tres mares, Eberhardum, Arnulphum, Hermannum, vnam fœ-
minam Iuditham vxorem Hainrici primi. Malè humana ingenia ſibi conſulunt, quòd ple-
runque non futura, ſed tranſacta perpendunt: auidus Imperij animus impatiens veritatis,
haud facilè ſibi temperat. Quippe nemo eſt, qui non ob regnum, iuſtitiæ violatorem, ſi in
cæteris pietatem colat, crimine ſoluat. Eberhardus ſtatim poſt fata parentis, quòd natu
maximus erat, principatum in Boiaria occupat, atque exercet. Arnulphus, & Hermannus
fratres minores natu, & ipſi Imperium ambiunt. Berchtoldus patruus eorum, Ottonis re-
gis authoritatem expectandam, atque ſententiam exequendam eſſe docet: morte beneficia-
rij, beneficium ad ſummum principem lege rediiſſe: oportere rem integram ad eius aduen-
tum ſeruari. Nepotes ſuaſu quorundam optimatium (vt ſunt mores) conſilium patrui re-
ctum aſpernantur, ferocius quàm æquum ac bonum erat, agunt: Ottonem floccifaciunt:
nihil iuris Saxonibus penitus, vel omnino regi, præcipuè nouo & alieno à genere vete-
rum Regum & Imperatorum, in Boios eſſe aiunt. Hactenus à maioribus ſemper ita obſer-
uatum, ſemper filios in Boiariæ regno ſucceſsiſſe. Boios eam libertatem ab atauis accepiſ-
ſe, ſemper principem de ſuo corpore creaſſe, & citra cuiuſquam authoritatem lege ſua vſos
eſſe: neq; par eſſe vt Otto Saxonesq́; aliena, quæ nihil ad eos attinerent, curarent: qui ſua de-
fendere nequeant, quo pacto (inquibant) aliena largientur? Imperium noui regis, ſicuti fieri
ſolet, ſub idem tempus Eberhardus præfectus prætorio Francorum, Giſalbertus Lotharin-
giorum

giorum præſes, cui nupta ſoror Ottonis erat, detrectabant. Fratres quoque regis Daneomarus & Hainricus non ſolùm dicto non audientes erant, ſed hoſtilibus viribus ſuas quoque copias iungebant, & regium nomen affectabant. Boleslaus quoque Boiemorum regulus occiſo fratre Wenceslao, quem Otto ducatu Boiemiæ præfecerat, eidemque Pragæ Tuto epiſcopus Reginoburgenſis templum D. Vito dicarat, Ottoni rebellat. Vgri etiam ſubdolè cum muneribus ampliſsimis ad nouum regem, quaſi officij gratia legatos, exploratum res Germaniæ, & diſcordias inteſtinas mittunt. Hainricus primus, Ottonem ante regnum, Hainricum in regno ſuſceperat. Otto natu maximus, ætatis priuilegio, ex teſtamento patris regnum ſibi vindicabat: quod ius, & ordo naſcendi, & natura ipſa gentibus dedit. Potiò Hainricus controuerſiam eſſe non de ordine, ſed naſcendi felicitate referebat. Ottonem quidem, primum Hainrico, ſed priuato prouenisſe: fratrem qui antè genitus eſſet, priuatè priuatum patrimonium, quod eò tempore Hainricus habuiſſet, non regnum ſibi vindicare poſſe. Se regi primum natum, ſe eſſe primum, quem in regnum rex pater ſuſtulerit. Huic accedere, quòd Otto non patre tantùm, ſed & matre, priuatæ adhuc fortunæ, creatus ſit: ſe verò & matre regina natum, & patrem non niſi regem vidiſſe. Ludouicus quoq; rex Galliarum Occidentalium, filius Caroli poſthumi, tanquam legitimus hæres, ab Ottone velut hæreditatis alienæ captatore, & regni peculatore, Germanias armis repetere decreuit. Alſaciam armatus petiit, Briſacum caſtellum, edito loco, ſupra Argentoratum conditum, & quod Rhenus alluit, præſidio firmat. Quinetiam alia diſcordiarum flamma in Boiaria exarſit. Epiſcopi inter ſe tumultuabantur, paucis ante diebus, quàm Arnulphus concederet. Gundolphus Bathauenſis pontifex, Hyldbertus Salisburgenſis archimyſta mortem obierant: atque huic Egilolphum, illi Gerardum Arnulphus ſuffecerat. Hi poſt ducis mortem de archiepiſcopi dignitate diſceptare cœperunt. Iuuauenſis honorem à Carolo Magno templo ſuo traditum, à Bathauia eò translatum, retinere mordicus conabatur. Gerardus rurſus Laureaco (quod in primordio religionis Chriſtianæ initiatum eſſet, cuius fundamenta comites Chriſti iecissent, quod denique tot martyrum, & confeſſorum ſanguine dedicatum eſſet) vi ablatum ignauia ſacerdotum, adſerere ſumma ope niſus eſt, & ad Pontificem Maximum prouocauit: rem ad Leonem ſeptimum Vrbis Romæ primarium ſacerdotem detulit: ſuos collegas negligentiæ & ſocordiæ acrius accuſauit. Romanus epiſcopus, pallium archimyſtæ antiſtiti Salisburgenſi detrahit, Laureacenſibus Pontificibus reſtituit. Huiuſcemodi reſcripta Boiis mittit. *Leo epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Reuerendiſſimo, ac ſanctiſſimo confratri noſtro Gerardo, ſanctæ Laureacenſis Eccleſiæ archiepiſcopo. pallium. veſtem philoſophi Chriſtiani tibi reddimus, quo pactu vtare. praeſcripſimus. Sit norma, ſpeculumq; bene, beateq; viuendi filiis tuis. inopibus. viduis, pupillis, qui diripiuntur, & rapina opulentorum patent, & quos locupletes. item pratores, ſcribæ. lictores. & tondere, & deglubere ſolent, fortiter adſto: iiſdem qui illos ſeruiunt premunt, & iniurioſi in proximos ſunt, modeſtè obuiam ito. Notam immortalis Dei tibi peragendam curato. Diſce compati infirmitati fratrum: te in alio cogita. Qui vitia odit, homines odit: nemo vitiis ſine naſcitur. Optimus ille eſt, qui minimis vrgetur. Ceteris ita ignoſcas, tanquam ipſe quotidie pecces: ita peccatis abſtine, tanquam nemini ignoſcas, tibi implacabilis. Exorabilis illo etiam ſis, qui dare veniam niſi ſibi, neſciunt. Affectus omnes, iram, cupiditatem in crucem age. Victu, & cultu corporis leni, parco, & parabili ſis contentus. Quæ nobis diuina virgula ſuppeditantur, ad valetudinem & vires corporis, non voluptatem referenda ſunt. Verè copioſus, verè diues eſt, qui Chriſtum totúmque mundum poſſidet, & cui quod habet ſatis eſt: proinde ſatis omne putato eſſe quod eſt. Chriſtianus nulla re eget, nihil ſibi deeſſe ſentit, nihil requirit, nihil quærit, optat, expetit amplius. Non tantùm decet ſacerdotem opes non poſſidere, ſed nec oblatas recipere. Illud inprimis conſidera, ſacerdotium non honorem, ſed onus eſſe. quamobrem paupertatem, ignominiam, contumelias (quæ maxima putantur onera, & ſunt certiſſima veriſſimæq; germani Chriſtiani diuitiæ) ita ferto, vt eis penè delectari videare.* Idem quoque Pontifex, ita Boiariæ duci Eberhardo eiusque myſtis ita ſcribit. *Leo epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Egilulpho Iuuauenſi, Eyſengryno Reginoburgenſi, Lamperto Fruxinenſi, Viſundo Sabonenſi. Starchando Aichſtatenſi venerabilibus epiſcopis, & cæteris per Boiariam commorantibus.* Commemorat primò negligentiam ſuorum, quam à Gerardo archimyſta Laureacenſi cognouerit: deinde eoſdem accuſat, arguit, increpat, quòd adulentur magiſtratibus, aſſentandoque prætoribus, conniuendo locupletibus pietatem violent, religionem polluant, ſacram Philoſophiam prophanent, pacem Chriſtianam conturbent: obiicit poſtea, quòd inter eos ſit inexplebilis honorum cupido, certamen gloriæ & honoris, ſplendoris, cupidinis, atque ambitio potentiæ, quæ maximas inimicitias etiam inter amiciſſimos excitent. *Chriſtiani* (inquit) *in veſtris prouinciis, antiſtitibus epiſcopis (qui canes muti ſunt, non valentes latrare, & ſpeculatores cæci) iniuriam imponunt: tenues opulenti fraudant, decipiunt, circumueniunt, fænerant, poſcunt, percipiunt, auferunt, eripiunt: nemo pactione, dono, munere, xeniis abſtinet. In lites coeunt, veneunt aduocationes, veneunt etiam præuaricationes. Ex ſpoliis pauperum magni, & ſtatu redditus, & gloria loco ſunt. Vltra modum ſumptus, & magnificentia, ne dicam luxu,*

ædifi-

Daneomarus. Hainricus. Boleslaus.

Vgri exploratores in Germaniam mittunt.

Ludouicus filius Caroli poſthumi.

Alia diſcordia in Boiaria. Hyldbertus qui & Odilbertus, obiit anno 915.

Leo 7. S. P.

Epiſtola Leonis S. P. ad Gerardum epiſcopum Laureacen.

Sacerdotium verius onus quàm honos.

Altera epiſtola eiuſdē Papæ ad ducem Boioꝝ.

ædificando, epulando, egregij ſanè paſtores Chriſtiani *gregis prodeunt. Grauiſsimus ſolet eſſe morbus, qui a capite diffunditur.*

Refert etiam illud, ſacerdotes tum publicè duxiſſe vxores, ſicuti cæteros Chriſtianos: poſthæc reſpondet ad ea quæ ſciſcitati fuerant. *Si quiſpiam* (ait) *vxori adulteræ repudium remiſerit, nec hi coniuges in gratiam redigi conuinerint, nulla lex, nulla religio vetat illum nouas facere nuptias. ſatius enim eſt caſto connubio frui, quam multarum amore deperire, aut ſcortari. paſsimq́, vaga Veneri operam dare patruelium, amitinorum, conſobrinorum & horum liberum. Nuptiæ inceſta ſunt, omnino non fiant, ſi huiuſcemodi coniuncti fuerint, diſceſsionem faciant, ſupplicamentum, quod Orationem Dominicam vocant, & Chriſtus docuit quod eius comites duntaxat ſacrificiis ſolennibus vſurparunt, epulis non adhibeatur.* Poſtremò in ea epiſtola hortatur, vt epiſcopi quos in capite recenſet, Gerardo archimyſtæ Boiorum pareant, atque Eberhardo regulo Boiorum officium ſuum delegat, præcipit, vt vicem Pontificis Maximi defungatur: Gerardo fautor, adiutor, conſultor, pro viribus in omnibus adſit. Idem Pontifex Maximus pleraque alia imperat, quibus noſtro æuo quidam nihil magis delirum ducerent. Tantum abeſt vt epiſcopi ad ſe pertinere, quicquam exiſtiment: profectò ſi verum fateri, & Imperatori hominum Deûmque, eiusq́ue legato primario Paulo credere volumus, nobis periculoſa tempora, & ingenia ſuperſtitioſa ſortiris fucus & vmbra pietatis perplacent. Atque totius iniuſtitiæ nulla capitalior quàm eorum, qui cùm maximè fallunt, id agunt vt viri boni videantur. Quidam cùm libidini ſeruiant, ſic aliorum vitiis iraſcuntur, quaſi inuideant: & grauiſsimè puniunt, quos maximè imitantur. Si quiſpiam prophanus adoleſcentulus adoleſcentulam, cœlebs cœlibem adamarit, aut ſacerdorulus egenus concubinam, ſine qua viuere, & rem familiarem adminiſtrare non poteſt, loco iuſtæ vxorculæ habuerit, Decuriones myſticum & parochi, intonant, fulminant, diuina humana cuncta miſcent, cœlum claudunt, inferos aperiunt: ipſi interim impunè & paſsim inceſtu, adulteriis, ſtupris contaminant omnia. Amant, potant, ſubant, virgines plures vno anno vitiant, & implent, ſub ſuperficie pietatis nepotantur, fraudant, compilant, litigant, templa, ſacerdotia diripiunt, quaſi caballos venalitios commutant: cæremonias nundinantur, religiones cauponantur, ſcortantur, laſciuiunt venantur, belligerantur, humanum ſanguinem & impunè ſitiunt, effundunt, latrocinia exercent. Videas quoſdam alienas rapere vxores, ſcorta impudica, ac viliſsima quaſi ſacra circumferri paſsim & monſtrari. Eæque non ſolùm à minurulis ſacerdotibus, & parochis, ſed à ſanctiſsimis quoque monachorum magiſtris, vt propitium habeant Iouem, ambiri, adorari. Cumque huiuſcemodi hominum genus peſsimum nihil in Rempublicam penitus conferant; mortalium ſcelera tamen comedunt & bibunt, gaudiis corporis dediti, per ignauiam ſummam, luxum maximum ætatem tranſigunt, literas, literatos omnes tanquam peſtem deuitant, bellum literis, bellum virtuti, bellum omnibus bonis artibus, bellum denique Chriſto Domino Deoque noſtro (ita viuitur, is ſtatus rerum eſt) indixiſſe videntur: inter ſe mendacij ſilentium velut orgia quædam ſanciunt, quibus cæteris veluti pueris ac infantibus more ſuo fabulis inludant. Quamobrem vel pro concione indignantur, iraſcuntur, inſaniunt, ſi quis prophanus ſacras literas, mandata Chriſti, comitum eius doctrinam legerit. Timent talpæ, nè eorum cæcitas deprehendatur, & auaricia tenebræque luce appareant. Inferi ac Superi vectigales, viui, mortui tributarij ſunt: cœlum & terram ſtipem emendicare coguntur. Non licet gratis noſſe Deum, ptochotyranni illi aduerſus pontifices, principes, parochos, ſacerdotes, populum Chriſti conſpirarunt: quotannis ſtatis diebus coeunt: illam coniurationem renouant, quæ vbique terrarum geranrur, ſcrutantur, circuunt domos more canicularum. Vt vulgò dici ſolet: mendicans religio, iuxta vulgò protritum dictum, ſacrificulus cum fano, ara cum æditio cuncta venalia ſunt. Ceu verò à ſummo rerum imperatore lege atque perpetuo edicto non ſancitum ſit, Non ſit mendicus, non ſit meretrix in Iſrael. Aut Paulus fulmen eloquentiæ Chriſtianæ non intonet: Beatius eſt dare quàm accipere. Et ſi cœlitum quiſpiam aliter docuerit, execratus eſto. Neque ego audita noto carpoque, inopis plebeculæ me miſeret, quam ira ab illis rapaciſsimis lupis, nemine penitus auxilium ferente, deuorari video, ſentio, & ſub ſpecie, quemadmodum Paulus prædixit, pietatis. Sed hæc nihil ad me. Chriſtus Deus faxit vt reſipiſcant, peccataque agnoſcant ſua. Ego nunc ad reliqua pergo, & ad Ottonem reuertor. Qui vndique armorum procellis frementibus; ingenti animo fortunæ malignanti reſtitit, fretusque Deo, comparato exercitu, hoſtes ſuos adgreditur. Et primò Boiariam petit, Reginoburgium aliquot menſes obſidet, vrbem ad deditionem cogit, Boios ad ſe vocat, ſibi ſacramenta dicere iubet. Eberhardum ferocius reſiſtentem capit, in Sueuiamque relegat. Berchtoldum fratrem Arnulphi, ſuperioris Boiariæ regno præficit eique neptem ſuam ex ſorore Geibyrgam, filiam Giſalberti deſpondet: Arnulphum inferiorem, & Hermannum fratres Eberhardi curatores templi Fruxinenſis, præfectos prætorio Boiariæ declarat, quæ tum maxima dignitas ſecundum regulum erat. Comes Palatinus vocatur, is vicem Cæſaris præſidendo ſenatui principali defungebatur:

Reginoburgij obſidium.

Comitis Palatini officium.

fidem

fidem Imperatoris implorantibus aderat, iu〈ſ〉que reddebat, fiſcum Auguſti, prædia Salica, redditus regios procurabat: Cæſareum cenſum exigebat. Nil citra eius authoritatem duci, aut decernere, aut ſtatuere licebat. Si ſenatuſconſultum reguli diſplicebat, intercedebat, ad Cæſaremque referebat. Arnulphus Schirsm oppidum in ſuperiore Boiaria in pago Schirorum (proſapia eſt Boiorum haud dubiè nobiliſsima, tum magna, tum vetuſta) condidit, vnde poſteri eius dynaſtæ Schirorũ cognominati ſunt, quibus & Abuſinam patriam meam, & Kelhaim & pleraque ſuperioris Boiariæ caſtella paruiſſe reperio. Illud caſtellum ab Arnulpho conditum, modò longo tempore in templo D. Benedicti commutatum, adhuc perquàm celebre eſt, nomenque vetus ſeruat. Inter hæc dum talia in Boiaria geruntur,

Schwern monaſterium prope Pfaffenhofen.

Vgri Germaniam Magnam, ac Saxoniam inuadunt, ſed fortiter cum ignominia & detrimento repulſi ſunt a ducibus Ottonis. Qui pacata Boiaria aduerſus Ludouicum regem Veſtriacum, intento exercitu in Tribochorum agrum procedit: caſtra tranſito Rheno Briſaco admouet, Fridericus archiepiſcopus Mogontinus, Ruthardus epiſcopus Argentoratenſis ab Ottone ad hoſtes deficiunt, relictis impedimentis caſtra deſerunt, noctu clam ſe ab exercitu regis abducunt, vrbem Mediomatricum petunt, vbi Ludouicum regem occidentalem, Giſelbertum Lotharingiæ ducem, Eberhardum Francorum, Hainricum fratrem Ottonis conueniſſe acceperant. Interim Ottoniani Hereburgij Danckmarum fratrem regis ex concubina ſuſceptum occidunt. Otto frater Hermãni Sueuorum ducis, Conradus cognomento Sapiens, ipſi partium Ottonis prope Antoniacum Giſelbertum & Eberhardum epulantes inuadunt de improuiſo, in fugamque vertunt. Giſalbertus in Rhenum præcipitatus, Eberhardus enſe periit. Hainricus frater regis in brachio grauiter vulneratus, ægrè fuga eua〈ſit〉, tandem captus, apud Ingelhaim arcta cuſtodia ſeruatur. Fridericus archiflamen Fuldam, Ruthardus epiſcopus Corbeiam relegatur. Monaſteria ſunt, illud Franciæ, hoc Saxoniæ. Editha regina Laureaci interea degebat. Briſacum deinde ſe dedidit. Ludouicus Germania exceſſit, cum Ottone pacem fecit: ſororem Ottonis viduam Giſelberti vxorem ducit, Germaniis, Lotharingia iureiurando cedit. Bolitzlaus quoque parricidij pœnas ab Ottone perdomitus luit. Ludouicus rex Francus occidentalis ab Hugone Ruperti filio, & ſuis pulſus in Germaniam aufugit, ab Ottone vi reſtituitur. Lugdunum, Rhemi, Rothomagus, Laudunum, reliquæ vrbes à Saxonibus expugnatæ, & redditæ Ludouico. Hugo Luteciæ obſeſſus ad obſequium Ludouici à rege Germano redactus eſt. Per idem tempus

Fridericus vna Lotharingia archiepiſcopus Mogont.

Ruthardus epiſcopus.

Hæc ex Vrſpergenſi.

Editha qua & Egis atque Hutogitha dicitur, corruptè tamẽ.

Bolitzlaus rex Boemorum.

Hugo, qui dictus eſt Capetus.

Vgri duplici agmine Boiariæ fines inuadunt, pars Tranos, pars Charinos vaſtat. Bertholdus Boiorum regulus, duces ſuos ad Chatinos proficiſci, hoſque vt tuerentur, iubet. Ipſe robur hoſtilis exercitus petit, iuxta Valentiam vrbem Noricorum, quàm maximo poteſt impetu antequam gens pugnaciſsima arcus rurſus tenderet, in Vgros fertur, hoſtem in fugam vertit: in Tranum flumen agitat, atque ſubmergit, tertio Idus Auguſti. Præfecti quoq; Berchtoldi auſpicio apud Chatinos eadem proſperitate dimicant, Vgros ad internecionem delent. Nec antea vnquam gens ferociſsima tantũ vulnus a noſtratibus accepit. More enim pecudum à Boiis mactati ſunt Vgri. Otto rex, & Berchtoldus qui maximopere rebus Ottonis ſtudebat, inuicem gratulatorias ſcribunt literas, vt qui ſolicitudinis publicæ participes fuerant, lætitiæ quoque communis ſocij forent, matrimonio amicitiam firmarunt. Berchtoldus neptem Ottonis vxorem duxit. Hæc in Germania quidem, ac Gallia geſta ſunt. In Italia Berengarius ſecundus, nepos ex filia Gisala primi Berengarij, limitis Eporedici dux, res nouas molitur, regnum affectat, fratrem eius Anſgerionem Spoleti, & Camerinorum præfectum, antè Hugo rex bello occiderat. Quamobrem is & Berengarium tollere, eidem oculos eruere, eumque benignè vocatum dolo in vincula conicere decreuit. Cui conſilio cùm rex Lotharius adhuc puer filius Hugonis interfuiſſet, Berengarium ſalutis ſuæ admonet. Vetus eſt crebrumque apud Germanos prouerbium, tria genera hominum, maximè pueros, temulentos, moriones veritatem dicere. Berengarius igitur cum vxore Villa fuga ſibi conſuluit, in Sueuiam ad Hermannum ducem, inde ad Ottonem regem aufugit. Hugo legatos in Germaniam proficiſci iubet, transfugam repetit, muneribus regis amicos orat, ambit, corrumpit: Ottoni ingentem vim pecuniæ offert, vt ſibi perfuga reddatur. Rector Francus reſpondet, populum Germanum ferro, non auro pugnare ſolere, ad ſuam fidem confugientibus opem ferre, nefasque ducere quenquam hoſpitem recto arcere, aut denique deſerere, nedum prodere. Berengarius confiſus fauore, & nomine Ottonis, cum vxore in Italiam ex Sueuia, per Vennonas, ſiue Venuſtam vallem reuertitur, à Longobardorum proceribus honorificè recipitur, Carolum Magnum aduenisse ominabantur. Primò ille Formicariæ caſtra facit, caſtello fraude potitur. Milo ei Veronam quoque tradit. Vido Mutinæ epiſcopus, cum compluribus ad ipſum deficit. Hardericus archiepiſcopus eundem Mediolanum aſciſcit. Huc Hugo mittit filium Lotharium, ipſe Ticini ſe continet. Lotharius conſilio Berengarij à proceribus rex Italiæ ſalutatur. Ideo Hugo rex, declarato filio ſuo Lothario rege, Aurelatum, vnde venerat, rediit, ibique in paucis pòſt diebus moritur. Lotharius inane nomen regis ferens, quippe omnis poteſtas penes Berengarium erat, altero regni anno deceſſit. Berengarius ab omnibus rex Italiæ nuncu-

Berengarius II.

Anſgerius.

Tria hominum genera vera dicũt.

Villa, quæ & Vuilla.

Hugo legatos ad Ottonem mittit.

Vido, Hardericus.

Berẽgarius.

nuncupatur, atque recipitur. Eadem tempeſtate Betchtoldus Boiorum rector ex hac vita migrat, nono Calendas Decembris, anno ab orbe aſſerto noningenteſimo duodequinquageſimo, in collegio monachorum apud Altaich inferius ſepelitur. Huc vſque per centum & ſexaginta annos Francia oriundi potiti ſunt Boiaria, quam poſthac aliquandiu Saxones adminiſtrarunt. Hos deinceps in quinto dicam libro.

Berchtoldi mors.

FINIS QVARTI LIBRI.

ANNALIVM BOIORVM IOANNIS AVENTINI LIBER QVINTVS.

In quinto libro Annalium Boiorum hæc explicantur.

Saxonum origo.
Hainricus primus regulus Boiorum, frater Ottonis primi.
Hainricus ſecundus.
Otto ſecundus, dux Boiorum & Sueuorum.
Imperator Hainricus ſecundus, Cæſar Auguſtus, præſes Boiorum tertius.
Hainricus quartus.
Imperator Hainricus III. Cæſar Auguſtus, Boiariæ rector quintus.
Dynaſtæ Senonum, id eſt, von der Sempta, & de Eberſperg, qui Geiſenfeld dicarunt.
Hainricus ſextus.
Conradus, qui & Cuno.
Imperator Hainricus IIII. Cæſar Auguſtus, Boiorum verò regulus ſeptimus.
Hagna Auguſta.
Otto tertius dux Boiorum.
Hermannus Sueuus ex nobiliſſima Veringenſium familia ortus, tempeſtatis ſuæ philoſophus, Mathematicus, Poeta, Theologus clariſſimus. Extant eius Lyrica, Mathematica & Chronica. Parentes eius Vuolfhardus, & Hyldrudis aut Vuolfbaraus, & Bertha, obiit anno Chriſti M. LIIII.
Othochus Pruxinenſis myſta, deinde monachus Reginoburgenſis, ſuæ tempeſtatis Theologus, & poeta præſtantiſſimus, ſub Imperatore Hainrico quarto ſcripſit. Item Otochi æmulus Arnulphus ex Vogburgenſibus regulis oriundus.
D. Haimerani Reginoburgenſis præpoſitus, iisdem ſub Imperatore Hainrico quarto ſcripſit de Eccleſiaſticis ſcriptoribus.
Wenceslaus vir eruditus ac prudens, Altaichÿ inferioris præſul, à conſiliis Imp. Hainrici IIII. Cæſaris Auguſti regis Boiorum.
D. Marianus Scotus, qui Chronica & commentaria in hymnos Dauidis ſcripſit, Reginoburgÿ hæc ſeruantur: ibidem enim vixit, & in templo D. Petri extra mœnia vrbis ſepultus eſt. Sub Imperatore Hainrico quarto Cæſare, & Auguſto, rege Boiorum, Germania perluſtrata tandem in Boiariam Reginoburgium conceſſit, ibidem Mathematica docuit: ſacras literas interpretatus eſt. Chronica ſcripſit. Paſtus eſt à fœminis ſacratis ſuperioris, inferiorisq́ monaſterÿ.

ANNALIVM BOIORVM
Liber Quintus.

PROOEMIVM.

SÆPIVS ac frequenter vulgò genus humanum conqueritur, quòd non modò fruges, arbores votis non reſpondeant, tellus paſcendis animalibus non ſufficiat, verùm etiam annonæ ſit incredibilis caritas: quamuis pagi, vrbes, vici cultoribus deficiant. Id quod planè, niſi lapides ſimus, ſentimus. Vniuerſa ad egeſtatem & ſolitudinem rediguntur. Duæ virtutes, parſimonia atque paupertas imperia pariunt, augent, retinent. Itidem duobus vitiis auaritia & luxu peſſundantur. Studium pecuniæ, potentiæ, ſplendoris cupidi-

cupiditas, cuncta regna euertunt. ſub ſpecie quidem virtutum graſſantur lites, ſimultates: odia bella generant, odia cædes perpetrant, opulenti ambitione cæci, luxuque perditi legibus ſoluti committuntur, æquitatem detrectant, pacem ferre recuſant, vltrò cupiunt, occupant, habenas rerum arripiunt, emunt fraude, dolo, precio, fauore, quouis modo irrepunt, ſeditiones, factiones, diſcordiæ mala ſerunt, optimum quemque inſidiis circumueniunt, amicos veritatis ſimplicis, apertos, bonos, veluti ſtolidos ac ineptos à Rep. gubernaculisq; rerum arcent, qui ſuis moribus congruunt admittunt. Diſpares mores diſparia ſtudia ſequuntur. Diſsimilitudo inimicos, ſimilitudo amicos parit. Malus, qui voluptatem, potentiam, imperia, opes amat, vt his quouis modo fruatur, nihil penſi habet, æqualitatem contemnit, æquitatem aſpernatur, ſocietatem hominum cómunem violat, ius ſibi, cuncta deniq; ſuæ voluntati ſeruire vult, rapit, defraudat, ſimulat. Vbi te diſsimilem vitam viuere iſthæc aſpernari videt, ſe ſperni, irrideri, peti à te arbitratur, vitia ſua à te notari, fert impatientiſsimè: quamobrem te velut hoſtem perſequi non ceſſat, vel inſidiis, vel vi tollendum curat. Ita probitas aut paupertatis aut necis cauſa tibi exiſtit, pauperum autem nulla cura eſt, boniq; ad negligentiam, deſidiam rediguntur, enactique ſuum officium faciunt, priuato commodo & ipſi conſulunt. Nec vltra iam quàm ipſis viuaeſt cum alia ab aliis occupanda cernant, laborant: paulatim denique fortunæ malignitati cedunt, viriisque herbam porrigunt. Honeſtis manibus omnia lætius proueniunt, quoniam & curioſius fiunt. Chriſtus dominus & Deus noſter pacem atque mutuam charitatem pro religioſiſsimo nobis inſigni dedit. At nos inteſtinis ſeditionibus adfligimur: quamuis vnius corporis ſimus membra, ſacrati tamen prophana, prophani ſacratos, negotiis ſuis, ceu orgiis alienos arcent, quaſi verò vnum membrum ſine alterius ope, ſuo defungi queat officio, aut oculi pedibus non egeant. Mirari ſubit, quòd Deus noſtris moribus non magis irritetur, & fulmina iracundè tamdiu potnat. At non magis ſceleribus noſtris iraſcatur, pridem certarunt Grammatici, & maximum bellum (cuius & nos pars fuimus) oratoribus atque poetis fuit cum his qui ſe Theologos & philoſophos nuncupant. Exploſo Alexandro grammatiſta, receptis ſacris vatibus atque Rhetoribus, & clariſsimis aliis rerum ſcriptoribus pax tandem rediit. Nunc Theologi inter ſe ſæuiunt, fremunt, debacchantur. In ſua viſcera cruentum conuertunt ferrum, inuicem ſanguinem ſitiunt, inuicem more Druydum ſacrificiis interdicunt, digladianturq; pro lana caprina: diuinus ille furor vatum, poetis veteri domicilio relicto in theologos inualit. Is ſe nouum, hic veterem: ille Scholaſticum, hoc eſt v[illegible]braicum, alius verum ac ſolidum ſe appellat. Sunt qui vniuerſa adfirment, & contra qui cuncta negent. pars in Senti ſiue Thomæ verba iurat, pars Vilelmio Ocomenſi ac Gregorio Ariminenſi addicta eſt: nec hi inter ſe concordant. Vt quiſque maximè à cæteris diſſenſerit, nouam aliquam ſycophantiam excogitarit: ita maximè doctus & acutus reputatur. tot opiniones, quot theologiſtæ: facilius inter horologia quàm inter Theologos conueniet, alius ſermones & hiſtoriam Longobardicam, hoc eſt meras fabulas, non rem amplectitur. ille diſcipulos elt, alter dormit ſecurè. Inuenias & gryzium animal apud Germanos inauſpicatiſſimum, & conuiciis frequentatum. Maxima pars ſacras literas antequam diſcant, docent: quicquid in buccam venerit, magno boatu deblaterant, vt pecuaria Arcadiæ rudere credas. Et de his quæ penitus ignorant, audacter pronunciant, pluraque verba effutiunt. Summæ Maieſtatis oracula ſuperſtitioſè interpretando, ſuis moribus apta faciunt. Quicquid nugati fuerint, cùm nemo obſtrepere aut intercedere audeat, legem Dei putant, quaſi plaſtæ ceræ molli, quamlibet formam fingunt. Hæcque licentia atque imperitia Magiſtrorum noſtrorum in ſales apud indoctos etiam crebros abiit. Calceolarii, ſartrinatores niſi præſcripto tempore manum ferulæ ſubduxerint, & tandem manu ſolenni. m comprobarint, in artis cum claſſem non recipiuntur: [illegible] lis licet ſacrificulis abſque præceptore vltrò ſe ingerere, vltrò ad aras nemine vocante [illegible] abſque delectu currere, adeò vt Theologum habere cogâte, quem [illegible] nobi[illegible] Quidam Ecciani ſunt, quidam Lutheriani nominantur: illi Romanum epiſcopum plus quàm Deum faciunt, hi in ordinem redigunt: Ignauiſsimus quiſque ætas adit, alioqui ſub diuite dæmone agricola futurus flagitia impune perpetrat. Sacratæ quoque fœminæ excuſſo pudicitiæ iugo caſtitati bellum indixere, niſi nos pietas Chriſtiana cohiberet, il[illegible] gitioſiores proſtibulis dicèrem. in vno modeſtiam ſeruant, virgines quòd non ſunt, adpellari erubeſcunt, dominas ſe vocant. Si veritas vnquam acerba fuit, noſtro æuo potiſsimum odium parit. Omnes quæ ſua ſunt quærunt: viſio à propheta, lex à ſacerdote perit. Canes muti non poſſunt latrare, os obſtruxit ſecunda, conſuetudo praua, gratia, timor. Tetra & deteſtabilis Philoſophiæ & libertatis Chriſtianæ eſt oppreſsio, crimina ſeruent, pietas refrixit, paupertas Chriſtiana maximum opprobrium eſt, maximus honos diuitiis habetur. Amor nummi, lethalis ambitus, quam ſymoniam vocant, creſcit: odia, lites, factiones, partium ſtudia, bella inteſtina parit: ſacerdotia quaſi caballi venduntur, permutantur: religioſus eſt, qui plura interceperit, præripuerit, inuolauerit. Non quot animas bearint, aut cœlo reſtituerint, egregij illi paſtores quærunt: ſed quot nummos quotannis prædia ſtipendiaria, ſacerdotiave etiam

abſanti

abſenti reddant, dextra computant. Omnis ſermo horum de pecunia, venere, vitiis aliorum, leuiuſculis aliis rebus eſt, ſi vnum verbum de Chriſto, aut ex diuo Paulo Propheta ve adduxeris, veluti impium te abominantur, & theologum infami iam nomine adpellant, potentia, opes, venter, & ea quæ ſub ventre, illorum dij ſunt. Viuunt vt bibant & edant. Gloriari quoſdam in vinariis tabernis audiui, ſeſe quaſcunque puellas fœminás ve in ſui amorem quotlibet pellecturos. Nec ſecreta, quæ vt vocant, confeſsionibus rimantur, prodere & temulenti & ſobrij erubeſcunt. prudens prætereo, quæ quotidie non ſine maximo animi dolore ſentire cogor. tantum abeſt vt rumoribus temerè credam, facit indignatio verſum. Captorum greges in morem porcorum, & ſicuti vulgo dici ſolet, grunniunt, nec vnquam concordes ſunt, niſi quando conſpirant. Vt quiſque maximè à cæteris victu, veſtitu, moribus, inſtitutis, religione, cantu, preculis diſcrepaverit, ita maximè religioſus putatur: ſunt qui carnem fugitant, piſces optimos, vina nobiliſsima adpetunt. Hi contactum pecuniolæ deuitant, verùm oblatas diuitias arripiunt, teſtamenta aliena & faciunt & intercipiunt. Funibus alij loco cinguntur, is cæruleus, hic ater: ille candidus eſt, pars diſcolores ſunt. videas quoſdam intus laneos, ſotis lineos eſſe. Alius eſt Franciſci, alius Auguſtini, alius Dominici, alius Carmeli, quaſi verò (diui Pauli vtor ſententia) iſti, non Chriſtus pro nobis mortem obiiſſet, illi omnes ſcelera comedunt, crimina bibunt mortalium, virtutes & benefacta venditant ſua, hamatasque preculas viſcatasque murmura cauponantur. Regionibus inter ſe diuiſis, pro quibus & diſceptare ſolent, tumultum carminum (vt eſt apud Prophetam) & precularum murmura nundinantur. Neque per hoſce vel manibus, licet eſſe pacatis, pro quorum cadaueribus contendunt, & quotidie in publicis concionibus cum ſacerdotibus popularibus conuiciis rixantur. nullum terminum auiditati ſuæ ponunt, nec vnquam aut mendicando aut accipiendo ſatiantur, vel ſtipem è flamma, vt aiunt, petunt, inuicem in templo Dei æde ſacra mordent ſeſe inuicem, caſearios ſcortatoresque nuncupant. Iſta fames, iſta peſtilentia, non quidem corporum, ſed animorum, iſte parricidialis tumultus, iſtud nefandum inteſtinumque bellum quadringentos & quinquaginta annos continenter ſub titulo Romano in plebem Chriſtianam graſſatur. Quod ſi fieri poſſet, vel immortalitati deſtinatos falli neceſſe eſſet. Adeò dira lues tot pontifices, tot imperatores, cæterosque inuoluit, extinxit. Quæ videmus, cernimus, lapides ſtipitesque ſumus, ſi non perſentiſcimus. Chriſtus & legati eius omnes non ſua morte defuncti ſunt. *Omnes qui piè volunt in Chriſto viuere, in hoc mundo perſequutionem perpeti neceſſe eſt.* Haud fieri poteſt (ita mores ſunt) quin cædes, homicidia, diſcordiæ, crimina, ſimultates, bella edantur: ſed viderint quibus autoribus iſta committuntur. Imperator cœleſtis edixit, Non veni ad mittendam pacem, ſed gladium: ipſe & comites eius, quòd veritatem docebant, crudeliſsimè interempti ſunt, pars in crucem acti, pars ſubmerſi, pars combuſti. Alij ad beſtias, hi ad metalla & latomias, illi ad inſulas condemnati ſunt. Et nos velut pecus ignauum, ab euentu facta notanda putamus, ſucceſſuque rerum cuncta metimur, ceu verò temeraria conſilia plerunque fœlicitas non excipiat, aut non ſæpè praua magis quàm bona proſperè eueniant: taceo ſcribarum, cauſidicorum, frumentariorum, quæſtorum, lictorum, leguleorum, verſutias atque rapacitatem. Vetus dictum eſt Ariſtotelis, eos qui cæteris præſunt, nihil ratione atque virtute, cuncta experientia atque vi agere. Et vniuerſi quidem quos commemoraui, populum Chriſtianum lacerant, decipiunt, fraudant, attenuant, exinaniunt, deuorant, adterunt, exedunt. Miſeris iuſtior atque clementior apud Turcas foret ſeruitus. Calumnias litium prudens prætereo, nos ſub tecto litigamus, vt controuerſiæ, cœli iniuriæ diminuerentur: Romani ſub dio, Hebræi ſub porta litigarunt. Primus Marcellus, Octauia ſorore Auguſti genitus, in ædilitate ſua, auunculo XI. conſule, Calendis Auguſti velis forum inumbrauit, vt ſalubrius litigantes conſiſterent. Quantum mutatis moribus Catonis Cenſorij; qui ſternendum quoq; forum muricibus cenſuerat. Quid de hac re diuus Paulus ſentiat, nolo hic commemorare. Pontifices, ſacerdotes, monachi, qui noſtra lana teguntur, lac omne conſumunt, quaſi nihil horum ad ſe ſpectet, gaudiis corporis dediti, ocio & voluptate perfruuntur. Ætatem ſilentio tranſigunt, interim ſecuri nepotantur, canes, equos; ſcorta alunt: venantur, lauant, potant, amant. Auaritia eorum ac ſuperbia & perditi mores in prouerbium vulgò venere. Ipſi literas ſacras prophanas iuxtà odio habent. Eruditorum omnium, potiſsimum ſacrarum literarum interpretum, conſpectum, colloquia, conſilia, amicitiam aſpernantur, velut dirum omen fugitant, nullum præſidium in his omnibus pauperibus exiſtit. Ita me Deus amet, vt plebeculæ inopis & ab omnibus deſertæ miſertum eſt. Equidem ſcio exiguo concedi miſericordiam, potentesque potenter, eccleſiaſticos, populares tormenta paſſuros, quippe quibus vel ingratis duriſsimum atque arduum imminet iudicium: Tu ergo Chriſte, terrarum mundique Rector audi, audi pacis & concordiæ autor, Tu nos tua victrici dextra vindicaſti, & tuo ſanguine adſeruiſti, morte tua ære & libra mancipio coëmiſti: tu nos vnctos ſacroſancto cruore tuo pontifices cooptaſti: Reges conſtituiſti, nobis cœlos, inferos, homines ſubegiſti. Tu nos condiſcipulos tuos cohæredesque

deos

deos declaras, noncupas, deſignas. Tu nobis ne alium præter te in terris magiſtrum atque Dominum agnoſcamus præcepiſti. Lupi vndique vlulant, leones circumcirca rugiunt. Niſi rute oues tuas præſenti ope, quemadmodum polliceris, ſeruaris, actum eſt. Omnes haud dubiè occidimus, atque planè perimus. Da precamur auxilium, rebus ſuccurre perditis, Carolo Maximo Auguſto tuo numine adeſto, vt morbos Reipublicæ ad viuum reſecet, ſanitatem reſtituat, labentem diſciplinam corrigat, pronum in omnia mala ſæculum, & in luxuriam fluentes Germanias coerceat: feſsis rebus ſubueniat, & mortales iuuando hoc cœleſti paſſu ad æternam gloriam vadat. Qui hiſce diebus dum hæc prodo, iampridem Cæſar deſignatus apud Aquas Graneas more maiorum inunctus eſt. Sed Saxonum originem, qui Boiorum regno potiti ſunt, vti tempus poſtulat, iam exequar. Rhetoricati ſumus, ſed lex Hiſtoriæ coegit.

Saxonum origo, & ſedes.

SAxones Cimbrorum Teutonumq́ue ſobolem eſſe reperio: habitarunt ad ceruicem peninſulæ Cimbricæ: pulſos à Danis eſſe volunt, ad Albiſq́ue oſtia vtrinque. Quamobrem ſicuti à regibus Francia oriundis, Franci, & Germania Francia dicta fuit: ita ab Imperatoribus Saxonia progenitis, à Teutonis originem trahentibus, Teutones nuncupantur. Et nationis nomen, non gentis paulatim euanuit: in nomen quoque Saxonum Sycambri, Cauci, Cheruſci tranſierant: atque trans Albim Orientem verſus non parua Venedorum pars, quæ loca quondam Sueui tenuerunt. Apud rerum ſcriptores Teutonicum regnum Franco ſucceſsiſſe, & in iure pontificio Ottonem Teutonum primum regem, hoc eſt, Saxonum lego. Saxoniæ quoque partes tres reperio, Auſtriacam, Nordmannam, Veſtriacam: hæc ad inferiorem partem Rheni, altera ad Cimbros, Oceanumq́ue Germanicum: tertia ad Albim, ſinumq́ue Codanum pertinet. Significantq́ue illa vocabula, Teutonum ſermone, & Germanico, Orientalem, Septentrionalem, Occidentalem.

Saxoniæ partes tres.

Hainricus I. Boiorũ dux.

Primus Saxonum, qui Boiis imperauit, eſt Hainricus frater germanus Imperatoris Ottonis magni Cæſaris Auguſti. Is vultu patrem referebat, idcirco plus à diua Mathylda matre ſua amabatur. Huius precibus Otto exoratus fratri Hainrico ducatum Boiariæ, mortuo Berchtoldo tradit: Hainricus poſthac bonus, fidusq́ue regi manſit.

Iuditha vxor.

Nidermünſter.

Vxor Hainrici fuit Iuditha filia Arnulphi ducis, raræ pulchritudinis, atque pudicitiæ fœmina, quæ Reginoburgij ſacratarum fœminarum contubernium, quod inferius vocant, extruxit: vbi eius mauſoleum in aditu adhuc monſtratur. Diuus Ratho Damaſia oriundus, eo tempore orientalis, Boiarici regni limitis dux fuit, cum Iuditha hac ſupplicandi gratia Hieroſolyma profectus eſt. In ripa Ambronis, in ſuperiori Boiaria myſtis D. Benedicti templum conſtruxit, cui à ſuo vocabulo nomen indidit: ibidem ſepultus, ab accolis adhuc religioſè colitur.

Toxus rex Vgrorum.

Eadem tempeſtate Toxus Vgrorum rex, audita morte Berchtoldi ducis Boiorum, duobus exercitibus Boiariæ fines inuadit, limitem Auſtriacum, & Charionas in confinio Italiæ deuaſtat. Hainricus regulus Boiorum contractis copiis obuiam hoſti armatus procedit, bis aperto marte cum Vgris congreſſus, bis pugna ſuperior fuit: Vgroſq́ue perpaucis fuga elapſis cædit, fudit, afflixit. Nec auſa eſt gens cædis auida, de cætero Boios bello laceſſere. Hainricus, & dux copiarum eius Ratho, in monumentum tantæ victoriæ cœlitus datæ, armati equis inſidentes, quemadmodum prælio interfuerè, è gypſo ficti & expreſsi, in duratique igne, in templo Deiparæ Virginis apud Maurkirchen pagum Boiariæ Noricorum dedicati, poſitique anno æræ Chriſtianæ DCCCCXLVIII. (quo Berchtoldus Boiorum regulus obiit, Hainricus in regno Boiariæ illi ſucceſsit, atque Vgros in Boiariam ob mortem ducis irruentes deuicit) adhuc viſuntur, ſeruantur, monſtrantur, quò tum frequens populus ſupplicandi gratia, votis ſuſceptis coibat. Vulgus imperitum Hainricum regem qui ante duodecim annos obierat, credit. Hainricus regulus Boiorum filius eius eſt: frater Ottonis magni.

Toxus cum Vgris Italiã inuadit.

Toxus autem Vgrorum rex à Boiis malè acceptus, iram in Italos imbelles, dites, diſſentientesq́ue conuertit, Italiam robore Vgrorum aggreditur. Berengarius rex Longobardorum decem modiis nummûm pacem ab hoſte mercatur. Lactantes, Infantes, pueri, puellæ, viri, fœminæ, ſacrati, prophani, quiſque cenſum pro capite, nempe nummum pependit: templorum aurum, argentum, gemmæ tributæ ſunt. Berengarius hæc conflauit omnia, æsq́ue commiſcuit, ex paucis ſummam compleuit, reliquum ſibi ſeruauit, homo omnium auariſsimus: qui etiam diuam Adelhaidim Auguſtam defuncto vita Lothario marito eius in vincula coniecit.

Adelhaidis in Italia regnauit.

Obierat iam coniunx Ottonis regis Germaniæ. Is ab Adelhaide & amicis mulieris in Italiam aduerſus Berengarium per nuncios euocatur. Hainricus dux cum Boiis, iuſſu fratris in Italiam inuadit, Aquileiam, Hiſtros, Venetiam, Forum Iulij, Veronam, omnes vrbes vſque Ticinum occupat, atque capit. Eò Otto rex venit, ibidem hyemat, Adelhaidim liberat, eam connubio ſibi iungit, nuptiasq́; regio apparatu facit. Deinde Adelhaidim ſecum in Germaniam abducit, relicto in Italia Conrado genero ſuo. Huius ſuaſu Berengarius in Saxoniam ad regem, fretus eius clementia, proficiſcitur: nihil tamen, quemadmodum poſtulabat, & quæ Conradus promiſerat, licet peccatoribus etiam Conrado, & Luitolfo filio Ottonis, impetrauit. Verùm repulſam

paſſus eſt, ægrè vita & patris donatus, Eporediam redire permiſſus eſt: eaque cuncta conſilio Hainrici Boiariæ rectoris fiebant. Quamobrem Luitolfus, & Conradus gener regis, aduerſus Ottonem clàm coniurant cum Friderico Mogontino archimyſta, cui antea inimiciſsimi erant, in gratiam redeunt. Cæterùm Otto conuentum celebrem Imperij menſe Auguſto, Auguſtam Rhætiæ indicit. Conuenere frequentes Saxonum, Francorum, Sueuorum, Boiorum, & Italiæ plerique proceres. Præſtò fuit & Berengarius cum filio Alberto, ſeque in clientelam Ottoni dicauit, Italiam ab eo recepit, præter Veronenſem, Forojulianamque regionem: ij limites Boiorum duci Hainrico addicti, Boiariæque regno coniuncti ſunt. Conradus & Luitolfus nimis impatienter ferunt, ſe minoris apud regem eſſe, magisque authoritate apud regem ducem Boium pollere, proinde res nouas moliuntur. Otto Ingelhaim cum paucis petit, inde Mogontiacum ægrè in vrbem admiſſus, ſe confert. Luitolfus & Conradus ſuperbiam Hainrici rectoris Boiariæ excuſant, ſe nihil penitus in regem machinari, verùm illum, ſi aduenisset capturos, in vinculaque coniecturos fuiſſe confitentur. Otto quòd paucos fideles ſecum habebat, diſsimulata re, Agrippinenſem Coloniam accedit: inde ad Mediomatricum vrbem pergit. Luſtrata Lotharingia, paulatim copias auget ad ſe ab inimicis deficientes benignè adpellat: eis gratiam facit. Briſacum caſtellum, oppidumque receptaculum hoſtium, latronumque intrat, complures ibi moratur dies. Tota Lotharingia ad obſequium Ottonis redit, præter paucos prædones, quibus cordi bella, cædes erant: & qui niſi in bello ob ſcelera ſalui eſſe non poterant. Fridericus Moguntinus myſtes vrbem regiam, caputque Francorum inimicis regis tradit. Otto comparatis quàm celerrimè copiis, eò cum infeſto, robuſtoque Francorum, Lotharingiorum, Saxonum exercitu contendit, vrbem arctiſsima obſidione claudit.

Mogontia 60. diebus obſeſſa, vt ſcribit Vrſpergenſ.

Rector quoque Boiorum cum auxiliaribus copiis ad fratrem tranſitum facit, tutelam Boiariæ, vxorem, liberos, theſauros, Reginoburgium, Arnulpho, & Hermanno fratribus vxoris ſuæ, Schirorum principibus, præfectisque prætorio Boiariæ, quos Landgrafios vocant, committit. Inter hæc Luitolfus, qui Itham filiam Hermanni ducis Sueuorum duxerat, mortuoque ſocero, Sueuos à patre acceperat, parenti rebellat, imperata facere detrectat.

Arnulphus & Hermannus Boiariam Hainrico eripiunt.

Arnulphus & Hermannus nacti, vt ipſi rebantur, occaſionem opportunam recuperandæ Boiariæ, cuius principatum pater atque patruus tenuerant, ad Luitolfum deficiunt: cum eo fœdus, amicitiamque firmant, ſororem Iuditham cum liberis, & amicis Reginoburgio, totoque Boiariæ regno exigunt: gazam, ſupellectilem Hainrici diripiunt, militibus populoque diſtribuunt. Reginoburgenſes cæterosque Boios, ſibi veluti iuſtis legitimisque hæredibus ſacramenta dicere cogunt. Inde Auguſtam Rhetiæ Pontificiamque prouinciam, quòd diuus Vdalricus ciuitatis epiſcopus, ciuesque rebus Ottonis ſtudebant, inuadunt, capiunt, ſpoliant, ferro, flamma vaſtant, diripiunt. Magna præda potiti D. Vdalricum apud Schvvabmenching, Sueuorum pagum, aut viuum capturi, aut occiſuri circumſident. Prouolant in auxilium epiſcopi cum copiis Albertus Marthalenſis præfectus patruus, Theobaldus frater epiſcopi. Fit prælium atrox, Februariis ludis die Lunæ ante caput Quadrageſimæ. Arnulphus victus terga vertit, obſidionem ſoluit, Reginoburgium aufugit, ſeque ibi munit. Frater eius Hermannus viuus in poteſtatem hoſtium venit, captiuusque abductus eſt, Albertus grauiter vulneratus, in paucis pòſt diebus ex hac vita migrat. Auguſtæ in templo maximo ante aram Diuæ Vvalpurgæ à nepote humatur. Otto vbi hæc audiuit, Brunnonem fratrem Agrippinenſibus, quorum epiſcopus cum obierat, pontificem Lotharingiis dat præſidem. Conradum generum, cuius vxor obierat, hoſtem Reipublicæ iudicat. Soluta obſidione Mogontiaci, in Sueuiam properè peruenit ad Ileram amnem, Tuſſamque pagum Sueuiæ caſtra facit. Obuiam & filius Luitolphus cum copiis armatus procedit, contra patremque conſidet. Cumque iam pater & filius parricidiali bello manus commiſſuri, in acie vtrinque ſtarent, diuos Vdalricus Auguſtanus, Hardopertus, Curiæ epiſcopus vltrò citrò commeant, ſurſum deorſum curſitant, minis, precibus, pollicitationibus Sueuos ad obſequium Ottonis redigunt: à deteſtando bello, & ſanguine cognato manus abſtinere perſuadent, ſuaſu ſuo in officio continent. Copiæ proinde certamen detrectant, Luitholphus in Boiariam Reginoburgium ad Arnulphum ſe confert.

Burckhardus comes ab Helfenſtain.

Otto tradita Sueuia Burckhardo à Helfenſtain, cui Luitgarda filia Hainrici ducis Boiorum nupta erat, in Boiariam tranſitum facit, Reginoburgium obſidet toto autumno: machinas, ferramenta, tormenta, inſtrumenta, quibus vrbs expugnaretur, parari iubet.

Reginoburgium obſidetur ab Ottone.

Vltimo Decembri in Saxoniam redit, ibi ſacrum Chriſti natalem ritè perpetrat, Februario in Boiariam reuertitur, duos penè menſes vrbem quotidie oppugnat: nihil aduehi, nihil intrò ferri ſinit, fameque obſeſſos vrget, vtrinque pro portis crebrò acriter pugnatum eſt. Iam obſeſsi fame laborabant, quam diutius tolerare non erat conſilium. Luitolfus cum proceribus vrbe egreſſus, pacem ſupplex petit à patre, quam tamen non impetrauit, quòd fidei genitoris abſque omni conditione ſe committere recuſabat, in vrbem repulſus eſt. Moxq; Gerion bellicis rebus præclariſsimus, tum princeps partium regis, portam Orientalem oppugnat, perfringereque tentat.

Arnul-

Arnulphus cum ſuis erumpit, ab hora tertia vſque ad nonam ſex horis continenter pugnatur, donec Arnulphus fortiter dimicans equo cadente, telis confoditur, armiſque exuitur. Cæteri in vrbem aufugiunt, portamque claudunt. Boij cùm nollent pro mortuo bellum trahere, Ottoni ſe tradunt, Luitolfus quoque abſque omni pacto ſe patenti permittit. Recepto itaque Reginoburgio, Hainrico Boiariæ ducatus reſtituitur. Otto pacata Boiaria in Saxoniam, & interiorem Germaniam ad domandos Venedos abit. Vix hæc turba compoſita erat, mox aliud ex alio malum.

Hainricus Boiariam recepit.

Duo epiſcopi Boianæ, Bathauenſis & Salisburgenſis pro pallio inſigni archimyſtæ decertant. Heroldus Iuuauenſis honorem à Carolo Magno traditum nuper à Leone ablatum vſurpabat, viq́ue retinere connitebatur. Gerardus Laureacenſis epiſcopus iam à Leone ſeptimo declaratus vetuſtate Laureaci contrà nitebatur. Laureacenſis templi fundamenta iacta eſſe in primordio Chriſtianiſmi, à primariis authoris noſtri legatis diuo Petro, & Paulo, horúmque diſcipulis, Marco Euangeliſta, Lucio Hermagora, atque Fortunato proponebat, primamq́ue in hiſce prouinciis tum Romanorum, quas modò Boij tenent, ſacram ædem fuiſſe: vbi maximus ſacrorum teſtium numerus religionem Chriſtianam ſuo ſanguine conſecraſſet, pontificem Bathauenſem, Laureacenſemq́ue hactenus ſemper fuiſſe archimyſtam Boiorum prædicabat, donec Hunni ea loca circum circa omnibus vaſtatis in ſolitudinem redegerunt.

Heroldus comes à Scheiern epiſcopus Salisburgenſis. Gerardus epiſcopus Bathauenſis.

Carolusq́ue Magnus exciſis Hunnis, dum regnum Boiariæ orbatum doctore & legato Chriſti foret, Arnonem Iuuauenſem epiſcopum demum in collegium archimyſtarum Boiariæ cooptauit. Hanc rem Gerardus per Hadomarum monachorum Fuldenſium magiſtrum, ad Agapetum ſecundum Pontif. Maxim. refert, poſcitq́ue ſibi reſtitutum honorem confirmari. Agapetus annuit poſtulatis, Bathauenſem epiſcopum à ditione Salisburgenſis ſoluit, archiepiſcopum Boiorum Laureacenſem nuncupat, Salisburgenſi ob ſuprà commemoratas rationes præferendum cenſet. Gerardo mandat, vt Pannoniam, Auaros, Morauos, Venedos in rebus diuinis procuret. Heroldo Iuuauenſi, & ſociis eius, niſi pareant, ſacrificiis interdicit, Gerardum eius ſucceſſores, Laureacenſem appellat archimyſtam: eum Ottoni regi, Hainrico duci Boiorum vt fautores eidem aduerſus Heroldum adſint, commendat. Heroldus ſibi iniuriam illatam ratus, cum Conrado duce ab Ottone proſcripto, fœdus init: eundem in ſocietatem, amicitiam adſciſcit, ad ſeque recipit, templa ſpoliat, gazam eccleſiaſticam Vgris hoſtibus religionis noſtræ diſtribuit, amboq́ue ad Bultzkonem regem Vgrorum ſe conferunt, illum aduerſus nos concitant, diſcordiam; infirmitatem noſtrorum aperiunt, prædam ingentem oſtendunt, ſe duces fore itineris pollicentur.

Bultzko rex Vgrorum.

Bultzko legatos exploratum quaſi officij gratiâ ad Ottonem ire iubet. Hiſce reuerſis, nunciantibusq́; vera eſſe, quæ Conradus & Heroldus narrabant, cum quàm maximo poteſt hominum numero, & quinque exercitibus, & legionibus, quibus ipſe, & tetrarchæ eius Lælius, Sura, Toxus, & Schabs præerant, ducentibus Conrado & Heroldo regnum Boiariæ inuadit. Neminem ſibi reſiſtere auſurum opinabatur, tantæ erant copiæ, inſuperabiles ſe fore, niſi terra dehiſceret, aut cœlum rueret, iactabant. Portæ igitur vrbium clauduntur: homines relictis vicis, agris, oppidis, ſibi fuga conſulunt. Vgri ſyluis, amnibus vi emenſis, pernicibus equis vbique adſunt: declinatis vrbibus monaſteria petunt, diripiunt, incendunt, quemadmodum ante quatuor & quadraginta annos factitarant. Monachos, ſacerdotes in ignem abiiciunt, cæteros viros, fœminas, pueros, puellas, quos occuparant, captiuos veluti pecudes abigunt. Ab Eberſperg, Fruxinoque repulſi, Damaſiam, Rathonis monaſterium, Thierhauptum, reliqua Boiariæ templa euertunt: Boiaria deprædatione, ferro, flamma deuaſtata, Danubium, Rhenumq́ue tranſeunt; ductore Conrado Lotharingiam depopulantur. Omnia cæde, incendiis, luctu complent. Tandem diuinitus, vt aiunt, territi, Auguſtam Rhætiæ petunt: quòd eò ingentes opes congeſsiſſe Boios, Sueuos, Francos fama erat. Vrbem circumſidunt, pars tranato Lyco, in Boiariæ ripa Thierhauptum occupant, vtraque potiuntur ora, terram ſicuti locuſtæ operiunt; Inter hæc Hainricus dux Boiorum Heroldum iuxta legis Salicæ horrendum carmen (quo cauetur, vt epiſcopus ſi cum hoſtibus conſpirarit, hos quopiam inuitarit, & eos quos ſeruare debeat, perdere voluerit, pœnas capite luat) perfidiæ condemnat. Eundem apud Müldorff capit, eidem oculos exculpi iubet.

Heroldus excæcatur.

Conradus quoque ab Vgris ad Ottonem profugit, ſeque pro Republica deuouet. Quinetiam Ioannes duodecimus Pontifex Maximus Heroldum ob huiuſcemodi facinus Rauennæ in conuentu amplius quinque & quinquaginta patrum celebri, ſeptimo Calendas Maij, indictione decima, diris deuouet. Non ſolùm ſenatu Pontificum, ſed etiam tribu ſacerdotum mouet. Sacerdotes, populusq́ue Boius, communibus ſuffragiis Fridericum in curiam Iuuauenſium epiſcoporum allegant. Huic poſtea Benedictus quintus honorem archiepiſcopi reſtituit. Extant hæc diplomata.

Fridericus comes de Chiemgen epiſcopus Salisburgenſis anno 958.

Porrò Otto qui tum domandis Venedis in intima Germania aberat, vbi hæc accepit, copias vndique contrahit, obuiamq́ue pergere hoſtibus iubet. Ipſe quam maximis poteſt itineribus, cum Saxonibus ad Vgros in Rhætiam contendit. Francorum equitatus duce Conrado, Bolitzlaus Boiemiæ regulus cum electis militibus eò

properat. Hainricus Boiorum rector, æger quòd prælio adeſſe nequibat, Eberhardo [illegible] num dynaſtæ exercitum Boiorum permittit. Burckhardus cum Sueuis, & diuo Vdalrico vrbe erumpit. Vbi diluculo copiæ noſtratium conuenere, placuit Boiemos in ſubſidiis circa impedimenta conſiſtere.

Vgri Boiemos aggrediuntur.

Vgri hos adoriuntur, impedimentis potiuntur, cæteri noſtratium contempta iactura inſtrumenti bellici, rati vniuerſa hoſtium, & ſua victoria fore, ſeptem agminibus ab omni parte Vgros inuadunt, aciem perrumpunt, turbant, hoſtes circumueniunt, fundunt, ſternunt. In altera Vindelicorum ripa Boij eius, qui in Thierhaupten conſidebant, ſuperis fauentibus, pari clade inuoluunt. Noſtri itaque vtrinque Vgros in Lycum flumen, quod pro hiſce antè erat, agitant, præcipitant, ſubmergunt: alueus Lyci cadaueribus oppletur. Nemo euaſit, perpauci capti, cæteri ad internecionem deleti ſunt, eo die, quo ante octo & quadraginta annos & ipſi exercitus Boiorum, vireſque exciderant, nempe quarto Idus Auguſti, iſque dies in Romanos faſtos relatus eſt. Poſtridie direpta ſunt caſtra hoſtium, maximus captiuorum numerus liberatus, honor ſuperis habitus, vota pro victoria ſuſcepta, reddita ſunt.

Bultzko rex captus.

Bultzko rex, eius quatuor reguli Schaba, Lelius, Sura, Toxus vnà cum paucis capti, traditi ſunt Eberhardo Boiorum dynaſtæ. Is regem, & quatuor principes Hainrico duci Boiorum Reginoburgium miſit. Vbi ante portam Orientalem, quæ Vngariam verſus ſpectat, patibulo affixi, laqueo necati ſunt. Cæteros Eberhardus apud Eberſperg viuos in foſſam abiecit, terraque & luto obruit. Tintinabula, ſignaque ex eorum ſpoliis fudit. Noſtris quoque cruenta atque luctuoſa victoria fuit. Theobaldus frater D. Vdalrici, Regenvvald nepus eius ex ſorore, patruus Berthæ auiæ Hermanni Annalium ſcriptoris, Conradus gener regis, Starchandus Aichſtatenſis epiſcopus occiderunt. Michael epiſcopus Reginoburgenſis in manu vulnus accepit ægrè euaſit, ope (vt aiunt) Diui Haimerani. Burckhardus Sueuorum dux, gener Hainrici reguli Boiorum, periit. Otto adſerta Germanis, populo Chriſtiano liberato, eaque cæde perpetrata, ab exercitu Imperator. & pater patriæ ſalutatus eſt.

Otto Imperator patriæ pater dictus.

Porrò Vgri qui domi reliqui erant, tanta ſuorum ruina animo fracti, vallo, foſſa, ſiribus contra nos ſeſe in locis paluſtribus muniunt, nedum fines alienos inuadere (ſicuti per annos quinque & quinquaginta hactenus continenter factitarant) animo poſthac conciperent: contuſi viribus, territique potentia Ottonis (ſicuti & Luitprandus Ticinenſis, & Benedictus Sextus Pontifex Maximus, qui eadem tempeſtate vixerunt, narrant) ne mutire quidem de cætero auſi fuere: regem tamen creant Geizonem filium Toxi, parentem D. Stephani.

Geiſo vel Geizo.

Is licet alienus à religione Chriſti eſſet, noſtros tamen amauit, ab Ottone pacem impetrauit: bonus Chriſtianis, ſuis ſæuus extitit. Sunt qui tradant Vgrorum ductorem fuiſſe Schirorum principem Arnulphum, quem alij Ottonem, alij aliter nominant, mihi non ſit veriſimile.

Catalogus epiſcoporum Iuuauenſium ponit Heroldum comitē de Scheurn.

Equidem nihil certi, licet curioſius iſtæc indagarim, comperi. fabulæ ſunt, niſi forſan Heroldus, qui & Herulphus, ex ea familia oriundus fuit, & ſimilitudo nominum peperit (vti fit) errorem, Arnulphumque pro Herulpho imperiti accepere. Eodem anno nimirum Chriſtianę ſalutis Noningenteſimo quinquageſimo quinto obiit Reginoburgij Hainricus primus, Calendis Nouembribus, Hainricum filium hæredem Boiarię reliquit.

Ann 955. obiit Hainricus I dux Boiorum.

Sepultus eſt in templo D. Haimerani. Tulit ex Iuditha Ludouicum, Hainricum, Luitgardam, Hælicam virginem ſacratam, quæ Bathauiæ ſepulta eſt. Hainricus ſecundus educatus fuit in Saxonia à D. Machtylda auia paterna. Mortuo patre vniuerſum regnum Boiariæ a patruo Ottone accepit. Limitis Auſtriaci Burckardum, Charinorum Hainricum, filium Bercholdi reguli Boiorum, tum duces fuiſſe reperio. Vxorem duxit Hainricus ſecundus Giſalam filiam Conradi regis Burgundiæ, neptem ex fratre D. Adelhaidis Auguſtæ. Ex ea ſuſcepit D. Hainricum tertium Boiorum regulum, Romanum Imperatorem ſecundum, Brunonem epiſcopum Auguſtanum, Giſalam reginam Vgrorum, Gerpyrgam Chimenſium virginum maximam.

Giſala regina Vngariæ. Gerpyrga abbatiſſa.

Frequens habitaſſe dicitur Abudiaci, proximè Reginoburgium. Ob clementiam primùm Pius, deinde cùm Ottoni ſecundo Auguſto, dicto audiens non eſſet, Rixoſos cognominatus eſt. Viſus eſt familiariter D. Wolfgango Reginoburgenſium epiſcopo: eius ſuaſu Reginoburgij, quæ tum ſedes ſummi Boiariæ principis erat, D. Paulo templum dedicat, Antiſtitem filiam ſuam capit: ædem ſanctis virginibus fecit, vt pudicè caſteque viuendi exemplar forent fœminis ſacratis ſuperioris inferioriſque ibidem monaſterij. Hæ enim excuſſo pudicitiæ fræno, populariter tum viuebant, ſeque neſcio cuius chori dominas nuncupabant. Giſala vxor Hainrici in eadem æde, vbi ſocrus Iuditha humata eſt: ita crux aurea teſtatur, quam Giſala regina ad ſepulchrum Giſalæ genitricis dedicauit. Eadem tempeſtate Italiam graui ſeruitute Berengarius ſecundus, nepos ex filia primi, premebat: in pauperes, diuites, ſacerdotes, prophanos iuxtà ſæuiebat. Ioannes duodecimus Pontifex Maximus, Senatus, populuſque Romanus, proceres epiſcopi Italiæ per internuncios Ottonem orant, ambiunt, vt Italiam armis Germaniæ rurſus adleuat. Anno igitur ab orbe liberato Noningenteſimo ſexageſimo Otto Berengario bellum indicit, Reginoburgium in Boiariam in hyberna ſe confert. Ottonem filium ſeptimum agentem annū regem declarat, & ad Aquas Graneas ſolēni ritu, quinquagenalium die inungi præci-

præcipit eundem Wilhelmo filio ſuo archimyſtæ Mogontino committit. Ipſe per Boiariam, & Tridento, Veronaque Italiam petit, obuiam certatim prodeunt primores, epiſcopi Italiæ, læti regem Germaniæ excipiunt: nihil honoris, nihil officij, quo Franco rectori gratificarentur, prætermittunt. Otto Ticinum vi capit, cæteras vrbes ſubigit, Romam procedit. Vbi à ſenatu populoq; Romano reuerenter acceptus, Imperator, Cæſar Auguſtus ſalutatur, à Ioanne Pont. Max. conſecratur, ſibique hunc atque Romanos, ſe in poteſtate Imperatoris futuros, per ſacra D. Pauli ſacramentum dicere iubet. Roma deinde egreſſus Ticini Paſchalia celebrat.

Otto Ticinũ capit.

Berengarium, coniugem eius Vvillam obſidet, capit, viuos in poteſtatem redigit. Vidonem filium eorum pugna occidit, alterum filium Albertum Italia exigit. Inter hæc Ioannes Romanus epiſcopus ab Auguſto deficit, Albertum reuocat, eique Romam tradit. Quod vbi Cæſar accepit, celerrimè Romã contendit infeſto exercitu. Territi Ioannes & Albertus fuga ſibi conſulunt, in Campaniam elabuntur. Otto Romam in ditionem rurſus cogit, denuò proceres, plebem, ſacrificos iureiurandi religione adigit, nullum Pontificem maximum capturos, abſque conſenſu Auguſti, & Ottonis Cæſaris filij ſui. Deinde Ioannem abdicat: Leonem octauum Pont. Max. ex patribus legit. Spoletum poſtea proficiſcitur.

Berengarius & Vvilla vxor captiui Bambergam in exilium miſſi ſunt.

Albertus filius Berengarij ſecundi.

Ioannes 13. deponitur.

Ioannes & Albertus corruptis pecunia fœminis Romanos viros concitant. Hi Leonem vrbe pellunt, Ioannem & Albertum recipiunt. Leo ad Auguſtum euaſit. Otto caſtra vbi Romæ admouet, eam arctiſſima obſidione claudit.

Leo 8. Pont. Max.

Inter hæc Ioannes mortem obiit ſubitò, Romani Benedictum quintum rebus eccleſiaſticis imponunt. Auguſtus Romanos fame ad deditionem cogit, Leonem octauum reſtituit. ſubacta atq; pacata Italia, Benedictum ſecum Hamburgium deportat. Bremenſi archiepiſcopo autè Hamburgenſi epiſcopo Adaldago tradit. Vbi ſacerdotium tribu motus, deminuto capite interiit Berengarius, & Vvilla vxor eius in Boiaria, nempe Bambergæ exules mortui ſunt, regioque cultu humati.

Benedictus 5. S.P.

Crantzius in Metropoli ſua, lib. 2. cap. 4.

Paucis pòſt diebus Leo octauus ex hac vita migrat. Azo ſcrinij primarius magiſter, & Marinus Sutrij Pontifex à Romanis ad Imperatorẽ legantur poſtulatum Pont. Max. Hanc ob cauſam Auguſtus Odogarium Spirenſem, Lizonem Cremonenſem epiſcopum Romam proficiſci iubet. Tum comitiis Pontificiis, ab vniuerſo populo Romano Ioãnes tertiusdecimus Narnienſis deligitur, quem poſtea Petrus vrbis præfectus, & Rathfridus præſes in vincula coniiciunt. Imperator cõpoſitis rebus Gallicis atque Germanicis Romam pergit. Ioannem liberat, tredecim vrbis proceres in crucem agit. Vrbis præfectus aufugit, Rathfridus iam honeſta morte obierat. Pacata Roma Imperator, & Ioannes Pontifex Maximus Ottonem iam Cæſarem declaratum, literis in Italiam Romamque euocant. Iſque Auguſtam Rhætiæ accedit, inde Romam ad parentem ſe confert, natalibusque Chriſti à Ioanne conſecratur, Auguſtusque appellatur: eique connubio Theophania Nicephori Imperatoris Conſtantinopolitani dicatur, quæ duodeuiceſimo ante Calendas Maij die, poſt Paſchalia inauguratur, à Pontifice Auguſta cognominatur. Et tertia poſtea nocte Ottoni iuniori thalamo nuptiali coniungitur, celebratisque magnificè nuptiis, ambo Auguſti in Germaniam, Franciamque redeunt.

Otto 2. coronatur Auguſtus.

Vrbs Roma, Italiaque quæ per ſexaginta annos à Germania diuiſa fuerat, rurſus Francorum iungitur imperio: cui adhuc titulotenus cohæret. In Boiaria ſub idem tempus lites erant. Friderico Salisburgenſi archimyſtæ prouinciam, quemadmodum à Carolo Magno decretum fuerat, reſtituit Benedictus quintus. Diuus tum Pilgrinus Bathauenſi, Laureacenſi templo præſidebat, ad hunc Geizo rex Vgrorum motus ſanctitate viri, licet Chriſtianus nondum eſſet, legatos mittit, atque vt Vgrorum regionem adeat, ibi philoſophiam Chriſtianam interpretetur, orat: ſe cuiuis cultum Chriſti recipiendi poteſtatem facere pollicetur.

D. Pilgrinus.

Lupus iuxta diuina oracula, mores ſuos mutauit, ouemque viuere cœpit. Pilgrinus igitur aſſumpto ſecum diuo Vvolfgango, viro eiuſdem æui doctiſſimo, ad Vgros profectus, quinque millia eorum ſacro fonte luſtrauit. Captiui Chriſtiani, quorum maxima pars erat, qui eò vndique terrarum abacti fuerant, publicè, nemine prohibente, certatim ſobolem ad luſtricam aquam deferunt: templa extruunt, id quod antea nequaquam licuerat.

Vgri ad Chriſtum conuertuntur.

Nec animi ferociſſimæ gentis, finitimæque Venedorum nationes, à Chriſtiana pace iam abhorrebant. Pilgrinus cùm vnus tanto oneri non ſufficeret: & meſſis copioſa, meſſores verò perpauci forent, Benedictum ſextum Pontificem Maximum literis, & per duos ſacerdotes flagitat, vt ſe archiepiſcopum Laureacenſem declaret, collegas cooptandi in Pannoniis copiam faciat: vbi quondam Gepidarum, Romanorumque tempore ſeptem ditiones eccleſiaſticæ fuerant ſubditæ archiepiſcopo Laureacenſi: quatuorque ibidem manſerunt, vſque dum Vgri Boiorum regnum inuaſere. Benedictus poſtulatis annuit, ac ita reſcribit. *Dilectiſſimis in Chriſto filiis, Ruperto Mogontino, Theoderico Treuerenſi, Alberto Magdeburgenſi, patriarchæ Germaniæ, Geroni Agrippinenſi, Friderico Iuuauenſi, Adaldago Bremenſi archiepiſcopis: pariter Domino Ottoni glorioſiſſimo Imperatori, Auguſto, atq; nepoti ſuo præcellentiſſimo duci Boiariorum, cæterisq; omnibus epiſcopis, abbatibus, ducibus, comitibus Galliæ atque Germaniæ, Benedictus diuina gratia Apoſtolicæ ſedis pontifex, ſeruus autem ſeruorum Dei, in Domino ſalutem.* Ob vetuſtatem Laureacenſe templum, ab Iuuauenſium iugo ſoluit, præfertque Salisburgio: illi dignitatem archimyſtæ reſtituit, quòd illic ab infantia religionis

Epiſtola Benedicti 6. P. ad epiſcopos Germaniæ quoſdam.

Hæc ad longum habes in Catalogo Episcoporū Laureacenſium.

Otto I Rom. Imp. moritur.

D. Vdalricus.

Oſterrerch.

Chriſtianæ diuina ædes dicata ſit, ibique complures pro Chriſto mortem oppetierint, Pilgrinum ſucceſſores eius, epiſcopos Bathauenſes, archiepiſcopos perpetuo edicto deſignat, præſtareqoe decernit Iuoauenſibus archimyſtis: illis Pannonias, Noricum Ripenſe, Morauos, Vgros, Auariam, Venedos addicit: his Noricum mediterraneum, & Vindeliciam adtriboit. Sub idem tempus Imperator Otto Cæſar Auguſtos ex hac vita migrat Nonis Maij, anno Chriſti noningenteſimo ſeptuageſimo tertio. Eodem anno obiere D. Vdalricus Auguſtanus pontiſex, Burckhardus Sueuorum regulus, cuius docatum Otto filius Loitolfi, nepos Imperatoris Magni, recepit. Burckhardus præſectos pagi Boiorum, qui Oſterricha, hoc eſt, Auſtria vocatur. Sic Imperator Otto tertius, Cæſar Auguſtus, in diplomate nuncupat, quòd Hainrico duci Boiorum cognato ſuo dedit, quod in Eberſperg ſeruatur. Luitpoldus filius Eberhardi, nepos Arnulphi ducis, pronepos Luitpoldi ab Vgris occiſi, amitinus Hainrici reguli Boiorum, Orientalem limitem aduerſus Vgros adminiſtrare iubetur. Ita ego quidem apud quoſdam lego: verùm quod ad imagines maiorum ſpectat, diligentius inquirendum cenſeo, quæ ego accipio, tranſcribo: non tamen omnia certò ſcio. Is Luitpoldus progenuit ex Richarda Poponem archiepiſcopum Treuerenſem, & Hainricum, qui poſt fata parentis Auſtriam procurauit.

Hainricus Auſtriæ dux.

Vbi autem mors Imperatoris diuulgata eſt, vndique (vt fit qoando Reſpublica principe, quaſi nauta nauis, orta tempeſtate orbatur) armorum procellæ ingruunt. Reginero Bergorum Hannoniæ præfectus, cognomento Longi colli, à Brunone archiepiſcopo Agrippinenſi, duce Lotharingiæ, ante quindecim annos, quòd pacem interturbaret, apud Vvalentianas captus fuerat, ad Venedosqoe relegatus exul obiit, bona eius confiſcata ſunt.

Hæc Sigebertus ſub anno 959.

Bruno iſte primus epiſcoporum fretus fratris Auguſti authoritate, Reipublicæ munis obire cœpit: ſtudium hactenus epiſcopis fuerat ſacras docere literas. Regineronis filij (inde enim diuerti) Reginero, & Lambertus In Franciam Occidentalem auſugiunt, ibique vſque ad mortem Ottonis primi deliteſcunt. Vbi certiores facti ſunt de morte Auguſti, conſiſi affinitate Caroli docis, fratris Lotharij regis Galliarum, & Hugonis dynaſtæ Pariſiorum, in orientalem Franciam redeunt, paternam præfecturam recuperare conniſuntur.

Sigebertus ſub anno 976.

Warnerum, Ramoldum, & Reginonem, qui ea loca tum adminiſtrabant, pugna ſuperabant, Buſchum caſtellum in ripa Hanni amnis conſtruunt, atque muniunt: incurſationes inde in Lotharios (quos nunc Brabantinos vocant) faciunt. Imperator Otto ſecundus ex Saxonia cum copiis aduolat, caſtra Buſcho admouet, caſtellum obſidet, vi expugnat, incendit: vniuerſos quos intus deprehendit, in vincula coniicit, captiuosque in Saxoniam abducit. Reginero, & Lambertos ad Gallos Veſtriacos rurſus ſugam capeſſunt: ille Gerbyrgam filiam Caroli, alter Hadvvidam filiam Hugonis vxorem habebat. Inter hæc Hainricus regulus Boiorum, conſilio Berchtoldi principis Schirorum, & præfecti palatij Boiarici, amitini ſui, filij Arnulphi (qui Reginoburgenſi prælio, vti diximus, periit) item ſuaſu Hainrici Auguſtenſis epiſcopi, nepotis Arnulphi ex filia, conſobrini ſui res nouas molitur.

Hainricus dux Boiorū rurſus rebellat Ottoni 2.

Bolislaus. Mitzko.

Ottoni Auguſto patrueli ſuo rebellat, regnum affectat: in partes ſuas trahit Hainricum Charinotum præſidem cognatum ſuum, regem denique ſe appellat, & ab Abraamo epiſcopo Fruxinenſi, Reginoburgij in templo D. Haimerani inungitur: nec quicquam D. Pilgrino Laureacenſi archimyſta, Luitpoldo Auſtriaco & Vdalrico ab Eberſperg refragantibus. Hainricus nouus rex cum Bolislao Boiemorum, & Mitzkone Polonorum regulis, cum Heraldo Cimbrorum rege, huiuſce ciuilis belli authore fœdus init. Otto concilium procerum conuocat, Popponem epiſcopum, Gebhardum magiſtrum equitum in Boiariam legat, qui poſtularent, vt Hainricus, accepta fide publica, quàm celerrimè ad Cæſarem ſe conferret. Quod ſi recuſaret, videri eum contra Rempublicam feciſſe. Paret mandatis Boiorum rex, cum Abraamo epiſcopo ad Auguſtum proficiſcitur. Moxque Hainricus ad Ingelhaim, Abraamus Corobiam relegatur.

Heraldus rex Danorū.

Interim Heraldus Danorum rex Tranſalbianos vaſtat. Otto conatibus hoſtis cum exercito properè obuiam venit, omnem vim belli in Daniam transfert. Heraldus territus legatos cum ampliſsimis donis ſupplex de pace mittit, filium dat obſidem, tributum annuum pollicetur. Imperator data pace Cimbris, cum ipſiſque amicitia confirmata, arma in Boiariam vertit. Nam Hainricus & Abraamus interea cuſtodia elapſi ad Boios redierant, ſeque aduerſus Auguſtum muniebant. Ad hunc vbi fines Boiariæ adtigit, epiſcopi, pontifices, præſides, dynaſtæ, tetrarchæ, ciues, populus Boiorum, qoibus bellum inteſtinum cordi non erat, prouolant, eum Reginoburgiom deducunt. Ibi habito conſilio Ramholdus D. Haimerani præſul, quòd Hainrico fauerez, capitur, Treueros relegatur. Hainricus patruelis Auguſti proſcribitur, hoſtis Reipublicæ iudicatur. Hainricos Auguſtanus epiſcopus, Berchtoldus capti, in exilium acti, regnumque Boiario Ottoni duci Sueuorum, itidem patrueli Imperatoris, filio Luitolfi commendatur.

Otto dux Sueuiæ Boiariam occupat.

Rex Boius exactus, fuga ad Charinos euaſit. Auguſtus Boiemiam, Polonos inuadit. Bolitzlaum, Mitzkonem ad obſequium armis cogit. Wolfgangus perræſus arma ciuilia ad Alpium Noricarum deſerta ſecedit: proprius epiſcopus Boiemis datur Theodomarus, Saxo genere, vir ſanctus. Hactenus Boiemos Reginoburgenſis epiſcopus pauerat.

Dum

Dum Auguſtus in Boiemia verſatur, duo Hainrici, rex Boius, & Charini limitis dux Bathauiam occupant, ibique ſe muniunt. Ottonianos, & ſuis rebus non ſtudentes, grauiter affligunt, ferro, flamma vaſtant. Idem Abraamus epiſcopus factitat, Fruxinique reſiſtere Imperatori parat. Otto in Boiariam tranſitum facit, Reginoburgij copias cogit. Vdalricus Senonum præfectus, & Luitpoldus dux limitis Orientalis, cum auxiliaribus copiis ſe Cæſari coniungunt: Boiemi quoque Ottoni ſuppetias ferunt. Vdalricus cum parte exercitus Fruxinum obſidet, expugnat, Abraamum capit. Cæſar cum militibus Bathauiam aggreditur, ope diui Pilgrini archimyſtæ Laureacenſis, nauis ponte facto, vrbe vi potitur: mœnia, ne poſthac forent receptaculo hoſtibus, ſolo æquat, Heinricos ambos viuos in poteſtatem redigit, Treuerorumque Auguſtam cum Abraamo epiſcopo in exilium relegat, ſancitque vt Pilgrinus cæterique epiſcopi Bathauenſes, perpetuò ſint, & nominentur archiepiſcopi Laureacenſes: extat edictum. Cumque talia in Boiaria fiunt, Lotharius occidentalis Galliæ rector, regia antiquorum Francorum proles Orientale regnum recuperare animum intendit, pacem rumpit, fœdus exuit, Imperatori Ottoni amitino ſuo rebellat, de improuiſo Germaniam inferiorem, quæ eſt in Gallia Belgica inuadit, Aquas Graneas, ſedem Auſtriaceæ Franciæ occupat, treis ibi dies conſedit. Auguſtus infeſto intentoque exercitu ad Lotharium contendit. Lotharius cedit, Cæſar regem fugientem Sequanam vſque, & contubernium D. Dionyſii perſequitur: à Calendis Octobribus ad Calendas Decembres, per continuos duos menſes hoſtili animo Gallias percurrit, fines Rhemorum, Sueſſonum, Laudunenſium, Pariſiorum depopulatur: cuncta cæde, incendiis complet, ſola templa intacta eſſe iubet. Inter redeundum caſtra ad Axonam flumen facit, relictiſq; ibi carris, plauſtris, cæteris impedimentis, & commeatu cum paucis, qui ea tutarentur, cum copiis amnem traiicit. Inter hæc filij Regineronis transfugæ, quos ſuprà commemoraui, cum exercitu Lotharij regis caſtra inuadunt, milites occidunt, impedimentis, annona potiuntur. Huic expeditioni interfuiſſe D. Wolfgangum, Reginoburgenſem epiſcopum, primumque cæteris hæſitantibus, vadum inueniſſe, ſuperaſſeque flumen, animumque noſtris reddidiſſe reperio: quemadmodum Reginoburgenſes quoq; adhuc prædicant, & depingunt. Amicis deinde vltrò citrò commeantibus, Cæſar & rex ad Charum flumen conueniunt, pacem faciunt, iuramento eam confirmant. Lotharius Germaniam abiurat, ſe & liberos ſuos Auguſto commendat. Lotharingiæ ducatus ab Auguſto, Carolo fratri Lotharij in tutelam traditur. Pacatis itaque Germaniis, Galliiſque, Otto Reginoburgium petit, inde per Boiariam, comite Ottone Boiorum præſide in Italiam pergit. Romæque hyemat. Tres prouincias Italiæ, Campaniam, Apuliam, & Calabriam, quas poſt translatum Romanum imperium in Germanos Græci hactenus Imperatores tenuerant, ſubigit, in deditionemque cogit. Beneuentum quod Græcas ſequebatur partes capit. Verùm Græci comparato infinito Saracenorum, Maurorumque numero, eas regiones inuadunt. In Calabria infeſtis ſignis, & animis exercitus concurrunt, fit prælium atrox. Saraceni & Græci primò victi, fuſi, cæſi ſunt. Deinde cùm multitudine abundarent, reparatis viribus, noſtros feſſos, vt numero, ita & fortuna ſuperant, totum noſtratium exercitum trucidant. Hainricus epiſcopus Auguſtanus, Otto, Gebhardus, Berchtoldus optimi rei militaris duces, item cæteri epiſcopi, ſacerdotes, tribuni, centuriones, decuriones, occiſi ſunt: ſcrinia, gaza Cæſarea capta, direpta. Otto Boiorum regulus, Wernherus Fuldenſis præſul ægrè elapſi ſunt. Imperator abiectis armis veſtibusque, fugam capeſſit, ad ſinum Carentinum, Rhoſanumque eiuſdem litoris vrbem, vbi Theophania Auguſta, & Theodericus Mediomatricum pontifex, in ſubſidiis ſubſtiterant, fugam intendit. Vrgentibus verò Saracenis, in mare deſilit, natando elabi conatur. Sed ab hoſtium nauibus intercipitur, in nauimque tollitur: ſeque gregarium militem eſſe ſimulat, magnumque pondus auri depoſitum habere iuxta Rhoſanum. Dumque de precio, quo ſe redimat, cum Græcis colloquitur, paciſciturque, & nautæ ad litus, vbi Rhoſanum condita erat, adpellere conantur, rurſus Cæſar ſe ex nauigio deiecit, ad naues in portu ſtantes adnatauit, atque ad vxorem euaſit. Diuinitus itaque ſeruatus, nec ab hoſtibus agnitus periculo liberatur. Pauci noſtrorum qui effugerant, impatientes ſolis, fame, nimioque æſtatis calore interierunt. Otto reparatis copiis Saracenos excindit, delet, ſanguine eorum mare tingit: vnde cognomentum ſortitus eſt. Romam deinde migrat, Ottonem Boiorum regulum domum redire iubet. Is antequam attingeret fines Germaniæ, in Italia decedit, pridie Calendas Nouembris. Subſequenti anno, qui fuit Chriſti Noningenteſimus octogeſimus tertius, Imperator Otto Cæſar Auguſtus, Romæ profluuio ventris naturæ concedit, ſexto Idus Decembris, in templo D. Petri magnifico funere ſepelitur. Proceres Imperij de conſtituendo Cæſare diſſident, pars Ottoni puero, filio Ottonis ſecundi, pars Hainrico Boiorum regulo imperium deſtinant. Hainricus vbi de morte Imperatoris comperit, callidè Treueria, vbi exulabat relictis, Agrippinenſem Coloniam peruenit, fraudeque Ottonem puerum impuberem, qui ibi ab epiſcopo educabatur, in poteſtatem redigit: imperiumque tanquam proximus ſanguine, tutorio nomine adminiſtrare contendit. Porrò dynaſtæ, ſacerdotes,

Theodomarus & Diethmarus epiſcopus Boemorum.

Otto 2. Bathauiam capit.

Lotharius Galliæ rector rebellat.

Hæc Sigebertus ſub anno 975.

Filij Regineronis.

Charus flumen.

Anno 981.

Rhoſanum vrbs.

Otto dux Boiorum moritur 983.

Otto 2 moritur Romæ

Hainricus vi xoſus Bauariam rurſus recipit. Ottonem vi Hainrico auferunt, regemque ſalutant, & Hainrico Boiorum regnum reſtituunt. Inter hæc Galliæ rex Lotharius rurſus Germanias repetere in animum induxit, Virdunum vrbem expugnat, vrbis præſidem Godofridum capit. Vbi autem Ottonem Cæſarem declaratum eſſe audiuit, ei Virdunum & Godefridum reddit. *Otto 3. Rom. Imp.* In paucis poſt diebus moritur, relicto filio Ludouico, qui vno duntaxat anno occidentali Francia potitur, nempe abſque liberis obiit. Tum Hugo nepos ex ſorore Imperatoris Ottonis primi, paternam quoque originem ex Saxonia trahens, Galliam Romanam inuadit. Carolus frater Lotharij, dux Germaniæ inferioris, Galliæque Teutonicæ, Rhemos, & quædam alia oppida occupat, ſe quoque regem Francorum nuncupat. *Carolus frater Lotharij ſe regem vocat.* Duo itaque conſobrini de Galliarum regno tres annos continenter contendunt, donec Carolus obiit, & Hugo inualuit. Progenies Caroli Magni, dum pro Germaniæ Imperio decertat, Celtarum quoque regno excluſa eſt. *Otto filius Caroli fit dux Lotharingiæ.* Otto filius Caroli ab Ottone Cæſare Lotharingiæ præficitur, Hainricus abdicato regio nomine, receptoque Boiariæ regno, Vgros irruentes deuicit, conuentum celebrem Boiorum pontificum, præſulum, tetrarcharum, populi, procerum in Orientali limite apud vrbem Tulnam indicit. Interfuere Luitpoldus Auſtriæ, & Hainricus Charionum præfectus, cum epiſcopis, & antiſtitibus Boiariæ vniuerſæ, ſummus Boiorum regulus cauſas cognoſcit ius dicit reſponſa reddit, lites dirimit. Luitpoldus Auſtriacus princeps, & Chriſtianus Bathauenſis pontifex iure diſceptant. Luitpoldus ſibi ſeruire volebat prædia, quæ Bathauini epiſcopi in orientali pago poſsiderent: quædam etiam oppida Bathauenſium, vt ſua, occuparat. Epiſcopus prætorium in Eberſperg, Traiſemam, vrbem D. Hippolyti, Ciſomurum, alia pleraque ſui templi fuiſſe, & eſſe quinque teſtibus comprobauit. Hi fuere Boiorum dynaſtæ, Babo Schirorum princeps, præfectus prætorio Boiariæ, Mœnardus, Marichardus, frater eius Rogerius, & Thimo: iique rem ita ſe habere iuriſiurandi religione confirmarunt. Prædiis quoque Bathauenſium omnia immunia fore decretum eſt. Piſcatio inſuper Huſonum, quam ciues Tullani vendicarant, ſacerdoti, ſententia reguli Boiorum addicta eſt. Piſcium id genus carthilaginem habet, Siluros Plinius vocat: eos Danubius, & Boryſthenes alunt. Præcipua illis magnitudo, nullis oſsibus, ſpiniſve interſitis, carne prædulci: etenim optimus ſapor, & nulla, vt dixi, oſſa ſunt. Tradit Plinius hos in *Vsbium.* Oeno amne, prope Vsbium vrbem Germaniæ graſſari. Vsbium autem iuxta Ptolemæū, ſicuti ex computatione partium & ſegmentorum exiſtimari licet, ad oſtia Eni amnis conditum fuit, quem nunc literatores Eneſum vocant. Cæterùm alius amnis, qui in Danubium Bathauiæ erumpit, in prima ſyllaba per diphthongon vltimam Oe ſcribitur, & profertur more Græcorum, à Germanis nimirum velut i longum, ille in prima ſyllaba primam diphthongon æ habet, Latinam ſeruat pronunciationem. In eodem concilio decretum, Quando ea regio Boiariæ, tædio vicinorum Vgrorum, ob horum crebras incurſationes in ſolitudinem redigebatur, & (vt verbo Imperatoris Ottonis vtar) ſylueſcebat, vt allicerentur noui Coloni indulgentia & largitionibus, qui nomina ſua darent, terramque excolerent: tributa, militiæ vacationem, terram eam repurgantibus atque incolentibus remittendam eſſe. Nouos incolas omnium munium expertes fore, conſtitutum. Dataque Boiorum epiſcopis, monachis, ſacerdotibus, nobilitati ibi caſtella, oppida, arces, aduerſus Vgros conſtruendi muniendique poteſtas. Extat de hac prærogatiua Ottonis tertij diploma, quod Boiis dedit, quemadmodum Theophania Auguſta mater eius rogarat, & Hainricus ſummus Boiariæ princeps, & Hainricus Charionum dux efflagitarant. Hic que anno ab *Hainricus Charionum dux moritur.* orbe liberato nongenteſimo, vndenonageſimo obiit, apud Altaich inferius iuxta patrem Berchtoldum ſepelitur, vbi eius monumentum extat, & oſtenditur. Ducatum eius poſtea adminiſtrauit Conradus frater Gregorij quinti Pontif. Maximi. Vbi tres & viginti poteſta*D. Vuolfgangus moritur.*tis annos compleuit, relicto filio impubere Conrado deceſsit. Sub idem tempus D. Wolfgangus Reginoburgenſium epiſcopus moritur. Proximo deinceps anno, qui fuit æræ noſtræ noningenteſimus nonageſimus quintus, alter quoque Hainricus Boiariæ regulus ter*Hainricus Rixoſus moritur.*tio Nonas Octobris vitam finiuit Reginoburgij, ibi in æde Haimeraniana ſepelitur, eius mauſoleum adhuc monſtratur. Huius nunc patrueles, qui Boiaria potiti ſunt, referam. *Otto 2. dux Boiorum.* Otto ſecundus regulus Boiorum, filius Luitolfi, nepos Ottonis Magni, Sueuos, & Boiariam ſimul ſex annos adminiſtrauit: patruele ſuo Hainrico ſecundo, ab Imperatore Ottone ſecundo Cæſare Auguſto, itidem patruele ſuo, in exilium acto, obiit in Italica expeditione, dum domum redire parat: liberos ne reliquerit, vbi nam ſepultus ſit, nemo, quod equidem ſciam, tradit. Imperator Otto ſecundus Cæſar Auguſtus, Boiariæ regnum quatuor annos tenuit. Otto eius patruus, vti dixi, ſex: dum Hainricus patruelis horum decem annos, partim apud Treuiros, partim vagabundus exulat. Atque illi duo Otto*Tegerſee monaſterium.*nes Tigurinam ædem à duobus fratribus illuſtribus, Boiariæ comitibus (ita in diplomate appellantur) conſtructam, ab Vgris combuſtam, quam proceres cum vxoribus, & canibus, & equis aliquot annos monachis deficientibus inhabitarant, monachis cum prædiis reddunt, Hartuicum præficiunt, prophanos migrare iubent, anno noſtræ Salutis DCCCCLXXIX. extat diploma.

D. Hain-

D. Hainricus Rom. Imp.

D. Hainricus ſecundus Imperator, Pius, felix, Cæſar, Auguſtus, regulus Boiorum, filius Hainrici ſecundi, & Giſalæ filiæ Conradi regis Burgundionum, nepos Hainrici primi, fratris germani Imperatoris Ottonis Magni, natus eſt ab orbe ſeruato, anno noningenteſimo altero abs ſeptuageſimo. Abudiaci (vicus eſt, & arx Boiariæ inferioris in ripa Danubij, decem millia paſſuum ſupra Reginoburgium occidentem ſpectat) educatus eſt, literiſque inſtitutus apud Hyldeshaim in Saxonia, doctiſsimus fuiſſe perhibetur. Vxorem duxit D. Chunigundam Moſellanam. Ambo caſtimonia inſignes, Veneri bellum perpetuò indixere, heroicamque vixere vitam: ambo in album ſuperûm adſcripti, adhuc coluntur. Hainricus parenti in ducatu Boiorum ſucceſsit, religionis ſtudioſiſsimus fuit,

Sancta Chunegunda Augusta, Von der Muſel.

Primus Imperatorum ſacerdotes & monachos ditauit: ipſis venationem quoque indulſit. Contubernia ab Vgris, vt explicaui, vaſtata erant. Monachi arrepta occaſione ex paupertate, ſeuerioris religionis iugo excuſſo, licentius viuere cœperant, myſtæ & Auguſtiniani ac ex atris albi, ex laneis linei facti erant. Hainricus conſilio D. Gothardi, in Boiaria apud Altaichium inferius nati, viri perquàm eruditi, atque boni, templa virorum, & ſacratarum fœminarum, qui labente diſciplina, difficile religionis obſequium interpretando detrectabant, reficit: hos ad caſtimoniarum abſtinentiam arduam redigit. Mauſee Noticorum ædem ab epiſcopis Reginoburgenſibus in paupertatem redactam, ſacris diui Benedicti impoſito magiſtro, reddit. Bathuricus epiſcopus Reginoburgenſis illam ab Hemma regina Boiorum impetrarat anno Seruatoris DCCCXXXI. Ipſa ab eodem monaſterium ſuperius Reginoburgij ceperat. Idem Hainricus Chiemenſibus virginibus Gerpyrgam ſororem, Bathauenſibus Helicam amitam præficit. Altaichium inferius, abdicatis popularibus myſtis, in ordinem D. Benedicti redigit, Polling reficit. Tigurinis D. Gothardum dat magiſtrum inuitis monachis, id contra inſtituta eſſe vociferantibus, Gotſcalco quoque epiſcopo Fruxinenſi Gothardum, quòd alienæ incubaret prouinciæ, carpente. Quamobrem Gothardus ad Hainricum redit, pertinaciam monachorum inculat. Hainricus Tigurinos petit, Eberhardum vel ingratis imponit. Deinde de integro in Boiaria extruxit à fundamento Neoburgij ſupra Angiloſtadium templum: alterum Reginoburgij, quod plumbo texit, & veterem ædiculam nominamus. Tertium Mosburgij, illud ſanctis virginibus, alia flaminibus popularibus dicauit. Cæteri Boiorum proceres, viri, fœminæ, epiſcopique ſecuti principem ſuum, pleraque conſtruxere phana, annitente & opitulante pientiſsimo regulo. Angelbertus Fruxinenſium pontifex extramuranis vrbis D. Stephani ædem ſymmyſtis Benedictinis ampliauit & tradidit: ſacerdotes inde ad ædem D. Viti, ad radicem eius montis migrare iuſsit, vbi adhuc ſunt. Gebhardus primus pontifex Reginoburgenſis cum fratre Rapotone, Damaſia, & ab Hohenvvart oriundus, ſucceſſor D. Wolfgangi, Prulam in agro Reginoburgenſi, & Thierhaupten apud Lycatios D. Benedicto, eiuſque conſecraneis dedicat. Adalbero & Vdalſcalcus fratres, Boiariæ primorum clariſsimi, Kuepachium non procul à Barro amne, Irmindruda ſoror D. Kunegundæ Auguſtæ, Welphonis ſecundi ſatrapis Ambronum in Vindelicia, & Boiaria & Altorff, atque Rauenſpurgij in Rhætia ſiue Sueuia, vxor, ſacratas fœminas ex Altorff Sueuorum, in Boiariam ad Altonis monaſterium, & hinc monachos illuc tranſtulit, Gerlitam virginum maximam cepit. Ipſa cum Itha ſocru in eodem Altonis monaſterio humata eſt: vbi nunc ſimul, diuerſis cœnobiis virgines, & viri ſacrati habitant, vno tamen templo pſallunt, Brigittani vocantur. Sub idem tempus Chunegunda ſoror Ithæ, cuius iam mentionem feci, neptis Ottonis Magni ex filia Richlyta, coniunx Friderici in Dieſſen, & Andechs tetrarchæ, D. Stephano, & Aurelianis flaminibus collegium inſtituit. In eius ſepulchro nuper inuentus laterculus coctilis eſt, cui hoc epigramma impreſſum eſt.

Manſee monaſterium

Altorff vnd Rauenſpurg. Altorff, hodie Weingarten.

Dieſſen monaſterium.

CHVNIGVNT
PECCATRIX
HVIVS LOCI
DOMINATRIX
ISTAM CONS
TRVENS AVLAM
II NON. MARTII OB.
A M XX.

Bruno

Straubing

Acilia.

Canonici D. Mauricij Auguſtæ.

Bruno quoque frater Hainrici reguli Boiorum, epiſcopus Auguſtanus, Straubingen, tunc vicum ignobilem, nunc verò caput interioris Boiariæ, qua Danubio Boiemiaque terminatur, quondam Coloniam Romanam, Auguſtam Aciliam cognominatam, Auguſtenſibus myſtis tradit. vbi quotannis parentalia celebrentur, pauperesque centum, cum ſcholaſticis pueris paſcantur: diuoque Mauricio collegium popularium myſtarum apud Auguſtam Rhætiæ inſtituit, vbi & ſepultus eſt. Per idem tempus D. Guntherus apud Turogos nobiliſsima familia procreatus, in Boiaria Aquilonari, qua Boiemiæ continuatur, in

Noteta

Rinichnach monaſteriū.

Noreta ſylua, particula Hercyniæ Rinichnacum D. Benedicti monachis ædificauit. Itaichio inferiori addixit. Eadem quoque tempeſtate Aribo dynaſta Boiorum, in Boiaria, quæ eſt in Norico Burgilum caſtellum ſuum, in templum vertit, Diuo Lamberto dedicat, traditq́; ſymmiſtis D. Benedicti, accolæ à lacubus, qui ibi frequentes ſunt Soëum vocant.

Soen monaſterium.

Hainricus vniuerſa huiuſmodi templa largiter (extāt diplomata) collocupletat. Mortuoq́; parente, cum Ottone tertio, conſanguineo ſuo, & Gotſcalco epiſcopo Fruxinenſi, cæteris Germaniæ optimatibus in Italiam proficiſcitur.

Creſcentius. Bruno S. Pō. tifex fit.

Nam Creſcentius conſulatū vrbis Romę, alij patriciatum, quidam Tribuniciam poteſtatem vocant, Ottonem floccifaciens vſurpatat. Dumque Rauennæ Otto caſtra facit, nunciatur ei mors epiſcopi Romani: Brunonem igitur domeſticum ſuum ſacerdotem, virum apprimè ſtudioſum, atque perquàm doctum, filium Ottonis, nepotem Conradi, ab Vgris ad Auguſtam Rhætiæ ante annos vnum & quadraginta occiſi, pronepotem ex filia Luitgarda Imper. Ottonis Magni Cæſaris Auguſti, Pontif. Maxim. capit, Gregorium quintum vocat: per Willigiſum collegam eius Romam præmittit, ipſe cum copiis veſtigia horum ſubſequitur. Nono Calendas Iunij ab eodem Gregorio Romæ inauguratur, Imperator Cæſar Auguſtus à Senatu populoque Romano appellatur. Creſcentio, precatore Pontif. Maximo, ignoſcit, gratiamque facit. Vbi in Germaniam rediit, Creſcentius rurſus ſe conſulem facit: Ioannem Placentinum pecunioſum ouibus Chriſti imponit, Gregorium vrbe pellit. Imperator Otto ſecundò Romam petit, Creſcentium obſidet, capit, eundem cum duodecim vrbis ſenatoribus, conſciis, ante vrbis mœnia in crucem agit. Ioannem Placentinum, nare amputata, oculis exculptis de Capitolio præcipitari iubet: Gregorium ouili Eccleſiæ reſtituit, Senatores pleroſque, qui cum Creſcentio conſpirarant, in Saxoniam ſecum in exilium deportat: mortuoque paulò pòſt Gregorio quinto, Romam tertiò pergit, Gerbertum Belgam genere, præceptorem ſuum, philoſophum inſignem, & Mathematicum (vulgus ſuo more magnum vocat) Romanum declarat pontificem, Syluestrum ſecundum nuncupat: Inde in Germaniam redit, Venedorum regiones, intima Germaniæ luſtrat. Guyſon vrbem primariam Polonorum,

D. Albertus.

ad ſepulchrum D. Alberti (qui pro Chriſto apud Boruſſos, malorum geniorum cultores, à Sicone Deorum ſacerdote iaculò confoſſus, hiſce diebus mortem oppetierat, Cæſarique intima familiaritate coniunctus fuerat) votis ſuſceptis, ſupplicandi gratia proficiſcitur,

Gaudentius Boiemorum archiepiſcopus.

ſeptem prouincias pontificales facit: Gaudentium fratrem D. Alberti Boiemis archimyſtam deſignat. Inde ad Aquas Graneas ſe confert, oſſa Caroli Magni. * Quartò deinde Romam tranſitum facit, Ibique mortem obiit abſque liberis, anno ab orbe vindicato, altero ſuper milleſimum, decimo Calendas Februarij.

Otto tertius obiit.

** Aliquid deeſſe videtur.*

Hainricus Boius iure conſanguinitatis Imperij inſignia vſurpat: viam ferro ſibi aperit, corpus Auguſti in Germaniam defert, inteſtina Auguſtæ, (extat ibi monumentum) reliquum ad Aquas Graneas, vbi Carolus Magnus humatus eſt, condit. Herbertum, Agrippinenſem archimyſtam (qui tum, vt prudentia, integritate vitæ, proinde authoritate cæteris præſtabat, ita primas noui principis conſtituendi tenebat, nam ab eius arbitrio cæteri pendebant) in poteſtatem redigit, ſuffragia, comitiaque Cæſarea tanquam iure hæreditario vi extorquet, conciliatiſque ſibi

S. Hainricus coronatur.

aliorum animis, à Willigiſo Mogontino pontifice, ſacro oleo inungitur. De Septem viris, & primariis Heptarchis, qui ſibi deligendi Imperatoris Romani Germanicique partes nunc ſumunt, nihil penitus, ne verbo quidem vno, neque Hermannus, neque Romerius, neque Sigebertus, neque Otto noſter, Guntherusve poëta, & cæteri quique proximi horum temporum grauiſsimi, diligentiſsimique ſcriptores, vllam mentionem faciunt: profectò non omiſſuri tantam rem, ſi vti noſtro ſeculo ſunt, illa tempeſtate principes illi, conſtituendi Cæſaris legem ac prærogatiuam accepiſſent.

Nota de ſeptem principibus Electoribus.

Res aliter eſt: Nempe longo tempore pòſt inſtituta, filios ſemper parentibus, proximos ſanguine & affinitate, in demortuorum locum ſucceſsiſſe, ab omnibus communiter ducibus, dynaſtis, ſatrapis, epiſcopis, præſulibus, ciuibus, populo Italiæ, Galliæ, Germaniæ deſignatum eſſe rectorem, vſus tum, rerum magiſter indicat. Ego illos demum poſt fata Friderici ſecundi inſtitutos, & à Gregorio decimo Pont. Max. confirmatos eſſe comperrum habeo. Porrò Hainricus Cæſar declaratus ducatum Boiariæ committit in fidem Hainrico, cognomento

Hainricus Hezel. Oſterhofen.

Hezeloni (ſicut diploma Auguſti indicat) fratri Chunegundæ coniugis ſuæ. Is Oſterhofenſe templum ab Vgris exciſum, reficit, ibi collegium popularium myſtarum inſtituit. Hainricus Auſtriaci limitis dux Luitpoldi (de quo ſuprà mentionem feci) ſiue vt alij tradunt, Berchtoldi præfecti filius, quòd ſibi regnum Boiariæ, veluti iuſto hæredi præreptum, in aliam translatum foret familiam, regi rebellat. Bruno frater regis, ambo Bolitzlai Polonicus & Boiemicus, nondum cladibus ſatis domiti, nouum aſpernantur Imperium. Sed celeriter vniuerſi ſubacti, obedientes imperata faciunt. Hainricus primò in Hainricum orientalis Boiariæ præfectum arma mouet, caſtella diruit, ad officium Auſtriaci limitis ducem vi cogit. Saxoniam Venedi inuaſerant, ſacerdotes crudeliter necarant: Venedos deinde intima Germaniæ incolentes petit, eoſdem celerius opinione ſuperat: quotannis ſolitum ſtipendiū penſitare cōpellit, & ſub iugum religionis noſtræ mittit. Pacata Germania,

fines

fines Italiæ intrat: vniuerſas cis Padum vrbeis ſubigit. Ticinum ipſo quo coronatus eſt die, irrupit: ferro, igne perdomuit: acceptis obſidibus, rebus Italicis compoſitis, victor in Germaniam reuertitur. Saxoniam, Venedos: Boiemos, Polonos, interiora Germaniæ Magnæ luſtrat. Inde reuerſus in Galliam, Lotharingiæ, mortuo Ottone duce, Gotfridum filium Gotfridi Ardunenſis præficit. Valentinianas vrbem Hannoniæ tum liberam, in limite Lotharingiorum, Francorumque occidentalium, quam Balduinus Flandrorum dynaſta occuparat, obſidet. Richardus Nordmannus, Rupertus rex Veſtriacorum Gallorum, obſeſsis in auxilium properant. Hainricus vbi per exploratores certior fit, cedit, obſidionem ſoluit, vim belli in Flandros vertit: Gandauo caſtra admouet. Ibidem Balduinum obſidione claudit. Territus is, Valentinianas reddit, obſides vltrò offert, in verba Hainrici iurat, pacemque iis conditionibus impetrat. Cæſar reddita pace Germaniæ, Galliæ, Italiæ, quòd liberis careret, in caſtello, oppidoque ſuo Bamberga, ædem Pontificiam faciat, diui Benedicti conſecraneis templum extruit: pleraque prædia, vicos, ſyluas, caſtella, arces, oppida Auſtriæ, Boiariæ, Charionum, Styriorum, Liburniæ, Noricorum, Breonum. ſicuti aliis pontificibus Boiorum, Reginoburgenſi, Iuuauenſi, Fruxinenſi, Sabonenſi, Bathauenſi, Bambergenſibus quoque myſtis perpetuò donat, quæ adhuc poſsident. His quoque Abudiacum, incunabula ſua addicit: arcemque ne à regulis Boiorum occuparetur, ſolo æquat. Inſuper patrimonium ſuum, dotem Chunegundæ, Bambergenſibus deſtinat ſacerdotibus: Eberhardum eius vrbis epiſcopum legit, à ditione aliorum archimyſtarum ſoluit, vt ſoli Romano epiſcopo pareat, lege ſancit. Benedictus octauus Pontifex Maximus ab Hainrico euocatus, in Boiariam pergit, Bambergenſem ædem dedicat, confirmat diplomate immunitatem à Cæſare datam. Eius diplomatis hoc eſt initium. *Benedictus ſeruus ſeruorum Dei, dilectiſsimo in Christo ſemper domino, & glorioſiſsimo, atque ſereniſsimo regi Hainrico, à Deo coronato, ſuoq́; ſpiritali filio, Eberhardo quoque confratri & epiſcopo ſanctæ videlicet Bambergenſis eccleſiæ venerabili epiſcopo æternam in Domino ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem: prærogatiuam Cæſaris ſua quoque authoritate confirmat. Indictione XI. duodecimo Calendas Februarij.* Hiſce diebus Luitolfus archimyſta Treuerum decedit, Megingothus à rege illi templo præficitur. Adalbero frater Chunegundæ reginæ, Pontificatum quibuſdam fauentibus ambit. Hainricus quoque dux Boiorum, Theodericus epiſcopus Mediomatricum, fratres reginæ, Welpho ſecundus Ambronum in Boiaria, Lycatiumque ſuperiorum Tetrarcha, cui nupta erat Irmindruda ſoror Chunegundæ reginæ, aduerſus regem conſpirant, ab eo dotem patrimoniumque Chunegundæ ſacerdotibus diſtribui, nihilque aliud agi, quàm vt feneſtra ſceleribus aperiatur, alioqui ocioſis ſacrificulis, paupertatem Chriſti profeſsis, nihil illis cùm ditati forent flagitioſius futurum, conquerebantur. Auguſtam ergo Rhætorum capiunt, diripiunt, incendunt. Brunonem fratrem Cæſaris, vrbis epiſcopum in fugam vertunt, Angelbertum Fruxinenſem pontificem cum Cæſarianis copiis ſuppetias ferentem cedere quoque cogunt: itidem agrum Fruxinenſem depopulantur. Pontifex Rhemenſis, atque Lugdunenſis Cæſari quoque rebellant. Ergkenbaldus Mogontinus ægrè in officio perſtitit. Hoc quoque tumultu Argentoratum diripitur, Treuerorum Auguſta ab Adalberone occupatur, prætoriumque præſidiis firmatur. Hainricus in rebelles arma mouet, ad Rhenum infeſta acie contendit: inimicos perdomitat, Sarbrigam, & Mediomatricum vrbem obſidet, expugnat: Theodericum epiſcopum, fratrem vxoris ſuæ ad deditionem cogit, Hainricum fratrem eius, quem Boiis præfecerat, ducatu mouet, Boiariæque regno extrudit. Superatis hoſtibus, in ditionemque redactis, copias aduerſus Venedos mittit, ipſe Reginoburgium in Boiariam ſe confert. Adſunt legati Vgrorum, pacem cum Hainrico, perpetuumque fœdus componunt. Rectori eorum filio Geizonis, qui obierat anno Chriſti DCCCCXCVI. Giſala ſoror Hainrici deſpondetur, hac lege, atque omine, vt ille expulſa falſorum deorum ſuperſtitione, Chriſti vniùs & veri & ſummi Dei cultum, cum popularibus reciperet. Accepit conditionem princeps Vgrus: ſtatim aqua luſtrica tingitur, Stephanus appellatur, & à Cæſare rex nuncupatur. Giſala igitur fatale ſortita nomen, Stephano tamquam obſes, & fidei vinculum nuptum datur. Cuius ope & conſilio Vgri philoſophiam Chriſtianam ſectari cœperunt. Giſala autem lingua Teutonum obſidem valet, crebrum apud Germanos fœminarum nomen. Nam maiores noſtri, vim quandam diuinam concordiæ amorisque mutui ineſſe fœminis crediderunt, & efficacius obligari animos eorum exiſtimarunt, quibus inter obſides puellæ quoque nobiles imperarentur. Hanto, Wolfger, Hermannus, Boſo, Wentzeslaus, Boiorum optimates cum Giſala in Vgriam migrant: & more Teutonum Stephanum enſe, baltheo militari accingunt, armis induunt. Apud Alemannos quondam (ſicut eſt apud Cornel. Tacitum) arma ſumere non ante cuiquam moris erat, quàm ſolennibus diebus, conuentibusque primores, & populus ſuffecturum comprobaſſent, tum ipſo concilio, vel principum aliquis, vel pater, vel propinquus ſcuto, & framea iuuenem ornabant: hæc apud illos toga, hic primus iuuentæ honos erat: ante hoc, domus pars videbatur: mox, Reipublicæ id nomen, ea gloria erat, ſi numero ac

virtute

Aliàs Gotfridus Ardunenſis.
Balduinus Flandrenſium comes.
Richardus comes Nordmannorum.
Rupertus rex.
Abudiacio epiſcopo Bambergenſi datur ab Hainrico.
Benedictus octauus S. Pont.
Megingothus.
Adalbero.
Hainricus dux Boiorũ.
Theodericus.
Welpho 2.
Auguſta capitur a Welphone & aliis.
Angelbertus epiſcopus Fruxinenſis.
Sarbruck
Metz.
Hainricus cognomento Hezel Boiaria priuatur
Hãto, Wolfger, Hermannus, Boſo, Wentzeslaus

virtute comitatus, emineret. Iuxta hunc morem, à Boiorum proceribus diuus Stephanus arma ſumpſit: atque illorum opera in pace ac bello vſus, gentem ſuam armorum ſtudioſiſsimam, proinde à pietate Chriſtiana, quaſi inutili, aduerſaque viris bellicoſis abhorrentem, in obſequio religionis vi continuit. Quod vt facilius aſſequeretur, dotis nomine ei Coloniæ Boiorum Vratislaburgium, Piſonium, infra Phiſcam amnem Oedenburgium, Sempronium, Sabaria, & alia pleraque oppida, quondam Boiorum, infra Phiſcam attribuuntur. Archimyſta proprius genti nomine Aſchericus, qui & Anaſtaſius imponitur, Bregetione, quæ & Grana, & Strigonium habitare iubetur. Nam antea in ea regione pontifex Bathauenſis, archiepiſcopus Laureacenſis, ſacrificia publica, priuata procurabat, totaque Vgria in decem ditiones pontificias diuiditur. Giſala fœmina religioſiſsima Weſſobrunum extruxit: ſingula templa luſtrauit. Quæ ad ceremonias ritumque ſpectabant, magnificè, ſimul munificentiſsimè largiebatur: phrygionum vice ſungebatur, veſtes ſacras ſuis manibus nebat, texebat, ſarciebat. Inter hæc Cæſar Hainricus ad Lotharingios aduerſus fratres vxoris ſuæ arma mouet.

Hainricus cognomento Hezel Boiariam recuperat.

Hainricus ducatu Boiariæ motus, in conſpectu Cæſaris Theodericum partis Lotharingiæ præſidem capit, captiuumque abducit, hocque liberè dimiſſo, pacem à Cæſare rurſus impetrat, ducatumque Boiorum ab eodem recipit. Sub idem tempus Conradus Charionum rector, frater Gregorij quinti Pontificis Maximi, & Hermannus iunior dux Sueuorum decedit.

Erneſtus Sueuiæ dux.

Heinricus Charino limiti Adalberonem præficit, Sueuis Arioniſtum, maritum Giſalæ conſobrinæ ſuæ, & ſororis ſuperioris Hermanni imponit. Cæterùm Adalberonis filij ſunt Adalbero epiſcopus, & Marichardus, frater verò Arioniſtus. Ipſe & Adalbero dux Charinorum præfuit treis & viginti annos, priuatus quarto anno obiit:

Geiſenfeld.

ſepultus eſt apud Geiſenfeld, contubernium, id eſt ſacratarum fœminarum, in ſuperiore Boiaria, Vindelicorum Ilmus amnis præterfluit.

Reginero, qui Reginerius a Sigeberto dicitur. Lambertus.

Eadem tempeſtate Gerardus auunculus Conradi, qui poſtea rerum potitus eſt, Reginero Bergorum, Hannoniæ, huius patruus Lambertus Louanij Satrapes, pacem Orientalis Franciæ interturbant, Baldricum Leodienſem epiſcopum, multis occiſis prælio ſuperant. In Italia quoque Græci poſt Romam, noſtros premere cœperunt. Cæſar Gotefrido duce viro bellicoſo, in Germania cum parte copiarum dimiſſo, cum vxore Chunegunda, cum cæteris militibus, & equitibus Italiam petit: Romæ à Benedicto octauo internuncio Walthero epiſcopo Spirenſi data, accepta vtrinque fide, ſextodecimo Calendas Martij inauguratur. Inde Græcos Apulia, Calabria, Picenrum agro, Campania expulit. Interea Gotefridus Lotharingiæ inferioris præſes, Gerardum atroci prælio, occiſo eius filio, deuincit, & ad obſequium Cæſaris cogit: Louanium obſidet, expugnat. Inde in Hannoniam cum fratre Gothelone caſtra mouet, Reginerонem, & Lambertum circa Bergos ſuperat, huncque prælio occidit: victorque cum fratre, pacata inferiore Germania, Galliaque Teutonica ad Auguſtum, qui iam ex Italia redierat, cum triumpho proficiſcitur. Inde contra Theodericum Gandauenſem filium Gotefridi imperata detrectantem iuſſu Imperatoris reuertitur. Dumque in conſpectu vtraque acies iam iam dimicatura ſtaret, voce ingenti, incertum vnde edita, Fugite, fugite, Cæſariani omnes in fugam coniiciuntur, multique à paucis interimuntur. Godefridus captus in poteſtatem hoſtium deuenit, libereque tandem dimiſſus, ab Imperatore veniam præteritorum inimicis impetrauit. Dum talia fiunt, Cæſar interiorem Germaniam Venedorumque regiones percurrit.

D. Colomannus.

Per idem tempus diuus Colomannus Scotorum in Auſtria ab incolis tanquam ab hoſtibus miſſus ſpeculator, in arbore ſuſpenditur, laqueo necatur, eius innocentia ſtatim miraculis diuinitùs æditis declaratur:

Stockerau in Oeſterich. Melicium. Mekk.

anno que ætate noſtræ M. X I I I I. Melici ab Megingotho Alberſtadienſi epiſcopo ſepelitur, vbi adhuc religioſè colitur.

Hainricus Auſtriæ præfectus obiit. Suanhild. Arioniſtus, qui & Erneſtus.

In paucis pòſt diebus Hainricus Orientalis limitis præfectus ſubitò petit. Vxor eius Suanhyld, filius eius Albertus, qui patri ſuccedit, priuignus Arioniſtus dux Sueuus, maritus Giſalæ, qui in venatione ante annos tres ab Adalberone comite feram appetente, ſagitta percuſſus interiit. Giſalam Conradus, qui poſt Hainricum imperauit, vxorem ducit.

Ducum à Zaringen prima origo. Rudolphus vltimus dux Burgundiæ.

Ab illo Arioniſto, Sueuo, eiusque filiis Arioniſto, & Hermanno Zaringij originem trahunt. Illi etenim Arioniſti, & Giſalæ liberi Sueuorum principatum obtinent, priuigni Conradi, qui poſtea imperauit. Is eiſdem diebus cum Conrado patruele ſuo adoleſcente coniunctis copiis, apud Vlmam Adalberonem ducem Charionum affligit, in fugamque conuertit, qui paternum iuuenis ducatum tenebat. Rudolphus quoque Burgundionum rex, auunculus Auguſti, à ſuis pulſus ad Imperatorem confugit. Wernherus Argentoratenſis epiſcopus cum Sueuorum copiis, iuſſu Cæſaris, Burgundos pugna ſuperat, Rudolphum vi in regnum reducit.

Hor ex Vrſpergen. Heribertus Colonienſis epiſcopus.

Imperator Agrippinam ad hyemandum concedit, Heriberto archimyſtæ, qui tum obierat, Piligrinum ſufficit. Ad Aquas Graneas deinde concilium indicit. Peracto conuentu, propter Charum flumen Euaſij ipſe & Rupertus rex occidentalis Franciæ coëunt. Rex procul veniens vt à Cæſare conſpectus eſt, equo deſcendit, ad complectendum eum concurrit, mutuaque gratulatione ambo principes functi, deinde concilio habito, Rempublicam Chriſtianam, regnum, Imperiumque Francorum, concordia,

optimis

optimis inſtitutis legibusque ſtabilire decernunt: conuentumq; ſolennem Ticinum indicunt. Franci Occidentales, ſicuti ſoboles Germanorum collaudati, muneribusque & præmio onerati ſunt ab Imperatore, adeò vt magnificentia Cæſaris largitioque opes Perſicas ſuperaſſe ferretur. In Italia rurſus Græci Calabriam, Apuliam Campaniam inuadunt. Imperator ad tutandos Imperij fines, Italiam intrat, Troiam expugnat, euertit: exactis Græcis Italia, Neapolim, Capuam, Salernum, aliasque earum regionum vrbes in deditionem accipit, & Nordmannorum examen, qui minuendæ multitudinis domi prægrauantis cauſa Roberto & Richardo ducibus ex Gallia migrarãt, in Calabria, Apulia aduerſus Græcorum incurſationes collocauit: ibidem eosdem domicilia capere, perpetuoq; habitare iuſsit.

Troia euerſa anno domini 1022. Robertus. Richardus.

Ita Calabria, Apulia quæ hactenus Orientali Imperatori paruerant, Nordmannis ſubditæ ſunt. Qui inuitati diſcordia incolarum, eum omnẽ tractum Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, occupant: ad vlteriora quoque manus auaras (vt prima & oblata ſordent, quando maiora ſperantur, atque auiditatis nullus eſt modus) paulatim extenderunt. Vtriq; Imperatori formidoloſi, ſed hæc ſuo tempore reſeruentur. Auguſtus pacata Italia, victor per vrbem Romam in Germaniam redit, Reginoburgij; vbi frequens habitabat, mortuo tum Gebhardo Epiſcopo, Gebhardum ſecundum Auguſtanum myſtam cultus veſtium curioſiorem, Pontificem legit. Inde Bambergam profectus ægrotare cœpit. Accito concilio, conſilioque habito, Conradum filium Hainrici, fratris Gregorij quinti Pont. Max. nepotem Ottonis Ducis, pronepotem Conradi, occiſi ab Vgris, generi Magni Ottonis, maritum Giſalæ conſobrinæ ſuæ Cæſarem declarat.

Conradus Hainrici filius Giſalæ maritus. Cæſar declaratus. Hainricus 2. Ro. Imp. moritur anno 1024.

Deinde decedit tertio Idus Iulij Anno Chriſti M. XXIIII. Imperij XXIII. ætatis LII. Bambergæ in templo D. Petri ſepelitur. Hac tempeſtate in Altaich inferiore mulier ſimul enixa eſt quinque filios. Tum quoque Babo ille, qui adhuc canitur, patriæ meæ Abuſinæ, & Rotæ dynaſta ex duabus legitimis vxoribus triginta filios, vel (vt fama adhuc eſt) duos & triginta, atque octo filias tulit, educauit: totque ſimul liberos viuos, ſuperſtites reliquit: quemadmodũ in faſtis Weltenburgenſium, & Iuuauenſiũ lego. Fuit autem is Babo filius Babonis Schirorum principis, frater Ottonis primi Schirenſis ſatrapę, & procurator Diuæ Chunegundæ Auguſtæ, præfectus vrbis Reginoburgenſis, clarus in orbe rum vixit Romano.

Babo comes ab Abeſperg & Rot. Babo à Scheuren.

Eundẽ Diuus Hainricus ſecundus Imperator Auguſtus, cum Reginoburgij habitans, ſecum venatum (vt mos eſt Germanorum principum) cum paucis proficiſci iuſsit. Babo ſperans ſe tempus opportunum nactum, quo tantam ſobolem principi maximo commẽdaret, iuuenes iam puberes, ſcitos admodum, & elegantes cultu quoque & arte ornat, vnicuique comitem adiungit, cum tali prolis globo venatum procedit ad Imperatorem. Ille viſa tanta multitudine, Babonem accerſit, ſciſcitaturq;, cur nam cum paucis aduenire iuſſus, tot equites adduxerit? Babo reſpondet, cum vno equidem duntaxat famulo, ſanctiſsime Cæſar, præſto ſum. Qui igitur alij ſunt, inquit Auguſtus? ſuſcipit Babo, Et tui, inquit, principum optime, famuli, filij mei, quos tuę Maieſtati exhibeo, committo, quod bonum, fauſtum, felixque ſiet, talem electorum iuuenum & fratrum cohortem, in pace decus, in bello præſidium, dono do, vt ingenuam decet ſobolem maxima cura tibi educaui. Adoleſcentes ſolertes ſunt, ſpero te dignos & vtiles Reipublicæ fore. Gratiſsimum munus tale iuuenum fratrum examen Auguſto fuit, ſingulos adoleſcentum benignè appellat, dextra & oſculo excipit, filios nuncupat, ſecum in aula conſiſtere iubet. Vniuerſos paulatim præfecturis, vicis, prædiis ſtipendiariis, caſtellis, parochiis collocupletauit. Vnde plerosque nobilium Nariſcorum, Vindelicorum, Noricorum, Charionum, Boiorum, Francorũ, Rhemenſium genus trahere authores ſunt. In patria mea etiam nunc quotannis ſtatis diebus eius manes placantur: ciues eidẽ parentant, & inferias dare ſolent, atq; omnis memoriæ nominisque honos habetur. Sed plura in vltimo huius Operis libro referam: nũc cætera exequar.

Hainricus quartus dux Boiorum.

Hainricus quartus Dux Boiorum, frater Diuæ Chunegundæ Auguſtę, & Friderici Moſellanorum, & Lotharingiæ ſuperioris Ducis, à marito ſororis, cum is Cæſar declaratus foret, ducatu Boiariæ donatur. Oſterhofen ab Vgris exciſam refecit: Auguſtinianos flamines ibi conſecrauit, vbi Vtilo quondam regulus Boiorum, D. Benedicti conſecraneis templum condiderat, & cum vxore Hyldruda ſepultus eſt.

Oſterhofen.

Prætorium ibi fuiſſe regum Boiariæ & eſſe Mauſolea principum, in diplomatibus reperio vetuſtis. Ibidem & hic Hainricus cum vxore Maria ſitus eſt. Obiit anno ſalutis M. XXVI. poteſtatis quarto & viceſimo, Kalendas Septembris. Nec quicquam vltra de eius maioribus compertum habeo.

Maria vxor Hainrici 4. Ducis Boiorum. Hainricus 5. Boiorũ Dux Imp. Ro. eius nominis 3.

Succeſsit illi Imperator Hainricus tertius Cæſar Auguſtus, qui decimum agens annum, ab Imperatore Conrado patre ſuo, mortuo Hainrico quarto Boiariæ principe primario, Rex Boiarum conſtituitur. Et Ellettuda, qui & Chunyla filia Cynitonis regis Cimbrorum, & Anglorum eidem deſpondetur: curatoresque dantur, atque tutores Angelbertus Fruxinenſis, Bruno Auguſtanus Epiſcopus, potitumque illum regno Boiariæ vndeuiginti annos reperio.

Ab aliis Chunegundus dicitur. Cynito, qui & Canuto Rex.

Erat Conradus pater eius acer conſilio, manuque ſtrenuus, charus Principibus, populo acceptior. Competitor ei fuit Conradus patruelis ſuus. Huius rebus Erneſtus priuignus illius, & Welpho tertius Ambronum, Lycatiorumque in

ſuperiore Boiariæ tetrarches, ſtudebant, nouiq́ue principis Imperium aſpernabantur. Sed horum ambitione facilè exploſa, atque procerum, & Pontificum conſenſu factione oppreſſa, Conradus ſuperior Mogontiaci ab Aribone archimyſta ex Boiaria à Burgilo Noricorum Damaſia, & Andechs Vindelicorum (quæ caſtella nunc in templa cõmutata ſunt) oriundo, ſacro oleo inungitur.

Aribo Palatinus Rheni Archiepiſcopus. oleo inunctus Conradus Rex. Imp. cognomento Salianus, coronatus.

Deinde comitantibus Rudolpho Burgundionum rege, auunculo Giſilæ vxoris eius, & Canutone Anglorum, Cimbrorum, Danorum, Suionum, Finnorum, Gotorum, Norduicorum, Scandiæ, Scandinauiæ, Britanniæ potentiſsimo rege, Romam petit, mediusq́ue horum à Ioanne viceſimo Pontifice Maximo conſecratur Paſchalibus, quos dies victoriæ Chriſti, qua deuicta morte ſuperatis inferis reuixit, feſtos, ſolennesq́ue habemus. Imperator ſubacta Italia, in Germaniæ fines redit. Vlmæ Sueuorum oppido conuentum peragit: Erneſtum priuignum Ducem Sueuiæ, Welphonem tertium Ambronum, Landſpergi in Boiaria, Rauenſpurgij, & Altorffij in Sueuia præfectum, in deditionem accipit, & quod pacem interturbarat, in exilium aliquot annos relegat.

Arioniſtus Dux Sueuiæ. VVelpho 3.

Poſthæc Hainricum filium regem Boiorum, duodecimum nactum annum Cæſarem declarat, ad Aquas Graneas Paſchalibus ab Pilgrino archimyſta Agrippinenſi inungi iubet. Peractoq́ue hoc conuentu, Auguſtus, & Cæſar in Boiariam Reginoburgium tranſitum faciunt: ſolenne Imperij concilium concelebrant.

Hainricus filius coronatur Imp.

Bruno frater D. Hainrici ſecundi, Epiſcopus Auguſtæ Rhætorum, flamen Auguſtalis ibi ex vita exceſsit.

Bruno Epiſcopus moritur.

Adſunt legati Stephani regis Vgrorum, & Giſilæ vxoris eius, Hainrico filio horum regnum Boiariæ, quod maiores, atauus, proauus, auus & auunculus tenuiſſent, iure hæreditario à Conrado repetunt. Quod cum negatum foret, bellum Imperatori, & regi indicunt, domosq́ue abeunt. Huic conuentui interfuiſſe Babonem illum multitudine prolis inclytum, patriæ meæ dynaſtam: de quo paulò ſuprà dixi, cum filiis, qui iam Germaniæ regiones impleuerant, beneficia Imperij poſsidebant, reperio. Diethmarus filius eius Leopergenſium (arx adhuc eſt inferioris Boiariæ, quam Iſara percurrit) & Lungonum (pagus eſt Charinorum) præfectus in Vindelicia Rhodanum amnem Eliſpagum monachis tum condit, poſt inde duo millia paſſuum tranſlatum Diui Viti appellant.

Diethmarus comes de Leonſperg, & Lungau filius Babonis. Sant Veit an der Rot.

Eadem tempeſtate Vgri repulſam paſsi Vianam Boiariæ Orientalis oppidum capiunt. Conradus arma in Vgriam mouet, vſque ad Arrabonem flumen penetrat: cuncta terrarum cæde, præda, incendiis complet, ab vlterioribus Vgris fluminibus, & paludibus prohibitus, penuria annonæ coactus in Boiariæ fines reuertit.

Viana capitur ab Vgris.

Ibi vltrò citroque miſsis oratoribus, de pace agi cœptum. Hainricus Rex Boiorum ad Stephanum, & Giſilam in Pannoniam proficiſcitur. Iam enim Diui Hainricus filius illorum (Vgri Emericum corruptè vocant) qui hæres regni Boiariæ ob matrem inde oriundam aſſerebatur, obierat.

Emericus Emerich.

Rex Boius, & Vgrus amicitiam, quæ antea cum Diuo Hainrico ſecundo conuenerit, renouant, religione iureiurandi ſanciunt. Inter hæc Mitzko Polonus, pulſo fratre Ottone, regem ſe appellat: & Vlricus quoque Boiemus occiſo fratre ſuo Iacomaro noua molitur.

Mitzko. Vlricus. Iacomarus.

Hi ambo iugum Imperij noſtri rigida ceruice excutere, & ſui iuris eſſe conantur. Otto a fratre Polonia pulſus ad Conradum fugit, ab eoq́ue armis reſtituitur. Mitzko externi opis egens in Boiemiam ad Vlricum regulum aufugit: quẽ cum Vlricus Conrado Auguſto prodere, ab eoq́ue gratiam inire vellet, Imperator reſcripſit, ſolere Germanos virtute cum hoſtibus, non fraude certare, nihilq́ue acrius, quàm perfidiam vlciſci, ſceleribus non nomini hoſtium iraſci: oportere armorum eſſe, quem oderint. Mitzko hiſce rebus perfidia nimirum Vlrici, & iuſtitia Auguſti compertis, ſupplex ad hunc venit, ab eoque diuiſa Polonia, partem, ducatumq́ue recepit. Dumq́ue talia fiunt, Rex Boius ab Vgris reuerſus cum exercitu Boiemiam intrat, Vlricum gubernaculis deturbat, in exiliumq́ue Reginoburgium deportat, Boiemis Vratislaum imponit, reuerſisq́ue Reginoburgium proceribus Boiemiæ, diuoq́ue Gunthero adnitentibus, Vlrico gratiam facit, ei ducatum reſtituit, isque in verba Cæſaris iurat. Inter hæc Rudolphus Burgundionum Rex moritur, teſtamentoq́ue Imperatorem maritum neptis ſuæ ex ſorore hæredem inſtituit.

Rudolphi Burgundionum regis mors.

At Otto itidem ex ſorore nepos, Belgicæ, Campaniæ atque Caroliæ præſes Burgundiam inuadit, caſtellis pleriſque firma præſidia imponit, & ab Imperat. affine ſuo efflagitat, poſtulat, vt eius nomine & auſpicio liceat ſibi regnum Burgundiæ tenere. Auguſtus Burgundiam armatus petit, Murtenam diruit, cis Rhodanum omnia ſubigit, Geneuam intrat, Lugdunum in fidem accipit. Ibi Archiepiſcopus Lugdunenſis, cæteriq́ue proceres in eius verba iurant, Regnumq́ue Burgundiæ finitur, quod à morte Imperatoris Caroli tertij cœpit, manſitq́ue hactenus annos centum quadraginta quatuor. Imperator ſubacta Burgundia in Campaniam Belgicæ primæ arma mouet. Vniuerſum eum tractum ferro, igne vaſtat. Otto his malis coactus ſupplex venit, imperataq́ue ſe facturum de cætero, ſacramento pollicetur.

Otto, ab aliis Odo.

Auguſtus pacatis Burgundionum, Gallicisq́ue rebus Wurtzburgium Franciæ primariam vrbem accedit: mortuoq́ue Meginhardo vrbis Epiſcopo Brunonem patruelem ſuum, filium Conradi Ducis Charinorum, & Machtyldæ, ſubſtituit.

Bruno Conradi Arnulphi Ducis filius fit Epiſcopus.

Atque cum eodem anno Fridericus Moſellanorum Dux abſque liberis ex hac vita migraſſet, eundem ducatum, Lotharingiamq́ue ſuperiorem

periorem Gotheloni inferioris Lotharingiæ præſidi in tutelam ; ſidemque committit. Pôſt Reginoburgium ad conuentus agendos petit : ibi fratrem ſuum Gebhardũ, vita ſan- ctoGebhardo ſecundo vrbis Epiſcopo, in demortui locum allegit, in albumque Pontifi- cum Reginoburgenſium adſcribit. Hisce confectis Bambergam ſe confert, Adalbero- nem ducatu Charinorum mouet : eidem limiti Conradũ patruelem ſuum præficit. Vra- tislao, mortuo patre ſuo Vlrico Boiemiam commendat. Circa eundem temporis tra- ctum, nempe anno Chriſti ſeruatoris noſtri M. XXXVIII. Heruicus Sibonæ Norico- rum Epiſcopus, Brixiam, quæ in decem millia paſſuum diſtat, migrat : id oppidum mœni- bus cingit. Poſthac eſt Brixinenſis Epiſcopus, qui antea fuit Sabonenſis. Eadem tem- peſtate Hainricus Rex Boiorum, Cæſarque deſignatus Chunyldam filiam Chanutonis Anglorum & Cimbrorum regis vxorem ducit : nuptiæ regio apparatu Neomagi fiunt. In Italia vulgus ignobile conſpirat, ſæuitque aduerſus principes, ea ſeditione Epiſcopus Aſtenſis interiit. Ad hunc tumultum comprimendum, Imperator in Italiam mouet, Ve- ronam, Brixiam, Cremonam, Placentiam, Mediolanum percurrit : inde Ticinum, poſtea Rauennam ſe confert. Interea Mediolanenſes authoribus Placentino, Cremonenſi, Ver- cellenſi, Mediolanenſi Epiſcopis rebellant. Imperator Mediolanum petit, vrbem obſi- det, capit, diripit, vicos, caſtella imperata detrectantes ſolo ęquat, exutit, vi ad deditionem cogit. Benedictus nonus Pontif. Maxim. Cremonam ad Imperatorem proficiſcitur : ſu- periores Epiſcopos Auguſto obtemperare recuſantes, velut impios, & ſceleratos pacis Chriſtianæ interturbatores deuouet : perfidis, & Imperatori fidem frangentibus malè pre- catur. Illi poſtremò omnium capti, in exiliumque acti ſunt. Imperator Parmæ nata- les Chriſti celebrat, totam Italiam, ſuperum, inferumq; mare, Apuliam, Calabriam, Cam- paniam, omneis tractus perluſtrat. Interim Otto Belgicus immemor ſacramenti, Lo- tharingios incurſat, Tullum Leucorum vrbem vaſtat, Barum caſtellum obſidet. Gothe- lo Dux obſeſsis auxilio venit, Ottonem ſuperat, occidit, caput ei amputat, atq; illud cum ſigno tanquam certum trophæum victoriæ in Italiam Auguſto mittit. Qui compoſitis rebus Italicis, per oram ſinus Hadriatici menſe Iulio in Germaniam redit. Peſtis, feruor- que æſtatis intolerabilis, plerosque noſtratium, inter quos & Chunyldam reginam Boia- riæ extinguit, decimoſeptimo Kalendas Auguſti. Quo tempore, & Stephanus Vngariæ Rex obiit : cùm liberis careret, Petrum nepotem ex ſorore adoptat, ſucceſſoremque de- clarat. Nepos Stephani ex fratre cùm refragaretur, oculos amiſit. Migrarunt tum quo- que ex hac vita Diua Chunegunda Auguſta, vxor Imperat. Hainrici ſecundi, cum marito immortalitati conſectata. Adalbero, & Conradus Duces Charinorum : Angelbertus quoque Epiſcopus Fruxinenſis : Hermannus Dux Sueuorum, priuignus Auguſti, & Sche- bus Dux Vgrorum vitam finiunt. Imperator reuerſus ex Italia, Soloduri conuentum agit : ibi Burgundiæ proceres Hainrico filio ſuo ſacramentum dicere iubet. Deinde in- feriorem Germaniam petit. Dum Traiecti apud Friſios Quinquagenalia concelebrat, pridie nonas Iunij, repentina inopinataque morte decedit, anno ſeruatoris noſtri milleſi- mo vndequadrageſimo. Corpus Nemetum Auguſtam transfertur, ibique tumulo con- tegitur. Mortuo Auguſto, nouum principem (ita homines ſunt) gens efferata, Vgri atque Boiemi floccifaciunt, imperata detrectant, parere recuſant. Petrus Vgrorum Rex, cui pe- culiariter Diuus Stephanus moriens Giſalam reginam commendarat, huic prędia, dotem vi aufert : ne cuiquam ſe inconſulto quicquam tribuat, eandem iurare cogit, inſuper in vr- bem quandam relegat : vbi diligenti cuſtodia obſeruari iubet : omnem copiam adeundi, prodeundi adimit. Proceres, Pontifices, quorum fidem per internuncios Giſala implo- rabat : quique calamitatem reginæ miſerabantur, & eam tutaturos Diuo Stephano iura- rant, regem acriter increpant. Nihilominus Petrus in propoſito perſtat, illos oppрime- re, quouis modo affligere, tollere denique pergit, rapit, defraudat : omnia venalia habet, myſtas veritatem prædicantes ſpoliat; tribu mouet, ſacrificulos ſuæ farinæ ſubſtituit : vir- gines vxores alienas ſtuprat, vitiat. Non deerat talia perpetranti pernicioſa adulatio, perpetuum principum malum, quorum opes ſæpius aſſentatio, quàm hoſtis euertit. Atq; huiuscemodi omnia maximè conſilio Budæ fumi venditoris ſceleratiſsimi, fiebant. Vra- tislaus quoque Boiemiæ regulus, ſuaſu Petri, fretus eius auxiliaribus copiis, ab impoſito reſilit iugo : Cæſaris amicitiæ renunciat, tributa penſitare pernegat, Polonos amicos Cæ- ſaris infeſtat, regem Poloniæ ſe appellat. Rex Boius Cæſar deſignatus in Boiaria Kalen- dis Ianuarij Reginoburgij copias contrahit, in Boiemiam confinem Boiis regionem, & ge- nitale quondam ſolum, adhuc ab ipſis retinens, expeditionem meditatur. Vratislaus, vbi hoc reſciuit, vt à tergo diſcrimen belli auerteret, dolo legatos, obſidem filium Spiti- gneum Reginoburgium ad Cæſarem mittit, ſe in Boiariam eueſtigiò venturum, mandata obedienter facturum pollicetur. Credulus his Cæſar, diem illi dicit, Reginoburgij hye- mat. Primo vere Auguſtam Rhetorum petit, legatis Italorum ius dicit, reſponſaque reddit. In Ingelhaim deinde Paſchalibus conuentum agit, Epiſcopis Italiæ, quos ſuprà in exilium actos commemoraui, gratiam facit, quòd errati eos pœniteret, ab exilio reuo-

Conſpiratio in Italia.

Mediolani direptio

Benedictus nonus Pont.

Otto Belgicus.

Tullus vrbs Barum caſtellum.

Petrus Vgrorum Rex.

Buda.

Bellũ inter Vratislaum & Cæſarem regi Boiem.

 cat,

cat,templisque reſtituit. Peracto hoc concilio,Reginoburgium tendit. Cumque Vratislaus,vti condixerat,præſtò non eſſet,ad conſpectumque Cæſaris,cui nihil ſecum negocij foret,accedere contemneret,præmittit partem exercitus, delectiſsimum quemque ad occupanda itinera occulta,ſaltus Hercynei, per quem ad Boiemiam penetrandum erat. *Boiemiæ ſinus.* Nam viam publicam hoſtis inſedebat, noſtriſque omnem aditum intercludebat. Hercynia vndique in modum cordis,citharæue Boiemos cingit,quamuis eos pro natiuo muro à Boiis ſeparet,quotannis tamen ferè inuicem,vt quæque gens eualuit,adhuc prædas agitare ſolent. Noſtri per deuios tramites,anfractuſque callium ſylueſtrium, auiis Orcinium nemus penetrare contendunt , per confragoſa,vndique obſtruſa itinera feruntur. Tandem ad munimentum quoddam,quod firmo præſidio tenebatur,perueniunt. Quod dum defatigati de via difficili oppugnant,repentè vndique Boiemi ex inſidiis erumpunt, irruunt,noſtros cædunt,in fugam vertunt. Perpauci Cæſarianorũ fuga euaſere. Wernherus,& Reginhardus ſigniferi cum plerisque occiſi ſunt decimo Kalendas Septembris. *VVernherus [illegible] occiduntur.* Capti precatore D.Gunthero vita donati, incolumes diligenti cuſtodia ſeruantur: quos Cæſar reddito Boiemo filio,quem,vt dixi,obſidem habebat, redemit: qui tanto vulnere accepto,Salingſtadij proceres cogit,conſilium habet,quónam pacto inimicos vlciſcatur, cladem acceptam expiet. Legati Boiemorum,qui eò quoque de pace,fœdereque acturi venerant,iuſsi ſunt excedere concilio. Diethmarus ſecundus archimyſta Salisburgenſis tum moritur,Baldouinus à Cæſare Pontifex Boiorum ſummus capitur. At Vratislaus intellecta mente Cæſaris,quòd in ſe hoſtili animo eſſet,accito auxilio à Petro rege Vngariæ,aditus omnes,vias cunctas,itinera nota Hercyniæ, foſſa, vallo præcludit: truncis arborum tranſuerſis obſtruit,fruticibus obſerit,exercitus cuſtodes ponit. Rex Boius cum robore Imperij Boiemos petit. Vbi Hercyniam,qua iter tutum apertumque eſt in Boiemiam,attigit, aditum ſibi interclusum,viam ab exercitu Boiemorum circumſeſſam offendit: caſtra nihilominus ibi proxime hoſtes facit. Supplicatione decreta, cœleſte inuocat auxilium, vt quæ cœperit,ſuccedant,diuinum numen propitiatur, complures dies eodem in loco ſtatiua habet,fruſtraque irrumpere tentat,atque conſultat quid agendum ſit. Non modò dolor,ſed etiam pudor angebat: peritos tandem locorum & viæ in Boiemiam ferentis,qui non audita,ſed oculis comperta haberent,& ſyluę latebras omnes pernoſcerent,omnes eius calleis percurriſſent, accerſiri atque conuocari iubet. Eorum & aliorum,quos idoneos ducebat, conſilium habet. His authoribus maiore parte exercitus ad cuſtodiam caſtrorum relicta,præcipit,vt caſtrorum ſpecie manente,plures de induſtria ignes fierent,milites quotidie acrius ſolito irruptionem totis viribus meditarentur: hoſtes illato terrore retinerent,quo magis Boiemi crederent,ipſum Cæſarem in caſtris eſſe. Deinde Cæſar mandat ſuis, cum trepidantium Boiemorum exaudierint tumultum , à fronte vrgeant, ad ipſumque eant,nec ingredi dubitent , quippe hoſtes ad ſe conuerſos. Cæterùm ipſe cum expeditiſsimo ſtrenuiſsimo quoque Hercyniam circuit, ſilenti agmine clam hoſtibus pergit ad demonſtratum iter callium: arduaque ſemita, vbi nullos eſſe animaduertit cuſtodes,ſed longius à ſtatione hoſtium remota , & qua minimè Boiemus rebatur,emenſis occultis tramitibus,irrepſit,Hercyniam penetrauit,ad planiciem & campos Boiemiæ,incolumi milite,nemine reſiſtente euaſit: hoſtium ſtatione conſpecta, ſtrenuè armati à tergo ſe oſtendunt nihil metuentibus. *Boiemi cæduntur.* Quorum pauci,qui congredi auſi erant,cæſi ſunt, alij cedunt,ad ſuos recurrunt.integros quoque antequàm diſcrimen experirentur,in fugam auertunt. Fremitu deinde in caſtra noſtrorum illato,ipſi à fronte ingruunt,iterque diuerſum ingreſsi,alium terrorem Boiemis inferunt. Tota trepidatur hoſtium caſtris, Boiemi vndique Cæſarianorum armis fulgentibus ancipiti malo oppreſſi,vndique circumuenti,cæſi,fugati,victoriam noſtris concedunt: neque tamen populus Teutonicus lætam,aut incruentam victoriam adeptus eſt: ignauiam neceſsitas acuerat, & deſperatio ſpei cauſa fuerat. *Cæſariani Boiemiam vniuerſam vaſtant.* Cæſariani ſuperatis hoſtibus,coniungunt copias: vniuerſam Boiemiam per duos & quadringenta continenter dies ferro, igne depopulãtur: agros vrunt,vicos incendunt,cuncta luctu,cæde,incendiis complent. Ingenti vi armatorũ, & frumenti, captiuorũq; numero potiuntur: quippe hoſtes per occultos tramites, ne quid abſcondere poſſent , antreuenerant. Regulus Boiemiæ Pragæ ſe continebat. Inter hæc *Luitpoldus filius Alberti Auſtriaci limitis præfecti.* Luitpoldus filius Alberti Auſtriaci limitis præfecti, cum Boiorũ Orientaliũ multitudine, vrbem in confinio Boiariæ,Boiemiæque patri ſuo dolo præreptam obſidet, vi expugnat, filium præſidis capit,in vincula conijcit, captiuum ſecum abducit,maximum pecudum, hominumque numerum abigit. Cæteri Boij, accolæ Hercyniæ ſyluæ ſucceſſu horum erecti,& ipſi per Hercyniam nemus in Boiemiam irrumpunt,ingenti captiuorum, pecorum,iumentorum abacta, onuſti & ditati præda incolumes domos reuertuntur. Boiemi tot cladibus perdomiti,anxij,miſerantesque fortunas ſuas, ſibi,liberisque, & genti Boiemorum prouidere conſtituunt. Vbi omnibus prælijs ſeſe victos, agrum vaſtatum, multos mortales captos,occiſos, regni opes comminutas eſſe vident, Seucrum Pragenſem Epiſcopum , aliosque proceres, ſuſcepta legatione ad Cæſarem proficiſci: ſupplices qui

bellum

bellum, iramque deprecarentur, ad clementiam prouocarent, miſericordiam Cæſaris implorarent: ac ſine vlla pactione, ſe, regnumque in illius fidem traderent, liberos nobiliſsimi cuiusque, quos Cæſar imperaret, obſides vltrò offerrent, iurarentque, ſe imperata facturos, perpetuò in poteſtate Cæſarum fore, & ducem ſuum, niſi pareret captiuum abducturos.

Seuerus Epiſcopus Pragenſis legatus.

Interea Vratislaus, vbi quæ agebantur ex nunciis accepit, diffidens rebus, tum demum veram ditionem, quam antè ſimularat, conatur: conſilia & inſidias ſuorum anteuenit, legatos cum ſuppliciis ad Hainricum mittit: qui tantum ipſi, liberisque vitam peterent, alia omnia dederent. Vltrò, quod alioqui neceſſe erat, Spitogneum, Ottonem, Vratislaum, Conradum filios ſuos obſides dat: precibus, dono, pollicitationibus purpuratos, quemcunque opportunum ducebat, ambit, orat, vt Cæſarem ſibi placarent: ſe imperata facturum, Reginoburgium venturum, omnes captiuos de Polonia redditurum, argenti pondo octo millia pondere Germano, hoc eſt vnciarum millia centum viginti octo penſitare pollicetur: quæ vnquam vi, fraude vel alio quouis modo cuiquam ademerit, reſtiturum promittit. Quòd ſi hisce pactis non ſtaret, ius obſides occidendi Cæſari foret. Continuò Hercynium ſaltum aperiri ſecuribus, dolabris arborum ramos amputari, vallum excindere, frutices eradicari, aggeres diuelli, foſſas compleri, itinera truncis purgari iubet: quo quàm latiſsimè patente via absque omnibus inſidiis, moleſtiisque victor exercitus triumphantis in morem domum reuertatur. Conditiones huiuscemodi vltrò oblatæ à noſtris accipiuntur. Qui onuſti præda non ſine lætitia domos redeunt. Hainricus Reginoburgium diuertit, ibi Albertus, & Luitpoldus Orientalis Boiariæ præfecti, reuertenti Cæſari obuiam honoris cauſa procedunt: filium præſidis Boiemi captiuum exhibent, res geſtas commemorant, mutua defunguntur gratulatione principes. Cæſar gratias agit, ſe eorum facti ſemper memorem fore pollicetur: collaudatos, & præmiis oneratos dimittit. Inter cætera Luitpoldo equum regis Boiemiæ, ephippium, phaleras aureas, argenteas precioſæ artis condonauit. Viceſimo deinde die, vbi conſtitutum erat, Vratislaus cum plerisque optimatibus, & ampliſsimis muneribus Reginoburgium venit. Cæſaris in ſenatu curuli ſella, cultu regio ſedentis pedibus lachrymabundus accidit, adoperto capite, calceis pedibus detractis, corpus humi proſternit, ſuppliciter veniam præteritorum orat, Boiemiam cum ſigno reddit, regium nomen, Poloniam, quam occuparat, abiurat. Surgunt purpurati, Pontifices, dynaſtæ, Hainricum per Chriſtum Deum Optimum Maximum per clementiam eius obteſtantur, per ſuperos omnes obſecrant, vt miſero, & ſcelus confitenti ignoſcat. Annuit Cæſar, Vratislaus iuſſus ſurgere ſacramentum ſolenne dicit, quæ pridem verbis promiſerat: reprobat ſemiſſem tributi, quod pactus fuerat: Cæſar illi remiſit. Eodem anno, ventus vehemens ſyluas, ædificia ſubuertit, penuria frugum, annona cara fuit. Iſacus & Atheſis Noricorum amnes ſubitò inundarunt, maximam pauperiem accolis dederunt, ſubitò domos, iumenta oppreſſerunt, & obruerunt.

Eiſach. Etſch.

Voragines ingentes concurſu torrentium cauatæ itinera ruperunt, eluuies vineas nudauit, demolitaque eſt vſque ad ſaxa. Dum talia fiunt in Boiemia, atque Boiaria, in Vngaria ſæpius Petrus admonitus à proceribus reſipiſcere recuſat, ad ſanitatem redire contemnit. Vgri igitur authoribus Phiſcone, Stoitzlao, & Pezilone, gentis optimatibus coniurant, regem adeunt, Budam intimum Petri, tantorum flagitiorum conſultorem ad necem depoſcunt. Atque dum is ad regis fidem confugit, regis opem implorat, vi abſtractus in fruſtra minutatim conciditur, duobus filiis eius oculi eruuntur.

Buba occiditur.

Petrus cum tumultu iſthoc tum conſcientia ſcelerum perterritus, ratus ſe vbique terrarum tutiorem, quàm apud ſuos fore, ad Boios confines Vgris, quanquam ſibi infeſtos, quòd Boiemis ſuppetias tuliſſet, cum paucis aufugit, benigneque ab Alberto Orientalis limitis duce acceptus Reginoburgium ad Cæſarem deducitur. Verùm primum ſicuti Reipublicæ hoſtis, non ſolùm aditu prohibitus, ſed in vincula quoque coniectus eſt.

Petrus Poloniæ Rex in vincula conijcitur.

Adnitente tamen Alberto, cui ſoror illius nupta erat, & plerisque aulicis fauentibus, miſerantibusque regiam calamitatem, in conſpectum Hainrici admittitur. Moxque principis pedibus flens procumbit, fortunam deplorat ſuam: veniam delicti, ſimul vitam precatur. Cæſar memor rerum humanarum inopi gratiam facit: eundem bono animo eſſe iubet, auxilium pollicetur. Vgri, vbi aufugiſſe Petrum viderunt, Vuonem quendam (hunc alij Abantem, alij Obonem vocant) regem ſalutant, vti mos gentis eſt, ſolenni ritu renunciant, omniaque acta Petri reſcindunt.

Vuo, qui ab aliis Ouo, Abans, & Obo, & Vban etiam Aba dicitur.

Cæterùm Hainricus inter hæc, perdomita Boiemia, Burgundiam petit, ius reddit: inde Argentoratum ad hyberna concedit: eò frequentes proceres Imperij coëunt. Ouo quoque cùm audiſſet Petrum ad Cæſarem profugiſſe, ab eoque receptum eſſe, legatos illò ad explorandam erga ſe voluntatem regis Teutonici proficiſci iubet: illique admiſsi ſatis proteruè ſuperba legatione defunguntur. Domine (inquiunt) Ouo Rex noſter tecum ne bellum, an pacem habiturus ſit, ſciſcitatur. Ambæ conditiones in te ſitæ ſunt:

Ouo, regis Teutonici erga ſe voluntatē explorat legatione.

Dd 3 vtram-

vtramuis acceperis, à te certior fieri poſtulat. Admodum paucis Cæſar hiſce reſpondet, Id ipſum quod percontamini, penes vos, & in arbitrio veſtro eſt. Non ſoleo arma niſi laceſſitus capere: quoad per hoſtes, inimicoſque licet, quietem & ocium ampiector, pietatem colo: ſi neque me neque meos iniuria affeceritis, prior crabrones non irritabo, neque aleam iactabo. Quòd ſi nos priores læſeritis, quid armis Chriſto propitio poſſimus, haud dubiè ſentietis. Huiuſcemodi itaque dictis, placuit legatos ad Vgros proficiſci cum Ouonis oratoribus. Qui vbi in Pannoniam cum mandatis peruenere, Rex Vgrus virus, quod animo occulebat, tandem effundere decreuit: Boiariam, quam Auſtriam, quòd ad orientem vergat, vocamus, inuadere ſtatuit. Ne autem rumor ante facinus emanaret, conſilium ſuum proderetur,

Auſtria vnde habeat nomen.

velocitate, qua celeritatem famæ antecederet, ratus opus eſſe, omnes copias, equites vniuerſos clanculum contrahit, doloque omnes mercatores, hoſpites, externos, & legatos accerſit, contra ius gentium in vincula coniicit, diligentiſsimaque cuſtodia obſeruari iubet. Deinde legatis noſtris pacificantibus de improuiſo, dum Boij de pace agi credunt, Boiariæ regnum, quatenus orientem ſpectat, & Vgris continuatur, triplici agmine aggreditur. Pars Charinos petit, ipſe Auſtralem Danubij ripam, alteram Dux eius ſibi depoſcit. Ambo ludis Februariis, quibus plus æquo Baccho, Cereri, imò etiam Veneri, contra fas & placita religionis noſtræ indulgemus: nempe altero, vt ſacrificuli nuncupant, Sexageſima die, nocte ſilenti abſque omni tumultu & ſtrepitu, atque maleficio, per latibula, per ſyluas, à nemine penitus animaduerſi, peritis locorum ductoribus ad condictum locum Træſomam amnem prorepunt. Quò cum crepuſculo ante lucis ortum perueniſſent, Ouo noſtros ſomno vinoque ſepultos, ſub tecto in cubilibus ſtertentes, nec quicquam mali ſuſpicantes, inopinatos, imparatos ſubitò inuadit, reſiſtentes cædit, ædificia incendit, pecora, homines abigit, multi mortales capti. Qui correptis armis ſe defendere parabant, à multitudine hoſtium oppreſsi ſunt, à primo diluculo vſque ad occaſum ſolis, cuncta longè, lateque incendiis, cædibus complentur.

Rex Vgrus in Vngariã redit.

Rex Vgrus circa Tulnam vrbem Boiorum in armis pernoctat. poſtridie incolumi exercitu, cum ingenti præda, & captiuorum numero in Vngariam reuertitur. Nec vnquam aliàs tantam de Boiaria prædam Vngaria cepit. At in Aquilonari ripa aduerſa fortuna Vgris fuit. Quamuis enim, vt Rex iuſſerat, ipſe quoque Dux cum ſuis ad hoſtia Træſomæ nemine omnino animaduertente euaſiſſet, ac ſicuti Rex nondum orto ſole noſtros imparatos, nil tale ſperantes adortus fuiſſet, cunctaque depopulatus ingenti vi captiuorum, iumentorum, pecudum potitus eſſet: tamen Albertus & Luitpoldus Duces limitis, ſubitò correptis armis, raptim collecto equite, ſuperis vocantibus, Vgros qui ſe diuiſerant, prædæ intentos, palantes, ac ouantes carptim inuadunt, cædunt, proterunt: captiui viri, fœminæ, pueri, puellæ, vbi noſtrum agmen agnouere, & ipſi reſiſtunt, lanceis, cultris, ſudibus, ſagittis, quicquid ira ſubminiſtrabat, Vgros appetunt, inceſſunt: nec in hoſtem graſſari deſinunt, donec ea pars ad internecionem deleta, omnis excuſſa præda, omnes captiui liberati ſunt. Dumque victores gratias Deo Optim. Maxim. agunt, habentque, alia manus hoſtium, quæ in inſidiis hactenus delituerat, demum prodit. Quos vbi noſtri, licet feſsi poſt tergum vident, ſuperos, cœleſte auxilium vocant, fortiter irruentes Vgros excipiunt:

Vgri pulſi & fugati. Marus flum.

Duces noſtri in confertiſsimos hoſtes incurrunt, aciem perrumpunt, ordines turbant, Vgros propellunt, in fugam coniiciunt: fugientes ad Marum amnem perſequuntur, in flumen præcipites agunt, & ſubmergunt: perpaucos hoſtium fuga ſeruauit.

Vgrorũ Dux ducatu mouetur & oculis priuatur.

Dux Vgrus equo flumen tranat, regique ſuo exhibitus, ob rem malè geſtam ducatu mouetur, oculiſque priuatur. Qui Charinos inuaſerant, à Godefrido eius limitis præfecto, a Welphonis Ducis, & Lycatiorum Boiariæ dynaſtæ copiis, iuxta Petanionem vrbem Noticorum cæſi, proſtrati ſunt: perpaucis fuga elapſis, præda, captiui omnes recepti. Hiſce diebus, nimirum in Quinquageſima Cæſar Baſileæ ſummum Boiariæ principatum in tutelam Hainrico nepoti ex fratre Hainrico Diuæ Chunigundæ Auguſtæ, ex Lotharingia Moſellana oriundo, committit. Paſchalibus in Colonia Agrippinenſi conuentus agit: frequenti pontificum, ſacerdotum, tetrarcharum, ſattapum ſenatu, bellum Ouoni, expeditionem Vngaricam indicit.

VVilhelmus Piſtauienſis princeps. Hagna quæ & Agnes.

Poſthac Quinquagenalibus Wurtzburgium ſe confert. Brunonem vrbis Epiſcopum, cognatum ſuum, cum viris & fœminis ad Wilhelmum Narbonenſis prouinciæ præfectum legat, eius filiam Hagnam vxorem ſibi expetit. Interim contractis copiis in Boiariam aduerſus Vgros tranſitum facit, V. Idus Auguſti apud Altaich inferius fuit. Conſilio Vratiſlai reguli Boiemorũ (quod Auſtrale latus, paludibus, ſyluis, amnibus ſeptum erat, incolas omnes Vuo vicis incenſis, trans Arrabonem tranſtulerat) Aquilonarem Vngariam (nam eam Danubius interfluit) terreſtri naualique exercitu adgreditur, Hunnoburgium obſidet. Ciues deſperata ſalute, iniecta ædificiis flamma, noctu aufugiunt. Cæſar mœnibus dirutis, ac ſolo æquatis, ad Presburg, quod Romana lingua

Piſonium.

Piſonium vocatur, caſtra admouet, vrbem oppugnat: oppidani deditionem faciunt. Idem cæteri omnes eius tractus incolæ vſq; ad Granum flumen, miſſa legatione factitant.

Nouem

Nouem oppida ſe Cæſari permiſere. Ouo bis ad Granum amnem cum noſtris congreſſus, bis ſuperatus, trans flumen eſt repulſus, maxima clade affectus, vnus noſtratium duntaxat perijt.

Ouo bis ſuperatus maxima clade affectus.

Cæſar Petrum, quem adduxerat, prouinciæ armis partæ imponere voluit: prouinciales pertinaciſsimè refragantur: mori ſe malle, quàm huncce rectorem pati, confidentiſsimè aſſeuerant. Filio igitur fratris Diui Stephani, qui initio belli ad Boiemos aufugerat, ea regio, conſenſu incolarum committitur: præſidio Boiorum, Boiemorumque valido, nempe duobus millibus hominum munitur.

Cæſar in Boiariam occidentalẽ redit.

Cæſar dimiſſo exercitu in Boiariam occidentalem reuertitur. Goslariæ deinde in Saxonia concilium regni conuocat, ibique hyemat. Pontificatum Aichſtadienſem Gebhardo tradit. Præſtò ibi fuere Vratislaus Boiemus, & Roxolanorum, Polonorumq; legati, cum ampliſsimis donis, abſentiam principum ſuorum excuſantes.

Giſala Augusta moritur.

Giſala tum Auguſta mater Cæſaris obijt, & in Nemetum Auguſtam tranſlata, iuxta Imperatorem Conradum coniugem ſuam ſepelitur. Cæſar Paſchalibus in Leodienſi agro, regẽ occidentalis Franciæ (quam eius tempeſtatis ſcriptores noſtri Caroliam vocant) appellat. Inde Quinquagenales ferias in Saxonia Badoburnæ concelebrat. Huc Vuo, nuncio malæ pugnæ, vt ſuprà dixi, perterritus, legatos mittit, veniam orat, fœdus & amicitiam poſtulat: auri montes, ſe captiuos omnes redditurum, pro his quos reſtituere non poſſet, precium perſoluturum pollicetur. Cæſar ſe Reginoburgij, conſilio Boiorum, qui iniuria adfecti ſint, reſponſa legatis editurum ait: Reginuburgium peruentum eſt. Vgri rurſus, ea quæ prius, promittunt. Verùm cum Cæſarem iureiurando fidem dare, pacta confirmare poſtulant, infecto negocio, intra præſcriptum tempus excedere Boiaria, domum redire iubentur.

Cæſar Vngariã inuadit.

Cæſar cum exercitu veſtigia nunciorũ inſequitur. Cum fines hoſtium, nemine prohibente intraſſet, delectus agit, exercitum luſtrat: dumque Meridionalem Vngariam inuadere, munimentum (quod ripæ Rabiniſſæ ad arcendos noſtros Ouo impoſuerat) confectis iam machinis, poſtridie expugnare parat, Ouo miſsis nuncijs pacem ſupplex petit,

Ouo qui & Vuo pacem ſupplex petit.

partem regni ab hoſtijs & fontibus Mauri fluminis ad fines Charionum, & quicquid intra amnes Litham, Phiſcamque continetur, quæ pars quondam Diuo Stephano amicitiæ cauſa tradita erat, Cæſari reddit: inſuper ſe quadringenta auri talenta Teutonica, totidem ſerica pallia mulctæ nomine tributurum, & tanto auri pondere, damnum à ſe datum compenſaturum. captiuos omnes, Giſalæ reginæ quæcunque Petrus ademerit, reſtiturum pollicetur: Pezilonem ducem, cum ſeptem alijs optimatibus, in quos animaduertendi more maiorum, ſi pactis non ſtaret, & poſtridie Calendas Decembris verba promiſſa factis non comprobaret, ius foret, obſidem tradit.

Pezilo obſes Cæſari datur.

Vnum poſtremò orat, vt timori ſuo concedatur, ne in conſpectum Cæſaris venire cogatur. Cæſar conſilio habito, conditiones accipit, Hainricum ducem Boiorum, & Vratislaum Boiemiæ rectorem ad Ouonem cõcedere iubet: coram quibus præeunte ſacrificulo, Ouo ſacramentum dicit: pacta iuriſiurandi religione ſancit.

Cæſar in Sueuiam reuertitur.

Hiſce confectis, Cæſar regione recepta, eaq; in fidem Alberto, eiusq; e filio Luitpoldo commiſſa, in Sueuiam ſe confert.

Conuentus Eccleſiaſticus Conſtantiæ.

Conſtantiæ conuentum Eccleſiaſticum agit, pacem more Germanorum perpetuò ſancit edicto. Inde Veſontionem vrbem Burgundiæ, Sequanorumque petit, obuiam ſponſæ procedit: eam Mogontiacum deducit: ibi de ea ſuperos conſuli, Reginamque appellari iubet. Deinde nuptias Ingelhaim imperatorio apparatu facit. Interfuere frequentes pontifices, epiſcopi, duces, tetrarchæ, dynaſtæ: ciues Italiæ, Germaniæ, Galliæ. Et ne hoc (vt ſe habent res humanæ) perpetuum ac ſolidum foret gaudium, Luitpoldus Auſtriacus adoleſcens fulmen belli, terrorque Vgrorum fato concedit. ſepelitur Treueris à Poppone archiepiſcopo patruo. Cæſar confectis nuptijs Auguſtam Treuerum in hyberna concedit. Primo vere, nempe Paſchalibus Neumagum ſe confert. Gothelo dum adhuc viueret, inferiorẽ Lotharingiam, conſenſu Cæſaris Godefrido tradiderat: ipſe Moſellanum ducatum, quoad vixit, retinuit: quem Cæſar alteri eius filio in tutelam committere deſtinarat.

Godefridus fratri principatũ inuidet.

At Godefridus refragabatur, principatum fratri inuidebat, vtrumque ambibat. Vtrinque diu diſceptatum eſt, nec res iniquitate hominum ad ocium & quietem deduci tum à Cæſare potuit. Interea loci Ouo tanto periculo, metuq; liberatus, partẽ quidem regni, quam commemoraui, & vt dixi, iam Hainrico reddiderat, verùm cætera omnia mentitus eſt, captiuos pleroſque, at non omnes reddidit, pactam pecuniã die dicto non ſoluit. Hyeme tota (adhortantibus duobus fratribus Reginoburgio in Boiaria ortis) omnibus viribus expeditionem parat, rurſus Boiariæ fines, vt priore anno fecerat, incurſare fraudulenter meditatur.

Bernulphus Machthunus.

Erant duo Germani fratres Bernulphus ac Machthunus, obſcuris crepundijs apud Boios occidentales Reginoburgij, vt iam narraui, orti: verùm per nefas, faſque ditati ingentes cumularant opes, in aulamque, freti authoritate Nitgeri epiſcopi Fruxinenſis fratris ſui, irrepſerant. Et vt natura mortalium auida potentiæ & ſplendoris, præceps eſt ad explendam animi cupidinem, ſupra quàm cuiquam imperito credibile ſit, ambire præfecturas (quod tum eis per nobiles nondum licebat) fruſtra cœperunt. Proinde ab Vgris id ipſum ſe aſſequuturos ſperantes, clam Ouonem literis hortantur, vt ſimulata pactorum ſolutione, Hainricum cum paucis aduenientem fiducia pacis circumueniat:

nihil mali ſuſpicantem obtruncet, regnum Boiorum inuadat, ſe Reginoburgium tradituros: ſin ille non veniat, nihilominus Boiariæ arma inferat, ſuum ſtudium, ſuam operam offerunt. Ouo literis acceptis, ipſos collaudat, præmijs onerat: alteri ducatū, alteri præfecturam Boiorum promittit, incœptis perſeuerare hortatur. Illis rurſus impenſius, quàm exigebatur, operam promittentibus, eorum conſilia exequi ſtudet. Verùm domeſtica ſeditione afflictus, ab incœpto ſuperſedere coactus eſt. Pleroſq; commiſsi in Petrum facinoris inuidia, poſtquàm deceſſerat, in miſerationem verba, pœnitebat: quoſdam fraudis Ouonis, quæ in ſua capita redundatura foret, tædebat: pars Ouonem rem ſuam alieno periculo curare, pacem interturbare, fidem frangere permoleſtè ferebat. Ouo quoq; homo ferox & agreſtis, nobiliſsimos quoſque contemnebat, humillimi cuiuſque conſilio, qui refragari non ſolebat, vtebatur: agricolas aulicos ſcribit, obſtrepentes indemnatos leui cauſa obtruncabat. Fit igitur optimatum in Ouonem coniuratio: ipſum vinctum, aut necarum Cæſari tradere conſtituunt. Verùm conſpiratione detecta, indicium à conſcio ad Ouonem delatum eſt. Lorico princeps coniurationis eius, filium eius immiſsis percuſſoribus Ouo obtruncat: illum, & cæteros authores capere nititur. Porro Lorico, ſocijque fugam capeſſunt, ad Cæſarem euadunt, orbis terrarum domini opem implorant, Ouonis crudelitatem, perfidiam, ſcelera proponunt: Petri amicitiam ambiunt, cum eo in gratiam rediguntur. Cæſarem deinde cohortantur, vt Petrum reſtituat, ab Ouone perfido pœnas expetat. Cæſar ab hiſce, vt Ouonem arte ſua tentaret, huiuſcemodi re diſsimulata in Boiariam cum paucis pergit, duntaxat Boijs, atque Boiemis concomitatus, quaſi limitem Boiariæ Auſtriacum luſtraturus, pactamque pecuniam abſque bello exacturus, potiusque iure, quàm armis diſceptaturus, Boios orientales petit. Ouo, vt vafer erat, Zudnichonem ducem ſuum, cum Nannone à ſecretis, & pleriſque alijs primoribus, qui vires & animum Cæſaris explorarent, cum auri maximo pondere ad Hainricum legat: inopiam, & paupertatem excuſat, tantam pecuniæ ſummam ſuperiore anno, non tam citò cogi potuiſſe, proponit: Loriconem, & transfugas iure gentium repetit: eoſdem mendaciorum loquaciſsimos, prædones, atque latrones, authores turbarum, diſcordiæ, belli, tumultus eſſe aperit, primosque qui Petrum expulerint, Vgros aduerſus Cæſarem concitarint, fuiſſe narrat: poſtular denique in colloquium ſe admitti. Cæſar acceptis muneribus, Ouonem dolo ſuo adgreditur, legatos benignè appellat, verbis pacem nunciat, cæterùm rebellum aſperrimum parat. Ouo rurſus impenſius ſupplices legatos ſpeculandi gratia ad Cæſarem mittit, pacem orat, ſe ſuam, liberorumque vitam, omnia Cæſari deditúrum: velle ſe cum eo de his rebus, quæ inter eos cœptæ, neque perfectæ eſſent agere, ſimulat: vti colloquio diem conſtitueret, petit. Sed tertiò Hainrico iam antea experimentis cognitum erat, Ouonem infidum, genus Vgrorum ingenio mobili, nouarum rerum auidum, ſeditioſum, diſcordioſumque eſſe. Itaque quæ poſtulabantur, neq; abnuere neque polliceri cœpit, & inter eas motas promiſſa, retentis ſecum legatis Vngaricis expectat. Dumque Boiemi atque Boij conueniſſent, hiſce ſe ſubſequi iuſsis, quaſi venandi cauſa Hunnoburgium ſe confert, ibi ſeptem dies commoratur. Nemo omnium apparet, neque Ouo, vt pollicitus erat, præſto fuit, tantùm abfuit, vt promiſſa compleret. Cæſar Pezelinum, quem ſicuti ſuprà retuli, obſidem acceperat, Nannonemque ſcribam Ouonis hactenus ſecum retentum, nec tum abire permiſſum, ad Ouonem cum mandatis ire, triduo reuerti, mandata referre iubet. Illi vbi ad Ouonem deuenere, paucitatem noſtrorum referunt: facilè perpaucis interfectis, Cæſarem intercipi poſſe docent. Idem literis Betnulphus, & Machthunus aulæ ſorices aperiunt. Ouo ergo, quàm maximas omnis generis copias comparat, obuiam ceu officij gratia Cæſari pergit. Ipſum cum tam paucis aduentantem circumuenire dolo, ſimulata pace decreuit. Cæſar quoque inter hæc, cui nota fraus Ouonis iam pridem fuerat, cum Boiorum & Boiemorum intenta atque infeſta acie in Meridionalem Vngariam procedit. Iamque exercitus duntaxat vnius diei itinere diſtabant. Ouo vbi videt Hainricum contrà ac ratus erat, magna vi haud imparatum ad ſe contendere, prælium niſi ipſe pareat; minimè detrectare, fretus multitudine, atque paucitatem noſtrorum contemnens; miſsis nuncijs, ſtatuit die tertio, loco conſtituto cum Cæſare aperto Marte confligere. Cæſar inſtructos ordines ad locum pugnæ deſtinatum deducit, ſed neminem hoſtium vſquam offendit. Accerſitis, conſultisque locorum gnatis, vlteriora Pannoniæ inuadere ſtatuit. Oedenburgio (Sempronium literati vocant) iter facit: cumque ad Rabaniſſam flumen perueniſſet, ab interiore Vngaria, locis paluſtribus, per quos amnis defluit, arcetur. Cæterùm Vgris profugis deducentibus, tota nocte, recta via, Meridiem verſus aſcendit, donec vadum, pontemque inuenit. Moxque præſidio, quod ibi Ouo locarat, pulſo paludes ſimul, ac flumen impunè tranſit: nemine reſiſtente ad Arrabonem aliud flumen, oppidum eiuſdem cognominis, quod Scaurinum Romani vocarunt, peruenit. Iamque qui in principijs erant, amnem ſuperant, alteta ripa potiebantur. Ecce tibi ſubitò latiſsimam planiciem (vbi quondam deſerta

Ouo homo ferox. Vngarorū coniuratio contra Ouonem.

Ouo cum Cæſare cōfligere ſtatuit.

Boiorum fuere) armatis, quaſi ſylua ſuccreuiſſet, oppletam, conſertamque cernunt. Nihilo ſegnius cæteri amnem ſuperant, ſocijs ſe coniungunt, abſque cunctatione aciem inſtruunt. Cæſar poſteaquàm videt acerrimorum hoſtium multitudine ſe clauſum, à tergo flumen obſtare, neque fugæ vllam ſpem eſſe, confiſus cauſa, & arte militari, ſuos ſpem in Deum optimum maximum duntaxat collocare, Chriſtumque adprecatus, ſigno dato, cohortes paulatim incedere iubet. Idem facit hoſtium exercitus: iam eò ventum erat, vt à ferentarijs prælium committi poſſet: & non longius hoſtes aberant, quàm quo telum adijci poſſet. Cum repentè, ſiue illud diuinum munus, ſiue caſus fuit, obductæ cœlo nubes condidere ſolem. Mox ventus excitato puluere ora, oculos hoſtium opplet. Deinceps turbo, quo nihil vehementius cum ingenti fragore erumpit, proximos quoſque Vgrorum proſternens, contactos amburens, pariter & conſternens: largum quoque poſth .c imbrem procellæ excudunt. Ingens aduerſus æſtum, puluereraque præcipuè fugientes perſequentibus auxilium. Nam ea loca plana, omnino ſicca, aduſta, proinde puluerulenta ſunt: quibus etiam noſtro æuo illac iter eſt, aduerſus vim pulueris ſpecillis ocularijs, thecisque vitreis vti ſolent. Cæſar cœleſti beneficio (ita noſtri, quos intactos ea tempeſtas præteribat, interpretabantur) animatus, Vgros diuina ira attonitos, metu perculſos inuadit, cædit, ſternit, terga vertere cogit. Ouo poſtquam ſuos partim fuſos, partim fugam capeſſere, ſeque cum paucis relictum videt, & ipſe fortunæ cedit. Noſtri fugientes more pecudum inultos trucidant, triginta millia paſſuum inſequuntur: ſacrificuli, epiſcopi capti, haſta regia aurea reperta. Nanno ſcriba interceptus eſt, in cuius crumenula à zona ſerica pendente epiſtola Bernulphi, & Machthuni inuenta, & à pleriſque lecta Cæſari tandem offertur. Quam cum ipſe legiſſet, Bernulphum, & Machthunum, fidei quam violatant, meritas pœnas ſoluere, crucifigique imperat. Deinde caſtra facit, receptuique canit. Boij atque Boiemi, vbi ſatiati cæde ſunt, ad caſtra reuertuntur: eodemque in loco Cæſar laneis duntaxat indutus, item cæteri milites, equiteſque corpora in ſolum proijciunt, ſignum cœleſte adorant, Chriſto domino, Deoque noſtro grates agunt, honorem habent. Et quoniam tam læta, atque incruenta victoria contigit (quippe centum duntaxat ac octo deſiderauit) obliuionem omnium rerum, more Chriſtiano, decernit. Quicquid hactenus aduerſus ſe à quocunque peccatum ſit, abolendum cenſet: omnibus inimicis, qui pœnas meruere ignoſcit. Ingens hæc victoria fuit, anno Salutis M X L I I I I. quarto Nonas Iulij: iſque dies infaſtos relatus, adhuc feſtus eſt; quem vulgus ſuperſtitioſum inter atros computat. Sed confecto prælio, tum verò cernetes homines, equos, ſagittas, arcus, haſtas, enſes, veſtes, iacula, tela, cætera inſtrumenta militiæ humi paſsim ſtrata iacere. Cæſar ob fœtorem cadauerum triduo diuerſo itinere exercitum victorem circumduxit, Albamque regiam Vngariæ caput, ſedemque regni (quamobrem Teutones Stuelvueiſſenburg vocant) cum victricibus ſignis intrat. Certatim epiſcopi, proceres, ciues populusque Vgrorum ad Cæſarem coëunt, ob tam inſignem victoriam gratulantur: Cæſaremque in templum deiparæ Virginis deducunt, in regio ſolio collocant, regem conſalutant, in verba eius iurant. Cæſar Vgros Boiorum iure donat, conuocatoque conſilio, Petrum cum popularibus in gratiam redigit, proceres illi ſacramentum dicere, eundem precariò regnare iubet, Boiorum, Boiemorumque copias eidem præſidij cauſa permittit. Hiſce peractis, in occidentalem Boiariam reuertitur, Reginoburgijque ſupplicatione decreta, per omnia vrbis templa (quæ complura ſunt) ſacrificia Deo facit, ſacerdotes, monachi, virgines, populus, frequentes ſalutatum ſuperos iere. At Ouo, cum abijſſe Cæſarem certior factus eſt, vires reparat, eos qui fuga ſibi conſuluerant, & adhuc palantes vagabantur, colligit. Contrà Petrus cum Boiemis atque Boijs Ouonem perſecuturus, prius ad eum cum mandatis amicos legat, veniam dat, gratiamque facit: obteſtatur per Chriſtum eiusque religionem, vt reſipiſcat, ſecum in concordiam, in gratiam redeat, ſe ducatum, quem ſuperioribus annis tenuerit, concedere, modò regis nomen inane abdicet. Omnia largiturum, quæ petiuerit, præter diadema & ſceptrum regni inſignia, promittit. Ouo ſiue auidus Imperij, ſiue quòd ſe Petro committere non audebat, aleam belli denuò ſe tentaturum reſpondit, apertoque Marte dimicaturum: Numen cœli haud dubie, pugnæ euentu quinam verus rex ſit, declaraturum. Porrò ſocij Ouonis rurſus cum Boiemis atque Boijs victoribus, cum quibus antè malè pugnaſſent, confligere recuſant, fortunaque ſuperioris prælij deterriti, ſuperos vltrà laceſſere detrectant. Ab Ouone igitur qui æquiſsimas conditiones abnuebat, ad Petrum deficiunt. Illeà ſuis deſertus, in vicum quendam fugam capeſsit. Verum villa de cœlo tacta, vix euaſit, fugamque trans Tibiſcum tendit. Dum in quoddam templum confugit, incolæ qui ab eo captiui illuc translati fuerant, eundem capiunt, in vincula conijciunt, vinctum cathenis ad Petrum deducunt. Ipſe dicto die, communi ſententia Vgrorum & Boiorum condemnatus ſupplicium capite luit. Dum hæc in Pannonijs Noricoq; geruntur, in Burgundia Ludouicus præſes, Reginaldum Agnæ reginæ auunculum Hainrico parere detrectantem caſtellum Burgundionum (quod Piligardi montem vocant, & nunc ditioni ducis Wartenbergenſis ſubiectum

Caſ[illegible] in [illegible] ſpem in [illegible]

Vgri ſ[illegible]

Ouo fuga ſalutem quærit.

Bernulphus & Machthunus cruci affixi ſuſſocantur.

Contrà alij ſcribunt ingentem ſtragem [illegible] ceciſſe vnde & locus ille hodie etiam Vngarnè Veſſ[illegible] id eſt Verlorn Baiern dicitur

Alba Stuelvueiſſenburg

Petrus ex Vngariæ [illegible] ſtituitur.

Ouo vires reparat.

Petrus ad Ouonem legatos mittit.

Ouo captus. Alij ſcribunt Ouonem à ſuis in villa quadam crudeliter eſſe obtruncatum.

Mompelgard Mons Peligardi.

Cæſar fines Burgundiæ adit. Godefridus vtrumque ducatũ ambire pergit, & vtroque excidit.

ſubditum exiſtit) obſidentem, prælio cum paucis ſuperat, pleriſque hoſtium occiſis, cæteros in fugam vertit, obſidionemq; ſoluit. Cæſar Burgundiæ fines adit, Soloduri in gratiam cum Reginaldo & Geroldo primoribus Burgundionum redit. Vbi hæc Godefridus accepit, rurſus precibus, nuncijs, muneribus Cæſarem fatigat: vtrumq; ducatum ambire non ceſſat: ſi modò principatibus ambobus potiatur, quiduis oneris imponatur, obedienter ſe laturum promittit. Quæ quidem aduerſum nos (Cæſar reſpondet) hactenus Godefridus cõmiſit, vt in Pannonia ſciuimus, facilè condonamus: cum verò contra ius faſq; iniqua appetere pergat, aduerſus vinculum fraternæ charitatis, citra omnem rationẽ pietatis, ac ſanguinis, germano hæreditatem præripere ſtudeat, ego, cui ſummum honorem, & maximum negocium ſupremus cœli Imperator impoſuit, inauditum hactenus flagitium, ne dicam parricidium procul à Germania, Imperioq; noſtro auertam. Etenim viua lex & iuſtitiæ ſum vindex atq; adſertor. Dabo equidem operam pro virili, omnes neruos intendam, ne huiuſmodi ſcelus impunè abeat. Godefridus bis iam repulſam paſſus, cum

Caroli qui.

rege Caroliorum, quos occidentales Francos dicunt, fœdus facit. Ciues deinde, triennio aduerſus quemuis ſe ducem ſecuturos, iurare adigit: clamq; res nouas molitur. Posteaquam id Cæſari nunciatum eſt, conuentum principum cogit, magna frequentia eius ordinis Godefridum accerſit, qui, quod quę moliebatur clam adhuc eſſe opinaretur, apparet. Interrogatusq; de fœdere & coniuratione, primò fingebat, alia diſsimulabat. Poſt vbi diſſimulãtem teſtes introducti, conſcijq; coarguunt, ſenatus procerũ decreuit, vbi abdicatus

Godefridi filius obſes datus.

inferiore Lotharingia Godefridus filium obſidem daret, in liberaq; cuſtodia haberetur. Itaque dum vtrique principatui inhiat, ab vtroque excidit. Attamen non longo pòſt tempore, cum pedibus Cæſaris accideret, veniam precaretur, ipſe quidem dimiſſus eſt, verùm filius pro obſide retentus, paucis pòſt diebus ex hac vita migrat. Godefridus itaq; iam liberis orbus, & egentiſsimus, cui neque ſua chara quippe quæ nulla erant, à Cæſare deficit, arma ſumit, de integro bellum renouat: Lotharingiam vnde amotus fuerat, vi recuperare conatur. Præſides inferioris Germaniæ, præfectos, ciues, agricolas, ſacerdotes, fidos Hainrico, pariter laceſſere, opprimere, vaſtare non deſinit. Cæſar in Auguſta Nemetum hyemat, expeditionem aduerſus Godefridum indicit: Ianuario ex hybernis progreditur, inferiorem Germaniam, & Brabantiam, & finitima loca cum exercitu intrat,

Beggalemũ caſtellum Cæſar expugnat.

Beggalemum caſtellum munimenta Godefridi expugnat, ſolo æquat, ipſum regione exigit. Coactus penuria annonæ, relicto ibi validiſsimo præſidio, ad ſuperiorem reuertitur Germaniam. Diratum fames in orientales Francos deuaſtata eſt. Haud ignobiles vici, incolis partim hac peſte abſumptis, partim diffugientibus execrata loca, ad ſolitudinem redacti ſunt: Cæſar caput Quadrageſimæ, ſeptem deinceps dies Fruxini in Boiaria commoratus eſt. Legati Petri regis Pannoniarum, Daciæque ibi præſtò fuerunt. Vgri

Vgri gens bellorum auida.

gens auida bellorum, armis aſſueta, rapinis & direptionibus finitimorum locupleta, inuita iugum pietatis Chriſtianæ ſub Stephano rege vxorio acceperat, excutiendi rurſus illud non animus, ſed occaſio & dux deerat. Petrus potentia Cæſaris, atque maieſtate hominis eius opus efferatus, quo facilius ferocem populum, nouarumque rerum percupidum in fide atque obſequio contineret, Cæſarem in Vngariam crebris nuncijs euocat, rem arduam incidiſſe docet; quæ niſi ipſe adſit, nequaquam queat componi: periculum non mediocre ineſſe, niſi maturet. Tertius Bambergæ diem ſolis, quam ab auſpicio Palmarum cognominant: inde Goslariæ Paſchalia concelebrat, dieque feſto Ottoni, Imperatoris Ottonis tertij ex ſorore nepoti, Sueuiæ ducatum, Ebboni à ſacris Neoburgenſem pontificatum tradit, filio Baldouini præfecturam conterminam, pro qua Godefridus certabat, in fidem atque tutelam committit. Poſthæc in Boiariam pergit, Reginoburgij naues intrat, Bathauiam deuectus, ibi ſupplicationum ferias, triumphumque Chriſti ritu ſolenni perpetrat. Poſt ſecunda Danubij aqua Boiariam orientalem petit. Eſt oppidum Auſtriæ, Greinon vocant, iuxta, ſupra id præruptæ rupes ſurgunt, ſaxeæ moles cubant ac prominent, per quas Danubius vaſto impetu, ingenti fremitu qui procul auditur, ſpumabundus fertur: crebri fluctus hinc proram, hinc latera pulſant: modò cunarum, nunc huc, nunc illuc nauigia ſuccutiunt, vectoresq; humido imbre aſpergunt. Teutones hunc locum infamem pernicioſumq; nauigantibus à ſtrepitu aquarum Strudelon nuncupant, tum poënoſtonos à patiendo dicebatur. Nam ſi in illas nauis impegerit cautes, illiditur. Vbi hanc perniciem euaſeris, aliud continuò malum periculoſius cohærens illi, te excipit. In rapidiſsimos vertices, quibus intorta, nauis obliqua, & gubernaculi impatiens agitur, incidis. Vorticoſum barathrum aquam cõtorquet, hiatu maximo haurit atq; abſorbet, niſi remis pro viribus incumbatur, naues attrahit, atq; ſubuertit: ſed pertinacibus remigibus euerberatum veluti nauigia, claſsicis eripientibus cedit. Ergo nautæ ingenti certamine concitant remos, quantaq; vis humana eſſe poteſt, fluctus, qui in ſe vehuntur, euerberant, vndis findũt, gurgitibus nauem eripiunt. Circum circa habitant remiges horũ locorũ ab ineunte ætate periti, hos nauigãtes conducunt, his gubernatorib. hæc pericula incolumes euadunt. Cæſarẽ tum illac nauigantẽ Bruno Wirtzburgenſis epiſcopus cognatus

eius alia naue comitabatur, dumque ſaxo cuidam eminentiori allabitur, atra Æthiopis imago, ſatis nimis apertè, ferale (vt exitus probauit) ſignum, ibidem conſtitit, Brunonem appellat, Heus heus epiſcope, malus ſum (inquit) genius, meus es, & quouis gentium proficiſcare, meus eris, nil quidem in præſentiarũ agere aduerſus te habeo, breui tamẽ iterum me videbis. Cunctis abominantibus peſtilens ſpiritus ab epiſcopo ſigno immortali appetitus, adiuratusq; carminibus ſacris, ſub oculis omnium euanuit. Atq; hoc ſaxum adhuc monſtrari ſolet, cui impoſita turris lapidea, abſq; tignis, & tecto cognomẽ ita ſortita, adhuc retinet. Vnde haud procul (decem opinor millia paſſuum) Cæſar & comites eius in vico Boſenburg (vbi & nos ſæpe diuertimus) appellant: Ibidem Cæſarẽ Richlita vidua (cuius maritus Adablero ab Eberſperg, primæ Boiariæ caſtelli, nunc templũ eſt, dynaſta, ſuperiore Quadrageſima deceſſerat) magnificè hoſpitio, & conuiuio excipit, oratq; vt Boſenburg, & prædia quæ hiſce locis maritus precariò poſſederit, Welphoni tertio, nepoti ſuo ex fratre tradat. Cæſar cœnaculum conſcendit, dum coram Brunone epiſcopo, & Alemanno præſide Eberſpergenſi, atque Richlita, extendens dextram poſtulatis annuit, repentè contignatio collabitur. Hainricus in alueum ſolij balnearij abſque* pauperie cecidit: Bruno, Alemannus, Richlita margine, tabelliſque lignei labri grauiter alliſi, paucis pòſt diebus hoc caſu extinguitur. Poſthæc Cæſar in Vngariam nauigat, Albamq; regiam petit. Vbi honorificè Quinquagenalibus excipitur. Ipſo die feſto Petrus aduocata concione regnum Vngariæ cum haſta aurata reddit, faſces regni ad pedes Cæſaris deponit, cum maximo auri pondere, quod militibus ſuis Cæſar diſtribuit. Regio inde luxu conuiuium initur, cœna dubia apponitur. Cæſar armatus, armatiſq; ſeptus ob perfidiam inimicorum epulatur: ſeptem ibi dies commoratur. Abiturus cunctos accerſiri iubet, quos idoneos ducebat, eorum conſilium habet. Ita more maiorum ex concilij decreto regnum rurſus in fidem Petro tradit: Vgros ſacramenta redintegrare imperat, eos non aliũ regem, præter Petrum & filium eius recepturos, cæterùm pòſt horum fata in poteſtate Cæſarum fore, perſanctè deierare, ritu ſolenni ſancire præcipit. Quandoquidem autem de Eberſpergo tempus admonuit, vt res poſtulat, rem paulo altius, quo magis illuſtris fiat, repetã. In confinio Vindeliciæ primæ, ſecundæq; inter Iſaram & Oenum Senones ſunt, a vico, & præcipuè fluuio eiuſdem cognominis ita dicti: hic infra Mosburgium cum Iſara confunditur. Atque hic Vindelicorum pagus apud veteres clariſsimis paruit dynaſtis, quos ex nobiliſsimo Carolomanni Boiorum, Italiæque regis ſanguine procreatos fuiſſe reperio. Hi in inferiore Boiaria ad Lauarum amnem Peſſenhauſen vicum, & millia paſſuũ decem infra patriam meam Abuſinam, Langvuaid, & his proximã ſyluam Schiuerbuech dictam, & Schiuerbach: in ſuperiore Geiſenfeld, & Vallatum: in orientali Boiaria Boſenburg, Ibiſum, & pleraq; alia prædia & caſtella, quæ recenſere nihil eſt operæprecium, poſſedere. Sichardus (quem Imperator Arnulphus Cæſar Auguſtus dilectum ſuum propinquum appellat) perijt in bello Vngarico, ſub Ludouico rege Boiorum, filio Arnulphi Auguſti, anno æræ noſtræ DCCCC VII. Eberſperg caſtellum condidit, cum vxore Gothina Fruxini humatus eſt. Succedit filius horum Ratholdus, ab Arnulpho regulo Boiorum Charionum limiti præfectus eſt, migrauit ex hac vita altero atq; triceſimo poſt fata parẽtis anno: ipſe & vxor eius Angilmunda ſepulti ſunt Salisburuij in templo diui Amandi. Excipit ſoboles Eberhardus, & Adalbero primi: bello Vngarico ab orbe ſeruato, anno D. CCCC LV. interfuere, ſoror eorum Wilbyrga, templum diuo Sebaſtiano in arce Eberſperg conſtruxerunt, anno Salutis DCCCC LXX. ipſi in paucis pòſt diebus vita functi ſunt. Otto Magnus pleraque his donauit. Eberhardus abſque liberis, nempe cœlebs deceſsit: Adalbero ex Luitgarda Adalberonem Vdaſcalcum & Vlricum tulit, quem D. Vlricus Auguſtæ epiſcopus aqua luſtrica expiauit, ipſique ſuum nomen fecit. Ambo parentes Vlrici Fruxini conditi eſſe perhibentur. Vlricus vxorem duxit Richardim, ſororem Matichardi Charini, cui Hadmudam ſororem, ſuam viciſsim nuptum dedit. Illique procrearunt Eberhardum, Adalberonem ſecundos, Auguſtinianis flaminibus, collegium Eberſpergij inſtituere. Richardis obijt anno Chriſti M XIII. maritus M XIX. ſepulti in Eberſperg. Eberhardus cõnubio ſibi iunxit Adelhaidim in Saxonia ortam: hi Geiſenfeld contubernium ſacratarum fœminarum dicauere anno à Chriſto nato M XXX VII. Gerpyrgam virginum maximã ceperunt: condonauere huic templo Langkvuald, Vallatum, Siuerpach. Adalberonis coniunx fuit Richildis, ex ſuperiore Boiaria oriunda, ſoror Welphonis tertij ducis Charionũ, filia ſecunda. Quòd liberis hi quoq; carerent, Eberſperg in ædem diui Benedicti cõmutarunt: tradidereq; monachis inter alia Peſſenhauſen, in Auſtria Boſenburg, Ibiſum. hæc quòd longius ſita forent, duci Auſtriaco longo pòſt tempore, circiter æræ noſtræ annũ M CLXXX. tribuuntur. Propinquiora prædia Conradus præſul recepit. Imperator Hainricus tertius Cæſar, & rex Boiorũ author fit, datq; diploma Reginoburgij Calẽd. Ianuarij anno Chriſti MXL. Huius quoq; Adalberonis opera Beurn templum locupletiſsimum, ab Vgris exuſtum, ad radices alpiũ in ſuperiore Vindelicia conditũ, cuius curator extitit, monachis, ſacriſque Benedictinis, reiectis Auguſtalibus flaminibus

Prodigium.

Boſenburg vel Poſenborg è regione i ſenſis opp. an Hodie ſor..ſſin Boſenbu g.

** forſitan pariete*

Hic Bruno Canoniſatus eſt, ſcripſit commentaria in ψ, alterum, obijt ex hoc caſu 1045. VI. Cal. Iuny.

Comites de Eberſperg.

Senones populi, an der Sempta.

Comites à Zant. An der Lauar,

Richardis qua & Richarda.

Geiſenfeld monaſteriũ.

Adalberonis vxor Richildis.

Benedictobeurn templocuer dis ſtu Beurn.

Helengerio primus abbas in Beuron.

nibus redditum eſt. Atq; idem Hainricus rex Boiorum Helengerionem præſulem Tigurinum,& duodecim monachos Tigurinos eò tranſtulit. Obiere iſti coniuges eodem anno, nempe MXLV. is ſexto Calendas Aprilis,ipſa pridie Idus Iunij: in huſceq; defecit familia horum tetrarcharum nobiliſsima. Hæc ex faſtis & diplomatibus Eberſpergenſium, Beurotumq; accepta ex fide refero: ibidem huiuſcemodi publica inſtrumẽta Cæſarum, Pon-

Giſala regina Vngariæ. Berengerius epiſcopus Bathauiẽſis. Engelbertus epiſcopus. Cæſar expeditionem naualem indicit.

tificum ſeruantur. Cæſar ex Vngaria reuerſus (vt ad narrationem redeam) ſecum Giſalam reginam vxorem diui Stephani abducit, Bathauiæ vbi in templo ſacratarum fœminarum eius Mauſoleum oſtenditur, ab Vgris venerabundis aditur, collocauit. Mortuo tum Berengero, qui & Penno, epiſcopo, Engelbertũ vxoris ſuæ ſacrificum Bathauenſibus epiſcopum deſignat. Inde Francofordiam ſe cõfert, vbi grauiſsima ægritudine decubuit, adeò vt deſperata eius ſalute, Hainricus ſummus Boiorum regulus, Otto Sueuorum dux epiſcoporum plerique, Hainrico filio Hetzilini, huius Ottonis patrueli Imperium deſtinarint: ſed conſilium illorum fruſtra fuit. Cæſar ſanitatem, viresque recuperat, Goslariam in hyberna concedit: expeditionẽ indicit naualem in Phladirodicos aduerſus Theodericum limitis præfectum, traiecit, victorque reuerſus Quinquagenalia ad Aquas Graneas facit. Ibi frequenti principum ſenatu Godefrido in terram corpus abijcienti, non ſolum ignoſcit, ſed principatum Lotharingiorumque tutelam, quam viuo patre obtinu-

Fridericus dux Moſellanorum. Vratislaus. Zemizlo.

erat, reddit. Ducatum Moſellanum Gotheloni fratri eius ob ignauiam ademptum, Friderico germano Hainrici ducis Boiorum committit. Conuentu peracto Mersburgium vltimo Iunio, octauo Calendas Iulij petit: ibi apparent cum tributo, donisque Cæſare digni Vratislaus Boiemiæ, Pomerorum Zemitzlo, Cathmarus Polonorum regulus. Inde Calendas Iulij ad Moeſiam vrbem pergit. Conuentu ibi peracto, Septembri Auguſtam Rhetiæ adit. Per idem tempus nuncijs crebris, item literis fit certior, tres Errones, & (vt

Tres ſummi Pontifices. Bened. Clud. Syluester. Gratianus.

Clemens ſecundus appellat) Hæreticos Benedictum nonum, Syluestrum tertium, Gregorium ſextum Pontificatui maximo incubare, diuerſiſq; locis habitare. Benedictus quòd imperitus literarum eſſet, Syluestrum collegam, qui rem diuinam procuraret adſciſcit, ipſe prædia, vectigalia, negocia prophana adminiſtrat, cenſum eccleſiaſticum exigit, ſacram pecuniam promit, atq; condit. Gratianus, qui & Gregorius ſextus auro dato Benedicto, diuiſis cum eo redditibus, vtrumq; munus obit. Cæſar in Boiaria copias cogit, Tigurinus Egbertum Herueldenſem inuitis Magiſtrum imponit, Herandum virum eruditum,quem antea præſulem ingratis monachis præfecerat, ſecum abducit: vt auaritiam lethalemq;, ambitum, ac reipublicæ Chriſtianæ pernicioſiſsimas peſtes ab orbe Romano abigat, in Italiam cũ exercitu maiore, quàm priores principes proficiſcitur. Veronæ ſubſtitit aliquot dies, vltimo Octobri, vj. Cal. Nouemb. Ticinum ad conuentus agendos contendit. Peracto concilio hinc caſtra Romam verſus mouet. Decembri. Sutrium peruenit, vbi conſilio habito Benedictum, Syluestrum, Gregorium exauguat, Suidegerũ Bambergenſium ſecundum epiſcopum, genere Saxonem, bonis artibus & ſcientia ſacrarum literarum præditum, Pont. Max. legit: Clementem ſecundum appellat, Gregorium ſextum in Germaniam relegat. Poſthæc Cæſar, principes, & epiſcopi ſimul Romam pergunt. Dum talia in Italia fiunt, flagrans in Vngaria armorum flamma exarſit, multos mortales extinxit. Vgri bellis & incurſationibus in alias regiones impetum facere aſſueti, atq; inde ditari, quòd eis per pietatem Chriſtianam, & ſub regibus Chriſtianis non licebat, à Petro rege, ſimul & Chriſto deficiunt, cum Cæſarem longius, quàm vt auxilium ferre poſſet, abeſſe accepiſſent. In extremis igitur Vngariæ finibus coëunt, Andream quendam hac lege atq; omine, vt nouum Crucifixi cultum explodat, veterem & auitam religionẽ reſtituat,

Andreas rex Vngariæ eligitur anno 1047. vt ſcribit Ant. Bonfinius. D. Gerhardus. Zaunico bonus Chriſtianus. Petrus rex oculis priuatur.

regem ſalutant. Andreas auidus Imperij, qui aliter regno potiri nõ quibat, tunc quidem annuit. Fit Senatuſconſultum, Chriſtus exibilatur. Dij gentis veteres recipiuntur. Proceres, populuſq; Vngaricus huiuſce coniurationis conſcij, procul procul, ingeminant, à viris fortibus, garruli, imbelles, ignaui, meticuloſi, effœminati ſacrificuli, cum ſemiuiro grege, cum decimis & mendicis in malam crucem abeant, ad Teutonasque ſuos redeant. Templa deinde incenduntur, ſacerdotes, monachi, epiſcopi, præter tres, inter quos Diuus Gerardus, aduenæ. hoſpites, externi indigenæ, qui fidem regni ſeruare, Chriſtum abiurare recuſabant, crudeliſsimè paſsim trucidantur. Vnusquoq; principum, Zaunico nomine perire maluit, quàm fidem violare. Petrus qui hiſce diebus in confinio Boiariæ atq; Vngariæ cum Noricis venabatur, de improuiſo circumuẽtus, fortiter triduo dimicans, omnibus ſuis amiſsis, tandem intercipitur: ad Albam regiam traductus, oculos, genitalia ferro amiſit: ex vulnereq;, & plaga obijt. Andreas cum à tribu, epiſcopis, quos huic cladi ſuperfuiſſe commemorauimus, rex renunciatur: potituſq; nemine refragante Vngaria, edicto Chriſtianiſmum inſtaurat colere plures deos capitale fore ſancit. Deinde legatos ad Cæſarem in Italiam proficiſci iubet, qui ipſum muneribus, purpuratos donis placarent, docerentq; Petrum domeſtica ſeditione interemptum: percuſſores omnes pœnas dediſſe, ſe à popularibus regem ſalutatum. Quòd ſi Cæſar author fieret, ſe tributum quotannis penſitaturum, redditurumq; omnis conſpirationis authores, pollicetur. Se nihil impenſius

cupere

cupere, quàm cum amicitia, & gratia Cæſaris regnare. Cæſar licet ægerrimè ferret necem Petri, vindictæq; auidus eſſe, tamen pro tempore diſsimulata ira, quòd cũ alijs occupatus foret, legatos ſecum Romam, viſum ædem D. Petri ire impetat, ibi reſponſa editurum: & quod bonum æquumq; ſit, facturum aſſerit. Cùm ergo Romam perueniſſet, anno ab orbe ab inferis vindicato milleſimo quadrageſimo ſeptimo, octauo Calendas Ianuarij, cũ vxore Hagna à Clemẽte ſecundo Pont. Max. conſecratur, Imperator Cæſar Auguſtus appellatur: riteq; rebus diuinis perpetratis, Pont. Max. Auguſtus, Auguſta, Imperatorio cultu, flaminibus, epiſcopis, ſacrificulis, ſenatu, populoq; Romano, equeſtri ordine, militibus dedi centibus, & concomitantibus ad Lateranenſe prætorium procedunt. Nemo nõ donatus abiuit, nemo à ſermone principis triſtis diſceſsit. Imperator, ſacerdotes, flamines, ſenatum, populumq; Romanũ, nullum poſthac Pontificem Max. capturos, niſi quem Cęſares, more maiorum legerint, iurare adigit. Poſteaquam aliquor dies feſta pace Romæ cõmoratus eſt, partem exercitus cum Auguſta domũ remittit, quæ filiam Rauennæ peperit. Ipſe cum reliquis copijs vlteriorem Italiam, Campaniam, Calabriam, Apuliam, finitimasq; regiones perluſtrat: caſtella malè obſequium præſtantia expugnat, ad deditionẽ cogit, ius dicit, reſponſa reddit. Nordmannis qui ijs locis diuerſabatur, dat duces. Beneuentanos quòd ſocrum ſuam à Gargano monte redeuntẽ, aliter quàm Auguſtæ matrem tractarant, nempe ciues tumultum concitarant, malè mulctat. Rebus itaq; Italicis compoſitis atq; firmatis, in Germaniá rurſus reuerti ſtatuit. Mantuæ Paſchalibus rebus diuinis operá dedit morbo ibi grauiſsimo laborauit. Poſteaquam conualuit, Auguſtam vltimo Iunio venit, Ebboni vrbis epiſcopo vita defuncto, Hainricum ſubſtituit. Cumq; expeditionem Vngaricá meditatur, Godefridus dux Lotharingiorum, Balduinum Flandrum, Theodericũ Flerdingij limitis præfectum, in ſuas partes trahit, ipſis adiutoribus rurſus rebellionem facit. Imperatori dicto audiens non eſt, conterminas ſibi epiſcoporum prouincias depopulatur, Neomagi Palatinas ædes incendit, vrbem Chaborum Virdunum dolo capit, diripit, exurit. Eadem tempeſtate Andreas Vgrorum rector crebrò legatos ſupplex mittit: primò de nece Petri ſe purgat, deinde ſe inuitum coactumq; ab Vgris regnum ſuſcepiſſe: eos qui aduerſus Petrum coniurarint, partim à ſe trucidatos, partim in cuſtodia, quos redditurus ſit Imperatori, ſeruari docet. Poſtremò annuum tributum pollicetur, ſe in clientelã Cæſari dicat, ſi eius beneficio, authoritate & pace rerum Vngaricarum potiatur. Cæſar Vgris reſpondet, curæ hanc rem ſibi fore, hasq; ob cauſas dilata expeditione Pannonica, claſſe & exercitu ingenti cõparato, tradito Moſellanorũ ducatu Alberto, pedeſtribus atq; naualibus copijs aduerſus Godefridum, ſociosq; eius ad inferiorem contendit Germaniam. Primò Theodericum aggreditur, in Friſiam per Rhenũ nauigat, Rinesburgium, & Fleerdingen vrbẽ capit. Verùm perpetuis paludib. & ſyluis prohibitus, nulla re memorabili geſta, imò mediocri clade accepta reuertitur. Nam aduerſarij prædatorijs ſcaphis, latrocinãtium, piratarumq; more Cæſarianos inſequentes, extremos primis cedentibus affligebant. In hac expeditione Hainricus ſextus legatus Boiorum obit, dum vxorem ducere, nuptias facere parat. Sub idem tempus ex vita migrarunt Otto dux Sueuorum, Poppo archimyſta Treuerenſis, Clemens ſecundus Pont. Max. VII. Idus Octobr. Imperator nataleis Chriſti in Saxonia Polethæ concelebrat, nuncijs Romanis, qui eò venere poſtulantibus Popponem Sabonæ Noricorum epiſcopum, virum ſapientem, ac ſtudioſum Pont. Max. declarat ex conſilij decreto, Damaſum ſecundum nuncupat: ab epiſcopis quibuſdam Romam eundem deduci iubet: Hartuico cancellario ſuo Pontificatum Bambergenſem tradit, Eckberto Fuldenſe cœnobium. Poſt Wirtzburgiũ, inde Sueuiá, deinde Boiariam petit. Quadrageſima, & Paſchalibus Regnoburgij commoratur. Ottoni de Schuueinfurt pręfecto, Sueuiæ ducatum in fidem, Vratislao Boiemorũ regulo, pleriſq; alijs principibus pręſentibus commendat. Dein Sueuiæ fines percurrit, triumphum Chriſti apud Turicos refert, veneratur. Quinquagenalibus Soloduri conuentum Burgundiæ agit. Poſthæc per Franciam antiquam in Saxoniam pergit. In autumno redit, & in Mediomatricum agro cum Hainrico occidentalis Franciæ rege conuenit, more maiorum amicitiam gentiliciam renouat, iuriſiurandi religione ſancit. Inter hæc Godefridus Albertum ducem Moſellanum ſe inſequentem, & deinde dimiſsis copijs, cum paucis agentem, nil hoſtile ſuſpicantem, dolo ſubitò circumuenit, fortiter dimicãtem occidit. Ducatum eius Auguſtus Eberhardo Alſatio tradit, alterum Fridericó. Inde ad hybernacula in Boiariam concedit, natalibus Fruxini: Gotsboldum magiſtrum Epiſtolarum Aquileienſem nuncupat Patriarcham. Brunonem epiſcopum Tullenſem diuini, humaniq; iuris conſultiſsimum, veteri & tetrica Chriſtianorum diſciplina animum temperatum virtutibus habentem, vtriuſq; linguæ peritum, in Alſatia claris natalibus oppido Daboburgio, patre Hugone Hagenaueñ. matre Helica, qui Oppenhaim condidere, ortum, Pontificem Maximum deſignat. Isq; continuò deducentibus iuſſu Imperatoris Hugone epiſcopo, nuncio Romano, Eberhardo archiepiſcopo Treuerum, Adalberone Mediomatricum, Theoderico Virdunenſi pontifice Romam migrat, vbi vniuerſis fauentibus, maximo honore excipitur, Leoque nonus pridie

Imp. Romã venit anno 1047.

Ebbo, qui ab alijs Eppo, & epiſcopus Aug.

Clemens 2. P. M. obijt: Popponem Priſciſianum epiſcopum habet Herueldenſi. P. Max. Damaſus 2.

Bruno Tullenſium epiſcopus, qui & ab alijs Bono dicitur.

Oppenhaim cond. a.

Leo 9. Pont. Max.

Nonas Februarij auſpicatiore nomine adpellatur: moxque Eccleſiaſticum agit conuentum, legem ambitus, quam Symoniam vocant, denuò redintegrat. Godefridum, Balduinum, Theodericum, hoſtes Reipublicæ iudicatos, & proſcriptos, quòd Auguſto fidem non ſeruarent, deuouet. Imperator Reginoburgium Calendis Februarij petit, ducatum

Chuno, qui & Conradus dux.

Boiorum Chunoni ſiue Conrado in fidem atque tutelam committit. Interea Theodericus ſuperior à Cæſarianis interimitur. Cæſar aduerſus ſocios eius Godefridum & Balduinum arma mouet, ad Aquas Graneas caſtra facit. Huc Leo Pont. Max. peracto Rhemis

Leo Pont. Max.

Galliarum occidentalium conuentu Eccleſiaſtico, venit. Godefridus territus concordia principum, ſeueritateque, Aquas Graneas cum ſupplicijs petit, peccatum fatetur: veniam orat, & precatore Pontifice Max. vitam impetrat: cæterùm Treueros in exilium rele-

Godefridus in exilium mittitur. Balduinus vincitur.

gatur, arcta cuſtodia ab vrbis archimyſta aſſeruari iubetur. Poſthæc Auguſtus Balduinum Flandrum petit, in ditionemque vi cogit. Pacata itaque Germania inferiore, Mogontiacum cum primario ſacerdote ad conuentus Iuridicos, & Pontificios agendos, ſe confert. Hiſce peractis, Leo per Boiariam hyeme Romam migrat, regiones Italiæ vltra Romam

Rulechij habent alij.

ſub iugum Auguſti fulmine ſuo mittit: Cæſar Polethæ in Saxonia hybernat. Traiecti Paſchalibus ſtudijs diuinis operatur. Perdomitis vndique hoſtibus atque inimicis Reipub. Vngaricam meditans expeditionem. Norinbergæ oppido gentilicio, concilium vniuerſæ Boiariæ cogit. Epiſcopi Hartuicus Bambergenſis, Gebhardus Aichſtatenſis, Conradus Auguſtanus, Gebhardus Reginoburgenſis, Adouinus Sabonenſis, Nitgerus Fruxi-

Conradus dux Boiorū.

nenſis aduolant. Item Conradus ſummus Boiorum regulus, duces & tetrarchæ Boiariæ, Welpho Charionum, Lycatiorum, & Atheſinorum præſes: Albertus Auſtriaci limitis præfectus, Otto Schirorum dynaſta, præfectus prætorio Boiariæ, Fridericus Damaſiæ princeps, & plerique alij Boiorum proceres præſto ſunt: totius Boiariæ nationes apparent. Nariſci, Chamabi, Boëthi, Alemanni, Sudini, Ilitſij, Bachuni, accolæ Hercyniæ ſyluæ, Boiemiſque continui: capita aliarum nominaſſe ſufficiat, Vindelicos, Noricos, Auſtriacos, Stitios, Chariotas, Iuuauenſes, Burghuſios, Tyrollios. Cum hiſce omnibus de bello

Hunnēberg & Hemenburgab alijs.

Vgris indicundo Imperator conſultat. Decernunt rei militaris periti, vt Boij vrbem Hunnoburgium ſuperioribus annis ab Auguſto dirutam, in confinio Vngariæ atque Boiariæ, communiter inſtaurent, ædes, mœnia reficiant, foſſa, vallo muniant, Coloniam Boiorum eò deducant: ibique dum hæc fiunt, & operi Boiorum plebes inſtat, cæteri caſtra faciant.

Gebhardus epiſcopus Ratiſpon. Kempten.

Armatorum excubias (qui illos intentos vrbi cōdendæ interim defendāt) collocent. Gebhardus igitur patruus Auguſti pontifex Reginoburgenſium Campodunenſi Rhethorum monaſterio, à nepote donatus, cum copijs pontificum, myſtarum, & præſulum atq; monachorum Boiariæ Vngariam petit, locum ſuperiorem occupat: Vgros id prohibere conantes in fugam vertit, maxima clade afficit: fines eorum ingreditur, inde prædas agit.

Conradus Boiorum primarius princeps Vgri contra Boios.

Veniunt in tempore Conradus primarius Boiorum princeps, & Albertus Auſtriacus cum Boiariæ dynaſtis, caſtra metantur, ea carrucis (vt mos eſt Germanorū) in orbem cingunt. Cæteri ædes, templa reficiunt, pars mœnia extruit, pars foſſam ducit, reliqui aggerem iaciunt, ij palos figunt, alij vallum ſtruunt. Vgri permoleſtè ferunt, vrbem nouam, velut clauſtrum ac obicem ſuis ceruicibus imponi. Copijs igitur omnibus vndiq; coactis prouolant, aliquot in ſubſidijs conſident, alij caſtra vndique, noctu, decimo Calendas Octobris adoriuntur, imbrem ſagittarum veneno illitarum effundunt, vni tabernaculo ducentas amplius ſagittas adhæſiſſe literis proditur. Nemo tamen noſtrarium, quod mirari ſubit, vulneratus eſt. Nam dimenſo opere fortiter reſiſtebant, caſtraque defendebant. Duces & proceres alacres militem cohortabantur, & optimorum Imperatorum, & fortiſsimorum militum officia ſimul exequebantur: omnia prouidebant, pugnabant, hoſtem feriebant, contis, haſtis, ſecuribus Amazonijs, telis miſsilibus ſubmouebant: ſumma vi ſeptem dies caſtra oppugnata, ſumma ope defenſa ſunt. Tandem Boij conglobati, impetu quam maximo poſſunt in Vgros oppugnationi intentos, diſperſoſque erumpunt, cædunt, ſternunt, mactant, in fugam conijciunt: fugientes ad exercitum in inſidijs laritantem perſequuntur. Et ij diuinitus territi terga dant. Boij potiti victoria grates Deo Opt. Max. ſupplicatione decreta agunt, ad caſtra incolumes reuertuntur, opus cœptum perficiunt, portas claudunt, colonos deducunt, ædes, agros diuidunt, validiſsimo ciuitati

Vgri vallū oppugnant.

præſidio impoſito, domos quiſq; ſuam abeunt. Quod vbi Vgri accepere, vndiq; ex omni Vngaria, Pannonijs & Dacia, viribus coactis, vrbem obſidione die Solis cingunt: quatuor deinceps continenter dies vallum oppugnant, flāmas, feruefacta iacula, ignitas tragulas, candentes glandes, faculas ardentes, tædas, fomenta ſulphure ac bitumine illita in caſas (quæ ſcandulis more Boiorum, pars adhuc ſtramentis tectæ erant) in vallumque paſsim iactare, admouere, palis, ſudibus cœperunt. Illa celeriter ignē concipiunt, Vgri tum maximo clamore, quaſi parta iam, & explorata victoria, noſtris extinguēdo igni deditis, pars vallum deſtruere, aggerem excindere, foſſam adæquare, pars portas effringere, ſcalas mœnibus admouere: alij irrumpere parant: quidam circuire, miſsilibus inceſſere incipiunt. Tum repentè ventus coortus, conatus hoſtium fruſtratur, ab omni cœli cardine ignem

extin-

extinguit. Turturque obſeſſos circumuolitat, quòd tanquam bonum fauſtumque omen, atque præſidium oppidani accipiunt: inuicem ſe cohortantur, quò cœleſte ſignum vocet, in hoſtem pergere ſtatuunt. Impetu ac agmine facto erumpunt, hoſtes imparatos, more triumphantium magis quàm dimicantium ſeſe agitantes, aggrediuntur, cædunt, in fugam vertunt: multos more pecudum mactant. Tantaque cæde Boij in Vgros debacchati ſunt, vt ſex naues, hoſtilibus cadaueribus oppletas fuiſſe in acta relatum ſit. Vgri cœlitus territi, poſthac Boios inceſſere ſuperſederunt. Dum hæc in confinio Boiariæ atque Vngariæ geruntur, Imperator in Saxonia Goslariæ copias cogebat. Rumor erat Cathomarum Polonorum regulum Sileſiam, ab Auguſto Boiemio præſidi datam, armis affectare. Cathomarus vbi iſthæc accepit, ad Imperatorem venit, rumorem de ſe temerè natum coarguit. Cæſar excuſatum eum habuit, domumque redire iuſsit. Per idem tempus Balduinus iunior Flandrenſis Lotharingiam vaſtat, Honumque capit. Auguſta filium peperit autumno. Imperator in Saxonia eodem in loco hyemat, natalesque Chriſti ſeruatoris noſtri concelebrat. Auguſtam Rhetiæ ad conuentus agendos, quibus & Leo vrbis Romæ epiſcopus interfuit, Calendis Februarijs in Quadrageſima Nemetum Auguſtam, Paſchalibus verò ad Coloniam Agrippinenſem proficiſcitur, filium ſacro fonte luſtrat, Hainricum nuncupat: ſucceſſorem & hæredem Imperij declarat: in eius verba, pleroſque qui aderant, principes, epiſcopos iurare iubet. Conuentu peracto, Boiariam petit, coactoque exercitu Vngariam inuadere, Imperioque ſubigere tentat. Diem, quo Deipara virgo relictis terris ad cœlos migrauit, feſtum Bathauiæ agit. Ibi Godefrido ab exilio reuocato, prædia quædam ſtipendiaria archimyſtam Agrippinenſem reddere præcipit, & illum Balduino Flandro opponit. Cæterùm Gebhardum patruum ſuum epiſcopum Reginoburgenſem, Vratislaum Boiemiæ, Welphonem Charionum rectorem, cum Boijs atque Boiemis, Daciam, Aquilonares Vgrorum regiones vaſtare iubet. Vbi illi fines hoſtium attigere, agrosque vrunt, ædificia, vicos incendunt, eiuſmodi tempeſtates ſunt conſecutæ, vt expeditio neceſſariò intermitteretur, & continuatione imbrium, torrentium, fluminumq́, diluuiæ, pleriſque equorum & mortalium abſumptis, ſub papilionibus milites contineri nō poſſent: itaque cunctis præda, igne, ferro attritis, domum reuertuntur. Porrò Imperator cum valida Francorum, Gallorum, Polonorum, Longobardorum, Venedorum, Sueuorum, Saxonum manu, Pannoniam Auſtralem Vngariæ partem, terreſtri itinere, abſque carrucis, annona equis clitellarijs aduecta, inuadit: ſed paludibus fluminumque eluuie iter ſibi interclusum offendit: longisque anfractibus alluuiones amnium, qui iugi pluuia aucti excreuerant, alueosque egrediebantur, circuit, per Charionum fines Vngariam intrat. Hoſtes in continentes ſyluas ac paludes ſe ſuaque omnia contulerant, pugnandi aperto marte poteſtatem nequaquam Cæſari faciunt, pabulum, aquarum fontes corruperant. Interdum ſe à tergo, à fronte, modò à læua, dextra oſtendunt: poſtremos in agmine tentant, ac ſtatim regrediuntur, rurſus alijs, pòſt alijs minitantur, neque prælium faciunt, neq; ocium patiuntur, tam Cæſarianos fatigant. Romanus Imperator vbi ſe dolis fatigari videt, neque ab hoſte poteſtatem confligendi fieri, quo ad commeatus, ſtipendiaque militibus ſuppetunt, vniuerſa quocunque pergit frumentis ſucciſis, ædificijs incenſis depopulatur, ſolis templis manus abſtinet, alia cuncta in vaſtam ſolitudinem redigit. Vbi annona exercitui deficere, miles fame vrgeri cœpit, reditum parat. Vgri Cæſarianis fame oppreſsis, per ripas fluminum, per vadoſas paludes copias opponunt, reditum intercludere, famelicos aut ad deditionem cogere, aut vi opprimere tentant. Cæſariani interriti, paludes flumina contis explorant: inuicē adiuuando quouis modo queunt, nando, equis, vado, abſq; cunctatione ſuperant. Vbi ad Rabiniſæ fluminis pontem (qui caſtello firmiſsimoque præſidio communitus erat) peruentum eſt, hoſtes traiectu amnis noſtros arcent. Quidam Burgundionum, Saxonum, & Polonorum flumen non ſine periculo tranant, munimentumque firmiſsimum in altera ripa ponti appoſitum primò vi expugnant, cæſis Vgris, in fugamque coniectis exercitui viam ferro aperiunt. Imperator ex Pannonia reuerſus, dimiſſo exercitu in hyberna in Saxoniam concedit: vltimo Decembris feſtos dies, rem diuinam, vt Chriſtianū decet principem, Goslariæ ritè perpetrat. Quoſdam religioſulos, carnis vſum execrantes, ne latius malum ſerperet, in crucem agi præcipit. Hainricum archimyſtam Rauennæ eſſe iubet. Nitgerum epiſcopum Fruxinenſem ob necem fratrum ignominioſam, nimis proteruum Rauennam relegat, vbi ſubitò interijt: Deinde Paſchalibus Nemetum Auguſtam petit. Hiſce diebus Bonifacius Italiæ potentiſsimus princeps ſagittis à duobus militib. perimitur, Mantuæque ſepelitur. Auguſtus Burgundionum conuentū ſupplicationibus Soloduri, Quinquagenalibus apud Turicos agit. Inde rurſus Vngariam inuadit, Piſonium, quod Teutones vulgo, diminutè Presburgium, integrè Vratislaburgium nuncupant, naualibus terreſtribus copijs fruſtra obſidet: ſæpius fruſtra oppidanis ſe fortiter defendentibus oppugnat, machinas omnis generis ſtruit, nihil intactum, nihil intentatum, quo vrbe potiatur, reliquit. Auxilium obſeſsis præcipuum erant, qui procul hoſtium conſpectu aquam ſubibant, occultoque

Turtur obſeſſos circumuolitat.

Catzmair.

Balduinus iunior Lotharingiam vaſtat.

Honum oppidum eſt Lotharingiæ, ſ. geber tus author.

Godefridus ab exilio reuocatur.

Nitgerus epiſcopus Friſign. obijt.

Bonifacius Italiæ princeps occiditur.

Turici, Turegenſes vel Tigurini.

Presburg.

lapſu ad naueis vſq; penetrabant, easq; terebrabant. Hæ ita perforatæ aquas recipiebant, atq; ſubmergebantur. Tandem Leo pontifex eò pergit, vltro citroq; miſsis legatis, Andreas pacem poſtulat, Cæſar annuit: vterq; primarium Chriſti ſacerdotem arbitrum capit. Eodem quoq; tempore, contagio armorum, quaſi peſtilentia, Boiariam inualit, perniciosæ diſcordię ignis exarſit, qui Gebhardum patruum Auguſti epiſcopum Reginoburgenſem & Conradum primarium Boiariæ legatum inuoluit, commiſit. Conradus eiusq; amici maximè auaritiæ ſimul & iniuſtitiæ dediti, venalia omnia habebant: contra diuinas humanasq; leges ab his, quos iure ſuo gratis iurari, quibusq; gratis iuſtitiam adminiſtrare debuerant, munera captabant, viduas, pupillos, ciues, agricolas, pauperes, inopes, aulici mares compilabant. Conradus illorum querelas nec audiebat, nec negocia cognoſcebat: cuncta ad prætores relegabat. Qui largiebantur, principem poſsidebant, cæteris aditus præcludebatur: ne aſpicere quidem niſi procul licebat. Epiſcopus Conradum modeſtè officij ſui admonet. Decet principis munus eſſe magis dandis, quàm accipiendis beneficijs amicitias quærere, Imperiumq; adminiſtrare. Patriam, parentes armis tegere: vitæ pericula propellere, ſapientia Reipublicæ conſulere, augere, conſeruare iuſtitiam, libertatem ciuium. Inopes ab iniuria potentum vindicare, pauperibus auxiliũ portare, hos à ſeruitute diuitum in libertatem aſſerere. Hæc boni prīcipis eſſe virtutes Gebhardus commemorat: aliter ſuperbam dominationem eſſe aſſeuerat. At Conradus & amici ſui ægerrimè, facta moresque ſuos ab epiſcopo notari ferunt. Parckſtain vrbem epiſcopi (vicus adhuc, & arx eſt Nariſcorum, proxime Videnas vrbem Boiariæ antiquæ) dolo capiunt, diripiunt, incendunt: quod cum facere abſque iuſſu Imperatoris capitale crimen erat. Quamobrem Auguſtus & pontifex Romanus ex Vngaria Reginoburgium menſe Octobri veniunt, epiſcopum atque ducem Boiorum ab armis diſcedere iubent, illisque diem vbi iure diſceptent potius quam armis dicunt. Maximus deinde Pontifex præſentibus Imperatore, oratoribus Hainrici regis Franciæ occidentalis, litem quæ de ſacris diui Dionyſij inter Pariſios & Boios, nempe per annos centum atque ſexaginta fuerat, velut arbiter honorarius dirimit, diuum Dionyſium è Pariſiorum ſuburbano oppido, furto ſublatum, Reginoburgij in Boiaria, in templo diui Haimerani conditum ſeruari, pronunciat. Interfuere Baldingus archimyſta Iuuauenſis, Gotboldus patriarcha Aquileienſis, Dominicus Venetus, Humpertus diuæ Ruffinæ, Otgarius Peruſinus, Seuerus Pragenſis, Gebhardus Aichſtatenſis, qui Leoni in Pontificatu Max. ſucceſsit, Gebhardus Reginoburgenſium epiſcopus, patruus Auguſti. Poſtea Leo diuum Erhardum, diuum Wolfgangum eiuſdem vrbis Pontifices, ſuperûm albo aſſcribit. Quibus etiam diebus Auguſta filium genuit, cui Conrado aui paterni, cognomen parentis dixerunt. Poſthæc Imperator & primarius ſacerdos in Vangionum vrbem hyematum concedunt: in Paſchalia Merſburgij concelebrant, conuentus agunt. Quò & Gebhardus, & Conradus Boij in ius vocati, ſe conferunt. Ibi frequenti ſenatu pontificum, principum, Conradus multa auarè ſuperbeque feciſſe conuictus fuit. Ducatu Boiariæ etiam ob ſuperiora facinora mouetur, priuatamque vitam degere iubetur. Sed domum reuerſus, res nouas molitur. Quoſcunque poteſt, pollicitis & auro ſibi conciliat: complures breui conſcios, pleroſque etiam procerum, quibus pecunia, luxus, voluptas, bella, aliaque omnia chariora, quàm pax atque fides erant, in ſocietatem atque amicitiam adſciſcit: vniuerſos ſacramento ſibi, vt fideliores forent, dicere perſuadet: interim quietem ociumque ſimulat tempus opportunum ſuis conſilijs præſtolatur, quod tandem fortuna adminiſtrauit hoc pacto. Romanus Imperator celebre totius Imperij concilium Tribuariæ cogit. Hainricus filius eius frequenti procerum ſenatu Cæſar ſalutatur. Huc Andreas Vngariæ rex legatos mittit. Leo ſummus orbis Romani ſacerdos, adnitente Gebhardo Reginoburgenſi epiſcopo patruo Auguſti, has pacis conditiones dixit: in quibus comprehenſum, vt Andreas, quemadmodum ſæpius vltrò pollicitus erat, auri ſummam, partem Vngariæ, Cæſari redderet: & ſuo periculo atque impendio auxiliaribus copijs Imperatorem belli adiuuaret. Atque has conditiones, hæc promiſſa iam verbis inita, ſe ſeruaturos, Vgri ſacramento fidem fecerunt: quam primumque ſedulò abſque omni dolo malo ſe re comprobaturos. Ita legati abſoluti, atque dimiſsi ſunt. Dum autem hæc in Germania geruntur, Nordmanni, quià D. Hainrico in Calabria & Apulia collocati fuerant, vbertate ſoli, diſcordia Italorum, ſimul & ignauia illecti, ex Conſtantia & Nordmannia Galliæ, complures receptos ad ſe ſocios adſciſcunt: subinde copias ſuas ex genitali ſolo accitis gentilibus ſuccenturiant. Vbi ſatis virium comparaſſe ſibi viſi ſunt, finitimos inuadunt, imperium harum regionum affectant, nec occidentali, nec orientali Imperatori fidi, vtriusque ſe clientes titulotenus fatentur. Et vt Leo nonus Pont. Max. ad Conſtantinum Monomachum Imperatorem Conſtantinopolitanum refert, crudelius Ethnicis, quo terrorem ſui Italis longè lateque incutiant, ſæuiunt, veteres Colonos ſedibus pellunt, Chriſtianos paſsim trucidant, hactenus inauditis cruciatibus enecant: non ætati, non ſexui parcunt: templa non ſolùm ſpoliant, diripiunt, ſed etiam incendunt, ſoloque æquant, vrbes capiunt, vir-

gineſ

Andreas pacem poſtulat.
Gebhardus epiſcopus Regin.
Conradus dux Boiariæ.

Vide ſuprà libro 4. Baldingus qui alias Balduinus.

D. Erhardus & Vvolfgangus canoniſantur.

Conradus dux Boiorũ ducatu mouetur.

Conſtantino Monomacho Imperatori orientalis.

gines vitiant, alienas coniuges ſtuprant, diuina humanaque permiſcent. Tertius ergo Nonum in Italiam ad tutandos fines Romani Imperij dimittit. Iſq́, peritiſsimum quemque rei bellicæ ex Germania, Goifridum quoque ducem, cum fratre Friderico ſecum abducit. Vbi Romam venit, legatos ad Nordmannos ire iubet: eos per Chriſtum deum noſtrum obteſtatur, orat, obſecrat, vt ab huiuſcemodi crudelitate, immani tyrannide reſipiſcant: ſi non homines, at Deum Opt. Max. vltorem ſcelerum metuant, vi rapta partaque reſtituant, ab regionibus quas iniuſtè, contra omne fas iusque occuparint, diſcedant. Vindictam diuinam, iram cœleſtem non parentibus inculcat, interminatur, fulmine ſuo territat. Sed hæc fruſtrà Nordmannis, qui omne ius in viribus atque armis ponebant, cantitabat: imò magis hoc ipſorum ſæuitia incendebatur. Hanc ob cauſam primarius ſacerdos, ſuaſu Argyrei ducis Imperatoris Græcorum miſeratus Apuliam, ſtatuit vim vi repellere, & vulnus immedicabile ferro ad viuum reſecare. Romæ igitur conſilio habito, Nordmannos contra pietatem Chriſti factitare videri pronunciat, cum ingenti deinde Italorum Teutonumq́; vi in Campaniam caſtra mouet. Nordmanni obuiam procedunt armati, nihilo ſecius tamen legatos ſupplices mittunt, pacem petunt, imperata ſe facturos pollicentur. Dumque de conditionibus pacis refertur, repentino impetu de improuiſo extremum agmen inuadunt. Primò à Germanis fortiter repulſi ſunt, ſed cum multitudine abundarent, & defatigatis ſubinde integri ſuccederent, Itali fugam capeſſunt, quartodecimo Calendas Iulij. Vniuerſi Teutones circumuenti, ad internecionem delentur à Nordmannis, non tamen inulti, adeò vt hoſtis tam cruentam, tam luctuoſam victoriam adeptus ſit, vt plus triſticiam, quàm gaudium, quòd vicerit, agitarit. Sicuti idem Leo in eadem epiſtola narrat: qui amiſsis ſuis Beneuentum peruenit. Hoſtes mutato animo Pontifici obſequium obedienter præſtant: quæ fore vtilia credunt, ſubminiſtrant, tutòque Romam permittunt. Vbi ipſe morbo, quem ægritudine animi contraxit, deceſſit ſextodecimo Calēdas Maij, dignitatis anno quinto ſuper menſes duos, dies nouem. Ego illhæc ex eius epiſtola, quam ad Græcorum regem dedit, tranſcripſi: extat in Bibliothecis noſtris. Inter hæc in Boiariæ regno Conradus dignitate motus, anſam veſaniæ ſuæ nactus, ad ſuperiorem conuentum venire detrectauit. Interim quibus rebus potuit, opes factionis ſuæ confirmauit. Vbi, quæ bello neceſſaria fore exiſtimarat, parauit, cum valida manu per fines Charionum ad Vgros transfugit: complures conſcios coniurationis in Boiaria reliquit, quibus mandauit, vt bono animo ſint, ac ita cuncta comparent, vt ſibi propediem cum magno exercitu accedenti auxilio eſſe poſsint. Plebes quoque rerum nouarum auida incœpta Conradi ſtudio, more ſuo, probabat. Andreas benignè Conradum excepit, eius ſuaſu ab incœptis tractus, omnia quæ inter ſe & Imperatorem arbitro Pont. Max. conuenerant, exequi detrectauit. Auxiliares copias Conrado dedit. Is Charinorum fines, pleraque loca vaſtat, Hengſtburgium vrbem capit, occupat, firmoque præſidio munit. Inde in Vngariam reuertitur. Imperator hybernatum in Boiariam proficiſcitur, Conradum hoſtem iudicat, cæteræ multitudini diem ſtatuit: ante quem ſine fraude liceret reſipiſcere, & ab armis diſcedere, ac hoſtem Reipub. deſerere. Omnes quos Conradus in Boiaria reliquerat, & ſibi fore auxilio ſperarat, reſipuere, ad ſanitatemque execrantes factum Conradi redierunt. Bona Conradi publicata, confiſcataque ſunt. Poſthæc Auguſtus Vtini in ripa Oeni Noricorum oppido nataleis Chriſti feriatur, regnum Boiariæ filio ſuo Hainrico: templum Bambergenſe Adalberoni conſobrino ſuo (cuius pater Adalbero dux Charionum apud Geyſenfeld ſepultus eſt) tradit. Hiſce confectis, Reginoburgium ad conuentus agendos proficiſcitur, per Sueuiam inde percurrit: ieiunium abſtinentia quadraginta dierum Chriſtianis ſolenne, apud Turicos obſeruat, Mogontiaci Paſchalibus ſacrificat: vbi Theoboldus filius Ottonis Campaniæ Belgicæ præſes, in clientelam ſe Cæſari dicat. Sequenti anno, qui Hengſtburgij à Conrado relicti fuerant, crebra oppugnatione à Boijs Charionibus propè afflicti, vrbem ipſi diripiunt, clam in Vngariam aufugiunt. Sub idem tempus Cæſar Paſchalia in Saxonia Mersburgij, Quinquagenalia Quintlenburgij celebrat, vbi Boiemum ac Polonicum ducem, veteres inuicem inimicos in gratiam redigit, reconciliatosque domum dimittit. Poſthæc ad Aquas Graneas ſe confert, Hainricum filium ſuum regem Boiorum, Cæſaremque declaratum quintum agentem annum, diademate ornat. Arma poſtea aduerſus Balduinum Flandrum mouet: omnia ferro, igne proterit. Aſcaldem flumen tranſit, Lambertum copiarum Balduini ducem prælio ſuperat, atque cum multis occidit. Balduinus vix fuga euaſit. Cæſar fugientes perſequitur, plerosque Flandrorum proceres Tornaci (vrbs eſt Galliæ Belgicæ ſecundæ) obſidet, & vrbe expugnata capit. Interea Vgri Charionum rurſus regionem hoſtili animo incurſant, abacta ingenti pecorum, hominum, iumentorum vi, læti in Vngariam reuertuntur. Sæpius vltrò citroque duce Conrado perfuga onuſti præda commeant, Boiariam orientalem crebris incurſibus atterunt, plerosque vicos diripiunt: complures mortales captiuos cum pecoribus, equis, bobus abigunt. Donec Boij contractis vndique copijs conuolant, ac iter Vgris cum præda domum properantibus intercludunt.

Hainricus Imp. Leonē 9. S. P. in Italiam dimisit.

Nordmāni pacem petunt.

Nordmāni victores cōtra Germanos & Italos.

Conradus dignitate motus.

Vgri Charionum regionem inuadunt.

Fit prælium atrox, ancipiti fortuna diu pugnatum: vtrinque multi cæſi, vtrinque complures ſauciati ſunt: victoria tandem Vgris, cruenta tamen atque luctuoſa ceſsit. Quam ob cauſam, præda quidem potiti, amiſsis multis, domum abeunt: nec de cætero in Boiariam hoſtili animo tranſitũ fecerunt: aut denique prædas vltrà de Boijs agere in animum induxere. Gotfridus ocij impatientiſsimus denuo noua molitur. In Italiam migrat, Beatricem matrem Machtyldæ, coniugem quondam Bonifacij, vxorem ducit. Sed dum rebellionem parat, ab Italis iuſſu Imperatoris exigitur. Reuerſus in Germaniam ad Balduinum Flandrenſem ſe contulit, qui coniunctis cupijs Fridericum ducem Lotharingiæ inferioris Antuerpiæ obſident. Lotharingij aduolant, Flandros repellunt, obſidionem ſoluere vi cogunt. Dum hæc fiunt, Imperator in Saxonia Goslariæ hyemat, primo vere Reginoburgium in Boiariam ad conuentum ſolennem agendum migrat. Ibi Gebhardum in Boiaria caſtello Hirſperg ortum, epiſcopum Aichſtatenſem Pont. Max. legit, Victorem ſecundum nuncupat, & continuò in Italiam præmittit. Spitognæo quoque Boemiæ dicatum in fidem tutelamque commendat. Nam hiſce diebus pater illius Vratislaus obierat: reliquerat complures filios, quorum maximus natu Spitognæus erat. Cæſar his compoſitis rebus in ſuperiorem contendit Boiariam, tertio Idus Martij Eberſpergium diuertit. Inde Italiæ Ciſalpinæ, & Ethruriæ fines intrat, Mantuæ Paſchalia celebrat: Eckhardum Brixiæ deſignat epiſcopum. Percuſſores Bonifacij opprimit: Beatricem neptem ſuam, quòd ſe inconſulto ad ſecundas tranſierit nuptias. hoſti Italiam prodiderit, diligenti cuſtodia aſſeruari iubet. Richerus præſul Caſsinenſis, Leonenſem quoque tum monachorum ædem procurabat, hanc Imperatori reddit, qui eam precatore Richero, Wentzeslao Altaichij inferioris conſecraneo, admodum erudito ac ſapienti Florentiæ tradidit. Poſt hæc luſtrata Ethruria, pacata Italia cum Pont. Max. in Germaniam iter capeſsit, Veronenſibus mortuo Walthero, Dietboldum dat epiſcopum. Dum itaque per annum in Italia moratur, fortuna ſæuire cœpit: atrociſsimumque ſcelus in Boiaria occultè ſuccreuit. Amiciſsimi, ſanguine proximi, nempe Gebhardus patruus, epiſcopus Reginoburgenſis, quòd templum D. Haimerani in libertatem excuſſo iugo Põtificio vindicatum, ſibi præreptum eſſet, Welpho Charinorũ dux, cæteri Boiariæ proceres, epiſcopi, puerum quinquennem, regem ignarum omnium, qui monitore ac præceptore egeat, & alium ſibi regem quærat, ſibi impoſitum eſſe permoleſtè patiebantur. In gratiã ergo cum Conrado perfuga redeunt, eum regem Boiorum clandeſtino conuentu ſalutant: aduerſus Auguſtum conſpirant, ipſum ſi in Boiariam rediret, inſidijs tollere: Conradum ex Vngaria accerſere, Boiariæ regno præficere decernunt. Niſi Deus Opt. Max. prohibuiſſet, indignum tum facinus, atque flagitioſiſsimum perpetratum foret. Nam quid ego hominum, qui vera pietate ſapientiæ ſubnixi non ſunt, perfidiam atq; malitiam cõmemorem, quæ, niſi ijs qui videre, nemini credibilia ſunt. Pleriq; etiam noſtro æuo Imperatorem contemnere virtutem nuncupant, quaſi latrocinia agitare, quæcunq; libeant licere, nemini parere, iniuria afficere, magis timeri, quàm amari: Cæſaris edicta & reſcripta reſpuere: impunè peiora, quàm quæ Turcæ paterentur, committere, id demum eſſet vera nobilitas, atq; libertate perfrui. Memorare poſſem, ni ea res longius ab incœpto traheret, quantum diſcordia inteſtina & huiuſcemodi flagitijs, quæ nemo (ita cæci ſumus) animaduertat, maieſtas populi Germani vaſtata, atq; fœdè ſugillata ſit. Sed dabit Deus his quoq; finem. Cuius Maieſtas tum haud dubiè Imperatorem, qui ſecundum Deum in terris (vt ait Tertullianus) maximus eſt, ſeruauit. Nam Conradus repentina peſte correptus, cruciatu atroci ſubitò animam exul & profugus in Vngaria exhalauit. Welpho quoque eodem morbo laborare cœpit. Cumque finem vitæ ſibi adeſſe videret, indicium per nuncium fidum ad Imperatorem in Italiam detulit, ſuppliciter veniam precatus, omnes conſcios nominatim aperuit, coniurationis ſcenam detexit, Vtingam gentilicium prædium, cætera quæ in Boiaria apud Lycatios & Atheſinos & Ambrones & in Sueuia poſsidebat, Abuziacum, Fauces, Schongauu, Landſpergam, Phoetinos, Rauenſpurgium, Altorff, Weingarten Cæſari teſtamento legat, hisque ſatisfacit: cumque animam ageret, publicè ſcelus in Auguſtum cogitatum confitetur, moxque fato concedit. Auguſtus vbi hæc ei nunciata ſunt, ex Italia in Boiariam contendit: neptem Beatricem ſecum abducit, Hattonem epiſcopum, Tridentinis mortuo Vlrico deſignat, Reginoburgium caput Boiariæ petit: conuentus ibi agit. Gebhardum patruum epiſcopum vrbis, frequenti ſenatu, parricidij & læſæ maieſtatis accerſit. Cumen primò diſsimulantem, negantemque, deinde manifeſtis indicijs conuictum in vincula conijcit, diligenti cuſtodia aſſeruari iubet. Inde hybernatum in Saxoniam concedit, Paſchalia Badobrunnæ agit. Poſt hæc in Galliam Belgicam proficiſcitur: in confinio vtriuſque Franciæ cum Hainrico Celtarum occidentalium rege co[illegible], eundem, dum Germaniam maioribus ſuis præreptam, pacta violata conquereretur, ad ſingulare certamen prouocat. At is intempeſta nocte, inſalutato Cæſare fuga ſibi conſuluit. Auguſtus deinceps ad Vangionum vrbem digreditur: ibi cum Victore Pont. Max. pleraque quæ Rempublicam Chriſtianam ſtabilirent, ſciuit, atque ſanxit:

Gebhardus comes ab Hirſperg eligitur in Pontificem maximum. Spitognæus dux Boemiæ.

Richerus præſul Caſsinenſis.

Conradus rex Boiorũ [illegible] moritur.

Hatto epiſcopus.

Victor Põt. Max.

Geb-

Gebhardo patruo,& Conrado nepoti,quòd contra ſe conſpirarant,ignouit. Circa idem tempus Saxones malè aduerſus Venedos,quos Litizos vocant,pugnauere: pars ferro,pars aquis periit. Wilhelmus quoque Dux copiarum,& Theodoricus tribunus cecidere. Albertus Auſtriacus etiam obiit, Erneſtum filium reliquit. Iſque annus nimirum æræ noſtræ milleſimus,quinquageſimus ſextus clarus eſt multorum principum funere. Quo & Imperator Hainricus tertius Cæſar Auguſtus,Rex Boiorum tertio nonas Octobris, declarato filio Hainrico certo Imperij hærede ſucceſſore, teſtamentoque Agneti vxori tutela pueri commiſſa,claudente oculos eius Victore Pontif. Max. vita excelsit. Corpus Auguſtam Nemetum translatum eſt,eo die,nempe quinto Kalendis Nouembris,quo natus ille fuit,funeratur. Omnes ſuperiores reges,Imperatores,Cæſares,iuſticia atque induſtria ſuperauit,& longo interuallo poſt ſe reliquit. Vixit annos duntaxat quadraginta. Cœlum tantum principem mortalibus inuidit. Sub eo Boiariam,quam ipſe vndeuiginti annis absque legato per ſe regio auſpicio adminiſtrauit,procuraſſe hos duos, quos iam referam, reperio. Hainricus ſextus Boiorum regulus,nepos ex fratre Chunigundæ Auguſtæ Boiorum principatu à ſuperiore Hainrico Auguſto donatus Baſileæ,rerum Boiaricarum annos quinque potitus eſt,cœlebs fuit,absque liberis obiit,à nato Chriſto anno milleſimo quadrageſimo ſeptimo.

Hainricus 6 Dux Boior.

Conradus,qui & Chuno ab eodem Imperatore Boiariæ præfectus,hanc tres annos,menſes duos adminiſtrauit: multa auarè atque ſuperbè feciſſe conuictus,capite deminuitur,tribuque ducum mouetur,anno Salutis altero & quinquageſimo ſuper milleſimum. Ipſe in Vngariam aufugit, pacis conditiones, quæ inter Andream Vgrorum regem, & Imperatorem,arbitro Pont.Max.dictæ fuerant, interturbauit, regnum Boiariæ affectauit,tertio exilij anno cœlitus percuſſus, ſubitò periit. Nec quicquam amplius de his duobus regulis Boiorum ego quidem reperio. Imperator Hainricus quartus P.F. Cæſ. Auguſtus Rex Boiorum,natus eſt tertio Idus Nouembris anno ab orbe ſeruato milleſimo ſuper quinquageſimum: ſextum agens annum,eumque iam propè egreſſus, parentem amiſit.

Hainricus 4. Ro. Imp. & Rex Boior.

Vbi iuſta parenti facta ſunt,à Victore Pont.Max.cæteriſque principibus,tertio poſteaquam inunctus fuerat anno,ad Aquas Graneas,ingenti procerum numero atque apparatu deducitur,in ſolioque regio more Francorum collocatur. Inde ad Agrippinenſem Coloniam diuertit,ibi Balduino Flandro,Gotfrido Lotharingio, qui iugum hactenus recuſarant,gratiam adnitente Rom. Epiſcopo facit. Summa rerum,tutelaque Cæſaris penes Auguſtam mulierem cordatam ex teſtamento manſit. Ipſa non muliebriter, ſumma induſtria,non minore prudentia atque iuſticia,feſta omnium quiete atque ocio, auiti paternique Imperij habenas quinque annos temperauit. Eodem anno Conradus filius Auguſtæ,cui Boiariæ regnum deſtinatum fuerat,quadrimus obiit. Et Cæſar cum matre Auguſta in Boiariam Reginoburgium in hyberna,& ad conuentus regni agendos ſe confert. Victorem Pont.Max.& Gotfridum cum vxore Beatrice,in Italiam migrare iubet: his Italicas res commendat. Conradum cognatum ſuum finibus Charionum præficit. Cuius frater Hainricus præfectus prætorio Lotharingiorum,relicta Republica, vxore & liberis, in agro Mediomatricum,Gorziæ monachum profiteri cœpit: paulo tamen pòſt ad priorē vitam rediit,atra bili percitus,vxorem interfecit. Boiariæ regnū Auguſtæ,quæ ſe grauidam eſſe,filium parituram ominabatur,à filio traditur: & quoad id retinere velit,poteſtas eidem datur. Ipſa illud quatuor annos adminiſtrauit. Sub idem tempus Saxones gens efferata,nēpe adhuc cruda carne veſcuntur,finitimorū ſpoliis quæſtuoſa,viuere rapto more veterum Germanorum inſueta,à Francia Saxoniaq; oriundis Imperatorib.in vnam legionem conſcripti,obſequētes latrones cognominati,Danis,Cimbris,Venedis hoſtibus tum Reipub.& noſtræ religionis oppoſiti fuerunt,quo in illos impunè furta, latrocinia exercerent: vbi illi armis perdomiti,ſub iugum pietatis miſsi ſunt.

Obſequentes latrones.

Saxonum equeſtris ordo,atque nobilitas,pacem ſeruare,pietatem iuſtitiamque colere,ſinē cum armis vagandi, mandataq; facere coacti ſunt: coerciti ſapientiſsimorū,paucisq; amantiſsimorū principum ſuperiorū potentia. Poſteaquam ergo Cæſarem impuberem,ætatē obnoxiam iniuriæ,rebus impoſitū vident,rati eundē vbi adoleuerit,haud dubiè aui, parentisq; veſtigia conſectaturū,res nouas in tempore moliri ſtatuunt. Nactiq; ducem Ottonē quendam,impare natum matrimonio (qui à puero apud Boiemos exularat,auditaq; morte Imperatoris,fratrisq; ſui Wilhelmi Saxonici limitis præfecti,hisce diebus in Saxoniam redierat) atauos æmulari, imperata detrectare,nemini omnium parere,omne ius in viribus ponere, viduas,pupillos (iuxta prouerbium vulgatiſsimum) deglubere,laniare,inopes opprimere,in ſeruitutē redigere,ciuibus inuidere,horum opibus inſidiari,oppida diripere,mercatores & alios quoſuis vltro,citrò cōmeantes,vbi modò ſpes lucri ſit,deprædari,ſpoliare: latrocinia paſsim, vt hæc ſub rege puero quaſi vſucaperent,tandē quaſi ſua iuſta vſucapione atq; conſuetudine defenderent,agitare cœperunt.

Otto ex matre Sclauica natus, auctore Herſfeldenſi.

Iſtæc & noſtro æuo in plerisq; regionibus Germaniæ à nobilitate impunè cōmitti ſolent: ipſi libertatē auitam,& ius equeſtre vocant. Cæſar in Boiaria cōcilio ſoluto,in Saxoniam ad tumultus cōprimendos proficiſcitur. Proceres Saxonū Merſburgium acceſſit,ipſiq; cateruatim armari, hoſtiliq; animo aduentare nūciantur.

Idcirco Bruno & Eckbertus patrueles Cæſaris, fratres Germani, rebus militarib. præfecti, cum caſu in Saxonum cohortem incidiſſent, ſtatim Otto Saxonum ductor, ſigno dato illos inuadit: nec illi pugnam detrectant. Vtrinque maxima vi diu certatur, ancipiti fortuna modò huc, modò illuc inclinante. Primo impetu Bruno & Otto admiſsis habenis, calcaria equis ſubdunt, infeſtis armis concurrunt, inuicem equis deturbant, vterque perit.

Bruno & Otto occiſi cadunt.

Eckbertus quamquam ſaucius, tamen dolore amiſsi fratris concitatus, in confertiſsimos irrumpit, Bernardi præfecti filium, alterum huiusce tumultus authorem interficit, cæteros in fugam vertit. Saxones amiſsis anteſignanis, armis abiectis, deditionem faciunt, vltraq; armis regem laceſſere omittunt. Inter hæc Victor vbi Romam peruenit, moritur: Fridericus frater Gotfridi Ethruriæ præſidis, communi omnium Romanorum ſuffragio Pontifex Max. conſalutatur, Stephanusque nonus nuncupatur.

Fridericus Lotharingus Caſsinenſis abbas creatur Pont. & Stephanus 9. dicitur.

Iisdem diebus Adalbero Bambergenſis Epiſcopus, cuius pater apud Geiſenfeld in Boiaria prima ſepultus eſt, moritur. Quartus compoſitis rebus Saxonicis, pace confecta, Paſchalia in Vangionũ vrbe ritu Chriſtiano cõcelebrat. Stephanũ primarium ſacerdotem vti populus Romanus ſciuerat, ſuo iure comprobat. Pontificatum Aichſtetenſem, quem Victor tenuerat, Guntzoni domeſtico ſacerdoti: Bambergenſem Gunthero magiſtro ſcrinij in fidem commendat. Rurſusque in Saxoniam Goslariam hybernatum concedit, ſacra Paſchalia Mersburgij, Quinquagenalia Auguſtæ in confinio Rhætorum atque Vindelicorum facit. Sub idem tempus Stephanus Pont. Max. obiit. Ioannes quidam admodum diues, corruptis quibusdam Romanis pecunia, absque authoritate Cæſaris, principumque Imperij, Pontificatũ Max. occupat, Benedictum decimum ſe appellat. Gotfridus Dux limitis Ethruſci eundem vi Roma pellit, legatos Romanos in Germaniam ad Cæſarem proficiſci ab eoque petere ex conſilij decreto, more maiorum, Epiſcopum iubet. Illi vbi Auguſtam deuenere, Gerardum Florentinum Epiſcopum, virum bonum, ſtudioſumque paſtorem poſtulant: isque continuò Pont. Max. legitur, Nicolaus tertius: qui anno ſalutis Chriſtianæ milleſimo vndeſexageſimo, menſe Aprili, indictione XII. quod ambitus lethalis Romæ inualuerat, quemadmodum in iure Pontificio refertur, lege ſanxit, vt defuncto primario mundi paſtore, primò flamines, deinde cæteri ſacerdotes, ſeo. tus populusque Romanus coëant, in communeque de capiundo animarum parente conſultent: ſaluo tamen (inquit) debito honore, & reuerentia dilecti filij noſtri Hainrici, qui in præſentiarum Rex habetur, & futurus Imperator Deo concedente, ſperatur. Eadem tempeſtate Andreæ Vgrorum regis legati Auguſtam dona attulerunt, pacem. & vt ea affinitate confirmaretur, petentes. Cæſar acceptis donis: pace & affinitate confecta (nempe ſororem ſuam Sophiam Solomoni Andreæ filio deſpondit) cum matre Auguſta, & Vgris ad fines Vngariæ tranſitum facit. Ibi fœdus religioni iurisiurandi ſanciri iubet, ſponſam Vgris tradit. Alteram ſororem Iuditham Polono duci nuptum collocat. Hisce peractis, in Franciam migrat: mortuisque Conrado Chattorum Duce, & Ottone Sueuorum regulo, Charionas Luitolfo cognato ſuo, fruſtra eundem ducatum Berchtoldo à Zaringen affectante, Rudolpho de Rheinfelden Sueuos commendat, huic ſororem adhuc impuberem deſpondet, quæ mox Rumoldo Epiſcopo Conſtantienſi educanda traditur. Ottonis ſuperioris de Schuueinfurt oriundi vxor fuit Petriſſa Nariſcorum ſanguine procreata, filia Ottonis ab Amerthal. Berchtoldus autem repulſam paſſus, nihilominus principatum Charionum cum poſteritate titulotenus quidem vſurpauit, quem ſibi ab Auguſto, parente Cæſaris promiſſum iactabat, tempus opportunum, quo rebellionem faceret, præſtolabatur. Per idem tempus Eppo, qui & Eckardus Fuldenſis præſul moritur: ſubſtituitur à Cæſare Sifridus.

Eppo ab Hermanno Contracto Eberhardus ab aliis Eckeranus dictus eſt.

Eodem anno Reginoburgium duodecimo Kalendas Maij exuſtum eſt. Cæſar in hybernacula Argentoratum concedit. Meginherus Herueldenſis antiſtes, Burckhardus Halberſtadenſis Epiſcopus, ob decimas decertant, inuicem ad tribunal Chriſti ſupremi prætoris prouocant. Ambo die dicto ſubita morte abſumpti ſunt. Luitpoldus quoque archimyſta Mogontinus vita defunctus eſt. Hainricus in Boiariam tranſit, Decembris celebres ferias Fruxini perpetrat. Saturnalia Ianuarij feſtos dies Vtini, oppido Boiariæ, in ripa Oẽni peragit. Sifridum magiſtrum Fuldenſis monaſterij Mogontinis, Halberſtadio Burckhardũ, Herueldenſibus Ruothardum præficit. Paſchalia in Saxonia concelebrat, inde Auguſtam pergit. Iisdem diebus Conradus Nemetum Epiſcopus Baldingus Salisburgenſis archimyſta Boiorum decedit: huic Cæſar Gebhardum ſcribam ſuum, illi Einhardum ſufficit. Nicolaus quoque Rom. Pont. circa idem tempus naturæ conceſsit. Romani diadema aliaq; munera ampliſsima Hainrico mittunt, conuocatoq; Baſileam cœtu procerũ, Epiſcoporum, caput illius diademate circundant: eundem tribuniciæ poteſtatis Coſ. patricium fauſtis acclamationibus ſalutant: Cathoehus Parmenſis Epiſcopus Senatusconſulo Pont. Max. capitur Honorius ſecundus nominatur. Dum hæc fiunt, Nordmanni quibusdam Romanis auro ſibi conciliatis, Anſelmum Lucæ vrbis Tuſcorum Epiſcopũ ante confectationem in Honorij Pontificatui maximo imponunt, vi Romam ducunt, moxq; inaugurant, Alexandrum ſecundum nuncupant.

Honorius 2. a. P.

Honorius igitur excluſus Roma, quam iam alius occu-

occuparat, ingenti pecunia Auguſtam in Germaniam redit. Purpuratos pecunia ſibi placare, aulicos cunctos auro ambire non ceſſat, donec Cæſar ei (vt tum moserat) mitram, pedum, ſiue lituum traderet. Quidam etiam Romani furto ſublata aurea cruce, cæteris pontificalibus inſignibus ſurreptis, quæ Epiſcopo Romano præferri ſolebant, ea ad illum præferunt, quibus ipſe vſus Pontificem quoque ſe primatium duxit. Eadem tempeſtate in Vngaria proceres concitata plebe, auitam religionem inſtaurare, à noua Chriſti deficere, lapidibus Pontifices obruere, ſacrificulos in crucem agere, decimas militibus diſtribuere ſtatuunt. Idcirco aduerſus Andream, qui id pollicitus, hacque lege Rex creatus fuerat, & promiſſa tamen complere recuſabat, conſpirant, Belam fratrem eius, ſub quo ſibi illud licere ſperabant, regem conſtituunt. Andreas Solomonem filium, nurum atque vxorem in confinem Boiariam mittit. Cæterum opem Cæſaris implorat: periculum imminens ſibi & cunctis Chriſtianis aperit. Cæſar Wilhelmum Turogorum ducem, Epponem Epiſcopum Citiſſæ, Spitigneum Boiemiæ regulum, Erneſtumq; Boiariæ (ita appellant eius tempeſtatis ſcriptores) Marchionem, Bothonem atque Aribonem fratres, Boiorum fortiſſimos proceres (quorum virtus, factaque veteribus Heroibus comparantur) Nariſcorum, Burckhuſiorum, Scalæ, Noricorum dynaſtas cum exercitu Boiorum in Vngariam proficiſci iubet. Wilhelmus & Pontifex non expectatis Boiemis in Vngariam contendunt, Andreæ ſe coniungunt, cum Bela certamen conſerunt: ingentem vim hoſtium primò proſternunt: verùm vbi ſe ſuperari multitudine, Vgros, qui apud Andream erant, regem deſerere, fugam capeſſere, ad hoſteſque deficere cernunt, retrò ſenſim referre pedem, & cum Andrea in Boiariam cedere ſtatuunt. Vbi ad clauſtra, quæ Portas regni incolæ vocant, perueniunt, iter ſibi fluminibus, paludibus, reciſis pontibus & copiis oppoſitis interclusum offendunt. A tergo quoque Bela cum maximo exercitu ingruebat, qui cedentes quàm maximis poterat itineribus inſecutus fuerat: atrox mox prælium committitur: vtrinque multi cadunt. Andreas fortiter pugnans, equoque excuſſus, dimicantium pedibus, carrucis, & equorum calcibus obtritus, conculcatusque interiit. Noſtri iniquitate loci, hoſtium multitudine circumuenti fugam capeſſunt, ab hoſtibus multi cæduntur. Eppo Epiſcopus cum multis captus eſt. Wilhelmus Botho atque Aribo eius Germanus, quendam tumulum occupant, tota die impetum hoſtium, tantamque multitudinem fortiter ſe defendendo ſuſtinent, propulſant: nox prælium diremit Bela ex odio in admirationem verſus, illis ſi ſe dedant, incolumes fore, dat fidem. Illi accepta publica fide, fame quoque defatigati, ſe dedunt. Belaque & filius eius Geitzo admirati virtutem, affinitate eos ſibi coniungunt Belaque filiam ſuam Wilhelmo deſpondet: captiuos omnes abſque precio liberè abire permittit: ſuſcepta legatione ad Cæſarem proficiſci, veniam & fœdus à Cæſare Vgris impetrari mandat. Hoc tempore Gebhardus tertius Reginoburgenſium Epiſcopus diem obit. Cæſar qui tum Mogontiaci hybernabat, Ottonem Bambergenſem myſtam ſubſtituit: & peractis Theophaniorum hybernis feriis, cum Auguſta Reginoburgium in Boiariam profectionem facit. Eodem regina Vngariæ cum filio Solomone, nurùque exul venit, fortunam miſeratur ſuam, opem Cæſaris implorat. Is reginam in Orientalem Boiariam remigrare, ſumptus ex fiſco tribui iubet: ipſe ſecum Solomonem, Sophiamque ſororem in Franciam abducit, conſultatque proceres Imperij, quo nam pacto exules, qui ad fidem Teutonum confugerint, reſtituat. Bela quoque oratores cum ſuppliciis mittit, nequicquam conatus ope eorũ, quos captiuos tenuerat, amicitiam impetrare. Romæ tum ciuilis ſeditio graſſabatur. Quidam Honorio, alij Alexandro ſtudebant. Romani cum mandatis legatos ad Cæſarem mittunt, qui eum Auguſtæ duodeuiceſimo Kal. Septẽb. conueniunt. Atq; flamen, qui Alexandrum inaugurarat, ita, data copia fandi, verba facit: ſuppetias ferte orbis Reginæ, principes pientiſsimi, opitulamini pro iuſtitia veſtra, primariæ Chriſti ſeruatoris noſtri Eccleſiæ: cuncta terrarũ per prudentiam veſtram pace feſta fruuntur, ſoli nos qui caput mundi, ſacroſancti Imperij domiciliũ incolimus, & vrbis æternæ ciues ſumus, domeſtico atterimur tumultu. Alexãder interturbat omnia, is cõtra morẽ maiorum, abſq; conſenſu veſtro ſacerdotiũ ſibi vſurpat, à Nordmannis pontificatum emit, vi & armis tenet, lupus atq; latro, non paſtor: tyrannus, non Pontifex eſt. En ego, qui ipſum à Nordmannis, Deum teſtor, coactus conſecraui, præſto ſum. Quocirca conſultiſſimi patres, huic peſti, ne latius ſerpat, occurrite: morbum grauiſsimum, qui à capite longè latè diffunditur, ad viuum reſecate. Hæc vbi Senatus, principes, Pontifices audiuere, Cæſar habito conſilio, vtriſque Pontificibus diem dicit: ad cognoſcendam, dirimendamque litem Boceonem Epiſcopum Halberſtatenſem Romam legat. Hic vbi Romam venit, partes audiuit, auſpicio Cæſaris Alexandro Pontificatum addicit. Sub idem tempus Auguſta ducatum Boiariæ, quem hactenus quatuor annis adminiſtrarat, Ottoni ex Saxonia clariſsimis natalibus oriundo, viro tum ciuili prudentia, militarique diſciplina inclyto, in fidem commendat. Tantiſper Auguſta muliebri tutela rectè ſapienterq; ſummæ rerũ præfuit, Hainrici Epiſcopi Auguſtani potiſsimum vſa conſilio & opera. Cæteri inuidere (ita homines ſunt præcipuè purpurati) clanculum mordere, conuenire, Auguſtam, pontificemque

Anshelmus qui Alexander 2. dictus eſt.

Bela frater Andreæ regis Vngariæ.

Wilhelmus Dux Turegorum.

Hanc hiſtoriam longè diuerſius Antonius Bonfinius lib. 2. & 3. Decadis 3 de rebus Vngaricis.

Clauſtra regni Vngariæ Portæ.

Andreas Rex in prælio occubuit.

Gebhardo Otto Bambergẽſis myſta ſubſtituitur.

Romani legatos ad Cæſarem mittunt.

Legatorum oratio.

Bocco Halberſtatenſis Epiſcopus.

ſicemque criminari, eos inceſtus ſimulare, alia huiuſcemodi vociferari cœperunt. Quæ, malum (inquibant) dementia tot fortiſsimis atq; ſapientiſsimis regulis, principibus, dynaſtis, tetrarchis, præſidibus, præfectis, tot ſanctiſsimis patribus, tot eruditiſsimis Epiſcopis, nationi orbis reginæ, victori gentium populo, fœmina dominatur? haud dubiè infauſtum, dirumque Reipub. omen. Aqua, ventoque (ſicuti vulgò dici ſolet) magis fluxa eſt muliebris fides: modò ait, modò negat: nunc odit, rurſus amat: in vnius poteſtatem ob ſtupri conſuetudinem, ius atque ditio ceſsit. Vnus omnia regni commoda, tributa, vectigalia, cenſus potitur, cæteri omnes boni, nobiles, vulgus ſine gratia, ſine authoritate ſumus: iuſticia, denique cuncta venalia ſunt. Omnis gratia, potentia, honor apud vnum, aut vbi ille vult, exiſtit: ingens ludibrium, atque dedecus bellicoſæ Germaniæ. Cæſar qui iam pubeſcit, procul a viris, in Senatuſum mulierum relegatus, inter penſa coluſque ſeruilibus miniſteriis effœminatus. Tempus nunc eſt, vt columen Reipublicæ publica cura adoleſcat, ſenatu principum, publicis functionibus, armis & militarib. exercitiis inſueſcat: ipſe denique Imperij munia obeat. Hæc & huiuſcemodi vbi crebrò iactata ſunt, tandem Anno archimyſta Agrippinenſis, Eckbertus patruelis Cæſaris, Otto Boiorum regulus communicato conſilio, Hainricum muliebri poteſtate, dolo, ne ſeditio concitaretur (quippe populo Auguſtæ indoles, mite ac quietum perplacebat imperium) emancipare ſtatuunt. Nauim precioſæ artis magna opulentia adornant, tapetis, aulæis inſternunt, auro, argento, pictura, cælatura, cæteris quibus animum Cæſaris oblectari opinabantur, inſtruunt. Cæſar cum matre Goslaria, vbi hyemauerat, egreditur, Nemetum Auguſtam

Anno archiepiſcopus Colonienſis. Inſula Sudberti. Hainricus nauigio captus abducitur.

petit, ibi Paſchalia concelebrat. Anno archimyſta, cæteri principes frequentes coeunt, nauim ad inſulam Rheni, quam Diui Sudberti vocant, applicant. Cæſarem, cum hilarior poſt cœnam foret, ad ſpectandum nauigium ita exornatum inuitant. Cæſar ad hæc puerorum more ſimplex, nihil minus quàm inſidias ſuſpicatus, nauim ingreditur. Confeſtim ſubornati ab Annone latera principis ſtipant, ex compoſito nautæ ſoluunt, & confeſtim remiges remis incumbunt, nauim in altum prouehunt. Cæſar ſe ad necem præſentem duci ratus, ſe è nauigio in flumen proiicit: iamque in oculis omnium ſubmergebatur. E veſtigio Eckbertus patruelis eius in flumen de naui proſilit, dextra Cæſarem prehendit, adnauigatq; nauigio. Apparebat anceps periculum, tam prænatantis, quàm ſequentis. Qui vehebantur, adnauigant, ambos eripiunt, in nauemque excipiunt. Cæterum optimates Hainricum circumſiſtunt cauſſam edocent: eum blandimentis placant, Agrippinamque deducunt. Populus, qui in ripa procurrebat, acclamare, minari, ſæuire, indigniſſimum facinus vociferari cœperunt, ius violatum, maieſtatem Cæſaream læſam eſſe, ferro crimen vindicandum clamitant. Quamobrem Anno ad leniendam inuidiam, quæ hoc facinore coorta erat, conuocato concilio, facti ſui rationem reddit, Cæſarique ſatisfacit, vulgique tumultu pacato, ne id ob ſuum compendium feciſſe videretur, ſtatuit vt Pontifex Germaniæ ſex curiis, iuxta numerum archimyſtarum Germaniæ rem conſociarét, ſinguli publica munia obirent, Imperiumq; per omnes in orbem iret, finiretur. Vnomenſe popularia hæc, atque præclara primum videbantur: non tamen ea concordia manſit. Sub huiuſcemodi tutela magis auaricia, ambitio inualuit, magis leges ſpretæ, iura contempta ſunt. Quippe Cæſare à matre abſtracto, paucorum potentia creuit: qui nacti habenas rerum adoleſcentulū à curiis Reipubl. in angulos ablegant: Nemini adire, nemini ſalutare Cæſarem, ne huic quidem ſalutare quempiam, niſi ex præſcripto principum, licuit. Teneræ ætati parcendum eſſe: venationi, gaudiis corporis indulgendum docent. Ipſi interim omnia venalia habent: cuncta vtilitate metiuntur. Honorem magiſtratus, opes, in ſe, & quò volunt, transferunt. Cæſarem, vt ab eo cuncta extorqueant, ſuo more viuere, ea quæ fert ætas, factitare paſsim permittunt: quinetiam officia à voluptatibus inſtituunt, ad omnia conniuent. Et vt ab vno cætera diſcas crimine, diſcordiæ quoque

Bezelinus Epiſcopus. Videradus abbas. Eckbertus.

malis Reipub. adterunt. Bezelinus Hyldeshaimenſis Epiſcopus, & Videradus Fuldenſis præſul Goslariæ natalibus Chriſti, pugnis, ſubſelliis in tēplo inter ſe concertarunt: vterque dextra Pontificem Mogontinum aſsidere contendebatur. Rurſus Quinquagenalibus eadem concertatio inter eos fuit. Eckbertus partium Pontificis templum armatis militibus occupauit, aduerſarios exigere ſacris ædibus conatus. Fuldenſes ſociis ſuppetias ferunt: res ſtrictis gladiis peracta eſt. Vtrinque multi occiſi, fanum, ara, ſanguine humano polluta ſunt. Auguſta autem tam graui affecta contumelia, tamen neceſsitatem in rationem vertit, vt rumorem de ſe temerè coortum coargueret, maluit tacere, patienterq; ignominiam tolerare, quàm iniuriam more gentium expoſtulare, in cōtubernium ſacratarum fœminarū ſe abdidit: dotalia præſidia retinet, cætera omnia relinquit: beneficio in

Agnes mater Cæſaris ſit monialis.

pauperes inſignis. Moleſtia deinde turbellarū aulicarum, renitentib. aliquandiu amicis, Romam migrauit, ibi vitam finiuit, ſepulta in templo D. Petronellæ. Dum hæc in Germania fiunt, in Italia Cathochus, quoniam Pontificatum iure obtinere non potuit, vi eundem extorquere conatur. Rebus eius Romani quidam ſtudebant. Idcirco cōparatis haud contemnendis Longobardorū copiis, vrbem verſus contendit. Inter Sutrium Romamq;

caſtra

caſtra facit: vbi aliquot dies ſtatiua habet, ſperabat metu ſui ſponte ad ſe Romanos conuolaturos, atque Alexandrum deſerturos. Nam partium eius Romani turrim Creſcentij, item aliam ad pontem Miluium occuparant, firmoque præſidio tenebant. Verum Alexandrini explorato Honorij aduentu, vim quoque ſe armis defendere ſtatuerant, arma, pila, tormenta, arcus, ſagittas, machinas, quæ ad reſiſtendum neceſſaria forent, compararant.

Parmenſis Romam contendit.

Parmenſis vbi hoc per ſpeculatores comperit, caſtra mouet, infeſto intentoque exercitu Romam contendit. Alexandro fauentes armati obuiam procedunt, plebes, quæ ſuo more rerum nouarum auida eſt, pars indignantes quòd quiſpiam armatus Romam accedere auderet, mixti militibus equitibusque erumpunt. Sed primo congreſſu Alexandrini Romanique ab Honorianis & Longobardis in fugam vertuntur, cæduntur, trucidantur Maxima pars ad Tyberim aufugit, nauim irrumpit. Vbi cum ſe conſtipaſſent, Honorianus miles pilo turbam petit: quæ telum vitabunda, in diuerſum latus cedẽs, nauem inuertit, aquis obruitur. Hiſce peractis, nomen, factio, fauor Honorij gliſcit, Alexandri pars diminuitur.

Gotfridi oratio ad Honorium & Alexandrum.

Cumque iam Honorius Romam intrare in animo haberet, Gotfridus Lotharingius, qui auſpicio Cæſaris rebus Italicis præſidebat, aduenit in tempore, partes ab armis diſcedere imperat. Paret populus, parent milites, deſertis Honorio & Alexandro domos dilabuntur. Gotfridus deinde vtrunque ad ſe vocat. En, inquit, paſtores, qui oues (quarum lana teguntur, lac conſumunt) committunt, pacem quam Chriſtus Dominus Deusque noſter reliquit, violant, pietatem polluunt. Ite in Germaniam ad Cęſarem, & ibi potius iure, quam bello, vter Pontifex ſit, diſceptate. Quem Cæſar principesque & Epiſcopi Pontificatu Max. donare dignati fuerint, is abſque vi cum pace omnium primario potiatur ſacerdotio. Placuit vtrique conditio: quippe vterque ſuæ cauſſæ confidebat. Alexander quòd inauguratus, à Cæſariſque legato probatus Pontificiam poſsidebat ædem: Honorius quòd ipſe prior, lituum mittamque à Cæſare accepiſſet, comitiiſque curiatis, ad huncce honorem (ita enim iam eſt, olim onus fuit) cooptatus foret. Poſteaquam autem ad Cæſarem peruentum eſt, quòd expeditio Vngarica vrgeret, & hæc res abſque Eccleſiaſtico conuentu cõponi nequiret, iuſſus eſt is interim, qui conſecratus erat, & Lateranenſe templum inſideret, nomen & titulum Pontificalem vſurpare, donec concilio edicto, per ſuffragia more maiorum lis dirimeretur. Alexander ergo Romam, Honorius Parmam ſe confert. At Cęſar in Boiaria hyemat, natalem Chriſti Fruxini celebrat: Wentzeslaum Altaichio inferiori præficit: Paſchalia Goslariæ agit. Inter hæc in Italia Alexander Romæ poſt Paſchalia, more veterum, cœtum præſulum, monachorum, myſtarum, Epiſcoporum cogit, Honorium ambitus, homicidij condemnat, deinde deuouet. Contrà Honorius quoq; Parmæ ſuæ factionis ſacerdotes conuocat, Alexandro, vt pote qui abſq; conſenſu Cæſaris vi Pontificatum occuparit, à Nordmannis emerit, ſacris interdicit.

Concilium Mogũtiacũ indicitur.

Haenricus 4. an. natus 13. in Vngariã expeditionẽ parat.

Eadem tempeſtate Cæſar in Germania Mogontiacum concilium indicit. Vbi frequenti procerum, Pontificum maximorum, minorum ſenatu, Solomonem in regnum reſtituendum, Vgris bellum inferendum, decretum. Quartus igitur tertiumdecimum agens annum, quam maximo poteſt apparatu, hanc expeditionẽ, quòd prima foret, adornat. Copias vndique cogit, delectus frequentes habet: nemo omnium erat, qui non iuueni principi gratificari, & cum eo ſtipendia facere ſtuderet. Plerique vltrò, vt eorum virtus eniteſceret, conuolabant. Denique fama huius apparatus territus Bela (quippe ſæpius Teutonum vires ſenſerant Vgri) crebrò legatos cum ſuppliciis mittit, pacem expoſcit, filium obſidem offert. Cauſatur Solomonem nepotem ſuum ſponte ſua, nemine perſequente, regnum reliquiſſe abſque cuſtode: ſe inuitum, ne hoſtes vacuam poſſeſsionem & terras relictas occuparent, ab Vgris, à rege ſuo deſertis, rebus impoſitum eſſe. Licere Solomoni proximo ſuo in regnum ſuum abſque armis cum pace redire: ſe ducatu, quem ſub fratre genitore Solomonis adminiſtrarit, contentum fore. Principes noſtri, quibus iam pridem experimentis aſtus Vgrorum cognitus erat, & ipſi Vgros ſuis artibus tentant: ſecum legatos, quos ſubinde ſpeculatum Bela mittebat, retinent, diligenti cuſtodia, ne elabantur, obſeruant. Verbis pacem offerunt, re aſperrimum bellum oſtentant: ingenti cum exercitu, infeſtis ſignis, Hiſtro, terraque, pedeſtribus equeſtribusque copiis in Vngariam properè cõtendunt. Nec ſegniciei aut ſocordiæ Bela deditus erat, aliud ſimulabat, aliud agebat: fœdus petebat, frequentes de pace legatos mittebat, nihilo tamen ſecius regnũ, præter quod crebris fluminibus & paludibus, qua Boios Noricosq; attingit, munitum eſt, præſidiis firmat, portas Pannoniæ, ita incolæ vocant, quas Græci pilas, Romani fauces, noſtri clauſtra appellant, reficit: militari manu communit.

Portæ, pilæ, fauces & clauſtra idẽ ſignificant.

Quò cum Cæſar perueniſſet, omnem aditũ ſibi præcluſum offendit: ſtatiua igitur ibi aliquot dies habet. Conſilio Vgrorum, qui cum Solomone aufugerant, partem exercitus, gnaris locorum deducentibus per harundinetũ quoddam in Pannoniam præmittit, mandatq; ſe certiorẽ faciant, totus ne exercitus illac traduci queat. Illi quidem incolumes in Vngariam penetrant: verũ ob itineris difficultatẽ, & quòd omnes loci hoſtib. obſeſsi erant, nemini, licet magnis præmiis propoſitis, perſuaderi potuit, vt ad Cęſarem nuncium literáſue perferret. Cõpoſitis igitur ordinib. bidui

itinere

itinere ad Myſburgium pergunt, eam vrbem prius expugnare, deinde [illegible] Cæſari [illegible]re ſtatuunt. Sed cuſtodes vbi à tergo hoſtem conſpicati ſunt, & irrepſiſſe in regionem viderunt, retrò pedem tetulere, Cęſarque pulſis præſidiis nemine prohibente, ad eandem vrbem, eodem momento de improuiſo peruenit. Oritur confeſtim tumultus, noſtri rurſus copias coniungunt, vrbem oppugnant, primo impetu capiunt, diripiunt. Apertis poſt hæc vbique faucibus clauſtriſque refractis, Cæſar cum Solomone intima Vngariæ percurrit. Bela inter hæc exhalat animam. Filij eius Geizo, & Ladiſlaus fugam capeſſunt: ex Vngaria in Sarmatiam profugiunt. Cæteri certatim ſe Cæſari dedunt, in verba Solomonis iurant, quem Cęſar Albam regiam deducit, regemque more gentis ſalutari iubet. Reſtituto itaque in regno Solomone, pacataque Vngaria, in Boiariam reuertitur: inde Auguſtam profectionem facit. Mortuo Hainrico Epiſcopo, Embrichonem Laningenſem ſubſtituit. Poſtea hyematum ad Vangionas ſe confert. Concilium Mantuam in Quinquagenales ferias indicit: eò Honorium & Alexandrum concedere iubet, decretoque patrum ſtare præcipit. Proxima igitur deinceps æſtate, Anno archimyſta Agrippinenſis, Wentzeslaus Althaichij inferioris in Boiaria pręſul, annalium Boiaricorum ſcriptor, cum pleriſque Epiſcopis & principibus Franciæ, iuſſu Cæſaris Mantuam ſe conferunt. Romani, Itali, Longobardi frequentes coëunt. Honorius cum magno hominum numero ad Aquas Nigras ſubſtitit, cum mandatis ad Annonem mittit, qui dicerent, Magiſtrum à diſcipulis doceri non oportere: Honorium nequaquam venturum, niſi vicem Chriſti præſidendo defungi permittatur. Anno conſilio habito paucisſimis reſpondet: Magiſtrorum ſacroſanctæ concionis, Eccleſiæque ſententiæ parendum, diuino oraculo obtemperandum eſſe. Proinde Parmenſis hiſce ſibi relatis, venire Mantuam recuſauit: cæterum per ſpeculatores fidos ſingula acta diurna explorat. Alexāder quidem præſtò fuit Parmæ. [illegible]ro die Quinquagenalium Epiſcopi, principes, pręſules frequentes in templo conueniunt, opem Dei expoſcunt, ſacrificium ſolenne faciunt. His ritè peractis, Alexander multa de pace ac concordia Chriſtiana diſſeruit. Vbi finem dicendi fecit, Anno ſurgit. Cæteri [illegible] Imperij proceres (inquit) fama & literis à plerisque certiores facti ſunt, te Pontificatum [illegible]miſſe, atque conſcientia huius criminis ſtimulatum, cum Nordmannis hoſtibus Reipub. amicitiam feciſſe aduerſus Cæſarem conſpiraſſe, vt eo etiam inuito, fretus armis inimicorum noſtrorum ſacerdotium retineas. Nos vt veritatem inquiramus, & hancce rem cognoſcamus, hic coiuimus. Suſcipit Alexander: Si delatores veri ſunt, cur hic, in hoc celeberrimo Chriſtiani orbis conuentu, ſicuti ego, non apparent? & crimina quæ mihi falſo obiiciunt, teſtibus, vti fas eſt, cōprobant? Quod cum facere non queant, ego vt me purgem ſuſpicione, vos falſa opinione expediam, Deum teſtor, per Spiritum ſanctum, cuius ferias agimus, iuro, me inuitum atque reluctantem ab his, penes quos copiam cooptandi Pontificis, maiorum more eſſe credimus, absque omni penitus ambitus ſcelere captū eſſe. Quis innocens erit, ſi criminari ſatis eſt? De Nordmannorum amicitia nihil modò reſpondeo: quando illuſtris dominus Cæſar filius meus Romam veniet, re ipſa comperiet, nihil aliud magis à moribus meis alienum eſſe. Hæc vbi dixit, cuncti qui aderant, & quorum intererat Honorium, quòd venire grauaretur, abdicant: & Alexandrum quem crimina legitimè diluiſſe, inſontemque eſſe exiſtimabant, paſtorem recipiendum decernunt, atque ritu ſolenni renunciant. Deinde Deum Opt. Max. Chriſtum ſeruatorem noſtrum celebri carmine conſalutant. Poſtridie rurſus cum in templo patres conſediſſent, & Anno archimyſta, quam ob cauſſam, nō traditur, abeſſet, ij qui Cathochi rebus ſtudebant, facto globo, excitato tumultu, ſtrictis gladiis in ædem irrumpunt. Alexandrum hæreticum, peſtiferum erronem vociferantur, eidem mortem intentant. Cæteri omnes diffugiunt, Alexandrum ſolum relinquunt. Wentzeslaus præſul Altaichij, Boiariæ monachorum antiſtes, qui probè mores Longobardorum norat (cum minacisſimi enim verbis ſint, ne digitulo quidem aduerſarium attingunt) Alexandrum ſibi quoque fuga conſulere parantē, retinet: eidem animum reddit, atque confidere perſuadet. Longobardos acriter increpat, maieſtate vultuque triſti territat. Eodem quoque momento Beatrix vxor Gotfridi Ducis, cum multis ad templū procedit, vix limen attigerat, Honoriani omnes aufugiunt. Cæteri redeunt, Parmenſem Epiſcopum curia Pontificum mouent, atque deuouent. Peracto itaq; conuentu Alexander Romam, cæteri domos migrant. Percrebuit eadem tempeſtate in Germania conſtans opinio, imminere excidij fatum orbi terrarū, & adfore tempus, quo mare, quo tellus, correptaque regia cœli ardeat, & mundi moles operoſa laboret. Boiorum primores iſtoc ſeculo vndeuiginti ædes ſacras myſtis, monachis, virginibus in Norico in Vindelicia condiderunt. Et ingens vis mortalium, duodecim fermè millia ex regionibus noſtris, in Palæſtinam Hieroſolyma votis nuncupatis profecti ſunt. Ipſe Cęſar pleraque prædia, complures opes Boiariæ templis (ſicuti diplomata data oſtendūt) diſtribuit. In Rhanshofen proxime Brundunum vrbem (vbi cum Palatinæ ædes, fiſcusq; regius erat, & parens eius Imperator Hainricus tertius parochiam, pręſcriptis terminis dum Hainricum ſextum Boiariæ præficit, inſtituerat) flamines Auguſtinianos cooptauit.

Bela moritur.

Geizo, & Geyſa ab alijs Ladiſlaus.

Annoni oratio.

Honoriani aufugiunt.

Weſſe-

Weſſeſprunam, hactenus à popularibus ſacerdotibus poſteaquam ab Vgris exuſta erat, occupatam, pulſis his, ſacris D. Benedicti reſtituit. Eiusdem ope & conſenſu Ellenhardus Fruxinenſis Pontifex Fruxini Diui Andreæ ædem dedicauit: cui Benedictbeurenſe templum Cæſar tradidit, hoc poſt mortem tamen Ellenhardi rurſus immunitate donat. Almannus Epiſcopus Bathauiæ auxilio Hagnæ Auguſtæ, & Hainrici Neoburgenſis extra mœnia vrbis Aurelianis myſtis collegium in Auſtria Ketuuein Benedictinis extruxit. Adalbeto Wurtzburgenſis Pontifex ex Boiaria oriundus (cuius maiores in Vindelicia Neoburgium & Varnpach: in Norico Valenriam & Pictauiam poſſedere) inter Oënum & Anaſſum Lambacenſe caſtellum, in templũ commutauit. Idem factitarunt eius gentiles Himeldruda, & ex fratre Vlrico nepotes Eckbertus, & Hainricus Varnpach regiam ſuam, iuxta Oënum, proxime Scharding Boiorum vrbem, Diuo Benedicto conſectarunt. Hemma vxor Wilhelmi duobus filiis amiſsis, in Anaſi valle Agunti contubernium monachis conſtruxit: in ſylua Gurica, in Norico inferiore, qua ad Panoniã pertinet, ſeptuaginta ſanctis virginibus templum dedicauit: ſicuti Imperator Hainricus quartus Cæſar Auguſtus in diplomate affirmat, ibidem Gebhardus Pontifex Salisburgenſis Sueuus Catholdi & Azalæ filius ædem Pontificiam conſtruxit, Guntherum eidem fano præficit. Apud Nariſcos Berengerius de Sultzpach, Fridericus, vxor Bertha de Caſtel, cum filiis Ottone, Hermanno ab Heubſch, & Luitgarda vxore Diethboldi à Vogburg, & Cham præfecti, poſteri Erneſti & Ottonis dynaſtarum in Ambergthal (vicus eſt, riuus & pagus Nariſcorum, proxime Ambergam nobiliſsimum Septentrionalis Boiariæ oppidum) caſtellum regiam ſuam in templum commutant, cæremoniis Diui Benedicti dicant. In inferiore Boiaria iuxta Danubiũ, Aſuinus & Fridericus à Bogen ſuperius Altaichium ab Vgris exuſtum, inſtaurant. Propter Vilſi fluenta Bernardus filij eius Rupertus & Calochus Allerſpach Aurelianis myſtis dicant. In ora Oëni fluminis Angelpertus, vxor eius Tuta Charionum tetrarcha Suben quinque inde millia paſſuum Reicherſperg. Bernardus, & vxor Tierhberga, ſoror Gebhardi Iuuauenſis Epiſcopi, filius Gebhardus à Plaien. Chuni à Medling, & Frontenhauſen ſatrapes Garſs & Auu. Vxor eius Irmogarda in agro Salisburgenſi Bercholdsgaden, vbi ſepulta eſt, filia Adelhaidis cum marito Berengerio, filius Beringerio & Conrado à Sultzpach (oppidum id Nariſcorum eſt) dynaſtis, ad confluentes Trani, & Aliſsi Painburg, vbi humati perhibentur, collegia flaminibus Auguſtianis inſtituunt. Monachis etiam dicauere hi principes, amici Cæſaris Æti Arnulphus Damaſiæ præfectus. Rhod, Conradus, cuius filius Conradus, atque Irmogarda nurus, auus, paterque Boppo, in eisdem templis hi proceres conditi ſunt. In ſuperiore quoque Vindelicia, eadem tempeſtate, cœnobia quæ ſubtexam condita reperio. Otto Schirenſis, vxor Hatziga, filij Otto, & Bernardus, Eckhardusque Viſchpachavv, in faucibus Peninnarum alpium ſacri Diui Benedicti initiarunt. Eberhardus & frater eius Albertus ab Euresburg, multum apud Cæſarem pollens, cum vxore Bertha, filio Ottone in ripa Libuſæ Peilberg Aurelianis templum, in agro Tridentino Diuo Michaëli ædem condiderunt. Haud inde procul, nempe ad decimum lapidem, Otto & Berengerius Bardi, Theodoramus ſacerdos Cellam auſpicati ſunt, quam pauco pòſt tempore Otto ab Wolfratzhauſen, eius filij Otto & Hainricus, Renopertus Ritenſis, cum fratribus Ruperto, Alberto, Liebhardo: Hyldeſcalcus, quem Tigurinis antiſtitem Imperator Hainricus quartus impoſuit, frater Rudolphi præfecti Vinariæ collocupletarunt, myſtis Diui Aurelij Auguſtini dedicarunt: Theodoramum magiſtrum collegij cooptarunt, vnde ab eo Theodorami Cella nuncupatur. Sigbotho ſuperioris Hyldeſcalci frater Vinariam conſecranei, Aurelianis dedidit: eisdem myſtis Otto à Valai præfectus, cum vxore Adelhaide Bernriet ad Vermium lacum primæ Boiariæ. Gryſam in Tyrolenſi pago condidit. Welpho quartus, qui poſtea Boiariæ ducatu potitus eſt, filius Chuneguudæ, ſororis Welphonis tertij, & Ecij, quem alij Azonem vocant Aſtenſis tetrarchæ, nepos ex filia Welphonis ſecundi, ab Imperatore Hainrico quarto Cæſare Auguſto, rege Boiorum, gentilicia bona, quæ auunculus abſque liberis decedens, Imperatori Hainrico tertio Cæſari Auguſto regi Boiorum legauit, impetrauit: in Vindelicia apud Lycatios Amerga Landiperg[illegible]m, Altonis monaſterium, Raitenbuech, Staingaden: in Rhætia Abuziacum, Schongavv, Rauenſpurgium, Altorff recepit. Raitenbuch in collegium flaminum Aurelianenſium commutauit. Nordpertus Epiſcopus Curiæ popularibus myſtis Heibach: fratres eius Ortulphus & Wildruda filij Rapotonis & Hemmæ, Hohenvvart ſacratis condidere virginibus Vratislaus Boiemiæ regulus Wiſſegradam dedicauit, id templum Alexander Pont. Max. caput Boiemiæ ſtatuit: eius decreti æra, data in manus Petri præpoſiti ſancti Gregorij in palatio Lateranenſi, ſub Hainrico rege, filio Hainrici glorioſiſsimi Imperatoris ſeptimo Idus Maij. Atque hæc omnia ex inſtrumentis priuatis, publicis excepi. Porrò ſub idem tempus in Palæſtinam profecti ſunt, Sigfridus archimyſta Mogontinus, Wilhelmus Traiectēſis, Otto Reginoburgenſis Epiſcopus. Guntherus Bambergenſis Epiſcopus, Alemannus à ſacris Auguſtæ, Fridericus Damaſiæ, Eckhardus à Scheurn, Orthulfus ab Hohenvvart dynaſtæ, & alij complures

Monaſteria diuerſa fundata in Bauaria, & ædes & illorũ fundatores.

Ortholfus ab Hohenvvart. Contigit hæc expeditio anno Domini 1065.

Boiorum proceres. Guntherus omnes maieſtate corporis anteibat, adeò vt ab omnibus qua iter fait, Imperator Romanus putaretur. Poſteaquam Sauum amnem tranſgreſsi, multa à latrunculis perpeſsi ſunt (ſicuti idem Guntherus ſcribit) Vgrorum perfidiam, Bulgarorum furta, latrocinia Vzorum, arrogantiam Græcorum, Aſiaticorum ſenſere ſæuitiam. A Byzantio Laodiceam Syriæ, inde Tripolim nauigarunt. Vbi ab Arabibus irruentibus, orta tempeſtate fulminibus & tonitru territis hoſtibus, liberati ſunt. Inde littus legentes Cæſaream Galilææ, quæ & Turris Stratonis, nono Kalendas Aprilis, quarto die ante Paſchalia duûm itinere dierum ab Hieroſolymis peruenerunt. Poſtero die Capharſalam vicum intrant. Rurſus, Arabum globus adeſt, primos trucidat, ſpoliat: cæteri cum reſiſterent, facile inermes à ſagittariis & armatis in fugam vertuntur, in proximumque vicum fugam capeſſunt. Magna cædes noſtratium facta, Wilhelmus Epiſcopus Traiectenſis grauiter vulneratus, ſpoliatus, ſemiuiuus & nudus relinquitur. Reliqui tres Epiſcopi, Sigfridus, Otto & Guntherus baſilicam duasque turres ex lapidibus conſtructas occupant, ibique quòd porta anguſta nimis erat, muli, equi clitellarij niſi exonerati, intrare non quibant, ſe defendere parant. Hoſtes robus iumentis noſtrorum potiuntur, ea diripiunt, deinde turres expugnant: noſtrates viriliter reſiſtunt, turres duobus continenter diebus oppugnatas ſumma vi defendunt. Hoſtes tandem celeberrimo Paſchalium feſto die, pacem venalem offerunt, octoque Arabum principes in turrim admittuntur, qui de precio paciſcuntur. Ibi hoſtium primarius, linteum, quo caput in modum coronæ colligarat, collo Guntheri Epiſcopi, quem Principem eſſe rebatur, innectit: En inquit, te ſolo capto, cęteros omnes in poteſtate habeo, & ſimul ac iuſſero, ab arbore cum comitibus pendebis. Guntherus vbi hoc per interpretem intellexit proſilit, pugnam in faciem minantis impingit, vno ictu hominē humi ſternit: deinde proſilit, ſocios cohortatur, cæterosque ſeptem Arabes captos, nudatosque armis, duriter vinculis conſtringit, telisque ſæuientium popularium opponit. Arabes eo die ſociis parcentes manus abſtinent. Poſtridie Ramulæ præſes, quem Rex Ægypti vrbi præfecerat, audito periculo noſtrorum, ad liberandum eos cum magno equitum numero properat: non ob pietatem, ſed quæſtum ſuppetias fert. Deminui portoria vectigaliaque ſuo regi exiſtimabat: præterea ſuum lucrum, cenſum, ciuitatumq; compendia attenuari cernebat, ſi noſtri ita accepti, fama in ſe commiſſa, diſsiparent, neminem poſthac Palæſtinam petiturum. Arabes autem latrunculi de illius aduentu certiores facti diffugiunt. Satrapes Ægyptius, acceptis quos noſtri in vincula coniecerant, fide data, noſtrates Ramulam incolumes perducit: vbi ab incolis conſidere quatuordecim dies. Tandem pridie Idus Aprilis Hieroſulyma peruenere, tresdecim ibi conuocati ſunt dies. Inde Ramulam reuerſi, nauim conduxere, Aliquiæ applicuêre, poſtea in Europam nauigant. Sighardus & Otto rediêre, cæteri interierunt. Eodem anno obiere Angelbertus Bathauiæ, Rutherus Taurisiorum Epiſcopus. Cæſar ſacerdotium Bambergenſe Hermanno, Bathauenſe Altmanno ſacrificulis ſuis, Thauriſios Volphramo Oziacenſi præſuli, monacho Altaichij inferioris tradit. Hac quoque tempeſtate Diuus Marianus Scotus, poëta & Theologus inſignis, nullique ſuo ſeculo ſecundus, cum conphiloſophis ſuis Ioanne & Candido, Clemente, Donato, Murcheridacho, Magnaldo atque Iſacio, qui centum vixit annos, in Germaniam venit. Inde Reginoburgium hi conceſſere, ab Hemma virginum maxima hoſpitio in ſuperiore monaſterio excepti ſunt. Willa eiuſdem contubernij antiſtes templum Diui Petri extra vrbem, quod Weichs vocatur, conſentiente Ottone Epiſcopo ipſis tradidit. Machtylda inferioris monaſterij zithum ac cereuiſiam tribuit. Ipſi ope bonorum domicilia ſibi conſtruunt: in diem viuunt, docendo & interpretando ſacras literas, ſcribendo, victum & magnam gloriam conquiſiuêre: ob eamque rem Imperator eos immunitate donat, in tutelamque recipit. Hac fama moti complures ex Scotia veniunt paulatim, quibus per Germaniæ regna (ſicut infrà in ſexto referam volumine) paſsim condita templa, adhuc nomina ſeruant. Iam pridem improuiſa mihi non eſt mentientium vanitas, qui illos ſub Carolo Magno Reginoburgium veniſſe mentiri audent. Iſti nebulones quæſtum, pietatem, religionem, prædam putant, mera miracula comminiſcuntur. Hoc enim ſanctulorum genus, viſus, ſomnia, nocturnos ſuperûm cōgreſſus, nocturna Deorum colloquia ſimulant, freti credulitate imperiti vulgi pro concione euulgant, ſomnia qualiacunque velis venditant, fabulis ad voluptatem cōfictis imperitos in admirationem ſui lactant, vili plebeculæ velut pueris inludunt. omnibus corneam fibram eſſe, neminem ſua commenta animaduerſurum arbitrantur. Vulgo indocto, multitudinique imperitæ, alioquin ſæuæ, impotenti, mutabili, metum deorum atque ſuperſtitionem rem ad animos vulgi regendos efficaciſsimam iniiciunt: vbi illa vana religione capti ſunt, melius falſis vatibus atque falſis prophetis quam veritati obtemperant: rationem quidem illi falſi [illegible] ipſis perceptam conſecraneos ſuos, at nequaquam vulgus edocent. Ergo orgia myſteriaque huiuſce religioſitatis in vulgus edam, dogmata prodam, mentiri ſibi licere, decipere plebem, modò ſplendoris lucelliue ſpes arriſerit, inter ſecreta habent: nempe illud

lud crebrò (vt eorum verbis vtar) iactitant, exempla ponimus, non quòd ita ſint, ſed vt diſcentes addiſcant, digni profectò, in quos exempla edantur: qui diuina oracula adulterare, crimen veræ irreligioſitatis cōmittere non erubeſcunt. Quid vndecimo abhinc anno moliti ſint deſignarintq; Veronæ apud Suitonas, cōmemorare nolo. Valeant iſti nugiuendi, fabularumq; mangones & caupones ſacrorū. Ego talia ſentientes apertis teſtimoniis conuincam. Extant Reginoburgij in inferiore monaſterio diuini Dei dis hymn., cū commentariis in membranis ſcripti, opus Mariani. eius præfationem, vt fides ſit, ſub texo de verbo ad verbum. *Anno Dominicæ incarnationis 1074 Hainrico iuuene Imp. Machtylda abbatiſſa ſanctæ Mariæ & ſancti Herhardi abbatiam regēte, decem nouales cycli XI. anno indictioni XII. Marianus Scotus 7 peregrinationis ſuæ anno collegit medicas iſtas vndas de profundo ſanctorum patrum pelagi, ſcilicet Hieronymi, Auguſtini, Caſsiodori, Arnobij, & de opuſculis S. Gregorij: & pro ſuæ animæ ſalute, in honorē ſaluatoris, Domini noſtri Ieſu Chriſti, & eius genitricis, ſemperq; virginis Mariæ, & S. Herhardi confeſſoris ſcripſit, & in vnum librum perſtrinxit.* Prolixas enim & ... Catholicorum patruum expoſitiones non omnes auido cordis amore petunt. Multi ſunt etiam, qui ſi tales legere vel habere vellent, tamen minori cenſu vel intellectu, vel aliqua cauſa exiſtēte occupati, illas inuenire & legere non poſſunt. Nunquam tribuatur ad transcribendū extra monaſterium, niſi pro eo congruum relinquatur vadimonium. Georgij ſeruus cœpit, Mathæi & Hemerami finiuit. Seruatur & diploma Imp. cuius caput tale eſt. *In nomine S. & indiuiduæ Trinitatis Hainricus Dei clementia Rom. Imp. Auguſt. &c.* multis verbis commemorat Scotos quoſdam Reginoburgium veniſſe, & ab Ottone eius vrbis Epiſcopo, villaq; ſuperioris monaſterij ancillitæ templum huius quod D. Petro dedicatum extra mœnia vrbis, Weichs nuncupatur, accepiſſe. Ita bonos illis domicilia ædificaſſe, prædia, vectigalia tribuiſſe, eandemq; ad ſe Scotos ſupplices veniſſe, illisq; ab Ottone Epiſcopo & Haziga ſuperioris monaſterij virginum maxima impetraſſe, vt iuri ſuo & templo, quod ipſis ſeruierat, cederent, Scotisque condonarent. Huius donationis author fit Imp. Scotos cum prædiis, templo, vectigalibus immunitati donat, in clientelam accipit, vt Cæſari bene precentur, ac pro eo vota Deo reddant. *Acta. Hermannus recognouit. Datum Kal Febr. Anno D. incarnationis 1088. XI indictione, 36 ordinationis regis Hainrici Imperat. V. Factum regina ciuitate in Dei nomine, Amen.* Nunc ad ordinem rerum redeo. Hainricus 4. Altaichij inferioris curatorē eſſe iubet Ottonem Boiariæ regulum, quod vt Deus haud benè verteret Ottoni, monachi ominati ſunt. Cæſar deinde in Sax. migrat. nam cum imperium per Epiſc. in orbem iret, vti ſuprà narrauimus, Albertus Archiepiſc. Premenſis tum vice ſua defungens, rebus præerat, diutiusq, quàm licebat, dominationem retinuit: Cæſarem per totum autumni hyemisq; ſpacium Goslariæ & in Saxonia detinet, ſtatiua Goslariæ habere perſuadet, ſuo more viuere adoleſcentē permittit. Eundem in ſua poteſtate, excluſis collegis habet: nec ex ſua claſſe in alias regiones, ſicuti decretum fuerat, remigrare ſinit. Exiſtimabat ſuæ demptū gloriæ atq; vtilitati, quicquid acceſsiſſet alienæ. Quamobrem cæteri fremere, tributa, vectigalia cenſum, præter ea quę monachorū patres inuiti tribuebant, pernegare, ſumptusq; deficere cœperunt penusq; in diem coemebatur. Aulici prædas agere, pecora abigere, vinum. pabulū incolis vi auferre incipiunt: hæcq; de induſtria odio Premenſis Epiſc. fiebant. Principes tandē atq; Epiſc. anno Agrippinenſis, Eberhardus Treuerorū. item cæteri Franconini optimates, frequenti ſenatu Triburiæ in ripa Rheni conueniunt: Cæſarem more adoleſcentulorū ſcortari, venari, potare, huiuſcemodi voluptatibus ętatem tranſigere, iuri dicundo, Reip. negociis nequaquam vacare, ab eodem nobiliſsimos quosq; opprimi, infimos tolli, filias optimatū obſcuris, humilib. crepundiis ortis, vi in matrimoniū dari, præſidia priuata comparari, principes negligi, horū omnium authorem & cōſultorem eſſe Archiepiſc. Premenſem, proponunt. Iccirco is ſenatusconſulto, ni Cæſarē confeſtim reddat, hoſtis iudicatur. Cæſari quoq; ad principes venire detrectanti regnum abdicandū eſſe decernitur. Cæſar perlato atroci nuncio, Goslaria Saxoniaq; relicta ad conuentum principū Mogontiacū properat, cum Bernardo præfecto prætorio. Poſteaquam ad Ingelhaim peruentum eſt, comites Bernardi prædas ex agris agunt: incolæ, viri, mulierculæ cōuolant, vi armisq; id fieri prohibent. Bernardus ſuis ſuppetias laturus procurrit, fit atrox pugna, ſaltatricula clauam in caput Bernardi impegit: ipſe amiſsis multis, ſemiuiuus ad Cæſarē refertur. Tum omniū ſententia Cęſar aut Imperio cedere, aut amicitię Premenſis renūciare iubetur. Sed ſpacium ad conſultandū impetrato, huius conſilio clam noctu fugam Goslariam adornat. Cumque intempeſta nocte regia ſupellex effertur, in clitellas componitur: Principes certiores facti, aduolant, ſtrictis gladiis conſilij, talis inuentorem circumſiſtunt, mortem minitantur: & procul dubio eundē interfeciſſent, niſi Cęſar ſuo corpore protexiſſet, regio præſidio domū deduxiſſet. Ita Premenſis cum hac contumelia aulæ eliminatus eſt: dominatio ad cæteros Epiſc. per vices redit. Cæſar Paſchalia in Nemetū Auguſta cōcelebrat. Inferiis ſupplicationum ſtella crinita per quatuordecim continuos dies viſ. eſt. Quinquagenalib. Traiecti Cęſar Eberhardo Treuerorum Epiſc. defuncto, in demortui locum Conradum Phullingenſem, præpoſitum Agrippinenſis Coloniæ, annitente Annone

Marianus.

Pontifice,ſubſtituit. Huncq; Treueros adeuntem Theodericus vrbis præſes, fer[illegible]nio & ætate,concitato tumultu capit,comites in fugam vertit,reſiſtentes occidit,op[illegible]tipit,illum carnifici tradit,atq; de altiſsima rupe,tertio,cum bis incolumis euaſiſſ[illegible] [illegible]pitari iubet. Quo caſu demũ is exanimatus eſt, Vtoq; in Pontificatu ſucceſsit. Cæſar Fritislariæ ſubitò morbo corripitur,medici de ſalute eius deſperãt,pleriq; Principũ reg[illegible] inhiant,Imperiũq; iam animo inuadunt. Sed præter opinionẽ omnium Cæſar vires corporis recuperat,apud Herueldiam Quinquagenalia agitat,inde Wurtzburgij tertio Kal. Iulij (quo die Petrus & Paulus anteſignani religionis noſtræ,deuictis ſpinis Reipub. de diuitiis atq; gloria triũpharunt) Bettham ſponſam ſuam,filiam Ottonis & Adelhaidis,Laudis Põpeiæ tetrarcharũ ſolemni cæremonia Reginam ſalutat. In Ingelhaim deinde in agro Mogontino nuptias facit. Eadem tempeſtate Wilhelmus Nordmannus cũ Anglis ex Saxonia oriundis atroci naualiq; prælio conflixit: victor Angliam in ſuam ditionem redegit. Duodecim amplius millia hominũ à victricib. copiis deſiderata ſunt: eorũ qui victi ſunt & cecidêre,numerus non proditur. Cæſar confectis nuptiis in Boiariam ſe cõfert, Reginoburgij hybernat. Goslariam ad Paſchalia agenda primo vere petit. Dũ autem Cęſar ſub tutorib. degit,& Principes aliis negociis prępediti ſunt,Nordmãni per Cãpaniam, Apuliam,Calabriã finitimas regiones debacchantur,proteruas literas Cęſari ſcribũt,Principib. reſponſa ſuperba reddunt,mandata procacia referunt,ſeſe ſcilicet inuictos armis fore,vtriq; Imp. Occidentali & Gręco.Pont. Max. fulmine ſuo adflanti,atq; anilib. terriculamentis abſterrẽti,vt Italiæ portionẽ abſtuliſſe: haud dubiè quæ victricib. eorũ manib.p[illegible]ta ſint,inuitis & Francis & Græcis,Gallis,Italis,ſacrificulis Rom. retenturos: ſoli Deo immortali ſe dicto audientes eſſe,cunctos mortales pro hoſtib. ducere, qui cum vellent, congrederentur, intellecturos quid virtute Nordmanni poſſent. Godfridus præſes Cæſarianus Italiæ,cõparato ingenti Teutonũ & Longobardorũ exercitu, acceptis auxiliarib. copiis,à Rom & Alexandrò Epiſc. hoſtes deuouente,in Nordmannos arma mouet, pleraq; omnia caſtella vi expugnat,capit, veteribusq; dominis reddit. Aquinũ arctiſsima circũſedit obſidione. Iamq; vrbs expugnanda erat,Richardus Nordmannorũ Dux,legati Cæſaris colloquium expetit,ſe in poteſtate Cæſaris fore iurat. Gotfridus ſoluta obſidione,d[illegible]miſsis copiis,domũ redit. Per idem tempus Boiariæ proceres Ch[illegible]rini, Auſtriaci, No[illegible] Vindelici,ciuili bello digladiantur,inuicẽ prædas paſsim agunt,equis deturbant,cæd[illegible] ſpoliant,villas,agros ſuccendunt: omnia cæde,incendiis,luctu cõplent. Nemini tutò iter per Boiarię fines patet. Otto ſummus Boiorũ regulus modò his,modò illis auxiliũ pollicetur, munera ab vtriſq; accipit,diſcordiæ mala alit: ſe demũ verè principẽ fore exiſtimat,ſi illi diſſenſione domeſtica vires ſuas attenuarent: qui ſi opib. valerent,minus obſequentes eſſent. Cæſar tum in Saxonia Goslariæ hyemat,rurſus graui ægritudine affectus,lecto decumbit,ſed paulatim conualeſcit. Einhardo mortuo,Spirenſem Pontifi. Hainrico Goslarienſi myſtæ tradit. Rabingerio patriarchæ Aquileienſi Sighardum Epiſtolarũ magiſtrũ ſubſtituit. Bibonẽ ſcrinio præficit. Poſthæc Februario Auguſtam Rhetiæ petit. Italicam meditatur expeditionẽ: ſed diſſuadentib. Principib. in Saxoniam redit. Theodericũ,q[illegible]i Conradũ Treueris Pont. deſignatũ,trucidauit,cum ſociis proſcribit: ipſeq; cũ conſciis in exiliũ actus, in Paleſtinã proficiſcitur,quonã gentium abierit,ſcit nemo. Sub idem tẽpus anno archimyſta Agrippinenſis,Hainricus Tridentinus Põt. Otto regulus Boiorum iuſſu Quarti, legati cum mandatis in Italiam tranſitũ faciunt. Italiæ regiones luſtrant, cenſum, conuentus agunt,ius dicunt. Rauennæ ab vrbis Epiſc. conuiuio excipiuntur Cathochum Pont. Parmenſem obuiam officij gratia procedentẽ,benignè appellant, familiariter ſalutant: vtriſq; Pontificib. Alexander ſacrificiis interdixerat. Quocirca Cæſarianos,vbi Romam venere,quod aditũ eorum,quos in numero ſceleratorũ atq; impiorũ habendos cenſuiſſet,non deuitaſſent, ſalute non impartiuit. Verùm vbi rationẽ ipſis conſtare accepit, eoſdẽ datis acceptiſq; mandatis abſoluit. Et poſt Paſchalia more ſolenni,conuentum Eccleſiaſticũ agit. Vbi Pont. Tridentinus,qui diripientes res tẽpli ſui ſub Leone nono occiderat, homicidioq; pollutus hactenus ab aris motus fuerat,vniuerſis deprecantib. ouili reſtituitur. Florentinus Pont. & Otto Treuerenſis archimyſta,ambitus hæreſeosq; quam Symoniam vocant,poſtulantur: ille conuictus claſſe Pont. extruditur,hic iureiurãdo ſe purgans abſolutus eſt. Cæſariani defuncti Imp. principis Roma diſcedunt: Epiſc. domos abeunt. Otto in Italia ſubſtitit,cum principib. Italiæ,quib. ſe mandata Cæſaris relaturũ prædicat,ſecreto colloquitur, ei obuiam procedit,in agro Placentino cum magno comitatu Gotfridus fama iactitatũ Ottonem res nouas moliri, tentare animos Italorũ occultè,quęrereq; quos in ſocietatẽ ſceleris aſſumeret. Porrò & Italis non fuit conſilium incerta pro certis amplecti,pacem cum bello cõmutare,fidem flagitio poſthabere. Idcirco Otto repulſus turpiter ab Italia,in Boiariam rediit. Iamq; huiuſcemodi res tentatæ, ipſum Cæſari eiuſq; amicis ſuſpectũ fecerunt. Proceresq; Boiorum cum ſua ſponte ſatis inſanirent,inſtigati ab Ottone duce ſuo manus aperto Marte conſerere ſtatuunt. In Orientali Boiaria,quam Auſtriam vocant,armatæ cohortes turmæq; hoſtili animo conueniunt. Iam teli iactu diſtabant,

Laus Pompeia. oppidũ Italiæ. quod Boij ædificarunt, teſte Plinio.

Alij Tribunariæ nuptias factas eſſe ſcribunt.

Wilhelmus Nordmannus Anglos vincit.

Godfridus in Nordmãnos arma mouet.

Pontifex Tridentinus.

Cæſariani Roma diſcedunt.

Otto in Boiariam redit.

bant,& haſtis ſublatis,arcubus tenſis,ferite deſtinarant. Mox diuinitùs mutato ſubitò animo,ciuile deteſtantur bellum. Pax pax abiectis armis ingeminant,inuicem collachrymantes ſalutant: Ottonis reguli Boiorum inſidias,moresque communiter incuſant,datis dextris,pace confecta,domos abeunt. Wentzeslaus cum antiſtes inferioris Altaichij moritur. Volckger per ſuffragia communiter,conſenſu Ottonis à monachis cooptatur.

Wentzeslaus moritur.
Volckger coopta[illegible] à monachis.

At Cæſar Mogontiaci autumno commoratur,inde in Saxoniam Goslariam hyematum concedit. Ipſa hyeme congelatis fluminib. glacie Luticios petit,vrbes expugnat, vicos exurit,gentẽ paludib. ſeptam in ditionẽ cogit: cum ingenti captiuorũ numero,magnaq́; præda victor reuertitur. Inter hæc à nobilitate Saxonũ,quòd latrociniis abſtinere, legib. obtemperare,auiditati ſuæ fine dicto pietatem colere cogerentur,in Cæſarẽ conſpiratum eſt. Principem coniurationis Ottonẽ Ducem Boiorũ,genere Saxonem fuiſſe literis proditur. Isq́; ſuſceptis primis partib. Cæſarẽ victorẽ,dimiſſo exercitu,cum paucis redeuntem in oppida quæ Luticianis continuabantur,inuitat.

Lambert. Sigebertus dicit terram Luticianorũ Hainr. cum ingreſſum cu exercitu anno 1069.

Conradũ educatorem atq́; nutricium Cæſaris,iam pridẽ inimicum ſuũ ante cubiculi fores excubantem,primò conuiciis,deinde armis inuadere ſtatuit. Heginonẽ quendam famulũ ſuum pollicitis in ſocietatẽ adſciſcit: huic enſem tradit,quo Cæſarẽ è cubiculo prodeuntẽ contrucidaret. Cum igitur conſcij ex compoſito contumeliis Conradũ afficiunt,forte fortuna amici eius haud imparati (vt participes conſpirationis rebantur) adſunt,armis opẽ Conrado ferunt. Ita conſiliũ cædis fruſtra fuit: ſceleris conſortes,ne facinus notaretur,tanta ſpe deſtituti,abeunt. Nemo tamen præter conſcios,quid ſibi hic tumultus velit,intellexit: omnes priuatũ odium,veteremq́; ſimultatẽ qui mores purpuratorũ ſunt,interpretabantur. Cæſar itaq́; cœleſti haud dubiè beneficio ab imminente periculo liberatus,Paſchalia Quintelenburgij, Quinquagenalia Agrippinæ agit. Inde ad conuentus agendos in Vangionũ vrbem concedit. Vbi cũ Sighardo archimyſta Mogontino ſecretũ ſermonẽ habuit. Turogotũ gens Hercynia ſylua pro natiuo muro,à Saxonibus, Francis,Boiisq́; antiquis,à Miſnenſib. ſiue Sorabis,Sala flumine ſeparatur. Ea ſub ditione eccleſiaſtica archimyſtæ Mogontini cenſetur, neq́; decimas ſacrificis more cæterorũ Chriſtianorum penſitant. Cæſar captus illecebris concubinarũ,earumq́; amore occupatus,abhorrebat à re vxoria. Hoc vbi ſenſit Sighardus Pont. Mogont. Cæſari,ſi Turogos decimas ſoluere cogat,ſe diſceſsionẽ ſolemni cõuentu iureq́; ſuo facturũ pollicetur. Grata res Hainrico fuit,omnem operam promittit ſacerdoti: prædicat ſe iniquo fato iniiſſe matrimoniũ,& faſcinatum nondũ coniugem attingere potuiſſe,fama diſſipat,vt illa virgo à ſe integra adhuc ſit: nec eam diutius habere, nec eas toletare poſſe nuptias,vnde liberos nullos ſibi fore ſperaret: quocirca decreuiſſe,vt eam integram conuentu celebri itidem reddat,vti acceperit à ſuis,quo vterq́; nuptiis auſpicatiorib. cõnubio alteri liberũm procreandorũ cauſa copuletur. hancq́; ob cauſam Cal. Octobrib. Mogontiacum ſenatus Eccleſiaſticus edicitur.

Hęc habes in Herueldenſi Chronica ſub ann. Domini 1069.

Cæſar interea in Boiariam Reginoburgium migrat. Vxor eius in Loreshaim monaſterium in Vangionũ agro ablegatur. In Italia Adelhaidis ſocrus Cæſaris Laudem mandata facere recuſantem obſidet, expugnat, portisq́; præcluſis neminẽ exire permittit,vrbem incendit,templa, cõtubernia monachorũ,virginum,vici, fœminæ,puellæ,ædes priuatę,publicę,ſacra,omnia prophana igne conflagrarunt. Eadem tẽpeſtate Gotfridus Dux obiit,Gothelo filius,qui & Gotfridus Gibboſus ſuccedit.

Gotfridus Dux obiit.

Dumque talia fiunt,duodecim amplius Francorũ proceres,Saxonumq́; primores,cum Saxonię incolis,quòd prædia ſtipendiaria,quib. hactenus incubuerant,eis denegarentur, in Cæſarem conſpirant. Principes coniurationis rurſus Otto Dux Boiorum, Theodo & Albertus Tetrarchæ Saxonũ erant. Placuit his Turogos in ſocietatem aſſumere, animosq́; gentis (quam Cęſar auita libertate diſpoliare,& in ſeruitutem ſacrificulorũ redigere conaretur) tentare. Theodo & Albertus apertè rebellionẽ faciunt.

Theodo qui ab Herueldẽ ſe Dedi, ab Vrſpergenſi Teu du nuncupatur.

Reliqui ſe amicos Cęſaris,quo facilius falleretur,vel ſi victoria potiretur, participib. veniã impetrarent,ſimulabant. Theodo Schidingen oppidũ Bambergenſis Epiſcopi,in Turogorum terra inuadit, præſidio firmat munitiſsimo: Albertus Neoburgũ occupat,ambo prædia Cæſarea ſibi ſeruire cogũt. Cæſar qui tum Reginoburgij in Boiaria cõmorabatur,quàm celerrimè poteſt in Turogorũ fines arma mouet. Sighardus Mogontinus Epiſcopus ratus adfore tẽpus,quo Turogos ſoluere decimas vi cogat,cum auxiliarib. copiis Cæſarem inſequitur: ſumma ope hoc bellũ præſens adminiſtrat. Turogi qui animũ Epiſcopi in ſe præſenſerant, ad Cęſarem legatos proficiſci iubent,qui dicerent,Turogos fidẽ principi ſeruaturos, imperata obedienter facturos,vnũ à Cæſare petere,ne Turogos de Repub. bene meritos,ludibrio faſtuoſi antiſtitis,& auaritiæ ſacrificulorũ direptui patere ſinat. Malle Turogos mori,quàm auitã libertatem amittere, & in ſeruitutem caluorũ effœminatorũ redigi.

Turogi ad Cæſarẽ legatos mittunt.

Cęſar benignè reſpondet, Turogos bono animo eſſe iubet,ipſis opẽ ſuam,ſi modò in fide perſeuerẽt pollicetur. Poſthæc Bichilingen,oppidũ Theodonis caſtra mouet, primo impetu capit: atq́; vbi eam vrbem diripuit,incendit,ſolo æquat,inde Schidingen obſidione claudit.

Bichilingen oppidũ ſolo æquatum.

Milites Epiſcopi iuſſu principis ſui conſulto in Turogos acrius ſæuiunt. Villas diripiunt,incendunt: agros vaſtant,pecora abigunt,reſiſtentes trucidant. Porrò Turogi eosdem,pabulatũ, aquatum proſi-

proficiſcentes, aut denique prædas agitantes capiunt nullo contumeliæ genere abſtinent, in crucem tandem agunt. Schidingenſes, licet firmiſsimo præſidio tenerentur, vi expugnati prima expugnatione multi Cæſariani oppreſsi. Otto regulus Boiorum illi quidem bello interfuit: at quaſi ſpectator, quò fortuna inclinaret, ab exercitu ſecedit, loco æquo conſidet, ſuos in armis continet, nec Cæſari, nec hoſtibus auxilio erat. Cæterùm Quartus caſtellis duobus expugnatis, iam ad alia infeſto contendebat animo. Theodo & Al-

Theodo & Albert. proditi ſupplices Cæſari ſunt.

bertus vbi ſe impares Cæſari, à ſociis deſertos ac planè proditos vident, ſupplices ſe Cæſari abſque omni pactione permittunt: prædia, caſtella reddunt, vitam duntaxat orant: cuncta ordine, conſciorumque nomina exponunt. Cæſar quòd eos ſceleris pœniteret, gratiam facit, parte maxima prædiorum mulctat. De reliquis coniuratis ſumere ſupplicium ſuperſedet, ſapienter delicta diſsimulat. Nam tot homines nobiles, maximis diuitiis, ſumma potentia, tametſi verum exiſtimabat, reos ſimul patricidij facere manifeſti, tum ſibi tum Reipub. periculoſum fore arbitrabatur. In tali tempore tanta vis hominum magis leniunda, quàm exagitanda videbatur. Pacatis itaque Saxonibus Cæſar quo Epiſcopo ſatisfaceret, ab eoque libellum repudij extorqueret, decimas Turogos quidem imperat: verùm verbis leuioribus quaſi recuſaturos cogere nollet. Inde Mogontiacum ad diuortium faciundum tranſitum facit. Dumque eò contendit, fit certior Pe-

Petrus Damianus legatus P. M.

trum Damianum, P. M. legatum ibidem cœptis ſuis obſtaturum eſſe. Proinde in Saxoniam redire in animo habet. Ægrè tamen ab amicis perſuaſus Francofordiæ ſubſtitit: hucque, qui Mogontiaci conuenerant, ſe transferre iubet. Quò cum illi frequentes conueniſſent, flamen Romanus Mogontino, ſi diſsidium facere pergat, ſacrificiis interdicit, eundem albo Pontificum eradit, ſacerdotum tribu eliminat. Deinde Cæſarem docet, facinus quod moliatur, inuidiæ, quam ferre difficile ſit, obnoxium eſſe: diuino humanoque iuri repugnare, ipſique pernicioſiſsimum fore. Omnium deterrimum eſſe, qui libidini indulgeat: nequicquam aliis imperare, qui ſibi ac animo ſuo imperare ne-

Cæſar cur à Deo conſtitutus.

queat. Cæſarem ideo à Deo conſtitutum, ideo ei enſem ſtrictum præferri, vt ſcelera puniat: non exemplo nimiũ periculoſo, committat. Et norma ſit rectè beateq; viuendi populo, qui ferè regenti ſimilis eſſe ſolet. Præterea Berthæ parentes plurimũ in Italia pollere, neutiquam æquo animo laturos filiæ contumeliam, quam diſceſsione Italiæ vindicare queant. Romanum quoq; Pontificem iniuriam iſtam Reginæ factam, haud neglecturum.

Cæſar vxorẽ recipit.

Hosce deniq; mores tanto indignos eſſe Imperio. Cæſar his & huiuſcemodi dictis a legato Romano, amicisq; perſuaſus, vxorẽ recipit, cum ea in Saxoniam migrat, vbi proximo deinceps anno filiũ peperit. At Mogontinus Epiſc. decimis excidit. Cæſar in Boiariam ad hybernacula redit, Fruxini brumales ferias cõcelebrat. Wolphramo Tauriſiorũ Epiſc.

Anno Domini 1070.

defuncto, in demortui locũ Azilonem ſubſtituit, Hartuico Veronenſi Epiſc. Halſvvartum. Paſchalibus Nemetũ Auguſtam, Quinquagenalib. Miſniam ad conuentus agendos petit. Otto Boiorũ regulus, conſcientia obſtrepente, quieſcere non potuit, conſilia occulta facit, quoscunq; idoneos reperit, præmiorũ ſpe & pollicitis, dolo ſibi obnoxios fidosq; facit, & hoc aſſecutus opes factionis iam propalam confirmat, adeò vt Cæſari hactenus cuncta diſ-

Hegino.

ſimulanti, non ferendus amplius videretur, maximè cum Hegino Ottoni intimus repentè mutatus, ſeu pœnitentia actus, ſeu obſtare Deum cœpit credens, ad Cæſarem vltrò profugiſſet, ſcelus confeſſus fuiſſet, cunctaque ordine narraſſet. Cæſar Ottonem ad ſe Goslariam vocat, quæ ab Heginone audierat, ſpectante populo, in corona Principum, eidem exprobrat: eumque inficias euntem, domum redire, ſingularique pugna crimen diluere iubet. Die dicto Goslariæ, Otto quidem adeſt: ſed ſe Cæſari, niſi publica fide interpoſita, committere metuebat. Cæſar mandat, ſe verò fidem, quatenus per leges liceat, dare illum incolumem, modò inſons ſit, abiturum. Otto hanc conditionem nequaquam accipit: mox equo admiſſo aufugit. Erant qui continuò perſequendum, in vincula coniiciendum, ſupplicium de eo, more maiorum, ſumendum, cenſerent. Sed Otto, amicis eius qui apud Cæſarem erant, dicendi mora, de induſtria diem extrahentibus, fuga elapſus eſt. Cæſar vbi dolum intellexit, ſubitò frequenti ſenatu à ſcriba legem Salicam, qua capitale eſt in Principem coniurare, recitari iubet: & vniuerſos confeſtim iureiurandi, quo cuncti pro ſalute Reipub. atq; principis aſtricti erant, admonet, ſententiamque rogat. Omnes in ſententiam legis pedibus (vt aiunt) eunt: fit ſenatusconſultũ, Otto hoſtis iudicatur, proſcribitur: bona eius confiſcantur, prædia publicantur, Boiaria Cæſari

Otto vt publicus hoſtis proſcribitur.

adiudicatur. Cæſariani oppida, caſtella Ottonis inuadunt, vaſtant, ædificia, villas, agros incendunt, comburunt. Otto profugus in ſaltum Hercyniæ, Chetilam nomine, fugam capeſsit, in latebris ac montibus eiusdem ſyluæ delitеſcit, ſocios ſibi omnium flagitiorum, facinorum cateruam, quaſi ſtipatores, aſciſcit: quicunque alea, ventre, pene bona patria diſsipauerat, æs grande alienum conflauerat: poſtremò quos flagitium, egeſtas exagitabat, ad illum conuolant. Eumque ducem nacti, crebrò in Turogorum, Saxonum fines erumpunt: prædia Eccleſiaſtica, Cæſarea, igne concremant, diripiunt: omnia incendus, luctu complent. Cæſar natalibus Chriſti Bambergam ad conuentus agendos pro-

ficiſci-

ficiſcitur, Welphoni Lycatio, cuius ſuprà memini, Boiariæ ducatum in tutelam committit. Iſque ſacramenta Cæſari dicit, Ottonem ſuperiorem, cuius filia ſibi deſponſa fuerat, ſocerum iureiurandi religione abdicat: eidem filiam cum repudio remittit. Iuditham Angliam vxorem ducit. Eius genus & ſobolem in ſextum transfero librum. Cæſar (vt ad rem reuertar) Leodij Paſchalia celebrat: prædia quædam Stabulenſium monachorum archiepiſcopo Mogontino donat, ſed rurſus monachis expoſcentibus reddit. Quinquagenalia Alberſtadij peragit. Otto Boiaria pulſus Albertum archiepiſcopum Premenſem, cuius ante hac inimicus fuerat, ſibi muneribus conciliat. Is ergò in ſolenni ſacrificio nunquam inſtare deſtitit, vt gratia Ottoni fieret, ſuadere, orare, vſq; adeò, donec perpulit Cæſarem, vt Ottoni prædia gentilicia redderet. Quæ quidem precario ille poſſedit, alijs tributa ſunt. Nihilominus tamen Otto hominum ingratiſsimus atq; perfidus, cui nullum ſcelus eſt, poſtea rebellionē facit: maximis cladibus maieſtatem populi Romani vaſtauit. Vbi miſericordia opus, nemo clemens eſt: Viduas, pupillos, inopes, agricolas, ciues compilamus, ſeruire nobis cogimus, in hoſce leui rumore animaduertimus: vbi nihil opus eſt clementia, potentibus, latronibus, peculatoribus, qui neque patriæ neq; famæ ſuæ, neq; dijs neq; hominibus vnquam pepercerunt, ignoſcimus. Dumq; paucis ſceleſtis parcimus, bonos omnes perditum imus. Sed cœptū perſequar. Pleriq; hoc anno antiſtites monachorum & epiſcopi, nempe Sigebertus Hyldeshaimenſis, Carolus Cōſtantienſis epiſcopi, Rupertus, Luitpoldus atq; Luitpertus præſides Augienſes, præſidente Cæſare, quòd candidati, munere ſuffragatores pararant, cum hiſq; interpellantibus pepigerant, ambitus condemnati ſunt, ſacerdotijs atque dignitate exciderunt. Geraldus tum Moſellanus regulus atque Gotfridus inferioris Germaniæ ſatrapes, præſes Italiæ obierunt. Succeſſe[…] triſque filij, illius ducatus Theodorico, huius Gotfrido Gibbiſo, paruo exiguoque c[…] at magno animo, traditur à Cæſare, qui in hyberna in Boiariam concedit. Reginoburg[…] Decembris ferias concelebrat. Sub idem tempus in Vngaria Geyzo & Ladislaus fratres, Solomoni regi Vgrorum patrueli ſuo rebellare nituntur. Quamobrem Quartus expeditionem Vngaricam parat. Quod vbi Vgri intellexêre, internuncijs epiſcopis, patrueles in gratiam redigunt, Vngariam in tres partiuntur partes. Vna Geyzo & Ladislaus potiuntur, magnique præfecti atq; duces nuncupantur, reliquas rex Solomon retinuit. Hoc toto anno in Boiaria commoratum fuiſſe Cæſarem, diplomata templis dediſſe, dona myſtis feciſſe, reperio. Hainricus archimyſta Rauennæ, Huſuuartus Veronenſis epiſcopus obijt: illi Vichbertus, huic Bruno à Cæſare ſubſtituitur. Berchtoldus à Zaringen noua molitur. Otto Boiaria deturbatus in Saxonia rebellionem rurſus parat. Subſequenti anno Cæſar in Boiaria Bambergæ natalibus Chriſti, Quadragenariæ abſtinentiæ caſtimonia Aichſtadij operatur: ibi Berchtoldo ſe purganti ignoſcit. Paſchalia ſacra Reginoburgij perpetrat. Quinquagenalibus ad conuentus agendos in confinio Boiorum Sueuorumq; Auguſtam proficiſcitur. Inde in Saxoniam, vt tumultum Saxonum, manus auaras, latrocinia; legibus & armis cohibeat, contendit: quippe illi, authore Ottone (de quo ſæpè diximus, & quem Cæſar conuictum condemnatumq; procerum iudicio non ſolum vita, ſed & patrimonio donauerat) arma reſumpſerant, per fas nefas aliorum bonis inhiabant, ſacerdotes, ciues, agricolas iuxtà opprimebant: dicto audientes non erant, cenſum nequaquam penſitabant, nulla reuerentia Imperia ferebantur. Ab hac igitur licentia vagandi, cum armis præſente Cæſare, maioreq; poteſtate repreſsi, pro factisq; iudicium timentes, clam conuentus agunt, conſilia habent, tres proceres ad Cæſarem cū mandatis mittunt. Quorum qui natu maximus erat, & armis exercitatiſsimus Meginfridus ita verba fecit: Nobiliſsime Cæſar, auiti paterniq; regni clariſsimus hæres, Saxonum populus, nulli nationi armis & fide ſecundus, deprecatur te, vt iura auita, libertatem veterem ſibi reſtituas. Externi, egentes infimiq; quique, atq; inopes, vi opibus noſtris potiuntur, indigenas communibus ſyluis, paſcuis, pecoribus arcent. Quòd ſi patrio more nos viuere permittas, nullam Galliarum, Germaniamúe nationem tibi deuotiorem fore ſenties. Cæſar paucis reſpondet: Si qua iniuria affecti eſtis, ego ſanè iure noſtro impunè abire non ſinam. Nemo vnquam meam opem fruſtra, modò innocens fuerit, implorauit. Quòd inopes, viduas, pupillos defendo, pacem ſeruari iubeo, latrocinia, rapto viuere prohibeo, vi ablata reſtituo, prædones punio, cenſum ago, officia atq; imperij munia obeo & exerceo, non iniuria, ſed pietas eſt. A Deo Opt. Max. princeps conſtitutus ſum, enſem fero, vt diſcordioſi atq; ſeditioſi, ſceleſti quiq; ſiue nobiles ſiue ignobiles ſupplicia luant. Boni concordiæ atque pacis amatores feſta pace fruantur. Si quid aliud eſt, quæ populares tui volunt, concilium procerū Imperij conuocabo, ibi potius iure, quàm armis diſceptandum cenſeo. Hæc vbi Saxonum dynaſtæ accepêre, ſuaſu Ottonis Boiorū quondam reguli, arma corripiunt, & concitato magno tumultu, ſe libertatē armis potius defenſuros, quàm calumnijs compilari, ac planè venire vociferantur. Haud procul Hercinoburgio, vbi tum Cæſar epulabatur, caſtra faciūt. Hainricus nūcios mittit, accerſit ſingularim quemq;, hiſq; parere recuſantibus, ac minaciter, quæ antè petiuerant, poſtulantibus, quod cū paucis tū ibi degebat,

Vuelpho dux Boiorum.

Halberſtat.

Otto rebellionē ſerit.

Geral…

ob

Vng…

Cæſar in Saxoniam contendit.

Meginfridi oratio ad Cæſarem.

& impar tantæ multitudini foret, caſtella ſex in ea regione, præſidio firmo commeatuque munit, in Franciamque copias coactutus cedit. Cumque in Ottonem, ob perfidiam Boiariæ ducatu motum, qui ſibi inſidias, cum longè maioribus viribus in itinere pararat, incidiſſet, eundem maieſtate deterruit, per Franciam in Boiariam euaſit. Saxones interim Henuobergomum obſident, oppugnant: ſed multis amiſsis, a Cæſarianis fortiter repulſi, poſtea fruſtra fame ad deditionem cogere nituntur. Tandem Eckbertus præfectus prætorio Saxoniæ, corruptis quibuſdam cuſtodibus, auro, proditione atque pactione caſtello potitur. Mox Saxones infantis filij regis manes violant, oſſa è conditorio eruunt, per agroſque ſpargunt. Poſt hæc maioribus copijs, nempe viginti millibus hominum Hercynoburgium, quod trecentorum equitum præſidio tenebatur, obſidione claudunt: nec tamen illos, neque auro, neque dolo, neque armis, neque fame ad deditionem cogere valent. Quin ducenti bis eruptione de improuiſo facta, magna ſtrage Saxonum edita, incolumes cum præda ingenti in caſtellum reuertuntur, obſidenteſque pacem petere cogunt. Quam hoc pacto fecere, vt Cæſar author fieret. Inde vtriq; ab armis diſcedunt, obſidiones vbiq; ſoluuntur: vltrò citroque vtrinque impunè commeant, omniaque pacata videbantur. Cæſar ex Saxonia in Boiariam reuerſus, pacem quam ſui fecerant, confirmat. Vgris qui Solomonem regem exegerant, bellum indicit. Solomonem maritum ſororis ſuæ profugum in Vngariam reducit: Vgros in fugam vertit, ſuperiorem partem regni Solomoni reſtituit. Ibi Ruſſorum regulus a fratre regno pulſus, Cæſaris, rerum domini, communisq; orbis terrarum patentis, opem implorat, reſtituique in regnum petit. Dum igitur Cæſar poſtulatis annuit, & vlteriora Vngariæ inuadere, Roxolanum in Sarmatiam reducere meditatur, pontifices, proceres, gregarij quoque milites, auro, muneribus ab Vgris corrupti, dicto audientes eſſe, vltrà procedere recuſant. Accedit aliud malum, Saxones pacem exuunt, fidem rurſus frangunt. Adoleſcentuli duo Cæſariani, qui in præſidio Hercynoburgij erant, Goſlariam arma cōparaturi ingrediuntur, confeſtim à ciuibus in vincula conijciuntur, indemnati in crucem aguntur. Socij horum qui Hercynoburgij reliqui erant, contumeliam ſibi factam rati, necem innocentium vindicaturi, decem qui pecus Goſlarienſium, vt prædones, abigant, præmittunt. Centum equites in inſidijs deliteſcunt. Vbi illos gregem abigere Goſlariam renunciatum eſt, ciues arma corripiunt, ſenes, iuuenes, equites, patres, artifices, vulgus inconditum, prædam recuperaturi ſine ordine ruunt. Vbi paululum extra ſepta vrbis progreſsi ſunt, ſubitò equites Cæſariani prorumpunt, agmen incompoſitum ciuium cædunt, proterunt, in fugam vertunt: fugientes mora pecudum inultos trucidant: victores Hercynoburgium reuertuntur. Hac clade ſuorum commoti cæteri Saxones communiter arma reſumunt, Cæſarianis bella indicunt. Hi fortiter ſe tutantur, eruptione ex omnibus caſtellis quæ tenebant, crebrius facta, incendijs, cæde, rapinis, luctu cuncta complent. Eadem tempeſtate dum talia fiunt, Alexander Pontifex Maximus moritur: ſubſtituitur à ſenatu populoque & ſacerdotibus Romanis Hyldebrandus, qui & Gregorius ſeptimus. Iſque ſtatim præſidi Italiæ Cæſario, ſe lectum, literis aperit. Scripturuſque iam Reipublicæ Chriſtianæ, occidentalis Eccleſiæ, Romanique Imperij bella, cædes, homicidia, parricidia, ſimultates, odia, ſtupra, furta, peculatus, ſacrilegia, diſsidia, ſeditiones, plus quàm ciuiles, pluſquàm domeſticas, præfandum operæprecium duxi, nos quemadmodum decet hiſtoricum, ſolam veritatem ſpectare, & ab omni odio atque amore vacuum eſſe, ſcribemus. Quippe cui Hyldebrandus & Hainricus, quos narrabo, nec beneficio nec maleficio noti, vt qui ante quadringentos annos, quàm ego naſcerer, mortui ſint. Non conquiram Chronicariorum (vti vocant) mendacia quales ſunt: Vincentius, Antoninus & Iacobus. reliquique ſummularij, ſpecularij, ſupplementarij, & faſcicularij, homunciones perditiſsimi, & indoctorum arrogantiſsimi: qui cum nihil calleant, omnia tamen profiteri audent. Hominum ignauiſsimi procul à Repub. procul à conuerſatione humana, incluſi antris, ætatem ſub vmbra & tecto tranſigunt, leges hiſtoriæ neſciunt: nuſquam in aulis principum, nunquam publicis negocijs interfuerunt, prudentiæ ciuilis, rerum diuinarum humanarumq; iuxtà imperiti. Nihil penitus eorum quę ad inquirenda veterū geſta pertinent, & ego in Præfatione primi libri commemoraui, norunt, ſitum, cœlum, qualitatem, regiones, populi mores, inſtituta, linguam ignorant: tamen mortalium ſtolidiſsimi horum ſcribendorum prouinciam ſibi ſumunt, panegyricos, inuectiuas, clamationes (declamationes volui dicere) impudentiſsimè deblaterant. Legi multos, præſertim Paulū Bernritenſem, Gerochum Reicherſpergenſem antiſtitem, Auguſtinianos myſtas, in Boiaria ortos. Vterque de huiuſcemodi diſcordia pernicioſa libros edidit, vterq; pars huius tumultus fuit. ille Reginoburgij, hic Auguſtæ primariæ ædis ſacerdos, ambo rebus Hyldebrandi ſtuduêre. Quamobrem ſedibus pulſi, in exilium acti ſunt. Extant præterea in Bibliothecis noſtris epiſtolæ, diplomata, edicta, reſcripta Hainrici & Hyldebrandi vltrò citroque miſſa. Ego horum inſtrumentorum publicam ſequar authoritatem, vtriuſque cauſam ſedulò & ex fide perorabo: vitijs vtriuſq; (vt homines fuerunt) notaudis amicis, in virtutibus prædicandis hoſtibus

Saxones Henobergomū obſident.

Saxonum ſtrages.

Cæſar pacē confirmat.

Solomon in Vngariam reductus.

Saxones pacē exuunt.

Saxones Cæſarianis bella indicunt.

ſtibus credam. Nam Hainricum ſtupris, amoribus impudicitiæ & adulterij flagraſſe infamia, ne amici quidem negant. Cæterùm in pauperes, monachos, ſacerdotes munificentiſsimum: conſtantia in aduerſis, fide in deditirios, clementia in hoſtes, pietate, prudentia ciuili & militari, eximia ſpecie ac maieſtate corporis magnorum operum capaci, quibus eum natura dignata, omnes anteceſsiſſe, hocq; faſtigio digniſsimum fuiſſe, etiam inimici fatentur. Et Gregorium virum ſanctiſsimũ peruicaciorem extitiſſe, Paulus Bernritenſis, qui eius vitam libris duobus complexus eſt, & reliqui eius partiũ acerrimi propugnatores produnt. Gerochus quoq; (quo nemo acrius ſcriptis libris Hyldebrandum tutatus eſt, vtpote qui crimina Cæſari obiecta, quæ apud nullum alium legerim, explicat) tandem ſuæ partis pertinaciam, ne dicam tyrannidem hiſce verbis, coactus veritate, notat. Romani (inquit) ſibi diuinum vſurpant honorem, rationem actorum reddere nolunt, nec ſibi dici æquo animo ferunt, Cur ita agis? Illud Satyricum inculcant: *Sic volo, ſic iubeo, ſit pro ratione voluntas.* Quæ nam felicitas eius temporis fuerit, vel hinc exiſtimari licebit, quòd eius tempeſtatis illuſtris & grauis in primis ac eloquentiſsimus ſcriptor nomen ſuum prodere non audet. Et admodum ſcitè acriterq; ad factiones, ad fraudes, ad ſcelera (inquit) peruentum eſt: vera ſcribere periculum, falſa crimen. Hactenus Pontifices Ro. comitijs curiatis, calatis, à ſacerdotibus equitatu, plebe, ſenatu, per omnium generũ ſuffragia electi fuerant, id tum ratum fuiſſe reperio, ſi Imperatores Ro. authores fierent, qui illos, ſicuti alios epiſcopos ad concilia iure ſuo euocabant. Cæteros quoq; vniuerſos pontifices, monachorum, myſtarum magiſtros, ex conſilij decreto, comitijs centuriatis, per ſuffragia purpuratorum, more maiorum, Imperatores per Germanias, Galliam, Teutonicam, Italiam, Romanum orbem, ſicuti in Carolo Magno commemoraui, capiebant. Sanctiſsimi patres, quemadmodum Chriſtus dominus & deus noſter, comites & legati eius fecerunt, & alios docuerunt, Cæſares in terris à Deo ſecundos, ante omnes mortales primos, à ſupremo numine datos, diuinitus conſtitutos, ab immortali Deo electos, & (vt illi vocant) coronatos, venerabantur: dominosque ſuos vocare ſolebant. Eiſdem tributum, cenſum non denegabant, pro eorum ſalute quotidie comprecabantur. Imperata detrectantes, tanquam cœleſti prouinciæ reſiſtentes, videri contra pietatem Chriſtianam feciſſe decernebant. Grande nomen eſſe Imperatoris, à Deoque tradi prædicabant. Reipublicæ turbellis, nedum armis, vt milites Chriſti ſe non immiſcebant: paupertate & modeſtia cum cæteris Chriſtianis decertabant, quo quiſque ſubmiſsius ſe gereret, hoc maiorem eſſe ſentiebant. Enſem ancipitem, gladium duplicem, Chriſtianæ ciuitati datum, adſeruandum, viuificandumque, non occidendum eſſe putabant: eundemque ſpiritalem appellabant, qui eſt ſermo dei, vita & lux hominum: Et mortuos ad vitam reuocat, ex hominibus deos, ex mortalibus æternos facit: tantum abfuit, vt illi vel regum quempiam, vel impium, vel Arrianum regno pellere, eidem ſacrificijs interdicere, populum ſacramento ſoluere tentarent, atque regna euertere, ſanguine humano ſe polluere, pro principatu cum Chriſtianis decertare, ſibi permittant. Viciſsim hos, principes, ſicuti parentes animorum communes amabant. Gregorius ſeptimus, qui & Hyldebrandus, fretus armis. Nordmannorum, qui tum per Apuliam, Calabriam, Campaniam, quas vi occuparant, debacchabantur, confiſus etiam opibus Machtyldæ mulieris impotentis, & diſcordia Germanorum, primus contra morem maiorum, contempta Imperatoris authoritate pontificatum maximum occupauit. Vtramq; perſonam ſibi impoſitam eſſe à Chriſto, ſe quodcunque, vt liberet, ligare, ſoluere poſſe, iactitate, vtramque perſonam agitare. Occidentem adſerere, omnem poteſtatem in ſe transferre, neminem parem, nedum ſuperiorem ferre, iuſta aliorum diminuere, cæteris ius atque honorem præripere, cuncta in ſe transferre: Cæſares, reges, auguſtos, vt precario regnantes, floccifacere: pontifices, epiſcopos in ordinem redigere, deuouere, capite deminuere, lites, bella concitare, diſcordias ſerere, factiones confirmare, iuſiurandum, pacta, ſacramenta ſoluere capit: etiamſi iniuria vel ipſum Cæſarem affecerit, tamen ſe metui oportere in quadam gloriatur epiſtola, vtpote qui errare non poſſit, & à Chriſto Domino ſeruatore noſtro. Petroq; acceperit poteſtatem, vt ſoluat ligetque vtcunque libeat. Tum mores ambitione auaritiaque corrupti paulatim inualuere, tempora periculoſa cœpere, quæ nobis cauenda Chriſtus ſeruator noſter, Petrus ac Paulus longo antè tempore probè cantarunt. Tum illa quæ de Syluestro & Conſtantino vulgò inculcantur, & alia pleraque, quæ ob modeſtiam Chriſtianam referre pudet, non minus imperitè, quàm impudenter mendaciterque conficta ſunt, ſimulata religio, ſpecies pietatis inuaſit. Compilationes, nundinæ ſacrorum irrepſere & ſacroſancta philoſophia humanis commentis fabulis anilibus à ſycophantis callida interpretatione pollui, corrumpi, violari cœpit adeò, vt ſine multorum pernicie religio ſancta procurari, & ad priſtinam maieſtatem reſtitui non poſsit. Ante hæc occidentales Chriſtianos Deus parens indulgentiſsimus, per alienos à religione, nempe Saxonas, Hunnos, Nordmannos, Venetos, Longobardos, Vngaros, verberibus, flagellis, ferula, ſæpius ac crebrò continenterque caſtigarit; nunc verò velut ab irato patre neglecti atq; exhæredati, more maiorum

(vt

(vt vulgò dici ſolet) geniorum, inuicem peius Turcis, per quadringentos amplius annos ſæuimus (cantantibus claſsicum qui prohibere deberent) fallimus, decipimus, circumuenimus, defraudamus, trucidamus, in viſcera ferrum conuertimus. Noſtræ libidini relinquimur, noſtro viuimus arbitrio, ſuperbè, auarè, impunè agimus, deum immortalem mendacij arguere non erubeſcimus. Atque is Hyldebrandus, qui & Gregorius ſeptimus, primus Imperium pontificium condidit, quod ſucceſſores per quadringentos quinquaginta continenter annos inuito mundo, inuitis Imperatoribus adeò duxere, vt inferos ſuperos in ſeruitutem redegerint, atque ſub iugum miſerint, atque cuncta fulmina perterritent.

Quo bruta tellus & vaga flumina,
Quo Styx & inuiſi horrida Tænari
Sedes, atlantemq; finis
Concutitur, mutant ima ſummis,

Vtcunque libet de cœlo ad inferos præcipitant, rurſus ex inferis ad aſtra tollunt, iam Imperator Romanus nihil amplius, appellatio modò eſt ſine corpore, ſine ſpecie. Tametſi ex arbore fructus cognoſcatur, & nemo ex ſpinis colligat vuas, & miles ſignum ſui tribuni agnoſcat: nobis tamen ante tempus non licet vllum iudicare, ſed cum ſumma potentia maximo cœleſtis ſapientiæ ſtudio, ſecundum diui Pauli præceptum expectandum eſt perpetuum æterni prætoris edictum. Sed vt me hoc faſco moleſtiſsimo quam celerrimè leuem, reliqua exequi pergam. Sacerdotes illa tempeſtate publicè vxores, ſicuti cæteri Chriſtiani habebant, filios procreabant, ſicuti in inſtrumentis donationum, quæ illi templis, myſtis, monachis fecêre, vbi hæ nominatim cum coniugibus teſtes citantur, & honeſto vocabulo Presbyteriſſæ nuncupantur, inuenio. *Presbyteriſſa.* Cæſar tum, quemadmodum in Carolo Magno, & iam explicaui, epiſcopos, pontifices, antiſtites, monachorum magiſtros, virginum maximas, ſuo iure capiebat. Et vt homines, non dij ſumus, nihilque eſt ex omni parte beatum, eueniebat interim, vt & honorarium ſcribis pro diplomate, xenium ſuffragari, condonare neceſſe foret: ſacerdotes illos Nicolaitas, hos Symoniacos appellat: *Nicolaitæ. Symoniaci.* eoſdem deuouet, ambitus, inceſtus condemnat, curia ſacerdotum mouet, ſcribit deinde Cæſari, ducibus, principibus, dynaſtis, tetrarchis, maximè Berchtoldo à Zeringen, Rudolpho Sueuo, Welphoni Boio, Adalberoni, & vxoribus horum, atq; mulieribus, cæteriſque quoſcunq; idoneos credidit: item epiſcopis, præcipuè Ottoni Conſtanctienſ, ſacrificulis, populo, vt ſuperiores myſtas velut ſceleratos atque impios deuitent: eorum ſacrificia, colloquia, ſermones, conuiuia, haud aliter quàm contagionem fugitent: illos ſalutare, reſalutareùe maximam impietatem eſſe docet: ijſdem parere, ſi ſibi non pareant, æs Eccleſiaſticum reddi vetat. Grauiſsima itaq; ſeditio gregem Chriſti perculit: nec vnquam talis lues populum Chriſti afflixit. Myſtæ aduerſus pontifices, populus aduerſus ſacerdotes, prophani aduerſus initiatos ſæuire, omnia diuina humana permiſcere cœperunt. Viri, mulierculæ, vt quiſque maximè auarus, ambitioſus aut inuidus erat, bella & lites, odia amabat: leui admodum ſuſpiciuncula excitatus ſacerdoti ſuo reſiſtendi, bona templi diripiendi anſam præripiebat, populares, ſacerdotulos, qui vxores habebant, flocci faciebant, religionem polluebant, ſacra temerabant, luſtrica aqua paſsim expiabant, decimas igni concremabant, ſacroſanctam hoſtiam (horreſco referens) à myſtis, qui coniuges habebant, côſecratam, in lutum abijciebant, pedibusq́; conculcabant. Tales enim non eſſe ſacerdotes, neque ſacrificare Hyldebrandus docebat. *Falſi prophetæ.* Hincq́; occaſione arrepta, multi falſi prophetæ nebulas offendunt, fabulis, miraculis exempla vocant, à veritate plebem Chriſti auertunt: ſacras literas interpretando ſuo negocio ſeruire cogunt. Porrò paucíſsimis Veneri bellum indicentibus, quibuſdam caſtitatem iactantiæ, quæſtus ergò ſimulantibus, maxima pars ſub honeſto caſtimoniæ nomine ſtupra, inceſtus, adulteria paſsim & impunè committunt. Alij verbis quidem ambitus crimen abominabantur, ſed plus auri ſub magna pietatis ſuperficie, dum ſe gratis dare cuncta iactât, corraſere, pluriſque ſacra venum dedere. Et tu vigilantiſsime Gregori, quid nam faceres, ſi te fortuna ad noſtra tempora ſeruaſſet, & nunc demum natus eſſes, quando amare, potare, ſtupra, inceſtus committere, vim puellis inferre, virgines viciare, alienas permolere vxores, adeò vt caudax ſalax ſacrificulorum in prouerbium vel vulgò protritum abierit, munus ſacerdotale cēſetur: quando diuitias, opes, ambire, ſacerdotia cauponari, ſacra nundinari, & quaſi defectos caballos, iuxta commune dictum commutare, ius eſt & longinqua conſuetudo, vulgò dici ſæpius audio, Cæremoniæ cum pontifice, ara cum ſacrificulo, templum cum ædituo vniuerſa venalia ſunt. A pontificibus minoribus quos ſacrificos vocamus, ſexcêti exiguntur aurei nummi, in tantum vt quoſdam hoc munus obijſſe pœnituerit, & quoſdam deſignatos, rurſus quod non eſſet vnde auaritia Romanenſium coruorũ ſatiarent, abdicaſſe norim, fœnus quod ab alijs pontificibus redditur, quotannis à templis abraditur, maius eſt quàm vt à me licet numerorũ abaci perito, numerari queat. Tum ſymonia tibi Gregori erat, nunc abſentiũ confirmationem, annatas ac neſcio quib. alijs nominib. nuncupari audio, Cæſar, vt huc vnde abijui, redeam, vbi ea quæ in Saxonia fiebant, audiuit,

ex

ex Vngaria in Boiariam reuertitur, Bathauiam, inde Reginoburgium petit. Bambergenſem epiſcopum ambitus condemnat, albo Pontificum eradit, Rupertumque ſubſtituit. Inde cum robore Boiorum, atque equitatu Vangionum, Sueuorum & Lotharingorum in Saxoniam contendit. Vbi fines hoſtium attigit, Saxones poſteaquam ſe peti cernunt, decem principes legatos in caſtra Cæſaris ſupplices legant. Hi epiſcopos, tribunos, duces ambiunt, precatores ſibi parant, ſe deliquiſſe in Cæſarem confitentur, diem colloquio poſtulant, vbi hæc controuerſia ſententia principum componatur. Cæſar vbi iſta ad ſe ab amicis delata ſunt, annuit poſtulatis. Vbi die dicto proceres Imperij conſedere, Saxones Cæſarem incuſare incipiunt, ſe iniurijs coactos inuitos ad arma trahi, patrias leges ſibi ablatas, auitam libertatem vi ereptam eſſe proponunt. Quæ ſi reddantur, ſe fore in poteſtate Cæſaris pollicentur. Duces antea à Saxonibus corrupti. Saxonas æqua poſtulare cenſent: Cæſarique renunciant, niſi æqua petentibus annuat, ſe, cum caſtra moueri, & ſigna ferri iuſſerit, non fore dictis audientes: nec aduerſus Saxonas arma laturos. hisque dictis diſcedunt, deinde paulatim dilabi, atque domos abire cœperunt. Saxones quaſi iam iugum Cæſaris excuſsiſſent, caſtella quæ à Cæſarianis tenebantur, inuadunt, obſidione arcta claudunt: ſolum Hercynoburgium, quod præſidium firmiſsimum intus erat, non auſi circumſedere montem vrbi proximum occupant: mille atque ducentos armatos ibi locant, qui aditum prohibeant: eruptione atque commeatu hoſtes arceant. Cæſar nihil diſceſsione principum, doloque Saxonum territus, cum ſex millibus, quorum maior numerus Boiorum, Sueui atque Franci perpauci erant, tamen ſuis ſubuenire ſtatuit. Magnis præmijs quendam perſuaſum, ignoto habitu per Saxonas penetrare iubet cum literis ad ſuos, qui Hercynoburgium, & cætera caſtella tenebant, hos hortatur, vt forti animo ſint, fortiter faciant, ſe quàm primum cum exercitu adfore, hoſtiumque caſtra oppugnaturum. Cæſariani hoc accepto nuncio, læti vndique de improuiſo erumpunt, cuſtodes, vigiles trucidant: Saxonas cædunt, fundunt, inſidijs annonam vehentes circumueniunt. carros cum iumentis & pecoribus abigunt.

Saxones cæſi.

Cæſar iam in Saxoniam penetrarat, ſuis ſuppetias ferre properabat. Saxones obſidionem ſoluunt, cum Cæſare aperto marte confligere ſtatuunt. Vndique milites, equites, ciues agricolas cogunt, caſtraque haud procul à Cæſare faciunt, ſexaginta millia fuiſſe perhibentur. Erat acris hyems, fluminaque acuto gelu conſtiterant, & plauſtris veluti continente tranſibantur, plerique frigore interierunt. Cæſar promouet caſtra, proxime hoſtes conſidet, copias pro caſtris educit, aciem inſtructam habet, vt ſi vellent Saxones prælio contendere, eis poteſtas non deeſſet. Quòd ſi pugnam detrectarent, caſtra expugnare decreuit. At Saxones caſtris ſuos continent, nec copiam dimicandi faciunt. Vbi hoc Cæſar intellexit, in caſtra ſuos, poſtridie hoſtium caſtra oppugnaturus, reducit. Poſteaquam id Saxones ſenſere, abiectis armis, excalceatique ſupplices in caſtra Cæſaris veniunt, veniam petunt, ſe peccaſſe confitentur, ſe cunctaque abſque vlla pactione in fidem Cæſaris tradunt.

Saxones culpam coram Cæſare deprecātur.

Conuentus Goslariæ.

Hainricus ſupplicibus gratiam facit, citra ſanguinem tanto potitus triumpho Saxoniam peluſtrat. Goslariæ conuentus agit, ius dicit, reſponſa legatis, vi ablata dominis, patrias leges Saxonibus reddit: eos ab armis diſcedere, pacem ſeruare ſancit: oppidis præſidia ſubducit: portas vrbium, quæ metu belli hactenus clauſæ fuerant, reſerari iubet. Pacata itaque Saxonia, in Franciam reuertitur.

Saxones rurſus in Cæſarem conſpirant.

Cæterùm Saxones abductis copijs, metu & periculo liberati, authore Ottone, Boiariæ regno exacto, vniuerſi rurſus aduerſus Cæſarem conſpirant: caſtella eius præſidijs vacua de improuiſo inuadunt, expugnant, diripiunt. Hercynoburgium, vbi Cæſarea gaza erat, ſuppellectile regia erepta, euertunt. Templum, vbi myſtarum virginum collegium erat, ſolo æquant, ſacerdotes pugnis verberant, veſtibus exuunt, in mortuos ſæuiunt, ſacra ſepulchralia polluunt, liberûm Cæſarianorum oſſa effodiunt, per agros ſpargunt: Saxoniam frequentibus caſtellis muniunt, templis paſsim ignem inijciunt: cuncta incendijs, cæde complent. Principes vbi ſe dolo deluſos eſſe à Saxonibus, taliaque eos perpetraſſe accipiunt, vltrò Cæſari operam ſuam pollicentur, eundem ad vindictam concitant. Cæſar Gregorio ſeptimo Pontifici Maximo crudelitatem, perfidiamque Saxonum aperit, poſtulatque vt pro ſe oret, & hoſtes Reipublicæ diuinæ prouidentiæ reſiſtentes, contra Chriſtianam religionem facere decernat. Gregorius interea Cæſarem ab armis diſcedere iubet, ſe legatos miſſurum ad Saxonas reſpondet. Verùm Cæſar, cui cognita erat ferocitas atque perfidia hoſtium, veritus ne inualeſcerent inimici, non committendum putauit, vt ſuos deſereret, ſpacium ad vires augendas hoſti crudeliſsimo concederet, bellum vitando aleret, & quod inferre poſſet, accipere cogeretur.

Rudolphus dux Sueuiæ. Vvelpho dux Boiorum. Erneſtus marchio Auſtriæ. Gotfridus Lotharingiæ.

Copias igitur ex omni Germania properè cogit. Rudolphus dux Sueuiæ atque Burgundiæ, Welpho Boiorum præſes, Erneſtus orientali Boiariæ limiti præfectus, Gotfridus Germaniæ atque Lotharingiæ inferioris inter Molam atque Rhenum rector, Theodericus Moſellanus ſuperioris Lotharingiæ legatus, Weſtphali, Friſij, Boiemi cum valida manu ad Cæſarem contendunt. Isque in Saxoniam intento infeſtoq; exercitu proficiſcitur. Saxones autem poſteaquàm certum nuncium de exercitu Cæſaris aduen-

Saxones Thuringiã cũ exercitu ingrediuntur. Vnſtrut flumus ab Vnſpergen. Inſtruct.

aduentantis accepere, & ipſi cum omnibus ſuis, ſociorumque copijs obuiam Quarto pergere, libertatem armis tutari, cum Cæſare confligere ſtatuunt. Comparato igitur ingenti ex omni Saxonia numero in Turogorum fines procedunt, Vniſotardum flumen transeunt, in altera ripa caſtra faciunt: ibi aduentum Cæſaris expectare conſtituunt. Hainrici deinde ferratæ acies apparent, compoſitoque agmine pedetentim pugnandi copiam facturi Cæſariani procedunt. Erant autem Boij, Sueui atque Burgundi cum ducibus ſuis Welphone & Rudolpho. Nam Quartus cum cæteris in ſubſidijs ſubſiſtebat, neque Saxones certamen detrectant. Primus Rudolphus, deinde Boij, Welpho atque Erneſtus equis calcaria ſubdunt, in hoſtium cuneum, vbi confertiſsimi erant, impetu quàm maximo poſſunt, prouolant: haſtis, telis, clauis, arcubus reſiſtentes proſternunt. Fit prælium anceps, Saxones fortiter reſiſtunt, nemo pedem refert, vtrinque multi occidunt. Ex noſtris Erneſtus Auſtriacus, Albertus & Dietpoldus dynaſtæ: in Saxonum parte Gebhardus Saxoniæ regulus, pater Lotharij imperatoris cum pluribus occidit: Mox Cæſar, qui cum reliquis copijs in ſubſidijs erat, cum recentibus atque integris in hoſtes, partim laſſos defatigatosque partim ſaucios irrumpit, obuios quoſdam proſternit, aciem conturbat, Saxonas cædit, fundit, tandem in fugam conijcit, ipſique abiectis armis, relictis ſignis, paſsim in fugã effunduntur. Ingens vis pulueris excitata Cæſarianos paulisper remorata eſt, conſpectumque hoſtium abſtulit. Multitudo ad Vniſotardum flumen fugam intendit, omnemque pars nando, pars pedibus, vadoque tranſierat. Gotfridus iuſſu Cæſaris, ne hoſtibus colligendi ſui ſpatium daretur, cedentes inſequitur, proterit, trucidat: cum veniſſent ad ſuperius flumen, in aquam propellit, opprimit. Magno numero interfecto: flumen hoſtilibus cadaueribus oppletum, quaſi ponte coniunctum tranſit. Eos qui iam altera ripa potiebantur, non minori clade affecit, noxque finem ſternendi fecit. Boiemi Saxonum caſtra diripiunt, commeatum intercipiunt, cæſus ſtratosq; ſpoliant. Accepere hoc vulnus Saxones æræ Chriſtianæ, Anno milleſimo ſuper ſeptuageſimum quintum, quinto Idus Iunij, qui tum dies ſeptimanæ quartus erat, à Mercurio cognomen habens apud Romanos, Teutonas verò a meditullio dierum. Rudolphi virtus, ac opera hoc prælio commendatur, eidem palma tribuitur. Cæſar poſthæc receptui canit, copias in caſtra reducit, virtutes pro concione collaudat, munera largitur: corpora cæſorum humari, ſaucios curari iubet.

Saxoniæ vaſtatio.

Deinde totam Saxoniam vaſtat, templa quidem immunitate donat. Cæterùm agros, vicos exurit, pecora omnia abigit, oppida, vrbes, arces expugnat, reſiſtentes obtruncat. Pars Saxonum de oppidis demigrant, finibus excedunt, vxores, liberos, ſuaque omnia in ſyluas deportant: ſe in ſolitudines, ac paludes abdunt. Cæſar principibus diſcedendi poteſtatem facit, paucis ſecum retentis: latebras ſyluarum, vligines paludum vbique penetrat: pontifices, tribunos, duces in ditionem redigit. At Saxones contempta Cæſarianorum paucitate rurſus rebellionem faciunt: rurſus quoque Cæſar agmina Lotharingiorum, Francorum, Boiorumque accerſit. Hique celeriter mandata faciunt, in Saxoniam incolumes ad Cæſarem perueniunt. Iamque Cæſar aut exciſurus, aut perdomiturus gentem perfidam, coniunctis copijs caſtrametatur.

Saxones veniam petũt.

Saxones frequentes cum omnibus principibus, epiſcopis, maioribus natu adhibitis, adoperto capite, excalceatique in caſtra veniunt, Cæſaris pedibus accidunt, abſque omni pactione deditionem faciunt. Cæſar authores omnes ſeditionum partim in exilium agit, partim arcta cuſtodia adſeruari iubet. Pacataque, vt rebatur, Saxonia, in Franciam redit.

Hildolphus epiſcop. Colonienſis. Vngari rebellant. Salomõ rex regno pellitur. Geiſo qui & Geyſa.

Agrippinenſibus mortuo Annone, Hildolfum pontificem deſignat. Dumque talia in Saxonia geruntur, Vgri quoque rebellionem faciunt, Imperatori bellum indicunt, Solomonem regno deturbant, arctaque cuſtodia excruciant. Geizonem patruelem eius, regem, fratrem eius Ladislaum præſidem ſalutant. Vxor Solomonis ſoror Hainrici in Boiariam euaſit. Cæſarem ergo Vngaricam expeditionem meditantem, quem vi armisque inſuperabilem eſſe Saxones ſenſerant, dolo, inſidijs aggrediuntur. Exules quoque partim fuga, partim cuſtodibus pecunia corruptis, in Saxoniam reuertuntur, rurſus coniurant, rebellionem facere parant, quoſcunque moribus, aut fortuna nouis rebus idoneos credunt, per ſe, per alios pecunia, literis, nuncijs, pollicitis ſibi conciliant, famam Cæſaris, graui & perenni opprobrio, & ad omnium conuicia expoſito, lædunt. Crimina (quorum ne nomina quidem Gallis Germanisque nota ſunt, & quæ ab eo qui Imperatores Suetonij legerit, conficta eſſe neceſſe eſt) Hainrico obiectant, legatos Romam ad ciues, Pontificem Maximum mittunt, qui dicerent, auarè ſuperbeque imperari. nullum pauperem, nullum inopem audiri, laſciuiam, ſuperbiam, auariciam, pro æquitate, iure & iuſtitia inuaſiſſe: prætores, appariores, ſcribas tineas muresque aulicos trahere, rapere paucorum potentiam inualuiſſe, horum arbitrio cuncta agitari, pecuniam vi exigi, à fanis quoque tolli, penes eoſdem opes, pecuniam, gloriam magiſtratus eſſe: iuſtitiam, ſacerdotia, Pontificatus, prouincias, cuncta venalia eſſe. Illum qui notior ſit flagitijs, quàm nomine, venari, laſciuiſsimum, gaudijs corporis deditum eſſe, neglecta Republica, non modò inconceſsis, permiſsisque voluptatibus temperantiam non ſeruare, ſed etiam ea ſcelera deſignare,

deſignare, quæ vix referri, audiriue, nedum credi fas ſit. Greges puellarum & adoleſcentulorum, ſacratarum fœminarum, ſacrificulorum choros prætorium frequentare: hosque ali publica annona, horum conſilio epiſcopos, myſtas, monachorum præſules, quibus Chriſti imponi: præterea illum non ſolum alienas conſtuprare vxores, ſed etiam (honor ſit auribus) ſorores inceſtaſſe, vxorem ſuam vi, ſede arte ad id facta, proſtituere, Veneris ſacrificia, vbi amator iuxta amicam conſideret, moxque extincto lumine iniret, perpetrare: ædes ſacras profluuio genitali polluere: hisque myſterijs etiam Pontifices declarari commemorant. Proponunt deinde Imperium beneficium eſſe vrbis æternæ: proinde hortantur atque petunt, vt caput orbis terrarum, Pontifex populusque Romanus iure ſuo dent operam, atque vnà ſecum Rempublicam adminiſtrent, decernantque ex conſilij decreto & cœtu principum, qui regnet, atque tanto Imperio, iuſticia atque ſapientia inclytus dignus ſit. Pleraque huiuſcemodi miſſa facio. Illud præterire non poſſum, ſtatim tum hos verſus diuulgatos eſſe:

Abbatiſſarum, Reginarumq́, ſubactor,
Propter adulterium ſumpſit epiſcopium.
Mundi Roma caput, ſi non vlciſcitur illud,
Quæ caput orbis erat, cauda ſit, & pereat.

Grata admodum Gregorio, alioqui faciles aures vituperantibus atque criminantibus Cæſarem præbere ſolito, iſthæc fuere: tanto cardine rerum nequaquam ceſſandum arbitrabatur: quippe ſibi perſuaſerat, tempus opportunum veniſſe, quando Romanos flamines à ſeruitute vindicaret, Imperatoris iugum, eius opibus deminutis, excuteret, authoritatem antiquaret, omnem poteſtatem in ſe transferre liceret, itaque principatum Pontificalem confirmaret. Nihil ſpecioſius videbatur, quàm ſublato metu, neminem mortalium formidare. Et vt liberet Eccleſiaſtica libertate perfrui, atque eſſe Imperatorem; cuius arma, vis non metuerentur: vt qui arbitrio Romani Pontificis precario duntaxat regnaret. Gregorius ergo hæc mente obſeruans, Saxonum animos verbis confirmat, ſibi hanc rem curæ fore reſpondet: ſe propediem in Germaniam profecturum, concilium totius Imperij in certum diem indicturum, vbi communi conſenſu de huiuſmodi rebus agitetur, pollicetur. Itaque dimiſsis Saxonibus, ipſe plenus ſpei, haud tamen inſcius quid inceptaret, quàm difficilem rem moliretur, Machtyldam primariam Italiæ fœminam, filiam Bonifacij locupletiſsimam, crebris colloquijs, familiari conſuetudine ſibi deuouet. Deinde Nordmannos, quibus formidoloſa potentia Cæſaris erat, ſocios ſibi aſciſcit: nempe hi Campaniam, Calabriam, Apuliam, Magnam Græciam vi occuparant, ne hiſce locis à Cæſare armis pellerentur, metuebant: ne cœptum in netuum erumperet, ſenſim fortunam Hyldebrandus tentare ſtatuit. Primò Hagnam Auguſtam (quæ in paucis diebus obijt, & ſepulta eſt Romæ in templo diuæ Petronellæ) deinde eius prolem Machtyldam matrem & cognatam Cæſaris adhibet. Hiſce præſentibus, ſorices, tineas, purpuratos aulicos, vniuerſos à conſilijs Heinrici fulmine ſuo afflat, tonitru ſuo attonitos facit. Idem Cæſari, niſi hoſce omnes aula procul à ſe eliminet, ſermones, aditus eorum deuitet, interminatur. Nuncios Cæſaris, obiecta crimina à Saxonibus confutaturos, conatibusque eius obſtituros in vincula conijcit, frigore, fame, ſiti excruciat, per vrbem circumductos Roma pellit. Hæc Cæſar refert in epiſtola, quam ad archimyſtam Agrippinenſem dedit. Idque facinus pleriſque myſtis, Senatui populoq́; Romano diſplicuit. Quamobrem Hugo flamen Romanus cum literis in Germaniam mittitur. Is vbi eò venit, voluntate Cæſaris & Sigefridi Moguntini pontificis in Vangionum vrbe Quinquagenalibus concilium cogit. Interfuere omnes epiſcopi Galliæ, Germaniæ, præter Saxonas lectæ ſunt frequenti ſenatu epiſtolæ flaminum, primorum populi Romani, in quibus Hyldebrandum ambitus & periurij accerſunt, eundem pleraque auarè, ſuperbè facere conqueruntur, hocque reiecto, alium paſtorem poſtulant. Fit patrum conſultum huiuſcemodi: Hyldebrandus, qui ſe Gregorium nuncupat, primus ſine conſenſu noſtro aduerſus Imperatoris Romani, rerum domini, a Deo conſtituti, voluntatem, contra morem maiorum, contra leges, contra auſpicia, Pontificatum Maximum, quem pridem ambiuit, & iudicio conuictus perpetuò abiurauit, inuaſit. Quo genere hominum (ſicuti vulgò aiunt) nil contumacius eſſe ſolet. quicquid in mentem venit, æquum iniquum per fas nefasque perficere conatur. Monachus deſertor eſt, nouis dogmatibus ſacroſanctam philoſophiam adulterat, diuinas literas falſo interpretando ſuæ cauſæ ſeruire cogit, concordiam collegij ſcindit, ſacra prophana, diuina humana commiſcet, vtrunque iuxtà polluit. Diabolis, hoc eſt, acerbiſsimorum hoſtium ſpurciſsimis criminationibus, iniquorum maledictis aurem commodat & credit. Teſtis, iudex, accuſator inimicus idem eſt. Maritos ab vxoribus ſeparat, ſcorta pudicis coniugibus, ſtupra, inceſtus, adulteria caſto præfert connubio, populares aduerſus ſacerdotes, vulgum aduerſus epiſcopos concitat. Neminem initiatum ritè eſſe docet, niſi qui ab eo ſacer-

Hugo cardinalis Romanus.

Sigefridus archiepiſc. Mogunt.

Patrum conſultum.

dociũm emendicauerit, atque ab eius auriſugis mercatus fuerit: vili plebeculæ gratificari ſtudet, vulgi imperiti auram captat, ſimulata religione decipit, defraudat, circumuenit: in ſenaculo mulierculárum de ſacrariſsimis religionis myſterijs pertractat, ſupremi numinis legem, qua ſe idem quoque ligauit, ſoluit. Vtrunque & Imperium & Pontificatum, ſicuti Decij & falſorum deorum cultores factitare conſueuerunt, vſurpata. Vtriuſque perſonam, quaſi laruæ lemuresque agitat. Crimen irreligioſitatis læſæque maieſtatis committit, ſacrariſsimo Cæſari optimoque principi vitam ſimul cum regno, quorum neutrum dare habet, auferre conniritur. Haſce ob cauſas ſanctiſsimus Imperator,

Hyldebrandus deponitur.

Pontifices, Senatus, populusque Chriſtianus illum Hyldebrandum abdicandum, ſibi eundem non placere, neque oues lupo committendos cenſent. Huicque decreto non ſolùm Germaniæ Galliæque, ſed Italiæ quoque epiſcopi, conuentu Ticini acto, ſubſcripſere, iurarúntque, ſe nunquam Pontificem maximum iſthoc nomine recepturos. Cæſar quoque & Hyldebrandu, & ſacerdotibus, populoque Romano, binas ſcribit literas, imperat ex concilij decreto, vt ille ad priuatam redeat vitam. Hi deſerto Hyldebrando, paſtorem more maiorum ſibi deligant, atque manus quidem ab Hyldebrando abſtineant, ſupremique prætoris tribunali relinquant. Inter hæc Gregorius, vbi iſta agitari, per Saxonas, & eos qui rebus ſuis ſtudebant, comperit (cognita ipſis erat Romani pontificis infirmitas, & quòd auidus nouarum eſſet) Romæ concionem in templum vocat, cum ſacerdotibus, equitatu, plebe, Senatu agit: caput mundi (inquit) Romani rerum domini, victor gentium populus, & Imperium & Pontificatum, in quos libuerit, transferre poteſt: ſicuti ante ducentos & ſeptuaginta quinque annos, à Græcis in Germaniam tranſtulit. Quemadmodum militem ignauum Imperator exauthorare poteſt, ita militi ducem iniuſtum deſerere licet. Veſtrum munus eſt Quirites, veſtrum eſt beneficium, veſtro ſanguine atque ſudore partum tantum imperium, quod bonum, fauſtum fœlixque ſit. Mecum, filij chariſsimi, decernetis, quinam Romæ poſthac regnarit: nec me ſuperſtite Rex libero populo, quem non crearit, imponetur. Poſthæc Gregorius millia talentûm, quindecies viritim diſtribuit. Ea à Nordmannis & Machtylda contributa fuere. Opes quoque Eccleſiaſticas, quibus hactenus pauperes alebantur, militibus & rei bellicæ peritis largitus eſt. Quod & Hyldebrandini Gerochus & Paulus non infitias eunt, & hic tanquam benefactum excuſat, & id licere defendit, Romanus ergo hoc donatiuo oppignoratos, ſpecioſo nomine libertatisineſcatos, Gregorius facile ad ſe deficere perſuaſit. Dum autem talia fiunt, Rulandus ſacerdos Parmenſis, literas Impera-

Rulandus ſacerdos Parmenſis.

toris, concilij decretum deferens, ædem ſacram ingreditur, & abſque omni ſalutationis honore, Tibi (ad Hyldebrandum inquit) Cæſar, noſter Chriſtianiſsimus, ſanctiſsimi Italiæ, Germaniæ, Galliæ epiſcopi, ſacer orbis Chriſtianus præcipiunt, vt te munere, quod aſtu, pecunia, gratia occupaſti, confeſtim abdices. Nec enim fas eſt, inuitis illis, te aduerſus authoritatem Imperatoris, contra Chriſtianæ Eccleſiæ decretum, ouili, Dei vltrà incubare. Deinde ad cæteros verſus, Pientiſsimi (inquit) fratres, paſtorem iure veſtro deligite: deinde ſacrariſsimus conſul, tribunus, & princeps veſter, more maiorũ ad hos fiet. Iſte enim Hyldebrandus neque paſtor neque pater, neque Pontifex, fur eſt, lupus, latro atque tyrannus. Vix hæc fatus erat, Ioannes Portuenſis proſilit, capiatur, clamitat, ingeminat. Fit tumultus, vrbis præfectus, & cæteri Parmenſem gladijs ſtrictis circumſiſtunt, in temploque confodere parant. Ille vix ope Gregorij (ita Paulus refert) euadit. Poſthæc Pontifex multis verbis amariſsimè in Cæſarem perorat flagitia, quibus à Saxonibus inſtus erat, apertè dicit, crimina memoriter recitat. Tum ab omnibus, vti mos gentis eſt, acclamatum, immanis tyrannus à faſtigio rerum deturbetur: truculentiſsimus Reipublicæ & Eccleſiæ hoſtis, ſacro enſe cum ſocijs & conſiliatoribus feriatur: trucidatum facinus ferro recidatur. Alius qui Romano Imperio dignus ſit, ſubſtituatur.

Prodigium.

Gallinarum Romæ ouum, ſerpente quaſi arte cælatum, peperit. Gregorius poſteaquam illi huiuſcemodi dicta ſunt, ouum Imperium, ſerpentem regem, qui Romæ domicilio Imperij conterendus ſit, interpretatur. Multa deinde innocentia & poteſtate ſua præfatur.

Pontifex ad diuum Petrum oratio.

Deinde diuum Petrum adprecatur, his verbis: *Tibi ſanctiſsime Petre, & nobis tuis ſucceſſoribus Deus omnipotens dicit, Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit & ligatum in cælis. Quocirca qui tuæ ædis amplitudinem attenuat, dignus eſt profectò, vt dignitatem amittat, ſplendorem perdat. Equidem hacce poteſtate fretus, functusque tua vice, eidem qui Eccleſiæ tuæ obtemperare recuſat, vnitatem ſcindere ſtudet, execratos non fugit, ſacrum regnoque interdico: vt planè intelligant omnes mortales, quòd tu ſis Petrus, & ſuper hanc Petram, qui tu atque tui ſucceſſores ſunt, Chriſtus filius Dei viui ædificauerit templum ſuum, aduerſus quod ne inferi quidem inualeſcant.* Poſtremò vbi huiuſcemodi multa Gregorius dixit, concionem vt bono animo ſit, & ſe Chriſto propitio, fortiter ad reſiſtendum ſacrilego, laſciuo, temerario, iniuſto, imperito, ſuperbo, auaro, crudeli, impuro, iuueni paret, cohortatur. Nordmannos, Machtyldam, Saxones armis inuictos, diui Petri rebus ſtudere, alios haud dubiè fulmine ſacro attonitos, cauſam iuſtiorem ſecuturos: beatos denique eſſe proponit, qui perſecutionem patiantur. Poſthæc

concilio

concilio dimiſſo, ſexcenta fulmina, totidem tonitrua, diram grandinem, bullas appellant, in Galliam, Germaniam, Italiam mittit. Docet à ſe regem qui Chriſtianam philoſophiam contemnat, templum Dei ſubuertat, hæreticorum author ſit, & conſecraneus, execratum, regnoque abdicatum. Omnes qui in eius verba religione adacti iurarint, ſacramento ſolutos eſſe commemorat. Exinde ſe maiorum veſtigia, patrum ſcita, placita magiſtrorum Eccleſiæ, legem diuinam, ſummum cœleſtis theſauri ius ſe inſequi, Chriſtum Dominum Deumque noſtrum Diuo Petro, eius ſucceſſoribus Romanis epiſcopis cenſuram totius orbis humani detuliſſe, eoſdemque cœlitus conſtitutos cenſores eſſe, qui iudicarent de moribus, de curia cœleſti atque ſpiritibus æternis, nedum mortalibus. In arcanis ſacræ hiſtoriæ contineri, diuina oracula eſſe, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam: & tibi dabo claues regni cœlorum, quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis. Nemo omnium (inquit Septimus) ne reges quidem atque Imperatores hic excipiuntur. Recitat inde veterum geſta, vbi legamus Hyldericum à Romano pontifice non ob flagitia, ſed quòd inutilis foret, regno amotum, Francoſque iureiurando, quo illi aſtricti erant, à primario vrbis ſacerdote abſolutos, ab eodem Pipinum regem ſubſtitutum eſſe. Imperatoribus Theodoſio, Arcadio, Philippo, Anaſtaſio, Ambroſium, Innocentium, Conſtantinum, Anaſtaſium epiſcopos ſacris interdixiſſe: addit in geſtis diui Petri contineri, eius cui Pontifex maximus infenſus ſit, ſermonem, conſpectum tanquam diræ contagionis peſtem, vitandam eſſe. Proinde concludit, qui quidem animam ſuam ſaluam eſſe velit, regi deuoto per ſacroſanctam religionem audiens dicto non ſit: imò vniuerſi imperata mandataque detrectent, rebellionemque faciant. Saxonas quoque veteres amicos Gregorius muneribus explet. Neminem ſpernendum, neminem contemnendum eſſe decernit: quæcunque poteſt largiendo, pollicendo parare, nequaquam cunctatur. Sciditur in contraria populus Germanus ſtudia. Principes apud Oppenhaim oppidum ſuperioris Germaniæ, Rhenum continuum coeunt: pars, ſicut Hugo Alſatius, ob egeſtatem atque inimicitiam (nemo enim eſt qui omnibus placeat, aut denique hoſte careat) omnia miſceri bello, vbi ditarentur, ac vindictam ſumerent, omnia marte, cui cuncta licent, ardere auebant. Rudolphus Burgundionum ac Sueuorum regulus, ſenectute venerabilis, domi foriſque præclarus, cæteris principibus bonis artibus præſtans, cui ſoror Cæſaris nuptum collocata erat, cum Berchtoldo à Zaringen genero ſuo, cum hoſtibus (quos tamen maxima clade pro Cæſare fratre vxoris ſuæ pugnans affecerat) ſpe regni ineſcatus, ſentire cœpit. Welpho quoque dux Boiorum noua molitur. Sigefridus Moguntinus archimyſtes, Hermannus Mediomatricum, Albertus Vangionum epiſcopus, Wilhelmus Hirſauenſium monachorum antiſtes, in Boiaria Reginoburgij à puero in templo diui Haimerani educatus, inſignis eius tempeſtatis mathematicus, Altmannus genere Saxo, Bathauenſis pontifex, cum Gebhardo Sueuo Iuuauenſium paſtore, Adalberone Boio clariſſimis natalibus orto Wurtzeburgenſium primario ſacerdote condiſcipulis ſuis (quippe eodem tempore Lutetiæ Pariſiorum literis operam dederant) ſub toga & cenſura ſanctiſsimorum patrum, melius quàm ſub armis & ſtrepitu forenſi Cæſarum, tranquillitati & Reipublicæ Chriſtianæ conſultum iri arbitrabantur. Atque hi omnes quos commemorauimus, ad Saxonas ſine cunctatione, deſerta Cæſaris optimatiumque cauſa, deficiunt, ad prætextum mutatæ voluntatis, religionem obtendunt, Hainricum communi conſilio abiurant, ſe perpetuò eius fore hoſtes, quoad vita ſuppetat, iureiurando ſanciunt. Poſtea arma capeſſunt, Cæſari inſidiantur, eius rebus ſtudentes oppugnant. Omnia tumultu, cuncta terrore & luctu complentur. Cædes, incendia fiunt: inſontes, & qui neutri parti fauebant, qui fidem regi ſeruabant, rebellare recuſabant, pacem & otium bello præferebant, armis ſe commiſcere abnuebant, Symoniaci, Nicolaitæ, Hæretici appellantur, proſcribuntur, in ſceleratorum numero habentur, aris, ſacris, conuiuio, colloquio, ſupplicijs, conſpectu à coniuratis arcentur: ſacerdotes, monachi, epiſcopi, fratres germani, amici cognati, affines, liberi, parentes, miles, tribunus, herus, famulus, pueri, puellæ, coniuges, populus, principes inter ſe diſcordant, diſſentiunt, publicè, priuatim altercantur, rixantur, pugnant, belligerantur: inuicem mutuis vulneribus, cæde, parricidio, incendijs, rapina confligantur: agri vaſtantur, fana ſpoliantur, ærarium diripitur, fiſcus exinanitur, villæ incenduntur, ædes igne concremantur: vrbes, caſtella vi expugnantur, leges ſilent, arma feruent, omne ius in viribus eſt. Quicquid victori collibuiſſet, victus patitur, virgines rapiuntur, liberi à complexu parentum auelluntur, matresfamiliæ vi conſtuprantur: terra, flumina, humano cruore rubeſcunt. Animæ cum corporibus intereunt, ad inferos raptantur, æternis ſupplicijs mactantur. Wurtzeburgenſes, Vangiones, Mediomatrici, Bathaui, Salisburgenſes epiſcopos ſuos exigunt, quòd contra inſtituta maiorum ciuibus ſuis ſuadebant, ſolenne fidei polluere, cuius Germaniæ populos patientiſsimos eſſe inter illuſtres graueſque rerum authores, licet hoſtes noſtros, conuenit. Paſtores igitur illi extorres, ſine lare, ſine ouibus cira-

Rudolphus Burgundiæ ac Sueuiæ dux.

Berchtoldus dux à Zaringen.

Gregorio pontifici maledicunt.

errabundi, deſtituti conſilii ad Saxoniam eandem ſe conferunt. Plerique cum primoribus, publicè indignum facinus clamitant: pro concione Gregorio maledicunt, Hyldebrando malè precantur: ipſum odio atque libidine dominandi præcipitem agi vociferantur, Antichriſtum eſſe prædicant, pietatis ſub ſpecie (inquiebant) debacchatur, honeſtis nominibus bonum publicum ſimulat, titulo Chriſti, negocium Antichriſti agitat: In Babylonia in templo Dei ſedet, ſuper omne id quod colitur, extollitur, quaſi Deus ſit, ſe errare non poſſe gloriatur: in excolenda gloria ſua, pertinaci ſpei atque concupiſcentiæ Imperatoris ſuo arbitrio conſtituendi, ſe deuouit: homines non peccatis, ſed lege Chriſti, atque ſacramentis ſoluit, pacem atque pietatem religionis noſtræ labefactat, bella, ſeditiones concitat. ſtupro, cædi, periurijs, perfidiæ, rapinis, incendio indulget. Non ſolum ad ambitionem ſuam occulendam fabulas comminiſcitur, annales corrumpit, res geſtas inuertit, ſed etiam cœleſtia oracula adulterat: diuinas literas falſo interpretando, libidini ſeruire cogit, ſacram hiſtoriam lacerat, inter mulierculas de ſacris philoſophatur literis. Quicquid dixerit, legem Dei putat, ad auiditatem ſuam incongrua conquirit teſtimonia, ſententias deprauat, ad voluntatem ſuam ſcripturam trahit repugnantem. Nimiùm ſibi de Phariſæorum ſupercilio ſumit, vt quoſque damnare vel ſoluere arbitretur, cum apud Deum non ſententia ſacerdotis; ſed vita hominis quæratur. Præterea Hyldebrandus ille diuinæ maieſtati refragatur, Chriſtianiſsimo principi diuinitus conſtituto, & à Deo inaugurato reſiſtit: verſutus, fallax, obſcurus, callidus, imperium orbis, titulo Chriſti, ſub ouina pelle ambit. Alios, pecudes ignauas, ſtultos, ſtipites, caudices, aſinos qui eius ſycophantias vafcamentaque non intelligant, putat. Huc omnes neruos intendit, vt duce gregis oppreſſo, in ordinemque redacto, in oues deſertas præſidio Imperatoris, licentius impuniusque graſſetur. Si omnis poteſtas à Deo eſt, maxima quoque, nempe Cæſarea ab eo ſit neceſſe eſt. Chriſtus, cum eum populus rebus imponere conaretur, aufugit: & duos de hæreditate ambigentes, qui eum arbitrum ceperant, ad Cæſarem, cui Imperium orbis terrarum commiſſum eſt, ablegauit. Pontificibus quoque Iudæorum præcipit, Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: cui vectigal ſoluit, tributum pendit, cenſum dedit. Idem nos D. Petrus docet, Deum timere, regem honore afficere. D. Pauli præceptum eſt, Fidem regi ſeruare. Quod ſi quiſpiam cœlitum aliter docuerit, deuotus eſto. Flagitium huiuſcemodi Hyldebrandi inexpiabile, ſcelus hactenus inauditum, procul ab orbe Germano abigendum, enſe (quem Imperator ſupremus ad vindictam malorum Cæſari tradit) reſecandum, lupus ſub ouina pelle ſæuiens ferro tollendus. Septimus ille non verbis & diſputationibus, ſed vinculis & carcere fatigandus eſt. Nempe dictum eſt à Chriſto Deo Opt. Max. Petro, eius ſucceſſoribus, Romanis epiſcopis, Vade retrò Sathana, offendiculum mihi es: & qui gladium acceperit, gladio pereat. Poſteaquam autem Pontifex Romanus hæc accepit, vt hanc inuidiam leniret, aduerſarios placaret, ſuos confirmaret, epiſcopis, ducibus, præfectis, vniuerſis Teutonibus Chriſtianam

Pontificis epiſtola ad aduerſarios.

religionem defendentibus, ita modeſtius reſcripſit: *Et ſi ea quæ fecimus, benè, rectè ſapienterq́ in celebri Romæ cœtu, ſumma prudentia, ſummo conſilio geſta ſunt: tamen accepi, nos contra pietatem Chriſtianam egiſſe, videri pleriſque, qui egregium ſanè facinus, velut ab odio & liuore, ab ſuperbia atq; auiditate profectum, carpunt, abominantur. Quamobrem rationem actorum reddere, rem ordine explicare placuit. Teſte conſcientia noſtra nihil inuidiæ, nihil ſimultati, nihil ambitioni datum eſt. Quicquid hactenus actum eſt, amore diuinæ iuſtitiæ feci. Dum adhuc priuati eſſemus, vocabamur amici parentum regis, quem crebrò ac frequenter, & amicè literis familiaribus commonuimus, vti reſipiſceret: eundem per natales clariſſimos, per auitam paternamq; gloriam & virtutem, per ſalutem, vitam ac maieſtatem Imperij ſæpius obteſtati ſumus, vt rumorem de eius ſceleribus (quæ Deus prohibeat vt edere in vulgus velim) diſſiparet, falſum eſſe facto coargueret. Idem ſolicitius Pontificatū Max. adepti, tam cōmunis eius animi parens factitauimus. Ipſe itidem ſubinde nobis reſcripſit, ætatem, fortunam, potentiam paucorum, qui ſummam Imperij obtinerent, excuſauit. Idcirco purpuratos quoſdam, quorum conſilio ſacerdotia, pontificatus, contubernia monachorum venibant, ac lupi templis, non paſtores præficiebantur, repetundarum poſtulauimus, condemnauimus. Poſtremò illos in malo obſtinatiſſimos execrati ſumus. Hainrico vti illos aula, prætorio, curia, ſermone exigeret, præcepimus. Verùm [illegible] tantum abfuit, vt nobis rectè conſultanti obtemperauerit, vti omnes Italiæ, plerique Galliæ atq; Germaniæ epiſcopi eius ſuaſu atq; inſtinctu iugum D. Petri a Chriſto ceruicibus ouium impoſitum, excuſſerint, cenſuram Romanorum pontificum reiecerint: & vt paucis ſummā ſcelerum illius explanem, primò eos quos captæ pecuniæ accerſiuimus, in numero ſceleratorū impiorumq; computauimus, deuitare noluit. Deinde non ſolum nullam præſefert ſpem reſipiſcendi, ſed ſubmotari etiam à quopiam ſuos mores, graui & iniquo patitur animo. Poſtremò templum diuinum diſſenſione labefactare, diſcordiæ mala ferere ſtudet. Neq; precibus neque minis ad bonam frugem commouetur. Haſce ob cauſas eundem a ſocietate ſacroſanctæ concionis amouimus, ex albo Chriſtianorum eraſimus. vt qui ſponte rectè facere negligit, hac contumelia coactus officiū ſuum, & quod [illegible] dignum eſt, faciat. Si quidem ipſe ſeruari (quod Deus auertat) non vult, & omnino ad perniciem ſuam per præcipitia tendit, nos qui paſtores eius, & rationē Deo de eius anima reddituri ſumus, deſidia atq; ſocordia conniuentes, ac perinde perire noluimus. Quòd ſi vtique quiſpiam, nō tam*

iudicio, quam morbo animi nos vti, noſtramq́; ſententiam iniuſtam eſſe exiſtimarit, ſi talis eſt, vt doceri queat, ſacras literas, decreta magiſtrorum Eccleſiæ conſulat, veterum annales nobiſcum euoluat: comperiet pro certo, nos plus æquo iuſtoq́; humaniores, ne dicam ſegniores fuiſſe. Quanquam neminem omnium eſſe credam, qui mecum animo diſſentiat, tametſi quæ ſentiat, palam eloqui forſitan non audeat. Enimuero ſi ille à nobis iniuſtè hoc fulmine afflatus foret, tamen eum ſupplicem venire oporteret, veniam atq; piaculum, quo ſolueretur, petere. Proinde pientiſſimi filij, qui magis Deum, quam homines timetis, qui iuſtitiam regi, veritatem iræ præfertis, bono eſtote animo, labore, patientia, iactis fortibus viris exercete, bonis præceptis obtemperate, fortiter aduerſus inſanos ſtate. Magna cura magna merces eſt. Immortalis Imperatoris partes defenditis, qui ſi cœpto, quoad vita ſuppetat, perſeuerauerìtis, immortalitate, præmio virtutis veſtræ vos condonabit. Equidem perpetuo Deum Opt. Max. deprecor, vt vobis virtutem præſtet, regem ad ſanitatem redire cogat: tunc planè intelliget, me & vos longè eum magis amaſſe, maioremq́; gratiam ab eo iniuimus, quàm illi qui animo indulgentes, aſſentando, palpando, adulando peruerſam gratiam gratificantur. Si ille reſipuerit, omnium quæ aduerſus nos geſſerit, obliuionem æternam, & conſilio veſtro cum eo in gratiam redibo, in templumq́; diuinum reducam. Sub idem tempus idem Gregorius Saxonas ſocioſque certiores facit, Romanis concilium Auguſtam indictum diſplicere: tantam rem Romæ (vbi penetrale religionis noſtræ, ſedes & domicilium Imperij ſit) tranſigendã eſſe: ſe tamen, licet inuitis Romanis, Mantuam, quæ Machtyldæ pareat, profecturum, vbi bene inter bonos agier liceat. Mittuntur igitur a coniuratis ad Hyldebrandum, Mangoldus Veringenſis dynaſta, frater Hermanni hiſtorici, Aribertus myſta cum alijs compluribus, qui pontificem Max. in Germaniam deducant. At Cæſar cum animaduerteret, ſe his calamitatibus neque ſuam mederi poſſe, & tot hoſtibus reſiſtere, nedum illos perdomitare, difficile fore, niſi cum Pont. Max. in gratiam redeat, vt tantulo impendio ingens victoria ſtaret, in Italiam tranſitum facit. Canuſium, vbi tum Gregorius erat, abſque cultu regio pergit, nunciare pontifici iubet, Cæſarem adeſſe, vt pacem cum eo faciat bonorum virorum arbitratu & ſaluo rerum ſtatu. Scilicet ne ſanguis Chriſtianus effundatur, neue ſtupra, incendia, parricidia, prædæ (quæ licentia etiam belli iuſti impunè committuntur) in populo Dei fiant, edantur: vnum poſtulare, ne contra fas iusq; maledictis acerbiſsimorum hoſtium magis, quam innocenti ſibi credatur. Optimum quemq; vituperationibus vulgi imperiti, nedum inimicorum expoſitum eſſe, præcipuè eum qui in rerum faſtigio, quaſi illuſtri loco & theatro collocatus, omnibus pateat. Ita humana ſunt, nemo eſt qui vniuerſis complaceat. Gregorium quoq; vulgo malè audire atque caſtigari, quòd familiarius frequentiusque ſecretò atque in occulto, quàm tantum pontificem deceat, cum Machtylda colloquatur. Saxonum legati, qui præſentes erant, intercedunt, ne pax fiat, ſummopere laborant. Quamobrem toto triduo Cæſar in conſpectum Pontificis non eſt admiſſus. At Hugo monachorum Cluniacenſium antiſtes, cæteri boni minis, precibus hortari, ſuadere, orare, terrere, quouis modo inſtare, vociferari, peruicaciam hanc tyrannidem appellare, non deſiſtere, donec pepulere vt Gregorius conſentiret, & cum Quarto hac lege, vt is Imperij inſignibus in certam diem abſtineret, in gratiam rediret. Quemadmodum in arcanis ſacræ hiſtoriæ eſt, & apud grauiſs. mos illuſtreſque rerum authores conſtat, principes cuiuſque gentis ad terrorem malorum, quo ſanctiores, venerabiliores auguſtioreſque forent, inſignia quæpiam Imperij ſumpſere: ita apud Romanos faſces duodecim cũ ſecuribus, totidem apparitores, ignemque, qui Imperatoribus prægerebatur, ſacra principatus fuiſſe reperio: ſicuti apud Perſas aureum ſimulachrum, Hebræos vnctionem, Germani imperatores apud proauos noſtros haſtam, coronam ſpineam, clauos (quibus Chriſtum ſeruatorem noſtrum excruciatum conſtat) inſuper enſem, purpuram, diadema Caroli Magni progerere ſecum ſolebant, ſicuti adhuc noſtro æuo præfectus prætorio, quem Mareſcalcum, hoc eſt, maiorem aulæ nuncupamus, ſtrictum enſem Cæſari præfert: illa Imperator Sigiſmundus Cæſar Auguſtus auorum memoria Norinbergæ condidit: vbi quotannis conceptis ferijs, magna populi, qui vndique coit, frequentia, monſtrantur. Antiqui Imperatores ſecum veluti peculiaria ſacroſancti Imperij penetralia, Cæſareæq; maieſtatis auſpicia circumferebant. Norinbergenſes ad Aquas Graneas, quando deſignatus princeps de ſe conſuli ſuperos iubet, & ſolennibus cæremonijs inaugurari ſolet, deportant. Cæterùm Gregorius adhibita Machtylda & Adelhaide primatijs Italiæ fœminis, Cæſarem ſacrificio, dape cœleſti, epulo Pontificio, cœnaq; ſaliari, veluti pignoribus redintegratæ amicitiæ excipit. Haintzicus ſecum Pontificem in gratiam ex animo, ſyncereque rediſſe credens, in Italia aliquot dies commoratur, rebus Italicis componendis operam nauat. Inter hæc, Gregorius in Germaniam ad coniuratos, Bernardum flaminem, Romanum diaconum, Bernardum Maſsilienſium monachorum præſulem, Chriſtianum quendam, Theologum profeſsione, ſuſcepta legatione proficiſci iubet, Saxonibusque reſcribit: Ne moleſtum ipſis ſit, quòd cum Quarto reconciliatus ſit, quem magis obnoxium criminibus reddiderit, & cœleſti curiæ, non tamen regno, vnde auſpicato Romæ deſtitutus, reſtituerit. Nec enim quenquam inauſpicato, & inuitis liberis dominari oportere. Hæc vbi Saxones & ſocij

Mangoldus comes à Veringen, & Aribertus à coniuratis ad Hyldebrandũ mittuntur.

Cæſar ad pontificem pergit vt pacẽ cum eo ineat.

Hugo abb.

Inſignia Romani imperij.

Gregorius Cæſarem excipit.

Bernardus cardinalis.

Bernardus abbas.

Chriſtianus Theologus.

eorum accepere, cum legatis pontificis Romani apud Forchaim, in confinio antiquæ Franciæ, veterisque Boiariæ, medio itinere inter Normbergam Bambergamque coeunt X. Calendas Martij. Rudolphum Sueuorum & Burgundionum ducem, regem hac lege ſalutant, vt comitia pontificalia abiuret. clientelas: epiſcoporum abdicet, neue velut hæreditario iure filios ſuos ſucceſſores declaret. Diadema deinde capiti Rodolphi circumdant, à Gregorio miſſum: illi inſcriptus erat hic verſiculus,

PETRA DEDIT PETRO PETRVS
DIADEMA RODOLPHO.

Poſthæc legati ſeptimi, quos ſuprà nominaui, Romam redeunt, Pontifici renunciaturi, eius auſpicio nouum creatum eſſe principem. Interim Sigefridus Mogontinus archiepiſcopus & Rudolphus Moguntiacum (caput tum Germaniæ Galliæque cenſebatur) migrant. Dumque Sigefridus quinto Idus Martij, qui dies erat media (vt vocant) Quadrageſima, Rudulphum inungit, fit tumultus. Ciues arma corripiunt, Sigefridum & Rudolphum tanquam perfidos, fidei ac Cæſaris deſertores proditoresq; vrbe exigere connituntur. Miles Rudolphi plebem armis excipit, complures in templo trucidat, alios in ſugam vertit, ædes ſacra ſanguine humano polluitur. Perpetrato ſacrificio, Epiſcopus & Rudolphus Palatinas ædes occupant, cænantque. Mox Mogontini arma reſumunt, impetuq; facto obtruncatis Rudolphi militibus, faces in prætorium immittunt, idque exurere, cum ſcelerato tyranno, ſacrilego epiſcopo (ita vociferabantur) conantur, Sigefridus & Rudolphus beneficio noctis ſibi conſulunt, in Saxoniamque elabuntur. Rudolphus ducatum Sueuiæ Burgundiæque Berchtoldo à Zaringen genero ſuo tradit, collectoque partium ſuarum exercitu, Wartzburgium caput antiquæ Franciæ, arcta obſidione cingit. Adalberonem epiſcopum à ciuibus, ſicut diximus, exactum, quem ſecum adduxerat, reſtituere contendebat. Berchtoldus generi Rudolphi in Sueuia, Luithulfus & Welpho in Boiariæ regno nouarum rerum auidi, ſub ſpecie pietatis, arces, oppida, vicos, agros, prædia Cæſariana impugnant, vaſtant: epiſcopos, proceres, nobiles, ignobiles, ſacros, prophanos, ciues, paganos, quibus charior fides, quàm pecunia, atque alia omnia erant, infeſtant, cuncta, cæde, incendijs, luctu complent. Dum talia in Germania fiunt, Cæſar certior fit fama, crebris nuncijs, itidem literis amicorum, quo periculo Reſpublica ſit. Quocirca in Germaniam redire parat: verùm omnes anguſtias Alpium ſibi præcluſas offendit. Tandem per Venetiam atque Aquileiam, inde per Noricum atque Vindeliciam, regnum Boiariæ intrat. Luithulfum cognatum ſuum Charionum ducatu mouet. Charinis Hainricum, Odagrium Ozionis filium Stirijs præficit. Inde Reginoburgium peruenit, ibi ſubſtitit. Hoſtes audito præter ſpem Cæſaris aduentu, ſubito metu perculſi, obſidionem ſoluunt, in Saxoniam non tam diſcedunt, quàm aufugiunt. epiſcopi arces impoſitas alpibus perunt. Cæſar Welphonem ſummum Boiariæ principem Neoburgij obſidet, capit, in deditionem redigit, arcta cuſtodia aſſeruari iubet. Inde Wartzburgium petit, ciues collaudat, ipſis gratias agit, præmiaque largitur. Adalberoni, Gebhardo, Altmanno, licet comitijs hoſtilibus interfuerint, gratiam facit, eoſdem ad deſertas oues redire iubet, paſcere gregem creditum ſuo iure imperat. At illi tantum abfuit, vt rectè monenti, pacemque vltrò offerenti obtemperarint, vt ea quæ ſumma tranquillitate, pace Cæſaris citra ſanguinem retinere licebat, multa cæde, cruore ouium, clade, rapina miſeri gregis, ſceleribus pluribus emere maluerint, & Cæſarem ne videre quidem à longè, nedum ſalutare voluerunt, tanta pertinacia partium fuit. Cæſar Reginoburgium in Boiariam redit. Cumq; videret hoſtes non ſolum ſaluti ſuæ inſidiari, ſed etiam neq; modum propriæ vitæ, neque rationem periculorum habere, dummodo ſe tollerent, vt auguſtior foret, ſe ſuosq; auſpicijs regijs tutaretur, acerbitate hoſtium coactus, cultum Cæſareum, Imperij inſignia reſumit. Vindeliciam ſuperiorem, & Norici partem continuam, per quam Atheſis, Iſacus, Oenus amnes decurrunt, Arnulphum de Damaſia cum Alberto, Iringoburgenſi procurare iubet. Noricũ Iuuauenſe Burckhardo & Berchtoldo fratribus à Mosburg oriundis committit. Inferiorem Boiariam ad vtramque Danubij ripam, & quatenus Boiemiæ continuatur, Friderico & Aſuino à Bogen, filijs Hartuici commendat. Inde Sueuiã petit, Berchtoldum principatu deturbat, Hugonem copiarum eius ducem in vincula conijcit, caſtella, oppida hoſtium expugnat, mœnia diruit, & ſolo æquat. Berchtoldus ibi reſiſtere non potuit, ægritudine animi expirat. Cæſar Sueuis imponit Fridericum de Stauffen oriundum, eique dat in matrimonium Agnetem filiam ſuam. Perdomita Sueuia, Boiaria, victor Reginoburgium reuertitur: amicis animum reddit, inimicis terrorẽ inijcit. Multi qui ab eo, quòd rebus diffiſi fuerant, defecerant. certatim ad eum redeunt. Inter hæc Rudolphus in Saxonia copias cogit, Adalberonem ex Boiariæ caſtellis Neoburgio, Schardingio, Pictauione, Lambachio genus trahentem, quòd eruditione, genere, cæteros præſtabat, Wurtzburgium vi reducere, & opem ferre genero conatur; Cæſar cum exercitu

Rudolphus coronatur Mogontiæ, & tumultus fit.

Cædes in templo.

Sigefridus & Rudolphus fugiunt.

Wirtzburgiũ obſidione cingitur.

Berchtoldus Rudolphi gener.

Cæſar Boiariam intrat.

Welpho capitur à Cæſare.

Arnulphus Comes à Dieſſen.

Berchtoldi mors.

celerius

celerius opinione obuiam venit, hoſtem inuadit, fundit, terga vertere compellit. Rudolphus vix fuga elapſus eſt. Eius partium plerique occiſi ſunt. Bernardus Magdeburgenſis archimyſta, author belli ciuilis, à popularibus inter fugiendum occiſus eſt. Sigefridus Moguntinus, archiflamen ex fuga retractus, cùm iam in crucem ageretur, clementia Cæſaris ſuperuenientis ab imminenti nece liberatus eſt. Wernherus Merburgenſis Epiſcopus, Cæſaris itidem pietate patibulum euaſit, ambobus copia abeundi facta. Ipſi ſe rurſus ad Rudolphum contulere. Neminem, niſi qui prælio cecidere, Cæſar occidi permiſit: quem Albertus Vangionum Pontifex ne aſpicere quidem voluit, proinde arcta cuſtodia aſſeruari iuſſus. Inde corruptis cuſtodibus pecunia elapſus eſt, ad Rudolphumque rediit. Magnus quoque Dux Saxoniæ, Hermannus eius patruus interiere, à Cæſarianiſque prælio occiſi ſunt. Facta hæc ſtrages Saxonum, ſociorumque anno æræ noſtræ M. LXXVIII. VII. Idus Auguſti, tertio die Septimanæ, quem veteres Marti dicarunt, à quo adhuc Græca voce Ares apud Teutones vocatur. Cæſar tanta potitus victoria, in Boiariam hyematum conceſsit, Reginoburgij Calendis Februarij Diuo Mariano Scoro, eiusque ſociis atque ſimmyſtis, viris religioſis, atque eius tempeſtatis doctiſsimis, mathematicis, poëtis, theologis, hiſtoriographis diploma dat, eosdem immunitate donat. Eberſpergenſibus monachis, Burenſi templo prædia quædam tribuit. Fruxinenſibus Meginardum Epiſcopum, mortuo Angelberto deſignat. Inſequenti anno Cæſar rurſus cum exercitu Boiorum, Francorum, Boiemorum Rudolphum primo impetu in fugam coniecit. Vbi Dux Boiemiæ Vratislaus regiam haſtam Rudolphi nactus eſt, eaque à Cæſare Boiemo donata, in poſterum feſtis diebus Regulis Boiemorum inſigne Imperij ſolenne fuit. Pars Saxonum dum prælio decertatur, in caſtra Cæſaris vacua viris atque defenſoribus, quo pueri diuerterant, irruunt, hosque omnes ſtrangulant. Cæſar fuſis hoſtibus Osnoburgenſem, Virdunenſemque Epiſcopos Romam cum mandatis proficiſci iubet, poſtulatque à Pontif. Max. vt ſi quidem ſecum ſynceré in gratiam redierit, tyrannum immaniſsimum, perfidum parricidam (qui affinitatis vinculo, fideique religione violata, bellum plusquam ciuile exercitarit, pacem interturbarit) pro Republica deuoueat. Rudolphus quoque Romani Epiſcopi opem, cuius auſpicio regnare iuſſus ſit, ſupplex implorat, petitque, vt Pontifex Maxim. communis generis humani parens, ſæuiſsimum ſacrilegum, inceſtuoſum, ſacerdotum contemptorem, cuius Deus venter atque ea quæ ſub ventre ſunt, ſacro enſe iuguler. Gregorius huius poſtulatis annuit. Hainricum quod contrà, ac pollicitus fuerat, inſignia Imperij vſurparit rurſus execratur: proceres, populum, ſacratos, prophanos ſacramento ſoluit: eos qui Cæſari fidem frangant, principi ſuo rebellent, Rudolpho adhæreant, ab inferis emancipat, cœloque locat, hisce incendia, cædes, & huiuscemodi ſcelera, quæ bello deſignari ſolent, indulget, aliis omnibus, qui Cæſari fidem ſeruent, ab eo deficere, armis ſe miſcere recuſent, diras inferiasque dicit. Regem malum ob crimina à ſe deuotum, proinde iam non regem, neque illi parendum eſſe docebat, quin obſequium præſtare Deo, pietatisque eſſe occidere eos, qui Hainrico fidem ſeruarent, aſſeuerabat. Sacerdotibus quoque connubiis interdicit, vetat populum ſacrificiis eorum intereſſe, aut illos pro ſacerdotibus ducere. Gratiſsima hæc fuere ſcortatoribus, quibus pro vna vxore ſexcentas mulierculas inire licet. Sed iſthæc omnia, plerisque Epiſcopis, aliis eruditis, ſimplicibus, apertis atque bonis, præter coniuratos, qui ſuæ cauſſæ ſeruiebant, nouum dogma, peſtifera hæreſis, quæ vnquam Chriſtianum conturbaſſet regnum, viſa eſt. Quamobrem Italiæ, Germaniæ, Galliæ Pontifices, Quinquagenalibus Mogontiaci, ſeptimo Kalendas Iulij, apud Brixinam Boiariæ (vt ait Otto Fruxinenſis Epiſcopus) vrbem conueniunt, Hyldebrandum contra pietatem Chriſtianam, verbis, factis facere, agere decernunt, eundem ambitus, hæręſeos, impietatis, ſacrilegij condemnant, huiuscemodique decretum tum factum eſt. Quoniam Hyldebrandus, falſus monachus, magus, diuinaculus, ſomniorum prodigiorumque eſt coniector, malè de religione Chriſtiana ſentit. Primus Pontificatum Maximum contra morem maiorum, inuitis omnibus bonis emit, ac contra voluntatem noſtram, & orbis terrarum domini, vi retinere conatur. Berengarij antiquiſsimi erronis ſymmyſtes & diſcipulus, coniuratus eſt hoſtium Reipublicæ atque ſacroſancti Imperij, Cæſaris Chriſtianiſsimi, qui ſæpius pacem ei, eiusque ſociis vltrò obtulit, ſaluti corporis & animæ inſidiatur: vitam Imperiumque perdere conatur, ius diuinum humanumque peruertit, falſa pro veris docet, ſacrilegia, periuria, mendacia, homicidia, incendia, veluti benefacta indulget, collaudat, ad hæc perpetranda claſsicum canit: tyrannum perfidum ſuo more tutatur, diſcordias inter fratres, amicos, cognatos ſerit, lites nutrit, inter coniuges diuortia facit: ſuauis homo ſacerdotes, qui vxores habeant legitimas, ſacrificos eſſe pernegat, interim tamen ſcortatores, adulteros, inceſtuoſos aris admouet. Quicquid vſquam pacis Chriſtianæ fuerat labefactauit. Nos ergo authore Deo Optim. Max. eundem Pontificatu Max. amouendum decernimus. Quòd ſi, vbi hæc audierit, vltrò ſe abdicare, parere huic decreto recuſarit, perpetuò repulſam paſſurum, adytu

Rudolphus contra Cæſarē inſurgens pellitur.

Bernhardus Magdeburgius archimyſta belli ciuilis autor occiſus.

Magnus & Hermannus occiſi.

Eberſperg monaſteriū.

Vratislaus qui alias Vradislaus, Dux Boiemiæ.

Rudolphi poſtulatione Gregorius Cæſarem rurſus execratur.

Sacerdotib. coniugiū interdictum.

Hyldebrandus accuſatur.

Nota ſanctitatem Pont. Rom.

arcendum cenſemus. Aduerſus hæc Anthelmus Lucenſis Epiſcopus (qui hymnos & alia quę de Seruatoris noſtri cruciatibus præſcripta ſunt, de Gregorio interpretat[illegible]) & W[illegible]helmus Hirſunus, qui ſuam cauſſam, ſeque iuſtos eſſe miraculis poſt mortem declar[illegible] pleraque ſcripſere, quæ rurſus confutata ſunt, compluribus ſacratarum literarum te[illegible]moniis ab Herueldenſium Theologo. Sed ad Septimum redeo. Qui accepto ſuper[illegible]re ſenatusconſulto, vt animos ſuorum confirmaret, prouidit, Saxonibusque renunc[illegible] hoc anno falſum interiturum regem, hocque de Hainrico interpretatus eſt. Dum [illegible] talia fiunt, Hainricus & Rudolphus in Turogorum finibus ſexto Idus Februarij [illegible] infeſtis ſignis concurrunt, Rudolphus fuſus, in fugamque coniectus eſt. Sed rep[illegible] viribus, animatus vaticinio Gregorij aleam belli denuò iactare, fortunam tentare ita[illegible]. Nec Hainricus certamen detrectauit, quarto Idus Octobris ducum copiæ in Myſnia iu[illegible] Elleſtram amnem, aperto marte quartò confligunt. Quartus ſuperior & hic fuit. Rudolphus cum Saxonibus inuitis ſuperis pugnauit, inauſpicato Martem laceſsiuit, non ſolum ſuperatus eſt, ſed & amputata dextra, qua fidem Cæſari dederat, interiit. Merſb[illegible]gij regio cultu ſepultus eſt, anno Chriſtianæ ſalutis milleſimo, ſuper octogeſimum, poteſtatis quarto. Hainricus perempto Rudolpho, pacataque Germania, ſecundò Italiam, vt aut in gratiam cum Gregorio redeat, aut eum, ſi pacem accipere detrectet, abdic[illegible] [illegible]tit. Quicquid reſiſtit, capit, perdomitat Septimus vrbes, caſtella, arces communit, ad rebellandum Cæſari hortatur. Verùm is vi cuncta penetrat, hoſtium munimenta expugnat, Romamque victricibus ſignis peruenit. Quinquagenalibus caſtra ante mœnia vrbis facit, foſſa, vallo, carrucis munit, ſtatiuaque ibi biennio habuit, vrbem obſedit, neminem exire, intrare permiſit circumcirca. Vniuerſa incendiis, cæde complet. Hyldebrandus fretus opibus Machtyldæ & Ruperti Viſchardi Nordmanni, portas vrbis clauſit, fortiter vrbem tutatus eſt, ſæpius eruptionem fecit. Hainricus in contraria parte cre[illegible]o vrbem oppugnat, Romanos erumpentes in vrbem repellit. Extra mœnia quicquid fuit, in ditionem redigit. Tandem poſt annos duos, quarto nonas Iunij (qui dies ſextus Quinquagenalium erat, eum Romani Veneris Aphrodites Græco, vt alia pleraque ſolent, vocabulo nuncupant) anno ab orbe vindicato milleſimo octogeſimo tertio vrbs capta eſt. Dato ſigno à gregario milite, qui cum obſeſsi atque obſidentes nimio æſtu laboreque feſsi dormitant explorabundus ad vrbis mœnia accedit, ex ſilentio animaduerſa ſolitudine, mœnia conſcendit, ſignoque dato, pleroſque ſociorum excitat. Qui confeſtim aduolant, murum ſuperant, cuſtodes ſomnolentos trucidant, portas effringunt, vrbe potiuntur, fit cædes, fugaque. Cæſar partem mœnium diruit, ac ſolo æquat. Vrbem infeſto intentoque exercitu intrat. Pontif. Max. in molem Hadriani aufugit, pars Traiani, pars Creſcentij prætorium, ſunt qui Theoderici regiam nuncupent, Germani Angelburgium, hoc eſt Angeli caſtrum vocare ſolent. Cui Imperator caſtra admouet, vallo, foſſa circumdat. Romani cum ſuppliciis adſunt, auro ægrè pacem impetrant, perfidiam omnem in Hyldebrandum transferunt, obſides viginti dant nobiliſsimos cuiusque liberos, quos Hainricus poſtulauit. Hiſce quoque diebus, legati Imperatoris Orientalis multa auri, argenti pondo, ſigna gemmata, veſtes holoſericas aureaſque Cęſari Romano tribuunt. Romani deinde ſuaſu Gregorij, Quartum adeunt, orant vt diem colloquio conſtituat, vbi ipſe & Pontifex, Senatoresque conueniant, de rebusque Reipublicæ ſummis conſilium habeant, bonorumque virorum arbitratu pax communiter confirmetur. Non abnuit poſtulata Cæſar, diem Calendarum Nouembrium huic negocio deſtinat. Exinde, quòd lues ob æſtum in exercitum graſſaretur, ad Appenini montis, qua Campaniæ continuatur, vmbracula diſcedit. In Germania interea Saxones & ſocij Hermannum Lotharingium rebus imponunt Islebiæ, vrbs eſt Turogorum, vbi allij prouentus, hanc ob cauſſam Rex Allij vulgò cognominatus eſt. In Orientali quoque Boiaria, Luitpoldus Auſtriaci limitis præfectus, ſuaſu Altmanni Epiſcopi Bathauenſis res nouas molitur, rebellionem facit. Welpho corruptis pecunia cuſtodibus euaſit, contractis perditiſsimorum copiis, Fruxinum Vindeliciæ oppidum, Auguſtam Rhetiæ vrbem, de improuiſo inuadit diluculo, capit, diripit. Wigoldum Epiſcopum à Sigefrido Mogontino in Saxonia furtim conſecratum Auguſtanis imponit. Sigefridus Auguſtæ Pontifex fuga ſibi conſuluerat. Conradus frater Vratislai Boiemorum reguli cum Boiorum, Venedorum viribus Auſtriam depopulatur, Murbergij Luitpoldum magna clade afficit, quarto Idus Maij: Auſtriam Orientalem regni Boiariæ limitem ab Imperatore in tutelam accipit. Fridericus itidem gener Quarti, Boiariæ proceres, Conradi duo pater & filius Rhodæ iuxta Oenum, dynaſtæ præfecti prætorio Wigoldum Auguſta pellunt, Welphonem tertio Idus Auguſti Hochſtadij iuxta Danubium ſuperant. Eo prælio Conradus filius cecidit, Rhodam à patre deportatus, ibique in templo, in quod arcem parens commutauit, & cæremoniis D. Benedicti dedicauit, ſepultus eſt. In Italia Cæſar Calendis Nouembribus vt condictum erat, Romam reuertitur, maximoque honore excipitur. Nuncij vltrò citroque commeant, Gregorium & Cæſarem in gratiam redigere conantur. Gregorius

Bellū inter Rudolphum & Cæſarem.

Cæſar victor Romā venit.

Freitag.

Hainricus 4. Ro[illegible] Imp. Romā capit.

Obſides Cæſari dati.

rius, vt Cæſar abſque vlla pactione, ſe atque Imperium fide illius permitteret, poſtulabat. Cæſari non fuit conſilium vitam, dignitatem, ſalutem ſuam atque amicorũ, arbitrio inimicorum in poteſtate acerbiſsimorum hoſtium credere, ſe enſe ſuo iugulare, manubrium è manu dimittere: Gregorius tamen ſimulata pace, fugæ ornatu diſsimulato, Salernum ad Nordmannos aufugit. Cæſar coacto procerum Epiſcoporum ſenatu, aduocata concione populi more maiorum comitia Pontificalia habet. Hyldebrandus neceſsitate in rationẽ verſa, tanquam lupus, fur ac latro, veluti perfidus transfuga, ouium deſertor, gregis proditor, Chriſtianæ charitatis oſor, omnium communiter conſenſu abdicatur. Ex patribus Vicbertus Rauennæ archimyſta concordiæ ac pacis ſtudioſus, vir bonus atque eruditus, Pont. Rom. capitur. Cæſar Epiphaniorum ferias in templo D. Petri perlitat. Kalendis Februariis in Campaniam arma mouet, maximâ Apuliæ patrem fuſis, profligatis Nordmannis ad obſequium cogit.

Cæſar in Cãpaniam arma mouet.

Poſthæc à legatis Romanorum ad vrbem reuocatus vndecimo Kalendas Aprilis: qui tum dies decimus erat ante Paſchalia, à Senatu, equitatu, plebe, reuerenter ac honorificentiſsimè exceptus Romam ingreditur. Moxque Vicbertus à cœtu Pontificum inauguratur, Clemens tertius appellatur. Is in celeberrimo Paſchalium feſto die, anno Chriſtianæ ſalutis milleſimo, octogeſimo quarto Cæſarem cum Bertha vxore conſecrat, Auguſtos acclamante populo Rom. appellat. Eadem tempeſtate Bruno genere Teutonicus, in Agrippinenſi Colonia ortus, myſta atq; ludimagiſter Rhemorum adprimè doctus, Carthuſianam Chriſtianorũ maximè arduam diſciplinam (quæ & in prouerbium venit) inſtituit. Imperator pacata Italia, firmiſsimis ibidem præſidiis relictis, in Germaniam redit: Auguſtam recipit: Mogontiacum properat: Sigefrido archimyſta in exilio mortuo Wezilonem Pontificem declarat. Septimus hoc tempore Salerni moritur. Quidam eum omnia acta ſua reſcidiſſe mandaſſeque vt ſui cum Imperatore in gratiam redirent, literis produnt: alij contrà referunt, adiuraſſe ſocios, ne quenquam præter Sergium Caſsinenſium monachorum magiſtrum, Ottonémue Cluniacenſem monachum, Epiſcopum Hoſtienſem, ſibi ſubſtituerent. Hic in Saxonia tum longius aberat, in opprobrium Segiuini Agrippinenſis & Wezilonis Mogontini archimyſtæ, contra inſtituta maiorum, alienam temerè ditionem vſurpans, ſuperſtitib. adhuc veris paſtoribus Conſtantiæ, Bambergæ, Mindæ Auguſtæ Gebhardum, Hainricum, Reginardum, Wigoldum nouos Epiſcopos nuncupat.

VVezilo in exilio mortuus Halungis in Haſsia ſepelitur. Hyldebrandus moritur. Sergius abbas. Otto Hoſtienſis Epiſc.

Is tamen ab Archiepiſcopis ſuperiorib. de more atque ritu priſcæ religionis celebri collegarum conuentu, cum exulibus Pontificulis ab eo creatis, in numero impiorum ſceleratorumque computatur. Eiſdẽ diebus Sergius legatione Hyldebrandi apud Nordmannos fungebatur. Hunc defuncto Hyldebrãdo Machtylda, & Nordmanni Pont. Max. creant, Victorem bene ominato nomine appellant. Verùm in paucis diebus profluuio ventris interijt. Sublatis itaque Gregorio & Victore capitibus perniocioſæ diſſenſionis, feſſo tot cladibus orbe Romano, placuit vtriusque partis Epiſcopis iure atq; literis, non armis atque ferro more barbarorum diſceptandum eſſe. Fit igitur conuentus Garſtungi XIII. Kal. Februarij, conueniunt Epiſcopi Germaniæ, Galliæ, vtriusque partis. Vbi conſedere, Cõradus Epiſcopus Traiectenſis ita verbum fecit: ad pacem, quam nobis, patres conſulti, Seruator noſter abiturus reliquit, ſtabiliendam conuenimus, vim, temeritatem, violentiam, errores peſtiferos eorum qui cœleſte donum contaminare non erubeſcunt, gladio duplici, enſe ancipiti ad viuum reſecare, vtriusq; inſtrumenti teſtimoniis iuxta præceptum Chriſti refellere, operæprecium duximus.

Conradi Epiſcop. Traiectẽſis oratio.

Ioſues hoſtibus aſtutis, fallacibus iuramentum, quod mendaciter extorſerant, ſeruauit. Nabocodnoſoro impio regi Iudæos regesque eorum fidem frangentes, immortalis cœli maieſtas per Hieremiam atque Ezechielem vates ſuos coarguit, ſeque ſpretum teſtatur. Qui iuramentũ contemnit, fœdus ſpernit, pactum ſoluit, fide frangit, illum deſpicit, per quem iurauit: illi facit iniuriam, cuius nomini aduerſarius credidit. *Viuo ego dicit Dominus, iuramentum quod ſpreuit, fœdus quod prauaricatus eſt, ponam in caput eius. Nunquid qui ſoluit pactum effugiet?* Non conſiderandum cui, ſed per quem iuraueris. Multo enim fidelior eſt ille, qui propter nomen Dei tibi credidit, quàm tu, qui occaſione diuinæ maieſtatis hoſti tuo, imò iam amico moliris inſidias. De Tiberio & Nerone non ſolùm leuiſsimis tyrannis, ſed impuriſsimis quoque monſtris, præceptum legimus: *Reddite Cæſari, quæ Cæſaris ſunt, & Deum timete, regem honorate. Principibus qui non ſine cauſa gladium portant, etiamſi mali fuerint, non modò dicto audientes eſtote, verum pro iiſce ſupremum Deum deprecamini, quo tranquillam quietamq; vitã agamus. Omnis enim poteſtas à Deo eſt. Qui poteſtati reſiſtit, diuinæ prouidentia repugnat.* Idcirco ambitioſi & ſuperbi ſunt, qui illud Domini Deique noſtri elogium, Quodcunque ſolueris ſuper terram, erit & ſolutum in cœlis: & Quodcunque ligaueris ſuper terram, erit & ligatum in cœlis, perfricata fronte interpretando adulterant, ſuæ libidini ſeruire cogunt, & nobis ceu pueris atque omnium rerum imperitis aſtu illudere ſtudent. Quaſi verò neſciamus, peculiare eſſe ſacris vatibus diuinæ ſapientiæ conſultis, pro capacitate auditorum diuerſis nominibus idem appellare, eandem rem pro diuerſitate effectuum, modò propriis, modò tranſlatitiis verbis, quod idem valet, nunc figuratè, nunc ſimpliciter

citer dicere, crebris ſimilitudinibus, frequentibus prouerbiis atque exemplis, [illegible] comparationibus & huiuſcemodi: tanquam luminibus rem illuſtrare, animũ atque aures [illegible] quam ſtimulis ferire, & vt ſunt varia ingenia, varia orationis ſententiarumq; [illegible] homines inſtruere, docere, recreare, rapere, trahere, mouere, oblectare. Et vt D. Aurelius Auguſtinus docet, veritas diuina ita tradita, ita ornatu tecta, plus mouet, plus delectat, plus honoratur, quàm ſi nuda abſq; veſte proſtitueretur. Nempe animus noſter, quamdiu mortali carcere clauſus detinetur, nolit, velit, rebus fluxis, fragilibus quæ videri, tangi ſolent, nimium addictus eſt. Ad æterna & clara, quæ cerni, tactu ſentiri nequeunt, cæcutit atque hebetatur, niſi igniculus ingenij hiſce fomẽtis motus excitetur. Proinde Pont. [illegible], id quod ſubobſcurè de vinculo dixit, apud Ioannem apertè, apud Matthæum, Marcum, Lucã apertiſsimè explicat. *Pax vobis*, inquit, *ſicut miſit me pater, & ego vos mitto. Accipite ſpiritũ ſanctum, quibus remiſeritis peccata, remittuntur: & quorum retinueritis retenta ſunt.* Et vt [illegible] concordiam aſſereret, & vnum ſe verum paſtorem eſſe indicaret, vni dixit: *Siquidem amas me, [illegible] oues meas*, id eſt, *ite in mundum vniuerſum, prædicate Euangeliũ omni creaturæ*: atque, *Data [illegible] mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra, ite ergo docete omnes gentes.* Hanc ob cauſam aperuit [illegible] mentem cœleſtis doctor, vt intelligerent ſcripturas, Moſen, prophetas, & pſalmos. Iuſsitq; eos in nomine ſuo pœnitentiam & remiſsionem peccatorũ prædicare apud omnes [illegible] teſteſq; horum eſſe. Has ergo ob cauſas Hyldebrandus ambitione in præceps abiit, [illegible]um poteſtatem immortalis Dei, cuius nuncius duntaxat eſt, ſibi vſurpauit. Ita mores, ita tempora, ita homines ſunt. Malè conſuluiſſet rebus humanis ſuprema illa Maieſtas, ſi ita gladium in manum mortalis cuiuſquam traderet. Quis concupiſcentiæ humani finem ſtatueret? aut quis moderaretur? Ne ſapientiſsimus quidem æquo animo tantum onus tulerit. Non neceſſe habemus, vt quiſpiam nos doceat, quonam pacto ſpiritali poteſtate, vel, vt verius dicam, diſpenſatione atque procuratione diuini peni (oraculorum enim cœleſtium promi atque condi duntaxat ſumus) Petrus, eiuſque collegæ vſi fuerint. Clarius luce in lib. quem de geſtis Legatorũ Chriſti Lucas Medicus ſcripſit, liquet, arma noſtræ militiæ ſpiritus non ferrum, neque rapinæ, cædes, homicidia, periuria ſunt. Nimirum lorica, thorax, galea, baltheus, enſis, ſcutũ, ſunt pax, amor, iuſticia, ſpes ſalutis, veritas, ſermo Dei, fides. Quæ munera diuina ſæpius Imp. noſter Chriſtianiſsimus vltrò Hyldebrando obtulit: ſed ipſe accipere recuſauit. Non inficias imus, homo eſt ille, peccare ſolet. Nam nemo vitiis ſine naſcitur. Optimus ille eſt, qui minimis vrgetur. Nulla tamen illi, niſi ex permiſſo volupras Veneris, iuxtaque naturale deſiderium vſus, quæ ſicut iuuenta irritari, ita ſenecture mitigari ſolent. Iam id fateor, peccatum primum quidem magnum, at humanum tamen, fecere alij ſæpe, item boni. Et profectò rectè æſtimantibus principem noſtrum, liquet bona natura eius eſſe, vitia, vel fortunæ, vel ætatis: ingentia animi bona, illa indoles in rebus moliendis, conficiendis velocitas, periculiſq; ſubeundis fortitudo, vis incredibilis animi, laboris patientia, conſilium par magnitudini animi. & quantam vix poteſt ætas eius capere, ſolertia. Rei militaris, iuris, ciuilium morum, diuinarum humanarumq; rerum peritia, fortitudo propemodum nimia, non modò inter reges excellens, ſed inter illos quoque, quorum hæc ſola virtus fuit. Iam perpetuum pacis, pietatis atque religionis ſtudiũ, in pauperes liberalitas, maiora tribuentis, quàm à Deo petuntur. Clementia in deuictos, benignitas in amicos, erga milites beneuolẽtia, in nullo vnquam Germano Romanóue tanta fuere principe. Quòd ſi flagitioſiſsimus is foret tyrannus, tamen ei obtemperandum, nequaquam reſiſtendum eſſet: prohibent humanæ leges decretaq; patrum aduerſarios, hoſtes, inimicos, accuſatores, teſtes atque iudices eſſe. Auguſtus tum in Italia cum Hyldebrando pacem facit, paucorum ſcelere atq; perfidia Saxonia excidit: perfidus tyrannus, qui perfidiæ graues pœnas reddidit, ſpreta religione iureiurandi, violata affinitate, neceſsitudine eam inuaſit. Nemini priuato, niſi ante in integrũ reſtitutus fuerit, dica ſcribi poteſt. Hæc vbi dixit, librum dat Pontificalem Weziloni archimyſtæ Mogõtino, recitariq; legem iubet, qua non licet ſpoliatum rebus ſuis reſpondere, accuſari, nedum cõdemnari. Eundem codicem deinde Wernherus Merſburgenſis Pontifex accipit, de fœminis idem quoque cautum legit, ne ſcilicet eæ prius in ius ambulare cogantur, quam familiarem rem domi compoſuerint. Poſteaquam hæc ita dicta factaq; ſunt, Gebhardus Salisburgenſis Boiorum primarius Epiſcopus, ætate, eloquentia, ſcientia, egregie præter cæteros Hyldebrandinos venerabilis, cui ſocij reſpondendi prouinciam demandarant, omnino obmutuit, ne hiſcere quidem potuit. Alius conuentus in Maium, Mogontiacumq; edicitur: vbi lis ea componatur, paxque confirmetur vtriuſque factionis conſenſu. Cæſariani peracto conuentu diſcedunt, Gregoriani manent, inter ſeque diſſentire cœperunt. Tetrarchæ Saxoniæ, Theodericus maritus ſororis Eckberti, huius gentilis Theodericus. Vto Hyldeshaimenſis Epiſcopi frater eius Conradus, ſectam Hyldebrandi velut impiam ſceleratamque abiurant: quo magis pœnitentiam prioris ſectæ approbant, ad Rom. Pontif. Imperatoremque ſe transferunt. Cæteri Epiſcopi numero quatuordecim, nimirum Gebhardus Salisburgenſis, Harduicus Maydenburgenſis, Adalbero Wirtzburgen-

D. Auguſtinus.

Arma Chriſtianorũ & maximè ſacerdotiũ quæ.

Wernherus Merſburg. Epiſcopus.

Gebhardus Epiſcopus Salisburg.

burgenſis, Altmannus Bathauenſis, Bernhardus Merſburgenſis, Guntherus Citienſis, Benno Mœſianus, Albertus Vangionus, Burckhardus Halberſtatenſis, Hermannus Mediomatricus: & hi quatuor deuoti ſuppoſiticiique Pontif. per ſtudia partium facti, Reginardus Mindenſis, Wigoldus Auguſtanus, Gebhardus Conſtantienſis, Heinricus Bambergenſis, deſerta Reipublicæ cauſa, ad priorem factionem redeunt: Concilij indicti tempus antè capere feſtinant. Quintelburgij cum Hermanno rege Saxonum, Eckberto Brunonici vici præfecto, cum Heinrico Craſſo, & Conrado à Beuchlingen, filiis Ottonis, qui Boiariæ ducatu motus fuerat, cum Ottone monacho Cluniacenſi legato Hyldebrandino, menſe Aprili conueniunt, ad prætextum mutatæ voluntatis, dictum Wezilonis Mogontini archimyſtæ calumniantur, hæreſeos condemnant: quaſi qui ſpoliatum rebus ſuis, legibus diuinis non oportere parere iactaſſet: ſe denique Eccleſiam ſacram eſſe cauſati, Ottonem ſuperiorem deuotum à Segiuino, VVeziloneque archimyſtis, ſibi imponunt Vrbanum, quaſi ab vrbe Roma, penetrali religionis domicilio Imperij electus ſit, appellant: licet extorris Roma, deuotusque & profugus ſine lare, ſine grege diutius errauerit. Extat de hac re hoc diſtichon:

Diceris Vrbanus cum ſis proiectus ab vrbe:
Vel muta nomen, vel regrediaris in vrbem.

Menſe itaque Maio, vbi conſtitutum fuerat, Imperator, proceres, duces frequentes coeunt. Item Petrus Portuenſis epiſcopus, duo flamines Romani, legati Clementis tertij Pontificis maximi archimyſtæ, hi atque minores Pontifices Galliæ, Germaniæ, Wezilo Mogontinus, Angelbertus Treuerenſis, Segiuinus Agrippinenſis, Luitmarus Bremenſis, Theodericus Virdunenſis, Hainricus Leodienſis, Conradus Traiectenſis, Vdalricus Aichſtetenſis, Meginardus Fruxinenſis, Otto Reginoburgenſis, Rupertus Bambergenſis, Hermannus Spirenſis, Otto Conſtātienſis, Burckhardus Loſanienſis, Sigefridus Auguſtanus, Gebhardus Pragenſis, Vto Hyldeshaimenſis, Hainricus Badebornenſis, Erpho monaſterij. Volckmarus Mindenſis, Bibo Tullenſis, Burckhardus Baſilienſis, Otto Argentoratenſis, conueniunt, adſunt legati aliorum Pontificum Galliæ, Italiæ, Germaniæ, communi omnium conſenſu Hyldebrandi ſecta pietati Chriſtianæ repugnans, exploſa, exibilata eſt. Ottonem, qui & Vrbanus, ſuperiores patres, ſacrilegij, irreligioſitatis accuſant, conuincunt, in numeroque impiorum computant. Superiores quoque quos nominauimus quatuordecim Epiſcopos albo Pontificum eradunt, ſenatu ſacerdotum mouent: criminis perduellionis, periurij, perfidiæ, homicidij, parricidij eoſdem condemnant. Hermannum regem, Eckbertum Saxonem, Welphonem Boium proſcribunt, eadem cenſura deuouent, ſenatusconſultum proſcribitur tale. *Deuota capita quæ numerauimus, velut contagio ab omnibus vitentur Chriſtianis: quandoquidem à nobis ſeceſſionem fecerunt, non nos ab illis, ad communionem ſacram, quemadmodum promiſere, venire detrectant, pietatem Chriſtianam polluunt, concordiam contaminant, quibus deſertis ad hoſtes Reipublicæ profugiunt, ad bella, incendia, homicidia, parricidia, latrocinia, rapinas non ſolum cohortātur, verum etiam duces ſunt. Crebrò benignè vocati, venire noluerunt verſu os, obſcuros, veteratores, vafros ſe eſſe factis produnt, & nos experimentis ſentimus. Egregij ſinè paſtores, quibus gregem tuum credere. Nemo oues perſequitur, nullo viſo lupo tamen fugiunt. Quid iam deſignaſſent, ſi eos fortuna ad tempora Domitiani Deciique ſeruaſſet?* In eodem concilio Pragenſis diœceſis, quæ ab Imperatore Ottone ſecundo, Benedicto octauo Pont. Max. conſenſu D. Wolfgangi Reginoburgenſis Epiſcopi inſtituta fuerat, certis limitibus deſcribitur, in quibus Cracouiam quoque comprehendi reperio. Clemens atque Auguſtus diploma dederunt. Vratislaus quoque Boiemiæ atque Poloniæ Rex conſtitutus eſt. Ipſum cum vxore Suataua Pragæ decimo ſeptimo Kalendas Iulij, Angelbertus archimyſta Treuerorum iuſſu Cæſaris inaugurauit, acclamante ſenatu, equitatu, populoque Boiemo, Vratislao pacifico Boiemiæ atque Poloniæ regi, à Deo coronato, vita, laus, victoria. inter hæc Imperator deſertis gregibus paſtores dat, Bathauiæ Hermannum, filium Luitholfi ducis Charionum, Iuuauenſibus Berchtoldum Mosburgenſem principem, Meginardum literis & facundia inſignem Wurtzburgio præfecit. Mediomatricibus Brunonem filium Alberti Sueui imponit, ſed mox eundem ob ſæuitiam abdicat. Poſthæc cum exercitu atque Archiepiſcopis & minoribus Pontificibus in Saxoniam tranſitū facit. Hermannus Rex cum coniuratis, ſacratis, prophanis trans Albim fugam capeſsit. Cæteri Saxones deditionem faciunt, iureiurando fidem Imp. donat. Auguſtus Hardouicum Herueldenſium præſulē, ſacrarum literarum perquàm peritum, ſapientē bonumque archimyſtam Maydenburgenſem deſignat. Is tertio Idus Iulij à Wezilone Mogontino, Segiuino Agrippinenſi Pontifice, & aliis plerisque Epiſcopis conſecratur, Imperatorque dimiſſo exercitu Saxoniam perluſtrat. Tum Saxones ab Epiſcopis deuotis concitati, abſque cunctatione deficiunt, arma reſumunt, Auguſtū cedere finibus ſuis compellunt. Hermannus Rex hoſtium, Eckobertus cognatus Imp., Ottonis Boiariæ moti duo filij adoleſcentuli Hainricus & Conradus, cū ſ. æ farinæ Epiſcopis proxime Herueldenſes caſtra faciunt. Erat loco infeſtus Hartouicus Maydenburgio extorris, quòd ſuam dignitatem Herueldenſis antiſtes poſsideret.

Hyldebrandi ſecta exploſa.
Otto, qui & Vrbanus impietatis damnatus.
Epiſcopi 14. dignitate moti.
Hermanni fuga.
Hardouicus Herueldēſis abbas.
Saxones ab Epiſcop. deficiunt.

Impera-

Imperator per Franciam in Boiariam peruenit, Reginoburgij copias cogit, in Saxoniam intento infeſtoque contendit exercitu: Herdueldenſes liberat obſidione, Turogorum Saxonumq; fines percurrit, cunctos imperata facere cogit. Rurſus induciæ fiunt, pacis conditiones ab vtriusque partis amicis dicuntur. Hainricus pacata Saxonia, in Franciam

Epiſcopi pacem interturbant.

ob Quadrageſimæ ſolennem abſtinentiam redit. Epiſcopi odio excæcati, pacem rurſus interturbant, copias cogunt, extra fines Turogorum, Saxonum perducunt, domi laceſſere armis Imperatorem ſtatuunt, Wurtzburgium obſident. Auguſtus obſeſsis auxilio venit. Dumque vtrinque prælio commiſſu armis dimicant, nõnulla pars equitum, qui lateri regis hærebant, corrupti pecunia ab hoſtibus, arma in Cæſarem vertunt, excitatoque tumultu, conclamant, Cæſarem, qui ictus, munimento armorum incolumis euaſit, interfectum eſſe, reliquus equitatus illos quidem perfidos particulatim concidit: verùm cum conclamatum eſſet, Cæſarem periiſſe, terga vertunt, pedites qui ſibi conſulere fuga nequibant, maxima clade affecti ſunt, quatuor millia deſiderata fuiſſe reperio. Capta eſt vrbs tertio Idus Auguſti: Adalbero Epiſcopus reſtitutus, firmumq; præſidium vrbi impoſitum. Meginardus Epiſcopus aufugit. Reginerus ſacrificulus Wetzilonis Mogontini Pontificis captus eſt, quem increpatum acriter, quòd deſerta Hyldebranda ſecta (cui ſub Sigefrido ſacramento rogatus aſtrictus fuiſſet) ad Imperatorẽ defeciſſet, Hartuicus quondam Maydenburgenſis archiflamen circũducit, hoſtilia cadauera paſsim humi ſtrata oſtendit. Viden' inquit, penes victores iuſticiam eſſe? exitus probat. Imp. autem collectis rurſus viribus, Wurtzburgium petit, præſidium, hoſteſque continuò in Saxoniam elabuntur. Adalbero à ſuis deſertus obſidetur, vrbs expugnatur. Capitur Adalbero, nec precibus, nec minis, neque à principibus, neque Epiſcopis perſuaderi potuit, vt vel ad conſpectum Cæſaris, vel colloquium veniret, mori ſe poſſe reſpondit, at vt Hainricum videat, cogi non poſſe. Auguſtus æquo animo contumeliam hanc tulit. Hoſtes Reipublicæ proſcriptos atque deuotos, non ſolum impunitos dimiſit, verum Adalberonem etiam incolumẽ Weinſpergium deduxit. Recepta itaque vrbe, reſtituto Meginardo, in Saxoniam caſtra mouet.

Cæſar in Saxoniam caſtra mouet.

Hermannus neſcio quam ob cauſam à Saxonibus exigitur, abiectoque regio nomine, ab Hainrico domum redire permittitur. Is Turogorum, Saxonum fines peragrat, cuncta terrarum ſubigit, ſtatiua apud Herueldiam habet. Saxones atq; Turogi non auſi fuere copiam pugnandi facere.

Eckbertus Cæſaris cognatus.

Eckbertus limitis Brunonis vici præfectus, cognatus Cæſaris, cum ſuppliciis in caſtra venit, in verba Imperatoris iurat, fidem dat, ſe atque populares ſuos imperata, deditionem, mandata facturos, ſi ille exercitum reducat. Quartus poſtulatis annuit. Eckbertus ad Saxonas reuertitur, ab Hartuico, Burckhardo, deuótis Epiſcopis, ſpe regni lactatur, fidem frangit, noua molitur, rebellionem facit: Imperatori nunciari iubet, ſe non poſſe deſerere fidem, quam popularibus ſuis dederit, aut deniq; ſeruare, quæ pactus fuerit. Sed cum à cæteris Epiſcopis pax peteretur ab Cæſare, Eckbertoque regnum denegaretur, atque ipſe ita repulſam pateretur, rurſus à Saxonibus ad Auguſtum deficit. Hartuicus quoq;, qui fuerat Maydenburgij archimyſtes, veniam delicti impetrauit. Goslariæ tum ſeditio inter coniuratos orta eſt, pleriſque omnibus pax placebat,

Burchardus Epiſcopus à Vrſpergen.
Buggo dictus occiditur.
Bertha Auguſta moritur.
Ruthardus Epiſcop. Mogontinus.
Adelhaidis qua & Adelleida Vxor Hainrici 4. altera.
Godefridus Lotharingiæ Dux.

Burckhardus Epiſcopus Halberſtadio exactus, ferocius decernebat bellum concordiæ præferebat, ideò à cæteris cum compluribus, nonis Aprilibus, quarto ante Paſchalia die trucidatus eſt. Bertha tum Auguſta obiit, in Nemetum vrbe ſepelitur. Imperator pacata rurſus Saxonia, vxori more Cæſareo magnificè iuſta facit. Brumales ferias Mogontiaci concelebrat, in Weizilonis Epiſcopi demortui locum Ruthardum ſufficit. Inde Agrippinam petit, Adelhaidim vxorem ducit, auſpice Hartuico ſuperiore nuptias regio apparatu facit. Godefrido filio Euſtachij Bolonienſis, nepoti ex ſorore Godefridi gibboſi, ducatum Lotharingiæ. Antorphenſem Marchiam in tutelam committit. Inde aduerſus Eckbertũ principem atque ferocem adoleſcentem rurſus rebellantẽ, Saxoniam petit, Quintelburgij ſorore atque vxore relicta, Glicham oppidum Eckberti obſidione cingit. Eckbertus vt Cæſarem à Glicha abſtrahat, mulieribus opem ferre cogat, Quintelburgium arma transfert. Hartuicus ſuperior cum parte copiarum iuſſu Imperatoris ad liberandas Auguſtas proficiſcitur. Homo tamẽ perfidus neutri parti fidus, certiorem Eckbertum facit, Imperatorem cum paucis in obſidione relictum, facile intercipi poſſe. Ipſe diuerſo itinere, ne Eckberto obuiam veniret, Quintelburgium peruenit. Eckbertus interim nono Kalendas Ianuarij dies Solis erat, de improuiſo Imperatorem inuadit, copias eius in fugam vertit, ipſum retrò ferre pedem cogit. Burckhardus Loſannæ Epiſcopus, qui eo die haſtam ſacram Cæſari prægeſſerat, occiſus eſt. Hoc ideo eueniſſe Imperatori quidam in literas retulere, quòd hisce, quos concilium ſacra impietatis condemnarat, gratiam abſque concilij decreto fecerit. Sub idem tempus in Italia, quarto poſt mortem Hyldebrandi anno, Machtylda & Nordmanni, authore Vrbano graſſari incipiunt. Nam quos Imperator in præſidiis reliquerat. iam vita defuncti erant. Romani quoque tumultuari cœperunt. Auguſtus cum exercitu Italiam intrat, Nordmannos, Machtyldam atroci prælio ſuperat, caſtella, oppida, vicos, Mantuam, Florentiam obſidet, expugnat, capit. Romanos ſupplices ob-

uiam

uiam procedentes.datis acceptiſque mandatis domum dimittit. Vrbanus in Hiſpaniam aufugit. Eodem anno interea dum Cæſar in Italia belligeratur, Welpho, cuius mentionem ſæpius fecimus, quarto die ante Paſchalia proditione Auguſtam Rhetiæ capit, populus, ſacerdotes prædæ fuere. Complures qui in templum Maximum confugerant, ab irato hoſte ibidem contrucidati ſunt. Sigefridus Epiſcopus ab ara retractus, in vincula cõiicitur. Wigoldus Hyldebrandinus author huiusce belli, ciuibus Epiſcopus imponitur. Poſtridie licet pollutus homicidio, ſacrificat. Vix ſacra perpetrarat, morbo corripitur, atque expirat. Circa eundem temporis tractum, vniuerſi Epiſcopi, principes, faces & anteſignani ciuilis belli, quo ſeptemdecim annos Reſpublica attrita fuit, vno anno extincti ſunt.

Cæſar Italiã intrat. Florentia & Mantua capiuntur.

Coniurati vno ferè anno male pereunt.

Hermannus Rex Saxonum dum hoſtili habitu ſuorum vires ac conſtantiam periclitatur, ignoto cultu ſuum caſtellum oppugnat, à fœmina ſaxo in eius caput deiecto opprimitur. Eckbertus itidem regij nominis adfectator, ſimili fato raptus eſt. Ad Hyldeshaimenſes Auguſto fideles obſidendos, præmiſsis copiis cum paucis contendit, atq; de via publica diuertit, per colles ſylueſtres pergenti, æſtu ſitique defatigato grauis ſomnus obrepit. Qui cum eo erant, molam fortè conſpicati eundẽ excitant, ipſeq; equo deſcendit, caſam vilem ſubit, molarium in proximum vicum allatũ potionem ablegat: illi forte fortuna Cæſariani obuiam veniunt, rogant, quonam ita anhelabũdus properet? Homo cauſam absque cunctatione aperit, hoſpitem nil mali ſuſpicatus prodit. At hi calcaria equis ſubdunt, ad tugurium aduolant: Eckbertum cum ſuis inopinatum imparatumq; aggrediuntur, nec quicquam reſiſtentem contrucidant. Saxones qui vrbem obſederant, audita ducis clade, diffugiunt, obſidionem ſoluunt. Luithulfus Charionũ Dux, qui regnum ambiuerat, Berchtoldus Rudolphi regis filius, Nordmannorum principes, Huga Alſatius ſæuitia in Cæſarianos inſignis, eodem anno mortui ſunt. Hainricus quoque ac Conradus filij Ottonis, quondam Boiariæ reguli miſerè perierunt. Hi quoq; deuoti Epiſcopi Gebhardus Iuuauenſis, Altmannus Bathauenſis, Adalbero Wurtzburgenſis, Hermannus Mediomatricus, Albertus Vangionum animam efflarunt. Conradus Medullorum in Boiaria princeps, Diethmarum, Altaichij inferioris monachum, præſulem monachorum Iuuauenſium, cognatum ſuum, Salisburgio paſtorem imponere conatur. Berchtoldus archimyſta, frater Burckhardi Mosburgenſis dynaſtæ, iuxta Saldorff in Norico, agroque Salisburgenſi Diethmari copias fundit. Conradum Medulli tetrarcham, curatorem templi Iuuauenſium, eius fratrem, cum compluribus occidit. Diethmarus qui & Thicmo captus à Starichando & Verigando fratribus, atque à Poppone Charionum præfectis in vincula coniicitur.

Diethmarus martyrio apud Turcas coronatus in terris. an Domini 1101.

Huiuscemodi ſociorum fato territi Saxones, ſublatis authoribus belli, ſponte ab armis diſcedunt, pacemque inter ſe componunt. Welpho quoque in Italiam cum ſuppliciis ad Imperatorem proficiſcitur, peccaſſe ſe fatetur, veniam petit & impetrat. Sigefridum Auguſtanum Epiſcopum dimittit, quod violatum eſt, officiis compenſat: Fruxinenſibus & Auguſtanis ſatisfacit. Eadem tempeſtate Alexius Comnenus Imperator Orientalis, qui Michaele Parapinaceo & Nicephoro Botaniata, auxilio Sueuorum, Teutonumque conducticio rebus deturbato, Conſtantinopolitanum inuaſerat, atque tenebat Imperium, Romani Cæſaris, cæterorum Occidentalium principum, regum opem implorat aduerſus Turcas, quorum tum arma in Aſia inualuerant, Armenij atque Græci ciuili diſcordia ſe debilitabant, illi Turcarum à rege, Perſarum auxiliares impetrauere copias. Turcæ ſuperatis Græcis, in ſocios victoresque Armenios arma conuertunt: Aſiam, Syriam inuadunt: pulſis, fugatis, trucidatis Armeniis, Gręcis, Saracenis atque Ægyptiis, Hieroſolyma, plerasque item alias vrbes vi oppugnant. Ex Germaniis igitur, cœlitus edita voce (ita prædicant) Deus vult, Galliis, Hiſpaniis, Britanniis, Italia, Sicilia, innumerabilis hominum vis, duces, præfecti, tetrarchæ, dynaſtæ, Epiſcopi, ſacrificuli, monachi, fœminæ ſacratę, ciues, opifices, agricolæ, viri, mulierculæ cum cunis, paſtores cum pecore, relictis regno, vrbibus, caſtellis, ſacerdotiis, templo, contuberniis, vxoribus, liberis, prędiis, aratro, in Aſiam gregatim migrant, ſub ſpecie religionis, (ita ſunt humana) nefanda ſcelera impunè perpetrant, Anſerem præferunt, ſpiritum ſanctum eſſe, Carolum Magnum reuixiſſe prædicant.

Imp Conſtantinopolitani. Hominum ſtultitia.

Petrus quidam monachus, quindecim millia hominum per Germaniam, Rhætias, Sueuiam, Boiariam, Pannoniam duxit. Pars in Danubio nauigiis vecti pars terreſtri itinere pergunt. Emicho quoque dynaſta, cum Rheni accolis, vnde oriundus erat ad Pannoniam proceſsit. Iique omnes Iudæos ſub iugum religionis noſtræ mittere conantur, philoſophiam noſtram recipere recuſantes compilant, bonis omnibus ſpoliant, extorreis vrbibus agunt, domibus eliminant, atque contrucidant. Duodecim tum millia Iudæorum in noſtris regionibus cæſa fuiſſe in annales relatum eſt. Pars Iudæorum amore legis ſuæ, mutuis ſe vulneribus conciderunt: alij ſimulato Chriſtianiſmo, rurſus deſerto Chriſto ad Moſen relapſi ſunt.

Iudæorum ſtrages.

At illi qui in Aſiam properabant, onuſti præda Iudæorum, in anguſtiis Pannoniæ (pernegante Colmanno rege Vngariæ, inconditæ multitudini prædarum auidæ, tranſitum per regnum ſuum) ob penuriam commeatus interiere. Aliquot in fugam verſi nemine perſequente retro domum pedem retulere.

cul're. Imperator eodem tempore pacata Italia, perdomitis Machtylda atque Nordmannis, ſeptimo poſteaquam in Italiam migrarat anno, relicto Conrado filio ſuo maiore natu in Italia, in Boiariam redit, Reginoburgij complures commoratur dies, Iudæis ritum priſcæ religionis reſtituit: Diuo Luitpoldo Auſtriacum Boiariæ limitem, Welphoni ſummum Boiariæ principatum reddit, eius filios hæredes inſtituit. Inde in hyberna, ad conuentus agendos, pacem perpetuo edicto more Germanorum ſanciendam, ad Rheni oram procedit. Argentorati Epiphaniorum feriis operatur. Cumque plures, quàm qui pace alerentur, ob bellum ciuile (quod per tres & viginti continenter annos orbem Romanum afflixit) armis, militiæ, prædæ, manubiis inſueuiſſent, eos in Aſiam militatum ire iubet: ipſe quoque eò proficiſci decreuit, atque pro concione renunciauit. Tum conſenſu Augu-

Principes qui in ea fuerunt.

ſti, mandatoque ex inferiore Germania Gotfridus, cum fratribus Balduino & Euſtachio, Rupertus Flandrenſis, ex Boiaria Welpho Dux Boiorum, Otto & frater eius Eckhardus à Scheurn principes, Herandus Autoburitus, Hainricus à Rietenburg, vrbis Reginoburgenſis præfectus, Diethmarus, qui & Thiemo ſuperior, Vta mater Diui Luitpoldi Auſtriaci, per Boiariam, Pannonias, Mæſias, Thraciam, Byzantium, in Aſiam, Syriam penetrant: quarto demum anno, cùm domo emigraſſent, Hieroſolyma, cum pleriſque vrbibus, victis, pulſis, ſuperatis Turcis, Saracenis, Græcis expugnant, rebus Palæſtinis Gotfridus impoſitus eſt.

Prouerbiũ in Rhætia vulgò tritũ.

Alia quinquaginta millia per Noricum Charionumque fines, Imperatoris, Hainrici ducis Charionorum cõſenſu, Vgris à tergo relictis, per Mæſiam, Thraciam & Hadrianopolim eodem penetrarunt. Claſsicum tum, nunc nauticum celeuſma eſt, carmenque ſolenne Germanis eſſe ſolet, dum ſoluentes ſibi benè precantur. Braxea calciamenti genus, teſſera fuit: vnde adhuc in prouerbio eſſe ſolet, dum plura intelligi quàm dicimus, ſignificamus. Dum talia in Aſia geruntur, in Germania Imperator Mogontiacum petit, eos qui Iudæorum opes compilarant, repetundarum poſtulat. Mogontinus quoque archimyſtes huiuſce prædæ particeps erat. Ideo reorum patrocinium ſuſcepit, cõuictusque atrocitate cædis in gentem calamitoſam commiſſæ, clàm diſcedit ad Turogos, reſque nouas moliri anſam nactus decreuit. Welpho quoque ac Hainricus Boiariæ duces, filij Welphonis rebellionem meditari nunciantur, ſed beneficiis à Cæſare deuicti ab incœpto deſtitere. Auguſtus iam ad ſtatum priſtinæ maieſtatis, vniuerſis pacatis, Hyldebrando ſublato, Vrbano profugo rediſſe videbatur, & redierat, niſi filius ſuus Conradus, æmu-

Conradus filius Imp. cõtra patrem rebellat.

lus paternæ potentiæ, fax & turbo nouæ diſcordiæ fuiſſet. Is ſuaſu Vrbani & Machtyldæ filiam Rogerij Nordmanni Siciliæ reguli: vxorem ducit, à patre deſciſcit, Italiæ regnum ſibi vẽdicat, moxque ad eum omnes inimici Auguſti prouolant. Auguſtus fruſtra crebrò ad filium legatos mittit. ſibi inſidiari non deſinentem, ex profeſſo ſub magna ſuperficie pietatis, exercitus, proceres, milites ſollicitantem nequicquam orat, obſecrat, ne tam infandum ſcelus aduerſus genitorem (qui eum hactenus conſortem Imperij, ſucceſſorem teſtari perſeuerauerit) committat. Sed ſurdo cecinit Auguſtus. Clemens tertius vrbe à Conrado pellitur, Vrbanus reſtituitur: mox inuicem diras inferiaſque dicunt. Vr-

Clemens 3. P. M. vrbe pellitur.

banus acta Hyldebrandi tueri, Clemens reſcindere pergit. Imperator quoq; ſumma ope contra Vrbanum nititur. Moueri ruſſus ciuitas Chriſtiana, & diſſenſio ciuilis, quaſi permiſtio terræ erumpere cœpit: ſcinditurque populus Chriſtianus, pauci reperti, qui veram pietatem iniuſtæ potentiæ anteponerent: partium ſtudia, quæ extincta erant, gliſcunt. Neque illis modeſtia, neque vllus eſt modus contentionis, vtriſq; cupiditas victoriæ haud ſatis moderata. multos mortales ea lues extinxit, remque Chriſtianam peſſundedit. Dum alteri alteros quouis modo vincere volunt. Vrbanus criminando Imperatorem. plebem Chriſtianam exagitat, occultè largiendo, indulgendo, pollicitando magis incendit, ita ipſe clarus, potens factus, ex libidine ſua victoria vtitur, pluſque ſibi ac ſucceſſoribus ſpinarum ac potentiæ, quàm pietatis atq; amoris comparauit ſub titulo Chriſti, pro ſua magnitudine amplitudineque laborauit. Namque vti paucis verum abſoluam, poſt illa tempora, quicunque concionem diuinam agitauere, honeſtis nominibus, quaſi iura Eccleſiæ, libertatemque religionis defenderent, & quo Romani Epiſcopi authoritas maxima foret, bonum publicum ſimulantes, pro ſua quiſque potentia certauerunt. Imperator quidem contra hæc ſumma ope connitus fuit: vtraque pars miraculis ſe tutata eſt. Pau-

Pauli Beireutenſis narratio.

lus Beireutenſis narrat, Epiſcopum quendam, dum pro concione Hyldebrandum vituperat, fulmine tactum eſſe: dumque ageret animam, dixiſſe, ignea cathena conſtrictus trahor ad inferos: ite nunciate Cæſari, vt reſipiſcat, & flagitium in Deum, Diuum Petrum, eius vicarium commiſſum, officiis compenſet, niſi me antecedentem ad æterna ſupplicia ſubſequi malit. Eodem quoque die, nempe Paſchalibus quarto Kalendas Martij. vt idem Paulus recitat, Epiſcopus Spirenſis, Septimo iniquus, ab eodem Kalendis Martij deuotus animam efflauit. Gregorio Salernum profugo intrante, ciuis quidam dixerat, author diſſenſionis, qui totum orbem terrarum armis & bellis inuoluit, huius vrbis quoque

Bernried prope Vurmſehe

quietem conturbaturus aduenit. Mox ille, his dictis obmuteſcit: deductus ad Gregorium, errorem ſuum confitetur: ab eodem ſanitati reſtituitur. Bernried collegium eſt Ha-

minum

minum Auguſtalium, ſuperioris Vindeliciæ, propter Vertem lacum, ſupra Monachium quindecim millia paſſuum, ibi Herlucæ ſacratæ fœminæ ſepulchrum oſtenditur. Ex ill tempeſtate vixit & nocturnis ſuperûm, inferûm congreſsibus ſecretisque coll ius eſſe conſueta, narrare ſolita fuit, Execratos flamma omnium ardentiſsima excruciari. Contrà ſacerdos expiranti ſimilis triduo in Saxonia decubuit. Is vbi ad ſe rediit, apud inferos Hyldebrandum, Rudolphum, Hermannum tyrannos, æternis mactari ſupplicus reuelauit. Falſi tum prophetæ, falſi apoſtoli, falſi ſacerdotes emerſere, qui ſimulata religione populum deceperunt: magna ſigna atque prodigia ediderunt: & in templo Dei ſedere atque extolli ſuper omne id quod colitur, cœperunt. Dumque ſuam potentiam dominationemque ſtabilire conantur, charitatem, ſimplicitatem Chriſtianam extinxerunt.

Herluca mulier.

NOTA.

Sigebertus horum temporum ſcriptor, vir alioquin etiam, vt quisquam illa tempeſtate eſſe poterat, omnis diuini humanique iuris conſultiſsimus, Perniciosiſsima (inquit) ſeditio, & vt pace bonorum dixerim, hæreſis omnium peſtilentiſsima, populum Chriſtianum percellit. Sacrificuli illius, qui ſe dixit, pueros effœminatos, falſos prophetas, tyrannos (qualis Imperator noſter, princeps optimus, non eſt) populo ob ſcelera imponere, his à Deo datis, non ſolum non parendum eſſe, verum etiam fraude, vi, quouis modo tollendos, populum Chriſtianum docere audent: periuria, homicidia, ciuilia bella, cædes, perfidiam, pietatem vocant: huiuscemodi Deo placere prædicant, ſacramento rogatos, religione iurisiurandi Cæſari aſtrictos, exauthorant: fidem frangentes, fœdera diſſoluentes, pactum præuaricantes, iuramentum violantes, perfidos atque periuros non eſſe, ſibi credi poſtulant. Quin eos qui fideles ſunt qui rebellionem, incendia facere, ſtupra, inceſtus committere, prædas agitare, proximos opprimere, occidere, compilare, ſanguinem Chriſtianum effundere ſummopere cauent, in numero ſceleratorum atque impiorum computant: ceu verò non extet perpetuum immortalis prætoris edictum. Qui pactum ſoluit, non effugiet: & periuri regnum Dei non poſsidebunt. Pleriq; omnes boni, aperti iuſti, ingenui, ſimplices, cum imperiũ antichriſti cœpiſſe, quod ea quæ Chriſtus ſeruator noſter tot annos ante nobis cantauit, eueniſſe eo tempore cernebant, memoriæ literarum prodidere. Orbis terrarum tum à cardine bellorum procellis iactatus eſt. Genus humanum vndique turbine armorum inuolutum eſt. Orientales atque Occidentales inter ſe armis concurrerunt. Mortales cuncti mutuis ſe vulneribus afflixerunt. Nordmanni, Galli, Germani, Saxones, Vgri, Itali, Britanni, Chriſtiani Occidentales, domeſticis diſsidiis, ciuilibus armis attriti ſunt. Græci & Armenij, Turcæ & Arabes, Hiſpani & Saraceni, Aſiatici & Africani inter ſe infeſtis concurrere ſignis. Hieroſolyma bis capta, bis expugnata eſt. Crebra prodigia, ſuperſtitioſius atque ſcrupuloſius etiam quàm Chriſtiano conuenit, notata atque obſeruata, terruere mentes hominum: cœlum ardere frequenter viſum: ſol atque luna crebrò, præter ſolitum defecere. Complures ſtellæ de cœlo in terram cadere viſæ, faces ardentes, iacula ignita, ignis volans ſæpius per aëra ferri, conſpecti ſunt. Noua aſtra viſa, papilionum caſtra, ignei vermiculi, atque ignoti per cœlum ... ſolis lumen in nubium morem abſtulerunt: fulmine grandine, ventis, turbine ..., ædes, caſæ, homines, pecora, agri afflicti, frumenta, legumina, poma, fruges attrita. Ignes cœleſtes multifariam orti. Igneæ acies, turmæ equitum, peditum cohortes, ciuitates, enſes, gladij, arma cruenta in cœlo viſa, inuicem conflixere. Diluuie, ſterilitate, annonæ caritate, fame, peſtilentia ſæpius laboratum, ignotis morbis, igne, flamma, ardore inuiſibili homines excruciati atque absque nota aduſtionis extincti, ſanguinis riuos extitiſſe dicunt: ſub ipſis flammis, cum panis clibano eſſet impoſitus, vt coqueretur, cum fortè panem quidam frangeret, manantis guttas ſanguinis inuenit. Signum immortale ſubitò veſtimentis huminum adhæſit. Fœmina biennio vterum ferens, marem loquentem enixa eſt. Monſtroſi partus editi, pecudes, homines bicipites nati: domeſticæ aues, pauones, gallinæ, anſeres, ex vicis, pagis, vrbibus ædibus in ſyluas migrarunt, ibi habitantes efferati ſunt. Lupum triginta homines eſitaſſe in Annales relatum eſt. Pleraque alia, huiuscemodi prudens prætereo, ad ordinem rerum geſtarum, & Imperatorem Hainricum quartum Cæſarem Auguſtum, vnde abiui, redeo.

Prodigia varia viſa.

Is vbi filium ad ſanitatem reducere non potuit, in Agrippinenſi Colonia hybernat, octauo Idus Ianuarij ad Aquas Graneas, ad conuentus procerum Imperij agendos concedit. Ibi habito eorum, quibus venire, ſententiam dicere ius erat, conſilio in Senatu ita verba fecit: ô fidiſsimi ciuium, piiſſimique amicorum Romani Imperat. proceres, Chriſtianæque familiæ columen, id vos oro & per Deum immortalem, per maieſtatem Imperij, per ſalutem & dignitatem veſtram, per iuriſiurandi religionem, qua nobis & Reipubl. aſtricti eſtis, obteſtor, vt poſitis gratia atque odio, in commune conſulatis, & Rempublicam capeſſatis: pietatem, pacem iam pridem, fictione atque perfidia paucorum terris depulſam, veſtro labore, veſtraque induſtria reducem ſtabilire: ſæuior tempeſtas rurſus fluctibus obruit. Me in Imperio natum, educatumque, quem Deus ſummus rerum arbiter, & vos Imperatorem rebus humanis impoſuiſtis, non inimicus, neque hoſtis, ſed quod falſum eſſe, & neminem credere

Oratio Imperatoris ad ſtatus Imperij.

percupiam: filius meus illecebris fœmineis captus, quem genui, participem regni ſe… ſucceſſorem declaraui, contra ius gentium, aduerſus ius naturæ & ſanguinis neceſſitudinem, contra diuinum edictum, immemor beneficiorum oblitus naturæ, non ſolùm dignitate, ſed & vita priuare conatur parentem: cui vitam, dignitatem, quicquid denique habet, acceptum referat neceſſe eſt, extinguere connititur. Dux facti fœmina eſt: diutius quàm filio placet, me Deus ſeruat. Vitam quam natura mihi donat, proles mea mihi inuidet. Expectare ſenis fata recuſat. Quæ ſanè noſtræ ſunt iniuriæ, nihil ad vos. Verùm nunc veſtrum duce fœmina occupauit regnum, vi & armis tenet. Vos in mea iniuria deſpecti eſtis, veſtra beneficia mihi erepta ſunt, non me, ſed vos contemnit. Veſtra res agitur, audaciam hominum ſpectate. Non opus eſt malis geniis, homini ex homine plurima mala. Vni animalium homini ambitio honoris, auaritiæ immenſa cupido: nulli rerum maior libido, nulli rabies acrior. Quid reliquum eſt, niſi vt cæteri omnes, ab hoc quaſi in loco illuſtri conſtituto, exempla ſibi ſumant, parricidia paſsim impunè committant? Si vlla apud vos eſt memoria Conradi aui atque Hainrici parentis mei, maiorumque veſtrorum, nolite pati, Imperium veſtro ſanguine atque ſudore partum, per ſcelus, & parricidia tabeſcere, per amplitudinem, ſalutemque veſtram, per immortalem maiorum gloriam obſecro, auferte procul in vltimas terras ex Germania victrice gentium flagitium hocce, hactenus inauditum. Defeſſum tot ciuilibus prælijs orbem Romanum aſſerite, à vitiis, ſcelere immaniſsimo Rempubl. Chriſtianam vindicate, pœnas impietatis ſcelerati reddant, ſentiant ſacrilegi impoſtores, Germanicam virtutem nondum à maioribus degeneraſſe, vos maiorum veſtigiis inniti decet, terrori peſsimis quibusque, bonis patrocinio eſſe. Quod tum fiet, ſi vno conſenſu filium meum minorem natu, maiore ob ſcelera exhæredato atque proſcripto Cæſarem declaraueritis. Hæc vbi Auguſtus dixit, pauci, quibus omnia alia, atque fides, & Reſpub. chariora erant, contrà nitebantur. Cæteri omnes indignitate facinoris commoti, æqua poſtulare Auguſtum cenſent, eiusque poſtulatis annuunt: ex conſilij decreto, more maiorum Hainricum filium Auguſti impuberem adhuc Cæſarem conſalutant, isque ſe nunquam à patre defecturum ſolenni ritu iurat. Iam ciuile bellum, parricidialisque pugna parabatur. Conſuluit ſuprema maieſtas generi humano. Eodem quippe tempore Vrbanus ſecundus, Clemens tertius de Pontificatu armis diſceptantes extinguuntur. Conradus filius Imperatoris, Rex Italiæ, & Romani Raginerum Pontif. Maxim. faciunt, Paſchalem ſecundum nuncupant. In paucis pòſt diebus Conradus fato concedit, Florentiæque regio cultu ſepelitur. Paſchalis cum cerneret bonis Imperatorem cordi eſſe, eiusque res repentina hoſtium morte ſtabiliri, nihil nouarum rerum molitus eſt. Quæcunque fiebant diſsimulauit, nec legatos cum mandatis in Germaniam miſit, donec filius Hainricus aduerſus patrem rebellionem fecit. Illum primo partibus parentis fauiſſe quædam diplomata oſtendunt, & ſunt qui tradant. Iisdem diebus Conradus atque Hainricus Saxoniæ tetrarchæ, filij Ottonis Ducis Boiariæ, à popularibus inſidiis contrucidantur, alter dum noctu iter facit, hic ad Oceanum Albi flumine fugitans, à nautis vulneratur atque præfocatur. Item alter Hainricus Saxonici limitis præfectus animam efflat. Cæſar igitur in Saxonum fines tranſitum facit. Vbi ciuitates honorificè appellando, principes maximis præmiis afficiendo, nulla noua onera imponendo, defeſſam tot aduerſis Saxoniam, conditione parendi meliore facile poſthac in pace continuit. Inde Boiariam petit, Reginoburgij concilium habet, ibi tum Ra… poto & Vdalricus patrueles eius præfecti prætorio mortem obeunt. Inter hæc Hermannus Agrippinenſis archimyſta moritur. Imperator eò contendit, Fridericum Pontificem ciuibus deſignat. Inde Hainricum Limburgenſem parere recuſantem oppidis exuit, ſed ſupplici non ſolùm ignoſcit, ſed & ampliorem Imperij honorem imponit, nempe Lotharingiæ ducatum eidem tribuit. Poſtea in Rupertum Flandrienſem ex Palæſtina reuerſum, Cameracum vrbem liberam infeſtantem, arma mouet, caſtellis quibusdam expugnatis, aſperitate hyemis redire cogitur Leodium. Ibi conuentu ſolenni celebrato, pacem ex veteri inſtituto Germanorum perpetuo edicto confirmat. Latrocinia, quæ per tot annos, vaſtata maieſtate Imperij cladibus inualuerant, iure & vi prohibet, munimenta graſſatorum ſolo æquat. Poſthæc Mogontiacum petit, Romamque proficiſci, vt cum Paſchale Pontif. Maxim. (quem ipſe pacis amatorem, à cæde & ſanguine abhorrentem vocat) de ſummis Reipublicæ Chriſtianæ rebus colloquatur, atque inde in Palæſtinam tranſitum faciat, ſtatuit. Hancque expeditionem meditans, in hybernis cum filio in Boiariam Reginoburgium concedit. Bambergenſibus Diuum Ottonem à ſecretis & precationibus, Iuuauenſibus Conradum ſacrificulum ſuum ex principibus Abuſinæ patriæ meæ oriundum Epiſcopum deſignat. Aribo tum atque Botho fratres potentiſsimi Boiorum proceres obiere. Sigefridus Burckhuſianus eorum patruelis, orta ſeditione inter Saxonas atque Boios, quamuis intercedente Cæſare, interemptus eſt: ſex horis continenter ſæuitum eſt, fores diuerſorij effractæ. Sigefridus vi extractus, cæſus eſt. Auguſtus peractis hybernis, Romamque, inde in Aſiam profecturus Mogontiam petit, relicto filio in Boiaria.

Hainricus filius Cæſaris impuber Cæſar ſalutatur.

Ciuile bellū paratur.

Raginerus qui & Reinerius S. P. Paſchalis 2. dictus eſt.

Conradus filius Imp. moritur.

Conradus & Hainricus filij Ottonis occiſi ſūt, quos etiam ſuprà miſerè periiſſe ſcribit.

Is interim conſilio Diethboldi Chamabenſis limitis, Vogburgenſiſque præfecti, Berengarij à Sultzpach, Ottonis Ducis, Welphonis & Hainrici octaui regulorum Boiariæ, Hainrici Lotharingij ſuaſu, Alberti magiſtri epiſtolarum, & ſacrificuli inſtinctu à patre deficit. Si parens inimicus Pontificum Romanorum fato concederet, ſibi ab alio præreptum iri Imperium metuebat. Specie igitur pietatis rebellionem facit. Primò ſe in poteſtate Romani Pontificis futurum dat fidem, eius ſe partes veluti communis orbis terrarum paſtoris tutarum pollicetur, patrem deinde abiurat. Ad prætextum huiusce facinoris, honeſto nomine, quo ſcilicet authoritas Pontifici maximi maxima in poſterum exiſtat, & Reſpublica Chriſtiana, quæ tot annis ab Auguſto vaſtata ſit, ſtabiliatur, ſe aduerſus vires Imperatoris operam nauaturum prædicat, moxque equites qui ob latrocinia atque crebra bella plures comites, quàm alere poſſent, habebant, adſunt. Atque illi qui egebant, bello, diuitiis aliorum collocupletabantur. Hi omnes miſcere rurſus omnia ſtudebant, filij cœpta probabant, ad eumque confluebant. Cum hiſce & aliis ſuæ factionis ſociis Cæſar in Saxoniam contendit, ad veteres parentis inimicos, à quibus maximo honore reuerenter exceptus, Quintelburgij Paſchalia concelebrat: ope Ruthardi Mogontini Epiſcopi (qui ob cædem & compilationem Iudæorum octo annos apud Turogos exularat) & Gebhardi Conſtantienſis Pontificis, tota Saxonia breui deditionem facit. Inde Northuſij quarto Kalendas Iulij concilium cogitur. Ibi Cæſar, Saxones omnes, Pontif. Max. parteis, actaque Hyldebrandi tutanda decernunt, diem conſtituunt, ante quàm ab Auguſto nó deſciuiſſe, fraudi foret. Tum hi Epiſcopi, Vto Hyldeshaimenſis, Hainricus Badeburnenſis, Fridericus Halberſtatenſis, ſuaſu Ruthardi Mogontini Cæſaris pedib. accidũt, veniã precantur, in verba Pontificis Maxim. abſentis iurant, cuius aduentui res integra reſeruatur. Porrò Auguſtus vbi hæc accepit, Paſchali Romano Epiſcopo ſcribit, Nicolai, Alexandri, Pontificum Maxim. ſanctitatem, modeſtiam, erga ſe reuerentiam prędicat. Hyldebrandi Vrbanique ſuperbiam atque odium in ſe proponit, quorum factione multum ſanguinis Chriſtiani effuſum ſit, complures corpore & anima perierint. Paſchalem collaudat, ſtudium pacis, alias virtutes eius commemorat, ſtudioſiſsimum concordiæ appellat, de perfidia filij conqueritur: aperit tandem, ſe amicum cum mandatis legaſſe, cui ille fidem habeat, cum quo arcano ſermone colloquatur, conſiliumq́; capiat, ſe denique certiorem faciat, quidnam ſibi de eo ſperare liceat. Poſtulat filius quoque Brunonem Treuerenſem archimyſtam, Hainricum Maydenburgenſem, Gebhardum Conſtantienſem, Eberhardum Aichſtatenſem, Ottonem Bambergenſem Epiſcopum, Wichbertum dynaſtam, cum mandatis Romam legatos, qui Pontif. Max. in Germaniam deducant, proficiſci iubet: iique per Boiariam tranſitum faciunt. Et dum Tridenti diuertunt, ab Alberto præſide capiuntur, in vinculaque coniiciuntur. Solus Gebhardus per calles ſylueſtres in Italiam euaſit, ope Machtyldæ ad Paſchalem peruenit. Nam & Wernherus Aquini præfectus in Italia Auguſto adhuc fidem ſeruabat. Albertus, Ottonem, Brunonem, & Wichbertum ea lege liberos abire dimittit, vt ab Imperatore veniam petant, cum eo in gratiam redeant, in eius verba iurent atque renuncient, quid ille de ſociis imperet. Vix illi abierant, Welpho Boiorum regulus partium filij cum exercitu Tridentum petit, Gebhardum à Cæſare Epiſcopum deſignatum Tridentinis, licet ſe nunquam illum recepturos coniuraſſent, imponit, Albertum captiuos reddere cogit. Qui ſpoliati omnibus rebus ad Cæſarem properant. Is tum Mersburgij Quinquagenalia concelebrat, Hainricum à Maydenburgio pulſum à fidelibus Auguſti reſtituit. Inde collectis viribus Ruthardum Mogontiacum vi deducere conatur, vnde ob compilationem & cædem Iudæorum pulſus fuerat. In vrbe Auguſtus erat, extra mœnia filius caſtra facit. Vltrò, citrò internuncij mittuntur, bonorumque ope, qui parricidiale bellum & ſtudia partium deteſtabantur, absque prælio diſceſſum eſt. Cæſar Wurtzburgium petit, Erlongum Epiſcopum, quem pater Aynardo defuncto ſubſtituerat, vrbe, templo exigit. Ibi Rupertum à ſacerdotibus atque populo communiter electum, à Ruthardo Mogontino Epiſcopo conſecrari iubet: dimiſsiſque Saxonibus, Norinbergam, paruum tum oppidum, nunc vrbem omnium Germaniæ ampliſsimam, cum viribus Boiorum fruſtra aliquot menſes obſidet. Oppidani fortiter ſe tutati ſunt, donec Auguſtus iuſsit, vt ſe filio traderent. Is tum Wurtzburgij, pulſo Ruperto, Erlongo reſtituto, degebat. Cæſar Reginoburgium petit, veſtigia filij absque cunctatione ſubſequitur Auguſtus, à ciuibus ſcelus filij aduerſus parenté execrantibus, in vrbem admittitur: flagitium eſſe vociferabantur, Imperatori de Repub. omnibusque bonis bene merito portas claudere. Cæſar ab vrbe profugit. Auguſtus Vlricum ibi Epiſcopum deſignat. Chamabos, Vogburgenſes, per Boiemiæ regulos deuaſtat, filio vires colligente, cumque copiis in altera ripa Regni fluminis, qui ibi Danubio miſcetur, conſidente, aduerſam ripam cum Borisboio Boiemorum regulo, atque D. Luitpoldo Auſtriaco, cuius ſoror Heliopyrga Boiemo nupta erat, occupat, ibi caſtra locat. Intercedebat flumen (quod non ponte lapideo, vti nunc, iunctum erat) quo minus parens ac filius committeretur, ſceleſtas manus conſererent, parricidiali certamine cognatas acies pollu[e]rent. In vado tamen

Albertus præſes legatos capit.

Welpho Tridentũ petit.

Borisboius Boiemiæ reguls
L. Luitpold.
Heliopyrga.

[...]vvicus occiditur.

men leuia atque parua, tumultuantium more, vbi Hartvvicus pa[...]m Augu[...], prælia fiebant. Tandem exercitus vnius diei inducias pacti, familiariter c[...], nefandum abominantur bellum. Filius maximis præmiis, pluribus pollic[...] inductum regulum Boiemiæ, Luitpoldumque, huic Hagnam ſororem ſuam pactus, domos redire perſuaſit. Auguſtus ab hiſce & aliis deſertus, fuga ſibi conſulit, per Hercynium iugum in Boiemiam penetrauit, ab duce Boiemiæ, qui cum ante paucos dies deſeruerat, maximo honore excipitur. Inde ab eo ad Wigbertum Myſnenſis limitis præfectum, ab hoc & Saxonibus, qui odio in commiſerationem conuerſo, reuerenter eundem exceperant, ad Rheni oram, Confluentesque Moſellæ deducitur. Plerique cognita fuga Imperatoris, ab eo deficiunt, vt animi hominum ſe, quò fortuna, ferè inclinant. At filius Reginoburgium repetit, fideles Auguſti, qui intus erant, ſibi præmiis conciliat, ciuitatem in deditionem cogit. Pulſo Vlrico, Hartvvicum filium Engelberti reguli Charionum, fratrem Rapatonis primi Artobergenſis dynaſtæ, & Engelberti Carnoburgenſis limitis, & Hiſtriæ præfecti, Epiſcopum vrbi deſignat. Inde Franciam petit, Wurtzburgium capit, Erlongum Pontificiatu motum inter ſacrificulos ſuos eſſe iubet, Rupertum reſtituit. Poſthæc Auguſtam Nemetum petit, Cæſarea gaza potitur. Iam Richardus Albanus Pontifex, Gebhardusque Conſtantienſis Epiſcopus Roma venerant, Pontificemque Romanum in Germaniam vltimo Decembri venturum renunciant. Auguſtus Richardum coniunctum ſibi familiaritatis neceſſitudine Mogontiaci honorifice excipit, benignè appellat. Inde Confluentiam petit, conuentusque ſolennes Mogontiacum ad octauum diem ante Calendas Ianuarias edicit. Cæſar Ruthardum Mogontiacum reducit, quo & Auguſtus venire quàmmaximo poteſt apparatu meditatur. At filius horum ſuaſu, qui potentiam Auguſti metuebant (nam populus parenti fauebat, ſcelus filij execrabatur) habitu quàmmaximo poteſt miſerabili, Confluentiam ad genitorem ſe confert, pedibus eius accidit, errorem ſuum, ſcelusque confitetur, veniam petit, atque ab indulgentiſsimo patre impetrat, deinde iuſiurandum dicit, ſe in poteſtate fore Auguſti promittit, modo is Pontifici Romano obtemperet. Pater & filius inuicem mutua gratulatione defunguntur, rem omnem ad conſilium conuentumque deferunt. E[...] cum Deo propitio in gratiam redacti forent, Cæſar tantum apparatum armorum, tot copias fruſtra eſſe, ſumptuoſioraque fore, quàm quæ ciues atque populus fruſtra eſſe, ſumptuoſioraque fore, quàm quæ ciues atque populus ferre poſsit, admonet, cum paucis ad ſenatum veniendum cenſet, vbi armorum metu ſublato, libera poteſtas decernendi ſit, & potius iure quàm ferro diſceptetur, resque omnis lege potius, quàm armis ad otium deducatur. Facilè tam ſalubris conſilij ratio recepta eſt. Auguſtus igitur dimiſsis, quas contraxerat tutelæ ergò, viribus, cum trecentis duntaxat equitibus, comite filio, è Confluente Moſellæ atque Rheni egreditur, ad conuentum agendum Mogontiacum procedit, quo interim hoſtium atque inimicorum Auguſti magna vis vndique ingruit. V[...]i

Cæſar Bingium venit.

Bingium ſexto ſeptimanæ die ante ferias brumales (quas celebres natali Seruatoris noſtri habemus) peruentum eſt, nuncius ingentes copias Boiorum atque Sueuorum, item aliorum aduerſariorum Auguſti, Mogontiaci conueniſſe renunciant. Idem Ru[...]ard[...]m quoque archimyſtam, cæterosque Pontifices, & inimicos Imperatoris ap[...] plebem proceresque contionantes deieraſſe, nolle ſe vllo pacto contagione poll[...], eu[...] ſacrificiis interdictum ſit, colloquio, aſpectu, ſermone, conuerſatione contaminari, [...]cipibus narrat. Mox filius Auguſtum appellat, Pater pientiſsime (inquit [...] hoc op[...]dum quod proximum eſt, pauliſper tibi ſecedendum eſt, donec illos tibi placem, atq; [...]s in gratiam redigam, confeſtimque tertio fide data, operam parenti pollicetur, ſe e[...]dem ſedulò inimicos conciliaturum iurat. At vbi Auguſtus Bingium quartus intrauit, portæ vrbis clauduntur, cæteri Imperatoris fideles excluſi oppido, diffugiunt. Continuò cuſtodes Auguſto, acerbiſsimi eius inimici, ne fuga elabatur, adhibent. Filius quaſi [...]re bene geſta, triumphabundus Mogontiacum properat. Populus qui plus patri quam filio fauebat, ſæuire cœpit, indigniſsimum facinus clamitant, Auguſtum in vincula [...] filio coniectum, inauditum ſcelus, haud leui vniuerſæ Reipublicæ malo expiandum eſſe vociferantur. Inter hæc legatus Rom. Pont. duo & quinquaginta Epiſcopi, principes, item alij

Filius Auguſti iterū Cæſar appellatur.

Wigbertus Dux legatus Cæſar filio inſignia Imperij tradere cogitur, & in vita perpetuo ſummo cōſtituitur.

proceres frequentes coëunt Mogontiaci, & referunt de Repub. ſententias dicunt gr[...]es, vt quisque acerbiſsimè cenſuit, crudeliſsimè dixit, ita quam maximè ab inimicis Au[...]ſti laudatur, dixerat aliquis leuiorem ſententiam, mox conuicio aliorum corrept[...]s exagitatur. Tandem perſcribitur Senatusconſultum, & nemine obnunciante promulgant, hoſtes Auguſti ſacrificiis interdictum, è faſtigio generis humani abdicant, vniuerſa acta Hyldebrandi comprobant, infirmiores terrent, dubios confirmant. Filius Auguſti iterum communi omnium ſuffragio Cæſar nuncupatur: eidem ſacerdotes, proceres more maiorum ſacramentum dicunt. Author fit flamen legatusq; Rom. Wigbertus Dux Myſnenſis limitis, ſuſcepta legatione iuit ad Auguſtum, ei voluntaté concilij proponit: ſiquidem ſaluus eſſe velit, ſibi inſignia Imperij, ſacri penetralia regni reddere iubet. Auguſtus hiſce

territus,

territus, nihil cunctatus paret, Crucem, haſtam, ſceptrum, globum atque orbem, quem Teutones malum vocant, enſem, diadema reddit, hæcq; mox ad filium deferuntur. Isq; vbi ea accepit excluſis amicis parentis, ſuis rebus ſtudentium frequẽtia ad Ingelhaim procedit: eò ad ſe patrem deduci iubet, ibi in frequentiſsima corona, omnes Auguſtum circumſiſtunt, comminantur, necem intentant præſentem, niſi imperata confeſtim faciat, imperio ſponte cedat, inſignia ipſe vltrò filio tradat, caſtella, munimenta, quæ præſidio teneat, reddat Auguſtus tanto rerum articulo conſtrictus, de vita cum illis, quo rationem ſalutis animæ in poſterum habere queat, duntaxat paciſcitur, orat, obſecrat. Cætera, quæ imperentur, cupidiſsimè ſe facturum pollicetur. Tum Richardus Romanus flamen reſpondet Auguſto, nullam ſpem ſalutis penitus fore, vitam omnino in dubio eſſe, niſi publicè in celebri conuentu confiteatur, Hyldebrandum iuſtum fuiſſe, ſeq; illi iniuſtè Wigbertum ſuppoſuiſſe, atque Eccleſiam templumq; Dei, cathedrã Apoſtolicam, totius orbis primariam, iniuria affeciſſe, iniuſtè, crudeliter, vti ſæuum hoſtem perſecutum fuiſſe. Auguſtus vbi hæc audit, lachrymis obortis, pedibus ſacerdotuli accidit, per Deum immortalem obteſtatur, obſides illis quos petant, offert, comitia principum, quorum ſentẽtia, ſi quid perperam feciſſe comprobatum fuerit, ſatisfaciat, vbi libera poteſtas decernendi ſit, & tantæ res componãtur, poſtulat. Omnibus his reſiſtitur, opponitur decretum concilij, legatiq; Pont. Max. Rurſus Auguſtus cũ nulla alia ratione eripi manibus hoſtium poſſet, ſciſcitatur, ſiquidem illa omnia confiteatur, an execratione expiatus ſit? Suſcipit legatus Romanus, ſui hoc iuris non eſſe, Romam migrandum, præſentem Pont. Max. ſatisfacere oportere ait. Imperator ergo vt gladios ceruici impendentes euitaret, ſalutem ſeruaret, quæ inimici imperarunt, & dixit & fecit. Poſthæc Cæſar relicto in Ingelhaim, vbi priuati more viueret, parente, Mogontiacum redit. Dimiſſo conuentu Burgundiam petit, ſuperiores regiones Rheno contiguas perluſtrat. Eſt oppidum Alſatiæ, Ruffas Aquas vocant, armis tum, atq; viris fortibus potens, ibi dum comites Cæſaris multa auarè ſuperbeque in oppidanos committunt, ciues correptis armis, vim vi prohibere, ab iniuria ſe defendere conantur. Excitatoq; tumultu, Cæſar ſuis opem laturus, non cognita cauſa armatus aduolat. Sæuit ignobile vulgus: ciues ſuis dant ſignum tintinabulo: viri, puellæ, pueri, mulierculæ, famuli, liberi concurrunt, furor arma miniſtrat: haſtas, iacula, ligna, lutum, lapides, puluerem in aduerſarios iactant: perfidos, ſacrilegos, impios, parricidas appellant. Cæſarem in fugam vertunt, mœnibusque cum copijs expellunt, inſignia Imperij, Cæſaream que ſupellectilem diripiunt. Cæſar ea clade atq; contumelia accepta, ratus id fraude parentis factum eſſe, ad Ingelhaim vt eum capiat, contendit. Certior fit Auguſtus ab amicis qui ſecretò eius rebus ſtudebant, fugam capeſsit, ad Agrippinenſem Coloniam profugus peruenit. Ciues exulem libentiſsimis animis, maximo honore atque amore, non ſecus atque rerum dominum recipiunt: omnibus rebus iuuant, quæque imperarit cupidiſsimè ſe facturos pollicentur. Ab ipſis Imperator in extremos Germanici Imperij fines Leodium deducitur. Vbi reuerenter ab Otberto epiſcopo, & Hainrico duce Lotharingiæ excipitur: & ad omnes deinde Chriſtianos principes, maximè ad Philippum primum occidentalis Franciæ regem, literas dat: tragœdiam ſuarum calamitatum explicat. Quemadmodum omni honore atque dignitate expoliatus ſit, atque ſibi ereptum Imperium, detegit. De acerbitate hoſtium, factione Romanorum pontificum queritur: Hyldebrandi Vrbanique, omnium temporum iniurias inimicorum in ſe commemorat: à quibus filios ſuos inductos & deprauatos queritur: in ſe commiſſum eſſe, quod & apud hoſtes religionis nefandum habetur, refert. De obtrectatione, inuidia & conſpiratione in ſe Hyldebrandi, cuius ipſe & honori & dignitati adiutor fuerit, plura dicit, ſe ſeruaſſe, vt eſſent qui ſe perderent, aperit. Nouum exemplum è Republica tollendum, ne in perniciem populi Chriſtiani latius ſerpat, docet. Se oppreſſo omnium capitibus inſultaturos ſacerdotes Romanos prædicit. Proinde hortatur vt reges rationem poſteritatis habeant: maieſtatem, Imperium, regnum, populum Chriſtianum, ſuam exiſtimationem & dignitatem à ſæuiſsimis tyrannis vindicent, qui ſub honeſto Chriſti titulo publicam Chriſtianorum libertatem, à Deo Opt. Max. ſanguine emptam opprimere conentur, & vniuerſos Chriſtianos in ſeruitutem redigere duriſsimam, diu noctuque, manibus pedibusque connitantur: & facturos niſi reges caueant, neque ceſſaturos admonet, donec more Antichriſti in templo Dei ſedeant, atque ab omnibus, quaſi Deus colantur & adorentur. In hanc ſententiam complura, quæ in Bibliothecis leguntur, Imperator tum ſcripſit. Cuius filius vbi reſciuit eum Leodij eſſe, eo Paſchalia ibidem celebraturus properat: pœnas de epiſcopo atque duce, quòd hoſtem recepiſſent, ſumpturus, aut patrem in poteſtatem redacturus. Cumq; quarto die ante Paſchalia in vrbe, quam Aquas Graneas vocant, reſideret, à parente legati veniunt, qui peterent, vt Cæſar alibi Paſchalia hoc tempore perpetraret, fineretque parentem in extremo Imperij fine vitam degere: neque beneficia amicorum illi eriperet: malle Auguſtum, agricolam in alieno regno, quàm in ſuo ludibrio eſſe: atque denique alieno ſcelere, quàm filij perire. Filius vbi hæc mandata parentis accepit,

Cæſar filius Mogontiacum redit.

Ruffach.

Sæuitia vulgi.

Cæſar fugatus.

Cæſar filius ad capiendũ patrem properat

Cæſar pater fugam capeſsit & ſuam calamitatem multis exponit.

Tyrannidẽ Pont. Rom. cauendam prædicat. Hainricus quartus.

Filius Cæſar patrẽ Leodij eſſe audiens ipſum perſequitur.

nihilominus in propoſito perſtat. Trecentos equites, qui pontem Moſæ occupent, præmittit. Auguſtus in Franciam occidentalem ad regem Philippum aufugere certabat: ſed ab epiſcopo & Haintico confirmatus, manet. Huius filius in crepidinibus ripæ equitatum in inſidijs locat. Ipſe cum paucis pontem tranſit. Antecurſores Cæſaris, qui pontem occupare connitebantur, inuadit laceſſitque, donec totum agmen Cæſareum adueniret. Poſthæc ſimulata fuga per pontem aquæ citus fertur, hoſteis ad inſidias trahit. Nam Cæſariani omnes auidius fugientem inſequuntur. Vbi pontem ſuperarunt, ac poſt ſe paululum reliquerunt, hi qui latitabant, proſiliunt. Hainricus quoque dux Lotharingius

Cæſariani cæſi & ſubmerſi in Moſa.

cum nouis copijs aduolat: filius eius qui hactenus fugam ſimularat, reſtitit. Cæſariani circumuenti cæduntur, in fugam vertuntur, ad pontem properant, ſeque ibidem ſtipant. Ponte grauitate ponderis corruente, in Moſa ſubmerguntur. Hacque clade Cæſar tertio die ante Paſchalia accepta, Agrippinenſem Coloniam petit. A ciuibus portis clauſis, Friderico archimyſta vrbe pulſo, aditu prohibitus, Bonnæ Paſchalia celebrat. Poſtridie inde mouet, ſuperiorem Germaniam petit. Mogontiacum procerum conuentu vocato, Hainricum ducem proſcribit, ducatuque mouendum decernit, expeditionem in Lotharingios edicit, copias Wurtzburgij Kal. Iulij conuenire iubet. Vbi hoc Hainricus dux Lotharingiæ, Agrippinenſes & Leodienſes accepere, quæ vtilia fore credunt, comparant, mœnia

Menſe Iulio fortaſsis legendum.

reficiunt vallo, foſſa muniunt, totis ſe viribus ad reſiſtẽdum parant. Menſe Iunio Cæſar cum tribus legionibus Agrippinam inuadit, vrbem obſidere conatur. Sed fortiter erumpentibus, qui vrbem tutabantur, procul à mœnibus caſtra facere cogitur: ibique vnum & viginti dies fruſtra conſidet. Nam ciues ſæpius erumpebant, commeatum ad caſtra con-

Caltoburgij dynaſta occubuit.

Literæ patris ad filium.

uehentes intercipiebant. Caltoburgij dynaſta, Saxonum clariſsimo genere ortus, inclitus Cæſaris, occubuit, literis rebusque bellicis præclarus. Dum hæc fiunt, Auguſtus filio literas mittit, beneficia huic à ſe collata, eiusque item perfidiam commemorat, ad Deum Opt. Max. in ius vocat: paratum ſe eſſe, vt decretis pontificis Romani cæterorumque principum ſtet, affirmat. Iubet proinde eundem ab armis diſcedere. Scribit in eandem ſententiam epiſcopis, principibus, populo, inſuper acerbitatem hoſtium commemorat, quemadmodum ſecum fraude actum ſit, inculcat. Orat, vti ius ſibi iniuria affecto reddant, filiumque moneant, vt ab armis diſcedat. Non vi, ſed iure gentium in cœtu principum ſecum agat. Filius in exercitu pro concione recitatis literis, ex conſilio pro-

Sacrificulos filius ad patrem legatos mittit.

cerum, ducum, epiſcoporum, præfectorum Richuuinum & Albertum ſacrificulos, quoſdam proceres, cum mandatis ad Auguſtum legat, qui eum fide publica, priuata interpoſita, octauo die in caſtra ad concilium deducant, vbi armis, exercituque dimiſſo, coram epiſcopis, ducibus, militibus, equitibus, lege potius, quàm ferro diſceptaret. Cæſar interea ab Agrippina Lotharingiam verſus caſtra mouet, ad Aquas Graneas ſtatiua habet. Richuuinus & Albertus Leodium perueniunt, ibi Auguſtum reperiunt, poſtulata filij, ex-

Auguſtus pater viciſsim mandata defert filio.

ercitusque renunciant. Hiſce auditis, Auguſtus petit, vt qui filij mandata detulerint, ſua quoque ad eum ſcriptis mandata deferant. Horum hæc ſumma erat: Iniquam eſſe conditionem poſtulare, vt ipſe ab armis diſcederet, atq; ſe inimicis intra octauum diem, cum longius in priuato cuilibet negocio, leges concedant ſpacium, committeret. Se quidem paratum eſſe omnia perpeti Reipublicæ cauſa, modò domum armati proficiſcantur, ab armis diſcedant, omnis metus tollatur, & libera comitia, atq; omnis Reſpublica Senatui populoque Germano permittatur. Tum fore, vti per colloquia, abſque vi, omnes controuerſiæ componantur, ſe placitis, conſilioque principum obſecuturum eſſe. Rem tantam abſque Mogontino, Treuero, Premenſi archimyſtis: item ſine his epiſcopis Curienſi, Fruxinenſi, Auguſtenſi, Baſilienſi: atque his ducibus Magno Saxonum regulo, Theodericoque Boieimiæ præſule, præfecto Burgundiæ atque Flandrenſi, alijsque, quibus ius dicendi, veniendi in ſenatum ſit, pacari & tantulo temporis ſpacio non poſſe. Hæc vbi in

Hainricus 4. moritur.

caſtris Cæſaris recitata ſunt, placuit rurſus eoſdem legatos ad Auguſtum proficiſci, vti ſi is verè pacem amaret, propediem vbi lubeat ad Aquas Graneas ad filium veniat. Dumq; illi Leodium venere, Auguſtus morbo corripitur, vitaque excedit. Per eoſdem filio annulum, enſem ſuum, extremum munus, & pignus patrij amoris, cum mandatis mittit. Obijt ſeptimo Idus Auguſti, anno vitæ ſexto & quinquageſimo: poteſtatis totidem, minus duobus Chriſti domini deique noſtri centeſimo ſuper ſextum & milleſimum. Regnum Boiariæ adminiſtrauit annos vndetriginta. Sub eo ducatum Boiorum procurauit annis decem Otto III. nobiliſsimis maioribus in Saxonia Northaimij ad Viſurgim ortus. Deinde crimine læſæ Maieſtatis in iudicio conuictus, proſcribitur, in exilium Boiaria pellitur. Nec habeo plura quæ de eo narrem. Succeſſere Welphones genere Sueui: ſed hos in ſextum differro librum.

QVINTI LIBRI FINIS.

ANNALIVM BOIORVM IOANNIS AVENTINI LIBER SEXTVS.

In ſexto libro Annalium Boiorum hæc explicantur.

Sueuorum origo, & ſitus.
Welphonum (quos Itali Guelphos nuncupant) ſtirps, & genus.
Welpho primus regulus Boiorum.
Welpho ſecundus Boiariæ rector.
Hainricus octauus Boiorum dux.
Hainricus nonus, cognomēto Superbus, Saxoniæ, Ethruriæ, Noricorum, Vindelicorū, Nariſcorum, Rhetorum potentiſſimus princeps, gener Lotharij Imp. 2. Cæſaris Auguſti.
Leopoldus filius D. Leopoldi Boiariæ princeps: Auſtriæ, itidē Stiriæ ſitus, origo, Marchiones.
Hainricus decimus huius frater, Vindelicorum, Noricorum, Nariſcorum rector. primus dux Auſtriæ, atque Orientalis Boiariæ.
Diploma Friderici primi Imp. Cæſ. Aug.
Hainricus vndecimus, cognomento Leon.
Hainrici decimi priuignus, Saxonum atque Boiorum occidentalium rector.
Ducum Brunonis Vici origo.
Noricorum, Scalæ & Burckhuſij dynaſtarum genus.
Welpho tertius Hainrici noni frater, vndecimi patruus: Lycatium in Vindelicia, Rauenſpurgij in Rhetia tetrarches, princeps Sardiniæ, dux Spoleti, Marchio Tuſciæ.
Welpho quartus, huius filius.
Charionum ſitus, origo & principes Ortenburgenſes reguli.

AVTORES QVOS IN HOC LIBRO SEQVOR.

Dauid Scotus, vir admodum eruditus, atq; bonus, ſocius diui Mariani, qui Reginoburgij ſepultus eſt in templo diui Petri extra mœnia: ille primo Ludimagiſter Wirtzeburgenſis fuit. Deinde ob eruditionem ac integritatem vitæ in aulam ab Imp. Hainrico quinto Cæſ. Aug. accitus, eius vitam tribus libris complexus eſt

Magnus Richobergenſis Noricus, flamen Auguſtinianus ſub Imp. Hainrico ſexto Cæſ. Auguſto Chronica ſcripſit, &c.

ANNALIVM BOIORVM Liber Sextus.

PROOEMIVM.

TANDEM ex ciuilium armorum procellis, ex parricidialis diſſenſionis fluctibus emerſimus, altoq; ad littus appulimus, iamque in portu nauigamus. Quàm illa bonis, ſimplicibus, apertis viris, non dicam Chriſtianis, qui ea tempeſtate vixerunt, doluerint, neſcio. Quid ego moleſtiæ, hiſce duntaxat cogitandis ac cómemorandis ſenſerim, non facile verbis explicauero. Illud tacere non poſſum, me velut grandi onere leuatum, gaudium lætitiamq; iam nunc agitare, & quidē ſeriò. Inuenias tamen pleroſq; faſciculatios, ſupplementarios, ſummularios, ſpecularios, atq; chronicarios (indigni ſunt vt nominentur) qui de huiuſcemodi diſſenſione multa prodant, multa mentiantur, cùm rationem, cauſam, originem huiuſce mali penitus ignorent. Homines temerarij, ac planè impij, qui de rebus ſibi incognitis arcaniſque, ſoli Deo notis, audacter pronunciare audent, indulgentiſsimo parenti perſonam ſæuiſsimi tyranni imponunt, quaſi ipſi dij ſint, & non errent, neque miſericordia Dei egeant. Cùm interim ipſi ſimulata religione animi ſint ſub vulpe latentes, vitia virtutes, cœlum inferos, cuncta venalia habeant, quorum Deus honor, pecunia, venter, & ea quæ ſub ventre ſunt. Ego ſuperioris diſſenſionis ac ſeditionis, vt breuiſsimè (verum hic quoque abſoluam) has cauſas fuiſſe reperio, quas ordine, quoniam res magna eſt, atq; memoranda, & ad ſubſequentium facit cognitionem, ſubtexo. Imperator Hainricus quartus Cæſar Auguſtus, ſeptimum nondum natus annum, patrem amiſit, ob ætatem obnoxius fraudi fuit. Principes proceresque tum omnia voluptate atq; vtilitate metiri cœperunt, laborem fugitare, ſudoris, pulueris impatientes

patientes

patientes eſſe, leuiſsimis rebus, gaudijs corporis vacare, venationi indulgere, curam Reipublicæ deſerere, negocia in alios à ſe relegare, inopum querimonias neque audire, nedum cognoſcere, viduas, pupillos, pauperes, ignobiles, obſcuros, ſacerdotes, populares, agricolas, ciues ſuos tineis, & ſoricibus direptui exponere inſueuerunt, eoſdem ſtellionibus, fumi venditoribus, aurifugis, prætoribus, ſcribis, lictoribus, leguleis ſeruire ſiuerunt. Latrocinijs quoque eadem tempeſtate ex conſuetudine licentiaque bellorum ciuilium, proceres iure ſuo deditı fuerunt. Hainricus vbi ex ephebis exceſsit, iſta quo ad licuit, iure, edictis, vi, quouis modo prohibere conatus eſt, pleraque peſsimi exempli correxit, quæ in perniciem publicam, aut etiam per pacem extiterunt. Graſſatores diſpoſitis per opportuna loca ſtationibus prohibuit. Pleraque retractauit, alia ſeuerius emendauit. De pace ex integro ſanxit, pluribus factiones, quæ titulo collegij noui ad nullius non facinoris ſocietatem coibant, aboleuit. Omnia collegia, præter antiqua & legitima diſſoluit, legibus parere omnes nobiles, ignobiles coëgit. Hanc ob rem Saxones atque Turogi, qui in ordinem cogi recuſabant, potiſsimum rebellionem faciunt. Nordmanni quoque graſſantur in Italia vltra Romam, citra Machtylda locupletiſsima fœmina dominatur. Hyldebrandus cum hiſce omnibus etiam adhuc priuatus, ſocietate atque amicitia inita, non ſolum abſque voluntate, & ſine conſenſu Cæſaris, quod hactenus non licuerat, Pontificatum Maximum occupauit, verùm Imperium etiam Romæ ſibi ac ſucceſſoribus aſſerere cœpit. Eius hoc conſilium atq; ratio fuit, ſicque animum induxit, probabilia hæc atque veriſimilia, quæ iam ſubnectam, paulatim obtinere poſſe com[illegible]s eſt: quæ cum obtinuiſſet (vti tandem euenit) tum facilè, dictum, factum inueniri aliquam cauſam, quamobrem abdicaretur & deijceretur faſtigio rerum, atq; in ordinem redigeretur, vel potentiſsimus Imperator: atque ratiunculæ tales fuerunt. Omnem poteſtatem à Deo Chriſto, à Chriſto Petro, eius ſucceſſoribus Romanis epiſcopis datam, ijſdē religione iuriſiurandi, conditione parendi perpetua, cæteris verò principibus duntaxat temporario ſacramento, quoad illis libeat, quemuis Chriſtianum aſtrictum eſſe. Licere proinde primario ſacerdoti Imperatorem precariò duntaxat regnantem, vbi Romano Pont. (qui Chriſti Domini Deiq; noſtri vicem in terris gerit, eius religioni præſidendo perfungitur) non obtemperabit, abdicare, eidem, ſicuti cuilibet Chriſtiano diras atque inferias, more Pontificum dicere, Imperium enim beneficium Pont. Max. eſſe. Item tyrannum quouis modo è Repub. tollendum, neque liberis regum quempiam, niſi ab ipſis creatum, quàm diu illis placeat, receptum, dominari poſſe. Epiſcopum communem animorum parentem atque paſturem, nō ab Imperatore in curia, ſed à ſacerdotibus populoq; communiter in templo diligendum eſſe. Et ſacerdotem qui vxorem habeat, diuinam rem non facere, eius ſacrificia ſummopere à populo, ne contagione polluatur, euitanda. Neque illis vllo pacto decimas & huiuſcemodi donatiua tribuendi eſſe. Haſq; vltimas tres rationes Hyldebrandus in vulgus edidit, reliquas ſibi quidem perceptas. Nequaquam imperita multitudo omni vento doctrinæ (ſicuti ait diuus Paulus) circumduci ſolita, tanti honoris ſpecie atque vmbra & aſtu lactata, aures arrigebat. Hocq; furore tum concitati Germaniæ, Galliæ, Italiæ populi, ferrum in ſua viſcera conuerterunt, per triginta tres annos à Gregorio & Vrbano continenter ſanguine ouium belligeratum eſt. Hic fretus Conradi filij Augusti amicitia, vterq; armis & pecunia Nordmannorum & Machtyldæ adiutus. Acriter contra ab alijs repugnatum eſt, donec Auguſtum Paſchalis per filium Hainricum è faſtigio rerum, in priuatum ſtatum deturbauit, pollicitus ſe in Germaniam ad conuentum ſolennem Auguſtam Rhætiæ venturum. Dumque eò contendit, certior fit de morte Auguſti, ad Padum ergo ſubſtitit, atq; coacto ſuæ partis cœtu, acta Gregorij Vrbanique comprobat, Clementis tertij, cæterorum epiſcoporum atq; Auguſti reſcindit, pollui religionem, ſi quiſpiam ſacrificus ſuffragio prophani cooptatus fuerit, fidemue principi dederit, neceſſe eſſe cuiuis Chriſtiano in Romani pontificis leges iurare, decernit. Quiſquis poſthac eius decretis non ſteterit, albo Chriſtianorum eradit, nulliq; alij ius in Chriſtianum ſen[illegible]tum veniendi eſſe, rogationem perfert, legem promulgat. Antehac myſtæ, monachi, ſacerdotes, virgines, ſacratæ fœminæ, epiſcupi, rebus diuinis, ſtudio literarum, ſcrib[illegible]dis libris (delegata dom[illegible]s, penatium, agrorum, cura in prophanos) duntaxat operam dabāt, rerum luxarum ed[illegible]ucarumq; adminiſtratione contaminari, pollui ſe credebant. Pec[illegible]niæ igitur, [illegible]prædiorumque, rei familiaris curam in procerum quempiam, qui vicinus [illegible] anch[illegible] cont[illegible]iberni erat, à ſe relegabant. Illum Cæſar dabat, qui ſacerdotibus victum & ve[illegible], pa[illegible]bus inde alimenta tribueret, huncq; Boetum, germanico atq; græco vo[illegible] *Vogt.* c[illegible] h[illegible]c [illegible]onum curatoremq; vocabant. Primum tum immunitatem libertatemq;, amoto huiuſcemodi adminiſtratore, ſacerdotes receperunt. Polliciti quotannis Romano pontifici nummum aureum (quem Byzantiū vocant diplomata) penſitare facile [illegible]m Paſchale de alieno largiente, tributumq; accipiente, qui aliam quoque rationem in vulgus diſsipauit. Communem paſtorem communiter ab omnibus, grege, ouibus & arietibus, hoc eſt, ſacerdotibus, plebe deligendum eſſe. Atque rurſus per ſexdecim continuos

nuos annos, pro hiſce aucupijs, armis, non citra ſanguinem decertatum: omnia diuina humanaque permixta ſunt. Contrà Cæſar, & alij plerique epiſcopi & proceres ſummopere nitebantur, nec animi tamen Romanorum pontificum frangebantur, ſed admonebantur, quo maiores neceſsitudines compararent, quibus cogi poſſent Imperatores, reges, principes, epiſcopi, ſenatus, populus, niſi id probarent, quod ipſi conſtituiſſent. Nec per ſepties ſeptem annos deſtitere, donec voti compotes facti ſunt, tantumque bolum ex faucibus Imperatorum eripuere. Imperatorque comitijs pontificis, Republica Chriſtiana non ſolum excidit, ſed & comitia Cæſarea irrita eſſe, extortum, niſi pontifex Romanus author fiat. Cæſareque primùm excluſo, mox populo, paucorum potentia creuit, Imperatoris maieſtas, principum authoritas, res populi deminuta eſt. Nec diu hac licentia ſacerdotes ac epiſcopi lætati ſunt. Sacrificuli, myſtæ, epiſcopi, omnes Max. Pont. & Romanenſibus ſeruiunt, hiſce tributarij, vectigales, ſtipẽdiarij ſunt. Hi qui minus habent, quicquid corradunt, quicquid vnciatim defraudando genium miſeri comparcunt, ditioribus addere coguntur, idq́; illi vniuerſum arripiunt, haud exiſtimantes quanto labore partum ſit. Cuncti epiſcopi pro ſua inſcitia in ordinem redacti ſunt, vniuerſis ſeruitus impoſita eſt, in vnius cuncta poteſtatẽ redacta ſunt. Quando verò eius tanta poteſtas eſt, cur non illa perpetuò, ne non nobis tot ſint domini, vtitur? modò ait, modò negat, quaſi pilam quolibet propellit, rurſus vbi vſus venerit, arripit. Cum tanta meſsis, cur non metit? cur non amat? cur non paſcit, quando tot oues fame pereunt? Cur ouili capros, hircos, lupos, libidinoſos, adulteros, virginum, ſacratarum fœminarum ſtupratores, cocos, muliones, latrones, argentarios, nummularios, fucos, pecuniarum aucupes, luxu perditos, perfidos, periuros, literarum omnium penitus rudes imponit? Non audita loquor, ea quæ hiſce oculis video, narro. Cur lupis oues committit? Cur gregem ſuum ſimulatoribus religionis pernicioſiſsimis, rem ſuam duntaxat agentibus ſeruire, cur pueros & effœminatos agnis ſuis dominari permittit? Xiſtus quartus Pontifex Maximus clariſsimo Principi Alberto genitori ducum noſtrorum, illiusq́; popularibus vt abſque precio, ſextæ ſeptimanæ, quoq; die, item alijs ſolennibus ieiunijs, ouis, caſeo, lacte liberè veſcantur præcipit, extat diploma, cur Reginoburgenſium perſonatus vicarij contra edictum ſummi pontificis, non veritus eius fulmẽ, illa nos à ſe emere cogit, atq; noſtra nobis vendit, hasq́; nundinas demum ante triennium ab hinc inſtituit? Epiſcopi noſtri quales ſint pudet dicere. Pauperum alimentis, canes, equos, ne dicam ſcorta alunt, potant, amant, literas omnes velut contagionem vitant. Nullam curam inopum, quorum opibus incubant, agunt. Nihil in eiſdem præſidij eſt pauperibus, ſuperbia, luxu, armis, cum quouis, vel Perſicis regibus, locupletiſsimo Imperatore decertant. Qui imperat, leges imponit, præſcribit, iubet, vetat ſi tacet, ſatis laudat. Cur canis mutus eſt, & non latrat? Luposq́; claua Herculis in malã crucem abigit? Imperatores, reges & principes noſtri, tot cœlites, paupertatis Chriſtianæ amatores & nullius præterquam pacis ac literarum ſtudioſos nobis dedere? Nempe diuos Corbinianos, Lampertos, Hemetanos, Erhardos, Hyldulphos, Vergilios, Rupertos, Pilgramos, Columbanos, Gallos, Eberhardos, Hardouicos, Conrados, Ottones, Wolffgangos, Albertos, Marianos, Sympertos, Vdalricos, Gothardos. At ſi dijs placet, nunc venatores inauſpicatiſsimum in ſacris literis genus hominum, omnibus imponuntur, ſanctiſsimis patribus ad hæc conniuentibus. Chriſtus ſummus rerum Imperator, Deus, natus ſempiternus, cui totius orbis imperium, hominum deûmque fatis pater deſtinauit, cœleſte ſolium, imperium æternum reliquit: homo factus, mortuus & ſepultus eſt, vt nos collocupletaret. At illi obſcuriſsimis crepundijs, atque egentiſsimi, ſine tribu, ſine nomine procreati, vt ditentur, vt opibus, potentia, imperio rerum, quæ Chriſtus ſpinas vocat, potiantur, ferre parem, nedum ſuperiorem non poſſunt, Chriſti ſanguine redemptos in maximam ſeruitutem redigunt, in gregem eius crudeliſsimè ſæuiunt. Ea eſt temporum infelicitas, non licet loqui, quæ ſentis, nec ſentire, quæ loqueris. Oues tondere, deglubere, occidere, vti libuerit, ſub ſpecie religionis longinqua eſt conſuetudo. Si quis in legem Chriſti præuaricatus fuerit, ſi quis conuitium in maieſtatem diuinam, in deiparam Virginem, in reliquos cœlites iactitarit, ſuperos maledictis execratus fuerit, impunè abit. Nemo huic negocium faceſsit, aut diem dicit: at qui illos homines, non deos eſſe, errare poſſe docuerit, ad modeſtiam, paupertatem Chriſti cohortatus fuerit, humanæ imbecillitatis admonuerit, erro peſtilentiſsimus iudicatur: ſexcentas ei ſcribunt dicas. Sacroſanctam philoſophiam diuinitùs à ſpiritu ſancto editam, interpretando ſuis moribus aptam faciunt, ambitioni ſuæ ſeruire cogunt, ſcita decretaq́; Chriſti non ſeruare, ſed ſeruire ſibi volunt. Legibus à Chriſto latis ſemetipſos ſoluunt, placita eius contemnunt, nedũ illis parere ſtudeant. Multum refert in quæ quiſq; tempora inciderit. Extat decretum in libris pontificalibus & Annalibus Europæ, præcipuè in Carolo Magno, vbi regibus, Imperatoribus ſacerdotia omnia largiri, pontifices Max. minores capere licet, hos in illorum verba iurare, ius faſq́; eſſe declaratur, contrà ſentientibus diræ atq; inferiæ dicuntur, & id quod antea religio atq; pietas fuit, nunc pagina (vt aiunt) verſa, iniuſtitia atq; irreligioſitas eſſe cœpit.

cœpit. Mali, auari, laſciui, parum ſtudioſi, olim non eſſe ſacerdotes cenſebantur, eorum ſacra, ne quis contagione pollueretur, populus iuſſus fugitabat: nunc contrà eſt pietas vera, charitas mutua, libertas Chriſtiana extincta eſt, ſuperſtitio, proteruitas, peruicacia, periurium, amor ſui creuit, boni mores interiere. Crimina feruent, ſqualens legum ſylua, lites, calumniæ adoleſcunt. Humanorum decretorum ergaſtula increuere, inuaſere, mortalium commenta ſacram philoſophiam contaminant, ſanctiſsima, leuia præcepta Chriſti extrudunt. Faſtus, auaritia, luxus, ambitio, ſimulatio inualuere. Vnius auaritiam totus orbis explere nequit. Inuicem ſæuiendo, mordendo, inuidendo, criminando, inſidiando, rapiendo, fraudando, paciſcendo, fallendo occidimus, atque perimus. Sic fit, ſic homines ſunt, regnare omnes concupiſcunt, parere recuſant. plures mali, quàm boni. Nuſquam fides tuta, pietas, iuſtitia (ſicuti in vulgato eſt prouerbio) terris exulat, in cœlum remigrauit, ibidem habitat. Hiſce enim moribus iuſtitiam nemo dabit, niſi qui Chriſtum mendacij inſimulauerit, fruſtraque eundem vniuerſis, viuis & mortuis, dijs & hominibus, genijs, laribus, ſuperis, inferis, medioximis diem dixiſſe crediderit. Ipſa ſi cupiat ſalus, ſeruare nos prorſus non poteſt, imbecillitate aliorum, non noſtra virtute valemus. Vnde tot vanæ leges, & proximæ quæque duriores. Quis igitur etiamſi maximè velit, Rempublicam plurium arbitrio temerè committat, ac non potius in retinenda perſeuerer? Equidem mundum ad antiquum morem, veterem diſciplinam reuocare, aut ad priſtinum ſplendorem mortales redigere nolim. Iampridem increbuit veritas ruſtica, atque acerba eſt, odium parit. Inſanus ſit neceſſe eſt, qui id quod vult, dicere pergit, & id quod non vult, confiſus factione, non Deo, perpeti detrectat, & teſtis, & beatus eſſe recuſat. Non enim ſapientiæ Chriſtianæ (ſicut eſt cœleſte oraculum) ſed pecuniæ omnia obediunt, quamobrem:

Quiſquis habet nummos, ſecura nauiget aura,
Fortunamq́; ſuo temperet arbitrio.
Magna loquor, quidum nummis præſentibus opta,
Et veniet, clauſum poßidet arca Iouem.

Sed de hiſce ſatis ſuperque, nunc ad incœptum redeo, & de Sueuis, qui poſthac Boiaria aliquot annos potiti ſunt, pauca prius explananda, ſunt.

SVeuos antiquiſsimos, latiſsimos, bellicoſiſsimos, atque notiſsimos Germaniæ magnæ populos fuiſſe, interiora Germaniæ, partemq́; maiorem intra Danubium, Albim, Viſtulam amnes, Hercyniam ſyluam, ſinum Codanum, vbi nunc Saxones partim, partim Venedi, Boiemi, Moraui, Boſij, Luſatij, Pomerij & aliæ Sclauorum nationes ferociſsimæ conſident, obtinuiſſe, proprijs nationibus, nominibus diſcretos, à Sueuo octauo rege Germaniæ cognominatos eſſe, apud illuſtres conſtat ſcriptores. *Hyldericus & Ludonicus Magnus Francorum reges.* Hylderico atque Ludouico Magno regibus Francorum in Germania, atque Gallia contra Ligerim & Albim imperantibus, auitas dereliquere ſedes, ad fontes Rheni, Danubijq́; in Germania, & in Gallia, atque Rhetia, Italiam tenus, pulſis Romanis domicilia cæperunt: vbi quondam habitaſſe Hermunduros, Heluetios, Rhetos, ſobolem Ethruſcorum inuenio. Et ſicut Strabo Teutonicus ſuæ tempeſtatis doctiſsimus tradit. *Sueuia triplex.* Sueuia triplex eſt, pars in Germania magna inter Rhenum Danubiumque amnes continetur, pars intra Hercyniam ſyluam, Lycum, Rhenum, Danubium ad Italiam pertinet. Cæteri in Gallia Celtica conſident, nunc Suitones Heluetijq́; adpellantur. *Heluetij. Suitones. Rhetij. Nigrus qui & Necarus.* Qui Germaniam incolunt, proprijs nominibus ſunt Rhetij, Rhemi, Wirtenbergenſes, Badenſes ducatuum: hæc nomina ad vtramque Nigri amnis ripam. Qui Rhetias tenent Alpini, Hoegij, Engadini, Curienſes, accolæ Vallis Venuſtæ, atque Oeni, ſuperioris nuncupantur. Fuiſſe autem in Sueuia gentem ab Altdorff præcipuam & huius æmulam Bebelinam atque Gibelinam (vicus eſt vbi educatum Imperatorem Fridericum primum Cæſarem Auguſtum aiunt) authores habeo. Hinc Friderici, *Vuelphon. Vuolfſinger.* Hainrici, Conradi, illinc Welphones, qui & Wolfhardi (quos Itali Guelphones nuncupant) procreati ſunt. Hi Imperatoribus rebellare, illi obſequentiſsimi eſſe ſoliti. Quamobrem adhuc ab ipſis Italia fautores atque amicos Cæſaris Gibelinos, hoſtes Guelphos vocitat. Qui primus ab Altorff Welphonis cognomen tulit, ab auſpicio rei militaris, bonoq́; omine belli traxit. Canis enim, lupus atq; vulpes, quorum catulos Welphones Teutones vocant, Germaniæ genti bellicoſæ animalia peculiaria, Martique dicata. Welphones autem ab Altdorff caſtello, Rauenſpurgio oppido, familia vetere & honorata, atq; ex Principibus Sueuiæ orti, centum atque nouem annos potiti ſunt Boiariæ ducatu: Lycatibus, pago ſuperioris Boiariæ, trecentis amplius annis. Non ab re fuerit ſtemma proponere, *Genealogia Caroli Magni.* imagines & elogia vniuerſi generis exequi, longum eſt, familiæ breuiter attingam. Tempore Pipini regis Francorum, Varinum, eius filium Eiſenobardum, in aula Caroli Magni clarum fuiſſe reperio. Familiam poſt hos illuſtrauit Welpho, cuius liberi Iuditha Auguſta, vxor Imperatoris Ludouici Pij, mater Imp. Caroli Calui Cæſ. Auguſti, Rudolphus & Conradus: ſoboles horum Eticho progenuit Hainricum, Litogardam vxorem Ludouici ſecundi

cundi

ſecundi regis Boiorum, & Bardonem, qui à Cimbris necatus eſt aquis, Ludouicus ſecũdus rex Boiorum atque Francorum, filius Ludouici illuſtris, frater germanus Imp. Caroli tertij Auguſti, & Carolomanni regis Boiorum & Italiæ, ſoccro adfinibusque ſuis Ambrones Lycatiosque primæ Boiariæ pagos, dono dedit. Etichonem apud Ambrones contubernium duodecim monachis (quos Hainricus filius deinceps ad Altonis monaſterium migrare iuſſerit) conſediſſe, ibidem ſepultum eſſe literis traditur. Eius nepos Hainricus ex Hatta de Hoheuuart, Dieſſen & Andechs caſtellis Boiariæ orta, atq; educata, diuum Conradum pontificem Conſtantiæ, Etichonem, authorem nobilitatis Rhetiæ Curienſis, dictæ de Schuuitz, Heiſzel, Vſter & Rapoltzvueil, & Rudolphum tulit: Rudolpho Welpho ſecundus progenitus, hoc alter quoque Rudolphus, ille in Welphouen (quæ nunc villæ ſunt in ripa Geloni in Vindelicia ſuperiore) habitauit, vnde is locus ab eo cognomen traxit, Welphonis prætorium valet, ab Viidertorff monaſterio tria millia paſſuum abeſt, Huncque Welphonem primum, nimirum Lycatiorum atque Ambronum tetrarcham ſcriptores Boiariæ vocant. Rudolphus ſecundus huius filius vxorem habuit Itham Sueuam genere, haud longè à lacu Brigantino ortam, filiam Conradi Oetingenſis, neptem Imperatoris Ottonis magni ex filia Richolita, ſororem Chunegundæ coniugis Friderici in Dieſſen & Andechs principis. Ex qua liberos Welphonem ſecundum & Hainricum, atque Richolitam procreauit, quorum minimus natu Hainricus in venatione ab apro percuſſus perijt Loenijs, pagus eſt Noricorum, Atheſis præterfluit, inter Pſonium atque Meraniam vrbes. Richolita Adaloheroni comiti ab Eberſperg nupſit. Welpho matre adnitente Altonis monaſterium ab Vgris exciſum, direptum, inſtaurat, conſecraneis diui Benedicti reddit. Rudolphum magiſtrum, deinceps Erhardum, Hainricum præficit: Itham genitricem ibi ſepelit. Diuo Hainrico & Conrado ſecundis, Imperatoribus Romanis repugnare auſus, cum Brunone epiſcopo Auguſtenſi, fratre diui Hainrici bella geſsit. Eius coniunx fuit Irmengarda ſoror diuæ Chunigundæ Auguſtæ, tranſtulit ex Weingarten Sueuiæ templo ſacratas fœminas in Altonis monaſterium, ædem Boiariæ, hinc monachos illò commigrare iuſsit, in Boiaria humata eſt. Ab his ſunt Chunigunda mater Welphonis ducis Boiorum, & Welpho regulus Charionum, auunculus huius, qui abſque liberis ante matrem anno Chriſtianæ ſalutis milleſimo, quinquageſimo quinto obijt. Chunigunda in matrimonium data fuit à parentibus, Ætio (alijs eſt Azo) Aſtenſi præfecto, quem nunc ducem Ferrariæ eſſe quidam tradunt. Vnde ortus eſt Welpho dux Boiorum, qui adnitente matre atque auia, ab Imperatore Hainrico quarto hæres auunculi inſtitutus, & ab eodem ducatu Boiariæ præfectus eſt, anno ab orbe ſeruato M. LXXI. Sexto deinde anno, quòd Hyldebrandi Rodolphiq; rebus ſtuderet, ducatu motus atque proſcriptus, in vincula coniectus eſt. Vnde elapſus Rauenſpurgij ſe muniuit, Auguſtam Rhætiæ Fruxinum Vindelicorum de improuiſo cepit, diripuit. Segifridum epiſcopum Auguſtanum captiuum abduxit, biennio in diligenti cuſtodia Rauenſpurgij ſeruauit. Viginti annos exulauit, tandem deſerta Vrbani & Hyldebrandi ſecta, ab Imperatore reſtituitur, ducatum Boiariæ non ſolum ſibi, ſed & filijs ſuis Welphoni & Hainrico, quos ex Iuditha filia Baldouini Flandri tulit, impetrauit. Myſtis, & ciuibus Auguſtanis, & Fruxinenſib. certis prædijs, atque pecunia ſatisfecit, quod violatum erat, certis operis, atque officijs compenſauit. Raidenbuch nouum collegium Auguſtalibus flaminibus in ſuperiore Boiaria inſtituit. Poſtea in Paleſtinam KL. Aprilibus cum Herrando, Antoburito, Bernardo Charino, & Hainrico Reginoburgenſi præfecto, Ottone & Eckhardo, Schirorum regulis, Vlrico epiſcopo Barhauenſi, Friderico Comite à Bogen, cum Vta matre diui Lupoldi Auſtriaci, & Diethmaro archimyſta Boiorum, per Charionum fines à tergo relictis Vgris, militatum profectus eſt. In vrbibus Mæſiæ, atque Hadrianopoli hybernauit. Inde per Thraciam Conſtantinopolim peruenit, honorificè ab Alexio Imperatore excipitur, à quo nauibus per Boſphorum Thracium in Aſiam tranſuectus, per Bithyniam, atq; Nicomediam iter fecit, magna difficultate, Turcis vndique laceſſentibus, fame, inopia, peſte comitibus abſumptis, Hieroſolyma penetrauit, viam ferro ſibi aperuit. Tandem omnibus amiſsis, dum reuerti domum parat, in Cypro Paphi decedit, ibique humatur anno æræ noſtræ milleſimo, centeſimo ſuper primum. Bernardus, & Hainricus Fridericus Hieroſolymis periere. Vtha, & Diethmarus trucidati ſunt ab hoſtibus. Itinerarium huiuſce expeditionis, atq; hiſtoriam extare, ſunt qui prodant: ſed ego nondum legi, neque inueni. Welpho ſecundus dux Boiorum, Ambronum, & Lycatiorum quintus, ad Altdorff ſextus, huius cognominis dynaſta, Mathyldam, illam primariam Italiæ fœminã vxorem duxit. Ea fuit filia Bonifacij, neptis Diethboldi, proneptis Ottonis, templum ampliſsimum Padalironæ conſecraneis diui Benedicti in agro Mantuano, haud longè à Pado extruxit, vbi eius Mauſoleum extat, quod vidimus anno abhinc ſexto, dum ibi benignè excepti ſumus, cum Illuſtri principe Erneſto. Iſtum amore literarum in Italiam Ticinum profectus, atq; arma Franciſci Galliarum occidentalium Regis (qui capto Maximiliano duce, profligatis Suitonibus, militis Germani auxilio, Mediolanũ occuparat) fugiens, ad Fran-

Hainricus ex Hatta.

Vuelphouē.

Rudolphus ſecũdi vxor Itha.

Otto Imp.

Richolita.

Irmengarda.

Chunigunda. Aetius qui & Azo Ferrariæ marchio.

Vuelpho dux Boiariæ in Cypro moritur.

Vuelpho ſecundus.

Erneſtus dux Boiariæ.

Vuernherus Iuriſconſultus, alias Yrnerius.

citicum Mantuanum regulum, amitimum ſuum diuertit, illoque ſpectandi cauſa profectus eſt. Wernherus quoq; Iureconſultus, rogante atq; iubente hac Mathylda, Welphonis ſecundi, ducis Boiorum vxore, leges Romani populi à Iuſtino Imperatore inuulgatas, hactenusq; neglectas ſitu & carie obſoletas, cum tineis & blattis depugnantes, recognouit atque publicauit, continenti ſcriptura expoſitas, in libros, capitaque diuiſit, ſententiam paucis ſummatim præſcripſit, legendo, commentando, interpretando, eaſdem etiam cæteris notas fecit, parum adhuc diuulgatas diligentius retractauit.

Æneas Syluius.

Æneas Syluius, qui eſt Pius ſecundus pont. Max. tradit hancce Mathyldam Romano epiſcopo teſtamẽto legaſſe, id quod patrimonium Petri nominant, tumque vox cœlitus audita (vti à grauiſsimis accepi Theologis) venenum melle litum fœminam propinaſſe Chriſtianis. Sed ad ſecundum maritum mulieris redeo. Is Hainrico quinto Cæſari aduerſum Auguſtũ parentem fauit. Romam ad pont. Max. Paſchalem cum mandatis miſſus, Cæſaris legatos Tridenti

Gebhardus armis reſtituitur.

captos, ductis eò copijs, liberat. Gebhardum à Cęſare Tridentinis epiſcopum deſignatum, à ciuibus, qui partium Auguſti erant, exactum armis reſtituit. Per idem tempus Imperator

Hainricus dux Lutharius.

Hainricus quartus Cæſar Auguſtus Leodij mortem obijt, finem parricidiali bello fecit. Filius eius Hainricus quintus, qui aduerſus parentem, arma nefanda mouerat, compoſita Germania inferiore, cæteris omnibus, qui parenti adhæſerant, gratiam facit, ſolum Hainricum ducem Luthariorum, ex conſilij decreto dignitate abdicat, in vinculaq; conijcit: Luthaream Godofrido Louanienſi tradit. Verùm Hainricus ex cuſtodia ſua indi ſtra elapſus, ducatum vi recipit, Aquas Graneas occupat. Godofridus ſubitò irrumpit, Hainricum terga vertere cogit. Eius vxorem fuga ſibi conſulere, ignominioſum, fœminam capere ratus, permiſit. Cæſar pacatis rebus, in Boiariam concedit Reginoburgium, inde

Paſchalis Põt Max. concilium epiſcoporum in Italia.

Auguſtam Rhetiæ petit, fruſtra ibi diutius Paſchalis Pont. Max. aduentũ expectat. Nam eò is ſe venturum promiſerat. At vbi de morte Auguſti certior factus eſt, ad Padum ſubſtitit, in Germaniam proficiſci detrectat. In Italia XII. Kal. Octobris concilium epiſcoporum concelebrat. Hyldebrandi acta, opes factionis, abſentium animos literis, præſentium verbis confirmat. Gebhardum Tridentinis, Conradum Iuuauenſibus conſecrat pontifices, collegia, contubernia immunitate donat, tributum annuum (ſicut diplomata eius oſtendunt) imponit. Ad ſe deficientibus abſq; cunctatione gratiam facit, obſtinatis, niſi ante diem præſcriptum reſipiſcant, ſacrificijs interdicit. In ſcrinio ſacri pectoris Romani epiſcopi, omnia iura contineri, iuſta omnium condita eſſe, nec eundem religione mendacij illringi poſſe pronunciat. Proinde debere homines conſideratius iam loqui cum illo, atq; pro legibus habere, quæ dicat. Quicquid aduerſus Romanum Senatum, pontificalemue ſe extulerit, contundendum eſſe decernit. Conuentu peracto ad Cæſarem legatos cum mandatis mittit, ſe in Germaniã venturum, vbi de ſummis vtriuſq; rebus colloquatur, promittit. Inde Romam ipſe, at Cæſar Reginoburgium ad hyemandum perit, aduentum Paſchalis præſtolatur.

Cluniacum vrbs Galliæ.

Verùm is ſe in Gallias Cluniacum confert. Poſtea Auguſtobonæ in Trecaſsiorum & Galliæ Lugdunenſis vrbe, conciliato ſibi Galliæ epiſcoporum fauore, ad captandam plebis auram, leges turbulentiſsimas rogat atq; perfert. Cæſarem de creandis pontificibus ad diſquiſitionem vocat: ipſum pontificalibus comitijs excludit: ea ad plebem transfert, nempe communẽ omnium paſtorem, cõmuniter omnium ſuffragio capiẽdum eſſe ſtatuit, pollui religionem, ſi quiſpiam ſacris addictus cœleſtis atq; immortalis Imperatoris cæremoniarum conſors ſit, terreno atq; mortali regi ſe in clientelam atq; ſeruitutem dicauerit. Sacerdotiorum adminiſtrationem ad Pont. Max. armorum ad Cæſarem pertinere. A ſingulis igitur epiſcopis iuſiurandum exactum, futuros in poteſtate Romani Pont.

Quintus odictum.

Quintus per edicta ita obnunciat: non licere Gallis curioſis, aliena, quæ nihil ad eos attinent, curare, cuilibet facile eſſe de alieno largiri. Chriſtiani orbis Imperium ſibi à deo Opt. Max. impoſitum eſſe, proinde ſe de veteri more & ritu priſcæ religionis, ſacris ſupremæ maieſtatis placitis non defuturum, daturumq; iure ſuo operam, ne quid Reſpublica detrimenti capiat, extare vetuſtiſsimam ſanctiſsimorum patrum legem, tempore Caroli Magni perlatam, qua Paſchalis, atq; cũ eo ſentientes, per omnium ſacerdotum religiones deuouentur, atq; proſcribuntur. Nullo pacto fas iusque eſſe, faſtuoſo pontifici, leuiſsimis Gallis, magis ſuperſtitioſis, quàm religioſis, tot diuos, torpientiſsimos, Pontifices maximos, minores, myſtas, monachos, reges, Imperatores, ſuperos atque cœlites impietatis condemnare, ſe quoad vita ſuppetat, non paſſurum, vt inſtituta à maioribus accepta, per tot annos hactenus obſeruata, fraude & aſtu paucorum, cum maxima Chriſtianorum morum pernicie, obliterentur, pontifices, epiſcopos, myſtas, monachos ab Imperatoribus, atque regibus collocupletatos eſſe. Vbi his pares opibus facti ſunt, more perditorum, quo plura donata fuerint, plura concupiſcere, illisq; ſordere prima quæque, vbi maiora ſperarint, titulo honeſto libertatis eccleſiaſticæ fraudulentos homines graſſari, illud conari, vt ſe excluſo, paulatim etiam populum, ſacerdotes, epiſcopos alios in ordinem atque ſeruitutem tandem redigant, atque arma in eos, quorum beneficia poſſident, ne hæc aliquo pacto repeti queant, vertant. Pontifices Romanos orbis Imperium

anime

animo cogitare, regnum Chriſtiani populi adſectare, non quieturos, donec oppreſſo Cæſare, omnibus iugum ſeruitutis, quod ipſi excuſſere, imponant, Chriſti cruciamenta declarare, quæ nam ſit rabies ſacerdotum, aduerſus immodicam concupiſcentiam, cui ſe ſemel [illegible] nus deuouerit, nullum ſtare terminum, ſe penè impuberem, imperitum omnium rerum ab [illegible] his egregijs paſtoribus dolo circumuentum in patrem chariſſimum concitatum eſſe, armaque horum conſilio ſumpſiſſe. Nunc genitore oppreſſo, aduerſus ſe conſpiraſſe, neque modum ambitioni ponere, niſi alios omnes dignitate, honore expolient, &, quo ipſis quicquid lubeat, liceat, ab ſingulis iuramentum, ſe futuros in eorum poteſtate, quicquid illi dicant, pro legibus habituros, atque tandem pro Deo adoraturos, exigant. In hanc ſententiam multæ vltro citroque datæ ſunt Epiſtolæ. Nouiſſime Cæſar reſcripſit: Quamuis veterem conſuetudinem atque ritum, à tot ſanctiſſimis patribus, per tot annos obſeruatum, iure atque armis retinere poſsit, nihil tamen [illegible] referre, ſi [illegible] ficalibus Comitijs excidat, modò epiſcopi, myſtæ, monachi prædia ſtipendiaria, fiſcos, neruos Reipublicæ, arces, ciuitates, vrbes, oppida, vicos regios, caſtella Reipublicæ atque Cæſari reddant, decimis contenti viuant, Dei & pauperum, populique cauſſam, philoſophiam diuinam interpretando, vota ill[illegible]ndo, crucem Chriſti præferendo, agant, atque vniuerſis Chriſtianis paupertatem atque ſimplicitatem [illegible], con[illegible] eius æmulando, præluceant. Conuenit itaque inter pontificem [illegible] Max. [illegible] tatem, vti ſacerdotes, flamines, pontifices maximi, minores, medioximi, omnes huiuſcemodi Reipublicæ (vt Chriſtus magiſter noſter appellat) [illegible], victu [illegible] ac parco contenti, Chriſti præceptoris noſtri, quo ad liceat, modeſtiam, paupertatem [illegible] ſtudio literarum operam nauent. Atque ad hanc legem prom[illegible] Paſchalis R[illegible] ex Gallijs redierat. Et Cæſar quam maximo poteſt ad[illegible] medicatur, conuentuq; Reginoburgij peracto, cum indi[illegible] Menſe A[illegible] ex German[illegible] Italiam cum copijs mouet, quoſque, (inter quos præcip[illegible] Dauid Scotus [illegible] rerum ſcriptor) diuini humanique iuris conſultiſſimos, quorum arbit[illegible] domeſtic[illegible] motus, pernicioſa diſcordia, ciuilis ſeditio, qua per duode[illegible] annos contin[illegible] inter Reſpublica attrita eſt, tolleretur atque penitus e[illegible] d[illegible]. Po[illegible] poteſtas, ſpecie quidem Eccleſiaſticæ libertatis tuendæ, [illegible] re autem dominationem ſibi acquirens, ſtudium populi, ſacrific[illegible] m legibus popularibus, pontificalibus decretis, aucupabatur. Ipſa [illegible] idem occupanti [illegible], inexplebilis honorum & regni ſames, omnium ſeditionum cauſſa [illegible]. Inerat omnibus ſpecies æquitatis. Quid enim tam iuſtum, quàm paſtorem communem communiter omnium ouium ſuffragio deligi? Quid tam æquum, quam vt nihil in Republica Chriſtiana temerè, nihil auarè, nihil ſuperbè fieret, ſed cuncta, qua[illegible] præſente Deo, ci[illegible] legato authore gererentur? Quid porrò tam rationi conſentaneum, quàm ſacris aris addictos immunes eſſe, ne fidem dextræ humano ſanguine pollutæ, dare adigerentur? Quid denique tam populare & ad ius libertatis Chriſtianæ æquandæ tam efficax, quàm vt liberis, nemo niſi iuſtus re[illegible] & ab ipſis creatus, & [illegible] m diu bene beateque viuat at[illegible] e illis libuerit, [illegible] ponatur? Se[illegible] ipſa [illegible] per[illegible] erupere. [illegible] & mi[illegible] Reſpublic[illegible] Chriſtianæ d[illegible] diſcordiæ patricid[illegible]li. Primam facem certamin[illegible] accendit Hyldebrandus, qui [illegible] Gregorius ſeptimus. Hic pulſus Roma, ex[illegible]s aris, foc[illegible] Salernij interijt. Statim Victor & Vrbanus vindices legum Hyldebrand[illegible], non minore motu incaluere, terrore atque tumultu omnia compleuere. Hic filios aduerſus parentem Cæſarem Auguſtum arma ſumere perſuaſit, ipſoque ſublato, nihilominus Paſchalis eadem via rem adgreſſus, acrius conflauit incendi[illegible], dum leges Hyldebrandinas aſſerere non deſt[illegible]it. Cæterùm pars exercitus (inde enim diuertit oratio) per iuga Tride[illegible]na, pars Cottias alpes in campos Italiæ penetrarunt. Cæſar Eporedia egreſſus, coniun[illegible], Nouaria expugnata, combuſta, in ditionem ci Padana Italia recepta, Padum tranſit, [illegible]centiæ caſtra facit, ſtatiuaq; habet. Parmæ Mathyldam vxorem Welphonis regul[illegible]iorum in fidem atq; clientelam accipit, quicquid reſiſtere auſum fuit, perdomitat. Apennino ſuperato Florentiæ ſub[illegible], ibiq; brumales ferias concelebrat. Inde Aretio vi ad obſequi[illegible] ſubacto, ad [illegible] uam pendentem procedit, [illegible] legatos ſuos c[illegible] mandatis Romam miſſos, atque cum Romanis pontific[illegible] atque popul[illegible] oratoribus reuerſus offendit. Rurſus alios in vrbem ad Pont. Max. proficiſci iubet. Interim Sutri[illegible] progreditur, ibi amici Cæſaris atq; pontifices Romani conueniunt, Cæſari referunt, Paſchalem poſtulare, vt Cæſar clientela epiſcoporum ſe abdicet, cæterùm ab ſacerdotibus, & templis ducatus, præfecturas, tetrarc[illegible]as, vectiga[illegible] præto[illegible]ibuta, prædia ſtipendiaria, agros, vicos regios, arces, vrbes, caſtella, ius c[illegible]d[illegible]ndæ monetæ, Imperij, Cæſariſq; beneficia, regia m[illegible]nia, & huiuſcemodi Imperij patrimonium, neruoſq; Reipublicæ recipiat. Annuit po[illegible]tis Cæſar hac lege, vt id in conſenſu procerũ, pontificum Imperij celebri fieret, diplomateq; ex conſilij decreto confirmaretur. Vterq; hanc conditionem accepit. Pontifex ubi d[illegible]is datis pactum confirmat, fidem dat ſic fore. Cæſar acceptis obſidibus, Romam accedit,

Cæſaris reſcriptum.

Dauid Scotus.

Eporedia.

Nouaria

Mathylda

Vuelphonis.

Aretium.

Cæſar Romã venit.

à pontifice, [illegible] populoque Romano eo honore, quo principem [illegible] atq; [illegible] exçipitur. [illegible] argenteam ad templum D. Petri deducitur: ibi [illegible] ctis epiſtolis v[illegible] citroq; miſsis, Maximo pontifice illud [illegible] io, [illegible] Io[illegible] conante, atq; id quod æquum bonumq; foret, iuxta promiſſ[illegible] le comproba[illegible] rante, epiſcopi pleriq; , maximè Conradus archimyſta Iuuauenſis, ex Abuſinæ patriæ [illegible] regulis ortus, intercedunt, obnunciant, vociferantur, nullum ius ſpoliandorum, [illegible] porum, templorumq;, opes eccleſiaſticas deo dicatas in prophanos transferendi, Pal[illegible] ciſſe. [illegible] e vero vectigalia, port[illegible], oppida, regiones, à maioribus [illegible], quæſitaque [illegible] ctenus poſſeſſa, non tam facile amiſſuros. Hainricus Kauffring [illegible] Ca[illegible] ſuperioris Boiariæ ort[illegible] is, ſtricto enſe Conrado Boiorum primario epiſcopo, obſ[illegible] refragant[illegible] tem, niſi principibus Romanis adſentiatur, comminatur. Atq; ille impauid[illegible] s porrecto [illegible] lo, Feri ſanè ſi lobet (inquit) deuotum caput. Cæſar intercedit, ab imminente nece Conradum [illegible] ipit, Hainrico, Apage, ait, nondum tempus eſt. Ita dies ille Solis, qui [illegible] erat medi[illegible] Quadrageſima, diſceptationibus protractus eſt in noctem. Noctu Ro[illegible] ma corr[illegible] ũt, copias Cæſaris inuadunt. Cæſar ſuis auxilium fert, fortiter reſi[illegible] fugam vertit, in Tyberimq; agitat, ibiq; ſubmergit: mœnibusq; vrbis dirutis, d[illegible] p[illegible] per regiones ſtation[illegible] us, perdomitis hoſtibus, vrbe egreditur, ante mœnia Romæ caſtr[illegible] ſecum pont[illegible] cem, Romanos flamines abducit, atq; Vlrico, fratri Hainrici ab E[illegible] regul[illegible] Ch[illegible], monachorum Diui Galli in Sueuia, antiſt[illegible], patriarchæ A[illegible] commendat. Paſchales ferias in caſtris perpetr[illegible], Ibi cum bon[illegible] virorum ope[illegible] ciſsimum Welphonis Boiorum reguli, mariti Mathyldæ, con[illegible] compoſi[illegible] a e[illegible] lege atque omi[illegible] e, vt Cæſar poſthac perpetuò, abſque ambitu, ſine precio pont[illegible] merct, ſicuti hactenus ſemper more maiorum factitatum foret. ſacerdotia, pont[illegible] ſine pec[illegible] nia daret, ſicut hactenus, quaſi iure hæreditario con[illegible]. Sacerd[illegible] tes, [illegible] ſcopi, regia [illegible] eneficia, Salica prædia, quæ poſsiderent, retine[illegible], Pont[illegible] xq[illegible] e Rom[illegible] harum conditionum aothor fieret. His itaque confectis, Cæ[illegible] o[illegible] uo poſt Pa[illegible] h[illegible] à Senatu populoq[illegible] e Romano magno gaudio in templum D. Petri deducitur, a P[illegible] conſecratur, Auguſtusq; cognomi[illegible]. Poſteaquam Euangelium recitat[illegible] m eſt, [illegible] pro concione teſtes [illegible] eſſe iuben[illegible], veterem ritum aſſumendi pont[illegible] C[illegible] tu[illegible], eidem iuxta patrum decret[illegible] addicit. Deinde lege hac at[illegible] d[illegible] p[illegible] ctaque ſacra hoſtia, Domine (inquit) hic eſt dominus deusque noſter ex M[illegible] gus, pro nobis in crucem a[illegible] tus, ſicuti ſacroſanctus Chriſtianorum, cœtus cred[illegible] t, [illegible] gnus veræ amicitiæ, qua mutuo reconciliati ſumus. Factum hoc Idibus Apr[illegible] ctione quarta, Anno ab reſtituta ſalute milleſimo centeſimo vndecimo. Mox c[illegible] centibus Pont. Max. more maiorum, diras atq; inferias dicit. Nemo non [illegible] m læ[illegible] agitabat, pacem tot annis deſideratam, terr[illegible] q; depulſam, cœlo t[illegible] m reducem grat[illegible] tur. Ad priſtinam maieſtatem Imperium, Resq; publicas rediſſe, concordia p[illegible] p[illegible] bilitum videbatur. Paucis pòſt diebus Imperator reditum parat, Palc[illegible] al[illegible] fla[illegible] pontificibus, maximis, minoribus, medioximis ampliſsim[illegible], ſupra quam [illegible] bile eſt, dona facit. Poſthæc à pontifice, ſacerdotibus, Sen[illegible] p[illegible] pulo, R[illegible] bene precantibus, per aliquot ſpacia itineris deduct[illegible] s, Apen[illegible] in[illegible] que reuerſus Spiræ iuſta parenti magnifice facit. Al[illegible] m comitem a S[illegible] larium ſuum, more maiorum pontificem Mogontin[illegible] declarat. Ind[illegible] P[illegible] Reginoburgij atque Bathauiæ conuentus agit. Colomannus [illegible] m re[illegible] V[illegible] fratrem ſuum regno pellit. Is profugus Bathauiam ad Imperatorem ſe con[illegible] implorat. Auguſtus facile copias auxiliares pollicetur. Nam Coloman[illegible] vrbes, liberas atque mari[illegible] imas Dalmatiæ occuparat. Inf[illegible] igit[illegible] r exe[illegible] cit[illegible] V[illegible] Quintus contendit, Piſonium vrbem primam Vngariæ obſidione c[illegible] d[illegible]t. C[illegible] rex ad colloquium Cæſaris venit, vrbes Dalmatiæ reſ[illegible] Auguſtus fratr[illegible] redigit. Inde Bolios, Boiemos, Flandros imperata detrectantes, pari [illegible] quium cogit. Dumque in Boiaria Re[illegible] noburgi hyemat, di[illegible] s O[illegible] o Babob[illegible] ſcopus contubernium monachis ex[illegible] a mœnia v[illegible] s conſtruxit, P[illegible] fling [illegible] vocant. Abudiacom vicum, cœteraq; prædi[illegible], [illegible] is Hainric[illegible] s B[illegible] condonarat, monachis tribuit. E[illegible] dem temp[illegible] Hainricos, & fil[illegible] us e[illegible] F[illegible] à Kirchberg comites & reguli, arcem ſuam Ma[illegible] in inferiore Vindelici[illegible] uarum amnem ſitam, in templum commutant. Hardoicus Re[illegible] iob[illegible] dic[illegible] it, ſacris diui Benedicti [illegible] Bo[illegible] ckhardi [illegible] ſtrum legit. Per ide[illegible] e t[illegible] pus Be[illegible] htoldus ab Andechs & Dieſſe[illegible] dyn[illegible] ſta in vertice Matronæ m[illegible] n pitina Vindeli[illegible] a diuo Petro di[illegible] atus Oeuo con[illegible] matur, ædem conſe[illegible] B[illegible] di[illegible] condit. Damaſiæ quoque co[illegible] gium c[illegible] m f[illegible] o Poppone auxit. Ott[illegible] W[illegible] li, Berchtoldus Lechomondi, id eſt, L[illegible] oſtom[illegible], ambo ex Sc[illegible] g[illegible] res principum noſtrorum, in ripa Gel[illegible] E[illegible] le[illegible] monte diui [illegible] ri æd[illegible] nachis dedicant. Et pauc[illegible] pòſt [illegible] s B[illegible] eiu[illegible] collegij cum ſym-

mylus,

Conradus archiepiſcopus comes de Abenſperg.

Hainricus Conradum iugulaturus à Cæſare prohibetur.

Hoſtes Cæſaris ſubmerguntur.

Cæſar enſe creatur.

Cæſar Spiræ iuſta parenti facit.

Colomannus rex Vngariæ fratre Almum regẽ regno pellit.

myſtis, conſilio Alberti Mogontini, & Conradi Iuuauenſis archiepiſcopi Schiram migrat. Nam id caſtellum incunabula principum noſtrorum, Beatrix vxor Arnulphi comitis à Dachau cum filijs Conrado & Ottone, Otto in Wittelſpach habitans, cum patruelibus ſuis Ottone, Bernardu & Eckhardo in templum commutauere. Huiusque rei Heinricus quintus, & Paſchalis authores facti ſunt. Circa eundem temporis tractum diuus Nordobertus ex Santhone oppido inferioris Germaniæ, quod Traianam Romani vocant, ortus, collegium nouorum myſtarum, quos Premonſtratenſes vocant, fecit. Eodem etiam tempore Hardouicus epiſcopus Reginoburgenſis Valentiam templum diuo Georgio dicatum, pulſis monachis, tradit Auguſtalibus flaminibus, accito Hardouico magiſtro eius ſectæ ex Norico de æde diui Floriani. Conradus itidem epiſcopus Reginoburgenſis quinque poſt annos monachos rurſus reſtituit, ipſisq; Fridericum præfecit. Monaſterium id Danubio ſeptum, quinq; millia paſſuum ab Abuſina patria mea, Aquilonē ſpectat. Ibi cineres Artobrigæ (quæ teſte Claudio Ptolemęo, diligētiſsimo Coſmographo cuius olim Vindelicorum erat) monſtrantur, ſicuti in ſecundo & tertio volumine ſcripſi, Theſſilonus primus illud condidit. Per idem tempus Dietpoldus Vogburgenſis, Dietpoldus Chamaborum limitis præfecti, & Litogardæ filius cum vxore Adoleda Richopagum apud Nariſcos in ripa Rhegi diuo Benedicto condidit. Idem quintodecimo deinceps anno Valdoſaſſoniam, ampliſsimam Nariſcorum ædem monachis Ciſtercienſibus extruxit. Diuus Otto Babobergenſis epiſcopus accepto à Cæſare commeatu, Pomeranis accolis ſinus Codani, religionem Chriſti interpretatur. Diuum Marianum Scotum, conterraneos eius Iſacium, qui centum & viginti vixit annos, Clementem, Muricherodachum, Ioannem, Candidum & Donatum, Imperatore Hainrico quarto imperante Reginoburgium in Boiariam veniſſe iuxta templum Diui Petri extra mœnia à ciuibus, præcipuè Bezelino quodam eis ædiculas conditas eſſe, ſuprà in quinto libro retuli. Hac fama moti plures Scoti de Hybernia aduentarunt, quibus ſeptem illi præfuere, quorum vltimus Clemens fuit. Vbi anguſtius habitare cœperunt, Fridericus Phronthuſius, Otto Ritoburgenſis præfectus vrbis, frater eius Hainricus, cum vxore Bertha, quæ filia fuit Diui Leopoldi Auſtriaci, Litogarda vxor Friderici comitis de Bogen curatoris templi Reginoburgenſis, Gundackerus & Wernherus de Labar, grande monaſterium Diuo Iacobo, & Gertrudæ intra mœnia vrbis condunt. Comites de Labar, & Rietenburg prædia apud Nariſcos tribuunt, illorum ibidem monumenta extant. Bertha ibidem ſepulta, vineas in Auſtria donauit. Hartouicus epiſcopus Reginoburgenſis templum dedicauit, Anno ab orbe ſeruato MCXX. primus præſul fuit Mauritius, authores fiunt Caliſtus pontifex maximus & Imperator Hainricus quintus Cæſar Auguſtus. Mauritio ſucceſsit Chriſtianus. Fabulæ igitur ſunt, hoc monaſterium à Carolo Magno conditum eſſe, qui ante trecentos annos ex hac vita migrarat. Conradus tum quoq; Salisburgenſis archimyſtes apud Richenhal in Norico collegium myſtis Auguſtinianis inſtituit, Zenonis vocant. Primus antiſtes fani eiuſdem Lanzo. Sed ad Hainricum Quintum redeo. Is Reginaldum Barrenſem dynaſtam in confinio vtriuſque Franciæ imperata facere cogit, Barrio caſtello, nunc eſt Luthareorum reguli, expugnato, captiuum abducit. Moguntiaci Mechtyldam, filiam Hainrici regis Angliorum vxorem ducit, nuptias facit. Omnes principes potentia Cęſaris territi, metuque perculſi ob amicitiam, quam cum Pont. Romano inierat, apparuere. Lotharius Saxonum dux in celebri procerum corona nudis pedibus, & diſcinctus procumbens veniam petijt, & impetrauit. Verùm Alberto Mogontino pontifice authore, plerique proceres & ſacerdotes, maximè Saxones, aduerſus Imperatorē conſpirant, domum iugum excuſſuri remeant. Auguſtus indicio ad ſe delato, Albertū Mogontinum in vincula conijcit. Vnde elapſus ad Saxones ſe confert. Fridericus quoq; Agrippinenſis epiſcopus cum ciuibus rebellionem facit. Gotofridus atque Hainricus Luthareæ inferioris duces imperata etiam detrectant. Pleraq; tum prodigia bellum ciuile portendiſſe in faſtos relatum eſt, ſanguine pluit, lauans caput cruore manus pollutas inuenit: terra intremuit, vrbes, domus euerſæ. Dormitantes noctu cubilibus excuſsi ſunt. Tonitrua, fulgura crebra, mortales attonitos fecerunt. Dira grando ſegetes, homines, pecora attriuit. Leodij ſubitò tranquillo aëre turbo coortus fulmine tres ſacerdotes cōpiecantes in templo, veſperi, pridie eius diei, qua Chriſtus triumphabundus cœlos conſcendit, extinxit, mœnia, ædes ſubuertit, fœtor peſtilens ſubſequutus eſt. Nubes ſolutæ, fluminumque more effuſæ, pecudes, caſas, villas cum hominibus aquis operuere. Nubes ſanguineæ, crux, homo candens in cœlo viſus, exitium orbi terrarum aduentaſſe credebant. Rurſus Germania in ſua viſcera ferrum conuertit. Solum Fridericus & Conradus, hic Franciæ, alter Sueuiæ regulus, & Godefridus præfectus prætoriu Rheni Imp. tuebātur partes. Cæteri omnes iugum excutiunt, ſæuiunt, cuncta incendijs, cæde complentur. Vrbes, oppida, vici, arces, caſtella diripiuntur, ad egeſtatem & ſolitudinem rediguntur, licentiaq; & conſuetudine belli ciuilis, graſſatores plurimi, paſsim villas, ciuitates, itinera obſident. Viatores, ciues, ruſticos, ſacerdotes ſine diſcrimine ſpoliant, fana donis referta expilant.

Mauritius præſul.
Caliſtus P. Max.
Conradus archiepiſc. Salisburg.
Mechtyldis.
Prodigia varia.

Caloioānes qui & Caloioannus. Legatorum orientalis oratio.

Dum hæc in Germania fiunt, legati Caloioannis, qui Alexio parenti ſucceſſerat, Imp. Con- ſtantinopolitani Romam venere & honorificentiſsimè excepti ſunt. Romani eiſdem ad quintum lapidem officij gratia obuiam procedunt. Poſtridie Pont. Max. ſacerdotes Ro- narum, populum, acturos de communi omnium ſalute atq; libertate vrbis reginæ mun- in templo Conſtantini coire iubet. Legati orientalis Imperatoris introducti, ſuper om ad dextram Paſchalis collocantur. Deinde paucisſimis ita verba faciunt: Salutat vni- uerſos orbis terrarum Dominus Imperator orientalis, poſtulatq; .e, vt relictis inſanis, diſcordioſis, furibundis, & ebrioſis Germanis, ſæuiſsimis prædonibus, qui tamem & ege- ſtatem ſuam latrocinijs explere coguntur, ad verum, antiquum & legitimum Imperato- rem redeatis. Is non ſolum Eccleſiæ ſe propugnatorem præſtabit, ſed etiam viduas, pu- pillos, infimumq; quemque auro, argento ditabit. Hæc vbi dicta, acclamatum eſt more gentis, Perplacet, reddamus diadema legitimo & antiquo rerum Romanorum principi. Deficiamus à Teutonibus ſeditioſis & ſtolidis ad veterem Romani Imp. moderatorem, vetus Roma cum noua, Occidens cū Oriente rurſus coniungatur.

Paſchalis Imp. Hainricū & eius filium conuiciatur.

Poſthæc Paſchalis concionatur in Imp. Hainricum quartum, atque eius filium Quintum, crimina, iniurias, ita commemorat. Petrus Leon præfectus vrbis, Ioannes Caietanus, Hugo Cluniacenſis antiſtes, cæteri pacis ſtudioſi, obnunciant, clamant, perſtrepunt, vociferantur, Paſchalé maximo Reipub. Italiæ Romæ, omnium deniq; incommodo, contra fas atq; æquum pacem exuere, fœdus diſſoluere, pactum præuaricari, Chriſtianam religionem diſcordiæ in- lis

Tumultus.

ſcindere atq; polluere. Fit tumultus conuentus diſſoluitur. Poſtridie in eandem ædem epiſcopi partium Paſchalis, vocato ad arma populo, frequentes obſtinatique concurrunt, confluunt. At Paſchalis excluſo populo, accitis in curiam quibuſdam flaminibus Italiæ, Siciliæ, Galliæ, Britanniæ epiſcopis, maximè Conrado Preneſtino, Beluacenſi, Rhemenſi epiſcopis, legato Burgundiæ, quibus omnibus potentia Germani principis ſurmidoloſa erat: contra nitentibus pacis ſtudioſis, ac ſtatum temporum, perniciem communem, clades futuras, ciuilia arma, Chriſtianorum necem, diſſentiones, ſeditiones deplorantibus in Imperatorem Hainricum Quintum concionatur, ingratum vocat, eundem à ſe patronum D. Petri nuncupatum, tamen cuncta cæde, incendijs, rapina, ſacrilegio compleſſe, caſtella vi expugnaſſe commemorat. Alia conuicia, quæ ira ſuggeſsit, in Cæſarem iactat, ſacri-

Paſchalis Hyldebrandum & Vrbanū laudibus effert

legij, cædis, homicidij, latrocinij, tumultus concitati condemnat. Deinde Hyldebrandum atq; Vrbanum ampliſsimis verbis collaudat, acta eorum comprobat. Imperatorem, prophanos quoſq;, à rerum diuinarum cura, à ſacerdotiorū procuratione, ab opum eccleſiaſticarum, rerumq; miniſtratione, decreto ſubmouet, comitijs pontificalibus arcet, excludit, omne ius interdicto Cæſari adimit, nullam eius rationem in illiuſmodi habendam cenſet, pontificem max. mendacij religione obſtringi non poſſe decernit inductoq; priore decreto, diploma priuilegiumq; ſibi captiuo, vi atq; armis, in caſtris, ſub papilionibus a tyranno extortum, vt ſua Roma ſeruitute, atq; ſæuitia immaniſsimorum latronum libe- raretur. Priuilegium nuncupat, quod modò ratum erat, irritum facit, quod dictum indi- ctum eſt, contrà ſentientibus ſacrificijs interdictum. Deinde Friderico Agrippinenſi Con- rado Iuuauenſi archiepiſcopis ſcriptum Imperatorem in numero impiorū computatum eſſe, è curia Chriſtianorum ſubmotum, & ad auxilium Eccleſiæ Romanæ inuitat archimyſtæ. Extant epiſtolæ atq; huiuſmodi, quæ ego breuiter perſtringo, q dum geſta ſunt, ſeruantur in Bibliothecis noſtris, relata a quodam legato Augu terfuit, & quid quoque die à ſingulis dictum factumúe fuerit, Imp. renunc Dum quæ talia in Italia & Romæ fiunt, Conradus archimyſta Boiorum ad Saxones deficit, H nem epiſcopum Cæſarianum Brixina mouet, Renoberthum monacho um Salisburg ſium præſulem ſufficit. Hainricum quoque Fruxinenſem epiſcopum abdicare conatur Viſchopagum, alia templa, quæ is conſecrarat, reſecat, Fruxinum inde ſe confert. Hainricum Paſchalis decreta refellentem dignitate moturus. Verum myſtæ eiuſdem fani, q tum doctiſsimi omnium ſacerdotum Germaniæ cenſebantur, acta Paſchalis velut ſacris literis contraria reſcindunt, Conradum vrbe exigunt. Qui à Salisburgenſibus quoq; excluſus, in Saxoniam aufugit. Saxoniæ proceres, epiſcopi, archimyſtæ hi, Conradus Iuuauenſis, Albertus Mogontinus, Fridericus Agrippinenſis, Theodericus legatus Paſchalis in Agrippinenſi Colonia coëunt, Auguſtum, & epiſcopos ab eodem more & ritu priſcæ religionis in ſenatum pontificalem allectos deuouent, Imperatori hisque paſtoribus rebellantibus mandata detrectantibus, belligerantibus aduerſus Cæſarem veniam ſcelerum condonant, cœlum aperiunt, cæteris claudunt. Fidem igitur ſeruantes oppugnantur, ſub ſpecie religionis, ſtupra, inceſtus, ſacrilegia, paſsim committuntur, cædes, incendia impunè fiunt. Auguſtus ſe quoque tutaturus Agrippinam Coloniam petit, agris circà

Comites à Mansfeld.

vaſtatis, in Saxoniam tendit, cum Saxonibus contendit. Segifridus ac Horo Manoueltæ proceres Saxonum prælio ſuccubuere, atque occiſi ſunt. Inter hæc Conradus in Francia, & ad Danubium, Fridericus in Sueuia, & iuxta Rhenum, ſorore Imperatoris geniti fortiter acta auunculi tutantur. Emicho dynaſta, partium Alberti Sarobrigæ, epiſcopi Mogontini,

tini, aurhoris huiuſce belli ciuilis, à Friderico occiditur. Stephanus Colomanni regis Vngariæ filius, Lupoldus Auſtriacus cum duce Boiemiæ Ladislao ſubſequuntur veſtigia Vngarorum ad Eyſenoſtadium (quod ferreum oppidũ ſignificat) progrediuntur. Agris circum circa vaſtatis, incolumes reuertuntur. Iisdem diebus Welpho ſecundus Dux Boiorũ absq; liberis Caupheringij (vicus eſt Lycatiorũ) obiit anno poteſtatis duodeuiceſimo, æræ Chriſtianæ milleſimo centeſimo vndeuiceſimo. Corpus ad Altorff deportatum eſt. Tum quoque vxor eius Machtylda in Italia vita defuncta eſt, Auguſtus cum vxore Italiam intrat, illius opes iure hæreditario (nam cognata fuerat) poſsidet. Eodem tempore Paſchalis Romæ, ad quem Auguſtus cum mandatis legatos miſerat, moritur.

Nota.

Priores Pontifices Romani ad diplomata, epiſtolas, libellos omnes hactenus Imperatoris annos addiderunt, primus Paſchalis hiſce tacitis, ſuæ poteſtatis numerum adſcripſit, huncque primum immunitate donaſſe collegia, licet ab aliis extructa, reperio. Hocque vita defuncto, Romani certiorem faciunt Imperatorem, petunt vt Romam veniat, atque Comitia Pontificalia cum ſacerdotibus, ſenatu, populoque more maiorum habeat. Inter hæc quidam Ioannem Caietanum magiſtrum Epiſtolarum, Pontificem deſignant, Gelaſium adpellant. Is vbi aduentare ad Vrbem Imperatorem accepit, in Galliam aufugit, tertio ab Auguſto & Romanis reuocatus, redire ad ouile noluit, Cluniaci obiit.

Ioannes Caietanus Pōt. Max. Gelaſius dictus.

Tum Quintus & Romani, veteri conſuetudine Mauritium Burdinum Archiepiſcopum Braccenſem Hiſpanum Pontificem legunt, Gregorium Octauum adpellant. Profugi diſsimulata huius conſecratione, Vidonem Archiepiſcopum Viennenſem, Germanum Stephani Burgundionum tetrarchæ, auunculum Baldouini Flandri, conſanguineum Imperatoris, Pontificatui Maximo imponunt, Caliſtum vocant. Is à ſociis emendicatas pecunias, vbi Auguſtus ex Italia in Germaniam redit, Romanis diſtribuit. ad Vrbemque triumphabundus deductus eſt. Gregorius Sutrium aufugit, atque in vincula coniectus eſt.

Gregorius 8 S. Pont.

Quintus impar factioni Pontificum Romanorum, diffidens rebus ſuis, atque euentum cauſæ deſperans, cum Caliſto in gratiam redit, ex ſummaque diſcordia principes Romani reconciliati ſunt. Auguſtus Comitiis Pontificalibus. clientela Epiſcoporum deſtitutus, arbitrio cœtus eccleſiaſtici excidit, Pontificatus vniuerſi, ſacerdotiaque beneficia Romani Pontificis facta ſunt. Nunc rurſus ad Boios redeo. Hainricus octauus frater Welphonis ſecundi, primi filius, Wilphyldam Magni, Ducis Saxoniæ filiam coniugẽ habuit, ex ea ſeptem liberos, tres mares, quatuor fœminas, Hainricũ, Welphonem, Conradum monachum: Iuditham, Sophiam, Machtyldam, Wulphyldam procreauit. Cum fratre vndeuiginti annos, poſt mortem illius quinque ducatum Boiariæ adminiſtrauit. Rauenſpurgij deceſsit anno ab orbe ſeruato M. CXXV. Fatum mariti ſubſequitur vxor die deinceps ſextodecimo. Amborum corpora ad Altdorff delata ſunt.

Hainricus 8. Boiorũ dux. Vulphylda vxor. Hainricus Dux Boiorũ moritur 1125.

Eodem anno Diuus Otto, qui Pomerios vt religionem Chriſti reciperent, perſuaſit, Babobergomum rediit. Et Imperator Hainricus Quintus Cæſar Auguſtus Traiecti obiit, decimo Kalendas Auguſti. Succeſsit Lotharius ſecundus, Saxoniæ regulus.

D. Otto. Hainrici 5. Rom. Imp. mors.

Atque nunc Hainricum octauum regulum Boiorum, primum omnium, priuatus auſpiciis, donationem feciſſe, diploma dediſſe, hoc ſua imagine ſignaſſe, id quod antea Imperatores, Reges & Cæſares duntaxat factitarunt, reperio. Initium, finem, exemplum eius tabulæ ſubſcribo. In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Hainricus diuina fauente clementia, DVX BAVVARIORVM conſenſu Wlfhyldæ vxoris, decimas in pago Ranneshofen de nemore Willebart tradit ad aram Diui Pancratij, & alia quædam prædia. Actum Ranneshofen anno Chriſti M. CXXV. præſente Ottone Palatino, Friderico de Regenesburc aduocato, Helperto de Geren, Heinricus Dei gratia Dux Bauariæ. Data Ranneshofen in palatio III. Kalendarum Auguſti per manum Bernhardi notarij. Interregnum tum fuit. Liberos deinceps narrabo. Conradus ad Agrippinenſem Coloniam, erudiendi gratia miſsus: vbi adoleuit, inde cum quibusdam condiſcipulis ad Claram vallem, celebrem Diui Bernardi ædem migrauit: eiusdem cæremoniis initiatus Hieroſolyma ſupplicandi gratia profectus, morbo corripitur, reuertitur, Barij municipio Appuliæ ante parentem obiit. Iuditha vxor fuit Friderici præſidis Sueuiæ, mater verò Imperatoris Friderici primi Cæſaris Auguſti, quem Itali Barbaroſſam vocant. Sophia Berchtoldo Zaringio nupſit. Hoc mortuo ad ſecundas tranſit nuptias. Venit deinde in manum Lupoldi. Stirij limitis præfecti, peperit Odagrium, ille obiit poſt natum Chriſtum anno milleſimo, centeſimo, vndetriceſimo. Machtylda primo Diethboldo iuniori Vocciobutgenſi dynaſtæ nuptum collocatur, eo defuncto, Gebhardo comiti de Sultzbach in matrimonium datur. Wulphyldam Brigantinus Rhætorum tetrarchas vxorem duxit.

Gebhardus comes de Sultzbach.

Heinticus nonus, Superbus cognomento, patri Heintico octauo in ducatu Boiariæ ſuccedit.

Heinricus 9. Superbus patri Heinrico 8. ſuccedit.

Iisdem diebus Lotharius Saxo, exhæredatis Friderico Sueuiæ, atque Conrado Franciæ regulo, fratribus Germanis, nepotibus Hainrici quarti aſtu fraudeque archimyſtarum Alberti Mogontini, & Conradi Salisburgenſis, Cæſar declaratur. Nemo erat qui Imperium Friderico, ſanguini Auguſtorum non deſtinabat. Verùm vt dixi Lotha-

aſtu Alberti atque Conradi opera rebus impoſitus, illius potiſsimum ſuaſu Fridericum & Conradum, prolem Cæſaream, ſobolem Auguſtorum opprimere, atque plus æquo in ordinem redigere conatur. Quamobrem illi ſacra Cæſarea, & Imperij inſignia, quæ morte auunculi ad eos redierant, Lothario tradere recuſant, ſed & armis ſumptis, ſe atque ſuos tutari pergunt. Conradus ab Italis inuitatus, Mediolanum penetrauit, ibi ab incolis Rex Italiæ conſtituitur, ab Anthelino vrbis Archiepiſcopo inungitur. Lotharius Gertrudam vnicam filiam Heinrico rectori Boiorum deſpondet. Iſque confeſtim equitatum cum primariis Boiariæ fœminis, qui ſponſam ex Saxonia abducant, mittit. Inter hæc ipſe more gentis auſpicaturus bonis ominibus principatum, concilium Reginoburgij cogit, pacem publico edicto ſancit: lites dirimit, ius dicit, proceres Boiorum ab armis diſcedere concordiæ bona colere præcipit, latrocinia vetat, capitaliaque fore decernit. Prætorem qui præſidendo iuridicundo intentus vicem ſuam fungeretur, Reginoburgio imponit. Peracto conuentu, ſponſam Auguſtæ in confinio Rhætorum atque Vindelicorum excepit. In campo Lyci ſupra Auguſtam inter Fridbergam & Moring, qui locus Concilegionum vocari ſolet, nuptias octauo Quinquagenalium die facit. Frequentes Boiariæ atque Sueuiæ primores interfuerunt. Confectis nuptiis, nuptam Rauenſpurgum migrare iubet, vbi tota æſtate degit. Dux ad ſocerum in Saxoniam ſe confert. Marburgij in celebri conuentu, Gredingam, Noreiobergam, Epiſcoporum præſulum Boiariæ tutelam, ab eodem in fidem accepit. Operam ſuam aduerſus Fridericum ſororis ſuæ maritum, iureiurando pollicetur. Interim dum in Saxonia longius abeſt, Fridericus comes a Bogen, ædis Reginoburgenſis curator conſobrinus illius, coniunctis ſibi quibusdam proceribus Boiorum, quibus pax odioſa erat, prætorem ducis, Reginoburgenſibus datum, interficit: dolebat honorem atque commodum ſuum in vrbe demptum iri, Henricique augeſcere. Cæſar & Boiariæ præſes verſus Boiariam arma ex Saxonia mouent. Lotharius comite Vlrico Boiemorum duce Noreiobergam obſidione claudit fruſtra. Ciues fortiter ſe defendunt, aduentantibus in auxilium obſeſsis Conrado Francorum, Friderico Sueuorum procuratore erumpunt, Cæſarem cedere cogunt. Iſque Bambergam, inde VVurtzburgum ſe confert, hinc Rheni oram luſtrat. Nemetas, qui rebus Conradi atque Friderici, tanquam cognatorum Cæſarum, qui apud eos ſepulti erant, fauebant, circumſidet. In eiusdemque vrbis agro Limburgium caſtellum, & monachorum templum, quod Fridericus firmiſsimo præſidio tenebat, fame ad deditionem iam coëgerat, niſi Vlricus Horningenſis Sueuus, ſocios ad deditionem faciundam conſultantes, confirmaſſet, ſatis ſuperque annonæ ſuperare, nimirum ſatius eſſe dictitans, ventribus craſsis monachis paſci, quàm caſtrum tam turpiter in manus hoſtium tradere. Quod vbi monachi accepere, abundè commeatum præſidio militari largiuntur. Interea Henricus in Boiaria Falckhenſtain (à principibus noſtris ante paucos annos Hieronymo à Stauff datum) vicum & arcem Boiariæ transdanubianæ munitiſsimam, Boiemiæ atque Hercyniæ ſaltui continuam, quæ tum Friderico comiti à Bogen parebat, obſidet, relictiſque ibi octingentis equitibus, quibus ſororem ſuam Sophiam, quæ, mortuo marito Lupoldo Stirio, ad fratrem conceſſerat, præficit: ipſe ad ſocerum cum ſexcentis equitibus contendit. Vlma Rhenum aduerſus Friderici incurſationes conſidet, Fridericum noctu irruentem, exploratis eius conatibus in fugam vertit, fugientem vſque Gruningiam perſequitur. Nemetes Alberto Epiſcopo Moguntino arbitro, Cæſari ſe dedunt. Henricus ad Boios reuerſus Falckhenſtain expugnat, atque incendit. Poſthæc Fridericum Sueuum, ſororis ſuæ Iudithæ maritum, apud Zvvifalten monaſterium ad colloquium inuitatum, dolo capere nititur. Fridericus euadit, Memmingiam, Rauenſpurgum, Altdorff, pleroſque Sueuiæ vicos, qui ſub ditione Henrici erant diripit, exurit. Par pari Henricus refert, fines Friderici cum copiis ingreditur à Tegendorff Danubiano vico, vſque ad Hohenſtauff, Vlmam quoque depopulatur, cuncta cæde, incendiis complet. Moritur tum Conradus, qui & Chuno, Reginoburgenſis Pontifex. Ciues, ſacerdotes, authore Friderico procuratore myſtarum, non expectato aduentu ducis, nulla eius ratione habita, citra cius conſenſum Henricum Comitem à VVolffrathshauſen, patruum Ottonis reguli à VVolffrathsbauſen, Epiſcopum deſignant. Hoc vbi Henricus Boiorum rector reſciuit, edita comitia irrita facturus ad Cæſarem feſtinat. VVolffrathutius Comes eius conatus anteuenit, conſiliumque fruſtratur. Iuuauiam properè ſe confert, à Conrado archimyſta ritu ſolenni inauguratur. Angilofridum antiſtitem Diui Haimerani abdicat, monachos deuouet, hiſque à capite ieiunij ad ſeptimum Calendas Auguſti ſacris interdictum fuit. Cenſum à Paſchale impoſitum reddere detrectabant. Epiſcopus igitur iuſſu Innocentij ſecundi, Pontificis maximi vi templum occupat, calices aureos cõminuit, bullas, diplomata, priuilegia comburit, plumbea monumenta reperta in ſepulchro Berchtoldi præſulis liquefacit, fanum compilat. Dux prædia, vicos Epiſcopi deuaſtat, Stauff Danubianã arcẽ de improuiſo inuadit, expugnat, præſidioque

Conrad. Rex Mediolani.

Gertruda Heinrico rectori Boiorũ deſpõdetur.

Gruningen.

Zvvifalten monaſteriũ.

Henricus Vlmã depopulatur.

Comes à VVolffraths hauſen.

quę firmat. Quam ob rem Epiſcopus obſidet, fameque obſeſsis, annona deficiente expugnare conatur. Dux vi obſidionem Epiſcopum ſoluere cogit, commeatum in arcem deportat. Inde ſuperiorem Boiariam petit, quam cum paucis peragrat. Otto nepos ex fratre Epiſcopi, de improuiſo de Wolfratshuſio erumpit, hoſtili animo ad ducem adfectat viam, quippe ei æquum agnoſcebat. Quidam comitum rectoris Boiorum equo ſuo hunc imponit, ipſe equum eius inſedit, atque terga vertit. Otto hunc Henricum eſſe ratus, inſequitur, deprehenſumque multis vulneribus confoſſum trucidat. Interea Henricus elabitur, comparatis copiis agrum Wolffrathuſianum Februario deuaſtat, intra, extra alpes Penninas cuncta depopulatur. Homeraſium caſtellum obſidet, expugnat, igne concremat. A Wolffrathuſio, quòd ieiunium Quadrageſimæ ſolenne imminebat, abſtinet, accito in commilitium fratre Welphone, Reginoburgium petit, præſidium à Stauff deducit, arcem incendit. Inde in Sueuiam ſe confert, fratri Welphoni Vrham filiam Godofridi ditiſsimi reguli à Kalh, paternis opibus inſtructam, dat in matrimonium Alberti patruelis Godofridi ratus ſibi partem hæreditatis præreptam arcem Kalb dolo capit, præſidioq; firmat. Deinde copias Welphonis apud Sindlfing noctu de improuiſo adoritur, partim capit, partim in fugã coniicit, equis, armis, reb. potitur. Vicum ſuccendit, prædam omnem in arcem ſuam Wittenberg deportat. Henricus & Welpho abſque cunctatione caſtello caſtra admouent, baliſtã ſaxa in mœnia iaculantur, ariete muros diffundunt. Albertus opem Friderici, & Conradi, Ducum Sueuiæ atque Franciæ implorat. Dum que hi obſeſsis ſuppetias ferre feſtinant, Henricus & Welpho, qui oppugnationem non intermittebant, arce Wirtenberg potiuntur. Præda omni recepta, cunctis qui intus erant in vincula coniectis, atque captiuis abductis, caſtellum comburunt. Inter hæc Conradus Dux Zaringius, auunculus coniugis Welphonis Schonburgium, quod Welphoni parebat, circumſidet. Lotharius Cæſar cum exercitu aduentens Zaringium cedere cogit. Welpho inde Leonſtain, quod ſub ditione ſuperioris Alberti erat, vi expugnat, ad Kalb caſtra mouet. Albertus vbi ſe imparem Welphoni eſſe videt ſupplex abiectis armis in caſtra procedit, pedibus Welphonis accidit, veniam petit. Welpho eidem non gratiam ſolum facit, ſed etiam omnia, quæ ibſtulerat, reddit. Pacatis rebus in Sueuia, Henricus in Boiariam poſt Paſchalia redit, Wolffrathuſio caſtra mouet. Henricus Epiſcopus Reginohurgenſis ex illo oppido ortus, proceres Boiorum, atque tetrarchas orat, ambit, atque auxilium nepoti laturus, aduerſus ſuperbiam & dominationem ducis, exercitum impetrat. Nempe Lupoldus Auſtriacus, Fridericus Comes à Bogen, Albertus eius gentilis, & cæteri Boiorum dynaſtæ, excepto Ottone à Wittelſpach præfecto prætorio, pro genitore noſtrorum principum, ducem Boiaria deturbaturi, propter Iſaram amnem proxime Wolffrathuſium caſtra locant. Cum acies inſtruerentur, Otto ſuperior, conſobrinus ducis, & Friderici comitis à Bogen, ſocer Ottonis obſeſsi, apparet, copias reguli explorat, vltrò, citrò commeat, vires ſummi Boiorum principis aduerſariis commemorat, certam cladem oſtendens, [illegible] fama hoſtilium copiarum, eas amplificando perterritat, [illegible]. Fridericus à Bogen conſobrino ſue (nam Adeleida mater Friderici, Richardæ matris Ottonis ſoror erat) perſuadet, vt ſecum in caſtra veniret, pedibus ducis accideret, veniam oraret, quam & impetrauit. Idem Otto à Wolffrathshauſen à ſocero perſuaſus [illegible] atque caſtellum Henrico abſque conditione permittit. Ipſum præſes Boiorum in exilium Rauenſpurgium agit. [illegible] eundem, ne in Boiariam, niſi à ſe reſtitutus redeat, cogit. Poſt hæc Wolffrathuſium vicum atque arcem, primæ Vindeliciæ ad Confluentes Ilaræ atque Libulæ conditam, diripit, atque igne concremat. Verùm Iuſticiam, vxorem Ottonis, filiam Ottonis, præfecti prætorio, quæ in oppido eum marito obſeſſa fuerat, benignè adpellat, eam cum rebus ſuis ad parentem abire permittit. Ita proceres Boiorum perdomiti in gratiam cum duce redeunt. Epiſcopus Reginoburgenſis Hochoburgio præfectura, Ottoni confirmata, pacem a regulo Boiorum mercatur. Pacata igitur Boiaria, eodem tempore Diuus Bernardus Lotharium Cæſarê, Fridericum & Conradum nepotes & hæredes, Auguſtorum veteres inimicos Bambergæ conciliat: eaque ciuilis diſcordia decem annos Germaniam adflixit. Fridericus mortua Iuditha Boia, Hagnam de Sarpruk, neptem Alberti Epiſcopi Mogontini ex Friderico fratre vxorem ducit, ex qua Conradum Palatinum Rheni & Clariciam vxorem Ludouici Turogi progenuit. Dum hæc in Germania fiunt, duo Romæ de Pontificatu maximo decertant, Anacletus & Innocentius: ille fretus opibus Rogerij Siciliæ Apuliæ, Calabriæque reguli Innocentium vrbe pellit. Isque in Germaniam ad Lotharium aufugit, ab eodem Conrado Abuſino, Iuuauenſi Archiepiſcopo deducente Leodij reuerenter excipitur, in Germaniaque ferè duos menſes commoratur, donec eum Lotharius ſi vltra clientelam pontificalẽ tepeſcens per Boiariam, Tridentinaq; iuga Romã cum paucis (Italis eius paucitatẽ contemnentib.) deduxit. Vbi in æde Conſtantina à Pontifice reduce inauguratur. Nam templũ D. Petri Anacletus tenebat. Imp. accepto cognomine Auguſti in Germaniam reuertitur, Danos, Boiemos, Venedos, Boiemos perdomitat, Rugij, Pomerij, Vgri muneribus immenſis eius amicitiam [illegible] ambiunt.

Otto.

Côradus dux de Zaringê. Schonburg.

Albertus à Welphone venia petit.

Otto Comes Palatinus à Wittelſpach.

Confluentes Ilaræ atque Libulæ.

Iuſticia o[illegible]

D. Bernard.

Iuditha. Hagna.

Anacletus & Innocentius de pontificatu decertant.

Lotharius coronatur.

Helmoldus. Vide Damiā. Crantzij lib. 5. cap. 13.

biunt. Nicolaus Rex Cimbrorū cum filio Magno Alberoſtadij in verba Lotharij iurauit, ſe ſuosque ſucceſſores perpetuò fore in poteſtate Romanorum Imperatorum. Dum Lotharius Innocentium Romam deducit, Cimbri omnes Cæſarianos, qui in regno illorum verſabantur, vno die contrucidarunt. Sub idem tempus ſexdecim contubernia monachorum, collegia myſtarum in Boiaria inſtituta ſunt. Circum patriam meam Abuſinam ad Septentrionē Schamhaubten Gertrudis vxor Berchtoldi cū filia Litogarda. Abberto. Orientis ora Ror Magnus filius Ruperti, nepos Babonis, cum vxore Irmengarda, & filio Al. Et finitimi horum Conradus, Hēricus, Gebhardus myſta Reginoburgenſis, fratres Germani de Raning & Rotenburg reguli, cum matre Machtylda Paring, & Diuum Magnum ad confluentes Danubij atque Regni, in aduerſa Reginoburgij ripa flaminibus Aurelianis dedicant. Ab Occiduo verò ſole, & Auſtro conſecraneis Diui Benedicti Monacho monaſterium, olim ab Vgris exciſum, Henricus nonus regulus Boiorum, & Dietpoldus Voccioburgenſis inſtaurarunt. Grimoldus verò, atque Aribo, Conradus, Henricus fratres Germani, filij Thimonis, & Wilbergæ Piburgium regiam ſuam in templum commutant. Diuus Ebethardus, filius Henrici & Berthæ, frater Vlrici præſul eligitur, poſteri horum Vom Stain auff dem Nordgevv, cognominati ſunt à ciuitate Nariſcorum. In Boiaria Aquilonari Hēricus de Lechſgmund & Graiſpach tetrarches, Litogarda vxor, filius Volcardus Cæſaream, Otto filius Henrici, nepos Ruperti, pronepos Babonis, Comes de Rietenburg, vrbis Reginoburgenſis præfectus Walderbach condunt, cæremoniis Ciſtercienſibus initiant. Albertus comes à Bogen, filius Hartuici & Litogardæ, vxor Heduica, liberi Albertus, Berchtoldus, Hartuicus arcem Windenberg ſymmyſtis Diui Nordberti Archiepiſcopi Maidenburgenſis tradunt. Eius ſacris Oſterhofen quoque, in inferiore Vindelicia, publico populari myſtis, procurante Diuo Ottone Epiſcopo Bambergenſi, à ſummo Boiorum regulo traditur. Iidem in Boiaria ſecunda Geroldus atque Chriſtina coniuges Aſpach prætorium ſuum Benedictinis tradunt. Otto de Vittelſpach ortus, præfectus prætorio Boiorum, a ithoi generis principum noſtrorum, cum vxore Helica Ensdorff apud Nariſcos Diuo Benedicto, in Meridionali Boiaria Vnderſtorff, Auguſtinianis myſtis dedicat. In ſuperiore Vindelicia Betharting, Iuditha, atque eius frater Me[illegible] gehus, Aurelianis flaminibus extruunt. Romanus Epiſcopus Gurcenſis, [illegible] archimyſtę Boiorum templum conſecrat. Nam Henricus Epiſcopus Friſingenſis, [illegible] modum eruditus, rebus Imperij ſtudebat, Conradus factionem Pontificis Maximi ſectabatur. Vinariam inde ſuperioris Boiariæ præfecturam Segibothus, Adolædo coninges, cum liberis Segibothone, atque Gertrude Aurelianis facit addictam. In Norico Conradus Iuuauenſis Pontifex, ex Abuſina patria mea oriundus, [illegible] olim a Taſſilono ſecundo, regulo Boiorum, Diuo Benedicto [illegible] ſtructum, myſtis Auguſtinianis, itidem eiuſdem cæ[illegible] proxime Reichenhal, Diui Zenonis ædem tradit. Isque [illegible] myſtas, vt cultum D. Aurelij Auguſtini reciperent, perſuaſit. A[illegible] gi, eiuſdem fam Archiepiſcopi & flaminis Rom[illegible] ſunt. Per idem tempus, annum æræ noſtræ M. CXXXV [illegible] ſiccatos eſſe, ſylvas cum montibus ar[illegible] in terram ingeſtum, mox ignem concepiſſe, literis pro[illegible] Regi[illegible] Dux Henricus, Danubio pontem lapideum impoſuit [illegible] cipio, tum demum condito, quod A[illegible] vocant, [illegible] inter [illegible] pera numeratur. Quippe ſtrues ſaxorum [illegible] cumulatæ truncis arborum, & ſtipitum copage, veluti quodam [illegible] te recta fluctus excipiunt, amnem morantur, qui retentus, [illegible] meare, illiditur. Spumabundus perſtrepit, ingenti ſonitu [illegible] Quindecim fornices ingentes ſaxo quadrato [illegible] quæ ex fundamento, vt dixi, lapidum [illegible] ratæ ſunt, opus ſuſtinent, ſupra quas lapide quadrato [illegible] ſtratum, ſaxorum [illegible] ruis ferreis, harpagonibusque continentur, plumbo obduratæ, atque oblitæ. T[illegible] capite meditullio, & calce erectæ, pyramidum altitudinem æquant. In Italia (vt illo[illegible] tiam redeo) Innocentius Pont. Max. cum Rogerio Siculo conflixit, atque ſuperatus Rogerius redacto Pontifice in poteſtatem, regium nomen ab eo extorquet. Imperator Lotharius comparatis copiis, per Tridentinam vallem in Italiam arma mouet. Henricus Boiorum legatus gener eius cum omnib. Boiariæ proceribus in gratiam redit, eoſdē ſocios militiæ adſciſcit, mille atque quingentos equites auxiliares ſocero ducit. Propter lacū Benacum, quem nūc Gardam vocant, oppida in fidē ab Auguſto accipit. Quæ citeriore Italiam omnem in ditionē cogit. Cremonam, deinde Ticinū, vbi Otto comes Wolffrathshuſio ſagitta percuſſus interijt, expugnat. Æmiliam atque Bononia genero fautore ad obſequiū redacta, inde Thermonia Auguſtam progreditur, cuncta terrarū, citra Apenninum montem, ſub radicibus alpium, a ſupero ad inferum mare, imperata facere adigit. Poſthæc diuiſis copiis,

Monaſteria vbi ſita & quibus fundatoribus.

Pontis deſcriptio.

Innoc. Pont. atat. prælio vincitur.

Lacus Benacus. Gariſæ.

copiis,ipſe oram ſinus Hadriatici luſtrat. Ancona,Spoletum, vniuerſæ vrbes obedienter mandata faciunt. Inde Troiam,vſque Barium,Pediculum,maritimam vrbem (quæ antè Iapyx a filio Dædali dicta eſt) penetrat. Henricus Boiorũ Dux gener eius per Tuſciam profectus,eam ab Imperatore in fidem accepit. Romam peruenit,Põtificem Max. ſecum ducit. Albam expugnat, diripit, Beneuentum capit, Capuam, Salernum imperata facere cogit, Bonifacium Pont.Max.Imperatori Lothario occurrit. Inde coniunctis copiis Rogerius tota Italia pellitur. Reginaldus parto regno imponitur. Imperator in Siciliã transfretaturus,principibus Germaniæ eam militiam detrectantibus, pacata Italia tota, redire in Germaniam cogitur. Tridenti murbo correptus,in ſylua,quæ eſt inter Oënũ Lycumque amnes,octauo Idus Decembris, anno Chriſti ſeruatoris noſtri milleſimo , centeſimo, triceſimo ſeptimo expirat. Corpus per Auguſtam Rhenæ à genero in Saxoniam deportatur,in Lutharii humatur. Res ab eo geſtæ in æs inciſæ,eodẽ conduntur. Eodem anno plerique alij principes interiere: Bruno,atque Hugo Agrippinenſes archimyſtæ,Albertus Mogontinus Pontifex,Diuus Luitpoldus Auſtriaci Boiorum limitis Dux, Henricus Epiſcopus Fruxinenſis ſeptimo Idus Octobris. Sub idem tempus Gratianus ille ius Pontificale dilaniauit atque confudit. Etenim,vti eſt in noſtris Bibliothecis ſyncerũ,duas continet partes: prima acta ſiue vniuerſorum Conciliorum,quæ quidem recepta eſſe conſtat: altera,Conſtitutiones,epiſtolas,reſcripta Maximorum Pontificum complectitur, vt quæque geſta fuere,cauſæ,adſeſſores,teſtes,adductis locorum,temporumque momentis, commemorantur. Hiſce quoque temporibus fuiſſe reperio Rucelinum Britannum, magiſtrũ Petri Abelardi,noui Lycæi conditorem. Qui primus ſcientiam vocum ſiue dictionum inſtituit,nouam philoſophandi viam inuenit. Eo namque authore duo Ariſtotelicorum, Peripateticorum genera eſſe cœperunt, vnum illud vetus,locuples in rebus procreandis, quod ſcientiam rerum ſibi vendicat,quamobrem Reales vocantur: alterum nouum,quod eam diſtrahit. Nominales ideo nũcupati, quòd auari rerum,prodigi nominum atque notionum verborum videntur eſſe adſertores. In hiſce duobus generibus diſsidium & bellum ciuile eſt, illius Thomas Aquinas Italus, & Ioannes Duns Scotus: huius Wilhelmus Occomenſis Anglus (cuius ſepulchrum marmoreum apud nos in Boiaria Monachij in templo Franciſcanorum monſtratur) Marſilius Haidelbergenſis Academiæ,Ioannes Buridanus Viennenſis Gymnaſij inſtitutor, Gregorius Ariminenſis Viennæ bumatus, anteſignani ſunt. Alios , & tot munitos Peripateticæ familiæ philoſophos , & proximos quosque à prioribus diſſentientes prætereo. Aliis ſubinde aliæ opiniones , alia placita ſunt , ita fit , vt nulli duò concinant. Acutiſsimus cenſetur , qui maximè ab aliis diſcreparit. Eruditionem diſcordia metiuntur , ſe inuicem iugulant , ſe ipſos inuicem conficiunt atque conſumunt. Nunquam concordes , niſi cùm conſpirarint : ſunt qui armati aduerſus omnes omnium reprehenſiones inter ſe collegant, eamque peſtem Grammaticæ,Theologiæque inuexere, nimirum Scholaſticæ atque Vmbraticæ. Nihil poteſt ſine ſuo interitu ſibi eſſe contrarium,illa interiit,hæc nunc in ſe victas conuertit manus. Singulæ ſectæ iudicio multarum ſectarum ſtultitiæ conuincuntur. Veterani ſcientiam, vtpote æmulam naturæ, de rebus ſiue in rebus exiſtere (nempe notationaturæ , & ſenſus animaduerſio peperit artem) ea quæ confuſa ſunt notione,mente,cogitatione duntaxat diſtinguuntur: diuerſa quoq; eſſe contendunt,ſicuti eſt numerus,& res quæ numeratæ ſunt,magnitudo,& res magna,cæcus & cæcitas,atque huiuſcemodi alia. Tyronum caterua hæc quæ ſolum intelligentia & cogitatione ſeparantur , idem eſſe cenſent. Nec enim aliud numerum,quàm res numeratas,cæcitatem quàm cæcum eſſe,ipſis placet. H ſcientiam quoque,potiſsimùm de dictionibus,& nuſquam niſi in animi notionibus atq; rationibus eſſe docent. Eam enim comparari,vbi verborũ explicatio, definitiones, communes animi ſententiæ,poſtulata, ratiocinationes adhibentur perceptis, & ad omnia, de quibus diſceptatur,vbi proloquiis,pronunciatis,argumentis,quaſi rerum notis, ducibus, ad probandum & concludendum vtimur. Hæc vniuerſa,haud dubie,orationes, ratione concluſæ ſunt,quæ ex verbis & nominib.componuntur. De Ideis quoq;,quas Cicero formas atq; ſpecies,vulgus philoſophorum vniuerſalia,naturas communes, communicabileſue nuncupant,ſicuti & antiquiſsimi philoſophi digladiantur. Socrates Sophroniſci, Plato Ariſtonis filius Athenienſes,Ideas ſeiunctas à materia & corpore,æternas in ſenſis viſisq; Dei,id eſt, mentis eſſe exiſtimant. Plato enim tres Principes in arce diuinitatis collocat τὸ ἀγαθὸν προτομένον, hoc eſt,ipſum bonũ,omnium primum,& νοῦν ſiue νοῦν, id eſt mentem,originales rerum ſpecies continentem,ſpiritum atque animam mundi omnibus incubantem. de qua Lucanus:

Iuppiter eſt quodcunq; vides quocunq; moueris.

Et Vergilius noſter:

Principio cœlum, ac terras,camposq; liquentes,
Spiritus intus alit,totamq; infuſa per artus,
Mens agitat molem,toto ſe corpore miſcet.

Lotharij Imperat. mors. In Lauthers im Cloſter.

Gratianus. Ius Pontificale quid cõtineat.

Reales. Nominales ſiue moderni. Thomas Aquinas. VVilhelmus Ockham. Marſilius Io.Buridanus. Gregorius Ariminiſis.

Socrates. Plato.

Hiſce

Chaos.

Hiſce Plato inſuper materiam ſubiectam (quam Poetæ Chaos vocant, & Ouidius in præclaro opere deſcribit) adiunxit quæ accipiendi atque quaſi patiendi vim haberet, cui imagines Idearũ imprimerentur atque infererentur. Ariſtoteles filius Nicomachi Stagirites primus huiuſcemodi ſpecies labefactauit. Theophraſtus Lesbius eius diſcipulus, atque in Schola ſucceſſor, vehementius etiam fregit. Nam quamuis has ille relinqueret (vt ait Plutarchus) attamen neutiquam à qualitatibus, ſingularibusque rebus diſiunxit atque ſeparauit. Stoici à Zenone originem duxere nullam talem Ideam in natura rerum, ſed notiones in animo eſſe dixerunt, hoc eſt, cõformationem inſignitam & impreſſam intelligentiæ. Antiqui Ariſtotelis opinionem, recentiores Stoicorum ſectantur. Iſthæc noua Ariſtotelicorum ſecta à veteribus penè exploſa & exibilata, à Wilhelmo Occomenſi rurſus excitata, aucta, atque de integro inſtaurata eſt. Hanc ob cauſſam à ſuis, Venerabilis ille inceptor vocari ſolet. Vicitque manus Wilhelmi, adeò vt celeberrima Athenæa, Galliarum Lutecia, Germaniæ magnæ Erdfordia, Nariſcorum Angiloſtadium, Noricorũ Vienna, in illius verba iurarint. Extat in Rucelinum ſuperiorem Epigramma decaſtichon, quod non nitoris cultúsue, ſed teſtimonij gratia ſubſcribo.

Stoicorum origo.

IN RVCELINVM.

Quas Ruceline doces non vult Dialectica voces,
Iamq; dolent de ſe non vult in vocibus eſſe.
Res amat, in rebus cunctis vult eſſe diebus:
Voce retractetur, res ſit, quod voce docetur.
Plorat Ariſtoteles, rugas ducendo ſeniles,
Res ſibi ſubtractas per voces intitulatas.
Porphyriusq; gemit, quia res ſibi lector ademit.
Qui res abrodit, Ruceline Boethius odit.
Non argumentis, nulloq; ſophiſmate ſentit.
Res exiſtentes, in vocibus eſſe manentes.

Hæc ex Platone, Ariſtotele, Cicerone, Plutarcho Cheronenſi, Alexandro Aphrodiſeo, Diuo Hieronymo. Seuerino Boethio, Ottone Fruxinenſi Epiſcopo excepimus: atq; quamuis hæc nihil ad hiſtoriam attineant, tamen in hæc diuertiſſe non fuerit alienum, propter vulgatas in Scholis aſsiduè queſtiones de huiuſcemodi rebus. Mortuo autem (vt redeam vnde euectus ſum) Imperatore Lothario, bella inteſtina Europam attriuere. Francia Occidentalis Ludouici regis atque Diethboldi Blelenſis: Anglia Machtylde Auguſtæ, filiæ Henrici regis Angliorum, & Stephani huius nepotis ex ſorore, domeſtica ſeditione afflictæ ſunt. De regno quoque Vgrorum Stephano rege mortuo, Bela cæcus filius Almi, & Borithius frater Stephani, filius Colomanni regis, armis contendunt. Borithius ducem Boloniæ in auxilium exciuit. At Bela Alberto Auſtriaco, marito ſororis ſuæ, filio Diui Luitpoldi ad ſe recepto, obuiam Borithio proceſsit. Is vbi ex ſermonis ſono Teutonas aduerſus ſe veniſſe accepit, cum duce Boloniæ, amiſsis multis in fuga, terga vertit. Albertus paucis pòſt diebus moritur. Inter hæc Principes Germaniarum ad Quinquagenales ferias comitia Cæſarea Mogontiacum indicunt. Henricus Boiorum regulus, gener Imperat. Lotharij Imperium affectat, inſignia Imperij retinet: nam ſocer in eius ducatu obierat. Primores Imperij infenſi Henrico, quòd eius potentia formidoloſa erat, Comitia Cæſarea Mogontiacum indicta anteueniunt. In media Quadrageſima (ieiunium ſolenne eſt Chriſtianis, quod dies quadraginta ante Paſchalia ſeruant) apud Confluentes Rheni atque Moſellæ frequentes coeunt, Conradum nepotem Auguſtorum, Franciæ ducem, Cæſarem conſalutant, confeſtimque ad Aquas Graneas deducunt, vbi eundem Theodouinus Legatus Romanus inungit. Henricus & Boiorum & Saxonum regulus ſumma ope reſtitit, interpellat, refragatur, obnunciat, Comitia facta aduerſus auſpicia, leges, contra interceſsiones, atque morem maiorum, pro irritis habere conatur, imperata, mandataq; detrectat. ſacra Cæſarea reddere noluit. Hanc ob rem Boiis, & Saxonibus, & ipſi Bambergam ad quinquagenalia dies dicitur. Richiſſa Auguſta atque Saxones apparent, ſe in poteſtate noui principis futuros pollicentur. Conradus, vbi Henricus cum Boiis præſto non fuit, ad tertium diem Kalendarum Iuliarum Reginoburgium ad conuentus agendos petit. Ottonem fratrem ſuum filium D. Luitpoldi Hiſtoriographum, Fruxinenſem deſignat Epiſcopum. Henricus ibi quidem præſtò fuit, atque imperialia ſigna reddidit: verùm à conſpectu Cæſaris prohibitus eſt. Conradi Abulini Archiepiſcopi Boiorum opera Auguſtæ in Rhetia aliud cogitur concilium. Eò Henricus cum amicis, atque magna Equitum vi venit, caſtra ante mœnia vrbis fecit. Cæſar in vrbe erat, fruſtrà vltrò citrò, conciliandæ pacis gratia amici commearunt. Conradus Ethruriam, oppida Italiæ, atque Noreiobergam, quæ Imperator Lotharius genero tradiderat, poſtulat. Dux Boiorum accepta a rerum domino, hactenusque bona fide poſſeſſa reddere noluit. Cæſar poſteaquam cœnauit, abire ſe cubitum ſimulat, at cum paucis, nemine ſalutato, noctu vrbe egreditur,

Bela v xVngaria.

Henricus Boiorũ Rex imperium Lotharij affectat.

Concilium Auguſtæ.

ditur, Wirtzeburgium in Franciam ſe confert, ibi frequenti ſenatu Hainricus fit reus, atque
læſæ maieſtatis condemnatur. Et poſt hæc in Saxonia Goslariç ab adminiſtratione vtriuſq; *Hainricus dux Boiorũ proſcribitur.*
ducatus ſententia Principum ſubmouetur, edictoq́, proſcribitur. Saxoniam Conradus in
fidem Alberto committit. Inde Noreibergam, vbi inſignia Imperij erant, obſidet, atque
ad deditionem cogit. Tabulæ proſcriptionis vbi in Boiariam delatæ ſunt, nouus princeps,
haud dubiè potentiſsimus, parque regibus, qui à mari inferno ſupernoq; ad oceanum Ger-
manicum, ſinumque Codanum longè lateq; dominabatur, leui momento perculſus, omni-
bus ab eo breui deficientibus, quatuor duntaxat comitibus profugus in Saxoniam elabitur,
animiq; ægritudine inualeſcente decubuit, Gertrudin vxorem, infantem Hainricum, ca- *Hainrici*
lamitatem ac ſtatum ſuum deplorãdo Saxonibus collachrymantibus cõmendat, eodemq; *mors, 1139.*
anno nempe à Chriſto nato milleſimo centeſimo vndequadrageſimo, exul animam efflat,
in mauſoleo ſoceri ſui conditur, poteſtatis anno quartodecimo. Tum Luitpoldus filius D.
Luitpoldi à Conrado Cæſare fratre ſuo Boiis Reginoburgij imponitur. In eius verba qui-
dam ſponte, pars metu coacti iurant. Primi Reginoburgenſes mandata atque deditionem
faciunt. Deinde nouus princeps, vti mos eſt, copias cogit, vniuerſos Boiariæ fines vſque ad
Lycum perluſtrat, negocia cognoſcit, ius dicit, totam Boiariam pacare contendit, iuſiuran-
dum exigit, ad Lycum caſtra facit. Solùm Otto atque Conradus comites de Valai rebellio- *Otto & Con-*
nem faciunt. Luitpoldus aduerſus eos caſtra mouet. Valaiam arcem ſuperioris Vindeliciæ, *radus comi-*
quam amnis Mangualt è lacu Tigurino effuſus ambit, obſidione claudit, nunc Ahamſtain *tes de Valai.*
dicitur. Welpho frater Hainrici reguli, Boiorum atque Saxoniæ Boiariæ ducatum hære-
ditario iure ad ſe poſt fata fratris rediiſſe cauſatus, arma corripit, obſeſsis ſuppetias fert. Su-
bitò Idibus Auguſti Luitpoldum adgreditur, occiſo ſagitta Alberto Comite à Bogen, &
Hainrico Comite de Raning cæſo, aliis pleriſque occiſis, multis captis, illum in fugam
vertit, obſidioneq; caſtellum liberat. Deinde Cæſarem laceſſere auſus Weinſpergum eius
oppidum inuadit. Verùm à Cæſarianis fortiter exceptus pleriſque ſuorum cæſis, multis a-
miſsis, cum paucis vix euaſit. Portò Luitpoldus dimiſſo exercitu, Reginoburgium ſe con-
fert. Dumque prætorio fungitur officio, excitato tumultu, ob Ottonis præfecti prætorio
licentiam, à ciuibus alioqui Welphonis rebus ſtudentibus inuaditur. Irruente vndiq; po-
pulo, mox arma corripit, quaſdam regiones vrbis incendit, ita incolumis cum ſuis extra
mœnia, ciuibus tam armorum, quàm flammæ terrore ſine ordine errantibus, euadit. Vaſta-
tis circà agris, diſcedit. collectoque exercitu proximè Reginoburgium caſtra locat. Regi-
noburgenſes paucorum perfidiam, qui Welphoni fauerent, excuſant, pacem emunt, auro *Reginobur-*
arbitro, rurſus deditionem faciunt. Poſt hæc Luitpoldus cladem acceptam correcturus, ar- *genſes pacẽ*
ma in fines Lycatiorum promouet, aduerſarios vbique expugnat. Perdomitis inimicis, ad *emunt.*
officiumque compulſis, per Fruxinenſem agrum Reginoburgium (vbi tum ſedes atq; præ-
torium regulorum Boiariæ erat, ſicuti adhuc oſtenditur & nominatur) reuertitur. Vbi com-
poſitis rebus, morbo correptus orientalem Boiariam, mutato valetudinis ergò cœlo, pete-
re parat. Cùm ad Altaichium inferius peruenisset, abſque liberis decedit, duodecimo Cal. *Luitpoldus*
Nouembris, Anno æræ Chriſtianæ milleſimo centeſimoquadrageſimo primo. Corpus in- *moritur.*
de ad ædem Ciſtertienſem viginti millia paſſuum à Vienna Noricorum, quam parens ſa- *1141.*
croſanctæ Cruci dicarat, transfertur. Tres duntaxat annos potitus eſt Boiaria. Conradus
Cæſar poſteaquam de Luitpoldi morte certior factus eſt, Boiariam intrat, Reginoburgij in
celebri conuentu, Hainricum Auſtriacum Luitpoldi germanum, ſuum verò vterinum fra-
trem, ſummum Boiorum ducem adpellat. Deinde Saxoniam petit, Saxones clementia at-
que beneficiis ſibi conciliat. Gertrudim filiam Imperatoris Lotharij, quæ Hainrico nono
regulo Boiorum nupta fuerat, Hainrico decimo, Auſtria oriundo dat in matrimonium, illa
altero anno abſque liberis obiit. Auſtriam (quoniam eius tempus admonuit) eſſe partem
Norici atque Germaniæ magnæ, ad vtramque Danubij ripam antea Hunniam, eandem &
Auariam vocatam, demum pulſis Hunnis, excisisque Auaribus, à Carolo Magno Colonias
deductas eſſe, à quibus Oſtertīcha atque Oſterlandia (id eſt, regnum atque terra orientalis,
dicta ſit, vnde Auſtriæ vocabulũ, idem valens Romana incude formatur) præfectos à ſum-
mis Boiorum Principibus datos eſſe, Auſtriamq; beneficium regum, Imperatorum, ducum
Boiariæ fuiſſe, ſuprà abundè docuimus. Diplomata quoque Imperatoris Friderici primi,
& aliorum Imperatorum fidem faciunt. Geroldus à Carolo Magno datus, primus eius li-
mitis dux fuit, ab Hunnis occiſus eſt. Excipiunt hunc Geroldus ſecundus, item Vvilhel-
mus & Engelſcalcus fratres, qui ſub Imperatore Ludouico Pio, eius filio Ludouico illuſtri,
& nepotibus Ludouico & Carolomanno regibus Boiorum eandem portionem Boiarici
regni adminiſtrarunt. Imperator Carolus tertius, deinde Aribonem: Imperator Arnul-
phus, filius eius Ludouicus, Boiariæ reges, Angilodiconem, qui filiam Arnulphi Auguſti
rapuit, & Luitpoldum, progenitorem Principum noſtrorum eidem regioni præfecere. Hic
prælio Vngarico propter Piſonium occidit. Poſt hos Rogerium atq; Tetricum, quorum
Metellus Tigurinus in Lyricis meminit, Vgris oppoſitos reperio, cùm ſummum princi-
patum Boiorum obtinerent Arnulphus & Berchtoldus fratres, filij Luitpoldi ſuperioris,

Hainricus primus regulus Boiorum, diuo Rathoni Damaſio: ſecundus Burckhardo in tutelam Auſtriam commiſit, ſicuti in Imperatoris Ottonis ſecundi diplomatibus legi. His ſuccedit Luitpoldus ſecundus, filius Eberhardi, nepos Arnulphi reguli Boiorum, pronepos Luitpoldi primi. Huic filium Hainricum (ſub quo diuus Colomannus necatus eſt) & nepotem Albertum, pronepotes Luitpoldum & Erneſtum adſignant. Ab hoc bello Saxonico occiſi ſunt Luitpoldus quartus auus, diuus Luitpoldus quintus, parens Luitpoldi atque Hainrici regulorum Boiariæ vniuerſæ, quos nunc narro.

Hic Hainricus huius nominis primus & marchio 2. Auſtriæ ab aliis dicitur.

Crebra portenta hac tempeſtate in cœlo viſa, armorumque ciuilium ſtrepitus intonuit. Falſi Prophetæ ficticiis miraculis populo impoſuere, Iudæos trucidare conati ſunt. Diuus Bernhardus eóſdem ſeruauit, ab ipſis manus abſtinendum eſſe cœleſti oraculo admonuit, neſcilicet Deum mendacij arguamus, qui ſe reliquias eorum ſeruaturũ pollicetur. Carnibus pluit, cometæ & cœlũ arſit: lupus triginta homines deuorauit. In Aſia Græci, Armenij, Turcæ tumultuati ſunt. Edeſſa ſecundùm Stephanum atque Ptolomæum, primaria vrbs Meſopotamiæ citra Carras, Romani exercitus, Craſsique cæde nobilis, atque Abrahamo authore inſignes, noſtris ablata eſt, Chriſtiani omnes cum epiſcopo contrucidati ſunt. Ibidem diuum Thomam ſepultum quidam tradunt. At Sophronius, diui Hieronymi diſcipulus, Calaminæ, quæ ſit vrbs Indiæ, conditum refert. In Gallia Dierhboldus dynaſta & Ludouicus rex, armis diſceptant. In Italia Rom. populus contra Pont. Max. conſpirat, conſilium viribus parat, ſenatorum ordinem inſtaurat, patres legit. Iordanum filium Petri Leonis dictatorem dicit. Pont. Romanum more maiorum, omiſsis rerum prophanorum turbellis, Reipublicæ ſolicitudine repudiata, Chriſtum æmulari, Euangelio operam dare, decimis contentum eſſe iubet. Epiſcopus vrbe Viterbium cedit. Arnoldus tum Brixia oppido Italiæ ortus, ſacras literas profeſſus, diſcipulus Petri Abelardi, in auaritiam faſtumque ſacerdotum pro concione crebrò perorauit, tandem captus, in crucemque à ſacrificulis actus, pœnas temerarij cœpti luit.

Arnoldus Brixianenſis in ſacerdotes inuectus ſuſpenditur.

Veronenſes & Patauini, Veneti & Rauennates, Vicentini & Senenſes, Mediolanenſes & Ticinenſes, cæteræque ciuitates domeſticis armis inuicem ſe atterunt. Neque Germania quieta fuit.

Vicentini & Senenſes nunquam inuicem pugnarunt: error eſt.

In Bolonia tres fratres de principatu contendunt. Geizo filius Belæ cæci rex Vgrorum, cum Borichio filio Colomanni regis, fratre Stephani ſecundi ferro decertat. Boiaria quoque incendiis & cæde crudeliter adflicta eſt. In Stiria quoque in ſolitudinem penè redacta, Boij, Sclaui, Vgri debacchati ſunt. Conradus Abuſinus archiepiſcopus Salisburgenſis cum Chunone Reginoburgenſi, Eckberto Monaſterienſi, Hippolyto Gurtzenſi aduerſus Vgros proficiſcitur. Pouſonem, Richoburgium, Hunnoburgium munit, legatos ad Vgros Bregetionem, quæ & Grana & Strigonium, mittit, ope Feliciani vrbis archiepiſcopi cum Vgris pacem facit.

Boiaria afflicta.

Fridericus quoque adoleſcens, qui poſtea rerum potitus, bellum Hainrico comiti à Wolffratshauſen indicit, de improuiſo in Boiariam cum equitatu contendit. Boiorum proceres, militari tyrocinio Wolffratshuſij intentos, inuadit, in arcem cogit: Conradum comitem à Dachau, qui poſtea Croatiæ, Dalmatiæ regulus appellatus eſt, captiuum abducit, liberumque rurſus dimittit. Cæſar conuentum Principum Imperij in Boiaria Reginoburgij agit, cum Manuele Imperatore Conſtantinopolitano, qui eò legatos miſerat, de veteri more ſocietatem init. Eidem in vxorem dat Bertham ſororem Gertrudis coniugis ſuæ, filiam Gebhardi comitis à Sultzbach & Boiorum dynaſtæ. Embricho Vvirtzburgenſis epiſcopus ſponſam auro onuſtam in Græciam deduxit. Nuptiis celebratis reuertitur. Illa à Græcis Irena, hoc eſt Teutonicè Frideruna, dicta eſt, quod Romanè pacem valet.

Irena.

Eandem poſt mortem mariti in Germaniam rediiſſe, in caſtello apud Nariſcos ſepultam eſſe, ſunt qui tradant. Borichius quoque Reginoburgij à Labeslao regulo Boiemorum, ad quem confugerat, ad Cæſarem deducitur, cuius opem implorat aduerſus Daciæ Pannoniæque regem. Rogerius Siculus, cui formidoloſa erat potentia Conradi, metuebat, ne itidem ab illo vt à Lothario acciperetur, ſuſpectum habebat fœdus, quod princeps Romanus cum Orientis rectore inierat. Vt autem ille in Germania armis detineretur, Vvelphonem pondo auri quingentis ſibi conciliat, quotannis tantundem pollicetur, ſi auitum, paternumque Boiariæ ducatum à Conrado armis repetat. Geizo quoque rex Vgrorum accitum in Vngariam Vvelphonem auro explet, ſtipendia annua, copias, arma vltrò promittit, ſpeique plenum in Boiariam redire, vt Conradum bello laceſſeret, ad ſua tutanda domi retineret, ab alienis imperendis abſtinere cogeret, mandat. Mandata gnauiter Vvelpho exequi pergit (nam ſacerdotes, epiſcopi eius rebus ſtudebant) contractis copiis Boiariam ingreditur.

Vvelpho Boiariam ingreditur.

Sub conſpectu Cæſaris atque Hainrici decimi reguli Boiorum, qui dimiſſo exercitu Reginoburgij ciuilibus rebus vacabant, cæde, incendiis cuncta complet, incolumisque domum repetit. Decimus copias cogit, fautores Vvelphonis atterit, prædia ſacerdotum, opes diripit, caſtella, vicos, agros vaſtat. Fruxinenſis vrbis muros, munimentaque deſtruit, quippe ciues ac myſtæ, vti rumor erat, Vvelphoniani erant. Deinde epiſcopum Reginoburgenſem itidem mulctat, Odagrium Stirium amitinum Vvelphonis perdomitat. Vvelpho collecto exercitu, cum Hainrico confligere ſtatuit. Verùm vbi Conradum Cæſarem cum auxiliari manu Hainrico ſuppetias laturum,

aduen-

aduentare per exploratores cognouit, ratus poteſtatem maiorem temerè laceſſendam non eſſe, fortunæ cedit. Cæſar, & Boiorum procurator coniunctis viribus Dachunum, ſuperioris Boiariæ arcem vicumque obſidione cingunt: Conradum ducem Dalmariæ atque Meraniæ, qui ſolus partium Welphonis adhuc erat, vaſtatis circum circa omnibus ad deditionem cogunt, arcem exuunt.

Superioris Boiariæ arx.

Vvelpho impar viribus in tutis delitеſcit locis, modò in Boiaria, modò Sueuia, nunc ad Rhenum, nunc Danubium eruptione facta. Cæſarem laceſſit, in Germaniſque ad ſua tutanda detinet. At Hainricus Boiorum regulus Vngariæ fines intrat, depopulatur, bis propter Litham flumen cum Geyzone rege conſeruit certamen. Rathboldus dux copiarum eius Poſonium de improuiſo adgreſſus, quibuſdam Vgrorum captis, nonnullis occiſis, aliis fuga elapſis, capit. Geyza Poſonium obſidet cum Vgris, cuius iuſſu id teneant, Boios rogat, an Cæſaris, an Hainrici Boiorum reguli, ſciſcitatur. Illi neutri, ſed Borichio ſe militare aiunt. Pacti ergo deinceps tria millia librarum, oppidum reddunt: Geyzo ratus id factum dolo ducis Boiorum, coacta maiori manu auxiliaribus quoque copiis contractis, Litham tranſit, orientalis Boiariæ fines inuadit, propter Litham caſtra facit. Hainricus Boius rector, qui ad Phiſcum amnem conſederat, obuiam Vgris terram vaſtantibus procedit, hoſtibus irruentibus fortiter reſiſtit, auxilium primùm, deinde Vgrorum principia perrumpit, in fugamque vertit.

Piſchius amnis.

Iam res ad triarios redierat. Rex Vgrus, Bela auunculus eius ex ſubſidiis prodeunt, integri feſſos adoriuntur, victoribus triumphum excutiunt, Boios magna clade adficiunt, ſeptem millia occiſa referuntur. Ratholdus & Otto proceres capti ſunt, reliqui cum duce terga vertunt, Fauiumque ſemidirutum tum oppidum, quam nunc Viennam vocamus, fugam intendunt. Hiſce diebus crebris legationibus Græci, Syri, Cæſaris, orientalium occidentaliumq; Francorum opem implorant, ſtatum Reipublicæ Aſiaticæ deplorant, perituram ibidem eſſe religionem, niſi maturè ſuppetiæ ferantur, denunciant. Diuus Bernhardus cum mandatis Eugenij pontificis maximi in Germaniam proficiſcitur, Calendis Februarij Francofordiæ res Germanicas pacat, Vvelphonem Cæſari reconciliat. Inde expeditio Aſiatica vna omnium Principum ſententia ad futuram æſtatem decernitur. In Boiaria tum hæ ædes ſacræ dedicantur. Hainricus dux Boius, Otto frater eius epiſcopus Fruxinenſis in ſuperiore Boiaria quatuor templa ſacrarunt, de integro ædificant, extra mœnia Fruxinenſis oppidi, præmonſtratis Neoſtephotam, Silurnum, Schlechdorff, Scephulariam olim ante annos amplius trecentos conditam, ſub Theſſalono tertio diui Benedicti ſacris initiatam, ab Vgris euerſam, reficiunt: myſtis popularibus Auguſtinianis, Nordobertinis dicant. Diebus his quoque Vvelpho apud Lycatios Staingaden conſtruit, vbi eius Mauſoleum oſtenditur.

Monaſteria ædificata.

In inferiore Boiaria Alterſpach in valle Vilſina, Ciſtercienſibus monachis continente diuo Bernhardo. Haud inde procul propter Danubium Oſterhofen, diui Ottonis opera, Nordberti ſacris, ſub moris vtroque popularibus myſtis, initiantur. In Norico quoque in agro Burgbuſiano Rotenhaslach, quod Iuuauus alluit, ab Vvolframo & Hemma coniugibus, filiis eorum Vvolframo, atque Hainrico de Tegernvvang, diui Bernhardi conſecraneis conditur, ab Conrado Abuſino archiepiſcopo Iuuauenſi conſecratur, Gerin Augius magiſter deſignatur.

Vvolframus & Hemma.

Hybernia inſula eſt, quæ vltra Britanniam in Oceano Septentrionali cubat, cuius Plinius, Ptolomæus mentionem faciunt, Rheba caput gentis fuit. Caucorum, Mænapiorum, Brigantium ibi nationes conſidere, refert Ptolomæus, Romana prouincia fuit. Manſuetus eò à diuo Petro miſſus, religionem Chriſti illis tradidit. Is quoque Illyricos, Ciſalpinam Galliam, Belgas Chriſto ſubegit, Tulli Leucorum vrbe ſepultus eſt. Vt verò Ruffinus narrat Bachutius, rex gentis, Palæſtini limitis dux, ſub Imperatore Conſtantino maximo eoſdem philoſophia Chriſtiana imbuit. Ea, de qua dico, Hybernia apud maiores noſtros fœcunda religioſiſsimorum, doctiſsimorumque virum fuit. Inde Columbanus, Chilianus & plerique alij in Germaniam migrarunt, Scotos nunc nuncupant. Diuus hinc Marianus cum ſex condiſcipulis Reginoburgium deuenit, in templo extra mœnia vrbis habitauit. Magnus eò gentilium eius numerus beneficentia Boiorum prouocati breui confluxere, intra mœnia, vt dixi, templum ampliſsimum bonorum ope extruunt. Vbi difficilioris religionis obſequio, caſtimoniarum abſtinentia ſatis ardua, ſcribendo, docendo, maximam ſibi gloriam conquirunt, ſpectatum ſatis magnum exemplum pietatis, non ſolùm Boiis, ſed & finitimis erant. Omnibus placebant, vno ore omnes omnia bona de ipſis dicebant, famaque hac impulſus Hainricus dux Boiorum Fauium veterem Romanorum Coloniam, quam nunc Viennam vocant, inſtaurat, Scotis templum dicat.

Vienna inſtauratur.

Sanctinum cum quatuor & viginti ſociis Reginoburgio Viennam emigrare iubet. Vvaldobrunus de Rauchshouen Aichſtadij ſuburbanum templum, rotundumque extruit, Gerardo cum condiſcipulis Reginoburgio euocato tradit. Emericus quoque Vvirtzeburgenſis epiſcopus Macarium adprimè doctum, abſtemiumque è Boiaria acceſſit, eidem atque conphiloſophis templum in vrbe condit. Gregorius & Carus primarius D. Petri Reginoburgenſis antiſtes, Conrado Cæſari, Gertrudi vxori eius à ſacris fuere, ab hiſque Noreiobergæ templum D. Egidij accepere. Vbi poſt eos Declanus ſacrificulus

Emericus Vvirtzburgenſis epiſc. Gregorius & Carus.

Imperatoris Friderici primi à fundamento Scotis, popularibus ſuis monaſterium extruxit. Noſtro æuo ob inſcitiam atque ſcelera vbique pulſi ſunt, Reginoburgij vix ſubſiſtunt. Sub idem tempus Conradus Abuſinus archimyſta Boiorum ex hac vita migrat. Succedit diuus Eberhardus, antiſtes Piburgenſis, ad ſecundum à patria mea lapidem, ortua ex clariſſimis de Hipoltſtain Principibus. Iiſdem diebus Conradus Cæſar, Ludouicus occiden-

Expeditio in Syriam.

talium Francorum rector, Aſiaticam expeditionem exequi ſtatuunt, per Boiariam, Vngariam, Mæſiam primò, Conradus, Hainricus regulus Boiorum, Fridericus dux Sueuus, qui pòſt imperauit, Welpho tetrarches Lycatiorum, Hainricus pontifex Reginoburgenſis, Boleslaus Boiemorum regulus. Poſt hos eadem via Ludouicus Franciæ rex, Lotharingli, Stephanus Mediomatricum, Hainricus Leucorum epiſcopus, Otto Fruxinenſis pontifex frater Cæſaris & Hainrici Boiorum reguli. Bernhardus frater Hainrici, & Engelbertus Charionum dynaſta, Odagrius Stirius Bizantium peruenere, ſeptuagies centena millia fuiſſe in literas relatum eſt, quæ nullo memorabili facinore edito, ad internecionem penè deleta ſunt, fraude Græcorum, qui gypſum farinæ miſcuere, crebris incurſationibus hoſtium, ſiti, inedia, fame, peſtilentia, aquarum eluuie, inteſtina diſcordia afflicta. Quanquam vaticinia ex libris Sibyllinis vſque repetita, orbis Imperium vniuerſi, Herculis atq; Cyri ritu pollicerentur regi Galliarum. Quæ nationes (ſicuti eſt apud illuſtres ſcriptores,

Gallorum leuitas notatur.

& nos noſtro æuo cernimus) gentilicia ſuperſtitione leuiſsimæ ſunt, & Imperij auidiſſimæ, facileque ea, more humano, quæ volunt, credunt. Longè tamen aliter euenit, peregrinique Dei (ita vocabant) ſpiritus ille Germanis ac Gallis impoſuit, equorum carnes, pelles ouium tonſas coxere, cadaueribus aduerſus frigus, & ſagittas hoſtium vſi ſunt. Octo grana fabæ nummo argenteo, pania quo vnus paſcebatur homo, centum quadraginta ve-

Lycaonia.

nibat. Lycaonia apud Romanos tetrarchia fuit Cappadociæ, in Aſiaticam tamen iuriſdictionem verſa in ea Iconium, qua parte Galatiæ contermina eſt, ciuitatibus quatuordecim quondam celeberrimum, vbi diuus Paulus & Barnabas aliquot dies commorati, religionis noſtræ myſteria Iudæis, atque falſorum deorum cultoribus interpretati ſunt, tandem diſceſſere, cùm hoſtes religionis concitato tumultu eos lapidibus obruere conarentur. Eſt & Ciliciæ Iconium, illud prætorium Turcarum Rectoris tum fuit. Quod Conradus per Aſiam minorem, ducentibus Græcis fruſtra petit, hoſtes facultatem pugnandi non dabant, à fronte, à tergo, dextra læuaque, diu, noctu noſtros incurſationibus fatigabant. Conradus alioqui tot malis, quæ commemorauimus, oppreſſus, omnibus ferè amiſsis, ingens ſpacium, ſcilicet totam Aſiam minorem remenſus, cum paucis Byzantium, qua venerat, rediit, ibique hyemat. Fridericus Reginoburgenſium myſtarum curator obiit, Hieroſolymis ſepelitur. Welpho morbo correptus, deſperata ſalute domum redit, nauibus mari ad occidentem vehitur, in Sicilia appulit, à Rogerio honorificè excipitur: Donatus ampliſsimis muneribus, & vt Conrado bellum inferret, coëmptus, in Boiariam reuertit. Ludo-

Ludouicus rex Francus amittit vxorem.

uico regi Franco, dolo atque vi vxor ablata eſt. Bernbardus Charionum dynaſta occubuit. Otto Fruxinenſis epiſcopus nudis pedibus, ſciſsis tunicis, omnibus rebus amiſsis, vix euaſit. Cæſar primo vere in Palæſtinam, quo & Ludouicus venerat, nauigat, eam omnino vacuam bello reperit. Ne tanti conatus fruſtra forent, Damaſcum caput Syriæ placuit obſidere. Cæſar pomerium ciuitatis irrumpit, proximè mœnia caſtra facit. Hieroſolymitani accepto ingenti auri pondere, cum obſeſsis pacem ineunt, in ſententiam clanculum Franco rege tracto, obſidionem inſalutato Cæſare ſoluunt, eundem ſolum in caſtris relinquunt. Qui vbi ſecum dolis actum videt, Conſtantinopolim redit, Theodoram neptem Manuelis Imperatoris ex fratre Iſacio, Hainrico regulo Boiorum dat in matrimonium, nuptiisq;

Comites à Dieſſen domini Hiſtriæ

confectis, nauibus ad occidentem mari vehitur. In Hiſtria Polæ, quæ tum imperio & tetrarchis Damaſia oriundis parebat, adplicat. Inde Aquileiam petit, Iuuauiæ (quæ metropolis, vt ait Otto, eſt Boiariæ) Quinquagenalia celebrat. Dein Reginoburgij conuentus agit. Vixque Germaniam attigerat, Vuelpho quòd induciæ exierant, Flochberg Conradi caſtellum obſidet, atque oppugnat. Cæſariani eius copias inuadunt, & in fugam vertunt. Vuelpho plurimis ſociorum captis, fuga ſibi conſuluit. Tandem Fridericus Sueuiæ dux, Cæſaris ex fratre, Vuelphonis ex ſorore nepos, auunculum patruo reconciliat. Cæ-

Merding.

ſar omnes captiuos reddit Vuelphoni: Merdingam vicum (quem poſtea Imperator Heinricus ſextus epiſcopo Bathauenſi reddidit) alia prædis ſtipendiaria tribuit. Deinde Ottonem de Vuittelſpach cum vxore & liberis (quod prædia ſacerdotum, à quibus curatione templorum motus erat, diriperet) apud Kelhaim (ciuitas & regia eſt inferioris Boiariæ, prima ad confluentes Danubij & Alemani ſita) circumſidet, ad deditionem cogit: Ottonem filium maximum natu obſidem date, tutela ſacratum ædium ſe abdicare cogit. In

Conradus Rom. Imp. moritur. 1152.

Fridericus I. Rom. Imp.

paucis pòſt diebus Bambergæ Italicam expeditionem parans moritur XV. Kal. Martij, ab orbe ſeruato Anno M. C. L I I. Quo anno Reginoburgium cum ſex templis conflagrauit, duodeuiceſimo Kalendas Maij. Imperator Fridericus primus tum patruo ſuccedit. Hainricus Leon, filius Hainrici Superbi, iam pubertatem attigerat, ad Imperatorem amitinum ſuum ſe confert, eius fidem, leges implorat, per vinculum ſanguinis, per æqui-

tatem

ratem obteſtatur, Boiariæ principatum patri, ſe puero, iniuſtè præreptum, reperit, ius ſibi reddi poſtulat. Vitricum ſuum Henricum decimum in ius trahit, ſententiæ Imperatoris amitini ſui, decreto principum ſe ſtaturum promittit. Itaque duo Hainrici, decimus atque vndecimus, vitricus atque priuignus de ſummo ducatu Boiorum diſceptant, ille patruus, alter amitinus Cæſaris erat. Qui maximam operam nauat, quo illos in gratiam redigeret, hancque controuerſiam componeret, ne eorum diſcordia Reipublicæ, ſibi Italicam expeditionem meditanti officeret. Reginoburgium igitur petit. Vgrorum regi bellum indicit. Verùm principibus Imperij muneribus à Geyzone corruptis, & promiſsis ineſcatis, hoc bellum abrogantibus legatos Apuliæ, opem aduerſus Rogerium petentes audit atque abſoluit. Heinricus vtriſque Wirtzeburgum diem dicit, alteri Boiariam reddendam, alteri nomen tamen ducis retinendum cenſet. Interim inducias inter eos, dum Roma redeat, facit. Poſthæc Romam tranſitum facit ab Hadriano quarto pontifice in templo diui Petri, inuitis Romanis inauguratur, iuſſuque Dei regnare declaratur. Vvelphoni auunculo ſuo Spoletum, Ethruriam atque Sardiniam, quicquid Mathylda vxor patrui eius poſſedit, quod nunc patrimonium diui Petri vocitant, in fidem atque tutelam committit. Itque ciuitates, vicos, oppida adit, proceres obſides dare, ſacramenta ſibi dicere iubet. Vniuerſi mandata obedienter faciunt, honorariis principem ſuum excipiunt. Cæterùm Fridericus Imperator atque Cæſar appellatus, in Apuliam aduerſus Rogerium Siculum arma mouere appetebat. Sed principibus hancce militiam detrectantibus, ex Italia in Germaniam, atq; Boiariam ad componendam de eo ducatu controuerſiam, proficiſcitur. Vbi ad Atheſim clauſtraque, vt adpellant, Veronenſia peruenit, Veronæ quidam ciues fauces armati inſederant, firmo præſidio tenebant, tranſitum Auguſto intercludebant. Eius iuſſu Otto de Vvitelſpach Boiaria ortus (vnde paternam originem reguli noſtri trahunt) ſignifer cum ducentis militibus atque Aquila non ſine magna difficultate, aduerſa parte rupem conſcendit, ad clauſtra peruenit, his potitur, quingentos qui intua erant, capit, in crucemque agit. Cæſar deinde per Tridentinos fines, Piſonium (quæ eſt vrbs, vt ait Otto noſter in confinio Italiæ atque Boiariæ) petit, poſtea vlteriora Boiariæ, Vindeliciamque percurrit. Apud Kelhaim prope Danubium atque Alemanum amnes, in arce Ottonis ſigniferi ſui Quinquagenalia perpetrat. Reginoburgij in conuentu celebri Hainricos de ducatu Boiorum diſceptantes audit, cauſſamque diligenter cognoſcit. Interfuere cum aliis compluribus, proceres, dynaſtæ, tetrarchæ, epiſcopi Boiorum, Nariſcorum, Vindelicorum, Noricorum, quos nominatim ex diplomate Imperatoris recenſeo. Eberhardus Bambergenſis, Conradus Aichſtetenſis, Conradus Bathauinus, Hartuicus Reginoburgenſis, Otto epiſcopus Fruxinenſis, Piligrinus patriarcha Aquileiæ, Eberhardus archimyſta Boiorum, Hartmannus Brixinenſis, Albertus Tridentinus pontifex. Item hi Boiorum tetrarchæ & dynaſtæ: Vvelpho Hetruriæ atque Spoleti, Sardiniæque & Lycatiorum in Boiaria regulus, Engelbertus Hiſtriæ atque Carnoburgij Marchio. Odagrius Stiriæ, Berchtoldus Damaſiæ princeps, Hainricus dux Charionum, Diethboldus Vogburgenſis, Chamaborum præfectus. Otto de Vvitelſpach præfectus prætorio Boiariæ, cum fratre Friderico. Engelbertus Haliiorum dynaſta, Gebhardus comes de Sultzbach. Gebhardus Burckhuſianus, Fridericus filius regis Cōradi, Conradus frater Imperatoris, Hermannus Palatinus à Rheno. Lisque inter Henricum decimum, atque Henricum vndecimum, vitricum atque priuignum, conſilio illorum hoc pacto compoſita eſt. Vitricus Boiariæ ducatu, priuignus Auſtria (cuius limitis præfectos beneficiarios Ducum Boiariæ fuiſſe conſtat, & Imperator Fridericus in diplomate refert) vterque iuri ſuo perpetuò cedit. Decimus ſeptem ſignis ſummum Boiariæ ducatum, vndecimus verò Auſtriam, treſque præfecturas tribus vexillis Auguſto reddit. Deinde ſententia ſuperiorum Principum ea portiuncula Norici atque Boiariæ, quæ ab oſtiis Oeni, ad oſtia Anaſsi, Orientis ad oram, cum Danubio ſexaginta millia paſſuum extenditur: totidem verò lapides inde rectà ad Taurum montem, Matichæ amnis fontes pertinet, & ſupra Anaſſum regio cognominari ſolet, diuulſa occidentali Boiaria, orientali coniungitur: Boiariaque in duos ducatus diuiſa, ſub duobus legatis Cæſaris conſtituta eſt, alter Auſtriacus, hoc eſt, orientalis: alter occidentalis ſimpliciter, Boiarici exercitus dictus eſt ductor. Maiores noſtri vnumquodque regnum, quo interiora eius tutiora forent, iuxta cardines cœli, in limites, quibus præfectos cum præſidiis militum, equitum impoſuere, diuiſerunt: illos marchas, hos marchigraphos appellarunt. Ita Boiaria apud veteres ab Euro Auſtroque Auſtriam, Stiriam, Hiſtriam: ab Auſtro & occidente Andechyſiam, quæ nunc Tyrolia, à Septentrione Chamaborum, ſiue Vogburgenſem, limitaneas habuit præfecturas. Hæque tetrarchiæ beneficia fuere ſummi Boiorum ducis, eidemque illarum dynaſtæ ſeruierunt. Paulatim tamen huiuſcemodi Tetrarchæ, excuſſo reguli Boiariæ iugo, Cæſaris procuratores facti ſunt. Vniuerſæ Boiariæ Reginoburgium caput ſedesq; regum & ducum Boiorum (ſicuti & Otto Fruxinenſis prodit) fuit. Auſtriacus ergo ducatus ex decreto conſilij Hainrico decimo vitrico, eius vxori Theodoræ, patruo Auguſti: occidentalis Henrico vndecimo, priuigno amitino Imperatoris in tutelam committitur. Hancque ſenten-

Clauſtra Veronenſia, Bernar Clauſen. Otto de Vvitelſpach ſignifer.

Nota.

Hainricus vndecimus dux Boiariæ.

tiam

tiam Ladislaus, cui Gertrudis ſoror decimi nupta erat, renunciauit, qui & ipſe rex Boiemiæ ab Imperatore, ob egregia facinora, & fidem ſalutatus eſt. Ea tamen lege, ne ea dignitas ad poſteros tranſiret, ſed ei honori ſucceſſor exhæres foret. Atque illhæc Reginoburgij cum facta ſunt, vti diploma, vnde hæc excepimus, Imp. Friderici primi oſtendit. Cuius calcem & caput ad verbum teſtimonij gratia ſubnecto. *IN NOMINE SANCTAE & indiuiduæ Trinitatis, Fridericus diuina fauente clementia Romanorum Imperator Auguſtus, &c.*

In fine:

Signum domini Friderici Imperatoris inuictiſſimi. Ego Rainaldus cancellarius, vice Arnoldi Moguntinenſis archiepiſcopi & archicancellarij, recognoui, regnante domino Friderico Romanorum Imperatore in Chriſto. Datum Ratiſbonæ XV. KL. Octobris. Indictione IIII. Anno Dominicæ incarnationis M. C LVI. Feliciter, Amen, Anno regni eius quinto, Imperij ſecundo. Poſthæc Hainricus vndecimus Saxoniæ atq; Boiariæ rector, ciues, proceres, ſacramenta ſibi dicere iubet, ab Reginoburgenſibus obſides, quos imperauit, accipit. Deinde more ſolenni Carphæmis conuentus agit. Interfuere Berchtoldus Comes à Bogen, Berchtoldus Comes ab Andechs, Gebhardus Comes ab Hall, Hainricus vrbis Reginoburgenſis præfectus, & frater eius Otto: Aliique Principes & epiſcopi Buiariæ. Pax firmata, leges, prærogatiuæ, priuilegia recognita ſunt. Porrò Imperator Adilam vxorem, filiam Theobaldi marchionis de Vogburg, repudiat. Egram, Neuenmarckt oppida Nariſcorum, dotis nomine ſibi data, retinet. Beatricem filiam Reginaldi Matiſconenſis Burgundionum reguli, neptem Symonis ducis Lotharingiæ vxorem ducit, Veſontione nuptias facit. Galliæ Narbonenſis dynaſtę, Syluius Arelatenſis, Stephanus Viennenſis, Heraclius Lugdunenſis, Godofridus Auinionenſis, Odo, Valentinus archiepiſcopi cum collegis in verba Auguſti iurant. Formidoloſaque Imperatoris potentia regi Celtarum, atque Aquitaniæ eſſe cœpit. Legati rum pontificis Romani, cum Tridento Auguſtam Rhætiæ propetant, in Valle Atheſina ab Henrico & Friderico dynaſtis capti ſunt. Hainricus Noricorum occidentalium, atque Vindelicorum, Saxoniæque rector eoſdem liberat: Hainricum & Fridericum ad deditionem & ſatisfactionem cogit. Sub idem tempus Imperator Mediolanenſibus, & cæteris Longobardis mandata detrectantibus bellum indicit. Ottonem de Vvittelſpach (vnde genus ducibus Boiis) præfectum prætorio Boiariæ, atque ſigniferum ſuum cum copiis in Italiam præmittit. De illo ita Guntherus eius tempeſtatis Poeta ſcribit:

Carphaim bey Scharding.

Adela.

Reginaldus Comes Burgundionum.

Guntherus poeta, lib. 2.

Signiferumq; ſuum, quem Norica miſit Otonem
Terra, virum magnis ſpectatum ſæpe periclis,
Præcurſare iubet, &c.

Isque Græcos ſpecie fallacis amicitiæ Anconam, Rauennam, Ariminum, finitimas ciuitates tentantes, Italia extrudit. Wilhelmum dynaſtam Rauennæ in vincula, quòd Græcos orientalis principis Oratores, quàm ſe legatum occidentalis Imperatoris, honorificentius tractaret, conijcit. Fridericus ſubſequitur, hoſtes mulctat, perdomitat. Mediolanenſes vi coacti, accito Ottone ſuperiore, cum cæteris principibus in conſilium, abſque omni pactionis conditione, deditionem faciunt. Primus pacata Italia in Germaniam redit. Interim Wilhelmus rex Siciliæ, dux Apuliæ, princeps Calabriæ, cui ſuſpecta erat virtus Imperatoris, ſcilicet metuens, ne id mali nanciſceretur, quod olim euenerat Rogerio patri ſuo, Hadriano epiſcopo Romano, clientelam ſacerdotiorum, ob quæ cum Innocentio, Eugenio, atque cæteris Romanis paſtoribus ipſe, & maiores ſui hactenus armis decertarant, concedit. Ambo deinde aduerſus Imperatorem ſocietatem ineunt. Hadrianus nodum in ſcirpo (vt aiunt) quærit. Imperium beneficium Romani ſacerdotis, Auguſtum precario duntaxat regnare aſſerit. Extat eius ad Hillinum Treuerorum, Arnulphum Moguntinum, Fridericum Agrippinenſem archimyſtam Epiſtola, ex qua verba ipſius Hadriani ſubtexere operæprecium eſſe duximus. *Romanum (inquit) imperium a Græcis translatum eſt ad Alemannos, vt rex Teutonicorum non antè quàm ab Apoſtolico coronaretur, Imperator vocaretur. Ante conſecrationem rex; pòſt Imperator. Vnde igitur habet Imperium, niſi à nobis? Ex electione principum ſuorum habet nomen regis, ex conſecratione noſtra habet nomē Imperatoris, & Auguſti, & Cæſaris. Ergo per nos imperat. Recolite antiqua. Zacharias promouit Carolum, fecit ei nomen grande, vt eſſet Imperator: & vt poſthac perpetuo rex Teutonicus eſſet Imperator, & aduocatus ſedis Apoſtolicæ, vt Romanus epiſcopus Apuliæ, per eum pacata eſſet ſubiecta, quæ noſtra cum Vrbe Romana eſt, non Imperatoris. Roma noſtra ſedes eſt. Imperatoris eſt Aquis, in Arduenna quæ eſt ſylua Galliæ. Imperator quod habet, totum habet a nobis. Sicut Zacharias tranſtulit Imperium a Græcis ad Teutonicos, ita nos poſſumus ab Alemannis transferre ad Græcos. Ecce in poteſtate noſtra eſt, vt demus illud, cui volumus. Propterea conſtituti a Deo, ſuper gentes & regna, vt deſtruamus, & euellamus, & ad ficemus, & plantemus, &c. Deinde Germanos imbelles vocat: imbecillitatem illis obiicit, qui Rogerium Italia pellere Danos, Friſios perdomitare nunquam valuerint.* Hæc itaq; in conuentu celebri legatos Hadriani referentes, Otto de Vvittelſpach, de quo ſupra ſæpius diximus, ſtricto enſe, quem ante Imperatorem progerebat, territat, & forſitan confodiſſet, niſi Imperator interceſsiſſet, qui acriter reſpondit, quæ ego, vt ampliora

Wilhelmus rex Siciliæ.

Hadrianus.

Hadriani papæ Epiſtola.

Zacharias imperium a Græcis ad Teutonicos tranſtulit.

pliora tenuitate ingenij mei, prætereo. Cæterùm ea Guntherus verſu, Otto & Radeuicus myſtæ Boiorum Fruxinenſes proſa complexi ſunt, & Conradus Adelmannus, vir inxtà nobilis atque eruditus. Auguſtanus primarij templi ſacerdos, propediem publicabit. Ar noldus Mogontinus, & D. Eberhardus Iuuauenſis archiflamen, Romanos ſacerdotes, car dinales, archiepiſcopos, epiſcopos, presbyteros, diaconos (ita enim vocant) literis admo- nent, pertinaciam, faſtum, ſuperbiam coarguunt, auariciam, perfidiam, aliaſque facinora, q ibus pauperes compilent, & imperium conturbent, commemorant, obteſtantur vlti- mo, vt Hadrianum ad pacem ſeruandam cohortentur, Imperatorem id quod bonum æ- quumque fuerit, facturum referunt. Hiſque maximè Henrico Boiorum atque Saxonum duce, Ottone Fruxinenſi epiſcopo authoribus, ea ſcintilla diſcordiæ tum extincta eſt. An- ſa hinc arrepta, interim Mediolanenſes, Longobardi pleriquè rurſus rebellionem faciunt, præſidia Imperatoris partim expellunt, partim in vincula coniiciunt. Imperator intento infeſtoque exercitu in Italiam contendit. Eò Henricus dux Boiorum, atque Saxonum cum Auguſta tria millia equitum, Welpho eius patruus trecentos equites, duo millia peditum adducunt, ad Benacum lacum caſtra faciunt, reſiſtentes domitant, caſtella expugnant, diripiunt, incendunt, præclarè operam Imperatori nauant. Welpho eius auunculus, Henricus amitinus erat. Hunc Catoni Radeuitus Fruxinenſis eius tempeſtatis ſcriptor, illum Iulio Cæſari comparat. Hi deinde cum Imperatore rege Boiemiæ, Henrico Au- ſtriaco, Berchtoldo duce de Zaringen, Conrado fratre Imperatoris, & cæteris principibus Mediolanenſem agrum vaſtant, arbores ſuccidunt, ſegetes proterunt, cum Mediolanen- ſibus erumpentibus manus conſerunt. Cecidere ibi ex Boiatiæ dynaſtis Catulos, & Con- radus dux Dalmatiæ, ex Dachau vico ſuperioris Vindeliciæ ortus. Eckobertus Neobur- genſis vltimus Schardingij oppidi ſecundæ Boiatiæ, Pictauionis Noricorum præfectus. Henricus Hiſtriæ regulus ex Damaſia Vindelicorum arce oriundus. Huic Berchtoldus, Eckoberto Odagrius Stirius amitinus eius, col nopta erat Chunegunda filia Diethboldi a Vogburg, partim Berchtoldus ſuperior matitus ſororis Eckoberti, ſuccedunt. Con- radus fratrem Arnulphum, filium Conradum ſuperſtites reliquit. Conradi corpus Schiram, Henrici Damaſiam, Eckoberti Varnpachium translatum eſt. Monaſteria hæc ſunt Boiorum atque Vindeliciæ, illa in ſuperiore ſita Boiaria, hoc in ſecunda, proximum Oeno, haud procul Bathauia. At Otto Palatinus Boiorum, cum fratribus Friderico & Ot- tone minore natu, porta, quam ipſi obſidebant, erumpentes hoſtes oppreſſere. Per idem tempus Otto Fruxinenſis epiſcopus hiſtoriographus, & patruus Auguſti moritur. Hadria- nus quoque pontifex Max. pridie Calendas Septembris fato rapitur. Duoq; Octauianus & Rulandus de Pontificatu maximo certant, hic Alexandrum, ille Victorem ſe adpellat, v- triſque tertio Idus Februarij ex decreto conſilij more maiorum dies dicitur. Octauianus ad paret, Rulandus fretus opibus Wilhelmi Siculi, neq; ipſe venit, neq; legatos miſit. Quam- obrem Octauianus à concilio, Pilegrino patriarcha Aquileienſi, Renaldo Agrippinenſi, Mogontino, Maidenburgenſi archimyſta, cæteris epiſcopis recipitur, conſecratur, victor adpellatur. Germaniæ atq; Italiæ epiſcopi & proceres eius rebus ſtuduerunt. Partes Ale- xandri ſolùm duo Boiorum epiſcopi Eberhardus Iuuauenſis, & Hartmãnus Sabonenſis tu- tati ſunt. Cauſabantur Celtas, Siculos, Anglios, Hiſpanos (quibus vires noſtri Imperato- ris in ſuſpicionem venerant) maiorem nimirum Chriſtianorum portionem eidem faue- re. Nam Alexander ad Franciæ occidentalis, Angliorumque reges tum diſsidentes ſeceſ- ſit, pacem inter eos fecit, quam illi quotannis fregere, quotannis renouarunt. Plerique ta- men, quorum maxima pars fuit, neutrum pontificem recipiebant, illud diui Pauli vſurpa- bant: *Omnia veſtra ſunt, ſiue Paulus, ſiue Apollo, ſiue Petrus, vna fides, vnus Deus & pater omnium.* Atque illud Chriſti in ore erat, Vnus magiſter veſter eſt, vos autem omnes fratres. Gero- chus Richenbergenſis præſul de hoc diſsidio complura ſcripſit, quibus titulum de Anti chriſto dedit. Manſit hæc ſeditio duodeuiginti annos in Chriſtiano orbe, minuſque quàm pro longinquitate temporis incommodi Reipublicæ iniunxit. Paſtores mitia atque eru- dita ingenia ſortiti, inuicem duntaxat ſacrificiis interdixere, ouibus non moleſti fuere, nec gregem contaminarunt. Legi in Bibliothecis Boiariæ vtriuſque epiſtolas, quas Ale- xander ad Eberhardum Iuuauenſem, Hartmannum Brixinenſem Noticorum epiſcopum, alter ad Imperatorem, patriarchas, archiepiſcopos, epiſcopos, duces, præſides, præfe- ctos, ſacroſancti Romani Imperij dedit. In illis reperio, Alexandrum Turonis in conuen- tu Angliorum Celtarum celebri hæc ſtatuiſſe. *Sacris initiatus rebus prophanis abſtineto. Leges, Phyſica non audito. Sacra venire, religionem, ſocietates, inferias atque huiuſcemodi ceremonias precio dediſſe, atque pecuniam pro hiſce poſtulaſſe, decimas prophanis tribuere, inexpiabile flagitium eſto. Si quiſpiam ſacerdotia locarit, commutaritve, vti contra Chriſtianam pietatem fecit, ita eius cruitatu a- ru, ſuo, extorris eſto. Agri oppignorati, ſi creditor redditus receperit, vltra ſortem fœnus, licet leuiſſi- mum videatur, cenſeto. Fœneratorem Reipublicæ ſure peiorem ciuem exiſtimato.* Idem Alexan- der in omnibus epiſtolis, quas ſuperioribus duobus epiſcopis ſcripſit, petit & multis ſuadet, vt Imperatorem placent, atque illum ſecum in gratiam redigant, pollicetur, vti

Kk 4 dignum

Guntherus Poeta. Radeuicus Fruxinenſis ſacerdos.

Henricus Boiorum dux, & Welpho Imperatori operam nauant.

Radeuicus Fruxinenſis hiſtoriographus.

Principes q cũ Friderico primo cõtra Mediolanenſes militarunt, & qui ex illis ceciderunt.

Scheurn, Varnpach, Dieſſen, monaſteria. Otto palatinus Boiorũ cum fratribus hoſtes oppreſſit.

Otto Fruxinenſis hiſtoricus moritur.

Octauianus & Rulãdus.

Gerochus Richenberg de Antichriſto

Alexander Turonis ſtatuta.

dignum fuerit tam potentiſsimo principe, honorando, ornando, tollendo nulli ſe ſecundum fore, ſed modum ſuperiorum pontificum exceſſurum. Ea tempeſtate Petrus Longobardus Lutetiæ Pariſiorum creatur pontifex. Is quidem Theologumenon quatuor libros ſcripſit, ſed ſacroſanctæ Philoſophiæ veritatem, fontemque puriſsimum, ſicuti plus millies à Iacobo Fabro, Iodoco Clichtoueo præceptoribus meis accepi atque audiui, cœno quæſtionum, riuulis opinionum conturbauit, id quod & vſus rerum magis (niſi cæci ſimus) ſatis ſuperque docet. Sed ad ordinem rerum reuertor. Crema Pilogrino patriarchæ Aquileienſi, ac Henrico duci Boiariæ atq; Saxoniæ ſe dedidit. In cuius expugnatione Ottoni Palatino Boiorum palma datur. Idem Henricus rector Boiorum & Saxonum aliquot Mediolanenſes cepit, Auguſto reddidit, qui eos in crucem in conſpectu municipum egit Welpho Henrici patruus, Imperatoris auunculus, ſuæ ditionis prouinciam perluſtrat, apud diuum Geneſium conuentus agit, legatis reſponſa dedit, ius dicit, leges parendi præſcribit, mandata dat, ſeptem præfecturas cum ſignis, vti mos eſt, proceribus ſuis in fidem atque tutelam commendat.

Conuentus apud D. Geneſium.

Oppida, caſtella, ciuitates, oratores mittunt, quibus Lycatiorum præfectus ius atque ſua iura reddit, prædia ſtipendiaria, principalem ſeruitutem, quæ ciues atque nobilitas ... ceperant, repetit & vendicat. Conuentu peracto, pridie Paſchalium ſe Piſani confert, vernas ferias maximo apparatu ibi perpetrat. Inde Lucam petit, de rebus omnibus cognoſcit. Nemo omnium eſt, qui ius dicenti non obtemperaret. Quocunque ille pergit, ſtrennuè ſuo imperio perfungitur, præſidia caſtellis imponit. Eius aduentus nullo non honoris genere adhibito vbique excipitur. Inde Spoletum arma mouet. Vbique compoſitis rebus, eam Italiæ partem ſibi ab Imperatore auunculo in tutelam traditam Welphuni filio committit, per vallem Tridentinam ad Lycates ſuos in ſuperiorem Boiariam redit. Filius eius paſtoris boni munus exequi pergit, pecus tondere, non deglubere ſtudet, ſuæ fidei commiſſos ab iniuria, rapinis militum, equitum (vti bello fieri neceſſe eſt) non citra oſtenſionem Auguſti tutatur atque defendit. Henricus huius patruelis Saxonum & Boiorum præſes in Boiariam Reginoburgium reuerſus, quòd videret Hartuicum vrbis epiſcopum æs eccleſiaſticum dilapidare, canes, equos, venatores alere, pauperum curam nullam habere, populum non docere, neque literis operam dare, adulteros, aſſentatores, propinquos ditare, Stauffium regiam atque vicum, pontificalem fiſcum, titulo curatoris occupat (Friderici à Bogen ſoboles veteris eius templi procuratoris defecerat) Hartuicus homo imprudens furere, inſanire cœpit, cuncta ſeditionibus atque incendiis complere ſtuduit.

Reginoburgiũ ciuitas Germaniæ populoſiſſima.

Erat tum Reginoburgium omnium ciuitatum Germaniæ populoſiſsima, prætoriumque regulorum Boiariæ. Ciues partim cum duce ſuo, partim pontifico ſentiebant. Nam & proceres quoſque potentiſsimos Boiariæ, ibidem ciues, ſenatores atque conſules fuiſſe, in diplomatibus vetuſtis reperio, ſicuti Argentorati, & apud Suitonas adhuc eſſe ſolet.

Argentoratenſes, Heluetij.

D. Eberhardus.

Diuus Eberhardus archimyſta Boiorum illò properat, conniuentibus Friderico de Wirelſpach, præfecto prætorio Boiariæ, atque Conrado de Raning dynaſta, ducem, epiſcopum, ciues in gratiam redigit. Inde orientalem Boiariam petit, inter Henricum Auſtriacum vitricum Henrici occidentalis, & Conradum fratrem Barhauenſem epiſcopum pacem facit. Epiſcopi omnino immunes eſſe conantur, omnia munia in pauperes relegant, ſuis legibus fraudem faciunt, prædia, ſacerdotia libertate ab Imperatoribus donata, cenſu, vectigalibus, extra ordinem onerant. Duces quæ à ſe condonata ſunt, ſibi ſeruire concupiſcunt. Vnde pleraque bella ciuilia, ſeditiones inteſtinæ oriuntur.

Ciuitates quædam igne conflagrantur.

Geyzo rex Vgrorũ moritur.

Charinthiæ deſcriptio.

Eadem tempeſtate Iuuauia, Reginoburgium, Fruxinum igne conflagrant. Piligrinus patriarcha Aquileienſis naturæ concedit. Geyzo rex Vgrus moritur. Frater eius Ladislaus & filius Stephanus regnare, vterque patruus & nepos contendunt. Henricus dux Charionum in Ionio mari interiit. Quoniam de Charionum regione tempus admonuit, paucisſimis ſitum, præſideſque gentis exponam. Charionum regio à Venedorum natione Germaniæ Magnæ, quam Ptolomæus Charionas, Plinius Charinos, Antoninus Charionos vocat, adpellata eſt: pars Norici eſt, ad fontes Drau fluminis, ſubiecta Ocræ, Taroque montibus, Hiſtriæ, Stiriis, Carnis, Venetiæ, Dalmatiæ, Pannoniæ, Liburniæ confinis. Venedi tranſgreſsi Danubium Romanos, Theodorico rege Italiæ, exegere. Iulia Carnorum, ſiue Iulium Carnicum, Romanorum quondam colonia fuit. Plura in ſecundo atque tertio dixi libro. Peculiares Charini habuere principes vſque ad Dagobertum magnum regem Francorum, cuius iuſſu à Boiis ſubditi ſunt, Boiorumque ibi tum coloniæ deduci cœptæ. Tempore Pipini regis Francorum Boij eoſdem religionẽ Chriſti recipere coëgerunt.

Theſſalonus tertius Boiorũ regulus.

Nam Theſſalonus tertius Boiorum regulus atque diuus Vergilius Salisburgenſis pontifex eò ſacerdotulos proficiſci iuſſerunt. Poſt Caroli Magni mortem, ſicuti vetuſta diplomata oſtendunt, regibus, ducibusque Boiorum poſthac paruit, Boiariaque oriundis præfectis obtemperauit. Imperator Otto tertius anno Chriſti noningenteſimo, vndenonageſimo, mortuo Henrico duce Charionum, filio Berchtoldi ducis Boiorum, ambo apud Altaichium inferius ſepulti ſunt, eundem ducatum Conrado filio Ottonis ducis Francorum, Fratri Gregorij quinti Pontificis Maximi tradidit, qui poteſtatis anno tertio atque viceſimo,

relicto

relicto filio impubere Conrado deceſsit. Imperator tum diuus Henricus ſecundus, quem Charionum quoque regulum vocari reperio, eam prouinciam Adalberoni, qui apud Geyſenfeld in prima Vindelicis ſepultus eſt, commendauit. Imperator Conradus ſecundus, Conradum filium ſuperioris Conradi, patruelem ſuum, Charinis, pulſo Adalberone præfecit. At Imperator Henricus tertius Cæſar Auguſtus rex Boiorum eam partem Norici Welphoni commiſit, is obiit æræ Chriſtianæ anno M. L V. Huic Litulphus, qui moritur ab orbe ſeruato anno M. X C. ab Imperatore Henrico quarto, rege Boiorum ſubſtituitur. Lithulpho ſuccedit Henricus ab Eppenſtain, is abſque liberis obiit, adoptauit Henricum filium Engelberti, hæredemq; ducatus inſtituit. Huius ſtēma proponere decreuimus. Fridericus Comes de Spanhaim, fratrem habuit diuum Hartouicum Salisburgenſem epiſcopum, genuit ex Richarda Engelbertum primum, Segifridum, Lauentinum: illo genitus Engelbertus ſecundus, Hiſtriæ præfectus, bellum geſsit aduerſus Henricum ab Eppeſtain ducem Charionum. Lauenti templum Diuo Paulo conſtruxit, monachos à Wilhelmo de Hirſau impetrauit, vbi vxor eius Heduuiga humata eſt, quę ex hac vita migrauit anno Chriſti M C. ſuper ſecundum. Quinque procreauit liberos, Hartuicum archiepiſcopum Maidenburgenſem. Hainricum ducem Charionum, qui abſque liberis obiit. Engelbertum, is fratri in ducatu ſucceſsit, & in Boiaria apud Seos cum vxore Vta ſepultus eſt. Segifridum Libodunum, patrem Segifridi Libodunenſis, Bernardum Struchinoſinum. Engelberto orti Vlricus dux Charionum, Engelbertus Hiſtrię, & Carnoburgij præfectus: Hartouicus epiſcopus Reginoburgenſis & Rapato Artoburgenſis dynaſta. Vlricus Henricum, & Hermannum procreauit, ille in Ionio mari, vt dixi, periit, anno Salutis M. C. L X I I I I. Succeſſorem honoris fratrem Hermannum habuit. Vnde genitus Vlricus itidem dux Charionum. ſed ad Fridericum Barbaroſſam reuertor. Is exciſo Mediolano, pacata Lōgobardis, in Germaniam redit. Tres magos, qui primi Chriſti incunabula adorarunt quos Euſtorgius archimyſtes Mediolanenſis Conſtantinopoli ortus Mediolanū, conſentiente Imperatore tranſtulerat, in Agrippinenſi Colonia, vbi adhuc omnis honos, atq; memoria nominis habetur, condi iubet. Hi ex ſinu Perſico, Magorum cognomento, atque Arabia felici cōtinua regione Byzantium à Romanis Imperatoribus tranſlati fuerant. Circa eundem temporis tractum Hugo Comes de Tubingen, Moringen Vvelphonis caſtellum capit, quos intus reperit, crucibus adfigit. Vvelpho pater filium ex Italia reuocat, ipſe eò proficiſcitur, patrimoniū matris ex aſſe filio tradit. Vvelpho iunior Hugoni cædem expiare aſpernanti, ſatisfacere recuſanti, bellum indicit, copias cogit. Auxilio ei veniunt tres epiſcopi, Nemetum, Vangionum, & Auguſtanus: & ex Sueuia hi proceres, Berchtoldus dux de Zaringen, Hermannus marchio Badenſis, Rudolphus de Pfullendorff, de Kalb, Bergenſesque reguli. Gotfridus & Rudolphus de Rumſperg, Hermannus Comes de Kitchberg, Henricus Comes de Vering, Conradus templi Cōſtantienſis curator, Albertus Comes de Habſpurg. Ex Boiaria Berchtoldus de Cham, & Vogburgenſis. Hi coniunctis viribus cum bis mille, atque ducentis armatis caſtra non longè à Tubingen veſperi, ac ſabbato, octauo ſcilicet Idus Septembris faciunt, diemque feſtum poſtridie ocio ſacrare, more Chriſtiano ſtatuunt. Hugoni ſuppetias tulerant, Tubingæque erant, Fridericus dux Sueuiæ, filius Conradi Cæſaris, & de Zolen Dynaſtæ. Amici vltrò citrò commeant, inimicos reconciliare conantur. Inter hæc Vvelphoniani quidam veſperi è caſtris, cæteris ignorantibus, clam prodeunt, quoſdā qui ex arce progreſsi fuerant laceſſunt, inuadunt, manus conſerunt. Quod vbi qui in caſtris erant conſpicati, ſociis ſuis auxiliatum certatim prouolant. Qui Tubingæ erant, erumpunt, ſuis laborantibus ſubuenire contendunt, æquum locum, ripam nempe editiorem, difficilem aditu, occupant, Henricus Comes de Veringen ſignifer Vvelphonis ad illos infeſta ſigna confert, illi fortiter reſiſtitur, duabus horis continenter pugnatur. Nemo retro pedem tulit, aut loco ceſsit. Tandem Vvelphoniani, loci iniquitate defatigati, hoſtibus ſupernè acriter vrgentibus, in fugam vertuntur. Paucis admodum occiſis: noningenti capiuntur: Tubingamque abacti cum præda ſunt, reliqui beneficio noctis, atque ſyluarum, montium, vicinorum caſtellorum atq; oppidorum euaſere. Vvelpho Achalmam cum tribus duntaxat comitibus vix elapſus eſt. Pater eius vbi filium malè pugnaſſe accepit, ex Italia in Germaniā properat. Hugo pactus vnius anni inducias, omnes captiuos dimittit. Henricus Boiorum dux neſcio quam ob cauſam Conſtantiæ Clementiam vxorem, filiam Conradi ducis de Zaringen repudiat, cum Imperatore in Burgundiā proficiſcitur. Nam Auguſtus in agro Veſontino prope Ararim amnem cōuentum egit, cui Ludouicus rex Galliæ interfuit, cum quo fœdus de more ictum eſt, atq; ad Henricum regem Anglum Renaldus Agrippinenſis archimyſta, magiſter epiſtolarū Rotomagum miſſus, qui reges ad pacem ſeruādam cohortaretur, & filiam eius natu maximā Machtyldam Henrico duci Boiorū atq; Saxoniæ amicitiæ Imperatoris deſpōderet. Annuit Anglus poſtulatis, atq; cum filia maximo adparatu, ingentiq; dote inſtructa oratores in Germaniam legat. Alexander Galliis excedit, in Siciliamque ad Vvilhelmum regem Siculum ſe confert. At Vvelpho finitis induciis, Kelmuntz, Vveilar, Hugonis caſtella expugnat, ſexaginta qui intus erant Hugonis equites in vincula coniicit.

Hugo

Henricus 3. Imp. obiit. Lithulphus ſucceſsit.

Henricus ab Eppenſtain abſq; liberis obiit.

Hartuicus Comes de Spanheim & Artenburg, alias Lauenthal.

Vlricus dux Charionum.

Fridericus Barbaroſſa in Germaniam redit. Tres magi.

Hugo Comes de Tubingen Vvelphonis caſtellum capit.

Vvelpho iunior bellum indicit Hugoni.

Henricus Comes de Veringen Vvelphonis ſignifer.

Clementia vxor Henrici repudiata.

Henricus rex Anglus

Vvelpho Hugonis caſtella expugnat.

Hugo ad Friderici Sueuorum reguli, filij Conradi Cæſaris opem confugit, eius ſuaſu Boiemi in auxilium acciti. Boiariam, Sueuiam, cuncta terrarum, ab Hercynio ſaltu, vſque ad lacum Brigantinum cæde, incendiis complent. Imperator ab armis vniuerſos diſcedere iubet. Ianuario diem partibus Vlmam dicit, vbi cauſa cognita coram Henrico duce Saxonum atq; Boiariæ, Hugonem Vvelphoni tradit. Hugo Vvelphonis pedibus ſupplex accidit, veniam precatur. à Vvelphone in vincula conijcitur, in cuſtodia atque captiuitate annum & ſex menſes, quoad Vvelpho iunior vixit, detinetur. Hiſce confectis Auguſtus in Auſtriam mouet, receptis quadraginta vnciarum auri millibus à Stephano rege Vgrorum, eundem aduerſus Ladislaum, patruum eiuſdem regem declarat Vngariæ. Eidem Hagnam filiam Henrici Auſtriaci patruelem ſuam deſpondet. Ottonem de Wittelſpach Palatinum, ſiue Landographum Boiorum (ſæpius eius mentionem fecimus) Henricum Auſtriacum, cum mandatis ad Conſtantinopolitanum Imperatorem proficiſci iubet. Hique regio luxu magnificè condonati, reuertuntur. Cum ipſis Byzantium vſque profecti ſunt, voti ſoluendi cauſa, Hieroſolyma petituri. Welpho pater, Fridericus Ottonis de Wittelſpach frater, Otto præfectus Reginoburgenſis, Odagrius Stirius, hic in Vngaria in vrbe, quam Quinque templa vocant, obiit. Cæteri ferias vernales Hieroſolymis celebrant. Sub idem tempus Henricus dux Saxonum atque Boiorum, iuſſu Imperatoris ad ſocerum in Galliam pergit, pacem inter eum atque regem Francum Ludouicum facturus. Eodem tempore anno Chriſti M. C L X V. in Boiaris decedit Burckhuſij regulus Gebhardus. Eius opes dux Boius vendicat. Eſt autem Burckhuſium ciuitas atque arx munitiſsima, clauſtrum Boiariæ in Norico ſita, quam Iuuauus amnis præterfluit. Prætorium coniugum regulorum Boiariæ, fiſcus hic principalis eſt atque conuentus iuridicus Noricorum. Nunc ducibus noſtris paret, apud veteres ſuis regulis inclyta fuit, quos variè cognominatos reperio, à prætoriis nimirum ſuis. Vtrunque horum genus nobiliſsimum fuit. Paternum traxere ab Aribone quodam nobiliſsimo, ſimul vetuſtiſsimo Boiorum dynaſta, qui in venatione, à Viſonte percuſſus obiiſſe canitur, atque antiquis celebratur carminibus. Alij eum filium Babonis, illius Abuſini fuiſſe ſuſpicantur, pictura, monumentaque Abuſinæ fidem faciunt. Eius ſoboles Hartuicus atque Sichardus Scala fratres, ille procreauit Aribonem & Bothonem poſthumum ex Friderunа nobiliſsima fœmina, filia Rothingi, qui pronepos fuit Imindi, fratris Diuæ Mathyldæ Auguſtæ, genitricis Imperatoris Ottonis Magni & Heinrici primi Boiariæ rectoris, genus ducens à Witechundo Magno, qui triginta amplius annos cum Carolo Magno continenter belligeratus eſt. Quatuor procreauit liberos, diuam Machtyldam, Witechundum, Regnerum Danorum domitorem & Imindum. Ab hoc ſunt Botho primus abauus, Rotingus primus proauus, Botho ſecundus auus Friderunæ. Huius filius Aribo in cunis amiſit parentem, Charionum nobiliſsimus dynaſta, præfectus prætorio Boiariæ, admodum ſenex obiit, anno Chriſtianæ ſalutis M C I I. Botho poſthumus, cognomento Fortis, altero deinceps anno Reginoburgij naturæ concedit, Thariſij quod dicarat ſepultus eſt. Ambo fratres præter cæteros Boios, Germaniæque proceres literis, atque armis inſignes fuere, proceraque corporis ſtatura, antiquis comparati heroibus, quorum virtus maximè aduerſus Vgros enituit. Aribo Hægiromoſæ, Botho Bothoſtonia habitauit, vnde & cognomen, vti mos eſt, recepere. Sighardus qui & Syrus Scala, patruus horum Sighardum Rantherouiæ procuratorem progenuit. Is ab orbe adſerto anno M. C. I I I I. Reginoburgij interemptus eſt, & ex Sophia, quæ prius nupta fuit Henrico duci Chariniano, Gebhardum Burckhuſianum, Sighardum & Henricum Scalas tulit. Huius filij ſunt Henricus, & Sighardus. Gebhardi vxor Itha, filius Gebhardus, nurus Sophia. Atque hic Gebhardus abſque liberis maribus obiit anno, vt dixi, M C L V. Burckhuſium tum Henricus vndecimus Saxonum, atque Boiariæ regulus occupauit. Quanquam patrueles Gebhardi Henricus, & Sighardus Scalæ ſuperſtites forent, quos in Italia conſediſſe non eſt vana coniectura. Hos quidem Scalas Romano vocabulo, pro Scala Teutonico, ab imperitis dictos eſſe ſatis conſtat. Hæc ex diplomatibus Bathauiæ, Varnpachij, Rantzenhouiæ, Rotenhaslachij accepimus. Extat Rotenhaslachij diploma Latinum, vbi anno æræ noſtræ M C L V I. Henricus Scala teſtis eſt. Interpres, qui illud in Teutonicam vertit linguam, Henricum à Laitera, hoc eſt Scala interpretatur. Item de Comitibus de Bogen, eadem tempeſtate factum literis proditur, quos Itali Romana interpretatione, de Arcu vocant. Sub idem tempus Sigefridus Libodunus, Litholdus Plaienſis, gener Gebhardi Burckhuſiani, proceres decedunt. Et Victor Pont. Max. Romæ moritur. Alexander à Vvilhelmo rege Siciliæ, Campaniæ, Apuliæ, Calabriæ principe, corruptis quibuſdam Romanis in Vrbem deducitur. Saxones tum Henrico duci Boiariæ rebellant, imperata detrectant, dynaſtæ aduerſus eundem conſpirant. Mortuo igitur Victore, Alexandro Romam tenente, Imperator menſe Maio, atque Quinquagenalibus apud Vvirtzburgum conuentum epiſcoporum, ſenatusque Imperij cogit, coeunt frequentes archimyſtæ, minores pontifices, præſides, duces, præfecti, Vidonem Pontif. Max. legunt, Paſchalemque vocant.

Vvelpho captiuus.

Hagna filia Henric. Auſtriaci regi Vgrorum Stephano deſponſata.

Gebhardus regulus obit.

Quæ aliàs Irena dicitur, Auentino & Friderunа.

Sighardus interemptus.

Itha Gebhardi vxor.

Conuentus Vvirtzeburgi.

vocant. Fit ſenatuſconſultum, nullum poſthac fore pontificem Maxim. niſi qui more maiorum, conſenſu Imperatoris creetur, atque nuncius duntaxat Chriſti, ſucceſſorque Petri, non etiam Cæſareæ potentiæ pertinax æmulus eſſe velit. A ſingulis exactum iuramentum, haud alium aut recepturos, aut paſſuros pontificem Maxim. perpetuò, etiam mortuo Imperatore. Sacramentumque primus dixit Chriſtianus Mogontinus pontifex deſignatus (nam Conradus Boius frater Ottonis à Wittelſpach, quòd iurare detrectaret, hoſtis iudicatus, atque proſcriptus ſacerdotio, & dignitate excidit, Mogontiacoque exactus eſt) deinde cæteri epiſcopi, poſtea Imperator, & principes iurant.

Paſchalis Pont. Max. Senatus conſulto decretum, papam nuncium Chriſti & Petri ſucceſſorem appellari & eſſe debere.

Albertus Fruxinenſis epiſcopus hoc pacto fidem ſuam aſtrinxit Paſchali, quàm diu videlicet Imperium eius rebus ſtuderet, aut ipſe Cæſarea prædia, caſtella, vicos, oppida, beneficia ſtipendiaria poſsideret. Obierant per idem tempus Eberhardus Salisburgenſis, Hartouicus Reginoburgenſis, Hartmannus Brixinenſis, Rupertus Barbauiæ epiſcopus, Eberhardo Conradus patruus Imperatoris, Hartouico Eberhardus, Ruperto Albanus, Hartmanno Otto ſuccedunt. Vtque noui epiſcopi ab Chriſtiano Mogontino archimyſta inaugurentur, edicto præcipitur. Imperator in Italiam Rainoldum ſcribam ſuum, Agrippinenſem pontificem, & Chriſtianum Mogontinum præmittit. Ipſe cum exercitu, & aliis principibus ſubſequitur, agrum Romanum cæde, ferro, flamma vaſtat, Romanos auſos conferre pedem ad internecionem delet, octo millia Romanorum cæſa, tria capta eſſe, in faſtos relatum eſt. Vrbem deinceps Barbaroſſa capit, incendit. Alexandro fuga ſibi conſulente. Templum diui Petri, quod hoſtes munierant, præſidio firmarant, deinde inuadit, munimenta ſolo æquat, effractis portis ædem aperit, Paſchalem vi introducit.

Romam Barbaroſſa capit.

Iſque duodeuiceſimo Calendas Septembris, quem diem celebrem Deiparæ virgini, quando ſuperos petiuit, habemus, Beatricem conſecrat, Auguſtamque adpellat. Poſthæc peſtilentiæ dira lues exercitum, vrbemque Romanam inuadit, extinxitque de noſtris epiſcopos ſeptem: Danielem Pragenſem, Eberhardum Reginoburgenſem, Conradum Auguſtanum, Gotfridum Spirenſem, Rainaldum Agrippinenſem, Hermannum Verdunenſem, Gerionem Halberſtatenſem. Et hos proceres, cum pluribus aliis, Fridericum filium Conradi Cæſaris, Beringerum à Sultzbach Nariſcorum regulum, Henricum comitem à Tubingen, Welphonem iuniorem, huius corpus ad Staingaden, ſuperioris Boiariæ apud Lycatios templum translatum eſt.

Peſtilentia Romæ. Epiſcopi Germani Romæ peſte abſumpti & proceres.

Vvelpho pater, vbi filio defuncto nullos amplius ſperat liberos, ab re vxoria abhorret, Vtam coniugem ad Alpes migrare iubet. Ipſe Memmingæ crebrò habitat, potat, obſonat, commeſſatur, amat, conuiuiis, nimio veſtitu, venationibus, gaudiis corporis indulget, ocio ætatem tranſigit. Equites, milites obæratos, proſcriptos ad ſe confugientes, benignè adpellat, hos ſodales ſibi adſciſcit, cum illis libenter viuebat, & libenter victitabat. His equos, veſtes, ſumptus ſuggerit. Cumque neceſſe foret his moribus pecuniam redditusque dilapidari, æs grande alienum conflauit. Cumq; ſufficere hiſce ſumptibus nequiret, Hetruriam, Sardiniam, Spoletum Imperatori Friderico nepoti ſuo ex ſorore: patrimonium verò in Sueuia atque Boiaria Henrico duci Boiorum, nepoti ex fratre vendit.

Vvelpho pater Vtam coniugem ad Alpes mittit, ſua dilapidat.

Imperator auro, argento, gemmis auunculum explet. Dux Boius precium dolo differt, rebatur propediem ad ſe gratuito reditura cuncta, quando legitimus ſenis capularis hæres eſſet. Vbi hæc patruos ſenſit, omnia Cæſari exhæredato Henrico venundat. Tandem obſaturatus voluptatibus, luminibusque captus, reuocata ab alpibus vxore, pleraque pauperibus elargitus dedit, voluptati bellum indixit, in ſumma pietate vitam finiuit, anno Chriſti milleſimo centeſimo nonageſimo primo. Eius & filij Mauſoleum apud Staingaden Lycatiorum templum oſtenditur.

Vvelpho pater luminib. orbatus vxorē reuocat, & deſeſſiſſimpenitet.

Eodem tempore Paſchalis obiit, in templo diui Petri ſepelitur. Romani ſacerdotes, Senatus, populusque Ioannem Albanum epiſcopum, Pontificem Maximum eligunt, Caliſtum tertium nuncupant.

Paſchalis mors & ſepultura.

Porrò Fridericus pulſus peſte in Germaniam, Conradum Salisburgenſem patruum ſuum, fruſtra Henrico Auſtriæ duce fratre eius cæteris principibus cohortantibus, vt obtemperaret, quòd decreto conſilij parere recuſaret, oues paſcere, decimis viuere iubet. Lupha Boiorum eſt oppidum in Norico inter Borckhuſium atque Iuuauiam medio ferè itinere, eò quarto Calendas Aprilis Imperator venit, conuentus agit, ſententia principum, vicos, prædia, caſtella, vrbes Iuuauenſes proceribus committit. Henricus Palæſtinam ſupplicandi gratia proficiſcitur, relicta Machtylda vxore grauida Brunonis vici. Comites eius fuere, Conradus epiſcopus Lubecenſis, Henricus abbas Brunonis vici, Berchtoldus abbas Luneburgenſis, Probislaus Mechaloburgenſis princeps, alij proceres ex Boiaria. Henricus comes de Sultzbach & Stirius marchio, Vvormatiæ quoque pontifex miſſus ab Imperatore Neoromam, pro connubiis liberûm. ℓ. Calendas Februarij opertus octauo Idus inde egreditur, à vitrico magnificè excipitur, Viennam ducitur, ei matris ſepulchrum oſtenditur, nauibus condonatur à vitrico. Ab eo Granam vſque Danubio deducitur, & vſque Vngariam, cuius regina ſoror vitrici. Strigonij exceptus ab Vngaro vſque ad confluentes Saui & Danubij maximo honore deducitur ab Vngaris. Eandem ob cauſam (vt reuertar ad Imperatorem) Bathauenſes Albanum epiſcopum, quod ab Vlrico patriarcha Aquileienſi, non à Chriſtiano Mogontino, iuxta decretum conſilij initiatus foret,

Albanus epiſcop. vrbe exactus

vrbe

Cōradus Iuuauenſis obiit.

vrbe exigunt, Henricusque legitur. Inter hæc Conradus Iuuauenſis diem obit, ipſi Albertus ex ſorore nepos, filius Ladislai regis Boiemiæ ſuccedit. Hic quoque ab Vlrico Aquileienſi patriarcha, contempto Mogontino, conſecratus fuit. Idcirco Auguſtus Ladislaum

Ladislaus regno motus.

regem Boiemiæ regno mouet, Sobeslaum patruelem eius Boiemis imponit. Albertum filium eius pontificatu abire, adminiſtratione prædiorum cedere iubet. Deinde Bambergam petit, Ladislaum cum filio Alberto qui eò venerant, à conſpectu prohibet. Poſthæc Salisburgium pridie Nonas Auguſti pergit, Iuuauenſia caſtella in deditionem accipit. Boiemi, Auſtriaci, Carini mutuis vulneribus ſe atterunt. Henricus dux Boius ſupplicandi gratia Hieroſolyma proficiſcitur. Ab Ilſenſpach Vindelicorum vico, diui Benedicti conſeclanei, ad templum D. Viti, proximè Neuemarckt, commigrant. Conſentit Wolframus Dorobergenſis, nepos Theodomari, qui monachos in Ilſenſpach collocarat. Conradus primus Aichſtetenſis pontifex Rebdorff iuxta Aichſtadium in ripa Alemani, in pago Boiariæ (verbis Friderici primi Auguſti vtor) myſtis Auguſtinianis extruit. Subſequenti anno Imperator rurſus vndecimo Cal. Martij Salisburgium ſe confert. Alberto, qui eò vocatus erat, non apparente, Bathauiam pridie Cal. eiuſdem menſis petit. Henrico à Mogontino conſecrari renuenti, eius fratrem Dietpoldum ſubſtituit. Is ab Henrico præſule Gurcenſi conſecratur, quarto Idus Iunij Quinquagenalibus. Filius fuit Dietpoldi Sueui Bergenſium dynaſtæ, Geyſæque ab Andechs, frater eius Mangoldus Tigurinorum præſul. Auguſtus

Conuentus Reginoburgi.

poſtea Reginoburgium ad conuentus agendos petit. Interfuere omnes principes regni, omnes antiſtites Iuuauenſes. Omnium ſententia Albertus pontificatu ſubmouetur, Henricus Berchtolgadenſis præſul Salisburgio præficitur. Eam ſententiam Richerus Brixinenſis epiſcopus renunciat. Imperator illi vrbes, oppida reſtituit. Albertus in Vngariam Scautinum ad Vvaltherum Albanenſem epiſcopum ſe confert, isq́; fruſtra ſcribit Iuuauenſibus, vt Albertum recipiant. Chuno quoque Reginoburgenſium epiſcopus deſignatus, aut à Chriſtiano Mogontino inaugurari, aut abire pontificatu iubetur. Inter hæc Mediolanenſes iterum rebellant, Alexandriam vrbem in odium Imperatoris condunt, ab Alexandro hoſte eius nomen indunt, ibi ſe munire ſtatuunt, Cæſar tertiò Italiam petit, Alexandriam obſidet, oppidum ſolo æquat. Henricus dux Boiorum atque Saxoniæ, qui ibi cum quinque millibus equitum erat, corruptus pecunia, ſuaſu Iordoni Truchſas ab Imperatore amitino ſuo deficit, cum omnibus copiis ſuis abſque commeatu ex caſtris diſcedit in Rhætiam. Cum Zornenſibus & Veringenſibus, cæteriſque ſocietatem init, aduerſus Auguſtum conſpirat. Mediolanenſes vbi abiiſſe equitatum Henrici accipiunt, Imperatorem inuadunt, ipſum cedere, obſidionem ſoluere cogunt. Ipſe ægrè mutato cultu atque habitu, per Burgundiam in Germaniam euaſit. Cæterùm Henricus in Boiariam reuerſus in prima Vindelicia, in ripa Iſaræ, vbi tum villa myſtarum erat, in agro Schafftlarenſis collegij nouum oppidum condit, Monachium adpellat, quæ nunc omnium vrbium, quæ Imperatoriæ non ſunt, ſed ducibus parent, clariſsima habetur. Richallij Boiariæ ciuitas in Norico, ſub radicibus alpium Noricarum, quas Curuancas Ptolomæus vocat, cubat, vbi ſal partim fit, par-

Puteus ſalis.

tim gignitur. Puteus ibi ſalis eſt, aqua ſalſa à dulci arte ſeparatur, in fornaces æneas deducitur atque largius coquitur, fitque ſal omnium lautiſsimus, ſicciſsimus, atq; candidiſsimus, maximæ apud Germanos authoritatis. Quamobrem Richum Salem, hoc eſt, diuitem vocant. Maximum inde ad fiſcum principalem vectigal redit. Via ſalaria ad Iſaram in ſuperiorem Boiariam tendit, illa in Rhætiam, Sueuos, Francos, ad Galliam, Suitonas, Rhenum

Veringen infra Monachium, ab Henrico occupatur.

& cæteras Germanias portari conſueuit. Veringiorum vicus infra Monachium ad quintum lapidem, tum municipium Fruxinenſis pontificis. Vbi emporium, mercatus ſalis atque pons erat: Henricus dux Boiorum, noctu de improuiſo Veringios occupat, diripit, pontem demolitur, ædificia igne concremat, Salinas, ſalinarios omnes, pontem, portorium, in Monachium nouum oppidum transfert, illà poſthac ſalem deuehi iubet. Albertus epiſcopus Fruxinenſis ad Imperatorem, qui ex Italia redierat, ſe confert, iniuriam ſibi illatam à duce Boiorum commemorat, opem Cæſaris implorat. Auguſtus ſæpius Henrico diem dicit, minatur, præcipit, imperat. Is ſæpius aſpernatur, floccifacit. Cæſar rebellem tandem Gemundiæ, quæ vrbs eſt Sueuiæ in Germania Magna, proſcribit. In tempore tum ad Imperatorem Cluniacenſium, Ciſtercienſiumque monachorum magiſtri veniunt, horum atque Eberhardi, epiſcopi Bambergenſis, maximè Caliſti, qui ſponte pontificatu maximo abiit, authoritate & opera, concilium Mogontiacum Iulio menſe nono Calendas Auguſti

Imp. & Alexander reconciliati.

edicitur. Ibi omnium rerum obliuione decreta, Imperator & Alexander reconciliati ſunt, veteresq́; inimici ex Republica, quam ſumma diſcordia hactenus geſſerant, amiciſsimi facti ſunt. Albertus quoque Boiemus archimyſta Boiorum, qui ſolus Alexandri partes in Germania ſectatus fuerat, quòd in Vngaria ſuppoſiticio legato, qui quæſtus gratia ſe ab Alexan-

Conradus de Vvittelſpach Iuuauenſib. epiſcop. declaratur.

dro miſſum commentus erat, inſigne archimyſtæ acceperat, claſſe epiſcoporum ſubmotus eſt, Conradusque de Vvittelſpach in prima Vindelicia oppido natus, frater Ortonis, ducis poſtea Boiorum, vir doctus, cognatus Imperatoris, Iuuauenſibus epiſcopus declaratur, primarius flamen Boiis deſignatur, iuſſuq́; Imperatoris, ac mandato Alexandri à Salisburgen-

ſibus

ſibus recipitur. Alexander conuentum Eccleſiaſticum Venetiis Auguſto cogit. Poſthæc Imperator Fridericus primus Cæſar Auguſtus (quod Heinricus Boiorum atque Saxonum rector mandata facere detrectaret) tertio Calendas Iulij anni Chriſtianæ æræ milleſimi centeſimi ſuper octogeſimum in Boiariam Reginoburgium, quæ vrbs tum Boiorum caput & prætorium regulorum erat, cum principibus ſe confert, Henrico diem dicit. Ille nec apparet, nec legatos mittit. Tum Imperator Saphodomum Mantuanum epiſcopum, item alios tres flamines pontificis Max legatos, Conradum archimyſtam Boiorum, Diethboldum Bathauenſem, Albertum Fruxinenſem, Chunonem Reginoburgenſem. Agilulphũ, Aichſtatenſem, Richardum Sabonenſem Boiorum epiſcopos. Præterea hos Boiorum dynaſtas tetrarchasque, Odagrium Stiriæ limitaneum ducem, Henricum Reginoburgenſium. Conradum Norinburgenſium vrbis præfectos: Berchtoldum de Vogburg & Cham, Berchtoldum ab Andechs Hiſtriæ præſidem: Sigeſtidum & Henricum Sсelas, Sigibothum comitem de Weyarn Chunonis epiſcopi fratrem, Hartouicum comitem à Bogen, Henricum ab Altdorff, Demardum de Holenſtain, Fridericum & Albertum monachos, Amalobertum de Lochauſen, Henricum Pabouæmum, Burckhardum, Azonem, Rugilam Camerarios, Rudulphum de Waldeck, Henricum Seligochindum, Atholdum Doropagum, Angilomanum & Henricum fratres ab Achdorff. vbi nunc eſt Landeshuta condita: Berchtoldum abs Richershauſen Segibothnnem & Voliphorum Holethuſios. Inſuper Saxoniæ myſtas atque dynaſtas, Rumarium Halberſtatenſem antiſtitem, Vichomannum, Maidenburgenſem, Theodoricum Landoburgenſis limitis præfectum, Symonem Rechburgenſem. Præterea omnes vndiq; optimates, præfectos, duces, præſides, omnes Senatorij ordinis, quib. ius dicendi ſententiam in Senatu Cæſareo eſſe ſolet, accerſit.

Conuentus Eccleſiaſticus Venetiis. Henrico dies ab Imperatore dicitur.

Dumq; illi frequentes conueniſſent, atque vti mos eſt, conſediſſent, Imperator Henrici facinora commemorat, eundem fidem ſibi datam fregiſſe, religionem ſacramenti violaſſe, contra neceſsitudinem ſanguinis atque ſacroſancti Imperij & Reipublicæ Chriſtianæ maieſtatem, vitæ Cæſaris inſidiari proponit. Accuſator quoque conſcius fuiſſe, cum ſoceroque Anglo contendiſſe in necem Thomæ Cantuarienſis. Albertus etiam Fruxinenſis epiſcopus illum iniuriæ ſuo templo illatæ poſtulat. Idem Saxones faciunt. Illius fraude Saxoniam ciuili bello laborare, templa prophanata à Venedis, Saxoniam totam vaſtatam eſſe queruntur.

Imperator Heinricum accuſat.

Hæc vbi dicta ſunt, Auguſtus ſacramenti admonet, deinde ſententias rogat. Tum vno ore omnes Hainricum maieſtatis læſæ condemnant, vtroque ducatu ſubmouendum decernunt. Itaque ex conſilij decreto tertio Idus Iulij Cæſar ducatum Boiariæ in fidem tradit Ottoni ſignifero ſuo, cuius crebrò mentionem fecimus. Mox omnes proceres Boiorum, oppida in eius verba iurare iubet. Otto itaque regulus Boiorum declaratus cum fratribus ſuis Conrado archiepiſcopo Iuuauenſi, Friderico & Ottone iuniore, Boiariam peragrat, ciues, agricolas, præſides, præfectos in fidem accipit. Subl ... anno cum Conrado Mosburgenſi, & cæteria Boiis, cum Imperatore in Saxon ... ubi Bernhardo de Anhalt filio Alberti gentia ducatus traditur. Henricusq; ... tiſsimus haud dubiè omnium Europæ, ſecundum Cæſarem atque reges, pri ... , vt qui à ... penè Hadriatico, ad ſinum Codanum, Oceanumque Germanicum, Boiis, Sueuis ... hetia, Vindelicia, Noricis, Caucis dominabatur, vno anno totam leui momento, vigente eum parentis fato, omnibus vicis, caſtellis, ciuitatibus, oppidis quæ amplius centum poſſedit, genitali ſolo, patriis penatibus, exactus exul cum vxore Machtylda, liberis paruis, Ottone, Henrico & Vvilhelmo (qui Brunonis vici duces poſteà dicti ſunt) in Nordmanniam Galliæ, ad Henricum Angliorum regem, ſocerum ſuum aufugit, ab eo exul, egens omnium rerum, ſine lare, ſine pane & ſale paſtus eſt, quotidie quinquaginta libras Andenſes precario accepit. Nec tamen deſperauit, quin loceri opibus atque potentia deperditas terras ſe recuperaturum confideret. Ita concupiſcentia, cui ſemel nos deuouimus, præcipites imus, adeò vt ne ea quidem, quæ ante pedes ſunt, videamus, nedum illa, quæ futura ſunt, proſpiciamus.

Henricus crimine læſæ maieſtatis condemnatur.

Bernhardus de Anhalt fit dux Saxoniæ.

Duces Brunſuicenſes vnde.

Eadem etiam tempeſtate Stiria, quæ hactenus Boiariæ prouincia fuerat, à proconſule ducis Boiorum gubernata, præſidialis facta eſt. Duxque primus Stiriæ conſtitutus Odagrius, in Andechs quoque & Damaſiæ, Tyroliique & Hiſtriæ tetrarches. Berchtoldus dux Dalmatiæ atque Meraniæ adpellatus eſt. Amboque hi principes legibus regulorum Boiariæ ſoluti, poſthac procuratores Cæſaris, legati Auguſti fuerunt. Eſt autem Stiria pars Boiariæ (vnde & caput gentis adhuc Boiorum Græcia vocatur) ſita in Norico, ſubiecta Tauro monti, & oriente Pannoniæ, meridie Charionibus, ſeptentrione Auſtriacis continuatur. Drauus, Muraque amnes eam ambiunt, à Stiriis antiquiſsimis Boiorum populis cognomen accepit. Sunt qui Tauriſcos Græca interpretatione nominis eſſe volunt. Id enim quod Tauriſcus Græcis, Stirius Theutonicis valet. Odagrius autem primus Striorum dux abſque liberis obiit, parens eius Odagrius quartus, mater Kunegunda, filia Diethboldi comitis à Vogburg, ille moritur anno M C L X I I I. Auus ducis Lupoldus, qui deceſsit æræ noſtræ M C X X I X. Auia Sophia ſoror Henrici noni Saxonum atque Boiariæ reguli, Lupoldi autem parentea, Odagrius tertius, Eliſſa filia Lupoldi Auſtriaci, ſoror D. Lupoldi: obiit ille anno Seruatoris noſtri M C X I I.

Stiria præſidialis facta.

Bauaria diſtracta.

Stiria. Bairiſch.

Partium Imperatoris fuit, aduerſus Romanos & Iuuauenſes pontifices, hæres Henrici ab Eppoſtain & Vvaldorici. Tertiique parens Ozio, auus Odagrius ſecundus, proauus Odagrius primus. Circa eundem temporis tractum Reginoburgium, tum Germaniarum ciuitas potentiſsima (hactenus ſedes ducum Boiariæ fuerat, vbi etiam nunc prætoria principis, epiſcoporum, procerum Boiorum, nominantur & oſtenduntur) excuſſo reguli Boiariæ iugo, in libertatem ſe vendicauit, vrbsque libera & Imperialis facta eſt. Otto ille dux Boiorum declaratus, ex Sirorum clariſsimis principibus oriundus, à Wittelſpach oppido ſuperioris Boiariæ ortus, author eſt omnium principum & regulorum Boiariæ, qui in Vindelicia, Norico, apud Nariſcos, in Germania magna, ad Danubij Rhenique confluenta, in Galliisque Celtica atque Belgica, longè lateque dominantur. Sed hæc diligentius in ſeptimo libro explanabuntur.

FINIS SEXTI LIBRI.

ANNALIVM BOIORVM IOANNIS AVENTINI LIBER SEPTIMVS ET VLTIMVS.

HAEC IN SEPTIMO ET VLTIMO LIBRO Annalium Boiorum Ioan. Auentini continentur.

Dynaſtæ de Scheurn, eorum ſtemma atque genus.
Otto quartus, dux Boiorum.
Ludouicus primus dux Boiorum, & præfectus prætorio Rheni.
Ibidem, quo pacto duces Boiariæ prætorio Rheni præfecti ſint.
Chamabenſis limitis atque Vogburgenſis præfecti.
Otto quintus, dux Boiorum, & Rhenani palatij rector.
Dynaſtæ à Bogen, & curatores templi Reginoburgenſis: Boiariæ inferioris, quæ Boiemiæ continuatur, procuratores.
Ludouicus ſecundus, & Hainricus XII. fratres. Boiariæ diuiſio.
Neuburgenſes, Falkenſteinenſes in Harmanſperg, & Antorff dynaſtæ.
Otto Rex Vngrorum. Ludouicus III. Stephanus primus, fratres: horumq; filij: & nepotes.
Hainricus tertius decimus, Hainricus quartus decimus, Otto ſextus, & Ioannes primus.
Imperator Ludouicus IV. Cæſar Auguſtus, & Rudolphus, fratres.
Diuiſio altera Boiariæ.
Ludouicus quintus, Stephanus II. Ludouicus Romanus. Albertus, Wilhelmus.
Otto ſeptimus, fratres, filij Ludouici Imp.
Diuiſio Boiariæ tertia.
Soboles horum Menardus Tyrolenſis, Albertus II. Wilhelmus, Bathaui.
Fridericus, Stephanus tertius, Ioannes tertius, fratres, nepotes Imp. Ludouici quarti.
Diuiſio Boiariæ quarta
Hainricus quintus decimus, Ludouicus ſeptimus diues, Georgius diues Landshutenſis.
Ludouicus Barbatus, Ludouicus Gibboſus Angiloſtadenſis, Erneſtus & Wilhelmus tertius, fratres.
Albertus Pius.
Albertus Sapiens, Frater eius Ioannes, Sigiſmundus, Chriſtophorus, Wolfgangus, patrui clariſsimorum principum noſtrorum, Wilhelmi quarti, Ludouici decimi, & Erneſti ſecundi pontificis Bathauiæ deſignati, quorum auſpicijs hi Annales conditi ſunt. Item tetrarchæ Boiorum veteres ab Abenſperg, ab Alsmanſtain, à Roseneck, à Randeck, à Ror, ab Eſſing, ab Andecht, à Damaſia, ab Hohenwart, Tyrolenſes, à Wolfratthauſen, à Dachau, à Phalay, à Wittelſpach, ab Rietenburg, à Stephaning, præfecturæ vrbis Reginoburgenſis.
Piburgenſes & Hipolſtainenſes, &c.

AVTO-

AVTORES, QVOS PRAETER VETVSTA Diplomata ſecuti ſumus in hoc libro.

Commentaria autographa in membranis ſcripta Alberti Boiemi decurionis, atque archidiaconi Laureacenſis, à conſiliis Ottonis quinti, Executoris (ita ſe nuncupat) ſententiarum ſedis Apoſtolicæ generalis, per totam Alemanniam, & iudicis delegati contra Imp. Fridericum II. hæreticum.

Conradus philoſophus, monachus in Scheurn primarius, & ædituus, homo diligentiſſimus, qui manibus ſuis pluſquam quinquaginta, vt tum mos fuit monachorum, ingentia volumina ſcripſit in membranis: poetas, oratores, hiſtoricos, veteres theologos, quæ in Scheurn monſtrantur, vbi & Chronicon eius Autographon ſeruatur. Imperatore Friderico II. Cæſare Auguſto rerum potiente obiit.

Hainricus Stain Vtinenſis præpoſitus, iureconſultus, Hainrici duodecimi reguli Boiorum res geſtas temporibus ſuis literis commendauit.

ANNALIVM BOIORVM Liber Septimus.

PROOEMIVM.

HActenus iuſſu atque mandato veſtro (Principum nobiliſſimi) in altum à littore profecti ſumus, nunc vbi optatam metam contigimus, retrorſum vela damus, ad portum, duce & auſpice Chriſto, redire contendimus. Nec imus inficias, multa eſſe, quæ nos prætericrint. Verum verum fateamur, tædio aduerſæ valetudinis & timore mortis, metuque diræ peſtilentiæ, vbique ira Dei graſſantis, ne ſcilicet hic ante curſus intercipeiemur, citius quàm decuit, tantum opus abſoluere coacti ſumus: alioquin meticuloſa hominum deſideria diutius protrahere, ac fruſtrari periculoſum fore viſum eſt. Quamobrem ego planè meis adiici poſſe multa confiteor. Cuncta ſcire mihi quidem haud placet. Homo ſum, neque tam inſanus, vt vniuerſa ſcire velim. Alius alio plura ſcire poteſt, nemo omnia, de alieno ingenio nolo malè iudicare. Nondum effœta eſt natura, poſteris ſuum laborem reliqui. Proinde ſiquis plura addere velit, per me quidem licebit, modò mea veſtigia ſecutus, publicam inſtrumentorum authoritatem, fabulis Chronicariorum præferat. Equidem mihi non tantum ſumo, vt in hiſtoria ſatis feciſſe me putem, vel breuitate, vel luce, vel ſuauitate, vel ſplendore, etiam ſublimitate narrandi. Plura adhuc diplomata, ciues, monachi, equites, patresque retinent, quæ ego euoluere ſuperſedi. Si quiſpiam noſtra veſtigia inſecutus, vniuerſa monumenta, tabulas atque inſtrumenta ciuium, nobilium, aulæ, ſacerdotum, monachorum curioſius perſcrutatus fuerit, & reliquas Boiorum regiones, Nariſcos, Noricos, Iuuauenſes, Auſtriacos, Tyrolios, Chariones, ſicuti ego Vindelicorum, portionemque Noricorum Oeno continuam perluſtrauerit accuratius, non dubitamus, quin & ipſe operæpretium facturus ſit, & Reipublicæ rem vtilem, principibus obſequium gratiſſimum præſtiturus. Etenim illi errant, mea quidem ſententia, qui neſcio quarum rerum exactam cognitionem à Principibus pollulant. Satis eſt & ſufficit, conflictantibus cum Reipublicæ procellis, Annales præcipuè ſuæ gentis, patrio etiam ſermone atque vernacula lingua conditos, tum voluptatis, relaxandique animi, tum vtilitatis cauſa euoluere. Eſt enim Hiſtoria dux vitæ, magiſtra morum, exemplar affectuum, cos & calcar virtutis, fortunæ mortalium ſpeculum, & rerum humanarum pictura, ſortis humanæ volumina explicans, omni ætati atque conditioni, cognoſcendi voluptate iucunda, exemplo neceſſaria, vſui eſſe ſolet ob ignorantiam, imperitiamque rerum geſtarum, multa in publica commoda, in vtraque Republica ſacra prophana paſſim, quotidie peccari temereque fieri ab alioquin ſapientiſſimis quotidie experimentis cognoſco. Suprema cœli maieſtas, non quicquam aliud magis in ſacrario vtroque cauit, adeò vt huc vniuerſa eius mandata tendant, quàm vt ea quæ gererentur ad vtilitatem poſteritatis, memoriæ commendarentur, atque æternitati literarum, delegata hac prouincia diuinis vatibus conſecrarentur. Nec enim in alia vſpiam re tam apertè, tam clarè, tanquam in ſpeculo, ſi quis animum aduortat, ſupremæ illius maieſtatis vis, ſapientia atque bonitas, & iuſtitia patris indulgentiſſimi perſpicitur. Quanta poteſtas, quanta dignitas, quanta maieſtas, quantum denique numen ſit (ait Plinius) hiſtoriæ cùm frequenter aliàs, tum pro-

ximè ſenſi. Quàm ridiculi, quàm inepti ſint, quantum noſtræ tempeſtatis nebulones arrogantiſsimi atque Sophiſtæ, ita enim verius dixerim, quàm vt audio, magiſtros, doctores & theologos, cum maximo Reipublicæ atq; religionis noſtræ detrimento. Imperiti rerũ humanarum hallucinemur, maius eſt, quàm vt hîc explanare debeam, planiſsimè id ſentit, quiſquis talpa non eſt. Quippe verſutis illorũ conuiciis, vel à vulgo imperito frequentatur. Cum ingenuis, apertis, ſimplicib. veritatis amatoribus & acri iudicio præditis mihi res eſt. Alios, nepe ardeliones, vitilitigatores, obſcuros, fallaces verſutos nihil moror. His audiendi eſt, quę fecerint, pudor, nullus faciendi, quæ audire erubeſcant: illic vbi opus non verentur, hic vbi nihil opus eſt, ibi verentur. Sed malè ominatos miſſos faciamus, potius bene precari, cœlites omnes venerari atq; implorare debemus, vt principes optimos, quorũ beneficio tot mortui reuixere, defendant: quippe illi in excelſiſsimo gentis Boiorum faſtigio poſiti, vicem Dei Opt. Max. rebus humanis præſidendo perfunguntur Reipub. conſulunt, aduerſa tolerant. Multa cura tanto Imperio ineſt, multi ingentes labores, quos nequaquam abnuunt, & pacis opulentiam quærunt. Proinde tu Chriſte, liberator & ſeruator noſter, qui Pontificis Max. ſacerdotis perpetui dignitatem tenes, Imperatoris ſummi honorem & iudicis poteſtatem poſsides, præſens tuo numine atque auxilio illos tutare. Cuncta regno Boiorum, illiſque feliciter fortunatim bene vertas, vt quocunque modo agant, ea res illis Reipublicæque proſperè veniat. At nunc reliqua propoſiti exequamur.

Schira gens præcipua Boiorum.
Plin. libr. 4. cap 13.

MAiores Ottonis ducis Boiorum (quem iam ſcripturi ſumus) ex Scheurn caſtello ſuperioris Boiariæ, nunc verò templo orti ſunt ex regulis Boiorũ. Schiram verò gentem præcipuam olim apud Boios fuiſſe multa declarant. Nam & Plinius cæteriq́ue illuſtres rerum authores illorum meminere, & oppida, vici, arces, pagi celeberrimi, ab hiſce Schiri vocantur Et adhuc oſtenditur templum magnificè extructũ, diuo Benedicto à Schiris principibus dedicatum, vbi Mauſolea eorundem viſuntur. Pleraq; nobilitas, honoratiſſimæ familiæ, vetereſq; Boiorum Tetrarchæ ab illis genus trahunt. Comites à Dachau, à Phalsy. Palatini à Wittelſpach, Wartenberg. Comites ab Abenſperg, Rietenburg, Greiſenbach, à Bogen, & multi alij, quos enumerare lõgius ab incepto eſt. Vt autem altius repetam: Ottonis ducis tritauus Berchtoldus, præfectus prætorio Boiariæ, curator templi Fruxinorũ, filius Arnulphi primi Schirorũ dynaſtæ, qui auctor originis, & cognominis, nepos Arnulphi reguli ſummi Boiorum, Vindelicorũ, Nariſcorum, Noricorum, Imp Ottoni ſecundo rebellauit, aduerſus eundem Hainricum ſecundum ducem Boiorum, amitinum ſuum, ſicut ſuprà in quinto libro narrauimus, concitauit. Huius filius Babo, Babonem ab Abenſperg patriæ meæ regulum, & Ottonem primum progenuit. Hic præfectus prætorio (ſicut in diplomate Imperatoris Hainrici tertij legimus) fuit Boiariæ & Kelhaimorum. Ex Tuta vxore, Ottonem ſecundum, Eckhardum primum, Arnulphumq́ue à Dachavv, comitem tulit. Fruxini ſepultus eſt: ſecundus cũ vxore Haziga Viſchpachau condidit, diui Benedicti ſacris initiauit, vbi ambo conditi fuiſſe perhibentur, Schiram deinde tranſlati ſunt. Reliquere tres filios, Eckhardum ſecundũ, Bernhardum & Ottonẽ tertium. Is in Witelſpach habitauit, vnde & ſoboles eius cognomen ſortita eſt. Cum Vvelphone duce Boiorum Hieroſolyma profectus, ibidem obiit mortem, cum fratre Eckhardo, anno Chriſti milleſimo centeſimo ſuper primum. Vxor eius Richarda, filia Magni ducis Saxoniæ, ſoror Vvulhyldis, quæ Hainrico octauo duci Boiorum nupſit. Ex his naſcuntur Vlricus, Ludouicus & Otto quartus, quem apud Nariſcos Enſtorff D. Benedicto, in Vindelicia Vnderſtorff flaminibus Auguſtalibus condidiſſe conſtat. Ex Helica Ottonem ducem, qui & maior, Fridericum Bardum, Cõradum archimyſtam Mogontinum atq; Iuuauenſem & Ottonem minorem procreauit, reliqua quæ adhuc ad elogia generis attinent & deſiderantur, apud Vnderſtorff in vetuſtis diplomatibus (quæ mihi neſcio quam ob cauſam, eiuſdem fani antiſtes, per fidem atq; ſalutem principum obteſtatus, exhibere noluit) quærenda ſunt. Otto iunior ex Benedicta filia Mangoldi Verduneoſis Ottonem vltimum tulit. Fridericus cœlebs vitam finiuit. Otto maior magni animi princeps, laboribus atque bellis aſper, amicus bonorum, inimicus malorum, viribus corporis, ingeniiq́; dotib. pollens, domi foriſq́; pręclarus, conſilio atq; manu iuxtà valuit. A pugione atq; Aquila Imp. Friderico primo Barbaroſſę Cæſari Auguſto fuit. Sæpius ſuſcepta legatione in Italiam, Romam, in Græciam ad Imperatorem Orientalem, Conſtãtinopolim profectus eſt. Modeſtè Auguſto parendo omnem ſuam operam Reipublicæ dauouit, omnes neruos diſciplinæ militari intendit. Plurima in Italia præclara facinora fortiter edidit auſpiciis Auguſtalibus. Complura de eo Gantherus vates Germanus, Otto Fruxinenſis pontifex Richouinus, eiuſdem fani myſta in annales retulerunt. Imperator equitibus, militibus, populo æquè charus fuit. Quamobrem in celebri Reginoburgij cõcilio, ſuffragio optimatum Imperij abdicato, crimineq́; læſæ maieſtatis condemnato Hainrico duodecimo. Boiariam valentiſsimum Imperij ducatum, vnde maiores ſui ante annos ducentos atq; triginta vnum, ab Imperatore Ottone primo ſubmoti fuerant, in fidẽ virtutis ergò ab Imp. Friderico primo accepit, tertio Idus Iulij, qui dies diuo Hainrico

Comites à Dachau

Viſchachau conditur.

Palatini à Vvitelſpach.

Enſdorff prope Ambergam.
Vnderſtorf non procul à Monachio.

Hainricus 12 pellitur, & Otto reſtituitur.

rico ſecundo Cæſari Auguſto feſtus eſt, anno ab orbe ſeruato milleſimo centeſimo octogeſimo. Ius ſæpius in Aſylo, porticibusque templorum, in frequenti populi corona, ciuibus, agricolis, ſacerdotibus, & nobilitati dixit. Mortuo Conrado atque Arnulpho vltimo huius patruo conſentiente, ab Vrhylds Conradi ducis Dalmatiæ & Meraniæ, Dachau emit duodeuiginti pondo auri. Eſt autem Dachau vicus atque arx ſuperioris Boiariæ, à Monachio occidentem Septentrionalem verſus decem millia paſſuum abeſt, alluitur Ambrone fluuio. Arnulphus frater Ottonis ſecundi Schirenſium reguli, primi filius, Dachau à fratre accepit, ibi ſoboles eius habitauit, Dachunenſesque dicti ſunt præfecti. Ex Arnulpho & Beatrice naſcuntur Otto à Phalay & Conradus à Dachau. Huius vxor Wilpyrga, filius Conradus ſecundus dux Dalmatiæ, & Arnulphus à Dachau. ille Bergomi in expeditione Italica deceſsit, anno æræ noſtræ M.C.LVIII. Ex Vrhylda Conradum tulit qui abſque liberis obiit. Phalaia arx eſt primæ Vindeliciæ, inter Iſaram & Oenum, ſub radicibus alpium, qua Mangualda amnis præterfluit, Ahanſtain nunc dicitur. Eius reguli à Dachau oriundi, quos infrà narrabo. Nunc ad Ottonem redeo, qui Raning quoque in fiſcauit. Raningij veſtigium extat inter duos Lauaros amnes, ad decimum lapidem infra Abuſinam patriam meam, eorum Rotenburgium fuiſſe aiunt. Paring diuum Magnum Reginoburgij Raningij dynaſtæ Hainricus, Gebhardus, Conradus condidere. Machtylda mater eorum cum Gebhardo apud diuum Magnum condita eſt. Hainricus & Conradus apud Paring. Huius filia Benedicta, vxor Iuditha, ſoror Margaretha, filius Conradus fuit: hi abſque liberis deceſſere, nec plura de comitibus de Raning comperi. Eorum opes ad Ottonem regulũ Boiorum redere. Qui Kelhamorum vrbem ad confluentem Alemanni, Danubiique, vbi in regia eiuſdem cognominis tum muniriſsima natus fuit, extruxit. Landeshutam (galeam atque tutelam patriæ ſiue regionis valet) inferioris Vindeliciæ ciuitatem nobiliſsimam prętorium principum noſtrorum, in ripa Iſaræ, Iudæis quoque deductis eò colonis, auſpicatus eſt: ita verus diploma apud Scheffrlarn oſtēdit. Reginoburgium vrbs ea tempeſtate potentiſsima, hactenus domicilium ducibus atque regulis Boiorum fuerat. Ciues nacti occaſionem ob toties mutatos Principes, excuſſo iugo regulorum Boiariæ ſe vindiciis redemptos in libertatem vindicant. Vectigalia tamen & portoria, ſeruitutemq; huiuſcemodi ſibi non aſſeruere: eadem adhuc noſtri Principes partim poſsident, partim ciues ex pacto obtinent. Sub idem tempus Ottonis frater Conradus archimyſta Boiorum cardinalis presbyter ſancti Marcelli, Sabonenſis epiſc. templi Iuuauenſis, quod vt ſuprà diximus, conflagrarat, fundamenta iecit, hoc elogio: Quartodecimo Calendas Martii, imperante Friderico primo Auguſto & Henrico eius filio Cæſare, Ottone de Vvitelſpach inclyto Boiorum duce. Eadem tempeſtate Hainricus atque Otto fratres Reitenburgenſes reguli Fiſsam atque Alemanni monaſterium equitibus ſacris, quos à templo Palæſtino cognominant, dedicauere, quòd hiſce excisſis, Rhodiis, quos Ioannitas nuncupat, traditur. Albertus Fruxinenſium pont. ope atque conſenſu Ottonis Boiariæ ducis, Ottonis à Vvitelſpach dynaſtæ, Theoderici à Vvaſſerburg comitis, ſactam ædem, quæ iterato Vulcano perierat, reficit. Fames atque cupido honorum, & diuitiarum inexplebilis eſt. Vnde bella per omnia ſecula terris omnibus continuantur, plus hominum luxus, ferrum & arma, quàm naturalis fatorum conditio rapit. Ro. ſecundus Noricorum Gurrzenſis epiſc. eodem moritur tempore. Myſtæ atque populus Hermannum Ottenburgenſem allegunt Pont. Conradus Salisburgenſis archimyſtes illos ſibi contra fas beneficium præripuiſſe cauſatus, Theodericum Iuuauenſem prępoſitum Gurcenſi ouili abſq; conſenſu gregis imponit. Contractis copiis Hermannum Straſburgij apud Noricos obſidet. Petrus Bonus, legatus Alexandri pont. max. fruſtra in rem præſentem vadit, ab armisque vtrumque diſcedere, & Romæ potius iure diſceptare iubet. Conradus mandata hæc floccifacit, obſidionem pertinaci animo continuat, obſeſſos fame expugnare pergit. Arbitris tandem Ottone à Vvittelſpach minore, præfecto prætorio Boiarię, Odagrio Stirio, Hermannũ Charionum regulo, Ottone Bambergenſi epiſcopo, Hainrico pont. Brixinenſi pax ſancitur. Hermannus pontificatu ſe abdicat, arcem tradit Conrado, qui eam excuſsit. Ceterùm ob portorium, vectigalque ſalinarum Otto frater eius regulus Boiorum & Albertus Pont. Fruxinenſium inuicem decertarunt. Hic ſibi portorium mercatum, pontem, iuxta ſententiam Imp. reſtitui poſtulat: ille ſeruare, quæ acceperat, decreuit. Sed vtrunq; dum adhuc ſub iudice lis eſt, fata abſtulere. Otto cũ Boiariam annos tres diebus duob. minus adminiſtraſſet, moritur, V. Idus Iulij, anno ab orbe aſſerto 1183. Sophiā & Machtyldā filias, Ludouicum filium impuberē ex Hagna filia Theoderici à Vvaſſerburg tetrarchæ reliquit. Ex teſtamento tutores fratres ſuos dedit puero. Cōradum archimyſtam Salisburgenſem atq; Mogontinum, Fridericũ Bardum, quondam præfectum prætorio Boiariæ. Corpus ad Scheutū delatum eſt, iuſtisq; interfuere hi dynaſtæ, Fridericus dux Sueuorũ, frater eius Philippus, filij Imp. Friderici primi: Cōradus à Phalay, Hainricus à Dornberg, Conradus à Mosburg, Almannus & Eberhardus fratres ab Abenſperg, Arnulphus à Dachau, Fridericus Bardus, Vvernherus de Labar, & plerią; alij. Ludouico itaq; impubere, patrui eius Fridericus, Otto & Conradus archimyſtes, ſumma prudentia, auſpicio tutorio

Dachau arx & vicus.

Comites à Dachau.

Otto comes à Phalay.

Raning diruinam castrum.

Paring monasterium.

Otto dux Boiariæ moritur, eius funus.

Hagna quæ & Agnes cognominata à Vvasserburg.

Comites à Sultzbach, Rietenburg deficiunt. 1185.

Boiariam adminiſtrarunt. Iſtoc tempore dynaſtę Nariſcorum à Sultzpach atq; Rietenburg defecere. Horum enim progenies in Gebhardo atq; Hainrico extincta eſt, anno ab orbe ſeruato milleſimo, centeſimo ſuper quintum & octogeſimum. Opes eorum atque prædia, caſtella, vici, arces, velut bona derelicta, hærede vacua, ad fiſcum atq; ærarium reguli Boiorum lege redierunt. Sultzpach Nariſcorum municipium eſt haud contemnendum, cuius tetrarchæ ab Erneſto Caſtellano duce, & Ottone de Ambergthal genus traxere. Proles illius Gebhardus Sultzpach condidit, nepos Berengarius caſtellum in templum commutauit, D. Benedicti conſecraneis dedicauit: Berchtoldsgaden apud Noricos flaminũ Auguſtalium collegium inſtituit. Eius ſoboles Fridericus, Otto & Hermannus Habulobergenſes, Berengarius ſecundus à Sultzbach, cuius filiæ Gertrudis & Bertha, eadem & Irena, Auguſtæ, hæc Manuelis Imp. Orientalis, illa Conradi Occidentalis coniunx. Parens horum in obſidione vrbis Romanæ periit, anno æræ Chriſtianæ M. C. L X V I I. Gebhardus vltimus abſque liberis duodeuigeſimo deinceps anno. Rietenburg arx & vicus eſt in Boiaria Septentrionali, Germaniaque Magna, ſupra Kelhaim occidentem Aquilonarem verſus, ab hoſtiis Alemanni decem millia paſſuum abeſt. Eius dynaſtæ, præfecti vrbis Reginoburgenſis fuere, Landgraphij à Stephaning, Lengenfeld & Kalmunz nuncupati ſunt. Author huius familiæ Babo Abuſinus, patriæ meæ regulus, quem triginta filios procreaſſe, ſuprà in lib. 5 retulimus, quorũ vnus Rupertus duos mares ex Wildtuda tulit, Magnum comitem de Rot, & Hainricum comitem de Rietenburg. Hic anno Chriſti & liberatoris noſtri milleſimo, centeſimo ſuper primum Hieroſolymæ obiit: filius eius Otto, nurus Sophia, vxor Richarda fuit. Otto Allerſpach condidit Ciſtercienſium monachorum templum, Reginoburgij in veſtibulo ædis diui Haimerami ſepultus eſt. Ab hoc ſunt Otto Landgrafius à Stephaning, & Hainricus Burgrafius, ita Boia lingua vocati ſunt, Rom. ſermone præfectum limitis atque vrbis valet. Hainricus ex Bertha filia D Luitpoldi, ſorore Luitpoldi & Hainrici ſummorum Boiariæ regulorum, Otto ex Adelhaide ſorore Ottonis a Wittelſpach tres liberos, vterque cognomines progenuerunt Fridericos, Hainricos Ottones. Hique omnes abſque liberis deceſſere. Berthæ ſepulchrum Reginoburgij in templo Scotorum oſtenditur. Caſtella, arces horum, ducibus Boiis parent. Subſequenti anno, qui eſt æræ noſtræ milleſimus, centeſimus octogeſimus ſextus, Odagrius Stirius cùm liberis careret, Anaſsi in monte D. Georgio dicato, teſtamento Stiriam, Neuburgium, Varnpach, Lambach, Scharding Luitpoldo Auſtriaco legat. Hæc quatuor ad Odagrium patrem illius, morte Eckberti, Pictauionum dynaſtæ lege redierant. Teſtes qui more Noricorum atq; Boiorum auriculas appoſuere, hi ſunt. Henricus & Sighardus Schalç, Albertus & Adelramus Cham-bi. Sifridus & Otto de Libmau. Luitpoldus & Hainricus Plaienſes, Conradus Dornbergenſis, Bernhardus Hagiodunus, Bernhardus Schoneburgenſis, Conradus de Pilenſtain, Eckbertus Bernecho, Wichardus Carolobergenſis, Wernherus de Grieſpach, Angelbertus Plancoburgẽſis, Neuburgium autem & Varnpach atque Scherding Boiorum ſunt, arx, templum D. Benedicti ciuitas Oeno contermina. ab hoſtiis eiuſdem ſupra Bathauiam decem millia paſſuum diſtant, Neuburgium & Scherding, Vvarnpach medio ferè itinere ab vtroque abeſt. Scherding in ripa Noricorum, Neuburgium verò atq; Varnpach in Vindelicorum parte cubant. Hæc rum ex teſtamento Luitpoldus Auſtriacus regulus poſſedit, apud Scherding regiam conſentiente Ludouico occidentali Boiorum rectore, conſtruxit, ſæpiusque ob iſtos vicos Auſtriacis, occidentalibusq́, præſidibus bellum fuit, quæ ſuo loco referentur. Eadem tempeſtate rex Ægypti Palæſtinam inuadit, triginta amplius millia Chriſtianorum contrucidat.

Fridericus I. in Aſiam expeditionem parat.

Imperator Fridericus I Reginoburgium in hyberna concedit, conuentus agit. expeditionem Aſiaticã indicit, declarato Hainrico filio ſuo Cæſare, arma in Aſiam mouet. Pleraq; Boiariæ nobilitas cum Auguſto profecta eſt. Theobaldus genere Sueuus, Bathauenſis epiſcopus, filius Theobaldi Bergenſis & Giſalæ ab Andechs, frater verò Vlrici Bergẽſis dynaſtæ, Ottonis 3. epiſc. Fruxinenſis, Hainrici Wirtzburgenſis Pont. Manegoldus in Chrẽbsmunſter atq; Tegernſee præſul, qui ſucceſſor fratris Theobaldi in pontificatu fuit, item horum amitinos Berchtoldus dux Dalmariæ ſiue Maranię comites Imp. fuere. Theobaldi iuſſu eius decurio Tageno expeditionem hanc æternitati literarum conſecrauit, quam ego Reicherſpergij inueni, eamq́, Conrado Adelmanno myſtæ Auguſtenſi, vt illam publicandam curaret, ſuperiore anno miſi, quamobrem iſtam diu tem differat, neſcio. Fridericus victricibus armis Thracia, Aſia, Cappadocia, Armenia, Cilicia peragrata, Acone regia Turcarum primo impetu expugnata. Seleuciæ in Syria repentina morte obiit. Tum plerique omnes prope Antiochiam dira lue abſumpti ſunt, & quaſi capite Imperij extincto, cætera quoque membra triginta millia fuiſſe referuntur, contabuerunt. Inter hæc Hainricus Cęſar Mediolani nuptias cum Conſtantia filia regis Siculi facit, Campaniam in ditionem redigit, Neapolim obſidet, inde Romam proficiſcitur, Paſchalium altero die, ſeptimo decimo Cal. Maij conſecratur à Cœleſtino 3. Pont. Max. qui pridie inauguratus fuerat. Sub idem tempus Vvelpho dux Ethruriæ atque Spoleti, Lycatiorum tetrarches moritur, eius mauſoleum & monumentum extat in ſuperiore Boiaria apud Staingaden. Imp. in Germa-

niam

Bertha quæ & Irene Augusta.

Gebhardus vltimus comes de Sultzbach.

Rietenburg comitatus.

niam proficiſcitur. In celebri apud Vangionas concilio, Sueuiam Conrado fratri Philippo itidem germano ſuo Ethruriam Spoletumq; tradit. Hainrico vndecimo, Saxoniæ atq; Boiariæ cum liberis atq; vxore, ab Auguſto patre pulſo, ad Anglosque relegato gratiam facit, filium natu maiorem obſidem capit, Brunonis vicum, Luneburgum, vrbes Saxoniæ reddit. Clementiam patruelem ſuam filiam Conradi præfecti pretorio Rheni, Hainrico filio illius dat in matrimonium, huicque principatum Rhenanum in tutelam committit. Illiq; progenuere duas filias Irmingardim, Hartmanni Badenſis vxorem & Hagnam coniugem Ottonis 5. reguli Boiorum. In eodem concilio Ludouicus dux Boius, more maiorum virilem togam ſumpſit. Principes nimirum atq; propinqui enſe, ſcuto, framea iuuenem ornarunt, moxq; Reipub. pars eſſe cœpit, qui anteà domus duntaxat videbatur. Nec enim cuiquam arma ſumere tum anteà licebat, quàm Cæſar ſuffecturum probaſſet.

Mos maiorum

Cæterùm dum ea res agitur, Boiaria inferior incendio, prædis, cæde, inteſtino tumultu affligitur. Albertus à Bogen, Raporo, atq; Henricus fratres Artenbergenſes, ob limites, atq; venationem, clientelam Altaichij inferioris diſcordant inter ſe, ad armaque concurrunt. Raporo Vilshofen vicum mœnibus cingit, eò coloniã deducit, iure ciuitatis donat. Vnde Altaichio inferiori, Diethmaroq; antiſtiti damna, ad ducentas libras iniunxit. Albertus curator templi, cui nupta erat Laodamia Boiema, Ottocarum Boiemiæ regulum, cui affinitate & confinio proximus erat, ſocium ad ſe aſciſcit, Boiariæ fines inuadit, igne, ferro impunè graſſatur. Ludouicus hęc prohibiturus obuiam armatus pergit. Verùm ab Alberto in fugam datur.

Laodamia Boiema.

Multorum mortalium viri, fœminæ, pueri, puellæ in Boiemiam captiui abducti ſunt, vici, caſæ, ædes ſacræ, prophanæ, direptæ, incenſæ, Altaichij inferioris, finitimorum templorum opes grauiter attritæ ſunt. Altera parte Danubij, Calendis Octobribus Luitpoldus Orientalis dux, Berchtoldus ab Andecha Dalmatiæ regulus, quam Meraniam vocant, cæteri Boiariæ, Striæ, Charionum proceres aduerſus Raporonem, atque Hainricum fratres Artenbergenſes dynaſtas, pacis violatores arma ſumunt.

Luitpoldus Auſtriæ dux

In confinio Norici, atque Vindelici, quatenus Oeno atque Danubio continuantur, vniuerſa deuaſtant, nec ſexui, nec ætati parcunt. Artenbergium obſident, Oſterhofiæ pleraque damna inferunt, nullam rationem nec ſacri, nec prophani habent. Raporo de Stain, Eckhardus de Dornberg, Auſtriaco fauentes Paumburgium, quod ſub tutela Artenbergenſium erat, compilant. Ludouicus Occidentalis dux Carnoburgium arcem & vicum tetrarchiam Boiorum, atque Noricorum inter Vitinum, & Walleiburgium, quam Angelbertus patruus Artenbergenſium tenuerat, obſidet, vindicat, in ditionem cogit.

Artenbergenſes marchiones à Crainburg dicti.

Imperator Reginoburgium in Hyberna concedit, Boios vniuerſos, Nariſcos, Vindelicos, Noricos, Auſtriacos occidentales, ab armis diſcedere iubet. Octauo Idus Octobris Albertum à Bogen, authorem huiuſce belli contra Rempub. feciſſe d[illegible]rat, proſcribit, in Apuliamque relegat. Ottocarum Boiemum, qui illi auxilium tulerat, ducatu ſubmouet, Boiemiam Bręciſlao, ſiue Hainrico pontifici Pragenſi committit. Ludouicus occidentalis dux, Godfridum de Stain apud Nariſcos dynaſtam, Piburgio proximè patriam meam oriundum, quòd cum hoſtibus clam ſenſerat, crimine læſæ maieſtatis ſententia principum condemnat, ſecurique percuti iubet.

Hiſce confectis, Luitpoldus Striius, atque Auſtriacus domum reuerſus fit certior à Wernhero Charionum rectore, patruele Artenbergenſium, Viennæ habitu ſecularis latitare Richardum regem Anglum. Iam in obſidione Ptolomaidis inſigni contumelia Auſtriacum, ſigno eius refixo, in lutum abiecto, pedibusque conculcatu affecerat. Præterea Cypri rectorem, cui materters Luitpoldi vxor erat, capite deminuerat, vrbes eius occuparat: cumque deinde domum redire pararet, naufragium facit omnibus penè amiſſis in littus Hiſtriæ eiectus eſt. Inde Aquileienſium, Charionum, Striorum agro eum paucis pertepraro, Viennam Auſtriæ peruenit. Vbi agnitus in vincula à Luitpoldo conijcitur, duodecimo Calendas Ianuarij, & confeſtim ſeptimo deinceps die Reginoburgium ad Imperatorem Heinricum Cæſarem Auguſtum deducitur.

Wernherus Charionum dux.

Richardus Angliæ rex tur à Luitpoldo Auſtriæ capitur.

Philippus rex Francus vbi iſthæc accepit, Nordmannium, Rothomagum, & cætera quæ in Gallia Anglus poſſidebat, in ditionem ſuam redigere conatur. Anglus quinquaginta marcarum, hoc eſt, quatuor centena millia vnciarum (Marca enim octo ſunt vnciæ) tribuit Auſtriaco, ſicuti hic Alberto dynaſtę Boiorum, & ita ad Cæleſtinum Pont. Max. retulit. Vnde Anaſſus, Hunnoburgium, Neoſtadium vrbes inſtauratæ, Viennæ mœnia ampliata, pleraque alia caſtella refecta ſunt. Auguſtus ab Richardo mille marcas auri tricies extorſit. Sunt auri, vnciæ mille ducentæ quadraginta, ſeu quatuor auri tinas, vt noſtri appellant, vndeuiginti ſuper viginti millia drachmarum auri. Tina autem eſt nummum aureum centum millia: Drachma verò octaua pars vnciæ, nimirum aureus nummus, quem Rhenanum vocant.

Marca quid

Tina quid

Ita auro Anglus emunctus, domũ redit, aduerſus Gallum regẽ bellum continuat. At Imperator acceptam pecuniã ab Anglo militib. diſtribuit, copias in Aſiam præmittit, quibus præficit, ducerẽq; dedit Henricum Saxonum, Hermãnum Turogorum rectores, Conradum archimyſtam Mogõtinum magiſtrum Epiſtolarũ, Heinricum Palatinum à Rheno, filium Hainrici vndecimi, Boiariæ quondam, ac Saxoniæ reguli, Fridericum Auſtriacum, filium Luitpoldi ſuperioris, Conradũ Lęcholingonem epiſcopũ Reginoburgẽſem Gotfridum Brabantinũ,

Principũ nomina & epiſcoporũ qui cum Imp. in Syriam adnauigarunt.

Henricum Calatinum, Albertum à Bogen, Wolfgerũ ab Ellenbrechtskirchen epiſcopum
Bathauenſem. Ipſe è Boiaria in Italiã migrat, Apuliam petit, Irenam Græcã Philippo fratri
ſuo nuptum collocat, eiq; ducatum Sueuię, mortuo fratre Conrado tradit. Vbi anno eodem
Auguſta filium peperit, cui aui Friderici nomen parentes dixere. Albertus à Bogen, qui in
Apulia exulabat, poſteaquam hoc accepit, ad Imp. ob recens natum hæredem lætabundum
cum ſuppliciis ſe confert, veniam non ſolùm ſibi impetrat, ſed & dignitatẽ, ac honorem &
ſibi & Ottocaro Boiemo recuperat. Ambo edicto reſtituuntur. Philippus cum ſponſa ſua in
Germaniã migrat, Auguſtæ in Rhætia regio cultu magnificè nuptias facit. Conuenere fre-
quentes principes Imperij, filium Auguſti in cunis adhuc vagientem Cæſarem declarãt, ei-
dem fide tabulis ſignatis aſtringunt. Eadem tempeſtate pleriq; Principes finem viuẽdi fa-
ciunt. Hainricus Brunſuicenſis nepos Imperatoris Lotharij, Saxonia atq; Boiaria pulſus.
Fridericus Bardus patruus Ludouici Boiorum ducis, apud Nariſcos in Ensdorff ſepultus.

Philippus dux Sueuię. Fridericus filius Henrici ex Conſtantia quinquagenaria naſcitur.

Hainricus ex Machtylda Anglia tres mares tulit, Hainricum, Ottonem, & Vuilhelmũ au-
thorem regulorum Brunonis vici. Haud ita longo pòſt tempore Imperator in Sicilia mor-
tem obiit, relicto filio impubere. Confeſtim parricidiali diſcordia orbis Chriſtianus affli-
gitur, duo pro Imperio authore & anteſignano primario ſacerdote decertant, Philippus
frater Imperatoris, tutor nepotis impuberis, à Ludouico Boio, ſociis eius Sueuis, Noricis,
Vindelicis Cæſar ſalutatur. At Saxones, Boiemi, inſtigante Innocentio tertio Romano e-

Papa diſcordiam ſerit, & duo Imperatores creantur.

piſcopo, qui eos ſacramento, quo Friderico infanti authorati erant, ſoluit. Prętereà Richar-
di regis Angli pollicitis ineſcati, amitinum eius Ottonem filiũ Hainrici vndecimi, Saxo-
nia atq; Boiaria exacti, nepotem Hainrici noni, itidem Boiariæ atq; Saxoniæ regno detur-
bati, pronepotem ex filia Imperatoris Lotharij, rebus imponũt. Eum Angli pecunia adiu-

Origo ducis Brunſuicenſium.

uant. Philippo rex Occidentalis Francię fautor adeſt. Ita Germania ciuilibus armis, Pont.
Max. claſsicũ canente, attrita eſt. Argentoratum, Erdfordia, Aquæ Graneæ, Agrippinenſis

Hainricus 6. moritur.

Colonia, iré aliæ vrbes obſeſſæ ſunt. Philippus, vt ſibi Boios cõiungeret, filiã ſuam Chune-
gundam Ottoni præfecto prętorio Boiorum, patrueli Ludouici ducis Boiariæ, deſpondet.
Noſtri qui in Aſia erãt, audita morte Imperatoris, ciuiliumq; armorũ tumultu, nulla re me-
morabili geſta, non ſine periculo Reip. Chriſtianæ maximo, domum remigrant. Fridericus
Auſtriacus ibi periit. Wolfgerus Bathauẽſis epiſcopus, Albertus a Bogen in Boiariã reuerſi,
bellum Rapatoni, & Hainrico Arrenburgenſib. indicunt, caſtella eorum expugnant, vicos
incendunt, ædes diripiunt. Oberndorff arcem, & vicum Oeno contermínũ in ripa Norico-
rum epiſcopus conſtituit, atq; munit. Albertus archimyſta Boiorũ à ſuis nobilibus, equitib.

Albertus à Bogen moritur.

in vincula conijcitur. Albertus à Bogen fato concedit, treis filios ſuperſtites reliquit, Luit-
poldum ſacerdotẽ, Berchtoldum, Albertũ. Pleraq; tum prodigia in Annales relata reperio.

Prodigia varia. Terræmotus ingens.

Auguſtæ apud Rhetos hoſtia in carnem cruentam conuerſa eſt: terræ tremor quarto Nonas
Maij orbem terrarum afflixit, vrbes, caſas, ædes, tẽpla ſubuertit, apud Logienas, pagũ Boiarię,
qua cum Hercynio iugo ad Boiemiã pertinet, annum & ſex menſes continuatus eſt. Incolę
relictis ædificiis ſub dio, atq; Ioue frigido manere coacti ſunt. Otto Friſingenſis epiſcopus

Ottenburg ædificatum.

Ottenburgiũ ſuperioris Boiariæ arcẽ condit, præſidio firmat: ob ſalinarium portorium, ve-
ctigalq; Boiorum regulo, Monacenſibusq; bellum indicit: ſalem deuehentes, Veringen vi-

Sacerdotum & religioſorum ſtatus commutatus.

cum, atq; Ottoburgiũ petere cogit: cætera itinera prę cludit atq; obſidet. Hactenus epiſcopi,
ſacerdotes, monachi, ſacratæ fœminę otio literario addicti, ſcribundis libris, vti adparet, in
Bibliothecis operam nauarant. Prophani, qui ſacerdotes collocupletarunt, prædia ſacer-
dotalia adminiſtrarant, eos Conradus quoq; Reginoburgenſis epiſcopus ex Aſia reuerſus, à
curatione Eccleſiaſticarum opum, Deo dicatarum, deuotarumq; ſuperis, amouere vi conni-
titur. Eberhardus archimyſta Boiorum ob clientelam & parochiam Vtinenſem cum du-
ce Boiorum digladians, ſocia arma collegis ſuis iungit, atq; de improuiſo cõiunctis copiis,
nemine reſiſtente, fines Boiarię inuadunt, caſtella expugnant, omnia cæde, incendiis com-
plent, templa expilant, nec ab aris atq; ſacris manus ſacrileges, egregij ſanè paſtores, abſti-
nent: oues quas paſcere deberent, more luporum ſub magna ſuperficie pietatis deuorant. Et
ne omnino res diuinas floccifacere videantur, magno religionis ſupercilio Chunegundam
Auguſtam albo Superũm aſſcribunt. Mox verus, & æternus paſtor gregem ſuum vlciſcitur.
Fruxinum atq; Iuuauia cum templis conflagrant. Conradus Reginoburgij eodem anno a-

Ludouicus Teiſpach.

nimam efflat. Ludouicus Teiſpach inferioris Boiariæ regiam, quæ epiſcopo Reginobur-
genſi patebat, obſidet, oppugnat, inſidiis capit, mœnia ſolo ęquat, foſſam explet. Philippus
epiſcopos ab armis diſcedere iubet. Conradum filium Conradi Phtonthũſij, atq; Medulli
oppidorum Boiariæ dynaſtæ Pontificem Reginoburgenſem, Eckbertum ab Andechs ad-
huc impuberem, fratrem Hainrici Hiſtriæ, atque Carnorum præfecti, epiſcopum Bamber-
genſem legit: deinde aduerſus Ottonem pugnat. Spectante itaq; atq; concitante Rom. ſa-

Impp. fratres inter ſe confligunt Papa conciliante.

cerdote, Philippus & Otto cognatas acies committunt, frater aduerſus fratrem, filius aduer-
ſus parentem confligere cogitur, atq; inuicem ſanguine ſe polluunt. Argentoratum, Aquæ
Graneæ, Agrippinenſis Colonia, Erdfurdia, pleraque alia oppida obſeſſa, cuncta luctu,
cæde completa ſunt. Quis aliam tantæ diſcordiæ inter Chriſtianos cauſam attulerit, niſi

Romani

Romani epiſcopi ſpectaculum, quaſi paria componentis? Populus Chriſtianus mutuis ſe vulneribus, cohortantibus flaminibus Romanenſibus contrucidauit. Dum hæc in Germania fiunt, ad Septentrionem in Aſiatica Sarmatis Tartarorum primùm audita ſunt arma. In Thracia Germani Saxones, Flandri, Halberſtatenſis epiſcopus expugnato Byzantio, rebus Orientalibus Baldooinum Flandrum imponunt. Inter hæc Philippus Hainricum Hiſtriæ, Carnorumque rectorem cum Ottone ſentientem dignitate ſubmouet: Carnos & Hiſtros Ludouico Boiariæ duci in tutelam tradit: Eundem cum epiſcopis Boiariæ in gratiam redigit: Monacenſes quotannis è portorio ſeptem & quinquaginta drachmas auri Fruxinenſibus penſitare iubet. Conradus Reginoburgenſium epiſcopus, quòd cognatis & hæredibus priuatus erat, Fontenhauſen, Werd, Künigsvverd, Teiſpach, Buros Vindelicorũ, atque Noricorum caſtella Ludouico regulo Boiorum vendit. Xenodochium Reginoburgij in altera ripa ad ceruicem pontis lapidei, in ſuburbano Ludouici oppido condit. Eberhardus archimyſta Iouauenſis tres Pontificatus inſtituit: In Boiorum lacu maximo apud Noricos Chimenſem, in confinio Norici, atque Pannoniæ Seccouiam, atque Lauentinum, hiſque præficit Rogerium Radechonem, Carolum Friſiacum, & Vlricum. Ludouicus pacis atque iuſticiæ ſtudioſiſsimus, plurimum dignitatem atque opes Vindelicorum, quæ multum Imperator Fridericus ſeparato inde Norico diminuerat, auxit, magnificè pleraq; condidit. Boiariam nouis coloniis impleuit. In inferiore Vindelicia, in ripa Danubij Strubingam, clariſsimum municipium extruxit, atque Abudiacum olim exciſum, arcem in agro Pruuenenſium monachorũ refecit, monachis aliis prædiis ſatisfecit, nempe Chynigobiſen regium beneficium ipſis reddidit. Arbitri fuere Antiſtites hi, Hainricus Tigurinus, Conradus Schirenſis, Gotfridus præpoſitus Reginoburgenſis: atque hi dynaſtæ, Albertus à Bogen, Conradus à Moſporg, Diethpoldus Dolechenſis, Menardus ab Abenſperg, qui & à Roteneck. Atque idem Ludouicus in ripa Iſaræ Landau ædificauit, Dingelfing auxit, arcem Landshutæ erexit, Monachij xenodochium, ædemque vbi pauperes alerentur, publica annona paſcerentur, inſtituit. Iuxta Oenum in ora Noricorum Scherdingij eius conſenſu à Luitpoldo Auſtriaco regia extruitur. Ipſe Braunau, quod hactenus ſuos regulos habuerat, mœnibus cingit, ciuitate donat, eoque à Rantherouia prætorium, portoriumque transfert. Vtini collegium condidit, in quod duodecim populares myſtas cum Antiſtite cooptauit. Toparchias Boiorum Cham, Frontenhauſen, Dachau, Andechs, Wittelſpach, Vogburg, Rietenburg, Stephaning, Lengfeld, Sultzpach, Krayburg, mortuis abſque liberis tetrarchis vendicauit: palatium quoque Rheni in Boiariam tranſtulit. Imperatoribus ex Sueuia oriundis ob paterna beneficia acceptus, eiſdem virtutis ergò perquàm charus fuit, præcipuè Friderico, Philippo, & Hainrico. Eodem tum anno Pilgrinus patriarches Aquileiæ, cui Wolfgerus Bathauenſis epiſcopus relicta Popponi Bathauia, ſuffectus eſt, & Bertholdus dux Dalmatiæ atque Croatiæ legatus, ex Damaſia atque Andechs caſtellis ſuperioris Boiariæ oriundus, animam efflarunt. Bertholdi liberi, Gertrudis regina Vgrorum, vxor Andreæ, & parentes diuæ Eliſabethæ, Otto dux Meraniæ, præfectus prætorio Burgundiæ, Hainricus præfectus Hiſtriæ atque Carnorum, Bertholdus & Ekbertus pontifices. Sub idem tempus Ludouicus Boiorum regulus Laodamiam fœminam cordatam, atque pulchram in Boiemia oriam ducit, ipſa prius Alberto à Bogen nupta fuerat. Ottocarus Boiemus hac affinitate delinitus, ſuaſu Ludouici ab Ottone ad Philippum deficit, iſque Ottocarum, ſucceſſoreſque eius perpetuò ſententia principum, reges appellat. Ottonem à Vvittelſpach ob homicidium generum abdicat, Chunigundam filiam, quam illi deſponderat, Vvenzeslao filio Ottocari dat in matrimonium. Poſt hæc Otto & Philippus, vbi ſatis debacchati ſunt, ſanguineq; cognato polluti, pacem ſanciunt. Otto filiam Philippi, magnæ amitæ ſuæ proneptem, vxorem ducit. Philippus Bambergenſi Ekberto purganti ſe, quòd coniuraſſe cum rege Vgrorum ſuſpectus erat, gratiam facit. Hiſceq; ex ſententia confectis, cùm eum ſceleratas hominum atque negotiorum odium cœpiſſet, vt requieſceret atque illam expueret miſeriam ex animo, Bambergam ſeceſſit, ve nas ſecat, profluuio ſanguinis morbidum corpus exoneret. Otto à Vvittelſpach aſſumptis ſecum miniſtris Eckberti epiſcopi atque fratris huius Hainrici Hiſtria exacti, quaſi quippiam ſecretò cum Cæſare, quod ad ſalutem eius ſpectaret, collocuturus, aulam petit, faciléque ad conclaue Philippi admittitur. Nemo tum præter ſacri ſcrinij magiſtrum atque Hainricum Druchſaſsium à Vvaldburg Sueuiæ oppido oriundum, præſtò erat. Otto vbi ſolitudinem animaduertit, enſe iugulum Philippi nihil mali ſuſpicantis de improuiſo petit, lethaliter licet leuiter, ſauciat. Vociferanti Truchſaſsio peſſulum oſtio obdere conanti, malam eodem enſe affligit, plagamque facit. Ita ad miniſtros erumpit, quorum ope elabitur. Philippus paulo pòſt fato concedit, X. Cal. Iulij, anno ab orbe ſeruato, milleſimo, ducenteſimo, ſuper octauum. Confeſtim Otto à Vvittelſpach, Eckbertus epiſcopus, Hainricus frater eius proſcribuntur, crimine læſæ maieſtatis condemnantur. Eckbertus in Vngariam ad ſororis maritum, Hainricus in Palæſtinam elabitur. Otto in Boiaria palabundus oberrat. Rapoto ab Ortenberg prætorio Boiariæ præficitur, qui vices Cæſaris abſentis, præſidendo

Byzantium expugnatur.

Nota.

Strubinga ædificatio.

Ludouici Boiorum ducis ædificia ſacta.

Qui fato ceſſerint.

Laodamia Boiema.

Ottocarus rex Boiemiæ primus creatur.

Otto Palatinus Cæſaris iugulum petit.

Otto vocat Marſtain.

tribunali perfungatur. Ludouicus dux Boiorum, Otto à Phalay, Hainricus Calatinus Andechs arcem Hainrici inuadunt, diripiunt, ſolo æquant, prædam inter ſe diuidunt, ſacra Wolffratshuſium, inde ad Matronam mõtem in templum diuo Petro dicatum, Oeno conterminum, furtim ſublata, ibique condita ſunt. Iidem Glaneck, Buchoros ſimili clade afficiunt. Ludouicus præterea dux Boiorum Wittelſpach quoque, patruelis ſui regiam, incunabula maiorum ſuorum diruit, ſolo æquãt, templum ibi Deiparæ Virgini condit, ſacratis Teutonum equitibus tradit, lapides haud procul inde Aicham deuehit, in ripa Barij amnis nouam coloniam deducit. Ita mihi Ioannes Hælius ciuis eius vrbis, harum rerum ſtudioſiſſimus retulit. Porrò Otto à Ludouico, aliis nutantibus ad Aquas Graneas deducitur, ibiq; inungitur. Deinde ab omnibus recipitur. Subſequenti deinceps anno Romam proficiſcitur, Auguſtusque appellatur, moxque Campaniam Imperatoribus dolo Romanorum flaminum præreptam inuadit, ſubigit, Capuæque hybernat. Inter hæc in Boiaria Hainricus Calatinus apud Oberndorff proximè Abudiacum, haud longè à Reginoburgio, in ripa *Otto à Calatino occiditur.* Danubij Ottonem à Witelſpach profugum deprehendit, vulneribus confoſſum occidit, caput eidem amputat, in Danubiumque proijcit. Cæſari ſanguine percuſſoris atque parricidæ parentat. Reliquum corpus Ottonis ad Vnderſtorff ædem flaminum Auguſtalium, quas auus eius condiderat, & vbi parens eius ſepultus eſt, deportatur, nono demum anno indulgente Pont. Max. more Chriſtiano humatur. Liberos ne habuerit, nondum comperi. Hermannus æditnus Franciſcanus religione, ait eius ſobolem Boiaris exactam, in confinio Teutonici atque Celtici Imperij, in Arduenna ſylua diutius exulaſſe. Vualdgrafios, *Vveitelſpach in Vuirtenberg.* hoc eſt, ſyluestres præfectos dictos eſſe, alij in Sueuia & Germania magna Peitelſpach condidiſſe magis ſuſpicantur, quàm ſciunt. Ego fidem meam non aſtringo. Sub iiſdem diebus octauo Calendas Ianuarij, æræ noſtræ anno M C C X. Berchtoldus Chamaborum, *Vogburg.* Vogburgij, Oegræ atque Neomarti dynaſta abſque liberis obiit. Vogburgium arx oppidumque eſt ſuperioris Vindeliciæ, Danubio imminens: cætera oppida Nariſcorum, qua ab orientis ora Boiaria Hercynios ſaltus atq; Boiemos ſpectat, hac lege ad Ludouicum ducem Boiorum redierunt. Author atque parens huius familiæ Berchtoldus dux Boiorum, frater Arnulphi Boiorum itidem reguli, quem ſuprà in libri quarti fine retuli. Berchtoldus Hainrico, ortus Hainrico Berchtoldus, huic Arnulphus ſucceſſit. Hunc Hainricus atque deinceps Theobaldus primus excipit. Hic ex vxore Luitgarda Caſtellana Theobaldum ſibi cognominem genuit, cui per manus Chamaborum præfecturam tradidit. Theobaldus ſecundus cum Adelhaide vxore Reichenpach, & Vualdſaxoniam condidit, obiit anno Chriſti M. C. X L V I. ſexto Idus Aprilis: ſex liberos, duos mares, quatuor fœminas progenuit. Adelhaidim Auguſtam, coniugem Friderici primi, Chunegundam Stiriam, Iuditham vxorem Friderici à Bogen, curatoris Reginoburgenſiũ ſacerdotum, Sophiam à Lachsgmund, Theobaldum tertiũ & Berchtoldum, qui abſq; liberis obierunt. Ea tempeſtate Pont. Max. Imperatori Ottoni quarto ſacrificiis interdicit. Quamobrem Ludouicus dux Boius, Ottocarus rex Boiemiæ, Luitpoldus Auſtriacus, Otto ab Andechs Dal- *Fridericus 2. Rom. Imp.* matiæ præſes, & Ludouicus Comes prouincialis in Turingen, Fridericum Siculum, cui adhuc in cunis vagienti ſacramento authorati fuerant, Cæſarem declarant. Hainricum à Neiff, Anshelmum de Iuſting, magiſtrum Equitum, in Italiam, Siciliamq; legant, qui Fridericum in Germaniam deducant. Fridericus poſtulatis annuit, Romam, inde Ticinum peruenit. Per Rhætas alpes in Germaniã & Aquas Graneas contendit. Otto vbi hæc comperit, ex Campania properat, per iuga Tridentina, Alpesque Noricas in Saxoniam, fruſtra Friderici conatus prohibiturus, imò ab eodem in fugam verſus rediit, ibique ſe continet. Fridericus apud Aquas Graneas inungitur. Inde Francofordiam petit, ibi hybernat, & omnes principes in eius verba iurant. In Boiaria Mangoldus Bathauiæ epiſcopus, Albertus à Bogen, contractis atque coniunctis viribus, Rapothoni Attenbergenſi bellum indicunt. Inferiorem Boiariam deuaſtant, templa, caſas, monaſteria diripiunt, Aſpach monaſterium diuo Benedicto conſecratũ, quod incolæ, qui eò tutelæ cauſa confugerant, res ſuas atq; ſupellectilem detulerant, treis Alberti comites à Bogen, templum oppugnantes, vim vi repulſuri, occiderant, irati exurunt. Almãnus ab Helingerſperg arcem ſuam teſtamento Altaichij inferioris monachis legat, qui eam, ne ab aliquo occuparetur, ſolo æquare conantur: ſed ab Alberto à Bogen prohibiti; donec Poppo Altaichij antiſtes eundem pecunia data in ſuam ſententiam traxit, atque pedibus (vt aiunt) itare perpulit. Sub idem tempus Fridericus Cæſar ex hybernis Francofordia egreditur, Boiariam petit, Reginoburgij celebrem Imperij conuentum agit. Frequentes principes coëunt, denuò in verba noui *Ludouicus dux Boiariæ palatinatum in vrbem accepit. Palas.* principis iurant. Ludouicus Boiariæ rector ab eo Rhenanum ducatum, quem Palas vocant, officij ac ſingularis obſequij ergò impetrauit, atque in fidem accepit. Quippe pietate omni Cæſari ſatisfecit, & ob merita, obſequia, parenti, auo Friderici præſtita, tantum eommeruit principatum. Dumque eò proficiſcitur, atque incautius oppida, caſtra, vrbes, vendicat & accipit, ab incolis cum omnibus comitibus capitur, maximo pecuniæ numero, quam viritim Boij tribuere, ſe redemit. Schirenſes monachi centum libras Boiaricas penſitarunt.

Poſthæc

Poſthæc omnium rerum obliuio decreta eſt. Ludouicus à Rhenanis recipitur, Agnetem filiam Hainrici præfecti Rhenani fratris Imperatoris Ottonis Auguſti, cùm ille cum abſque liberis maribus in tempore obiiſſet, filio ſuo Ottoni deſpondet. Id factum eſſe anno Salutis reſtitutæ M. CC. X V. diploma Friderici Cæſaris indicat: *Vbi dilectus conſanguineus, & fidelis* (inquit) *noſter illuſtris Ludouicus Palatinus Comes Rheni, & dux Boiariorum, &c.* Atq; ab eodē tempore hactenus Boiaria oriundi Rheno potiuntur. Ludouicus tum Carnos atque Hiſtros reddidit, hos Berchtoldo ab Andechs reſtituit Cæſar, & fratrem illius Eckbertum excuſatum habuit, atque Bambergam redire conceſsit. Hiſce confectis rebus X I. Cal. Februarij Norinbergam ad ſolenne concilium Imperij celebrandum ſe confert. Præſtò tum fuiſſe reperio principes, Ludouicum Vindelicorum, Luitpoldū Noricorum, Bernhardum Chationum, Ottonem Dalmatiæ regulum, Sigefridum Mogontinum archimyſtam, Eckbertum Bambergenſem, Sigefridum Auguſtanum, Hainricum Baſilienſem, Conradum Mediomatricum atque Nemetum pontificem, Anshelmum à Iuſting magiſtrum Equitum, Waltherum pincernam, Theodonem camerarium, Waltherum à Danberg, atque Vlricum epiſcopum Bathauenſem, qui in monte diuo Georgio dicato, arcem, vbi in poſterum eius vrbis epiſcopi habitare conſueuerunt, ædificauit.

Ludouicus dux Boiorū capitur

Tum in Gallia Belgica Otto Imperator, Ioannes rex Angliæ, Bernhardus Flādrus, Reogoldus Bononiæ dynaſta à Philippo Occidentalis Franciæ, qui Friderici rebus ſtudebat, ſuperantur: Flandrus, & Bononienſis capti, Anglus & Auguſtus, amiſſa Aquila, profligatis copiis, fuga ſibi cum paucis conſuluere, vixque euaſere.

Otto Imp. profligatur

In Vngaria Petrus Bancobonus Varadinus, quem noſtri Prengarium nominant, Gertrudam matrem D. Eliſabethæ ſub papilione ferro confodit. Eadem tempeſtate duas religionis Chriſtianæ factiones emerſiſſe, authore Bernhardo quodam reperio: Pauperes Lugdunenſes, & Italos humiles. Hi cum populo agebant, publicè concionabantur, interpretandarum ſacrarum literarum prouinciam citra authoritatem pontificum ſibi ſumebant: illi in diem victitabant, nihil poſsidebant, hoſtiatim ſtipem emendicabant, legatos Chriſti ſe æmulari iactabant. Ambo genera in ſacerdotum luxum, auaritiam, ſuperbiam, libidinem, cæteraque vitia, ingenioſa atque diſerta erant. Innocentius tertius Pontif. Max. illos contra philoſophiam Chriſtianam facere decernit, à ſacris veluti errones arcet. His ſucceſſere alia duo genera, diuis Franciſco, & Dominico authoribus.

Franciſcani, Dominicani.

Quæ cum grauatim (ita refert Martinus à ſacro auriculario & piaculari Rom. epiſcopi) Innocentius tertius reciperet, obiit, & ſucceſſor huius Honorius tertius continuò author factus eſt.

Innocentius tertius obiit.

Iiſdem diebus Cæſar Auguſtæ in confinio Rhetiæ & Vindeliciæ conuentus agit. Inde Aquas Graneas petit, perluſtrata Germania atque Saxonia, Wirtzburgium Franciæ caput ſe confert.

Cæſar conuentus agit.

Inter hæc pontifices Romani ex ſacra hiſtoria, nempe libro, quam Ioannis diuinationem appellant, fatum exitij Saracenis, Turcis, Machometicæ ſuperſtitioni aduentaſſe interpretantur, claſsicum clangunt, ad arma ingeminant. Machometum antichriſtum fuiſſe ſibi perſuaſerant, ſicuti & patrum memoria Ioannes Annius in commentariis, quos in eundem librum edidit, ſentit; & noſtro ſæculo eam ſuperſtitionem deſituram, Chriſtum iuxta Chiliaſtarum opinionem aduentaturum, in terriſque regnaturum arbitratur, quæ mendaciſsima eſſe exitus probauit.

Io. Annius

Chiliaſtarū de Chriſto opinio.

Nihilominus Andreas, rex Vgrorum, vxoris eius fratres Otto Dalmatiæ dux, Eckbertus Bambergenſis epiſcopus, Luitpoldus Auſtriacus, Ludouicus dux occidentalis Boiorum, Vlricus Bathauenſis epiſcopus, Albertus & Berchtoldus à Bogen, Luitpoldus à Plaien, Eberhardus archimyſtes Boiorum, Albertus præpoſitus Salisburgenſis, Fridericus præpoſitus Berchtoldgadenſis, in Palæſtinam, atque Ægyptum arma mouent.

Andreas Vgrorum rex Principes expeditio in Palæſtinam.

Cum Damiata vrbe Ægypti Nilo contigua, ſex dierum itinere ab Alexandria, expugnata, conſultationibus tempus trahunt, locum Coloniæ deducendæ capiunt, reges Ægypti riuo, qui in Nilum cadebat, obſtructo, aquis deinde obrutos, ſubitò circumueniunt. Periere tum plerique Boiorum: Vlricus Bathauenſis epiſcopus, Luitpoldus à Plaien, Berchtoldus à Bogen, Albertus, & Fridericus Iuuauenſes myſtæ, cæteri pacti vitam cum maximo incommodo domum redeunt. Vlrico epiſcopo ſucceſsit Gebhardus, frater Luitpoldi à Plaien.

Damiata

Puerorum quoque chorus, qui vndique ſtuinatim confluebant, Palæſtinam, liberaturi eandem, petunt. Cum ad mare proceſsiſſent, nuſquam poſtea comparuere.

Pueri Palæſtinam petunt.

Interim Imperator Otto naturæ concedit, teſtamento inſignia Imperij Friderico reddit.

Otto Imp. moritur.

Qui cōnuentu Norinbergæ peracto, Romam contendit, ab Honorio Pont. Max. conſecratur, Auguſtuſque appellatur, aſtante Ludouico duce Boiorum, Hainricum deinde filium Cæſarem declarat, ei tutores dat Angelbertum Agrippinenſem archimyſtam, & Ludouicum præfectum prætorio Rheni, regulumque Boiorum: eidem inſuper Margaretham filiam Luitpoldi Auſtriaci deſpondet.

Hainricus filius Frid. 2. Imp. Cæſ.

Ludouicus rector Boiorum nouum principem ſecum in Germaniam deducit, Norinbergæ nuptiæ Cæſareæ fiunt. Rurſus Conradus Portuenſis epiſcopus, flamen Romanus, filius Egonis Vri Suitonum dynaſtæ, & Ioannes quidam conſecraneus Diui Dominici Germanos ad arma concitant, ad Aſiaticam, Africanamq; militiam cohortantur, & vt facilius toties lōginquæ militiæ pœnas dantes, pretium ob ſtultitiam ferentes, inducerent, multa noua hacte-

Superſtitio ingens a falſis Chriſtianis inuenta.

nus inaudita dogmata inculcant. Quemcunque ſceleri obnoxium, parricidio, inceſto, ſacrilegio pollutum, continuò, vbi cruciculam veſti aſſuiſſet, ſolutum eſſe, & crimine & pœna declamitabant. Quippe hiſce aliter ab auditoribus (vt ſit) acceptis, maximam feneſtram ad nequitiam patefecerunt. Pleriq; anſa hinc arrepta, inimicos prius ſuos tollebant, hinc in militiam ſacram nomina dabant. Angelbertus archiepiſcopus Agrippinenſis Coloniæ, curator Cæſaris iſtoc tumultu rerum, ſpecie religionis occiſus eſt à Friderico cognato ſuo in Boiaria. Albertus à Bogen, Rapotho Artenbergenſis diſcordant. prædia, templa, ædes inuicem diripiunt, incendunt. Rapotho Landouerdunum oppidum proximè Altaichium inferius ſubitò extruxit. Albertus à Bogen ſolo æquat, atque igne concremat. Flinſobergomum arcem in ſecunda Boiaria ædificat. Monachium cum xenodochio conflagrat. Piſonium vrbs Noricorum, in confinio Italiæ, atq; Boiariæ, ad confluentes Iſaci & Atheſis, de cœlo tacta eſt, vndecimo Calendas Iulij: populus, qui vndique ſpectatum ludos

Prodigium.

equeſtres confluxerat, fulmine atque grandine affectus: trecentos homines periiſſe memoriæ literarum traditum eſt. Reginoburgij mortuo Conrado epiſcopo, pauci myſtarum vniuerſo cum populo, iure ſuo Gotfridum præpoſitum legunt pontificem, plerique myſtarum aduerſantur, Sigefridum Sueuum magiſtrum Epiſtolarum Imperatoris, ouili Reginoburgenſi imponunt. Res Romam delata eſt. Sigefridus conſecratur, aduerſariis ſacris interdicitur. Prophani edicto perpetuo in poſterum à Comitiis pontificalibus arcentur. Sigefridus ille Reginoburgenſis pontifex templum diui Blaſij conſecraneis Diui Dominici, Seruatoris ædem Franciſcanis tradidit. Dynaſtæ Boiorum Truchſaleij, Eccomyli, Albertus à Bogen, eius mater Laodamia, vxor Ludouici Boij, ſuo ſumptu ædes conſtruxerunt. Hiſce diebus Ludouicus Boius nuptias Strubingæ parat: Ottonem filiom emancipat, eum armis more Germano ornat, eidem Agnetem Rhenanam connubio iungit, cœnam exquiſitiſsime nuptialem dat principibus, & epiſcopis Boiorum. Hosque conuiuas

Nuptiis qui interfuerunt.

fuiſſe reperio: Eberhardum archimyſtam Iuuauenſem, Hermannum Vuirtzburgenſem, Eckbertum Bambergenſem, Gebhardum Bathauenſem, Sigefridum Reginoburgenſem, Sibothonem Auguſtanum, Hainricum Aichſtetenſem, Hainricum Sabonenſem: Rugerium Chiemenſem, Carolum Seccouenſem, Vlricum Lauentinum, qui ibidem inunctus eſt: item Hainricum Cæſarem, filium Friderici ſecundi Auguſti, Luitpoldum Auſtriacum, Bernhardum Charionum, Ottonem Meraniæ regulum vocatos interfuiſſe traditur. Huius frater Hainricus in gratiam receptus, in Boiariamque redire permiſſus, Graſſæ in Noricorum pago Chiminio lacu, continuò moritur eodem anno, quo & Gerardus Hirſpergenſis, Bernhardus Libodunenſis finem viuendi faciunt. Dumque hæc in Boiaria fiunt, Auguſtus

Aſiatica expeditio.

Aſiaticam expeditionem indicit, præmittit illuc Ludouicum Turogum, Sigefridum à Rechberg epiſcopum Auguſtanum, qui Brundiſij interiere. Imperator poſthæc ob partum exanimata Auguſta, ad Cyprum cum copiis nauigat, XVII. Calendas Decembris Ioppe appulit eam que munit, octo ibi dies commoratus fame laborare cœpit. Nam commeatus à Ptolemaide vehiculis, clitellis, equis terreſtri itinere, ob hoſtes vbique paſsim debacchantes conuehi nequibant, & nauibus ventus contrarius erat. Supplicatione igitur decreta, placato cœleſti numine, lachrymis tandemque mari pacato, annona, arma, cæteraque huic bello neceſſaria, Ioppen viciſsim nauigio, impunè ſurſum, deorſum deportantur. Rex Ægypti, frater eius Scharaphus Gazaræ præfectus, & nepos horum Damaſci re-

Scharaphus.

gulus, cum maximis copiis vnius diei itinere ab Auguſto, quiſque ſeparatim cum ſuo exercitu conſident, & caſtris locant. Deinde vltrò citrò commeant legati, pax ſancitur, Saraceni atque Chriſtiani decem annorum inducias paciſcuntur, Saraceni omnes captiuos reddunt. Hieroſolyma cum omni circa regione vſque Ioppen, quo tutò Chriſtianis pateat aditus, reſtituuntur. Saracenis conceſſum extra vrbem diuerti abſque armis in templo, quod ipſis ſacroſanctum eſſet adorare: inſuper Bethleem, Nazareth, quicquid inter Ptolemaida atque Hieroſolyma longè lateque interiacet, cum Tyro & Sydone, & finitimis regionibus redditum eſt Friderico. Eodem fœdere comprehenſum licere principi Romano mœnia, caſtella, arces reficere atque munire, nihil horum Soldano atque Saracenis in Syria, atque Palæſtina permiſſum. Atque hæc omnia religione iuriſiurandi, more vtriuſque gentis confirmata ſunt. Hisque XII. Calendas Martij, qui tum dies Solis Chriſto triumphanti feſtus eſt, renunciatis, Fridericus Hieroſolyma tendit. Sabbato, qui dies ſextusde-

Fridericus diadema Cæſareum geſtat.

cimus ante Calendas Aprilis, eò peruenit. Poſtridie diadema ob honorem Chriſti Cæſareum geſtans, cultu Imperatorio, loca quæque nobis ſacroſanctæ venerabundus adit. facta ſunt hæc anno Chriſti domini, Deique noſtri milleſimo, ducenteſimo, vndetriceſimo, indictione ſecunda. Hæc ex Epiſtola Friderici excepimus, quæ Bathauiæ in tablino pontificali ſeruatur. Dum hæc in Aſia geruntur, Gregorius nonus Pont. Max. qui Honorio tertio ſucceſſerat, ſuſpectā habens potentiam, prudentiam felicitatemq; Friderici (ſicuti in quadā

Pontifex vrbe pulſus Mos papiſticus.

epiſtola refert) aduerſus Auguſtum, cum Italis, ac Longobardis conſpirat, Imperatorem deuouet. Romani indignitate rei cōmoti, pontificem vrbe pellunt, qui triplice agmine fines Campaniæ hoſtili animo inuadit. Nec hoc contentus, Hainricum Cæſarem miſsis legatis,

aduerſus

aduerſus patrem conſpirationis valentiſsimæ principem facit. Hainricus ſub idem tempus Haganoiæ brumales ferias celebrabat Ludouicum Boiorum ducem, Rhenanique præfectum (inuidia ſemper comes virtutum eſt) quòd eloquentia, & prudẽtia, pietateque in Auguſtum nulli ſecundus foret, hactenus omnium conſiliorum, ſecretorumque participem, curatoremque à patre ſibi quaſi ad regendum puerum datum, curia atque ſenatu amouet. Is vbi animum Cæſaris abs ſe alienatum eſſe & iniqua agi, parricidialiaque iniri conſilia ſentit, cum Ottone filio clàm ſecedit, in Boiariamq; migrat. Subſequitur Cæſar, Boiariam ferro, igne depopulatur, Ludouico nequaquam, ne minimo quidem digitulo contra nitente.

Brumales ferias Hainricus celebrat.

Boiaria vaſtata.

Interim Auguſtus pacata Syria, atque Palæſtina, quas quindecim annis poſſedit, in Apuliam redit, vbi fines regni ab epiſcopo Romano armis occupatos, ſeq; per omnium flaminum religiones deuotum offendit. Quamobrem literis per vniuerſum orbem Chriſtianum miſsis, acriter in Romanum pont. inuehitur, fraudes, aſtutiam, acerbitates, iniuriam, tyrannidem eius commemorat, iniuſtitiæ, impietatis eundem accuſat.

Fridericus Imp. Syriam 15. annis tenuit.

Germaniæ, maximè Boiorum, & Noricorum principes, atque epiſcopi, Berchtoldus patriarcha Aquileiæ ex Boiaria ab Andechs, & Damaſia oriundus, frater eius Otto Dalmatiæ, atq; Hiſtriæ regulus, Eberhardus archimyſta Boiorum, Sigefridus Reginoburgenſis pontifex, Bernhardus Charionum, Luitpoldus Auſtriacorum, atque Stiriorum rector, Venetias, inde Romam proficiſcuntur, ſacerdotem ptimarium appellant, modeſtiæ Chriſtianæ, bonique paſtoris officij commonefaciunt, eundem, & Auguſtũ in gratiam redigunt. Pontifex Auguſtum cœna Saliari, dapibusq; pontificalibus excipit. Luitpoldus Auſtriacus ibi moritur. Cæteri pace terris reddita, coniuratione, vt exiſtimabant, pernicioſa Reipub. extincta, læti Germaniam repetunt.

Pontifex & Imp. in gratiam redeũt.

Luitpoldus Auſtriacus Romæ moritur.

Proximo deinceps anno Ludouicus regulus Boiorum Kelhaimij, dum poſt cœnam in ponte deambulat, à Stichio morione, quem per ludum inceſſebat, cultello, letali vulnere ſauciatur, moxque in conſpectu omnium aulicorum exanimatus, corruit XVI. Calendas Octobris, anno ab orbe vindicato milleſimo, ducenteſimo, triceſimo, primo. Extat Kelhaimij ædicula, ſtipeſque ſacratus, huiuſce rei monumentum. Sunt qui tradant, fraude Hainrici Cæſaris cæſum eſſe a quodam ignoto, qui quaſi cultu nuncij Auguſtalis literas exhibuerit, legentemque eaſdem de improuiſo confoderit. Aliam quoque fabulam vulgo narrari audio, eundem ſcilicet ob illatum ſtuprum vxori alienæ, à duobus feris pueris, quos maritus violatæ coniugis auidus vindictæ, ſolitos pecudes, & quicquid digito monſtraſſet, laniare, educarit, dilaceratum indicante domino eſſe. Quod neque veriſimile eſt, neque verum arbitror. Adminiſtrauit Boiariam annos duodequinquaginta, menſes duos, dies ſex: corpus Schiram delatum, magnificè regio luxu ſepelitur.

Ludouicus dux Boiorũ & Palatinus Rheni interficitur à Morione.

Manes placuere Eberhardus archiepiſcopus Boiorum, cum collegis ſuis Chiemenſi, Seccouienſi, Fruxinenſi, Auguſtano epiſcopis, Laodamia vxor Ludouici, Agnes nurus eius, & ij proceres, Otto à Phalay, Conradus à Plaien, Conradus à Waſſerburg, Conradus & Hainricus fratres Moſburgenſes. Pauperibus vna & quadraginta libræ, numeratæ pecuniæ, diſtributæ ſunt, quinque & viginti, annuum vectigal monachis, perpetuo condonatæ. Laodamia ſuburbanum Landshutæ contubernium ſacratis fœminis conſtruit, cæremonijs Ciſtercienſibus initiat, dotem ſuam donat, ibi eius Mauſoleũ, Landshutenſiumque principum oſtenditur.

Ludmilla, ab Auentino Laodamia, fundatrix monaſterij Salingt.

Eodem anno Rapotho præfectus prætorio Boiariæ, cum Wilhylda vxore obijt. Per idem quoque tempus Machtyldam Hennenbergenſem, filiam Florẽrij Bthauini, ſororem Wilhelmi Cæſaris, mille quingentos quatuordecim ſimul genuiſſe, in malluuio ab Ottone Traiectenſi epiſcopo ſacra aqua luſtratos eſſe, inter oſtenta à nonnullis narratur. Quod equidem magis, ne prætermitterem retuli, quàm quia verum, aut veriſimile putem.

Machtylda comitiſſa ab Hennenberg. 1514. pueros ſimul genuit.

Eadem tempeſtate Imperator, qui Rauennæ hyemabat, audita nece Ludouici reguli Boiorum, Ottoni filio eius conſolatorias literas, quæ extant, ſcribit. Iſque viuente adhuc patre, vtrumque ducatum Rheni, atque Boiorum ab Auguſto impetrauit, in fidemque acceperat. Vbi igitur iuſta parenti fecit, inferiasque retulit, concilium Boiorum procerum epiſcoporum, vt auſpicato honorem iniret principatus, feliciterque munia obiret, pacis artes, concordiæ bona firmaret, leges gubernandi more maiorum præſcriberet, imperium ſuum ſtabiliret, incolæ in eius verba iurarent, Reginoburgium ad Idus Ianuarias indicit. At Hainricus Cæſar filius Auguſti edicto id vetat, & ciuibus præcipit, ne Ottonem vrbe accipiant. Boiorumq; dynaſtæ atq; pontifices, Eberhardus Saliſburgenſis, cum ſuis collegis, Chiemenſi, Lauentino, Seccouienſi epiſcopis, Conradus Fruxinẽſis, Sigefridus Reginoburgenſis, Hainricus Aichſtatenſis, Gebhardus Bathauiæ, Sigefridus Auguſtanus, Sabonẽſis, Eckbertus Bambergenſis Landshutæ frequentes conueniunt, bona Reipub. ſe procuraturos pollicentur, fœdus, concordiam, fidem iuriſiurandi religione, ſacramẽto ſanciunt. Gebhardus, quod Eberhardum vitia eius carpentem, necarat, pontificatu tribuq; ſacerdotum mouetur, Bathauiæ Rogerius Chiemenſis præficitur. Eberhardus Saliſburgenſis paſtor cum Ottone Auguſtam proficiſcitur, fruſtra ſibi operam ſumit, vt illum atq;

Otto Cæſari obſidem filiū dat.

Cæſarem in gratiam redigeret. Cæſar clandeſtinum fœdus cum pontifice Romano fecerat, Germaniam, Teutonicumq; regnū ſibi vendicare nitebatur. Otto præfectus prætorio Rheni, Regulusq; Boiorum. primarius Germaniarum princeps. ab Auguſto patre Cæſaris deficere nefas ducebat, in Boiariamq; ſe protinus contulit. Cæſar collecto magno exercitu, Boiariæ fines hoſtili animo intrat, nemine omnino reſiſtente, templa, vicos, agros incendit, caſtra ante mœnia vrbis Reginoburgenſis collocat, ferro, præda impunè cuncta atterit. Hiſce coactus Otto, arbitro Eberhardo archiepiſcopo Salisburgenſi, filium Ludouicum quadrimum Cæſari obſidem dat. Auguſtus, vbi hæc in Italia reſciuit, legatos in Boiariam mittit, Cæſarem ab armis diſcedere, obſidem Ottoni reddere iubet. Plerique Boiorum equites clàm armari, copias eius ſubſequuntur, prædæ intentos inuadunt, occidunt, magna clade diſcedentes afficiunt. Otto tum Reginoburgij conuentum rurſùs cogit, præſto fuere Boiorum dynaſtæ, atque omnes Boiariæ pontifices, quos ſuprà enumeraui: quæ Landshutæ conſtituta fuerant, redintegrantur. Inter hæc Fridericus Auſtriacus magni animi, quietis atque otij impatiens, laudis auidus, finitimos armis vltrò laceſſere cœpit. Omnibus vicinis ſuis, Boijs, Boiemis, Vgris, Charionibus bellum indicit. Agnetem vxorem filiam Ottonis Dalmatiæ præſidis, ab Andechs in Boiaria dynaſtæ, quaſi cognatam repudiat. Vlricum Charionum ducem, quòd Pantheram Stiriæ ducatus ſui inſigne vſurparet, capit. eundem poſthac Auſtriacum ſcutum, tribus leonibus, à dextra diſtinguere iubet, atque his pro inſigni Charionum vti præcipit. Agnetem à ſe repudiatam, huic nubere permittit. Morauiam inde, atque Vngariam duplici agmine inuadit. Eius præſes Mutingerus Veſenus Schardingij præfectus latrocinijs infamis, in confinio vtriuſque regni Varnpach monachis pulſis occupat, præſidioque firmat, inde Occidentalis Boios vaſtat, omnem oram Oeni, Noricique depopulatur. Neukirchen, & Weihard Noricorum ſyluam, atque pagum, vbi tum nundinæ, celebresque feriæ erant, & populus frequens conuerat, ſexto Idus Septembris inuadit, templum exurit, opes, merces diripit, ciues ditiores, mercatoresquo captiuos amplius quadraginta abducit. Regulus Boiorum ex Vindelicia egreditur, Noricum petit, ad confluentes Trani, atque Alzæ nouam coloniam deducit arcem, atque oppidum extruxit, munit, præſidio firmat. Troſtperg à fidendo appellat. Inde Vtini, conuentus agit, Auſtriaco miſſo caduceatore, bellum indicit. amicitiam ei more maiorum renunciat, copijsque contractis, orientalis Boiariæ fines ingreditur, Lampach exurit, vſque Tranum amnem, Valentiamque vrbem, vniuerſa incendijs, cæde complet: Schardingium capit, in ditionem redigit, præſidio atque muro firmat. Varnpach expugnat, templum monachis reddit, vnde quinquaginta, quos ibi ceperat, partim in crucem agi, partim ſecuri percuti iubet, de omnibus ſupplicium ſumpſit. Ad Strubingam poſtea vrbem, inde Monachium ad conuentus agendos proficiſcitur. Interfuere epiſcopi Boiariæ, atque proceres, fœdus factum aduerſus Auſtriacum, diſcordiæ litesq; Boiorum diremptæ, & compoſitæ ſunt. Eberhardus Salisburgenſis archimyſta, & Eckbertus Bambergenſis pontifex profecti ad Fridericum vt facerent, in vincula conijciuntur, totaque Quadrageſima captiui detinentur. Auguſtus poſtquam, quæ in Norico, atque Germania fiebant, accepit, quartodecimo demum anno in Germaniam cum Conrado filio, quem regem Palæſtinæ, Syriæque nuncuparat, redit. Otto Boiorum regulus eundem quàm maximo potuit honore, proximè Burckhuſium excipit, Landshutam deducit, filiam ſuam Conrado Hieroſolymorum regi deſpondet, quæ tamen in paucis pòſt diebus fato conceſſit. Imperator poſthæc Reginoburgium Boiorum caput petit, Hainricum filium Cæſarem, atquè ſucceſſorem iam pridem à ſe declaratum, parricidij accuſat, ſententia ſeptuaginta principum condemnat, in vincula conijcit, in Siciliam, vbi non longo pòſt tempore obijt, remotis Germanis relegat. Mogontiaci deinde XI. Calendas Septembris Conradum Palæſtinæ regem, Cæſarem atque ſucceſſorem deſignat. Poſtea Calendis Maij diuam Eliſabetham Superûm albo aſcribendam curat. Inde Auguſtā Rhetiæ petit, Fridericū Auſtriacū obedire atq; parē eſſe detrectantem proſcribit, hoſtem Reipub. iudicat. Eius iuſſu Wentzeslaus rex Boiemiæ Auſtriam tranſdanubianam in Germania Magna, ſuo regno confinem, inuadit. Altera parte Otto dux Vindelicorū & Nariſcorū, Rudigerus epiſcopus Bathauenſis Lintzium obſidet. Fridericus Auſtriacus accito in auxiliū Alberto à Bogen, tetrarcha Boiorum potētiſsimo, fratre Ottonis reguli Boiorum, obſeſsis ſuppetias fert, epiſcopum capit, in vincula conijcit, captiuum abducit, ducem cedere cogit. Inde vim belli in Boiemos conuertit, eoſdem finibus ſuis deturbat, mandata, minas Auguſti floccifacit. Quocirca Rom. princeps copijs collectis, accitis principib. cum Wentzeslao rege Boiemiæ, Ottone Boiariæ, [illegible]hardo Charionum, Hainrico Turogorum regulo, item cum hiſce epiſcopis Berchtoldo ab Andechs patriarcha Aquileienſi, Eberhardo archimyſta Boiorum, Theoderico Treuerorum, Sigefrido Reginoburgenſi, Eckberto Bambergenſi, Rudigero Bathauienſi, Conrado Fruxinenſi epiſcopo, cum Boiorum dynaſtis, Bernhardo Leobergenſi Si-

Fridericus Auſtriacus princeps inquietus.

Troſtperg.

Hainricus Cæſar à patre relegatur, qui in exilio moritur.

Conradus à patre Cæſar deſignatur.

Wentzeslaus rex Boiemiæ Auſtriā inuadit.

geſ[illegible]

gefrido Fromeſel, Hainrico Artenburgenſi, Rapothone præfecto prætorio Boiariæ Auſtriam atque Stiriam portiones quondam Boiariç inuadit, cuncta ad obſequium redigit, Viennæ hyemat. Fridericus Auſtriacus Neoſtadij in confinio Stiriæ atque Auſtriæ ſe continet atque communit. Imperator Viennam atque Auſtriam Eckberto Bambergenſi epiſcopo, viro bellicoſo atque magni animi ex Boiaria ſuperiore oriundo, fratri Berchtoldi patriarchæ Aquileienſis & Ottonis Moraniæ legati: Item Rudigero à Radeck epiſcopo Bathauenſi atque Conrado Tolluſin epiſcopo Fruxinenſi committit. Ipſe Reginoburgium Boiariæ caput petit, vernas ibi perlitat ferias. Ibidem tum Hainricus ab Artenberg templum ſacraris fœminis condidit, quod ſanctam crucem vocitant.

Poſthac Fridericus Imperator compoſitis rebus Germaniæ, relicto in Ciſalpino imperio filio Conrado, in Italiam remigrat, Tauriſium in hyberna concedit, neque poſthac ex Italia in Germaniam redit. Gregorius tum nonus pont. Max. libros pontificales, quos Decretales nominant, per Reinundum Dominicanum edidit. Eadem tempeſtate prodigia pleraque futuras calamitates portenderunt. Magna peſtis in homines, pecudesque iuxtà debacchata eſt. Vniuerſa flumina gelu conſtiterunt acuto, vernoque demum calore ſoluta, caſas, horrea, pontes, mœnia, arbores ſubuerterunt. In finibus Charionum in oppido Stain, dum Volbertus myſta ſacrificat, victima ſacroſancta in carnem atque ſanguinem commutata eſt Berchtoldus patriarcha Aquileienſis, Albertus Goritiæ regulus ſpectatum perrexêre. In Rathſtadio oppido in Alpibus Noricis, quas Taurum incola vocat, Infans cornutus natus eſt, vagitus atque ploratus eius quatuordecim ante dies, quàm ederetur, auditus. In agro Fruxinenſium meridiem verſus murium agreſtium ingens vis, examen ſubitò natum, meſſes populatur, ſegetes, herbas, fœnum radicitus depaſcitur: inde fugatis accolis, execratum locum mutare, auitos lares deſerere agricolæ coacti ſunt. Mirum eſt, vnde vis tanta. ſalis guſtatu fieri prægnantes, generationem eorum lambendo conſtare, non coitu, ex vna gigni viginti. prouentus eorum ſiccitatibus, tradunt Ariſtoteles, & alij naturæ interpretes, quibus talia conſectari curæ fuit. Illud adhuc latet, quo nam modo illa magnitudo repentè occidat. Nam nec exanimes reperiuntur, neque extat, qui murem hyeme in agro offenderit. Terra tremuit in Burgundia, mons aliò de improuiſo migrauit, quinque millia hominum obruit. Tertio Nonas Iulij Sol interuentu Lunæ duas horas continenter occultatus eſt, Luna ſexangulis verſus Orientem protenſis viſa eſt. Pridie quoque Nonas Octobris rurſus ſolis radios Luna interpoſitu ſuo auferente terræ, meridie ſtellæ, quaſi noctu, colluxêre. Quippe manifeſtum eſt, Lunam in obiectu terræ occultari: ſolem Lunæ. Pleraque alia huiuſcemodi prodigia in annales, faſtosque relata ſunt, quæ ſcrupuloſius perſequi, ſuperſtitioſum duxi. Rurſus crimina, factiones, fraudes, ſcelera, cædes, bella ciuilia (quibus omnia diuina humana commixta, Reſpublica Chriſtiana diſcordiæ malis confuſa, prædæ paucorum libidini facta eſt) commemorare cogor. Quòd quàm moleſtum, quàm arduum mihi ſit, quiſque veritatis amator, Chriſtianæque ſimplicitatis cultor, rerumque humanarum peritus, ſuo ingenio metiatur. Equidem nullius obtrectator, aut adulator ſum, ſicut lex hiſtoriæ poſtulat, libero ore loquor. Id quod non feciſſe L. Siſennam, primus Romana Criſpus in hiſtoria carpit. In libera ciuitate, inquibat Imp. Tiberius, licet mortalium triſtiſsimus, linguam mentes liberas eſſe debere. Hoc profectò magis in hiſtoria, quæ veritatis ſcrinium atque interpres eſt, exigitur. Haud vnquam mihi credibile fuiſſet, tantam væcordiam cuiquam hominum ineſſe, niſi autographa nactus forem, pudet explicare verbis, quæ illos non puduit facere. Quàm paucisſimis potero, & quatenus ad Boiariam (in qua hæc primùm ſcintilla Landshutæ exarſit) attinet, ſummis duntaxat (vt aiunt) digitulis rem attigero. Imperatorem Fridericum ſecundum Cæſarem Auguſtum, haud dubiè ſecundum Carolum Magnum, potentiſsimum vtiliſsimumque Reipub. Chriſtianæ, atque ſine controuerſia ſapientiſsimum principem fuiſſe, Nicolaus Cuſa, epiſcopus Brixinenſis flamen Romanus, vir vndicunque doctiſsimus, teſtis eſt, atque Egidius Romanus, Bituricenſis in Gallia pontifex, philoſophus atque Peripateticus inſignis, qui in libris, quos ſcripſit de Inſtitutione regia & Franciæ occidentales Imperatores, hoſce ad illius exemplar properare cohortatur. Idem Fridericus libros Ariſtotelis omnes, pleraq; alia in ſacris, prophanis literis, vniuerſam ſupellectilem philoſophiæ (quam vt ait Albertus Magnus, inopia linguæ Latinæ à diuitijs aliarum linguarum emendicare cogitur) ex Græco atq; Arabico ſermone, per interpretes doctiſsimos vertendam curauit, Atheneis legendam exhibuit. Quibus rebus ſe à tenetis vnguiculis oblectarum fuiſſe profitetur. Leuonijs, Aeſtijs, Pintzijs, Sennogallijs, adcolis, Venedi atq; Codani, in Germania atq; Sarmatia Europea ſinus, quòd exploſo falſorum deorũ cultu, pietatem Chriſtianam receperint, priuilegia, immunitates, ciuitatemq; Romanam donat. Eius potentia, vires, prudẽtia, magnitudo animi, rerum bellicarum peritia, vicinitas (nam in Italia contra morẽ veterum imperatorum habitabat, Germaniam per filium adminiſtrabat, bis duntaxat ex

Gregorius 9. 5. libros decretales publicat

Prodigia.

Fridericus ſecundus qualis

Flamines Romanenſes, Fridericū regno deturbādum cogitāt.

Paparum artes.

Italia in Germaniá egreſſus) formidoloſa atq; ſuſpecta fuere Romano ſacerdotū ſenatui. Quod Gregorius nonus pont. Max. non it inficias, ſed ingenuè fatetur. Viſum eſt flaminib. Romanenſib. Imperiū Germanum magis florere, quàm ipſis vtile foret. Placuit id contundere, atq; diſcordia nō ſolùm debilitare, ſed in cineres quoq; atq; fauillas redigere, & Fridericum huncce à faſtigio rerū humanarū deturbare. Quod haud temerè per pontifices Germaniæ tum longè Reip. literarumq; ſtudioſiores, ꝓinde prudentiores, fieri licebat. Etenim eade adhuc tēpeſtate epiſcopi, atq; in vniuerſum ſacerdotes, amātiores artium, atq; boni publici, ac nōdum ſeruituti obnoxij erāt, nō ita (vt nunc) fugitātes laborum, ſocordiæ, inertiæ, ocio atq; voluptatib. deuoti erāt, ſapientiæ operā dabant, libris incumbēdo, Chriſtum amādo, oues ſedulò paſcēdo, Remp. ꝓcurabāt, Chriſtianæ cōcioni cōſultabant. Ipſi ſacra cuncta atq; munia obeuntes, populum docebant. Atq; huiuſcemodi ſacerdotia atq; pontificatus fuiſſe primùm beneficia Cæſarum atque Imperatorum & principum noſtrorum: deinde ab Imperatoris Hainrici quinti tempore, comitijs calatis atq; curiatis viritim ſuffragijs latis, lectos eſſe cōmuniter à populo, ſacerdotibusq; vniuerſis, cōmunes animorum paſtores: demum Friderici huius ætate, excluſo populo cæterisq; ſacrificulis, duntaxat myſtis impoṅi pōtifices cœptum eſſe, ſuprà explanauimus.

Epiſcoporum quo olim tituli.

Eàs ob cauſas illius tēpeſtatis epiſcopi in titulis, initijs epiſtolarū, atq; decretorum, nō, vti nunc fit, aſſcribūt, Apoſtolicæ ſedis gratia, nimirum fauore humano: ſed more Pauli, clementiæ duntaxat diuinæ id munus atq; donum acceptum referunt. Ita enim cœpiſſe epiſtolas, ſenatuſconſulta, placita, reſcripta, exempli gratia, reperio: *Sigefridus ſola miſeratione diuina Reginoburgenſis epiſcopus* Non licebat tum Romano pontifici abſque illorum, vtpote venerabilium fratrum ſuorum conſilio, in cuiuſquā ꝓuincia quicquā attentare, nēpe illi melius ſui gregis mores cognoſcebāt, à Deoq; ſe, non ab hominib. deſtinatos exiſtimabant. Si quippiam peccatum, aut temerè actum fuerat, quod coarguendum foret, id primum ad ſuum gregis paſtorem referebatur, isq; primū cognoſcebat, Romanus duntaxat admonebat, cuncta iure, lege, bonorum virorum ex ꝓuincia arbitratu & more maiorum, ex cōmunis cōſilij popularium, ſacerdotum decreto agebantur. Nihil tumultu, armis, vi, dolo malo, potētia, ſeditione, vnius, paucorūmve, peſſimorum etiā temeritate atq; libidine gerebatur. Hoc inſtitutū tollere & antiquare, epiſcoporum authoritatē labefactare, ad vnius cuncta poteſtatem redigere cōplacitum eſt, nec enim aliter Fridericus opprimi poterat, quē illi ſuum chariſſimum atq; pientiſſimum principē pro palàm prædicātes, nequaquam ſaluo rerum ſtatu deſerturi videbātur. Primus enim Imperatorum, ſicuti & in libris pontificalibus legimus, & diplomata oſtendunt, Fridericus ille ſecundus tanta immunitate ſacerdotum genus condonauit, qua mox aduerſum eum abuſi ſunt Romanenſes. Matthæo igitur Dominicano (vt nihil hoc genus hominum, ſicuti vulgò dici ſolet, non audet) potiſsimum conſultore, dum Imperator Germanis rebus intentus, deuicta Auſtria Taurisij hyemat, Romani flamines cum Iacobo Teupolo duce Venetiarum, quem dominum Croatiæ atq; Dalmatiæ, quartæ partis & dimidij totius Romani Imperij, in epiſtola cohortatoria ad eum data, nuncupant, cum Mediolanēſib. Bononiēſib. Brixiēſib. ciuib. epiſcopis, itē cæteris Lōgobardis, quib. vtilius bellum, quā pax videbatur, dato his Gregorio à monte Longo duce, valentiſſimè cōſpirant, occaſionē rebellionis faciundæ præſtolantur. Et ne Germania ſuppetias ferre poſſet, bona concordiæ pellere, diſcordiæ mala ſerere, in Germania, orbeq; Romano decernunt. Principes, eqtes auariſſimum quemq; & maxime honorum, pecuniæ ſtudioſum, decimis, eccleſiaſticis opib. eiſdē diſtributis, aduerſus pontifices cōcitare conſtituunt.

Coniuratio Pontificia in Fridericū 2. Cæſ.

Hocq; conſilium magis Gregorium tentare voluiſſe, quàm quod æquum, aut iuſtum cenſeret, aut deniq; ex animi ſententia, votoq; ſucceſſurum ſperaret, eius epiſtolæ indicant. Quippe conquerente etiam nuncio ſuo, epiſcopos, quos hìc deuouerat, ipſe nihilo ſecius benignè datis ad eoſdem literis, diſſimulata deuotione fratres ſuos Venerabiles appellat.

Albertus Beham decanus Bathauienſis.

Nec legatum tanto tempore efflagitantib. conſcijs, virum grauem, aut ſenatorem quempiam mittere voluit: maxima ex parte ipſe Sueuorum conatus fruſtratus eſt, comploràte id Alberto, inſtitore huius negotij tragico modo. Poſteaquam ergo Italiæ pleriq; ciues, epiſcopi, dynaſtę coniurarunt, Vulturij Romanenſes (res antè cum filio Auguſti tentata non proceſſit) alia vi aggrediuntur. Fridericus Auſtriacus proſcriptus ab Auguſto, pulſus patria, exutus vrbibus vicis, caſtellis, Neoſtadij in cōfinio Auſtriæ, Stiriæ circumſidebatur. Is primus haud grauatim ſpe recuperandi perdita, ſocius acceſsit. Eadem tempeſtate Conradus Tulloſius Fruxinenſis epiſcopus ob limites, vti fit, cum Ottone regulo Boiorum, præfecto prætorio Rheni diſceptabat. in ſuaque ditione omnes non ſuæ partis à ſacris arcebat, clauſisq; templis, nemine niſi ſuis admiſſis, rem diuinam fieri præcipiebat. Moguntinus quoq; archimyſtes itidem Ottoni ob præreptum ſibi Laureacum, vetuſtiſſimum monachorum contubernium, diras atq; inferias dixerat.

Laureacum monaſterium.

Pontifex Romanus inuitis hiſce epiſcopis, Moguntino atq; Fruxinenſi atq; inconſultis, Ottonem ad ſe prouocantem ſoluit, tama ſimul diſſipat, Ludouicum

patrem

patrem Ottonis principem in orbe Romano, pietate, ſapientia, armis, eloquentia, opib. virtute nulli ſecundū, crudeliter ſcelere Imperatoris Friderici, ſpecie amicitiæ, corā familia comitatuq; nihil mali ne ſuſpicantē quidē trucidatū eſſe, idcirco eius filius Otto, q principatū inter Germaniæ regulos obtinebat, credulus his & ob ſuperiora beneficia operā ſuam pollicetur, plus etiā quàm petebatur, promittit. Vltrò arces, vrbes, caſtella, q̄ cōiurati tuto ſe reciperēt, atq. ibi de ſumma rerū conſultarēt, aperit. Wentzeslaum quoq; regem Boiemiæ cognatum ſuum in parteis trahit. Hiq; anteſignani primas ſibi parteis cōiurationis in Germania ſumpſere, ſociosq; Belum quartum regem Vgrorum affinitate, Hainricum ducem Poloniæ, filium diuæ Heduuigæ ſanguine Ottoni coniunctum, adſciſcunt. Mater huius ex Boiaria, ab Andechs oriunda erat, ille filiam ſuā Eliſabethā Hainrico filiō Ottonis deſponderat: & Laodomia mater Ottonis Boiema erat. Filium deinde Cimbrorum regis ſpe Imperij alliciunt. Ottocaro regis Boiemiæ filio, Friderici Auſtriaci, qui liberis careret, neptis deſpondetur, hocq; cōnubio viam ſibi ad Auſtriā, Stiriamq; Boiemi aperiebant. Hi omnes inuicem ſibi iureiurādo, ſacramentiq; religione fidem aſtringunt. Ipſis potentia Friderici Auguſti atq; opes formidoloſæ erant. Præterea pontificū dignitatē atq; vires moleſtè ferebant animo, hoc nouo aucupio ineſcati, eorū diuitijs inhiabāt. Vbi ſe pars virib Imperatoris fore exiſtimarūt, Budeuiſſij, oppidum eſt Boiemiæ, cōuenire, filiū regis Danorum reb. imponere ſtatuūt, à pontifice Romano poſtulant, vt eodem legatos tortes; graues, ſapiētes mittat, qui hiſce Comitijs Cęſareis interſint. Iiſdē dieb. cum hæc ita fiunt, Imperator ex hybernis Tauriſio diſcedit, & vt Campaniā poſteà intraret, Ticini conuentus agit. Vbi Albertus & Rudolphus fratres Habſpurgenſes, authores generis Imp. Caroli Maximi (qui hiſce dieb. dum hæc prode rem, in Vāgionum vrbe celeberrimū Imperij cōcilium cogebat) palmā equeſtri ſpectaculo conſequuti ſunt. Per idē tempus Pont Rom. Auguſto incōſultis Germaniç epiſcopis, ſacris Romæ interdicit. Confeſtim Italiæ coniurati magna pietatis ſuperficie arma corripiūt, ab Imperatore deficiūt. Veneti Eberhardum archiepiſcopū Salisburgenſem in agro Tauriſiano intercipiunt, omnib. reb. gaza, ſupellectile ſpoliāt, nudum dimittūt. Porrò Rom. epiſcopus Rænerių, à S. Quintino, Trecaſſiorū myſtā, Philippū Aſilium & præcipuè Albertum Beham, Bathauenſis templi decurionem, nobilē, factioſum, potentem, eruditum, vltrò operam ſuam pollicentem, in quatuor annos, huiuſce cœpti inſtitorem declarat, eundem remotis arbitris coram Ioanne cubiculario, contrectatis ſacroſanctæ hiſtoriæ diuinis oraculis, ſacramentum, mandatis bona fide pro virili perfuncturū, dicere iubet. Hæc vbi ritè peracta ſunt tribus diplomatib. (hoc eſt, vt vocāt, bullis) nonus ille inſtruit, primū dat ad vniuerſos Chriſtianos. beſtiā Fridericū appellat. parricidij, mendacij, crudelitatis, periurij, ſacrilegii, impietatis, perfidiæ accuſat: nihil prætermittit, quod ab hoſte proficiſci, & irato animo dici poteſt, vt Auguſto inuidiam cōcitet: eundem malè ſentire de Chriſto domino Deoq; noſtro, de myſterijs religionis noſtræ, aſſeuerat: Sacramentorū eidem conſuetudinem obijcit: eiuſdem triumphos, atq; victoriam calumniatur. Huc omnes verſutiſſimū neruos intendere aſſerit, vt Romano pontifice atq; flaminib. ad ſummā inopiā atq; egeſtatem redactis, & ita omninò oppreſſis, philoſophiam Chriſtianā penitus exibilet atq; explodat. Ideo indignum eſſe, cui Chriſtianus pareat. Eundem more maiorum p omnium ſacerdotum religiones deuotū, eidē ſacris interdictum, vniuerſos ſacramento, quo ei aſtricti fuēre, ex conſilij decreto ſentētia ſanctiſſimorum eccleſiæ magiſtrorū exauthoratos eſſe declarat, donec ille reſipiſcat atq; ſecū in gratiā redeat. In altero edicto Fridericū cum fautorib. atq; cōſultorib qbuſuis è ciuitate Chriſtiana pſcriptū, vicis, oppidis caſtellis, vbi verſetur, ſacrificijs publicis interdictum, omnes iuriſiurandi religione ſolutos eſſe. Alberto aperit. Pontificib. deinde, maximis, minorib. ſacrificulis vniuerſis, monachis præcipit, vt hoc Senatuſcōſultū, hancce ſententiā ritu ſolenni cæremonia celebri, publicè in tēplis pro concione, adhibitis cæra & ære abſq; cunctatione populo renuncient. Quod ſi ij parere recuſarint, mādat Alberto, vt eoſdem fulmine eccleſiaſtico afflet. de cœloq; tangat. Tertia proſcriptionis tabula, itidē Alberto data, in qua Gregorius Fridericū hæreticum nuncupat, ſuoq; more nihil conuicij prætermittit: archiepiſcopis, epiſcopis, ſacerdotib. monachis, nobilibus, ignobilib. diuitib. pauperib. vulgo, ſenatorib. doctis, indoctis, vniuerſis pariter Chriſtianis, qui ſibi deum propitium eſſe velint, imperat, ne verbo, facto, dicto, ne animo quidē Friderico fautores ſint: quaſi verò perinde animis, atq; linguis imperare poſſet. Poſtremò aduerſarios ab Alberto execrari vult. Cum hiſce mandatis Ranærius, Philippus, Albertus Roma in Germaniam abeunt, diſcordias vbiq; ſerunt, quoſcunq; poſſunt, diuitijs, pollicitationibus, ſacerdotijs, muneribus in partes trahunt, opesq; factionis confirmāt. Albertus in Boiariam venit, ab Ottone regulo Boiorum benignè hoſpitio Landshutæ recipitur. Confeſtim Hainricus Poppo, ſcriba ducis, ſecundo poſt pontificatum ſacerdotio monaſterij donatur (Præpoſituram vocant) Theodericus quoq; Otolinus artium, & philoſophiæ palmā conſecutus, à ſacris reguli, atq; coniugis, eius riualis recipitur. Iiq;

Belus quartus Vngar. Rex.

Hainricus Poloniæ dux.

Albertus & Rudolphus ab Habſpurg.

Eberhardus archiepiſcopus Salisb. ſpoliatur.

Diploma primū contra Fridericum.

Alterum diploma.

Tertium diploma.

Albertus in Boariam venit.

 locuple-

Sigefridus epiſcopus Nirunum

Antichriſtus donat decimas.

Moguntinus archiepiſcop. excommunicatur.

locupletiſſima Boiariæ ſacerdotia, in breui ſcripta (quorũ vnũ fuiſſe reperio Elſendorff, proximè patriam meam, atque penſitare quotannis quatuor & ſexaginta vncias argenti puri puti) inter ſe patiuntur, atq; cæteris cauponãtur, leuiq; de cauſſa cœnobia ſibi vectigalia faciũt. Nã cũ Sigefridus epiſcopus Reginoburgenſis Nirunum Narciſcorũ ſacerdotium Purruglerio Nnrinbergenſi tribuiſſet, isq; cũ ducẽtis equitib. vſucapturus aduenisset, Albertus illud Hainrico ſuperiori vice Romani epiſcopi tradit, cumque trecentis equitibus eò veniens vindicauit. Burbach quoq; Theoderico largitus, quod Rudigerus pontifex Bathauenſis alij iam cõtulerat, Philippus exacto à myſtis, & monachis annuo cenſu, qui primũ à Paſchali immunitaris, libertatisve nomine impoſitus, longoq; tempore tributus nõ fuerat, Romam redijt. Albertus in magno negotio habuit æs alienum ſoluere, Boiariæ, Sueuiæ dynaſtas obligare, nobiles adiuuare, qui ſibi pepigiſſent, partium fore pontificis, atq; ſuas propugnaturos, eius pacti non dubitauit iuſiurandũ, atque ſyngrapha exigere: Friderico à Stauff, Hainrico de Hag, Friderico à Fronhouen, Conrado à Waſſerburg, Hartuico Laureacenſi, intimis Ottonis ducis, templorum, cõtuberniorũ, collegiorum decimas præcario conceſſit, refragrantib. mulcta atq; dies dictus eſt Landshutam. A Laureacenſi antiſtite, q; aduerſus rectore Boiorũ, atq; Rheni, Mogũtini reb. ſtuduerat, duodecim millia vnciarũ argẽti puri puti corraſit. Hainricum a Neyffen, Sueuum, itẽ Berchtoldũ atq; Rudolphum de Vri Suitonas atq; fratres ob illata damna à Conſtãtinis myſtis execraros malis precationib. huiuſcemodi piaculo ſoluit: ſacerdotes iniuria affectos ad ſe in Boiariam Landshutã in ius ambulare præcipit. Eoſdem, qui detrimẽto affecti erãt, ſuperiorib. procerib. iniuriã fecerãt, ſatiſfacere imperat. Epiſcopũ deinde Fruxinenſem, cũ Ottone (vti ſuprà cõmemoraui) diſſentientẽ, primum omnium aggreſſus eſt, atq; deuouit cũ omnib. ſacerdotib. & monachis Landshutæ in tẽplo diui Martini, præſente populo, ſacerdotib⁹: idem ꝓpoſitum diui Andreæ [illegible] Fruxini, præſules Piburgii monaſterij proximè patriã meam Wogburg [illegible] Abud [illegible] factitate iubet: vt ſc. auſpicio Rom. pontificis, cuius legatus ſit, epiſcopum, myſtas, ſacerdotes, ſacraras fœminas, monachos cũ antiſtitib. exceptis Schuenſib deuotos renunciẽt. Et nominatim collegia, execratasque ædes recenſeãt Tegernſche, Actl, Rh[illegible] d. Altonis monaſterium, Iſm, Wehienſtefan D. Vitum, Mosburgenſes, Schlechdorff, Ratenbuch Weyern, Pinarcios Burnbergenſes, Diethrãchzel, Neuſtifft, Vicepãch, Benberg, Bernried, Eperſperg, Vnderſtorff. His adiungit equites Boios, epiſcopi purpuratos, Eyſenricum de Waldeck, Berchtoldum, atq; filium eius Vlricum à Camer, Hainricum, Vagionem, Engelmannum, atq; Sigefridum, Stahel in Stahelcck, Conradum Schenck, Linardum Caſtum, Eberhardum de Holtzhauſen, Pilgrinũ Moshaimer, Berõnem Maurum, Eberhardũ Spiſocaſtum, Eberhardum Oexel. Hi Ottoni Boiorum præſidi re[illegible] abantur, reb. epiſcopi ſtudebant. Vtrinq; multa data, acceptaq; damna, Conrado Waſſerburgenſi dynaſtæ, Ottoni regulo Vindelicorum monaſteria c[illegible] egiaq; deuota attribuũtur, vt amoris antiſtitib. ipſi prædia, opes adminiſtrent, ꝓcurent monachi [illegible] victum atq; veſtitum tribuant. Prætori inſuper ducis Valcobergenſi [illegible] penè [illegible] m decimæ, quæ Fruxinenſib. pendebãt, redditæ ſunt [illegible] hauptẽ Boiariæ præſules iuſſu Biberti, ſacrificijs interdicunt. Porro Ra[illegible] adverſus Cæſarem diplomata Sigefrido epiſcopo Reginoburgenſi Imperatoriæ [illegible] æ, cancellario mittit, præcipit vt renunciet. Ille ſurda aure tranſit. Mox Ranerius D. Haimerami, Prũueniæ atq; Prulæ, quæ in agro Reginoburgenſi cubant, imperat, vt epiſcopum cum ſymmyſtis deuotum ꝓnuncient, & hi parere recuſant. Omnes imprudentiam hominis irrident, & quid omnino leuiſſimo & ſuperſtitioſiſſimo Gallo in Germania negotij ſit, aut clam Romano Pont. incõſultis collegis ſuis epiſcopis Germaniæ, rogãt, ſtomachantur, iraſcũtur, tantas turbas cõcitari, diſcordias ſeri vociferantur, libertatem Chriſtianã opprimi, gregem ſanguine dei redemtum in ſeruitutẽ à falſis paſtorib. redigi. Ranerius vltrò citrò miſſis nuncijs, ſumtus fecerat, mutuò pecuniam à mercatoribus Senenſib. iuſſu pontificis acceperat, æs alienum cõflauerat. Sigefridũ ſuperiorẽ, eius myſtas, ad vrbem Trecaſsiorum in Galliam, haud longè à Lutecia Pariſiorum edicto euocat. Atq; vbi præſto non fuẽre condemnat, & æs alienum à ſe contractum. Ranerio, Orlando, Bartholo, Leoni ciuibus atq; negotiatoribus Senenſibus diſſoluant, pronunciat. Quod cum facere ſuperſederent, à prępoſito Aichſtetenſi, & Rebdorffenſi, iuſſu Ottonis reguli Boiorum, inſtigante Alberto deuouentur Cal. Nouembrib. Inter hæc Imperator circa Mediolanum cum hoſtibus confligit, eoſdem magna clade afficit, vineas excindit, agros vaſtat, ſegetes exurit, legatos in Germaniam mittit, qui concilium Imperij cogant, defectionem Longobardorum atq; Rom. pontificis acerbitatem commemorent. Conradus Cæſar, Moguntinus pontifex, atq; cęteri Principes Miſnenſes. Rapſo Turogus, Brandenburgij, Saxones, Geroldus Arioſtonus, Brabantini reguli orator Egræ (ciuitas eſt Nariſcorum continua Boiemiæ) cõueniunt, omnes Auguſto ſuppetias ferendũ decernunt. Solus rex Boiemus atque Boiorũ regulus, præfectus pretorio Rheni intercedunt.

dunt. Helenobogij maioribus copijs ſubſiſtunt, tempus contentionibus protrahunt. Egram venire recuſant. Legati quoq; Auſtriaci cum Boijs, atque Boiemis adſunt, ab ijs auxilia poſtulant. Maiore itaq; diſcordia diſceſſere inuicem Principes. Iam iacta erat alea, conſpiratio detecta, quod intriuerant, exedendum erat. Otto totis remis incumbẽdum eſſe arbitrabatur, Auſtriaco auxiliares copias, cum Alberto à Bogen fratre ſuo mittit. Hiſce diebus Eckbertus Bambergenſis epiſcopus, vir bellicarum rerum peritiſſimus fato conceſſerat, Viennæ in aditu Scotorum humatus eſt. huic Auſtriam ob militarem prudentiam Auguſtus commiſerat. Eo ſublato, Fridericus dux accepto ad ſe Alberto à Bogen, eruptione Neoſtadio facta, cum reliquis Imperatoris copijs confli[illegible]. Rudigerum Bathauenſem, Conradum epiſcopum Fruxinenſem capit, cæteros in fugam vertit: breuique elabentibus Cæſarianis Auſtriam atque Stiriam, ope Boiorum, atque regis Boiemiæ recuperat. At Albertus nuſquam tutus, Landshutæ ſe continet. Plures enim inimicos, ſicut ipſe in quadam ad Hainricum Lerchenuelder conqueritur Epiſtola, nullum amicum habebat. Euocatus dolo in Boiemiam, vt præſens epiſcopo Pragenſi Bullam (ita vocant) pontificalem exhiberet, vix euaſit, ex trium dierum itinere vnius diei iter confecit, quicquid treis dies peragrarat, vno die remenſus eſt. Deinde Landshutam reuerſus, nuſquam egreditur. Claſſes profugorum monachorum ex Boiemia, maximè Ciſtercienſium, atque Dominicanorum, qui mandata perferrent, inſtituit, vt ſi primi intercepti forent, cæteri ad deſtinatos locos incolumes peruenirent. Hisq; ita inſtructis, omnes regiones tonitru concutit, Boios Sueuis, Boiemos [illegible]nenſibus, Auſtriacos Morauis, Saxones Turogis, vniuerſos inter ſe quoq; viciſſim cõmittit. Diplomata omnib. epiſcopis Germaniæ mittit: nemo epiſcoporum paret. Iubet monachorum patribus, vt epiſcopos deuoueant. Nec illi dicto audientes ſunt. Imperat vt myſtæ alios epiſcopos, monachi alios præſules, ex ſe, ſuoq; conſilio, niſi hi obtemperarent, legãt. Nemo non miratur nouitatẽ exempli, nunquam ante hac tentati, nedum facti. Nuſquã benignè audita eſt legatio. Cuncti fremere, indignari ſtomachari cœperunt: hominis temeritatem, cuius vitam ac mores probè noſſent, deteſtabantur. Omnia tumul[illegible] in Germania cõplentur: indigniſſimũ facinus præter fas atq; æquum, clamita[illegible] incœptare epiſcopum. Conradum Fruxinenſis epiſcopus ad Imperat[illegible] nullum ius Romano flamini abſque conſenſu pontificum Germaniæ eſſe in Germania pro palam docet, ſuos [illegible]nquit Romanenſis ſacerdos paſ[illegible]at [illegible], nos à deo cõſtituti canes, à noſtris ouibus [illegible] ouina pelle tectos arcebimus. Quid alijs facturus ſit, hanc diſcite, ſi nos fratre[illegible] collegas, ille perſonatus vicarius, ita accipiat. Sigefridus Reginoburgen[illegible] [illegible]tæ quoq;, vel coram Ottone regulo Boiorum, pro concione profeſſi [illegible] excentos equites aliturOS Imperatori Friderico Chriſtianiſſimo, [illegible] Principi. Ciues quoque atq; Rapotho præfectus prætorio Boiariæ, fœdus [illegible], bellumque Alberto hoſti Reipub. Chriſtianæ, pacis conturbatori, hypocritæ peſſimo, [illegible]que prophetæ indixerunt. Rudigerus Bathauenſis epiſcopus, exhibenti mandata in templo, dum ipſe ſacerdotes initiarẽt, pugnum in caput impegit, illumq; in vincula conijci iuſſit. Eberhardus archimyſta Boiorum, non ſolùm diplomata recipere detrectauit, ſed ad Fridericum quoq; Auſtriacum proficiſcitur, eundem in gratiam cum Auguſto redigit. Auſtriacus continuò Boiemum generum abdicat, Morauiam, regnum Boiemiæ vaſtat, regem Boiemum in fugã vertit. nec prece, nec minis, nec ſpe regni ab Imperatoris amicitia abſtrahi potuit, affinitatẽq; detrectanti pontifex Romanus diras interiasq; dicit. At Eberhardus archiepiſcopus Salisburgenſis bene precatur, atque Ottoni Boiorum regulo in eam ſcribit ſententiam. Primo ſibi, quæ de pace Strubingæ iureiurando ſancita ſint, non ſeruari, queritur: deinde docet [illegible]bus Auſtriacis occupatum non potuiſſe intereſſe cõcilio, quod dux Boius Monachij [illegible]tit: tamen vbi domum in Boiariam venerit, ſe ſedulò operam daturum, vti ea, quæ ibi decreta ſint, rata fiant omnia: pollicetur modò, vt æquum faſq; eſt, Albertum peſtilentiſſimum nebulonem, bipedum nequiſſimum, Boiariæ perniciem, Chriſtianæ pietatis conturbatnte[m], finibus exigat, nihil gratius deo immortali Chriſto Seruatori noſtro, accepti[illegible]s Imperatori fieri poſſe, in ſinu ſerpentem in bulga murem non eſſe nutriendũ. Hainricus Bambergenſis epiſcopus Iuliaci apud Charionas, nuncios Alberti intercepit, atq; ſpoliauit. Brixinenſis epiſcopus omnes anguſtias, aditus, fauces alpium intercluſit, ne quis internuncius à duce Boiorum, Albertóve Romam curſitare, atque vltrò citroque com[illegible] poſſet. Fridericus Boiobergius, Aichſtetenſis ſacerdos, cognatus Alberti, tamen cum vicis, caſtellis, oppidis recipere noluit. Nec præſules monachorum in re tam nefand[a] (vt ipſi appellant) Alberto, hoſti religionis fucato obtemperare in animum induxere: quin hominem veluti Reip. Chriſtianæ euerſorem, morum bonorũ perniciem inſectabantur. Boiemiæ quidem præſul eundem inuitatum in vincula coniecit, nec dimiſit, ante quam bene precaretur, atque ſyngrapham daret. Diethmarus Altaichij inferioris antiſtes aduerſus Albertum fuit; huic Albertus, quod pro Imper. Friderico deum

Conſpiratio detecta.

Tumultus in Germania.

Rudigerus. Albertus Bathauenſis capitur.

Auſtriam ſæpius inferiorem Boiariam vocat.

Nuncij Alberti intercepti.

apprecaretur,& Diethmarū nepotē Angiloſtadenſem parochū cooptāſſet,ſacris interdixerat. Cumq́; poſtea in id monaſteriū diuertiſſet,eius ſcriba Bernhardo,item nepote Bernhardo interfectis,incertum ān dolo Diethmari,ipſe nudus,amiſſis omnib.reb. vix euaſit. Epiſcopi nō ſolū eius mādata in dubiū reuocarunt,ſed ipſum etiam,veluti oſorē Chriſtianæ cōcordiæ,hæreſiarcham pernicioſiſſimum,ꝑ omniū ſacerdotum,monachorum religiones deuouerunt, deteriorē Turcis,Iudæis,Saracenis,Tartaris prædicabant: ea fieri auſpicio Ro.pontificis apud Chriſtianos præter fas & æquū, contra leges, cōtra intercesſiones,aduerſus auſpicia,ius gentium,doctrinā Chriſti,quæ ne apud immaniſſimos Tartaros cōmitterentur,vociferabantur. Reginoburgenſis atq; Bathauenſis,epiſcopus,cruce ſignatas copias aduerſus Albertum ducebāt. Solùm Hainricus Lericoulda myſta Reginoburgenſis, proximus Alberto, Fridericus Libonizius Iuuauenſis,ſpe pontificatus, clàm rebus Alberti ſtudebant,& Hainricus monachus Altaichij ānferioris. Imperator quoq; hōc exemplo Ottoni Boiorum regulo epiſtolam mittit. *Certior factus ſum literis Eberhardi archiepiſcopi Iuuauenſis,atq; Friderici ducis Auſtriæ,Albertum quendam ſacerdotulum,authoritate Gregorij,qui dicitur Papa,in nos cauillationes iactare,eumq́; in vicis,oppidis,caſtellis tuis habitare. Quàm id impium ſit,tute exiſtimare potes. Morte moriatur, qui maledicit Principi ſuo. Te atq; tuum auum ex infimo loco,ego & auus meus ad faſtigium ſummum eueximus,huiuſcemodi criminis læſæ Maieſtatis obnoxius, exigatur. Data in obſidione Fauentiæ,quarto Nonas Octobris,* Bathauenſib.quoq; myſtis ſcriptum,vt ſacerdotium Alberto adimant,atq; eum ex albo myſtarum eradant. Ipſi obedienter imperata fecerunt Hæc omnia Albertus per Catharinam auum ſanctulam, Beguttam vocant, & Hainricum puerum (nihil minus,quàm ſuſpectos huiuſcemodi rerum nuncios eſſe) Romanis flaminib.aperit, & ſignificat. Argentoratenſi epiſcopo, qui verbis amicitiam Alberti præſe ferebat,factis verò negabat, datur negotium,vt in Fruxinenſem,Moguntinumq́; epiſcopum,alioqui homicidij,falſarij crimine reos,inquirat. Argentoratenſis cauſſatus ſe in meditullio imperij habitare, hanc rem odioſam à ſe ad Hainricum Schitenſem præſulem in Boiariam relegat. Albertus ſuperſtitione quoq;,qua nihil efficacius ad humanas mentes continendas eſſe ſolet,rebus ſuis conſuluit. Erat Otto vxorius,eius coniunx Agnes religioſula. Hanc per Hainricum ſcribam ducis,præpoſitum Monaſterienſem,Theodericum Otolinum domeſticum ſacerdotem,qui eruditionis palmā ex ſchola detulerat, circumuenit. Hi aſſeuerant,ſe prid.Cal.Maij noctu,quàm peruigilio legatis & auditorib.Chriſti D.Iacobo,& Philippo celebraſſent,cū concoxiſſent,bis per quietem atq; ſomnium vidiſſe,enſem Alberto cœlitus demiſſum, Deiparam Virginem.reliquos comites Chriſti eburneos,qui inſcripti aureis literis,omnia acta Alberti probarent, confirmarent, authoréſque fierent omnium,quæcunq; is incœptaret,aut molliretur. Hocq́; ſomnio ducem atq; vxorem ſuos arbitrabatur. Poſthæc rurſus epiſcopo Auguſtano, vt Vlmam,Auguſtam, Werdeam,Laugingen,Nordlingam,Moeting Vindeliciæ: Aichſtatenſi verò, vt Noribergam,Weiſſenburgium,Greding,Würtzburgenſes,Gemundiam,Dinckelſpuel,Halam,quòd milites Friderico in Italiam miſerint,deuoueāt, præcipit. Nemo obtemperat. Deinde omnes epiſcopos,ſacerdotes,monachos ad ſe Landshutam euocat:ne vnus quidem apparet. Pontifex Romanus,conſilio tamen Alberti,ſcribit myſtis, monachis, vt alios cooptent antiſtites,niſi hi Alberto dicto ſint audientes. Cum ne hac via ſucceſſiſſet,ternos myſtas Auguſtanos Iuuauenſes: quaternos Brixniæ, Vangionum,Conſtātiæ,Nemetum : quinos Bathauenſes,Fruxinenſes,Würtzburgenſes,Moguntinos,Bābergenſes,Aichſtatenſes, præterea Sigefridum Reginoburgenſem epiſcopum , duos miniſtros,totidem ciues,treis myſtas,quos omnes Albertus nominatim indicauit, Romam proprijs ſumptibus in ius ire imperat. Hæc vbi fruſtra tentata ſunt, Imperatorique Friderico renunciata,iam plerique coniuratorum, vt condictum erat, apud Budeſin Comitio Cæſarea habebant. Auguſtus vbi hæc reſciuit, Principibus cunctis,maximè Ottoni Boiorum regulo,præfectoq́; prætorio Rheni,literas mittit. Illarum literarum hæc ſententia fuit: Pleraque crimina ſibi obiecta à Roman.Pontificè negando diluit, alia in illum retorquendo confutat. Pontifices Roman. auctos diuitijs & dignitate, à ſe atque cæteris Imperatoribus , æmulos eſſe pertinaciſſimos omnium regum atque Principum , neque parem vltrà ferre poſſe. Manibus, pedibuſque , noctes dieſque id eos conari , vt non tam ſe , quàm ſacroſancto Romano Imperio, tanquam capite oppreſſo, facilè cæteris membris omnibus ſeruitutem imponant: affectare eos dominationem , atque diuinitatem, nempe vt ab omnibus haud aliter, imò magis , quàm deus timeatur. Nam multos Antichriſtos ineſſe Romanenſibus illis,nec vllos alios, quemadmodum opera oſtenderit,exitio Chriſtianæ religioni eſſe. Se quidem optimè ſentire de Chriſto, atque eius religione prædicat, nihilque magis cupere,quàm vt ſuo tempore Reſpublica Chriſtiana priſtinam maieſtatem , ſimplicitatem , & pacem recuperet. Quod fieri nequaquam poteſt,niſi ſpinæ eradicentur , hoc eſt ambitio, ſuperbia, faſtus,luxus ſacerdotum Romanorum, ſubtractis opibus,atque diuitijs extir-

Forſan Lerchenfelder.

Catharina Begutta, puto Semenſem illam eſſe.

Enſis Alberto cœlitus demiſſus.

Comitia Cæſarea.

Auguſti litera ad principes.

extirpentur radicitus. Copia rerum ſapientiſsimos quoſq; corrūpere ſolet: in rebus diuinis non ſolùm Ro. epiſcopum, ſed vnumquemq; ſacerdotem ſibi patrem fore, modò rebus prophanis ſibi cōmiſsis abſtineat, ꝓponit. Imperium Chriſtianum, cuius ipſe caput conſtitutus ſit à deo, non armis, noui opprimi poſſe: ſed luxuria, cupiditate, quæ radix omnium malorum eſt, eneruari, adulterari, corrumpi. Quod ne fiat, ſe obuiam iturum, ſe ſummopere pro cōmiſſo ſibi à deo negotio poteſtate, enſeq; diuinitus tradito cōtra eniſurū: vt ouili paſtorem, populo pontificē, mundo parentē, detracta perſona lupi, Tyrāni, atq; domini reſtituat, vt eundē abdicata regnorum, humanarū litium cura, prophanorū negotiorum adminiſtratione, quibus illi interdictum ſit, ad æmulanda pauperis Chriſti, cuius vicarium ſe iactitat, veſtigia cogat: ſe ampliusneq; paſſurum, vt Chriſtianæ plebi lupus ouina pelle tectus, diutius imponat. Opus vel maximum pietatis eſſe atq; charitatis, grauiſsimum immortali deo, opes, & aurum, irritamenta malorum, ſacerdoribus auferre. Namq; hæc (inquit) perniciem eſſe religionis, adeò vt homo ille, qui dicitur Papa, diuitijs nimium auctus, maximo pietatis Chriſtianæ detrimento, omnia ſibi licere, more Tyrannorum peſsimorum putet, rationem actuum, nemini quaſi ſit deus, reddere velit: Id quod ſoli deo conuenit, vſurpet, ſe errare, vllave mendacij religione aſtringinō poſſe, credi ſibi impudentiſſimè, ſimulq; imperioſe poſtulat. Fraudes, dolos, cōmenta, fucum taceri, ſibi vt vicuio, eum intus & in cute notum eſſe. Proinde quicūq; rem Chriſtianā ſaluā eſſe velint, faueant, adſint, & cauſam, Chriſti Seruatoris noſtri omnium deniq; Chriſtianorū agenti, benprecetur. Datū in obſidione Aeſculi Iulij duodeuiceſimo die, indictione tertiadecima. Cū hac quoq; Epiſtola legatos, cōuentu in Boiariā indicto, ad VVentzeslaum regē ꝓficiſci iubet, qui illum officij admoneant, beneficia à maiorib. Imp. in gentem Boiemiæ collata, cōmemorent: Duces Boiemiæ ab auo patruoq; Imp. regio diademate donatos eſſe, quorū tertius ſit VVentzeslaus, ſpectādā eſſe audaciā Romanorū flaminū, ne horum fallacia ſeductus, ſe atq; Remp. diſcordiæ malis perditū eat: Pontificem Ro. inſidiari nationi orbis reginæ. Ideo dare illum operam, vt eius valētiſſimas gentes Boiemos, Teutonas, Venedos, Sclauos, Danos, Cimbros, Vgros cōmittere quouis queat modo. Ciues aduerſus ciues, monachos aduerſus myſtas, hos in epiſcopos ab eodē cōcitari. Præſules pontificib. diuendito illis cultu, mitra, pedo, lituoq; pontificio æquari, prophanos, auariſſimum quemq;, atq; pecuniæ maximè ſtudioſum, decimis diſtributis, cōtra ſacerdotes benè ſentiētes ſollicitari. Qui ſint Romanēſes illi, opera eorum oſtendere. Chriſtum mundo pacē dediſſe, illos bella ciuilia ꝓpinare, duces, regulos, tetrarchas, eiſdē falſis Chriſtis cohortantib. inuicē ſæuire, & velut membra Auguſto capiti ſuo repugnare, atq; diuinæ maieſtati reſiſtere, Gregoriū nonū, captū Imperij cōſuetudine; vt ſolet regnet, omnia perturbare, atq; cōmiſcere, cuncta tumultu cōplere, vt ſurſum, deorſum vniuerſa ferantur. Iam pridē eos qui Babyloniæ, hoc eſt Romæ, templo dei incubent, diuinitatem affectare, & aſtutè id diſſimulare, ſolasque Germanicas vires ab his timeri, quas vt ſpectaculum ſibi paria componant. Vulpeculas illas conari, vt Germania illa victrix terrarum, eius bellicoſiſſimi populi, Venedi, Sclaui, Vgri, Dani, Teutones ſuis viribus, mutuis vulneribus corruant, ſummopere illos ſtudere Ita exangues, atq; defeſſos, prædę effœminatis illis, libidini, atq; ſeruituti primatij ſacerdotis proculdubio obnoxios fore. Aliter non orbem terrarum, neq; cunctas gentes cōglobatas, robuſtiſſimis Germaniæ gentibus quicquam efficere poſſe. Omnes homines natura procliues ad mala, omnia mala exempla ex bonis initijs orta eſſe: vbi ſemel Romanus ſacerdos gladium nactus eduxerit, neminem licentiæ eius, atque furori finem aut modum ſtatuere auſurum, neq; illum ceſſaturum, donec omnes, iuxta bonos, ac malos in ſeruitutem redigat. Ac nos tandem ſero euentu rerum, maliſq; noſtris edocti ſapere cogamur. Hæc vbi dicta ſunt à legatis, rex Boiemus commutato animo, alioqui pontificis Max. conatus, quòd legatum petentibus non miſerat, ſuſpectos habens, cœpta improbat, ſe in poteſtate Auguſti, atque Cæſaris fore reſpondet, atque fœdus nouis ſacramentis, datis obſidibus, Egræ conſilio habito, redintegrandum decernit: idem cæteri Principes cenſent. Ottonem Boium, qui aberat, huius diſcordiæ authorem, contra Rempub. feciſſe, crimine perfidiæ, proditæ maieſtatis, populi Chriſtiani accerſendum eſſe ſtatuunt. Otto vbi hæc reſciuit, atque vxor eius, metu anxij, pauoreque exanimantur, ipſa febre laborare cœpit. Otto per Albertum omnia Romano epiſcopo aperit, periculum imminens oſtendit, auxilium, atque conſilium eius implorat, ſe imparem viribus aduerſarijs eſſe, in dubioque rem, vitam, ſalutem, coniugis atque liberūm verſari docet. Poſtea quā maximis poteſt itineribus ad VVentzeslaum cōſanguineū ſuū in Boiemiā, vnde genus maternum ducebat, contendit, ſuadet, hortatur, obteſtatur, minatur, ne ſe atq; patres Boiemus deſereret. Cumq; parum proficeret, hoc tandem impetrat, vti fœdus, cui ſe quoque acceſſurum ſimulabat, differretur: aliudq; concilium apud Helenobogios cogeretur. Inter hæc Conradus Cæſar Landshutam noctu abſente duce venit, illius vxori denunciat, ni virum à propoſito reuocet, atque in fide contineat, haud dubiè pœnas ingratum hominem daturum, auum, atque eius parentem, ab auo atque

Nota.

Auguſtus legatos ad VVenceslaum regem mittit.

Rex Boiemus Cæſari Auguſto obſides dat.

Otto Boius cum vxore in periculo verſatur.

Conradus Landshutam venit.

parēte ſuo ex obſcuris Wittelſpachij crepūdijs ad ducatum Boiariæ,atq; Rheni Palatiū euectū eſſe,rurſusq; ſi ita ingratus tot beneficijs pergat, ad Wittelſpachi redigendū eſſe. Coniunx vt meticuloſa erat,viro,vbi reuerſus eſt,hæc renunciat. Iſq; rurſus Nono Romā ſcribit,Gregorius Ottoni, atq; regi Boiemiæ reſcribit. ad alios quoq; , quos idoneos credebat,dat literas. Hortatur ne eccleſiam dei deſerāt, ingentia pollicetur munera cœlū, atq; diuinitaté condonat. Erat Wentzeſlao ſoror Franciſcana,eius conſilio frater nitebatur. Principes Senatorū omnium erant Bochuzlaus filius Zelauconis,atque Budiſlaus,Iarozelai filius,hos pollicitis, atq; donis pontifex ſibi cōciliat, illis cœlum aperiendo inferns claudendo efficit,vt regem in fide continerent,rurſusq; is ab Imperatore deſciſceret.Rurſusq; Wentzeslaus,& Otto,atq; Hainricus Polonus, Belus Vgrus ſtatuunt tertio Calendas Iulij Libuſſæ in confinio Poloniæ cōuenire,filium regis Danorū Cæſarem aduerſus Fridericum declarare,atq; rebus imponere: Gregoriumq; certiorem faciunt per Burckardū,atq; Vlricū,& poſtulant, vt legatum ſapienté, atq; magnæ authoritatis per Vngariá mittat:quem rex Boiemus,atq; præſes Poloniæ honorificè excepturi, Libuſſamq; maximo apparatu deducturi ſint.Iiſdem dieb.archiepiſcopus quoq; Agrippinenſis Coloniæ ad Nonū deficit, Brabantino,qui partiū Imperatoris erat,bellū indicit. Verū amiſsis omnib.copijs,captus atq; in vincula cóiectus eſt. Turogi,atq; Catti ob inſignem regni,nempe Leonem decertant. In tanto rerū tumultu (vti fieri ſolet) licétia armorum,partim metu,partim audacia,partim tépore,atq; tædio,paulatim labente diſciplina,monachi, myſtæ,fœminæ ſacratæ, quorū opera Pótifices præſules In ſcribédis emédatiſsimè codicib.vtebantur (ſicut in Bibliothecis videre licet) diſſoluto ſeuerioris caſtimoniç iugo populariter viuere cœperūt,myſtę adeò,vt nihil illis vitio verti poſsit: longinqua cóſuetudo,virtutis nomē occupauit. Apud omnes monachorū ædes contubernia ſacratarū fœminarū in Boiaria quidē fuiſſe reperio. Ea,hoc motu, templis ad egeſtatē redactis,interiere. Monachorū examina, apud quos tū literarū exercitia publica erāt,huiuſcemodi ſeditionibus,ſtudio atq; ludo ſublato, ocio torpeſcere, luxu diffluere cœperūt,demū parētū memoria,genitoris,atq; aui noſtrorū Principū,& Nicolai Culæ opera,rurſus ſubiugū diſciplinę,cui addicti,miſsi ſunt. Principes poſteà certatim in ſuis oppidis,perpetuis ſolarijs ex ærario publicè datis,gymnaſia literaria aperuerūt,periclitantiq; Reip.literarū opé tulêre. Sapiētiores pleriq; pertinaciá vtriuſq; partis cōdénabāt malebātq; Imperiū ex Germania rurſus in Italiá trāsferri,modò liceret Germanis pacē à Chriſto datā agitare,atq; auaritiæ,& libidinis Romanorū flaminū immunib. eſſe, illos vicini Imperatoris virib. in ordiné redactos iri augurabātur Quæ tū Boiária pperſſa ſit, Epiſtolæ, diplomata,tabulæ,quæ in templis,atq; collegijs extāt,aperiūt Res opportuna nobilitati,atq; graſſatorib.fuit. Pars Imperatori, pars pontifici verbis qdē, verū factis omnes ſibi ſeruiebāt. Conradus Waſſerburgēſis regulus,vicina ſibi cœnobia.Rhod. Aetl,quæ Imperatoria eſſe dictitabat,diripit. Albertus & Conradus Mosburgenſes, curatores Bariorum collegij Auguſtiniani iuxta patriá meá,Rorá viciná eiuſdé religionis ædé ſpoliāt,frumenta,reditus, prædia intercipiunt. Huius fani ppugnator Alemannus Abuſinæ patriæ meæ dynaſta,Piburgij pximi cōtubernij Benedictini pr.ta Apſo contigua aufert. Vlricus Stain,cuius parentes hoc templū dicarāt,in Italia apud Imperatoré, vbi & interijt,eques merebat. Albertus à Bogen neutri fidus,cunctos vicinos hoſtes ducebat.Rapotho Artébergenſis præfectus prætorio Boiariæ, quo vtilitas innitabat,animum inclinabat In ſuperiore Boiaria alpibus ſubdita. Sigebotho Neuburgēſis (arx modò ſemi diruta eſt haud longè à Vinaria) præſes Ottonis ab Andechs Dalmatiæ reguli, Hiſtriæ,& prætorio Burgūdię pręfecti,bello laceſſere auſus eſt vires Ottonis ducis Boiorū. Huius equites monachos,& templa Tigurinos, Vinariá, Beurn,reliquos myſtas in ſuperiore Boiaria,qui in cliētela Ottonis ab Andechs erant,crebrò quaſi reb. Imperatoris ſtudentes,deprædabantur. Boiorum quoq; regulus Wolfratzhauſen obſider. Beurn atq; Tegernſche affligit,cuncta ferro,flamma deuaſtantur.Agricolæ relictis agris aufugiūt. Quingenta templa,in quæ incolæ res ſuas congeſſerant, vi effracta,atq; compilata ſunt. Sigebotho captus,in vincula cóiectus Burckhuſium deducitur. Partes etiá pontificales interſe diſſentiebāt. Rex Boiemus,quaſi ſuis viribus niteretur,cæteros floccifaciebat. Si aduerſarij impares fore timebantur,rurſus ad eos,quo pares fierēt, ij,quibus belli vtilius erat,quá pax,deficiebāt.Inuicem pro principatu conſcij cōtendebāt.Quiſq; ſuprema occupare auebat,fratres,parētes,liberi,diuerſas ſectabantur factiones. Cum nouus qſpiam acceſſerat,illi,qui duces multitudinis erant,ſuū cómodū,honoré,dignitaté ſocietu acceſsione deminui ſentiéres,ad inimicos deſciſcebant. Vbi Moguntinus, Cattus atque Turogus ab Imperatore,Boiemus atq; Boius rurſus ad illū defecerunt. Nemo conſtantior duce Auſtriæ fuit,nullis minis,precib. donis, pollicitis cōmotus, Imperatoris, quoad vixit,conſtātiſsimè tutatus eſt partes,modò Boiemū,modò Vgrū bello cōtinenter laceſſens. Albertus quoq; quos publicè deuouebat,clàm acceptis munerib.data ſyngrapha ſoluebat. Romani quoq; flamines,denegato ſuis legato,ſocijs nó omninò fidebant,

Gregorius ad Ottonem & ad alios literæ ſcripta.

Franciſcana Wentzeslai ſoror.

Turogi & Catti ob inſignia litigant.

...templa ...fracta.

Duci Au... ſtriæ con- ſtantia.

bant, aut eos ſalutos eſſe volebant, Cõſiliũ eorũ erat, vt Germania ſuis virib. rueret, diſcordiaq; tunderetur, quo vires Eccleſiaſticæ, opeſq; Romanenſium creſcerent. Dum ita armis ciuilibus orbis Romanus flagrat, Ochodarius, Zingiſæ primi Tartarorum Imperatoris filius (Ioannem Capinum Franciſcanum, qui in Sarmatiam atq; Scythiam à Romano ſacerdote miſſus, diutiusq; ibi verſatus de gentis moribus origine, ſitu, re bellica, religione librũ ſcripſit, ſequor) Bathum cognatum ſuũ Sarmatiam Europæam, Germaniam inuadere, per trigintaq; continenter annos deuaſtare, donec aut eas omnes gentes excindat, aut in ſeruitutẽ redigat, imperat, antè domum rediſſe. capitale foret. Bathus igitur cum ducib. Cadano, Bugotho, Orodario Roxolanos, Bodolios, Muldauos, Walachos, Polonos, Boruſcos depopulatur: nobiles, principes, equites, pedites, ſacros prophanos, pueros, puellas, viros, fœminas, ſacerdotes, monachos pontifices occidit, interficit, necat, cõburit, vniuerſos inultos more pecudũ mactat, ædificia, villas, ciuitates, tẽpla cũ hominib. exurit, agros, ſegetes incendit, pars in ſyluas, & ad paludes aufugiunt, Cracouia, Vratislauia, ingentes vrbes, vacuæ cultorib. inuentæ, illa ad Viſtulæ, hæc ad Sueui amnis fluenta condita, ambæ direptæ, igne ab irato Scytha cõcrematæ fuer. Iuxtà Vratislauiã Hainricus Poloniæ atq; Sileſię regulus, filius D. Heduuigis, cum Tartaris cõflixit, & omnib. copijs amiſsis, profligatis proceib. ipſe captus, ſecuriq; percuſſus eſt. Nouem culeos auriculis cæſorũ oppleuit hoſtis. Qui Morauiã inde, regnũq; Boemiæ, nullo reſiſtente, Wenceslao ſe in munitiſsimis natura arcib. cõtinente, crudeliter affligit, & ad ſolitudinẽ penè redigit. A Iulio monte, qui caput eſt Morauiæ, Vngariam petit, Belam quartũ regẽ Vgrorũ, fratrẽ eius Colmãnũ, obuiam procedere auſos fundit, in fugã vertit, caſtris exuit, ciues indigenas, aduenas, epiſcopos, monachos, ſacerdotes cõtrucidat, vtrãq; Vngariã cis & vltra Danubiũ, Pãnoniã, Mœſiã, Boſnã, Bulgariam, Seruiam, ſimili clade afficit: cõplures fame periiſſe traditur. Trib. annis hiſce incubuere regionibus Tartari, nulla quies ab armis, cæde illis fuit Regnũ Vngariæ, quod ſub Imp. Arnulpho cœperat, & per trecentos atq; quinquaginta annos ſteterat, grauiter attritũ, atq; cõcuſſum eſt. Bela Vgrorũ rex Polam Hiſtriæ vrbẽ, ad Ottonẽ ducẽ Dalmatiæ amitinum ſuũ aufugit: oratores ad Fridericum Imp. poſtulatũ auxilium proficiſci iubet. Romani flamines, Friderico authore, eiusq; milite ductore, erupiſſe in has regiones hoſtem tam crudelem rumore diſsipãt. Albertus Boiemus Volonib. qui vltrò nomina dederant nota cœleſti ſe ſignarant, hoſtes aggredi meditabantur, vt domi ſe contineant, imperat, donec à Pont. Max. aduerſus Imperatorẽ Fridericum euocentur. Extat hæc Epiſtola, & quidem autographa. Auguſtus audita legatione Vgrorum, mandat regi Boiemiæ, atq; Ottoni Boio, Gregorio ſuadeant, vti ſecum in gratiam redeat, quo cõmunibus copijs, viribus coniunctis, Tartaros ab orbe Romano exigant. Rex Boiemus atq; Otto publicè quidem pontificem ad pacem amplectendam ex conſulto hortãtur. Verũ occultè ſigno Alberti ſcriptis literis, vt bellum inadueſus Imperatorem perſequatur, conſulunt. Quòd ſi vterq; ad pacem (quemadmodum fama iactatur) pronior ſit, ſe certiores fieri poſtulant. Verùm malorum hominum technis, pacis conditiones ab Auguſto oblatæ ſpretæ ſunt. Imperator poſt hæc Vgro ſcribit ſe ab Romano pharisæo armis premi, oblatam vltrò à ſe pacem ſpernere eundem, neq; ſe audere domo pedem vſquam gentium efferre: dolere admodum, quòd illi quemadmodum oportet, ſuppetias ferre nequeat. Conrado Cæſari filio ſuo, atq; Teutonibus & Vindelicis præcepiſſe, vt dent operam, ne quid detrimenti Reſpublica vltra alpes capiat. Eadem tempeſtate in prima Vindelica apud Lycatios Berchtoldus, Adelhaidis vxor à Greiſſenpach, Burckhaimij ædem D. Georgio dicant, virgines ſanctas ibi collocant. Sed quod nimius idoneus locus erat pierari ſolitudinem amantium, Sibothonis Seculeræ Auguſtani epiſcopi commeatu, precibus Conradi Cæſaris, conſentiente Berchtoldo atq; Adelhaide, ſacerdotiſſæ atq; flaminicæ illæ Ciſtercienſes ad Schœnenfeld (quod ſpecioſum campũ, ſi quis interpretetur, valet) haud longè ab hoſtijs Lyci migrant. Factum id anno æræ noſtræ M.CC.XLI. Adhuc ibi degunt. Circa eundem temporis tractum, coniuratorum quidam nihilo ſecius Libellæ conuenire, comitia Cæſarea habere meditantur, de nouo principe creando conſilia ineunt. At pleroſq; regni Boiemiæ, Poloniæ, Vngariæ deuaſtatio atq; caſus à propoſito deterruit. Rex quoque Danorum filium ſuum cœpto retraxit. Ita omne conſilium cõſciorum fruſtra fuit. Nàm & Nonus iiſdem diebus animam efflauit. Auguſtus igitur atq; Cæſar, capite conſpirationis ſublato, partibusque grauiter a Scythis afflictis, metu liberati, copias cogunt, arma cõparant, expeditionem in Tartaros parant. Quod vbi illi per exploratores cognouere, cũ alioqui Ochodariũ regem ſuum interiiſſe audirent, Vngaria excedunt: recta Danubij ripa ad Thauricã peninſulam, quam nunc Precouiam dicũt, atq; Meotida paludem, & Thanaim amnem in Sarmatiam Aſiaticam, Cimbrorum quondã domicilium, reuertuntur. Sub idẽ tempus Eberhardus archiepiſcopus, Iuuauenſis, atq; Rudigerus Bathauenſis, Conradũ Fruxinenſem epiſcopũ, atq; Ottonẽ regulum Boiorũ in gratiã redigunt, Burgiorheni epiſcopo tribuũtur. Aegrè tulit hanc concordiã Albertus, ſe peti ratus, Romanis flaminibus rem, atq; concordiã ipſis pernicioſam ape-

Ochodarius Zingiſa

Bathus

Cracouia, Vratislauia concrematæ

Bela, qui & ab alijs Belus

Thraucia peninſula Precouia.

rit,petit,obſecrat,vt hanc iure ſuo interturbent: Ottonem quoq; nonnihil negligentiæ accuſat,ſuſpectumq́; habere cœpit. Hæ literæ interceptæ ſunt, & ad archimyſtam Iuuauenſen delatæ. Quamobrem ille & omnes epiſcopi Boiariæ Reginoburgij conueniũt. Ipſe Eberhardus Iuuauiæ,Hainricus Bambergæ,Fridericus Aichſtadij, Rudigerus Bathauiæ,Conradus Fruxini,Sigefridus Reginoburgenſiũ,Brixinæq́; pontifex. Hirſpergenſis quoq; regulus coeunt. Deinde Sigefridus Reginoburgenſis epiſcopus, Eberhardus Abuſinus, eiuſdem fani præpoſitus, Conradus decanus, Semannus archidiaconus Landshutam ad regulum Boiorum,præfectumq́ue prætorio Rheni ſe conferunt,poſtulant ab eo,vt Reginoburgium proficiſcatur,vbi de Republica,ſummisq́ue rebus agant, in communeq́ue conſulant. Annuit Otto poſtulatis. Vbi Reginoburgium ventum eſt. & proceres conſedere,literæ Alberti,quibus Ottonem Boiorũ ducem de fide ſuſpectũ Romano epiſcopo facit,recitantur. Deinde huiuſcemodi orationem archimyſtam habuiſſe reperio: Chriſtus ſeruator,dominus & deus noſter,relicto æthereo ſolio,atque(vt ita loquar)immortalitate,mortalis pauperq́; effectus eſt, vt nos immortales atque diuites efficeret. Cumq́ue deuictis inferis triumphabundus rurſus in cœlum rediturus eſſet, pacem ſuam nobis dedit,pacem ſuam nobis reliquit,concordiam atque mutuum amorem tanquam notam,atq; teſſeram,qua ciues ſui à militibus inferi Iouis diſcernerentur, aſsignauit. Summo opere quoque admonuit,vti falſos Chriſtos. falſos prophetas vitaremus,qui tecti pelle ouina,nimirum Chriſtiano nomine,atque pontificio titulo,nobis dominari,atque illudere cuperent. Quos ex ſpinis,atque operibus,nempe auaritia,luxu,contentione,odio,inuidia,bellis,diſcordiæ malis, libidine dominandi, ambitione, cognoſci oportere docuit. Quid nam apertius hiſce verbis. quàm Babylonis phariſæos atque ſcribas,cœleſtis Imperator indicauit? Sub pontificis Max. titulo. paſtoris pelle, lupum ſæuiſsimum, niſi cæci ſumus, ſentimus. Romani flamines arma in omnes habent Chriſtianos, audendo, fallendo. & bella ex bellis ſerendo magni facti, oues trucidant,occidunt,pacem,concordiam,tertis depellunt, inteſtina bella,domeſticas ſeditiones ab inferis eliciunt,indies magis atque magis omnium vires debilitant, vt omnium capitibus inſultent, omnes deuorent, vniuerſas in ſeruitutem redigant. Non pontificis more gregi cõſulunt, ſed potius immanitate tyranni licentia debacchãtur: iuſtitia rareſcit,impietas,auaritia,cupiditas honorum,pecunię ſtudium,libido crebreſcit. Inopes & boni prædæ ſunt ſceleratis, ac diuexantur vndique ab iniuſtis,ſoli autem mali opulenti ſunt. Chriſtus inimicos odio habere vetat, eoſdem amari præcipit,de hiſce promereri,fidem hoſtibus ſeruare,beneficijs maleficia expiare docet. Romanenſes contrà,ſancta violare,fœdere dei nomine ſacrato ad fallendos homines abuti,benemeritis ingratos eſſe,malefactis beneficia compenſare,bellare,litigare,defraudare,prodere ,decipere, ſub magna pietatis ſuperficie iubent: diuinæ maieſtati,cœleſti prouidentiæ,naturæ repugnare,ſupremæ maieſtati à Deo Opt. Max.conſtitutæ. reſiſtere nos volunt. Hyldebrandus ante annos centum atque ſeptuaginta primus ſpecie religionis antichriſti imperij fundamenta iecit. Hoc bellum nefandum primus auſpicatus eſt,quod per ſucceſſores huc vſque continuatur. Primo illi Imperatorem à Comitijs pontificalibus extruſêre,ea ad populum & ſacerdotes tranſtulêre. Deinde & his ludibrio habitis atque exploſis,nunc & nos in ordinem redigere atque ſeruitutem conantur, vt ſoli regnent. Capti iam Imperij conſuetudine,penſitatis ſuis & aduerſariorum viribus, occaſione rapiendæ dominationis & opprimendæ libertatis Chriſtianæ,ſpecioſo eccleſiaſticæ conſtituendæ libertatis fuco vtentur. Credite experto, non ceſſabunt,donec Imperatore in ordinem redacto, Romani Imperij honore ſoluto, paſtoribus veris, qui paſcant, oppreſsis, canibus qui latrare queant, ſublatis, per hunc morem omnia extinguant,aut occidant. Ideò omnia turbare atque permiſcere volunt. Sed dominari vel ingratis contendunt. Paulus armarium Philoſophiæ diuinæ præcipit,ſubiecti inuicem in timore Chriſti eſtote. Hoc intereſſe inter Chriſtianorum, prophanorum principes,cœleſtis doctor & præceptor noſter, ſummusq́ue atq; immortalis pontifex docet,quòd ij dominantur ſubditis,illi ſeruiunt. Formam ſerui ſuprema maieſtas ſuſcepit,vt diſcipulis ſuis ſeruiret,eorumq́; pedes lauaret. Flamines illi Babyloniæ ſoli regnare cupiunt,ferre parem non poſſunt, non deſiſtent,donec omnia pedibus ſuis conculcauerint,atque in templo Dei ſedeant,extollanturq́ue ſupra omne id, quod colitur: fames opum,ſitis honorum inexplebilis eſt : quo plura auido conceſſeris , eò plura appetit:porrige digitum, & manum concupiſcet. Licentia omnes ſumus deteriores. Qui ſeruus ſeruorum eſt,dominus dominorum perinde ac ſi deus foret,eſſe cupit. Sacros cœtus atque concilia fratrum,imò dominorum ſuorum aſpernantur. Timet,ne eorũ,quæ aduerſus auſpicia,leges,interceſsiones indies magis atq; magis gerit,rationem reddere cogatur. Ingentia loquitur,quaſi verò deus eſſet. Noua conſilia ſub pectore volutat,vt proprium ſibi conſtituat imperium:leges commutat, ſuas ſancit, contaminat, diripit, ſpoliat,fraudat,occidit,perditus homo ille, (quem antichriſtũ vocare ſolent) in cuius fronte

Eberhardus come de Abenſperg.

Oratio archimyſta

Hyldebrandus Imperium antichriſti quando cœpit.

con-

Papa antichriſtus

contumeliæ nomen ſcriptum eſt, Deus ſum, errare nõ poſſum, in templo dei ſedet longè, lateque dominatur. Sed ſicut in arcanis ſanctarum literarum, Qui legit, intelligat: docti intelligent, omnes impij impiè agent, neq; intelligent. Quemadmodum longo antè tempore. Sybillæ apertè, Hydaſpes rex antiquiſſimus, ſub interpretatione vaticinantis pueri ad memoriam poſteris tradidit, nomen Romanum multo antè præfatus, quàm illa Troiano gens conderetur. Conciones Prophetarum ſub ambage aliorũ nominum, ne quis facilè intelligat, denunciarunt. Romani maieſtas populi, qua olim orbis regebatur, ſublata eſt de terris, & Imp. in Aſiam reuerſum eſt: rurſus Oriens dominabitur, ſeruiet Occidens. Regnum multiplicatum, ſumma rerũ poteſtas per plures diſſipata, conciſa, minuta, ne dicam dilacerata, diſcordiæ ciuiles in perpetuum ſerũtur, nec vllam requiem bellis exitialibus eſſe ſentimus. Imperator vana appellatio & ſola vmbra eſt. Reges 10. pariter exiſtunt, qui orbem terræ, Romanum quondam Imperiũ, non ad regendum, ſed ad conſumendum, partiti ſunt. Decem cornua, id quod D. Aurelio Auguſtino incredibile viſum eſt, Turcæ, Græci, Ægyptij, Afri, Hiſpani, Galli, Anglij, Germani, Siculi, Itali Romanas prouincias poſſident Romanosq; in his excidere colonos. Cornuq; paruulum ſub his ſuccreuit, quod oculos habet, & os loquens grandia, tria potiſſimum Siciliæ, Italiæ, Germaniæ regnã in ordinem redigit, ſibiq; ſeruire cogit, inſuſtentabili dominatione populũ Chriſti, ſanctosq; dei vexat, diuina humana miſcet, infanda, execrabilia molitur. Quid hac Prophetia apertius? Omnia portenta atq; prodigia, quæ cœleſtis ille magiſter noſter cantauit nobis (euoluite annales) iam pridem fiunt. Audacia & vis omnia poſſident, boni in omnibus contumelijs atque in egeſtate iactantur, confunditur omne ius, & leges pereunt. Non fides in hominib. non pax, non humanitas, non pudor, non veritas, atq; ita neq; ſecuritas neq; regimen, neque requies à malis vlla eſt. Omnis terra tumultuatur, fremunt vndiq; bella, omnes gentes in armis ſunt, & ſe inuicem oppugnant. Ciuitates finitimæ inter ſe præliantur, eruuntur regna. Ciuitates funditus intereunt, non modò ferro atq; igne, verùm etiam terræmotibus aſſiduis & eluuie aquarum & morbis frequentib. & fame. Fiunt vbiq; prodigia miranda per omnia elementa mundi; aër vitiatur & corruptus & peſtilens eſt, modò importunis imbrib. modò inutili ſiccitate, nunc frigoribus nunc æſtib. nimijs: nec terra homini dat fructum, nec ſeges quicquam, non arbor, non vitis ferunt. Cum in flore ſpem maximam dant, in fruge decipiunt: deficiunt in terra quadrupedes, in aere volucres, in mari piſces. Crines cometarum, ſolis tenebræ, color lunæ, cadentium ſyderum lapſus ſubitò, & non vſitato modo, ſanguine obfuſcum cœlum mentes hominum maximo terrore confundunt. Per iram Dei aduerſus homines ſæuit ferrum, ignis, fames, morbus. Impij tamen iuſtitiam dei non agnoſcunt, imò magis inſtigantur, vt oculos habeant, & non videãt. Niſi hoc incendium extinguatur, vniuerſum orbem terrarum comburet. Decet eum, qui primus hoc excitauit, ruina monſtri nulla virtute redempti, quod huc vſq; Landshutæ, in oppido Boiariæ, maximo Chriſtianorum periculo deliteſcit, extinguere Quid prodeſt extrema populariũ pernicie ſerpentem orbi terrarũ educare? illorum ſerui ſumus, quibus ſi viri eſſemus, atq; maiorum veſtigia æmularemur, timori eſſemus, fortuna illorum noſtris vitijs incolumis exiſtit. Date operam, Patres conſulti, vt à Germania, gente Chriſtianiſſima cædes, diſcordiæ mala, incendia, crudelia facinora in ciues, in patriã patrata, pellantur, pax ciuilibus armis exacta, concordiæ bonis reuocetur. Quod tum fiet, ſi Imperatori Friderico ſecundo Cęſari Auguſto, principum Chriſtianiſsimo, a Deo conſtituto obtemperabimus, & peſtem illam atq; ſerpentem è Boiaria eliminauerimus.

Senatus decretũ de Alberto Boiemo

Poſteaquàm Eberhardus finem dicendi fecit atq; aſſedit, ſenatus decretum fit, ſicut ille cenſuerat. Albertus Boiemus oppidis, vicis, ædibus, caſtellis Boiariæ edicto exigitur. Inſuper omnibus rebus, ſupellectile, ſacerdotijs, gratia gaza, gentilicijs hæreditatibus, item ſocij eius mulctantur. Otto poſthæc Egram ad Cæſarem Conradum proficiſcitur, filiam ſuam Eliſabetham eidem deſpondet, nuptiæq; Vogburgij fiunt.

Albertus proſcribitur.

Albertus denuò proſcribitur, atq; hoſtis Reip. iudicatur, & per omniũ ſacerdotum religiones, ſicuti falſus Chriſtianus deuouetur. Inter hæc Innocentius quartus ouili Romano imponitur, ditiſſimus omnium pontificum Romanorum, ſicuti Martinus refert, amiciſsimusq; ante pontificatum Imperatori Friderico. Extat Auguſti gratulatoria epiſtola, quam Beneuenti ad Ottonem ducem Boiorum dedit, vbi ſignificat, virum bonum, amicum pacis, amatorem Reip. Imperijq; Chriſtiani ſtudioſum, Max. pontificem lectum eſſe à patribus Imperatorem tamen longè ſua fefellit opinio.

Innocentius acerrimus hoſtis imperatoris.

Nam Innocentius acerrimus eius hoſtis extitit, in Galliamq; Lugdunum migrauit, Gallorum conſilio, quibus Imperatoris potentia, viresq; Germanorum formidoloſæ erant aduerſus eundem conſpirauit, atque è faſtigio rerum humanarum, quemadmodum Gregorius deſtinarat, deturbandum decreuit. Albertus autem Boiaria exactus, ad Bernſtain ad Wilhelmum cognatum ſuum aufugit, ab eoq; trecentis libris Boiaricis venditur. Verùm elapſus Tirobergomum, inde ignoto habitu in Gallias Senonas atq; Lutetiam Pariſiorum peruenit. Ibi vix ma-

nus inimicorum euaſit. inde ſe Lugdunũ ad Innocentiũ contulit. Sub idem tẽpus principes atq; ſacerdotes Boiariæ conciliũ Bathauiam indicunt, vti Boiemũ atq; Auſtriacũ conciliarent.

Fridericus Auſtriacus Bathauiam venit.

Fridericus Auſtriacus cum quatuor millib. equitum Bathauiã venit. Otto Vindelicus in Boiemiã profectus Wentzeslaum regem Boiemiæ, cognatum ſuum Bathauiã deducit, paxq; inter principes, epiſcopos, regulos Boiemiæ, Boiariæ, Noricos atque Vindelicos, non ſolùm iuriſiurandi religione, ſed etiã datis obſidib. firmatur. Rex Boiemiæ mox Mogontino, qui ab Auguſto ad Romanenſes defecerat, bellum indicit. Eodem tempore Belus 4. ab Ottone duce Dalmatiæ, & Hainrico genero ſuo filio Ottonis Vindelici, domũ reducitur. Fridericus Auſtriacus ab Vgris prælio occiditur, & abſq; liberis decedit.

Hermannus Marchio à Baden.

Eius neptem ex fratre Gertrudi Hermãnus Badenſis, Irmingarda, ſorore Agnetis, vxoris Ottonis reguli Boiorũ ꝓgenitus vxorẽ ducit: Auſtriæ atq. Stiriæ ducatũ, ope Boiorũ affinium ſuorum ſibi vendicat. Hoc quoq; anno ex hac vita migrant, Sigefridus Reginoburgenſis epiſcopus, Eberhardus Salisburgenſis archimyſta quem viginti annis ab ſepultura arcent Romani pontifices. Pontifex Romanus huic Burckhardus de Zigenhagen, illi Albertum Pitogeum ſubſtituit. Verùm Iuuauẽſes ſpreto Burckhardo, Philippum ducis Charionum filium pontificem legunt atq; recipiunt. In paucis pòſt diebus Otto ab Andechs dux Meraniæ fato concedit. Innocentius in Germania ſeditiones concitat, quòd ſuperiores atq; Danubiani Imperatori fidem ſeruabant, inferiores aggreditur, fama diſpergit, Ludouicum Cattum maritum D Eliſabethæ ſcelere Friderici perijſſe: quare eius filius Hainricus Augusto rebellat, & à Sigefrido Mogontino, Arnoldo Treuerenſi, Conrado Agrippinenſi, Geroldo Bremenſi archimyſtis, Petro Caputio legato Romanenſi, regulo Brabantino Cęſar ſalutatur.

Hainricus Cattus Cæſar eligitur.
Wilhelmus Bathauus.

Verùm eodem anno equo lapſus, exanimatus eſt, eiusque ſucceſſor Wilhelmus Bathauus itidem à Friſijs occiſus eſt. Dum autem partes Pontificiæ, atq; Imperatoriæ inuicem belligerantur & Aquæ Graneæ obſidentur, Chriſtiani inter ſe tumultuantur, Saraceni Palæſtinam totam inuadũt, expugnant, in ditionem redigunt, omnia templa euertunt, quinquaginta millia Chriſtianorum contrucidant. Hieroſolyma ſubigunt, præter turrim Dauid, quàm fortiſſime milites Imperatoris Friderici tutati ſunt. Qui licet ad concilium Lugdunenſem oratores miſiſſet, atque eò ſe venturum, in poteſtate concilij futurum promiſiſſet, tamen indicta cauſa abſensque condemnatus eſt, conciliumque, ante quàm veniret ſolutum. Ita ipſe quidem in epiſtolis, quas ad principes Chriſtianos dedit, refert. Iiſdem diebus Alberto Boiemo inſtigante, Rudigerus Bathauenſis epiſcopus ab Innocentio tribu pontificum mouetur, Conradus Polonus, nepos regis Boiemiæ ſubſtituitur. Verùm quòd à vendicatione arcebatur, diuenditis Alberto caſtellis, in Boiemiam redit, vxorem ducit. Conradus Cæſar, Otto dux Boiorum atque præfectus prætorio Rheni Rudigeri rebus ſtudebant. Berchtoldus frater Alberti Reginoburgenſis epiſcopi, viuo adhuc Rudigero, Pontificatum Bathauenſem, ſuaſu Alberti, à Romanis flaminibus, facilè de alieno largientibus, in fidem accipit. Ipſe & frater eius Albertus in Boiemia ſe conferunt, ab epiſcopo Pragenſi & Iulio Montano conſecrantur, corruptis pecunia magiſtratibus, Bathauiæ vrbem occupant, arcem Rudigerus tenebat,

Otto dux in Obernberg.

Otto dux in Obernberg Albertum Boiemum obſidet ſex menſibus. Interim Albertus Reginoburgenſis epiſcopus, frater eius Berchtoldus Bathauiæ deſignatus pontifex, Weilhardi iuxtà Braunauu pagum & ſyluam Boiariæ in Norico inuadunt, vaſtant, depopulantur, agricolas ſpoliant, mille & quinquaginta pecora abigunt. Ottonem ſuis ſuppetias laturum, obſidionem ſoluere cogunt, Obernberg, quod iam obſidione liberatum erat. deducere conantur. Adelramus ab Vtendorff, Orthulfus de Wald, Hainricus de Ror, aliique proceres Boiorum, qui in Norico habitant, vexillo templi in Neukirch. quod diuo Vlrico dicatum eſt, rapto, priores ad Obernberg perueniunt, ſeque condunt. Epiſcopos cum præda accedentes, ſeq; iam in portu nauigare, credentes, cum iam arcem intraturi forent, de improuiſo adoriũtur, ſtatimq; eos in fugam conijciunt, fugientes vſque Marchiæ Luppiam perſequuntur, prædam omnem recuperant. Epiſcopi fuga elapſi ſunt, frater eorum Sigmarus, duo fratres Merſpeckij, Wilhelmus Prampeck capti, in vincula coniecti, Burckhuſium deducuntur.

Bathauiam Otto Boius recepit.

Interea Bathauia, quò Albertus Boiemus confugerat, Vlrico Furtario prodente, & Rudigero ex arce erumpente, ab Ottone duce Boiorum recipitur. Albertus vix euaſit, & ad Conradum Waſſerburgenſem auunculum ducis elapſus eſt. Dux Boius Waſſerburgenſi auunculo ſuo, niſi Albertum reddat, bellum indicit: quod cum ille detrectaret, Waſſerburgium obſidet, centum vnde viginti dies, tandem expugnat, Conradum omnibus vicis, caſtellis exuit, ipſum cum Alberto Boiariæ finibus extrudit. Ludouicus verò filius Ottonis Teiſpach caſtellum Reginoburgenſis epiſcopi obſidet, capit, diruit, ſolo æquat, foſſam complet. Lapides ad Dingelfing deducit, ſuperiorem vrbem extruit. Albertus rurſus Bathauiam intrat: Otto eò copias mouet, vrgente itaque Rudigero ex arce foris duce, pleriſque ciuium, atque ſacerdotum cum his ſentientibus, perpaucis

Boiemo

Boiemo fauentibus,ciuitas ab Ottone & Rudigero accipitur. Albertus comprehenſus periurij,ſacrilegij,perfidiæ,impietatis condemnatur,viuo cutis detrahitur, ita quidam in Annales retulere.

Albertus viuus excoriatur.

Nam & dictum in Bathauenſea vſurpatur, ideo lupum cruentum pelle exutum eorum inſigne eſſe,quod epiſcopum viuum deglubuerint: monſtraturque lapis,vbi hoc factum ſit,qui ſanguinarius inde cognominetur.

Inſigne Bathauenſibus lupus excoriatus.

Mihi quidem non fit veriſimile,nec verum arbitror. Non tamen negauerim, Albertum hunc admodum crudeles pœnas violatæ pacis,temeratę fidei dediſſe,vnde & prouerbium ortum crediderim, quo cutem eius nominamus,quem citò ob facinora,ſupplicia ſoluturū ominamur.

Prouerb.

Eadem tempeſtate noui epiſcopi, Philippus Iuuauenſis cum collegis ſuis Seccouienſi atq; Chiemenſi,Albertus Reginoburgenſis, Conradus Fruxinenſis concilium iuſſu Innocentij cogunt,ac Myldorffij coeunt. Poſtulabat ab illis pontifex Romanus, vt Ottoni, niſi ab Imperatore Friderico, Conrado Cæſare deſciſceret, ritu ſacrificijs ſolenni interdicerent. Epiſcopi Ottonem ad ſe miſſis oratoribus accerſunt,eidem mandata Pont. Max.aperiunt. Hiſce auditis,regulus Boiorum, Quid vultis? (inquit)vos mihi priores bellum indixiſtis,ego coactus ad Ro.epiſcopum ꝓuocaui, iuſſuq; Gregorij Pont. Max. armis mea tutatus ſum. Hoc mortuo,Romanum epiſcopum Antichriſtum eſſe prædicaſtis:egoq; deſerta primarij ſacerdotis ſecta, ad Imperatorem defeci, vos ſuaſiſtis, vobiſcum pacem inij Nunc rurſus bellum vobis placet:magis varij,atque mutabiles eſtis homine triuiali. Cur ſic inepti ludificamini Chriſtianum populum veſtra puerili ſententia? Aequum iniquum eſt. Quod modò fas erat,modò nefas eſt. Nolo, volo, quod dictum,indictum eſt.quod modò ratum erat,modò irritum eſt, mendacio creditis, iniquitati conſentitis. Vento fortunæ circumferimini,aut nunc,aut antea erraſtis. Pacem inire cum optimis principibus ſuaſiſtis,parui libenter, veſtris conſilijs pacem atq; fidem ſeruabo. Repugnantia nunc docetis, atq; more magis verſutorū,atq; argutorū hominū, quàm ex æquo atq; bono poteſtati reſiſtere. His à quib. beneficijs collocupletati ſumus, ingratiſſimos eſſe iubetis: decernite vos,quid nam æquum ſit. Hominibus ne diſcordiarum fallacibus fabris, an Chriſto concordiæ authori obtemperabo? Qui gladium acceperit,gladio pereat. Qui ſitis,opera veſtra oſtendunt: opes,potentiam,diuitias,honorem,voluptates,munera concupiſcitis,appetitis,adamatis,pro hiſce victi cupiditate, peius Turcis,Saracenis armis decertatis. Diſcordia creuiſtis, oues non paſcitis,gregem diſciſſum deuoratis: non licet Chriſtianis per vos ſeruare pacem. Ego ſuperis fauentibus obdurabo animum,mente obſtinata Thyeſteas veſtras preces, dirasque deteſtationes nauci faciam.Ad Chriſtum ſeruatorem noſtrum prouoco, qui tales phariſæos nobis vitandos prædixit: & veſtris innominatis verbis ſe bene precaturum pollicetur. Quemadmodum deus immortalis,nec cōparandus quidē ad mortales eſt: ita dū à vobis cōdēnamur,à Chriſto domino,deoq; noſtro, qui vobis veſtros mores ꝓbè cantauit, abſoluimur. A quo ſacrilegū hoc genus hominū manus ſceleratas, impias abſtinebunt, qui ne Chriſto quidē authori noſtro pepercerunt? Et quia eſt ille,qui ſacricolas huiuſcemodi viuos cū liberis & vxorib. cōbuſſit? atque illo egregio facinore,ea ſumma pietate Deo Opt Max.perlitauit,adeò vt regnū Palęſtinę non ſolum ſibi,ſed & poſteris ſuis ꝓmeruerit? Hæc vbi Otto dixit,diſcedit,atq; cū Conrado Cæſare Dornbergium obſidet: ſacerdotes qui Myldorphij erant,rati illū vera dixiſſe,cum eo in gratiam redeunt: execratione pontificali eundem expiant,induciæ ad Cal. Maij fiunt. Moritur eodem tempore Hermanus Auſtriæ,Stiriæq; regulus,quarto Nonas Decemb. Neoburgij ſepelitur, duos liberos reliquit,Fridericū & Agnetē.

Hermannus Auſtriæ & Stiriæ dux moritur.

Otto Boiorū filiū ſuum Ludouicum cum exercitu fines Auſtriæ,olim ab Boiariæ occidentali auulſæ,intrare,ſub ditionem redigere, Noricos Vindelicis rurſus coniūgere iubet. Linczium,Anaſſus,finitima oppida Ludouicum accepere. Verum Ottocarus filius Wentzeslai regis Boiemiæ ducta Margaretha Friderici Auſtriaci ſorore,Auſtriam iure affinitatis occupat.Pro Stiria cum Bela Vgrorū rege diſceptauit:is Petauionem & finitima oppida receperat. Berchtoldus tum Franciſcanus,Reginoburgio ortus,clarus integritate vitæ, atq; Chriſtianæ eloquentiæ orator inſignis fuit,ſexaginta amplius millia hominum eius conciones frequentaſſe literis ꝓditur, eius ſepulchrum adhuc non ſolùm incolis,ſed & Vgris venerabile,Reginoburgij in templo Franciſcanorū oſtenditur.

Berchtoldus Franciſcanus

Dum autem talia fiunt, Conradus Teltzuer epiſcopus Fruxinenſis,magiſtratibus ducis iniuria,atq; damno(vt fit)affectus, diram deteſtationē inuitis ac aduerſantib.myſtis in regulum Cal. Maij redintegrat,ſacra fieri publicè,humari mortuos,aqua luſtrari in ꝓuincia Fruxinenſi vetat.

Conradus Teltzner.

Albertus quoq; Reginoburgenſis pontifex ciues vrbis locupletes quinq; & quadraginta, quòd rebus Imperatoris ſtudere non deſiſterent,fraude cepit,cathenaq; vinctos ad Srauff deduxit.

Albertus epiſcopus Reginoburg.

Conradus Cæſar & Otto regulus Boiorū,atq; Rheni moderator, Alberti,atq; miniſtrorū eius prædia vaſtant,diripiunt: Albertum captiuos reddere, imperata facere cogunt. Eius ſocios ſtrage malè mulctant,Reginoburgiū cum copijs intrant. Cæſar more maiorum in æde D.Haimerami hoſpitio receptus eſt. Atq; dum quinto Cal.Ian.cubitū iſſet, nocte in-

Conradus ab Hohenfels.

tempeſta, Albertus qui ſe epiſcopum faciebat, Conradus ab Hohenfels clam in cubiculũ admiſsi, cum antè explorasſent, non plures quã tres in eodem conclaui Cæſareo quieſcere, ſtertentes, vino ſomnoq; obrutos, tenebris adoriuntur, duobus occiſis, [illegible] in vincula coniectis, arbitrantes Conradũ cæſum eſſe, abeũt. Wilpeckium Sueuum [illegible] obuium, interficiunt. At Cæſar ſub ſcamnum prorepſerat, ibiq; deliteſcens euaſit. Deinde epiſcopum, percuſſores, Vlricum monachorum præſulem, ſocios, hoſtes Reip. iudicat, parricidij condemnat, proſcribit: opes, prædia, D. Haimerami publicat. Verum monachi, qui huiuſce conſcij non erant, pacem à Cæſare centum libris, ab aulicis quinquaginta mercantur. Conradusque accepta mulcta, edictum & tabulam proſcriptionis reſcindit, & vt aliquo piaculo cædes innocentium manifeſta expiaretur, iubet ædificium dirui, ne cruore ſuorum parietes aſperſi appareant, ædiculam ibi à fundamentis extrui,

Capella S. Mariæ, & D. Nicolao conſecrata.

Deiparæ virgini, D. Nicolao dedicare præcipit. Vbi quotidie ſacerdos monachus perlitaret, atq; manes ob pietatem pro principe crudeliter cæſorum placaret. Omnia pollici ſunt monachi, teſtesq; in re præſenti fuêre, Otto dux Boius, Palatij Rhenani procurator, Ludouicus filius eius, Otto Hochburgenſis limitis, Hainricus Burgionũ præfect', Ludouicus maior, Comes ab Otingen, Gottridus Comes ab Hohenloe, ciues Reginoburgenſes, factum anno Chriſtianæ ſalutis M C C L I. menſe Ianuario.

M C C L I. D. Maximilianus.

Extat Conradi diploma, quod ob clementiæ exemplum D. Maximilianus ſeptimo abhinc, dum hæc proderem, anno, ſecum detulit Oenobrigam, aliud nouum exemplar, ex veteri ad verbum exceptum, ſuo diplomate ſignatum monachis reddidit. Cæli in medio tem[illegible] D. Haimerami humati oſtenduntur. Vlricus dignitate mouetur. Albertus capite dem[illegible]to in monachorum ordinem redigitur. Conradus princeps coniurationis [illegible] cœlo tactus ſub dio equitans, interijt. Reliqui conſcij in Boiemiam aufugere. [illegible] propter Schiftenhofen vrbem, atque Tetrarchiam Boiemiæ, quæ mortuo A[illegible]gen abſq; liberis, lege ad Ottonem redierat, Boiariæ Aquilonaris, qua Boiemiæ continuatur, fines inuadit, adeò concordia rara eſt ſanguinis, Chamaborum [illegible] depopulatur, caſas, villas ruſticas exurit, pecora abigit, ferro, flamma in agricolas ſæuit. Conradus Cæſar, & Otto Chamabos petunt, Boiemi per Hercynios ſaltus retro domum cedunt. Interea dum hæc fiunt, mors Imperatoris Friderici ſecundi diuulgatur. Conrad' Septembri Cãpaniã, Apuliã relicta vxore grauida Landshutæ (quæ ſubſequenti anno V I I I. Cal. Aprilis filiũ Conradũ, quẽ Itali Conradinũ vocant, peperit) petit auitũ paternũq; regnum, in poteſtatẽ redigit, ibiq; deceſſit, relicto filio impubere, qui [illegible] os natus duos, menſes ſex à matre Eliſabetha Landshutæ apud auunculos educatus atq; [illegible]tus eſt. Cæterũ Otto reiecta pecunia veteri Reginoburgenſiu, ſexaginta nũmi drachmã

Noua moneta cuſa.

auri valebãt, nouũ numiſma Lãdshutæ ferit, eosq; nũmos, nec alios in Boiaria recipi edicto iubet. Ad eundẽ hiſce diebus Stiriæ proceres de Liechtẽſtain, Erentels, Oſenberg, Diethmarus, & N. de Weiſſeneck cũ mandatis legant, poſtulãt, vt Hainricum filiu cum exercitu in Stiriã proficiſci iubeat, Stirios in eius poteſtate fore. Hainricus annuit [illegible]latis, ſe rẽ ad Belã quartũ rege Vgrorũ ſocerũ ſuũ delaturũ, eius cõſilio omnia [illegible]

Otto filios armis ornat.

ſpõdet. Otto itaq; congregato exercitu Vtini more maiorũ filios armis ornat. [illegible]ſtriã, Stiriã aditurus, in Vngariã ad Belã profecturus petit. Verũ Ottocaro [illegible]nes intercludente, tranſitũq; pernegãte, Francomarti X V. Cal. Octob [illegible] dies cõmoratur. Diuiſoq; exercitu, filiũ in Vngariam proficiſci iubet. Is quod Ottoc. vias intercluſerat, duce Diethmaro ſuperiore, & Menhardo Gorici[illegible]egulo, [illegible] Al[illegible]ti Tyrolij, atq; ope Attilæ Tauriſiani Venetiæq; legato, per vallem [illegible], al[illegible] Noricas, in Vngariã ad ſocerũ penetrauit: ab eo apud Albã Regiã perqua[illegible]

Bela muneribus Stirios ſibi conciliat. Ottocarus partem Stiriæ occupat.

cipitur, ſocerũ de Stiriæ principatu conſulit. Bela ſibimet proxim[illegible] muneribʹ ſibi Stirios cõciliat, cõplures pollicitis allicit, illiq; ita ineſcati ſocerũ genero præferunt, in verbaq; Bela iurant. Ottocarus tamen eandem regionẽ à Bela iure affinitatis, & vi & armis repetere nõ ceſſauit, donec inter vtrumq; ex æquo diuiſa eſt. Porrò Otto dimiſſo filio in Vngariã, cũ altero filiò Ludouico Landshutam repetit, ibiq; ſecundo poſt menſe, tertio Cal. Decembr. expirauit, anno Chriſti M. C C L I I I. poteſtatis verò altero & viceſimo. Liberos quatuor reliquit, Ludouicũ, Hainricũ, Eliſabethã, Sophiam. Corpus eius Schiram funere indicto portatum. Ante ſex quã expiraret annos, ab Innocentio Pont. M[illegible] execratus fuit, quòd illius partes, perinde ac Gregorij tutari, ac defendere recuſaret, vllo cõpelli poſſet modo, vt affinitatẽ Friderici Auguſti, atq; Conradi Cæſaris re[illegible]ret. Albertus quoq; Reginoburgenſis, atq; Conradus Teltzner Fruxinenſis ep[illegible] ille ob Teiſpach à Ludouico filio exciſum, hic propter libertatẽ eccleſiaſtic[illegible]riũ, venationes, ſeruitia, eidẽ diras dixere, inuitis tamen myſtis. Multa data [illegible] inuicem per duodecim annos damna, ſæpius in cõcordiã redierunt, ſæpius [illegible] eſt. Ipſe tamen Otto ducatum Boiariæ nõ parum auxit, & collocupletauit. [illegible] comitum à Bogen, Windberg, Andechs, Damaſiæ, Huhẽuuart, Phalay, item [illegible] Pleinting, Libanauu, Waſſerburgium, Belaunos infiſcauit, cum reguli abſq; [illegible]

ceſſiſſent: quorum originem, ſobolem, caſtella, regias, explicare pro ſuſcepti operis inſtituto neceſſe eſt: Bogij ſunt pagus, oppidum, arces, montes, flumina duo orientale atq; occidentale Boiariæ ſeptentrionalis, qua Boiemiæ contermina in Hercynio ſaltu. Vnde ea regio Boiorum cognomen ſortitur. Nam figuratè communi vocabulo Valda, hoc eſt, ſylua, nempe Hercynia nuncupatur. Horum regulorum fuiſſe, quicquid ab hoſtijs Regni fluminis atque Reginoburgio ad hoſtia Iliſſi, Bathauiamque; inter Danubium Boiemiamque interiacet, reperio: Falckenſtain, Mitternfels, Windberg, Weiſſenſtain, Flinſperg, Naternberg, Bledling. Item in Boiemia Schuttenhofen, in altera Danubij ripa Iſenhofen arcem, atque vicum ad hoſtia Iſaræ poſſederunt. Primum Harduicum (filium Babonia Abuſini numeroſa ſobole præter ſolitum, inclyti, cuius ſæpius mentionem feci) fuiſſe conſtat, Imperator Hainricus tertius Cæſar Auguſtus exoratus ab Agnete Auguſta coniuge ſua, contulit Harduico in Tetrarchia Hainrici pago Nariſcorum bina prædia VVolffhramſdorff, Linderonæ, Ratomariti.

Comitatus à Bogen. *VVald.* *VVolfframſdorff.*

Signum Dn. Hainrici regis inuictiſſimi Romanorum Imp. Aug.

Gunrherus Cancellarius vice Luitholdi archicancellarij, & archicapellani recognouit.

Guntherus cancellarius.

ΕΙΔΑΙΑ ΓΙΝΘΕΡΙΟΥ ΚΑΝΚΕΛΛΑΡΙΟΥ.

Datum XVIII. Kal. Maij, Anno Chriſti M. LIV.

Hainrici tertij Deſignationis XXVIII. regni XV. Imp. VIII.

Actum Ebilezdorff.

Harduico duos filios aſſignant, Fridericum, vt Germani, & Græci vocant Boethium Reginoburgenſem, & Afouinum à Bogen. Fridericus ab Imper. Hainrico III. Cæſare Aug. impetrauit hos vicos ob deuotiſſimum obſequium, in limite Chamabo, Grabatum Furt, Mazelimum, Tichenobergomum, Traſonodoryphos, Bochobergomum, Sichouiam.

Signum Dn. Hainrici IV. Rom. Imp. Aug.

Hermannus Cancellarius vice Bezelini recognouit.

Datum V. Idus Aprilis, anno Chriſti M. LX.

Regni Hainrici XXXII. Imperij III.

Actum Reginoburgij.

Idem Fridericus ex Adelhaide tulit Vlricum ſacerdotem, & Fridericũ minorem, fato conceſſit anno ab orbe ſeruato M. CIV. Fridericus iunior, cuius vxor Iuditha Theobaldi Vogburgenſis filia, abſque liberis defunctus in Palæſtina, cum eo profectus eſſet cũ Conrado Cæſare anno Salutis M. C. XLIX. Hieroſolymis ſepultus eſt. Afouinus verò vir bellicoſus, Boienorumq; terror, eoſdem in Boiariam incurſitantes (vti adhuc factitant) tribus prælijs fudit, ibi Abietem in modum trophæi excoluit, cruceq; ſecuri inciſa dedicauit, quæ vulgo Afouini poſtea Abies cognominata eſt. Filius eius Harduicus ſecundus, nurus Luitgarda, nepotes Berchtoldus, & Albertus primi. Hic Heduuigã filiã dynaſtarũ Pictauiæ, atq; Celeiæ Charionum, Neoburgij Vindelicorũ, Schardingij Noricorũ vxorem duxit: Altaichium ſuperius à progenitoribus conditum, cum Friderico conſanguineo ſuo immunitate donat, monachis cooptandi magiſtrum poteſtatẽ facit, anno Chriſti M. C. XXV. primo Lotharij regis Saxonici III. Idus Dec. Teſtes per aurem more Noricorum tracti Fridericus aduocatus Reginoburgenſis, Albertus Venedobergomum arcem inferioris Boiariæ in templum commutauit, diui Nordperti ſacris dedicauit, obijt anno Chriſti domini deiq; noſtri M. C. XLVII. Maiores eius in Altaichio ſuperiore, ipſe cum ſobole Venedobergomi humatus eſt. Tres filios Heduuiga eidẽ pepetit, Harduicum tertium, Albertum ſecũdum, Berchtoldum eiidem ſecundũ Harduicus atra bile percitus vitam finiuit. Albertus ante fata parentis in obſidione Phalaiæ ab orbe vindicato anno 1140. ſagitta percuſſus interijt. Berchtoldus admodum diues, paciſque ſtudioſus à patre Alberto principatum per manus accepit, ex Luitgarda Albertum tertium procreauit: is ab reſtituta ſalute natus eſt anno 1165. ex Laodamia Boiema vxore ſuſcepit tres filios, Luitpoldum ſacerdotem, Berchtoldum tertium, & Albertũ quartum, cum vixiſſet annos tres atq; triginta, obijt, ſuperſtites filios reliquit. Berchtoldus in Ægypto aquis obrutus eſt. Albertus vir inquietiſsimus crebris bellis finitimos omnes laceſſiuit fugientibus incolis ob bella, regionem penè ad ſolitudinem redegit. Vxor eius Richiſſa, abſq; liberis tamen deceſſit 18. Kal. Februarij, anno Chriſtianæ æræ 1242. Opes eius ad Ottonem regulum Boiorum, fratrem eius vterinum redierunt. Hæc ex diplomatibus Altaichij ſuperioris & inferioris, Venedobergomiq; excepi. Horũ ſobolem eſſe regulos, qui ad lacum Benacum in confinio Germaniæ atque Italiæ habitãt, atq; de Arcu ab Italis appellantur, vulgus credit. Vltimus Albertus profecturus militatum in Aſiam atque Africam bonorum Luitpoldi ſacerdotis fratris, & vectigalium, quæ oppidum Bogiorum penſitabat, monachos Altaichij ſuperioris hæredes ex quadrante inſtituit. Teſtes, Gebhardus maior aulæ de Memna, Hardulcus ab Egia, Albertus He-

Fridericus minor. *Abies Afouini.* *Harduicus.* *Ludmilla aliàs dicta.* *Richiſſa Alberti vxor.* *Albertus vltimus Comes de Bogẽ.*

giopagus, Rapotho Mennius, actum Naterbergij octauo Calendas Aprilis, Anno Chriſti milleſimo ducenteſimo vigeſimo primo, regnante Friderico Imp. feliciter. Damaſia (cuius Strabo meminit) arx, ciuitasq; quondam Lycatiorum, nunc templum, atq; oppidum in ſuperiore Boiaria, propter lacum Ambronem Vindelicorum, Occidentem, Meridiemq; ſpectat. Ex aduerſo Andechs, quæ item alia quondam arx, ædes ſacræ nunc
VVolffratzhauſen. ſunt, flaminum Auguſtalium, & monachorum. In eodem tractu, Wolffrazhauſen arx, & vicus ad confluentes Liboſæ, atq; Iſaræ, ſupra Monachiũ quindecim millia paſſuum
Langkam Monaſteriũ Ciſtercienſis inſtituti. cubat. Hohenuuart quoq; vicus, atq; arx quondam altiſſima, nunc fanum ſacratarũ virginum, Bario amne ad decimum ab Ingolſtadio lapidem alluitur. Tetrarchæ hi Boiorũ locupletiſſimi fuère. Poſſedere in Boiaria veteri, & libera contermina Franciæ in Germania magna Voethos, vbi in agro Bambergenſi apud Longiochamos eorum Muſeolea oſtenduntur. In ſuperiore Boiaria, atq; Vindelicia obtinuere ſubiecta alpibus peninis, Matronam diuo Petro dedicatum montem, Tigurinos, Schiratium ſaltum vbi fontes Iſaræ ſunt, Beurn, Wolffratzhauſen, Andechs, Damaſiam, Hohenuuart, Anguſtias Alpium Noricarũ, Tridentina iuga, Oeni vt appellant, vtrãq; vallem, & finitima loca, qui nunc ſunt Tyrolij. In Norico iuxtà Chiminum lacum Boiorum maximum Burgili, Sei, Graſſij dicto audientes fuère. Eoſdem præfectos prætorio Burgundiæ, Hiſtriæ limitis duces, Croatiæ, Dalmatię (quem ducatum Meraniæ ab vrbe maritima nuncupãt) pręſides fuiſſe cõſtat. Gens Andechiſia authorem generis ſui nuncupat Ratholdum filiũ Imperatoris Arnulphi Cæſaris Auguſti, illius filius Rathbotbo, hunc ſoboles excipit di-
Stirps comitum ab Andex vnde Hohenuuart monaſterium. uius Ratho, & Hatta mater D. Conradi Conſtantiæ epiſcopi, atq; Fridericus primus, qui in Palæſtina obijt. Ratho cuius adhuc memoria, atq; nomen ſacroſanctum eſt Boijs in Ambronis ripa ſepultus eſt, in templo quod ipſe ab orbe ſeruato anno 9,4. cõdidit. Aribo deinde regnat, Seum fanum D. Benedicto, haud longè à lacu Chimino extruxit. Is
Aetl Monaſterium. Gebhardum primũ epiſcopum Reginoburgenſem, Aribonem Archiepiſcopum Mogontinum, Rathbodum, atq; Fridericum ſecundũ ꝓcreauit. Gebhardus & Rathbotho Tierhauptem Lycatiorũ templũ monachis dicauere. Rapothonis, & Hemmę filij Orthulfus, & Willetruda Hohenuuart in ædem ſacrã cõmutauere, fœminarũ ſacratarũ ibi collegiũ inſtituere. Fridericus ſecundus ex Ghunegunda Luitpoldum tulit. Luitpoldo Arnulphus amiciſsimus Imp. Hainrici 4, atq; Fridericus 3. cognamẽto Rocho orti ſunt.
Schuuartzvvald. Ille Aetl templũ in ripa Oeni ꝓximè Waſſerburgiũ cõdidit, D. Benedicti ſacris initia-
Dieſſen Monaſterium. uit. Ibi cũ vxore Giſala ſepultus eſt. Frater eius in Hercyniæ ſaltu, quem veteres Heluetiorũ, nunc Nigrum vocamus, in æde D. Blaſij humatus eſt. Arnulphi filij Poppo Berch-
Amberens vallis. roldus primus, Otto Wolffrathuſius, & Gebhardus. Hi Damaſiam in templum vertere. Item aliud fanum Benedictinis in Matronæ montis vertice conſecrarunt. Otto Wolffrathuſius ex Adelhaide Hainricum epiſcopum Reginoburgenſem. Ottonem ſecundũ progenuit. Ab hoc, & vxore eius Laurita ſunt Otto (cuius vxor iuſtitia adhuc religioſè colitur) Luitpoldus, & Hainricus, hic abſq; liberis obijt anno Chriſti 1158. Wolffratzhauſen ad Andechs redijt. Berchtoldus primus Sophiam ab Ambergthal duxit, Berchtoldum ſecundum hæredem reliquit. Is deinde ex Agnete Neoburgenſi Berchtoldũ tertiũm Hiſtriæ Marggrafium, Ottonem epiſcopum Bambergenſem, diuam Machtyldam virginum ſanctarũ maximam, atq; Euphemiam, Giſalam Diethboldi Bergenſis reguli coniugem, Vlrici Theobaldi Bathauenſis, Ottonis tertij Fruxinenſis epiſcopi matrem procreat. Berchtoldus tertius anno Chriſti 1188. Otto verò octauo deinceps anno deceſſit. Ab illo, & Heduuiga naſcuntur Berchtoldus quartus, dux Dalmatiæ, Poppo epiſcopus ſucceſſor patrui Ottonis, Machtylda Goricia. Quartus cum Imp Friderico I. arma
Berchtold. 4. Comes ab Andechs. in Aſiã mouit, obijt æræ noſtræ an. 1244. Ex Agnete Auſtriaca filia Hainrici ſex liberos, quatuor mares, duos pontifices, & duas fœminas progenuit: Berchtoldũ patriarcham Aquileiæ, Eckbertũ pontificẽ Bambergenſem, Ottonem I. Burgundiæ Palatinũ, Gertrudin Andreæ regis Vgrorũ vxorem, matrem D. Eliſabethæ, diuam Heduuigam Poloná, Hainricum Hiſtriæ præfectum. Is reus parricidij, quòd Philippus Cæſar eius conſilio cæſus eſt, viginti annos exulauit, reuerſus domũ Graſſę ꝓximè lacũ Chiminum obijt, anno 1228. Eckbertus decimo deinde anno, Otto ſexto ex hac vita migrauit. Ipſe & vxor
Otto & vxor eius Beatrix. eius Lanckhaim contubernium condidere, vbi ſepulti. Ab his ſunt Otto vltimus. Agnes vxor Friderici Auſtriaci, illeq; anno ab humana gente liberata 1248. abſq; liberis perijt
Plaſſenburg. Plaſſenburgij, arx eſt Boiethorum ſubdita Norinbergenſi præfecto. Quidá toxico ſublatum, alij ferro ab Hagere, cuius vxorem cõſtuprarit, necatum tradunt: verum ne id ſit, an ad leniendam tam crudelis cædis inuidiam cõfictum, tùm quoq; cùm magis liquere poſſet, incertum fuit. Berchtoldus Aquileiæ patriarches ægrimonia contabuit, quatuor duntaxat annos nepoti pientiſsimo ſuperſtes fuit. Opesq; horum principum à finitimis velut præda, atq; manubiæ direptæ ſunt, Otto Boiorum regulus in Vindelicorum planicie, ſubdita Alpibus, in Norico Graſsios, Burgilos, Seos, Mænardus Goricius, cuius amita ab Andechs erat, intra Alpes vallem Oeni ſuperiorem inferiorẽ, Atheſinos, Tyrolios

occu-

occupauit, Boethos in Germania magna, in Septentrionali Boiara quatenus continuatur Franciæ antiquæ, Hercinoq́; iugo, quod Turogos, vnde cognomen habet, à vetuſtis Boijs, & Francis diſterminat, partim præfectus vrbis Norinbergenſis, partim pontifices Bambergenſes, atq; Würtzbergenſiũ vendicarunt. Dalmatiã, Croatiã, ducatũ Meraniæ vocabant, Hiſtriam Veneti intercepere. Bela tamẽ quartus Vgrorum rex, ex gente Andechiſia maternam ducens originem, eius proles atq; ſucceſſores pro Dalmatia, atque Croaria cum Venetis armis diſceptarunt, vi decertarunt, titulotenus adhuc eas regiones poſſident. Burgundiam præripuere Franci occidentales. Phalaia caſtellum ſuperioris Boiariæ, quod præterfluit Mangualda flumen, nunc Achamſtain vocatur ab equitibus Boijs, qui illam nunc obtinent. Phalaienſes ſoboles ſunt, Schirenſium, atque Dachuni Tetrarcharum. Nam Otto filius Arnulphi primi Dachunenſis reguli, fratri Cõrado Dachunum reliquit, ipſe Phalaiæ habitauit. Bernried in Vindelicia, in alpibꝰ verò Noticis Gryſſam, collegia myſtis Atelianis inſtituit. Progenuit ex Adelhaide Conradum, atq; Gebhardum, hic ferro petijt: ab altero ſunt Contadus & Otto, qui occiſus eſt. Contado & Machtylda ortus Otto qui anno æræ noſtræ 1178, natus eſt, eodem die, quo patruus eius cognominis interijt, abſq; liberis ſexagenatius obijt. Bona eius relicta ad duces Boiorum redierunt. Hala oppidum Noricorum in valle Oeni inferiore, quinq; millia paſſuum infra Oenobrigam: Waſſerburgium verò, quæ & Hochodunum vrbs Vindelicorum in ora Oeni, habuere ſuos dynaſtas, qui vnde genus ducant, nondum cõpertum habeo. Primum quem ego quidem reperio, Variomandus eſt. Is Vogtherreit templo D. Haimerani Reginoburgenſi dono dedit. Ibidem eius Muſsoleum extat in porticu. Obijt ab orbe ſeruato anno milleſimo ſuper decimum. Ei ſucceſſere filius, nepos, pronepos cognomines Angelbert dicti. Aetlædem D Benedicti ſacris dicatam, à principibus Damalianis conditam, à Friderico Rochone ad egeſtatem redactam, adeò, vt duntaxat tres monachi ægrè alerentur, refecit, collocupletauit. Lindburgium prætorium ſuum quod proximè cubabat, ſolo æquauit, quod ocio, & ſolitariæ diſciplinę ſtrepitus ciuiles officerent. Waſſerburgium cum omni famulitio migtauit, de cætero ibidem habitauit Vxor Machtylda, quæ cũ filio Gebhardo adoleſcẽtulo, duab. filiab. anno 1169. Reicherſpergij ſpreta populari vita ſub iugum religionis D. Aurelij Auguſtini miſſa eſt. Theodericus filius eius ex Hælica Heduigam, Machtyldam, Agnetem vxorẽ Ottonis de Wittelſpach 4. ducis Boiorum, Gonradũ atq; Theodericũ tulit. Hic abſq; liberis obijt. Ille cũ Chunegunda vxore, quòd ſterili fruerẽtur matrimonio, Otionem ſororis nepotem hæredem inſtituit. Verùm ab eodẽ quòd Imp. Friderico 2. dicto audiens non eſſet, Boiariæ finibus pulſus eſt, anno Chriſti 1247. exulem in Vngaria vitam finijſſe aiunt. Liebmau arx eſt Boiorum, atq; Noricorum in ora Iuuaui ſupra Burckuſium, ſuos habuit regulos, gentiles veterum Charionum Tetrarcharum. Nam Sigefridus Carnoburgenſis, & Rapothonis Artenbergenſis ex Hizila Sigefridum ſecundum progenuit. Huius vxor Adelhaidis, filius Hainricus epiſcopus, Sigefridus tertius & Otto. Horum coniuges Chunegunda, & Euphemia, tertij filius Bernhardus, qui anno Chriſti 1229. obijt abſque liberis. Libodunum Boiariæ principes occupant. Illi omnes apud Seos ſepulti ſunt. Artenbergium arx eſt inferioris Vindeliciæ, inter confluentes Oeni, & Danubij ſita. Pleinting verò ciuitas haud procul in ripa Hiſtri in vicum abijt, tranſlata ad tertium ferme lapidem Viltzhoſium. Illic quondam Quintanorum colonia Romana inſignis, villæ nunc ſunt nomen ſeruantes. Carnoburgium arx, oppidum in ora Noricorum Oeno alluitur, inter Medullum, atque Waſſerburgium, olim Hochodunum, atque Carnodunum ciuitates Vindelicorum cubat. Horum caſtellorum, vrbium reguli ab Angelberto nobiliſſimo Charionũ legato naſcuntur. Is & eius vxor Vta apud Seon Boiorũ Monaſteriũ in Norico humati ſunt. Horũ filij Vlricus dux Charinorũ, Angelbertus Carnoburgẽſis limitis præfectus, Rapotho Artenbergẽſis. Angelbertus abſq, liberis obijt, cũ vxore Machtylda in cõditorio parẽtũ ſepultus eſt. Rapotho fratri Angelberto ſucceſſit, ex Eliſabetha vxore ꝓcreauit Rapothonem ſecundum Carnoburgẽſem, & Hainricum Artenbergenſem: obijt æræ Chriſtianæ anno 1190. vxor eius quintodecimo deinceps anno: ambo humati ſunt Bainburgij, quæ arx olim in Boiaria Noricorum ad racides Curuancæ montis, & cõfluentes Azali, atq; Trani ſita eſt, nunc in collegium myſtarũ Auguſtinianorũ cõmutata eſt. Hainricus is dei gratia Comes Artenbergenſis, fratrib. diuæ Margaritæ Oſterhoſen donat vectigal apud Vilshoſen ciuitatẽ, an. Chriſti 1236. Datũ Vilshoſen XV. Kal. Octob. Eius poſteri adhuc vetuſ cognomen ſeruant, & in Boiaria omnium Boiorum nobiliſsimi ſecundum regulũ cenſentur. Rapotho ſecundus Machtyldam ſororem Ludouici ducis Boiorum vxorem duxit. Atq; anno Chriſti 1209. occiſo Ottoni à Wittelſpach, prætorio Boiariæ, ſuffragijs Boiorum præfectus eſt. Qui tum ſummus honor ſecundum præſidem erat, dignitate cæteros antecedebat, Vicariam operam, & curam prædiorum Cæſarianorum, fiſcique procuratorem præſtans Imperatori. Præfectura tamen huiuſcemodi, & ſicut vocabant Landgraphos, ac Pala-

Turinger Vvald.
Bela 4. Vgrorum rex.
Comites à Phaiay.
Dachaw Schwern. Bernried. Grieſſ bey Poten.
Variomãdus Vvarmund.
Machtylda Comitiſſa.
Sigefridus.
Ærtenberg Pleinting.
Carnoburgium.
Oſterhoſen. Vilshofen.
Rapotho ſecundus.

Fanenlehen et Fanolehen. Kuni:ſteur.

tijgraphos, omnis ſublata eſt, Maieſtate tum Imperatoria domeſticis ſeditionib. in ordinem redacta. priuati quiq; peculatores, ꝓxima ſibi prędia regia, atq; ærarij publici vectigalia, æs militare, quod Fanenlehen nuncupant, occuparũt. Cenſus quoq;, quem viritim vniuerſi quotannis penſitabant, & Kunigſteuram vocabãt antiquatus, atq; obliuioné obrutus eſt, adeò, vt ne obulus quidẽ nunc ad Imperarorem iure ordinario redeat, niſi immunes, & vt autumant, liberos extra ordinem tributo onerare velit. Sed ad Rapothonẽ ſecundũ redeo Is eodẽ año, quo dux Ludouicus occiſus elt, ſato conceſſit, relictis duobus filijs, Rapothone tertio, & Hartmanno Carnoburgenſi. Tertius præfecturam Boiorũ Palatinam adminiſtrauit, Meſling, Pleinting, Dachſperg, Reichenberg, Rotenburg, Gieſpach, Marquardſtain, quædã caſtella in Auſtria poſſedit. Coniunx eius Adelhaidis. Ipſe obijt anno ab orbe vindicato 1141, Painpergij ſepultus eſt, Reliquit vnicam filiam Eliſabetham, quæ in matrimonium data eſt Hermanno Veridobergenſi. Is, cum ſoceri caſtella quo minus vindicaret, per fratrem ſoceri Hartmannum ſtaret, cuncta in vtraq; Boiaria, Auſtriaca, occidentali vendidit Ottoni Boiorum regulo, ſoceri ſui amitino: eaq; ille tum lege contractus, tum iure ſanguinis, & affinitatis vendicauit. Hartmannus nono poſt fratris mortem anno abſq; liberis obijt, ſitus eſt cum vxore Eliſabetha, fratre, parentibus Painbergij.

Ludouicus dux Boiorum naſcitur.

Troſtbergium Otto cum filio Ludouico recepit à Painpergenſibus. Ludouicus ſecundus, Idibus Aprilis ab orbe ſeruato 1219. quo Hieroſolyma ab Imperatore Friderico ſecundo capta eſt. Hainrico verò frater eius tertio decimo Calendas Decembris, ſexto deinceps anno.

Hainricus dux Boiaria

Ludouicus defuncto parente, abſenteque fratre in Vngaria, & adhuc apud ſocerum commorante, Hainrico Bambergenſi epiſcopo authore, cum cæteris Boiariæ epiſcopis Alberto Reginoburgenſi, Ottone Bathauenſi, Philippo Iuuauenſi in gratiam redijt, omnium rerum obliuio decreta, resque diuina rurſus publicè procurata, quæ hactenus clauſis templis fiebat. Nam hi epiſcopi ob ſeruitia ſeruitutemque templorum, & æs curatorium, & vt appellant, pro immunitate eccleſiaſtica cum Ottone regulo diſceptarant. Nulli prædia, caſas, villas, vectigalia myſtarum, monachorum, collegiorum, monaſteriorum ſeruire volebant. Porrò Hainricus Philippi archimyſtæ Boiorum ductu, ex Pannonia redit, ducit ſecum Conradum epiſcopum, cum quo authore Philippo in gratiam redijt.

Conrad. rex Sicilia moritur. Mænardus

Eundem myſtæ ſui expulerant, quòd pacem turbaret Boiariæ, atque contra concilij decretum in Fruxinenſi diæceſi ſacrificia pro palàm fieri vetuerat. Vetus quoque moneta Reginoburgenſium recepta, noua abrogata eſt. Inter hæc Conradus Campania, Apulia, Calabria, Sicilia in obſequium redacta, auito, paternoque regno perdomito, ibidem moritur, filio cognomine impubère bimo ſuper ſex menſes relicto, qui in Boiaria Landshutæ educabatur. Mænardus patruus eius tutorio titulo Campaniam Apuliam, Calabriam, Siciliam in fide pupilli continet, atque gubernat.

Innocentius 4. P. M. moritur. Berchtoldus epiſcopus, Vuēzeslaus rex moriuntur.

Eodem quoque anno, cæteris principibus, atque epiſcopis, qui Chriſtiani collegij concordiam, ob opes, potentiam, honorem, res ſanè leuiculas dederant, diuinitùs (ſicut in annales relatum reperio) dies dicitur ab immortali prætore. Nam Innocentius quartus Pont. Max. dum infantis patrimonio inhiat, arma in Campaniam, atque Siciliam vertit, ſubitò expirat. Berchtoldus Bathauiæ pontifex, Wentzeslaus rex Boiemiæ eodem fato rapti, in ius ambulare coguntur. Hiſce enim potiſſimum authoribus bona concordiæ ex Germania, Boiariaque pulſa ſunt, armiſq; ciuilibus tumultuatum.

Diuiſio Boiariæ inter fratres Ludouicum & Hainricum.

At Ludouicus & Hainricus fratres, poſt fata parentis anno altero, menſe quarto, Aprili, atq; Paſchalibus Landshutæ coeunt, principatus inter ſe diuidunt. Ludouicus palatium Rhenanum, atque ſuperiorem Boiariam (cuius vrbes primariæ ſunt Monachium, Waſſerburgiũ, Angiloſtadium) finitima his loca, præfecturam Reginoburgenſium, hoc eſt Rietenburgiũ, Stephaning, Lengenfeld, Rengſtauff, Kalmunt, obtinuit. Cætera, Nariſcos, Freyſtat, Ambergam, Sulzpachium, Dietfurt, Kelhaim, Cham, Monachiũ Hercyniæ, Pfreimbt, Phloſon, Parckſtain, Weiden, Altdorff, Waldſaxen, & huiuſmodi oppida Boiariæ Septentrionalis, quæ eſt in Germania magna, Boiemiæ contermina: Inſuper in Vindelicia Reginoburgium, Straubingam, Vilrzhofium, Landau, Dingolfing, Landshutam, Aerding: In Norico Burckhuſium, Halam, Traunſtain, Vtinu, Branauu, Scharding, Hainricus poſſedit. Ludouicus Mariam ſororem Hainrici Brabantini vxorem ducit, nouáq; nuptam cum Eliſabetha ſorore regina Palæſtinæ Werdeæ Sueuiæ habitare iubet, ipſe ad Rhenum contendit. Nam hanc vrbem, item Laugingen, Hochſteten, Scongauu, Peutlgau, Murnau, Ambergano, finitimaq; loca in confinio Vindelicorum, atque Rhetorum Conradus Cæſar Ottoni ſocero ſuo oppignerauit. Et plerique tum, vti in tanto rerum tumultu fieri ſolet, licentia ciuilium armorum (dum res Germaniæ ſub multitudine tanta principum Friderici, Hainrici Cæſaris filij Auguſti, Conradi, Hainrici Catti, Wilhelmi Bathaui, & factione Romanorum ſacerdotum diſtrahitur) ad omnem audaciam proceſſerant. Qui viribus pollebat, alium opprimebat. Equites rapto viuebant, impunè latrocinia exercebant, vias obſidebant, vltrò citrò commeanti-

bus

bus inſidiabantur: cæteri quoque rapiebant, ſpoliabant, occidebant mercatores, ſacerdotes, ciues, agricolas, vbicunque ſpes prædæ foret. Nonnulli dynaſtæ vectigalia noua commentiebant, tributoq; graui alios opprimebant. Pleriquc excuſſo iugo noui principis, noua moliebantur, Friſij, Flandri imperata facere recuſabant. Nemo erat, qui nutantem, ac propè afflictam Rempub. ſtabiliret: Nec hactenus inuentus eſt, niſi quid opis in Carolo Maximo ſit, actum eſt de illa, ac planè perijt. Sed & regiones, ciuitates liberę, nec non & regna quædam inter ſe tumultuoſius agebant. Has ob cauſas ſexagina ferè, Rheno continuæ vrbes Noueſium, Aquæ Graneæ, Agrippinenſis Colonia, Bonno, Mogontiacum, Vangiones, Nemetes, Argentoratum, Baſilea, Sclecſtadium, Argentuaria, Turici, Freiburg, Breyſach, Weiſſenburg, Neoſtadium, Wimpffen, Haydelberga, Luzelburgium, Francofordia, Oppenhaim, Fridperg, Selingſtat, Bingium, Liuerſpurg, Mylhauſen, Gelnhauſen fœdus ineunt. Ludouicus omnibus ſocietate coniungitur, copias ſimul vnà cum ipſis cogit, atque noua vectigalia abrumpit, prædonum caſtella expugnat, ſolo æquat, latrones excindit, hoſtes in ditionem cogit, quoſdam finibus exigit. Proſperè cunctis vbique ſuccedentibus, vicinos principes, quorum hæc fuiſſe nomina reperio, ad fœdus cogit: Gebbardum Moguntinum, Conradum Agrippinenſem, Arnulphum Treuerorum archimyſtam, Richardum Vangionum, Hainricum Argentoratenſem, Betchtoldum Baſilienſem, Iacobum Mediomatricum pontificem: hoſque Tetrarchas, Conradum, Emichonem Waldgraphos, Theodoricum Elenbogium Cattum, Fridericum & Vthyldam Linios, Berchtoldum Zigenhagium, Popponem, & Sophiam Turogos, Vlricum Ferettium, Getlochum Luneburgenſem, aliosque quos enumerare curioſius nihil eſt operepretium. Dumque hæc apud Rhenum fiunt, Maria vxor Ludouici, quæ vt dixi, Eliſabetha regina Siciliæ Wetdeæ habitabat, binas literas, vno quidem annulo, diuerſa tamen cæra, atra, rubra obſignatas, illas marito, alteras Hainrico Ruchoni decurioni Equeſtri, ſecreta quæpiam continentes mittit. Atque is, qui epiſtolas detulit, errore ſeductus rubra cæra complicatas, Ludouico tradit. Qui lectis literis amatoria agi ſuſpicatus, confeſtim paucis comitatus, diſſimulata re, relicto apud Rhenum exercitu, nemine ſalutato, quàm maximis poteſt itineribus ad vxorem diu noctuque contendit, ſubitò ac inſperatò adeſt. Mox iracundia percitus, nec prece, nec lachrymis ſororis reginæ mouetur, abſque cunctatione coniugem indicta cauſa ad vlterij condemnat, ſecuri percuti iubet. Poſteà veluti conſcius Helicam virginem Prennebergenſem cultello confodit, fœminam admodum nobilem, cuius nomen non traditur, quam Gynecio præfecerat, de turri præcipitati imperat. Proditorem, qui iſtæc ad ſe detulit, primum ferro necauit, facta hæc cædes in Sueuia Werdeæ in arce XV. Calendas Februarij, anno Chriſti milleſimo ducenteſimo quinquageſimo ſexto. Rucho vbi hoc accepit, finibus excedit, literis, atque tabulis vbique ſuam atque Mariæ innocentiam prædicat, delatorum ſcelera, atque flagitia commemorat. Extat epigrammatum ſatis nitens, nunc verò nihil incultius. Ludouicus vt coniugis manes rite conderet, Furſtenfeldium extruxit, Ciſtercienſibus ſacris dedicauit, vbi ipſe cum filijs, & vxoribus ſitus eſt. Monachos ex Allerſpach euocauit. Eadem tempeſtate Hainricus frater Ludouici, tertio in Vngariam ad ſocerum Belam, cum quo non benè Boiemis conueniebat, profectus fuerat. Erat Ottocarus rex Boiemiæ, Auſtriæ atque Stiriæ præfectus, conſanguineus ducum Boiariæ, ſed ob Schittenhofen vrbem Boiemiæ, Neoburgium Vindeliciæ, Scharding, atque Ried Noricorum oppida diſceptabat cum Hainrico, alioqui ipſi iniquus, quòd cum Vgris hoſtibus Boiemiæ ſe inconſulto affinitatem fecerat. Eo igitur in Vngaria commorante, Ottocarus duplici agmine fines Boiariæ vaſtat. Bucho Roſenbergenſis procurator, ſupra Anaſum cum Boiemis finitima ſibi loca Weilhardum pagum Noricum inuadit, vſque Burckhuſium vniuerſa cæde, flamma complet, ingentem vim pecorum abigit, templa, Ranſhofen monaſterium incendit: altera manus Boiemorum Chamabos, Narciſcorum Tetrarchiam ſimile afficit. Rector Boios, vbi iſthæc in Vngaria accepit, domum redit, Stain arcem in ora Oeni proximè Richerſpergium Noricorum ædem ſolo æquauit, Boiemæ, Auſtriæque fines inuadere meditatur: amicis operam nauantibus induciæ fiunt. Iiſdem diebus, Wilhelmus Cæſar à Flandris, Friſijsque inſidijs circumuentis, aquiſque obrutus, cum omnibus copijs deletus eſt. Idcirco comitia Cæſarea in octauum diem ante Idus Ianuarias Francofordiam indicuntur. Coeunt frequentes vniuerſi principes, atque pontifices. Eò Calendis Ianuarijs Ludouicus, atq; Hainricus magnis ſe copijs conferũt. Duo licitabantur de Imperio, maximisq; muneribus, maiorib. pollicitis vterq; ſibi animos principum concitabant. Boiariæ, atq; Rheni præſides Mogontinus, atque Agrippinenſis archimyſtæ, Richardum Anglium, ſpe donatiui, atque ſtipendij, quod elargituros Anglios ſperabant (nam his cum rege Galliæ res erat) ſummo honori imponũt. Hisq; demũ redeuntib. Treuerũ põtifex authoritate regis Boiemiæ, ducis Saxoniæ, reguliq; Brandenburgij, aliorum principum, qui auro corrupti à Gallo erant & aduerſus

Anglum

Carolus V Rom. Imp.
Ciuitates ...

Eliſabetha regina.

Maria vxor Ludouici decollatur.
Helica virgo confoſſa.

Furſtenfeld in Boiaria fundatur.

Hainricus Ludouici frater

Hainricus 13. dux Boiorum.

Ranſhofen monaſterium.

Wilhelmus Cæſar interfectus.

Richardus frater regis Angliæ, Cæſar creatur.

Alphonſus rex Hiſpaniæ fit Cæſar.

Anglum tabulis abſentes ſuffragia ferebant, Alphonſum Hiſpaniæ regem declarabant. Iſq; cóſilio amicorum conditionem acceptauit. Verùm in Germaniam nó venit. Quippe Ludouicus, & Hainricus Boij contractis quàm maximis poterant virib⁹, ad inferioré Germaniam tránſitú faciunt, Richardú Anglum, qui cum quatuor millib electiſſimorú equitum eò peruenerat, ad Aquas Graneas perducunt, in ſolioq; regio octo pontificibus bene precantib⁹ collocant celeberrimo die, quo Chriſtus terrarum deus atq; Dominus de inferis, atq; morte triumphans, in capitolium cæleſte arcemq; diuinitatis redijt.

Richardus Anglus Aquiſgranum venit.

His ritè confectis, Hainricus in Boiariam domum reuertitur: Ludouicus in Gallia, & Rheno finitimis locis ſubſtitit. Ottocarus Boiemus legatos ad Hainricum mittit, illi petút, vt Valentiam Noricorum oppidum, vbi de communibus vtriuſque rebus colloquantur, potius iure, quàm armis diſceptetur, amicorumque conſilio lis componatur, veniat. Annuit poſtulatis Boius: dumque eò proficiſci parat, Boiemus clam copijs contractis, Idib. Augusti Bathauiam intrat.

VVelſ.

Inde Hainrico præter ſpem bello indicto, Villi vallem, pagum Quintanorum inuadit, vicos, agros, caſas, templa diripit, incendit, Landshutam vſque hoſtili animo progreditur. Prope Frunouium caſtra locat. Ludouicus antè quinto die certior factus, & ipſe inſperato adeſt cum electiſſimo equitatu, & militum haud contemnenda manu, quos, vti fit in tali periculo, vndiq; publico edicto ad communem patriam, ad vxores, liberos, ad focos, aras, ſacra tutanda, aduerſus perfidum latronem exciuerat. Frater ergo copijs ſibi coniunctis proximè regem caſtra facit. Legatos ad Ottocarum proficiſci iubet: toties ius ſanguinis ſpretum, toties pacem violatam exprobrat, hoſtiq; nunciat, vt marte aperto ſecum congrediatur, adfore haud dubiè Boijs præſenti numine deum perfidiæ vltorem.

Ottocarus clam aufugit.

Ottocarus repentino Ludouici aduentu perturbatus, ſpatium deliberandi vnum diem (is erat dies Veneris, & nonus ante Calendas Septembris, diuo Bartholomæo feſtus) petit, inducias impetrat. Vbi ſol occidit, intempeſta nocte Rex cum paucis fugam capeſſit, per Myldorff municipium Saliſburgéſium pontificum in Vindelicia, atq; Oeno conterminú, inde per Lauffen in Auſtriam elabit. Exercitus eius vbi ſe deſertum videt, regis veſtigia inſequitur. Hærent fugitánum tergo Boij. Pons Myldorphij cedentium multitudinem ferre non valens, corruit, tria amplius millia hoſtium Oeno ſubmerguntur, natando ſalutem quærentes, haſtis, contis, ſagittis Boiorum, qui ſe ad ripam conſtiparant, à litore arcentur.

VVilhelmus de Gordebrat.

Qui adhuc citra Oenum erant in ora Vindelicorum, pars in turres ſuburbanas euadunt, ibiq; ſe muniunt, atq; tutari conantur. Hi cum equis, atque armis, ſubiecto igne turribus, iuſſu Ludouici concremati ſunt: cæteri in oppido obſidione clauſi, quartodecimo obſidionis die abſque vlla pactione ſe dedunt. Sexdecim Boiemorum, ſeptem Auſtriæ dynaſtæ, præter comites capti ſunt. Ipſorum hæc fuêre nomina: Bocho, & Zemilo, ac Huro Roſenbergenſes, Zemilo Leuchtenburgenſis, Wilhelmus Grodebratus, Wichardus Thirunatus, Schatzla de Fridlam, Ibis Scherichinus, Beneis à Falckenſtain, Bochuzolaus Botitius, Burckardus Clingenburgenſis, Vlricus pincerna, Elenobogius, Ienezo Burgiographus Giæcig. Srilochomilo Nabezodenus, Stiborius Capito, Vlricus Roſotules, Alberto & Hainricus Chunringij, Vlricus de Lobenſtain, Vlricus de Capella, Ludouicus & Albertus Zelochingij, Sighardus Piber.

Legati ad Boiemum de pace.

Hiq; omnes legati in Boiemiam de pace à rege extorquéda miſsi, dato iureiurando, vt ſi non impetrarent, ita demum Landshutam Kal. Februarij redirent; horumque ope, atque conſilio, Menſe Octobri fit pax in vrbe Chamaborum, quo ad Ludouicum. Interim Hainricus Strubingæ atque Mitterfelſij ſubſiſtit. Ottocarus Schardingio, atq; Neoburgio excidit. Ried vicum Noricorum limitaneum in confinio vtriuſque Boiariæ atq; Shittenhofen reſtituit Hainrico. Qui in Boiemiam ad regé pergit, fœdus & amicitiam diplomatibus, & iureiurando confirmat. Inter reuertendum hortatu Boiemi Egram inuadit, Boiemiæq; regno in clientelam dicat, cuius adhuc clientes Egrani ſunt. Hiſce confectis, Gebhardo Hirſpergenſi, qui fortiter aduerſus Boiemos fecerat, virtutis ergò Sophiam ſingularis ſapientiæ atque pulchritudinis virginêm ſororem ſuam, Ludouicus, atque Hainricus dant in matrimonium, ſplendidiſsime eandem dotant, atq; inſtruunt. Ipſa templum Dominicanis Aichſtadij extruxit, vbi cum filijs duobus Gebhardo atq; Gerhardo condita eſt. Sub idem tempus Alexander quartus Pont. Max. pacis atq; morum, quàm armorum, atque belli ſtudioſior, literas archimyſtæ Iuuauenſi, cæteriſq; Boiariæ epiſcopis mittit, quæ adhuc extant. In hiſce ſacerdotes ambitionis, ſtupri, inceſtus, negligentiæ, inſcitiæ, auaritiæ, luxus accuſat, obteſtatur, precatur, minatur, conqueritur, deplorat ſtatum temporum. Vos (inquit) ſacerdotes corruptela, atq; communis pernicies Chriſtianæ religionis eſtis, populus veſtri non diſsimilis flagitia veſtra æmulatur, licentia deteriores facti eſtis, copia rerum vos corrumpit.

Egra in clientela regis Boemiæ.

Publicè in conſpectu omnium, maximo gregis Chriſtiani detrimento ſcorta alitis, nihilo ſecius tamen perfricata fronte ſacrificare audetis. Huiuſcemodi autem ſacris deus, cuncti ſuperi ad iracundiam prouocantur, myſteria dei prophanantur, fames, peſtilentia animorum perglíſcit. Per vos igitur nomé dei malè audit, deuoratis enim pauperes, exedttis,

ditis, occiditis. Veſtro ſcelere pietas rareſcit, flagitia crebreſcunt, ſacra polluũtur, populus decipitur. Deus igitur, qui homines ꝓ liberis habet, vos ſicuti corruptos, & vitioſos, delicatè, atq; luxurioſè patitur viuere, quia non putat emendatione ſua dignos, neq; vos perinde ac bonos, quos diligit, caſtigat vltrà, & aſsiduis laborib. ad vſum virtutis exercet. Vos caducis, atq; mortalib. bonis corrumpi, atq; deprauari ſinit. Vobis ſi quippiam boni facere videamini, hic mercedem tribuit. Ex quo intelligimus, vos deo nequaquam curæ eſſe: quoniam cum peccatis non iraſcitur, & corruptelam veſtram patitur longius procedere, nec plagis, atq; verberib. emendat: opes, regna, potentiam, honorem, ſplendorem vobis largitur, vt rerum proſpera felicitate corrupti in luxuriam labamini, dei præcepta contemnatis, terrenis, atq; fragilib. his bonis eneruati abs diſciplina legis, veritatisq; curſu aberretis, philoſophi prophani, à religione noſtra alieni, nec cœleſti lumine illuſtrati, melius quam vos ſentiunt, atq; præcipiunt. Iuſtus ac ſapiens (aiunt illi) ſua bona diuina iudicat, nec quicquam concupiſcit, ne quem contrarius humanitatis lædat omnino. Nec vllam potentiam honorémve deſiderat, ne cui iniuriam faciat. Scit enim cunctos ab eodem deo, & eadem cõditione generatus, iure fraternitatis eſſe coniunctos, ſe & ſuo contentus, & paruo, quia frugalitatis ſuæ memor, non amplius quærit, quã vnde vitam ſuſtentet. Et ex ipſo quod habet, impartitur etiam non habenti quia pius eſt: pietas enim ſumma virtus, & accidit ex eo quòd voluptates caducas, vitioſaſque contemnit, quarũ opes cauſa appetũtur, quoniam continẽs, & libidinum victor eſt. Nihil tumoris, nihil inſolentiæ gerens, non extollit ſe altius, nec erigit ſuperbũ caput, ſed placidus, cõcors, comis, nulli iniuriam facit, nec ſua quoq;, cum ſibi vi auferuntur, defendit. Illatam iniuriam moderatè ferre ſolet. Faxit Deus Opt. Max. vt nobis tales ſint ſacerdotes, quales hi imperiti ſapientiæ diuinæ, ſapientes deſcribunt. Vbi illiuſmodi multa Alexander perorauit, vetat, ne quiſpiam huiuſcemodi ſacrificulorum ſacrificijs interſit. Datã Idus Februarij pontificatus anno quarto. Idem Alexander quartus eadem tempeſtate Albertum Pitogeum Reginoburgenſem epiſcopum, armorum magis, quàm morũ ſtudioſum, cum Boiemis ſentientem, diſcordiæ mala inter conſanguineos, inter Boios, atq; Boiemos ſerentem, albo pontificũ eradit, dignitate mouet, atq; in ordinem monachorum redigit, præfecit eidem fano Albertum illum Magnum, Germanum Varronẽ aut ſi veritas apertè dicenda, longè Varrone doctiorem. Ortus eſt in Sueuia clariſſimis crepundijs in agro Laugingenſi ex regulis Bolſtadenſib⁹, nihil eũ penitus fugit, omnia perfectè nouit: naturæ ſecũdum Ariſtotelẽ veriſſimus interpres. Legi eius Dialectica, Mathematica, Phyſica, Metaphyſica, Ethica, Theologumera: Et ſi fas eſt dicere Magica adeò exacta, atq; exquiſita, haud aliter, quàm ſi vni duntaxat operam nauaſſet, cætera ne attigiſſet quidem, adeò ſingula in ſuo genere abſoluta ſunt. Non minus Platonis, Epicuri, Pythagoræ, aliorũq; Philoſophorum dogmata calluit, quàm Ariſtotelica. Primus Latinorum, quicquid in Græcis, Latinis, Arabibus, Hebræis, Ægyptijs philoſophis egregium fuit, perſcrutatus eſt. Primus apud Latinos in omnes Ariſtotelis, Euclidis, Petri Lombardi, aliorum huiuſmodi authorum commentaria ſcripſit. Eloquentia ſumma ſuo ſeculo, eruditione etiam noſtro præditus. Eiuſdem commentaria autographa in Lucæ Euangelium, quæ in arce Stauff ſcripſit, adhuc Reginoburgij oſtenduntur. Vbi annum Pontificatu functus eſt, tædio occupationum vltrò cedit, ad philoſophiam, & literas redit. Libet quædam diplomata ab eo data ſubſcribere.

Templũ Dominicanum Aichſtady Alexãder 4 P. M.

Albertus Pitogeus epiſcopatu depo-nitur

Albertus Magnus, Vir vndequaq; doctiſsimus

Frater Albertus miſeratione diuina Eccleſiæ Ratisbonẽſis epiſcopus refert de viſita- I
tione monachorum Metæ, vt Hermannus inferioris Altaichij fecit. Ratisbonæ 1261. O- *Metæ.*
ctauo Kal. Martij.

Frater Albertus miſeratione diuina Ratisbonẽſis eccleſię epiſcop⁹, parochis, decanis, II.
vicarijs decimatum, quæ noualia pendunt, tertiam partẽ Hermãno Altaichij inferioris
Antiſtiti ob officia hoſpitalitatis tribuit. Datum Rarisbonæ pontificatus primo.

Aliud eiuſdem.

Frater Albertus epiſcopus quondã Ratiſponenſis, Apoſtolicæ ſedis authoritate, cru- III.
cis prædicator per Alemanniã, & Boiemiam, pro ſubſidio terræ ſanctæ: Vniuerſis Chri-
ſti fidelib. in Domino ſalutem XL. dies indulgentiarum donat Polligenſi templo in feſto die exaltationis S. Crucis, & Innocentium atq; dedicatione. Datum Pollingen Año Chriſti 1263 tertio Nonas Maij. Obijt anno vitæ octogeſimo, 1280. in Colonia Agrippinenſi, vbi cõditum ferunt. Sed hiſtoriam proſequar. Idem Alexander Philippum Saliſburgẽſem deſignatũ pontificẽ, quòd ſacris initari, ſacrificia facere, pontificalia munera obire recuſaret, dignitate abdicat. Iuuauẽſiũ in collegiũ pontificẽ cooptat Vlricũ Seccouienſem epiſcopum, Philippo, niſi cedat, caſtella, oppida Vlrico reddat, Iuuauenſibusq;, ſi hunc non receperint, ſacris intercidit. Hancq; ſententiam Hainrico Dominicano, quẽ Philippus Chiemenſi templo antè præfecerat iuſſu Alexandri, renunciante, grauiter ædes Iuuauenſis attrita eſt, hic armis, Romæ fœnore. Nam Philippus auxiliares copias ab Ottocaro Boiemo, Auſtriacoque, accepit, Saliſburgium, cætera caſtella, arces cõmuniuit,

Albertus Magnus moritur.

Philip. Pontifex Saliſburgenſis dignitate abdicatur.

muniuit, præſidijsq; firmauit, aduerſarios in exilium agit. Nam armorum, quàm literarum peritior erat. Minas pontificis Max. floccifacit, anilia terriculamenta eſſe cenſet. Chiemenſia quoq; prædia exacto Hainrico, perfidiæq; condemnato occupat. Vgri atq; Boij Vlrici rebus, Auſtriaci, atq; Boiemi Philippi ſtudebant. Eodem anno caritas, atque ſterilitas Boiariam afflixit, fruges, & quicquid floret, læſum eſt. Decem modij Monachij tritici quinque libris, auenæ tribus venierunt. Coloni, vulgus promiſcuum, relictis auitis ſedibus, patrijsq; laribus, in Vngariam frequentes migrant, famem vbertate regionis leuaturi. Agricolæ maximè myſtarum, atque monachorum aufugiunt. Sub idem tempus Eliſabetha uxor Conradi Cæſaris ad ſecundas tranſit nuptias, Mænardoq; Goricenſi, atque Tyrolio Monachij deſpondetur: moxq; armis ornatura à Conrado Fruxinenſi epiſcopo & Gebhardo Hirſpergenſi, cui ſoror Eliſabethæ nupſerat. Nuptiæ deinde in eadem vrbe magnificè regio luxu, pridie Nonas Octobris fiunt. Agnes mater nô interfuit. Interea apud Sophiam Hirſpergenſem alteram filiam, quæ filium Garionatdum pridie ſcilicet, quàm nuptiæ celebrarentur, pepererat, degebat. Eliſabetham mulierem magni animi fuiſſe diplomata oſtendunt, in quibus nihiloſecius, licet prædicto comiti minoris ſortis viro collocata fuerit, tamê ſe reginam appellat: in monaſterio Polling ſeruatur priuilegiû, vbi myſtas eiuſdem fani portorij, Paſſeri, Stiracij, Oenobrigæ immunes eſſet iubet. Caput illius hoc eſt, Nos Eliſabeth dei gratia regina, & Comitiſſa Goricêſis, atq; Tyrolenſis. Aera verò hæc 1263. quarto Cal. Octob. Per idem tempus Ludouicus etiam frater Eliſabethæ, gratificaturus Boiemo, Annam Polonam, filiam Conradi vxorem ducit, & ad domitandos Reginoburgenſes (qui paucis ante annis aui, atq; parentis regulorû Boiariæ iugum excuſſerât, in libertatem ſe vendicarât) in Geirsberg, (quod Vlturû valet montê) è regione pontis lapidei ad læuam in ripa Germaniæ arcê munitiſſimâ extruxit, Landocoronâq; vocitauit: verû accepta à ciuib. pecunia, eam ſolo æquari permiſit. Inter hæc Ottocarus, accitis in cômilitiû Ottone Brandenburgio, Vlrico Charionû regulo, Philippo Iuuauenſi archimyſta fratre huius, cum Vgris pugnauit. Belam Stephanumq; reges, Alberonam Cumanum præſulê in fugam vertit, copias eorum profligat, vtrinq; maxima clades accepta eſt. Hainricus dux Boiorû, Vgris affinitate, & amicitia coniunctus victoris, conata timens, & vt ſunt humana, triumphû ſuſpectum habens, Braunauu clariſſimam ciuitatem Oeno côterminam, in Ora Noricorû reficit, auget, vallo, foſſa de integro, authore Hainrico Rorario intra nouem dies cômunit, turres extruit, prætoriû nouum iuxtà vetus templû ædificat, Oenum Ponte, atq; Vindeliciam cum Norico coniungit. Ditiores agricolas relicto rure, atq; agris, in vrbem atq; nouam coloniam tranſmigrare iubet. Sanguinaria pœnitentia tum Peruſia in Tuſcia orta, homines ſuo cruore non alieno litabant. Nobiles, atq; mercatores primum frequentes coibant, deinde vulgus promiſcuum, ciues, coloni, pueri, ſacerdotes, attoniti, fanatici prouolant. Templatim atq; oppidatim bini more ſacricolarû pcedebât Vbi in côſpectu templum oppidumve erat: præeunte duce multitudinis, diuina carmina côcinebât, hymnos cantabant, cælites placabant, veſtibusq; ſe exeuntes, ſupernè vmbilico tenus nudi, cætera linteo talari tecti, capiteq; ne agnoſcerêtur, operto, ſcutica nodoſa humeros, atq; pectus ſecabant, & crudeliter ſe verberabât, vt Geſalos, hoc eſt, Verberones Germani vocant. Inter verbera hi tres verſus Teutonum lingua reſonabant:

Margin notes: Eliſabetha Conrado Cæſ vidua ad ſecundas nuptias tranſit. — A monaſterio Poling. — Landskron. — Die Geisler.

Jr Schlacht euch ſere
Jn Chriſtus ehre:
Durch Gott / ſo lat die ſünd mere.

Quibus ſe adhortabantur, vt poſthac reſipiſcerent, pietatem colerent, qui ſe tam duriter pietatis ergò cæderent, Modò procumbebant, modò palmas ad ſydera tendebant, & pectora pugnis contundebant. Nec vlla iniuria cæli, viæq; præpediuit, quò minus hæc ſacra cruenta ritè perpetrarent, atque cœptum carperent iter. Itaque imperia dira in ſeipſos, ne ſomno quidem quieto irrogando, quiſque per tres & triginta dies, atque ſemiſſem perdurabant. Tum ſe expiatos ſceleribus, deoq; reconciliatos exiſtimabant, atque demum domos abibant. Plerique bonos, alij, maximè Monachi, peſſimos prædicabât, hæreſeos notam inurebânt, ſuperſtitionem flagitioſam, immodicam, dira ſacra interpretabantur. Alpes iam ſuperarant, ſuperioremq; Boiariam luſtrârant, atque Fruxinum vſque penetrarant. Ludouicus vltrà in ſuo regno progredi prohibuit. Hainricus verò veluti prophanos (ne ſuos omninò fines ingrederentur) publico edicto coercu[illegible]. Inter *hæc Vlricus Iuuauenſibus archimyſta à Rom. pontifice impoſitus, in Pannoniam ve[illegible] a
ad Belam, ac Vgris deducentibus Iuuauiam contendit. Verùm Rathſtad[illegible] in alpib Noricis, quas Taurum vocant, obuiam armatâ manu Philippus venit, profl[illegible] ſtium copijs, datis acceptisq; multis vulneribus Vlricum tandem in fugam v[illegible]

ga elapſus in valle Oeni proximè Aguntum ab Auſtriacis capitur, ad Ottocarumq; deducitur. Sed ab hoc dimiſſus in Boiariam ſe ad Hainricum confert, qui vi Vlricum Iuuauiam deducere conatus, Philippi partes oppugnat, octoq; caſtella ſibi finitima in ditionem redigit: cætera Philippo poſsidente, ac fortiter defendente. Vlricus igitur Iuuauia excluſus, cum æs alienum, quod hac turba contraxerat, diſſoluere, & vnciarum argẽti puri puti quatuor & ſexaginta millia, quibus pontificatum cauponatus fuerat Romanenſibus reddere nequiret, deuouetur. Actus diris Romam petit. Hac lege rurſus deducente eundem legato Romano redire permittitur, vti ſi intra dies conſtitutos pollicitis non ſatis faceret, rurſus inferis deuotus foret. Interea Hainricus inferioris Boiariæ, atque Narciſcorum rector, precibus Ottocari ſatigatus in Vngariam nauigio ad Belam ſocerum, quarto proficiſcitur. Vgros, atq; Boiemos in gratiam redigit, his ſanguine, illis affinitate coniunctus erat: Viennam reuertitur, ibi cum Ottocaro Paſchalia celebrat, inde in Boiariam reuertitur. Eiuſdemq; anni duodeuiceſimo Calendas Ianuarij Bathauiæ cum Ottone epiſcopo fœdus init. Nam ob limites ſæpius inter ſe armis diſceptarant. Ouetobergomum, duæ ædes in nouo oppido epiſcopo traduntur, ipſeq; ſacerdos Begenſi, Artenbergenſi tetrarchijs, præfectura prætoriana Boiariæ cedit. Monetam vtriuſq; recipiendam decretum, arbitri fuere Fridericus vrbis Norinbergenſis præfectus, Albertus Halluſius, Hainricus Rotuueck, Otto Fraunbergenſis, Hainricus Pholius, Grimoldus Priſingius, Hainricus Rorarius, Vinomarus Eſulo, Hartolmius Vinozeron, Richerus ab Aham, Hainricus, Harthoecius, Otto Trauner. Eodem tempore Ludouicus frater Hainrici, ſuperioris Vindeliciæ, atque Rhenanæ oræ procurator, arma aduerſus Mareſcalcos à Bappenhaim mouet, Wiſſenburgium vrbem Narciſcorum capit, diripit, exurit. Moritur tum Alexander Pont. Max. imperio pontificio Vrbanus quartus Gallus genere imponitur. Is popularibus ſuis quàm Germanis, atque Sueuis amicior, Carolo Andium regulo, quem Imperator Fridericus ſecundus Narbonenſi Galliæ præfecerat, fratri D. Ludouici occidentalis Franciæ regis, Campaniam, Apuliam, Calabriam, Siciliæq; regnum facilè de alieno largitur, eiq; Mariam filiam Stephani quinti Vngariæ regis, neptem Belæ quarti, quo opes eius firmaret deſpondet. Illa regna Manfredus filius Friderici ſecundi tutorijs auſpicijs adminiſtrabat.

Vrbanus 4. P. Max

Cometa tum per aliquot menſes viſus: Ventus præter ſolitum vehemens, ſyluas, caſas, domos, arbores euertit, mortalibus vniuerſis, & pecoribus maxima detrimenta iniunxit. Otto quoq; Bathauenſis Epiſcopus de Lenſdorff caſtello haud longè à patria mea ortus, animam efflauit. Ottocarus repudiata Margaritha Auſtriaca, Chunegundam Ratislai Maſſagetæ (alij Moſchos, pars Roxolanos, vulgus Teutonũ Albos Ruſſos vocat) filiam cõnubio ſibi iungit auſpice Wernero archimyſta Mogontiuo. Porrò Vlricus Salisburgenſis Pontifex Roma cum Epiſcopo Squillatenſi in Boiariam ad Hainricum reuertit. Dux cõtractis copijs Wiſpeckio Iuuauenſi equite ductore, illos Iuuauiam vi ducere conatur. Reſiſtente Philippo vrbem citra flumen irrumpit, præſente Vlrico, atq; Romanenſi vulture, vniuerſa diripit, incendit. Deinde finitima caſtella inuadit. Halliolam vaſtat, inde caſtra trans amnem transfert, vrbem vallo, atq; obſidione claudit. Sed ſereno cœlo tactis fulmine caſtris, obſidionem ſoluit. Iuuauenſes D. Rupertum, tutelare Boiorum numen atq; nuncium cæleſtem fuiſſe interpretantur.

Carolus Andegauenſis ab Vrbano 4. P. Max præficitur Neapolit. regno.

Maria filia Stephani regis Vngariæ.

Manfredus Friderici 2. filius

Ratislaus Maſſagetarũ rex.

Vlricus ergo rurſus ſpe ſua deſtitutus, cum non haberet vnde auaritiam Romanenſium expleret, protinus à legato, quem ſecum Roma deduxerat, deuotus eſt. Quamobrem ab omnib. deſertus, egeſtateq; coactus, ſponte dignitate cedit: vocatusq; à Philippo cum Hainrico duce Boiorum, Iuuauiam proficiſcitur, ſeque Pontificatu abdicat. Ita dum Salisburgio inhiat, Seccouiam quoq; perdidit. Inter hæc Clemẽs quartus, Vrbano defuncto, regnum Eccleſiaſticum obtinet. Vladislao Polono Wiſſegradenſi præpoſito, domeſtico ſuo ſacerdoti, conſanguineo vxoris Ludouici Boiorum reguli, Iuuauiam, eius præceptori Petro Vratislauienſi Bathauiam in fidem committit. Rurſusq; vt eſt in actis epiſcoporum Salisburgẽſium, aurifugis eccleſiaſticis millia vnciarum, argenti puri ſexdecim depenſa ſunt. Ita grauius fœneratores pontificales Iuuauiam attriuere, quam bellum ciuile, quod per annos quatuordecim continenter geſtum eſt. Philippus Aquileiæ patriarches ſalutatus, arma depoſuit, Vladislaoq; ceſsit.

Clemens 4. S. P.

Vladislaus dux. Polon.

Petrus epiſcopus Bathauenſis.

Hiſce diebus Carolus cum Manfredo Siculo confligit: Manfredus à ſuis, qui ad Carolum defecerant & tranſierant, proditus atque deſertus, cum ſe cum paucis relictum videt, hos cohortatus ne inulti perirent, fretus viribus corporis, fortiter hoſtibus congreſſus, edita maxima aduerſariorum ſtrage, haud inultus ſuccubuit. Eius nepos ex fratre Conradus, quem Itali Conradinum vocant, in Boiaria, atque Sueuia apud auunculum degebat. Extat apud Raitenpuech in Boiaria eius diploma, cui hoc eſt initium: *Conradus ſecundus dei fauente clementia Hieruſalem, & Siciliæ rex, dux Sueuiæ, Conradum eiuſdem ſanctæ antiſtitem in gregem ſacricolarum recipit. Datum Raitenpuech, XI. Kalend. May, Anno Chriſti MCCLXIII.*

Manfredus vincitur à Carolo.

Conradus qui & Conradinus.

Aliud eiuſdem.

Conradus dei gratia Hieruſalem & Siciliæ rex, dux Sueuiæ, caſtrum, ciuitatem Verdunum in Sueuia, Laugingen, Hochſtadium, Moringas, Pittengam, Schongiam, Schuuabeck, Ambranes, Fauces, quæ Ottoni regulo Boiorum, auo ſuo materno, Conradus genitor millibus vnciarum auri ſexdecim, quod eſt noſtratu pecunia, aureolis mille centies duodetricies, oppigneratat, Ludouico Boio auunculo ſuo vendit. Hancq; tabulam venditoriam ſignarunt Eberhardus Conſtantiæ pontifex, Berchtold D. Galli antiſtes, Hainricus dux Boius, Præfectus prætorio Rheni, auunculus Conradi, Fridericus Comes de Truheding, Fridericus vrbis Norinbergenſis præfectus, Hainricus Burgonium præſes, Fridericus Zolrēſis. Teſtes verò fuere, Fridericus dux Auſtriæ, & Stiriæ, Hartmanus Badenſis regulus, Meinradus Coriciæ & Tyrolij tetrarches, Bercholdus à Greiffenpach, Berchtoldus de Eſchenlech, Berchtoldus à Fraunhofen, Arnulphus à Meſſenhauſſen, Grimoldus, Hainricus, Conradus à Preiſingen, Hainricus, Winardus Rorpeckhij, Vlricus Camerobergenſis, Otto à Faunberg, Hainricus de Eyſoltzried. Datum nono Cal. Nouembris, Anno Chriſti M C C L X V I.

Teſtes venditionis à Conradino factæ.

Prælium.

Hoc quoque anno Ludouicus Fridbergium oppidum in confinio Rhetorum atque Vindelicorum, aduerſus ciues Auguſtanos extruxit. In Francia antiqua Hermannus Hennenbergenſis, adiuncto ſibi Hainrico comite in Caſtell, epiſcopus Eringus, & Würtzbergenſes ciuili prælio ſe conficiunt.

Eccleſiaſticorum diſcordia, de rebus leuiſſimis.

Monachorum patres atque Pontifices ob cultum, mitras, atq; pedum inter ſe diſcordant. Clemens quartus litem dirimit. Monachos holoſerico atque argento, epiſcopos auro & gemmis vti præcipit. Ottocarus quoque inita ſocietate cum ciuibus Bathauenſibus, Reginoburgenſibus atq; Iuuauenſib. ſptero vinculo fœderis atq; ſanguinis, ducibus Boiorum bellum indicit. Ipſe Boiotiam Boiemiæ continuam, confeſtim cum ſexaginta millibus hominum inuadit. Chamabos, Theckendorff vaſtat, Rengſtauff, Nitenauu, vbi ſexaginta amplius homines igne concremauit, excidit: alia quoque caſtella Reginoburgium vſq; depopulatus eſt. Vniuerſa cæde, incendijs compleuit, imbre ſagittarum omnia obruit. Maximus Boiorum numerus, nemine reſiſtente, ferro, igne, iaculis perijt. Vaſtatis cunctis Kal. Auguſti Reginoburgium ſe recipit, ibi biduo duntaxat commoratur, coactusque annonæ penuria Egram in Boiemiam redit. Dux eius Bernardus Priſcus Aelius cum octingentis equitib. Bathauiæ impoſitus, Vindeliciam, quam Oenus, Viliſſus, Rhodanus ambiunt, à Vilshouia vrbe ad Braunauu vſque ferro flamma affligit: Aſpach Monachorum contubernium, item cætera templa diripit, ſpoliat. Cæterùm Ottocarus ex Boiemia traiecto Hiſtro, menſe Septembri in Noricum reuerſus, Ried arcem, & oppidum expugnat, Ranshofen templum a Boiemis exuſtum eſt. Hainricus dux Boius Albertum ab Hals cum copijs vltra Iliſſem, qui Boiariam Occidentalem atque Auſtriam Aquilonari Hiſtri ripa diſterminat, mittit. Isque eam regionem igne depopulatur, Veldam ciuitatem expugnat, diripit, incendit. Alius Boiorum exercitus Neuenmarckt Nariſcorum vrbem, quæ tum Boiemo parebat, in poteſtatem, exuſtis quibuſdam ædibus, redigit, atque inſtaurat. Ipſe dux Bathauos, qui tum murum noui oppidi, qua Oeno alluitur, octoginta diebus extruxere, ſibi deſtinat, obſidereque parat, tertioque Calendas Nouembris à quibuſdam ciuibus porta clauibus adulterinis reſerata, noctu introducitur. Fit tumultus, tenebris Boius nouum oppidum, Apothecam vinariam, ædes complures occupat: totaque veteri vrbe potitus fuiſſet, niſi Boij prædæ auidius intenti, palabundique ſolutis ordinibus, diuerſi per tenebras oberrantes, cum duce copiarum Suitgero Vorſtero, inſidijs ciuium ex notis locis atque latebris pugnantium, cum præda ad agmen reuocari non poſſent, cōtrucidati eſſent. Hainricus igitur ſigno receptui dato, cum reliquijs Nouo oppido, Apotheca vinaria, pluribus ædibus direptis atque incenſis, pleriſque ciuibus excilis vrbe egreditur. Inter hæc Hermannus inferioris Altaichij antiſtes, liberum Hainrici luſtricus pater, Hiſtoriographus Flinsberg Kurnberg caſtrum, Moſani turrim ſolo æquat.

Synodus Viennæ celebratur.

Subſequenti anno Vido Hamen Romanus, Ioannes Pragenſis, Petrus Patauiuus, Bruno Brixinenſis, Conradus Fruxinenſis, Leo Reginoburgenſis, Amalricus Lauentinus, Viennæ in Auſtria conueniunt, optimas quidem leges, quas tamen nemo eorum obſeruauit, ferunt, Sexto Idus Maij. Monachos luxus condemnant, à decimis propbanos arcent. Minores duodeuiginti annis ab aris, ſacerdotijs, ſacriſq; ſubmouent. Paſtorem non oues ſuas paſcentem, neque gregem in re præſenti cuſtodientem, impietatis accerſunt.

Terræmotus.

Terra tum contremuit, ædificiaque complura euertit. Boiemi atque Boij rurſus in gratiam redeunt.

Conradus ad Italiam proficiſcitur.

Sub idem tempus Conradus nepos Imperatoris Friderici ſecundi, crebris legationibus ab Italiæ vrbibus, vt auitum, paternumque regnum recipiat, euocatus, conſilio matris, comitibus Friderico filio Hermanni Auſtriæ, atque Stiriæ ducis, auunculo Ludouico Italiam petit, Veronæ atque Mantuæ maxima omnium gratulatione excipitur. Ibi Ludouicus ſpecie comitiorum Auguſtalium in Germaniam iuſſu pontificis Max. reuertitur. Conradus comitantibus Longobardis, Sueuis, Tuſcis Romam rectà (commorante tum Roman. epiſcopo Viterbij) peruenit, haud aliter, quàm Augu-

ſtorum

ſtorum proles atq; Apuliæ, Campaniæ, Calabriæ, Siciliæ legitimus hæres à Senatu, populoq; Ro. atq; ab Hainrico Hiſpano, Caſtiliæ regis filio, principe Senatus excipitur. Confluentibus vndiq; Italiæ proceribus, cum Gerardo Piſano præfecto Campaniam intrat, cum Carolo manus conſerit. Isq; copijs ſuis à Conrado profligatis, cum paucis fugam ſimulat. Conradini pro victoribus ſe agunt, ad impedimenta diripienda, ad prędā ſolutis ordinib. conuertuntur, palabundi ſarcinas Gallorum diripiūt, ſpoliaq; legūt. Ipſe Conradus cum paucis relictus erat, & hi abiectis armis corpora curabant. Hoc vbi Carolus per exploratores cognouit, ſubitò de improuiſo irruit, paucis inermib⁹ obtrūcatis, cæteris qui diſperſi erant, ſerò aduolantibus, Conradum, Fridericum, Gerardum Piſanum, pleroſque proceres viuos capit, captiuosque Neapolim ducit, arctaque cuſtodia obſeruari iubet. Deinde refert per literas, quoſdam principes conſulit, quidnam de his fieri placeat. Pontifex Max. in eos animaduertendum, Ottocarus metuens, ne ſi Auſtriaca proles, Cæſareaque ſoboles ſuperſtes foret, intercepta à ſe olim repeterentur, tollendos omnem ſtirpem radicitus excindendam cenſuit. At Rupertus Flandrus, gener Caroli, quo conſultore, atque fautore is victoriam nactus fuerat, memor rerum humanarum, pacem ineundam, atque adoleſcentulos optimæ indolis haud dubiè omniū nobiliſſimos, Auguſtorum prolem affinitatis vinculo conciliandos eſſe Carolo ſuadebat, atque Conrado Caroli filiam, Friderico neptem ex ſorore deſtinabat. Dum his conſultationibus tempus trahitur, annus eſt, & Rupertus domum redijt, & regius ſanguis capitali ſententia condemnatur. Quod vbi Flandrus accepit ex Germania, Neapolim, quo intercederet, quàm celerrimè contendit. Cæterum antequam eò peruenit, quarto Calendas Nouembris die Lunæ, Anno ſalutis milleſimo duceuteſimo ſexageſimo octauo, ſolùm purpura ſternitur, Fridericus primo ſecuri percutitur. Cuius caput Conradus amplexus, atque oſculatus lachrymis obortis, innocentis adoleſcentuli, & amici (cui cauſa interitus fuerit) necem crudelem miſeratus deplorat. Deinde multa de acerbitate, atque perfidia inimicorum, qui ſe omnium innocentiſſimum, immeritiſſimumque, præter fas atque æquum, hæreditate, quam ataui, aui, parentes ſuo ſanguine peperiſſent, priuaſſent, conqueſtus, cauſaq; ſua ſupremo prætori commiſſa, vltorem ſceleris, atq; parricidij deum inuocans, ad Chriſtum Dominum, deumq; noſtrum prouocat, tribunal eius appellat, fidem implorat, manicis in cœlum abiectis iſthæc regna Petro Arragonum regi, cognato ſuo (nam huius auia ſoror Imperatoris Friderici ſecundi fuerat) iure ſuo legat, atque deinde intrepidus ceruicem carnifici porrigit, capiteque pœnas luit. Poſtremò vndecim proceres Sueuiæ, atque Italiæ eodem ſupplicio afficiuntur: inter quos fuêre Gerardus Piſanus & Huronæmus Sueuus. Carnifex poſthæc & ipſe iuſſu Caroli ſanguine ſuo occiſorum manibus parentare coactus. In paucis pôſt annis Petrus Arragonum rex repetere Siciliam cœpit. Atque per ducentos, & quinquaginta annos continenter hactenus Galli occidentales cruore ſuo Conrado litarunt, atque cum Hiſpanis pro regnis hiſce decertarunt. Porrò Germani comites Conradi, poſteaquàm audiuere regem ſuum occubuiſſe, globo facto Stichonem, fabrum ferrariū Würtzburgij ortum, reliquijs præficiunt, eoque duce per Italiæ fines penetrant, ferro ſibi viam aperiunt. Vbi fines Germaniæ attigere, Sticho clam ſe ab exercitu ſubducit, atque ad incudem redit. Eodem anno, atque eodem menſe, quo Conradus cæſus eſt, Clemens quoq; Pont. Max. viuendi finem facit. Ab hoc, decimas emungente à plebe Chriſtiana Ioannes Teutonicus præpoſitus Halberſtatenſis, primus Decretorum Pontificalium interpres, prouocat ad communem Chriſtianorum conuentum. Interregnū in templo dei, ob diſcordiam atq; ſeditionem flaminum Romanorum aliquandiu continuatum eſt. Atque hæc ego ex Martino Boiemo Oppomenſi tranſtuli, is proximus horum temporum ſcriptor, piacularius Romanorum epiſcoporum fuit, vitas Pontificum & Imperatorum Romanorum res geſtas ad alterum Rudolphi Cæſaris annum deduxit. Eius æmuli Hermannus æditu us Franciſcanus, & noſtro ſeculo Platina. Per idem tempus ferijs brumalibus eluuie aquarum, qualem maiores haud temerè ſenſerūt, ſiccitate deinceps atque fame Boios afflictos eſſe: Vlricum Charionum regulum abſq; liberis, Vladiſlaum Salisburgij pontificem, Belam Vngariæ regem, Agnetem matrem regulorum Boiariæ, nurum huius, illius filiam Eliſabetham, fœminam pientiſſimam cum Agnete filia, item Annam Polonam coniugem Ludouici, tum fato conceſſiſſe, in faſtos actaque relatum reperio. Vgri atque Boiemi mutuis vulneribus ſe concidunt. Hainticus Boius ſuaſu Bernardi Schaunoburgenſis conſenſu præſulis D. Viti portoriū, præturam ab Elſenbach tribu Vindeliciæ ſecundæ, inter Oenum & Iſarum, ripa Rhodani, haud inde procul Wolffsperg transfert, oppidulum ibi condit, atque Neomarckt vocari præcipit. Ottocarus cum Vgris pacem facit, deinde fœdus cum Hainrico Boiariæ duce aduerſus omnes mortales nemine penitus excepto icit, hocque ſic perpetuò fore, fidem inter ſe dant, atque iuſiurandum dicunt. Ottocarus Schardingo cedit, Ried reddit, Charionum ducatū, Carnos, Forum Iulij, Portum Naonis ex pacto, atque te-

Carolus fugatur

Conradus captus Neapolim ducitur.

Rupertus Flandrus gener Caroli.

Fridericus decollatur

Petrus rex Arragonum

Clemens S P. moritur.

Ioannes Teutonicus Decretalium interpres.

Martinus Boiemus historicus.

Hermannus æditu us Franciſcanus.

Principum mors.

Vgri & Boiemi inter ſe pugnant.

Fœdus Ottocari & Ducis Boiariæ rerum quam late patuit.

eſt in finib. Celtarum, atq; Belgarum, intra Heluetiũ, Moſellãq; amnes, ac in Germania magna, Narciſcis. i. Boijs Aquilonaribus longè latè dominantur. Eadem Machtylda tertio decimo deinde autumno peperit Imp. Ludouicũ 4. Cæſarem Auguſtum, vnde originem paternam ducunt noſtri reguli, qui ad vtrãq; Danubij oram, Sudinos, h. e. Boios meridionales inferiores, ſuperiores. Vindelicos, Noricos feliciter adminiſtrant. Circa eundem temporis tractum Gregorius decimus ſacricolarũ cõcilium P. ſch. lib. Lugduni habet, vndecunq; pontifices certos acciuit, ex Alemania, Gallia, Anglia quaternos: Hiſpania duos, ex Sicilia regno eccleſiæ, Vngaria, Dacia, Boiemia, Polonia, Suionibus, Nordouicis & Scotis ſingulos, vocaraq; concione, ex libris ſacræ hiſtoriæ, quos Machabeorum nominant, præfatus, curam ſtudiumq; belli, vtriuſq; Reip. adminiſtrationẽ ad epiſcopos, & Antiſtites attinere, multis verbis perſuadet: collegis Palæſtinam expeditionẽ, & ad Græcos ſubigendos Romano ſacerdoti arma induenda cenſet. Deinde leges quib. vitia ſacerdotum, monacharumq;, Antiſtitum caſtigentur, corrigãtur, rogat Zopfnonnas genus fœminarum ſacratarum abolet. Tum omnium rerum eccleſiaſticarũ decimas in ſex annos monachis, myſtis, maiorib. minorib. pontificib. imponit, partem octauo Cal. Iulij, alterã portionẽ octauo Cal. Ian. numerare iubet. Poſtremo hæc decreta ſciſcit, ꝓmulgat, piacularij, atq; ſacro auriculario præfecti dent operã, orent, inſtent, ſuadere non deſiſtant, vt rei, ſanctiſſimo ꝓpoſito pontificis Max. ære, pecunia, opib. faueat: Quiſq; Chriſtianus, puer, vir, infans, puella, fœmina, ſacerdos, prophanus capite cenſus ſit, quotãnis nũmum tribuat. Deuotus eſt, quiſquis ijs penſionib. aduerſus ierit. Pleraq; alia tum, vt aliàs, magis argutorum, hominũ more, quàm ex æquo & bono commenta ſunt. Romulei vultures, quibus defraudari, atque compilari populus ſolet, & quæ neutiquam deo immortali cordi fuiſſe exitus probauit, euentus docuit. pleriq; ad cõſilium coacti ire, eo luxu habitum eſt. Impendijs non ſuffecere aurum, argentum, gemmæ, veſtes precioſæ artis, opes templorum venundatæ, pauperib. qui ſoluendo non erant, diræ dictæ. Ciſtercienſes monachi, quibus pontifex Ro. amicus erat, haſce ſuarum ædium decimationes redemere millibus munciarum argenti puri ſexcentis, atq; quadraginta. Furſtenfeldenſes duo pondo argenti Teutonica penſitarunt, ſunt vnciæ duæ & triginta. A cæteris omnib. decimæ ſuperbè atq; auarè exactæ: & licet Decimus eodem anno animã efflaſſet, nihiloſecius tamen Romani flamines decimas per ſex annos extorta per vim pecunia à Germanis emunxerunt, rumore diſſipabant, ſe ſuo periculo, atq; ſtipendio Palæſtinam, Ægyptũ, Aſiam Africam erepturos Turcis, Saracenis, Tartaris. Quamobrem & Rudolphus illa lege, atq; omine primario ſacerdoti Bononiam, præfecturas, ducatus, vrbes, regiones Italiæ hactenus Imperatorib. parentes (Romandiolam Martinus vocat) quæ quotãnis nullius drachmarũ auri ſeptingenties penſitarent, conceſſit. Quemadmodum & Imp. Maximilianus anno abhinc decimo, principibus aperuit, edictoq; dato ex Oenobriga XIII. Cal. Auguſti, anno Chriſti 1511. conqueſtus eſt. Dum eodem anno ad Calend. Septemb. Piſani aduerſus Iulium ſecundũ Pont. Max. Senatum Chriſtianũ nouem Romani flamines, idem Maximilianus, atq; Ludouicus Franciæ occidentalis rex conuocarent, pro reformatione morum (vt eorum verbis vtar) vniuerſalis Eccleſiæ, in capite & membris plurimùm collapſorum ac emendatione criminum grauiſſimorum, inueteratorum, continuorum, ac incorrigibilium, vniuerſalem Eccleſiam eneruantiũ. Sed ego hæc miſſa faciam: extant huiuſmodi diplomata, qui curioſus ea legere velit, inquirat & ipſe. Ego ad ordinem rerum redeo. Dum talia fiunt, Rudolphus Haganoæ æſtate commoratur, iuſſu pontificis Max. Clementiam Carolo Gallo filio Caroli primi deſpondet, vt illius opes aduerſus Hiſpanos firmaret. Inde Norinbergam ad cõuentus agendos in hyberna ſe confert. Ottocarus Boiemus & Hainricus Boius non comminationibus, non precibus, non blanditijs, non promiſſis impulſi ſunt, vt vel legatos mitterent, tantum abfuit, vt ipſi præſtò eſſent. Fridericus archimyſta Boiorum, Philippus patriarcha Aquileiæ apparuere, in verba Rudolphi iurarunt. Quamobrem Ottocarus Iuuauenſium, atq; Aquilenſium agrum vaſtat, manubias quas lucrifecit mille vncias argenti trecenties ac vicies fuiſſe in actis pontificum Salisburgenſium reperio. Hainricus quoque ac Ludouicus fratres germani inuicem ſæuiunt, diſcordia ciuili Boiariam affligunt. Hainricus, quòd ſe inconſulto Ludouicus non ſolum affinitatem cum hoſte cõiunxiſſet, ſed & eundem ceruicib⁹ ſuis impoſuiſſet, amorem fraternum violatum vociferabat. Præterea ob titulum litem mouebat germano, quem Palatini Rhenani duntaxat vſurpate, ſe verò regulum Boiorũ appellari volebat. Duos annos & ſex menſes hæc diſſenſio Boiariam attriuit. Dies igitur à Cæſare Hainrico, & eius coniurato Ottocaro Wirtzburgium dicitur. Quibus venire detrectantib⁹, Auguſtam Rhetiæ tertio ſub pœna læſę maieſtatis, niſi obtemperaſſent, euocantur. Ottocarus Bernardum Seccouẽſem epiſcopum admodum ſapientem, Hainricus Hainricum Vtinenſem præpoſitum Iureperitum, atq; hiſtoriographum eò proficiſci iubent. Qui in conuentu principum Rudolphum ſacrilegij, atq; impietatis accuſant. Proinde indignum eſſe, qui tantam dignitatẽ pollueret,

Ludouicus quartus. Imp. Rom.

Gregorius decimus S. P. Synodum celebrat Lugduni.

Zopfnonnę

Gregorius 10 à P. moritur. Rudolphus 1. inconſulto Imperij bona mala iſtrauit Iulius 2. Pōt. Max.

Maximilianus Ro. Imp. Ludouic. 12. Galliæ rex.

Clementia filia Rudolphi Imp.

Boiemus & Boius ad Comitia citati non comparent.

ret, arguunt. Sed hæc legatio à nemine benignè audita eſt. Ludouicus præfectus prætorio Rheni, regulus Boiorũ primò, deinde cæteri rogati ſententiam, Ottocarũ, atq; Hainricum contra Remp. ſacere decernunt, hosteſq; publicos declarant, eiſdem bellum indicunt. Oratorib. Boiemorũ, atq; Boiorum ægrè tutis redire licuit. Portò Cæſar cõparato exercitu, cum Ludouico genero ſuo arma in Boiariam mouet: Campoduni in confinio ſuperioris, inferioriſq; Vindeliciæ caſtra facit, fines Hainrici igne, ferro depopulatur. Hainricus vim Cæſaris vltra ferre non valens, cum fratre in gratiam redit. Deinde à Cæſare veniam petit, quàm per Ludouicum germanum impetrat, mutuoq; dat Rudolpho mille drachmas auri ſexies, & quadragies.

Catharina filia Rudolphi Imp. nubit.

Rudolphus Catharinam filiam ſuã Ottoni filio Hainrici connubio iungit, regionemq; ſupra Anaſſum Hainrico oppignorat. Inde caſtra Reginoburgiũ transfert, à Leone vrbis epiſcopo, ſacerdotib. populo, ſacris excipitur. Inde tertijs caſtris ſexto Calend. Octobr. poteſtatis anno tertio, qui eſt Chriſtianæ æræ 1276. Bathauiam peruenit.

Qui principes fuerint in expeditione Caſ. contra Ottocarum.

In ijs caſtris tum fuiſſe, diplomata data oſtendũt, Ludouicum atq; Hainricum fratres præfectos Rheni, reguloſq; Boiorum, Hainricum Cottorum præſidem, Fridericum vrbis Norinbergæ præfectum. Albertum Hochburgẽſem, Hugonem Wirtenbergenſem, Fridericum Linium, Ottonem, & Hainricũ Spanhaimenſes. Inter hos pontifices Mogontinum, Salisburgenſem, Wurtzburgium, Reginoburgenſem, Chiemenſem. Poſthæc, Cæſar contra Ottocarum bellum in Auſtriam conuertit: Oenum, Tranuum, Anaſſum flumina, Noricorumq; tranſit. Menar[illegible]um Goriciæ atq; Tyrolij regulum, cui ſoror ducũ Boiariæ nupta erat, Stiriam, Char[illegible]nes, Carnos, Liburnos, finitima loca à tergo inuadere iubet. Frãciſcanos, atq; Dominicanos, qui vbiq; incolas, iuſſu pontificis R. ſacramento ſoluant. Ottocaro diras dicant, [illegible] Ipſe comite Ludouico genero pedeſtri itinere Viennã contendit. Anaſſuburgium à Conrado Sumeruno abſq; vi traditur. Itidem Ibiſſa, Tulna deditionem faciunt. Neob[illegible]giũ ab anteceſſorib. Cæſaris veſperi apertis adhuc portis de improuiſo occupatur: Boiemi qui in præſidio erant, trucidantur. Deinde Viennã nemine reſiſtente peruẽtum eſt. Ottocarus in altera ripa cõſidebat, ſolutiſq; pontib. aquarũ diluuie traijcere copias nequibat.

Vienna, obſidetur à Rudolpho primo.

Vrbs Vienna à Cæſare quinq; & triginta dies obſidetur. Rudolphus quoq; penuria cõmeatus, & ſtipendij laborare cœpit, adeò vt Mogontinus archimyſta clam fugam adornaret. Boiorum verò, Narciſcorum, Vindelicorumque, atq; Noricorum epiſcopi Fridericus Salisburgenſis, Hainricus Tridentinus, Berchtoldus Bambergenſis, Leo Reginoburgenſis, Petrus Bathauinus, Theodericus Guricorũ, Ioannes Chiemenſis, Leonardus Seccouenſis, Conradus Fruxinenſis prædia omnia eccleſiaſtica, templorum, monaſteriorum Auſtriæ, Stiriæ, Canorum, Charionum, Liburniæ cenſent, denariumq; Cæſari tribuunt.

Gurcenſis forſan.

Itaq; militibus ſtipendium ſolutũ, annona exercitui vndiq; coempta eſt. Viennenſes, vt omnia ſibi indies arctiora viderunt eſſe, & obſid[illegible]nem aut non poſſent, aut non vellent amplius ferre, aliquot dierum inducias pacti, vt niſi intra eas auxi[illegible]m Ottocarus ipſe miſiſſet, dederent vrbem. Poſteaquàm nihil inde præſidij mitte[illegible]tur ad præſtitutum diem permiſere ſe Cæſari.

Vienna Cæſari datur.

Poſthęc Ottocarus periculo ſuo ſerò [illegible] Prouerbium eſt Germanum, quicquid ſummum eſt, cum non habeat, quo vltrò pr[illegible]gred[illegible], rurſus ad ima (ſicuti ludicrum fortunæ poſtulat) relabi neceſſe eſt. Hanc ob cauſam & Ottocarus, cum paulo antè in ſummo faſtigio conſtitiſſet, deſcendendum ſibi iam eſſe animaduertebat.

Ottocari litera ad Cæſarem.

Quod vt minimo detrimento fieret, & quiete Boiemiam, atq; Morauiam poſsideret, néue fortunam laceſſeret, vltrò offerenda, quæ alioqui amiſerat, ratus, Ludouico Duci Boiorum cognato ſuo, generoq; Rudolphi, communi vtriuſq; amico, copiam tranſigendi facit: eius ſuaſu, vt clientem decet, ita literas ad Cæſarem dat: *Sereniſsimo Domino ſuo Rudolpho regi Romanorum ſemper Auguſto, Ottocarus dei, & illius gratia Rex Boiemiæ aperit, ſe poteſtatem paciſcendi Ludouico Palatino Rheni, duci Boiariæ conſanguineo ſuo dediſſe.* Hæ igitur pacis conditiones dictæ fuerunt. Captiui poſtliminij iure vtrinq; reſtituti. Obſides quos initio belli Ottocarus in Boiemiam abduxerat, Anſtriacas redditi. Auſtria, Stiria, Carni, Chariones, Liburni, Hiſtri, Veneti Imperio atq; Rudolpho redditi. Vgris à Boiemis intercepta, pmiſſo. Filia Cæſaris Wenceslao filio Ottocari deſponſa.

Ottocarus cũ Cæſare in gratiam redit, & feudatarius fit.

Ottocarus traiecto Hiſtro, cum plurib. regio luxu comitib. in caſtra extra Vi[illegible]nam pceſſit: ibiq; auro, argento, gemmis præniteſcens in corona purpuratorum, & populi, qui frequentes ſpectatum eò conuolarant, Rudolpho cærulea tunica (quam Teutones Camelon vocant) & in ſuggeſtu conſidenti, genu ponit, in verba eius iurat, ab eodem Boiemiam, atq; Morauos cũ 36. ſignis in fidẽ accipit. Hiſq; omnibus ritu ſolenni perpetratis, Rudolphus Viennã, Ottocarus Boiemiã petit, à Chunegundaq; vxore nõ ita benignè accipitur.

Chunegunda vxor Ottocari, eũ inſultat.

Magnanimum verò (inquit illa) regẽ, qui nondũ viſo hoſte, tot valentiſsimis, atque potentiſsimis nationib. & regnis, & noua ſanè ac egregia affinitate, ab obſecro, ac ignobili quondam clientulo ſuo, ſeruitutem ſcilicet clementem cauponatus eſt, nempe vt prægustator ad cyathũ ſtatueretur. Oh me virum eſſe oportuit, ego ſciſſem v[illegible] armis, & regno. Iam pridem ille cæruleus, atq; ſacrilegus mendicus haud dubiè ſenſiſſet, quid pericli foret, ſeruo atq; gregario militi aduerſus dominũ rebellionem facere, & regem,

at Imperatorem ſuum temerè armis laceſſere. Idem alij aſſentatores aulici, perpetuũ regum malũ inculcabãt. Eandẽ Chunegundam imperioſiorem, Ottocarum vxoriũ fuiſſe, diplomata ab illa data indicant, in qua nulla mẽtione viri habita, portoria, & immunitates donat. Vnum ad faciendã fidem ſubſcribere ſatis eſt, in quo Oſterhofen inferioris Boiariæ templum in tutelam recipit, mandat magiſtratibus, & publicanis, ne vectigalib. atterant. Caput huius: *Chunegunda dei gratia Boiemiæ regina. ducißa Auſtriæ, Stiriæ ſimul, & Charinthiæ, Marchioniſſa Morauiæ domina Carniolæ, Liburniæ, & Oegra, ac portus Naonis. Datũ apud Chremi 15 Cal. Nouemb.* Ottocarus igitur amore ægrotos, improbos quoq; nactus cõſultores magiſtros, animum ad deteriorem partẽ applicat, omnia quæ cum Cæſare egerat, reſcindit, nurũ abdicat, Vgris prærepta nõ reddit. Ladislaum puerũ eſſe, ſe eius tutorem fore prędicat. Collectoq; variarũ gentium exercitu ingenti, Venedorũ, Boiemię, Poloniæ, Pomeraniæ, Morauiæ, Saxon. accitis etiã auxiliarib. Boiorũ copijs, ab Hainrico cognato ſuo, quem pecunia, blanditijs, pollicitis in ſuas partes traxerat, Auſtriam transdanubianam in Germania magna inuadit, pleraq; oppida vi expugnat, ad deditionem cogit. At Cæſar dum talia fiunt, dimiſſo exercitu, Viennæ commorabatur, Waldramumq; ciuem Viennenſem locupletiſsimum (qui latrocinijs, vaſtando Iuuauenſes ſacerdotes, opes conquiſierat, ab illiſq; deuotus, ſed capto myſta rurſus expiatus fuerat) cum pleriſq; alijs aduerſus ſe conſpirantem, opprimit. Auditaque defectione Ottocari, Albertum, Hermannum, Rudolphum filios ſuos ad ſe properare cum copijs iubet. Ladislaum quoq; regem Vgrorum euocat. Poſtea ſuperato Danubio, obuiam conatis Ottocari pergit, propter flumen Marum conueniunt ducum copiæ. Septimo Calend. Septembris fit prælium anceps, equus Rudolphi occiſus, ipſe proſiluit, pedeſq; pugnã, donec à Berchtoldo Capella in alium equũ ſublatus, redintegrat, acrius deinde initat, vincitq; fortuna Cæſaris, Boiemi terga verterunt. Ottocarus occiſus. Vgri cum magna præda domũ reuertuntur. Cæſar Morauiam occupat, inde Boiemiam petit. Otto Brandenburgius nepos ex ſorore Ottocari, Bruno Iuliomontanus epiſcopus obuiã cũ ſupplicijs pergunt, veniam adoleſcenti Wenceslao, ſimul & ſponſam impetrant. Cæſar victricia ſigna Viennæ intulit, ibiq; annum cõmoratus eſt. Filium Hartmannum domum redire, filiam ſe deduci imperat, quam in Boiemiam deducendam curauit. Inde Stiriam, Carnos, Chariones, Venetos, Liburnos luſtrat. Vallemq; Anaſi exin petit, Hainrico regulo Boiorum, quód ſuppetias Boiemis tulerat, bellum indicit, fines eius ingreditur, obuiã armatus, pugnam cum Rudolpho cõſerturus Hainricus pergit. Sed ſi imparem viribus eſſe vidẽs, cedit, iur[illegible] ſuo filio Ottone, & nuru Catharina, Ludouico fratre Machtylda eius vxore d[illegible] precatorib. veniam impetrat, auxilium aduerſus Boiemos pollicetur. quos rurſus rebe[illegible] les animos ſumpſiſſe rumor erat, regionem ſupra Anaſum ſibi oppignoratam, Valentin[illegible], Lintzia, Stiriam, alia huiuſcemodi oppida ſine ſorte reddit. Cæſar Neoburgio, Schardingo, Freyſtadio, Ried, eaq; Tetrarchia, & finitimis vicis, caſtellis, quæ ad Lintzium vſq; pertinet. filiam Catharinam dotat, atq; inſtruit poſteà in Auſtriam reuertitur. Iiſdem diebus Anna vxor Cæſaris fato cõcedit, filius quoq; Hartmãnus in Rheno tertio decimo Calendas Ianuarij quatuordecim comitibus ſubmergitur. Leo Reginoburgenſis, Petrus Bathauienſis epiſcopus, Conradus vltimus Mosburgenſiũ regulus moriuntur. Hainricus dux Boius huius opes occupat. Nix ſextodecimo Calendas Auguſti à Fruxino vſq; Langionas cecidit. Inter hæc Chunegũda vxor Ottocari ad ſecũdas nuptias tranſit, Zebiſcoq; nubit, Boiemiæq; regnum ſibi vendicat. Cæſar igitur accito ex Boiaria Ludouico genero ſuo, compoſitis rebus Auſtriacis, commiſsisque Alberto filio, cum in Orientali regno quatuor annos, ſex menſes commoratus fuiſſet, demum Auſtria egreditur, Boiemiamq; petit, tumultumq; ob nuptias reginæ concitatum compeſcit. Inde per Hercyniæ ſaltus Norinbergam Nariſcorum vrbẽ ad conuentus agendos proficiſcitur. Miſnenſes, Turogos pacat, Rudolphum Habſpurgenſem patruũ ſuum, Egonem Friburgenſem, Eberhardum Wirtenbergenſem, qui interim ſolennem, atq; ſeſtam Germaniæ pacem violarant, proſcribit, hoſtes Reip. renunciat, cum illis facinus, & temeritatem partim ſupplicijs, & precibus amicorum, partim muneribus, & pecunia expiantibus, facilè in gratiam redijt. In hunc contumacius agentem arma cum Ludouico Boiorum rectore mouet, Stutgardiam, Northingiam expugnat, mœnia ſolo æquat. Eodem fortunæ impetu, Btolingios, Valchuſium, Rhæmoſæos inuoluit. Perdomito itaq; Wirtenbergenſi, bellum in Burgundiam conuertit Veſontionẽ, & Peligardi montem obſidet, Regi occidentalis Franciæ legatis, qui regem ſuum ſuppetias laturũ Burgundis, niſi ipſe hiſce quib. excederet, nunciabãt, paucis reſpondit: Veniat (inquit) rex veſter: nos eum hic expectabim⁹, atq; armis excipiem⁹, ipſe fatebitur, & ſentiet, nos nõ ſaltitãdi, reſtiſq; ducẽdæ gratia hic ſedere. Quã facilè ſit ſtricto leges imponere ferro, re ipſa experietur. Hæc vbi ad regem Celtarum relata ſunt, Burgundis auxilium denegaur, eos imperata facere iuſsit: Burgundia ad obſequium redacta. Cæſar inferiorẽ Germaniam Rheno cõterminam adire parat. Dũ per quinquaginta ferè continenter annos

Oſterhofen.

Ottocarus rebellat.

Ladislaus Vngariæ Rex. Pugna apud Nideriſbruck transdanubium. Ottocarus occiditur.

Rudolphus Morauiam occupat.

Anaſia, Auguſta mouetur.

Zebiſcus Boiemus, reginam vxorem ducit.

Reſpublica diſcordiæ malis,àtotq; ſubinde principibus conflictata nutat, Agrippinẽſis archimyſta peculatum fecerat,vectigalia Imperij occuparat,reddere hactenus detrectarat. Fridericus præterea Stuphius,manium eliciendorum gnarus,inferoſq; cogendi peritus,vultu Imp. Fridericum 2. referens,ſe eundem eſſe prædicat, opes ingentes quas atrati ſpiritus ſubminiſtrabant,veteranis ad ſe confluentibus largiter diſtribuit. Erat admodum faber ille fallaciarum,comis,atq; affabilis, quos pecunia nõ poterat, blanditijs ſibi conciliabat. Pleraq; ſecreta militibus,equitibus,qui ſub Friderico meruerãt,geniorum diſertorum inſtinctu memoriter recitabat. Iudæi atq; Chriſtiani, nobiles Rhenani,vulgus promiſcuum,ciues,agricolæ(vt ſunt rerum nouarũ auidi mortalium animi) cõuolant,ille populo cõgiarium,militib. donatiuũ elargitur,diuitiæ ope Plutonis, atq; inferorũ ſuppetebãt. Iamq; ille indies magis,atq; magis copijs auctus timeri poterat,& Imperatorum more cõuentus celebres agere primo Noueſij,deinde Agrippinæ cœpit. Cæſar cum exercitu Agrippinenſem Coloniam petit: pontificẽ ad officiũ cogit,vectigalia vindicat. Epiſcopo ſibi iniuriam fieri vociferãti, Cedo quoſuis(ait)arbitros,te in hac re peccare plura docebo. Interea Fridericus ſubdititius in Cattorũ elabitur regionẽ,

Vuetzflar

apud Wetzflar ſe munit. Rudolphus eò caſtra trãsfert, vrbi minatur excidiũ, niſi veneficum dedãt,traditũq; ab oppidanis impietatis condemnat. deinde ad palum ligatum igne concremari iubet. Dum talia in Germania fiunt, Nicolaus tertius Pont. Max. Caieta ortus,cui formidoloſa Gallorum potentia,& nimis vicina videbatur, Petrum Arragonũ Imp. Friderici ſecũdi cognatũ,Siciliam iure hæreditario armis repetere, Celtiſq; auferre præcipit. Confeſtim omnes Siculi ad eum deficiunt,in Gallos citra omnẽ rationem ætatis,atq; ſexus crudeliſsimè ſæuiunt,hos ad vnum omnes contrucidat,ne fœminis quidẽ,ac infantib. parcunt. Genitalia viris excindunt, mulieres vterũ ferentes exſocant. Hæc ex diplomate Martini quarti Turonenſis, qui Nicolao ſucceſsit,& Gallis amicus,Petrum Siculoſq; deuouit,excepi. Petrus nihilominus exactis occidentalib. Frãcis,Sicilia potitur. Iiſdem diebus Marinus animam efflat,& regno Eccleſiæ Honorius quartus imponitur. Is Germanorum amantior Ioannem Epiſcopum Tuſculanum,flaminem Romanum in Germaniam legatione ſuſcepta proficiſci iubet, poſtulatum, vt Cæſar cum exercitu Romam petat, Auguſti cognomen ſuſcipiat,& Campaniam, Apuliam,Calabriã,Siciliã pulſis Gallis,Hiſpanis,Imperio,atq; Germaniç aſſerat. Monachi, ſacerdotes,fœminæ ſacratæ,pontifices maiores,minores,militibus ſtipendia, nimirum quartas,quinquẽnales omniũ rerũ ſuarũ cõtribuãt. Has ob cauſas Cæſar,& ſacrificus Romanus Wirtzburgij altero & viceſimo die quadrageſimæ cœtum eccleſiaſticũ cogunt.

Pſeudofridericus igne concrematur.

Nicolaus 3. S. P.

Petrus Arragonia rex.

Prouerbium, Sicula veſpera Nam in die Paſchæ,ad veſperu Galli trucidati ſunt ab Hiſpanis. Marinus quartus S. P. moritur.

Honorius quartus S.P.fit.

Frequentes monachi,ſacerdotes,archimyſtę,epiſcopi conuenerũt. Cumq; his in templo conſidentib. mandata primarij ſacerdotis Tuſculanus pluribus aperit, ſpecioſis dictis, longis ambagib. pſuadere conatur, Agrippinenſis legatus ſurgit,collegis linguis & animo fauentib. intercedit,ad frequentẽ Chriſtiani orbis Senatum prouocat, ex libello iura ſua,licet interturbante atq; obſtrepente flamine,recitare cœpit,legere pergẽti Tuſculanus nequicquam diras dicit. Nã cæteri omnes monachi,ſacerdotes proſiliunt vno conſenſu deuouenti obganniunt,clamitant,vociferantur,pſtrepitant, Romanenſis vim,præſentemq; necem ſibi imminere ſuſpicatus,nec ſe manus horum crudeliſsimorum Germanumq; furorem euadere malè ominatus quiritatur,fidẽ,arma, opem Cæſaris implorat. Comites eius actũ de domino ſuo rati,diffugiunt. Magiſter equitum,armato milite iuſſu Cæſaris (qui tumultum hunc iam audierat)in ædes ſacras irrumpit, Ioannem trepidantẽ,metum exanimem ad diuerſoriũ deducit. Probus Franciſcanus,epiſcopus Tulẽſis Tubiorum oppido in Sueuia ortus,ſacrarum literarum interpres, cuius tum clara facundia atq; pollẽs erat,in labro luſtrico conſiſtens,huiuſcemodi orationẽ fecit. Quouſq; collegæ chariſsimi, Romulei illi vultures patiẽtia noſtra,ne dicam ſtultitia abutentur? quouſq; eorum flagitia,auaritiam,ſuperbiam,luxum tolerabimus? Non ceſſabit hoc genus Archiſynagogon peſſimum,niſi omnes ad egeſtatem,& ſeruitutem duriſsimam redegerit. Diſcordia noſtra hocce malũ creuit, diſcordia noſtra ille nebulones tuti ſunt. Nec vnquã,quãdiu illi ſalui fuerit,Chriſtianis feſtã pacẽ ſeruare,ab armis feriari,pietatẽ inter ſe colere licebit. Nup Saxones,atq; Sueuos inter ſe cõmiſerunt. Deinde diuũ Fridericũ ſecundum Reip. Chriſtianæ vtiliſſimum, Conradũ quartũ, Sueuos,atq; optimos principes Imperio ſimul,atq; vita priuarunt. In Germania diſcordiæ mala, Sathanæ, & antichriſti ſatrapæ ſeminarunt: Conradum poſteà inſontiſsimũ, immeritiſsimum & optimæ indolis adoleſcentulũ,prolem diuorum, iure gentium hæreditatem maiorũ repetentẽ,fraude,dolo interceperũt,ac crudeliſsimè necarũt: Sueuos atq, Francos Veſtriacos inter ſe armis veluti ſpectaculum ſibi,ac pari componentes,cõmiſerunt. Deinde aduerſus hos Hiſpanos concitarunt. Nunc nos aduerſus Galliæ, atque Hiſpaniæ proceres, cognatos noſtros,ex Germania quondam profectos,concitare nituntur. In memoria habete, quid antè duodecim annos ille ſanè egregius Decimus cum decimis egerit, idem Quartus cùm quartis aget, vt illas Gregorius vigilantiſsimus à nobis emungeret,

Prob. Franciſcanus. Tubingen.

Scythas,

Scythas, Arabes, Turcas in nos armauit. Mentiar niſi hoſce (nempe maximũ vectigal) magis ſaluos, quam nos eſſe velint. Diui Bernhardi conſecranei, quibus tamen, vt amicis illi conſultum volebat, millibus aureum nummis ſexcentis ſe redemerũt. Hinc licet exiſtimare, quanti illa conciliabula conſtent, quantũmve auri corradat(ur). Fallacia fallaciam trudit, atq; placita huiuſmodi argutorum hominum magis more, quàm ex bono, atq; æquo, Sathanæ illi lucem ſimulantes, comminiſcũtur, quibus populo tenebras offundunt. Quæ nequaquam Chriſto Domino deoque noſtro cordi eſſe, exitus & opera, niſi plane cæci ſimus, probant, euentus docet, ſacræ literę cantant. Proinde patres Chriſto deuotiſſimi expergiſcimini, cõſulite, ſuccurrite rebus perditis, reſipiſcite, atq; capeſſite Remp. Maiores noſtri immunes Imperij, tamen Romanos armorũ ſtudioſiſſimos, diſciplinæ militaris peritiſſimos, gentium victores, rerum dominos, orbis terrarum domitores, humano generi, finitimis imperitare permoleſtè tulerunt, eorumq; Imperium armis ſoluerunt. Nos pueris, atq; effœminatis (ne quid grauius dicam) æquo animo ſeruimus. Qui ſit ille Tuſculanus, non ſum neſcius. Noui hominis mores, auriſuga eſt, venaliſq; fœnerator, atq; perfidus, vile pecuniæ mancipium. Ego minas eius flocciſecero, Senatumque totius orbis Chriſtiani appello. Hæc vbi Probus dixit, cæteri omnes ſententiam eius collaudant, atq; ſequuntur, In paucis diebus vniuerſi, Tuſculano vim formidante, neq; in publicum prodire audente, paulatim dilabuntur. Ita re infecta conciliũ ſolutum eſt. Legatus Furſtenfeldenſium quadraginta argenti vncias expenſas retulit.

Sub idem tempus in Boiaria ſecunda Altaichij, quod inferius vocant, monachi, atq; eorũ magiſter Volckmarus lethali ſeditione, vti fit, tumultuantur. Monachi ſe die noctuque fame, ſiti, inedia excruciari, peruigilio enecari, cãtus, precula(tu) ſtrepitu obtundi: volckmarum verò immunem omnem vitam agitare, genio indulgere, vol(u)ptatibus frui, quęcunq; libitum fuerit, facere, atq; imperare cauſabantur.

Volckmarus Abbas in Nideraltaich

Horum cognati irrumpunt, apothecas vinarias, cellam penariam effringunt, penum omnem atq; g(a)zam diripiunt. Volckmarum Hiſtrum traijcientem eminus ſagitta interficiunt. Monachi poſthæc qui cõſcij fuere, ab Hainrico regulo Boiorum exiguntur, ſex eorum cognati authores cædis cathenati Strubingam deportantur. biniq; ibidem ſupplicium luunt, excecti, rote innexi, in crucem acti ſecuri percuſſi ſunt. Eadem tempeſtate Catharina filia Cæſaris, nurus Hainrici Boiariæ ſecundæ rectoris fato abſq; liberis concedit.

Catharina filia Cæſaris moritur.

Albertus frater eius, cui parens Auſtriam cõmiſerat, bellum Boijs ſibi finitimis indicit, cuius cauſam explicare, atq; rem altius repetere, ceu tempus poſtulat, neceſſe eſt. Tempore Imp. Friderici primi vitricus, atq; privignus pro regno Boiorum diſceptarunt, vt id ęqua lance diuideretur. Regio Noricorum, atq; Boiorum (quæ cubat inter Oenum, Anaſſum, Matichaın amnes, quibus terminis Ried arcem, atq; vicum celebrẽ contineri cõſtat) auulſa de Boiaria Occidentali, Auſtriacæ addicta eſt.

Belli inter Auſtriacos & Boios cauſa.

Præterea Neoburgũ, Schardingium, Varnpach Oeno ſupra Bathauiam contermina, fuere quondam Pictauiæ regulorũ. Ea lege, atq; iure hæreditario ad Ottocarum Stirium, teſtamento vero, atq; legato inde ad Auſtriacos redierunt, tandem dos, & quicquid inde Lintzium protenditur, exitit Ottonis filij Hainrici. Mortua igitur, vt dixi, Catharina, Albertus germanus eius, incertum an iuſſu parentis, illa repetere cœpit, fretusq; affinitate Ludouici primę Boiarię rectoris, & Rheni, copias cõtrahit: Fridericũ archiepiſcopũ Iuuauẽſem ſociũ aſciſcit, Valẽtiæq; cocũt, inde verſus Ried hoſtili animo arma mouet.

V Valſt.

Hainricus Brunduni (vbi tũ Wichardus epiſcop(us) Bathauẽſis tridui ſumtib. ex fiſco principali acceptis Rãtzenhofen de integro 11. Cal. Oct. dedicabat) vires colligit, hoſtib. obuiã acie intenta ꝓgreditur, hanc pa(rte) : caſtris Alberti, vim vi ꝓpulſurus Cellæ cõſidet. Inter hæc Otto filius eius Neoburgiũ obſidione claudit, Schardingiũ ꝑſidio firmat, Auſtriacos vaſtat.

Otto filius Hainrici ducis Boiorum

Wichardus epiſcopus Bathauenſis, & Hainric. Rotenecho ex principib. Abuſinæ patriæ meæ ort(us), epiſcop(us) Regmoburgenſis intercedunt, fœdus faciũt, rem integram ad Ludouicũ fratrẽ Hainrici. ſororiſq, Alberti maritũ reijciũt. Albertus aduerſus Vgros Stiriæ, atq; Auſtriæ fines vaſtantes, rerò arma mouet. Fridericus domũ reuerſus moritur.

Fridericus moritur. Rudolphus.

Rudolphus magiſter epiſtolarum Cæſaris in collegiũ pontificum Iuuauenſium cooptatur. Is cum Hainrico Boio ſocietatẽ init, eidem ſe atq; Iuuauenſes ſacerdotes ab illius maioribus conditos, atq; collocupletatos in clientelam dicat atq; cõmendat: inde Stiriam petit. Interea Muldorfium incertum cauſa ne, an fraude cõflagrat, conſtanti quidẽ fama diſſipatur, id dolo Hainrici factum eſſe.

Muldorff.

Quamobrem Rudolphus ex Stiria Iuuauiam contendit, inde fines Hainrici inuadit, omnia incendijs complet. Contra Hainricus arma corripit, ſua tutatur, epiſcopum finib(us) cedere cogit, Muldorfium obſidet, inditionẽq; redigit. Ludouicus frater Hainrici inducias ad Cal. Februarias facit. Vtino tum Otta Thorius præſidebat; is dum veſperi venatur, & vulpeculam, quam catuli ceperant, atque dilacerabant, ſeruaturus equo deſcendit, hocque recalcitrante in enſem vagina elapſum cadit, atque transfoſſus ventrem interijt, ſexto Nonas Octobris, Anno æræ noſtræ 1286.

Otto võ Thor pfleger von Otting.

Dumque talia in ſecunda Boiaria geruntur, in prima Vindelicia Monachij anicula quædam infantulum Iudæis vendidit, quem illi deo immolant, punctim acubus cædunt necant, cruorem malluuio excipiunt,

Anus infantem Iudæis vendit.

Vulgus in Iudæos ſæuit.

quo perlitare credūtur. Eadem venifica alterum infantem ſubrepcura, à patre deprehenditur, accuſatur, in vincula conijcitur, quæſtionibus admota, facinus cōfitetur, corpus interempti infantis indicat, moxq; pœnas luit. Vulgus viſo corpore ita vulneribus cōfoſſo, ſæuire cœpit, concurrit, inſanit, non expectata iudicum ſententia, Iudæis mortem intentant. Aulici atq; prætores ducis impetum compeſcere conantur, minas, verbera, fruſtra ingerunt, conſulturiq; Iudæis eos in fanum lapideum, Synagogā nuncupant, cōmigrare iubent. Quò cum Hebræi confugiſſent, fit acrior tumultus. Populus conuolat ligna, ignem ædi ſubmittunt, faces, ſulphur, tædas, & huiuſcemodi fomentà, quæ facilè ignem conciperent, ſubijciunt, die quem nos ſextum vocamus, prophani Veneri dicauere,

180. Iudæi combuſti.

centum & octoginta Iudæos vnà cum templo igne concremant. Nemo prohibere, ne dux, nec aulici, atque prætores potuere, adeò ſæuit ignobile vulgus, nulla tempeſtas tantos ciet fluctus. Templum nunc ibidem Chriſtianorū extat. Eodem anno Cæſar octauo Calendas Ianuarijs Auguſtam in confinio Rhetiæ, atq; Vindeliciæ conciliū

Albertus Baro ab Halſt Comes creatur.

procerum conuocat. Albertum Halluſium in claſſem præfectorū, quos Graphios, literatores Comites vocant, refert: Boijs, atq; Archimyſtæ eorum diem dicit. Ibi Hainricus, atq; Ludouicus fratres germani Boiorum legati cum liberis Auſtriam, Stiriam, Charios, easq; regiones ſibi reddi poſtularunt, quæ quondam maioribus ſuis ablata fuiſſent, atq; illi, eadem loca, primum Romanis, deinde Hunnis pulſis atq; excisis, poſtremò Venedis atq; Vgris perdomitis, ſuo Marte, & ſanguine peperiſſent, in Germaniā tranſtuliſſent, colonias ibi Boiorum, atq; popularium ſuorū deduxiſſent. Cæſar Senatu Imperij cōuocato, refert qd fieri placeat de hiſce prouincijs, quas interim precario filio cōmiſiſſet. Tum ex Senatuſconſulto, conſilijq; decreto, Auſtriaci, Stirij Alberto, & Rudolpho filijs Cæſaris tradūtur. Chariones, Carni, Liburni, Hiſtri Mænardo Tyrolio cōmittuntur: fruſtrà Ludouico iuniore, filio Ludouici Boij intercedēte, atq; inſalutato Cæſare ſe domum proripiente. Ludouicus eius genitor, atq; Mænardus Tyrolius, Albertus Auſtriacus af-

Eliſabetha vxor Alberti.

fines, tum fœdus ineunt. Eliſabetha vxor Alberti, filia erat Mænardi, neptis ex ſorore Ludouici. In eodē cōcilio pacis leges Rudolpho archimyſtæ Salisburgenſi, Hainricoq; Boio dicuntur. Muldorffium Iuuauenſi epiſcopo redditum, qui in paucis pōſt dieb⁹ moritur. Iuuauenſes ſacricolæ Stephanum filium Hainrici pontificem legunt. Conradus epiſcopus Lauentinus, Hainricus Iurepetitus à ſecretis, Romam, vti Pont. Max. author fiat, leguntur. Verùm cum legati, quos exploratum vitam, ac mores Stephani in Boiariam proficiſci iuſſerat, eundem paludamento militari amictum, ſagittatiorum ſpectaculo præſidentem ſe offendiſſe referrent, illum abdicat: Conrado Iuuauiam, Hainrico Lauentinos, nuncijs committit. Ipſe Stephanus poſteà vxorem duxit, liberos procreauit. Eius parentem Hainricum tum Sueuiam prætorium in confinio vtriuſq; Vindeliciæ condidiſſe reperio. Eodem anno Conradus Nantouinus Romam voti reus profecturus, Wolffratshuſium peruenit, ibi quod puerum conſtuprare niſus fuerit, accuſatur. A Ganthero prætore Idus Auguſti ad palum ligatus comburitur. Vulgus inſontem credidit, Gantherum hominis pecuniæ inſidias tetendiſſe prædicat, templum ibi condit, pro martyre colit, frequens coit ſupplicatum populus, eundem adhuc accolæ venerantur Diuum Antuinum vocitant. Cæſaris Rudolphi tū præfectum prætorio fuiſſe Bernardū à Peſſenhauſen genitum ſorore Comitum de Roteneckh, qui tū defecere. Huic Hainricus, atq; Otto duces Boiorum, venādi ius (quod noſtro æuo Wilheimus eius gentilis abdicauit) condonarunt. Conradus frater Bernardi Aichſtetenſis fuit pontifex, plurimum

Conradus Epiſcopus Aichſtetenſis eligitur anno 1297.

eius templi opes auxit. Eadē tēpeſtate Ludouicus filius Ludouici, qui Rheno, & Boiariæ præſidebat, Norinbergæ cū Cratone ab Hohenloe equeſtri tyrocinio, atq; ludo ſe exercitans, tactus ab eodē haſta iugulo, decimo deinde die expirauit. Princeps miræ frugalitatis atq; continentiæ, parco ac parabili cibo contentus, ſexto ac ſeptimo die piſcib. vino, cæteris gulæ irritamentis abſtinebat. Abſtemius ſæpius inijt conuiuium, conuiuas

Princeps optimus ex equeſtri ludo moritur.

operto poculo ſibi aquam propinari iubens, fefellit. In templo deuotiſsimè ſupplicabat, Malo, inquit, conticere, quàm precularum murmure, quas nullus ſuperûm, ne ego quidem intelligam, diuûm aures obtundere, ad iracundiamq; deum irritare. Vxor eius Lotharingia, mariti cōſuetudine duob. & viginti nō amplius diebus vſa, triſtis ad parentē

Hainricus, dux Boiorū moritur anno 1290.

reuertitur. Hainricus quoq; patruus Ludouici Burckuſij tertio Nonas Februarij decidit, Landshutam transfertur, in Sælingthal ſepelitur, vbi ſucceſſores eius condi ſolent. Teſtamento cauit, ne filijs terras diuidere liceret: Stephanum, atq; Ludouicū minores natu Ottoni dicto audientes eſſe ſtatuit, proceresq; Boiorum, hoc ita futurum, fidem dare, ſa-

Rudolph. Rex Imp. moritur. Prodigium. Albertus dux Auſtriæ. Ptolemais capitur.

cramentum animam agenti dicere iuſſit. Poſt quinq; deinceps menſes, dieſq; vndecim Imp. Rudolphus, dum filium Albertum ſucceſſorem declarare ſtudet, re infecta naturæ concedit. In Boiaria tum prædas inuicem agunt agricolæ. In agro Conſtantienſi mulier leonem peperit. Albertus Auſtriacus, Adolphus Naſſauiæ regulus Imperium ambiunt, vterque armis diſceptare parati. Scythæ Vngariam tranſdanubianam, vbi quondam Gepidæ, Getæ, Daci conſederunt, vſq; Peſtum deuaſtant, Saraceni Ptolemaida, quæ vrbem

adhuc

adhuc Chriſtiani in Syria poſsidebant, obſidione claudunt. Ciues & accolæ fruſtra ad opem Romani pontificis, principum Europæ cõfugiunt. Nemo ſuppetias tulit, vrbs expugnata, maximus numerus Chriſtianorum contrucidatus eſt, nomen Chriſtianum in Syria, Palæſtinaq́; excifum. Conradus archimyſtes Salisburgenſis, Otto, Ludouicus, & Stephanus fratres, Boiariæ ſecundæ procuratores, fœdus ineunt. Falckenſtain arcem Auſtriaci in confinio vtriuſq; regni, quòd Auſtriaci crebris incurſationibus regionem infeſtam redderent, eoq́; prædas agerent, expugnat. Ibanus quoq;, qui & Ioannes, filius Hainrici, tetrarches Vgorum, fines Stiriæ, atq; Auſtriæ depopulatur. Solet in Germania, quàm diu orbata capite, præfectus prætorito Rheni, Duxq́; Boiorum interrex eſſe, atque Imperij munia obire. Ludouicus cum huiuſcemodi dignitate defungens apud Rhenum diuerſabatur, filius eius Rudolphus in Boiaria degebat, atq; vti Auguſtani, vicini ſui, ciues, ſacerdotes, epiſcopus ſe, atq; parentem ſuum tanquam interreges reciperent, atque imperata obedienter facerent, poſtulabat. Id Auguſtenſes detrectant, Hainricum Burgionum præfectum, veterem Boiorum inimicum accerſunt, eidem vrbem, templum aduerſus Rudolphum commendant. Rudolphus hac iniuria, atq; contumelia laceſsitus, proximè fauces, atque propter Lycum in Alpibus arcem ad perdomitandos Auguſtales extruxit, atq; cõmunit. Ciues erũpunt, munimentũ id obſident, in fuga datis, quos ibi Rudolphus collocarat, diruunt, & ſolo æquant. Rudolphus militibus donatiuum diſtribuit, atq; Auguſtam inuadere meditatur. Verum patrueles eius Otto, Stephanus, & Ludouicus, bellum ei, niſi contentus Palatini Rheni cognomine titulum Boiariç nomine ſuo adiungere poſthac deſiſtat, indicunt. Ille coactus, inducias cum epiſcopo vſque ad aduentum parentis paciſcitur, parentem deinde certiorem facit. Qui vbi hæc accepit, in Boiariam ſe confert, cuius aduentu territi aduerſarij ſunt. Nepotibus reſpondet, principatuum, atq; regionum diuiſionem, non tamen dignitatis factam eſſe. Ideo ſe vti hactenus illi, & ipſe conſuerit, vtrumq; honorem vſurpaturum. Deinde fruſtra contra nitentibus nepotibus ſuis, nam alioqui etiam ſuperior (Alberto Auſtriaco, Mænardo Tyrolo fœdere iunctus) erat pacem cum Auguſtanis, atq; Wolffhardo epiſcopo vrbis confirmat. Captiui vtrinq; dimittuntur, ne noua arx iuxta fauces reficiatur, cauetur. Ludouicus interregis munus iure ſuo perfungi Auguſtæ permittitur. Ottoni nepoti eius, neq; cum patruo, neq; cum fratre coniugis ſuç conueniebat, vtriq;, Ludouico ob titulum Alberto propter dotem, quàm præripere conabatur, infeſtus erat. Verum Ludouico impar viribus, in Albertum, Vgrorum bello impeditum, à ſuiſq́; (quòd indigenas flocci faceret, Sueuos aduenas tolleret, hiſq́; ditiſsimas quaſq́; Stiriæ, Auſtriæ fœminas, poſthabitis incolis connubio iungeret) deſertum, impetum omnem belli conuertit. Nam & à pleriſq; proceribus, nimirum Stubenbergenſibus, Haunbergenſibus, Phannenbergenſibus euocatus, ſocia arma cum Conrado archiepiſcopo Salisburgenſi iungit. hique contractis copijs in Stiriam primo arma mouent, Cluſam expugnant Hainricus Agunti antiſtes, Auſtriæ præſes, ſcribaq́; regionis fuga in arcẽ elabitur. Otto & epiſcopus templum occupant, reperta vini, & caſei copia, quinq; ibi, & triginta dies commorantur. Vltrà procedere altitudo niuis (ſicuti hiſce locis Alpeſtribus tempeſtiuæ longiores, atque acriores hyemes eſſe ſolent) prohibuit. Albertus cum Andrea rege Vngariæ inducias facit, affinitatem contrahit, Agnetem filiam ei deſpondet, collectoq; exercitu ad Ottonem, & epiſcopum infeſta acie properat. Sexcentos ruſticos cum ſcopis, palis, cæteris ferramentis, qui viam ſibi per niues aperiant, præmittit. Ita de improuiſo Ottoni, & Conrado ſuperuenit: illiq́; multis amiſsis terga vertunt. Albertus caſtra hoſtium inuadit, atque diripit. Per Alpes Stiriæ, atque Noricorum Oenobrigam ad ſocerum penetrat, oppidumq́; ſabbatho Paſchalium noctu, dubium fraude ne, an caſu conflagrat. Albertus inde ad Machtyldam ſororem ſuam Monachium diuertit: poſt Furſtenfeldium, deinde Auguſtam progreditur. Ibique haud aliter quàm Cæſareæ Maieſtatis deſtinatus ſucceſſor excipitur, ita futurum plerique principum vltro polliciti fuerant. Inter hæc Otto Boius, Conradus paſtor Iuuauenſium inuitati à Charionibus, eò caſtra mouẽt, ſanctum Vitum, geotis caput circumſident: acriter vrbem tutabantur Albertus, & Otto fratres, filij Mænardi Tyrolij, atque Goriciæ reguli. Albertus tum perijt. Otto frater eius vrbe capta in vincula coniectus à pontifice Iuuauiam abducitur. Eadem tempeſtate Nicolaus quartus Pont. Max, Franciſcanus, omnes archimyſtas Germaniæ, quemque cum ſuis collega in ſua prouincia cõcilia habere iubet. Ab hiſce rurſus conſilium ſimul & auxilium petit, quo Palæſtina armis recuperari poſsit. Primarius Boiorũ ſacerdos Iuuauiam ſexto Cal. Feb. monachos, atq; ſacerdotes ſuos vocat, maiores, minores cogit pontificulos, mandata pontificis Max. aperit. Vbi illi Romanam auaritiã rurſus ad decimas aſpirare perſentiſcunt, paucis ex conſilij decreto, rem magnam eſſe, & ſe tot extra ordinẽ tributis attritos, & exinanitos reſpondent, proinde amplius deliberandum, caput Reip. Chriſtianæ prius dandum, Chriſtianos principes in gratiam redigendos, ſine horũ authoritate nihil decernendum cenſent. Eodem conſilio Mænardo Tyrolio duas ob cauſas potiſsimũ ſacris, iuſſu pontificis Max. interdictũ eſt. Tridentini epiſcopi caſtella oc-

Interrex Imperij qui.

Wolffhardus Epiſcopus Auguſtanus.

Albertus dux Auſtriæ cognomento Sapiens quatuor celebres familias Sueuorum in Auſtriam deduxit. Vide Cuſpinianũ in Auſtria ſua.

Agnes filia Alberti regi Vngariæ nubit.

Inſpruck igne flagrat.

Albertus & Otto fratres Comites Tyrolij.

Nicolaus 4. S. P.

Hainricus Epiſcopus Tridentinus.

cuparat, viq; obtinebat: Hainricum ius pontificium ꝑfrentem epiſcopum Tridentinũ continuis attruit bellis, cedereq; cõpulit. Hoc mortuo, Nicolaus Pont. R. Frãciſcanus religione, Philippo Mantuano ſui ordinis viro, eundem pontificatum tradit, hocq; inſtigante Mænardus deuotus eſt. Qui ſibi Iniuriam fieri à ſanctiſsimis illis patribus vociferatur, edicto publico obnunciat, crimina obiecta ita diluit: Equidẽ (ita me deus amet) bellũ non infero, ſed propulſo, nihil vnquã mihi magis cordi fuit, quã pacem cũ quouis hominum, maximè cum epiſcopis conſeruare, niſi boni patres, vt cæteri mortalium, copia rerũ corrupti, nobis immeritiſsimis vltrò arma praua libidine dominandi intuliſſent, noſq; terris auitis ſpoliare conati fuiſſent. Arma ſumpſi, caſtella hoſtib. patriæ ademi, quo mihi, ac popularib. ocio frui abſq; armis liceat. Quòd ſi quiſpiam vas atq; præs fuerit, ne metuere perfidiã, & lupos habeam, néue de cętero huiuſcemodi nobis à faſtuoſis illis archiſynagogis (nã paſtorib. dicere religio eſt) cõtingant, actutũ omnia reddam: aliter nunquã cõmittã, vt tã ſtultus videar, vt è manu manubrium mihi eripi patiar, aut memet vltro, atq; meos ludibrio effœminatis Antichriſtis, atq; ꝓdigioſis eunuchis eſſe ſinã.

Papæ Antichriſti iam antea vocati.

Nemo magis cõcordiam Chriſtianam labefactat, non ſacris literis interpretandis, aut ediſcẽdis, ſed liberis dant operam, liberum amant, diuitias cõgregãt, regna, gloriã, dominationẽ auidiſsimè appetunt. Pro hiſce nobiſcum ſanguine ouium decertãt, Chriſti paupertatẽ, comitum eius ſimplicitatem non ſolũ non æmulantur, ſed irrident quoque, atq; antiquare conantur. Si Antichriſti nõ ſunt, quid aliud obſecro ſunt? Eſt ne iſtud paſcere oues? amare gregem? regna, opes, aliena appetere, pro gloria, dignitate digladiari, ouiculas opprimere, occidere, belligerari, Chriſti præceptum inuertunt, donanti tunicam, & pallium vi auferunt. Quis tam ferreus vt verius dicam, tam ſtolidũ pecus fuerit, vt ſuperbiã, faſtum, perfidiam, fraudem, flagitia, ſcelera, luxum, auaritiam nebulonum æquo animo ferat? Peiores Turcis, Sarcenis, Tartaris, Iudæis ſunt, plus his omnis Chriſtianæ ſimplicitati officiunt, libertatẽ Chriſti ſanguine partam excindere conantur, dominationem arripiunt. Cum noſtri ſerui ſint, ipſi dominari contra ius gentium, aduerſus leges, auſpicia, & oracula diuina, dominos ſibi ſeruire volunt.

Prouerbium in Papas & miſſificos.

Scitum eſt vulgi prouerbium, ſacerdotes ſuperſtitionum præſtigijs caliginem oculis offundere mortaliũ, & ceremonijs, carminibusq; caſsis, veluti mandragorę ſoporiferæ poculo mentem mutare, & humanis animis, atq; ſenſib. ſtuporem ꝓpinare. Nunquid paſtor aut oues rõdet, aut mulget, nónne nuncius rem domini, atq; eorum, ob quorũ vtilitatem mittitur, agere debet? Proinde à ſæuo, & nobis iniquo pontifice, ad æquum paſtorẽ, pientiſsimũq; patrẽ ꝓuoco.

Vrſini vnde Columneſes.

Inter hæc dum illa ad pontificem R. referuntur, ipſe animam efflat. Vrſi tum, atque Columnæ Pontificatum Max. ambiunt, biennio continuo interregnum in Imperio eccleſiaſtico fuit. Sub idem tempus, anno Chriſti 1292. Calendis Maij Francofordiæ principes conueniunt, Comitia Cæſarea habẽt, interim Alberto in ora Rheni præſtolente euentum Gomitiorum, Wentzeslaus rex Boiemiæ, Otto, Stephanus, Ludouicus fratres Boiariæ ſecundæ moderatores, Conradus archimyſta Iuuauẽſis literis apud Senatum Albertum criminantur, vitia eius, auaritiam, leuitatem, iniquitatem, ſæuitiã etiã in ſuos cõmemorant: obteſtantur, ne liberorũ ceruicib. talem dominum, atq; bonis rebellandi neceſsitatem imponant.

Conuentus Principum Francofordiæ.

Romanenſes quoq; lupi, qui ouili Chriſtiano abſq; paſtore incubabant, non ſolùm pro lana pecudis, ſed viſceribus quoq; certantes, quod agerent, illic inuenerunt. Columnæ Adolphi, Alberti rebus Vrſi, quibus ille affinitate iũctus erat, ſtudebant. Principes omniũ receptis literis, in cõtraria ſtudia ambigui ſcindũtur, tandem ſuffragium ineunt.

Gerlacus ab alijs dicitur.

Gerhardus ab Eppenſtain Mogontinus pontifex, qui primas tum deligendi Cæſaris obtinebat, Adolphum cognatum ſuũ ſummę rerũ deſtinat, ſolo Ludouico Boio, qui Alberto ſuffragabatur, fruſtra refragante, cæteri collegę cõſentiunt, in ſententiã Moguntini pedib. vt aiũt, eunt, ne vnus quidem intercedit. Ludouicus id quod neceſſe erat, tandem inuitus cedit, ſenatusq; conſulto ſubſcribit. Contra conatus nepotum ſuorũ in Boiariam proficiſcitur. Eius quoq; affinis Albertus Auſtriacus repulſam paſſus, domũ reuerſus, Rathſtadium Iuuauenſe municipium duobus menſibus obſidet, oppidanis fortiter ſe tutantibus tum penuria annonæ, tum quòd Otto Boius in auxiliũ Rathſtatenſib. properabat, obſidione ſoluta, domũ in Auſtriã redit. Porrò Adolphus Cæſar renunciatur.

Furſtenberg arx Palatini.

Ipſe, & archiepiſcopus Mogontinus, cæteri collegæ, eodem nauigio Agrippinam Rheno deuehuntur. Cum Furſtenbergio, quòd Ludouico Boio parebat, allabuntur, incolæ nihil minus quàm Cæſarem hic eſſe rati, vt nauigantes appellant, portorium ſoluant, poſtulant. Illi remis incumbunt atq; prætereunt. Furſtẽbergenſes nauim ſagittis appetunt, quendam in latere Adolphi aſsidentem ſauciãt, moxq; cum ingeminatum foret, Cæſarem hic vehi, pauidi iram principis deprecantur, errorem, atq; inſcitiam excuſant, veniam orant. Quam tantum abfuit, vt impetrarent, vt Mogontinus epiſcopus Ludouicum actum furijs coniugis cum fratre eius in necem Cęſaris cõſpiraſſe, mandaſſeq; ſuis, nempe Furſtenbergenſibus, vt eminus ſagittis Adolphum hac nauigantem interficerent, aſſeueraret: & Cæſar, comitesq; ſuppliciũ ſumendum, atq; in

parri-

parricidam, more maiorum animaduertendum eſſe decernerent. Quod vbi Ludouicus noſter reſciuit, Ottingenſem atque Norinbergenſem præfectos, purgatum errorem ſuorū ad Agrippinenſem Coloniam legat. Qui non ſolum non auditi ſunt, ſed tres etiam Archimyſtæ Germaniarum, quæ in Gallia ſunt, Palaum Rheni, nimis ſibi vicinum animis inuaſere, atque inter ſe partiti ſunt. Penes hos tum ſacerdotes ſumma rerum fuit, nomen duntaxat poteſtatis inane Adolphus ferebat: quamobrem vulgo Rex ſacrificulorum dicebatur. Certior de hisce omnibus factus Ludouicus, vrbes, caſtra in ora Rheni præſidiis firmat, amicos orat, ambit, innocentiam ſuam prædicat. Epiſtolas ab his commendaticias ad Cæſarem exorat, cum Alberto Auſtriaco, vxoris ſuæ fratre, & Epiſcopo Argentoratenſi, pleriſque aliis ſocietatem init, fœdus icit. Hocque facto melius de ſe ſentire, atque excuſationem ſuam hac lege, vt ipſe noxios, atque authores facinoris exauthoraret, Adolphum recipere coëgit. Cui deinde Auguſtæ in celebri Epiſcoporum, atque principū conuentu, iuriſiurandi religione, illud factum ſe inconſulto, atque penitus inſcio deſignatum eſſe ſatisfacit, polliceturq́; paci atque concordiæ ſedulò operam nauaturū. Hanc ob cauſam dum Cæſar Sueuiam perluſtrat, & Kalendis Maij Norinbergæ conuentus agit, Ludouicus cum filio Rudolpho quinquagenalibus Lintzium ſe confert Principes cognatos, & affines ſuos Wentzeslaum regem Boiemiæ, Conradum Archiepiſcopum Salisburgenſem, Albertum Auſtriacum, Mænardum Tyrolium, Ottonem, Stephanum, Ludouicum nepotes ſuos, ne venire grauentur, vt de rebus communibus ſecum colloquantur, orat, atq; exorat. Die itaque conſtituto cum illi proceres Lintzium conueniſſent, ſummā operam Ludouicus, vt eos in gratiam redigeret, nauat, ambit, orat, obſecrat, minatur, pollicetur, blanditur, iraſcitur, ſuadet ſed ſurdis cantabat. Nemo alteri cedere in animum inducebat, ille ſibi ſua prærceptum iri, hic ſe ſua tutaturum vociferabatur. Boius ergo atque Rheni rector, vbi ſe fruſtra hoc negocium ſumpſiſſe ſentit, diſcedere parat. Sed per vinculū ſanguinis, quo omnibus deuinctus eſſet, ab Eliſabetha vxore Alberti, eptc ſua ex ſorore, obſecratus, ne ante abeat, quàm diſcordes cognatos, & affinitate iunctos reconciliet. Facile exoratus, rurſus principes conuocat, atque ita verba facit: vulgo dici ſolet, vbi pax & concordia ſit, Deum habitare: ibi inferos & eſſe vbi bellum, inuidia, odium, ſeditio, ira, maledicta, cędes, incendia, pauperum compilationes graſſantur. Miniſtri igitur Opt. Max. Dei, an Stygiæ furiæ eſſe, vultis? Si non patres patriæ & boni paſtores, quid aliud obſecro quàm immanes Tyranni, crudeliſsimi latrones eſtis? Nihil aliud profectò regna abſque concordiæ bonis ſunt, quàm publica gentium latrocinia Ciues optimos, agricolas inſontiſsimos, pauperes, viduas, pupillos miſerrimos, propter quos tutandos à Deo Opt. Max. terris rectores dati eſtis, non ſolum contemnitis, & non auditis, atq; auaris, iniuſtis prætoribus, lictorum rapaci, perfidiæ cauſidicorum, ſacrificulorum auaræ ſuperſtitioni, prædæ eſſe ſinitis, ſed inſuper quotidie nouis tributis bellis atteritis, compilatis. Ipſi interim ocio, voluptatibus, laſciuiæ dediti, luxuria diſſoluti, genio, alieno periculo indulgetis. Vt vnus veſtiatur, tot egeni ſpoliandi ſunt: vt vnus nepotetur, tot pauperibus fame periclitandum eſt. Vetus dictum & adhuc in ore omnium crebrum:

Quicquid delirant reges plectuntur Achiui.

Principes de alieno corio ludere atque periculo agricolarum pugnare ſolent. Quocirca veriſsimū eſſe planè confirmamus, quod de nobis vulgo dici ſolet, Aulam nimirum inferos eſſe, virtutemque, atq; pietatem ab ædibus noſtris longè exulare. Vnde Lucanus.

Exeat aula
Qui vult eſſe pius: Virtus & ſumma poteſtas
Non coeunt.

Cur inſontes & inopes luunt veſtra ſcelera? Cur vos non exeditis, quæ intriuiſtis? Si libet ſingulari certamine depugnate, quid in miſeros iſtæc faba cuditur? Lictores, prætores, apparitores, & hi qui ſcriptum faciunt, veluti hirudines exugunt miſeros, rapiunt, defraudant, auferunt. Et ſuperat hæc omnia rapacitas ſacerdotum, qui ſub magna ſuperficie pietatis diuites, inopes compilant, nec præſidij quicquam populo in principibus eſt. Quæ (malum) vos dementia, quis furor cepit? Sanguine, & affinitate coniunctiſsimi inuicē ſæuitis, in veſtra viſcera ferrum conuertitis. Hinc prouerbium natum crediderim, potentes potenter tormenta paſſuros, & inſolentem, atque rariſsimū eſſe ciuem in illa æterna & cæleſti patria, qui cæteris dominetur. Ego quidem do fidem ſic vobis (niſi caueritis) futurū. Proinde ſi quid peccatum, vt homines ſumus, ſi quid inuicem maleficij datum, acceptúmue eſt, inuicem condonate, atque in gratiam redite. Ego & Hainricus Epiſcopus Reginoburgenſis verus animorum paſtor, nulli ſacerdotum Dei pietate, & ſapientia ſecundus, arbitri ſumus, vniuerſis iuxtà æqui, ſanguine, affinitate, amicitia cōiuratiſsimi ſumus. Hæc vbi dixit, omnes commoti oratione iſtac, Ludouicum atque Hainricum Epiſcopum arbitros capiunt, fidem dant, ſe decretis illorum ſtaturos. Mox captiui vtrinque dimittuntur, gratiæ ſuperis aguntur, & honor Deo Opt. Max. habetur. Per idem tempus Burgionum limita-

[illegible] ab Ot[illegible] Bur[illegible] [illegible]bergenſ.

Adolphus der Pfaffen Kunig dictus eſt vulgo.

Conuentus Noribergæ.

Ludouici Palatini oratio ad principes inſignis.

Aula principum quid. Lucanus.

limitaneis præſectis ſuperſtes duobus filiis obiit, Hainricum nepotem ex filio adoptauit, factus ex obſcuro clariſsimus, vniuerſos finitimos affligendo, monachis amicus, cæteris inimicus fuit, rarò concors cum Ludouico Boiorum regulo. *Ludouicus Palatinus ægrotare cœpit.* Iſtum à Cæſare ad Rhenum accerſitus, vt inter illum, & Albertum Auſtriacum pacem cōponeret, morbo (res duntaxat inchoata, necdum confecta) corripitur, genitalia intumuere. Ipſe pudore diu languorem tegit. Deinde perfricata fronte, ſero tamen, medicos conſulit. Vbi deſperauit ſalutem, annulum pronubum vxori, quæ in Boiaria degebat, mittit, eam viuere atque valere, & cōiugij memorē eſſe iubet. Teſtamento cauet, ne hæredes extra ordinē tributis monachus, myſtas onerent. Migrauit ex hac vita Haydelbergæ, in eodem cubiculo, in quo natus, Kalend. Februarij, Anno Chriſtianæ ſalutis M. CCXCIV. vitæ quinto ac ſexageſimo, poteſtatis quadrageſimo ſuper menſes duos. Corpus translatum Furſtenfeldium, ſepultum in conditorio Annæ coniugis, Ludouici filij, cæterorum liberorum. *Ludouici Palatini elogium.* Pridie Idus Februarij iuſta funeri perſoluere omnes Boiariæ præſules, & Epiſcopi, Hainricus Reginoburgenſis, Emicho Fruxinenſis, Reynbotho Aichſtetēſis. Duos filios Rudolphum viginti natum annos, Ludouicum ſeptem, & duas filias Machtyldam Lunenburgenſem, Agnetē Cattam reliquit. Eximia forma atque ſtatura fuit, in adoleſcentia effuſe liberalis, in ſenectute ad rem paulo auidior. Laudis auarus, pacis ſtudioſus fuit. In templo exemplar pietatis ſingularis extitit, in cibo modeſtiam Chriſtianam præſtitit, vbi ferè ſupra modū immodeſti eſſe ſolemus. Auxit multum Boiorum opes, pleraq; Sueuiæ oppida Schongium, Laugingē, Hochſtet, & alia multa caſtella, atque plures vicos in Boiariam tranſtulit. Tetrarchias quaſdam Boiorum Roteneck, Weiarn, Falckenſtain, Hartmerſperg, Neoburgiū ipſe, Moſburgium frater eius Hainricus infiſcauit. Hæcque nunc ordine explicare operæ precium duximus. *Roteneck.* Roteneck adhuc caſtellum eſt, viginti millia paſſuum ſupra patriam meam inter Ilmum, atque Apſum amnes in ſuperiore Vindelicia cubat, Lamij poſsident. Dynaſtæ paternam originem ab Abuſinæ patriæ meæ tetrarchis ducunt. Raræ, cuius curatores fuerunt, humani fuit, quos hic prætereo, infra dum patriæ meæ dynaſtas retulero, illorum progeniem explicabo. *Die von Lamming. Ror monaſterium. Hainricus à Roteneck epiſc. Ratiſp.* Vltimus fuiſſe fertur Hainricus Epiſcopus Reginoburgēſis, is anno Chriſti 122[illegible] vendit patrimonium Ludouico Duci Boiorum. Canendi more, quo hactenus vſi ſacrificuli Reginoburgenſes, in artem redegit, accitis ex Hailbrunna eius artis peritiſsimis monachis. Extat muſica illi dedicata, atque ſcripta. Naturæ conceſsit anno ab reſtituta ſalute 1292. Pontificatus vndeuiceſimo. Neoburgium, Hartmerſperg, Falckenſtain, Weiarn, Antorff, Harnſtain, ſuperioris Boiariæ caſtella, ſub Alpibus Noricis, atque Penninis, inter Oenum, Azalum, Iſaram amnes, Antiburt in ora Noricurum cubat. Weiarn in collegium myſtarum D. Aurelij commutatum eſt: Magualda amne alluitur. Haud inde procul Neoburgium ſemidirutum Meichslrami, Hartmerſperg Puitzenauerij, Falckenſtain Hoferus poſsidet. Horum reguli pleraq; etiam in Auſtria, & præfecturis Tyrolenſi poſſedere. Curatores Chimees, Iunauenſis templi, Vinariæ, & Aybling ac Aurdorff extitere. Vltimus fuit Sigbotho quintus, is pridie nonas Octobris anno ab orbe ſeruato 1272. in balneo publico Neoburgij ab Ottone Brandēburgio ferro occiditur. Huius vxor Irmingarda, pater Sigbotho quartus ab Ottone regulo Boiorum [illegible] captiuus abductus. Patruus Chuno, auus Sigbotho tertius. Auia Hyltgardis, filia Cunonis Medulli fuere. Tertij parentes Sigbotho ſecundus & Luitgardis, ſoror Friderunа, fratres Rupertus præſul Tigurinus, Chuno ſecundus Epiſcop. Reginoburgenſis. Hic obiit anno Chriſti 1185. dignitatis vndeuiceſimo, ille quinto anno. Horum amitam Gertrudim, patruos magnos Hyldeſcalcum Tigurinum præſulem, Herrandum Antburitum, auum Sigbothonem primum, auiam Adelhaidim fuiſſe reperiu. Herrandus electi filij Sigbothone Hieroſolyma cum Welphone Duce Boiorū profectus eſt, *VVeiarn.* Sigbotho primus Vinariam collegium flaminibus Aurelianis inſtituit, anno ab orbe vindicato 11[illegible]3. Proauum huius Bathonem, auum Hertandum, patruum Wolfgerum, genitorem Rudolphum, genitricem Gertrudim filiam Sigbothonis, neptem Geroldi eſſe in faſtos Vinariæ relatum eſt. *Moſburgēſis Comitatus.* Moſburgium, vrbs eſt in confinio Vindeliciæ ſecundæ ac primæ, medio itinere inter Lanzhutum, & Fruxinum, diſtat ab vtraque vrbe ad decimum lapidem ſupra confluentes Ambronis, & Senonis, qui haud procul diuerſis oris Iſaræ confunduntur. Collegium ibi popularium myſtarum extat: *D. Caſtulus.* Diuo Caſtulo inſigne, quem à Rhænobothone, atque Albino, Ludouico nepote Caroli Magni rege Boiorum Roma translatum referunt. Vulgus antiquiſsimam Boiorum vrbem eſſe autumat: tetrarchas quibus paruit, enumerare haud ſit ſolemnum fuerit. Primus quem ego quidem inueni, Helmberthus fuit tempore Imper. Conradi ſecundi, atque Hainrici tertij. *Berchtoldus epiſc. Salisburg circa annū Domini 108[illegible].* Huius filij Berchtoldus archimyſta Iuuauenſis, Renardus, & Burckhardus primus. Hic Burckhardum ſecundum, ſecundus ex Gertrude Burckardum tertium atque Albertum progenuit. Tertio, & Benedicta Conradi de Rain filia, Conradus primus, primo Conradus ſecundus, Hainricus, & Berchtoldus de Glun orti. Conradus ſecundus ex Benedicta Albertum ſecundum, Conradum tertium ſuſcepit. Ab hoc & Heduica eſt Conradus vltimus, qui abſque liberis ex hac vita migrauit,

anno

anno ab humana gente liberata M. CCLXXXI. Poſſedere vineas in valle Acheſina. Moſburgium Hainricus Boiariæ ſecundæ rector,& Nariſcorum regulus inſiſcauit. Dumque hic,& eius frater Boiariæ ducatum adminiſtrauit, quatuordecim templa atque monaſteria condita eſſe reperio. Ego hæc ordine recenſebo. Reginoburgij Auguſtinianis mendicis in ponte Iudæorum ædes dedicata eſt. Sacrificulus ad ægrotum feſtinans eo in lutum ſacram hoſtiam abiecerat. Conradus Hyldebrant, Vlricus Brunleitus architecti fuerunt,anno ab orbe ſeruato M. CCLV. Eiuſdem vrbis Archidiaconus (ſiue vt alij aiunt Choreipiſcopus) Semannus Semanshuſium in inferiore Boiaria,in pago Rhodani, iisdem Auguſtinianis contubernium erexit. Quo tempore nempe anno Chriſti M. CC, LXXIII. XV. Kalend. Aprilis Auguſtum Reginoburgenſium templum cum prætorio pontificali conflagrauit,adeò vt tintinabula ſoluta fuerint. Tertiodecimo deinceps anno fœminæ ſacratæ,quæ Mariæ Magdalenæ fanum incolebant,& Buſſariæ, hoc eſt reſipiſcentes vocabantur,ſuaſu Franciſcanorũ à Maria ad Claram defecerunt, à qua templum cognomentum nunc retinet. Hæc Reginoburgij tum facta lego. In ſuperiore Boiaria Ludouicus Boiorum rector Andechiſij ædem,quæ cum arce ante quinquaginta annos diruta erat,refecit. In ripa Ambronis, inter Auguſtam Rhetiarum, & Monachium templum Diui Bernardi conſecraneis extruxit,Furſtenfeld, hoc eſt principis campum nuncupant, Monachi acciti ab Allerſpach ex ſecunda Vindelicia anno æræ noſtræ M. CC. LXXV. quo anno & Angiloſtadium religionem mendicantem Franciſcanorum recepit,& eoſdem deinde poſt annum octauum Monachij quoque in eo templo,vbi nunc eius ritus Virgines ſacricolæ habitant,& Anger vocatur,collocauit. Itidem Hainricus frater eius anno æræ noſtræ M. CCLXXI. Dominicanos,& nono deinceps anno Franciſcanos Landshutæ recepit. Hartuicus quoque a ſacris Hainrico & Ottoni patri eius myſta Bathauenſis,& Ludi literarij magiſter in inferiore Boiaria inter Oënum,& Vilſum amnes, Cellam ſacris Ciſtercienſib. auſpicatur anno ab humano genere ab inferis vindicato 1174. eumque impendiis non ſufficeret, Hainricus Dux Boiorum perficit, atque bene ominato nomine Furſtocellam,quod principis cellam valet,nuncupauit,confirmauitque ſequenti anno Kalend.Februarij Burckhuſij.interfuere Vlricus Abuſinus,Gebhardus Artenbergenſis.Bernhardus Leobergenſis. Eodem in tractu deinceps Septembri Bernhardus, & Fridericus Berengarij templum ſeruatori, Saluator vocatur, condunt. D.Nordperti ſacris initiarunt,myſtas ex Oſterhofen accerſunt. Bernardus Griſopagus Epiſcopus Bathauenſis fit author & dedicat. Pholia in ſecunda Boiaria adhuc prætoriolum eſt,in ora Germaniæ,inter montem Bogum, Danubio imminentem & Metenam riuum, atque templum D.Benedicti,huius dynaſtæ Hainricus & Machtylda coniuges,in Boiaria,quæ in Hercynio ſaltu,vbi ad Boiemiam pertinet,cubat,D.Bernardo ædem Droſchlach condunt, ſacrificulos ex Allerſpach euocant,qui iubente duce Hainrico Rumasfeld arcem ſolo æquant, illaque diruta, lapides Droſchlachium vecti, ædes inde conſtructa, Hainricus Epiſcopus Reginoburgenſi dicat,& Gotscellam,id eſt, Dei cognominat, anno ſeruatoris 1286. Poſt annum octauum Otto,Ludouicus,Stephanus fratres reguli Boiorum authores facti ſunt Rumasfeld vicum Allerſpachenſibus vendidere, ab his Michael antiſtes Gotscellæ demũ poſt annos ducentos,atque nouem emit. Gaicoſium quoque eadem tempeſtate, nempe anno 1278. in inferiore Boiaria,inter Iſaram, atque Oënum Bernardus Leoburgenſis condonat ſacraris Teutonum equitibus, vbi quinto deinceps anno obiit,atq; ſepultus eſt cum duobus filiis Hainrico & Bernardo. Illius frater Berengarius infra Landshutam Vichpachium in monte Iſaræ imminente, Venatorium tugurium in templum commutat, XII. Virginibus Auguſtalibus tradit. Auguſtinianis Reginoburgenſibus dedicat. Ibi eius ſepulchrum oſtenditur,obiit tertio decimo poſt fratrem anno,Hainricus regulus Boiorum duodeuiginti addidit puellas. Porrò funerato Ludouico tertio regulo Boiorum, præfecto prætorio Rheni, Rudolphus filius terras cum matre (quæ tutelam fiduciariam Ludouici filij nondum regno maturi excluſis cæteris ſuſcepit) diuidit: Lengfeld,Rietenburg.Neuſtat,Vogburg,Ingolſtat,Neuburg,Aicha, Landſperg, Pal, Hochſtet, & Sueuiæ reliquæ vrbes,præter Werdeam traduntur Machtyldæ,reliqua Rudolphus poſſedit. Vbi itaque inter vtrunque ſuperior Boiaria diuiſa eſt,ambo in media Quadrageſima cum pleraque nobilitate Vlmam ad Cæſarem euocati conceſſere. Actum de concordiæ bonis, atque pacis artibus confirmandis. Filia Adolphi Rudolpho deſpondetur,qui diutiusc ille has nuptias cum matre (quod eas cordi non eſſe auunculo intelligebat, & ſibi deſtinata filia reguli Brandeburgenſis foret) aſpernatus eſt. Amicis tamen pertinacius repudiare hanc vrgentibus,atque ſubinde obtundentibus, iſthæc ob concordiam fieri licere, ceſsit, & annuit,ſponſalibusque ritè factis,Rudolphus & Machtylda domum reuertuntur. ille Monachium ſe contulit, hæc Angiloſtadium, vbi toto vere, totaque æſtate, vſque Kalen. Octobris habitauit. Tum Norinbergam ſe cum filio confert. Vbi coniuge Cæſaris connitente,nuptiæ magnificè regio luxu apparantur,Machtyldaque filia Adolphi connubio Rudolpho iungitur. In Italia eodem anno Petrus Moroneus ex conſectaneis D.Bene-

Furſtenfeld.

Monachi Franciſcanorum Ingolſtady.

Cella.

Furſtocell.

Bernard de Praunpach Epiſcopus Bathauenſ.

Donavverd.

Machtylda fil a Adolphi. Cæſaris nubit.

dicti tertio Nonas Iulias Pontif. Maxim. legitur, Celeſtinus quintus nun[illegible]pa[illegible]. Is Mænard im Tyrolium ab alijs deuotum reſoluit. Dum inuitis Romanenſibus aſello ve[illegible]tur, paupertatem Chriſti æmulari conatur, infeſtos ſibi ſentit flamines. Quamobrem lege lata, atque promulgata, qua liceret Pontifici Romano ſe abdicare, ſexto menſe relicto regno eccleſiaſtico, ad priuatam redit vitam, ſucceſsit nono Calend. Ianuarij Bonifacius ille octauus. Qui inducto priore decreto, pontificatu maximo abire nefas eſſe ſtatuit inexpiabile. In hunc conuicia, maledicta, probraque obſcœna, c[illegible]mi[illegible]a nefanda congeſſere Philippus Galliæ Rex, & mendicantes monachi, quibus Octauus aduerſabatur. Ea referre, ne procacitatis, atque petulantiæ vitio obnoxius eſſe videar, mihi religio eſt. Hermannus ęditiuus Franciſcanus proximus horum temporum ſcriptor, qui æmulus Martini, principes Romanos, Imperatores, Pontifices ſub Imperatore Carulo quarto perſecutus eſt, curioſius cuncta recitat, ad hunc relego curioſum. Atque Bonifacius ille primus Auream portam (vti vocant noſtri) aperuit, ſeculares ludos fecit, auream ętatem reducem instituit.

Petrus Moroneus S. P. Cœleſtinus 5. dictus eſt.

Hermannus ædituus Franciſcanus.

In Germania Adolphus cum genero Rudolpho Miſniam petit, hiſque ſuperatis, atque ad obſequium redactis, Rudolphus accepto commeatu, cum genitrice in Auſtriam ad auunculum ſe confert, tertio Idus Martij, quæ erat media Quadrageſima, Viennæque commoratur duos menſes, ad quartum Idus Maij. Interea Cæſar acturus cum genero de dote, & pacis conditionibus Boiariam petit, Reginoburgij conuentus agit. Vbi ciues nouis, atque extimis mœnibus, veteribus adiunctis, vrbem cinger[illegible], propugnacula erigere parat, & ſacrificulos, vt communem patriam communibus expenſis communiant, cogũt. Hainricus Epiſcopus ciues ad Cæſarem in ius ducit, eccleſiaſticam libertatem violatam eſſe vociferatur, vt Imperatoris Friderici ſecundi lex, qua ſacerdotes huiuſcemodi ſeruitute immunes ſunt, recitetur, poſtulat. Non abnuit Cæſar. Edictum Friderici Auguſti non ſolum Hainricum Brixinenſem Epiſcopum ciuibus legere præcipit, atque de integro comprobat, ſed ſecundum ſacerdotes quoque iudicat. Interfuere Otto, Ludouicus, Stephanus fratres. Rudolphus ad ſocerum vocatus, ab auunculo detentus, venire detrectauit.

Adolphus cum Rudolpho Miſniã petit.

Quamobrem Cæſar genero iniquior, rurſus Miſniam petit. Hocque anno tertio nonas Aprilis, quo die tum Paſchalia erant, nix alta terras operuit, grandines inſolitæ attriuere fruges. Et deinde pridie nonas Septembris tellus intremuit. In alpibus Rheticis, quindecim caſtella, arces euerſæ, fames Boios afflixit. Subſequenti anno qui ab orbe aſſerto 1296. è medio abierunt hi proceres: Ludouicus 4. Dux inferioris Boiariæ, frater Ottonis atq; Stephani, cœlebs, & abſq; liberis deceſsit: Hainricus Reginoburgenſis Epiſc. ex tetrarchis Abuſinæ patriæ meæ oriundus: Mænardus Tyroliorũ, Charionumq; rector, ſapientia ſingulari prędirus, paciſq; ſtudioſus, à Cæleſtino abſolutus, à Bonifacio Ro. Pont. condẽnatus, Stamis ſepultus eſt.

Cæſar Miſniam rurſus petit.

Nix inſolita.

Terræ motus fames in Boiaria.

Ludouicus 4 moritur.

Mænardus.

At Adolphus ſubacta Miſnia 8. Cal Iulij concilium cogit, in quo Rudolphus regulus Boiorum appaтet. Cæterum Ludouic[illegible], Otto Hai[illegible]icus fratres, Mænardi Atheſinorũ, Chationum, Noricorũ rectoris fil[illegible], quũd ad conſpec[illegible]ũ Cæſaris venire grauabantur, in eius verba more maiorũ iurare aſpern[illegible]batur. deniq; ſacris interdicti vltra annũ fuiſſent. Quod præterea Rudolphũ Ratenb[illegible]gum vrbem Boiorum in[illegible]ra Norici Oẽno conterminam (quàm Ludouicus pater Rudolphi Mænardo parenti [illegible], millib. vnciariũ argenti quatuor, ac viginti oppignerarat) licet accepta pecunia, c[illegible] parentis teſtamentũ reddere recuſabant, crimine lęſę maieſtatis cõdẽnantur, exanthor[illegible], in ordinemq; rediguntur. Cæſar ad eos literas dat, quibus ſententiam principũ renu[illegible], nobiles à Tyrolio appellar, nec ducis cognomen nuncupat eorũ, vti mos eſt. alſcub[illegible] iuſſu gener Rudolphus, Boiorũ atq; Rheni præſes, cæteris bellis copoſitis, [illegible]his bellũ [illegible]. Duæ tum arces in Alpib. quas Cattenbergiũ, & Traſtbergium vocant, extruuntur, & contuberniũ monachorũ, quod Damaſianos dynaſtas, accito Martinu ex Weſſ[illegible]prunna magiſtro, condidiſſe ſuprà in lib. 5. in monte Matrona, D. Petro dicat[illegible]m, excinditur. [illegible] in exiliũ aguntur. Conradus ab Hornſtain eiuſdẽ religionis Bard[illegible]s, ſacr[illegible] librũ ritua[illegible]em, quę adhuc mõſtrantur, ſecũ abſtulit.

Stams Monaſterium Tyrollenſe.

Dumq; Rudolphus Noricũ inuadere parat, induciæ, [illegible]as cũ Auguſtanis Rhetiæ fecerat, exeunt. Armorũ igitur curam a Noricis in Rhetos cõuertit. Erat apud Rudolphũ præter cæteros maximæ authoritatis Otto Crondorffer, is obſcuris atq; humilib. crepũdiis natus, in aulamq; delatus, obſequiũ accuratè præſtando, ſed[illegible]lò obtemperando, modeſtè parendo, mandata gnauiter exequendo, breui principib. char[illegible]s factus [illegible]ſt, per graduſq; paulatim dignitatis quoſq; aſcendendo, tandẽ ad [illegible]icariam operã, maximũ ſecundũ principem honorem euectus eſt. Fretus ergo authoritate, qua apud Rudolphum valebat, nimiũ ſibi indulgere, petulantius de matre, filio loqui, diſcordię mal[illegible] inter eos ſerere cœpit. Hanc ob cauſam grauiter vtriuſq; animũ cõmouit, vtriuſ[illegible] irã ſe[illegible], vterq; in eum exempla edidit. Nępe captus à Rudolpho in vincula coniicitur, qu[illegible]ib. admouetur. Poſteà apud Dachavv eidẽ 7. Cal. Maij ocu[illegible] eruuntur, lingua n[illegible]s pr[illegible]cax amputatur. Iiſdẽ dieb. Wolfhardus Epiſc. Auguſtæ Rhetiæ caſtellũ in monte K[illegible]nberg à Rudolpho ante quatuor annos viuente adhuc patre extructũ, diruit, ac ſolo æquat, induciaſq; petere à Rudolpho dedignatur. Conradus ab Haldẽberg iuſſu Rudolphi Mergethamiam

Otto Crondorffer Rudolphi quæſtor.

Capit.

Wolfhardus [illegible] Rud. Epiſcop. Aug.

noctu clanculum adoritur, cuniculisq; ac via facta ferramentis à quodam huiusce rei perito per [illegible] vepres ac fruticeta irrumpit, atq; occupat. Quod vbi Augustæ pulsato die [illegible] diuulgatum eſt, ciues recuperaturi caſtellū, prouolant: sed fortiter à Boiis, qui in præſidio erant, repulſi, re infecta domos abire coguntur. Rudolphus poſteaquam ciues præter ſpem pacē exuiſſe, ſeq; armis laceſsitū certior factus eſt, copias vndiq; contrahit, eaq; dicto citius apud Dachavv conueniunt. Et cum Dux impenſis non ſufficeret, tēpla, caſas, ædes effringunt, agros deprædantur, ditiores ſpoliant, frumentū, pabulum quicquid eſui foret, aut cis iuxtà atq; inimicis eripiunt. Idem qui in caſtello præſidebant, factitant. Cæſar vbi hoc [illegible], patres ab armis diſcedere iubet, ad ſeq; in ius ambulare præcipit. Quo cum illi conueniſſent, inducias ad Idus Nouēb. indicit, Rudolphū ſecū Cattos abducit, vbi filij maiores natu parenti, quod is minores natu impare matrimonio prognatos, illis dignitate coæquare conaretur, rebellabant. Erat Hainricus maximus natu, ſororē Rudolphi vxorem habebat. Quapropter opera Rudolphi tanquam affinis pax facta. Is vbi in Boiariam reuerſus eſt, [illegible] Idus Octob. Mergerhamiam, vnde ſibi ac Boiis multū maleficij, atq; detrimenti [illegible] erat, dirui iubet. Id Auguſtenſes permoleſtè quidē ferunt, pactas inducias temere [illegible] tamen nefas ducūt. Quæ poſteaquam finitæ ſunt, Hainricus Bu[illegible] limitis [illegible], atq; illi de Zorn accitis in commilitium ciuibus, iuſſu Epiſc. qui ſenectute [illegible] turbis, militaribusq; laborib. adeſſe nequibat, Oberth[illegible]m, quam Rudolph. [illegible] occultè intēpeſta nocte accedunt, copias occulunt, inſidias [illegible]ponunt: Chimergerū virum rerū bellicarum peritiſsimū (cui caſtellū Boiorum dynaſta cōmiſerat) prima luce prodeū-tem, nil mali ſuſpicantē circumueniunt, capiūt, moxq; Oberthalam, ab illis q[illegible] ſine capite erant, traditā euertunt, atq; ſolo æquant. Rudolpho vbi hæc nūciata ſunt, vires vndecunq; cōparat, delectus agit, Boios conuocat, auxiliaq; ab Ottone, & Stephano patruel.b. ſuis, qui ſecundę Boiarię principatū obtinebāt, accerſit, ipſe Stephanus ſuppetias tulit. Inter hęc Auguſtani atq; illi de Zorn coniunctis virib. hoſtili animo Vindelicæ fines intrant, Fridbergum proximū oppidū (quod ab Auguſta Rhetiæ ad quintū duntaxat lapidem in Vindelicorū ripa abeſt) obſident. Et cum id expugnare non poſſent, omnib. iuxtà incēdio completis, ingenti abacta pecorū præda, Auguſtam reuertuntur. Boij quoq; in Sueuia, atq; ora Lyci quicquid ciuium, atq; Epiſc. erat, vaſtant, depopulantur, prędas itidē abigūt, villas exurunt, tēpla diripiunt, ſacerdotes ſpoliant. Auxiliares, dū hæc fiunt, copiæ quoq; turmę, atq; cohortes Boiorū coeūnt, Decēbriq; in Rhetos omnem imperū belli cōuerſuri Kuſsingā intēto, infeſtoq; exercitu contendūt. At Cęſar vbi hęc audiuit, legatos cū mandatis mittit, inducias ad Kal. Ianuarias edicit, ſe auxilio fore ciuib. niſi Boij ab armis diſcedant, ac mādatis pareant, cōminatur. Rudolphus itaq; ac Stephanus Boiariæ procuratores territi potentia Adolphi, atq; maieſtate, & nomine Cęſaris, haſce pacis cōditiones inuiti amplectūtur, domosq; abeunt: Stephan. Landshutam, Rodolph. Rheno conterminas regiones petit. Interea Ianuar. induciarūq; finis appetebat. Auguſtani nacti opportunitatē, abſente regulo 16. Kal. Febr. Pyel oppidū Conradi à Wildenrhod de improuiſo inuadūt, diripiunt, exurūt.

Pyel.

Illi de Wildenrhod id dolo Rorbeckiorū, veterum inimicorū factum ſuſpicati, par pari referre conantur. ſuppliciū de Rorbeckiis ſumere moliuntur. Indies magis atq; magis inter illos odiū clandeſtinū, ſimultaſq; gliſcit, & velut ignis cinere doloſo tectus clam ſerpit, tādē deniq; erupit. Quippe Cōradus ab Haldenberg, illorū de Wildenrhod patruelis, cōmunicato cōſilio cum Engelſcalco à Wildenrhod, Weinhardū Rorbeckiū Landſpergæ, iuxta Conradū à Wildenrhod, cęterosq; patres conſultos (qui frequentes eō vt de bello Auguſtanis indicendo conſultarent, conuenerant) conſiſtentē de improuiſo armatis comitib. adoritur, confoſſumq; multis vulnerib. contrucidat, & euadit.

Weinhard Rorbeck cōfoditur.

Fratres occiſi Hermann. & Engelſcalcus, opē, atq; fidē Rudolphi ducis, qui iam ab Rheni ora, accepto tam atroci facto in Boiariā aduentarat, implorant, homicidij percuſſores poſtulant, lęſæ Maieſtatis accerſunt, ſanguinolenta cęſi veſtimenta oſtendūt, alia pleraq; omnia aurib. Principū, amicorumq; ad miſerationē & inuidiam cædis accōmodata obtundunt. Dux tam crudeli facinore exacerbatus, licet illi de Wildenrhod peculiares amici erant, tamen vltorē ſe fore, vti æquitas poſtularet, pollicetur, illosq; Monach[illegible] ca[illegible]am dicere iubet. Huicq; cognitioni ded[illegible]us at[illegible]e intentus, accito Stephano patruele ſuo, & Emichione Epiſc. Fruxineſe pręſedit. Rorbeck[illegible] omnes cum gentilib. & omniū amicorū cohorte adſunt, cruentā occiſi veſtē exhibent [illegible]dicum officium inuocant, vt in commune conſultant, ne tantum ſcelus inultū, atq; impunè abire ſinant, néue cum malis ignoſcant, bonos perditum eant, admonent, pro æquitate efflagitant. Manſuetudinem atq; miſericordiam intempeſtiuam pleriūq; in miſeriam conuerti proponunt, pœnas à ſæuiſsimis latronib. homicidij exigunt. Cōradus à Wildenrhod quamuis conſciū facinoris ſe pernegaret, tamen multitudine Rorbeckhiorū territus nō apparet. Eius gentiles anteā in Italiā aufugerant, Veronæ ſtipendia faciebant. Cum ergo nemo Wildenrodorū, aut qui eisdē patrocinij exhiberet, pręſto eſſet, ſententia principū ſcribuntur, bona eorū publicantur. Cōradus fretus innocētia (vt prędicabat) ſua, in munitiſſimis arcib. ſe cōtinet, vimq; potius ſuſtinere, quām ſæuitiæ inimicorū, ludibrioq; obnoxius

eſſe parat. Amici eius Rudolphũ, purpuratos orant, ambiunt, concilium Boiorũ, vbi ſe de

Kaltenberg. Lechſperg.

cæde ille purget, impetrant. Die cõſtituto adeſt Conradus, cauſaq; a Boiis cognita, ære atq; exilio cędem innocentis luere iubetur. Regulo Boiorũ Kantelbergiũ, duas atq; viginti libras annuũ vectigal, Lechſperg, quod pignoris titulo poſsidebat, ſorte perdita, itidem duci reddit. Hocq; pactũ tabulis & vadibus, & prædib. ſancitur. Hæc vbi transacta ſunt, Cora-

Conradus exul.

dus in exiliũ proficiſcitur. Nihiloſecius tamen clientes eius, qui domi remanſerant, à prætoribus, & magiſtratibus Boiorũ gratificaturis Rorbeckiis, grauiter opprimuntur, adeò, vt

Reichersho-fen.

pars aufugere, pleriq; in vrbes cõmigrare, ciuitatẽ emere coacti fuerint. Atq; Rorbeckij nõdum expiato odio, Reichershofiũ duci tribuunt, ab eo Kaltenbergiũ recipiunt, tẽ dubiam, impeditam pro certa amplectuntur. Ita lethali odio hallucinantur mortales pleriq;, nihil penſi habent, & cũ maximo incõmodo cibũ ex flamma petunt, dũmodo animo morẽ gerant ſuo, & aliis incõmodent magis, quàm ſibi obſequantur, aut ſuis rebus conſulant. Dum hæc in ſuperiore Boiaria fiunt, eadẽ tempeſtate Otto, atq; Stephanus, ſecũdę Boiariæ rectores, Reginoburgiũ, quæ ſedes quondã noſtrorũ principũ fuit, repetunt. Ciues fame, penuriaq; penus ad deditionẽ cogere nitũtur, publica vetant edicte, ne quispiam annonã eò deuehat. Reginoburgenſes defectu commeatus adacti, de improuiſo erumpunt, Abudiacum proximũ vicum inuadunt, diripiunt, cõburunt. Principes copiis contractis vrbẽ obſidio-

Conradus de Luppurg. Epiſc. Regin.

ne claudere nituntur. Conradus de Luppurg Pont. Reginoburgenſiũ, quem prudentiſsimum, pacisq; amantẽ fuiſſe reperio, intercedit, pacẽ componit. Ciues libertatem, atq; fœdus pecunia à regulis redimunt. Cæterùm portoria, ſalis vectigal ius gladij, iurisdictionẽ, ſeruitutẽ, cætera beneficia (quæ demũ parens noſtrorũ principũ, me puero, ciuib. pacto cõceſsit) item ciuitatẽ ſuburbanam duces Boij more maiorũ retinent. Et dum talia in Boiaria geruntur, & Adolphus Cæſar expeditionẽ in Franciam Occidentalẽ, ob Arelatenſe regnũ, aliaq; Ro. Imp prærepta, meditatur (Flandros tũ Rex Gallus vaſtabat) Wentzeslaus

Praga.

Boiemiæ Rex Quinquagenalib. nuptias Pragæ (quæ quondã Marobodũ vocata, regia Marobodi, atq; caput Sueuorũ fuit) nuptias facit, cõnubio ſibi iungit, Gutham, ſororẽ Alberti

Gerhardus Comes Sylueſter de Eppenſtein Archiepiſcopus Mogunt.

Bulco Polonus.

Auſtriaci. Gerhardus ab Eppẽſtein archimyſtes Mogontin. ex veteri more auſpex fuit, coiugesq; inaugurauit, diademate capita eorũ circũdedit. Interfuere Bulco Polonus Alber. Auſtriac. rector Saxonię, Otto Brandenburgenſis affinitate Boiemo aſtricti. Hiq; omnes res nouas moliuntur, aduerſus Adolphũ conſpirationẽ ineunt, rerũ ſummã Alberto deſtinant, diẽ & comitia Cęſarea Egram edicunt, vbi Adolphũ faſtigio deturbare, Albertũ reb. imponere cõſtituunt Author huiusce facinoris Mogontinus Pont. qui pollicitationibus, nempe mille Marcis argenti quinquies, hoc eſt vnciolarũ millib. quadraginta ab Alberto, quẽ an-

Alſatia portio Heluetiæ fuit.

tè ſpreuerat, inelcatus, iſthęc machinari cœpit. Quod vbi Cęſar reſciuit, Mogontino bellũ indicit, eundẽ Cęſaris F. Rupertus obſidione claudit. At Adolphus in Alſatiam (quę quõdam portio Heluetiorũ, ſicut Cęſar, Strabo, Ptolomęus, Tacitus deſcribunt, fuit) arma mouet. Vbi ob rapacitatẽ pręſidũ, quos incolis impuſuerat, Argentoratenſis Pont. alij pleriq; Alberto fauentes defecerant. Soli, Rudolphus, ſocero quàm auũculo amicior Otto, Alberto ob dotẽ interceptam infeſtus, reguli Boiorum Cæſares tutabantur partes. Inter hęc Boiemus, atq; Auſtriacus, Cadi (vrbs eſt Boiemiæ) fruſtra conueniunt, quod Mogontinus caput coniurationis (vti dixi) obſidione clauſus adeſſe nequibat, re infecta dilabuntur. Cæterùm Adolphus amicos Auſtriaci atterit, maximè Hægerlochũ auunculũ Alberti hoſtili animo

Reynbocho Epiſc. moritur.

Conradus à Peffenhauſen Epiſcop. eligitur an. 1297.

Comites ab Haigerloch.

inuadit, agros vaſtat, oppida excindit. Hoc anno ex hac vita migrauit Reynbocho Aichſtetenſis Pontifex, ſuccedit ſapientiæ ergò Cõradus à Peffenhauſen myſta Reginoburgẽſis. Porrò inſequentis annis anni vere Albertus Auſtriæ, hoc eſt Orientalium Noricorũ rector aſtutè cum Ottone ſecundæ Vindeliciæ pręſide, cui nupta ſoror ſua fuerat, pacem copõnit. Deinde ab amicis inſtigatus ſummam rerum affectat, copias contrahit, Epiſc. Conſtantienſem, Brandenburgij, Saxonumque regulos, Hęgerlochos cognatos, & affines ſuos, inſuper Boiemos, atq; Vgros, quos gener, atq; maritus ſororis miſerant, aſciuos ad ſe ſocios recipit, & ad Rhenum ſuis laborantibus ſuppetias laturus contendit. Legatos ad Ottonem mittit, vt ſibi, atq; exercitui itineris faciundi copia per fines inferioris Boiariæ fiat, atq; ex pacto poſtulat. Hiſce Otto ſe ante fidem Cæſari, quem deſerere non poſſet, dediſſe: ſe quidẽ cum Alberto, vt pacẽ inter ſe ſeruarent, non vt à principe ſuo, non ſine maximo ſcelere deſciſceret, inducias feciſſe, reſpondet. Poſteà tamen ſexdecim millib. vnciarum argenti puri puti victus, atq; expugnatus labaſcit, & cunctis bonis vitio vertentibus, poteſtatem transeundi concedit, hocq; facto ſecreta, interioraq; patriæ hoſti inueterato produntur. Nec tantus exercitus, ex variis nationib. diſſonis morib. & lingua, abſq; maximo regionis, & incolarum detrimento, & ſi amiciſsimus, atq; abſtinentiſsimus fuiſſet, tranſire potuit. Albertus igitur

Machtylda.

Valentia, inde Burckhuſiu, pòſt Fruxino, atq; Weichſtephan iter facit. Hic Machtylda cũ filio Ludouico mater Rudolphi præfecti prætorio Rheni, & primæ Boiariæ rectoris, fratri officij, pietatisque ergò obuiam venit. Vterque cunctatur, quo nam pacto per fines Rudolphi (quem ob arctiſsimum affinitatis vinculum, quod illi cum Cæſare intercedebat, Albertus metuebat) tuto copiis iter pateret. Auguſtanorum quoque, qui armata manu

obuiam

Vlmam ... ſecuros Alberto eundem vi ad vrbem deducturos pollicici fuerant, legati adſunt, ne perfidiæ nota inurantur, aduentum eius deprecantur, vti aliò ille diuertat intacto agro Auguſtenſi petunt. Auſtriacus tanta ſpe præter opinionē deſtitutus, retentis ſecum matre atq; fratre Rudolphi, tanquam pignoribus, atq; obſidibus, fines nepotis ingreditur. Vnius diei itinere cū omnibus copijs à Fruxino Peſingiam proxime Monachium properat. Eo Rudolphus cum paucis, nihil hoſtile animo agitans, atq; præ ſe ferens, ad auunculum paci ſtudens feſtinat, in gratiam ſocerum cū auunculo redigere conatur. Verùm fruſtra hanc operam (nam Albertus ſpe Imperij captus haud vllas conditiones pacis accipere dignabatur) ſumpſit, ſed & victus matris precibus, pollicitis auunculi, labaſcit, atque à Cæſare ad Auſtriacum defeciſſet, niſi Schluderus præſes, & alij amici ab Adolpho pecunia redempti, id ſummopere diſſuaſiſſent, atque horum ſuaſu, Alberto quaſcunque pacis leges conſtituente, ad ſocerum Vlmam, vbi eum ille expectabat, pergit.

Schluderus præſes.

Interea verò Albertus cœptum perſequitur iter, militibus ſuis quacunque iter fuit, quicquid in villis erat, etiam ſacras ſuperū ædes diripientibus, Furſtenfeldium petit.

Albertus Furſtenfeldiam petit.

Inde Landſpergam diuertit, ibi Cæſarem, quem Lyci campos cum copijs inſedere, ſeq; hoſtili animo operiri opinabatur, longius abeſſe cognouit. Tantoq; metu liberatus, ob id lætus fuit, atq; ſerio triumphauit. A Landſperga Mindelhaimium pergit, atque nemine prohibente, in fines ſuos incolumi exercitu tandem peruenit.

Landſperg. Mindelheim.

Quod vbi nunciatum eſt Cæſari, cum Rudolpho genero ſuo, vt ſecum aperto marte congrediatur, armisq; diſceptet, Alberto mandat. Auſtriacus pugnam detrectat, ſe ad ſua tutanda, non ad vicum quopiam decertandū veniſſe ait, copiam ergo confligendi hoſti denegat, fugamq; ſimulat. Adolphus auidus pugnæ ſubſequitur veſtigia cedentis, Alberti tergo hæret. Vtrinque multa mala, acceptaq; vulnera, modò hi, modò illi victores, omnia infeſta latrocinijs erant. Nuſquam totis virib. dimicatū Auſtriacus peditatu valebat, quòd priuatim egregia liberalitate, publicè maximis munerib. dunatiua largiebatur, charus militibus erat. Eius exercitus indies magis ac magis augebatur. Heinricus quoq; dux Charionū, præfectus Athelinorum à fratribus miſſus cum auxiliaribus copijs acceſsit. Cæſar tamen equitatu Albertum ſuperabat, ob auaritiam (ita interpretabantur) militibus inuiſus erat. Fines tamen Alberti in Gallia Celtica conterminos Rheno, igne, ferro vaſtat, prædas abigit. Nemo citra maleficium, periculumue vltrò citròcommeabat, aut abibat. Inter hæc Otto Boiorum regulus, dum ſuppetias laturus ad Cæſarem proficiſcitur, Albertum Hægerlochum auunculum Auſtriaci tranſitum denegantem, atque de improuiſo longè maioribus copijs irruentem, hortatus paucis ſuos, vt fortiter pugnarent, in ſolo hoſtili fugam periculoſiorem pugna honeſtius eſſe mori in certamine, quam multos more pecudum inter fugitandum mactari, alacri animo excipit, inclamantemq; ſuos. ne victoriam è manibus dimittant, equo eius enſe occiſo, cum trecentis, atque quadraginta comitibus interemit, paucis fuga elapſis, potitusq; inſperata victoria, eodem in loco vnum diem conſidet, ſupplicatione decreta, honorem Deo Opt. Max. habet.

Albert. Comes de Haigerlo h occiditur.

Inter ſpolia hoſtium multi funes, pluresq; nouaculæ repertæ ſunt, Haigerlochus certus victoriæ Boios funibus duriter colligatos, tonſos, atq; cathenatos nepoti mittere deſtinarat. Sed vt vulgus noſtrate ait in foueam, quam alijs fecit, decidit author. Otto deuictis hoſtibus triumphabundus ad Cæſarem, qui tum Ruffas Aquas, Argentoratenſis epiſcopi municipium obſidebat, peruenit, maximoque gaudio excipitur.

Ruffach.

At Albertus euitato Cæſare per Argentoratenſem agrum Mogontiacum, vbi principes, aduerſi Adolpho conuenerant, contendit. Inde Alze oppidum Rudolphi nepotis ſui, quo eum à Cæſare abſtrahat, atque excludat, obſidet.

Albertus Alze oppidum Rudolphi obſidet.

Ille verò hoc magis odio, atque ita in auunculum accenſus, ſoceri rebus accuratius ſtudere, atque operam nauare cœpit. Interea loci dum talia fiunt, Mogontinus pontifex, Saxoniæ, atq; Brandeburgij præſides, legati regis Boiemiæ, regulum Saxonum arbitrum honorarium (quippe Rudolphus præfectus prætorio Rheni, rectorq; Boiariæ, cuius munus eſt veluti de querimonijs aduerſus Cæſarem delatis cognoſcere, iusq; dicere, ſententiam pronunciare, venire recuſarat) capiunt, tribunali imponunt, Adolphum homicidij, ſtupra in virginem, ſocordiæ, negligentiæ, periurij, quòd à Francis occidentalibus intercepta non repeteret, accuſant: Deinde Senatusconſultoeum in ordinem redigunt, à faſtigio deturbant, Rempublicam orbam capite eſſe decernunt.

Adolphus flagitiorum accuſatur.

Poſtremò ne Imperium ſine capite, ſicut corpus ſine anima contabeſcat, Albertum ſuis ſuffragijs rebus imponunt, Cæſarem deſignant, nuncupant, nonas Calendas Iuliae declarant. Adolphus certior de hiſce omnibus factus, cum Boiorum rectoribus arma in Albertum, qui capta, atq; incenſa vrbe Altze, in agro Vangionum conſederat intrepidus mouet, caſtra proxime hoſtem locat.

Albert Cæſar reſignatur.

Albertus quanquam tum equitatu Adolphum ſuperaret, tamen milites vrbium Imperialium, atq; Boiomundi Treuerenſis archimyſtæ quos in auxilium Cæſaris poſtridie aduentare fama erat, metuens, noctu cum comitibus cedit, fugamq; ſimulat. Adolphus vbi hoc cognouit, prima luce, non expectatis peditum cohortibus, auxiliariq; manu, auidius ad quartum decimū lapidem cū paucis equitibus Albertū fugitantem, vt ipſe rebatur, inſequitur. Quem cum ille conſpexiſſet,

Adolphus arma capit contra Albertum.

copias in tria agmina diuidit: Adolphus equites, quos paucos habebat, bipartitur. In prima turma erant ambo Boiariæ rectores, Rudolphus & Otto cũ popularibus, ... Belgarum, atque Rhenanorum Cæſar ducebat. Erant in ambabus Adolphi ... mi qu... genti haud amplius equites. Albertus mille atq; quingentos habebat. Nihilominus Boij pugnam cient, intrepidè primam Alberti aciem, vbi Auſtriaci, atq; Henricus Tyrolius, atque Charinus conſiſtebant, inuadunt, hisq; fortiter repugnantibus, nec pedem loco mouentibus, Adolphus Boijs ſubuenire, quàm celerrimè, vt aciem hoſtium facilius perrumpant, feſtinat, vrget calcaribus equũ, impetu vaſto fertur, equo decidit, moxq; à comitibus rurſus ſublatus, reiecta galea, adoperto capite, ſolus concitatius quàm par eſt in turmam, vbi Albertus erat, inuehitur. Quod vbi hoſtes conſpicati ſunt, ordines laxant, impetui cedunt, furoriq; dant locum: Adolphũ circumueniunt, confoſſo prius equo, ipſum quoq; occidunt, moxq; armis, ac veſtibus exuunt, continuoq; ingeminant, Adolphũ cecidiſſe. Id cum Cæſariani audirent, abiectis armis paſsim in fugam effunduntur. Albertus imperat ſuis, vti ferro, ciuibusq; parcant, nec quenquam occidant, ſed aut viuos ſi fieri poſsit, capiant, aut effugere permittant. Otto tribus vulneribus acceptis, Rudolphusq; cũ paucis, qui nudi euaſerant, in vrbem Vangionum fugam intendunt, atq; elabuntur. Cæteri capti viui Alberto exhibentur. Inter quos Rupertus filius Adolphi fuit: is Mogontino conſanguineo ſuo traditus, ab eo in vincula conijcitur, caſtellis quibuſdã ſe redimere coactus eſt. Vangiones qui ante Adolphi partium fuerant, ſecuti fortunam, atq; victoriam, rebus Alberti repente mutatis animis ſtudere cœperunt. Boiosque ideos vti amicos confugerant, equis atque armis, vti gratiam ab Alberto inirent, ſpoliant. Duces noſtri vbi hoc acceperé, ne & ipſi eodem pacto, perinde ac ſui populares acciperentur, ex vrbe aufugiunt, Haidelbergam, inde in Boiariam ſe conferunt. Pauci hominũ interfecti ſunt, complures equi interierunt. Geſtũ eſt hoc prælium ſexto Nonas Iulij, anno à mundo ab inferis aſſerto M. CCLXXXXVIII. inter Rotomonaſterium D. Nordperti ſacris dedicatum, vbi obſcuriores humati ſunt, atq; ad Roſothal virginum D. Bernardi templum, vbi Adolphus præſentibus Alberto, & epiſcopis Mogontino, atq; Argentoratenſi, alijsq; comitibus ſepelitur. Albertus corpus Auguſtam Nemetum ad Mauſoleum Cæſarum deferri, regioq; cultu funerari prohibebat, abdicatum cauſabatur. Obſeruatum autem, notatumque in primis eſt, neq; ſua morte quempiam coniuratorum defunctum eſſe, neq; diutius ſuperuixiſſe, pars aquis obruti, pars prælio, nonnulli atra bile perciti interierunt, alij ferro necati ſunt. Cæterùm Albertus funerato Adolpho, ſorore ſua connitente, Rudolpho Boio nepoti ſuo gratiam facit. Deinde omnium rerum obliuione decreta, conſilio prudentum Francofordiam proceres Imperij, & quibus eſt ius dicendi ſententiã in Senatu Auguſtali, nono KL. Auguſti conuocat, ceditq; imperio, illis ſumma poteſtate permiſſa, ſe abdicat, vltro de ſummo faſtigio rerum deſcendit. Atque illi, ne tanto beneficio victi viderentur, communibus ſuffragijs, ne vno quidem diſcrepãte, quinto Idus Auguſti, Albertum denuò rebus imponunt. Deinde ad Aquas Graneas deducunt, nono KL. Septembris ſolio Caroli Magni collocant, ex veteri priſcæ religionis ritu inungunt. Poſthæc Cæſar Idus Nouembris ad conuentus agendos, more maiorum, Norinbergam ſe confert. Frequens eo conuenere Germaniæ principes, reges Cimbrorũ, Boiemiæ, Apuliæ, epiſcopi quinquaginta. Rudolphus noſter cum fratre Ludouico, præſides, atque præfecti trecenti, Equitum quinque millia. Extra mœnia vrbis, ſepta, circus temporarius ex tabulis, ſubſellia, ac ſedilia, vbi cæteri ſedendo, turres, orcheſtra, prætoria lignea, vbi ſummi principes prandendo ſpectarent, extructa. In cauea, atque arena Tyrocinia equeſtria, munera militaria exhibita ſunt. Solus Wichualdus Agrippinenſis pontifex hæc ſpectacula contempſit. Mogontinus Cæſaris dextrum latus, quod ſui officij eſſe dictitabat, texerat. Tum illũ quoque Vangionum, atque Aichſtatenſis epiſcopi concitarunt, pro conſeſſu, atque ordine ſubſelliorum litigabant. Hic arma Gebhardi Hirſpergenſis curatoris templi ſui implorauit. In hoc concilio Eliſabetha vxor Alberti Auguſta appellata: Conradus Archiepiſcopus Salisburgenſis in amicorum numerum receptus. Rudolphus Cæſaris filius Auſtriæ regulus declaratur, eique Blanca filia Philippi Celtarum rectores deſponſa. Ioannes epiſcopus Tullenſis. Conradus Ottingenſis tetrarches Romam miſsi, qui Bonifacio octauo pontifici Romani ſacerdotibus, ciuibusq; Albertum rebus impoſitum renunciarent. Verùm Octauus acta concilii reſcindit, Albertum parricidij condemnat, tantũ abfuit vt author fieret. Albertus autem peracto conuentu, cum archimyſtis tribus Gerhardo Mogontino, Boiomundo Treuerorum, Weichualdo Agrippinenſi Tullum Leucorum vrbẽ petit, atq; cum Philippo rege occidentalium Celtarum de ſummis vtriuſq; Imperij rebus colloquitur. Illius filiam in Auſtriã deduci imperat. Vbi ipſa in paucis poſt diebus abſq; liberis deceſsit, Viennæ in templu Franciſcanorum humata eſt. Per idem tempus Bathauenſes cum epiſcopo ſuo Bernhardo diſcordant, in libertatẽ ſeruitute ſe à ſacrificulorum, vti quondã Reginoburgenſes excuſſo iugo principum feciſſe cõmemorabant, vendicant. Senatum ad modum, ſplendoremq; vrbium Imperialiũ, atq; liberalium ciuitatum legunt, conſulem

creant,

Adolphus Cæſar occiditur.

Rupertus filius Adolphi capitur.

Roſenthal, alij habent Frauenfeld, Vide M. Albertum Argentinẽſem.

Albertus in regem Ro. eligitur ſecũda vice.

Tyrocynia equeſtria.

Eliſabetha Auguſta. Conradus Archiepiſc. Salisb. Rudolphus dux Auſtriæ Blanca filia regis Gallorũ ei nupta.

Hæc ſeditio cõtigit anno domini 1298.

creant, tintinabula in turri, quibus Senatus legitimus ſtatis diebus cogeretur, ſuſpendunt. Myſtæ ciuibus ſacris interdicunt, ex vrbe trans Hiſtrum in arcem commigrant, bellicis tormentis vrbem oppugnant. Albertus ab armis eos diſcedere iubet, placere ſibi, vt iure potius ante ſe diſceptent. Cauſam deinde cognoſcit, ſed ciuibus trecentarum librarum mulctam imponit, moreq; maiorum epiſcopo parere præcipit, tintinabula eidem tradit, iubetq;, vt is ciues à diris ſoluat, atq; cum ipſis in gratiam redeat. Rumore tum diſsipatur, à Iudæis ſacra noſtra furto ablata, ludibrio, atq; in mortario piſtillo contuſa fuiſſe, cruorem emanaſſe. Quapropter quidem cognomine Rindflaiſch, conditione agricola, ſe vt Iudæos vbiq; gentium deleret, cœlo dimiſſum, diuinitusq; delectum prædicat. Qui ſaluam Rempublicam Chriſtianam eſſe velint, me ſequantur, proclamat. Credit vulgus, centuriatim prouolat, ducem Rindflaiſch ſequitur, fit tumultus, nemine opem ferente fruſtra Iudæis quiritantibus, Wirtzburgij, Mergethaimij, Norinbergæ, in Neuenmarckt, Rotenburgij, Bambergæ, Ambergæ, in Paurchin, in Wildenſtain, alijs oppidis antiquæ Franciæ, atq; Boiariæ Hebræi incolis fauentibus, concremantur, viri, atq; fœminæ obſtinatiſsimo animo, cum paruis liberis, cum rebus, & ſuppellectili omni, ne hæc à Chriſtianis occuparentur, illi ſacris noſtris luſtrarentur, in medium ſe incendium mittunt. Iram diuinam fuiſſe neceſſe eſt. Quippe Cæſar vindicandi cupidus, genti calamitoſæ auxilium præſtare nequiuit, furori cedere, iſthæc diſsimulare coactus eſt. Perſuaſiſsimum vulgo, atque ſacrificulis erat, hæc Dei iuſſu fieri. Ciues Reginoburgenſes ægrè ſuos ab imminente nece eripiunt, nec plebem in eos ſæuire permiſere, quoad diuinæ voluntatis certiora ſigna, euidentioraque ederentur omnia. Cæterùm Albertus furore vulgi euaneſcente, grauiter de percuſſoribus Iudæorum ſupplicium ſumpſit, aliosq; in vrbibus, vnde exciſi erant, collocauit. Pleriq; Adolphum deſiderabant. In Boiaria prima Rudolphus conſenſu matris vectigali extra ordinem Boios onerat. Claſſes ruſticorum prædiorum apud Boios duæ ſunt. In prima tantum agri, quod quadrigis, in ſecunda quod bigis arari ſolet, hanc Hubam, atq; manſum, illam curtim, hoſam priſci Boiorum iuriſperiti vocant, illi à Rudolpho ſexaginta aſſes, alteri triginta impoſiti ſunt. Sed refragante nobilitate, pauperes duntaxat, atq; monachi æs indictum luerunt. Hoc anno Stephanus ſecundæ Boiariæ rector Iuditham Pulzkonis Poloniæ ducis filiam vxorem duxit. Dumq; ea venatum ad Allerſpach proficiſcitur, atq; ad adytum, vt rei diuinæ intereſſet, de improuiſo cum coniuge, & virginibus irrat, mox monachi omnes, extinctis cæreis, ex templo diffugiunt. Is quoq; qui ad aram aſtabat, atq; ſacrificabat, veſtibus ſacris ſe exuit, moxq; ſe è fano proripit, illoq; die res diuina intermiſſa eſt. Ciſtercienſes religionem pollui, ſi fœmina ædem illorum intrarit, docent. Hugo fani antiſtes, qui tum fortè domi non erat, in tempore aduenit, iratum ducem, iratam coniugem, qui contumeliæ id cauſa factum interpretabantur, placat, religionis inſtituta excuſat. Subſequenti anno Gerhardus Mogontinus epiſcopus ab Alberto apud Rhenum pecuniam, quam is pollicitus adhuc debebat, repetit. Sed Albertus nectum quidem ſoluendo erat. Ideo pontifex cornu venatorium collo dependens, oſtentans, in hoc (inquit) complures geſto Cæſares, eoq; dicto abijt, cum collegis Boiomundo Treuerenſi, Wichualdo Agrippinenſi aduerſus principé conſpirationem facit. Alios muneribus, illos pollicitis corrumpit, Hicq; vectigalia Rheni, quæ adhuc in prouerbio (quod crebrò vulgo vſurpari ſolet) ſunt, & tũ Cæſaris erant, abrumpere conantur. Rudolphum præfectum prętorio Rheni, ſuperioris Vindeliciæ acceſſunt: eidẽ honorario arbitro, cuius ea prouincia eſſe ſolet, Albertum criminantur, perfidiæ, & parricidij accuſant: à pontifice Max. quod optimũ principem interfecerit, deuotum calumniantur: Indignũ eſſe ſupremo rerum humanarum faſtigio vociferantur. Decernunt poſtremò, atq; edicunt, nõ placere ipſis, Albertum rerum potiri, huicq; edicto Rudolphus, neſcio quam ob cauſam ab auunculo deſciſcens ſubſcripſit. At Albertus vbi hoc accepit, Geldriæ, atq; Iuliaci Tetrarchis, vti Agrippinenſem, atq; Treuerenſem phariſæos, Auguſtanis cæteriſq; liberis ciuitatibus, vt Rudolphum nepotem ſuum inuadant, atq; ab eo vrbes, & vicos, quos ipſe, & pater eius per quadraginta annos partim pignoris, partim clientelæ titulo ab Imperatoribus in fidem acceperant, poſſederint, vi & armis repetant, imperat. Ipſe ſibi Mogontinum archiſynagogorum authorem ſcelerum depoſcit, pl[illegible] cum caſtellis, vicis, oppidis mulctat. Itidem fit Treuerenſi, atq; Agrippinenſi [illegible], inuiti, & ſuo malo coacti tandem Alberto ſubduntur. In Boiariæ finibus Cæſariani Neuenmarckt, Nariſcorum oppidum obſident, oppugnant, capiunt. Laugingiacum, atque Werdea, Sueuiæ vrbes coloniæ Boiorum, continuò deditionem faciunt: præſidium Boiorum, quod Werdeæ in arce erat, fortiter reſiſtit, donec ſuffoſſa, atq; euerſa mœnium parte, Alberto ſe permittere coactum eſt. Diſſidebant tum Boij principes nonnihil. Otto, & Stephanus fratres cum ducentis fermè ex equeſtri ordine inſignibus, cum Alberto, & Adelramo de Hals Landshutæ munera bellica edebant, ſpectaculis, voluptatiq; vacabant, patrueli aduerſus Cæſarem auxilium denegabant. Machtylda quoq; cũ filio Ludouico, deſerto Rudolpho, cum fratre ſentiebat. Has ob cauſas proximo deinceps anno Auguſtani curſus, cæteræq; Cæſarianæ ciuitates Schuuabeckhium

Rindflaiſch Agricola.

Iudæi concremati.

Boij vectigalibus onerati.

Huba quid.

Stephanus Boiariæ ſecundæ rector, eius vxor Iuditha, Pulzkonis filia.

Hugo abbas in Allerſpach.

Gerhardus epiſcopus Mogontinus.

Prouerb. Hei nb dẽ Zol am Rhein.

Duces Geldriæ & de Iulch.

Cæſariani Neuenmarckt oppidũ obſident.

Schuuabeck.

beckhium obſidione claudunt, in ditionem Alberti redigunt. Qui intus erant [illegible] operam dabant, cuncta incendijs complebant, prædas longè late agitabāt, inter [illegible] dabant: arcem igitur ſine vi, pacta ſalutem, & vt incolumibus cum rebus abire [illegible] dunt. Coactus hiſce Rudolphus matre eius connitente, quam tum Vogburgij [illegible] inuenio, ærarius fit, & pecunia auunculo ſatisfacit, veniam ſupplex petit, & impetrat, capta recipit. Inde cenſum pecuarium, vt grande æs alienum, quod hoc bello conflar[illegible], diſſolueret, ſuaſu matris indicit. Equum atq; bouem triginta, vaccam quindecim, pecora, ſuem, ouem, capram decem aſsibus cenſet. Verùm epiſcopi Boiariæ intercedunt, Rudolpho eiusq; amicis, niſi deſiſtant, inferias, diraſq; dicunt. Hoc anno KL. Decembribus ventus vehemens ædificia, caſas euertit, ſubſequitur maxima aeris tranquillitas, cæli ſerenitate, & calore inſolito, adeò vt in Ianuario arbores frondeſcerent, poſteà aquarum eluuies ingens fuit. Conradus Luppurgenſis Nariſcorum dynaſta abſque hæredibus vita defungitur. Nepos eius ex fratre Conradus epiſcopus Reginoburgenſis Luppoburgium ærario pontificali confiſcat. Boiariam ſuperiorem pernicior rurſus tumultus concuſsit. Machtylda filio Rudolpho potentior viſa, atque ob nimiam cum Conrado Oettlingero Mulhuſij haud procul à patria mea dynaſta, præſide ſuo, familiaritatem, ſuſpecta eſſe cœpit. Et ſanè Machtyldam, ſicut diplomata oſtendunt, cordatam, atque imperioſam mulierem fuiſſe reperio. Vt fides fiat, capita tabularum, quæ Damaliæ, alijsque templis extant, ſubſcribere idoneum viſum eſt.

Machtylda Auſtriaca Imperioſa.

Machtylda Dei gratia Comitiſſa Palatina Rheni, duciſſa Boiariæ, Rudolphi quondam regis Romanorum, potentiſsimi Cæſaris filia, & ſoror Alberti regis Romanorū, &c. Damalianis, cæteris myſtis, atq; monachis pleraq; largita eſt, diplomataq; dedit. Cæterū in Rudolphus non ſolum illa reſignat, atq; reſcindit, verùm nono quoq; Calendas Iulij correptis armis hoſtili animo Schiltbergium, ſuperioris Vindeliciæ arcem, vbi tum Machtylda cum Conrado præſide ſuo, atq; Ludouico filio verſabatur, inuadit, irrumpit. Conradum in vincula conijcit, matrem cum Germano, Conradumq; vinctum Monachium vi abducit, caſtellū ianuis effractis direptum a Schludero Rudolphi præſide, illis iſq; locijs, quorū ſuaſu hæc gerebantur. Vrbs deinde vniuerſas, cuncta caſtella, quę hactenus a morte mariti tutorio titulo Machtylda poſſederat, Rudolphus occupat, ſeq; tutorem fratris fore iactitat. Machtylda vt erat aſtuta, neceſsitatem in rationem vertit, dolorē, atq; angorem animi diſsimulat, accito Emichone Fruxinenſi epiſcopo, atque Ottone inferioris Boiariæ duce, oppidis cunctis vltrò cedit, vniuerſa quæ poſſederat, filio tradit, mille dūtaxat libras aſsium Monachorum, quotannis paululum vini, caſei quippiam, quibus victitet, ſupplex petit. Annuit poſtulatis Rudolphus, atque vt hæc Cæſareo diplomate confirmentur, ad Albertum ambo proficiſcuntur. Machtylda vbi Hochſtadium venit, atq; à filij poteſtate ſe emancipatam eſſe videt, pactis ſtare detrectat, nec ſe teneri fœdere vllo, quod vi, contra ius gentium, aduerſus vinculum maternæ pietatis extortum ſit, cauſatur, ſe fraude circumuentam, armiſq; coactam vociferatur. Rudolphus vbi ſibi matrem impoſuiſſe ſentit, iram omnem in Conradum, cuius ſuaſu iſthæc fieri dictitabat, vertit. Eidem conſuetudinem maiorem, quàm quæ honeſtati aulæ cōueniret, obiectat, eundem quarto Idus Iulij anno ab orbe ſeruato 1300. ſuper tertium Monachij ſecuri percutit. Huius Conradi filium Degenhartum reperio, qui Mulhuſium, haud longe à patria mea poſſedit. Id Eliſabetham vxorem Ioannis tertij Abuſini fore aleatorio victricem lucrifeciſſe aiunt. Oetlingorum autem, vnde cognomen hiſce equitibus, caſtellum eſt in ora Germaniæ, proxime Phering vicum Danubianum, vbi Epona quondam colonia Romanorum inſignis fuit, veſtigia adhuc viſuntur. Oetlingeri ſepulti ſunt Rotæ in templo myſtarum Auguſtalium, quinq; millia paſſuum à patria mea. Sed ad ordinem hiſtoriæ reuertor. Machtylda tam inſigni contumelia à filio affecta, fratris fidem implorat, communem genti ſuæ ignominiæ notam inuſtam, falsò ac præter pietatis iura, aduerſus naturæ leges conqueritur, tantas impietatis pœnas à filio impientiſsimo expoſcit. Cæſar Nordlingam, quæ vrbs eſt Sueuiæ libera in Germania magna, petit, Rudolphum nepotem quàm primum ad ſe venire imperat. Paret Rudolphus, cum fratre Ludouico ad auunculum ſe confert, facinus excuſat, factum purgat, innocentiam ſuam prædicat. Conradum inter ſe, atque matrem diſcordiæ mala ſeruiſſe, pœnas meritas dediſſe commemorat. Cæſar odium, contumelioſumq; ratus diutius de hac re diſceptare, omnium rerum obliuionem decernit, ablata ſorori reddi iubet. Aſſentitur Ludouicus, & ſe nunquam intraturum Boiariam iurat, niſi omnia matri pientiſsimæ reddantur, atq; tam inſignis contumeliæ macula ſibi atq; genitrici indulgentiſsimæ illita eluatur, & beneficijs atque operis talis iniuria compenſetur. Rudolphus ea quæ poſsidebat, reddere grauabatur. Machtylda Auguſtam migrat, ciues, atq; prætores iuſsi ſunt matri aduerſus filium fautores, atq; conſultores adeſſe. Schluder præſes, huiuſce ſeditionum author amotus eſt dignitate. Qui cum ad Cæſarem ſe excuſatum pergit, ab amicis Machtyldæ, atque Ludouici ferro occiditur. Conradus à Wildenrhod ab exilio reuocatur, aulæ Rudolphi ab Alberto præficitur, qui in paucis pòſt

Schiltberg proxime Aicham.

Machtylda emancipata à poteſtate filij Rudolphi.

Ioannes Comes ab Abiſperg

Phering infra Ingolſtadium.

Cæſar Rudolphū ad ſe vocat.

Rudolphus reddit, quæ poſſidebat.

diebus

diebus mortem obijt. Cæſar iterum Vlmam ad ſe ſororem, & Rudolphum, atq; Ludouicum nepotes ſuos vocat, quòd grandem pecuniam debebant, cuncta oppignorata erant, vetat aliquot annis in Boiariam illos progredi, ſecum in aula conſiſtere eoſdem iubet. Wigelino, vt procuraret Boiariam, atq; ex redditibus æs alienum diſſolueret, præcipit. Mechtylda in paucis pòſt diebus ægritudine animi moritur, decimo Calendas Ianuarij, anno Salutis 1304. conditurq; in Mauſoleo vici apud Furſtenfeldium. Eodem anno Danubius Regiſnoburgij verſus Aquilonem exeſa fluctibus tellure curſum intendit, aggere ingentis molis ex lapidum cumulis, tignis, & arborum truncis congeſto, ad priſtinum alueum coactus eſt. Bonifacius Pont. Max. circa eundem temporis tractum cum Alberto in concordiam redit, eidem regnum Francorum occidentale, quod à Francis Germaniæ populis conditū ſit, facilè de alieno largitur, atq; auſpicijs Pontificalibus recuperare iubet. Franci coacto Luteciæ concilio, ad Senatum orbis Chriſtiani prouocant: Bonifacium de multis atrociſsimis criminibus accuſant, quæ ab Hermanno Franciſcano enarrantur. Sub idem tempus Andreas Vgrorum rex abſq; liberis animam efflat. Carolus nepos ex ſorore Cæſaris ab pontifice, & Alberto rèx Vngariæ conſtituitur, & à quibuſdam Vgris recipitur. Anna eius vxor Caroli primi Siciliæ regis Vngaria erat. Pleraque gentis nobilitas, atque epiſcopi, Wenzeslaum regem Boiemiæ accerſunt. Is Vgris filium Wenceslaum regem declarat, Vgri Ladislaum nuncupant, Budam, quæ & Sycambria, atq; Ofen, vt deducunt, atq; apud Albam regiam ſolenni ritu, celebri conuentu inaugurant. Sed vterque Carolus, & Boiemus titulotenus Vngaria potiebantur, poteſtas omnis penes proceres erat. Nicolaus Dominicanus à Cæſare atque Bonifacio miſſus, Budæ Boiemio fauentibus, fruſtra ſacrificijs interdicit. Nam ſacerdotes conuocato, & ipſi Budæ cœtu, cæreis extinctis pontifici Rumano à Gallica Eccleſia deuoto inferias dicunt. Nicolaus Romam reuerſus, mortuo Bonifacio regno Eccleſiæ præficitur, Benedictus vndecimus vocatur, potiturque pontificatu poſteaquàm interregnum duodecim menſes continuos in pontificio Imperio fuit. Iiſdem diebus Wenzeslaus rex Boiemiæ timens filio cum exercitu Peſtum contendit, Wenzeslaum filium cum ſacro Vngariæ diademate in Morauiam abducit, Ladislaum Budæ, atque Vngariæ præficit. Cæſar autem Boiemiæ regi bellum indicit, conſenſu Ottonis ducis Boiorum, fratriſque eius in Boiaria copias cogit, cum Ottone Boio, quem pollicitationibus ſibi conciliarat, vadibusq; ſatis dederat, in Boiemiam arma mouet. Verùm tempeſtatibus redire compulſus, otam Rheni, Otto Boiariam petit. Is cum hoc bello ſumptus feciſſet, nec Albertus promiſſa verbis iam pridem re comprobaret, nec quod violatum erat, & damna illata inter tranſeundum beneficijs compenſaret, prædas quoq; ſatisfacere detrectarent, ad regem Boiemiæ Wenzeslaum defecit. Eius ſuaſu à quibuſdam Vngariæ proceribus veluti regni legitimus hæres (nempe Belæ quarti ex filia nepos erat) rex ſalutatur, & vt hæreditate auitam adeat, rogatur. Sub idem tempus Clemens quintus Pontiſex Max. legitur, regnoq; Eccleſiaſtico imponitur. Is Roma in Galliam migrauit, vt regi Franco gratificaretur. religionem Templariorum, eorum opibus confiſcatis, deleuit. Ad quem Albertus Hainricus Hugobilarum myſtam Thomam Argentoratenſem, Burckhardum Pheliſſum, qui imperium primario ſacerdoti commendarent, legat. Grata legatio Clementi fuit, Cæſari reſcribit, eundē cohortatur, primò ad expeditionem Palæſtinam obeundam, quæ parenti eius Imperatori Rudolpho tantopere cordi fuerit: deinde mandat, vt pacem inter Viennæ, Galliæ Narbonenſis legatum, quem Delphinum vocant, & Allobrogum, qui ſunt Sabaudij, Tetrarcham componat. Inter hæc Wenzeslaus Boiemus animam efflat: Ottonem inferioris Boiariæ regulum, filio Wenzeslao curatorem atq; conſultorem teſtamento nominat. Otto cum Alberto de Hals, Hartliebo de Puechberg præfecto aulæ, Brunoniam Morauiæ vrbem ad Wenzeslaum regem Boiemorum, ſibi à patre eius ex teſtamento & fœdere commendatum, ſe transfert Idibus Septembris. Ab eodem receptis ſacris, regni Vngarici inſignibus a gentis optimatibus, qui eò conuenerant, inuitatus, Sycambriam (Vgrorum caput eſt) diſſuadentibus amicis, & aduerſantibus Alberto Cæſare, & filio eius Rudolpho Auſtriæ regulo, tertio Idus Nouembris deducitur. Deinde apud Albam regiā, octauo Idus Decem. ſolennibus cæremonijs à Benedicto Weſſesbrunnenſi. & Antonio Chonadenſi epiſcopo, Ioanne, & Stephano Tetrarchis bene precantibus, in ſolio regio collocatur: Budamque perpetratis ritè ſacris regni auſpicijs reuertitur, ſuperioreſque Vngaria potitur. Atq; quo opes ſuas confirmaret, Ladislai vlterioris Vngariæ, Tranſſyluaniq; præſidis filiam ſibi deſpondet. Seq; hac affinitate tutum fore inter alienos ratus, Albertum de Hals, Hartliebium à Puechberg, reliquos Boios, domum nono Cal. Maij remittit, hiq; per Charionū fines in Boiariam reuertuntur. Albertus Cæſar, qui nepotem ſuum Vgris imperitare ægre ferebat, Ottonem non ſolum inſidijs, ſed & vi oppugnare, Vgros auro ſibi conciliare parat. Rudolphum filium, Wenzeslao ferro necato, in Boiemiam deducit, regemque Boiemorum conſtituit. Quo paucis pòſt diebus defuncto, Hainricus Tyroliorum, & Charinotum Tetrarches, cui Anna ſoror Wenzeslai nupta erat, conſilio Ottonis Vgroru regis, Landshutę in Boiaria copias cogit, inde aduitus à Ste-

Mechtylda moritur.

Wentzeslaus rex Boiemiæ.

Nicolaus Dominicanus.

P. creatur. Benedictus vndecimus dicitur.

Cæſar in Boiemiam exercitū ducit.

Clemens V. S. P.

Templarij delentur.

Hainric dux Carinthiæ & Comes Tyrolenſis.

à Stephano fratre Ottonis, regis Vngariæ, auxiliaribus copijs cum illo Hercynios [illegible], qua Boiariæ cõtinuantur, penetrat, Boiemiæq; regnum occupat. Stephanus Land [illegible] è Boiemia re[illegible]erſus, repentè aduerſa corripitur valetudine, lectoq; decumbit. Iiſdem quoq; diebus Otto Vgrorum rex inuitatus à Ladislao ſocero ſuo in vincula conijcitur. Albe[illegible] vbi iſta reſciuit, ex Auſtria in occidentalem Boiariam arma mouet. Neoburgij ponte facto Oenum tranſire, ex Norico in Vindeliciam progredi contendit. Nobilitas Boiariæ ſecundæ raptim incolis terræ ad arma vocatis, Neoburgium obſident, Cæſarem aditu arcere conantur. Qui cum Boijs deeſſe caput, ipſos perinde negligentius agere, atque inter ſe diſcordare exploratum haberet, relictis quibuſdam comitibus à tergo, qui quaſi abundante multitudine Bathauiam ſe conferrent: ibique Oenum traijcerent, ipſe prima luce pontem

Glogauienſis ducatus in Sileſia.

Neoburgij tranſire cœpit, Boios territos maieſtate, atque fiducia Cæſarea in fugam vertit, obſidionemq; ſoluere cogit. Nemine prohibente, Vindeliciæ ſecundæ fines ferro, flãma atterit menſe Nouembri. Inde ad ſuperiorem Boiariam viſum nepotes ſuos pergit: vnde Sueuos aſſumpto ſecum Ludouico petit. Interea Otto Vgrorum rex, ope miniſtri euadit, Raſsia, Polonia perreptata, Glogauiam peruenit, vbi à Conrado vrbis regulo agnitus, eius filiam vxorem ducit, ope ſoceri, atque Boiemorum in Boiariam cum noua nupta reuertitur, Strubingenſium vrbe nuptias facit. Cæſar admiratus Ottonem incolumem ex Vngaria rediiſſe, Rheni tractus, Suitonumq; valles perluſtrat. à Ioanne nepote ex fratre, quòd Sueuiam paternam hæreditatem repetenti reddere ſuperſederet, KL. Maij interficitur,

Albertus Cæſar interficitur.

anno æræ Chriſtianæ 1308. poſt annos centum, quàm Philippus Cæſar ſimili fato ſublatus fuit. Clemens Pontif. Max. ad Rudolphum Boiariæ ducem dat literas, necem auunculi deflet. Deinde mandat, vt Rudolphus operam nauet, quo idoneus, atq; rei bene gerendæ peritus ſummo rerum faſtigio imponatur. Datum in Pictonum vrbe quartodecimo, KL. Iunij, pontificatus anno tertio. Hanc ob cauſam Germani Idibus Octobris comitia Cæ-

Hainricus Lutzelburgenſis Cæſar creatur.

Ioannes rex Boiemiæ fit.

ſarea Francofordiæ habent, Hainricum Lutzelburgenſem Cæſarem declarant. Iſq; octauo Idus Ianuarias a Mogontino archimyſta ad Aquas Graneas in ſolio Caroli Magni conditoris huius imperij collocatur, ſolenni cærimonia inungitur, armis Cæſareis, atque inſignibus more maiorũ ornatur, cum Margaretha Brabantina coniuge inauguratur. Adolphum, atq; Albertum Cæſares Nemetum Auguſtam, ad Auguſtorum mauſoleum transfert. Eberhardum Wirtenbergenſem, Conradum Otingenſem hoſtes Reipublicæ indicat, in exiliumq; agit. Boiemis filium Ioannem regem pulſo Hainrico Tyrolio, imponit, iſq; in Boiemiam à Petro Mogontino epiſcopo, & Rudolpho præfecto Rheni, duce Boiorum deducitur. In inferiore Boiaria, dum Fridericus Alberti Cæſaris filius, Auſtriæ regulus apud Cæſarem longius abeſt, Auſtriaci quidam proceres, freti Ottonis Boij auxilio, ab illo deficiunt, conuentus agunt, noua moliuntur. Vlricus à Waldſche Stiriæ procurator, capita factionis inuadit, coniurationem opprimit, ruina coniuratorum recens incendium reſtinguit. Inde Nouembri cũ trecentis equitibus per Iuuauenſem agrũ, Conrado epiſcopo Salisburgenſi annuente penetrat, apud Diethmoning (quod eſt municipium Iuuauenſium ſupra Burckhuſium, in ripa Iuuaui amnis) conſidet, agros inde Boiariæ, quæ in Norico cubat, vaſtat, caſas villas omnes exurit. Gelu acutum, hyems aſpera ſubſequitur, multos mortales extinxit, fame, atque frigore bis mille atque trecentos homines perijſſe

Neuburgiũ ad Oenum.

aiunt. Otto rex Vngariæ, atque Stephanus fratres Boiariæ ſecundæ rectores, Neoburgium iuxta Oenum, quòd Auſtriacis parebat, tertio Idus Ianuarij obſident, pontem erigunt, quatuor menſes continuos caſtellum oppugnant, per metallarios tandem cuniculis ductis mœnia ſubruunt, adeò vt exercitui aditus pateret. Lambergenſis, arcis præfectus, ac cæteri comites ignem ædificijs immittunt, ad Bernſtain aufugiunt. Neoburgium in cineres, & fauillas redigitur. Myſtarum Bathauenſium, & Bernardi de Praumbach vibis epiſcopi opera induciæ ad aduentum Friderici fiunt. Is vbi Neoburgium à Boijs excidium accepit, à Rheni tractibus, & Cæſare domum contendit. Contractis copijs per ſuperiorem Boiariam, Iuuauenſemq; agrum in Orientales penetrat fines. Accitis ad ſe in ſocietatem, Vgris, Stirijs, Auſtriacis, Charinis, Conradum Iuuauenſem archimyſtam ſocium ad receptum ſibi aſciſcit: octauo Calendas Auguſti quindecim millibus virorum Boiariæ fines inuadit, Ried oppidum, atque arcem dies quatuordecim circumſedet. Tum qui in arce erant, eam tradunt. Oppidani verò, vbi vltra obſidionẽ ferre nequeunt, deploratis rebus ſuis, ignem tectis ſubijciunt, clamque fuga dilabuntur. Fridericus circum cuncta incendijs complet, agros vaſtat, prædas agit, Burckhuſium tendit. Inde rectà Oeni ripa ad Schardingium conuertit, vrbem obſidione claudit duodeuiceſimo Calendas Septembris. Otto ac Stephanus fratres, ſecundæ Boiariæ rectores, accitis a dynaſtis de Truheding, atq; Hohenlohe auxiliaribus copijs, ſuppetias obſeſsis ferunt, mille quingentos equites, peditum ex agris, atq; rure ſexaginta (ita diuulgant) millia ducunt, in aduerſa ripa conſidunt, aperto Marte confligere conſtituunt: ſed Oenus coire exercitus prohibebat. Hartliebij à Puechberg conſilio pons erigitur repentè præter opinionem hoſtium, opereque confecto, media nocte copiæ traducuntur. Auſtriaci multitudine agricolarum territi, prima luce

tertio

tertio Nonas Nouem. obſidionem ſoluunt; impedimenta atq; caſtra ſua incendunt: Dux, epiſcopus, comites fugam capeſſunt. Vindelici ignem reſtinguunt, caſtris, equis, atmis, commeatu, tormentis bellicis, accipi tribus, vino, veſtimentis, cæterisq́; impedimentis, papilionibus, precioſæ artis potiuntur. Tabernaculum epiſcopi, quod centum ſexaginta vnciolis argenti conſtitiſſe fama erat, quatuor libris Bathauenſibus venundatur. Extat Epigramma de hac re. Otto & Stephanus victoria potiti, triumphabundi Landshutam redeunt, vbi eodem anno, qui fuit Chriſti 1311. vndecimo Calendas Ianuarias Stephanus naturæ conceſsit. Vixit annis quadraginta, Iuditham vxorem cũ duobus filijs Hainrico, & Ottone, cumq́; tribus filiabus, Beatrice, Goricia, Eliſabetha Auſtriaca, Agnete virgine ſancta, ſuperſtites reliquit, hos fratri Ottoni commendauit. Poſthæc anno ſequenti Eliſabetha regina, vxor Alberti Cæſaris cum filijs, Rudolphus, atq; Ludouicus fratres. Rheni, atq; primæ Vindeliciæ præſides, Cunradus Iuuauenſis archimyſta, Bernardus Bathauenſis, Ioannes Brixinenſis, Albertus Gurcenſis epiſcopi, Hainricus dux Charinorum, Ottenburgenſes, atq; Hunnoburgenſes dynaſtæ, pleriq; alij Boiotum antiſtites, tetrarchæ octauo Calendas Aprilis Bathauiæ coueniunt, menſem paci operam nauant. Otto rex Vgrorum cum nepotibus Reginoburgium primò, deinde ad illos ſe confert. Reconciliantur duces, pax religione iuriſiurandi ſancitur, eoſdẽ vtriſq; amicos, atq; hoſtes fore dant fidem. Captiui vtrinq; dimittuntur. Eliſabetha filia Stephani, neptis Ottonis regis Vgrorum, Ottoni fratri in matrimonium datur. Vindelici Noticis Neoburgium reficere iuſsi ſunt. Iiſdem diebus Hainricus Cæſar arma in Italiam (quò nemo principum noſtrorum quinquaginta fermè annis veuerat) mouet, commilitones ſunt, Rudolphus Boius, Luitpoldus Auſtriacus. Mediolanum, Brixia, Tauriſium vi ad obſequium redacta: Piſa, Genua, cæteræq́; vrbes, vltrò ſuum principẽ acceſſunt, portas eidem ſponte aperiunt. Inter hæc in Boiaria inferiore, Otto rex Vgrorum, præſente Ludouico fratre Rudolphi, quaſi tutore Ottonis, & Hainrici filiorum Stephani, qui adhuc impuberes erant, ſeptimo decimo Calend. Iulij Landshutæ conuentus agit, vt grandem pecuniam (quam ob crebra bella, & inauſpicato, iratisq́; ſuperis tentatam Vngariam, debebat) diſſolueret, quibuſdam inferioris Boiariæ equitibus & ciuibus omnem iuriſdictionem, vniuerſas actiones, præterquàm furti, homicidij, atq; latrocinij, atq; vt appellant, rerum capitalium, & ius gladij vendit. Ditiones, diœceſeis, quas Hofmarcas vocant, tradit, de cunctis controuerſijs cognoſcere, iudicare, decernere, coercere, caſtigare, mulctam irrogare, cenſere, nobilitati, atq; equeſtri ordini permittit. Antehac nullum earum rerum ius cuipiam erat, omnis iuriſdictio, poteſtas maxima, medoxima, iudicium, imperium ſummũ, infimum, ſicuti ius gladij adhuc eſt penes principem, fuit. Illud tamen æs alienum inopes, atq; egeni agricolæ, coloni, liberi, ſerui, clientes, quibus nihil penitus emolumẽti acceſsit, luere coacti ſunt. Ter octauas omnium rerum vilis etiam ſupellectilis penſitarunt, ter ipſorum equi, boues, porci, oues, capellæ, pecora, iumẽta cenſa ſunt, vnde Kloſteuram, id eſt, vngularum cenſum vocant. Numarij, Caſearij, Gallinarij, Ouarij, & huiuſcemodi redditus ſemel exacti. Vectigal quoq; frumentarium ſemel duntaxat editum eſt. Ad manubias ſacerdotum manus etiam extenſę ſunt. Menſuram frumentariam, inferiores Boij Scapham vocant, ea in anno duobus hominibus ſatis eſſe ſolet, continet modios ſecundum computationem Plinianam, vnum & triginta, tantundem ſiliginis, octoginta, tritici ſexaginta, hordei quadraginta, auenæ triginta ſeſtertijs redemptum eſt. Seſtertium autem nummũ Reginoburgenſem voco, quem duobus aſsibus, atq; ſemiſſe permutari placuit. Sed rem paulo altius, quo magis in aperto ſit, repetam. Vniuerſæ poſſeſsiones in Boiaria, cuncta prædia, agri, prata, ſyluæ, villæ, quæ ſtipendiaria ſunt, & ſeruiunt, triplicia eſſe conſtat: Pignoratitia, propria; atq; clientularia. Pignoratitia quæ ſint, nomẽ indicat, vbi æs pignoratitium diſſolutum eſt, quaſi iure poſtliminij ad ſuum dominum redeunt. Propria duplicia cenſentur, quædam mancipi ſunt, iure ſuo, non alieno beneficio poſsidebantur, & Vrbana, hoc eſt, prima, atq; præcipua vocantur, horum vſusfructus, atque proprietas domini eſt. Alia mobilia nuncupant, hæc vſurario annuum vectigal, proprietario nihil omnino penſitant, cuius cum is, cuius proprietas eſt, moritur, aut vſurarius morte venditione, alioue quouis modo immutatur. Tũ demum hic, viceſimas ſummæ, qua annuũ tributum conſtat; paciſcitur, nam viceſimam partem ſortis cuiuſq; leuiſsimam, atq; legitimã vſuram Germani exiſtimant. Clẽtularia, quod tertium genus diximus, Boëtheiam Græco, atq; Teutonico vocabulo à patrocinãdo nominamus, quod quaſi præmium annuum curatori, patronoue præbeant, vti procuret, defendat, afferat, vindicet, liberrimã hæc conditio, minusq́; ohnoxia æſtimatur. Item hominum, atq; colonorum duo genera numerantur, pars liberi ſunt, cæteri Leibaigen; id eſt, ſerui dicuntur. Clementiſsima tamen iſthæc ſeruitus, atq; longè alia, quàm quæ cæterarum ſit gentium. Capite cenſi ſunt, Leibſteuram, ſiue Leibcenſum, hoc eſt, munia perſonialia quotannis, quinq;, viginti, triginta ue aſſes penſitant, partim nihil: ſed quando huiuſcemodi colonus ex vita migrauerit, iumentũ quod domino placuerit, tribuitur, viatori veſtimentum. Coniuges nonnunquã diuerſæ ſunt conditionis, quandoq; diuerſos habent domi-

Stephanus dux Boiaria moritur.

Conuentus principum Bathauiæ.

Otto frater Friderici Eliſabethã Boia ducit.

Hainricus Cæſar Italiã potitur exercitu.

Kloſteur.

Schaff. *Schaffel.*

Regenſpurger pfennig, ſind fünff heller Schwarzer muntz.

Poſſeſsiones bonorum in Boiaria triplices.

Pignoratitia bõa quæ.

Propria bona duplicia.

Vrbar.

Clientularia bona.

Vogtgnoteri

Leibaigen leudt.

Leibſteur.

Leibzins.

dominos, qui libertos inter ſe partiuntur, filij matrem, puellæ genitoré ſequuntur. Quamobrem abſque conſenſu domini matrimonia non contrahunt. *Manumittendi ceremonia.* Nunc nulla iuris ſolennitate obſeruata, ſolo conſenſu domini paſsim, & facile manumitti ſolent. Apud maiores, princeps, atq; Cæſar excuſſo è manibus ſerui nummo, eundem libertina donabat conditione. Iureperiti, & nonnulli philoſophi omnes homines natura liberos naſci tradunt, armis, atq; vi introductam eſſe ſeruitutem. *Seruus vnde dicatur.* Vnde ſeruos à ſeruando, qui alioqui iure belli occiſi fuiſſent, dictos opinantur. Pleriq; etiam cum aut ære alieno, aut magnitudine tributorum, aut iniuria potentiorum premerentur, ſeſe in ſeruitutem dicauere nobilibus. In ſacræ tamen hiſtoriæ arcanis legimus, Reddite Cæſari, quæ ſunt Cæſaris: cui tributũ debetis, tributum: cui honorem, honorem. Omnis poteſtas à Deo eſt, qui reſiſtit poteſtati, diuinæ maieſtati aduerſatur. Et profectò naturalem quondam ſeruitutem eſſe Ariſtoteles Stagirita, præceptor Alexandri Magni, regum omnium maximi, in libro primo de Republica argumentis, & diſputationibus probat, & aliorum rationes confutat. Apud nos reperio religionis ergò ſponte pleroſq; ſe in ſeruitutem redegiſſe myſtis, atq; monachis. Atq; vt tandem hæc miſſa faciam, & hiſtoriam proſequar: Antea Equeſtris ordo, tribusq; ſacerdotum contenti ſtipendijs, vſuariá duntaxat ex ſuperioribus prædijs cępere operam. Proprietas, maieſtas, ius coercendi, caſtigandi, iudicandi, principi addictum fuit, oneris quippiam extra ordinem imponendi copia non fuit. Atq; illa omnia ex aſſe, quemadmodum dixi, Otto rex Vgrorum, ſecundæ Vindeliciæ, atq; Boiariæ rector, tum venũ dedit. Attamen ſe atq; hæredes, ſucceſſores, ſtatutis, certisq; vectigalibus contentos fore, nunquá huiuſcemodi onus extraordinarium, precibus vel vi, vel quouis alio modo tentaturos, diplomate cauit. Vbi illiuſmodi nundinarum fit author, & vt pace ciuium meorum dicam, in iſto, vt appellant, priuilegio, multa abſurda cóprehenduntur, quę ſunt ſeditionum domeſticarum, bellorum ciuilium cauſæ & origo, ſeminaria diſcordiæ inter principem, ac populũ, inter ciues, ac equites, inter ſacratos, & prophanos. Hinc Taringiæ, Hircinæ, Leoninæ ab inſignibus ita dictæ conſpirationes. Et nuper anno abhinc ſeptimo, ſeceſsio monachorum, ſacrificulorum, ciuium, equitum, in perniciem Reipub. à principibus Hieronymo à Stauff, & Wolffgango Hagio potiſsimum authoribus & ducibus multitudinis. Sed hæc ſuo tempore explicabũtur. Illud diploma cuncta, priuata vtilitate, nihil publico bono metiri, duces in ordinem redigere, paucorũ potentiam, optimatium (cæteris equitibus, ciuibus, ſacerdotibus, monachis, colonis, agricolis, velut vulgo, ſine gratia, ſine authoritate poſthabitis) partes, atq; ſectam ſtabilire, crimen læſæ maieſtatis in principẽ Romanum perfricta fronte committere videtur. Quamobrem nec Imperatori, nec pontifici Max. neq; epiſcopis Boiariæ, neq; Noricorum tetrarchis authoribus fieri placuit. Licet Otto ſe non deſtiturum, donec id impetraret, fidem dederit. Ipſe quidem, & Ludouicus, Hainricus, & Otto impuberes, Agnes regina vxor Ottonis, Agnes ſoror Ottonis regis, Iuditha coniunx Stephani, genitrix Hainrici, & Ottonis ſubſcripſerunt, atq; huiuſcemodi tabulam cæra, & ſuis imaginibus conſignarunt. Epiſcopi Boiariæ refragati ſunt, atq; obſtinato animo repugnarunt. *Ottoni ſacris interdictũ.* Ottoni ſacris interdixere, diras & inferias dixerunt, ſicuti tabulæ veteres oſtendunt. Hanc ob cauſam eodem anno quarto Idus Auguſti Otto rex, nepotes eius Hainricus & Otto, Agnes vxor, Iuditha fratris coniunx Reginoburgi conueniunt, atq; in gratiam cum Conrado epiſcopo, monachis, ſacerdotibus, myſtis redeguntur ea lege, vt ſacerdotes, monachi, à quibus huiuſcemodi tributi genus exactũ ſit, rurales in parte emptitiæ ditionis recipiantur, at qui iſthoc priuilegio vti voluerit, nihil contribuat. Præterea principi Boarię nequaquam fas eſſe aduerſus eccleſiaſticam libertatem ſacerdotes, monachos illiuſmodi in audito genere vectigalis onerare decretum. Otto cum gentilibus, inducto priore diplomate nouo, tribui ſacerdotum ſatis dedit. Arbitri qui has fœderis leges tulere, fuerũt Fridericus de Truheding antiſtes in Teurſtat proxime Bambergam, & Hainricus de Kirchberg myſta Reginoburgenſis, Albertus comes ab Hals, Hainricus ab Ehrenfels, Ludouicus Grans, Fridericus Auer. Porrò nobiles, & oppidanos, qui tum emerunt pecunia aliena tantum, vt ipſi aiunt, priuilegium, recenſere haud alienum fuerit, quos in tablino principũ Monachij reperi. Eos Auguſtinus Kolner Neuenſtatenſis à ſecretis principum noſtrorũ mihi exhibuit. Septuaginta ſunt ſecundæ Boiariæ gentes.

Albertus, Adelramus, Ioannes ab Hals.
Hainricus ab Arteuberg.
Ioannes à Fraunberg de Brunn.
Bernardus, & Vlricus tertius Abuſini.
Albertus Maſſenhauſer, de Taſing.
Arnulphus Maſſenhauſer, Magiſter Equitum perpetuus Boiariæ.
Fridericus, & Seifridus Torringer.
Vlricus Leybelſinger, itidem diſcophor. Boiariæ.
Hartuicus, & Eberuuinus de Degenberg.
Fridericus Auer de Prenberg.
Vvernicus Auer.
Eglolphus Vvarter.
Fridericus Achdorfferus.
Albertus, & Hartprechtus Cloſneri.
Petrus Eckher præſes Strubingæ.
Albertus Staudacher præſes pagi Boiorum propter Rhodamnum.

Sigfri-

Sigfridus, & Thomas a Fraunberg, in Fraunberg.
Sigefridus, & Ioannes Fraunbergij ab Hag.
Ioannes Frauenhoſer.
Fridericus de Prattenecck.
Vlricus Remſperger.
Albertus Schonſtainer.
Fridericus, & Albertus Mautner.
Hartlieb, Conradus, & Albertus Bockſpergeri.
Hertuicus Abamer.
Conradus Portunitz, Vto Sattelboger.
Theodoricus filius eius Vvernherus Schenckhij de Anzaching.
Tartneid Tachinger.
Ludouicus, Hainricus, Hertl Gransij.
Suigerus Tuſchel.
Conradus Biſent.
Hainricus, & Ottones duo Leychtenbekkhij.
Hainricus Ebrau.
Otneid Tiratz.
Conradus Nuſperger.
Eberuinus Falckenſtainer.
Albertus Haydauer.
Hayportus & Conradus de Toneſtain.
Hyltebrandus, Conradus, Theodoricus Runtingeri.
Fridericus Vveichſar.
Conradus Kalbl.
Prouintz de Aigen.
Stephanus Tyrlinger.
Eberhardus Hohenuarter.
Albertus Harpeck.
Stephanus Hohenrieder.
Rugerus Gultlinger.
Otto Rainer.
Rudolphus, & Eberhardus Frauſperger.
Eberuinus Leitzrieder.
Hainricus, & Ortlieb Horenbergerij.
Eberuinus Fraß.
Vlricus Lamp.
Hermannus Freydorffer
Hainricus Leugſelder.
Vlricus Vorſter.
Caloch Vvintzerer.
Agilhulph Kolbck.
Hainricus ab Ottmaring.
Conradus Thauhuſerus.
Berchtoldus Neubergerus.
Eberhardus Ergelpeck.
Christianus & Berchtoldus Pfaffingeri.
Vveruherus Seybolzdorffer.
Vvernhardus Singuueldorffer.
Berrcho Aindorffer.
Carolus, & Richerus Kargelij
Ruegerus Merotlingerus.
Fridericus Hager.
Conrad Sigfriſdorffer.
Ioannes, & Vlricus Perger.
Berchtoldus Almhaimer.
Hainricus Eckher de Maſing.
Hainricus Murzacher.
Conradus Sultzberger.

Vndeuiginti quoque vrbes, atque oppida ab hiſce nobilibus in ſocietatem aſcita ſunt: Landshuta, Strubinga, Cham, Dingolfing, Landauu, Teckendorff, Chelham, Vilshofen, Arding, Otting, Burckhauſen, Braunauu, Reichenhal, Traumſtain, Moſburg, Dorffen, Piburg, Pfarkirchen, Ottenfelden. Dum autem hæc in ſecunda Boiaria fiunt, Hainricus ſeptimus perluſtrata, ſubiectaq; circumquaq; Italia, Romam proficiſcitur, Rupertum, & Ioannem fratres, reges Campaniæ, Vrſinos bis ſecum congredi auſos, bis profligauit. Rudolpho Boio, Ludouico Ottingenſi, quorum virtus ijs prælijs enituit, palmam tribuit. Deinde à Nicolao Hoſtienſi, Arnulpho Sabonenſi epiſcopo, Friſchone diacono, flaminibus Romanis, quos eo Clemens V. Pont. Max. miſerat, conſecratur: ſuſceptoq; cognomine Augusti, rogantibus ſuperioribus ſacerdotibus, non ſolum indignum maieſtate Augustali, verum etiam contra maiorum morem, libertatemq; religionis Chriſtianæ eſſe, principem principum, orbisq; terrarũ dominum, Seruo ſeruorum ſacramentum dicere, exiſtimauit. Vnde Clemens odio incenſus, ad Campaniæ, Apuliæq; principes, hoſtes Augusti deficit, Rupertum aduerſus Cæſarem concitat. Auguſtus ſæpius ab hiſce venenis appetitus, Rupertum crimine læſæ maieſtatis ex conſilij decreto condemnat, Romaq; in Tuſciã migrat. In Boiaria eodem anno, qui eſt Chriſtianæ æræ 1312. Otto rex Vngariæ, & Boiariæ ſecundæ rector, quinto Idus Septembris Landshutæ fato cõcedit. Vixit annos vnum, & quinquaginta. Hainricum Natternbergenſem, ab arce, vbi educatus eſt, ita cognominatum, quem ex Agnete tulit, tredecim duntaxat dies natum, nepotes ex fratre Hainricum, octauum. Ottonem quintum agentem annum reliquit. Cumq; ſibi finem vitæ adeſſe animaduerteret, accitis ad ſe ciuibus Strubingenſibus atq; Landshutenſibus, Ludouicum ſuperioris Boiariæ præſidem, qui pòſt imperauit, tutorem nuncupat, ciues nequaquam alium recipiant, ſibi fidem dare iubet, poſtea vita defungitur. Strubingenſes, atq; Landshutenſes Ludouico mandata Ottonis aperiunt, eumq; ad accipienda oppida inuitant. Verum Albertus, & Adelramus fratres de Hals, Eberuinus de Degenberg tũ Boiariæ præſes, Hartlieb Bockſperger Caloch Wintzerer, Albertus Schoneſtainer, plerią; omnes ſecundæ Boiariæ Equites, quos ſuprà enumeraui, Hainricum, Fridericum, Luitpoldum, Ottonem ſponſum Eliſabethæ ſororis Hainrici, atq; Ottonis infantum, fratres, Orientalis Boiariæ Noricorumq; [illegible] ut tutelam impuberum accipiant, cohortantur, aſciraſq; ab eis auxiliares copias, [illegible] Vlricus de Waldſehe eius gener Vlricus de Pfanberg, Luitpoldus de H[illegible]berg dynaſta præerant, in caſtella ſua recipiunt, ibiq; collocant. Ciues, præter [illegible] aduerſabantur, & Ludouicum recipere conabantur, tutelam Auſtriacũ recuſa[illegible] illorum

Cæſar [illegible] Papa [illegible] defenſus

Hainricus [illegible] berg

Otto ex Vngaria, & dux b[illegible] moritur anno 1312.

Otto rex Vngariæ, & dux Boiorum moritur anno 1312.

illorum prædia occupant, colonos atterunt, nemini vltrò citrò commeare licuit. Inter hæc in Italia Imperator Hainricus ſeptimus Cæſar Auguſtus duodeuiceſimo Calendas Septembris celeberrimo Chriſtianorum die feſto, in ſacra æde à Bernardo Dominicano (qui auro malè ab inimicis Cæſaris conciliatus fuerat) cæleſti victima toxico oblita, atque polline Adamantina (quam præſens venenum eſſe aiunt) ſacræ optimi principis potioni indito, nouo, & inaudito exemplu extinguitur. Ita non ſolum in faſtos, annales, acta relatum eſt, ſed & Epigramma in eiuſdem ceremoniæ conſecraneos extat, & antiquis more maiorum celebratū eſt carminibus. Quamuis Romani flamines, ægritudine animi, quòd homo vindictæ auidus de hoſtibus vt vellet, ſupplicium ſumere non poſſet, animā ipſam efflaſſe credi ſibi poſtulant. In paucis quoq; poſt diebus Quintus è medio tollitur. Hunc aduerſarium fuiſſe mendicanti religioni referunt. Hermannus, & Wilhelmus Occomenſis Franciſcani, hominem ambitus, libidinis extremæ, auaritiæ nota inurunt. Cuncta tum vitia, crimina, ſcelera, flagitia, quæ hactenus ſub virtutis ſpecie, pietatisq; nomine Romanam Eccleſiam inceſſerant, impudentiſsimè, aperteq; inualuiſſe commemorant. Paupertatem Chriſtianam opprobrium maximum, vitia virtutes, perfidiam iuſticiam, fidem aſtutiam, ſimplicitatem impietatem, religionem ſtultitiam cenſeri, omnia deniq; Romæ venalia eſſe conqueruntur. Sub idem tempus mortui ſunt Gotfridus Fruxinenſis, Bernardus Bathauenſis, Conradus Reginoburgenſis pontifex, & Conradus archimyſta Boiorum. Huic Wichardus Polemus eiuſdem fani decurio, illi Nicolaus regis Boiemiæ magiſter Epiſtolarum ſuffectus eſt. Ludouicus quoq; primæ Vindeliciæ procurator, flagitantibus ciuibus Boiariæ, Monachij copias cogit, atq; cū Berchtolde de Neyffen, Berchtoldo de Graiſpach, Weichnande de Trauſnitz, Hainrico, & Wilhelmo mareſcalcis à Biberbach, viris bellicæ diſciplinæ peritiſsimis, Moſburgium petit, inde Landshutam contendere in animo habet. Reguli de Hals, Boij, & Auſtriaci, quos enumeraui, & ipſi correptis armis aduerſus Ludouicum infeſto intentoq; exercitu obuiam procedunt. Ludouicum à Boiaria ſecunda arcere connituntur, quinq; millia paſſuum à Moſburgio, in pago Halerthauu in cōfinio vtriuſq; Vindeliciæ apud Gamelſdorff caſtra locant. Quod vbi Ludouicus per exploratores cognouit, eò arma mouet, toto die à prima luce ad veſperā caſtra oppugnat, & tandem diripit, hoſtes in fugam vertit. Qui Volckmanſdorff verſus, vbi Ambro Iſaræ miſcetur, & pons, traiectusq; eſſe ſolet, fugam intendunt. Dum flumen tranſire conantur, ad pontem ſe conſtipant. Pons multitudinem ſubeuntium ferre non valens, corruit, multi mortales in Ambronis fluentis intereunt. Cæteri proceres Boiorum per nota latibula ſyluarū, quæ ibi crebræ ſunt, elabuntur. Auſtriaci quibus ignota terra erat, quadringenti, quadragintaq; capti ſunt, cæteri pars, occiſi, pars ſubmerſi ſunt. Effodiuntur quotidie adhuc ibidem arma, enſes, calcaria ab agricolis, certa huiuſce conflictus monumenta. Parentum memoria cataphractus ferrea omnino ſpecie, in patula fago, cætera præter oſſa ſolutus, repertus eſt. Poſthæc victor Ludouicus inferiorem Boiariam nemine prohibente in fidem titulo tutoris accepit. Hæcq; pugna depugnata eſt, quarto Idus Nouembris anno Chriſtianæ libertatis 1313. Extant numeri de hoc conflictu. Fridericus Auſtriæ regulus, quòd ſummam rerum ambiret, & vt captiuos redimeret, primus de pace mentionem facit, ad Ludouicum amitinū ſuum mittit legatos, qui ab eo poſtularent, vt aliquem locū medium vtriuſq; colloquio deligeret, velle ſe de Repub. & ſummis vtriuſq; rebus cum eo agere. Annuit poſtulatis Ludouicus, captiuos dimittit, amboq; principes Iuuauiæ conueniunt, ibiq; fœdus ictum eſt. Interregnū tum in regno Eccleſiæ annos duos, menſes ſex: in Imperio menſes quatuordecim fuit. Principes Germaniæ, veluti flamines Romani, in locatione nouorum honorū immoderatius licebantur venale Imperium differebant, vt huic, qui pluris liceret, addicerent. Pars comitum, Germanorumq; qui apud Imperatorem in Italia ſtipendia fecerant, cum Balduino fratre Auguſti in Germaniam reuerſi ſunt. pars in Italia aduentū noui principis præſtolantur, aduerſus hoſtes contumaciter pugnant. Signum referunt, caput Conradi quondam innocenter ibidem (vt aiunt Eduenſis) cæſi. Fridericus quoq; Auſtriacus, filius Alberti Cæſaris, cui Imperium vulgus deſtinabat, flagitantibus Longobardis, Vlricum, de Waldſee Stiriæ præſidem, cum Vlrico de Wanneberg, genero ſuo, & Vlrico filio illius cum exercitu in Italiam mittit, Patauij præſidia collocat. Rudolpho præfecto Palatino Rheni, duci Boiorum fratri Ludouici, ingentia dona largitur: Hainrici de Virnburg archimyſtæ Agrippinenſis neptē ex fratre Ruperto, Hainrico fratri ſuo dat in matrimonium. Ita cautè ab hiſce ſuffragia cauponatur. Eliſabetham quoq; Arragonā vxorem ducit: Catharinam ſororem filio Ruperti regis Campaniæ, Calabriæ principi, nuptum locat. Cum Hainrico Tyrolio, auunculo ſuo duce Charinorū, qui titulotenus regno Boiemiæ, atq; Poloniæ potiebatur, fœdus init. Carolus Vgrorum rex amitinus eius erat. Horumq; dynaſtarum, regum, principum maximorū Europæ, amicitia, affinitate, cognatione fretus ad ſummum rerum humanarum faſtigium aſpirabat. Donatiua largiſsimè vbiq; per Germaniam Equitibus, militibus diſtribuebat, auro, quæ maximè humanū ingenium preces efficaces ſunt, eos quos idoneos rebatur, munerabatur.

Hacque

Bernardus Dominicanus quem alij Ioannē de monte Politiano fuiſſe dicunt.

Annus intoxicationis ex his verbis notatur.

Hainricus à monacho cæditur. 1313.

Clemens V. S. P. moritur

Vuilhelmus Occā & Hermannus.

Epiſcopi moriuntur & alij eorū loco ſuffecti.

Ludouicus cū exercitu in inferiorē Boiariam tranſit.

Ludouicus. Victor.

Vlricus de Waldſehe.

Hainricus de Virnburg Epiſcopus Colon.

Hacque diſciplina ad rerum ſummam affectabat viam. Cum itaq; anno Chriſtianiſsimi 1314. in Octobri Comitia Cæſarea Francofordiæ haberentur, plenus ſpei eò cum exercitu, comitibus Hainrico Charionum, Tyrolijq; regulo, Hainricio Goricio, Mænardo Artenbergenſi properat.

Carolus rex Vngariæ.

Excluſus vrbe, trans Mœnum in altera ripa caſtra locat. Petrus autem Mogôtinus, Baldouinus Treuerorũ archimyſtes, Ioannes rex Boiemiæ. Ioannes Saxonum procurator, Waldmarus Brandenburgenſium rector, Fridericum ob immodicam largionem ambitus incuſant, affinitatem cum Ruperto hoſte Reipub. ab Imp. Hainrico Cæſare Auguſto proſcripto, contra diui Auguſti decretum initam vitio vertunt, deniq; eius fœdus cum Hainrico Tyrolio, qui ſe regem Boiemiæ, Poloniæq; nuncupabat, ſuſpectum habentes, Ludouicum primæ Boiariæ ducem, ob literarum peritiam fortunam rerum bellicarum, propter animi, atq; corporis egregias dotes, quibus tum cæteris Germaniæ principibus præſtabat, accerſunt, moxq; in vrbem admittunt, receptumq; pietatis, atq; virtutis ergò refragantibus Hainrico Agrippinenſi pontifice, & Rudolpho germano Ludouici, Cæſarem declarant, quintodecimo Calendas Nouembris.

Fridericus ambitus accuſatur.

Ludouicus dux Boiariæ Cæſar declaratur 4.

Deinde Aquas Graneas deducunt, ibi eum cum vxore Beatrice ex Poloniæ regulis oriunda, more maiorũ in ſolio Caroli Magni collocant, ritu ſolenni inaugurant. Volckmarus tum obijt Furſtẽfeldenſium antiſtes, qui Ludouico ſecundo, Rudolpho, & Ludouico quinto, & Machtyldæ principibus noſtris à conſilio fuit, annaleſq; Boiorũ (qui autographi extant) ab irruptione eorum in prouincias Romanas, hoc eſt, ab anno Chriſti 508. ad annum 1314. quo obijt, deduxit, ſua memoria res geſtas, quibus etiam interfuit, accuratè perſcripſit.

Beatrix vxor Ludouici.

Volkmarus hiſtoricus.

Eodem anno Eliſabetha regina, vxor Alberti Cæſaris, mater Friderici deceſsit. Sed de Ludouici moribus pauca prius explananda ſunt, quàm initium narrãdi Imperiũ eius faciam. Imperator Ludouicus quartus Cæſar Auguſtus, patre Ludouico præfecto prætorio Rheni, duce Boiorũ, matre Machtylda filia Rudolphi Cæſaris, nobiliſsimo Schirorum, & antiquiſsimo genere natus.

Ludouici 4. R. Imp. parentes.

Septem annos natus, patrẽ amiſit, ſub tutela matris diligentiſsimè educatus Viennæ in Auſtria, cum amitinis filijs Alberti Cæſaris literis inſtitutus eſt. Adeoq; profecit, vt omnes ſuę tempeſtatis principes magna vi, & animi, & corporis, ingenio optimo ſuperaſſe tradatur. Impudentiſsimo mendacio Chronicariorum, qui illum Romanas literas ignoraſſe, ſicuti alia pleraq; vana, falſaque, comminiſcuntur. Doctiſsimos quoſq; Italos, Germanos, Anglios, Theologos, Iureperitos eius conſultores fuiſſe reperio: fugitans tamen, impatienſq; laborum, ocijq; plus æquo appetentior fuiſſe narratur, à rerumq; ſcriptoribus negligentia eius inſtituendis, educandiſq; filijs notatur. Monachi, Virgines ſanctæ, Chriſtianiſsimum, pientiſsimum, & ſupra quam cuiquam credibile eſt, modeſtum prædicant, cæloq; locant, id miraculis, & viſis, diuinitus editis confirmant. Eius cultellos, mappas, cæteram huiuſcemodi ſupellectilem, vt ſacra venerantur, ſeruant, monſtrant. Pictus eſt in Vnderſtorff in porticu, cultu priuato egenos, & nudos manibus ſuis veſtiens. Non admodum locuples fuit, ſuperiorem duntaxat Boiariam, cuius primariæ vrbes ſunt Waſſerburgium, Monachium, Angiloſtadium, poſſedit. Publicam inſtrumentorum (quę in Bibliothecis Boiariæ extant) ſequor fidem, fabulas imperitorum miſſas facio. Id vnde diuerti, exequar. Cęſar declaratus ab Aquis Graneis Agrippinã petit, ibi cultu Cęſareo clientibus Romani Imperij beneficia collocat. At Fridericus intereà cũ Mænardo Goricio, Hainrico epiſcopo, atq; Rudolpho Boio, viginti duntaxat comitibus, Bonnam irrepit: ibi contra decus Imperij, in templo D. Caſsij, Cæſar ſalutatur.

Fridericus Auſtriacus Cæſar ſalutatur.

Eius exercitus, atq; duces, Hainricus Charionum, itidem Hainricus Goriciæ regulus, deſertis caſtris, atq; papilionibus, metu perculſi, cum vrbibus vbiq; excluderentur, fœdè dilabuntur, palabundi, atq; fugitantium in morem domum prorepant, famem rapis, quæ nondũ collectæ erant, ſolantur, ſub dio, & in agris, vbi nox eos comprehendebat, pernoctant. Fridericus quoq; in Auſtriam clam ſe confert.

Fridericus in Auſtriã ſe confert.

Soli Noricorum tetrarchæ Charini, Tyrolij, ſanguine iuncti, Iuuauenſes, atq; Bathauenſes rebus eius ſtudebant. Cæteri omnes, præter quos hæreditatis titulo poſsidebat, ciues, dynaſtæ, principes, reguli, pontifices, antiſtites, Sueui, præter Vlmam, Franci, Rhenani, Boiemi, Saxones Ludouicum recipiunt. Qui ex Agrippinenſi Colonia arma in Rudolphum fratrem (vnde paternam originem trahunt omnes Rhenani principes, quos Palatinos Rheni, & duces Boiorum vocitant) mouet, eundem ex Germania, Galliaq; in exilium ad Anglios agit, terras, vrbes, caſtella eius occupat. Vxor illius Machtylda, filia Adolphi Cæſaris, in Auſtriam ad Fridericum aufugit, ibiq; in exilio deploratis rebus ſuis obijt.

Machtylda vxor Rodolphi Palatini exul moritur.

Ludouicus in Boiariam ſe confert, Angiloſtadij, atq; Landshutæ, vti diplomata oſtendunt, & Calendas vndeuiceſimo Maij, ſextodecimoq; Iulij conuentus agit. Luitpoldus frater Friderici bellum Suitonibus (qui excuſſo Auſtriacorum iugo, ob rapacitatem, atq; vim, & maliciam prætorum, in libertatem ſe vendicarant) indixit, & faucibus alpium temerè ſe committens, amiſsis pleriſq; nobilibus inter quos quatuor Tockenburgij, optimo quoq;, ac maximè manibus prompto, cęſo, ipſe per calles ſylueſtres, duce regionis perito, ægrè euaſit.

Luitpoldus contra Suitẽs pugnat infeliciter.

Fridericus eius frater, Carolo regi Vgrorum, vt ſibi auxilio aduerſus Ludouicum foret, Scythiam atq; Piſonium vrbes, quibus Andreas rex eius gentis ab Al-

berto patre Friderici filiam in matrimonium emerat, reddit, collectoq́; exercitu per Charionum, Tyrolhorumq́; fines in Sueuiã arma transfert, cum Kirchbergenſi regulo Eislingam, partium Ludouici vrbẽ, obſidet, ſuburbanas ædes occupat, ibi caſtra locat. Nigrum detiuare ab alueo ſuo cõnititur. Verùm ſagittis, iaculis, tormentis à ciuibus ſubmouetur. Caſtra igitur ad Aquilonis oram in montem trãsfert, vrbemq́; inde oppugnare nõ deſtitit. Ludouicus obſeſsis auxilio venit, in ripa aduerſa octo dies conſidet, quotidie tumultuaria, leuiaq́; prælia eduntur. Stephanus à Gumppenberg Boiariæ inclytus eques, pernici equo prætergreſſus ſuos, Hainticum de Schuuemkenryſt, à quo prior vulneratus erat, equo occiſo, capit, ne ab amicis occideretur, eundem equo ſuo imponit, abireq́; fide redeundi accepta permittit. Is vbi conualuit, cum equo, ſagittarijs inſtrumentis, vti mos eſt Germanorum, vadimunium ſiſtit. At copiæ ducum tandem veſperi, præcipuè qui aquatum vtrinq́; ierant, in vado quodam fortè amnis conueniunt, & primum leuiter, vti fit, velitantur, mox vtroq́; exercitu opem ſuis ferente, pugna gliſcit. Cæſis mille, atq́; ſeptingentis equis, paucis mortalium (in quibus Kirchbergenſis regulus partium Friderici fuit) interemptis, nonnullis captis, nox prælium diremit. Victoria nulli ceſsit, vtrinq́; poſtea ſine Marte, cunctis bella ciuilia deteſtantibus, diſceſſum eſt, cognato ſanguine manus polluere formidabant. Eodem tempore, nimirum anno Chriſti 1316. cum interuallum regni pontificalis duos annos, menſes ſex in Eccleſia Romana fuiſſet, Philippo ſexto Celtarum rege conniuente, Iacob. Baburcus rebus Eccleſiaſticis imponitur, & Ioannes viceſimus ſecundus cognominatur. Isq́; Conrado Gurcenſi epiſcopo, ab Auſtriacis ad ſe miſſo, vt Ludouico in ordinem redacto, Friderici Imperiũ ratum eſſe decerneret, petenti, Rudulphum atq́; Albertum auum, parentem Friderici collaudanti, item Fridericum ſobolem Auguſtam, indolem eius, atq́; mentem nutritam, ac educatam, fauſtis penetralibus ortam fortes fortibus, atq́; bonis procreari, & in iumentis, atq́; equis eſſe patrum virtutem, nec imbellem columbã feris aquilis progenerari, multis commemoranti, paucissimis reſpondet: Solumonem omnium mortaliũ haud dubiè ſapientiſsimum, filium tamen ſtolidiſsimum genuiſſe. Legatos deinde non admodum benignè auditos, re non impetrata, domos abire iubet. Atq́; hunc Ioannem temerè, atq́; malè de beatitudine, atq́; felicitate humana ſenſiſſe reperio. Nullam penitus animam mortalium, donec ij reuiuiſcerent, atq́; immortalitate donati poſt excidium demum orbis forent, cœleſtem in curiam recipi prædicauit. Legi ego Epiſtolam (quæ extat) Theologorũ eiuſdem tempeſtatis, maximè Pariſiorum, qui illum hæreſeos nota inurunt, atq́; vt reſipiſcat, commonefaciunt. Idem inuitis myſtis Epiſcopos impoſuit, ſicuti Fruxinenſibus Ioannẽ Brixinenſem, deinde & Bambergenſem. Illi vt ſymmiſtas placarent, Parrochias ipſis tributarias fecere, hoſpitalitas tum abolita eſt. Quod in alimenta pauperum ante diſtributum, in ornamentum, cultum parietum, atq́; pompam verſum eſt. Tum priuata ſacrificia, ſacrificularios pontifices, ſacrilegia, compilationes, peculatus (vt tum autumabant) templorum, ac ſicuti nunc vocant, incorporationes, & abſentias inualuiſſe reperio. Hic etiam alter & viceſimus omnium pontificum Roman. qui vnquam fuere, pecunioſiſsimus, paupertatem non ſolum à Chriſto ſeruatore noſtro, eiusq́; comitibus, & legatis, verùm à philoſophis quoq́;, poetis, oratoribus, hiſtoricis, alienis a religione noſtra collaudatam, irriſit. Franciſcanos in diem viuentes, hoſtiatim victum mendicando quærentes, ſuæ opinioni aduerſantes, vt qui Chriſtum, eius nuncios nihil poſſediſſe docebant, impietatis, peſtiferi erroris condemnauit, ex ciuitate Chriſtiana exegit, fraterculos nuncupauit, pleroſq́; igne concremauit. Sacratas fœminas, quas Beginas nominamus, impietatis poſtulauit, nubere coegit. Quoſdam qui in finibus Boiemiæ, atq́; Auſtriæ, ſupremam illam maieſtatem ſenis, adoleſcentis, columbæ imagine (vti adhuc fieri ſolet) pingebant, læſæ religionis accerſiuit, Anthropomorphitas eſſe renunciat, quoſdam ad ignem condemnauit. Septimum iuris pontificij librũ, quem Clemens quintus, deceſſor eius, compoſuerat: ſed quod multa, quæ ſimplicitati Chriſtianæ, libertati religionis imponerent, ibi continerentur, publicare ſuperſederat, atq́; animam agens aboleri iuſſerat, edidit: omnia quæ ibidem ſcripta erant, rata fore conſtituit: quæ à Benedicto, qui Ioanni ſucceſsit, rurſus antiquata ſunt. Hæc à Wilhelmo Occomenſi accepi. Dominicani Ioannis rebus ſtudebant, quamobrẽ is illis gratificaturus, D. Thomam albo ſuperũm inſcribit, omnibus ſacrarum literarum interpretibus præfert. Franciſcani ab eo deuoti, principes aduerſus eundem concitabant. Inter hæc Fridericus Nemetũ Auguſtam Imperatorum, & regum noſtrorum manibus, cineribusq́; ſacram, petit, proxime mœnia vrbis caſtra locat. Ludouicus cũ exercitu vrbem propugnaturus, proxime caſtra hoſtium conſidet, atq́; ſuis negligentius excubias agentibus, Auſtriacis de improuiſo maximo impetu irruentibus in proximum Iudæorum conditorium, quod muro communitum erat, cedit. Deinde Fridericus arma Argentoratum vrbem Tribuchorum transfert. Ciues cum Luduuico, epiſcopus cum Friderico ſentiebat, eum aduerſus ciues in auxilium euocarat. Subſequitur Ludouicus, ex aduerſu papilionis Friderici caſtra locat: Allatium, qui eum ſagitta interficere conabatur, ſecuri percuti iubet. Dieq́; poſteà conſtituto, ambo prin-

Eſlinga obſidetur.
Stephanus à Gumppenberg
Haintricus de Schuuemkenryſt.
Interregnũ papatus anno 1316.
Ioannes 22. P. M. antea Iacobus Caturcenſis dictus eſt, & 23 numeratur.
Pontificis M. vafrum reſponſum.
Anthropomorphitæ.
Thomas Aquinas cur inter ſuperos relatus.

principes acies dimicaturi ordinant, ſignaque canunt. Mox cæleſti munere vniuerſi cognato ſanguine manus pollue e. bominantut, atque ordinibus ſolutis dilabuntur. Duces vtrinque affinitate amicitiam confirmant. Ioannes Rex Boiemiæ ſororem ſuam Mariam Hainrico Tyrolio, quem Boiemia, atque Polonia exegerat, deſpondet. Verùm puellæ hæ nuptiæ cordi non fuere, ſe deuotam Chriſto eſſe, bellum matrimonio indixiſſe tum cauſata: Carolo pulchro regi Occidentalis Franciæ in manum poſteà venit. Hainricus igitur Tyrolius Margaretham filiam ſuam Ioanni filio regis Boiemiæ connubio iungit. Vlricus Ottingenſis Ludouico intimus Gutam ſororem Auſtriacorum vxorem ducit. Otto frater Gutæ, & Friderici Eliſabetham Boiam, filiam Stephani, ſororem Hainrici duodecimi, atq; Ottonis inferioris Boiariæ ducum, iam pridem ſibi deſponſam, nuptiali thalamo ſibi iungit. Horum familiares, ac aulici fuere Neithardus Fuchs, & Parochus de Calenberg, varia haud triuiali iocandi, ludendi voluptate ac comitate inclyti, maximè ruſticis ioculariter animi relaxandi cauſa imponendo inſignes, eorum luſus & facetias adhuc canimus. Otto itaq; ille ob affinitatem cum Boiis initam, Albertus quòd æger pedibus eſſet, bello abſtinebant. Horum fratres Fridericus, atque Luitpoldus, Italis opem eorum aduerſus Welfos, hoc eſt hoſtes Reipublicę, atque ſacroſancto Imperio rebelles poſtulantibus, Hainricū fratrem, Hainricum Tyrolium, Conradum ab Auenſtain ſuppetias ferre iubent. Ipſi noua affinitate Boiorum, qui ſecundam Vindeliciam incolunt, freti, aduerſum Ludouicum arma mouent. Muldorfij, quod eſt municipium Salisburgenſis Epiſcopi, Oëno contermini, in cōfinio vtriusq; Boiarię copias cogunt, in fines Ludouici hoſtili animo progredi conantur. Ludouicus accitis in ſocietatem equitibus, atq; militib. ſecundæ Boiariæ, obuiam pergit. Caſtra Muldorfij locat: Auſtriacos à finibus ſuis arcere parat. Ibi cum Seyfrido à Peſſenhauſen filio Bernardi Gensbergum prope Angiloſtadium cum finitimis colonis tradit. Dumq; dimicare cū hoſtibus, aleam belli tentare, ferro decernere meditatur, inferioris Boiariæ proceres partim auro, & pollicitis corrupti, partim metu, & tædio ciuilium armorū, alij affinitatem cum Auſtriacis excuſantes, in fugam ſe nemine perſequente, conijciunt. Ludouicus Monachium cedere cogitur. Quod vbi Auſtriaci cernunt, fines Boiariæ inuadunt, ab Oëni ora vsq; Danubium, atq; Reginoburgiū impunè caſas, villas cōburunt. Nullū quidem caſtellū, oppidūmue expugnant, incendiis cuncta, nemine prohibente cōplent, templa monachorum expilāt, myſtarū collegia diripiunt. In quibus duo fuere, proxime patriam meam Pæring, atq; Ror. Hanc iniuriam Fridericus (ſicut tabulę oſtendunt) moriturus, pecunia teſtamento legato poſteà cōpenſauit. Cæterùm idem, cum Reginoburgēſibus portis clauſis tranſitū denegantib. fines inferioris Boiariæ intrat. Bathauiam verſus, cuius Epiſcopus Albertus, amita Friderici genitus, Auſtriacorū rebus ſtudebat, contendit. Secundæ Vindeliciæ incolæ res ſuas ad Allerſpach transferunt. Quas cum duo Bardi furto intercepiſſent, à cæteris conſecraneis clam in vincula cōiecti, oculisq; priuati, mori coacti ſunt. Cædisq; authores nihilominus rei diuinæ, quod eis per homicidium non licebat, interſunt. Tandem vbi id reſciuere monachi, miſſa Romam legatione à Berengario Tuſculano, à piacularis ſacris viceſimo ſecundo ritu ſolenni reſoluuntur. Hainricus quoque, atque Otto, & Hainricus ſecundæ Boiariæ rectores, in Vilshofen, diſtributo opere inter monaſteria, mœnia, foſſam, vallum, ſubitò reficiunt, oppidum, quod ligneum receperant, lapideum reddunt. Inter hæc Ludouicus recuperatis viribus Auſtriacos inſequitur. Verùm præda onuſtis domum properantibus, Bathauiaque cedentibus, pugnandi copiam Ludouico tum dare non fuit conſilium. Poſteaquam Auſtriam attigere, merces negociatorum Reginoburgenſium, qui Viennæ, & aliis oppidis rerum venalium tabernas aperire ſolebant: item Allerſpachij, cæterorum Boiariæ myſtarum, atque monachorum vina, quæ veterum principum Boiorum beneficio in Auſtria poſſident, diripiunt. Iisdem diebus Volckmatus Brandenburgenſis regulus abſque liberis decedit, & Rudolphus frater Ludouici in exilio obiit. Ludouicus Brandenburgij ducatum filio cognomini maiori natu in fidem, atque tutelam committit, eidem filiam regis Cimbrorum connubio iungit. Auditaque morte fratris ſui, filios eius, nepotes ſuos Rupertum, Adolphum, Rudolphum in Boiaria Wolffratzuſij natos accerſit, eisdem gratiam facit, & decreta omnium rerum, quæ parens illorum commiſerat, oblinione, Palatium Rheni quasdam vrbes Nariscorum, atque Boiariæ, quæ eſt in Francia, reddit. De Comitiis Cæſareis id cauit, vt proles ſua, atque fratris, illis viciſſim intereſſent, atque primas quidem Rudolphi, quippe maioris natu, ſecundas ſoboli ſuæ tribuit. Atque hoc pactum quamobrem nunc antiquatum ſit, atque pro obſoleto, irritoque habeatur, niſi ignauiam noſtram accuſare velim, haud ſcio. Reginoburgio per idem tempus tumultuatum eſt. Monachi cum Epiſcopo primo, deinde myſtæ etiam cum ciuibus decertarunt. Mortuo Hainrico Wintzere Diui Haimerami pręſule, Nicolaus vrbis Pontifex, monachis patrem, atque magi um iure ſuo imponere conatur, manibus pedibus recuſantes vrbe pellit. Ipſi Abudiacum, atque Abuſinam petunt, ad Bernardum, atque Vlricum tertium pa-

Ioannes Rex Boiemiæ.
Maria filia regis Boiemiæ.
Carolus Pulcher Rex Franciæ.
Margar. ha filia amica Carinthiæ & comitiu Tyrolis.
Welfi, qui & Gwelffi.
Pæring, Ror monaſteria.
Ludouicus Marchio Brādenburgēſis.
NOTA.
Nicolaus E. piſc. Ratiſp. moritur.

triæ meæ regulos, atque propugnatores templi ſui confugiunt, ibi Balduinum præſulem ſalutant. Is comite Alberto de Schmidmul Auinionem proficiſcitur, immunitatem ab viceſimo ſecundo impetrat, atque emit, ibique ex hac vita migrat. Cui Albertus à Pontifice Max. ſufficitur. Conſuetudo tum erat Reginoburgij (ſicut adhuc Viennæ in Norico eſt) panifices, qui contra legẽ panes coquendi, aut põderandi deliquerant, in aquam, lacunam, voluta brúmue aliquod de ponte deiicere. Huiuſcemodi cum contumelia caſtigatus, ciuem, qui ſe prodeuntem denuò in cœnum obtruſerat, in præſentia, quidem diſsimulata ira, verùm poſteà ſacerdoti ad ægrotum cum ſacra hoſtia properanti genua ponentem, nil mali ſuſpicantem, obtruncat, cædeque perpetrata in prętorium pontificale elabitur, fit tumultus. Ciues indignitate facinoris commoti, arma corripiunt, in ædes Epiſcopi vi erumpunt, ex penetralibus homicidam corripiunt, moxq́; indicta cauſa ſecuri percutiunt. Nicolaus Epiſcopus Eccleſiaſticam libertatẽ violatam vociferatur, vrbe excedit, nec poſthac vnquam, quòd ciues ſe iure id feciſſe dictitarent, proinde ſatisfacere recuſarent, rediit, exul Altaichij, quod ſuperius vocãt, ibique eius ſepulchrum oſtenditur. Monachi ab Abuſina patria mea rurſus Reginoburgium migrant, atque libertatem à Pont. Max. datam, acriter hucusq; tutantur.

Margaretha regis Boiemiæ filias. Richarda Iuliacenſis Beatrix. Boia.

Eadem tempeſtate inferioris Boiariæ duces Hainricus tertius decimus, atq; Otto ſextus, qui pubertatem nacti, ex ephebis exceſſerant, alter 22. hic 15. agebat annũ, cum Hainrico quartodecimo patruele ſuo, octo annos, mẽſes quinque, dies tres nato, Strubingæ quinto Kal. Februarij coëunt. Tertiusdecimus Margaritham filiam Ioannis regis Boiemiæ, Sextus Richardam Iuliacenſem vxorem ducit, Beatricem ſororem ſuam Hainrico regulo Goriciæ nuptum dant: Eliſſam anteà vt dixi, maritarant. Atque vt æs alienũ diſſoluerent, ſeq́; atque ſorores dotarent, & ſplendidiſsimè inſtruerent, ſuaſu equitum inferioris Boiariæ, colonos, & clientes nobilium, ciuium, monachorũ, ſacerdotum cenſu vngulatio, quem nobilitas vi exercuit, extra ordinẽ onerant. Equum, atq; taurum vehiculariũ viginti, bouem quindecim, pecudes ouẽ, capram, ſuem quatuor ſeſtertiis cenſent. Acta parentis, & Ottonis regis, atque priuilegium ab hoc datum, quod hactenus irritum, vanũ, necdum vſu captum fuerat, cõprobant: nouo deinde diplomate authores fiunt, dantq́ue (niſi vniuerſa quæ illo pacto cõprehenduntur, obſeruentur) ciuibus, nobilibus, ſacerdotibus aduerſus ſe conſpirandi poteſtatẽ. Cæterùm Epiſcopi Boiariæ ſecundæ Fridericus archimyſtes Salisburgenſis, Nicolaus Reginoburgẽſis, Albertus Bathauenſis, Vlricus Epiſcopus de Chiemſehe, Fruxinenſes myſtæ, qui tum Pontifice orbati erant, intercedunt, libertatẽ Eccleſiaſticam pollutã vociferantur, nobilitati, ducibus Boiariæ inferioris ſacris interdicunt, ne rem diuinam ſacrificuli, monachi, publicè, priuatim faciant, edicto publico decernunt.

Vlrich in Kermen.

Quamobrẽ Ludouicus vtrisq; diem Reginoburgium Quinquagenalibus dicit. Ibi Boij, principes Hainrici, atq; Otto, huiuſcemodi manubiarum genus perpetuò abiurant, diplomate, quod extat, ne id à poſteris tentetur, ſatis dant: Ludouicus quoque Cæſar iure comprobat. Deinde illi à diris ſoluuntur. Hancq́; expiationẽ Ioannes Pont. Max. per præſules Raytenhaslach Soin, atque Victoriaci mandatarios ea lege confirmat, vt vniuerſi equeſtris ordinis Boij ſacramentum dicant, ſe nunquam vllo pacto huiuſcemodi auſuros, fidẽ dent. Hiſce confectis, Ludouicus cum patruelibus ſuis Landshutam Iulio Menſe petit, inde Auguſtum Monachij exegit. Dum hæc in Vindelicia fiunt, Fridericus, atq; Luitpoldus ferro decernere, finem bello facere, Ludouicum à tergo, à fronte vrgere, circumuenire, vincere, aut ſuccumbere conſtituunt, bellum quàm maximo poſſunt apparatu inſtruunt. Luitpoldus diſsimulato conſilio, cum paucis per fines Iuuauenſiũ, Tyroliorumq́; ad principatus ab auo, patreq́; relictos, quos in Rhetia, Sueuia, Rheno contermina, Gallia Celtica, poſſidebat, penetrat, vbi delectus agit, donatiua diſtribuit, equites, militesq́; legit. Idem in Orientis ora Fridericus factitat, Hainricum fratrem (Ottone, atq; Alberto, vti retuli, ciuilia arma, quod amitini Ludouico eſſent, abhorrentibus) in partes trahit. Itidem Fridericum de Leibnutz, Albertum à Saxoniæ principibus oriundum, Bathauenſem, Theodericum Lauentinum Epiſc. ſocios ad ſe receptos ſibi aſſciſcit. Emichonem de Alſehe ad Hainricum Charionum, Tyroliiq́; præſidem opem poſtulatum proficiſci iubet.

Fridericus de Leibnutz Epiſco Salzb. Emicho de Alſehe.

Auxilia viginti ſex millia à Carolo rege Vgrorum amitino ſuo miſſa parat. Vgri, Scythæ, Daci, Getæ, Walachi, Pannonij, Mæſij, Ratzij, Bulgari, Serui, & Barbari, Turcæ comam erãt. Haſtatorum duo & viginti millia, ſagittariorum quatuor. De regno ſuo equites mille, atque quingentos, peditum viginti quatuor millia armat. Hiſce contractis fratri per nuncios mandat, vt à fronte nimirũ à Lyci ora Boios inuadat, ſe à tergo, nempe Oẽno irruptionem facturum aperit. Poſthæc ex Auſtria Occidentalem Boiariam verſus hoſtili animo arma mouet.

Agmũd monaſterium.

Agmunto Stiriæ tranſitum facit. Engelbertus eiusdem fani antiſtes, atque Bartholomeus cœli, atque ſyderum peritiſsimi, diras Friderico canunt, ipſum inauſpicato arma cepiſſe, malis auibus proficiſci, inuitis ſuperis exercitum ductare, ad excidium præſens, necem imminentem, veluti victimam ſorti ſuæ deſtinatam propetare prædicant. Commoneficiunt, ne iram Dei Optimi Maximi procul dubio ceruici ſuæ impendentem, laceſſere pergat, ſed ineuitabile fatum eſt. Fridericus huiuſcemodi vatum ſuperſti-

perſtitionem,vanamque religionem contemnit,ſeſe flumina ſiccaturum, vniuerſas Boiorum regiones conſumpturum multitudine rebatur,per Iuuauenſem agrum, Muldorffenſes Iuuauenſium clientes petit,ibi Oenum traducit copias omnes,atque caſtra locat,prædas agit,cuncta incendiis complet,aduentum fratris Luitpoldi,qui haud ita multò minoribus copiis a Rheno conterminis regionibus infeſto intentoque exercitu, per Rhetos ad Lycum contendebat. Porrò Ludouicus contra & ipſe delectus agit,vires vndique comparat auxilia accerſit. Ad eum Ioannes Rex Boiemiæ, huius gener Hainricus tertius decimus ſecundæ Boiariæ rector cum auxiliaribus Balduini archimyſtæ Treuerorum copiis, item Fridericus vrbis Norinbergæ præfectus, Hennenbergenſis antiquæ Franciæ regulus Monachij coëunt, cum equitibus mille, & quingentis, peditum verò duodeuiginti millibus. Ludouicus cum hiſce, & aliis,quas ex ſuo regno collegerat viribus,hoſti obuiam pergere conſtituit. Cæterum tanquam moriturus teſtamentum condit. Wilenrhod Furſtenfeldenſibus,vbi parentes ſepulti ſunt,& ipſe condi decreuerat,legat. Inde duodecimo Kalendas Octobris Monachio egreditur, Muldorfium dein intenta acie procedit,vim vi prohibiturus. Proxime hoſtes iuxta vicum Ampfing, flumenque Iſênicum,ſub monte Dornberg in campo,quem Vechvviſen Boij appellant, caſtrametatur, atque quinto Calendas Octobris in tumultuario prælio,primaque ferentariorum velitatione maximum numerum Vgrorum,atque inconditorum barbarorum à Boiis, Francis, Boiemis proſtratam eſſe in annales,atque faſtos relatum eſt. Eodem die Luitpoldus frater Friderici,Lyco ſuperato in Vindeliciam ad Ambronem amnem, atque Furſtenfeldium peruenerat. Damaſiam vicum, atque Monaſterium, inde Monachium petiturus. atque obſeſſurus,occupat,poſsidet. Conradum Dominicanum, Berchtoldum fratrem eius,qui Machtyldæ genetrici Ludouici amitæ Auſtriacorum à ſacris, & ab ea Damaſianis myſtis præfecti fuerant,capit,in vincula conicit. Illicoque ad fratrem exploratum, quid nam rerum agatur, nuncium,qui à Ludouico interceptus eſt,mittit. Fridericus ergo impatiens moræ,incertus vbi nam gentium frater ſit,auidus pugnæ,& finem belli faciendi,præceps in fata ruit,ne vnũ quid diem, vt res fratris per ſpeculatores explorarentur, præſtolari voluit. Diſſuadentibus magnopere, ſed fruſtra hanc operam ſumentibus, Theodorico de Pylichendorff magiſtro equitum,atque Vlrico & Hainrico, fratribus de Waldiehe, diem poſterum prælio dicit,atque aperto Marte cum omnibus copiis ferro decernere cum Ludouico ſtatuit. Atque veſperi eius diei,qui conflictus conſtitutus eſt, Fridericus archimyſtes Salisburgenſis,virtutis ergò hosce equites,quos infrà enumerabo,vſu auri, atque orichalci donat,quos à numero comitum,atque equorum Tritteros, ſiue vt vulgò loquar Ritteros,ablata ob voluptatem aurium,vocalitatemque prima,vt fieri ſolet,litera,hoc eſt Tertianos nuncupamus, Romani Torquatos, ac Decuriones Equeſtres vocitant. Et quod numerus primum fuit,iam honor,atque dignitas,atque qui tum abs Epiſcopo ritu ſolenni, enſe ſtricto,ſemel humeros verberati ſunt, Norici,ac Vindelici hi tres,atque nonaginta fuere. Nicolaus,atque Eckhardus de Than,comes eorum Hainricus Oder.

Fridericus Burggrauius,comes Henenbergenſis.

Ampfing. Iſm Dornberg. Die Vechvviſen.

Diſſem. Conradus Berchtoldus.

Theodericus de Pylichendorff.

Tritter. Ritter. Tertiani. Torquati. Decuriones.

Conrad Thumbhirn.
Dietherus Velber.
Conradus Oberdorffer.
Orthulphus de Mæſſ.comes eius Hainric. Prunluger.
Vlrics duo VViſpeckhy.
Friderici iidem duo parens ac filius Kæpffelmannẽ.
Hainricus,Goſfridus, Sigvvoldus Lampolsinger.
Sigvvoldus,& Albertus Noppinger.
Hainricus,& Gebhardus Traunor.
Nicolaus de Albeu.
Conradus & Albertus Treubecky.
Iacobus Spœr,comes eius.
Artholphus Schæuberger.
Nicolaus & Conradus dicti Auſſaer.
Marchardus,& Rudolphus de Vaudorff.
Ludouicus de VVelkirchen,comes eius.
VVernhardus,& Ludouicus Truchſaſſen.
Eckhardus Geyer.
Ioannes Pfaffinger.
Zacharias Pauthir.
Albertus Gebinger,eius comes.
Iacobus,Vlricus,item Iacobus de Turre.
Rugerus de Radeck.
Petrus Gauſſerger,eius comes.
Vlricus de VVens.
Vlricus,& Otto de Achdorff.
Ioannes Eckher,comes Othmarus Visler.
Rapoldus Albrechtshamer.
Luitpoldus comes de Pauschenſtain.
Taganus de Tegborn,comes eius.
Otto de Boibeutz.
Fridericus Karlſperger.
Fridericus de VVolffsavv.
Otto de Steyr.
Rudolphus Helenteckher.
Luitpoldus Frey.
Harduuid Mauſperger.
Orthulphus,Diethmarus.
Nicolaus duo Püchſer.
Fridericus de Lobnigk.
Harduuid Schleſperger.
Fridericus de Schratenberg.
Iacobus de Hohenſtain.
Ludouicus de Belkirch.
Ioannes à Neydeck.
Albertus de Dachenavv.
Hermannus de Muendorff.
Ludouicus de Ror.

Hain-

Hainricus Silbelberger.
Vlricus, & VVitticbus die Berger.
Conradus Statauer.
VVulſfingerus Flachſperger.
Conradus de Steg.
Conradus de Sachſen.
Vlricus Hofer.
Fridericus Reichenburger.
Vlricus de Langavv.
Herman de Lenberg.
Hainrich de Laſm.
Luitpoldus Tvvarſſer.
Conradus de Pettendorff, eius comes.
VVolſing Thor, comes eius Goſfridus Keltz.
Hainricus Maſſenberger.
Vlricus Nusdorffer.
Ioannes Haunſperger.
Petrus Sultzberger.
Nicolaus Reinhold.
Hainricus Oxel.
Vlricus Geldman.
VVolffhardus Aldenburger iunior.
Adelramus Stralenfelſer.
Eckhardus, & VVolffhardus Offenſteter, à patria mea ter mille paſſus orti.

At Fridericus, vbi rei diuinæ operam dedit, opemque Superûm implorauit, atque illuxit, Pontifices euentum belli Muldorffij expectare iubet, confeſtim copias è caſtris educit, ordines, cohortes, turmas inſtruit, in fronte fratrem ſuum Hainricum, Styrios, & Iuuauenſes, cum Auſtriæ ſigno, quod Theodericus de Pilychendorff magiſter equitum ferebat, conſtituit. Vgros, Scythas barbarorum agmen Hainrico, atque Vlrico de Waldſehe ortis permittit. Ipſe cum Auſtriacis, & Noricis propter Aquilam aſsiſtit. Ex altera parte Seyfridus Schvveppermannus, homo militaris, atque ſenex, qui à teneris vnguiculis ætatem in rebus bellicis egerat, legatus Ludouici, exercitum pro loco, atque copiis inſtruit. Ioannem regem Boiemiæ cum genero Hainrico, atque popularibus in principiis, ob honorem Diui Wentzeslai Boiemiæ reguli, cui is dies feſtus erat, vt pugnam cieat, atque in primis prælium committat, collocat. Ludouicum commutata veſte propter Aquilam in confertiſsimo Boiorum cuneo conſtituit. Albertum Rindmaul præſidem Neoſtadij, quod à patria mea quinque lapides abeſt, Conradum de Baybrun, diſciplinæ militaris omnium Boiorum tum peritiſsimos, à læua, dextra procurare, atque vnum Fridericum petere, in vnum tela conijcere præcipit. Fridericum vrbis Norinbergæ præfectum cum quadringentis equitibus, veluti triarios, trans ſe niſcum in ſubſidio atque inſidiis delitelcere, & dato à ſe ſigno erumpere, à tergo hoſtibus inſtare mandat. Poſthæc Boiemus paulatim incedit, idem hoſtes faciunt, infeſtis tum ſignis concurritur, fit prælium atrox, & diu anceps, à ſolis ortu vſque ad occaſum fermè per decem continenter horas pugnatum eſt. Fridericus ſtrenui militis, & boni Imperatoris officium ſimul exequitur. In prima acie cum expeditis verſatur, laborantibus ſuccurrit, hoſtes ferit, pugnat, omnia prouidet. Iam Boiemi loco pelluntur, pedem retro referunt. Rex caballo, cui inſidebat, interfecto, in alium equum imponitur. Quingenti iam abiectis armis hoſtibus ſe dediderant. Seyfridus qui nô magis ducis, quàm militis munere fungebatur, cum Boiorum agmine laborantibus, Boiemis ſubuenit, vim hoſtium, donec Boiemi editum collem occuparent, ſuſtinet. Ibi reſtituto prælio, redintegrata acie, virtuti dolum addit. Ventoſus, atque ſerenus dies erat; aciem ita ad ſolem conuertit, ac componit, vt puluis in oculos, atque ora hoſtium ferretur, & ex ſplendore armorum ac repercuſsione quaſi cælum ardere, videretur, & lumina hoſtium perſtringerentur. Deindeque iuſſu Schvveppermanni Fridericus Norinbergenſis præfectus, ſigna Auſtriaca habens erumpit, Iſeniſcum, qui vadoſus eſt, tranſit, terga hoſtium, qui Luitpoldum fratrem Auſtriaci eſſe, atque ſibi in auxilium properare rebantur, inuadit, animum Boiis reddit, trecentes atq; integri facilè fatigatos cædunt, fundunt, à frôte à tergo inſtant, vrgent, proſternunt. Quod vbi quingenti, qui ſe autè dediderant, conſpicantur, mox correptis armis in Auſtriacos feruntur. Acies itaque Friderici turbatur, fit fuga, primò terga dedere Vgri, & barbari, atq; multi more pecudum mactantur. Hainricus frater Friderici, atque Theodericus ſignifer viuus in poteſtatem Boiemorum venit. Rindmaulius cum ſuis optimum decus, capto Friderico, expetens, in equitum agmen, vbi Fridericus erat, irrupit, cuneum hoſtium perfregit, Friderico inſtat. Idem pars diuerſis locis facit: tum verò ſimilis ſtrages ruinæ fuit. Auſtriaci abiectis armis ſe dedunt. Tandem Fridericus, vbi ſe ſolis cum paucis relictum, copias fuſas videt, deditionem Rindmaulio vrgente facit, à quo ad Ludouicum, quem à ſe interfectum arbitrabatur, deductus arctæ cuſtodi obſeruari iubetur. Omnes Auſtriæ optimates (mille centum, atque ſexaginta fuiſſe referuntur) viui in poteſtatem hoſtium deuenere. Epiſcopi audita clade ſuorum, fuga [illegible] in tempore conſulunt. At Ludouicus profligato hoſtium exercitu, reliquis [illegible] captis, receptui canit, ſuos qui tota die conflixerant, corpora curare iubet. Cum nihil præter pauca oua, quibus famem reſtinguerent, epularum curam gerens, ſuppeteret ceret, præcipit vnicuique ouum. Schvveppermanno, cuius induſtria vicerat, duo dat. Id quod in prouerbium vulgò protritum ceſsit. Deinde aduerſus Luitpoldum, quem Lycaniorum agros inſediſſe diximus, expeditos præmittit. At ille audita fratris captiuitate, tam aduerſa pugna nunciata, ſuis metu, fama tantæ victoriæ percul-

Fri[illegible] mar[illegible]

Henricus frater Fridericus. Rindmanlius.

Auſtriaci ſe dedunt.

perculſis,paſsim diffugentibus & diſperſis,quacunque patebat ad fugam via erumpentibus,cedere cogitur. Conradus,atque Berchtoldus Damaſiæ antiſtites liberati ſunt. Poſthæc præmia victoribus donantur, captiuique inter eos diuiduntur. Proceres Auſtriaci Friderico vrbis Norinbergæ addicuntur,qui ſeruati,& vita donati, domum liberi dimiſſi,ſeſe in clientelam,ſeruitutemque perpetuò Norinbergenſi præſidi dicarunt, adeò vt etiam nunc,quoties fata patroni,clientisue tulerint,ſeſe viuere,ac quicquid habent,non iure ſuo,ſed illius beneficio poſsidere agnoſcant,in verbaque illius iurent. Hennenbergenſis in ſenatum principum Imperij allectus eſt. Hainricus Auſtriæ Dux regi Boiemiæ traditur,atque ab ipſo in Boiemiam captiuus abducitur. Fridericus Cæſar primò ad Dornbergium,vbi Wolphingetus de Goldeck,filius Ottonis habitabat: deinde poſtero die Otingam deducitur. Hic coeunt proceres, tribuni,duces,horum conſilio ille Reginoburgium in domum Gumperti, inde à Wichnando vicario ad Trauſnitz (arx eſt Nariſcorum,haud longe à Nabburgio) abducitur,vbi tres annos, menſes ſex captiuus detinetur. Cumque nomen arcis,quod Boia lingua,ne credideris,valet,audiſſet: vates, inquit, fuit veridicus,atque diuinus ſuperûm interpres,qui hoc tibi nomen fatale indidit. Nec enim vnquam fore credidiſſem,vti tantus Rex,& in hac regione omnium opulentiſsimus, ita captiuus, atque vinctus ad te deducerer. Atque hoc prælium factum q[u]into Kalendas Octobris,anno ab orbe ſeruato milleſimo, trecenteſimo altero, & viceſimo. Ampfing vicus antea ignobilis,vbi dimicatum fuit, hac clade emerſit. Extat tinnulum decaſtichon de hoc conflictu. Eodem anno Saraceni Armeniam vaſtarunt,Chriſtianos in ſeruitutem redegerunt. Porrò Ludouicus vbi ædiculam Deiparæ Virgini triumphalem,Satlatiam vocant, extruxit,victricia ſigna prima Landshutæ intulit. Frider[icum] Archiepiſcopum Saliſburgenſem proſcribit.Diethmaning ſupra Burckhuſium occupat,Wulfingero Goldeckher tradit. Inde Angiloſtadium petiuit. Poſteà tali inclytus triumpho fines Imperij luſtrat,ciuitates, municipia,vicos,caſtella adit,vniuerſi victori obuiam procedunt,ob res bene geſtas congratulantur. Qui antè eidem aduerſabantur,certatim deditionem faciunt, ſacramentaque dicunt. Ita enim natura comparatum eſt,vt eo animus hominum,quo fortuna inclinet. Et ſicuti lætis ſemper aduerſa interpolantur,Beatrix vxor Ludouici iiſdem diebus è medio tollitur. Eius ſepulchrum Monachij in templo Deiparæ Virginis iuxta marmoreum mariti Mauſoleum monſtratur. Strubinga quoque Vindeliciæ ſecundæ vrbs inſignis decimo octauo Kalendas Iulij veſperi de cœlo tacta, media conflagrauit. Verùm Ludouicus vbi eluxit,ad ſecundas nuptias animum applicat. Margaretham Bathauam neptem Wilhelmi Cæſaris,filiam Wilhelmi tertij, ſororem Wilhelmi quarti, ſororem reginæ Angliorum,vxorem duxit,nuptias regio apparatu Agrippinæ facit. Auctus itaque viribus,& affinitate Angliorum, opibusque locupletiſsimæ vxoris,quæ Selandię,Phryſiæ,Hannoniæ, Hollandiæ hæres erat, viſus eſt Ioanni Pont.Max. Ruperto regi Campaniæ,Carolo pulchro regi Occidentalis Galliæ potentior, quàm ipſis vtile fortè eſſet. Cæpit ergo ob virtutes,atque fortunam formidoloſus,atq; ſuſpectus haberi, Quamobrem illi non tam aduerſus Ludouicum, quàm Germanam libertatem (qua ſalua,illi ſalui non eſſent) conſpirationem faciunt: Imperij nomen, atque fauorem ex Italia, atque Roma excindere conantur, adeò vt nemo in Italia ſit,qui Imperatoriis rebus ſtudeat. Trahunt facile in partes Luitpoldum captiui Friderici fratrem. Decimas huic,vt Ludouicum in Germania oppugnet,ſacerdotes qui in eius regno forent peſitare Viceſimus ſecundus imperat. Poloniæ quoque ducem, quo immunis Imperij, cui hactenus ſtipendiatij,ac obnoxij Poloni fuerant,agat,regem appellat. Sacratos Teutonũ equites,cum Lituanis alienis à religione noſtra, hoſtibus Reipubl. Chriſtianæ fœdus inire iubet,inducias inter inimiciſsimos biennio facit. Et Lituani eius iuſſu in Brandenburgẽſes,filio Cæſaris parentes,crebrò atque impune cõmeant. Vltrò,citrò arma mouent,cuncta cæde,incendiis complent,greges hominum captiuos abigunt,virgines, coniuges alienas ſtuprant, fana,ædes ſacras compilant. Sub idem tempus primarius ſacerdos Berchtrandum flaminem Rom. Philippum Valeſium, qui Veſtriaca Francia poſtea potitus eſt, cum copiis in Italiam mittit. Ciues,dynaſtas,oppida ab Imperio, ab Ludouico ad ſe deficere cogit,fidem ſeruantes deuouet. Eoſdem per Berchtrandum Dominicanum impietatis quęſtorẽ hęreſeos nota inurit,armiſq; inuadit: Petra Mala,& Mattheus ab Adolpho Cęſare pręſes Italię datus,eius filij Lucinus,& Stephanus, Marcus,ac Galeacius eloquentiſſimi,ac grauiſsimi viri,cęteriq; vi,Pontificiaq; ſeruitute oppreſsi,Turianos, Welphoneſq; partes Pontificis Mediolano pellunt,ad opem Cæſaris confugiunt, Maieſtatẽ populi Germani implorant,Ludouici auxilium inuocant. Is Berchtoldũ de Neyffen,Fridericum de Truheding,Berchtoldũ,& filios eius Berchtoldũ,& Hainricum de Grayſpach regulos,Boiarię,Francię,Sueuię virtutibus, & natalib. celebres: qui pro prudentia,atq; fatidica ſuorũ cognominũ diuinatione pacem,atq; concordiam inter Chriſtianos confirmarent,ad Pont. Max. item ad legatum eius fruſtra proficiſci iubet. Berchtrandus ille pacti tur[b]ator (id enim Berchtrandus Germana lingua valet) non ſolum legatos Cæſaris à Pontifice ad ſe reie-

Hericus Auſtriæ Dux regi Boemiæ traditur.

Ampfing vicus.

Diethmaning.

Beatrix Auguſta moritur.

Conſpiratio quorundam potentum in Ludouicum Cæſarem.

Poloniæ primus r[ex] [illegible] . &c.

Berchtrand. Cardinalis.

Philippus Comes de Valois.

Turriani Mediolano exacti.

Legati Lud. Cæſ. ad Põt. Maximum.

reiectos,non audiuit,ſed & contumelia affectos,quaſi hoſtes excedere Italia iuſsit. Moxque Mediolanenſem agrum crudeliter depopulatur, ſtupris,cæde, incendiis vniuerſa, vti bello fieri ſolet,complet. Ludóuicus, quod ſacramento rogatus, religione iuriſiurandi adactus eſſet,ſe maieſtati Imperij,Reipublicæque nunquam defuturum ; inopibus contra fas,præter æquum armis afflictis,ad populi Germani libertatem confugientibus, quos ſine maximo ſcelere deſerere nõ poſſet, ſuperiores tetrachas,Cęſareis auſpiciis ſuppetias ferre,vim vi repellere,iure gentium imperat. Atque hæc ex vtriusque principis Romani edictis,quæ in Boiarię publicis Bibliothecis ſeruantur,excepimus. Eã ſi Chronicariorum mendaciis diſcrepauerint,illorum negligentia,atq; temeritas (qui amòre,atque odiò cæcutientes,ac imperitia conſiſi fabuloſa,omiſſa publica inſtrumentorum authoritate , ſibi conquirere permittunt) accuſetur,& vt poſsint illorum nugæ ſperni, tamen fides noſtra non debet. Quæcunque in diplomatibus reperi, Incorrupta profero. Igitur Viceſimus ſecundus hac bulla Cæſarem afflat. *Poſteaquam (inquit) à deceſſoribus noſtris, res Romana, à Græcis ad Germanos translata, Carolo Magno in fidem, atque tutelam commiſſa eſt, ſummus ille honor, beneficium Pontificis Max. eſſe ſolet. Decretum ſiquidem eſt, vt cùm Germani principes regem iuſſiſſent id demum ratum eſſe, ſi Rom. Pontifex, vniuerſi orbis Chriſtiani pater, atque princeps author fieret, nec ante cuiquam Comitiis Cæſareis, ſuffragiis principum deſignato regi, neque adminiſtrandi, neque regij tituli vſurpandi ius eſt, quàm primarius ſacerdos, Dei Opt. legatus, ſuo numine ſanciat, & aſpiret. Præterea ſumma poteſtas, maximum Imperium, vbi orbum capite fuerit, penes Max. Pontificem, cuius beneficium illud eſt, exiſtit. Iisdem vbi ſeptem ſuffragatores Comitiis Cæſareis diſcordes fuerint, neuter Rex eſt. Epiſcopus Romanus, ſicut communis omnium mortalium parens, faſces Romanos ob diſſenſionem deſtitutos, Rempublicam derelictam, ſuis arbitris temperat. Quemadmodum animus imperare, corpus illi, cuius beneficio viuit, ſeruire debet: ita optimè conſultum eſſe rebus Chriſtianis, nemo ambigit. Vbi fragilia æternis, prophana ſacris, corporalia ſpiritalibus ſubdita ſunt, atque obtemperant. Quod tunc fiet, quando Pont. Max. dignitatem vtramque ſuo arbitratu moderatur. Eccleſia dominatur, eius lege, atque imperio omnis poteſtas redigitur. Et Imp. religione ſacramenti ei, qui terris præſidendo vicem cœleſtis Imperatoris perfungitur addictus eſt. Haſce ob cauſas, cum poſt fata Imperatoris Hainrici ſeptimi, duo Fridericus, atque Ludouicus reges cõſalutati fuerint, ambo vtpote contra auſpicia creati, indigni ſunt ſummo rerum humanarum faſtigio. Reſpublica in medio derelicta, atque dilacerata, a nobis iure noſtro adminiſtratur. Proinde Ludouicus maximo malo ſuo, non minore Eccleſiæ Romanæ detrimento, necdum à nobis dignus, qui imperet iudicatus, ſua ſponte regium nomen, rerum habenas temerè vſurpauit, atque vi ius Italia, atque Germaniam occupat. Nam Brandenburgenſem principatum contra leges, atque inſtrcriptionem filio ſuo tradidit. In Italia Galeacio, eius fratribus de crimine hæreſeos condemnatis, atque renunciatis, ſuppetias tulit. Nos igitur iuxta munus cælitus nobis datum, Ludouico præcipimus, vt intra menſes tres ſeſe abdicet ab regio nomine, gubernatione, functionibus publicis, rebus gerendis penitus abſtineat, à ſe hactenus acta reſcindat, nec poſthac niſi iuſſu, & mandato noſtro dignitatem reſumat. Quod ſi obtemperare detrectauerit, patriarchis, Epiſcopis cunctis, ſacerdotibus, principibus, ciuitatibus imperamus, vt eundem deſerant, ac nobis parere cogant. Data, atque publicata Auinione, octauo Idus Octobris, anno dignitatis octauo, Chriſti verò 1321.* Hæc vbi in Germania comperta ſunt, Ludouicus diuini, humanique iuris conſultiſsimos quosque in Italia, Germaniis, Galliis, præcipuè Bononiæ, atque Luteciæ, iure vtroque, atque ſacris literis peritos, conſulit. Hi omnes reſcripſere, acta, & dogmata Ioannis aduerſus Cæſarem Chriſtianæ ſimplicitati, & diuinæ philoſophiæ repugnare. Extant huiuscemodi conſilia Theologorũ in Bibliothecis, in membranis ſcripta, contra Viceſimum ſecundum, libros quoq; edunt. hi amici Ludouici, Marſilius Patauinus , Ioannes Gadunenſis, Luitpoldus de Bebenburg, Andreas Laudenſis myſta Fruxinenſis, Auguſtæ magiſter Epiſtolarum, Vlricus Hangenor Auguſta ortus , ſacro Cæſaris ſcrinio præfectus, Dantes Alligerius Florentinus , qui tum cultiorum literarum ſemina ſparſit, quæ paulatim radices egerunt, in herbam exierunt, & noſtro demum æuo matureſcunt : tantæ molis fuit, exules literas, obſtrepentibus vndique barbaris, atque Tyrannis reducere. Iisdem diebus Wilhelmum Occomenſem, Franciſcanum Theologum præſtantiſsimum, atque Dialecticum ſuæ tempeſtatis acutiſsimũ, duos collegas eius, Bonam Gratiam Bergomenſem, & Michaelem Cæſenatem Franciſcanorum antiſtitem primarium, ſacrarum literarum, vtriusque iuris profeſſores, cum ſacris Antonij Patauini Monachum ad Ludouicum veniſſe reperio. Wilhelmus is, Anglia ortus, ſectam recẽtiorum peripateticorum, de quibus in ſexto libro mentionem feci, ab omnibus Academiis ferè exploſam, inſtaurauit. Ad Ludouicum dixiſſe ferunt, Tu nos pugnis, enſe, ferro, armis à ſeruitute aſſere : nos te lingua, calamo, literis, ſtylo, libris, verbis vindicabimus. Atque illi omnes certatim diſerti in Rom. Põtificem inuecti ſunt : ratiocinationes, captiones eiusdem confutant, argumenta diluunt, teſtimonio diuini, humanique iuris probant, Ioannem libidine dominandi inſanire, in Chriſti plebem graſſari, Pontificem Rom. vt infimũ Chriſtianorum, ſi quidem id quod cupit eſſe vult, quemadmodum Chriſtus, Petrus, atque Paulus fuere, Imperatori ſubiiciunt : tantum abfuit, vt eius bullas, actaque tuerentur. Qui ſeruus ſeruorum eſt, inquiunt, nemini dominari debet, recũbentibus miniſtret, amet, paſcat,

S. Pont. contra Ludouicum bulla, veneno plena.

Dantes Alligerius, à bonis literis celebratur.

Docti qui à Papa ad Cæſarem defecerunt.

cœlo

cœlo habitet, ſpretis honore, diuitiis, potentia Chriſtum, cuius ſe vicarium mentitur, æmuletur: veſtigia Pauli ſequatur. Hi contumelias, paupertatem, beatitudinem, opes, imperia, ſpinas, atque ſcelera, & cultum deorum vocant. pleraque cum alia præcepta, legesque viuendi, ſuperiores Cæſaris conſultores libellis editi ſacerdoti Romano dixere. Quæ Ioannes vbi accepit, illorum libros (pars tamen editi, atque ſeruati, in Bibliothecis cum blattis, & tineis colluctantur) dixarit, Ludouico diras dicit, ſacra publicè, priuatim fieri vetat. Ottonem Charionum antiſtitem D. Lamperti, Toloſſanum, Dominicanorum Toloſſæ primarium ſacerdotem præmiis inductos in Germaniam proficiſci, ſententiam ſuam renunciari iubet. Ludouicus hiſce turbis adactus Reginoburgium ad conuentus agendos proficiſcitur, quinto Idus Auguſti, ſacra Auguſtalia, Imperij inſignia, haſtam. clauos, viuificæ Crucis magnam partem, quæ Chriſtus ſeruator noſter ſanguine ſuo conſecrarit, enſem, atque haſtam D. Mauritij, diadema aureum, euſem Caroli Magni, & alia huiuscemodi penetralia, numero centū viginti, per ſacrificulos ponte in veſtibulo ædis D. Haimerami facto, populo monſtrat. Adfuere principes, Epiſcopi Germaniæ, in quibus fuiſſe reperio Balduinum Treuerenſem, Hainricum Agrippinenſem, Mathiam Mogontinum archmyſtam, Ioannem regem Boiemiæ: fit ſenatusconſultum, vt Cæſar operam det, ne Germana libertas in ſeruitutem redigatur, & maieſtas Imperij a faucibus tyranni eripiatur. Ex conſilij itaque decreto vana, irritaque eſſe Viceſimi ſecundi acta declaratum, quicunq; ea tuerentur, hoſtem Reipublicæ bona eius publica eſſe placuit. Otto, atq; Toloſanus Germania edicto extruſi ſunt. Nicolaus Pontifex Reginoburgenſis pacem à Ioanne emit, atque ære impetrauit, vt immunis Imperij Pontificalis foret, néue ſententiam pontificiam in Cæſarem Ludouicum promulgaret. Rem gratiſsimam Ludouico fecit. Franciſcani, aliique omnes ſacerdotes, & monachi, Epiſcopi, Cæſaris, principumque decreto ſteterunt: ſoli Dominicani modo Cæſaris, modò Pontificis, quocunque vtilitas inuitabat, rebus ſtudebant. Argentorati, quòd diu publicè rem diuinam feciſſent, demum pecunia coempti detrectarent, vrbe pulſi ſunt. Reginoburgij, atque Landshutæ è diuerſo primo ſacrificiis publicis aliquandiu ſuperſedere, huiuscemodi cæremoniis abſtinuere, mox pertæſi ſolitudinē, ſponte templa aperuerunt, paſsimque, ne egeſtate perirent, ſacra fecerunt. Nam Ludouicus clementiſsimus natura, atque princeps beneuolentiſsimus, neminem ad ſacra publica adegit. Sed hoc edicto publicè ex conſilij decreto obnunciauit. Cuius exemplum ſicuti tempus poſtulat, ſubtexam.

Otto Antiſtes D. Lamberti Toloſanus Dominicanus.

Inſignia Imperij quæ.

CHRISTVS Seruator, Dominus, atque Deus noſter, eius legati primarij Petrus, Paulus, Iacobus, Ioannes tempora periculoſa, vbi ad cœlum migrarint, nobis imminere cantarunt, & in primis admonuerunt, vt ſummopere, atque anguium in morem aſtuti, decreta Phariſæorum, Pſeudochriſtos, Pſeudoprophetas, Pſeudapoſtolos, a mendacio ſimulata religionis ita appellatos, vitaremus. Qui ſe myſtas Chriſti ferūt, cum ſint nuncij Antichriſti. Eos inexplebilis honoris, potentia, pecunia ſitis atque luxus auaritia faſtus quæ in prouerbium venere, produnt. Non minus inficias, ingentia faremur, tempora noſtra coniuram non ferunt. Iam pridem corruptis moribus ſimplicitas Chriſtiana ſordet, longinqua conſuetudo potentior veritate vincit, tamen indignatio ſilentium rumpit. In altiſsima humanarum ſpecula caliginis poſiti tacere non poſſumus, ne canes muti, iuxta vatem ſactum, qui latrare non poſſunt, ſimus. Et ſi lupos pelle ouina tectos abigere ob infelicitatem temporum non valemus, reſiſtere tamen, huiuscemodiq; prodere, munus noſtrum eſt. Quamuis tantundem, vt vellem, non poſſumus, tamen nō aſſequutis voluiſſe, abunde pulchrum atque magnificum eſt. Et vt rem in pauca conferam, nec diutius ambagibus immorer, circuitioneq; vtar, remq; apertè dicam, Ioannes ille qui ſe Papam viceſimum ſecundum nuncupat, qualis ſit, ouiculis Chriſti noſtro beneficio operæprecium eſt agnoſcere, ne decepta pelle ouina a ſæuiſsimo lupo deuorentur. Nempe ſanguinem Chriſtianum ſitit, diſcordia ſeditionum mala vbique gentium inter Chriſtianos ſerit. In Germania, & Italia, literis, pollicitationibus, auro, principes, tetrarchas, Epiſcopos, ſacerdotes, monachos, ciues corrumpere nititur, inducit, ſollicitat, ad arma vocat. Aduerſus diuinam prouidentiam, ſupremam cæli maieſtatem, vnde omnis poteſtas exiſtit, contra charitatem Chriſtianam pugnat, fratres in fratres armat, præcipit, vt Chriſtiani mutuum affectum, & amorem, quem ſolum pater immortalis a nobis exigit, exuant, arma corripiant, atque in ſua viſcera vertant, fidem frangant, pacta diſſoluant, inuicem fraudent, decipiant, imponant, à ſacroſancto Imperio deficiant, rebellionem, conſpirationes, cædes, incendia, ſtupra faciant. Nec licet per hunc Antichriſtum Chriſtianis pacem à Deo datam ſeruare. tanta eſt hominis, vel potius Sathanæ illius vecordia, publice pro concione ſcelera ſua, quaſi benefacta, prædicat. Cum Chriſtiani (inquit) principes inter ſe diſcordant, tum verè Romanus ſacerdos eſt. Pontifex Max. demum regnat, demum dominatur, vbi omnibus diſcordia, ſeditione, mutuo odio debilitatis formidoloſa fit eius poteſtas, vniuerſi eius nutui obſequuntur, & vel ſcreatus obſeruant, ſeditio atque diſcordia Germanorum, ſalus eſt Romanorum Pontifici uni. Proinde pro viribus enitendum eſt Pontifici Max. ſi ſaluus eſſe velit, vt anguem ſerpentem, hoc eſt, Alemannorum Imperium conterat, in cineres atq; fauillas redigat. Itidem tacitus ſua opera affectum eſſe, vt nullus neque Roma, neque in Italia vltra ſiet, qui Imperij rebus vel faueat, vel ſtudeat. Et profectò eius fraude duo rebus impoſiti ſumus, quos vt vel vna quidem literula (cum tamen vndique auriſugæ, atque vultures ſui circumuolitarent, tēpla, fana, ſacras ædes compilarent) in gratiam redigeret, aut vt iure potius, vel apud ſe, quàm armis diſceptare hortaretur: tantum abfuit, vt

Ludouici 4. Imp. publicum edictum.

nos vltrò ad bellum ciuile concitaret. Nullam operam dedit, vt inter nos pacem componeret, [illegible] diſcordiam aluit, modò mihi, modò Auſtriaco ſtudebat: nunc Friderico nunc Ludouico [illegible] ſe ſimulabat, vt quiſque imbecillior erat, ita magis huic operam ſuam pollicebatur. Ad conſecrationem vltro inuitabat, per fallaciam vtrique verba dedit, & priorem ad concordiam rurſus arma ſumere perſuaſit. Aſtu hæc omnia egit, vt interea dum domeſticis armis, cognatiſq́ue bellis atterimur, Imperium peſſundaret, labefactaret, vrbes, caſtella, populos, Rempublicam inuaderet, in cuius perniciem conſpirauit, populumq́ue Chriſti in ſeruitutem redigit, aduerſus ſanctos Dei pugnat. Sacerdotia maxima, infima ſordidiſſimis quibuſq́ue, modò hoſtes Reipublicæ ſint, committit. Neminem publici boni ſtudioſum, aut pacis amantem in curiam ſacerdotum allegat. De Phariſæorum ſupercilio nimium ſibi aſſumit, nihil penſi habet, modò animo ſuo atque libidini per fas atq́ue nefas morem gerat. Diuina, humana decreta iuxta contemnit, atque conturbat. Ius gentium violat, leges naturæ prophanat, ſacra polluit, iudicia cauſa, necdum reos condemnat. Sibi licere abſque mora actutum, velin nos iudemnatos ſententiam [illegible]re iactitat. Cum capitalis ſit inimicus, publicusq́ue hoſtis, tamen in propria cauſa actor, teſtis & iudex eſt, id quod nec apud Turcas, neque Iudæos, neque Saracenos, neque Sarmatas fieri ſolet. Eos qui fidem Cæſari ſeruant, & Chriſto ſeruatori noſtro præcipienti obtēperant, nec vllā aliam ob cauſam hæreſeos nota inurit. Quicquid libet, licitum iudicat, mei[illegible] opibus licentiam. Quid igitur cum illo agam? neq́ue ius, neq́ue bonum neque æquum exequi, ſcire ſtudet. Nihil videt, nihil facit, niſi quod lubet. Sathanæ ſpiritum ſibi ſumit ſe ſimilem altiſſimo facit, ſe adorare (quod caſitam quidam ſibi a Ioanne fieri prohibuit) pedes ſibi oſculari, more Diocletiani, atque Alexandri crudeliſſimorum tyrannorum permittit. Cum Chriſtus manceps, diuinitatis dominus, & Deus noſter pedes comitum ſuorum, piſcatorumq́ue lauerit, vt itidem ſui viciſſim illis, ad quos miſſi ſunt, faciant. Vna maieſtas, atque diuina prouidentia ipſa ſui pollens opibus, nil indiga noſtri, vbique præſens, vniuerſis rebus incubat, rebus omnibus per ſe conſulit. Nec in manu facto templo habitat. Nos Dei genus in eodem viuimus, mouemur, & ſumus. Ipſe cœli & terræ rector eſt, niſi forſitan artifex naturæ effœta, ſupremusq́ue rerum parens ſenio, atque labore continuo feſſus Atlantis ritu (vt eſt in fabulis Poetarum) Herculis (qui reſpirantis interea loco cœlum humeris ſuſtineat) vicaria opera, atque ſempiternus mortalis auxilio indigeat. Sed nihil fortuito, nihil humana temeritate, aut ſit, aut regitur. Imperatores quoque terræ neque ſorte, neque caſu, neque à mortalibus, neque eccleſia[illegible]rum poteſtate dantur, ſed à ſupremo numine eliguntur, atque diuinitus conſtituuntur, rebusq́ue [illegible] à patre indulgentiſſimo imponuntur. Porrò Romanus ſacerdos, cuius conuerſatio in cœlo eſſe debet, vrbes, caſtella, vicos, regiones, opes, potentiam, tantum ſplendorem, ius gladij, aduenit ita non iure ſuo, ſed alieno beneficio occupat, poſſidet, nempe beneuolentia, atque liberalitate, ne dicam ſocordia, atque ignauia rectorum Germaniæ. At immortalium ingratiſſimi de optimè meritis peſſimè merentur. Enſem cuius manubrium noſtra munificentia tenent, in noſtra viſcera quorum beneficiarij ſunt, ſtringere non verentur. Obſcuri, verſuti, verſipelles, Celtarum Occidentalium freti viribus atque amicitia, gentiumq́ue gentilitia infirmitate, hoc eſt, leuitate, atque ſuperſtitione confiſi, libertati Germaniæ plagas intendūt, ſimplicitati Chriſtianæ captioſis aculeis ſub magna ſuperficie pietatis imponunt. Ditior Crœſos, Epicuros æmulātur, paupertatem, ignominiam, contumeliam, famem, ſitim, æſtum, frigus, mortes, vincula, carcerem, cruce pati (ſicuti Paulus & Petrus & Chriſtus, cuius ſe operam vicariam præſidendo terræ dare gloriantur, fecerunt & docuerunt) non ſolum non callent, ſed & peius flagitio timent. Diuitias ſolas, imperia, regna honorem ſpectant: anxius quam vlli hominum ea conquirunt. Quæ tamen non tantum Chriſtus, & eius legati contempſerunt, verumetiam philoſophi, poetæ, oratores hiſtorici alieni à ſacramento veræ religionis aſpernanda eſſe viro ſapienti, præcipue ſacris deſtinato conſtanter præcipiunt, vt quæ abſque ſcelere, & aliorum damno comparari nequeant. Et fere malos, nunquam bonos (vt eſt apud Germanos prouerbium) efficiant. Nec ſine cauſa Chriſtus ſentes, & ſpinas Paulus rete, atq́ue laqueos principis Stygij appellant. Et vt eſt diſſociabile regnum, omnisq́ue poteſtas impatiens conſortis, iā egregij illi paſtores, epiſcopi, & ſplendore à maioribus noſtris aucti ferre parē nequeunt Cæſarē Italia, Roma, Chriſtum terris ex[illegible] illi cœlum quidem permiſerunt, inferos, atque terras ſibi aſſeruere. Deniq́ue, tristarum, hominumq́ue [illegible] dici, ſed etiam credi volunt, quaſi perinde animis atque linguis (quod ne Deus immortalis quidem [illegible] imperare poſſint, atque diuiſum cum Ioue habeant Imperium, repugnant. & maximè diuerſa ſunt Crucifixus, & ſumma poteſtas miles, & ſacerdos: Imperator & paſtor: regnum & patibulum: corporalia, & ſpiritualia: arma & ſacra: bellum & pax: Cæſar, & nuntius: princeps & miniſter: Dominus & ſeruus. Qui vult eſſe Max. inter vos (ait ſupremus arbiter cœli legatis ſuis) infimus omnium atque veſter ſeruus ſit. Cæteris recumbentibus quemadmodum ego feci, ad cyathum miniſtret. Vnus magiſter, & dominus veſter in cœlis, vos autem fratres eſtis. Bellua multorum capitum, monſtrum biceps eſt Auguſtus, & Pontifex Max. Id quidem fuiſſe Decium, atque Neronem, & huiuſmodi Tyrannos, falſorum deorum cultores in nomiſmatis & epigrammatis legimus. Quod de animo, & corpore afferunt, nugæ ſunt, & contorta concluſiuncula, ceu verò neſciamus carnem aduerſus ſpiritum pugnare, & animam niſi e corpore euicerit, interituram. Ludibrium naturæ abominabile ira Dei, ſocordia, atque ignauia noſtra eſt principum principum, ſeruo ſeruire ſeruorū. Si ſeruus ſeruorū Dei eſt, cur non ſeruit? cur non amat? cur non miniſtrat? cur nō paſcit? cur non docet? non nunciat? ſi id quod capit eſſe velit, cur non Chriſti, Petri & Pauli veſtigia in carceribus, & periculis varijs æmulatur? Cur mentitur, tergiuerſatur, fallit, regnat, dominatur? Auiditate potentiæ, pecuniæ ima ſummis miſcet, omnia venalia. Denum, & inferior habet. Cur vitam Chriſti paruipendit? qui de hæreditate à fratribus captus, etiam arbiter iudicare noluit, ſed competitores

ad prætores Cæſar reiecit, & tribunal relegauit. Cum populus eidem regnū Palæſtinæ vltro offerret, aufugit, ſuum regnū in hoc mundo non eſſe confitetur. Quamobrem Viceſimus ſecundus nō ſine maximo ſuæ atq; Reip. pernicie, libidine dominandi in præceps abit, aliena, quæ nihil ad eum attinent, curat, vſurpat: ſua, hoc eſt religionē ſpiritualia, mores, vitam, hominū negligit. Imperium terræ, mortalia, vetante Chriſto arripit. Præſides, proconſules profeſſum, crucem atq; paupertatem in alteria ditione obtrudit. Vbi res ad interregnū redit, penes ſe ſummā poteſtatē eſſe cōminiſcitur. Munus præfecti prætorio Rheni, regulis Boiorū intercipere, atq; in ſe trāsferre conantur. Nec verū eſt, nulli qui diſcordantib. inter ſe principib. regno cōſalutati fuerint, ius eſſe poteſtatis tanta. Idignarum Annaliū & huic qui quidnam ſit meutiri ne. ciant, perſuadere conatur. Conradus, & Lotharius, Philippus, & Otto, Richardus & Alphonſus, Adolphus & Albertus, & nuper ego & Fridericus licet à diuerſis delectis principib. tamen reges vtriq; vocabamur & eramus. Nos quidē cæremonia ſolenni ex veteri priſca religionis inſtituto, Francofordia celebri loco, Comitiis Cæſarum, die præſcripto habitu, frequenti ſenatu non ſolum a pluribus, ſed a duabus claſſibus ſacrorum & prophanorū, ſuperius ritè ſalutatus, atq; conſultus, creati, atq; renūciati ſumus. Atq; inde in vrbe quam Aquas Graneas vocant, in penetralib. ac domicilio ſacroſancti Imperij ritè ſacra obiuimus, diadema, enſem inſignia auſpicatò accepimus. Auſtriacus poſt comitia diſſoluta, cōtra decus Imperij, aduerſus leges, auſpicia, contra interceſſionē, & inſtitutum maiorū non ſtata die, nec tempore conſtituto, obſcuro vico, duob. duntaxat pecunia & affinitate corruptis ſuffragantib. demum irrepſit, vtroq; ſe ingeſſit. Et noſtram ſæue cauſam immortalis cœli Imperator (a quo in ſummo rerū faſtigio conſtituti ſumus, & enſem ad inopes, vt oppreſſos vindicandos & males pertrritandos accepimus (felicitate, fauſtis ominib. & victoria adprobauit. Idcirco rectè bene ac ſapienter, ſicuti legib. cautum eſt, ex conſilij decreto, more maiorum Brandēburgenſem ducatum (quem ille homo, qui vulgo papa dicitur, Madeburgenſem falſo vocant) filio noſtro Ludouico in tutelam, atq; fidem cōmiſimus. Et cum noſtri ciues, amici, populares, ſocij pientiſſimi in Italia à flaminib. Romanis quòd Imperio, & nobis fidem ſeruarent, nec vllum aliud propter facinus, armis præter aquū & bonū atterererentur, nobis eos deſerere non fuit conſiliū. Quemadmodū ſacramento rogati, religione iniurandi promiſimus, regulos Germaniæ clariſſimos, de Grayſpach, Neyffen, Truhdingen ad Viceſimum ſecundū, inde ad legatum eius in Italiam, vti pacem cōponerent, fœdus icerent proficiſci noſtro iure iuſſimus. Nihilominus illis reiectis, aduerſus Maieſtatem Imperij, populiq; victoris gentiū, legatus ille Ioannis, oſor Chriſtianæ charitatis, Mediolanum, Comum, Cremonam, Vercellas, Nonariam, Ticiuū, Laudem, Mutinam, Veronam, Vicentiam, Felſinam, Placentiam, Parmam, Brixiam, Alexandriam, Terdonam, Lucam, Piſas, Aretium, Ceſenam, Genua exules, item alias vrbes Italiæ, inſuper Mathæum, Galeatium, Paſſeriuū, Petra mala, montis Ferrati Mantua, Salutiarū limitum præfectos, ciues, præſides, proprætores Imperij, Chriſtianiſſimos atq; grauiſſimos viros, hoſtili animo cum copiis vaſtat, agros, vicos incendit, ſtupra, cædes, ſacrilegia, impunè cōmittit. Illis quod bella ciuilia abhorrirent, a nobis, & Imperio deficere nollent, crimen læſæ Maieſtatis, ſcelus perfidiæ admittere recuſarent, hæreſeos notam inuſſit. Romanus princeps à Deo ad arcenda huiuſcemodi flagitia delectus, gladiumq; ideo geſtans, inopes inſontes ciues, clientes Reipublicæ deuotiſſimos (quibus etiam a propinquis opem ferre inſtituimus) potentia, vi, armis malignorum oppreſſos, ſine ſumma infamia, abſque ſummo ſcelere deſerere non potuit, opem tulit fideliſſimis, atque Chriſtianiſſimis amicis. Accuſetur illius perfidia, qui prior læſit. Vim vi repellere licet. Paſcat bonus paſtor ouiculas Chriſti, & amet, non armis oppugnet, vt opprimat. Argutas cauillationes miſſas faciat, veritatem, ſimplicitatem Chriſtianam, Chriſtumq;, cuius verba dare difficile eſt, amplectatur. Illius conuerſatio ſit in cœlis, ſpiritalibus deditus corporalibus ſe non contaminet. Nos noſtro iure, maiorum inſtituto ſicut ius gentium eſt, ſacra oracula docent, res noſtras, nimirum terrena, caduca fluxa, fragilia agere ſinat & verbum inter nos non commutabimus. Et tandem deſinat tam impudenter mentiri, niſi forſitan omnes Germanos (vt Romanenſes autumant) ſtultos, caudices, aſinos, ſtipites, plumbeos exiſtimat. Me hæreticorum (vt eius verbis vtar) fautorem falſo vocat. Chriſtianus ſum, at ipſe Hæreſiarcha eſt. Non enim diſcipulus eſt Chriſti, cuius vitam irridet, paupertatem flocciſacit, pietatem aſpernatur, religionem polluit, ſacra prophanat, mores ſpernit, inſtituta condemnat, dogmata vilipendit. Nam Diuum Franciſcum, veritatis diuinæ præconem, paupertatis Chriſtianæ anteſignanum, conſectaneos eius vniuerſos Auiniona ſexto Idus Decembris anno ab orbe formato M. CCC. XXII. impietatis condemnauit: Audite obſecro quam ob cauſam. Homo pecuniæ ſitiens, auidusq; Imperij argentum Euangelio (vbi opes ſcelera vocantur) aurum Chriſti inopiæ præfert, Franciſcanos, fraterculos ignominioſo apud ſe cognomine, item ſtolidas pecudes, pernicioſas vulpeculas, quæ ſimulata religione mundo imponant, populum fallant, nuncupat. Illorum religionē excindere, quod Chriſtum, comitesque eius nihil poſſediſſe in terris, doceant, aſſerant, prædicent, conatur. Sed contrà cœtus Franciſcanorum Peruſiæ celebris, vniuerſis ſuffragantibus Theologis, probe eius facta depinxere, veritatemq; ſacris literis, teſtimonio diuino tutati ſunt, quamuis magis carcere & vinculis, quàm diſputationibus huiuſcemodi generis hominum caſtigandum foret. Tamen eundem ſuis depinxere coloribus atq; inſatiabile auaritia baratrum & ſimulachrorum cultorem declararunt. Nam & auri pondus ingens, quod ab orbe Chriſtiano, præcipue Alemannia, Anglia, Gallia, Italia, ſub ſpecie expeditionis Aſiaticæ emunxit, Saracenis, vt Chriſtianos Armenia, qui ab eo compilari, atque ventre detrectarant, arma inferrent, diſtribuit. Vt Antichriſtus non ſit, tamen eius antecurſorem atque anteambulonem eſſe neceſſe eſt. A quo ad propugnandum templum Dei (vnius cura nobis cœlitus à Deo Opt. Max. data eſt) ad vniuerſum totius orbis ſenatum Chriſtianum prouocamus, &c. Atque hæc appellatio quibusdam nouo atq; inaudito

Felſinia qua & Felſina & Bononia.

D. Frāciſcus.

anteа exemplo periculoſa,& aduerſa ſimplicitati Chriſtianæ viſa eſt, ſcrupulumq; iniecit. Wilhelmus Occomenſis,collegæ eius,libris de hac re editis.nodum in ſcirpo quærentibus ſatisfecerunt. Dum talia in prima Boiaria fiunt, in ſecunda eodem anno, nempe Chriſti

Hainricus 13 Boiariæ Rex. Otto ſextus Boiariæ dux. Hainricus 14 Boiarum Dux.

M. CCCXXIV. Landshutæ Kalendis Octobribus Hainricus tertiusdecimus,Otto ſextus,Hainricus quartusdecimus impubis,tertiumdecimum nactus annũ,conuentus agunt. Proceres & ciues Boiariæ,quòd principes inter ſe nondum diuiſa regione diſcordarent,tumultuarentur,grandem pecuniam, omnibus prouinciis Reipublicæ oppigneratis deberent,magnis ſumptibus,luxu immodico,donatiuis ſuperuacuis, intempeſtiuis largitionibus,omnium prodigiorum ingenia ſuperarẽt,veteres regulorum amicos, Fridericum magiſtrum Epiſtolarum,Conradum Cameraue tpręſidem,Sigfridum Ratenburgenſem, item alios dignitate atque curia ſubmouent. Deinde ſuo arbitratu è corpore optimatum duodecim, penes quos adminiſtrandæ Reipublicæ impeſandi poteſtas omnis foret, in

XII Cõſules Boiariæ ſtatuta faciũt.

ſenatum allegunt. Duodecim viri fuere. Adelramus de Hals, Hainricus de Artenberg, Hainricus de Preyſing, Sigfridus Buchbergerus, Bernardus Grans, Ebranus de Lauterpach, decem millia paſſuum à patria mea, Conradus de Fraunberg, Adelhardus Fraunhofer,Arnulphus Maſſenhauſer,Vlricus Loblfinger aulæ præfectus, Hainricus Ramſperger,Albertus Ruſtorffer. Poſthæc diploma Ottonis regis Vgrorum, Boiariæ inferioris reguli,prolarum. Vt reſciſſum,id vt vetus.atque obſoletum quiritati ſunt,has leges gubernandi principibus præſcribunt. Ante biennium,atq; quatuor menſes Boiaria ſecunda non diuidator. Fœdera nulla,neque cum externis,neque indigenis ſunto. Abſque duodecim virûm conſilio,ducibus in gratiam redire,cõcordiam inire,in quempiam animaduertere, vel munificum eſſe,ſenatorem abrogare, vel allegere fas non eſto. Præſides,prętores, etuturos acta Ottonis Vngariæ regis,eius diplomati ſtat[uros], ſacramento dicunto. Præſes tricenis libris, prætor denis, per quos hiſce decretis fraus fiet, mulctator. Regulo qui iſta tueri recuſarit,nemo dicto obtemperato. Cuncti populares ciues, agricolæ, ſacrificuli, equites exauthorati ſunto,conſpirationemq; faciunto. Hac rogatione promulgata,ſub-

Nomina ſtatuum qui ſubſcripſerunt.

ſcripſere Bernhardus de Abenſperg,Diethelmus de Freyberg,Hartlieb Buechberger, Conrad Preyſinger.Hainricus Sattelboger,Ortlieb Maſſenhauſer,Adelramus Rotauer, Ioan. Warter, Vlricus Eckher, Albertus Neukircher, Berengarius, & Ludouicus Granſij, Hartuicus Degenberger, Eprechtus de Haydau, Wilhelmus Wintzerer, Seyfridus Fraunberger de Fraunberg Hainricus Torringer,Suitgerus Tuſchel. Item ciuitates primariæ Landshuta,Strubinga Vindelicorum.Cham Nariſcorum in Hercynio ſaltu Boiemiæ contermini, Burckhuſium Noricorũ. Neq; tres Boiorum rectores reſiſtere auſi,illa & alia talia ſibi placere fatentur,authoresq; fiunt. Iiſdem diebus Cęſar arma in Burgionas (tribus eſt Suouię, Auſtriacis tamen parens) mouet,atq; caput pagi arctiſsima claudit obſidione. Burckhardus de Herſpach.qui cum duobus filiis.atq; trecentis equitibus præſidio ibi collocatus fuerat,fortiter limitem tutatur,donec Albertus, ac Luitpoldus fratres,Auſtriæ reguli, ſuppetias obſeſsis ferrent,atq; diem quo aperto marte cum Ludouico confligerent,dicerent. Intercepete pugnam Hainrici ambo,Tyrolius,atq; Goriciæ: Vlmæ cõuentu celebrato amitinos in gratiam redigunt,omnium rerum obliuionem decernunt. Fridericus liber dimiſſus,regium nomen abiurat. Vt Ludouico gratificaretur, & ne victus beneficio videretur, nunquam Auſtriacos,Boiis condidatis Imperij competitores fore dat fidem,tabulisq; cauet, quas Ludouicus barbatus Angiloſtadienſis Imperatori Friderico tertio, quo ſibi fidem [e]ius,aduerſus Ludouicum Gibboſum,filium ſuum.ſibi rebellantẽ, oppignoraret, reſignaſſe,atque rediddiſſe fertur. Gotfridus Carthuſianus Mautpachij rem diuinam fecit,Ludouicus.atq; Fridericus vna hoſtia,pacis ſtabiliendæ ergò,perlitarunt. Luitpoldus Argentoratum reuerſus,ibi atra bile percitus periit. Hainricus quoque frater eius à Boiemia poſtliminio domum redit,atq; abſq; liberis fato concedit,dum Friderico fratri e Boiaria Auſtria-

Vide Cuſpinianũ in ſua Auſtriam Rubrick.

cos fines repetenti obuiam procedere parat. Fridericus nihilominus regem ſe nuncupat, pacta non ſeruat. Quamobrem Rex Boiemiæ iuſſu Ludouici, Auſtriæ fines depopulatur, rurſusq; Duces OEnobrigæ coeunt,pacem de integro,atq; fœdus iuriſiurãdi religione ſanciunt. Diethmaning Epiſcopo Iuuauenſi redditur. Crebri quoque legati Italiæ ibidem fuerunt,Ludouicum in Italiam aduerſus Ioannis Pontif.Max.tyrannidem euocant. Nam Galeatius. Caſtrucius,cæteri Italiæ præſides cum copiis auxiliaribus Ludouici,partes Põtificias,Florentinos,atq,Gallos profligarant. Ioannes accepta clade ſuorũ,Ioannem Vrſinum Flaminem Romanum cum ſupplemento in Italiam è Galliis mittit. Iſq; cum Ru-

Rupertus Neapolitanus Rex.

perto Campaniæ,ſiue Neapolitano rege,Cæſarianos perſequi cœpit. Ideò Ludouicus ab illis frequenter efflagitatus,tandem Italicam expeditionem clanculum meditatur. Vbi iam ſe ad eam rem paratum arbitratur,Rudolpho nepoti ex fratre,præfecto prętori Rheni Monachium,Boiariam primam,impuberes filios,res Germanicas committit. Ipſe cum

Margaretha Bauara.

vxore ſua Margaretha Bathaua, paucis comitantibus Tridentum petit, ibi aliquot dies vndiq; ad eum ex Germania,Italia,cohortibus turmisq; prouolantibus ſubſtitit. Poſthæc à Cane Scala,Galeatio Mediolanenſi Caſtellano,Veneto,atq; Aretino Pontifice,columnis

Roma-

Romanis,cæteris Italiæ ciuitatibus,Veronam,Brixiam,poſteà Mediolanum, nemine prohibente,atque aduerſante (Pontificalibus partibus Florentiam cedentibus) feſta pace deducitur. Ibi Quinquagenalibus ferreo diademate ex veteri inſtituto,à Vidone Mala Petra archimyſta Mediolanenſi ornatur. Galeatium cũ filio Accio,fratrib. Marco,Luca,Stephano, quod multa auarè,ſuperbè in ciues commiſerant, in vincula conijcit. Mediolanum libertati reſtituit,vrbi Hugonem Sueuum,regulum Montis fortis præficit. Compoſita atque pacata Gallia togata Italia omni citeriore in deditionem accepta.ſuperato Apennino. in Ethruriam deſcendit. Lucæ cum maximo honore a Caſtrucio exceptus eſt: duos ibi penè menſes commoratur. gratiam precatore Caſtrucio, Galeatio facit. Inde Piſas tendenti ciues portas claudunt. Nec mora vrbs arctiſsima obſidione circumſidetur,nec Pontificiæ partes auxilio eſſe queunt. Menſe ergo Octobri Piſani Ludouico ſe permittunt,qui eoſdẽ in fidẽ acceptos, peculiari beneuolentia poſthac proſecutus eſt. Inde maritima ora luſtrata,Gallis,qui reb. Pontificis ſtudebant,domũ redeuntib. Stephano Columna, Bertholdo Vrſino, Ruperto Neapolitano rege,Roma in Cãpaniam cedentibus, ſumma tranquillitate,nemini moleſtus,nemine reſiſtente,contradicente, repugnanteue Romam peruenit. A Flaminibus,Epiſcopis, ſacerdotibus, Senatu populoq; Ro. Imperatorio apparatu, nullo honoris genere,more gentis prætermiſſo,confluentibus vndique Italiæ optimatibus,Pontificibus, ciuibus,Caſtrucio cum centum,atque quinquaginta equitibus cataphractis apparente,in vrbem deducitur. Celeberrimo Epiphaniorum feſto, frequentiſsima populi corona,in templo Diui Petri nullo penitus refragante, crebris acclamationibus, more veterum.Imperator, Auguſtus,& pater patriæ: vxor eius Margaretha Auguſta conſalutatur: à Flaminib.& myſtis,qui Romæ habitabant,inauguratur,anno ab reſtituta ſalute milleſi. trecenteſi. duodetriceſimo. Poſthæc Pontificũ,procerũ Italiæ,Germaniæ, omni die ſenatu coacto,Viceſimi ſecundi iniurias commemorat, aliorumque Epiſcoporum Romanorum faſtum,ambitionem, Reipublicæ perniciosam,veritati Chriſtianæ exitioſam docet. Sententiæ graues,multa liberè,audacter,fortiterque dicuntur. Tandem multis ſermonibus vltrò citroque habitis,ex conſilij decreto,Ioannes Pontificatu,atque dignitate abdicatur,aditu Reipub. Chriſtianæ ſubmouetur, aduerſus religionem noſtram feciſſe pronunciatur. Petrus Corbarius Franciſcanus admodum ſapiens,ouili Eccleſiaſtico deſtinatur. Poſthæc ad quartum Kalendas Maij perſcribitur Senatusconſultum, quod vt inueni ex fide,pro neceſsitate ſuſcepti operis,huc transferre debeo.

Caſtrucius.

Piſani ſe Ludouico dãt.

Petrus Corbarius S.P.

Senatusconſultum.

*Imperator Ludouicus quartus.Cæſar Auguſtus. gentis humanæ,orbis Chriſtiani cuſtos, à Deo electus, Germanis & veris Chriſtianis Salutem: Cuius parandæ atque conſtituendæ gratia,relictis focis,aris,patria,genitali ſolo. pignoribus nondum adultis in Italiam tranſiui, ad caput mundi, Romam ſacroſancti Imperij domicilium, ſedem noſtram,pacificè ſumma omnium quiete,atque fauore veni, ibiq́, more maiorum,veteri inſtituto conſecrati Imperatoris prænomen, Cæſaris Auguſti cognomen rite ſuſcepimus, atque vrbi & orbi Dei ope & armis noſtra potentia,victrici & inſuperabili dextra præſidemus, excisuri noſtro iure diuinæ maieſtatis reſiſtentes, pacis Chriſtianæ violatores enſe,quem ob id a ſupremo Imperatore acceptum geſtamus. Huiuſmodi autem tumultus atque turba diſcordiarum, pernicioſiſſimaq́, mala inter Chriſtianos,a malignis Pontificatus Maximi occupatoribus, alioqui fame & inedia morituris ſciri & exercitari ſolent. Dum aliena inhiant,alia vſurpant, falcem proteruam in meſſem non ſuum temere porrigunt,& quod ab altero poſtulant,in ſe recuſant. Equidem hactenus, vt iuſtitia atque æquitate ſuperarem, conniui. Et quemadmodum pientiſſimum Dauidem (cum filius eius Adonias regnum ambiret, aduerſus Solomonem ſapientiſſimum fratrem ſuum a Deo electum conſpiraret) factitaſſe legimus. ſcelera patienter tulimus atque diſſimulauimus. Verùm ne tenuis, & infirmi animi, ignoſcendo malis,bonos omnes perditum eamus. lethalem ambitionis crimina perditiſſimorum (qui requieſcere donec animi libidinem expleant,non ſolent) ad viuum ferro, amore Reipublicæ, cuius cura nobis a cœleſti numine tradita eſt,reſecabimus: lupo pellem ouinam iure noſtro detrahemus & vt pauca, niſi in baſilicam rem apertam,aures arrigite, ſaucie, omnium res agitur. Vniuerſi vulgus ſine authoritate, ſine gratia, domi atque foris venales ſumus: maieſtas & authoritas religionis, libertas. Imperiumq́, populi Chriſtiani, leges,diuina,humana prodita ſunt hoſti acerrimo. Quies in ſeditionibus in pace turbæ ſunt. Homines ſceleratiſſimi,cruentis manib. immani auaritia nocentiſſimi,& idẽ ſuperbiſſimi:inde luxu effeminati,atq; ambitione perditi,quib. fides,decus,pietas poſtremo vitia, virtutes,honeſta,atq; inhoneſta omnia quæſtus ſunt. arcem Reipublicæ Chriſtianæ occupant, tumultum ex tumultu, bellum ex bello ſerunt. Caput factionis Iacobus ille de Baburco qui ſe Papam nominat,ingentem vim pecuniæ, quam vndiq; a Chriſtiana plebe fraudulenter corraſit,aduerſus ſanctos Dei, Imperio Chriſtiano deuotos, pugnantibus ſuis ſub Ruperti reguli boni publici hoſtis atque ... Henrico ſeptimo Cæſare Auguſto proſcripti.expendit. Sicut Abiathar ſacerdos,enſe Cæſareo nobis a cœleſti numine commiſſo, abutitur, temporalibus huius ſeculi curis contra diuinum præceptum incubat, regno mundano inhiat,ſicuti paſtor eſt perſonatus. ita hypocrita eſt antichriſtus,canis pellicula tectus, in gregem Christi lupina rabie graſſatur. vendit ſcelera ... ros, ſuperos beneficia cœleſtia cauponatur,cum Saracenis Armenios Chriſtianos quinque annis ... ter eius opem implorantes,infeſtantibus fœdus ſocietatemq́, iniit. Boruſſorum primarium ... *

[illegible] *dominatus cum Lituanis hoſtibus pr[illegible] Chriſt[illegible]na acerrimus, a[illegible] [illegible] ſe ei [illegible] oegit hoſtis regionem prodidit, [illegible] [illegible] Brandenburgenſes [illegible] Lituani conſurati Babutei [illegible] impunè per fines Brandenburgenſium commeârunt. Chriſtia[illegible] ferro [illegible] extinxerunt vagitus in cunis, in ſinu parentum [illegible] [illegible] contrucidati ſunt. Templa [illegible] collegia ſacerdotum monachorum compilata incenſa, euerſa virgines [illegible] per vim ſtupratæ hoſtia [illegible] (quod referens horreſco) haſtâ transfixa, inſultante hoſte hoc conuicio ſubiata. En hic eſt Deus Chriſtianorum. Liberi à complexu parentum, vxores maritorum ad ludibrium [illegible] [illegible] abſtracta, captiuorum [illegible] velut pecudum abſtracti ſunt. A [illegible] Brandenburgenſis populus vulnus acceptum luget. Atque hæc omnia ſcelere Vi[illegible] ſecundi acta ſunt. Qui etiam claſſem a Francia Occidentalis rege ad opem Chriſtianis Armeniæ [illegible] aduerſus Saracenos ferendam comparatam aſtu intercepit. Eodem in Germanorum, qui deuotiſſimi ſunt Chriſtiano Imperio, cæde abuſus eſt Imp. maieſtatem autoritatemque Reipub. temere contra placita Chriſti vſurpando labefactat, polluit. Monſtrum biceps, mundanus & ſpiritualis eſſe contendit. Chriſtus ſeruator noſter, cui omnis poteſtas in cœlo atque terra data eſt tamen Imperium atque regnum terrarum, à populo ſibi oblatum ſuſcipere detrectauit. Regnum meum, inquit, non eſt in hoc mundo. Atque ſatis conſtat inter omnia diuinæ philoſophiæ, legum, & Pontificij iuris ſcientiſſimos, penes Pontificem Romanum nunquam eſſe vtramque dignitatem, ſacram atque prophanam. Omnis poteſtas ab immortali, atque ſuprema eſt maieſtate, cœleſte beneficium, quod imperamus, non humanum eſt. Comitialis conuentu delecti, ſuffragijs principalibus comprobati, mortalis cuiuſpiam aſtipulatione abſque hominis authoramento nullo pacto indigemus. Sacroſanctum Romanum Imperium, cui Chriſtus comitesque eius, obtemperarunt, & vectigales fuerunt, ſacrificuli [illegible] aſtuoſi beneficium eſſe pernegamus. Caput orbis terrarum a ſuprema cœli maieſtate conſtituti, nulli mortalium, quatenus ad huius ſeculi Imperium attinet, rationem reddere debemus. Alia illius Iacobi peſtilentiſſimi peſſima facinora reticeo: ſacrificulos, qui canes muti latrare non audent, pœnarum metu, ne veritatem dicant, perterritat. Crimen ambitus, ſacrilegium, nouum quoque aucupium, ac receptitium: & quod Auinione habitat, ſæpius euocatus Romam migrare recuſat. Quod omnibus bonis cordi non ſit, velut leuiſsima miſſa facio, id quod ad nos ſpectat, agamus. Ius gladij diuinitus nobis traditum ad eradicanda ſcelera exerceamus, obuiam ire factionis potentia, vtilitatis Reipublicæ, amor religionis atque pietas ſubigit. Iacobum igitur antea a ſacratum literarum antiſtitibus hæreſiarchen declaratum, ex conſilij decreto, more maiorum Pontificatu ſubmotum, atque a Chriſto repudiatum renunciamus. Habemus bonorum exempla, quibus nobis licere id facere, quod illi fecerunt putamus. Otto primus cum populo Romano, ſacerdotum eius tribu, Ioannem duodecimum ex albo Pontificum Romanorum ob ſcelera (quæ ſi ad flagitia Viceſimi ſecundi comparaueris, ludus eſt) eraſit, alium paſtorem vrbi & Orbi impoſuit. Idem alios complures Imperatores, optimosque principes feciſſe, in Annales & faſtos relatum eſt. Proinde Iacobum illum crimine veræ irreligioſitatis nota hæreſeos antea à Franciſcanis, cæterisque Theologis iniuſtum, contemptorem paupertatis Chriſtianæ Imperat. antichriſti authorem, iure noſtro, conſilio, ſententia, conſenſu communi principum, pontificum, Germaniæ, Italiæ efflagitantibus ſacerdotibus populoque Rom. exauguratum abdicatum hæreſeos condemnatum declaramus, proſcribimus. acta eius d[illegible] reſcindimus, vniuerſi Chriſtiani eundem in numero impiorum atque ſceleratorum habeant: ab eo omnes deſcedant, ad eum, ſermonem [illegible] fugiant velut contagionem, ne quid incommodi accipiant, deuitent. Eidem nullus honor communicetur: & ab his quorum intereſt, opera detur, vt deprehenſus more maiorum puniatur. Quiſquis aduerſus hæc [illegible] ſit Reipub. eſto. Nos conſeſtim cum ſacerdotum cœtu populoque Romano, vrbi, atque orbi paſtorem, communi conſilio atque veterum inſtituto, iuxta ſacras hiſtoria leges allegemus. Hoc edictum ab Imperatore, item ſacerdotum ſenatu populoque Romano ſignatum eſt, publicatumque in celeberrimo [illegible] populi Romani regulorum, dynaſtarum, tetrarchatum, flaminum, Pontificum Maxim. minorum antiſtitum conuentu. Datum & ſalutis extra templum Auguſtiſsimum, Diuis Petro atque Paulo legatis Chriſti dedicatum, octauo decimo die Aprilis, in vrbe Romana, cunctis ſacrificis, vniuerſo populo Romano in regione pro concione publicè eius rei gratia coacto, Chriſtianæ libertatis anno M. CCC. XXVIII Inuictiſsimi Imperat. Ludouici quarti Cæſaris Auguſti, principis optimi, regni decimo quarto, [illegible] verò primo.* P[illegible] hæc a Flaminibus & ſacerdotibus qui Romæ habitabant, Pet[illegible] C[illegible]us omnis ec[illegible] [illegible] præfectus renunciatur, Nicolaus quintus nuncupatus, à Caſtellano Pontifice, eius collegis conſecratur. Iiſdem diebus Auguſta Romæ enixa eſt filium, cui hancce ob cauſam Ludouico Romano parentes dixere nomen. Porrò Auguſtus ad vlteriorem [illegible]que Italiam pacandam animum intendit, expeditionem [illegible] Campanam aduerſus Rupertum meditatur. Verùm cunctando di[illegible] dies, tempus conſultationibus extrahens, hoſti interea ſeſe confirmandæ locum facit, rei gerendæ facultatem d[illegible]ſit, rem cunctando perdidit. Qui ſi nulla interpoſita mora, fortunaque vſus, c[illegible]te conatus atque conſilia hoſtium [illegible] Campaniam, regnum Neapo[illegible] haud dubiè, ſi famæ creditur, ſubegiſſet. Interea dum hæc in Italia fiunt, in Germania Gebhardus à Grayſpach Aichſtadienſis Pontifex decedit. F[illegible] Leu[illegible]bergenſis præſul Eboracenſis à Viceſimo ſecundo templo præficitur. [illegible] iuſſu Cæſaris, nec à myſtis, nec à populo receptus eſt. Fridericus Normbergenſis præfectus Aichſtadium in fidem atque tutelam à Cæſare ac[illegible]. Eboracenſi eodem anno defuncto, Hainricus à Reicheneck Auinione degens, Ioanni [illegible] ſubſtituitur.

Cæte-

Iacobus hæreſiarches.

Ioan 12. of ſuo motus.

Ludouicus Rom. Cæſaris filius.

[illegible] im Ha[illegible] Sc[illegible]a Cæſare datus [illegible] im exer[illegible]: Rabanus T[illegible]chi[illegible]s & Albe[illegible]is de H[illegible] præda[illegible] Imperatoris adminiſtrarunt. Idem Ioannes i[illegible]dem in alijs iem[illegible] ſe[illegible] [illegible] omnes ei[illegible] conatus fruſtra fuere. E[illegible]dem tempeſtate Ioannes Boiemiæ rex, cui in [illegible] Germaniæ Ludouicus cummendar[illegible], Lituanis, qui dolo Viceſimi ſecundi Chr[illegible]bant, bellum intulit, eoſdem profligauit, q[illegible]endam celſiſsimum Lituanum viuum cepit, atq; ſpectatum circumduxit. Superiore anno, nempe æræ noſtræ M. CCCXXVII. Monachium vrbs Vindelicorum maxima, populoſiſsimaq; poſtridie Id[illegible]am Februarij [illegible]s dies ſextus decimus ante Calendas Martias, Cæſare tum in Italia conſidente, caſu an fraude, non traditur, intempeſta nocte arſit: ignis iuxta Angeronem (ſacrat[illegible]um virginum ædes eſt) c[illegible]pit, templum D. Petri cum adito Xenodochiũ, regio, quam Thalam vocant, regia principum, tertia pars vrbis igne concremata eſt. In Italia Imperator ab vrbe Romana, relicta ibi vxore, aduerſus Rupertum Neapolitanum, à ſe & ante a diuo Hainrico hoſtem Reipub iudicatur arma mouet, Tyburtes obſidet. Caſtrucius atque Galeatius Italiæ præſides ex hac vita migrant. Sueui quoque ac Rhenani ciuili tumultu inter ſe ob prædam diſcordant. Auguſtus itaque militari ſeditione pulſatus, rationibusq; ſuis morte procur[illegible]torum conturbatus, menſe Auguſto cum omnibus copijs Romam redijt. Ibi ocij licentia, vti fieri ſolet, milites corrupti, iniuria atque contumelia Romanos ciues, alioquin Ludouico, quòd minus quàm ſperarant in eo auxilij foret, indies magis atq; magis obtemperare detrectantes, afficiunt. Haſce ob cauſas Cæſar vtcunque compoſitis rebus Romanis, omiſſa cura belli Neapolitani, cum Nicolao V. Pont. Max. Viterbium, inde Piſas concedit, Piſtorio, L[illegible]ca, atque Caſtrucij patrimonio potitur. Ibi Quintus aliquot flamines creat, habito ſuæ ſectæ concilio, Viceſimum ſecundum rurſus diris deuouet, hæreſiarchen renunciat, imaginemq; eius ligneam comburit. At Ludouicus pacata Tuſcia, relicto Piſis Nicolao, E[illegible]hrutiam Franciſco cuidam committit, ſubinde Mediolanum petit atque obſidet. Circa idem tempus Fridericus Auſtriacus Idibus Ianuarij decedit: frater eius Otto, Ioannis primarij ſacerdotis inſtigatione concitatus, Argentuariam Germ[illegible]niæ, quæ eſt in Gallia Celtica oppidum, circumſidet. Imperator vbi hoc aud[illegible]it, Mediolano Accium filium Galeacij imponit: patruos illius Marcum, Luchinum, Stephanum, Canem Scalam, citeriorem Italiam, Patauiam, Veronam, item alias vrbes procurare imperat. Quarto demum anno cum triennio Italiæ pacandæ operam nauaſſet, in Germaniam reuertitur, obſeſsis auxilio venit. Ioannes rex Boiemiæ, ob profligatos, pulſosque Lituanos triumphabundus obuiam Auguſto procedit: eundem cum Auſtriaco in gratiam redigit. Iſque Auguſtæ Rhetorum concilio habito, in verba Ludouici iurauit. Interim in Italia Stephanus Columna, Berchtoldus Vrſinus, cæteri hoſtes Reipublicæ, partes Ruperti atque Ioannis, è latebris rurſus prode[illegible]nt, co[illegible]nt, [illegible]ma iungunt, Cæſarianos opprimunt, Piſani quoq; deficiunt. Quintus à Bonifacio Piſano in vincula conijcitur, cathenatus Auinionem ad Viceſimum ſecundum deducitur, vbi è medio ſublatus eſt. Hæc vbi Ludouicus per nuncios cognouit, Ioannem regem Boiemiæ, filium eius Carolum Morauici limitis præfectum cum exercitu in Italiam proficiſci præcipit. Iſque Luc[illegible] l[illegible]berat, Florentinos, qui eam obſederant, vaſtat. Brixiam, Bergomum, Parmam, Rhegium, M[illegible]tinam, item alias pleraſq; vrbes in fide, collocato ibi præſidio, continet. Cæſariani ad e[illegible]m cont[illegible]giunt, obedienter imperata fecerunt. Sunt qui tradant, eodem temporis tractu Imperatorem ducatum Francorum in Boiaria, cuius caput Ambergom[illegible]m, ita Nariſcos vocant, atque Palatium Rhenanum nepotibus ex fratre demum reddidiſſe. In Boiaria quidem inferiore ciuilia arma intonuiſſe conſtat. Nam Hainricus tertiusdecimus fratri ſuo Ottoni, & patrueli Hainrico quartodecimo bellum indicit. Iiq; reguli impares maximo natu, opem atq; fidem Cæſaris, communis cognati & parentis implorant. Ille duces ab armis diſcedere iubet, ipſis diem nono Calendas Septembris Reginoburgium, vbi iure diſceptent, dicit. Eò & Ioannes Boiemus ex Italia, relicto ibi filio Carolo, Fridericus vrbis Norinbergenſis præfectus, cũ Imperatore veniunt. Cumque aliter principes reconciliari non poſſent, ſecunda Boiaria in tres partes diuiſa eſt. Tertiodecimo genero Boiemi Landshuta, Strubinga, Schardingiũ, Pfarkirchen, & hiſce conterminí vici: Ottoni Noricorum oppida finitima Iuuauenſibus, Burckhuſium, Brannauu, Ottinga, Traunſtain, Reichenhal traduntur. Quartusdecimus Landauo, Dingolfing, Vilshofen Vindelicorum, Teckendorff, vbi habitauit, Cham, Bogen Nariſcorũ poſſedit. Hacq; diuiſione facta atq; promulgata, dynaſtæ omnes quiſq; domum ſuam abeunt. Ioannes iuſſu Auguſti rurſus cum exercitu in Italiam, vbi filium reliquerat, contendit, velut author pacis, non vindex belli inter partes inducias componere connititur, cum legato Ioannis pontificis Max. de [illegible]ummis vtriuſque Imperij rebus colloquitur. In Boiaria inferiore ſicuti antea, ita poſt diuiſionem reguli in ſe ciuili bello ſæuiunt. à Martio, capiteq; ieiunij per quatuor continen[illegible] n[illegible]s à Cham vſque Iuuauiam, & à Bathauia ad Monachium igne, incendijs cuncta co[illegible]ntur, villæ, agri, caſæ, vici concremantur. Hainricus minimus natu Vilshofen mœnibus lapideis de integro reficit, diuiſo inter colonos poſſeſſi-

Anger monaſterium mon. aliſi. Zu Munchen im thal.

Caſtrucius & Galeacius moriuntur.

Iohannes Boemus.

Boiaria inferior in tres diuiditur partes.

Iohannes in Italiam contendit.

Henricus minimus natu Vilſhofen reficit.

lum opere. Ideo à Conrado Allerſpachij antiſtite diræ ei dicuntur. [illegible] ab Alberto Batauenſi pontifice maledictis ſoluitur. Inde in Adelramum de Hals anthorem diſcordiæ arma mouet, eundem viginti caſtellis, atque vicis mulctat, ſub ditionem vi & armis cogit. Inde cum patruele Ottone Auguſti fidem auxiliumque inuocat. Is Hainrico maximo natu genero Boiemi fœderis violatori bellum indicit. Iulio Strubingam, quæ eidem parebat, circumſidet, ponte Danubium eo loco, qui Chagarus vocatur iungit, vrbs duos menſes obſeſſa eſt. Sub idem tempus Ioannis Boiemi colloquium cum pontificali legato

Rupertus ad Cæſarianos deficit.

Welphones ſuſpectum habere cœperunt. Hanc ob rem Rupertus ad Cæſarianos deficit, deſerta pontificis ſecta, Andream filium Caroli regis Vngariæ nepotem ſuum, ſucceſſorem declarat. Rex igitur Boiemus pertæſus factiones Italorum cum filio ex Italia in Boiariam reuerſus, Boios reconciliauit. Subſequenti anno, qui Chriſti ſeruatoris noſtri M. CCCXXXIII. ſeptimo Calendas Iulij continua fulgura atque coruſcationes terruere mortalium mentes, multosque extinxere, ſacris, atque victimis vici, vrbes luſtratæ. Quidam equo vehens, reclinato capite in collum equi, fulmen euitauit. Eluuies quoque aquarum præter ſolitum agros inundauit. Eodem anno Hainricus quartusdecimus, filius Ottonis regis, dum Natterbergij ſaltitando ſe exercet, crus fregit, in paucis pòſt diebus animam efflauit: cœlebs fuit, nec liberos reliquit. Sepultus eſt in Salingthal, in ſuburbano Landshutæ templo. Biennio pòſt & Otto patruelis eius abſque liberis obijt: inferior Boiaria rurſus ad vnius poteſtatem redijt. Eadem tempeſtate Ioannes Boiemus, pacis ſtudioſiſsimus, germana Auguſtorum ſoboles ſummos Reipublicæ Chriſtianæ principes in gratiam redacturus ad Philippum Valeſium, regē Galliæ Lutetiam, inde Auinionem petiturus, cum literis Ottonis atque Alberti regulorum Auſtriæ (qui itidem, vt reconciliatentur Pontifex Max. atque Imperator operam nauabant) proficiſcitur. Verùm Ioannes viceſimus ſecundus fato cōcedit, ingentem pecuniarum modum, propè vt fidem excedat, reliquit, diuitijs præteritos vicit pontifices. Ipſi Benedictus duodecimus ſuffectus eſt. Is pleraque acta Ioannis reſcindit, legatos Auguſti Rupertum præfectum prætorio Rheni, nepotem ex fratre, Wilhelmum Iuliacenſem benignè excipit, in gratiam cum illo redire parat. Inter hæc in Germania Hainricus Tyrolij, atque Charionum dynaſta, qui tenus regnum Boiemiæ atq; Poloniæ poſſedit, eius Mauſoleum Tridenti monſtratur, ex hac vita migrat, relicta vnica filia Margaretha, quæ Ioanni filio regis Boiemiæ nupta fuit. Imperator Ludouicus Ottoni atque Alberto Auſtriacis, amitinis ſuis ſorore Hainrici progenitis Lintzij tertio Nonas Maij ducatum Carnorum, atque Charionum in fidem atque tutelam, ritu ſolenni iure ſuo commendat: Tyrolios quidem Ioanni, Margarethæque permittit. Porrò Hainricus Boiariæ ſecundæ regulus, gener regis Boiemiæ, cui ſoror Ioannis Tyrolij nupta erat, huius frater, Carolus Morauici limitis præfectus, ob

[illegible]

præreptos ſibi Carnos atque Charionas, bellum Auſtriacis indicunt. Imperatori amicitiam more maiorum renunciant. Landshutæ tum demum fulmen pontificium, vbi hactenus repudiatum fuerat, eripit. Quinetiam ipſe Hainricus noua molitur: Imperium (neſcio quo fretus dolo) affectat. Ludouicum vt gratificaretur Pontifici Maximo, vltrò a rerùm humanarum faſtigio deſcenſurum, ſibique ſummam terrarum poteſtatem, ope ſoceri, fatisque deſtinatam eſſe, rumore diſsipat. Inde accitis auxiliaribus copijs à Boiemia, Morauiaque, cum mille, atque quingentis equitibus Neoburgium Auſtriacorum

Vlricus Ecker.

caſtellum, in ora Oeni, proxime Scharding, quinquagenalibus obſidet, Vlricum Ecker cum ſeptingentis itidem equitibus Allerſpachij ſubſidere iubet. Imperator in altera parte cum exercitu Boiariam ſecundam inuadit, in meditullio inferioris Vindeliciæ Landum caſtra facit, auidus pugnæ, aduentum hoſtium operitur: his copiam confligendi dare detrectantibus, Bathauiam verſus contendit, Neoburgij obſidionem ſoluere Hainricum, atq; cedere cogit. Commeatu exercitum recreat, annona vehicula onerat, rurſus inferiorem Boiariá inuadit. Vniuerſa inter Oenum, Iſaramq; depopulatur: incolumi milite Monachium reuertit. Quadringenti equites Weichenſtefan ſuburbanum Frixini cœnobium diripiunt atq; exurunt. Inter hæc rex Boiemiæ ex Gallia domum reuerſus, vbi filio ſuo intercepiſſe duos valentiſsimos Noricorū ducatus, Auſtriacos accepit, recepto in ſocietatem Hainrico Boio, genero ſuo infeſto intentoq; exercitu in fines Auſtriæ, Boiemiæ, atq; Morauiæ continuos contendit, præda, igne vniuerſa corrumpit. Auſtriaci ad opem

Vlricus Wirtenbergenſis. Wilhelmus Iuliacenſis.

Auguſti confugiunt. Is collectis copijs, accito Vlrico Wirtenbergenſi, Wilhelmo Iuliacenſi, cui ſoror Auguſtæ nupta erat, Viennam nauigijs defertur. Ibi ex veteri inſtituto [illegible] [illegible] in claſſem ducum transfert, inde cum Ottone, atq; Alberto Orientalis Boiariæ (quatenus cum Danubio infra Oenum extendit) regulis, obuiam Boiemis procedit, proximè hoſtes caſtra locat. Sed amicis vtrinſq; partis bella ciuilia deteſtantibus atq; [illegible] intercedentibus induciæ fiunt, ducesq; Lintzij, deinde Neoſtadij Noricorū conueniunt, pacemq; his conditionibus cōfirmant. Sententia Romani epiſcopi rurſus exploditur, iniuria facta Boiemis, dānaq; illata pecunia & auro luuntur. Ottoni Auſtriaco mortua Eliſabetha, Boia Anna filia regis Boiemiæ nuptum datur. Ioanni filio Hainrici Boij, Eliſabetha filia

Impe-

Imperatoris deſpondetur. Eadem deinde tempeſtate Auguſtus Boiariam peragrat, inter Kefering atque Gebolchhoſen octo dies commoratur. Reginoburgium liberam tum vrbem, ſedem principum Boiariæ veterem & auitam recuperare clanculum atque dolo, quod vi, & apertò non licebat, nititur.

Cæſar Reginoburgium recuperare nititur.

Nam & ciues in hoc bello cum Hainrico ſenſerant, auxilia eidem miſiſſe conſtabat, pontificias quoque partes, hoc eſt, Eccleſiæ, vt vocabant, demum hoc bello tueri cœperunt, & ſicuti Landeshutenſes ſententiæ atque fulmini viceſimi ſecundi demum ſubſcripſerunt. Reginoburgenſium quidam, præcipuè duo, Præpoſitus, & Haimeranus, qui paucorum, ſuperbè atque auarè dominantium potentia oppreſſi, operam ſuam in hac re Cæſari pollicentur, in ædibus Boiariæ regulorum, quæ muro hærent, & nunc in templum D. Egidij commutatæ ſunt, cuniculos, quibus Cæſariani irriperent, Boiemo artifice fodiunt. Quartodecimo Cal. Iunij deprehenſi, in crucem acti ſunt, à mœnibusq; pependerunt. Artifex Boiemus aufugit. Conſiliũ ac conatus Imperatoris fruſtra fuit. Adhuc ſaxum cum epigrammate huiuſce facinoris monumentum oſtenditur. Fuit is annus ab orbe ſeruato M.CCC.XXXVII. quo & cometes diu us per tres amplius menſes Iunium, Iulium, Auguſtum apparuit. Et Iudæi hoſtes pietatis Chriſtianæ peruicaciſsimi, ob lethalem ſimultatem, & pluſquam ciuile bellum, ſummorum principũ Cæſaris atq; Pontificis religioni noſtræ (quam alioqui vanam, falſam, confictam exiſtimant) excidium adfore rati, in necem Chriſtianorum per vniuerſam Germaniam conſpirant, illos veneno tollere parant, ſacra noſtro furto ſublata, furnis ardentibus injciunt, incude contundunt, alijsque ludibrijs afficiunt.

Iudæi aduerſus Chriſtianos conſpirant.

Quæ vbi prodita ſunt (ſicut nulla ſcelera, præcipuè huiuſcemodi, diu latere poſſunt, quippe ſanguine plurimo traditur) Hartmannus de Degenberg, Teckendorffenſes pridie Nonas Octobris Iudæos in vincula conijciunt, contrucidant, igne incremant, eorum opes diripiunt.

Iudæi occiduntur.

Idem Strubingę, cæteris vrbibus Germaniæ atq; Boiariæ præterquam Viennæ atque Reginoburgij factitatum eſſe reperio, inuitis magiſtratibus, tamen ob furorem vulgi, tumultumque popularem opem ferre non audentibus. Irato Deo illis & nobis, qui neque ſancta ſanctè, neque ſecreta ſecretè tractemus, ſed religionis noſtræ ſanctiſsima myſteria, quibus ſilentij fides debetur, inuulgando prophanemus, & vniones procerum pedibus ſubdamus. Locuſtarum tum ingens vis ab Orientis ora erupit, ſenas alas habebant, dentibus gemmarum in morem nitentibus armatæ erant. Nubium in morem ſolis conſpectum auferebant, longitudine quinque ac triginta millia paſſuum, latitudine decem occupabant. Acie inſtructa aëra ſulcabant, in terra caſtrametabantur. Antecurſores itinere vnius diei locum aptum caſtris occupaturi legiones, attinebant, quæ in cohortes diſtributæ, cũ ortu ſolis proficiſcebantur. Nona demum ſuper tellure ſedebant, vbi annona deficiebat, aliò migrabant. Hyemis frigore coactæ, latebris, æſtate redituræ, ſe condebant. Quarto demum anno Ciconiarum, Gracularum, Cornicum, Monedularum, & huiuſcemodi volucrum agmina illas deuorarunt. Herbas, arborum frondes, ſegetes, fœnum per vniuerſam, qua longè latè porrigitur, Germaniam tres æſtates depaſtæ ſunt: ſupplicationes nequicquam decretæ, fruſtra cœlum aëris crepitu, tintinabulis laceſſitum, fruſtra ſacris arua, vrbes luſtratæ, pars fuſtibus ac flãma tollere conabantur. In Boiaria ouis gallinaceis redemptus, gallinarum copias in locuſtarum agmen educebat. Iiſdem diebus legati Cæſaris, quos ſuprà Auinionem ad pontificem max. pacis conciliandæ gratia miſſos cõmemorauimus, in Germaniam reuertuntur: propenſum quidem ſacerdotem primarium ad cõcordiam eſſe, verùm illum alieno viuere more, & intercedentibus flaminibus, maxima rege Galliæ, inductum atque deprauatum, ſeque re infecta abijſſe queruntur, illis ſuſpectam felicitatem, concordiam populi Germani eſſe, qui neminem ſecum dignitate exæquari, nedum ſuperiorem ferre velint, referunt. Poſtremò prouerbium Romanenſium proponunt, quibus maximè vtile ſit, Germanos eſſe quàm ſtolidiſsimos. Haſce ob cauſas proceres vniuerſæ Germaniæ, ſacerdotes, dynaſtæ in agro Mogontino cõueniunt quarto Idus Iulij, hoſtem Reipub. atq; religionis Chriſtianæ proditorem iudicant, quicunq; illa acta Viceſimi ſecundi tutatus fuerit.

Conuentus Germanorũ procerum.

Sed præſtat huiuſcemodi Senatusconſultum ſenſibus ſuis omnino partim etiam verbis inſerere. *Anno Chriſtianæ libertatis M. CCC. XXXVIII. ſexto die Iulij hora VI. Benedicti XII. Pont. Max. anno IV. in pomario vici Rhenoſeſ, in ripa Rheni amnis, vbi ferè ſeptem viri Cæſariani electores conuenire, atq; de ſummis Imperij rebus colloqui ſolent, Hainricus Mogontinus, Valentinus Agrippinenſis Balduinus Treuerorum archimyſta Rudolphus Ruperti duo, & Stephanus præfecti prætorio Rheni, cum nondum decretum foret, quis nam eorum Comitijs Cæſareis ſuffragium ferret: Rudolphus dux Saxoniæ, Ludouicus Brandenburgenſis limitis præfectus, item alij plerique omnes ſacroſancti Imperij clientes & optimates, ſacrati, prophani, concione vocata, ſacramento prius rogati, ritu ſolenni ex conſilij decreto, accitis tribus libellionibus, qui in acta quæcunq; fierent, dicerenturue, ex fide referrent, ſubſcriberent, atq; in vulgus ederent: Hanc rogationem ſciuerunt, iuſſerunt, decreuerunt, voluerunt promulgarunt, perpetuo ſanxerunt. Sacroſanctũ Imperium, ſumma in terris poteſtas, cæleſte donum eſt. Imperator enim primus ante omnes, ſecundus poſt Deum eſt, & tam grande nomen à ſolo Deo traditur. Cui ſoli ille Reipub. adminiſtrandæ rationẽ reddendam habet. Quis à ſupremo duntaxat cœli numine in ſummo rerum*

Septem virum conuentus, regaleꝫ nõ talem decreuerunt.

rerum humanorum faſtigio collocatus eſt, & in terris, neq; parem neq; ſuperiorem hab... quem leges, iura, regna humana gentibus largitur æterna maieſtas. Cæſari reddite, quæ Cæſaris ſunt, præcipit Chriſtus. Is & Comites eius omnes, vectigalia, honorem, officium, obſequium obedienter, ac reuerenter Imperatoribus præſtiterunt. Auctoritas igitur Heptarchis rebus impoſitis, continuo more maiorum atq; iure gentium rex eſt & vocatur. Ipſum contra maieſtatem Reipub. decus Imperij legatos ad ſacerdotē Romanum, vt author ſit... copiam adminiſtrandi concedat, mittere eidem, iureiurando fidem aſtringere atq; petere ab eo vſum regij diadematis, religio eſt, nullum harum rerum ius omnino eſt paſtori, qui ſeruus ouium eſt, & in conſecrando domino, gregi ſeruit. Quippe iure ſuffragiorum beneficio electorum atq; populi qui, q; imperat. Hæc veriſſima eſſe conuenit inter omnes annaliū, rerum humanarū, diuinarumq; peritos, atq; tam ſæpius vtriuſq; iuris Cæſarei atq; pōtificij, cœleſtis Theſauri teſtimonijs comprobatū eſt. Tamen quidā (vt ſunt ebrij ſucceſſu rerum nimio atq; impotentes ſui mortalium animi, proſperis enim rebus ferocitas atq; ſuperbia augeſcunt) impudentiſſime refragari non erubeſcunt. Et nonnulli ſanctuli, qui ſibi ſacrarū literarum magiſterium arrogantiſſime ſumunt, per fallacias verba domini arguunt, ſimplicitati Chriſtianæ imponunt diuinæ ſapientiæ viua oracula polluunt, contaminant ſacram hiſtoriam falſo interpretando ſuæ cauſæ ſeruire cogunt, ſuis moribus atq; vitijs, nempe ambitioni ſuperbiæ, auaritiæ accommodant, veritatem adulterant humanis nugis, cœleſtem philoſophiam commentis deprauant, inuertunt, à germano ſenſu ad ſuum negocium, ſuas nundinas captioſis ratiocinatiunculis detorquent. non voluntatē legi ſacræ, ſed legem voluntati iungunt. More argutorum hominum magis quam ex æquo atq; bono diſputant, præter fas, contra naturæ legem docere non erubeſcunt. Paſtoris beneficiarium eſſe dominum, neq; ante principem principum eſſe, aut nominari oportere, quam ille ſeruus ſeruorum author fiat & dignum iudicarit qui regnet. Hæcq; cum maxima Reipub. Chriſtianæ pernicie, intolerabili populi Chriſtiani, Imperatoriæ maieſtatis iactura, nec ſine grauiſſimo tetrarchiarum, dynaſtarum clientium, Imperij detrimento, inſtigante Stygio principe, domino huius mundi commenta eſſe, euentus docet, exitus probat. Inde bella pluſquam ciuilia, ſeditiones domeſticæ, tumultus inteſtini conſtituuntur, populus Chriſtianus ſe mutuis vulneribus atterit, cognato ſanguine manus polluit, ſtupra, periuria, adulteria, ſacrilegia, peculatus, inceſtus, perfidiæ impune committuntur. Hac ob dogmata peſtifera, hiſce peſtilentibus erroribus claſſicum concinentibus cædes parricidia, homicidia, incendia paſſim eduntur, excidia regnorū, vrbium, regionum direptiones vbiq; fiunt. Ima ſummis miſcentur, diuina, humana perturbantur, pietas refrigeſcit, lites, diſcordia, ſcelera, ſimulata religio, cæremoniæ caſſæ feruent & gliſcunt. iuſtitia, pax, concordia, ſimplicitas, libertas, depulſa terris exulant: diuitiæ atq; arma dominantur, fraus, dolus, ambitus eccleſiaſticum corripiunt gradum, vt poſthac huiuſcemodi malis ciuitatis auguſta pace, feſta quiete, populus Chriſtianus fruatur ex cōſilij decreto, hoc q; plebiſcito decernimus quæ ſupra ritu ſolenni, religione adacti cenſuimus, perpetuo ſancimus edicto, nimirum ex ſolo electionis beneficio, omnem poteſtatem, imperiumq; proficiſci: nec vllo pacto pontificis Romani in hac re ſanctimonia, ſtatuto authoritate conſenſu opus eſſe. Quicunq; aliter docuerit, ſenſerit, factitarit, crimine læſæ maieſtatis reus hoſtis Reipub. atq; proſcriptus eſto, capite pœnas ſoluito, bona eius publica ſunto, prædia infiſcentur. Eodem tēpore is tra... in Occidentali Francia, mortuo Carolo Pulchro abſq; liberis, duo de regno, iure atq; armis diſceptant. Philippus Valeſius patruelis Caroli & Eduardus rex Anglorum eius ex ſorore nepos. Hic iiſdem diebus in Germaniam venit, nam vxor eius ſoror Auguſtæ erat, & filia in gynæceo Auguſtali educabatur. Iure igitur affinitatis apud cōfluentes Rheni atq; Moſellæ ab Imp. excipitur. Inde Francofordiam ambo principes ſe cōferunt: vbi frequentes

Philippus Valeſius Galliæ rex declaratus.

Italiæ, Germaniæ, Galliæ, Angliæ purpurati & pontifices coeunt. Philippus Valeſius à popularibus occidentalis Galliæ rex declaratus per nuncios (ſicuti & noſtro æuo factitare Celtici electores ſolent) Teutonum animos aduerſus Anglos auro ſibi conciliat, auxilia Germanorum emit, donatiua, congiaria largiſſima diſtribuit militaribus tribunis, fidem

Carolus Morauici limitis præfectus Ludouico fidem dat.

illorū perpetuis ſibi oppignerat ſtipendijs. Carolus Morauici limitis præfectus iuſſus fide publica cum ducentis equitibus apparere, cū quingentis venit, ibi in verba Ludo... iurat ſe in eius poteſtate fore dat fidem. Atq; inde à Francis redemptus in Galliam Lugdunenſem, Lutetiam ad Philippum Valeſium ſe transfert. Cæterūm præſente Anglo ſenatuſconſultū perſcriptum eſt, lex lata eſt. Eum qui Imperatorē execratum dicat, aut ſentiat, bullasq; huiuſmodi pōtificias abſq; cōſilij decreto recipiat contra Rempub. feciſſe videri.

Rense.

Eadem quoq; quæ Rhenoſei à principibus conſtituta, commemoraui, iuranda eſſe ſumma vi atq; ope, iuratum ab omnibus. Anglus quoq; ſententia procerum rex Franciæ, procuratorq; Imperij per Gallias, vt amplitudine nominis Germanos alliceret, conſalutatus eſt. Iuſſi ſunt equites, milites, tribuni, centuriones, duces, pro viribus eidem auxiliares eſſe. Intereſſe ſenatui reperio cū collegis, Wilhelmum Occomenſem Franciſcanorū primarium ſacerdotem, acerrimum Dialecticum, Philoſophum, Theologumq; acutiore, quàm ea ætas ferebat. Ab illo recentiorū peripateticorum cohortes lectæ ſunt. Eodem c... acta vicesimi ſecundi, hoc diplomate Imperatorio, quod latinè extat, denuò reſ... nt.

Diploma Imperatorium Ludouici 4. quo reſciſſa ſunt acta vicesimi 2.

IMPERATOR LVDOVICVS 4. diuino duntaxat munere Cæſar Auguſtus, vniuerſis Chriſtianis ſalutem. D. Petrus atq; Paulus nunc in æterna maieſtatis primarij, longo autē tempore prædixere, vaticinati ſunt, ſedulo nobis denunciarunt, poſt ſata ſua vafros, verſutos, audaces, falſos prophetas, ſacerdotes, legatos mendaces, futuros facta iam pridem illorum depinxere nobis. In templo Dei (inquiunt) hoc eſt, eccleſia

eccleſiæ, quaſi ſint Dij, debent, & ſupra omne id quod vſquam gentium, aut colitur, aut cultum eſt, extollentur. Neq; dicendi neq; faciendi vllum, niſi qui libet, noſcent modum, gloriam, regnum concupiſcendi nec finem ſcient, nec terminum capient. Dominationem, potentiam, vbi orbiq; terrarum, nec minus ipſis exitiabilem, reiecta cruce Chriſti, arripient, conficta ad quæſtum, lucrum, ambitionē, luxum ſermonibus de populo Chriſtiano, abuſi crudelitate ſtolidi vulgi nundinabuntur. Quæ itaq; vates illi veridici, arcanorum Dei interpretes nobis ante cantarunt, veriſſima eſſe experimētis animaduertimus: & planè, niſi aſinus ad lyram ſimus, ſentimus. Non enim inficias, eſt genus hominum ſuperſtitioſiſſimum, quam vt temporum infelicitas res agetur, ad fraudes & commenta ſuperſtitioſa, quibus vulgus imperitum facile lactari atq; capi ſolet, ingenioſiſſimum ex ſtit: ad tuendos mores impudentiſſimum, crudelitate ſtultorum, quorum infinitus eſt numerus, abutitur. Meum eſt huiuſcemodi argutias atq; vaframenta, ne hiſce ſimplicitati Chriſtianæ imponatur, veritati diuinæ illudatur, detegere atq; confutare. Aſpidis non colliguntur vua, Propheta Dei non accipit munera. Qui vult maximus eſſe, ſit infimus omnium, nunciis Chriſtus præcipit, & reges quidem dominantur populo, vos autem ſerui gregis mei, nempe paſtoris, non domini eſtis. Nihilominus tamen, quanquam illa clariſſima ſint, tamen peſſimi Phariſæi, perditiſſimi antichriſti comitijs Cæſareis ſuffragijs principum, rebus impoſitum, aiunt, non eſſe Imperatorem, niſi primarius ſacerdos qui dominus rerum & vtriuſque poteſtatis manceps ſit, author fiat. Id etſi prauum ineptum, falſum, perquam abſurdum, alienum à vita ſacerdotis crucifixi, diuino, humanoq; iuri, ſacris contrarium, nec rationi conſentaneum ſit, tamen illi impoſtores in malicia peruicaciores, quam boni in pietate exiſtunt. Quis obſecro non videt, niſi talpa planè perpetuo oculis à rerum ſummo opifice damnatus, terræ tenebris incubet? Repugnantiſſima ſunt, nec coire poſſunt, corporale & ſpiritale, terrenū & cæleſte, fluxum & æternum, caducum & immortale, enſis myſticus atq; ferreus, hic Cæſari à Deo datus eſt, vt malis & pacis atq; concordiæ diſturbatoribus necis datis, boni tranquilla, quiete perfruantur. Ille concionis Chriſtianæ à ſeruatore commiſſus mortuos vita reſtituit, neminē occidit. Diuerſa ſunt ſacrificulus & Auguſtus vterq; cæleſti dono conſtituitur, ſuis limitibus clauſus atq; vt ſunt humana atq; diuina, ille ſeruorum ſeruus, hic princeps principum habetur, & eſſe in bene conſtituta Repub. debet. Nos ſolius Dei beneficio curiatorū Comitiorum iure, lege ſuffragiorū authoritate ſenatus, maieſtate atq; viribus populi principatum tenemus. Si quis ambigat, ad ſacra hiſtoriæ penetralia, annales priſcos recurrat, ita dubitare deſinet. Quod ſi ignorare perrexerit, ignorabitur. Vt tamen ſophiſtæ illi, monſtra, & laruæ religionis Chriſtianæ abominandæ, claua Herculis repercutiantur, & ſuo enſe iugulentur, veteres iuris pontificij, cui vacat, euoluat codices, vbi non ſemel ſcriptum eſt, Pontificis, atq; Imperatoris omnino diuerſas eſſe iuriſdictiones, nec vices earū commiſcendas eſſe. Quocirca liquet quam perperam atq; temere Viceſimus ille ſecundus Imperij habenas ſibi vſurparit, præter fas, atq; æquum Italiam à regno Germaniæ ſeparare conatus fuerit, aduerſus leges, inſtituta, morem maiorum, contra auſpicia, interceſſionem, authoritatem ſenatus, maieſtatem principū, atq; populi Romani, Italici, Germanici. Non tam nobiſcū, quam cum ipſa Repub. Chriſtiana bonus ſane paſtor vi, & armis, & manu, nō iure diſceptauit. Sanguinē Chriſtianum lupus cruentus ſitiuit, & hauſit. Idem hoſtis, accuſator, teſtis, & iudex, atq; inimicus noſter publicus in propria, auſa tamen aduerſus nos abſentes, indemnatos, inuocatos, iniudicatos, inauditos, nec citatos, nec loco legitimo, nec die dicto, contra leges iudicata cauſa, ſecundum ſe homo belliſſimus pronunciauit. Sicuti in rebus inuiſibilibus & diuinis ſacerdoti cedimus: ita iure noſtro in humanis, & his quæ conſpici, tangiq; queunt, ſuperiores eo, qui temporalia, dignitatem regū noſtro beneficio poſſidet, ſumus. Oportet magis Chriſto, quam pontifici Max. obtemperare, ille Imperatori ſuos dicto audientes præcipit, hic vetat. Haſce ob cauſas bene, rectè, atq; ſapienter, ab hoſte Reipub. Chriſtianæ ad futurum totius Chriſtianiſmi, cuius ille membrum (ſi tamen exiſtit) non caput eſt, ſenatum prouocamus: Orbis, inquit Diuus Hieronymus, maior eſt quàm vrbis Eccleſia. Sententiam igitur illius alterius, & Viceſimi aduerſus nos latam, vanam, irritam ex conſilij decreto cenſemus, declaramus hoc edicto, quod Francofordiæ in Auguſtiore templo ritu ſolenni ſubfixum. ſi quiſpiā pertinax fuerit, qui oblatrare, aut obſtrepere auſit, tanquam veritatis oſor, pacis conturbator, hoſtis Reipub. inimicus pietatis, ſatelles Antichriſti, mancipiū ſathanæ, perduellionis, perfidiæ, periurij reus, non philoſophorum argumentis vel decretorū, ſed verbere, vinculis, carcere fatigatus, poſſeſſionibus, peculio mulctabitur, & vltimo ſupplicio, more maiorum parricidiū luet. Datū in oppido noſtro Francofordiæ, die ſexta Auguſti, anno Chriſtianæ libertatis M CCCXXXVIII. Domini Ludouici Imp. clementiſſimi, regni XXIIII. Imperij XI.

Nono ſubinde die, peracto conuentu Francofordiæ, optimates Imperij ruſus in Lonſtain (oppidum eſt in agro Mogontino) frequentes coeunt, poſtridie in Pomario iuxta Rhenoſcum vicum, in ripa Rheni, ſacramenta inuicem, ſe maieſtati Reipublicæ non defuturos, ſed operam daturos, ne quid Imperiū detrimenti capiat dicunt, deſertorem periurij nota inurendum ſtatuunt. At Imperator Francofordiæ hyemat. Vbi proximo deinceps anno Reinoldum filium Reinoldi Geldriæ præfectum albo ducum aſcribit, & in gratiam cum Reginoburgenſibus redit. Dominicani Flaminicas partes (nam Benedictus Pont. Max. amicus Cæſari erat) deſerere, ad Imperatorem deſciſcere, niſi vrbe excedere maluiſſent, publicè rem diuinam facere, coacti ſunt. Eodem anno Otto Auſtriacus relictis ex Eliſabetha Boia duob. filijs Friderico, & Luitpoldo, ex hac vita migrat. Eius aulici fuere parochus Kalobergenſis, & Neithardus Fuchs, antiqua Francia ortus, cuius Mauſoleum Viennæ, luſibus, quibus ruſticis, impoſuit, inſculptum adhuc ſpectatur. Cæterùm in

Conuentus optimatum Imperij in Lonſtein.

Reinoldus Geldriæ dux creatur primus.

Dominicani à Papa deficiunt.

Otto dux Auſtriæ moritur.

Boiaria

Hainricus 13. dux Boiorũ moritur 1339.

Boiaria ſecunda Hainricus tertius decimus, frater coniugis Ottonis Au[illegible], dum Imperator Francofordiæ agit æſtiua, moritur Calendis Septembribus, anno Seruatoris noſtri milleſimo trecenteſimo, vndequadrageſimo. Vxorem Margaretham, filiam Ioannis regis Boiemiæ, filium Ioannem, & ducatum teſtamento Imperatori L[illegible]ouico committit. Qui æſtatem atq; autumnum Francofordiæ exegit, ibidem hyemauit. Primo vere ad Boios Landshutam concedit, teſtamentum Hainrici recitari iubet, tutelam adit, legatum imponit, hasq; leges, quas ſubtexam, adminiſtrandi præſcribit: Præſides ab odio, & gratia, ab amicitia & ira vacui, publico bono conſultent, inopes ab iniuria potentiorum vindicent, ſedulò cauſas popularium gratuito, abſq; ſumptu, xenijs, munere, accito ſcripturario, ſapientum cõſilio cognoſcant, prudentium ſuaſu decernant: ſi qua maiora fuerint, ad nos deferantur. Prætores ipſi per ſe ius dicant, reſponſa reddant, ne iuris dicundi prouinciam à ſe (id quod noſtro æuo fieri ſolet) in ſuppoſiticiũ quenquam relegent. Patrocinia ne veneant, cauſidici ſalario contenti ſint, nec clientes onerent. Infames quibus aduocare interdictum, nequaquam in iudicio atque foro appareant. Latrocinia communi ope ab omnibus communiter vindicentur: dent operam magiſtratus, ne fraus huiſce legibus fiat. Nemo, ſi quis in publica commoda peccarit, impunè habeat. Culpa ferro reſcindatur. Nullus tamen, cui iniuria facta eſt, ſi peccatum condonare, iniuriæ ignoſcere velit, inuitus accuſare cogitur.

Dominicani fallaciæ fabricatores

Dominicani, qui Landshutæ habitabant, cum Imperator Hainrico bellum indixiſſet, demum templum ſuum clauſere, rem diuinam in contumeliam Cæſaris, gratificari principi ſuo Hainrico, facere, ſuperſedere: & ne inconſtantiæ argui poſſent, vt qui omni vento doctrinæ circumferrentur, hactenus, cum etiam in gratiam principes redijſſent, defuncto etiam Hainrico, in propoſito perſeuerabant. At vbi Imperator Landshutam venit, pertæſi ſolitudinem, vltrò amicitiam Cæſaris ambiunt, fallaciam, ne leuitate notarentur, concinnant, Satrapam de Deck clanculum orant, ſibi conciliant, quid fieri ab eo velint, edocent. Is ex cõpoſito faculis poſtridie prima luce ardentibus, ad contubernium mendicantis religionis prouolat, niſi ædes actutum aperiatur, res diuina, vti prius fiat, ſeſe igne fanum cum monachis concrematurum ſimulat, vociferatur, clamitat, altercatur, obedienter, atq; lubentiſsimè Dominicani huius fallaciæ fabri, ſua voluntate coacti obtemperant. Aperto templo, nemine repulſo, facta palam quod antè recuſarant, faciunt.

Fridericus de Seuneck comes Celeiæ creatur. Claſsis Gallica perit. Ioannes 1. dux Boiorum moritur. Fridericus & Luitpoldus Auſtriæ duces.

Poſthæc Imperator Monachium reuertitur, Fridericum de Seuneck præfectura Celeiæ, in confinio Pannoniæ, Norici, Illyrici, Dalmatiæ donat. Interea Anglius rex affinis Auguſti, fretus auxiliaribus Teutonum copijs, in Cluſino Flandrorum portu claſſem regis Galliæ, quæ Fauonium ſpectat, inuadit, ſubmergit: vndeuiginti millia Gallorum ferro partim necat, partim aquis obruit. Per idem tempus in Boiaria ſecunda Ioannes filius Hainrici abſque liberis decedit, anno æræ Milleſimo trecenteſimo ſupra quadrageſimum, vndecimo Calendas Ianuarias, quo die ante annos vndetriginta Stephanus eius auus ex hac vita migrarat. Confeſtim equites, ciues, antiſtites Landshutæ coeunt. Fridericus & Luitpoldus fratres Auſtriaci, Ottone ſuperiore, & E[illegible]iſabetha Boia, filia Stephani, amita Ioannis progeniti: item Adolphus filius Rudolphi fratris Auguſti, præfectus prætorio Rheni, ducatũ principibus orbum ambiunt. Illi materna quidem origine proximi erant. Nam Ioannem ſecunda cognatione amita eius procreati, contingebant: ſed Imperator Adolpho vna ſtirpe prior erat: eius pater, auus Adolphi, proaui Ioannis germanus fuit. Senatus Boiorum Imperatorem tanquam legitimum hæredem alijs repulſis agnoſcit, legatos ad eundem Monachium mittit, hæreditatem adeat, illum efflagitant. Annuit poſtulatis Auguſtus, pridie Idus Ianuarias Landshutam proficiſcitur, ſacramẽta ſibi equites dicere iubet, fidem dat, ſeſe legi Ottonianæ, qua iudicia regulorum ad equeſtrem ordinem transferuntur, ſtaturum. Inde Villoniam petit, ibi quartodecimo Calendas Februarij Margarethæ vxori Hainrici (quæ eiuſdem anni quinto Idus I[illegible]lij obijt) Richardæ coniugi Ottonis ſexti, dotem, paraphernam penſitaturũ, æs alienum, quod Hainrici duo, atq; Otto contraxerant diſſoluturum pollicetur, tabulis cauet. Præterea decreto ſancit vt poſthac prima atq; ſecunda Boiaria vnus ducatus rurſus ſint, quæ ante annos quinq; atq; octoginta primum in duos principatus diſſectæ fuerint. Quòd ſiquis filiorũ contra moliri tentarit, eundem exhæredem eſſe iubet. Inſuper pacem vbiq; ſeruari, latrocinia cõ[illegible]ni conſilio atq; ope communiter vindicari mandat. Pro prætores quoq; edicto ſubmouit.

Margaretha Maultaſch dicta.

Iiſdem diebus Margaretha Tyrolia Maulteſcha, ab oris magnitudine ita cognominata, nupta Ioanni filio regis Boiemiæ, Leopoldum de Schaumberg epiſcopum Fruxinenſem (qui aduerſus Ioannem Vetdenſem à pontifice Romano impoſitum, ſed Aumione e[illegible]tem, à myſtis electus Fruxino potiebatur) accerſit, ſe virginem adhuc integram eſſe, maritum liberis operam dare non poſſe, comprobat. Pontifex ergo velut arb[illegible]er hono[illegible]us matrimonium non eſſe, nunquam fuiſſe, nec vnquam eſſe poſſe pronunciat, diſsidiumq; iure ſuo facit.

Ioanna & Margaretha amor[illegible].

Quapropter Ioannes ſimul ab vxore, & principatu præter ſpem excidit, exactusq; finibus ad Berchtrandum patriarcham Aquileienſem, inde in Boiariam ſe confert. Cæterùm Ludouicus Brandenburgenſis, filius Auguſti, cuius vxor regibus Cimbrorum oriunda,

oriunda, pridem defuncta erat, Maulteſcham, quamuis eorum aui germani fuiſſent, vxorem ducit: exacto Boiemo, eius coniuge & ducatu potitur. Se quoq; Charionium regulum, quem ducatum Auſtriaci (quibus eundē Imperator ablatum Boiemo in fidem dederat) poſsidebant, appellat, & dici imperat: occaſionē eius regni arripiendi expectabat, & titulo huiuſcemodi aucupabatur. Idcirco etiā Auguſtus malè audiebat, & quaſi hæc eius techna atq; ſuaſu fierent, vulgò caſtigabatur. In eiuſdem anni Septembri apud Beſhmeck (vicus eſt Lycatium ſuperioris Vindeliciæ) coruorū pulli implumes in nido reperti ſunt. Ifque tum epiſcopi atq; reges è medio abiciunt. In Boiaria ſecunda Nicolaus Reginoburgenſis Altaichij, quod ſuperius cognominant, deceſsit, ibiq; ſepultus eſt. Albertus filius Alberti Saxoniæ rectoris, conſobrinus Imperatoris, amitinus Auſtriacorum, Bethauenſis epiſcopus mortē obijt. Hainricus à Reichenek Aichſtadienſibus ſacrificus à Pont. Max. impoſitus, verùm à myſtis repulſam paſſus, exul Norinbergæ fato functus eſt. Imperator quidē hunc ſacra procuratore permiſit, verùm caſtella, oppida, Cæſarea beneficia, in Albertum de Hohenfels tulit, iſq; adminiſtrauit. In Italia Rupertus rex Neapolitanus vita deceſsit, Andream filium Caroli regis Vngariæ, nepotem ſuum ad ſe accitum, hæredem inſtituit. Eodem anno Carolus quoq; Vgrorū rex, parens Andreæ, fato naturæq; conceſsit. Auinione in Gallia Benedictus duodecimus vita defunctus eſt. Succedit in regno Eccleſiæ Clemens ſextus. Is ſecundos ludos ſeculares inſtituit, & quinquageſimo quoq; anno ... octauus centeſimo celebrandos, cenſuit. Reginoburgio Fridericum, Aichſtadio Berchtoldum Teutonum ſacratum equitem, germanos fratres Ioannis Norinbergenſis præfecti impoſuit. Verùm myſtæ illos recipere recuſarūt, Reginoburgenſes Hainricum de Stain, Aichſtadienſes Albertum de Hohenfels epiſcopum de corpore ſuo legunt. Hique, prædia, vrbes, arces, agros poſſederunt, & Auguſto ſeſe in clientelam dicarunt. Qui cadentem tempeſtate Humbertum Viennæ Allobrogum, & Ludouicum inferiorem in Oringen Sueuiæ regulum, Vlricū Hangenhor magiſtrum epiſtolarū, ciuilia bella exoſus, Auinionē legatos ad Clementem proficiſci iubet: amore Reipublicæ, iram ponit, in ſe præter æquum & bonum commiſſa condonat, pacem expetit. omnia patienda ſtatuit, quoad ſpes aliqua concordiæ ſtabiliundę relinqueretur. Porrò flamines (vt eſt genus hominū pertinacisſimum) rati ad quos legati mitterentur, ijs authoritatem attribui, timorem eorum, qui mitterent ſignificari, orationum atque conſultationum ambagibus tempus extrahunt. Sibi deuotis animis indulgent, nullum finem, nec modum, nec cupiditati, nec iræ, ... ſi vincant & voti compotes fiant, neq; ponunt, neq; norunt. Aliquo manifeſto piaculo impietatem in pontifices maximos terrarum deos temerè perpetratam, luendam eſſe cauſantur. Philippus quoq; Valeſius Romanæ Franciæ rector, vt animum Auguſti ab Anglijs abſtraheret, ſibiq; conciliaret, ſedulò operam nauauit, vt Romanos præſides, paſtorem atq; Imperatorem in gratiam redigeret. Totum triennium hiſce conſultationibus extractum eſt. Sub idem tempus Vgrorum oratores Auinione in eodem luto hæſitarunt. Ludouicus rex Vgris Campaniam hæreditatem Andreæ fratris ſui, verùm à primario ſacerdote venalem, proſcriptam, ne germanus excluderetur regno, licitatus eſt, atq; redemit millibus marcarum auri quatuor & quadraginta, ſunt vnciarum millia trecenta, quinquaginta duo, id eſt noſtratis pecuniæ, ſuper ſexdecim millia aureūm nummūm octies & vicies centena millia. Hæc ex Ioanne myſta Strigonienſi excepimus. Dum autem talia Auinione fiunt, Imperator in Germania ciues & equites concordiam inire, fœdus icere, pacem (quam tam diuturnam atque ſtabilem nullo alio principe in Germania fuiſſe haud temerè inuenies) iuriſiurandi religione more maiorum ſancire præcipit. Proceres ad parſimoniam, frugalitatemq; hortatur, perſuadetq;, vt leges veſtiarias, ſumptuarias, quibus luxuriæ efferueſcentis æſtus coherceretur, & ferrent, & exercerent. Quippe nobilium pleriq; (ſicuti & mea ætate factitare ſolent) patrimonia ampliſsima helluati fuerant, ſupellectilem, familiā, pecuniam, prædia, agros, præterea arces, caſtella proluerāt. Cæterùm in ſecunda Boiaria Altaichij ſuperioris monachi Hiſtrū, quòd nimium vicinus templo agros, prata ... ederet, ab antiquo meatu, qui locus adhuc vetus Danubius vocari ſolet, grandi impendio aliò deriuant, nouum alueum decē continenter annis effodiunt. mille amplius libras Reginoburgenſes expenſas referunt. Quartorum demum anno legati Cæſaris Auinione reuertuntur, mandataq; ſcripta pontificis Max. ad Auguſtum perferunt, quorum hæc ſumma fuit: *Cæſar Vvilhelmum Occomenſem Hæreſiarcham, et ... collegas, & ſocios Pontifici Maximo dederet. Decreta aduerſus Vicesſimum ſecundū m vicarium Chriſti. retractaret, acta reſcinderet, opprobria recantaret. edicto perpetuo publice ſanciret imperium beneficium eſſe primarij ſacerdotis, nec ante Cæſarem eſſe, aut vocari, quam ille author fieret.* Hæc vbi ad Imperatorem relata ſunt. F... diæ proceres conuocat, mandata Sexti recitare iubet. Fit decretum, h... poſtulata praua, inepta, antiquata, argutiora denique eſſe, quàm ſimplicitati Chriſtianæ, atque maieſtati Reipublicæ conueniret, irrita, vanaque declarata ſunt, Hominesque Auinionenſes ſecundis rebus oblitos humanæ imbecillitatis, nullum modum neque d... faciendi, niſi quem velint, noſcere, promulgatum. Quicquid libe... l... um p... l-

Beſhmeck. Prodigia.

Primates qui ouiserint.

Clemens 6. ſ ſ ſi Iu. bileum 50. quoque an. no inſtituit.

Cardinalium ingenium.

Ludouicus rex Vgrorū Campaniā redemit.

Pax a regnatore ... ſer.

Danubius vetus.

Mandatum ... ad ... ſarum.

Imperator legatos ad Clementem remittit.

centia ſanctitatem metiri, acclamarunt. Ioannes rex Boiemus, filius eius Carolus denuò in verba Auguſti iurant. Inde in Franciam ad Philippum regem ſecedunt. Imperator cum hiſce, eoſdem legatos ad Clementem redire iubet, vt æquis conditionibus concordia pacificatur, & bene inter bonos agatur, poſtulat. Sed Sextus nullo pacto poſtulatis annuit, ſua dicta velut fulmen rata eſſe, atq; obſeruari voluit. Reges Boiemus atq; Francus fruſtra reconciliandorum principum ſumpſere operam. Conſulti iuſſu regum Theologi Lutetiæ Pariſiorum, reſcripſere reſponſa Clementis non ſolùm iniqua, ſuperba, ſed & contraria æquitati Chriſtianæ eſſe. Idem Bononienſes fecerunt. Inter hęc Wilhèlmus frater Auguſtæ eius nominis quartus, cuius vxor fuit Ioanna Ioannis tertij Brabantiæ ducis filia, abſq; liberis fato fungitur, anno Chriſti M. CCC. XLV. Bathauia, Hollandia, Caninefates, Selandi, Toxandri, Hannonij, Friſij lege ad Auguſtam redeunt. Quæ eò profecta cum duobus filijs Alberto, & Wilhelmo hæreditatem adit, principatu earum gentium potitur. Interea Monachij ſexto Calendas Iulij, qui dies erat Sabbathum poſt ferias, quæ Chriſto triumphanti inferos, arcemq; cœli aſcendenti celebres ſunt, Hainricus infans excruciatus crudeliter necatus eſt, corpus venis exciſis ſexaginta vulneribus, cultellis confoſſum in agro extra mœnia repertum, in vrbem transfertur, fùnus omni apparatu atq; honore celebratur.

Andreas rex Apuliæ necatur. Ludouicus rex Vgrus in Campaniam exercitū ducit.

Hoc etiam anno in Apulia Andreas rex noctu in cubili laqueo necatur. Clemens germano ſuo regnum tradit. Verùm Ludouicus rex Vgrus occiſi frater, cum infeſto exercitu in Campaniam contendit. Ioannam vxorem fratris, cum marito nouo, fratre Sexti, item alios cædis conſcios, authoreſque Italia exigit, regno Neapolitano potitur. Literis per orbem Chriſtianum Ioannam, item pontificem Romanum, quatuor flamines parricidij incuſat. Ioanna cum coniuge fuga ſibi conſulit. Auinionem euaſit ad primarium ſacerdotem. Cuius auro, & pollicitationibus (ſicut amicus Auinionenſium Conradus de Maidenburg, quaſi benefactum iactitat) in Germania Baldouinus Treuerenſium archimyſta, Rudolphus Saxoniæ regulus corrupti, Gerlacus de Naſſauu Mogontini pontificatus (quem alter tamen huiuſcemodi conatus, ac perfidiam deteſtans tenebat) ſpe ineſcatus, in agro Treuerenſi coeunt, Carolum Morauici limitis præfectum, filium regis Boiemiæ Cæſarem deſignant, quarto Idus Iulij, anno Salutis M. CCC. XLVI. Carolus, qui tum in Gallijs cum patre Ioanne, Philippo regi aduerſus Anglios ſuppetias ferebat, ab flaminibus ſacramento, quo fidem Ludouico aſtrinxerat, ſolutus, annuit, noua molitur, totis viribus imperio inhiat. Auguſtus vbi hæc comperit, ad Rheni oram cum exercitu contendit. Auguſtæ Nemetum concilium cogit, concionem procerum aduocat, perfidiam paucorum, maximè Baldouini Treuerenſis (quo conſultore & authore vniuerſa hactenus à ſe geſta ſint) arguit. Pontificum Max. inſolentiam, faſtum, omnium temporum iniurias in ſe eorum cōmemorat, à quibus inductum, deprauatumq; Carolum, item alios, conqueritur. Caroliq; periurium proponit, ſenatus authoritatem, populi Chriſtiani libertatem, maieſtatem Imperij, fidem religionis proditam, pollutam docet, liberos eſſe Germanos aſſerit, rogat, ne ſe, cuius clementiam, benignitatem, fidem, conſtantiam, munificentiam iam pridem tot aduerſitatibus comprobatam ſenſerint, imperare, an Carolum, perfidum caput, parricidamque, qui auum optimum Imperatorem impietatis condemnet, regnare velint. Abſque cunctatione tota concio conclamat, Luduuicum rerum potiri, Ludouicum à Deo Imperatorem conſtitutum eſſe, ſeque in eius poteſtate futuros. Perfidiam deinde paucorum execrati, Caroloque inominatis verbis malè precati, denuò Ludouico ſacramenta certatim dicunt, dantq; fidem, operam daturos, ne huiuſmodi flagitia inulta ſint, & Germanicæ virtuti ab hoſtibus etiam laudatæ, tanta macula illinatur.

Wilhelmus Occomenſis aduerſus Carolū & Clementem 6. ſcribit: hūc Antichriſtū nominat.

Wilhelmus Occomenſis librum (qui extat) aduerſus Carolum, atq; Clementem ſcribit. Vbi hunc hæreſeos nota inurit, ipſum Antichriſtum, paupertatis Chriſtianæ oſorem, hoſtem Reipub. coniuratum Celticorum tyrannorum, Germanorum gentis Chriſtianiſsimę inimicum, ſectatorem Clementis quinti, Ioannis Viceſimi ſecundi, falſorum pontificum, & ſæuiſsimorum luporum appellat. Carolum periurij, læſæ maieſtatis, parricidij, impietatis in auum, & parentem poſtulat, quòd fidem iuriſiurandi, qua Ludouico aſtrictus ſit, frangat, quòd legibus Confluentiæ, Francofordiæ, in Lonſtain, ex conſilij decreto perlatis, perfidè fraudem faciat, obiectat. Mancipiū Auinionenſium ſacrificulorum, à quibus Imperium emerit, appellat. Contra decus Imperij, maieſtatem populi Germani, in loco obſcuro & ignobili, contra morem, à perfidis electum, exprobrat. Inauſpicatiſsimum eius fore Chriſtiano orbi Imperium ominatur. Poſtremò indignum eſſe, qui in Germania, nationum regina, imperet, docet, maximè quando amicus ſit regi Francigenarum: qui perpetuò hoſtis ſit Alemannorum, & Reipublicæ Chriſtianæ tyrannus, diſturbator pacis, author diſcordiæ, & ſeditionum.

Gallorū ope Chriſtiana libertas perijt. Wilhelmus Occomenſis ſententia de Papa.

Cuius leuitate, atque ſuperſtitione, & viribus freti pontifices Max. libertatem Chriſtianam oppreſſerint. Imperij maieſtatem labefactarint, Rempublicam antiquarint, Germanicam virtutem diſcordiæ malis debilitarint, attriuerint, populum Chriſtianum in ſeruitutem redegerint duriſsimam. Et cum alios (inquit & pergit Wilhelmus) Gallicus rector ad Imperium orbis terrarum iam pridem

aſpirans,

aſpirans, faltu, & gentilicia auiditate perdiderit, ſeipſum tamen non fefellit. Dum ſeſe, & pontificem Max. & Imperatorem in ſuo regno eſſe prædicat. Idem Wilhelmus cum collegis alium libellum edidit, in quo paſtorem Romanum, atq; rerum dominum diuerſa eſſe, argumentis probat. Hunc terræ dominari, illum diſpenſare ſpiritalia: illius munia, amare oues, paſcere gregem, crucem egeni, & mendici Chriſti ferre: huius imperare, ſtri-ctam enſem geſtare, belligerari aſſerit. Item docet Imperium nequaquam ſacerdotis, ſed Dei Opt. Max. beneficium, cuius populus ſit, eſſe. Cæſarem continuò eſſe, & vocari, poſteaquam à ſeptem viris delectus ſit, ad Cæſarem regna, Imperia, diuitias, b[illegible], hu[illegible]s ſeculi potentiam ſpectare, ſacerdotem Romanum nihil horum contingere, ac procurare debere, niſi Antichriſtus eſſe velit. Cæteri Theologi, item vtroque iure periti, in eandem ſententiam pleraque diſputarunt, in libellos redegerunt, quæ opera cum blattis in Bibliothecis colluctantur. Leopoldus epiſcopus Bambergenſis de hac re ſcripſit: eius op[illegible]ſculum ante annos tredecim, Iacobus Wimpfelingius, ſacrarum literarum [illegible], & diſciplina inclytus, excudendum curauit, Fridericoque Saxonum rectori M[illegible] patrono, & omnium eruditorum Mœcenati dedicauit. Alium quoque libr[illegible]m W[illegible]d[illegible]lmus Occomenſis, & eius collegæ publicarunt, cui Vindex pacis Chriſtianæ titulus eſt. Ibi ſacræ hiſtoriæ teſtimonijs arguunt Rom. Pontificē, niſi Antichriſti faſtum, quam Chriſti, & eius comitum paupertatem æmulari malit, infimi cuiuſque Chriſtiani, nedum ſupremæ poteſtatis ſeruum eſſe: tantum abeſſe, vt cum maxima Reipublicæ Chriſtianæ iactura, dominari, quicquid libitum fuerit, factitare, Deus non ſolum dici, ſed credi poſſ[illegible]. Atque Franciſcani illa, & Imperatoris partes conſtanter tutati ſunt. Dominicani modò pontificales, modò Cæſariani, quò commodum inuitabat, erant. Conradus Maidenburgenſis parochus, & myſta Reginoburgenſium, ſeptimo demum poſt fata Wilhelmi anno, illi & Luitpoldo, multa ad Imperatorem Carolum quartum præfatus reſpondere conititur. Wilhelmum Occomenſem authorem ſcelerum, cultorem tenebrarum, hæreſiarcham, deprauatorem philoſophiæ nuncupat, qui ſuis argutijs nobiliſsimæ ſimplicitati Imp. Ludouici principis alioqui optimi impoſuerit. Quicquid enim is in Romanam peccarit Eccleſiam, Wilhelmo acceptum fert, quo authore atque conſultore vniuerſa commiſſa ſunt. Et tandem homo ſuauis, modos ſignificandi, alia pleraque huiuſcemodi ſophiſtarū commenta nugasq; magaciſsimas ab eodem Wilhelmo Grammaticę pomerio exploſas, pluſquàm tragicè conqueritur, atq; deplorat. Homo omnium rerum imperitiſsimus, qui tamen tacere non poſſet, & ne id quidem ſciret, quod neſciret. Chronica quoq; ſcripſit, vbi fabuloſiſsima quæq; conquiſiuit. Ea quæ de Carolo Magno, & Reginoburgio, diuo Bernardo eius vrbis epiſcopo, & Scotis vulgo protrita referuntur, primus confinxit, & inuenere ſimiles lactucas labra, adeò nullum tam impudens eſt mendacium, quod teſte careat. Sed ad Ludouicum Auguſtum reuertor, qui peracto conuentu Auguſta Nemetum egreſſus Francofordiam migrat, ibique habitat, & aduentum Auguſtæ operitur. Per idem tempus vita defungitur Vlricus Hangenohr ſcrinij Imperatorij præfectus, ſapientia inſignis, Auguſta ciuitate Rhetorum ortus, cuius opera, conſilio, domi, foris, in pace, ciuilibus rebus, ocio, negocio plurimum eſt vſus Imp. Ludouicus, teſtamento cauit, veritus taliònem ab Auinionenſibus Antichriſtis (ita appellabant) & effoſsi corporis contumeliam, ne in Aſylo, ſed extra humaretur. Verum Hainricus à Schoneck Auguſtanus epiſcopus, cum fratre Vlrico deceſſore ſuo Auinionenſium hoſte, in templo eundem magnificè condidit. Dum hæc in Germania geruntur, in Belgica ſecunda, & Picardia inferiore prope Ambianos atque Abouillam Anglius Philippum regem Francigenarum atroci prælio vicit, copias eius profligauit, ſabbaro ſexto Calendas Septembris, quo die ante annos octo & ſexaginta Odagrius rex Boiemiæ ab Imperatore Rudolpho pugna interemptus eſt. Cæſa triginta millia Gallorū referuntur, proceres auxiliares ij cecidere, Ioannes rex Boiemiæ, rex Balearicarum, frater regis Franciæ, regulus Lotharingiæ, Ludouicus Flandriæ præfectus, Roſenbergius Boiemus, quatuor epiſcopi, duodetriginta dynaſtæ. Hæcque Ioannes à Schonfeld Boius, ex Brugis Morinorum oppido (qui partium Anglij prælio interfuit, & vulnus aduerſum in mala dextra, item aliud ſagitta percuſſus in capite accepit) Gotfrido à Weiſſeneck Bathauenſi epiſcopo ſcribit. Rex Philippus, Carolus filius regis Boiemiæ, noctu Ambianos aufugiunt, inde Lureciam petunt Sextus amicior Gallis, quàm Angl[illegible]s, Eduardo diras inferiasq; dicit. Illeà perſonaro vicario, tyrannoq; eccleſiaſtico ad iuſtum Chriſtiani populi paſtorem prouocat. Porrò Carolus in Germaniam, vt Lucilloburgium, Boiemiam auitos paternosq; ducatus adeat, redit, ad Aquas Graneas non ad miſſas. à Leodienſi epiſcopo recipitur. Verùm ciues epiſcopum vrbe pellunt, auxiliaribus Anglorum copijs adiuti illum cum Gallis, Boiemis vrbem obſidentem maxima clade afficiunt, duodetriginta mortalium millia contrucidant, ciuitatem obſidione liberant. Carolus accepto iſthoc vulnere, Bonnam ad Baldouinum Treuerorum patruum ſuum magnum & Baldouinum Agrippinenſem, Gerlacum titulotenus archimyſtam Moguntinum ſeptimo Calendas Decembris contendit. Iiſdem diebus Auguſta Francofordiam ad maritum

Leopoldus nobilis hero ab Eyloſſtain. epi[illegible] Bamber[illegible] [illegible] pacis Chriſtiana, liber aiclus.

Conradus Maidenburgenſis parochus, contra Wilhelmum Occomenſem.

Vlricus Hāgenohr moritur.

Ha[illegible] à S[illegible] [illegible] Sir[illegible] Gallorum ab [illegible] Principes [illegible] [illegible] lorum cecidere.

relicto Wilhelmo filio in ducatibus paternis, reuertitur. Ambo ſubinde coniuges in Boiemiam migrant. Carolus ob perfidiam omnibus inuiſus, nuſquam receptus, pollicitus ſe concordiam ſeruaturum, publica fide per Francorum fines in Boiemiam deducitur. Nec viuo Ludouico aut Gallijs, aut Hercyniæ latebris prodire, nec habenas rerum vſurpare auſus eſt. Clanculum & dolo populares eius Hatzigſtain Nariſcorum prope Cham caſtello potiuntur. Arcis præfectus Conradus à Camerauu ſecuri ab Auguſto percuſſus, ſeu perfidiæ, ſeu ſocordiæ pœnas capite dedit. Monachij tum ex hac vita migrauit Wilhelmus ille Occomenſis Anglia ortus, quarto Idus Aprilis, anno ab orbe ſeruato milleſimo trecenteſimo quadrageſimo ſeptimo, in adyto templi Franciſcanorum ad læuam aræ ſepelitur, vbi eius oſſa marmoreo ſaxo, cui ſuperius epigramma inciſum, conteguntur. Itidem duorum collegarum, & cõſecraneorum Bonægratiæ Bergomenſis, & Michaelis Cæſenatis, ibidẽ monumenta oſtenduntur. Eodem anno dum Imperator Ludouicus, quòd ſenectus ipſa, quemadmodum vulgò dici ſolet, morbus ſit, valetudini ſuaſu medicorum, venatibus indulgendo, conſulit, ac inter Monachium, & Auguſtam Rhetiæ proxime Furſtenfeldium, & vicum Puech, vbi D. Edigna (quam accolæ furcis præficiunt) humata colitur, & ouilia ſunt in prato, venationi operam dat, & quod Auguſta puerum enixa foret, lætatur, quinto Idus Octobris circiter meridiem, de equo lapſus repentino, atque inopinato fine (Apoplexiam vocant) naturæ concedit: vixit annos tres & ſexaginta, imperauit tres atque triginta, minus diebus ſex. Locus vbi mortuus eſt, Cæſaris pratum inde vocatur. Corpus à monachis Furſtenfeldium tranſlatum, vt cum parentibus condetur. Tertio deinde die Monachium à ciuibus deportatur, vbi in templo Deiparæ Virginis eius Mauſoleum marmoreum magnificè regio apparatu extructum, cum dignitatis inſignibus monſtratur.

Ludouici 4. Rom. Imp. mors. Kaiſerwurſen.

Omnes Ludouico corporis animiq; virtutes, & quantas nemini cuiquam principum contigiſſe, quippe quod ne inimici quidem negent, ſatis conſtat. Maieſtatem corporis, ſtaturam eminentem, eximiam, venuſtiſsimamq́ue formam, fortitudinem egregiam, perpetuam in proſperis modeſtiam, in aduerſis conſtantiam, æquam vtraque ſorte mentem, literarum peritiam (vt captus eſt principum) non vulgarem pacis conciliandæ, amoris popularium, ciniumq́ue promerendi, latrocinij extirpandi, concordiæ ſtabiliendæ, Germaniæ pacandæ (licet circumſtreperent acerrimorum hoſtium turbæ) mirum, atq; efficax ſtuprum. Tranquilliſsimo ocio, quiete auguſtiſsima, quanta alias non temerè Germania hoc rectore perfruita eſt. Hoſtes maximi, potentes, dites, factioſi, fortunati, nobiles, ipſe pauper, vt qui primam duntaxat Boiariam, cuius vrbes primariæ ſunt Monachium, atque Angiloſtadium, poſſedit. Tamen curauit vnum hoc quidem, vt ſibi eſſet fides.

Auinionenſes bullæ.

Auinionenſes bullæ vndique inturgeſcebant, varia ad conturbandam Germaniam diſcordiæ mala ſerere tentabant, nihil immotum, nihil denique in eodem ſtatu relinquere connitebantur: Comitia pontificia, Cæſarea in ſe transferebant, ſed induſtria Ludouici, atq; optimorum ſanè, & eruditiſsimorum amicorum conſilio obtemperantis, contra omnia quieta, omnia tranquilla fuerunt, benignitate ſuperûm tanti principis prudentia, conatus atque conſilia Auinionenſium pſeudchriſtorum (ita vulgo nuncupabantur) fruſtra fuere. Animi ſub vulpe latentes, nec ciues, nec equites, nec ſacerdotes, neque monachos fallere potuerunt, tantum valuit virtus, cura atque vigilantia boni paſtoris. & vt principem ſalubrem Reipublicæ ex hiſce notis (quæ adhuc in animis & memoriæ hominum noſtri æui notiſsimæ inhærent) agnoſcas, atque planè ſciat, Albertum regulorum noſtrorum principem, quem eloquentiſsimum ſapientiſsimumq́ue noſtra ætas (ſicuti etiam Itali fatentur & æternitati literarum commendarunt) vidit principem, quam ſimilimum corpore, ingenio, vultu, moribus atauí fuiſſe, & eius virtutes, quaſi traditas, atque ingenitas retuliſſe reperio. Quemadmodum annalium ſcriptores & picturæ indicant. Procuratorum rapaciſsimum quemque ad ampliora officia ex induſtria promouiſſe à monachis quibuſdam traditur: ſunt tamen qui contrà opinentur. Ad hoc, ad pacem retinendam, neceſsitate Reipublicæ tenuitate fiſci, inopia ærarij compulſum. Primus enim Imperatorum priuatis opibus peculio atque ære proprio, accenſu ſuo Rempublicam adminiſtrauit. Frequens domi habitauit, ne prouinciales oneraret, quibus etiam temperatiſsimi principis familia grauis eſſe ſolet. Et ſemel duntaxat, quod equidem ſciam, tot annorum ſpacio, tot hoſtibus, tot aduerſis petitus, Boios vngulario ære extra ordinem onerauit. Equus ſex atque triginta, bos viginti, pecora ouis, capra, ſues octo aſsibus cenſa ſunt. Angiloſtadij, Monachij, Nornbergæ ferè concilia celebrauit, quamobrem illæ vrbes diuitijs & mœnibus auctæ in eam amplitudinem, eumq́ue ſplendorem, ſicut modò enitent, præter vicinas vrbes, creuere.

Die alte lādsordnūg.

Idem veteres leges Boiorum correxit, nouas tulit. Inſtituta gentis in libellos retulit, quibus adhuc Boij vti ſolent & ſecundum eas, codice propoſito, ius dicunt. Plurimum ciuitatibus tribuit, eas legibus, rogationibus peculiaribus donauit: Boiariæ regnum, quod lacerum, egenum accepit, locupletiſsimum reliquit: adeò vt eius cura adhuc ſentiatur, opera adhuc appareat. Acceſſione & fortuna tetrarchiarum quarundam, quas referre operæpretium eſt, ditatum fuiſſe reperio.

reperio. Maſſenhauſen vicus eſt inferioris Boiariæ, Rhodano amni conterminus, eius dynaſta Arnolphus zelotypus vxorem ſuam, filiam Ottonis de Greyffenberg, cum mu[illegible] ſtro à quo falſo ſuſpicabatur adamari, illam in Cronſperg combuſsit. Mulieris innocentis, imprecantisque viro matrimonia infœcunda, vota ſuperi audiuere. Eius progenies defecit, opes infiſcatæ ſunt. Sepultura horum Landshutæ in templo Dominicanorum eſt. Hirſpergium verò arx eſt Alemannorum, qui pagus eſt Boiariæ veteris, atque Nariſcorum, eius regulos locupletiſsimos curatores Aichſtadienſiū myſtarum fuiſſe comperio, ex quib. oriundus fuit Victor ſecundus Pont. Max. Planckſteten diuo Benedicto condiderunt. Nam Parching, Berngries Alemanni oppida atq; vicos poſſederunt. Vltimi fuere Gebhardus maritus Sophiæ amitæ Imperatoris Ludouici quarti, & filij illorum Gerhardus & Gebhardus: hi ante genitorem ex hac vita migrarunt, cum matre Aichſtadij in templo Dominicanorum, quod condidere, humati ſunt. Cæterùm parens omnium ſuorum ſuperſtes orbus vxore & liberis deceſsit anno Chriſtianę ſalutis milleſimo trecēteſimo ſuper quintum. IIII. Nonas Martij. Rebdorffij in ſuburbano Aichſtadienſium cœnobio conditus eſt. Oppida, vicos, prædia, caſtella epiſcopo Aichſtadienſi legauit, at iuriſdictionem, vbi pleraque Nariſcorum nobilitas aſsiſtens iudices ſunt, Imperatori Ludouico quarto Boiariæ primæ regulo teſtamento addixit, quam adhuc principes noſtri exercent, & bello Boiarico antiquatam inſtaurarunt, induſtria & cura Leonardi ab Eckh: qui, vt de P. Craſſo Muciano à Sempronio Aſellione dictum eſt Romanæ hiſtoriæ ſcriptore, Boiorum ditiſsimus, nobiliſsimus, eloquentiſsimus iuriſconſultiſsimus eſt. Grayſpach arx Boiariæ primæ, tetrarchia ad hoſtia Lyci, vnde Lechsgmund hoc eſt, Lycoſtoma quoque, & Burckhamenſis vocata eſt. Eius dynaſtæ à præfectis Schirorum, atque Babone Abuſino originem ducunt, ſicuti monumenta Imperatoris Hainrici quarti, quæ Schiræ extant, indicant. Iſenhofiam, quæ poſtea Schiram tranſlata eſt, condiderunt. Primus quem reperio eſt Berchtoldus, huius filius (ſicuti Mathæus Mariſcalcus à Fibropago, & Calatino Iureconſultus, & harum rerum peritiſsimus, myſta Auguſtanus, mihi hæc & alia huiuſcemodi tradidit) Hainricus cum vxore Luitgarda, filijs Hainrico II. & Wolgerado Cæſaream D. Bernardo adhuc viuenti contubernium monachorū ditiſsimum dedicauit, anno Chriſti M. C. XXXI. Soboles Wolgeradi Theobaldus, atq; Hainricus tertius: Theobaldus filius Berchtoldus ſecundus, is cum vxore Adelhaide Schonenfeld ſacratis fœminis conſtruxit, Chriſtianæ æræ anno 1241. His Hainricus quartus, atq; Gerdruda Abuſina, vxor Vlrici primi, illo Berchtoldus tertius progenitus, qui Gebhardum epiſcopum Aichſtadienſem, Berchtoldumq; quartum procreauit. Ab hoc ſunt Berchtoldus, & Hainricus vltimi, qui abſque liberis deceſſerunt, opes ad Imperatorem Ludouicum quartum redierunt. Hæc partim ab Mathæo Mariſcalco harum rerum diligentiſsimo, partim ex diplomatibus Schiræ, atque Schonfeldarum excepimus. Lungiones tribus eſt Chatinorum in Norico vltra Taurum montem. Dornbergium Vindelicorum quondam arx, nunc templum D. Vlrico dedicatum monſtratur in monte, qui Iſeniſco imminet, ad quintum lapidem ab Otinga. Leobergomum itidem Vindeliciæ ſecundæ arx proximo bello Boiarico exuſta, prope Landauu, atq; Dingelfing in ora Iſaræ cubat. Theodomarus filius Babonis Abuſini quadragenaria prole inclytus, Elſenpach monachis proxime Neuenmarckt, quod Rhodanus præterfluit, condidit. Eius nepos Wolframus Dombergenſis ad montem diuo Vito dedicatum tranſtulit. Huius filius Eberhardus Dornbergenſis, nepos Berengarius Leobergenſis primus, is genuit Bernardum Gaykofij, & Berengarium Vichpachij, vbi eorum oſtenduntur conditores. Illius filij Bernardus, atque Hainricus cum parente Gaikofij humati traduntur. Huius proles Hainricus, & Bernardus apud Neuenmarckt ſepulti, abſq; ſobole deceſſerunt. Imperator Ludouicus quartus ſucceſsit. Iuliopagus item arx inferioris Boiariæ iuxta Braunauu ſuos tetrarchas habuit, à quibus oriundi reguli Noricorum ditiſsimi, quos Schaumburgēſes vocamus. Nam Eberhardum Iuliopagum, & Hainricum Schaumbergenſem fratres fuiſſe, & auunculos Eberhardi Dornbergenſis reperio. In ſuperiore Boiaria ſub radicibus alpium peninatum ad Ambronis arua Belaunorum quoq; tetrarchæ defecerunt. Et haud inde procul in faucibus Oſtenlochij præfecti abſq; liberis deceſſerunt. Parthanum, Wernfelſium epiſcopo Fruxinenſi parent: Oſtenlochium, & Murn[illegible], Staphulenſem lacū atq; Belaunos no[illegible] principes poſsident. Porrò iſthæc templa Imperator Ludouicus condidit. Monachij Angeronæ Virgines collocat, Franciſcanos ad aliud templum à ſe extructū migrare iuſsit. Auguſtinianus quoq; eremidicis ædem ibidem conſtruxit: Et Emicho Epiſcopus Fruxinenſis vno die ambo templa Franciſcanorum, & Aurelianorum præ[illegible] Ludouico, & fratre eius Rudolpho [illegible]gur[illegible]. Idem Ludouicus Ang[illegible] Xenodochiū, ſicut Ludouicus Barbatus pronepos eius recitat, condidit. Pett[illegible] haud longè à Reginoburgio inter hoſtia Regni, & Nabi Nariſcorum, ſanctarumq; Virginum contubernium dedicauit. Hyſpachium my[illegible] ſtarum collegium à Scouelis attributum vindicauit, Viechpach auxit. Roma reuer[illegible] occluſiſsimo alpium peninarum iugo, vbi fontes Ambronis, Ethalam Diui Benedicti [illegible]onſ-

Emicho epiſ Fruſin Monaſteria franciſcanorum & Auguſtinianorum quando conſecrata
Xenodochiū Ingolſtadij Ludouicus Barbatus [illegible]

ctaneis à fundamento conſtruxit, quatuordecim ſacerdotes, quatuordecim decuriones equeſtres cum vxoribus ibidem habitare, rebus diuinis operam dare iuſsit, templum fornicatum vna pila ſuſtinetur.

Sch. ſſlach monaſterium, hodie Mariezel dicitur.

In Boiaria Aquilonari contermina Boiemiæ in Hercynio ſaltu Schoffolochij proxime Brenburgium, Roimari arcis dynaſtæ conſenſu atque ope Mariæcellam auſpicatus eſt. Gotfridus Puecher cum Gotfrido Strubingenſi, & Alberto à Stauff, Fridericus Auer perfecit. Monachi ab Altaichio ſuperiore acciti: Nicolaus, & Fridericus epiſcopi Reginoburgenſes authores facti. Iuſtis corpori defuncti Imperatoris ſolutis, filij eius (quos ſex reliquerat) Ludouicus Brandenburgius, Stephanus, & Ludouicus Romanus KL. Nouembribus Landshutæ conuentus agunt, ſacramenta Boios ſibi dicere iubent.

Ludouicus Marchio Brãdẽburg. Stephanus Ludouicus Romanus. Vvilhelmus. Albertus.

Ipſi viciſsim (ſicuti fieri ſolet) in Ottonianam rogationem iurant: cenſum extraordinarium omnem perpetuò abiurãt, item indigenas tantùm ad officia euectum iri dant fidem. Niſi hæc vt rata ſint, operam nauauerint, aduerſus ſe conſpirandi Boijs poteſtatem faciunt. Alij duo filij Auguſti Wilhelmus, & Albertus in Bathauia, atque Hannonia principatum obtinebãt Albertusq; certior factus de morte parentis, relicto fratre Wilhelmo, cui Machtylda Angliæ nupſit, in Germania, atque Gallia Belgica inferiore in Boiariam ſe confert.

Otto filius Ludo. 4. Terræmotus maximus anno 1348.

Otto poſtremò natus, & adhuc impubes Monachij ab Auguſta educabatur. Subſequenti deinceps anno octauo Calendas Februarij in Norico, qua Panonniæ, Illyrico, Dalmatiæ, Carnis, Hiſtriæque continuatur, maximus terræmotus, veſpertinusque fuit, durabat, nec ante dies quadraginta ſiſtebatur, varieque terra quatiebatur, miraque edebantur opera. Morauia, Boiaria ſuperior ſenſit, ſex atque viginti vrbes. & caſtella proſtrata eſſe, in acta eius anni relatum eſt. Homines cum pecoribus interierunt, mœnia, templa, ædes ſubuerſa ſunt, totæ vrbes corruerunt, montes abrupti cladem inſuper eã preſſere. Nam duo montes concurrerunt, vrbibus deuoratis, agrorumque tractu hauſto, villæ eliſæ, animalia permulta, quæ intra fuerant, exanimata ſunt. Hiatus ſubſecutus partim rem ruſit, partim cuncta ſorbuit, ita inducto ſolo vt nulla veſtigia extent. Quinquaginta amplius homines, villicas mulgentes, cum vaccis extinctas diriguiſſe, & corpora à ſpiritu terreno in ſalarias ſtatuas redactas apud Charinos, hæcq; ſimulachra ſibi, & Cancellario Auſtriaco conſpecta eſſe, refert.

Conradus de Meidenberg.

Conradus de Meidenberg, eius tempeſtatis inſignis philoſophus, & Mathematicus. Sæuiſsima mox in vniuerſum orbem terrarum graſſatur peſtilentia: pleriq; mortalium extincti ſunt, quarta pars vix ſuperſtes fuit, & ſubitò lue rapti, ſubitò dicto citius interibant, pueri, puellæ, læti, mira referentes, animam efflabant. Cœleſte auxilium fruſtra quæſitum, à pontifice Max. ſacrificium peculiare aduerſus hanc peſtem inſtitutum, pagi, vici ad ſolitudinẽ redacti ſunt. Quidam iræ cœleſti hæc tribuebant, vulgus à Iudæis fontes in perniciem populi Chriſtiani intoxicatos credidit, quamobtem in pleriſq; vicis, oppidis, Iudæi igne concremati ſunt. Duodecim millia Iudæorum pœnas crudeliter dediſſe in regionibus noſtris horum temporum ſcriptores referunt. Buellarij tum hominum genus dirum, ſuperſtitioſum ſubitò apparuere. Quing[illegible] nonnũquam, aliquando mille viri, mulieres conuolabant: oppidatim bini procedebant, nudi ſuperi[illegible] ad vmbilicum ſe verberibus duriter cædebãt tot dies, quot quiſque annos [illegible]t. Hinc quaſi expiatus omni crimine domum redibat. Sanguine quoque pluit, & [illegible] cruenti manarunt: ſacra ibi recondita eſſe vulgus credidit. Sacrificuli ſpe quæſtus affirmatunt decem millia paſſuum à patria mea, iuxta hoſtia Alemanni, apud Kelhaim in ripa Danubij torrens ſanguinolentus (qui iuxta conſcios ſecretorũ naturę nil aliud eſt q[illegible]m vapor v[illegible]dus, qui confuſus halitu terreno igneoque rubeſcit) erupit. Ciues ſignum à Deo l[illegible] credentes, confeſtim ædiculam ligneam ibi condunt. Nunc ibi extat templũ lapideum, cui eſt à ſacro ſanguine cognomen.

Zum heiligẽ blut bey Kelhaim.

Veteres religionis noſtræ aſſertores efficaciæ [illegible]torum ſpirituum illa quoq; vt hominibus ſtolidis imponant, attribuunt. D[illegible]tem talia poſt mortem Imperatoris Ludouici fiunt, Clemens Sextus Pontif. Max. C[illegible] diploma dat, poſtulatque, vt Germani Carolum Eccleſiæ fidum recipiant, & nu[illegible]m poſthac p[illegible] Cæſarem, quàm primarius orbis Chriſtiani ſacerdos, Vicarius Chri[illegible] authe[illegible]enr. Inſuper abrogationem pontificis Max. ad Imperatorem attinere, hæreſin omni[illegible]m perniciosiſsimam eſſe profiteantur. At Germani partim tergiuer[illegible]ntur, p[illegible] apertè detrectant, atque proclamant, vſq; adeò ne ſeruus ille ſeruorum [illegible], libidineq; do[illegible]ndi furit, inſanit, atq; in præceps abit, vt omnium ſæuiſsimorum tyrannor[illegible], quos v[illegible] fuiſſe legimus, crimina, ſuperbiam vincere propalam perfricata fronte con[illegible]. [illegible]rũm Carolus nunciata ſibi morte Ludouici, Re[illegible]noburgium conceſsit. C[illegible] conatus, atq; poſtul[illegible] Romani pont. intellexere, armis correptis, ia[illegible] ſeruatis [illegible] cathenis ferreis concluſis, eundem Sa[illegible] conſ[illegible], Hainrico Z[illegible] præ[illegible]tore, & Gumperto principe tenatus deducentibus atque titantibus, [illegible] à ple[illegible]rante, circumfremente, conuicia coniectante, vis in eum fieret, vrbe eijciunt. [illegible] inde Notimbergam petit, honorificè à patribus exceptus eſt. Populus verò conc[illegible] illos ciuitate exturbat: Ludouicum Brandenburgenſem filium Ludo[illegible] amiciſsimi Notimbergenſibus recipit. Poſthæc principes coeunt, dignitatem Carolo abro-

Diploma Carolo à Clemente pontifice datum.

Conradus Satzenhofer. Hainricus Zanth Leopoldus Gũprecht camerer zu Regẽſpurg.

abrogant, Eduardum regem Anglium affinem Ludouici quarti rebus imponunt. Is quidem gratias ingentes, quòd ſe potiſsimum ſupremo humani generis faſtigio dignum cenſuiſſent, Germanis agit: verùm cauſatus ſe grauiſsimo Francorum bello premi, tantam molem ſubire detrectauit. Hainricus deinceps Miſnenſis limitis præfectus, cui Machtylda filia Ludouici Auguſti nupta erat, Cæſar ſalutatur. Sed ocij appetentior, & deteſtatus bella ciuilia acceptis à Carolo ſexdecim millibus drachmarum auri, vltrò dignitati cedit. Sub idem tempus Albertus ſecundus Auſtriæ regulus, cuius filius Albertus tertius gener Caroli erat, accitis ad ſe Gerlaco filio Gerlaci à Naſſavv. Pontifice titulotenus Mogontino, Bambergenſi & Wirtzburgenſi Epiſcopis, cum Ortholpho, atque Gotfrido fratribus Baronibus de Weiſſeneck: Hic Bathauiæ Pontifex, ille Boiorum archimyſta erat, cum legatis regis Vngariæ. cuius fratri, filia quarti in matrimonium data erat, Bathauiæ conuentus agit, paci operam nauat. Apparuit & Erneſtus Archiepiſcopus Pragæ, orator Caroli: filij quoque Auguſti cum maximis præſto fuere copiis: ob pertinaciam partium re infecta diſceſſum eſt. Conradus Hædechius iuſſu Caroli Norinbergenſibus bellum indicit, ciues capit, in crucem ſuffigit. In Brandenburgenſi regno piſtor quidam ſe Waldemarum Ludouici deceſſorem, cui quàm ſimilimus erat, ſimulat: ope, & armis Caroli adiutus, quasdam vrbes capit. Eò Ludouicus filius Auguſti cum Ruperto præfecto prętorio Rheni patruele ſuo infeſto exercitu contendit, aduerſus Pſeudovvaldemarum pugnat. Saxones, Boiemi iuſſu Caroli ſuppetias impoſtori ferunt, Rupertum capiunt, Ludouicum regno cedere cogunt. Is ſe Francofordiam confert, ibi Hainricus Mogontinus archimyſta, Rudolphus præfectus prætorio Rheni, Ludouicus Brandenburgenſis, reguli Boiorum, Dux Saxoniæ Comitia Cæſarea habent, Guntherum Schvvartzenburgium (quo nemo tum melior in Germania exiſtimabatur, vnde & optimi cognomen meruit) Cæſarem conſtituunt. Is Francofordiam venit, vrbe, finitimisque ciuitatibus menſes fermè duos potitur, ſubinde aduerſa valetudine corripitur. Carolus adeſt, & vt prudens, atque eloquens erat, Boiorum vires, ſine quorum ope ſe rerum potiri non poſſe animaduertebat, ſibi coniungere parat. Ludouicum Brandenburgenſem ad colloquium de ſummis vtriusque rebus euocat, benignè appellat, primus de pace mentionem facit, amicitiam Pontif. Maxim. pollicetur, filiam Rudolphi præfecti prætorio Rheni ſibi deſpondet. Itidem Margaretham Polenam Ludouici Brigenſis filiam, neptem ſuam Alberto Boio filio quarti dat in matrimonium: Ludouico Brandenburgenſi, huius fratri Tyrolios, vnde is fratrem Caroli Ioannem ducta eius vxore exegerat, in fidem cōmittit: Brandenburgenſem ducatum proſcripto Pſeudovvaldemaro reddit, Rupertum redimit. Quamobrem ipſi in Hercynio ſaltu Boiariæ, quæ Boiemiæ continuatur, pleraque caſtella dotis atque pignoris titulo tribuuntur, Lauff, Herſpruk, Sultzpach, Reichenfeld, Hirſavv, Bernavv, Roſenberg, Weiden. Hisce ineſcatus Ludouicus ſedulò paci operam nauat, perſuadet Gunthero alioqui valetudinario, atque regnum ſatis vrgentibus properè relicturo, vt acceptis duodequinquaginta millibus vnciarum argenti, Carolo cedat. Paret Guntherus, in paucisque pòſt diebus ex hac vita migrat. Carolus itaque poſthæc ab omnibus receptus in Boiemiam cum Alberto Boio proficiſcitur, neptem illi ſuam connubio iungit. Cum qua Albertus in Boiariam redit Monachium. Vbi iisdem diebus Paulus Gurcenſis, Friſinenſisque Pontifex mandato Clementis Pont. Maxim. primarium ſacerdotem cum Boiis in gratiam rediiſſe, inter Boiemum, atque Margaretham Tyrolliam nunquam matrimonium interceſsiſſe, triduanumq; diſsidium inter eandem, atque Ludouicum Boium promulgat. Quarto deinceps die rurſus auſpiciis ſacerdotis Romani, hi ritu ſolenni cùm iam ſeptem annis coniuges fuiſſent, ſimul rem habuiſſent, nuptias maximo apparatu faciunt. Ludouicus deinde Brandenburgius Norinbergæ Carolo inſignia Imperij reddit, ciues & eum in gratiam redigit, cum eodem ad Aquas Graneas proficiſcitur. Vbi cum Iuliacenſi regulo diſceptat. Iuliacenſis in cuius clientela Aquæ Graneæ ſunt, nouo principi ſceptrum pręferre conabatur: Ludouicus reſiſtebat, id ſui muneris eſſe dictitabat. Carolus litem diremit, Brandenburgenſem quidem cum Cæſar inauguratur, cæterum Iuliacenſem vbi princeps erga clientes munificus fiet, ſceptrum pręgerere imperat. Poſteà in Boiemiam redit, ipſum comitantur Rupertus præfectus prætorio Rheni, qui pòſt imperauit, & Ludouicus Brandenburgius, principatū hic, quem penè perdiderat, recuperat. Waldemarus impoſtor ad piſtrinum relicto regno redit. Per idem tempus ſextus ludos Seculares ſecundos (quos centeſimo quoq; anno celebrandos Bonifacium octauum inſtituiſſe retulimus) aperuit, quinquageſimo quoque anno in poſterum agendos c[illegible], feſtum quoque diem inſignibus Imperij quotannis in Germania habere iuſsit. Myſtæ Reginoburgenſes aſtutiam Cæſaris timentes, ſuſpectam amicitiam eius, atq; filiorū Ludouici Auguſti habendo, quod aduerſus Ioannis viceſimi ſecundi, Clementis quoq; ſcita Imperatorē Ludouicum pro execrato nunquam habuerint. Ioannis myſtæ Diui Ioannis cōſilio vltro veniam petunt, à Vidone Ceciliano flamine, atq;

Eduardus Rex Angliæ.

Hainricus marchio Miſnenſis, qui a Caſpiniano Fridericus dicitur

Piſtor quidā impoſtor ſimulat ſe Brandeburgēſiū regem.

Rupertus capitur.

Guntherus Schvvartzēburgius Cæſar conſtituitur.

Carolus Boios ſibi coniungit.

Carolus 4. ducit vxorē filiam Rudolphi Palatini.

Margaretha filia nubit Alberto Bauariæ duci.

Albertus filius Ludo. 4.

Guntherus deſignatus Cæſar moritur.

Ludo. Brandenburgius Carolo inſignia Imperij reddit.

Iubileus anni ad quinquageſimū inſtituitur.

Vido Cecilianus Cardin.

Petrus Abbas in Nidern Altaich

Petro præſule inferioris Altaichij expiantur, hoc pacto. Primum octo dies ſacris abſtinere iuſſi, deinde iurarunt neminem poſthac pro principe habituros, niſi quem primarius ſacerdos iuſſerit, tertio Reipublicæ Chriſtianæ curam gerere, concilium Chriſtiani ſenatus cogere, dignitatem item Pontifici Maximo ex conſilij decreto abrogare, iſthæc Imperatoris adhærere, hæreſin omnium pernicioſiſſimam eſſe ſubſcripſere. Porro Ludouicus Brandenburgenſis regno ad obſequium coacto, in Boiariam redit, ipſe & fratres eius Reginoburgij pridie Idus Auguſti conueniunt: Rudolphum præfectum prætorio Rheni patruelem ſuum, Ioannem vrbis Norinbergæ præfectum accerſunt, principatus biſariam diuidunt.

Boiaria diuiſa.

Ludouicus Brandenburgius, Ludouicus Romanus, & Otto primam Boiariam, Tyrolios, Brandenburgios poſſident: Hannonij, Friſi, Hollandi, Selandi, Boiaria inferior Stephano, Wilhelmo Alberto tribuuntur. Atque hi rurſus Landshutæ Nouembri coeunt, pacem more gentis publicè iuramento ſanciunt, prædonibus, incendiariis, homicidis, latronibus aſyla præcludunt. Quiſquis hosce hoſpitio receperit, ſiue conniuerit, hoſtem Reipublicæ iudicant. Latrocinia communi conſilio, ope, coercenda decernunt. hocque fœdere, Richardam vxorem Ottonis ſexti, & Margaretham Auguſtam comprehendunt, inde hæreditatem partiuntur. Auguſta cum filio Wilhelmo Toxandros. Bathauos, Caninefates, Friſiosque obtinet. Albertus, & Stephanus Boiariam ſecundam diuidunt, ille Nariſcorum oppida Diethfurt, Kelhaim, Cham, Tekendorff, Vindelicorum Strubingam, Vilshofen, Dingelfing, Landavv, Noricorum Schardingam accepit. Vindeliciæ vrbes, & vici Mosburgium, Ardingium, Roſenhaim, Landshuta, Ottenfelden, Piburg, Pfarkirchen: Noricorum Barckhauſen, Otinga, Braunavv, Trauuſtein, Hall, Troſtberg Stephano contigêre. Ludouicus ſuffragium in comitiis Cæſareis, atque cubicularij, ærariique dignitatem, Tyrolios, Boiariam primã retinet: Brandenburgium Ludouico Romano, Ottonique fratribus reddit. Hocque anno octauo Idus Aprilis Conradus regulus de Teck, intimus Ludouico Brandenburgio Monachij in ædibus ſuis, quæ turri Putrichiorum, & vico Sentlingiaco coniunctæ ſunt, à Suitgero de Gundelfing ferro necatur, quam ob cauſam nondum reperi, nec inueni, qui ſciret. Percuſſor ſexto deinde anno obiit, Scaphulariæ ſepultus eſt. Per idem tempus Imperator Carolus quartus Cæſar Auguſtus Roma reuertitur Reginoburgium, Stauff arcem, & vicum Danubianum à Friderico Pontifice, ex vrbis Norinbergæ præfectis oriundo, ignorantibus Myſtis emit, regno Boiemiæ infiſcat, quinque millia aureûm nummûm illi mutuò dederat, oppigneratum verò vndecim millibus drachmarum auri, atque octingentis triginta ſex aureolis à Friderico Auer de Brenberg redemit, alia caſtella in Boiemia ſe redditurum pollicetur. Proximo deinceps anno, qui fuit Chriſti ſeruatoris noſtri M. CCCLVI. Margaretha Auguſta è medio obiit. Wilhelmus filius in Gallia Belgica, atque Germania ſecunda ſuccedit. Carolus cum Norinbergam ad conuentus agendos proficiſcitur. Ludouicus Romanus magnificè inſtructus apparet, in verbaque Augusti iurat, ab eo Brandenburgium in fidem, atque tutelam accipit. Interea terra tremunt,

Ioannes Rex Franciæ capitur.
Terræmotu Baſilea corruit.

Baſilea corruit: Angliique capto Ioanne rege Occidentalis Franciæ, genero Imperatoris, Elſatiam Heluetiorum quondam, Galliæ Celticæ fines depopulantur, cum ingentique præda incolumes in Galliam Occidentalem reuertuntur. In Boiaria Petrum Eckher Naterbergij (arx eſt Vindelicorum ad confluentes Iſaræ & Danubij) Albertus & Stephanus perfidia ſuſpectum obſident, eius ſocordia, ſeu proditione Boiemiæ latrunculi Boiariæ agros (vti adhuc ſolent) vaſtarant. Quippe etiam nunc Boij, atque Boiemi in Orcinio nemore mutuo metu ſeparantur, vt quæque gens inualeſcit, aliam inuadit, agros vrit, villas incendit, prædas agit, pecora abigit, viuaria expilatur, prata ſecat. Imperator Carolus ex Boiemia egreditur, apud Stauff Danubium tranſit, ad Naterbergium contendit, duces & Eckherum in gratiam redigit. Poſthæc Auguſtus domum redit. Albertus Hilgerſbergium latronum receptaculum inter Teckendorff, & Vilshofen expugnat. Porrò Ludouicus Tyrolius Menrado filio ſuo filiam Alberti ſecundi

Albertus Auſtriacus moritur.

Auſtriaci deſpondet, ſponſaliaque regio apparatu Bathauiæ celebrantur. Quibus confectis, vndecimo poſtea die Albertus parens ſponſæ ex hac vita migrauit. Per idem tempus Stephanus Boius cum filiis ſuis Stephano, Friderico, Ioanne, quos ex Enſibetha Siculi progenuit, quinto nonas Maij conuentus, cenſumque extra ordinem Landshutæ agit. Poſthæc priuilegio Ottomano de cætero ſe ſtaturum, dicta mulcta prætoribus in illud peccantibus, nunquã nec vi, nec precio, nec quouis alio modo tributo Boios oneraturum, indigenas ſecundæ Boiariæ tantum ad officia promoturum pollicetur. Circa idem tempus Albertus Strubingam fluuium vrbem regiam à fundamento extruxit. Reginoburgi turris prætoria conflagrauit. Rudigerus Reich ciuis admodum ... Conradum de Braunavv philoſophum, & myſtam prædicatorem ludicro Pontificali, quinto Kal. Ian. Ianuarias ferro occidit. Quotannis noui myſtæ & recentes in album aſcripti ludum perſonati Epiſcopi, puerorũ ſcholaſticorum delectu, priſco more ...

Moxque

Moxque cædem ſuperiorem grauiter, atq; inuidioſe in curia queſtis, huiuſcemodi ſpectacula edendi finis factus. Eadem tempeſtate Ludouicus Romanus abſque liberis anno ab orbe ſeruato 1359. biennio poſteà alter quoq; Ludouicus Tyrolius præfectus Cubiculariorum Cæſaris quartodecimo Calendas Octobris fato, naturæque concedit Zorngolting ij. Monachij relicto filio impubere Menardo, moxq; ob tutelam tumultus ciuilis in Boiaria excitatur. Otto quidem frater Ludouicorum vtriq; fratri in patre ſuccedit, Brandenburgium, Romani principatum vniuerſum: Tyrulij verò dignitatem, ſuffragium nempe in Comitijs Cæſareis, titulum præfecti ærarij Imperatorij fiſci, Reipublicæ procurationem vſurpat. At Vlricus tertius Abuſinus, Hadmarus de Libat, Hyltpoldus de Stain, accito in ſocietatem Friderico duce filio Stephani, in quorum poteſtate, vt amicorum parentis Menardus erat, ſuo arbitrio Rempublicam, poſthabitis patruis pueri, adminiſtrabant, ſe teſtamento tutores datos à Ludouico iactitabant. Contrà Rupertus præfectus prætorio Rheni, Stephani duo, pater & filius reguli Boiorum, Albertus tertius Auſtriacus, cuius ſoror deſponſa Menardo erat, adire tutelam, & in poteſtatem Menardum redigere conitebantur. Quædam ciuitates hiſce, aliæ ſuperioribus ſtudebant. Stephani copias cogunt, Monachium petunt, Menardum cum Vlrico Abuſino fugam Norinbergam verſus capeſſentem inſequuntur, eos in Kotinguuerd, quod in ripa Ilmi ſuper Geiſelfeld cubat, obſidere parant. Verùm Menardus ope Friderici ſimulantis cum patre atque fratre inducias, elabitur, ambo Vogburgij pontem tranſeunt, Aichſtadiumque ſe conferunt. Eius vrbis epiſcopus Berchtoldus ex vrbis Norinbergæ præfectis oriundus, clanculum Menardum cum paucis per Boiariam ad fines Atheſinos deducere conatur: ſed Vogburgij agniti, atq; ab agricolis capti Angiloſtadium deportantur. Menardus in poteſtatem patrui redactus, iuſſus eſt ſub tutela eius Monachij adoleſcere. Iiſdem diebus monachi in Allerſpach (vt eſt genus hominum religioſum) tum demum poſt mortem Imperatoris Ludouici quartodecimo anno, nuncio Romam miſſu, quod Imperatorem Ludouicum quartum Cæſarem Auguſtum aduerſus ſententiam Romanorum pontificum Chriſtianiſſimum cenſuerint, à Franciſco Innocentij ſexti Pontificis Maximi piaculario, Diui Marci flamine veniam petunt, atq; impetrant. Altero deinceps anno Menardus occultè Monachio dilapſus, ad Atheſinam vallem peruenit, ibique Tyrolij quartumdecimum agens annum, abſque liberis decedit, anno Chriſti Seruatoris noſtri 1363. Vbi eius mors diuulgata eſt, primo eius anni vere Boij ſuperiores Fruxini conuenium, Stephanum Landshuta adſciſcunt, eidem ſe in clientulos commendant, in fidemque dant. Ipſe viciſſim legem Ottonianam approbat, incolis duntaxat primę Boiariæ ſe delegaturum officia promittit, iudicia ad equites transfert, alia pleraque ſtatuit, quæ ſcrupuloſius referre tædio plenum exiſtimo. Deinde Landshutæ pridie Kalendas Decembris immunitatis à Ludouico Auguſto parente datæ ſacerdotibus author fit: Friderico filio gratiam facit. Mater Menardi Maultaſcha Rudolpho Auſtriaco nubit, cum nuru ex Auſtria oriunda, Tyrolios ad Auſtriacos transfert. Boij Occidentales ob præreptum ſibi principatum, bellum Orientalibus indicunt. Piligrinus de Buechham Saliſburgenſis archimyſta coniuratus Auſtriacorum Norici fines Oëno conterminos hoſtili animo de improuiſo inuadit, agros vaſtat, pleroſque incautos capit. Imparati erant equites, reguliquе. Quamobrem Epiſcopus incolumis abacta præda domum redit. Porrò Boij correptis armis vltimo Iunio Muldorffium municipium Iuuauenſe obſident. Rudolphus, Albertus, Luitpoldus fratres Auſtriaci, atque Orientalis Norici reguli cum exercitu Norici Occidentalis fines ingrediuntur, Riedtum vicum in vtriusque Norici, atque Boiariæ confinio circumſident. Stephanus & Albertus reguli Boiorum cum auxiliaribus copiis præfecti prętorio Rhenano, & Norinbergæ Burgrafij à Naſſavv, Orlamund, & Schvvartzenburgenſium dynaſtarum, manus cum hoſte cóſerturi, intento, infeſtoque exercitu ad Auſtriacos contendunt. Qui ſoluta obſidione, cum Muldurffium, propter quod arma ſumpſerant, obſidione liberaſſent, domos abeunt: Rudolphusque ex hac vita migrat. At Vindelici Noricum alpibus, Oeno, Atheſique amnibus cinctum, Veronæ, atque Como & lacui Benaco conterminum inuadunt, Kopffſtain, Kitzpuehel, Ratenburgium ad obſequium redigunt, per iuga Pyrenea Stiracios vſque cum cupiis penetrant, præda magna potiuntur, certatim incolis aduolantibus, atq; deditionem facientibus. Caſtella quædam vi in deditionem cogunt, diem quo cum hoſte aperto Marte totis viribus cófligant, conſtituunt. Cumq; is appeteret, Rex Cimbrorũ intercedit. Imp. quoque, qui tum in Italia Mediolanum obſidebat, duces ab armis diſcedere, apud ſe potius iure diſceptare iubet. Vindeliciæ Boij, atq; Nariſci ſibi Tyrolios quondã à maiorib. ſuis códitos, ſicuti & Auſtriacos, Stirios, Charionas, iniuſteq; ſibi vi ac dolo præreptos, reddi poſtulant, vnum quondam ducatum, vnumque regnum Vindelicorum, atque Noricorum fuiſſe, Boioſque ex his prouinciis Romanos armis exegiſſe, vi occupaſſe, colonias deduxiſſe, Buariamque communi vocabulo, ſicut vetuſta diplomata oſtendunt, cognominaſſe. Contrà Auſtriaci, ante Boiariæ regnum Archiduces Auſtriæ fuiſſe aſſerunt, prolatis Iulij, atque Neronis edictis id cóprobare nituntur. Verùm ea diplomata

Menardus.

Kottingvverda eſt proximè Geyſenfeld.

Aichſtad.

Menardus Tyrolius moritur. 1363.

Comitatus Tyrolenſis ad Auſtriacos venerunt.

Piligrinus epiſc. Salisb.

Ried.

Rudolphus Dux Auſtriæ moritur.

Imp. Mediolanum obſidet.

Extat edictũ & diploma Iulij Caſaris productum ab Auſtriacis ſed ſcriptum falſo ex.

mata tanquam ficta ac falſa Franciſcus Pertarcha iuſſu Imperatoris confutauit. Piligrinus deinde archimyſta Boiorum, & Rupertus præfectus prætorio Rheni mandato Caroli Auguſti pacē hiſce conditionibus ſanciunt. Tyrolios Auſtriaci poſsident, millia drachmatum auri centum Stephano Boiorum regulo ſoluunt, qui & Kirzpuehel, Koffſtain, Rattenburgium retinet. Incolæque vtriusque ducatus perpetuò fœdus ineunt, ne aduerſus ſe vel ducibus diſcordantibus ſuppetias ferant. Ioannes filius Stephani, cui Catharina Goricia nupta erat, præfecturam eam, licet hæres, abiurat, exhæredem Goriciæ ſe fore tabula cauet.

NOTA Circa eundem temporis tractum Landshutæ Parochia, vti vocant D. Iudoci Inſtituta, primus eius fani paſtor Hainricus Pilamus. Reginoburgij Auguſta ædes ampliata, templum D. Ioannis nimis vicinum ſolo æquatum, ipſe fano excedere, ad ſacellum tabularium migrare coactus eſt.

Carmelitæ Ratiſpona Strubingam migrant. Carmelitæ quoque ex æde D. Oſvvaldi à Conrado Henneburgio Epiſcopo, quòd eundem viua, & vera Dei templa conſtruere in concionibus cohortarentur, pulſi Strubingam migrarunt, ibi templa condunt, vbi adhuc habitant. Albertus regulus ibidem Nouembri cenſu exacto, Ottonianam legem ſe tutaturum promittit, inde Boiariam egreditur, Hannoniam petit. Cuius primariæ vrbes, quas ego quidem perluſtraui, Bergij, Valentinianæ, Hallij Deipara virgine inſignes, quo frequens ſupplicandi gratia coiit populus, multa ibi opulenta regum & populorum viſuntur munera, & donatiua, quæ magnificentia ſui reddentium vota gratam voluntatem, Dei opem, reſponſaque manifeſtant. Alemannus præſul Altaichij inferioris eò tum profectus Hodœporicon, hoc eſt, itinerarium ſcripſit. Eadem tempeſtate Stephanus filius Stephani Thadeam Bernabouis Mediolanenſis filiam vxorem ducit, dos fuit aureûm nummûm, quos ducatos vocant, centum millia. Auguſtum deinde quòd ciues Fridericum Fribergenſem præſidem occiderant, Boij obſident. Auguſtus ex Italia rediens diſcordes in gratiam redegit. Brandenburgium ab Ottone Boio aureolorum millibus ducentis emit, Ottoque curiati principis dignitatem, prærogatiuamque ſuffragij retinet, in Boiariamque migrat. Quinque millia paſſuum infra Landshutam in Wolffſtain (arx eſt Iſatæ imminens) habitat, genio indulget, pecuniam ab Auguſto acceptam prodigit, Gretulam piſtoris vxorem adamat, quippe mola aquaria caſtello ſubdita etiam nunc Gretularia inde cognominari ſolet. Hanc ob cauſam idem Otto Finnius, id eſt ignauus vulgò cognominatus eſt. Eius ſtatua Landshutæ pro hoſtio ſacelli, quod ad dextram in Aſylo templi D. Martini conditum eſt, extat. Stephanus fratris ſocordiæ iratus, ſexto atque viceſimo poſt vxoris fata, anno, qui eſt Seruatoris noſtri M. CCCLXXV. ſexto Idus Maij Monachij moritur. Hoc anno & Luitpoldus de Hals vltimus regulus mortem obiit. Ioannes Leuchtenbergenſis præſes inferioris Boiariæ Alberti, ſuccedit: is nouam Coloniam in ſecunda Vindelicia in vico Podiorum deduxit, foſſa & lacu muniuit, Oſterhofiam à proximo myſtarum contubernio cognominauit. Otto quoque ſuperior vnum annum duntaxat fratri ſuperſtes fuit, in Salingthal humatus eſt. Proximo deinceps anno Wilhelmus frater eius in Bathauia, quæ nunc Hullandia, è medio ſublatus, & in Boiaria ſecunda Hainricus Tuſchell cum filio Suitgero duodecim myſtarum collegium in Vilshofen inſtituit, atque mox ſequenti anno duodecimo Kalendas Octobris deceſsit. Albertus ſecundus filius Alberti primi nepos Imperat. Ludouici quarti, ex Hollandia ad Boios migrat, paternam hæreditatem adit, atque poſsidet, Strubingæ habitat. Porrò tres filij Stephani quos ex Eliſabetha Siciliæ regina tulit, Stephanus, Fridericus, Ioannes, ſeptemdecim annos ſumma concordia abſque herciſcundæ familiæ actione Boiariam adminiſtrant, cuique dos ſua fuit.

Ioann. Dux Boiorũ, filius Stephani. Ioannes venatibus aucupioque deditus, ſimplicitate, quæ æuo rariſsima noſtro: Stephanus diſciplina militari, Fridericus rerum ciuilium prudentia inclytus fuit, ſicuti adhuc prouerbium in vſu eſt: hic pecuniæ ſtudioſus, viribus montes Landshutæ conſeuit: ille laudis auidus extitit.

Vrbanus 6. S. P. Clemens 7. S. P. In Italia Romæ Vrbanus ſextus, in Gallia Auinione Clemens ſeptimus à patribus Pontifex Maxim. legitur: huic Galliæ, Francia paruit. Hæcque Chriſtiani orbis diſceſsio demum in concilio Conſtantienſi anno quadrageſimo ſopita eſt. Nam tres pro vno tandem erupere perſonati paſtores, & tot annos gregem Chriſtianum dilacerarunt.

Caroli 4 Ro. Imp mors. Eodem temporis tractu anno Chriſti Domini Deiq; noſtri M. CCCLXXVIII. Kalendas Decembris Imperator Carolus quartus Cæſar Auguſtus eruditus, ſapiens, aſtutus, eloquens, multarum literarum peritus, ex hac vita migrauit: reliquit tres filios, Wenceſlaum Cæſarem deſignatum, & regem Boiemiæ, Sigiſmundum Brandenburgenſem, regem. Vngariæ, & Ioannem Gorlitz. Legem de Comitiis Cæſareis habendis, quam rogationem Carolinam, & auream bullam nuncupant, tulit, promulgauit.

Aurea bulla Caroli 4. & filij. Et vt annalium ſcriptores paſsim notãt, & adhuc malè audit, ſacerdotum furorem alioqui intolerabilem, illis inſeruiendo magis inſtigauit, illorũ licentiæ immodicæ non ſolum aperuit viam, ſed etiam ſtrauit. Libertatem Germanam, maieſtatem Imperij Romani, populi victoris gentium fortunam, Chriſtianam ſimplicitatem hoſtibus Reipublicę prodidit. Ea lege Romæ conſecratus eſt, vt continuò Italia excederet, nec eam abſq; mandato Rom. Pontificis adiret.

Delphinat. Galliam Narbonenſem, quam Viennæ principatum, Delphinatum, regnũ Arelatenſe vocamus,

vocamus, ab Imperio abalienauit. Ioanni ſororis ſuæ mariro, eiuſque filio Carolo quinto regibus occidentalis Franciæ tribuit. Sigiſmundus filius eius, qui pòſt rerum potitus eſt, approbauit. Diploma in Bibliotheca Pariſiórum ampliſsima, quæ in templo ſuburbano diuo Victori dedicata extat, legi, anno abhinc duodeuiceſimo, dum Luteciæ philoſophiæ operam nauabam. Sed ad Carolum redeo. Idem Septemuiris complura pollicitus eſt, & cùm ſoluendo non eſſet, vectigalia Imperij, neruos Reipublicæ illis diſtribuit. Imperium alioquin in ruinam pronum peſſum dedit. Gerlaco epiſcopo Mogontino, cuius ſuffragio aduerſus Ludouicum rebus impoſitus eſt, egregiam ſanè gratiam retulit. Pontificem Pragenſem archimyſtam creauit, regemq; Boiemiæ inaugurari ab eo conſtituit, quod munus hactenus archimyſtæ Mogontini fuerat. Contra auſpicia, & interceſsiones, aduerſus leges auitas, & patrias, contra morem maiorum, nouo, inaudito, & peſsimo exemplo imperium ſibi primùm, deinde filio Wenceslao mercatus eſt. Quæ omnia quam cordi fuerint Deo immortali, hodiernus probat exitus: Boiemiam genitale ſolum, quod tollere voluit, perdidit, templa euerſa, monaſteria incenſa, monachi, myſtæ, ſacerdotes contrucidati, ſacratæ fœminæ exactæ ſunt. Regio Germaniæ opulentiſsima, in meditullio eius ſita, diſſenſionibus inteſtinis adhuc laborat, & atteritur. Incolæ diuerſi religione ſunt, pars Teutonas, pars Huſsios, alij Iudæos, illi Pictonas ſectantur. Nobiles, ciues inuicem ſæuiunt, diſcordia domeſtica, mutuis vulneribus ſeſe debilitant: aliena ope egent, externo ſuſtentantur auxilio, adeò vt vltrà è corpore ſuo, atq; indigenam regẽ creare nec valeant, nec audeant. Id quod & cæteris Germanis, niſi cauerint (vanus ſim precor augur) eueniet. Per idem æui ſpacium in Italia Franciſcus Petrarcha, & Ioannes Bocatius cultiorum literarum ſemina ſparſerunt. In Germania interiore, in latebriſque Hercyniæ ſyluæ Athenea, & cœtus iuuenum ſtudia æmulantium Erdfordiæ, & Pragæ inſtructi ſunt. Marſilius Bachauus, Ioannes Buridanus diſcipuli Wilhelmi Occomenſis, recentioriſque ſectæ Peripateticorum aſſertores, Lutecia pulſi ad Germanos migrarunt, ille Haidelbergę, vbi ſepultus eſt, hic Viennæ in Norico ludum literarium publico ſalario aperuit, vbi eius autographa commentaria in Ptolomæi Aſtronomica oſtenduntur. Berchtoldum quoque nouitate inuenti à ſe operis nobilem, eadem ætate fuiſſe non ignoremus. Teuto is fuit genere, religione Franciſcanus, profeſsione philoſophus, & magiæ, & metallariæ, artium fallaciſsimarum (ſi modò artes, & non vniuſcuiuſque vaniſsimi, ludibria dicenda ſunt) conſultus, inuenit tormenta ærea, quibus iaculamur globos ferreos, & lapideos, & homines, pecudes, mœnia, muros, arces, vrbes, caſtra ſolo quaſi fulmine, atque tonitru (vnde Bombardis nomen eſt) proſternimus. In Britannia, quam Angliam dicimus, æmuli Wilhelmi Occomenſis Thomas Longaſtrius, Ioannes Vigilephus, Oxonienſis theologus, Parochus Cantuarienſis in vitia ſacerdotum diſerti fuere, grauiter atque inuidioſe Romanorum Pontificum, quòd duo Vrbanus ſextus, Clemens ſeptimus ouili incubarent, ambitionem pernicioſam, faſtum lethalem queſti ſunt, atque caninam (vt aiunt) exercuere facundiam. Sextus namque, ac ſeptimus inter ſe gregem committebant: ille Anglus ac Vgris, alter Gallis fauebat. Septimus regnum Neapolitanũ Ludouico Andium regulo, ſextus Carolo paruo Vgris oriundo tradit. In Hybernia Richardus inſulæ eius Patriarches, primarius Hermicanorum flamen, aduerſus mendicantem religionem librum edidit: Innocentio ſexto Pontifici Max. dedicauit: vbi teſtimoniis ſactarij cœleſtis comprobat religionem mendicantem, velut cultorum falſorum deorum propriam, aduerſam eſſe veritati, & pietati Chriſtianæ, Chriſtumque & eius comites non ſolùm non emendicaſſe ſtipem oſtiatim, victumque emendicando quæſiſſe, ſed ne cuipiam quidem vel Chriſtianorum licere ſua ſponte profiteri mendicitatem. Sed de hiſce ſatis ſuperque delicatis ſtomachis prochotyrannorum, ad ordinem hiſtoriæ redeo.

Carolus Imperium contra morẽ maiorũ ſibi & filio emit.

Franciſcus Petrarcha, & Ioan. Bocacius ſemina bonarum literarum ſparſerunt.

Studia erecta.

Viri docti qui hac ætate emerſerunt.

Richardus Britannia patriarcha, aduerſus mendicantes ſcribit.

Imperatori Carolo quarto ſagaciſsimo, atq; cordatiſsimo principi, diſpar filius Wentzeslaus, ineptus, probroſus, ſæuitia, & ignauia infamis ſucceſsit, in latebris Hercyniæ veluti ſerpens delituit, nec vnquam cæteros Germaniæ, Imperijque fines adire ſibi permiſit. Canem ferociſsimum, atque carnificem, quem Iuſtricum patrem vocabat, comites eius ſemper fuiſſe, & quemcunque ille indice denotaſſet, abſque cunctatione inuaſiſſe, atque eundem dum deambulantem præcederet, obuium quemque corripere, ac diſtento ſago impoſitum, in ſublime iactare ſolitum, narrat Ioannes archimyſta Mogontinus in oratione, quam aduerſus illum in celebri conuentu fecit. Complura de eo alia ſcelera referuntur, quæ ego falſa, atque conficta (ita ſunt ingenia hominum) ab inimicis eſſe reor. Monaſtrium tum Diui Haimerani Reginoburgij, cubicularium conclaue ſocordia Wolfhardi Berchtoldsdorferi, Iuuauenſe quoque templum conflagrauit. Crebrò cœlum tota nocte ardere viſum, ſiduſque crinitum clades futuras portendit. Quippe continuò, vbi Imperator Carolus ex hac vita migrauit, Boij duces, præfectus prætorio Rheni, tres fratres Stephanus, Fridericus, Ioannes, & horum patruelis Albertus Bachauus Cæſari bellum indixere, vrbes, arces, caſtella Boiariæ Aquilonaris (quæ Boiemiæ cõtinuatur, & in Hercyniæ ſaltu cubat) ab Auguſto parente Wentzealai titulo dotis, atq; pigno-

ris oc-

riſ occupata, vi & armis repetunt. Iiſdem diebus Fridericus Magdalenam Bernabouis Mediolanenſis filiam, ſororem coniugis Stephani fratris ſui vxorem ducit, dos itidem aureûm nummûm Italiæ centena fuere millia. Theodericus Reginoburgenſis Pontifex, ex Abuſinæ patriæ meæ regulis oriundus, filius Vlrici tertij, Stauff, Sultzpach Nariſcorum, Egloſhaim Vindelicorum caſtella à Boiemis hactenus poſſeſſa, aſſeruit, & ſub eodem anno moritur. Stauff ciuibus Reginoburgenſibus oppigneratur, Qui foſſam vtrinque muro communiunt, quatuor menſibus opus properè extructum. Vrbanus ſextus vrbi Ioannem filium Stephani Pontificem præfecit. Eadem tempeſtate vrbes Cæſareæ Reginoburgium Boiorum, Rhetorum, atque Sueuiæ Auguſta, item reliquæ Rheno côterminæ, iuſſu Wentzeslai fœdus aduerſus Boios ineunt, Rhenanum vocant. Ducesque eius ſocietatis à Cæſare declarantur Vlricus ab Hellfenſtain dynaſta, & Pilgrinus de Puechham archimyſta Iuuauenſis. Coactisque copiis, fines Palatini Rhenani ingrediuntur, agros vaſtant, villas ſuccendunt. Rupertus correptis armis hoſtem in Nemetum agro adoritur, ducentos cecidit, trecentos capit, cæteros in fugam vertit, in Auguſtamque Nemetum cedere cogit. Quadraginta graſſatores, qui latrociniis, & flâma longè latè fines ſuos clam attriuerât, in laterariam candentem proijcit, Vos in me (inquit) clanculum noctu igne ſæuiſtis, at ego vos propalam, alto die atque meridie comburam.

Rupertus Palatinus hoſtē vicit.

Rupertus filius eius.

Dum hæc apud Rhenum geruntur, in Vindelicia Rupertus minimus natu, qui poſtea rerum potitus eſt, cum patruelibus ſuis Alberto Bithauo, & tribus fratribus Stephano, Friderico, Ioanne caſtra in monte, quē ciuium cognominant, proxime Reginoburgium facit, pecora vrbana abigit. Ciues de improuiſo ex porta Diui Iacobi erumpunt, triginta cæſis, viginti captis, in ciuitatemque deductis prædam recuperant. Tumultus quoque in caſtris concitatus, duces cedere coegit. Hac victoria elati ciues, archimyſtaque Iuuauenſis, intento infeſtoque exercitu in Boiariam côtendunt, in Aquilonari Danubij ripa ab hoſtiis Lyci, vſque Reginoburgium nemine prohibente, hoſtiliter incendiis omnia complent. Marching, cætera caſtella equitum expugnant, diripiunt, comburunt, ſolo æquant. Reginoburgij Hiſtium traijciunt, ab Abudiaco Auguſtam vſque Rhetorum ſimili clade Boios afficiunt. In meridionali ora, nobilitatis ædes Rorpachium aliasque ſolo æquant. In Campania legionum, qua Lycus Rhetos atque Vindelicos ſeparat, nonnihil incommodi à Stephano duce Boiorum ex inſidiis prodeunte acceperunt. Fridericus quoque Piligrinum Archiepiſcopum in Norico cepit, captiuum Burckhuſium duxit. Vlricus ab Helffenſtain alter fœderatorum Dux ſimili fato functus, ab Eberhardo Comite Wirtenbergenſi capitur. Quem cum ſocij ſex millib. aureûm nummûm redimere pararent, in carcere necatur. Ciues Cæſariani necem vlturi, hoſtili animo Wirtenbergenſem agrum inuadunt, cuncta cæde, incendiis côplent. Wirtenbergenſis regulus accitis auxiliaribus copiis à Boiis ingenti ſtrage ciues afficit, caſtris exuit, in fugam vertit. Stephanus in Boiaria nono Kalendas Februarij Peyſenbergium apud Lycatios caſtellum Wilhelmi à Seefeld, qui partibus ciuium pronior erat, Belaunos vicinos obſidere iubet: præſidium quod intus erat, quinto obſidionis die deditionem facit, arx igni concrematur, diruitur. Ioannes Zenger eques Boius ſuburbanum Reginoburgentium oppidum, Neoburgiumque Danubio contermin[u]m pignoris titulo poſsidebat, drachmarum auri millibus quatuordecim oppignerata erant, & Zengeri sconiuratus ciuium erat. Stephanos tribunos militares, Petrum Ecker, Wilhelmum de Puechberg, Ioannem Warter Neoburgium caſtra transferre iubet, vrbsq́; duodecimo Kalendas Martij, qui tum erat quartus Quadrageſimæ dies circumſideri cœpta, ſeptima die à Walhardo Zenger traditur. Poſthæc Stephanus cum filio Ludouico, Fridericus, Ioannes eius filius Erneſtus, Albertus Bathauus, Rupertusque Rhenanus vires iungunt, ſuburbanum Reginoburgenſium oppidum capiunt, diripiunt. Menſe Septembri caſtra ad Stauff arcē Danubianam, quæ firmo præſidio ciuium tenebatur, mouent, oppidum vi cum templo expugnant, vuas colligunt, vites excindunt, vineas extirpant. Erat in caſtris Georgius Oberhaimer, eques Boius, haud longè è Braunavv Norici vrbe habitabat, huius comes Andreas cum duobus ſociis in altera ripa templum Sultzpachij intrant, ſacrarium vi effringunt, ſacra, hoſtiamque (thecam auream rati) ſacrilegis manibus ſuffurantur, proxime arcem, vbi nunc templum extat, quod accolæ eius rei gratia venerantur, condunt. Hoc ſeritum crumenulam, qua victima ſeruari ſolita, ſeptem aſsibus ſcorto diobolari vendunt: ſed ſacrilegij pœnas mox eodem die pendunt. Andreas ſubitò furiis actus, miſerè in caſtris quiritando, omnibusque ad huiuſcemodi ſpectaculum conuolantibus expirauit. Alter ſceleris ſocius, dum aquatum equitat, ab equo excuſſus, aquis obruitur. Tertius ferro cæſus occubuit. Sub idem tempus Albertus Auſtriacus Boiemis, atque Boiis affinitate coniunctus, pacem inter eas gentes componit. Sophia filia Ioannis Boij, virgo vt pulchra, ita prudens Wenceslao Cæſari deſpondetur, vrbibus mulcta irrogatur. Auguſta Rhetorum mille aureolos ſexies tribuit. Reginoburgenſes Neoburgium, atque ſuburbanum oppidum redimunt ducibus, atque Ioanni Zenger ſatisfaciunt. Dum hæc in Boiaria geruntur, in intima Germania Iagello Lituanus ſpe regni Poloniæ ineſcatus, fit Chriſtia-

nus,

nus, Vladislaus nuncupatur. Wilhelmus Auſtriacus regno pellitur, Heduuiga coniunx eius Iagello cum regno traditur. In Bathauia Albertus filius Imperatoris Ludouici quarti obijt, tres filios Wilhelmum, Albertum, Ioannem, tres quoque filias Ioannem Alberti quarti Auſtriaci, Margaretham, Ioannis Burgundi, Catharinam Eduardi Geldubenſis coniugem reliquit, quas ex Margaretha Polona, filia Ludouici Brigenſis tulit. Idem ſecundam vxorem duxit Margaritham Adolphi ducis Cliuiæ filiam, ex qua nullam prolem ſuſcepit. In Vngaria mortuo Ludouico rege, Sigiſmundus (Vvenceslai frater) eius filia ſibi connubio iuncta, regnare cœpit. Verùm à Carolo Campaniæ rege nepote ex fratre Andrea Ludouici exactus, illoque eodem anno à Reginis matre, atque filia interfecto, Vngaria potitur. In Italia Ioannes Galeatius à Vvenceslao dux Mediolanenſis appellatus, Bernabouem patruum, ſocerum, Boiorum capit, regnoque potitur. In Gallijs Anglij debacchantur, & Luitpoldus Auſtriacus a Suitenſibus cæſus eſt. Poſthæc Franciſcus Cararia Patauij præſes, ad Stephanum virtute bellica clariſſimum in Boiariam cum Florentini populi oratoribus concedit, eundem aduerſus Galeatium auri montes pullicendo, concitant. Stephanus cum fratre Friderico arma in Italiam mouet, proximè Mediolanum Galeatio in arce ſe continente, caſtra locat. A Florentinis ſtipendijs promiſſis defraudatus, cum Galeatio nouam affinitatem contrahit; Eliſabetham neptem illius Erneſto nepoti ſuo deſpondet. Cumque vltrò citrò ſermo protraheretur, atque mentio de popularium fide forte incidiſſet, admirantibus Galeatio, atque purpuratis eius Stephanus aſſeuerat, nullum Boium eſſe, cui non audeat vitam ſuam credere, atque in eius ſinu ſolus & inermis dormitare. Hiſce confectis à Carolo ſexto Galliarum rege aduerſus Anglios euocatus in Gallias proficiſcitur. Auxiliaribus igitur copijs Anglijs profligatis, Franci Boiorum (qui tum in Germania potentiſſimi, maximeque cenſebantur) opem & amicitiam neceſſariam, atque vtilem ſibi aduerſus acerrimum hoſtem rati, fœdus cum hiſce ineunt, connubiaque faciunt regi ſuo Eliſabetham filiam Stephani deſpondent. Ioannes patruelis regis, filius Philippi Burgundi Margaretham Vvilhelmi patruelis Stephani ſororem, vnde Philippum Burgundum, Flandrumque, & Antonium Brabantinum patrem Ioannis Brabantini, maritum Iacobæ filiæ Vvilhelmi, progenuit. Itidem Vvilhelmus Margaretham, ſororem Ioannis ſibi connubio iungit. Hæc Iacobam, de qua iam dixi, & complura dicturus ſum peperit. Nuptiæ magnificè regio luxu Cameraci ... it. Noſtri principes ex Gallijs domum reuerſi Andechſij ſacra, quæ ibi cõdita diutius ſub terra latuere (vnde locus Haylgenberg, id eſt ſacer mons appellatur) à Iacobo Dachauer Franciſcano reperta ſeptimo Calend. Iulij quarto idus Octob. is Monachiũ transferunt, anno ab orbe ſeruato 1388. Qua item tempeſtate morte defunctis Clemente ſeptimo, Vrbanoq; ſexto, rurſus duo regno Eccleſiæ imponuntur. Romæ Bonifacius nonus, in Gallijs Auinione Benedictus tertius decimus. Ille vt Boiorum animos ſibi conciliaret, tribus fratribus Stephano, Friderico, Ioanni nepotibus Imp. Ludouici quarti, ſecularem omnium criminum, ſcelerum, ſuppliciorum veniam condonat. Quicunque Monachium voti reus proficiſcatur, ſeptem ibidem dies commoratus, quatuor templa, Deiparę virginis, D. Petri, ſacratarum fœminarum, Xenodochium ſupplicandi gratia intret, quotidie dona faciat, ab vniuerſis inferis ereptus, cœlo aſſeritur. Quadraginta piacularij conſtituti ſunt. Erat res tum noua, atque inaudita in Germania. Quamobrem ex Boiemia, vniuerſa Germania, frequens populus quotidiè coibat, ſexaginta millia hominum quotidie confluxiſſe in acta relatum eſt. Durarunt hæ nundinæ Eccleſiaſticæ à Martio per quinque continenter menſes, inuenta ſacra ter ſeptimana monſtrabantur. Eo anno Ioannes Calendis Octobris (mortua ſuperiore anno Catharina vxore, liberalitate in pauperes inſigni) egeſtate coactus, quòd ob probitatem excluſus gubernaculis ſperneretur, & omnis honos, atque vtilitas penes Stephanum, atque Fridericum foret, regiam Monachij, fauentibus ſibi ciuibus aduerſus fratres occupat. Moxque concilium Boiorum Monachium conuocatur. Ibi de diuiſione conſultatum quæ tandem eo pacto ex ſententia Friderici, qui aſtutior erat, facta eſt. Inferior Boiaria vniuerſa (præter eam quæ Bathauis addicta fuit regionem) longè fertilior, atque populoſior prima, Noricorũ Reichenthal, Traunſtain, Burckhuſium, Braunauu, Otinga, Troſtbergium, Ried, Vindeliciæ primæ Roſenhaim, ſecundæ Landshuta, Mosburgium, Arding, Ortenfeldè, Pfarkirchen, Piburg, Dorffen, Neomarckt, Rotenburgium, cum finitimis vicis Friderico traduntur. Ipſe ſe quotannis fratribus, octona aureolorum millia penſitaturum pollicitus eſt. Deinde Boiorum proceres primam Boiariam bifariam reliquis duobus fratrib. partiuntur: Stephanus Noricorũ vrbes Ratenburgium, Kitzpihel, Kopffſtain: Vindelicorũ Waſſerburgium, Schuuaben vicum, Burckhaim, Neoburgium, Rain, Fridberg, Aicha, Schrobenhauſen, Sueuiæ Laugingen, Hochſtadium, Vverd, Narciſcorum Angiloſtadiũ (vbi habitauit, & vnde cognomen cum prole ſortitus eſt) Stain, Freyſtat, Gaymershaim Weiden, Ioannes Tunicatum Vogburgium, Neoſtadium, item Pfaffenhofen, Mona-

Sigiſmundus rex Vngariæ.

Ioann. Galeatius dux Mediolanenſis appellatur.

Luitpoldus dux Auſtriæ cæſus ab Heluetiis.

Franciſcus Cararia.

Tt chium,

chium, Geyſenfeld, Mainburgium, Brennorum Aiblinga, & Tulluſium, Lycatiorum Belaunos, Landſperga, Schongia, Murnau: in Aquilonari Boiaria Rietenburgium, Hemmau, Lengfeld, Sulczpach, Suuandorff, Kalmuntz, Veldorff accepit. Hæcque diuiſio facta eſt vndecimo Calendas Decembris ab orbe ſeruato Anno 1392. Landshutæ Fridericus, & poſteri eius, Angiloſtadijs Stephanus, Monachij Ioannes abauus noſtrorum principum, habitarunt, ab illiſque ædibus cognomina accepere: Ioannis quarta iam ſoboles Boiaria potitur, cæterùm progenies defecit. Stephanus quarto poſt diuiſionem die Monachio egreditur, Angiloſtadium ſe confert. Monacenſes verò præſente Friderico in verba Ioannis iurant, vectigal vini perpetuò, quod tamen adhuc penditur, abrogant. Ciues, equiteſque Boiorum ſe priuilegia à maioribus data tutaturos, authoribus Ioanne ſecundo, Albertoque Abuſinæ patriæ meæ dynaſtis, conſpirant. Fridericus, & Ioannes clanculum excluſo Stephano paciſcuntur, tabuliſque cauent, defuncti abſque liberis maribus ſuperſtitem ex aſſe fore hæredem. Deinde Ioannes ferijs Brumalibus ad ſe ciues, equites, ſacerdotes Monachium accerſit, eoſdem in verba Erneſti, atque Wilhelmi filiorum ſuorum iurare iubet, nulli externo officium delegaturum, cenſu extraordinario, vectigalique Boios nunquam oneraturum, ſinè conſilio illorum nemini bellum indicturum promittit, facit illis ibidem vltrò coeundi copiam.

Strubinga cõflagrat. Sophia Boia Cæſaris vxor. Fridericus dux Boiorũ moritur.

Strubingenſium hoc anno vrbs duodeuiceſimo Calendas Iulij de cœlo tacta conflagrauit. Iiſdem diebus Fridericus Boiemiam intrat, Sophiam neptem ſuam filiam Ioannis eò deducit, Cæſariq; dat in manum. Confectiſq; nuptijs domum reuerſus, pridie Nonas Decembris Landshutæ moritur, relicto filio impubere Hainrico cum matre Magdalena Mediolanenſi, anno Chriſti 1393. Proximo deinceps Februario, ſacerdotes, ciues, equeſtris ordo Landshutæ concilium celebrant, ſacramenta Hainrico puero dicūt, fœdus quoq; ab ipſis ictum eſt, diplomata à principib. data, inſtituta maiorum, libertatē à patribus acceptam, tutandam eſſe tabulis cautum. Hainricus & tutores eius, atq; patrui Stephanus & Ioannes authores facti ſunt. Poſthæc Ioannes amicitiam atq; ſocietatē facit, inconſulto fratre ſuo cū Auſtriaca, Berchtoldo cancellario eorum epiſcopo Fruxinenſi, quem Bonifacius Salſburgenſi pontificatui præfecerat: verùm myſtæ Eberhardū de Neuhauſen elegerant, isq; Iuuauia potius, Benedicti tertij decimi Gallorum pontificis Max. rebus ſtuduit, Ludouicumq; Angiloſtadienſem Gallis affinitate coniunctum arctiſſimo amoris vinculo ſibi cōciliauit. Cæterùm Ioānes eodem temporis tractu Erneſto filio ſuo dat in matrimoniū Eliſabetham Bernabouis Mediolanēſis filiam, quinq; & ſeptuaginta ducatorū millia dos fuit. Stephanus quoque cum Eliſabetha filia ſua, & Ioanne filio epiſcopo Reginoburgenſi in Gallias proficiſcitur, illam Carolo ſexto regi Celtarum nuptum collocat. Interea filius eius Ludouicus Angiloſtadienſis copias cogit, Fruxinumque, quòd eius epiſcopus hoſtis Iuuauenſis amici ſui erat, atque ſe Salisburgenſem nominaret pontificem, occupare conatur. Erat ibi prætor Winmannus, is miniſtro vno conſcio, vrbem non adeò munitam, octauo Calendas Ianuarij noctu, quam natalem Chriſto ſeruatori habemus, & priuilegio celebramus, dum populus frequens in templo ſacrificat, tradere parat. Verùm indicio ad Berchtoldum epiſcopum delato, Ioannes dux Boiorum ex pacto Fruxinum præſidio firmat. Winmannus in vincula coniectus capitaliter punitur, comes eius membratim diſſectus, more patriæ proditorum punitur. Ludouicus igitur ſpe potiundi Fruxini fruſtratus, iram, atq; arma in Ioannem conuertit, eius oppidum Neoſtadium quinq; millia paſſuum à patria mea, octauo Idus Ianuarias veſperi de improuiſo aggreditur, ſagittariorum multitudine mœnia defenſoribus nudat, oppidum ciuibus compluribus occiſis expugnat, diripit: Friderici Kolneti locupletiſſimi, item aliorum pecunias, non numero, ſed galeis metitur, atque inter ſuos diuidit. Ingenti præda, quam carrucis impoſuit, potitus Angiloſtadiū reuertitur. Ioannes & Erneſtus, poſteaquam hoc accepere, cum exercitu Aichiam petunt, vrbem bis oppugnant, bis repulſi ſunt, exuſtis ibi molis, Fridbergam caſtra mouent, vrbe potiuntur. Sueuiam vicum prope Monachium diripiunt, igne concremant, arcemque obſidione claudunt. Eodem temporis tractu Baſaites Turcarum rex Mæſias Vngarici regni fines vaſtat, pater huius Amurathes primus Turcarum in Europam vocatus à diſsidentibus Græcia, traiecit, Græcorum ſeditionem aluit, debilitatos diſcordia oppreſsit: Thraciæ pleraque oppida pulſis Græcis in ditionem redegit. Inde huius filius reges Vngariæ primus armis laceſſere auſus eſt. Sigiſmundus rex Vgrorum furori Turcarum principio obſtaturus opem Gallorum, Germanorum omnium implorat. Ioannes filius Philippi Burgundi cum Francorum manu, atque cum Stephano Angiloſtadenſi in Boiariam contendit, Monacenſes, atque Angiloſtadenſes regulos in gratiam redigit. Inde Strubingam petit, vbi ab Alberto coniugis ſuæ fratre ſeptimo Calendas Decembris magnificè, regio apparatu excipitur. Multi proceres Boiorum nomina dant, ad Orientemque militatum proficiſcuntur. Rupertus quoque, qui & Pipinus, dux Boiorum, filius Ruperti præfecti prætorio Rheni eodem arma mouet, iiq; coniunctis

iunctis viribus in Strubingenſium ciuitate, in Pannonias Danubio nauigantes ad Sigiſmundum deuehuntur, atq; cum eo in Mæſia Nicopoli (quam noſtri Schiltauu vocãt) copias exponunt. Verùm à Turcis ingenti clade affecti ſunt. Sigiſmundus nauim nactus Bizantium aufugit. Ioannes Burgundus captus eſt, magnaq; pecunia redemptus, domum redire permiſſus. Piplnus impedimentis, ac pluribus amiſsis cum paucis fuga ſibi conſulentibus euaſit, egenus in Boiariam redijt, Ambergæ in paucis diebus animam exhalat, anno ab orbe ſeruato M. C C C. X C V. Cæteri omnes cæſi ſunt, pars aquis obruta, pars ſecuri percuſſi, pars prælio interijt. Ioannes Schilrbergerus tum puer, Monachio oppido Boiariæ ortus, captus, ob elegantiam formæ, ab filio Baſaitis ſeruatus, in aula Turcarumq; educatus, & victo Baſaite à Tamerlano rege Perſarum, arma victoris ſequutus eſt, & tandem mortuo Tamerlano in patriam poſtliminio reuerſus, à cubiculo Alberto æuo principum noſtrorum fuit. Iſtud prælium, & alia à ſe in Aſia viſa & geſta literarum memoriæ mandauit. Circa idem tempus Ioannes regulus Boiorum Monachij vita functus eſt, ſexto Idus Auguſti. anno Seruatoris noſtri milleſimo trecenteſimo nonageſimo ſeptimo, duos filios Erneſtum, atque Wilhelmum reliquit. qui ſimul maxima concordia Boiariæ quintam regionem adminiſtrarunt, nonnihil aduerſitatis à Ludouico Angiloſtadienſi perpeſſi ſunt. Quippe cum iuſſu huius, atque Stephani parentis eius proceres Boiorum, quique anno ſubſequenti Auguſto Monachij conueniſſent, in verba illorum iuraſſent. illiq; more gentis viciſſim ſe priuilegijs, decretis, legib. maiorum ſtaturos tabula cauiſſent: eodem tamen anno patricij Monachij à Ludouico Angiloſtadenſi, veluti maiore natu, ac legitimo hærede precibus, auro, pollicitis ineſcati, Wilhelmum, & Erneſtum cum vxore, atq; liberis concitato tumultu eijciunt, moxq; in vrbem Ludouicum accipiunt. Is ærario, tablinoq; vi effracto, inſtrumentis, gaza, ſupellectile, vrbe potitur. Deinde Pfaffenhnſium ad obſequium cogit. Exules Landshutam ad Hainricum, & Magdalenam matrem eius, quæ ſoror erat vxoris Erneſti, ſe conferunt, vbi eos tres annos exulaſſe reperio. Eadem tempeſtate Albertus Bathauus cœlebs, & abſque liberis, Chelami fato concedit, tertiodecimo Calendas Februarij. Poſt natum Chriſtum anno 1199. Corpus Strubingam deportatur, vbi in templo Carmelitarum, in adyto eius mauſoleum marmoreum monſtratur. Atque iſtius anni Septembri, Ioannes frater eius Leodienſium deſignatus pōtifex, à fratre Wilhelmo, legatus in Boiariam venit. Kal. Octobribus, conuentus, cenſumque Strubingentium vrbe agit: Boios ſuæ ditionis, ad vtramq; Danubij ripam adcolas, ſacramenta dicere iubet, legem Otonianam comprobat, Hainricum Nothafftum eius æui ſapientia, in pace, bello, fortitudine clariſſimum, præſidem imponit, cum Ludouico Angiloſtadienſi in Gallias Leodium reuertitur. Ludouicus ad ſororem reginam Franciæ, cum antea à Monacenſibus vectigal emulſiſſet proficiſcitur. Vbi à rege Franciæ, Conſtantiarum Celticæ Galliæ præfectura (quam Mortaniæ, ſiue moritonij, in Nordomannia Comitatum vocant) donatus eſt: Annam Borboniam vxorem ducit, vnde Ludouicum Gibboſum genuit. Ea mortua Catharinam Alaſonam, ſororem Carolæ reginæ Cypri, connubio ſibi iungit. Ambas in Gallia amiſit, Luteriæque in templo Dominicanorum cum liberis condidit, ſolum Ludouicum ſecum in Germaniam abduxit. Eiuſdem æui ſpacio, Anno orbe ab inferis liberato, 1400. Tres archimyſtæ Germaniæ, qui in Gallia habitant, dignitatem Wenceslao abrogant, Rupertum præfectum prætorio Rheni, Boiorum legatum, pronepotē ex fratre Imp. Ludouici quarti Cæſaris Auguſti, rebus imponunt. Iſque Septembri in Boiariam Reginoburgium ſe contulit. Vbi expeditionem Italicam meditatur, delectus agit, copias cogit: poſteaquàm paratum ſe ad eam rem videt, arma in Italiam mouet, cum eo Stephanus Angiloſtadienſis, Erneſtus Auſtriacus, abauus Imp. Caroli Maximi Auguſti, & Ferdinandi Auſtriæ reguli (qui de eo die, quo hæc ſcripſi, Angiloſtadium Auſtriam petiturus, venit) proficiſcuntur. Sed à Ioanne Galeacio Mediolanenſi, & à cæteris, qui nondum à Wenceslao defecerant, profligari, domum cum ignominia redire coguntur. Sub idem tempus Landshutæ templum diui Iudoci cum ſacris conflagrauit. Monachij Anger templum Virginum V. Idus Octobris, hora ſecunda corruit, refectum eſt quadriennio, mille libræ ſignatæ pecuniæ duodecies expenſæ ſunt. Hainricus tum Landshutenſis, Erneſtus atque Vvilhelmus fratres infeſto exercitu coactis vndique ex Boiaria ſecunda copijs Monachium contendunt, caſtra in loco quam Gaſteig vocant, faciunt. Deinde vrbem obſidione claudunt, plebes correptis armis, effractis portis, parte mœnium iuxta portam Schiueram, vbi Leo adhuc pictus eſt, (vt morte Hieronicarum introirent duces) diſiecta, principes in vrbem cum exercitu recipiunt. Nondum enim foſſa, pomerióve munita erat. Senatus, authores defectionis diffugiunt, pars fimo tecti, pars ſacerdotalibus veſtibus euaſere. Cæteri capti, in vincula coniecti ſunt. Hainricus Dryner, Conradus Stromair, Vlricus Implar, & Fridericus Haidfog, capitali ſupplicio adfecti, alijs clementia principum ignouit. Ad luendum tamen parricidium, collo funem inſertum, per annum ferre iuſſi ſunt, Neoſtadium Hainrico, quòd copijs pe-

Ioannes Schiltberger, poſtliraini o imp. tria vidit, Tamerlani Vrionis rum fuit.

Albertus Bathauus cœlebs vita excedit.

Comitatus Mortania. Ludouicus Annã Borboniam vxorē ducit. Vuĕcesslaus. Imperio abdicatur. Rupertus Boius Imperator ſalutatur.

Templum D. Iudoci conflagrauit. Anger virginũ templũ corruit. Monachium recipitur à ducibus Boiorum.

Magdalena mater Henrici moritur. Bonifacius obijt.

Innocentius VII. P. M. Gregorius 14.3.P.

cunia iuuiſſet fratres, traditur. Moritur per idem tempus Magdalena Mediolanenſis mater Hainrici, ſextodecimo Calendas Auguſti, Anno Chriſti 1404. Quo anno Bonifacius nonus Romæ obijt, ſufficitur illi Innocentius ſeptimus. Is pulſus Roma, à Ladislao rêge Campaniæ Viterbium commigrat, inde Romam reuocatus, altero Pontificatus anno decedit. Gregorius quartus decimus regno eccleſiæ, ea lege imponitur, vt

Ladislaus Romam occupat.

rurſus vltrò cedat, ſi Benedictus tertiusdecimus ſe abdicarit. Cumque duo pontifices Maximi conueniſſent, nec vt polliciti fuerant, magiſtratu abirent, ſed gregi Chriſtiano illuderent, flamines ab ipſis deficiunt, Piſæ coëunt. Inter hæc Ladislaus rex Apuliæ reuerſus, Romam occupat. Dum autem talia in Italia fiunt, in Boiaria ciuilis tumultus Landshutæ oritur. Hainricus impubis vtrumque parentem amiſerat, ætasque adhuc immatura Imperio à Caſpare Fraunhofer, Eraſmo Preyſinger, Ioanne Clotner, Sigiſmundo Affentaler, & Georgio Ahamer gubernatur. Dux Stephanus Angiloſtadienſis titulotenus primarius tutor nuncupabatur. Omnes magiſtratus & præfecturæ oppigneratæ erant: Nemo populo, atque Reipublicæ; omnes ſibi conſulebant: penes paucos opes, imperia, pecunia erant, ærarium compilabatur, fiſci peculatus fiebat. Hainricus ad egeſtatem redigebatur. Cum ære alieno premeretur, ſuadentibus purpuratis, quos commemoraui, onerare tributo ciues decreuit. Ciues contumacius, freti inſtitutis, & legibus maiorum, libertateque auita, à Friderico quoque parente Hainrici ſeruata, reluctantur, purpuratorum credulitatem obijciunt, auaritiam prætorum exprobrant, ætatem Hainrici miſerantur, non tam ab eo, quam à conſultoribus eius, ad Cæſarem denique prouocant.

Tumultus ciuilis Landshutæ oritur.

Iuuenis huiuſcemodi ſuorum (vt nobilitas interpretabatur) rebellione irritatus; quatuor ex ſenatoribus, ciuium, Fridericum Pelchinger, Martinum ab Aſch, Leonardum Ketner, Ioannem Mosburger, qui duces multitudinis videbantur, proſcribit, in exilium agit, bona eorum infiſcat. Cæteri quidem ſupra ſenatorum metu pœnarum territi, acquieſcunt, iram & dolorem diſsimulant. Verum clanculum coëunt, & conſultant, & vindictam de proceribus, qui pueritia principis abutebantur, ſumere ſtatuunt: ad exules nuncios mittunt, redire occultè ad domum, ad liberos, ad coniuges iubent, operam ſuam offerunt.

Theodoricus Rackel.

Dieque conſtituto, noctu illi ad portam veniunt, Theodorici Rackhel auxilio, cuius ædes mœnibus hærebant, per vallum, murum peruadunt: In vrbem, domumque Rackelianam penetrant. Confeſtim Senatus intempeſta nocte ibi frequens coit, eos qui omnia ſua vtilitate metiebantur, & principi dominabantur, peculatum committebant, in vincula conijcere, vt rationem redderet, alios tutores, fidos bono publico, ciuium ſtudioſos dare deliberant. Sed in omni re fortuna plurimũ momenti habet,

Vlricus Ebran.

vxorem Rackelij, Vlricus Ebran eques Boius adamabat, iſque eadem penitus hora forte fortuna (vti ſuus mos erat) ad amicam viam adfectabat. Mulier prius ſilentij fide exacta amatori rem pandit, ad cœnaculum, vbi ciues conſiſtebant eundem deducit. Is abſque cunctatione ad regiam properat, facinus indignum ſe comperiſſe clamitans, Georgio Ahamero præfecto aulæ, Sigiſmundo Affentalero, quæ viderit atque audierit, nunciat: illi quoque continuò rem exaggerantes, ad Hainricum deferunt, periculum imminens aperiunt. Ciues in necem principis conſpiraſſe, exules in vrbem admiſiſſe, omnes ni occuparentur, in armis fore, grande periculum eſſe docent. Aulici mox

Tumultus

excitantur, arma ſumunt, de improuiſo in ciues impetum faciunt. Miſerandus oritur tumultus, multi per mœnia euadunt, complures latebris ſe condunt, pars capti, luminibus orbati, pars cum vxoribus & liberis in exilium acti ſunt, bona omnia infiſcata, Leutgebium, aliosque more maiorum pœnas dediſſe, adhuc memoriæ mandatum eſt: tertio die antè Paſchalia factum eſſe, eiusque rei poſteà Hainricum ſemper, cum gemitu meminiſſe, fama iactitari ſolet. Benè & ſapienter Alexander ille Magnus apud Quintum Curtium, Regum clementia (inquit) non in ipſorum modò, ſed etiam illorũ, qui parent, ingenijs ſita eſt, obſequio mitigantur imperia: vbi verò reuerentia exceſsit animis, & ſumma imis confundimus, vi opus eſt, vt vim repellamus. Id veriſsimum eſſe, docet quod eodem anno Leodienſibus quoque euenit, Qui Ioannem Boium pontificem ſuum deſignatum, quòd ſacra facere, rem diuinam procurare detrectaret, Traiecti Moſæ obſidione claudunt. Wilhelmus frater Ioannis, & ſororis eius maritus Ioannes Burgundus copias iungunt, obſeſſo auxilio veniunt, ſexdecim amplius millibus Leodienſium occiſis. Idibus Septembris Anno Chriſti 1408. Vrbem atque Ioannem obſidione liberant.

Ioannes Leodienſium epiſcopus obſidetur

Nuncio huius victoriæ in Franciam delato, Carolus ſextus Galliæ rector inſolentiam Burgundi metuens, Lutecia, quæ rebus illius ſtudebat, cum vxore Eliſabetha Angiloſtadio oppido Boiariæ orta, & liberis excedit, Turonos ſe confert. Nec fefellit. Sextum opinio, Ioannes victorem exercitum in Gallias ducere moliebatur. Wilhelmus vtrique affinitate coniunctiſsimus, intercedit, Wilhelmi ſoror Ioanni, huius ſoror vtraque Margarita dicta, Wilhelmo, & Iacoba vnica filia Wilhelmi, Ioannis filio regis Galliarum nupta erat. Quin etiam regina, Stephani, patruelis Wilhelmi, filia erat. Proneptis autem Imp. Ludouici quarti Cæſaris Auguſti fuit. Wilhelmus igitur

vitrò.

vltrò, citroque miſsis oratoribus, ducem atque regem in gratiam redigit, principesque in vrbe Carnuntum, quæ regio totius Galliæ media habetur, conueniunt, de ſummis rebus colloquuntur: pacem iuriſiurandi religione fœciale, atque patre patrato Wilhelmo Boio ſanciunt, fœdus feriunt. Per idem tempus duo pontificatui maximo incubabant. Cum crearentur vterque ad omnia ſe deſcendere paratum, atque omnia pati Reipublicæ Chriſtianæ cauſa, promiſerat, iureque iurando cauerant vt coirent, atque per colloquium controuerſia huiuſcemodi componeretur. Verùm auidiſsimi honoris tergiuerſantur, populo Chriſtiano illudunt. Flamines igitur ab vtriſque deficiunt, Piſæ conuentus agunt, vtrique diras, inferiasque dicunt, atq; dignitatem abrogant, Alexandrum quintum ouili Romano imponunt. Is Ludouici Andium regulo, aduerſus Ladislaum Vgrum, multorum periculo, regnum Neapolitanum tradit. Præterea Rupertus Cæſar, qui rebus Gregorij duodecimum verum paſtorem decernit eſſe Chriſtiani gregis, Alexandrum veluti ſuppoſititium reijcit. Rurſus tumultum in Germania maximum, factus atque ambitio huiuſcemodi paſtorum excitat.

Tumultus in Germania.

Rupertus & filij eius Gregoriani erant, Mogontinus archimyſtes, Albertus à Stauff Reginoburgenſis pontifex, Alexandro ſtudebant, Ioannes Chattus partium duodecimi, iuſſu Cęſaris, & filiorum eius Ambergæ apud Nariſcos, & finitimis oppidis, ſacrificia publica, priuata procurat, poſthabito epiſcopo Reginoburgenſi, ſacerdotes ſufficit. Idem fit in Mogontina diœceſi. Iiſdemq; diebus cum latius flamma diſcordiæ pernicioſæ proſerperet, Alexander atque Rupertus Cæſar naturæ concedunt, Anno ab orbe ſeruato milleſimo quadringenteſimo decimo. Curiati principes Francofordiæ Cæſarea comitia habent, Mogontinus atque Agrippinenſis archimyſtæ Iudocum Brandoburgenſis, atq; Morauici limitis præfectum, filium Ioannis: Teucrorum verò pontifex, & Ludouicus præfectus prætorio Rheni filius Ruperti Cæſaris, Sigiſmundum regem Vgrorum, rebus imponunt, fuere itaque ea tempeſtate tres Cæſares Wenceslaus rex Boiemiæ, frater eius Sigiſmundus rex Vngariæ, & horum patruelis Iudocus.

Cæſares III. Papæ III.

Omnes pronepotes D. N. Imperatoris Hainrici ſeptimi Cæſaris Auguſti. Item tres pontificatu maximo lethali ambitu diſceptabant. In tantoque rerum omnium tumultu, in Boiemia Ioannes Huſs (id eſt Anſer) Theologus, cum Hieronymo, alijsque collegis, hinc occaſione licentiæ arrepta, fretus familiaritate, & opibus Sophiæ reginæ ex Boiariæ regulis oriundæ, cui à ſacro piaculario erat, in auaritiam, faſtum, libidinem, communia mala ſacerdotum, quæ in prouerbium vulgò venerant, & adhuc ſunt, grauiter inuidioſeque publicè concionatur, vitia carpit, ſcelera arguit: nec à pontificibus Maximis linguam proteruam, petulantemque abſtinet, maledicta in eos congerit, Antichriſtos nuncupat.

Ioannes Huſs. Hieronymus Pragenſis.

Eoſdemque Cæſari ſicut cæteros Chriſtianos, ac epiſcopos ſubijcit: Rerum fluxarum, atque caducarum curam ſacerdotibus omninò adimit: Omnem adminiſtrationem ad Prophanos relegat, pleraque huiuſcemodi fauente regina, equeſtrique ordine licenter, ſiue vt ipſe putauit, liberè diſſeruit. Circa idem tempus Iudocus dum Francofordiam petere parat, abſque liberis moritur, Brunnæ in templo Auguſtinianorum ſepelitur, Brandoburgium ad Sigiſmundum, Morauia ad Wenceslaum redit.

Iudocus moritur.

Et Francofordiæ rurſus Septemuiri coëunt, Sigiſmundum denuò Cæſarem conſalutant. Romæ Alexandro defuncto Ioannes tertius ac viceſimus ſufficitur. Arma in Ladislaum Campaniæ regem mouet, copias eius profligat.

Ioannes 23. P. M.

Ladislaus recuperatis viribus Romam infeſto exercitu contendit, vrbe potitur, primarius ſacerdos fuga ſibi conſulit, Florentiam commigrat. Eodem temporis tractu Hainricus quintusdecimus Landshutenſis tetrarches Boiorum, ex intima Germania reuertitur, vbi octo annos apud ſacratos Teutonum equites ſtipendia fecit, aduerſusque Lituanos, Polonos, contra Ladislaum Poloniæ, eius patruelem Vitoldum Lituanorum rectorem in Sarmatia (vbi millia hominum centum, atque vndeſexaginta cæſa fuiſſe Idibus Iulij in faſtos relatum reperio) continenter tot annis meruit.

Hainricus 15. dux Boiorum.

Quippe grandem pecuniam debebat, impubis parentes amiſerat, omnes præfecturæ ſe puero à tutoribus abalienatæ fuerant. Vbi igitur ex ephebis exceſsit, purpuratorum gregem exauthorat: egeſtate, ac penuria coactus ad ſinum Codanum, Venedumque, militatum longiſſimè proficiſcitur. Adminiſtrationem in ſacerdotem quendam, cuius nomen excidit, parcum rei familiaris diligentiſsimum relegat. Iſque interea dum abeſt Hainricus, obligata, oppignerata redemit, æs alienum diſſoluit, vectigalia annua, item impendia in libellos, qui adhuc monſtrantur, redegit. Hainricus autem nono anno domum reuerſus, Margaritham Auſtriacam filiam Alberti quarti, & quinti, qui Imperatoris Sigiſmundi gener fuit, & rerum potitus eſt, ſororem vxorem duxit, rei familiaris ſtudioſiſſimus eſſe cœpit: diuitias ingentes comparauit, diuitis cognomen quod ad poſteros tranſmiſit conſecutus eſt. Ciuilitate ſumma, atque popularitate alios principes ſuperauit. Primum principalium eius operum fuit, ſupplices audire, popularium quorumlibet cauſas accuratè cognoſcere, celeriterq; reſponſa reddere, & ius dicere. Quemlibet cui quidpiam rei in aula eſſe ſuſpicabatur, vltrò rogabat, vltrò ad communionem

Hainricus dux diues dictus, cum dotes, & ingenium.

Tt 3 ſermonis

ſermonis prouocabat, & de quo vellet diceret, vltrò adhortabatur, pecuniam, quam candidati (vti fieri ſolet) cum ſuffragatoribus ſuis pepigerant, ipſe huiuſcemodi prudentia, atque opera intercipiebat. Nimium ad rem attentus fuiſſe, ceruorum greges periculo incolarum, ſepibus excitis, adempto inſuper canum præſidio pauiſſe notatur, pacis tamen ſtudioſiſſimus fuit. Omnes regionis ſuæ angulos à latrocinij metu ſeruauit immunes. Ne lupis quidem (ita equites Germani cauillabantur) impunè graſſari licuit, quin mox laqueo ſuſpenderentur. Negotiatores vbi eius terram (quam Roſogardam, hoc eſt Roſarum hortum nuncupabant) adtigerant, ſe in vado eſſe, atque portu nauigare dictitabant.

Boiaria Roſengart dicta

Angli in Gallia debacchantur.

In Gallia eodem tempore Anglij vbique debacchantur, maximam Franciæ occidentalis partem obtinebant. Carolus ſextus rex Francus nonnunquam mentis alienatæ valetudine laborabat. Quamobrem duæ ſectæ rem Gallicanam dilacerabant, Aureliana atque Burgundiana: huius caput Ioannes Burgundionum, illius Carolus Aurelianorum regulus, vterque regis patruelis erat. Rex & Regina, frater eius Ludouicus Angiloſtadienſis, qui tum, vt dixi, in Gallijs habitabat, atque adeò omnes purpurati, item Delphinus, ita ſucceſſorem & hæredem regiæ maieſtaris nuncupant, Aurelianis rebus ſtudebant. Lutetia Pariſiorum caput regni ad partes Burgundionum prouenerat.

Petrus Eſar.

Petrus Eſarus Pariſiorum prætor, in ſocietatem lanijs Pariſianis, quòd ſanguinarij eſſent ſoli arma ferrent, accitis, authore Burgundo ciues Aureliano fauentes, locupletiſſimum quemque in vincula coniicit. Deinde bonis eorum publicatis, in crucem agit. Carolus Aurelianus vltum ſuos pergit, Ioannes quoque Burgundus aduolat, vterque cum infeſto interroque exercitu Lutetiani contendit, Burgundus in vrbem recipitur: isque Carolum regem cum vxore, liberis Delphino, & Ludouico Angiloſtadienſi, & cætero famulitio aulico in poteſtatem redigit legesque dat regi.

Delphinus opem Burgundi implorat.

Lanij quoque eo authore, diſſimulatione tamen, concitato tumultu in aulam irrumpunt, purpuratos omnes quorum quidem nomina ſcripta habebant, in quibus & Ludouicus Boius, frater reginæ erat, capiunt, ad ſupplicia depoſcunt, in vincula coniciunt. Delphinus fidem atque opem Burgundi implorat. Atque hic quoſdam, quemadmodum libuit lanijs, ad ſe receptos in ſuas ædes deducit. Poſthæc Delphino clanculum euocante, Aurelianus atque dux Burbonius ſocer Ludouici Angiloſtadienſis in vrbem cum exercitu admittuntur. Burgundus domum in Germaniam inferiorem cedit. Lanij omnes in caſtella, quæ Burgundo parebant, diffugiunt, Eſarus ſuperior ſecuri percutitur.

Eſarus decollatur.

Carolus arma in Burgundum mouet.

Ludouicus Boius, item alij ab imminente nece eripiuntur, factum id anno Chriſti milleſimo quartocenteſimodecimotertio, die Lunæ antè Vrbani feſtum. Carolus ſubinde rex arma in Burgundum mouet, Attrebatium ciuitatem Metacum [illegible] Picardiorum regione finitimam Ambianorum Samarobrigæ, Tornacenſibus, Cameraceſibus [illegible]. Wilhelmus dux Boius Bathauiæ, Hannoniæ regulus, vtriſque ſicuti di[illegible] ſanguine, & affinitate iunctus, Margarita coniunx eius ſoror Burgundi, caduceatores intercedunt, diſſidentes in gratiam redigunt, rex ſoluta obſidione Lutetiam Pariſiorum redit. Eodem anno Stephanus Angiloſtadienſis, pater reginæ profectus in Boiemiam, proceres, regem, vrbes reconciliat, in Boiariam reuerſus, Schonenfeldij apud Lycaſios moritur, ibidem ſepelitur die Lunæ ante Michaëlis feſtum. Ludouicus nuncio de morte patris accepto, in Boiariam redire parat, ſoror eius Francorum regina filium maximum natu, inſtructum gaza regia, & ſupellectile, comite Duce Aureliano cum fratre, in Germaniam clanculum dimittere decreuit. Burgundus vbi id reſciuit, Delphinum intercepit, atque reduxit.

[illegible]dia in Boiaria.

Ludouicus potitus opibus [illegible], domum reuertitur, ſigna ſacra, ſimulacra diuorum, precioſæ artis, aurea, gemmata, Deiparam virginem, Dionyſios, Catharinam, Georgium, Quinque cruces, Ioannem Baptiſtam, Ioannem Euangeliſtam, Michaëlem, Barbaram, Philippum, Petrum, Carolum Magnum, item pleraque alia, quæ Germania clenodia vocat, vulgus Boiorum duodecim nuncios, præterea diademata, vaſa, gutturnia, cantharos, malluuia, pateras, lances, patinas, circulos, pocula, coclearia aurea & huiuſcemodi: inſuper, torques annullos, vniones, adamantas, ſaphiros, ſmaragdos, carbunculos, alias gemmas, Gallici luxus oſtentationem, ſecum attulit Angiloſtadium: vbi adhuc atque Otingæ pars tanquam ſacra ſeruantur, atque monſtrantur, partem tamen maximam, præfectus prætorio Rheni bello Boiarico, quod cum parente principum noſtrorum geſsit, occupauit. Commentarius in membranis ſcriptus Angiloſtadij extat, vbi huiuſcemodi ſigna, aurum, gemmæ, pecunia ſignata. Illorum numerus pondera precium recenſentur, quæ hic ſcrupuloſius referre alienum eſſe duxi. Ipſè Ludouicus fatetur ingenuè, partim ſcelere parta, fraude, dolo, vi intercepta, partim ſibi à Carolo ſexto rege Francorum, regina Eliſabetha ſorore ſua, donata eſſe, ſe quoque auarè multa feciſſe fatetur.

Puella biceps in Boiaria naſcitur.

Circa idem tempus biceps puella in Boiaria Aquilonari inter Danubium, atque Alemannum amnes in Sanderſdorff nono Calendas Aprilis nata eſt, in mola pagi, quæ & quaterna brachia, totidem manus, pedes habuit. Viennæ tum atque Norinbergæ Scoti exacti, templa indigenis tradita. In Boiaria Noricorum,

Ioannes

Ioannes Kuchler cum vxore Catharina Matichouiæ, vbi quondam regum Boiariæ prætorium fuiſſe vetuſta indicant diplomata, collegium myſtis Auguſtinianis inſtituit. Ar in ora Oeni, Romlauu mendicantibus Aurelianis, Georgius de Frauuberg ędem dedicauit. Sub idem tempus, Veneti in Italia ad Imperatorias vrbeis auaras manus extendunt, Veronam, Vicentiam, aliaſque ciuitates occupant, Brunorium, Frignandum, Paulum, Bartholomæum, Nicodemum fratres, Scalis, illarum vrbium patronos à Cæſaribus impoſitos, Italiæ finibus exigunt. Ipſi in Boiariam migrant, vbi eorum poſteri adhuc habitant: Eorum monumentum Reginoburgij in veteri æde extat. Nicodemus mortuo Hermanno Artobergenſi, Fruxinenſi epiſcopo, à pontifice Romano & Hainrico Landshutenſi, epiſcopus imponitur, Fruxinoque Ioanne Grunuualder Theologo, notho Ioannis Monacenſis reguli Boiorum, quem myſtæ legerant, cædente, potitur. Beatricem ſororem nuptum dat Wilhelmo Sueuo Otingenſium dynaſtæ. Deiparæ virginis ſimulachrum Græco epigrammate inſcriptum, ſuo templo donauit. Porro Imperator Sigiſmundus eadem tempeſtate, Venetis, Mediolanenſibusque bellum indicit, cum Vgrorum duntaxat manu fines illorum inuadit, pleraque caſtella in ditionē redigit. Teutonum principes, edicto ſocia arma ſecum aduerſus hoſteis Reipublicæ iungere imperat. Ne vnusquidem paruit. Quamobrem Cæſar omiſſo tumultu bellico, ad pacis ſtudium animum adplicat. Ioannem pontificem maximum adpellat, vt multorum capitum bellua è templo dei tollatur, Conſtantiam Rhetiarum quondam, nunc verò Sueuiæ vrbem, totius orbis Chriſtiani optimateis literis euocat. Ibidem igitur Calendas Nouembribus Anno Chriſtianæ libertatis 1414. Eccleſiæ latinæ frequentiſſimus ſenatus vndique coit, populus Chriſtianus in quinque curias diuiſus eſt, Italicam, Hiſpaniam, Germaniam, Gallicanam, Anglicam. Ex quaque tribu ſex ſuffragijs delecti, penes quos foret arbitrium decernendi atq; cognoſcendi curialium conſilia, cauſasq;, & ad collegas referendi poteſtas. Ioannes tertius atq; viceſimus excoriat⁹ eſt. Gregorius XII. vltrò ſe abdicauit. Benedictus XIII. mordicus dignitatem, quoad vixit (antiquis victu, & veſtitu parco ac parabili contentis onus ſine emolumento erat, ideò detrectabant) retinuit. Idcirco à patribus conſcriptis, per omnium ſacerdotum religiones deuotus, execratus eſt. Ioannes quoq; quanto de faſtigio deciſſet conſiderās, ope Friderici Auſtriaci Atheſini fugam init, Schaffhuſium, deinde Friburgum, Briſacūq; Priſcorum vrbes petit. Sigiſmundus Fridericum caſtellis, quæ in Rhetia, Sueuia, Gallia poſſidebat mulctat. Suitones Cæſaris iuſſu finitimas regiones occupant, & adhuc poſſident. Friderico itaq; ad obſequium vi redacto, Ioannes ex fuga retractus, Conſtantiam deducitur, tribu ſacerdotum ex Conſilij decreto mouetur, inde in vincula coijcitur, Cæſari deditur. Ab eo Ludouico præfecto prætorio Rheni regulo Boiorum traditur, captiuus Haidelbergam deducitur. Inde ab Ottone fratre Ludouici, itidem Boiorum præſide Manhaimium transfertur, arcta cuſtodia ſeruatur. Poſthæc millibus drachmarum auri quadraginta Martino quinto ſucceſſori ſuo venundatur, Florentiamque deductus, è medio ſublatus, nuſquam comparauit, nono Calendas Ianuarias. Hocq; epigrammate dodecaſticho ſe de fortuna, vt perhibent, vindicauit.

Ioannes Kuchler.
Matichofen monaſt.
Romſauu monaſt.
Veneti Cæſarianam ditionem occupant.
Ioan. Grunuualder theologus.
Imperator Sigiſmundus [illegible] Venetis bellū indicit.
Eccleſia Latina ſenatus coit Conſtantiæ. ſe concilium celebratur anno 1414.
Ioānes Pont. M. deponitur.

Qui modò ſummus eram, gaudens de nomine præſul,
Triſtis, & abiectus nunc mea fata gemo.
Excelſus ſolio nuper verſabar in alto,
Cunctaq; gens pedibus oſcula prona dabat.
Nunc ego pœnarum fundo deuoluor in imo,
Et vultum informem quemq; videre piget.
Omnibus è terris, aurum mihi ſponte ferebant,
Sed nec Gaza iuuat, nec quis amicus adeſt.
Sic variat fortuna vices, aduerſa ſecundis
Subdit, & ambiguo numine ludit atrox.
Cedat in exemplum cunctis, quos gloria tollit,
Vertice de ſummo mox ego Papa ruo.

Iiſdem diebus Ioannes, & Hieronymus Huſſij crimine irreligioſitatis condemnati more maiorum comburuntur. Boiemi duce Iano de Troſenauu (quem Ziſcum, id eſt cæcum, quòd luſcus foret nuncupant) templa, cœnobia, collegia, amplius quingenta atque quinquaginta, ſubſcribente Conrado archiepiſcopo Pragenſi, inuadunt, diripiunt, incendunt: monachos, ſacerdotes, myſtas, item flaminicas, & ſacerdotiſſas contrucidant, in ignemque conijciunt. In Boiaria Reginoburgij quoque Vlricus de Vahendres, & Hainricus Ratgeb, ſacerdotes vrbis, quòd Huſſios veritatis aſſertores fuiſſe, vitia duntaxat faſtuoſorum flaminum, pontificumque increpaſſe, iniuriaque adfectos eſſe, publicè concionarentur, prouocantes ad tribunal Chriſti, igne concremati

Io. Huſſ cōburitur.
Ioan. Ziſcus mortē Huſſij & Hieronymi vindicat.

Tt 4 ſunt.

Ioannes de Stauff. bellū indicunt Reginoburgenſes.

ſunt. Eadem tempeſtate ciues Reginoburgenſes Ioanni de Stauff (ſicuti ferè inimici capitales ſunt equites, atque ciues in Germania) bellum indicunt, Ehrnfelſium Paſchalibus obſident, tertia die expugnant, Theodericum patruum Ioannis captiuum in vrbem abducunt. Boiorum quoque duces, licet patrueles forent, tamen ob Boiariam

Boiorum duces ob Boiariam tumultuantur.

haud integra fide inter parentes diuiſam, tumultuari cœperunt, cui diſcordiæ feneſtram aperuere equites quidam Boiorum, nempe hi Caſpar Tortinger, Wilhelmus eiuſdem familiæ à Barthopago, Ioannes & Orthulphus Laimingeri, Georgius Fraunberger ab Hohenburg, Sigismundus Fraunberger, Ludouicus Pentzenauer, Wilhelmus Mæxelrainer, Eraſmus Geskircher, Wilhelmus Gamerberger, Georgius & Wernhērus de Waldeck, fœdus faciunt, ſe legem Otonianam, cætera priuilegia à principibus Boiorum data, atque empta tutaturos coniurant, alios equites, item ciues Boiariæ vniuerſæ ſibi

Ludouicus Angiloſtadienſis (vulgò barbatus) affinitate Francorum fretus contra Boiariæ principes fuit.

conciliare, ad partes trahere connituntur. Ludouicus Angiloſtadienſis (quem Bardum, hoc eſt Barbatum vulgò nuncupant) vt ſummæ popularitatis erga ciues quidem, atque comites, ita quod maximus natu foret, fretusque affinitate Francorum, confiſus quòd multa vidiſſet, prudentia inſolentiſsimus, aduerſus cæteros principes Boiariæ patrueles ſuos, item alios finitimos fuit, vniuerſos præ ſe contemnebat, hunc ſubditiuum, illum nouum cognominabat alium imperitiæ notabat. Atque is tum Conſtantiæ Hain-

Idem Hainrico Landshutenſi diem dicit.

rico Landshutenſi diem dicit, in ius ad Cæſarem trahit, fraudem ſibi factam in diuiſione Boiariæ conqueritur, dena milla drachmarum auri annuū tributum per quatuor, atq; viginti annos nunquam ſibi penſitata repetit. Docet inferiorem Boiariam longè locupletiorem prima eſſe, illam tamen ab Hainrico occupari. Hanc inter ſe, atq; Erneſtum & Wilhelmum patrueles ſuos, diuiſam haud æquo iure eſſe commemorat: præterea Hainricum, qui Georgium de Gundelfing graſſatorem, hoſtem patriæ in Wolfſtain, vnde crebris incurſationibus vicinos infeſtaret collocaſſet. Violatorem pacis nuncupat, peculatus, furti, latrocinijq́ue poſtulat, fidem atque authoritatem Cæſaris, & Senatus Chriſtiani aduerſus latronum propugnatorem implorat. Hainricus diſsimulata ira, ſpacium deliberandi petit, & impetrat, domum ſe proripit, arma clam induit. Ludouicum neci deſtinat. Eundem cum cohorte puerorum nobiliūm cæteris comitibus adhuc [illegible] è conuiuio, ex ædibus Georgij ab Hohenloe epiſcopi Bathauenſis, & [illegible] myſtæ Strigonienſis, vbi cum Cæſare pranſitarat, redeuntem, de improuiſo ſtri-

Ludouicus Barbatus ab Hainrico vulneratur. Tumultus oritur. Hainricus tumultu euadit in Boiariam. Cæſar iudiciū de facto Hainrici differt.

cto enſe, duodecimo Calendas Nouembris Anno æræ noſtræ 1417. inuadit, Ludouicus quidem illi enſem è manibus corripit. cæterùm à comitibus illius vulneribus quatuor ſauciatus, equo delabitur: Mox Hainricus ratus eum interemptum eſſe, fugam capeſſit, vrbe excedit, Ludouicus domum defertur. Vbi hæc diuulgata ſunt, fit tumultus, Ad arma, arma ingeminatur. Guntherus à Schuuartzenburg prætor Cæſarius, Imperatore Sigiſmundo ſubſequente cum copijs, Hainricum perſequitur. Verùm Hainricus ope Conradi ab Reuſchach, & Georgij à Burgauu, & aliorum quorundam Sueuorum, incolumis cum ſuis in Boiariam euadit, Cæſar in vrbem redit, vocata concione, quid fieri placeat, rogat. Tota concio exclamat, Hainricum violatorem pacis Chriſtianæ, Reipublicæ hoſtem, crimine læſæ maieſtatis reum, condemnandum, proſcribendum eſſe vociferatur: ſcelus tam atrox more maiorum vindicandum cenſet. Cæſaris igitur pro tribunali ſedentis, atque abdicaturi Boiariam Hainrico, eidemque diras dicturi, Fridericus vrbis Norinburgenſis præfectus (cui ſoror Hainrici nupta erat, & quem eodem anno Paſchalibus Brandoburgenſi principatu Sigiſmundus auxerat) pedibus accidit, obſecrat, obteſtatur, vt ferre ſententiam ſuperſedeat, donec Ludouicus, aut reſtituta ſalute conualeſcat, aut fato concedat. Annuit poſtulatis princeps Romanus, iudicium tum dilatum. Interea inuidia, quæ ex tam atroci facinore orta erat, temporis ſpacio lenita eſt. Commiſeratio, & animi vis atque adfectus elanguere occupatis Cæſare & concilio

Otto Columna Martinus V P. M. renunciatur.

alijs rebus. Quippe in paucis pòſt diebus, tertio Idus Nouembris, Otto columna Romanus, regno eccleſiæ repudiatis tribus, imponitur, Martinus quintus nuncupatur. Et dum is à Cæſare, & Friderico ſuperiore ad templum Auguſtale deducitur, Angiloſtadienſis regulus erumpit, ab equo deſilit, ſupplex pontificis pedibus accidit, ius æquumq́ue poſtulat, fidem curamq́; communis terrarum paſtoris implorat, Hainricum furti, parricidij, cædis accuſat. Martinus ſupplicanti benè ominatur, deinde ad templum procedit,

Ludouicus Barbatus à Cæſare ius implorab. & Hainricū ſcelerum accuſat.

Ludouicus iuſſu Cæſaris domum abit. In ſequenti anno Decimo Calendas Maij, Monachium regia Boiorum ciuitas arſit: Maxima pars vrbis, duæque regiones, quas Thalam, atque Grackenauu vocant, conflagrarunt. Eodem die atque anno, Concilium quod omnium celeberrimum extitit, ſoluitur, poſteaquam per tres continenter annos M D. X V I I. habitum eſt. Pontifex Italiam, Cæſar Vgros petit: iuſſu pontificis maximi à ſacerdotibus decimas exigit. Subſequenti tempore mortuo Wenceſlao Cæſare, Boiemorum rege, fratre Sigiſmundi, bellum Huſſijs (ita Boiemos ſectatores Ioannis Huſſij vocant) indicitur. Sophia vxor Wenceſlai regina Boiemiæ, ſoror Erneſti atque Wilhelmi regulorum Boiariæ, Piſonium in confinio Vgrorum, atque Au-

ſtriaco-

ſtriacorum iuſſu Cæſaris cõmigrat, vbi vita defuncta, & ſepulta eſt. Hainricus Landshutenſis, Vvilhelmus, Albertus tertius, ſuus noſtrorũ principum, Boiorum rectores, cum rerum Romanarum præſide, cum flaminibus legatis, pontificibus Maximis, minoribus regibus, ducibus, principibus, tetrarchis, dynaſtis, ciuibus, equitibus. arma in Boiemiã vndique Hercynio ſaltu cinctam immani exercitu, qui ducenta millia exceſſiſſe fertur, mouent. Pragam gentis caput obſident. Legi literas Hainrici Landshutenſis, quas ad Albertum à Preyſingen vicariam (vt adpellat) ſuum, & Conradum Geslar ſcribam (ita enim, non vti nunc mos, cancellarium, magiſtrum epiſtolarum vocat) dedit. Quarum æra hæc eſt, Datum feria tertia ante Margaritæ in campis, ſiue vt ego Romanè loquar, caſtris Pragæ, Anno Chriſti 1420. ***Quinquies Boiemiam intrauimus, quinquies copijs impedimentis, tormentis, carris, machinis, armis, annona, commeatu, ſupellectile, inſtrumentis bellicis, calonibus amiſsis, plerisq; occiſis, multis in fuga obtritis, necdum viſo hoſte, turpiter terga, neſcis quo fato iniquo, vertimus.*** Quippe Boiemi adiuti auxiliaribus Lituanorum atque Polonorum copijs non ſolùm patriam, religionemque ſuam fortiter tutati ſunt, ſed finitimas quoque regiones, Boiorum, Francorum, Turogorum, Miſuenſium crebris incurſationibus infeſtas reddiderunt, cuncta cæde, flamma compleuerunt. In Boiaria ſeptentrionali Waldſaxen, Walderſpach monaſteria, templa cum monachis, & ſacerdotibus cõbuſſerunt, villas, vicos, caſas igne concremarunt: vrbes, oppida, caſtella obſederunt, vi expugnarunt, vici, arces formidine eorum nondum viſorum deſertæ. Imperatorem Sigiſmundum pontificem Romanum Concilium Baſilienſe ad iniquas pacis conditiones coëgerunt. Metu illorum Reginoburgenſes pontem lapideum, qua Boiariam Boiemiç conterminam contingit, foſſa, muris, propugnaculo, turribus diruta ædicula, & ſacello diuæ Catharinæ, atq; ie ædificijs Xenodochij communiunt. Vrbem de integro firmant, foſſam purgant, mœnibus vtrinque ſubſtruunt: muros, turres reficiunt, atque iſthoc bello maximo apparatu inſtructi, vniuerſis amiſsis, grauiter adtriti ſunt, & ſicut adhuc rumore iactatur, inde infelicitatis ſuæ initium hauſere, ſubinde in dies magis atque magis paulatim adflicti, & tandem ad ſummam egeſtatem redacti, nunc omnium ciuitatũ Germaniæ, quæ quondam prima fuit, poſtrema eſt. Hæc diligenter & accuratè Andreas Reginoburgenſis myſta Aurelianus, literis, & memoriæ commendauit, idcirco eundem ciues ſui Titum Liuium cenſent. Dum hæc in Boiemia aduerſa fortuna geruntur, nihiloſecius Boiariæ principes ciuili bello digladiantur. Ludouicus Barbatus Angiloſtadienſis, cum Ludouico Gibboſo filio ſuo, fœderi equeſtri, quod ſuprà recitaui, ſocius accedit, cum ciuibus, nobilitateq; Boiorũ conſpirat. Neminem principũ, præter Cæſarem, coniugem eius, atq; filiam, Carolum Galliarum regem, item eius vxorem, atq; liberos Eberhardũ archiepiſcopum Iuuauenſem excipit. Aichæ tum quartodecimo Calend. Ianuarij, Iudocus Abuſinus, Caſpar, & Hadmarus iunior de Labar plerique alij ciuium, equitumq; coeunt, tabulis hancce coniurationẽ ſanciunt. Sigiſmundus quoq; Cæſar author fit. Caſpar Torringer inimicus Hainrico Landshutenſi, dux fœderis, atq; multitudinis ſalutatur. Hainricus Landshutẽſis ſe petit acus, & ipſe Erneſtum, & Vvilhelmum Monacenſes Ioannem Ambergenſem, duces Boiorum, patrueles ſuos. Item Fridericum Brandenburgenſem maritum ſororis ſuæ: Ludouicum, Fridericum & Ludouicum ab Otingen Sueuorum dynaſtas ſibi conciliat, fœdus cum illis icit. Hi omnes, huiuſcemodi conſpirationem contra Rempublicam, exemplo nimium periculoſo, contra morem maiorum, veteres leges, antiqua inſtituta eſſe cauſantur, ſedulò operam dant, ne quid ab coniuratis detrimenti accipiant. Hainricus Neoſtadium in confinio regionum Boiariæ præſidio firmat, illi qui in præſidio erant (vti fit) prædatum fines Angiloſtadienſium primo vere ingrediuntur, pecora Muckentalerorum abigunt: Erhardus Muckentaler auxilium fœderatorum implorat, & impetrat: acceptis quoque auxiliarijs copijs à Bardo principe ſuo, capite quadrageſimæ, cum pridie incolæ, ac oppidani more gentis vino, ganeæ, luxu nimio obruti, adhuc ſomno ſepulti iacerent, ante ortum ſolis Neoſtadium inuadit, expugnat, diripit, atq; igne concremat. Ingenti potius præda incolumis domum reuertitur. In altera parte confeſtim Hainricus, & eius coniurati arma ſumunt, Hainricus Torringen Noricorum caſtellum expugnat, incendit, ſolo æquat. Lapides Burckhuſium deuehit, ex hiſce pomerium, atque propugnacula, quæ inde Toringia vocantur, extruit. Inde in Vindeliciam arma conuertit, Reichertzhofen, Hangel, Igel, occupat, Roteneck exurit. Erneſtus & Vvilhelmus Schuuaben vicum, & arcem, Nahofen, Liechtenbergium in ditionem redigunt, Baybrun diruunt, Fridbergam ſex menſes obſident, ad obſequiumq; cogunt. Fridericus Brandenburgenſis, Fridericus & Ludouicus ab Otingen Sueuiæ tetrarchæ Monhaimium quod Angiloſtadienſis Iudoco Abuſinæ patriæ meæ dynaſtæ donarat, vi capiunt, viuaria piſcium Teutẽhuſij expiſcantur, reſciſsis aggeribus corrumpunt, Ioannes Ambergenſis Nariſcorum caſtella, oppida inuadit, Bernſtain ſolo æquat, Herſpruck,

Literæ Hainrici Landshutenſis ad Albertum à Preyſingen.

Boiemi aliorum auxilio patriam & regiones cæde & flamma complerunt.

Ludouicus Barbatus cũ Ludo. gibboſo conſpirat.

Hainricus Landshutenſis fœdus cum quibuſdam icit.

Neoſtadium in Boiaria præſidio firmatur.

Neoſtadium igne concrematur.

Erneſtus & Vvilhelmus. Schuuaben Fridbergam obſident.

Vveiden,

Weiden, Freyſtat, Hypoldſtain, Lauffen, Holenſtain, Parckſtain, Floſs, Hohenſtain Barbaro vi eripit, ſe recipere cogit. Hoc tumultu Werdea quoque vrbs Sueuiæ ab Angiloſtadienſibus ad Imperium deficit. Poſthæc octauo Calendas Iulij Landhutenſis, Otingenſesq; reguli copias coniungunt, equitum tria millia, noningentos carros contrahunt apud Lycatos iuxta Raiñ in finibus Angiloſtadienſium caſtra faciunt. Quatuor ibi dies conſident, circum circa vniuerſa vſque Neoburgium igne depopulantur. Burckhaim vicum vi capiunt, templa ibi vi effringunt, diripiunt. Poſtea Thierhaupti Lycum ſuperant, Schuuabeckium, Turckhaimium occupant. Werdeæ, quòd ſe in libertatem vindicarat, Hiſtrum traijciunt, Hægel, Dapfhaim, Reynertzhauſen in ditionem cogũt: quinto decimo Calendas Auguſti Graiſpachium Eberhardus Roſenbergenſis adoritur (atque vti mos eſt) obequitat. Deinde Landshutenſis, & Otingenſis caſtellum obſident, Angiloſtadienſes ſuppetias obſeſsis ferunt, cum hoſtibus confligunt, Ludouicum Otingenſem capiunt, Fridericum interimunt, tamen amiſsis centum viginti quinque equitibus cedere coguntur: quarto die obſidionis Graiſpachenſes deditionem faciunt. Hainricus victorem exercitum per Boiariam Aquilonarem deducit, Hietingium, Gaimershaimium, Gensbergium occupat: Sandersdorffium exurit, Neoſtadij Danubium tranſit, ex Germania in Vindeliciam concedit, Oenique oram perit. Waſſerburgium duodeuiceſimo Cal. Decemb. hoſtili animo inuadit, vrbem arctiſsima obſidione claudit, per menſem oppugnat, mille, trecenta ſexaginta ſex globata ſaxa tormentis æreis in vrbem iaculatus eſt, ſumma vi oppugnata ciuitas, ſumma vi defenſa eſt. Hæcque omnia vna æſtate geſta ſunt: Ludouicusque Barbatus ſex vrbibus, totidem vicis, caſtellis duodeuiginti exutus eſt. Qui vt obſidionem Waſſerburgij ſolueret, ſeptingentos equites ducente Ioanne Weiſſenackhero Monacenſium agrum flamma depopulari præcipit. Erneſtus, Wilhelmus, Albertus, armati erumpunt, hoſtem villas comburentes Hoflachij inuadunt, fundunt, in fugam vertunt, ducentos captiuos Monachium deducunt Sabbato, qui tum decimus erat dies ante Calendas Octobris. Pridie eius diei Sigiſmũdus cum Barbara coniuge ſua, & Branda legatus Martini quinti Reginoburgium ſe cõtulerant, moxque Boios ab armis diſcedere iubent, pacem ſeruare præcipiunt. Hainricus, eius fœderati omnem culpam in Ludouici inſolentiam transferunt per quem ſtet ne Boiaria Auguſta quiete perfruatur, hominem illum eſſe contumacem, Gallico faſtu, leuitateque Celtica imbutum, cæteros præ ſe contemnere, amicitiam exuiſſe, citra rationem ſanguinis bellum finitimis intuliſſe, ſe verò propulſaſſe, proponunt. Et ſanè Barbatus peruicatior erat, Norinbergam ad Cæſarem venire recuſarat, nec Reginoburgium, donec tot malis coactus, acceſsit. Ibi Kelend. Octobribus, Cæſari genu poſito, dat fidem ſe pacem concordiæ ſeruaturum: Brandæ amicitiam ambit, quotidie ſupplex eum officij gratia aditare ſolitus, quo illius fauore ablata recuperaret. Quæ Cæſar ſe redditurum pollicitus, quadriennales inducias facit. Interea Boiorum reguli ab armis diſcedere, concordiæ bona colere, iure, non vi diſceptare apud Cæſarem, atque Angiloſtadienſis Boiaria exulare iuſſus eſt. Captiui vtrinque dimiſsi ſunt, pace Boiariæ reddita, Branda Norinbergam, Cæſar cum coniuge comitante Ludouico Bardo in Vngariam Hiſtro nauigat. Caſparus Torringer Hainricum Landshutenſem in ius Sicambrorum (quod Weſtphalorum vocant) trahit, die dicto apparet Hainricus cum Friderico Brandenburgenſi, Caſparem perfidiæ accuſat. Ille cum præſto non eſſet, contumaciæ condemnatur, animaduertique in eum more maiorum, indictaque cauſa Hainrico ex conſilij decreto poteſtas datur. Et Hainricus, & Fridericus albo conſultorum, atque huiuſcemodi prætorum aſſcribuntur. Dum hæc in Boiaria geruntur, in Gallia Lugdunenſi Ioannes dux Burgundiæ Flandrorum præfectus trucidatur. Philippus filius eius ad Anglios deficit. Ope eius rex Angliæ adiutus, auxiliaribus copijs Ludouici præfecti prætorio Rhenano, Lutetia Pariſiorum, rege, & regina potitur. In Belgica ſecunda, Germaniaque inferiore, qua Boijs parebant, armorum procellæ itidem ingruere. Sequor autem annales Georgij reguli Boiorum ditiſsimi, quos eius iuſſu Fridericus Maurkircher magiſter epiſtolarum, & pontifex Bathauenſis iureconſultus ex Bathauia inſula in Boiariam detulit, & ego apud Tegernſche reperi. Wilhelmus igitur ſecundus nepos Imperatoris Ludouici quarti Hannoniæ, Hollandiæ, Selandiæ, Friſiæ, Boiariæ regulus, ex Margaretha Burgundia, filia Philippi primi * Burgundionum atque Flandriæ præfecti, ſorore Ioannis, amita Philippi ſecundi, vnicam filiam Iacobam tulit, quam nuptum dedit Ioanni Delphino filio Caroli ſexti Galliæ Italicæ rectoris. Is ætatæ Chriſtianæ anno 1417. octauo Idus Aprilis, qui tum quartus dies ante Paſchalia erat, abſque liberis deceſsit. Iacoba ad patrem Wilhelmum reuertitur, qui eodem anno pridie Calendas Iulij ex hac vita migrat. Tum Iacoba, eius mater Margaretha & Ioannes patruus Iacobæ pontifex Leodienſium deſignatus, de principatu vi & armis diſceptare incipiunt. Ioannes confeſtim ſacerdotio cedit, pontificatum Leodienſem Conſtantienſibus patribus reddit. Deinde liberûm procreandorum cauſa, neptem Imperatoris

Ludouicus Barbatus 6. vrbibus exuitur.

Branda legatus Apoſtolicus.

Captiui dimiſsi. Pax Boiariæ redditur.

** Hæc altera eius vxor fuit, quam defuncta Maria Caroli ſeptimo Franciæ regi filia, duxit. Ex priore nullos liberos ſuſcepit.*

ratoris Sigiſmundi ex fratre Ioanne de Lauſnitz * vxorem ducit, & Durotracũ in Hollandiam migrat. Hæc nomina fuerunt factionum, quæ exortæ fuerunt bello inter Margaritham & Guilielmum filium comitem, Oſteruanenſem excitato. Nam Huxæi fouebant partes Margarithæ, quarum principes ſe profitebantur Prædenrodij, Cæbelauſi verò Wilhelmo adhærebant, quorum primarij erant Egmondani. Hi atque Cauellauni primi omnium exoſi muliebre Imperium, in verba Ioannis iurant, ſubinde cęteras vrbes in partes ſuas trahere nituntur. At Hochoſei Margarethæ, Iacobæque addicti, qui fœminis dominantibus, ſe principatum obtenturos ſperabant, Ioanni rebellát, auſpicijs Margarethæ atque Iacobæ arma ſumunt, belligerantur, Ioannem finibus exigere moliuntur. At Ille arces, oppida aduerſariorum expugnat, diruit, vicos diripit, agros vrit. Hochoſei quoque freti potentia muliebri, vires cogũnt, eos qui rebus Ioannis ſtudebant, ferro, flamma atterunt. Dum itaq; omnia ciuili bello, cognatis armis flagrant, Philippus Burgundus abauus Imperatoris Caroli Maximi Cæſaris Auguſti (qui hiſce diebus adhuc conuentus Wormatiæ agit) ſorore Ioannis, amita Iacobæ genitus, Margarethæ ex fratre nepos, Iacobæ amitinus, pronior partibus fœmineis, has ad ſe in Flandriam euocat: Iacobam Ioanni Brabantino patrueli ſuo, quáuis & ipſi amitini forent, indulgente tamen R. epiſcopo, connubio iungit, Hagæq; in Hollandia inſequenti anno pridie Nonas Aprilis magnificè regio luxu nuptiæ fiunt. Pleriq; omnes finitimi principes, & antiſtites interfuerunt; in verbaq; Brabantini perluſtrantis vxorias regiones Hollandi, Hannonij, Selandi, Friſij iurare iubentur. Itidem Iacobæ mariti regna peragranti Brabantini, Limpurgij ſe in eius poteſtate futuros, dant fidem. Inter hæc Ioannes Boius nihil hoſtile, Durotraci ſe continet. At Hochoſeorum ſuaſu Ioannes, & Iacoba coniuges collecto maximo exercitu Boium hiſce finib. exigere contendunt. eundem Durotraci arcta obſidione ſeptimo Calend. Iulij claudunt. Ioannes fortiter vrbem tutatur, crebris eruptionibus diu noctuq;, vbi minimè rebatur, hoſtes fatigat permultos occidit, pleroſque captiuos in vrbem abducit. Obſidentium quàm obſeſſorum durior erat fortuna, optimus quiſq; ac maximè ſtrenuus oppetijt. Hiſce malis coactus Brabantinus VI. atq; quadrageſimo die multis ſuorum amiſsis, plurib. captis, obſidionem ſoluit. Boius continuò erumpit, abeuntium agmina inuadit, cædit, fundit. Poſtea Roterodamum patriam Eraſmi illius, qui noſtro ſeculo ſacrarum literarum maieſtatem aſſerit, & eloquentiſſimus omnium cenſetur, oppugnat, in ditionem redigit, cæde, incendijs vniuerſa complet. Hoſtes par pari referentes itidem factitant, ferro, flamma cuncta vaſtant. Inuicem multa data acceptaq; vtrinq; damna, Bathauia crudeliſſimè deuaſtata eſt. Philippus Burgundus, atq, Flandriæ dynaſta vtriuſque ſanguine coniunctiſſimus (nam Boius eius auunculus, & Brabantinus patruelis, Iacoba amitina, Margaretha amita erat) inducias facit, controuerſias diti mit, pacem componit. Hannoniam Brabantino atque Iacobæ: Boio verò Hollandos, Selandos, Friſios addicit, Worckhemij pridie Calendas Martias anno ab reſtituta ſalute milleſimo quadringenteſimo vndeuiceſimo. Poſthæc Ioannes collectis viribus auitum, paternumque regnum luſtrat, ſacramenta ſibi vniuerſos ſicuti hæredi legitimo dicere iubet. Brabantinus cum coniuge Bruſellas reuertitur. Hochoſei Boio dicto audientes non erant, deuincti beneficijs Margarethæ Ioanni aduerſabantur: odium certaminibus ortum non facilè deponitur, nec ſimultas deſinit, dum aut metus, aut aduerſarij felicitas durat: inuido quoque oculi dolent, vbi alios plus valere cernunt. Has ob cauſas Hochoſei, alijq; pacis turbatores, qui primum ambibant locum, quod ipſis ſub Boio adipiſci non licebat, profugi Bathauia ad Margaretham, Iacobamq; ſe Bruſellas conferunt, Wilhelmum de Borckhen decurionem equeſtrem, quo potiſſimum authore pax inter principes conuenerat, apparentem, ante cubiculum Brabantini, quaſi dominarum ſuarum proditorem contrucidant. Cæde perpetrata in Hollandiam Traiectum fuga elabuntur, quoſcunque poſſunt fraude, dolo, blanditijs, pollicitationibus pecunia ſibi conciliant, factionis opes auſpicijs Margarethæ coniugis Wilhelmi, parentiſque Iacobæ confirmant. Nec deſtitere, donec quaſdam vrbes, præcipuè Lidios à Boio deficere perſuaſere, moxque omnia tumultu, & armis confunduntur, ima ſummis miſcentur, Ioanni Bathauo à popularibus ſuis bellũ indicitur. Isq; coactis copijs, Lidios ſyluam luporum patriæ obſidet. Maxima pars ciuium fugam capeſsit, cæteri deditionem faciunt. Eodem tempore Hochoſei oppidum diuæ Gertrudis expugnant, eoq; vi potiuntur. Ioannes eò caſtra mouet, oppido ad obſequium, & in cineres redacto arcem obſidet, eamq; ſeptimo obſidionis menſe ſextodecimo Calendas Octobris, Brabantino pacis conditiones ferente, recipit, orbe ab inferis liberato annos 451. Quo etiam tertiodecimo Calendas Decembris noctu ſubito Oceanus, ventis fluctus, & procellas tollentibus inundauit, vniuerſam Suitholandiam aquis operuit, pecora ſimul, & homines interiere, pagi, tribusq; Eccleſiaſticæ (quas Parochias nominant & nuncupantur) amplius ſeptuaginta cum templis, collegijs, monaſterijs, ſacerdotibus, vnà cum monachis vnda obruti ſunt. Nihilominus Hochoſei,

** Alij d. Luxenburg quæ vxorem duxit Elizabetham Luxelbergenſem, Anthonij ducis Brabantia viduam.*

Dortrecht.

Leiden oppidum. veteribus Lugdunum Bathauorum.

Houxes oppidũ montis ſanctæ Gertrudis, vulgò Gertrudenberg expugnatur.

ſei,cæteri exules,atque profugi,amici Iacobæ,cum primum locum,vt deſiderabant,occupare,atque tueri,nec diſcordias ferere inter principes non poſſent, in alia pleraque omnia deſcendunt,fallacia fallaciam trudunt. Tandem ex compoſito Iacobæ ad aures (vt ſunt mulierum variæ,atq; mutabiles voluntates) crebrò atq; ſecreto obganniunt. Ipſam cum marito ſanguinis vinculo quam arctiſſimo coniunctam eſſe. Proinde aduerſus leges Chriſtianas initum illuc matrimonium,inauſpicatum,ac planè inceſtum eſſe, deniq; calamitoſum Reipubl. fore: pontificem quidem Rom. indulgere,at Deum Opt.

Inceſtus Iacoba.

Max. non ſubſcripſiſſe aiunt. Eadem apud Margaretham matrẽ Iacobæ reperunt. Quid plura? Mater filiaq; (ita ſunt omnes mulieres natura religioſę,& plus ſuperſtitione trahuntur quàm conſilio reguntur) ſuperiorib. conſultorib. fidem habent, illorumq; ſuaſu Iacoba (quicquid illud fuit quod ei in marito diſplicuit) à Brabantino clam diſcedit,cũ matre in Hannoniam ſe confert,inde in Angliam nauigat. Vbi ad eam profugorum, exulum,quos Boius regno pepulerat,maximus numerus, item procerum quidam, quibus concordia damnoſa,& bellum vtilius pace erat,breui confluunt,horum conſilio Iacoba Brabantinum coniugem abdicat, Hunofrido Hainrici regis Angliorum germano nubit,nuptias magnifico apparatu celebrat. Deinde cum nouo nupto in Gallias nauigat. Caleteſque petit,declinataq; Flandria in Hannoniam penetrat,iuſſu matris Hannonij in eius verba,Hunofridique iurant. Brabantinus tam in figni contumelia affectus,auxiliares copias à Phippo Burgundo patruele, & Ioanne Batauo affine acceſſit. Inter hæc Boius à Ioanne Flieto prẹfecto aulæ ſuæ,quem Iacoba auro corruperat, veneno appetitur,octauoq; Idus Ianuarias,anno Chriſti 1424. è medio tollitur, Hagæque ſepelitur in templo Dominicanorum. Ioannes à quo toxico ſublatum principem rumor erat, in vincula conijcitur,parricidij condemnatur, in quatuorq; partes more maiorum diſſecatur. In Boiaria eodem tempore Georgius epiſcopus Bathauenſis ex hac vita migrat. Duo eliguntur, Leonardus de Laiming. & Hainricus Flock, vterque pontificatum ambiunt, Eberhardum de Neuhauſen archiepiſcopum Salisburgenſem arbitrum capiunt,vtrum epiſcopum cenſeat,ratum eſſe, dant fidem. Hainricus fretus amicitia archimyſtæ,qui eum antè Chiemenſi pontificatu donarat Solus Salisburgium cum paucisſimis aduocatis venit,ſed ſpe ſua fruſtratus eſt. Nam Leonardus illuc Hainricum Landshutenſem deduxit,prece,precio archiepiſcopum ſuum fecit, ab eoque epiſcopus vocatur, Bathauiaque potitur. Porrò Albertus Auſtriacus, ad quem ſe Hainricus contulit,repugnat,cuncta infra Anaſſum occupat. Poſt annos octodecim Fridericus

Leonardus cum Auſtriaco reconciliatur.

Ioh. Brabantinus ad Bathauos tranſitum facit.

Truchſeſsius archimyſtes Boiorum litem componit. Leonardus,quem plurimum Aeneas Syluius commendat,cum Auſtriaco in gratiam redit. In Germania inferiore Brabantinus,& Burgundus Hunofridum Hannonia pellunt,ipſe Burgundum ad ſingulare certamen prouocat,atque in Angliam reuertitur. Accepit Philippus conditionem, ſed die conſtituto Anglus præſto non fuit. Poſthæc Ioannes Brabantinus cum legatis Philippi patruelis ſui,deducentibus illum Cauellaunis, cæteriſque vrbibus (quæ non reb. ſauerant) ad Bathauos tranſitum facit,paſsim ab omnibus ſicuti maritus Iacobæ recipitur. Deinde in Hannoniam vbi Bergij Iacoba cum matre degebat, copias transfert vrbem obſidet,oppugnat. Philippus Burgundus intercedit, cum Margaretha amita ſua matre Iacobæ pacis conditiones dicit. Hannonia Brabantino redditur. Iacoba à Burgundo amitino ſuo in Flandriam Gandàuum deducitur,vt ibi regiam vitam, donec animus mariti placaretur,duceret. Ipſa veniam crebrò poſtulat, ſexum,ætatem, animum muliebrem,conſultorum maliciam excuſat: per ſuperos omnes obteſtatur maritum,vt ſecum in gratiam redeat, atq; coniugem obſequentiſsimam recipiat: verùm ſurdo fabula narrabatur,& verba fiebant mortuo. Quippe Brabantinus animum obfirmarat,penitus aures precibus clauſerat,ei,quæ ſe deſeruiſſet,reconciliari vllo pacto pertinaciſsimè recuſabat. Dum hæc fiunt, Philippus Burgundus cædem paternam vlturus

Philippus Burgundus bellũ in Francia Italica gerit.

Iacoba virili cultu in Hollandiam venit.

in Francia Italica bellum gerebat. Iacoba nacta occaſionem,ſumpto virili cultu, duobus duntaxat comitibus veſperi vrbe nemine aduertente egreditur, equos pernicitatis expertæ ad hunc caſum paratos inſidet: diu noctuque fugam non intermittit, in Hollandiamque incolumis penetrat, ibi quæ ſit, fatetur, veſtem muliebrem reſumit. Hoc vbi rumore diſsipatum eſt,eam Burgundi ſeruitutem euaſiſſe, proceres, ciues, quorum animis necdum reuerentia, memoria,beneficia aui,patriaque exceſſerant,conuolant, aduentum gratulantur,ſaluam adueniſſe gaudent: Hochoſei quàm maximo poſſunt apparatu excipiunt Goudam,Aldobathroſq; deducunt,ciues in eius verba iurant Iacoba

Iacoba Hunofridum maritum ex Anglia reuocat

Philippus in Hollandiam exercitu contendit.

Hunofridum maritum ex Anglia euocat, ſe potiri primarijs vrbibus, cætera facilè cogi poſſe ad obſequium aperit. Ille quidem auxiliares copias mittit, ſe vero in Anglia continet. Philippus certior de hiſce omnibus factus literis eorum, qui eius partibus fauebant, vtrinque compoſitis rebus Gallicis, domum properat,exercitu infeſto atque intento in Hollandiam contendit. Anglios qui ſuppetias Iacobæ ferebant, ſuperat, profligat Idibus Ianuarij. Iacoba rurſus collectis virib. accito auxilio à Traiectenſibus, Ho-

choſeis

choſeis Herulam obſidet. Burgundiani apud Lidios obſeſsis operam laturi coeunt. Quod vbi per exploratores Iacoba cognouit, obſidionem ſoluit, venientibus inſidias iuxta vicum Alphen in ripa Rheni proximè Lidios ponit, ad liberandam Herulam properantes de improuiſo inuadit; Belgarum, & Gallorum maximum numerum occidit, ducem copiarum, commilitoneſque in fugam vertit, victoria potitur pridie Calendas Maij. Quingenti equites, Burgundionum quoque electiſsimi eo prælio cæſi ſunt. Lidiorum primarij quinque atque octoginta interierunt. Iacoba admodum paucos deſiderauit, famaque victoriæ vſa, grauiter hoſtes affligit, agros vaſtat, villas ſuccendit, vicos diripit, cæde, ferro impunè in aduerſarios debacchatur. Burgundiani rurſus vires recuperant, Herulani, Lidi, Emoſterodami ſocia agmina coniungunt, in ſuperiore vico Alphe iuxta Rhenum caſtra faciunt, Iacobam Bathauia expellere in animum inducunt. Illa cum ſuis intrepidè obuiam pergit, manus cum hoſtibus conſerit, à prima luce ad veſperam continenter decertat, hoſtes in fugam conijcit, vniuerſis ſignis aduerſariorum potitur: victrixque victorem exercitum cum ingenti præda Gandam deducit, fortunamq; plerique ſecuti à Burgundo, Brabantinoq; deficiunt, diuerſæ factionis vires grauiter opprimuntur. Moritur tum Ioannes Brabantinus: Hunofridus quoque Iacoba repudiata, aliam vxorem in Anglia ducit. Iacoba vtroq; marito vidua, intercedentibus amicis cum Philippo Burgundo amitino ſuo, qui cum exercitu in Hollandiam hiſce diebus conceſſerat, paciſcitur. Hannonia, Hollandia, Selandia, Friſia auitum, paternumq; regnum ex aſſe Iacobæ permittitur atq; reſtituitur. Verùm ipſa dat fidem, ſe minimè gentium abſque conſilio, & conſenſu Burgundi nupturam. Ita pax, atq; ſumma tranquillitas ciuibus mutuò congratulantibus redit: exploſa diſcordiæ mala, belli furiæ exactæ ſunt. Iacoba ſex annos quietè paternos, auitoſq; gubernauit principatus. Verùm ſicuti ocio laſciuia gliſcere ſolet, & omnes homines à labore procliues ſunt ad libidinem, animum inconſulto amitino ad nuptias impares applicat, clam Franconi Barſilio, capite minori nubit. Quòd vbi Philippus, incertum quo pacto, reſciuit, diſsimulata aduentus ſui cauſa, quaſi officij gratia, & pietatis ergò amitinã viſum in Hollandiã pergit, Iulioq; menſe Hagæ ab Iacoba benignè ſimul & magnificè apparatu excipitur. Conuiuijs dies complusculos ſaltitando, ludendo conſumunt. Porrò iuſſu Burgundi occultè Franco intercipitur, occultè captiuus in Flandriam, ignorante vniuerſa Iacoba deportatur. Poſthæc continuò Philippus domũ redit. Tum demum Iacoba cognoſcit Franconem in vincula coniectum, captiuum abductũ ad Flandros, arctiſsima cuſtodia detineri. Quẽ vt carcere, atq; vinculis liberaret, Hannonia, Selandia, Hollandia, Friſia auitis, paternisq; bonis cedit: ea vniuerſa Philippo Burgundo tradit. Ideò Franco è cuſtodia dimiſſus ad Bathauos redit, ſolenni ritu Iacobam vxorem ducit, nuptias in oppido quod inſulam Diui Martini vocant, celebrat. Cæterùm Philippus perinde ac iuſtus, & legitimus hæres, nempe pronepos Imperatoris Ludouici quarti Cæſaris Augusti, nepos Alberti, atque Wilhelmi Boiorum, amitinus Iacobæ, ea præſente ab omnibus ciuitatibus Hannoniæ, Hollandiæ, Selandiæ, Friſiæ accipitur; quieteque hos ducatus poſſedit. Cæterùm Franconi, Iacobæque quaſdam præfecturas precario conceſsit, ſumptuſque præbuit. Et interiecto deinde triennio Iacoba ægritudine contabuit, ex hacque vita migrauit anno Chriſti M. CCCC. XXXVI. ſeptimo Idus Octobris, ſepulta Hagæ, in prætoriano templo iuxta auum ſuum Albertum, regulum Boiorum, tetrarchamque Hannoniæ, Selandiæ, Hollandiæ: dynaſtam Friſiæ. Hæq; omnes regiones ignauia Boiorum in manus Burgundionum, & deinceps mea memoria Auſtriacorum deuenere. Nihil humanorum ſtabile, atque certum exiſtit. Regna quoque non ſolùm commutantur, ſed & intereunt, & quaſi pila ſurſum deorſum ſatis iactantur. Regio autem Boiariæ ſecundæ, quæ ab hoſtiis Alemanni cum Hiſtro vtrinque ad confluentes eiuſdem, atque Iliſi, & Oëni amnium excurrit, & Bathauis addita ſuit, & ipſa à pluribus petita candidatis, cauſaque inteſtinæ diſcordiæ fuit. Quatuor patrueles competitores fuere, quinquennium inter ſe iure diſceptarunt. Inferioris Germaniæ autem, Galliæ Belgicæ ſecundæ locupletiſsimas regiones, quaſi verò hæredes non eſſent, neglexere. Quantula portio, pro qua tot annos crebris conuentibus diuerſis locis actis decertarunt, ad illas? Quippe Ludouicus Angiloſtadienſis maximus natu principum Boiariæ, quem ideo ſeniorem cognominatum reperio, ætatis priuilegio relictum principatum: quem ius, & ordo naſcendi, & natura ipſa gentibus dedit, ſibi more Gallorum, Italorumque, vbi primogenitus duntaxat hæres, cæteris excluſis, eſſe ſolet, ex aſſe vendicabat. Sed cæteri nixi inſtitutis Germaniæ, quæ nullum diſcrimen ſanguinis, naſcendique facit, refragabantur, intercedebant, pernegabant. Equites igitur atque ciues Strubingæ coeunt, concordi animo ſocietatem ineunt, tabulis ſanciunt, atque omnes ſubſcribunt; ſingulis competitoribus æquo iure ſacramentum dicunt, fidem ſuam aſtringunt. Sed ea lege, atque omine, vt cùm diſcordes illi ſint, ipſi immunes belli, nulli ſuppetias ferant. Præterea ad diſſoluendum æs alienum, præſidem, atque quæſtorem è ſuo corpore creari poſtulant, qui vectigalia accipiet, impendia in libellos referat, ac poſtea rationem reddat. Hiſce conditionibus acceptis, primò Erneſtus, Wil-

Angli ſuperati.
Harlem.
Leiden.
Rectius Lugdunum Batauorum.

Iacoba magnos cum hoſtibus conſerit.

Iacoba repudiatur.

Francke vom Bruſſelen, ſuis autem ex Selandia comitatu, & primarius proceribus, qui Iacoba in ſummis rerum summarum difficultatibus opes ſuas liberaliter impertiverat.

Franco Iacobam vxorem duxit.
Philippus Burgund. Hannoniam, Hollandiam poſſedit.
Iacoba tabe moritur.

Hollandia Chronica refert 1433.

Regio Bauaria ſecunda cauſa inteſtina diſcordia.

helmus, Hainricus Ianuario Strubingam ſe conferunt, hæc ſeruaturos dant fidem. [illegible] Ludouicus Iulio eo pergit: hic eius iuſſu Andreas ſlamen Auguſtinianus, c[illegible] mini. Annales Boiorum inchoauit, ſcripſit eidem nominatim dedicauit. Nam [illegible] uicum literarum ſtudioſum amantiſsimumque fuiſſe memoriæ mandatum eſt. P[illegible] nos quinque, menſes totidem, dies duodeuiginti demum anno Christi 1429. Nono Calendas Iulij patrueles regionem diuiſuri Strubingæ conueniunt: & rurſus controu[illegible]ſia oritur. Principatus iu[illegible] triplicem ſanguinis ſtirpem, legemque in tres partes duntaxat diuidundus erat. Etenim Erneſtus & Wil[illegible] fratres germani am[illegible]o, ſicuti vnus Ludouicus, aut Hainricus [illegible]no generis gradu de[illegible] contingebant. Wilhelmus hos ſingilatim, vt ſe æquo iure hæredem admittant, orat, ambit, vterque vtrunque repugnaturum ratus, hac lege, ſi alter conſentiat, po[illegible] annuit. Itaque Wilhelmus hoc pacto ab vtriſque tabulas extorquet. Deinde po[illegible] quatuor partes hæreditas diuidatur. Certamen ad Cæſarem in Vngariam defer[illegible]. Is c[illegible] co[illegible]ta, qu[illegible]or patruelibus æquo iure principatum par[illegible]. Ita W[illegible] ſer[illegible] erat, ex q[illegible]d[illegible] ante, qui drachmarum auri oct[illegible], atque [illegible] factus eſt hæres. Is Wildenſtain, Dietfurt, Kelham, A[illegible]h, Falcke[illegible], [illegible]eid, Schonberg, Sigſtain, Linda, Saulberg, Peylnſtain, Das A[illegible], E[illegible]chelk[illegible], Neunkirch, Furt, Kotzting, Deckhendorff, Cham. Erneſtus frater ei[illegible]s Haydau Strubingam caput regionis, Mitternfels, Bogen, prætorium Reginoburgij, [illegible]ruitutem vrbanam atque monetariam: Ludouicus Sharding, Nevvhauſen, Typhenſtain, Dingelfing, K[illegible]berg, Geytelhering, Iudæos Reginoburgenſis poſſedit. Hainricus Landa[illegible]v, Natemberg, Blandling, W[illegible]nrzer, Hi[illegible]kherſperg, Hofkirchen, Vilshofen ſorte accipit. Inter hæc Boiemi freti auxiliaribus Ladislai Polonorum regis copijs Sigiſmundi Cæſaris minas flocci faciunt, authoritatemque eius aſpernantur, Boium agrum ſibi finitimum, Nariſcos, Cham depopulantur. Sigiſmundus vt Polonos domi contineret, domeſticum eis excitare tumultum conatur, Vitoldum patruelem Ladisla[illegible], quem is Lituanis præfecerat, immunitate donat, regem appell[illegible]. Ioannem pontificem Bigradenſem atque Erneſtum Boiorum regulum, qui illum auſpicijs Cæſareis corona donent, illò proficiſci iubet. Id vbi reſciuere Polonorum purpurati, omnes aditus intercludunt. Legati Cæſaris re infecta domum redire coguntur. Per idem tempus Erneſtus & Albert[illegible] vectigal ſalinarium à Reginoburgenſibus rediment mulctitio ære, quod Eberh[illegible]du[illegible] [illegible]ſis, quia ſponſalibus ſtare detrectarat, l[illegible]t. Quippe filiam ſuam Alberto d[illegible], & [illegible] clam alij copiam ſui promiſerat. Nor[illegible]m Hainricus Landshutenſis, & Ludo[illegible]us Angloſtadienſis reconciliari erant. Inſequenti igitur anno, dum illi bellum moliuntur, Cæſar ab Orientis ora Norinbergæ conuentus acturus, Strubingam venit. I[illegible] honore maximo à ſeptem regulis Boiorum, Ludouico Angloſtadie[illegible], Erneſto, Wilhelmo, Alberto Monacenſibus, Hainrico Landshutenſi, Ioanne Ambergenſi, Ottone à Mo[illegible]pach excipitur. quatuordecim ibi com[illegible] dies, Norinbergam ab illis ded[illegible]citur. Vbi ritu ſolenni Boiis ius dicturus, Hainrico atque Ludouico reſponſa redditurus, pro tribunali cultu Cæſareo ſedet. Dextra Iulianus flamen Romanus, archimyſta Mogontinus, Wurtzburgenſis, Bambergenſis, Reginoburgenſis Pontifex: læua verò Badenſis limitis præfectus, eius affinis Adolphus Bergiorum Dux, cui Eliſabetha filia Erneſti Boij nupta erat, Ioannes & Wilhelmus reguli ſcilicet Boiorum. & Leuchtenbergenſes dynaſtæ aſsident. Induciæ per quadriennium indicuntur. Iuſſus eſt Hainricus templa, ſacerdotiaque condere, vnum Conſtantiæ, alterum Land[illegible] monte proxime arcem, & euocatus à Ludouico cum equitatu apparere atque [illegible]uire. Cæterùm de fraudulenta Boiariæ diuiſione verbum nullum, & annuo tributo quo dolus compenſaretur. Eodem anno iuxta concilij Conſtantienſis decreta, quibus ſancitum eſt, vt decimo quoque anno legitimus vniuerſi orbis Chriſtianæ ſenatus cogeretur, Baſileæ Kalendis Octobribus patres, atque miniſtri Chriſtianæ pietatis frequentiſsimi coeunt. Cæſar eò cum Duce Wilhelmo propatruo noſtrorum principum pergit: eum propugnatorem atque curatorem ſacroſancti cœtus conſtituit. Ipſe in Italiam abit, biennio pacandæ Italiæ intentus fuit. Tandem Romæ ab Eugenio Pont. Max. inauguratus ſolennibus ſacris, Imperatoris prænomen accepit. Inter hæc Reginoburgium veniunt, quos Conradus vrbis Epiſcopus Baſileam, vt cum cæteris Chriſtianis in gratiam redigantur, deducit. Ibi tum Wilhelmus Boiorum rector Margaretham Adolphi Cleuenſis filiam vxorem duc[illegible], nuptias concelebrat. Conrado Epiſcopo Reginoburgenſi a dec[illegible]us eius oppigneratum Boiis principibus Werdvicum, & arcem condonat. [illegible]orte gra[illegible] reddit: ideo illi myſtæ Reginoburgenſes (vti quidem aiunt) in Auguſto templo quotannis ſtato die anniuerſario ſacro inferias referunt. Eadem tempeſtate defectus ſolis maximus, quem & quadrupedes pauent, quintodecimo Kalendas Iulij factus eſt. Proximo deinceps Octobri Imperator Sigismundus Cæſar Auguſtus ex Italia Baſileam reuertit. Cæterùm principes Boiariæ, Otingenſes. Sueuiæ dynaſtæ, Brandenburgenſis limitis, vrbis Norinbergenſis præfectus, myſtæ Aichſtadienſes, Reginoburgij, Bathauini, & centū e[illegible]tes,

Vuilhelmus principatū ambit.

Vuilhelmus principatū dimidi poſtulat.

Principatus iuſſu Cæſaris dimiditur.

Erneſtus Strubingā poſſidet.

Cæſar Strubingam venit.

tes, item viri, fœminæ ſacratæ, Cæſariani, Schirenſes, Vnderſtorffenſes, Geyſenfeldenſes, de Hohenvvart, de Anger, Ludouicum Angiloſtadienſem, quòd more Gallicano aucupibus, venatoribus canibus, equis, volucribus ædes ſacras oneraret, criminantur, accuſant: Antiſtes Cæſarienſis eundem ad triceſimum diem adeſſe iuſsit. Badenſis limitis præfectus cum mandatis ab Auguſto ad illum Laugingiacum legatur. Verùm Ludouicus vt peruicax, qui neq; ſuperiorem, neque parem ferre poſſet, cuius alioqui erga populares ſummæ ciuilitatis, atq; clementiæ multa & ingentia documenta extant, non apparuit. Quocirca eidem, tanquam violatori libertatis eccleſiaſticæ ſenatusconſulto ſacris interdictũ eſt. Primus monachorum Cæſarianorum, Caduceatorque Imperatoris tabulas deuotionis propoſuere. Imperator qui tum Vlmæ erat, ſenatus decreto arma in illũ, vt hoſtem Reipub. Carolia lege iudicatum, declaratumque mouere meditatur. Ludouicus veniam ſupplex petit, poſtulat: Sigiſmundo grandem pecuniam, quam ei mutuò dederat, condonat, ſyngrapham, oppigneratáque reſignat, reſcribit, reddit: Werdea Sueuiæ ciuitate, quæ à Boijs defecerat ad Cæſares, libertatem aſſeuerat, perpetuò cedit, eaque vrbs Imperatoria poſthac hactenus fuit. Reginoburgij deinde opera Imperatoris res tranſigitur. Barbatus ſacerdotibus ſatisfacturum ſtipulatur, id quod violatum eſt, officijs compẽſaturum pollicetur, chirographoque ſatisdat. Circa idem tempus Græci à Turcis grauiter oppreſsi, cum Latinis in gratiam redire, atque idem cum ipſis de religione, atque cæremonijs ſentire, ſummopere contendunt. Baſilienſes tum patres, atque Eugenius Romanus Pontifex diſcordare incipiunt. Vtraque pars author pacis eſſe concupiſcit, amicitiam Græcorum ambit, ſeſe ciuitatem, & templum Dei, quod Eccleſiam vocant, eſſe aſſeuerat, ab vtroque naues, ſumptus, quæ Græcis ſuppetant, parantur. Inferi clauduntur, cœli reſerantur his, qui totidem nummos, quot ſeptem dies abſumant, contribuerint. Sub idem tempus Bambergenſes ob metum Boiemorum oppidum mœnibus cingere connituntur. Annuere primò ſacerdotes, deinde repugnant. Ciues Epiſcopum cum myſtis vrbe exigunt. Baſilea ciues deuouet, Eugenius abſoluit. ita dum alios conciliare volumus, inuicem puerili leuitate, ne dicam ſtultitia, turpiter digladiamur. iiſdem diebus Alphonſus Rex Aragonum regnum Neapolitanum occupauit. Et Bathauiæ inferior regia, dum nimis incautè tormẽta bellica, pollinem ſulphuream ex nitro, & carbonibus pila contuſis confectam, pontificales tribuni contrectant, conflagrat. Wilhelmus quoque Baſilienſis ſenatus pater, atque princeps Idibus Septembris, anno ſeruatoris noſtri 1435. naturæ cõcedit, ſepultus eſt Monachij, reliquit Adolphum bimum, & vxorem grauidam, quæ Wilhelmum poſthumum, qui in paucis diebus animam efflauit, peperit. Nec admodum diu Adolphus, Margarethaque mater, Wilhelmo ſuperſtites fuere. Legi literas Wilhelmi, vbi ſe Baſilienſis concilij propugnatorem, & aſſertorem, atque vicarium, legatumq; Rom. principis appellat. Margarethæ curatorem, atque aulæ præfectum Conradum ab Egloffſtain fuiſſe reperio. in ſequenti anno Strubingenſium oppido (vt ſunt humana, dum alij ſerijs intẽti ſunt, alij ludicris ætatem transſigunt) Boij, Sueui, Auſtriaci tyrocinium equeſtre edidere. Orientalium principes fuere Vlricus comes Celeiæ, Vlricus comes ab Helffenſtain, Reinbertus de Walſee, Chriſtophorus de Liechtenſtain, Botho Marauus, Georgius Saurer, Wilhelmus de Stain, Georgius Schvvembeck, Nicolaus Truchſas, Sueuorum, atq; Occidentaliũ Boiorũ primatij, Iacobus, Eberhardus Truchſaſsij à Waldburg, Hainricus Montis fortis dynaſta, Eberhardus, Cõrad. de Freyberg, Marquardus Schellenbergerus, Ioannes de Piſenaug, Caſpar Klingenbergerus, Variomundus, Hainricus fratres à Pentzenau. Per idẽ tempus in concordiam cum Boiemis reditũ eſt. Idcirco Reginoburgij ſupplicatio decreta eſt, frequensque populus ſupplicatũ iuit quarto nonas Februarij. Quo menſe Hainricus Landshutenſis, cùm iam finis induciarum appeteret, nouum fœdus aduerſus Angiloſtadienſem ferit, trahit in partes Fridericum Brandenburgenſem, Ioannem Ambergenſem Boium, Ludouicum, Vlricum, Wilhelmum Sueuos ab Oringen dynaſtas, Leonardũ de Laiming Epiſcopum Bathauenſem: Has item ciuitates, Rotenburgiũ Franciæ, Werdeam Sueuiæ, Nordlingam, Dinckelſpuel, Weiſſenburgium, Popfing. Duces quidem ſe pacem ſeruare ſimulabant: Equites partium tumultuabantur, & inuicem velitabantur, Martemque laceſſebant. Ab his bellum ortum velut contagio rectores Boiorum inuoluit, rurſusque Boij ciuilibus armis in ſua viſcera ferro, flamma ſæuiunt. Hainricus Nothafft, Georgius Hartenberger ob decimas in Cholnpach (quas hic ſententia Cæſaris, ſenatus Baſilienſis, Epiſcopi Reginoburgenſis, Eugenij obtinuerat, ille verò vi vſurparat) diſceptant, vterq; fautores ſummos habuit. Hainricus Labar arcem in Germania Magna ſupra Reginoburgium, cuius dynaſtæ, ab Abuſinis patriæ meæ tetrarchis, atque ab illo Babone multiprole originem duxere, occupat. Inde Hainricum Nothafft tribunum militarem creat, rebusq; bellicis præficit, atque Dingolfing Angiloſtadienſium municipium Paſchalibus obſidet. Inter hæc nauigia duo Angiloſtadienſiũ, Albertus Monacenſis fide ſua interpoſita è Vogburgio Neoſtadium, quod Landshutenſi parebat, deduci iubet. Præſidium Hainrici oppido erumpit, Alberti auſpicia, atque authoritatẽ floccifacit, naues diripit. Albertus cum

Ludouicus venia petit.
Werdea Sueuiæ.
Hac concordia latius ostenditur alibi.
Græci à Turcis oppreſſi.
Diſcordia inter Baſilienſes & Eugenium Pont. R.
Bambergenſes Epiſc. cũ clero vrbe exigunt.
Alphonſus Neapolim occupat.
Wilhelmus Dux Boiorũ moritur.
Margaretha ducisſa moritur.
Torneamenta in Boiaria, & qui interfuerunt
Hainricus Dux Boius Landshutẽſis Labar occupat.
Henricus Albertũ flocci facit.

Albertus Landshutenſis [illegible] · *Ludouicus Gibboſus Barbati filius.*

L[illegible]do[illegible]co Ang[illegible] [illegible] fœdus icit. Landshutenſi bellū ind[illegible]: Neoſtadium [illegible] vrbem in ditionem redigit. Fridericus Brandenburg[illegible]nſis, [illegible] Am[illegible]enſis Reginoburgi[illegible]m ſe conferunt, paci ſed alò operam nauant. Interim Al[illegible]ertus Monacenſis, & Ludouicus Gibboſus Angloſtadienſis, q[illegible] & [illegible]nior, [illegible]nes con[illegible], fines Hainrici ingredi contendunt. Recepti à Ioanne Ab[illegible] [illegible] meæ dynaſta, Aſthuſium, Mangoltingium, Seuchoſiam aliosque pagos Apili exurunt, obleſsisque auxilium, ſuppetias ferre properant. Hainricus Dux, atque Nothaſtius obſidionem ſoluunt, hoſti obuiam pergunt. Hic Mainburgium Alberti oppidū Kalendis Maij diripit, incendit. Inde Kirchbergium, Giſilariam, Ludouici caſtella, vicos occupat. Ille Churnſtain ſolo æquat, caſtra quinquagenalibus Dingelfingium curſus mouet, opp[illegible] obſidione claudit, quartodecimoq; die vrbe potitur. Leonardus Laiminger Bathauiæ Pontifex, ciues eius Kungſtain arcem, oppidumq; Scharding, & ipſi obſidione claudunt. Dumq; ita omnia ciuili diſcordia, domeſtica ſeditione atteruntur, Erneſtus pacis ſtudioſus ciues ſuos, calamitates popularium miſeratus, ad opem cœtus eccleſiaſtici, quandoquidem Auguſtus in extremis Vngariæ finibus aberat, cōfugit, Baſileam properat, beneficia fratris commemorat, officia patribus ſedulo exhibita proponit: à ſenatu poſtulat, & impetrat, vt duo legati in Boiariam proficiſcantur, atque inter Boios pacem componant. Cuius legationis princeps fuit Nicolaus ille C[illegible]ſanus vita clarus, ingenio Maximus, cum collega Ioanne Lubicenſi Pontifice. Hi Reginoburgij Kal. Iulij principes Buios, cæteros fœderatos adeſſe, atq; ab armis diſcedere authoritate ſenatus Chriſtiani orbis iubet, hasque pacis leges dicunt. Kungſtain arx prope Bathauiam ſolo æquatur: Scharding Ludouici, Neoſtadium Alberti eſto, ciues, ſacerdotes inſtitutis, priuilegiisque ſuis viuunto. Erneſtus, Albertus, Adulphus Monacenſes pacis vindices ſunto. De reliquis, de quibus adhuc ambigitur, Albertus de Rechberg Epiſcopus Aichſtetenſis arbiter eſto. Duas res, ridiculam, atque commiſeratione dignam, quas hoc anno eueniſſe in faſtos relatum reperio, referam. Varnpach, ſicuti ſuprà in libro quinto ducui, in inferiore Vindelicia, in ora Oeni ſupra Bathauiam, ibi cœnaculū tignis compactum prominens Oēno, columnis quibus fulciebatur, vetuſtate putrefactis, atq; corruentibus, cum ſex monachis, Georgio præſule, Petro primario monachorū, Liuardo, Georgio, Ioanne, Vlrico, rationem tum facientibus collabitur in Oenum, fluctibusq; fertur, donec piſcatores, quiritantibus monachis exciri adnauigant, ripæq; conclaue incolumi monachorum tribu appellunt. Eiusdē anni Octobri Erneſtus Strubingam abſente filio Alberto petit. Is Agnetem Bernauerin Auguſtani tonſoris filiam deperibat adeò, vt eam planè loco iuſtæ vxoris haberet, atque publicè ſolennibus ſacris ducere cōcupiſceret: ipſaq; ſe coniugem reguli Boiorum, reginamq; Boiariæ profiteretur, & virginibus inſtructa, gynæceo, famulicioq; fœmineo prodire meditaretur. Erneſtus ſenatorij ordinis omnes quicunque aderant, accerſit, atque ex conſilij decreto illam in vincula conijcit, nimiumque proteruè muliebri leuitate reſpondentem, culeo inſutam ſententia procerum à carnifice in Danubio ſubmergi præcipit, quarto Idus Octobris anno Chriſtianæ æræ M. CCCC. XXXVI. Deinde ad eius manes placādos ædiculam extra mœnia ad læuam templum Diui Petri extruit, perpetuum ſacerdotium addit. Vbi eius oſſa conteguntur, ſaxo, cui annum, diem, quibus è medio ſublata eſt, tacito elogio facti, inſculptum legi. Et vt Erneſtus filio ægroto medicaretur, illi Annam Brunonis Vico ortam, auiam noſtrorū principum vxorem dat. Atque vt conſuetudine, & coniugio liberali deuinctus facilè ex his malis, atque moleſtiis, quas amor habet emergeret, nuptias cōtinuò altero atque viceſimo poſt necem amicæ die apparari Monachij feſtinat. In ſequenti anno Imperator Sigiſmūdus ſeptuagenarius, magis feliciter ex hac vita migrat, quàm morit[illegible] [illegible]to Idus Decembris. Succedit Albertus quintus Auſtriacus gener eius, & frater vxoris Hainrici Landshutenſis Vbique in Boiemia, Vngaria, Italia, Imperio tum Baſilienſis Senatus dignitatem Eugenio abdicat, ouili Chriſtiano Amodeum Al[illegible]brogum regulum, auum maternum Philippi præfecti prætorio Rheni, reguliq; Boiorum præficit, Felicemq; appellat. Vterq; vtrunque deuouit, Germania neutrum recepit. Romani Eugenium vrbe eiecerunt. Circa eundem temporis tractum idem Erneſtus principum noſtrorum proauus Andec[illegible]ij collegium ſeptem myſtis inſtituit, ſacra ibidem reperta eò transferri Monachio, illicque condi iubet, templumq; ibi Hailigenberg, hoc eſt ſacrum montem nuncupari præcipit. Frequens adhuc populus ter quotannis coit, votaque reddit. Atque eodem anno fuit Seruatoris noſtri milleſimus quadringenteſimus duodequadrageſimus naturę Erneſtus c[illegible]ceſſit, pridie Kalendas Iulij Monachij in mauſoleo Imp. Ludouici quarti Cæſaris Aug[illegible]ſti proaui ſui conditur. Hicque primus morem cæterorum principum in diplomatibus, libellis, epiſtolis, reſcriptis, edictis diuinum nomen ſuo præponere cœpit, quod etiam nunc poſteri obſeruant. Albertus filius eius cum Adolpho patruele Strubingam Auguſtu ſe confert, conuentus agit, ſacramenta ſibi dicere iubet. Ipſe viciſſim legi Ottonianæ fidem aſtringit. Proximo quoque deinceps anno Albertus Cæſar defungitur quinto Kalendas Decembris. Imperator Fridericus tertius Auſtriacus, proauus Imperat. Caroli maximi

Nicolaus à Cuſa.

Albertus de Rechberg.

Varnpach.

Erneſt Dux Boiorū moritur.

1483.

NOTA.

Von Gottes gnaden wir Ernſt, &c König Ottõ handueſt.

Alberti Imp mors Fridericus 3 Cæſar deſignatur.

Cæſaris

Cæſaris Auguſti, in ſupremo generis humani faſtigio collocatur. Boiemi orbati rege, cõcordi animo Alberto auo principum noſtrorum regnum virtutis, comitiis nonc Kalend. Maij habitis, deſtinant, ad eumque in Boiariam optimos quoſque qui eum in Boiemiam deducant, legunt. Albertus Boiemis ingentes gratias agit, quòd ſe tanto fortiſsimæ valentiſsimæque gentis Imperio præ cæteris tot egregiis principibus dignum iudicarint, memorem beneficij fore, redditurumque vicem pollicetur, ſe plures vrbes, & caſtella, quàm vt ab vno commodè gubernari poſsint, habere cauſatus, molem hancce detrectat, legatosque muneribus donatos in Boiemiam re infecta abire permittit.

Albertus Boius ad regnũ Boiemiæ vocatus, non recipit.

Contra iisdem diebus gentilis Alberti Chriſtophorus Ambergenſis, regulus Boiorum, a Cimbris vocatus ad regnum, eò cum plerisque Boiorum equitibus, qui adhuc ibi habitant (ſicut epiſtola Chriſtiernus Cimbrorum Rex Wilhelmo principi noſtro ſignificauit) profectus, Danorũ, Schandinauiæ, Scandiæ, Gothiæ, Suionum, Nordmannorum, Finnorum valētiſsimo ſeptentrionalis Germaniæ imperio potitur. Eadem tempeſtate furaciſsimum illud genus hominum, colluuies atque ſentina variarum gentium, quæ in cõfinio Imperij Turcarum, atque Vngariæ habitant (Zigenos appellamus) rege Zindelone noſtras peragrare cœpere regiones, furto, rapina, diuinationibus impunè prorſus victum quæritant. Ex Ægypto ſe eſſe mentiuntur, extorresque domo à ſuperis cogi, ſe maiorum delicta, qui Deiparam Virginem cum puero IESV hoſpitio excipere recuſarint, ſeptem annorum exilio expiare impudentiſsimè confingunt. Experimentis cognoui, eos vti Venedica lingua, & proditores atque exploratores eſſe.

Ziegriner. Zindl der Ziegriner kunig.

Tum alij, cum in primis Imp. Maximilianus Cæſar Auguſtus, & Albertus parens principum noſtrorum publicis edictis teſtantur: adeò tamen vana ſuperſtitio hominum mentes velut lethargus inuaſit, vt eos violari nefas putent, atque graſſari, furari, imponere impunè paſsim ſinant. Circa eundem temporis tractum Ludouicus Angiloſtadienſis Angiloſtadij templum Deiparæ Virgini a fundamento magnifice extruit, ſex ſacerdotia addit, ſigna precioſa legat, fanum ſpecioſum nuncupat, mauſoleum marmoreum inchoat, eò Stephani patris oſſa à Schonenfeld transfert. Hic quoque vxores è Lutecia Pariſiorum, ea lege ibidem in templo Dominicanorum conditas, transportandas decreuit.

Aedes D. Mariæ Ingolstadii. Zu der ſchõ Maria.

Prochotropheion ſexdecim bardis, quibus duæ fœminæ miniſtrarent, pone Xenodochium ędificauit, illi, & templo ſuperiori Drachmarum auri millia ſeptem, atque nonagena deſtinauit. Sexdecim quoque cooptauit Pſaltas, qui die noctuque continenter per quatuor claſſes diuiſi ſuperos ſalutarent, hymnosque Dauidicos cantitarent: Baſilienſes patres horum omnium authores fuere. Dumque iſthæc exequi, & Ioannis Cypri regis filiam, filio ſuo (ſicut literæ ab eodem rege ad Ludouicum, XII. Auguſti Nicoſij datæ ſignificant) deſpondere parat, filio Ludouico, inuito patre, vxor, affines inuenti ſunt: nempe Ludouicus Gibber (ita cognominabatur filius Ludouici Barbati) Margaretham filiam Friderici Brandenburgenſis (cui parens capitalis inimicus erat, vt quem nouum hominem appellare conſueuerat) connubio ſibi iungit: oppidisque ob hoc atq; caſtellis à patre irato excluſus, auxilio Alberti fratris vxoris, menſe Octobri Angiloſtadij à ciuibus velut hæres, & princeps iuſtus recipitur, ętate parentem delirare dictitabat, moxq; in vrbem admiſſus, cùm ciues claues exhibere nollent, vi effracto ſanctiore templi ærario, gaza, ſupellectile, pecunia patris, qui tum Neoburgij habitabat, potitur.

Margaretha filia Friderici Marchionis Brandenburg.

Inde alias vrbes Danubio conterminas, præter Neoburgium, & Laugingiacum, occupat. Cæterùm Noricorum vrbes, authoratas ſe parenti cauſantes, eidem portas clauſere: Nariſcorũ verò, quas ſuprà à ſocero, & Ioanne Ambergenſi in ditionem coactas ſcripſimus, deditionem fecerunt, dotisque titulo illi redditæ ſunt. Porrò pater exhæredato filio, vniuerſa templo, atque Prochotropheio legat, filium impietatis poſtulat. Egenos hæredes teſtamento inſtituit, quotidie mille pauperes paſcendos curat, Conradum magiſtrum Epiſtolarum Imp. Friderici tertij, Stephani Viennenſis antiſtitem, aſſertorem, eius ſucceſſores vindices nuncupat. Hoc anno, qui fuit Chriſtianæ religionis 1441. ſexto nonas Iulij natus eſt Nicolaus, vltimus patriæ meæ ſatrapes, à Nicolao Cuſano, viro eius tẽpeſtatis vita clariſsimo, eruditione vndecunque maximo, ſacro fonte luſtratus eſt.

Nicolaus de Abenſperg vltimus ſuæ gentis.

Eius nobiliſsimam, magnam, & veterem proſapiam explicare, ſtemma proponere, imagines & elogia vniuerſi generis exequi, opes, caſtella enumerare, ſitum, progeniem, originem & defectum enarrare (neque enim alio loco de hisce rebus dicturus ſum) vti pietas, atque amor patriæ, & ſuſcepti operis neceſsitas poſtulat, operæpretium eſſe duco. Ex gente Abuſina duæ familiæ claruerunt: Vetus Schirorum Graos, id eſt canos, & noua de Randeck, quos Frigios, hoc eſt liberos Heroas patrio ſermone appellamus. Poſſedere in Vindelicia Abuſinã patriam meam, & Roteneck atque Roram. Apud Nariſcos Abinberg oppidum, Altmanſtain, Eſsing & Randeck. Item curatores fuere ſacrarum ædium Roræ, Schamhaupten, Diui Haimerami Reginoburgenſis, & Bariorum, atque Bambergenſium myſtarum. Item præfectura vrbis Reginoburgenſis functi ſunt. Abuſina, cuius & Imperator Antoninus in Itinerario Romani Imperij mentionem facit, patria mea, in ripa Apſi cubat, in confinio ſuperioris atque inferioris Vindeliciæ. Vltima in ora Danubij, Boiariæ prima ciuitas, regia

Genealogia Comitum ab Abenſperg.

magnificè extructa, templo Carmelitarum & munificentia in pauperes, quæ & coni ſolet, inſignis eſt. Quotannis ſtato die, nempe octauo Idus Decembris, multa millia hominum aduolant. Hiſce bobus duodetriginta mactatis, viſceratio datur à prætore, atque panes viritim diuiduntur. Scapham frumenti (anno duobus hominibus ſuppetit) modios vnum atque triginta ciues mei vocant. Duodetriginta ſcaphæ tritici moluntur, inde panes concocti, vniuerſi illo die egenis diſtribuuntur. Modius verò frumenti in agro Abuſino non excedit duodetricenas libras, ſi quis granum ponderet: ſcio enim in patria modium pondo duodetriginta pendere.

Apſus fluuius Hallerthau.

Oritur Apſus in ſuperiore Boiaria, in initio pagi, quem Hallerthavv incola vocat, qua Aquilonem Fauoniumque ſpectat, iuxta templum eiusdem cognominis, inſigne Deipara Virgine, & perquam celebre accolis. Per tria millia paſſuum torrens eſt, pluuia quidem auctus, per conuallem & prata paludinoſa fluit vſque Augiam vicum. Haud inde procul Enizoluſij lacuna & fontes eius, vnde perpetuus fluuius Rudolphuſium, Sandolphuſium regiam, Mainburgium vicum & arcem, Rhætouiam, Mylouium, Tranos equeſtris ædes, Segiburgium vicum, Piburgium, Adelungodoryphos templa Diuo Benedicto, Deiparę Virgini dicata, & Abuſinam vrbem præterfluit. Inde aduerſus Danubio, ad quintum fermè lapidem petit Salingſtadium quondam ciuitatem, nunc Neoſtadium, infra quod Danubio, vbi triginta millia paſſuum curſu ſuo compleuit, confunditur. Roteneck in prima Vindelicia regia eſt modò Lamiorum ad viceſimum à patria mea lapidem, auſtralem Occidentem verſus diſtat. Rora vicus, & collegium flaminum Aurelianorum ad Orientem, atque itidem auſtrum ſexto lapide ab Abuſina cubat. Abinberg Nariſcorum vrbs, nunc Aichſtatenſi patet Epiſcopo. Altmanſtain arx & vicus mille paſſus à Danubio, totidem ab Alemanno in Germania Magna, Schamopago riuo alluitur, ſupra quos Schamhaupten collegium Auguſtinianorum, vbi fontes aurararum altores, & caput riui, vnde nomen templo. Randeck, & Eſsing ſupra Kelhaim Alemannus irrigat: illa arx in editiſsimo iugo condita longè lateque proſpicitur. Eſsing vicus ſub arce vocatur. Hosque & arcem ſuperiorem iſto anno Wilhelmus regulus Boiorum Leonardo ab Eckh iureconſulto, & equiti Boio virtutis ergò contribuit. Eius viri mentionem ſuprà, vti bonæ artes, quas in eodem ſitas comperi, meruere, feci. Sed ad Abuſinos reuertor.

Babo.

Babo ille πολύτεκνος πολυπαιδίας multitudine filiorum inſignis, de quo plura in libro quinto retuli, Arnulphi, fratris Iudithæ, auiæ Diui Imperatoris Hainrici ſecundi, pronepos: Diuæ Kunigundæ aulæ pręfectus, Wolfframum Abuſinum, Diuum Leobrigum Nariſcum Suentodoryphû, Diuum Hainricum Ebenrathuſium, Rupertum Rietenburgenſem, Bezilonem Fridebergenſem, Aribonem Scalam, Diethmarum Lungionem, item alios, quos partim ſuprà recenſui, partim nondum reperi (nam triginta habuiſſe filios ſuprà docui) progenuit. Wolfframo orti Conradus primus archimyſtes Iuuauenſis, Otto Ambſpergenſis, Wolfframus Abuſinus. Ab hoc naſcuntur Rapotho Ambſpergenſis Bambergæ curator, & Gebhardus Abuſinus: illius poſteri Friderici duo filius, & nepos.

Conradus de Aberſperg Archiepiſc. Sal. factus anno 1106.

Gebhardo atque Sophia Biburgenſi geniti Eberhardus & Alemannus Abuſini, & Gebhardus Roteneckhius. Proles Eberhardi Bernardus: Alemanni Alemannus alter, & Eberhardus Archipresbyter, & præpoſitus Reginoburgenſis. His absque liberis decedentibus anno Chriſti M. CC. LXX. defecit progenies Schirorum ac Grauorum, ſucceſſere Randeckhij.

Schiris Randeckij ſucceſſerunt.

Porrò Gebhardus Roteneckhius ex Giſa Bernardum, Mænardum, & Rupertum Randeckhium genuit. Mænardus ex Heliouica Mænardum ſecundum, Gebhardum ſecundum, Hainricum Epiſcopum Reginoburgenſem procreauit. Is ſuperſtes fratribus, qui absque virili ſtirpe obierant, Roteneckh Ludouico Boiorum regulo vendidit: ipſe obiit anno Chriſtianæ ſalutis 1297. Randeckhij authorem originis habent Rupertum filiũ Gebhardi Roteneckhij, nepotem Gebhardi Abuſini: Ruperto Hainricus, hoc Vlricus primus genitus, inſtaurator familiæ Abuſinorum.

Gervvolffen Iarznero Degenberg.

Is ex Gerdruda Bernardum, cuius vxor Maria, & Vlricum ſecundum, eius coniunx Sophia, atauum Nicolai reliquit. Vlrico ſecundo Ioannes primus, Margaretha Gebolphia, Vlricus tertius abauus Nicolai oriuntur. Hic cum vxore Eliſabetha de Gundelfingen apud Eſsing, ſub arce Randeckh, ſeptem myſtis collegiũ, duodecim egenis Ptochotropheion inſtituit, anno ab orbe ſeruato M.CCC.LXIII. nouem liberos, ſex mares, tres fœminas ſuſtulit.

Agnes, zum Harlagenberg. Theodericus Epiſc. Reginoburgenſis obiit. Vlricus 4. mortuus. Agnes de Liechtenſtein. Iudocus libero decê habuit.

Agnetem Heliobergam, Barbaram Roſenbergenſem, Margaretham in Pylnhouen virginem ſacratam: Theodericum Epiſcopum Reginoburgenſem, qui obiit anno æræ noſtræ 1396. Albertum, cuius oſſa marmore tecta in templo Diui Haimerami Reginoburgij, iuxta Mauſolæum Diui Wolfgangi monſtrantur. Vlricum quartum, qui Rhodi obiit mortem anno Chriſti 1375. item Wilhelmum, Wernherum, & Ioannem ſecundum proauum Nicolai. Is Agnetem de Liechtenſtain vxorem duxit. Abuſinæ Carmelitis templum condidit, anno qui fuit Chriſti 1389. Ab his ſunt Iudocus auus, & Ioannes tertius, pater Nicolai. Fratres Iudoci tres, Vlricus quintus, Georgius, & Bernardus: ſorores verò ſunt quatuor Agnes de Leuchtenberg, Margaretha de Keuchlern, Vrſula Truchſaſsia à Waldburg, & Eliſabetha Schaumburgia.

Porrò

Porrò Iudoci liberi decem Magdalena, Amelia, Barbara Schuuartzenburgenſis à Sainshaim, Margaretha Nothaffτin, Anna de Bappenhaim, Vlricus ſextus, Theodericus, Sigiſmundus, Degenhardus, Ioannes tertius: hic duas habuit vxores, Magdalenam de Petau, & Eliſabetham de Torringen: illa Claram virginem, quæ Elephantiaſi apud Eſsing interijt: hæc Nicolaum peperit, cuius vxor Martha à Werdenberg: ea nihil liberûm peperit, ante maritum ex hac vita migrauit. Nicolaus poſtea cœlebs hoc pacto abſque liberis interijt. Albertus auus principum noſtratium quinque filios ſuperſtites reliquit, teſtamentoque cauit, vt duo maiores natu rerum potirentur. Itaque Ioannes & Sigiſmundus ætatis prærogatiua patri ſucceſſere. Albertus patens noſtrorum regulorum, Chriſtophorus, & Wolffgangus literis operam dare iubentur. Mortuo Ioanne, Sigiſmundus Albertum collegam admittit, & haud ita longo pòſt tempore, vitam victurus priuatam, cedit, Rempublicam Alberto permittit. Chriſtophorus cum ex teſtamento aduerſus Albertum principatum ambit, ad paciſcendum eundem cogit. Ab eo Landsbergam, cum alijs caſtellis extorquet ad decem annos. Finitis his, Albertus Landsbergam repetit, equites Boios, quorũ dux Nicolaus erat, conuocat, Landsbergam repetit. Erat tum Chriſtophorus Auguſtæ in Rhetia, exploratoque nobilitatis, quæ contra ſe arma tulerat, reditu, clam in Boiariam redit, ad Kranſperg peruenit. Inde ad montem Fruxino imminentem penetrat, ibi propter ædiculam Diui Iacobi (vnde longè Monachium vſque proſpectus patet) in inſidijs cum ſuis deliteſcit, aduentum redeuntium obſeruat, atque præſtolatur. Illi nihil minus quàm Chriſtophorum timentes ſecuri, palanteſque iam Fruxinenſem agrum attigerant, ad portamque contendebant. Ibi tum Chriſtophorus qui iter ſpeculatus fuerat, cum ſuis porta de improuiſo erumpit, inopinatos inuadit. Nicolaus ſuis diffugientibus, eo tumultu ferro per inguina adacto, interijt. Cum eo cæſi ſunt Laurentius Bogner frumentarius, & ſaltuarius Kelhaimorum, & Burckhardus de Rorbach preſes Mainburgenſis pridie Cal. Martij, anno ſeruatoris noſtri 1485. Ita vetuſtiſsima honoratiſſimaque Abuſinorum progenies in Nicolao defecit. Opes, caſtella, vici, oppida infiſcata ſunt, legeque ad Albertum tertium principum noſtrorum genitorem feliciter redierunt. Hæc vti ſpero aliás copioſius iuſto opere enarrabo. Ad ordinẽ cœptum redeo. Ludouicus Gibber redactis ad obſequium pleriſque vrbibus, & paterno principatu, partem Neoburgij ſupra Angiloſtadium vltimo Aprili XI. ſeptimanas obſidet, tertio deinceps menſe vrbem vi expugnat, partem capit, ſapientiſsimos quoſq; ſacros, prophanos Angiloſtadium conuocat, quid de patre capto agat, conſulit. Eò quoque tum profectus iuſſu Ioannis Abuſini Petrus Friſius Roræ antiſtes, vir admodum prudens. Filius autem ne feneſtram ſeditionis aperiret, genitorem reuerenda ſenectute venerabilem Alberto Brandenburgio, fratri vxoris ſuæ diligentiore cuſtodia obſeruandum tradit, atque Onolczpachium ex Boiaria in Franciam abduci permittit. Ipſe poſt biennium, impietatis ne dicam parricidij pœnas ſuprema maieſtate expetente, fato concedit ſeptimo Idus Aprilis, anno ab orbe ſeruato 1445. Margaretha vxor eius Landshutæ habitauit, ad impares nuptias tranſiuit, clam Martino de Waldenfels curatori ſuo nupſit, Samlingchalæ eius ſepulchrum oſtenditur, ſocer eius à fratre captiuos detinetur. Dum hæc fiunt, Ludouicus Delphinus cum Armeniacis & Delphinis Alſatiam intrat, Suitonum cohortem, non tamen inultam multitudine obruit, & longè pluribus amiſsis, contrucidat. Dumque domum reduces Galli repetunt, à Schlertſtatenſibus graui clade affecti ſunt. Plerique tum equitum in Boiaria latrocinijs victum quæritare cœperunt, hoſpitioq; ab Ioanne Abuſino (quem nobilitatis amatorem, patronumque nuncupant) recepti, paſsim vltrò citrò impunè commeabant. Hainricus Landshutenſis bellum Ioanni indicit, Abuſinam cum copijs hoſtili animo inuadere tentat. Petrus ſuperior intercidit. Vrbes quoque Cæſariani, Ioanni amicitiam renunciant Altmanſtain, Solern, Hagenhul diripiunt, incendunt, Gebelonem captiuum abducunt, Flugelſpergium arcem Murharrorum capiunt, atque igne concremant. Ioannes ab Haideck fanum Auguſtinianorum Schamhauptum compilat. Albertus præterea Monacenſis regionem ſuam graſſatoribus purgare animum intendit, duos Cameraueros vndecim comitibus Strubingæ ſecuri percutit. Neuenhuſium Pauli Zenger caſtellum, receptaculum latronum de improuiſo circumſidet, vt expugnat, quingentos intus deprehendit, eoſdem in vincula conijcit, concathenatos Strubingam deducit, ibi pars aquis obruta, pars in crucem acta eſt, cæteri ſecuri percuſsi ſunt. Eadem tempeſtate Nicodemus Scala epiſcopus Fruxinenſis deceſsit. Myſtæ Ioannem Gruenuuälder flaminem Romanum atque Theologum eius ſeculi præſtantiſsimum pontificem legunt. Hainricus Stilico eundem pontificatum Eugenij iuſſu ambit, aduerſus Baſilienſem ſenatum caſtella, vrbes, oppida in Norico orientali occupat. Normbergæ tum Electores Reipublicæ, Fridericus Cæſar coeunt, Eugenio abdicato, cœtum Baſilienſem præferendum cenſent. Inſequenti anno Eugenius moritur. Nicolaus ille quintus Poetarum Mæcenas, ſtudiorum cultiorum vnicus admirator & fautor Romano ouili præficitur.

Clara virgo elephãtiaſi obijt. Martha à Werdenberg ex Martha Nicolai vxore.

Ioannes & Sigiſmundus Alberto patri ſuccedunt.

Chriſtophorus principatũ ambit.

Albertus Landsbergã recipit.

Nicolaus de Abenſperg trucidatur. Laurentium Bogner. B[illegible]khardus de Rorbach.

Ludouicus Barbatus captiuus à filio. Petrus Friſius Roræ antiſtes.

Ludouicus Gibber vita excedit. Margareta Lud. Gibberi vxor curatori ſuo nubit.

Eodem anno Hainricus Landshutenſis Ludouicum Barbatum nummûm aureûm millibus duobus atque triginta emit, atque ab Alberto Brandenburgio (qui eum vendidit) cum tercentum equitibus iuxta Angiloſtadium ad pontem Sudinum, hoc eſt Auſtralem, *Sanderprat (bey Ingolſtat.* exhibitum cum quingentis recipit Idibus Auguſti, captiuumq́; Landshutam, inde Burckhuſium deducit, atque ipſe poſt annum, minus duodecim diebus, cum Fridericus Cæſar, atq; Carolus ſeptimus rex Galliæ Italicę, Angiloſtadienſis ex ſorore nepos, legatos Landshutam qui ſenem decrepitum liberarent, miſiſſent, nullis relictis liberis animam efflauit, tertio Calendas Auguſti, anno Chriſtianæ æræ 1447. Rotenhaslachij in Norico ſepelitur. Superbè, atque auarè multa fecit, quod ne ipſe quidem negat, ſe ſolitus eſt appellare Mercaniæ tetrarcham & fratrem germanum Reginæ Franciæ. De qua libet verba Ruperti Gaguini Galliæ Romanę Hiſtorici recitare. Moritur eodem tempore Iſabella (h.e. Eliſ..) Caroli Sexti vxor, fortunæ, ſi reginam conſideres tenuis & pauperis, quippe quæ ſub Anglorum principatu degens, eorum arbitratu, vitam agebat priuatæ fœminæ non abſimilis: patientiſsima quidem, & ad temporis qualitatem ſe accommodans, nulla re magis irritata, quam quòd Carolum regem eius filium inceſto fratris concubitu natum Anglus diffamabat. Cadauer nobiliſsimæ mulieris (pergit Ruptus) quatuor tantum comitibus naui aduectum apud S. Dionyſium nulla pompa ſepelitur. Cuius filius Carolus ſeptimus Gallijs expulit Anglios, victricibus vbique armis, virgineis auſpicijs puella duce cœlitus (vt credi poſtularunt illi, quorũ interfuit) demiſſa, paternum principatum recuperauit. Eodem anno, quo eius auunculus obijt, Margaretha quoq; Auſtriaca vxor Hainrici, nono Cal. Ian. & triennio deinceps eodẽ die, quo Ludouicus ipſe, Hainricus fato conceſsit. Qui mortuo Ludouico omnes eius vrbes, oppida occupauit, exhæredato Alberto Monacenſi, qui ex ſemiſſe eodem gradu Ludouicum cõtingens hæres erat, & iure potius, quam armis *Schwnabm.* diſceptare deſtinarat: ſed potior fuit, qui prior ad occupandum erat: Sueuiam ſolam vicũ proxime Monachium Albertus poſsidet, cæteris omnibus excidit. A Walſerburgenſibus, alijsq́; ciuitatibus vltrò inuitatus, tamen abſtinuit, ne Boiaria ciuili bello ob ſuam auiditatem inuolueretur: quod ego altitudinem, atq; magnitudinem animi reor, alij ignauiam *Felix S.P.M.* interpretantur. Familiare hominibus eſt, omnia ſibi ignoſcere, nihil alijs remittere. Circa idem æui ſpaciũ Friderico Cæſare cõnitente, Baſilienſis cœtus ſolutus eſt, & Felix quintus ſe vltrò dignitate, cùm pontifex fuiſſet annis nouẽ, menſes ſex, abdicauit, Nicolao quinto ceſsit, atq; legatus Germaniæ conſalutatus eſt. Sequenti anno, qui eſt Chriſti 1450. ex hac vita migrauit Hainricus Landshutenſis cognomento Diues. Hoc anno magnum ac verè diuinum beneficium Ioannes Fauſtus Germanus, ciuis Mogontinus generi humano contulit, nouum ſcribendi genus haud dubiè cœlitus reuelatum (quod Chalcographiam excuſoriam, impreſſoriamq́; vocare ſolent) inuenit, & biennio compleuit. Conſuluit pater *Chalcographica ars inuenta à Ioã Fauſto Mogũtino.* indulgentiſsimus honeſtis literis, authoribus præclaris, de quibus actũ fuiſſet, ita torpore langueſcimus, adeò delicatuli ſumus, fugitantesq́; laborum: tantum literarum vno menſe ab vno homine imprimitur, quantum vno anno à pluribus ſcriberetur. Quod Campanus Aprutinus pontifex vno verſu elegantiſsimè ſcripſit:

Imprimit ille die, quantum non ſcribitur anno.

Hinc indies magis ingenia vigent, ſtudia literarum floreſcunt, copia librorum paruo ære egenis ſuppetit, omnes ad capeſſendas præclaras artes tanta librorum commoditate alliciuntur. *Petrus Schaffer.* Hoc cœleſtiſsimum munus a Fauſto & Petro Schœffer de Garenshaim, genero ſuo, cui vnicam filiam Chriſtianã deſponderat, inter ſecreta, adactis omnibus ſocijs fidem iuriſiurandi religione, habitum, decimo pòſt anno Fauſti miniſtri Ioannes Guetenberger Argentoratenſis in Germania vulgauit. Municipes huius Vlricus Han, hoc eſt Gallus, Xyſtus Ruſius Romæ Italiæq́; intulere. Vbi hoc artificio, mea memoria, Aldus ille Manutius vir ad inſtaurãdas literas natus claruit. Nunc verò in Germania Baſileæ Ioannes Frobenius, Hagenoiæ Thomas Anshelmus, Argentorati Matthias Schurerius, Mogontiaci Petrus Schofferius, nepos ex filia authoris huius inuenti, alij item alijs Germaniæ ciuitatibus quotquot vbicunq; antè fuerunt, & adhuc ſunt, ſuperant, longo interuallo poſt ſe relinquunt. Græca, Hebraica, Latina diligentiſsimè & quàm emendatiſsimè excudunt. Optimos quoſq; authores, ſacros. prophanos in triplici lingua, poetas, oratores, hiſtoricos, philoſophos, maximè religionis noſtræ priſcos heroas, certatim paſsimq́; reſtituũt, & periclitanti Reipub. pro viribus ſuppetias ferunt. Perditiſsimos tamen mortales inuenias, qui tanto Dei Opt. Max. dono ingratiſsimi ac planè impientiſsimi exiſtant. Auguror equidẽ propediem ſceleſtiſsimum hoc genus hominũ pœnas auſpice Chriſto impietatis daturum. Sed dimiſsis malè ominatis, potius bonis benè precemur, & reliqua hiſtoriæ exequamur. Parco, ne dicam auaro parenti, liberalitatis eximiæ erga omnes mortales ſucceſsit filius *Ludouicus 10 Boiorũ dux.* Ludouicus decimus, ſummæ popularitatis, fortunatus, felix, pacis ſtudioſiſsimus. Multa bella in Germania ſua authoritate compoſuit, ſummopere conixus, vt Ladislaum regem Boiemiæ, atque Vngariæ, amitinum ſuum atque Imperatorem Fridericum reconciliaret, & vt omnia vno verbo complectar, maior omni præconio fuit: virtutes eius

adhuc vulgò prædicantur. Natus eſt anno Chriſti 1417, ſorore Alberti Cæſaris Burckhuſij, ibique educatus ſub duro atq; illiberali patre, vſque annum ætatis tricesſimum, multa perpeſſus penuria veſtium, pecuniæ, equorum, obſequentiſsimus tamen parenti fuit. Suadentibus amicis, vt clàm in Auſtriam ad Albertum Cæſarem auunculum ſuum diſcederet, Ad Laurem vitæ meæ, inquit, non deſeram, nec quoad mentis compos fuero, offendam. Haſtæ enim ius cominus gladio, ſaltando, diſco, equitando ſe exercuit occultè. Venationi operam dare coactus eſt, ita parens ceruos adamabat. Vbi parenti accitis vniuerſis Boiariæ antiſtitibus, iuſta perſoluit, rogationes eius de ceruis perlatas abrogat, ſæpibus munire arua præcipit, canes villaticos, quibus huiuſcemodi feræ abigantur, agricolis permittit. Ameliam Friderici Saxonis filiam vxorem duxit, ex qua Margaretham, matrem Palatinorum Rheni, coniugẽ Philippi Septemuiri, & Georgium, in quo progenies Landshutenſium defecit, tulit. Vno die, nempe quarto Nonas Octobris, vna hora, quadraginta vrbibus, vicis, finibus ſuis, omnes Iudæos exegit, bona eorum infiſcauit. Idem Ioannes Abuſinus patriæ meæ tetrarches factitauit, vbi adhuc vicus, fons, ſynagoga Iudæorum, quæ nunc carcer eſt, & tumuli Iudæorum, ſepultura eorundem nominantur. Sub idem tempus Fridericus tertius Romæ à Nicolao quinto inauguratus, Imperatoris prænomen, Cæſarisq; cognomen accepit, nuptias cum Leonora ſponſa fecit, eam Auguſtam cognominauit. Ioannes tum Tulbeck Monachij Deiparæ Virginis parochus, vbi eius Mauſoleum extat, albo pontificum Fruxinenſium aſſcribitur. Laberbergij ad decimum infra Abuſinam lapidem, propter Lauarum amnem ſubitò fons emanare cœpit. Ciues, agricolæ, equites, Ludouicus dux, ſtatim aduolant, bibunt, lauantur, valetudinarij ſanitatem recuperant. Fridericus de Blanckhenfels pontifex Reginoburgenſis Caſparem Schenckium vicarium, Conradum Anlorgium theologum eò proficiſci, fontem obſtruere iubet, accedentibus religionis votiúe cauſa lauantibus, potantibus, ſacris, publico decreto interdicit. Nec tamen inſanam ſuperſtitionem vulgi leuiſsimi, cui vel Ludouicus Landshutenſis patrocinabatur, prohibere potuit, quin, cum eiuſdem anni meſſe iuges pluuiæ frumenta afflixiſſent, plebes magis ſuperſtitioſa, quàm religioſa iram cœleſtem ob violatum fontem interpretata eſt. Monetæ tum pondus imminuere Imperator, Sigiſmundus de Volckenſdorff archimyſta Iuuauenſis, & Leonardus de Laiming Bithauenſis epiſcopus, ſeptima pars lucrifacta, nigra moneta, vti vocant, in albam permutata eſt. In Boiaria quoque Ludouicus quintam partem argenti æri miſcuit, aſſes, quos Schinderlingos nuncupabant, maximo pauperum detrimento percuſsit. In omnium rerum ſumma fertilitate, vilitateque annonæ, fame laboratum eſt. Nemo vinum, frumentum, panes, aliudúe hocce ære vendere voluit. Veteres nummi coëmpti erant à diuitibus, & ſeruabantur, vulgus promiſcuum nouos duntaxat poſsidebat, & recipere cogebatur. Veteris monetæ aſſes tum centum atq; quinque pro drachma auri, qui nummus apud nos aureus, numerabantur. Placuit tandem ciuibus, in primis Monacenſibus, inuitis principibus, ſex nouos aſſes pro vno veteri permutari. Nec hoc quidem abſq; damno pauperũ fiebat, quinta parte defraudabantur. Boiemi tandem, qui apud Ludouicum merebant, coniecto huiuſmodi ære, inſpectante regulo, in ignem, idq; in militari ſtipendio recipere detrectantes, coëgere Ludouicum, vt nouam monetã aboleret, veterem feriret. Eodem temporis tractu Cometa ſolſtitio æſtiuali viſus, mentes mortalium perterruit, excidia, bella, clades futuras portendit. Demum in Boiaria rubigo, cœleſte frugũ malum, nullo minus noxiũ, ſiliginem exuſsit. Erucæ dirum animal viſæ, quæ erodunt frondem, & florẽ arborum, & depaſtam arborẽ turpi facie relinquunt. Romæ quintodecimo Cal. Octobris pons Tiberinus corruit aquis obruti interiere quingenti ſexaginta homines, qui eò ſecularibus ludis, quos Nicolaus, contra decreta Conſtantienſis ſenatus aperuerat, confluxerant. In oriente Ladislaus Poloniæ, Vngariæ rex, à Turcis cæſus eſt. Et pauco pòſt tẽpore Vlricus Celeiæ poſtremus dynaſta, trucidatus. Ioannes atque eius filius Ladislaus Hunnoiani interiere. Ladislaus rex Vngariæ, & Boiemiæ, filius Alberti Cæſaris, amitinus Ludouici Landshutenſis, Pragæ repentina morte, immaturo æuo raptus, eſt. Mox Vgri & Auſtriaci, Imperator & Albertus fratres, ciuilibus armis digladiantur. Boiemi de ſuo corpore regẽ creant. Is filiam ſuam Georgio filio Ludouico Landshutenſis deſpondet, atq; Imperium vtrunq; Romanum, & Orientale affectauit. Legi de hac re conſilium Martini Marij iureconſulti, & magiſtri epiſtolarum Ludouici Landshutenſis. Ad hunc quoq; de eadem re extat epiſtola Pauli ſecundi Pont. Max. Landshutenſisq; auxilio Boiemorum Werdeam vrbẽ Sueuiæ, quæ hactenus Boijs paruerat & ab Ludouico Angiloſtadienſi ad Imp. Sigiſmundum defecerat, Idibus Octobris obſidet. Poſtridie ciues deditionem faciunt. Ludouicus eam annum, atq; menſes nouẽ poſsedit. Fridericus inter hæc Reginoburgenſis pontifex mortem obijt. Myſtæ Hainricum Abuſobergenſem pontificẽ allegunt. Epiſcopus Romanus precibus Boiorum indulgens, Rupertum filium Ottonis Moſpachi reguli Boiorum Ioannes ſorore Ludouici Landshutenſis genitum, ouili Reginoburgenſi imponit. Per idem tempus Hainricus Vendius quæſtor Straubingenſis repetundarum apud Annam vxorem

Alberti

Amelia Saxonis filia.
Georgius dux Boiorum.
Fames.
Boiemi Ludouicũ coegerunt nouam monetam abolere, & veterem ferire.
Cometa.
Rubigo in Boiaria.
Pons Tiberinus Romæ corruit.
Georgius rex Boiemiæ. Doctor Martinus Marius Cancellarius.
Fridericus epiſcopus Ratiſp. moritur.

Alberti Monacenſis ſatis imperioſam (marito pedibus ægro) mulierem poſtulatur, à nobilitate in vincula conijcitur. Cùm inſons eſſet, ſeque purgaſſet opera Ioannis Abulini, & Petri antiſtitis Rotæ liberatur ea lege, ne vſquam Boiariæ finibus pedem referret. Annaq; à faſtigio rerum deſcēdere iuſſa, perquàm moleſtè id tulit: clam cum ſupellectile aufugere molita eſt, ſed amicis arbitris in gratiam cum coniuge redit. Qui eo tempore Hailigenbergij abdicatis myſtis, contubernium, ædemque conſtruxit, D. Benedicti conſecraneis (Nicolao Cuſano, amicorum primario, flamine Romano epiſcopo Brixinenſi ſummopere diſſuadente, atque ocioſis monachorum gregibus, Boiariæ plebem, ſatis ſuperque velut eſcam exedi, atque deuorari cauſſante) tradidit. In paucisque poſteà diebus podagricus ex hac vita migrat. Calendas Martias anno orbe ab inferis vindicato 1460. Hailigenbergij ſepelitur pacis amantiſsimus fuit, muſica, aucupijs ſe oblectauit. Clementia, ciuilitate, modeſtia, tranquillitate animi adeò celebris, vt pius cognominatus ſit, nec ab literis abhorruit. Quàm familiariſsimè Nicolai Cuſæ (vt qui filio illius Alberto, parenti heroum noſtrorum, tum in Italia, & Romæ literis ſtudenti, opus de globo dedicauit) conſuetudine vſus eſt tres filias Barbaram virginem ſacratam, Margaretham Friderici Mantuani, Eliſabetham Erneſti Saxonici coniugem, item filios quinque Ioannem, Sigilmundum, Chriſtophorum, Wolffgangum, patruos clariſsimorum principum noſtrorum, horum parentem Albertum IIII. cum vxore ſuperſtites reliquit. Atq; Alberti IIII. vitam, & egregia facinora, item ea quæ ſub ipſo deinde prole eius geſta ſunt, quæ ego maximè memorabilia exiſtimo proprio operi dicare decreui. Quanquam ſciam, nos recentium incurioſos eſſe, veteraque tantum admirari, & naturaliter audita viſis laudare libentius. Nempe præſentia inuidia, obtrectatione, præterita veneratione proſequimur, quòd his nos inſtrui, illis obrui credimus. Et ſicuti Ariſtoteles tantus philoſophus, & Alexandri regum maximi præceptor docet, admodum nouis, quæ adhuc quaſi ſentimus, cùm audimus minimè oblectari ſolemus. Ego tamen nunquam ab officio pietateq; deterrebor, quo minus ea, quæ facere conſtitui, exequi pergam, ſi quidem per fata licebit, & Deus Opt. Max. vitæ ſpacium tantiſper dederit. Atque ego vſus conſilio Horatij, Quintilianique, ne editio præcipitetur, decimumque prematur in annum, opus inchoatum, diligentius repetitum, tanquam lector perpendero, atque arbiter honorarius dijudicaro. Volumen hoc voto cœpimus, bene precemur, ad calcem venimus, totum opus voto finiamus Chriſte potens rerum, inferûm, superûm, hominumque immortalis Imperator, te publica voce obteſtor, obſecro, principes noſtros, quorum ceruices Boiariam ſuſtinent, cuſtodi, protege, ſerua. Non ſolum reuireſcat, ſed etiam floreat Reſpublica, illisq; longiſsimè fato functis, excipiat Boiariæ imperium eorum vtinam perpetua, certè diuturna poſteritas.

FINIS.

INDEX
RERVM ET VERBORVM IN IOANNIS AVENTINI ANNALIVM BOIORVM LIBROS,

Priore numero paginam, poſteriore lineam denotante:

Reuiſus ſtudio M. DANIELIS BRVNNII, Hiſtoriarum Studioſi, & Poetæ Cæſarei.

A

ABABA Maximiui Cæſaris mater 94.46
Abaria 1.19
Abares, Boiis conterminis 150.55
Abdiramus rex Sceuitarum 166.50
Abdella Saracenus à fratre regno pulſus 199.28
Abia quaudiu regnarit 65
Abies Aſonins 425.37
Abraamus Auarorum princeps 207.20
Abraamus voti compos, luſtralibus aquis expiatur 207.24
Abramus quando natus 11.1. in Palæſtina habitârit 11.61
Abrodita Francorum ſocij 210.54
Abudiacum epiſcopo Bãbergenſi datur ab Heinrico 311.17. vbi Heinrici Imp. incunabula 56.43
Abulazarus rex Saracenorũ 226.9
Abuſina Auentini patria 58 33
Accia Iulij neptis 40.60
Achaia 52.12
Achaia diluuium 12 34
Achilleus totam Aegyptum occupat 104.44
acies inclinata iam, & labantes, à fœminis reſtitutæ 86.11
Adalaricus nimio luxu ægritudinẽ lethalem contrahit 153.59
Adalaricus quoto ætatis ſuæ anno perierit 153.60
Adalbero epiſcopus Wirtziburgenſis 337.7
Adalbero Chariorum dux 329.44
Adalberonis epiſcopi mors 332.11
Adlfridus epiſcopus Hildesheimenſis 258.12
Adalogiſus Deſiderij filius, Conſtantinopolim fugit, vbi conſenuit 189.21
Adalgiſus Dux Beneuentanus, Imperatori rebellat, & pacem emit 259.20
Adalgiſus & Grilo occiſi 191.33
Adalgiſi in Imperatorem conſpiratio 259.21
Adalogerio Ingerani nepos 15.26
Adalogeropagus præfectura 15.29
Adelhaidis in Italia regnat 331.58
Adelhaidis vxor Hainrici 4. altera 360.45
Adelramus epiſcopus Salburgenſis quando electus 226.22
Adelaius epiſcopi Regineburgenſis mors 224.18
Adiabene 53.42
Adolphius conſul Romæ 130.2
Adolphus arma capit contra Albertum Cæſarem 451.61
Adolphus Cæſar occiditur 452.12
Adolphus cum Rudolpho Miſniam petit 448.14
Adolphus der Pfaffen könig dictus 445.6
Adolphus flagitiorum accuſatur 451.51
Adolphus menſæ regiæ præpoſitus 192.36
Adolrami Boiorum archiflaminis obitus 235.45
Adonidis cultus Hieroſolymæ 83.45
adorare 203.6
adorandi mos varius 203 12
adorandi morem Romani pontifices pertinaciſsime æmulantur 105.49
adulterij pœna ſub Tuiſcone 10 11
Adrana fluuius 190 48
Aduatici qui 31.8
Aduentitij oratio 257.45
Adulas ſedecimus Tuiſconis comes 9.7. & 44 50
Aeblus & Aſinarius in Hiſpaniam progredientes capiuntur 228.14
Aedes D Mariæ Ingolſtadij 509.50
Aedificia publica Caroli magni 218.4
Aegydij ducis Romani mors 136.33
Aegyptus à Saracenis occupata 52.47
Aegyptus, Cereris horreum Romani populi in ſex prouincias diſtributa 52.34
Aegydura fluuius 212.39
Aelius Donatus Hieronymi præceptor 116.3
Aelius Pertinax à Commodo legatus in Britanniam miſſus 89.48
Aelius Pertinax à quib. trucidatus 89.51
Aelius Pertinax Boiorum dux 86.58
Aelius Pertinax quãdiu vixerit & regnârit 89.54
Aelij Pertinacis natiuitas & vitæ genus 89.44
Aemilianus à militibus ſuis interfectus 99.51
Aemilianus ab exercitu Imperator creatus 99.47
Aemilius Paulus Papinianus, à Caracalla ſecuri percuſſus 91.12
Aeneas profugus in quam Italiæ partem venerit 39 33
Aeneas Syluius 39.42
Aeneæ regnum quandiu durarit 39.51
Aenotherus Gigas ſub Carolo militauit 208.19
ætates ſex mundi 64.53
ætatis noſtræ flagitia 7.53
Aetius amiſſum honorem recuperat 128 50 perit 1?2.23
Aetius præfectus militiæ Gallicæ 130.48
Aetij expeditio in Francos 128.63
Afra martyr 10? 56
Aetl monaſterium in Boiaria 426.23
Agapetus pontifex maximus 154.21
Agathon archiepiſcopus Orientalis 263.21
Agilmũdus regulus Quadorum 114
Agilulphus dux Taurinocum, rex Longobardorum creatus 158.45
Agmund monaſterium in Styria 464.58
Agnes comitiſſa à Waſſerburg 401.60
Agnes filia Alberti regi Vngariæ nubit 443.41
Agnes mater Cæſaris fit monialis 334.57
Agobertus Lugdunenſis curiâ Pontificum motus 235.34
agri de hoſtibus capti militib. donati 45.5
Agrippa vltimus Iudæorũ rex 82.14

Agrippina Claudij coniux, Neronis mater 71.23. eius interitus 72.11
Agrippina Colonia recuperatio 112.30
Agrippinenſis Colonia 34.56
Aguntum vrbs 159.36
Aichſtadium vrbs epiſcopalis 173.14
Alagiſus voti non compos pœnas dat 163.14
Alanus ſolus regno potitur 254.34
Alani a Gotis domiti 127.60
Alarici interitus 125.60
Alba longa 39.41
Albania oppida 53.20
Albana res quandiu ſteterit 39.51
Albanus X. Tuiſconis comes 8.59
Albanus epiſcopus vrbe exactus Moguntiacē 126.30
Albericus Hugonis priuignus Romā occupat 295.46
Albertus à Vvelphone veniam petit 381.26
Albertus Auſtriacus pacē facit 492.58. moritur 488.50
Albertus Baro ab Halſ comes creatur 442.12
Albertus Bohemicus canus Bathauenſis 412.50. capitur 415.40
Albertus Boius ad regnum Bohemia vocatus, non recipitur 509.6
Albertus Bathauus calebs vitā excedit 495.26
Albertus Brandenburgēſis marchio dux Pruſſia 279.13
Albertus Caſar interficitur 456.20
Albertus Caſar reſignatur 451.56
Albertus Comes ab Haigerloch occiditur 451.31
Albertus dux Auſtria 442.62
Albertus dux Auſtria cognomento ſapiens, quatuor celebris familias in Auſtriam deduxit 443.35
Albertus Auſtriacus moritur 508.60
Albertus epiſ. Reginoburgēſis 423.57
Albertus Etruria princeps 283.4
Albertus & Otto fratres, comites Tyroly 443.32
Albertus & Rudolphus ab Habsburg 413.21
Albertus de Rechberg 503.24
Albertus filius Berengary II. 3.59
Albertus filius Ludou. quarti 487.30
Albertus in Regem Romanum eligitur ſecunda vice 452.36
Albertus Lanſpergam recipit 511.0
Albertus Landshutenſis bellum indicit 508.3
Albertus Magnus vir vndequaq; doctiſſimus 431.30. eius obitus 431.55
Albertus marchio Auſtria moritur 331.4
Albertus Pitogem epiſcopatu deponitur 431.26
Albertus Kindmaul vir militaris 468.25
Albertus tertius dux Boiorū 490.7
Albertus ſecundus Imperator 508.62
Albertus vltimus comes de Bogen 425. eius mors 404.30
Alberti comitis Bambergenſis decollatio 288.6
Alberti Boiemi proſcriptio 421.50
Albinus Carolum interficit 262.8
Cl. Albinus Imperator 96.7
Albini Saxonis rhetorica & dialectica 220.28
Albis fluminū Germania maximus 103.35
Alchatra 12.39
Alemannia vnde dicta 101.23
Alemannus Hercules conditor Boiorum 4.26
Alemannus praſes Eberſpergenſis 323.14
Alemanni, ne pons ſterneretur à Caſare, prohibere conati ſunt fruſtra 114.56. Rhetias vaſtant 111.47
Alemanni qui 13.32. & 184.30
Alemannus fluuius 2.25
Alexander magnus parua manu vniuerſum terrarum orbem aggreditur 22.36. Imperij Gracorum auctor 22.33
Alexandri magni ara 25.40
Alexandri magni praceptor Ariſtoteles 22.33
Alexandri magni legatio ad Germanos 25.19
Alexandri magni mores 22.51
Alexādri magni regni diuiſio 22.61
Alexander quartus Pontifex maximus 431.25
Alexander Seuerus honorū principū vitus carmine complectitur 92.35
Alexander Seuerus Imperium cum Auguſti nomine à ſenatu accipit 92.29. quandiu regnarit 94.14. quorum conſuetudine ſit vſus 92.51. quos conuiuio adhibuerit 92.42
Alexandri Seueri bellū contra Germanos 93.55
Alexādri Seueri de Artaxerxe rege victoria & triumphus 94.1
Alexandri Seueri imperium anamaton 92.51
ſtudia erga literatos ibid.38
virtutes ibid.60
iuſtitia ibid.59. & 93.39
interitus 93
Alexandri pont. max. Turonis edita ſtatuta 391.55
Alexandria in ripa Tanan condita 25.43
Alirunarum amictus 15.62. vaticinia 16.4
Allerſpach cœnobium 53.34
Allerſis conflictus 24.7
Almoſtasu pagus 4.31
Almus mons vitibus conſitus 51.41
Alpes Boia 2.5
alpes Cottia vnde dicta 51.13
alpes Pennina 2.55
alpium vrbes 2.57
Alphonſus rex Neapolim occupat 507.27
Alphonſus rex Hiſpania fit Caſar 430.1
Alſa amnis 110.18
Altaichium 147.20
Altaichij reſtauratio 337.22
Altobriga maior & minor 56.20
Alze oppidum Rudolphi Palatini Albertus obſidet 451.44
Amadocus mons 14.17
Amalaricus regnum patris recipit 144.53
Amalaricus Treuirorum Archiflamen 215.9
Amalia Saxonis filia 513.10
Amalonida 153.46
Amātius Anaſtaſij Eunuchus 149.8
Amaromurmulus Perſarum rex 204.10
Amazones vnde dicta 16.6. in Aſiā irruunt 18.51
Amberrana vallis 426.39
ambiguitas cur imperitis facile imponat 14.60
Amborici Boijſuga 26.38
D. Ambroſius ad Maximum legatus 120.48
Ambroſius Bergomi praſes ſuſpenditur 482.42
Ambro flumen 59.3
Amilinus Euilmerodachus parentis ſui ſucceſſor 21.17. quo regni anno deceſſerit 21.44
Ammianus Marcellinus Hiſtoriographus 111.7
Ampfing vicus celebris quando factus 467.19
Amulius Proca filius 39.39
Anacletus & Innocentius de Pontificatu certant 381.55
Anaſtaſius fulmine tactus perit 141.29
Anaſtaſius monachus ambitus condemnatus 25.4
Anaſtaſius Romanorum Imperator 141.28
Anaſtaſij legatorum ad Boios oratio 148.17
Anaxagora de Cometis opinio 236.29
Andragatij ducis interitus 121.47
Andreas rex Apulia necatur 482.17
Andreas rex Vngrorum 407.40. pacem poſtulat 325.8

An-

Andreas rex in prælio occumbit 4;; 25
Andreas rex Vngariæ quãdo electus 324.45
D. Andreas vbi mortuus 52.13
Angelbertus epiſc. Fruxiuẽſis 311 36
Angelbertus Videnis filius 283.22
Angeldruda Auguſta 259 33
Angelpyrga Auguſta 260 38
Angelſcalcus & Vvilhelmus duces limitis Pannonici 251.12. dignitati reſtituuntur ibid.45
Angelorum lapſus 4.54
Anger monaſterium monialium zu München im Thal 475.9. & 495 53
Angiſus à Venedis occiſus 163.53
Angiſus Brabantino ducatu a rege donatur 101 57
Angli ſuperati 505.1. gentes Saxonum 135.18
Anianus epiſcopus Aurelianenſis 131. 13
Aniaui mors 149.48
anima humana officia 152.23
Anna Auguſta mors 439.37
Anna laminita Auguſtana præſtigia 249.39
Annius Florianus frater Taciti, imperio arrepto interficitur 103.12
Annius Tacitus Imperator ex ordine Senatorio lectus 1·3 4
Anno Archiepiſcopus 334.21
Annonis oratio 336.26
Annus iubilæus 98.16
annos ad ſolis curſum quis primò redegerit 40.33
Anthemius fraude Richomari occiſus 135.8
Anthemius Cæſar declaratur 134 34
Anthemij genus & propinquitas ib. 39
Anthropomorphitæ à Ioanne 22 põt. max. damnati 462.47
Antichriſtus donat diuitias 93.20. & 414.26
Antichriſti imperium quando ceperit 420.40
Antidius Veſontiorũ pontifex 126.35
Antigoni munificentia erga Germanos 27.11
Antiochia 82.12. terræmotu penè deleta ibid.
Antiochia à Cilicia ſeparatio 53.40
Antiochia primum Chriſtianorum nomen ortum 53.39
Antipodas eſſe contra Bonifacium, probauit Vergilius 172.56
M. Antoninus Philoſophus vbi mortuus 37.7
Antoninus Pius ab Hadriano adoptatus 84.58
Antoninus Pius Dacos & Germanos virtutibus ad pacem & fœdus illexit 85.9
Antoninus Pius Numæ in omnibus comparatus 85.6
Antonini Pij erga omnes clementia 84.62
Antoninus vnde Pij cognomen ſortitus 84.60
Antoninus ſine ſanguine imperauit 85.8
Antoninus Verus cõtra Parthos arma mouit 86.43
Antonini dictum 84.61. virtutes 85.62. pyramis 54 9
D. Antonius quo ætatis ſuæ anno obierit 85.24. & 116.2
Anus Monachij infantẽ Iudæis vendit 442.1
Aphrica prouincia ſex 52.20
Aphricani totam Romanis paruiſſe 49.41
Apis quid ſit 13.57
Apollo Delphis auxilio venit 26.41
Apollinis ſanci conſl. gratia 116 62 templum apud Delphos 26.22
Apollonius ob religionem Chriſtianam interemtus 89.32
Apollonius primus abbas ad D. Haimeranum 162 33
C. Appij interitus 29.3
Apſus amnis 58.34
Aqua luſtrica veterum 147.26
Aqua calida conſecratio 249.7
Aqua Sextia 31.47
Aquileia caput Venetiæ vaſtatur 132.6
Aquileia Iuliano militi portas clauſit 115.60
Aquilij ducis interitus 32.10
Aquitania a Carolo crebris incurſationibus infeſtata 186 33
Aquitania Galliarum pars quarta 173.44. quæ complectatur oppida 51.24
Aquitanorum incurſatio 232.44
Arabes Sceuitæ 159.63
Arar fluuius 208.56
Araris fluuius qui & Soana 33.46
Araricus Hyldebrãdi ſucceſſor, quinto menſe regnum cum vita finit 154.53
Aratrum à quo inuentum 12.30
Araxis amnis Armeniæ 6.19
Arbetius magiſter equitum 111.54
Arbogaſtus Germaniæ cohortis præfectus 122.7. vindictæ cupidus, Imperatorem contra Francos incitat 122.17. ſibi gladio mortem conſciſcit ibid. 5
Arbogaſti in Valentinianum conſpiratio 122.26
Arbogaſti ſimultas in Franciæ regulos ibid.36
Arca Noæ in Gordæi montibus relicta 53.19
Arcadius Imp moritur 127.8
Archimyſta Salisburgenſis oratio 420.12
Arelas Treuirorum Auguſta vaſtata 100.41
Argunthes rex Gotthorum 97.18
Aribo Luitpoldo ſubſtituitur in Auſtria 289.45
Aribo Palatinus Rheni, archiepiſcopus Moguntinus 314.3
Ariobertus epiſcopus Friſingenſis 169.8.
Ariodulphus rex Angliæ 210 32
Arioniſtus dux Sueuiæ 314.11
Arioniſtus rex Germaniæ 33.19
Arioniſti ad Cæſaris legatos reſponſio 34.20
Arioniſti fuga ibid.
Ariſtoteles ab Hainrico Brabantino verſus 436.4
Ariſtoteles veritatis diligentiſſimus interpres 17.49. præceptor Alexandri Magni 22 33
Ariſtotelis de cometis opinio 236.33
arma Chriſtianorum & maximè ſacerdotum quæ 358.26
Armenia duplex 33.4
Armenia in prouinciæ formam a C. Auguſto redacta 33.16
Armenia quibus regibus paruerit 33.12
Armenia a Saracenis vaſtatio 467. 20
Armeniæ deſcriptio 33.8
Armeniæ maioris oppida 33.7
Armeniæ minoris oppida ibid.6
in Armeniæ montiũ verticibus Noa arcam recubuiſſe 6.17
Arminius Varianæ ſtragis author 43.53. Germaniæ liberator 44.4. & 67.62
Arnegiſlus magiſter militum occiditur 129.30
Arno pontifex Salisburgẽſis 178.44
Arnonis Boiorũ archiflaminis mors 226.22
Arnoldus Brixinenſis in ſacerdotes inuectus ſuſpenditur 386.22
Arnulphus Carolomãni filius ex concubina 268.22
Arnulphus Charinorum dux ib 47
Arnulphus comes a Dieſſen 354.50
S. Arnulphus epiſcopus Mediomatricum 183.15
Arnulphus & Hermãnus Boiariam Hainrico eripiunt 302.27
Arnulphus & Vratiſlaus in Morauiam bellum mouent 281.24
Arnulphus filius Carolomãni 267.11
Arnulphus in Rudolphum bellum mouet 278.20

Arnulphus Italiam in ditionē ſuam cogit 282.48
Arnulphus Imp. paralyſi afficitur & moritur 284.30 & 50
Arnulphus rurſus Morauiam inuadit 282.7
Arnulphi ducis Boiorū mors 294.30
Arnulphi oratio 280.36
Arnulphi proſcriptio 292.27
Arpaxat 24.5
Arrius Aper imperiū ambit & Numerianum dolo interficit 104.17
Arrius hæreticus 108.36
Arrbo fluuius 37.13
Arſenius epiſcopus pontificis Rom legatus 252.46
Artabaſus à M. Antonio occiſus 33.15
Artabarzanes 22.29
Artaxerxes Cyri nepos. Græcis Cambyſes 21.63
Artaxerxes Ochus quamdiu regnârit 22.24
Artaxerxes potentiſſimus Perſarum rex quamdiu gubernacula tenuerit 22.23 & 93.50
Artenbergēſes marchiones à Crainburg dicti 403.30
Artenbergium arx inferiorum Vindeliciæ 427.41
artium liberalium doctores egregiè Carolus veneratus eſt 220.40
Artobriga minor Arnberg 55.20
Artobrigæ expugnatio 146.40
Aruandus præfectus Galliæ in exiliū relegatus 134.60
Aruerni ſoli Gotthis reſiſtūt 129.37
Aruns oppugnādæ Italiæ cauſa 19.30
Aſa quandiu regnârit 65.50
Aſcanius Aeneæ filius patris ſucceſſor 39.38
Aſchiburgiū ab Vlyſſe cōditum 15.43
Aſclepiodotus præfectus 105.30
Aſia à Cimbris vectigalis facta 15.61
Aſia ab occidente tota à Romanis poſſeſſa 49.43 & 52.51. Imperio Romano ſubiecta 49.43
Aſia minoris prouinciæ duodecim 53.7
Aſia vniuerſa prouinciæ Turcis ſeruiunt 53.53
Aſiatica expeditio 408.34
Aſinij Pollionis de Cæſaris commentariis opinio 14.31
Aſonini abies 425.37
Aſprenæ interitus 70.50
Aſſaradon quamdiu regnârit 20.33
aſſentatores perniciofiſſimum genus hominum 254.37
Aſſuerus Artaxerxes 22.18. quamdiu regnârit 22.23
Aſſyria regnum duo genera 19.51
Aſſyriorum regnum 8.24
Aſſyriorum vbi initium 8.[illegible]
Aſtacum Bithyniæ vrbs 100.40
Athalaricus Gutthungorū rex 11[illegible].33
Athanaricus Gottorum rex 12[illegible].13
Athalia Ochoziæ mater omnem regiam prolem delere conata 65.40
Athanaſius Alexandriā pulſus quādiu apud Treuiros delituerit 115.62
Athenæ 52.11. captæ 190.51
Athiſis ortus 45.1
Atholdus quà tempeſtate ad regulos Boiorum migrârit 161.18
Attey interitus 70.7
Attica 52.9
Attidius Cornelianus Stiriæ adminiſtrator 86.40
Attila Germaniæ & Sarmatiæ rex 130.25
Attila metus orbis terrarum 131.[illegible]
Attila filij de imperio inter ſe diuidundo dimicantes, vitam cum regno amiſerunt 136.45
Attilæ in Italiam expeditio 132.[illegible]
Attilæ interitus ibid. 19
Attila fœdus cum Genſerico Vandalorum rege ictum [illegible].26
Attilæ virtutes ibid. 30
M. Attilius Glabrio cum Antiocho bellum gerit 20.59
auaritia ad fraudes ingeniosiſſima 193.62
auaro difficile eſt ſibi temperare 237.13
Auarorum bellum octauo anno confectum [illegible].63
Auarorum natio ab imperio Francorum deſciſcit 194.47
Auarorum ſtrages 196.34
Auaris bellum à Carolo M. indictum 195.22
Auenticum Heluetiorū caput 14.22
Auentici expugnatio 160.44
Auentinus collis 39.47
Auētinus præceptor Conr. Celtes 1.46
Augiæ collegium 58.58. diues 212.50
Auguſta capitur à Welphone 311.35
Auguſta Rhetiæ Boiorum olim caput 232.30
Auguſta ſplendidiſſima Rhetiæ colonia 2.61. quo loco condita 58.51
Auguſta Tiberij. hodie Ratiſpona 146.5
Auguſta Vindelicorū euerſio 149.47
Auguſtus annum ad priſtinam rationem redegit 64.17
Auguſtus Fridericus 2. legatos ad Vvenzeslaum Boemiæ regē mittit 417.22
Auguſtus orthographiæ neglector 63.9. quamdiu imperârit ibid. 60
Auguſtus Heinricus 4. pater viciſſim mandata defert filio 368.37
Auguſtus qui apud veteres [illegible] & 92.20
Auguſtus quorum poſterū mecœnas 64.1
Auguſti Cæſaris cum Germanis bellum 42.20 Auguſti dicta 64.23 modeſtia ibid. 26 mors ibid. 38
Auguſti Friderici ſecundi litera ad principes 416.50
Auguſti fratres Conſtantini magni filij [illegible]
Auguſtulus Imp. 135.13
Auidius Caſſius legatus [illegible] rebellat [illegible]
Auintonenſes bulla [illegible]
Auitus à Majoriano victus 133.63
Auitus Gallorum præfectus 130. Imp. [illegible].18
Aula principum 445.42
Aulicum familiitium mores & ruina 89.13
Auraria reperta apud Aquileiam 30.30
Aureatum infra Neoburgium Naſſenfeld 4.57
Aurelia ab Attila [illegible] 131.15
Aurelianus Imp contra Gotthos bellat 102.7. errore militum occiſus 102.33
Aurelianus Vindelicorū dux [illegible].18
Aurelia in Dacia [illegible].12
M. Aurelius Antoninus pius re & nomine philoſophus 86.31
Aurelius Auguſtinus quando morte obierit 12[illegible].44
M. Aurelius quando Vindelicis præfuerit 128.4
Aurelius Valerius Probus imp. Sirmio oriundus, Gallias à Germanis liberat [illegible].3[illegible]
Aureoli Imp. n[illegible] 101.[illegible]
Aurifij monumentum 59.22
Aufidius Victorinus Boiorū dux 86.[illegible]
Auſonius poeta, Gratiani præceptor 120.20
Auſonij carmen 219.24. locus 118.48
Auſtria vnde dicta 118. & 155.58
Auſtriaci ſe dedunt 466.58
Auſtriacis bellum indicitur 476.3
Auxilia in acie legionibus adiuncta 47.52
Azalus decimus quartus Tuiſconis comes 9.2
Azalburg oppidum 57.7
Azanarius epiſc. Traiecti è Moſa [illegible]
Azo Ferrariæ marchio [illegible].30
Azo Gotthus fugâ elapſus Barcinonenſium agros vaſtat 229.8

B

Babo comes ab Abenſperg & Ror 313.20
Babaria 1.25 Babaria vocabulum vbi ſaxo inciſum ibid. 29

Babo

Babo à Scheurn. 313.23 & 511.18
Babylonia Syriæ vltima prouincia. 53.46
Babylonia regnum. 8.13
Babylonica captiuitas. 19 40
Baphar ius Dux Aquitaniæ. 177.5
Batodurum, Bathauia eſt. 58.17
Batoduri lapis vetus. 58.20
Balduinus Flandrenſiũ comes. 311.6
Balduinus iunior Lotharingiam vaſtat. 327.12
Balduinus vincitur. 326.11
Balearium inſularum depopulatio. 199 57
Bambergenſes Epiſcopum cum clero vrbe exigunt. 507.23
Barbara Imp. Sigiſmundi vxor.
Barbatio Dux. 112.43
Barbatio peditum præfectus 113.23
Barcozabas ab Hadriano occiſus. 84 13
Barcozabas ſe Meſſiam mentitur. 83.57
D. Bartholomæus vbi obierit. 53.18
Barum caſtellum. 3 5.24
Baſilea quæ & Baſilia vnde nomen acceperit. 250.35
Baſilea quando ad fœderatos defecerit. 216 53
Baſilea terræ motu corruit. 488.46
Baſilienſe concilium
Baſilina Iuliani mater. 116.36
Baſternorũ centum millia in Romano ſolo Probus Imp. collocat. 103.40
Bathauia inſula Germ. reddita 7 17
Bathauia ... 139.32
Bathauiã Otto Boius recipit 422.53
Batho Dux Pannoniæ 44.35
Bauaria diſtracta 397.50
Bauarus nomen barbarum 1.9
Bauarus parentes 1.30
Beatrix Auguſta moritur 467 29
Beatrix marchioniſſa 320.6
Beatrix vxor Ludouici Imp. Bauari 461.15
Beggalens caſtelli expugnat. 322.30
Bela frater Andr. regis Vngariæ 3 9
Bela muneribus Stirios ſibi conciliat 424.47
Bela Rex Vngariæ 384 35
Bela quartus Vgrorum Rex 427.5
Bela mors 336.7
Belannorũ oppidum vetuſtiſſimum 54 5
Belgæ à Germanis orti 18.10. & 34.44
Belgæ ad arma concurrunt 25.6
Belgæ in deditionem populi Romani redacti 35.37
Belgarum ortus 11.37
Belgica prima & ſecũda oppida 51 5
Bel...us Germanorum dux 25.50 & 27.20
Beliſarius Romam capit 134.26
Bellum ciuile in Francia & Lotharingia 287 ...
Bellum ciuile inter Ericum regem Danorũ & Gutorinum 244.34
Bellum inter Carolum & Ludouicũ 265.50
Bellum inter fratres Auguſtos, Conſtantini M. filios 110.12
quot in illo ceſi milites 110 5...
Bellum inter Vratislaum & Cæſarem Hainricum tertium, regem Boium 315. 54
Bellum Iudaicum à Ioſepho ſcriptũ 72.17
Bellum Lindevviticum 227 9
Bellum parricidiale inter Dardanũ & Iaſium 15.14
Bellum Perſicum 105
Bellũ Saxonicũ 2 grauiſſimũ 19 .44
Bellum Troianum 16.58
Belli certamen anceps 25.56
Belli ciuilis cauſa 35.45
Belli inter Auſtriacos & Boios cauſa 441.32
Belochus cum Arbacto regnum diuidit 19 54
Belus Iupiter filius Nimrothi 9.10
Benacus lacus 328.58
Benedictus quintus Pontifex Max. 305 19
Benedictus octauus Pont Maximus 311 20
Benedictus nonus Pontifex Maxim. 315.18
Benedictus Pont. Max primus condus 324.28
Benedictus vndecimus Pont. Maxi. 455 24
Benedicti noni Pont. Max. ad quosdam Germaniæ Epiſc. epiſt. 305.57
Benmerodachus quamdiu Babyloniæ præfuerit 20.42
Berchtoldus Epiſc. Bathauiæ 428.41
Berchtoldus Epiſcop. Salzburgenſis 445.58
Berchtoldus Franciſcanus 423.51
Berchtoldus quartus comes ab Andechs 426.46
Berchtoldus à Zaringen Rudolphi Rheinfeldij gener 354.22
Berchtoldi Mareſcalli Franciæ interitus 160.21
Berchtrandus Cardinalis 467.53
Berengarius Arnulphi nepos 263 15
Berengar. comes à Sulzbach 17. 7
Berengarius Dux Forũ Iulij 275.24
Berengarius & Vuilla vxor captiui, Bambergam in exiliũ miſſi 305.8
Berengarius regno Italiæ potitur 285.2
Bereng. rurſus Italia potitur 201.7
a Flammoberto occiſus 293.59
Berg oppidum
D. Bernardus 381.50
Bernardus abbas 353.59
Bernardus abbas S. Galli 272.. 6
Bernardus Cardinalis 353 58
Bernardus de Anhalt fit Dux Saxoniæ 297 37
Bernardus de Prannbach Epiſcopus Bathauenſis 447.38
Bernardus Dominicanus 460 3
Bernard epiſc. VVormatienſis 21 .63
Bernardus Italiæ Rex 222 27
Bernardus Pipini filius 214.54 rebus ſuis diffidens, ſe patruo dedit 224 56
Bernardus præfectus prætorio religione iureiurando ſeſe ab obiectis criminibus exoluit 232.19
Bernard. rex Italiæ obcæcatus monaſterio includitur 225 1
Bernardi limitis Hiſpanici præſidis interitus 24 .19
Bernardi regis mors 425.8
Bernardus Magdeburgius Archiepiſ belli ciuilis autor occiſus 355.2
Berner Clauſen 293.63 & 389 20
Bernried prope VVurmſee 362. 68
Bernulphus & Machtinus cruci affixi ſuffocantur 321.22
Birro præfectus ... Hiſtria capitis ſupplicio condemnatur 225 60
Bertha Auguſta Heinrici 4. moritur 300 42
Bertha comitiſſa de Caſtel 337.17
Bertha vxor Pipini 17 .1
Bertha Caroli M. mater obiit 91.57
Berthmarus qui & Berthrãnus dynaſta Sueuus 202 24
Berunum pagus 62 48
Bezelinus epiſcopus Hildesheimẽſis 334.49
Bezelini & VVideram Fuldenſis præſulis concertatio 334.50
Bichlingen oppidum ſolo æquatum 341.61
Bithynia vnde dicta 8 50
Bithyniæ vrbes 58. 0
Bizantij fertilitas 52 25
Bizo Abroditarum princeps 194 34
Bizo Abroditarũ regulus à Saxonibus interceptus interficitur 148.36
Bleda Hunnorum Rex 129.28
Bocco Halberſtatenſis epiſc. 333.57
B... Seuerinus 145.62
Boiaria afflicta 356 30
Boiaria & Sunderge dicta 3.21
Boiaria in poteſtatem Francorum reddita 180 27. & 193.36
Boiaria Reſengare dicta
Boiaria ſuperior 3.20
Boiaria vetus 2.25
Boiaria diuiſio 2.15

Boiaria diuiſio in parochias 169.5
Boiaria grauis motus 232.26
Boiaria ſuperioris deſcriptio 3.19.& inferioris 3.45
Boiariæ inferioris fertilitas 3.52
Boiaria inferioris in tres partes diuiſio 162.6.& 475.52
Boiaria in quatuor partes diuiſio 164.8
Boiaria inter fratres diuiſio 151.44
Boiaria lacus 3.27
Boiaria regnum quale olim fuerit & quamdiues 292.53
Boiaria regni prolatatio 200.51
Boiaria ſuperioris arx 587.3
Boiaria Pontifices 2.41. tetrarchia 2.44
Boiaria tumultus 251.50
Boiaria vaſtatio 409.8
Boiariæ pax redditur
in Boiaria trium hominum genera 4.2
de Boiariis doctorum ſententia 1.44
Boius filius Herculis Alemanni 13.62
Boij duces & Ottocari regis Boemiæ fœdus 431.60
Boij à Marcomanuis ſuis ſedibus expulſi in Italiam irruunt 19.6
Boij Anarorum regionẽ inter ſe partiuntur Auconam occupant 19.10
Boij auxilia ſua venditare ſoliti 154 25
Boij caduntur 29.16
Boij Cimbros ex Boiemia profligant 15.52
Boij cur in Italiam ingreſsi 19 27
Boij cur Norici dicantur 1.35
Boij cur pertinaciores 3.62
Boij & Sueui Boiemiam inuadunt 208.14
Boij ex Italia ad Noricos & Tauriſcos migrant 30 9
Boij ferro, igne, quicquid hoſtium fuit, deuaſtant 226.6
Boij fœderati dicti 33.60
Boij fuſi 33.53
Boij in quo Italiæ tractu intierint 30.6
Boij quamdiu in Italia 30.14
Boij ſimplex & religioſus populus 3.60
Boij ſub Tarquinio Priſco noti 17.34 vectigalibus onerati 453.23
Boiorum primus cõditor quis fuerit 13.28.& 14 34
Boiorum clades 50.22
Boiorum coloniarum deductio 30 3
Boiorum cum Francis fœdus 143.62
Boiorum deditio 30. 2
Boiorum deſerta 36.53
Boiorũ deſerta rurſus habitari cœpta 245.45
Boiorum & Romanorũ pugna 28.31
Boiorum & Romanorum vltimum certamen 30 1
Boiorũ ex Boiemia à Sueuis electio 14.42
Boiorum fuga 30.1
Boiorum gentis origo 4 25
Boiorum Gracium 1 37
Boiorum in Germaniam magnã traductio 36.27
Boiorum in Italiam irruptio 33 40
Boiorum in Italia vrbes 30.20
Boiorũ noui principis oratio 179.24
Boiorum prima ſedes 14.37.& 30.12
Boiorum regni magnitudo 223.22
Boiemorum Rex VVenceslaus Cæſari Auguſto Rudolpho obſides dat 417.51
Boiorum Rex pacem ab Vgris emit 290 43
Boiorum ſedes apud Heduos 32 56
Boiorum ſedes Hodierna 14 45
Boiorum ſedes prima in Italia 19.11
Boiorum ſtrages 29.43
Boiorum tria genera 36.47
Boiodurum Vindelicorum 14.52.& 94.23
Boiis Germanicũ nomen magis adſi- ne quam Bauaris 2.6
Boiemia à Cæſareis vaſtatur 316 50
Boiemia, Boiorum domus 1.20.& 14.40
Boiemiæ ſitus 5.6.4
Boiemus & Boius ad comitia citati non comparent 437.47
Boiemi aliorũ auxilio finitimas regiones cædib. & flammã complẽt 501 3
Boiemi caduntur 316.41
Boiemi Chriſtiani fiunt 241.46
Boiemi, gens belli prædæq; auida 243 2
Boiemi Ludouicum coegerunt nouã monetam abolere & veterẽ ferre 513.39
Bolizlaus rex Boiemorum 297.26
Bolus rex Cimbrorum Scaurum occidit 3.23
D. Bonifacius Archiepiſc. Moguntinus fit 171.33
Bonifacius Corſicæ præfectus 229 37
D Bonifacius in Germaniã proficiſcitur 168.1
Bonifacius Italiæ princeps occiditur 327.57
Bonifacius Thrax Italiam petit & Æcinum ex aula perturbat 128 48 moritur 128.49
Bonifacius Pont. Maximus 496.2
Bononia Boiorum caput 19 15
Bonorum poſſeſsiones in Boiaria triplices 457.45
Bonoſus à Probo Imp. ſuperatus laqueo vitam finit 104.48
Bonoſus Dux bibaciſsimus 104.40
Bonoſus imperium arripit 104.47
Bonoſum cur in honore Aurelianus Imp. habuerit 104.42
Boerobiſta Ariouiſti ſucceſſor 3 14
Boerobiſta Iulium Cæſarẽ armis laceſſere auſus 36.22
Bosbonij ex Boiis 34.9
Borna Dux Dalmatiæ vires hoſtium paulatim carpit 225 16
Borna Dalmatiæ legati obitus 326. 28
Boruibo Dux Venedus 161.43
Boryſthenes fluuius. 11.58
Boſo rex Galliæ creatur 264.25
Boſonis fuga 278.14
Boſphorana prouincia 53.9
Branda Caſtillionæus legatus apoſtolicus 512. 27
Brigetio oppidum 114.41
Brẽnus quamdiu cum Romanis bellum geſſerit 19 17
Brennus quas vrbes Italiæ condiderit 19.18
Brennus vbi ſepultus 19.32
Brenni Sueui in Macedoniam irruptio 26.12
Brenni interitus 26
Brenni nominis veſtigium 54.13
Brenni reguli ad Dionyſium legatio 2 34
Brennenburg à Brenno 16.32
Brigantium oppidum 44 46
Briſaci deditio 297.24
Britannia vaſtatur à Scotis 115.24
Britannia liberatio 127.62
Britanniam Rupertus bellicoſus obtinet 247.48
Britanniam triplici exercitu Ludouicus Pius Imp. inuadit 223.2
Britannicarum regna 51.28
Britanni Anglos ſibi auxilio accerſunt 135.15
Britanni in Galliã nauigant 135.24
Britanni tributarij Carolo Magnõ 192.32
Britannicus à fratre ſuo veneno ſublatus 72 59
Britones fœdera rumpunt 235.60
Broboτomagi vrbis occupatio 112.26
Brumales ferias Hainricus 6. Imp. Hagenoiæ celebrat 429.2
Brunduni monumenta 63.2
Brunhylda & Sigebert. vini in Lotharij poteſtatẽ deueniunt 161 10
Brunhylda regno expulſa 161 18
Brunhylda Sigebertum regem ſuum ſalutat 160.59
Brunhylda interitus 161.18
Bruno Conradi Carinthiæ Ducis filius fit epiſcopus 314.61
Bruno Epiſcopus Auguſtæ moritur 814.17

Bruno & Otto occiſi cadunt 332.4
Bruno regulus Augi uarioru ſ. Carolo dedit 149.36
Bruno regulus Saxoniæ 269.28
Bruno Tullenſium epiſcopus 325.57
Brunonis in Pſalterium commentarius 523.13
Brunſvicenſium ducũ origo 404.20
Bryno Morauorum regulus 229.45
Bryno veniam a Ludouico rege impetrat 237.4
Brynonis interitus 251.33
Brynonis reguli vrbs 229.49
Bedæ interitus 317.43
Bubienum Marobodũ dicitur, quæ eſt Praga 41.41
Bulco Polonus 450.27
Bulgari religionem Chriſtianã recipiunt 253.22
Bulgari Pannoniam vaſtant 160.10
Bultzko rex Vgrorum 303.30 *captus* 304.13
Bundſchuch *vnde* 179.7
Burcardus comes ab Helfenſtein 302.53
Burcardus de Rorbach 511.15
Burcardus epiſcopus Halberſtadenſis occiditur 360.41
Burggrauius Norinbergenſis 445.1
Burkinſij monumenta 63.2
Burdegala Auſonij poetæ patria 51.25
Burgundia victa à Rudolpho Imp. 439.62
Burgundiæ regni duratio 278.30
Bylachus fluuius 194.62
Byzantium à Germanis occupatum 27.33.
Byzantij expugnatio 405.4

C

Cabillo Burgundiæ vrbs 111.35 & 160.55
Cabillonis vrbis expugnatio 100.41
Cacanus Hunnorum rex 156.8
Cæcilij Plinij de Chriſtianis teſtimonium 82.2
Cæſar Ludouicus pius ad filium Lotharium legatos mittit 231.44
Cæſar Heinricus quartus ad pontificem pergit, vt pacem cum eo ineat 353.24
Cæſar Heinricus Boiorum ſuirat 354.33
Cæſar Conſtantius ciuitates à Germanis exciſas reparat 114.50
Cæſar cur a Deo conſtitutus 342.26
Cæſar Heinricus expeditionem naualem indicit 324.14
Cæſar Heinricus fines Burgundiæ adit 322.2
Cæſar Iulius Germanorum animos ſibi conciliat 35.30
Cæſar Rudolphus in Boiemiam exercitum ducit 455.30
Cæſar Heinricus in Boiariam occidentalem redit 319.7
Cæſar Heinricus in periculo verſatur 321.3
Cæſar Heinricus in Saxoniam contendit 343.37
Cæſar Heinricus in Sueuiam reuertitur 319.34
Cæſar Heinricus quartus Italiam intrat 361.2
Cæſar Heinricus pacem confirmat cum Vgris 344.16
Cæſar Iulius. Rhenum cum copijs tranſit 35.30
Cæſar Heinricus quintus Romam venit 375.63
Cæſar Adolphus Rudolphum Palatinum ad ſe vocat 454.51
Cæſar Heinricus quintus Spiræ iuſta parenti facit 376.42
Cæſar Sigiſmundus Straubingam venit 506.34 *Reginoburgium recipit* 47.2
Cæſar Heinricus Vngariam inuadit 319.21
Cæſar Heinricus vxorem recipit 342.31
Cæſaris Heinrici quarti ad filium litera 308.24
Cæſaris conſecratio 376.26
Cæſaris Heinrici primi conſecratores 459.39
Cæſaris de Germanis dictum 35.19
Cæſaris Heinrici quinti Hoſtes ſubmerguntur 376.16
Iul. Cæſaris legatio ad Arioniſtum 34.17
Iul. Cæſaris legatio ad Germanos 35.26
Cæſaris nomen 40.18 & 92.20
Cæſaris Heinrici quinti reſcriptum 375.10
Cæſares qui apud veteres 92.23
Cæſarea Keſing 55.36
Cæſarea ſupellex Romæ venditur 87.33
Cæſareani caſi & in Moſa ſubmerſi 368.11
Calaſini arcis veſtigium 54.40
Calcographica ars à quo inuenta 5.2.50
Caligula a Germanis pacem pecuniâ emit 70.2
Caligula vnde nomẽ ſortitus 69.34
Caligulæ eloquentia 70.10
Caligula à ſuis occiſus 70.3
Caligula generis humani fax 69.39
Caligula quamdiu rerum potitus 70.3
Caligula turpi fugâ Romam redit 69.60
Caliſtus pontif. Max. 377.38
Calphurnius Agricola debellator Britannorum 86.55
Cambus fluuius 196.7
Camillus Senones cadit & Romam liberat 24.39
Campodunenſe Rhetorum monaſterium 320.32
Camontium vnde dictum & quid ibidem contigerit 248.30
Canabaudes dux Gothorum 102.5
Canizaucus Auarorũ regulus 214.17
Cannæ Romana clade nobiles 50.2
Canonici D. Mauritij Auguſtæ 309.61.
Canum prodigium 267.34
Caparus rex baptizatur & Theodorus dictus 205.15
Capella S. Mariæ & D. Nicolao conſecrata 424.12
Capitolium Veneri caluæ conſecratum 24.36
Capitolij obſeſſio 24.35
Cappadocia prouincia & eiuſdem vrbes 52.13
Captiuorum dimiſſio 502.39
Capuanorum debellatio 259.16
Caracalla Baſſianus vnde dictus 91.7 *Seueri filius.* 8. *fratrẽ ſuum interimit* 91.9. *Germanos ſibi conciliat* 91.10. *Iuliam nouercam vxorem ducit & parricidio inceſtum iunxit* 91.5. *mirifice à Germanis diligitur* 91.24. *Parthos fraude vicit* 91.26. *quo imperij ſui anno occiſus* 91.31
Caracalla interitus 91.28
Carauſius factionis rusticorum caput 104.44
Cardinalium ingeniũ quale 481.28
Caria 53.4
Carlsburg ſuperioris Boiariæ arx 171.3
Carmelitæ Ratisbonâ Strubingam migrant 490.11
Carnoburgium arx 58.61
Carnorum lingua 7.4
Carnuntum vrbs 37.6
Caroly qui 322.14
Carolomannus à pietate regnũ auſpicatur 170.3 *fit monachus* 173.20
Carolomannus filius Caroli Magni a pontifice Romano ſacro lauacro abluitur, & Pipinus vocatur 191.3
Carolom. apoplexia tactus 267.37
Carolomannus de hoſtili patris animo fit certior 251.63
Carolom. in Italiam venit 266.48
Carolom. luminibus orbatur 262.12
Carolomannus proditur 252.18
Carolomannus regis Boiorum filius arma in Morauos mouet 245.35
Carolomanni ad patrẽ & patruum legatio 252.32

Carolomanni edictum 170.6
Carolomanni regis Boiorum mors 269.45
Carolomanni victoria 2 3.32
Carolus Martellus a Rathbodo ſuperatus in fugam vertitur 164.55
Carolus poſthumus à Francis recipitur 284.24
Carolus Craſſus amiſſa recuperat 248.23
Carolus Andigauenſis ab Vrbano quarto præficitur Neapolitano regno 433.32
Carolus Martellus Aquitaniā abſq; Marte recipit 166.02
Carolus Martellus Auini auxilio carcere liberatus, regnum nomen recuſat 164.42
Carolus Magnus Boios ſibi coniungit 801.40
Carolus caluus rex Franciæ occidentalis 277 24
Carolus epiſcopus Mogontinenſis 245.17
Carolus & Ludouicus fratris caſtra diripiunt 239 50
Carolus frater Lotharij ſe Regē vocat 308.7
Carolus quartus imperium contra morem maiorum ſibi & filio emit 491.10
Carolus Craſſus Imp. in Italia conuentus indicit 266.46
Carolus Martellus in fugam vertitur 164.55
Carolus poſthumus in Galliam contendit 281.61
Carolus Ludouici F. inſanit 261,46
Carolus Francus Lotharianum regnum inuadere meditatur 258.1
Carolus Max eius nominis Quintus, Rom. Imperator 182.55
Carolus Magnus ad Pipinum amicos mittit 197.35
Carolus M. aduentus ſui rationem reddit 202.5
Carolus M. Auguſtini libris delectatus 220.38
Carolus M. diſciplinam militarem ſeuerius exercuit 215 55
Carolo M. diademo Cæſareū imponitur 282.63
Caroli M. expeditio Hiſpan. 190.18
Carolus M. Faſtradam filiam Rudolphi princ. ipſa Franconiæ vxorē ducit 191.58
Carolus M. fit Romanus patritius 188.44
Carolus M. Imperator & Auguſtus Romanorum ſalutatus 203.1
Carolus M. iterū bello moto in Saxones, eos ſub poteſtatem ſuam redigit. 190.1
Carolus M. maior Alexandro magno 187 60
Carolus M. maximâ curâ liberos educauit 218.44
Carolus M. quæ dona Perſarum regi miſerit 209.41
Carolus M. quæ Francorum regno adiecerit 215 20
Carolus M. quamdiu cum Saxonib. ſit belligeratus 206.40
Carolus M. quamdiu imperârit 215.12
Carolus M. quando & vbi natus 171.3
Carolus M. quando mortuus 221.56
Carolus M. quomodo Romæ exceptus 201.45
Carolus M. Romā inuitatus 20 .25
Carolus M. Romā reuertitur 193.10
Carolus M. Saxones inuadit 189.53
Carolus M. Saxones magna ſtrage adficit 190.3 & 191.47
Carolus M. quo loco natus 186.11
Carolus M Weſtphalos cogit 189.45
Caroli M. amicitiam maximi reges ambiunt 21 .45
Caroli M Canoniſatio 221.61
Caroli M carmina 221.32
Caroli M. concilium Luppiæ 190.57
Caroli M. corporis habitus 219.33
Caroli M. diploma 188.46
Caroli M. donaria Romæ expenſa 203.25
Caroli M. eloquentia & doctrina 220.22
Caroli M. expeditio in Rudogaudem 189.46
Caroli M. filius Carolus moritur 214.24
Caroli M. filius victor cum triumpho ad parentem reuertit 192.5
Caroli M genealogia 372 60
Caroli M. Hoſpitalitas 218 0.
Caroli M. mors euidentiſſimis oſtētis præcognita 221.42
Caroli M. origo paterna & genealogia 1 .7
Caroli M. potentia Deſiderio ſuſpecta 188.22
Caroli M præceptor 186.22
Caroli M. prima proſapia. 148.6
Caroli M. ſepulcrum 221 58
Caroli M. temperantia 2 9.1
Caroli M. terror 208.41
Caroli M. Valetudo proſpera 219.38
Caroli M. Veſtitus 219.42
Caroli M. Virtutes 187.50
Caroli M Vxores 21 .32
Carolus Martellus vnde dictus 6 .18
Caroli Martelli mors 169 5
Carolus minimus natu Ludouici Germaniæ rectoris Morauo, innatus 59.
Carolus Morauicæ limitis præfectus Ludouico fidem dat 4 8.46
Carolus Craſſus pacem ab Hoſtibus mercatur 243.49
Carolus Pipini frater more monachorum tonſus in Cœnobium conditur 243.57
Carolus poſthumus nepos Caroli calui 2 6 53
Carolus Craſſus profugus 266.20
Carolus pulcer rex Franciæ 463 6
Carolus quartus ducit vxorem filiam Rudolphi Palatini 487 30
Carolus quintus Romanorum Imperator 82.47
Carolus Galliæ rex inūgitur 257.56
Carolus rex Vngariæ 460 9
Carolus Craſſus vincitur. 266.8
Caroli epiſc. Mogōtini obitus 252.18
Caroli Craſſi filius orientale regnū inuadit 265.24
Caroli filius Saxones inuadit 1 2 1
Caroli Andegauenſis ſimulata 1 435 5
Caroli Calui Imp. mors 276. 26 pulcrum 27.
Caroli quarti aurea bulla 490.60 mors 490 53
Caroli regis nuptiæ cum Richilda 257.60
Car. Calui ſuperba reſpōſio 264.36
inter Carolum & Pipinum ob limites diſcordiæ flāma excitata 241.17
Carthago à Genſerico capta 129.25
Carthago Romani olim imperij pertinax æmula 52.25
Caius Aquilius quando floruerit 106.12
Caſpar Torringer 502.41
Caſparus Wintzerer antiquitatis admirator 103.20
Caſpia porta 53 7
L. Caſsius cum exercitu caſus a Boijs 31 11
Caſtelli oppidi obſidio 113.19
Caſtitatis inſigne exemplum in Rhoudhylda fi abus 159.18
Caſtinus a Vandalis ſuſus 128.42
Caſtinus ducis exilium 128 35
Caſtrorum veſtigia in Abuſino agro 58.35
Caſtrucci & Galeacij obitus 4 5.14
Catharina Begutta Senenſis 416 20
Catharina filia Cæſaris Rudolphi moritur 441.30
Catharina filia Rudolphi Imp. Ottoni Boio nupta. 438 9
Catoualda a Viuil Germaniæ deturbatus 6 .6
Caucaſia porta 53.24
Cauſidicorū perfidia nihil venalius 244.10

Ceadra-

Ceadragus Abroditarum princeps 226.52
Ceadrugi principis aduentus ſuſpectus 227.48
Cecius mons 194.54
Celeus rex Cimbrorum impigrè dimicans occubuit 32.28
Celtæ qui 17.56
Celtiberia 7.24
Celtiberi 31.1.
Centum cellarum vaſtatio 218.30
Cerealis Romanus dux 77.40
Chata Auarorum rex 199 5
Chaldæi Babylonij 19.58
Chaos 384.1
Charinorum dux 268.47
Charinthia deſcriptio 392.50
Charus de cælo fulmine ictus perit 104.6
Charus fluuius 307 28
Charus Imper. prouincias Romanas liberat 104.8
Chari filij Cæſares deſignati 104.10
Chatti à Romanis oppreſsi 71.10
Chatti & Cheruſci a Germ. fuſi 67
Cheucres Pharas rex Aegypti.13.45
Chauci Germaniam inferiorem infeſtant 67.50 & 71.2
Chilianus abbas Altaubij 184.03
Chiliaſtarũ de Chriſto opinio 407.39
Chimenſis lacus maximus Noricorum 2.39
Chiuiua rex Gottorum 99.21
Chitomarus Dux Venedorũ 174.46
Chriſtiana religio 73 56
Chriſtiani a Iudæis enecati 84.1
Chriſtiani à Lituanis trucidati 474.1
Chriſtiani fiunt nõ naſcuntur 7.61
Chriſtiani in publico apparentes luto lapidibusq; laceſsiti 74.56
Chriſtiani inſontes quorum flagitiorum accuſati 74.20
Chriſtiani nomine 7.61
Chriſtianũ nomen inuiſum 74.43
Chriſtiano homine nihil ditius 152.51
Chriſtianorum inſontium carnificina 74.60
Chriſtianorum perſecutiones 68.37 & 81.60
Chriſtianorum ſanguis ſemen 73 55 & 75.12
Chriſtianorum ſors 73.61
Chriſtierni regis Danorum epiſtola 7.25
Chriſtus Meſsias 67.3
Chriſtus poteſtatis & regni 66.61
Chriſtus quando natus 64.42
Chriſtus quando paſſus 68.31
Chriſti proprium nomẽ Ieſus 66.62
Chriſtum quâ ratione vnctum nominemus 67 4
Chriſtophorus Boiorum dux vbi humatus 53.48
Chriſtophorus Boius principatum ambit 511.8
Chrocus rex Germanorum 100.39
Chunegunda Maximiliani Cæſaris ſoror 249.52
Chunegũda Augusta von der Mitſel 309 7
Chunegunda vxor Ottocari et inſultat 438 50
Chunila Bonoſi vxor 102.50
Chuno dux Boiorum 330.44
Ciceronis loci deprauatio 16 35
Cilicia Aſiæ minoris prouincia 53 8
Cimber, id eſt Kempfer 16.29
Cimbri a canibus defenſi 32 27
Cimbri a quo conditi 12 39
Cimbri Catulo traijciendi fluminis occaſionem dant 32.1
Cimbri collectitia manus ex varijs Germaniæ nationibus 16.28
Cimbri donum quale Auguſto miſerint 41.43
Cimbri & Amazones quando Aſiæ arma intulerint 16.23
Cimbri fortiſsimi Germaniæ populi 12.42
Cimbri nouarũ ſ. dium auidi 15.50
Cimbri quos populos conſiderent 15.53
Cimbri varijs nominibus dicti 16.27
Cimbrorum defectio 32.25
Cimbrorum nationes & lingua 7.19
Cimbrorum vxores fortiter pugnãt 32.26
Cimbrorum vxores militès 15.59
Cimbri a Cherſoneſus, nunc Danomarchia 12.40
Cimmerius Boſphorus 15.58
Cinesius nons 188 50
Cingetorix gener Indaciomari 35 1
Ciſſa ſi vbinam Ligeris confundatur 235.19
Ciuilis Batauus Germanorum dux 77.6. & 40.
Ciuitatis colligata 429 8
Ciuitates & loca a Boijs occupata 140.18
Ciuitates ſœd rata 48.36
Ciuitates Galliæ 185 50
Ciuitates Imperij in Saxonia 185.47
Ciuitates liberæ 48 37
Ciuitates quædam igne conflagrãtur 392 44
Ciuitates ſtipendiariæ 48 35
Clara virgo elephantiaſi obijt 511 4
Claſsis Gallica pitur 480 33
Claſsis Romanorum vbi 48 26
Claudius arma mouet in Gotthos 101 39
Claudius Caligulæ patruus 70.20
Claudius Galieno ſubſtituitur 101.9
Claudius Imperator omnium principum decus 101.52. Sirmij moritur 101.45
M. Claudij Coſ. cum Boijs prælium 28.14
Claudiani de Germania locus 28 3
Claudiani locus 39 10. & 42.40. & 46.2. & 49.20. & 87.60. & 118.22 & 122.55 & 156.40
Clauſtra Verdnenſia 389.20
Clemens pontifex maximus moritur 435 43
Clemens tertius P. P. vrbe pellitur 362.38
Clemens quartus P.P. 487 47
Clemens quintus P.P. 455 30
Clemens ſextus, P. P. iubileũ quinquageſimo quoq; anno inſtituit 481.18
Clemens ſeptimus pontifex maximus 490.47
Clementis ſecundi pontificis obitus 325.40
Clemẽtis quinti pontificis maximi mors 460.10
Clementia filia Rudolphi Imperatoris 437.45
Clementia prima Imperatorum dos 105.30
Clementia vxor Henrici Boiorum ducis repudiata 393.54
Clientularia bona 457.55
Clodius Albinus Britanniæ legatus 90.7
Cluniacum vrbs Galliæ 374 37
Cluſij obſeſsio 23.46
Cochabas pſeudomeſsias Chriſtianos ad belli ſocietatem hortatur 83.59
Cochelarius Danorum rex 147.63
Codanus ſinus 7.20
Codanus ſinus vnde nomen ſortitus 8 45
Codex antiquus 225 43
Colapius fluuius 225.37
Colchorum inſignia 53.21
Collegium D Viti apud Friſingam 223.60
Colomannus fratrem regno expellit 376 44
Colonia 57.50
Coloniarum appellatio vnde 48.43
D. Columbanus a Brunhyld. regno Theoderici exigitur 160.35
Columnæ molis ingentis 59.20
Columnæ tituli 91 30
Columna marmorea inſcriptio 60.13
Comagena 53.40
Combadunum 53.46
Comes a Wolffratshauſen Henric. 350 53. ab Oetingen 445.1
Comites à Phalay. 427.16
Comitis Palatini officium 296.62
Comites a Dachau. 400 26.
a Sulzbach 402.1

Comites à Diſſen domini hiſtoria 15.10 & 388.47.
Comites à Mansfeld 378.60
Comites ab Haigerloch 450.48
Comitum ab Abenſperg genealogia 509.6
Comitum ab Andechs ſtirps vnde 426.46
Cometæ apparitiones 236.22. & 263.46 & 270.61. & 513.45
de Cometa Auctoris carmen 236.43
Cometa quid portendant 236.39
de Cometis varia Philoſophantium opiniones 236.29
Comitia Cæſarea Budiſſinæ 416.48
Comitia prouincialia Boiariæ 4.21
Comitatus à Bogen. 4.25
Comitatus Mortaniæ in Scotia 495.36
Comitatus Tyrolenſis ad Auſtriacos deuenit 489.37
Commentaria Cæſaris qualia 14.30
Cõmentum callidum cuiuſdã 86.48
A. Commodus Germanis nihil denegat 89.20
A. Commodus quamdiu regnârit 89.12
A. Commodi crudelitas 89.22
A. Commodi interitus 89.30
A. Commodi percuſſores Pertinaci Imperium offerunt 89.50
A. Commodi nomen ex omnibus monumentis eraſum 89.31
A. Commodi notatio 89.11
Concilium Auguſtæ Richiſſa 384.52
Concilium epiſcoporum in Italia 374.25
Concilium Mogontiacum indicitur 335.36
Concilium ſacerdotum Althaimij 291.61
Cõcilium Saluburgij indictũ 210.19
Coniurati vno ferè anno malè pereunt 361.8
Coniuratores in Ludouicum pium Imp. capti 231.56
Coniuratio pontificia in Fridericum ſecundum Cæſarem 412.42
Coniuratorum Caroli M. ſuppliciũ 197.44
Coniurationis Caroli M. index quo præmio remuneratus 197.49
Conradus à patre Friderico 2. Cæſar deſignatur 410.49
Conradus à Peſſenhauſen epiſcopus Reginoburg. eligitur 45 44
Conradus ab Hohenfels inſidiatur Conrado Cæſari 424.1
Cõradus comes ab Abenſperg archiepiſcopus Saluburgenſis 3 6 5
Conrad. Beutinger I. C. & h ſl. 1-.9
Conrad. Cæſar Landshutam venit 417.61
Conradinus Sueuus captus Neapolim ducitur 435.10
Cõrad Celtes Auctini præcept. 1 46
Conradus de Abenſperg, archiepiſcopus Saluburgenſis 510.25
Conradus de Luppurg, epiſcopus Reginoburgenſis 450 18
Conradus de Meidenberg 486.28
Conradus de W ttelſpach Iuuauenſibus epiſcopus declaratur 396.61.
Conrad. dux Boiorũ dignitate motus 329.27. ducatu mouetur 328.38. exul moritur 330.44
Conradus dux de Zaringen 381.23
Conradus ab Haldenberg exul 450.3
Conradus epiſc. Aichſtetenſis quando electus 442 44
Conrad. epiſc. Saluburgenſis 377.56
Conradus filius Imp. contra patrem Henricum quartũ rebellat 362.30
Conrad. Heinrici filius, Giſala maritus Cæſar declaratur 313.18
Conradus Heinrici tertij Imp. filius obijt 331.33
Conradus Iuvavenſis obit 396.1
Conradus Meidenburgenſis parochus, contra Wilhelmum Occomenſem 483.22
Conradus primus Imperium à Francis ad Saxones tranſtulit. 291.49
Conradus rex Neapolitanus, qui & Conradinus ſecuri percutitur 435.20
Conradus Imp. Reginoburgium capit 292.15
Conradus rex Mediolani 380.5
Cõrad. rex Siciliæ moritur 42 .29
Conrad Rom. Imperator, cognomento Salianus coronatur 314.3
Conrad Rom. Imper. moritur. 388.60
Conradus Spirenſis epiſcopus moritur 332.54
Conradus Teltzner epiſcopus Fruxinenſis 423.54
Conradus vltimus Sueuorum dux à Celtis interfectus 49.62
Conradi ad Italiã profectio 434.57
Conradi Charentani ducis obitus 332.37
Conradi Conſtantienſis pontificis mater vnde oriunda 58.41
Conradi vltimi Sueuorum ducis interitus 5 .42
Conſecratio ex quo nata 11.18
Conſilia vera quæ corrumpãt 181.60
Conſpiratio in Carolum M. 197.20.
Conſpiratio in Italia 315.12
Conſpiratio quorundam potentum in Ludouicum Cæſarem 467.40.
Conſpirationis detectio 415.4
Cõſtantinopolis Turciæ caput 51.59. dedicata à Conſtantino 108.15. obſeſſa 125.9
Conſtans Conſtantij filius à Gerontico præfecto interemptus 127 5
Conſtans in fuga comprehenſus interficitur 110.29
Conſtans quamdiu imperârit 110.30
Conſtantinus & Stephanus in exilium pulſi 283.47
Conſtantinus Magnus Imp. quando deſignatus 1 7.47 mortuus in Bithynia 109.13
Conſtantinus Monomachus Imper. orientalis 328.59
Conſtantinus tyrannidis pœnam capite luit 127.54
Conſtantini Copronymi mors 188 0
Conſtantini fuga 106.57
Conſtantini interitus 110 18
Conſtantius à Germanis vado arcetur 111.38
Conſtantius archiflamen Lauriacenſis 128.5
Conſtantius Arriana hæreſeos fautor 115.62
Conſtantius bellum indicit Germanis 104 58
Conſtantius Chlorus & Galerius Maximinianus Auguſti appellati 104.50. & 106.46
Conſt. nij Chlori liberalitas 106.52
Conſtantius febri acutiſſima correptus extinguitur 15.57
Conſtantius Gallicis libertatas Romanis legibus reddidit 104.61
Conſtantius Germanos ſibi ſtipendijs conciliat 106.58
Conſtantius inducias cum Perſarum rege iuit 56.115
Conſtantius patiens laboris 116.6
Conſtantius quamdiu regnârit 106.60
Conſtantius Valentiam petit 111.33
Conſtantij fuga 104.59
Conſtantij Tyranni mors 127 5
Conſtantij vita & regnum 115 58
Conſuaneta Floro Scenones 54.3
Conſules bini Romæ 39.38
Conſules duodecim ſtatuta Boiariæ faciunt 472.13
Conuẽtus ab Arnulpho apud Hengſtoveld agitur 281.22
Conuentus apud D. Geneſiũ 392.12
Conuentus eccleſiaſticus apud Vangiones 253.29
Conuentus eccleſiaſticus Conſtantiæ 319 37
Conuentus eccleſiaſt. Venetijs 397
Conuentus Francfordiæ à Ludouico indictus 266.40
Conuentus Germanorum procerum 4 .48.
Conuentus Goßlariæ 347.39
Conuentus in Aquitania 232.40
Conuentus Reginoburgij 396 19

Conuen-

Conuentus optimatum in Conſtein 479.52
Conuētus procerum imperij cogitur 222.57
Conuentus Norenberga 445.15
Conuentus Wirtzeburgij 394.61
Cœleſyriæ vrbes 53.44
Cœſtij Flori auaritia 72.7
Corbinianus Fruxinenſis paſtor declaratur 164.15
Corbinianus Grimoldum increpat 165.40.
D. Corbinian⁹ ubi diē obierit 166.25
Corbiniani fuga 165.42
Corytus Herculis Lybij nepos 15.13. obit 15.14
Cornelia Salonina vxor Galieni, Sueua fuit nomine Bibera 100.32
P. Cornelius Naſica proſpere cum exercitu pugnat 29.62
Cornelius Licinius Valerianus, Boiorum dux 98.3
Cornelius Tacitus Auguſtæ hiſtoriæ ſcriptor 103.8. diligentiſſimus Germanicæ gentiū ſcriptor 189.58
Cornelij Taciti hiſtoria ſupe deſcripta ſed mutilata 103.11
Cornelij Taciti locus 41.29
Corſicam Mauri inuadunt 208.30
Corſicā Sarac. depopulantur 212.4
Coſroes rex Perſarum 159.55
Craconia Sarmatarū caput 209.17
Craconia concrematio 419.12
Creatio hominis 5.22
Creſcens ubi docuerit 68.57
Creſcentius Brunonem pontificem maximum facit 310.7
Creta inſula 52.18
Criſpus Conſtantini filius 108.58
Criueſirus vlt. Noricorū rex 45.7
Crothyldis Ludouici regis vxoris pietas 143.46
Cuculla vetuſtiſſima Romanorum coloniā 153.10
Cuſal Vgrorum rex 286.43
Cuſal interficitur 287.26
D. Cyprianus Carthaginenſis epiſcopus 100.9
Cypriani ingenium 100.10
Cyprianus magus 5.18
Cypriani præceptor Tertullianus 100.12
Cyrenaica prouinciæ oppida 52.43
Cyrus bellum Scythis infert 21.41
Cyrus & Darius regni Perſarum autores 21.26
Cyrus ſolus quādiu regnārit 21.59
Cyri ſtrategema 21.44
Cyri mors 21.55

D

Dachan arx ſuperioris Boiariæ 401.5
Dachbulſius marchio Miſniæ 248.10
Dacia a Gepidis occupata 102.10
Dacia ripenſis 51.48
Dacia hodie Sibenbürg 81.37
Daci qui & Dani ſecundus nominatiſſ. Germaniæ princeps 8.36
Dæmones 4.52
Dæmonum lapſus 4.54
de Dæmonum præſtigijs quis præclarè ſcripſerit 5.17
Dagobertus à Pipino rex creatus 164.27
Dagobertus Lutharij regis filius 161.31
Dagoberti filij Francorum imperium partiuntur 161.49
Dagoberti regis mors 161.48
Dalmata octauus Tuiſconis comes 8.57
Dalmatæ quondam Boiorum præfectus ſubiecti 8.58
Dalmatiæ urbes 51.55
Dalmatius Cæſar 110.7
Damaſus ſecun. Pontif. max. 325.43
Damiata 407.45
Dani Laudolphiam occupant 280.20. Moſam ſuperant 280.6. 211.24
Danorum ciuile bellum 244.34
Danorum incurſio in regnum occidentale 270.22
Danorum regio qualis 267.34
Daniel ſacerdos mutato nomine Hylpericus nuncupatur 164.39
Dantes Aligerius à bonis literis celebratur 468.47
Danubius & Rhenus extrema Rom. Imperij margo 49.19
Danubius vectus 431.51
Dardania à quo condita 15.16
Dardanus profugus 15.15. quamdiu regnārit 15.16
Darius Artaxerxis ſucceſſor 22.11
Darius Codomannus ab Alexandro victus & occiſus 22.25
Darius cum Laudino regi bellum intulerit 23.13
Darius frater Cyri 21.26
Darius nothus quamdiu Perſis imperārit 22.15
Darius rex quādo deceſſerit 22.29
Darius templum Hieroſolymitanū ædificari edicto præcipit 22.13
Darij aduerſus Germanos expeditio 23.15
Darij fuga ex Germania 23.10
Dauid rex Iſraelitarum quot filios habuerit 65.20
Dauid Scotus hiſtoricus 375.25
Decebalus Dacorum rex 81.37
Decebali regni interitus 81.47
Decentius frater Maxentij ſtrangulo vitam finit 111.1
Decentij Cæſaris profligatio 110.52
Decius à Gotthis fuſus 99.29
Auguſtus appellatus 99.4
religionis perſecutor 99.6
Decij cum Germanis pugna 99.31
Decij patria 99.2
Decij ambo cum exercitu caſi 99.32
Deciorum ara 99.33
Democriti de cometis opinio 230.29
Dertuſa urbs Hiſpaniæ oppugnatu difficilis .11
Deſiderius capitur cum uxore & filia: qui exules Leodij moriuntur 189.19
Deſiderius cum Gauſa uxore capitur 178.9
Deſiderius pontifex in templo perit 126.34
Deſiderius rex arctā obſidione Ticini clauditur 18..38
Deſiderius rex Longobardorum Romanum agrum vaſtat 168..1
Deucalionis diluuium 53.34
Deucalionis myſterium 6.16
Deus ſummum bonum 4.39
Dei innumerabiles miniſtri 4.53
Dei titulus maximus 223.7
Deum quis negat 4.45
Diabolus ad hominem decipiendum omnes falla cias intendit 4.57
Dianæ templi direptio 100.45
Diceneus magus 36.17
Diclas decimus ſeptimus comes Tuiſconis 9.8
Didius Iulianus 86.56
Diluuium vniuerſale 6.14
Dies longiſſimus in Boiaria 3.60. breuiſſimus ibid.
Dieſſen monaſterium in Boiaria 309.44
Diedenhoſen, qua & Theodonis villa 1.8.16
Diethmarus Boiorum archiepiſcopus 262.45
Diethmarus comes de Leonſperg & Lungau. filius Babonis 314.24
Diethmarus martyrio apud Turcas coronatus interijt 361.31
Dijgentiliſsimi. lemures 152.17
Diocletianus ap uin ſua manu confodit 104.19
Diocletianus aurei ſeculi parens 88.53
Diocletianus Imperator ab exercitu creatus, a ſenatu comprobatur 104.30
Diocletianus imperio ſe abdicauit, & agricultura operā dedit 130.5
Diocletianus inter Deos relatus 106.6. poſt M. Antoninum philoſophum optimus principum 104.21
Diocletianus quo vita ſua anno mortuus 100.6
Diocletianus ſe adorari iuſſit 105.44

Diocletiani calliditas & prudentia 105.20. dictum ibid. 24
ſub Diocletiani imperio eccleſia Chriſtiana euerſa 105.60
Dionis Chryſoſtomi exilium 80 56
S. Dionyſius in Bauariam transfertur 277.15
Dionyſius orbis terrarum ſitus, autor 64.21
Dioſcorus hæreticus 130.10
Diploma Ludouici 4. contra Pp. Ioannem 22. 478.60
Diplomata aliquot 184.58
Diploma Bathauēſis templi 226.41
Diploma Carolo à Clemente pontifice datum 486.50
Diplomata contra Fridericū 2. Cæſarem 413 32
Diſciplina militaris diligentiſſime Romæ culta 40.1
Diſciplina militaris Carolus M ſtudioſiſſimus 215 55
• diſciplina militaris exemplum 22. 38 & 44 28
Diſcordia inter Baſileenſes & Eugenium pontificem max. 507.19
Diuico Germanorum princeps 3. 8
Diuitiacus auxilium à Romanis poſtulat 33.42
Diuitiæ ſentes à Chriſto appellatæ 73.60
diuitiarum fructus 35.51
diuitias nihil ad felicitatem cōferre 18 .35
docti qui à Papa ad Cæſarem Ludouicum Bauarum defecerint 468.50
Dominicani fallaciæ fabricatores 480.18
Dominicanorum à Papa defectio 479 58
Dominicanorum Bernæ Heluetiorum facinus
Domitianus dictus Germanicus falsò 80.50. ſe Deum appellari iuſſit 80.20
Domitianus Rhenum Danubiumq́ nauibus in modum pontis contabulat 80.36
Domitianus Titi frater, impius Imperator 80.20
Domitianus Veſpaſiani filius apud aditum clam pernoctat 76.60
Domitiani interitus 80.51
Donavverd 447.52
Dordrechtum 503.22
Doroſtorum Mæſiæ inferioris primaria vrbs 128 31
Dotis ratio apud veteres Germanos 16.11
Draco igneus in cœlo viſus 245 48
Dragonitus Sclauorum rex 194 37
Draum fluuius 273.15
Drogo Caroli Magni ex pellice filius 234.7
Drogo Mediomatricum paſtor 253.3
Drogo Pipini filius moritur 164.27
Dromichetes Getarum rex 25.54
Druſianæ foſſæ & caſtella 42.33
Druſilla Auguſti vxor 42.40
T. Druſus Imper. nouas literas commentus 70.46. liberalibus ſtudiis pertinaciter deditus 70.44. quando & quamdiu regnarit 70.43
T. Druſi hiſtoria 42.30. monumentum Moguntiaci 43.8
Druyda à Tiberio pulſa 18.24
Druydarum religionem Cl. Druſus abolet 68 10
Ducatuum nomina 7.4
Ducis Auſtriaci conſtantia 418 60
Duces Brunſuicenſes vnde 397.43
Ducum à Zaringen prima origo 312.50

E

EBbo archiepiſcopus Rhemenſis 230.14
Ebbo epiſcopus Auguſtanus 325.21
Ebbo epiſcopus Neoburgenſis 322. 44
Ebbo in Saxoniam relegatur 235.34
Eberhardus archiepiſcopus Salisburgenſis ſpoliatur 413.27
Eberhardus comes de Abenſperg 420.6
Eberſperg monaſterium 355.17
Eburones Cæſaris legatos cum quinque cohortibus interficiunt 35 2
Ebur vinus 163.41
Eckbertus Cæſaris Heinrici 4. cognatus 360.30
Eckbertus vigeſimus quintus abbas Faldenſis 325.44
Eccleſiarum orientaliū & occidentalium de feriis paſchalib. diſcordia 130.11
Eccleſiaſticorum diſcordia de rebus leui ſimis 434.17
Eduardus rex Angliæ deſignatus 457.1
Egeſippus Apoſtolorū diſcipulus 15.51
Egidora fluuius 229.29
Egra in clientela regni Boiemiæ 430 48
Einhardus Spirēſis epiſcopus 332 55
Eulaſius Vindelicorum & Noricorum præſes 104.20
Eleutherius Maximiliani ſucceſſor 106 14
Ellenhardus epiſc Friſingenſis 337.2
Eliſabetha Alberti Imp. vxor 442. 26
Eliſabetha Cōradi Cæſaris vidua ad ſecundas nuptias tranſit 432.9
Eliſabetha regina Siciliæ Werdeæ habitauit 429.23
eluuies aquarum ingens 226.5
Emericus epiſcopus Wirtzburgenſis 387.60
Emiſa Phœnicia ciuitas 61. 7
Emicho epiſcop. Friſingenſis 485.50
Eming pagus 55.23
Engadini 3.8
Engelbertus epiſc. Bathauēſis 324 9
Enns de Auguſto locus 41.16
Enos vrbs maxima 5.58
Ens oppidum Auſtriæ 288.58
Enſ oppidum ol m Ensburg 287.18
enſis Alberto cœlitus demiſſus 416.38
Enſtorff proxime Ambergā 400.44
Ephesus à quo condita 15.60
epigramma vetuſtum 309.46
epiſcopus Moguntinus à Carolo M. obiurgatus 217.55
epiſcopi officium 171.52
epiſcopi mortui & alij in eorum loco ſuffecti 460.20
epiſcoporum olim qui tituli 412.17
epiſcoporum reſponſoria epiſtola 255. 43
Epona 55 60
Epirus vndeuigeſimus Tuiſconis comes 9 8
Epyrus nunc Romania 52.4
equites quingenti cæſi 525.10
Eraſmus Roterodamus noui Teſtamenti emendator 221.27
Erchingerius dux Sueuiæ capitur 292.1
D. Erhārdus & Wolfgangus canonizantur 325 32
Erichtonius Dardani filius 15 16
Erlaphus fluuius 195.5
Erneſtus dux Boiariæ 373.61
Erneſtus dux Boiorum moritur 508. 52
Erneſtus cognomēto Strenuus, marchio Auſtriæ 331.4
Erneſtus & Vvilhelmus Schwaben Fridenbergam obſident 501.56
Erneſtus Straubingam poſſidet 506.18
Eſaias à Manaſſe lignea ſerrā conſectus 2 .44
Eslingā obſeſſio 462.2
Eto Argentoratenſis epiſcopus 166.1
Eucherius Laureacenſis archimyſta 100.16
Eucherius pontifex infamia notam Carolo inurit 167.26
Euæ configuratio 5 28
Eucherij epiſcopi Aurelianenſis relegatio 165 22
Eudocia de Chriſto Homeri centona 129.54
Eudoxius medicus Bagaudæ primarius auctor 129.10
Eugenius à pontificatu deponitur 511.60
Eugenius aram Victoriæ Senatui Romano reſtituit 122 50

Euge-

Eugeniuſq; captus pœnas capite luit. 122.54
Eugenius Gallorum Imperator creatus. 122.46
Eugenius pontifex Maximus 227 60
Eugenij epiſc. Romani mors. 229.9
Eugypius D. Seuerini comes & diſcipulus. 137.35
Ennomia virgo patrem eloquentiâ æquat. 39.7
Euricus Alarici genitor. 128 59
Euridanus dux Germanorũ ad Sauum ſedes occupat. 26.28.& 59
Europa quarta propriè dicta. 51.59
Europa quatenus paruit Romanis, in ſex partes diuiſa. 49.46
Europa totius, Romani participes. 49.11
Euſebia prior Constantij Caſ. vxor. 116.7
Eutropius pater Conſtantij. 106.47
Eutropius equitum præfectus. 112.2. conſul Romanus. 125.47
D. Euſtaſij vita. 160.60.
Eutychianiſtarum tumultus. 130.20
Eutychius Proculus Antonini pij præceptor. 86.32
Eutychetis Hæreſis. 130.9
Exauthorati qui Romanis. 47.57
Expeditio Gallica ab Attila edicta. 130.30.
Expeditio in Syriam. 388.5
Exercitus Romani iactura. 87.50
Exulum reuocatio a Ludouico pio 232.5
Exuperius epiſcopus Tholoſſam ſeruat 126.38
Eyſenrichus Boiorũ purpuratus cuſtodiá elapſus 282.40
Ezechiæ regis Iudææ pietas 20.30
Ezechia lethaliter ægrotãti, quindecim anni adiecti 20.38

F

Fabianus Vindelicæ rector 68.20
Fabiani põtificis maximi martyrium 99.6
Fabula de papa muliere 285.7
Fames grauis circa Rhenum 243. 40
Fames in Boiaria 448.30
Fames in Germania & Italia 262. 53
Fauẽ Roma ad deditionem coacta 127.3
Fanenſchen 428.3
Fardulphus ſacrificulus conſpirationis tragœdiam detegit Carolo 197.24
Faſces Imperatorij inter ſe digladiati 100.58
F[illegible]ada Caroli Magni Coniunx 179.6
Faſtrada obitus 198.19
Fauſta a Conſtantino occiſa 109.8
Fauſtina vxor Conſtantij ſecunda 116.6
Fauſtus Quintilius augur 90.12
Felix Iudæa præſes 71.28
Felix Orgellorum epiſcopus errorem reuocat 196.45
Felix pontifex maximus 512.29
Ferri conſecratio 249.4
Feſti dies à Carolo Magno inſtituti 224.32
Fides Germanica 222.44
Fides iuſtitiaq; recta terris depulſa 74.16
Filitheus Rugiorum rex 139.54
Filius Auguſti Hainrici iterũ Cæſar appellatur 366.60
Filius Cæſar Hainricus quintus patrem Leodij eſſe audiẽs, ipſum perſequitur 367.57
Flacella coniunx Theodoſij 123.34
Flacitheus Rugij Odoacri regis mors 140.7
Flamines Romanenſes Fridericum regno deturbandũ cogitant 412.3
Flammobertus Berengarij occiſor 293.39
Flauius Ioſephus Iudæorum belli dux à Veſpaſiano Imp. libertate donatus 72.12
Flauius Sabinus Veſpaſiani frater 76 58
Flauius Sulpitianus Pertinacis Imp. ſocer 89.60
Flauius Veſpaſianus militiæ præfectus 72.9
Florentia & Mantua capiuntur 360.63
D Floriani patria 59.59
Floriani tribuni martyrium 107. 54
Floridi epiſcopi mors 154.62
Fluminum Norici nomina 2.25
Fœdus cum Perſis 122.14
Fœminarum authoritas apud veteres 16.9 & 147.1
Folco archiepiſcopus Rhemenſis 281. 19
Fontanedus Galliæ vicus 240.12
Forum Iulij Abaribus proditur 159. 22
Fortuna nemini mortalium perpetuò bona 198.4
Fortuna ſua quiſq; faber 181.48
Fortuna vis 738
Fortunatus patriarcha Gradenſis 226 28 poeta 156.15
Frugalitatis humanæ nimia in rebus proſperis oblitio 203.48
Francia triplex 184.33
Francia vnde dicta 183.32
Franciſcana Wenzeslai Boiemiæ regis ſoror 418.6
Franciſcus Cararia 493.13
Franciſcus Petrarcha 491.21
Franciſcus rex Gallorum competitor Rom. Imperij 293 54
Franco Iacobam Bathauam vxorem duxit 505.34
Francus ſiue Franco rex Germaniæ 16.35 & 184 6
Frãci à Chriſtiana religione alieni, cur Chriſtianos ſubegerint 136.11
Franci antiquiſſima Germaniæ gẽs 101.16 & 183.62
Franci Belgicã inferiorem ſub ſuam poteſtatem redigunt 135.60
Franci Coloniã Agrippinã potiuntur 15[illegible].56
Franci & Trantones vnde dicti 183.62
Franci Galliam vaſtantes oppreſſi 102.33
Franci Gallias affectant 184.11
Franci in Germaniam à Romanis pulſi 102.29
Franci inſtigati à Lucio Treuerenſi patricio 135.45
Franci Ludouici regis Orietãlis auxilium implorant 267.9
Franci Maximi copias fundunt 121.5
Franci olim ignoti 191.17 & 184.4
Franci pacem impetrant 112.30
Franci Salij vnde dicti 183.37
Franci ſuperiorem Germaniam in Gallia occupant 135.52
Franconia vnde dicta 183.32
Francorum à Danis petitio 211.20
Francorum deditio 113.20
Francorum & Boiorum cum Hunnis fœdus 156.12
Francorum exercitus fuga 246 59
Francorum fuga 243.16
Francorum imperiũ à Carolo Martello pacatum 167.16
Francorũ imperij maieſtas vnà cum Dagoberto collapſa 161.60
Francorum imperij diuiſiones 155. 53
Francorum progenies vnde 183.29
Francorum rex apud Celtas 101.23
de Francis prouerbium 135.36
Francofordia primaria Francorum vrbs 183.35
Frideberga obſeſſio 501.58
Fridbergium oppidum à Ludouico extructum 434.14
Fridericus Pſeudo Cæſar ambitus accuſatur 461.6
Fridericus Auſtriacus Bathauiam venit 422.3
Fridericus Auſtriacus Cæſar ſalutatur 4[illegible]1.43
Fridericus Auſtriacus princeps inquietus

quietus 410.14
Fridericus Barbaroſſa in Germaniam redit 393.23
Fridericus B[illegible]greuius, comes Hennenbergenſis 465.10
Fridericus comes de Chiemgen, epiſcopus Saluburgenſis 303.58
Fridericus de Leibnitz epiſcopus Saluburgenſis 464.48
Fridericus de Seineck comes Cileia creatur 480.30
Fridericus ſecundus diadema Caſareum geſtat 405.55
Fridericus dux Lotharingia, archiepiſcopus Moguntinus 297.13
Fridericus dux Moſellanorũ 324.19
Fridericus ſecundus Imp. Syriam 15. annis tenuit 409.10. cum pontifice in gratiam redijt 409.20
Fridericus epiſcopus Ratisbonenſis moritur 513.60
Fridericus & Luitpoldus Auſtria duces 480.38
Fridericus filius Heinrici ex Conſtantia quinquagenaria naſcitur 404.15
Fridericus in Auſtriam ſe confert 461.47
Fridericus junior Dominus Abuſinus 425.31
Fridericus Lotharingia dux obſidetur 330.8
Fridericus Lotharingus communi omnium Romanorũ ſuffragio pontifex maximus cõſalutatur 332.10
Fridericus Norinberga Burggrauius 466.28
Fridericus Maurkircher epiſcopus Bathauenſis 512.52
Fridericus primus Imperator in Aſiam expeditionem parat 402.45
Fridericus primus Romanorum Imperator 388.6.
Fridericus ſecundus qualis 411.49
Fridericus tertius Caſar deſignatur 508.63
Fridericus 3. Caroli quinti proauus 206.34
Fridericus tertius coronatur Roma 513.16
Friderici Auſtriaci decollatio 435.23
Friſia a Danis inuaditur 241.37
Friſij primum noti facti 67.44. gẽs Germania magna 71.61
Friteg[illegible]la Roſemundi regis vxor in religione Chriſtiana inſtituitur 123.10
Fronteij. Agrippa conſularis interitus 77.2
Frumentarum inuentio 13.5
Fruxinenſium pontificum bibliotheca 1.49
Fuluius Boius Vindelicorum dux 100.18
Fundeuſe Cœnobium 155.24
L. Furius de Boys triumphat 29.18
Furius Victorinus cum exercitu perit 87.5
Furor in Eccleſias Chriſtianas 107.43
Fürſtenberg arx Palatini 444.55
Fürſtenfeld in Boiaria fundatur 429.39

G

Gabriel põtifex Aichſtattenſis, epiſcopus Germania doctiſſimus 4.33. & 54.61
Galatarum ſermo 18.31
Galatia magna 17.52. & 27.60
Galba à quo interfectus 76.20
Serg. Galba militari laude apud Germanos floruit 76.8
Galba quando interfectus 76.21
Galba Vindici auxilium fert 76.12
Galeacij Mediolanẽſis mors 475.14
Galeodum arcus veſtigium 54.40
Galerius Maximinianus perſecutionis autor 105.54
Galerius Maximinianus duos Caſares creauit 106.53
Galerius Maximinianus armentarius duxit vxorem Valeriam, Diocletiani filiam 104.51
Galla filia Symmachi barbata 150.42
S. Gallen vrbs 18.36 & 160.38
Gallia coniuncta Germania 18.44
Gallia prouincia facta 35.35
Gallia togata 50.1
Gallia togata a Boys habitata 30.15
Gallia Belgica vrbes 240.60
Gallia diuiſio 18.16
Gallia in quinos conuentus diuiſio 217.6
Galliam Germani inuadunt, & 70. vrbes nobiliſſimas capiunt 103.17
Galliam Germanis paruiſſe regibus 18.44
Galliarum prouincia ſexdecim 51.1
Galliarum quinta prouincia 51.10
Gallienus cũ filio interficitur 100.7
Gallus Caſar Pola crudeliter necatus 111.11
Gallus Conſtantij patruelis 110.38
Gallus & Voluſianus Imp caſi 99.48
Gallus Iudaeos debellat 110.40
Gallus Trebonianus Chriſtiani dogmatis hoſtis 99.43
Gallus Trebonianus Imperator ſalutatur 99.49
Gallus Trebonianus limitis Sarmatici dux 99.24
Gallus Trebonianus tributarius Germanis 99.41
Galli a Belgis expulſi 34.45
Galli à Germanis orti 18.41
Galli à Sergio Galba coerciti 69.52
Galli ab Hiſpanis ſub veſperis trucidati 440.20
Galli cur nunc aliter quam olim loquantur 18.20
Galli & Germani Italiam vaſtant 33.20
Galli Imperatorũ patria 111.14
Galli qua lingua olim locuti 17.60 & 18.12
Galli pulſi a Germanis 33.23
Galli qui dicantur 48.2
Galli Senones Romam petunt 24.5
Galli vnde dicti 17.48. & 18.25
Gallorum legatio ad Caſarem 34.12
Gallorum leuitas notatur 388.18
Gallorum ope Chriſtiana libertas perit 452.59
Gallorum Philoſophi à Tiberio pulſi 68.10
Gallorum propria nomina Germanica 18.3
Gallorum ſtrages ab Anglis 483.45
Gallorum vaſtatio 112.10
Gallica lingua Teutonum eſt 17.60
Gallogracia 18.22. & 27.60
Gambrinus quamdiu regnauit & vnde dictus 12.36
Gaunaſco dux Chaucorum a Romanis interfectus 71.4
Gariopyrga Wilhelmi Boij vxor, flumine ſubmerſa 235.10
Garieualda Boiorum dux ſuperatur 62.11. & 158.11
Garzum Cœnobium 58.58
Gaudentius Boemorum archiepiſcopus 310.30
Gebericus rex Germania 108.40
Gebhardus epiſcopus Tridentinus armis reſtitutus 374.13
Gebhardus comes à Plaien 337.26
Gebhardus comes ab Hirſperg eligitur in Pontificem maximum 330.11
Gebhardus comes de Sultzbach 379.57
Gebhardus epiſcopus Ratisbonenſis in vincula conijcitur 330.55
Gebhardus epiſcopus Ratisbonenſis Vngariam perit 326.31
Gebhardus epiſcopus Reginoburgenſis 328.6
Gebhardo Reginoburgẽſi Otto Bambergenſis myſta ſubſtituitur 333.35
Gebhardus regulus Burckhuſij obit 394.19
Gebhardus Saltzburgenſis epiſcopus 358.53
Gebhardus vltimus comes de Sultzbach 402.2
Gebolthus Saxonem ad colloquium familiare euocatũ trucidat 171.24

Gebo-

Gebolibi pater prælio à Saxonibus occiſus 171.21
Gedeon quando Iudæis ius dixerit 15.46
Geiſenfeld monaſterium 323.52
Geldriæ duces & Iuliaci 453.48
Gelomarus à Iuſtiniano Imperatore captus 231.6
Gemoniarum ſcalarum pœna 73.18
Georgius dux Boiorum 5.13.11
Geraldi Moſellani regali & Gotfridæ obitus 343.22
Genonepha virgo 131.10
Genſericus Vandalorum rex Romã capit 132.41
Genſericus I.Gunderici regni frater quamdiu regnârit 132.61
Gentium eluuies 7.43
Gepidæ Daciam occupant 136 52
Gerárdus Laureacenſis epiſcopus 131.43
Gerardus natione Allobrox, Nicolaus dictus in Pontificatu 332.23
Gergouia Boijs inhabitanda data 33.57
Gerhardus comes Syluester de Eppenſtein, archiepiſcopus Moguntinus 450.27
Gerhardi Moguntini archiepiſcopi inſolens dictum de creandis Cæſaribus 453.38
Germani à Cæſare ciſrhenani vocati 217.4
Germani à Cæſare in fugam verſi 34.40
Germani à Craſſo domiti 41.52
Germani ad Antipatrum nuncios mittunt 27.38 Aſiam tributariam faciunt 27.51
Germani Auguſto duce repulſi 212 24
Germani Barbari dicti 203.37 Byzantium occupant 27. 33 bello Troiano interfuerũt 16.63 Aſturem vrbem incendunt 138.23
Germani Caligulæ minas in ludibrium vertunt 69.50
Germani caſtra Marij oppugnant 31.41
Germani cur prouincias Romanas vexârint 138.62
Germani cum Druſo in Illyricum miſſi 67.42. facti magni 25.21
Germani Galliam perdunt 112.46 & 126.22
Germani Gallorum fratres 28.13
Germani in Aſia militant 25.15
Germani in Gallias traducti 33.24
Germani orientales Scythæ 23.12
Germani per alpes tranſeunt in Italiam 31.39
Germani peſte Romæ abſumpti 293.23
Germani quinq; exercitus conſulares Romanos abſtulerunt 31.27
Germani Sarmatæ dicti 8.33
Germani ſitu intolerantes 12.17
Germani veteres non omnino barbari 17 5
Germani vnde Scythæ appellati 8.18
Germanorum à maioribus degeneratio 23.5
Germanorum ad Alexandri rogata reſponſio 25.25
Germanorum annales 9.51
Germanorum appellationes 17.50
Germanorum contra Germanos empta auxilia 19.13 & 95 95
Germanorum crudelitas 43.53
Germanorum fœmina 16.8
Germanorum fuga 34.40
Germanorum genera quatuor 6.53
Germanorum gratia rara 252.56
Germanorum inſolentia in reſpondendo & interrogando 25.25
Germanorum legatio ad Antigonũ 27.10
Germanorum libertas 39.4
Germanorum manus ad internecionem cæſius deleta 87.30
Germanorum mos vetus 28.44
Germanorum pater Tuiſco 8.14
Germanorum operâ Cæſar vſus 35. 40
Germanorum regulorum ſeditio 27 39
Germanorum ſuperſtitio in conflictu 34.16
Germanorum ſcriptura, litera Galata 10.26
Germanorum tranſmigratio 23.26
Germanorum veterum res geſtæ à Græcis & Romanis deſcriptæ 17.38
Germanorum vltimi 22.6
Germania duplex 33.39 ſæpè triumphata nunquam victa 39.2
Germania in libertatẽ aſſerta pulſis Romanis 67.62
Germania olim Gallia dicta 27.63
Germania pluribus nominibus diſtincta 6.40
Germania prima quæ cõplectatur 52.3
Germania terrarum Europæ maxima 6.40
Germaniæ vetera cognomina mutata 101.12
Germania vnde Francia dicta 101, 22
Germaniæ illuſtratores 7.14
Germaniæ fines 6.43
Germaniæ flumina 6.50
Germaniæ magnæ populi in Illyricum irrumpunt 10.52
Germaniæ populi Italiam inuadunt 19.3
Germaniæ quæ pars Scythiæ no[...] etiam nunc retineat 8.1
Germaniæ ſecundæ partes [...]
Germaniæ ſecundæ vrbes [...]
Germaniæ veteris diuiſio [...]
In Germania Magna populorũ regionum & vrbium conuerſio mutatio 110.[...]
Germanica lingua quando ſcri[...] inceperit 1[...]
Germanicus Druſi filius 44.5
Germanici nominis terror 27
Germanici triumphus 67 59
Gerochus Richenbergenſis de Antichriſto 391.48
Geroldus Boiorum præſes 180 41
Geroldus epiſcopus Moguntiacus 271.21
Geroldi Boiariæ præſidis interitus 200.40
Gerpyrga abbatiſſa Chimenſium 304.47
Gertruda Lotharij Imp. filia Henrico Rectori Boiorum deſpondetur 380.7
Geta Antoninus Cæſar à Caracalla occiſus 91.9
Getæ à Romanis in Thraciam collocati 15.23
Getæ & Goti vnde prognati 8.41
Getæ tertius Germa[ni]æ dux 8.19
Geſals die Gayßler, quando ortâ 431.41
Geyſo Rex Vgriæ moritur 392.45
Gibuldus rex Alemannorum 13[...]
Gigantes luxu perditi [...]
Gildo ad Arcadium Imp. deficit 125.44
Gilomarus Vandalorum rex 154.6
Giſa vxor Filithei 140.10
Giſala Auguſta moritur 319.11
Giſala Caroli filia fonte viuo luſtratur 194.3
Giſala Gotfridi vxor 274.54
Giſala Lotharij filia dos 272.6
Giſala regina Cochiliam relegata 274 39
Giſala regina Hungariæ 314 6
Giſalbertus dux Lotharingiæ
Giſalbertus filiam Lotharij rapit, & inde bellum oritur 241.56
Giſaleria 46.28
Gladiatores obſequentes latrones appellati 87.27
Glogouiẽſis ducatus in Sileſia 456. 15
Gloria vnde dicta 203.10
Goarus Alanorum rex 126.6
Godeboldi pontificis Würtzburgenſis

genſis obitus 144.44
Godefridus ab exilio reuocatur 327.20
Godefridus fratri principatum inuidet 319.49
Godefridus in exilium mittitur 326 10
Godefridus Lotharingia dux 360. 46
Godefridi filius obſes datus 322. 20
Godefridi Danorum regis interitum 261. 1
Godelab. rex a Dano captus, in crucem agitur 220.15
Godeſcalcus Hæreticus 242.60. eadem quæ Reformati opinabatur 242.61
Godobertus à Grimoldo occiſus 163. 1.
Gondoundus Vadomari regis frater 122.29
Gordeus Armeniæ mons 53.19
Gordianus Africæ proconſul 95. 44
Gordianus Auguſtus in Africa vulnere perit 69.19
Gordianus Auguſtus Saporem regẽ ſuperat 97.60
A. Gordianus Miſithei filiam duxit 97.21
Gordianus generis humani deliciæ 97.20 ſolus Imperator 97.8
Gordiani Auguſti dictum 97.14 interitus 97.63 ſepulcrum 98.1
Gordiani à Capelliano victi 96 16 in diuos relati 96.30
Gordiani quamdiu imperârint 95. 60
Gorizia vnde dicta 14.22
Gotfridus Cimber baptizatur 272. 5
Gotfridus Cimbrus cuncta deprædatur 243.36
Gotfridus ambiens vtrumq; ducatũ vtroq; excidit 321.5
Gotfridus & Eberhardus duces limitis Charini occiſi 286.56
Gotfridus dux Lotharingiæ obit 342. 41
Gotefridus rex Danorum Germaniam ambit 220. 40
Gotfridus Præſes Cæſarianus Italiæ Nordmannos arma mouet 340.23
Gotfridi oratio ad Honorium & Alexandrum 335.14
Gotfridi regis in Cimbricam peninſulam expeditio 206.45
Gotthi vnde prognati 8.41
Gotthi à Romanis ſuſcepti 119.7
Gotthi Arriani 119.11
Gotthici belli initium 97.34
Gotolania 1,24 & 8,39
Gottlandia inſula 15.18
Gottlandia inſula vnde nomen retineat 8.39
Græcia integrè Granicia 159.43
Græcia prouincia ſeptem 51.63
Græci oratores quomodo à Carolo excepti 213.6
Græcia à Gotthis vaſtata 129. 41
Græci à Turcis oppreſſi 507. 17
Græci ignominia repulſi 213. 20
Græco Germanicæ voces 10.36
Gracium Boiorum Stiriæ caput 1 37 & 36.58
Germani venefici decollatio 284. 32
Grammatica Caroli Magni 220. 54
Gratianus apud Lugdunum fraude interficitur 120.22
Gratianus ius pontificium dilaniat 383.13.
Gratiani eruditio & virtutes 116. 23
Gratianus Valentiniani pater 117. 62
Gratianus Imp. Germanos ſibi antè conciliauit 110.17
Gratiani patria 118.60
Gratus miles Germanus der Grad 70.23
Grauſemingum caſtellum Boiariæ 294.2
Gregorius epiſcopus infectâ re Romam petit 233.44
Gregorius octauus pontifex maximus 379.19
Gregorius nonus pontifex maximus libros decretales publicat 411.13
Gregorius decimusquartus pontifex maximus 496.5
Gregorius decimus pontifex maximus, Imperium ad Germanos transfert 436.12
Gregorius decimus pontifex maximus Lugduni concilium celebrat 437.8
Gregorius decimus pontifex maximus moritur 437.39
Gregorius ſeptimus pontifex maximus Cæſarem Henricum IV. excipit 335.54
D. Gregorius Thuronenſis 184.5
Gregorij pontifex maximus ad Ottonem Boiūm & alios litera 418.4
Gregorij ad Bonifacium coepiſcopum epiſtola 169.13
Gregorij ſeptimi pontificis maximi epiſtola ad aduerſarios 332.37
Gregorij ſecundi commendaticiâ epiſtola ad Carolum Francorum ducem, Bonifacio datâ 167.42
Gregorij ſecundi epiſtolâ alia 167. 50
Gregorij Nazianzeni locus 179. 6
D. Gregorij vaticinium de Romano Imperio 157.10
Gregorij ſeptimi pontificis litera ad epiſcopos Boiariæ 168.43
Gregorij ad D. Petrum oratio 350. 52
Gregorij ſecundi diploma 166.36
Gregorij tertij mors 172.34
Gregorio ſeptimo põtifici max. maledicitur 332.2
Grieß bey Botzen 427.13
Grimoldus Haregiſi filius Beneuentanis præficitur 193.14
Grimoldus Pipini filius in carcere moritur 161.31
Grimoldi Boiorum ducis mors 164. 4
Grimoldi mors 163,7
Grimoldo duci Beneuentano vectigal annuum diminutum 221.9
Grimolthuſinum 164.11
Grymilda Attilæ regis hunnorum vxor 130.27
Gryphõ Pipini frater 173.28
Grypho Boiariam occupat 171 34
Gryppo Goronum dux 154.17
Gryphonis interitus 171.44
Gundarici Burgundionum regis interitus 131.43
Gummaris Longobardorum dux crudeliſſimus 157.17
Gundagrius clàm à Ludouico corruptus 232.8
Gundagrius perfuga prælio occiſus 253.44
Gundboldus Boiariæ præfectus Carolomanno rebellat 253.18
Gundopyrga Theodolindæ filia 161. 23
Guntherus Cæſar deſignatus moritur 487.39
Guntherus cancellarius Imperatoris 423.15
Guntherus diu quæſitus à cane proditus 276.37
Guntherus poeta 390.50
Guntherus Schwartzenburgius Cæſar conſtituitur 487.24
Guntheri & Tergandi mors 256. 13
Gunsboldus dux Aſtenſis 158.55.
Guntprecht Camerer zu Regenſpurg 486.59
Gutruda Liutprãdo Longob. nupta 163.26

Gygan-

Gygātũ magnitudo picta Straubingæ 58.2
Gygantum crudelitas 6.33

H.

H*Adomari Franci interitus* 208.32
Hadrianus cur Graculus cognominatus 83.4
Hadrianus Imp. à Traiano adoptatus 83.3
Hadrianus pacis magis quàm belli cupidus 84.28
Hadrianus quamdiu vixerit & imperârit 84.36
Hadrianus ſecundus pontifex maximus 236.44
Hadrianus tertius pontifex maximus 275.11
Hadriani Imperatoris dictum 83.17
Hadriani quarti, epiſcopi Romani obitus 198.48
Hadriani Imperatoris liberalitas 83.12
Hadriani memoria incredibilis 83.8
Hadriani quarti pontificis, aduerſus Fridericum Imp. litera 170.43
Hadriani quarti pontificis max. epiſtola 203.23
Hadriani templa 83.37
Hadriani polus Turci regis prætoriũ 51.58
Heregiſus dux Beneuentanorũ 192.57 *moritur* 193.14
Hagna comitiſſa a Waſſerburg 401.36
Hagna filia Heinrici Auſtriaci, regi Vgrorum Stephano deſponſata 394.10
D. Haimerani cœnobium Ratiſponæ ædificatur 162.27
in D. Haimerani contubernio ſaxorum inſcriptio 277.20
D. Haimerani martyrium 162.18
D. Haimerani patria 162.30
D. Haimerani ſepulcrum 294.44
Hainricus ab Eppenſtein abſq; liberis obit 393.8
Hainricum Albertum Boium flocciſacit 507.63
Hainricus Auſtriæ dux, regi Boiorũ traditur 467.8
Hainricus à Roteneck epiſcopus Ratiſbonenſis 446.27
Hainricus à Schoneck epiſcopus Auguſtanus 483.42
Hainricus Auſtriæ dux 306.26
Hainricus Auſtriæ præfectus obit 312.47
Hainricus Boiorũ dux & Welpho, Imperatori operã nauant 391.13
Hainricus Boiorum rex imperiũ Lotharij affectat 384.49
Hainricus Brabantinus Ariſtotelem in linguam latinã vertit 436.3
Hainricus Cæſar à patre relegatus, in exilio moritur 410.16
Hainricus Cæſar Italiam petit cum exercitu 457.20
Hainricus Cattus Cæſar eligitur 422
Hainricus cognomento Hetzel Boiariá priuatur 311.43
Hainricus comes de Veringen Wolphonis ſocius 393.46
Hainricus comes Palatinus Lotharingiorum, fit monachus 331.38
Hainricus Kauffring Conradum archiepiſcopũ Iuuauenſem ſepeliri à Cæſare prohibetur 376.9
Hainricus Leo criminis læſæ maieſtatis condemnatur 397.32
Hainricus de Schmeneckeryſt 462.8
Hainricus de Virnburg epiſcopus Coloníenſis 460.35
Hainricus dux Boiorum 311.30
Hainricus dux Boiorũ dictus diues, moritur 511.1
Hainricus dux Boiorum quando mortuus
Hainricus dux octauus Boiorũ moritur 379.29
Hainricus dux Carinthiæ & Tyrolenſis 435.62
Hainricus dux Charonum moritur 308.43
Hainricus dux diues factus 497.60
Hainricus dux Lothariæ in vincula conijcitur 374.17
Hainricus epiſcopus Tridentinus 444.2
Hainricus filius Conradi Imperatoris 314.19
Hainricus Cæſar, filius Friderici ſecundi Imp. 407.56
Hainricus Flockelius Doctor decretalium epiſcopatus Bathauienſis competitor 304.15
Hainricus Imperator vbi humatus 56.44
Hainricus tertius Imperator Leonẽ pontificem in Italiam dimittit 329.2
Hainricus legatus Imp. caſtra Nordmannorum exploratu occiditur 273.35
Hainricus Landshutenſis fœdus cum quibuſdam icit 301.40
Hainricus Lud. Boy frater 429.40
Hainricus Lutzelburgenſis Cæſar declaratur 456.15
Hainricus marchio Miſnẽſis 487.4
Hainricus quartus Cæſar nauigio captus abducitur 334.25
Hainricus minimus natu Villhofen reficit 475.63
Hainricus Poloniæ dux 413.9
Hainricus primus Boiorum dux 301.44
Hainricus primus dux Boiorũ quãdo obierit 304.18
Hainricus quartus Rom. Imperator & dux Boiorum 331.23
Hainrici quarti mors 368.31
Hainricus ſecundus Rom. Imperator moritur 313.21
Hainricus quartus dux Boiorũ frater Chunigundæ 313.48
Hainricus quintus Boiorum dux, Romanorum Imperator eius nominis tertius 313.56
Hainricus octauus Boiorum dux 379.19
Hainricus decimus tertius dux Boiorum 429.44
Hainricus decimus tertius dux Boiorum moritur 480.1
Hainricus decimus tertius, Boiariæ dux conuentum agit 472.5
Hainricus vndecimus dux Boiariæ 389.63
Hainricus decimus quartus Boiariæ dux 472.5
Hainricus decimus quintus dux Boiorum 497.30
Hainricus decimus quintus Boiorũ dux dictus de Natternberg 439.49
Hainricus rex Angliæ 391.57
Hainricus rex Boiorum Cæſar declaratus coronatur 329.53
Hainricus rixoſus Boiorum dux 293.2
Hainricus rixoſus Boiariam rurſus recipit 308.1
Hainrici rixoſi mors 308.30
Hainricus ſecundus, quas Boiariæ vrbes regi Stephano dederit
Hainricus ſextus dux Boiorum 331.14
Hainrici ſexti Imperatoris obitus 404.14
Hainricus duodecimus pellitur 400.60
Hainricus tertius Imperator 322.42
Hainricus tertius Romanorum Imperator moritur 331.25
Hainricus tumultu euadit in Boiariam 500.4
Hainrici Aucupis Rom. Imp. mors 294.27
Hainrici ſexti Boiorum ducis mors 331.22
Hainrici ſecundi coronatio 310.40
Hainrici diuini dotes & ingenium 497.10
Hainrici ſecundi Imp. diploma 55.36
Hainrici quarti Imp. in Vngariam expeditio 335.39

Hainrici Landeshutenſis ad Albertū à Friſingen litera 501.6
Hainrici aucupis votum 294.17
Hainrico Leoni dies ab Imperatore dicitur 397.2
Haldefonſus rex qui & Alphonſus Gallecia 199.41
Haliſon oppidum 270.40
H.Ludouici sereniſſimi regis Germ. ſignum 226.50
Hamburgij deuaſtatio 241.39
Hannibal grauiter Italiam armis premit 28.26
Haquina vates Iudaeorum 83.59
Harald⁹ cogitati ſceleris pœnas dat 243.61
Haraldus Danus philoſophiā Chriſtianam recipit 241.44
Hardaricus Gepidarum rex 130.54 *&* 136.47
Harmus abbas S.Galli 272.25
Harpus Chattorum princeps 67.49
Hartorbads conſpiratio 192.27
Hartmicus Heroueldenſis abbas 359.55
Hartunicus comes de Sponhaim 393.10
Hartuuici partium Auguſti interitus 366.1
Hatto archiepiſcopus Moguntinus 286.2
Hatto epiſcopus Tridentinus 330.54
Hattonis archiflaminis Mogontinenſis epiſtola 144.6
Hattonis Fuldenſis praſulis obitus 245.15
Haulphus rex à ſuis interfectus 127.43 *Romam obſidet* 174.52
Hebræi poſt Salomonis fata in duas factiones diuiſi 20.15
Heditius Serenatus præfectus Gallia 135.1
Hedui 33.47
Helena Conſtātini mater, vxor Cōſtantij repudiata 104.54
Helena Menelai vxor 16.56
Helingerio primus abbas in Beuren 324.2
Helffendorff *pagus ſuperioris Boiariæ* 162.16
Helakim Deiparæ virginis pater 66.58
Helico Heluetius 19.32
Helica virgo confoſſa à Ludonico Senero 429.32
Heliogabalus in latrina à ſuis militibus trucidatur 92.6
Heliogabalus monſtrum potius quā homo 91.54
[H]eliogabalus quomodo ad imperiū venerit 91.55
Heliogabalus quo ætatis ſuæ anno Imperator factus 91.61
Heliogabali corpus abiectum 92.8
Heliogabali nomen ex monumentis craſſum 92.11
Hellaci, Attila filij interitus 116.59
Hellas propriè Græcia 56.6
Heluetius filius Herculis Alemanni 13.62 *æquo Heluetij* 14.19
Heluetij Gallias depopulantur 30.60
Heluetiorum in Italiam irruptio 33.38
Hemma Ludouici Boij vxoris apoplexia 263.40
Hemma obitus 264.26
Hemingus rex à Cimbris ſalutatus 222.37
Hengſtburginum vrbs 327.36
Henings Danorum regis mors 214.26
Hennebergomum à Saxonibus obſidetur 344.5
Heraclius Imperator Conſtantinopolitanus 159.52
Heraldus Danorum rex à Godofridi filijs conſors imperij recipitur 225.51
Heraldus rex Daniæ baptizatur 228.53 *Tranſalbianos vaſtat* 306.48
Hercinia ſylua ortus 14.27
Hercinia ſylua 14.27
Herculanei conflagratio 79.49
Hercules Alemannus Boiorum gentis conditor 4.26.*&* 13.28
Hercules Alemannus, 11. Germaniæ rex 4.27
Herculis Alemanni ærei ſigni tranſlatio 4.30
Herculis caſtra recuperata 114.52
Herculis complures liberi 13.60
Hereſtallum 199.33
Heribertus Colonienſis epiſcopus 312.58
Heribertus Longobardorum rex fuga ſibi conſulendo, in lacu Lario ſubmergitur 163.25
Heribertus Liuperto puero in balneo extincto regnum occupat 163.20
Heribertus frater Bernardi luminibus orbatur 231.16
Heribertus Ratboldi regis ſucceſſor 161.27. *filij* 161.29. *obitus* 161.30
Herigerus epiſcopus Moguntinus 292.4
Herluca monialis Bernriede ſepulta 361 1
Hermanericus Sueuorum rex 128.51
Hermannus Auſtriæ & Stiriæ dux moritur 423.44
Hermannus aditus Franciſcanus 435.50
Hermannus marchio de Baden 422.10
Hermenia oppidum ab Ingeramo conditum 15.26
Hermion quamdiu Germanis præfuerit 12.3
Hermion quintus Germaniæ magnæ Imperator 12.3. *in numerū Deorum relatus* 12.21. *&* 178.20
Hermion quomodo rem militarem colere docuerit 12.8
Herminfridus 148.10
Hermionis templum 12.22
Hermionis templum à Carolo Magno ſolo æqualum 12.23. *&* 187.18
Hermiones medij Germanorū 11.53
Hermiones quartum Germanorum genus 11.53 *&* 12.5
Heroboius Britonum rex, à ſuis interficitur 253.60
Heroboius Nomenoij filius pacis quàm armorum ſtudioſior 247.46
Herodes rex primus Palæſtinæ 65.4
Heroldus comes à Scheuren, epiſcopus Salzburgenſis 301 8
Heroldi excæcatio 303.53
Heroum codex Heldenbuch 18.57
Heſter Mardochei neptis 22.19
Heiler Hiſtoriæ autor 22.20
Hett ich den Zoll am Rhein *Prouerb.* 451.42
Hiccar Brenni filius aliàs Hector 16.35
Hierapolis Aſiæ ciuitas 71.27
Hieronymus Pragenſis 500.20
Hieronymus Stuphius diſcordiam inter fratres ſerit 251 59
D.Hieronym. d.Baum 73.60 *&* 123.19
Hieroſolyma, Ælia Capitolino dicta 61.41
Hieroſolyma à Babylonijs euerſio 19.38
Hieroſolymæ expugnatio vltima 21.12
Hieroſolymæ obſeſſio 21.3
Hilarius Pictonum epiſcopus 115.63
Hildegardis, Caroli M. vxoris, filij 228.35
Hilduinus D.Dionyſij præſul, hiſtoricus 136.41
Hildegarda abbatiſſa in Chiemſee 276.9
Hippocratis de cometis opinio 236.30
Hiſpania à Germanis capta 100.42

Hiſpaniā

Hiſpaniâ totâ quis nunc potiatur 30.49

Hiſpaniarum prouincia ſeptem enumerantur 30.47

Hiſter filius Ebri, author condendæ turris Babylonia 9.3

Hiſter cum colonis in Noricum miſſus 44.57

Hiſtoria lex 17.4

Hiſtorici diuina philoſophia doctores clariſſimi in Germania 242.44

Hitto epiſcopus Fruxinenſis 228 21

Hochbohochori caſtri refectio 214.7

Hochbohochori oppidi expugnatio 212.14

Hocheuartum fœminarum cœnobium 38.40

Hochſtraſſa 38 53

Homerus omnium ſcriptorum Græcia vetuſtiſſimus 10.32

Hominis creatio 5.20

Hominis primi è paradiſo eiectio 5.41

Hominis primi lapſi pudor 5 57

Homini primo quæ mandata Deus dederit 5 32

Hominum cauſa omnia à Deo facta 3.19

Hominum multitudo 6.11

Hominum ſtultitia 361.10

Hominum vitæ ſpacium longiſſimũ 6.25

Honorius & Arcadius fratres Cæſares 124.10

Honorius febriculâ obijt 128 4

Honorius ſecundus pontifex maximus excluſus Româ 332.63

Honorius quartus pontifex maxim⁹ 440.26

Honorij Imperium quamdiu durarit 128 2

Honorianorum fuga 336 52

Honorio Placidia reddita 127.32

Honum oppidum capitur 327.11

Horatij locus 58.60.& 42.5 & 43.40

Hormiſda perfuga filius regis Perſarum 112.36

Hormiſdæ pontificis verba 256.34

Hortarius rex Germanorum 114.63

Hoſpites & peregrini humaniſſimè à Carolo M. excepti 218.60

Hoſtiarum humanarum excogitatio 9.22

Hucha quid 431.25

Hubertus Tetberga frater Lothario rebellat 256.37 *interit* 42

Hugo abbas præſes inter Sequanam & Ligerim 274.2

Hugo abbas in Allerſpach 451.34

Hugo cardinalis Romanæ ſedis 349.45

Hugo Lotharij naturalis filius capitur 274.62

Hugo comes de Tubingen Welphonis caſtellum capit 393.29

Hugo magnus Pariſiorum princeps 186.1

Hugo Volſtria dux fulmen belli 275.42

Hugonis Capeti ad Ottonem Imp. legatio 297.30

Hugonis filij naturalis regis Ludouici mors 269.19

Hugobertus Boiorũ regulus à Corbiniano ſacrâ aquâ expiatur 166 14

Hugobertus totius Boiariæ dux 166.4

Hugoberti Boiorum reguli mors 168.30

Hunnia 1.19

Hunnus Herculis Alemanni filius 8.41.& 13.62

Hunnus in Sarmatia regnat 14.15

Hunni amiſſo rege terga vertunt 199.10

Hunni cum Aetio, muneribus infectis, in Italiam tendunt 128.20

Hunnorum nomen delebur 150.61

Hunnorum regio 149.17

Hunoldus Bepharg filius ingens exitiat ſuccenatum 186 51

Hunoldus in Italiam relegatus, lapidibus obruitur 106 57

Huntho rex Nordmannorum, alias Rollo 231.13

Hyldebertus Ludouico quarto Franciæ rege defuncto rebus imponitur 104.20

Hyldebertus regnum cum vita finit 164.27

Hyldebrandus accuſatur 355.49

Hyldebrandus dux Veronenſis, rex eligitur 154.50

Hyldevertus impubis rex ſalutatur 158.4

Hyldebertus rex Francorum cum vxore Fœiſba quando perierit 139.3

Hyldebrandus deponitur 350.9

Hyldebrandi ſecta exploſa 339.28

Hyldegarda Ludouici Boij filij obitus 246.1

Hyldericus captus fit monachus 174.36

Hyldericus Chriſtianus à Gelomaro occiſus 133.4

Hyldericus cum Odagrio Galliam Narbonenſem aggreditur 136.4

Hyldericus, & Ludouicus magnus, Francorum reges 372.36

Hyldericus Eudoxiæ nepos verus Chriſti cultor 132.45

Hyldericus inter venandum ocioſus 163.45

Hyldeſcalci epiſcopi Tridentini auaritia 243.5

Hyldolphus epiſcopus Treuir. Arionardi frater 166.2

Hyldonium Dionyſianus monachus autor Coniurationis in Ludouicum Pium Imp. 250.13

Hyldruda vxor Vttlonis 171.17

Hyldericus, nomine tantum rex 173.46

Hylperici cum filys & vxore fuga 137.61

Hymnum de diabolis 4.6

Hyltgarda reginæ obitus 191.45

I.

IAcob patriarcha quando natus 12.2

Iacoba Bauara deducitur Gandauum 504.45

Iacoba Bauara Hurvoſi dum maritum ex Anglia reuocat 504.37

Iacoba iterum cum hoſtibus coniecta 505.7

Iacoba tabe moritur 505.40

Iacoba virili cultu in Hollandiam venit 504.52

Iacoba inceſtus 304.6

Iacoba repudium 505.18

Iacobus hæreſiarches 474.27

Iacobus Apoſtolus ſecuri percuſſus 68.45 *vbi ſepultus* 117.43

Iader nouus Tuiſconis comes 8.59

Iadera colonia 8 60.& 51.30

Ibba dux in Galliam Narbonenſem mittitur 144 57

Idololatriæ initium 9.24

Iehoiakim quamdiu regnum in Iuda tenuerit 20.56 & 11.2

Ieiunium ſacerdotum 219.20

Ignatius Antiochiæ epiſcopus, ad beſtias condemnatur 82.1

Iliſſus fluuius 2.26

Illyrici decem prouinciæ 51.32

Illyrici reſtitutio 43.21

Illyrici vaſtatio 101 62. *rebellio* 41.21

Ilus Ilij conditor 16.50

Imbrium inundatio 261.47

Imago cerea mortui & conſecrati Imp. Romani 85.50

Imperator egens & famelicus Carolus craſſus 276.15

Imperator vnde dictus 40 13

Imperator Barbaroſſa & Alexander reconciliati 396.56

Imperator Hainricum Leonem accuſat 597.23
Imperator Ludouicus Pius in gratiam cum filio ſuo Ludouico Boio redit 238.9
Imperator Conſtantius in Valeriam profectus ad pacem è ſuggeſtu hortatur 115.20
Imperator Ludouicus Bauarus legatos ad Clementem pontificē maximum remittit 482.1
Imperator Hainricus tertius quādo Romam venerit 325.4
Imperatoris Hainrici quarti ad ſtatus Imperij oratio 363.55
Imperator Hainricus tertius regnū Boiorum filio ſuo commendat 329.42
Imperatores conſecrandi ritus apud Romanos 85.27
Imperatores Conſtantinopolitani 361.40
Imperatores fratres inter ſe confligunt, Papa concitante 404.60
Imperatoribus optimis ſuccedunt peſſimi annis centum 88.25
Imperatorum dos prima 105.30
Imperium inter fratres reconciliatos diuiſum 240.50
Imperium Romanum ſub Auguſtulo Cæſare intercidit 135.13
Imperij Romani diuiſio 205.30
Imperij diuiſio inter Caroli M. filios 207.56
Imperij Francorum inter fratres diuiſio 238.17
Imperij inſignia 351.40. & 469.10
Imperia quæ virtutes retineāt 298.62
Inducioniari Treuiri interitus 35.15
Ingelhaim 179.23
D. Ingenninus Sabonenſis antiſtes 153.44
Ingeramus Herminius 15.25
Ingenon quamdiu regnarit 11.62
Ingeuonum appellatio 11.42
Ingenonum ſedes 11.50
Ingo Venedorum regulus quo aſtu nobilitatem Chriſto lucrifecerit 177.40
Innocentius pont. max. acerrimus hoſtis Imperatoris 421.57
Innocentius pontif. maximus prælio vincitur, à Rogerio Siculo 382.54
Innocentius ſeptimus pontifex maximus 496.8
Innocentij tertij pontif. obitus 407.30
Innocentij quarti pont. max. mors 428.59
Inſbruck igne conflagrat 443.47
Inſtrumentum Veſſebrunnæ quale 185.15
Interregnum papale 462.18
Interrex Imperij 443.9
Intoxicationis ann⁹ notatur 460.6
Inuidia commune aulicorum malū 250.18
Inutrium vicus 58.45. & 150.2
Ioachaz rex Iudæ vinctus catenis in Aegyptum deportatur 20.53
Ioachim rex Iudæ ante vrbis mœnia trucidatur 20.62
Ioachimo regi Iudæ cur Neri cognomen populus indiderit 21.19
Ioannes Bocatius 491.21
Ioannes Hertzog im Lauſitzer Land 503.10
Ioannes Boiemus rex 475.49
Ioannes Brabantinus ad Batauos tranſitum facit 504.34
Ioannes Brabantinus moritur 505.16
Ioannes Buridanus Viennenſis Gymnaſij inſtitutor 483.30
Ioannes Caietanus pontifex maximus Gelaſius dicitur 379.15
Ioannes comes ab Abenſperg 454.42
Ioannes dux Boiorum, Stephani filius 490.43
Ioannes dux Burgundiæ trucidatur 502.47
Ioannes dux Hollandiæ moritur veneno 504.20
Ioannes epiſcopus de Agram 507.8
Ioannes epiſcopus Leoaienſis 494.56
Ioannes epiſcopus Lübecenſis 508.18
Ioannes & Sigiſmundus, Alberto patri ſuccedunt 511.30
Ioannes Euangeliſta ſub Traiano deceſſit 82.12
Ioannis Euangeliſtæ vita 81.54
Ioannes Fauſtus Chalcographiæ inuentor 512.52
Ioannes Galeatius dux Mediolanēſis 495.10
Ioannes Grunnualder theologus 498.10
Ioannes Huß 500.20
Ioannes Huß comburitur 501.10
Ioannes in Italiam contendit 475.57
Ioannes Leodienſium epiſcopus obſidetur 496.55
Ioannes pontifex maximus 263.29
Ioannes decimus pontifex max. deponitur 305.15
Ioannes primus dux Boiorum moritur 480.14
Ioannes duodecimus pont. max. officio motus 474.39
Ioannes vigeſimus ſecundus pont. max. ante Iacobus Caturcenſis dictus 462.19
Ioannes vigeſimus tertius pontifex maximus 497.60
Ioannes rex Boiemiæ 456.51
Ioannes rex Franciæ capitur 483.49
Ioannes Schilteberger poſtliminio in patriam redit, Tamerlanis & Turcæ prælium ſcripſit 495.8
Ioannes Scribarum magiſter, Imperium Romæ arripit 128.16
Ioannes Scribarum magiſter victus interimitur 128.24
Ioannes Stabius Hiſtoriographus 4.29
Ioannes octauus ſummus pontifex 266.56
Ioannes Teutonicus Decretalium interpres 435.44
Ioannes Tulpeck epiſcopus Friſingenſis 511.18
Ioannes Vangio Francus medicus 81.49
Ioannes Ziſca mortem Huſſij & Hieronymi vindicat 499.60
Ioānis & Margretha Maultäſchin *diuortium* 480.60
Ioannis primi pontificis max. mors 150.59
Ioannis Euangelium in Pathmo ſcriptum & exilium 82.34. *pictura* 82.18. *ſepulcrum* 82.37
Ioas Simeon rex Iudææ 65.34. *cuius operâ ſeruatus*
Ionia oppida 52.63
Ioram quamdiu regnarit 65.52
Iordanis loci reſtitutio 11.58
Ioſchuach Moſis ſucceſſor 15.6
Ioſchuach quamdiu Iudæis præfuerit 15.7 *eius præclara facinora* 15.8
Ioſaphat quamdiu regnarit 65.51
Fl. Ioſephus belli Iudaici ſcriptor 72.12
Ioſephi & Mariæ ſponſi progenies 66.26
Iouis ſimulacrū in loco reſurrectionis Chriſti poſitum 83.43
Irena Auguſta habenas Romani Imperij arripit 196.35
Irena in exilium mittitur 204.39
Irena Leonis quarti Imp. Conſtantinopolitani vxor 191.1
Irena ad Carolum Magnum Legatio 204.31
Irmindruda Boſonis regis Galliæ vxor 279.44
Irmindruda Ludouici ſecundi filia 275.55
Irmingarda D. Chunigundæ Auguſtæ

Auguſtæ ſoror 373.15
Irmingardis Ludouici Pij Imp. Vxoris mors 225.11
Irmogarda Deſiderij regis Italiæ filia 177.13
Irmogarda Auguſta obijt 243.59
Iſacus quando natus 31.61
Iſarus amnis 60.11
Iſara rapidiſſimus amnis 58.52
Iſara atq; Luſa confluentes 58.52
Iſara contermina oppida 58.43
Iſaræ deſcriptio 3.15
Iſeniſcus fluuius 59.32
Iſis à Sueuis pro Dea culta 13.8
Iſis cur Dea credita 13.7
Iſis quæ & Ceres & Iuno, in Italia dicta 13.9
Iſidis ſignum 13.8
Iſidis inuenta 13.5
Iſraelitæ ob idololatriam grauibus pœnis affecti 13.58
Iſraelitarum de Aegypto liberatio 13.44
Iſthmus 52.13
Iſteuon quamdiu regnârit 12.2
Iſteuones Rhenenſes 11.53
Italia à Saracenis inuaditur 241.25
Italia à Tyrannis ab Oſyri liberata 12.33
Italia longitudo & latitudo 49.50
Italia in duos principatus diuiſa 192.43
Italia omnium terrarum parens & alumna 49.2
Italia regiones vndecim 49.51
Italia regionibus quæ prouinciæ coniunctæ fuerint 49.52
Italiam Imperio Rom. ablatam Carolus M. rurſus ei coniunxit 50.38
Italus ex Cheruſcis oriundus, qui & Italicus 70.61
Itha Rudolphi ſecundi Boij, vxor 373.15
Iubilæus annus Romanorum 98.15
Iubilæus annus ad quinquageſimũ inſtitutus 487.57
Iudæi aduerſus Chriſtianos conſpirant 74.2
Iudæi bellum contra Romanos meditantur 82.13
Iudæi Meſopotamia exturbati 82.31
Iudæi non tàm noſtrâ ætate inuiſi, quàm noſtro tempore fuimus 77.47
Iudæi occiduntur in pleriſq; Germaniæ locis.
Iudæi ſolutâ captiuitate læti in Palæſtinam migrant 21.36
Iudæi ſuis corporibus paſcuntur 77.48
Iudæorum 180. combuſti 442.10
Iudæorum concrematio vbique in Germania 453.10
Iudæorum cœtus frequẽs in Paſchalibus 77.53
Iudæorum duces 82.14
Iudæorum gentis & nominis Veſpaſianus Imp. extinctor 73.54
Iudæorum numerus fame & gladio peremptorum 77.51
Iudæorum prætores ſeu iudices 15.11
Iudæorum regni diuiſio 20.18
Iudæorum ſtrages in Aſia 361.59
Iudæorum vltima ſtrages 84.14
Iudichilo à Nordmannis occiſus 254.33
Iuditha Auguſta à Ludouico pio Imp. ſeparatur 233.19
Iuditha Auguſta legatos ad Lotharium mittit 237.31
Iuditha Auguſta exilium 233.41
Iuditha filia Welphonis Sueuorum ducis Lud. Pio Imp. nupta 225.26
Iuditha ſacra hiſtoria auctor 22.9
D. Iudoci templi cõflagratio 495.51
Iulia Auguſta, Septimij Seueri Imp. vxor 91.59
Iulia vrbs 39.39
Iulian° à Syris cõuitijs affectus 117.4
Iulianus ab omnib. receptus 115.60
Iulianus acerrimè ingenij 116.37
Iulianus Cæſar, Auguſtus declaratur 113.19
Iulianus Conſtantij patruelis Cæſar dicitur 112.17
Iulianus Chriſtianiſmum ſimulat 115.37
Iulianus conuitijs à militib. affectus 113.43
Iulianus in Germaniã tranſit 115.6
Iulianus Imp. & Porphyrius Euangeliſtarum calumniatores 65.10
Iulianus in Chriſtiana religione ab Euſebio inſtitutus 116.37
D. Iulianus ingenti pecunia Imperium emit 89.58
D. Iulianus quãdiu regnârit 90.18
D. Iuliani interitus 90.16
Iulianus Imp. magiæ dedit° 116.46
Iulianus Imp. Mercurium maximè coluit 116.50
Iulianus Imp. quatuor annos cum Germanis decertat 112.20
Iuliani contra Chriſtum libri 117.8
Iuliani Imp. defectio 116.42
Iuliani Imperat. patria & parentes 116.36
I. Imperium & vita 116.35
Iuliani morientis contumelia 117.11
Iuliani ſepultura 117.15
C. Iulius Cæſar Conſulem facit ſeipſum 36.10
C. Iulius Cæſar eloquentiâ & eruditione nullus ſecundus 40.27
C. Iulius Cæſar Heluetios cum Boijs vincit 31.53
C. Iulius Cæſar in Galliam miſſus 33.44
C. Iulius Cæſar rerum geſtarum magnitudine omnes ſuperauit 40.46
C. Iulij Cæſaris clementia 35.63
C. Iulij Cæſaris dictum 35.63
C. Iulij Cæſaris interitus 40.33
C. Iulij Cæſaris libri 40.29
C. Iulij Cæſaris pater 40.27
C. Iulij Cæſaris pro ducibus Auſtriæ diploma 489.62
Iulius Philippus Vindelicorum præſes 94.22
Iulius ſecundus pontifex maximus 457.38
Iulius Syllanus conſul 95.50
Iulium Carnicum 37.14 & 60.49
Fl. Iulius Criſpus Conſtantini filius 108.49
M. Iunius Syllanus cũ exercitu cæſus à Germanis 31.29
Ius pontificale quid contineat 383.16
Iuſtinianus Imp mentis impos, Byzantij moritur 156.30
Iuſtinianus Imper. Africam domuit 154.4
Iuſtinus Imp. expeditionem Italicã meditatur 134.3
Iuſtinus philoſophus martyr 85.20
Iuſtinus Thrax genere, Imperium obtinet 149.8
Iuſtitia comitiſſa vxor Ottonis 381.46
Iuſtini mors 138.7
Iuuaniæ deuaſtatio 118.50
Iuuania nunc Saliburgum 60.49 & 138.48
Iuuanus fluuius 60.51
Iuuianus Varronianis præfecti filius Imp. 117.28
Iuuiani mors 117.54

K.

Kaibaim 54.29
Kelhaim oppidum vnde dictũ 18.39
Keltz 55.61
Keltzge vnde dictum 18.39
D. Kiliani templum ſubito fulmine afflatum 244.40
Keſching 55.36
Kolſtenuir 457.37

Knob-

Knoblauch Pſeudorex Germaniæ 356.46
Kopffſtain 2.41.& 3.10
Kotingnuerd, arx proximè Geyſenfeld 489.18
Korzel qui & Heſilo . 236 2
Kungſteur, Vanolchen / Hertſchult / quis inſtituerit 216.12
Kynτzge pagus 58.14

L.

Labacum, Carnorum caput 9.1
Labaſſarodochus rex Babyloniæ 21 25
Lactantij paupertas 108.62
Lacus Brigantinus 111.49
Ladislaus rex Vngariæ trucidatus 513.48
Ladislaus Boiemiæ rex iunior moritur 511.50
Ladislaus Boiemiæ regno motus 396.3
Ladislaus Vngariæ rex 439.20
Ladislaus Neapolitanus Romã occupat 496.8
Lætus arma in confinio Rhetiæ 15.45
Læſæ maieſtatis crimine condemnatorum ſupplicium 203.60
Lambach monaſterium 60.54
Lamberti filij Vidonis mors 285.14
Landoberti Theodonis filij profugi mors 262 49
Landolph. à Danis occupata 280.22
Landobertus frater Vtæ filiæ Theodonis 162.14
Landobertus Traiectenſibus datur epiſcopus 163.35
Landobertus Traiecto reſtitutus 263.54
Landolandus rex à Longobardis cr..t 163.25
Landshut arx muniſſima 432.24
Langham monaſterium Ciſtercienſis inſtituti 416.11
Laodamia Boema 405.40
Laomedon Priami pater 16.50
Lapidis ſculptura Pinoburgij 55.63
Laribani monaſterium 422.61
Latinus rex Latinorum Æneæ filiam ..am Lauinium in matrimonium dat 39.35
Lauari..a..n..a 58.31
Lauarium..ary.. beſtia 58.7
Laureacenſis archiepiſcopus 39. 56 quot et..n. ſuffraganeos habuerit 69.6 oppugnatur ab Alemannis 239.48
Laureacum Romanorum colonia 287.12
Laureaci euerſio 139.50
Laurentius Bogner 512.10
D. Laurentij martyrium 99.6
Laus Pompeia à Boijs condita 19. 12 & 340.9
Lauinium oppidum vnde dictum 39.40
Legati Saxonici ad Carolum M. miſſi 187.25
Legatorum Romanenſium oratio ad Imperij proceres 333.46
Legatio Rudolphi Imp. ad Boemũ de pace 430.42
Lex Dei 93.30
Lex Salica à quibus lata, & quando 161.37 & 183.39
Legis diuinæ ſumma 152.34
Leges à Carolo M. ſancita 227.10
Leges de ſacerdotibus latæ 224. 26
Leges portoria in Boiaria 288.28
Legum vetus decretum apud Romanos 93.24
Legio Chriſtiana pluuiam & fulmina impetrat 87.49
Legio Chriſtianorum fulminatrix vnde dicta 87.52
Legio Romana à Gallis caſa 24.57
Legiones Romanæ à Germanis pulſa 69.63
Legiones vnde dictæ 47.52
Leibzauß 457.00
Lenæus Grammaticus, Pompeij libertus 32 49
Lentulos Gothos repreſsit 41.59
Leo nonus pontifex maximus 325.60
Leo octauus pontifex maximus 305 25
Leo tertius pontifex in catenas conijcitur 200.16
Leo primus pontifex contra Eutychetas & Neſtorii hæreſes ſcripſit 130.5
Leo primus pontifex ſuperbiam epiſcoporum damnat 129.59
Leo tertius in Hadriani locum cooptatus 198.49
Leonis noni pontificis mors 329.25
Leonis quarti pontificis mors 224.1
Leonis ſeptimi pontificis Rom. epiſtola 294 32
Leonis quarti, Imperatoris Cõſtantinopolitani mors 191.1
Leones altero gentiliſtium principib. Bauaris vnde 13.30
D. Leodegarij interitus 263.52
Leodeſij interitus 163.52
Leon. primus eligitur Imperator 133.60
Leon. ſecundus Imp. Conſtantinopolitanus 128.57
Leon. Pardi filius, Græcorum Imperator 215.7
Leonardus de Laymingen cum Auſtriaco reconciliatur 504.53
Leonardus de Laiming Boius 504.29
Leonhardus Eckius Iureconſultorũ fecundiſſimus 18.39
Leonhardus epiſcopus Bathauienſis 508.11
Leonides Origenis pater, martyr. 90.46
Leonora Imperatrix Friderici III. Coniux 513.17
Leopoldus nobilis ab Egolffſtain, epiſcopus Bambergenſis 483.12
Leptis patria Seueri Imperat. 52.28
Leuus qui Horatio ſcilicet Geloni 54.2
Libanius ſophiſtes præceptor Iuliani 110.36
Liberius à Germanis occiditur 115.44
Libuſa atque Iſara confluentes 58.52
Licinius à Conſtantino interfectus 108.25
Licinius Gallienus Imp. voluptuarius 100.35
Licinius iunior fraude Fauſtæ Imp. occiſus 108.63
Licinius Licinianus Imperator 107.30
Licinius literarum hoſtis 108.26
Lindoauitus Sclauus magnum incendium in orĩẽtali Boiaria excitat 225.29
Lindeuuiti Sclaui interitus 227.11
Lindeuuiti proſcriptio 225.55
Lingua Germanica quando latinis literis ſcribi inceperit 1.15
Linzium à Rudigero epiſcopo obſidetur 410.54
Litana ſylua an der Leitten 28.31
Litanicus Hylderici filius, Francorũ regno potitur 236.57
Literarum inuentio 10.9
Literarum & ſtudiorum Carolus M. inſtaurator 220.26
Litha fluuius in Auſtria 201.5
Litomarus Bulgarorum rex
Litoprandus rex Longobardorum 165.57
Litopyrga Deſiderij regis Lombardiæ filia, Theſſaloni deſponſa 175.14
Lithulphus Heinrici tertij Boij ſucceſſor 393.6
Locuſtarum copia in Germania 262.55

Lom-

Lombardia vnde dicta 157.17
Longa Alba 39.41
Longobardi Auſtriam occupant 140.42
Longobardi in Italiam migrãt 157.4
Longobardi rege deſtituti, ad tutelam malebrem cõfugiunt 158.40
Longobardi quò ſeceſſerint 137.5
Longobardorum regnum 192 44
Longobardorum ſeuitia 157.18
Longobardorũ ſedes antiqua 137 7
Lorico coniuratiouis princeps in Ouonem regem Vngrorum 320.14
Lotharingos dira lues inuadit 236.19
Lotharingi rebus perditis ſuppetias poſtulant 235 4
Lotharingiæ vaſtatio 285 34
Lotharius a patre benignè ſuſcipitur 238.14
Lotharius & Ludouicus fratres reconciliantur 242.10
Lotharius ex Italia in Germaniam & Galliam redit 239.32
Lotharius filius Imp. rex ſalutatur 239 39
Lotharius rex Thietbyrgam ducit vxorem 245 14
Lotharius fit Cæſar 226.38
Lotharius fratri ſuo Carolo bellum indicit 242 48
Lotharius Galliæ rector rebellat 307.12
Lotharius Imperiũ reſignat 244.61
Lotharius in fugam verſus 240.42
Lotharius monachus factus, paucis pòſt diebus obit 245.2
Lotharius rex Boiorum 223.22
Lotharius re infectà Vvormatiam petit 240.32
Lotharius Romæ conſecratus, Auguſtus appellatur 227.36
Lotharius Saxonũ opem petit 240.27
Lotharius Imp. Thetbergam repudiat 345.34
Lotharius Imp. Thetbergam vxorem repudiatam recipit 256.17
Lotharius veniam erroris à parente impetrat 235.24
Lotharius vires reparat 240.44
Lotharij ſecundi Saxonis coronatio 381.61
Lotharij fuga 240.20
Lotharij 2. Imperatoris mors 383.10
Lotharij reſponſum ad legatos pro Ludouico Pio Imp. 234 36
Lothario bellum 2 fratribus indictũ 239.49
Lucani locus 35.21. & 33.33. & 91 50
Lucani poetæ interitus 72.40
Lucanorum oppida 50.8
Lucariæ feſta quãdo inſtituta 24.15
Lucius Verus Imp. apoplexiâ extinctus 87.14
Lucius Cyrenenſis, Pauli commilito Apoſtolus Vindelicorũ & Rhætorum 68 56
Lucius Florus hiſtoricus 16.17
Lucorum & nemorum conſecratio 9.54
Ludi ſeculares à Philippo Imp. inſtituti 98.17
Ludipertus archiepiſcopus Mogontinus pacis magis quàm armorũ ſtudioſus 253.11
Ludmilla vel Laodomia Salingenſis monaſterij fundatrix 409.40
Ludouicus Angloſtadienſis affinitate Francorum fretus, contra Boiariæ principes fuit 495 20
Ludouicus Angloſtadienſis Henrico Landshuterſi diẽ dicit 499.20
Ludouicus Annam Borboniam vxorem ducit 495.38
Ludouicus Balbus Imp. 266.63
Ludouici Balbi mors 269.43
Ludouicus Barbatus à Cæſare ius implorat, & Henricum ſcelerum accuſat 500.60
Ludouicus Barbatus ab Henrico vulneratur 500.62
Ludouicus Barbatus capitur a filio 511.52
Ludouicus Barbatus cum Ludouico gibboſo conſpirat 501.32
Ludouicus Barbatus moritur 512.7
Ludouicus Barbatus ſex vrbibus exuitur 495.22
Ludouicus Boſonis filius 276 44
Ludouicus Brandenburgius Carolo quarto Imp. inſignia Imperij reddit 487.54
Ludouicus Caroli M. filius principũ cõſilio, Auguſtus appellatur 222.15
Ludouicus comes ab OEtingen capitur 502 12
Ludouicus Boiorum rex contra Venedos bellum gerit 261.8
Ludouicus Bauarus Imp cum exercitu in inferiorẽ Boiariam tranſit 460.30
Ludouicus rex Boiorum cum Carolomanno in gratiam redit 252.44
Ludouicus Imp. cum Luitgarda vxore in Boiariam tendit 263.54
Ludoui. Imp. cur Pius dictus 222.48
Ludouicus 10. Boiorum Dux 512 60
Ludouicus 1. Galliæ rex 437.39
Ludouicus Dux Boiorum a uxorioue interficitur 409.25
Ludouicus Dux Boiariæ Cæſar declaratur 461.13
Ludoui. dux Boiorum capitur 407.1
Ludouicus dux Boiariæ Palatinum in tutelam accipit 406.58
Ludouici Boiorũ ducis ædificia 405.25
Ludouicus Ludouici Boij erroris veniam petit & impetrat 253.14
Ludouicus & Carolus in parentem & Carolomannum fratrem conſpirant 259.53
Ludouici & Caroli regum fœdus 252.50
Ludouicus filius Arnulphi fit Imp. 285.21
Ludouic. filius Caroli poſthumi e ex Gallia 295.16
Ludouicus filius Pij ex Aquitania reuocatur 201.39
Ludou. Boius Galliam vaſtat 263.59
Ludouici Galliæ regis mors 270.31
Ludouicus 12. Gallorum rex Caroli viduam ducit vxorem 256.30
Ludouicus Liber vita excedit 511.50
Ludouicus Gibboſus, Barbati filius 508.4
Ludouicus Gibboſus Bauariæ dux ex Borbonijs 34.10
Ludouici Gibboſi genus 34.9
Ludouicus Henricum fratrem criminũ accuſat & Galliam vaſtat 499.30
Ludouicus Imp. cum Carolo de potentatu contendit 246.11
Ludouici 4. Imperatoris diploma 478.60
Ludouici Boij mors 264.48
Ludouici Boij virtutes 264.53
Ludouicus impuber a Berẽgario excæcatus 275.57
Ludouicus Boius in Saxoniam arma mouet 240.54
Ludouicus marchio Brandenburgẽſis 486.8
Ludouicus Bauarus veniam petit 507.11
Ludouicus 1 Boiorũ dux, arcis Abudiaci deſtructæ inſtaurator 55 46
Ludouicus quartus Imper. Romanus benefactor Monachorum 294.38
Ludouici quarti Imper. Rom. mors 484.17
Ludouici 4. Rom. Imp. parentes 461.23
Ludouici 4. Rom Imp. publicum edictum 469.32
Ludouicus Palatinus ægrotare cœpit 446.5
Ludouici Palatini elogium 446.15
Ludouici Palatini oratio ad Principes imperij 445.20
Ludouico Palatino fit poteſtas Cæſaris appellandi 436.23
Ludouicus Pius Imp. Rom. ad filios tendit 233.34
Ludouicus Pius aduerſus Danos mouet 236.16

Ludo-

Ludouicus Pius Gregorij quarti reſponſo mitigatus 233.18
Ludouicus Pius communi Principũ Germaniæ & Galliæ decreto, Cæſar deſignatus 222.15
Ludouicus Pius filios excipit 334 57
Ludouicus Pius filios per legatos ad ſerenic..t 232.61
Ludouicus Pius fortunæ pila 239.13
Ludouicus Pius Frãcofordiam proficiſcitur 223 36
Ludouicus Pius honorificentiſsimè à Germanis exceptus 222.42
Ludouicus Beius in fugam compulſus 240.0
Ludouicus Boius inſidias ſibi ſtructas intelligens, Germanorum opē implorat & impetrat 237.40
Ludouic. Pius quando obierit 239.6
Ludouicus Boius Sueuorum animos ſibi conciliat 238.30
Ludouici Pij animam efflantis vox 239.7
Ludouici Pij clementia 235.24
Ludouici Pij coronatio 224.5
Ludouici Pij cunctatio 224.12
Ludouici Pij diploma 195.7
Ludouici Pij filij 224.25
Ludouici Pii leges de ſacerdotũ luxu 224.26
Ludouici Pii ſepultura 239 10
Ludouicus Rex Boiorum à ſuis deſeritur 248.16
Ludouicus rex Boiorum belli vim in filium conuertit 252.5
Ludouicus rex Galliæ Chriſtianam Philoſophiam recipit 143 54
Ludouicus rex Frãcus amittit vxorem 388.37
Ludouici regis Francorum mors 147.51
Ludouicus rex Francorum in Gotegiſelum & Gundebaldum Burgundios arma mouet 144.14
Ludouicus rex Boiorum in Venedos arma mouet 251.23
Ludouicus rex Boiorum legatorum precibus locum dat 247.28
Ludouicus rex Boiorum Orientale regnũ inter fratres diuidit 261.9
Ludouicus rex Boiorum victor in Bauariam redit 252.44
Ludouicus rex Vgros in Campaniã exercitum ducit 482.18
Ludouicus rex Vgrorum Campaniã redimit 481.37
Ludouici regis Francorum ad Boiorum regulum tacio 145.5
Ludouici regis Francorum aduerſus Venedos expeditio 244.50
Ludouici regis Boiorum mors 271.1
Ludouici regis Boiorum ſepulchrum 271.2
Ludouici regis Francorum mandata ad Theodonem regulum Boiorũ 145.4
Ludouici regis Francorum votum 143.57
Ludouicus Romanus Cæſaris filius 486.8
Ludouicus ſecundus Dux Boiorum naſcitur 428.18
Ludouicus Theoderici regis filius, rex ſtatuitur 164.4
Ludouicus Treiſpach 404.54
Ludouicus rex Boiorum victor euaſit 240.8
Ludouicus Bauarus victor 460.30
Ludouici aduerſus genitorem Ludouicum Boiorũ regem conſpiratio 252.8
Ludouici, Caroli. & Lotharii Frãcorum regum fœdus 250.51
Ludouici Cæſaris Bauari legatio ad Pontificem Maximum 488.4
Ludouici conciliũ Moguntiaci 243 62
Lues grauiſsima in Italia 156.26
Lugdunenſis prima prouinciarum Galliæ decima quæ contineat oppida 51.21
Lugduni conditor Munatius Plancus 41.13
Lugduni obſidium 283.2
Lugduni vaſtatio 112.46
Luitgarda, ab aliis Machtilda Henrici primi Imp. amita 290.48
Luitgarda abbatiſſa in Chiemſee 265.22
Luithardus Epiſcopus Romani decretum refert 275.14
Luitpertus Archiepiſcopus Moguntinus 258.12
Luitpertus qui & Ludipertus & Lindebertus 261.25
Luitperti autoritas apud Cæſarem 275.20
Luitpoldus Auſtriacus Romæ moritur 409.21
Luitpoldus Auſtriæ Dux 403.22
Luitpoldus contra Suitones pugnat infeliciter 461.60
Luitpoldus Dux Auſtriæ ab Heluetiis cæſus 493.12
Luitpoldus filius Alberti, Auſtriaci limitis præfectus 316.54
Luitpoldus filius Eberhardi nepos Arnulphi 306.11
Luitpoldi fulminis belli immatura mors 318 44
Luitpoldi 1. Auſtriaci obitus 385 39
Luna oppidum Hetruriæ 283.13
Luſa rapidiſsimus amnis 58 52
Lupicinus Dux 115.25
Lupus abbas Augiæ 174 47
Lupus epiſc. Ratisbonenſis 146.54
Lupus excoriatus, Bathauenſe inſigne 423.3
Lupus Vaſconum princeps 136.33
Lupi Pontificis Trecaſſenſis facetia 131.5
Lutetia Pariſiorum Franciæ caput 241.12
Lutetia Pariſiorum fame ad deditionem coacta 136 5
Lutetia ſedes regia 145.3
Lutetia obſeſſio 275.8
Lutharius in Germaniam proficiſcitur 155.51. & 161.6
Lutharius primus, quo regni ſui anno mortuus 155.52
Lutharius rex Francorum quando obierit 165.26
Lutharius rex Veſtria 163.30
Lutharius veteres Boiorum leges emendat 161.13
Lutharij mors 161 29
Lutherij ducis mors 155.43
Luxouium Cœnobium à quo conditum 160 36
Lybius Hercules 12.45
Lycaonia, minoris Aſiæ prouincia 53.6
Lycaonij vnde dicti 54
Lyci ortus curſus 2.56
Lycoſtoma arx ſemidiruta Ledbegmund 54.28
Lydia 52.61
Lyſimachus rex captus, liber dimittitur 25.58
Lytopyrga in ſacratarum cœtu degere iubetur 180.25
Lytopyrga mulier imperioſa 178.20

M.

MAcedones à Brenno victi 26.7
Macedonum imperium 22.31
Macedonia armis occupata 26.18. & 43.26
Macedoniæ vrbes 52.2
Machtylda Auſtria imperioſa 454.17
Machtylda Auſtriaca, Palatina Rheni 454.20
Machtylda comitiſſa de VVaſſerburg 427.28
Machtylda comitiſſa ab Henneberg, quot pueros ſimul genuerit 409.43
Machtylda emancipata à poteſtate filij Rudolphi 414.35
Machtylda filia Adolphi Cæſaris nubit 447.62
Machtylda filia Rudolphi Imp. Ludouico Palatino nubit 436.59
Machtylda vxor Rudolphi Palatini exul moritur 461.54
Machtylda Palatina mors 455.5

Macria-

Macrianus & Hariobaudus reguli fratres 115.10
Macrinus quibus conſulibus occiſus 62.45. homo nouus 91.40
Magia ars vaniſsima 72.28
Magdalena mater Haurici Mediolanenſis moritur 294.21
Magiſtratus autoritas à Deo 203.50
Magnofalda fluuius 3.34
Magnus & Hermannus duces Saxoniæ occ ſi 355.10
Maioranus a Richomaro interfectus 134.28
Maioranus Cæſar declaratur 133.62
Maior domus 170.51
Maiores noſtri nobis religioſiores 248.52
Maiorum noſtrorum ſtudia 182.7
Mãmæa Iulia Auguſta neptis 91.57
Mammææ matris Alexandri Seueri interitus 94.13
Manaſſes Palæſtinam quanti mercatus 20.7
Manaſſes victus in Babylonem ducitur 20.43
Manaſſes reſipiſcens ad Imperij culmen rurſus euchitur 20.46
Manaſſis diuina clementia illuſtre monumentum 20.49
Manfredus Friderici ſecundi Imp. filius 433.28
Manfredus vincitur à Carolo Andegauenſi 433.54
Mangoldus comes à Veringen & Aribertus à coniuratis ad Hyldebrandum mittuntur 353.20
Manna cœleſtis 13.52
Mahomethus in Arabia quando ortus 159.62
Mahomethus ſe nuncium & interpretem Dei cælitus demiſſum finxit 160.1
Cn. Manlius Volſco militum corruptor 30.40
Cn. Manlij Volſci cũ Germanis Aſianis bellum 30.34
Manus ſucceſſis patri Tuiſconi quãdiu rerum ſit potitus 11.29
Mani in Deorum numerum relatio 11.41
Manſee monaſterium 309.16
Mãtua & Florẽtia capiũtur 360.63
Manumittendi ceremonia 458.4
Marca quid 403.51
Marcellianus orator eloquẽtiſsimus 99.8
Marcellinus Maximi Tyranni frater in fugam verſus 121.41
Marchiones Boiariæ quatuor 151.4
Marcianopolis Mœſiarum caput 7.50
Marcfeld / Quadrorum regio 12.00. & 67.44
Marcomannia 88.80
Marcomanni Illyricũ vaſtant 86.62
Marcomanni quem tractum habitarint 12.59
Marcomannicum bellum longè grauiſsimum 87.23
Marcomannici belli quantus timor 86.63
Marcomirus Francorum rex capitur 125.15
Marcus Antonius Imp. Boiemiæ & Poloniæ regnum prouincias facere conatur 88.15
Marcus Germanorum dolum ſuſpicatur 87.11
Marcus Antoninus quamdiu regnarit 88.22
Marcus Varro diligentiſsimus antiquitatum perſcrutator 18.29
D. Marcus vbi docuerit 69.2
Marci Antonini hæres Cõmodus 88.24
Marci Antonini Imp. obitus 88.21
Margaretha Batana 472.61
Margaretha filia Ducis Carinthiæ & comitis Tyrolis 463.7
Margaretha duciſſa Boiariæ moritur 567.34
Margaretha filia Ludouici Brigẽſis nubit Alberto Boiariæ duci 487.30
Margaretha filia Friderici marchionis Brandenburgenſis, Ludouici coniux 509.36
Margaretha Ludouici Gibberi vxor curatori ſuo nubit 511.60
Margaretha Maultaſch dicta & cur 480.55
Margaretha regis Boiemiæ filia Henrici 13 Boiorum ducis coniux 464.19
Maria filia regis Boiemiæ 463.4
Maria vxor Hainrici quarti ducis Boiorum 313.54
Maria vxor Ludouici Seueri decollatur 429.30
P. Marianus Scotus 339.7
Mariscus Pſeudo Dius Boiorũ 33.60
Mariscus ferro obiectus 34.2
Marinus pontifex creatur 272.28
D. Marini mors 149.50
Marini pontificis obitus 149.49
C. Marius aduerſus Iugurtham proſpere bellum gerit 31.30
C. Marij cum Cimbris pugna 31.52
C. Marij flagitante aquam exercitu reſponſio 31.54
L. Marij Teutono ad certamen prouocanti reſponſum 31.42
Marij triumphus 32.40
Marij victoria cõtra Germanos 31.51
Mario bellum Germanicum decretum 31.32
Marius Erithræi tranſitus 13.47
Marmarica, Aegypti prouin. 52.42
Marobodus rex ab Auguſto magnas opes conſecutus 41.34
Marobodi regis Sueuorum nomen inuiſum 67.63
Marobudum eſt Praga 14.41. & 41.41
Marſo quamdiu Germaniæ paruerit 12.26
Marſoburgiũ Miſniæ oppidũ 12.27
Martha a Werdenberg ex Martha Nicolai vxore 510.12
Martialis Caracallæ interfector, à Germanis confoditur 91.31
Martianus Auguſtus moritur 133.59
Martianus quamdiu in Oriẽte imperârit 129.56
Martianus Boemus Hiſtoricus 435.47
D. Martinus Marius Cancellarius 513.54
D. Martini Galliciæ epiſcopi libellum de quatuor virtutibus falſo Senecæ adſcribi 128.57
D. Martinus miles 113.16
Martinus quartus pontifex maximus moritur 440.24
Marus fluuius in Vngaria 316.43
Maſſagetæ & Hunni Aſiam inuadunt 124.57
Mathæas Germaniarum rex 25.6
Matthæus quando Euangeliũ ſuum ſcripſerit 70.15
Mathematicos Domitianus Româ pellit 80.24
Mathſee monaſterium 290.11
Maternus proditus à ſuis occiditur 89.25
Matrimonij vſus ſub Tuiſcone 10.15
Mauri Corſicam inuadunt 208.30
Mauricus campus alias Catalaunicus 131.36
Mauritania prouincia dux 52.50
Mauritius Imp. Cõſtantini Thraciæ ſucceſſor 158.9
Mauritius Amartyr 107.55
Mauromanus vitã cum regno finit 233.61
Manſolea vetera ducum Boiariæ 162.33
Maxentius à Conſtantino interemptus 108.23
Maxentius manũ ſibi infert 110.62
Maxentius Maximiani filius, Auguſtus nuncupatur 107.34
Maximus bellator 96.40
Maximinus cum maximo exercitu Romam venit 96.12
Maximus epiſcopus Salisburgenſis in crucem agitur 138.52
Maximus Tyrannus Galliam occupat 120.41
Maximus Tyrannus ſecuri percutitur 121.47

Maximus Victorem filium Cæſarem deſignat 120.57
Maximi interitus 132.43
D. Maximilianus archimyſtes Laureacenſis pro Chriſtiana republica ſe deuouit 106.13
Maximilianus Romanorum Imperator 427.20
Obit 8.2
Maximiliani Imp. de Commentariis Cæſaris dictum 35.23
Maximinianus Herculius ſtrangulatus 106.9
Maximinus cadu auidiſſimus 94.58
Maximinus Germaniæ bellũ infert 95.21
Maximinus pacem & fœdus a Germanis emercatur 95.33
Maximinus Pupienus & Clod. Balbinus Auguſti appellati, &c. 95.25
Maximinus tãtum crudelitate imperium retineri putauit 94.60
Maximini amici, delatores, calumniatoresq; occiſi 95.52
Maximini a Saxonibus occiſi 121.34
Maximini caliga prouerbiũ 94.46
Maximini crudelitas 94.57
Maximini interitus 95.43. & 96.45
Maximini nomen eraſum & ſtatua deiecta 96.3
Maximus parricida, Imperium Romanum arripuit 120.41
Mediolanum a Gothis obſeſſum capitur 154.35
Mediolani direptio 315.16
Mediolani obſeſſio 489.56
Mediomatrici vaſtatio 131.3
Medus Palaſtinam Carolo reddidit 209.55
Megingfridi Saxonis oratio ad Cæſarem H. quartum 4. 343.45
Meinradus monachus primus incola deſerti Clarona, a latronibus trucidatus 251.26
Melk monaſterium 289.39
Meligaſti & Celadragi de regno Viltzorum diſceptatio 22[illegible].28
Melpum vrbs euerſa à Boiis 23.44
Memphis a Turca Selymo occupata 52.38
Menapii hodie Geldrenſes 34.50
Menardus Tyrolenſis moritur 459.28
Menſa aurea & tres argenteæ Caroli venditæ 22[illegible].5
Menſium & ventorũ nomina a Carolo M. inuenta 220.45
Mens ſibi conſcia recti nihil timet 252.14
Meroda his quam diu regnum tenuerit 20.36
Merouei regis Francorum interitus 131.43
Meſopotamia vrbes 53.46
Metellus Tigurinus poeta 376.10
Methodius philoſophus literas inuenit 239.35
Metropoles in Imperio Caroli Mag. 222.9
Micca Gothus Maxi. pater 94.45
Michelinus Boiariæ dynaſta 227.57
Michael Conſtantinopolitan. fit monachus 214.11
Michael Curopalates coniugi ſuæ fratrem Stauratium faſtigio rerum perturbat 212.63
Michaelis Conſtantini Imp. infelix pugna 214.10
Miles Romanus in anguſtiis poſitus 113.12
Militum Germanorum tria genera 216.45
Militare ciuibus non licitum apud Romanos 57.55
Militaris diſciplina 22.38
Militaris diſciplinæ diligentiſſimus cultor Seuerus 93.43
Militaris diſciplinæ exemplũ 47.37
Militarium copiarũ diuiſio 47.52
Miloduchi reguli Sclauorum caſus 208.12
Mirabilia in ſolitudine ab Hebræis viſa 13.50
Miraculum Dei in reducendo ſole 20.40
Miro rex Galliciæ 128.56
Miſitheus Gordiani Auguſti ſocer 97.21
Miſitheo mortuo Philippus ſuccedit 97.62
Mithridates Arſacem regem Parthorum ad belli ſocietatem inuitat 32.52
Mithridates duarũ & viginti gentium rex 32.43
Mithridates Græciam & Athenas capit 32.60
Mithridates medicinæ ſtudioſus 32.45
Mithridates quamdiu cum Romanis bellum geſſerit 32.56
Mithridatis mors voluntaria 32.62
Mittenwald vicus 58.44
Mixamus tyrannus Hiſpaniæ captus Honorio Imp. fuit ſpectaculo 127.58
Mocenta pagus 58.6
Modeſtus Epiſcopus à D. Vergilio cõſecratur 177.15
Moimarus dux Venedorum 228.39
Mœ a quintus Germa. regulus 8.48
Mœſa Varia, Iulia Auguſtæ ſoror 91.56
Mœſia quæ gentes teneant 51.46
Moguntia obſeſſio 77.45
Moguntiaci ſubuerſio 126.28 renouatum [illegible].8
Moguntinus archiepiſcopus legatus Germaniæ deſignatur [illegible].3
Moguntinus archimyſtes primas eligendi imperatoris Germaniæ tenet 1[illegible]4.34
Monachium ſplendidiſſima vrbs Boiariæ 3.40
Monachiũ recipitur à ducibus Boiorum 495.8
Monachi combuſti ab Vngris 286.48
Monachi Franciſcanorum Ingolſtadii 447.18
Monarchiæ quatuor 19.44
Monaſteria ædificata 337.2
Monaſteria in Boiaria 169.30
Monaſteria Franciſcanorum & Auguſtinianorum quãdo conſecrata 45[illegible].56
Monaſteriorum diuerſorum in Bauaria fundatio 169.30
Monaſteriorum ſitus & fundatores 352.4
Moneta noua cuſa 424.34
Monetarum inſcriptiones apud Romanos 67.12
Monumenta plurima vide à folio 54 incluſiue, vſq; folium 64
Morani: bis ſuſi 253.43
Morani caſi a Ludouico rege Boiorum 290.6
Moranorum ciuile bellum 2[illegible]4.18
Moranorum primus epiſc. Bichingus 284.43
Moraniæ deuaſtatio 286.8
Moraniæ vniuerſa depopulatio 245.38
Moritfeld 149.24
Morgengaab parapherna vnde dicta 183.32
Mores bonos apud maiores noſtros plus valuiſſe, quàm alibi bonas leges 182.42
Mormani tyranni interitus 225.8
Moſſaburgi arcis conſtructio 176.58
Mosburgẽſis comitatus 446.50
Moſis quando natus 13.26
Moſis ex hac vita migratio 15.3
Mulier publice concionatur Theoda nomine 242.20
Mulierem Diabolus primò dolo illexit 5.35
Mulieres Angliæ Euangelio operam dantes 165.7
Munatius Plancus Ciceronis diſcipulus 41.32
Mundi ſumma Imp. quatuor 19.44
Municipes Romani 48.40
Muram & Drauũ veteres Boios & Venedos diſterminaſſe 159.40
Murſa Pannoniæ vrbs 110.34
Myſia maior 52.9
Myſia minor, ante Eolis 52.59

Nabu-

N.

NAbuchodonoſor Benmerodachi ſucceſſor 20.50
Nabuchodonoſor magnus Templum Dei ſpoliat 20.63
Nabuchodonoſor vrbem cum templo ſuccendit 21.12
Nabus fluuius 2.26
Nanetum a Nordomannis inuaditur 244.16
Narbonenſis prima & ſecunda oppida 51.20
Narciſſus athleta Commodũ ſtrangulat 89.30
Nariſci auitas ſedes nunquam amiſerunt 36.42
Nariſci vnde dicti 2.15.& 22
Narſes inuitus Iuſtiniani in Italiã venit 154.33
Narſes quamdiu Italiam vrbemq; Romam adminiſtrârit 155.46
Narſetis Eunuchi contumelia 156.55
Narſeus rex Perſarum turpi fugâ ſalutem quærit 105.11
Nazarius rhetor 39.6
Neapolis a Beliſario expugnata 154.19
Nechao Ioſiam hoſtiliter prælio occidit 20.51
Nemetes Germaniæ populi 14.26
Neoſtadium a quo acriter defenſum 100.24. Gotthorum regum ſedes 100.23
Neoſtadium igne concrematur 501.52
Neoſtadium in Boiaria præſidio firmatur 501.45
Nepotianus Imp. arripiens opprimitur 110.31
Nero de morte ſibi conſciſcenda cogitat 72.50
Nero flagitioſus 72.30
Nero in Germanos munificus 171.57
Nero magica vanitati deditus 72.27
Nero quãdiu bene imperârit 72.25
Nero vitricũ ſuum veneno ſuſtulit 72.38
Neronis fletũ dictum 72.60
Neronis fuga 72.63
Neronis interitus 73.24
Neronẽ ſe eſſe quidam iactat 73.32
Nertha Tuiſconis mater 11.12
Nerua quãdo imperare cœperit 81.2
Nerua Traianum deſignauit Cæſarem 81.4
Nerua interitus 81.7
Nerui 31.7
Neſtorij hæreſis 130.7
Nevvenmarck oppidum à Cæſareanis obſeſſum 453.55
Neuburgum ad Oenum 456.42
Nicæa Bithyniæ caput 118.1
Nicaſius Pontifex Remenſis cum ſorore Eutropia interemptus 126.31
Nicenum concilium 108.38
Nicephorus Græcorum Imperator 208.35
Nicephorus Imper. Conſtantinopolitanus 204.41
Nicephori Imp. interitus in Bulgaria 212.54
D. Nicetij martyrium 118.41
Nicodemus de Scala 511.40
Nicolaus a Cuſa Cardinalis 508.16
Nicolaus de Abenſperg trucidatur 510.52
Nicolaus de Abenſperg vltimus ſuæ gentis 509.49
Nicolaus Dominicanus Pont. creatur 455.21
Nicolaus Epiſcop. Ratiſbonenſis moritur 463.60
Nicolaus Perottus 50.5
Nicolaus tertius Põtifex Maximus 440.18
Nicolaus quartus Pontif. Maximus 443.55
Nicolai Pontificis Max. ad Ludouici filios epiſtola 253.15
Nicolai Pontifi is epiſtola 255.25
Nicolai primi Pont. Maxim. obitus 256.43
Nicomedes rex Bithyniæ 27.44
Nigra ſylua 14.28
Nigrus qui & Neccar. fluuius Sueuiæ 372.49
Nimroth Babyloniam condidit 8.12
Ninus a quo condita 19.53
Ninus defuncto genitori Belo diuinos defert honores 9.12
Ninus primus finitimis bellum infert 9.35
Niſibi S. Iacobus ſepultus 117.43
Nitgerus Epiſc. Friſingenſis 319.50 obiit 327.54
Nix inſolita 448.27
Noa diuiſit terram 6.31. cur Ianus dictus 9.42
Noa quando mortuus 11.30
Nodomarus captus Romæ moritur 113.9
Nodomarus Germaniæ rex 110.51 & 112.54
Noe arca in Armenia ſubſedit 6.17
Noe arcam ingreditur 6.12
Noe egreditur arca 6.18
Noe iuſtitiæ exemplum 6.8
Nomenoius Britanniæ rex animam efflat 247.45
Nomentum oppidum 201.45
Nomina occiſorum ab Vgris 289.36
Norbertus autor Præmonſtratenſium 370.54
Nordmanni vex Cimbrorum 211.12
Nordmanni pacem petunt 329.14
Nordmanni victores contra Germanos & Italos 329.20
Nordgovv 2.18
Noreia Tauriſcorum vrbs 14.8
Noricus cuius filius fuerit, cur dubitetur 14.4
Noricus filius Alemanni Herculis 13.62. & 45.2.
vnde Noricorum cognomen receperit 14.2
Noricus vbi regnauerit 14.1
Norici deſcriptio 44.54
Norici fluminum nomina 2.25
Norici pars adhuc Boiaria 1.39
Norici ſitus 2.20
Norici vrbes 2.27
Noricum quando in Romanam prouinciam ſubactum 45.7
Norici, Italorum infeſtiſſimi hoſtes 45.26
Noricorum auraria ferrariaq; 46.30
Noricum mediterraneum 51.36
Noricum qui nunc poſſideant 45.10
Norinberga à quo condita 14.13
Norinberga interpretatio 14.14
Numantia mœnia diruta a Carolo Magno 190.23
Numerianus adoleſcẽs potiũ Cæſar a patre Charo deſignatus 104.8
Numini inſcriptio conſecrata iuxta Antonini Pij 86.2
Numinis cæleſtis effigiem quærere, imbecillitatis eſt humanæ 9.58
Numiſmatum inſcriptiones 88.54
Numiſmatum in Boiaria inuentorum inſcriptiones 82.53
Numitor Procæ filius 39.39
Nummi apud Albam Iuliam inuentio 81.49
Nundinas diebus feſtis Carolus M. ademit 2.7.20
Nuptiæ Ludouici Boij Straubingæ celebratæ qui interfuerint 408.25
Nuſium caſtellum 121.16

O.

OBalus duodeuigeſimus Tuiſconis comes 9.8
Oberthalen ſolo æquatum 449.18
Obſides Cæſari Heinrico 4. dati 356.38
Occidentalis Galliæ, reges Francorũ cur appellentur 185.55
Othozius ſine liberis occiſus 65.30
C. Octauius Auguſtus appellatus 41.17

C O ?rimus Cotiſoni regi filiam ſuã deſpondit 41.7
C Octauius Iulij ſucceſſor 40.60
C Octauij propinquitas 41.1
Octauia Neronis vxoris interitus 72 39
Octauia vrbis Tungrorum vaſtatio 130 62
Odoacer Laureacenſis Archiepiſcop. 159.49
Odoacer ter a Gottis vincitur 140. 54
Odagria pagus 139.61
Odagrius Rugiorum regulus, S uerinum veneratur 139.62
Odia proximorum acerrima 35.62
Odoacris interitus 140.59
Oenobriga 3.7
Oedeburgium 37.10
Oenobriga Noricorum vrbs 3.7
Oenus fluuius 3.1
Oenus Straboni Atheſinus 3.1
Oeni beſtia 3.12
Oeni pontes 147.37
Oeni ortus 3.1
Oeni valles inferior & ſuperior 3.5
Olymbrius quamdiu imperij habenis potitus 125.9
Omen Imperij Diocletiano contigit 105 31
Omnia fert ætas Prouerbium 256. 27
Opilius Macrinus à militibus occiditur 91.46
Opilius Macrinus homo nouus 91.40
Opilius Macrinus quamdiu regnârit 91 44
Opilius Macrinus rebus Romanis imponitur 91.29
Oppenhaim condita 325.60
Oppida qualia Tuiſco condere iuſſit 10.2
Oppidorum genera quinque 48.34
Opum Eccl ſiaſticarum diſsipatio 232.49
Orbis terrarum diligētiſsimè ab Auguſto deſcriptus 64.20
Orbis partitio in duo imperia 205. 30
Orbis terrarum diuiſio 49.14
Orbis terrarum luſtratio 20 31
Organum in Germania primū 1-4. 60
Organi conflatio 228.58
Origenes quando floruerit 94.16
Ormortag Bulgarorum rex 227. 1
Orcheſtra, locus in Theatro à ſaltãdo dictus 70 54
Orthulphus ab Hochenwarth 337. 54
Oriona à Grimoalde obſeſſa 204 62
Oſca Hiſpaniæ vrbis obſidio 199. 21.
Oſtentum de victoria Roman. contra Cimbros 32 35
Oſtenta Auguſti tempore crebra 64 38
Oſterſee, Orientale mare 8 47
Oſtrogeta Pannoniã à Romanis Cæſaribus impetrant 118.60. & 130. 56
Oſtrogothi 118.63
Oſvvaldus paſtor Venedorum 235. 48
Oſyris a fratre Typhone interemptus 12.44
Oſyris quando regnarit 12.23
Oſyris quarum rerū inuentor 12.30
Otbertus Argentoratenſis Epiſcopus quando occiſus 291 51
Ottenburg quando ædificatū 404 39
Otto VVitteliſpachius à Calatino Bappenheimio occiditur 406. 13
Otto antiſtes D Lamperti 469.7
Otto Belgicus immemor Sacramēti 315. 23
Otto Bellonacorum epiſcopus 258. 30
Otto Boius cum vxore in periculo verſatur 417.54
Otto Cæſari Friderico 2. obſidem filium dat 410.7
Otto Columna, Martinus quintus Pontifex maximus renunciatur 499.4
Otto comes Palatinus à VVitelſpach 381.33
Otto Erondorffer Rudolphi quæſtor 448.52
Otto de VVittelſpach ſignifer Friderici primi Imp. 3.9 . 2
Otto dux Auſtriæ moritur 479. 60
Otto dux Boiorum 339.30
Ottonis Ducis Boiariæ funus 401. 54
Otto dux in Oberuberg 422.40
Otto dux Sueuiæ 322 43
Otto dux Sueuiæ Boiariam occupat 306.59
Ottonis ducis Sueuorum obitus 325. 39
Otto Epiſc. Fruxinēſis filius D Luitpoldi hiſtoricus 184.42
Otto & Conradus comites de Valax 385.17
Otto dux Saxonum ex Sclauica matre natus 331.52
Otto filius Caroli Franciæ regis fit dux Lotharingiæ 303 12
Otto filius Hainrici ducis Boiorum 441.47
Otto filius Ludouici quarti Imper. 486.16
Otto Bauarus filios armis ornat Vtinis 424.40
Otto Ruperti F. fit rex Franciæ 165. 62
Otto frater Friderici Eliſabetham Boiam ducit 457.19
Otto Gallicarum rex 277.12
D. Otto Pomeriorum apoſtolus obiit 379.35
Otto Hertzog von Moßpach 506 37
Otto Epiſcopus Argentoratenſis impietatis damnatur. 319 29
Otto primus Imperator pater patriæ dictus 304.25
Otto quartus Imperator profligatur 407.16
Otto quartus Imperat. moritur 407. 53
Otto Boius in Boiariam rediit 340. 60
Otto Palatinus cum fratre hoſtes oppreſsit 391.30
Otto Palatinus Cæſaris iugulum petit 405.51
Otto primus comes à Phalaz 401. 9
Otto primus Roman. Imper. moritur 306.5
Otto Boiorū regulus vt publicus hoſtis proſcribitur 342.54
Otto qui & Vrbanus impietatis dãnatus 359.29
Otto Boius rebellionem facit 343. 11
Otto VVittelſpachius reus maieſtatis 405.60
Otto rex Vngariæ & dux Boiorum quando mortuus 459.48
Otto ſecundus coronatur Auguſtus 305.5
Otto ſecundus Romæ moritur 307. 57
Otto ſecundus Dux Boiorum 308. 52
Otto tertius Roman. Imperator ſalutatur 3 8.1
Ottonis tertij obitus 310.32
Otto ſextus Boiariæ Dux 47 4
Ottonis Fruxinenſis hiſtorici mors 391.32
Ottonis Aurelianenſis præfecti Heriberti conſobrini exitium 231. 18
Ottonis Saluij Imp mors 76 41
Ottonis Sueuorum reguli obitus 332 37
Ottoni ſacris interdictum 458. 39
Otto vom Thor pfleger von Oetinzen 441.59

Otto-

Ottocarus rex Bohemiæ cum Cæſare in gratiam redit, & feudatarius fit 438.53
Ottocarus partem Styriæ occupat 424.50
Ottocarus rex Bohemiæ primus creatus 405.43
Ottocari & ducis Boierum fœdus 435.60
Ottocari fuga 430.22
Ottocari interitus 439.24
Ottocari litera ad Cæſarem 438.46
Ottogerionis pontificis Moguntini obitus 242.14
Ouidij de Auguſto locus 41.18
Ouidij locus 42.43. & 46.2
Ouo rex Vngariæ capitur 321.59
Ouo bis ſuperatus, maximâ clade afficitur 319.1
Ouo cum Cæſare Henrico confligere ſtatuit 320.50
Ouo fugâ ſalutem quærit 321.17
Ouo homo ferox 320.9
Ouo pacem ſupplex petit 319.24
Ouo regis Teutonici Heinrici erga ſe voluntatem explorat legatione 317.59
Ouo vires reparat 321.44

P

PAcis templum à Veſpaſiano extructum 78.2
Pacis templum combuſtum 89.26
Pacis templi incenſio 88.46
Pacificani ducis Britonum obitus 254.31
Pacorus Parthorum rex 81.38
Palatium nunc Prætorij vocabulum 52.16
Palæſtina à Philobelecho graui tributo Rege Babylonio attrita 20.5
Palæſtinæ vrbes 53.31
Palatini à Weiſpach 400.39
Pamphilia Aſiæ minoris prouincia 53.5
Panno duodecimus Tuiſconis comes 9.1
Pannonia vnde dicta 9.3
Pannonia deſcriptio 44.60 & 51.40
Pannonia ſeruitio liberantur 87.38
Pannoniæ varia nomina 288.48
Papa Antichriſtus 421.1
Papa cur à Cæſare deficiat 459.44
Papa regnorum mercator 481.40
Papa Antichriſti iam antea vocati 444.14
Papam nuncium Chriſti & Petri ſucceſſorem appellari & eſſe debere, ſenatuſconſulti decretũ 395.2
Paparum artes 412.3
in Papas & eorum aſſeclas prouerbium 444.27
Papiſticus mos 408.60
Paphlagoniæ oppida 53.83
C. Papyrius Carbo ſignis collatis re infectâ diſcedit 30.48
Paradiſus 5.30
Paring monaſterium 421.18. & 463.31
Paris Helenam rapit 16.56
Parmenſis epiſcopus Romam contendit 335.6
Parochia prædia ſtipendiaria 46.22 & 47.63
Parthi à Macrino fuſi 91.41
Parthi & Germani perpetui Romanorum hoſtes 38.52
Parthorum legati à Carolo quomodo excepti 209.23
Parthicum bellum qui conſcerint 44.86
Parthicus annus 114.24
Paſchalis pontifex max. Imp. Henricum quartum & eius filium cõmitatur 3?7.14
Paſchalis pont. max. mors & ſepultura 395.45
Paſchalis primus Stephani quarti ſucceſſor 224.15
Paſchalis pont. max. deducit Imperatorem Henricum quart. 374.23
Paſchalis pont. max. mors 227.59
Paſtoris boni officium 172.10
Paſtores, ouium deuoratores 74.17
Paſtores veri quã curã gregem ſibi creditum pauerint 168.47
Patientia virtutum prima 152.46
Patrum conſultũ 118.44 & 319.50
Patres qui ſub Theodoſio vixerint 123.7
Paulini epiſcopi Nolani mors 132.60
D. Paulus à Nerone occiſus 71.44
Paulus claſſis præfectus, victus Venetias appulit 211.48
D. Paulus Deorum cultoribus ſalutis ianuam aperit 68.54
Paulus & Lucas Romam ducti 71.34
Paulus Piſanus Caroli Magni præceptor 180.22
Paulus Varnifridus diaconus 2.46
Paulus Varnefridus Carolo M. à ſacris 221.34
Pauli Aquileienſis patriarchæ fuga 157.11
Pauli Beirtulenſis narratio 362.54
Pauli conuerſio 68.50
Pecuniæ ſtudium radix omnium malorum 182.16
Peiſonis lacus longitudo & latitudo 37.12
Peleg naſcitur 6.30
Peloponneſus peninſula 52.10
Penno vnde pennina alpes 44.61. & 149.57
Perfidia auctores ſecuri percuſſit 191.40
Perlacha campus 58.54
Perſarum fœdus cum Romanis 10?.?2
Perſarum regnum 2?.2
Perſarum regnum quamdiu permanſerit 22.28
Perſecutio Chriſtianorum 99.5
Peruſia ſeptem annis à Totila obſeſſa expugnatio 154.61
Peſtilentia grauis 87.24. & 212.30. & 226.18
Peſtilentia Romæ 395.23
Peſtis in vrbe Romana 99.45
Petanio vrbs 121.36
Petriſſa Ottonis de Schwenfurt vxor 332.40
D. Petrus an Claudij tempore Romæ fuerit 71.30
Petrus Corbarius pont. max. 473.29
Petrus Damianus legatus pont. max. 342.18
Petrus epiſcopus Bathauienſis 433.49
Petrus Eſarus 498.10
Petrus Friſius Rora ? 511.31
D. Petrus in vincula coniectus Iudæorum crudelitatẽ euaſit 68.47
Petrus Moronius pont. max. Cæleſtinus quintus dictus 4?8.1
Petrus Poloniæ rex in vincula coniicitur 317.10
Petrus rex Arragoniæ 431.36
Petrus rex Vngariæ oculis priuatur 324.55
Petrus rex Vngariæ reſtituitur 321.40
Petrus Vngrorum rex 315.41
Petri ad Ouonem legatio 321.47
Pettenderff Monialium monaſterium 4?5.60
Pezilo & obſes Cæſari datus 319.30
Pfal Romanorum Vallum 55.19
Phaethontis incendium 13.40
Pharos inſula 214.2
Pharos inſula Alexandriæ ponte iuncta 21?.62
Phœnicia 53.36
Phering infra Ingolſtadium 454.4?
Philippolis diripitur à Gothis 99.28
Philippus ab exercitu interfectus 98.35
Philippus Alexandri frater, rex eligitur 22.56
Philippus Alexandri magni pater 22.47
Philippus Imp. armatã manu contra Decium proficiſcitur 98.30
Philippus Burgundiam, Hannoniam, Hollandiam poſſidet 505.43
Philipp. Burgundus bellum in Francia Italica gerit 504.49
Philippus comes de Valois 467.31

Philippus dux Burgundiæ, abauus Caroli quinti Imp. 503.13
Philippus dux Sueuiæ Imperium ambit 404.17
Philippus fraude Imperium ſuſcipit 98.1
Philippus in Holandiam cum exercitu contendit 504.60
Philippus Macedoniæ rex in quam Germaniæ partem profectus 25.4
Philippi regis Macedonum vulneratio 25.10
Philippus pontifex Salnburgenſis dignitate abdicatur 431.59
Philippus Cæſar quamdiu regnarit, 9[illegible].57. *an Chriſtian⁹ fuerit* 98.40
Philippi Imp. filius a prætoriano ferro necatur 98.36
Philippus Valeſius Galliæ rex declaratus 478.42
D. Philippus vbi ſepultus 52.62
Philippus Vltri[illegible] epiſcopum Iuuauenſem fugat 432.60
Philippi auditoris Chriſti mors 71.27
Philippi regis Hiſpaniæ, patris Caroli maximi obitus 236.46
Philoſophi antiſtites, Chriſtianiſmi hoſtes & hæreticorum patriarchæ 75.54.& 107.59
Philoſophus gloriæ animal 7[illegible].56
Philoſophos Domitianus Roma pellit 80.24
Phocas ab Heraclio interemptus 1[illegible].11
Phocas Mauritij occiſor 15[illegible].10
Phalobelechus Babyloniorum dux [illegible]
Phy[illegible] annnor 12.58
Picti in Galliam irrumpunt 35.22
Pie victuro multa aduerſa perpetienda 300.31
Pignorat[illegible] bona 457.47
Pilg[illegible] epiſcopus Saluburgenſis 489.39
Pinoburgium 55.62
Pipinopagi Cœnobij acta 184.56
Boiariá potitur 170.62
Pipinus a Bonifacio rex inungitur 174.33
Pipinus Aquitaniæ rex moritur 237.24
Pipini ex Plutbruda fœmina nobiliſsima filij 164.22
Pipini mors 177.7
Pipini ſepulcrum 177.8
Pipinus filius Caroli Magni ad Prumiam transfertur 19[illegible].49
Pipinus Brabantiæ dux 161.33
Pipinus & Bertha Caroli Magni parentes 1[illegible]3.18
Pipinus filius gibboſus Caroli Magni 197.13
Pipini gibboſi contra parentem conſpiratio 297.2[illegible]
Pipinus e Cœnobio euadit 244.20
Pipinus in monaſterium detruditur 243.55
Pipinus negligentius cuſtodiens aufugit 2[illegible]2.[illegible]9
Pipinus in Aquitaniam reuertitur 229.23
Pipinus inſalutato patre in Aquitaniam clam diſcedit 232.24
Pipinus rurſus a Carolo captus, arctiſsimá cuſtodia ſeruatur 344.32
Pipinus Theodeberti comitis filiam ducit 227.11
Pipinus Theſſaloni[illegible] ulus [illegible]5.39
Pipini Carolomanni filij mors 161.51
Pipini duces Caroli copias de improuiſo cædunt 241.20
D. Pirminius antiſtes Sueuiá exturbatus 164.51
Piſani ſe Ludouico Boio Imp. dant 473.11
Piſchius amnis 387.[illegible]5
L. Piſo præſes 46.56
Piſonum 58.10
Piſtor quidam impoſtor ſimulat ſe Brandenburgenſem 487.[illegible]
Placentia a Boijs capta 29.5
Placidia Theodoſij magni filia captiua 127.36
Placidiam Conſtantius ducit 127.52
Plaſſenburg arx Voitlandiæ 426.16
Pleinting ciuitas 427.[illegible]2
Plinius ſecundus Veronenſis quando obierit 80.6
Plinij bellorum Germaniæ libri non extant 80.10
Plinij locus 40.20
Plinij dictum 73.60
Plutbruda Pipini Coniux 163.57
Plutbruda Pipini Coniugis fuga 165.46
Poetæ á D. Paulo prophetæ dicti 5.23
Poetarum teſtimonijs cur autores vtatur 5.2
Pola, Hiſtriæ vrbs 111.13
Polling monaſterium 176.48
Poloniæ primus rex 467.44
Cn. Pompeij [illegible] luctas 33.14
Pompeij Feſti librorum compendiũ 221.35
Cn. Pompeij fuga 36.9
Pompelo Nauarrorum oppidum 190.24
Pons a Cæſare factus reſcinditur 34.60
Pontis deſcriptio 81.32.& 382.45
Pontis Rheni conflagratio 218.56
Pontifex Gregorius 9. & Imperator in gratiam redeunt 409.20
Pontifex Gregorius nonus [illegible] pulſus 4[illegible]
Pontificis Ioan. 22. ad Cæſarem [illegible] douicum Boium mandatũ 481.[illegible]
Pontificis Ioannis 22. bulla contra Ludouicum Cæſarem veneno plena 468.[illegible]
Pontificis maximi Zachariæ decretum oratio [illegible]2.25
Pontificis maximi Ioan. 22. vafrum reſponſum 4[illegible]3[illegible]
Pontif[illegible]num Romanorum [illegible] ſanctitas [illegible]55.50
Pontius Pilatus Iud[illegible] legatus 6[illegible].3[illegible]
Pontius Pilatus mor[illegible] ſib. conſciſcit [illegible]
Pontij Pilati ad Tiberium epiſtola 65.34
Pontus Amaſia 53.12
Pontus Ptolemoniacus 53.13
Ponti prouinciæ 3[illegible].9
Popo Friſi[illegible]um dux 167.2
Popo & Egino præfecti Turegum ciuilem tumultum concitãt [illegible]
Poppo Treuerenſis archiepiſcopus moritur 32[illegible].40
Porta, pila, fauces & clauſtra idem ſignificant 351.56
Porcius Septimius legatus Vindeliciæ [illegible]1.42
Poſſeſsiones bonorum in Boiaria triplices 45[illegible].45
L. Poſthumij calua auro cælata 28.45
L. Poſthumius cum exercitu a Boijs deletus 28.30
L. Poſthumij interitus 28.42
Precum piarum effectus 87.[illegible]
Presbyteriſſæ quæ ſint 346.22
Prælium magnum in campo Mauriaco 131.40
Prælium parricidiale 234.11
Præfecti ab Avito in Gallia conſtituti 133.[illegible]
Princeps abſq; iuſtitia latro publicus 144.33
Princeps optimus ex equeſtri ludo moritur, Ludouicus Boius 442.47
Principis boni officium 328.13
Principes optimi patriæ patres 88.27
Principes qui cum Friderico primo contra Mediolanenſes militarunt 391.18
Principes qui fuerint in expeditione Cæſaris contra Ottocarũ 438.14
Principes quomodo laudandi 11.23
Principes viri qui ex parte Gallorum ceciderunt 483.[illegible]
Principum aures aſſentatorib. patula 8.[illegible]6. *conuentus Franco-fordiæ* 444.3[illegible]

Princi-

Principum in Palæſtinam expeditio 362.10
Principum mors 435.53
Principum multitudo Reipublicæ pernitioſa 239.42
Principum nomina qui cum Imper. in Syriam nauigarunt 403.60
Principum peßimorũ notatio 86.33
Principibus benè merentibus qualis gratia olim referri ſolita 11.16
Principatus Boiorum Cæſaris Sigiſmundi iuſſu diuiditur 506.14
Priſcia regio Briſgoia 111.30
Priſcianus quando vixerit 156.13
Probus Franciſcanus Tubingenſis 440.40
Probi Franciſcani epiſcopi Tullenſis oratio 440.45
Probus in patria occiſus 103.48
Probus quamdiu imperã it 103.50
Probus per Europam vites coli permiſit 51.43. & 103.52
Proca regnum 39.48
Procerum factio 23.43
Procopius Valentiniani hoſtis 118.14
Procopij interitus 118.40
Prodigium in Thuringia 226.56
Prodigia varia varij 32.35. & 78.59. & 157.8. & 180.44. & 350.48. & 354.33. & 37[illegible].52. & 411.15. & 442.[illegible]0. & 481.7.
Prodigia Romani Imperij cladem portendentia 78.59. & 86.36
Prometheus 5.21
Propertij locus 23.19
Propertij locus de Brenni bello 27.2
Prophetæ falſi 346.44
Propriabana duplicia 457.48
Propriorum nominum varia mutationes 16.44
Proterius Alexandriæ epiſcopus ab Eutychianis occiſus 130.20
Prothadij interitus 160.31
Prouerbium 135.36
Prouerbiũ in Rhetia vulgò tritum 362.21
Prouinciæ Italiæ 50.33
Prouinciæ pacatæ 48.54
Prouinciæ validiores 48.51
Prouinciarum duo genera 48.49
Prouinciarum præſidum ſtipendia 48.10
Prudentij locus 219.10
Pruina ex rore gelidiſsimo genita 201.34
Pruſiada Bithyniæ caput 110.46
Pſalterium Dauidis à D. Hieronymo emendatum 123.15
Pſeudofredericus igne concrematur 440.18
Ptolemæus Ceraunos capitur à Germanis 26.7
Ptolemæus Coſmographorum princeps 8.33
Cl. Ptolemæus diligentißimus hiſtoriographus 44.40
Ptolemæi Philadelphi turris 214.1
Puella biceps in Boiaria naſcitur 498.60
Puella decem menſis omni cibo potuq; abſtinet 227.21
Pugna apud Niderisbruck trans Danubium 439.22
Pugna inter Iulianum & Nodomarum 112.61
Pulcheria Theodoſij ſoror auguſta 130.5
Putei ſalinarij veſtigia 58.15
Pyramidis inſcriptio 54.7
Pyrenei montes 12.49
Pyreneorum cognomenta 12.50
Pythagoricorum de Cometis opinio 236.32

Q

Quadorum regio Danubio continua 12.59. & 87.44
Quadratus Athenienſium pontifex 83.24
Quercus viſcus vnde miſſus 147.23
Quercui nihil ſacratius maiores noſtri habuerunt 147.22
Quercuum duarũ conſecratio 147.18
L. Quietus Iudæos Meſopotamiæ ex urbat 82.27
Quinquẽtiani Africam inuadunt 104.45
D. Quirin. Eucherij ſucceſſor 100.15
D. Quirini epiſcopi ſubmerſio 30.60
D. Quirini epiſcopi vita carmine complexa 36.63
Quirini martyrium 107.54
Quintanorum vrbis excidium 58.14. & 139.6
Quinti edictum, contra poteſtatem Romani pontificis 374.46
Quintilius Claudij ſucceſſor Imp. Aquileiæ occiſus 101.55
Quintilius Varus Germaniæ præfectus 43.44
Quintilij Vari vitia 43.45

R

Rabanus abbas Fuldenſis à monachis monaſterio eliminatur 240.34
Rabani abbatis ſcripta 227.7
Rabani liber de ſacroſancto Chriſti vexillo Sergio pontifici mittitur 241.29
Rabani archiepiſcopi Moguntini obitus 245.14
Rabani pietas in pauperes 243.42
Rabaniſſa fluuius 320.56
D. Radegunda Luthario regi Francorum nupta 148.13
Radenicus Fruxinenſis hiſtoriographus, &c. 391.17
Radpyrga venefica in cera imaginem 284.33
Raimundus Lullus 1.44
Raineppi ũ circa hoſtia Lyci 50.5
Raming dirutum caſtellum 401.17
Ranshofen monaſterium 336.61 & 4[illegible]9.50
Ranulphus ſagittâ vulneratus occubuit 254.15
Rapotho ſecundus Mathyldam ſororẽ Ludouici Boij duxit 4[illegible].59
Ratharius Ratiſbonenſis epiſcopus 1[illegible]3.43
Ratherius epiſcopus Veronenſis in exilium mittitur 249.5
Rathabodus orientalis limitis cuſtos 229.44
Ratbbodi fuga 244.60
Ratbbodi interitus 164.37
Rathobodus Friſiorũ rex Idololatra 164.46.
Ratholdi Hertobertihus ſucceſſor 151.27
Rathomarus regulus Boiorum imperium aſpernatur 236.59
Rathomari reguli interitus 2[illegible]7.3
Ratiſclaus à Ludouico rege obſidione clauditur 244.52
Ratiſclaus in verba Caroloman ni iurat 245.42
Ratiſclaus Maſſagetarũ rex 433.33
Ratul[illegible] [illegible] 242.3
Ratulaus [illegible]dorũ regulus [illegible] nonem occidit 251.32
Ratulai copia funduntur 245.37
Ratulai fuga & excæcatio 2[illegible].24
Ratiſbonæ expugnatio 14[illegible].50
Ratiſbonenſis templi conflagratio 436.7
Rhidoneſſa fluuius 2.27
Reformata religio per Bonifacium 168.20
Regalar Amilini filius quamdiu regnarit 21.25
Regis Francorum inane nomen 161.03
Regis Francorum miſerrima conditio 170.40
Regem plebs conſtituit, quem & deſtituere poteſt 174.22
Reges in Boiaria per 130. annos 293.6
Reges multi pacem à Germanis emunt 25.60
Reges Romã cur exacti 21.29. & 39.53
Regnum Iudæorum ſeries 65.40
à Regibus ex [illegible] ad Iulium Cæſarem quot anni numerentur 40.9
Regia duæ Caroli, Ingelhaim & Neomagum 218.18
Regnaldus comes Byzontinus 390.20

Reginobaldi Gotefridi Dani nepotis interitus 220.59
Reginoburgenſes Ioanni de Stauff bellum indicunt 500.1
Reginoburgenſes pacem emunt 385.32
Reginoburgium à Conrado captum 292.26
Reginoburgium Boiorum caput 3.43
Reginoburgium Cæſar recipere nititur 477.2
Reginoburgium ciuitas Germaniæ populoſiſſima 392.32
Reginoburgium incenditur 290 30
Reginoburgium obſidetur ab Ottone 302.34
Reginoburgium principũ Boiorum ſedes 151.9
Reginoburgium Quartanorũ vrbs 55.62
Reginoburgium vnde dictum 15.18. & 57.1. & 146.61
Reginoburgij diploma 195 12
Reginoburgij obſidium 296 [illegible]
Reginofridus & Heraldus reges creantur 214.33
Reginofridus vitam ſimul cum regno amittit 223.19
Reginopertus Longobardus animam exhalat 163 20
Reginopertus Godoperti Longobardi filius adhuc infans clam educatur 163.2
Reginopertus in patruelem arma ſumit 163.18
Reginopyrga Theodonis prima vxor 5[illegible].13
Regio Boiaria ſecunda cauſa inteſtina diſcordia 505.48
Regium imperium ac nomen ſub Roma antiquatum 39 55
Regnum ſtæuim 2.26
Regni ſocietas infida 251.31
Regni ſocietas raro fida 156.44
Reinoldus Geldriæ dux creatur primus 479.57
Reipublicæ corruptionem quæ arguant 182.50
Reſpublica Romana felicitas 30.41
Reſpublica Romana mutatio 3[illegible].43
Rhadagaſus in Thraciam penetrat 125.59
Rhedoneſus fluuius 2 27
Rhenenſes Iſteuones 11.53
Rheni præfectura prætoriana in cõplures diſſecta principes [illegible].8
Rhæti, Italorum infeſtiſſimi hoſtes 45 26
Rhætiæ deſcriptio. 44 40.
Rhætiæ nomen vnde 44.51
Rhætiarum depopulatio 111 50
Rhætiarum liberatio 112.5
Rhætiarum gentis conditor 44 51
Rhæti Vindeliciq́; Romanis perdomuerunt 45 37
Rhætus dux Ethruſcorum quando Rhætiam occupârit 44.51
Rhingi prætorij Hunnorum direptio 198.59
Rhomus filius herculis Alemanni 13.62
Rhomylda capta amore Cacani pacta eſt nuptias 159 22
Rhomyldæ ſupplicium 159 25
Religio quæ ſolum vera 152 30
Religionis Chriſtianæ primordia 73.58
Religionē Chriſtianam perſecutionibus non diminui ſed inualeſcere 71.40.
Remiſſonus Bapharij patruus in crucem agitur 177.6
Repudij libellus Nicolao P. p. exhibetur 255 9
Retics vrbs in Oceani littore excidium 211.8
Res humana ex fortuna pendēt 143.14
Rerum humanarũ fragilitas 148 31
Rerum communium vſus ſub Tuiſcone 10.4
Reſponſorium in diebus feſtis Apoſtolorum 158.42
Reſp. ſub Romana, quādo à duob. Auguſtis æquo iure adminiſtrata 8. 3
Rex primus de ſobole Nathan 65.50
Rex verus 174 10
Rex vnde dicatur Chunig. 173 57
Retuborbo epiſcopus Aichſtetenſis moritur 450 43
Richard. Iuliacenſis 464.20
Richardus à Cæſare Henrico exceptus 360.19
Richardus Angliæ rex, cur à Luitpoldo Auſtriæ capitur 403 41
Richardus Anglus Aquiſgranum venit 430.3
Richardus Britāniæ patriarcha aduerſus mēdicantes ſcribit 491 40
Richard. comes Nordmannorũ 311.7
Richardus frater regis Angliæ, Cæſar creatur 429 60
Richerus præſul Caſſinenſis 330 20
Richilda Auguſta 265 48
Richilda Adalberonis Ebersbergij vxor 323 55
Richiſſa Alberti vxor 425.56
Richomaris mors 135 8
Rindfleiſch Agricola 453.8
Riparij milites 51.34
Roboam quamdiu regnârit 65.47
Rockinga, Reginga 58 32.
Rod monaſterium D. Benedicto cõſecratum 59.18 & 149.39
Rodolphus de Habſpurg Cæſar declaratur 436 4[illegible]
Rodolphi Roman. imperatoris mo[illegible] 44258.
Rogerius Rudiger à Germanis dictus 291.42
Rollo dux Nordmannorum 2[illegible] 56
Rollo fit Chriſtianus & Rupertus dicitur 275.50
Roma à Barbaroſſa capta 395 19
Roma à Brenno capta & incenſa 24.25
Roma à Getis rurſus inuaditur 27.41
Roma à N[illegible] [illegible] 43
Roma à Senonibus vaſtata [illegible].34
Roma à Senonibus quando capta 24 43
Roma à Totila obſeſſa & capta 1[illegible].3
Roma à Vitigeſe obſeſſa 154 18
Roma biennium abſque Cæſare 134.33
Roma capta ab Alarico 12[illegible] 3
Roma Germanis ſalutem ac vitam credere auſa 30 27
Roma incendio vaſtata [illegible].46
Roma intra ſex & 40. annos ter à Germanis occupata 132.5
Roma linguâ etiam gentes ſuperauit 46.48
Roma quando capta [illegible]2[illegible] 4
Roma quinquies à Germ. deuicta 141.24
Roma ſparſa congregauit imperia 46 62
Roma ſeruorum ſentina 47 36
Roma vno anno ter capta 1[illegible].38
Roma Nat. Iu 39.50
Roma succenditur ſub Tito Imperat. 78 56
Romana acies turbata 121 [illegible]
Romana prouincia ad egeſtatem redacta 113.27
Romani à Getis varijs cladibus attriti 15 24
Romani pacem à Germanis emunt 80 43
Romani ab Alemannis fuſi 111 18
Romani contra Quados arma mouent 13.62
Romani legatos ad Cæſarem Henricum 3. mittunt 333.44
Romani impij cæleſte beneficium magicis artibus tribuunt 87.58
Romani cæſi & in fugam verſi 113.2. & 146.40.
Romani pacem cum Perſis ineunt 117.39
Romani per mulierculas ſeruati 88.52
Romani principes caſi 80 38
Romani quamdiu Beſtiam tenuerint 142.43

Romani quando trans Apenninum arma tulerint 28.14
Romani quomodo deos ſuos prodiderint 108.28
Romanorum duo genera 146.53
Romanorum ex Norico expulſio 150.22
Romanorum fuga 24.10
Romanorum imperium latiſſimum 40.4
Romanorum ſtrages 102.16
Romanorum parſimonia 39.62
Romanorum perpetui hoſtes 38.52
Romanorum ſtrages ad Traſimenū lacum 28.26
Romanorū ſtrages atrociſſima 43.56
Romanorum imperium omnium potentiſſimum 49.1
Romanorum imperium quãdiu ſine capite 118.3
Romani imperij ad Germanos trãſlatio 203.1
Romani imperij inſignia 313.40
Romani imperij magnitudo 49.8
Romani imperij occaſus quando cœperit 119.33
Romani imperij radices 23.46. & 39.54
Romani imperij licitatio 89.60
Romanus mons 5.19
Romanus orbis quamdiu ſine Imperatore fuerit 103.6
Romſavv monaſterium 499.3
Romulus Numitoris ex filia nepos 39.49
Romulus Roma conditor ibid. 50
Romuli Syluij imperium 39.46
Ror monaſterium 446.25
Roracus ad Oricum Danorum regem migrat 245.25
Roracus Nordmannus piraticã exercet 243.26
R[illegible] Alanorum rex 126.46
Rothrudis Caroli filia moritur 212.41
Roxolani 14.18. Agrippam Conſularem occidunt 77.3
Roxolanorum litera quales 10.19
Rubigo in Boiaria 513.43
Rudogandus Foroiulij dux iuſſu Caroli ſecuri percutitur 178.11
Rudolphus Burgundiæ ac Sueuiæ dux 351.29
Rudolphi Cæſaris coronatio 345.5
Rudolphus Nordomannus à Friſiis cæſus 263.8
Rudolphus Sueuiæ dux contra Cæſarem inſurgens pellitur 355.2
Rudolphus dux Auſtriæ moritur 489.50
Rudolphus dux Burgundiæ 312.57
Rudolphi Burgundionum regis mors 314.48
Rudolphus dux Sueuiæ atque Burgundiæ 347.59
Rudolphus epiſcopus Wirtzburgenſis à Reginone homo fatuus vocatur 28[illegible].35
Rudolphus filius Ludouici Palatini & Boiorum ducum 436.66
Rudolphus imperator Morauiã occupat 439.[illegible]
Rudolphus Palatinus reddet, quæ poſſidebat 454.58
Rudolphus primus inconſul è Imperij bona male diſtrahit 457.33
Rudolphi Pſeudo-Cæſaris occiſione Gregorius Cæſarem rurſus execratur 355.21
Rudruda Caroli M. filia, Conſtantino quinto deſponſa 9.[illegible]
Ruffinus iuris diuini & humani violator 124.55
Ruffini interitus & ignominia 125.33
Rugia à quo ad religionem Chriſti conuerſa 137.12
Rugij Noricum inuadunt 137.35
Rugiorum ſedes antiqua ibid. 8
Rugila Hunnorum rex 12[illegible].49
Rulandus ſacerdos Parmẽſis 3[illegible]0.[illegible]2
Rupertus Apuliæ rex ad Cæſarem [illegible] deficit 4[illegible]6[illegible]
D. Rupertus Boiis religionem Chriſtianam perſuadet 151.27
Rupertus Boius Imperator ſalutatur 495.43
Rupertus palatinus Rheni captus 45[illegible].18
Rupertus cum ſociis à Theodone benignè receptus 151.59
Rupertus dux Francorum 185.60
Ruperti ducis Longobardorum interitus 1[illegible]8.[illegible]2
Rupertus filius Adolphi Imperatoris capitur 452.17
Rupertus Flandrus Caroli Andegauenſis gener 43[illegible].15
Rupertus Neapolitanus rex 472.55
Rupertus Palatinus hoſtem vincit 492.[illegible]4
Rupertus Franciæ [illegible] rebellis occiditur 293.31
Rupertus rex Veſtriacorum Gallorum 311.7
Ruperti ducis Francorum interitus 254.14
Rupertus Vitechindi filius prælio occiſus 1[illegible].81
Ruſticorum factio deleta 104.36
Ruſticorum in Gallia vlterior expeditio 129.4
Rutbertus epiſcopus [illegible]antiſiorum 338.36
Ruthardus epiſcopus Moguntinus 860.44

SAbaria D. Martini patria 36.56
Sabarus amnis 37.8
Sabatius ad Tuiſconem elapſus 9.38
Sabini capitis abſciſſi per populares circumlatio 80.32
Sabona arx 60.8
Sacarbantia à Sabaria interuallum 37.2
Sacerdotis Latini ſermonis ignari baptizatio [illegible].17
Sacerdotes Boij ab Eyſ[illegible] accuſati 2[illegible].5[illegible]
Sacerdotes in Boiaria 4[illegible]
Sacerdotes praui malorum cauſa [illegible].25
Sacerdotum & religioſorum mores ſtatim commutatus 404.41
Sacerdotum malorum exauthoratio [illegible]8.4
Sacerdotum ſuſcipere nihil ſalacius 166.[illegible]
Sacerdotibus coniugium interdictum 3[illegible]
Sacerdotibus nihil auarius [illegible] b[illegible]nm 108.20
Sacerdotium verius onus quàm honor [illegible]95.27
Sacrificiorum timor 165.52
Sacr[illegible] filius Henricus [illegible]. ad patrem mittit 368.3[illegible]
Sagalbina vrbs à Noa condita 6.19
Sanguis Chriſti Mantuæ inuentus 2[illegible]7.2
Salaminam vrbem Iudæi ſolo æquarunt 82.25
Salica lex vnde 183.39
Salis puteus 396.[illegible]9
Salinarum in Norico inuentio 153.38
Salluſtius Galliarum præfectus ad imperium petitur [illegible].91
Salmanaſſar quamdiu gubernacula tenuerit 20.12
Salomon epiſcopus Conſtantienſis 291.[illegible]
Salomonis genus in quo rege interciderit 65.56
Salomon quamdiu regnârit 65.45
Salon Friderici Tuiſconis comes 9.2
S[illegible] Teutoburgenſis 43.5[illegible]
M. Saluius Otho Galbæ interfector 76.20
M. Saluius Otho Imperium arripit 76.30. pugione ſemet transfodit 76.41
Samo rex Venedorum 161.37
Sanſo prætor Iſraelitarum 16.46
Sapor Perſa in Chriſtianam pietatem ferrum ſtringit 110.10

Sapor Perſarum rex contra Romanos arma mouet 100.21. & 117.35
Saraceni à Burckardo Sardiniæ præfecto vincuntur 210 13
Saraceni Ariminium vaſtãt 467.20
Saraceni Corſicã Sardiniamq; inſulas inuadunt 215 1. *Italiam inuadunt* 214.63
Saracenorum ſtrages 166.56
Sardanapalus postremus Nini regnauit 19.54
Sardanapali mors 20.1
Sardiniam Saraceni depopulantur 210 9
Sereni Graniy ad Hadrianum Imp. litera 83.30
Sarmata primus Tuiſconis comes 8.31
Sarmatæ auxilium à Romanis petũt 114.5
Sarmatia 8.34
Sauus fluuius Pannoniæ 273.14
Sauus fl. terminus inter Turcas & Christianos 51.53. *vbi Danubio miſceatur* ibid 45
Sauus vndecimus Tuiſconis comes 8 62
Sathan antitheos 4.57
Sathanas ex bono malus per ſe effectus ibid.
Saxones à Francis deficiunt 193 4
Saxones epiſcopos ſibi petunt precatores 347.5
Saxones Cæſareanis bellum inducũt 344.34
Saxones cæſi 167 14. & 347.24. *culpam coram Cæſare deprecãtur* ibid 35
Saxones Francorum fines infeſtant 189.9. *lauacro cœleſti luſtrantur* 190.6
Saxones obſequentes latrones 33.45
Saxones pacem exuunt 169.60
Saxones rurſus in Cæſarem conſpirant 347.42. *Turingiam cum exercitu ingrediuntur* 348.3. *veniam petunt* ibid 30
Saxonum à Carolo Martello victorum vectigal 167.15
Saxonum ad Danos defectio 190.14
Saxonum cum Carolo M. prælium 191.31
Saxonum defectio 189.51
Saxonum linguæ communitas 10.32
Saxonum origo & ſedes 30.13
Saxonum Principes 43.49
Saxonum rebellio 169.60
Saxonum ſtrages 167.14
victoria 191.30
Saxonia depopulatio 192.18
Saxonia partes tres 371.21
Saxonia vaſtatio 348.30
Saxorum Romanis literis inſcriptorum effoſſio 54.40
Scandinania peninſula 15.19
A. Scaurus captus & occiſus 31.20
ſcelera nulla impunita 16.49
Scheurn monaſterium prope Pfaffenhoffen 297.7
Schiliberg proximè Aichам 454.24
Schira præcipua gens Boiorum 400.20
Schiris Randecky ſucceſſerunt 510.40
Scheffloch monaſterium hodie Marienzell dicitur 436.4
Schongia Rhætiæ prouincia 8.60
in Schutars ripa quæ monumenti veſtigia viſuntur 55.26
Sclaomir luſtralibus aquis expiatus decedit 226.55
Sclauiza cum fratre de potentatu contendit 245.30
Sclauizæ Boiemiæ dynaſtæ fuga ibid.34
Sclauones 7.13
Sclauenia ibid 16
Sclauorum antiqua ſedes 158.32. & 194 16
Scluderus præſes 45.10
C. Scipionis de Boiis triumphus 30 5
Scorius rex Dacorum 40 50
Scoti Britannias vaſtant 15, ...
Scoti & Angli gentes Saxonum, regna Angliæ & Scotiæ in Britannia condunt ibid 15
Scotorum figmenta 193 43
ſcurræ cuiuſdam dictum, de bonis Imperatoribus 10.46
Scythæ 8.15
Scythæ prius ebrietate quàm bello vincuntur 21.49
Sæculares ludi 9.16
Sedechias Palæſtinæ rex datur 21.7 *cur oculis priuatus* ib. 2
ſeditio ingens Romæ 102.2
Segibertus fraude Fridegundæ vxoris Hylperici à duobus perfugis confoditur 158.2
Segibertus regulus Franciæ ex vulnere claudus 143.51
Segibertus rex Francorum domito Hunnis, in fratrem Hylpericum arma mouet 156.4
Segiberti interitus 161.11
Segiburgium Carolus vi capit 189.30
Segeſtes ſocer Arminij 67 51
Segethuſa vi capta, nunc Corona 81.46
Selimus Turcarũ rex quando Memphim intrarit 52.48
Selinnus Ciliciæ vrbs 82.41
Semiamira Iulia Auguſta ex ſorore neptis 91.58
Semiramis Nini vxor quando imperarit 11.3
Semiramis prima vſa Eunuchis 156.43
T. Sempronius legiones in Boiorum agrum ducit 29.27
Senatus decretum de Alberto Boiemo 421.46
Seneca locus 47.40
Seneca Neronis præceptoris interitus 72 40
Sennacheribus à propriis filiis trucidatus 20.33
Senones in Gallia 247 33. *eorum caput Senogallia* 19.25
Senones Romam ingreſsi 24.5
Senonum ortus 247.39
Senonenſis prouincia ibid 35
Senta Bilaunorum vrbs antiquiſsima 54.4
Septemuirorum Imperij conuentus 477.53
Septimus Seuerus in Britãnia mortuus 55.35
Septimus Seuerus Romæ poſitus 90.13
Septimus Seuerus vbi electus 37 8
Sequanorum oppida 51 12
Serena fœmina doctiſsima Theodoſij Imp. neptis 122.11
Serenus Sammonicus medicus à Caracalla in cœna occiſus 91.11
Sergius abbas Caſsinenſis 357.25
Sergius Galba Imperator ſalutatus 72.22
Sergius pontifex, Gregorio quarto pontifici ſufficitur 241.23
Sernatus Vitus à Theodone in cenſu actus 150.20
Seruia 114.41
ſeruus vnde dicatur 458 6
Seueri Reginobuegenſis valor 437.43
D. Seuerinus Bathauiæ extremum exitium denunciat 139.18
Seuerinus Boethius quãdo floruerit 145.62
D. Seuerinus Noricus vbi verſatus 137.43
D. Seuerinus vbi vixerit 138.30
D. Seuerini ad pœnitentiam admonitio, & futurarum calamitatum prædictio 137.60
D. Seuerini mors 140.24
D. Seuerini patria 137.35
Q. Seuerus à Maxẽtio occiſus 108.21
Sept. Seuerus Imp. cur Pertinax dictus 90.26
Seuerus epiſc. Pragẽſis legatus 316.26
Seuerus equitum magiſter 113.16
Seuerus Imperator fit 90.18
Seuerus Lucanus veneno ſublatus 134 32

Sene-

Seuerus Pertinax Imp. Germanos dono placat 90.27
Seuerus Pertinax quando Imperator ſalutatus 90.25
S. Seuerus Imp. quamdiu vixerit & imperarit 90.53
S. Seuerus Imp. rebus bellicis omniũ principum clariſſimus 90.37
S. Seueri bellum contra Nigrum & Albinum 90.31. crudelitas 90.43. eruditio 90.40. vitia ibid.42. vltima verba ibid.55
Seum monaſterium 62.13
Seyfrid Schweppermann vir militaris 466.20
Sextilius Felix, Vindelicorum præſes 70.56
Sibyllæ carmina 154.11
Sicambri duce Melone Romanos adoriuntur 42.7
Sicil·acus nunc pareat 50.46
Sicilia Romanis Imperatoribus prærepta 50.40
Sicula veſpera, prouerbium 440.21
Sidonius Apollinaris poeta res Attilæ ſcribere cepit, ſed non perfecit 132.23
Sidonij de Lithorio locus 129.41
Sidonius de Saxonibus 155.25
Sidonij locus 131.20. & 133.30
Sigebertus Iuriſconſultus 363.11
Sigefridus epiſc. Moguntinus 349.46
Sigefridus epiſcopus Reginoburgenſis 414.4
Sigefridi & Rudolphi Pſeudo-Cæſaris fuga 354.20
Sigefridi Danorum regis interitus 281.1
Sigel·ar·dus abbas Fuldenſium 261.22
S geh·ardus interemptus 394.42
Sigericus Hatulphi ſucceſſor 127.44
Sigiſmundus de Volckensdorff epiſcopus Saluburgenſis 513.29
Sigiſmundus Imperator à Turcis vi·ctus 99.16
Sigiſmundus imp. Roman. moritur 508.45
Sigiſmundus Imp. Venetis bellum indicit 499.14
Sigiſmundus rex Vngariæ 493.
Sigo dux Beneuentanus 225.15
Simeon Ioſephi frater cruci affixus 8.24
Simon Magus à Romanis in Deorũ numerum relatus 72.36
Sirmenſia vina de Sirmio monte 51.40
Sirmium vrbs 51.41
Siſinnius captus liberè in patriam redire permittitur 199.57
Sloſvvick primaria Cimbricæ Cher‑ſoneſi vrbs 206.58
Socum monaſterium 30.4
Solis & lunæ del quis 10.30
Solomon rex Vngariæ regno pellitur 348.45
Solomon Haſtingus dux Nordomannorum 212.60
Solomon in Vngariam reductus 344.18
Solomonis Britonum regis interitus 254.22
Sonna fluuius qui & Sonnum dicitur 273.11
Sonno Marcomari frater occiſus 125.6
Sophia Boia Cæſaris Wenceslai vxor 494.20
Sorabes bis pugnâ victi ad deditionem coguntur 256.63
Sorabum defectio 191.13. & 243.51
Soligenes 40.33
Soſthenes Macedoniæ defenſor 26.11
Speßhart ſylua 287.47
Spiritus perfugæ miracula 248.30
Spiritus peſtilens 85.47
Spitegneus dux Boiemiæ 330.15
Stami monaſterium Tyrolenſe 448.47
Statuæ caſis in bello Germanico nobilibus Rom. in foro Vlpiano ponuntur 87.42
Statutu nouu qui ſubſcripſerint 472.26
Stauratius Nicephori filius Imperator ſalutatur 212.56
Stellatina crimen 93.47
Stephanus à Gumpenberg 462.7
Stephanus Boiariæ ſecunda rector 453.28
Stephanus dux Boiariæ moritur 457.7
Stephanus quartus Leonis pont. ſucceſſor pontifex maximus 224.2
Stephani quarti mors ibid.1
S. Stephani lapidatio 65.46
Stephani noni pont. maximi obitus 332.18
Stilico à Romanis opprimitur 126.59
Stilico conſul deſignatus 125.52
Stilico Conſtantinopolim tendit ib. 25. Germanos ad ſe trahit 126.3. epiſtolâ Honorij admonitus in Italiam redit 125.28
Stilico pacem cum Alarico Gottho initam frangit 126.34
Stilico Rhadagiſi copias delet 126.20
Stilico Vandalus 122.9
Stiria præſidialis facta 397.49
Stoicorum origo 384.7
Strabo qui & Vvalafridus D.Galli antiſtes 242.45
Strabonis locus 14.18
Straubinga ædificatio 405.19 conflagratio 494.18
Sturia amnis 211.43
Stutgardia ab Vlrico duce recuperata 143.10
Styracij monumenta inuenta 63.30
Svvarcza amnis 245.41
Svvatebogus à Carolo Boio debellatus 2.. 19
Svvatebogus arma in Boiariam mouet 2.. 4
Svvatebogus Arnulpho Imp. se ... 280.1
Svvatebogi mors ..2.13
Svvatebogus nepos Ratislai 26. 1
Svvatebogus vt cauſa ſic fortuna ſuperior 257.23
D. Suiberti inſula 334.22
Sueuia triplex 250.47. & 3..2.41
Sueuus amnis. Odera 12.58
Sueuus mons Ptolemæo Carpathus 12.62
Sueuis quamdiu Germanis imperitarit ibid.58
Sueui à Criſpo Conſtantini filio deuicti 1..48. Romanis fœderati 67.53
Sueuorum antiqua ſedes 12.56. & 33.
Sueuorum imperatio 12.63. origo 11. .. & 12.53
Suitones confœderati 7.9
Suitonum ſedes antiqua 12.56. & 137.8
Sulpitius Apollinaris erudiſſimus Grammaticus 89.45
Fl. Sulpitianus, Pertinacis ſocer Imperium licitatur 89.60
Sundergee, i. e. meridionalis terra 2.20
Sunderpruck bey Ingelſtatt 512.3
Suomarius pacem & fœdus cum Romanis init 113.48
Superſtitio ingens à falſis Chriſtianis inuenta 408.1
Sycambria vnde dicta 94.26
Sydonius Auernorum epiſcopus 109.7
Syluius Aſcanij filius 39.42
Syluanus dux à frementi milite Imperator creatus 111.1. eius interitus ibid.10
D. Syluanus quando floruerit & vbi ſepultus 51.14
Syluerij Romani pontificis exilium 154.29
Syluinus lacus 76.55
Symmachus pontifex 141.28
Symmachi patricij trucidatio 150.40
Synodus Vienna celebratur 434.50
Syria Damaſcena 53.35
Syria quæ & Aſſyria 11.8

Syria

yria terrarum maxima 11.2. prouincia 53.29

T

TAbula Caroli Magni 185.25 Tabularum duarum exempla 184.56
Tacitus Imperat. à militibus occiſus 103.7
Tachulfi ducis Sorabici limitis mors 263.22
Tanau 6.37
Tauobergus mons 2.56
Tauto monachus D. Galli tintinabula fudit 218.8
Tarraconenſis prouincia populi à Romanis non deficiunt 126.51
Tarraconis vrbis expugnatio 100 42
Tartaria vbi nunc cōſinium & caput 14.18
Tartaria vbi nunc initium 15.58
Taurica peninſula Praconia 419.59
Tauriſcus ab Hercule interemptus 45.1
Taubiſci a quo conditi 36.44
Taurus mons vnde nominetur 44.59
Tegerſee monaſterium 308.59
Teglatphulaſſar Belochi ſucceſſor 20.9. Syria regis interfector ibid.10
Templum D. Petri Romæ vaſtatum 242.7
Templum Dominicanum Aichſtady 430.52
templi Hieroſolymitani conſtructio 22.11
templa quingenta effracta 418 51
Templariorum deletio 455 38
Tetberga vxor Lotharij rurſus falſi adulterij accuſata, fugâ elabitur 256.20
terminus inter Boios & Romanos 150.22
Terræmotus 59.1. & 270.62. & 438.37
terræmotus cauſa 245.62
terræmotus in Spoleto 204.4
terræmotus Moguntiaci 245.52
Tertullianus Cypriani præceptor 90.49. primus Latinorum Theologus ibid.50
Tertulliani apologeticus ib.52
telles venditionis à Conradino facta 434.6
Tetgaudus & Guntherus dignitate ſua remoti, pontificem iniuſtitiæ accuſant 251.15
Tetricus ad Aurelianum profugit 102.23
Teurdanck Maximiliani Cæſaris 19 8
Teurina pagus 62.48
Teutobochus rex captus 31.59
Teuto decimus Germaniæ rex, quãdiu regnârit 13.19
Teuto Germanorum Mercurius 13.24
Teutones à Venedis caſi 243.15
Teutones & Teutoni proprium olim nationũ, nunc commune gentis vocabulum 13.21
Teutonas quid noſtro æuo ad egeſtatem redigat 244.11
Teutonum antiqua ſedes 13.22 iuuentutis fœcunditas 27.57. varia nomenclatura 6.58
Tharſis D. Pauli patria 33.8
Thebais tertia Aegypti prouincia 52.39
Theia, Totilæ ſucceſſoris ſatum 155.41
Theuda vates in agro Conſtantienſi 242.20
Theodatus immemor beneficij vxorem in balneo extinguit 154 1
Theodatus Rauēnam aufugiendo occiditur 154.20
Theodelinda cum fratre Guitboldo in Italiam fugâ elabitur 158.24
Theodelinda virtutes ibid.50
Theodericus Magnus cur Romanis inuiſus 145.20
Theodericus Magnus cum omnibus Germaniæ regibus fœdus & affinitatem iungit 141 6
Theodericus de Cœlo fulmine tactus interiit 160.58
Theodericus de Pylichendorff 465.29
Theodericus epiſcopus Reginoburgenſis Equites nouos creat 465.32
Theodericus ſacrificulus ab Arnone Saluburgenſi conſtitutus 200.60
Theodericus Magnus filiam Ludouici regis Francorum vxorem ducit 141.9
Theoderici Magni laudes ibid.17
Theodericus Gotthorum rex 140.51
Theodericus Hylderici frater regno reſtituitur 163.50
Theodericus legatos ad regem mittit 144.30
Theodericus magnus, Valliæ regis ſucceſſor 129.18
Theoderici magni interitus 131.42
Theodericus magnus Veſſogotârum rex ibid.33
Theoderici mors 150.46
Theodericus occidentis Imperium inſtaurare conatur 141.4
Theodericus [illegible] bel 496.29
Theodericus rex Francorum moritur 170.39
Theoderici regis Francorum mors 169 59
Theodo ſecundus moritur 151.42
Theodo 7. à Gregorio papa condemnatus ex hac vita migrat 165 30.
Theodo Auguſtam Tiberij obſidet 146.33
Theodo aquâ cœleſti luſtratus 152.60
Theodo Boiorum dux quando mortuus 147.49
Theodo Boiorum regulus ex hac vita emigrat 156.26
Theodo & Albertus rebelles proditi ſupplices Cæſari fiunt 342.6
Theodo in expeditionem ſuſcipit 145.55
Theodo Fuldenſis abbas 250.27
Theodo tertius Vio vbi regiam conſtituerit 162.10
Theodo Theſſaloni filius 176.43
Theodo ab Hadriano epiſcopo cœleſti lauacro luſtratur 178.10
Theodo Theſſaloni filius ſacerdotum tribus cooptatus 180.25
Theodonis primi mors 147.49
Theodoris 2. reſponſum 148.41
Theodomarus cum matre Hiſtilia gladio perit 110.23
Theodomarus & Diethmarus boemorum primus epiſcopus 306 62
Theodomarus Oſtrogotorum rex. Boiorum opes atterit 143 26
Theodopertus à fratre Theoderico in vinculis coniectus 160.54
Theodoperti mors ibid.55
Theodopertus Boiorum dux 156.61. & 162.24
Theodopertus rex Francorum quando floruerit 148.1
Theodoperti Boiorum reguli ex hac vita migratio 158.7
Theodoperti regis Francorum mors 155.21
Theodophorus oppidum Dietfurt 145.59
Theodoſius archiflamen Laureacenſis quando interierit 150.29
Theodorus Laureacenſis archiepiſcopus 141.20
Theodori Auarorum ducis à Carolo Magno petitio 207.12
Theodori ducis Auarorum mors ib. 20
Theodori iuuenis fortitudo 75.8
Theodoſius à Gratiano ad Imperium euectus, & Orienti præficitur 119. 49. animo & filo corporis Traianum expreſſit 123.38
Theodoſius cum Perſis vltrò petentibus fœdus fecit 122.13. idola euertit 123. 8. Imperium filiis ſuis diuiſit ibid.36. literatorum amans ibid.38
Theodoſius moriens tribus ducibus Imperij gubernacula commendat 124.51

Theo-

Theodoſius quamdiu vixerit & regnarit quando obierit 25.53
Theodoſius ſecundus quantis poenis enicerit 129.32
Theodoſius vnum Chriſtianæ pietatis exemplar 123.51
Theodoſij parentes 123.35. virtutes 123.10. temperantia ſingularis 123.41
Theodon Bauariæ dux 5.45
Theodoualda parentis Thiodperti ſuſcitatur 155.27. quando rebus humanis exceſſerit 156.60
Theodoualdæ in Italiam irruptio 155.58
Theodoualda mors 155.48
Theodouinta Rhodobodi regis Friſiorum filia, Grimoldo Pipini F. nupta 164.25
Th. roſſamen ſterium 287.62
Theſſalonius dux Germanorum obis conſid... 26.53
Theſſalonius Boiorum regulus, religionis amantiſſimus 163.62. criminis læſæ maieſtatis reus peractus, capitali ſupplicio damnatur 170.18. dux Boiorum ducatu priuatus 193.20. in Vendos arma mouet 158.9. Lithopyrgam Deſiderij regis filiam, vxorem duxit 175.14. quando mortuus 159.4
Theſſalonius ſecundus quando fato conceſſerit 162.6
Theſſalonius tertius Boiorum regulus 592.57
Theſſalonius tertius dux Boiorum, Caroli M. amitinus 177.51. Carolo M. rebellat 176.61
Theſſalonius tonſus Laureacum relegatur 180.23
Theſſalonius veniam petit 179.21
Theſſalonius Vtilonis filius quando natus 175.37
Theſſaloni periculo liberati oratio 179.24
Theſſaloni ſecundi filij Boiariam in tres partes diuidunt 162.7
Theſſaloni verba ad Francorum legatos 177.61
Theſſalono Boiaria redditur 179.21
Thietpyrga Hugberti Franci ſoror, vxor Lotharij ſecundi 245.14
Tholoſſa oreb... D. Exuperij epiſcopi ſeruata 126.38
Thomas Aquinas cur inter ſuperos relatus 462.53
Thomas Germanis & Scythis prædicat 68.60
Thomyris ducenta millia Perſarum cum ipſo rege trucidat 21.55
Thomyris filius rei militaris ignarus occiditur 21.48
Thomyris Scytharum regina 21.42
Thracia prouincia ſex 51.54
Thuſnelda Arminij vxor triumphata 67.48
Thudunus Auarus à Boijs pugnâ victus 199.2
Thudunus rex Auarorum cœleſti lauacro cum omnib. luſtratur 198.60
Thuriſomundus Theoderici Magni filius Tholoſſa rex appellatur 131.60
Thuſci duce Rhæto alpes occupant 19.34
Tiberius ab Auguſto in Germaniam mittitur 42.20. ab eodem adoptatus 43.11
Tiberius artium liberalium ſtudioſiſſimus 68.26
Tiberius Cl. Druſus ab vxore Agrippina occiſus 70.41
Cl. Tiberius quando imperare cœperit 67.39
Cl. Tiberius militaris diſciplinæ acerrimus exactor 44.27
Cl. Tiberius Nero ad fratrem ægrotantem feſtinat 42.38. Illyrico bellum grauiſſimum infert 43.36
Cl. Tiberius quando obierit 68.17. victor Romam redit laurea coronatus 44.16
Cl. Tiberij dictum 68.28. triumphus 44.33. Vita ordo 44.24
Tibiſcus 4. Germaniæ rex 8.43
Tibullis poetæ locus 166.26
Ticinum ab Ottone ſecundo captum 305.4
Ticini ſeditio inter ciues & prætorianos 275.17
Tigranes ad belli ſocietatem a Mithridate inuitatus 32.54
Tigris 159.61
Tigranocerta à quo condita 33.8
Tigurinorum veneranda vetuſtatis codex 1.50.
Tina quid 403.56
Tiſdrum oppidum 95.46
Tiſſa fluuius 199.14
Titus Cæſar, armorum peritiſſimus, lingua Græcâ & Latinâ diſertiſſimus 78.47
Titus Pauli diſcipulus in Dalmatia docet 68.59
Titus Veſpaſianus amor & deliciæ humani generis 78.41
Titus Veſpaſiani filius Hierosolymam vaſtat 77.50
Titus Vetnrius perſecutor Chriſtianorum 105.52
Titi beneuolentia 78.51. dictum 78.54. adhuc priuati vita 73.33. obiit 80.3
ſub Tito quæ triſtia acciderint 78.55
Toleſſa a Francis capta 144.52
Torneamenta in Boiaria & qui inter fuerint 507.38
Totilas nepos ex fratre Hyldebrandi rex ſalutatur 154.54
Totilas à Narſe occiſus 155.40. Romam capit 155.8
Toxandria 115.30
Toxus rex Vgrorum 30.35. cum Vgris Italiam inuadit 301.49
Traianus Imp. ad Iuliæ fines ditionem Romanam propagat 81.57
Traianus Germanos magno labore ad pacem illexit 81.22
Traianus primus externarum. Romanarum rerum potitus 82.47
Traianus vir belli & pacis clariſſimus 80.45. bellum cum Dacis 81.44. cognomen 82.44. Decij patria 82.48. monumentum deſtructum reſtituitur 113.14. mors 82.41. pons lapideus in Hiſtro 81.33. principum optimi dictum 82.10. triumphus de Dacis 81.53. vita 82.42.
Traiano Imp. inſignia miſſa 81.5
Traſichos regulus Vilzorum agros depopulatur 211.32
Trauſnitz arx Nariſcorum 467.12
Tremor terræ quid 245.62
Treuerenſis elector 11.39
Treuir cuius filius 11.33
Treuiri Mediomatrices & Tullium ſe Francis dedunt 136.1
Treuiri primi Germani 11.37. rebellio 35.10. vrbs a quo condita 11.32
Triboci Germaniæ populi 14.26
Tridentinum confinium Boiariæ & Italiæ 250.37
Tridentum a Theoderico rege mœnibus cinctum 62.59
Triginta Tyranni paſſim rem pub. Romanam affligunt 88.4. 100.56
Triumphus Alexandri Seueri Imp. 94
Troia a Germanis occupata 27.45. vnde nuncupata 16.52
Troianorum regum enumeratio 16.50
Troſtberg arx 410.29
Tuiſco Germanorum & Sarmatarum conditor 8.15
Tuiſconis hæreditas 6.36. leges 9.46. literarum inuentor 10.19. quid noſtrâ linguâ valeat 11.12. quamdiu vixerit 11.7. regiones habitatorib. opplet 8.28
Tuiſconis poſterorum adoptatio 6.36
Q. Tullius hybernorum oppugnatorum defenſor 35.13
Tullius vrbs 315.4
Tumuli Græcis literis inſcripti 10.26
Tumultus in Boiaria 500.5. atrox Romæ 223.41. ciuilis Landshutæ oritur 496.21. in Germania 497.13
Tunca noſtris regib. Tonage 53.62
Turia quibus grauiſſimum ſeruitutis iugum impoſitum 7.49
Turcarum arma quando primum audita 175.15

Turc.

Turogi ad Cæſarem Heinricum legatos mittunt 341.54
Turogi & Catti ob inſignia litigant 418.17
Turogorum regni finis 148.8
Turriani Mediolano exacti 467.56
Turtur obſeſſos circumuolitat 327.1
Tuſci à Boijs expulſi 30.21
Tuiundus regulus ſacris Chriſtianis luſtratur 228.35
Tuto epiſc. Reginoburgenſis 293.4
Typhonis cades 12.45
Tyrannidem pont. Rom. cauendam prædicit Heinricus 4. Imp. 367.49
Tyrocinia equeſtria 432.45
Tyrolenſis vnde dicta 48.20
Tyrolenſis comitatus ad Auſtriacos deuenit 489.37

V

Vadomarus dolo captus in Hiſpaniam à Iuliano relegatur 115.45
Vadomarus Phœniciæ ducatu donatur 118.40
Valens à Licinio interēptus 108.23
Valentis Imp. interitus 119.30
Valentinianus tertius Cæſar declaratur 128.22
Valentinianus exul 120.55
Valentinianus Imp. Alemannos vincit 118.30. *lauacro cœleſti luſtrādus ſtrangulatur* 122.32
Valentiniani interitus 118.36. *ortus* 117.60. *virtutes* 118.45. *prudens reſponſum* 118.17
D. Valentini translatio 165.60
Vallia rex Alanos ſtrauit 127.45
Valo Pipini pronepos magnus in aula Caroli Magni 222.18
Valomarus rex Oſtrogotthorum pugnâ interficitur 143.25
Valeria Illyrici prouincia vnde dicta 51.36
Valerianus Imp. corruptus à malis conſultoribus 99.60
Valerianus Imp. ab Hoſtibus captus 100.20. *regi Perſarum equum aſcendenti quadrupes profuppedaneo fuit* 100.22
L. Valerius Flaccus 30.29
Valerius Aurelianus quamdiu rerum potitus 101.61
L. Valerius conſul Boios fundit 29.12
F. Valerius Leon ſecundus, Cæſar deſignatus moritur 138.58
Vandalus quam in Germaniæ regno potiatur 13.11. *à Francis fuſi* 126.51. *à Sueuis preſſi* 128.36. *primi in Germanorū gentis* 13.12. *quas Mauritaniæ prouincias ceperint* 52.31
Vandalorum & Francorum certamen 126.47. *expeditio* 128.41. *ſedes* 11.48.
Vangiones Germaniæ populi 14.26. *longâ obſidione deleti* 126.30
Vannius Quadus à Romanis regno pulſus 71.11
Vannius Quadorum rex 68.11
𝔙𝔞𝔯𝔢𝔫𝔟𝔞𝔠𝔥 *Benedictina regula monaſterium* 162.33
Varianæ cladis cauſa 43.47
Variomundus Francorū rex 129.4
Varronianus filius Ioniani fit conſul 117.51
Vaſconia nomen vnde detortum 186.33
Vaſconum prælium 190.30
Vbiorum colonia 71.23
Vdalfridus epiſcopus Aichſtadienſis 293.23
Vdo Aquitaniæ dux Carolo Mart. rebellat 166.48
Vecturinus faber ferrarius Imperator ſalutatus 101.5
Velleius Paterculus Hiſtoriographus 43.18
Velleda virgo fatidica Germana 77.9
Venantij Honorij carminum libri 156.15
Venedi ad fidem Chriſtianam conuerſi 161.41. *quando Hiſtriam inuaſerint* 159.3. *quam Norici portionem occupatam adhuc poſſideant* 150.53
Venedi ſiue Sclaui Longobardos, Rugios, Suetones pellunt 136.60
Venedi victi à Boijs 158.63
Venedorum marchia 8.62 & 155.37
Venedicus ſinus vnde nomen habeat 194.9
Veneris ſtatua in rupe crucis viuificæ poſita 82.44
Veneti Cæſarianam ditionem occupant 499.4
Venetia nunc omnium vrbium potentiſſima 132.10
Venetia oppida 50.26
Venenum Cæſaris Arnulpho datum 283.57
Venno Pennonis ſucceſſor 44.63
Vennonis mons 3.2
Venſter mons vnde dictus 44.63
Venti ædificando noxij 3.58
Vera, tria hominum genera dicere 297.47
Vernigen infra Monachiū ab Henrico occupatur 396.44
D. Vergilius quando in Germaniam venerit 172.37. *eruditio* 172.52
D. Vergilij & Bonifacij diſſidium 172.58
Veritas inuicta 193.60
Verona capta 189.20
Verres lacus Vindelicorum maximus 3.27
Verronianus Conſul filius Iouiani 117.51
Veſontium oppidum 34.32
Veteranio magiſter militum, Imperator ab exercitu creatus 110.36
Veterum errores multi 14.62
Veturij Thurini ſuffragationē vendentis pœna 93.39
Veſigothi qui 118.61
Veſpaſia Polla, Veſpaſiani mater 77.31
Veſpaſianus cum filio in Iudæa bellum gerit 76.49
Fl. Veſpaſianus Imp. cū Tito triumphauit 77.58. *Germanos fibi conciliat* 77.41. *Iudæos extinxit* 76.50. *Ingenia & artes fouit* 77.61
Fl. Veſpaſianus quando imperare cœperit 76.49. *quamdiu regnarit* 78.12
Veſpaſiani comitas & dicacitas 78.3. *morientis dictū* 78.14. *mors* 78.16
Veſpaſiano auaritia à ſene bubulco exprobrata 78.7
Veſſobrunna monaſterium 175.25
Veſſogetis bellum indicitur ab Aetio 129.7
Veſtitus veterum 182.10
Veſtophalorum regionis depopulatio 187.12
Veſuuij montis conflagratio 78.55
Vgrus rex Ouo in Vngariam redit 318.27
Vgri 7.28. *à nouo rege tributū poſtulant* 291.20. *ad Chriſtum conuertuntur* 305.43. *arma capiunt* 294.12. *Bauariam inuadunt* 291.23. *Boiemos aggrediūtur* 304.4. *cæduntur* 327.6. *Charionum regionem inuadunt* 329.58. *contra Boios* 326.39. *cur nō Hunni* 7.30
Vgri & Boiemi inter ſe pugnant 425.57 *exploratores in Germaniā mittunt* 295.5. *gens bellorum auida* 322.35. *Morauiam inuadūt* 280.33. *pulſi & fugati* 318.41. *quam partem Germaniæ incolant* 7.29. *vallum Boiorum oppugnant* 320.56.
Vgrorum dux ducatu mouetur, & oculis priuatur 318.43
Viana capitur ab Vgris 314.30
Vichto mons inſignis partu quatuor fluminum vnde dictus 14.48
Vicorum fulmine adflatorum conflagratio 227.22
Victor Tyrannus occiſus ab Arbogaſto 121.50
Victor primus pont. Romanus quādo de religione Latine ſit commentatus 89.55

Victoria

Victoria ingens, parta ab Vgris 321.30 *ſine certamine nulla* 5.14
Victorina Gallias & Hiſpanias a Germanorum direptionibus liberat 85.52. *eius & liberorum ſepultura Coloniæ* 101.3
Victorinus D. Seuerini frater 137.39. *rhetor & martyr* 116.4
Victorini Petonicenſis epiſcopi martyrium 107.54
Victus ratio ſub Tuiſcone 10.10
Vido Crelianus Cardinalis 487.62. *ſe Imperatori dat* 273.52. *in Italiam pulſus* 278.16. *Tuſcia dux* 272.33
Vidomarus Noricorum prouincias incurſat 138.38
Vienna Caſ. Rudolpho datur 438.39
Vienna Noricorũ vrbs maxima & clariſsima 59.62
Vienna expugnatio 270.36
Vienna inſtauratio 387.56
Viennenſis prouincia qua complectatur 51.15
Vigilans Froſcbolaus Bathauenſis pontifex 185.18
D. Vigilius pontifex Tridentinus à Boijs interfectus 150.27
Viledruda Grimoldi vxor, indignã viri cædem deplorat 165.55
Vilarus & Beatus Venetiæ duces 211.58
Vilſi oſtia 15.35
D. Vincentij corpus Iuuauiũ transfertur 208.44
Vinciarum vicus 165.5
Vindelicia quamdiu Romanis paruerit 46.50
Vindelicia deſcriptio 2.53
Vindelici etymon 45.23
Vindelici qui fuerint 45.12
Vindi Boiariæ pagi 45.17
Vindicis mors 72.28
Vineas colere quis Europæ prouincialibus permiſerit 51.42
Vinum ad Germanos ferre olim prohibitum 12.14
Vini in Germaniam illatio 19.29
Vinofridus immutato nomine Bonifacius appellatur 164.56
D. Vinefridus ſacerdotũ nequitiam ad Gregorium ſecundũ pont. max. defert 166.33
Virgilij locus 38.55. & 64.61
Virginum vndecim millia ab Hunnis trucidata 120.62
Viridomarus a Romanis caſus 28.16
Virorum fortium memoria 11.20
Virtutes cuiuſq; in qua tempora incidat, multùm referre 73.60
Virtus in mediocritate cõſiſtit 182.32
Viſcha amnis olim Viſcaha dictus 287.20
Viſchauiæ conditur 400.36
Viſpachauiæ monaſterium 337.35
Viſomarus rex Germaniarũ 108.50
Viſundus primus Weltenburgij antiſtes 157.52
Vitalianus Ruſticus conſul 149.11
Vitalis epiſcopus Iuuauenſiũ 159.49
Vitechnudus Carolo Magno rebellat 187.7
A. Vitellius à Galba in inferiorem Germaniam miſſus, rex ſalutatur 76.32
Vites excisæ apud Germanos 36.19
Vitigiſus a Beliſario Bizantiũ ducitur 154.50
Vitigiſus Rauennæ obſidetur 154.46
Vitoldus rex Lituanorum 506.26
Vitium quid 182.34
Vitrodorus rex Quadorum 114.14
Vitus Arenpeckius 1.48
Viuilus archiepiſcopus Laureacenſis 166.43
Viuilus Hermundorum rex 91.12
Vladislaus dux Poloniæ 433.47
Vlyſippo ab Haldiſõſo direpta 199.60 *Portugalliæ emporium* 50.55
Vlricus epiſc. Salisburgenſis 433.1 *de Waldſee Styriæ præſes* 460.52 *dux Charionum* 393.19
Vlricus Ebran eques Boius 496.34
Vlricus Hagenor moritur 483.38
Vlricus in Kernten epiſcopus Chiemenſis 464.30
Vlricus Wirtembergenſis Reutlingam occupat, & patria pellitur 8.3. & 143.6. & 476.55
Vncelinus dux Suiuorum 160.31
Vnderſtorff *nõ procul a Monachio* 400.47
Vngari rebellant 348.45
Vngarorum coniuratio contra Ottonem 320.12
Vngariæ regni clauſtra 333.28
Vngarica expeditio 343.27
Vnſtrut vel Vniſo tardus fluuius 348.3
Voccio Noricorũ rex 35.41 & 45.4
Volckmarus abbas in Nideralteirch 441.28
Volcker Altaichij cooptatur à monachis 341.5
Volckmarus Hiſtoricus Furſtenfeldenſium antiſtes 461.16
Vologeſus Parthorum rex 76.54. *orientem vaſtat* 86.41
Volones milites 87.26
Voluſianus Cæſar 99.47
Vr Chaldæorum 11.4
Vratulauiæ concrematio 419.15
Vratulaus dux Boiemiæ fit rex 359.43
Vratulaus & Arnulphus in Morauiam bellum mouent 281.28
Vrbanus quartus pontifex maximus 433.23
Vrbanus ſextus pont. max. 490.48
Vrbis ad Danubium ſitæ 3.40
Vrbes Imperij in Germania 18.42
Vrbes mundi maximæ & celebratiſsimæ 120.45
Vroſandus Nordmannus licet victor, in prælio tamen interijt 254.31
Vrolphus Bathauenſis pontifex Auares & Hũnos in religione Chriſti inſtituit 228.31
Vrolphus archiepiſcopus Laureacẽſis 194.55
Vrolphi Bathauenſis pontificis obitus 229.55
Vrſicinus dux 111.7
Vta Arnulphi Imp. vxor 282.21
Vta Theodonis filia vitiata 102.11
Vta vxoris Arnulphi Imperatoris mauſolæum 262.30
Vta Theodonis filiæ in Italiam relegatio 162.48
Vtharius Longobardorũ rex Theodelindam vxorem ducit 58.13
Vtharij regis mors 158.30
Vtilo Boiariam recipit 173.41. *Boiorum dux* 171.18 *Saxonas in obſequium redigit* 170.2. *Bonifaciũ ad ſe inuitat* 168.62
Vtilo marchio Autorffenſis primus 183.12
Vtilo marchio Autuerpiæ factus 148.5
Vtilo ſe regem nominat 170.58
Vtilo vincitur 170.59
Vtilo vbi ſepultus 175.33
Vtilonis Boiorum ducis mors 175.31
Vtinenſis Hiſtoria 267.5
Vtinum, Boiariæ regũ Mauſoleum 60.2
Vtini inſigne 149.26
Vto dux Aquitaniæ 163.10
Vtonis reguli Boiorum mors 155.2
Vvaiden oppidum in ſuperiori Palatinatu 328.20
Vvaldrada fit regina, Lothario nubit 254.62
Vveinhardi Rorbeckij cõfeſsio 449.43
Vvelpho Boiariam ingreditur 386.55
Vvelpho captus à Cæſare 354.37
Vvelpho dux Boiariæ in Cypro moritur 373.52
Vvelpho dux Boiorum 343. & 347.59
Velpho Hugonis Tubingenſis palatini caſtella expugnat 398.63
Vvelpho iunior bellum Hugoni indicit 393.23
Vvelpho patet luminib. orbat. vxorẽ reuocat

reuocat, & delictorum ipſum pœnitet 395.41
Vvelpho primus vbi obierit 53.49. ſecundus 373.56. Tridentum capit 365.40. obitus 330.52
Vveltenburgium cœnobium a Thaſſalone conditum 157 47
Vventzeslaus abbas inferioris Altaichy 336.15. Altaichy inferiorum monachus 330.22. rex Boiemia 455 7. Imp. abdicatur 495. 42. moritur 341.4. rex Boiemiæ Auſtriam inuadit 410.52
Vventzeslai regis mors 423.41
Vverdea Sueuia 507.13
Vverdea Sueuia ad Imperium defecit 502.2
Vvernherus Charionum dux 403. 40
Vvernherus & Reginhardus ſigniferi occiduntur 316.12
Vvernherum Francorum ſatrapis cur dignitate motus 252.53. Iuriſconſultus alias Irnerius 374.2. Merſburgenſis epiſcopus 358.51. ab Hatunino interfectus 222 38.
Weſterſee i.e. occidentalis lacus 8.48
Vveſtphalienſe ius vnde deriuatum 206 25
Weſtphaliſch Gericht 502.41
Wetzflar 440.16
Vvezilo archiepiſcopus Moguntinus 357.22
Vvidtradus abbas Fuldenſis 334.50
Vvigbertus Miſnenſis marchio Cæſaris Henrici filio inſignia Imperij tradere cogitur cum ſummo vitæ periculo 366 61
Vvigolaus Bathauenſis pontifex 1. 53 & 185.14
Vvildenlappi 7.25
Vvilhelmus Batauus Cæſar eligitur 422.20. Cæſar interficitur 429. 54. dux Boiorum moritur 507.30. dux Hollandiæ 502.53. dux Iuliacenſis 476.55. dux Turogorum 333.12
Vvilhelmus epiſcopus Traiectenſis grauiter vulneratus 338.12. Hirſaugienſium monachorum antiſtes 351 35. Occam mortuus 460 11.
Vvilhelmus Occamenſis aduerſus Carolum & Clementem ſextũ pont. Rom. ſcribit 482.46
Vvilhelmus Nordmannus Anglos vincit 340.11
Vvilhelmus Pictauienſis princeps 318. 54
Vvilhelmus Boius principatũ ambit 506 9
Vvilhelmus rex Siciliæ & dux Apuliæ 390.41
Vvilhelmus Bauarus Sueuici fœderis Imperator Vlricum Wirtenberg in fugam vertit 8.5 & 143 8
Vvilhelmi Occamenſis ſepulturã 383. 28. ſententia de Papa 482.46
Vvilibaldus primus Aichſtadienſis pontifex 56.3. & 173.14
Vvilibertus conſecratur epiſcopus Colonienſis 258 15
Vvitikindus à Danorum rege auxilium petit contra Carolum Magnum Imperatorem 190.14
Vvolffgangus Marius abbas Allerſpachenſis 15 30
D Vvolffgangus moritur 308.47
Vvolffhardus epiſcopus Auguſtanus 443.27
Vvolffratshauſẽ arx & vicus 58.49
Vulgus in Iudæos ſæuit 442.3
Vulgi ſæuitia Rubeaquenſis 367 25
Vulibertus archiepiſcopus Agrippinenſis 264.32
Vvirtzburgium obſidione cingitur 354.23
Vxor in qua muneta olim accepta 16.12

X

Xenodochiũ Ingolſtadij 485. 59
Xerxes Helleſpontum anguſtiorem contabulat 69.46
Xyſti pontificis Romani martyrium 100.8

Z

Zacharias Gregorij 3. ſucceſſor 171.35. pont. max. Imperium a Græcis ad Teutonicos tranſtulit 390.57
Zachariæ pontificis maximi litera 171.57
Zachariæ pontif. reſponſio 174.14
Zaiia 65 8
Zarinus Saracenus vincula contectus 204 20
Zaunico bonus Chriſtianus 324 53
Zeaferates 55.14
Zibiſius Boiemiæ reginam vxorem ducit 439 44
Zechonis reguli interitus 267.27
Zenobia fœmina armis Romanam maieſtatem reſiſtunt 100.63
Zenobia auxilio Romani ſeruati 88 52
Zenon Imp. Theodoricum regẽ magnis honoribus afficit, eiq; occidentale Imp. committit 140 44
Zenon Imp moritur 141.28
Zind der Ziegeiner König 509.15
Ziſtibertus dux, Ludouico amiciſſimus prælio occiditur 248.18
Zithum ex Hordeo conficere à quo Germani didicerint 12.32
Ziza rex Sarmatarum 113.62
Zizam regem Sarmatis Cõſtantius dedit 114.10
Zopyrionis interitus 25.14
Zorobabel qui & Barachia 21.36
Zoïãtu philoſophia Chriſtiana imbui petit 198.38
Zvvifalten monaſterium 380.45

F I N I S.

EPIGRAMMA AD LECTOREM CANDIDVM de Auentino Germanorum hiſtoriographorum principe.

Hiſtoria vt veterum eſt certiſſima nuncia rerum,
Ardua quã priſca reuireſcit gloria gentis:
Lumen AVENTINVS *vers, vitaq; Magiſter*
Sic dedit hĩc oculis; Magnũm ſimulacra ſtrorum,
Vt demiremur virtutis munera. Namque
Viuitur exemplis. *Populi not facta vetuſti*
Accendant, ſtimulent, partilq; cupidine ducant.

Daniel Brunnius
P. L. faciebat.

AO1 1673580

Digitized by Google